ILLUSTRISSIMI AC REUERENDISSIMI D.D. FR. PETRI DE GODOY ... DISPUTATIONES...

Pedro : de Godoy, Marcos : de Orozco

Digitized by Google

NAZ. CENTR.
R. BIBLIOTECA VITT. EMAN. II
204
10 H
9
ROMA

Digitized by Google

ILL.MI AC REV.MI

D. D. F. PETRI DE

GODOY

EPISCOPI OXOMENSIS.

DISPVTATIONES THEOLOGICAE

IN PRIMAM SECVNDÆ

DIVI THOMAE

TOMVS PRIMVS.

Digitized by Google

Digitized by Google

904. 10. H. 9

ILLVSTRISSIMI, AC REVERENDISSIMI

D. D. F. PETRI DE GODOY

EX ORDINE PRAEDICATORVM:

SALMANTICENSIS ACADEMIAE IN SACRA Theologia Magistri:

EIVSDEMQVE VNIVERSITATIS QVONDAM CANCELLARII:

Diù Vespertinæ, & Primariæ Cathedræ Moderatoris:

Cōcionatoris Regij: & nūc Episcopi Oxomēsis:

DISPVTATIONES THEOLOGICAE

In Primam Secundæ Diui Thomæ.

EIDEM ANGELICO DOCTORI DICATÆ.

Tomus Primus.

CVM FACVLTATE REGINÆ.

Burgi Oxomensis, in Ædibus Episcopalibus, excudebat
Fr. DIDACVS GARCIA.
Anno Domini 1672.

BIBL. SEC. COLL. ROM. SOC. IESV

Digitized by Google

Digitized by Google

CENSVRA REVERENDISSIMI, Sapientissimi, pariterque Nobilissimi P. M. Fr. Thomæ de Castrejon, Olim Salmanticæ, & Compluti Sacræ Theologiæ publici Professoris, nunc apud Collegium Incarnationis D. Mariæ de Aragon Rectoris dignissimi, &c.

CVM Primum iussio Supremi Senatus auribus meis insonuit, protinus rubore depressus iudicium ferre in tanti Magistri doctrinam haud sine temeritate verebar: nam destinato alumno, vnde fas in Magistri partus censoria apparere authoritate? Sed ardentissimi memor amoris erga eximium Authorem, eiusque scripta, fidentiori ausu, timoris immemor obtemperans extiti; quippè, Philone teste: *De sapientia non est fas quemquam iudicare, nisi Deum, aut aliquem sincerum, purum, germanumque amatorem ipsius sapientiæ.* In cuius firmitudinē pulchrè idem Philo alegorico legit stylo illud Exodi: *Ecce ego pluo panes de Cœlo, egrediatur populus, & colligat, quæ sufficiunt in diem, vt tentem eum, vtrum ambulet in lege mea, an non?* Vbi plubiam panis de Cœlo descendentis sapientiam intelligit, *egrediatur*, inquit, *mane populus, incipiatque colligere scientiam.* Sed quid inde pro experiendis gressibus in lege Domini? Verumtamen cum lex ista amoris in Deum sit, proculdubio ex illius solertia acumē haurit ingenij, trutinatque sapientiæ fluenta: *Homo* (Philo proclamat) *dum honestatem sapientiæ propter ipsam solam non propter quidquam aliud expetit,* idest, vi amoris demissa explorat validè, metiturque profundissimos sapientiæ sinus, ideò concludit, additur, vt tentem eum, vtrū ambulet in lege mea, an non? Quasi inde facultas vnicuique colligendi ex ea proueniat.

Philon. lib. de Charitate.

Lib. alegoriarū legis.

Exod. 16.

Vix Theologiæ limina exploraturus accesseram cum in ipsius prædam captus doctrina præclarissimi istius Doctoris amore illius exarsi, adeò, vt Dialecticæ, Metaphysicæque lectioni destinatus, ardenti desiderio ductus, inueni plures Disputationes Philosophicas, quas suis tyronibus sedulus iste porrigebat Magister tyrocinijs suæ lecturæ, intuebar afectu; mirabar tamen immatura adhuc ætate, adeo maturatos fructus: quippè profunditate sententiæ, vi argumenti, nouitate, proprietate, concisioneque terminorum dignum eximij senescentis, consultissimique Theologi venerabar partum, sed vnde egregiæ iuuentuti inquirendi ætate talis edocendi fœcunditas? Stupebam certè quovsque Ambrosium de se testantem conspexi: *Homines enim* (aiebat) *discunt prius, quod doceant, & ab alio accipiunt quod alijs traddant, quod ne ipsum quidem mihi accidit. Ego enim docere vos cæpi, quod ipse non didici; itaque factum est, vt prius docere inciperem, quam discere.* Sed vnde eloquentissimo Doctori in limine Christianæ fidei tanta fœcunditas, audaxque facultas? Ipse testatur: *Ego enim*, ait, *tantummodo intentionem, & diligentiam circa Scripturas Diuinas opto assequi, quam vltimam posuit Apostolus inter officia Sanctorum, & hanc ipsam, vt docendi studio possim discere.* Mentis proram Illustrissimus Magister, obtutum-

Lib. officiorum 1. cap. 1

que fixit in Angelicum, lucifluumque Aquinatis Solem, optauit, & datus est illi sensus, ne à discendi, vt vniuersis præclarissimam propinaret doctrinam fraudaretur desiderio; meritò enim quod desiderabat inuenit.

Testis cum admiratione præfatæ extitit excellentiæ Sapientissimorum Salmanticensium, vniuersorumque clientium proclamatio, dum primo post lauream insugestum ad præsidium pro vniuersitate decertantis ascendit, interfui, & ego, licet puer, vt ex ore fortè infantis maiorum, procerumque admiratio, nunc in lucem perlucidum istum cõmittaretur opus. Si ergo primi erumpentes flosculi ad stuporem, vsque apparuere, quid eloquar, dum maturatos, serotinosque fructus iussus sum recensere, sileam prorsus, tantumque memorabo vniuersi Theologici gregis auiditatem in hauriẽda, defensanda, aut saltem imitanda doctrina præclarissimi Antistitis GODOY? Nec defuit laudi tãti Viri rapax inuidia ambientis gloriam sui Magistri discipuli Ioannis Gonet, qui Gallico more nostra Hispaniæ fastigijs insidiando, sibi plausum ex prẹda parauit, id nec satis caluit dulcedinem, nec cacumina tantæ doctrinæ, aut visu prospexit: tantumque præda fatetur gloriosam cunctis, qualem, qualem imitationem sui, & vniuersalis Magistri; fortè enim ex Plutarco audierat: *Apis, quia ducitur dulcedine omnẽ materiam, quæ melleo aliquo est temperata, captat, & sectatur.* Sed si ad finem, vsque Quæstionis peruenisset, conspiceret puerorum esse veritati similitudinem præponere. *Quando & pusillo puero* (prosequitur Choroneus) *si simul obtuleris paruum panem, & fictum ex farina catellum, vel buculam, huius cernas appetentem: simili modo si alius argentum alius bestiolam, vel poculum argenteum proponant, & dent, hoc sumat potius, cui videt adiũctum artificium.* Artificiosa breuitate cõnatur Magister Gonet laudem sui captare Magistri, sed omnium suffragijs captus glorietur in astutia sua, dum in lucem prodit Magistri doctrina, nisi forte suis puerulis Gallijs genium adscribat, illisque placere contendat ementita, simulataque, ne dicam mutilata beste.

Quæst. Conui. lib. 1. q. 1.

Sed proh dolor! quippè dum hanelijs mentis faucibus nouos, suauissimosque fœcundissimæ proceritatis istius arboris fructus Theologorum inhiabat cętus, accepi ab Illustrissimo Viro paternali, ne dicam familiari epistola, præsens opus finem imponere, non edocendi desiderio, sed facultati scribendi: *Et lumen*, inquit, *oculorum meorum, & ipsum non est mecum.* Protinus, quid mirum, lumina nostra manarunt fletu, orbatam tali lumine gementia Ecclesiam. Sed cur tetra caligo ausa fuit præstantissimum tangere, radiantemque Virum, indefesso labore mentes nitida luce emulcentem; ni tamen fallor, inde causa diræ, aduersæque valetudinis elucet, simulque æternæ laudis origo, omniumque elegantis gratitudinis consurgit debitum; illuxit quippè Illustrissimus Antistes, suorum mentibus ad inopiam, vsque corporalis suæ lucis: *Ficum arborem*, inquit Plutarcus, *quæ in fructum suum, quidquid est pinguedinis, & maturi succi absumit, ipsam expertem manere dulcedinis, adeò vsque vt in primis stupendum sit, quod cum arbores, quæ germinant, & florificant omnes florescant, vna flore vidua sit fici planta.* Sic noster Doctor vberrimos, suauissimosque propinat siue flore fructus, vti verus sal, *totus in commune deficit condimentum*; tantummodo sibi amaritudinem fici more vsurpans. Sed quæ inde ficulneæ gloria? Testatur ibidem prædictus Author: *Creduntur namque arbores eiusmodi fulmine non afflari.* Sic præstantissimi Authoris nostri doctrina nullius erroris fulmine quasatur, quin perpetuo innixa super Angelici Magistri firmissimã veritatẽ, tanti Solis radios nona porrigit subtilissima claritate: in lucem ergo prodeat, vt in lumine ipsius, luciflui Aquinatis celsiori instruamur lumine. Sic sentio, Matriti in Collegio Incarnationis Illustrissimæ Dominæ Mariæ de Aragon Ordinis S.P.N. Augustini. Die 12. Mensis Decẽbris, Anno 1671.

Quæst. Conui. lib. 5. q. 9.

Fr. Thomas à Castrejon.

LICEN-

Digitized by Google

LICENCIA DEL Conſejo Real.

Miguel Fernandez de Noriega, Secretario del Rey nueſtro Señor, y Eſcriuano de Camara mas antiguo de los que reſiden en el Conſejo, certifico, que por los Señores de dicho Real Conſejo ſe ha dado Licencia â Don Fray Pedro de Godoy Obiſpo de Oſma, para que por vna vez pueda imprimir, y vender vn Libro intitulado *Diſputaciones Theologicas ſobre la Prima Secunda de Santo Thomas*; compueſto por el dicho Obiſpo, por el original que vâ rubricado, y firmado al fin de mi firma, con que antes que ſe venda ſe traiga al Conſejo, juntamente con ſu original, y certificacion del Corretor, de eſtar impreſſo conforme â êl, y ſe taſſe el precio â que ſe ha de vender, guardando en la impreſsion lo diſpueſto por las Leyes, y Prematicas de eſtos Reynos. Y para que conſte, lo firmê en Madrid â diez dias del mes de Diziẽbre de mil y ſeiſcientos y ſetenta y vn años.

Miguel Fernandez de Noriega.

Digitized by Google

APPROBATIO, & CENSVRA REV.mi P. Fr. ANDREÆ de S. Anastasio, Sacræ Theologiæ Lectoris, antea Prioris vigilātissimi Celeberrimi Conuentus B. Mariæ de Monte Carmelo Burgēsis, & nunc Oxomensis Conuentus meritissimi Præsidis.

EX Præscripto D. Licentiati D. Isidori Garcia Castañon, Ecclesiæ Zamorensis Canonici, ac Scholastici, huiusque Diœcesis Vicarij Generalis, & Prouisoris, vidi hunc septimū Tomum Illust. D. D. Fr. PETRI DE GODOY, Episcopi Oxomensis, Cōsiliarij, Cōcionatorisque Regij, Olim in Florentissima Academia Salmanticensi Professoris Theologiæ Primarij, & prope modū emeriti: quo nihil vnquā celebrius, ingeniosus, neruosius illa edidit, admirata est, suspexit. Vidi, & cum Statio exclamaui: *Cælo nè per actū fluxit opus?* Sed nec propterea admiratus sum. Quid enim communis Hispaniæ Magister, Salmanticensium Athenarum oraculum exterarum Nationum admiratio, quid, inquam, nisi Cęleste, nisi Diuinū ederet? Quid ex nobilissima illa ingenij, & assiduæ speculationis auri mina, nisi aureū, gemmeū, & margaritū opus spectādū erat? Quomodo sex præcedentiū librorum septimus frater, postremus omniū, ideoque charior, quasi Bējamin alter, genio, acumine, doctrina, vultu, & quibuslibet lineamentis, non exprimeret suum Parentem? Sat gloriæ esse præcedentes æquasse, quorum singuli per litterarium Orbem, non tam currentes, quam volantes, quasi percelissimis Aquilonis pennis, immortale, & æternaturum nomen Authori suo asseruerunt. At nescio quid maius, altiusvê quodammodo in hac vltima, ac septima prole, quæ nūquam non sacra, & mysterijs plena; septimo quippê numero omnia fere complentur, & supremam coronidem perfectionis attingunt, vt cuilibet erudito in sacris, & profanis obviū est. Et, præter innumera alia, Ioannes in Apocalypsi mysteriorum plena c. 5. *Vidisse legitur librum signatū sigillis septiem.* Porrô totidem volumina eodē doctrinæ Thomisticæ filo assuta, quasi vnicus liber sunt, septē signatus sigillis, quorū postremum alijs collophonem addit, & fœ-

licissi-

licissimũ cõplementũ. Mirum est, quod non in argento solo, sed & quibuslibet alijs, per ignis iterationẽ depurgari solitis, experimur, perfectionẽ in septima solũ decoctione consistere. Vnde in adagio est: *Septima decoctionis saccarũ.* Sanê celeberrimi Authoris opera, quãquã singula admiratione digna, non antea perfectionis apicẽ, tetigerũt, quã in æstuanti ingenij officinã, vnde argumentorũ fulmina, tonitrua, ac fulgetræ passim erũpunt, septimã decoctionẽ assequerentur. His septẽ voluminibus Cedro incorruptioribus, perẽniorib⁹ ære, sed & delicatioribus crine, propter doctrinæ subtilitatem, nititur invictæ, at solidiori Theologię machina, veluti olim septẽ cincinnis nitebatur fortitudo Sãsonis. Sapientissimus Salomon, septẽ annis extruxit magnũ illud Tẽplũ, cui nihil æquale vmquã visum. Sic, & Theologorũ huius tẽporis, quasi Salomon alter, septẽ voluminibus erexit disciplinã sacrã, quasi columnis septẽ diuinioris sapientiæ, erexit, inquã; Nec enim qualẽ acceperat, dedit, absq; vlla meliori fruge. Quippê antea solidam, sed non vsque adeô ornatam, neque purioris stili, aut piperati acuminis cerusa, & purpuriso nitẽtẽ suscepit: reddidit autẽ pulchriorẽ, subtiliorẽ, & prorsus amabilẽ melioris auræ mentibus, quibus nihil cõmune cum vulgô litteratorũ est. Gauisus planê sum, & honori maximo censui postremũ hunc, tã sublimis ingenij, incõparabilisque Magistri fœtũ, mihi probãdum cõmitti; qui certê omnẽ censoriam virgã supergreditur; *qualiter nubes excedit Olympus*; omnique elogio maior est. Tantũ abest, vt vel latum vnguẽ dissideat â rectã fidei, aut morum doctrina, quarũ vtrãque sartam tectam vbique curat, & recenter illustrat Author; qui quodãmodo Deũ imitatus, cõpleuit, *die* (scilicet volumine) *septimo opus suum quod fecerat, & requieuit ab vniuerso opere quod patrarat*. Restat vt omnes cum Moyse consequentiam illam inferamus: *Igitur perfecti sunt libri*, discursus, labores, quibus adeô fœlix, & gloriosus exitus fuit. Ita attestabar in nostro Oxomensi Carmelo, die prima Mensis Nouembris, Annô Domini M.DC.LXXI.

Fr. Andraas de S. Anastasio.

LICEN-

LICENTIA ORDINARII.

VIsa Censura, & approbatione supra dicta de hoc Opere, quantum ad potestatem Ordinariam spectat, vt prælo mandetur Licentiã, & Facultatem concedo. In Villa del Burgo, die 7. Mensis Nouembris, Anno à natiuitate Domini 1671.

Lic. D. Isidorus Garcia Castallon.

De mandato Domini Prouisoris,

D. Gabriel Parron.
Notarius maior.

Errata sic corrige.

DIsp. 5. num. 58. vbi dicitur, *ad omnem, tanquam ad effectum*: lege *ad amorem*. Disp. 9. num. 13. vbi dicitur, *per denominationem extrinsecam*: lege *per denominationem*. Disp. 10. num. 15. vbi dicitur, *ratione finitatis obiecti*: lege *infinitatis*. Disp. 14. num. 10 circa finem, vbi dicitur, *status purum naturalium*: lege *purorum*. Et nu. 14. in fine vbi dicitur, *originali culpa*: lege *cum orig*. Et num. 17. vbi dicitur, *quam sequitur*: lege *quem*. Et infra, *culpas actualis*: lege, *actuales*. Et infra, *hæc sufficit*; lege, *nec sufficit*. Disp. 15. num. 12. in fine, vbi dicitur, *in actibus vitiosis*: lege, *virtuosis*. Et num. 35. vbi dicitur, *& inclinatio descensum*: lege, *ad descensum*. Disp. 18. num. 1. vbi dicitur, *sed adæquato*: lege, *adæquatè*. Disp. 19. num. 10. in fine, vbi dicitur, *ab alios fines*: lege *ob alios fines*. Disp. 20. num. 22. vbi dicitur, *vel ad illum explicet ordinem*: lege, *ad illam*. Et num. 26. vbi dicitur, *actus vero est propter habitum*: lege, *propter obiectum*. Disp. 21. num. 6. vbi dicitur, *commissio talis actus*: lege, *omissio*. Et num. 23. vbi dicitur, *concessa minori*: lege, *maiori*. Et num. 67. vbi dicitur, *sed prout non actiua determinatè, nec*: lege, *nec prout non actiua determinatè, sed, &c.* Disp. 22. num. 4. *sint cum omissione incõpatibiles*: lege, *sint cum auditione incompatibiles*. Disp. 23. num. 27. vbi dicitur, *non est peccatum omissionis, sed commissionis*: lege, *non est peccatum commissionis, sed omissionis*. Et num. 31. vbi dicitur, *voluntas expressa furandi*: lege, *omittendi*. Disp. 25. num. 43. in principio, vbi dicitur, *est malum morale*: lege *bonum*. Et num. 51. vbi dicitur, *vt actus charitatis*: lege, *est*. Et num. 53. vbi dicitur, *peccatum commissionis*: lege, *omissionis*. Disp. 28. circa lit. D. Th. *in 1. art. docet, habere inter se cõnexionem*: lege, *non habere inter se connexionem*. Nu. 4. vbi dicitur, *& inter se connexa*: lege, *inconnexa*. Et num. 23. vbi dicitur, *iustitia autem legalis*: lege, *iniustitia*. Disp. 29. num. 29. vbi dicitur, *& ista est ordinationis*: lege, *ordo rationis*. Num. 42. vbi dicitur, *quam retribuere*: lege, *retinere*. Disp. 35. num. 13. vbi dicitur, *superadditum homini*: lege, *semini*. Et num. 54. vbi dicitur, *mererentur quidem*: lege, *morerentur*. Disp. 37. num. 35. vbi dicitur, *vsque extremo*: lege, *vtrique extremo*. Disp. 38. nu. 140. vbi dicitur, *boni debiti subiecto*: lege, *non debiti subiecto*. Disp. 41. num. 50. vbi dicitur, *defectus rationis natura*: lege, *rationalis naturæ*. Et num. 61. vbi dicitur, *his protectionis æterna*: lege, *externæ*.

¶ Hic Liber inscriptus Disputationes Theologicæ in Primam Secundæ D. Thomæ, Authore Illust. D. D. Fr. Petro de Godoy Episcopo Oxomensi, demptis his mẽdis, suo exẽplari fideliter respondet. Datum Matriti, die 14. Decembris, Anno 1671.

Lic. D. Franciscus Forero de Torres.

SVMA DE LA TASSA.

TAssaron los Señores del Consejo Real à siete marauedis cada pliego de este Libro, como consta de su original, que està en poder del Author. Tiene ducientos y cinquenta y quatro pliegos con Principios, y Tablas, que montan cinquenta y vn reales, y catorce marauedis.

INDEX

Digitized by Google

CENSVRA R. A. P. Fr. HIACINTI A PARRA *Sacræ Theologiæ Magistri, & Prioris Cœnobij Sanctæ Crucis Regalis Segouiensis.*

EX Præscripto Supremi Regijque Senatus Castellæ, sedulo animi alacritate percurri Tomum Septimum Theologicorum operum, vbi de superna Beatitudine, de Peccatis, tam actualibus, quam originali, alijsque materijs egregiè differitur. Authore Illustrissimo, necnon Reuerendissimo D. D. Magistro Fr. PETRO DE GODOY: quondam in Celeberrima Salmantina Academia Primariæ Cathedra Theologiæ meritissimo antecessore, Philippi Quarti, nostræque Reginæ Gubernatricis Regio Concionatore, & Oxomensis Ecclesiæ dignissimo Præsule, Prædicatoriæ Familiæ fulgentissimo sydere: inter huius qui Astra Thomistica, splendoris Scholastici, litterarij micatus tantum exerente, quantum inter Stellas rutilat Luna minores: vt inter Proceres Theologiæ Recentiores, tantum emineat,

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Cogor, inquam, Potentissimo adstrictus Imperio (cui repugnare nefas) censuram ferre in politissimas tanti Doctoris Lucubrationes, quæ nec lima indigent, nec spongia, sed potius attestatione publica, præconioque peremni. Quis enim in luce næuum, in meridie vmbras, ni sit caliginosus oculus, notare præsumat? Quis tot præiudicijs, & plausibus vniuersi orbis probata, & excepta (obvijs aiunt vlnis) opera, dum olim Amanuensium sudante calamo, nullis parcendo impensis auidissime raperentur (cômuni Doctissimorũ suffragante calculo) à Germanis, inquam ingenio tenaci, & presso: ab Italis amœnissimo, valdeque subtili; à Gallis vehementi, concito, placido, & ardenti; ab Hispanis profundo, laborioso, & solido; ab Incolis Indiarum, acri, solerti, prompto, & eleganti, præstantibus: cum modo in Orbis Theatrum prælo properante cuduntur censoria virgula deturpare tentet; nisi, vel temerarius sit, vel emoti cerebri, qui non videat in se Academias Principes, tot Theologorum cohortes concitare? Quam pulchrè his operibus congruat, quod iam pridem Hieronymus excelso detulit Augustino, qui legit, intelliget. Ab Oriente (videlicet) vsque in occidentem, instar lampadis resplenduisse; aut si maius, quod suo Cæsari assentator Horatius ad Lyram, & numeros accinebat, *lib. 4. Ode. 1.*

Quo nihil maius, meliusvè terris
Fata donauere, bonique Diui:
Nec dabunt, quamuis reddeant in aurum
Tempore priscum.

Luculentissima scripta nitores spirant, lucem spargunt radios irrorant; quid superest, nisi vt bona sint? Nec mirum hoc. *Vidit Deus lucem, quod esset bona, Genes. cap. 1.* Vidit, & approbauit: *Vt sit idem vidisse, & approbasse* (teste Caietano) sed vnde, inquies, tanta dignitas luci? *Quia non erat bona mediocriter, aut communiter, sed etiam excellenter* (respondet D. Th. ibidem) inquires rursus, vnde tanta bonitas luci, vt in tam eximium culmē bonitatis, coram adeò perspicacibus diuinitatis oculis, euecta sit? Iterum Caietanus: *Quia vidit Deus vtilitatē,*

appetibilitatem,ac bonitatem lucis (seu quod idem est) esse bonum in ea, honestum, vtile,& delectabile. Ideoque, absque vlteriori indagine, perinde fuit videre Deum,& approbare. Sed diuisit Deus lucem à tenebris, quia (si Consulas Caietanum) non in vtroque Emispherio diffundebat lumen,&ob præstantiam lucis, factum est vesperè,& manè, dies vnus, siue dies primus.

Speciosa verborum Sacra series (tametsi inter tipicas vmbras) strictis litteræ præclusa Cancellis, hypothesi nostræ, quam magnifica argumenta supeditat. Lux primogenia, dum videtur, probatur, scintilat enim triplici radio, honestatis, vtilitatis,& delectabilitatis. Illustrissimi Doctoris nostri scripta nitidissima omni fęce purgata, triplici, omnigenoque bonitatis decore præfulgent, quid ni beneplacitum, etiam iure optimo extorqueant! Sed priusquam ad singulas bonitatis species, quæ in hoc lucidissimo opere reperiuntur, ostendendas procedam, in stuporem non immeritò prorripit, illa Authoris intellectualis acrimonia, qua diuidit lucem à tenebris, qua scientiam boni,& mali, inter discrepantium sententiarum syluam discriminans, cuiusvis sententiæ fundamentorum momenta peruigili,& accurata crysi adamusim examinat, vmbratiles, cupinosasque rationes exufflat, nebulosa sophismata euentilat, apparentes, instabiles ratiocinationes dissipat,& euertit. E conuerso autem, quæ elegit asserta, firmissimis, solidissimisque fulcimentis obfirmat, lippis,& ambiguis, obliquisque oculis meridiana luce clariora ostendit, adhibitis fulgoribus Angelici Solis (cuius semper indiuiduus assecla) à quo, nec lato quidem vngue diuertit. Sic in diem vnum clarissimum ex vesperè,& manè conflatum assurgit, vt sit Theologiæ (hac nostra tempestate) dies, admiratione vnicus, dignitate primus, veritate doctrinæ signifer, subtilitate Coriphęus, ac Scholasticæ eruditionis (vt vota mea expleam,& sententiam sine fuco tandem exprimam) ingeniosum miraculum? Quinimo (si fas est dictu) fœlicior est luce primæ diei; tunc enim primordiali candicante lumine in superis; subterraneum Emispherium alternatim densissima oppacabatur caligine, ast Illustrissimi nostri Antistitis scripta, dum præcoci volatu (præoccupāte prælo) amanuensium pennis sublata, pernicissimo cursu Orbem totū replerent, simul in vtroque Emispherio rutilabant. Sapientiæ tanti Viri nox non succedit; pedissequas non patitur tenebras, nec Vespertino ante ambulone cęci caduceatore opus habet, vt illuminet terram, nec ad instar pristinæ lucis, prius obtenebrescit vesperè, & manè sequenti diescat, nox hic obscurum non habet, imò vniuersum eius luce clarescit.

Verum ad propositum scopum, quasi postliminio regredientes, lucis attributa in tam præclaro opere radicare ostendamus. Etsi supervacuum fuerit honestatem operis conglomeratis vndique argumentis persuadere. Quid enim Beatitudine,& Gratia, de quibus in præsentiarum, tam diserte discutitur, in honestate præstantius inueniri queat; cum beatitudo sit finis,& mensura, vnde actionum nostrarum honestas regulatur; gratia autem sit vita,& radix? Qui ergo fieri poterit, quin sit honestissimū opus, quod de Beatitudine,& Gratia pertractat? Quod si de Peccatis diffusè,& diligenter disseritur, non minuit, sed auget honestatem, contrariorum enim eandem esse rationem,& disciplinam ex præscripto Aristotelico apertissimè constat; nec minus honestum est, pulchritudinem Gratiæ,& Beatitudinis fœlicitatem exponere, quam circa peccatorum fęditatem, turpitudinemque, longo instituto Tractatu, diutius immorari; vtrumque enim par honestatis decor, honosque resultat: honestatem ergo operis nemo non admittet.

Sed iam vtilitatis emolumenta expendamus. Qui vero in percurrendis Authoribus vtilitatis lucro allicitur, his celeberrimis scriptis impigram mentem aduertat, sedulam manum adhibeat, vigiles oculos, & lucubrationes impendat. Si diuitiæ (quæ vtilissimæ sunt) appetuntur in vita, quid hac sapientia locupletius, quæ operatur omnia, omnesque Scholæ exercitationes mirificè promonet? Seue enim in publicis Academicorum certaminum consessibus antigonistā agere placet,& non invalida argumentorum tela torquere: arma ministrat, quibus

non

non irrito ictu aduersarius impetuosè agitetur. Segnius (haud semel) apud ipsos aduersi placiti pugnacissimos Patronos momenta rationum, fundamentorumque vibracula acie hebetata languescunt. Quę si ab eruditissimo Mag. GODOY, in cotem ingenij pernicissima reuocentur, cuspidem exerunt, viuacitatem spirant, argute pungunt, acumine feriente, totque perplexis replicis, & insidiosis captiunculis instruuntur, vt inexpertum præsidem, suppedaneumque clientem circúgirent, & sinuosis anfractibus, limosisque paludibus, interclusis præfugijs hærentes alligent, & palinodiam recantent, aut per se nota inficientur, aut inopinabilia blaterent, aut pauida fuga (velint nolint) in diuerticula absurda ab imminentis argumenti romphæa perterrefacti diffugiant.

Porro si animus sit Thesim Theologicam pro rostris defensare, in hoc refertissimo promptuario, præsto sunt firmissima propugnacula, quibus volitantia arguentium spicula, & validiora iacula facillimo negotio propulsentur, elicánturque obiectiones, ac fœlici dexteritate retorqueantur in hostem, plaudente adstantium corona. Qui Thomisticæ disciplinæ candidatus auidissimè Angelicæ doctrinæ dogmatibus initiari cótendit; atq; in penetralia intimiora perduci, his Disputationibus, quasi filo Ariadnæo in abdita Thomisticæ sapientiæ secutus penetrabit, & ingredietur, & egredietur, & pascha vberrima inueniet; quin cęcis viarum ambagibus anceps, aut nutabundus aberret. Qui vero Thomisticam Scholam pertesus in aduersis castris Theologiæ militare contendit, Nostri Præsulis doctrinis imbutus, quam plurima commoda reportabit, ibi enim fundaméta Thomistica penitus deteguntur, & quanta, quanta est opposita probabilitas adiectis firmissimis fulcimentis aperitur, & multiplices, quibus tuto incedere fas sit viæ, quasi digito demonstrantur, quaque arte, & verisimilibus effugijs Thomistarum agmina declinari queat, palàm ostenditur. Quod ipsa quoque experientia confirmat. Quotus enim quisque est (ex quo manu scripta huiusmodi, ex Salmantino suggestu dictata Scholasticorum manibus toto Orbe versari cęperunt) qui dum in circo litterario, in Thomistas sua asserta publicè concertationi exponere gestit, non prius anxijs conatibus, nullisque parcendo sumptibus, tanti Magistri extractas (vt aiunt) materias non perquisierit, non intentissime percurrerit, non sedula mentis lance librauerit, vt inde obiectionum periculis pertentatis, quo impetu, quaque vi, eorum sententiæ murum Thomisticæ Arietes quatiant, & dirumpant, quantum cruoris elicere, quam in altum vulnus infligere, quam stragem inferre præualeant mature perpendendo, clypeos congruæ responsionis opponat, cauteque præclusis hostilis aggressionis incursibus impauide in arenam disputationis prosiliat, & laudis compos præstitutum certamen decore perficiat.

Hinc merito Illustrissimus Noster Antistes, præclarissimis scriptis, immortale sibi nomen, in superstitem ætatem comparauit. Hinc promiscuo Theologorum plausu, & votis; Doctoris vtilissimi, valdeque proficui, vniuersalis Theolophiæ Vatis, Thomisticæ subtilitatis fontis indeficienter scaturientis, venustissimo lemmate, tergemino honore condecorari promeruit.

His itaque indubitate præfixijs grandiloco nunc boatu, obducto supercilio mugiant Aristharchi, & vipereis liuoris stimulis agitati, gannientes obtendant Editionem istam, etsi honestate præstantissima sit; publica tamen vtilitate vacare, cum ab alijs non infimæ notæ scriptoribus, ceu ab officiosis apibus, prę o cudente, delibatum sit: quidquid in Antigrafis Oxomensis Episcopi floridum, quidquid argutum, quidquid neruosum, & succutentum eminebat, vt perennitibus manu scriptis, quæ ex Salmantina Cathedra dictata sunt, intercidérteque fixi temporis memoria, haud facile fuerit venturis ætatibus persuadere, tam egregium Virum posteriori editione Librorum (quæ ex annorum supputatione constabit) in præuntes Authores plagium non commisisse (quod aliquibus fortasis pro cóperto habebitur) saltimque in ancipiti alea pendebit fides. Quæ quidem táti Viri decus eximium, non parum denigrabunt.

His vicissim illud Ecclesiastici in aurem repono: *Scientia abscondita, &*

thesaurus immisus, quæ vtilitas in vtrisque? Vtile ergo quinimò necessarium existimo thesaurum istud in communem lucis auram prodire, vt hinc; quam sint ingentes in eo diuitiarum cumuli propaletur, quæ tot inde corradentibus gazas, quibus suorum Librorum æraria ditescant, imminui tamen, aut exhauriri minimè potuere. Manet enim honos, nomenque inclitum, semperque manebit Authori; atque in immensum decantatissimi Præsulis fastigiata doctrina accessione temporũ tolletur in æthera.

Quid ni? Phœbæa lampas, aurea luce præfulgens Sol, inquam, mundi oculus, Cœli Præses olim à Persis Mitræ nomine Commendatur, Mitraque maiorem ob cultum redimitus, cuius simulacrum vtroque lacerto, reluctantis bouis cornua retentabant, quo significabatur Lunam, ab eo variantis luminis vsum, splendorẽque vsurpare. Sol, inquam, temporum arbiter est, & Dominus; nec eorum successio efficere valebit, vt in ancipiti pendeat, an de suo luceat pęnu, an Pelagij reus, vel rapinæ lumen à Luna, quæ modo parua, modo plena rutilat, suffuratus sit. Sol vtique, dum fluctibagis Occeani demersus vndis, christallinoque sarchophago tumulatur; non ne tot incorruptos testes suæ primordialis lucis mortalibus exhibet, quot Stellas accendit, mutuatis à se fulgoribus scintillantes? Sol æquidem, si fides Historiarum Magistro (quem nec Augustinus, nec D. Thom. reprobarunt) in occiduo Orizontis nostri puncto conditus est: dum plena Luna in Oriente incipiebat ascendere; perinde fuit creari Solem, & versus Antipodas arripere cursum; nostro Emispherio suboscurãte, crespuscolo vespertino initiũ sumente, & Stellis in Arctico nostro sub dubia luce ambigue refulgentibus prius Stellæ emendicato Phębæo lumine splendicarum, quam Sol ipse roseos ignes, radiosque natiuos in tellurem nostrã matutinus exprimeret, prius Stellis cęruleum Cœli abacum pictarare visus, quam plene lucere, & albescente ortu orbem nostrũ luminibus spargere: *Sic factum est, vesperè, & manè, dies quartus*, prius vesper, subinde manè, an ideò in quæstionem verti posset, an Sol à Stellis, an Stellæ à Sole fulgetra mutuauerint? Quin inde Phębæa fax diurnũ Imperium inagurata costituit, & Astrorum Dux, saculorumque signifer, à Seneca in trohade salutatur, quia tot suæ lucis fulgidos præcursores, & vindices, ceu nitida specula solare delibantia lumen præmisit, quot sidera antelucana Auroræ primeuæ præluxere, vt Sol Oriens fugãs Stellarum agmina, stinguens lumina vniuersa collustrans, & letum exerens, flammigerumque caput Astra multaret caligine, quia præmature præfulserant. Exoriatur ergo nunc fęlicibus auspicijs, editis libris rediuiuus noster Theologiæ Phębus, Mitratus Titan, vt quantum inter siderum, Lunæ, Solisque micatus interuallum subsit, ventura ætas libratis splendoribus egregiè percalescat: Principatumque superuenienti Soli, posthabito siderum prænio satellicio, iure optimo deferat.

Erudita pösteritas, tanti Magistri nomen summis encomijs dubio procul celebrabit. Nec falax spes; in eo namque, & vetera, & noua sublimi splendore renident, Aquinatis nostri incomparabilis soliditas, vigor, pondusque rationis, Durandi perspicuus trãmes, inoffensè percurrens, Capreoli Thomistarum Primipili fœcundissimus torens, Herbęi altisonans, & præcisa formalitas, Caietani fulmineum ingenium, profunditas viuax, subtilitas florens, longeque eruditissima, Ferraræque nitida facundia, placidè excurrens, & quidquid denique in alijs Thomisticæ Scholæ proceribus antiquitate annosis, canitie venerandis, grauitate viget, solertia pollet, eruditione præstat, in hoc vno collectum suscipitur, quod in alijs dispersum insigne illis decus adsciuit, comparauit. Vt congruentius illi Ausonius, quam suo Moselæ decantasset.

Omnia solus habes, quæ fons, quæ riuus, & amnis,
Et lacus, & viuio Refluus munimine Pontus.

Quòd si ad nostri sæculi nobilioris notæ scriptores aduertas oculos, qui ab his Thesauris, gemmis pulcherrimis, perlucidis vnionibus diuiti supellectili suos libros exornarunt, quam primum nullum dedecus exinde contraxere, tanta enim

nostri

nostri Præsulis ingeniosa fœlicitas, tam copiosa vbertas, vt alijs in scribēdo Palmam præripiat, quia ex indole est ingenij Augustiniani, illius inquam Aquilæ grādis Magnarum alarum, quæ volabat per medium Cœli, quæque tulit medulam Cedri Theologici, cuius sublimē, rapidumque volatum admiratus Hieronymus, stupore plenus declamabat. *Si noua voluerimus dicere à clarissimo ingenio, præoccupata sunt meliora.* Sed nec huiusmodi Neotherici celebritatem nominis, maiestatem ingenij nostri Præsulis obscurabunt, quin potius illustrabunt, quā maximè; eius præstantiæ ventura ætas tot vindices, totque obsides, & incorrŭptos testes nāciscetur, quot nostra tulit scriptores; eius eruditione instructos, eius gacis exuberantes, siue enim vt Stellæ surgent, genuinam, natiuamque lucem nostri Solis indicabunt, siue flumina rapidissima sint, siue Occeāni immensum pelagū emulabitur: ad nostrum fontem referent originem, vnde omnium oculis, eius dignitas assurgat. Huc merito aduoco Claudij Marij *lib. 1. in Genes.* Pulchrum paradigma, fontem Paradysiacum, cum Occeano conferens.

Ad gremium Sacri nemoris (inquit) quod Sylua coronat,
Fons scatet, & diti prolem, vinitate maritat,
Quadrifido tumidum lætus caput amne resoluens.
Ditior Occeano, iugi nā gurgite pronus.
Ille donat latices, iste accipit omnes.
Nec turget tamen, at minor est, qui crescere tantis,
Fluctibus infusis, quam, qui decrescere nescit,
Amnibus effusis.

Huc etiam non incommodè referam illud. Genes. cap. 2. vers. 6. *Sed fons ascendebat è terra, irrigans vniuersam superficiem terræ* (& infra vers. 10.) *& fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradysum, qui inde diuiditur in quatuor capita.* Breuissima verba, quam plurimis stimulis attentam mentis aciem pungunt, & pulsant. Nonne cernis fluuium, & fluuios ex vnico fonte deriuari? Et illos quidem per terrā serpere; illum vero, dum largissima fluenta perenni gurgite fluuijs infundit semper ascendere, vt inde cōiectari liceat inter cæteros huius æui Scriptores, quantum emineat horum Librorum præclarissimus Conditor, qui instar fontis Paradysiaci, reliquis ditissima doctrinæ instilat fluenta, vt semper in hominum existimationem per vices seculorum ascendat, & summatem honoris, & famæ verticem obtineat. Nunc fontem cum fonte cōpono. Ille in magnatem fluuium, & in quatuor capita fluminum diuiditur, iste in plurimos Authores ex illo haurientes aquas doctrinæ. Nec ille inuidit primo flumini magnitudinem, nec quatuor fluuijs titulum honorificū capitum, nec iste denegat tot Scriptoribus, aut celebritatem, aut magnificum nomen Authorum, etsi floridiora adminicula ministrauerit. Ille post primum fluuium, in quatuor capita diuiditur (in Hebræo autem Textu, apud Caietanum, sic habetur.) *Inde diuidetur, & erit in quatuor capita.* Caietanus hoc glossemate perlustrat verba. *Nec enim tātum interuenit prioritas secundum locum, sed etiam secundum tempus, inter vnitatem, & diuisionem.* Iste aquarum vberrimus fons, non solum intercapedine situs diuisus est, & in magnum fluuium exceptus, sed & longinquitate temporum, in alios fluuios trānsmissus, transfususque, absque vlla gloriæ iactura diuidetur; manet enim inconcussa, & integra prioritas illa amplitudinis, & dignitatis, qua primæui fontis, splendidum stemma, decusque peremne retinet, & obseruat.

Quid enim, si properante prælo præcucurrit alter, & ea, quæ in manu scriptis expectabant lucem, & tamquam germanos fœtus tanti Magistri amplexabantur omnes, immatura editione præuenit? An ideo anceps pendebit alea apud posteros? Au imminuetur tanti Præsulis celebre nomen? An aurum, tam præclaræ Doctrinæ, & color optimus immutabitur? Non inquam: nam etsi plures, è diuiti vena extractas auri glebas apud alios inuenias: tamen in minerali ditiora foruantur, & nescio, quid refulget in Authore, quod in alijs deriuatum excidit, & pallescit. Alget (mehercle) alget, & quasi glacie concretus rigescit, ad exteras im-

missus membranas, feruor ille Spiritus in Archetypo candescens, quo aduersarios, arrepto aliquo eorum principio, vi argumenti proterit, vrget, instat, constringit, insectatur, elidit, nec prædam, aut fugere, aut diuertere patitur, donec victrix ratio triumphet. Marcescit, inquam, vernantissimus ille viror ex suo ramo, & radice præcisus, quo formalitatibus Metaphysicis, vbique frondescit in natiuo arbusculo Scholasticæ Methodus, iacet, deliquioque laborat vegetus ille animi vigor, & robur, quo acerrima crisi, in arida quauis difficultate, & senticosa succum exprimit. Premit singula, discutit, ad calculos reuocat accuratè, & ex ambiguis sophismatum latebris, & ancipiti æquiuocationis circuitu, cimmerijsque tenebris; in apertam lucem, Doctrinæ planiciem, & veritati cognatum sensum restituit singula eliminata caligine.

Quis ergo tam præclarum Virum studeat æmulari? Quis absque sui detrimento detrahere? Quis primatum auferre, vel famam audeat denigrare? Sat fuerit pedissequum fieri, primam illi honoris sedem deferre, & grato animo, per quem profeceris sincerè fateri. Alioquin non impunè excipies, quod de Pindaro inimitabili Heroe Horatius sonori plectri ad fibras accinebat.

Pindarum, quisquis studet æmulari
Iule: ceratis ope Dædalea
Nititur, pennis vitreo daturus
Nomina Ponto.
Monte decurrens, velut amnis, imbres,
Quem super notas, aluere ripas,
Feruet, immensusque ruit profundo
Pindarus ore.
Laurea donandus Apollinari.

Præcucurrit alios anticipato pede? Non inficior: quid inde? Propterea tanti Theologi, tantique Magistri laurea marcescet? Attende illud Ioannis cap. 20. *Currebant duo simul* (scilicet simultate temporis, Ioannes, & Petrus, ad perscrutanda altissima Theologiæ mysteria in monumento Dominico Latentia) *& ille alius Discipulus præcucurrit citius Petro, & venit primus in monumentum. Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina, non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introiuit in monumentum, & vidit linteamina posita, & sudarium, quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutum in vnum locum.* Quantum capio, quantum sapio, quid hoc est? Currunt simul, Ioannes, & Petrus, Iunior, & Senior, & præcucurrit Ioannes, nec expectat Petrū, oblitus reuerentiæ debitæ Seniori? An, quia Iunior Ioannes, iuuentutis ardore correptus reuerentiæ officia non attendit? Ita æquidem. Quid est, quod præcurrens Ioannes inclinat se, vt videat, & tantum vidit linteamina posita? Quo pondere prorsus inclinatur, vt videat? An erectus, & stans videre non posset? Et quo albugine viscantur oculi, vt tantum videat linteamina, non sudarium, separatim positum, & plicatum, quasi in modum circuli? (vt D. Tho. obseruat) cur in præcursu tam celer, in ingressu tamen sepulcri, tam hebes fuit, vt prius ingrederetur Petrus, prius videret sudarium, quod diuinitatis tegmen præsignabat D. Tho. attestante) & ostenderet Ioanni docens, & explicans plicati mysteria sudarij? An, quia Ioannes (etsi summus fuerit Theologorum Apex, & Aquila perspicacissima) tot mysteria portare non poterat, ideoque succumbebat suppetias à Petro rogans, vt eius instrueretur acumine? An, quia Prior in cursu, est posterior in visu, & in penetrandis Theologiæ Symbolis, quæ quasi in sepulcro latent inuoluta in fidei interiori adito? An, quia per sudariū indicitur instrumentū, quo laborātiū sudor detergi solet (D. Tho. loco pnēte.) Ioannes occulta, & arcana illa nō assequitur, nisi ex præcurrentis labore Petri, ea ipsi mysteria detegantur? Ita planè, sic enim Augustinus exponit (in Catena D. Th.) ibi: *Ioannes videt posita linteamina, nihil tamen ipse plus perscrutatur, sed destitit:* destitit, inquam, quia circa ea, quæ non prævidit Petrus: tantum, quia sunt lu-

per-

perficialia, obvia, & passim nota Ioannes aduehit(infra vero:) *Petrus, vt ferme dus introiens vniuersa inspexit diligenter, & amplius vidit*: amplius, inquam, vidit Petrus, qui acutissimam oculorum aciem intendens, intima quæque plicatæ sudarij penetrauit, explicuit, vnde, & de Ioanne subiungit Textus, quod postquã *vidit Petrus, vidit Ioannes*, quasi Ioannis visus acueretur ex Petro, etsi Ioannes citius Petro edito cursu præcucurrerit. Sed quare, Petrus amplius vidit Ioanne? An, quia ad Petrum in suprema Orbis Cathedra constitutum Magistrum profunda circunspicere, alijsque prodere, & exprimere, vt ex ipso reliqua lumina perciperent acutius cognoscendi ius competebat? Si sapis, non ambiges; ideo namque Lucæ *cap.* 5. Soli Petro dicitur; *Duc in altum*; alijs verô Apostolis, *Laxate retia vestra in capturam*. Duc in altum, hoc est (ait Ambrosius in Luc.) *in profundum Disputationis, quid est tam altum, quam scire Dei Filium? Et de eius Incarnatione, aptè, subtiliter, perspicuè, & pulchrè disserere*. Quid est Apostolis laxare retia in capturam, *nisi verborum complexiones, & quasi quosdam Orationis Sinus, & Disputationum recessus* (ex eodem Ambrosio) aptare? Quam velé? Petri est amplius videre, & in altum ducere, cæterorum, laxare retia in capturam, vt quæ Petrus vidit, & excitauit, ipsi intra sua retia, & Disputationes excipiant. Quid ergo intererit, quid detrahet Petri acutissimo visui, si ille alius Discipulus præcurrit citius Petro? Ideò Editio eorum, quæ prius vidit Petrus, etsi nouissima, vtilitate vacabit? Pergat igitur fœliciter, & iure sibi præscriptam supremæ laudis metam, læto celeritate consequatur, qui Petro, & nomine, & Episcopalis Dignitatis culmine, non est absimilis.

Sed nè apud reconditioris Theologiæ cultorem, alteremque Sapientissimum in his speciosis operibus, vel minimum quidem perfectionis Auidus Lector desiderare queat: honestissimæ vtilitati supremum delectationis placidissimæ stilo complementum accessit; axiomate Horatiano illico obseruato: *Omne tullit punctum, qui miscuit vtile dulci*. Insuper, & Diuini Oraculi prælibato præscripto, *Qui sapiens est corde, appellabitur Prudens; & qui dulcis eloquio, maiora percipiet*. (Seu vt alij vertunt) maiora reperiet (vel aliter ex Hebræo) dulcedo labiorum augebit doctrinam (sic Prouerbiorum 16. vers. 21.) & infra. *Cor sapientis erudiet os eius, & labijs eius addet gratiam; fauus mellis composita verba; dulcedo animæ, sanitas ossium*. Vt inde conijcias Nostri Illustrissimi Antistitis, quanta sit in docendo Dignitas, qui lactea dulcedine infundens scripta, maiora reperit, sublimiora percepit, augens doctrinam dulcedine labiorum, erudiens os suum, & labijs gratiam superaddens mellea methodi suauitate, & sapientiæ delicijs.

Quod si Treticus Aristarchus, his obstinatus contumacissimè abnuat, obijciam illico, lenissimum illud, mitissimumque stili temperamentum nostri Authoris, quo prolixa curricula in Palestra Scholastici pulueris vrbanissimè conficit, neminè lædens, nullum proscindens, contemnensvè, nec amaro spiculo cruentans, aut exarcebans felleo dicterio, aut diro configens schommate, aut asperis iniurijs traducens. O Virum Sapientissimum, & supra mortalium alcam fortunatissimum! Liceat mihi illud Prouerbiorum 3. vers. 13. In te non extorte subijcere: *Beatus homo, qui inuenit Sapientiam, & qui affluit Prudentia::: Primi, & purissimi fructus eius, & omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari; longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius, diuitiæ, & gloria; viæ eius, viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ*. (Vel sicut legitur ex Hebræo) *via amœnitatis, & suauitatis via eius*. Quã pulchri sunt gressus tui, in Doctrinis, ô Principis Theologiæ, Aquinatis inquam, modestissimi Germana Proles! Quoniã vias pulchras, & semitas pacificas amœnitatis, & suauitatis præ alijs elegisti, inuenisti sapientiam, & prudentia abundans, Primi, & purissimi habebuntur fructus eruditissimæ sapientiæ tuæ, & incomparabili honorificentia desiderabuntur. O vtinam fauente numine, sit longitudo dierum in dextera tua, & in sinistra tua diuitiæ, & gloria!

Sed quid hoc prodigij? Inter tot Prælia Scholastica digladiantis ingenij;

inter

inter tot boantium argumentorum grandines, & strepitantia tormēta strenuè cōminus pugnā, infestisque obuia signis signa, pares Aquilas, & pila minantia pilis (vt verbis abutar Lucani) nullum excidere verbum, asperitate, aut liuore iniuriosum: *Sic sic tanti Moderatoris Exercitus vincere scit, bellum esse nescit* (ex Emisseno Homilia de Litanijs.) Hoc planè est Columbinum oculum, cum serpentina prudentia, iuxta Euangelicam normam, apprimè copulasse. O verè aquis doctrinæ præstantissimæ! O aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio, quæ nec strepitum, nec tumultum cient. Oculos quamlibet luculentos in pristinam lucis viuam repotare poterunt, de quibus fas mihi, illud Ausonij, pro suo Mosella personantis, æquius decantare:

Tu Placidus prolapsus aquis, nec murmura ventis
Vlla, nec occultis patent Luctamina Saxis.

O verè Sacrum Æmulatorem illius prudentissimæ Virginis amictæ Sole, incarnatæque Sapientiæ intemeratæ Parentis, de qua Mellifluus Ore Bernardus (Homilia super illud Apocalypsis, signum magnum) rationem reddens, cur tam insolitum, tam præclarum, tamque rarum, & admirabile Signum in Cœlo Ecclesiæ, Deipara apparens rutilauerit. *Nihil austerum in ea* (inquit) *nihil terribile, tota suauis est, omnibus offerens lac, & lanā. Reuolue diligentius Euangelicæ Historiæ seriem vniuersum, etsi quid fortè increpatorium, si quid durum, si quod denique signum, vel tenuis indignationis occurrerit, de cætero suspectū habeas, & accedere verearis.* Et tu Nostrum Antistitem suspectum habeto, agrestem, rusticanum appella, eiusque scripta lectitare refuge, si quod verbum, si quod signum increpationis in prolixa Librorum eius occurrerit serie.

Hoc fuit planè omnes partes Magisterij Christiani adimplesse. His signis disciplinatam Sapientiam, dignitatisque præstantiam Orbi vniuerso testatissima redditur, iuxta illud Epistolæ Iacobi vers. 13. *Quis sapiens, & disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ; quod si zelum amarum habetis, & cōtentiones sint in cordibus vestris: nolite gloriari, & mendaces esse aduersus veritatem, non est enim ista sapientia desursum descendens; sed terrena, animalis, diabolica. Vbi enim zelus, & contentio, ibi inconstantia, & omne opus prauum; quæ autem de sursum est sapientia, primum quidem, pudica est, deinde, pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione; fructus autem iustitiæ, in pace seminatur, facientibus pacem.*

Hæc (me iudice) suprema dexteritas, innoxij stili lenocinio, & illecebris, infensorum etiam animos sensim excordare, & impunè expilare, & rapere. Hæc in primis triumphalis victoria, quæ propriæ gloriæ nihil imminuit, sed amplificat, & ornamēta cumulat, immortalesque laureas, immarcescibilesque corollas adauget, absque sanguine, videlicet, faustè confecisse prælia, nec minorem laudem ab eis reportasse, quos implicatissimis vinculis, & argumentorum nexibus illicis; stili specie modestissima vinctos, deuinctosque miraris, quam ab illis, quorum sententijs vindicandis, suadendisque, validissima præsidia, roburque invictissimum adiectum est. Hoc, inquam, in supremum laudis apicem prouehit: inter Aduersarios, Domesticosque, æquè fore plausibilem. Hoc sapientem decet, & Sapientiam commēdat: *Nam sapiens in verbis se ipsum amabilem facit* (Ecclesiastici cap. 19. vers. 13.) Hoc inter incompatibiles laudes fautoris Ambrosij, referendum duxit sanctissimus Augustinus (lib. 1. contra Iulianū cap. 7.) quod Nostri Illustrissimi Præsulis egregijs meritis adiecisse non vereor. *Mediolanensis Ambrosius* (inquit) *quem Magister tuus Pelagius tanta prædicatione laudauit, vt diceret in libris eius præcipuè fidem latere Romanam: qui Scriptores inter Latinos, flos quidam speciosus enituit; ita vt eius fidem, & purissimum in scripturis sensum reprehendere, nec inimici auderent.* Cum ergo lucis efficaciæ sit ingerere oculis delectationem (teste D. Th. in cap. 5. Matth.) quam sint luculenta hæc, quæ præ manibus versamus scripta, nulla ex lucis desiderata conditionibus, liquido constat.

Qui-

Quibus non immeritô adijciam, quam ſit delectabilis,& delicioſa *illa* perſpicuitas,quam patula,& pervia in rebus difficillimis dicendi Methodus docendi artificium,quibus hærentem,pendulumque Lectorem,iocunda luce permulcet, claritate grata perfundit,deſerta facilitate colluſtrat,& cæcis involucris,ac tegumentis inflecta aperit,& expandit,vt ipſis oculis cerni , & quaſi manibus pertractari poſſe videantur,vt profecto verum ſit dictum Sapientis (Prouerbiorum verſ.6.) *Doctrina Prudentium facilis*. Quid verô dicam de accuratiſsimis verbis, & ad Scholæ normam aptiſsimè efformatis? Quid de eorum proprietate? Quid de ſciẽtiſsima diſpoſitione doctrinæ,de connexione,& conſequentia,vbi vnum pendet ex altero,& ex antecedentibus in ſubſequentia deducitur,excluſis diuerticulis , quæ ad rem non attinent,præcluſis ambagibus,extraneiſque amandatis, vt mens recta in præfixum ſcopum directa collimet,& illi conſtanter inhæreat,vt valeat quãtumuis ſtupidus amputatis obicibus,quaſatiſque corticibus,nucleo perfui, medulla delectari. Adamuiſim ſeruatis his omnibus,quæ ad nitidam perſpicuitatem obtinẽdam præluxit quondã Quintilianus (lib.8.inſtit. cap.2.in fine.) *Nobis*,inquit,*prima ſit virtus,perſpicuitas,propria verba,rectus ordo,non in longum dilata conclusio: nihil,neque deſit,neque ſuperfluat;ita ſermo,& doctis probabilis,& planus imperitis erit*(& infra)*vt in animum*(Lectoris,ſeu Auditoris,ſiue ſit auerſus, ſiue beneuolus) *eius oratio ; vt Sol etiam , ſi in eum non intendatur incurrat*. Quibus præceptis egregiẽ perfunctus eſt Noſter Illuſtriſsimus Præſul. Verè æquidẽ nactus eſt affectiones lucis,eius enim eſt(teſte Angelico Tho.in cap.5 Matth.) *Tenebras illuminare,vias dirigere,latibula manifeſtare, differentias rerum oſtendere*.Quæ fœliciter in his ſcriptis ſplendeſcunt, vt ſit; *dulce lumen, & delectabile oculis videre hunc Solem*, in ipſis effuſiſsimè radiantem.

Mirum dictu. Hic profunditas,& perſpicuitas amicabili fœdere copulantur,quod vix,& ægrè in alijs Authoribus inuenitur Hic profunditas,rerumque alta difficultas,mentem quidem pungit,& excitat,non obruit,non involuit: perſpicuitas vero recreat,& delectat,non in ſuperficie detinet,non in limine cogit hærere,vt merito,quod de ſuo Moſella, Auſonius extulit inculcemus.

Spectatur vitreo per leuia tergo profundo
Secreti nihil amnis habens,vt almus aperto.
Funditur intuitu,liquidis obtutibus aer,
Nec placidi prohibent oculos per inania venti,
Sic demerſa procul,durante per intima viſu
Cernimus,Arcanique patet penetrale fluenti. (& infra)
Vtque ſub ingenuis agitatæ fontibus herbæ,
Vibrantes patiuntur aquas,lucetque,latetque
Calculus: & viridem diſtinguit glarea muſcum.

O miram ingenij fœlicitatem! O Doctrinæ prodigium! Vbi *lucetque , latetque calculus* , profundè ſub ima voragine merſus,& quæ in alijs latent,hic lucent,imô ſimul,lucent,& latent,quia in *manibus ſuis abſcondit lucem*, & tumido, borticoſoque torrente totus incedit chriſtalinus, & profunda ſcrutans fluminum, obſcura faciens cognita in lucem pandit abdita:non ſic alij,quam plurimi,non ſic, qui affectantes perſpicuitatem ſuperficie tenus præteruolant,nec ſuccũ exprimũt, nec Auditores ſolidè nutriunt, ſed ſuperuacaneis,& vanidis ſiliquis ineſcant:non nulli autem vt ſibi arrogent profunditatis nomen,& auram,quæ peruia ſunt , caligine involuunt;quæ ſoluta mille nodis irretiunt,& intricãt,vt in acceſſa reddeant, & mirubunda imperitis,quibus illud, Ouidianum appinges,non inſacetè.

Ecce vides cœlum,pice nigrius,& freta vento
Turbida,perque cauas vix ad eunda vates.

Hic autem purpuraſcit cœlum,vitreſcunt venti mare niteſcit , ſerenantur vmbræ, purgantur tenebræ,& reconditiſsimi Theſauri Theologiæ impropatulo, & meridiana luce Scholaſticorum vſibus exponuntur. Vt vndique lux hæc Æthærea , &

niti-

nitida obtutu per iocundo oculos legentium delectabili illectet lænocinio,& illecebra.

Inquis tamen his omnibus libentêr admissis,inficiari non posse concissam breuitatem gratissimã esse,& compendiosos excursus Magisterij indices in primis præferendos,nam diffusa methodus molestissima est, & tædium,nauseam , vomicam , fastidiumque prouocant,& progenerant. Ingenia concita,& præpropera fatigat,& laxat,reuocatque mentis attentionem in immẽsum prolata resolutio.Hoc autem diffusionis næuo,hæc scripta denigrari,quis neget? Non ergo vndequauis hęc lux iocunda,& delectabilis.

Sed siste hic obsecro mecum pedem , & intentê perpende bipartitam esse breuitatis methodum.Prima indiga,& fallax per æpitomẽ,& per plana decurrens, nihil arduum,nihil lubricum,intimê explanans,paucis attendens , paucissima expromens,ex pauperrima ingenioli vena superficialibus tantum adhærescens. Hæc plane breuitas rudibus,rusticisque nebulonibus , & stupidis discipulis gratissima est,solertibus autem,& perspicacibus invisa,& acerba,à qua breuitate,& breuiloquio hæc scripta,quam longissimê abesse nemo negabit.

Sed est alia breuitas per excessum,qua mens in Angelicum ferê fastigium assurgit.Hæc multa prospicit,hæc nihil intactum,aut impræuisum prætermittit,hęc grauida est in sententijs,fœcunda in cõceptibus,verbis præcisa,sensibus multiplex, paucissimis concessa,omnibus grata,& ex nutu superni numinis in obsidem supremi Magisterij Antistiti nostro reseruata,vt in fere super humanum acumen,& penê Angelicam subtilitatem extollatur, huiusmodi humanum quidem , sed semi-Angelicum genium describsit,Diuinus illę Mystes Dionysius de Diuinis nominibus cap.7.ante medium (iuxta translationem Ambrosij Camandulensis) *per diuinam item Sapientiam,animæ ratiocinandi vim habent: discursione , & longo ambitu ad rerum veritatem annitentem ; ac in eo singularibus illis spiritibus inferiores , quod diuiduis , atque omnigenis varietatis vtuntur signis;in eo vero,quod plurima in vnum colligant,intelligẽtijs quoque æqualibus Angelis (quantum fas est animabus,ad id aspirare) illustrari promerentur.*

Crede mihi,*non sunt longa,quibus nihil est,quod demere possis* ; iuxta (Horatij est dictum) breuia sunt scripta , iuxta Quintilianum (vbi supra) *vbi neque pauciora,quã oportet,neque plurima,neque inordinata dixerimus.* Tolle ab hoc Authore , vel vnum verbum , informis erit syllogismus : tolle , vel vnam clausulam,debilitabitur oratio,manca erit,& decurtata,& trunca. Adde, vel vnũ verbum,laciniosus erit sermo,superfluet additio: *Tanta siquidem est gratia sermonis huius;vt continuò incipiat minus sapere,si vel vnum iota mutaueris* (ex Bernardo serm.1.in Vigil.Natal.Dom.) Stilus ergo intercludens detractionem, & appendicula,vbi nihil deest,nihil superst,multaque,& magna resolutissimê cõgerit , per excessum strictissimus est,semi Angelicus est,& in summo delectabilis,& iocundus,perspicacibus (dico) non obtusis : maturis (dico) ingenijs,non præcocibus,& præpetibus.

Quid ni ergo fulgentissimi Libri cordatos,quosque delectent auidissime expectentur ab omnibus,relegantur,amentur,& ipsa inspectione approbentur? In quibus ipsa lux vniuersas bonitatis metas assequitur,honestate venerabilis,vtilitate proficua,appetibilitate iocunda.

Vidi ego in hoc opere,tanquam in speculo nitidissimo,Aquinatis purissimam lucem,& inde in nos miros splendores resultantes,& lucem,quam ex Cathedra Crucis Christus laudis,& approbationis præconio donauit, in hæc scripta transfusa,probatissimam proclamare non erubesco, vbi nihil (me iudice) à recta fide exorbitans , nihil à morum exacta disciplina discrepans,nihil à Regijs decretis in statera mentis appensa,obliquum,oberransvé reperitur. Miror potius in Petro Antistite Illustrissimo Thomam Angelicum,sed rediuiuum. Miror lucernã ardentissimam in candelabro Ecclesiæ,à Sole Aquinatis lucere,& Soli ipsi nouam lucem,nouosque splendores refundere,nec cohiberi potest mens in Authorẽ im-

pen-

pensissimis officijs deuinctam, quin venustissimum illud Epigramma regerã, quod in Bannesium olim cecinit Thesius.

Dum Sacrum Aquinnatem lustras, Illumque tueris
Patri, suceptas à Patre, reddis opes.
Ille dedit lumen, Patrem tu lumine lustras,
Alter ab alterius lumine, lumen habet.

Quam bellè! Quam apositè! A Thoma lucet Petrus, à Petro Thomæ candidissimũ lumen toto orbe intenditur, diffunditur, defenditur, roboratur: à Petro honoratur Thomas, à Thoma Petrus orbe toto immortalibus voluminibus clarescit peremni fama, peremni nomine. Dicam: & orationi meæ satis hucusquè prolixæ (licet impari affectioni) vltimum imponam colophonem: repetam, quod Horatius in melpomenem grata animi obtestatione deduxit (lib. 4. Ode. 2.) vt mutuos, & pronos, Petri, & Thomæ micatus, viuidius scintillent:

Totum muneris hoc tu est,
Quod monstror digito prætereuntium.
Romanæ fidicem Lyræ (seu Thomæ fidus Interpres)
Quod spiro, & placeo, si placeo tuum est.

Sic censeo, & libenter subscribo in hoc Cœnobio Hospitum Passionis Matritensis. Die 4. Nouembris, Anno 1671.

Fr. Hiacinthus à Parra,
Magister.

INDEX
DISPVTATIONVM.
Et breuis insinuatio doctrinæ, quæ in illis continetur.

Littera P. significat Paginam. Littera N. Numerum marginalem denotat.

TRACTATVS PRIMVS.

De Beatitudine supernaturali.

DISPVTATIO PRIMA.

Vtrùm in solo Deo consistat nostra beatitudo obiectiua?

§. Primvs.

Probatur Catholica veritas. *Pag.3.*

E*Rrores Gentilium, & Hæreticorum breuiter recensentur.* Numero 1.& 2.

Conclusio certa de fide est: Beatitudo obiectiua in nullo bono creato, sed in solo increato consistit.

Probatur ex Sacra Scriptura, & Patribus. Num.3.& 4.

Deinde triplici ratione Theologica. Tũ, quia beatitudo obiectiua idem est, atque vltimum finis. Tum, quia debet satiare nostrum appetitum. Tum denique, quia illud solum hominem obiectiuè beatificare potest, quod ab intellectu cognitum, quietat humanum scienti appetitum, à num. 5.vsque ad num. 8.

§. Secvndvs.

Contraria argumenta diluuntur. *Pagina 5.*

A*Rguitur primo contra rationes probatiuas cõclusionis, ex eo quod obiectum primarũ appetitus humani non est bonum vniuersale in causando, sed bonum vniuersale per prædicationem; Deus autem non est bonum vniuersale per prædicationẽ.* Num.9.

Soluitur cum suis replicis, à num.10.vsque ad num.14.

Secundo arguitur, ex eo quod appetitus humanus est aliquid finitum, ac per consequens satiabilis est, per aliquid finitum. Num.16.

Soluitur cum suis replicis, à num.17.vsque ad num.20.

Tertio arguitur: nam dabilis est vera Beatitudo, scilicet beatitudo naturalis, quæ non omnino satiet appetitum, num.21. *Resp.* num.22.

Denique arguitur: nam sequitur ex secunda, & tertia ratione: non in Deo solo, sed in illo assotiato creaturis obiectum nostræ beatitudinis debere constitui. Num.23.24.& 25.

Ad cuius solutionem quædam prænotantur omnino videnda. Num. 26. & 27. *Ex quibus facilè diluitur*, num. 68. 29. & 30.

DISPVTATIO SECVNDA.

An Deus, vt vnus sit sufficiens ad nos beatificandum, ita vt si per impossibile nō videretur vt Trinus, hominis beatitudo subsisteret?

§. Primvs.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio. *Pag.* 11.

Supponitur, tamquam certum, primo, Deum, prout vnum, esse obiectum sufficiens nostræ naturalis beatitudinis. Num. 1. *Secundo supponitur, obiectum supernaturalis beatitudinis de facto amplecti, non solum absoluta, sed etiam relatiua, difficultas est, an si per impossibile videretur essentia non visis personis, talis visio nos beatificaret?* Num. 2.

Affirmatiuam sententiam tenet Scotus cum alijs citatis. Num. 3.

Contrariam docet Caietanus cum alijs pluribus. Num. 4.

Prima cōclusio: Si relationes superaddāt ad essentiam relatiuas perfectiones, visio essentiæ sine personis non esset ad beatificandū sufficiens. *Et probatur, quia illo admisso, visio essentiæ sine personis non esset visio omnis boni simpliciter talis*, à num. 5. vsque ad 10.

§. Secvndvs.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.* 13.

Arguitur primo: nam adhuc in sententia admittente relatiuas perfectiones, Patri diuino nihil perfectionis deest, quamuis nō conueniat filiatio in se ipsa, quia conuenit illi diuina natura, in qua filiationis perfectio eminentialiter continetur. N. 11. *Soluitur*, num. 12. & 13.

Secundo arguitur: nam de facto beatificat diuina natura non visa aliqua perfectione intrinseca Deo, nempè continentia huius possibilis in particulari. Num. 14. *Resp.* à nu. 15. vsque ab n. 17.

§. Tertivs.

Secunda conclusio veræ sententiæ. *Pagina* 15.

Etiam si relatio perfectionem relatiuam non dicat, visa essentia sine personis non esset ad beatificādum sufficiens, nec talis visio esset beatitudo formalis. *Num.* 18.

Probatio minus efficax, refertur, & reijcitur, num. 19.

Probatur ergo primo: nam visa essentia sine personis non videretur, prout est in se, num. 20.

Inconsequentia redarguitur Vazquez, num. 21.

Effugia præcluduntur, à num. 22. vsque ad num. 25.

Secūdo probatur, ex eo quod Deus præcisè, vt vnus, non est sufficiens obiectum propriæ beatitudinis, ac proinde, nec nostræ. Num. 26. vsque ad n. 28.

Tandem suadetur: nā diuinæ relationes, quamuis non addant perfectionem supra naturam, addunt tamen ad illam nouam, & distinctam veritatē. N. 29.

§. Vltimvs.

Argumentis contrariorum occurritur. *Pag.* 19.

Arguūt cōtrarij primo, ex eo quod visio, quæ ad Deum, vt vnum terminaretur, esset visio omnis boni. Numero 30.

Dupliciter respondetur, & prima solutio traditur, & replicis fit satis, à n. 31. vsque ad n. 34. *Secūdo resp.* num. 35.

Secundo arguunt: nā relationes non sūt de essentia obiecti primarij beatitudinis, quod multipliciter probāt, à n. 36. vsque ad num. 38. *Resp. ad argumentū cum alijs replicis*, à n. 39. vsque ad 43.

Denique arguunt: nam Pater æternus intelligitur beatus beatitudine sibi essentiali ex visione essentiæ, vt præuenit relationes Filij, & Spiritus Sancti; quod quadrupliciter suadetur, num. 44. & 45. *Resp.* à nu. 46. vsque ad num. 50.

DIS-

Index Disputationum.

DISPVTATIO TERTIA.

Vtrum beatitudo nostra formalis in aliquo increato consistat, vel consistere posit?

§. PRIMVS.

Relatis sententijs, statuitur prima concl usio. *Pag.26.*

Prima sententia, non solum id esse possibile, sed de facto contingere. Num.1.

Secunda negat de facto, concedit tamen de possibili. Num.2.

Tertia vtrique opposita asserit, nec de facto, nec de potẽtia Dei absoluta posse contingere, Authores citantur, numero 3.

Prima conclusio: Homines non beantur de facto visione increata. Num. 4. *Vbi censuræ, quibus opposita sentẽtia notatur.*

Probationes inefficaces ex Vazquez, & Valentia, reijciuntur num.5.

Probatur hac ratione, quia implicat beatum viuere visione increata, expeditur, & obiectionibus occurritur, à num.6. vsque ad num.10.

§. SECVNDVS.

Quid de possibili dicendum sit? *Pag.29.*

Secunda conclusio: Implicat intellectum beati Deum per increatam intellectionem, seu visionem sibi vnitam videre. *Num.11.*

Probatio ex Valẽtia parui ponderis est. Num.12.

Alia probatio minus sufficiens, reijcitur num. 13.

Probatur ergo primo ex sexta Synodo, num.14. & 15.

Secundo principaliter ratione, quia implicat voluntatẽ creatam liberè velle per volitionem liberam Dei sibi intimè vnitam, ac perconsequens, nec intelligere, num.16.

Tertio, quia implicat intellectum creatum viuere in actu secundo visione increata. Num. 17. & num. 18.

Quarto, quia intellectio debet esse intelligenti intrinseca, aut per identitatem, aut per informationem: nullo autem ex his modis potest intellectio diuina vniri intellectui creato, à numero 19. vsque ad num.22.

Quinto: nam sequitur ex contraria sententia, naturam humanam Christi de facto Deum videre visione increata. Num.23. *Et replicis occurritur*, à numero 24. vsque ad num.26.

§. TERTIVS.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.34.*

Arguunt primo aduersarij argumẽto sumpto ex paritate subsistentiæ, quæ vnitur humanitati Christi supplendo effectũ subsistentiæ creatæ. Huic argumento, & eius replicis occurritur, à num. 27. vsque ad num.30.

Secundo arguitur: nam de facto Dei essentia vnitur intellectui beati per modum speciei; poterit ergo vniri per modum intellectionis. Num.31. *Resp.* num.32. & 33.

Tertio arguitur: nam de facto Deus vnitur mentibus beatorum gerendo munus Verbi in visione beatifica. Num. 34. *Resp.* num.35. vsque ad num. 37.

Denique: nam diuina natura de facto fuit vnita humanitati Christi, vt forma illam sanctificans physicè. Num. 38. *Resp.* num.39.

DISPVTATIO QVARTA.

Vtrum beatitudo formalis consistat in operatione elicita à Beato?

§. PRIMVS.

Reijcitur sententia Henrici. *Pag.39.*

Henricus formalem beatitudinem constituebat in illapsu quoddam diuinitatis in animam, vt præcedit potentias, & operationes. Qua

sententia cammuni Theologorũ calculo refutatur. Numero 1.
Deinde, tanquam omnino certum supponitur, formalem beatitudinem, non in aliquo per modum actus primi, sed in actuali operatione consistere, à num. 2. vsque ad 6.

§. SECVNDVS.

Relatis sententijs, statuitur prima cõclusio. *Pag.* 41.

Prima sententia asserit, de facto intellectum beati comparari ad visionem, qua beatificatur, solum passiuè, citantur Authores, num. 7.
Secunda negat de facto, asserit vero non repugnare. Ibidem.
Tertia affirmat omnino repugnare, quod per operationem à se non elicitam homo, vel Angelus constituantur beati; Authores huius sententiæ citantur, num. 8.
Prima conclusio: De facto beati non se habent mere passiuè ad propriam beatitudinem, sed effectiuè ab illis procedit.
Probatur primo authoritate Tridentini, quæ expenditur, num. 9. & 10. *Ex quibus duplici alia ratione suadetur*, num. 11.
Ostenditur non repugnare, quod visio beatifica à beato efficiatur, num. 12. & 13.

§. TERTIVS.

Obiectionibus occurritur. *Pag.* 44.

Obijcitur primo: quod intellectus beati comparatur ad visionẽ passiuè, cum illam recipiat, nequit ergo ad illam actiuè comparari, alias idem secundum idem esset agens, & patiens, mouens, & motum. Argumentum tangit communem difficultatem circa actiones immanentes, proponitur, & soluitur Numero 14. & 15.
Obijcitur secundo, quia gratia habitualis est formalis participatio naturæ diuinæ nequit causari ab homine, igitur multo minus visio beatifica. Num. 16. *Occurritur, & ad alias replicas*, num. 17. & 18.

§. QVARTVS.

Quid de posibilitate sit dicendum? *Pagina* 46.

Secunda conclusio: Contradictionem implicat, quod Beatus videat Deum per actionem à se non elicitam.
Et probatur primo ex D. Tho. Num. 19. *Vnde firmia ratione probatur*, num. 20. & 21.
Denique probatur, quia implicat viuere vita vegetatiua actuali per actum præcisè receptum, & non elicitum à principio intrinseco viuenti, à num. 22. vsque ad num. 24.

§. VLTIMVS.

Soluuntur contraria argumenta. *Pagina* 49.

Prima obiectio tangit illam difficultatem, an Deus de potentia absoluta possit se solo producere visionem beatificam, absque concursu intellectus creati? à num. 26. vsque ad num. 40. *Vbi plures difficultates, & obiectiones enodantur.*

DISPVTATIO QVINTA.

Vtrum beatitudo formalis consistat in actu intellectus, vel in actu voluntatis?

§. PRIMVS.

Præmittuntur quæ apud omnes certa sunt. *Pag.* 55.

Certum est non consistere formalem beatitudinem in aliquo actu partis sensitiuæ. Num. 1. & 2.
Sicut & quod bona corporis non pertinet ad formalem beatitudinẽ. Nu. 3.
Fatentur etiam omnes actus in intellectus, & voluntatis, requiri ad perfectam beatitudinem. Ibidem, & num. 4. & 5.

Tres

Tres sententiæ referuntur, & Authores earum citantur. Num.6.&7.

§. Secvndvs.

Statuuntur duæ conclusiones veræ sententiæ. *Pag.*57.

P*Rima conclusio*: Visio beatifica à beatitudinis essentia non potest excludi.

Suadetur primo ex Patribus. Numero 8.

Deinde ratione, quia nimirum visio beatifica est formalis assequutio Dei. Num.9.10.& 11.

Tertio, ex eo quod visio essentialiter distinguit statum termini ab statu viatoris. Num.12.

Secunda conclusio: Formalis beatitudo non in pluribus, sed in vno actu consistit. *Consentit huic conclusioni Scotus; at propter rationem parum efficacem, & minus consequentē ad propriam doctrinam.* Num.13.

Aliorum ratio parum efficax, proponitur, num.14.

Efficaciter vero probatur, ex eo quod sola illa operatio, quæ est assequutio Dei constituit essentialiter formalem beatitudinem: hæc vero est sola visio. Num.15.

§. Tertivs.

Soluuntur argumenta. *Pag.*61.

A*Rgumenta Scoti infra soluuntur, modò vnico argumento insurgitur: nam formalis beatitudo consistit in vltima perfectione, operatio autem intellectus vltima non est. Hæc argumentum non potest iuuare sententiā Scotistarum. Soluiturque, & pluribus replicis occurritur,* à num.16. vsque ad num.26.

Denique arguitur ab inconuenienti, quia si beatitudo in vno solo actu intellectus adæquatè consisteret, sequeretur eum, qui Deum videret, non tamen amaret, nec ipso frueretur fore quoad essentiam beatum. Num. 27.

Solutio Magistri Soto, refertur, & explicatur, num. 28. *Melius respondetur,* num.29.

§. Qvartvs.

Statuitur tertia conclusio veræ sententiæ. *Pag.*65.

NVllus actus voluntatis spectat essentialiter ad essentiā formalis beatitudinis, sed in sola Dei visione adæquatè consistit.

Est de mente D. Tho. & probatur ratione ex ipso desumpta, quia nimirum nullus voluntatis actus est assequutio Dei. Numero 30. *Euasiones precluduntur,* à numero 31. vsque ad num.38.

Deinde prima, & secunda pars conclusionis probatur, quia solum ille actus est formaliter assequutio Dei, quo Deus, vt in se, redditur nobis præsens, quod tantum visioni conuenit, non autem vllo voluntatis actui. Expenditur, & euasiones præcluduntur, à numero 39. vsque ad numerum 44.

§. Qvintvs.

Occurritur duobus argumentis contrariæ sententiæ. *Pag.* 69.

A*Rgumentum quo maximè fidit Scotus nititur in eo quod amor beatificus perfectior est visione, quod multipliciter suadetur.* Nu.45. & 46.

Duplex solutio traditur: prima, numero 47. *Secunda,* à num.48. vsque ad num.55.

Secundo arguitur: nam visio ordinatur ad amorem beatificum, tanquam ad finem, & non è contra. Numero 56.

Solutio ex Vazquez, refertur, & impugnatur, numero 56. 57. & num. 58.

Vera solutio traditur, num. 59.& num. 60.

§. Sextvs.

Soluitur tertium argumentum contrariæ sententiæ. *Pag.*74.

Tertium argumentum probare contendit conuenire amori rationem assequutionis. Num.61. *Solutio ex Vazquez, refertur, & reijcitur.* Nu. 62. *Vera solutio,* à num. 62. vsque ad num.66.

§. Vltimvs.

Resoluuntur breuiter quædam difficultates. *Pag.*76.

Formalis beatitudo est notitia iudicatiua formaliter, & obiectiuè. Num. 67.

An vero sit practica, vel speculatiua notitia? Videatur à num.68. vsque ad num.71.

DISPVTATIO SEXTA.

Vtrum voluntas diligentis Deum necessario illum diligat, & in eo delectetur?

§. Primvs.

Quibusdam præsuppositis, & relatis sententijs, statuitur nostra conclusio. *Pag.* 78.

Quæ apud omnes sunt certa, tradũtur num. 1. & 2.

Prima sententia est Scoti, asserentis, amorem beatificum non esse necessariũ ab intrinseco, sed liberum, & contingentem.

Secunda per oppositum docet, esse necessarium, & quoad specificationem, & quoad exercitium, quæ statuitur pro conclusione. Num.3.

Et probatur, quia videns Deum nequit à visione cessare: visione autem posita non potest odio habere Deum, nec ab eius amore desistere. Num.4.

Duæ huius argumenti solutiones impugnantur, num.6.

Secundo probatur, ex eo quod volũtas, & est libera potentia, & obtinet conceptum naturæ. Num.8. & 9.

Tertio, & principaliter probatur, quia voluntas diuina necessario diligit Dei bonitatem, ac proinde non est contra essentiam voluntatis tendere necessario in aliquod obiectum, à num 9. vsque ad num.12.

Denique: nam gratia excitans consistit in illustratione intellectus, & pia affectione voluntatis, talis autem pia affectio non est voluntati libera, à num. 13. vsque ad num.15.

§. Vltimvs.

Soluuntur argumenta. *Pag.*83.

Arguitur primo ex D. Tho. cuius autoritas expenditur, & explicantur, num.16. & 17.

Secundo ex D. Aug. Num.18.

Tertio ratione, quia voluntas viatoris est libera libertate exercitij in amore amicabili Dei: ergo & voluntas beati, num.19.

Prima solutio ex Vazquez difficultate non caret, Nu.20. *Alia solutio subijcitur.* Ibidem, & num.21.

Quarto arguitur, nam in carentia amoris potest perseuerãte visione aliqua ratio boni apparere. Num. 23. *Resp.* num.24.

Corollaria illata, & alia quæ disputari poterant. Num.26.

DISPVTATIO SEPTIMA.

Quæ sit causa impeccabilitatis beatorũ?

§. Primvs.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio. *Pag.*88.

Duo certa, & explorata supponuntur. Num.1.

Prima sententia asserens, Beatos attentis causis intrinsecis potentiam ad peccandum habere; ab extrinseco tamen reddi impeccabiles, est Scoti.

Secunda asserens, Beatos quidem impeccabiles esse, causam vero impeccabilitatis non esse visionem, sed amorẽ subsequutum.

Tertia assignat pro causa impeccabilitatis visionem, num.2. & 3.

Prima

Prima conclusio: Beati sunt impeccabiles ab intrinseco ex natura beatitudinis.

Probatur primo, quia beatitudo petit ab intrinseco, affirmare omne bonum, & omne malum excludere. Num. 4. & 5.

Secundo: nam est ab intrinseco inamissibilis.

Tertio: nam esse impeccabilem per gratiam non incompatitur cum conceptu creaturæ.

Denique: nam visio beatifica infert necessario amorem actualem Dei super omnia, cum quo incōpatibile est actuale peccatum. Num. 6. 7. & 8.

§. Secvndvs.

Obiectionibus occurritur. *Pag.* 92.

Obijcitur primo, ex eo quod actus charitatis sit incompatibilis cum peccato actuali, solum colligitur tollere potentiam ad peccandū in sensu composito, non autem in sensu diuiso. Num. 9. 10. & 11.

Secūdo obijcitur, quod actus charitatis alicuius viatoris potest esse intensior amore alicuius beati; & tamen quod non excludat à subiecto peccatum veniale. Num. 12.

§. Tertivs.

Visionem beatificam se sola impeccabilitatem præstare, probatur, *Pag.* 93.

Secunda conclusio: Sola visio beatifica, nō subsequuto per impossibile amore in voluntate, redderet beatum ab intrinseco impeccabilem. *Num.* 13.

Ratio qua vtitur Vazquez, nisi aliunde iuuetur inefficax est, à num. 14. vsque ad num. 17.

Probatur conclusio ex PP. Num. 18. *Et ex D. Tho.* Num. 19.

Deinde *ratione eiusdem, quia nimirum videns Deum nihil potest appetere, nisi ratione bonitatis diuinæ, & in ordine ad illam, quæ ratio expenditur, & defenditur contra Vazquez*, à num. 20. vsque ad num. 22.

§. Qvartvs.

Soluuntur contraria argumenta. *Pagina* 97.

Obijcitur primo, quod stante in intellectu iudicio perfecto, non solū in vniuersali, sed etiam in particulari, quo iudicet malum esse furari, & hic, & nunc furandum non esse potest voluntas eligere furtū, à num. 23. vsque ad num. 26.

Secundo respondetur aliter, num. 27.

Obijcitur secundo: non obstante quod beatus videat Deum, vt summum bonum, potest illi proponi obiectum delectabile, vt conueniens sensui, ac proinde poterit voluntas bonum sensibile prosequi, à nu. 27. vsque ad num. 31.

Tertio obijcitur, quod ratio D. Tho. non probat de peccato omissionis. Num. 32.

Denique, quia voluntas nō potest attingere obiectum in ordine ad Deum, nisi ratione actus charitatis, ac proinde si amor non subsequatur, &c. Numero 32.

§. Qvintvs.

Oppositio peccati actualis cum visione beata, explicatur, *Pag.* 100.

Tertia conclusio: Nec de potentia absoluta potest cum amore beatifico, nec cum visione peccatum actuale cōponi.

Probatur primo respectu vtriusque actus: nam quando aliquæ formæ repugnant ex natura rei, non possunt simul esse, nisi Deus speciali concursu ad vtriusque simultatem concurrat: peccatum vero actuale ex natura rei pugnat cum vtroque actu. Num. 33. vsque ad num. 35.

Specialiter de visione probatur, illa namque est perfectum iudicium, quo beatus iudicat Deum, vt summum bonum esse super omnia diligendum. Num. 36. 37. & 38.

§. VLTIMVS.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.* 102.

C*Ontra conclusionē militat cōmunis difficultas, quod scilicet potest De' praeceptum imponere beato de aliquo actu libero; at posito praecepto liberè impleret; posset igitur non implere, ac proinde peccare*, à num. 39. vsque ad num. 46.

DISPVTATIO OCTAVA.

Quae dotes conferantur animae beati, & qualiter inter se distinguantur?

§. PRIMVS.

Quibusdam praesuppositis, statuitur prima conclusio. *Pag.* 105.

N*Vm.* 1. *&* 2. *Nōnulla praenotātur; id in quo Authores cōueniunt, & in quo discriminantur, refertur* num. 3.

Prima conclusio: Tres dotes animae sunt visio, comprehensio, & delectatio. *Probatur* num. 4. 5. & 6.

§. SECVNDVS.

Statuitur secunda conclusio, & argumentis in contrarium occurritur. *P.* 107.

S*Ecunda conclusio*: Dotes consistunt in habitu connotando operationes, tanquam proprios actus. *Est D. Tho.* & *probatur eius ratione*, num. 7. *Obiectiones proponuntur, & soluuntur*, num. 8. & 9.

§. TERTIVS.

Tertia pars disputationis resoluitur. *Pagina* 109.

T*Ertia conclusio*: Dos comprehensionis, nec in relatione, nec in operatione voluntatis consistit, sed in habitu luminis gloriae se tenente per modum principij: visione quae est tentio actualis, ingrediente completiuè. *Vtraque pars prob.* num. 11. & 12. *Obiectiones dissoluūtur* à num. 12. vsque ad 16.

DISPVTATIO NONA.

Vtrùm beatitudo formalis sit inamissibilis ab intrinseco?

§. PRIMVS.

Relatis sententijs, statuitur prima cōclusio. *Pag.* 111.

A*Pud omnes certa praemittuntur*, num. 1. & 2. *Tres sententiae rejeruntur*, num. 3.

Prima conclusio: Visio beatifica, tam vt visio, quam vt beatitudo est ex propria natura incorruptibilis, siue respectu causae secundae, siue respectu causae primae. *Et probatur* à num. 4. vsque ad num. 12.

§. SECVNDVS.

Diluuntur argumenta. *Pag.* 116.

A*Rguitur primo ex Vazquez: nam visio beatifica habet potentiam intrinsecam, vt à Deo destruatur; ac per consequens est ab intrinseco destruibilis à Deo. Soluitur cum pluribus replicis*, à num. 13. vsque ad nu. 18.

Secundo arguit Curiel, principium proximum effectiuum beatitudinis nō petit ab intrinseco perpetuo conseruari: proponitur, & soluitur à num. 19. vsque ad 21.

Tertio arguit Salas, quod visio communicata Paulo in raptu fuit eiusdē speciei cum visione beatorum, & non petebat ex natura sua perpetuo conseruari. Num. 22.

Denique obijcitur, quod gratia, quae est ratio luminis, & visionis beatificae, nō petit ab intrinseco perpetuo conserua ri: ergo nec lumen, & visio. Num. 23. vsque ad num. 26.

§. TERTIVS.

Statuitur secunda conclusio. *Pag.* 121.

N*On est de essentia beatitudinis, prout est beatitudo, duratio actualis perpetua.*

Duae probationes parum efficaces. Num. 27. *Firma rationes*, num. 28. & 29.

§. VI-

§. VLTIMVS.
Obiectionibus occurritur. *Pag.* 122.

LEuia sunt argumēta, quæ opponit Vazquez, soluuntur à num. 30. vsque ad num. 33.

DISPVTATIO DECIMA.

Vtrùm possibilitas beatitudinis sit demōstrabilis solo lumine naturæ?

§. PRIMVS.
Relatis sententijs, vera eligitur, & authoritate probatur. *Pag.* 125.

DVo certa prænotantur. Num. 1.
Sententiæ referuntur, & Authores citantur. Num. 2.
Minus efficaces probationes. Num. 3.
Suadetur primo ex D. Augustino. Num. 4.
Secundo ex D. *Tho. Tertio ad hominem contra* Scotum. Num. 5.

§. SECVNDVS.
Rationes pro eadem sententia expenduntur. *Pag.* 126.

QVarto probatur, quia nullum est medium, quod cognitū inferat euidenter possibilitatem beatitudinis, quia si aliquod maximè potētia obedientialis intellectus; & hoc non, &c. Num. 6. & 7.
Denique, quia nec à priori, neque à posteriori hæc veritas potest lumine naturæ demonstrari. Num. 9.

§. VLTIMVS.
Occurritur argumentis in contra. *Pag.* 128.

PRimum argumentum ex Scoto, proponitur, & soluitur, num. 11. & 12.
Secundum ex eodem, confirmatum à Vazquez, à num. 13. & 14. *Vegēt alij,* num. 15. *Fit satis,* à num. 16. vsque ad num. 25.
Tertio arguitur: nam homo naturaliter appetit summum bonum, & maximā eius cognitionem, ac perconsequens possibile est hunc appetitum impleri, aliàs frustra à natura esset inditus, à num. 26. vsque ad num. 28.
Quartum argumentum contendit probare, alia mysteria supernaturalia quoad illorum possibilitatem posse lumine naturæ demonstrari. Nu. 29. & 30.
Denique arguitur: nam possibilitas entis supernaturalis in communi, potest euidenter cognosci solo lumine naturæ. Num. 32. & 33.
Corollaria præcedentis doctrinæ. Num. 34. & 35.

DISPVTATIO VNDECIMA.

Vtrum beatitudo supernaturalis sit multiplicabilis specie?

§. PRIMVS.
Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio. *Pag.* 134.

DIfficultas proponitur, & sententia referuntur. N. 1. 2. & 3.
Prima cōclusio. Inter visiones beatificas hominum non interuenit distinctio specifica deriuata ex obiecto. *Est communis, & probatur, quia omnes visiones bonnum habent idem obiectum formale, nempe diuinam essentiam.* Num. 4. & 5.
Secundo, quia ex obiecto materiali, non accipit potentia, vel actus essentialē variationem. Num. 6.
Denique, & à priori, quia solum variat essentialiter per modum specificantis, quod ex parte obiecti se habet, vt extrinseca forma. Num. 7. 8. & 9.

§. SECVNDVS.
Argumentis contrariorum occurritur. *Pag.* 137.

ARguit Herice, quod visioni terminatæ ad Deum, & animalitatem, v. g. conuenit ordo essentialis, qui non competit visioni terminatæ ad Deum, & non ad animal. Num. 10.
Respondetur dupliciter. A num. 10. vsque ad 17.
Vltimum argumentum, exemplis probare nititur stare distinctionem specificam ob solam variationem materialē obiecti. Num. 16. *Resp.* N. 19.

§. Tertivs.
Statuitur secunda conclusio. *Pag.139.*

VIsiones beatificæ hominũ, & Angelorum sunt eiusdem athomæ speciei. *Num.20. Et probatur: nã gratia, & lumen gloriæ sunt eiusdem athomæ speciei in homine, & Angelo: vrgetur, & ab impugnationibus defenditur.* A nu.21. vsque ad 29.

Secundo ab inconuenienti, quia scilicet præmium in Angelo excederet eius merita. A num. 29. vsque ad num. 31.

Denique: nam si quæretur intellectum eiusdem speciei cum altero: perfectiorem tamen illo, transfundere in visionem beatificam illam maiorem perfectionem, quod esse falsissimum ostenditur. A num.32. vsque ad 41.

§. Qvartvs.
Soluitur primum argumentum contrariæ sententiæ. *Pag.145.*

P*Rimo arguunt, quod visio Angelica, & humana differunt genere; ac per consequens nequeunt esse eiusdem speciei.* A num.42. vsque ad 44.

Secundo arguitur: nam ordo essentialis ad diuersa principia diuersificat actus essentialiter, &c. Num.45. *Diuersæ solutiones referuntur, & impugnantur,* à num.46. vsque ad 62.

§. Qvintvs.
Traditur, & defenditur vera secundi argumentum solutio. *Pag.149.*

S*Olutio vera in hoc consistit, quod potentia obediẽtialis intellectus Angelici, & humani in ordine ad visionẽ beatificam specifice athomè conueniunt, quæ explicatur, & defenditur,* à num.63. vsque ad 78.

§. Vltimvs.
Nonnulla corollaria inferuntur. *P.153.*

N*Otatu digna corollaria videantur* à n.79. vsque ad 86. *Vbi aliquæ difficultates alibi remittuntur.*

TRACTATVS SECVNDVS.

De Beatitudine naturali.

DISPVTATIO DVODECIMA.

An sit possibilis aliqua naturalis fęlicitas, quæ vera sit beatitudo?

§. Primvs.
Relatis sententijs statuitur prima conclusio. *Pag.158.*

T*Res sententiæ referuntur.* Num.1. & 2.

prima conclusio. Possibilis est absolute naturalis fęlicitas, quæ vera sit beatitudo. *Probatur,* à num.3. vsque ad n.9.

§. Secvndvs.
Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.160.*

A*Rguitur Vazquez, quod nulla forma dabilis est intra ordinem naturæ, incompossibilis cum peccato, quod est summa miseria; ac proinde nulla forma naturalis potest esse vera beatitudo.* Num.10. *Resp. tripliciter,* à num.10. vsque ad 17.

Secundo arguunt, quod non est dabilis actus naturalis durans perpetuo, quod ad veram beatitudinem requirebatur. N.18.

Tertio arguitur ex D. Augustino. Num. 19.

Denique arguitur, quia si in homine daretur appetitus innatus ad veram aliquam beatitudinem, esset debita naturæ humanæ, quod tamen esse falsum, probatur. N.20.21. & 22.

§. Tertivs.
Quid dicendum sit eleuatione supposita. *Pag.163.*

C*Onclusio secunda.* Etiam supposita eleuatione hominis ad finem supernaturalem, conuenit ei naturalis beatitudo. *Probatur ex D. Thoma asserente, Angelos creatos fuisse in beatitudine naturali.* N.23.

Secundo ratione, quia in homine eleuato ad finem supernaturalem, possibilis est

est perfecta cognitio Dei Authoris naturæ, & amor illius, à num. 24. vsque ad numerum 29.

§. Vltimvs.
Argumenta diluuntur. *Pag.* 165.

A*Rguit Ægidius, quod de ratione beatitudinis est esse summum bonum, propter quod cætera appetuntur, & quod ipsa non ordinetur ad aliud; supposita autem eleuatione ad finem supernaturalem, omnis naturalis fœlicitas ad illum ordinatur, &c.* Num. 30. & 31.

Secundo arguitur, nam cum visione clara Dei, vt est Author naturæ, non stat cognitio naturalis abstractiua illius. N. 32.

Tertio arguitur, in statu eleuationis nõ est possibilis amor Dei Authoris naturæ super omnia entitatiue naturalis. N. 33.

Denique arguitur, quia homo in peccatum lapsus, non potest ab illo sine gratia habituali resurgere. N. 34.

DISPVTATIO DECIMA TERTIA.

In quo actu partis sensitiuæ constat essentialiter beatitudo naturalis?

§. Primvs.
Eligitur vera sententia? *Pag.* 167.

N*On consistere beatitudinem naturalem in visione intuitiua Dei Authoris naturæ, neque in actibus virtutum moralium, supponitur.* Nu. 1. & 2. *Sententiæ referuntur.* Num. 3.

Prima conclusio: Beatitudo naturalis, siue alterius, siue præsentis vitæ adæquate in actu intellectus consistit. *Suadetur primo ex Aristotele, & D. Th.* N. 4. & 5.

Deinde ratione, quia actus intellectus, qui est contemplatio veritatis, est vltimus finis, & nullus alius actus obtinere potest rationem finis vltimi. N. 6.

Denique, quia beatitudo naturalis debet esse assequutio Dei: hoc autem nullo voluntatis actui competit, bene autem actui intellectus. Num. 7. vsque ad num 11.

§. Secvndvs.
Argumentis occurritur. *Pag.* 171.

A*Rguitur primo, quia naturalis dilectio* Dei *Authoris naturæ excedit in perfectione actum naturalis cognitionis Dei.* Numero 12. & 13.

Secundo arguitur, ex eo quod beatitudo debet formaliter, vel causaliter continere omnem coniunctionem cũ Deo, ac cognitio Dei Authoris naturæ, nõ est huiusmodi, cum non inferat necessario amorem eiusdem. Numero 14. & 15.

Denique, aduersus eandem primam partem conclusionis arguitur, quia contemplatio etiam perfectissima Dei Authoris naturæ compatibilis est cũ peccato. Ibidem.

Contra secundam partem arguitur primo, quod beatitudo viatoris, non in assequutione, sed in accessu ad illam per meritum consistit. Ibidem num. 15.

Secundo: nam dilectio naturalis super omnia Dei conditoris naturæ, non ordinatur ad intellectionem eiusdẽ, sed è contra. Num. 16. & 17.

§. Vltimvs.
De beatitudine naturali termini. *P.* 174.

S*Ecunda conclusio*: Beatitudo naturalis termini non consistit in visione clara Dei conditoris naturæ, sed in cognitione abstractiua, non illa, quam anima separata concipit de Deo ex vi cognitionis sui tantum, sed sui, & aliorum cognitorum ab ipsa. *Prima pars probatur, ex eo quod cognitio Dei Authoris naturæ clara, & prout est in se, nequit esse naturalis.* Numero 18.

Secunda pars probatur, quia aliàs stante inæqualitate in meritis, staret æqualitas in præmio. Num. 19.

Aduersus primam partem arguitur primo,

*mo ex D.Thom.3.Contra-Gentes capit.*38.Num.20.21.& 22.
*Secundo arguitur: nam potest Deus quatenus in se, & prout est Author naturæ terminare actuum intuitiuum nostri intellectus, sicut & potest terminare actum amoris amicabilis prout in se.*Num.23 vsque ad 29.

DISPVTATIO DECIMA QVARTA.

An paruulis cum solo originali decedentibus, naturalis beatitudo conueniat?

§. PRIMVS.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio. *Pag.*178.

T*Res sententiæ referuntur.* Num. 1. & 2.
Prima conclusio: Sententia concedens paruulis sine baptismo decedentibus naturalem beatitudinem, nullam censuram contra fidem meretur. *Probatur.* Ibidem, & num.3.
Secunda conclusio. Sententia denegans prædictis infantibus naturalem beatitudinem verior est, & conformior sacræ Scripturæ, Concilijs, & Patribus. *Probatur ex testimonijs Sacræ Scripturæ, ex Concilijs, & Patribus.* Nu. 4.&5. *Deinde rationibus Theologicis,* à n.6.vsque ad 8.

§. SECVNDVS.

Tribus argumentis contra secundam cõclusionem occurritur. *Pag.*182.

A*Rgumenta Catherini nullius sunt ponderis: arguitur vero primo, quia est contra ordinem diuinæ iustitiæ, vt homo propter peccatum habituale, aliena voluntate contractum priuetur perfectione maxima sibi debita,* Num.9.& 10.
Secundo: nam Deus hos paruulos non obstante culpa originali exornat pluribus supernaturalibus donis. Num. 11.& 13. Num. autem 14. *Explicatur qualiter pueri in limbo impeccabiles erunt, & carebunt fomite.*
Tertio arguitur, quia animæ puerorum habebunt easdem perfectiones, quas haberent paruuli in pura natura creati. Num.15.

§. TERTIVS.

Cætera argumenta diluuntur. *Pag.*185.

Q*Varto arguitur, quia se in pœnam peccati originalis naturali beatitudine priuarentur, & afflictio interior animi, & internus dolor vitari non possent.* Num.16.& 17. *Replicæ enodantur*, à num.18. vsque ad 21.
Denique arguitur ad probandum, quod pueri post diem iudicij, non manebunt in caliginoso loco, sed super terram, & in aliquo lucido, & ameno loco. Nu. 22.vsque ad 27.

§. VLTIMVS.

Tria corollaria ex dictis. *Pag.*189.

C*Olligitur primo, paruulos cum originali culpa ex hac vita migrantes nõ dilecturos Deum Authorem naturæ super omnia dilectione perfecta, & efficaci.* N.28.& 29.
Colligitur secundo, non habituros perfectam contemplationem Dei Authoris naturæ. Num.30. vsque ad num. 32.
Colligitur tertio, habituros solum eam cognitionem, & illos actus honestos voluntatis, qui hominibus ex communi Dei prouidentia debentur. N.33.

TRACTATVS TERTIVS.

De Peccatis.

DISPVTATIO DECIMA QVINTA.

Vtrum vitium contrariè opponatur virtutibus per se infusis?

§. PRIMVS.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio. *Pag.*194.

T*Ria indubitata supponuntur.* Numero 1.

Tres

Tres sententia referuntur. Num. 2.

Prima conclusio : Vitia directe recedentia à motiuo virtutis acquisitæ non contrariantur directe, virtutibus per se infusis. bene tamen indirecte. *Prima pars est D. Thom. & probatur authoritate, & ratione eiusdem*. Nu. 3. 4. & 5. *Secunda vero pars probatur*, à num. 5. vsque ad 11.

§. SECVNDVS.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag*. 198.

ARguitur primo authoritate D. Thom. Num. 12.

Secundo arguitur, quia inclinationes ad terminos oppositos solum materialiter, & ex modo tenendi possunt esse simul in eodem subiecto. Num. 13. & 14.

Denique argumēto à posteriori; quia contraria in gradibus intensis nequeunt simul existere: at vitia genita ex actibus directe recedentibus à regula naturali, & virtutes infusæ reperiuntur simul in gradibus intensis. Num. 15. *Prima huius argumenti solutio reijcitur*. Num. 16. *Secunda reijcitur*. Ibidem, & num. 17. *Tertia*, num. 18.

Vera solutio traditur, & defenditur, à num. 19. vsque ad 22.

§. TERTIVS.

Quid de virtutibus infusis dicendum? *Pag*. 202.

SEcunda conclusio. Inter virtutes infusas, & vitia genita ex actibus directe recedentibus à regula supernaturali, est directa contrarietas: non tamen stricta. *Prima pars probatur primo, quia oppositio habituum sumitur ex oppositione actuum*. Num. 23. *Secundo, quia facilitates ad actus directe inter se oppositos, directe opponuntur, qua ratio explicatur, & defenditur*, à numero 24. vsque ad num. 30.

Secunda pars conclusionis probatur ex diffinitione contrariorum. Numero 31.

§. VLTIMVS.

Diluuntur contraria argumenta. *P*. 256.

ARguitur primo, quia contraria debent conuenire in genere logico; vitium vero directe recedens à regula superiori, cum sit naturale, & virtus infusa supernaturalis, non conueniunt in genere. Numero 32. & 33.

Secundo arguitur, quia vitium, & virtus, per se infusa, non respiciunt idem subiectum, cum illud in potentia naturali recipiatur; hæc vero in potentia obedientiali. Num. 34. 35. & 36.

Tertio: nam habitus intemperantiæ genitus ex actibus recedentibus directe à motiuo superiori, contrariatur directe habitui naturali temperantiæ; ac per consequens habitui infusso non contrariatur directe. Num. 37. *Obiectio notanda*, nu. 39. & 40. *Instatur*. N. 41.

Contra secundam partem arguitur, quia formæ contrariæ, & incompatibiles, si subiectum sit capax vtriusque, possunt se excludere ab eodem subiecto. Num. 42. *Respondetur secundo*. Num. 43. vsque ad 45.

DISPVTATIO DECIMA SEXTA.

Vtrum bonitas ex consequenti se habeat ad essentiam virtutis?

§. PRIMVS.

Ratio dubitandi proponitur, & examinantur varij modi dicendi. *P*. 211.

RAtio dubitandi est, quod bonitas est essentialis differentia habitus virtutis; ac proinde nequit se habere consequenter, ad illius essentiā. N. 1.

Quinque modi dicendi referuntur, ac reijciuntur tanquam insufficientes, à n. 2. vsque ad 5.

Verus dicendi modus traditur, & defenditur. N. 6. & 7. *Argumenta, quæ aduersus illum militant, diluuntur*; à nu. 8. vsque ad 14.

DIS-

DISPVTATIO DECIMA SEPTIMA.

Vtrum omnia vitia, & peccata sint contra naturam hominis, vt rationalis est?

§. PRIMVS.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio. *Pag.215.*

D*Vo vitiorum genera esse notatur*, Num.1.

Prima sententia docet, solum vitia quæ directè recedunt à regula inferiori, esse contra naturam rationalem, vt rationalis est.

Secunda absolutè asserit, omnia vitia, & peccata esse contra naturam hominis. Num.2.

Prima conclusio: Vitia directè contraria virtutibus acquisitis sunt contra naturam hominis, vt rationalis est, ita omnes Theologi. Num.3. *Et probatur manifestè*, ibidem, & num.4.

§. SECVNDVS.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.220.*

A*Rguitur primo, ad probandum nō dari in homine naturalem inclinationem ad virtutes*, à num. 5. vsque ad num.13. *Vbi plura valdè notanda tanguntur.*

Secundo arguitur, ad probandum stare oppositionem cum termino inclinationis innatæ naturæ rationalis, absque contrarietate ad illam, à num. 14. vsque ad 16.

Tertio arguitur, & intenditur probari, voluntatem hominis non solum respicere peccatum respectu elicientiæ, sed etiam inclinationis. Num.17.

Varij modi dicendi, reijciuntur num.18. & 19. *Melius respondetur*, à num.20. vsque ad 23.

§. TERTIVS.

Quid de vitijs directè oppositis virtutibus per se infusis? *Pag.229.*

S*Ecunda conclusio*: Vitia directè opposita cū virtutib⁹ per se infusis sunt contra naturam hominis, quatenus est rationalis.

Diuersi modi probandi hāc cōclusionem, reijciuntur à num.24. vsque ad num. 28.

Efficaces probationes, ex D. August. D. Tho. & rationibus tradūtur, à num. 29. vsque ad num.31.

§. VLTIMVS.

Diluuntur argumenta. *Pag.233.*

A*Rguitur primo ex D. Tho.* Nu.32.

Secundo arguitur, quia virtutes infusæ non sunt homini naturales. Num.33. vsque ad num.35.

Tertio arguitur, quia vitia cōtra supernaturalia non sunt contra naturalē hominis inclinationē. Num.36. *Resp. tripliciter, & replicæ enodantur* vsque ad num.40.

DISPVTATIO DECIMA OCTAVA.

An peccata, & vitia sint contra naturam hominis sensitiuam, vel illi cōformia?

§. PRIMVS.

Quibusdam præsuppositis, referuntur sententiæ, & prima conclusio statuitur. *Pag.238.*

A*Peritur difficultas.* Num.1.

Tria apud omnes indubitata prænotantur, num.2. & 3.

Tres sententiæ referuntur, num.4. & 5.

Prima conclusio: Appetitus sensitiuus hominis, sub nulla ratione inclinatur per inclinationem innatam, in peccatum, & vitiū pro formali. *Probatio quorundam ex falso principio reiecta à P. Vazquez proponitur, & ex qua parte difficultate non careat, ostenditur* num. 6. *Ratione manifesta probatur conclus.* num.7.

Arguitur ex Aristotele, ex Sacra Scriptura, & Concilio Tridentino, ac ratione, & fit satis, à num. 3. vsque ad num.11.

Secunda cōclusio: Vitia, & peccata oppo-

fita virtutibus residentibus, in natura hominis sensitiua sunt contra illius naturam, prout aptam natam obedire rationi.

Colligitur ex Doctrina D. Thom. & suadetur, à num.12. vsque ad 14.

§. Secundus.

Argumenta contraria diluuntur. *P.*245.

PRimum arguitur, *tangit illam difficultatem, an obiecta virtutum, vitij, & peccati sint intra obiectum specificatiuum appetitus sensitiui, vt subest rationi in hominibus* à n.15. vsque ad 19.

Secundum argumentum, procedit ex eo quod natura sensitiua, etiam vt apta obedire rationi non est inclinata inclinatione innata virtutibus, à nu.20. vsque ad 22.

DISPVTATIO DECIMA NONA.

An Deus se solo possit habitum vitiosum producere?

§. Primus.

Statuitur vera sententia, & probatur. *P.* 249.

PRima *sententia affirmat, quam tenet Vazquez, & alij. Secunda negat, etiam de potentia Dei absoluta, quæ pro conclusione statuitur.* N. 1.

Ostenditur primo ex D.Thom. Num.2. & 3.

Deinde: nam si Deus se solo habitum vitiosum produceret, causaret efficienter deformitatem in illo repertã. Ibidem, & num.4.

Denique, quia alias Deus esset causa vt homo actualiter peccaret, quæ ratio defenditur, & pluribus euasionibus occurritur, à n.5. vsque ad num.12.

§. Secundus.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.*254.

ARguitur *primo: nam stat Deum habitum vitiosum producere, quin illius efficientia ad deformitatẽ habitus terminetur.* à num.13. vsque ad 17.

Secundo arguitur: nam appetitus sensitiuus hominis inclinat ad malum, & tamen Deo, se solo causanti appetitũ, non tribuitur peccatum, à n.18. vsque ad 22.

Tertio arguitur: nam Deus se solo habitum vitiosum conseruat, à n.23. vsque ad 27.

Quarto arguitur, quia non repugnat Deum producere habitum inclinantem in actus peccaminosos pro materiali. Num.28. & 29.

Quinto: nam ex eo quod Deus habitum vitiosum per se inclinantem ad formale malitiæ se solo produceret, non sequeretur esse causam peccati pro formali. Num.30.

Denique arguitur, quia potest Deus se solo habitum erroris intellectui nostro infundere, vt plures Theologi docent. Num.31.

DISPVTATIO VIGESIMA

Vtrum actus in bonitate, & malitia morali excedat simpliciter habitum?

§. Primus.

Quibusdam præsuppositis, statuitur vera, affirmatiuaque conclusio. *P.*263.

NVmero *primo quædam certa notãtur.*

Prima conclusio: Peccatum in ratione malitiæ moralis habitũ vitiosum excedit. *Probatur, & obiectionib⁹ occurritur*, à num. 2. vsque ad 8.

§. Secundus.

Statuitur secunda conclusio, & argumenta diluuntur. *Pag.*267.

ACtus honestus præstantior est habitu virtutis in morali bonitate. *Probatur*, à numero 9. vsque ad num. 11.

Arguitur primo ex D.Thom. à num.11. vsque ad 13.

Secundo arguitur, sequi ex conclu-

sione actum honestum excedere gratiam habitualem in bonitate morali. Nu.14.

Tertio arguitur, quod habitus est causa efficiens bonitatis actus non solu physica, sed etiam moralis: causa autem, vel excedit, vel saltim adaequat effectum. N.15.

Diuersae solutiones referuntur, & impugnantur, à n.15. vsque ad 17. *Vera solutio traditur.* Numero 18. *Plurimae obiectiones notatu dignae proponuntur, & soluuntur,* à num. 18. vsque ad num. 30.

DISPVTATIO VIGESIMA PRIMA.

An possit dari omissio culpabilis in indiuiduo absque omni actu physico voluntatis, qui sit causa, vel occasio illius?

§. PRIMVS.

Eligitur vera sententia, & examinantur minus efficacia motiua. *Pag.* 278.

A*Bsque actu intellectus non esse dabilem omissionem culpabilem voluntatis est certum.* Num. 1. *Sicut nec requiri actum directe ad omissionem terminatum.* Num. 2.

Regulariter nulla datur omissio sine aliquo actu. Nu. 3.

Duae celebres versantur sententiae; prima negatiua: secunda affirmatiua, quae pro conclusione statuitur. Num. 4.

Probatio ex Arriaga reijcitur. Numero 5. & num. 6.

§. SECVNDVS.

Nostra sententia authoritate probatur. *Pag.* 281.

P*Robatur ex D. Thom.* Numero 7. vsque ad 14. *Vbi variae explicationes, & euasiones reijciuntur, & praecluduntur.*

§. TERTIVS.

Prima ratio pro nostra sententia. *P.* 284.

P*Rima ratio procedit ex eo quod potest instante praecepto dari omissio pura libera, & voluntaria; ac proinde peccaminosa, haec ratio explicatur, & plures solutiones retunduntur,* à num. 15. vsque ad 22.

§. QVARTVS.

Secundum argumentum à ratione sumptum proponitur. *P.* 288.

D*Enique probatur conclusio: nam instante praecepto dilectionis Dei, & aduertentia obligationis potest voluntas omnem actum suspendere; at in tali casu omissio dilectionis peccaminosa erit.* Num. 23. *Ibidem solutio Caietani,* & num. 24. *Solutio P. Vazquez refertur, vtraque impugnatur.* Num. 25. vsque ad 26. *Alia solutio ex Montesinos, & alijs Recentioribus, reijcitur,* à num. 27. vsque ad numerum 32.

§. QVINTVS.

Argumenta ab authoritate resoluuntur. *Pag.* 293.

A*Rguitur primo, & secundo ex D. Thom.* à num. 34. vsque ad 37.

§. SEXTVS.

Duobus argumentis occurritur. *P.* 295.

T*Ertio arguitur: nam omissio sacri voluntaria absque aliqua actione exteriori, vel aliquo positiuo cum auditione Missae incompossibili nequit dari.* Num. 39. *Limitatio Beccani displicet.* Nu. 40. & 41.

Vera solutio. Num. 41.

Quarto arguitur, quia voluntas manens in actu primo, non peccat; at voluntas sine actu positiuo, manet in statu actu primo. Num. 42. *Solutio Recentiorum displicet.* Numero 43. *Alia solutio reijcitur.* N. 44. *Vera solutio traditur, & defenditur,* à num. 45. vsque ad 49.

§. SEPTIMVS.

Alijs duobus argumentis occurritur. *P.* 296.

Q*Vinto arg. quia adaequatu extremu voluntatis, vt liberae est positiuu.* N. 50. vsque ad 64.

Digitized by Google

Sexto arguitur: nam omissio nequit esse libera, quin prius ratione intelligatur voluntaria, non potest autem esse voluntaria sine aliquo actu, à num. 65. vsque ad 67.

§. Octavvs.

Soluitur septimum argumentum quo petitur, an omissio voluntaria petat debitum operandi? *Pag.* 307.

Septimo arguitur, quia semota obligatione operandi, non est dabilis in voluntate nostra omissio voluntaria, aliàs darentur fere infinitæ omissiones voluntariæ, &c. Num. 68. vsque ad 78. *Vbi plura scitu digna reperies.*

§. Nonvs.

Soluitur vltimum argumentum, & examinantur puræ omissionis motiua. *Pagina* 312.

Vltimo arguitur, quia repugnat voluntatem in omissionem influere, nisi ex motione finis; sed non potest moueri à fine voluntas sine actu positiuo. Num. 79. & 80. *Duæ solutiones reijciuntur*, à nu. 81. vsque ad num. 84.

Vera solutio traditur, & defenditur, à num. 85. vsque ad 87.

§. Vltimvs.

Corollaria præcedentis doctrinæ. *Pagina* 315.

Colligitur primo, quæ sit causa cur omissio pura peccaminosa sit dabilis, non autem omissio bona, & honesta. N. 88.

Secundo colligitur, aliquid esse voluntarium, quod non est volitum nec signatè, nec exercitè. Ibidem, & numero 89.

Alia consectaria notatu digna videantur, à numero 90. vsque ad numerum 92.

DISPVTATIO VIGESIMA SECVNDA.

Vtrùm omne opus de se incompatibile cum obseruantia præcepti affirmatiui vitietur ex malitia omissionis?

§. Primvs.

Quibusdam præsuppositis, referuntur sententiæ. *Pag.* 319.

Quæ sunt certa prænotãtur. Num. 1. & 2.

Tres sententiæ referuntur. Num. 3.

§. Secvndvs.

Vera sententia eligitur. *Pag.* 321.

Tertia sententia statuitur pro conclusione, scilicet, Nullum opus de se incompossibile cum præcepti adimpletione infici malitia omissionis, si voluntatem cum firmo, & permanenti decreto omittendi supponat, nisi aliàs decreti mutationem impossibilem reddat.

Et probatur, quia actus supponentes efficax decretũ omittendi sacram, nullatenus influunt in omissionem, solutio huius rationis, minus efficaciter à quibusdam impugnata. Ibidem, & 6.

Efficacius impugnatur, & probatur assumptum, à numero 7. vsque ad numerum 9.

§. Tertius.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.324.*

Arguitur primo ex D. Tho. Num. 10. & 11.

Secundo arguitur, voluntas post decretum efficax omittendi volens studium incompossibile cum obseruantia praecepti, vult virtualiter praecepti transgressionem. Num. 12. *Obiectiones aduersus solutionem*, à num. 13. vsque ad num. 16.

Denique arguitur, sequi Clericum nauigantem, post decretum efficax numquam in tota nauigatione recitãdi, nõ peccare mortaliter proijciendo Breuiarium in mare, quod est falsum, & à nullo admissum. Num. 17. & 18.

§. Vltimus.

Corollaria praecedentis doctrinae. *Pagina 327.*

Ex praecedenti doctrina colliguntur plura notatu digna, à num. 20. vsque ad num. 22.

DISPVTATIO VIGESSIMA TERTIA.

Quale peccatum sit opus, quod in omissionem influit, & ex illa vitiatur?

§. Primvs.

Triplex difficultas proponitur, & resoluitur prima. *Pag.329.*

Prima difficultas, an sit peccatum specificè ab omissione distinctum? Num. 1.

Vera sententia asserit, actum ex se bonum, aut indifferentem ex quo causatur omissio vna tantum specie infici malitiae, sumpta ex omissione causata, & ex cõtrarietate ad virtutem, ex qua prohibetur omissio.

Et probatur à priori, quia actus ex se bonus, qui est causa omissionis sacri, solum opponitur praecepto audiendi sacrum. Num. 2. vsque ad num. 5.

§. Secvndvs.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.331.*

Arguitur, ex eo quod actus ex se bonus non potest in peccatum influere; at proinde, vt studium sit causa omissionis, praesupponi debet in illo malitia. Numero 6. *Resp.* à num. 7. vsque ad num. 10.

§. Tertivs.

Secunda difficultas resoluitur, & primo argumento occurritur. *Pag.334.*

Secunda difficultas est, an malitia actus omissionem causantis sit eadem numero cum malitia omissionis?

Communis, & vera sententia docet, voluntatem omittendi, & ipsam omissionem esse vnum numero peccatum formaliter, & vnica numero malitia gaudere formaliter in genere moris, quidquid sit, an physicè, aut metaphysicè distinguantur.

Et probatur, quia voluntas omittendi, & ipsa omissio comparantur inter se, sicut actus interior, & exterior; sed actus interior, & exterior non sunt duo numero peccata, sed vnum tantum in genere moris formaliter. Vrgetur, & euasiones praecluduntur, à num. 11. vsque ad num. 13.

Primum argumentum, contra sententiam defensatam ex quadruplici obiectione constat, à num. 14. vsque ad num. 16.

§. Qvartvs.

Caetera argumenta diluuntur. *Pag.336.*

Secundo arguitur: nam volitio negationis amoris, quando instat praeceptum amandi, non habet eandem malitiam cum amoris negatione, quod dupliciter probatur, num. 15. *Resp.* num. 18. 19. & 20.

Et inconsequentiæ in propria doctrina notatur Vazquez. Num.21. *Et eius solutio reijcitur.* Num.22.& 23. *Aliorum solutio reijcitur.* Nu.24. *Et vera traditur.* Num.25.

§. Qvintvs.

Resoluitur tertia difficultas. *Pag.*340.

T*Ertia difficultas est: an actus positiuus omissionem causans sit peccatum omissionis, an commissionis?*

Prima sententia asserit, esse peccatum omissionis, ita Vazquez. Secunda, esse metaphysice peccatum commissionis, moraliter vero omissionis. Tertia, & verior defenuit esse peccatum commissionis.

Et probatur, ex diffinitione peccati commissionis, quod est dictum factum, vel concupitum, &c. Num.26.

Prima solutio impugnatur, num.27. *Secunda.* Num.28.29.& 30.

§. Vltimvs.

Obiectionibus occurritur. *Pag.*342.

A*Rguitur primo, peccatum oppositum præcepto affirmatiuo, est peccatum omissionis; sed voluntas omittendi opponitur præcepto affirmatiuo.* Nu.31.

Secundo arguitur, quia voluntas omittendi est mala malitia omissionis. Nu.32.

Tertio arguitur, quia omissio audiendi Sacrum, & voluntas omittendi sunt vnum numero peccatum, ab eadem numero malitia formali. Num.33. vsque ad n.35.

DISPVTATIO VIGESIMA QVARTA.

Quo tempore ad culpam imputetur omissio actus debiti?

§. Primvs.

Relatis sententijs statuitur prima conclusio. *Pag.*344.

P*Ræsupponitur tanquam certum, imputari ad culpam ipsam omittere, si tempore instantiæ præcepti sit in hominis potestate adimplere.* Numero 1.

Tres sententiæ, & earum Authores referuntur. Num.2.

Prima conclusio: Quando quis dat causam omissioni culpabili, peccat peccato commissionis formaliter, & inchoatiue omissionis. *Et probatur.* Num.3.4.& 5.

Secunda pars conclusionis probatur ex D.Thom. N.6.

§. Secvndvs.

Diluuntur contraria argumenta. *Pagina* 347.

A*Rguitur primo ex D.Thom.* Numero 7.

Secundo, quia præceptum affirmatiuum non violatur, nisi tempore quo obligat. Num. 8.& 9.

Tertio arguitur, sequi ex nostra sententia, eum qui voluntarie incidit in infirmitatem, aut dementiam, ob quam in eo statu constituitur, vt non possit audire sacrum, peccare contra præceptum audiendi sacrum, quod nimis durum apparet. Num.10.& numero 11.

§. Tertivs.

De tempore in quo omissio imputatur. *Pag.*349.

S*Ecunda conclusio.* Omissio contingens in somno tempore instantiæ præcepti vere imputatur ad culpam, vereque est peccatum, & non solum effectus peccati. *Et D. Thom. expressa, ex cuius verbis aperte probatur,* nu.12.

Et plures replicæ soluuntur, à n.13.vsque ad 16.

Deinde probatur, quia vt aliquid sit, & verè dicatur peccatum, & non solum effectus peccati, sufficit esse voluntarium in causa. Num.17.vsque ad numerum 20.

Denique probatur à priori: nam vt omissio sit peccaminosa, & voluntaria, sufficit quod ab interiori peccato procedat. Num. 21. vsque ad num. 23.

§. Quartus.

Duplici argumento occurritur. *P.* 353.

A*Rguitur primo ex D. Thom. asserente*, quod nocturna pollutio nunquam est peccatum, sed quandoque est sequela peccati. *Numero* 24. *& nu.* 25.
Respondetur. Ibidem, & num. 26.
Secundo arguitur: nam de ratione actualis peccati est libertas actualis, omissio autem in somnis contingens, non est actu liberas, num. 27.
Resp. Num. 28.
Et plures obiectiones, & replicæ aduersus solutionem, notatu digna diluuntur, à num. 29. vsque ad numerum 36.

§. Vltimus.

Cætera argumenta diluuntur. *Pagina* 359.

T*Ertio arguitur: nam sequitur posse aliquem esse in gratia, & simul peccare mortaliter peccato exteriori*. Num. 37.
Aduersus solutionem, quæ Vazquez, & alij opponunt diluuntur. Num. 38. vsque ad 41.
Quarto arguitur: sequi ex nostra sententia motus primo primos appetitus sensitiui esse peccata, consequens est cõtra fidem. Numero 42. & 43.
Denique arguitur, ex alijs pluribus inconuenientibus, quæ videntur sequi ex nostra sententia, à num. 44. vsque ad num. 47.
Respondetur, à num. 48. vsque ad 66. *Vbi plura inuenies scitu dignissima, & accuratè examinata.*

DISPVTATIO VIGESIMA QVINTA.

In quo consistat formaliter cõmissionis peccatũ, in positiuo, an in priuatiuo?

§. Primvs.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio. *Pag.* 374.

P*Vnctus difficultatis apperitur*. Numero 1.
Tres sententiæ, & diuersi modi, quibus illas sui Authores defendunt referuntur. Num. 2. & 3.
Prima conclusio: In peccato commissionis reperitur vera priuatio, rectitudinis, seu conformitatis cum lege, & ratione. *Ratio probatiua, quæ quibusdam doctissimis placuit impugnatur*. Num. 4. & 5.
Aliter probatur, primo ex Patribus, secundo ex D. Tho. & tandem ratione. Num. 6. & num. 7.

§. Secvndvs.

Soluuntur duo priora argumenta contrariæ sententiæ. *Pag.* 380.

A*Rguitur primo, ex eo quod odio Dei, v.g. non est debita conformitas cum lege charitatis; ac proinde carentia conformitatis cum illa, est in illo mera negatio, & nullatenus priuatio*. N. 8.
Variæ solutiones huius argumenti referuntur, & reijciuntur, à num. 9. vsque ad 12.
Vera solutio traditur, & ab impugnationibus vindicatur, à num. 13. vsque ad 17.
Secundum argumentum principale, est replica notanda contra doctrinam solutionis, proponitur, & soluitur. N. 18. & 19.

§. Tertivs.

Cætera argumenta diluuntur. *Pag.* 383.

T*Ertio arguitur, & instatur aduersus prædicta, stat odium Dei existere absque obligatione, etiam conditionata rectitudinis charitatis*. Nu. 20.
Triplex solutio reijcitur. N. 21. vsque ad 24. *Vera solutio traditur*. Num. 25.
Denique arg. ad probandum, obligationẽ istam conditionatam esse impossibilẽ, à num. 25. vsque ad 38.

§. Qvar-

§. Quartus.

Explicatur malitia simpliciter reperta in peccato commissionis. *Pag.* 389.

Carentia ista rectitudinis debitæ cōstituit peccatum commissionis in ratione mali simpliciter, & in ratione mali moralis priuatiui. *Prima pars probatur ex D. Thom.* Nu. 39. & 40. *Secunda*, num. 41.

§. Quintus.

Diluuntur argumenta in oppositum. *P.* 390.

Primum argumentum procedit contra rationem probatiuam primæ partis conclusionis, à num. 42. vsque ad 44.

Contra secundam partem arguitur, ex eo quod priuatio ista ratione sui non est libera, sed ratione fundamenti; ac proinde nequit ratione sui esse malitia moralis. Num. 45. *Respondetur.* Num. 46.

Secundo arguitur, sequi ex doctrina tradita esse in quolibet peccato commissionis duplicem malitiam moralē, à n. 47. vsque ad 50.

Quarto arguitur: nam sequitur priuationem rectitudinis repertam in odio Dei esse malum moraliter malitia omissionis. N. 51. vsque ad 55.

§. Sextus.

Explicatur malitia positiua in peccato commissionis reperta. *Pag.* 395.

Tertia conclusio: Præter malitiam priuatiuam repertam in peccato commissionis, datur positiua malitia, illud in ratione peccati, & mali moralis primario adæquate constituēs. *Prima pars probatur clare ex D. Thom.* Num. 56.

Communis solutio, quæ asserit D. Thom. loqui de positiua pro materiali reijcitur. Num. 57. & 58.

Secundo principaliter probatur, ex eodem D. Thom. Num. 59.

Et euasiones præcluduntur. Numero 60.

Deinde probatur ratione, quia ante priuationem rectitudinis debitæ in esse actui, intelligitur in peccato commissionis, positiua tendentia ad obiectum dissonum legi, & rationi. N. 61. & 62.

Communis solutio refertur, & impugnatur, à num. 64. vsque ad numerum 68.

Quarto probatur, quia odium Dei, v. g. prius intelligitur malum ex oppositione ad legem negatiuam prohibentem odium, quam ex oppositione ad legem conditionatam affirmatiuam rectitudinis charitatis. Nu. 69.

Solutio quæ traditur. N. 70.

Impugnatur, à num. 71. vsque ad num. 75.

Vltima probatio ostendit, non sequi ex nostra sententia malitiā moralē esse causādā à Deo, vel quod in ea influentiens deuorandum est à contrarijs. Num. 76.

Et plures euasiones præcluduntur, à num. 77. vsque ad 84.

Secunda pars conclusionis probatur. N. 85.

Et tertia, num. 86.

§. Septimus.

Soluuntur tria argumenta contrariæ sententiæ. *Pag.* 400.

Primo arguitur authoritate Patrum, num. 86.

Repplicatur, nu. 87.

Resp. Num. 88.

Secundo ex pluribus Authoritatibus D. Thom. Num. 89.

Respondetur, numero 90. vsque ad num. 95.

Tertio arguitur, quia peccatum commissionis in ratione peccati est malum simpliciter: in ratione autem mali simpliciter priuatione constituitur. Numero 96. vsque ad numerum 100.

§. Vltimvs.

Cætera argumenta diluuntur. *Pag.*413.

Qvarto arguitur, quia omne ens morale est bonum bonitate morali. Num. 101. *Respondetur*, num. 102. vsque ad 104.

Quinto arguitur: nam omnis entitas moralis positiua est à voluntate tanquã ab efficiente. Num. 105.

Respondetur, num. 106. vsque ad num. 108.

Denique arguitur, sequi ex nostra sententia, peccatum pro formali efficiter à Deo causari, num. 109.

Respondetur. Num. 110. vsque ad num. 116.

Ex dictis sequitur, formalitatem constitutiuam peccati commissionis in ratione mali moralis non esse respectum rationis dissonantiæ ad naturam rationalem, nec extrinsecam denominationem sumptam à lege: sed respectum transcendentalem ad obiectum legi dissonum, num. 117. vsque ad num. 120.

QVÆSTIO VIGESIMA Secvnda.

De distinctione Peccatorum.

DISPVTATIO VIGESIMA Sexta.

An peccata sumant distinctionem specificam ex ordine ad obiecta diuersa?

§. Primvs.

Ratio dubitandi proponitur, & eligitur vera sententia. *Pag.*423.

Ratio dubitandi est: nam specifica distinctio peccatorum, nec sumitur ab obiectis sumptis, in esse naturæ; nec ab obiectis consideratis prout in esse moris, nam ab obiecto prout malo moraliter, non potest sumi species cum nemo intendens ad malum operetur. Num. 1.

Nihilominus sententia affirmatiua est communis Theologorum contra Scotum, & est D. Thom. N. 2.

Probatio minus efficax refertur, & reijcitur. Num. 3. & 4.

Efficax probatio ex D. Thom. numero 5.

Solutio Scoti impugnatur, à numero 6. vsque ad num. 8.

§. Secvndvs.

Examinantur varij modi dicendi. *Pagina* 416.

Solutio rationis dubitandi à principio posita, quam tradunt Lorca, & Montesinos menti D. Thom. non congruit. Numero 9. *Et impugnatur.* N. 10. & 11.

Secunda solutio Cornejo non placet, numero 12. *Tertia aliorum solutio refertur, & reijcitur*, num. 13.

§. Tertivs.

Traditur, & defenditur vera solutio. *Pag.*428.

Vera solutio ex D. Thom. desumpta asserit, malum sub apparentia boni posse per se intendi à voluntate. Nu. 15. & à nu. 16. vsque ad num. 18. *Obiectiones, & replicæ contra solutionem dissoluuntur.*

§. Qvartvs.

Corollarium ex dictis. *Pag.*431.

Ex dictis colligitur diuisionem peccati in carnale, & spirituale, nec formaliter, nec antecedenter esse essentialem. Num. 19.

Probatur, & obiectionibus fit satis, vsque ad 24.

§. Vltimvs.

Cætera corollaria inferuntur. *Pag.*434.

Secundo colligitur, peccata non distingui specifice ex causis materiali, & formali, nec ex causis motiuis, & actiuis, sed solum ex causis finalibus, num. 26. vsque ad 28.

Ter-

Tertio colligitur, reatus pœnarum nō distinguere specificè peccata, veniale que, & mortale specificè nō differre. Num.20.
Quarto colligitur, peccatū cordis, oris, & operis non distingui specificè; sed tantum secundum diuersos gradus, à num.30. vsque ad 32.
Quinto colligitur, penes superabundantiam, & defectum specificè peccata differre, & quomodo sit intelligēdum. Num.33.
Denique infertur, diuisionem peccati in Deum, in se ipsum, & in proximum esse essentialem, & generis in species. Num.34.& 35.

DISPVTATIO VIGESIMA SEPTIMA.

An ex diuersitate specifica præceptorum specificè multiplicetur peccati malitia?

§. Primvs.

Relatis sententijs, statuitur prima cōclusio. *Pag.*439.

A*Peritur difficultas*. Num.1. *Quinque sententiæ referuntur*. Num.2. *Prima conclusio*: Specifica malitiæ diuersitas non sumitur formaliter ex distinctione præceptorum. *Probatur ex D.Tho.* Num.3. 4.& 5.

§. Secvndvs.

Obiectionibus occurritur. *Pag.*441.

A*Rguitur primo, quod distinctio specifica motuum non sumitur adæquatè à termino* ad quem, *sed etiā à termino* à quo, *quod exemplis fit manifestum*. Num.6. & 7.
Secundo: nam peccatum in ratione auersionis positiuæ specificatur à termino à quo *auersionis*. Num.8.& 9.
Denique obijcitur: nam species moralis actus desumitur ab obiecto malo moraliter; in ratione autem mali moraliter per legem constituitur. Num. 10.& 11.

§. Tertivs.

Quę diuersitas peccatorum inferat distinctionem specificam. *Pag.*443.

S*Ecunda conclusio*: Sola diuersitas specifica legum præcipientium, aut prohibentium actum circa diuersa obiecta, aut motiua formalia infert specificam distinctionem formalem peccatorum. *Notabilia ad probationem necessaria*, num.12.& 13. *Probatur*, nu.14. vsque ad n.20.

§. Qvartvs.

Argumentis contra primam partem conclusionis occurritur. *Pag.*448.

A*Rguitur primo aduersus primam conclusionis partem, ex eo quod multiplicatis præceptis, etiam ex parte Legislatorum multiplicatur essentialiter ordo pertinens ad essentiā peccati*, num.21.& 22.
Secundo arguitur, & replicatur aduersus solutionem præcedentis argumenti paritate sumptā ex voto, num.23. vsque ad n.25.
Tertio arguitur, ex eo quod si prohibeatur actus indifferens alias, ex sola prohibitione inducitur malitia moralis, num.26.
Tertio arguitur ad probandum, quod si alicui per legem positiuam vetetur potatio vini ebrietatem causans, talis ebrietas habeat duplicem malitiam, num.28.& 29.
Quinto arguitur: nam eo ipso, quod aliquis actus lege naturali præcep: *præcipiatur lege positiua, fit materia obedientiæ*, num.30.& 31.

§. Qvintvs.

Argumenta contra secundam partem cōclusionis diluuntur. *Pag.*454.

C*Ontra secundam partē arguitur ad probandum stare diuersitatem peccatorum specificam cum oppositione ad idem motiuum, quod diuersis exemplis suadetur*, num.32. vsque ad num.35.

Denique arguitur, quia stat peccatum aliquod prohiberi ex motiuis specie diuersis, & tamen non contrahere duas specie malitias, à num.36. vsque ad num.40.

§. Vltimvs.

Corollaria praecedentis doctrinæ. *P.*458.

P*Lures casus in praxi occurrentes, & ad materiam moralem spectantes, resolutoriè deciduntur per quinque corollaria*, à num.41. vsque ad num.50.

DISPVTATIO VIGESIMA OCTAVA.

An peccatum commissionis, & omissionis essentialiter distinguantur?

§. Primvs.

Relatis sententijs vera eligitur, & probatur, *Pag.*463.

T*Ria vt indubitata supponuntur.* Num.1.

Duæ sententiæ affirmans, & negans. Num.2. *Eligitur negatiua.*

Omissio, & commissio opposita eidem rectitudini eiusdē virtutis non distinguitur specificè, sed sunt eiusdem speciei in genere moris.

Prob. primo ex D. Tho. Num. 3. *Variæ explicationes doctrinæ D. Tho. referuntur, & reijciuntur*, à num.4. vsque ad num.10.

§. Secvndvs.

Alijs argumentis, probatur nostra conclusio. *Pag.*467.

P*Robatur secundo, quia omissio, & commissio eidem rectitudini eiusdem virtutis opposita ex eodem motiuo procedut, & eidem virtuti aduersantur*, num.11. & 12.

Triplex solutio impugnatur, à num. 13. vsque ad num.16.

Denique probatur, quia quod commissio in positiuo, omissio autem in priuatiuo consistant, non obstat quo minus sint eiusdem speciei. Num.17. & 18.

§. Vltimvs.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.*471.

A*Rguitur primo authoritate D. Th.* Num.19. vsque ad num.23.

Secundo arguitur, ex eo quod priuatiuum, & positiuum nequeunt specificè conuenire, num.24. & 25.

Tertio: nam priuatio in peccato commissionis reperta, & priuatio omissionem in ratione peccati constituens essentialiter distinguuntur in genere moris, num.26.

Quarto: nam plura, quæ solum differunt penes commissionem, & omissionem circa eandem virtutem essentialiter distinguuntur. Quod pluribus exemplis suadetur, quorum explicatio apprimè necessaria est, à num.27. vsque ad 34.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA TERTIA.

De comparatione peccatorum ad inuicem.

DISPVTATIO VIGESIMA NONA.

Vtrùm omnia peccata sint æqualis grauitatis?

§. Primvs.

Ratio dubitandi proponitur, & Catholica sententia probatur. *Pag.*481.

R*Atio dubitandi est: nam peccatum cōsistit in priuatione rectitudinis, inter priuationes autem inæqualitas non datur.*

Error Stoicorum, & quorundam Hæreticorum. Num.1.

Sententia docens, non omnia peccata esse æqualia, est certa fide tenenda.

Probatur ex Scriptura, & Patribus, deinde rationibus, tam à posteriori,

quam à priori, à num. 2. vſque ad num. 4.

§. SECVNDVS.

Examinantur aliquorum ſolutiones. *Pagina* 483.

P*Rima rationis dubitandi ſolutio, refertur, & reijcitur*, à num. 5.
Solutio P. Vazquez, refertur nu. 9.
Et reijcitur primo ad hominem contra ipſum, num. 10. *Et abſolutè*, num. 11. & 12. *Aliorum ſolutio impugnatur*, num. 13.

§. TERTIVS.

Traditur, & defenditur vera ſolutio. *Pag*. 486.

V*Era ſolutio ex D. Tho. conſiſtit in hoc, quod priuationes peccatorũ, non ſunt ſimplices, & in corrupto eſſe; ſed non ſimplices, & in corrumpi, quæ proinde ſuſcipiunt magis, & minus*. Num. 14.
Sed ex ſolutione conſurgit grauis difficultas: nam priuationes quæ nihil formæ ſibi oppoſitæ relinquunt in ſubiecto ſint priuationes ſimplices, & in facto eſſe, varij modi occurrendi huic difficultati, referuntur, & impugnantur, à num. 15. vſque ad num. 20.
Vera ſolutio eſt priuationem in peccato repertam eſſe non ſimplicem, quia non eſt carentia totius rectitudinis moralis. Num. 21. vſque ad 24.

§. QVARTVS.

Obiectionibus contra iſtam ſolutionem occurritur. *Pag*. 490.

P*Lura, & ſatis difficilia argumenta aduerſus reſolutionem, proponuntur, & ſoluuntur*, à num. 25. vſque ad num. 32.

§. VLTIMVS.

Corollaria præcedentis doctrinæ. *Pag*. 493.

C*Olligitur, non omnia peccata, quæ ſunt mala quia prohibita, eſſe æqualis grauitatis; ſed alia eſſe maiora alijs, non ſolum quando diuerſis opponuntur virtutibus, ſed etiam quando eidem opponuntur virtuti. Habet tres partes ſingulæ probantur*, à n. 32. vſque ad num. 36.

DISPVTATIO TRIGESIMA.

An peccatum ex obiecto, & ſpecie grauius poſsit à peccato inferioris ſpeciei ſuperari in grauitate malitiæ?

§. PRIMVS.

Quibuſdam præſuppoſitis referuntur ſententiæ. *Pag*. 495.

T*Ria indubitata ſupponuntur*. Num. 1. & 2.
Punctus difficultatis aperitur, & referuntur ſententiæ. Num. 3.

§. SECVNDVS.

Vera ſententia eligitur. *Pag*. 497.

C*Oncluſio*. Prima ſententia negans, nullam cenſuram meretur. Secunda tamen affirmans probabilior eſt, & tenenda.
Prima pars prob. Num. 4. *Secunda probatur ab aliquibus, teſtimonijs D. Th. quibus non conuincitur intentum*. N. 5. & 6. *Efficaces probationes proponuntur, & ab obiectionibus, & replicis vindicantur*, à num. 7. vſque ad 17.

§. VLTIMVS.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag*. 501.

A*Rguitur primo ex D. Tho. cuius mens explicatur*, num. 18. 19. & 20.
Deinde obijciunt, indiuiduum inferioris ſpeciei quantumcũque creſcat in perfectione accidentali, non poteſt excedere, imò nec adæquare indiuiduum ſpeciei infimæ ſuperioris, &c. à num. 21. vſque ad num. 27.

DISPVTATIO TRIGESIMA PRIMA.

An peccatum eo sit essentialiter grauius, quo opponitur digniori virtuti?

§. Primvs.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio. *Pag.*505.

T*Res sententiæ referuntur.*Num. 1.
Prima conclusio : Licet peccatum præstantiori virtuti oppositum, si cætera paria sint, excedat in grauitate essentiali peccatum oppositum virtuti inferiori; non tamen omne peccatū digniori virtuti oppositum est grauius essentialiter omni peccato opposito virtuti inferiori.
Prima pars est expressa D.Tho.& facilè probatur, num.2.
Secunda, *à* num.3. vsque ad num.11.

§. Secvndvs.

Obiectionibus occurritur. *Pag.*509.

A*Duersus primam partem obijcitur: nam mendaciū opponitur digniori virtuti, quam peccatum carnis, veracitas enim perfectior virtus est castitate; & tamen ex genere non est grauius peccatum, peccato luxuriæ.*Num.12.
Contra secundam obijcitur, quod peccatum virtuti digniori oppositum, est grauius ex specie infima peccato opposito virtuti inferiori, &c. Num. 13.& 14.

§. Tertivs.

Quid de peccato grauissimo opposito superiori virtuti. *Pag.*510.

S*Ecunda conclusio* : Peccatum grauissimum ex oppositis virtuti superiori, est grauius omnibus oppositis inferiori virtuti, nec ab illorum aliquo excedi, aut superari potest, seu adæquari in grauitate essentiali.
*Et probatur primo, quia perfectissima differentia generis perfectioris superare debet omnes sub genere inferiori contentas.*Num.16.& 17.
*Secundo probatur, quia habitus vitij adæquatè oppositus superiori virtuti excedit in malitia essentiali vitium adæquatè oppositum inferiori virtuti.*Num.18. vsque ad num.25.
*Denique probatur: nam priuatio reperta in peccato grauissimo ex oppositis virtuti superiori, excedit in grauitate essentiali priuationem rectitudinis omnium peccatorum, quæ opponuntur virtutibus inferioribus.*Num.26.

§. Vltimvs.

Soluuntur argumenta contraria. *Pagina* 515.

A*Rguitur primo: nam profiteri fidē coram Tirano mortem minante, est perfectior actus, quam profiteri fidem sine imminentia mortis; & tamen fidem sine tormentis negare, est grauius peccatum.*Num.27. vsque ad num. 31.
Secundo arguitur, idolatria Religioni opposita, teste D.Th. est grauior odio Dei, & tamē odiū opponitur perfectissimo actui charitatis. Num.32. vsque ad num.34.
*Denique arguitur: nam priuatio moralis non est eo peior, quo forma quā priuat, est perfectior; sed quo magis est debita ex lege.*Num.35.
*Solutio Lorcæ, quæ nostram sententiam moderatur.*Num.36. *Reijcitur, & vera solutio traditur*, à num. 37. vsque ad num.43.

TRACTATVS QVARTVS.

De Peccato Originali.

Apud D.Tho. 1.2. *Quæst.*81.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA PRIMA.

De causa peccati ex parte hominis.

DISPVTATIO TRIGESIMA SECVNDA.

An peccatum originale sit peccatum verè, & propriè?

§. Primvs.

Statuitur Catholica veritas. *Pag.* 523.

H*æreticorum error.* Num. 1.
Veritas Catholica ex Scriptura, probatur, à num. 2. vsque ad num. 10.
Secundo probatur ex Concilijs, a num. 11. vsque ad num. 15.

§. Secvndvs.

Hæreticorum argumentis occurritur. *Pag.* 527.

A*rguitur primo ex D. Paulo.* Nu. 16.
Deinde ex Patribus. Num. 17.
Denique: nam si traduceretur peccatum per originem ad posteros Adæ, sequeretur esse illicitas nuptias. Num. 19. & 20. *Et replica enodantur*, à num. 21. vsque ad num. 26.

§. Tertivs.

Ratio dubitandi proponitur, & vera sententia suadetur. *Pag.* 531.

R*atio dubitandi est: nam peccatum proprie tale debet esse proprie voluntarium; sed peccatum originale proprie voluntarium non est.* Num. 28. vsque ad 31.
Prima conclusio: Peccatum originale vere, & proprie est peccatum. *Probatur ex Scriptura, & Patribus*, num. 33. & 34. *Ex Concilio Tridentino.*
Denique ratione: nam quod est alicui voluntarium voluntate capitis vere, & proprie dicitur, & est voluntarium: peccatum autem originale est voluntarium voluntate capitis, à num. 35. vsque 42.
Secunda conclusio: Peccatum originale vniuocè conuenit in ratione peccati cum actuali. *Probatur, quia cũ vtrũque sit vere, & proprie peccatum abstrabibilis est vna ratio cõmunis vniuoca.* Num. 43. vsque ad num. 46.

§. Qvartvs.

Impugnantur varij modi dicendi. *Pag.* 536.

S*olutio rationis dubitandi assignata ab Scoto refertur, & reijcitur.* Num. 47.
Solutio Vazquez, & Lorca. Licet verã doctrinam contineat, est insufficiens. Num. 48.
Solutio aliorum asserentium, sufficere quod sit voluntarium paruulis non per modum actus, sed per modum termini, refertur, & reijcitur. Num. 49.
Alia solutio reÿcitur. Num. 50. vsque ad num. 52.

§. Qvintvs.

Traditur, & defenditur vera solutio. *Pag.* 538.

T*ria valdè ad intentum necessaria prænotantur.* Num. 54.
Et vera solutio rationis dubitandi, traditur, & defenditur. Num. 55. & 56.
Cõtra illam arguitur primo, ex eo quod Deus non habet dominium voluntatis hominis, vt peccantis. Num. 57.
Quorundam solutio impugnatur, nu. 58. *Vera traditur*, num. 59.

§. Sextvs.

Proponitur secundum argumentum, & reijcitur prima illius solutio. *Pagina* 540.

S*ecundo arguitur: nam de paruulis numquam fuit verum cum proprietate dicere, quod peccauerint actualiter; ac per consequens, nec de illis poterit dici esse habitualiter terminati uè peccatores.* Num. 60.
Solutio ex Scoto, & Vazquez, reÿcitur à num 61. vsque ad 63.
Alia solutio ex Scoto reijcitur, num. 64. & 65. *Alia solutio reijcitur*, à n. 66. vsque ad n. 70.

§. VI.

Digitized by Google

§. Vltimvs.

Vera solutio traditur,& ab impugnationibus liberatur. *Pag*.544.

V*Era solutio negat antecedens,etenim verū est dicere,paruulos peccasse quando Adamus deliquit vt caput*.Num.71.

Contra quam plura,& difficilia argumēta obijciuntur,& soluuntur, à num. 72.vsque ad num.86.

Ex dictis sequitur primo contra Vazquez,paruulos,& si non in se ipsis,in Adamo tamen potuisse vitare peccatum,num.87.

Infertur secundo contra Lorcam de paruulis verè affirmari, legem praeuaricasse.Num.88.

DISPVTATIO TRIGESIMA TERTIA.

An vt Adami peccatum nobis voluntarium esset,pactum aliquod interuenire fuerit necessarium?

§. Primvs.

Relatis sententijs, statuitur prima cōclusio,*Pag*.549.

D*Vo certa supponūtur*. Num.1.& 2. *Duae sententiae referuntur*,num.3. *Eligitur secunda,pro cuius explicatione est prima conclusio*: Vt Adami peccatum nobis imputaretur, necessarium fuit,quod ordinatio praedicta illi innotesceret.

Et probatur,quia nisi ista ordinatio innotesceret,Adamo nō delinqueret vt caput;sed vt particularis persona,defenditur,& solutiones Vazquez, & Basilij Legionensis,retunduntur,à n. 4.vsque ad 7.

§. Secvndvs.

Qualitas dictae ordinationis, explicatur *Pag*.551.

S*Ecunda conclusio*: Dicta ordinatio de facto obtinuit rationem pacti impliciti de transfundenda originali iustitia, si in legis obedientia persisteret, secus si illi inobediens existeret.

Probatur primo ex Sacra Scriptura. Num.8.

Secundo: nam ordinatio Dei, de trāsfundenda, aut non transfundenda originali iustitia,sub conditione adimpletionis legis ab Adamo cognita, est pactum implicitum ex parte Adami, & explicitum ex parte Dei.Nu.9.& 10.

§. Tertivs.

Adamum praebuisse consensum,probatur, *Pag*.552.

T*Ertia conclusio*: Etsi non sit certum Adamum expressum consensum praebuisse;id tamen est satis probabile; & consequenter pactū ex vtraque parte explicitum interuenisse. *Vtraque pars breuiter probatur, & clarè*, à n.11.vsque ad num.13.

§. Vltimvs.

Argumentis occurritur.*Pag*.553.

A*Rguitur primo ex Basilio : nam quod nostra voluntas esset cum Adami voluntate coniuncta, vel non,erat situm in potestate Adami*, num.14.vsque ad n.16.

Deinde contra secundam,& tertiā conclusionem arguitur,quod simplex Dei ordinatio, & praeceptū ab Adamo cognitū,sufficiens est vt in illo posteri peccauerint,igitur quodcumque aliud sine fundamento adstruitur. Num.17. & 18.

DISPVTATIO TRIGESIMA QVARTA.

An potuerit Adamus constitui caput morale illorum, quorum non esset caput naturale,etiā si extra causas existerent?

§. Primvs.

Eligitur vera sententia,& examinātur aliquorum motiua.*Pag*.555.

P*Vnctus difficultatis aperitur*, numero 1.

Prima sententia negat. Secunda affirmat, quæ pro conclusione statuitur. Num.2.& 3.

Probatio ex Basilio parum vrget, num. 4.5.& 6.

Alia probatio parum efficax, reijcitur num.7.

§. SECVNDVS.

Aliter est suadenda nostra conclusio. *Pagina* 557.

P*Robatur: nam potuit Deus voluntates nostras in Adami voluntates transfundere, absque eo quod in illo, vt in naturali capite continerentur*, num.8. *Defenditur, & explicatur*, num.9.& 10.

§. TERTIVS.

Tribus argumentis occurritur. *Pag.* 558.

A*Rguitur primo ex D. Augustino.* Num.11. *Resp.* Num.12.

Secundo arguitur, qui non contineretur physicè in Adamo non posset in illo peccare, &c. Num.13.

Tertio obijciunt, vt vnus suum peccatum transfundat in alium, debet illũ per aliquam actionem attingere, &c. Num.14.& 15.

§. QVARTVS.

Vltimum argumentum diluitur. *Pag.* 560.

D*Enique, & vrgentius arguitur. Sequitur namque ex nostra conclusione, potuisse Adamum constitui caput morale respectu adultorum: quod esse falsũ ostenditur, aliàs possent peccare in capite peccato furti v.c. & in eodẽ instanti detestari efficaciter furtum.* Num.16.

Solutio negantium sequelam, refertur, & reijcitur. Num.17.& 18.

Alia solutio ex Vazquez, & Meratio, reijcitur, à num.19. vsque ad num.23.

Alia solutio reijcitur, à num.24. vsque ad num.26.

Vera solutio traditur, à num.27. vsque ad num.30.

DISPVTATIO TRIGESIMA QVINTA.

Quæ sit efficiens causa peccati originalis?

§. PRIMVS.

Aperitur status difficultatis. *Pag.* 565.

P*Eccati originalis causa finalis, causæ permissionis illius, necnon causa formalis facilè assignantur.* Num.1.

Adamum fuisse causam efficientem moralem est certum, & probatur. Obiectionibusque fit satis, à num. 2. vsque ad num.7.

§. SECVNDVS.

Resoluitur prima pars disputationis. *Pag.* 567.

C*Onclusio*: Peccatum Adami non est causa physica transfusionis culpæ originalis. *Est communis. Et probatur, numerando omnia capita, ex quibus posset esse causa physica transfusionis culpæ, & ostendendo ex nullo illorum posse rationẽ causæ physicæ sortiri; & obiectionibus, & replicis occurritur*, à num.8. vsque ad num.15.

§. TERTIVS.

Occurritur argumentis contrariæ sententiæ. *Pag.* 570.

A*Rguitur primo, ex eo quod semen instrumentaliter physicè concurrit ad peccati originalis traductionẽ, ac proinde debet assignari aliqua causa principalis physica, &c.* Num.16. vsque ad num.18.

Secundo arguitur, quia peccante Adamo omnes nos in illo actuali peccato peccauimus; ac proinde, sicut illo peccante fuit physicè productus in illo terminus quo habitualiter physicè remãsit ad creaturam conuersus; ita mediante illo producitur in nobis in instanti quo nascimur physicus terminus quo ad creaturam sumus conuersi, est ratio à priori pro contraria sententia, num.19. *Resp.* num.20.

Denique arguitur : nam forma physica capitalis nō solum moraliter, verum etiam physicè influit in membra: peccatum autem Adami fuit capitale. N. 21. vsque ad num. 23.

§. Qvartvs.

Resoluitur secunda pars disputationis, & argumentis in contrarium occurritur. *Pag.* 573.

S*Ecunda conclusio*: Peccatum actuale Adami fuit causa demeritoria, non peccati originalis nostri sumpti formaliter, bene tamen aliorum, quæ in nobis obtinent rationem pœnæ.

Quoad omnes suas partes probatur, & argumentis in cōtrarium occurritur, à num. 24. vsque ad num. 38.

§. Qvintvs.

Resoluitur tertia pars disputationis. *Pagina* 577.

T*Ertia conclusio*: Primum Prothoparentis peccatum fuit causa transfusionis peccati originalis: non quia tale, sed quia primum, vnde si quodvis aliud prius tempore commisisset, totam infecisset naturam. *Est D. Tho. cuius authoritate, & ratione probatur*, à num. 39. vsque ad num. 42.

Argumentis in contrarium occurritur, à num. 43. vsque ad num. 50.

§. Vltimvs.

Corollaria præcedentis doctrinæ. *Pagina* 581.

E*X dictis colligitur primo*: Nullum aliud peccatum Prothoparentis, præter primum, nec peccata proximorū Parētum deriuari ad posteros per originem. Num. 51. vsque ad num. 53.

Colligitur secundo, quod si Adam nō peccaret, peccante Cain, filij eius nō contraherent peccatum originale. Num. 54.

Colligitur tertio, quod si Adam peccasset post filios iam genitos, illi iam nati non contraherent culpam originalem. Num. 55.

Colligitur quarto, quod si aliquis miraculosè formaretur sine semine viri, quamuis formaretur ex humana carne, peccatum originale non contraheret. Num. 56.

Denique infertur, quod si Eua peccasset, Adamo non peccante, non contraherent filij peccatum originale. Nu. 57. vsque ad 66.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA Secvnda.

De originali peccato quantum ad suam essentiam.

DISPVTATIO TRIGESIMA Sexta.

In quo essentia peccati originalis consistat?

§. Primvs.

Reijciuntur Hæretici. *Pag.* 588.

P*Rimus error asserens, peccatū originale esse substantiam, reijcitur*, N. 1. & 2.

Secundus error Caluinistarum, & Lutheranorum expungitur. Num. 3. vsque ad num. 9.

§. Secvndvs.

Reijciuntur Pigius, & Catherinus. *Pag.* 589.

H*I Authores constituebant peccatum originale in peccato Adami, prout extrinsecè paruulos peccatores denominante: vnde colligebant esse in omnibus vnum numero, quod tanquam erroneum communiter respuitur, & impugnatur,* à num. 10. vsque ad num. 25.

Vbi impugnationes parum efficaces reijciuntur, & fortiores probantur.

Index Disputationum.

§. Tertius.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.596.*

A*Rguitur primo ex Salmerõ, quia peccato Adami actuali, conueniũt omnes cõditiones peccati; argumẽtum vero, nec apparentiam habet.* Num.26.

Secundo, quia omnes Adami peccato peccauimus. Num.27.

Tertio, quia in Scriptura asseritur, per inobedientiam Adami peccatores nos fuisse constitutos. Num.28.

Denique: nam paruuli peccauerunt in Adamo per inobedientiam actualẽ illius; ac proinde per inobedientiam, vt moraliter perseuerantem constituuntur peccatores habitualiter, & in facto esse. Num.29.

§. Quartus.

Rosensis, & Durandi sententia reijcitur. *Pag.589.*

E*Ssentiam culpæ originalis in reatu pœnæ consistere, docet Rosensis, Durandus vero in dignitate pœnæ, Rosensis impugnatur*, num. 30. & 31. *Et Durandus*, num.32.

Obiectiones soluuntur, à num.33. vsque ad num.38.

§. Quintus.

Communis sententia cum suis fundamentis proponitur. *Pag.601.*

S*Ententia valdè plausibilis inter Theologos, essentiã peccati originalis constituit in priuatione iustitiæ originalis. Et varij modi defendẽdi hanc sententiam referuntur*, à n.39. vsque ad num.44.

§. Sextus.

Præfata sententia impugnatur. *Pag.603.*

O*Pposita sententia pro conclusione statuitur, & probatur; quia priuatio iustitiæ originalis est pœna peccati originalis; ac per consequens nequit in illa essentia peccati originalis consistere.* Num.45.

Quatuor huius argumenti solutiones referuntur, num.46. *Impugnantur vero*, à num.47. vsque ad n.51.

Secundo probatur: nam etsi primus Parens non accepisset iustitiam originalem ad posteros transfundendam, filij eius contraherent peccatum originale. Num 52. & 53.

Tertio: nam priuatio gratiæ in nobis, nõ est culpa personalis habitualis, defenditur, & explicatur, à num. 54. vsque ad num.56.

§. Septimus.

Impugnantur specialiter quatuor modi dicendi relati. *Pag.608.*

I*Mpugnationes illorum sigillatim*, à num.57. vsque ad n.63.

§. Octauus.

Argumentis in contrarium occurritur, *Pag.610.*

A*Rgumenta, quibus sententia impugnata fulcitur, diluuntur*, à n. 64. vsque in finem §.

§. Nonus.

Explicatur vera sententia. *Pag.612.*

P*Rima conclusio*: Illud ipsum peccatum, quod in Adam mansit habitualiter transacto actuali, ad nos transfussum habet rationem culpæ originalis.

Probatur primo ex Concilio Tridentino, num.66. *Deinde ratione*, num.67. & 68.

Secunda conclusio: Peccatum habituale Adami manens in illo, transacto actuali non consistebat in priuatione iustistitiæ originalis, nec in priuatione rectitudinis debitæ; sed in termino positiuo morali, quo mansit habitualiter legi difformis conuersus in vltimum finẽ creatum, & auersus à Deo.

Probatur primo ex D.Tho. Num.69.

Secun-

Secũdo probatur paritate sumpta, ex eo, in quo peccatum actuale cōsistit, num. 70. vsque ad num.72.

Tertia conclusio: Peccatum originale nostrum consistit in positiuo termino morali ex actuali transgressione Adami, prout fuit nostra, relicto, quo constituimur positiuè legi difformes, realiter auersi à Deo, & conuersi ad creaturam. *Et ostenditur primo ex dictis superius*, nu. 73. *Deinde alijs rationibus*, à num.75. vsque ad num.78.

§. Decimvs.

Soluuntur argumenta contraria. *Pagina 617.*

PRimum argumentum probare intendit, impossibile esse, quod ex peccato vnius, fiat, vel causetur in alio positiua conuersio, seu difformitas. Num. 79. vsque ad num.81.

Secundo arguunt ex quatuor inconuenientibus, quæ videntur sequi ex nostra sententia. Numero 82. vsque ad num. 84.

Tertio arguitur, ex eo quod entitas moralis positiua semper debet inueniri identificata cum aliquo physico; ac per consequens, si nihil physicum datur in paruulis ex peccato Adami ad illos traductum nihil morale positiuum in illis dari potest, in quo essentia peccati originalis consistat, à num. 85. vsque ad numerum 87.

§. Vltimvs.

De mente D. Thomæ. *Pag.620.*

AVthoritates D. Thomæ, quæ difficultatem ingerunt. Num.24. *Probatur D. Tho. pro nostra esse sententia.* Num.85. *Ad explicandum mentem D. Th. notanda.* Num. 86. *Solutio*, num.87.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA TERTIA.

De subiecto peccati originalis.

DISPVTATIO TRIGESIMA SEPTIMA.

Cui subiecto insit culpa originalis?

§. Primvs.

Relatis sententijs, statuitur prima cōclusio, *Pag.613.*

QVatuor sententiæ referuntur. N.1. *Prima conclusio*: Peccatum originale per prius, & immediatius recipitur in anima, quam in potentijs. *Num.2.*

Est D. Tho. cuius ratione probatur, impugnationes Vazquez ex non penetratione rationis D. Tho. procedunt, num.3. & 4. *Notabilia pro solutione*, num.5. *Instauratur ratio D. Th.* N.6.

§. Secvndvs.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.625.*

ARguitur primo, quod anima non est capax culpæ, nisi mediante voluntate. Num.7. *Resp.* Num.8. *Et replicis fit satis*, vsque ad 10. *Et in fine alia solutio subditur.*

Secundo arguitur: nam peccatum habituale Adami non fuit receptum immediatè in anima Adami. Num.11.

Tertio arguitur ex Vazquez, sed faciliter soluitur, num.12.

Denique contra rationem D. Tho. arguitur: sequitur namque ex illa prius infecisse culpam originalem intellectũ, quam voluntatem, num.13.

§. Tertivs.

De subiecto malitiæ originalis. *Pag.627.*

SEcunda cōclusio: Malitia moralis originalis, non solum est in essentia animæ, sed etiam in voluntate, & in appetitu.

Quoad vtrumque partem probatur in principijs vtriusque sententiæ, à numero 15. vsque ad num.19.

§. Qvar-

§. QVARTVS.

Obiectionibus in contrarium occurritur. Pag.629.

Arguitur primo, quod malitia originalis est vna, ac proinde residere nequit in diuersis obiectis. Nu.20.

Secundo: nam sola voluntas paruulorum fuit in voluntatem primo Parentis transmissa, secus autem appetitus. N. 21. vsque ad num.23.

Denique aduersus vltimam partem arguitur authoritate D.Tho. à num.24. vsque ad num.28.

§. QVINTVS.

De subiecto culpæ originalis quoad essentiam. Pag.633.

Tertia conclusio: Peccatum originale quoad essentiam in sola anima recipitur. Probatur primo ex D. Tho. Num.19.

Deinde, quia essentia peccati originalis debet consistere in illo, quod prius in eo intelligitur. N.20.

Tertio: nam essentia peccati originalis est vna vnitate non compositionis, sed simplicitatis. N.31. & 32.

§. VLTIMVS.

Diluuntur contraria argumenta. P.634.

Arguitur primo ex D. Tho. Num. 33. & 34.

Secundo arguitur ex eodem Angelico Magistro, num. 35. vsque ad num.38.

Tertio arguitur, quia in volũtate est malitia moralis per originem traducta, in quo essentia peccati originalis consistit. Num.39. & 40.

DISPVTATIO TRIGESIMA OCTAVA.

Quæ, & qualis pœna peccato originali respondeat?

§. PRIMVS.

Mortem, & erumnas huius vitæ esse pœnã peccati originalis, probatur, P.639.

Peccatum originale aliqua pœna puniri, est Catholica veritas. N.1. & 2.

Obiectio proponitur, & solutio Lorcæ reijcitur. Num.3. & 4. Vera solutio traditur. Num.5.

Secundo est certum mortem, & alias erumnas, quas patimur in hac vita esse pœnam originalis peccati. Num.6. vsque ad 9.

Obiectiones proponuntur, & enodantur, à num.10. vsque ad num.23.

§. SECVNDVS.

Quid de concupiscientia dicendum? Pag. 647.

Exploratum est apud omnes Catholicos, concupiscientiam, seu fomitẽ, consistentem in rebellione appetitus contra rationem, esse pœnam peccati originalis. Num 24. vsque ad n.26.

Argumenta contra hanc veritatem, proponuntur, & diluuntur, à num.27. vsque ad num.36.

§. TERTIVS.

Referuntur sententiæ, & prima conclusio statuitur. Pag.652.

Hæresis quædam, & plures inter Catholicos sententiæ referuntur, à n.37. vsque ad n.39.

Prima conclusio: Attenta grauitate culpæ originalis sub ratione offensæ Dei, posset vtraque pœna damni, & sensus, absque vlla iustitia puniri.

Et probatur, tum ex doctrina D.Th. tũ rationibus Theologicis, à num.40. vsque ad n.47.

§. QVARTVS.

Obiectionibus in contrarium occurritur. Pag.656.

Arguitur primo authoritate D.Th. quæ expenditur. Num.48. Resp. Num.49. & 50.

Alia argumẽta ex ratione petita, notatu que digna proponuntur, & soluũtur, à n.51. vsque ad num.58.

§. QVINTVS.

Hæresis Vincentij refellitur, & argumẽtis in contrarium occurritur. P.661.

Secunda conclusio: Paruuli cũ solo originali peccato ex hac vita migrantes de facto pœna damni puniuntur, consistẽte in carentia visionis intuitiuæ Dei. Citantur Ecclesiæ Patres. Num.59.

Prob.1. ex Scriptura. Ibidem.

Secundo ex Concilijs. Num.60.

Denique ratione: nam sine gratia gratū facientē, nemo potest Deum videre; at homo in peccato originali constitutus iustè gratia priuatur. Num.61.& 62.
Et obiectionibus, ac replicis aduersus istam rationem occurritur, à nu.63. vsque ad num.66.
Sed aduersus conclusionem arguitur primo, quod si in pœnā peccati originalis paruuli punirentur carentia visionis Dei, non esset pœna illorum mitissima, quod est contra D. Augustinum. Num. 67. vsque ad n.80.
Secundo arguitur ex D.Th. N.81.& 82.
Pro solutione duo valdè notanda tradūtur. Num.83. & 84.
Solutio assignatur. N.85. vsque ad n.86.

§. Sextus.

Reijcitur secunda sententia, & eius argumenta diluuntur. *Pag.673.*

PAruuli cum solo originali peccato ex hac vita decedentes non puniūtur pœna sensus.
Conclusio est certissima, eamque docet D. Tho. Et ostenditur primo ex Innocentio tertio. N.88. vsque ad n.91.
Deinde suadetur ex D. August. num.92. vsque ad num.94.
Tandem rationibus Theologicis, nu.95. vsque ad num.97.
Argumenta aduersus conclusionem, proponuntur, & soluuntur, à num.98. vsque ad num.123.

§. Septimus.

Reijcitur tertia sententia, & illius argumentis occurritur. *P.686.*

Q*Varta conclusio*: Paruuli ex hac vita migrantes cum solo peccato originali, nullum sustinebūt dolorem, interioremvè tristitiam ex carētia boni amissi. *Est D. Th. Et probatur,* à num.124. vsque ad num.129.
Sed contra hanc veritatem obstat argumentum difficilè: nam carentia, amissio, vel non adeptio boni in subiecto capaci, & ad illud aliqua ratione ordinato naturaliter excitat tristitiam. Num.130.
Varij modi occurrendi huic argumento, referūtur, & reijciuntur, à num. 131. vsque ad n.139.
Vera solutio traditur, & defenditur, à num.140. vsque ad num. 145.

§. Octavus.

Quid sit de Beatitudine naturali sentiendum? *Pag.696.*

Q*Vinta conclusio*: Sententia concedens paruulis naturalem beatitudinem nullam censuram contra fidem meretur. *Probatur*, num. 146. & 147.
Et argumentis aduersus illam occurritur, à n.148. vsque ad n.152.

§. Nonus.

Vera sententia defenditur. *Pag.699.*

S*Exta conclusio*: Sententia negans paruulis naturalem beatitudinem verior est, & conformior Scripturæ, Concilijs, & Patribus. *Et probatur,* à n.153.
Qui per errorem Typographi notatur numerus 253. vsque ad n.157.
Argumenta aduersus hanc conclusionē, proponuntur, & soluuntur, à nu.158. vsque ad num. 172. *Corollaria illata.* Num.173.

TRACTATVS QVINTVS.

De necessitate gratiæ ad operandum bene moraliter.

DISPVTATIO TRIGESIMA NONA.

Qua ratione appellat D. Tho. gratiam principium extrinsecum humanorum actuum?

§. Primus.

Ratio dubitandi, & varij modi dicendi. *Pag.708.*

R*Atio dubitandi est: nam gratia habitualis, quæ radix est omnium actuum supernaturalium intrinsecè inhæret animæ, similiter habitus supernaturales, & auxilia.* N.1.
Varij modi explicandi, referuntur, & reijciuntur. N.2.

§. Se-

§. Secundus.

Vera solutio traditur. *Pag.709.*

VErus dicendi modus est: principium aliquod posse dici intrinsecum subiectο dupliciter, vel inhæsiuè, vel egressiuè, & eodem modo, potest dici extrinsecum; gratia autem licet sit extrinseca inhæsiuè, est extrinseca egressiuè, quia non dimanat ex principijs naturæ. Num.3.

Obiectiones diluuntur, à num. 4. vsque ad num.7.

DISPVTATIO QVADRAGESIMA

Vtrum homo lapsus possit cognoscere omne verum speculatiuum naturalis ordinis absque speciali gratiæ auxilio?

§. Primus.

Quæ extra controuersiam sunt præmittũtur. *Pag.712.*

PRimo est certum posse hominem lapsum aliquod verum, absque admixtione erroris cognoscere. Contrarium tenuit Lutherus, N.1.

Secundo certum est ad verum supernaturale diuina fide credendum necessariam esse gratiam supernaturalem per Christum. N.2.& 3.

Tertio indubitatum est multas veritates obiectorum entitatiuè naturalium non posse ab homine lumine naturali, absq; speciali gratia certo cognosci, vt sunt cogitationes cordis, &c. N.4.

Denique certum est ad omnes, & singulas requiri concursum generalẽ Dei. Ibidem.

§. Secundus.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio. *Pag.714.*

QVod in discrimen vertitur est, an homo lapsus possit absque speciali gratia omne verum speculatiuum naturalis ordinis cognoscere?

Tres sententiæ referuntur, Num.5.

Prima conclusio: Homo lapsus potest naturali lumine, absque speciali gratia cognoscere singulas veritates naturales speculatiuas.

Explicatur, num.6. *Probatur vero*, n.7. & 8.

§. Tertius.

Argumentis occurritur. *Pag.716.*

ARguitur primo paritate sumpta ex voluntate, quæ non potest omne opus bonum virtutis acquisitæ, etiã diuisiuè, appetere, absque gratia speciali. Num.9.& 10.

Secundum argumentum procedit de aliquibus veritatibus, de quibus impossibile est speciem haberi. Sed non procedit contra nostram conclusionem rectè explicatam, soluitur explicando eius verum sensum. Num.11.& 12.

Tertio arguitur: nam conclusiones Theologicæ sunt cognoscibiles naturali discursu, & tamen nequit illis assensum præbere intellectus humanus, absque gratia speciali. Num.13.& 14.

§. Quartus.

Quid de tota collectione dicendum, explicatur. *Pag.719.*

SEcunda conclusio: In homine lapso, est potentia physica ad totam huiusmodi collectionem veritatum, non autem moralis.

Prima pars probatur. Num.15. *Secunda vero.* Num.16.& 17.

§. Quintus.

Soluuntur contraria argumenta. *Pagina 721.*

ARguitur primo: nam tota veritatum collectio est proportionata ei intellectu hominis lapsi: N.19.

Secundo arguitur: nam homo appetit a naturali innato, qui nequit frustrari, terminatur ad totam collectionem veritatum. N.25. *Solutio Suarez non satisfacit.* N.21.

Duæ aliæ solutiones traduntur. Nu.22. & 23.

Denique arguitur ex verbis D. Thom. Num.24.

§. Sextus.

De qualitate gratiæ requisitæ ad totam collectionem. *Pag.724.*

GRatia desiderata ad totam veritatum collectionem non est supernaturalis quoad substantiam, sed quoad modum; non absolutè, sed respectiuè, & conferenda per Christum.

Prima, & secunda pars probatur. Num. 25. *Tertia.* Num. 26. *Vltima vero*, à num. 27. vsque ad n. 29.

§. Vltimus.

Occurritur obiectionibus, & aliqua inferuntur ex dictis. *Pag.726.*

ARguitur primo, quod supernaturale quoad modum, debet excedere facultatem naturæ, non solum moralem, verum etiam physicam. Nu. 30.

Arguitur secundo; quod Deus, vt natura Author, nihil potest intuitu meritorum Christi conferre. Num. 31.

Tertio, quia specialis gratia ad totius veri collectionem exacta, nequit sub meritis Christi cadere, nisi ad salutem nostram ordinetur. Num. 32.

Denique, quia bona temporalia non cadunt sub merito nostro simpliciter tali, nisi ad salutem nostram ordinentur. Num. 33. *Corollaria illata*, num. 34. & 35.

DISPVTATIO QVADRAGESIMA PRIMA.

An homo lapsus posit absq; speciali gratia aliquod opus bonum morale ordinis naturæ efficere?

§. Primus.

Quibusdam præsuppositis, referuntur sententiæ. *Pag.729.*

COnueniunt omnes in eo quod gratia iustificans non est necessaria, & est de fide certum. N. 1.

Neque gratiam fidei, neque gratiam in sua entitate supernaturalem. Num. 1.

Dissidium est, an requiratur gratia supernaturalis auxilij, quæ sit gratia Theologica, vel ad minus gratia specialis Dei conditoris naturæ?

Et in tres sententias diuiduntur. N. 2. 3. & 4.

§. Secvndvs.

Gratiam non requiri ad posse, probatur, *Pag.731.*

PRima conclusio: Vt homo lapsus possit expedite aliquod opus bonum honestate naturali elicere, non indiget speciali gratia dante potentiam. *Probatur*, à num. 5. vsque ad num. 9.

§. Tertivs.

Obiectionibus occurritur. *Pag.733.*

ARguitur primo, quod opus hominis eleuati ad ordinem supernaturalē redditur malum ex defectu ordinationis ad supernaturalem finem; at istam circunstãtiam nequit ponere ex proprijs viribus. N. 10.

Secundo obijcitur, quod Angeli supposita culpa impotentes manent ad bonum morale ordinis naturæ; & tamen integra mansit in illis natura. N. 11.

Denique arguitur ex D. August. cuius authoritas explicatur, num. 12.

§. Qvartvs.

De gratia efficaci Theologica. *Pag.735.*

SEcunda conclusio: Vt homo lapsus de facto efficiat aliquod opus bonum ordinis naturæ non indiget efficaci gratia Theologica. *Est contra P. Vazquez, insinuaturque non leuiter à Concilio Tridentino*, num. 13.

Probaturque ex Pio 5. & Gregorio 13. in Bulla contra Michaelem B..yum, à num. 14. vsque ad n. 16.

Tertio ex testimonijs August. à num. 17. vsque ad n. 20.

Deinde probatur ratione, primo, quia gratia fidei, quæ est prima non requiritur: ergo nulla. N. 19.

Secundo ratione, quia opera bona moralia intra ordinē naturæ, quãuis nulla circunstantia vitientur ad iustificatio nem, nec proximè, nec remotè conducunt, ac per consequens ad illa, gratia Theologica necessaria non est, num. 21.

Tertio, quia cogitatio cõgrua, seu efficax ad opus bonum morale intra ordinē naturæ non est gratia Theologica. N. 24.

§. Qvintvs.

Argumenta in cõtrariũ diluuntur. *P.742.*

ARguunt ex testimonijs Scripturæ, & ex Concilijs. N. 25. *Ex Patrib⁹.* N. 26. *Resp.* à nu. 27. vsque ad n. 29.

Secundo ratione, quia non inaniter, sed verè postulamus à Deo auxilium pro singulis bonis operibus. Num. 30. vsque ad num. 33.

Tertio ex gratiarum actione, verè debita Deo, pro quolibet opere bono, num. 34.

Quarto: nam alias homo de bono opere, tanquam de suo posset gloriari, num. 35.

Denique: nam opera bona moralia aliquomodo ad iustificationem concurrunt. Num. 36. vsque ad num. 40.

§. Sextus.

De gratia speciali ordinis naturæ. *Pag.* 749.

Tertia conclusio: Vt homo in statu lapsus de facto efficiat aliquod opus bonum morale, absque mala circumstantia non indiget gratia speciali Dei conditoris naturæ.

Colligitur ex Augustino. Num. 41. vsque ad n. 43.

Ratione à priori probatur, quia cogitatio congrua ad aliquod opus bonū morale est debita naturæ, num. 44. vsque ad num. 46.

§. Septimus.

Contrariorum argumentis occurritur. *Pag.* 753.

Arguunt primo ex D. Tho. Num. 47. vsque ad num. 53.

Ratione vero arguunt, ex eo quod voluntas hominis supposita cogitatione sufficienti ad bonum, est omnino indifferens ad bonum, & malum, ac proinde cogitatio applicans ad bonum est vltra debitum, &c. Num. 54. vsque ad num. 57.

Denique arguitur aduersus rationem conclusionis probatiuam, num. 58. Resp. Num. 59. & 60.

§. Vltimus.

Tria corollaria ex dictis. *Pag.* 759.

Colligitur primo, ad victoriam leuis tentationis ex motiuo honesto naturali, non esse necessariam specialē gratiam. Num. 61.

Secundo infertur, hominem lapsum non indigere gratia speciali Dei conditoris, vt de facto eliciat practicā cognitionem moralem. Ibidem.

Denique, ad nullam veritatem speculatiuam ordinis naturæ cognoscendam indigere hominem speciali gratia. Num. 63.

DISPVTATIO QVADRAGESIMA SECVNDA.

Vtrum ad diligendum Deum Authorem naturæ super omnia dilectione efficaci indigeat homo speciali gratia, & quali?

§. Primus.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ. *Pag.* 761.

Præmittitur distinctio duplicis amoris, & quoddam Dei, vt est naturæ Author, adhuc est triplex. N. 1.

Distinctio triplex status, in quibus potest homo considerari, scilicet status innocentiæ, status puræ naturæ, quē homo de facto non habuit, potuit tamen habere, & status naturæ corruptæ per peccatum, & in hoc statu potest considerari homo, & in gratia iustificāte habitualiter, aut sine illa. N. 2.

Sensus difficultatis explicatur num. 3.

Tres sententiæ referuntur, num. 4. & 5.

§. Secundus.

De homine condito in statu puræ naturæ. *Pag.* 764.

Prima conclusio: Homo constitutus in pura natura non potest Deum naturæ Authorem super omnia efficaci dilectione diligere, etiam pro breuissimo tempore, absque speciali gratia entitatiuè naturali.

Probatur primo ex D. Th. & euasiones præcluduntur. N. 6. 7. & 8.

Secundo ratione, quia in dilectione efficaci Dei Authoris naturæ, virtualiter continetur totius legis naturæ adimpletio, at homo purus, absque speciali gratia totam legem naturæ adimplere non potest. N. 9. & 10.

Tertio: nam de obiecto moraliter impossibili, est impossibile moraliter propositum efficax; at in dilectione efficaci Dei Authoris naturæ implicite clauditur efficax propositum obseruandi totam legem naturæ. Num. 11. 12. & 13.

Digitized by Google

Quarto probatur: nam cui est impossibilis moraliter electio mediorum, est etiã moraliter impossibilis efficax intētio finis, num. 14.

Denique: nã homo in puris naturalibus, si in peccatum incideret, non posset ex proprijs viribus actum dilectionis efficacis elicere. N. 16.

§. Tertius.

Argumenta in contrarium diluuntur. *Pagina* 768.

ARguitur primo: homo in puris naturalib⁹ tenetur naturali præcepto Deum naturæ Authorem super omnia diligere; at sine potentia nō stat obligatio, & c. N. 17. & 18.

Arguitur secũdo: homo in isto statu posset ex proprijs Deum naturæ Authorẽ diligere, dilectione, quæ non est peccatum; at dilectio Dei non super omnia, peccatum est. N. 19. & 20.

Tertio: nam D. Th. videtur probare ex inclinatione hominis in statu integritatis ad dilectionem Dei super omnia, potentiam ad talem dilectionẽ. N. 21. *Soluitur, & replicis fit satis*, vsque ad num. 23.

Denique obijcitur, quia stat bene, potentia moralis ad intentionem efficacem finis cũ impotentia morali ad exequutionem omniũ mediorum. N. 23. *Resp. ad argumentũ, & ad plures replicas*, à n. 24. vsque ad num. 28.

§. Quartus.

De homine in statu naturæ corruptæ. *Pagina* 775.

SEcunda conclusio: Vt homo in statu naturæ corruptæ diligat efficaciter Deũ naturæ Authorem super omnia, nō indiget vt principio eliciente gratia supernaturali entitatiuẽ.

Quorundam probatio, tãquam inefficax reijcitur, n. 29.

Probatur ergo primo, quia dilectio Dei, prout est Author naturæ, etiã in natura corrupta, est actus entitatiuè naturalis. N. 30. & 31.

Deinde probatur: nam iuxta D. Th. Angeli Deum diligunt naturali dilectione, prout est Author naturæ; & tamen ordinati sunt ad supernaturalem finem. N. 32.

Denique arguitur, quia nulla est repugnantia in hoc, quod Deus cõferat homini lapso idem auxilium efficax in ordine ad dilectionem Dei conditoris naturæ, quod conferre posset homini in puris naturalibus condito; at tali auxilio dato ponitur infallibiliter act⁹. N. 33. *Plures solutiones huius argumenti efficaciter impugnantur*, vsque ad num. 37.

§. Quintus.

Argumenta in contrarium diluuntur. *Pagina* 780.

PRimum argumentum probare intendit, supposita eleuatione hominis ad finem supernaturalem, nō stare Deũ efficaciter diligi super omnia, vt est Author naturæ; quin eodem actu, vt est Author supernaturalis diligatur. N. 38. *Resp. ad argumentum cum suis replicis*. N. 39. & 40.

Secundo arguitur: nam in dilectione efficaci Dei Authoris naturæ in statu eleuationis includitur, saltim indirectè, & implicitè propositum efficax adimplendi totam legem supernaturalem. N. 41. *Soluitur cum suis replicis*, à n. 42. vsque ad n. 45.

§. Sextus.

De homine lapso in peccato mortali existente. *Pag.* 783.

TErtia conclusio: Vt homo lapsus existens in peccato mortali diligat efficaciter Deum naturæ Authorem super omnia, indiget auxilio supernaturali, & gratia habituali, vt principio expediente; secus homo lapsus existens in gratia. *Ostenditur primo ex D. Tho.* N. 46.

Secundo probatur: nam prædictus act⁹ dilectionis cum peccato simul esse non potest in eodẽ subiecto; & alias peccatũ à subiecto expellere nequit. N. 47. *Solutiones quæ assignari possunt, referũtur, & impugnãtur*, vsque ad n. 50.

§. Septimus.

Occurritur argumentis in contra. *P.* 786.

COntra primam partem cõclusionis arguitur primo ex D. Th. à num. 51. vsque ad n. 54.

Secun-

Digitized by Google

Secundo arguitur : nam posset quis existens in peccato mortali mori pro Deo Authore naturæ. N. 55.
Tertio arguitur ad probandum, dilectionem istam non esse incompatibilẽ cum peccato, à num. 56. vsque ad nu. 59. *Qui per errorem notatur* 50.

§. Vltimvs.

Quartum argumentum diluitur, & inferuntur aliqua ex dictis. *Pag.* 789.

V*Ltimum argumentum tangit difficultatem illam satis arduam de homine peruemente primo ad vsum rationis, qui iuxta D. Th. tenetur naturali præcepto Deum naturæ Authorem super omnia diligere; ac proinde omnis homo in instanti vsus rationis potest Deum Authorem naturæ hoc modo amare, sed non omni homini confert Deus in primo instanti auxilia sufficientia ordinis supernaturalis, aliàs non daretur infidelitas negatiua*. N. 60. *Resp*. 1. N. 61. & 62. *Secundo resp*. N. 63. & 64.
Corollaria illata. N. 65. vsque ad n. 68.

DISPVTATIO QVADRAGESIMA TERTIA.

Vtrùm ad victoriam grauis tentationis indigeat homo speciali gratia, & quali?

§. Primvs.

Præmittuntur aliqua, & referuntur sententiæ. *Pag.* 793.

Q*Væ certa sunt prænotantur*. Num. 1. & 2.
Sententiæ referuntur, & Authores citantur. Num. 3. & 4.

§. Secvndvs.

Eligitur vera sententia, & examinãtur aliquorum motiua. *Pag.* 795.

C*Onclusio est*: Vt possit homo lapsus vincere grauem tentationem ex motiuo honesto acquisitæ virtutis indiget speciali gratia Dei. *Probatio ex Vazquez, reiicitur*, num. 5. & 6. *Alia probatio eiusdem refutatur*, num. 7.
Probatio ex Meratio displicet, num. 8.
Alia ratio supponit probandum, num. 9.
Probatur ergo primo ex D. Paulo, n. 10.
Et euasiones præcluduntur, nu. 11. & 12.
Deinde ex Concilijs, num. 12.
Tertio ex Patribus, num. 13.
Deinde ratione à priori ex D. Tho. quia homo per peccatum mansit infirmus, & liberum arbitrium viribus attenuatum, ac proinde ex proprijs solum potest ad opera facilia, non vero difficilia, qualis est grauis tentationis victoria. Num. 14. vsque ad num. 16. *Secundo probatur alia ratione*, num. 17.

§. Tertivs.

Reijciuntur varij modi occurrendi. *Pag.* 800.

R*Atio dubitandi insinuata*, num. 3. *Est, quia non resistentia grauis tentationis imputatur homini ad culpam, at nemo peccat in eo quod vitare non potest; est igitur in potestate hominis illi resistere; & consequenter speciali gratia ad illius resistentiã non indiget*.
Prima solutio ex Lorca, refertur, & reijcitur, à num. 18. & 19.
Alia solutio ex Suarez, est insufficiens, num. 20.
Tertia solutio ex Vazquez minus placet, & reijcitur, num. 21. & 22.
Aliorum solutio reijcitur, nu. 23. & 24.

§. Qvartvs.

Vera solutio defenditur. *Pag.* 803.

S*Olutio inter Thomistas communis est, quod vt homini imputetur ad culpã non resistentia grauis tẽtationis, sufficit posse per proprias vires illi succũbere, & per gratiam resistere. Contra quam plura, & difficilia proponũtur argumenta*, à nu. 25. vsque ad n. 27.
Et soluuntur iuxta primum dicendi modum, à num. 28. vsque ad num. 33.

§. Qvintvs.

Alia via defenditur quinta solutio. *Pag.* 806.

M*Elius respondetur, quod vt homini imputetur ad culpam non resistentia grauis tentationis, sufficit, quod posit ex se potentia antecedenti resistere, & potentia cõsequẽti per gratiam*, num. 34. & 35.

Et iuxta hunc dicendi modum argumenta contrariorum facile diluuntur, à n.36. vsque ad 44.

§. Vltimvs.

De modis dicendi in defensione tertiæ sententiæ fertur iudicium. *Pag.*811.

I *Primus modus affirmans, necessariã esse gratiam entitatiue supernaturalem est falsus*. Num. 45. 46. & 47.

Secundus, quem sequitur Vazquez, est etiam falsus. N.48. *Similiter tertius, quem sequitur Montesinos*. Ibidem.

Denique quartus, quẽ sequitur Suarez, est insufficiens. Num. 49.

Duæ difficultates breuiter resoluuntur ex dictis. Num. 50.

DISPVTATIO QVADRAGESIMA QVARTA.

Vtrùm homo lapsus indigeat speciali gratia ad seruanda omnia præcepta naturalia collectiue, quoad substantiam?

§. Primvs.

Reijciuntur Hæretici. *Pag.*814.

E *Xplicatur difficultas*. Num. 1.

Error Lutheri asserẽtis, nec per gratiã posse hominem legis naturæ præcepta adimplere exploditur. Nu.2.

Error Pelagij asserentis absque Dei gratia posse hominem totam legem, nedũ naturalem, sed etiam supernaturalẽ adimplere, refutatur. Num.3.

§. Secvndvs.

Relatis sententijs statuitur prima conclusio. *Pag.*816.

I *Nter Catholicos tres versantur sententiæ, quæ referuntur*. N.5. & 6.

Prima conclusio: Homo in statu lapsus non potest totam legem naturæ adimplere quoad substantiam sine speciali gratia, dante antecedentem potentiã. *Prima pars probatur ex D. Paulo*. N. 7. *Et euasiones præcludũtur*. N.8. & 9.

Deinde probatur ex Concilio Mileuitano, & duplici euasioni occurritur, à num.10. vsque ad n.13.

Denique ratione à priori: etenim homo infirmus nõ valet ex proprijs ad opus perfectissimum hominis sani, &c. Nu. 14. vsque ad 16.

Secunda pars probatur. Num.17.

§. Tertivs.

De necessitate gratiæ iustificãtis. *P.*821.

S *Ecunda conclusio*. Ad totius legis naturæ obseruantiã, necessaria est in homine lapso gratia iustificans: non ex parte termini, sed ex parte principij; non solum ex lege, sed etiam ex natura rei. *Prima pars suadetur ex Sacra Scriptura*, nu.18. *Secundo ex Concilio Arausicano*. Ibidem. *Tertio ex D. Augustino*. Num.19.

Denique ratione à posteriori; nunquam enim homo in peccato existens totam naturæ legem impleuit. Num. 20.

Secunda pars probatur, à n.21. *Et euasionibus occurritur*, vsque ad 24.

Denique alia ratione probatur. Nu.25.

Tertia pars ostenditur. N. 26. & 27.

§. Qvartvs.

Argumẽtis in cõtrariũ occurritur. *P.*825

A *Rguitur primo, quod Pelagius nõ errauit in negando necessitatem gratiæ habitualis ad totius legis naturæ obseruantiam, sed solum negando necessitatem gratiæ auxiliantis: ac per consequens Patres contra illum disputantes non habitualis, sed solius gratiæ auxiliantis adstruunt necessitatem*. Num.28.

Secundo intenditur probari ex Patribus non colligi necessitatem gratiæ habitualis ad obseruantiam legis, sed tãtum gratiæ auxiliantis. Numero 29.

Tertio obijciunt, quod infirmitas ratione cuius gratia indigemus ad legis impletionem, non consistit in macula, vel in statu peccati, seu in priuatione sanctæ cogitationis, num.30. 31. & 32.

Quarto arguitur: nam totius legis obseruantia est opus entitatiue naturale. Nu.33. *Et obiectionibus fit satis*. Nu. 34. & 35.

Denique arguitur, ex duplici inconuenienti, quod videtur sequi ex nostra sententia. Num.36.

§. Qvintvs.

De gratia auxiliante speciali. *P.*828.

T *Ertia conclusio*: Præter gratiam habitualem necessario requiritur specialis gratia auxilians, quæ attenta rei natura sufficit, quod sit naturalis entitatiue quoad substantiam, regulariter tamen supernaturalis confertur à Deo; & consequenter requiritur saltim de lege communi. *Prima pars conclu-*

sionis probatur ex Concilio Tridentino. Num.37.
Secundo ex D. Augustino. Tertio ratione: quia necessitas gratiæ auxiliantis prouenit ex pugna appetitus, non sub ordinati ad rationem; at gratia habitualis hanc rebellionem non tollit. Ibidem.
Deinde secunda pars probatur: nam per collectionem omnium auxiliorũ, quæ ad totius legis naturæ obseruantiam sunt necessaria, potest collectiue tota lex naturæ adimpleri. Num.38.
Tertia vero pars conclusionis probatur, ex eo quod regulariter loquendo totius legis naturæ obseruantia, non nisi ex supernaturali motiuo habetur. Numero 40.
Quarta pars inefficaciter probatur à Suarez, num. 41. *Aliter probatur cũ eodem,* nu.42. *Tribus alijs rationibus probatur,* num.43.44.& 45.

§. VLTIMVS.

Diluuntur argumenta contraria. *P.*832.

Arguitur primo: nam Patres ejus verbis loquuntur de gratia requisita ad victoriam grauis tentationis; at de illa, quæ requiritur ad totius legis naturæ obseruantiam. Num.46. & 47. *Resp.* à nu.48. vsque ad num.53. *Corollarium ex dictis,* num.54.

DISPVTATIO QVADRAGESIMA QVINTA.

Vtrùm ad non peccandum venialiter, necessarium sit speciale priuilegium; & cui de facto concessum fuerit?

§. PRIMVS.

Prima pars disputationis resoluitur. *Pag.* 836.

Tria vt indubitata supponuntur. N.1. *Et ibidem punctus difficultatis aperitur.*
Ratio dubitandi est: nam speciale priuilegium id dicitur, quod Deus non est paratus omnibus dare; at Deus nõ potest hominem obligare, nisi ad id quod proprijs viribus potest, vel per gratiã illi paratam; cum nemo peccet in eo quod vitare non potest: ergo si homo est obligatus ad vitãdum omnia venialia, nedum diuisiuè, sed etiam collectiuè, &c. Num.2.
In affirmatiua sententia omnes Theologi conueniunt; in modo illam defendẽdi dissident, num.3.
Pro decisione veritatis est prima conclusio. Præter auxilia specialia gratiæ habitualis communi lege concessa, necessarium est speciale priuilegium ad omnia peccata venialia collectiuè per totam vitam fugienda. *Conclusio est certa de fide, & probatur ex Sacra Scriptura,* num.4. *Et ex Concilio Tridentino,* nu.5. *Ex Patribus.* Ibidem.
Denique ratione D.Th. quia vt homo iustus possit omnia venialia collectiuè vsque ad mortẽ vitare, requiritur necessario, quod vel ligetur, vel extinguatur fomes peccati; at in vi auxiliorum, quæ cõmuni legi gratiæ connectũtur, nec ligatur, nec extinguitur fomes. N.6.& 7.

§. SECVNDVS.

Obiectionibus contra istam rationem occurritur. *Pag.*839.

Arguitur primo: nam gratia quo intensior est, eo reddit hominem aptiorem ad plura venialia vitãda; ac proinde poterit ad eum gradum intensionis venire, vt potentiam præstet ad omnia venialia collectiuè vitanda sine speciali priuilegio. N.8.& 9.
Arguitur secundo, quia nõ extincto, nec ligato fomite possunt omnia venialia collectiuè vitari, ac proinde perperã recurrit D.Th. ad hoc principium. N.10. *Solutio Curiel, & Montesinos non placet. Vera solutio traditur,* num.11.
Tertio obijcitur: potest homo iustus pro breui tempore omnia venialia vitare; at potest contingere, vt post Baptismũ paruo tempore elapso moriatur. N.12.
Obijcitur quarto, quod ratio D.Th. non probat impotentiam hominis iusti respectu venialium ex obiecto, sed solum respectu illorum, quæ ex subreptione appetitus praeueniunt plenam aduertentiam rationis; ac proinde venialia primi generis poterit homo iustus sine speciale priuelegio vitare. N.13. *Tres solutiones ad concordiam reducũtur.* N.14.& 15.

§. Tertius.

Examinantur varij modo occurrendi rationi dubitandi in disputationis limine positæ. *Pag.*842.

Solutio rationis dubitandi, quam tradit Vega, sustineri non potest, num. 16.

Alia solutio Gregorij, & Marsilij reÿcitur à Victoria, vt parum Catholica. Num. 17. vsque ad 20.

Tertia aliorum solutio reijcitur. N. 20.

Aliorum solutio ad scientiam mediam cõfugentium reijcitur, n. 21. vsque ad 23.

§. Quartus.

Statuitur secunda conclusio, vt rationi dubitandi occurratur. *Pag.*847.

Secunda conclusio: Impotentia, ad omnia venialia collectiue vitanda, non est physica, sed tantum moralis. *Probatur conclusio*, num. 24. & 25.

Et obiectionibus contrariorum occurritur, à num. 26. vsque ad 30.

§. Quintus.

Ratio dubitandi diluitur. *Pag.*850.

Solutio vera rationis dubitandi consistit in hoc, quod vt homo possit à Deo obligari respectu toti⁹ collectionis, sufficit quod ad illam habeat physicam potentiam, in vi gratiæ sibi paratæ, & ad singula collectionis potentiam moralem. Num. 31.

Obiectiones, quæ aduersus hanc solutionem militant proponuntur, & soluũtur, à num. 32. vsque ad 34.

§. Sextus.

Secunda pars disputationis resoluitur. *P.* 852.

Communis sententia tenet priuilegium, omnia peccata venialia vitãdi, nullo sanctorum fuisse cõcessum, nisi solum Beatissimæ Virgini. Hoc secundum est veritas fide tenenda: vtrumq; autem probatur. Num. 35. & 36.

§. Vltimus.

Obiectionibus occurritur. *Pag.*853.

Arguitur primo ex D. August. Nu. 37.

Secundo ex Concilio Tridentino, num. 38.

Denique obijcitur illud, quod de Sancto Ioanne canit Ecclesia: Ne leui saltem maculare vitam famine posset, num. 39.

Corollaria illata. Num. 40. 41. & num. 42.

DISPVTATIO QVADRAGESIMA SEXTA.

An auxilium ad aliquando supernaturaliter bene operandum sit gratia specialis respectu hominis, vt iustificati per gratiam?

§. Primvs.

Vera sententia eligitur, & probatur. *P.* 856.

Quæ apud omnes sunt certa traduntur. Num. 1. & 2.

Punctus difficultatis aperitur. Nu. 3. *Et sententiæ referuntur.* Ibidem, & n. 4.

Secunda sententia asserens homini iustificato deberi ex vi doni iustificationis applicari ad aliquando bene operandum supernaturaliter, statuitur pro conclusione. Et probatur primo ex D. Thom. Secundo, ex paritate debitã homini ex vi doni creationis, quæ ratio vrgetur, & ab impugnationibus erui tur, à num. 4. vsque ad 12.

§. Secvndvs.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.* 861.

Arguitur primo ex Concilijs, & Patribus. Num. 13.

Secundo ex D. Thom. Num. 14. & 15.

Tertio ex eodem D. Thom. Nu. 16. vsque ad 18.

Denique arguitur, quia voluntati hominis, vt charitatis habitu affectæ, non debetur ratione gratiæ auxilium efficax ad aliquando diligendum Deũ dilectione efficaci. Num. 19. & 20.

DISPVTATIO QVADRAGESIMA SEPTIMA.

An homo iustus ad omnem perseuerantiã speciali gratia indigeat?

§. Primvs.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio. *Pag.*865.

Perseuerantia tripliciter accipitur, & punctus difficultatis aperitur. N. 1. & 2. *Sententiæ referũtur,* n. 3.

Prima conclusio: Potestas sufficiens moraliter ad non ponendum obicem conseruationi gratiæ: omnibus iustis confertur, seu offertur a Deo. *Est communis Theologorum, & probatur primo ex Sacra Scriptura.* Nu. 4. *Et solutiones impugnãtur,* vsque ad 6.

§. Se-

§. Secvndvs.

Difficile testimonium D. Thom. explicatur. *Pag*. 868.

T *Estimonium D. Thom. de veritate q. 24. art. 2. expenditur, & contra conclusionem inducitur*, num. 7. *Explicatur mens D. Thom*. num. 8. & 9.

§. Tertivs.

Non deberi prædicta auxilia gratiæ pro hoc statu, probatur. *Pag*. 870.

S *Ecunda conclusio* : Auxilia à quibus prouenit hæc moralis potestas non debentur gratiæ habituali pro hoc statu, sed sunt effectus prouidentiæ illi indebitæ, ac proinde specialis, etiam respectu illius. *Et probatur ex testimonijs Sacræ Scripturæ, ex quibus, licet non conuincatur conclusionem esse de fide, admodum tamen illa suadentur*. Num. 10. & 11.

Deinde probatur ex D. Augustino. Nu. 12. & 13.

Denique probatur ratione D. Thom. nã gratia habitualis, prout in hoc statu confertur, licet expellat peccatum, nõ tamen sanat ab infirmitate carnis ex peccato relicta. Num. 14. & 15.

§. Qvartvs.

Obiectionibus contra istam conclusionẽ occurritur. *Pag* 873.

A *Rguitur primo ex Concilio Mileuitano Canon*. 3. Num. 16.

Arguitur secundo ex D. Thom. asserente hominem in statu gratiæ habitualis posse ab omni peccato mortali, quod in ratione consistit abstinere: non autem ab omni veniali, nu. 17. vsque ad 20.

Denique arguitur: nam homini iustificato ratione gratiæ habitualis sunt debita auxilia, quibus possit moraliter vsque in finẽ vitæ perseuerare. N. 21. vsque ad 23.

§. Qvintvs.

Alterius auxilij necessitas ad perseuerandum probatur. *P*. 877.

T *Ertia conclusio*. Præter hoc auxiliũ requiritur aliud specialius ad omnẽ perseuerantiam de facto vsque in finem, *an sit de fide? dubitatur*. N. 24.

Probatur testimonijs Scripturæ. N. 25. vsque ad 27.

Secundo ex Concilijs. Num. 28.

Tertio ex Patribus. Nu. 29.

Denique ratione, & quidem de perseuerantia ad longum tempus durante res est manifesta, sed de quacunque perseuerantia, probatur, quia omnis perseuerantia vsque ad finem est prædestinationis effectus, ita pro prius, vt conuertibiliter se habeat cum illa. Num. 30. & 31. *Qui per errorem notatur*, num. 21. *Et error vsque in finem disputationis in numeris prosequitur*.

§. Sextvs.

Diluuntur contraria argumenta. *P*. 881.

A *Rguitur primo: nam casu in quo ab instanti iustificationis vsque ad instans mortis solum intercedat facile præceptum seruandum specialis gratia necessaria non est*. nu. 22. *Solutio quorundam displicet*, num. 23. *Vera solutio traditur*, num. 24. vsque ad 27.

§. Septimvs.

Explicatur conditio perseuerantiæ vt finalis. *Pag*. 883.

V *Ltima conclusio*: Id in quo differt perseuerantia vt finalis à perseuerãtia non durante vsque in finem in potestate liberũ prædestinati non est. *Probatur primo ex D. Thom*. nu. 28. 29. & 30.

Deinde probatur ex doctrina D. August. N. 31.

§. Vltimvs.

Testimonium Tridentini explicatur, & alia argumenta soluuntur. *P*. 885.

A *Rguitur primo ex Tridentino sess. 6. can. 32*.

Arguitur secundo, quia homini imputatur ad culpam, non perseuerare finaliter, ac proinde est in illius libera potestate, saltim per gratiam perseuerare. N. 33. vsque ad n. 35.

DISPVTATIO QVADRAGESIMA OCTAVA.

An homo in statu innocentiæ speciali gratia indiguisset ad perseuerandum in bono vsque in finem?

§. Primvs.

Relatis sententijs statuitur prima conclusio. *P*. 887.

D *Vo certa supponuntur*, nu. 1. *Tres sententiæ referuntur*. Ibidem.

Pri-

Index Disputationum.

Prima conclusio: Homo in statu innocentiæ quoad sufficientiam operatiuæ virtutis, posset nunquam peccare absque speciali gratia superaddita gratiæ habituali, & virtutibus illam consequentibus. *Probatur ex D. August.* nu. 2. *Ratione vero, quia in eo statu posset homo sine speciali gratia dante posse omne bonum consonum naturæ operari; ergo similiter per gratiam posset, &c.* num. 4. & 5.

§. Secundus.

Obiectionibus occurritur. *Pag.* 890.

A*rguitur primo ex D. Thom.* num. 6.

Arguitur secundo ex D. Augustino, num. 7.

Tertio arguitur, quod sancta cogitatio sufficiens ad perseuerandum est auxilium gratiæ specialis à donis habitualibus distinctum. Num. 8. & 9.

Denique arguitur, quia potentia moralis ad resistendum cuilibet etiam graui tentationi, non competeret homini in illo statu ratione habitualis gratiæ. Num. 10.

§. Tertius.

Conditio auxilij efficacis requisiti explicatur. *Pag.* 892.

S*ecunda conclusio*: Ad nunquam de facto peccandum indigeret homo in statu innocentiæ auxilio actuali supra dona habitualia, quod esset generale, idest, non excedens facultatem principij, & speciale, idest, non debitum homini pro illo statu. *Prima pars probatur*, num. 11. *Secunda ex dictis in prima conclusione*, num. 12. *Tertia vero*, num. 13. vsque ad 12.

§. Vltimus.

Argumentis contra conclusionem occurritur. *Pag.* 896.

A*rguitur primo ex doctrina D. Thom.* nu. 18. vsque ad 20.

Secundo: nam principio sufficienti determinato per inclinationem ad bonum, debetur applicatio efficax ad bonum, num. 21. *Respondetur.* Ibidem. *Obiectiones aduersus solutionem diluuntur.* Numero 22. vsque ad numerum 24.

Denique arguitur, quia potest Deus infundere voluntati viatoris habitum illam immobilitantem in bono, cui proinde sint debita efficacia auxilia ad nunquam peccandum; at talis habitus nihil haberet, quã illi quos Deus contulit in statu innocentiæ; &c. Num. 25. *Respondetur*, Num. 26. *Quibus tractatui, & huic Tomo finis imponitur.*

Digitized by Google

TRACTATVS PRIMVS DE BEATITVDINE SVPERNATVRALI.

DE QVO D. Tho. in 4. dist. 49. Ad Anibaldum in eadem distinct. Opusc. 3. cap. 108. 262. & 264. Opusculo 20. lib. 1. cap. 8. 3. Contra-Gentes à cap. 25. Et in hac Prima Secundæ à quæstione 2. vsque ad 5. Vbi postquam quæstione prima doctrinam de vltimo fine hominis in communi tradiderat, vt illius in particulari notitiam exhibeat, quatuor instituit Quæstiones: in quarum prima, vt à priori procedat, agit de Beatitudine obiectiua, idest, de obiecto Beatitudinis formalis, probans, nec in diuitijs, nec in honoribus, nec in fama, vel gloria, nec in potestate, nec in voluptate, aut quouis bono creato posse consistere, sed solum in bono increato, quod solum potest hominis appetitum plenè satiare, & quietare.

In secunda, quæ est ordine tertia, agit de Beatitudine formali, docens primo, non posse in aliquo increato consistere. Secundo, non consistere in habitu, sed in operatione. Tertio, non consistere in operatione partis sensitiuæ, sed intellectiuæ. Quarto, non consistere in operatione voluntatis, sed in actu intellectus. Et quia intellectus habet operationes speculatiuas, & practicas, docet quinto; ma-

gis consistere in operatione intellectus speculatiui, quam practici. Sexto docet, perfectam Beatitudinem in consideratione scientiarum speculatiuarum non posse cõsistere: ac tandem, non in consideratione Angelorum, sed in sola diuinæ essentiæ visione consistere essentiam beatitudinis perfectæ.

In Quæstione quarta tractat de his, quæ ad Beatitudinem requiruntur; ac denique in quinta de adeptione Beatitudinis, quibus adeò exactè materiam istam absoluit, vt fere nihil desiderandum reliquerit. Pro quorum explicatione, sequentes Disputationes subijcimus.

DISPVTATIO PRIMA.

Vtrum in solo Deo cōsistat nostra Beatitudo obiectiua?

§. I.

Probatur Catholica veritas.

Nu. 1. *Epicuri sentētia refertur.* IN HAC DIFFICULTATE cū Catholicis nihil est controuersiæ; omnes nāque vno ore in veritate statim explicanda conueniunt: Gentiles tamen Philosophi fidei lumine carētes, & à vera Dei notitia aberrantes, adeò cæci extitere, vt in varios errores abicrint. Epicurus, Aristippus, & alij Epicuri discipuli in voluptate corporea, & sensibili obiectiuam Beatitudinem constituerunt, & licet velint aliqui Epicurum nō in corporis voluptate, sed in voluptate animi, illā constituisse, verius tamē est de voluptate corporea, & sensibili fuisse loquutum, vt docet D. Th. 3. *Contra-Gēt. cap.* 27. cum hoc tamē discrimine, quod Epicurus non in voluptate immoderata, sed moderata per rationem, Beatitudinē constituebat, quod etiam de Aristipo, & alijs Epicuri discipulis sētit Ferrara *loco allegato* ex D. Tho. 1. *Ethic lect.* 5. vbi ait: Epicureos maximè coluisse virtutes, eo quod viderant multa vitia esse voluptati cōtraria, & ex Torcato apud Ciceronē in lib. de finibus bonorum, & malorū dicente: *Voluisse Epicurum non posse iucundè viui, nisi sapienter, honeste, iusteque viuatur, nec sapienter, honestè, & iustè, nisi iucundè*, quæ, vt patet, stare non possunt cū hoc, quod est Beatitudinem in voluptate sensibili immoderata constituere.

2 *Eius discipulorū placitum.* Alij tamen Epicuro adhærentes in hoc dissidebāt ab illo, quod in voluptatibus corporis immoderatis nostrā Beatitudinem constitui afferebāt, ex quorum persona per Salomonem dicitur Eccles. 5. *Hoc itaque visū est mihi bonum, vt comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex labore suo, & hæc est pars illius.* Et Sapientiæ 2. *Vbique relinquamus signa lætitiæ, quoniam hæc est pars nostra, & sors nostra.* Quib⁹ Iudæi, & Sarraceni adhæsere, iustorū retributiones in prædictis voluptatibus ponentes, & Cherinthus Hæreticus, & alij Cherinti discipuli, propterea Cherinthiani appellati, qui in vltima felicitate post resurrectionem mille annos in Regno Christi secundum carnales vētris voluptates fabulātur futuros, & propterea *Chiliasti*, quod idē est, ac Latinè *Milenarij* sunt appellati.

3 *Catholica veritas pro cōclusione statuitur.* Contra hos omnes statuitur nostra conclusio certa fide tenenda: Beatitudo obiectiua in nullo bono creato, sed in solo increato consistit. Ita omnes Catholici speculatiuè defendunt, etsi multi practicè Sarracenis adhærere videantur, ita voluptatibus corporeis addicti, ac si de futuro sæculo nihil curarent, & in illis solis nostra Beatitudo consisteret. Conclusionem istā esse de fide constat; tum primo ex illo Ps. 72. *Quid enim mihi est in Cœlo, & à te quid volui super terram.* *Prob. 1. ex Scriptura.*

Et Eccles. 1. vbi de omnibus creaturis bonis sermonem instituēs, sic ait: *Vanitas vanitatū, & omnia vanitas.* Quod de vera obiectiua Beatitudine dici non potest. Et Ioā. 17. *Hæc est autē vita æterna, vt cognoscant te verū Deū.* Vbi etsi de vita æterna inniciatiue tali, quæ habetur per fidē in multorum sententia loquatur, nō ideô veritatem positā non confirmat Apostolus: nam si initium vitæ æternæ, in Deo per fidē cognito cōsistit, à fortiori vita æterna consūmata, Deū debet habere pro obiecto; ac proinde in nullo bono creato Beatitudo nostra obiectiua cōsistere potest. Mitto alia testimonia Scripturæ, ne in re, tam aperta tempus consūmamus.

4 *Secūdo ex Augustino.* Constat etiam ex Patribus Ecclesiæ, præcipuê ex August. *lib. 1. de moribus Ecclesiæ Catholicæ cap.* 8. illis verbis: *Bonorū sūma Deus nobis est, Deus est sūmū bonum, nec infra remanendū nobis est, nec vltra quærēdum, alterum enim periculosum, alterum nullū est.* Et lib. 4. Cōfes. cap. 5. illis verbis: *Infelix ille homo, qui scit illa, scilicet entia creata, te autem nescit: Beatus autē, qui te scit, etiamsi illa nesciat, qui verò te, & illa nouit, non propter illa beatior, sed propter te, solum beatus.*

5 *Tertio prob. ratione.* Deinde eandem conclusionem hac triplici ratione demonstro; primo in hunc modū: Beatitudo obiectiua idē est, ac vltimus finis; at ratio vltimi finis nulli creato, sed soli enti increato potest conuenire: ergo in solo bono increato beatitudo obiectiua potest cōsistere. Illatio est legitima. Maior constat: Beatitudo obiectiua, vltimo debet terminare appetitum, & illū quietare; at vltimo terminare appetitū, proprium est vltimi finis, cæteri nāque ad vlteriorē finē ordinātur: ergo Beatitudo obiectiua idē est, ac vltimus finis. Minor etiā non minus aperta videtur. Tū primo: nā vltimus finis, & primū principiū sibi inuicem correspondent, & in idē veniunt; at esse primum principium soli Deo cōpetit; alia nāque ab ipso, sicuti in esse entis primatū non obtinēt, nec in esse principij, illum possunt obtinere: ergo & ratio vltimi finis, soli Deo cōuenit. Tum etiā: nā sicut ratio principij ad entis actualitatē cōsequitur; ita ratio finis sequitur bonitatē; at, quia entia creata gaudent nō prima, sed participata actualitate, non sunt prima in ratione principij: ergo cum illorum bonitas nō sit prima, sed participata, nequibūt obtinere rationē vltimi finis.

Secundo demōstratur hæc veritas ratione D. Th. *q. 2. art.* 8. Beatitudo nostra obiectiua debet satiare nostrū appetitū; at solū bonum increatum, illum valet satiare: ergo in solo bono increato consistere potest. Maior est certa, aliàs beatitudo formalis nō esset sūma fœlicitas, si illius obiectū non satiaret nostrū appetitū. Minor autē prob. nā obiectum voluntatis, quæ est humanus appetitus, est bonū vniuersale: ergo solum bonū vniuersale potest illā satiare; at bonum vniuersale, in solo Deo reperitur; omne nāque bonum creatum est bonū particulare: ergo solum bonum increatum potest humanum appetitū perfectē quietare, & satiare. 6 *Quarto prob.*

Cōfirmatur hoc, & explicatur amplius: nam quia materia prima horū corruptibilium appetit omnem formam sublunarem, per nullam illarum potest perfectē quietari, sed tunc solū perfectē satiaretur, quando vel simul omnes illas reciperet, si hoc esset possibile, vel aliquā omnes eminētialiter cōtinentē; at voluntas hominis appetit bonū in vniuersali, idest, ad omne bonū in appetendo extēditur: ergo per nullū illorū potest perfectē quietari, sed solū perfectē satiabitur, si omne bonū possideat, vel aliquid, in quo omne bonū eminentialiter cōtineatur; cumque primum impossibile sit, solum secūdo modo potest perfectē quietari; at ista continentia, solū bono increato potest conuenire: ergo illud solū obiectiuè possessū potest perfectē hominis appetitum satiare. 7 *Cōfirm.*

Tertio id ipsum demonstrat D. Th. *infra q. 3. ar.* 8. ratione desumpta ex parte intellectus: nam illud solum ho- 8 *Quinto prob.*

mi-

minem obiectiuè beatificare potest, quod ab intellectu cognitum quietat perfectè humanum sciendi appetitũ; at omnibus creaturis diuisiuè, aut collectiuè cognitis, appetitus sciendi in homine inquietus maneret, vsque dum ad primam causam cognoscendã volaret: ergo in nullo creato, nec in omnib⁹ creaturis collectiuè acceptis consistere potest nostra beatitudo obiectiua. Consequutio est legitima, maior omnibus nota: quandiù nãque homini aliquid desiderandum restat, non est perfectè beatus. Minor autẽ probatur: est namque naturale homini cognitis effectibus desiderare cognoscere causam: ergo omnibus creaturis ab ipso cognitis quãtũcumque perfectè, aliquid aliud desiderãdum restat, nempè primæ causæ cognitio; & consequenter non quietatur appetitus humanus, sed inquietus relinquitur.

Ex quibus ibidem rectè infert D. Th. solum Deum quidditatiuè cognitum esse beatitudinem hominis obiectiuam, cum nãque obiectum intellectus, sit quidditas rei, si solum aliquid quoad an est, cognoscat, non perfectè, & secundum debitum modum attingit, sed vlteri⁹ desiderat illi⁹ quidditatẽ pertingere: ergò Deo ab intellectu cognito quoad an est, qualiter per creatos effectus cognoscitur, nõ perfectè quietatur, vsque dum illorũ causam cognoscat quidditatiuè; & consequenter solum in Deo quidditatiuè cognito perfecta hominis beatitudo obiectiua consistit.

§. II.

Contraria argumenta diluuntur.

9 *Arg. 1.* ARgumenta, quæ Gẽtiles, & Hæretici contra istam veritatem opponunt, nullius ponderis sunt, & idcircò omittenda. Possumus tamẽ cõtra rationes factas argumentari primo in hunc modum: obiectum primarium appetitus humani non est bonũ vniuersale in causando, sed bonũ vniuersale per prædicationem; at Deus non est bonum vniuersale per prædicationem, sed tantum per causalitatem: ergo ex eo quod obiectum appetitus humani sit bonum in vniuersali, non rectè infertur in secunda ratione Deum solum posse nostrum appetitum quietare. Præmissæ constãt. Consequentiã autem ostendo sic primo: nam talis illatio æquiuocatione laborat: ergo est omnino inefficax. Secundo: nam talis quietatio debet fieri per id quod est obiectum: ergo si obiectum nostri appetitus non est bonum vniuersale per causalitatem, sed bonum in vniuersali, seu bonum vniuersale per prædicationem, hoc, & non illud potest nostrum appetitum perfectè quietare.

Resp. concessa maiori, & minori, 10 *Resp.* negãdo consequentiam. Ad primam prob. nego antec. non enim est idem ab vno ad aliud argumentari, atque æquiuocationem cõmittere, maximè quando vnum in alio continetur, qualiter in præsenti contingit: nam tota perfectio boni vniuersalis per prædicationem in vniuersali per causalitatem continetur; ac proinde benè infert D. Th. ex eo quod appetitus humanus extẽdatur ad omne bonũ, seu ad bonũ in vniuersali, solum quietari posse per possessionem boni increati, quod est vniuersale per causalitatem, & in quo omnis boni perfectio ab imperfectionibus depurata continetur. Ex quo ad secundã consequentiæ probationem constat solutio, negando antecedens; sed potest id fieri per id in quo tota perfectio obiecti appetitus humani continetur, qualiter contingit in Deo, qui vniuersalis boni cõtinet perfectionem.

Instabis: etsi Deus omnis creati bo- 11 *Replicabis.* ni perfectionẽ contineat, non tamen est terminus nostri innati appetitus, saltim vt clarè visus, vt suppono ex dictis *tom. 1. in 1. p. in tract. de Visione Dei disp.* 8. Vbi cum cõmuni Thomistarum contra Scotum ostendi, nõ

dari in nobis naturalẽ appetitũ innatũ in Deũ clarè visum: ergo non potest appetitum innatum quietare, vt est obiectum claræ visionis, qualiter de illo est præcipuus sermo in præsẽti. Probo hanc consequentiã primo: nã appetitus solũ per sui termini assequutionem valet quietari: ergo Deus nõ potest quietare appetitũ innatũ, vt est obiectum clarè visum: quo circa appetitus materiæ sublunaris per formã cœlestem satiari non potest, quia illius terminus non est. Secũdo: nã quies in termino supponit motũ, & tendentiã in illum: ergo quies appetitus in aliquo supponit necessario tendentiam appetitus in illud; atqui ad non terminum, appetitus per inclinationem non tendit: ergo solum in sui termino potest quietari.

12 *Resp. ad 1. prob. cõsequẽtia.* Respondeo, concesso antecedenti, negãdo consequentiã. Ad 1. prob. nego antec. sed quietari potest, vel per terminum, vel per aliquod, in quo sui termini perfectio contineatur, vt cõstat in appetitu naturæ humanæ Christi Domini, qui per subsistentiam Verbi Diuini perfectè quietatur, etsi ad illam nõ detur inclinatio in natura; quia ergo in Deo clarè viso continetur omnis boni perfectio, etiam perfectio Dei, vt est Author naturæ continetur, in quã prout sic noster appetitus propendit; idcircò per Deũ vt obijcitur claræ visioni, perfectè quietatur. Nec exẽplum adductũ aliquid conuincit: nã forma cœlestis, nec terminat appetitũ materiæ sublunaris, nec continet perfectiones formarũ, quæ materiæ appetitum terminant.

13 *Ad 2.* Ex quo ad 2. prob. respõdeo, distinguẽdo antec. in illum, vel in alium in ipso contentum, concedo antec. in illum necessario, nego antec. & consequentiam: quia licet appetitus hominis non tendat in Deum, vt clarè videndum, tendit tamen in Deũ vt est Author naturæ, & obiectum notitiæ abstractiuæ, cuius perfectio in Deo clarè viso, & illius visione continetur. Vel aliter, distinguo antecedens: quies alicui debita supponit tendentiam, transeat antecedens: quies non debita, & supereminens, nego antecedens, & distinguo primum consequens eodem modo, & concessa minori subsumpta, distinguo cõsequẽs: non potest in non termino quiescere quiete sibi debita, cõcedo consequẽtiã: quiete eminẽtiore, & sibi nõ debita, nego cõsequẽtiã: quies autẽ, quæ oritur ex Deo clarè viso, nõ est debita nostræ naturę, nec illius inclinationi.

Sed instabis adhuc: sequitur ex hac solutione, ad minus non exigere appetitum nostrum innatum, Deum, vt clarè visum ad hoc, vt perfectè satietur, consequens aduersatur D. Th. *infra q. 3. art.* 8. asserenti, solũ per claram Dei visionem appetitum nostrũ quietari: ergo & solutio tradita. Probatur sequela: appetitus namque nequit ad sui satietatem exposcere id, ad quod non terminatur, quo circa, etsi appetitus naturæ humanæ Christi per subsistentiam Verbi satietur, illam tamen nõ petit, sed propria, & sibi debita foret contenta, si à Verbo non preueniretur; at Deus clarè visus non est terminus ab humano appetitu exactus, nec illi debitus: ergo illũ, prout sic exposcere nequit ad sui quietem, & satietatem. *Instabis*

14 *Resp.* Respondeo concedẽdo sequelam, & negando minorem: nam D. Th. *ibi* non loquebatur de appetitu innato, sed de appetitu elicito inefficaci, in quẽ homines ferè semper prorrũpũt, quando primam causam cognoscunt quoad an est; ex quo 1. *p. q.* 12. *art.* 2. visionis possibilitatẽ ostẽdit, quia nẽpè visis effectibus, naturale est homini desiderium videndi causã; quomodo autẽ ex inefficaci appetitu rectè colligat D. Th. possibilitatem visionis, satis examinauimus *to.* 1. *in* 1. *p. tract. de Visione Dei disp.* 11. Et quo modo etiã sit de ratione beatitudinis quietare appetitum istum inefficacẽ, postea dicemus. Vel cum Caietano ad illum articulum dicatur, loqui D. Tho. de appetitu innato, non naturæ humanæ nudè acceptæ, sed vt eleuatæ per gratiam: nã sicut nudè sumpta natura propendit naturaliter ad cognitionem Dei, vt est Au-

thor naturæ, ita vt eleuata per gratiam appetitu gratiæ connaturali inclinatur ad Deum, vt clarè videndū, & quia beatitudo perfecta vtrumque istum appetitum debet quietare, bene intulit D. Tho. solum in Deo clarè viso cōsistere nostrā beatitudinē.

16 *Arg. 2.* Secundo principaliter contra eandem rationem arguitur: appetitus humanus est aliquid finitū: ergo per aliquid finitum potest obiectiuè quietari, & consequenter talis est minor nostri discursus. Patet consequētia: tum, quia finitum nequit ad sui satietatē aliquid infinitum exposcere. Tum etiam: nam quia finitus est satiatur formaliter, seu tanquā per formam per aliquid finitum, scilicet per visionem beatificam, vel beatificum amorem: ergo eadē de causa poterit obiectiuè per aliquid finitū quietari.

17 *Resp.* Respondeo: quod etsi appetitus noster sit entitatiuè finitus, est tamen in appetendo infinitus syncathegorematicè, idest, non tot appetit, quin plura appetere posit, & ad plura inclinari, & idcircò solum per infinitū obiectum potest obiectiuè quietari. Vnde concesso antecedenti absolutè, nego consequentiam. Ad primam probationem, distinguo antecedens: id quod est omni modo finitū, concedo antecedēs: quod est aliqua ratione infinitum, nego antecedens, & consequentiā: quia humanus appetitus est infinitus modo explicato.

Ad 2. Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam: enti namque finito repugnat per formam infinitam à se elicitam actuari, & idcircò non petit ad sui satietatem formam infinitam, non autem ei repugnat ad aliquid infinitum obiectiuè terminari, sed potius id petit appetitus noster, etsi finitus sit, & idcircò in solo bono infinito, tanquam in obiecto potest quietari.

18 *Instabis* Dices, si esset entitatiuè infinitus, nō posset ad sui satietatē amplius exposcere, quam obiectum infinitum: ergo cum sit finitus entitatiuè, id nō potest exposcere. Patet consequentia: nā id quod est finitum in genere entis, nequit tantum petere ad sui satietatem, quantum petit illud, quod entitatiuè est infinitum. Respondeo cōcesso antecedenti, negando consequentiam. *Resp.* Ad cuius probationē, distinguo antecedens: nō potest idem petere, & eodem modo, concedo antecedens: idē diuerso modo, nego antecedens: modi autem diuersitas consistit in hoc, quod si esset infinitus entitatiuè, modo infinito attingeret obiectum infinitū, & sic satiaretur, quia tamē est finitus in genere entis, etsi petat infinitū obiectū, nō tamē illud petit, vt attactū modo infinito, sed modo finito.

19 *Vrgebis* Sed vrgebis adhuc: ratio D. Tho. vel probat debere attingi obiectum infinitum modo infinito vt appetitus noster perfectè quietetur, vel non cōuincit petere infinitum obiectum ad sui satietatem; at primum non conuincit, vt modo asseruimus, & per se est manifestum: ergo nec secundum. Probo maiorem: ex eo probauimus non satiari per bona creata, quia particularia sunt, & quia quouis illorū, vel omnibus illis per intellectū cognitis, restat cognoscendum bonū increatum, quod est illorum causa, ad cuius cognitionem appetitus noster inclinatur, ita arguebamus in tertia ratione; at bono increato finito modo cognito, vel dilecto, adhuc restat idēmet obiectum, vt perfectiori modo cognoscibile, & diligibile, & ad istā maiorem perfectionem datur inclinatio in nobis: ergo non quietabitur hominis appetit⁹, nisi ad infinitū modū cognitionis, seu amoris perueniat, quo perfectior nō sit posibilis.

20 *Resp.* Respondeo, negādo maiorē: ad illi⁹ probationem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam: ratio autē discriminis in eo consistit, quod inclinatio ad Deum cognoscendū, qui est creaturarū causa, est substantialis nostro appetitui; inclinatio autē ad maiorē, seu perfectiorem cognitionē habendā de Deo, est veluti modalis eiusdē appetitus perfectio: Beatitudo autem obiectiua non debet nostrum appetitum satiare quoad omnē modum, seu perfectionem intensiuam

illius; eſt namque impoſsibile quoad iſtã rationem noſtrum appetitum vnquam ſatiari, ſed ſolum debet illum quietare quoad ſubſtantiam conſiderato, & quia adhuc cognitis omnibus creaturis, & ignorato, ſeu non cognito Deo, non ſatiatur appetitus humanus quoad ſubſtantiam ſuæ inclinationis, bene intulimus cum D. Tho. non poſſe in aliquo præter quã in Deo Beatitudinem obiectiuã cõſiſtere.

21 *Arg. 3.* Tertio arguitur: ratio D. Th. non ſolum procedit de Beatitudine ſupernaturali, ſed etiã naturali, quã fore poſsibilem homini in puris naturalibus cõdito, modo ſuppono; at loquendo de iſta, falſa eſt minor aſſumpta in ſecundo argumento; quod ſcilicet Beatitudo obiectiua, debeat noſtrum appetitũ quietare: ergo de illa non cõuincitur debere in aliquo infinito, & increato bono conſiſtere. Probatur ex D. Tho. *infra q. 3. art.* 8. aſſerente, non cõſequuta clara Dei viſione, non quietari hominis appetitum: & ratio eſt manifeſta; quia naturaliter ſolum poteſt cognoſci Deus, qui eſt prima cauſa quoad an eſt, cognito autem obiecto aliquo, quoad an eſt, naturaliter homo deſiderat quidditatiuam illius cognitionẽ, at Beatitudo naturalis hominis non conſiſtit in cognitione quidditatiua Dei, ſed ad ſummum in eius cognitione quoad an eſt: ergo Beatitudo naturalis hominis non quietaret eius appetitum; ac proinde de illa loquendo, falſa eſt maior aſſumpta in ſecunda ratione.

22 *Reſp.* Reſpondeo conceſſa maiori, negãdo minorem. Ad illius probationem dicatur, D. Th. ibi loqui de homine eleuato per gratiam, qui appetitu innato connaturali gratiæ, & appetitu inefficaci naturali elicito ſuppoſita cognitione per fidem de poſsibilitate viſionis beatificæ deſiderat quidditatiuam Dei cognitionẽ & de iſto loquendo verum eſt, quod D. Th. aſſerit, non ſatiari omnem appetitum illius per cognitionem Dei, quoad an eſt, nec hoc exigitur à Beatitudine naturali, de cuius ratione nõ eſt, niſi quietare omnem appetitum hominis conſiderati intra limites puræ naturæ: ſi autem homo in illo ſtatu conſtitueretur cum de ſupernaturalibus nihil cognoſceret, nullatenus Dei quidditatiuam cognitionem appeteret, ſed omnis appetitus illius ſiſteret in cognitione Dei, quæ ex effectibus creatis poſſet haberi.

Denique arguitur: ſequitur namque ex ſecunda, & tertia ratione, non in Deo ſolo, ſed in illo aſſociato creaturis, obiectũ noſtræ beatitudinis debere conſtitui; conſequens eſt falſum, & contra illud ex Auguſtino ſupra relato: *Si autem te, & illa nouit, nõ propter illa beatior, ſed propter te ſolum beatus*: ergo rationes probatiuæ concluſionis non ſubſiſtunt. 23 *Vltimo arg.*

Probo ſequelã primo: nã ſicut homo cognitis effectib⁹, naturaliter deſiderat cauſam cognoſcere; ita cauſa cognita, naturaliter appetit cognoſcere effectus illius, & vſque dũ ad illorum cognitionem deueniat, videtur anxietate laborans; at Deo cognito non expletur deſideriũ cognoſcendi creaturas, ſed ſolum hoc fit per illas vt obiectiuẽ cognitas: ergo De⁹, non ſolus, ſed ſimul cum illis quietat obiectiuẽ perfectẽ noſtrum appetitum; & conſequenter nõ in ſolo Deo, ſed in illo ſimul cum creaturis beatitudo noſtra obiectiua conſiſtit, vel rationes factæ ſunt inefficaces. Patet hæc conſequentia: nam inde arguebamus non conſiſtere in bonis creatis, quia illis cognitis non expletur deſiderium cognoſcendi cauſam; ſed cauſa cognita non expletur deſideriũ cognoſcendi effectus: ergo in cauſa cognita non conſiſtit adæquatẽ beatitudo obiectiua. Secundo probatur ſequela: nam ſi beatitudo obiectiua debet appetitum hominis perfectẽ quietare, debet etiã illius inclinationem adæquatẽ ſatiare; at De⁹ ratione ſui ſolius non ſatiat adæquatẽ eius inclinationem: ergo nec illum quietat perfectẽ; & conſequenter nõ beatificabit adæquatẽ ſe ſolo. Maior eſt *Sequela prob. 1.* *Secundo*

cer-

certa,& minor probatur: nam inclinatio appetitus humani,est ad bonũ, & verum in vniuersali, vt sub se ambit Deum, & creaturas: ergo Deo solo cognito,vel amato, non satiatur adæquate illius inclinatio.

24 *Resp.* 1. Si forte dicatur: Deum continere eminenter omne bonum, & verum creatum,& id circo se solo sufficere ad satiandum adæquate hominis appetitum.

Contra. In contrarium obstat,quod etsi Deus eminenter contineat omne bonum creatum,& omne verum,non tamen obijcitur intellectui, & voluntati beatorum,vt ea omnia continens in particulari;aliàs beati omnes in Deo viderent omnes creaturas: ergo non quietat ratione sui obiectiuê appetitum vidẽdi creaturas. Probo hanc consequentiã: si namque Verbum diuinum non vniretur humanę naturæ,prout reduplicatiue eminenter continens perfectionem subsistentiæ creatæ,illius effectum præstandô, non quietaret appetitum naturæ ad propriam subsistẽtiam etiam si aliàs illius perfectionẽ contineat: ergo pari ratione, quamuis Deus eminenter contineat omnẽ perfectionem boni, & veri creati, si tamen non obijcitur mentibus beatorum, prout illa continet reduplicatiuê,non satiabit,nec quietabit per se,ê nostrum appetitum, quoad illorum cognitionem propendimus.

25 *Resp.* 2. Si secundo dicatur: inclinationẽ ad videndas creaturas,& illas amandas esse accidentalem intellectui, & voluntati,ad videndum autem bonũ increatum,& amandum,esse substantialem,seu essentialem;& idcircô sufficere hanc secundam satiari,& quietari per obiectiuam beatitudinẽ, nec requiri,quod prima satietur.

Contra. In contrarium obstabit, quod inclinatio ad videndas, & amandas creaturas,in nullo vero sensu potest dici accidentalis: ergo insufficiẽs est tradita solutio,qua sufficienter se occurrere putat Herice *Tractatu de visione disp.* 37. Probo antecedens: inclinatio nãque nihil est aliud, quã potentia cum ordine ad perfectionẽ sibi connaturalem, vt late diximus *Tomo* 1. *in* 1. *partẽ Tract. de visione Dei disp.* 8. at potentia ad videndas,& amandas creaturas, saltim in communi, essentialis est intellectui, & volũtati,quo circa si periret,& redderetur implicans creaturarum possibilitas, saltim sub conceptu communi,essentia intellectus,& essentia voluntatis perirent: ergo etiam inclinatio ad illas videndas, & illas amandas,erit prædictis potentijs essentialis.

Vt hoc argumentum diluamus animaduerto primo,quod etsi intellectus,& idem est de voluntate dicẽdum,inclinet ad verum in communi ad verum diuinum,&ad verum creatum, non tamen eodem modo propendit in illa: nam primario,& formaliter inclinat ad verum sub communi ratione à quo prout sic specificatur,ad alia autem materialiter, & veluti secundario, quia tamen inter materialia obiecta intellectus,primatum obtinet verum increatum, vtpote inter illa præcipuum obiectum, magis principaliter inclinatur ad Deum,&minus principaliter ad creaturas. 26 *Profolutione nota* 1.

Aduerto secundo,posse nos loqui de beatitudine quoad sibi essentialia, vel de illa quoad statum, qua ratione solet diffiniri,quod sit *status omnium bonorum aggregatione perfectus*. Et quidem ad illam secundo modo inspectam pertinet omnium potentiarum satietas, omnes namque in beatitudine,sua satietate gaudebunt,non quidem adæquata satietate,bene vero secundum primariã, & præcipuam inclinationem potentiarum,v.g. intellectus satiabitur secundum inclinationem primariam, qua propendit ad verum in communi, quia cum tota perfectio veri in communi in vero increato perfectissime contineatur,illo perfecte cognito,quoad primariam inclinationẽ satiatus manebit, satiabitur etiam quoad præcipuam inclinationẽ, qua ad materialia obiecta propẽdit, hæc namque terminatur ad Deum,& cõ- 27 *Nota* 2.

ſequenter illo aſſequuto perfectè ſatiatur, non tamen ſatiabitur adæquate inclinatio innata intellectus, hæc namque reſpicit omne verum poſsibile, ſiue creatum, ſiue increatum; ac proinde non poteſt adæquate ſatiari, niſi per omnis veri cognitionem, quæ intellectui creato eſt omnino impoſsibilis, vt docet vera, & communis Theologia *1.p.quæſt.12. & 3.p.q.9.*

28 *Ad arg. reſp. Ad 1. prob. ſequelæ* His ita præmiſsis, ad argumentum factum reſpondeo, negando ſequelam: ad primam eius probationem, negatur maior: nam eſto demus cognita cauſa, naturaliter propendere intellectum noſtrum ad effectuum cognitionem, non tamen eodem modo, ac è conuerſo, effectibus cognitis deſiderat cauſam cognoſcere: nã hoc deſiderium eſt ſecundum ſuam præcipuam inclinationem, primum vero ſecundum minus principalem, & idcirco ſi effectibus cognitis, nõ cognoſceret cauſam, anxius, & inquietus maneret, vtpote carens cognitione obiecti ad quod inter ſecundaria præcipuè inclinatur; ſi autem è contra, cauſa prima cognita, non cognoſcat effectus, nulla anxietate, ſeu inquietudine laborabit, quia cũ illa cognita eius præcipua inclinatio ſubſiſtat ſatiata, parum de ſecundaria curabit, nullaque anxietate afficietur, etſi tali careat cognitione.

29 *Ad 2* Ad ſecundam probationem, diſtinguo maiorem: adæquatè quantũ ad primariam, & præcipuam inclinationem, concedo maiorem: quoad ſecundariam, & minus principalem, nego maiorem, & diſtinguo minorẽ eodem modo, & nego conſequentiã. Itaque, vt perfectè intellectus quietetur, ſufficit, quod illius primaria inclinatio, & inter ſecundarias præcipua ſatietur, quod totum fit, vero in creato aſſequuto, quia cum tota perfectio veritatis, vt ſic, quæ primariã eius inclinationẽ terminat, in vero increato perfectiſsime contineatur: conſequens fit, quod primaria eius inclinatio perfectè per Dei cognitionem ſatietur.

Nec obſtat, quod entia creata, ad quæ etiam inclinat, nondum cognoſcat; quia hæc inclinatio eſt minus præcipua, & aliàs omnis entis creati perfectio in vero increato, quoad id quod perfectionis eſt continetur; cũ hoc tamen ſtat, quod ad accidentalem beatitudinis perfectionem attineat, vt ad aliqua creata cognoſcenda extendatur, nempe ad noſtræ fidei myſteria, quæ de rebus creatis habentur, & ad illa omnia, quæ ſpectant ad ſtatum cuiuſcumque Beati, vt cum communi Theologia docuimus *Tomo 1. in 1. p. tract. de viſione Dei diſp. 21.* ſi tamen Deus de potentia abſoluta extenſionem ad iſtam ſuſpenderet, integra maneret hominis beatitudo, quoad ſibi eſſentialia. Et hæc de iſta diſputatione. 30 *Cuidam obiectioni occurritur.*

DISPVTATIO SECVNDA.

An Deus, vt vnus, sit sufficiens ad nos beatificandum, ita vt si per impossibile non videretur, vt Trinus, hominis beatitudo subsisteret?

§. I.

Relatis sententiis statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Primū præsuppositum prob.* IN hac difficultate duo tanquam certa, & indubitata supponim⁹. Primū est: Deū prout vnum esse obiectum sufficiens nostræ naturalis beatitudinis. Cuius ratio est: nam obiectum beatitudinis naturalis est Deus prout viribus naturæ assequibilis, & prout cognoscibilis per effectus creatos naturales: Deus autem, vt Trinus, cognosci nequit ab homine per vires naturæ; & consequenter personarum Trinitas est omnino extra rationem obiecti beatifici naturalis beatitudinis.

2 *Secūdū* Secundo apud omnes est certū, obiectum supernaturalis beatitudinis de facto amplecti, non solum absoluta, sed etiam relatiua; ac proinde esse Deum non solum vt vnum, sed etiam vt Trinum. Et ratio est manifesta: nam de facto est obiectum nostræ beatitudinis, ea ratione, qua de facto obijcitur intuitiuæ notitiæ; at de facto non videtur solum, vt vnus, sed etiam, vt Trinus; cum cognoscatur, sicuti est: ergo est obiectū nostræ beatitudinis, vt vnus, & trinus, & secundum omne prædicatum formaliter necessario ipsi competens. *Prob.* Quod igitur in dissidium vertimus, est, an licet de facto, ita sit, quod Deus, vt trinus, & vnus, nos beatificet obiectiue, sit tamen ratione suæ essentiæ ad nos beatificandum adeô sufficiēs, vt si per impossibile videretur essentia, non visis personis, talis visio nos beatificaret.

3 Affirmatiuam sententiam tenet

Prima sẽtẽtia. Scotus. Basoli⁹. Mayr. Rada. Molina. Suarez. Medina

Scotus *in 1.distinct. 1.quæst.2.* Basolius *ibidem quæst.1. art.3.* Mayronius *quæst.4. difficult. 4.* Rada *Tom.1. controu.6.conclusione 4.& 5.* & alij Scotistæ. Consentiunt ex alienis Molina *1.p. quæst. 12. art. 8. disp.4. conclusione 1. contra Caietanum.* Suarez *lib.2. de attrib. negat.cap.23.num.1. & 1.2. disp. 5.sect.3.punct.2.num.14. ad 4. Caietani.* Ex nostris M.Medina *infra quæst.11. art.4. post 5.conclusionẽ ad primum*; cum hoc tamen discrimine, quod Scotus, & conditionalẽ iudicat veram, & conditionem asserit de potentia absoluta possibilem, scilicet posse videri Diuinam essentiam, personis non visis. Medina tamen, Molina, & Suarez, implicatoriũ censent; quod diuina essentia videatur, non visis personis, in hoc tamen Scotistis consentiunt, quod si per impossibile videretur essentia, non visis personis, talis visio foret beatitudo.

4 Secũda. Caiet. Zumel. Bañez. Vazq. Salas. Montes. Lorca.

Contrariam sententiam defendit Caietanus. *2.2. quæst. 2. art. 8. §. quoad secundum ad finem*, sequuntur M.Zumel *1.p. quæst.12. art.7. quæst.2. conclus.1.* vbi etsi nihil doceat de conditionali, affirmat tamen relationes pertinere ad essentiam obiecti beatifici. M.Bañez *ibi in sub. 2. in 2. arg.* expresius Vazquez *in hac 1.2. disp.13. cap. 2.* Salas *q.3. tract.2. disp.4. sect.3.* Montesinos *quæst.3. art.8. disp.4. quæst.5. §.2. num.149.* Lorca *disp.13. memb. 1.* Et alij quam plures, quam, quia probabiliorem iudico, duobus assertionibus explico.

5 Prima cõclusio.

Prima sit: *Si relationes superaddant ad essentiam relatiuas perfectiones, visio essentiæ sine personis non esset ad beatificandum sufficiẽs.*

Prob.1.

Probatur primo: quoniam visio beatifica eatenus beat quatenus visio est omnis boni simpliciter talis; at visio essentiæ, non attingens personas, non esset visio omnis boni simpliciter talis: ergo non esset beatificatiua simpliciter. Consequentia tenet. Maior certa videtur; quia nõ viso omni bono infinito simpliciter tali, merito inquietus manet hominis appetitus: & consequenter non perfecte beatus. Minor autem probatur: nam talis visio non esset visio relationum secundum proprios conceptus, quibus virtualiter differunt ab essentia; at prout sic, dicunt in hac suppositione bonitatem infinitam simpliciter talem: ergo non esset visio omnis boni talis simpliciter.

Si forte dicatur, diuinam essentiam ratione sui prout distinctam à relationibus esse infinitam omnibus modis; & consequenter, sufficere ad nos beatificandum obiectiuẽ. In cõtrarium obstat, quod essentia diuina in hac præcisione, non est infinita simpliciter in omni genere entis, sed solum in genere absoluto, prout à relatiuo distincto: ergo visio illius cũ hac præcisione, non est visio omnis boni simpliciter talis, sed solum boni infiniti in tali linea, nempe absoluta. 6 Resp. Contra

Quod amplius vrgetur: visio vnius attributi, seu relationis non attingens essentiam, non esset sufficiens ad nos beatificandum simpliciter; & tamen esset visio boni in propria linea infiniti formaliter, & in alijs identice: ergo pari ratione, visio essentiæ, non attingens personas beatificatiua non erit absolute, & simpliciter, quamuis sit visio boni in propria linea infiniti formaliter, & identicè in alijs. Discursus tenet. Minor est certa: nam quodlibet attributum diuinum est in propria linea infinitum formaliter, & per identitatem in alijs, vtpote identificatum in re cum alijs attributis, & cum diuina natura. Maior autem suadetur: nam visio attributi non attingens naturam diuinam, non quietaret perfecte, imo potius desiderium accenderet cognoscendi naturam, cuius est attributum: ergo non esset beatificatiua simpliciter. Tenet hæc consequentia ex dictis *disputatione præcedenti*, vbi exinde arguebamus, non posse in cognitione creaturarum consistere nostram beatitudinẽ, quia 7 Conf.

om-

omnibus illis cognitis extat non satiatum desiderium cognoscendi causam: ergo si cognito quodlibet attributo diuino præcisso ab essentia, excitaretur, & non quietaretur desiderium cognoscēdi naturam diuinam, talis cognitio beatifica non esset.

8 *Resp.* Dices, esse manifestum discrimen; essentia namque est in propria linea infinita formaliter, & eminenter in alijs, cum in illa tanquam in radice, aliæ diuinæ perfectiones contineantur, attributa vero, & relationes sunt quidem infinita formaliter in suo proprio genere, non tamen sūt ex proprijs conceptibus infinita eminenter in alijs generibus, cum illa in se non contineant tanquam in radice; ac proinde visio solius essentiæ sufficit beatificare, vtpote visio omnis boni, secus vero visio solius attributi, vel relationis; sicuti hac ratione visio causæ nō pertingēs effect⁹ beatificare valet, quia causa continet eminēter effectus, nō tamē visio effectuū est sufficiens ad beatificandum, quia effectus in se non continent eminenter causæ perfectionem.

9 *Cōtra 1.* Sed contra primo: sicut essentia continet radicaliter attributa diuina, ita quodlibet attributum continet alia, & essentiam diuinam per identitatem; & tamen visio attributi per identitatem continentis perfectionem essentiæ non attingens illā in se, sufficiens ad beatificandum nō esset: ergo pari ratione, visio essentiæ continentis radicaliter perfectiones attributorum sufficiens ad beatificandum non erit, nisi illa prout in se formaliter attingat, & idem de relationibus erit dicendum eadem de causa.

10 *Secūdo.* Contra secundo, & à priori: nā idcirco visio primæ causæ continentis eminenter creaturas, est ad beatificandum sufficiens, etsi ad illas prout in se ipsis non terminetur, quia creaturæ sunt bona imperfecta, quæ ad Deum comparata non sunt digna, bona nuncupari; ac proinde Deo per intellectum cognito, parum, aut nihil reputatur ab homine, illorum notitia carere; at quodlibet attributum diuinum, & diuinæ relationes, in sententia supposita, sunt perfectiones infinitæ simpliciter tales, non solum in se, sed etiam comparata ad essentiam: ergo illis vt in se non cognitis, etiam si cognoscantur prout radicaliter contenta in essentia, merito inquietus, anxiusque remanebit hominis appetitus; & consequenter non perfecte beatus.

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

11 *Arg. 1.* OBijcies primo: Patri diuino, adhuc in sententia admittente relatiuas perfectiones, nihil perfectionis deest, estō non conueniat ei Filiatio in se ipsa, non alia de causa, nisi quia illi conuenit diuina natura, in qua Filiationis perfectio eminentialiter continetur: ergo pariter visa essentia, seu natura diuina, & non visa Filiatione, v.c. *nihil* deerit perfectionis obiecto beatifico, quia etsi non videatur relatio in se ipsa, videtur tamē natura in qua eminentialiter continetur.

12 *Resp.* Respondeo iuxta illam sententiam, distinguendo maiorem: nihil deest perfectionis absolutæ, concedo maiorem: perfectionis relatiuæ, subdistinguo maiorem: nihil deest perfectionis defectu priuatiuo, concedo maiorem: negatiuo, nego maiorem; & concessa minori, nego consequentiam: nam in eo casu defectus relationis non visæ, esset priuatiuus, vtpote, quæ poterat simul cum essentia videri. Imo ex hoc, argumentū

retorqueo: nam si posset conuenire Patri relatio filiationis, prout in se ipsa, & de facto non conueniret, esset Diuinus Pater priuatiuè imperfect°, etiam si illi conueniret natura præhabens radicaliter filiationem; at visa essentia potest videri in illa relatio secundum suum esse formale ab essentia distinctum ex vi eiusdem notitiæ: ergo si non videatur, obiectum erit priuatiuè imperfectum; & consequẽter non sufficiens ad obiectiuè beatificandum.

13 *Replicabis.* Dices: id quod sufficit ad constituendum Patrem summè perfectum in ratione entis, sufficit etiam ad cõstituendum obiectum visionis in ratione obiecti beatifici, at Diuina natura, vt à filiatione præcisa, & distincta, Patrem constituit summè perfectum in genere entis: ergo illa prout sic sufficiens erit ad constituendum obiectum beatificum; & consequẽter si videatur, filiatione non visa, beatificabit obiectiuè.

Resp. Respondeo distinguendo maiorem: idem eodem modo, nego maiorem: idem in re, & sub diuerso modo, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Ratio autem discriminis ex dictis habetur; quia nempè naturæ diuinæ non debetur filiatio sub expresso filiationis conceptu, prout in omni supposito, & idcircò, etsi Patri non competat, prout reduplicatiuè cum filiatione identificatur, non sequitur in Patre priuatiuus defectus, sed negatiuus solum, ex quo non tollitur ab illo ratio summè perfecti: at vero essentiæ, vt beatificanti obiectiuè, debetur filiatio, quia cum illi, prout sic, non repugnet, imó posit ex vi eiusdem notitiæ videri, & aliàs sit maxima perfectio, cuius cognitionis carentia vexaret affectum beati; consequens fit, quod illius defectus, priuatiuus esset, & idcircò, ex illo insufficiens ad beatificandum obiectiuè reddeatur.

14 *Arg. 2.* Obijcies secundo, de facto beatificat diuina natura, non visa aliqua perfectione intrinseca Deo: ergo etiã si relationes, perfectiones relatiuas in suis conceptibus formalibus explicent, visa essentia sine illis, esset ad beatificandum sufficiens. Consequentia tenet, antecedens autem probatur: Diuina omnipotentia secundum continentiam actiuam possibilium, nedum in communi, verum etiam in particulari, est perfectio intrinseca Deo; & tamen de facto occultatur beatis secundum actiuam continentiam multorum possibilium in particulari: ergo de facto occultatur illis aliqua perfectio intrinseca Deo. Probo minorem: continentia actiua possibilis in particulari, videri nequit nõ viso possibili in particulari, sicut cõtinentia actiua possibilis in communi videri nequit, in nostra, & communi Thomistarum sententia, non cognito possibili sub ratione communi; at multa possibilia occultantur beatis sub particulari ratione: ergo continentia actiua illorum sub particulari ratione illis occultatur.

Respondeo, negando antecedens: ad eius probationem concessa maiori, distinguo minorem: pro eo quod continentia actiua dicit in recto, nego minorem: pro eo quod in obliquo importat, concedo minorem, & nego consequentiam: nam continentia actiua solum est perfectio intrinseca Deo pro eo quod dicit in recto, & prout sic à quolibet beato cognoscitur. 15 *Resp.*

Sed dices: omnipotentia, vt continens creaturas sub omni conceptu possibilis nequit cognosci pro eo quod dicit in recto, non cognito possibili vt sic, propterea quod cum illo, necessario connectitur; at etiam prout continens equum in particulari, v.c. necessario cum illo connectitur: ergo nequit videri talis continentia pro eo quod dicit in recto, non cognito obliquo, quod est possibile in particulari. *Replicabis.*

Respondeo concessa maiori, & minori negando consequentiam: ratio autem discriminis consistit in hoc, quod connexio omnipotentiæ cum ratione communi possibilis, est connexio cum termino formali suæ 16 *Resp.*

Digitized by Google

continentiæ; connexio vero cum pos sibili in particulari, est tanquam cum termino materiali, non autem potest quidditatiue attingi potentia, non cognito formali termino, bene tamen nō cognito termino materiali: sicuti potentia visiua cognosci nequit quidditatiue, non cognito colorato lucido sub ratione communi visibilis, quia est formalis terminus ordinis potentiæ visiuæ; bene tamen non cognito hoc, aut illo visibili, & idcirco videri nequibit omnipotentia, non viso possibili vt sic, bene autem non viso hoc, aut illo possibili.

17 *Instabis* Instabis: etsi particulare possibile, non sit formalis terminus respectu omnipotentiæ, est tamen terminus formalis continentiæ particularis sui secundum quod à continentia alterius distinctæ: ergo illa prout sic videri nequit non cognito possibili in particulari. *Resp.* Respondetur, continentiam huius possibilis in particulari nō distingui quoad id quod importat in recto distinctione intrinseca à continentia alterius in particulari; & consequenter quoad intrinseca sibi, non habet alium formalem terminum à continentia alterius possibilis, sed omnes illæ continentiæ secundum intrinseca sunt vnius omnino indiuisibilis rationis; ac proinde habent vnum formalem terminum, rationem scilicet communem entis producibilis, solumque distinguuntur quoad extrinseca connotata, & distinctione extrinseca à termino sumpta, prout sic autem non videntur istæ continentiæ, nisi ab eo, qui videt particulares rationes possibilium. Omitto plura contra istam solutionem, quam late tractauimus, & defendimus *Tomo 2. in 3. partem disputatione 34. §. 4. num. 101. & sequentibus.*

§. III.

Secunda conclusio veræ sententiæ.

Sit secunda conclusio: *Etiam si relatio perfectionem relatiuam non dicat, visa essentia sine personis, non esset ad beatificandum sufficiens, nec talis visio esset beatitudo formalis.* Ita Auctores pro secunda sententia relati, qui sine distinctione fatentur, Deum, vt Trinū, & vnum videri debere, vt vera essentia beatitudinis in visione saluetur, vno, excepto Lorca, qui loco allegato affirmat; si relationes perfectionē ad essentiam nō addant, facile defendi posse sine visione personarum subsistere beatitudinem, quoad sibi essentialia. 18 *Secūda cōclusio*

Nostra tamen conclusio videtur D. Thom. expressa *2. 2. q. 2. art. 8. ad 3.* vbi ex duplici capite probat videri non posse à beatis essentiam sine personis. Primo ex eo quod videtur prout est in se, Trinitas autem personarum est de illius essentia prout in se. Secundo ex eo quod ipsa personarum visio perducit nos in beatitudinem, idest (vt ibi Caietanus recte ad notauit,) quia personarum visio pertinet ad substantiam obiecti beatifici. Eam aliqui in hunc modū confirmant, quia implicat Deum videri, & non videri, vt Trinum, & vnū: ergo personarum Trinitas pertinet ad essentiam obiecti beatifici: & consequenter essentia se sola non erit ad beatificandum sufficiens. Hac ratione vtitur Montesinos loco allegato: Nos tamen vti illa nō possumus. Tū, quia non admittit suppositionem, quam Nos admittim⁹ disputationis gratia, ad inuestigandum obiectum 19 *Prob. ex D. Thom.* *Probāt aliqui.* *Displicet 1.*

Secũdo. beatitudinis, quoad sibi essentialia. Tum etiã: nam diuina essentia videri non potest, non visis creaturis, saltim sub communi ratione possibilis, de potentia adhuc absoluta, vt cum communi Thomistarum sententia docuimus *primi parte quæst.12.art.* 8. & tamen creaturæ non pertinent ad obiectum visionis beatificæ, prout beatitudo est, quo circa ab omnibus necessario debet concedi hæc cõditionalis: *Si diuina essentia videretur non cognitis creaturis, etiã sub communi conceptu, ad beatificandum esset sufficiens, & subsisteret, quoad essentiam vera beatitudo*: ergo ex eo quod diuina essentia videri non posit, non visis personis, male concluditur pertinere relationes ad essentiam obiecti beatifici, & quod essentia vísa sine illis, non sit ad beatificandum sufficiens. Hac igitur ratione omissa aliter confirmanda est nostra conclusio.

20 *Prob.1. ratione* Primo in hunc modum: Deus solum prout in se visus est sufficiens ad nos beatificandum; at visa essentia sine personis, non videtur prout in se: ergo vt sic visa non sufficit nos beatificare; & consequenter dato, quod sic videatur, talis visio non erit beatifica. Discursus tenet. Maior est certa. Minor autem suadetur: nam Deus prout in se, non solum est vnus, sed etiam est Trinus in vera sententia absque vlla reali distinctione inter essentiam, & relationes: in sententia autem Scoti cum distinctione ex natura rei, seu reali formali: ergo si videatur, vt vnus præcise, non videtur prout in se.

21 *Inconsequẽtia notatur Vazq.* Hoc est commune fundamentum, quo ex Caietano vtuntur defensores nostræ sententiæ, cum quibus, & Vazquez, sui tamen oblitus: nam *Tomo 2. in p.1. disputatione 134. cap. 3. in 3. ratione*; exinde probat non posse dari notitiam quidditatiuam Trinitatis, quæ abstractiua sit, quia aliàs talis notitia, etsi abstraheret ab existentia Dei, esset nihilominus ad beatificandum sufficiens, sicut si beatitudo cõsisteret in cognitione rei creatæ, nõ minus illa bearet, si esset quidditatiua, etiam si abstraheret ab existentia obiecti, quam si non abstraheret. Ex quibus verbis ipsum inconsequentiæ, & inconstantiæ redarguo sic. Primo: si esset possibilis notitia abstractiua quidditatiua Dei, talis notitia esset beatitudo formalis, vt fatetur Vazquez loco allegato: ergo de ratione obiecti beatifici non est, quod videatur prout in se ipso; & consequenter falsa est maior nostri discursus, qua vtitur Vazquez contra propriam doctrinam. Probo consequentiam: nam si visio terminata ad essentiam, & nõ ad personas, esset ad beatificandum sufficiens, recte inferretur personas non pertinere per se, & essentialiter ad obiectum nostræ beatitudinis, etsi de facto illam terminaret, vt fatetur Vazquez: ergo pari ratione, si data, vt possibili notitia illa abstractiua esset ad beatificandum sufficiens, recte colligitur, non esse de essentia obiecti beatifici, quod beatitudinem terminet prout est in se ipso. Secundo: illa notitia, non obstante quod abstraheret ab existentia, quæ est perfectio intrinseca Deo, foret in sentẽtia Vazquij sufficiens ad beatificandum: ergo fateri tenetur, hac doctrina admissa, non esse de essentia obiecti beatificantis, videri quoad omnia sibi intrinseca; & consequenter ex eo quod relationes sint aliquid intrinsecum Deo, non recte infertur debere intrare obiectum, vt beatificum sit, quod est assumptum nostrum, & istius Doctoris. Illo tamen omisso, quia pro nobis est in hac parte, videamus, quid ad argumentum nostrum respondeant contrarij.

Ad illud respondent: quod licet Deus visus, vt vnus, & non vt Trinus, non videatur prout in se ipso adæquate, videtur tamen in se, quod nihil est aliud, quam terminare dictã notitiam, vt existentem, & per speciem propriam; cum namque hoc sit de ratione notitiæ intuitiuæ, qualis esset illa, quam possibilem esse disputationis gratia supponimus; cõ 22 *Respondent cõtrarij ad arg. factum.*

sequens sit, quod terminaretur ad Deum in se ipso in sensu explicato, etsi non prout in se ipso adæquatè, & hoc (inquiũt) sufficere, vt Deus beatificet, & visio illius sit beatitudo formalis.

23 *Reijcitur solutio.* Hoc tamen effugium, non soluit argumentum factum: nam licet visio illa, vtpote intuitiua, terminetur ad Deum, in se ipso, non tamen terminatur ad illum prout in se ipso: at sola visio Dei, prout in se ipso, est sufficiens ad nos beatificandum formaliter: ergo non esset formalis beatitudo. Maior cum cõsequentia tenet.

Minor prob. 1. Minor autem probatur: tum, quia sola illa visio est sufficiens ad nos beatificandum formaliter, quæ perfectè quietat innatum appetitum gratiæ; at innatus appetitus gratiæ est ad Deum prout in se ipso: nam gratia, vtpote semen gloriæ, inclinat ad Deum videndum, quatenus à nobis de facto videtur: ergo sola visio Dei prout in se ipso est, sufficit ad nos beatificandum.

Secũdo. Secundo illa minor probatur: visio terminata ad Deum in se, non tamen prout in se, nec secundum omnia prædicata illi intrinseca, estò intuitiua sit, & quidditatiua, non tamen est intuitiua, nec quidditatiua adæquate, vt omnes tenentur fateri: ergo non sufficit nos beatificare formaliter. Probo hanc consequentiam: nam quidditatiua notitia Dei abstractiua, quam esse possibilem, tenet Scotus *in secundo, distinctione tertia quæstione nona, §. hac distinctione præmissa*, non sufficit ad nos beatificandum formaliter, vt communiter defendunt Theologi, & tenet idem Scotus *quodlibeto sexto §. ex hac distinctione*, non alia de causa, nisi quia licet sit quidditatiua, & clara, non tamen est adæquata quidditatiua: ergo pariter notitia intuitiua, quæ adæquata non est, non est sufficiens ad beatificandum.

24 *Resp.* Si respondeatur, notitiam abstractiuam, non ideò non beatificare, quia inadæquata sit, sed quia in sententia Scoti, supernaturalis non est, sed ex viribus naturæ assequibilis, & quæ de facto datur in Angelis: vnde etsi sufficiat ad beatificandum beatitudine naturali, non tamen sufficiet ad beatificandum beatitudine supernaturali.

In contrarium obstat, quod si de facto datur, vel saltim est possibilis notitia abstractiua quidditatiua Dei intra ordinem naturæ, etiam erit possibilis supernaturalis notitia, quæ abstractiua, & quidditatiua sit, nec huius, prima admissa, poterit vlla repugnantia assignari; & tamen ista beatificatiua esse nequit in ordine supernaturali, vt docent communiter Theologi: ergo argumentum nostrum non soluitur. *Contra*

Dices, istam non ideo, non beatificaturam, quia esset inadæquata, sed quia non attingeret Deum in se ipso, quod ad beatificandum, necessarium est. Sed contra primo; nam si non obstat actui beatificanti quod non attingat Deum prout est in se ipso adæquatè, cur obstare potest, quod non terminetur ad Deum in se ipso, vel si hoc secundum est necessarium, cur etiam primum necessarium nõ debet censeri? Secundo, illa notitia ideò ad beatificandum non sufficit, quia non attingit diuinam existentiam, vt in exercitio existentiæ: ergo ideò non sufficit, quia inadæqua ta est. 25 *Resp.* *Cõtra 1.* *Secũdo.*

Secundo principaliter suadetur conclusio: Deus præcise, vt vnus, nõ est sufficiens obiectum propriæ beatitudinis: ergo nec nostræ. Consequẽtia tenet. Nostra namque, & Dei beatitudo idem habent obiectum, licet diuersimode comparentur ad illud. Antecedens probatur: Deus præcise vt vnus, non est obiectum comprehensionis sui; at beatitudo Dei est formaliter Dei cõprehensio: ergo nõ est obiectũ sufficiẽs propriæ beatitudinis. Maior est certa, & minor probatur: obiectũ cõprehẽsionis, est obiectũ cognitũ quantũ cognoscibile est; at 26 *Secũdo prob. cõclusio.*

Deus cognitus præcise vt vnus, non est cognitus quantum cognoscibilis est; cū sit cognoscibilis etiam vt Trinus: ergo non est obiectum sufficiēs comprehensionis sui.

Confir. Explicatur hoc amplius: si per impossibile Deus se cognosceret præcise vt vnum, cognitio illa non esset eius beatitudo: ergo si à nobis sic cognosceretur, talis cognitio, nostra beatitudo non esset. Consequentia tenet ex dictis. Antecedens probatur: talis cognitio non esset comprehensio Dei, vt ex dictis constat: ergo nō esset eius beatitudo.

27 *Resp.* Dices, Deum cognitum præcise, vt vnum, esse obiectum comprehensionis; non qua comprehendatur quoad omnia sibi intrinseca, bene tamen quoad absoluta.

Contra Sed contra: nam in comprehensiua cognitione, non stat ad vnum terminari, & non ad aliud, ex his, quæ competunt obiecto comprehenso; cum debeat illud cognoscere quantum est cognoscibile, & nihil obiecti ei posit latere: ergo non stat Deum comprehensiue attingi, quoad vnam formalitatem, & non quantum ad aliam, maxime quando comprehensio est infinite perfecta.

Oppones. Si dicas, sequi ex ista ratione Deum quoad omnia sibi intrinseca non esse obiectum sufficiens comprehensionis sui; & consequenter, nec suæ beatitudinis; consequens est falsum: ergo, & illud ex quo sequitur. Patet sequela, si Deus cognoscatur quoad omnia sibi intrinseca, creaturis non cognitis, non comprehenditur, vt ex communi Theologorum suppono; at ob hanc causam dicimus contra Scotum personas pertinere ad obiectum comprehensionis Dei, quia illis non cognitis, non stat comprehendi: ergo creaturæ ad obiectum comprehensionis pertinent; & consequenter Deus sine illis non est sufficiens obiectum comprehensionis sui.

Resp. Respondeo, creaturas pertinere ad obiectum comprehensionis, non primario, sed secundario, tanquam terminus connexionis diuinæ omnipotentiæ, at vero relationes pertinent ad obiectum primarium. Tum, quia intrinsece competunt Deo. Tum etiam, quia gaudent infinita actualitate, & immaterialitate, ratione cuius aliquid intra obiectum primarium diuinæ cognitionis constituitur.

Et ex his eandem conclusionem confirmo tertio: si ob aliquam rationem Deus visus vt vnus, esset ad beatificandum sufficiens, maxime, quia essentia ratione sui est formale obiectum nostræ beatitudinis; at hæc ratio est nulla: ergo Deus, visus solum vt vnus, non est ad nos beatificandum sufficiens. Probo minorem: essentia ratione sui est formale obiectum diuinæ cognitionis, vt comprehensio est, & tamen Deus præcise vt vnus, non est sufficiens obiectum talis cognitionis, vt comprehensio: ergo ex eo quod sit ratione sui formale obiectū nostræ beatitudinis, non recte colligitur visam sine personis ad beatificandum sufficere. 28 *Tertio prob. cōclusio.*

Quarto suadetur: relationes diuinæ pertinent essentialiter ad obiectum beatificum, vt modi essentiales illius: ergo illis non visis, implicat stare beatitudinem. Consequentia tenet: nam destructio actus recte colligitur ex defectu cuiuslibet pertinentis essentialiter ad illius quidditatem, etiam si vt modus ingrediatur in illo, vt multis exemplis posset ostendi. Antecedens autem admittunt Molina *vbi supra conclusione secunda*, & Suarez *loco allegato*. Et præterea suadetur: nam obiectum beatificum est diuina essentia, quatenus est in se; at relationes sunt modi essentiales illius, quatenus est in se: ergo eodem modo sunt de illius essentia, vt est obiectum primarium beatificum. *Quarto.*

Denique pro eadem sententia in hunc modum arguitur: diuinæ relationes, estō non addant 29 *Vltimo prob. cō clusio.*

per-

perfectionem, & bonitatem supra naturam, addunt tamen ad illam nouam, & distinctam veritatem: ergo illis non visis extare nequit essentia beatitudinis, non minus, quam si superadderent bonitatem, & perfectionem. Antecedens manifestum videtur: nam veritas sequitur entitatem absolute consideratam, & non prout existentem; ergo etiam si non addat bonitatem, ex eo quod ista sequitur entitatem sub secunda consideratone, superaddunt tamen distinctam veritatem sibi propriam, & relatiuam. Consequentiam autem sic probo; quia non minus est de ratione beatitudinis, imo magis, intellectum perfecte quietare, quam voluntatem; at si superadderent relationes bonitatem relatiuam, illis non visis non extaret beatitudo, eo quod non perfecte quietaretur voluntas, vt nobiscum fatetur Lorca *in prima conclusione*: ergo si superaddunt nouam veritatem, illaque non videatur, non extabit vera beatitudo, eo quod non quietabitur perfecte intellectus.

§. Vltimus.

Argumentis contrariorum occurritur.

30 *Arg.1.* Contra istam conclusionem multis modis insurgunt contrarij Auctores. Primo in hunc modum: visio beatifica eatenus beat, quatenus visio est omnis boni simpliciter infiniti; at visio quæ ad Deum, vt vnum terminaretur non visis personis, esset visio omnis boni infiniti talis simpliciter: ergo esset beatifica; & consequēter Deus visus vt vnus; erit ad beatificandum sufficiens. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: id quod relationes addunt ad essentiam, vt ab illa distinctum, perfectio non est, vt in hac conclusione supponimus; at omne aliud prædicatum diuinum, præter relationes, per notitiam illam videtur; ergo esset visio omnis boni infiniti simpliciter.

Respondeo dupliciter, primo, distinguendo maiorem: prout est visio omnis boni, quatenus est in se, concedo maiorem: ex præciso conceptu visionis omnis boni, nego maiorē, & distinguo minorem eodē modo, & nego cōsequentiā. Itaque sicut, in sentētia contraria, notitia abstractiua quidditatiua Dei non foret beatifica, quia etsi esset cognitio omnis boni infiniti, non tamen esset cognitio illius in se ipso; ita in nostra, visio quæ ad Deum vt vnum præcisse terminaretur, non foret beatifica, quia licet terminaretur ad Deū in se, non tamen prout in se, quod necessarium erat, vt in primo fundamēto arguebamus; relationes autem, etsi perfectiones nō addant, sunt tamen modi perfectionis diuinæ, illi competentes prout est in se, & id circo non visis relationibus non videtur Deus, qui est omne bonum quatenus est in se. 31 *Resp.1.*

Si dicas, assequuto omni bono infinito quiescit voluntas; at talis visio est assequutio omnis boni infiniti: ergo per illam quietaretur voluntas. 32 *Replic.*

Respondeo distinguendo maiorem: assequuto eo modo, quo est in se ipso, concedo maiorē: nō secundū modum, quo est in se ipso, nego maiorē, & minori sub eadem distinctione cōcessa, & negata, nego consequentiā: quæ distinctio constat ex dictis. *Resp.*

Secūdo aliter distinguo maiorē: prout est visio omnis boni, tam in esse entis quā in esse obiecti, concedo maiorē: *Resp.2.*

præcisè in esse entis, nego maiorem, & in priori sensu, nego minorem: nam licet relationes non addant ad diuinam naturam bonitatem in genere entis, addunt tamen bonitatem in genere obiecti, quæ largè dicitur bonitas; cum superaddant nouam, & distinctam veritatē, vt vltimo pro nostra conclusione arguebamus. Veritas autem est bonum obiectiuum intellectus.

33 *Oppones 1.* Si opponas primo: ergo saltim per illam notitiam quietaretur perfectè voluntas, & eius appetitus. Patet consequentia: quia voluntas quietaretur assequuto omni bono, quod est illius obiectum.

Resp. Respondeo negando consequentiam: nam cum voluntas sit vniuersalis appetitus, non solum inclinat in proprium obiectum, sed etiā in obiecta aliarum potentiarum; & consequenter non assequuto ab intellectu omni vero quod est illius obiectum, voluntatis appetitus inquietus maneret.

Instabis Instabis: ergo ad minus quietabitur inclinatio voluntatis secundum appetitum particularem per illam notitiam, etsi non quietetur perfectè, quatenus est appetitus vniuersalis, hoc autem inconueniens videtur; nam intellectus, & voluntas per idem obiectum satiantur, licet sub diuersa ratione.

Resp. Respondeo, concedendo consequentiam, nec in hoc vllum inconueniens apparet; nam cum intellectus sit potentia vniuersalior voluntate, vtpote habens vniuersalius obiectū, non mirum, quod id, quod sub ratione boni satiat particularem appetitū voluntatis, insufficiens sit ad quietādum appetitum innatum intellectus; vnde etsi concedamus essentiam diuinam, vt præcisam à relationibus, perfectè, quietare voluntatis inclinationem secundum appetitum particularem, ex eo quod supra illam non addunt relationes nouam, & distinctam rationē appetibilis, negare possumus illam, prout sic quietare perfectè appetitum innatum intellectus opposita de causa, quia scilicet relationes addunt ad naturam diuinam distinctam veritatem cognoscibilem.

Si opponas secūdo: veritas, quam superaddunt relationes ad naturam diuinam continetur radicaliter, & eminentialiter in essentia: ergo visa essentia, & non visis personis, perfectè satiatur innatus appetitus intellectus, per hoc, quod in sui radice videantur. Patet consequētia: nā quia essentia Diuina continet eminenter veritates creatas, etsi non videantur istæ in se ipsis, quietatur perfectè inclinatio intellectus per visionem essentiæ diuinæ, in qua eminentialiter continentur: ergo pariter visa essentia, in qua radicaliter continetur veritas relatiua, etiam si in se nō videatur, satiatus manebit perfectè appetitus intellectus. 34 *Oppones 2.*

Respondeo concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad illius probationem, neganda est causalis; sed ratio illius est, quia veritates creatas continet eminenter, tāquam aliquid extra obiectum primarium appetitus innati gratiæ, hæc namque primario solum inclinat ad Diuinas perfectiones videndas, relationes autem, etsi in essentia radicaliter contineantur quantum ad veritatem, quā superaddunt, quia tamen sunt veritates increatæ, & actualitatis infinitæ, pertinentque ad obiectum primariū visionis, & inclinationis innatæ gratiæ; hinc fit, quod illis, prout sic non visis, etiam si in essentia radicaliter videantur, non quietetur primarius appetitus intellectus; ac proinde nō manet perfectè beatus. *Resp.*

Denique ad argumentum factū responderi potest, concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, nego antecedens: nam aliud est relationes non addere bonitatem, & perfectionem ad essentiam, aliud vero, quod quatenus ab essentia distinctæ, perfectiones non sint; primum est verum, secundum autem falsum: nam relationes etiam vt distinctæ ab essentia includunt 35 *Resp. 3. ad arg.*

essentiam; & consequenter essentiæ perfectionem, de quo late 1.p.q.28. vnde licet visa essentia sine personis, videatur omnis bonitas, & omnis perfectio diuina, non tamen videtur omne bonum diuinum, nec omne perfectum perfectione diuina; quia cum de relationibus, adhuc prout ab essẽtia distinctis, verificetur esse bonas bonitate diuina, & prout sic non videantur, non videtur omne bonum diuinum. & idcirco visio sic terminata beatitudo non esset; quia visio beatificans petit terminari, non solum ad bonitatem omnem diuinam in abstracto sumptam, sed etiam ad omne concretum diuinæ bonitatis. Et quidem visa essentia, vt abstracta à supposito deitatis, videretur omnis diuina bonitas in abstracto; & tamen talis visio beatitudo non esset, quia non attingeret concretum bonitatis; pariter in nostro casu, non esset beatitudo, quia non terminaretur ad omne concretum diuinæ bonitatis.

36 *Arg. 2.* Secundo principaliter arguũt: relationes non sunt de essentia obiecti primarij beatitudinis: ergo in essentia visa cum præcissione ab illis, saluatur sufficiens obiectum; & consequenter visio prout sic, ad illam terminata, ad beatificandum sufficit. Consequentia tenet: nam idcirco nõ visis creaturis extaret beatitudo vera, quia non pertinẽt essentialiter ad primarium obiectum illius. Antecedens autem, multipliciter probàt. *Antecedens probatur 1.* Primo: nam eodem modo comparãtur relationes ad diuinam essentiam in ratione obiecti beatifici; ac ad illam comparantur quoad esse; at qui in esse entis non pertinent ad primariam eius constitutionem, sed secundario comparantur ad illam: ergo nec sunt de essentia illius sub conceptu obiecti primarij nostræ beatitudinis.

Secũdo. Secundo: nam illud est obiectũ primariũ nostræ beatitudinis, quod ratione sui terminat illam, & est alijs ratio terminandi: at essentia, vt à relationibus distincta, ratione sui videtur, & est ratio cur alia videantur: ergo prout sic distincta, est obiectum primarium; & consequenter relationes sub proprijs conceptibus non sunt de essentia illius, vt obiectum primarium est nostræ beatitudinis.

37 *Tertio.* Tertio: nam primarium obiectum nostræ beatitudinis vnitur intellectui beatorum in ratione speciei concurrentis ad sui intellectionem; at relationes non sunt de quidditate essentiæ, prout per modum speciei vnitur intellectui beati; aliàs verificaretur de illis, quod concurrerent per modum speciei, sicut verificatur in nostra sententia, quod primario terminant: ergo non sunt de quidditate essentiæ, prout est primarium obiectum nostræ beatitudinis.

Quarto. Quarto: nam diuina essentia sub ea ratione est primarium obiectũ formalis beatitudinis, sub qua sortitur rationem vltimi finis; at relationes non sunt de quidditate illius, prout est vltimis finis: ergo nec quatenus est obiectum primarium beatitudinis. Maior videtur certa. Minor autem probatur: nam sub eadem ratione est vltimus finis, & primum creaturarum principium; relationes autem non sunt de quidditate Dei formaliter, vt est primum principiũ creaturarum; aliàs naturaliter ex creaturis cognitis, posset cognosci Trinitas personarum: ergo nec sunt de essentia illius prout est vltimus finis.

38 *Quinto.* Denique idem antecedens probatur: si per impossibile perirent relationes, & maneret Deus tantum vt vnus, esset ad beatificandum sufficiens, & visio illius esset vera beatitudo formalis: ergo relationes non sunt de essentia illius; prout primarium obiectum beatificans. Antecedens videtur certum: tunc namque maneret summum bonum, & summum verũ; & cõsequenter possessum prout in se, illũ sic possidentem vere beatificaret. Cõsequentia vero probatur. Tum, quia non alia ratione colligimus relationes non esse de essentia Dei, vt primũ

principium effectuũ naturalium, nisi ex eo quod si per impossibile perirẽt relationes, Deo manente, vt vno, saluaretur in eo sufficiens ratio primi principij. Tum etiam: nam si per impossibile non procedente Spiritu Sãcto à Filio, adhuc maneret realiter ab illo distinct⁹, recte inferretur, pro cessionem non esse rationem distinctionis: ergo si in casu dato, extaret obiectum ad beatificandum sufficiens, recte colligitur relationes non esse de illius essentia, vt primario obiectiue beatificat, sed materialiter ad illud prout sic comparari.

39 *Resp. ad 1 ratio. antecedens.* Ad hoc argumentum responde tur, negando antecedens: nam esto sit verum, relationes non esse obiectũ primarium beatitudinis ratione sui, non tamen sunt obiectum secundarium, sed pertinent ad obiectum primarium, tanquam modi illius essentiales. Ad primam antecedentis probationem, omissa maiori, distinguo minorem: non pertinent, vt constituentes, concedo minorem: vt modi essentialiter inclusi, nego minorem, & nego consequentiam: vel aliter responderi potest, distinguendo maiorem: eo modo, quo pertinent ad illã quoad esse physicum, concedo maiorem: quoad esse metaphysicum per nostros conceptus, nego maiorem: & in priori sensu minor argumẽti est neganda: nam licet relationes non sint de metaphysica constitutione deitatis, sicut nec attributa pertinent ad illam essentialiter secundum physicam constitutionem, visio autẽ beatifica, cum petat terminari ad Deum, prout est in se physice, primo terminatur ad omne id quod est de physica constitutione illius: de qua distinctione consulantur Thomistæ 1. p. q. 14. art. 4. q. 19. art. 1. & q. 28. vbi specialiter tractãt de diuinis relationibus.

Ad 2. Ad secũdũ dicatur, vera esse maiorẽ, de obiecto primario formali *quo*, non autem de eo quod est primarium, non vt *quo*, sed vt *quod*: hoc namque non terminat ratione sui, sed ratione alterius, quod est ratio formalis *sub qua*: vnde ex hoc, quod diuinæ relationes non terminent, nisi ratione essentiæ, nec sint alijs ratio terminandi beatificam visionem, solum colligitur, non esse obiectum formale *quo* illius, non autem quod non pertineant ad obiectũ primarium *quod* terminans, tanquam modi essentiales, illius. Ex quibus ad tertiam probationem dicatur, maiorem solum esse veram de obiecto formali primario *quo*, seu de ratione formali *sub qua*, vel vt alijs placet, de obiecto motiuo, non vero de obiecto primario *quod*, seu tantum terminatiuo: vnde ex hoc quod relationes non vniantur per modũ speciei, solum colligitur non esse rationem formalem *sub qua* visionis beatificæ, seu obiectum primarium motiuũ, nõ autem colligitur non pertinere essentialiter ad obiectum primarium terminatiuũ *quod* eiusdem visionis. *Ad 3.*

Ad quartum concessa maiori distinguo minorem: non sunt de essentia illius, prout est vltimus finis secũdum metaphysicam sui constitutionem in ratione vltimi finis, transeat minor; secundum physicam sui constitutionem, nego minorem, & consequentiam: itaque sicut diximus relationes esse de essentia naturæ diuinæ quatenus est in se, & secundum eius physicam constitutionem, quamuis demus non esse de essentia naturæ diuinæ secundum quod per nostros cõceptus consideratur metaphysice cõstituta natura per illud prædicatum, quod primario cum fundamento in re nobis obijcitur in Deo; ita id ipsum dicimus de ratione vltimi finis, quod si sumatur, prout est in se, & secundum physicam constitutionẽ sũt illi essentialis diuinæ relationes, si autem inspiciatur secundum conceptũ obiectiuum correspondentem nostro formali conceptui, quo illam concipimus ab alijs perfectionibus diuinis distinctam, relationes quoad conceptum explicitum, non sunt illi essentiales; visio autem beatifica debet terminari ad Deum, vt est vltimus finis prout in se ipso, qualiter de essentia illius sunt relationes. 40 *Ad 4.*

Digitized by Google

41 *Oppones.* Si dicas: ergo licet relationes sint de essentia obiecti beatifici secũdum eius physicam constitutionem, non tamen erunt de illius essentia secundum constitutionem eius metaphysicam; & consequenter, illis per impossibile non ingredientibus, nec visionem terminantibus, extaret sufficiens obiectum, sicuti quia nõ sunt de metaphysica constitutione rationis vltimi finis, si per impossibile relationes perirent, subsisteret ratio vltimi finis. *Resp.* Respondeo, negãdo primã consequentiã: nã cum visio beatifica petat pro obiecto sui Deum prout est in se, & finem vltimum, prout est in se ipso, quod est de essentia illius, prout est in se ipso, est de primaria, & metaphysica constitutione obiecti beatifici in quantum beatificũ est. *Ad vltimã probationẽ resp.* Ad vltimam antecedentis probationem, distinguo antecedens: beatitudine eiusdem rationis, nego antecedens: diuersæ rationis transeat antecedens, & nego consequentiam: nam beatitudo, quæ de facto est, petit ad Deum terminari prout in se ipso est de facto: vnde si aliquid quod de facto Deo competit essentialiter, suppositione impossibili supponatur non competens, tollitur consequenter beatitudo, quæ de facto est, & ponitur alia diuersæ rationis specificata à Deo prout esset in se ipso in illa suppositione impossibili: ex quo non infertur Deum præcise vt vnum esse de facto sufficientẽ ad beatificandũ.

42 *Instabis 1.* Sed oppones primo: in hypotesi facta, maneret Dei natura, quæ est formale obiectum *quo* nostræ beatitudinis omnino inuariata; cum supponamus in nullo alio variationem esse, quam in non conuenientia relationum: ergo illa beatitudo esset eiusdem rationis cum ea, quæ de facto est. Patet consequentia: quia specificatio actus sumitur ab obiecto formali. *Secũdo.* Secundo visio Dei, in eadẽ hypotesi, esset eiusdem rationis cum illa, qua Deus videretur præcise vt vnus supposito, quod in re sit Trin⁹; at per nos visio illa foret beatitudo in dicta suppositione: ergo etiam visio terminata ad Deum præcise vt vnũ quamuis in re sit Trinus, beatitudo esset, etsi non eiusdem rationis cũ illa, quæ de facto est, ad minus diuersæ rationis. Probatur minor: nã vtraque visio haberet idem obiectum formale *quo*, & *quod*: ergo vtraque esset eiusdem rationis. Respondeo ad primam obiectionem, distinguendo antecedens: omnino inuariata in ratione entis, transeat antecedens; *Ad 1. resp.* in ratione obiecti formalis *quo*, nego antecedens, & nego consequentiam: & ratio distinctionis est, quia ratio formalis sub *qua* variatur formaliter ex diuersitate rationis formalis *quæ*, cui applicatur: exemplum sit in multorum sententia asserentium rationẽ formalem *sub qua* obiecti voluntatis esse apprehensibilitatem radicalem, quæ nihil est aliud, quam immaterialis, seu radicalis abstractio à materia, in qua abstractione etiam consistit ratio formalis *sub qua* obiecti intellectus, nihilominus diuersa est ratio formalis *sub qua* vtriusque potentiæ: differẽtia autem in nullo alio potest consistere, quã in eo quod est ratio formalis *subqua* volũtatis, vt applicata bonitati, quæ est ratio formalis, *qua* illius, intellectus vero, vt applicata quidditati per modũ quidditatis, quam prout sic respicit intellectus pro ratione formali *quæ*: similiter ergo dicimus, diuinam essentiã prout est ratio videndi se ipsam, & relationes, qualiter obiecta beatitudini nostræ, differret à se ipsa, quatenus tunc esset ratio videndi se tantũ, qualiter obijceretur in hypotesi facta, ob diuersam rationem formalẽ, *qua* in vtroque casu attactam.

43 *Ad 2.* Ad secundam instantiam, quæ cõtra solutionem istam procedit, distinguo maiorem: esset eiusdẽ rationis, &c. in ratione visionis, transeat maior: in ratione beatificantis, nego maiorem, & cõcessa minori, nego cõsequentiã. Et ratio distinctionis est: nam, vt diximus in solutione primi argumẽti, & in prima probatione nostræ cõclusionis, visio Dei non habet, quod sit beatifica ex pręciso cõceptu

Digitized by Google

visionis summi boni, sed ex conceptu visionis summi boni secundum quod est in ipso; in casu autem, quem fingimus, cum Deus supponatur non trinus, visio illius, prout est vnus præcisè, esset visio summi boni, prout est in se ipso; & consequenter esset beatitudo; in casu vero nostræ disputationis, cum Deus supponatur in re trinus, & vnus, & visio ad illum terminata, prout vnum præcisè, talis visio non terminatur ad summum bonum, prout in se ipso est; & consequẽter, etsi cum visione in altero casu admissa conueniat in ratione visionis, non tamẽ esset eiusdem rationis cum illa in ratione beatitudinis.

44 *Vltimo arg.* Denique principaliter arguunt: Pater æternus intelligitur beatus beatitudine sibi essentiali ex visione essentiæ, vt præuenit relationes Filij, & Spiritus Sancti: ergo in essentia, prout relationes præuenit, saluatur essentiale, & primarium obiectũ sufficiens ad nos beatificandum. Consequentia tenet. Tum, quia nostra beatitudo est participatio beatitudinis Dei. Tum etiam: nam nostra beatitudo, vtpotè nõ adæquans perfectionem diuinæ, nequit ex parte obiecti primarij plures perfectiones, seu formalitates exigere.

Antec. prob. 1. Antecedens autem suadere nituntur sic primo: nam Pater æternus est se ipso beatus, & non à Filio, & Spiritu Sancto: ergo est beatus ratione, seu visione essentiæ, prout est in se ipso præcisè; & consequenter vt præuenientis alias relationes Filij, & Spiritus Sancti.

Secũdo. Secundo, pro priori originis, quo Pater Filium præcedit, intelligitur perfectè beatus; at pro illo priori nõ intelligitur illius visio ad Filium terminata abstractiuè, cum repugnet illi abstractiuè cognosci, nec intuitiuè; cum pro illo priori nondũ intelligatur Filius productus, & consequẽter, nec physicè existens: ergo intelligitur perfectè beatus ex terminatione visionis ad essentiam, vt præuenientem relationem filiationis.

Tertio. Tertio: diuina essentia est obiectum quo primariũ beatitudinis Patris: ergo prius cum fundamento in re, intelligitur terminata ad essentiã, quam ad relationes; at pro illo priori intelligitur vt vera beatitudo: ergo ex terminatione ad essentiam secundum conceptum omnino absolutum beatificat Patrem.

45 *Quarto* Denique idem antecedens probatur: essentialia in diuinis sunt priora notionalibus; at beatitudo est prædicatum essentiale in Deo: ergo est prior relationibus, quæ sunt notionalia; & consequenter pro priori ad illas terminata intelligitur. Tenet hæc consequentia: quia nequit beatitudo esse prior, nisi etiam illius obiectum eadem prioritate gaudeat, nõ enim absque sui obiecto intelligi potest.

46 *Resp. Ad 1. prob. antec.* Ad hoc argumentum respondetur, negando antecedens, ad primam probationem, distinguo antecedens: est beatus se ipso obiectiuè adæquatè, nego antecedens: se ipso principiatiuè, idest, per exclusionem primi principij effectiui, seu quasi effectiui suæ beatitudinis, cõcedo antecedẽs, & nego consequentiam: quia vt beatitudo eius non saluetur in visione solius essentiæ, sufficit, quod ex parte obiecti ingrediantur relationes, etsi non ingrediantur ex parte principij.

47 *Replicabis.* Sed insurgunt Scotistæ: nõ minus requiritur ad cognitionem, obiectũ, quam potentia; sed si beatitudo Patris esset ab intellectu non prout in Patre solum, sed etiam prout in Filio, nõ esset ex se ipso beatus, sed beatitudinem haberet à Filio: ergo si est beatus ab essentia, vt obiecto, nõ solũ prout est in se ipso, sed etiã prout in Filio, beatitudinem suam habebit à Filio.

Resp. Respondet Caietanus, & bene; quod licet vtrumque sit necessarium ad intellectionem, non tamen eodem modo; potentia namque exigitur vt intellectionis principium, obiectum vero vt intellectionis terminus: vnde si visio Patris esset ab intellectu, vt in Filio, Filius esset principium à quo Pater visionem acciperet; & cõ-

sequenter ab illo procederet, ex eo autem, quod essentia, prout est in Filio obiectiuè beatificet, non infertur esse principium beatitudinis Patris, nec quod à se ipso beatus non sit per exclusionem principij originis.

Instabis Sed instant; cognitio non solum est ab intellectu, vt principio, sed etiã ab obiecto, vt principio procedit, iuxta peruulgatum axioma, *ab obiecto, & potentia paritur notitia*: ergo si essentia, vt in Filio, obiectiuè beatificat Patrem, etiam prout in Filio est principium beatitudinis eius.

48 *Resp.* Respondeo, distinguendo antecedens: ab obiecto *quo*, & motiuo, concedo antecedens: ab obiecto formali *quod* purè terminatiuo, nego antecedens, & nego consequentiam: nam filiatio, etsi obiectiuè beatificet, non tamen vt obiectum *quo*, nec vt obiectum motiuum, quod solum concurrit ex parte principij simul cum intellectu, sed solum ingreditur in obiecto primario *quod* terminatiuo.

Ad 2. prob. Ad secundam antecedentis probationem, concessa maiori, nego minorem pro secunda parte: prioritas nãque originis, solũ est prioritas *à quo*, non *in quo*, adhuc secũdum rationẽ: vnde licet Filius sit à Patre, non tamen Pater esse potest, nec intelligi, quin pro eodem instanti sit, & intelligatur Filius, & Spiritus Sanctus: ac proinde pro omni priori originis notitia illũ beatificans, potest intelligi intuitiuè terminata ad omnes personas.

Aliorũ solutio deseritur. Mitto aliorum solutionem, qui pro illo priori asserunt intelligi Filium in ratione obiecti cogniti intuitiuè, non tamen in ratione producti; cum namque obiectum intuitiuæ notitiæ sit, non solum intuitiuè, sed etiã physicè præsens, seu existens, non stat in aliquo instanti in *quo*, etiam *rationis* intelligi obiectum terminans intuitiuam notitiam, quin intelligatur extra suas causas, aut extra sua principia; & consequenter, quin intelligatur productum.

49 *Ad 3. prob.* Ad tertiam probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: prius prioritate *à quo* virtuali, concedo consequentiam: prioritate *in quo* reali, siue rationis, nego cõsequentiam: nã sicuti Pater est prior origine Filio, non tamen est prior prioritate *in quo*, adhuc rationis; ita essentia, quæ est ratio videndi alia, quæ sunt in Deo, est prior in terminãdo visionem prioritate *à quo*, non reali, cum realiter ab illis non distinguatur, sed virtuali, qua ratione ab illis distinguitur, absque omni tamẽ prioritate *in quo*, siue reali, siue rationis.

Et ex his ad vltimam probationem constat solutio, distinguẽdo maiorem: prioritate *in quo* pro instanti reali, vel pro instanti rationis, nego maiorem: prioritate *à quo* virtuali, & prioritate subsistendi consequẽtia, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiã: prioritas subsistendi consequentia in eo consistit, quod non valeat ab vno ad aliud, sicut non valet, *est animal: ergo est homo*, qua prioritate gaudent essentialia respectu notionalium; non enim valet, *est Deus sapiens, omnipotens, &c. ergo est Pater: ergo est Filius, &c.* Nam de Patre verificatur antecedens, & negatur secundum consequens, & de Filio verum est antecedens, & negatur consequens primũ, & sic de alijs. Prioritas *in quo* in eo consistit, quod vnum intelligatur esse in aliquo instanti, in quo aliud esse non intelligatur, & hoc modo non sunt priora essentialia notionalibus, quia in nullo instanti possunt intelligi prædicata essentialia, in quo etiam notionalia non intelligantur. 50 *Ad vlt.*

✠

DIS-

Digitized by Google

DISPVTATIO TERTIA:

Vtrum beatitudo nostra formalis in aliquo increato consistat, vel consistere possit?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Explicatur difficultas.* CONSTAT EX dictis præcedenti disputatione, obiectiuam beatitudinem consistere in solo bono increato: nũc de formali inquirimus, quæ nihil est aliud, quã id quo assequimur beatitudinem obiectiuã, an in aliqua Dei formalitate nobis vnita consistat, vel consistere possit, an scilicet sit actus ipse diuini intellectus, aut diuinæ voluntatis, quo Deum vidẽtes, aut Deo f uentes formaliter constituamur? In qua Disputatione tres versantur sententiæ. *Prima sententia.* Prima affirmat, non solũ id esse possibile, sed etiam de facto contingere, imó esse impossibile, quod per visionem creatam, Dei natura videatur, quam opinionem quibusdam placuisse suo tempore, refert Bonauentura *in 3. distinct. 14. art. 1. quæst. 1.* suisseque publicé defensatam Parisijs, refert Gregorius *in 2. dist. 7. quæst. 2.* Eam tenet expressê Hugo de Sanct. Vict. *tom. 3. tract. de sapientia animæ Christi, fol. 37.* vbi ait: nõ aliter animas sapiẽtes cõstitui, Deúque cognoscentes, nisi Dei cognitione, & sapientia, & de Deo loquens, ita concludit: *Ipse est sapientia, qua cognoscimus, ipse amor, quo diligimus, ipse gaudium, quo exultamus;* quos omnes refert, & ex parte sectatur Ægidius *lib. 4. de Beatitud. q. 1. art. 2. §. 3.* vbi docet, id contradictionem non implicare; *&* §. 4. præfatã sententiam nullam censuram contra fidem mereri.

Secunda sententia negat, Beatos de facto Deum per increatum actum videre, aut amare, asserit tamen nullam cõtradictionem inuoluere, quod per Dei visionem nobis vnitam ipsũ videamus; & consequenter beatitudine increata formaliter constituamur beati. Hanc tenet prædictus Ægidi' *loco allegato* §. 5. vbi postquam in præcedentibus Hugonis sententiam ab omni censura liberare cõtendit, 2 *Secũda.*

tan-

Digitized by Google

tandem illam vt verê falsam, & temerariam reijcit, asserit tamen non posse, id quod prædicti Authores affirmant, impossibilitatis cõuinci, nec implicationem ostendi.

3 *Tertia.* Tertia, & vera sententia vtrique se opponẽs, affirmat, nec de facto beari intellectum visione increata, nec esse possibile de potẽtia absoluta. Ita D. Th. *quæst. 20. de veritate art. 1. in corp. & ad 9. argum. in 3. dist. 14. quæst. 1. art. 1. quæstiũc. 1. ad 1. in 4. distinct. 49. quæst. 1. ar. 2. quæstiunc. 1. 3. p. quæst. 49. artic. 1.* loquẽs de anima Christi, 2. 2. *quæst. 23. art. 2. in corp. Et in præsenti quæst. 3. art. 1.* vbi Caietanus, Conradus, & Mag. Medina. Vazquez *in hac 1. 2. disp. 7. cap. 2.* Valentia *disp. 1. q. 3. punct. 1.* Lorca *disp. 15.* Et Montesinos *disp. 3. q. 1.* Curiel *quæst. 4. §. 7.* Mag. Martinez *in præsenti quæst. art. 1.* Et ferê omnes Commentatores D. Tho. circa istam quæstionem; *& 3. p. quæst. 9.* vbi id tractant de anima Christi. Pro cui⁹ defensione sit

Caiet. Cõrad. Medina. Vazq. Valẽtia Lorca. Montes. Curiel. M. Mart. D. Th.

4 *Prima cõclusio* Prima conclusio: *Homines non beantur de facto visione increata.* Ita omnes Doctores relati pro sententia, quorum aliqui adeò certam illam existimant, vt oppositam reijciant, tanquam hæreticam: alij vt temerariam: alij vt erroneam, quibus magis assentior. Illam probat Vazquez ex Cõcilio Vienensi, & refertur in Clementina *ad nostrum de Hæreticis*, vbi dicitur, necessarium esse lumen creatum ad videndum Deum; at si visione increata Deus videretur ab homine, lumen creatum necessarium non esset, cum talis visio nõ eliceretur ab illo: ergo homines non beantur de facto visione increata.

Primo illã probat Vazquez.

Secũdo arguit Valẽtia Secundo, illam probat Valentia: nam sequitur ex contraria sentẽtia, beatos omnes de facto comprehendere Deum; consequens est absurdum, & contra fidem: ergo & illud ex quo sequitur. Probat sequelam: comprehendere aliquod obiectum nihil est aliud, quam in se habere illius comprehensionem, sicut cognoscere in nullo alio consistit, quam in habere in se cognitionem obiecti: at iuxta sententiam oppositam, omnes beati haberent sibi vnitam Dei cognitionem, quæ comprehensio est: ergo omnes Deum de facto cõprehenderent.

5 *Argum. Vazquij non vrget.* Hæc tamen argumenta non vrgent: nam ad primum responderi potest, negando minorem, nec obstat, quod non elicerent visionem beatificam: nam estô ita esset, posset creati luminis necessitas stare, non ad elicientiam visionis, sed vt intellectum creatum ad illius visionem disponeret, sicut de facto *1. p. q. 12. artic. 5.* ab omnibus D. Th. discipulis, necessarium cõstituitur, vt illum disponat ad vnionem diuinæ essentiæ per modum speciei, & visionis beatificæ receptionem.

Ad fundamentum Valentiæ resp. Ad secundum, negando sequelam: nam posset vniri visio beatifica intellectui beati, non adæquatê, & secundum totam perfectionem, qua gaudet, sed inadæquatê, & secũdum aliquid sui, sicut de facto vnitur diuina essentia per modum speciei cum nostro intellectu, quin ei repræsentet omne obiectum cognitum à Deo, quia non vnitur adæquatê, & secundum se totam, propter intellect⁹ creati finitudinẽ, & incapacitatem. Ad sequelæ probationem, maior est distinguenda: habere obiecti comprehensionem sibi adæquatê vnitam, concedo maiorem: inadæquatê, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam.

6 *Prob. cõclusio.* His igitur argumentis omissis, nostra conclusio hac ratione probatur: beatitudo formalis est vita, qua viuit beatus. Matth. 19. *Si vis ad vitã ingredi, serua mandata.* Ioan. 17. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum.* Ad Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna*, & alibi plures; at implicat beatum viuere visione increata, aut amore increato, vt ex dicendis conclusione sequenti constabit: ergo non beatur de facto increata visione, aut amore. Ex quã ratione colligo sententiam contrariam, non solum temerariam esse, vtpotê pug-

Oppositã sẽtentiã esse erroneã prob.

nan-

nantem cum communi Patrum, & Theologorum conſenſu, verùm etiam erroneam, quod probo; nam concluſio noſtra eſt concluſio Theologica; cum deducatur per euidentem conſequentiam ex maiori de fide, & minori naturali lumine nota: ergo oppoſita ſententia aduerſatur fidei mediatè; ac proinde cenſenda eſt erronea.

7 *Opponnes primo.* Sed objicies primo, ex Magno Auguſtino 1. *de Trinit. cap. vlt.* vbi beatitudinem vocat ſummum bonũ; at eſſe ſummum bonũ de viſione creata verificari nequit: ergo concluſio noſtra non ſubſiſtit. Et inſuper ait: *Viſionem, qua Deus beatus eſt, eſſe illam, qua apparet mundis corde*; at viſio, qua Deus eſt beatus, aliquid increatum eſt: ergo viſio, qua apparet mundis corde aliquid increatum eſt.

Secũdo. Secundo: nam beatitudo eſt vltimus finis rationalis creaturæ; at ratio vltimi finis nulli formæ creatæ cõpetere poteſt: ergo beatitudo eſt quid increatum.

Tertio. Tertio: nam ſi beatitudo aliquid increatum non ſit, erit neceſſario accidens creatum; at beatitudo noſtra formalis, accidens eſſe nequit; aliàs eſſet imperfectior natura beatificabili, quæ ſubſtantia eſt: ergo in aliquo increato conſiſtit.

Quarto Quarto: nam Deus, qui infinitus eſt, per actum finitũ nequit clare videri, cum namque actio ſpeciem ab obiecto deſumat, illa, quæ obiectum infinitum attingit, euadit neceſſario infinita; at extra Deum nihil poteſt dari infinitum: ergo beatitudo in aliquo increato conſiſtit neceſſario.

Quinto. Denique objicies, Dei natura in noſtra ſententia de facto vnitur mentibus beatorum per modum ſpeciei; at ratio ſpeciei, & ratio intellectionis actualis non differunt in ipſo, adhuc virtuali diſtinctione, vt placet nonnullis Thomiſtis, de quo videantur Patres Salmanticenſes 1. *p. q.* 14. *art.* 4. ergo vnitur illis ſub conceptu intellectionis; & conſequenter illos videntes, & intelligentes conſtituit.

Hæc ſunt, quæ conuincunt contrariæ ſententiæ Authores; cæterum nihil vrgent: ad primũ dicatur, beatitudinẽ formalem vocari ab Auguſtino ſummum bonum, non formaliter, ſed aſſequutiuè, id eſt, aſſequutionem ſummi boni, hoc autem modo non repugnat quod forma creata ſummũ bonum ſit. Ita D. Thomas *in præſenti q.* 3. *art.* 1. *ad* 2. Ad verba poſteriora Auguſtini dicatur, non loqui de eadẽ numero, & ſpecie viſione, ſed de eadem obiectiuè, & ſecundũ proportionem; viſio autem creata, qua Beati vident de facto Deum, eadem eſt obiectiuè cum viſione, qua Deus bonus eſt, quia terminatur ad idem obiectum, & ſecundum proportionẽ, ſeu modum, quia vtraque terminatur ad Deum, prout eſt in ſe ipſo intuitiuè: ita Caietanus 3. *p. q.* 9. *art.* 1. §. ad authoritatem Auguſtini: vel dicatur cum D. Tho. *in* 4. *diſtinct.* 19. *quæſt.* 1. *art.* 2. *quæſtiũc. prima ad* 2. Beatitudinem formalem eſſe ſummũ bonum, non ſimpliciter, ſed ſummum inter bona creata; licet autem repugnet aliquid creatum eſſe ſummum bonum ſimpliciter, non autem repugnat eſſe ſummum bonum inter creata. 8 *Ad 1. obiectionẽ reſp.*

Ad ſecundam dicatur, formalem beatitudinem eſſe vltimum finem, nõ formaliter, ſed aſſequutiuè, qua ratione diximus eſſe ſummum bonum. 9 *Ad* 2.

Ad tertiam, conceſſa maiori, nego minorem: nec obſtat probatio ibi facta. Tum, quia vt multis placet, accidens poteſt abſoluto exceſſu in perfectione ſubſtantiã excedere. Tũ etiã, nam ſufficit beatitudinem excedere ſubſtantiam beatificabilem exceſſu in ordine, eſtò illam nõ excedat exceſſu entitatiuo, priori autem exceſſu gaudet beatitudo perfecta, vtpotè ſpectans ad ordinem ſupernaturalem, cum tamen rationalis natura inferioris ordinis ſit. Tum denique: nam cum nõ ſit vltimus finis vt *quod*, ſed vt *quo*, tanquam aſſequutio finis vltimi, neceſſarium non eſt, quod illam excedat, vt patet in naturali beatitudine, quæ nec abſolutè, nec *Ad* 3.

in ordine excedit creatam substantiam.

10 *Instabis* Si dicas: etsi solum sit vltimus finis vt *quo*, & vt assequutio, verè tamen ad illum ordinatur rationalis naturâ, tanquam ad finem; at nequit ordinari, vt ad finem ad aliquid inferius se ipsa: ergo.

Resp. Respondeo, quod etsi non possit, vt ad vltimum finem, qui est finis *qui*, ad aliquid in perfectione inferius ordinari, bene tamen potest, vt ad finem vltimum *quo*, seu per modum assequutionis, quia ad hoc sufficit; quod sit assequutio finis excedentis, etiã si forma, quæ assequutio est, non excedat in entitate.

Ad 4. Ad quartam obiectionem constat solutio ex dictis 1. *p. quæst.* 12. *artic.* 1. vbi docui, quod etsi nõ possit obiectum infinitum modo infinito attingi per actum creatum, potest tamen modo finito; actus namque limitatur ex modo, & ex illo impedit, ne obiectum refundat in ipsum infinitã perfectionem, qua gaudet.

Ad 5. Ad vltimam, concessa maiori, & omissa minori, quam loco *ubi* allegato latè confutaui, nego consequentiam: nam licet in illa sententia ratio intellectionis, & ratio speciei non distinguantur inter se virtualiter in Diuina natura, distinguuntur tamen eminentialiter, & æquiualenter, vtpotè æquiualentes speciei, & intellectioni omnino distinctis, quo circa vniri potest Diuina essentia, cũ intellectu beati, prout exercet munus speciei, quin ei vniatur, prout exercens munus intellectionis: de quarum distinctionũ discrimine videantur prædicti Patres loco in argumento allegato, vbi id latè, & qua solent eruditione prosequuntur.

§. II.

Quid de possibili dicendum sit?

11 *Secũda cõclusio* Secunda conclusio: *Implicat intellectum beati Deum per increatam intellectionem, seu visionem sibi vnitam videre.* Ita Authores secundæ sententiæ: nam etsi illorum aliqui sub his terminis conclusionem non tradant, quia tamen id impossibile esse defendunt, & de impossibilitate per naturam id asserere esset friuolum, interpretandi sũt de impossibilitate absoluta: tum maximè: nam rationes, quibus impossibilitatem ostendunt, vel nihil, vel implicationem conuincunt. Eam probat Valentia *vbi supra* in hunc modum; vt quis per actum aliquem attingat obiectum, necesse est talẽ actũ sibi esse proprium; at actus, quo Deus videt se ipsum, nec est, nec potest esse proprius beati: ergo nequit per illũ videre. Probat minorem: nam duobus modis intelligi potest, quod act⁹ alicui approprietur: primo, si effectiuè ab illo procedat: secundo, si ab illo, saltim tanquam à subiecto dependeat; at nullo ex his modis potest Diuinus actus cõparari ad beati intellectum: ergo nec vllo modo esse proprius illius. *Illã probat Valentia.*

12 *Ineffica citer arguit.* Hoc tamen argumentum parui ponderis est, ab illo namque se facilè expedire possunt Authores cõtrarij, concessa maiori, negando minorem: ad cuius probationem, negabunt maiorem, quod scilicet illis duobus modis solum appropriari possit: nã restat alius, scilicet per vnionem actus diuini cum intellectu creato. Et quidem subsistentia Verbi, absque vlla dependentia, siue effectiua, siue ma-

teriali per vnionem ſolum per modum termini eſt appropriata naturæ humanæ Chriſti Domini,& in noſtra ſententia de facto appropriatur intellectui cuiuſcumque beati diuina eſſentia per modum ſpeciei, quin vllo modo ab illo dependeat,ſolú per vnionem immediatam intellectui: pari ergo ratione,ſi nihil aliud obſtaret, poſſet defendi diuinam intellectionem appropriari mentibus beatorum abſque vlla dependentia, ſolú per vnionem cum illis.

13 *Secūdo arguūt alij.* Secundo alij ſic pro noſtra concluſione arguunt: nam duæ ſubſtantiæ non poſſunt inter ſe vniri,niſi illarum altera incompleta ſupponatur ſubſtantialiter, & in eo ſolum,in quo ſubſtantialiter incompleta ſupponūtur; at homo,ſeu Angelus carens viſione Dei non ſupponitur ſubſtantialiter incompletus, ſed accidentaliter ſolum: ergo nequit vniri cum diuina ſubſtantia, in ordine ad intelligēdū; & conſequenter, nec viſione increata videns conſtitui.

Hec ratio non vrget. Sed nec iſtorum ratio poteſt vrgere; tum,quia de facto in vera Thomiſtarum ſententia vnitur Dei ſubſtantia cum intellectu beati in ratione ſpeciei in ordine ad viſionem beatificam, quin beatus ante illam vnionem ſupponatur ſubſtantialiter incompletus. Tum etiam; nam maior facti diſcurſus ſolummodo eſt vera, quando vnio ſubſtantiarū eſt ad aliquid ſubſtantiale reſultās ex illis,ſiue ad ſupplendum aliquid ſubſtantiale, non vero quando inter ſe vniuntur ad effectum non ſubſtantialē, nec ad supplēdum aliquid ſubſtātiale,Deus autem,ſi vniretur mentibus Beatorū ſub conceptu, & formalitate viſionis,non eſſet ad aliquid ſubſtantiale, nec ad ſupplendum ſubſtantialē effectum, ſed effectum accidentalem, ſcilicet viſionis creatæ:vnde ratio facta,vt prorſus inefficax reijciēda eſt. Quare his rationibus prætermiſſis cō cluſio noſtra ſuadetur.

14 *Prob.1.* Primo ex ſexta Synodo *actione 4.* vbi poſtquam duas voluntates, duaſque operationes in Chriſto Domino eſſe conſtituendas, determinatum fuerat,ſubiungitur ratio,his verbis: *Nec enim potuit Angelica natura, diuinam habere voluntatem, aut humanam, neque humana natura,voluntatem Dei, vel Angeli*: ergo nec Dei viſionem poterit in ſe habere humana natura: cum vtriuſque ſit eadem ratio. Nec ſufficit dicere,ibi ſermonem eſſe de lege ordinaria, non autem de potentia abſoluta: nam ibi erat ſermo de Chriſto, cuius incarnatio miraculoſa fuit, & opus inter omnia maximē extraordinarium, nec iuxta communes leges patratum: ergo Synodus arguens cō tra Monotelitas cōtendentes vnam tantum in Chriſto voluntatem,ineptē argueret,ſi de impotētia per vires naturæ,aut de lege ordinaria loqueretur: nam reſpondere poſſent,concedendo id eſſe impoſsibile de lege ordinaria,& negando in Chriſto non ita euenisse, in quo omnia iuxta leges extraordinarias fuerant patrata. *ex 6. Synodo.* *Reſp.1.* *Contra*

15 *Reſp.2.* Nec magis ſatisfacit, quod reſpondet Ægidius,nempē ſolū ibi negari,poſſe Angelum,aut hominē habere voluntatem Dei ſibi connaturalem; non autem negari,poſſe habere illam ſibi vnitam non connaturaliter,ſed ſupra naturam.

Contra Nam contra hoc eſt: nam hæretici,cōtra quos Synodus procedebat, non affirmabant voluntatem diuinā fuiſſe connaturalem Chriſti humanitati, nec id in mentem hominū potuit venire,ſed ſolum aſſerebāt fuiſſe vnam operationem,& hanc Diuinā, per quam redim vt Deus,ſed etiam vt homo volebat: ergo Synodus contra illos diffiniens fuiſſe in Chriſto operationes diuinas, & humanas inconfuſſas,& rationem reddēs quia nequit humana natura in ſe habere voluntatem Angeli,vel Dei,non ſolum negat illam poſſe habere vt connaturalem,ſed etiam illam in ſe poſſe habere abſoluté,aliàs nihil contra Hæreticos illos definiſſet.

16 *Secūdo* Secundo principaliter ſuadetur concluſio:implicat voluntatem crea-

tam

prob. cōclusio. tam liberè velle per volitionem liberam Dei sibi intimè vnitam: ergo implicat etiam intellectum creatū Dei naturam videre per visionem increatam diuinam. Antecedens ita certum videtur, vt à nemine rationis compote negari possit: volitio namque libera debet esse in potestate voluntatis; actio autem diuina nequit potestati voluntatis creatæ subesse.

Consequentia prob. 1. Consequentiā vero probo. Tum primo: nam idcircò posset scientia diuina vniri intellectui creato illum constituens videntem, quia eminēter continet perfectionem visionis, aut scientiæ creatæ; at non obstante simili continentia in volitione libera Dei respectu volitionis liberæ creatæ, nequit constituere voluntatem creatam libere volentem: ergo pariter non obstante, quod visio increata creatæ visionis perfectionem contineat, implicabit, quod vniatur intellectui creato, illumque videntem, aut scientem constituat.

Secūdo. Tum etiam: nam quod volitio libera debeat voluntati conuenire ab intrinseco, non habet ex conceptu liberæ, sed ex ratione voluntariæ, & vitalis; at in hoc secundo conuenit cū visione beatifica, quæ etiam debet esse vitalis, & cum actu necessario voluntatis, qui etiam est voluntarius: ergo si non potest actio libera Dei voluntatem liberè volentem constituere, ex eo quod actio libera debet esse ab intrinseco, nec etiam poterit volitio necessaria Dei voluntatē creatam constituere volētem necessario, Deoque fruentem, nec visio diuina intellectum creatum videntem. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: nam volitio libera solū differt à necessaria per indifferentiam ex parte principij: ergo quod debeat ab intrinseco volentis procedere, non habet ex conceptu liberæ, sed ex ratione sibi, & actui necessario communi.

17 *Tertio prob.* Tertio suadetur: implicat intellectum creatum videre Deū, quin viuat in actu secundo; at implicat, quod viuat in actu secundo visione increata: ergo implicat Deum per illam ab intellectu creato videri. Consequutio tenet. Maior est certa: nam intelligere est proprius actus vitæ intellectualis. Minor autē ostenditur primo: implicat naturam diuinam sub conceptu vitæ radicalis naturam creatam radicaliter viuentē constituere; aliàs pósset lapidi vniri, illamque reddere viuentem radicaliter: ergo implicat etiam, quod sub conceptu vitæ actualis cōstituat intellectum creatum in actu secundo viuentem. Patet consequentia. Tum à paritate rationis: tum etiam, quia actus proprius vitalis alicuius naturæ communicari nequit non cōmunicata natura, qua ratione vsus est D.Th. *in 3. distinct. 14. quæst. 1. art. 1. quæstiunc. 1. ad 1. quæst. 20. de veritate art. 1. in corp. & 3. p. quæst. 9. art. 1.* desumpta ex Ambrosio. *lib. 2. ad Gratianum cap. 10.* asserente: *Vbi diuersa substantia est, nō posse vnam operationem intelligi.* Ex quo 6. Synodus supra relata actione 17. argumentum desumpsit, vt contra Monotelitas ostenderet, humanitatem Christi non posse intelligere, aut velle per intellectionē, aut volitionem diuinam.

Minor prob. 1.

18 *Secūdo.* Secundo, intellectus diuinus sub conceptu viuentis proximè, nequit Angelicam, seu humanam naturam viuentem proximè constituere: ergo idem quod prius.

Tertio. Tertio, vita actualis debet conuenire viuenti ab intrinseco, vel per identitatem, qualiter contingit in Deo, qui viuit, & intelligit in actu secundo per actum sibi omnino identificatum, vel per egressionem effectiuam ab illo, qualiter contingit in vita actuali creata; at Diuina intellectio nequit intellectui creato conuenire ab intrinseco vllo ex prædictis modis; cum in vtroque importetur manifesta imperfectio: ergo omnino implicat intellectum creatum per illum constitui viuentem. Rationem istam amplius præmam *disp. sequenti.*

19 Quarto probatur nostra conclusio:

Quarto prob. cõclusio. ſio: intelle&io namque debet eſſe intelligenti intrinſeca,aut per identitatem,aut per informationẽ; at nullo ex his modis poteſt intelle&io diuina vniri intrinſecè intellectui creato: ergo omnino repugnat per illã intelligere. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: nã intelle&io eſt actio vitalis,& immanens: ergo licet non eſſet intrinſeca intelligenti aliquo ex his modis ex præciſo conceptu vitalis,bene tamen id petit ex conceptu immanentis.

Reſp. Ægidi' Reſpondet Ægidius,præter vnionem per identitatem,aut informationem reſtare alium modum,quo ſufficienter poſsit intellectus creatus cõſtitui intelligens per increatam intellectionem, ſcilicet per vnionem diuinæ intellectionis cum ipſo in eſſe intelligibili: nam ſicut vnitur in noſtra ſentẽtia,eſſentia diuina per modum ſpeciei in eſſe intelligibili, quin cum illo vniatur per identitatẽ, aut informationem, cur etiam id ipſum de actu intelligendi diuino affirmari non poterit: maximè (inquit ipſe) cum intelligere nihil aliud ſit,quam fieri rem intellectam in actu ſecundo intelligibiliter? Nam ſi per diuinam eſſentiam vnitam in eſſe intelligibili cum noſtro intellectu,fit res intellecta intelligibiliter in actu primo,per eandem eſſentiam vnitam intelligibiliter,prout intelle&io eſt,fiet res intellecta intelligibiliter in actu ſecundo,& conſequenter per illam ſibi vnitam intelligit,abſque identitate, & phyſica informatione.

20 *Reijcitur 1.* Cæterum hæc ſolutio vires argumenti facti non tollit,& reijcitur primo inſiſtẽdo in exemplo,quo vtitur Author prædictus: nam quia diuina eſſentia,quatenus ſpecies eſt nõ vnitur cum noſtro intellectu per idẽtitatem,nec per informationem,nõ conſtituitur per illam ſic vnitam viuens in actu primo,vt latê docuimus 1.*p.quæſt.*12. & communiter docetur à Theologis: ergo per vnionem diuinæ eſſentiæ cum intellectu noſtro,ſolum in eſſe intelligibili,nequit conſtitui viuens, nec intelligens in actu ſecundo.

21 *Secũdo.* Secundo,& à priori;idcircô in ſpecie neceſſaria non eſt vnio cũ intellectu ſecundum eſſe phyſicum, & naturale,quia ſe tenet ex parte obiecti, cuius vices gerit;at intellectio non ita ſe habet,ſed ſe tenet ex parte intellectus, tanquam eius vltima actualitas in linea intelligibili actiua ergo ad illam nõ ſufficit vnio ſolũ in eſſe intelligibili,ſed neceſſario exigitur vnio ſecundum eſſe phyſicum, aut per identitatẽ,aut per informationem.

Tertio. Tertio: quia iuxta iſtam ſolutionem,diuina volitio vniri,nequit cum voluntate creata in eſſe volitionis;at eadem ratio cenſetur ab omnibus, etiam ab Authoribus contrariæ ſentẽtiæ de actu voluntatis, & de actu intellectus: ergo ſolutio tradita omnino eſt inſufficiens. Probo maiorẽ: idcircô aſſerit vniri poſſe diuinam eſſentiam in ratione intellectionis, quia poteſt intelligibiliter vniri,quin vniatur ſecundum eſſe phyſicum; at in volitione diuina hæc duplex ratio non eſt diſtinguibilis:ergo vniri non poteſt iuxta ſolutionem, quã impugnamus.

Si reſp. Si forte dicatur; etiam in volitione diuina eſſe diſtinguibilem duplicem rationem, ſcilicet tendentiæ affectiuæ, & naturalitatis, poſſeque vniri ſub priori ratione,etſi non ſub ſecunda.

Contra In contrarium obſtabit: quod eadem ratione vniri poſſet Deus cum potentia creata ſub conceptu actionis tranſeuntis, illam conſtituens tranſeunter agentem; at hoc non admittetur ab ipſo:ergo nec primũ debet admitti. Probo ſequelam: nam etiam in actione tranſeunte erit diſtinguibilis conceptus tendentiæ in obiectum, ſeu terminum à conceptu egreſsionis à principio: ergo ſicut poteſt vniri diuina volitio ob illam diſtinctionem, poterit etiam actio effectiua Dei vniri cum potentia creata ob diſtinctionem ſimilem.

Tan-

Digitized by Google

22 *Vltimo impugnatur solutio.* Tandem contra eandem solutionem obijcio: non potest intellectus diuinus, nec diuina natura vniri cum creaturis in esse intelligibili, illas cõstituẽdo radicaliter, aut proxime intelligentes absque identitate, aut physica informatione: ergo pariter nec diuina intellectio.

Resp. Respondebis ex prædicto Authore, negando consequentiam; quia in diuina intellectione datur conceptus intellectualis tendentiæ ad obiectum, & conceptus entitatis, & idcircò potest vniri sub priori conceptu, quin vniatur sub alio. *Contra* Sed contra, nam etiã in diuina natura datur conceptus radicalis tendentiæ intellectualis, & in diuino intellectu conceptus tendentiæ intellectualis proximè; & tamen vniri nequeunt sub istis conceptibus, quin physicè vniantur, vel per informationem, vel per identitatem: ergo etiã si in diuina intellectione duplex ille conceptus sit meditabilis, vniri non poterit sub vno conceptu, quin vniatur sub alio.

23 *Quinto prob. cõclusio.* Quinto principaliter nostram conclusionem ostendo: nam sequitur ex contraria sententia, naturam humanam Christi de facto Deum videre, Deumque amare visione, & amore increato; consequens est falsum, vt constat ex *6. Synodo act. 17.* vbi duas voluntates, duasque operationes inter se inconfussas, & impermixtas, diuinam, scilicet, & humanam esse cõstituendas definit, quod etiam Theologi, vt certum fatentur, & concedit Ægidius, ita vt oppositum censeat temerariũ asserere: ergo, & antecedens debet negari. Probo sequelam: nam Christo Domino debemus cõcedere, quidquid est dignitatis, si in eo nulla repugnãtia inuoluatur, quo circa duplicem Sanctitatem in illo recognoscunt Theologi communiter, substantialẽ scilicet à Verbi personalitate, & accidentalem à gratia habituali, quia in nulla, nec in vtraque simul aliqua repugnantia inuenitur; at Christi humanitatem intelligere, & velle volitione, & intellectione increata esset maximæ perfectionis, maximæque dignitatis: ergo si admittatur id non repugnare, debet cõcedi ita fuisse de facto.

24 *Respondebis 1.* Si respondeatur primo; quod licet non sit repugnantia in hoc, quod Deum videat, & amet per increatos actus; repugnat tamen, quod simul videat visione increata, & visione creata, cumque hoc secundum de facto concedatur, debet primum negari: in *Contra* contrarium obstabit: quia nulla est repugnantia, quod duplici sanctitate sit sancta, increata scilicet, & creata: ergo nec simultas creatæ, & increatæ intellectionis poterit repugnare, si semel conceditur absolute nõ repugnare, quod per scientiam increatam intelligat. Ratio autem cur repugnet simultanea terminatio subsistentiæ creatæ, & increatæ, alterius est loci, videãtur Theologi *3. p. quæst. 4. art. 2.* *Resp. 2.* Si dicatur secundo, non omnia, quæ non repugnant Christo de potentia absoluta, fuisse ei de facto concessa: nam illius gratia potuit esse physicè maior de potentia absoluta, cum non sit infinita physicè, vt docet maior pars Theologorum *3. p. quæst. 7.* & tamen ille excessus absolutè possibilis, non fuit ei datus de facto; & consequenter ex eo quod nõ repugnet de potentia absoluta, quod illius humanitas videat, & amet Deũ actibus increatis, non rectè colligitur id de facto euenisse.

25 *Contra* In contrarium obijcio: nam doctrina tradita solum est vera, quando in eo, quod de facto conceditur, non est assignabilis terminus, vt contingit in exemplo adducto de gratia habituali; quæ cum ex vna parte sit augmentabilis in infinitum, & ex alia non posit esse infinita de facto, non est dabilis gratia ita perfecta, qua non sit dabilis maior physicè vsque in infinitum, & idcirco non potuit ita magna in Christo concedi, qua non esset dabilis alia maior de potẽtia absoluta, vnde metienda, & regulanda est, quæ datur de facto voluntate diuina; at in nostro casu non ita contingit: nam data visione diuina vnita intellectui creato, non est dabilis alia maior, &

perfectior cognitio: ergo ratio facta in illa non militat; & conſequenter ſi ſemel aſſeratur poſsibile, adhuc de potentia abſoluta, nulla eſt ratio, cur negetur de facto, ita euenifle. Imô exemplũ adductum retorqueo in contrarium: nam ſi eſſet poſsibilis de abſoluta potentia gratia habitualis in actu phyſicé infinita, de facto fuiſſet humanitati Chriſti conceſſa, vt cõmuniter docetur à Theologis loco allegato: ergo pari ratione, ſi aſſeratur poſsibile eſſe humanitatem Chriſti videre, & amare Deum actibus increatis, de facto eſt concedendum, nec poterit vlla ratio aſsignari.

26 *Reſp. 3.* Si reſpondeatur tertio: idcircô de facto ita nõ euenifle; quia quod Chriſti humanitas potiretur increata ſciẽtia, non conducebat ad finem redẽptionis, ei autem ſolum concedere debemus, quæ ad prædictum finem conducebant.

Contra In contrarium obſtat: nam quod Chriſtus à primo conceptionis inſtãti clare viderit diuinam eſſentiam, nõ videtur ad finem redẽptionis noſtræ magis conducens, quam quod ſcientia increata exornetur ad quã Chriſtus non vt comprehenſor, ſed vt viator tendebat per ſatisfactionem, & meritum: & tamen quia ad illius perfectionem, & dignitatem attinet, illi viſio beatifica à primo inſtanti ſuæ conceptionis conceditur: ergo cum per increatam ſcientiam videre, ſit maxima dignitas, maximaque perfectio, eſtô ita ſit, quod ad finem redemptionis noſtræ, neutiquam conducat, ei debet concedi, ſi ſemel aſſeratur poſſibile.

§. III.

Argumentis in contrarium occurritur.

27 *Arg. 1.* Contra iſtam concluſionem argumentantur primo aduerſarij in hũc modum: quia ſubſiſtẽtia Verbi eminenter continet perfectionem ſubſiſtentiæ creatæ, vniri potuit humanitati Chriſti ſupplendo effectum ſubſiſtentiæ creatæ, illamque ſubſiſtentem conſtituens; at diuina intellectio eminenter continet perfectionem creatæ intellectionis: ergo poteſt illius effectum ſupplere, & vnita creato intellectui illum conſtituere intelligentem, Deumque videntem.

Reſp. Huic argumento communi ſolutione reſpondeo, negando cauſalem maioris; ſed idcircô vniri potuit humanitati Chriſti, quia eminentèr perfectionem ſubſiſtentiæ creatæ continet, & aliàs in vnione per modum ſubſiſtentiæ, nulla eſt imperfectio, nec informationis, nec dependentiæ, nec identitatis cum natura, cui vnitur, ſed præcisè ratio terminationis, in qua nulla imperfectio Deo repugnans importatur; at vero in vnione per modum intellectionis cũ natura increata importatur maxima imperfectio, nempè egreſsionis, informationis, ſeu identitatis cum natura, cui vnitur, & idcircô, etiam ſi diuina intellectio eminenter contineat perfectionem cognitionis creatæ, vniri nequit cum intellectu creato, illumque conſtituere intelligentem.

28 *Replicabis.* Dices, etiam ſi ſubſiſtentia creata informet materiam, & ab illa dependeat, poteſt ſubſiſtentia diuina illius effectum ſupplere, & naturã reddere

Digitized by Google

dere subsistentē, absque dependentia, & absque informatione: ergo pariter quamuis intellectio creata ab intellectu dependeat, & illi per informationem vniatur, poterit diuina intellectio illius effectum supplere, & intellectum reddere intelligentem, quin ab illo egrediatur, vel illi vniatur per informationem.

Resp. Respondetur concesso antecedenti, negando consequentiam, & ratio discriminis est: nam quod subsistētia creata à natura dimanet (si fortè verum est quod dimanat) de quo nihil modo, vel quod illam informet, non habet ex formali conceptu subsistentiæ, sed ex ea ratione, qua creata, & imperfecta est; & idcircô potest subsistentia Diuina illius effectū supplere, & naturam humanam subsistentem constituere absque vlla imperfectione, quod vero actio intelligendi creata ab intelligente egrediatur, & illum informet, vel cum illo identificetur, ei conuenit ex formali conceptu intellectionis: vnde nequit intellectio diuina intellectū reddere intelligentem, absque imperfectione egresionis, informationis, aut identitatis cum illo.

29 *Instabis* Instabis: idcircô non conuenit subsistentiæ creatæ dependentia à natura, seu informatio illius ex cōceptu formali subsistentiæ, quia subsistētia vt sic, id non petit; cum saluetur in Deo respectu propriæ naturæ absque dependentia, & absque informatione; at intellectioni creatæ non cōuenit egresio à principio, & informatio illius ex communi conceptu intellectionis, sed ex peculiari intellectionis creatæ; cum detur in Deo perfectissima intellectio, absque dependentia à principio, & absque informatione illius: ergo non conuenit ei informatio, aut depēdentia ex formali conceptu intellectionis, sed ex materiali, nempè ratione, qua creata est; & consequenter poterit Diuina intellectio illius effectū, absque omni imperfectione supplere.

Cōfirm. Et explicabis amplius: nam vtrique conuenit dependentia ex particulari ratione creatæ, neutri ex communi conceptu creatæ, & increatæ; cum increata intellectio constituat Deum intelligentem, absque dependentia, & absque informatione: ergo vel vtrique conuenit dependentia ex ratione sibi materiali, vel vtrique ex ratione formali.

Respondeo negando causalem maioris; sed ideó non conuenit subsistentiæ creatæ ex conceptu formali subsistentiæ, quod naturæ conueniat ab intrinseco per dependentiā ab illa, vel illius informationē, quia subsistere nihil est aliud, quam naturam compleri, & terminari; de ratione autem termini, prout terminus est, nec est quod sequatur ad naturam, quam terminat, nec quod illā informet, vel cum ea identificetur; at vero de conceptu intellectionis est, quod intelligens viuat per illam, viuere autem est à se moueri, quod stare non potest, nisi vita actualis ei competat ab intrinseco, aut per idētitatem, aut per egresionem, & si vita actualis sit immanens, per informationem, & idcircô, quod creata intellectio sit forma egrediens à principio intrinseco, & illud intrinsecè informans, conuenit ei ex aliquo pertinente formaliter ad lineam intellectionis. Per quod ad explicationē constat solutio. 30 *Resp.*

Ad confirm.

Secundo principaliter arguūt: de facto Dei essentia vnitur intellectui Beati per modum speciei: ergo potest etiam per modum intellectionis actualis vniri. Antecedens suppono, vt commune apud nostros Thomistas 1. *p. quæst.* 12. *art.* 2. Consequentia autem probatur sic primo: nam ideó vnitur per modum speciei, quia est species actualissima eminēter continens perfectionem specierum creatarum; at etiam est actus purus, prout intellectio est, eminenter continens perfectionē creatæ intellectionis: ergo potest vniri per modū intellectionis. Secūdo: quia nō minus est de ratione actus primi vitalis esse intrinsecū viuenti in actu primo, quā de ratione actionis vitalis esse intrin- 31 *Secūdo arg.*

secam viuenti actualiter; at Diuina essentia per modum speciei constituit intellectum Beati in actu primo proximo viuentem, absque informatione, solum per vnionem in esse intelligibili: ergo etiam per vnionem intrinsecam, absque vlla informatione, poterit constituere intellectum Beati viuentem, & intelligentem in actu secundo.

32 *Resp.* *Ad 1. prob. cõsequentia.* Respondetur, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad primam probationem constat solutio ex dictis ad primum argumentũ, negando causalem in maiori assumptam; sed idcircò vniri potest per modum speciei, quia de conceptu formali speciei non est informare, sed solum determinare intellectum ad obiecti intellectionem, illudque cum intellectu vniri in esse intelligibili, in quo, nec informatio, neque dependẽtia importatur, quod si creata species intellectum informat secundum esse physicum, hoc est, materiale: de ratione autem intellectionis, ob rationes traditas, est conuenire intelligenti ab intrinseco, aut per identitatem, aut per realem egressionem, vel realem informationem.

Ad 2. Ad secundam respondeo, concessa maiori, negando minorem: nã Diuina essentia, etsi effectiuè ad intellectionem concurrat, non tamen concurrit vt virtus intellectus creati, illum eleuans, aut illi dans vires, hoc namque totum prouenit à lumine gloriæ, sed solum præstat concursum obiectiuum vt virtus obiecti, à quo, & potentia simul paritur intellectualis notitia, vt fusè dixi *tract. de Visione Dei disp. 16.* Vnde intellectus Beati non redditur per illam viuens in actu primo.

33 *Opponenes.* Nec refert si opponas: non minus esse de ratione actionis vitalis à principio vitali proximo procedere, quã de ratione actionis supernaturalis à principio proximo supernaturali; at principium non supernaturale, nec inadæquatè potest proximè ratione sui in actũ supernaturalem influere: ergo principium non vitale, nec inadæquatè, & partialiter influere potest proximè in actum vitalem; & consequenter si Diuina essentia, qua tenus species est, influit in visionem beatificam, debet esse principium vitale.

Non inquam refert: nam vt ibidẽ diximus, diuersa inter vtrumque ratio inuenitur: nam principium influens partialiter debet ad minus cũ altero comprincipio connecti; potest autem principium non vitale cũ vitali connexionem habere, & ideò potest, etsi non sit vitale, partialiter cum illo proximè ad intellectionem concurrere. Principium vero non supernaturale, qualis est intellectus secundum suam entitatem, connecti non potest cum supernaturalib⁹ formis: nam hoc ipso, quod illas exposceret, illarũ supernaturalitas periret; cum de ratione formæ supernaturalis sit, quod excedat naturæ exigentiam, & hac de causa nequit cum forma supernaturali per propriam entitatem esse principium compartiale proximum respectu visionis. De quo, & alijs ad hoc pertinẽtibus, fusiùs *loco allegato* disserui. *Resp.*

Tertio sic obijciunt: de facto Deus vnitur mentibus Beatorum, vt Verbum gerendo munus Verbi in visione beatifica: ergo vniri potest, imò & de facto vnitur per modum intellectionis. Antecedens suppono ex veriori Thomistarum sententia, quam fusè defendi *tract. de Visione Dei disp. 16.* asserente, Beatos non producere Verbum, sed Diuinam essentiam vniri per modum speciei, ex parte actus primi per modum obiecti motiui, & gerere munus Verbi ex parte obiecti terminatiui. Consequentia vero probatur. Tum, quia Verbum, & intellectio sunt idem; intelligere namque nihil aliud est, quã fieri rem intellectam in actu secundo, per Verbum autem intellectus fit res intellecta. Tum etiam: nam dato, quod distinguatur Verbum ab intellectione, est tamen de ratione Verbi, quod sit vitale per modum termini, iuxta D. Tho. *quæst. 4. de veri-* 34 *Arg. 3.*

Digitized by Google

tate art.2. asserente, esse de concepτu Verbi, quod sit expressum, & productū ab intelligente, quo circa ibidem docet Verbum in diuinis non dici essentialiter, sed solum notionaliter, quia nihil essentiale est productum; at non obstante eius vitalitate vniri potest per modum Verbi intellectui Beatorum: ergo nec obstat vitalitas intellectionis, quominus vniri posit, prout intellectio est, illorum intellectui, illosque constituere intelligentes.

35 *Resp.* Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad primam probationem, nego antecedēs; sed intelligere in actu secundo, est vitali tendentia cum obiecto intelligibili vniri, quod diuersū est ab hoc quod est fieri rem intellectam in actu secūdo, de quo fusiùs loco allegato. Ad secundam probationem, distinguo maiorem: de ratione Verbi in propria acceptione, & adæquatè accepti, concedo maiorem: de ratione Verbi accepti communiter, & inadæquatè, nego maiorem, & negata minori in priori acceptione, illā in secunda, concedo, & nego consequentiam. Itaque vt ibidem asserit D.Th. Verbum potest dupliciter accipi, vel propriè, vel communiter, priori modo acceptum est vitale terminatiuè, & idcircò in Diuinis solum notionaliter dicitur; acceptum autem in secunda acceptione, solum exposcit, quod sit repræsentatio actualissima obiecti, & hoc modo in diuinis essentialiter dicitur: nam Diuina essentia respectu cognitionis sui, est actualissima sui repræsentatio, & iuxta hanc acceptionem habet rationem Verbi respectu intellectus Beati, intellectio autē quomodocūque accepta debet esse vitalis.

36 *Replic.* Sed dices: ideò Verbum vtrāque istam acceptionē admittit, quia habet habitudinē repræsentatiui ad obiectum, seu repræsentationis actualis illius, & habitudinem expressi, & producti ad principium; at etiā intellectio dicit habitudinem tendētiæ intelligibilis cōparatione facta ad obiectum, & vitalis respectu principij: ergo poterit vtramque similem acceptionem admittere, & sic Diuina essentia poterit vniri cum intellectu creato sub priori conceptu, quin ei vniatur sub secunda consideratione, sub qua solum obtinet ratio nem vitalis,

Respondeo, concessa maiori, & minori, negando consequentiam, & ratio discriminis est: quia Verbū est vltima actualitas ex parte obiecti; vnde per hoc, quod aliquid exerceat munus vltimæ actualitatis in linea intelligibili passiua per modum repræsentationis in actu secundo, estò non procedat ab intelligente, nec illud informet, saluatur munus Verbi in communi acceptione; tendentia autem actus ad obiectum se tenet ex parte potentiæ, & per illum potentia viuit, quod si ita non sit, nō saluatur ratio intellectionis: implicat autem potentiam viuere in actu secundo per tendentiam à se non elicitam, vel sibi non identificatam, vt constat ex dictis inter confirmandā nostram sententiam. 37 *Resp.*

Denique objiciunt: Diuina natura de facto fuit vnita humanitati Christi, vt forma illam sanctificans physicè: ergo fuit ei vnita, vel potuit vniri sub conceptu intellectionis; & consequenter etiam poterit vniri sub isto conceptu mentibus Beatorum. Antecedens suppono ex sententia multorum Theologorum 3. *p. q.* 7. Secunda consequentia est euidens. Prima autem ostenditur primo: nam si absque informatione vnitur, vt forma sanctificans exhibens formalem sanctitatis effectum, cur etiam vniri non poterit, prout intellectio est, & intelligens constituere absque informatione? 38 *Vltimo arg.* *Cōsequētia probatur* 1.

Secundo, quia natura diuina sub conceptu naturæ est forma santificans: ergo si vnitur, vt forma sanctificans, vnitur sub conceptu naturæ; at natura diuina in intellectione actuali consistit in multorum sententia, de quo 1. *p. q.* 14. *art.* 4. ergo vnitur prout intellectio est: & consequenter *Secūdo.*

Chriſti humanitatem reddit intelligenté. *Tertio.* Tertio : ná dato, quod natura diuina non conſiſtat in intellectione actuali, côſiſtere debet in intellectualitate per modum radicis : ergo ſi vnitur ſub conceptu ſanctitatis, vnitur ſub conceptu radicis actualis intellectionis : & conſequenter humanitatem Chriſti conſtituit intelligentem ſaltim radicaliter, & radicaliter viuentem abſque vlla informatione; at nô magis eſt de conceptu actualis intellectionis, quod informet potentiam, quam de conceptu radicalis principij : ergo ſi hoc vniri poteſt abſque informatione, etiam vniri poterit cognitio actualis.

39 *Reſp.* Reſpondeo conceſſo antecedenti negando conſequentiam, quam in multis negare omnes tenentur : nam ex illo antecedenti non licet inferre fuiſſe vnitam ſub conceptu omnipotentis, ſub conceptu miſericordiæ, ſub conceptu iuſtitiæ, & ſub conceptu aliorum attributorum ; pariter ergo conceſſo antecedenti negamus conſequentiam, in qua infertur fuiſſe vnitam, vel potuiſſe vniri ſub côceptu intellectionis.

Ad 1. probat. cõſ. quẽtia. Ad primam probationem dicatur, rationem diſcriminis eſſe: ná eſſe Sanctum nihil eſt aliud, quam eſſe obiectum congruum diuinæ dilectionis ſimpliciter, ad quod ſufficit, formam communicari, ſiue id fiat per idêtitatem, ſiue per informationem, ſiue per ſolam terminationem, ſiue mediate, ſiue immediate, & quia diuina natura vnita fuit humanitati Chriſti media ſubſiſtentia; conſequês fit, quod illam conſtituerit obiectum congruum diuinæ dilectionis ſimpliciter; & conſequenter Sanctam. Intellectio autem, vt intelligentem côſtituat debet vniri phyſicê immediatê potentiæ per egreſsionem, & receptionem ſui, vel per identitatem, & hoc ideo eſt, quia eſt vita actualis conſtituens potentiam actu viuentê; viuere autem eſt habere perfectionê à ſe aliquo ex dictis modis, vt multoties diximus confirmando noſtram concluſionem.

Ad 2. Ad ſecundam probationem, côceſſo antecedenti, diſtinguo conſequens; fuit vnita ſub conceptu naturæ quoad munus ſanctificantis, concedo conſequentiam : quoad omne munus talis naturæ, & ſub adæquato conceptu, nego conſequentiam, & omiſſa minori ſubſumpta, neganda eſt ſecunda conſequentia : nam licet natura diuina ſub conceptu naturæ, & ſit ſanctitas, & habeat rationê intellectionis actualis, poteſt vniri ſub vna ratione, quin vniatur ſub alia; ſicuti, quamuis ratio ſpeciei, & ratio intellectionis nô diſtinguantur in data ſententia, de facto vnitur quoad munus ſpeciei, quin vniatur, vt intellectio eſt, intellectui Beatorum, & filiatio diuina adæquate accepta habet rationem referentis, & perſonalitatis cum ſola inadæquata diſtinctione inter tales conceptus; & tamê vnitur de facto ſub conceptu perſonalitatis humanitati Chriſti, quin ei vniatur ſub conceptu referêtis, quia ad ſecûdum requirebatur, vel quod illam informaret, vel cum illa identificaretur, quorum vtrumque impoſſibile eſt; ad primam autem ſufficit ei vniri per modum termini, quod de facto contingit.

Et ex his ad tertiam probationem conſtat ſolutio. Quomodo autê ſtare poſsit, quod natura diuina ſub conceptu naturæ ſanctificet, quin vniatur ſub conceptu radicis conſtituendo Deum, alterius eſt loci. Videâtur, quæ diximus *3. p. q. 7.* vbi hoc latê diſcutitur. Et hæc de iſta diſputatione. *Ad 3.*

DIS-

Digitized by Google

DISPVTATIO QVARTA.

Vtrùm Beatitudo formalis consistat in operatione elicita à Beato?

§. I.

Reijcitur sententia Henrici.

Nu. 1. *Sententia Hērici refertur.* IN HAC DISputatione, vt ad id, quod inter Theologos est controuersum, discutiendum accedam, reijcienda venit in limine Henrici sententia, qui *quodlibeto 13. quæst. 12.* vt Recentiores Theologi referunt in præsenti, formalem beatitudinem constituebat in illapsu quoddā diuinitatis in animam Beati, vt potentias, & operationes præcedit, ratione cui⁹ illapsus, anima ita penetratur diuinitate, vt in ea nihil appareat, nisi diuinæ quædam dispositiones; sicuti ferrum candens nihil aliud, nisi ignis videtur, & licet Pater Vazquez *in præsenti disp. 8. cap. 1.* Henricū ab hac sententia liberare contendat, & illius mentem aliter explicare, cæteri tamen Theologi in ea fuisse sentētia defendunt, de quo videantur Doctor Montesinos *in præsenti quæst. artic. 2. quæst. 2.* Et Lorca *infra* referendus, quidquid tamen sit de mente Henrici, de quo nihil curandum; sententia ista sic explicata communi Theologorum sensu reijcitur, & meritò quidem: nam illapsus diuinitatis in animā nihil aliud esse potest, quam vnio diuinitatis cum illa; at in vnione deitatis ad animam, formalis beatitudo nequit consistere: ergo nec in illapsu. *Impugnatur.* Maior videtur certa. Minor autem ostēditur primo: vnio namque diuinitatis ad animam beati; cum substantialis esse non possit, solum potest fieri media gratia habituali; at vnio ista est cōmunis beatis, & viatoribus: ergo in illa formalis beatitudo constitui non potest. *Minor prob. 1.*

Secūdo. Secundo: nam datò, quod Deus in animam beati specialiter illabatur, vel ratione maioris habitualis gratiæ, vel alicuius modi specialis, totum hoc pertinet ad operationem per modum radicis; at beatitudo nostra consistere nequit in aliquo actu

primo, vt statim constabit: ergo nec in vnione prædicta.

Tertio. Denique illa minor suadetur: vnio namque diuinitatis ad animam beati nequit in perfectione adæquare vnionem Verbi ad Christi humanitatem; at in hac vnione beatitudo humanitatis Christi non ponitur: ergo nec in illa nostra beatitudo potest consistere.

2 *Oppones.* Nec refert si obijcias: vnionem diuinitatis ad animam, vt potẽtias præcedit, esse perfectiorem quauis alia vnione, etiam per operationem cum Deo: ergo in illa, & non ista constitui debet nostra beatitudo formalis.

Resp. Non inquam refert: nam dato antecedenti, neganda est consequentia: nã beatitudo nostra non in perfectiore vnione, sed in vltimiori, & assequutiua est ponenda. Vnio autẽ prædicta, estô perfectior sit, assequutiua tamen non est, quæ solutio amplius ex dicendis constabit.

3 *Beatitudinẽ in actuali operatione cõsistere, prob. 1.* Præmittendum secundo: formalem beatitudinem non in aliquo per modum actus primi, sed in actuali operatione cõsistere, quod docuit D. Th. *in præsenti quæst. art. 2.* & cum illo Theologi cõmuniter, tali certitudine vt oppositum ad minus temerarium plures existiment. Constatque primo ex Benedicto in extrauaganti, quam refert Castro verbo *beatitudo* hæresi *6.* vbi definitur animas Sanctorum ante diem iudicij videre Deum, ipsoque frui, & tali visione, & fruitione beatas constitui; at visio, & fruitio sunt operationes: ergo beatitudo formalis consistit, non in aliquo per modum actus primi, sed in actuali operatione.

Prob. 2. Deinde suadetur ratione D. Th. in præsenti ad hanc formam redacta: Beatitudo formalis est vltima hominis perfectio; at vltima perfectio non est actus primus, sed operatio, & actus secundus: nam actus primus ad secũdum ordinatur, quod est contra rationẽ vltimæ perfectionis: ergo beatitudo formalis in operatione consistit. Maiorem sic probat: illud, cui deficit vltimata perfectio, est in statu imperfecto, cum sit in potentia: ergo nondum attingit rationem beati, vsque dum actuetur vltima perfectione; & consequenter in illa consistit. Secundo illa maior suadetur: beatitudo namque debet hominis appetitum quietare, vt cõstat ex dictis; at perfectio non vltima, hominis appetitum non quietat, sed potius propendit, & inclinat ad vltimam: ergo solum vltima perfectio esse potest formalis beatitudo. Denique suaderi potest ex D. Tho. *in 4. distinct. 49. quæst. 1. ar. 2. quæstiunc. 2. in corpore.* Beatitudo formalis est id quo, seu ratione cuius homo maximẽ assimilatur Deo; at ratione vltimæ perfectionis homo Deo maximẽ assimilatur; cum per illam constituatur in actu, & ante illam sit in potentia, Deus autem sit purus actus: ergo idem quod prius.

Si opponatur: gratia habitualis, & lumen gloriæ, quæ sunt actus primi, in perfectione excedunt quãcumque operationem; at formalis beatitudo in perfectione maxima hominis debet constitui: ergo non in operatione, sed in actu primo operationem præcontinentem. Probatur minor: nam finis vltimus perfectior debet esse omnibus ordinatis ad ipsum; at qui ad beatitudinem omnia, tanquam ad finem vltimum ordinãtur: ergo debet omnia in perfectione excedere. 4 *Opponas.*

Resp. Respondeo omissa maiori, de qua in fine tractatus, negando minorem. Ad illius probationem, distinguo maiorem: vltimus finis *qui* per modum assequibilis, cõcedo maiorem: vltimus finis *quo*, seu per modum assequutionis, nego maiorem, & minori in hoc secundo sensu concessa, nego consequentiam.

Instatur primo argum. Et insto argumentum: beatitudo namque naturalis hominis consistere nequit in anima rationali, nec in intellectu, nec in voluntate, sed in operatione; & tamẽ anima rationalis in omnium sententia, & intellectus in

com-

Digitized by Google

communiori in perfectione excedunt naturalem operationem.

Secũdo instatur Instatur etiam in vnione substantiali hypostatica, quæ est quid perfectius visione, aut fruitione; & tamen non in illa, sed in aliquo istorũ Christi beatitudo consistit: & ratio omnium est: quia non in maiori, sed in vltimiori perfectione est constituenda formalis beatitudo.

5 *Replicabis 1.* Sed obijcies primo: gratia vnionis Christi Domini, nec vt ad finem *quo* ad illius beatitudinẽ ordinatur, non alia de causa, nisi quia excedit illam in perfectione: ergo non solũ finis *qui*, sed etiam finis *quo* debet in perfectione excedere ea, quæ ordinãtur ad ipsum.

Secũdo. Secundo, vltima perfectio Christi in quantum homo, non est visio beatifica, sed esse Filium naturalem Dei; & tamen non beatificatur per filiationem naturalem: ergo beatitudo non petit in vltima perfectione cõsistere. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: nam vltima perfectio est vltimus terminus prædestinationis; at terminus vltimus prædestinationis Christi, non est visio beatifica, sed esse Filium naturalem Dei, vt communiter docetur à Theologis cum Doctore Angelico *3. p. q. 23. art. 2.* ergo idem quod prius.

6 *Ad 1. replicam resp.* Respondetur ad primam replicam, concessa maiori, distinguendo minorem; quia excedit vtcumque, nego minorem: excessu in ordine, concedo minorem, & nego consequentiam: sed solum infertur vltimũ finem *quo* esse non posse ordinis inferioris respectu illorum, quæ ordinãtur ad ipsum; non autem quod in perfectione illa debeat excedere. Gratia autem vnionis cum increata sit, est superioris ordinis ad visionem beatificam, & idcircô ad illam, tanquam ad finem ordinari non potest.

Ad 2. Ad secundam, distinguo maiorem: non est vltima perfectio Christi intra ordinem supernaturalem, in quo est beatificabilis, nego maiorem: intra ordinem hypostaticum, concedo maiorem, & concessa minori, distinguatur consequens: non petit in vltima perfectione ordinis supernaturalis consistere, nego consequentiam: in vltima omnis ordinis, concedo consequentiam. Itaque Christus Dominus habet perfectiones duplicis ordinis, supernaturalis, & hypostatici, & quia, vt spectat ad hypostaticum, non est beatificabilis aliqua beatitudine, quæ hypostatica sit, & distincta ab illa, quæ spectat ad ordinem supernaturalem, sed solũ beatificabilis est beatitudine eiusdem rationis cum nostra; hinc fit, quod illius beatitudo consistere debeat, non in vltima perfectione comparata ad ordinem hypostaticum, sed in vltima ordinis supernaturalis, & intra hunc ordinem, vltima illius perfectio est visio beatifica.

§. II.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

His ita suppositis, punctus difficultatis nostræ consistit in eo, an ista operatio, in qua beatitudo formalis consistit, debeat elici ab ipso beato, vel non ita, sed possit formaliter beatus per illam constitui, etsi passiue ad illam comparetur, & hoc, tam de facto, quam de possibili attenta potentia absoluta? in quo dubio tres reperio sententias. 7 *Punctus difficultatis.*

Prima sententia. Prima affirmat: de facto intellectum beati comparari ad visionem, qua beatificatur solum passiuê illam recipiendo à Deo, qui est illius vnica, & adæquata causa effectiua. Hanc tenent Ochã, Gabriel, Maior, Aliacensis, Basolus, Paludanus, Ricardus. Maior dubitatiuê, Scotus testê

Quan-

Quando relato cum cæteris à Salas *in præsenti quæst.3.tract.2.disp.2. sect.4.*

Secūda Secunda sententia, etsi neget de facto beatum ad propriam beatitudinem comparari mere passiue, affirmat tamen non repugnare, quod per operationem à se non elicitam, formaliter constituatur beatus. Ita Soncinas *9.methaphysicæ quæst.20.* *ad* 4. Valentia 1.2.*disp*.1.*quæst*.3. *puncto* 1. §. *solent præterea.* Vega *lib.6. in Tridentinum cap.*8. Salas *quæst.3.tract.2. disp.2.sect.*4. & Ægidius de Præsentatione *tom.* 2. *de beatitudine lib.10.quæst.1. art.* 4. §.6.

8 Tertia. Tertia, & vera, vtrique per extremum opposita affirmat, omnino repugnare, quod per operationem à se non elicitam homo, vel Angelus constituantur beati. Ita Capreolus *in* 4. *dist.* 49. *quæst*.4. *art*.3. *ad* 4. *eorum quæ contra* 2. *conclus.* 4. loco ex Aureolo fuerunt opposita. M. Soto *ibidem quæst*.2. *art*.4. Ferrara 3. *Contra Gentes cap.*54. *in solutione argumentorum*, Caietan' 3. *p. q.9.art.2.* 1.*p. quæst*.12.*art*.5. *& quæst*.26. *art*.3. Medina *in præsenti art.2. conclusione* 1. *circa* 3. *quæst. & expressius.* §.*quæstio hinc magna oritur.* Molina 1.*p quæst.* 12.*art.5. disp.* 2. *ad* 4. Zumel *ibidem, &* 1.2. *quæst.*111.*art.2.disp.* 3. Vazquez *in præsenti disp.9.cap.* 3. Suarez *lib.2. de attributis neg. cap.10. num.7.* asserens esse valde probabile. Lorca *in præsenti disp.* 16.*memb.*2 Curiel *tract. de essentia beatitudinis quæst.*4. Montesinos *disp.3.quæst.5.* & noster Martinez *in præsenti quæst. art.2.dub.* 3. & 4. Pro cuius explicatione sit

(Capre. Aureol. Soto. Ferrar. Caiet. Medina Molina. Zumel. Vazq. Suarez. Lorca. Curiel. Montes. Martin.)

9 *Prima conclusio* Prima conclusio. *De facto beati non se habent mere passiue ad propriam beatitudinem, sed effectiue ab illis procedit.* Suadetur primo ex Tridentino *sessione 6. can.*4. illis verbis: *Sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passiue se habere*, quibus damnantur, qui liberum nostrum arbitrium ad iustificationem non agere, sed mere passiue se habere defendunt: ergo pariter ad visionem beatificam beatus non se habet mere passiué, sed effectiue ad illam comparantur. Hoc argumentum, quo vtitur Mag. Medina displicet Vazquez loco *vbi supra cap.3.num.12.* vbi asserit, frustra ad nostrum intentum adduci, motus ex eo quod loquitur Concilium in verbis adductis de viatoribus ad iustificationem tendentibus: ergo frustra sumitur ad probandum eliciẽtiam visionis in patria. Fallitur tamen: nam licet exinde recte concludat non diffiniri expresse sententiam nostram in præallegatis verbis, non tamen conuincitur, non sumi ex eis efficax argumentum pro illa ad hanc formam reddactum: ad actus quibus homo ad iustificationem disponitur, non se habet mere passiuê, sed elicitiue comparatur ad illos; at eadem est ratio de visione beatifica, ac de actu voluntatis, quo homo ad iustificationem disponitur: ergo non comparatur mere passiue ad illam, sed etiam actiue. Maior est diffinitio expressa Tridentini *loco allegato.* Minorem concedit Vazquez *vbi supra cap.5.* vbi asserit, eandem omnino esse rationem cognitionis, & appetitionis quoad hoc, quod si vna operatio non possit à solo Deo fieri, nec altera possit, & illam conclusione sequenti suadebimus. Consequentia autem probatione non indiget.

(*Prob.1. ex Tridentino*)

Vel aliter, & maxime ad rem potest ex præallegatis verbis argumentum formari. In illis namque pro eodem reputat Concilium, vt in anime quoddam se habere, & mere passiue ad actus supernaturales concurrere, vt Concilij verba meditanti constabit: ergo è contra, se habere, vt viuens, & non vt inanime est nõ se habere mere passiue, sed actiue concurrere; at beatus respectu visionis beatificæ, se habet, vt viuens, & non vt inanime; cum viuat per ipsam: ergo non mere passiue, sed elicitiue ad illam concurrit, & hoc sa- 10 *Aliter ponderatur.*

tis

tis efficaciter ex Concilij verbis colligitur: ergo inepte Vazquez argumentum Medinæ ex verbis Cōcilij desuptum vt omnino impertinens reijcit.

11 *Secūdo prob. cōclusio.* Et ex his secundo suadetur conclusio: beatus per visionem beatificam viuit vita accidentali in actu secundo, vt constat ex Scripturæ locis adductis *disputatione præcedenti conclusione* 1. vbi beatitudo, vita æterna appellatur; at omnino repugnat viuere per formam, non à se, sed ab alio effectiue causatam, vt ex dicendis conclusione sequenti constabit: ergo non comparatur ad illam mere passiuè.

Vltimo prob. Denique suadetur: nam esto daremus posse aliquem in actu secundo viuentem constitui per formam præcise acceptam, nequit tamen negari, connaturalius, & suauius id fieri per formam effectiue ab ipso causatam; at Deo semper, & maximè respectu beatorum, id, quod suauius est, & naturis rerum conformius debemus adscribere, nisi oppositum sit reuelatum, vel impossibile: ergo cum nec repugnet beatum effectiue in se ipso causare formalem beatitudinem, nec reuelatum sit, quod illam non causet, tenemur asserere effectiue, & non solum passiue comparari ad illam.

12 *Non repugnare quod visio beatifica efficiatur à beato, prob.* Quia tamen aliqui ex contrarijs teste Vazquio *vbi supra cap. 6.* sensere, repugnare quod visio beatifica à beato efficiatur. Probo, quod non repugnet impugnando repugnātiæ capita ab ipsis adducta. Primum est: nam lumen, quod est imperfectius visione, repugnat beato efficiēter causare: ergo, & visio, quæ perfectior est, repugnabit effici ab illo. Secundum; quia aliàs posset beatus à visione cessare, cum omne agens liberum ab actione, quam effectiue causat, cessare possit. Tertium; quia præmium debet esse à præmiante; visio autem beatifica est præmium meritorum: ergo repugnat quod sit à beato, aliàs verificaretur de illo, quod beatificat se, & quod merita propria remunerat, quod videtur absurdum; at nullo ex his capitibus repugnantia probatur: ergo beatus nō se habet mere passiue ad beatitudinem formalem.

Probo minorem discurrendo per singula; & quidem primum esse omnino inefficax, constat. Tum in voluntate, & actibus illius, isti namque in multorum sententia in perfectione voluntatem excedunt, & tamen ab homine effectiue causantur, quin voluntas ab illo effectiue procedat, vel possit procedere. Tum etiam, in homine hominem producente; & nō materiam primam, ex qua homo cōponitur, cum tamen materia imperfectior sit homine: ergo ex eo quod beatus non possit efficere lumen gloriæ, & quod lumen sit imperfectius visione, male colligitur similis repugnantia respectu visionis: & ratio est in promptu: nam potest imperfectius aliquam conditionem habere, ob quam ei repugnet efficienter causari, quæ in forma perfectiori non inueniatur; vt in exemplis adductis cōspicitur; voluntas namque, & materia prima petunt fieri per creationem; quod voluntatis actus, & homo productus non postulant, & in nostro proposito, quia lumen est supernaturale per modum principij, ante quod nihil supernaturale, in quo contineatur, supponitur, ideo repugnat ab homine efficienter causari; visio autem beatifica gaudet supernaturalitate per modum vitalis actus, & ante illam supponitur lumen, ratione cuius illā in se præcontinet intellectus beati, & idcirco dispar est inter vtrumque ratio.

13 *Pro 2. parte prob.* Deinde, quod secundum non obstet, probatur: nam licet verum sit causam liberam posse ab actione ab ipsa vt libera procedente cessare, nō tamen est verum, si actio ab illa non vt libere, sed vt necessario agente procedat; at hoc secundo modo visio causatur effectiue à beato: ergo non colligitur posse cessare ab illa.

Pro 3. suadetur. Quod nec tertium, repugnantiam ostendat, sic probo: nam licet

præ-

præmium debeat esse à præmiante, non tamen est necessarium, quod sit solum ab illo; at per hoc, quod visio beatifica effectiuè sit à Beato, non excluditur, quod sit à premiante, videlicet à Deo, imò est necessarium cũ à beato, vt agẽte primo nõ procedat; & consequenter est ab illo, vt primo agenti subordinato: ergo ex eo quod beatus in se ipso causet effectiuè visionem, non sequitur, quod pręmium à præmiante non sit, & ẽ contra, ex eo quod à pręmiante debeat procedere, non infertur non effici ab ipso beato.

Beatus se ipsum beatificat, sed nõ præmiat se ipsum. Nec ex hoc sequitur, quod beatus remuneret propria merita, remuneratio namque est actus remunerãtis liber, beatus autem non est liber in causando visionem; & idcircò de illo nequit verificari dicta propositio; quod vero se ipsũ beatificet nullum est inconueniens concedere per modum causæ minus principalis, & causæ secundæ; quia tamen absolutè prolata ista propositio: *Homo se ipsum beatificat*, significare videtur iuxta communem sensum, quod sit causa prima, & præcipua propriæ beatitudinis; ideò potest in absoluta prolatione negari: maneat ergo firmum nihil repugnare, quod visio beatifica effectiuè à beato procedat; & consequenter de facto ad illam, non solum passiuè, sed etiam eliciti-uè comparari, quod asserit nostra conclusio.

§. III.

Obiectionibus occurritur.

14 *Arg. 1.* SEd aduersus illam obijcies primo: intellectus beati comparatur ad visionem passiuè, cum illam recipiat, vtporè cum visio beatifica immanens actio sit: ergo illam effectiuè non causat. Patet hæc consequentia: nam idem nequit esse mouens, & motum; & consequenter agens, & patiens secundum idem esse repugnat; at intellectus eleuatus lumine gloriæ patitur, recipit in se visionem beatificam, & per illam mouetur, seu ad minus mutatur mutatione supernaturali: ergo nequit idẽ intellectus, vt lumine gloriæ eleuatus visionem elicere; aliàs secundum idem esset agens, & patiens, mouens, & motum. Hoc argumentum ideô proposui, quia tangit communẽ doctrinam, passimque occurrentẽ circa omnes immanentes actiones.

Si ad illud respondeatur: intellectum visionem elicere, vt eleuatum lumine, & nudè sumptum visionẽ recipere; ac proinde non agere, & pati, mouere, & moueri secundum idẽ, sed secundum diuersas rationes diuersitate reali. *Si resp. 1.*

In contratium obstat: actionẽ immanentẽ idem respicere pro principio *quo* receptiuo, & elicitiuo: nã cum illius principium vitale sit, petit non solum elicere, verum etiam in se recipere actionem, saltim vt *quo*: ergo cum visio beatifica sit vitalis, & immanens, non solum elicitur medio lumine gloriæ, sed etiam medio illo recipitur. *In contrariũ obstat.*

Si dicatur secundo, sufficere distinctionem rationis inter agens, & patiens, quæ distinctio in nostro intellectu comparato ad visionem potest constitui, ne idem sub eadem ratione agat, & agatur, moueatur, & moueat. *Si resp. 2.*

In contrarium obstat: Philosophum ex illo principio, scilicet, *non posse idem secundum idem esse mouens, & motum*, intulisse necessario deueniendũ esse ad primũ motorem immotum omnino, qui est prima rerum causa; & ex eodem nostri Thomistæ 8. *Physicorum*, inferunt grauia, & leuia, non à se, sed à generante moueri; at si sufficiat distinctio ratio- *Contra.*

nis inter mouens,& motum,nihil horum: colligitur,vt tantisper meditanti constabit:ergo solutio tradita aduersatur menti Philosophi.

15 *Ad arg. resp.* Breuiter ad argumentum factum respondeo, duplicem esse motum,alium intetionalem,alium physicum:iste secundus est actus imperfecti, vt communiter docent Philosophi,& idcircò petit subiectum taliter in potentia,quod illum nō præcontineat,nec formaliter,nec eminenter;aliàs si eminenter illum præcontineret actus imperfecti nō esset: vnde idem non potest esse mouens, & motum motu prædicto,quia vt posset esse mouens, necessarium erat, quod motum, & terminum illius in se eminenter,saltim præhaberet:primus autem motus,cum actus imperfecti non sit,etsi exigat subiectum in potentia ad illum per exclusionem præhabitionis formalis, non tamen exposcit subiectum in potentia per exclusionem præcontinentiæ sui eminentialis,atque adeô potest intellectus, qui vt eleuatus lumine gloriæ præcontinet;nec in se virtualiter visionem beatificam, prout eidem lumini subest,esse in potentia ad illam recipiendam formaliter,quā doctrinam insinuasse sufficiat : nam fusior indagatio ad præsens non attinet. Videantur quæ diximus *tom. 1. in 1.p.disp.3.n.137.& seqq.*

16 *Arg.2.* Si obijciatur secundo:homo, nec effectiuè causat, nec potest causare, etiam de potentia absoluta in veriori sententia,de quo *1.2.quest. 112.* gratiam habitualem:ergo nec visionem beatificam.Probatur consequētia: quia idcircô primum repugnat, quia gratia habitualis est participatio formalis naturæ diuinæ;& consequēter improducibilis in genere causæ efficientis principalis à non habēte Dei naturam per essentiam;at etiā visio beatifica est formalis participatio Diuinæ naturæ perfectiori modo,quam gratia habitualis, cum participet intellectualitatem Dei,prout intellectio est in actu secundo,in qua prout sic in multorum sententia Dei natura vltimate consistit: ergo eadē ratione repugnabit producti efficiēter principaliter ab aliqua creatura.

Respondeo,concesso antecedenti,negando consequentiam. Ad cuius probationem omissa minori, cuius contrarium fusē docuimus *tomo 1.in primā partem tract.1.* distinguo maiorem:quia est formalis participatio diuinæ naturæ sub conceptu primordialis radicis ordinis supernaturalis,cōcedo maiorem : quia vtcumque participat Diuinam naturam,nego maiorem, & nego consequentiam. Et ratio est manifesta : nā gratia est prima radix ordinis supernaturalis,ante quā nulla forma supponitur , ratione cuius causa creata illam in se posit præcōtinere,&ideô à nulla creatura potest efficienter principaliter causari. Visio autē beatifica,estô Dei naturam participet, non participat illam tanquam prima radix,sed per modum operationis supponentis supernaturalem formam,in qua præcontinetur; & ideô potest sufficienter causari à creatura,&hoc petit ex conceptu essentiali. Quomodo autē stare posit, quod Diuinam naturam sub conceptu naturæ participet,& non sub conceptu primordialis radicis? iudicent, & discernant, qui præfatam sentētiam defendunt. *Resp.*

Sed dices : sicut ante visionem beatificam supponitur lumen gloriæ,ita antecedenter ad gratiam habitualem supponūtur auxilia actualia,quibus homo effectiuè in se causat dispositiones supernaturales ad illam; at non obstante, quod prædicta auxilia præcedant,homo eleuatus per illam non potest principaliter effectiuè habitualem gratiā causare: ergo pariter, etsi lumen gloriæ præcedat visionem,homo impotens erit ad illam effectiuè causandam. 17 *Replicabis.*

Respondeo,concessa maiori,& minori,negando consequentiam. Et ratio discriminis est manifesta: nam auxilia actualia præcedentia gratiā non sunt permanentia ex propria natura, & idcircô nequeunt subiecto, *Resp.*

dare

dare præcontinentiam effectiuam formæ permanentis, qualis naturæ est habitualis gratia; lumen autem præcedens visionem æquè permanēs est cum ipsa visione; ac proinde illam in se præcontinens, potensque subiecto, cui inhæret, illius præcontinentiam præstare.

18 *Instabis* Sed adhuc instabis: sicuti auxilia præcedentia gratiam habitualē non adæquant illam in permanentia, ita lumen gloriæ non adæquat perfectionem visionis in actualitate; at ob primum excessum prædicta auxilia nequeunt effectiuum concursum in habitualem gratiam præstare: ergo ob secundum, lumen gloriæ nequibit efficienter principaliter in beatificā visionem influere.

Resp. Respondeo pro nunc, negando maiorem: nam licet lumen gloriæ, non sit actus secundus formaliter, est tamen virtualiter actus secundus: quia licet sit potens ad illum, non tamen est in potentia, sed præcontinet visionem beatificam per modū principij actualis actualiter influentis cū mutua connexione cum illa, licet autem principium dans posse non adæquet actualitatem actus, quando indifferenter respicit illum, secus contingit quando principium non est indifferens, sed influens actualiter necessario, qualiter contingit in lumine. Et ratio à priori potest esse, quia est participatio intellectus diuini, vt præcontinentis actualem intellectionem; vnde sicuti in diuino intellectu tota perfectio actualis intellectionis præhabetur virtualiter; ita in lumine gloriæ proportionali modo, tota perfectio beatificæ visionis præhabetur tanquam in principio virtuali actuali. Alia plura, quibus huic obiectioni poterat occurri, mitto, quia alibi à nobis sunt tacta.

§. IV.

Quid de possibili sit dicendum?

19 *Secūda conclusio* Secunda conclusio. *Contradictionem implicat, quod beatus videat Deum per actionem à se non elicitam.* Moueor ad illam primo ex D. Thom. 2. 2. *quæst.* 23. *art.* 2. *in corpore*, illis verbis: *Non enim motus Charitatis procedit à Spiritu Sancto mouente humanam mentem, ita vt nullo modo sit principium huius motus; hoc enim est contra rationem voluntatis, cuius oportet principium in ipso esse, sicut supra dictum est; vnde sequeretur, quod diligere non esset voluntarium, quod implicat contradictionem, cum amor de sui ratione importet, quod sit actus voluntarius.* Vbi, vt clare constat, implicatorium censet D. Thom esse, quod voluntas humana obiectum aliquod diligat per motum à se non elicitum, quam doctrinam antea tradiderat *quæst. vnica de veritate art.* 1. *in corpore.* *Prob.* 1. *ex D. Thoma.*

Formatur ratio ex doctrina D. Tho. Ex quibus verbis, tale formo argumentum: implicat contradictionem, quod voluntas diligat, etiam supernaturaliter, per actionem à se non elicitam: ergo & quod intellectus Deum supernaturaliter videat per actum à se non elicitum, implicatorium debet censeri. Consequentia ipsis aduersarijs est nota, qui eodem modo absque vllo discrimine de intellectu, & voluntate loquuntur, quoad hoc, quod est tendere in propria obiecta per motus à se non causatos, sed tantum acceptos. Antecedens autem præterquam quod est D. Thom. expressum, suadetur ma-

nifeste duplici ratione ex ipso de sumpta. Primo: nam repugnat omnino voluntatem diligere obiectum per motum non voluntarium; cum de ratione amoris non sit minus esse voluntarium, quam esse actum voluntatis; at implicat motum esse voluntarium, & non esse à principio intrinseco efficiente, nisi velimus diffinitionem voluntarij negare, quod sic diffinitur: *Voluntarium est, quod procedit à principio intrinseco cū cognitione finis*: ergo implicat voluntatem velle per actum à se non elicitum. Secundo: nam licet lapis posit sursum moueri per motum à se non causatum, sed omnino ab extrinseco, quod vero talis motus sit naturalis lapidi, nisi in lapide sit intrinsece principium illius, est implicatorium omnino: ergo pariter implicat, quod voluntas voluntariè moueatur per actum cuius principium in ipsa non sit: quo argumento vsus est D.Thom. loco ex disputatis relato.

20 *Resp.* Sed dices, potius ex hoc argumentum sumi pro aduersarijs, vt nāque motus aliquis sit naturalis, sufficit, quod in subiecto mobili sit naturalis potentia receptiua illius, vt cōstat in motu quo materia prima ad receptionē formæ substātialis disponitur, ad quem solū comparatur passiue, & tamen est illi naturalis: ergo pariter vt voluntas voluntarie moueatur, sufficit, quod in illa sit principium passiuum, & receptiuum actus, etsi omnino ab extrinseco efficiente procedat.

Contra. Sed contra: nam motus voluntarius conuenit cū naturali in hoc, quod vterque petit principium intrinsecum, addit tamen ad illū, quod principium intrinsecum debet actiue ad motum voluntarium concurrere, & simul debet esse cum cognitione finis: ergo sicut non potest, ratio motus naturalis saluari respectu alicuius, absque eo quod natura, quæ est passiuum principium naturalis motus, sit mobili intrinseca, ita nequibit actus esse alicui voluntarius, nisi intrinsece sit principium actiuum respectu talis motus; & consequenter omnino repugnabit, quod voluntas voluntarie tendat in proprium obiectum per actum, ad quem solum comparatur, vt principium passiuum.

Secundo principaliter suadetur conclusio: implicat videre Deū, nisi videns viuat in actu secundo vita accidentali intellectiua; at implicat viuere vita intellectuali in actu secundo per actum à se non elicitum: ergo omnino repugnat aliquem, Deum videre visione præcise recepta, & à se non elicita. Illatio est legitima. Maior cuilibet nota. Minor autem ostenditur: nam viuens ex communi conceptu viuentis per hoc à non viuente differt, quod viuens se monet, non viuens mouetur ab alio; at se mouere per hoc differt à moueri ab alio, quod se mouens, non solum mouetur, sed etiam causat effectiue in se motum; id autem quod ab alio mouetur præcise comparatur passiue ad motum, quod sola meditatione terminorum oculos non claudenti cōstabit: ergo est implicatorium omnino viuere aliquem vita intellectuali in actu secundo per motum præcise receptum, & à se non elicitum. 21 *Secūdo prob. cōclusio.*

Explicatur, & vrgetur amplius: viuens sub conceptu communi viuentis, à non viuente differt, per hoc, quod non viuens habet perfectionē in se, non tamē à se; viuens autem habet perfectionem à se, vel per identitatem qualiter contingit in vita actuali diuina, vel per elicientiam, seu realem egresionem, qualiter contingit in vita actuali creata; at quod præcise recipit motum, & illum effectiue non causat, non habet illum motum à se, sed in se solum: ergo per talem motum nequit viuens in actu secundo constitui. *Confir.*

Denique suadetur: implicat viuere vita vegetatiua actuali per actum præcise receptum, & non elicitum à principio intrinseco viuenti, 22 *Tertio prob. cō clusio.*

v.c. quod aliquis se vitaliter nutriat per nutritionem ab alio receptam, & quod vitaliter se localiter moveat per motum ab extrinseco agente causatũ, quod vitaliter generet generatione solum recepta, & à se non elicita: ergo implicat etiam aliquẽ vitã intellectuali vivere in actu secundo per actionem ad quam comparetur mere passive.

Resp.1. Respondebis primo, negando consequentiam: & reddes rationem, discriminis: nam vivens vita vegetativa constituitur vivens in actu secundo per actionem, cui omnino repugnat existere absque concursu activo proprij principij. Vivens autẽ vita intellectiva redditur vivens in actu secundo, non per actionem, sed per terminum talis actionis, & quia termino per actionem creatam producto non repugnat fieri à solo Deo absque concursu principij creati, consequens fit, quod possit aliquis cõstitui vivens hoc genere vitæ, quin active concurrat, sed solum passive.

Resp.2. Respondebis secundo: reddendo aliam rationem discriminis: nam actio vitalis vegetativa est vera actio de prædicamento actionis, cui omnino repugnat produci absque sui principij concursu; at vero intellectio, actio de prædimento actionis non est, sed est vera qualitas, & solum grammaticaliter actio; qualitas autẽ non petit essentialiter concursum principij creati, vt existat: & consequenter, nec illum exposcit vt suum effectum formalem præstet proprio subiecto, & id circo potest, etsi ab agente extrinseco causetur, intra intellectum poni, illumque intelligentem constituere.

Resp.3. Denique respondebis, constituendo aliud discrimen, consistens in eo, quod vita vegetativa dicitur, & est talis per respectum principij productivi: vnde nisi motum producat, non potest vivere per illam: vita autem intellectiva non consistit in ratione principij productivi, sed in ratione principij intellectivi, idest potentis intellectualiter tendere in obiectum, & potentis fieri rem intellectam in actu secundo: vnde per hoc, quod in se recipiat formam obiecti, etiam si illam in se non producat, potest constitui vivens in actu intelligibiliter.

Nulla tamen ex his solutionibus, argumento facto satisfacit, & contra primam facit primo; quod in illa petitur principium, cur namque vivere vita intellectiva consistit in termino motus; vita autem vegetativa non in termino, sed in actione debet consistere? Et quidem sicuti intellectus in se producit terminum vitalem, quem appellamus Verbum; ita potentia nutritiva per nutritionem terminum vitalem producit, sci licet partialem substantiam viventem; & tamen non constituitur in ratione viventis actualiter per terminum productum, sed per actionem productivam illius: ergo pariter, etsi intellectus terminum vitalem producat, non per illum, sed per actionem constituetur intelligens. 23 *Prima solutio reijcitur 1.*

Facit secundo, quod vita intellectualis divina non in termino per actionem producto, sed in perfectissima actione consistit, alias Pater per Verbum productum, tanquam per formam redderetur intelligens, quod est omnino absurdum: ergo vita intellectualis creata actualis, non in termino, seu in Verbo producto, sed in actione ipsum producente debet constitui. *Secũdo.*

Deinde contra secundam facit: quod licet demus intellectionẽ non esse actionem de prædicamento actionis, bene vero generationes, & alias operationes vitæ vegetativæ, non ideò intellectio excluditur à ratione actionis, quia non dicat essentialem ordinem ad principium vitale, sed vel quia non identificatur cũ motu, vel quia non producit terminum, propterquem sit, sed potius terminus est propter ipsam, quare vtrũque in prædicta sententia est de conceptu actionis prædicamentalis: at quod generatio sine generantis con 24 *Secũda solutio impugnatur.*

concursu non possit ipsum generans constituere, non est ratione motus, cum quo identificatur, nec ratione termini, ad quem ordinatur, sed propter ordinem essentialem, quem ad illud importat: ergo cum intellectio in hoc cum generatione omnino cóueniat, id ipsum de illa fateri tenemur.

Cótra 3. facit. Denique cótra tertiam in hunc modum objicio: nam conceptus vitæ intellectualis consistit in respectu potentis tendere in obiectum per tendentiam, quam habeat à se, aliàs, vt habetur ex dictis in secunda ratione, tendentia vitalis non erit; at si non causet in se prædictam tendentiam, illam non habebit à se, sed ab alio: ergo dicit respectum productiui respectu tendentiæ, etsi non comparatione facta ad obiectum, in quo à vita vegetatiua distinguitur: nam hæc non solum dicit respectum productiui ad actionem, sed etiam ad obiectum, quod nihil est aliud, quam terminus per actionem productus.

§. Vltimus.

Soluuntur contraria argumenta.

25 *Arg. 1.* EX dictis inter confirmandam nostram sententiam solutum manet præcipuum argumentum contrariæ sententiæ, desumptum ex eo quod omnipotentiæ diuinæ debemus concedere, quidquid non implicat manifestam contradictionem; at quod intellectus videat Deum visione præcise recepta, & à se non elicita, non implicat contradictionem: ergo non est denegandum diuinæ omnipotentiæ.

Resp. Ad quod respondetur, negando minorem; implicatio autem constat ex dictis, scilicet, quod intellectus viueret, & non viueret, quod est implicatorium, viueret quidem: nam intelligeret, & intelligere est viuere perfectissimo gradu viuendi, & non viueret, quia non haberet illam perfectionem à se, quod est de conceptu essentiali viuentis, per quod à non viuente distinguitur, vt constat ex secunda ratione, & per se videtur manifestum.

Secundo sic objiciunt: potest Deus de potentia absoluta se solo producere visionem beatificam absque concursu intellectus creati: ergo per illam sic productam, & in illo receptam poterit intellectus creatus videre Deum. Consequentia videtur bona. Antecedens autem probatur primo: nam Deus potest se solo producere omne, quod producit media causa secunda, vt docet D. Thom. 1. *p. quæst.* 105. *art.* 2. *in corpore*, illis verbis: *Erroneum est dicere, Deum non posse facere per se ipsum omnes determinatos effectus, qui fiunt per quamcumque causam secundã*; at Deus mediante intellectu creato producit visionem beatificam: ergo potest se solo eandem producere absque concursu intellectus. 26 *Arg. 2.* *Antec. prob. 1.*

Secundo: nam id circo Deus potest per se ipsum producere calorem, quem mediante igne producit, quia eminenter continet perfectionem ignis; at etiam continet eminenter perfectionem intellectus creati, quo mediante producit visionem beatificam: ergo potest illam per se ipsum producere. *Secúdo.*

Tertio: quia non minus dependet intellectus ab anima, tanquam à principio dimanationis, quam visio ab intellectu, tanquam principio vere effectiuo; at potest intellectum producere absque concursu animæ, sicuti, & calorem vt octo, qui est passio ignis absque concursu radicatiuo ignis: ergo & visionem sine medio intellectu producere poterit. *Tertio.*

Denique idem antecedens probatur: nam verbum, vtpote vitale, non minus pendet ab actione vitali *Quarto*

intellectus, quam actio vitalis à principio vitali; at potest Deus se solo producere verbũ sine media intellectione; sicut, & terminum nutritionis vitalem sine nutritione valet producere: ergo & visionem absque intermedio concursu intellectus.

27 *Solutio aliquorum.* Ad hoc argumentum non vno modo respondetur ab Authoribus nostræ sententiæ. Capreolus, M. Soto, Ferrariensis vbi supra relati, quos sequitur M. Aluarez *in præsenti d. p. 19. conclusione 2.* distinguũt in visione beatifica rationem qualitatis, & rationem visionis, & asserunt, posse quidem in ratione qualitatis à Deo intra intellectum poni, mere passiuè se habente intellectu, non autem posse ita produci in ratione visionis. Ex quo non colligitur, posse intellectum videre passiuè solum se habendo, quia ad hoc necessum erat, quod illã reciperet, non solum in ratione qualitatis, sed etiam in ratione visionis.

Contra illã opponunt alij 1. Contra quam solutionem acriter pugnant cæteri Authores pro nostra sententia relati Curiel *vbi supra* §. 8. & Vazquez *cap.4.n.18.* in hũc modum opponunt: visio illa à solo Deo in ratione qualitatis in intellectu producta, vel esset eiusdem speciei cum visione producibili ab intellectu, vel diuersæ speciei; si dicatur secundum, non defenditur visionẽ in ratione qualitatis produci, cum id quod producitur visio nõ sit. Primum autem est falsum: nam implicat formam poni in subiecto, & ei non dare suum effectum formalẽ primarium; at effectus primarius visionis beatificæ est constituere intellectum videntem: ergo implicat intellectui vniri, & ei non dare prædictum effectum: & consequenter implicat poni intra intellectum in ratione qualitatis, & nõ in ratione visionis. Maior probatur: effectus formalis primarius nihil est aliud, quam forma communicata subiecto: ergo implicat formam communicari subiecto, & non dare suũ effectum formalem primarium.

Secundo aduersus illam opponere possumus: ratio qualitatis, & ratio visionis comparantur in visione beatifica, tanquam gradus genericus, & gradus differentialis; ad modum quo in homine inter se comparantur animal, & rationale, sed implicat produci aliquid sub conceptu generico, quin producatur sub conceptu specifico, & differentiali: ergo responsio tradita ad argumẽtum factum non subsistit. Probo minorem: productio terminatur ad rem existentem, sed omnino repugnat existere hominem sub conceptu animalis, & non sub conceptu differentiali hominis, & albedinem sub conceptu qualitatis, & non sub conceptu differentiali, & specifico albedinis, cum existentia communicetur gradui generico medio specifico: ergo implicat etiam produci sub conceptu generico, & non produci sub conceptu differentiali. 28 *Secũdo.*

Cõfirm. Explicatur, & vrgetur amplius: sic comparatur inexistentia ad accidens, sicut comparatur existentia ad substantiã; at repugnat omnino existere gradum substantialem genericum, quin existat gradus substantialis specificus, v.c. in homine implicat existere animal, & non rationale formaliter: ergo implicabit etiã inexistere gradum genericum in linea accidentis, quin etiam inexistat formaliter gradus differentialis, sed inexistere, est in subiecto existere, & subiecto communicari: ergo omnino repugnat visionem inexistere in homine in ratione qualitatis, quin in eodem existat formaliter in ratione visionis; & consequenter quin ei in ratione talis formalitêr communicetur.

29 *Ad 1. instãtiam resp. potest.* Hæc tamen argumenta, etsi efficacia sint, non tamen adeò vrgent, vt solutionem traditam improbabilitatis conuincant. Ad primum nãque responderi potest, fore eiusdem speciei. ad improbationem, nego maiorem: ad illius probationem, distinguo antecedens: effectus formalis

pri-

primarius est forma communicata subiecto capaci, concedo antecedes: incapaci, nego antecedens, & nego consequentiam: nam intellectus non eliciens visionem, incapax est effect° formalis primarij visionis, qui est videre Deum, vt ex dictis iam constat. Et quidem multi probabiliter asserunt posse albedinem subiectari in Angelo, & tamen non potest illius formalem effectum recipere. Secundo aliter distinguo antecedens: effectus primarius formæ, quæ solum petit per informationem subiectum afficere, est forma communicata subiecto, concedo antecedens; quæ non solum informationem, sed etiam egressionem exposcit, subdistinguo antecedens: est forma communicata modo sibi debito, scilicet cum egresione ab illo, concedo antecedens: modo non debito, scilicet per puram receptionem, nego antecedens, & consequentiam. Itaque sicuti primarius effectus formæ pure inhærentis est forma per inhæsionem subiecto communicata; ita effectus formæ non pure inhærentis, sed etiam egredientis, est forma communicata per egresioné ab eodem subiecto: vnde cum intellectio sit de secundo genere formarum, nisi hoc secundo modo conueniat subiecto, repugnat, quod ei præstet suum effectũ formalé primariũ, qui est illud constituere intelligens.

30 *Ad 2.* Ad secundum, concessa maiori distinguo minorem: ly *sub* dicente rationem *qua* productam, concedo minorem: rationem *sub qua* terminandi productionem, nego minorem, & distinguatur consequens eodem modo; nec probatio ibi facta cum confirmatione amplius conuincit; itaque in termino producto, & est ratio *qua*, & est ratio *sub qua* terminandi, v.c. in homine à solo Deo producto, omnes illius gradus producuntur vt *quod*, nec vnus sine alio valet produci; ratio tamen *sub qua* producuntur, nec est rationalitas, nec animalitas, nec sunt alij gradus, sed sola ratio entis est ratio *sub qua* terminandi Dei causalitatem. Dicimus ergo repugnare omnino, quod visio beatifica producatur sub ratione entis, & qualitatis, quin etiam vt *quod* terminet productionem ratio specifica illius, & sic producta à Deo absque concursu intellectus creati, vtraque formalitas saltim, vt *quod* terminaret productionem, non tamen terminaret illam sub conceptu visionis, vt rationis *sub qua*, quia sub hac ratione solum terminat concursum intellect°, & hoc secundo modo produci necessarium est in solutione tradita, vt intellectum reddat intelligentem in actu secundo.

Vel aliter responderi potest, visionem à solo Deo causatam intra intellectum, causari quidem secundũ omnem formalitaté, tam genericá, quam specificam, non autem causari, nec recipi vitalem vitaliter, seu modo vitali, vt autem intellectus intelligat, necessarium est, quod recipiat in se modo vitali vitalitatem causatam vitaliter, sicut vt subiectum mereatur, non sufficit recipere meritum, sed vitaliter illud causare, & recipere: vnde, etsi Deus meritum causet, non tamen meretur. Hæc in gratiam tantorum Theologorum. A quibus tamen omni cum veneratione recedo. Tum, quia forma in exercitio actuali consistens, non potest existere absque tali exercitio: quo circa repugnat relationem, nisi exercite referat, existere, motũ, nisi exercite moueat, vnionem, nisi exercite vniat; at visio beatifica, & quæuis alia intellectio consistunt essentialiter in tendentia actuali exercita ad obiectũ intelligibile: ergo omnino repugnat visioné poni extra causas, quin exercite tendat ad illud; cũque nõ tédat vt *quod*, sed vt *quo*, implicabit existere, quin intellectus tédat ad illud exercite vt *quod*, & illud intelligat. Tũ etiã: nã id quod pendet esséntialiter à principio creato, nequit produci à Deo absque cõcursu principij creati, quia licet possit De° supra naturas rerũ operari, nõ tamé potest illarum essentias destruere; at

31 *Aliter resp.* · *Impugnatur solutio 1.* · *Secũdo.*

Digitized by Google

viſio beatifica eſſentialiter dependet ab intellectu creato, cũ non mediãte alio, ſed per ipſam dependeat ab illo, ſicut generatio per ſe ipſam depẽdet à generante, & quæuis alia actio per ſe ipsã dependet ab agente, & principio: ergo omnino repugnat, viſionẽ beatificam extra cauſas conſtitui abſque concurſu illius.

32 *Secũda ſolutio principalis argumẽti.* Secũdo alij, quos ſupreſſo nomine refert Vazq̃z *cap. vbi ſupra n.*20. ad argumentum factum reſpondent: poſſe quidem Deum abſque intellectus concurſu producere viſionẽ beatificam, non ſolum in ratione qualitatis, ſed etiam in ratione viſionis extra proprium ſubiectum, non tamen in illo, quia ex primo nulla ſequitur contradictio, bene tamen ex ſecũdo, nempe, quod intellectus intelligeret, & non intelligeret per talem viſionẽ. Solutionem iſtam reijcit Vazquez primo: nam forma extra ſubiectum ſemel producta poteſt ſubiecto coniungi abſque noua efficientia ſubiecti, per hoc præciſe, quod ad illam paſsiue ſe habeat, cum in tali coniunctione ad ſubiectum, nihil in ea de nouo ſit producendum: ergo ſi Deus poteſt ſe ſolo viſionẽ beatificã quoad totam ſuam eſſentiam extra ſubiectũ producere, poterit etiam illam intellectui coniungere abſque vlla efficiẽtia intellectus præciſe materialiter concurrentis. Secundo: nam forma extra ſubiectum producitur contra internum, & naturalem impetum; in ſubiecto vero conformiter ad propriam naturam: ergo agens, quod ſola efficacitate ſua illam valet extra ſubiectum producere, poterit etiam à fortiori abſque alia cauſa efficiente adiutrice eandem ſubiecto coniungere; cum difficilius appareat producere formam præter modum debitũ ſibi, quam conformiter ad illum.

33 *Argumenta iſta non vrgent. Ad 1. reſpond.* Ab his tamen argumentis haud difficiliter ſe expedient auctores illius ſolutionis. Ad primũ dicendo, verum eſſe antecedens loquendo de ſubiecto capaci illius formæ, ſecus vero de ſubiecto incapaci; vt namque forma coniungatur ſubiecto, adeò eſt neceſſaria ſubiecti capacitas, vt multi probabiliter doceant, non poſſe Deũ de potentia abſoluta ponere formã aliquam in ſubiecto incapaci, quo circa in hac ſententia nequit Deus formam ſublunarem coniungere cũ cæleſti, nec cæleſtem formam materiæ ſublunari, nec riſibilitatem in bruto, nec proprietatis bruti in homine; qua doctrina probabili admiſſa, cum in ſententia Authorum traditæ ſolutionis intellectus non agens ſit ſubiectum incapax reſpectu intellectionis, etiam ſi Deus poſsit ſe ſolo intellectionem extra ſubiectum producere, non poterit ſe ſolo illam ponere in intellectu, ex eo quod intellectus, niſi actiue ſe habeat, ſit ſubiectum incapax illius. Et per hoc ad ſecundũ occurrent, veram eſſe ſecundam antecedentis partem de ſubiecto capaci, ſecus autem de incapaci, intellect⁹ autem, non agens incapax eſt reſpectu intellectionis; vnde in illo vt non agente, non ſolum non recipitur intellectio connaturaliter, verum etiã nec præternaturaliter recipi valet. *Ad 2.*

Si opponatur. Si dicas, intellectio reſpicit aliquod ſubiectum coaptatum, & connaturale; non aliud niſi intellectum: ergo intellectus eſt capax ſuſceptiuum illius. *Reſpondebunt.* Reſpondebunt ex dictis diſtinguendo minorem: intellectum concurrentem actiue, concedent minorem: paſsiue ſolum ſe habentem, negabunt minorem, & diſtinguent conſequens eodem modo.

34 *Aliter reijcitur ſolutio 1.* Quare his impugnationibus relictis, reijcitur præfata ſolutio eiſdẽ argumentis quibus præcedens. Primo: nam quia relatio in exercitio referendi conſiſtit, vnio in exercitio vniendi, exiſtentia in actuali exercitio exiſtendi, omnino repugnat relationem produci, niſi in ſubiecto actu relato, vnionem ſine extremis vnitis, & exiſtentiam abſque ſubiecto exercite exiſtente; at intellectio conſiſtit eſſẽtialiter in actuali exercitio intelligendi: ergo implicat extra cauſas conſtitui, niſi in ſubiecto actu intelligente per ipſam. Secundo: nam ſicut intellectio ex conceptu vitalis de-

pen-

pendet ab intellectu, vt actu eliciente, ita ex conceptu immanentis dependet ab intellectu vt actu recipiente; at ob primam dependentiam repugnat existere absque actiuo influxu intellectus: ergo pariter ob secūdam repugnabit intellectioni existere absque illius actuali, & passiuo cōcursu; & consequenter omnino repugnabit, quod extra intellectū existat.

35 *Vera solutio argum. n. 25. positi.*

Ad 1. probationem antecedentis.

Vnde his solutionibus prætermissis, ad argumentum factum communi, & veriori solutione respondeo negando antecedens: ad primam probationem distinguo maiorem: si sint causæ purê efficientes, transeat maior; si simul sint causæ formales, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: quia intellectus est causa formalis extrinseca respectu intellectionis, quę à vitali principio specificatur. Vel aliter responderi potest, veram esse maiorem de illis effectibus, qui à causis secundis nō depēdent essentialiter, secus vero, si ab illis essentialiter pendeant, cum namque Deus non posit essentialia rerū destruere, si semel effectus aliquis à principio creato dependeat essentialiter, nequit Deus absque illius concursu talem effectum producere, & quia visio beatifica dependet essentialiter ab intellectu illustrato lumine gloriæ; consequens fit, quod nō possit sola efficacitate sua illā extra causas statuere, seu constituere. Et insto argumentum in generatione, & alijs actionibus, quæ sunt de prædicamento actionis, quas Deus iuxta Auctores contrarios nequit se solo producere.

36 *Ad 2.*

Ad secundā probationē distinguo maiorē: præcise ex illo capite, nego maiorem: ex illo, & quia calor nō dependet ab igne essentialiter, cōcedo maiorem, & cōcessa minori, nego cōsequētiā.

Ad 3.

Ad tertiā probationē Mōtesinos *vbi supra n. 89.* respōdet cōcessa maiori, negādo minorē, & rationē reddit: quia implicat intellectū existere, & nō habere vitā, tota autē vita potentiarū animæ consistit in actuali emanatione ab anima, sicut vita actionū in actuali emanatione à principio proximo vitali. Secundo respōderi potest, negando maiorē, & ratio discriminis est: nam intellectio cōsistit essentialiter in actuali exercitio intelligēdi: vnde existere nequit absque intellectu intelligente exercite, cumque intellectus nequeat intelligere, nisi influat actiue, cōsequens fit, quod intellectio nequeat existere absque actiuo influxu intellectus; intellectus autem non consistit in actuali exercitio, vnde existere potest absq; radicali principio influente de facto, & illius vitalitas subsistit per hoc, quod petat connaturaliter animæ influxū, etsi præternaturaliter absque illo valeat existere.

37 *Instabis 1.*

Si dicas, sicut intellectio dat actu intelligere, ita intellectus dat actu posse intelligere; at repugnat aliquid posse intelligere proxime, nisi actu radicet potentiam: ergo implicat intellectum existere absque tali radicatione.

Resp.

Respondeo, negando antecedens: intellectui enim non est essentiale actu constituere potens proxime ad intelligendum, sed solum essentialiter illi conuenit posse constituere, quantū est de se, subiectū potens proxime ad intelligēdū: sicut de essentia albedinis, nō est actu dealbare, aliàs nō existeret albedo sine subiecto, quod dealbaret actu, sed solū est illi essentiale posse dealbare actu; at vero de essentia intellectionis, nō solum est posse cōstituere intelligētē actu, sed actu cōstituere intelligentē actu, sicut de essentia vnionis nō est solum, quod possit actu vnire, sed quod actu vniat est illi essentiale: vnde dispar est ratio.

38 *Instabis 2.*

Si dicas secundo: ideo per nos nequit Deus se solo producere intellectionē, quia dependet ab intellectu vt à causa formali extrinsece specificante; at etiam intellectus, quatenus passio est, potentiaque vitalis, specificatur à principio radicali: ergo nequit Deus illum producere absque concursu radicalis principij.

Resp.

Respondeo distinguendo maiorem: quia specificatur ab intellectu, vt actu influente, concedo maiorē,

quia specificatur vtcumque, nego maiorem: & distinguo minorem: specificatur à principio radicali, vt actu radicante, nego minorem: vt potẽte radicare, concedo minorem, & nego consequentiam. Vbi obiter est aduertendum, intellectum, etsi productum à solo Deo, non ab illo, sed à radicali principio, in quo petit produci specificari.

Ad 4. probationem. Ad quartã antecedẽtis probationẽ, Vazquez, Montesinos, Mag. Martinez, & alij respondent concessa maiori, negando minorem: nam licet Verbum mentis, non sit vitale per modum actionis, est tamen vitale per modũ termini vitalitate sibi essentiali consistente in actuali terminatione actus intelligendi; ac proinde repugnat, quauis consulta potentia, quod Verbum producatur absque concursu intellectus creati, cui solutioni aquiescere à fortiori tenẽtur quotquot Verbũ cũ intellectione confundunt, nec inter illa aliquid cognoscunt discriminis.

39 Magister Medina *loco vbi supra*, quem alij ex nostris sequuntur, absolute concedit posse Verbum intellectionem terminans absque illius concursu à solo Deo produci; discrimen autem inter illud, & intellectionem ex dictis apparere videtur: nam intellectio se ipsa, & consequenter essentialiter pendet ab intellectu; Verbum autem cum per se ipsum ab illo non dependeat, sed mediante intellectione, non videtur habere essentialem dependentiam ab influxu intellectus. Vtramque sententiam ad concordiam redigo, præmisso ex dictis *disputatione præcedenti*: Verbum accipi posse dupliciter, & proprie, & communiter. In priori acceptione dicit essentialiter expressionem à principio vitali; & consequenter absque illius concursu produci non potest. In secunda vero acceptione solum dicit esse actualem repræsentationem obiecti, quo circa, vt ibi diximus, diuina essentia sortitur rationem Verbi respectu intellectus beati, & sub ista ratione bene potest Deus se solo absque concursu actuali intellectus Verbum producere, nõ extra intellectum, cum de illius essentia sit actualiter intellectui repræsentare obiectum, nec intellectui non intelligenti ob eandem rationẽ, bene tamen intra intellectũ contẽplantem obiectum, non tamen producentem Verbum.

40 Iuxta quam distinctionem constat solutio ad fundamentum primæ sententiæ, cuius antecedens solum est verum loquendo de Verbo in propria, & adæquata acceptione, non autem de Verbo accepto communiter. *Ad fundamentũ 1. sententiæ.*

Oppones. Si dicas, qualitas illa à solo Deo producta, non esset eiusdem rationis cum qualitate producta ab intellectu, cum ista sit vitalis essentialiter, illa autem non vitalis: ergo non obtineret essentiam Verbi.

Resp. Respondeo distinguendo antecedens: non esset eiusdem rationis comparatione facta ad principium, concedo antecedens: comparatione facta ad obiectum, nego antecedens, & distinguo consequens: non esset Verbum in propria, & adæquata acceptione Verbi, cõcedo consequentiam: in communi acceptione Verbi, nego consequentiã.

Instabis Instabis: de essentia Verbi in quauis acceptione est, quod intellectus per illud intelligat; at nequit intellectus per aliquid à se non elicitum, & non vitale intelligere: ergo nihil non vitale obtinere potest rationem Verbi, quomodolibet Verbum accipiatur.

Resp. Respondeo distinguendo maiorem: per illud, vt per formam, nego maiorem: per illud vt medium in quo contempletur obiectum, cõcedo maiorẽ: & iuxta hanc distinctionem, minor argumenti est neganda simul cũ consequentia.

Ad fundamẽtũ 2. sententiæ. Ad fundamentum secundæ solutionis quatenus resolutioni nostræ potest obstare respõdeo, verum esse omne, quod se ipso, & non mediante alio à principio dependet, essentialiter dependere ab illo, nõ tamẽ è contra, omne quod medio alio depẽdet nõ habere essentialẽ depẽdẽtiã, quia in multorũ sentẽtia creaturæ creãtur à Deo, media actione trãseũte modaliter ab illis distincta, &

in sententia Thomistarum media actione immanente Diuini intellectus, absque interuentu actionis transeuntis; & tamen essentialiter ab illo dependent: vnde licet Verbum media actione ab illo distincta ab intellectu creato dependeat, poterit ab illo essentialiter dependere; & consequenter illius concursum ad sui existentiam essentialiter exposcere.

DISPVTATIO QVINTA.

Vtrùm beatitudo formalis consistat in actu intellectus, vel in actu voluntatis?

Nu. 1. VISO IAM IN Disputationib⁹ præcedentibus formalem beatitudinem esse entitatem creatam, & insuper esse operationē, per quod illius genericam rationem agnoscimus: explicare pergimus in præsenti Disputatione vltimam differentiam illius, inuestigando cuius potentiæ operatio sit nostra beatitudo formalis, an scilicet intellectus, an voluntatis, an vtriusque potentiæ?

(1)

§. I.

Præmittuntur, quæ apud omnes sunt certa.

IN Qua Disp. primo, tanquam certum apud omnes supponimus, non consistere formalem beatitudinem in actu aliquo partis sensitiuæ, sic D. Tho. *quæst. 3. art. 3.* & cum illo cæteri Theologi. Ratio est manifesta: nā formalis beatitudo est assequutio beatitudinis obiectiuæ; at beatitudinem obiectiuam, quam in summo, & increato bono consistere, vidimus *disp. 1.* nullus actus potentiæ sensitiuæ cōsequi va- 2 *Primū præsuppositum* *Probatur.*

let; cum Deus sit extra obiectũ specificatiuum omnis sensitiuæ potentiæ, siue exterioris, siue interioris: nulla autem potentia extra suũ adæquatum obiectum potest operari: ergo in actu partis sensitiuæ potentiæ nequit formalis beatitudo consistere.

Cõfirm. Explicatur hoc amplius: actus partis sensitiuæ solum possunt attingere corpus; at nihil corporeum ingreditur obiectum nostræ beatitudinis: ergo nullus actus sensitiuæ partis ingreditur essentiam beatitudinis nostræ formalis.

3 Secũdũ præsuppositum. Secundo, apud omnes est certum, bona corporis ad formalem beatitudinem essentialiter non pertinere, cuius contrarium docuisse Holcot, refert Vazquez *disp.* 10. *cap.* 1. sed illius sententiæ absurditas constat ex dictis: & insuper ex eo quod, aliàs animæ ante diem iudicij non essent beatæ beatitudine essẽtiali, nec Christus Domin' in huius vitæ statu fuisset perfectẽ beatus, quoad essentiam beatitudinis, cum illæ bonis corporis careant, & Christus Dominus multa mala corporis fuerit perpessus in vita mortali; consequens quoad vtrumque est absurdum: ergo & illa sententia.

Prob.

Tertiũ præsuppositum. Tertio, omnes fatentur actus vtriusque potentiæ requiri ad perfectam beatitudinem perfectione, saltim accidentali, & connaturali, ita vt si beatus careat visione non erit completẽ beatus, etiam si in actus voluntatis beatitudinis essentia consistat, & ẽ contra, si actus charitatis deficiat, non manebit perfectẽ beatus perfectione accidentali, etiam si beatitudinis formalis essentia consistat in actu intellectus.

Vlt. præsuppositum. Denique ferẽ omnes fatentur ex definitione Ecclesiæ, seu Scripturæ authoritate nihil firmũ haberi in hac parte: nam Scripturæ loca, in quibus beatitudo gaudium vocatur, & alijs nominibus explicantibus actum voluntatis, facilẽ explicantur à nobis in sensu causali, qua ratione multoties nomine effectus solet causa explicari: vnde quando gaudium in Scriptura appellatur, Matth. 25. *Intra in gaudium Domini tui.* Ioannis 15. *Vt gaudium vestrum sit plenum.* Et alibi: *Gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* In quibus nostra beatitudo nomine gaudij explicatur, ideò sic dicitur, quia est causa perfectissimi gaudij, non quia formaliter in gaudio consistat. Vel aliter possunt prædicta loca explicari; nempè, quod beatitudo est gaudiũ completiuẽ complemento accidentali, quia essentialia beatitudinis per gaudium perficiuntur, tanquam per proprietatem.

Quando autem nominibus pertinentibus ad intellectum nostra beatitudo explicatur, vt Ioan. 17. *Hæc est vita æterna vt cognoscãt te, &c.* Et 1. Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum: tunc autem facie ad faciem;* & alibi sæpẽ. Responderi potest ab Scoti discipulis; formalẽ beatitudinem vocari cognitionem præsuppositiuẽ, quia scilicet cognitionẽ supponit actus voluntatis, in quo in sententia illorum, beatitudinis essentia consistit, in quo sensu explicari solent à nostris Thomistis testimonia Scripturæ, in quibus prædestinatio, quæ in illorum sentẽntia consistit in actu intellectus nominibus denotantibus actum voluntatis declaratur, vt quando appellatur electio, propositum, &c. Vocatur namque electio, & propositum, quia vtrumque supponit actus intellectus, in quo prædestinationis essentia consistit: cum ergo nihil expresse diffinitum habeatur pro aliqua ex his sententijs, nec ex definitis efficax argumentum pro illarum aliqua extet, missis authoritatibus rationum efficacia veritas est libranda. 4

5 Si opponas. Nec obstat Benedictus 12. extrauagãti relata à Castro verbo *Beatitudo* hæresi 6. vbi Pontifex ait: *Necnon quod ex tali visione, & fruitione eorum animæ, quæ iam decesserant, sunt verè beatæ.* Quibus verbis Alfonsus à Toleto, & Vega, teste Vazquio vbi supra, existimant

Digitized by Google

Resp. expressè definiri sententiam asserentem, in actu vtriusque potentiæ intellectus, & voluntatis essentialiter cõsistere formalem beatitudinem.

Immerito tamen, & absque fundamento in talem existimationem fuerunt inducti. Tum: quia vt rectè animaduertit Vazquez *vbi supra cap. 3.* mens Pontificis solum fuit definire iustorum animas ante diem iudicij verè esse beatas, an autẽ operatione intellectus, an voluntatis, an vtriusque potentiæ intellectus, & voluntatis, neutiquam in sua diffinitione comprehenditur, sed Theologis disputandum relinquit: vtitur autem nominibus vtriusque potentiæ, vt à Theologorum discrimine abstrahat. Tum etiam: nam Pontifex non asserit fruitione, & visione essentialiter constitui beatas, sed solum docet ex visione, & fruitione verè esse beatas, quod facilè explicatur: vna ingrediente vt essentia, altera vt proprietate.

6 *Prima sẽtẽtia* His ita suppositis, circa hanc disputationẽ tres præcipuæ sententiæ versantur. Prima affirmat, formalem beatitudinem in actu amoris amicitiæ beatifico essentialiter sitam esse, actu intellectus præsuppositiuè se habente solum. Hanc tenet Scotus *in 4. dist. 49. quæst. 5.* quem sequuntur eius discipuli, præter quos inquit Vazquez *disp. 11. cap. 1.* null⁹ Theologorum assentitur Scoto.

Secũda. Secunda, per extremum opposita, in actu intellectus essentiam formalis beatitudinis adæquatè constituit actu voluntatis consequutiuè solum se habente, vt perfectione accidentali formalis beatitudinis. Hanc tenet vniuersa Theologorum Schola cum Doctore Angelico *in præsenti quæst. art 4.* Vbi Caietanus, Conradus, Medina, Aluarez, Martinez, & alij. 3 *Contra Gentes cap. 25. & 26.* ibi Ferrariensis, Capreolus *in 4. dist. 49. q. 2.* Hispalensis *ibidem.* Durandus *quæst. 4.* Mag. Soto *q. 1. art. 3.* quibus ex Recentioribus adhæsere Vazquez *disp. 11. cap. 3.* Lorca *disp. 17. membro 5.* Becanus *tract. 1. cap. 1. q. 3. conc. 2.* Mõtesinos *in præsenti disp. 4. q. 2. & 3.* Curiel *tract. de essentia beatitudinis q. 6.*

(D. Tho. Caieta. Cõrad. Medina Aluarez Martin. Ferrar. Capre. Hispal. Durãd. M. Soto Vazq. Lorca. Becan⁹. Mõtes. Curiel.)

Tertia, inter istas media, in actu vtriusque potentiæ formalem beatitudinem quoad essentiam constituit. 7 *Tertia.* Ita ex antiquioribus D. Bonauentura, Ricardus, Gabriel, Marsilius, Hugo de Sancto Victore, & alij, quos refert Vazquez *disp. 10. cap. 1.* & impugnat *cap. 2.* Illam ex modernis sequuntur Salas *tract. 2. disp. 2. sect. 5. §. 5.* Valentia *disp. 1. q. 3. punct. 4.* Suarez *in hac 1. 2. disp. 7. sect. 1. conclusione 12. & 13.* Et licet omnes in ista sententia absolutè conueniant; discriminantur autem in hoc, quod aliqui tres actus ad beatitudinis essentiam exposcunt, nempe visionem ex parte intellectus, amorem, & delectationem ex parte voluntatis; ita Bonauentura. Alij solam fruitionem, & delectationem simul cum visione ad illius essentiam expectare defendunt: ita Marsilius. Denique alij solũ amorem amicabilem patriæ vt beatitudini essentialem admitunt: ita moderniores Theologi pro hac sententia relati.

(Bonau. Ricard. Gabriel Marsil. Hugo. Vazq. Salas. Valent.)

§. II.

Statuuntur duæ cõclusiones veræ sententiæ.

8 *Prima cõclusio* VT secundam sententiam, quam veram reputo, explicem, sit prima conclusio: *Visio beatifica à beatitudinis essentia nõ potest excludi,* ita præter Scotum ferè omnes Theologi, imo ab Scotistis id negari non posse, testatur Basolus *in 4. dist. 49. quæst. 2. in princip.* idque ab omnibus esse cõcessum docet Cordubensis *lib. 1. quæst. 42. in princip.*

Digitized by Google

Prob. 1. ex SS. PP. Suadetur primo ex Parente August. 1. *de Trinit. cap.* 10. illis verbis: *Tradet regnum Deo, & Patri Christus, quando perducet credẽtes ad contemplationem Dei.* Expressius *lib. 2. de libero arbitrio cap. 14.* ibi: *Illos beatissimos facit, quod scriptũ est, tunc autem facie ad faciem, & tunc cognoscam, sicut cognitus sum.* lib. primo de morib⁹ Ecclesiæ Catholicæ cap. 25. *Æterna vita est ipsa cognitio veri, quæ est perfectorũ præmium.* Fauent Cyrillus 3. *contra Iulianum prope initium*, illis verbis: *Hominum felicitas habere summam contemplationem.* Iræneus cap. 37. ibi: *Vita æterna vnicuique euenit, eo quod videt Deũ.* Hieronimus in illud Psalmi 83. *Ibunt de virtute in virtutem*, vbi sic ait: *Infinita corona, magnaque fœlicitas est videre Deum.* Bernardus sermone 5. Assumptionis in eũdem versum: *Hæc est merces, & hic est finis fructus nostri laboris, visio scilicet Dei*: ergo ex mente istorum Sãctorum Patrum visio beatifica, vel est tota essentia formalis beatitudinis, vel ad illius essentiam constituendam inadæquatè ingreditur: & consequenter ab illius essentiali constitutione excludi non potest. Scio prædictos Patres posse in sensu causali explicari, cæterum cũ nulla extet ratio ad illos sic interpretandum, vt statim videbimus, absque vllo fundamento, & absque necessitate prædicta explicatio illorũ verbis accommodabitur.

9 *Secũdo prob. ratione.* Deinde suadetur ratione: formalis beatitudo essentialiter consistit in actu, quo assequimur Deũ, qui est nostra beatitudo obiectiua; at visio beatifica est formalis assequutio Dei, vel non est dabilis alius actus, qui sit illius assequutio: ergo intrat essentialiter constitutionem beatitudinis formalis.

Respõdebis. Dices, formalem beatitudinem non consistere essentialiter in quauis assequutione, sed in perfectissima, licet autem visio beatifica sit assequutio, non tamen est perfectissima assequutio, est enim perfectior illa assequutio, quæ fit per voluntatem.

Sed contra primo: nam quid quid sit de excessu volũtatis supra intellectum in esse entitatiuo, de quo postea dicemus, in ratione tamen assequutionis excedit beatifica visio, etiam si admittamus actum voluntatis assequutionẽ esse: ergo solutio est nulla. Probo antecedẽs: visio beatifica assequitur Deum independenter ab actu voluntatis, iste autem, dato quod assequatur, non assequitur, nisi dependenter à visione beatifica, quo circa amor amicabilis viæ, assequutio non est, quia non per visionem claram, sed per obscurã fidei cognitionẽ regulatur; at perfectius, quid est in ratione assequutionis assequi independenter, quam assequi cum dependentia ab alio: ergo verum est antecedens. *Cõtra 1*

10 *Respondebis.* Respondebis forte: assequutionem, quæ fit per voluntatem pendere ab intellectu tanquam à regulante, & proponente obiectum; assequutio vero intellectus pendet ab actu assequutiuo voluntatis tanquam à fine, quod genus causalitatis perfectius est, & consequenter ex illo perfectior euadit in linea assequtionis volũtatis assequutio.

Contra Sed contra: nam hæc ordinatio visionis ad amorem tanquam ad finẽ, nulla ratione potest ab Scotistis fundari, ergo absque fundamento cõfingitur. Probo antecedens: nam vel id probatur ex eo quod actus voluntatis excedit actum intellectus, vel quia id, quod est prius via generationis, ad posterius in hoc ordine, vt ad finem postulat ordinari: si primum, petitur manifeste principium; cum excessus funditur in ordinatione visionis ad amorem, vt vidimus in solutione nostri argumenti, & rursus ordinatio ad illum in excessu fundetur, & per illũ suadeatur: si secũdum, sequitur essentiam ad suas proprietates tanquã ad finem ordinari; cum generatio prius ad essentiam, & mediante essentia ad eius proprietates terminetur; consequens est falsum: ergo illud fundamẽtum non subsistit.

Secun-

11 *Secũdo impugnatur principalis solutio.* Secũdo præcipuam solutionem impugno: nam licet beatitudo in perfectissima assequutione consistere petat, perfectior assequutio est, quæ fit per vtramque potentiam, quam illa, quæ fit tantum per vnam: ergo si vtraque potentia assequutiua est, in actu vtriusque potentiæ debet consistere.

Resp. Si dicas, vtramque simul sumptam perfectiorem esse *extensiuè*, quã illarum, quælibet seorsim accepta, nõ tamen *intensiuè*: beatitudo autem in perfectissima *intensiuè* consistere debet.

Contra In contrarium obstat; quod quilibet actus istarum potentiarum dicit perfectionem in linea assequutionis, supposito quod vtraque assequutiua sit, non solum extensiuam, sed etiam intensiuam, & aliàs perfectio assequutionis intellectus in actu volũtatis non continetur: ergo assequutio intellectus simul cum assequutione voluntatis perfectior est, nedum extensiue, sed etiam intensiue, assequutione, quæ fit per voluntatem.

Cõfirm. Explicatur, & vrgetur amplius: beatitudo consistere petit in tali assequutione Dei, quæ formaliter, vel eminenter omnem Dei assequutionẽ contineat, atqui assequutio facta per voluntatem, si verum est, quod volũtas assequutiua est, nec formaliter, nec eminenter continet assequutionem, quæ fit per intellectum; cum illam non radicet, sed potius radicetur in illa: ergo nequit adæquatè beatitudinis essentiam constituere; & consequenter actus intellectus ab illius essentia excludi non potest.

12 *Tertio prob. cõclusio.* Tertio principaliter suadetur cõclusio: id quod essentialiter distinguit statum termini ab statu viatoris nequit ab essentia formalis beatitudinis excludi; talis est visio beatifica: ergo nequit excludi ab essentia beatitudinis. Maior videtur certa: nã beatitudo est terminus viæ: ergo id quod essentialiter distinguit inter statum termini, & statum viatoris, essentialiter cõstituit in termino, cum in idẽ veniant constitutiuum, & distinctiuũ. Minor autem suadetur: nam si per impossibile quis videat Deum, non tamen ipsum diligat, manebit extra statum viæ, si tamen é contra diligat intensissimè, nõ tamen ipsum videat, extra statum viæ minimè constituetur: ergo primo distinguens inter vtrumque statum est visio beatifica.

Denique suadetur: actus, qui ratione sui est proprius intellectualis naturæ nequit excludi ab essẽtia formalis beatitudinis, quæ propria est intellectualis naturæ, prout ab alijs distinctæ; talis est visio beatifica ratione sui: ergo idem quod prius. Maior videtur certa. Minorem autem probo: nam id, quod distinguit intellectualem naturam ab alijs, nõ est ratio volitiui; hæc namque cum sit inclinatio, naturam constitutam cõsequitur, & iuxta illius variationem distinguitur; ac proinde non distinguit illam ab alijs ratione sui; visio autem competit intellectuali naturæ, ea ratione, qua intellectualis est: ergo ratione sui est actus proprius intellectualis naturæ. *Vltimo prob. cõclusio.*

Secunda conclusio: *Formalis beatitudo non in pluribus, sed in vnico actu consistit.* In hanc conuenit Scotus cum Authoribus secundæ sententiæ: nam licet potentiarum beatitudinem in pluribus actibus constituat, beatitudinem tamen suppositi, in vnico simplici actu sitam esse quoad essentiam fatetur. 13 *Secũda cõclusio*

Illam sic probat: beatitudo obiectiua est omnino simplex: ergo etiã beatitudo formalis debet simplicitate gaudere; & consequenter non in pluribus, sed in vna operatione consistere. Hæc tamen ratio nullius roboris est, & parũ consequens ad Scoti doctrinam. Primum ostendo: nam vel in antecedenti loquitur de simplicitate obiecti beatifici in esse entis, vel de simplicitate in ratione obiecti per exclusionem diuersarum rationum obiectiuarum: si primum, consequentia est nulla: nam circa obiectum entitatiuè idem versari possunt plures actus specie distincti, *Probat illã Scotus.*

vt

vt est notum: si secundum, petit principium, vel ad minus nõ probat. Illi namque, qui formalem beatitudinẽ in actu voluntatis, & in actu intellectus constituunt, duplicem rationem in obiecto beatifico distinguũt, nẽpè rationẽ veri, & rationem boni: ergo ratio ista nullius roboris est. Deinde, quod sit parum consequens ad Scoti doctrinam ostendo: nam ipse potentiarum beatitudinem non in vno, sed in pluribus actibus constituit; & tamen obiectiua beatitudo vtriusque potentiæ est simplex omnino: ergo tenetur in propria doctrina soluere argumentum quod facit; ac proinde inconsequenter vtitur illo.

14 *Secũdo probãt alij.* Secundo alij conclusionem nostram suadere nituntur, ex eo quod formalis beatitudo consistere debet in perfectissima operatione; at operatio perfectissima solum est vna, eo namque ipso, quod duæ operationes specie inter se distinguantur, necessario debet esse vna perfectior altera; cum species teste Aristotele, sint sicut numeri, inter quos non est æqualitatem inueniri: ergo nequit formalis beatitudo, nisi in vna tantum operatione consistere. Verum nec ista ratio conuincit, nisi aliunde adiuuetur: si namque per impossibile perfectissima operatio non esset assequutio, bene tamẽ illa, quæ imperfectior esset; non in illa, sed in ista formalis beatitudo consisteret: ergo quod aliqua operatio beatitudo sit, vel non sit, ex perfectionis excessu non sequitur; quia tamen in re ita contingit, quod perfectissima operatio solum est assequutio, potest prædicta ratio nostro intento seruire.

15 *Efficatius probatur cõclusio primo.* Efficatius tamen suadetur conclusio. Primo: nam sola illa operatio, quæ est assequutio Dei constituit essentialiter formalem beatitudinẽ; at in rationali creatura sola vna operatio obtinet rationẽ assequutionis, vt postea videbimus: ergo in vna sola operatione essentia beatitudinis formalis consistit.

Prob. 2. Secundo probatur, illa operatio constituit essentialiter formalẽ beatitudinem, quæ primo Deum assequitur, & radicaliter, seu causaliter continet aliarum potentiarum perfectiones; at sola vna operatio gaudet istis proprietatibus: ergo in vna sola consistit essentialiter formalis beatitudo. Minor est certa: nam inter duas operationes rationalis naturæ pertinentes ad diuersas potentias, intellectus nempe, & voluntatis, interuenit ordo prioritatis: ergo vtraque nequit esse prima assequutio, alias radicaliter, seu causaliter continẽs. Maior autem suadetur: nam in alijs essentijs id intelligimus illas essentialiter cõstituere, quod primo illis competit, & in quo radicaliter cæteræ perfectiones continentur, vt in homine, licet videre, cuius essentiale constitutiuum est rationale, quia id primo ei conuenit, & aliæ perfectiones radicantur in illo: ergo cum beatitudo nostra formalis in Dei assequutione consistat, in illa operatione debet constitui, cui primo conuenit ratio assequutionis continentis causaliter cæteras perfectiones concomitantes statum beatificum.

Ex qua ratione colligo, quod estò admitteremus in actu voluntatis saluari conceptum assequutionis, posse nihilominus defendi in solo actu intellectus consistere adæquate essentiam formalis beatitudinis, quia solus actus intellectus est prima assequutio omnes beati perfectiones radicaliter continens; supposito tamẽ, quod actus intellectus assequutio sit, non potest excludi à constitutione illius essentiali, quia voluntatis actus illum in se non continet radicaliter. *Corollarium.* Cæterum, quia peruior, & facilior est nostra doctrina tali suppositione non facta, ideo illam negam[a], maximè cũ vere ita sit, quod actus voluntatis assequutio non est, vt *inferius* videbimus.

§. III.

Soluuntur argumenta, quæ contra istas conclusiones procedunt.

16 *Contra primam cõclusionẽ arg.* Contra primam stãt omnia Scoti argumenta, quibus infra occurremus: modò hoc vnico argumento contra illam arguitur: nã formalis beatitudo, vt diximus *disp. præcedenti*, consistere debet in vltima perfectione; at operatio intellectus vltima perfectio non est; cum vltimior sit operatio voluntatis: ergo operatio intellectus non spectat essentialiter ad formalem beatitudinem. Verum hoc argumentum nõ potest Scotistas iuuare, qui non in delectatione, sed in amore amicabili beatitudinem formalem constituũt; cum tamen amor non sit vltimus actus, sed delectatio, quæ amorem supponit, & ad illum consequitur. Ad illud respondeo dupliciter, primo distinguendo maiorem: in vltima perfectione in linea assequutiua, concedo maiorem: in vltima absolutè, nego maiorem; & in priori sensu minor argumenti est neganda: nam etiam si post actum intellectus stet actus amoris, quia tamen iste assequutio nõ est, ideò in linea assequutionis actus intellectus est vltima perfectio. Secundo, concessa maiori, nego minorem: nam licet post actum visionis beatificæ sequatur amor, quia tamẽ beatifica visio ad amorem non ordinatur, sed potius è contra: ideò visio beatifica est vltima perfectio; ratio namque vltimæ perfectionis non tollitur per hoc, quod sit alia posterior, si quæ prior est ad posteriorem, vt ad finem non ordinetur.

Resp. 1.

Secũdo.

17 *Contra secundã cõclusionẽ arg. 1.* Contra secundam arguit ratione Valentia primo: formalis beatitudo consistit in perfectissima coniunctione cum Deo per operationem; at perfectior est coniunctio, quæ fit medio actu vtriusque potentiæ, quam illa, quæ fit per actum vnius: ergo cõsistit in actu vtriusque potentiæ.

Resp. Respondeo, formalem beatitudinem non consistere in perfectissima coniunctione absolutè, sed in perfectissima coniunctione assequutiua, aliàs non solum in amore, & visione, sed etiam in delectatione consisteret; cum perfectior coniunctio sit, quæ resultat ex illis tribus actibus, quam quę ex duobus tãntum conflatur: actus autem voluntatis, etsi superaddat rationem coniunctionis ad actum intellectus, non tamen addit rationem assequutionis; ac proinde, etsi ex vtroque actu resultet perfectior coniunctio cum Deo, non tamen resultat perfectior assequutio.

18 *Rplicabis.* Sed dices, facta assequutione per actum intellectus, adhuc restat Deus vlterius consequibilis; non nisi per actum voluntatis: ergo iste non solũ addit rationem coniunctionis, sed etiam addit rationem assequutionis. Minor est certa. Maior autem probatur: per actum intellectus solum tenetur Deus sub ratione veri; at sub ratione boni, etiam assequibilis est; cum prout sic sortiatur rationẽ vltimi finis, de cuius ratione est, quod sit consequibilis à creatura rationali: ergo assequuto Deo per actum visionis beatificæ, adhuc restat vlterior assequibilitas.

Cõfirm. Confirmatur ex D. Tho. *quæst. 4. art. 8. ad 3.* ibi: *Perfectio Charitatis est essentialis beatitudinis quoad dilectionem Dei, non autem quoad dilectionem proximi*: ergo sentit D. Tho. dilectionem Dei ingredi essentialiter constitutionem formalis beatitudinis.

19 *Resp.* Respondeo negando antecedẽs: ad cuius probationem, distiguo maiorem: solum tenetur Deus sub ratione veri, ly *sub* dicente rationem

formalem *sub qua*, concedo maiorem: rationem *quæ* assequutam, nego maiorem, & distinguo minorem: est assequibilis sub ratione boni, vt ratione *sub qua*, nego minorem: vt ratione *quæ*, concedo minorem, & nego consequentiam. Itaque sicut intellectus, non solum intelligit rationem veri, sed etiam rationem boni, & entis, & omnes formalitates, quæ cuivis enti possunt competere, licet omnes illas sub ratione veri intelligat, vt ratione *sub qua*, ita non solum assequitur verum, sed etiam bonum, & omnes diuinas perfectiones, omnes tamen assequitur sub ratione veri, vt ratione *sub qua*, & quia Deus solum est assequibilis sub ista ratione, vt ratione *sub qua*, quamuis vt *quod* sub omni alia ratione assequibilis sit, ideò adæquatè tenetur ab intellectu, & vltra illius actũ non restat vlterior assequutio, etsi restet vlterior coniunctio.

Instatur. Et quidem hoc etiam argumentum si quid probat, conuincit delectationem, quæ est amore posterior, ingredi essentiam beatitudinis; cum adhuc assequuto per amorem, restet vlterior assequutio, nẽpè delectatio, si verum est, quod volũtas est assequutiua.

Ad cõf. Ad confirmationem respõdeo: esse essentialem quoad id quod sequitur, non autem secundum se, id est sequitur ad essentiam beatitudinis nulla facta suppositione alicuius extrinseci: ad differentiam dilectionis proximi, quæ non sequitur ad essentiam beatitudinis secundum se, sed suppositione facta creationis proximi.

20 Instabis primo. Sed instabis primo: Deus est assequibilis sub ratione vltimi finis; at ratio sub *qua* illius, vt est vltimus finis, est ratio bonitatis: ergo est assequibilis sub ratione bonitatis, vt ratione sub *qua*; & cum prout sic non possit teneri ab intellectu, non tenebitur adæquatè ab illo.

Secũdo. Secundo, assequutio Dei in nullo alio consistit, quam in coniunctione cũ illo, prout est in se; sed Deus terminare potest rationem coniunctionis, non solum sub ratione veri, vt ratione sub *qua*, sed etiam sub ratione boni: ergo sub vtraque est assequibilis vt ratione sub *qua*.

Respondeo ad primum, distinguẽdo maiorẽ: ly *sub* dicente rationem *quæ* assequibilem, concedo maiorem: rationem sub *qua* assequibilitatis, nego maiorem; & concessa minori, nego consequentiam: nã bonitas, quæ est ratio sub *qua* illius, vt est vltimus finis, & in linea appetibilitatis, vt *quod* solum comparatur ad conceptum assequibilitatis. Ad secundam obiectionem constabit solutio ex dicendis §. *sequenti*. Ad 1. instãtiam resp. Ad 2.

21 Arg. 2. Secundo arguitur: beatitudo formalis debet se ipsa hominis appetitum satiare adæquatè; at sola visio humanum appetitum non satiat adæquatè: ergo non in sola visione, sed in illa, & amore consistit essentia formalis beatitudinis. Consequutio tenet. Maior constat ex dictis *disp.* 1. *n.* 42. Minor autẽ probatur: homo namque non solum inclinat ad Deum videndum, sed etiam ad Deum amandum; at posterior iste appetitus non satiatur per visionem beatificam: ergo non satiat adæquatè hominis appetitum.

Cõfirm. Confirmatur hoc ipsum, exinde probabamus *loco allegato*, in visione essentiæ sine personis, non consistere formalem beatitudinem, quia appetitus hominis per talem visionem nõ maneret quietatus perfectẽ, sed inquietus, & pendulus; at etiam viso Deo, & non amato ab homine, illius appetitus pendulus, & inquietus existeret: ergo talis visio sine amoris consortio, beatitudo non est; & consequenter amor ad essentiam beatitudinis formalis spectat.

22 Resp. Ad hoc argumentum respondetur ex dictis *disp. præcedenti*, beatitudinem se ipsa satiare debere primam hominis inclinationem, inclinationes autem veluti secundas non per se ipsam formaliter, sed solũ causaliter: inclinatio autem hominis primaria, est inclinatio ad verum cog-

nos-

noſcendum, & hæc per beatitud nē formalem ſatiatur formaliter; cæteras verò inclinationes ſatiat cauſaliter deriuando ex ſe actus, per quos formaliter ſatientur.

Ad confirm. Et ex his ad confirmationem conſtat ſolutio: nam inclinatio ad videndas Diuinas perſonas, eſt primaria inclinatio hominis, vt eleuati per gratiam, & idcircò viſio illam non ſatians, formalis beatitudo non foret, inclinatio vero hominis ad amandū Deum, ſecundario conuenit illi, & idcircò ſufficit, quod formalis beatitudo illam ſatiet cauſaliter, formaliter autem per amorem ſatietur, qui eſt accidens conſequens beatitudinem.

23 *Replicabis.* Sed dices: non ſolum eſt eſſentiale homini eſſe intellectiuum radicaliter, ſed etiam eſſe radicaliter volitiuum: ergo inclinari ad amorē, primario illi conuenit. Conſequentia videtur bona: nam prædicatum eſſentialiter competens, conuenit per ſe primo. Antecedēs autem probatur: nam eſſe radicaliter volitiuū, nō eſt paſsio hominis; aliàs prima illius paſſio non eſſet intellectus, quod videtur eſſe contra communem omnium Doctorum doctrinam: ergo conuenit *illi* eſſentialiter.

Reſp.1. Reſpondeo dupliciter primo negando antecedens: ad illius probationem, nego antecedens, nec conuincitur probatione ibi facta: nam quādo aſſeritur primam paſsionem hominis eſſe intellectum, intelligitur de prima proprietate inter potentias proxime operatiuas, quæ realiter diſtinguuntur áb anima, non autem cōparatione facta ad alias proprietates realiter indiſtinctas ab illa, qualis eſt radicaliter volitiuum, quia in hoc ſenſu falſum eſt omnino intellectum eſſe primam proprietatem: nā prior eſt ratio veri, & ratio talis veri, quæ peculariter competit homini, quam intellectus, & tamen ratio talis veri eſt hominis proprietas, quia tamen contrarium docuimus *tomo 1. in 1. p. tractatu 1. diſp. 4. num. 22.*

24 *Reſp.2.* Reſpondeo ſecundo, conceſſo antecedenti, diſtinguendo conſequens: ergo conuenit illi primo, id eſt in primo modo dicendi per ſe, concedo conſequentiam: primo per excluſionem alterius conceptus primo conuenientis, nego conſequentiam. Itaque bene ſtat duo prædicata conuenire eſſentialiter, & tamen, quod vnum aliud per rationem præcedat: exemplum eſt in noſtro intellectu, cui eſſentialiter conuenit eſſe intellectiuum ſine diſcurſu reſpectu præmiſſarum, & cum diſcurſu reſpectu concluſionum; & tamen illud prius, iſtud poſterius illi conuenit. Nec nō in voluntate, cui eſſentialiter cōpetit ratio naturæ, & ratio libertatis; prius tamen ratio naturæ, & poſterius ratio libertatis; patet etiam in relatione, cui vltimo differentialiter competit duplex conceptus, nempê *in* relatiui, & conceptus *ad*; & tamen prius intelligitur *illi* conuenire comparatio ad ſubiectum, per conceptū *in*, quam ad terminum per conceptū *ad*. Dicimus ergo, quod licet competat homini eſſentialiter ratio volitiui radicaliter, præſupponit tamē conceptum priorem, nempé radicaliter intellectiui: vnde in hoc ſenſu inclinatio adhuc radicaliter ad bonum, ſecundario illi conuenit.

Inſtabis, eſtô in hoc ſenſu ſit ſecundaria inclinatio radicalis ad bonum, eſt tamen homini eſſentialis: ergo debet ſatiari formaliter, non per aliquod accidens beatitudinis, ſed per prædicatum illi eſſentiale, ita vt ſicuti in homine vtraque iſta inclinatio eſt eſſentialis; quamuis vna alia poſterior ſecundum rationem: ita in beatitudine vterque actus diſtinctis inclinationibus correſpondens, eſſentialis ſit, etſi vnus alio aliquomodo prior. Probo iſtam conſequentiam: nam homo ſecundum ſuam adæquatam eſſentiam eſt beatificabilis: ergo eſſentia beatitudinis debet eſſentialiter claudere, quidquid eſt neceſſarium, vt illius adæquata eſſentia beatificetur. 25 *Inſtabis*

Reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam. Ad illius 26 *Reſp.*

pro-

probationem, distinguo antecedens: est beatificabilis secũdum suam adæquatam essentiam, beatitudine essentiali, nego antecedens: beatitudine essentiali, & accidentali, concedo antecedens, & nego consequentiam: ratio autem distinctionis est: nam cum essentia beatitudinis in Dei assequutione consistat, homo autem non sit secundum omnem conceptum sibi essẽtialem assequutiuus, sed sub vno, nempê sub ratione radicalis intellectiui, sub alio vero, nempê sub ratione radicaliter volitiui non sit assequutiuus; consequens fit, quod nõ sit beatificabilis beatitudine essentiali secundum suam adæquatam essentiam, sed secundum conceptum essentialem inadæquatum, sub alio autem conceptu inadæquato solum est beatificabilis accidentali beatitudine, nempê amore, qui accidẽs est necessario consequutum ad essentiam beatitudinis.

27 *Vltimo arg.* Denique arguitur: si beatitudo in vno solo actu, intellectus nempê, adæquate quoad essentiam consisteret, sequeretur eum, qui Deum videret, non tamen amaret, nec ipso frueretur, forê quoad essentiam beatum: consequens falsum videtur: ergo & antecedens. Sequela videtur nota. *Minor prob. 1.* Falsitas consequentis ostenditur primo: nam qui Deum videret, ipsumque non amaret, si antecedenter extitisset in statu peccati, in eodẽ perseueraret; cum namque visio ad intellectum spectet, non videtur sufficiens ad exclusionẽ peccati sine actu voluntatis, quo retractetur, & mouetur voluntas; at omnino implicat simul aliquem esse beatum, & manere in statu peccati; cum peccatum sit summa miseria; beatitudo autem sũma fœlicitas: ergo visio sine amore non constituit quoad essentiam beatum.

Secũdo. Secundo eiusdem consequentis falsitas ostenditur: nam qui Deum videret, ipsumque non amaret, posset simul cum visione Dei odium coniungere; odium namque solum per amorẽ potest impediri, aut excludi; at omnino repugnat odio habentẽ Deum esse beatum: ergo visio sine amore non est ad beatificandum sufficiens.

Ad hoc argumentum Magister Soto *in 4. distinct. 49. quæst. 1. art. 4. ante solut. argum.* videtur negare sequelam cum asserat, quod si beatus videret Deum, ipsumque nõ amaret, non foret beatus; cum tamen in visione adæquatam essentiam beatitudinis constituat. In quo Vazquez *vbi supra cap. 10.* Sotum inconstantiæ, & inconsequentiæ redarguit, si namque essẽtia beatitudinis adæquatê in sola visione saluatur, non stat aliquẽ videre Deum, & non esse quoad essentiam beatum. Cæterum, qui tantum Magistrum ab hac nota propugnare velit, poterit dicere, quod sicut visio communicata Paulo, etsi fuerit eiusdem rationis cum visione beatorum in ratione visionis, ob defectum permanentiæ illum non constituit, nec denominauit beatum, quia ad istam denominationem non sufficit sola Dei clara visio, & intuitiua visio, sed vlterius modus permanentiæ; ita visio non radicans actu amorem, & delectationem, quos actus ex natura sua petit radicare, non constituet, nec denominabit beatum; quia etsi sola visio sit, in qua essentia beatitudinis adæquatê consistit, non tamen visio vtcumque, sed visio deriuãs actu prædictos effectus est, qui beatum quoad essentiam constituit. Nec ex hoc infertur amorẽ in recto ad beatitudinis essentiam pertinere, sed ad summũ in obliquo, vt terminus causalitatis actualis visionis. 28 *Resp. M. Sot.*

Sed melius ad illud responderi potest, concessa sequela, & negando minorem. Ad cuius vtramque probationem dicatur, nec peccatum habituale, nec actuale odium posse compati cum visione beatifica: quomodo autem ista incompatibilitas in visione inueniatur ex *infra dicendis constabit*. Pro nunc tamen aduerto, idem argumentum militare posse cõtra illam sententiam, quæ in vtroque actu amoris, scilicet, & visionis cõsti- 29 *Melius resp.*

tuunt essentiam beatitudinis, quia iuxta veriorem sententiam, de qua 1. 2. *quaest.* 113. *art.* 2. actus amoris nō sufficit ad excludendam maculā peccati habitualis: ergo si cum visione macula prædicta compatitur, cum ipsa, & amore pariter cōpatietur; & consequenter factum argumentum perseuerat contra illam sententiam. Alia argumenta, quæ contra istam cōclusionem militant *inferius* diluuntur.

§. IV.

Statuitur tertia conclusio veræ sententiæ.

30 *Tertia cōclusio*

NVllus actus voluntatis spectat essentialiter ad essentiā formalis beatitudinis, sed in sola Dei visione adaquatè consistit. Hæc proculdubio est mens D. Tho. locis vbi supra relatis, & suadetur primo quoad primam partem ratione eiusdem in præsenti art. ad hanc formam redacta: beatitudo formalis adæquatè quoad essentiam consistit in assequutione, & adeptione Dei, qui est nostra beatitudo obiectiua; at nullus actus voluntatis est adeptio, & assequutio Dei: ergo nullus actus voluntatis spectat ad essentiam illius. In maiori vnanimiter consentiunt Theologi. Minor autem suadetur: nam omnis actus voluntatis, qui prosequutiue terminatur ad Deum, vel est desiderium, vel amor specialiter dictus, vel delectatio. Primus est de bono non possesso: tertius est de bono iam adepto, & possesso, delectatio namque nascitur ex adeptione boni conuenientis: ergo illud adeptum, & possessum supponit: & consequenter nequit esse adeptio, seu possessio; secundus vero quem D. Tho. prætermisit, quia forte in illo nullam dubitandi rationem inuenit, versatur circa bonum, quod est illius obiectum abstrahendo à præsentia, & absentia; cum æquè in illud tendat, siue præsens sit, siue absens: ergo nullus actus voluntatis est adeptio, & assequutio Dei; & consequenter ad essentiam formalis beatitudinis spectare nequit.

Prob. 1. quoad 1. partem ex D. Tho.

Explicatur amplius: amor amicabilis viæ est eiusdem speciei cum amore amicabili patriæ; at amor viæ adeptio, & possessio non est: ergo nec amor amicabilis patriæ. Hoc argumentum ob sui ingentem difficultatem in varias solutiones Authores contrarios compulit abire. *Cōfirm.*

31 *Prima solutio.*

Prima solutio est illorum, qui delectationem ad essentiam beatitudinis spectare defendunt, qui ad illud respondent, quod etsi delectatio bonum possessum, & adeptū supponat adeptione facta per intellectum, imo & per amorem amicabilem, si à delectatione distinguitur, ipsa etiam delectatio adipiscitur idem obiectum adeptione ab alijs distincta, & diuersæ speciei, nec inconuenit obiectum iam adeptum iterum sub alia ratione per superuenientem actū adipisci, & teneri.

Hæc tamen solutio reijcitur primo: delectatio namque de alijs obiectis v. c. de pecunia, vel de fama possessa, non est pecuniæ, nec famæ possessio, & adeptio, non alia de causa nisi quia talia obiecta ex conceptu delectationis supponuntur possessa; ergo delectatio habita de bono infinito adepto, & possesso, non est illius adeptio, etiā sub diuersa ratione. *Reijcitur 1.*

32 *Secūdo.*

Secundo: nam ex illa sequitur desiderium boni infiniti posse dici possessionem illius sub diuersa ratione; consequens est falsum: ergo & solutio. Probo sequelā: nam desiderium id circo possessio nō est, quia est de bono non habito; at semel admisso posse idem obiectum

iam habitum poſsideri ſub alia ratione, poſſet ſaluari ratio deſiderij reſpectu illius, vt non habiti ſub vna ratione, etſi ſub alia per deſiderium cõſequeretur: ergo illa doctrina admiſſa poterit in deſiderio conſequutionis ratio ſaluari.

Tertio. Tertio reijcitur, ex alio inconuenienti, quod ſequitur ex dicta ſolutione, nempe, obiectum per viſionem, & amorem poſſeſſum terminare poſſe actum deſiderij, conſequens eſt falſum: ergo & illud ex quo ſequitur. Probo ſequelam: nam per actus prædictos iuxta ſolutionem, quam impugnamus, non poſſidetur adæquate obiectum, ſed vlterius poſſidendũ, & conſequendum reſtat per delectationem: ergo vt ſic aſſequendum terminare, poterit actum deſiderij.

33 *Aliorũ ſolutio.* Cæteri Theologi, qui in delectatione rationem adeptionis nõ recognoſcunt, ſed ſolum in amore amicabili, ad argumentum factum reſpõdent negando minorem pro ſecunda parte. Ad cuius probationem dicũt, amorem ſecundũ ſe abſtrahere à poſſeſsione obiecti, & illius nõ poſſeſsione; amorem tamen patriæ determinatè attingere bonum, vt præſens, ſicut cognitio abſtrahit à præſentia, vel abſentia obiecti, & ſic per fidem cognoſcitur Deꝰ notitia abſtractiua, cognitio tamen intuitiua, qualis eſt cognitio Patriæ, petit obiecti præſẽtiam. *Si illis opponatur.* Quod ſi contra illos fiat argumentum: amor Patriæ eſt eiuſdẽ ſpeciei cũ amore amicabili viæ; ſed amor viæ non terminatur ad bonũ, vt præſens, quocirca conſequutio nõ eſt: ergo nec amor Patriæ ex propria ratione, illius præſentiam petit: & conſequenter non eſt conſequutio.

34 *Reſp. 1.* Reſpondent primo negando maiorem: nã cum prædicti amores regulẽtur diuerſis cognitionibus ſecundum ſpeciẽ, diuerſificantur ſpecie inter ſe. *Secũdo.* Secundo, alij conceſſa maiori, & minori, negant conſequentiã: nã amor patriæ propter intenſionẽ maiorem, qua gaudet, ſupra amorẽ viæ, poteſt obtinere rationẽ cõſequutionis, quæ amori viatoris non cõpetit. *Tertio.* Tertio alij non ad intenſionẽ maiorẽ confugiunt, ſed ad modũ quendã, qui vocatur amoris conſũmatio, in qua amor Patriæ ita excedit amorẽ viatorũ, vt nũquã ab illo in tali perfectione poſſit adæquari. *Quarto* Denique Valẽtia vbi ſupra ad indiuiduationẽ diuerſam recurrit, & aſſerit, quod licet amor beatificus ex conceptu ſpecifico aſſequutio non ſit, ex indiuiduali tamen conceptu obtinet rationẽ aſſequutionis: nã ſicut ob indiuiduale diſcrimẽ, quo gaudet ab amore viatoris, ille eſt neceſſarius, iſte autẽ liber, ex eodẽ capite ſortitur rationẽ conſequutionis, quæ amori viatoris non cõpetit.

35 *Omnes iſtæ ſolutiones impugnantur ſimul.* Sed omnes iſtæ ſolutiones ſunt inſufficientes, & in primis cõtra omnes facit, quod amor ſpecialiter dictus per hoc differt à deſiderio, & gaudio, quod deſideriũ eſt de bono non habito, gaudiũ vero de bono habito, & poſſeſſo, & amor ſpecialiter captus eſt de bono prout ſic abſtrahẽdo præciſiuè à præſentia, & abſentia, vt late diximus in tractatu de amore Dei: ergo vel amor beatificus, quẽ ad eſſẽtiam formalẽ beatitudinis ſpectare defendunt, eſt delectatio, & nõ amor ſpecialiter dictus, vel ſub nullà ratione eſt de bono, vt præſenti, & conſequẽter nec aſſequutio. *Prima ſol. reijcitur 1.* Deinde prima ſolutio reijcitur primo: nã cognitio nõ ſpecificat actus voluntatis, nec vt *quod*, nec vt *quo*, ſed ſpecificantur à bono apprehẽſo, apprehẽſione ſe habente tantũ, vt conditione, vt tenet cõmunis ſententia *ſupra quæſt.* 1. *&* Nos docuimus *Tom. 3. in 3. p. diſp.* 48. §. 4. at bonum amatum idẽ eſt in patria, & in via: ergo non obſtante diuerſa apprehẽſione, amor vtriuſq; ſtatus eſt eiuſdem athomæ ſpeciei.

36 *Secũdo.* Secundo: nam ſi amor patriæ, & amor viatoris ſpecie differunt, ſiue ex diuerſitate cognitionum illos regulantium, ſiue ex alio capite proueniat diuerſitas, ſequitur habitũ charitatis viatoris ſpecie diſtingui ab habitu charitatis remanentis in patria: conſequens eſt falſum: ergo & antecedens. Falſitas conſequentis cõſtãs videtur; aliàs ita eſſet verum euacua-

ri charitatem in patria, sicut euacuatur fides, cum vterque habitus periret in se, & solum maneret in habitu alio diuersæ speciei. Sequelam autem probo: nã idcirco ponimus habitus diuersos in intellectu in patria, & in via, nempe fidei, & luminis gloriæ, quia cognitio patriæ specie distingui tur à cognitione viæ: ergo si amor patriæ specie distinguitur ab amore amicabili viæ, debemus in voluntate pro vtroque statu admittere habitus diuersæ speciei.

Contra secũdã facit. Secunda solutio, adeo est insufficiens, vt suo ipsius Authori displicuerit, & merito quidem, quia non est dabilis amor adeo intensus in patria, quo intensior in via dabilis non sit, imo de facto amor Beatissimæ Virginis in intẽsione amores omnes beatorũ superauit: ergo ratione graduum intensionis obtinere nequit rationem assequutionis amor amicabilis patriæ.

Deinde contra tertiam facit. Tũ, quia forte talis modus cõsũmatiuus
37 *Tertia solutio impugnatur 1.* amoris beatifici non datur in patria realiter à substantia amoris distinctus: ergo si secundum suam entitatẽ consequutio non est, nec etiam erit consequutio ratione talis modi. *Secũdo.* Tũ etiam, nam modus sapit naturam rei cuius est modus, quo circa modus intensionis nequit esse assequutio, quia entitas amoris cuius est modus, assequutio non est: ergo eadem ratione modus ille consũmatiuus amoris Beatifici assequutio non erit.

Quarta solutio reijcitur. Denique vltima solutio Valentiæ reijcitur: nam si amor beatificus esset consequutio, distingueretur necessario specificé ab amore viæ: ergo obtinere nequit rationem consequutionis ex conceptu indiuiduali, quã non sortitur ex conceptu specifico. Probo antecedens primo: quia in intellectu specie distinguitur actus, qui est consequutio ab actu, qui non obtinet rationem consequutionis: ergo si voluntas per aliquem actum assequutiua esset, talis actus specie differret ab alio, qui assequutio non esset. Secundo: nam desiderium specie differt à gaudio, ex eo quod desideriũ est de bono non habito, gaudium vero de bono possesso; at actus qui esset assequutio, obiecti præsentiã exposceret, à qua præsentia abstrahit actus amoris non consequutiuus: ergo differunt specie inter se.

Si dicas, actum illum non distingui specie ab amore nõ assequutiuo, quia non petit obiecti præsentiam ex con- 38 *Respõdebis.*
ceptu specifico, quod tamẽ necessariũ erat, vt ab illo specie differret, sed illã petit ex conceptu indiuiduali. In cõtrarium obstat: tũ, quia in intellectu, *Contra 1.* quia est assequutiuus, est dabilis actus petens obiecti præsentiã ex conceptu specifico: ergo si voluntas assequutiua est, erit etiam dabilis in illa actus petens præsentiam obiecti ex cõceptu specifico. *Secũdo.* Tum etiam: nã datur in voluntate actus ex conceptu specifico obiectum non possessum petens, nempe desiderium, & actus ex cõceptu specifico obiecti possessionem nõ exigens ex eo quod voluntas potest suum obiectum sub prædictis rationibus attingere: ergo si voluntas potest tendere in suum obiectum sub ratione assequibilis ipsum per propriũ actum cõsequendo, dabilis erit actus in illa, qui ex conceptu specifico sit consequutio; & consequenter specie distinctus ab actu eiusdem volũtatis, qui assequutio non sit.

Deinde suadetur prima, & secũda pars nostræ conclusionis. Solũ ille 39 *Deinde prob. cõclusio quoad 1 & 2. partẽ.*
actus est formaliter assequutio Dei, quo Deus, vt in se redditur nobis præsens obiectiue; at hoc competit visioni beatificæ, non autem actui voluntatis: ergo & ratio assequutionis: & consequenter ratio formalis beatitudinis soli visioni beatificæ conuenit. Maior videtur certa. Minor autẽ probatur ex discrimine, quod inuenitur inter voluntatem, & intellectũ in modo tendendi in obiectũ, intellectus nãque intelligit obiectum, illud trahendo ad se, voluntas autẽ fertur per inclinationẽ ad illud: ergo obiectũ tenere, & illud reddere obiectiue præsens soli actui intellectus cõpetere potest: ergo illi soli potest conuenire ratio consequutionis.

Communis solutio tripliciter explicata.

Huic argumento respondetur communiter negando maiorem; in assignando autem, in quo consistat Deum assequi per operationem, non omnes conueniunt. Valentia vbi *supra* consistere docet in hoc, quod est cum Deo prout in se per operationẽ coniungi, & quia in actu voluntatis hæc ratio inuenitur, ideo illi competit ratio assequutionis.

40 Alij docent consistere nõ in hoc quod est Deũ reddere præsens subiecto, sed in hoc quod est Deũm iã præsentem possidere, quod fit per amorem, non autem per visionem; nã cũ per amorem transformetur amans in obiectum amatum, ratione amoris bona amici sunt amanti communia; & consequenter ratione amoris possidentur ab illo. Tertio alij respondent, consequutionem in nullo alio consistere, quam in terminando tendentiam desiderij, & quia volũtas potest desiderare ferri per amorẽ in Deũ, potest Deũ per amorẽ assequi.

Secũda solutio. Denique argumento nostro respondetur ab alijs omissa maiore negãdo minorem: nã Deũ esse præsentẽ obiectiuê qualiter, & non physice redditur præsens per actũ intellectus, etiã conuenit actui voluntatis: esse namq; obiectiue præsens aliquod obiectũ, nihil aliud est, quã actu terminare operationem: sicuti autem per actum intellectus redditur terminans operationem intellectus, ita per actum voluntatis constituitur actu terminans illum.

41 *Prima solutio cũ suis explicationibus reijcitur 1.* Cæterũ contra hos omnes suadetur maior nostri discursus: assequutio namq; per operationẽ intentionalẽ dicitur, & est talis per proportionẽ, & analogiã ad assequutionẽ, quæ fit per operationẽ corporeã: at per operationẽ corporeã, solũ tunc tenemus obiectũ, cũ illud nobis reddimus præsens: ergo intentionalis tẽtio, & assequutio in simili obiecti præsentatione debet consistere. Maior est certa. Minor autẽ probatur, & explicatur simul: tunc namque manu, aut dentibus aliquod obiectum tenemus, cum illud, siue in se antecedẽter fuerit nobis presens, siue absens, manu, aut dẽtibus apprehendimus, nobisque præsentamus: ergo corporea tentio, aut assequutio obiecti consistit in illius præsentatione facta per corpoream operationem.

Secũdo impugnatur, & reijcitur 1. modus. Secundo suadetur impugnando modos relatos, & in primis sententia Valentiæ reijcitur: nam ex illa sequitur primo, amorem amicabilem viæ esse assequutionem; cõsequens est absurdũ: ergo & illud ex quo sequitur. Patet sequela: nam actus voluntatis fertur in obiectum amatum, prout est in se ipso: ergo amor Dei elicitus à nobis in via Deum attingit, prout est in se ipso, & cum illo prout sic nos cõiungit; & consequenter, si in hoc cõsistit ratio assequutionis, Deum assequimur in via. Secundo ex illa sequitur, delectationem patriæ esse formalem assequutionem Dei, non minus, quam amorem beatificum; cum feratur in Deum prout est in se ipso; consequens est falsum; aliàs non in duobus actibus solum, sed in tribus formalis beatitudo consisteret: ergo & illud, ex quo sequitur.

42 *Tertio, & reijcitur 2. modus dicendi 1.* Secundus modus dicendi reijcitur primo: nam ex illo etiam sequitur in via per amorem nos assequi Deum; consequens est falsum: ergo & antecedẽs. Probatur sequela: per amorẽ viæ transformatur viator in Deũ: ergo si ex ista trãsformatione nascitur, quod bona Dei fiant amanti cõmunia, & ab illo possessa, & in hac metaphorica possessione cõsistit assequutio, saluabitur in amore viatoris ratio assequutionis batitudinis obiectiuæ.

Secũdo. Secundo reijcitur: nam amor transformans amantem in obiectum amatum, non reddit amantem possidentem illud, sed potius ab illo possessum: per amorem namque amans se amico, tradit non amicum sibi: ergo amor, quo diligimus Deũ, non constituit Deum possidentes, sed potius ab illo possessos; & consequenter esto admitteremus in illa methaphorica possessione consistere rationem tentionis, adhuc in amore non saluaretur.

Ter-

Digitized by Google

43 *Tertius modus impugnatur 1.* Tertius etiam reijcitur primo: nam etiam sequitur ex illo voluntatem per amorem Deum in via possidere, & tenere; consequens est absurdum: ergo & antecedens. Probo sequelam, potest viator desiderare, & multoties desiderat Deum amare in hoc statu: ergo si ratio assequutionis consistit in hoc, quod est terminare tendentiam desiderij, & illud explere, amor viatoris prædictum desiderium terminans, & satians erit in via formalis assequutio Dei.

Secũdo Secundo, ex illo sequitur posse in desiderio inueniri conceptum assequutionis; consequẽs est falsissimum: ergo & antecedens. Probo sequelã: potest namque voluntas suo desiderio supra desiderium reflecti desiderando desiderare obiectum: ergo tũc desiderium, supra quod caderet desiderium reflexum, si in re poneretur, illud expleret: & consequenter in tali desiderio, consequutionis, & tẽtionis ratio subsisteret, quod videtur ridiculum, & à nemine admissum.

44 *Quartus modus d cẽdi excluditur.* Denique ex eisdem principijs falsitatis, & insufficientiæ conuincitur quartus modus dicendi; si namq; consequutionis ratio consisteret in præsentia illa obiectiua in ratione terminandi intentionalem operationem, sequeretur Deum à nobis teneri in via per actũ charitatis, & quod magis est per actũ fidei, & spei, quod est omnino falsum. Patet sequela: nã positis illis actibus, Deus constituitur actu terminans illos: ergo in ratione terminantis est præsens; & cõsequenter si in ista præsentia in ratione terminandi cõsistit aliquod obiectum teneri, tenebitur Deus pariter per omnes illos actus; ac proinde in illis tentionis, & assequutionis ratio saluabitur.

(?)

§. V.

Occurritur duobus argumentis contrariæ sententiæ.

PRimum Scoti argumentum, cui maxime fidit, ita procedit: beatitudo formalis petit constitui in perfectissima operatione intellectualis naturæ; at amor beatificus perfectior est visione: ergo in amore debet constitui, Illatio est legitima. Maior apud Scotum est certa, & videtur colligi ex eo quod ad beatitudinem cætera ordinantur tanquã ad finem vltimum, finis autem in perfectione excedit ea, quæ ordinãtur ad ipsum: ergo beatitudo petit constitui in operatione perfectissima rationalis naturæ. Minorem autẽ multipliciter probat, primo: nam voluntas est perfectior potentia, quam intellectus. Tum, quia illũ mouet quoad exercitium in genere causæ efficiẽtis. Tum, quia agit libere ratione sui, intellectus vero expers est libertatis, nisi ex subordinatione ad voluntatẽ, & ratione sui agit per modum naturæ; agere autem libere est perfectior modus agendi, quam agere per modum naturæ: ergo perfectissimus actus voluntatis, qualis est amor beatificus, in perfectione excedit perfectissimum actum intellectus, qualis est beatifica visio. 45 *Arguit Scotus 1.* *Minor prob. 1.*

Secundo probat eandem maiorem: illud est perfectius, cuius oppositum est peius; at odium actui chari- 46 *Secũdo,*

tatis oppositum peius est carentia visionis, seu errore circa Deum opposito visioni: ergo amor visionem excedit.

Tertio. Tertio, quia ordo Seraphinorum dictus ab ardore charitatis, perfectior est ordine Cherubico, cuius denominatio ab excellentia scientiæ desumitur: ergo actus charitatis est perfectior visione.

Quarto Quarto: nam actus charitatis perfectior est fide, nedum in genere moris, verum etiam in genere physico, vt tenet communis Thomistarum sententia 2.2. *quæst.* 24. ergo etiam est perfectior visione beatifica. Patet consequentia: nam species generis perfectioris nequit in perfectione excedi ab specie ignobilioris generis: ergo si actus charitatis excedit actũ fidei, genus actus charitatis perfectius est ratione generica actus intellectus; & consequenter ex eodem principio omnis actus voluntatis, & supremus actus eius, qualis est amor beatificus, perfectior debet esse omni actu intellectus, etiam supremo: ac proinde erit perfectior amor, quam visio.

Quinto Quinto, minor principalis suadetur; nam id est perfectius, quod est appetibilius; sed amor Dei appetibilior est visione eiusdem, quocirca si daretur optio beato, magis deberet eligere amorem quam visioné: ergo

Sexto. amor est visione perfectior. Denique suadetur: nam amor terminatur ad Deum prout est in se ipso, visio autẽ non ita, sed prout est in nostro intellectu, ex quo principio colligit D. Tho. 1 *p.q.*82.*art.3.* amorem illarũ rerum, quæ sunt supra nos, in perfectione excedere cognitionem illarum, quia nempè fertur in illas prout in se ipsis, cognitio vero ad illas terminatur, prout per sui speciem sunt in nostro intellectu, in quo descendunt à perfectione, quam habent in se: ergo amor Dei in perfectione excedit visionen eiusdem.

47 *Resp.* 1. Ad hoc argumentum respondetur dupliciter, primo distinguendo maiorem: debet cõsistere in operatione perfectissima entitatiue, nego maiorem: in perfectissima in linea assequutionis, concedo maioré, & omissa minori in primo sensu, & negata in secundo, nego consequentiam. Nec probatio ibi facta conuincit primum excessum in ratione entitatis cõpetere debere formali beatitudini; nã licet finis vltimus *qui*, & obiectiuus debeat entitatiue excedere ea, quæ ordinantur ad ipsum, non autẽ finis vltimus *quo*, sed sufficit quod præstet in ratione assequutionis, quocirca, vt vidimus *disp. præcedenti*, etiam si lumen gloriæ entitatiue excederet visionem beatificam, non in illo, sed in visione, nostra beatitudo consisteret, quia scilicet est assequutio, quod non competit lumini gloriæ.

Secundo respondetur omissa maiori, negando minorem. Ad primam probationem negando antecedens: nam licet voluntas moueat intellectum, quoad exercitiũ, ab illo mouetur quoad specificationem ex parte obiecti. Insuper voluntas in omni suo actu pendet ab intellectu, intellectus vero non ita, sed solum in actibus liberis. Ex quo solum sequitur voluntatem in ratione libertatis excedere, qui est excessus *secundum quid*, non autem simpliciter, nec modus agendi libere perfectior est simpliciter modo agendi per modum naturæ, licet sit perfectior in genere moris: quod patet: nã perfectior est modus agendi, quo Deus agit ad intra producendo personam Filij, & Spiritus Sancti, modo agendi, quo agit ad extra producendo creaturas; & tamen iste est liber, ille autem naturalis est. Qui plura pro excessu intellectus supra voluntatem desiderat, cõsulat M. Martinez, & Mõtesinos *vbi supra* relatos, nobis enim non vacat in re phylosofica amplius immorari. 48 *Secũdo resp. Ad 1. prob. minoris.*

Ad secundam minoris probationem, concessa maiori, distinguo minorem: est peius odium errore in linea moris, concedo minorem: in genere physico, nego minoré. Ex quo solum sequitur, seu infertur, amorem 49 *Ad 2.*

præstare visioni in genere moris, quod libenter concedimus, cum visio in genere moris non sit, vtpote libertate non gaudens, non autem, quod illam excedat in genere physico, quod solū negam⁹. Si dicas, amor beatificus non pertinet ad lineā moralem, cum non sit actus liber, sed necessarius: ergo si excedit in aliquo visionem beatificam, debet excedere in genere physico.

Oppones.

Respondeo distinguendo antecedens: non est in linea moris permissiue ex ratione specifica, nego antecedens: prout indiuiduo exercetur, qua ratione necessarius est, concedo antecedens, & nego consequentiam.

Resp.

50 *Ad 3.*

Ad tertiam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Seraphin namque non dicitur ab ardore Charitatis patriæ, sed viæ, & similiter Cherubin non à scientia comprehensoris, sed à scientia viatoris suam denominationem desumit: vnde ex præstantia ordinis Seraphinorum supra ordinem Cherubinorū, solum colligitur amorem viæ excedere cognitionem viatoris, non autem visionem beatificam. Ad quartā minoris probationem Vazquez vbi supra *cap.* 8. *num.* 48. negat antecedēs, loquendo de excessu in genere physico; illud tamen concedit de excessu in linea moris; existimat namque difficile illa, quæ continentur sub genere perfectiori, esse minus perfecta alijs, quæ continentur sub imperfectiori genere; nam hoc ipso quod genus aliquod perfectius est, tota latitudo illius; & consequenter omnis illius species debet esse perfectior.

Ad 4. respondet Vazquez.

Sed certe, quod Vazquez difficile iudicat, nobis haud difficile apparet, sed multo difficilius, quod quiuis actus intellectus, etiam naturalis, imo & actus erroneus debeat in linea physica excedere perfectissimū actū charitatis, quod ex illius sententia manifeste colligitur; cum ratio generica actus intellectus perfectior sit ratione generica actus voluntatis; & consequenter actus intellectus erroneus, qui sub ratione illa generica cō-

51 *Displicet eius solutio.*

tinetur, perfectior debeat esse actu supernaturali charitatis, si verum est principium, quod Vazquez assumit. Quare omissa istius Authoris solutione, ad quartam illam probationem respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad cuius probationem nego antecedens: nam etiā si species perfectissima perfectioris generis debeat esse perfectior perfectissima specie imperfectioris; nō tamen necessarium est, quod species nō perfectissima generis perfectioris excedat perfectissimam imperfectioris: vnde, etsi visio beatifica, quæ est species perfectissima actus intelligendi, excedat amorem charitatis, non tamen sequitur, quod illum excedat actus fidei, qui species perfectissima actus intelligendi nō est. Pro qua doctrina consulantur Thomistæ loco in argumento allegato.

Vera 4. probationis solutio.

52 *Opponit Vazquez.*

Nec quidquam obstat, quod obijcit Vazquez, nempe, eo ipso quod genus sit perfectius, totam illius extensionem debere esse perfectiorem; & consequenter omnes illius species excedere debere in perfectione species contentas sub genere imperfectiori.

Resp.

Tum: quia eadem facilitate qua ab ipso sine probatione dicitur, à Nobis negatur. Tum etiam; quia ad summū id est verum, si sermo fiat de speciebus generis perfectioris reduplicata ratione generica, nā semper retinent excessum supra alias sub reduplicatione rationis genericæ illarū; nō tamē, si cōparatio fiat absolute: potest nāq; ratione differentiæ cōtrahētis genus imperfectius, excessus ille genericus taliter resarciri, quod in absoluta cōparatione perfectior sit species illius specie generis perfectioris; sic autē in charitate cū fide cōparata cōtingere cōstabit *loco allegato*, nostros Thomistas legēti, Nobis tamē nō licet fusius in extranea materia immorari.

53 *Instabis*

Nec refert si obijcias: quodlibet indiuiduum speciei perfectoris perfectius esse perfectione essentiali, quolibet indiuiduo imperfectioris: ergo pari ratione species quælibet perfectioris generis debet in perfectione

Digitized by Google

excedere quamlibet speciẽ imperfectioris: nam concesso antecedenti neganda est consequentia.

Resp. Ratio autem discriminis est manifesta: indiuiduatio namque nõ addit ad speciem perfectionem formalem, sed materialem tãtum: vnde posito excessu sub reduplicatione rationis specificæ, non restat caput, ex quo talis excessus in perfectione essentiali resartiatur, cuius oppositum euenit in comparatione specierum, vt habetur ex dictis.

Ad 5. probat. respondet Vazquez. Ad quintam probationem Vazquez *cap. relato vbi proxime num.* 45. distinguit de amore, quo nobis bonum desideramus, & amore, quo Deo amicabiliter diligimus bonum. Primo amore (inquit) desiderabilior nobis est visio, quã amor beatificus; secus autem amore Dei amicabili, & ex maiore appetibilitate per primũ amorem, ait Vazquez, metiendum, & regulandum esse, quænam operatio sit nostra beatitudo formalis.

54 *Displicet eius solutio.* Hæc tamen solutio non placet: sequitur namque ex illa amorem in perfectione physica visionem excedere. Patet sequela: nam amore amicabili diligimus Deo bona extrinseca, quia sunt bona ipsius manifestantia diuina attributa, & Dei perfectiones intrinsecas; at quo bonum creatum excellentius est, eo manifestat magis diuina attributa: ergo eo ipso est desiderabilius, nedũ nobis, verum etiã Deo: & consequẽter non stat esse aliquid, diligibilius amore amicabili, quo Deum, vt amicum diligimus, & in perfectione à minus diligibili excedi.

Cõfirm. Et confirmatur amplius: nam ideo beatifica visio est desiderabilior nobis, quia est maior nostra intrinseca perfectio; at etiam est maior perfectio extrinseca Deo: ergo est desiderabilior à nobis illo amore, quo diligimus, Deo, vt amico, bona. Vn-

Vera solutio. de omissa præfata solutione, ad quintam probationem respondeo concessa maiori, negando minorem: nã siue loquamur de amore, quo nobis diligimus bonum, siue de amore, quo bona Deo extrinseca volumus, expetibilior est visio, quam amor; & consequenter detestabilior carentia visionis, quam carentia amoris.

Si dicas, detestabilius est odium Dei, quam infidelitas, vtpote cũ sit maius peccatum: ergo etiam carentia amoris detestabilior erit, quam visionis carentia. Concesso antecedẽti nego consequentiam, quia prima comparatio est inter duo moraliter mala; & consequenter, quod præminet in malo, est magis detestandum, & quia tale est odium Dei respectu infidelitatis, ideo detestabilius. Secũda autẽ comparatio est inter mala physica, & quia est maius malum carentia visionis, idcirco est magis detestanda. 55 *Replicabis.* *Resp.*

Ad vltimam probationem distinguo antecedens pro secunda parte: prout est in intellectu per speciẽ creatã, nego antecedens: prout est in intellectu ratione sui gerẽtis munus speciei in ordine ad visionem beatificam, concedo antecedens, & nego cõsequentiam: nec illam conuincit doctrina D. Tho. ibi relata; loquitur nãque D. Tho. de amore, & cognitione viatorum, qui res superiores intelligunt per species rerum materialiũ, quæ illas non repræsentãt prout sunt in se ipsis, sed connotatiue ad res materiales, & de cognitione ad res superiores prout sic terminatas, verum est in perfectione excedi ab illarum amore, qui in illas fertur prout in se ipsis, non autem facta comparatione inter visionem, & amorem illarũ, quia vterque iste actus terminatur ad illas prout in se sunt, & alias cognitio ex ratione obiectiua, & modo tẽdendi amori præminet, vt locis relatis à Thomistis docetur. *Ad 6. probationem.*

Secundo principaliter arguitur contra nostram sententiam: visio clara Dei ordinatur ad amorem beatificum tamquam ad finem, non autem ẽ contra, amor ad visionem, vt constat ex Anselmo *lib. 2. cur Deus homo cap. 1.* illis verbis: *Peruersus ordo est amare, vt intelligas, rectissimus vero intelligere, vt ames*; at 56 *Secũdo arg.*

vlti-

vltimus finis ad vlteriorem finem ordinari non potest, sed omnia ordinantur ad ipsum : ergo non in visione, sed in amore consistit nostra beatitudo formalis.

Solutio P. Vazquez. Ad hoc argumentum Vazquez *vbi supra cap. 9. num. 56.* reiectis aliorum solutionibus, vt propriam exhibeat, præmittit, finem non dici nisi respectu voluntatis : vnde amorem esse finem visionis, non potest intelligi, nisi comparatione facta ad voluntatem aliquam appetentem visionem propter amorem. Hæc autem comparatio, vel potest fieri cum voluntate Dei, vel cum voluntate nostra : si primum, cum nihil præter Deum sit finis voluntatis diuinæ, nequit amor beatificus sortiri rationẽ finis respectu visionis prout volitæ à Deo, quando vero inter media vnũ ordinatur ad aliud, non arguit maiorem perfectionem, quia potest, quod præstantius est ad minus perfectum sic ordinari. Si comparatio fiat cũ voluntate nostra, vel considerantur visio, & amor prout sunt bona nostra, & sic nõ debet visio ordinari ad amorem, quia visio est maius bonum, etsi possit ita contingere, si nempe aliquis putaret amorem esse maius bonum nostrum. Vel considerantur in ordine ad amicum dilectum, & sic ordinate quis apetit visionem propter amorem, quia propinquius per illum ad amicum accedit. Ex quibus concludit, visionem suapte natura solum ordinari ad amorem, vt ad effectum, ex qua ordinatione non sequitur, quod amor visionem excedat, siquidem etiam substantia suapte natura ad proprias operationes ordinatur, vt ad effectum, & tamen est illis perfectior.

57 *Reijcitur 1.* In isti⁹ Auctoris doctrina displicet primo id, quod tanquam fundamentum supponit, videlicet, finem solum dici respectu voluntatis. Sequitur namque primo, nullum naturalem effectum habere finem proximum, & solum finalizari ab vltimo fine, quod videtur absurdum. Patet sequela: nam effectus naturales non dependẽt à voluntate creata, sed solum à diuina, respectu cuius nihil est finis, nisi diuina bonitas : ergo si finis solummodo exercet suam causalitatem respectu voluntatis, effectus naturales solum vt à fine dependebunt à Deo, non autem ab aliquo fine creato, & consequenter pereunt fines proximi naturalium effectuum. Deinde reijcitur : nam licet agentia naturalia non agant propter finem præstitum à se, agunt tamen propter finem præstitum à Deo : ergo causalitas finis, non solum extenditur ad actum voluntatis, sed etiam ad naturales actiones, & illarum effectus.

Displicet secundo in eo quod asserit, visionem ordinari ad amorẽ, si considerentur in ordine ad amicũ dilectum; cum namque visio sit mai⁹ bonum extrinsecum Deo, etiam amore Dei amicabili, debet dilectioni præponi, sicuti præponitur in amore nostri, ex eo quod visio est maius bonum nostrum. Denique displicet: nam licet verum sit visionem ordinari ad amorem, vt ad effectum, nec ex hoc inferri amorem visionem excedere, argumentum tamen insolutum relinquit. Quod probo : nam finis vltimus debet finalizare omnes nostras actiones: ergo cum, vel amor, vel visio debeat esse vltimus finis *quo*; necessario aliquis ex his actibus debet respectu alterius rationem finis exercere: ergo dato visionem ordinari ad omnem tanquam ad effectum, restat, vt argumentum solutionem accipiat, explicare quisnam illorum respectu alterius causalitatem finalem exerceat, quod cum prædictus Auctor non præstiterit, argumẽtum intactum reliquit. 58 *Secũdo.* *Tertio.*

Ad argumentum ergo respondeo, negando antecedens: nam cum visio sit essentia formalis beatitudinis, & amor sit eius proprietas, proprietates autem sint propter perficiendam naturam, cuius sunt proprietates; consequens fit, quod amor beatificus ex natura rei visionem tanquam finem respiciat, nec aduersatur Anselmus, cuius comparatio nõ 59 *Vera argumẽti solutio.*

est

est inter amorem, & cognitionem patriæ, sed inter amorem, & cognitionem viæ, de qua verum est ad amorem ordinari, non vt ad finem vltimum, sed vt ad id, quo proximius ad finem vltimum passibus meritorijs accedimus.

Opponit Vazq. 1. Sed opponit Vazquez; amor est posterior visione: ergo visio nõ est finis amoris. Consequẽtiã nõ probat, potest tamen suaderi: nam finis est posterior illis, quæ ordinantur ad ipsum: ergo si visio non est posterior, sed præcedit amorem, nequit esse finis illius. *Secũdo.* Secundo opponit: nam amor amicitiæ non terminatur ad bonum amantis, sed ad bonum amici; at visio beatifica est bonum amantis: ergo amor beatificus non terminatur ad visionem; & consequenter, non ordinatur ad illam, nec est propter illam.

60 *Ad 1. obiectionẽ* Ad primum respondeo concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad cuius probationem dicatur, duplicem esse finem, alterum cõsequendum, alterum perficiendum. Primus est posterior in exequutione illis, quæ ordinantur ad ipsum, quia est effectus ipsorum, etsi in intentione præcedat. Secundus vero finis est prior his, quæ ad ipsum ordinantur, non solũ in intentione, sed etiã in exequutione; sicut essentia, quæ est finis proprietatum non consequendus, sed perficiendus, proprietates præcedit. Visio autem beatifica, non est finis amoris consequendus per ipsum, sed perficiendus.

Ad 2. Ad secundum, concessa prima consequentia, distinguendum est consequens subillatum: ergo non ordinatur amor ad visionem ex parte obiecti, concedo consequentiam: ex parte sui, & subiectiue, nego consequentiam. Itaque verum est nos non diligere amore amicabili bonum diuinum Deo propter nostram visionem, cæterum ipse amor est propter perficiendam visionem, vtpote ipsius proprietas; vnde si actu reflexo amaremus amorem, possemus, imo & deberemus, vt ordinatus esset amor reflexus, amorem velle propter visionẽ vt propter finem, visionem autem propter amorem, non nisi vt propter effectum, qualiter visio ex natura sua ordinatur ad illum.

§. VI.

Soluitur tertium argumentum contrariæ sententiæ.

61 *Arg. 3.* Tertio contra nostram sententiã arguitur: amori conuenit ratio assequutionis: ergo est de essentia formalis beatitudinis. Consequentia tenet ex nobis, qui id circo solum actum voluntatis exclusimus ab essentia beatitudinis formalis, quia non conuenit illi ratio assequutionis. Antecedens autem suadetur *Antec. prob. 1.* primo ex D. Thom. *infra quæst. 11. art. 3. ad 3.* vbi asserit, fruitionem, quæ est actus voluntatis esse vltimum finem, non sicuti res, quæ vltimo quæritur, sed sicut adeptio vltimi finis, quod etiam repetit in hac 1. 2. *quæst. 34. art. 4. in fine corporis articuli*: ergo etsi amor sit actus voluntatis, non ideô ei non competet ratio assequutionis.

Secũdo. Secundo: nam voluntas non solum desiderat actus aliarum potentiarum, sed etiam supra suos actus reflectitur; & consequenter potest desiderare amorem obiecti; at tali desiderio supposito amor obiecti erit assequutio finis desiderati, sicut si voluntas desideret comedere, posita comestione finem assequitur: ergo amori competit ratio assequutionis. *Tertio.* Tertio: quia non obstat, quod amor præsentiam obiecti supponat, vt sit assequutio: ergo cum hac sola ratio-

ne à nobis excludatur à ratione assequutionis, fateri tenemur quod sit assequutio. Probatur antecedens: nam visio beatifica supponit Deum præsentem per speciem impressam in intellectui beati; & hoc non obstante est assequutio illius: ergo quod amor obiectum supponat iam præsens, non tollit, quin sit assequutio.

Quarto Quarto probatur primum antecedens: nam visio beatifica in veriori Thomistarum sententia, nec est similitudo obiecti, nec Verbum producit, quod sit eius similitudo, vt late diximus *Tract. de visione Dei disp. 12. à num. 2.* & consequenter Deum non præsentat intellectui beati, nec illum ad intellectum trahit; & tamen, vt Nos asseruimus, est vera assequutio: ergo quamuis amor Deũ non repræsẽtet, nec trahat, sed ad ipsũ feratur, obtinere poterit rationẽ assequutionis.

Quinto Denique suadetur: nam id circo intellectus obiectum assequitur, quia intelligens per actum illius fit vnum cum obiecto intellecto; sed etiam amans fit vnum per amorem cum obiecto dilecto: ergo etiam voluntas suum obiectum assequitur.

62 Resp. Ad 1. probationẽ respondet Vazq. Ad hoc argumentum respondeo, negando antecedens. Ad primam, & secundam probationẽ Vazquez *vbi supra cap. 6. num. 33.* respondet, ex operatione voluntatis, & illius obiecto fieri vnum finem integrum, obiecto se habente, vt fine *qui*, & voluntatis operatione, tanquam fine *quo*, & cum finis *quo* sit assequutio rei, quæ est finis *qui*, potest operatio voluntatis suo modo vocari adeptionem, & finem vltimũ vt *quo*, quia tamen supponit obiectum possessum, & habitum per visionem beatificam, in qua ratio vltimi finis adæquate subsistit, ideo voluntatis adeptio non est finis *quo*, simpliciter vltimus; & consequenter, nec beatitudo. Cui doctrinæ consentire videtur Doctor Montesinos *in præsenti quæst. 3 §. 2. num. 46.* vbi docet, quod quamuis fruitio non sit simpliciter adeptio vltimi finis, respectu tamen actus reflexi, quo quis frui tur sua fruitione, illa prior fruitio est adeptio.

63 Displicet 1. Hæc tamen solutio non placet, tum, quia ad mentem D. Thom. saluandam, necessarium non est rationẽ adeptionis actui voluntatis concedere, vt statim videbimus. Secũdo. Tum etiam, nam si actui voluntatis competit, quod adeptio sit sui obiecti; cum illius obiectum sit summum bonum, erit adeptio, & assequutio summi boni; & consequenter nulla erit ratio cur à beatitudinis essentia excludatur; quod argumentum vrgentius est ad hominem contra Vazquez, qui *cap. 7. illius disp. & disp. 10. cap. 2.* ea sola ratione docuit, excludi posse actum voluntatis ab essentia formalis beatitudinis, quia nequit ei competere ratio assequutionis, & quod si in duabus operationibus adeptionis ratio inueniatur, nullo firmo argumento posse suaderi, quod in vtraque simul essentia beatitudinis non sit constituenda.

64 Vera prima probationis solutio. Quare ad primam probationẽ illius antecedentis respondeo, fruitionem directam esse adeptionem nõ formaliter, sed consequutiue, & obiectiue: quia consequitur ad visionẽ beatificam, quæ adeptio est, & illam pro obiecto habet. Vel 2. resp. Vel secundo dicatur, esse adeptionem non formaliter, sed completiue, quia complet, & perficit visionem beatificam, ad quam consequitur, tanquam illius proprietas, & in eisdem sensibus, est vltimus finis vt *quo*.

Oppones Si dicas: iuxta hanc explicationem, non soluere D. Thomã argumẽtum tertium illius articuli, quod ita procedebat: *Potest quis reflexe frui sua fruitione, quam habet de Deo; sed fruitio non est vltimus finis: ergo non omnis fruitio est vltimi finis*: ergo explicatio tradita nõ subsistit. Probo antecedens; fruitio vt Nos asserimus, nec est vltimus finis vt *quod*, nec vt *quo*: ergo fruitio reflexa fruitionis directæ, non est vllo modo de vltimo fine, cuius contrarium docuit D. Thom. in prææallegato articulo dicens, fruitionem

Resp. esse tantum vltimi finis. Respondeo negando antecedens: nam vt saluetur veritas conclusionis D. Thom. & sufficientia solutionis illius tertij argumenti, sufficit, quod omne quod est obiectum fruitionis, vel sit vltimus finis, vel quid consequens vltimum finem, tanquam perfectio, & complementum eius, & quia fruitio directa, qua gaudet beatus de Deo viso, sic comparatur ad formalē beatitudinem, ideo potest terminare fruitionem reflexam, salua manente doctrina D. Thom.

65 *Ad 2.* Ad secundam antecedentis probationem concessa maiori, & minori distinguendum est consequens: ergo amor est assequutio sui ipsius, concedo consequentiam: assequutio obiecti, nego consequentiam: nam quādo voluntas desiderat reflexe amare obiectum aliquod, finis desiderij non est obiectum amatum, sed amor obiecti: vnde ex hoc quod posito tali amore voluntas assequatur finem desideratum, tantū colligitur, quod assequatur finem ipsius, actum illum in se causando; nō autem colligitur, quod assequatur obiectum actus; sicuti si voluntas desideraret desiderium obiecti, posito desiderio, voluntas assequeretur desiderium reflexe desideratum, non autem assequeretur obiectum desideratum.

Ad 3. Ad tertiam probationem, nego antecedens: ad illius probationē, distinguo maiorem: supponit Deum præsentem in actu primo, concedo maiorem: in actu secundo, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: nam actus amoris supponit obiectum præsens, non solum in actu primo, sed etiam in actu secundo, & id circo assequutio non est.

66 *Ad 4.* Ad quartam probationem dicatur, quod licet visio beatifica non sit similitudo Dei, nec Verbum producat, præsentat tamen illum intellectui beati, non vt medium in *quo*, nec per *quod*, sed vt *quo*, quatenus ante illam obiectum beatificum non erat præsens intellectui beati in ratione repræsentantis se in actu secundo, & actu terminantis sui contemplationem, posita tamen intellectione, actu ab intellectu percipitur, & actualiter se illi præsentat.

Ad vltimam probationem distinguenda est maior: quia fit vnum cum obiecto intellecto per assimilationem, concedo maiorem: quia vtcumque fit vnum, nego maiorem; & distinguo minorem: fit amans vnum cum obiecto dilecto ratione ponderis, & inclinationis in illud, concedo minorem: ratione similitudinis, & identitatis naturæ cum illo, nego minorem, & consequentiam. *Ad 5.*

§. Vltimus.

Resoluuntur breuiter quædam difficultates.

Restant prō complemēto huius disputationis difficultates nōnullæ breuiter enodandæ: quia diffusiorem discussionem exigunt. Prima difficultas est: an formalis beatitudo sit notitia simplex, vel composita, apprehensiua, vel iudicatiua? Ad quam cum communi Theologorum respondeo, esse notitiam iudicatiuā simplicem formaliter, & obiectiue. Prima pars constat: nam simplex apprehensio à iudicio distincta est notitia imperfecta: visio autem beatifica, imperfecta notitia esse nequit: ergo non est apprehensiua, sed iudicatiua notitia, qua beatus non solum iudicat Deum esse summum bonum, sed de omnibus diuinis perfectionibus iudicatur, vt contra Medinam communiter docetur ab omnibus: & ratio est manifesta, quia cū visio beatifica sit iudicatiua, intuitiua, & quidditatiua, iudicat de Deo 67 *Prob. 1. pars.*

Digitized by Google

quatenus est in se; ac proinde non format distincta iudicia de diuinis perfectionibus prout sunt in ipso Deo.

68 *Secũda suadetur.* Secunda pars etiam est manifesta: nam intellectus beati non intelligit componendo, & diuidendo, sed simpliciter ex parte actus, non minus, quam intellectus Angeli: ergo visio beatifica simplex est formaliter. Quod autẽ simplex sit obiectiue manifesti⁹ est: nã obiectũ primariũ illi⁹ est De⁹ prout in se ipso, in quo prout sic nulla cõpositio inuenitur; si tamẽ beatifica visio ad obiecta secundaria extendatur, erit simplex, vel cõposita obiectiue, iuxta qualitatem obiecti secundario cogniti, simplicis, aut compositi.

Secũda difficultas. Secunda difficultas est, an visio beatifica sit practica, an speculatiua notitia? In qua Scotus cũ suis, iuxta Recentiores in præsenti, tenet adæquate esse practicam. Alij per oppositum extremum affirmant esse speculatiuam præcise. Alij media incedentes via, esse practicam, & speculatiuam simul. Alij denique, tenent esse speculatiuam formaliter, & eminenter, seu æquiualenter practicam, quatenus ex illa sufficienter regulatur voluntas beati ad actus liberos erga creaturas.

69 *Vera resolutio bimembris.* Mihi breuiter videtur primo, visionem beatificam sufficienter se ipsa regulare obiectiue amorem necessarium beatorum absque interuentu iudicij practici mouentis ad illum, an autem hoc sufficiat, vt practica sit, quæstionem esse de nomine, nec multum curandum de illa. Priorem partem probo; nam iudicium practicum mouens ad amorem non est necessarium, nisi quando voluntas indifferens ad illum supponitur: ergo ad amorem necessarium, qualem esse beatificum, constabit *disputatione sequenti*, sufficit beatifica visio, vt ostendens, & proponens obiectum infinitũ absque iudicio expresse dictãte hic, & nunc esse diligendum prædictum obiectum. Secundam ostendo: nam si nomen practici impositum sit ad significandum actum intellectus extensum, ad quamlibet actionẽ extraneam, siue libera, siue necessaria sit, visio beatifica practica erit; si vero solum significet extensionem ad actiones extra intellectum liberas, practica nõ erit, quaten⁹ regulat amorem beatificum: ergo ex nominis impositione dependet, an practica, vel speculatiua sit, quatenus regulat prædictum amorem.

Dicendum est secundo: si visio beatifica se ipsa sufficiat ad mouendum proxime ad actus liberos voluntatis erga creaturas, esse practicam proxime, sin minus erit practica saltim radicaliter. Prima pars constat: nam actus intellectus mouens proximẽ ad actus liberos volũtatis est practicus proxime: ergo si beatifica visio hoc habeat, erit proxime practica. Secundam probo: nam supposita visione beatifica, si beato imponatur præceptum de actu aliquo libero eliciendo, necessario eliciet illum necessitate ex suppositione: ergo beatifica visio, si se ipsa non regulet proxime tales actus, radicabit, & inferet iudicium proxime regulans, & proxime mouens, & consequenter erit radicaliter, & remote practica. 70 *Secũda resolutio.*

Dicendum est tertio; visionem sortiri rationem beatificantis, prout speculatiua notitia est, non autẽ prout practica. Ita D. Thom. *in præsenti quæst art. 5.* & ostenditur primo: nam cognitio practica ordinatur ad opus, & est propter illud, at visio, vt beatificans, non est propter aliud, sed alia propter se ipsam: ergo non beatificat, quatenus practica, sed quatenus speculatiua notitia. Secundo suadetur: nam visio beatificat sub tẽdentia ad primarium obiectum, at secundum istam tendentiam nõ est practica, sed speculatiua: ergo non beatificat quatenus practica, sed sub cõceptu speculatiuæ. Quomodo autem differant inter se speculatiuũ, & practicũ, pertinet ad Logicos, & quomodo in eadem notitia, seu habitu vtraque ratio possit coincidere, alterius est loci: cõsulantur Thomistæ *in proæmio Theologiæ*, & 2. 2. *in tractatu de fide.* 71 *Tertia resolutio.*

DISPVTATIO SEXTA.

Vtrum voluntas diligentis Deum necessario illum diligat, & in eo delectetur?

§. I.

Quibusdam præsuppositis, & relatis sententijs statuitur nostra conclusio.

Nu. 1. *Primũ præsupositum.* In hac disputatione primo, tanquam certum apud omnes suppono, de facto voluntatem beati à prædictis actibus nunquam cessaturam, siue id proueniat ab intrinseco, siue ab extrinseca prouidentia Dei. Constat hoc ex illis verbis Ioannis 16. *Gauaium vestrum nemo tollet à vobis.* Et Ioannis 15. *Vt gaudium vestrum sit plenum.* Et Isaiæ 65. *Gaudebitis, & exultabitis vsque in sempiternum, in his, quæ ego creo.* Et Apocalipsis 21. *Non erit amplius neque luctus, neque clamor, nec vll' dolor:* & alibi sępê. Et ratio est manifesta: voluntas namque non diligens Deum, nec delectationem ex ipso percipiens, absque dubio foret imperfecta; at omnis priuatiua imperfectio iure optimo relegari debet ab statu omniũ bonum aggregatione perfecto, qualis est beatificus: ergo de facto nunquam voluntas beati à prædictis actibus est cessatura.

Secundo, apud omnes Theologos est certum, de potentia absoluta posse voluntatem beati ab illius operationibus cessare, contra Ægidium *quodlibeto 5. quæst. 6.* & Henricum *quodlibeto 12. quæst. 5.* qui vt referunt Recentiores in præsenti, adeô necessarium censebant amorem amicitiæ in beatis, vt nulla potentia possent ab illo cessare. Id autem, in quo omnes conueniunt, suadetur, nam visio præcedit amorem, & ab illo realiter distinguitur: ergo nulla est implicatio, vt Deus cum intellectu ad visionem concurrat, & concursum cum voluntate ad elicientiam amoris suspendat. Nec solutio, qua huic argumento occurrunt Auctores prædicti, est alicuius momenti, videlicet, 2 *Secũdũ*

quod

Digitized by Google

quod quia prædicti actus connectuntur in tertio, nempe in obiecto, quod simul terminat visionem, & amorem, ideo nequit Deus ad vnum concurrere, quin concurrat ad aliũ. Tum, quia fides, & amor in via, in obiecto conueniunt; & tamen non sic connectuntur: ergo conuenientia in obiecto non est sufficiens, vt connexione prædicta inter se connectantur. Tum etiam: nam licet vterque actus erga idem obiectum versetur, illud tamen attingunt sub diuersa ratione, & cum ordine prioritatis: ergo nulla est ratio cur obiectum terminãs visioné, adeò indispensabiliter amoré terminet, vt nõ possit de absoluta potentia illum non terminare.

3 *Prima sententia.* His ita præmissis, prima senté-tia docet, amorem beatorum, non esse necessarium ab intrinseco, & ex natura rei, sed liberum, & contingentem, etsi ab extrinseca Dei prouidentia semper sit duraturus. Ita Scotus *in 1. distinct. 1. quæst. 4.* Gabriel *ibi quæst. 6.* supplemẽtum Gabrielis *in 4. distinct. 49. quæst. 2. art. 3.* Illamque ex Recentioribus probabilẽ reputat Salas *quæst. 10. tract. 5. disp. 4. sect. 3. & quæst. 4. tract. 2. disp. 7. sect. 2.*

Scotus. Gabriel Salas.

Secũda, & vera sẽtẽtia Secunda, & vera sententia, oppositum tenet, affirmãs amorem beatorum esse necessarium, nedum quoad specificationem: ita vt nõ possint odio habere Deum clare visum, verũ etiam quoad exercitium, ita vt non possint ex natura rei à prædicto amore cessare. Ita Capreolus *in 1. dist. 1. quæst. 3. art. 1.* Paludanus *in 4. dist. 49.* Caietanus *1. p. quæst. 82. art. 1. & 2. & 1. 2. quæst. 10. art. 2.* Ferrara *3. Contra Gentes cap. 62.* Vazquez *disp. 16. cap. 2.* Lorca *disp. 23.* Montesinos *in præsenti art. 1. quæst. 4.* Curiel *dub. 3.* Magister Martinez *art. 1. dub. vltimo*, & cõmuniter Theologi Recentiores *in præsenti*, & *infra quæst. 9. art. 11.* Quam sententiam pro conclusione statuens, ostendo primo communi, & firma ratione desumpta ex D. Tho. loco ex Contragentes relato, ad hãc formam redacta.

Capre. Paluda. Caiet. Ferrara Vazq. Lorca. Montes. Curiel. Martin.

Videns Deum non potest à visione cessare; at visione posita non potest odio habere Deum, vel ab illius amore desistere: ergo amor beatificus est necessarius vtraque necessitate, & quoad specificationem, & quoad exercitium. Discursus tenet. Præmissæ autem suadentur, & in primis maior: nam quod cesset visio, vel prouenit ex defectu potentiæ, vel ex defectu luminis gloriæ, vel quia voluntas vellet ab illa desistere, primum, & secundum non sunt in potestate voluntatis nostræ, tertium est impossibile, quia nemo potest velle non esse fœlicem; & consequenter nemo potest velle à visione cessare, in quo consistit nostra fœlicitas: ergo quod videns Deum à visione desistat, non subest potestati voluntatis creatæ. Deinde minor nostri discursus suadetur: nam visione clara diuinæ essentiæ supposita, non potest ex parte Dei visi aliqua ratio mali apparere; cum per visionem claram Deus repræsentetur, vt summum bonum clare, & euidenter cognitum, nec in illius amore aliqua ratio fastidij, vel in cessatione ab illo aliqua ratio boni potest repræsentari: ergo perseuerante visione beatifica nequit voluntas beati odio habere Deum, in quo consistit necessitas quoad specificationem, nec cessare ab amore, in quo consistit necessitas amoris quoad exercitium. Patet hæc consequentia: nam voluntas, non potest odio habere aliquid, nisi apprehensum sub ratione mali, nec potest velle ab amore desistere, nisi vel ratione fastidij, quod in exercitio illius concipit, vel ratione bonitatis conceptæ in cessatione ab illo: ergo si videns Deũ, nec potest in obiecto viso aliquam rationem mali inuenire, nec in amore fastidium, nec in cessatione ab illo aliquam bonitatem, nec poterit odio habere Deum, nec ab illius amore velle desistere.

4 *Prob. 1. ratione D. Tho.*

5 *Resp. 1.* Huic argumento supposita necessitate amoris beatifici, quoad specificationem, vt defendatur non esse

necessarium quoad exercitium, respondere potest dupliciter. Primo ex principijs Scoti, quod voluntas potest velle malum sub ratione mali, vel ad minus potest velle aliquid non cognitum sub ratione boni; & consequenter, etsi in amoris exercitio nihil mali, aut fastidij cócipiat, nec in cessatione ab illo aliquam rationem boni, posse voluntatem velle ab illo cessare; & consequenter, non necessitari quoad exercitium.

Resp. 2. Secundo responderi potest, quod licet exigatur ad hoc, vt voluntas cesset ab amore per actum positiuũ, quo velit ab illo desistere, quod in tali cessatione aliquam rationem boni apprehendat, cæterum vt per puram omissionem desistat ab illo, nihil tale requiri, vt autem libertate quoad exercitium gaudeat in amore, sufficit, quod pure omissiue ab illo desistere possit.

6 *Prima solutio reijcitur 1.* Nulla tamen ex his solutionibus argumento nostro satisfacit, & in primis contra primam facit, quod aliàs posset voluntas odio habere Deum cognitum sub ratione boni: consequens absurdum videtur: ergo. Falsitas consequentis exinde colligitur; quia aliàs posset quis odio habere beatitudinem in communi, quod nescio an Scotus audeat concedere. Quod autem sequatur, est manifestũ: nam si bonum, vt bonum, potest odiũ terminare, nulla extat ratio cur bonum in communi non possit odio habere voluntas. Probatur sequela prima in hunc modum: quia non minus est obiectum actus prosequutiui bonum, quam odij obiectum malum; at hoc non obstante potest iuxta solutionem, quam impugnamus, prosequutiue tendere in malum: ergo per fugam poterit etiam tendere in bonum cognitum sub ratione boni.

Secũdo: Deinde reijcitur, quia non minus est obiectum affectus prosequutiui bonum, quam sit obiectum assensus intellectus nostri verum; at intellectus nequit assentiri falso cognito vt falso, nec alicui non apprehenso vt vero: ergo nec voluntas potest prosequutiue tendere in malum, vel in aliquod non cognitum, vt bonum.

Contra secundam solutionem facit, quod licet possit in voluntate dari pura omissio libera absque actu formali, non tamen potest dari absque actu interpretatiuo; at iste nequit esse, nisi sit possibilis actus formalis, nec formalis, & physicus actus possibilis est, nisi aliqua ratio boni apprehendatur: ergo de primo ad vltimum est impossibilis cessatio ab amore voluntaria, & libera, nisi in ea appareat aliqua ratio boni, & in exercitio actus aliqua ratio mali, aut fastidij. 7 *Secũda solutio impugnatur.*

Secundo principaliter suadetur conclusio: voluntas, & est libera, & obtinet conceptum naturæ, vel ad minus est libera libertate contingenti, & libertate necessaria, vt vtamur terminis Scoti; at conceptum naturæ, seu libertatis necessariæ respectu nullius obiecti potest exercere meliᵘˢ, quã respectu obiecti infiniti clare, & euidéter cogniti: ergo illud sic cognitũ diligit necessario. Illatio est legitima. Minor manifesta videtur. Maior autem probatur. Tum ex principijs Scoti: nam licet modus agendi per modum naturæ, & per modum libertatis, in illius sententia sint incompatibiles in eadem potentia, modus tamen agendi libere contingenter, & libere necessario, non sic incompatiũtur cum ipse fateatur amorẽ, ex quo Spiritus Sanctus procedit esse necessarium, etsi non sit per modum naturæ, sed liber: ergo esto in voluntate compossibiles non sint modus agendi per modum naturæ, & per modum libertatis: modus tamen agendi libere necessario, & libere contingenter compatientur in illa. Secundo maior nostri discursus suadetur: in intellectu nostro inuenitur ratio discursiui respectu conclusionum, & intellectionis sine discursu respectu primorum principiorum: ergo in volũtate creata poterunt inueniri ratio naturæ, & ratio libertatis. Vel ad minus ratio libertatis necessariæ, & libertatis contingentis. Tertio in vo- 8 *Secũdo prob. cõclusio.*

lun-

luntate nostra inueniuntur modus agendi libere libertate quoad specificationem, & necessario, quoad specificationem: ergo etiam poterit libertas exercitij, & necessitatis quo ad exercitiū in illa inueniri. Quarto: nam voluntas aliquando elicit actus primo primos omnino expertes libertatis contingentis, aliàs defectu libertatis numquam excusaremur à culpa, quod est absurdum: ergo non solum est libera libertate contingenti, sed etiam est libera libertate necessaria.

9 *Cōfirm.* Et confirmatur hoc: nam ideô motus primo primi sunt necessarij, quia obiectum apprehēditur sub ratione boni, absque eo quod in illo aliqua ratio mali inueniatur ex defectu considerationis nostri intellectus: at obiectum infinitum clare, & euidenter cognitum taliter apprehenditur sub ratione boni, quod in illo aliqua ratio mali non inuenitur, nec inueniri potest: ergo voluntas necessario illum diligit necessitate quoad exercitium.

Prob. cōclusio Deinde principaliter suadetur conclusio: voluntas diuina necessario diligit Dei bonitatem: ergo etiam voluntas creata illam necessario diligit, si clare, & euidenter proponatur. Antecedens est certum, etiā apud Scotum; aliàs posset Deus ab amore suæ bonitatis cessare, quod nullus admittit. Consequentia dupliciter probatur. Tū, quia nulla est ratio cur cōceptus naturæ, seu libertatis necessariæ, quo voluntas Dei in propriam bonitatem propendit, non sit participabilis, & de facto participetur à volūtate creata. Tū etiā: nam etiam supposito, quod bonum infinitum necessitet obiectiue volūtatem diuinam, si claré, & euidenter cognitum voluntati nostræ proponatur, non definet illam necessitare ratione perfectionis; cum voluntatem diuinam, illam infinite excedentem necessitet, nec ratione imperfectionis; non enim repugnat imperfectioni nostræ voluntatis ab infinito obiecto necessitari: ergo sicuti necessitat voluntatem diuinam, ita etiam necessitat voluntatem nostram.

10 *Resp. 1.* Respondebis primo, rationem discriminis esse: nam cum voluntas Dei sit infinita, non potest nō esse necessario in actu, cumque ab obiecto creato necessitari non possit; consequens fit, quod necessario debeat, veluti exerceri in actu amoris suæ bonitatis, quæ ratio in voluntate nostra non militat.

Contra Sed contra: nam ex hoc, quod voluntas diuina semper debeat esse in actu, solum sequitur esse necessitatam vagê ad amorē alicuius obiecti, non autem colligitur necessitatam esse ad amorem bonitatis diuinæ; at illius necessitas est determinatê ad amorem bonitatis infinitæ suæ: ergo nō oritur ex illo principio, sed ex meritis infinitatis bonitatis propriæ. Minor est certa. Maior autem ostenditur primo: nam multorū sententia Theologorum docet, voluntatem creatam necessitatam esse ad exercitium positiuum actus vagê, & in communi: & tamen hæc necessitas sufficienter saluatur per hoc, quod erga aliquod obiectum vage sit necessitata, absque necessitate determinata ad obiectum aliquod in particulari: ergo pariter ex eo quod diuina voluntas debeat esse in actu, solum infertur, quod debeat semper aliquod obiectum amare; non autem colligitur, quod necessario diligat propriam bonitatem. Secundo suadetur: nam per hoc solum, quod sit necessitata diuina voluntas erga obiectum vage abstrahendo à creato, & increato saluatur, quod sit semper in actu: ergo ex hac ratione tantum colligitur necessitas ad obiectum vagê, & in communi, non autem infertur, quod necessario diligat bonitatem propriam.

11 *Resp. 2.* Respondebis secundo: voluntatem diuinā infinite diligere propriā bonitatem, & ideo illam necessario diligit; voluntas autem creata diligit eam modo finito, & ideó nō necessitatur ab illa. Sed contra primo: *Cōtra 1.*

quia non obstante quod diuinus intellectus se ipsum intelligat modo infinito, intellectus vero creatus finito modo, vterque necessitatur ab infinito obiecto, si debite applicetur, & ex parte nostri adsint vires: ergo pariter non obstante discrimine assignato, necessario inclinabitur per amorem voluntas creata in infinitum obiectum, si supponantur vires in illa, & aliàs obiectum debite aplicetur per claram cognitionem. Secundo: nãin hoc, quod est ab infinito obiecto clare, & euidenter cognito necessitari nulla relucet infinitas: ergo etiam si voluntas nostra modo finito in diuinam bonitatem propendat, poterit necessitari ab illa, si clare, & euidenter cognoscatur.

12 *Resp. 3.* Denique respondebis, bonitatẽ diuinam esse obiectum primariũ cõnaturale, & proprium voluntatis Dei, & id circo illam necessitare; at vero respectu voluntatis creatæ obiectum primarium connaturale, & proprium non est, atque adeo non necessitat illam, sicuti in nostra sententia Angelus se necessario diligit, quia propria bonitas est obiectum connaturale voluntatis illius, & tamen ab alio Angelo non diligitur necessario. *Contra* Sed cõtra: nã licet bonitas infinita Dei non sit obiectum primarium, & connaturale voluntatis nostræ absolute; est tamen obiectum primarium, & connaturale illius, vt per charitatem eleuatæ, & aliàs non minus, imo magis propendit in bonitatem Dei, quam in propriam bonitatem; sicuti partes magis inclinant ad conseruationem capitis, & totius, quam in propriam conseruationem: ergo ratio discriminis assignata non potest subsistere.

13 *Vltimo prob. cõclusio.* Vltimo probatur nostra conclusio: gratia excitans consistit in illustratione intellectus, & pia affectione voluntatis; sed iste actus piæ affectionis est actus elicitus voluntatis, non liber libertate contingentiæ: ergo datur actus à voluntate elicitus necessarius quoad exercitium; & consequenter, amor beatificus hac necessitate gaudebit. Responderi solet primo: actum piæ affectionis, *Resp. potest 1.* in quo gratia excitans consistit esse actum necessarium, non tamen à voluntate elicitum, sed à Deo infusum, & in voluntate receptum. Pro qua solutione refertur Vega *in Tridentinum lib. 6.* iuxta principia Scoti asserentis, posse intellectum, aut voluntatem viuere per operationem non ab ipsis productam, sed tantum receptam. Hanc tamen solutionem *Reiicitur solutio.* frequenter discipuli Scoti, non probant, eo quod quamuis sit verum posse voluntatem velle per operationem non elicitam à se, sed à Deo in ipsa causatam, hoc tamen non est cõnaturale, nec ordinarie, sed miraculose contingens: ordo autem gratiæ, & diuinæ vocationis fit iuxta modum connaturalem operandi voluntatis, nec ad miraculum sine necessitate est recurrendum.

14 *Secũdo resp. alij* Secundo alij respondent, actum illum necessarium esse; hoc tamen prouenire, quia cognitio, qua regulatur non attendit, nec aduertit ad omnes circunstantias obiecti: ex quo non sequitur fruitionem beatificam necessariam esse, cum sequatur perfectissimam cognitionem.

Cõtra 1. Sed contra primo: nam iuxta Scotum, obiectum non potest necessitare voluntatem quoad exercitiũ, & ex hoc principio probat amorem beatificum non necessarium, sed liberum esse; at iuxta hanc solutionẽ obiectum voluntatem necessitat: ergo non est admittenda.

Secũdo. Secundo: nam ideo obiectum cogitatione Sancta propositum necessitat voluntatem quoad exercitium, quia in illo non attendit, nisi ad rationem boni, nec percipit rationem aliquam mali, sed visio beata, quamuis sit cognitio perfecta, nõ percipit in Deo aliquam rationem mali, vel defectus bonitatis: ergo necessitat ad amorem necessitate exercitij. *Tertio.* Tertio: nam inde probat Scotus, voluntatem non necessitari per visionem, quia non necessitatur per

fidem

Digitized by Google

fidem; cognitio autem fidei, & visio, solum differunt tanquam perfectior, & minus perfecta approximatio, ex qua differentia non potest nasci necessitas; sed sancta cogitatio proponens voluntati obiectum supernaturale, & cognitio plena obiecti cum omnibus circunstantijs solum differunt tanquam maior, & minor approximatio: ergo vel ex illa differentia non potest oriri necessitas, vel potest ex visione beatifica.

15 *Quarto* Denique, & vrgentius: nam Scotus *in 2. dist. 1. quaest. 4.* inde probat, visionem claram non posse beatum necessitare ad amorem beatificum, quia est extrinseca voluntati, in variato autem principio intrinsece *quo* agendi, non potest tale principium intrinsece determinari; sed cogitatio Sancta proponens voluntati obiectum supernaturale, est voluntati extrinseca: ergo non potest inducere in illa intrinsecam determinationem; ac per consequens nec potest inducere necessitatem, vel si potest, ruit Scoti fundamentum. *Confir.* Explicatur difficultas; voluntas regulata cognitione perfecta obiecti supernaturalis, & regulata cogitatione sancta, non differt penes aliquid intrinsecum; & tamen regulata cogitatione est indifferens, & vt subest sanctae cogitationi est intrinsece determinata: ergo quamuis voluntas regulata fide, & regulata visione non differat penes aliquid intrinsecum, poterit esse indifferes, vt subest regulae fidei, & esse necessitata, prout regulata visione.

§. Vltimus.

Soluuntur argumenta.

16 *Arg. 1. ex D. Thom.* Contra istam conclusionem obijcies primo ex D. Th. *q. 22. de veritate art. 6. prope fin. corp.* vbi postquam distinxerat triplicem libertatem, & quantum ad actum penes velle, & non velle, & quantum ad obiectum in quantum potest velle hoc, & illud, & eius oppositum, & quantum ad ordinem finis, in quantum potest velle bonũ, vel malum, sic ait *quantum ad primum: Inest libertas voluntati in quolibet statu naturae respectu cuiuslibet obiecti*: ergo etiam in statu beatifico voluntas est libera quantum ad actum per indifferentiam contradictionis ad velle, & non velle, non solum respectu obiecti creati, sed etiam respectu bonitatis diuinae: & consequenter amor beatificus necessarius non erit, quoad exercitium, quod asserit nostra conclusio.

Resp. 1. Ad hoc argumentum omissa aliquorum solutione, qui D. Thom. explicant de necessitate exercitij in quolibet statu naturae intra viã, quia euidenter repugnat contextui, vt illum medianti constabit, respondeo dupliciter: primo, notando ex Caietano *infra quaest. 10. art. 2.* hoc esse discrimen inter necessitatem quoad specificationem, & quoad exercitiũ, quod prima est circa obiectum, & ex obiecto prouenit. Secunda autem, etsi voluntati circa obiectum conueniat, non ex obiecto prouenit, sed ex propria volũtatis natura, quae quia libera, & naturalis est, aliquando vt libera, aliquando vt naturalis potentia operatur, primum ei conuenit circa obiectum cum indifferentia propositum, secundum vero circa obiectum propositum sine indifferentia iudicij: & ratio discriminis est, nam obiectum non mouet quoad exercitium, sed solum quoad specificationem, & idcirco necessitas quoad specificationem prouenit ex ipso, secus vero necessitas quoad exercitium. Deinde animaduerto ex D. Thom. loco allegato, libertatem dici per exclusionem necessitatis. Ex quibus colligitur genuina D. Thom. interpretatio, quando asserit, quod volun-

tati inest libertas in quolibet statu naturæ quoad exercitium, sic debet intelligi, quod inest libertas exercitij per exclusionem necessitatis quoad exercitium prouenientis ex obiecto, non tamen per exclusionem necessitatis ei conuenientis ex se comparatione facta ad obiectum.

17 *Resp.* 2. Vel secundo responderi potest, in beatis duplicem esse cognitionē, alteram visionis beatificæ, alteram per scientiam infusam, quarum vtraque regulare potest amorem amicitiæ, cum hoc tamen discrimine, quod prout regulatus per visionem beatificam est necessarius, prout vero regulatus per scientiam infusam est liber: saluatur ergo vniuersalis propositio D. Thom. quod scilicet est libera voluntas libertate exercitij in quolibet statu respectu cuiuscumque obiecti, vt propositi per aliquam cognitionem, non tamen prout per omnem cognitionem proponitur, prout sic namque necessarium esse amorem beatificum, quatenus regulatum per visionem claram, satis aperté insinuat D. Thom. loco in argumento allegato *art. præcedenti*, vbi multoties repetit voluntatem aliquando operari vt naturam, aliquando vero vt liberam; quod si aliquando primo modo operatur, nunquam aptius quā circa bonum infinitum per claram cognitionem propositum. Hæc secūda solutio non congruit his quæ docuimus *Tomo 3. in 3. p. disp.* 48. *n.* 91. est tamen probabilis in aliorum principijs, & iuxta ea quæ loco allegato docuimus, potest aliter responderi asserendo, D. Tho. accipiendum esse de libertate respectu cuiuslibet obiecti, non sub omni consideratione, sed solum sub aliqua. Sic autem amor beatificus liber est in ordine ad Deum, vt ibi explicuimus.

18 *Arg.* 2. *ex D. August.* Deinde opponit secundo Scot⁹ Magnum Augustinum in Enchiridione *cap.* 105. vbi ait: *Aut voluntas non est, aut libera est dicenda.* Et 5. *de Trinitate Dei*, vbi ait: *Si aliquod est voluntarium, non est necessariū*; at amor beatificus est voluntarius: ergo necessarius non est, sed liber, saltim quoad exercitium. Respōdeo ex D. Th. *quæst.* 22. *de veritate art.* 5. *ad* 1. voluntatem semper esse liberā à necessitate coactionis, quia in suis actibus vim pati non potest; non autem semper esse liberam à necessitate naturalis inclinationis, & primo libertatis genere, scilicet à necessitate coactionis gaudet amor beatificus, cum quo tamen compatitur, quod sit necessarius quoad specificationem, & exercitium. *Resp.*

19 *Arg.* 3. Tertio arguit ratione: voluntas viatoris est libera libertate exercitij in amore amicabili Dei; ergo etiam voluntas beati. Antecedens est certum. Consequentia vero probatur primo: nam viatori proponitur obiectum diligendum per fidem tanquam summum bonum, & hoc non obstante amor regulatus est liber: ergo etiam si in patria proponatur, tanquam summum bonum, per visionem beatificam, actus amoris per illam regulatus est liber. Secundo, quia necessitas agendi debet prouenire ex aliquo intrinseco principio actiuo: ex eodem namque prouenit, quod agēs necessario agat ex quo prouenit, quod agat; at quod intellect⁹ videat clare obiectum in patria, quod in via obscure cognoscebat, nihil intrinsecum ponit in principio intrinseco actiuo amoris, sed eodem modo manet immutata intrinsece voluntas, ac erat in via: ergo si in via libere diligit, eadem libertate debet in patria gaudere. Tertio: nā diuersitas approximationis passi ad agens non inducit necessitatem, sed solam maiorem intensionem actionis, vt patet in diuersa approximatione calefactibilis ad calefactiuū; at diuersitas obiecti penes visum, & non visum, solū est penes diuersam approximationē passi, scilicet obiecti amandi applicati in via per obscuram fidei cognitionē, in patria autem per visionem claram: ergo non inducit necessitatem, sed solum maiorem intensionem, & consequenter, si in via libertate gaudet voluntas in amore diuino, etiam in Pa-

tria libertate gaudebit.

20 *Resp. potest ad 1. probationem cõsequẽtia.* Ad hoc argumentum, respondeo concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad primam probationem distinguendo maiorem: proponitur per fidem tanquam summum bonum in se, & in exercitio amoris erga obiectum, nego maiorem: in se solum, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: quia per claram visionem proponitur Deus tanquam summum bonum in se, & amoris exercitium proponitur tanquam id, in quo nulla apparere potest ratio mali, aut fastidij, & idcirco voluntas regulata per talem cognitionem, necessitatur quoad exercitium: ita respondet Vazquez.

Cõtra 1. Sed contra primo: ergo si per fidem proponatur voluntati viatoris Deus, vt summum bonum, & amoris exercitium, vt id in quo nulla appareat ratio mali, amor regulatus per fidem necessarius erit; at potest sic proponi; cum omne quod clare per visionem attingitur, obscure cognoscatur per fidem: ergo poterit voluntas viatoris necessitari in amoris exercitio regulato per fidem.

Secũdo. Secundo: visio beatifica non proponit voluntati exercitium proprij actus, sed solum proponit obiectum amandum; propositio namque actus solum exigitur ad regulandũ amorem reflexum, quo quis amat amorem: ergo non proponit obiectum amandum, vt summe bonum in exercitio amoris.

Tertio. Tertio: nam dato quod ita proponat, non potest negari, quod sit dabilis visio ad amoris exercitium non terminata; cum namque ista ratio sit ad aliquid extra Deũ in particulari, dari potest visio ab illa præscindens: ergo ex vi istius visionis nõ necessitabitur voluntas ad amorem beatificum; & tamen foret beatitudo: ergo non ex vi omnis beatitudinis oritur necessitas.

Aliter ad 1. probationẽ resp. Quare hac solutione in sua probabilitate relicta, aliter ad primam probationem respondeo, concessa maiori, & minori, negando consequentiam. Et ratio discriminis est: nam etsi vtrumque lumen, Deum vt summum bonum repræsentet, alterũ tamen clare, & alterum obscure tale bonum proponit. Vnde sicut intellectus conuincitur ab infinito vero clare repræsentato in patria, non autem ab illo sub obscura reuelatione proposito; ita voluntas ad infinitum bonum clare propositum necessario propendit, secus autem ad illud obscure propositum per fidem. Est etiã aliud discrimen: nam in exercitio amoris in via, fastidium, & fatigationem agnoscit, secus in amore beatifico, etsi hoc tantum intendat solutio à Vazquez tradita, illã amplectimur.

Ad secundam probationem, concessa maiori distinguo minorem: nihil intrinsecum ponit in voluntate effectiue, & realiter distinctum à perfectione qua antea gaudebat, concedo minorem: distinctum distinctione rationis, occasionaliter, & obiectiue, nego minorem, & consequentiam. Itaque tã in voluntate, quam in charitate viatoris est duplex conceptus, & naturæ, & libertatis: primum exercet respectu obiecti infiniti clare propositi: secundum respectu boni creati, & etiam respectu increati propositi obscure, mutata tamen propositione, mutatur voluntas charitate affecta in ratione operantis, non quidem mutatione reali, cum operetur ratione eiusdem formæ; bene tamen mutatione quoad formalitatem in ratione operantis; quia quæ antea operabatur sub cõceptu liberæ, modo operatur sub conceptu naturæ; sicuti ex diuersa propositione, cui assentitur intellectus, prouenit, quod operetur quatenus discursiuus, si conclusio sit, aut sine discursu, si propositio immediata est. 21 *Ad 2.*

Ad tertiam probationem respõdeo, veram esse maiorem: quando in operante solum inuenitur vnus modus agendi, secus vero quando diuersus modus agendi inuenitur in illo, tunc enim ex approximatione diuer 22 *Ad 3. Resp. 1.*

ſa poteſt naſci neceſsitas; in voluntate autem duplex modus agendi inuenitur, vt probaui. Vel ſecundo
Reſp. 2. reſponderi poteſt omiſſa maiori, negãdo minorem: nam viſio clara non ſolum approximat idem obiectum, ſed ob ſui claritatem adeó intellectum conuincit de ſumma Dei bonitate, vt nec in illo aliquam rationem mali poſsit inuenire, nec in illius amore aliquam rationem faſtidij: per fidem autem non ita conuincitur; & id circo, etſi idemmet bonum proponatur ab vtroque lumine, ab vno poteſt voluntas neceſsitari, non autem ab alio.

23 Quarto arguitur contra rationem noſtræ concluſionis: in amoris
Arg. 4. carentia poteſt perſeuerante viſione aliqua ratio boni apparere: ergo poteſt voluntas libere ab illa ceſſare. Conſequentia tenet ex dictis. Antecedens autem ſuadetur primo: nam amor beatificus ſummum bonum nõ eſt: ergo in illius carentia aliqua ratio boni inuenitur, cum in ſola carentia boni infiniti nulla ratio boni inueniatur. Secundo, carentia amoris non eſt ſummum malum: ergo aliquam obtinet rationem bonitatis; ac proinde ſub illa poterit voluntati apparere. Tertio: nam in illius carentia poteſt voluntati apparere, & proponi bonum, quod in exercitio libertatis inuenitur: ergo idem quod prius. Antecedens probatur: nam poteſt Deus beato præceptum imponere, vt ceſſet ab amore ſui: ergo tunc in tali carentia apparebit ratio bonitatis, quæ in exercitio obedientiæ inuenitur; & conſequenter, mota ex illa voluntas poterit libere ab amore ceſſare. Denique primum antecedens ſuadetur: ſi namque in carẽtia amoris nulla eſſet ratio boni, non ſolum neceſsitaretur voluntas ad amorem Dei, ſed etiam ad delectationem reflexam ſupra ipſum amorem; conſequens eſt falſum, aliàs ſupra ipſam delectationem neceſſario etiam caderet actus voluntatis, & ſic de actibus ſupra alios reflexos vſque in infinitum: ergo verum eſt antecedens. Patet ſequela: delectatio de viſione Dei eſt actus neceſſarius, ex eo quod in carentia viſionis nulla ratio boni poteſt repræſentari: ergo ſi in carentia amoris nulla ratio boni poteſt apparere, delectatio reflexa de amore erit actus neceſſarius.

Ad hoc argumentum reſpondetur, negando antecedens. Ad primam probationem diſtinguo antecedens: non eſt ſummum bonum vt *quod*, concedo antecedens: vt *quo*, nego antecedens, & nego conſequentiam: nam, vt neceſsitetur voluntas ad non ceſſandum ab illo amore, ſufficit, quod vt *quo* ſummum bonum ſit, & aliàs abſque vllo faſtidio, aut moleſtia à voluntate exerceatur. Ad ſecundam probationem, diſtinguo antecedens: non eſt ſummum malum poſitiue, concedo antecedens: quia maius malum eſt carentia viſionis, vt *ſuperius* diximus: non eſt ſummum malum negatiue, ideſt malum importans bonitatem, nego antecedens: & nego conſequentiam. Ad tertiam, nego antecedens: nam carentia amoris erga obiectum infinitum clare repræſentatum, imperfectio eſt, illamque velle exercere propter ſolum exercitium libertatis, nedum non eſſet bonum, imo foret maxima imprudentia propter hoc motiuum ſolum velle à viſione deſiſtere. Ad quartam nego antecedens, Deus namque impoſsibilia, & quæ non ſubiacent noſtræ poteſtati præcipere nequit, carentia autem amoris poteſtati noſtræ non ſubiacet, & id circo à Deo præcipi non poteſt. 24 Reſp. Ad 1. prob. antecedentis. Ad 2. Ad 3. Ad 4.

Si dicas, in hac ſolutione committi à nobis defectum petitionis principij; ſiquidem exinde probamus, non poſſe voluntatem velle ab amore deſiſtere, quia in carentia amoris non apparet vlla ratio boni, & non poſſe apparere in illa bonitatem exercitij obedientiæ probamus exinde, quia in noſtra poteſtate non eſt: ergo ſolutio tradita eſt nulla. 25 Inſtabis

Reſpondeo negando antecedẽs: nam ad videndum, an poſsit aliquid Reſp.

esse materia obedientiæ, & illius honestate vestiri, examinanda est prius potentia voluntatis, & illius obiectum, an necessarium sit, vel nostræ subiaceat potestati? Et consequenter, an in illo antequam honestate obedientiæ vestiatur, possibilitas debet indagari: cum ergo in amoris carentia, vt præuenit præceptum, nulla ratio bonitatis appareat: consequens fit, quod nostræ potestati nõ subiaceat; & consequenter esse nequit materia obedientiæ, nec illius honestatem subinducere. Et quidem eodem argumento probaretur carentiam visionis in sua esse potestate, vt argumenti vires meditanti constabit. *Ad vlt. prob.* Ad vltimam probationem respõdeo distinguendo cõsequens: si amor proponatur, vt obiectum reflexæ, delectationis, concedo sequelam: si nõ proponatur, nego sequelam: & quia intellectus non est necessitatus ex vi visionis beatificæ, nec ex alio capite ad illum sic proponendum, id circo non sequitur necessario delectatio reflexa de amore.

26 *Primũ corollarium.* Ex dictis in discursu huius disputationis colligo primo, delectationem de bono diuino, vt conuenienti Deo, & ab illo possesso, quæ ad amorem amicitiæ sequitur, necessariam esse eadem necessitate, qua gaudet amor ipse amicabilis. Quod probatur eisdem rationibus, quibus amoris necessitatem probauimus. *Secũdũ* Secundo colligo, amorem concupiscentiæ, quo Deum, vt bonum proprium diligunt beati, & delectationem de illo, prout est bonum proprium, esse actus necessarios, non minus, quam amor amicabilis, & delectatio ad illum sub sequuta. Quod eisdem rationibus nõ minus conuincitur. *Tertiũ.* Denique infero, delectationem de visione Dei, quatenus bona nobis cadentem supra illã vt *quod*, esse etiam necessariam, si visio, vt illius obiectum ab intellectu reflexe proponatur. Quod patet: nã licet nõ sit summum bonum vt *quod*, est tamen summum bonum vt *quo*, nullum fastidium, aut molestiam inferens, & in illius carentia nulla ratio bonitatis, honestæ, vtilis, aut delectabilis potest apparere; at hoc sufficit, vt necessitet, vt habetur ex dictis: ergo illatio est certa. Hic disputari poterat primo: an amor concupiscientiæ, & amor amicitiæ, & delectatio subsequens vtrumque inter se distinguantur? Secundo, an delectatio habeat pro obiecto visionem, aut Deum visum, aut vtrumque simul? Tertio, à quo principio amor concupiscientiæ, & illius delectatio eliciãtur in patria? an à charitate? an à virtute spei? an ab alio habitu ab illis distincto? Primum pertinet *ad 2.2. tractatu de charitate*. Secundum *ad quæst. 11. huius 1.2.* Vbi ex professo de fruitione, & illius obiecto tractatur. Tertium *ad Tractatum de spe*, vbi late discutitur, an virtus spei maneat in beatis? Et id circo ab illis examinandis supersedeo.

DISPVTATIO SEPTIMA.

Quæ sit causa impeccabilitatis Beatorum?

§. I.

Relatis sententijs statuitur prima conclusio.

Nu. 1. IN hac disputatione duo tanquam certa, & omnibus explorata supponimus, & vnum in examẽ vocamus. Primum est, volũtatis rectitudinem, & munditiam à peccato supponi ad beatitudinem, & illam præcedere, siue rectitudo sit actualis, vt cõtingit in adultis, qui per proprios actus se ad gratiam, vel illius augmentum disponunt, siue sit habitualis, actum proprium non supponens, qualiter contingit in paruulis. Quod esse de fide constat ex Sapientiæ 7. illis verbis: *Nihil inquinatum intrabit in eam*: & Isaiæ 35. *Via Santa vocabitur, & non trãsibit per eam polutus*. Ac denique ad Hebræos 12. *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Et alibi sæpè.

Prob. 1.

Secũdo. Deinde suadetur ratione D. Thom. nam finis respectu illorum, quæ ordinantur ad ipsum, comparatur, vt forma ad materiam; at forma non inducitur nisi in materia ad illam recipiendam disposita: ergo nemo finem assequitur, qualis est beatitudo, nisi dispositus; & consequenter à peccato ab illo auertente mundatus. Ac denique constat: nam visio beatifica, vtpote perfectissimus actus vitæ supernaturalis, naturam supernaturalem, nempe gratiam supponit, at cũ gratia in rectitudo saltim mortalis culpæ componi non potest: ergo rectitudo à mortali, ad illam supponitur. Quod autem puritas etiam à veniali culpa supponatur ad illam, probatur. Tum, quia licet non sit indispositio simpliciter, est indispositio saltim secundumquid: ergo ad perfectissimam formam, qualis est beatitudo, debet exclusa supponi. Tum etiam, quia est status præmij absque pęnæ anxietate: ergo ante illam pęna venialis culpæ debet dimissa supponi: cumque Deus de lege ordinaria, non dimittat pœnam, nisi culpa remissa, ante ingressum beatitudinis, debet etiam venialis culpa remitti. Secũdũ, quod supponimus est, beatos de lege ordinaria esse impec- Tertio.

Digitized by Google

cabiles, siue id ab extrinseco, siue ab intrinseco beatitudinis illis proueniat, in quo omnes disputantes, vt in re fidei conueniunt: constatque ex Psal. 83. illis verbis: *Beati, qui habitant in domo tua Domine: in sæcula sæculorum laudabunt te*. Et 1. *Petri* 1. *Regenerauit nos in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam*; si autem beati per culpam infici possent, hæreditas incorruptibilis, & incontaminata non esset. Deinde suadetur: nam vel peccare possunt amissa beatitudine, & hoc non; aliàs beatitudo non esset vita æterna, vel perseuerante beatitudine, & nec isto modo esset posibili, aliàs non esset status omnium bonorũ aggregatione perfectus; cum malum culpæ admitteret, quod est maximum malum; & malum etiam pœnæ, cuius condignitas, seu reatus ad culpam consequitur: ergo nullo modo possunt peccare.

2 *Punctus difficultatis.* His ita præmissis, quod in discrimen vertimus est, quænã sit causa impeccabilitatis illorum? An extrinseca prouidentia, an aliqua forma beatitudini intrinseca, & quæ sit talis forma? In quo tres reperio sententias.

Prima sñtẽtia Prima docet: Beatos attentis causis intrinsecis, potentiam ad peccandum habere, quam potentiam vocat remotam, ab extrinseco tamẽ reddi impeccabiles, nempe à voluntate Dei ipsos continuo ad sui amorẽ determinante, & idcirco non sunt proxime potentes peccare, quia proxima potentia non solum importat intranea potentiæ, sed etiam remotionem omnis impedientis, etiã extrinsecè. Ita Scotus *in* 1. *dist.* 1. *quæst.* 4. & *dist.* 49. *quæst.* 6. Gabriel *in* 1. *dist.* 1. *quæst.* 6. Ochã *quæst.* 1. Gregorius *dist.* 7. *quæst.* 2. illamque non improbabilem reputat Salas *tract.* 2. *disp.* 7. *sect.* 8. etsi oppositum iudicet probabilius loquendo de visione, qua beamur de facto, secus de alia posibili, quæ adeô, tenuis esse potest, vt non confirmet ab intrinseco voluntatem in bono.

Scotus. Gabriel Ocham Greg. Salas.

3 *Secũda.* Secunda docet, beatos ab intrinseco impeccabiles esse, causam tamen proximam impeccabilitatis non esse visionem beatificam, sed amorem subsequutum ad illam; vnde si per impossibile amor non subsequeretur, posset cum visione actuale peccatum cõponi. Ita insinuasse Capreolum *in* 1. *dist.* 1. *quæst.* 1. *conclu.* 4. & M. Soto *in* 4. *dist.* 49. *quæst.* 3. *art.* 4. *cõclu.* 4. docet Suarez *in præsenti disp.* 10. *solut.* 1. *num.* 9. illamque tenuisse Victoriam refert Medina in præsenti. art. 4. expressè illam tenet Ægidius de Præsentatione *lib.* 11. *quæst.* 16. *art.* 5. §. 3. *conclu.* 2.

Capre. M. Soto Suarez. Vitoria Ægidi⁹

Tertia sñtẽtia Tertia, & vera sententia defendit, causam sufficientem impeccabilitatis beatorum esse visionem beatificam: vnde etsi de facto, & visione, & amore impeccabilis sint, vel cõstituã tur, si tamen de posibili amor nõ sequeretur, ratione solius visionis peccare non possent. Ita D. Tho. 3. *Contrag. cap.* 62. & *libro* 9. *cap.* 92. ibi Ferrara *quæst.* 22. *de veritate art.* 6. & *quæst.* 4. *art.* 8. 1. *p. quæst.* 62. *art.* 8. & *in præsenti quæst.* 4. *art.* 4 Caiet. in eisdem *locis*. Durandus *in* 2. *dist.* 7. *quæst.* 1. & *dist.* 23. *quæst.* 1. & *in* 4. *dist.* 49. *quæst.* 8. Capreolus *in* 2. *dist.* 7. *quæst.* 1. *art.* 3. *folio* 343. *Vlterius apparet mihi.* Vnde falsò à Suarez pro secunda refertur, sicuti & Sotus, qui licet pro causa impeccabilitatis actum charitatis constituat, visionem tamen beatificam, vt sufficientem causam non excludit. Subscribunt ex Recentioribus Suarez vbi supra relatus. Lorca *disp.* 24. *memb.* 2. Vazquez *disp.* 18. *cap.* 2. Montensinos *disp.* 6. *quæst.* 7. §. 3. Becanus *quæst.* 9. *conclu.* 1. & 2. Martinez *in præsenti q. art.* 4. *dub.* 3. & cõmuniter Theologi. Pro cuius explicatione sit

S. Tho. Ferrara Caiet. Durãd⁹ Capre. Suarez. Sotus. Recẽ⁹. Suarez. Lorca. Vazq. Monte. Becan⁹. Martin.

4 *Prima cõclusio prob.* 1. Prima conclusio: *Beati sunt impeccabiles ab intrinseco ex natura beatitudinis.* Suadetur primo: nã beatitudo petit ab intrinseco, vel per se, vel ratione consequentium ipsam omne bonum afferre, & omne malũ; ac proinde peccatum excludere: er-

go postulat ab intrinseco, vel ratione sui excludere, vel inferre aliquid excludens actuale peccatum, & consequenter beatus ex intrinsecis beatitudinis impeccabilis erit.

Resp. Salas 1. Respondet Salas primo, visionem Dei non esse totam essentiam beatitudinis, sed præcipuam partem essentialem, & ideo necessarium non esse, quod ratione sui excludat, vel inferat exclusionem peccati.

Contra 1. Sed contra primo: ergo licet visio ratione sui non inferat, simul tamẽ cum alia comparte, cum qua adæquatẽ beatum constituit, petit ab intrinseco exclusionem peccati actualis, vel ratione sui factam, vel ratione alicuius intrinsece ipsam consequentis; quod intendit nostra conclusio.

Secũdo. Secundo: nam sequitur ex hac solutione prouidentiam Dei extrinsecam, qua à beatis peccatum excludit, esse partem essentiæ beatitudinis, quod nullus vnquam dixit. Patet sequela: nam in sententia contraria solum ratione talis prouidentiæ excludetur à beatis actuale peccatum; at iuxta solutionem, quam impugnamus, beatitudo ratione alicuius sui partis petit exclusionem peccati: ergo dicta prouidentia erit pars essentialis formalis beatitudinis.

5 *Secũdo respondet.* Secundo respondet, sufficere, quod excludat peccatum non per se, vel per amorem ex ipsa sequutũ, sed per illam prouidentiam Dei, quam naturaliter exposcit visio, sicut, & multas alias perfectiones, quæ ex ipsa physicé non dimanant.

Contra Sed contra: ergo beatitudo ab intrinseco petit talem prouidentiam Dei, qua cum beato concurrat, illique assistat, vt numquam incidat in peccatum; at hac exigentia data, ab intrinseco sunt impeccabiles: ergo solutio est nulla. Consequẽtia ex solutione constat. Minorem autem probo: nam eo ipso, quod beatus ratione beatitudinis ab intrinseco petat prædictam prouidentiam, Deus non potest illam negare, aliàs peccatum refunderetur in ipsum, sicuti si in Angelo ex defectu specierũ, quas connaturaliter petit, aliquis defectus sequeretur, talis defectus in Deum refunderetur, non conferentem species, quas Angelus naturaliter petit: ergo eo ipso sunt impeccabiles ab intrinseco.

Secundo suadetur: beatitudo est inamissibilis ab intrinseco, vt *disp. sequenti* videbimus: ergo petit ab intrinseco excludere, seu impedire omne id, ratione cuius potest amitti; at peccatum, si defacto in beatis daretur, beatitudinem destrueret: ergo ab intrinseco petit illud excludere, & impedire. 6 *Secũdo prob.*

Tertio: nam licet esse impeccabilem per naturam non compatiatur cũ conceptu creaturæ, esse tamẽ per gratiam impeccabilem non incompatitur cum prædicto conceptu; at nulla alia gratia aptior est dabilis ad istam impeccabilitatem præstandam, quam gratia consũmata per beatitudinem: ergo beati ab intrinseco ex natura beatitudinis impeccabiles sunt. Maior suadetur: nam eo ipso, quod sit impeccabilis solum per gratiam, necessario est creatura: ergo dicta impeccabilitas nõ est incompossibilis cum conceptu creaturæ, imo illam exposcit. *Tertio prob.*

Denique suadetur: nam visio beatifica, in qua in nostra sententia formalis beatitudo consistit, ex se infert necessario in voluntate amorẽ actualem Dei super omnia; at cũ tali amore incompatibile est actuale peccatũ: ergo beati ex intrinsecis beatitudinis sunt impeccabiles. Minor cũ cõsequentia apud Scotum tenet. Vnde negat maiorem, quam satis ostendimus *disp. præcedenti*. Restat tamen minorem argumenti probare, vt euidenter constet veritas nostrę conclusionis, quam ita suadeo: per peccatũ homo auertitur à Deo, vt vltimo fine, & in creaturam, vt in vltimum finẽ conuertitur; atqui auersio à Deo vt fine vltimo, & conuersio in illum, vt in vltimum finem simul esse nõ possunt: ergo cum amore Dei super omnia stare nequit actuale peccatum. *Quarto prob. cõclusio.*

Respondebis, hoc argumento 7

solum

Respondebis. solum probari beatos esse impeccabiles peccato mortali, non autem veniali, hoc namque non auertit à Deo, ac proinde compati potest cum actu charitatis actualiter in ipsum, vt in finem vltimum, conuertentem.

Contra. Sed contra: nam licet peccatũ veniale non auertat, diuertit tamen à Deo, & ab illo digreditur per attingentiam obiecti ad ipsum positiue non ordinabilis; at cum actu charitatis in patria non solum incompatitur auersio, verum etiam diuersio à Deo tanquã à fine vltimo: ergo sunt impeccabiles beati ab intrinseco, nedum mortali, verum etiam veniali peccato. Maior cum consequentia tenet.

Minorẽ probat Vazq. Minorem autem, in qua difficultas consistit, probat Vazquez *vbi supra num.*8. actus charitatis, quo taliter homo fertur in Deum, vt si occurreret memoriæ veniale peccatũ, ipsum detestaretur, cum ipso est incõpatibilis; at actus charitatis beatorum istius est conditionis: ergo nedum excludit mortale, verum etiam veniale peccatum.

Eius probatio est inefficax. Hæc tamen probatio insufficiẽs est; nam licet illatio sit bona, nõ tamen probat Vazquez, nec rationem reddit cur actus charitatis beati istius conditionis sit, vt virtualiter detestetur, etiam veniale peccatum, quod non præstat omnis actus charitatis viatoris; cumque in hac ratione reddenda, difficultas sit posita, deficit in probatione prædictus Author.

Aliter prob. minor. Probatur ergo minor, quã Vazquez absque probatione reliquit, videlicet quod actus charitatis in patria talis conditionis sit, vt virtualiter peccatum veniale detestetur, ita vt si memoriæ occurreret, illud formaliter detestaretur: nam visio beatifica, per quam regulatur, attingit clarẽ, & euidenter Deũ, vt summum bonum super omnia diligendum, & ad minus virtualiter iudicat nihil esse appetibile, quod ad Deum positiue non sit ordinabile, vt ex dicendis *cõclusione sequenti* constabit: ergo actus charitatis regulatus per illam, taliter ex conditione indiuiduali refertur in Deum super omnia dilectũ, vt si aliquid occurreret non ordinabile in ipsum, vt in vltimum finem, quale est veniale peccatum, ipsum reijceret, & detestaretur; & consequenter est virtualis detestatio peccati, nedum mortalis auertentis à Deo, sed etiam venialis diuertentis ab ipso. Patet hæc consequentia: nã actus charitatis conformis euadit visioni regulanti: ergo si visio regulãs positiue attingit Deũ, vt super omnia diligendum, & excludit virtualiter iudicium intellectus proponens vt appetibile omne quomodolibet, ad Deum inordinabile, actus charitatis non solum est dilectio super omnia Dei, sed etiam excludit virtualiter quemuis affectum obiecti appetibilis, ad Deum inordinabilis, vt ad vltimum finẽ: & consequenter erit virtualis detestatio talis affectus.

Ratione facta ad ostendendum impeccabilitatem beati ex actu charitatis, vtuntur Gregorius 5. moralium cap. 27. illis verbis: *Angelica natura in se ipsa mutabilis est, quã mutabilitatem vincit per hoc, quod ei, qui semper idem est vinculis amoris colligatur.* Aug. 14. de Ciuitate Dei cap. 9. illis verbis: *Amor beati immutabilis est, profectò si dici potest mali cauendi timor securus est.* Anselmus de casu Diaboli cap. 6. & D. Tho. 4. Contra Gentes cap. 92. argumẽto 7. & quæst. 24. de veritate in fine corporis articuli octaui. 8

§. II.

Obiectionibus occurritur.

9 Arg. 1. SI contra illam opponat quis primo: ex eo quod actus charitatis patriæ sit incompatibilis cũ peccato actuali, solum colligitur tollere potentiam ad peccandum in sensu cõposito amoris, secus autem in sensu diuiso: ergo relinquit illos liberos ad peccandum; & consequenter potentes ad peccandum absolute. Consequentia est bona: nam ad libertatem saluandam in ordine ad culpam sufficit potentia ad illam in sensu diuiso. Antecedens autem probatur: actus charitatis viatoris est incompatibilis cum peccato mortali actuali, & tamen dum homo actualiter diligit est potens peccare in sensu diuiso, etsi non in sensu composito: ergo ex incompossibilitate amoris beatifici cum peccato actuali, solum infertur impotentia ad illud in sensu composito, non autem in sensu diuiso.

Respõdebis. Dices, amorem in via non esse necessarium, sed liberum homini diligenti; & ideô, etsi incompossibilis sit cum peccato actuali, non tollit ab homine potentiam peccandi in sensu diuiso, sed solum in sensu composito amoris. Amor autem beatificus est necessarius, non subiacens potestati beati quoad esse, vel non esse, & idcirco tollit vtramque potentiam.

10 Cõtra. Sed contra, auxilium efficax, quo Deus præmouet voluntatẽ viatoris ad amorem sui, est incompatibile cum peccato odij, vel non amoris instante præcepto, & in nostra potestate non est, cum solum in nobis sit à Deo, non tamen à nobis proueniat; & tamen ex illo non tollitur potẽtia ad peccandum in sensu diuiso, sed solũ in sensu cõposito; aliàs amoris actus in via non esset liber quoad specificationem. ergo etiã si amor beatificus in nostra potestate non sit, & secum non compatiatur actuale peccatum, non sequitur auferre potentiam ad peccandum in sensu diuiso, sed etiam in sensu composito.

Ad hanc obiectionem respõdeo iuxta solutionẽ traditam. Ad eius impugnationem, concessa maiori, & omissa minori, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est: nam auxilium efficax solum impedit actũ contrarium illi, ad quem præmouet, non tamen impedit potentiam ad illum, & ideo auxilium efficax ad amorem præmouens impedit odium, aut carentiam actualem amoris, non tamẽ impedit potentiam ad odium, & idem est de quouis peccato; amor autem beatificus vtrumque impedit, & quia potentia libera dicit potentiam expeditam per modum actus primi ad extrema sui; consequens fit, quod amor in beatis non relinquat illas liberas ad peccandum, nec potentes peccare in sensu diuiso. Resp.

Instabis: ideo amor beatificus impedit, non solum peccatum, sed etiam potentiam peccandi, quia repugnat cum peccato, & aliàs nõ subiacet nostræ potestati; at hęc ratio est nulla: ergo & solutio tradita. Probatur minor; auxilium efficax præmouens ad amorem repugnat cũ actuali odio, & non subiacet nostræ potestati illud ponere, aut remouere; & tamen non impedit potentiam ad odium in sensu diuiso: ergo etsi amor beatificus repugnet cum odio, & quouis actuali peccato, & non sit in potestate nostra ponere, aut remouere illum, non infertur, quod impediat potentiam ad odium, & quodvis aliud peccatum in sensu diuiso. 11 Instabis

Respondeo distinguẽdo maiorem: præcise ex illo capite, nego maiorem; ex illo, & quia aliàs non supponit iudicium ad peccandum indifferens, nec in alijs actibus connotat Resp.

libertatem, nec infert illam, concedo maiorem: & in hoc sensu nego minorem: quam non conuincit probatio facta. Auxilium namque efficax premouens ad amorem, etsi impediat odium, illique repugnet, & in nostra potestate non sit, quoad esse, vel non esse, supponit tamen iudicium indifferens regulans voluntatem, & aliàs, cum voluntatem perficiat iuxta propriam naturam libertatis, & in actu ad quem datur, connotet, & inferat libertatem omnem, qua gaudet, nempè contradictionis, & cōtrarietatis, consequens fit, quod sicut in actu libertatem infert, potentiam ad oppositos actus, non impediat, quin potius perficiat, de quo fusius *in tractatu de auxilijs*.

12 *Secūdo arg.* Si opponatur secundo: actus charitatis alicuius viatoris intensior esse potest amore alicuius beati, qui tamen non excludat à subiecto peccatum veniale: ergo nec amor beatificus est incompatibilis cum peccato veniali. Antecedens est certum, cō sequentia vero probatur: nā si amor beatificus esset incompatibilis cum peccato veniali, id haberet ratione perfectionis maioris ei conuenientis in patria: ergo si actus illo perfectior tali repugnantia non gaudet, nec illa gaudebit amor in beatis.

Resp. Respondeo concesso antecedēti negando consequentiam. Ad cuius probationem dicatur, repugnantiam cum peccato veniali non competere amori beatifico ratione perfectionis intensiuæ, sed ratione perfectionis indiuidualis, in qua ita excedit amorem viatorum, vt nullus amor viæ quantumcūque perfectus, illum valet adæquare. De quo videātur Theologi 2. 2. *tract. de charitate*, & ratione perfectionis extensiuæ ex parte obiecti, quam explicui inter confirmandam istam conclusionem, scilicet, quia ratione visionis claræ diuinæ essentiæ à qua regulatur, ita in Deum ordinat subiectum, vt virtualiter respuat omne id cui repugnat ordinari ad Deum, & quemuis affectum erga obiectum ad ipsum inordinabile, saltim virtualiter respuat, & detestaretur formaliter, si memoriæ occurreret, quæ virtualis exclusio, & detestatio, potest non inueniri in actu charitatis viatoris ipsum in perfectione extensiua excedente.

§. III.

Visionem beatificam se sola impeccabilitatem præstare, probatur.

13 Secūda cōclusio Secunda conclusio: *Sola visio beatifica non subsequuto per impossibile amore in volūtate, redderet beatum ab intrinseco impeccabilem.* Ita Authores tertiæ sententiæ. Illam probat Vazquez *vbi supra num. 13.* in hunc modum: quia voluntas peccare non potest, nisi in intellectu aliquis error præcedat, nō ignorantiæ falsitatis, aut plenæ incōsiderationis, sed defectus efficaciæ, in cogitatione honesti per hoc, quod leuiter honestatem proponit, efficatius autem illa, quæ ad peccatum inclinat; at videns Deum si ad bona creata se conferat, non potest non considerare efficatius illa, quæ cōuertunt ad Deum; quam illa, quæ ab illo diuertunt, aut auertunt: ergo ex intrinseca virtute visionis beatificæ redditur impeccabilis. *Illā probat Vazquez.*

14 Inefficaciter arguere, prob. 1. Hæc tamen ratio, nisi adiuuetur illa, quam ex D. Tho. postea adducemus, & Vazquez *in eodem cap.* reiecerat, nullius est efficaciæ. Quod probo primo: nam adhuc supposita cogitatione efficaciori honesti præcogitatione boni delectabilis, volū-

tas

tas est potens absolute ad abijciendum honestum, & sequendum delectabile,& ad summum est impotens impotentia morali,quæ non opponitur libertati; at impotentia beati ad peccandum,non solum est moralis, sed etiam physica; aliàs beatus esset liber,& absolute potens peccare:ergo id non prouenit ex eo quod vi visionis beatificæ efficacius proponitur bonum honestum; sed quia ex vi illius nequit proponi vt bonum id, quod peccatum est, vel ad illud inclinare, quæ est ratio D. Tho. *inferius* explicanda. Probo maiorem; quando quis peccat,in sententia Authoris prædicti,supponi debet cogitatio obiecti delectabilis incitantis ad culpam,quæ efficacior sit cogitatione honesti; & tamen illa cogitatione supposita voluntas est libera ad sequendum honestum, & potens absolute ad illud; aliàs non libere, sed necessario laberetur in culpa: ergo excessus efficaciæ cogitationis non tollit libertatem.

Cõfirm. Et confirmatur hoc: nam tunc homo graui tentatione pulsatur,quãdo cogitatio obiecti delectabilis præualet in efficacia cogitationi honesti; & tamen potest absolute tentationem vincere amplectendo bonum honestum; aliàs non libere, sed necessario tentationi succumberet, & per consequens non peccaret: ergo etiam stante cogitatione efficaciori honestatis obiecti perseuerat absoluta potentia ad sequelam obiecti delectabilis, honesto relicto; & consequenter talis cogitatio efficacior honesti, nõ tollit libertatem peccandi.

15 *Si resp.* Responderi potest ex doctrina prædicti Authoris,voluntatem, supposita cogitatione efficaciori obiecti delectabilis,posse mouere intellectum, vt ab illa desistat,& efficacius proponat obiectum honestũ, & ideo absolute potest tentationi graui non succumbere,sed amplecti bonum honestum; at vero in potestate beati nõ est intellectum diuertere ab efficaciori cogitatione honesti, & idcircò est necessitatus ad illud sequendum.

Sed contra: nam illud posse voluntatis, cum proximum sit,debet ei competere media cogitatione obiecti: vel ergo id potest media cogitatione efficaciori honesti, vel media cogitatione non ita efficaci. Si primum, destruit casum quo ponit cogitationem obiecti delectabilis præualere. Si secundum: ergo stãte cogitatione minus efficaci erga bonum honestum, potest voluntas efficaciorem cogitationem obiecti delectabilis reijcere: cur ergo stante eadem cogitatione non poterit obiectum ipsum respicere; & consequenter non necessitabitur ad amplexãdũ illud. *Contra*

Secundo reijcitur: nam, vt fatetur Vazquez, etsi non possit voluntas sequi obiectum delectabile coram honesto efficacius proposito,potest tamen honesto,ita proposito nõ consentire: ergo ex ista ratione non probatur beatum ex vi, & efficacia visionis beatificæ reddi impeccabilem peccato omissionis. Patet hæc consequentia: nam posset beato imponi præceptum affirmatiuum consentiendi bono honesto, & non obstante, quod ex efficacia visionis fortius proponeretur posset voluntas nõ consentire: ergo peccare posset peccato omissionis. 16 *Secũdo eius inefficacia ostenditur.*

Respondet, id hac ratione non conuinci,sed alia videlicet, quia is, qui videt Deum, ita efficacia visionis,ad eius dilectionem inclinatur, vt sicut dilectio nullum admitteret genus peccati,ita nec visio illud cõpateretur,etiã amore non subsequuto,ex eo quod omnia opera præcepti videnti Deum proponuntur, vt media necessaria ad dilectionem, à qua voluntas ex se cessare nõ posset. Ex quo sequitur, quod voluntas eadem necessitate ferretur in media,nempè in actus aliarum virtutũ, quo ferretur in finem,nempè in ipsum Deum per dilectionẽ;si fineretur sic operari, quæ ratio (inquit Vazquez) de omni genere peccatorum conuincit. *Resp. Vazq.*

Cæte-

17 *Incidit in rationem D. Th. quã impugnat.* Cæterum hæc ratio, etsi bona sit, non tamen est diuersa à ratione D. Tho. *inferius* explicanda, quã Vazquez impugnat, quod probo: nã iuxta illam, idcircò beatus ex efficacia visionis beatificæ redditur impeccabilis, quia ratione illius non potest opus præceptum illi repræsentari, nisi in ordine ad summum bonũ cognitum ex vi visionis, prout est in se ipso; at hoc oriri nequit ex alio principio, nisi ex eo quod per visionem cognoscitur ipsa bonitatis essentia, extra quam, vel illius participationem, nihil vt bonum potest apprehẽdi à beato, quæ est ratio D. Tho. ergo incidit Author prædictus in rationem D. Th. quam antea impugnauerat.

Cõfirm. Vrgeo, & explico amplius: vel potest non obstante visione beatifica proponi voluntati beati, vt bonũ hic, & nunc diligendum obiectum delectabile cõtraueniens præcepto: vel talis propositio repugnat: si primum, poterit absolutè amplecti obiectum delectabile; & consequenter poterit absolutè peccare; si repugnat: ergo ex efficacia beatificæ visionis, prout in se cognoscẽtis ipsã bonitatis essentiam prouenit, quod nõ posit beato vt bonũ apparere, quod est rationi oppositum, quod suo argumento contendit D. Th. conuincere.

18 *Prob. cõclusio 1.* Quare his prætermisis, suadetur nostra conclusio, primo ex Isidoro *lib. 1. de summo bono cap.* 12. illis verbis: ***Quamuis beati sint mutabiles natura, non tamen sinit eos contemplatio mutari Diuina.*** Necnon ex Anselmo de casu Diaboli cap. 7. ibi: ***Angeli boni sunt adepti, quidquid potuerunt velle, nec plus vidẽt, quod plus velle possint, & ideò peccare non possunt***; at etiam si non subsequatur amor in voluntate perseuerat Diuina contemplatio, cui vt causæ tribuit Isidorus immutabilitatem beatorũ, & ex vi illius nequeunt plus videre, quod plus posint velle, ex quo arguit Anselmus: ergo ex mẽte istorum Patrum, visio se ipsa est sufficiens, amore in voluntate adhuc non subsequuto, constituere beatos immutabiles in malum.

Deinde suadetur, supposito ex D. Tho. *infra quæst. 77. artic. 2. & quæst. 78. artic. 1. ad 1. 1. p. quæst. 63. artic. 1. ad 4. quæst. 3. de malo artic. 9. de veritate quæst. 24. art. 8. & 3. Contra-Gent. cap. 92.* Non posse esse in voluntate peccatũ, quin in intellectu, error, ignorantia, aut inconsideratio præcedat, cuius sententiam, præter vniuersos Thomistas, sequuntur Alensis, Durandus, Adrianus, & alij, quos refert, & sequitur Mag. Curiel *infra quæst. 77. art. 2. dub. 1. §. 2.* Tenent etiã Suarez, Vazquez, Montesinos, & Lorca, *circa eundem artic.* qua sententia pro vera supposita, probatur conclusio: visio beatifica ratione sui excludit ab intellectu beati omnem errorem, ignorantiam, seu inconsiderationem circa obiecta agibilia; at peccatum necessario supponit aliquem ex prædictis defectibus: ergo ratione sui, etiam si in voluntate amor non subsequatur, est incompatibilis cũ peccato actuali. Probo maiorem: nam vt diximus *tractatu de Visione Dei disp. 21.* Beato ex vi visionis debetur cognitio omnium pertinentium ad statum illius: ergo etiam debetur plena aduertentia, & consideratio agibilium, quæ potiori iure, quam alia, ad ipsum spectare videntur; at cum plena aduertentia nõ stat error, ignorantia, seu inaduertentia circa obiectum aliquod appetibile, maximè interueniente præcepto; ergo visio ratione sui, vel illorum, quæ ipsi ab intrinseco debentur, omnem talem defectum excludit. 19 *Prob. 2.*

Tertio suadetur ratione D. Th. *in præsenti art. 4. & 1. p. q. 62. art. 8.* ad hanc formam redacta: videns Deum nihil potest appetere, nisi ratione bonitatis diuinæ, & in ordine ad illam: ergo etiam si in voluntate amor non subsequatur, ex vi solius visionis redditur impeccabilis. Consequentia est bona: nam peccans appetit obiectum, absque ordine ad 20 *Tertio prob. ratione D. Th.*

bonū diuinū: ergo si vidēs Deū posset peccare, posset aliquid appetere non ratione bonitatis diuinæ, nec in ordine ad illam. Antecedens autem probatur: sic se habet respectu videntis Deum bonitas visa, sicut respectu viatoris bonitas in communi; at viator nihil potest appetere, nisi ratione boni in cōmuni, & in ordine ad illud: ergo nec videns Deum potest aliquid appetere ratione bonitatis diuinæ vix, & per ordinem ad illam.

Resp. Vazq. Respondet Vazquez, cui hæc ratio D. Thom. apparet inefficax, bonum in communi comparari ad cætera bona, vt prædicatum essentiale in illis inclusum, & idcirco nihil potest vt bonum voluntati proponi, nec appeti ab ipsa, nisi sub ratione boni in communi: cæterum bonitas diuina quamuis clare, & prout est in se ipsa videatur, non est de essentia bonorum à voluntate appetibilium, & ideô dispar est inter vtrumque ratio, nec est necessarium, quod videnti clare diuinam essentiam debeat proponi omne bonum, vt appetibile ratione bonitatis diuinæ.

21 Reijcitur eius solutio. 4. Cæterum sic soluens, non introspexit efficaciam rationis Angelici Doctoris, sed libore impugnandi, solam corticem aspexisse videtur, mēs namque D. Thom. non est comparare bonitatem diuinam cum bono in communi, quoad includi essentialiter in bonis appetibilibus, sed solum quoad efficaciam, & vniuersalitatem in mouendo, nempe quoad hoc sicuti, quia bonum in communi clauditur vniuersaliter in omni bono, nihil potest vt bonum apparere, nisi vt cadens sub ipso, ita bonitas diuina prout in se visa, propter vniuersalitatē, qua gaudet in causando bona creata, & mouendo voluntatem beati, nihil potest sic videnti proponi, vt appetibile, nisi in ordine ad bonitatem diuinā, & ratione illius: vnde sic explico efficaciam illius, & impugno traditam solutionem, primo, etsi bonum diuinum non includatur in alijs bonis, vt essentialiter superi⁹, nō minus efficaciter mouet voluntatem beati, quam bonum in communi voluntatem viatoris, imo efficacius mouet; cum bonum diuinum necessitet voluntatem beati quoad exercitiū, bonū autē in cōmuni solū necessitat voluntatem viatoris quoad specificationem; at propter efficaciam, qua gaudet bonum in communi respectu voluntatis viatoris, nihil potest vt bonum proponi, nisi vt stat sub bono in communi: ergo ob maiorem efficaciam bonitatis diuinę respectu voluntatis beati, nihil poterit illi vt bonum proponi, nisi vt stat sub ordine ad bonitatem diuinam.

Explico secundo, & probatur quarto: ideô viatori nihil potest, vt bonum proponi, nisi vt stat sub bono in communi, quia euidenter iudicat nihil esse bonum, nisi claudat bonum in communi, & in ordine ad illud, cū quo iudicio stare nequit aliud, quo proponat aliquid, vt bonum, nisi vt cadens sub ipso; at videns Deum necessario, & euidenter iudicat, nihil esse amandum, nisi in ordine ad Deū, cum quo iudicio stare nequit iudicium, quo vt bonum proponat obiectum subterfugiens bonitatem diuinam, quale est obiectum peccati: ergo sicut nihil potest proponi viatori vt bonum, nisi vt stat sub ratione boni in communi, ita nequit beato aliquid vt bonum proponi, nisi ratione bonitatis diuinæ. Probatur minor: videns Deum, necessario iudicat esse summum bonum super omnia diligendum; at summe diligi est, quod nihil diligatur, nisi in ordine ad ipsū: ergo euidenter iudicat nihil esse diligendum nisi in ordine ad ipsum. *22 Secūdo reijcitur, & prob. 4. conclusio.*

Tertio: intellectus beati necessario iudicat bonitatem visam plene satiare proprium appetitum: ergo necessario etiam iudicat nihil extra ipsum, & sine ordine ad illud esse ab illo appetibili. Patet hæc consequentia: nam id extra quod aliquid desiderandum restat, non plene satiat appetitum; at cum hoc iudicio nequit stare aliud quo iudicet esse bonum appetere, id quod auertit, aut diuertit à Deo, & non est appetibile ratio- *Tertio reijcitur.*

ne illius: ergo nihil potest videnti Deũ proponi, vt appetibile, nisi ratione bonitatis diuinæ, sicut nec viatori nisi ratione boni in cõmuni; & consequenter sic cõparantur quoad nostrũ intentũ bonitas visa respectu voluntatis beati, sicut bonum in communi respectu voluntatis viatoris.

§. IV.

Soluuntur contraria argumenta.

23 *Arg. 1.* Contra istam conclusionẽ obijciet aliquis primo: stante in intellectu perfecto iudicio, nedũ in vniuersali, sed etiam in particulari, quo iudicet malum esse furari, & hic, & nunc furandum non esse, potest voluntas eligere furtũ; at tũc nullus error, seu inconsideratio in intellectu praecedit: ergo prima ratio pro nostra cõclusione facta, falso innititur fundamento; & consequenter estô visio beatifica ratione sui omnem defectum in intellectus excludat, non rectê colligitur esse causam sufficientem impeccabilitatis beatorum. Maior probatur: adhuc supposito prædicto iudicio, voluntas est libera quoad exercitiũ, & specificationem: ergo non solum potest velle non furari, sed potest eligere, & appetere furtum.

24 *Resp. 1.* Ad hoc argumentũ tangens difficultatẽ *locis præallegatis* tractãdã, breuiter respondetur, negando maiorẽ, de potentia expedita ab omni necessitate ex suppositione, nam supposito illo iudicio practico intellectus, quo vltimatê iudicat hic, & nũc furandum non esse, non potest volũtas electoinẽ furti cũ prædicto iudicio cõponere, absolute tamen potest eligere furtũ, quia potest mouere intellectum, vt oppositum iudicet, nempê hic, & nunc esse furandum, quo posito poterit eligere furtum, & quia hoc sufficit, vt libera sit, absolutê est dicendum gaudere libertate, nedum exercitij, quatenus potest omnẽ actũ suspendere, sed etiam specificationis, quatenus potest eligere furtum, & eius negationem, cum hoc tamẽ discrimine, quod suspensionem actus potest cum prædicto iudicio componere, secus vero furti electionem.

Sed obijcies primo: ergo stante in intellectu hoc iudicio perfecto, *hic, & nunc audientũ est sacrũ*, potest voluntas omittendo peccare; ac proinde, absque vllo errore præexistente in intellectu dabitur in illa peccatũ omissionis. Tenet cõsequentia: nã iudiciũ practicum intellectus non necessitat voluntatẽ quoad exercitium: ergo stante illo iudicio, potest omnẽ actum suspendere. Tunc vltra: ergo stante in intellectu beati iudicio consũmato, & perfecto, quo iudicet omnia esse referenda in Deum, vt vltimum finem, poterit aliquid nõ referre; & cõsequenter peccare peccato omissionis. Secũdo, vt voluntas moueat intellectum ad mutandum prædictum iudicium, necessario requiritur voluntas mouendi; at ista voluntas nequit esse in illa, nisi ex amore furti: ergo stante prædicto iudicio componitur amor furandi; & consequenter peccatum, non solũ per suspensionem actus, sed etiam per actum positiuum esse poterit in voluntate, absque vllo errore intellectus. 25 *Oppones 1.* *Secũdo.*

Respondeo ad primum admittendo sequelam pro nunc, & quod ex illa infertur, & negando secundam cõsequentiam: nam sicut iudicio, quo beatus iudicat Deum esse diligendũ super omnia, necessitatur volũtas ad amoris exercitium; viator autem nõ necessitatur ex simili iudicio per fidẽ habito in via, ex eo quod primũ est necessariũ, & proponit bonitatẽ Dei clarẽ, & prout est in se ipsa; ita pariter iudicium, quo beatus iudicat hic, & nunc esse eliciendum aliquem actum cadentem sub præcepto, quia necessarium est præcepto supposito, & proponat elicientiam actus, vt necessa- 26 *Resp. ad 1. obiectionem.*

tiam ad conseruationem finis, quam necessario diligit, aut diligeret, si non impediretur, necessitat volũtatẽ beati ad exercitium actus, etsi iudicium simile non necessitet voluntatẽ viatoris, opposita de causa, videlicet, quia nec est necessarium, nec proponit efficientiam actus, vt necessariam ad finem, cui necessario adhæreat in via.

Ad 2. Ad secũdum pro nũc respõdeatur ex Curiele *vbi supra*, quod vt voluntas intellectũ diuertat à prædicto iudicio, & moueat ad aliud, nõ est necessarius aliquis actus eius, sed sufficit, quod non sequatur tale iudicium; nam cum intellectus ordinet illud ad excitandum affectum voluntatis, eo ipso, quod voluntas non cõsentiat illi, intellectus desistet, & aliud obiectum voluntati proponet.

27 *Secũdo resp. ad arg.* Vel secundo, vt ab his argumentis liberemur, potest ad argumentũ factum responderi, defectum in intellectu ad peccatum præexactum, esse defectum efficaciæ in mouendo, & excitando voluntatis consensũ; & iste semper supponitur vnde quando in casu posito, scilicet, quod intellectus iudicaret hic, & nũc furãdũ non esse, voluntas appeteret furtũ, præcederet in prædicto iudicio defectus efficatiæ præ alio in intellectu existẽte, quod iudicaret esse furandũ, & quia talis defectus nequit inueniri in intellectu beati, qui ratione visionis claræ diuinæ essentiæ iudicat, Deum esse super omnia diligendum, & omnia in ipsum ordinari debere ratione cui⁹, sicut necessitat voluntatẽ ad primũ, ita etiam ad secundum; consequens fit, quod non cõpatiatur secũ actuale peccatũ, esto simile iudiciũ habitũ in via cũ actuali peccato cõpati possit, iuxta dicta inter soluẽdũ argumẽtũ.

28 *Arg. 2.* Obijcies secũdo cõtra secundã rationẽ: nõ obstãte, quod beat⁹ videat Deũ, vt summũ bonũ, potest illi proponi obiectũ delectabile vt cõueniẽs sensui, cum inter ista iudicia nulla sit oppositio, sed vtrũque sit verũ: ergo poterit voluntas bonum sensibile sic propositum prosequi, & consequẽter peccare non obstãte visione.

Resp. Respondeo, iudiciũ de bono delectabili posse esse duplex, speculatiuũ, & practicum: rursus bonũ delectabile est duplex, vel aduersum rationi, vel cõsonũ illi: si consonũ sit, potest voluntati beati proponi per iudiciũ practicũ dictans hic, & nunc eius prosequutionẽ: si vero rationi sit dissonũ, poterit quidẽ simul cum visione beatifica stare iudicium speculatiuum de illius cõuenientia ad naturã sensitiuam; nõ tamen potest stare cum illa iudiciũ practicũ practicè voluntati proponens prædictum obiectum, vt hic, & nunc prosequendũ quia cum ratione visionis iudicet necessario beatus omnia referenda in Deũ, vt in finẽ vltimum, & nihil ad illum irreferibile esse à voluntate amplectendum: consequens fit, quod cum illa stare non possit iudiciũ practicũ proponens voluntati beati bonũ delectabile rationi cõtrarium, vt hic, & nunc prosequendum.

Sed instabis primo, cum iudicio vniuersali dictante nihil esse appetẽdũ, nisi in ordine ad Deũ, stare potest iudiciũ particulare practicũ dictans hic, & nunc prosequendum esse bonũ delectabile sẽsui, & si sit aduersũ rationi: ergo non obstante iudicio illo vniuersali, quo beatus indicat omnia referenda esse in Deũ, & nihil esse appetendũ, absque ordine ad illũ, potest optimè stare iudiciũ voluntati proponens, vt hic, & nunc prosequendũ bonũ delectabile, quamuis cũ ratione non consonet. 29 *Instabis primo.*

Secũdo. Secundo, voluntas peccans non intendit malitiam obiecti, nec dissonantiam, quam habet cũ ratione, sed solam delectabilitatem illius; at istã potest intellect⁹ proponere voluntati beati, non obstante visione beatifica: ergo idẽ quod pri⁹.

31 *Ad 1. resp.* Respondeo ad primam, in beato non solum dari iudicium in vniuersali dictans nihil esse appetẽdum, quod ad Deũ non referatur, sed etiã euidẽter cognoscit hoc obiectum aduersũ rationi ad Deum referri non posse; & consequẽter necessario cognoscit tale obiectum prosequendum non esse, imò vniuersalem, & particularẽ propositionem, absque vllo discursu cog-

noscit; ac proinde, etsi cũ iudicio purê vniuersali non extẽso ad particularia cõponi posit iudicium dictãs delectabile, hic & nunc prosequendũ esse, cum iudicio perfecto beati prædictum iudicium componi non potest; imô etsi indigeret beatus discursu ad inferendam practicam conclusionẽ, non posset subsumere, nec inferre, nisi conformiter ad visionem beatificã: nã quod viator aliquando sublumat, & inferat nõ cõformiter ad rationẽ, prouenit, tum ex imperfectione iudicij vniuersalis rationi conformis, cui non necessario assentitur, tum etiã ex paisione obnubilante rationẽ, & aduersus illam prævalente, quorũ neutrum in beato potest contingere, de quo videatur Angelicus Doctor *q. 3. de malo art. 9. ad 7.*

Ad 2. Ad secundã, qua vtitur Vazquez, respondeo, quod etsi peccans non intendat malitiã per se, illam tamen implicitê, & ratione delectabilitatis amplectitur; ac proinde iudicium regulans voluntatem, vtrũque proponit alterũ expresse, & ratione sui, nempê delectabilitatẽ obiecti, alterum implicitẽ, & ratione alterius, nempê malitiam, & sicut actus charitatis ordinãs efficaciter omnia in Deum stare nequit cũ affectu peccati, etsi nõ amplectatur expresse, & per se malitiam obiectiuam, sed solũ implicitê, & ratione delectationis; ita cum iudicio dictante omnia esse referenda in Deum stare nequit aliud iudicium, quo volũtati proponatur, vt hic, & nunc prosequendũ obiectũ difforme rationi, etsi hęc difformitas solum implicitê, & ratione alterius proponatur.

31 *Arg. 3.* Tertio obijcies: ratio D. T. nõ probat de peccato omisionis: ergo inefficax est. Antec. prob. bonũ in vniuersali non necesitat voluntatẽ viatoris ad exercitium actus, sed solũ necesitat illam quoad specificationẽ, ita vt si aliquid velit, necessario velit sub ratione boni in cõmuni: ergo ex eo quod bonitas diuina sic cõparetur cum voluntatẽ beati; sicut bonũ in cõmuni cũ voluntate viatoris, solũ infertur, quod si beatus voliturus est obiectũ, debet in illud tendere sub ratione boni diuini, non autem quod nõ posit actum amoris suspendere; & consequenter instante præcepto affirmatiuo præcipiente actũ, poterit in vi illius rationis peccare per suspẽsionẽ actus. Respõdeo, concesso antecedenti, negando consequentiã: nã hoc ipso, quod proponatur volũtati beati obiectũ præceptũ, vt prosequendũ in ordine ad Deũ; cũ talis propositio necessaria sit, & obiectũ proponat, vt necessariũ ad finẽ, cui volũtas ex se necessario adhęret, nõ solũ necesitatur, quoad specificationẽ, sed etiã quoad exercitiũ in sensu inferius explicãdo. *Resp.*

32 *Arg. 4.* Denique obijcies: non potest volũtas attingere obiectum in ordine ad Deũ, nisi ratione actus charitatis: ergo si in voluntate beati amor nõ subsequatur, nõ poterit velle obiecta particularia in ordine ad Deum; ac percõsequẽs ad id nequit necesitari. Cõsequentia tenet. Antec. autem prob. Tum: nã actus attingens particulare obiectũ in ordine ad Deũ obtinet rationẽ electionis; at qui electio nequit esse ab intentione finis: ergo dicta attingentia nequit esse absq; actu charitatis, qui obtinet rationẽ intẽtionis. Tum etiã: nã idcircô Thomistæ cum Doctore Angelico affirmant act⁹ cæterarũ virtutum esse non posse meritorios, absq; actu charitatis, quia vt sint meritorij debent attingere finẽ charitatis, quod præstare nequeunt, absq; illius actu: ergo verũ est antec.

Resp. Resp. distinguendo antec. in ordine ad Deum, vt dilectũ super omnia, qua ratione est obiectũ, & finis charitatis, concedo antec. in ordine ad Deũ, vt est vniuersalis finis omniũ supernaturaliũ, & regula bonitatis moralis, nego antec. & distinguo consequẽs eodẽ modo: nec amplius cõuincitur probationibus factis: nã actus aliarũ virtutũ solũ tũc obtinẽt rationẽ electionis respectu finis charitatis quando ad illũ ordinãtur, vt est finis super omnia dilectus, & quia hoc exigitur ad rationem meriti; hinc fit, quod absque charitatis imperio nequeat in illis meritum saluari.

§. V.

Oppositio peccati actualis cum visione beata, explicatur.

33 *Tertia cõ.lusio* SIt tertia conclusio: *Nec de potẽtia absoluta potest cum amore beatifico, nec cum visione peccatum actuale componi.* Ita Authores tertiæ sententiæ, & probatur primo *Prob.1.* respectu vtriusque actus: nam quãdo aliquæ formæ repugnant ex natura rei, non possunt simul esse, nisi Deus speciali concursu ad vtriusque simultatẽ concurrat, vt patet in calore, & frigore in gradibus intensis, & in alijs exemplis; at Deus nequit speciali cõcursu simultatem peccati, & amoris, & visionis beatificæ cõseruare: ergo si pugnat peccatum actuale cum illis ex natura rei, nec de potentia absoluta possunt simul componi. Probo minorem: nam conseruans simultatem duorum speciali concursu, eodẽ attingit vtriusque existentiam; at Deo repugnat speciali concursu attingere existentiã peccati, nec in fieri, nec in conseruari; aliàs peccatũ illi attribueretur, vel vt producẽti, vel vt cõseruanti: ergo omnino repugnat Deo ad coexistentiã peccati cum visione, & amore specialiter concurrere.

34 *Resp.* Dices, hoc argumentum ad summum conuincere de peccato cõmissionis, quod ad sui existentiam dependet à concursu diuino; & consequenter ad sui coexistentiam cũ visione, & amore, speciali cõcursu indigebit; nõ autẽ de peccato omissionis, quod cum pura priuatio sit, vel possit esse, non dependet à concursu diuino; & consequenter, nec vt coexistat cum prædictis formis egebit speciali concursu. *Contra primo.* Sed cõtra primo: nam visio, & amor beatificus ex natura rei exposcunt, etiam peccatum omissionis excludere, aut impedire: ergo vt illud secum compatiantur, necessariꝰ erit, etsi non specialis concursus positiuus Dei cõseruans peccatum omissionis, bene tamen negatio concursus postulati à visione, & amore: vt illud impediant; at eo ipso, quod Deus negaret concursum sic debitum, illi attribueretur existentia, aut conseruatio peccati omissionis, vt superiꝰ arguebam: ergo argumẽtũ factum de vtroque conuincit. Vrgetur, & explicatur *Cõfirm.* amplius, quia voluntati beati regulatæ per visionem beatificam, est debitus concursus ad amorem Dei, si ex defectu prædicti concursus voluntas non amaret, non posset in amoris carentia peccare; estô admitteremus amorem esse liberum, vel tale peccatũ Deo attribueretur: ergo si beato ratione visionis, & amoris Dei, est debitus concursus diuinus ad impedimentum peccatum omissionis, eo ipso, quod ex defectu prædicti concursus omitteret volũtas beati, vel omissio peccatum nõ esset, vel Deo attribueretur, quod omnino repugnat.

35 *Contra 2.* Secũdo impugnatur illa solutio: nã ad peccatum omissionis ad minus requiritur actus interpretatiuus, idest, fundamentũ, quo prudens iudicet taliter voluntatẽ se habere, ac si per positiuum actum vellet omittere; at sic posito, quod volũtas beati ex vi amoris, & visionis exposcat concursũ ad euitandum peccatum omissionis, nõ adest fundamentum ad arbitrandum in prudentum iudicio, ita se habere, ac si per actũ positiuum vellet omittere, sed potius adesset fundamentum, vt interpretaremur talem omissionẽ appeti à Deo negante talem concursũ: ergo idẽ quod prius. Deinde suadetur conclusio, loquendo de amore *Deinde prob.cõclusio.* beatifico: iste nãque est formalis cõuersio actualis ad Deũ cũ virtuali ad minus displicentia omnis diuertentis ab ipso; at cũ cõuersione actuali non stat vlla potẽtia actualis auersio, quæ in peccato mortali inuenitur, nec cũ virtuali displicentia peccati diuertẽtis à Deo stat actualis diuersio, quæ cõpetit peccato veniali: ergo nullum peccatũ est cõpatibile, adhuc de potẽtia absoluta, cum prædicto amore.

Digitized by Google

36 *Tertio.* Denique de visione suadetur : visio nāque est perfectum iudiciū, quo beatus iudicat Deum, vt summū bonum esse super omnia diligendum, & omnia ad ipsum esse ordinanda; at cū hoc iudicio stare nequit aliud de potētia absoluta, quo iudicetur hic, & nunc aliquid esse appetendū, quod ad Deū non sit ordinabile: ergo peccatum actuale nequit cum visione cō poni, adhuc de potētia absoluta. Cōsequentia est bona: nam peccatū actuale requirit in intellectu prædictū iudicium, & consequenter, si esse nequit cum visione beata, nec cum illa simul esse poterit actuale peccatum. Maior constat ex dictis. Minor autem probatur: non minus pugnant in intellectu illa duo iudicia, quam in voluntate affectus regulati per illa; sicut nāque repugnat voluntatē habere duos vltimos fines actualiter, ita repugnat intellectum simul iudicare duos vt vltimos fines esse appetendos; at vt iam probaui, affect9 illi nulla potentia valent in voluntate simul coexistere: ergo nec in intellectu prædicta iudicia. *Cōfirm.* Et vrgetur ampli9; estô in voluntate nō sequeretur amor beatificus, ex vi solius visionis implicaret odium Dei in illa: ergo pariter repugnaret, quodvis aliud peccatum actuale. Probo consequentiam: nam ideô, adhuc nō subsequuto amore repugnaret odium, quia stante visione non potest voluntati proponi Deus sub ratione mali; cum per illam cognoscatur Deus, vt summum bonum; at etiam repugnat ratione visionis, quod proponatur voluntati beati, vt bonum apparens, obiectū auertens, aut diuertens à Deo, cum euidēter iudicet per illam nihil esse bonū, nisi in ordine ad Deum: ergo repugnat quodvis aliud peccatum, nō minus, quā odium cū visione beatifica.

37 *Resp. 1.* Respondebis primo, dabilē esse visionem beatificam, quæ non iudicet Deum esse summum bonum; & consequenter cum tali visione compatietur actuale peccatum. *Contra 1.* Sed cōtra primo: nam vt cum communi sententia docui *in Tractatu de Visione Dei*, implicat Deum, prout est in se ipso videre, & latere aliquod attributū Diuinum; at bonitas summa, & diligibilitas super omnia est Dei attributū ab ipso sūma identitate indiuisū: ergo omnino implicat visio Dei nō iudicans esse summū bonum super omnia diligibile. *Secūdo.* Secundo: nam si talis visio admittatur possibilis, non erit ad beatificandum sufficiens, vt ostendi *disp. 2.* ergo estô admittamus posse talem visionem cum actuali peccato componi, nūquā id verificatur de formali beatitudine, quod negat cōtraria sententia. *Resp. 2.* Respondebis secundo, ad minus non repugnare de potētia absoluta visionem clarā Dei, quæ non extendatur ad iudicandum omnia debere ad Deum ordinari: cum nāque hæc extensio sit ad creaturas infra rationē cōmunem possibilis, nō videtur repugnare visionē beatificā, quæ careat prædicta extensione.

38 *Contra primo.* Sed contra primo: nam estô id admittamus, ad minus repugnat visio beatifica, cui tale iudicium debitum non sit; at eo ipso, quod illi debeatur, Deus non potest concursum intellectui negare ad eius elicientiam instāte aliquo præcepto; aliàs peccatum, quod ex illius defectu voluntas committeret, attribueretur Deo, vt *superius* arguebam: ergo solutio tradita non subsistit. *Secūdo.* Secundo: nam etsi talis visio id non iudicaret, inferret tamē per euidentem, & necessariam consequentiam prædictum iudicium: ergo intellectus actu videns Deum tali visione, non posset oppositum iudiciū formare, etiā de potentia Dei absoluta. Patet hæc consequentia: nam intellectus assentiens præmissis, ex quibus euidenter infertur conclusio; estô non necessitetur ad assensum conclusionis, quantū ad exercitium; necessitatur tamen quantum ad specificationem, ita vt non posset suæ contradictoriæ assentiri, aliàs conuinceretur fateri in bona consequentia dari antecedens verum, & consequens falsum, quod lumini principiorum repugnat: ergo si ex visione beatifica iudicante Deum esse summum bonū,

euidenter infertur omnia ad ipsum debere ordinari, esto intellectus non necessitetur ad assentiendū huic propositioni quoad exercitium, necessitatur tamen quoad specificationem; & consequenter formare nō poterit iudicium oppositum, quo dictet esse aliquid appetendum, absque ordine ad Deum, & non propter ipsum. Antecedens autem euidentius apparet: nam quæ consequentia potest imaginari manifestior, quam ista: *Deus est summum bonum*: ergo omnia ad ipsum debent ordinari?

§. Vltimus.

Argumentis in contrarium occurritur.

39 *Arg. cōtra istā conc.* Contra istam conclusionem militat communis, & non leuis obiectio, ad hanc formam redacta: potest Deus præceptum imponere beato de aliquo actu libero exercendo, v.c. custodiendi hominē; at tali præcepto supposito potest beatus peccare: ergo peccatū est cōpatibile cum statu beati. Probatur minor: beatus adhuc supposito præcepto libere custodiret: ergo posset illum non custodire; at posse non custodire, est posse peccare: ergo tali præcepto supposito, potest beatus peccare. Probatur minor: actu non custodire, est actu peccare, supposito præcepto: ergo posse non custodire supposito præcepto, est posse peccare; sic namque se habet potentia ad potentiam, sicuti actus ad actum.

Conf. 1. Et cōfirmatur primo: negatio actualis amoris supposito præcepto, est actualis transgressio præcepti: ergo negatio possibilis amoris præcepto supposito, est possibilis trāsgressio illius. *Conf. 2.* Confirmatur secundo: quia actu esse hominem, est actu esse animal rationale, posse esse hominem, est posse esse animal rationale: ergo si præcepto supposito, actu non custodire, est actu peccare, posse in eadem suppositione nō custodire, est posse peccare.

Hæc obiectio ob sui difficultatē malè torquet Theologorū ingenia, & in tot sentētias, quot capita diuidit, illorum tamen placita examinare pertinet ad Tractatum de merito Christi, vbi ad saluandam liberā adimpletionē præcepti moriendi cum illius impeccabilitate prēmit eadem difficultas; quo circa missis varijs respondendi modis, quos *Tomo 3. in 3. p. disp. 49. examinauimus*; ad illam respondeo concessa maiori, negādo minorem: ad illius probationem, concesso antecedenti, & prima consequētia, negatur minor subsumpta: ad illius probationem, concesso antecedenti, negari potest consequentia, quia arguitur in illa à sensu composito ad diuisum; sicut in hac: *Actu non ponere actum præscitum à Deo, est actu falsificare scientiam Dei: ergo posse non ponere prædictum actum, est posse illam falsificare.* Et in hac: *Actu nō diligere in instāte, quo quis diligit, est actu coniungere carentiā amoris cum amore: ergo posse in instanti amoris ponere negationē amoris, est posse carentiam cum amore coniungere*; & sic in alijs, quorū omnium idem est defectus: nam in antecedenti fit sensus compositus; ponere namque in actu negationem custodiæ præcepti, est illam cum præcepto cōiungere; & consequenter peccare: potentia autem ad talem negationē, nō est potentia ad coniunctionem illius cum præcepto, sed ad illam secūdum se, & in sensu diuiso, qua ratione non est peccare. Probatio autē consequētiæ conuincit, si potentia sit in sensu composito; secus vero si in sensu diuiso, vel potest claritatis gratia distingui consequens: ergo posse nō custodire in sensu composito, & priuatiuè accepta carentia custodiæ, concedo consequentiam: quod sit posse ponere, posse ad illam sumptam negatiuè, & in sensu diuiso, nego consequentiā. 40 *Resp.*

41 *Ad 1. cōfirm.* Ad primam confirmationem, cōcesso antecedenti, distinguo conse-

Digitized by Google

quēs: possibilis negatio custodiæ supposito præcepto, est possibilis trāsgressio, si sit possibilis priuatiuē, & in sensu composito, concedo consequentiam: si sit possibilis negatiuē, & in sensu diuiso, nego consequentiam.

Ad 2. Ad secundam, distinguo antecedēs: quia esse hominem est esse animal rationale essentialiter, cōcedo antecedens: ex aliquo accidenti, nego antecedens, & nego consequentiam: quia actu non custodire, non est essentialiter priuatio, & transgressio, sed per accidens ratione præcepti suppositi; potentia autem, etiam si antecedens sit, non potest diuidere ab actu, quæ sunt illi essentialia; & sic non stat potentia ad esse hominem diuisuē ab hoc, quod est esse animal rationale, potest tamē diuidere ab illis, quæ accidentaliter, & ex accidentali suppositione coniunguntur cū actu, vel negatione actus per tendentiam ad illā secundum se acceptam, & quia negatio custodiæ cadentis sub præcepto, solum est priuatio per accidens ratione suppositi præcepti, quod ei essentiale non est; consequēs fit, quod adhuc in instanti præcepti possit potētia tendere ad illam secundum se inspectam, quoad sibi essentialia, qua ratione solum est negatio, præscindēdo ab illa, quatenus ex accidenti priuatio est; & consequenter potest ad illā in sensu diuiso, nō autē in sensu cōposito, quod mille exemplis in omniū sētentia admittēdis posset manifestari.

42 Oppones 1. Sed oppones primo: non obedire præcepto existenti, essentialem coniunctionem dicit cum præcepto; at beatus posset non obedire præcepto existenti: ergo posset coniungere negationem obedientiæ cum illo, & cōsequenter peccare. Probatur minor: existente præcepto posset non obedire: ergo posset non obedire præcepto existenti.

Resp. Respondeo concessa maiori, negando minorem: ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiā, quia arguitur in illa cum eodem defectu, in antecedenti nāque solum coniungitur præceptum cū potentia; in consequenti vero coniungitur cum actu, sicuti in hac: *Homo existente scientia Dei ac consensu futuro, potest non consentire: ergo potest ponere negationem cōsensus cum diuina scientia*: in qua in antecedenti ponitur scientia Dei vt simul existens cum potentia ad non cōsentiendum; in consequenti vero ponitur, vt coniūcta cū negatione actuali consensus, licet autem sub scientia Dei saluetur potentia, non tamen saluabitur actualis negatio cōsensus: pariter in nostro casu.

Oppones secundo: potentia ad libertatem exacta, est potentia expedita per modū actus primi; at nisi volūtas beati possit ponere negationē actus præcepti cū præcepto coniunctā, nō habet expeditā potentiā: ergo nō est libera ad talem negationē. Probatur minor: est potentia ligata præcepto, quod ligamen, non potest tollere abijciendo præceptum: ergo est potētia impedita. Antecedēs est certū, & probo consequentiam paritate illius, qui est vinctus catenis: iste nāque, idcircò non habet potentiam ad ambulandum expeditam, quia ex vna parte non potest coniungere motum deambulationis cum catenis ligantibus, & ex alia non potest catenas dirumpere: ergo si voluntas ligata præcepto ex vna parte, nequit negationē actus cū præcepto coniungere, & ex alia, præceptū non potest reijcere, vel ab illius obligatione se exinere, erit potentia non expedita; & consequenter non libera in præcepti adimpletione. 43 Oppones 2.

Resp. Respondeo, cōcessa maiori, negando minorem. Ad cuius probationē, concesso antecedenti, negando cōsequentiam. Ad cuius probationem, distinguo antecedens: præcisē ex illo capite, nego antecedens: ex illo, & quia aliàs catenæ ligantes, nec inferunt, nec connotant libertatē in motu deambulandi, cōcedo antecedēs, & nego consequentiam: quia præceptum connotat libertatem in materia præcepta, & ideò non tollit, sed infert potius potentiam ad illam, de quo, & alijs ad id expectantibus, fusiùs in Tractatu de auxilijs,

& tractatu de merito Christi. Videantur quæ diximus *tom. 3. in 3. p. disp. 49. à n. 179. vsque ad 229.*

44 *Oppones 3.* Denique obijcies: impedimētum se tenens ex parte actus primi tollit potentiam, nedum consequentem, sed etiam antecedentem; at præceptum impediens Beatos à negatione actus cadentis sub præcepto se tenet ex parte actus primi: ergo impedit potentiam antecedentem ad talem actum; & consequenter tollit libertatem Beati: vel si manet liber, habet potentiam ad negationem actus vt coniunctam præcepto. Probatur minor: ante aduertentiam ad obiectum obligans non est potens proximê ad actum custodiendi, prout est vestitus circunstantia obedientiæ, sicuti ante cognitionem obiecti non est potens proximê obiectum appetere: ergo præceptū, seu aduertentia ad illud se tenet ex parte actus primi. Respondeo cōcessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, distinguo antecedens: nō est potens proximê ad actū custodiendi, vt vestitum circunstantia obedientiæ: ly *vt* reduplicante circunstantiam vestientem, concedo antecedens: reduplicante substantiā actus, tali circunstantia vestiendam, nego antecedens, & distinguo consequens eodem modo. Ex quo solum infertur, quod tollat libertatem directā ad circunstantias, & consequēter potentiam ad negationem actus reduplicatiuê, vt est in obedientia, prout sic namque dicit coniunctionē cum præcepto, & rationem peccati; non tamen sequitur, quod tollat potentiā ad substantiā negationis actus custodiendi, vt autem actus ille, sicut & concretum resultans ex illo, & circunstantia obediētiæ, libera sit, sufficit, quod sit sub libera facultate voluntatis actus quoad substantiam, si namque substractum albedinis sit sub facultate alicuius quoad nō esse concretum resultans ex substracto, & albedine, eidem facultati subijceretur.

45 *Instabis* Instabis arguendo ab eodem exēplo: si quis necessitatus esset ad ponendam albedinem, non posset nō necessitari ad ponendum substractum; at voluntas beati supposito præcepto custodia, est necessitata ad circūstantiam obedientiæ subiectandā in actu, necessitate antecedenti: ergo etiam ad substantiam actus, & consequenter nullo modo est liber. Probo minorem: necessitas illa prouenit ex præcepto se tenente ex parte actus primi: ergo est necessitas non consequens, sed antecedens. Respondeo cō cessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, distinguo antecedens: se tenentis ex parte actus primi exacti ad substantiam actus, nego antecedens: ex parte actus primi solum desiderati ad circūstantiā actus, concedo antecedens: vt autem induceret necessitatem antecedentē, adhuc respectu circunstantiæ, necessarium erat, quod præceptum se teneret ex parte actus primi, exacti nedū ad circunstantiam, sed etiam ad act⁹ substantiā; & ratio à priori est, quam tradidi: nam eo ipso, quod necessitas respectu actus quoad substātiam solum sit consequens, nequit esse necessitas antecedens quoad circunstā tiam; eo autem ipso, quod præceptū non exigatur ex parte actus primi ad substantiam, necessitas ex præcepto proueniens nequit esse antecedēs respectu substantiæ actus; & consequenter, nec respectu circunstantiæ illius. *Resp.*

46 *Vrgebis* Sed vrgebis adhuc: ergo si Deus præciperet beato actum obedientiæ ex motiuo obedientiæ, nō in hac, vel in illa materia, non remaneret liber. Patet hæc consequentia: nā ad istius actus substantiam exigitur præceptū ex parte principij. Respondeo cōcessa consequentia; si talis actus quoad substantiam, & omnes circunstantias præciperetur, nec in hoc aliquod inconueniens reperio; sicut nec in eo quod in odiēdo Deum, vel non fornicādo liber non sit. Sic olim huic difficultati occurrebam, melius tamen respondetur negando consequentiā, ob ea, quæ diximus *3. p. disp. 49. num. 228.* *Resp.*

DIS-

DISPVTATIO OCTAVA:

Quæ dotes conferantur animæ Beati, & qualiter inter se distinguantur?

§. I.

Quibusdam præsuppositis, statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Dupliciter accipitur dos.*

BREVITER AB hac Disputatione me expediam, quia apud Theologos parum cõtrouersiæ in illa inuenitur. Præmisso in primis nomen *dos*, dupliciter posse vsurpari, & generaliter, & specialiter: in priori acceptione quodcumque donum, dos potest nuncupari, siue à Deo sit, iuxta illud Genesis 30. *Dotauit me Deus dote bona*, siue à natura secundum animam, siue secundum corpus, qua ratione hominem dicimus, scientia, virtute, & pulchritudine dotatum; & Ouidius: *Et quacumque potest dote placere, place.* Qualiter in præsenti non accipitur dos, quia vt bene aduertit Magister Soto *in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 1.* Iuxta hanc acceptionem nõ possunt dotes sub diffinito numero comprehendi, cum tamen omnes Theologi ad certum numerum dotes reducãt. Secũdo vsurpatur specialiter pro dono, quo sponsa dotatur, quando in domũ mariti introducitur, vt possit maritus onera matrimonij sustinere, ex quo sũpta metaphora à Theologis sumitur in præsenti pro dotibus, quibus beati anima in ingressu cęli, vbi matrimonium spirituale fit indissolubile, & corpus in resurrectione dotatur.

2 *Dona in Christo reperta nõ appellantur dotes cum proprietate.*

Præmitto secundo, quod licet in Christo dona, quæ in nobis *dotis* nomine appellantur, cumulate, & perfecte inueniantur, non tamen in illo nomen *dotis* merentur. Cuius ratio est: nam dos est donum sponsæ collatum, quando in domum mariti intro ducitur ad onera matrimonij sustentanda: Christus autem, nec secundum diuinitatem sponsa est, quæ subiectionem quandam ad maritum importat, nec secundum humanitatem,

quia distinctio inter sponsum, & spõsam est personalis, quæ inter Christũ, vt Deum, & vt hominem non inuenitur. Dona ergo quæ conferuntur Christo *dotis* nomine non gaudent. Tertio præmitto, quod nec in Angelis dotes sub isto nomine reperiũtur, quia nec Angeli sunt Sponsæ Christi, cum inter Sponsam, & sponsum debeat esse conuenientia in natura, quæ inter Angelos, & Christum non inuenitur, cum non assumpserit naturam Angelicam, sed humanam, & ideò visio, comprehensio, & fruitio, quæ Angelis competunt nomen *dotis*, non merentur. In ordine tamen ad Deum ea proprietate, qua sunt sponsæ illius, possunt etiam dona illis in gloria collata dotes nuncupari.

3 *Dotes reperiũtur propriè in anima Christo desponsata.*

His ita præmissis circa nostram disputationem omnes Theologi in duobus conueniunt. Primo in eo quod dotes inueniãtur in anima, & ratio est manifesta: nam inter Christum, & animam matrimonium spirituale contrahitur, iuxta illud Apostoli ad Ephesios sexto, vbi de matrimonio primorum parentum sermonem instituens, sic ait: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia*, quibus spirituale matrimonium animarum cum Christo in matrimonio primorum parentum docet designari; in illo sponsus est Christus, iuxta illud Psalmi 18. *Tanquam Sponsus procedens de talamo suo*, & anima, sponsa, iuxta illud Canticorum 4. *Vulnerasti cor meum soror mea spon sa in vno oculorum tuorum*. Vbi Christus animam sibi copulatam per gratiam, sponsam, & sororem appellat, hoc autem matrimonium per fidem, spem, & amorẽ, initiatur in via, & consũmatur per visionem in patria, vbi fit indissolubile, & sponsa in domum sponsi introducitur, & donis innumerabilib⁹, & innarrabilibus exornatur, quod verbis illis Cãt. 1. denotatũ inuenio, vbi sponsus ad sponsam dilectam aloquens ait: *Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, collũ tuum sicut monilia murenullas aureas faciemus tibi vermiculatas argento*. Ex quibus in hunc modum subsumo: dona illa, quæ sponsæ tribuuntur, quando in domum sponsi corporalis matrimonio confirmato introducitur, vt maritus sustentet onera matrimonij vere, iuxta acceptionem iuris *dos* nuncupantur: ergo pariter dona, quæ Deus sponsæ Christi tribuit ad ornatum matrimonij confirmati per visionem in patria, quando in sui sponsi domum ingreditur, vere in acceptione Theologica sunt, & dicuntur dotes.

Secundo conueniunt in numero illorum ternario, quod scilicet sunt tres, & non plures; & merito, quia dotes patriæ immediate conungunt animam cum Deo, & correspondent virtutibus viæ immediate in illum tendentibus; at virtutes viæ immediate ad illum tendentes tantum sunt tres, nempe fides, charitas, & spes: ergo dotes, quibus anima exornatur in Patria ternario numero continentur. Ex qua ratione constat gaudia accidentalia, quæ beato in ordine ad aliquid extra Verbum, conueniũt dotes non esse, est namque de ratione dotis in communi acceptione Theologorum, quod exornet animã in ordine ad Deum; cum autem perfectiones illam sic perficientes sint plures, nempe lumen gloriæ, & charitas per modum habitus, & actus illis correspondentes, scilicet visio, amor, & fruitio, & insuper ratio tentionis discriminantur Theologi in tribus, primo in designando, quæ sint perfectiones, quibus ratio dotis conueniat. Secundo, an sint habitus vel actus. Tertio, quid sit comprehensio, quorum placita inter nostrum explicandum breuiter insinuabimus. 4 *Dotes sunt tãtũ tres.*

5 *Prima conclusio.*

Sit prima conclusio. *Tres dotes animæ sunt, visio comprehensio, & delectatio*. Ita D. Thom. 1. *p. q.* 12. *art.* 7. *ad* 1. *& in præsenti quæst.* 4. *art.* 3. Magister Soto *in* 4. *dist.* 49. *quæst.* 4. *art.* 3. Lorca *in præsenti disp.* 22. Vazquez *disp.* 17 *cap.* 2.

Mon-

Montesinos *art. 3. quaest. 6.* Medina, & Martinez *in expositione eiusdem articuli.* *Prob.* Probatur: nam de ratione dotis sunt tria: primum est vt solum in patria animæ beatæ conueniat, cuius ratio est, nam dos datur ratione matrimonij consũmati, & indissolubilis, matrimonium autem spirituale solum consummatur in patria, in via namque vel matrimoniũ non est, sed solũ sponsalia inter Christum, & animam, vel si matrimoniũ contrahitur, non est indissolubile, sed multoties per peccatum amittitur; & consequenter solum in patria dotes sunt admittendæ. Secundum est, quod ad solum sponsum terminatur. Cuius ratio est, quia matrimonium facit quod sponsa fiat vnus spiritus cum sponso cœlesti, & consequenter sola illa perfectio, quæ cum sponso coniungit nomẽ dotis meretur. Tertium est, quod respondeat alicui ex virtutibus viæ. Et ratio est manifesta: nam solum per prædictas virtutes contrahuntur sponsalia in hac vita; ac proinde dotes matrimonium ornantes, solis illis debent corrępõdere; at tribus prædictis in via ista conueniunt; in primis namque animam immediate cum cęlesti sponso coniungunt, & visio ratione suæ claritatis correspondet fidei, illiusque imperfectionem, nempe obscuritatẽ excludit, comprehẽsio correspondet spei, per quam tenemus Deum, ad quem currebamus per spem, iuxta illud Pauli ad Philippenses 3. *Sequor autem si quomodo comprehendam.* Et Corinthiorum 9. *Sic currite, vt comprehendatis*, illiusque imperfectionem excludit, nam quod videt quis, quid sperat? Denique delectatio, aut fruitio charitati respondet, eiusque imperfectionem excludit, quatenus obiectum, quod absens per charitatem amabatur, & desiderabatur in via, præsens, & possessum delectationem, & fruitionem causat in patria: ergo donis prædictis congruenter adaptatur ratio dotis exornantis animas beatas.

Ex qua ratione colligo primo contra Bonauenturam *in 4. dist. 49. in corpore art. 1. quæst. 5.* dilectionem charitatis in patria dotem non esse, cuius ratio est; quia non conuenit illi prima conditio, nempe, quod conueniat in sola patria, dilectio namque eiusdem speciei reperitur in via. 6 *Primũ corollarium.*

Quædã solutio excluditur. Si dicas: in patria habere modum necessitatis, quam non habet in via. In contrarium obstat, quod modus ille non variat speciem, vt dicebamus *supra disp. 5.* de ratione autem dotis est, quod nec secundum speciem inueniatur in via.

Secũdũ corollarium. Colligo secundo, delectationem de bonis diuinis, vt sunt bona Dei dotẽ non esse, sed solum delectationem concupiscentiæ, cuius ratio est eadem, quia prima delectatio viatoribus conuenit. *Tertiũ.* Colligo tertio, cætera omnia, præter perfectiones prædictas, quæ beatos perficiunt dotes non esse, cuius ratio est, quia vel non competunt in solo statu patriæ, vel ad Deum immediate non terminantur.

§. II.

Statuitur secunda conclusio, & argumentis in contrarium occurritur.

Circa secundam quidam affirmant dotes esse actus. Sic Sot. *in 4. loco vbi supra.* Vazquez Montesinos, Martinez *vbi supra relatus.* 7 *Refertur sententia.* Alij esse habitus, non vero actus. Alij denique, vtrumque importare. Ita Lorca *vbi supra in fine disp.* *Secũda cõclusio* Sit secunda conclusio: *Dotes*

consistunt in habitu connotando operationes tanquam proprios actus. Moueor primo, quia est Diui Thomæ expressa *in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 2. in corpore*, illis verbis: *Secundum alios dicendum, quod beatitudo, & dos, etiam realiter differunt, vt beatitudo dicatur ipsa operatio perfecta, qua anima coniungitur Deo, sed dotes dicuntur habitus, vel dispositiones, &c.* Secundo illius ratione: nam dotes exornant, & disponunt animam ad coniunctionem spiritualem cũ Deo; at visio, & fruitio, vt sunt operationes, non disponunt illam ad talem coniunctionem, sed sunt ipsa coniunctio: ergo ratio dotis non competit actibus, sed habitibus. Tertio: nam ratio dotis transfertur à Theologis ex propria significatione muneris dati sponsæ in carnali matrimonio ad significanda ornamenta, quæ animã beatam exornant in matrimonio spirituali; at in prima, & propria significatione, non actum, sed habitum importat: ergo etiam in secunda, habitum, & non actum debẽt significare; & ad summum actus talium habituum de cõnotato, quod asserit secunda pars nostræ conclusionis, & conuincunt argumenta contraria.

Prob. 1. ex D. Thom. *Secũdo eius ratione.* *Tertio.*

8 Obijciunt Auctores oppositi primo: quia omnes Theologi explicant dotes animæ nominibus importantibus operationem, non habitum: ergo consistunt in operatione, & non in habitu. Secundo, quia essentialis beatitudo in operatione consistit: ergo ornamenta illius, qualia sunt dotes, cõsistunt in operatione; beatitudo namque non dicitur cum proprietate ornari per habitus, sed per operationes. Tertio: nam dotes matrimonium exornant, vt accidentia illius; & consequenter illud consummatum supponunt; at matrimonium consummatur essentiali beatitudine consistente in actu: ergo dotes, non in habitibus, quæ præcedunt beatitudinem essentialem, sed in actibus consequentibus illam sunt constituendæ. Quarto: nam dotes sunt tres, habitus vero patriæ solũ sunt duo, nempe lumen, & charitas: ergo idem quod prius. Denique, quia de ratione dotis est, quod solum conueniat in statu patriæ; at ex habitibus solum lumen gloriæ, patriæ alligatur; nam charitas, vt habitus, est eiusdem speciei in patria, & in via: ergo vel dicendum tantum esse vnum dotẽ, vel in actibus debent constitui.

Opponens 1. *Secũdo.* *Tertio.* *Quarto* *Vltimo.*

9 Ad primum respondeo negando antecedens: nam D. Thom. qui pro decem millibus computatur, illos explicat nomine habituum, quod si in hoc articulo vtitur nominibus actuum, est quia à dotibus de connotato importantur, qua etiam ratione Theologi possunt interpretari. Ad secundum dicatur, dotes esse ornamenta beati in concreto, non autẽ beatitudinis in abstracto, nisi ea ratione, qua dispositio antecedens, vel concomitans formã poteſt dici ornamẽtũ illius. Beatus vero habitibus, & actibꝰ exornatur illis, vt dotibus, istis vt operãtibus dotẽ. Ex quo cõstat solutio ad tertium: dotes namque non tam matrimonium, quam contrahentes dicuntur exornare. Ad quartum dicatur: vnum ex prædictis habitibus esse duplicem virtualiter, quatenus est principium duarum operationum, vel operationis vnius multiplicis secundum rationem, vel operationis, & relationis comprehendẽtis, seu tenentis Deum secundum diuersa placita explicando dotem comprehensionis. Ad vltimũ dico, quod licet charitas, vt principium amoris, inueniatur in via, vt principians tamen delectationem, quæ specie ab amore distinguitur, solum inuenitur in patria, & vt sic habet rationem dotis.

Ad 1. resp. *Ad 2.* *Ad 3. & 4.* *Ad 5.*

§. III.

Tertia pars disputationis resoluitur.

10 *Circa 3. partem varia sententia*

CIrca tertiam variant Theologi, & inter se dissident nostri Thomistæ. Quidam comprehensionis dotem esse habitudinem in voluntate existentem ad finem præsentem, & habitum. Ita Caietanus, & Conradus *circa istum articulũ*. Sequuntur Vazquez, Montesinos, & Lorca *vbi supra*. Ex quibus aliqui pro fundamento illius visionem assignant, quatenus per illam tanquam per manus tenet, & apprehendit obiectum. Alij vero, delectationem pro illius fundamento constituunt. Alij non in relatione aliqua, sed in operatione indistincta realiter à visione, distincta tamen secundum rationem dotem comprehensionis constituunt. Ita Soto *in 4. distinctione 49. quæst. 4. art. 3 conclus. 2.* Aluarez, & Martinez *circa istum articulum*.

11 *Tertia cõclusio*

Consequenter ad dicta sit tertia conclusio: *Dos comprehensionis, nec in relatione, nec in operatione voluntatis consistit, sed in habitu luminis gloriæ, vt tenente per modum principij, visione, quæ est tentio actualis ingrediente completiue.* Priorem partem probo: tum ex D.Thom. præcedente conclusione asserente, dotes esse habitus, aut dispositiones; at comprehensio verã habet rationem dotis: ergo non in relatione, sed in habitu, aut dispositione consistit. Tum etiam: nam cõprehensio est terminus insequutionis spei; at insequutio spei, non est ad relationem: ergo idem quod prius. Tertio: nam dotes sunt dona perficientia, & exornantia beatorum animas in spirituali coniugio, relatio autem prædicta, perfectio non est; cum sit ens rationis in sententia Vazquij, & aliorum, vel si realis sit, non est per se intenta ad illius fundamentum: ergo non in relatione, sed in fundamento consistit. Quarto: nam comprehensio, non ratione relationis, sed ratione fundamenti excludit imperfectionem spei, nempe, aut ratione visionis fundantis dictam relationẽ, vt volunt Vazquez, Montesinos, & Lorca, vel ratione delectationis illã fundantis, vt alij contendunt, at est dos vt excludens imperfectionem spei: ergo. Denique: nam si in voluntate sequitur relatio tentionis, dotẽ constituẽs, etiam in intellectu, sequetur relatio assequentis, dotem constituens; hoc autem nullus dixit: ergo non consistit in relatione.

12 *Secũda pars prob.*

Secundam partem probo: nam comprehensio, idem est quod tentio, & assequutio; at assequi, & tenere obiectum ad voluntatem non spectat, quæ assequutiua non est, vt docuit D.Thom. *supra quæst. 3. art. 4.* & Nos *ibi* cum illo: ergo comprehensio actus voluntatis non est. Tertiũ denique ostendo: comprehensio namque consistit in tentione obiecti beatifici, vt illud voluntati tenente, & proponente; at non in tentione actuali, quæ operatio est, nisi solum de connotato, & completiue, vt probaui de cæteris dotibus *conclusione secunda*: ergo consistit in tentione habituali illius facta per habitum luminis gloriæ tanquam constituente primario, & in recto, in tentione autem per operationem, de connotato, & completiue.

Tertia pars prob.

Oppones 1.

Oppones primo ex D.Thom. *art. 3 huius quæstionis ad 2. argumentum*, illis verbis: *Sicut ad voluntatem pertinet spes, & amor, quia eiusdem est amare aliquid, & tendere in illud non habitum, ita etiam ad voluntatem pertinet, comprehensio, & delectatio, quia eiusdem est habere aliquid, & quiescere in illo.* Et in solutione ad tertium illis verbis: *Comprehensio nõ*

est

est aliqua operatio præter visionē; sed quædam habitudo ad finem iam habitum; vnde etiam ipsa visio, vel res visa, quæ præsentialiter adest, obiectum comprehensionis est. Sentit ergo D. Th. tum comprehensionem spectare ad voluntatem, tum etiam, nec operationem, nec habitū esse, sed habitudinem voluntatis ad finem iam habitum habentem pro termino visionem obiecti.

Et vrgetur amplius: nam com-
13 *Cōfirm.* prehensio iuxta D. Tho. habet pro obiecto visionem beatificam: ergo nec in visione, nec in lumine gloriæ consistit, sed in actu voluntatis, vel in habitudine super illum fundata. Tenet consequentia: quia nec lumē, nec visio habet visionem pro obiecto; at iuxta D. Tho. comprehensio illam habet pro obiecto: ergo.

Oppones 2. Oppones secundo, rationem D. Tho. eiusdem est habere aliquid, & quiescere in illo; at quies ad voluntatem spectat subiectiue; cum quies idē quod delectatio sit, quæ à voluntate elicitur, & in illa recipitur: ergo in illa consistit dos comprehensionis.

Tertio, eiusdem est comprehē-
Tertio. dere aliquid, & in illud tendere; at ad finem tendere spectat ad voluntatem per spei actum: ergo & illud consequi, tenere, aut comprehendere spectat ad illam.

Quarto, comprehensio excludit
Quarto imperfectionem spei: ergo sicut spes ad voluntatem spectat, ita & cōprehensio illius imperfectionem excludens.

Quinto, visio, & comprehensio
Quinto. sunt dotes distinctæ; at visionis dos consistit in lumine, vt habitualiter vidente Deum: ergo comprehensio non in lumine, nec in aliquo ad intellectum spectante, sed ad voluntatem, debet consistere, aliàs non distinguerentur.

Denique oppones, comprehēsio
14 *Sexto.* est terminus insequutionis spei, istius imperfectionem excludens; at lumen non est insequutionis terminus, sed potius visio, cum non tendamus ad tenendum per habitum, sed per actū cōsūmate tenētem: ergo dato, quod ad intellectum spectet dos comprehensionis, non in habitu luminis, sed in actu visionis debet constitui, cuius contrarium asserit tertia pars nostræ conclusionis.

Respondeo ad primum: simili- 15 *Ad 1. obiectionē resp.*
tudinem à D. Tho. intentam, nō tenere quoad omnia: tenet ergo quoad hoc, quod vtrumque ad voluntatem spectat, non tamen quoad modū quo spectat: nam comprehensio spectat ad illam terminatiuè, quia intellectus in tantum comprehēdit obiectum, in quantum illud tenet voluntati, vt amet: delectatio autē, amor, & spes ad illam spectant subiectiue. Ad alia verba D. Tho. dico, cōprehensionem importare præfatam relationem in voluntate, non vt constituentem dotem comprehensionis, sed vt quid consequutum ad illam, & de hac ratione verum est habere pro obiecto visionem, aut rem visam. Vel secundo dicatur, habitū luminis gloriæ, in quo iuxta D. Tho. dos comprehensionis consistit habitudinem dicere ad rem visam, & ad visionem ad primum, vt ad obiectum propriū, ad secundum, vt ad terminum suæ habitudinis, qui largè potest appellari obiectum; imo etiam ad visionē dicit habitudinem, vt ad obiectū secundarium, quatenus ratione luminis ipsa visio in obiecto primario videtur.

Ad secundum, distinguo maio- 16
rem dupliciter, primo: eiusdem sup- *Ad 2.*
positi, concedo maiorem; eiusdem *& 3.*
potentiæ, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Vel secundo, distinguo maiorem: eiusdem, & eodem modo, nego maiorē: eiusdem diuersimode, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam, iuxta dicta interpretando D. Tho. Et ex illis constat solutio ad tertium per vtramque distinctionem istam.

Ad quartam, concesso antecedē-
ti, nego consequentiam: quia cū spes *Ad 4.*
tendat ad habendum, & posidendū Deum, per formam possidentem, ex-

clu-

Digitized by Google

cluditur imperfectio illius, & quia talis ad intellectum spectat, fit consequens, quod per formam residentem in intellectu illius imperfectio excludatur. *Ad 5.* Ad quintũ dicatur, dotes prædictos differre solum secundum rationem, ad quod sufficit, quod lumẽ, vt est dos visionis tendat ad Deũ vt clare videndum, & correspondeat fidei, vt autem comprehensio est tendat ad Deum in ordine ad voluntatem, illum voluntati tenendo, & proponendo, & correspondeat insequutioni spei, illiusque imperfectionem excludat. *Ad 6.* Ad vltimũ, distinguo maiorem: est terminus insequutionis spei, exornans, & disponens animas ad coniunctionem cum Deo, concedo maiorem: terminus coniungens cũ Deo, nego maiorem: & in priori sensu, nego minorem: Itaque per spem tendimus ad coniunctionem animæ cum Deo, quæ fit per visionem, in qua formalis beatitudo consistit, tendimus etiam ad ornamentum animæ illam ad prædictam coniunctionem disponens; quoad primum illius imperfectio tollitur per beatitudinem, quoad secundum tollitur per habitum luminis disponentem ad illam; dos autem comprehensionis non in coniunctione, sed in ornamento animæ ad illam disponente, consistit, vt ex D. Thoma *superius* arguebamus.

DISPVTATIO NONA.

Vtrum beatitudo formalis sit inamissibilis ab intrinseco?

§. I.

Relatis sententijs statuitur prima conclusio.

Nu. 1. De fide est beatitudinẽ fore de facto perpetuam. IN hac disputatione duo sunt apud omnes Theologos certa. Primum est, beatitudinem fore de facto perpetuã, quod esse de fide constat ex illis verbis Matthęi 6. cap. *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo, vbi nec ærugo, neque tinea demolitur.* Et cap. 25. *Ibunt iusti in vitam æternam.* Cap. 5. *Iusti autem in perpetuum viuent.* Isaiæ 33. Psalmo 38. 2. Corinthiorum 5. 1. ad Thessalonicenses 4. cap. 1. Ecclesiast. 24. Quibus in locis, & pluribus alijs beatitudo vita æterna, perpetua, & incorruptibilis appellatur. Deinde constat ex

æter-

æterna damnatorum pœnâ, quam fore perpetuam diffinitur in 6. Synodo generali in Epistola Sophronij, quæ habetur actione 11. atque à Concilio tanquam Orthodoxa recepta est action. 13. & in Concilio Lateranensi sub Innocentio 3. *cap. firmiter de summa Trinitate*, & expresse habetur Apocalipsis 20. cap. illis verbis: *Cruciabuntur die, ac nocte in sæcula sæculorũ*. Marci 9. *Vermis eorũ non morietur*, & alibi: *Ite maledicti in ignẽ æternum, &c.* & alibi sępè: cum ergo Deus pronior ad miserendum, quam ad puniendum sit, à fortiori beatitudo, quæ est hæreditas, & præmium Sanctorum futura est perpetua. Consonant Ecclesiæ Patres. Hieronymus *Epistola ad Oceeanum, quæ est trigesima*. Gregorius 34. *Moralium cap. 12.* Augustinus. 1. *de Ciuitate Dei cap. 10. & lib. 12. cap. 20.* quibus in locis oppositũ tribuũt errorem Origini negãti Sanctorum gloriam, & damnatorum pœnam fore perpetuas, quare vt bene animaduertit Lorca referendus *infra* immerito Sixtus Senensis. Magister Soto, & alij, Originem à prædicto errore excusare contendunt, cum allegati Patres, & præcipue Hieronymus in illo fuisse censeant, & Originem excusantes impugnent.

2. *Visio beata nõ est incorruptibilis de potẽtia absoluta.*

Secundo, apud omnes est certũ, visionem beatificam, seu amorem, in quorum altero Beatitudo consistit, non esse incorruptibiles de potentia absoluta, ita vt à Deo corrumpi nõ possint. Quod patet, ex cõmuni ratione creaturæ, omne namque ens creatum, sicut à Deo depẽdet quoad esse, ita & quoad non esse, illius volũtati subijcitur; ac proinde Deo suspendente concursum, poterit desinere esse, aut per corruptionem, aut per anihilationem. Quod igitur in discrimen vertimus est, an licet à Deo possit beatitudo corrumpi, tamen ex natura sua petat perpetuo conseruari in esse, taliter quod suspensio Diuini concursus illam conseruantis, esset miraculosa, & contra illius particularem exigentiam, seu inclinationem, vel non ita, sed quod omnino ab extrinseco illi perpetua conseruatio proueniat.

Ante cuius resolutionem est animaduertendum, formalem beatitudinem posse considerari dupliciter, vel secundum suam essentiam, prout quædam operatio est; vel prout est formalis beatitudo, v.c. visio, in qua in nostra sententia beatitudo consistit, considerari potest, prout est visio, vel prout est beatitudo, & de illa sub vtraque consideratione nostra dubitatio procedit. His ita præmissis. 3

Prima sẽtẽtia

Prima sententia affirmat, beatitudinem sub vtraque ratione, solũ ab extrinseco esse incorruptibilem, ratione voluntatis diuinę illam perpetuo conseruantis in esse. Ita Scotus *in 4. dist. 49. quæst. 6.* consequenter ad propriam sententiam, iuxta quam formalis beatitudo in actu amoris libero libertate contingenti consistit. An vero idem Scotus censuerit de visione beatifica, incertum est, quibusdam affirmantibus, quibusdam negantibus.

Secũda

Secunda per oppositum docet, sub vtraque ratione esse ab intrinseco incorruptibilem. Ita omnes Thomistæ, quos referemus *infra*.

Tertia.

Tertia, distinguit de visione beatifica quoad sibi essentialia, & prout de facto elicitur medio lumine permanenti. Primo modo negat, ab intrinseco esse incorruptibilem: vnde visio in raptu communicata Paulo medio lumine transeunte, ab intrinseco non fuit incorruptibilis, & si fuerit eiusdem rationis specificæ cum visione beatorum. Secundo autem modo affirmat ab intrinseco esse incorruptibilem. Hanc tenet Salas *quæst. 5. art. 4. Tract. 2. disp. 11. sect. 2. conclusione 2.*

Quarta

Quarta sententia docet, visionem beatificam, prout visio est, non esse ab intrinseco incorruptibilem, bene autem prout beatitudo est. Ita Curiel *quæstione 5. artic. 4. dubio vnico. §. 2. & quarto.*

Quin-

Digitized by Google

Quinta denique distinguit in visione beatifica, vt visio est, & vt beatitudo est, sub prima consideratione, docet esse ab intrinseco incorruptibilem, quia respectus corruptibilitatis desumitur per ordinem ad causam creatam, à quarū nulla potest beatitudo corrumpi; non tamen esse ab intrinseco indestruibilem, quia habet potētiam intrinsecam, vt destruatur à Deo: sub posteriori vero, nempe, vt beatitudo defendit esse de illius essentia perpetuam durationem: vnde visio, quæ aliquando foret destruenda, beatitudo, quoad essentiam non esset. Hanc tenet Vazquez *d. sp. 21. cap. 2. & 3.* vt veram sententiam explicem, sit

4 *Prima cōclusio* Prima conclusio. *Visio beatifica, tam vt visio, quam vt beatitudo, est ex propria natura incorruptibilis, siue respectu causæ secundæ, siue respectu causæ primæ.* Hanc tenet Magister Soto *in 4. dist. 49. q. 3. art. 4.* Montesinos *disp. 7. q.* Caiet. Cōradus, Medina, & Mag. Martinez *q. 5. art. 4.* Lorca *disp. 37.* Et frequentius Recentiores ad istum articulum, & quidem esse incorruptibilem per respectum ad causam secundam, ex propria natura, in quo nullus, præter Scotum, dissentit, suadetur ex dictis *disp. præcedenti.*

Prima pars probatur 1. Visio namque beatifica à nulla causa creata; præterquā ab intellectu lumine gloriæ eleuato dependet: ergo à nulla causa creata, præterquā ab intellectu suspēdēte cōcursum potest corrumpi. Tenet cōsequentia: nam idcirco Angelus, & anima rationalis sūt incorruptibiles secundum fidem per respectū ad causā creatā, vt docetur *1. p. q. 50. art. 5.* quia quoad suum esse à nulla causa creata depēdent; tunc vltra, sed intellectus non potest concursum ad visionem suspendere: ergo respectu omnis causæ creatæ est visio beatifica ab intrinseco incorruptibilis.

Minor ostenditur 1. Minor ostenditur primo: nam intellectus non libere, sed necessario influit in visionē beatificā; at quia ignis applicatus, & vndequaque expeditus calefacit naturaliter, non potest à calefaciendo cessare, nisi Deo suspendēte supra naturas rerum concursum, quo cum igne concurrit: ergo eadē ratione intellectus necessario influens in visionem beatificā, nō potest ab influxu cessare, nisi Deo suspendente concursum.

5 *Resp.* Respondebis, esse disparem rationē: nam intellectus subditur voluntati, & consequēter potest ex illius imperio à visione cessare. Sed contra: nā multi sunt actus, in quibus intellectus voluntati non subditur, sed agit necessario, & per modum naturæ, vt cōstat in primo actu intellectus præueniēte omnem actū voluntatis, in assēsu primorū principiorū terminis explicatis: ergo à fortiori in visione diuinæ essentię vnitæ intellectui per modum speciei clare, & intuitiue se ipsam repræsentantis voluntati nō subditur.

Secūdo prob. minor. Secundo: nam voluntas nō potest velle à visione cessare, vt constat ex dictis *disp. præcedenti*: ergo intellectus ex imperio illius, non potest à visione desistere. Secundo minor principalis suadetur: forma replens subiecti capacitatem, non potest desinere esse ex defectu concursus subiecti, vt constat in forma cœli, quæ quia replet capacitatem materiæ, nō potest ex defectu concursus illius ab essendo desinere, at visio beatifica, intellectus capacitatem, & inclinationem replet, iuxta illud Psalmi: *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Et sapientiæ 7. *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa*, idest, vt explicat D. Thom. *in præsenti art. 4.* cum contemplatione sapientiæ: ergo ex defectu concursus illius non potest desinere esse.

6 *Quoad secundā partem suadetur 1.* Deinde quoad secundam partem, quam satis aperte insinuat D. Thom. *in præsenti art. 4. 3. Contra Gentes cap. 62. & 1. p. quæst. 10.* suadetur sic primo: id namque dicitur ab intrinseco incorruptibile, quod caret intrinseca potentia ad non esse, aut exigente suspensionem concursus conseruantis sub esse, sicuti ē contra, id ab intrinseco dicitur corruptibile, quod in se habet potentiam ad non esse tendentem, &

exigentem suspensionem concursus, quo agens illud in esse conseruat, quo circa homo, corruptibilis dicitur ab intrinseco, quia materia ex qua componitur propendit ad non esse illius, & consequenter petit concursum agentis introducentem oppositã formam, qua posita desinit esse informatio animæ rationalis hominem constituentis; at visio beatifica caret potentia intrinseca tendente ad non esse, aut exigente suspensionem concursus diuini, quo illam subesse conseruat: ergo est ab intrinseco incorruptibilis, etiam respectu agentis increati.

7 *Resp. Mag. Curiel.* Responderi potest ex doctrina Magistri Curiel *vbi supra*, sufficere quod in subiecto, intellectus nempe, sit potentia ad non esse visionis, & illi nec visio, nec lumen sint debita, ad hoc vt ab intrinseco non sit incorruptibilis visio per respectum ad causam primam, sicuti, vt homo ab intrinseco corruptibilis sit, sufficit quod in materia, ex qua homo componitur, sit potentia ad non esse illius. *Contra* Sed contra: intellectus recipiens visionem, & lumen non potest positiue tendere ad non esse illius nisi ratione tendentiæ positiuæ, qua petat formã incõpossibilem cum esse visionis; sicut materia prima non tendit primario ad non esse formæ, qua de facto informatur, sed secundario solum ratione tendentiæ, & appetitus, quo primo propendit in formã contrariam; at intellectus actuatus lumine, & eliciens visionem, etsi gaudeat potentia remota, & veluti speculatiua ad errorem incompossibilem cum visione beata, non tamen habet potentiam proxime expeditam, & veluti practicam respectu illius: ergo nec respectu non esse visionis, & consequenter ratio nostra subsistit. Probo minorem: forma satians appetitum materiæ non relinquit in illa potentiam proxime expeditam, nec inclinatam ad formam oppositam, vt constat in materia cęli, quæ quia sua forma satiatur, non relinquit illam inclinatam ad oppositam; at visio beatifica perfecte satiat appetitum nostri intellectus, aliàs beatitudo non esset: ergo minor nostri sylogismi est certa.

Et vrgetur hoc amplius: nam idcirco humanitas terminata per subsistentiam Verbi diuini non expetit propriam subsistentiam, quia per diuinam, illius appetitus plene, & perfecte satiatur, quocirca compositum ex illa, & subsistentia Verbi resultans est incorruptibile: ergo si beatifica visio replet, & satiat appetitum nostri intellectus, quo propendit in verum, non relinquit in illo potentiam proximam inclinatam ad formam oppositam; & consequenter compositum ex visione, lumine, & intellectu resultans, erit incorruptibile per respectum ad quodcumque agens, tam primum, quam secundum. 8 *Conf.*

Secũdo prob. cõclusio. Secundo suadetur: visio beatifica petit ab intrinseco perpetuo cõseruari à Deo, ita vt Deum suspendere suum concursum conseruatiuum foret miraculosum, & contra propriam eius inclinationem: ergo ab intrinseco est incorruptibilis per respectum etiam ad Deum. Consequẽtia est euidens, nisi velit Vazquez litigare de nomine; & in solis verbis à Thomistica sententia dissidere: nam iuxta communem Theologorum sensum, idem est visionem esse ab intrinseco incorruptibilem, & petere ab intrinseco sui perpetuitatem. *Antec. prob. 1* Antecedens vero probatur. Tum, quia petere, ex suppositione, quod sit perpetuo conseruari, non opponitur cum conceptu creaturæ: ergo id petit visio beatifica. *Secũdo.* Tum etiam: nam forma carens contrario, à quo connaturaliter possit corrumpi, non est maior ratio cur petat conseruari pro hoc, vel illo tempore determinato, quam conseruari perpetuo; at visio beatifica caret contrario à quo connaturaliter possit à subiecto expelli, vt probaui: ergo vel non petit aliquam sui conseruationem, vel perpetuam poscit.

Tum

Digitized by Google

9 *Tertio.* Tum denique: nam si ob aliquā causam id non exposceret, esset, quia potest Deo suspendente concursum desinere esse, quæ est ratio Authoris contrarij, vt postea videbimus; sed stat bene cum hoc, quod ipsa ab intrinseco petat sui perpetuam conseruationem: ergo ab intrinseco est incorruptibilis. Probo minorem: ignis ab intrinseco petit concursum diuinum, quo in combustionem influat, si debite applicetur materiæ combustibili, & homo naturaliter petit effluxū suarum proprietatum; & tamen potest Deus igni applicato debite, concursum negare, & homine extra causas producto effluxum suarum proprietatum suspendere: ergo cum hoc quod est Deum posse concursum cōseruantem visionem suspendere, bene compatitur, quod ipsa ab intrinseco petat sui conseruationem.

10 *Vltimo prob. 2. pars cōclusionis.* Denique suadetur ratione D. Tho. in præsenti; si visio beatifica nō esset perpetua, & inamissibilis ab intrinseco, nō satiaret perfecte appetitum beati; at hoc est contra rationē formalis beatitudinis: ergo visio beatifica est perpetua, & inamissibilis. Probo minorem: nam vnum ex illis, quæ Beatus exoptat, est perpetuitas boni, quod possidet: vnde maxime anxiaretur, si vere existimaret tale bonum non fore perpetuum: ergo si beatitudo non foret perpetua ab intrinseco, non satiaret, nec quietaret perfecte appetitum beati.

Respondebis 1. Respondebis primo, vt beatus quietetur, & nulla anxietate laboret, sufficere, quod Deus decreuerit illius beatitudinem perpetuo conseruari, & hoc illi innotescat, etsi perpetuitas non competat ab intrinseco beatitudini.

Cōtra. Cæterum hæc solutio ex non penetrata rationis efficacia procedit, quam in hunc modum explico, & solutionem traditam reijcio: de ratione formæ, in qua formalis beatitudo, quoad essentiam cōsistit, est, quod vel ratione sui, vel ratione illorum, quæ ad ipsam consequuntur, & illi debētur, satiet appetitum beati, & omnē eius anxietatem excludat, vt constat ex dictis *disp.* 1. at perpetuitas visionis cognita exigitur ad tollendam anxietatem beati, & illius appetitū quietandum, vel ad minus, quod non cognoscatur aliquādo fore cessaturā: ergo illa perpetuitas debita, est formali beatitudini, & ab illa dimanat. Explicatur hoc amplius: quia amor beatificus necessario exigitur ad satiandum appetitum beati, quo propendit in bonum, debitus est visioni beatificæ, & ad illam necessario cōsequitur, & si ita non esset, non satiaret formalis beatitudo causaliter omnē appetitū beati: ergo si visionis duratio necessario requiritur ad tollendā anxietatē beati, & illius appetitum quietandum, consequi debet ad illam ab intrinseco, & consequenter ab intrinseco debet esse perpetua, & exigere sui perpetuitatem. *Cōfirm.*

11 *Respondebis 2.* Respondebis secundo ex Magistro Curiel: hac ratione solum cōuinci visionē, vt est beatitudo petere ab intrinseco durationē perpetuā, non autē illam ab intrinseco exposcere, quatenus visio est.

Cōtra 1 Sed cōtra primo: nā vel ly *vt beatitudo* reduplicat in illa ipsam perpetuitatē, vel aliquid anteuertens perpetuitatem, & illā exposcens; si primū, sequitur non solū esse incorruptibilem ab intrinseco cōnaturaliter, sed etiam essentialiter, quod non cōcedit Curiel; sicut enim homo, vt albus, essentialiter est albus: ita visio, vt perpetua essentialiter, est perpetua, vel habet perpetuitatem. Si secundum, cum nihil aliud possit reduplicare, nisi substantiam ipsam visionis, idem erit dicere, vt beatitudinem, petere perpetuitatem, seu perpetuam durationem, ac dicere, quod illā exposcit secundum substantialia visionis.

Secūdo. Secundo: nam visioni diuinæ essentiæ nō conuenit omnino accidentaliter, quod sit beatitudo, sed ab intrinseco petit, quatenus beatitudo communicari: ergo si vt beatitudo ab intrinseco petit durare perpetuo, id ipsū ab intrinseco petit, quatenus visio.

Tertio. Tertio ad hominem contra Curiel: ratio nāque, qua probat, visionem

non petere ab intrinseco perpetuam durationem, est, quia est accidens indebitum intellectui quoad fieri; & cõsequenter, etiam quoad conseruari; at semel concesso petere, vt beatitudo est, perpetuam durationem, hæc ratio insufficiens conuincitur: ergo fateri cogitur id ipsum de visione; vt visio. Probo minorem: visio etiam, quatenus beatitudo, est accidens indebitum homini quoad fieri, & conseruari, si semel hoc competit visioni, vt visio; & tamen vt beatitudo est, petit durationem perpetuam, vt ipse concedit: ergo instatur, & insufficiẽtiæ conuincitur ratio, qua probat suam sententiam; & consequenter fateri tenetur visionem, prout visio est perpetuitatem ab intrinseco exposcere.

12 *Resp. 3.* Denique respondebis cũ Salas: nostrum argumentum conuincere de visione elicita medio lumine permanenti; non autem secundum se. Sed contra: nam visio ex conceptu proprio specifico petit permanenter cõmunicari: ergo quamuis de facto cõmunicetur transeunter, semper ab intrinseco exposcit perpetuam durationem. Probo antecedens: visio ex conceptu specifico petit non subdi libertati creatæ, quoad esse, & non esse, ex eo quod clare repræsentat Deũ prout est in se, qui prout sic intellectũ necessitat; & ex consequenti voluntatem: ergo petit ab intrinseco permanenter communicari. Patet hæc consequentia: ratio namque cur alia dona gratiæ communicata in via permanentiã non petunt, est, quia subdũtur libertati creatæ: ergo ex opposito, si visio, & lumen gloriæ ab intrinseco exposcunt illi nõ subijci, sed potius eam sibi subijcere ab intrinseco exposcunt permanentiam. Secundo impugnatur: nam gratia, & charitas, etsi infundantur viatoribus per modum habitus, & permanenter, tamen non petunt in via perpetuo conseruari: ergo quod lumen gloriæ, & visio beatifica id petant, non oritur ex eo quod permanẽti modo, vel trãseunter communicentur, sed ex propria natura, & essentia, qua petunt, sibi arbitriũ creatũ immutabiliter subijcere.

§. II.

Diluuntur argumenta.

Contra istam conclusionem obijcit Vazquez primo: visio beatifica habet potentiam intrinsecam, vt à Deo destruatur: ergo est destruibilis ab intrinseco à Deo, & consequenter non est indestruibilis, seu incorruptibilis ab intrinseco per respectum ad ipsum, sicuti quod habet potentiam intrinsecã, vt destruatur à causa secunda, non est indestruibile ab intrinseco per respectum ad illam. Probat antecedens: visio beatifica est destruibilis à Deo suspẽdente concursum; at non est destruibilis per dimanationem extrinsecam à potentia destructiua Dei: ergo est destruibilis per potentiam intrinsecam sibi. Probat minorem: si solum esset destruibilis per denominationẽ extrinsecam, hæc esset vera causalis, *ideo est destruibilis, quia Deus potest illam destruere*, rursus hæc est vera, *Deus potest illam destruere, quia ipsa destruibilis est*: ergo committeretur circulus viciosus, quem D. Thom. 1. *p. quæst.* 25. *art.* 3. vitare contendit in obiecto omnipotẽtiæ Dei. 13 *Arg. 1.*

Explicatur amplius: ideó D. Thom. *loco allegato* docet, res omnes possibiles esse producibiles ab intrinseco, & non ab extrinseca omnipotentia Dei, quia ex opposito sequitur circulatio viciosa; nempe Deum esse omnipotentem ad producendũ, quia potest omnia producere: ergo pariter si visio beatifica esset destruibilis solum ab extrinseca omnipotentia Dei, inferretur similis circulatio, *Confir.*

nem-

nempe, Deum posse illam destruere, quia potest. Patet consequentia: nam ideo potest illam destruere, quia ipsa est destruibilis; at ideo est destruibilis, quia Deus potest illam destruere: ergo de primo ad vltimũ, ideo Deus potest illã destruere, quia potest destruere, quod est committere viciosum circulũ in omnipotẽtia, quatenus destructiua.

14 *Resp.* Ad hoc argumentum respondeo distinguendo antecedens: habet potentiam physicam intrinsecam, vt destruatur à Deo, nego antecedens: potentiam intrinsecam logicam, & obedientialem consistentem in non repugnantia; vt destruatur à Deo operante supra leges communes, & contra peculiarem sui inclinationem, cõcedo antecedens, & nego consequẽtiam: quia vt aliquid dicatur ab intrinseco destruibile per respectum ad Deum, non sufficit non repugnantia intrinseca, vt ab illo destruatur, vt non operante, seu operante supra leges naturis rerum debitas, sed exigitur potentia physica inclinata secũdario ad non esse, vt dicebamus in primo fundamento nostræ assertionis. Sed oppones primo: ergo ad *Replicabis 1.* minus visio beatifica erit ab intrinseco destruibilis, etsi non per respectum ad Deum, vt operantem iuxta leges debitas; bene tamen per respectum ad illum vtentẽ sua potentia absoluta. Secundo, homo absolute dici *Secũdo.* tur potens videre Deũ ab intrinseco, & ab intrinseco potẽs eleuari per gratiã ad cõsortiũ diuinæ naturæ: iuxta illud Aug. *Posse habere fidem, & gratiam naturæ est hominum.* Quocirca hæc propositio est falsa absolute: *homo ab intrinseco est impotens ad gratiam.* Et tamẽ eleuatio ad gratiã est à Deo, nõ vt operãte iuxta leges debitas humanæ naturæ, sed supra illas: & in homine solum est nõ repugnantia, seu potẽtia logica, vt sic eleuetur: ergo quod visio habeat potentiam logicam, seu non repugnantiã, intrinsecã, vt à Deo destruatur vtente sua potẽtia absoluta, sufficit, vt dicatur absolute ab intrinseco destruibilis per respectũ ad Deũ; & cõsequẽter, vt falso affirmetur de illa esse ab intrinseco indestruibilem secundum prædictum respectum.

15 *Tertio.* Tertio, absolute est verum visionẽ ab intrinseco esse à Deo producibilẽ, & falsũ absolute dicere, quod ab intrinseco sit improducibilis per respectũ ad Deũ, & tamẽ solũ est producibilis ratione potentię logicæ, seu non repugnãtiæ ad sui productionẽ, non per potentiã physicã, qua inclinet, & illam exposcat: ergo quod sit ab intrinseco destruibilis per non repugnantiam intrinsecam, sufficiet, vt absolute de illa verificetur esse destruibilẽ ab intrinseco per respectũ ad Deũ; & falsum absolute asserere esse ab intrinseco indestruibilem per eũdem respectũ. Denique oppones, *Quarto* esse aliquid indestruibile ab intrinseco, est quod ab intrinseco repugnet destructioni: ergo esse ab extrinseco indestruibile per respectum ad causã secundam, est repugnare destructioni ab ipsa, & esse indestruibile per respectum ad Deum, est quod repugnet destructioni ab ipso; at falsum est dicere, quod visio beatifica repugnat destructioni à Deo; cum vera sit eius contradictoria; *visio ab intrinseco dictæ destructioni non repugnat*: ergo indestruibilis non est per respectũ ad Deum. Et confirmabis, quod nõ repugnat destructioni à causa secunda, non potest dici indestruibile absolute per respectum ad illam: ergo pariter, quod non repugnat destructioni à Deo, dici nequit absolute ab intrinseco indestruibile per respectũ ad ipsum.

16 *Ad 1. replicam resp.* Ad primã obiectionẽ, etsi videatur litigium de nomine, quod infertur in illa, nego consequentiam: nam aliud est esse intrinsece destruibilem, aliud vero esse destruibilem ab intrinseco per respectum ad Deum sic operantem. Primum est verum, secundum autem falsum: nam vt cum proprietate esset verum de illa, quod ab intrinseco esset destruibilis, necessum erat, quod haberet aliquod principium intrinsecum, non

solum non repugnans destructioni à Deo, sed etiam ad illam secundario inclinans; sicut forma separata à materia intrinsece est reunibilis illi, non tamen ab intrinseco potest dici reunibilis, quia nullum est in illa principium intrinsecum naturale petens reunionem. *Ad 2.* Ad secundum, nego antecedens: nam licet homo dicatur intrinsece eleuabilis ad visionem, fidem, & gratiam, non tamen dicitur eleuabilis ab intrinseco ratione iam dicta, quia nempe ex nullo principio sibi intrinseco petit eleuari, etsi eleuationi non repugnet. *Ad 3.* Ad tertium similiter, nego antecedens: nam licet sit intrinsece producibilis, non tamē potest dici ab intrinseco producibilis eadem de causa, quia nullum principium intrinsecum sibi petit, quod à Deo producatur.

17 *Instabis* Si dicas: quia est intrinsece producibilis, non potest dici improducibilis ab intrinseco: ergo si est intrinsece destruibilis à Deo vtente sua potentia absoluta, non potest dici ab intrinseco indestruibilis. *Resp.* Respondeo distinguendo antecedens dupliciter: primo, quia est intrinsece producibilis præcise, nego antecedens: & quia aliàs ex nullo principio intrinseco sibi, productioni repugnat, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia vt iam ostēdi, visio ab intrinseco petit supposito quod extra causas sit, perpetuo conseruari: vel secundo aliter distinguo antecedens: quia est producibilis à Deo agente iuxta communes leges, concedo antecedens: quia vtcumque est producibilis, nego antecedens, & nego consequentiam: quia visio non est destruibilis à Deo communibus legibus alligato, sed ab illis absoluto, & extraordinario modo operante; id autem absolute dicitur indestruibile, quod attentis legibus communibus destrui non potest; sicuti & è contra, id dicitur absolute producibile, seu destruibile, quod iuxta communes leges destrui, aut produci potest.

Ad 3. re-plicam resp. Ad vltimam obiectionem dicatur, repugnare destructioni à Deo, vt operante iuxta leges communes, etsi non repugnet destructioni ab ipso, vt miraculoso modo operante, & vtente sua potentia absoluta. *Ad cōf.* Ad confirmationem, concesso antecedē ti, nego consequentiam: & ratio discriminis est manifesta: nam causæ secundæ non possunt destruere, nisi modo connaturali operando; vnde quod ab illis destrui non repugnat, est connaturaliter ab intrinseco destruibile, nec extat alia ratio sub qua contradicat destructioni ab ipsis, cuius oppositum contingit in ordine ad Deum.

Secundo, ad primam ex his obiectionibus potest responderi, concedendo consequentiam, nempe visionem beatam esse ab intrinseco destruibilem cum hoc addito, scilicet *per respectum ad Deum, vt miraculose operantem*, cum quo bene stat esse ab intrinseco indestruibilem per respectum ad Deum vt operantem modo exacto à rerum naturis, quia scilicet, vt iam satis ostendi, ab intrinseco petit perpetuo conseruari, ita vt si destrueretur esset miraculosum, & contra sui propriam inclinationem, quod si neget Vazquez litigabit de re, si vero id concedat, solis vocibus discordabit à vera sententia, & ideo, non multum curandum, potest tamen absolute dici incorruptibilis ab intrinseco per respectum ad Deum, quia communis Theologorum, & Philosophorum acceptio huius vocis *incorruptibile in ordine ad Deū*, intelligit de incorruptibilitate in ordine ad ipsum, vt non operantem cōtra peculiares rerum exigentias, nec est eadē ratio, vt dicatur homo intrinsecē ineleuabilis ad visionē, & gratiā, seu cur dicatur visio ab intrinseco improducibilis, quia homo sub nulla ratione repugnat eleuationi per gratiam factæ, nec visio, suæ productioni repugnat: vnde Deus hominem eleuans, & visionem producens nō miraculose, nec extraordinario modo operatur, etsi operetur supernaturaliter, at vero suæ destructioni resistit, 18 *Resp. 2.*

&

& Deus illam destruens miraculoso modo se haberet: vnde manifeste cõstat discrimen, vt possit dici ab intrinseco indestruibilis, adhuc per respectum ad Deum, & non possit dici ab intrinseco improducibilis per respectum ad ipsum.

19 *Secũdo arguit Curiel.* Secundo principaliter arguit Curiel: principium proximum effectiuum beatitudinis non petit ab intrinseco perpetuo conseruari: ergo nec beatitudo. Consequentia est bona: actus nanque nequit excedere durationem principij à quo pendet essentialiter. Antecedens probatur: principium eius proximum est intellectus eleuat' lumine gloriæ; at huic coniuncto, nec debetur perpetua cõseruatio ratione subiecti, cum lumen gloriæ sit indebitum illi quoad fieri, & consequenter quoad conseruari, nec ratione luminis: nam cum accidentis esse sit in esse subiecto, quod illi debitum, vel indebitum sit conseruari metiendum est penes debitum vel indebitum respectu subiecti: ergo principium proximum effectiuũ beatitudinis, non petit ab intrinseco perpetuam durationem. *Conf. 1.* Confirmat hoc primo: nam ex parte subiecti metimur, an accidens naturale, vel supernaturale sit; ergo ex parte eiusdem debet iudicari, an accidenti debita, vel indebita sit conseruatio. *Conf. 2.* Confirmat secundo: esse luminis in intellectu non est debitum, quantum ad fieri: ergo nec est debitum, quantum ad conseruari. Patet consequentia, quia in accidentibus, quæ sunt entis entia bene valet, sunt debita, quoad fieri: ergo etiam quoad conseruari. Et è contra, non sunt debita quoad fieri: ergo nec quoad conseruari; vt quia Soli est debita lux quoad fieri, etiam debetur Soli lucis conseruatio, & è contra, quia aliquibus partibus cœli lux quoad fieri debita non est; nec illis debetur lucis conseruatio. *Conf. 3.* Tandem confirmatur: ideo esse luminis in intellectu, non est debitum quoad fieri, quia quoad fieri est supernaturale; at etiam esse luminis est supernaturale quoad conseruari: ergo non est debitum, quoad conseruari.

Respondeo negando antecedẽs, ad illius probationem nego minorẽ: pro secunda parte, quã non conuincit probatio ibi facta: nam licet verũ sit accidens, quod subordinatur subiecto, & illi subijcitur, metiri debere, quoad debitum conseruationis penes exigentiam subiecti, non autẽ est verum, quando accidens sibi subijcit subiectum, illudque eleuat ad propriam immutabilitatem. Hoc autem est discrimen inter gratiam, & charitatem viæ, & lumen beatificũ, quod gratia datur homini, illique subijcitur quoad conseruari, ita vt illam possit amittere pro arbitrij libertate; lumen vero beatificum non sic subditur libero arbitrio, sed illud sub jcit sibi, & ad ordinem immutabilem eleuat, & idcirco quod sit illi debitum perpetuo conseruari, nõ est sumẽdũ ex subiecti exigentia, sed ex propria luminis natura, quod cum ita subiectum perficiat, vt in illo potentiam ad contrarium non relinquat; consequens fit, quod petat semel productum perpetuo cõseruari, iuxta dicta inter confirmandam nostram conclusionem. Ad primam cõfirmationẽ, concesso antecedẽti nego cõsequentiã: nã supernaturalitas accidentis explicatur per excessũ ad exigentiã naturæ; & consequẽter debet diiudicari penes exigentiã, aut non exigẽtiã subiecti; debitũ autẽ cõseruationis regulatur penes immutabilitatẽ formæ conseruãdæ, & quia lumẽ, & visio nõ subijciũtur mutabilitati subiecti, sed potius sibi subiectum subijciunt, & eleuant ad ordinẽ propriæ immutabilitatis; fit consequens, quod non penes exigentiam subiecti, sed potius ipsius accidentalis formæ debeat prędictum debitum mensurari. 20 *Resp.* *Ad 1. confirmationem.*

21 *Ad 2.* Ad secundam confirmationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: non est debitum debito orto ex subiecti exigentia, concedo cõsequentiam: ex natura ipsius accidẽtis, nego consequentiam: nec exempla ibi adducta aliquid conuincunt,

Lux namque cum sit accidens naturale, debitum illius, tam quoad fieri, quam quoad conseruari penes exigẽtiam subiecti diiudicandum est. In accidentibus vero supernaturalibus longè dispar est ratio, vt ex dictis satis colligitur.

Ad 3. Ex quibus ad vltimam confirmationem constat solutio, concessa maiori, & minori, distinguo consequens: debito orto ex natura subiecti, concedo consequentiam: orto ex ipsius accidentis natura, nego consequentiam; & quidem, tam argumentum, quam confirmationes instantiam manifestam accipiunt in visione, vt beatitudo est, quæ prout sic petit perpetuo conseruari in sententia Magistri Curiel, vt arguebam *supra*, & tantisper meditanti constabit.

22 *Tertio arguit Salas.* Tertio arguit Salas: visio communicata Diuo Paulo in raptu fuit eiusdem speciei cum visione Beatorum, & tamen talis visio non petebat ex natura sua perpetuo conseruari: ergo nec beatorum visio id exposcit ex conceptu specifico, sed ex aliquo sibi accidentali. Probatur minor: tũ, nam actio nequit excedere durationem, aut exigentiam durationis principij à quo dependet essentialiter; at principium, nempè lumen Paulo cõmunicatum, non petebat ex natura sua perpetuo conseruari, cum esset facilè transiẽs: ergo nec visio. Tũ etiã, quia aliàs non solum fuisset miraculosum, quod Paulus in via viderit essentiam diuinam, sed etiam quod illius visio ad tẽpus durauerit; at hoc videtur multiplicare miracula, absque necessitate. ergo idẽ quod prius.

Resp. Respondeo, missis aliorum solutionibus, concessa maiori, negãdo minorem. Ad cuius probationem, neganda est minor: nam licet lumen communicatum Paulo habuerit modum dispositionis facilè transeuntis; quoad substantiam tamen fuit habitus, iuxta ea quæ latè diximus *tract. de Visione disp.* 28. Ad secundam probationem, concedo sequelam, & nego minorem: quia non sunt miracula non subordinata, sed vnum inclusũ in alio, & sequutum ex illo, quia nẽpè, eo ipso, quod viatori communicetur visio clara Dei, non nisi ad tempus debet communicari præter quã in Christo, qui ex specialissima quadã dispensatione fuit simul viator, & cõprehensor; vel si sunt duo non subordinata multiplicantur cum vrgenti necessitate orta ex natura visionis beatificæ, vt iam satis ostendimus.

Denique objiciunt alij: gratia, quæ est ratio luminis, & visionis beatificæ, non petit ab intrinseco perpetuo conseruari: ergo nec id exposcunt lumen, & visio. Consequentia tenet ex dictis: conseruatio namque, aut exigentia conseruationis actus, vel potentiæ nequit excedere exigentiam conseruationis radicalis principij, quocirca si anima corruptibilis esset, nec intellectus, neque actus aliquis illius possent incorruptibilitate gaudere. Antec. autẽ probatur: etenim gratia habitualis, absque vllo miraculo infunditur viatoribus cum tẽporanea duratione: ergo non petit perpetuã ab intrinseco cõseruationẽ. 23 *Vltimo arg.*

Huic argumento missis varijs modis dicẽdi veriori, & cõmuniori solutione respondeo, quod licet gratia viæ nõ petat duratione perpetuam, illam tamen exposcit gratia consũmata, & hæc est, quæ radicat lumen, & visionem beatificam. *Resp.*

Si dicas, gratia, vt consũmata non differt intrinsecè à gratia viatoris: ergo si gratia viæ ab intrinseco non est incorruptibilis, nec gratia cõsũmata, id potest habere. Consequentia tenet: nam corruptibilitas, & incorruptibilitas ab intrinseco, sunt prædicata intrinseca; & consequẽter absq; discrimine intrinseco nequeũt competere. Antecedens autem probatur: nam differentia intrinseca inter gratiam consũmatam, & gratiam viæ, vel proueniret à lumine gloriæ, & visione consũmantibus gratiam, vel ab aliquo modo intrinsecè afficiẽte gratiam, vt radicat lumen, & visionem, non primum: nam gratia nõ constituitur in ratione radicis per formam radicatam; sicut nec causa 24 *Opponnes.*

Digitized by Google

in esse talis per effectum, quem causat constituitur; & consequenter incorruptibilitas gratiæ, prout radix nequit formaliter ab illis præstari: nec secundum, quia nō apparet quis sit talis modus.

25 *Resp.* Respondeo, gratiam viæ, & patriæ eiusdem entitatis esse; & consequenter quoad entitatem ab intrinseco incorruptibilitatē exigere, habere tamen duplicem statum, in quorū vno, scilicet viæ, caret, non incorruptibilitate quoad entitatem, sed statu incorruptibilitatis, quia non plenè subijcit arbitrium creatum, sed illi subijcitur; in altero tamen, nempè in statu termini gaudere incorruptibilitate quoad entitatem, & statu incorruptibilitatis, opposita de causa, quia radicaliter plenè sibi subijcit flexibilitatem arbitrij, qua tendit ad malum, & sicut gratia, absque intrinseca variatione entitatis præcisè penes variationem status radicat fidem in vna, & lumē gloriæ in termino, ita præcisé per mutationem status transit de corruptibili ratione status ad statum incorruptibilitatis.

26 *Instabis* Si opponas, est indifferens ad vtrumque statum: ergo non est dicenda incorruptibilis ab intrinseco, sed indifferens ad corruptibilitatem, & incorruptibilitatem, quod in eadem forma est omnino impossibile.

Resp.1. Respondeo distinguendo antecedens: indifferentia æquali, nego antecedens: per exigentiam vnius, & permissionem alterius, concedo antecedens, & nego consequentiam: nā sicut gratia connaturaliter petit radicare lumen; fidem autem per accidens, vt lumini substitutam, ita connaturaliter petit statum incorruptibilitatis; permittit tamen statum oppositum.

Resp.2. Vel secundo dicatur, quod sicut anima rationalis, & si habeat operationes aliquas dependentes à corpore, quia tamen habet alias à corpore independentes, absolutè quoad suam entitatem immaterialis dicitur, & est independens à corpore: ita, etsi gratia habeat aliquem statum, in quo corrumpatur; quia tamen habet alium, in quo petit perpetuo conseruari, seu durare, idcircò dicitur, & est secundum suam entitatem ab intrinseco incorruptibilis.

§. III.

Statuitur secunda conclusio.

Non est de essētia beatitudinis, prout est beatitudo actualis duratio perpetua. Contrarium huius cōclusionis docuit Vazquez *vbi supra*, cuius sententiæ suppresso nomine probabiliter adhæret Lorca *disp.38.* illam tamen docuit Montesinos, & frequentius Recētiores. Probant aliqui primo: nam visio nō durans perpetuo eiusdem rationis esset cum illa, quæ perpetuo durabit: at ista est beatitudo: ergo & illa; & cōsequenter de essentia beatitudinis, perpetua duratio non est. 27 *Secūda cōclusio* *Solet prob.1.*

Secundo alij sic probant, visio beatificans de facto, in hoc instanti obtinet essentiam beatitudinis; at perpetua duratio pro hoc instanti nō competit: ergo non est de essentia beatitudinis, quod in perpetuum duret Cæterum rationes istæ nullius roboris sunt. Ad primam namque responderi potest: esse eiusdem rationis in ratione qualitatis, & operationis, non autem in ratione beatitudinis. Ad secundam, quod licet non sit de essentia beatitudinis actualis duratio perpetua, esse tamen de ratione illius, quod in perpetuum sit duratura, & hoc illi cōuenit pro quouis instanti. *Secūdo arguūt alij.* *Istæ rationes sunt inefficaces*

Quare his omissis, suadetur cōclusio sic primo: non est de essentia beatitudinis omne bonum pertinens 28 *Aliter prob. cōclusio 1.*

ad statum beati: ergo nec est de illius essentia actualis perpetua duratio. Antecedens est certum: non enim est de essentia illius amor beatificus, delectatio, & aliæ perfectiones pertinētes ad alias potentias. Consequentiam vero sic probo: nam si sufficit ad beatitudinis essentiam, quod radicet, & exigat cætera bona, cur non sufficiet, vt radicet, & exigat sui perpetuitatem, quæ est vnum ex bonis pertinentibus ad statum beatificum?

Secūdo. Secundo, non est de essentia beatitudinis, quod se ipsa satiet omnem appetitum beati formaliter, sed solum, quod se ipsa satiet appetitū videndi, cæteros autem appetitus radicaliter satiat radicando illas perfectiones, quibus satiatur formaliter: ergo nec erit de essentia illius, quod per sui essentiam satiet apppetitum beati, quo appetit perpetuitatem suæ visionis, sed solum quod petat ab intrinseco prædictum appetitum satiare, & consequenter non erit de essentia beatitudinis, vt est beatitudo, actualis perpetua duratio formaliter explens prædictum appetitum, sed solum radicalis cōtinentia, & exigentia talis durationis.

29 *Tertio.* Tertio, beatus ignorans suæ beatitudinis perpetuitatem esset quo ad essentiam beatus; & tamen appetitus, quo tendit ad illius perpetuam durationem non esset expletus: ergo de essentia beatitudinis non est actu ratione sui omnem anxietatem excludere, & explere omnem appetitū; & consequenter, etsi perpetuitas necessario exigatur ad anxietatē beati repelendam, non sequitur debere ad beatitudinis essentiam spectare.

Resp. Si dicas, quod etsi beatus ignoret durationem perpetuam, hoc erit per accidens, de essentia autem beatitudinis solum esse, quod petat omnem anxietatem expellere.

Cōtra. In contrarium obstat: ergo quāuis actualis duratio perpetua requiratur ad quietandum appetitū beati, non sequitur debere esse de essentia beatitudinis, sed solum aliquid exactum ab illa. Patet consequentia, licet requiratur cognitio durationis perpetuæ ad satiandum prædictum appetitum, non sequitur talem cognitionem esse essentialē beatitudini prout est beatitudo, sed solum quod ab illa ab intrinseco exigatur: ergo etsi perpetua visionis duratio requiratur, non sequitur, quod sit de essentia beatitudinis, vt est beatitudo, sed solum quod sit accidens exactum ab illa.

§. Vltimus.

Obiectionibus occurritur.

Argumenta quæ contra istam conclusionem opponit Vazquez, leuia sunt. Primo arguit ex Aristotele 1. Æthicorum cap. 7. *Ver enim, neque vna facit hirundo, neque vna dies, & beatum hominē eodem modo, nec vnus dies, nec breue visum efficit tempus.* Ex quibus sic arguit: iuxta Aristotelem de ratione veræ fœlicitatis huius vitæ est longum tempus, imó & totius vitæ: ergo de ratione fœlicitatis æternæ vitæ debet esse perpetua duratio. 30 *Arguit Vazq. primo.*

Quod amplius confirmatur testimonio Augustini lib. 13. de Trinit. cap. 8. illis verbis: *Cum ergo beati esse omnes homines volunt, si vere volunt profectò, & esse immortales volunt*, & sub finem capitis ita concludit: *Nullo modo igitur esse poterit vita veraciter beata, nisi fuerit sempiterna.* *Cōfirm. & arg. 2.*

Tertio arguit ratione: quamuis non sit de ratione beatitudinis, vt actu pellat omnem tristitiam, & actu impleat omne desiderium, est tamen de ratione illius, quod sit ex se *Arg. 3.*

sufficiens ad hæc omnia prestanda; at nulla operatio quantúcumque perfecta, si perpetua non sit, est de se sufficiens ad omnem anxietatem pellédam, & quietádum omne desideriũ; nam eo ipso, quod sit amittenda, beatus anxiabitur de illius amissione: ergo perpetua duratio est de essentia beatitudinis.

31 *Ad 1. & 2. resp.* Ad primum, & secundũ respondeo loqui Aristotelem, & August. de beatitudine, non solum quoad essentiam, sed etiam quoad statum, sic autem verum est de essentia beatitudinis esse perpetuitatem; sicut si diceremus de essentia hominis albi esse albedinem, sicuti etiam de essentia illius, prout sic, est amor, delectatio, & alia, quæ complent, & perficiunt beatitudinis statum, ea ratione, qua solet diffiniri, esse statũ omnium bonorum aggregatione perfectum.

Replicabis. Si dicas: essentia beatitudinis verè dici potest vita veraciter beata; at iuxta Augustinum verbis posterioribus, vita non sempiterna, esse non potest veraciter beata: ergo in tali vita essentia beatitudinis nequit subsistere.

Resp. Respondeo, explicando minorẽ dupliciter: vita non sempiterna, quátum est de se, & ab intrinseco, concedo minorem: vita non sempiterna de facto ab extrinseco, & contra propriam, & peculiarem exigentiam, nego minorem, & nego consequentiã; quia ex hoc solum sequitur amorem beatitudinis exigere ab intrinseco perpetuam durationem, quod libenter fatemur, nõ autem quod perpetua duratio debeat esse de essentia illius, quod in nostra cõclusione negamus. Vel secundo explico minorem: vita non sempiterna de lege ordinaria nequit esse veraciter beata, concedo minorem: vita non sempiterna in casu de potentia absoluta, nego minorem, & nego consequentiam.

Ad 3. resp. Ad tertium, distinguo maiorem: est de ratione illi⁹, quod de se sit sufficiens ratione suæ essentiæ solius, nego maiorem: ratione essentiæ, & accidentium, quæ ab illa exiguntur ex propria natura, concedo maiorẽ, & in hoc sensu minor argumenti est neganda: nam licet visio, quæ nõ esset perpetua, non satiaret omne desiderium, peteret tamen ab intrinseco perpetuitatem, qua tale desiderium expleret, & pelleret anxietatẽ, quod sufficit vt ratione sui sit beatitudo quoad essentiam, quod constat ex dictis inter confirmandam nostrã conclusionem.

Si opponas: D. Paulus in raptu vidit clare diuinam essentiam; & tamen, quia lumen, & visio non fuerunt ei communicata permanẽter, talis visio non fuit beatitudo, adhuc quoad essentiã; aliàs illum cõstituisset, & denominasset beatũ simpliciter, quod negat D. Thomas 2. 2. *q.* 175. *art.* 3. *ad* 2. ergo de essentia visionis vt beatificantis est modus permanentiæ; & consequenter perpetua duratio. 32 *Instabis*

Resp. Respondeo negando minorem: verè namque Paulus tẽpore quo vidit diuinam essentiam fuit beatus, quoad animam, & in hoc sensu non fuit beatus simpliciter, idest, omnibus modis, quia nec illius gloria redundauit ad corpus, nec fuit ei communicata visio cum perpetuitate, quod petit de se, & requirebatur vt omnibus modis, & absolutè denominaretur beatus.

Instabis: illud cui conuenit forma absolutè talis, recipit ab illa denominationem simpliciter, sicuti cui albedo quoad essentiam competit, absolutè, & simpliciter denominatur album: ergo si visio competens Paulo in raptu, fuit beatitudo simpliciter quoad essentiam, denominauit illum beatum absolutè; & simpliciter, quod negat D. Tho. loco allegato. 33 *Vrgebit*

Resp. Respondeo, esse *simpliciter* tale stare dupliciter: vno modo, vt cõtraponitur ad tale *secundum quid*, & sic Paulus fuit beatus *simpliciter*, vt argumentum factum conuincit: alio modo accipitur *simpliciter*, idest, absolutè, & omnibus

mo-

modis,& in hac acceptione non fuit absolutè,& simpliciter beatus. Tum, quia solum fuit beatus, quantum ad animam: tum etiam, quia solus ille beatus dicitur absolutè, & omnibus modis, qui beatitudinem recipit cum statu,& perfectionibus debitis beatitudini, qualiter in Paulo non contigit.

DISPVTATIO DECIMA:

Vtrum possibilitas beatitudinis sit demonstrabilis solo lumine naturæ?

§. I.

Relatis sententijs, vera eligitur, & authoritate probatur.

Nu. 1. *Primū præsuppositum*

BEATITVDINIS futuritionem sola Dei reuelatione, posse certo comprehendi, cōcors est Theologorum sententia. Cōstatque ex illis verbis Pauli 1. ad Corinth. 2. *Oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus his, qui diligunt illum.* Et insuper ratione suadetur: Deum nam que supernaturali beatitudine hominem ditare, indebitum est illi; & consequenter ex sola Dei voluntate dependens: ergo quod illum sit beatificaturus, sola ipsius reuelatione poterit cognosci. Deinde certum est apud omnes, non posse euidēter ostendi illius impossibilitatem. Quod patet: nam id, quod est falsum, nō potest euidenter suaderi; at Deum ab intellectu creato videri non posse, falsū est; cum eius oppositum sit verum, seu certum de fide: ergo ostendi non potest euidenter visionis impossibilitas. *Secūdū*

Quod igitur investigare intendimus est, an beatitudinis possibilitas possit euidenter suaderi ex principijs cognitis solo lumine naturæ. *Pūctus difficultatis.*

In qua difficultate tres versantur sententiæ. Prima absolutè affirmans: pro qua refertur Scotus *in 4. dist. 49. q. 8.* sed de illius mente dubi- *2 Prima sentētia*

bitat Lorca. Illam expressè sequitur Vazquez in præsenti *disp.20.cap.2.* Arrubal *1.p.disp.15.cap.1.*

Secũda

Secunda distinguit de homine nõ supposita reuelatione, vel illa supposita: priori modo asserit, non posse viribus naturæ assequi euidentem cognitionem possibilitatis beatitudinis, bene autẽ reuelatione supposita Dei. Hanc tenet Montesinos *in præsenti disp.7.q.1.*

Tertia.

Caieta. Medina Martin. Lorca. Bañez. Zumel. Fasolus Dionys. Occan. Basol. Gabrie. Molina. Suarez. Herize. Rada.

Tertia, & vera sententia absolutè negat, id esse possibile intellectui creato ex viribus naturæ: ita Caietanus *2.2.q.1.art.4. & q.171. art.5.* Medina in præsenti *q. 5. art. 1.* Martinez *dub.3.* Lorca *disp. 28.* Curiel *dub.vnico conc.3.* Bañez *1.p. quæst.12.art.2.* Zumel *ibi quæst. 1.* Fasolus *art.1. dubit.2.* pro se referens Dionysium Cartusianum, Occanũ, Basolum *suplem.Gabrielis*, Molina, & Suarez. Herize *disp.6.cap.2.* Et ex Scotistis Rada *tom 1. controuersia 1.art.3.* loquendo de homine pro statu coniunctionis animæ ad corpus: referens pro se Scotum *q.1. Prologi*, estque apud Recentiores communis.

Probãt Recẽtiores 1.

Illam probant recentes quidã Theologi primo: visionis possibilitas nõ potest euidẽter cognosci, nisi in aliquo medio cognito ab intellectu immediate cum illius possibilitate connexo; at nihil naturale cum possibilitate visionis necessario connectitur: ergo cum intellectus solum possit immediate euidenter entia naturalia cognoscere, nullum extat medium, ex quõ visionis possibilitatem possit euidenter colligere.

Secũdo.

Secundo, cognitio euidens possibilitatis visionis, essentialem cõnexionem habet cum illa; at nulla naturalis cognitio potest cum entis supernaturalis possibilitate connexionem habere; quia de ratione entis supernaturalis est esse supra omnem exigentiam naturæ: ergo possibilitas beatitudinis nequit ab intellectu creato solis viribus naturæ cognosci.

3 Hæc tamen argumentã non vrgent, nisi aliquid illis addatur. Potẽtia namque obedientialis intellectus humani, quæ naturalis est in probabili sententia entitatiue, connexionem habet cum possibilitate visionis, à qua specificatur, vt probaui *tract. de visione Dei*: ergo falsa est minor facti discursus, nempe nihil naturale cum supernaturalium possibilitate connexionem habere. Ex quo secunda ratio infirmatur: nam licet de cõceptu entis supernaturalis sit esse supra exigentiam naturæ, quoad existentiam, vel futuritionem, non tamẽ est de ratione illius, quod excedat, quoad possibilitatem exigentiam entis, quod naturale est in sua entitate: ergo ex eo quod præfata cognitio essentialem connexionem haberet cum possibilitate visionis, non recte colligitur fore entitatiue supernaturalem.

Ratio ista duplex, inefficax ostenditur.

Prob.1. ex Aug.

Quare omissis his argumentis, aliter suadenda est communis sententia, 1. ex August.lib. 13. de Trinitate cap. 9. vbi loquens de vera beatitudine ait: *Hanc vtrum capiat humana natura, quam tamen desiderabilem confitetur, non parua quæstio est, sed si fides adsit nulla quæstio est; humanis quippè argumẽtationib⁹, hæc inuenire connantes vix pauci magno præditi ingenio abundantes otio, doctrinisque subtilissimis eruditi ad indagandam solius animæ immortalitatem peruenire potuerunt, cui tamen animæ beatam vitam stabilem, & veram, non inuenerunt.*

4 *Ex eius testimonio duplex ratio elicitur 1.*

Quibus verbis in primis satis iudicat impossibilitatem perueniendi ad perfectam cognitionem supernaturalis beatitudinis. Deinde duplex argumentum insinuat. Primum à posteriori: si namque possibilitas beatitudinis esset euidenter cognoscibilis ex principijs naturæ, illã absque dubio humanis argumentationibus fuissent tot Philosophi excellenti ingenio præditi assequuti; at (vt inquit Augustinus) *vix immortalitatem animæ cognouerunt, veramque beatitudinẽ adinuenerunt*: sig-

num

Digitized by Google

num ergo euidens est illius possibitatem, naturalem captum rationibus naturalibus innitentem penitus subterfugere.

Secũda Secundum est ad hominem cõtra Scotum, qui *in 4. dist. 43. q. 2.* docet nõ posse naturali ratione animæ immortalitatem demonstrari; at vt satis indicat in præallegatis verbis August. cognitio immortalitatis animæ præuia esse debet ad cognitionẽ supernaturalis beatitudinis, & expressius id docuit in eodẽ libro cap. præcedenti, illis verbis: *Nemo autẽ mate vult immortalitatem si eius humana capax est Deo donante natura, cuius si capax non est, nec beatitudinis capax est:* ergo nec potest viribus naturæ euidenter cognosci supernaturalis beatitudinis possibilitas.

5 Secũdo prob. cõclusio ex D. Th. Secundo ex D. Th. *in 3. dist. 23. q. 1. art. 4. quæstiunc. 3. in corpore*, quod ita concludit. *Tertio, quantũ ad cognitionem, quia cum finis sit supra cognitionem naturæ, inclinatio ad finem* (quam paulò ante docuerat fieri per virtutes Theologicas) *non potest per naturalem rationem cognosci; sed per reuelationem diuinã, & ideò dicuntur Theologicæ, quia diuino sermone sunt nobis manifestatæ, vnde Philosophi nihil de his cognouerunt.* Sentit ergo D. Th. tũ finem supernaturalem, tum etiã virtutes Theologicas inclinantes hominem in illum esse supra euidentẽ cognitionem naturæ.

Tertio prob. ad hominẽ contra Scotum Tertio argumẽtor contra Scotum ad hominem: ipse nãque primo Prologi *art. 3.* fatetur, non posse naturali ratione euidenter cognosci quis sit finis hominis in particulari; at supernaturali beatitudine cognita euidenter per vires naturæ, euidenter cõstaret naturali ratione finis supernaturalis hominis in particulari: ergo si primũ, est impossibile expectato lumine naturalis rationis, secundum etiam impossibile debet censeri.

(?)

§. II.

Rationes pro eadem sententia expenduntur.

Quarto hac ratione à priori: possibilitas supernaturalis beatitudinis, non potest euidenter cognosci ex principijs naturæ, nisi in aliquo medio essentialiter cum illa connexo, euidẽter ab intellectu naturali lumine cognito; at nullum est tale medium, quod cognitum euidenter inferat eius possibilitatẽ: ergo est incognoscibilis euidẽter per lumen naturæ. Probo minorem: si aliquod esset, maxime intellectus humanus secundum potentiam obediẽtialem; naturalis namque potentia intellectus solum cum obiecto sibi proportionato, & actibus naturalib⁹ habet connexionem; at potentia obedientialis intellectus non potest euidenter cognosci naturali ratione: ergo nullum est medium, quod cognitum euidenter inferat possibilitatem visionis beatificæ. Probatur minor: nam vt fatetur Rada *vbi supra* ex Doctore Subtili *quodlibeto* 14 entitas relatiua, & ad alterum illimitatũ, non est cognoscibilis naturaliter ab intellectu creato, sicut nec terminus eius sine quo nequit cognosci; at obedientialis potentia intellectus est respectiua termini illimitati, nempẽ Dei supernaturalis Authoris, qui prout sic nequit naturaliter cognosci: ergo obedientialis potentia intellectus, qua cum supernaturalis beatitudinis possibilitate connectitur, naturalem nostram euidentem cognitionem subterfugit. Secundo illa minor suadetur: si potentia obedientialis, qua intellectus cum beatitudinis 6 Quarto prob. à priori.

possi-

posſibilitate connectitur, poſſet euidenter cognoſci ex viribus naturæ, poſſet etiã cognoſci euidenter ex eiſdem viribus potentia obedientialis humanæ naturæ, vt terminetur per Verbi perſonalitatem; at hoc eſt impoſsibile, aliàs poſsibilitas incarnationis naturali ratione conſtaret euidenter, cuius contrarium tenet communis ſententia *3.p.q.1.art.1.* nec diffitetur Scotus *in 3.diſtinct.1.* vt teſtatur Caſtillo *in 3.p.diſp.1.q.3.* ergo idem quod prius.

7 *Quinto prob.* Ex quibus ſic argumentor quinto pro noſtra ſententia: poſsibilitas vnionis naturæ humanę ad Verbi perſonalitatem eſt indemonſtrabilis lumine naturæ, vt ſuppono ex communi Theologorum ſententia *vbi proximè*: ergo etiam eſt indemonſtrabilis naturali ratione poſsibilitas viſionis beatificæ.

Reſp. Dices, eſſe diſparem rationem: nã vnio prædicta includit Verbi perſonalitatem vt diſtinctam à perſonalitatibus Patris, & Filij: ac proinde cognoſci non poteſt, niſi cognita Trinitate perſonarum: cumque perſonarum Trinitas ratione naturali nõ poſſit euidenter oſtendi; conſequens fit, quod vnio hypoſtatica naturalem rationem quantum ad euidentiã ſubterfugiat: viſio autem beatifica non claudit in ſe aliquod, quod naturali ratione non poſsit cognoſci; vnde diſpar inter vtrumque ratio inuenitur.

8 *Contra primo.* Sed contra primo: non minus latet naturale lumen rationis poſsibilitas vnionis humanæ naturæ ad ſubſiſtentiam toti Trinitati communẽ, quam poſsibilitas vnionis ad Verbũ; & tamen prima vnio non claudit Trinitatem perſonarum, ſed ſolum deitatem ſecundum abſolutum conceptum: ergo incognoſcibilitas præfatæ vnionis non naſcitur ex eo quod claudat, vel non claudat Trinitatem perſonarum, ſed ex conceptu ſupernaturalis ſibi, & beatificæ viſioni cõmuni.

Secũdo. Secundo: vnio humanitatis ad Verbum, non claudit perſonalitatẽ Verbi, tanquam partem intrinſecam, ſed ſolum in obliquo ratione reſpect° tranſcendentalis, quem ad illud importat, tanquam ad terminum; at etiam viſio beatifica tranſcendentalẽ ordinem dicit ad Deum trinum, & vnum, tanquam ad obiectum beatificum: ergo ſi vnio illa eſt incognoſcibilis ratione naturali euidẽter, propter incluſionem Verbi, vt termini, etiam beatitudinis, & viſionis poſsibilitas, lumen rationis naturalis effugiet ob incluſionem Trinitatis, tanquam obiecti.

9 *Sexto prob. cõcluſio.* Denique ſuadetur: demonſtratio namque, vel eſt à poſteriori per effectum connexum cum cauſa, vel à priori per cauſam prius, & immediatẽ cognitam, in qua cognoſcatur effectus; at nullo ex his modis poteſt euidenter cognoſci, ſeu oſtendi beatitudinis poſsibilitas: ergo nullo modo poteſt oſtendi. Probo minorem: in primis namque non à poſteriori; cum viſio beatifica nullum naturalẽ effectum producat, neceſſario cum illa cõnexum, nec à priori: quod probo: etenim demonſtatio à priori debet eſſe per cauſam proximé, & adæquatẽ continentem effectum; at cauſa proxima, & adæquata viſionis non eſt intellectus ſe ipſo, ſed actuatus lumine gloriæ: ergo ſi à priori viſionis poſsibilitas poſſet demonſtrari, debe ret non ſolum intellectus, ſed etiã lumen gloriæ euidẽter cognoſci, quod cum naturali ratione non poſsit præſtari, nec beatitudinis poſsibilitas poterit demonſtrari ratione à priori naturaliter.

10 *Reſp. Vazq.* Reſpondet Vazquez, vt viſionis poſsibilitas euidenter innoteſcat, neceſſarium non eſſe media à quib° dependet, cognoſci ſpeciatim, ſed vagẽ, & in communi; vnde neceſſarium non eſt lumen gloriæ euidenter cognoſci.

Contra Hæc tamen ſolutio eſt omnino inſufficiens: etenim, ſicut beatitudo vagẽ, & in communi reſpicit media in communi hæc, vel illa, à quibus dependet: ita beatitudo ſumpta in particulari ab his medijs, & principijs in particulari eſsẽtialiter pendet; at

omne cognoscibile ab eisdem causis dependet quoad cognosci, si à priori sit cognoscendum, à quibus dependet quoad esse: ergo cognitio mediorum in communi, sufficit ad cognitionem euidentem à priori beatitudinis sumptæ in communi, nō autem ad notitiam euidentem possibilitatis beatitudinis speciatim acceptæ, nempè supernaturalis.

§. Vltimus.

Occurritur argumentis in contra.

11 *Arguit Scotus primò.* Contra istam conclusionem arguit Scot° sic primo: perfectio alicuius generis, competens inferiori talis generis, euidenter potest superiori conuenire; sed attingere perfectè, & entitatiuè omnia obiecta contenta sub specificatiuo potentiæ, est perfectio generis intelligibilis cōpetens inferioribus talis generis, nēpè visui, auditui, & alijs sensitiuis potentijs, quæ omnia sua obiecta perfectè, & entitatiuè possunt attingere: ergo euidens est prædictam perfectionem intellectui competere; cumque Deus intra obiectum intellectus cōtineatur, euidēs etiam erit posse Deū attingere, nedum abstractiuè, sed etiam intuitiuè, in quo visio Dei, quæ est nostra beatitudo consistit.

12 *Resp.* Ad hoc argumentum respondeo negando maiorē; multæ namque perfectiones competunt inferiori alicuius generis, quæ superiori talis generis nequeunt competere: quod patet. Tum, quia incorruptibilitas conuenit Cœlo, quæ tamen homini, qui cœlo est superior non conuenit. Tum etiam, in eodem Scoti exemplo insistendo euidentem instantiam habemus: posse namque ex proprijs viribus omnia sua obiecta intuitiuè percipere, perfectio est, quæ competit sensibus, & tamen intellectui nequit conuenire; aliàs naturaliter posset videre Deum, quod Scotus nequit cōcedere, non ergo maior facti discursus euidens esse potest: & ratio est manifesta, quia licet talis perfectio inferiori competens, superiori non cōueniat, stare potest perfectioni excessus, ex eo quod illi competat alia maior perfectio, quod in præsenti inuenitur, etenim posse Deú abstractiue cognoscere, & omnia obiecta sensuū abstractiue, & intuitiue, longè maior perfectio est, quam omnia sensibilia posse intuitiue attingere; primū conuenit intellectui; secundum sensibus; ac proinde saluatur maior intellectus perfectio, quam ei conueniat erga omnia sua obiecta intuitiuè versari, quod conuenit sensibus.

Secundo arguit Scotus: euidens est posse intellectum attingere omnia quæ sub illius obiecto continentur; sed Deus vt clarè, & vt in se ipso visibilis continetur sub obiecto intellectus: ergo potest intuitiuè, & clarè ab intellectu creato videri. Probatur minor: specificatiuum obiectum intellectus creati, est ens in quantū ens: at Deus vt clarè visibilis continentur sub ente: ergo prout sic comprehēditur sub obiecto specificatiuo intellectus. 13 *Secūdo arguit Scotus.*

Quod argumentum sic confirmat Vazquez: nulla est repugnantia in hoc, quod facultas respiciens rationem communem, sub qua plura obiecta continentur iuuetur à Deo ad operandum, ita perfectè circa perfectissimum, ex illis, atque operatur circa obiecta minus perfecta; at intellectus respicit rationem cōmunem entis sub qua continentur Deus: ergo nulla est repugnantia in hoc, quod iuuetur ad cognoscendum Deum, ita perfectè, sicut cognoscit alia non ita perfecta; & consequēter si ista potest intuitiue cognoscere, poterit etiam adiutus à Deo, Deum ipsum conoscere intuitiue; ac proinde illo beatificari. 14 *Cōfirm. Vazq.*

15 *Vrgent alij.* Secundo alij sic vrgent, quod Deus ab intellectu creato videatur, non repugnat ex eo quod extrahatur à suo specificatiuo; cùm Deus clare visus contineatur sub ente, à quo specificatur, nec repugnat ratione finitatis obiecti, quia non minus est infinitus in ratione boni, quam in ratione veri, quo non obstante potest à voluntate per actum amoris limitatum amari: ergo ex nullo capite repugnat; & consequenter capax erit intellectus creatus videndi clarè Deum.

16 *Recentiorum solutio reijcitur.* Sed nec hoc argumentum veritatem demonstrat. Ad illud Recentiores quidam respondent, negando minorē; etenim, quamuis Deus vt cognoscibilis abstractiuè sub obiecto specificatiuo intellectus contineatur, vt intuitiuè visibilis, sub illo nō continetur. Hæc tamen solutio nō placet, eo quod si Deus vt clare visus non contineretur sub obiecto specificatiuo intellectus creati, nō posset ab illo, quā uis eleuato videri intuitiuè, vt latè ostendi *tract. de Visione Dei disp. 7.* sicuti hac de causa nequit vlla potentia ab illo comprehendi, quia vt comprehensibilis sub specificatiuo intellectus creati non cadit.

17 *Resp. argum.* Quare illa omissa melius respondetur minorem facti argumenti non esse euidentem, nec naturali lumine cognoscibilem, quod tamen necessarium erat, vt cōclusio illata naturali ratione posset demonstrari, nec illam euidenter conuincit probatio ibi facta, quæ manifestè instatur in Deo vt comprehensibili, qui prout sic continetur sub ente; & tamen non sequitur, quod vt comprehēsibilis sub obiecto intellectus creati contineatur.

18 *Prima conf. diluitur.* Ad primam confirmationem dicatur, in re ita esse, quod nō est repugnantia, non tamen euidēter suadetur, quod talis repugnantia non sit; si nāque aliquis repugnantiam esse vellet defendere, non posset euidenter conuinci ex principijs naturæ. Et quidem confirmatio ista, qua vtitur Vazquez, instatur manifestè. Angelus nāque omnia obiecta, quæ sunt infra Deum, non solum intuitiuè, verum etiam comprehensiue cognoscit; & tamen ex hoc non licet inferre, nullam esse repugnantiam, vt iuuetur à Deo ad ipsius comprehensionem: ergo maior, quam assumit Vazquez, euidens non est. Posset namque aliquis respondere requiri infinitā virtutem ad attingendum Deum, prout in se ipso, cuius oppositum non potest euidenter monstrari solo lumine naturæ.

19 *Ad 2.* Et ex his ad secundam confirmationem, distinguēdo antecedens pro prima parte: non repugnat in se ex illo capite, concedo antecedens; ita vt non repugnantia euidenter pateat ex solis principijs naturæ, nego antecedens. Et similiter pro secunda parte, distinguendum est: nam licet ita sit, quod Deus prout in se posit attingi ab intellectu per actum finitū, non tamen est euidens, quod sic possit attingi, nec qui oppositum defendere vellet, posset ex principijs naturæ euidenter conuinci.

20 *Probatio ex amore sumpta diluitur.* Ad probationem ex amore desumptam dicatur, id verum esse loquendo de amore Dei, vt Author naturæ, qui naturali cognitione regulatur; si autem de amore supernaturali procedat, & si ita verū sit, quod repugnantia non inuenitur: non tamen euidenter constat talis non repugnantia. Pręterquamquod etiō ex illo capite, nempè ex infinitate, non repugnaret visionis possibilitas, repugnat tamen euidenter cognosci, ex eo quod supernaturalia principia, à quibus dependet, non possunt naturali ratione euidenter quoad sui possibilitatem cognosci, vt superius arguebam.

21 *Replicabis.* Sed dices: in re ita est, quod Deus clarè visibilis cōtinetur sub obiecto specificatiuo intellectus creati; at Angelus cognoscit comprehensiuè essentiam illius: ergo in illa sic cognita poterit per vires naturæ euidenter cognoscere Deum, vt clarè visū sub obiecto intellectus comprehēdi. Patet consequētia: etenim in medio cum alio essentialiter connexo, terminus cōnexus potest euidēter cognosci;

ci; at essentia intellectus specificata ab ente in communi, non solum cum illo, sed etiam cum obiectis materiali bus sub ente cõtentis necessario connectitur: ergo euidenter, & comprehensiuè cognita ab acumine naturali intellectus Angeli, poterit Angelo tale obiectum materiale euidenter repræsentare; & consequenter poterit ab illo cognosci.

22 *Euasio præcluditur.* Nec refert si occurras: non esse necessarium, vt qui comprehendit aliquam potentiam, in illa sic comprehensa omnia obiecta materialia cognoscat; Deus autẽ clarẽ visus, vt materiale obiectum comparatur ad specificationem intellectus creati: non inquam refert: nam licet non sit necessarium, quod sic comprehendens cognoscat omnia materialia obiecta collectiuê, nulla tamen est repugnantia in eo quod in potentia comprehensa, quodvis de materialibus obiectis attingat; & consequenter poterit Angelus eodem lumine, quo intellectum comprehendit, quodlibet particulare obiectum in illo cognoscere. Si dicas, hoc verum esse de obiectis materialib⁹ proportionatis, quorum possibilitatem petit intellectus, non autem de improportionato, cuius possibilitatem non petit. Sed cõtra, exinde colligimus petere possibilitatem obiectorum primi generis, quia si aliquid ex illis implicãs redderetur, periret essentia intellectus ex defectu prædicati intrinseci, scilicet potentiæ ad illa attingenda; at etiam si improportionatum implicãs redderetur, essentia creati intellect⁹ periret, cum deficeret aliquod prædicatum illi intrinsecũ, scilicet posse quod habet ad illud attingẽdum: ergo connexionem habet cum illo.

23 *Vera solutio.* Respondeo ad obiectionem factã, distinguendo maiorem: continetur sub specificatiuo intellectus humani secundum quod est naturalis potentia, & secundum vltimam differentiã illius, nego maiorem: secundum potentiam obedientialem sibi, & intellectui Angelico communem, cõcedo maiorem, & distinguo minorẽ: comprehendit Angelus humanum intellectum sub priori ratione, concedo minorem: sub posteriori ratione, nempé obedientialis potentiæ, nego minorẽ, & nego consequentiã: nã vt Angelus in intellectu humano cõprehẽsiué cognito possibilitatẽ visionis, & illius obiectum cognosceret, necessarium erat quod illum comprehenderet sub ratione potentiæ obedientialis, sub qua cum prædicto obiecto conectitur.

Instabis, potentia obedientialis idẽtificatur in re cũ humano intellectu, & est illi essentialis: ergo non stat cõprehendi ab Angelo sub cõceptu differentiali, & non sub conceptu potentiæ obedientialis. Antecedens suppono, & probatur consequentia. Tum primo: nam comprehendere aliquod obiectum, est illud cognoscere, quantum cognoscibile est; sed non stat sic cognosci, & prædicatum aliquod sibi essentiale cognoscentem latere: ergo non stat cõprehendi ab Angelo sub conceptu differentiali, & non sub conceptu potentiæ obedientialis. Secundo: nam comprehensiua cognitio, magis petit cum obiecto adæquari, quam illa, quæ solum est quidditatiua, & intuitiua; at ob adæquationem, quam exigit ista, non stat Deum videri, & quod lateat vidẽtem aliquod prædicatum diuinum sibi identificatum: ergo à fortiori stare non poterit intellectum humanum comprehendi ab Angelo, & ipsum latere potentiam obedientialem, quæ intellectui identificatur, & illi essentialis est. 24 *Instabis*

Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad primam probationem dicatur, duplicem esse comprehensionem, alteram, quæ talis est absolutẽ, & omnibus modis, alteram, quæ solum est talis in determinato genere, primam nequit aliquod prædicatum latere. Secundam vero, nullum ex illis, quæ spectant ad genus, in quo est comprehensio. Angelus autem comprehendit intellectum humanũ cõpre- 25 *Resp.*

hen-

Digitized by Google

hensione naturali ; & ideô nullum prædicatum naturaliter cognoscibile potest Angelum latere ; non vero comprehendit illum comprehensione adæquata in omni genere, & idcircô potest illius mentē potentia obedientialis intellectus nostri subterfugere, quæ vt iam probaui, non est cognoscibilis naturaliter. Ad secūdā, cōcessa maiori, distinguo minorē: præcisê ratione adæquationis, nego minorem; & aliàs, quia omnia prædicata diuina conueniunt in eadē ratione visibilis, concedo minorem, & nego consequentiam : quia licet potentia obedientialis sit identificata cū alijs prædicatis nostri intellectus, non tamen cum illis conuenit in eadem ratione cognoscibilis, cum cætera sint naturaliter cognoscibilia, & cum intellectu Angelico proportionata; secus autem potentia obediētialis sub proprio conceptu, vt ostendi.

26 *Arg. 3.* Tertio arguit: homo naturaliter appetit summum bonum, & maximam eius cognitionem, quæ cōsistit in visione illius sicuti est: ergo possibile est hunc appetitum impleri, aliàs frustra à natura inditus esset, qua ratione vsus est D. Tho. *1. p. quæst. 12. art. 1.* ad probādum posse Deum ab homine videri clarê, quia videlicet visis effectibus, naturalis est homini appetitus videndi causam: appetitus autem naturalis ad impossibile terminari non potest: ergo est possibilis clara Dei visio ; at ratio naturalis in nullo alio dicta: consistere beatitudinem nostrā, quam in perfecta cognitione summi boni, vt constat ex dictis supra *disp. 4.* ergo rectê demonstratur posse hominem beatificari.

27 Sed nec hoc argumentum possibilitatem beatitudinis supernaturalis demonstrat, etsi optima congruētia sit suppositis principijs fidei ad illam suadendam. Ad illud respōdeo, antecedens assumptum verum esse non posse de appetitu naturali innato, nec de appetitu efficaci à natura elicito, vt latê ostendi *Tractatu de Visione Dei disp. 8. & 10.* Sed ad summum de appetitu naturali inefficaci elicito : ex quo non colligitur euidēter possibilitas obiecti appetitum terminantis, cum possit talis appetitus ad impossibile terminari ; homo autem ductus naturali ratione solum appetere potest appetitu innato, & efficaci elicito summum bonum, & maximam eius cognitionem possibilem per vires naturæ, qualis non est visio clara, sed solum abstractiua summi boni cognitio, nec D. Th. appetitum innatum, seu efficacem naturalem elicitum in homine ad claram Dei visionem cognoscit, sed fuit loquutus, vel de appetitu inefficaci naturali, vel de appetitu innato homini non nudê accepto, sed vt eleuato per gratiam.

Si opponas, ex appetitu naturali elicito inefficaci, non ostenditur possibilitas visionis beatæ cum absque vllo inconuenienti possit frustrari; at D. Thom. loco allegato ex appetitu illo ostendit possibilitatem visionis : ergo vel loquitur de appetitu efficaci elicito, vel de naturali innato. 28 *Si opponas.* Respondeo, ex tali appetitu in vno, vel in altero inuento, nec demonstratiuê, nec congruenter ostendi possibilitatem visionis, ex illo autem, prout in omnibus inuenitur, etsi non demonstratiue, congruenter tamen suadetur possibilitas visionis beatificæ: nā etsi metaphisicê possit vniuersalis appetitus inefficax frustrari, & iudiciū regulans falli, moraliter tamen, & regulariter loquendo non potest, & idcirco ex illo congruenter possibilitas visionis ostenditur. *Resp.* Et quidem in homine non dari naturalem appetitū ad Deum clare visum, expressum est in D. Th. *in 3. dist. 23. quæst. 1. art. 4. quæstiuncula 3. in corpore*, & pluribus alijs in locis, quæ latê adduxi *tractatu de visione Dei Disp. 8.*

Quarto principaliter arguitur: possibilitas aliorum mysteriorum excedentium facultatem naturæ, est euidenter cognoscibilis ratione naturali: ergo etiā possibilitas visionis beatificæ. Consequentia videtur bona. 29 *Arg. 4.*

Antecedens autem suadetur. Tum in resurrectione, quæ supernaturalis est, & tamen cognosci potest euidenter illius possibilitas, solo lumine naturali. Tum etiam, in remissione peccati, quæ supernaturalis est, & tamen naturali ratione potest euidenter inferri; euidenter enim cognoscimus ducti lumine naturæ, quemlibet sui iuris Dominum offensas in se illatas remittere posse, Deumque esse supremum Dominum sui iuris. Tum denique: nam duarum qualitatum, quæ inter se cõtrariãtur simultanea positio in gradibus intẽsis supernaturalis est, cum vires naturæ superexcedat; & tamẽ illius possibilitas est cognoscibilis euidenter per lumen naturæ: ergo idem quod prius.

30 *Resp.* Respondeo negando antecedens, de mysterijs, quæ quoad substantiam sunt supernaturalia, qualis est visio beatifica, nec illud conuincit prima probatio, resurrectio namque, dato quod lumine naturali possit euidenter cognosci possibilis, non est quoad substantiam supernaturalis, sed solum quoad modum, quia scilicet, etsi terminus naturalis sit quoad substantiam, modus tamen agendi, quo Deus se habet in illa, est supra exigentiam totius naturæ, cum agat independenter à dispositione materiæ inducta per naturalia agentia. Ad secundam dicatur, remissionem peccati, vt est cõtra Deum supernaturalem Authorem esse quoad substantiam supernaturalem, & idcircô incognoscibilem naturali ratione, etiam sub ratione possibilis; remissionem vero peccati, vt est contra Deum authorem naturæ præcise vt sic inspectam, solum esse supernaturalẽ quoad modũ, & prout sic solum potest euidenter cognosci possibilis: per quod patet solutio ad tertiam probationẽ, etenim prædicta compositio solum quantum ad modũ est supernaturalis, cu tota entitas, & etiam entitatũ collectio, & simultas, entitatiuẽ naturalis sit, & idcircô, etsi euidenter cognoscatur possibilis ratione naturali, nihil infertur contra nostram conclusionem.

Si dicas, ens supernaturale quoad modũ, etiam excedit facultatẽ naturæ; & tamen potest cognosci possibile lumine naturali: ergo quamuis ens supernaturale quoad substantiam excedat facultatem naturæ, poterit euidenter cognosci possibile. 31 *Si oppo-nas.* Respõdeo distinguendo maiorem: excedit adæquatẽ, nego maiorem: inadæquate, & quantum ad modum, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: quia supernaturale quoad substantiã adæquatê excedit, & sub omni ratione facultatem naturæ, & idcircô sub nulla cũ natura connectitur, prout natura est. Cumque intellectus solũ ex naturalibus possit inferre: cõsequens fit, quod illius possibilitatẽ non valeat euidẽter colligere: illud autẽ, quod præcisê quoad modũ est supernaturale, sub aliqua ratione cũ principijs naturæ cõnectitur; ac proinde ex illis potest eius possibilitas ab intellectu naturaliter colligi, v.c. possibilitas resurrectionis potest ostẽdi, ex eo quod Deus ob sui infinitatẽ à temporis successu, & materiæ dispositionibus est independens. Cõpositio qualitatum in gradibus intensis, ex eo quod Deus potest ob supremum dominiũ illis denegare concursum, quo egent, vt mutuo se expellant, quod supremum dominium naturali ratione à nobis euidenter cognoscitur, & sic de alijs. *Resp.*

32 *Deniq; arg.* Denique arguitur: possibilitas entis supernaturalis sub cõmuni ratione, potest euidenter cognosci solo lumine naturę: ergo etiã possibilitas visionis beatificæ sub peculiari, & propria ratione. Cõsequentia videtur bona. Tum: nã vtraque ratio, & cõmunis, & particularis, est in eodẽ ordinè cognoscibilis. Tũ etiã: nã non minus ratio cõmunis excedit exigentiã naturæ, quã ratio peculiaris visionis; & consequenter, si non obstare excessu cognoscibilis est sub ratione cõmuni, nec obstabit, vt cognoscatur sub peculiari, & proprio conceptu talis entis supernaturalis. Antecedẽs autẽ suadetur: etenim naturali ratione euidenter cognoscimus Deum esse

dominum supremum; at etiam euidens est ratione naturali supremum dominum à legibus esse absolutum: ergo euidenti ratione colligitur, posse Deum supra exigentias rerum naturalium, & contra peculiares illarum leges aliquid operari; tunc vltra, sed ens supernaturale nihil est aliud, quam id quod excedit totam facultatem naturæ, & adæquatam exigentiam illius: ergo possibilitas entis supernaturalis sub communi, & confusa ratione, euidenter arguitur ex principijs naturæ.

33 *Resp.* Respondeo ex dictis proximè, distinguendo antecedens: possibilitas entis supernaturalis quoad substantiam, est cognoscibilis, &c. nego antecedens: possibilitas entis supernaturalis quoad modum, transeat antecedens, & nego consequentiam. Visio namque vt supponimus, est supernaturalis quoad substantiam. Ad probationem, distinguo maiorem: esse supremum dominum intra ordinem naturæ, concedo maiorem: extra illum, nego maiorem, & distinguo minorem: esse absolutum, quantum ad modum operandi, concedo minorem: esse absolutum per extensionem ad entitatem intrinsece supernaturalem, nego minorem, & distinguo consequens, iuxta distinctionem primi antecedentis. Itaque naturali ratione solum colligimus Deum esse supremum dominum, vt Author naturæ, de cuius ratione non est, vt taliter absoluatur à legibus, vt terminos naturæ, quantum ad substantiam, & modum transcendat, sed solum quod concursum naturis rerum debitum posit absolutè negare, quod est quantum ad modum supra rerum exigentias se gerere, & quod aliquid entitatiuè naturale, modo naturis rerum indebito operari posit. Ex quo solum colligitur possibilitas entis supernaturalis quo ad modum, non autem possibilitas entis supernaturalis quoad substantiam.

Ex dictis in discursu difficultatis colligitur primo: posse naturali ratione probabiliter ostendi possibilitatem supernaturalis beatitudinis, ad quod tamen necessario supponitur diuina reuelatio. Primum constat ex rationibus, quas Authores cõtrarij demonstrationes existimabant, ad minus namque sunt optimæ congruentiæ ad illam suadendam. Secunda pars constat. Tum primo: nam Philosophi antiqui, quibus Dei reuelatio supernaturalis beatitudinis non illuxit, nec probabilem illius coniecturam vmquam inuenerunt; si autem reuelatio necessaria non esset, mirum esset, quod Philosophos insigni ingenio præditos, vacantes otio, & litterarum studio deditos, probabilis illius persuasio latuisset. Tum etiam: nam inferius per coniunctionem ad superius perficitur, & intra suum ordinem magis roboratur, atque adeò, etsi humana ratio fidei lumine destituta rationes probabiles inuenire non possit ad mostrandam possibilitatem supernaturalis beatitudinis, Dei tamẽ reuelatione excitata, eas poterit inuenire: de quo videantur Theologi *3.p. q.1.art.1.* 34 *Primũ corollariũ ex dictis.*

Secundo colligitur, adhuc fide, & reuelatione supposita, non posse naturali ratione demonstrari possibilitatem nostræ beatitudinis, cuius contrarium docuit Montesinos, & patet: nam adhuc supposita reuelatione, nõ potest naturalis ratio, nisi solas naturales causas, effectusque naturales euidẽter cognoscere; at ex his nequit euidenter colligi prædicta possibilitas: ergo etiam in hac suppositione est indemõstrabilis naturali ratione. 35 *Secũdũ*

Denique infero, supposita fide demonstrari posse Theologice possibilitatem visionis beatificæ. Quod patet: nam hæc est optima demonstratio: propensio innata, siue naturæ sit, siue gratiæ, ad impossibile ferri non potest; at homo, & Angelus habituali gratia exornati propensione innata, non naturæ, sed gratiæ in supernaturalem beatitudinem ten- 36 *Tertiũ.*

dunt: ergo supernaturalis beatitudo est possibilis. In qua maior est nota lumine naturali. Minor est de fide, cum gratia habitualis ex fide sit semen gloriæ, & consequenter in illam propendẽs: ergo cõclusio, quæ ex dictis præmissis per bonam consequentiam infertur, est conclusio Theologica.

DISPVTATIO VNDECIMA.

Vtrum beatitudo supernaturalis sit multiplicabilis specie?

§. I.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Numerica distinctio supponitur.*

ESSE NVMERO diuersas, & accidẽtaliter, siue indiuidualiter, siue intensiue inæquales visiones beatificas, iuxta diuersitatẽ subiectorum, seu meritorum inæqualitatem, indubitatum est apud Theologos, & D. Tho. id docet in præsenti, quæst. 5. art. 2. constatque ex illo Ioannis 14. *In domo Patris mei mãsiones multæ sunt*: per quas, vt ex August. interpretatur D. Tho. diuersæ meritorum dignitates intelliguntur in patria; at dignitas vitæ æternæ, quæ pro merito datur, est ipsa beatitudo: ergo diuersi, & inæquales gradus in illa inueniuntur: & 1. Corinth. 15. *Stella differt ab stella in claritate, sic erit in resurrectione mortuorum*; & alibi sæpẽ. Ratioque est manifesta: gloria nãque proponitur, vt corona iustitiæ, ad iustũ autem remuneratorem spectat, vt pro inæqualitate meritorum inæqualitas in præmio respondeat.

2 *Prima sententia.*

Quod igitur in examen vertimus est, an non solum numerica, & accidentalis distinctio, verum etiam specifica reperiatur in illa, cum autẽ specifica diuersitas visionis beatificæ possit, vel ex parte obiecti, vel ex parte

te principij venire, inuestigandum est, an ex aliquo illorum accipiat specificam distinctionem, vel sit vna specifice in omnibus beatis, siue hominibus, siue Angelis. Prima sententia affirmat, visiones beatificas diuersorum hominum, quarum vna terminatur ad Deum, & vnam creaturam, v. g. hominem, & altera ad eundem Deum, & aliam creaturam diuersam, v. c. animal, specifice inter se distingui. Hanc tenet Herice 1. *p. disp.* 49. *cap.* 3. *& disp.* 5. *num* 41. & Alarcon *tract.* 1. *disp.* 3. *cap.* 5. pro illa referẽs P. Granados *tract.* 5. *de visione Dei disp.* 8. falsa tamen fide: nam expresśe ibi docet oppositum.

3 Secũda — Secunda docet, distingui specifice visionem beatificam hominis à visione beatifica Angeli diuersitate sumpta à principijs specie diuersis, nẽpe ex parte intellectuum: pro hac referri solent Maior *in* 4. *dist.* 49. *q.* 11. Paludanus *quæst.* 1. *art.* 1. Scotus *in* 2. *dist.* 1. *quæst.* 5. *ad* 1. quibus accedunt Herize *vbi supra cap.* 4. & Alarcon *cap.* 6.

Tertia. — Tertia distinguit: nam si actus vitalis ab actione potentiæ vitalis indistinctus ponatur, qualiter à Thomistis adstruitur, visio beatifica elicita ab humano intellectu, necessario differt specificê à visione elicita ab intellectu Angelico. Si vero actus vitalis ab actione potentiæ vitalis realiter distinctus ponatur, non est necessarium, quod sic distinguantur visio Angelica, & visio humana; possunt tamen distingui. Hanc tenet Ripalda *lib.* 2. *de ente supernaturali disp.* 36. *sect.* 3. veram sententiam sequẽtibus assertionibus explico.

4 Prima cõclusio prob. — Prima sit: *Inter visiones beatificas hominũ non interuenit distinctio specifica deriuata ex obiecto.* Hanc statuo contra primam sententiam. Illam tuentur communiter Theologi, vt ingenue fatetur Herize, etsi ab illis recedens, suadetur hac ratione; specifica distinctio actionum non ex materiali, sed ex formali obiecto desumitur; at omnes visiones hominum idem habent obiectum formale, nempe diuinam essentiam, in qua vidẽt creaturas, tamquam in medio, & causa prius cognita: ergo quantumcumque ex parte creaturarum diuersitas sit, nõ deriuatur in visiones beatificas specifica differentia. Huic argumento respondet Herize negando maiorẽ: etenim non solum ex obiecto formali, sed etiam ex materiali potest deriuari ad actus distinctio essentialis.

Hæc tamen solutio sustineri non potest, in primis namque maiorem facti discursus docet D. Tho. 1. *p. quæst.* 1. *art.* 3. 1. 2. *quæst.* 1. *art.* 3. *& quæst.* 18. *art.* 2. 2. 2. *quæst.* 1. *art.* 1. & alibi sępẽ: cui consentiunt communiter omnes, tam Theologi, quam Metaphysici. Deinde suadetur; eodem namque modo specificatur actus ex obiecto, quo potentia ab illo speciem desumit, & actio, relatio, & motus à termino; at potentia nõ ab eo quod materialiter se habet in obiecto, specieẽ desumit, sed ab eo quod formaliter se habet in illo, quo circa vna potentia inuariata specifice, plura, & inter se distincta obiecta comprehẽdit, quia in vna ratione formali conueniunt; actio etiã, & relatio, & motus non à terminis materialibus, sed à ratione illorum formali specificãtur, cuius signum est, quod si ratio formalis terminandi, specifice nõ varietur, non multiplicatur specificẽ actio, nec relatio, nec motus: ergo pariter actus intelligendi, aut volendi, non à materiali obiecto, sed à formali specificatur, & ad illius solú multiplicationem variatur essentialiter. — 5 Solutio Herizæ reijcitur.

Secundo suadetur: nam si ob aliquam rationem variato materiali obiecto, variaretur essentialiter visio, maxime quia per se ipsam ordinẽ importat ad illud, & consequenter illo variato, aliquod prædicatum essentiale in visione debet variari; at hæc ratio est nulla: ergo idem quod prius. Probo minorem: potentia per — 6 Secũdo prob. cõclusio.

se ipsam dicit ordinem ad materiale obiectum; & tamen ex illo, vtcumq; variato non recipit essentiale discrimen: ergo inflatur, & consequenter ruit prædicta ratio, qua Herize conuincitur, vt deserat communem sententiam.

Tertio. Tertio, si materiale obiectum specificaret actionem, non posset vnicus actus duplex obiectum attingere sub vna ratione formali: at hoc est falsum: ergo actio specificatur ab obiecto formali. Probo sequelam: quia formale obiectú specificat actú, non potest vnus actus duplicem rationem formalem attingere: ergo pariter si à materiali obiecto ratione sui speciem desumeret, nó posset vnus actus duplex obiectum materiale attingere sub vna ratione formali.

Quarto Quarto, actus charitatis, quo quis diligit hominem, non differt specie ab actu, quo diligit Angelú, non nisi quia conueniunt in obiecto formali: ergo ex materiali obiecto non deriuatur species, nec specificum discrimen in actus.

7 *Euasio reijcitur.* Dices, non differre specie morali, bene tamen specie physica. Sed omissis multis, quibus contra hanc solutionem militat Alarcon, contra illam hoc vnum obijcio: non minus dicit ordinem moralitas actus ad obiectum in genere moris, quam entitas physica eiusdem ad obiectum in esse naturæ: ergo si ordo actus cósiderati in genere moris, non variatur specifice ex variatione materiali obiecti, sed solum ex variatione obiecti formalis; pariter ordo actus ad obiectum in genere physico, non ex materiali diuersitate obiecti, sed solum ex variatione obiecti formalis, specificam distinctionem accipit.

Deniq; prob. Denique à priori suadetur: solum variat actum specifice intrinsece, id, quod ad illum comparatur, vt intrinseca forma: ergo solum variabit essentialiter illum per modum specificantis extrinsece, quod ex parte obiecti se habuerit tanquam formale, & extrinseca forma; at in obiecto solum comparatur, vt extrinseca forma, ratio illius formalis, materiale vero obiectum, vt materia se gerit: ergo ab illa, & non ab isto deriuanda est essentialis specifica, & formalis actus distinctio.

8 *Secúdo resp. Alarcon.* Secundo respondet Alarcon, concessa maiori, negando minorem: nam cum visio beatificás sit intuitio respectu creaturam, terminatur ad illas in se, cum autem in se neque sint entia ratione essentiæ diuinæ, sed ratione sui, terminatur ad illas ratione sui, & consequenter propria illarum entitas se habet, non vt materiale obiectum, sed vt ratio formalis terminandi visionem.

Sed contra primo. Sed contra primo: id quod est obiectum secundarium actus, non potest esse formalis ratio terminandi illum, siue intuitiuus, siue abstractiuus sit; at creaturæ visæ sunt obiectum secundarium visionis, quia, vt supponimus, & ipse etiam supponit, videntur ex vi essentiæ prius, & immediate visæ: ergo non formaliter, sed materialiter solum terminant illam.

Secúdo. Secundo, visio, prout terminata ratione essentiæ visæ ad creaturas posibiles, cum intuitiua non sit, non respicit illas, vt obiectum formale: ergo nec intuitio creaturarum existentium ex vi essentiæ diuinæ, illas, vt obiectum formale respicit.

9 *Tertio.* Tertio, amans creaturas ratione bonitatis diuinæ, non solum diligit bonitatem diuinam, sed etiam creaturas in se, aliàs ille amor non diceretur amor creaturarum, sed solú Dei; & tamen, vt fatetur Author prædictus, non tendit talis amor in bonitatem creatam, tamquã in obiectum formale: ergo etiam si visio terminetur ad creaturas in se, non terminabitur ad illas, vt obiectum formale.

Quarto Quarto, actus intellectus diuini non minus terminatur ad creaturas, siue posibiles, siue existentes in se, quam visio beatifica; & tamen nó respicit illas, vt obiectum formale, aliàs specificaretur ab illis, & ab illis dependeret: ergo idem quod prius.

Deni-

Digitized by Google

Denique, & à priori, creaturæ per talem visionem beatificam non videtur in se, vt in medio, & ratione motiua cognitionis, sed solum in se ex parte rei visæ; at solū illud quod primo modo videtur in se, est formale obiectum cognitionis: ergo creaturæ quātumuis in se visæ non sunt formale obiectum, sed solum materiale respectu visionis.

§. II.

Argumentis contrariorum occurritur.

10 *Arg. 1.* Contra istam conclusionem opponit Herize, ordo essentialis competens vni visioni, & non alteri, ponit inter vtramque essentiale discrimen; at visioni terminatæ ad Deum, & animalitatem, v. g. competit ordo essentialis ad illam, & iste ordo non conuenit visioni terminatæ ad Deum non attingenti animal: ergo tales visiones essentialiter distinguuntur. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: nam visio beatifica terminata ad Deum, & animal, per suam essentiam est repræsentatio vtriusque: ergo ordo ad vtrumque est illi essentialis.

Conf. 1. Confirmat hoc primo: natura intellectiua, & volitiua simul, essentialiter differt à natura intellectiua nō volitiua, si fortè est possibilis, nō nisi ratione ordinis ad volitionem essentialiter conuenientis primæ, nō vero secundæ: ergo pariter visio dicens ordinem ad animal essentialiter differt ad alia dicente ordinem ad Deum, & aliam creaturam, vel ad Deum solum.

11 *Conf. 2.* Confirmat secundo: visio terminata ad essentiam, & solum ad paternitatem, essentialiter differt à visione terminata ad solam essentiam, vel ad illam, & solam filiationem: ergo pariter visio terminata ad essentiā, & animal distinguitur essentialiter à visione terminata ad essentiam solā, vel ad essentiam, & aliam creaturam, hominem v. g. cum præcisione ab animali.

Tertio. Tertio id confirmat: visio terminata ad essentiam, & animal, diuerso modo terminatur ad diuinam essentiam; ac terminatur alia, quæ tangit essentiam solam, vel essentiam, & aliam creaturam; cum prima terminetur ad essentiam, vt est ratio videndi hoc obiectum à quo, prout sic secunda præscindit: ergo essentialiter desident inter se.

12 *Resp. ad argum.* Ad hoc argumentum respōdeo, concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, distinguo antecedens: per suam essentiam entitatiuè, & *materialiter*, repræsentat vtrumque, fateor antecedens: per suā essentiam secundum prædicata specifica *formaliter*, nego antecedens, & nego consequentiam: sicuti hic homo à parte rei existens per suam essentiam entitatiuê est hoc indiuiduū, non tamen per suam essentiam specificé, & formaliter, & calor hic in indiuiduo intensus in sententia non distinguente gradus superuenientes entitatiuè à substantia caloris præexistentis per suam essentiam identicê entitatiuê est tantus, vel tantus, non tamen per suam essentiam essentialiter, & formaliter, & specificê; pariter in præsenti visio repræsentans essentiam diuinam primario, & secundario creaturas per suam essentiam repræsentat vtrumque; cum hoc tamen discrimine, quod primum repræsentat per suam essentiam specificé, & essentialiter, quia est obiectum formale, & primarium; animal verô per suā essentiam entitatiuê identicê, & materialiter, idest, per aliquid in re idētificatum cum essentia visionis, non tamen per suam essentiam essentialiter formaliter, & specificê, quia ordo ille repræsentationis materialis

obie-

obiecti est extra specifica prædicata visionis.

13 Ad 1. cõfirm. Ad primã confirmationem omissa maiori, & minori, nego consequentiam: quia ordo radicalis etiam ad volitionem, essentialis est naturæ intellectiuæ, quæ simul volitiua est, & ideò non mirum, quod essentialiter differat ab illa, quæ solum esset intellectiua, ordo vero ad materiale obiectum non est essentialis visioni, atque adeô ex ordine illo non potest diuersificari visio essentialiter.

14 Resp. ad argum. Vel secundo omissa maiori, nego minorem: diuersitas namque essentialis non desumeretur formaliter ex ordine ad volitionẽ, sed ex diuerso ordine ad intellectionem, quẽ diceret natura, quæ simul esset volitiua, ab illo quem diceret natura solũ intellectiua; cum namque ordo ad volitionem ad minus sit proprietas naturæ intellectiuæ, à posteriori arguitur diuersus ordo ad intellectionem in vtraque natura, ex eo quod vna volitiua sit, & altera volitiua nõ esset; ordo autem ad materiale obiectum, nec essentialis est, nec proprietas essentiæ visionis beatificæ.

15 Ad 2. resp. 1. Ad secundam respondetur dupliciter: primo negando antecedens, si tam paternitas per vnam visa, quã filiatio visa per aliam ratione diuinæ essentiæ videantur, quia cum vtriusque, idem esset obiectum formale, non discriminarẽtur essentialiter, sicuti amor quo Deo volumus vnum attributum, non differt specie ab amore, quo ei volumus aliud attributum; quia respectu vtriusque est vnũ, & idem obiectum formale.

Resp. 2. Vel secundo omisso antecedenti, nego consequentiam: & ratio discriminis est manifesta: filiatio nãque, & paternitas visæ ratione essentiæ non sunt obiectum omnino materiale, sed pertinent ad obiectum formale *quod*, ex quo simul cum formali *sub quo* sumitur adæquatè specificus conceptus in actu; at vero creaturæ sunt omnino obiectum materiale, nec aliqua ratione sortiuntur conceptum formalis, siue vt *quo*, siue vt *quod*; ac proinde sunt omnino extra specificatiuum formale visionis.

Ad tertiam, distinguo antecedẽs: diuersitate omnino materiali, concedo antecedens: formali, nego antecedens, & nego consequentiam, & ratio distinctionis est, quia diuersitas illa attenditur penes obiectum omnino materiale; ac proinde materialis est. Ad 3.

Secundo arguit Alarcon: creaturæ terminãt visionem beatificam, prout in se ipsis; at non constituuntur in se ipsis talia ratione essentiæ visæ, sed ratione propriæ entitatis: ergo non ratione essentiæ, sed ratione propriæ entitatis terminant illam; & consequenter propria illorum entitas est formalis ratio terminandi, & non materiale obiectum. 16 Arg. 2.

Respondeo distinguendo maiorem; *si prout reduplicante* medium cognitionis, nego maiorem: reduplicante rem visam, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Quæ solutio constat ex dictis inter impugnandum solutionem, qua Author iste occurrebat nostro argumento, & instatur in cognitione Dei terminata ad creaturas in se ipsis, ex parte rei cognita, quæ tamen nõ specificatur ab illis, quia non cognoscit creaturas in se ipsis, sed in se ipso, vt in medio, & obiecto prius cognito ratione sui, & vt ratione cognoscendi creaturas: de quo videantur Thomistæ *1. p. quæst. 14. art 6.* & ea quæ diximus *tom. 1. in 1. p. disp. 25.* 17 Resp.

Denique arguitur: inuariata ratione formali in obiecto, fiat in actu distinctio specifica, ob solum diuersitatem in obiecto materiali: ergo etsi creaturæ sint materiale obiectum visionis beatificæ, poterit visio specificam distinctionem accipere. Consequentia tenet. Antecedens autẽ multis exemplis probatur: primo in visione albi, & nigri, quæ specie inter se distinguũtur, & tamen lux, quæ est ratio formalis *sub qua* terminandi visionem in vtroque est eadem: ergo inuariata ratione formali in obiecto, fiat in actu distinctio specifica. 18 Deniq; arg.

Digitized by Google

Secundo, in electione, & intentione specie physica inter se dissidentibus, & tamen ratio formalis obiectiua vtriusque eadem est, nempè bonitas finis. Tertio, in assensu principiorũ, & assensu conclusionum respicientibus eandem rationem formalem, nempè veritatem principiorum, quæ vtrumque terminat, tanquam ratio formalis; & tamen inter se distinguuntur specie. Denique in adorationibus latriæ, & duliæ, quarum vtraque respicit pro ratione formali obiectiua diuinam excellentiam; sicuti amor proximi, & amor Dei respiciunt pro ratione formali diuinam bonitatem; & tamen inter illas interuenit essentialis distinctio.

19 *Resp.* Ad hoc argumentum respõdeo negando antecedens. Ad primã probationem dicatur: vel lumen nõ esse rationem formalem *sub qua* obiecti visi, sed solum se tenere ex parte medij, vt illud dispositum reddat ad recipiendas species à colorato immissas in visum, vt ex D. Tho. doctè ostendunt Patres Carmelitani *disp.* 10. *de Anima quæst.* 5. Vel admisso, quod sit ratio *sub qua*, interuenire in vtriusque visionis obiecto diuersa ratio coloris, quæ est obiectũ formale *quod*, & hoc sufficere iuxta dicta inter soluendam secundam confirmationem primi argumenti. Ex quibus patet solutio ad secundam, & tertiam: nam dato bonitatem finis esse rationẽ formalem *sub qua*, obiecti electionis, est diuersa ratio formalis *qua*, terminãs illam, nempè vtilitas medij à ratione formali *qua* terminante intentionẽ, quæ est ipsa finis bonitas ad quam intentio vt ad obiectum *quo*, & formale *quod* terminatur, & idem contingit respectu actus scientifici, & assensus principiorum; primus namque veritatem illatam respicit, vt rationẽ formalem *qua* cognitam: secundus veritates principiorum: vnde etsi ratio sub *qua* vtriusque sit eadem, possunt inter se specie distingui. Ad vltimum exemplum dicatur: duliam non respicere pro ratione formali excellentiam diuinam, sed excellentiam Sanctorum creatam; nec est eadem ratio de bonitate Dei ad sui, & proximi amorem comparata, vt docet D. Thom. 2. 2. *quæst.* 25. *art.* 3. *ad* 2. *quæst.* 81. *art.* 4. & *quæst.* 103. *art.* 3. videatur ibi.

§. III.

Statuitur secunda conclusio veræ sententiæ.

Secunda conclusio: *Visiones beatificæ hominum, & Angelorum sunt eiusdem athomæ speciei.* Hanc tenet Durandus *in* 3. *dist.* 14. *quæst.* 1. *num.* 8. *in* 4. *dist.* 49. *quæst.* 6. *num.* 5. Scotus *in* 4. *dist.* 49. *quæst.* 5. *art.* 2. §. *his non obstantibus.* Cai. 3. *p. quæst.* 10. *art.* 4. Molina 1. *p. quæst.* 12. *art.* 6. *disp.* 5. Valentia *in præsenti disp.* 1. *quæst.* 5. *punct.* 3. Salas *quæst.* 3. *tract.* 2. *disp.* 3. *sect.* 9. Ægidius *lib.* 11. *de beatitudine quæst.* 5. *art.* 3. Pro illa referens Scotum *in* 2. *distinct.* 1. *quæst.* 6. Colligiturque manifeste ex D. Thoma 1. *p. quæst.* 12. *art.* 6. vbi ait: *Totam inæqualitatem visionis beatificæ sumendam esse ex diuersa perfectione luminis.* Ex quo manifeste deducitur diuersitatem intellectuum omnino materialiter ad illam comparari; ac proinde, quod quamuis specifice differant intellectus Angelorum, & hominum, stante tamen conuenientia specifica in lumine, specifice athomè conueniunt in visione beatifica. 20 *Secũda cõclusio*

Et ex his sumitur primum fundamentum pro nostra sententia: gratia, & lumen gloriæ sunt eiusdem athomæ speciei in Angelo, & homine: ergo & visio beatifica. Antecedens 21 *Prob.*

Digitized by Google

dens est D. Augustini *lib. de correctione, & gratia cap. 11. & lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 9.* Anselmi *de casu diaboli cap. 1.* Et D. Thom. *q. 9. de veritate art. 1. ad 17. argumentum.* Et suadetur, quia non est vnde diuersificantur specie in illis cum ab eodem agente infundantur, eadem diuinam perfectionem participant, & in eadem potentia recipiantur, nempe in obedientiali passiua, quæ eiusdem rationis est in Angelo, & homine. Consequentia vero probatur: quia stante conuenientia in lumine gloriæ specifica, quæ est proximum principium visionis, non restat vnde specifica distinctio visionis beatificæ oriatur.

22 *Resp. 1.* Respondebis primo: oriri ex diuersitate specifica obiecti; cum nāque obiectum visionis humanæ sit Deus, vt contentus intra obiectum intellectus humani, & respectu Angelicæ sit Deus, vt contentus intra obiectum intellectus Angelici, & vtriusque intellectus obiectum idem non sit, sed specie, aut genere diuersum; consequens fit, quod Deus, vt obijcitur vtrique visioni diuersitatem obiectiuam specificam induat.

23 *Sed contra.* Sed contra: Deus, vt obiectum luminis humani, & Angelici non diuersificatur specie: ergo nec vt obiectum vtriusque visionis. Antecedens est certum, aliàs etiam lumen gloriæ, diuersificaretur specifice in illis, cuius oppositum, & constat ex dictis, & ab aduersarijs supponitur. Consequentiam vero ostendo sic primo: nam visio beatifica, & lumē gloriæ idem respiciunt obiectum, etsi diuersimode comparentur ad illud, alterum scilicet per modum habitus, & principij, & alterum per modum actus. Secundo: nam lumen gloriæ est perfectio, & determinatio potentiæ intra rationem sui obiecti formalis, cum nullus habitus illam à ratione formali sui obiecti possit extrahere: ergo si Deus prout obiectum visionis Angelicæ subinduit rationem formalem diuersam ab illa, cui substernitur, vt specificat visionem humanam, determinabit intellectum Angelicum in ordine ad Deum sub prædicta ratione diuersa; & consequenter erit diuersum obiectum, non solum visionis, sed etiam luminis, & ē contra, si vt obijcitur lumini non stat sub diuersa ratione obiectiua, nec vt est obiectum visionis Angelicæ diuersam rationem obiectiuam subinduet.

Respondebis secundo, & est cōmunis solutio Recentiorum, diuersitatem vtriusque visionis desumi ex diuersitate specifica principiorum, nempe intellectuum Angeli, & hominis, quos specie distingui ad nostram disputationem supposuimus; etenim cum tam lumen, quam intellectus ad visionem proxime concurrant diuersificato specie intellectu, ponitur sufficiens diuersitas in principio, vt ex illo ad actus deriuetur distinctio specifica. 24 *Resp. 2.*

Sed contra primo, quia vt ostē di *Tractatu de visione Dei disp. 16.* tota virtus proxima agendi visionem est lumen gloriæ: ergo solutio ista falso nititur principio, nempe in concursu proximo potentiæ intellectus. *Sed contra 1.*

Secundo, quia intellectus non concurrit ad visionem beatificam, quatenus est potentia naturalis, cum sub hac ratione adæquetur cum obiecto proportionato, & actibus intra ordinem naturæ contentis; sed ratione potentiæ obedientialis remote solum actiuæ; at sub hac ratione non differunt specifice intellectus humanus, & Angelicus: ergo non transfundunt specificum discrimen ad actus. Consequentia est apperta; etenim differentia, quæ materialiter se habet in principio, non relucet in actibus, nec ad illos transit, & consequenter, quamuis aliàs differant prædicti intellectus, si non initiant visiones prout differunt, sed prout sub alia ratione conueniunt, non erit inter illos specifica distinctio. Minor autem suadetur: nam si intellectus humanus, & Angelicus in potentia obe- *Secūdo.*

dientiali differrent, non possent recipere lumen gloriæ eiusdem speciei; sicuti potentiæ naturales diuersæ formas eiusdem speciei non possunt recipere; at vt supponunt nobiscū Auctores oppositi, lumen gloriæ eiusdem athomæ speciei est in Angelico, & humano intellectu: ergo potentiā vtriusque obedientialis eiusdem speciei est.

26 *Cōf. & vrgetur* Confirmatur, & vrgetur amplius: intellectus concurrit ad visionem beatificam, vt subordinatus lumini gloriæ; & consequenter concurrit sub ea ratione, qua subordinatur; at in hac ratione conueniunt specifice intellectus hominis, & Angeli: ergo vt initiant, & causant visionem specifice athomè conueniunt. Probatur minor: subordinātur sub ea ratione, sub qua illi subijciuntur, & illud recipiunt; at in ratione sub qua lumen recipiunt, conueniunt specifice athomè, nempe in potentia obedientiali, vt ostendi: ergo in ea ratione, sub qua subordinantur specifice conueniunt.

27 *Deniq; reÿcitur.* Denique præfata solutio reijcitur: si intellectus Angelicus, & intellectus humanus differrent specie, quatenus principiant visionem beatificam, non posset respectu vtriusque visionis dari idem obiectum formale; at contrarij contra quos pugnamus, idem formale obiectum respectu vtriusque constituunt, cum ex sola diuersitate principij colligant diuersitatem essentialem vtriusque visionis: ergo non differunt specie inter se præfati intellectus, prout visionem principiant. Probo maiorem: non enim stat, quod duæ potentiæ, si quatenus distinctæ operantur, attingant idem obiectum sub eadem ratione formali, etenim cum quæuis illarum semper debeat illud attingere sub ratione formali sibi correspondente, & aliàs eo ipso quod inter se specie distinguantur, correspondent illis diuersæ rationes formales sub quibus, si quatenus distinctæ operantur, non possunt in eodem obiecto formali coincidere: ergo si intellectus humanus, & Angelicus principiant visiones beatas, secundum quod specie distinguuntur, non possunt attingere per illas Deum sub eadem ratione formali, & consequenter visionibus vtriusque intellectus non obijcietur Deus sub eadem ratione formali obiectiua.

Si dicas, totum hoc esse verum, quando non subordinantur eidem habitui, cuius oppositum contingit in præsenti, nam vtriusque intellect⁹ eidem lumini subordinatur. Obstat in contrarium primo: eo ipso quod quatenus diuersi specie operentur, non possunt subordinari eidem habitui; non enim poterit vlla ratio assignari, cur voluntas, & intellectus, eidem specie habitui non possint subordinari in operando, nisi quia inter se differunt, quatenus sunt principia suarum operationum. 28 *Si dicas* *In contrariū obstat.*

Secundo: nam si ex parte principij proximi ingreditur lumen eiusdem rationis in vtroque, & potentiarum diuersitas, cur ex parte obiecti visionis non relucebit diuersitas obiectiua correspondens diuersitati potentiarum, & vnitas respondens lumini gloriæ? *Secūdo*

Tertio: nam potentia numquā potest, etsi subordinata alteri non attingere obiectum sub ratione formali obiecti illam specificantis: ergo si prædictæ potentiæ, vt diuersæ operantur, etsi lumini subordinentur, nō possunt attingere Deum, nisi vt stat sub diuersa ratione obiectiua. Patet hæc consequentia: quia illis, vt diuersis assignari debet diuersum specificatiuum; ac proinde semper atq; vt diuersæ operantur debent operari sub illo, & ratione illius. *Tertio.*

Secundo suadetur conclusio: nam sequitur ex contraria sententia, visionem beatificam Angeli esse maiorem, & perfectiorem visione beatifica hominis, qui in merito viæ Angelum exequauit: consequens est falsum; aliàs vel præmiū in Angelo merita excederet, vel homo condignum præmium non reciperet, quorum vtrumque est absurdum: ergo idem 29 *Secūdo suadetur conclusio.*

quod

quod prius. Probo sequelam: visio Angeli in tali casu specie differret à visione beatifica hominis: ergo esset perfectior illa perfectione essentiali. Tenet consequentia: nam inter duas species non stat æqualitas, sed semper vna alteram excedit essentiali excessu; at non excedit visio hominis visionem beatificam Angeli: ergo ab illa excederetur in perfectione essentiali.

30 *Solutio Ripaldæ reijcitur.* Huic argumento respondet primo Ripalda *vbi supra num. 6.* negando sequelam, quia vt ostendit in metaphysica, quam parat in lucem, potest specifica differentia, cum summa rerum differentium æqualitate componi. Cæterum hæc solutio fusè tunc impugnabitur, modo sufficiat primo id esse communi Theologorum, & Metaphysicorum plausu receptum, species sicut numeros esse, vnde sicut non stat inter duos numeros discrimen specificum absque excessu inter illos, ita nec inter duas species stare potest essẽtialis æqualitas. Secundo: nã quidquid sit de hoc, potentia Angeli non solum differt à potentia intellectiua hominis; sed etiam illam superat excessu essentiali: ergo si, quia differt specifice ab illa, transfundit in visionem Angeli specificam distinctionem à visione hominis, influet etiam ratione excessus essentialem excessum, etenim nõ poterit vlla ratio discriminis constitui.

31 *Aliorũ solutio reijcitur 1.* Secundo alij respondent, visionem Angeli excedere in illo casu visionem beatificam hominis excessu entitatiuo, non tamen excessu beatitudinis, nam primus excessus desumitur ex parte principij, secundus autem ex maiori penetratione obiecti beatifici, & quia vtraque visio æquè illud penetraret, æquarentur in ratione beatitudinis. Sed contra primo: visio prædicta excederet visionem humanam in ratione visionis, cum in hac ratione specie differret ab illa; at in quantum beatitudo essentialiter est visio: ergo excederet in ratione beatitudinis.

Secundo: potentia Angelica intellectiua non excedit humanam solum in esse entis, sed in ratione potentiæ penes ordinem ad obiectum perfectius cognoscibile ab illa, quam à potentia intellectiua hominis: ergo si transfundit in visionem Angelicã excessum in ratione entitatis, transfundet etiam excessum in respectu ad obiectum maioris claritatis, & perfectioris cognitionis eiusdem; & consequenter talis visio superabit humanam, etiam in ratione beatitudinis. *Secũdo.*

Denique principaliter suadetur conclusio: si intellectus specie distinctus cum lumine eiusdem speciei transfunderet in visionem beatam specificam distinctionem, intellectus altero perfectior, cum lumine æqualis perfectionis etiam transfunderet perfectionis excessum; at hoc est falsum: ergo & illud primum. Maior constat. Minor autem probatur primo: quia aliàs ille perfectionis excessus non in gratiam, sed in naturam deberet reduci; & consequenter posset natura ratione sui aliquid ad vitam æternam conducens efficere, cum excessus ille conducat ad illum, & à natura ratione sui, & non ratione gratiæ procedat: hoc est falsissimum: ergo & primum. Secundo, aliàs namque statibus æqualibus meritis staret excessus in præmio beatitudinis, quod est falsum omnino. Probo sequelam: stante æqualitate in lumine, stat in meritis omnimoda æqualitas, cum lumen gloriæ commensuretur meritis, sed stante æqualitate luminis, staret excessus in formali beatitudine propter inæqualitatem intellectus: ergo cum æqualitate omnimoda in meritis, staret in præmio essentiali inæqualitas. 32 *Deniq; suadetur conclusio.*

Huic argumento varie respondetur à contrarijs Auctoribus: primo quidam respondent, negando sequelam maioris: etenim vt potentia vna aliam excedat, necessarium non est, quod in omnes suos actus excessum perfectionis explicet, sed sufficit quod in aliquos transfundat ta- 33 *Prima solutio reijcitur 1.*

lem excessum, quando autem transfundit, vel non metiendum est ex actuum exigentia, quorum aliqui petunt in se illum participare, alij vero non. Cæterum hæc solutio, etsi verã contineat doctrinam, vt contra Vazquez ostendimus *supra disp. 5.* argumentum tamen non soluit: si namque stare potest, quod potentia excedens aliam non transfundat in omnes suos actus perfectionis excessum, ideo erit quia etsi illam excedat, potest non operari, vt excedens reduplicatiue: ergo etiam potentia essentialiter ab alia distincta poterit operari, non reduplicata formaliter ex parte principij specifica differentia, sed solum se habente formaliter ratione aliqua, in qua inter se conueniant; & cõsequenter, poterit non transfundere in suum actum essentialem distinctionem ab alio. Probo antecedens: nam iuxta Auctores istius solutionis non stat potentiam operari vt distinctã, quin deriuet in actum essentialem distinctionem: ergo nec stare poterit operari reduplicatiue, vt inæqualem absque transfusione suæ inæqualitatis: & consequenter, si illam non refundit; ideo erit, quia operari potest, non vt inæqualis formaliter.

34 *Secũdo.* Secundo reijcitur: nam tunc solum potentia excedens non elicit actum excedentem, quando ex parte potentiæ inferioris ex alio capite resarcitur excessus, sicut diximus vbi proxime de actu charitatis comparato cum actu fidei; at stante æqualitate luminis in intellectu Angelico, & humano, & in quibusvis alijs intellectibus, non est vnde resartiatur excessus potentiæ: ergo si talis excessus formaliter se tenet ex parte principij, necessario eliciũt actus inæquales.

35 *Secũda solutio reijcitur 1.* Secundo Antiquiores Societatis respondent concedendo sequelã, nec sequitur, inquiunt, cum æqualitate in meritis inæqualitas in præmio essentiali, quia in casu, quo in meritis exsistat æqualitas intellectui perfectiori minus de lumine gloriæ tribuetur, vt resartiatur excessus potentiæ, & adæquatio in visione beatifica. Hæc tamen solutio displicet Recentioribus eiusdem familiæ, & reijcitur primo: nam etiam lumen gloriæ, est præmium meritorum: ergo si minuatur in illo, qui perfectiori gaudet intellectu, non adæquabit alterũ in præmio.

Secundo: nam lumen commensuratur gratiæ in intensione: ergo si habenti perfectiorem intellectum minus confertur de lumine gloriæ, minus etiam confertur gratiæ habitualis, & consequenter minus de participatione diuinæ naturæ: ex quo vlterius sequitur, minus diligi à Deo amore amicabili supernaturali; cum obiectum talis dilectionis sit gratia habitualis, quæ omnia absque inconuenienti maximo admitti non possunt: ergo solutio tradita non subsistit. 36 *Secũdo.*

Tertio tradita solutio reijcitur ex D. Thom. *1. p. q. 12. art. 6.* vbi totam perfectionem visionis beatificæ ex excessu participationis luminis gloriæ, docet esse pensandã, quod cum ista solutione stare non potest. Ex quibus etiam solutio reijcitur illorum, qui admittentes æqualitatem luminis in Angelo, & homine, confugiunt ad inæqualitatem diuini concursus: ita vt Deus maiori concursu, quo cum homine ad visionem cõcurrit suppleat defectum intellectus humani, vt adæquet perfectionẽ visionis beatificæ Angeli. 37 *Tertio.*

Contra quam facit primo, quod etiam concursus diuinus præmium est meritorũ: ergo si Deus cum homine in prædicto casu maiori concursu concurreret plus præmij homini, responderet, quod est inconueniens. Secundo, quia eo ipso quod Angelus cum æquali lumine possit perfectiorem visionem elicere, debitus est illi concursus diuinus ad illam: ergo negatio talis concursus erit miraculosa; ac proinde absque vllo fundamento ad argumentum eludendum conficta. 38 *Ex his aliorum solutio exclu- ditur 1.*

Denique Recentiores respondent concedendo sequelam, & ne- 39 *Vltima solutio.*

gan-

Digitized by Google

gando minorem. Ad primam probationem dicunt, inæqualitatem, & excessum visionis non in solam naturam, sed in complexum ex natura, & gratia fore reducendam, nam cum quiuis excessus supernaturalis sit, petit pro principio naturam non nudã, sed eleuatam, & supernaturalizatam per gratiam: ex alia parte gratia in quauis perfectione potest cum natura perfectiori, & perfectiori coniungi; ac proinde coniuncta cum illa poterit perfectiorem visionem causare. Ad secundum, dicunt in casu posito, visionem intellectus perfectioris fore perfectiorem excessu desumpto à potentia, non ab obiecto, & cum visio beatitudo sit, non quia est talis principij, sed quia est intuitio talis obiecti, non fore perfectiorem in ratione beatitudinis, & consequenter nec in ratione præmij.

40 *Solutio ad 1. probationẽ minoris reijcitur.* Sed nec isti probationibus minoris sufficienter occurrunt, & contra primę solutionem in hunc modũ obijcio: nam licet supernaturalitas excessus possit refundi in formam supernaturalem complexi, excessus tamen in illam refundi non potest, nec in naturam ratione gratiæ: ergo necessario debet refundi in excessum naturæ ratione sui. Probo antecedens: discretio reperta in effectibus duarum causarum, non potest reduci in id in quo tales causæ conueniunt, nec in id in quo differunt, ratione illius in quo conueniunt, vt patet indifferentia, quæ inter actum intelligendi humanum naturalem, & Angelicum reperitur, quæ non potest refundi in rationem genericam, in qua inter se conueniunt; sed necessario reduci debet ad specificas differentias illorum; at prædicta complexa conueniunt, & æquantur in gratia, & solum in natura illorum inuenitur excessus: ergo non in gratiam, nec in naturam ratione gratiæ, sed in naturam ratione sui debet refundi excessus in visione repertus.

41 *Solutio 2. probationis reijcitur.* Contra solutionem secundæ probationis facit in primis, quod excessus ille ex potentia desumptus etiam obtinet rationem præmij: ergo quamuis demus in ratione beatitudinis non excedere aliam visionẽ, numquam euitatur, quod meritis æqualibus non correspondeat præmium æquale. Quod amplius confirmo: nam Auctores illius solutionis renuunt dicere, seu concedere, quod Angelo detur lumen inæquale; quia alias præmium Angeli non adæquaret præmium homini exhibitum, ex eo quod lumen, est etiam præmium meritorum; sed etiam illa maior perfectio à potentia desumpta correspondet meritis: ergo sequitur idem inconueniens, scilicet hominem, cui talis excessus non exhibetur, inæqualiter præmiatum relinqui respectiue ad Angelum, quem adæquat in meritis. Deinde, quia iuxta istos Auctores, non minus diuersificatur, aut crescit visio beatifica ad diuersitatẽ, aut augmentum perfectionis potentiæ, quam ad diuersitatem, aut incrementum luminis; at diuersificato, aut augmentato lumine gloriæ, cresceret, aut diuersificaretur visio beatifica, nedum in ratione visionis, verum etiam in ratione beatitudinis: ergo pariter ad differentiam, aut augmentum potentiæ, crescet, aut diuersificabitur visio sub vtraque ratione.

§. IV.

Soluitur primum argumentum contrariæ sententiæ, & reijciuntur varij modi respondendi ad secundum.

42 *Arg. 1.* CONtra istam conclusionem obijciunt Authores oppositi primo: ea, quæ differunt genere, à fortiori differunt distinctione specifica; at visio Angelica, & humana differunt genere: ergo etiam specifice. Probât minorem: visio Angelica continetur sub genere actus intellectus Angelici, & humana sub genere actus intelligendi humani; at intellectio Angelica, & intellectio humana distinguuntur, tanquam duo genera, seu species subalternæ, cum intellectus humanus, & Angelicus, qui ab illis speciem desumunt, essentialiter inter se distinguantur: ergo prædictæ visiones differunt genere, aut specie subalterna.

43 *Resp.* Respondeo concessa maiori negando minorem. Ad illius probationem, distinguo maiorem: continetur sub genere actus naturalis, nego maiorem: abstrahentis à naturali, & supernaturali, concedo maiorem, & distinguo minorem: actus naturalis Angelicus differt ab humano, concedo minorē: actus abstrahens à naturali, & supernaturali, nego minorem, & nego consequentiam. Nec amplius conuincit probatio facta; nam intellectus humanus, secundum quod ab Angelico differt, non specificatur ab actu abstrahente à naturali, & supernaturali, sed ab actu naturali.

44 *Replicabis.* Sed dices, intellectus Angeli secundum suam vltimam differentiā specificatur ab ente vt sic, prout abstrahit à naturali, & supernaturali: ergo etiam prout sic speciem desumit ab actu abstrahente à naturali, & supernaturali determinate. Antecedens est certum, & consequentia patet: nam potentiæ specificantur ab obiectis per actus: ergo ab obiecto abstrahente à naturali, & supernaturali specificari debet potētia medio actu ab vtroque abstrahente.

Resp. Respondeo distinguendo antecedens: specificatur, vt naturali modo attingibili, concedo antecedens; vt attingibili modo supernaturali, aut abstrahente à modo naturali, & supernaturali, nego antecedens, & nego consequentiam, cuius probatio vt conuinceret, deberet priori modo ab ente specificari.

45 *Secundo arg.* Obijciunt secundo: actus non minus dicit ordinem ad principium, quam ad obiectum: ergo sicut ordo ad obiectum diuersum diuersificat essentialiter actus, ita illos diuersificat ordo essentialis ad principium diffinctum; at visio Angelica dicit essentialem ordinem ad intellectum Angeli, & visio humana ad intellectum hominis, qui essentialiter inter se distinguūtur: ergo differunt essentialiter, & specificê.

46 *Solutio Molinæ* Ad hoc argumentū varie respondetur ab Authoribus nostræ sentētiæ. Molina vbi supra in solutione ad primū respondet, tunc solū ordinē actuū ad potentias diuersas diuersificare illos specifice, quando tales actus ita sunt proprij illius principij, vt ab illis secundū suam substantiā viribus naturalibus possint procedere, secus autē quando adeô excedunt facultatē potētiæ, vt ab illis virib⁹ proprijs secundū substantiā actus procedere nequeant: & rationē reddit, quia tūc

adeò exiguus est potētiarū cōcursus, vt nō valeāt illos specie distinguere.

47 *Reijcitur ista solutio.* Hæc tamen solutio, & insufficiens est, & parum consequens ad propriam doctrinam. Primum ostēdo: variato namque specificatiuo essentialiter, necessium est specificatum variari; at specificatiuum visionis ex parte principij non est solum lumen, sed conflatum ex lumine, & potentia, maxime in sententia Molinæ astruentis concursus partiales luminis, & intellectus: ergo variata essentialiter potentia in ratione principij, variatur essentialiter specificatiuum visionis; & consequenter ordo visionis ad principium eliciens, variatur essentialiter.

48 *Inconsequentia in doctrina prob. 1.* Secundum probo primo: nam in sententia Molinæ lumen gloriæ, & potentia intellectus partialiter influunt in visionem beatificam: ergo potentia in illius sententia non habet adeò exiguum concursum, vt variata essentialiter non possit visiones essentialiter discriminare. Probo consequentiam: etsi lumen gloriæ non possit se solo substantiam visionis causare; quia tamen partialiter proxime cum potentia influit in illam, non adeò exiguum habet concursum, vt variato essentialiter lumine, non variaretur essentialiter visio: ergo si potentia partialiter influit in visionem cum lumine, etsi se sola non valeat substantiam visionis elicere, non adeò exigue influit, vt diuersificata essentialiter non diuersificet essentialiter visionem.

49 *Secūdo.* Secundo, quia vt fatetur Molina *prima parte quæstione duodecima articulo sexto disputatione secunda*, inæqualitas potentiæ inæqualitatem causat in actum supernaturalem, stante æqualitate supernaturalis principij, non obstante tenui eius concursu potentiæ in actum: ergo pariter exiguitas concursus esse in causa non potest, vt potentiæ diuersitas, diuersitatem essentialem in supernaturales actus non influat.

Secundo respondet Vazquez, ordinem ad principia specifica specie diuersa, diuersificare specifice actiones, non autem ordinem ad principia generica, & quia in intellectu hominis, & Angeli idem est principium specificum, nempe, aut lumen gloriæ, aut diuina essentia, vnita per modum speciei, etsi potentiæ inter se distinguantur, quæ sunt veluti principia generica, non distinguuntur specie visiones prædictæ. 50 *Solutio P. Vazquez.*

Sed nec ista solutio sufficiens est, & reijcitur primo; quia, etsi ea, quæ conueniunt in genere possint specie distingui inter se, non tamen è contra, quæ genere differunt, possunt specifice conuenire: ergo pariter, etsi ea, quæ in principio generico conueniunt, possint differre in principio specifico, è contra tamen contingere nequit, vt quæ differunt in principio generico, conueniant in principio specifico; & consequenter si potentiæ, quæ iuxta istum Auctorem sunt principia generica visionis beatificæ essentialiter distinguūtur, conuenire non poterunt in principio specifico. 51 *Reijcitur 1.*

Secundo: nam specificatiuum adæquatum visionis ex parte principij, non est solum principium specificum, sed etiam genericum, id est, non solum lumen, sed etiam potentia, maxime in istius Auctoris sententia asserente, potentiam immediate partialiter ad visionem concurrere: ergo quolibet ex illis diuersificato essentialiter, diuersificatur essentialiter ordo. Quod amplius vrgetur: nam actus vitalis ab eodem principio desumit suam specificationem, à quo effectiue immediate procedit; at in sententia prædicti Authoris, immediate procedit visio beatifica à potentia, & lumine gloriæ effectiue: ergo ab vtroque specificatur; & consequenter quolibet ex illis variato essentialiter, diuersificabi- 52 *Secūdo.*

tur

Digitized by Google

tur essentialiter ordo.

53 *Solutio P. Valētiæ reijcitur.* Tertio respondet Valentia vbi *supra dubitatione tertia*, ordinem visionis non diuersificari essentialiter, quia principium proximum vtriusque eiusdem speciei est, nempe lumen gloriæ. Cæterum hæc solutio etiam est insufficiens, & parum consequens ad propriam doctrinam. Primum ostēdo. Tum: quia non stat principium remotum esse diuersum in ratione principij, & principium proximum idem specifice esse, vt superius arguebam: ergo si admittat diuersitatem essentialem in principio remoto, nempe in potentia, non stat conuenientia specifica in proximo. Tum etiam, quia ordo actus non solum essentialiter respicit principium proximum, sed etiam respicit essentialiter principium remotum: ergo quolibet ex illis variato essentialiter, diuersificabitur ordo essentialiter. Tum denique: nam ad minus visio secundum rationem genericam actus intelligendi vitaliter, specificatur à principio remoto, scilicet à potentia: ergo variata potentia essentialiter, variabitur actus secundum rationem genericam, vel specificam subalternam; & consequenter non poterit cum alia, specifice athomê conuenire.

54 *Inconsequentia in doctrina prob.* Secundum sic probo: nam prædictus Auctor *prima parte disputatione prima quæstione duodecima puncto tertio*, teste Ripalda *libro 2. de ente supernaturali disputatione trigesima, sectione secunda*, cum communi sententia Theologorum societatis defendit, immediatum, & proximum concursum naturæ in actus supernaturales: ergo intellectus ratione sui immediate, & proxime influit in visionem beatificam; ac proinde lumen gloriæ non erit adæquatum proximum principium illius; & consequenter, ex vnitate specifica luminis, stante diuersitate specifica potentiarum, non recte colligit vnitatem specificam ordinis, quo visio beatifica respicit principium. Patet hæc subiliatio: nam ad vnitatem ordinis specificati à principio proximo exigitur necessario vnitas specifica in specificatiuo adæquato: ergo si lumen gloriæ non specificat adæquate visionem, sed simul cum potentia, vtriusque vnitas desideratur, vt saluetur vnitas specifica in ordine.

Quarto respondet Salas *vbi supra* in solutione primi argumenti secundæ sententiæ, tunc solum ordinem actus diuersificari ex principijs diuersis, quando actus alligatur principio, secus verò, quando indifferenter respicit vtrumque; visio autem Angelica non respicit determinate intellectum Angeli: sicut nec humana humanum, sed indifferenter, ita vt Angelica humano, & humana Angelico intellectui posśint conuenire. 55 *Quarto Resp. Salas.*

Sed licet hæc solutio ad veritatem proximius accedat, plene tamen illam non attingit. Etenim non stat actum aliquem indifferenter duo principia respicere, nisi in illa feratur, & ab illis specificetur sub ratione aliqua, in qua vtrumque conueniāt, si namque ab aliquo illorum, vt ab alio differt, speciem desumeret, non posset ab altero egredi, nec illud respicere, sicut i ex parte obiecti, si actus illud respiciat, vt differt ab alio formaliter, non poterit aliud respicere: ergo nisi hæc solutio in vtraque potentia Angelica, & humana rationem communem à visione beatifica inspectam illamque specificantem asignet, vera non erit, quod cum Author prædictus non præstiterit, veritatem plene non attigit. 56 *Impugnatur eius solutio.*

Quinto alij respondent, intellectum Angelicum, & humanum non influere in visionem beatificam; & consequenter, nec ad illius specificationem formaliter concur- 57 *Aliorū reijcitur solutio.*

rere secundum differentias specificas, quibus inter se distinguuntur, sed solum secundum rationem genericam, in qua inter se conueniunt, & idcirco ordinem visionis ab illis, non diuersificari essentialiter. Sed nec isti veritatem plene assequuntur. Quod probo: nam intellectus Angeli, & idem est de humano, non potest in actum influere, secundum rationem genericam generice sumptam; nisi etiam formaliter influat secundum aliquam rationem differentialem infimam: ergo nec specificare poterit ordinem visionis beatæ, nisi secundum athomam aliquam sui differentiam. Consequentia tenet: nam specificat sub eadem ratione, qua influit.

58 *Antec. ostenditur 1.* Antecedens autem ostendo primo: voluntas, etsi generice cum intellectu conueniat, non potest in aliquem actum influere secundum rationem genericam, in qua cum illo conuenit, quia in nulla cum illo conuenit specificè athomê: ergo pariter, etsi intellectus Angeli cum humano conueniat generice, non poterit in aliquem actum specifice inspectum influere secundum talem rationem genericam, nisi formaliter ingrediatur ex parte principij aliquod prædicatũ specificũ athomũ.

59 *Secũdo.* Secundo probo idem antecedens: nam si intellectus Angeli posset operari secundum rationem genericam, quin ex parte principij se haberet formaliter aliqua vltima differentia specifica, posset sic influere in actum aliquem naturalem; & consequenter, non solum posset dari actus supernaturalis eiusdem speciei in intellectu Angelico, & humano, sed etiam actus naturalis; at hoc est falsum supposita distinctione specifica vtriusque intellectus. Omnes namque in hac suppositione fatentur actus naturales vtriusque potentiæ specie distingui: ergo antecedens est verum.

Denique respondet Ægidius *vbi supra relatus*: actum non specificari à principio, sed ab obiecto, vnde tunc solum diuersitas principiorum infert distinctionem in actus, quando infert obiecta distincta; & quia visio beatifica humana, & Angelica idem habet obiectum, scilicet diuinam essentiam, prout in se clare visam; consequens fit, quod ordo visionis non diuersificetur essentialiter. 60 *Resp. Ægidij.*

Sed etiam displicet ista solutio, & reijcitur primo: quia vt superius arguebam, non stat potentias in quantum diuersas formaliter in actum influere, quin tendant ad diuersa obiecta formaliter: ergo vel teretur negare intellectum Angelicum, & humanum, vt distinctos formaliter in visionem influere, vel recognoscere in obiecto attacto diuersam rationem formalem; & consequenter diuersitatem essentialem vtriusque visionis. 61 *Reijc. 1.*

Secundo: nam ordo actus ad principium non conuenit accidentaliter actui, nec ex ratione aliqua indiuiduali, sed ex conceptu essentiali specifico: ergo variato essentialiter principio effectiuo, si ordinem terminet in quantum diuersum ab alio, necessario variantur essentialiter ordines actuum. 62 *Secũdo.*

Tertio: actus quilibet naturalis Angelicus essentialiter differt à quouis actu naturali intellectus humani, etiam si circa idem obiectum versetur, non nisi propter differentiam essentialem principij: ergo idem quod prius. *Tertio.*

Respondebis ex prædicto Auctore, negando minorem, sed ideo actus naturales vtriusque intellectus differunt essentialiter, quia obiectum vtriusque est diuersum. 63 *Resp.*

Sed contra: nam res ab vtro- *Sed contra.*

que

que attacta eadem est materialiter, vt suppono in casu, quo ab vtroque idem lapis cognosceretur; at quod diuersa sit in ratione obiecti formaliter, non potest aliunde probari, nisi quia potentia est diuersa; & consequenter potens, etsi cum alia in eodem materiali obiecto coincidat, in illud tendere sub diuersa ratione: ergo si potentia Angelica, vt diuersa ab humana influat in visionem beatificam, exiget, etsi in idem obiectum vtraque feratur, nempe in Deum visum, illud attingere sub diuersa ratione. Nec refert si dicas, in lapide attacto ab vtroque intellectu esse diuersas attingibilitates, & diuersas rationes obiectiuas formales comparatiue ad vtramque potentiam, & ideo actus ex illis, specificum discrimen accipiunt: cæterum in Deo non sic inueniuntur, & ideo dispar est ratio. Nam contra hoc obstat, Deum esse attingibilem sub diuersa ratione à proprio intellectu, atque ab intellectu creato: cur ergo diuersæ attingibilitates, & rationes, sub quibus non poterunt distingui in illo comparatiue ad diuersos intellectus creatos, si simul isti in quantum diuersi formaliter possunt influere in visionem, quo in illam feruntur?

§. V.

Traditur, & defenditur vera secundi argumenti solutio.

64 *Pro vera solutione notatur.*

Qvare omissis istis solutionibus vera argumenti solutio ex dictis colligitur, & ex his, quæ docuimus *Tractatu de visione Dei disputatione septima.* Ex quibus aduerto, intellectum humanum, & Angelicum posse considerari dupliciter, vel secundum rationes proprias differentiales, vel secundum rationem genericam, scilicet intellectus creati; rursus hæc ratio considerari valet dupliciter, vel secundum natiuam virtutem, & sub hac ratione est solum generice vna, multiplicabilis specifice per differentias intellectus humani, & Angelici, vel secundum conceptum potentiæ obedientialis, qui vt in præsenti, & loco allegato satis ostendi in vtroque intellectu est vnus specificé athome, ita quod multiplicata ratione generica intellectus penes differentias illum contrahentes, ratio obedientialis potentiæ manet immultiplicata specifice in illis, sicuti potentia obedientialis rerum non vitalium, qua subduntur Deo, vt de illis possit facere quidquid voluerit, non multipli-

catur specifice in illis ad multiplicationem entitatis, cui competit, sed eadem perseuerat in lapide, planta, & alijs, quamuis ipsa sub alijs rationibus specifice distinguantur.

65 *Traditur vera solutio.* Quibus ita præmissis, ad argumentum factum respondeo concesso antecedenti, distinguendo consequens, illudque concedendo, si diuersificetur principium formaliter, secus autem, si solum materialiter diuersificetur: & distinguo minorem: prædicti intellectus distinguuntur essentialiter in ratione principij visionis, nego minorem: in esse entitatiuo, concedo minorem, & nego consequentiam: ratio autem distinctionis ex dictis iam constat, quia scilicet, visio Angelica non respicit intellectum Angelicum, nec ab illo procedit secundum eius propriam differentiam, qua ab humano differt, nec secundum rationem genericam, nec secundum natiuam virtutem, qua ratione solum habet vnitatem genericam, sed secundum conceptum potentiæ obedientialis actiuæ remotæ, in qua specifice athomê conuenit cum humano intellectu, & idcirco diuersitas, quæ inter illos inuenitur solum materialiter ad visionem comparatur; ac proinde non sufficit illam ab alijs specie distinguere.

66 *Contra solutionẽ obijciunt 1.* Cæterum contra hanc solutionem opponunt sic primo: potentia obedientialis identificatur realiter cum entitate naturali intellectus, & ad illum consequitur: ergo multiplicata specifice potentia naturali, etiam obedientialis specifice diuersificatur. Patet consequentia primo: quia non stat cum duobus differentibus specie aliquid specie vnum in re identificari. Secundo, quia multiplicata radice specifice, & radicatum in illa, specifice multiplicatur: ergo si obedientialis potentia radicatur in naturali, & consequitur ad illam, ista, specie variata, etiam illa variatur.

Secundo: visio Angelica, essentialiter est Angelica, & humana, essentialiter est humana, ita vt nec humana Angelo, nec Angelica homini indifferenter possint conuenire: ergo respiciunt ea principia vt diuersa formaliter, & non vt conuenientia; & consequenter essentialiter specie distinguuntur, sicuti essentialiter differunt actus exigens vires naturales, & actus petens essentialiter supernaturales ad elicientiam sui. 67 *Secũdo.*

Tertio, intellectus Angeli, & idem est de humano, non influit in visionem beatam secundum rationem sibi, & inanimatis communem; at potentia obedientialis cõmunis est illis cum inanimatis: ergo non influit ratione potentiæ obedientialis, sed secundum essentiam naturalis potentiæ, etsi non secundum quantitatem virtutis naturalem. Et confirmatur: nam intellectus Angeli influit in illam in quantum potentia vitalis; sed non est vitalis ratione potentiæ obedientialis, sed secundum essentiam naturalis potentiæ: ergo idem quod prius. Confirmatur, & vrgetur secundo: nam visio beata essentialiter petit procedere à potentia intellectiua; at non habet quod sit intellectiua ratione obedientialis potentiæ, sed ratione suæ essentialis potentiæ naturalis: ergo ab illa non sub prima, sed sub secunda consideratione, seu ratione essentialiter procedit. 68 *Tertio.*

Hæc tamen parum vrgent, ad primum respondeo concesso antecedenti, negando consequentiam. Ad primam probationem, nego antecedens: & quidem in multorum sententia, & Patrum Societatis communi, relatio identificatur realiter cum fundamento, & tamen fundamento non variato specifice, potest relatio 69 *Resp. ad 1. replicam.*

spe-

specie multiplicari, vt constat in albedine, quæ eadem specifice manens, duas specie relationes fundat, nempe similitudinis ad aliam albedinem, & dissimilitudinis comparata ad nigredinem: ergo è contra poterit vt extrema identitatis specifice variari, formalitate cum vtraque identificata invariata specifice manente; verum etiam, & bonum identificatur cum ente, quo non obstante multa, quæ in esse entis, specie, imo & genere differunt, in ratione veri, & boni possunt specie conuenire. Item genus moris, cum genere physico realiter identificatur; & tamen plura inter se in genere physico specie distincta, in genere moris specie conueniunt; vt constat in peccato omissionis, & peccato commissionis, quæ in linea physica plusquam specifice differunt, & tamen in genere moris, possunt specifice conuenire, & in sententia Herice, qui cum alijs vtitur prædicta obiectione: actus Charitatis, quo quis Angelum diligit, specie physica ab actu, quo quis diligit hominem differt, & non specie morali: pari ergo ratione dicimus in præsenti, quod licet potentia obedientialis realiter identificetur cum naturali, potest hæc multiplicari specie, illa manente specie immultiplicata.

70 *Ad 2. probat. cõsequẽtiæ.* Ad secundam probationem, concesso antecedenti, loquendo de radice in ratione radicis, nego consequentiam: quia potentia naturalis Angelica, non differt specie ab humana in quantum radix potentiæ obedientialis, eo quod consequitur ad gradum genericum vtrique communem; non ad differentialem; vnde etsi in esse entis differant inter se, non discriminantur sub conceptu radicis; sicuti natura humana, & equina non distinguuntur specie sub conceptu radicis potentiæ visiuæ, eo quod non consequitur ad differentiam, qua differt ab illa, sed ad gradum sentiendi, in quo cum illa conuenit.

Si opponas. Si dicas: radix obedientialis potentiæ est gradus genericus potẽtiæ naturalis; at iste non gaudet vnitate specifica, sed solum generica: ergo nec potentia obedientialis erit vna specie, sed solum generice. Patet hæc consequentia, quia nequit radicatum in vnitate radicem excedere.

Respondeo concessa maiori distinguendo minorem: non gaudet vnitate specifica in genere entis, concedo minorem: in esse radicis, nego minorem, & nego consequentiã; & insto argumentum in exemplo adducto. Ratioque vtriusque est, quia quando gradus genericus aliquid radicat ratione sui secundum conceptum expressum, vt distinctum à gradu specifico, etsi descendat ad inferiora per multiplicationem in illis in esse entis, non tamen multiplicatur in illis specie in ratione radicis; & consequenter, non est vnus generice sub hac ratione, sed vnus specifice athomê, sicut ens sub ratione specificantis intellectum non multiplicatur in suis inferioribus, etsi in illis multiplicetur sub ratione entis, ex eo quod ratio specificantis competit illi secundum sui explicitum cõceptum, quo à suis inferioribus differt. 71 *Resp.*

Ad secundam obiectionem, nego antecedens pro vtraque parte, nego etiam quod attentis prædicatis specificis prædictorum actuum non sint promiscue indifferentes, vt Angelicus humano intellectui, & humanus Angelico possit competere, & ab eisdem indifferenter elici, etsi ex indiuiduali conceptu talis indifferentia eis repugnet: nam sicut lumen gloriæ Angelicum potest quantum est ex prædicatis specificis suis in humano recipi intellectu, & humanum in Angelico, ex eo quod respicit in illis potentiam obedientialem in vtroque eiusdem rationis, etsi indiuidualiter inspectum talem indifferentiam non habeat: ita pariter in visionibus vtriusque intellectus contingit. 72 *Ad 2. obiectionẽ*

Digitized by Google

73 *Ad 3.* Ad tertiam,concessa maiori,nego minorem : nam licet potentia purè passiua,& actiua,solum instrumétaliter sit eiusdem rationis,in Angelo,& rebus inanimatis; potentia tamen obediētialis mediatê actiua principaliter vitaliter competens intellectui Angelico ,& humano consequuta ad gradum genericum vtriusque intellectus,non est eiusdē rationis,sed diuersæ ab obedientiali potētia competente rebus inanimatis , & hæc est , quam respicit visio beatifica.

74 *Ad 1.cōfirm.* Ad primam confirmationem,cōcessa maiori,nego minorem: nā cum hæc potentia sit mediatê actiua ab intrinseco,& respiciat formā supernaturalem vitalem per modum principij immediatê,nempê lumen gloriæ,& actum vitalem mediatê, consequens fit,quod sit vitalis talis potentia.

Ad 2. Ad secundam,concessa maiori,nego minorem : nam sicut intellectus ratione facultatis naturalis est intellectiuus naturaliter; ita ratione obedientialis,est intellectiuus supernaturaliter,non proximè,& connaturaliter, sed obedientialiter remote , & mediatê,& ad illum sub hac consideratione importat essentialem ordinem visio beata ingrediens ratione potentiæ naturalis solum de materiali ex parte principij.

75 *Deniq; obijciūt* Denique principaliter arguunt. Actus supernaturalis fidei ab homine elicitus specie differt ab actu supernaturali fidei elicito ab Angelo: ergo inter visiones beatas hominis, & Angeli interuenit essentialis distinctio. Consequentia est bona,& antec.prob.primo : nam actus fidei in *Ante. prob. 1.* homine suapte natura dependet ab speciebus acquisitis : in Angelo vero à speciebus inditis à principio creationis; at inter istas species interuenit essentialis distinctio:ergo & inter actus fidei ab illis dependentes , essentialis distinctio inuenitur.

Secūdo. Secundo probatur : nam actus fidei in homine per se dependet à phantasmatibus; in Angelo vero talis dependentia repugnat,in homine fit per se cum compositione, & diuisione:actus vero Angelicus fidei cōpositione,& diuisione non eget ; at istæ conditiones sufficiunt ad essentialiter distinguendum : ergo idem quod prius.

Tertio,actus charitatis Angelicus specie differt ab actu charitatis humano; vtpotê cum in homine vim habeat imperandi actiones specie distinctas ab illis,quas in Angelo potest imperare , nempê motum progressiuum, & motum localem specie à motu Angelico locali distinctum: ergo etiam actus fidei humanus specie differt ab actu fidei Angelico.Denique illud antecedens probatur : nā actus fidei Angelicus est perfectior humano propter excessum intellect⁹ Angeli præ humano: ergo etiam ab illo specificam distinctionem recipiet.Consequentia constat ex dictis. Antecedens autem probatur : nam assensus,quo Angelus assentitur huic propositioni: *Christus est homo* , expressius repræsentat, & perfecti⁹ refert illud obiectum , quam assensus, quo homo tali propositioni assentitur; at excessum illum non recipit à lumine fidei,quod in vtroque est eiusdem rationis : ergo deriuatur ex maiori perfectione intellectus, etsi fidei coniuncti. 76 *Tertio.*

Ad hoc argumentum respondeo negando antecedens : ad primā probationem dicatur ,quod sicut visio Angelica secundum suam essentiam, pendet ab intellectu Angelico ratione potentiæ obedientialis,vt lumine gloriæ eleuatæ,in qua prout sic conuenit cum intellectu humano; ita actus fidei humanus pendet ab speciebus acquisitis,non ratione sui,sed ratione eleuationis , & potentiæ obedientialis,qua substernūtur eleuationi,& quia in hac cum speciebus Angelo inditis omnino conueniūt; hinc fit,quod non transfundat essentialē distinctionem in actum. 77 *Resp.ad 1.prob.*

Ad secundam, distinguo maiorem: attenta natura,& essentia actus fidei competentis homini, nego ma- *Ad 2.*

iorem: ratione subiecti, & antecedēter, concedo maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequētiam: licet enim dependentia, aut independentia à phantasmatibus priori modo sufficeret distinguere essentialiter actus; secus vero posteriori modo: vnde nulla est consequentia.

78 *Ad 3. & vlt. prob.* Ad tertiam probationem, nego antecedens: nam quantum est de se eandem vim imperatiuam habet in vtroque, & si de facto diuersos actus imperent propter conditionem subiectorum. Ad vltimam, nego antecedens. Ad cuius probationem, nego etiam antecedens: nam licet in apprehensionibus, quæ actum fidei antecedunt, sit excessus in Angelo respectu hominis, assensus autem fidei æquê perfectus est in vtroque, si in lumine habituali, & gratia actuali adæquentur. Si dicas, apprehensiones efficienter influunt in assensum: ergo si in apprehensionibus est inæqualitas, etiam in assensu. Respondetur ex dictis, distinguendo antecedens: influunt, vt eleuatæ, & ratione potentiæ obedientialis, in qua conueniunt, transeat antecedens: ratione potentiæ naturalis, qua differunt, nego antecedens, & nego consequentiā, iuxta superius dicta.

§. Vltimus.

Nonnulla corollaria inferuntur.

79 *Primū corollarium ex dictis.* Colligitur primo: si gratia, & lumen gloriæ non possint multiplicari specie de potentia absoluta, nec visiones beatificas posse de potentia absoluta specificê multiplicari, an autem gratia; & consequenter lumen possint diuersificari specificê? Alterius est loci, discutitur *infra quæst.* 110. Probaturque: nam ex parte obiecti non potest multiplicari specificê visio beatifica; cum implicet visio non attingens omnes formalitates obiecti primarij, nempê Dei, vt ostendi *Tractatu de Visione Dei disp.* 19. ergo si gratia, & lumen gloriæ non multiplicantur specificê, implicabit omnino multiplicari visionē. Patet hæc consequentia: quia immultiplicatis principijs, quibus visio specificatur, nequit ipsa multiplicari specificê.

Colligo secundo contra Alarcon *vbi supra cap.* 6. quod si lumen gloriæ diuersificaretur specifice, etiā si intellectus esset idem specifice, visio variaretur specificê. Quod ostendo primo: nam iuxta ipsum, diuersificata potentia, & invariato lumine, multiplicatur specifice visio: ergo ê contra, etiam variato lumine, etsi potentia sit eadem. Si dicas, visionem, vtpote vitalem, à solo principio vitali specificari, lumen autem vitale non est, sed solum intellectus, & ideo cum lumen non specificet, non potest varietatem inducere in visione. In contrarium est primo; quod lumen est vitale saltim vt *quo*. 80 *Secū dū corollarium, prob. 1.*

Secundo, quod specificatiuum visionis ex parte principij debet esse supernaturale, sicuti etiam specificatiuum ex parte obiecti, intellectus autem ratione sui non est supernaturalis, sed solum vt eleuatus lumine; & consequēter solum, vt lumine gloriæ illustratus potest illam specificare: ergo lumē necessario ingreditur in specificatiuo visionis. 81 *Secūdo.*

Tertio: nam visio in quantum supernaturalis, etiam petit aliquod specificatiuum ex parte principij; at prout sic specificari nequit à nudo intellectu: ergo à lumine; & consequenter lumine variato, variabitur etiam supernaturalitas visionis beatificæ: hac autem variata essentialiter, nequit manere visio immultiplicata specifice. *Tertio.*

Quarto: nam variato essentiali- *Deniq;*

ter

ter lumine, nō poteſt non mutari obiectum ipſius in ratione obiecti; at viſio circa idem obiectum verſatur: ergo debet etiā ſpecie diuerſificari obiectum viſionis, ſtante autem diuerſitate eſſentiali in obiecto, impoſsibilis eſt vnitas eſſentialis viſionis.

82 *Tertio colligitur, & prob.* Colligo tertio contra Ripaldam, eodem modo Theologizandum eſſe quantum ad vnitatem, ſeu diuerſitatē ſpecificam viſionis beatificæ humanæ, & Angelicæ, ſiue actus vitalis diſtinctus, ſiue indiſtinctꝰ ab actione vitalis potentiæ ponatur. Suadetur: nā idcircô aſſerit prædictꝰ Author poſſe non multiplicari ſpecificê viſionē beatificam, ſi actus vitalis diſtinguatur ab actione potentiæ vitalis, quia tunc poteſt indifferenter reſpicere intellectum humanum, & intellectum Angelicum; at etiam ſi actus vitalis indiſtinctus ſit ab actione potentiæ vitalis poteſt habere eandem indifferentiam: ergo quoad vnitatem nullum eſt diſcrimen in vtraque ſententia. Maiorem tradit *vbi ſupra aſſertione* 2. Minor autem, præterquamquod ex dictis ſatis conſtat, in hunc modum ſuadetur. Terminus vitalis ab actione vitali diſtinctus nō minus reſpicit eſſentialiter principium vitale, nec minus eſſentialiter ab illo dependet, quā actio vitalis: ergo ſi terminus vitalis ab actione vitali diſtinctus, non obſtante hac dependētia poteſt indifferenti reſpectu reſpicere duas potentias ſpecie diſtinctas, ita vt poſsit à quauis illarum procedere, etiā actio vitalis poterit indifferēter reſpicere duas potētias ſpecie diſtinctas; ita vt poſsit à quauis illarum procedere; & conſequenter, quamuis viſio beatifica indiſtincta ſit ab actione vitali poterit reſpicere reſpectu indifferenti intellectum Angelicum, & intellectum humanum, ita vt à quouis illorum poſsit indifferenter procedere, non minus, quam ſi cum termino identificetur, & ab actione realiter diſtinguatur.

83 *Reſp.* Reſpondebis forte, quod licet terminus actionis vitalis æquê eſſentialiter à potentia vitali dependeat, atque dependeat actio, non tamen dependet æquê immediatê: nā actio dependet per ſe ipſam à potentia vitali; terminus vero non per ſe ipſū, ſed mediante actione, & idcircô, quamuis poſsit terminus vitalis indifferenter reſpicere duo principia ſpecie diſtincta, non tamen poteſt actio ſimili indifferentia gaudere.

Sed contra primo: etiam ſi terminus mediatê, & actio immediatê à principio dependeant, vtrumque tamen eſſentialiter dependet, & ſpecificatur ab illo: ergo ſi id, quod mediatê dependet, poteſt indifferenter duo principia ſpecie diſtincta reſpicere, poterit etiam id, quod immediatê dependet. 84 *Sed contra primo.*

Secundo, etſi terminus immediatê reſpiciat obiectum; actio vero non niſi medio termino cum illo coniungatur, v.g. intellectio mediante verbo, nulla eſt differentia inter illa, quantum ad indifferenter reſpicere obiectum, ſed æquê repugnat, vel æquê vtrique conuenire poteſt indifferens reſpectus obiecti: ergo pariter, quamuis actio immediatê, terminus autem media actione à principio dependeat, nullum inter illa ſtabit diſcrimen quoad poſſe, aut non poſſe indifferenter reſpicere principium vitale. *Secūdo.*

Tertio ad hominem contra Authorem prædictum: nam vt ipſe fatetur *vbi ſupra n.* 11. quando actio diſtinguitur à termino; poteſt eadē ſecundum ſpeciem à principijs ſpecie diſtinctis procedere; & conſequenter poteſt indifferenter vtrumque reſpicere; at talis actio per ſe ipſam immediatê à principio dependet: ergo immediatio dependentiæ nō obſtat reſpectui indifferenti ad principia diſtincta. 85 *Tertio ad hominem.*

Dices, actionem diſtinctam à termino, non à principio, ſed à termino ſpecificari, & ideô diuerſitas principij materialiter comparatur ad illā: vnde non mirum, quod poſsit indifferenter duo principia ſpecie diſtincta reſpicere; actio vero non habens terminum diſtinctum à ſe ſpeciē à prin- 86 *Reſp.*

cipio

cipio desumit, atque adeò nequit indifferenter ad duo principia specie distincta comparari.

86 *Sed contra primo.* Sed contra primo: ergo iam non prouenit ex immediatione respectu principij, sed ex specificatione ab alio desumpta, quod repugnet actui vitali indifferens respectus principij; at terminus vitalis ab illo specificatur: ergo repugnat talis indifferentia, vel si ei non repugnat, non est vnde actioni vitali à termino indistinctæ repugnat.

Secũdo. Secundo, sicuti actio à termino distincta respicit principium in ordine ad terminum; ita actus vitalis, etiam indistinctus à termino respicit principium propter obiectum; & cõsequenter sicuti illa specificatur à termino, ita iste ab obiecto: ergo si, quia prima specificatur à termino, potest indifferenter emanare à duob⁹ principijs specie distinctis; ita, quia actus vitalis, v. g. intellectio speciem ab obiecto desumit, poterit duas potentias specificè distinctas indifferẽter respicere; & consequenter visio Angelica, & si cum actione vitali sit identificata, poterit respicere respectu indifferenti intellectum Angeli, & hominis, non minus, quam si ab illa realiter esset distincta.

Difficultates aliquæ remittuntur. Pro complemento totius Tractatus disputandum restabat: an detur in homine naturalis appetitus innatus, elicitus inefficax, aut inefficax elicitus respectu beatitudinis supernaturalis? Et an iste appetitus posset ad beatitudinẽ ex supernaturali motiuo terminari? Quę propterea omittimus, quia de eis latè egimus *Tractatu de Visione Dei disp.* 8. 9. & 10. Dubitari insuper poterat, vtrum aliquis in hac vita possit esse beatus? Quod tractat D. Th. *quæst.* 5. *art.* 3. vbi partem negatiuam resoluit loquendo de perfecta beatitudine; potest tamen in vita præsenti participatio perfectæ beatitudinis haberi. Res est facilis, & de fide loquendo de lege ordinaria diffinita in Concilio Vienensi contra errorem Begardorũ. Constatque ex illo Exodi 33. cap. *Non videbit me homo, & viuet*; & alibi sæpè. Et ideò lõgiori discussione non indigens, sufficiat videre litteram D. Tho. Et hæc de isto Tractatu dicta sufficiant.

(?)

TRACTA-

Digitized by Google

TRACTATVS SECVNDVS DE BEATITVDINE NATVRALI.

POSTQVAM *Tractatu præcedenti egimus de supernaturali beatitudine, restat pro illius complemento, vt de naturali aliqua disseramus, de qua ex dictis in superioribus quædam clarè colliguntur. Infertur primò ex his, quæ* Disp. 1. *de supernaturali beatitudine diximus, nihil præter Deum esse posse obiectum beatitudinis naturalis, non vt trinũ, sed vt vnum; & ratio est manifesta, quia præcipua naturæ inclinatio terminatur ad Deum Authorem naturæ, vel amandum, vel cognoscendum; ac proinde extra illum talis inclinatio nequit satiari, quod tamen ad naturalem beatitudinem est necessarium. Constat secundò ex dictis* Disp. 2. *non in habitu, aut in aliquo per modum actus primi, sed in actuali operatione constituendã esse. Cuius ratio est, quia debet consistere in vltima perfectione intellectualis naturæ, quidquid autem actus primus est, vltima perfectio non est. Tertiò ex ibidem dictis est manifestum, non in actu partis sensitiuæ, sed intellectiuæ cõsistere. Et ratio est manifesta, quia nullus actus partis sensitiuæ Deũ habere potest pro obiecto; cũ Deus sit extra specificatiuũ illius: Beatitudo autẽ naturalis, vtpotè coniunctio cũ Deo, prout est Author naturæ, ipsum debet habere pro obiecto: licet autẽ hæc ex ibi dictis manifesta sint, aliqua tamen sunt, quæ circa beatitudinẽ naturalem peculiarem difficultatem faciunt. Pro quorum explicatione sit*

DIS-

DISPVTATIO DVODECIMA.

An sit possibilis aliqua naturalis fœlicitas, quæ vera sit beatitudo?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Prima sententia.* IN QVA disputatione tres reperio sententias. Prima est negatiua, quam tenet Cano *lib. 9. de locis cap. 9.* sequitur Vazquez *1. p. disp. 226. cap. 2. Et in præsenti disp. 12. cap. 3.* *Secunda.* Secunda concedit esse absolutè possibilem, & de facto futuram, si vt potuit conderetur homo in puris naturalibus, vel statu integræ naturę, absque eleuatione ad finem supernaturalem, secus autē hac eleuatione supposita. Hāc tenet Ægidius *lib. 3. de Beatitudine quæst. 1. art. 3. §. 4.* Pro se referens Franciscū Herrera *in 1. Sententiarum disp. 1. quæst. 8. Et disp. 17. q. 6.* 2 *Tertia, & vera sententia.* Tertia, & vera sententia defendit, non solum esse absolutè possibilem, sed etiam in statu eleuationis ad supernaturalem finem, & de facto homini conuenire, Ita D. Tho. *1. p. q. 62. artic. 1. & 7.* Vbi Caietanus, Bañez, Zumel, Nazarius, & Marcus de la Serra; & in *3. distinct. 16. quæst. 1. art. 4.* Capreolus *in 2. distinct. 5. quæst. 1.* Ledesma *de Diuina perfectione q. 8. art. 4.* Medina 1. 2. *quæst. 3. artic. 8.* Lorca *disp. 40.* Martinez *quæst. 2. art. 8 dubio vnico.* Sequūtur ex alienis, Arrubal *1. p. q. 62. art. 1.* Alarcon *tract. 6. disp. 8. cap. 2.* Et Meratius *disp. 43.* Pro cuius explicatione sit

(Caieta. Bañez. Zumel. Nazar. Serra. Ledes. Lorca. Martin. Arrub. Alarcō. Merat.)

3 *Prima cōclusio suadetur primo.* Prima conclusio: *Possibilis est absolutè naturalis fœlicitas, quæ verè sit beatitudo.* Suadetur primo: nam Gentiles Philosophi ducti sola naturali ratione hominem posse esse fœlicem, & beatum cognouerunt, & euidenter demonstrarunt; at de supernaturali nihil cogitauere: ergo possibilis est aliqua naturalis beatitudo.

Secūdo. Secundo suadetur: id, quod non est possibile per vires naturæ terminare nequit naturalem appetitum innatum; at homo naturali innato appetitu fertur in beatitudinem: ergo est possibilis per vires naturæ; &

con-

consequenter erit naturalis. Illatio est legitima. Minor est Augustini *lib. 3. de Ciuitate Dei cap.* 8. his verbis: *Ad appetendam beatitudinem natura compellit, cui summè bonus, & immortalis creator hoc indidit.* Est etiam D. Thomæ 1. 2. *q.* 5. *art.* 8. *in* 4. *Sententiarum dist.* 49. *q.* 1. *art.* 3. *quæstiunc.* 1. & *de veritate q.* 22. *art.* 7. Adeoque manifesta videtur, vt non egeat probatione. Quid namque manifestius, & naturali lumine notius, quam quod quæuis natura in coniunctionem cum suo vltimo fine, naturali appetitu propendeat, & ad sui fœlicitatem, & optimã perfectionem inclinet, & miseriam abhorreat?

4 *Minor est Aug. & D. Tho.*

5 *Maior prob.* 1.

Maiorem tradit D. Tho. locis relatis, vbi asserit, beatitudinem sub particulari ratione, nempè supernaturalem, non terminare propensionẽ naturæ, concedit Vazquez 1. 2. *disp.* 22. *cap.* 2. illamque latè ostendi *tractatu de Visione Dei disp.* 8. & ex ibi dictis breuiter ostenditur primo: nã solum id, quod est naturæ debitum, terminare potest illius appetitum innatum, quo circa, nec formã sublunaris terminat appetitum innatum materiæ cœlestis, nec forma cœlestis appetitum innatum materiæ sublunaris, quia etsi possint in sententia probabili illas actuare, non tamen debetur illis talis actuatio. Subsistentia Verbi non terminat appetitum innatum naturæ humanæ, quia etsi possit illum terminare, non tamen illi est debitum; at solum id, quod per vires naturæ est possibile, debetur naturæ; Deus namque tunc dicitur supernaturaliter operans, quando agit supra debitum, & exigentiam naturæ: ergo solum id terminat appetitum naturæ innatum, quod est possibile per vires naturæ.

6 *Secũdo prob. minor.*

Secundo suadetur: nam inclinatio addit supra puram, & simplicẽ potentiam, respectum exigentiæ termini, in quem inclinat, quo circa, etsi voluntas, vt elicitiua potentia respiciat peccatum, non tamen inclinat in illud, vt docetur à Theologis 1. 2. *q.* 71. *art.* 1. quia peccatum exigentia innata non petit, sed potius abhorret, vt maximam imperfectionem sui; at natura nequit exigere, nisi id, quod Deus vt naturæ Author potest operari, aliàs Deus supernaturales formas infundens, non diceretur supra naturam agere, & illas denegãs, contra naturas rerum ire diceretur: ergo solum id potest appetitum naturalem terminare, quod per vires naturæ est possibile.

Tertio principaliter suadetur cõclusio: potuit Deus condere hominem absque eleuatione ad supernaturalem finẽ; at tũc ordinaretur ad aliquam beatitudinem in illo statu possibilem: ergo cum supernaturalis non foret, deberet esse intra terminos naturæ contenta. Maior est communis Theologorum *infra q.* 109. *art.* 1. Et probatur: ordinatio namque ad supernaturalem finem nõ est debita homini, sed omnino gratiosa, sicuti, nec est debita voluntas, qua Deus homines omnes vult saluos fieri, nec generalis Dei prouidentia, qua media supernaturalia sufficientia ad salutem largitur: ergo absque vlla hominis iniuria, & absque vlla indecentia, potuit de potentia absoluta condere hominem, illumque ad supernaturalem finẽ non ordinare.

7 *Tertio suadetur conclusio.*

Deinde minor principalis suadetur. Tum, quia homo sic conditus nõ foret necessario miser: ergo ordinaretur à Deo ad aliquam fœlicitatem, quam consequi posset. Tum etiam: nam Deus de homine sic condito prouideret; at prouidẽtia, est de medijs in ordine ad finem: ergo illum ordinaret ad finem aliquem vltimũ, quẽ assequi posset, & consequutione foret beatus. Tũ tertio: nã Deus hominem sic conditum obligaret legibus naturæ; & consequẽter vires præberet ad eius obseruantiam; aliàs nõ peccaret legem non obseruando; at suauis Dei prouidentia in omne statu videtur exigere, vt legem obseruantes remuneret, & in legis obseruantia offendentes castiget: ergo præmium aliquod vltimum illis, vt

8 *Minor prob.* 1.

naturæ Author proponeret, quod illorum meritis responderet, & quo assequuto sua fælicitate gauderet. Tum denique: nam Deus, vt Author naturæ potest gratiosè, & liberaliter aliquid operari: ergo etsi homo ad sui finis assequutionem, qua fœlix, & beatus existeret, gratia indigeret, esset gratia Dei Authoris naturæ; & consequenter finis assequutio, in qua consisteret eius beatitudo, foret naturalis.

9 *Deniq; suadetur conclusio.* Denique suadetur conclusio: perfectissima cognitio, & amor perfectissimus Dei, vt Author naturæ, sufficiunt beatificare hominem, etsi non beatitudine, quæ sit talis simpliciter, & omnino perfecta, bene tamē quæ naturalis sit; at vtrūque est possibile per vires naturæ: ergo naturalis beatitudo est possibilis. Minor quantum ad cognitionem certa videtur: Angeli namque Deum, vt Authorem naturæ cognoscūt perfectè, etsi non intuitiuè; de amore suadetur: nam præceptum de amore Dei super omnia naturalis est; Deus autem vt Author naturæ præcipere nequit, id quod est physicè impossibile per vires illius. De quo latè *infra quæst.* 109. Maior autem probatur: tunc namque, quæuis natura beata esse dicitur, quando suo principio coniungitur perfectione possibili; at per actus prædictos coniungitur natura rationalis cū suo primo principio perfectione possibili per vires naturæ: ergo sufficiunt beatificare illam naturali beatitudine.

§. II.

Argumentis in cōtrarium occurritur.

Contra istam cōclusionem obijcit Vazquez primo: nulla forma compossibilis ex se cum sūma miseria peccati meretur nomen beatitudinis, at non est dabilis intra ordinem naturæ forma ex se incompossibilis cum miseria peccati: ergo dari nequit forma aliqua naturalis, quæ vera sit beatitudo. Ad hoc argumentum responderi potest tripliciter: primo, negando maiorē: nam etsi de ratione beatitudinis supernaturalis omnino perfectæ, qualis est illa, qua Sancti in patria fruuntur, sit quod ex se cum miseria peccati repugnet, id tamen de ratione beatitudinis sub communi ratione non est, multi namque imperfectam beatitudinem supernaturalem viatoris in actu fidei constituunt; & tamē actus fidei ex se non pugnat cum miseria peccati: potiori ergo ratione id dicere possumus de beatitudine naturali, quod ex se, & ab intrinseco incompossibilitatem cum peccato non habet. Ita Lorca, Montesinos, & Ledesma, vbi supra relati. 10 *Primū argum. soluitur primo.*

Secundo responderi potest, distinguendo maiorem: cum miseria peccati sui ordinis, concedo maiorē: alterius ordinis, nego maiorem; & in priori sensu, minor argumenti est negāda: nam actus dilectionis Dei Authoris naturæ super omnia cum peccato directè opposito Deo Authori naturæ, & ab illo directè auertente, est incompatibilis per se & ab intrinseco, & tamen talem actum dari posse intra ordinem naturæ in homine condito in natura integra integrita- 11 *Secūdo resp.*

te

te naturali, & D. Tho. 1.2. *quæst.* 109. *ar.*4.& in statu puræ naturæ illũ esse possibilem in vi auxilij naturalis entitatiuè,etsi gratiosè à Deo naturæ conditore collato à meliori parte Theologorum docetur circa eundẽ art. & de facto in Angelis in sua creatione reperiri D.Tho. docet 1.*p.q.* 62.*art.*1.*&* 7.quo circa maior pars Thomistarum affirmat; Angelos ex se,& ab intrinseco esse impeccabiles contra finem naturæ directè,etsi indirectè supposita eleuatione ad finem supernaturalem,etiam à naturali per peccatum recedere possint. De quo videantur Caiet.Bañez, Nazarius 1.*p.q.*63. *ar.*1.cursus Salmãticensis *tract.*7. *disp.*9.*dub.*2. *&* 3.

12 *Tertio potest resp.* Denique responderi potest, veram esse maiorem de incompossibilitate morali, non autem de metaphysica repugnantia. Primo autem modo perfectissima cognitio Dei Authoris naturæ, quæ animæ separatæ in termino vitæ conueniret, incompossibilis esset moraliter cum peccato actuali, licet enim metaphysicè posset non obstante illa summa cognitione à Deo Authore naturæ per peccatum recedere, moraliter tamen non posset: nam sicut Angelus, quia ex propria natura est determinatus ad prædictam cognitionem, est impeccabilis per moralem impotentiam contra Deũ Authorem naturæ directè; ita anima separata à corpore in termino existens, & illa perfectissima cognitione cum Deo Authore naturæ coniuncta, ex vi illius cognitionis esset impotens moraliter ad peccatum actuale contra Deum Authorem naturæ directè. De quo videatur M. Ledesma *de perfect. Dei q.*6.*art.*7.

13 *Contra primam solutionẽ arg. Vazq.* Contra duas vltimas solutiones multa possunt argumenta proponi: illa tamen diluere spectat ad tractatum de Angelis loco allegato. Contra primam vrgeri potest ex doctrina Vazquij vbi supra: nam esto admittamus de ratione formæ beatificantis entitatiuè sumptæ, non esse, quod ex se,& ab intrinseco cum peccato repugnet, est tamen de ratione illius prout constituit beatũ, quo circa, etsi in Dœmonibus perfecta cognitio Dei Authoris naturæ remaneat, illos non constituit beatos, quia sunt maculati per culpam, & in termino damnationis; at homini non est possibilis per vires naturæ munditia à peccato, sed ad hoc indiget speciali gratia: ergo nec est possibilis per vires naturæ forma in quantum beatificans. Minorem probat: homo nãque ex se est indifferens ad bonum,& malum: ergo auxilium ad bonum determinans, & malum excludens est illi indebitum. Secundo probatur: nam ad minus ad totã legem naturæ collectiuè adimplendam indiget homo speciali, & indebito auxilio; & consequenter gratia; atqui ad beatitudinem prout est beatitudo totius legis obseruantia requiritur: ergo idem quod prius. Et vrgetur hoc amplius: nam totius legis naturæ obseruantia est medium necessarium ad consequutionem beatitudinis: ergo si hoc non est in potestate hominis per vires naturæ, nec finis consequendus erit in potestate naturali illius.

Secundo contra eandam solutionem potest opponi: nam de ratione beatitudinis constituentis in termino, est, quod satiet appetitum beati; atqui supernaturalis beatitudo, ideo ex se constituit beatum impeccabilem, quia satiat appetitum illi⁹, vt diximus supra *disp.* 5. ergo de ratione beatitudinis ex communi conceptu, est, quod beatum ex se impeccabilem constituat. 14 *Deinde contra illã arguitur.*

Ad primam ex his obiectionibus concessa pro nunc maiori, nego minorẽ. Ad probationem Vazquij, distinguo antecedẽs: est indifferẽs æquali indifferentia, nego antecedens: inæquali, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia licet voluntas humana indifferens sit quantum ad elicientiã ad bonum,&malum; inclinatur tamen ad bonum, & malũ est contra inclinationem illius: vnde nõ est indifferens æquali indifferentia ad 15 *Resp. ad 1. min. prob.*

vtrũque; ac proinde non mirũ quod ei debeatur aliquando determinatio ad bonũ. De quo fusius *infra q. 109.*

16 *Ad 2. prob.* Ad secundã minoris probationem omissa maiori, distinguo minorẽ: speciali auxilio naturali, concedo minorem: supernaturali entitatiue, nego minorem, loquẽdo de homine in statu puræ naturæ, & nego consequentiam; quia solum infertur, beatitudinem consequendam esse, etiam in illo statu medijs auxilijs naturalibus entitatiuẽ gratiose à Deo conditore naturæ collatis, cum quo bene stat beatitudinẽ esse naturalẽ entitatiuẽ. Ex quibus ad confirmationẽ cõstat solutio. *Instabis* Sed instabis, id quod est supra debitu naturæ est supernaturale in sua entitate; nec enim alia ratione gratia habitualis est supernaturalis entitatiue, nisi quia excedit exigentiã naturæ: ergo si beatitudo est indebita humanæ naturæ, erit entitatiue super naturalis; & cõsequẽter nõ est dabilis in homine aliqua naturalis fęlicitas, quę sit beatitudo. *Resp.* Respõdeo, quod vt aliquid sit in sua entitate supernaturale, requiritur, quod sit supra exigẽtiam omnis naturæ creatæ, & creabilis: beatitudo autẽ illa, etsi sit indebita humanæ naturæ, est tamen debita naturę Angelicę; vnde supernaturalis non est; sicuti naturæ integritas intra naturæ ordinem, quam esse possibilẽ tenet maior pars Theologorum *infra q. 109.* supernaturalis nõ est, quia licet indebita sit homini, est tamẽ debita naturæ Angelicæ.

17 *Ad 2. replicã* Ad secundã obiectionẽ, respõdeo, de ratione beatitudinis constituentis in termino nõ esse, quod satiet appetitum omnẽ beati, sed solũ inclinationẽ præcipuã innatã, qua propendit ad cognitionẽ perfectã abstractiuam Dei conditoris naturæ, quæ, quia vt in hac solutione supponimus, nõ necessitat ad amorem eiusdẽ; cõsequẽs fit, quod nec ab intrinseco tollat potentiã peccandi; visio autẽ beatifica satiat necessitando ad amorẽ; & cõsequenter etiã ad media, quæ ad finẽ amatũ sunt necessaria, & ideò ab intrinseco constituit impeccabilem voluntatem beati.

Secundo principaliter arguũt. De ratione beatitudinis est perpetua duratio, cũ petat anxietatẽ, & timorem repelere, quod sine perpetuitate præstari nõ potest; at nõ est dabilis actus aliquis naturalis durãs perpetuo sine adiutorio gratiæ: ergo nec est dabilis beatitudo naturalis. 18 *Secũdũ arg.* Respondeo dupliciter, primo, concessa maiori, negãdo minorem: nam cognitio, qua Angelus se ipsum cognoscit, & in se Deũ Authorem naturæ, perpetuitatem habet, ita vt ab Angelo semel producto separari non possit; & eodem modo cognitio, qua anima in statu separationis Deũ Authorẽ naturæ cognosceret, ab illa inseparabilis esset. *Resp. dupliciter* Secũdo respondeo, de ratione beatitudinis omnino perfectæ esse perpetuitatem ab intrinseco: de ratione autem beatitudinis naturalis, quæ imperfecta est beatitudo, solũ esse perpetuã durationem, vt cõnotatam ad suam denominationem præstandam, & ab extrinseco prouenientem, talis autẽ perpetuitas, etsi actui naturali, in quo beatitudo consistit, cõuenire nõ possit absque aliqua gratia; nõ tamẽ est necessarium, quod sit gratia super naturalis, sed sufficit, quod sit gratia Dei conditoris naturæ.

19 *Tertiũ arg.* Tertio arguitur ex Augst. *lib. 3. de Trinit. cap. 9.* vbi loquẽs de Phylosophis Gentilibus fidei lumine destitutis, & humanis argumẽtationib⁹ innitẽtibus, ait: *Qui tamẽ animæ beatitudinẽ nõ inuenerũt stabilẽ, & veram*; at si vera animę beatitudo esset possibilis per vires naturæ, illã tot Phylosophi agnouissent: ergo sentit Augustinus verã animæ beatitudinẽ per vires naturæ non esse possibilem. *Resp.* Respondeo, Augustinũ loqui de beatitudine vera Theologicẽ, quæ in clara Dei visione cõsistit, non autẽ negat Phylosophos agnouisse beatitudinẽ phylosophicẽ talẽ, nẽpẽ naturalẽ, quæ licet Theologice vera beatitudo non sit, vtpote nõ perfecta vndequaque, nec omnẽ appetitũ hominis satians, est tamẽ vera beatitudo, id est, verã obtinens beatitudinis essentiã.

Deni-

Digitized by Google

20 *Deniq; arg.* Denique arguitur contra secundam rationem nostræ conclusionis: si in homine daretur appetitus innatus ad veram aliquam beatitudinem, esset debita naturæ humanæ; at hoc est falsum, aliàs ad illius assequutionē non indigeret auxilio gratiæ, etiam Dei conditoris naturæ, cuius contrarium diximus in solutione primi argumenti: ergo secūda ratio falso nititur fundamento. Probatur sequela. Tum quia inclinatio idem est, atque exigentia, & quod est exactum ab aliqua natura, est debitum illi: ergo tenet sequela. Tum etiam: nam inclinatio naturalis innata petit non frustrari, non solum in genere, sed etiā in specie, v.c. quia natura humana inclinat appetitu innato ad cognitionem veri, inconueniens esset, quod nullum indiuiduum illius verum cognosceret: & idcircô illi est debitum ad talē actū in aliquibus indiuiduis reduci: ergo si in humana natura daretur appetitus innatus ad veram beatitudinem, debitum esset illi cōsequi talem beatitudinem in aliquo sui indiuiduo; ac proinde sicuti auxilium ad alicuius veri cognitionem specialis gratia nō est Dei naturæ cōditoris; pariter, nec esset specialis gratia Dei naturæ Authoris, quod talem beatitudinē consequeretur.

21 *Resp.* Respondeo distinguendo consequens: illudque admittendo respectu naturæ humanæ in statu integritatis naturalis constitutæ, secus autē respectu illius in statu purorum naturalium. Et ratio disparitatis est: nam in priori statu esset inclinata, & moraliter expedita; in secundo autem non haberet expeditionem istam moralem propter naturas inter se pugnantes, ex quibus humana natura cōponitur, licet autē inclinationi physicæ vndequaque expeditæ, termini consequutio debeatur; secus vero quando morale impedimentum adest.

22 *Ad 1. prob.* Ad primam probationem, quatenus contra distinctionem istam militare potest, responderi potest, concessa maiori, distinguo minorē; quod est exactum, & moraliter proportionatum, concedo minorem; si moraliter improportionatum sit, nego minorem, & nego cōsequentiam. Ad secundam eodem modo distinguo antecedens; illudque concedo, si inclinatio sit expedita moraliter, secus autem si moraliter non sit expedita; nec amplius conuincit exemplum adductum: nam ad alicuius veri cognitionem est moraliter, & physicè expedita humana natura in quocumque statu reperiatur: sed de his latius *infra q.109. art.1. & 2.*

§. III.

Quid dicendum eleuatione supposita?

Sit secūda conclusio: *Etiam supposita eleuatione hominis ad supernaturalem finem, conuenit ei naturalis beatitudo.* Hanc statuo contra secundam sententiam; & suadetur primo ex D. Tho. *1. p. quæst. 61. artic. 1.* vbi asserit, Angelos creatos fuisse in beatitudine naturali; at Angeli creati fuerunt cum eleuatione ad supernaturalem finē: ergo etiam in homine sic eleuato admittenda est naturalis beatitudo. Et in eadem *quæst. art. 7.* docet, manere in Angelis beatis cognitionem, & amorem naturalem Dei Authoris naturæ: ergo etiam manebunt in homine; cumque in vno ex his actibus, vel in vtroque simul consistat; consequens sit, quod in homine eleuato maneat naturalis beatitudo. 23 *Secūda cōclusio prob. 1.*

Secundo suadetur ratione D. Tho. *in artic. 7. relato.* In homine eleuato ad supernaturalem finem, 24 *Secūdo.*

est possibilis perfecta cognitio Dei Authoris naturæ, & de facto illi conuenit, est etiam possibilis perfectus amor Dei conditoris naturæ, at in his actibus naturalis beatitudo consistit, vt constabit disputatione sequenti: ergo etiam supposita eleuatione ad finem supernaturalem, cõuenit homini naturalis beatitudo. Maior patet: etenim gratia non destruit naturam, sed perficit illam: ergo non destruit actus proprios naturæ, nec cum illis habet incompossibilitatem; & consequenter adhuc supposita eleuatione hominis ad supernaturalem finem, manebunt in illo actus amoris, & cognitionis naturalis Dei conditoris naturæ.

25 *Resp. Ægid.* Respondet Ægidius, manere istos actus entitatiuè, non in ratione beatitudinis, quia tam natura, quam actus naturales ordinantur vlterius ad supernaturalem beatitudinem, cumque de ratione beatitudinis sit non ordinari ad aliud, tãquam ad finem; consequens fit, quod non remaneãt in ratione beatitudinis, etsi maneat entitatiuè.

Sed contra. Sed præterquamquod hæc solutio videtur litigare de nomine, contra illam facit, quod vt saluetur in prædictis actibus ratio beatitudinis naturalis, sufficiet nõ ordinari vt ad finem, ad aliquid intra ordinem naturæ: ergo etiam si in homine eleuato, ad supernaturalem beatitudinem ordinentur, non ideò non remanent in ratione beatitudinis naturalis.

26 *Antec. prob. 1.* Consequentia est euidens. Antecedens autem suadetur primo: nam etiam si Deus vt naturæ Author, tã vt efficiẽs, quã vt causa finalis, veluti subordinetur sibi vt Authori supernaturali, non ideò non obtinet rationem primi principij, & vltimi finis in ordine naturæ: ergo pariter consequutio illius, vt Author naturæ, erit vltimus finis formalis, quãuis ad consequutionem supernaturalem ordinetur, dummodo nulli actui intra ordinem naturæ subordinetur.

Secũdo. Secundo: nam de ratione beatitudinis solum est esse vltimum finem in illo ordine, in quo est beatitudo: ergo de ratione beatitudinis naturalis solum erit negatio ordinationis ad vlteriorem finem intra ordinem naturæ, non tamen ad vlteriorem finem spectantem ad alterũ ordinem.

Tertio: nam de ratione beatitudinis, quæ est vltimus finis formalis, nõ solũ est negatio ordinationis actualis ad vlteriorem finem, sed etiã negatio ordinabilitatis ad aliud, vt ad finẽ; at vt saluetur in prædictis actibus in statu purorum naturalium ratio beatitudinis, sufficit negatio ordinabilitatis ad aliud intra ordinem naturæ: nam etiam in illo statu sunt ordinabiles ad supernaturalem finẽ, etsi de facto non ordinarentur: ergo etiam sufficit negatio ordinationis actualis ad aliud, spectans ad ordinẽ naturæ: non autem negatio ordinationis ad supernaturalia. *Tertio.*

Denique idem antecedens probatur: de ratione beatitudinis supernaturalis, non est quod non ordinetur ad finem ordinis hypostatici, cum de facto beatitudo in Christo ordinetur ad esse Filij naturalis Dei, qui est terminus prædestinationis illius: ergo à fortiori ad rationẽ beatitudinis naturalis, necessariũ non erit, quod non ordinetur ad finem ordinis supernaturalis, sed solum quod intra ordinem naturæ ad nihil, vt ad finem ordinetur. 27 *Deniq; prob. antec.*

Secundo alij respondent, negãdo, quod prædicti actus naturales cognitionis, & amoris Dei cõditoris naturæ reperiantur in homine eleuato in statu supernaturalis beatitudinis; quia cum per visionem beatificã, & amorem supernaturalem perfectiori modo cognoscat, & amet quidquid per prædictos actus attingere poterat; consequens fit, quod tales actus necessarij non sint, & quod absque illis appetitus hominis perfectè satietur. 28 *Resp. 2. ab alijs*

Sed contra: visio beatifica, & cognitio naturalis Dei conditoris naturæ non sunt incompatibiles; & aliàs 29 *Sed contra ar.*

conna-

connaturaliori modo satiatur appetitus naturalis innatus per cognitionem naturalem, quæ est terminus illius, quam per visionem beatificam, ad quam non terminatur: ergo vtraque cognitio debet in beatis concedi, etsi obiectum naturalis cognitionis modo perfectiori per visionē attingatur.

Cōfirm. Quod amplius vrgetur: nam etsi Christus Dominus per scientiam beatam, & per scientiā infusam cognouerit omnia obiecta scientiarū naturalium, quia tamen erat in illo capacitas ad scientias acquisitas, tales scientiæ ponuntur in Christo, vt illius intellectus esset perfectus omnimodo perfectionis, & omnis eius capacitas connaturali modo expleretur: ergo eadem de causa, etiā si beatus per visionem beatificam perfectē cognoscat obiectum cognitionis naturalis terminatæ ad Deum conditorem naturæ; quia tamen est in illo capacitas ad vtramque illam cognitionem simul habendam, vtraque est admittenda, vt intellectus beati omni perfectione sibi debita exornetur, & perficiatur, quod argumentum eodē modo conuincit de amore naturali Dei conditoris naturæ.

§. Vltimus.

Argumenta diluuntur.

30 *Contra istā conclusionē arguit Ægidi⁹* Contra istam conclusionem arguit Ægidius: de ratione beatitudinis est esse summum bonū propter quod omnia appetuntur, & quod ipsa non ordinatur ad aliud; at supposita eleuatione ad supernaturalem finem, naturalis fœlicitas talis non est, cum appetatur ab homine propter supernaturalem, & ad illam ordinetur, & consequenter in naturali non quiescat eius appetitus: ergo hac eleuatione supposita, naturalis fœlicitas non obtinet rationē beatitudinis. Maior est Aristotelis 1. *Æthicorum cap. 7. text. 29.* his verbis: *Et cum finem scilicet perfectum simpliciter, qui per se semper est, & nunquam ob alium expetendus, talis autem finis, ipsa fœlicitas maximè esse videtur.*

Respondeo distinguendo maiorem: est de ratione illius non ordinari ad aliud sui ordinis, concedo maiorem: diuersi ordinis, nego maiorē, & concessa minori nego consequentiam, quæ solutio constat ex dictis inter impugnandum istum Authorem. 31 *Resp.* Aduerto tamen hoc inter vtrumque statum interesse discriminis, quod naturalis beatitudo in homine non eleuato, absolute appellaretur beatitudo; cum in illo statu alia perfectior non esset; at eleuatione ad finem supernaturalem supposita, non est appellanda beatitudo hominis absolute, sed beatitudo quoddammodo, scilicet, beatitudo illius intra ordinē naturæ: vnde D. Tho. locis vbi *supra*, Angelorum beatitudinem naturalem appellauit beatitudinem cum addito, scilicet beatitudinem quodammodo, quod si, & nihil aliud Ægidius intenderet nobis cum conueniret, cæterum intendere amplius, constat ex eo quod referens D. Th. & illius sententiam illi se opponit, cū tamen Angelicus Doctor, vt vidimus, beatitudinem naturalem in statu eleuationis non vocauerit absolute, sed quodammodo talem.

Secundo arguitur, cum visione clara Dei, vt est Author naturæ non stat cognitio naturalis abstractiua illius: ergo nec compatitur beatitudo illius. 32 *Arg. 2.* Probatur antecedens: non cōpatiuntur simul cognitio obscura fidei, & visio beatifica circa idē obiectum, quia esset visum, & non visum, quod implicat; at si ponantur simul visio, & abstractiua cogni-

tio naturalis Dei conditoris naturæ, erit simul visus, & non visus ab eodē subiecto; visus per primam, non visus per secundam: ergo repugnat vtriusque cognitionis simultas.

Resp. Respondeo negando antecedens. Ad eius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: visum, & nō visum priuatiuè ex parte subiecti, nego minorem: non visum negatiuè ex vi medij naturalis cognitionis, concedo minorem, & nego consequentiam: quia licet repugnet idem obiectum esse simul visum, & non visum priuatiuè ex parte subiecti, qualiter non visum est de ratione fidei, nō autem repugnat ex vi vnius medij esse visum, & non visum ex vi alterius negatiuè, qualiter non visum est de ratione cognitionis naturalis videntis abstractiuè. Cur autem fides petat pro conditione obiecti, quod sit non visum ex parte subiecti, alterius est loci: consulantur Thomistæ 2.2.*q*.1. *art*.5.

33 *Arg*.3. Tertio arguitur: in statu eleuationis nō est possibilis amor Dei Authoris naturæ super omnia entitatiuè naturalis: ergo nec est possibilis naturalis beatitudo. Antecedens est multorum Thomistarum 1.2.*q*.109. *art*.4. Consequentia vero probatur. Tum, quia in sentētia probabili, beatitudo naturalis in actu dilectionis consistit, vel adæquatè, vel inadæquatè. Tum etiam: nam ad minus debet esse proprietas naturalis beatitudinis, nequit autem proprietas esse supernaturalis, si essentia cuius est proprietas sit naturalis. Tum denique: nam actus dilectionis est medium ad assequendam beatitudinem, non autē potest stare cū supernaturalitate mediorum, quod finis naturalis sit.

Resp. Respondeo distinguendo antecedens: amor Dei Authoris naturæ super omnia, & quæ etiā indirectè ab illo auertere possunt, concedo antecedens: super omnia, quæ solum directè ab illo auertere possunt, nego antecedens, & nego consequentiā. Itaque in illo statu dupliciter posset homo ab Authore naturæ per peccatū auerti, vno modo directè peccando contra legem naturæ, alio modo indirectè peccando contra supernaturalem legem: nam cum per tale peccatum directè auerteretur à Deo Authore supernaturali, auerteretur etiā indirectè à Deo authore naturæ. Dicimus ergo, amorem Dei super omnia, tam directè, quam indirectè auertentia à Deo Authore naturæ esse entitatiuè supernaturalem, quia debet per modum intentionis supernaturales actus, quibus supernaturalia præcepta adimplentur, continere, quod naturalis entitas præstare nō potest: amorem vero Dei Authoris naturæ super omnia directè ab illo auertentia esse in sua entitate naturalē, quia non petit continere per modum intentionis actus naturales, quib⁹ lex naturæ possit adimpleri. Et sic interterpretor nostros Thomistas, & in hoc actu naturalis beatitudo consistit, vel essentialiter, vel completiuè, iuxta dicenda *disp. sequenti*.

Quarto arguitur: homo in peccatum lapsus, in quo statu supponatur cōditus, nō potest ab illo sine gratia habituali resurgere in sententia multorum Thomistarū *infra q*.113. *art*.2. ergo respectu istius non est dabilis naturalis aliqua beatitudo. Probatur consequentia. Tum, quia in homine lapso in peccatum, necessarium medium est, vt beatitudinē consequatur, quod à peccato resurgat: ergo si tale medium est supernaturale, finis etiam beatitudinis in quātū beatitudo est rectitudo, & carentia peccati; at respectu hominis lapsi in peccatū rectitudo, & puritas à peccato est supernaturalis: ergo beatitudo respectu illius nequit esse naturalis. 34 *Arg*. 4.

Respondeo omisso antecedēti, negando consequētiam. Ad primā probationem, distinguo antecedens: est necessariū mediū ex suppositione accidentali, concedo antecedens: ex natura rei, nego antecedens, & nego cō sequentiā, quia supernaturalitas, aut naturalitas finis non est ponenda ex medijs per se ad illius assequutionem non exactis. *Resp.*

Ad

Ad secundam probationem dicatur: beatitudinem naturalem non claudere essentialiter rectitudinem voluntatis, sed ad summum illam cõnotare ex parte subiecti, vt suam tribuat denominationem, quod an sit verum, postea videbimus. Hæc autẽ rectitudo per se loquẽdo, absque forma supernaturali poterat homini cõuenire ratione auxiliorum specialiũ Dei conditoris naturæ, quibus poterat omne peccatum contra legẽ naturalem vitare, si non eleuatus fuisset productus, quod autem supposito peccato gratia indigeat, hoc iam est ex suppositione aliqua accidentali.

DISPVTATIO DECIMA TERTIA.

In quo actu partis intellectiuæ consistat essentialiter beatitudo naturalis?

§. I.

Eligitur vera sententia.

Nu. 1. *Naturalis beatitudo nõ cõsistit in visione intuitiua Dei conditoris naturæ.*

IN HAC DIFficultate reijciẽda est in primis quorundam sententia, quos suppresso nomine referunt Recentiores asserẽtiũ, naturalem beatitudinem consistere in visione clara, & intuitiua Dei conditoris naturæ. Etenim clara, & intuitiua notitia Dei conditoris naturæ, est entitatiuẽ supernaturalis; cum videri non possit, quatenus est in se, quin etiam vt supernaturalis videatur; at beatitudo naturalis in actu entitatiuẽ naturali consistere debet: ergo non in visione clara Dei conditoris naturæ. Nec D.Tho. 3. *Contra Gentes cap.* 44. fauet prædictæ sententiæ, vt nonnulli falso existimarunt, de cuius mente ex inferius dicendis constabit. Deinde reijcienda venit sententia Fonsecæ *lib.* 1. *Metaph. cap.* 1. *quæst.* 1. *sect.* 6. *conc.* 4. asserentis, consistere essentialiter in actibus partis intellectiuæ, & actibus virtutum moralium; cuius contra-

Nec in actibus partis intellectiuæ, & virtutum

moralių prob. 1. rium à communi Theologorum recipitur. Et merito quidem: nam id docuit Ariſtot. 1. Æthicorum cap. 7. vbi loquens de virtutibus moralib⁹, in quarum exercitio vita actiua conſiſtit, ſic ait: *Hæ vero negotioſæ sũt, atque aliquem finem affectant, & non propter ſe ipſas ſunt expetibiles; mentis autem operationem, cũ contemplatiua ſit præter ſe ipſam, nullum affectare penitus finem.* Docuit etiam D. Th. *ibi lect.* 12. & 3. *Contra-Gentes cap.* 34. Suadetur que ratione ex prædictis locis deſũpta: beatitudo namque naturalis eſt vltima fęlicitas hominis intra ordinem naturæ; at vita actiua in actibus virtutum moralium conſiſtens, non eſt vltima hominis fœlicitas: ergo eſt extra eſſentiam formalis beatitudinis. Probatur minor: vltima fœlicitas hominis non eſt ad vlteriorem finem ordinabilis; at omnes operationes virtutum moralium ſunt ordinabiles ad aliquid aliud, vt patet in præcipuis illarum; operationes enim fortitudinis, quæ ſunt in rebus bellicis ordinantur ad victoriam, & pacem, & operationes iuſtitiæ ad ſeruãdam inter homines pacem, per hoc, quod vnuſquiſque quiete, quod ſuũ eſt poſſideat: ergo in illis, nec partialiter cõſiſtere poteſt vltima naturalis fœlicitas.

2 *Secũdo.* Secundo ſuadetur: nam beatitudo formalis conſiſtere debet in attingentia beatitudinis obiectiuæ; at nullus actus virtutum moraliũ Deũ, qui eſt noſtra beatitudo obiectiua, attingere valet: ergo in illis conſiſtere nequit, etiam partialiter naturalis beatitudo. Nec obſtat Ariſtotelẽ *loco allegato cap.* 8. Et D. Th. *de veritate q.* 14. *art.* 2. *quæſ.* 1. *de virt. art.* 5. & *alibi*; duplicem fœlicitatẽ diſtinxiſſe, alteram cõtemplatiuam, alteram actiuam cõſiſtentẽ in exercitio virtutum moralium; & conſequẽter vtramque ad beatitudinem pertinere debere: nam ſecunda fœlicitas, cum non ſit vltima, ſed ad aliam miniſterialiter ordinata, non eſt de eſſentia formalis beatitudinis, ſed medium ad illam.

3 *Prima ſententia.* His igitur reiectis, prima ſententia indiſcriminatim affirmat, naturalem beatitudinem, ſiue huius, ſiue alterius vitæ, in actu dilectionis conſiſtere: pro hac refertur Scotus *in* 4. *diſt.* 49. *q.* 3. *art.* 2. Et Canus *lib.* 9. *de locis cap.* 9. Sed expreſsè loquitur de beatitudine imperfecta huius vitæ.

Secũda. Secunda, vtramque beatitudinem in actu vtriuſque potentiæ conſiſtere docet. Ita Suarez 1. 2. *diſp.* 15. *ſect.* 1. Ægidius *lib.* 4. *de Beatitudine q.* 14 *art.* 5.

Tertia. Tertia diſtinguẽs inter vtramque beatitudinem ait, beatitudinem imperfectã huius vitæ, conſiſtere in actu dilectionis Dei conditoris naturæ: beatitudinem autem animæ ſeparatæ in altera vita, conſiſtere in actu intellectus. Hanc tenet Aluarez *diſp.* 14. cui vt probabiliori conſentit Salas *q.* 3. *tract.* 2. *diſp.* 2. *ſect.* 7.

Quarta. Quarta ſententia, cum præcedenti conuenit in conſtitutione beatitudinis naturalis vitæ futuræ, diſſentit tamen circa beatitudinem vitæ præſentis, quam in actibus naturalibus cognitionis, ſpei, & dilectionis docet conſiſtere. Ita Granados *cõtrou.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 5.

4 *Quinta ſententia.* Vltima, & verior ſententia, vtramque beatitudinem iſtam in actu intellectus docet conſiſtere. Hanc tenet Durandus *in* 2. *diſt.* 4. *q.* 1 Ferrara 3. *Contra-Gent. cap.* 34. Monteſinos 1. 2. *q.* 3. *diſp* 5. *q.* 2. Et Martinez *q.* 2. *art.* 8. *dub. vnico.* Pro cuius explicatione ſit prima concluſio: *Beatitudo naturalis, ſiue alterius, ſiue præſentis vitæ adæquatè in actu intellectus conſiſtit.* Hæc cõcluſio, quantum ad primã partem ferè cõſtat ex dictis *ſupra diſp.* 2. vbi oſtendimus, beatitudinem ſupernaturalẽ patriæ adæquatè conſiſtere in actu intellectus. Et ſuadetur ex Ariſtotele 1. *Æthicorum cap.* 7. *vſque ad* 12. vbi docet, fœlicitatẽ eſſe actum perfectiſsimæ potentiæ, & virtutis, & intellectum nobiliſsimam potentiam, ſapientiam nobiliſsimam virtutem. Et 7. *Polyticorum capite* 3. Et 1.

Ferrara Monte. Duran. Martin.

Prob. 1.

Digitized by Google

Meth.cap.2. contemplationem præ fert omnibus humanis actionibus.

5 *Prob.2. ex D. Thoma.* Deinde suadetur ex D. Th. 3. *Cõtra-Gent.cap.37.* vbi postquam in præcedentibus, quid non sit naturalis beatitudo explicauerat, ita concludit: *Relinquitur, quod vltima hominis fœlicitas sit in contemplatione veritatis, hæc enim operatio hominis est sibi propria, & in qua nullo modo aliquid aliud communicat, hæc etiam ad nihil aliud ordinatur, sicuti ad finem, cum contemplatio veritatis propter se ipsam quæratur.* Et 1.2.q.3.art.4. ad 2. Ideô actum voluntatis ab essentia supernaturalis beatitudinis excludit; quia actus voluntatis nequit esse primum voluntatis obiectum; finis autē vltimus formalis, petit esse primum obiectum illius; at hæc ratio, vel nihil concludit, vel conuincit, etiam naturalem dilectionem ab essentia naturalis beatitudinis excludit debere: ergo ex mente D.Th. in actu intellectus adæquatè consistit.

6 *Tertio prob. ratione D. Thomæ.* Tertio suadetur ratione D.Tho. ex præallegatis locis desumpta: naturalis beatitudo est vltimus finis formalis; sed actus intellectus, qui est contemplatio veritatis, est vltimus finis, & nullus alius actus vltimi finis rationem sortitur: ergo in illo adæquatè consistit naturalis beatitudo. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur, & quidem pro prima parte facilê constat: contemplatio namque veritatis est propter se appetibilis, ad nihil extra se ordinatur, & alia ordinãtur ad ipsam: nam ad perfectionem contẽplationis requiritur corporis incolumitas, ad quam ordinantur omnia artificialia, quies à perturbatione passionum, ad quam peruenitur per virtutes morales regulatas prudentia: quies etiam ab exterioribus passionibus, ad quam ordinatur totum regimen vitæ ciuilis: ergo obtinet rationem vltimi finis. Pro secunda suadetur: nam de actibus virtutum moralium, iam constat ex dictis in principio dubij, vltimi finis rationem non sortiri. De actu autem dilectionis, in quo difficultas consistit, probatur. Tum, quia vt vidimus *disp.2.* actus supernaturalis dilectionis est propter visionem beatificam, vt propter finē: ergo pariter naturalis dilectio erit propter naturalem contemplationem, tanquam propter finem non consequendum, sed perficiendũ. Tũ etiam: nã vltimus finis formalis adæquatè acceptus, est primum obiectũ voluntatis; at nullus actus voluntatis potest esse obiectum illius, etiam inadæquatè, cum quivis actus suum obiectum adæquatê cõstitutum supponat: ergo nullus actus voluntatis potest esse vltimus finis.

Denique suadetur: nam beatitudo naturalis, quæ homini competit, in termino vitæ debet esse assequutio, etsi non omnino perfecta Dei cõditoris naturæ, in quo beatitudo naturalis obiectiua consistit; at nullus actus voluntatis assequutio esse potest, vt ostendimus *tractatu præcedenti disp.2.* ergo nec adęquate, nec inadæquate potest in illo consistere naturalis beatitudo formalis. 7 *Vltim prob.conclusio.*

Quod amplius vrgetur, nam idcircò supernaturalis beatitudo, nec inadæquate in actu voluntatis consistit, quia nullus actus voluntatis est assequutio Dei, prout est in se: ergo eadem ratione excludi debet ab essentia beatitudinis naturalis. *Confirm.*

Deinde secunda pars eiusdem conclusionis suadetur primo: nam Aristoteles, vel non cognouit beatitudinem alterius vitæ, vel si illã cognouit, cognouit etiam beatitudinem vitæ præsentis; at numquam Aristoteles beatitudinem in actu voluntatis constituit, sed in actu sapientiæ: ergo sentit beatitudinem naturalem vitæ præsentis in actu intellectus adæquate consistere. *Secũda pars suadetur 1.*

Secundo ex D.Tho. *quæst. 3. art.2. ad 4.* illis verbis: *Et ideò in actiua vita, quæ circa multa occupatur est minus de ratione beatitudinis, quam in vita contemplatiua, quæ versatur circa vnum, idest, circa veritatis contemplationem.* Et 8 *Prob.2.*

art.

Digitized by Google

art. 6. eiusdem quæstionis in solutione ad primum, desumptum ex Philosopho in libris æthicorum, asserente, fœlicitatem hominis in consideratione scientiarum speculatiuarum consistere. Respondet D. Tho. his verbis: *Ad primum dicendum, quod Philosophus loquitur de fœlicitate imperfecta, qualiter in hac vita haberi potest*: sentit ergo D. Tho. beatitudinem naturalem imperfectam huius vitæ in contemplatione consistere.

Prob. 3. Denique suadetur ratione à priori: nam beatitudo viæ, etiā consistit in aliquali assequutione Dei: at actui voluntatis ratio assequutionis competere nequit: ergo beatitudo imperfecta naturalis viæ in actu voluntatis non potest consistere, sed solum in actu intellectus, qui ex proprio modo operandi assequutiuus est sui obiecti. Consequentia tenet. Minor constat ex dictis. Et maior suadetur: tum ex D. Tho. qui vniuersaliter, de quauis beatitudine loquens, illam in ratione assecutionis constituit. Tum etiam, nam si in tali ratione non constituatur, non est assignabile in quo ratio beatitudinis viæ, & beatitudinis patriæ communis consistat.

9 *Resp.* Dices, D. Tho. quando batitudinem in assecutione constituit, loqui de beatitudine perfecta termini, non autem de beatitudine imperfecta viæ. Ad primam probationem dices, vtrique beatitudini non dari aliquam rationem communem vniuocè, sed solum analogicè: vnde beatitudo viæ solum per attributionē ad beatitudinem patriæ dicitur beatitudo, & consistit non in assecutione, sed in accessu ad assecutionem; cumque iste accessus per motum fiat, consistit in merito beatitudinis patriæ. Cumque charitas sit adæquata ratio merendi, in actu charitatis, seu naturalis dilectionis Dei beatitudo viatoris consistit.

Contra primo. Sed contra primo: nam D. Tho. quoties de beatitudine loquitur, illam in assequutione constituit: ergo vel numquam fuit loquutus de beatitudine imperfecta viatoris, quod est falsissimum, vel sentit illam in assecutione consistere, licet imperfecta.

Secūdo. Deinde responsio ad secundam probationem, reijcitur primo: nam licet beatitudo non dicatur vniuoce de vtraque beatitudine, de quo nihil curo; de vtraque tamen dicitur intrinsece; & consequenter non analogia attributionis, sed proportionalitatis dicitur de illis: ergo est diffinibilis sub ratione cōmuni; sicuti ens, & accidens, quæ ad sua inferiora non vniuoce, sed illo genere analogiæ descendunt, sub communi ratione definiuntur; at non est diffinibilis ratio illa communis, nisi per hoc, quod sit assequutio: ergo cuiuis beatitudini debet competere.

10 *Tertio.* Secundo reijcitur: nam si beatitudo viæ consisteret in merito beatitudinis patriæ, sequeretur non consistere solum in actu charitatis, sed in actu etiam fidei, spei, & actibus cæterarum virtutum: consequens est falsū: ergo & illud ex quo sequitur. Patet sequela: nam omnibus illis actibus competit ratio meriti beatitudinis patriæ: ergo si in tali merito viatoris beatitudo consistit, illis omnibus ratio beatitudinis competet.

Resp. 1. Respondebis primo, non in quolibet merito, sed in merito omnium perfectissimo esse constituendam; & quia actus charitatis est perfectissimus in ratione meriti, fit, quod in solo actu charitatis, seu naturalis dilectionis debeat constitui.

Contra primo. Sed contra primo: quia beatitudo patriæ in assequutione consistit, omnis actus, qui assequutiuus esset, ad formalem beatitudinē patriæ spectaret essentialiter, vt vidimus *disp. 4.* estô vnus, alterum in ratione assecutionis excederet: ergo pariter si beatitudo naturalis viæ consisteret in ratione meriti; omnis actus meritorius foret beatificus prædicta beatitudine, & non solum meritum perfectissimum.

Secūdo. Secundo: nam potest continge-

re

re, quod actus aliquis virtutis inferioris electiuæ ratione maioris intensionis excedat in ratione meriti actũ minus intensæ charitatis. ergo si in maiori merito viatoris beatitudo cõsisteret, actus ille virtutis electiuæ, & non actus charitatis, saltim in illo casu, obtineret rationem beatitudinis.

Respondebis 2. Respondebis secundo, actum charitatis, seu dilectionis Dei esse rationem formalem merendi meritis cæterarũ virtutum, & ideo quamuis in merito beatitudinis patriæ, viatoris beatitudo consistat, non sequitur, quod prædictis actibus competat, sed solum actui charitatis.

Contra 1. Sed contra primo: nam iuxta sententiam valde probabilem, etiam inter nostros Thomistas, charitas nõ est adæquata ratio formalis merẽdi, sed solum conditio: ergo in ista sententia non subsistit tradita solutio.

Secũdo. Secundo: nam adhuc admisso, quod charitas sit formalis ratio merendi, in actibus aliarum virtutum vere saluatur ratio meriti: ergo si in merito beatitudinis patriæ consistit beatitudo viæ, saluabitur etiam in illis ratio beatitudinis.

Respondebis 3. Respondebis tertio cum Granado, admittendo sequelam de actibus fidei, & spei: illam tamen negando de actibus cæterarum virtutum; & ratio discriminis est, quod actus fidei, & spei immediate terminantur ad Deum, secus vero actus virtutum electiuarum, beatitudo autem consistere debet in actibus immediate terminatis ad Deum, & cum illo hominem coniungentibus.

11 *Contra 1.* Sed contra primo; quia semel negato beatitudinem debere consistere in assecutione Dei, nullum adest fundamentum, vt asseratur, quod debeat consistere in immediata coniunctione cum ipso, & quidem ea sola ratione potest suaderi, quod debeat consistere in coniunctione immediata cum Deo; quia beatitudo perfecta patriæ in tali coniunctione consistit; at hæc ratio destruitur semel negato, quod viatoris beatitudo in assecutione consistere petat; cum beatitudo patriæ assecutiua sit, & hoc negetur de beatitudine viæ: ergo solutio tradita non subsistit.

Secũdo. Secundo: nam iuxta Authores, quos impugnamus, beatitudo viatoris consistit in approximatione per meritum ad patriæ beatitudinem; at per actus virtutum moralium meritorie acceditur ad illam: ergo etiam si non coniungant immediate cum Deo, in illis consistet viatoris beatitudo.

§. II.

Argumentis occurritur.

12 *Arg. 1. cõtra 1. partem cõclusionis.* Contra primam partem conclusionis arguitur primo. Beatitudo naturalis termini consistere debet in perfectissimo actu circa Deum Authorem naturæ; at naturalis dilectio excedit naturalem Dei cognitionem quãcũque perfectam: ergo in illa debet constitui. Consecutio tenet. Minor videtur certa in via Thomistarum, qui 2.2. *quæst.* 23. *art.* 6. vniformiter asserunt, actum charitatis nedum moraliter, verum etiam physicê in perfectione excedere fidem, quod docet D. Tho. 1. *p. quæst.* 82. *art.* 3. quia scilicet actus charitatis terminatur ad Deum prout in se; actus autem fidei ad Deum terminatur, prout existit in nostro intellectu medijs speciebus rerum inferiorum, quæ ratio, vt constat, pari efficacia militat comparatione facta inter dilectionem, & cognitionem Dei conditoris naturæ. Maior etiam probatur: etenim beatitudo est vltimus finis omnium pertinentium ad hominem; finis autem

vlti-

vltimus perfectior esse debet omnibus ordinatis ad ipsum: ergo debet consistere in perfectissimo actu intra ordinem naturæ.

13 *Resp.* Respondeo distinguendo maiorem: in perfectissimo actu in linea assequutionis, concedo maiorem: in actu perfectissimo entitatiuè, nego maiorem: & omissa minori, nego cōsequentiam: quæ solutio constat ex dictis *Tractatu præcedenti disput.* 5. vbi asseruimus, quod etiam si visio beatifica entitatiuè non excederet actum charitatis, nihilominus in illa consisteret supernaturalis patriæ beatitudo, quia est assequutiua obiecti beatifici, quod actui Charitatis non competit. Ad maioris probationem dicatur: vltimum finem *qui* debere in perfectione entitatiua, excedere omnia, quæ ordinantur ad ipsum; finem autem vltimum *quo* sufficere, quod excedat in ratione assequutionis.

Replic. Dices, ideo actus intellectus assequitur, quia per illum intellectus fit res intellecta in esse intelligibili; sed etiam per actum voluntatis amās fit res amata intentionaliter in esse appetibili: ergo actus voluntatis assequutiuus est, & consequenter, si entitatiuè excedit, in illo beatitudo cōsistit.

Resp. Respondeo concessa maiori, & omissa minori, negando consequentiam. Ratio autem discriminis est, quod intellectus fit res intellecta illam ad se trahendo ratione similitudinis expressę, in qua obiecti natura, in alio esse, nempe intelligibili continetur: amor autem non producit terminum, in quo obiecti amati natura contineatur, sed per quem ad obiectum prout est in se trahitur amans; & ideo non trahit obiectum ad se, sed potius trahitur ab obiecto, in trahendo autem obiectum ad se consistit assequutio intentionalis.

14 *Arg. 2.* Secundo arguitur: beatitudo formalis debet formaliter, aut virtualiter omnem coniunctionem immediatam cum Deo continere, quo circa dicitur omne bonum, quia licet in se omne bonum formaliter nō sit, continet tamen omne bonum causaliter; at actus intellectus naturalis non est omnis coniunctio immediata formaliter, nec causaliter omnē præcontinet: cum non inferat necessario amorē naturalē Dei, qui est immediata coniunctio cum Deo: ergo non consistit in illo naturalis beatitudo adæquatè, sed simul ingreditur actus voluntatis.

Conf. Explicatur, & vrgetur amplius: ideô visio beatifica adæquate beatificat beatitudine supernaturali, quia ratione sui coniungit hominem immediate cum Deo coniunctione spectante ad intellectum, & necessario infert, & causaliter cōtinet coniunctionem, quæ fit per amorem; at cōtemplatio naturalis Dei istam continentiam amoris naturalis non habet, cū non necessitet voluntatem ad illum: ergo ratione sui non beatificat adæquate essentialiter beatitudine naturali, sed simul cum illa ingreditur amor essentiam beatitudinis.

15 *Resp.* Respondeo, maiorem solum esse veram de beatitudine omnino perfecta, nempe supernaturali, secus autē de naturali, quæ sicut in alijs à ratione beatitudinis perfectæ deficit, ita, & in hoc; & quidem eodem argumento probaretur actus omnes cæterarum virtutum ad beatitudinem naturalem spectare essentialiter; cū in naturali dilectione non contineantur. Secundo alij respondent, contēplationem perfectissimam Dei conditoris naturæ etiam necessitare in termino ad amorem naturalem, de quo videantur Thomistæ 1. *p. quæst.* 62.

Arg. 3. Denique contra eadem partem arguitur: contemplatio perfectissima Dei conditoris naturæ est compatibilis cum peccato mortali; at naturalis beatitudo nequit cum peccato mortali componi: ergo non consistit adæquate in actu intellectus, sed simul cum amore super omnia Dei conditoris naturæ, cum quo stare nequit peccatum. Ad hoc argu- *Resp.*

mentum constat ex dictis *disp. præcedenti*, & amplius ex dicendis *disp. sequenti constabit*.

Contra 2. partē arg. Deinde contra secundam partem nostræ conclusionis arguitur primo: beatitudo viatoris non consistit in assequutione, sed in accessu ad illam per meritum; atqui accessus meritorius ad beatitudinē termini, perfectissime in actu charitatis saluatur; imo in actibus cæterarum virtutum absque actu dilectionis non reperiri, probabilior tenet sententia: ergo in actu dilectionis, & non in actu intellectus, viatoris beatitudo cōsistit. Probo maiorem: status viæ, & status termini non compatiuntur de lege ordinaria saltim; at consequutio obiectiuæ beatitudinis hominē constituit in termino: ergo beatitudo illi competens in statu viatoris nequit in assequutione consistere.

Resp. Respondeo negando maiorem. Ad illius probationem, concessa maiori distinguo minorem: assequutio perfecta, concedo minorem: assequutio imperfecta: nego minorem, & distinguo consequens eodem modo: itaque vt diximus, vel admittenda non est in statu viæ beatitudo, vel in assequutione debet constitui, non in assequutione perfecta, quæ de lege communi cum statu viatoris compati nequit, bene vero quæ imperfecta sit, ista namque cum statu viæ repugnantiam non habet.

16 *Arg. 2.* Secundo arguitur: dilectio naturalis super omnia Dei conditoris naturæ non ordinatur ad intellectionē eiusdem, sed ē contra, intellectio ad dilectionem debet ordinari, iuxta illud Anselmi; *Peruersus ordo est amare, vt intelligas, rectus autem intelligere, vt ames*, quod de actibus intellectus, aut voluntatis viatoris intelligendum esse docuimus *supra disp. 4.* ergo non in actu intellectus, sed in actu voluntatis constituēda est viatoris beatitudo. Patet hæc consequentia: nam contra rationem beatitudinis est, quod ad aliud ordinetur in illo ordine, in quo est beatitudo, vt constat ex dictis *disp. præcedenti*: ergo beatitudo viatoris ordinari nequit ad aliquid competens in statu viæ.

Resp. Respondeo omisso antecedenti, negando consequentiam. Ad cuius probationem dicatur, verum esse antecedens loquendo de beatitudine constituente in termino, secus autem de beatitudine competente extra terminum, hæc namque cum ad beatitudinem termini ordinetur; sicuti imperfectum ad perfectum, potest etiam ad id, quod ad beatitudinem perfectam conducit meritorie ordinari. & quia actus dilectionis inter omnes actus virtutum perfectius obtinet rationem meriti, cōsequens fit, quod ad illum ordinari possit contēplatio Dei Authoris naturæ, non obstante, quod in ea beatitudo viæ consistat.

17 *Oppones 1.* Sed oppones primo: id ad quod aliquid ordinatur, proximius accedit ad vltimum terminum, quam ordinatum ad ipsum: ergo si actus intellectus viatoris ad actum charitatis ordinatur, proximius iste, quam ille ad vltimum terminum accedit; at beatitudo viatoris consistit in eo, quod proximius ad perfectam beatitudinem accedit: ergo si contemplatio intellectus ordinatur ad actum dilectionis, non consistit in illo beatitudo formalis.

Secūdo. Secundo: beatitudo etiam viæ est vltimus finis vt *quo*; cum sit assequutio, vt docuimus, vltimi finis *qui*; at vltimus finis in aliquo ordine, etiam vt *quo* talis ad nihil illius ordinis potest ordinari: ergo idem quod prius.

Ad 1. obiectionē resp. Respondeo ad primum, concesso antecedenti, & prima consequentia, distinguendo minorem: in eo quod proximius accedit accessu meritorio, nego minorem: per similitudinem in ratione assequutionis, concedo minorem, & nego consequentiam: quia actus intellectus posteriori isto modo proximius accedit.

Ad 2. Ad secundum nego maiorem: nec illam probatio ibi facta conuincit, quia non quævis assequutio vlti-

mi

mi finis *qui*, est vltimus finis vt *quo*, sed sola assequutio perfecta, qualis non est assequutio competẽs in statu viatoris.

§. Vltimus.

De beatitudine naturali termini.

18 *Secũda cõclusio* SIt secunda conclusio. *Beatitudo naturalis termini non consistit in visione clara Dei conditoris naturæ, sed in cognitione abstractiua, non illa, quam anima separata concipit de Deo ex vi cognitionis sui tantum, sed sui, & aliorum cognitorum ab ipsa.* Prima pars istius conclusionis manifeste suadetur: etenim beatitudo naturalis consistit in cognitione naturali Dei conditoris naturæ; at visio clara illius vt Author naturæ, naturalis esse non potest: ergo nequit in illa consistere. Illatio tenet. Maior est certa. Et minor probatur: ratio Authoris naturæ, vtpote indistincta à ratione Authoris supernaturalis, non potest sine illa intuitiue videri, de communi lege in omnium sententia, & in veriori de potentia absoluta; at Deus, vt supernaturalis videri nequit per cognitionem naturalem entitatiue: ergo nec vt est Author naturæ.

Prima pars prob.

Confir. Et vrgetur amplius: nam Deus quatenus est in se, est ens supernaturale per essentiam, solum autem dicitur naturalis Author connotatiue ad entia naturalia, quæ potest causare efficienter, & finaliter: ergo visio intuitiue ad ipsum prout in se terminata, necessario esse debet entitatiuẽ supernaturalis.

19 Secundam partem probo: beatitudo namque naturalis, inæqualis esset, maior vel minor pro meritorũ inæqualitate: ergo non consisteret in cognitione habita de Deo ex vi solius animæ, sed sui, & aliorum pluriũ, vel pauciorum, iuxta cognitionis inæqualitatem ortam ex inæqualitate meritorum. *Secũda pars suadetur.*

Conf. Explicatur, & vrgetur amplius: si consisteret naturalis beatitudo in cognitione Dei habita ex cognitione solius animæ rationalis, sequeretur, stantibus inæqualibus meritis æqualitas in beatitudine; consequens est falsum: ergo & antecedens. Probo sequelam: in casu quo duo habentes animas æquè perfectas, quorum alter ea merita habuisset, quæ sufficerent ad obtinendam pro præmio cognitionem de Deo ortam ex cognitione comprehensiua sui; alter vero maiora merita, quam præcedens habuisset; in isto casu iste qui maiora merita, & perfectiora elicuit, æquale præmium cum alio reciperet. Quod clare probo: nam meritis istius responderet pro præmio sola cognitio Dei conditoris naturæ habita ex vi comprehensionis sui; at ista cognitio nõ excederet cognitionem alterius: ergo. Probo minorem: cognitio Dei orta ex æquali causa, æquatur cum alia; at cognitio Dei, quam primus haberet, ex æquali causa oriretur, ac oritur ista cognitio, nempe ex comprehensione propriæ animæ, quæ vt supponimus cum istius anima in perfectione æquatur: ergo cognitiones ad Deum terminatæ, necessario forẽt æquales: ac proinde cum inæqualitate meritorum in beatitudine forent æquales.

20 *Cõtra i. partẽ cõclusionis arg.* Contra primam partem nostræ conclusionis obstare videtur D. Th. 3. *Contra Gentes cap.* 38. vbi postquam *cap.* 37. ostenderat beatitudinem consistere in Dei contemplatione: *cap.* 38. probat non consistere in cognitione Dei, quæ communiter habetur à pluribus: *cap.* 39. non consistere in cognitione Dei, quæ per demonstrationem habetur: *cap.* 40. non consistere in cognitione Dei, quæ

per fidem habetur: *cap.49.50.& 51.* probat non consistere in cognitione Dei, quam anima separata habet ex cognitione sui; ac tandem concludit solum posse consistere in visione clara Dei prout est in se: ergo ex mente D. Thom. sola visio clara Dei conditoris naturæ potest hominem beatificare beatitudine naturali.

Cōfirm. Et confirmatur amplius: quia exinde probat, & docet non consistere beatitudinem hominis, nisi in visione Dei, quia qualibet alia cognitione supposita non quietatur hominis appetit⁹, sed cognita causa quoad an est, naturaliter appetit illius quidditatem clare cognoscere; at cognitio clara Dei, ad quam homo inclinatur naturaliter, non est visio Dei prout supernaturalis: ergo loquitur de visione Dei prout est Author naturæ, & in illa nostram naturalem beatitudinem constituit.

21 *Resp.* Respondeo, D. Thom. loqui de beatitudine omnino perfecta, quam per fidem cognoscimus, & illam D. Thom. omnibus illis capitibus contra Philosophos congruentijs naturalibus probare cōcēdit, ex eo quod nisi illa assequuta, non plene quiescit noster appetitus, non autem negat naturalem beatitudinem, quæ imperfecta est comparatiue ad illam, quā per fidem cognoscimus, in abstractiua cognitione Dei conditoris naturæ consistere.

Ad cōf. Ad confirmationem, distinguo maiorem: & illam concedo de appetitu naturali inefficaci elicito, secus autem de appetitu naturali innato, quo sensu minor argumenti est negāda, licet autem ex appetitu inefficaci elicito non demonstretur beatitudo supernaturalis perfecta, probabiliter tamē suadetur, iuxta sæpē dicta *tractatu de Visione Dei.*

22 *Oppones.* Si dicas: abstractiua cognitio Dei conditoris naturæ, quantumcūque perfecta, non sufficit satiare nostrum appetitum innatum: ergo non sufficit beatificare hominem beatitudine, adhuc naturali.

Resp. Respondeo distinguendo antecedens: adæquatē, concedo antecedens: inadæquatē quoad inclinationem præcipuā innatam, nego antecedens, & nego consequentiam, quia vt diximus *disp. præcedenti*, naturalis beatitudo non petit appetitū innatum satiare, sed solam præcipuam potentiam, quia in Dei cognitionem propendimus.

Secundo arguitur, potest Deus, quatenus est in se, & prout est Author naturæ actum intellectus naturalem intuitiuum terminare: ergo in tali actu naturalis beatitudo cōsistit. Patet consequentia. Antecedens autem probatur: actus voluntatis fertur ad obiectum in se; & tamē prout Author naturæ potest terminare dilectionem sui entitatiuē naturalem, quæ amicabilis sit, vt contra Vazquez tenet melior pars Theologorum *infra quæst. 109. art. 3.* ergo etiam si visio terminari petat ad obiectum, quatenus est in se, poterit Deus prout est Author naturæ per actum entitatiuē naturalem intuitiuē videri. 23 *Arg. 2.*

Respondeo negando antecedens. Ad cuius probationē, distinguo maiorem: in se, prout in se, nego maiorem: in se, prout ab intellectu proponitur, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Itaque voluntas dicitur ferri ad obiectum in se contrapositiuē ad modum attingendi intellectus, idest, non trahēdo obiectum intra se per aliquā similitudinem, in qua natura obiecti contineatur, non tamen quia illud semper attingat, prout est in se ipso, sed in hoc pendet ab intellectu, & quia intellectus potest Deū intuitiuē cognoscere per claram visionem, & abstractiuē, siue per fidem, siue per naturalem cognitionem, qua Deus, vt Author naturæ est, cognoscitur; hinc est, quod posit voluntas actū supernaturalem elicere regulatum per visionem, aut fidem, & naturalem per notitiam Dei naturalem; intellectus autem per visionem claram fertur ad obiectum in se, & prout in se; & quia prout sic est supernaturalis; hinc fit, quod non posit termina- *Resp.*

re intuitiuam notitiam naturalem.

24 *Contra 2. p. arg. 1.* Contra secundam partem conclusionis arguitur: beatitudo naturalis consistit in vna cognitione Dei conditoris naturæ; at anima separata ex sui, & aliorum cognitione, nõ vnam, sed plures cognitiones Dei elicit, vt est Author naturæ: ergo non consistit in cognitione orta ex sui, & aliorum obiectorum notitia. Probatur minor: quia multiplicatis medijs cognitionis, multiplicatur cognitio Dei orta ex illis: ergo ex cognitione sui, & aliorum obiectorum non deriuatur vna, sed multiplex cognitio naturalis Dei.

Resp. Respondeo concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, distinguo antecedens: si prout ordinata, vel inter se conuenientia attingantur, nego antecedens: si absque ordine, & absque conuenientia attingantur, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia cognitio Dei, in qua naturalis animæ beatitudo consistit, non procedit ex pluribus, absque ordine, seu cõuenientia, sed aliquo ex illis modis.

25 *Replicabis.* Sed dices: si vt inter se conuenientia attingantur, non causabunt cognitionẽ perfectiorem plura, quã vnum; at plura cognita à nobis constituuntur, vt excessum cognitionis causent: ergo solutio tradita nõ subsistit. Probatur maior: nam excessus cognitionis causatæ originari debet ex excessu causæ; at plura vt conueniunt se inuicẽ non excedunt: ergo si causent præcisè, vt conuenientia, causare nequeunt excessum in cognitione Dei.

Resp. Respondeo distinguendo maiorem: si excessus illorum non attingatur, nec vt *quod*, nec vt *quo*, cõcedo maiorẽ: si attingatur, saltim vt *quod*, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; quia etsi illa plura influant in cognitionem Dei vt conuenientia, ly *vt* reduplicante rationẽ *sub qua*, ingreditur tamẽ illorum diuersitas, & illorum excessus saltim vt *quod*.

Instabis Instabis: ex eodem principio na scitur differentia in effectu, ex quo deriuatur excessus: ergo si diuersæ cognitiones diuersorum obiectorum diuersitate ingrediente vt *quod*, sufficit deriuare excessum in cognitione Dei, deriuabit etiam distinctionem; & consequenter non poterit vna, & eadem diuina cognitio ex vtraque causari.

Respondeo, distinguendo consequens: sufficit deriuare distinctionem à cognitione, quæ habetur de Deo ex vi cognitionis vnius tãtum illorum, concedo consequentiam: in cognitione habita ex vi vtriusque notitiæ, nego consequentiam. Itaque hæc obiectio suadet, quod cognitio ex vi duorum cognitionum diuersorum obiectorum causata, distincta debeat esse ab illa, quæ ex vna tantũ illarum causaretur, non autem conuincit, quod vtraque adunari nõ possit ad eandem Dei cognitionem causandam. *Resp.*

Contra eandem partẽ arguitur secundo: beatitudo naturalis Angelorum consistit in cognitione Dei habita media cognitione propriæ substantiæ: ergo pariter beatitudo animæ separatæ consistere debet in cognitione Dei media solius propriæ essentiæ cognitione. 26 *Arg. 2.*

Respondeo concesso antecedenti, negando consequentiam: ratio discriminis est, quod beatitudo cõuenit Angelis naturaliter, non autem per correspondentiam ad merita; vnde necessarium non est, vt excessus in illa saluetur, ad diuersa obiecta recurrere, secus in beatitudine animæ separatæ contingit, vt constat ex dictis inter suadendam nostram conclusionem. *Resp.*

Denique contra vtramque partẽ nostræ conclusionis arguitur: beatitudo naturalis immediatè debet terminari ad beatitudinem obiectiuam; at cognitio non intuitiua, quæ de Deo ex creaturis habetur nõ terminatur immediatè ad Deum, qui est nostra beatitudo obiectiua, sed terminatur immediatè ad creaturas, tanquam ad mediũ in *quo*, vel ex *quo* 27 *Vltimo arg.*

terminatur ad Deum: ergo non consistit naturalis beatitudo in cognitione abstractiua Dei medijs creaturis, sed in cognitione immediata Dei; & consequenter, quæ sit intuitiua, contra id quod asseritur in prima parte conclusionis.

Resp. Respondetur distinguendo maiorem: immediate vt *quod*, & *terminatiuè*, concedo maiorem: vt *quo*, & *motiuè*, nego maiorem, & minori sub eadem distinctione concessa, & negata, nego consequentiam. Itaque cognitio in qua consistit naturalis beatitudo, immediate terminatur ad Deum vt *quod*, & *terminatiuè*; non autem vt *quo*, & *motiuè*; quia creatura non mediat, vt obiectum *quod* terminans talem cognitionem, sed solum, vt mouens, ex eo quod Deus per talem cognitionem cognoscitur per speciem creaturarũ; vnde sicut cognitio entis rationis per speciem entis realis, immediate terminatur ad illud vt *quod* terminatiue, quia ens reale non terminat talem cognitionem, non tamen motiue, quia cognoscitur per speciem entis realis; & consequenter ens reale motiue se habet; ita in cognitione Dei habita ex creaturis est discurrendum.

28 *Oppones 1.* Sed oppones primo: obiectum motiuum est à quo specificatur cognitio: ergo si creaturę sunt obiectum motiuum prædictæ cognitionis, specificari debet ab illis; at beatitudo formalis ab obiectiua debet specificari: ergo creaturæ erunt ratio formalis beatitudinis nostræ obiectiuæ, quod est falsissimum. *Secũdo.* Secundo: in Angelis non datur duplex cognitio, alia terminata ad se ipsos, & alia ad Deum, sed vnica, & eadem cognitione tendit ad vtrumque obiectum; at se ipsum Angelus attingit vt *quod*: ergo mediat etiam terminatiue; & consequenter solutio nostra non tenet in illis.

Tertio. Tertio, quia visio beatifica attingit creaturas per speciem essentiæ diuinæ cognitæ primario, mediat diuina essentia, non solum vt *quo*, sed etiam vt *quod*, & terminatiue respectu creaturarum: ergo si Deus attingitur ab ista cognitione per speciem creaturarum, mediare debent creaturæ, non solum vt *quo*, verũ etiam vt *quod*.

Ad primum respondeo, obiectum motiuum quando præcise mouet, solum specificare, vt in obliquo attactum; in recto autem, & vt *quod* specificatur cognitio ab obiecto cognito vt *quod*, & isto modo sufficit, quod beatitudo naturalis ab obiectiua speciem desumat. 29 *Ad 1. obiectionẽ resp.*

Ad secundum dicatur, quod etsi in Angelo non detur, nisi vna cognitio formaliter respectu vtriusque obiecti; datur tamen duplex virtualiter, & sub vna virtualitate immediaté terminatur ad Deum terminatiue, sub qua, & non sub alia beatificat Angelum talis cognitio. *Ad 2.*

Ad tertium, concesso antecedẽti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est, quod visio beatifica, cum sit cognitio perfecta, & quidditatiua Dei, in quo vt in causa perfectissima continentur creaturæ, ex vi eiusdem formalitatis, qua primo terminatur ad Deum, terminatur secundo ad creaturas in illo: vnde mediat essentia diuina, non solum motiuê, & vt *quo*, sed etiam vt *quod*, & terminatiue; at vero creaturæ non continent in se Deum, sed cum illo connectuntur, vt effectus cum causa; non autem necessarium est, quod cognitio terminata ad effectum transeat ad causam cognoscendam, nisi solum terminatiue imperfecte, & in obliquo: vnde ad causam cognoscendã, vt *quod* exigitur alia cognitio, quod si in Angelis non inuenitur, nisi solũ vna, non est propter merita obiecti, sed propter perfectionem Angeli cognoscentis. *Ad 3.*

***

DISPVTATIO DECIMA QVARTA.

An paruulis cum solo originali decedentibus, naturalis beatitudo conueniat?

§. I.

Relatis sententijs statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Prima sententia* IN hac difficultate tres versantur sententiæ. Prima affirmãs est, quam tenuere Catherinus *libro de statu* Cath. *puerorum sine Baptismo decedentium.* Albertus Campensis *controuersia prima, de* Camp. *peccato originali paulò ante finem,* Hieronymus Sanauarola *in lib. de* Sanau. *Triumpho Crucis*, asserentes, paruulos sine Baptismo morientes, futuros post iudicium beatos naturali beatitudine, & in quoddã veluti paradiso terrestri perpetuo victuros. Quibus ex moderniotibus adhæsere Salm. Salmeron *disp.* 48. Noster Martinez Martin. 1. 2. *quæst.* 83. *art.* 4. *dub.* 2. Probabilius iudicans super terram victuras. Probabiliter Salas *quæst.* 5. *art.* Salas. 5. *tractatu* 2. *disputatione* 13. *sect.* 4.

Secunda, per extremum opposita naturalem beatitudinem paruulis sine Baptismo decedentibus denegat. *Secũda* Hanc tenẽt Theologi communiter *in præsenti*, & *infra q.* 83. agentes de pœna culpæ originalis. Magister Soto *in* 4. *distinct.* 48. *q.* Soto. 2. *art.* 4. *ad* 4. & *lib. de natura, & gratia cap.* 14. Belarminus *lib.* Belarm. 6. *de amissione gratiæ, & statu peccati cap.* 2. Azor *tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* Azor. 33. Valentia *disp.* 6. *quæst.* 17. *puncto* 4. Valent. Zumel *infra quæst.* 83. *art.* Zumel. 4. *disp. de pœna peccati originalis parte* 3. *conclusione* 4. Aluarez *disp.* Aluar. 114. *de auxilijs*, & 29. Lorca *disp.* Lorca. 48. *cap.* 5. Ex quibus Catharini, & Alberti sententiam notant quidam varijs censuris. Mag. Soto inopirabilem, vanam, & temerariam. Belar-

Digitized by Google

minus errori Pelagianorum proximam, Zumel cum fide de originali culpa non bene consonam. Valentia, Lorca, & Aluarez omnino improbabilem reputant.

2 *Tertia.* Tertia, inter vtramque media concedit prædictis infantibus id positiuum, in quo naturalis beatitudo consistit, negat tamen illis priuatiuum, quod dicit, scilicet carentiam culpæ, & munditiam à peccato: vnde absolute non sunt dicendi beati naturali beatitudine. Hanc vt probabiliorem sequitur Salas *loco vbi supra, & infra quæst. 83.* Pro veræ sententiæ explicatione sit

Prima cōclusio Prima conclusio: *Sententia concedens paruulis sine Baptismo decedentibus naturalem beatitudinem, nullam censuram contra fidem meretur.* Hanc statuo in fauorem primæ sententiæ, moueor ad illam primo authoritate illorum, qui præfatam sententiam tuentur, quibus ex Antiquioribus plurimos adiungit Salas loco vbi proxime, quos omnes contra fidem errasse, non nisi vrgentissimo fundamento, licet censere.

Prob. 1.

Secūdo. Secundo, quia omnia quæ in fauorem veræ sententiæ ex Scriptura, & Concilijs conclusione sequenti adducemus, siquis vult cum beatitudine naturali componere, & de sola carentia beatitudinis supernaturalis perfectæ intelligere, non poterit euidenter conuinci: ergo defensantes prædictam sententiam, nec hæresis, nec erroris contra fidem possunt notari, aliàs pro illa plurium antiquorum, & Recentiorum extat authoritas, nec rationes adstipulantes desunt: ergo temeritatis nota censeri non possunt; & consequenter ab omni censura immunes existunt.

3 *Tertio.* Denique moueor: quia non potest negari esse valde probabile infantes sine Baptismo morientes Deū Authorem naturæ cognoscituros, & naturali dilectione fore amaturos, cum id satis insinuent, & doceant locis referendis inferius, & concedant plures, nec ignobiles Theologi, inter quos Suarez expresse id fatetur *de peccato originali disp. 9. sect. 6.* nec improbabilem censent Azor, Aluarez, Alarcon, & alij ex allegatis pro secunda sententia; at munditiam à peccato necessariam esse, vt per actus prædictos constituatur homo beatus naturali beatitudine, nec in Sacra Scriptura est reuelatum, nec in Concilijs est definitum, nec ex reuelatis, aut diffinitis, euidenti illatione colligitur, nec communi Patrū consensu firmatum: ergo asserentes per actus prædictos paruulos naturali beatitudine fore beatos, nec hæresis, nec erroris, nec temeritatis nota debent censeri.

Secunda conclusio: *Sententia denegans prædictis Infantibus naturalem beatitudinem verior est, & conformior Sacræ Scripturæ, Concilijs, & Patribus.* Probatur hæc conclusio: mors animæ, æterna damnatio absolute, & esse obiectum iræ, & odij Dei nō cōpatiuntur simul cū fœlicitate, etiam naturali; at infantes in peccato originali morientes sunt mortui morte animæ in perpetuum damnati, & obiectum iræ, & odij diuini per culpam iuxta Sacram Scripturam, Concilia, & Patres: ergo asserere, non esse fœlices naturali beatitudine, conformius est Scripturæ, Concilijs, & Patribus. Discursus est euidens. Maior suadetur breuiter: ille namque, qui non caret maximis malis naturæ, nequit dici fœlix naturali fœlicitate: falicitas namque, non solum dicit positiue possessionem boni, sed etiam carentiam mali; at mors animæ, æterna damnatio, & obiectum esse iræ, & odij diuini, sunt mala naturæ: ergo istis non carens nequit esse fęlix, & beatus naturali fœlicitate. Minor autem suadetur primo, ex Scriptura ad Ephesios 2. *Eramus enim, & nos natura Filij iræ.* ad Romanos 5. *Per vnius delictum in omnes homines in condemnationem.* Apocalipsis 20. *Beatus, & Sanctus, qui habet partem in resurrectione prima, & in his non habet secunda*

4 *Secūda cōclusio* *Prob. 1.*

mors potestatem; at paruuli cum originali culpa decedentes: non habent partem in prima resurrectione: ergo in illis mors secunda potestatē habet.

Secũdo. Secundo ex Concilijs, ex Paleftino, quod vt Augustinus testatur *Epistola 106. ad Paulinam* compulit Pelagium anathematizare, intantes non baptizatos habere vitam æternam, hac autem, inquit Augustinus, negata, quid nisi mors æterna remanebit? Idem Cartaginense *in Epistola apud Augustinum 90.* Mileuitanum *Epistola apud Augustinum 92.* Et Florentinum id ipsum his verbis diffinit sesione vltima: *Illorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, maxime in Infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas.* Ac denique Tridentinum *sessione 6. decreto de peccato originali canone 2.* vbi peccatum originis mortem animæ appellat. Tertio ex Pontificibus, Leone, Gregorio, & Ioanne, quos refert Belarminus vbi *supra cap. 2.* adstruentes paruulos Baptizari debere, ne regnum perdāt & vitam, & ab æterna damnatione liberentur: paruuli ergo fine Baptismo ex hac vita migrantes, regnum, & vitam perdunt, mortem patiũtur animæ, & damnationi æternæ manēt obnoxij.

5 Tertio. Tertio probatur ex Patribus; illam expresse tradidit Augustinus *lib. 1. de origine animæ cap. 9.* illis verbis. *Non baptizatis paruulis nemo promittat inter damnationem, Regnumque cœlorum, quietis, vel fœlicitatis cuiuslibet, atque vbilibet, quasi medium locum, hoc enim eis habere, lis pelagiana promittit.* Idem docet *lib. 2. cap. 12. lib. 1. de peccatorum meritis cap. 23. & lib. 2. de gratia Christi, & peccato originali cap. 21.* vbi ponderanda sunt illa verba: *Quietis, vel fœlicitatis cuiuslibet.* Quibus expresse omnem fœlicitatem, & consequenter, etiam naturalem ab illis excludit. Beda in cap. 14. *Non respiciendi*, inquit, *sunt à corde Christiani, qui putant, ideo dictũ multas esse mansiones, quia extra regnum cœlorũ erit aliquid, vbi beatè maneant Innocentes, qui sine Baptismo ex hac vita migrarunt.* Quibus verbis omnem beatitudinem negat paruulis sine Baptismo ex hac vita migrantibus. Consonat Prosper *lib. 2. de vocatione gentium cap. 8.* Fulgentius *lib. de fide ad Petrum cap. 2.* Anselmus *lib. de conceptu virginali cap. 27.* Bernardus *cap. 191. ad Innocentium*, qui licet expresse non relegent à prædictis infantibus naturalem fœlicitatem, quia tamen absolute damnari, & mori fatentur, fœlicitatem etiam naturalem videntur excludere.

Denique suadetur rationibus, prima sit: paruuli cum peccato originali ex hac vita migrantes in infernum descendunt, ibi perpetuo in tenebroso, & caliginoso loco mansuri; at cum huius loci habitatione non recte cohæret naturalis fęlicitas, vt ingenue fatentur Catherinus, & Pigius, & videtur manifestum, quia fœlicitas quæcumque illa sit, loci opportunitatem, & commoditatem inter alia exigere videtur; ergo carebunt naturali fœlicitate. Consequutio est legitima. Minorem, vt vidimus, fatentur aduersarij. Et maiorē tradunt Alexander *2. p. quæst. 105. membro 10. §. 1.* vbi ait: *Paruulos futuros esse in igne, non ratione ardoris, sed ratione tenebrositatis.* Richardus *in 2. dist. 33. art. 3. quæst. 1.* D. Bonauentura *ibidem art. vltim. quæst. 1.* vbi ait. *Pœnā puerorum esse carentiam visionis, & vilitatem loci.* Et in corpore quæstionis ait, eos carere luce corporali. Abulensis *in cap. 25. Matthæi quæst. 666.* vbi docet, post diem iudicij paruulos futuros sub terra. Magister Soto, Belarminius, & alij pro secunda sententia relati. 6 Prob. ratione 1.

Maior prob. 1. Et suadetur primo ex D. Aug. locis vbi *supra relatis, & serm. 14. de verbis Apost.* ibi: *Nullus relictus est medius locus vbi ponere queat*

in-

infantes, de viuis, & mortuis iudicabitur. Alij erunt ad dexteram, alij ad sinistram, non noui alium in dextera regnum cælorum est, percipite, inquit regnum, qui ibi non est, in sinistra est, quod erit in sinistra, ite in ignem æternum.
Secūdo. Secundo ex Anselmo de conceptu virginali cap. 22. illis verbis: *Post autem iudicij nullus erit Angelus, nec homo, nisi aut in regno Dei, aut in inferno.*

7 *Tertio* Tertio suadetur: nam infantes prædicti, mox vt moriuntur in limbū descēdunt: ergo etiam post diem iudicij in eodem loco manebunt. Patet consequentia. Tum, quia absque fundamento adstruitur loci mutatio in extremo iudicio. Tum etiam ex Ecclesiastico 11. *cap.* illis verbis: *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*: ergo paruuli manebūt in loco in quem statim post mortem descenderunt.
Quarto prob. maior. Denique illa maior suadetur: nam post diem iudicij aquæ terram cooperient, sicuti, & initio, cum namque aquarum ab aquis diuisio, ob terræ germinationem, animantium, & plantarum procreatione effecta fuerit, cessantibus, vt tūc cessabunt omnia, præter hominem, animantia, plātæ, terræ germinatio, arborum fructus, & alia homini nunc inseruientia, occupabunt aquæ tunc suum naturalem locum terram iterū occupantes, quo circa cælorum motus fore tunc cessaturos est communis sententia, quia generationes viuentium cessabunt, quem finem cælorum motus respiciebant: ergo paruuli subtus terram manebunt luce corporali carentes, illos namque super aquas victuros, aut prope vltimā terræ superficiem, vbi luce transfusa possint perfundi, & illa sensibus oblectari, commentitium videtur. Primū quidem, quia locus super aquas hominibus naturalis non est, ad miraculum autem, fundamento solido caret. Secundum etiam. Tum, quia lux illa tenuissima esset; ac proinde parum posset oculos oblectare. Tum etiam, quia aqua terram cooperiens lucis perfusionem superficiem terræ penetrantem impediret.

8 *Prob. 2. ratione* Secunda ratio principalis sit, etsi vniuersale, & particulare iudicium inter se distinguantur, in vtroque tamen eadem pœna, vel præmio homines afficientur, iuxta illa verba Ecclesiastici 11. cap. *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*, quæ de pœna, & gloria æterna interpretatur Hieronimus, at paruuli mox vt moriuntur, in particulari iudicio vtraque beatitudine naturali, & supernaturali priuantur, quia vt diximus, cum loci incommoditate, in quem statim post mortem descendunt naturalis beatitudo non congruit, nec cum captiuitate sub diaboli potestate sub qua detinentur: ergo etiam post vniuersale iudicium vtraque beatitudine priuati manebunt.

Prob. 3. Tertia ratio sit: cum auersione à Deo Authore supernaturali non stat supernaturalis consummata fœlicitas: ergo pari ratione cum auersione à Deo Authore naturæ fœlicitas naturalis stare non poterit. Antecedens suppono, & probo consequentiam: nam repugnantia primi exinde oritur, quod suprema supernaturalis fœlicitas, non solum importat plenitudinem supernaturalium bonorum, sed etiam carentiam mali afflictionis in ordine ad supernaturalem finem; at etiam naturalis fœlicitas importat carentiam mali indisponentis intra ordinem naturæ: ergo cum auersione à Deo Authore naturali non potest componi; tunc vltra, sed paruuli per peccatum originis, non solum sunt auersi à Deo Authore supernaturali, sed etiam à Deo vt est Author naturæ. Tum, quia vna conuersio sine altera stare non potest, vt tenet frequentior sententia *infra quæstione* 7. *articulo sexto*. Tum etiam, quia peccatum Adami, quod paruulis fuit voluntarium in capite, vtramque illam auersionem importat; & consequen-

ter vtramque in paruulorum voluntates transfundit: ergo cum illo stare nequit naturalis fœlicitas.

Vltimo prob. Tandem suadetur nostra conclusio: fœlicitas naturalis non est debita paruulis titulo connaturalitatis, sicuti, nec debetur homini in statu purorum naturalium constituto dilectio Dei conditoris naturæ super omnia totius legis naturæ adimpletio, victoria grauis tētationis, de quibus fusè *infra quæst. 109.* ergo solum homini confertur ratione suorum meritorum, vel meritorum Christi; at paruuli cū originali culpa migrantes proprijs meritis carent, & merita Christi ipsis non applicantur. Tū, quia hæc applicatio, nec in Scriptura, nec in Patribus potest fundari. Tum etiam, quia merita Christi homini applicantur per Baptismū, quo huiusmodi infantes caruere: ergo absque vllo fundaméto illis attribuitur naturalis fœlicitas.

§. II.

Tribus argumentis contra secundam conclusionem occurritur.

9 Argumenta, quæ contra istam conclusionem in fauorem suæ sententiæ adducit Catherinus leuia sunt, & ex quibusdam locis Sacræ Scripturæ male intellectis congesta; vnde necessarium non est in illorum solutione immorari, illa erudite diluit, & in contrarium retorquet Belarminius *vbi supra cap. 3.* alij in eiusdem sententię fauorem obijciunt

Arg. 1. sic primo. Quia est cōtra ordinem diuinæ iustitiæ, vt homo propter peccatum habituale aliena voluntate cótractum in perpetuum priuetur perfectione maxima sibi debita; at naturalis fœlicitas est maxima perfectio homini debita: ergo ob originalem culpam aliena voluntate contractam, non possunt paruuli fœlicitate naturali priuari.

Confirmatur hoc primo ex D. Th. *in 2. dist. 32. q. 2. art. 1. ad 2. 3. & 4. & ad 33. q. 2. art. 1. in 2. ad Anibaldum d. st. 32. q. vnica, & q. 5. de malo art. 2.* vbi asserit, per peccatum originale priuari hominem iure ad supernaturalem beatitudinē, quod originalis iustitia tribuebat, non autem iure ad bona naturalia; at naturalis fœlicitas, est bonum naturale, ad quā ex originali iustitia ius non dimanabat, sed ex principijs naturæ manabat: ergo paruuli ratione culpæ originalis non priuantur iure ad fœlicitatem naturalem; & consequenter illa non obstante, fœlicitate naturali potientur. *Conf. 1.*

10 Confirmatur, & vrgetur secundo ex communi Theologorum axiomate: *Naturalia post peccatū integra mansisse*: ergo paruuli post originalē culpā nulla perfectione naturali priuātur: ergo nec iure aliquo naturali; at ius ad fœlicitatem naturalem, naturale est: ergo prædicto iure nō carent ratione culpæ originalis. *Conf. 2.*

Resp. Respondeo ad argumentū, cōcessa maiori, negando minorem: nam licet fœlicitas naturalis, perfectio naturalis sit entitatiuè, nō tamē est naturalis possessiuè ex principijs naturæ humanæ debitis, sed possidenda foret, & ab homine consequenda in vi auxiliorum, quæ etsi in sua entitate forēt naturalia, essent tamen à Deo Authore naturæ conferenda gratiosè homini in statu purorum naturalium creato, & eidem post lapsum ex meritis Christi, quæ non nisi medio baptismo applicantur.

Ad 1. confirm. Ad primam confirmationem ex D. Thom. desumptam, fusius conclusione sequenti, nunc breuiter respondeo explicando antecedens de iure ad bona naturalia, quæ naturalia sūt

posse-

Digitized by Google

possessiuè,& dimanatiuè,quibus homo ratione culpæ originalis non caruit; non autem loquitur D.Tho. de omni eo, quod entitatiue naturale est; aliàs ratione culpæ originalis nõ remansisset homo infirmus ad dilectionem Dei conditoris naturæ, & ad totius legis naturę adimpletionẽ, nec ad ista exequenda indigeret gratia per Christum in statu lapsus, cuius contrarium D.Th. docet *infra quæst.109.art.3.& 4.*

Ad 2.cõfirm. Et ex his ad secundam confirmationem constat solutio:nam commune illud axioma intelligi debet de perfectionibus naturalibus, non solũ entitatiuè, sed etiam possessiuè, id est,quorum possessio ex principijs naturæ debetur, qualis non est naturalis fœlicitas,cum ex principijs humanæ naturæ non dimanet,nec illi titulo connaturalitatis debeatur; sed titulo meritorum,etsi entitatiuè naturalis; & quidem confirmatio ista si quid probat,conuincit,quod homini propria voluntate peccandi competere debeat fœlicitas naturalis, cum etiam post peccatum personalę naturalia integra perseuerent,iuxta præfatum axioma.

Instatur arg. Et totum argumentum instatur in integritate naturali,quæ entitatiuè naturalis est in frequẽtiori Theologorum sententia; & tamen homo ex proprijs ius ad illam non habet, aliàs stat' purum naturalium ab statu integritatis non distingueretur in homine, nec paruulis cum peccato originali ex hac vita migrãtibus datur,aliàs melioris conditionis essent, quam paruuli creati in pura natura, qui,si ante vsum rationis raperentur, naturali integritate non dotarentur. Ex quo vlterius fieret, quod infantes hæreditariam culpam contrahentes ex illa commodum reportarent, quod est plusquam falsum.

11 *Arg.2.* Secundo arguitur: Deus his paruulis non obstante culpa originali exornat pluribus supernaturalibus donis: ergo non negabit illis naturalem fœlicitatem. Consequentia tenet. Tum,quia maiora concedens,nõ est cur dicatur negaturus minora,donum autẽ quodvis supernaturale maius est,naturali fœlicitate. Tum etiã, quia dona supernaturalia ex meritis Christi proueniunt: ergo si non obstante,quod per Baptismum eis applicata non fuerint merita Christi,recipiunt intuitu illorum dona supernaturalia, id obstare non poterit, quo minus ex illorum influxo, naturali fęlicitate dotẽtur. Antecedens autem probatur: nam Deus in extremo iudicio illis confert corpora perfectissima, immortalia, & impassibilia, erunt etiam impeccabiles peccato actuali, fomite ad culpam instigante carebunt; at reunio corporis ad animam supernaturalis est,immortalitas, etiam impassibilitas, & fomitis carentia sunt supra naturã: ergo erit illis naturalis fœlicitas.

Cõfirm. Quod amplius confirmatur:nam in puncto resurrectionis recipient à Deo corpora vndequaque perfecta in membris,potentijs,& perfectionibus naturalibus, nec propter originale peccatum aliqua perfectione ad corpus attinente carebunt:ergo etiã illa non obstante animæ paruulorum omnes perfectiones naturales recipient, quas reciperent, si originali culpa carerẽt; at vna ex perfectionibus naturalibus animæ est naturalis fœlicitas: ergo gaudebunt naturali fœlicitate.

12 *Resp.1.* Respondeo primo omisso antecedenti,negando consequentiã: quia dona illa supernaturalia non habent incompatibilitatem cũ peccato originali auertente à Deo habitualiter conditore naturæ: naturalis autem fœlicitas repugnantiam habet cum illo,vt *superius* arguebam;ac proinde estô admittamus dona illa paruulis cum peccato originali migrantibus ex meritis Christi concedi, non sequitur illos naturali fœlicitate forẽ ditandos in sensu nostræ conclusionis. Ex quibus ad vtramque probationem consequentiæ constat solutio: nam estô admittamus,merita Christi posse illis applicari absque Baptismo quoad aliqua dona, quæ

cum originali culpa non incompatiuntur, non sequitur posse applicari quoad illa, quæ culpæ exclusionem requirunt, qualis est fœlicitas naturalis: nam de fide est culpam originalem non deleri in paruulis, nisi medio Baptismo. Et ex eisdem ad confirmationem constat solutio: nam dona illa, & perfectiones corporum originali culpa cōpati possunt; secus in fœlicitate naturali contingit.

13 *Resp.2.* Secundo respondeo negando antecedens. Ad probationem dicatur: resurrectionem supernaturalem esse, ordinari tamen vt pœnam patiātur æternam damnationem sensus: nam cum pœnam pati debeat idem, qui commisit, vel contraxit culpam, & originalem culpam cōtraxerit, non anima separata à corpore, sed illi cōiuncta, & totum suppositum fuerit peccator culpa originali, idcirco anima vnitur corpori, vt suppositū idē, quod culpam contraxit, pœnam patiatur, & eadem ratione immortalitate donantur, vt in ęternam pœnam sustineant. Impassibilitas competet illis, non ratione dotis impassibilitatis, qua fruuntur corpora beatorum, nec ex defectu potentiæ ad patiendū in ipsis, vt inquit D. Tho. *in 2.dist. 33.quæst.1.ar.1.ad 5.* sed ex defectu exterius agentis in ipsa, quia post resurrectionem nullum corpus agens erit in alterum ad corruptionem inducendam per actionem naturæ, sed solum erit actio ad puniendum ex ordine diuinæ iustitiæ; & quia puerorū corporibus non debetur pœna sensibilis, quia hæc solum est debita ratione culpæ propria voluntate contractæ; consequēs fit, quod nullum corpus aget in illis. Hæc autem impassibilitas supernaturalis non est.

14 *Qualiter pueri in lymbo impeccabiles erūt, & carebūt fomite.* Ad illud de impeccabilitate dicatur, nō competere illis ratione alicuius doni supernaturalis, nec ratione impotentiæ intrinsecæ ad peccandum, sed ab extrinseco, ex eo quod Deus substrahet concursum ad materiale culpæ ratione status termini quem habēt, in quo, vt inquit D.Th. quæst.5.de malo artic.3.in corpore: *Non mutatur voluntas à dispositione, quam habuit in via*; cumque isti paruuli nullum inordinatum affectum ante statum termini habuerint, ad suauem Dei prouidentiā spectat, vt illos non sinat in affectum inordinatum post mortem prorumpere, & eadem de causa fomite actualiter instigante ad malum carebunt, scilicet ab extrinseco per substractionem concursus diuini ad materiale actuum instigantium ad illud.

Ad confirmationem dicatur, verum esse antecedens de perfectionibus corporis quoad essentiam, & potentias illam consequentibus; falsum autem de omnibus perfectionibus actualibus: nam corpora illorum multis operationibus carebūt, vt sūt operationes partis vegetatiuæ, & plures sensuum operationes: nā cum in carcere tenebroso sint detinendi videri non poterunt; & consequenter carebunt actu præcipuæ potētiæ inter sensitiuas exteriores. Ex quo solum sequitur, quod illorum animæ, etiam erunt perfectæ quoad essentiā, & potentias, quod libenter fatemur, non autem colligitur fœlicitate naturali fore potiendas, quæ in operatione actuali cum exclusione culpæ, & munditia à peccato consistit. *Ad conf.*

Tertio sic obijciunt: animæ istorū paruulorum habebunt easdem perfectiones, quas haberent paruuli in pura natura creati, si raperētur ex hac vita ante adultam ætatem; at isti fœlicitatem naturalem obtinerent post mortem: ergo eadem gaudebunt infantes cum originali peccato migrantes ex hac vita. Minor videtur certa: nam incongruum videtur, vt Deus hominem creet, & ad suum finem naturalē ordinet, & absque vlla culpa, nec propria, nec aliena voluntate contracta, illum absque talis finis consequutione relinquat. Paruuli autem in pura natura creati ab omni culpa, siue actuali, siue originali immunes existerent. Maior probatur: paruulis in pura natura creatis, solum conferrentur à Deo, quæ naturæ debentur; at omnia naturæ *15 Tertio arg.*

huma-

humanæ debita conferuntur, etiam paruulis infectis sola culpa originali; quia vt ex D. Th. *superius* arguebamus, nullo naturali iure ratione culpæ originalis priuantur: ergo dotantur eisdem perfectionibus, quibus paruuli in pura natura.

Resp. Respondeo negando maiorem. Ad illius probationem dicatur, debita naturæ esse in duplici differentia, alia sunt, quæ debentur rigoroso titulo connaturalitatis, vt sunt illa, quæ ex principijs naturæ dimanant, & alia quæ absque vllo gratiæ interuentu naturæ conferuntur, alia debita ex congruentia, & suauitate prouidentiæ diuinæ. Prioris generis debita paruulis in vtroque statu cõpeterent; debita vero secundi generis conferuntur paruulis puræ naturæ, non autem infectis culpa originali, quia licet in hoc, quod paruuli puræ naturæ perfectionibus sic debitis priuarentur, aliqua incongruentia reluceat, omnis tamẽ incõgruẽtia tollitur per culpam originalem, & sic illa interueniente nulla inuenitur in eo quod Deus paruulum originali culpa inquinatum prædictas perfectiones deneget. Fœlicitas autem naturalis, non primo modo, sed secundo modo ad summum est debita: vnde ex hoc, quod infantibus puræ naturæ ante adultam ætatẽ ex hac vita migrantibus illam conferret; non sequitur idem contingere in paruulis originali culpa inquinatis.

§. III.

Cætera argumenta diluuntur.

16 *Quarto arg.* QVarto arguitur: paruuli ratione culpæ originalis nullã tristitiam, nec internum animi dolorem patientur, vt docet D. Th. *quæst. 5. de malo art. 3. in 2. dist. 33. q. 2. art. 2.* at si in pœnã illius fœlicitate naturali priuentur, & afflictio interior animi, & internus dolor vitari non possunt: ergo non carebũt naturali fœlicitate. Probatur minor: nam D. Tho. *quæst. relata de malo*, idcirco docet in paruulis ex carẽtia visionis beatificæ, in qua illorũ pœna damni consistit, non sequi afflictionem doloris interni, quia cum fide careant, non cognoscunt bonum perfectum, ad quod homo est creatus, esse gloriam Sanctorum, & ideò non cognoscunt se tali bono priuari; at vt *ibidem* docet D. Tho. beatitudinem naturalem cognoscunt, & ad illam se esse ordinatos; & consequenter si illa careant se illa esse priuatos percipient: ergo interiori animi dolore, & spiritus afflictione afficientur, si careant naturali fœlicitate.

Ad hoc argumentum Belarminius *vbi supra cap. 6.* negat maiorem affirmans paruulos dolorem internum, etsi mitissimum ex amissa beatitudine, tam naturali, quam supernaturali fore passuros, pro se referens Augustinum, Fulgentium, Gregorium, & alios. Cæterum, quia contraria sententia frequentior est apud Theologos, illamque expresse tradit D. Thom. Hæc solutio non placet. Tum, quia contra D. Thom. quam sequitur maior, & melior pars Theologorum. De quo videantur *infra quæst. 83.* Tum etiam, quia nimis rigide paruulos punit, nec potest esse pœna omnium mitissima, si tristitia afficiantur ob amissam beatitudinem; cùm facta comparatione inter pœnam damni adiuncta tristitia, & pœnas sensus, quas patiuntur damnati propter culpas actualis voluntate propria contractas, illa sit maior in omnium Theologorum sententia. Hæc sufficit dicere esse omnium mitissimam comparatione facta cum tota pœna, qua adulti cruciantur, vtpote includente pœnam sensus, & damni: nam si solum in hoc

17 *Solutio Belarminij desseritur.*

Solutio alia præcluditur.

mi finis *qui*, est vltimus finis vt *quo*, sed sola assequutio perfecta, qualis non est assequutio competēs in statu viatoris.

§. Vltimus.

De beatitudine naturali termini.

18 *Secūda cōclusio* Sit secunda conclusio. *Beatitudo naturalis termini non consistit in visione clara Dei conditoris naturæ, sed in cognitione abstractiua, non illa, quam anima separata concipit de Deo ex vi cognitionis sui tantum, sed sui, & aliorum cognitorum ab ipsa.* Prima pars istius conclusionis manifeste suadetur: etenim beatitudo naturalis consistit in cognitione naturali Dei conditoris naturæ; at visio clara illius vt Author naturæ, naturalis esse non potest: ergo nequit in illa consistere. Illatio tenet. Maior est certa. Et minor probatur: ratio Authoris naturæ, vtpote indistincta à ratione Authoris supernaturalis, non potest sine illa intuitiue videri, de communi lege in omnium sententia, & in veriori de potentia absoluta; at Deus, vt supernaturalis videri nequit per cognitionem naturalem entitatiue: ergo nec vt est Author naturæ.

Prima pars prob.

Confir. Et vrgetur amplius: nam Deus quatenus est in se, est ens supernaturale per essentiam, solum autem dicitur naturalis Author connotatiue ad entia naturalia, quæ potest causare efficienter, & finaliter: ergo visio intuitiue ad ipsum prout in se terminata, necessario esse debet entitatiuè supernaturalis.

19 Secundam partem probo: beatitudo namque naturalis, inæqualis esset, maior vel minor pro meritorū inæqualitate: ergo non consisteret in cognitione habita de Deo ex vi solius animæ, sed sui, & aliorum pluriū, vel pauciorum, iuxta cognitionis inæqualitatem ortam ex inæqualitate meritorum. *Secūda pars suadetur.*

Conf. Explicatur, & vrgetur amplius: si consisteret naturalis beatitudo in cognitione Dei habita ex cognitione solius animæ rationalis, sequeretur, stantibus inæqualibus meritis æqualitas in beatitudine; consequens est falsum: ergo & antecedens. Probo sequelam: in casu quo duo habentes animas æque perfectas, quorum alter ea merita habuisset, quæ sufficerent ad obtinendam pro præmio cognitionem de Deo ortam ex cognitione comprehensiua sui; alter vero maiora merita, quam præcedens habuisset; in isto casu iste qui maiora merita, & perfectiora elicuit, æquale præmium cum alio reciperet. Quod clare probo: nam meritis istius responderet pro præmio sola cognitio Dei conditoris naturæ habita ex vi comprehensionis sui; at ista cognitio nō excederet cognitionem alterius: ergo. Probo minorem: cognitio Dei orta ex æquali causa, æquatur cum alia; at cognitio Dei, quam primus haberet, ex æquali causa oriretur, ac oritur ista cognitio, nempe ex comprehensione propriæ animæ, quæ vt supponimus cum istius anima in perfectione æquatur: ergo cognitiones ad Deum terminatæ, necessario forēt æquales: ac proinde cum inæqualitate meritorum in beatitudine forent æquales.

20 *Cōtra 1. partē cōclusionis arg.* Contra primam partem nostræ conclusionis obstare videtur D. Th. 3. *Contra Gentes cap.* 38. vbi postquam *cap.* 37. ostenderat beatitudinem consistere in Dei contemplatione: *cap.* 38. probat non consistere in cognitione Dei, quæ communiter habetur à pluribus: *cap.* 39. non consistere in cognitione Dei, quæ per demonstrationem habetur: *cap.* 40. non consistere in cognitione Dei, quæ

per

per fidem habetur: *cap. 49. 50. & 51.* probat non consistere in cognitione Dei, quam anima separata habet ex cognitione sui; ac tandem concludit solum posse consistere in visione clara Dei prout est in se: ergo ex mente D. Thom. sola visio clara Dei conditoris naturæ potest hominem beatificare beatitudine naturali.

Cõfirm. Et confirmatur amplius: quia exinde probat, & docet non consistere beatitudinem hominis, nisi in visione Dei, quia qualibet alia cognitione supposita non quietatur hominis appetit⁹, sed cognita causa quoad an est, naturaliter appetit illius quidditatem clare cognoscere; at cognitio clara Dei, ad quam homo inclinatur naturaliter, non est visio Dei prout supernaturalis: ergo loquitur de visione Dei prout est Author naturæ, & in illa nostram naturalem beatitudinem constituit.

21 *Resp.* Respondeo, D. Thom. loqui de beatitudine omnino perfecta, quam per fidem cognoscimus, & illam D. Thom. omnibus illis capitibus contra Philosophos congruentijs naturalibus probare cõtẽdit, ex eo quod nisi illa assequuta, non plene quiescit noster appetitus, non autem negat naturalem beatitudinem, quæ imperfecta est comparatiue ad illam, quã per fidem cognoscimus, in abstractiua cognitione Dei conditoris naturæ consistere.

Ad cõf. Ad confirmationem, distinguo maiorem: & illam concedo de appetitu naturali inefficaci elicito, secus autem de appetitu naturali innato, quo sensu minor argumenti est negãda, licet autem ex appetitu inefficaci elicito non demonstretur beatitudo supernaturalis perfecta, probabiliter tamẽ suadetur, iuxta sæpê dicta *tractatu de Visione Dei.*

22 *Opponẽs.* Si dicas: abstractiua cognitio Dei conditoris naturæ, quantumcũque perfecta, non sufficit satiare nostrum appetitum innatum: ergo non sufficit beatificare hominem beatitudine, adhuc naturali.

Resp. Respondeo distinguendo antecedens: adæquatê, concedo antecedens: inadæquatê quoad inclinationem præcipuã innatam, nego antecedens, & nego consequentiam, quia vt diximus *disp. præcedenti,* naturalis beatitudo non petit appetitũ innatum satiare, sed solam præcipuam potentiam, qua in Dei cognitionem propendimus.

Secundo arguitur, potest Deus, quatenus est in se, & prout est Author naturæ actum intellectus naturalem intuitiuum terminare: ergo in tali actu naturalis beatitudo cõsistit. Patet consequentia. Antecedens autem probatur: actus voluntatis fertur ad obiectum in se; & tamẽ prout Author naturæ potest terminare dilectionem sui entitatiuê naturalem, quæ amicabilis sit, vt contra Vazquez tenet melior pars Theologorum *infra quæst. 109. art. 3.* ergo etiam si visio terminari petat ad obiectum, quatenus est in se, poterit Deus prout est Author naturæ per actum entitatiuê naturalem intuitiuê videri. 23 *Arg. 2.*

Respondeo negando antecedens. Ad cuius probationẽ, distinguo maiorem: in se, prout in se, nego maiorem: in se, prout ab intellectu proponitur, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Itaque voluntas dicitur ferri ad obiectum in se contrapositiuê ad modum attingendi intellectus, idest, non trahẽdo obiectum intra se per aliquã similitudinem, in qua natura obiecti contineatur, non tamen quia illud semper attingat, prout est in se ipso, sed in hoc pendet ab intellectu, & quia intellectus potest Deũ intuitiuê cognoscere per claram visionem, & abstractiuê, siue per fidem, siue per naturalem cognitionem, qua Deus, vt Author naturæ est, cognoscitur; hinc est, quod possit voluntas actũ supernaturalem elicere regulatum per visionem, aut fidem, & naturalem per notitiam Dei naturalem; intellectus autem per visionem claram fertur ad obiectum in se, & prout in se; & quia prout sic est supernaturalis; hinc fit, quod non possit termina- *Resp.*

re intuitiuam notitiam naturalem.

24 *Contra 2. p. arg. 1.* Contra secundam partem conclusionis arguitur: beatitudo naturalis consistit in vna cognitione Dei conditoris naturæ; at anima separata ex sui, & aliorum cognitione, nō vnam, sed plures cognitiones Dei elicit, vt est Author naturæ: ergo non consistit in cognitione orta ex sui, & aliorum obiectorum notitia. Probatur minor: quia multiplicatis medijs cognitionis, multiplicatur cognitio Dei orta ex illis: ergo ex cognitione sui, & aliorum obiectorum non deriuatur vna, sed multiplex cognitio naturalis Dei.

Resp. Respondeo concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, distinguo antecedens: si prout ordinata, vel inter se conuenientia attingantur, nego antecedens: si absque ordine, & absque conuenientia attingantur, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia cognitio Dei, in qua naturalis animæ beatitudo consistit, non procedit ex pluribus, absque ordine, seu cōuenientia, sed aliquo ex illis modis.

25 *Replicabis.* Sed dices: si vt inter se conuenientia attingantur, non causabunt cognitionē perfectiorem plura, quā vnum; at plura cognita à nobis constituuntur, vt excessum cognitionis causent: ergo solutio tradita nō subsistit. Probatur maior: nam excessus cognitionis causatæ originari debet ex excessu causæ; at plura vt conueniunt se inuicē non excedunt: ergo si causent præcisè, vt conuenientia, causare nequeunt excessum in cognitione Dei.

Resp. Respondeo distinguendo maiorem: si excessus illorum non attingatur, nec vt *quod*, nec vt *quo*, cōcedo maiorē: si attingatur, saltim vt *quod*, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; quia etsi illa plura influant in cognitionem Dei vt conuenientia, ly *vt* reduplicante rationē *sub qua*, ingreditur tamē illorum diuersitas, & illorum excessus saltim vt *quod*.

Instabis Instabis: ex eodem principio nascitur differentia in effectu, ex quo deriuatur excessus: ergo si diuersæ cognitiones diuersorum obiectorum diuersitate ingrediente vt *quod*, sufficit deriuare excessum in cognitione Dei, deriuabit etiam distinctionem; & consequenter non poterit vna, & eadem diuina cognitio ex vtraque causari.

Respondeo, distinguendo consequens: sufficit deriuare distinctionem à cognitione, quæ habetur de Deo ex vi cognitionis vnius tātum illorum, concedo consequentiam: in cognitione habita ex vi vtriusque notitiæ, nego consequentiam. Itaque hæc obiectio suadet, quod cognitio ex vi duorum cognitionum diuersorum obiectorum causata, distincta debeat esse ab illa, quæ ex vna tantū illarum causaretur, non autem conuincit, quod vtraque adunari nō possit ad eandem Dei cognitionem causandam. *Resp.*

Contra eandem partē arguitur secundo: beatitudo naturalis Angelorum consistit in cognitione Dei habita media cognitione propriæ substantiæ: ergo pariter beatitudo animæ separatæ consistere debet in cognitione Dei media solius propriæ essentiæ cognitione. 26 *Arg. 2.*

Respondeo concesso antecedenti, negando consequentiam: ratio discriminis est, quod beatitudo cōuenit Angelis naturaliter, non autem per correspondentiam ad merita; vnde necessarium non est, vt excessus in illa saluetur, ad diuersa obiecta recurrere, secus in beatitudine animæ separatæ contingit, vt constat ex dictis inter suadendam nostram conclusionem. *Resp.*

Denique contra vtramque partē nostræ conclusionis arguitur: beatitudo naturalis immediatē debet terminari ad beatitudinem obiectiuam; at cognitio non intuitiua, quæ de Deo ex creaturis habetur nō terminatur immediatē ad Deum, qui est nostra beatitudo obiectiua, sed terminatur immediatē ad creaturas, tanquam ad mediū in *quo*, vel ex *quo* 27 *Vltimo arg.*

ter-

Digitized by Google

terminatur ad Deum: ergo non consistit naturalis beatitudo in cognitione abstractiua Dei medijs creaturis, sed in cognitione immediata Dei; & consequenter, quæ sit intuitiua, contra id quod asseritur in prima parte conclusionis.

Resp. Respondetur distinguendo maiorem: immediate vt *quod*, & *terminatiuè*, concedo maiorem: vt *quo*, & *motiuè*, nego maiorem, & minori sub eadem distinctione concessa, & negata, nego consequentiam. Itaque cognitio in qua consistit naturalis beatitudo, immediate terminatur ad Deum vt *quod*, & *terminatiuè*; non autem vt *quo*, & *motiuè*; quia creatura non mediat, vt obiectum *quod* terminans talem cognitionem, sed solum, vt mouens, ex eo quod Deus per talem cognitionem cognoscitur per speciem creaturarũ; vnde sicut cognitio entis rationis per speciem entis realis, immediate terminatur ad illud vt *quod* terminatiue, quia ens reale non terminat talem cognitionem, non tamen motiue, quia cognoscitur per speciem entis realis; & consequenter ens reale motiue se habet; ita in cognitione Dei habita ex creaturis est discurrendum.

28 *Opponens 1.* Sed oppones primo: obiectum motiuum est à quo specificatur cognitio: ergo si creaturę sunt obiectum motiuum prædictæ cognitionis, specificari debet ab illis; at beatitudo formalis ab obiectiua debet specificari: ergo creaturæ erunt ratio formalis beatitudinis nostræ obiectiuæ, quod est falsissimum. *Secũdo.* Secundo: in Angelis non datur duplex cognitio, alia terminata ad se ipsos, & alia ad Deum, sed vnica, & eadem cognitione tendit ad vtrumque obiectum; at se ipsum Angelus attingit vt *quod*: ergo mediat etiam terminatiue; & consequenter solutio nostra non tenet in illis.

Tertio. Tertio, quia visio beatifica attingit creaturas per speciem essentiæ diuinæ cognitæ primario, mediat diuina essentia, non solum vt *quo*, sed etiam vt *quod*, & terminatiue respectu creaturarum: ergo si Deus attingitur ab ista cognitione per speciem creaturarum, mediare debent creaturæ, non solum vt *quo*, verũ etiam vt *quod*.

29 *Ad 1. obiectionẽ resp.* Ad primum respondeo, obiectum motiuum quando præcise mouet, solum specificare, vt in obliquo attactum; in recto autem, & vt *quod* specificatur cognitio ab obiecto cognito vt *quod*, & isto modo sufficit, quod beatitudo naturalis ab obiectiua speciem desumat.

Ad 2. Ad secundum dicatur, quod etsi in Angelo non detur, nisi vna cognitio formaliter respectu vtriusque obiecti; datur tamen duplex virtualiter, & sub vna virtualitate immediatè terminatur ad Deum terminatiue, sub qua, & non sub alia beatificat Angelum talis cognitio.

Ad 3. Ad tertium, concesso antecedẽti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est, quod visio beatifica, cum sit cognitio perfecta, & quidditatiua Dei, in quo vt in causa perfectissima continentur creaturæ, ex vi eiusdem formalitatis, qua primo terminatur ad Deum, terminatur secundo ad creaturas in illo: vnde mediat essentia diuina, non solum motiuè, & vt *quo*, sed etiam vt *quod*, & terminatiue; at vero creaturæ non continent in se Deum, sed cum illo connectuntur, vt effectus cum causa; non autem necessarium est, quod cognitio terminata ad effectum transeat ad causam cognoscendam, nisi solum terminatiue imperfecte, & in obliquo: vnde ad causam cognoscendã, vt *quod* exigitur alia cognitio, quod si in Angelis non inuenitur, nisi solũ vna, non est propter merita obiecti, sed propter perfectionem Angeli cognoscentis.

***

Digitized by Google

DISPVTATIO DECIMA QVARTA.

An paruulis cum solo originali decedentibus, naturalis beatitudo conueniat?

§. I.

Relatis sententijs statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Prima sentētia* IN hac difficultate tres versantur sententiæ. Prima affirmās est, quam tenuere Catherinus *libro de statu puerorum sine Baptismo decedentium.* Albertus Campensis *controuersia prima, de peccato originali paulò ante finem*, Hieronymus Sanauarola *in lib. de Triumpho Crucis*, asserentes, paruulos sine Baptismo morientes, futuros post iudicium beatos naturali beatitudine, & in quoddã veluti paradiso terrestri perpetuo victuros. Quibus ex modernioribus adhæsere Salmeron *disp.* 48. Noster Martinez 1. 2. *quæst.* 83. *art.* 4. *dub.* 2. Probabilius iudicans super terram victuras. Probabiliter Salas *quæst.* 5. *art.* 5. *tractatu* 2. *disputatione* 13. *sect.* 4.

Cath. Camp. Sanau. Salm. Martin. Salas.

Secūda Secunda, per extremum opposita naturalem beatitudinem paruulis sine Baptismo decedentibus denegat. Hanc tenēt Theologi communiter *in præsenti*, & *infra q.* 83. agentes de pœna culpæ originalis. Magister Soto *in* 4. *distinct.* 48. *q.* 2. *art.* 4. *ad* 4. & *lib. de natura, & gratia cap.* 14. Belarminus *lib.* 6. *de amissione gratiæ, & statu peccati cap.* 2. Azor *tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 33. Valentia *disp.* 6. *quæst.* 17. *puncto* 4. Zumel *infra quæst.* 83. *art.* 4. *disp. de pœna peccati originalis parte* 3. *conclusione* 4. Aluarez *disp.* 114. *de auxilijs*, & 29. Lorca *disp.* 48. *cap.* 5. Ex quibus Catharini, & Alberti sententiam notant quidam varijs censuris. Mag. Soto inopirabilem, vanam, & temerariam. Belarminus

Soto. Belarm. Azor. Valent. Zumel. Aluar. Lorca.

minus errori Pelagianorum proximam, Zumel cum fide de originali culpa non bene consonam. Valentia, Lorca, & Aluarez omnino improbabilem reputant.

2 Tertia. Tertia, inter vtramque media concedit prædictis infantibus id positiuum, in quo naturalis beatitudo consistit, negat tamen illis priuatiuum, quod dicit, scilicet carentiam culpæ, & munditiam à peccato: vnde absolute non sunt dicendi beati naturali beatitudine. Hanc vt probabiliorem sequitur Salas *loco vbi supra, & infra quæst. 83.* Pro veræ sententiæ explicatione sit

Prima cõclusio. Prima conclusio: *Sententia concedens paruulis sine Baptismo decedentibus naturalem beatitudinem, nullam censuram contra fidem meretur.* Hanc statuo in fauorem primæ sententiæ, moueor ad illam primo authoritate illorum, qui

Prob. 1. præfatam sententiam tuentur, quibus ex Antiquioribus plurimos adiungit Salas loco vbi proxime, quos omnes contra fidem errasse, non nisi vrgentissimo fundamento, licet censere.

Secũdo. Secundo, quia omnia quæ in fauorem veræ sententiæ ex Scriptura, & Concilijs conclusione sequenti adducemus, si quis vult cum beatitudine naturali componere, & de sola carentia beatitudinis supernaturalis perfectæ intelligere, non poterit euidenter conuinci: ergo defensantes prædictam sententiam, nec hæresis, nec erroris contra fidem possunt notari, aliàs pro illa plurium antiquorum, & Recentiorum extat authoritas, nec rationes adstipulantes desunt: ergo temeritatis nota censeri non possunt; & consequenter ab omni censura immunes existunt.

3 Tertio. Denique moueor: quia non potest negari esse valde probabile infantes sine Baptismo morientes Deũ Authorem naturæ cognoscituros, & naturali dilectione fore amaturos, cum id satis insinuent, & doceant locis referendis inferius, & concedant plures, nec ignobiles Theologi, inter quos Suarez expresse id fatetur *de peccato originali disp. 9. sect. 6.* nec improbabilem censent Azor, Aluarez, Alarcon, & alij ex allegatis pro secunda sententia; at munditiam à peccato necessariam esse, vt per actus prædictos constituatur homo beatus naturali beatitudine, nec in Sacra Scriptura est reuelatum, nec in Concilijs est definitum, nec ex reuelatis, aut diffinitis, euidenti illatione colligitur, nec communi Patrũ consensu firmatum: ergo asserentes per actus prædictos paruulos naturali beatitudine fore beatos, nec hæresis, nec erroris, nec temeritatis nota debent censeri.

Secunda conclusio: *Sententia denegans prædictis Infantibus naturalem beatitudinem verior est, & conformior Sacræ Scripturæ, Concilijs, & Patribus.* Probatur hæc conclusio: mors animæ, æterna damnatio absolute, & esse obiectum iræ, & odij Dei nõ cõpatiuntur simul cũ fœlicitate, etiam naturali; at infantes in peccato originali morientes sunt mortui morte animæ in perpetuum damnati, & obiectum iræ, & odij diuini per culpam iuxta Sacram Scripturam, Concilia, & Patres: ergo asserere, non esse fœlices naturali beatitudine, conformius est Scripturæ, Concilijs, & Patribus. Discursus est euidens. Maior suadetur breuiter: ille namque, qui non caret maximis malis naturæ, nequit dicit fœlix naturali fœlicitate: falicitas namque, non solum dicit possitiue possessionem boni, sed etiam carentiam mali; at mors animæ, æterna damnatio, & obiectum esse iræ, & odij diuini, sunt mala naturæ: ergo istis non carens nequit esse fęlix, & beatus naturali fœlicitate. Minor autem suadetur primo, ex Scriptura ad Ephesios 2. *Eramus enim, & nos naturæ Filij iræ.* ad Romanos 5. *Per vnius delictum in omnes homines in condemnationem.* Apocalipsis 20. *Beatus, & Sanctus, qui habet partem in resurrectione prima, & in his non habet secunda*

4 Secũda cõclusio

Prob. 1.

mors potestatem; at paruuli cum originali culpa decedentes: non habent partem in prima resurrectione: ergo in illis mors secunda potestatē habet.

Secūdo. Secundo ex Concilijs, ex Palestino, quod vt Augustinus testatur *Epistola 106. ad Paulinam* compulit Pelagium anathematizare, asserentes non baptizatos habere vitam æternam, hac autem, inquit Augustinus, negata, quid nisi mors æterna remanebit? Idem Cartaginense *in Epistola apud Augustinum 90.* Mileuitanum *Epistola apud Augustinum 92.* Et Florentinum id ipsum his verbis diffinit sessione vltima: *Illorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, maxime in Infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas.* Ac denique Tridentinum *sessione 6. decreto de peccato originali canone 2.* vbi peccatum originis mortem animæ appellat. Tertio ex Pontificibus, Leone, Gregorio, & Ioanne, quos refert Belarminus vbi *supra cap. 2.* adstruentes paruulos Baptizari debere, ne regnum perdāt & vitam, & ab æterna damnatione liberentur: paruuli ergo sine Baptismo ex hac vita migrantes, regnum, & vitam perdunt, mortem patiūtur animæ, & damnationi æternæ manēt obnoxij.

5 *Tertio.* Tertio probatur ex Patribus, illam expresse tradidit Augustinus *lib. 1. de origine animæ cap. 9.* illis verbis. *Non baptizatis paruulis nemo promittat inter damnationem, Regnumque cœlorum, quietis, vel fœlicitatis cuiuslibet, atque vbilibet, quasi medium locum, hoc enim eis habere, lis pelagiana promittit.* Idem docet *lib. 2. cap. 12. lib. 1. de peccatorum meritis cap. 23. & lib. 2. de gratia Christi, & peccato originali cap. 21.* vbi ponderanda sunt illa verba: *Quietis, vel fœlicitatis cuiuslibet.* Quibus expresse omnem fœlicitatem, & consequenter, etiam naturalem ab illis excludit. Beda in cap. 14. *Non respiciendi,* inquit, *sunt à corde Christiani, qui putant, ideo dictū multas esse mansiones, quia extra regnum cœlorū erit aliquid, vbi beatè maneant Innocentes, qui sine Baptismo ex hac vita migrarunt.* Quibus verbis omnem beatitudinem negat paruulis sine Baptismo ex hac vita migrantibus. Consonat Prosper *lib. 2. de vocatione gentium cap. 8.* Fulgentius *lib. de fide ad Petrum cap. 2.* Anselmus *lib. de conceptu virginali cap. 27.* Bernardus *cap. 191. ad Innocentium,* qui licet expresse non relegent à prædictis infantibus naturalem fœlicitatem, quia tamen absolute damnari, & mori fatentur, fœlicitatem etiam naturalem videntur excludere.

Denique suadetur rationibus, prima sit: paruuli cum peccato originali ex hac vita migrantes in infernum descendunt, ibi perpetuo in tenebroso, & caliginoso loco mansuri; at cum huius loci habitatione non recte cohæret naturalis fęlicitas, vt ingenue fatentur Catherinus, & Pigius, & videtur manifestum, quia fœlicitas quæcumque illa sit, loci opportunitatem, & commoditatem inter alia exigere videtur; ergo carebunt naturali fœlicitate. Consequutio est legitima. Minorem, vt vidimus, fatentur aduersarij. Et maiorē tradunt Alexander *2. p. quæst. 105. membro 10. §. 1.* vbi ait: *Paruulos futuros esse in igne, non ratione ardoris, sed ratione tenebrositatis.* Richardus *in 2. dist. 33. art. 3. quæst. 1.* D. Bonauentura *ibidem art. vltim. quæst. 1.* vbi ait. *Pœnā puerorum esse carentiam visionis, & vilitatem loci.* Et in corpore quæstionis ait, eos carere luce corporali. Abulensis *in cap. 25. Matthæi quæst. 666.* vbi docet, post diem iudicij paruulos futuros sub terra. Magister Soto, Belarminius, & alij pro secunda sententia relati. — 6 *Prob. ratione 1.*

Maior prob. 1. Et suadetur primo ex D. Aug. locis vbi *supra relatis, & serm. 14. de verbis Apost.* ibi: *Nullus relictus est medius locus vbi ponere queas*

infantes, de viuis, & mortuis iudicabitur. Alij erunt ad dexteram, alij ad sinistram, non noui alium in dextera regnum cælorum est, percipite, inquit regnum, qui ibi non est, in sinistra est, quod erit in sinistra, ite in ignem æternum. Secundo ex Anselmo de conceptu virginali cap. 22. illis verbis: *Praeterea nullus erit Angelus, aut homo, nisi aut in regno Dei, aut in inferno.*

Secundo.

7 Tertio suadetur: nam infantes prædicti, mox vt moriuntur in limbū descēdunt: ergo etiam post diem iudicij in eodem se commanebunt. Patet consequentia. Tum, quia absque fundamento adstruitur loci mutatio in extremo iudicio. Tum etiam ex Ecclesiastico 11. cap. illis verbis: *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*: ergo paruuli manebūt in loco in quem statim post mortem descenderunt. Denique illa maior suadetur: nam post diem iudicij aquæ terram cooperient; sicuti, & initio, cum namque aquarum ab aquis diuisio, ob terræ germinationem, animantium, & plantarum procreatione effecta fuerit, cessantibus, vt tūc cessabunt omnia, præter hominem, animantia, plāte, terræ germinatio, arborum fructus, & alia homini nunc inseruientia, occupabunt aquæ tunc suum naturalem locum terram iterū occupantes, quo circa calorum motus fore tunc cessaturos est communis sententia, quia generationes viuentium cessabunt, quem finem cælorum motus respiciebant: ergo paruuli subtus terram manebunt luce corporali carentes, illos namque super aquas victuros, aut prope vltimā terræ superficiem, vbi luce transfusa possint perfundi, & illa sensibus oblectari, commentitium videtur. Primū quidem, quia locus super aquas hominibus naturalis non est, ad miraculum autem, fundamento solido caret. Secundum etiam. Tum, quia lux illa tenuissima esset; ac proinde parum posset oculos oblectare. Tum etiam, quia aqua terram cooperiens

Tertio

Quarto prob. maior.

lucis perfusionem superficiem terræ penetrantem impediret.

8 Secunda ratio principalis sit, etsi vniuersale, & particulare iudicium inter se distinguantur, in vtroque tamen eadem pœna, vel premio homines afficientur, iuxta illa verba Ecclesiastici 11. cap. *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*, quæ de pœna, & gloria æterna interpretatur Hieronimus, at paruuli mox vt moriuntur, in particulari iudicio vtraque beatitudine naturali, & supernaturali priuantur, quia vt diximus, cum loci incommoditate, in quem statim post mortem descendunt naturalis beatitudo non congruit, nec cum captiuitate sub diaboli potestate sub qua detinentur: ergo etiam post vniuersale iudicium vtraque beatitudine priuati manebunt.

Prob. 2. ratione

Tertia ratio sit: cum auersione à Deo Authore supernaturali non stat supernaturalis consummata fœlicitas: ergo pari ratione cum auersione à Deo Authore naturæ fœlicitas naturalis stare non poterit. Antecedens suppono, & probo consequentiam: nam repugnantia primi exinde oritur, quod suprema supernaturalis fœlicitas, non solum importat plenitudinem supernaturalium bonorum, sed etiam carentiam mali afflictionis in ordine ad supernaturalem finem; at etiam naturalis fœlicitas importat carentiam mali indisponentis intra ordinem naturæ: ergo cum auersione à Deo Authore naturali non potest componi; tunc vltra, sed paruuli per peccatum originis, non solum sunt auersi à Deo Authore supernaturali, sed etiam à Deo vt est Author naturæ. Tum, quia vna conuersio sine altera stare non potest, vt tenet frequentior sententia *infra quæstione 7. articulo sexto*. Tum etiam, quia peccatum Adami, quod paruulis fuit voluntarium in capite, vtramque istam auersionem importat; & consequen-

Prob. 3.

ter vtramque in paruulorum voluntates transfundit: ergo cum illo stare nequit naturalis fœlicitas.

Vltimo prob. Tandem suadetur nostra conclusio: fœlicitas naturalis non est debita paruulis titulo connaturalitatis, sicuti, nec debetur homini in statu purorum naturalium constituto dilectio Dei conditoris naturæ super omnia totius legis naturæ adimpletio, victoria grauis tẽtationis, de quibus fusè *infra quæst.* 109. ergo solum homini confertur ratione suorum meritorum, vel meritorum Christi; at paruuli cũ originali culpa migrantes proprijs meritis carent, & merita Christi ipsis non applicantur. Tũ, quia hæc applicatio, nec in Scriptura, nec in Patribus potest fundari. Tum etiam, quia merita Christi homini applicantur per Baptismũ, quo huiusmodi infantes carnere: ergo absque vllo fundamẽto illis attribuitur naturalis fœlicitas.

§. II.

Tribus argumentis contra secundam conclusionem occurritur.

9 ARgumenta, quæ contra istam conclusionem in fauorem suæ sententiæ adducit Catherinus leuia sunt, & ex quibusdam locis Sacræ Scripturæ male intellectis congesta; vnde necessarium non est in illorum solutione immorari, illa erudite diluit, & in contrarium retorquet Belarminius *vbi supra cap.* 3. alij in eiusdem sententiæ fauorem objiciunt

Arg. 1. sic primo. Quia est cõtra ordinem diuinæ iustitiæ, vt homo propter peccatum habituale aliena voluntate cõtractum in perpetuum priuetur perfectione maxima sibi debita; at naturalis fœlicitas est maxima perfectio homini debita: ergo ob originalem culpam aliena voluntate contractam, non possunt paruuli fœlicitate naturali priuari.

Confirmatur hoc primo ex D. Th. *in* 2. *dist.* 32. *q.* 2. *art.* 1. *ad* 2. 3. & 4. & *ad* 33. *q.* 2. *art.* 1. *in* 2. *ad Anibaldum dist.* 32. *q. vnica,* & *q.* 5. *de malo art.* 2. vbi asserit, per peccatum originale priuari hominem iure ad supernaturalem beatitudinẽ, quod originalis iustitia tribuebat, non autem iure ad bona naturalia; at naturalis fœlicitas, est bonum naturale, ad quã ex originali iustitia ius non dimanabat, sed ex principijs naturæ manabat: ergo paruuli ratione culpæ originalis non priuantur iure ad fœlicitatem naturalem; & consequenter illa non obstante, fœlicitate naturali potientur. *Conf.* 1.

10 *Conf.* 2. Confirmatur, & vrgetur secundo ex communi Theologorum axiomate: *Naturalia post peccatũ integra mansisse*: ergo paruuli post originalẽ culpã nulla perfectione naturali priuãtur: ergo nec iure aliquo naturali; at ius ad fœlicitatem naturalem, naturale est: ergo prædicto iure nõ carent ratione culpæ originalis.

Resp. Respondeo ad argumentũ, cõcessa maiori, negando minorem: nam licet fœlicitas naturalis, perfectio naturalis sit entitatiuè, nõ tamẽ est naturalis possessiuè ex principijs naturæ humanæ debitis, sed possidenda foret, & ab homine consequenda in vi auxiliorum, quæ etsi in sua entitate forẽt naturalia, essent tamen à Deo Authore naturæ conferenda gratiosè homini in statu purorum naturalium creato, & eidem post lapsum ex meritis Christi, quæ non nisi medio baptismo applicantur.

Ad 1. *confirm.* Ad primam confirmationem ex D. Thom. desumptam, fusius conclusione sequenti, nunc breuiter respondeo explicando antecedens de iure ad bona naturalia, quæ naturalia sũt

posse-

possessiuè, & dimanatiuè, quibus homo ratione culpæ originalis non caruit; non autem loquitur D. Tho. de omni eo, quod entitatiue naturale est; aliàs ratione culpæ originalis nō remansisset homo infirmus ad dilectionem Dei conditoris naturæ, & ad totius legis naturę adimpletionē, nec ad ista exequenda indigeret gratia per Christum in statu lapsus, cuius contrarium D. Th. docet *infra quæst.109.art.3.& 4.*

Ad 2. cō firm. Et ex his ad secundam confirmationem constat solutio: nam commune illud axioma intelligi debet de perfectionibus naturalibus, non solū entitatiuè, sed etiam possessiuè, id est, quorum possessio ex principijs naturæ debetur, qualis non est naturalis fœlicitas, cum ex principijs humanæ naturæ non dimanet, nec illi titulo connaturalitatis debeatur; sed titulo meritorum, etsi entitatiuè naturalis; & quidem confirmatio ista si quid probat, conuincit, quod homini propria voluntate peccandi competere debeat fœlicitas naturalis, cum etiam post peccatum personale, naturalia integra perseuerent, iuxta præfatum axioma.

Instatur arg. Et totum argumentum instatur in integritate naturali, quæ entitatiuè naturalis est in frequētiori Theologorum sententia; & tamen homo ex proprijs ius ad illam non habet, aliàs stat' purum naturalium ab statu integritatis non distingueretur in homine, nec paruulis cum peccato originali ex hac vita migrātibus datur, aliàs melioris conditionis essent, quam paruuli creati in pura natura, qui si ante vsum rationis raperentur, naturali integritate non dotarentur. Ex quo vlterius fieret, quod infantes hæreditariam culpam contrahentes ex illa commodum reportarent, quod est plusquam falsum.

11 *Arg. 2.* Secundo arguitur: Deus his paruulis non obstante culpa originali exornat pluribus supernaturalibus donis: ergo non negabit illis naturalem fœlicitatem. Consequentia tenet. Tum, quia maiora concedens, nō est cur dicatur negaturus minora, donum autē quoduis supernaturale maius est, naturali fœlicitate. Tum etiā, quia dona supernaturalia ex meritis Christi proueniunt: ergo si non obstante, quod per Baptismum eis applicata non fuerint merita Christi, recipiunt intuitu illorum dona supernaturalia, id obstare non poterit, quo minus ex illorum influxo, naturali fęlicitate dotētur. Antecedens autem probatur: nam Deus in extremo iudicio illis confert corpora perfectissima, immortalia, & impassibilia, erunt etiam impeccabiles peccato actuali, somite ad culpam instigante carebunt; at reunio corporis ad animam supernaturalis est, immortalitas, etiam impassibilitas, & fomitis carentia sunt supra naturā: ergo erit illis naturalis fœlicitas.

Cōfirm. Quod amplius confirmatur: nam in puncto resurrectionis recipient à Deo corpora vndequaque perfecta in membris, potentijs, & perfectionibus naturalibus, nec propter originale peccatum aliqua perfectione ad corpus attinente carebunt: ergo etiā illa non obstante animæ paruulorum omnes perfectiones naturales recipient, quas reciperent, si originali culpa carerent; at vna ex perfectionibus naturalibus animæ est naturalis fœlicitas: ergo gaudebunt naturali fœlicitate.

12 *Resp. 1.* Respondeo primo omisso antecedenti, negando consequentiā: quia dona illa supernaturalia non habent incompatibilitatem cū peccato originali auertente à Deo habitualiter conditore naturæ: naturalis autem fœlicitas repugnantiam habet cum illo, vt *superius* arguebam: ac proinde estò admittamus dona illa paruulis cum peccato originali migrantibus ex meritis Christi concedi, non sequitur illos naturali fœlicitate forē ditandos in sensu nostræ conclusionis. Ex quibus ad vtramque probationem consequentiæ constat solutio: nam estò admittamus, merita Christi posse illis applicari absque Baptismo quoad aliqua dona, quæ

cum originali culpa non incompatiuntur, non sequitur posse applicari quod illa, quæ culpæ exclusionem requirunt, qualis est fœlicitas naturalis: nam de fide est culpam originalem non deleri in paruulis, nisi medio Baptismo. Et ex eisdem ad confirmationem constat solutio: nam dona illa, & perfectiones corporum originali culpa cōpati possunt; secus in fœlicitate naturali contingit.

13 *Resp.2.* Secundo respondeo negando antecedens. Ad probationem dicatur: resurrectionem supernaturalem esse, ordinari tamen vt pœnam patiātur æternam damnationem sensus: nam cum pœnam pati debeat idem, qui commisit, vel contraxit culpam, & originalem culpam cōtraxerit, non anima separata à corpore, sed illi cōiuncta, & totum suppositum fuerit peccator culpa originali, idcircò anima vnitur corpori, vt suppositū idē, quod culpam contraxit, pœnam patiatur, & eadem ratione immortalitate donantur, vt in ęternam pœnam sustineant. Impassibilitas competet illis, non ratione dotis impassibilitatis, qua fruuntur corpora beatorum, nec ex defectu potentiæ ad patiendū in ipsis, vt inquit D. Tho. *in 2.dist. 33.quæst.1.ar.1.ad 5.* sed ex defectu exterius agentis in ipsa, quia post resurrectionem nullum corpus agens erit in alterum ad corruptionem inducendam per actionem naturæ, sed solum erit actio ad puniendum ex ordine diuinæ iustitiæ; & quia puerorū corporibus non debetur pœna sensibilis, quia hæc solum est debita ratione culpæ propria voluntate contractæ; consequēs fit, quod nullum corpus aget in illis. Hæc autem impassibilitas supernaturalis non est.

14 *Qualiter pueri in lymbo impeccabiles erūt, & carebūt fomite.* Ad illud de impeccabilitate dicatur, nō competere illis ratione alicuius doni supernaturalis, nec ratione impotentiæ intrinsecæ ad peccandum, sed ab extrinseco, ex eo quod Deus substrahet concursum ad materiale culpæ ratione status termini quem habēt, in quo, vt inquit D.Th. quæst.5.de malo artic.3.in corpore: *Non mutatur voluntas à dispositione, quam habuit in via*; cumque isti paruuli nullum inordinatum affectum ante statum termini habuerint, ad suauem Dei prouidentiā spectat, vt illos non sinat in affectum inordinatum post mortem prorumpere, & eadem de causa fomite actualiter instigante ad malum carebunt, scilicet ab extrinseco per substractionem concursus diuini ad materiale actuum instigantium ad illud.

Ad confirmationem dicatur, verum esse antecedens de perfectionibus corporis quoad essentiam, & potentias illam consequentibus, falsum autem de omnibus perfectionibus actualibus: nam corpora illorum multis operationibus carebūt, vt sūt operationes partis vegetatiuæ, & plures sensuum operationes: nā cum in carcere tenebroso sint detinendi videri non poterunt; & consequenter carebunt actu præcipuæ potētiæ inter sensitiuas exteriores. Ex quo solum sequitur, quod illorum animæ, etiam erunt perfectæ quoad essentiā, & potentias, quod libenter fatemur, non autem colligitur fœlicitate naturali fore potiendas, quæ in operatione actuali cum exclusione culpæ, & munditia à peccato consistit. *Ad cōf.*

Tertio sic obijciunt: animæ istorū paruulorum habebunt easdem perfectiones, quas haberent paruuli in pura natura creati, si raperētur ex hac vita ante adultam ætatem; at isti fœlicitatem naturalem obtinerent post mortem: ergo eadem gaudebunt infantes cum originali peccato migrantes ex hac vita. Minor videtur certa: nam incongruum videtur, vt Deus hominem creet, & ad suum finem naturalē ordinet, & absque vlla culpa, nec propria, nec aliena voluntate contracta, illum absque talis finis consequutione relinquat. Paruuli autem in pura natura creati ab omni culpa, siue actuali, siue originali immunes existerent. Maior probatur: paruulis in pura natura creatis, solum conferrentur à Deo, quæ naturæ debentur; at omnia naturæ 15 *Tertio arg.*

huma-

humanæ debita conferuntur, etiam paruulis infectis sola culpa originali; quia vt ex D.Th. *superius* arguebamus, nullo naturali iure ratione culpæ originalis priuantur: ergo dotantur eisdem perfectionibus, quibus paruuli in pura natura.

Resp. Respondeo negando maiorem. Ad illius probationem dicatur, debita naturæ esse in duplici differentia, alia sunt, quæ debentur rigoroso titulo connaturalitatis, vt sunt illa, quæ ex principijs naturæ dimanant, & alia quæ absque vllo gratiæ interuentu naturæ conferuntur, alia debita ex congruentia, & suauitate prouidentiæ diuinæ. Prioris generis debita paruulis in vtroque statu cōpeterent; debita vero secundi generis conferuntur paruulis puræ naturæ, non autem infectis culpa originali, quia licet in hoc, quod paruuli puræ naturæ perfectionibus sic debitis priuarentur, aliqua incongruentia reluceat, omnis tamē incōgruētia tollitur per culpam originalem, & sic illa interueniente nulla inuenitur in eo quod Deus paruulum originali culpa inquinatum prædictas perfectiones deneget. Fœlicitas autem naturalis, non primo modo, sed secundo modo ad summum est debita: vnde ex hoc, quod infantibus puræ naturæ ante adultam ætatē ex hac vita migrantibus illam conferret; non sequitur idem contingere in paruulis originali culpa inquinatis.

§. III.

Cætera argumenta diluuntur.

16 *Quarto arg.* QVarto arguitur: paruuli ratione culpæ originalis nullā tristitiam, nec internum animi dolorem patientur, vt docet D. Th. *quæst. 5. de malo art. 3. in 2. dist. 33. q. 2. art. 2.* at si in pœnā illius fœlicitate naturali priuentur, & afflictio interior animi, & internus dolor vitari non possunt: ergo non carebūt naturali fœlicitate. Probatur minor: nam D.Tho. *quæst. relata de malo*, idcirco docet in paruulis ex carētia visionis beatificæ, in qua illorū pœna damni consistit, non sequi afflictionem doloris interni, quia cum fide careant, non cognoscunt bonum perfectum, ad quod homo est creatus, esse gloriam Sanctorum, & ideò non cognoscunt se tali bono priuari; at vt *ibidem* docet D. Tho. beatitudinem naturalem cognoscunt, & ad illam se esse ordinatos; & consequenter si illa careant se illa esse priuatos percipient: ergo interiori animi dolore, & spiritus afflictione afficientur, si careant naturali fœlicitate.

Ad hoc argumentum Belarminius *vbi supra cap. 6.* negat maiorem affirmans paruulos dolorem internum, etsi mitissimum ex amissa beatitudine, tam naturali, quam supernaturali fore passuros, pro se referens Augustinum, Fulgentium, Gregorium, & alios. Cæterum, quia contraria sententia frequentior est apud Theologos, illamque expresse tradit D. Thom. Hæc solutio non placet. Tum, quia contra D.Thom. quam sequitur maior, & melior pars Theologorum. De quo videantur *infra quæst. 83.* Tum etiam, quia nimis rigide paruulos punit, nec potest esse pœna omnium mitissima, si tristitia afficiantur ob amissam beatitudinem; cùm facta comparatione inter pœnam damni adiuncta tristitia, & pœnas sensus, quas patiuntur damnati propter culpas actualis voluntate propria contractas, illa sit maior in omnium Theologorum sententia. Hæc sufficit dicere esse omnium mitissimam comparatione facta cum tota pœna, qua adulti cruciantur, vtpote includente pœnam sensus, & damni: nam si solum in hoc

17 *Solutio Belarminij desiritur.*

Solutio alia præcluditur.

sensu prædicta, propositio esset vera, idem esset ac dicere, pęnam damni seorsim, minorem esse pęna sensus, & damni sumptis collectiue, quod adeo verum est, vt ridiculum esset talem propositionem proferre. Reiecta igitur hac solutione aliter ad argumentum factum respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad illi probationem dicatur, D. Thom. rationem illam vt minus sufficientem reiecisse *in 2. distinct. 3. quæst. 2. art. 2.* Imo etiam improbabile iudicasse, quod parvuli priuationem suæ beatitudinis supernaturalis non cognoscerent, quare, etsi ex hac ratione non probetur carentia interioris tristitiæ, & dolore propter amissam beatitudinem naturalem, restat alia ob quam tali tristitia, aut dolore non afficiantur, quam assignat D. Thom. loco ex sententiarijs relato.

Vera arguitur solutio.

18 *Replic.* Sed dices, ratio qua vtitur D. Thom. in præallegato loco ex sententiarijs, vt probet parvulos afflictionem interioris doloris non pati ob amissam beatitudinem esse, quia ad illam nunquam, nisi remote capaces extitere. Nemo autem afflictione interiori cruciatur ob carentiam boni ad quod solum habuit remotam potentiam, vt rusticus non contristatur eo quod non sit Rex, quia ad regiam dignitatem nunquam habuit proximam, sed remotam potentiam; at hæc ratio non probat carentiam doloris ob carentiam fœlicitatis naturalis, seu priuationem, imo potius oppositum infert: ergo si illa careāt, non potest in illis vitari affectio interioris doloris. Probatur minor: ideo ad supernaturalem nunquam fueri capaces proximè, quia capacitas proxima ad illam prouenit ex gratia habituali, quam non habuerunt; at capacitas ad fœlicitatem naturalē, non est ex gratia habituali, sed ex ipsa natura: ergo ad fœlicitatem naturalem habuerunt proximam capacitatem; & consequenter ex carentia illius à parvulis cognita, necessario oritur dolor, & tristitia affligens spiritum. Patet hæc subillatio: nam carentia boni ad quod in subiecto ponitur proxima capacitas cognita, vt talis, non potest non animum contristare.

Respondeo negando minorem. Ad illius probationem concessa maiori, nego minorem pro secunda parte: nam capacitas proxima ad bonum, non est illa, quæ mere subiectiue ad bonum comparatur, sed quæ tribuit ius ad eius adeptionem, sola autem natura non fundat ius ad fœlicitatem naturalem, sed ius illud fundatur in meritis, vt *superius* arguebā, quibus parvuli semper caruere, sicut ius ad regiam dignitatem non nascitur ex humana natura, sed vel ex regia prosapia, vel insignibus meritis; si regia dignitas non iure hæreditario, sed ex electione proueniat: vnde sicut rusticus, etsi humana gaudens natura communi cum alijs hominibus, quia titulis supra dictis ad regiam dignitatem non gaudet, ex carentia illius, non nisi irrationabiliter posset tristari; ita parvuli cum originali culpa decedentes, quia meritis ius ad fęlicitatem naturalem fundantibus semper caruere, non nisi irrationabiliter ob illius non adeptionem mærore afficerentur, irrationabilis autem tristitia, cum mali a non careat, in illis admitti non potest, vt vidimus *supra*. 19 *Resp.*

20 *Instabis 1.* Sed instabis primo: sequitur ex hac solutione, parvulos conditos in pura natura ante vsum rationis ex hac vita migrantes non fore tristandos, etiam si illos Deus absque naturali fœlicitate relinqueret; consequens videtur falsum, aliàs Deus absque vlla incongruentia potuisset eos fœlicitate naturali priuare: ergo & antecedens. Probatur sequela: quia etiam isti parvuli caruere meritis fundantibus ius ad fœlicitatem naturalem: ergo ad illam solum fuerunt in potentia remota; & consequēter, si nostra ratio est alicuius ponderis, interiori tristitia nō affigerētur ob carentiam illius.

Secūdo. Secundo: etsi merita supernatu-

ralia

ralia fundent ius meritoriũ ad super naturalem beatitudinem tanquam ad coronam; & consequenter, ante illam tale ius non saluetur in homine, bene tamen saluatur ante omne meritum ratione habitualis gratiæ, ius ad gloriam vt ad hæreditatem, ratione cuius, si aliquis habens gratiam, gloria priuaretur, non posset non tristari per se loquendo: ergo pariter, etsi ante merita naturalia, non saluetur in homine ius meritorium ad naturalem fœlicitatem, saluabitur tamen ratione humanæ naturæ ius ad illam, vel hæreditarium, vel saltim ius connaturalitatis.

Tertio. Tertio, etsi humana natura nõ fundet ius strictum connaturalitatis ad beatitudinem naturalem, fundat tamen ius ad illam veluti condecentiæ, vt dicebamus inter soluendum tertium argumentum; at non est ratio cur carentia boni debiti ex isto iure, non sufficiat inferre interiorem animi afflictionem ac tristitiam: ergo idem quod prius.

21 *Ad 1. instantiã resp.* Respondeo ad primam obiectionem, concedendo sequelam, & negando minorem: nec congruentia illa fundatur in eo quod tristarẽtur, vel non tristarentur, sed in suauitate prouidentiæ Dei, cui congruum videtur, vt homini ad naturalem finem ordinato, talis finis assecutionem nõ deneget, si nullum culpæ impedimentum adsit, qualiter non adesset in paruulis prædictis.

Ad 2. Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est manifesta: nam gratia cum constituat Filium adoptiuum Dei fundat ius ad hæreditatẽ paternam, videlicet gloriam; natura autem humana, cum Filium adoptiuum Dei conditoris naturæ hominem non constituat, non præbet ius hæreditarium ad naturalem fœlicitatem, & quia ex alia parte indifferens est, vt ab illo fine deficiat, vel illum assequatur, & propter compositionem ex contrarijs naturis, sensitiua scilicet, & rationali mutuo inter se pugnantibus, difficilis sit assecutio; consequens fit, quod ratione sui non fundet ius connaturalitatis ad illam.

Ad tertiam, concessa maiori nego minorem: ratio autem manifesta est, quia condecentia, seu debitum ortum ex illa, non est respectu singulorum in particulari, sed respectu naturæ, & ideo ex hoc quod alicui perfectio illo modo debita, non conferatur, non est cur tristitiam rationabilem habeat. Vel melius dicatur, debitum illud esse valde remotum, & in suauitate diuinæ prouidentiæ fundatum, & idcirco carentia perfectionis sic debitæ nullam generaret tristitiam. *Ad 3.*

Denique arguitur contra primam rationem factam pro conclusione: animæ paruulorum non erunt perpetuo in caliginoso, & tenebroso loco, sed vel super terram discurrent vnitæ corporibus post finale iudicium, vel aliquis amenus, & lucidus locus illis pro mansione assignabitur, vt voluit Catharinus: ergo ex hoc capite non recte denegatur illis naturalis fœlicitas. Probo antecedens: paruuli prædicti nullam pęnam sensus patientur in communi Theologorum sententia, imo in veriori, nec tristitia aliqua afficiẽtur ob amissam beatitudinem; at si loco tenebroso, & subterraneo perpetuo assignarentur, paterentur pœnam sensus: ergo animæ paruulorum non erunt perpetuo in tenebroso loco. Probatur minor primo: nam illius carentia ad quam necessario sequitur carentia exercitij potentiæ, est pęna sensus: ergo si loco tenebroso assignentur, necessario colligitur affici pęna sensus. Secundo, & vrgentius suadetur, quia vt docet D. Thom. 4. *Contra-Gentes cap. 9. quæst. 26. de veritate art. 1. in additionibus ad 3. p. quæst. 70. art. 3. 1. p. quæst. 64 art. 4. ad 1. & 3. argumentum*, pęna sensus Dæmonum in Inferno, & animarum in Purgatorio, quam ab igne patiuntur, non consistit in hoc, quod ignis qualitatem aliquam nociuam imprimat in spiritus, sed præcise in hoc, 22 *Vltimo arg.*

quod spiritus naturæ, adeô nobilis, adeô ignobili loco assignetur absque libertate ab illo egrediendi: ergo si animæ paruulorũ perpetuo sint loco illo tenebroso assignandæ, estô non patiantur ab igne, ab illo tamen loco, quicumque ille sit, pœnam sensus reciperet, & consequenter nõ punietur originalis culpa sola pœna damni.

23 Cõfirm. Quod amplius vrgetur: nam etsi plures Theologi, non solum per alligationem prædictam, sed etiam per impressionem qualitatis nociuæ Dœmones ab igne torqueri defendant, omnes tamen fatentur alligationem illam esse pœnam sensibilem, non qualemcumque, sed valdê grauẽ: ergo si paruuli loco tenebroso alligentur, estô ab igne non patiãtur, nec ab isto loco per impressionẽ prædictæ nociuæ qualitatis, sentient tamen ab illo pœnã alligationis, quæ est pœna sensus.

24 Resp. Respondeo negando antecedens. Ad illius probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad cuius primã probationem, nego antecedens: nam pœna sensus in communi Theologorum sententia vocatur, quæ ab agente per positiuam actionem sentitur; carentia autem illa non est positiuè ab aliquo agente, sed solum negatio lucis, & actionis videndi. Vnde non est pœna sensus, de qua loquuntur Theologi, & quã culpæ originali negant deberi. Ad secundam probationem, cuius plena solutio petenda est à Theologis locis citatis, breuiter pro nunc respondetur, distinguendo antecedens pro secunda parte: cum apprehensione necessario sequuta in illorum intellectu talis alligationis, locique ignobilitatis, & tristitia, necessario in eorum voluntate sequuta, concedo antecedens: absque his affectionibus, nego antecedens, & cõsequentiam; quia licet paruuli tenebroso illi loco alligentur, & in illo vt in carcere detineantur inclusi; nõ tamen necessario apprehendent se esse alligatos, & prædicto carceri addictos; ac proinde, nec illorũ voluntas tristabitur: nam cum tristitia sit actus voluntatis, necessario apprehensionem obiecti nociui præsentis supponit. Apprehensio autem non erit in paruulis respectu illius obiecti Deo suspendente concursum, hoc exigente iustitia diuina, ne pro delicto aliena voluntate contracto, sensibili pœna crucientur. Et ex his constat confirmationis solutio.

Sed dices primo: estô non necessario sequatur in intellectu illorũ apprehensio dictæ alligationis, poterit tamen sequi, si ad miraculũ confugiamus: ergo tunc saltim afficientur tristitia, ac proinde pœna sensibilis, in alligatione apprehensa causante tristitiam, consistens. 25 Replica tio 1.

Secundo, sequitur ex hac solutione idem posse dici respectu tristitiæ, quæ in alijs sequitur ex carentia diuinæ visionis, nempe, non sequi in paruulis defectu apprehẽsionis, Deo suspendente concursum, ac proinde absque necessitate D. Tho. confugisse ad hoc, quod est bonum, respectu cuius non habent, nisi solam potentiam remotam. Secũdo

Tertio, quia aliàs paruuli patiẽtur malum sibi disconueniens, etsi ex illo defectu apprehensionis numquã tristentur; at hoc falsum videtur: ergo. Probatur minor: nam si hoc esset verum, nullum esset discrimen inter pœnam damni, & sensus respectu paruulorum, contra communem Theologorum sententiã. Quod probo: nam malum, in quo pœna sensus consistit, est alligatio spiritus ad locum ignobilem, sibique indecentem, malum pœnæ damni est carentia diuinæ visionis; at vtrumque malum patiuntur, & ex neutro tristantur: ergo non est discrimen inter pœnam damni, & sensus respectu paruulorum. Tertio.

Denique obijcies, quod malum præsens nũquam apprehendatur, extraordinarium videtur, ne dicã miraculum, quod malum alligationis ad locum ignobilem, & addictionis in illo, vt in carcere paruuli patiantur, non est debitum originali culpę, Quarto

vel

Digitized by Google

vel assignare debemus rationem huius debiti, quod difficile apparet: ergo maius est fundamentum vt libertas à prædicto loco paruulis concedatur, quam ad hoc, quod illa negata, tristitia, & sensibilis pœna vitetur.

26 *Ad 1. obiectionẽ resp.* Vrgent absque dubio præfatæ obiectiones, nec mirum, cũ adeò difficile senserit diuinum ingenium Augustini explicare modum, quo ab igne spiritus torquentur, suam tamen ignorantiam profiteri non erubuit. Ad primam obiectionem respondeo negando antecedens: nam Deus speciem talis mali animab⁹ negabit, ne illud apprehendant, nec hoc miraculum debet censeri, cum sit exactum à suaui prouidentia, & iustitia Diuina.

Ad 2. Ad secundam, concedo sequelam: nec colligitur inde D. Tho. superfluè ad prædictam causam recurrisse, quia per illam sustulit tristitiam pro radice, qui modus auferendi tristitiam, quando est possibilis aptior est, quam recursus ad negationem concursus Diuini.

Ad 3. Ad tertiam, concedo sequelam, & nego minorem: ad illius probationem, nego antecedens. Ad probationem, distinguo maiorem pro prima parte: alligatio ad locum ignobilem apprehensa, & causans tristitiam, cõcedo maiorem: præcisè sũpta, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam.

Instabis. Si dicas: ergo etiam si essent in loco inferni alligati ad ignem, idem posset defendi, nempè non pati pœnam sensus per hoc, quod non apprehenderent talem alligationem.

Resp. Respondeo, id concedendo de animabus puerorum separatis à corpore; secus autem corpori coniunctis: & ratio discriminis est, quod anima ratione sui, non aliter potest affligere, quam per alligationem apprehensam, vt contristantem, corpus autem per impressionem corporeæ qualitatis comburentis affligit. Vnde si paruuli igni alligarentur, illorum corpora paterentur ignis combustionem.

Ad vltimam obiectionem, nego antecedens pro vtraque parte. Pro prima quidem, quia quod exigitur à suaui prouidentia Dei, nequit miraculosum apparere. Pro secunda, quia ratione culpæ originalis est debita paruulis carentia omnis gratiæ, constitui autem in loco lucido, & ameno, qualiter à Catherino asseritur, post extremum iudicium non est debitum humanæ naturæ, sed à gratia prouenіens; ac proinde ratione culpæ originalis debita est paruulis talis loci carentia. Et quidem totum argumentum tenetur soluere Catherinus, qui, vt Recentiores referunt, saltem ante extremum iudicium animas paruulorum ad limbum descendere affirmat, & ibi alligatas teneri, si alligatio pœna sensus est: ergo pœna sensus vsque ad extremum iudicij patiẽtur; hoc autem est falsum, quia nullus Theologorum aliquod agnouit discrimen inter ante, & post extremum iudicium quoad pœnas paruulorum. 27 *Ad 4.*

§. Vltimus.

Tria corollaria ex dictis.

28 *Primũ corollarium.* EX dictis in discursu disputationis colligo primo: paruulos cũ originali culpa ex hac vita migrantes non dilecturos Deum Authorem naturæ super omnia dilectione perfecta, & efficaci. *Prob.* Probatur. Tũ, quia vt plures Theologi docent *infra quæst. 109. artic. 3.* homo lapsus in peccatum non potest Deum, etiã vt naturæ Authorem super omnia diligere præfata dilectione per actum, qui in sua entitate naturalis sit, sed necessario exigitur actus entitatiuè

supernaturalis; at paruuli in peccato originali existentes, sicut non credũt actu fidei supernaturalis, ita Deũ non diligent supernaturali dilectione: ergo non diligent Deum Authorẽ naturæ super omnia dilectione perfecta, & efficaci. Tum etiam, quia in omnium sententia loco allegato ad actum dilectionis perfectum, necessario exigitur specialis gratia per Christum; at quod talis gratia sit illis cõcedẽda nullo firmo fundamento, sed solum diuinando potest suaderi: ergo primum corollarium verum est. Tum denique, prædicta dilectio, cum sit cõuersio efficax ad Deum Authorẽ naturæ, non stat simul cum tali auersione ab ipso; at paruuli ratione culpæ originalis sunt auersi à Deo, non solum vt supernaturali Authore, sed etiã vt est Author naturæ: ergo prædicta efficaci dilectione carebunt.

29 *Oppones 1.* Si opponas primo D.Th. *in 2. dist. 33. q. 2. art. 2. ad vlt.* vbi asserit, quod licet paruuli sint separati à Deo quantum ad illam coniunctionẽ, quæ est per gloriam, non tamen penitus sunt ab eo separati, imò illi coniunguntur per participationem naturalium bonorum naturali cognitione, & dilectione: ergo ex mente D. Th. diligent Deum Authorẽ naturæ dilectione efficaci. *Resp.* Respondeo, D.Th. intelligẽdũ esse de dilectione, quæ fertur in Deũ, vt essendi principiũ inefficaci, & imperfecta, non autẽ de dilectione perfecta, & efficaci, & amicabili, quam in nostra conclusione negamus. *Oppones 2.* Si opponatur secundo: ad dilectionem Dei Authoris naturæ super omnia efficacem, & perfectam datur in homine naturalis inclinatio innata: ergo talis dilectio est homini debita ex communi prouidentia Dei; & consequenter paruuli ratione culpæ originalis non priuantur iure ad illam. *Resp.* Respondeo ex dictis: esse inclinationem in homine improportionatam moraliter, soli autem inclinationi physicẽ, & moraliter expeditæ debitum est ex communi prouidẽtia ad actũ reduci. *Oppones 3.* Si opponatur tertio: idẽ quod sufficit ad toti⁹ legis naturę obseruantiã, sufficit etiã ad dilectionem Dei authoris naturæ efficacem, & perfectã; at paruulis conceduntur à Deo auxilia ad totius legis naturæ obseruantiã: ergo & ad prædictã dilectionẽ. Probatur minor: nã erunt impeccabiles in illo statu peccato actuali, si antẽ non haberent auxilia requisita, vt semper legẽ obseruarẽt aliquando delinquerent peccato actuali: ergo paruulis cõcedũtur à Deo auxilia ad obseruantiã legis naturæ. Respõdeo, maiorem esse verã de totius legis naturæ obseruantia positiua per frequẽtiã, seu frequentationẽ actuum prædictorũ, non vero de obseruantia mere negatiua per non transgressionẽ, ratione non instantię legis. Paruuli autem non primo, sed secundo modo totam legem naturæ obseruabunt, quod sufficit vt saluetur in illis impeccabilitas, nõ ab intrinseco, sed ab extrinseco, qualiter solũ erunt impeccabiles. Et quidem eodem argumẽto probatur dilectu'os Deum dilectione supernaturali, & supernaturalẽ legem fore adimpleturos, vt tantisper medianti constabit.

Colligo secundo, nõ habituros perfectã contẽplationẽ Dei authoris naturæ, in qua, vt supra diximus, cõsistit essentia beatitudinis naturalis. Probatur: nã contẽplatio Dei conditoris naturæ, in qua consistit beatitudo naturalis, non est cognitio imperfecta, sed cognitio perfecta intra lineã naturæ orta ex cognitione animæ rationalis, & aliarũ rerum spiritualiũ; at cognitio ita perfecta non cõpetit animabus paruulorũ: ergo nõ sunt habituri perfectã contẽplationẽ Dei Authoris naturæ. Maior est certa. Minor autẽ probatur. Tum, quia cognitio illa non est debita humanæ naturæ, sed ad illã requiritur auxiliũ speciale, sicuti gratia per Christũ supposito lapsu. De quo videantur Theologi *infra q. 109. art. 1.* at nullum est fundamẽtũ vt asseratur ex Christi meritis esse paruulis conferendũ prædictũ auxilium: ergo nec ad hoc, vt illis concedatur prædicta cognitio. Tum etiã: nã paruuli nõ recipiunt species 30 *Secũdũ corollarium.*

in-

infussas ad cognitionem creaturarũ omniũ spiritualium, nec vt hoc asseratur, adest aliquod fundamentũ; cũ talis infusio specierũ non sit illis debita: ergo nec ad cognoscendũ Deũ Authorem naturæ cognitione perfecta. Tũ denique: nã eadem est ratio de intellectu paruulorum quoad cognitionẽ perfectã Dei cõditoris naturæ, ac de voluntate illorũ quantũ ad amorẽ perfectum; at non diligunt Deum Authorẽ naturæ perfecta dilectione: ergo nec illũ perfecta cognitione cognoscut. Et cõfirmatur amplius, quia nulla ratio potest assignari ad denegandum paruulis auxilia ad actus supernaturales, nisi quod sunt illis indebita, & cõferenda ex meritis Christi, quorũ influxũ non participabunt ob defectum applicationis Baptismi; at hoc idem fundamentum adest, vt denegetur illis prædicta cognitio: ergo idem quod prius.

31 *Oppones 1.* Si opponatur primo, D.Tho. *q.5. de mal. artic.2. in corp.* asserit, ideô peccato originali nõ esse debitã pœnã sensus, sed damni, quia ad ea, quæ sunt naturæ per se, & immediatê ordinatur persona; ad ea vero, quæ sũt supra naturã ordinatur mediante natura, & ideô in his, quæ sunt supra naturã potest detrimentũ pati ob peccatũ naturę, quale est originale: vnde ratione illi⁹ iustê priuãtur paruuli visione beatifica, & iustitia originali, quæ sũt supra naturã: in his autẽ, quę supra naturã nõ sũt, nõ potest detrimẽtũ pati, nisi ob vitiũ personæ, & quia pœna sensus detrimẽtũ causat in his, quæ sunt naturæ, solũ potest correspõdere vitio personali; at cõtẽplatio perfecta Dei authoris naturæ non est supra naturã: ergo carentia illius nequit correspondere vt pœna, nisi solũ peccato propria voluntate cõtracto.

Resp. Respõdeo, cognitionẽ istam esse supra naturã hominis quoad debitũ, id est, indebitã illi, etsi entitatiuê supernaturalis non sit, quando autẽ asserit D.Th. detrimentũ in illis, quæ sũt naturæ nõ posse esse pœnam vitij naturæ, sed solius personæ, intelligendus est de his, quę sunt naturæ quoad debitũ; id est illis, quæ naturæ debentur.

Si opponatur secũdo, quia si paruulis negetur perfecta cognitio rerũ naturaliũ, & Dei cõditoris naturæ, sequi futuros esse prioris cõditionis, quam plures adulti damnati; cõsequẽs falsũ videtur: ergo & illud ex quo sequitur. Probatur sequela: nã Philosophi docti, qui propter culpas proprias damnãtur, non amittẽt in statu damnationis scientias naturales, quas in præsenti vita acquisierũt: ergo si paruuli carẽt istis scientijs, & cognitione Dei, quæ ex illis habetur, erunt peioris cõditionis, quã illi. Respõdeo, nõ esse inconueniẽs, quod sint peioris cõditionis quoad hoc, quia tãtũ est esse peioris cõditionis *secundũ quid*, non autẽ *simpliciter*. Quod autẽ peioris cõditionis sint in aliquib⁹, necessario videtur esse admittendũ; nisi velimus adeô perfectã cognitionem tribuere illis, vt excedant cognitionem naturalem Dæmonum, quod nullus cum fundamento potest dicere. 32 *Oppones 2.* *Resp.*

Colligo tertio: habituros solũ eam cognitionẽ, & illos actus honestos voluntatis, qui hominib⁹ ex cõmuni Dei prouidẽtia debentur. Probatur: nam species, & auxilia ad hæc requisita nõ sunt gratia per Christũ, sed ex cõmuni prouidentia naturali proueniũt: ergo nõ est cur paruulis ista denegẽtur, nisi velimus creaturas rationales perpetuo mãsuras, absque aliqua operatione propriæ naturæ. Deniq; ex his omnibus infero veritatẽ secundæ sententiæ, quæ asserit prædictos paruulos carere naturali beatitudine, non solũ prout est beatitudo, sed etiã quoad entitatẽ, id est, illis actibus, in quibus naturalis beatitudo cõsistit. Quod sic probo: nã act⁹ in quibus consistit naturalis beatitudo sunt cõtẽplatio perfecta Dei cõditoris naturæ, tãquã essẽtia, & amor perfect⁹ illius, veluti vt proprietas; sed istis actibus carẽt paruuli ex hac vita migrãtes cũ peccato originali: ergo nõ solũ carent beatitudine naturali, prout est beatitudo, sed etiã illis formis, in quibus naturalis beatitudo consistit. Et hæc de ista disp. & de isto tract. 33 *Tertiũ corollarium.* *Quartũ corollarium.*

TRACTA-

TRACTATVS TERTIVS

DE PECCATIS.

DE QVO D.Tho.in 2.Sentent.dist.36.vsque ad 39. Ad Anibaldum in eisdem distinctionibus; in disputatis q.2. & 3. de malo; & in hac 1.2.q.71.& seqq. vbi postquam D.Th. egerat in praecedentibus de habitibus in communi, & de virtutibus, donis, fructibus, & beatitudinibus, modò incipit à quaest.71. agere de vitijs, idest, vitiosis habitibus, & de peccatis, idest, de actibus vitiosis. Licet autem de vitijs, & peccatis se acturum proponat, quia tamen de vitijs secundum rationem habitus supra copiosè tractauit, & secundum specialem rationẽ, qua à virtute vitium distinguitur, per defectuosos actus agnoscitur, ideò pauca de vitijs, de peccatis autem longum tractatum instituit. Primo, illorum essentiam considerans. Secũdo, distinctionem illorum ad inuicem. Tertio, eorundem comparationem. Quarto, subiectũ. Quinto, peccatorũ causas; ac tandem illorum effectus contemplans; praetermisit autem quaestionem, an est? Hoc est, de existẽtia peccati, quia nihil peccato quoad existentiam notius, & si nihil quoad quidditatem cognitu difficilius.

(§)

DISPVTATIO DECIMA QVINTA.

Vtrùm vitium cõtrariè opponatur virtutibus per se infusis?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Tria supponūtur.*

IN HAC DISPVTATIONE tria, vt indubitata, supponim⁹. Primum est, præter virtutes acquisitas, quæ nostris actibus acquirũtur, eo quod non superant vires naturæ, dari circa illorum materiam virtutes per se infusas, quæ habitualem gratiam consequuntur. Quod cum D. Tho. *supra quæst. 63. artic. 3. Et in 3. distinct. 33. q. 1. artic. 2. quæstiunc. 3. Et in 4. distinct. 17. quæst. 1. artic. 3. quæstiunc. 1. Et quæst. 1. de virtutibus in communi art. 13.* docent Theologi communiter. Secũdo exploratum est apud omnes, vitia pugnare contrariè cum virtutibus acquisitis. Quod docuit Aristoteles *cap. de oppositis; & 2. Æthicorum cap. 7. & lib. 7. Æthicorum cap. 8.* & exinde colligitur: nam vitium, & virtus acquisita, aliqua ratione opponuntur; cum vitium sit malum, & virtus sit bona; bonum autem cum malo opponitur, vt constat ex illo Eccles. 33. *Contra malum bonum, & cõtra vitam mors, sic contra virum iustum peccator.* Et non opponantur contradictoriè, vel priuatiuè; cũ sint positiua extrema: ergo pugnant cõtrariè. Denique apud omnes est certum, actum vitij cũ actu virtutis per se infusæ non posse circa eandem materiam componi, v.c. actus mentiendi, cum actu veracitatis infusæ, actus iniustitiæ cum actu supernaturali iustitiæ, odium Dei cum illius supernaturali amore; quod patet: nam actus isti inter se comparantur tanquam accessus, & recessus actualis ad terminum, sicut nec possunt ascensus, & descensus componi: ergo actus vitij, & actus virtutis infusæ circa idem obiectum, stare non possunt simul. His ita suppositis, quod in discrimen vertimus est; an habitus vitiosi, contrariè opponantur habitibus virtutum, quæ nobis insunt per diuinam infusionem?

Digitized by Google

2 *Prima sententia* — Circa quod tres reperio Theologorum sententias. Prima absolute negat, quam tenet Suarez *lib. 6. de gratia cap. 9. & tomo 4. in 3. p. q. 86. art. 5. & tomo 2. Metaphysicæ disp. 45. sect. 2.* Curiel *sup. quæst. 63. art. 3. & 4. dubio vnico §. 4. in fine.* Lorca *in præsenti disp. 2.* quos plures Recentiores sequuntur. Secúda per oppositum docet, vitia contrariè opponi virtutibus per se infusis. Hanc probabilem reputat Mag. Zumel *in præsenti disp. 2.* Illamque tenere videtur Aluarez *disp. 122.* & expressè tenet Mag. Gregorius Martinez *circa istum articulum dub. 3. conclusione 6.* quos alij Recentiores sequuntur, supposito, quod virtus infusa non solum det posse, sed etiam facilitatem, & inclinationē ad actū. Tertia distinguit inter vitia genita ex actibus directè recedentibus à motiuo virtutis infusæ, & illa, quæ gignuntur per actus solum recedentes directè à motiuo acquisitæ virtutis, & asserit, vitia primi generis opponi contrariè virtuti infusæ per se. Vitia autem secundi generis cum illis opponi contrariè. Hanc tenet Doctor Montesinos *in præsenti q. 1. nu. 16. conclusione 3.* cui fauere videtur Illustrissimus Araujo Episcopus Segouiēsis, & assentire tenetur Lorca, supposito, quod dentur huiusmodi vitia, cum *supra q. 63. disp. 19.* ex eo asserat vitium odij Dei per charitatē expelli; & consequenter illi contrariari, quia versantur circa idē obiectū. Veram sententiam duabus conclusionibus explico, prima sit

(Suar. Curiel. Lorca. — *Secūda* — Zumel. Aluarez Martin. — *Tertia.*)

3 *Prima cōclusio* — *Vitia directè recedentia à motiuo virtutis acquisitæ, non contrariantur directè virtutibus per se infusis, bene tamen indirectè.* Primam partem conclusionis expressè docuit Angelicus Præceptor *in 4. distinct. 14. quæst. 2. artic. 2. ad 4.* illis verbis: *Dicendum, quod sicut in 3. lib. dictum est, virtus infusa, & acquisita non sunt eiusdem speciei; vnde cum habitus ex frequentia operum peccati generatus virtuti acquisitæ contrarius sit, non contrariatur directè virtuti infusæ, quæ habet oppositionem ad peccatum ex parte illa, quæ est offensa Dei, vnde non oportet, quod statim virtutibus infusis restitutis, habitus vitiorum totaliter tollantur, quamuis impediantur, & diminuantur.* Et suadetur primo ratione à D. Tho. insinuata: nam hæc vitia pugnant cum virtutibus directè acquisitis: ergo cum infusis non possunt directè contrariari. Patet consequentia: nam iuxta Aristotelem 1. Metaphys. textu 14. vnum tantum vni contrariatur, quod saltim est verum de contrarietate directa; at virtus infusa, & virtus acquisita distinguuntur specifice, vt cum D. Tho. docent Theologi communiter: ergo vitia directè contrariantur virtuti acquisitæ, cum infusa tamen non pugnant directè.

(*Prob. 1 ex D. Tho.* — *Prob. 2. ratione D. Tho.*)

4 *Oppones.* — Si opponas; liberalitatem opponi directē v. c. cum duobus vitijs, nempe cum auaritia, & prodigalitate: ergo stat vnum duobus contrariari directe; & consequenter ex eo, quod vitia directé recedentia à motiuo acquisitæ virtutis, directè opponantur illi, male colligitur non contrariari directē virtutibus per se infusis.

Resp. — Respondeo, liberalitatem cum nullo ex illis vitijs seorsim adæquatè opponi, sed tantum inadæquatè; Doctrina autem Aristotelis intelligenda est de contrarietate adæquata: & quia vitium directè recedens à motiuo virtutis acquisitæ, adæquatè contrariatur cum illa; fit consequens, quod non possit cum virtute infusa contrariari directē. Si rationem petas, cur sicut liberalitas cum prodigalitate, & auaritia contrariatur inadæquatē, ita vltimum cum virtute acquisita, & infusa non contrariabitur inadæquatè cum illarum qualibet diuisiuē, & adæquatē cum vtraque collectiuē? Respondeo rationem esse: nam virtus contrariatur directē cum vitijs extremis, quia consistit in medio: vitium autem non consistit in

medio virtutis acquiſitæ, & infuſſæ, & idcircò non eſt vnde petat cum illarum qualibet inadæquatê, & cum vtraque adæquatê contrariari, ſed adæquatê contrariatur directe cum virtute acquiſita, & cum infuſſa ſolum indirectè.

5 *Secũdo.* Secundo probatur: nam contrarietas vitij cum virtute colligitur ex contrarietate actus vitij cum actu virtutis; at actus vitij recedens directe à motiuo virtutis acquiſitæ ſolum indirectè pugnat cum actu virtutis infuſſæ: ergo vitium ex illo actu cauſatũ nõ repugnat directè cum virtute infuſſa, cum non recedat directè à regula ſuperiori, quã actus ſupernaturalis attingit.

Secunda pars prob. 1. Deinde ſecunda pars concluſionis oſtenditur primo ex D.Tho. quæſt. 1. de virtutibus in communi art. 10. ad 16. argumentum, illis verbis: ***Dicendum, quod licet per actum vnum ſimplicem non corrũpatur habitus acquiſitus, tamen actus contritionis habet hoc, quod corrumpat habitum vitij generatum, ex virtute gratiæ, vnde in eo, qui habuit habitum intemperantiæ, cum conteritur non remanet cum virtute temparentiæ infuſſa habitus intemperantiæ in ratione habit⁹, ſed in via corruptionis, quaſi diſpoſitio quædã, diſpoſitio autẽ nõ contrariatur habitui perfecto.*** Ex quibus verbis tale argumentum pro ſecunda parte noſtræ concluſionis conficio. Iuxta D. Tho. in recenter iuſtificato non remanent habitus vitiorum in ratione habituum, ſed in ratione diſpoſitionum, quia diſpoſitio non contrariatur habitui perfecto; at habitus vitiorum in ratione habituum contrariè opponuntur virtutibus per ſe infuſis: ergo ſecunda pars noſtræ concluſionis eſt vera. Probo conſequentiam: ratio cur remanent in ratione diſpoſitionum, eſt, quia diſpoſitio habitui non contrariatur: ergo ratio cur in ratione habituum non perſeuerant, eſt, quia in ratione talium cum prædictis virtutibus opponuntur contrariè; cumque non opponantur contrariè directe, opponuntur indirecte cum illis.

Cõfirm. Explicatur hoc amplius: inconueniens, quod D. Thom. infert in argumento, & in illius ſolutione contendit vitare, quod habitus vitiorum, & virtutum infuſarum, ſint ſimul in recenter iuſtificato, & vt hoc vitet, aſſerit, vitia non manere per modũ habituũ, ſed vt diſpoſitiones; at ſi vitia, & virtutes infuſæ non opponerẽtur contrariè, nullũ eſſet incõueniens, quod ſimul reperirẽtur: ergo iuxta D.Th. eſt inter illa cõtraria oppoſitio, ſaltim indirecta.

Secundo probatur: oppoſitio habituũ ſumitur ex oppoſitione actuum, ad quos proximè inclinãt, cũ ab illis ſuã ſpecificationem accipiant; & cõſequenter ſuã oppoſitionem; at actus vitiorũ, de quibus loquimur in hac concluſione, & virtutum infuſſarum opponuntur cõtrariè indirectè: ergo vitia, & virtutes infuſſæ eadẽ gaudẽt contrarietate. Probo minorẽ: actus enim prædicti aliquo gaudent oppoſitionis genere; cum ſimul eſſe nõ poſſint, quæ incompoſsibilitas nõ poteſt aliunde oriri, quam ex aliquo genere oppoſitionis; at non contradictoriè, nec priuatiuè; cum ſint poſitiua extrema: ergo oppoſitione contraria. 6 *Secũdo.*

Reſp. Dices, opponi virtualiter contradictoriè, eo quod vnus illorũ eſſentialiter infert negationem alterius. Sed contra primo: oppoſitio virtualis cõtradictoria in aliqua oppoſitione formali petit fundari: ergo ſi prædicti actus opponuntur virtualiter cõtradictorie, etiam gaudent aliqua oppoſitione formali; at non alia niſi contraria, ſaltim indirecta: ergo contrariè opponuntur formaliter. *Cõtra.* Contra ſecundo: inter iſtos actus eſt incõpoſſibilitas poſitiua in eodem ſubiecto, ſiue ſit, ſiue non ſit contraria in omni rigore: ergo dant habitibus à ſe ſpecificatis poſitiuam incompoſsibilitatẽ, licet nõ tantã, quãta inter ipſos act⁹ reperitur, eo quod act⁹ vltimiori, & actualiori modo attingẽtes obiecta, ſtrictiori gaudent oppoſitione. *Contra ſecundo*

Digitized by Google

Tertio. Tertio: nam plures ex Authoribus, nobis in hac parte aduersantib⁹, ex eo 2.2. *quaest.* 1. *art.* 4. & 5. probant, inter habitum fidei, & habitum scientiæ naturalis, esse oppositionem contrariã, quia specificantur ab actibus, qui in eodem subiecto simul non possunt existere, ac proinde ab illis actibus contrariam capiunt oppositionem; at inter actum fidei, & actum scientiæ naturalis de eodem obiecto, non est contraria oppositio, si semel inter actum virtus infusæ, & actum vitij, contraria oppositio non est; cũ ab illis ideo contrarietas relegetur, quia non sunt eiusdem ordinis, quæ ratio etiam militat in actibus fidei, & scientiæ naturalis: ergo contraria habituum oppositio, vel illorum positiua incompatibilitas, non solum sumitur ex actuum rigorosa contrarietate, sed etiam ex qualecumque incõpossibilitate positiua; & consequenter habitus vitiorum, & virtutum infusarum, respicientes actus positiuè incompatibiles in eodem subiecto, positiua etiam incompatibilitate gaudebunt.

7 *Tertio prob. 2. pars cõclusionis.* Denique probatur secũda pars conclusionis: facilitates ad actus positiuè incompatibiles non possunt nõ gaudere positiua incompatibilitate; & consequenter contraria oppositione; at virtus infusa dat non solũ posse, sed etiam facilitatem ad actum supernaturalem positiuè repugnantem actui vitioso recedente directê à regula naturali, in quem dat vitium facilitatem: ergo virtus infusa, & vitium in prædictum actum inclinans, contrariè inter se opponuntur. Minor ex dicendis in sequenti conclusione constabit. Maior autem ex inde colligitur: non enim alia ratione virtus acquisita, & vitium, simul existere nequeunt, nisi quia præstant facilitates ad oppositos actus: ergo facilitates ad actus incompatibiles simul in eodem subiecto compati non possunt.

8 *Responde bis.* Dices, esse maximum discrimen: ratio namque, cur virtus acquisita, & vitium, opponuntur contrariè, est, quia dant facilitates ad actus contrarios cum tendentia ad idem obiectum sub eadem ratione formali: virtutes autem infusæ, est ô præstent non solum potentiam, sed etiam facilitatem ad actus supernaturales pugnantes cum actibus vitiosis, non tamen tendunt ad idem obiectum sub eadem ratione formali, sed longe diuersa; cum virtutes tendant ad sua obiecta, vt conformia regulæ superiori, vitia autem non recedunt à regula superiori, sed à regula naturali: & ideô possunt cum vitio simul in eodem subiecto cõponi.

Contra 1. Sed contra primo: oppositio, seu incompatibilitas habituum in eodẽ subiecto non sumitur proxime, & immediate ab obiectis, sed ab actibus, ad quos proxime inclinant, cum ab illo sumant oppositionem, à quo specificationem accipiunt, & non immediate ab obiectis, sed ab actibus specificentur; at actus illi, ad quos proxime inclinant, vitium, & virtus infusa, sunt simul incompatibiles, etiam si non versentur circa idem obiectum, sub eadem ratione formali: ergo hoc non obstante erunt incompatibiles in eodem subiecto habitus dantes ad illos inclinationem, & facilitatem.

9 *Secũdo.* Contra secundo: nam, vt communiter tatentur Thomistæ 2. 2. *q.* 1. *art.* 4. & 5. habitus fidei, & habitus scientiæ naturalis, de eodem obiecto repugnant; & tamen non versantur circa idem obiectum sub eadem ratione formali, sed sub diuersa: ergo facilitates proximæ ad actus oppositos, sunt inter se opposita, quãuis non tendant in idem obiectum sub eadem ratione formali.

Tertio. Tertio: nam fere omnes, qui admittunt actus sciẽtiæ, & fidei de eodẽ obiecto, simul esse non posse, admittent inter habitũ fidei, & habitũ scientiæ supernaturalis circa idem obiectũ, naturalem incompatibilitatem; & tamen licet versentur circa idẽ obiectũ, illud tamen attingunt sub diuersa ratione

formali, vel sub diuerso motiuo: ergo idē quod prius. Deniq; nam etiā virtus acquisita, & vitium tendunt in suū obiectum sub diuersa ratione formali, cum virtus tendat in illud sub ratione boni veri, & honesti; vitium autem sub ratione boni apparentis, seu delectabilis & tamē, quia præstāt facilitates ad actus oppositos, opponuntur inter se: ergo disparitas tradita est nulla.

10 *Respondebis.* Respondebis, quod licet vitium, & virtus acquisita non tendant prosecutiue in suum obiectū sub eadē ratione formali, tendunt tamen in illud sub rationibus cōtrarie oppositis: ex quo nascitur, vt motiuū prosecutiue attactū à virtute acquisita, recesiue attingatur à vitio, & hoc ad contrarietatē sufficere; vitium autē, & virt⁹ infusa non versātur circa idē obiectum sub rationibus contrarie oppositis: nā virtus infusa attingit suum obiectū, vt conforme regulæ superiori; vitium vero suū obiectū attingit, vt conforme naturæ sensitiuæ, inter quas rationes oppositio contraria non est; ac proinde ratio formalis *sub qua* attingentiæ prosecutiuæ virtutis infusæ, non attingitur recesiue à vitio genito ex actibus recedentibus à regula inferiori, quod ad contrarietatem necessarium erat.

Contra Sed contra, in sententia satis communi, & probabili, constituente peccatum commissionis in aliquo priuatiuo, vitium non specificatur à deformitate obiectiua cū lege, & ratione, sed à bonitate delectabili sumpta penes conuenientiam cum natura sensitiua, cum ab hac bonitate specificetur actus peccaminosus in allegatā sententia; at bonum delectabile non est contrarium directe conformitati cum recta ratione, à qua specificatur virtus acquisita; huic enim solum contrariatur directe positiua deformitas: ergo absque contrarietate directa inter rationes formales obiectiuas vitij, & virtutis acquisitæ, saluatur inter illa contraria oppositio; & consequenter, etsi virtus infusa, & vitium, de quo in præsenti loquimur, non habeant diuersas rationes formales obiectiuas directe inter se pugnantes, poterit inter illa saluari contrarietas.

11 *Respondebis.* Si dicas, quod licet bonum delectabile specificans vitium, non cōtrarietur formaliter conformitati cum ratione recta specificante virtutem acquisitam; contrariatur tamen illi causaliter, quatenus infert prædictam deformitatem, & hoc ad illorum contrarietatem sufficere.

Contra In contrarium obstat, quod etiam bonitas delectabilis specificās vitium virtuti acquisitæ contrarium, directe infert ex se, licet non priuationem conformitatis cum regula superiori, bene tamen negationem prædictæ conformitatis, quo circa in *art. 6. sequenti* communiter à Thomistis docetur, peccatum directe recedens à Deo Authore naturali, auertere negatiue à Deo Authore supernaturali, quatenus cum auersione à fine naturali non stat conuersio ad finem supernaturalē: ergo hac ratione contrariē indirectē opponetur virtutibus per se infusis.

§. II.

Argumentis in contrariū occurritur.

12 *Arg. 1.* Contra istam conclusionē argumentantur Authores oppositis primo ex D. Th. *in 4. dist. 14. q. 2. art. 2. ad 4.* verbis, quæ pro prima *Resp.* parte cōclusionis adduximus, sed ibi solum negat D. Tho. contrietatem directam, nō indirectam, imò potius illam satis insinuat, & alibi tradidit, vt vidimus inter confirmationem se-

cun-

cundam partem nostræ conclusionis.

Oppo-nes Sed dices: D.Tho. ex eo quod non opponuntur directè, intulit non oportere, vt infusis virtutibus existẽtibus in subiecto, vitia auferantur: ergo sentit, vitia, & virtutes infusas, non gaudere positiua incompossibilitate; & consequenter, non contrariari in sensu nostræ cõclusionis, qua intendimus, taliter inter se opponi, vt esse simul non possint.

Resp. Respondeo, D. Tho. non intulisse, vitia nullo modo auferri, sed nõ penitus auferri, statim, atque virtutes in iustificatione infunduntur, satis indicans, quod alibi sæpè tradiderat, scilicet, statim auferri in ratione habituum, non in ratione dispositionũ, sed sub hac ratione excludi tẽporis successione per continuũ exercitium in actibus vitiosis, quod generaliter est intelligendum, vt ex dicendis apparebit.

13 Arg. 2. Secundo sic arguunt: inclinationes ad terminos oppositos, solũ materialiter, & ex modo tendendi, possunt esse simul in eodem subiecto; at actus virtutis infusæ, & actus vitij circa idem obiectum, solum materialiter opponuntur, & ex modo tendẽdi; cum illorum oppositio non sumatur ex ratione formali obiectiua: ergo virtus infusa, & vitium inclinãtia in ipsos, simul esse possunt in codẽ subiecto. Maior, in qua est difficultas ostenditur à Mag. Curiel primo: nã error actualis istius propositionis, *terra est rotunda*, per medium phylosophicum, & scientia actualis eiusdem per medium mathematicum, simul existere nequeunt in eodem intellectu; & tamen, quia solum opponuntur materialiter, & ex modo tendendi, non vero formaliter, habitus erroris Phylosophiæ, & habitus Mathematicæ in prædictos actus inclinantes, simul existere possunt: ergo maior est vera. Secundo: nam descensus, & ascensus, nequeunt simul lapidi conuenire; & tamen, quia isti motus solum materialiter opponũtur, simul lapidi conueniunt inclinatio ad ascẽsum, & descensum, quando instat naturæ necessitas, scilicet, ne detur vacuũ, & inclinatio ad descensum propter acquirendum locum naturalem: ergo idem quod prius.

Respondeo negando maiorem: ad primam probationem, nego minorẽ: nam sicut fides nequit esse simul cum scientia ratione obscuritatis, nec cũ opinione ratione certitudinis, quãuis nõ versẽtur circa idem obiectum sub eadem ratione formali, sed sub motiuis, & medijs diuersis, De quo 2. 2. q. 1. art. 4. & 5. ita sciẽtia Mathematicæ istius propositionis, *terra est rotunda*, non compatitur secũ errorem, etiam habitualem eiusdem propositionis, quamuis per diuersũ medium, quia sciẽtia clara est, error autem obscurus, scientia certitudine gaudet, error vero incertus est. Ad secundam probationem, cõcessa maiori, nego causalem minoris, sed causa est; quia sicut bonum particulare subordinatur bono vniuersali, ita inclinatio lapidis ad assensum seorsum propter replendum vacuum, quæ terminatur ad bonum naturæ vniuersale, subordinat sibi eiusdem lapidis inclinationem ad descensum propter occupandum locum naturalem: inclinatio autem vitij non subordinatur inclinationi virtutis; cum non tẽdat ad bonum subordinatum bono inspecto ab illa, sed ad malum boni destructiuum, vnde dispar est ratio. Et quidem eodem argumento probaret Curiel, posse in eodem habitu reperiri inclinationem ad bonum supernaturale, & ad malum per dissonantiam ad regulam naturalem: cũ inclinationes illæ, non solum simul, sed etiam in eadem lapidis entitate identificentur. 14 Resp.

Denique arguunt argumento à posteriori, cui potissimum contraria sententia fidit: contraria in gradibus intensis non possunt simul existere, vt fatentur communiter omnes, cõstatque ex diffinitione contrariorum, qua dicitur, *contraria sunt, quæ sub eodem genere maxime distant, & ab eodem subiecto mutuo se expellunt*, 15 Arg. 3.

At vitia genita ex actibus directè recedentibus à regula natura i,& virtutes infuſſę,reperiuntur ſimul in gradibus intenſis,vt conſtat in homine, maxime vitijs dedito recenter iuſtificato per intenſum actum contritionis,cui infunduntur virtutes cum maxima intenſione;& tamen vitia in illcum præcedenti intenſione perſeuerant;cum eandem inclinationem, & pronitatem,ſentiat ad malum , ac ante iuſtificationem: ergo vitia iſta, & virtutes infuſſæ,nó opponuntur vllo modo contrariê.

16 *Prima ſolutio.* Huic argumento varie occuritur ab Authoribus noſtræ ſententiæ. Prima ſolutio diſtinguit maiorem, illamque concedit de illis,quæ directe opponuntur contrarie;negat autem de ſolum indirecte oppoſitis, & conceſſa minori, negat conſequentiam,qua infertur nullatenus opponi huiuſcemodi vitia cum virtutibus infuſis;quia ſolũ inferri debet, quód non pugnent contrarie directe, cui ſolutioni fauere videtur Angelicus Doctor loco ex Sententiarijs relato.

Reijcitur. Cæterum hæc ſolutio non placet, nec illi fauet D. Tho. vt ſupra vidimus,& amplius infra videbimus,eiuſque inſufficientia conſtat ex dictis inter confirmandam noſtram concluſionem , ibi enim probauimus, inter hæc vitia,& virtutes infuſſas,eſſe poſitiuam incompoſsibilitatem.

Secundo reſp. aliȳ. Aliorum ſolutio diſtinguit maiorem,illáque concedit de contrarijs naturalibus, negat autem de illis,quorũ aliquid eſt ſupernaturale, & conceſſa minori negat conſequentiam. Ratio autem diſtinctionis traditæ eſt ; quia contraria talis ſunt conditionis , vt quantum vni deficit de intenſione, alij competere poſsit , vt conſtat in calore,& frigore:ſi enim calor ſolum ſit vt quinque in ſubiecto,compatitur ſecum frigiditatem,vt tria : quia ergo virtutes infuſſæ non habent intẽſionis terminum,ſed quantũcũque intenſæ reperiantur , ſunt capaces maioris , & maioris intenſionis;conſequens fit,quod poſsint ſecum compati vitia in quacũque intenſione. Ita Illuſtriſsimus,& Sapientiſsimus Herrera in manuſcriptis ad iſtum articulum.

17 *Impugnatur.* Sed nec placet iſta ſolutio : eo enim ipſo,quod virtutes infuſſæ , & vitia,de quibus loquimur,poſsint eſſe ſimul in eodem ſubiecto,non conuenit illis vltima particula contrariorum diffinitionis,ſcilicet,quod ab eodem ſubiecto mutuo ſe expelant: ergo nullatenus contrariantur;nihil enim eſt magis eſſentiale contrarijs, quam quod in eodem ſubiecto componi ſimul in gradibus intenſis non poſsint.

Reſpondebis. Sed dices,particulam iſtam eſſe intelligendam de contrarijs naturalibus, non vero de illis, quorum aliquid eſt ſupernaturale.

Contra 1. In contrarium obſtat primo , in compoſsibilitatem in eodem ſubiecto conuenire contrarijs ex conceptu communi oppoſitionis ad contrariam,contradictoriam,& priuatiuã: ergo omnibus contrarijs debet conuenire.

Secũdo. Secundo,quia ſi hoc auferatur, non eſt aſsignabilis contrariorum diffinitio , in qua vera oppoſitionis ratio ſaluetur, vt meditanti conſtabit.

18 *Tertia ſolutio.* Tertio alij reſpondent,conceſſa maiori negando minorẽ. Ad cujus probationem dicunt,difficultatem, quam recenter iuſtificatus patitur in operatione boni,non eſſe intrinſecã; difficultas enim intrinſeca potentijs, in quibus reſident virtutes infuſſæ, ſuperatur per illas, ſed extrinſecam, ortam ab extrinſecis impedimentis, & ſimiliter inclinatio, quam ad malum experitur,extrinſeca eſt,ac proinde vitia nullatenus in prædicto homine remanent,ſi virtutes cum perfecta intenſione infunduntur , ſi autẽ remiſſæ infunduntur, oppoſita vitia remittuntur.

Diſplicet iſta ſolutio 1. Hæc tamen ſolutio pugnat cum doctrina D. Tho. locis *ſuperius* adductis,vbi docet, vitia in recenter iuſtificato manere in ratione diſpoſitionum, etſi non maneant in ratione habitus,& 3. p. quæſt. 86.art. 5.vbi ait : *Remiſſa culpa per pœnitentiã,*

etſi

etsi nihil maneat ex parte auersionis, manere tamen dispositiones ex praecedentibus actibus causatas inclinantes ad malum, etsi homini nō dominentur. Ac praeterea reijcitur: illa enim admissa, destruitur vnicum fundamentum, quo probatur existentia habituum acquisitorū. Quod probo: non enim aliunde probatur, existere in nobis habitus acquisitos virtutis, nisi quia ex nostra actuum repetitione manet assuefacta voluntas, & facilis, ac prōpta relinquitur ad id, ad quod antea cum difficultate ferebatur; at si semel difficultas ista, & facilitas, ad sola extrinseca impedimenta reducuntur, euersum est hoc fundamentum: ergo, doctrina huius solutionis admissa, euertitur vnicū fundamentum ad probandam existentiam habituum acquisitorum.

Secūdo.

19 *Vera solutio.* Quare, praetermissis his euasionibus, vera istius argumenti solutio ex doctrina D.Thom. colligitur, scilicet in recenter iustificato manere habitus vitiosos, non in ratione habituum, sed in ratione dispositionū, non quia habitus in dispositiones quoad substantiam transierint; cum enim habitus specificè à dispositione differat, in veriori Thomistarum sententia, non potest iste transitus fieri, sed quia licet vitia remanentia sint habitus quoad substantiā, non tamē remanent in habituū ratione quoad modum, sed induunt modum dispositionum, & quod ratione inclinationis ad bonum, quam praestant gratia, & virtutes, & praedominij in subiecto, manent in via corruptionis; & cōsequenter facile à subiecto amobibiles; habitus autem vitiorum, prout habent modum dispositionis, non cōtrariantur habitibus perfectis, quatenus primo infusis, sed solum prout sunt habitus quoad substantiam, & modum.

20 *Oppones 1.* Caeterum contra hanc solutionem obijciunt contrarij Auctores, primo: si iste homo recenter iustificatus statim relabatur in peccatum mortale, erunt in illo habitus vitiosi, nedum in ratione dispositionum, verum etiam in ratione habituum: at modum habituum non accipiunt per peccatum praesens mortale; vnus enim actus, sicut habitum generare non potest, ita nec praestare valet modum habitus: ergo etiam iustificationis tempore habebat habitus vitiosos quoad substantiam, & modum.

Secundo, oppositio contraria, non est inter modos extremorum, sed inter ipsa extrema: ergo si habitus vitiorum contrariè opponerentur cum virtutibus infusis, illis in subiecto existentibus, desinerent esse, nedum quoad modum, sed etiam quoad substantiam habitus. *Secūdo.*

Tertio: quia virtus acquisita contrariè opponitur vitio, destruit illud, nedum quoad modum habitus, sed etiam dispositionis; at si virtutes infusae opponerentur contrarie cum vitijs, de quibus loquimur, aequè, imo & magis, cum illis opponerētur, quàm virtutes acquisitae: ergo destruent illam, non solum quoad modum habitus, sed etiam quoad modum dispositionū; ac per consequens si vitia cum illis manent in ratione dispositionum, ideo est, quia non cōtrariantur. *Tertio.*

Haec tamen non vrgent. Ad primam respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: *per se*, concedo minorem: *per accidens*, vt à remouente prohibens, nego minorem, & consequentiam: cum enim peccatum mortale destruat gratiam, & cōsequenter, omnes virtutes infusas, quae ad gratiam, vt passiones, consequuntur, ex quibus proueniebat, vt habitus vitiorum non dominarentur in subiecto, & essent via corruptionis in illo; consequens fit, vt ab vno actu peccati accipiant vitiosi habitus modum habituum, vt à remouente prohibens, qui modus, ablata gratia, ad illorum sequitur substantiam. 21 *Ad 1. obiectionē resp.*

Ad secundum dicatur, quod sicut contraria oppositio est inter qualitates contrarias, expulsio autem nō exercetur, nisi inter illas in gradibus *Ad 2.*

intensis, ita neque exercetur, nisi inter illas, vt perfecte habitas in subiecto.

Ad 3. resp. 1. Ad tertiam pro nunc responde tur, quod licet virtutes infusæ entitatiue excedant acquisitas, in ratione tamen contrarietatis cum vitijs, de quibus loquimur, exceduntur ab illis; cum infusæ indirecte solum opponantur, acquisitæ autem directe; ac proinde non mirum, quod virtutes acquisitæ illa expellant à subiecto sub vtraque ratione, infusæ autem solum sub ratione, & modo habituum.

Resp. 2. Vel secundo respondeo concessa maiori, & prætermissa minori, distinguendo consequens: statim atque infunduntur, nego consequentiam: post continuum exercitium in actib' proprijs, concedo consequentiam. Iuxta quam solutionem virtus infusa in instanti, in quo habetur, expellit habitus vitiosos, quantum ad modũ habituum, postquam tamen subiectum se exercet in actibus virtutis infusæ excludit à subiecto vitia sibi opposita, in ratione etiam dispositionũ: vnde notanter dixit D. Thom. *in 4. vbi supra*, non oportere vt statim virtutibus infusis restitutis, habitus vitiorum totaliter tollantur, satis insinuans, quod licet non totaliter statim tollantur per illas, post exercitium tamen actuum, penitus vitia per prædictas virtutes tolluntur.

22 *Instabis.* Sed instabis: virtus acquisita, quia contrariè opponitur vitio, statim, ac acquiritur, si in summa intensione acquiratur, penitus destruit habitum sibi oppositum: ergo si infusa contrariatur cum vitio, statim atque infunditur in intensione acquisitæ, penitus excludit illud, vel si non penitus destruit, est, quia cum illo non cõtrariatur.

Resp. Respondeo negando causalem maioris: sed ratio est, quia per proprios actus acquiritur, ex quo nascitur vt statim, atque acquiritur, perfecto modo acquiratur, & habeatur in subiecto, ac proinde, quod statim se explicet in omnes suos effectus, tam positiuos, quam negatiuos, virtus autem infusa, quia non ab intrinseco, nec per proprios actus acquiritur, sed de foris venit, non statim, atque infunditur, à subiecto habetur omnimode perfecte, & ideo licet quantum est de se eosdem effectus, quos præstat acquisita, statim præstare posset, ex defectu tamen modi, quo a subiecto possidetur, non statim exhibet illos, sed post continuum exercitium actuum suorum, illis actibus dispositiue solum concurrentibus, & virtute infusa formaliter. Pro quo videatur Caietanus 2.2.*quæst.*23.*art.*2. §.*Ad hoc dicitur.*

§. III.

Quid de virtutibus infusis dicendum?

Secunda Conclusio: *Inter virtutes infusas, & vitia genita ex actibus directè recedentibus à regula supernaturali, est directa contrarietas, non tamen stricta.* 23 *Secũda cõclusio* Primam partem conclusionis ostendo primo: oppositio habituum sumitur ex oppositione actuum; at inter *Prob. 1. prima pars.* actum virtutis infusæ, & actum vitiosum directe recedentem à regula supernaturali, est directa contrarietas: ergo inter habitus inclinantes in actus prædictos directa contrarietas reperitur. Maior est certa: non enim aliunde probatur oppositio inter virtutem acquisitam, & vitium, nisi quia inter actus, ad quos proxime inclinant, inuenitur contraria oppositio, & à priori constat, ex eo quod assumunt habitus oppositionem, à quo suam specificationem accipiunt: cum ergo specificentur proxime ab actibus, ab illis sumunt suam oppositionem. Minor autem probatur primo:

con-

conformitas ad legem,& difformitas positiua cum illa, est directa cōtrarietas; cum sit oppositio inter positiua extrema; ac proinde non contradictoria, nec priuatiua, sed contraria; at actus directè recedens à regula supernaturali est difformis illi positiuè,& actus supernaturalis positiuè illi conformis: ergo inter prædictos actus est directa contrarietas. Secundo probatur: actus directè recedens à regula naturali est contrariè oppositus actui virtutis acquisitę, quia vel est positiuè difformis regulæ naturali, vel quia fundat priuationē conformitatis cum prædicta regula; at act⁹ directè recedens à regula superiori, vel positiuè est illi difformis, vel fundat priuationem conformitatis cum prædicta regula: ergo est contrarius actui supernaturali, positiuè regulæ supernaturali conformi.

24 *Prob.2.* Secundo principaliter suadetur cōclusio: facilitates ad actus directè inter se oppositos opponuntur directè; sed virtus per se infusa, non solum dat posse, sed etiam facilitatē ad actum supernaturalem: ergo directè opponitur vitio danti facilitatem ad actum vitiosum directè recedentem à regula superiori,& cōsequenter directè oppositum actui supernaturali. Maior exinde constat: nam virtus acquisita nō alia ratione directè opponitur vitio acquisito ex actibus directè recedentibus à regula naturali, nisi quia dat facilitatem ad proprium actum. Minor autē probatur primo ex D.Tho. 2.2.q.23.*art*.2. *in corpore ad finem*. Et *in 4.distinct.* 14.*q*.2.*art*.2.*ad* 5. vbi expressè docet, virtutem infusam dare, nedum potentiam, verum etiam facilitatem ad actum supernaturalem. Probatur secundo: postquā enim, quis se exercet in actib⁹ supernaturalib⁹, facilis, & prōptus redditur ad illorum eliciētiam; at hæc facilitas non præstatur ab habitu naturali genito per actus præcedentes: tum, quia habitus specificatur per actus, ad quos dat facilitatem; habitus autem naturalis nō potest ab actibus supernaturalibus specificari. Tum etiam, quia si potētia ad actus supernaturales supernaturalis est, à fortiori facilitas ad tales actus esse debet supernaturalis. Nec ab habitu supernaturali genito ex prædictis actibus, aliàs iste habitus daret facilitatem, & potentiam ad illos, cum supernaturalis esset; & consequenter primus vtrumque posset præstare: nec ab habitu acquisito per actus naturales, quia habitus solum inclinat ad actus similes illis, quibus genitus fuit: ergo præstatur ab habitu virtutis infusæ.

Tertio probatur, nam in forma ordinis superioris inueniuntur adunata, quæ in inferioribus dispersa, & multiplicata reperiuntur, quo circa Theologia nostra, speculatiua, & practica est, cum tamen rationes practici,& speculatiui multiplicent specificè habitus inferiores; at virtutes per se infusæ sunt ordinis superioris: ergo posse,& facilitas, quæ à potentia,& habitibus inferioribus præstantur, in virtute per se infusa inueniētur adunata; & consequenter virtutes per se infusæ, non solum dāt posse, sed etiam facilitatem ad actus supernaturales. *Tertio.*

25 *Resp.* Respondebis, veram esse maiorem, quando facilitates sunt eiusdem ordinis, non vero si sint diuersæ ordinis. Tum, quia ad contrarietatem requiritur, quod extrema opposita sub eodem genere existant, quando autē sunt diuersi ordinis, sub eodem genere non continentur. Tum etiam, quia contraria petunt idem subiectū respicere, eo autem ipso, quod facilitas vna sit supernaturalis,& altera naturalis, prima respicit potentiam obedientialem, secunda naturalem; ac proinde non respiciunt idem subiectum formaliter, quod ad contrarietatem necessarium erat.

Contra Sed contra: nam existentia sub eodem genere, respectusque ad idem subiectum formaliter, ad summū requiruntur ad contrarietatem omnino strictam, non autem ad illam, quæ solum consistit in incompossibilitate positiua duorum; at contrarietas,

quam

quam nos damus virtutibus per ſe infuſis,& vitiis eſt huius ſecundi generis: ergo argumentum factum tradita ſolutione non ſoluitur. Patet maior in gratia,& peccato, & in actibus ſupernaturalis virtutis, & vitij, quæ poſitiuè ſunt incompatibilia, & directè oppoſita, etiam ſi diuerſi ordinis ſint,& potentias ratione diuerſas in ſubiecto reſpiciant.

26 *Reſp.* Dices,eo ipſo, quod facilitates ad actus oppoſitos ſint diuerſi ordinis,& reſpiciant potentias diuerſas, ſcilicet obedientialem,& naturalem non pugnare,nec eſſe incompatibiles in eodem ſubiecto ; & conſequenter, nec lata,nec ſtricta cõtrarietate gaudere.

Contra Sed contra,etiam ſi gratia in potẽtia obedientiali animæ recipiatur, &peccatum in potentia naturali,sũt in eodem ſubiecto omnino incompatibilia,& ſimiliter actus virtutis infuſſæ,actus vitij à regula ſuperiori directè recedens, non poſſunt in eodẽ ſubiecto eſſe,quamuis vnus potentiã obedientialem, & alter naturalẽ reſpiciant: ergo quod facilitates in oppoſitos actus comparentur ad ſubiectum penes diuerſas potentias, obedientialem ſcilicet,& naturalem,non tollit,quo minus in eodem ſubiecto ſimul eſſe non poſsint.

27 *Reſp.* Reſpondebis, inter gratiam, & peccatum,actum virtutis infuſſæ, & actum vitioſum circa eandem materiam,non eſſe contrariam oppoſitionem,ſed virtualem contradictoriã, ſeu priuatiuam; ad hanc autem non requiritur reſpicientia eiuſdem ſubiecti ſecundum eandem potentiam formaliter,ſed ſufficit idem ſubiectũ materialiter reſpicere.

Contra primo. Sed contra primo : quia vt ſuperius arguebam, quæ opponuntur virtualiter contradictoriè, ſeu priuatiuè,debent opponi formaliter aliquo genere oppoſitionis;at gratia,&peccatum,& actus prædicti;cum ſint poſitiua extrema, non opponuntur formaliter contradictoriè, ſeu priuatiuè: ergo contrariè formaliter.

Secũdo. Secundo : quia priuatiuè, ſeu contradictoriè oppoſita conueniunt cum oppoſitis contrariè in reſpicientia eiuſdẽ ſubiecti:ergo ſi non obſtat oppoſitis priuatiuè reſpicientia eiuſdem ſubiecti ſecundum formalitates diuerſas,nec obſtabit oppoſitis contrariè.

28 *Vltimo prob. cõcluſio.* Denique principaliter ſuadetur concluſio: vitium odij Dei, vt Author ſupernaturalis, opponitur charitati contrariè directè:ergo vitium intemperãtiæ genitum ex actibus directè recedentibus à regula ſuperiori,contrariè directè opponitur temperantiæ infuſſæ;& conſequenter idẽ erit dicendum reſpectu aliarum virtutum per ſe infuſſarum. Conſequentia eſt euidens. Antecedens autẽ probatur; hoc namque vitium habet aliquam virtutem directè oppoſitam, per quam deſtruatur; at non aliam, niſi charitatem virtutem infuſſam: ergo huic contrariatur directè.

Reſp. 1. Reſpondebis primo : hoc vitium nullam virtutem habere ſibi oppoſitam directè,nec deſtrui per introductionem alicuius contrarij,ſed ſi aliquando ex repetitis actibus generatur,deſtrui per hoc, quod ſubiectum in charitate exiſtens , & in actibus charitatis ſe exercens,ceſſat ab actibus odij.

Secũdo. Vel ſecundo reſpondebis , virtutem huic vitio oppoſitam eſſe virtutem charitatis acquiſitam ex repetitis actibus amoris,qui vel eſſent in natura lapſa, vel in pura natura, ſicut docebimus *Tractatu de gratia Dei.*

Prima ſolutio reijcitur. Sed contra primam ſolutionem facit: habitum nõ corrumpi per ceſſationem ab actu per ſe,ſed per accidens,ſicut per id,quod remouet prohibens in quantum ſcilicet per ceſſationem ab actu remouetur actus, qui prohibebat cauſas corrumpentes,ſcilicet diminuẽtes habitum, vt expreſsè docet D.Tho. *ſupra q.53. art.3.* quem ſequuntur Caiet. Medina, Valẽtia, Vazquez, Suarez,& alij, quos refert,& ſequitur Mag. Martinez *ſupra q.53. a.3. dub. vnico.* Et probatur : habitus enim permanen-

tiores sunt, quam passibiles qualitates: vt constat ex D. Thom. *supra quæst.49.art.2.* calor autem, qui est passibilis qualitas, non corrumpitur, nec diminuitur per solam cessationẽ ab actu calefaciendi, nisi per hoc quod à calefaciendo cessaret, insurgeret frigidum, quod est calidi corruptiuum, vt docet D.Thom. *art.3. relato solutione ad primum* : ergo habitus non corrumpuntur per cessationem solam ab actibus, nisi per hoc quod prohibetur actus contrarium remouens ; & consequenter omnis habitus acquisitus contrarium aliquod habere debet, a quo corrumpatur.

29 *Contra 2. solut. facit 1.* Deinde secunda solutio reijcitur primo : nam probabilior est Theologorum sententia, quæ negat habitum acquisitum virtutis ex repetitis actibus amoris efficacis Dei generari, eo quod sicut voluntas, quia ad proprium bonum est inclinata, ad illud diligendum virtute non indiget ; ita quia ad Deum naturæ Authorem super omnia diligendũ, magis quam ad proprium bonũ propendit, ad Deum sic diligendum non eget virtute superaddita.

Secũdo. Secundo: nam vel corrumpitur per habitum genitũ ex actibus amoris Dei, vt Auctor supernaturalis, vel ex actibus amoris Dei Auctoris naturæ; per nullum istorum: ergo solum corrumpitur per habitum charitatis infusæ. Minor pro prima parte videtur certa; virtus enim non ponitur ad actus inefficaces, sed solum ad perfectos, & efficaces : amor autem Dei Auctoris supernaturalis habit' ex viribus naturæ, efficax esse non potest, sed ad sũmum inefficax, & conditionatus : ergo ad illius existentiam non datur virtus ; & consequenter, nec ex illi' cõtinuatione generatur.

30 Pro secunda vero parte probatur: nam licet habitus genitus ex repetitis actibus amoris efficacis Dei, vt est Author naturæ possit cum vitio odij Dei, vt Auctoris supernaturalis opponi indirecte; directe tamẽ cum illo contrariari non potest : ergo nec per illum potest destrui huiusmodi vitium, & consequenter assignandus est habitus, qui illud destruat per directam cum illo oppositionẽ. Probo antecedens: non enim potest esse maior oppositio inter habitus, quam inter actus ex quibus generantur; sed inter odium Dei, vt Auctor supernaturalis, & amoris eiusdem, vt Auctoris naturæ, non est directa oppositio, sed ad sũmum indirecta, sicut inter odium Dei, vt Auctoris naturalis, & amorem Dei vt Auctoris supernaturalis, solum indirecta oppositio versatur: ergo inter prædictos habitus oppositio directa non est.

Quod amplius confirmari potest: odium Dei Auctoris supernaturalis non est malum per disformitatẽ cum lege naturali, sed cum supernaturali : ergo non contrariatur directe cum amore efficaci Dei conditoris naturæ, sed cum amore efficaci Dei, vt supernaturalis Auctoris ; & consequenter vitium odij Dei, vt Authoris supernaturalis, non opponitur directe charitati naturali, sed supernaturali. Vtraque consequentia ex antecedenti colligitur. Antecedens autem ostenditur primo : quia dictamen naturale nihil potest de supernaturalibus directe iudicare: ergo lex naturalis non prohibet directe odium Dei Authoris supernaturalis, sed solum, vt Author naturæ. *Confir.* Secundo: nam illi legi positiue difformatur actus primario, cui ex consequenti priuatiue opponitur : supponimus enim modò, quod inferius probabimus, scilicet in omni peccato omissionis inueniri priuationem rectitudinis debitæ, vel constitutiue, vel saltim consequutiue ; at in odio Dei Authoris supernaturalis non reperitur priuatio conformitatis cum lege naturali, sed cum lege supernaturali : ergo non legi naturali, sed supernaturali contrariatur directe. Probo minorem, eatenus namque in odio Dei reperitur priuatio conformitatis, & rectitudinis, quatenus est præceptum, non absolutum, sed conditionatum, scilicet

vt quoties homo efficaci affectu erga Deum verſatur, non ſit per fugam, ſed per conuerſionem, & proſequutionem; ſed hoc præceptum erga Deum Authorem ſupernaturalem, non eſt de efficaci affectu naturali, qui poſsibilis non eſt, ſed de efficaci affectu ſupernaturali: ergo in actu odij Dei ſupernaturalis Authoris nõ reperitur priuatio conformitatis cũ lege naturali directe, ſed ſolum cum lege ſupernaturali, & conſequenter non illi, ſed iſti poſitiue contrariatur directe; ac proinde vitium odij Dei Authoris ſupernaturalis directe aduerſatur charitati infuſæ, quod in prima parte noſtræ concluſionis aſſerimus.

31 *Secũda pars cõclusionis probatur.* Quod autem hæc contrarietas non ſit omnino ſtricta, vt in ſecunda parte concluſionis aſſeritur, in hunc modum probatur: vt enim ex diffinitione contrariorum conſtat, ad ſtrictam contrarietatẽ requiritur, quod ab eodem ſubiecto mutuo ſe excludant; at licet virtus infuſa excludat vitium ſibi oppoſitum à ſubiecto, cui infunditur, vitium tamen etiam ſi directe à regula ſupernaturali recedat non excludit virtutem per ſe infuſã: ergo non eſt contrarietas omnino ſtricta inter illa. Probo minorẽ, vitiũ enim, aut gignitur per peccata mortalia, aut per peccata venialia: ſi primum, non excludit virtutes per ſe infuſas, ſed deſtructas ſupponit, cum vnicum peccatum mortale deſtruat gratiam, & conſequenter virtutes infuſas, quæ vt proprietates conſequũtur ad gratiam, vitium autem non per vnum actum, ſed per plures generatur. Si ſecundum, nec minuit, nec deſtruit illos. Peccata enim venialia quantumcumque repetita non deſtruunt, nec minuunt gratiam habitualem; ac proinde nec virtutes per ſe infuſas, quæ ſunt gratiæ proprietates: ergo licet virtutes per ſe infuſæ deſtruant huiuſcemodi vitia, non tamẽ deſtruuntur per illa; ac proinde non ſe excludunt ab eodem ſubiecto mutuo, quod ad ſtrictã contrarietatem erat neceſſarium.

§. Vltimus.

Diluuntur contraria argumenta.

Contra primam partem noſtræ concluſionis obijciunt Authores oppoſiti primo: extrema cõtrarie oppoſita conueniunt in genere logico, vt conſtat ex diffinitione contrariorum, qua dicitur, contraria ſunt, quæ ſub eodem genere maxime diſtant; at vitium directe recedẽs à regula ſuperiori, non conuenit in genere logico cum virtute per ſe infuſa; cum illud ſit naturale, virtus autem infuſa ſupernaturalis ſit, & cõſequenter diſtant ordine, ac proinde genere: ergo non opponuntur cõtrarie. 32 *Arg. 1. cõtra 1. partem cõclusionis.*

Reſpondeo, hoc argumentum inſtari in gratia, & peccato, & in actibus vitij, & virtutis per ſe infuſæ, quæ ſunt diuerſi ordinis, & tamen opponuntur contrarie, vt iam diximus, & ad ſummum concludere non eſſe ſtricte contraria, non vero quod non opponantur contrarie contrarietate ſumpta pro incompoſsibilitate poſitiua extremorum, quam Nos in prima parte noſtræ concluſionis interuenire aſſerimus inter vitia iſta, & virtutes per ſe infuſas. *Reſp. 1.*

Vel ſecundo reſpondetur, ex hoc capite non deficere à ſtricta contrarietate, ad quam non requiritur conuenientia in genere proximo, ſed ſufficit conuenientia in remoto. Licet autem vitium, de quo loquimur, & virtus per ſe infuſa non conueniãt in genere proximo, conueniunt tamen in remoto, ſcilicet in genere habitus; ac proinde ex hoc capite non dilficiunt à contrarietate rigoroſa. *Secũdo.*

Dices,

33 *Replic.* Dices, quæ contrariantur ex conuenientia in genere remoto, debent contineri proxime sub contrarijs generibus; at virtus per se infusa, & vitium de quo in præsenti loquimur, non continentur sub contrarijs generibus: ergo non contrariãtur. Minor probatur: genera ista cõtraria, sunt virtus vt sic, & vitium vt sic; at virtus vt sic, non contrariatur directe vitio, vt sic; virtus enim abstrahens à naturali, & supernaturali, solum vitio à naturali, & supernaturali abstrahenti potest contrariari directe, non autem datur vitiũ huius abstractionis, sed omne vitium naturalis ordinis est, cui proinde contrariatur virtus ordinis naturalis: ergo virtus infusa, & vitium directe à regula superiori recedens, non continentur proxime sub contrarijs generibus.

Resp. Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem concessa maiori, nego etiam minorem: virtus enim abstrahens à naturali, & supernaturali, adæquate contrariatur vitio abstrahenti à naturali, & supernaturali, non subiectiue, sed terminatiue; licet autem nõ detur vitium entitatiue, & subiectiue abstrahens à naturali, & supernaturali, datur tamẽ vitium abstrahens à naturali, & supernaturali terminatiue, quatenus vitia quædam recedunt à regula naturali directe, alia à regula supernaturali, vitijs primi generis adæquate contrariatur directe virtus naturalis, vitijs secundi generis virtus supernaturalis, & vitio ab omnibus abstrahenti, virtus, vt sic.

34 *Arg. 2.* Secundo arguitur: extrema cõtraria petunt contineri sub eodem genere physico, hoc est idem subiectum respicere; at vitium ex quibusuis actibus genitum, & virtus per se infusa, non respiciunt idem subiectũ: ergo non contrariantur. Maior est omnium Philosophorum sententia, & per se est manifesta, non enim est oppositio inter extrema in diuersis subiectis. Minor autem probatur: virtus per se infusa recipitur in potentia obedientiali, vitium autem; cũ naturalis ordinis sit, in naturali potentia recipitur: ergo virtus per se infusa, & vitium directe à regula superiori recedens, non respiciunt idẽ subiectum.

Respondeo, ad contrietatem sufficere respicientiam eiusdem subiecti secundum rem, nec requiritur comparatio cum eodem subiecto idẽtitate secundum rem, & rationem, licet autem virtus per se infusa, & vitium, de quo loquimur, non respiciãt idem subiectum secundum rem, & rationem, respiciunt tamen idem subiectum secundum rem: nam potentia obedientialis, & naturalis non differunt realiter, sed solum ratione. Instoque argumentum in gratia, & peccato, vt *superius* instabam, quæ opponũtur cõtrarie; & tamen gratia in anima recipitur secundum potentiã obedientialem, peccatum autem secundum naturalem. *Resp.*

Sed oppones primo: inclinatio ad ascensum, & inclinatio descensum sunt inter se incompatibiles in eodẽ subiecto secundum eadem rationem; & tamen secundum diuersas rationes compatiuntur simul, vnde lapidi conuenit vtraque inclinatio, quia ei vna conuenit in ordine ad finem proprium, & particularem, & alia in ordine ad finem vniuersalem: ergo ad contrarietatem non sufficit comparatio ad subiectum idem re, sed etiam identitas secundum rationem in subiecto requiritur. 35 *Oppones 1.*

Secundo: nam minus requiritur ad contrarietatem identitas materiæ in qua, idest subiecti, quam materiæ circa quam, idest obiecti, seu termini; sed ob solam diuersitatem rationis, in materia circa quam, cessat oppositio contraria: ergo ob diuersitatem rationis in materia in qua, seu subiecto, cessabit oppositio contraria. Maior videtur certa. Minor autem probatur: nam habitus inclinans ad dandam eleemosynã pauperi, quia pauper est, & habitus inclinans ad illam dene- *Secũdo.*

gandam, quia peccator est, non sunt contrarij; at non alia de causa, nisi quia licet persona, ad cui deuegandam, & dandam eleemosynam inclinant, sit realiter eadem, diuersimode tamen consideratur, scilicet, vt pauper, & vt peccator: ergo sola diuersitas secundum rationem, in materia circa quã, tollit ab habitibus contrarietatem; & consequenter sola diuersitas rationis in materia, in qua, seu subiecto, tollet ab eisdem contrarietatem, nedum strictam, sed etiam late acceptam, sumptam pro incompossibilitate positiua.

36 *Ad 1. obiectionem respõdetur* Respondeo ad primam obiectionem, negando causalem minoris, vt adæquatam, & ratio est; quia inclinationes illæ sunt subordinatæ, sicut, & termini illarum inter se subordinantur. *Ad 2.* Ad secũdam, concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem dicatur, rationem, ob quam prædicti habitus non contrariantur, non esse solam distinctionem rationis in obiectis formalibus, vt constat in quocũque habitu vitioso attingente rationem formalem diuersam à motiuo virtutis acquisitæ, & tamen contrariatur illi, sed ratio est; quia motiua illa sunt inter se cõnexa, vtpotê specificantia habitus virtutis; cum enim virtutes inter se cõnexæ sint, etiam obiecta formalia illarum inter se cõnecti debent.

37 *Tertio arg.* Tertio arguitur: habitus intemperãtiæ genitus ex actibus intemperantiæ recedentibus directè à motiuo superiori contrariatur directê habitui naturali temperantiæ: ergo infuso non contrariatur directê. Patet cõsequentia ex dictis *supra* inter probandam primam partem primæ conclusionis. Antecedens autem probatur: habitus naturalis bonus, & habitus naturalis malus, contrariantur directe; cum contineantur sub eodem genere proximo, scilicet habitus, & sub illo maxime differant: non enim potest esse maior distantia sub genere habitus moralis ea, quæ inter moralem bonum, & moralem malum reperitur, & ab eodem subiecto mutuo se expellunt, si comparentur cum proportione, scilicet circa eandem materiam: ergo habitus bonus temperantiæ, qui versatur circa delectabilia gustus, & habitus intemperantiæ malus circa eadem delectabilia inter se contrariantur directê. Patet consequentia: nam isti duo habitus continentur sub contrarijs generibus, & versantur circa eandem materiam: ergo directe inter se contrariantur.

Respondeo negando antecedẽs. 38 *Resp.* Ad probationem dicatur, habitum malum dici naturalem dupliciter, primo *subiectiuè*, seu *entitatiuè*, & isto modo omne vitium est naturale; cum nullum detur vitium per se infusum, imo nec infusum per accidens sit dabile de potentia absoluta in veriori sententia. Secundo modo dicitur naturalis *terminatiuè*, quia scilicet directê recedit à regula naturali, & hoc modo non omne vitium est naturale; datur enim vitium directê recedens à regula naturali, & hoc est naturale subiectiuê, & terminatiuê; datur etiam vitium recedens directê à regula superiori, seu supernaturali, & hoc licet sit naturale entitatiuê, & subiectiue, non tamen est naturale terminatiuê per modum recessus: habitus ergo malus naturalis vtroque modo contrariatur directê habitui naturali bono, habitus vero naturalis malus entitatiuê, & supernaturalis terminatiuê, contrariatur directé habitui supernaturali, & habitus malus abstrahens à naturali terminatiue, & supernaturali terminatiuê, contrariatur directé habitui bono morali abstrahenti à naturali, & supernaturali. Et idem est dicendum loquendo in materia determinata temperantiæ, scilicet temparentiam acquisitam contrariari directé vitio intemperantiæ recedenti directè à regula naturali, non autem vitio intemperantiæ recedenti directê à regula superiori; eo quod non comparantur per modum prosequutionis, & fugæ, respectu eiusdem termini, sed huic contrariatur directê temperãtia infusa,

&

Digitized by Google

& vitio ab vtroque abstrahenti, directe contrariatur temperantia, prout abstrahit à naturali, & infusa.

39 *Oppones.* Sed dices: habitus intemperantiæ difformis regulæ superiori, & habitus difformis regulæ inferiori circa delectabilia genitus, sunt eiusdem speciei: ergo si secundus contrariatur directe temperantiæ acquisitæ, etiam primus illi contrariatur directe. Consequentia est bona: nam eo ipso quod sint eiusdem speciei, tendunt in obiectum sub eadem ratione formali, & consequenter, cui vnum contrariatur directe, aliud etiam contrariatur directe. Antecedens autem probatur: habitus intẽperantiæ non specificatur à deformitate cum lege ratione sui, sicut nec actus, ex quib⁹ generatur, à difformitate suam specificationem desumit ratione sui, sed ratione conuenientiæ cum natura sensitiua, vegetatiua, aut intellectuali; sed hæc conuenientia eadem est respectu habitus difformis legi supernaturali, & habitus difformis legi naturali: ergo isti habitus non distinguuntur specie.

40 *Conf. 1.* Confirmatur primo: quia bonitas Dei extrinsece applicata proximo, est ratio diligendi ipsum, idem charitatis habitus secundum speciẽ inclinat ad diligendum proximum, & Deum; sed conuenientia ad naturam vegetatiuam, vel sensitiuam, vel rationalem, est ratio amãdi difformitatem cum regula naturali, & cum lege supernaturali: ergo idem habitus vitij secundum speciem inclinat ad volendam difformitatẽ cum vtraque regula. *Secũdo.* Confirmatur secundo: odiũ Dei, vt est Auctor supernaturalis, non est formaliter positiue difformis legi supernaturali: ergo solum difformatur formaliter rationi, & legi naturali; ac proinde vitium genitum ex repetitis actibus odij Dei, vt supernaturalis Authoris, solum erit positiue difformis formaliter regulæ inferiori. Ex quo vlterius fiet vt non opponatur directe charitati infusæ, sed tantum charitati acquisitæ. Omnes illationes clarẽ ex *antecedenti* inferuntur. Antecedens autem probatur: *illi legi* difformatur odium positiue formaliter, cui consequutiue opponitur priuatiue; at non opponitur ex consequenti priuatiue legi supernaturali, sed naturali: ergo isti, & non illi est formaliter positiue difformis. Probatur minor: vt detur in actu priuatio rectitudinis supernaturalis, necessario in subiecto requiritur potentia ad supernaturalem rectitudinem; at si quis omni auxilio sufficienti supernaturali destitutus odio habeat Deum supernaturalem Auctorem, non est illo potentia ad supernaturalem rectitudinem: ergo nec in odio erit priuatio rectitudinis supernaturalis; & consequenter, nec priuatiua cum lege supernaturali oppositio.

41 *Resp.* Huius obiectionis solutio cum suis cõfirmationibus pendet ex dicendis infra, dum de constitutione, & specificatione peccatorũ tractemus, & ideo pro nunc sufficiat obiectionem euidenter, ni fallor, instare. Sequitur namque ex illa, quod si quis furaret, mecharetur, & occideret aliquem ex motiuo exercendi libertatem, quod est bonum naturæ intellectualis, omnes isti actus essent eiusdem speciei, consequens est falsum, & à nemine assertum: ergo argumentum factum nihil probat. Patet manifeste sequela. Ex eo namque probatur actum, & habitum difformem regulæ superiori esse eiusdem speciei cum actu, & habitu difformi regulæ inferiori, quia ex eodem motiuo procedũt, vel ex eadem conuenientia ad naturam sensitiuam, vegetatiuam, aut intellectiuam; at omnes actus enumerati ex eodem motiuo procederent in illo casu, scilicet ex motiuo exercẽdi propriam libertatem, quod est bonũ naturæ intellectualis: ergo si ratio facta conuincit aliquid, probat omnes illos actus fore eiusdem speciei.

42 *Cõtra 2. p. cõclusionis arguitur.* Denique contra secundam partem conclusionis arguitur: formæ contrariæ, seu incõpossibiles, si subiectum sit capax vtriusque, possunt

se mutuó excludere à subiecto; at per Nos habitus vitij difformis regulæ superiori, & virtus per se infusa sunt contrariæ, seu incompatibiles, & aliàs homo in via est capax vtriusque: ergo se excludunt mutuo à subiecto; & consequenter ex isto capite non deficiunt à rigore contrarietatis. Minor pro prima parte à Nobis docetur. Pro secunda non videtur posse negari: homo enim existens in gratia potest multoties peccare venialiter contra regulam superiorem peccato veniali ex genere, vel causa contra virtutem infusam veracitatis; at ex repetitis venialibus, quæ sunt talia ex genere producitur habitus vitij, qui contrariatur virtuti: ergo in tali homine produceretur; & consequenter homo in gratia existens, & ornatus donis infusis capax est habitus vitij, qui virtutibus infusis opponitur contrarie.

43 *Resp.* Respondeo, veram esse maiorẽ: si subiectum sub vna forma existens sit capax alterius sub modo exacto ad expulsionem formæ, cui subest; nõ autem sic contingit in homine existẽte in gratia habituali: sic namque, etsi possit à repetitis actibus peccatorum venialium ex genere in se ipso causare habitus vitiorum in ratione dispositionum, non tamen secundum modum habituum, quod necessarium erat, vt vitia à subiecto expellerent virtutes per se infusas, cuius ratio habetur ex dictis, nempe, quia peccata venialia quantumcumque repetita non possunt destruere gratiam habitualem. Eo autem ipso, quod habitualis gratia existat in subiecto, ita firmiter adhæret obiecto virtutis, vt contraria vitia non sint in illo, nisi in via corruptionis, & vt facile à subiecto amobilia; ac proinde nec cum modo, & perfectione habituum, sed sub modo dispositionum, sub quo non contrariãtur virtutibus per se infusis quantũ ad substantiam illorum, sed solum vt se explicantibus in effectum quendam secundarium, sine quo esse, & conseruari possunt.

Pro quo aduertenda est doctrina D. Thom. *in 4. distinct. 14. quæst. 2. art. 2. ad quintum. Quia facilitas operandi opera virtutum potest esse ex duobus, scilicet ex consuetudine præcedenti, & hanc facilitatem non tribuit virtus infusa statim in sui principio, & iterum ex forti inhæsione ad obiectum virtutis, & hãc est inuenire in virtute infusa statim in sui principio.* 44 *Duo notabilia pro solutione arguitur.* Verba sunt D. Thom. quibus aperte insinuat vtramque facilitatem à virtute infusa præstari; cum hoc tamen discrimine, quod secunda statim in principio à virtute infusa præstatur; prima autem non statim, sed post repetitos actus virtutis in ea continuatione, quæ ad generandum habitum acquisitum sufficeret, & consequenter sine hac facilitate posse virtutem infusam quoad suã entitatem in subiecto conseruari. Secundo est aduertendum, virtutem infusam, vt dantẽ solum facilitatem ex forti inhæsione ad obiectum, non opponi habitibus vitiosis, secundum modum dispositionum, sed tantum secundum quod sunt in subiecto, secundum modum habituum, prout vero præstat facilitatẽ ex cõsuetudine præcedenti, illis sub vtraq; ratione aduersari, illosq; à subiecto excludere. Ex quibus per cõsequẽtiã manifestã colligitur virtutes infusas habere vim excludẽdi à subiecto vitia sibi opposita; nõ tamen posse ab illis excludi à subiecto: nam vitia non possunt ab illis tollere facilitatem, quam præstant ex forti adhæsione ad obiectum, nisi destructa gratia, quam non valent destruere, sed solum possunt illos impedire, ne præstent facilitatem ex asuetudine operum, sine qua possunt quoad suas entitates conseruari.

45 *In forma resp. 2.* Et ex his ad argumentum factum potest aliter responderi distinguendo maiorem: quando formæ sũt incompatibiles in subiecto secundum primarium effectum vtriusque, omitto maiorem: quando sunt incompatibiles secundum primarium vnius, & secundarium alterius, ab illaque se

pa-

Digitized by Google

parabilem conseruata entitate, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet vitium puguet secundum suum primarium effectum cum virtute infusa, non tamen pugnat, seu est incõpatibile cum illa ratione primarij effectus virtutis infusæ, sed ratione effectus secundarij, scilicet facilitatis asuetudinis operum, sine qua entitas virtutis saluatur in sui principio; & consequenter, sine qua potest illius entitas conseruari, & id circo, etsi virtus infusa possit vitium sibi oppositum excludere à subiecto, non tamẽ potest ab illo secundum suam entitatem destrui, quia vitio ex repetitis actibus genito solum tollitur à virtute infusa effectus iste secundarius, sine quo secundum suam entitatem existit. Et hæc de ista disp. applicanda litteræ Magistri *in 2. distinct. 35. §. 1. ad illa verba: Non consistente autẽ peccato, &c.*

***

DISPVTATIO DECIMA SEXTA.

Vtrum bonitas ex consequenti se habeat ad essentiam virtutis?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur, & examinantur varij modi dicendi.

Nu. 1. *Ratio dubitandi.* RATIO dubitandi, eaque non modica est, nam bonitas est differentia contrahens per intranea habitum moralem ad esse virtutis, illamque constituit, & distinguit à vitio, vt docet D. Thom. *supra q. 54. art. 3. ad 2.* at differentia essencialiter speciem constituens, non se habet ex consequenti ad illã; cũ ingredi debeat in primarium conceptum, qui habetur de specie: ergo bonitas nõ se habet ex cõsequẽti ad essentiã virtutis. Hoc argumẽtũ in varios dicendi modos spartit D. Tho. discipulos. Primus est Caietani asserentis, bonitatem ideo ex consequenti se habere ad essentiam virtutis, quia licet sit illi essencialis, est prædicatum genericum eius, licet autem genus speciei conueniat in primo modo dicendi per se, non tamen æquè primo conuenit, ac differentia, & id circo *Primus modus dicendi.*

dicitur ex consequenti se habere ad essentiam virtutis.

Secūd⁹. Secundus modus dicendi est Cōradi, qui ideo asserit, bonitatem ex consequenti se habere ad essentiā virtutis, quia est differentia illius: differentia autem cum præsupponat gen⁹; fit consequens, quod possit optimā ratione affirmari ex consequenti se habere ad essentiā speciei.

Tertius Tertius modus dicendi est Zumelis *in præsenti disp. 1. conclusione 3.* asserentis, bonitatem moralem esse differentiā virtutis; ac proinde non ex consequenti, sed primario ad illius essentiam se habere, bonitatem vero trāscendentalem consistentem in habitudine conuenientiæ ad subiectum, quæ fundat appetibilitatem cōsequutiue se habere ad virtutis essentiam, tanquam proprietatem illius, & de hac D. Tho. fuisse loquutum *in præsenti*, & Cornejo *dub. vltimo.*

Quart⁹ Quartus modus dicēdi est Lorcæ *in præsenti disp. 1. circa finem.* Et Montesinos *disp. 1. quæst. 1.* quos sequitur Illustrissimus Noster Episcopus Segouiēsis asserentes, bonitatem consequutiue se habere ad essentiam virtutis, nō cōsequutione physica, aut Methaphysica, sed logica, seu illationis, quia à diffinitione ad diffinitum, seu ad diffiniti differentiam est bona consequentia; bonitas autem est diffinitum, per diffinitionem virtutis, aut est differētia vltima diffinita; & consequenter à diffinitione virtutis, valet bene ad bonitatem.

Quint⁹. Quintus modus dicendi est quorundam recentiorum distinguentiū in virtute duplicem bonitatem, physicam scilicet, & moralem. Prima desumitur per ordinem ad actum, quatenus naturæ rationali conformatur. Secunda, penes ordinem ad eundem actum, quatenus conformē legi, & rationi, qua distinctione supposita docet, hanc secundā bonitatē consequi ad primā, & ideo recte dicit D. Tho. bonitatē cōsequutiue se habere ad essentiam virtutis.

2

Primus Sed omnes isti modi dicendi sunt insufficiētes. Prim⁹ exinde reijcitur: est enim falsum bonitatem esse genus virtutis, cum potius sit differētia vltimo cōstituens, & à vitio distinguēs, vt ex D. Tho. iam vidimus, & probatur: habitus enim moralis essentialiter diuiditur in bonum, & malū: ergo bonitas diuisiua generis est constitutiua speciei per modum differentiæ, ad eandem enim differētiam spectat, & genus diuidere, & speciem constituere; at habitus moralis bonus est virtus, saltim in lata acceptione virtutis: ergo bonitas est differentia, & non genus virtutis; ac proinde non ideô consequutiuê se habet ad essentiam virtutis, quia sit genus illius. *modus impugnatur.*

Deinde secundus reijcitur. Primū enim, quod intelligitur in aliqua specie, non potest consequutiuē ad illam se habere; at differentia est primum, quod in specie intelligitur: ergo non potest consequutiuê ad speciem se habere. *Secundus reÿcitur.* Nec refert si dicas, quod licet non se habeat consequutiuē ad essentiam speciei sumptam adæquatê, ad illam tamen inadæquatê sumptā consequitur, quatenus differentia supponit genus, tanquam aliquod in quo radicatur, genus autem, etsi non sit tota essentia speciei, est tamen pars illius essentialis. *Resp.* Non inquam refert primo: nam genus, etsi pars sit speciei, non tamen potest speciei nomine gaudere, nisi intelligatur contractū, & determinatum per differentiā sub aliquo illius cōceptu: ergo quod tantum consequutiuē se habet ad genus virtutis, v.c. non propriê dicitur consequutiuê se habere ad essentiam virtutis. *Contra primo.*

Secundo, quia non minus forma in physica constitutione compositi substantialis supponit materiam, quam in metaphysica constitutione, differentia supponit genus; & tamen non potest cum proprietate dici formam primum constituentem compositum consequutiuê se habere, seu comparari ad illud: ergo nec differētia sub primo conceptu, quo speciē constituit se habere consequutiuê ad essentiam speciei, ex eo quod consequutiuê se habeat ad genus. *Secūdo.*

Ter-

3 *Contra tertiam obstat 1.* Tertius etiam deficit: primo, quia bonitas transcendentalis est extra essentiam virtutis, vtpote passio illius, sicuti, & passio cuiuslibet entis; at bonitas, de qua loquitur D. Tho. cum ait; *ex consequenti se habere in essentia virtutis*, est bonitas virtuti essentialis, vt constat ex illis verbis: *In essentia quidem virtutis aliquid considerari potest directe, & aliquid ex consequenti*; in quibus manifeste denotat etiam id, quod ex consequenti consideratur pertinere ad essentiam virtutis, & esse prædicatum essentiale illius: ergo ille modus dicendi ad mentem D. Tho. non est.

Secũdo. Secundo: nã iuxta D. Th. id, quod directe in virtute importatur, est quod conuenienter disponat subiectũ secundum modum suæ naturæ: ergo bonitas sumpta pro conuenientia virtutis ad subiectum, non est quod ex consequenti importatur in illa. *Quartus modus displicet.* Quartus etiam ex eo insufficientiæ probatur: nam iuxta D. Tho. aliquid importatur directe, & aliquid ex consequenti: directe quidem quod sit dispositio subiecti, ex consequenti autẽ, quod sit bonitas quædam, at si sermo sit de consequutione tantummodo logica, vtraque ratio ex consequenti importatur: ergo inepté explicatur de consequutione tantummodo logica. Probo minorem: sicut valet bene à diffinitione ad diffinitũ, seu partes illius; ita etiam valet à diffinito, siue à differentia illius ad diffinitionem. Ex eo enim, quod aliquid sit homo, siue sit rationalis, per bonam cõsequentiam infertur esse animal rationale, quia homo est diffinitum huius diffinitionis, & rationale est vltima differentia illius; at bonitas, aut est diffinitum in diffinitione virtutis, vt vult Montesinos, aut differentia essentialis virtutis, vt alijs placet: ergo à bonitate ad diffinitionem virtutis est optima consequentia; ac proinde si ideo bonitas ex consequenti importatur, quia logice sequitur ex diffinitione virtutis, etiam diffinitio virtutis ex consequenti importabitur.

4 Quintus denique modus dicendi ex eo falsitatis conuincitur: nam virtus de formali dicit bonitatem moralem, & solum de materiali physicã bonitatem importat: ergo quamuis bonitas moralis sequatur ad physicã, & ideo dici possit se habere consequenter ad id quod materiale est in virtute, non tamen potest consequẽter se habere ad essentiam virtutis. *Quintus modus reijcitur.*

Consequentia prob. 1. Consequentia patet primo: nam vt ad essentiam virtutis aliquid consequatur, necessum est quod in principio consequutionis ingrediatur virtutis essentiã; at si solum importatur materiale virtutis, & nullatenus formale, non se tenet ex parte principij consecutionis essentia virtutis: ergo licet possit recte affirmari bonitatem ex consequenti se habere ad materiale virtutis, non tamen, quod ex consequenti se habeat ad virtutis essentiam.

Secũdo. Secundo, nã etiam si risibile importet de materiali rationale, ad quod sequitur risibilitas, non potest recte dici risibilitatem ex consequenti se habere ad essentiam risibilis, etiam si possit, & debeat affirmari ex consequenti se habere ad subiectum, & materiale illius; at non alia de causa, nisi quia in principio ad quod sequitur non ingreditur constitutiuum eius formale: ergo si in principio, ad quod sequitur bonitas non ingreditur formale virtutis, sed solum materiale illius, non potest cum proprietate dici bonitatem se habere ex consequenti ad essentiam, siue in essentia virtutis. Quod autẽ bonitas moralis sit formale constitutiuum virtutis, & bonitas physica solum de materiali importetur, doctrina est communis apud nostros Thomistas *supra q. 55.* & facili ratione suadetur. Tum, quia non loquimur de virtute vt sic, sed de virtute morali: virtus autem moralis est concretum pro formali dicens moralitatem, & pro materiali physicam entitatem. Tum etiam: nam sic comparatur ad virtutem bonitas moralis habitualis; sicut ad actum virtuosum bonitas actualis moralis, hic autem in ratione actus virtuosi, & ho-

nesti per moralem bonitatem constituitur formaliter; & consequenter bonitas physica solum de materiali in illo importatur; sicut peccatum de formali dicit malitiam moralem, entitatem vero physicam solum de materiali, quo circa communiter affirmatur à Theologis peccatum pro formali subterfugere Dei causalitatem, illamque pro materiali importare: ergo virtus pro formali moralem bonitatem importat, physicam vero solum de materiali.

5 *Confir.* Quod amplius vrgetur: aut enim virtus est in genere moralitatis bonæ formaliter, aut tantum causaliter: si primum, bonitas moralis est formale constitutiuum eius; physica vero de materiali solum importatur in illa, vt proxime arguebam: si secundum, non datur in illa duplex bonitas, altera physica, & altera moralis, quod necessarium erat, vt vna ex consequenti se haberet ad aliam, sed tantum datur vna, scilicet physica: ergo numquam saluatur veritas propositionis D. Tho. per hoc, quod bonitas physica directe importetur in essentia virtutis, & moralis ex consequenti.

Resp. Dices, quod licet virtus non sit in genere bonitatis moralis formaliter, sed tantum causaliter, habitudo tamen ad actum per modum principij, per quam constituitur, consideratur in ordine ad physicam entitatem actus, & in ordine ad bonitatem moralem illius, & sub hac secunda consideratione se ipsam sub priori supponere, & ideo habitudinem virtutis ad actum vt bonum bonitate physica directe importari, habitudinem vero ad actum, vt bonum bonitate morali ex cõsequẽti ad essentiã virtutis se habere. *Contra* Sed contra: nã vel virtus cõparatur ad actum sub his duabus rationibus habitudine vnica secundũ rem, & rationem, vel duplici habitudine, saltim secundum rationem: si primum, non datur consequutio vnius ad aliud, vt iam probaui: si secundũ, habitudo ad actum, vt bonum moraliter est formale constitutiuum eius, sicut in actu habitudo ad moralitatem obiectiuam, quia ratione distinguitur ab habitudine actus ad physicam bonitatem obiecti de formali in actu virtuoso importatur: ergo numquam subsistit, quod bonitas ex consequenti importetur in essentia virtutis, quia moralis bonitas sequitur ad illius physicam bonitatem.

Reiectis igitur his modis dicendi, traditur vera solutio difficultatis positæ cum Magistro Medina *in præsenti*, cum Magistro Martinez *dub. 1. conclus. 5.* & cum alijs Recentioribus in manuscriptis ad istum artic. in vltima differentia virtutis duplicem inadæquatum conceptum reperiri vtrumque differentialem. 6 *Vera difficultatis solutio.* Primus sumitur respectiue ad subiectũ, quatenus illud recte disponit. Secundus comparatiue ad operationem, & obiectum, secundum quẽ exprimit ordinem ad actum vt principium eius operatiuum, & quia iste secundus inadæquatus conceptus præsupponit primum, prius enim virtus ad subiectum ordinem exprimit, quã ad actum, siue ad obiectum, ideo inquit D. Thom. directe in virtutẽ importari, quod sit dispositio subiecti, & ex consequenti, quod sit bonitas quædam. Nec noua est in metaphysica, & logica, ista conceptuum inadæquata distinctio in vltima rei differentia; sic enim intellectum nostrum secundum vltimam differentiam partimur in conceptum intellectus, quatenus ad principia tendit sine discursu intuenda, & in conceptum rationis, quatenus conclusiones per discursum attingit, quorum ille præcedit, & iste subsequitur: nam prius intellectus ad principia exprimit ordinẽ, quam ad conclusiones; sic etiam vltimam differentiam voluntatis partimur in conceptum naturæ, & conceptum libertatis, quorum iste illum supponit, & ad illum subsequitur; sic etiã in signo prout à signato distinguitur, duplicẽ meditamur conceptũ inadæquatũ, & vtrumque differẽtialem, connexionis scilicet peculiaris

Digitized by Google

cum potentia,& ordinis ad signatũ, quorum ille ipsum præcedit, prius enim comparatur signum cum potentia, vt intelligibile ab ipsa, quam ad signatum ordinem dicat: sic denique in vltima differentia relationis distinguimus peculiarem ordinẽ ad subiectum, quem vocamus in relatiuum, & concerptum ad per comparationem ad terminum, inter quos talis ordo seruatur, quod ordo ad terminum, ordinem ad subiectum supponit: nam prius est ratione nostra, quod relatio ad subiectum comparetur, quam quod illud ad terminum referat, ex quo exemplo manuducti ad diuina, in paternitate constituente patrem in ratione primæ personæ, duplicem inadæquatum conceptum meditamur, alterum formæ hypostaticæ patrem constituentis, alterum ad relatiui Patrem referentem ad Filium, inter quos mediat conceptus generationis actiuè sumptæ, vt sequutus ad primum, & præcedens secundum: nam quod Pater referatur ad Filium fundatur ratione nostra in hoc, quod ipsum genuerit, & ad generare, Pater in ratione primæ personæ constitutus supponitur. Quæ doctrina expressa in Angelico Præceptore inuenitur *prima parte quæst. 40. articulo quarto, in corpore ad finem.*

7 *In forma resp. ad rationem dubitandi*

Ad hunc ergo modum in duplicem inadæquatum conceptum partimur vltimam differentiam virtutis, ordinis scilicet ad subiectum, vt dispositio illius, & ordinis ad actum, vt eius principium, quorum ille prior est, & ideo directè importatur in essentia virtutis, iste vero subsequitur, & ideo ex consequenti importatur. Et ex his ad rationem dubitandi positam in principio, respondeo concessa maiori, distinguendo minorem: differentia speciem constituens non se habet ex consequenti ad illam secundum primum inadæquatum conceptum differentiæ, cõcedo minorẽ: ratione secundi inadæquati conceptus, nego minorem, & consequentiam. Vel distinguo consequens: secundum omnis bonitatis conceptum, concedo consequentiã: secundum aliquem conceptum, nego consequentiam.

8 *Opponunt Recentiores.*

Sed aduersus resolutionem istã obijciunt dicti Recentiores Thomistæ: nam iuxta illam duplex formalitas in virtute distinguitur, vna penes ordinem ad subiectum, & alia per comparationem ad actum; at hæc formalitatum multiplicatio, & Angelico Præceptori in præsenti, & rationi naturali aduersatur: ergo solutio tradita sustinenda non est. Minor pro prima parte suadetur; nam D. Thom. in præsenti art. accurate distinguens omnia, quæ virtuti contrariari possunt, inquit, tantum esse tria, peccatum scilicet, quod contrariatur virtuti, quantum ad eius effectũ, actum scilicet studiosum, malitiam, quæ contrariatur virtuti, quantum ad bonitatem consequutiue se habẽtem, & vitium, quod contrariatur virtuti quantum ad rationem habitualis dispositionis conuenientis subiecto; at si vltra hæc tria cõsideraretur in virtute alia formalitas per ordinem ad subiectum, diminuta esset D. Thom. distinctio, siquidem omitteret quartum contrarium, quod virtuti opponeretur ratione huius formalitatis: ergo istarum formalitatum multiplicatio menti D. Thom. aduersatur. Deinde pro secunda parte suadetur: omnis enim forma operatiua sub eadem formalitate est perfectiua subiecti, & principium operationis, atque respectiua obiecti proportionati, vt inductione patet: calor enim sub eadem formali ratione constituit subiectum calidum, & calefactiuum in actu primo. Habitus etiam scientificus sub eadem ratione formali specifica, est perfectiuus subiecti, & operatiuus assensus scientifici: ergo habitus virtutis sub eadẽ ratione formali respicit subiectum, vt dispositio illius, & vt est operatiuus actus honesti; ac proinde distinguenda in illa nõ est duplex formalitas, altera respectiue ad subiectum, & altera per comparationem ad actum.

9 *Resp.* Respondeo negando minorem pro vtraque parte. Ad primam probationem dicatur, considerationem formalitatis respectiuæ ad subiectum omissam ab Angelico Doctore non fuisse; cum enim hæc ratio bonitatis moralis consistat in ordine ad subiectum per modum disponentis ipsum conformiter ad propriam naturam, & hanc virtutis considerationem expresserit, formalitatem illã non prætermisisit, etsi nomine bonitatis moralis nõ appellauerit, quia sub hac ratione non exprimit ordinem ad actum honestum, in quo expresse importatur consũmata bonitatis ratio. Ad secundam probationem, distinguo antecedẽs: identitate formalitatis opposita reali distinctioni, & etiam distinctioni adæquatæ rationis, concedo antecedens: opposita distinctioni rationis per inadæquatos conceptus, nego antecedens, & sub eadẽ distinctione primi consequẽtis: secunda consequentia negetur. Nec exempla adducta oppositum probant, sed potius iuuant; licet enim in calore non distinguantur realiter ordo ad subiectum, & ratio principij operationis, nec ratione adæquata, distinguuntur tamen per inadæquatos conceptus; sicut in qualibet specie inadæquatẽ per rationem differunt ratio essentiæ, & ratio naturæ, vt fusẽ docuimus tractatu de essentia Dei, & colligitur aperte ex doctrina D.Thom. *1.p.quæst.39.art.2. ad 3.* habitus quoque scientificus, etsi subiectum, & actum per eandem formalitatem respiciat identitate opposita distinctioni reali, & rationis adæquatæ: non tamen identitate opposita distinctioni rationis inadæquatæ, non enim minus distinguuntur in illo ordo ad subiectum, & ordo ad actum, quam in relatione *in* relatiuum, & *ad*, inter quæ versari inadæquatam distinctionem rationis, est doctrina frequens Thomistis.

10 *Arg. 2.* Secundo, & vrgentius arguitur: ordo ad subiectum per modum habitualis dispositionis est prædicatum genericum ad virtutem, & vitium, cum in ratione habitus virtus cum vitio conueniat: ergo si bonitas moralis solum se habet ex consequẽti ad virtutem secundum conceptum ordinis ad subiectum per modum dispositionis habitualis illius, solum cõsequitur ad genus illius, non vero ad essentiam, vt arguebamus supra impugnantes Conradum.

Resp. Respondeo, ordinem ad subiectum per modum habitualis dispositionis esse prædicatum genericum; ordo vero ad subiectum per modum dispositionis consonæ naturæ subiecti, non est prædicatum genericum, sed virtutis differentia, & ad istum ordinem se habet in virtute ex consequenti ratio bonitatis moralis per respectum ad actum.

Replic. Sed dices, ordo ad subiectum per modum dispositionis consonæ naturæ illius dicit, vel supponit ordinẽ virtutis ad actũ honestũ: ergo bonitas virtutis per respectũ ad actũ honestum non se habet ex consequenti ad ordinem ad subiectum per modũ dispositionis congruæ ad eiusdem naturam. Consequentia est bona. Antecedens autem probatur: non enim alia ratione vitium est dissonum, & virtus consona hominis naturæ, nisi quia vitium inclinat ad actum vitiosum hominis naturæ dissonum, virtus autem inclinat ad actum honestum hominis naturæ conformem: ergo ordo virtutis ad subiectum per modum congruæ dispositionis, vel dicit, vel supponit ordinem ad actum honestum.

Resp. Respondeo, quod sicut *in* relatiuum, & differentiale, ex quo simul cum *ad* constituitur prædicamẽtum relationis, & ab alijs discriminatur, distinguitur ab *in* generico omni accidenti communi per implicitam inclusionem ordinis ad terminum cum adæquata connexione cum illo pro priori ad eius expressionem, quia *in* commune, & transcendens non sic includit ordinem ad terminũ vt adæquatẽ, & conuertibiliter connectatur cum illo; ita ordo habitualis ad subiectum differentialiter inadæquatẽ

vir-

Digitized by Google

virtutem constituens, distinguitur ab ordine communi vitio, & virtuti, pro priori ad expresionem ordinis ad actum bonum per implicitã eius inclusionem cum connexione adæquata, & conuertibili cum illo; ordo enim vitio, & virtuti communis, nec exprimit ordinem ad actum honestu, nec illum implicat, seu cum illo adæquatê connectitur. Ex quibus ad obiectionem, distinguo antecedens: dicit ordinem ad actum honestum expressê, & formaliter, nego antecedēs: implicitê, & radicaliter, seu initiatiuê, & connexiuê, cōcedo antecedens, & nego consequentiam: quia cum inclusione ordinis ad actum honestum, stat, quod ordo iste, quatenus expressê conceptus, supponat ratione nostra ordinem dispositionis cōgruæ ad subiectum illum implicantem, radicantem, & sibi connectentem. Quæ doctrina omnibus exemplis supra adductis tantisper perpensis illustrari potest.

11 *Arg. 3.* Tertio arguitur: ex eo quod bonitas consequatur ad conceptum inadæquatum differentialem virtutis, solum sequitur consequenter se habere ad partem essentiæ virtutis; at hoc non sufficit, vt dicatur consequi ad essentiam virtutis: ergo nec sufficit, vt subsistat veritas propositionis D. Tho. Probatur minor: in sententia Conradi asserentis bonitatem consequi ad genus virtutis, consequitur ad partem essentiæ virtutis; & tamen non saluatur consequi ad essentiam virtutis: ergo consequi ad prædicatum inadæquatum differentiale, non sufficit, vt dicatur consequi ad virtutis essentiam.

Resp. Respondeo, concessa maiori, negãdo minorem. Ad probationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiã: ratio autem discrim nis est: nam genus pars essentiæ virtutis, nihil significat peculiare virtutis, sed omnino indifferens est ad vitium, & virtutem. Conceptus autem differentialis inadæquatus taliter virtuti cōuenit, quod alijs conuenire nō potest, importatque partem essentiæ peculiarem illius, & ideo quod ad genus consequitur non dicitur propriè cōsequi ad essentiam speciei, quod autē ex consequenti se habet ad conceptum differentialem inadæquatum, ad essentiam speciei consequi dici potest.

Quarto arguitur: nam iuxta D. Tho. id quod directê importatur in essentia virtutis, est, quod sit dispositio subiecti conuenienter se habentis: bonitas autem ex consequenti importatur; at iuxta nostram intelligentiã datur duplex bonitas, altera directê importata, & altera ex cōsequenti: ergo resolutio tradita menti D. Tho. non congruit. Probatur minor: virtus secundum habitudinem dispositionis congruæ subiecti explicat rationem bonitatis; cum ratio bonitatis in ratione conuenientiæ consistat, atque etiam illam explicat secundũ habitudinem, quam dicit ad actum: ergo datur duplex bonitas, altera directê importata in essentia virtutis, & alia ex consequenti se habens; ac proinde male inquit D. Tho. bonitatem ex consequenti se habere ad essentiam virtutis. 12 *Arg. 4.*

Resp. Respondeo negando minorem: ratio enim bonitatis moralis, de qua loquitur D. Tho. sumitur per ordinem ad actum, & obiectum, vt regulata per regulas moris: vnde cum virtus secundum conceptum ordinis ad subiectum non explicet, sed implicet tantum ordinem ad actum, & obiectum, nec explicat rationem bonitatis moralis, nec etiam explicat rationem conuenientiæ ad subiectum, supra quam appetibilitatis ratio fundatur, & in qua cōsistit bonitas sumpta relatiuê, sed tantum radicem inadæquatam illius: cum enim bonitas sic sumpta, sit entis passio, essentiam constitutam supponit, & in illa radicatur; ac proinde cum ordo ad subiectum per modum dispositionis habitualis illius, sit inadæquata differētia virtutis, virtus secundum illum ordinem dicit radicem inadæquatam talis bonitatis, non formalitêr bonitatem ipsam.

13 *Oppones.* Si dicas, adæquata differentia virtutis est bonitas moralis; sed adæquata differentia virtutis non est ordo ad actum, sed conflatur ex ordine ad actum, & peculiari respectu ad subiectum: ergo adæquata ratio bonitatis moralis non consistit in ordine ad actum, sed etiam in peculiari respectu ad subiectum; ac proinde si secundum ordinem ad subiectum directe importatur in virtutis essentia, & secundum ordinem ad actum subsequitur, non rectè à D. Tho. asseritur, quod moralis bonitas ex consequenti se habet, sed deberet dicere se habere ex consequenti, & etiam directê importari, siquidem sub vno conceptu importatur directê, & sub altero ex consequenti.

Resp. Respondeo distinguendo maiorem: explicite, nego maiorem: explicite, & implicite, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; quia licet bonitas moralis implicet peculiarem ordinem ad subiectum, non tamen illum explicat, sed ordinem ad actum, & obiectum, vt regulantur per regulas morum; ac proinde, etsi sumpta bonitas moralis pro implicito sit tota differentia virtutis, sumpta tamen pro explicito solum, non est adæquata, sed inadæquata differentia illius, & ad alium conceptum sequuta; sicut *ad* relationis, secundum id quod explicitê dicit, non est adæquata differentia, sed inadæquata generis relatiui; secundum id vero, quod tam explicitê, quam implicitê dicit, adæquata differêtia est.

14 *Vltimo arg.* Denique arguitur: nam bonitas, quam D.Tho. ait ex consequenti se habere ad essentiam virtutis, est bonitas illi conueniens in consideratione absoluta, vt constat ex illis verbis in corpore articuli: *Ex consequenti autem sequitur, quod virtus sit bonitas quædam, in hoc enim consistit bonitas cuiusque rei, quod conuenienter se habet secundum modũ suæ naturæ.* At bonitas moralis, prout à nobis explicatur, non conuenit virtuti in consideratione absoluta, sed in relatiua, seu respectiua ad obiectum, seu actum: ergo nõ est hæc bonitas, de qua Angelicus Præceptor affirmat ex consequẽti in virtute importari.

Resp. Respondeo, quod cum natura, & essentia virtutis vltimo completiuê consistat in respicientia actus, & principij illius, idem est conuenienter se habere in ordine ad propriam naturam, & conuenienter se habere in ordine ad actum, & eadem est in illa consideratio absoluta, ac consideratio respectiua actus boni: in respectiuis namque consideratio absoluta, respectiua esse debet, & pro tanto absoluta dicitur, quatenus ab omni extraneo, & accidentali præscindit. Et hæc de ista Disputatione, applicanda litteræ Magistri, *vbi præcedens disp.* *M.Sti.*

(*)

DISPVTATIO DECIMA SEPTIMA.

Vtrùm omnia vitia, & peccata sint contra naturam hominis, vt rationalis est?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Difficultas proponitur* DVO ESSE VItiorum genera, alia recedentia directè à regula naturali rationis, & alia, quæ directè recedut à regula superiori, & aduersantur virtutibus per se infusis, constat ex *disp. præcedenti*; & idcircò in præsenti ad examẽ vocamus, an omnia vitia, hoc est, tam ea, quæ directè recedunt à regula inferiori, & directè aduersantur virtutibus acquisitis, quam illa, quæ directè à regula superiori recedunt, & directe pugnant cum virtutibus per se infusis, sint contra naturam hominis, non vt sensitiua, de quo posteà tractabitur, sed vt rationalis est? & quod de vitijs dixerimus, de peccatis, ex quibus generantur, dictum intelligetur, quoad hoc enim eadem de peccatis, imò & vrgẽtior ratio procedit, cum in malitia morali peccatum vitium excedat, vt *disp. sequẽti* constabit.

Prima sententia docet, solum vitia, quæ directe recedunt à regula inferiori, & directe aduersantur virtutibus acquisitis esse contra naturam rationalem, vt rationalis est. Ita Magister Medina in Commentario huius articuli. 2 *Prima sẽtẽtia*

Secunda, absque vlla restrictione conclusionem D. Tho. defendit, affirmans omnia vitia, & peccata esse contra naturam hominis, vt rationalis est. Ita cæteri Commentatores D. Tho. in præsenti, etsi in ratione reddenda contrarietatis omnium vitiorum ad naturam rationalem non omnes conueniant, quorum dissidiũ ex dicendis in discursu disp. constabit. *Secũda*

Prima conclusio sit: *Vitia directè contraria virtutibus acquisitis sunt contra naturam hominis, vt* 3 *Prima cõclusio*

rationalis est. Ita omnes Theologi nullo excepto, quem viderim, & ostēditur primo ex August. lib. 3. de lib. arbitrio cap. 13. vbi ait: *Omne vitium, eo ipso quod vitium est, contrarium est:* ergo vitia virtutibus acquisitis contraria sunt contra naturā hominis, vt rationalis est. Id ipsum docet Augustinus *lib. 12. de Ciuitate ca. 1.* & *lib. 14. cap. 11.* Docet etiam Hieronym *lib. 2. contra Iouinianū.* Damascenus *lib. 2. de fide cap. 4. lib. 3. cap. 14.* & *lib. 4. cap. 21.*

Secūdo. Secundo probatur ratione D. Tho. ad hanc formam redacta; quod contrariatur termino naturalis inclinationis hominis, vt rationalis, est contra illius naturam, quatenus est rationalis; sed homo quatenus rationalis naturaliter inclinatur ad virtutes acquisitas: ergo vitia illis opposita sunt contra hominis naturam, quatenus est rationalis. Consecutio est euidens. Maior omnibus perspicua. Minor ostenditur primo ex D. Tho. infra quæst. 94. art. 3. illis verbis: *Naturalis inclinatio inest cuilibet homini ad hoc, quod agat secundum rationem, & hoc est agere secundum virtutem.* Secundo ratione D. Th. ibidem: vnumquodque naturaliter inclinatur ad operationem conuenientem secundum suam formam; at virtuosa operatio est conueniens homini, secundum propriam formam; cum consistat in hoc, quod est viuere secundum rationem, quod est operari conuenienter ad animam, vt rationalis: ergo homo vt rationalis, naturaliter inclinatur ad actus virtuosos, & consequenter etiam ad virtutes, quæ sunt illorum principia.

Tertio. Tertio: nam iuxta Aristotelem lib. 1. Metaph. cap. 1. *Omnis homo naturalitèr scire desiderat*, quod non alia ratione potest verificari, nisi quia homo ex sua natura intellectiuꝰ est; & consequenter naturaliter appetit veri cognitionem, per quam, vt intellectiuus perficitur; at homo quatenus rationalis, non solum est intellectiuꝰ veri, sed etiam volitiuus boni honesti, per cuius volitionem valdè perficitur: ergo prout rationalis naturaliter in volitionem honestam inclinat; ac proinde etiam in virtutes morales, quæ sunt talis volitionis principia.

4 *Quarto* Denique omissis alijs, ne in re facili immoremur, in hunc modum probatur: vt enim docuimus tract. de visione Dei disp. 10. inclinatio supra potentiam actiuam, aut receptiuam, tantum addit quod sit ad terminum perficientem, & proportionatum, quo circa, vt *ibi* diximus, & si in homine detur potentia ad claram Dei visionem, & per illam maxime perficiatur, non tamen in illam naturaliter inclinat, quia est improportionata perfectio; & natura humana, etsi capax sit vnionis ad esse Verbi, per quam perficiatur, quia tamen ista vnio non est ei proportionata; non datur in natura humana, naturalis inclinatio ad illam, & vt posteà dicemus ad formale malitiæ in homine inclinatio non est, quia licet non excedat proportionem potentiarum hominis, illas tamen non perficit, sed potius imperficit; at homo, quatenus rationalis per virtutes acquisitas perficitur, & aliàs habet naturalem proportionē cum illis: ergo homo, quatenus rationalis naturaliter in virtutes inclinat.

§. II.

Argumentis in contrariū occurritur.

5 *Arg. 1.* Sed contra istam conclusionē argumentari possumus primo, impugnando rationem pro illa factam: non enim est in homine naturalis inclinatio ad virtutes: ergo ex

eo quod vitia contrariê opponãtur virtutibus acquisitis, non recte probatur esse naturæ rationali contraria. Probatur antecedẽs primo, quia

Antec. prob. 1. namque homo naturaliter inclinatur in bonum honestum ad illius volitionem non indiget superaddita virtute acquisita, vt communiter docetur à Thomistis *supra quæst.* 18. Et *quæst. 86. artic. 6.* at indiget homo virtute acquisita ad attingenda obiecta peculiaria virtutum: ergo non inclinatur naturaliter ad illa; & consequenter, nec ad virtutes.

Secundo. Secundo: ad oppositum naturalis inclinationis alicuius potentiæ, aut naturæ, non potest dari assuefactio habitualis, quo circa lapis non potest assuefieri ad ascẽsum, quia opponitur descensui, ad quem est in lapide inclinatio naturalis, nec ad actũ quo quis velit inhoneste viuere, vt sic est in homine dabilis habitus vitiosus inclinans, vt frequentius docetur à Theologis *supra quæst. 18. artic. 2.* dum tractant, ad quam virtutem spectet actus specificatus à bono honesto in communi, cuius ratio alia non est, nisi quia ad bonum honestum, cui prædictus actus opponitur inest naturalis inclinatio homini; sed ad obiecta opposita obiectis virtutum acquisitarum potest homo vitiosis habitib⁹ assuefieri, & inclinari: ergo ad illa obiecta, nec ad virtutes specificatas ab illis in homine naturalis inclinatio non est.

Tertio. Tertio: nam iuxta D. Tho. infra *quæst. 94. art. 3.* ad legem naturæ pertinet omne illud, ad quod homo inclinatur secundum suam naturam. Ex quo ibidem infert, omnes actus virtutum esse de lege naturæ secundum rationem actus virtuosi, & honesti, quia prout sic est in homine naturalis inclinatio ad illos; at non omnes actus virtutum sunt de lege naturæ secundũ peculiares, & proprias rationes, sed plures sola lege positiua mandantur: ergo ad illos, saltim secũdum istas peculiares rationes, non est in homine naturalis inclinatio; & cõsequenter, nec ad virtutes ab illis acti bus specificatas; cum inclinatio ad virtutem ex inclinatione ad actum illam specificantem noscatur, seu ex illa probetur.

Quarto, principium ex se indifferens ad actus, scilicet, & habitus oppositos non magis in vnum, quam in alium inclinat; at natura hominis prout liber, & consequenter prout rationalis est, indifferẽter respicit act⁹, & habitus virtutum, & vitiorum, cũ prout liber, & consequenter indifferenter comparetur ad illa: ergo non inclinat determinate ad virtutes, seu actus illarum. 6 *Quarto*

Denique probatur, ad terminũ naturalis inclinationis rationalis naturæ, necessario fertur per actum elicitum necessitate quoad specificationem; cum non alia ratione ad bonum in communi sit voluntas hominis quoad specificationem necessitata, nisi quia ad illud naturalitèr propendit per inclinationem innatam; at homo etiam vt rationalis, non fertur actu elicito necessario quoad specificationem in virtutes acquisitas, cum experientia atteſtãte plures sint, qui odio prosequantur virtutes: ergo ad illas secundum peculiares rationes non est in natura rationali naturalis inclinatio. *Quinto.*

Respondeo negando antecedẽs: ad primam probationem, nego causalem maioris: non enim ideò nõ indiget homo virtute superaddita ad bonum honestum in communi, quia quomodolibet inclinat in illud, sed quia inclinat perfectè, & absque vlla difficultate, cumque virtus acquisita detur ad vincendam difficultatem, non indiget homo ad bonum honestum vt sic superaddita virtute; in volendo autem obiecta peculiaria virtutum, quæ sunt ad alterum, difficultas aliqua est, & ideô quamuis natura hominis, vt rationalis naturaliter inclinet ad illa, indiget nihilominus virtute superaddita, vt suauiter, & delectabiliter in talia obiecta inclinetur. Videãtur Nostri Thomistæ *supra quæst. 56. art. 6.* vbi disputant, an in ordine ad proprium bo 7 *Resp. ad 1. antecedẽtis prob.*

num dentur in nostra voluntate virtutes, vel solum in apetitu sentiente, vbi cum D.Tho. vniformiter docēt tales virtutes in voluntate non subiectari, quia ad bonum proprium, nulla est in volūtate intrinseca difficultas.

Ad 2. Et ex his ad secundam probationem, distinguo maiorem, illamque concedo, si res, cui opponitur sit omnino perfecta: nego autem si imperfecta sit. Et quia inclinatio lapidis ad descensum perfecta est, vtpote à qua naturaliter motus descendēdi dimanat, vel quies in centro, nisi prædicta inclinatio impediatur ab aliquo extrinseco: hinc est, quod non possit lapis ad oppositū assuefieri: similiter, quia inclinatio hominis ad bonum honestum, vt sic, est inclinatio perfecta, & absque vlla difficultate intrinseca in talis boni prosequutionem inclinās, fit vt ad oppositum actum assuefieri non possit; inclinatio autem ad bona particularia specificantia virtutes, nō est vndequaque perfecta, & absque omni difficultate intrinseca propendens in illa, atque ideo ad obiecta opposita potest esse in homine assuefactio.

8 *Ad 3. resp. 1.* Ad tertiam probationem, distinguo, & explico maiorem: secundum rationem communem, & particularem, concedo maiorem; secundum rationem particularem semper, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: nam licet secundum peculiares rationes non præcipiantur omnes actus virtuosi, præcipiuntur tamen secundum rationem cōmunem actus virtuosi, & honesti: nam honestē viuere lege naturali præcipitur, & hoc sufficit, vt terminet inclinationem naturalem naturæ non primario, sed secundario.

Secūdo. Vel secundo, distinguo, vel explico maiorem: ad legem naturæ, vt præcipientem, vel consiliantem, concedo maiorem: vt præcipientem semper, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam, de quo D.Th. *1.2. quæst. 110. art. 1. in corp. ad finem*, vbi docet, conuenienter per diuinam legem præcepta de actibus communium virtutum proponi: ita tamen, vt quædam, sine quibus ordo rationis obseruari non potest, cadant sub obligatione præcepti, quædam vero quæ pertinent ad bene esse virtutis perfectæ cadant sub admonitione consilij.

Ad quartam dicatur, veram esse maiorem, si principium sit indifferēs indifferentia elicientiæ, & indifferentia inclinationis, secus autem si solum prima indifferentia gaudeat, & quia natura humana, quatenus rationalis respectu formalis malitiæ solum est indifferens indifferentia eliciētiæ, vt ex dicendis constabit; fit cōsequens, quod determinate per inclinationem virtutem, & illius actum respiciat. *Ad 4.*

Ad vltimam, Montesinos *in præsenti disp. 1. quæst. 2. §. 2.* sequutus Vazquez *disp. 90. cap. 2.* respondet, concessa maiori, negando minorem. Nec obstat, quod aliqui vitijs deditì odio prosequantur virtutes; nō enim odio habent illas secundum se, qua ratione terminant innatam inclinationē, sed ratione laboris annexi, quod non impedit, quod voluntas hominis sit necessitata quoad specificationem ad illas; sicut non obstante, quod multi sint homines, qui odio sciētias prosequātur, nō secundū se, sed ratione laboris annexi, nihilominus homo est necessitatus quoad specificationem ad scire, iuxta illud Aristotelis supra relatum: *Omnis homo naturaliter scire desiderat*, vbi Aristotelem loqui de appetitu elicito, indicat nomen desiderij; quod aptius elicito, quam innato appetitui adaptatur, & ratio, qua id probat, nempe, quia naturale est homini visis effectibus desiderare cognoscere causas, quod de appetitu elicito solum verificatur, innatus namque à præcognitione causarum non pendet. Iuxta quam solutionem peccata, seu vitia, de quibus loquimur in hac conclusione, sunt contra naturam hominis duplici ex causa, scilicet, quia aduersantur innatæ inclinationi, qua natura rationalis in virtutes propēdit, & quia *9 Ad vlt. resp. aliqui.*

pug-

pugnant cum appetitu naturali elicito.

Alia solutio Lorca. Lorca vero *disp.* 3. oppositum docet affirmans esse in homine inclinationem naturalem innatam, non vero elicitã ad virtutes acquisitas, eo quod inclinatio naturalis, seu appetitus elicitus necessarius quoad specificationem solum est de fine, nõ autem de medijs ordinatis ad finem: cũ ergo virtutes acquisitæ non finis, sed media sint ad finem ordinata; fit consequens, quod non detur in homine inclinatio naturalis elicita ad illas. Iuxta quam solutionem non contrariantur vitia, cum natura rationali titulo oppositionis cum appetitu naturali elicito, sed cum appetitu naturali innato.

10 *Iudiciũ de his solutionibus.* Dissidium inter hos Authores ferè est de nomine, omnes enim fatentur primo, non itá naturaliter inclinari naturam rationalem in virtutes acquisitas, sicut in bonum, seu beatitudinem in communi, quod patet euidenti ratione; etenim ad bonum in communi, seu formalem beatitudinẽ taliter inclinatur, vt illa odio habere omnino repugnet, cum in prædictis obiectis nulla posit ratio mali, nec apparenter inueniri, quod necessariũ erat, vt odium terminare posent; virtutes autem, etsi ratione sui odium terminare non posint, possunt tamẽ, vel ratione laboris annexi, vel alteri⁹ incommoditatis vt disconuenientes proponi, & sic odium terminare; non ergo eadem connaturali inclinatione fertur volũtas per appetitum elicitũ in virtutes acquisitas, quo propendit in bonum, seu beatitudinem in communi.

11 Fatentur secundo, virtutes acquisitas, prout terminantes naturalẽ inclinationem innatam formaliter, necessario quoad specificationẽ amari, idest, taliter, vt prout sic, odiũ terminare nequeant, ratione tamen laboris adiuncti, vel alterius incommoditatis posse ab homine viatore odio haberi. Quod patet, bonum namque vt bonum, odium terminare non potest, bene tamen ratione alicuius mali adiuncti; at virtutes acquisitæ considerata formaliter, prout terminantes innatam inclinationem, considerantur vt bonæ, & conuenientes, nec prout sic, vt disconuenientes possunt proponi, ratione tamen laboris adiuncti, considerari possunt vt disconuenientes, & malę, vt sic volũtati humanæ proponi: ergo vt terminantes naturalem inclinationem, necessario quoad specificationem amantur, ita vt prout sic odium terminare nõ valeant, illud tamen terminare possunt ratione adiuncti laboris.

In his præfati Authores conueniunt, in eo tamen dissident, an sit absolutê dicendum voluntatem naturaliter virtutes acquisitas amare, vel non absolutê, sed cum aliquo addito, & reduplicatione. Affirmãt Vazquez, & Mõtesinos, negat Lorca *vbi supra, & infra quæst.* 10. *disput.* 15. *memb.* 2. de quo fusê ibi à nostris Thomistis disputantur. Videantur Caiet. & Martinez *quæst.* 10. *art.* 1. cum quibus dicendum existimo, voluntatem amare naturaliter appetitu elicito virtutes acquisitas, prout naturale dicitur, id quod regulariter, & in pluribus euenit, non tamen prout naturale dicitur, id quod semper in vniuersum accidit, & in hoc situm esse discrimen inter amorem boni, & beatitudinis in cõmuni, & istas perfectiones, quod amor boni, & beatitudinis in communi est naturalis, id est, semper necessario conueniens: amor autem virtutum acquisitarum non ita, sed prout naturale dicitur, id quod regulariter accidit. Primum patet: regulariter namque, & fere semper homines virtutes diligunt, & solum raró respuuntur ab illis. Secundum probatur: nam hoc modo necessitatis solum amat volũtas viatoris bonum, & beatitudinem in vniuersali, & ea, quæ ad illum finem sunt omnino necessaria, prout necessaria apprehensa; at virtutes in particulari ad illum finem simpliciter necessariæ non sunt; cum sine illis posit homo consequi naturalem beatitudinem; virtutes namque non dãt posse 12

bene

bene operari simpliciter, sed posse faciliter, & cum delectatione operari: ergo non amat illas voluntas viatoris amore naturali, prout naturale est illud, quod necessario accidit semper.

13 *Ad vltimã probationẽ antecedentis.* Et ex dictis ad vltimam antecedentis probationem, distinguo maiorem; ad terminum innatæ inclinationis cõsideratum reduplicatiue, prout terminat illam, concedo maiorẽ: sub alijs considerationibus, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Virtutes namque consideratæ, vt terminant innatam inclinationem, haberi odio nõ possunt, quod si aliquando odio habentur ab homine, est ratione adiuncti laboris. Nec ad bonum in cõmuni, ideo naturaliter fertur volũtas per appetitum elicitum naturalitate dicente omnimodam, & vniuersalem necessitatem, quia in illud inclinat per appetitũ innatum vtcumque, sed quia taliter inclinat, videlicet, tãquã ad primarium suæ inclinationis terminum, & tanquam ad id in quo nulla ratio mali potest apparere.

14 *Arg. 2.* Secundo contra conclusionem principaliter arguitur: stat oppositio cum termino inclinationis innatæ naturæ rationalis, absque contrarietate ad illam: ergo ex inclinatione naturæ rationalis ad virtutes acquisitas, & contrarietate vitiorum cum illis, non recte colligitur oppositio vitiorum cum natura rationali. Antecedens, in quo est difficultas, ostenditur primo: voluntas matrimonij opponitur voluntati virginitatis, in quam inclinat rationalis natura; & tamen non opponitur naturæ rationali; cum sit actus honestus, & bonus: ergo stat oppositio cum termino naturalis inclinationis absque contrarietate ad naturam inclinãtem. Secundo, actus indifferens in indiuiduo (si forte est dabilis) opponitur cum morali bonitate, in quam inclinat natura rationalis; indifferentia namque non compatitur secum in actu, cui cõuenit, honestatem moralem; & tamẽ talis actus contra naturam rationalem non est: ergo idem quod prius. Tertio, mors opponitur vitæ in quam inclinat vitale compositum; & tamen contra illius naturam non est, sed potius naturalis: ergo verum est antecedens.

Respondeo distinguendo antecedens: oppositio adæquata, nego antecedens: inadæquata, concedo antecedens, & nego consequentiam; nec probationes antecedentis amplius conuincunt. pro quo est aduertendũ, id dici adæquate opponi termino inclinationis innatæ, quod taliter pugnat cum illo, quod ex alia parte intra inclinationis terminum non continetur, & quia voluntas honesta matrimonij, etsi incompatiatur cum virginitate terminante naturæ inclinationẽ, ipsa tamen intra inclinationis rationalis naturę terminũ cõtinetur; actus etiam indifferens in indiuiduo in sententia concedente possibilitatẽ illius, intra eundem terminum est: mors etiam quãuis opponatur inclinationi peculiari formæ, & compositi, est tamen conformis materiæ, & inclinationi vniuersali naturæ, quæ corruptionem huius, vel illius compositi intendit ex fine conseruandi in perpetuum naturam corruptibilem; consequens fit, quod quamuis hæc omnia oppositionem habeant cũ termino inclinationis, non opponuntur adæquate cum illo; ac proinde quod contra naturam non sint, nec dicantur. Vitium vero, & peccatum taliter naturæ rationali aduersantur, quod intra inclinationis terminum non continentur, & idcircô adæquate cũ naturæ inclinatione opponuntur, & dicuntur esse contra naturam. 15 *Resp.*

Sed dices, adæquatus terminus inclinationis innatæ rationalis naturæ est viuere secundum rationem; sed actus indifferens in indiuiduo intra istum terminum non continetur: cũ rationi conformis non sit; aliàs esset bonus: ergo opponitur adæquate cũ termino inclinationis naturæ rationalis; & tamen contra naturam rationalem non est: ergo distinctio tradita non subsistit. Respondeo distinguẽdo maiorem: in vera sentẽtia D. Th. 16 *Oppones.* *Resp.*

ne-

negante possibilitatem actus indifferentis in indiuiduo, concedo maiorem: in sententia affirmante illius possibilitatem, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Itaque sententia D. Tho. ideò negat possibilitatem actus indifferentis in indiuiduo, quia homo, vtpote rationalis, inclinatur adæquatè ad viuendum secundum rationem; ac proinde lege naturali tenetur semper, atque deliberate operatur ex fine cõsono rationi operari. Ex quo per euidentem consequentiam colligitur, non dari actum indifferentẽ in indiuiduo, nã vel ex fine bono operatur, vel nõ? Si primum, actus eius est bonus: si secundum, est malus; ac proinde numquam indifferens; sententia autem affirmans prædicti actus possibilitatẽ, negat legem naturalem operandi semper ex fine operandi rationi conformi: & consequenter negare tenetur adæquatum inclinationis rationalis naturæ esse viuere secundum rationem, sed hunc esse principalem, adæquatum vero, esse viuere non male moraliter, intra quem terminum actus in indiuiduo indifferens, continetur.

17 *Arg. 3.* Tertio arguitur, & instatur cõtra hanc solutionem: voluntas hominis non solum respicit peccatum respectu elicientiæ, sed etiam inclinationis: ergo in rationali natura datur inclinatio ad vitium; & consequenter contra rationalem naturam non est.

Antec. prob. 1. Antecedens, in quo videtur posita difficultas, ostenditur primo: cui nãque est naturalis potentia ad aliquẽ actum, etiam actus ipse naturalis est; & consequenter terminat naturalẽ inclinationem; at potentia ad peccatum est homini naturalis, cum ab intrinsecis naturæ rationalis creatę dimanet per modum proprietatis illius: ergo peccatum terminat innatã inclinationem naturæ rationalis.

Secũdo. Secundo probatur, obiectum specificatiuum voluntatis creatæ nõ est bonum, verum, & honestũ, sed bonum abstrahens à vero, & apparente, aliàs non posset bonum apparens attingere, cum nulla potentia possit extra suum obiectum specificatiuũ extendi; sed omnis potentia in suũ obiectum specificatiuum inclinat; cum sit illi conueniens, vtpotè à quo accipit suam specificationem, & essentiam: ergo voluntas respicit bonum abstrahens à vero, & apparente respectu inclinationis; & consequenter non solũ inclinat in bonum honestũ, quod est obiectũ actus virtuosi, sed etiã in bonũ apparens specificans actum vitiosum. Ex quo vlterius per euidẽtẽ consequentiã colligitur, dari in volũtate creata inclinationem innatã ad peccatum, quod enim propendit in obiectũ alicuius actus, in actũ à tali obiecto specificatum inclinat.

Tertio probatur: si nãque in volũtate nostra non daretur inclinatio ad peccatum, sequeretur peccatum esse non solum contra naturã, sed etiã violentum; consequens est falsum, cũ peccatum voluntarium sit; ac proinde ab intrinseco, quod cum ratione violenti non potest subsistere: ergo datur in voluntate inclinatio innata ad peccatũ. Probatur sequela: esset peccatũ contra adæquatam voluntatis, & rationalis naturæ inclinationem; at motus sursum lapidis, ideo violentus est lapidi, quia est contra adæquatam lapidis inclinationem: ergo peccatũ esset violentum voluntati. *Tertio.*

Argumento huic variè occurritur ab Authoribus nostræ sententiæ. Prima solutio distinguit de volũtate nostra absolute, vel prout sequitur, & subijcitur dictamini rectæ rationis, & asserit, primo modo inclinare ad peccatum; & consequẽter cõtra illius naturã non esse. Secundo autem modo non dari in illa inclinationẽ ad peccatũ; ac proinde illius & hominis naturæ, prout sic aduersari; ita Martinez *in præsenti art. dub. 1. conc. 3. & 4.* quã alij Authores sequuntur. 18 *Resp. aliqui primo.* *Secũdo.*

Cæterũ hæc solutio non placet: aut enim natura hominis est adæquate inclinata ad sequẽdum ductũ dictaminis rationis rectæ, vel nõ? Si primũ, nõ datur in illa inclinatio ad peccatum, vt per se est manifestũ: si secundũ, discedere *Reijcitur.*

dere à ratione recta, nō erit cōtra naturā hominis, sed potius illi conforme: ergo solutio tradita veritatē nostræ conclusionis nō saluat. Probo antecedens pro secunda parte: etenim illo admisso, recessus à dictamine rectæ rationis nō est contra adæquatā inclinationem formæ hominis, vt homo est, siquidē datur in illo, etiā quatenus est homo, inclinatio innata ad peccatū per quod à ratione recta disceditur, & ex eo à D. Th. in præsenti probatur, peccatum esse contra naturā hominis, quia est contra formæ hominis inclinationē: ergo iuxta hanc solutionē non saluatur, peccatū esse contra naturā hominis. Dices, nō saluari esse contra naturam hominis absolutē; saluari tamen esse contra naturā hominis, quaten⁹ habet annexū dictamen rationis rectæ. Sed contra primo: nā D. Th. absque his additamentis protulit absolute peccatū esse contra naturā hominis, vt rationalis est: ergo absolute, & nō cū limitationibus, saluanda est veritas huius propositionis. Secundo: nā iuxta hāc solutionē nihil aliud asseritur, nisi peccatum esse contra dictamen rectæ rationis; natura enim vt habet hoc dictamen annexū, & dictamē ipsū in numero quoad contrarietatē non ponunt, hoc autē friuolū, & controuersia indignū est; quid enim patentius, & notius, quā quod peccatū sit cōtra dictamen rectæ rationis, & cōtra naturā hominis, prout habet hoc dictamen annexū? Tertio: nā etiā act⁹ virtuosus est cōtra naturā hominis, prout inclinat ad discedēdū à prædicto dictamine: ergo si peccatū contra naturā hominis dicitur, quia contrariatur naturæ rationali vt habenti annexum dictamen rectæ rationis, etiam actus honestus dicetur esse contra naturam hominis, quia est contrarius prædictæ naturæ, quatenus inclinatæ ad discedēdum, vel discordandum ab ipso. Probatur antecedens: quia peccatum est contrarium virtuti, aduersatur naturæ rationali, quatenus in virtutem propensæ; at actus virtuosus contrariatur actui vitioso, in quem etiam inclinat rationalis natura, iuxta hanc solutionem: ergo contrariatur naturæ rationali quatenus sic inclinatæ; & consequenter nulla erit differentia inter vitium, & virtutem quoad hoc, quod est naturæ rationali aduersari, siquidem vtrumque dicitur illi contrarium cum addito, & neutrum ei contrarium dicitur absolute.

Resp. *Contra primo.* *Secūdo* *Tertio.*

19 *Alij respondēt.* Quare alij admittētes in voluntate creata inclinationem innatam ad peccatum, ad argumentum factū respondent, ideo contra naturam rationalem esse, qui inclinatio ad peccatum est minus principalis, & præcipua hominis inclinatio est ad actū virtuosum; esse autem contra præcipuam inclinationem alicuius naturæ sufficit, vt dicatur aliquid contrariū tali naturę, vt patet in lapide; si namque vniuersi consistentia exigente, lapis ad replendum locum vacuum ascendens detineretur à causa creata, talis detentio contra naturam lapidis esset, illique violenta, quia quāuis foret conformis inclinationi lapidis ad motum deorsum, aduersaretur tamē inclinationi vniuersali, qua vt pars vniuersi ad illius consistentiam inclinat, & inclinatio ista principalis est, alia vero minus præcipua.

Contra primo. Contra quam solutionem plura possunt opponi, hoc vnum sufficiat; ex illa namque sequitur, peccatū non solum pro formali, sed etiam pro materiali esse contra naturam hominis; consequens est falsum: omnes enim Theologi istam disputantes quæstionem de peccato pro formali loquuntur: ergo & antecedens. Patet sequela: etsi peccatū pro materiali sit conforme alicui hominis inclinationi, repugnat tamen præcipuę inclinationi, qua in actum virtuosum, etiam pro formali inclinat, cum materiale furti, cū materiali actus virtuosi sibi oppositi pugnet, & cōsequenter inclinationi hominis in talem actum pro materiali: ergo si ad esse contra naturam hominis absolute,

suffi-

Digitized by Google

sufficit aduersari, præcipuè hominis inclinationi, peccatum pro materia fuerit contrarium rationali naturæ absolutè. Cæterum, quidquid de sufficientia traditæ solutionis sit, ad fugiendam vim argumenti, ex eo mihi displicet, quod admittit in homine inclinationem innatam ad peccatum pro formali; cuius falsitas ostenditur primo ex iam dictis: nam inclinatio supra potentiam addit respectum ad aliquid perfectiuum, & conueniens; at peccatū pro formali, hominis perfectiuum non est: ergo ad illud, prout sic non fertur rationalis natura per innatam inclinationē. Secundo, nulla enim natura inclinat in sui nociuū, & destructiuum formaliter, quatenus tale, quo circa forma aquæ in calorem inclinare non potest, quia licet illum recipere possit, illi tamen nocet, & in illius tendit destructionē; at peccatū pro formali est mors animæ, & maximum nociuum illius: ergo natura rationalis in peccatū pro formali inclinare non potest.

Secūdo.

20 *Alia tertij arg. solutio.*

Vnde ad argumentum factum respondeo, negando antecedēs. Ad primam probationem responderi potest prætermissa maiori, distinguendo minorem: potentia ad peccandū, prout talis formaliter est homini naturalis, idest, ab intrinseco, & dimanatiuè, concedo minorem: terminatiuè per modum termini naturalis inclinationis, nego minorem, & nego consequentiam; sed tantum potest inferri peccatum esse naturale, idest, ab intrinseco, saltim elicitiuè, non autem quod sit naturale per modum termini naturalis inclinationis.

Ad 1. prob. antec. responderi poterat

Sed non placet ista solutio, quod enim est naturale dimanatiuè, etiam est naturale per modum termini naturalis inclinationis: ergo si potentia ad peccandum naturalis est primo modo, debet etiam secundo modo naturalis esse. Probo antecedens: quod terminat naturalem exigentiā naturæ, terminat naturalem inclinationem; cum exigentia naturalis, inclinatio naturalis sit; at quod ab aliqua natura per modum proprietatis dimanat, à tali natura exigitur naturaliter, cum necessario connectatur cum illo: ergo quod est naturale dimanatiuè, etiam est naturale per modum termini naturalis inclinationis.

Displicet ista solutio.

Respondetur ergo veram esse maiorem, si potentia, quæ naturalis dicitur, vel naturalis est, non solum respiciat, sed etiam per se inclinet in actum; licet autem potentia ad peccandum naturaliter conueniat homini, non tamen inclinat in actum peccaminosum pro formali, quia per illum, prout sic non perficitur, sed potius imperficitur, & peius se habet reducta ad actum secundum peccandi, quam in actu primo manens, vt autem inclinaret in defectum actualem, necessarium erat, quod per illum perficeretur, & melius sub illo, quā in actu primo se haberet; & ideircó, quamuis potentia illa naturalis sit, actus defectuosus, quem respicit, pro formali naturalis esse nō potest, prout naturale dicitur, quod terminat naturalem inclinationem. Cuius rei exemplum, & argumenti instantiam habemus in potentia obedientiali, quæ naturalis est homini, & cuilibet enti creato; & tamen actus, quem respicit, scilicet forma supernaturalis, non est creaturæ naturalis per terminationem naturalis inclinationis, quia potentia obedientialis in supernaturalem formam non inclinat.

Aliter resp.

Sed dices: potentia ad peccandum, quatenus talis formaliter, non exprimit conceptum perfectionis, sed imperfectionis, & tamen per nos terminat innatam inclinationem naturæ rationalis: ergo quamuis peccatum pro formali non perficiat, sed potius imperficiat naturam rationalem, terminabit nihilominus naturalem inclinationem. 21 *Instabis*

Respondeo concessa maiori, & minori, negando consequentiam: ratio autem discriminis est: nam sine potentia peccandi essentia rationalis naturæ creatæ nō potest subsistere, & *Resp.*

quan-

quando defectus, seu imperfectio huius est conditionis, terminat naturalẽ exigentiam naturæ; ac proinde naturalem eius inclinationẽ; imperfectio autem peccati actualis non est necessaria ad naturæ rationalis consistentiam; & ideò illius naturalem exigẽtiam, seu inclinationẽ non terminat.

Vrgebis primo. Sed vrgebis primo: licet natura rationalis possit sine peccato, vt actualiter existente subsistere, sine illo tamen, vt possibili subsistere nequit, sicut de essentia omnipotentiæ asseritur cómuniter à Thomistis *1.p.q. 12.art.3.* quod scilicet sine possibilitate creaturarum in particulari subsistere nequit, eo quod de essentia omnipotentiæ est vis contentiua omniũ possibilium in particulari, quæ sine illorum possibilitate saluari non potest: ergo saltim exiget natura rationalis peccatum in ratione possibilis; & consequenter ad illud, prout sic inclinabitur.

Secũdo. Secundo: nam licet possit natura rationalis sine peccato pro formali subsistere, aliquid tamen, ad quod naturaliter inclinetur sine peccato subsistere nequit, scilicet materiale peccati, ad quod naturaliter inclinatur voluntas, hoc enim sine formali non potest existere, cũ ad illud necessario sequatur formalis malitia: ergo natura rationalis inclinata naturaliter ad peccati materiale, secundario saltim inclinabitur ad formale, sicut intellectus attingens aliquid necessario cum illo connexũ, necessario ad illud, saltim secundario attingendum extenditur, quo circa comprehendens omnipotentiam non potest nó cognoscere omnes creaturas possibiles, quia cum omnipotentia connectuntur.

22 *Ad 1. obiectionẽ resp.* Respódeo ad primam obiectionẽ, concedendo consequentiam: nec inconueniens reputo cócedere naturæ rationali inclinationem innatam ad peccatum sub ratione possibilis, eo quod sine illius possibilitate subsistere nequit; sicut nec inconueniens reputaui *tract. de Visione Dei disp.* 10. concedere in natura intellectuali innatã naturalem inclinationẽ ad dona supernaturalia, quatenus possibilia, eo quod sine illorum possibilitate non potest existere, nec ex hoc sequitur peccata, vt possibilia non esse contra naturam rationalem signate, sed solum contra illam exercite non esse; sicut etiã dona supernaturalia, quamuis vt possibilia sint de inclinatione naturæ, nihilominus sunt super naturalia signate, quamuis sub prædicto statu non sint exercite supernaturalia.

Ad secundam replicam, nego antecedens: materiale enim peccati, ad quod natura rationalis inclinat, non est illud, cui necessario ab intrinseco est annexa formalis malitia, vt est odium Dei, homicidiũ, &c. quæ ideò sunt prohibita, quia mala, idest, quia naturæ disconuenientia, sed illud, ad quod non sequitur necessario malitia, vt est esus carnium in die prohibito, & fractio ieiunij Ecclesiastici, & alia, quæ positiua lege prohibentur; his enim nó est ab intrinseco annexa malitia, sed ab extrinseca lege prohibẽte, & ideò potest natura in hæc materialia specificatiuè inclinare, quin ad formalem malitiam innate inclinetur. Quod si etiam odiũ Dei, prout terminat diuinam causalitatẽ, qua ratione est perfectio, datur inclinatio in natura, non est ad illud secundum rationem specificam, qua ratione habet sibi annexam malitiam, sed prout est in indiuiduum entis, & prout est hoc ens, qualiter ad illud malitia necessario non sequitur. *Ad 2. obiectionẽ*

23 *Ad 2. antecedentis prob. resp. 1.* Ad secũdam antecedentis probationẽ prætermissa maiori, distinguo minorem: sub reduplicatione specificatiui, concedo maiorem: secundum quod potentialiter est contrahibile per omnia sua inferiora, nego minorem, & consequentiam: sicut nec sequitur, ex eo quod intellectus noster specificetur ab ente abstrahente à naturali, & supernaturali, & quod per se inclinet in illud sub ea ratione, qua specificans est, quod inclinet in entia supernaturalia sub illo contenta; & vtriusque ratio est: nam ratio cómu-

nis

nis specificans, etsi ad sua inferiora entitatiuè descendat, sub ratione tamen specificantis formaliter non descēdit ad illa, quo circa, quamuis hæc in sensu formali sit vera, *homo est ens*: hæc tamen est falsa: *Homo specificat intellectum humanum*; quæ tamen vera esse deberet, si ens sub ratione specificantis formaliter ad omnia inferiora descēderet, de quo plura dixi in Logica tractātes de præcisione entis à suis inferioribus: & ideô ex eo quod volūtas specificetur à bono abstrahente, à vero, & apparente & cōsequēter ad illud inclinet sub hac cōsideratone, non sequitur inclinare ad bonum apparens, quod est obiectum peccati.

Secūdo resp. Vel dicatur secundo, ex hoc solum inferri, quod inclinet ad bonum apparens, vt possibile attingi, nō autem ad illud de facto per peccatum attactum, sicut in solutione prioris probationis dicebam, ad peccatū, vt possibile, dari in natura rationali innatam inclinationem, secus autē ad peccatum, vt existens de facto.

Ad vltimā probationē resp.1. Ad vltimā probationem, nego sequelam. Ad illius probationem dicatur: ad violentiam necessario requiri, vel quod omnino ab extrinseco sit, vel quod si sit ab intrinseco sit cōtra inclinationem etiam elicitā, quādo subiectum est capax illius, & quia peccatum contra inclinationem elicitā voluntatis non est, & aliàs ab intrinseco oritur; consequens fit, quod violentum nō dicatur, quamuis inclinationi innatæ repugnet, motus autem lapidis sursum proiecti omnino ab extrinseco est, & ideô est violētus per repugnantiam ad inclinationem eius innatam: sed de his plura cū de voluntario, & inuoluntario *quæst.6. tractemus*.

Secūdo. Vel secundo responderi potest cū D.Th. *supra q.6.art.4.ad vlt.* ideô peccatum violentum nō esse, quia licet id in quod voluntas fertur peccādo, malum, & contra naturam rationalem sit revera, apprehēditur tamen vt bonū, & conueniēs homini secundum aliquam delectationem sensus, vel secundum aliquem habitum corruptum.

§. III.

Quid de vitijs directè oppositis virtutibus per se infusis?

24 *Secūda cōclusio*

SEcunda conclusio: *Vitia directè opposita cum virtutibus per se infusis sunt contra naturam hominis, quatenus est rationalis.* In hac, vt iam dixi, omnes Doctores etiam conueniunt, excepto Medina, imô iste Magister fortasis illam non negat, sed tantum quod vitia ista non sint contra innatam hominis inclinationem, quo sensu ab alijs multis negatur, vt videre est apud Lorcam *in præsenti disp.3.* in reddenda autem ratione huius veritatis conuenientia inter illos nō est.

Illā probat Mōtesinos. Montesinos *disp.2.quæst.2.n.26.* inde probat: nam reuelatione supposita homo appetit appetitu naturali elicito virtutes infusas, sicuti beatitudinem in particulari, etiam naturaliter appetit eadem facta suppositione: ergo vitia his virtutibus opposita pugnant cum termino naturalis inclinationis elicitæ; & consequēter contrariatur rationali naturæ.

Secūdo illā suadet Ill°. Herrera. Sapientissimus noster Herrera *in manuscriptis ad istum articulum*, quem refert Martinez *in præsenti dub.2.pro 4.modo dicendi*, ex eo ad veritatem istam mouetur, quia licet homo, nec secundum rationem specificam, nec secundum gradum genericum sibi & Angelis cōmunem non habeat innatā inclinationē ad virtutes supernaturales, in illo tamen secundū

gradum intellectiuum, analogicê cõmunem Deo, & Angelis, & hominibus, datur inclinatio innata ad illas, imô etiam ad visionem beatam; at vitia, de quibus loquimur, huic inclinationi repugnãt: ergo sunt ex isto capite contra rationalem naturam.

Tertio pro illo arguit M. Martinez. Tertius modus dicendi, vel confirmandi cõclusionẽ est, quẽ post impugnatam rationem proximê factã, adducit Martinez: quia nempê, quãuis in natura rationali non detur innata inclinatio ad virtutes per se infusas in particulari adæquatê, datur tamen inclinatio ad illas inadæquatê; at huic inclinationi aduersantur huiusmodi vitia: ergo contrariantur naturæ rationali. Probat maiorem: natura rationalis tendit per appetitum innatum ad beatitudinẽ in communi, & consequenter etiam ad media, qualia sunt virtutes sub communi ratione virtutis: ergo ad super naturales virtutes sub communi illa ratione contentas, inadæquatê inclinatur.

25 *Prima ratio est inefficax.* Nulla tamen ex his probationibus conclusionem positam sufficienter suadet, non prima, etenim appetitus elicitus, quo reuelatione supposita homo appetit beatitudinẽ supernaturalẽ, & supernaturales virtutes, nõ est appetitus absolutus, & efficax, sed inefficax, seu conditionatus, vt fusê ostendi *Tractatu de visione Dei disp.* 10. eo quod appetitus efficax naturalis, solum ad possibile naturaliter terminari potest; at contrarietas ad appetitum naturalem conditionatum, seu inefficacẽ, non est sufficiens, vt aliquid absolute dicatur contrariari naturę. Tum, quia appetitus iste *secundum quid* est talis. Tum, quia illum terminare non sufficit, vt dicatur aliquid naturale simpliciter: ergo ex sola oppositione ad prædictum appetitum non rectê probatur, quod vitia illi opposita sint contraria rationali naturæ.

Secũda displicet. Nec secundus, nititur enim doctrinæ mihi parum probabili, nempê dari in homine secundum gradum analogicê communem sibi Angelis, & Deo innatam inclinationem ad visionem claram Dei, cuius falsitatem ostendi *Tractatu de Visione Dei disp.* 10. & breuiter in hunc modum suadetur: nam sequitur dari in homine secundum prædictum gradum inclinationem ad comprehensionem Dei; consequens à nemine admittitur: ergo nec antecedens. Probo manifestê sequelam: non enim alia ratione potest constitui in creatura rationali secundum gradum prædictum inclinatio in claram Dei visionem, nisi quia est per naturam possibilis alicui inferiori sub illo gradu contento, videlicet Deo, cui est naturale se ipsum clarê videre; at Deo non solum conuenit per naturam se ipsum intuitiuê, & quidditatiuê videre, sed etiam comprehensiuê: ergo si hac ratione datur in natura intellectuali creata inclinatio ad claram Dei visionem, dabitur etiam in illa naturalis inclinatio innata in Dei cõprehensionem.

Si forte dicatur, comprehensionem essentiæ diuinæ non esse possibilem naturæ intellectuali creatæ, intuitiua autem, & quidditatiua cognitio illi possibilis est, & idcircô inclinari in quidditatiuam Dei cognitionem, non autem in eius comprehensionem. 26 *Resp.* 1.

In contrarium obstat: nam ad hoc quod aliquid terminet naturalem inclinationem non sufficit possibilitas consistens in sola non repugnantia, sed est necessarium, quod sit possibile per vires naturæ; alias in natura humana, & Angelica secundum gradum generice illis communem daretur inclinatio innata ad visionem essentiæ diuinæ, cum in illis, prout sic, detur non repugnantia, seu obedientialis potentia ad Deum clare videndum; sed naturæ intellectuali creatæ non est possibilis in se ipsa visio clara essentiæ diuinæ per proprias vires, sed solum est illi possibilis in aliquo inferiori sub illo gradu contento, cum quo analogicê conuenit: ergo si hoc est sufficiens, vt in Dei claram visionem inclinet, sufficit etiã *Contra*

vt inclinetur in illius comprehensionem. Patet cōsequentia: nam in illo inferiori, cum quo analogicè conuenit, non solum est possibilis naturaliter visio, sed etiam diuinæ essentiæ comprehēsio: ergo si possibilitas cōnaturalis visionis in illo, sufficit, vt in natura creata detur inclinatio naturalis ad visionem, sufficiet etiam vt detur inclinatio naturalis ad Dei cōprehensionem.

27 *Resp. 2.* Nec sufficit, si dicatur secundo, non dari conuenientiam inter naturam intellectualem creatam, & Deū in potentia ad Diuinæ essentiæ comprehensionem, bene vero in potentia ad clarē illam intuendam, & idcircô dari inclinationem naturalem in natura intellectuali creata ad clarē videndum Deum, non vero ad illum comprehendendum.

Contra Non inquam sufficit: nam estô inter Deum, & creaturam intellectualem detur conuenientia in hoc, quod est posse videre Diuinam essentiam, non tamē datur conuenientia in posse connaturaliter illam videre; at huiusmodi conueniētia erat necessaria, vt secundum illum gradum naturaliter ad Deum vidēdum inclinaretur: ergo talis inclinatio non datur.

28 *Contra tertiam rationē obstat.* Denique tertius modus probandi conclusionem nostram reijcitur: nō enim est in homine inclinatio naturalis innata ad virtutem, prout cōmunē naturali, & supernaturali, sed solum ad virtutem naturaliter possibilē: ergo nec adæquatè, nec inadæquatē inclinatur ad virtutes supernaturales. Consequentia est bona: solū enim arguitur inclinatio inadæquata ad virtutes supernaturales ex inclinatione adæquata, & primaria ad gradum illis communē. Antecedens autem probatur primo: nam inclinatio, prout à pura potentia distinguitur, petit in termino naturalem assequibilitatem: ergo adæquatus terminus naturalis inclinationis debet esse naturaliter assequibilis; sed sola virtus naturalis est naturaliter assequibilis; virtus autem abstrahens ab infusa, & acquisita abstrahit à possibili naturaliter, & impossibili per naturam: ergo inclinatio naturalis hominis non est ad virtutem abstrahentem à naturali, & supernaturali, sed solum ad virtutem naturalem in cōmuni. Secundo probatur: si namque daretur in homine naturalis inclinatio in virtutem sub illa communitate, sequeretur, naturaliter inclinari ad virtutes supernaturales, nō solum in communi, & in confuso, sed etiam in particulari, & explicite; consequēs est falsum, vt nunc suppono, & alibi ostendi, & contra prædictum Magistrum: ergo & antecedens. Probo sequelam dupliciter. Primo: quia namque homo naturaliter inclinatur ad virtutem naturalem sub communi ratione, inclinatur etiam inadæquatè ad omnes virtutes naturales in particulari, & explicite: ergo si inclinatur naturaliter ad virtutem abstrahentem ab infusis, & acquisitis, inclinabitur naturaliter inadæquatē ad virtutes infusas in particulari, & explicitē. Secundo, & vrgentius: quia namque intellectus respicit per modum potentiæ ens in communi, vt abstrahit à creato, & increato, respicit inadæquatē respectu potentiæ, Deū etiam, vt clarē videndum in particulari: ergo si voluntas respicit per respectū inclinationis virtutē, prout in communi abstrahentem ab infusa, & acquisita, inadequatē inclinabitur, non solum in acquisitam, sed etiā in infusam in particulari, & explicitē. Et ratio à priori est: nam cum cōceptus communis primario respectū terminans in inferioribus contractus inueniatur, & sit illis ratio terminādi, eodem respectu, quo potentia cōparatur ad rationem communem, transit ad illius inferiora; & consequenter si illum respicit per inclinationem, etiam ad inferiora sub ratione illa contenta inadæquatē inclinabitur in particulari.

Relictis igitur his argumentandi modis, suadenda est nostra conclusio. Primo ex Augustino *lib. 3. de libero arbitrio cap. 13.* vbi ait: *Omne vitium, eo ipso quod vitium est,* 29 *Prob. conclusio 1. ex August.*

est contra naturam. Id ipsum docet *lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 1. Et lib. 14. cap. 11.* ergo ex mente Augustini, non solum vitia virtutibus acquisitis contraria, sed etiam illa, quæ virtutibus infusis aduersantur, sunt contra rationalem naturam.

Secũdo ex D. Th. Secundo ex D. Tho. 2.2. *q. 10. artic. 1. ad 1.* vbi docet, infidelitatem esse contra naturam; infidelitas autem virtuti fidei, quæ supernaturalis est, aduersatur. Et *in præsenti artic. solut. ad 2.* nostram conclusioné expræssit, cum enim argumentum contenderet, vitia contra naturam non esse, quia contrariantur virtutibus, quæ in nobis non sunt à natura, sed vel per infusioné, vel ab assuetudine, absque vlla restrictione ad hæc, vel illa vitia: respondit esse contra naturam, quia virtutes, etsi nobis à natura non insint, inclinant tamen in id quod est secundum naturam, idest, naturæ conforme.

Cõfi. m. Quod amplius confirmatur: nã prima ratio, qua D. Tho. probat, vitium esse contra naturam, est, quia virtus vniuscuiusque rei consistit in hoc, quod sit bene disposita secundũ conuenientiam suæ naturæ. ex quo infert, vitium cuiuscũque rei consistere in eo quod sit disposita cõtra id quod conuenit suæ naturæ; at diffinitio illa virtutis non solum conuenit virtuti acquisitæ, sed etiam infusæ: ergo contrarietas cum natura rationali non solum conuenit vitio opposito virtuti acquisitæ, sed etiam vitijs, quæ opponuntur infusis.

30 *Tertio prob. ratione D. Tho.* Et ex hac doctrina D. Th. suadetur conclusio tertio hac ratione: dispositio subiecti contra id, quod cõuenit suæ naturæ, est contra naturam subiecti; sed vitium virtutibus infusis contrarium, est dispositio hominis contra id, quod conuenit suæ naturæ: ergo est contra naturam hominis, vt rationalis est. Maior est D. Tho. & per se manifesta videtur: nam eo ipso, quod sit dispositio contra id, quod conuenit naturæ subiecti, est disconueniens, & dissonum naturæ illius: ergo est contra naturam subiecti. Minor autem probatur: est dispositio hominis contraria virtutibus infusis; at virtus infusa est dispositio hominis naturæ conueniens: ergo est dispositio hominis contra id, quod conuenit naturæ illius.

Resp. Respondebis, quod vt dispositio aliqua sit cõtra naturam subiecti, requiritur, quod sit contraria dispositioni naturali, & debitæ tali naturæ; virtus autem infusa non debetur homini, vt rationalis; ac proinde vitiũ illi oppositum contra hominis naturam non est.

Contra Sed contra: nam quamuis virt⁹ acquisita sit debita naturæ subiecti, virtus autem infusa illi debita non sit, est perfectio consentanea, congrua, & simpliciter conueniens naturæ rationali: ergo vitium virtuti infusæ contrarium, estô demus, quod contra inclinationem naturæ rationalis non sit; ac proinde non sit (vt ita dicam) contra naturale, est tamen disconueniens dispositio naturæ rationalis, quod sufficit vt cõtra naturam rationalem esse dicatur, sicut etiam sufficit in virtute infusa, quod sit perfectio conueniens rationali naturæ, vt ei dicatur conformis.

31 *Quarto prob.* Quarto probatur: nam habitus odij Dei, vt est Author supernaturalis, etsi directê solum opponatur charitati supernaturali, indirectê autem, etiam contrariatur cum naturali, si datur, vt constat ex dictis; ex oppositione indirecta inter actus, ad quos prædicti habitus præstãt facilitatem: ergo indirectê opponitur termino innatæ inclinationis rationalis naturæ; ac proinde, etiam si requiratur ad contrarietatem vitij cũ natura rationali oppositio cum naturali inclinatione illius, saluatur in vitijs virtutibus infusis oppositis, quod sint contra rationalem naturam.

Vltimo prob. cõclusio. Denique: nam estô demus vitia hæc, de quibus loquimur, nulli termino innatæ inclinationis naturæ rationalis opponi, adhuc ratione sui sunt cõtra innatam inclinationem illius: ergo etiam si ad cõtrarietatem cum natura rationali, necessaria sit oppo-

sitio

Digitized by Google

sitio cũ innata illius inclinatione, veritas nostræ conclusionis saluatur. Probo antecedens: sicut enim quæcumque natura innata inclinatione, veluti prosequutiua tendit in perfectiones sibi conuenientes, & cõgruas, ita innata inclinatione fugit dispositiones nociuas, & disconuenientes; at vitia, de quibus loquimur, sunt ratione sui dispositiones incongruæ, & disconuenientes rationali naturæ, & nõ solum quia destruunt sibi oppositas virtutes; sicut calor, nõ solum aduersatur aquæ, quia illã priuat frigiditate, sed etiam ratione sui, & positiui effectus, quem præstat, quo circa male se habebit aqua cum illo, etiam si Deus miraculosè cum calore conseruet frigiditatem: ergo estô demus huiusmodi vitia non opponi termino innatæ inclinationis rationalis naturæ, sunt ratione sui contra inclinationem innatam illius. Et ex his deducitur argumentorum solutio.

§. Vltimus.

Diluuntur contraria argumenta.

32 *Arg. 1.* PRimum argumentum est: nã D. Tho. ex eo *in hoc art.* probat, peccata, & vitia esse contra naturam hominis, quia sunt contra rationem, in qua hominis natura consistit; at peccata, & vitia contra super naturalia, non sunt contra rationem, in qua hominis natura consistit. Tũ, quia id docet D. Th. *in hac q. art. 6. ad 5.* de his, quæ sunt contra fidem; & ideo ait cõuenientius diffiniri peccatum per contrarietatem ad legem æternam, quam per contrarietatem ad rationem humanam. Tum etiam: nam ratio humana nihil dictat de supernaturalibus: ergo vitia, & peccata virtutibus infusis contraria, non sunt contra naturam hominis, quatenus est rationalis.

Respondeo primo, D. Tho. duplici ratione probasse, contrarietatem vitij ad naturam rationalem: primo, ex eo quod est dispositio contra id quod cõuenit naturæ hominis. Secundo, ex eo quod est contra rationem, in qua hominis natura consistit. Vnde quamuis demus hoc secundo argumento non probari contrarietatem vitiorũ, de quibus loquimur, ad naturã rationalem, non sequitur cõtra hominis naturam non esse, cum per primum argumentum habeatur. *Resp. 1.*

Iuxta quam solutionem, distinguo maiorẽ. ex eo probat de omni vitio, & tanquam ex principio necessario, nego maiorem: de vitijs contra naturalia, & tanquã ex principio sufficiẽte, concedo maiorem, & minori prætermissa, vel neganda est consequentia, vel distinguendum est consequẽs: ex hoc capite, concedo consequẽtiã: ex alio in posita ratione ab Angelico Præceptore explicato, nego consequentiam. Vel secũdo, concessa maiori, distinguo minorem: directê, cõcedo minorem: indirectê, nego minorem, & nego consequentiam: nã hæc vitia indirectè opponuntur virtutib⁹ acquisitis, & cum de his naturalis ratio dictet: consequens fit, quod indirectè opponantur cum dictamine rectæ rationis. *Secũdo.* Vel tertio dicatur: vitia ista, & peccata esse contra rationem hominis, vt eleuatam, etsi non sint cõtra illam nudam ab eleuatione, & D. Th. vt vniuersaliter de omni vitio cõtrarietatem cum natura rationali cõuincat ex isto principio assumpsisse pro medio contrarietatem illorum ad ordinem rationis, vel nudê sumptum, vel vt eleuatum: qua etiam ratione peccata contra dona Spiritus Sancti, sunt contra naturam, quia sunt contra ordinem rationis, non nudê sumptum, nec vt regulatum secundum regulas generales gratiæ, sunt tamen contra ordinẽ rationis, vt specialiter motum ab Spiritu Sancto. *Tertio.*

33 *Arg. 2.* Secundum argumentum est: virtutes infusæ non sunt homini naturales, cum non sint à natura, nec terminent naturalem hominis inclinationem: ergo vitia illis opposita non sunt contra naturam hominis, quatenus est rationalis.

Communis solutio. Respondeni solet communiter: naturale tripliciter sumi, primo, pro eo quod est à natura; sicut proprietates hominis sunt naturales, quia à natura egrediuntur, vt motus lapidis deorsum à natura egreditur lapidis. Secundo pro termino naturalis inclinationis innatæ, qualiter omnis perfectio naturæ proportionata, dicitur, & est naturalis. Tertio pro perfectione consona, & congruente naturæ: licet autem virtutes infusæ non sint naturales primo, aut secundo modo, sunt tamen tertio modo naturales homini, quia sũt perfectio valde conueniens rationali naturæ, & hoc sufficere vt vitia illis opposita sint contra naturam hominis, quatenus est rationalis.

34 *Displicet ista solutio.* Hæc tamen solutio, nisi ampli' explicetur, non placet, vel enim vt vitia sint contra naturam, est necessarium, quod opponantur termino, qui naturalis sit, vel hoc necessarium non est? Si dicatur secundum, frustra ad illos tres modos connaturalitatis recurritur. Si dicatur primũ, sequitur vitia opposita contra virtutes supernaturales, non esse ex hoc capite contra rationalem naturam, quod non admittunt huius solutionis Auctores. Probo sequelam: virtutes infusæ etiam si sint perfectiones conuenientes naturæ rationali, sunt supernaturales simpliciter: ergo ex tali conuenientia ad summum secundum quid possunt dici, & esse naturales; cum enim naturale, & supernaturale opponantur, non possunt esse naturales, & supernaturales simpliciter: ergo si vitia esse contra naturam sumitur ex naturalitate perfectionis, cui opponuntur, vitia opposita virtutibus per se infusis, non erunt contra naturam rationalem simpliciter.

35 *Ad arg. resp.* Ad argumentum respondeo, cõcesso antecedenti, negando consequẽtiam: vt enim vitia sint contra naturam, non est necessarium, quod opponantur perfectionibus naturalibus, sed sufficit contrariari perfectioni conuenienti naturæ: nam ex hoc ipso sunt naturæ dissona, & disconuenientia, licet autem virtutes per se infusæ non sint naturales, sunt perfectiones naturæ rationali valde consentaneæ; vnde vitia illis opposita tali naturæ aduersantur.

Instabis Sed dices: virtutes infusæ non perficiunt naturam rationalem sub conceptu naturæ, sed sub conceptu capacitatis obedientialis, quam habet ad dona supernaturalia, perficiunt enim illam sub illa ratione, qua recipiuntur, non autẽ recipiuntur in natura rationali, nisi ratione potentiæ obedientialis: ergo non sunt illi consonæ, vt natura rationalis est; & consequenter vitia his virtutibus cõtraria, non sunt ex hoc capite contra naturam rationalem sub conceptu naturæ rationalis.

Resp. Respondeo, distinguendo consequens: reduplicatiue, concedo consequentiam: specificatiuè, nego consequentiam. Itaque natura hominis considerari potest dupliciter. Primo secundum suam vltimam differentiã, qua ab Angelo differt. Secundo sub gradu generico sibi, & Angelis communi, & sub hoc gradu dupliciter etiam consideratur. Primo, secundum rationem actiuæ naturaliter radicaliter. Secundo prout potens obedientialiter immediate recipere, & mediate agere in ordine supernaturali. Sub prima consideratione specificatiuè, non reduplicatiue est capax supernaturalium donorum. Sub secunda etiam non reduplicatiue, sed specificatiue comparatur ad illa. Sub tertia autem reduplicatiue est capax illorum, vt fusè docuimus *tractatu de visione Dei disp.* 10. ex quo in præ[...] deducitur vitia, & peccata contra supernaturalia, ea ratione, qua excludunt esse contra naturam rationalem sub prima, & secunda considera-

Digitized by Google

tione dumtaxat specificatiue, sub tertia autem reduplicatiue, & hoc sufficit ad nostram conclusionem saluandam.

36 *Arg. 3.* Tertio arguitur: vitia contra supernaturalia non sunt contra naturalem hominis inclinationem: ergo non sunt contra naturam hominis, quatenus est rationalis. Consequentia patet; idem namque videtur esse contra naturam, & contra naturalem hominis inclinationem. Antecedens autem probatur; eatenus namque aliquid est contra naturalem inclinationem hominis quatenus contrariatur termino naturalis inclinationis; sed virtutes infusæ, quibus vitia hui⁹modi contrariantur, non sunt terminus naturalis inclinationis hominis: ergo non sunt contra naturalem eius inclinationem.

Resp. 1. Respondeo primo prætermisso antecedenti, negando consequentiā. Ad illius probationem, nego antecedens: vt enim dicebamus in tertia probatione nostræ conclusionis, latius patet esse contra naturam, quam esse contra terminum naturalis inclinationis, cum ad contrarietatem cum natura sufficiat esse contra dispositionem congruam, & consonam naturæ subiecti; licet autem virtutes per se infusæ naturalem inclinationem hominis non terminent, sunt perfectiones illi consentaneæ; ac proinde vitia illis opposita sunt dispositiones disconueniētes naturæ rationali, in quo contrarietas cum illa cōsistit.

37 *Replic.* Sed dices: plura sunt, quæ opponuntur perfectionibus consonis naturæ rationali, quæ contra naturam rationalem non sunt; fides enim opponitur lumini gloriæ, quo valde perficitur rationalis natura, spes etiā possessioni opponitur, status corruptionis etiam repugnat cum dote incorruptibilitatis, quod valde congruit rationali naturæ; & tamen nec fides, nec spes, nec status corruptionis sunt contra talem naturam: ergo oppositio vitij cum virtute perficiente naturam, non sufficit, vt sit contra illam.

Resp. Respondeo distinguendo antecedens: si ex alia parte naturam rationalem perficiant, concedo antecedens: si illam non perficiant, nego antecedens: & distinguo consequens: oppositio cum perfectione non sufficit in forma alias perficiente, vt contra naturam sit, concedo consequentiam: in forma ratione sui non perficiente, nego consequentiam: & quia dona in probatione antecedentis enumerata, taliter cum illis perfectionibus pugnant, quod ipsa etiam naturæ congruunt, vel illam perficiunt; vitia autem taliter virtuti infusæ opponuntur, quod ratione sui naturam rationalem non perficiunt; consequens est, quod dona illa contra hominis naturam non sint, vitia autem sint contra illam.

Secūdo resp. ad arg. Vel secundo respondeo, negando antecedens. Ad illius probationem prætermissa maiori, & minori, nego consequentiā: nam licet huiusmodi vitia ex oppositione cum virtutibus infusis directa non repugnet termino naturalis inclinationis, quia tamen, vt superius arguebam, indirecte opponuntur cum virtutibus acquisitis, ad quas terminatur naturalis hominis inclinatio; fit quod ex ista oppositione possint inclinationi hominis naturali contrariari, & esse contra eius naturam.

Resp. 3. Vel tertio iuxta vltimum modum probandi nostram conclusionem, respondeo negando antecedēs. Ad illius probationem distinguo maiorem: ly *eatenus* dicente causam sufficientem ad illam contrarietatē, concedo maiorem: causam necessariam, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam: quia licet sufficiat ad oppositionem cum inclinatione innata, contrarietas cum termino illam terminante, non est necessaria, sed potest aliunde haberi, videlicet ex eo quod aliquid ratione sui est disconueniens naturæ, tunc enim illud naturaliter auersatur natura per inclinationem innatam, & quia vitia, de quibus loquimur, ra-

Digitized by Google

tione sui sunt disconuenientia rationali naturæ; sicut calor ratione suæ entitatis positiue disconuenit aquæ; fit consequens, quod quamuis virtutes, quibus opponuntur, innatam inclinationem naturæ rationalis non terminent, sint ratione sui contra innatam hominis inclinationem.

38 *Replicabis.* Sed dices, non stat in natura inclinatio innata auersiua ad extremū disconueniens, absque inclinatione innata prosecutiua ad extremum cōforme, & perficiens ergo si in natura rationali nō est inclinatio innata prosecutiua ad virtutes infusas, nec erit in illa inclinatio auersiua terminata ad vitia contraria. Antecedens probatur primo: quia namque in aqua datur inclinatio auersiua respectu caloris, datur etiā in illa inclinatio prosecutiua respectu frigiditatis. Secūdo, sicut fuga appetitus eliciti, est propter prosecutionem alicuius obiecti, quo circa vt cōmuniter dicitur, odiū nascitur ex amore; ita non potest dari inclinatio innata pure auersiua, sed necessario debet nasci ex inclinatione innata prosecutiua alicuius boni oppositi malo quod fugit: ergo non stat in natura rationali inclinatio innata auersiua respectu vitiorum absque inclinatione prosecutiua supernaturalium virtutum.

Resp. Respondeo, antecedens esse verum quando extrema sunt eiusdem ordinis, secus autem quando in diuerso ordine existunt, qualiter in præsenti contingit; vitia namque sunt ordinis naturalis, virtutes autem infusæ ad ordinem supernaturalem spectāt: & ratio distinctionis est: nam, vt dicebam supra, inclinatio supra potentiā addit possibilitatem termini per vires naturæ. Quando autem extrema sunt diuersi ordinis, illud quod perficit, est assequutiue per vires naturæ impossibile, extremum vero imperficiens est per vires naturæ vitabile, & ideo ad hoc fugiendum datur inclinatio in natura, ad illud vero assequendum datur pura potētia. Et ex his ad primam antecedentis probationem constat solutio. Ad secundam dicatur: ad inclinationem auersiuam à vitijs sufficere inclinationem innatam, qua natura rationalis in sui ipsius amorem propendit; cum enim illam vitia imperficiant, & male disponāt, ex tali inclinatione fuga innata vitiorum orietur.

Sed contra doctrinam huius solutionis instabis; sunt enim aliqua peccata contra supernaturalia, quæ per vires naturæ vitari non possunt: ergo vitia ex istis genita non possunt per naturam vitari; & consequenter ad illa non dabitur inclinatio naturalis innata auersiua. Consequentia ex dictis tenet. Antecedens autem probatur: peccatum namque vitatur adimpletione præcepti; at præceptū de dilectione Dei Authoris supernaturalis, & præceptum de credendo mysteria supernaturalia, non possunt adimpleri per vires naturæ, cum adimpleantur per supernaturalem dilectionem, & fidem, ad quarum elicientiam natura non sufficit, sed requiritur gratia: ergo sunt aliqua peccata contra supernaturalia ineuitabilia per vires naturæ. 39 *Instabis*

Pro cuius solutione animaduerto primo: præcepta ordinis supernaturalis esse in duplici differentia, alia enim sunt negatiua, vt non odio habere Deum, supernaturalem Authorem, non desperare: alia positiua, vt diligendi, amandi, sperandi. Aduerto secundo: omissiones oppositas præceptis secundi generis posse dupliciter dari, vel puras ab omni actu, de quo *artic.* 5. vel positiue volitas per aliquem actum. Primo modo habitū vitiosum non generant. Secundo autem modo illum possunt generare. *Pro solutione nota* 1. *Secūdo.*

Animaduerto tertio, quod licet omissiones illæ purè consideratæ, in hominis potestate sine gratia nō sint, quia sine gratia non habent in sua potestate actus, quibus opponuntur; in hominis tamen potestate per naturæ vires est constitutum non elicere actum, quo positiue velit omittere, cum actus iste naturalis sit. Ex quibus *Tertio.*

40 *Ad obiectionem resp.*

Ad replicam factam respódeo, distinguendo antecedens: peccata contra præcepta negatiua, nego antecedens: contra positiua, subdistinguo antecedens: vt positiue volita, nego antecedens: vt pure omissiue exequuta, concedo antecedens, & nego consequentiam, qua infertur vitia ex illis genita non posse per naturam vitari, cum enim vitia nó gignantur ex puris omissionibus, sed tātum ex omissionibus, vt positiue volitis, & vt sic sint per naturæ vires vitabiles, consequens est, quod omne vitium contra supernaturalia sit per vires naturæ vitabile, licet non omne peccatum; ac proinde, quod in natura rationali detur inclinatio innata auersiua respectu omnium vitiorum, non tamen respectu omnis peccati contra supernaturalia, quia licet omne peccatum etiam contra supernaturalia, sit imperfectio naturæ rationalis, & male se habeat per illā; hoc tamē non sufficit, sed semper est necessarium, quod sit vitabilis per naturam, vt constat ex dictis. Ex quibus colligitur vitia contra supernaturalia esse contra naturam multiplici ex titulo. Primo, quia contra perfectiones consonas illi. Secúdo, quia contra terminum innatæ inclinationis indirecte. Tertio, quia ratione sui est contra innatam inclinationem auersiuam. Quarto etiam, quia ratione sui contra naturalem fugam elicitam. Taliter enim odiū naturę ratione sui terminant, quod ratione sui nequeunt terminare amorem, sicut virtutes acquisitæ, vt terminantes innatam inclinationem, taliter amorē terminant, quod odium terminare non possunt. Et hæc de ista disp. applicanda litteræ Mag. *in 2. dist. 35. §. sed cum nihil.*

* * *

DISPVTATIO DECIMA OCTAVA.

An peccata, & vitia ſint contra naturam hominis ſenſitiuam, vel illi conformia?

§. I.

Quibuſdam præſuppoſitis, referuntur ſententiæ, & prima concluſio ſtatuitur.

Nu. 1. *Dificultas explicatur.* NOn de omni peccato, & vitio dubitatio noſtra procedit, certũ enim eſt dari aliqua peccata, quæ contra naturam hominis ſenſitiuam non ſunt, nec illi conformantur, vt patet in odio Dei, in peccato infidelitatis, deſperationis, & alijs, quæ opponuntur virtutibus in parte ſenſitiua hominis non reſidentibus, ſed adæquato in parte rationali, ſeu intellectiua, ſicut enim actus harum virtutum ad partem ſenſitiuam non pertinent, nec per conformitatem, nec difformitatem, ita peccata, & vitia illis oppoſita, nec difformiter, nec conformiter ad naturam hominis ſenſitiuã comparantur, ſed omnino per accidens ſe habent ad illam, quia tamen vt *ſupra quæſt. 56. art. 4. &* 5. cum Doctore Angelico communiter à Thomiſtis docetur, in potentijs partis ſenſitiuæ al quę ſubiectantur virtutes, vt fortitudo in iraſcibili, & temperantia in concupiſcibili, & virtutes iſtæ habent peccata, & vitia ſibi contraria, in examen vertimus de iſtis vitijs, & peccatis, an ſint contra naturam hominis ſenſitiuam, vel illi conformia, v. c. die veneris intemperate, quis comedit carnes prohibitas, vel in die ieiunij illud frangit his comedendo, an hæc peccata ſint naturæ ſenſitiuæ contraria, vel illi conformia?

2 *Primũ præſuppoſitum* Qua in re tria ſunt explorata apud Theologos. Primum eſt, quod

si de his peccatis, quando legi positiuæ aduersantur, non pro formali, nec pro materiali reduplicatiue, vt sunt formale malitiæ, sed de materiali specificatiue sumpto sit sermo, positiue cum natura sensitiua hominis conformantur, quod patet manifesta ratione: nam peccata ista sic sumpta eiusdem rationis sunt quando adest malitia, vel non adest ratione legis prohibentis; at in illa non stante lege inclinatur natura hominis sensitiua ob delectabilitatem in obiecto repertam, quæ est proprium, & specificatiuum obiectum potentiarum sensitiuarum: ergo in illa prout sic datur inclinatio in natura hominis sensitiua. Explicatur exemplo comestionis carnis, hæc namque quatenus à nobis sumitur in hac suppositione, eiusdem rationis est in die prohibito Veneris v. c. & in die non prohibito Iouis; at in illam quando nociua salutis non est inclinatur natura sensitiua in die non prohibito: ergo etiam in die in qua adest prohibitio per legem.

Secundũ Secundum est, attenta natura hominis sensitiua, prout hominibus, & brutis communis, nec esse illi difformia, nec conformia positiue hæc peccata, & vitia pro formali. Quod patet: in natura enim sensitiua hominis sic considerata nullum datur prædicatum positiuum, quod non sit hominibus, & brutis commune; at in brutis nulla est inclinatio, nec assequutiua, nec auersiua respectu malitiæ formalis horum peccatorum, nec prædicatum aliquod reperitur, ratione cuius illis sint pro formali malitiæ positiue conformia, aut difformia: ergo loquendo de natura hominis in hac acceptione, nec contrariãtur, nec conformantur illi huiuscemodi vitia, & peccata sumpta pro formali malitiæ.

3 Tertiũ. Tertio indubitatum debet esse apud omnes, hæc vitia, & peccata esse contra naturam hominis sensitiuã secundum quod actu, subditur imperio rectæ rationis, siue intrinseca, siue extrinseca subiectione, de quo est sententiarum varietas. Quod patet manifesta ratione; quod enim imperio rectæ rationis aduersatur, necessario opponitur naturæ sibi subiectæ prout sic, sicut quod opponitur cum virtute, cum natura etiam pugnat, vt virtuti subiecta, & quod opponitur Regis imperio, etiam est oppositum subditis sibi, secundum quod imperio Regis subduntur; at hæc vitia, & peccata imperio rationis rectæ aduersantur: ergo etiam contrariantur cum natura hominis sensitiua, quatenus imperio rationis suo modo regulatæ, & subiectæ. In his nullus, quem hucusque viderim discrepat. Vnde totum dissidium in præsenti reducitur ad hoc: an scilicet in natura hominis sensitiua, prout antecertit actualem subordinationem ad imperium rationis detur prædicatum aliquod intrinsecum, seu intrinseca inclinatio ad vitia illa pro materiali, vel prosecutiua, vel auersiua? si enim hoc secundum dicatur, erunt contra naturam hominis sensitiuam sub prædicta ratione. Si primum erunt illi conformia.

Prima sententia docet, dari in natura hominis sensitiua positiuam, seu prosequutiuam inclinationem ad hæc vitia, seu peccata pro formali. 4 Prima sententia. Ita quidam graues Theologi, quos sine nomine refert Doctissimus Magister Victoria *relectione de homicidio*, quibus Doctor Montesinos *in præsenti disp. 1. quæst. 2. §. 4.* adiungit ipsum Victoriam, & Magistrũ Soto *lib. 1. de natura, & grat. cap. 3.* Victor. Montes. Soto. sed interpretandi sunt de his vitijs pro materiali, quod satis insinuasse videtur Victoria, cum docuit, appetitum inclinare ad illa peccata, ad modum quo ipsum bonum delectabile inclinat, & alicit, alicientia autem boni delectabilis non est ad malitiam obiectiuam formaliter; & consequenter nec ad actum malum sub ratione malitiæ, sed ad se ipsum, vt delectabile est obiectiue, & ad actũ, quatenus bonum delectabile formaliter terminatur, à quo non malitiã, sed actualitatem physicam, & entita-

Digitized by Google

tem sumit; non ergo loquitur de formali malitia, cum asserit, appetitum sensitiuum hominis ad malum inclinari.

5 *Secũda.* Secunda sententia docet: nullam dari in parte sensitiua hominis positiuam inclinationẽ, siue assequutiuam, siue auersiuam respectu mali moralis, quatenus malum formaliter; & consequenter nullum dari in illo prædicatum intrinsecũ ratione, cuius vitia, aut peccata sint illi conformia, vel contra eius naturã. Hanc expressé tenet Lorca *nostra enti disput.*4. in illamque inclinat Vazquez *disp.*110.*cap.*5.*num.*10. Et amplectuntur quotquot supra *quæst.* 56. *art.*4. negant in appetitu sentiente subiectari habitus, qui virtus sit formaliter.

Tertia. Tertia sententia affirmat, vitia hæc, & peccata esse contra naturam hominis sensitiuam, non secũdum se, sed quatenus nata est obedire rationi. Ita Martinez *in hoc artic. dub.* 1. *conc.* 4. Et Illustrissimus Noster Episcopus Segouiensis *dub. vni o conc.*2. In illamque inclinare videtur Doctor Montesinos *disp.*1. *q.*2. §.4.*num.*37. Pro cuius explicatione sit

6 *Prima cõclusio* Prima conclusio: *Appetitus sensitiuus hominis sub nulla ratione inclinatur per inclinationem innatam in peccatum, & vitium pro formali.* *Probãt aliqui.* Illam probant plures ex Victoria *vbi supra*: nam omnis inclinatio, siue rationis sit, siue partis sensitiuæ, est à Deo conditore naturæ; cum agens, quod dat formam, det etiam consequentia ad formam; omnis autem naturæ inclinatio formam à Deo datam consequitur; at inclinatio ad malum pro formali à Deo prouenire non potest; aliàs Deus intentator esset malorum, per se ad malum hominem inclinaret, essetque causa peccati pro formali: ergo talis inclinatio in appetitu nostro non datur. Quod argumentũ Patri Vazquez *vbi supra num.*11. ex eo visũ esset inefficax, quia absque vllo inconuenienti potest concedi Deum se solo causare inclinationem ad malum formaliter, cum ex hoc non sequatur illi esse attribuendam malitiam.

Displicet ratio ista. Cæterum hæc doctrina non placet, cuius falsitatem *disp. sequenti ostendemus.* Alia via mihi argumentum factum claudicare videtur: non enim ex eo quod appetitui sensitiuo inclinatio ad malum conueniat, sequitur, seu colligitur rectè in principijs Thomistarum à Deo causandã inclinationem prædictam. Quod probo: etenim potentia peccandi in sententia satis frequenti apud Nostros Thomistas, est aliquid positiuũ non causatum à Deo, prout est defectibilis: ergo non omne prædicatum creaturæ conueniens debet à Deo effectiuè causari; & consequenter ex eo quod appetitus sensitiuus esset ad malum pro formali inclinatus, non bene colligitur fore Deo attribuẽdam prædictam inclinationem.

Cõfirm. Et augetur difficultas: si namque appetitus sensitiuus per se ad malum culpæ pro formali inclinaret, conueniret ei hæc inclinatio, prout est potens peccare; at potentia peccandi appetitus sensitiui formaliter, vt potentia peccandi à Deo efficienter non est, in veriori sententia: ergo nec inclinatio ad malum Deo foret attribuenda. Patet consequentia: vt enim pro fundamento assumunt argumento vtentes, *qui dat formam, dat consequentia ad formam*: ergo si Deus non dedit appetitui potentiam peccandi sumptam formaliter, ad quã dicta inclinatio sequeretur, sed illam haberet à se, quatenus factus ex nihilo, nec inclinatio sequuta ad istam potentiam Deo foret attribuenda.

Quidquid autem sit de efficacia istius argumenti, quo docti Theologi conuincuntur, de quo forte in sequenti dubitatione agemus. Probatur conclusio nostra manifesta ratione: vel enim appetitui sensitiuo conuenit inclinatio ad peccatum ex se, & ratione sui, vel prout est natus obedire rationi, & ex subordinatione, 7 *Prob. cõclusio*

quam

quam habet ad illam,& quatenus in homine est;neutro ex his modis: ergo talis inclinatio in appetitu sensitiuo non datur. Minor pro secunda parte certa videtur : quod enim rationi,ratione sui,non conuenit , nequit parti sensitiuæ competere ex illius participatione, nec ex subordinatione ad ipsam; at parti rationali hominis ratione sui non conuenit inclinatio ad formale malitiæ, vt *disp. praecedenti probauimus* : ergo parti sensitiuæ nequit inclinatio ista ex participatione,& ex subordinatione ad ipsam cōpetere. Pro prima autem parte,non minus manifesta videtur. Primo: nam parti sensitiuæ hominis ratione sui , & præcisa subordinatione ad partem rationalem inspecta, nullum prædicatum positiuum conuenit, quod in brutis nō reperiatur, sicut omne prædicatum positiuū animalis commune est omnibus sibi inferioribus; at brutis huiusmodi inclinatio non conuenit,de quo nullus dubitare potest : ergo non competit naturæ sensitiuæ hominis ratione sui prout præscindit à subordinatione ad rationem. Secundo: nam inclinatio supponit potentiam ; at natura sensitiua hominis ratione sui inspecta , & præcisa subordinatione ad partem rationalem , non potest peccare,vt *infra quæstione quinquagesimaquarta articulo tertio,* communiter docetur à Theologis. Et cō stat ex eo quod solus ille potest peccare,qui potest bene moraliter agere ; natura autem sensitiua ratione sui non est potens bene agere moraliter, quo circa *supra quæst. quinquagesima sexta articulo quarto,* ab omnibus cum Doctore Angelico pro constanti docetur,non esse ratione sui subiectum capax virtutis: ergo in hac consideratione non conuenit parti sensitiuæ hominis inclinatio ad peccatū pro formali malitiæ.

8 *Arg.* 1. Contrarium nostræ conclusionis videtur suaderi primo ex Aristotele 2. Ethicorum dicente : Quod *vt homo fiat studiosus , oportet vt seruet se à vitijs,in quæ maximè natura inclinat* , quod de natura sensitiua hominis debet intelligi.

Secundo ex Scriptura, Genesis 8. illis verbis: *Sēsus , & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescētia sua.* Ad Galatas 5. *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.* Romanorum 7. *Sentio aliam legem in mēbris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in legem peccati.* Quibus in locis, & alibi passim clare insinuari videtur, inclinatio partis sensitiuæ ad peccatum. *Secūdo.*

Tertio ex Tridentino asserente: *Ideo fomitē dici à Paulo peccatū, quia à peccato est, & ad peccatum inclinat.* Quod de peccato pro formali debet intelligi: non enim sufficit inclinatio ad materiale culpæ, vt sic inclinans, peccatum dicatur ; at fomes nihil est aliud , quam natura sensitiua sibi relicta absque fræno iustitiæ originalis illam subijciente rationi,quo circa communiter amplexatur à Theologis doctrina Caietani asserentis,hominē in natura pura non aliter ab homine lapso distingui , quam sicut homo nudus , & spoliatus , quia scilicet homo lapsus spoliatus est donis appetitum frænantibus , sine quibus homo in natura pura est conditus : ergo natura sensitiua hominis inclinatur ad malum culpæ formaliter sub ratione malitiæ. *Tertio.*

Denique ex pugna appetitus contra rationem toties proclamata à Paulo,hæc enim in eo videtur consistere , quod appetitus inclinat ad bonum delectabile , prout contrarium bono rationis,in quod pars superior inclinat. *Quarto*

His,& alijs, quæ contra nostrā assertionem possunt opponi,communi solutione respondeo : solum conuincere inclinare ad bonum delectabile,quod multoties rationi aduersatur, quin ex hac contrarietate ad rationem cesset partis sensitiuæ ad proprium obiectum inclinatio , & hæc est,quam Paulus legem pecca- 9 *Resp. his obiectionib.*

Digitized by Google

ti appellat, & fomes peccati solum differens in homine lapso per hoc, quod fuit ex peccato relicta, quatenus per illud iustitiæ donum amisimus, per quod appetitus rationi subijciebatur, nec necessarium est, vt pugna appetitus aduersus rationem saluetur, quod ad malum culpæ terminetur formaliter, sed sufficit terminari ad malitiæ materiale. Cæterum cõtra hanc doctrinam obijciet quis primo: supposita lege prohibente comestionem carnis, esse malitiam moralem delectationi annexam: ergo si adhuc lege posita pars sensitiua inclinat in carnium comestionem, vt delectabilem, etiam inclinabit in formalem malitiæ.

Oppones 1.

Secũdo. Secundo: nam aliter appetitus, ac voluntas in peccatum inclinat; sed ad peccatum pro materiali inclinat voluntas: ergo appetitus inclinat in illud, etiã pro formali malitiæ. Patet maior; nam si eodẽ modo inclinarent ad peccatum volũtas, & appetitus, non solum appetitus, sed etiam voluntas contra rationem, & partem superiorem pugnaret, voluntasque esset lex carnis legi mentis contradicens; quod tamen dicendum non est. Tertio, etsi voluntas inclinetur ad peccatum pro materiali, non dicitur aduersus rationem pugnare, nec dicitur fomes peccati: ergo ideo appetitus dicitur repugnare rationi, & fomes peccati; quia inclinat in obiectum dissonum rationi formaliter, vt dissonũ est; & consequẽter sub ratione formali malitiæ. Quarto: nam iuxta D. Thom. *1. p. quæst. 63. art. 4. ad 2.* malitia aliquorum hominum dicitur naturalis, vel propter consuetudinem, quæ est altera natura, vel propter naturalem inclinationem ex parte naturæ sensitiuæ ad aliquam inordinatam passionem: sicut quidam dicuntur naturaliter iracundi, vel concupescentes, non autem ex parte naturæ intellectualis; at nisi Diuus Thom. intelligatur de inclinatione ad formale malitiæ, non stat discrimen inter intellectualem, & sensitiuam naturam, cum etiam ratione ipsius ad materiale malitiæ inclinetur: ergo appetitus inclinat etiam pro formali malitiæ in peccatum. Denique: nam D. Thom. *in præsenti art. ad tertium*, ex eo docet in pluribus vitia, quam virtutes reperiri, quia plures sequuntur inclinationem naturæ sensitiuæ, quam ordinem rationis: ergo inclinationi partis sensitiuæ saltim occasionaliter peccatũ attribuitur; at si solũ in materiale malitiæ inclinaret, nec tanquam occasioni posset ei attribui peccatum; Deus namque per sua auxilia inclinat, & applicat voluntatem creatam ad materiale culpæ, quin illi etiam occasionaliter attribuatur peccatum: ergo iuxta D. Thom. datur in parte sensitiua inclinatio nedum ad materiale, verũ etiã ad formale peccati.

Tertio. *Quarto* *Quinto*

10 Respondeo ad primam obiectionem, concesso antecedenti, negando consequentiam: solum enim inclinatio ad materiale transit in formalitates annexas, quando intra inclinationis sphæram continentur, vt *disp. præcedenti* dicebam, malitia autem moralis, non continetur intra sphæram inclinationis sensitiui appetitus ob rationem traditam. Ad secundam, concessa maiori, & minori, nego consequentiam. Stat enim alietas inclinationis inter appetitũ, & voluntatẽ respectu peccati vtriusq; inclinatione solũ ad materiale illius terminata. Primo, per hoc quod ordinariẽ inclinatio ad materiale culpæ incipit ab appetitu, & ex illo transit ad voluntatẽ. Secũdo, per hoc quod appetitus inclinat ad bonum delectabile, quod est materiale peccati tanquam ad adæquatam sui obiectũ. Voluntas vero, vel vt ad secundariũ, vel saltim vt ad minus principale. Ex quo nascitur tertia differentia, quod scilicet appetitus vehemẽtius inclinatur ad materiale peccati, quã voluntas. Et ex his ad tertiam obiectionem constat solutio: fateor enim in voluntate esse pugnam inclinationum, cæterum, quia in illa ratione

Ad 1. obiectionẽ resp. *Ad 2.* *Ad 3.*

sui

Digitized by Google

sui non ita viget inclinatio in materiale peccati; ac in appetitu sentiente, ideo non dicitur aduersus rationem pugnare, ac pugnat appetitus, nec dicitur fomes peccati, nisi dicamus nomine fomitis, non solum appetitus inferioris inclinationem præter ordinem rationis, sed etiam inclinationem minus principalem voluntatis significari, in quo nullum inconueniens reperio.

Ad 4. Ad quartam, nego minorem: licet enim in voluntate detur inclinatio ad materiale peccati; quia tamen vehementius inclinat voluntas ratione sui in bonum rationis; hinc est, vt ex tali inclinatione non possint homines dici naturaliter mali.

Ad vlt. Ad vltimam, concessa prima consequentia, nego minorem sub sumptam. Ad illius probationem dicatur, ideo Deo, nec etiam occasionaliter peccatum attribui, quia licet applicet vt Auctor vniuersalis medijs suis auxilijs hominem ad materiale peccati, simul dat potentiã ad euitandum formale illius, & ad illius non omissionem suis præceptis, & consilijs suadet, quorum neutrum in natura sensitiua inuenitur.

Instabis Si dicas: auxilijs ipsis applicantibus hominem ad materiale peccati non attribui, etiam occasionaliter, malitiam pro formali, & tamen taliter applicant ad materiale, quod non dant posse vitare formale: ergo etiam si natura sensitiua inclinet ad materiale peccati, non dando vires ad vitandum formale, si tamen ad formale malitiæ non inclinat, non poterit ei etiam vt occasioni attribui peccatum.

Resp. Respondeo, ideo auxilijs non attribui formale malitiæ etiam tanquam occasioni, quia taliter applicant ad materiale peccati, quod repugnat ipsis attingentia formalis; natura autem sensitiua taliter ad materiale inclinat, quod non repugnat illi efficientia formalis malitiæ: vnde dispar est ratio.

11

Aliter Mitto aliorum solutionem sumptam ex doctrina Loreæ *vbi supra dicto 3.* asserentis, nec ad formale, nec ad materiale culpæ dari appetitũ, seu inclinationẽ innatã, eo quod inclinatio innata solum ad propriũ, & connaturale obiectũ terminatur; materiale autem culpæ non est proprium, & connaturale obiectum voluntatis. *resp. aliqui.* Hæc tamen doctrina non placet: nam naturalis inclinatio est ad omnem perfectionẽ subiecto proportionatam, vt *disp. præcedẽti* probaui; at actus peccati pro materiali sumptus, est voluntatis perfectio proportionata; cum illius vires non excedat: ergo ad illum pro materiali, est in voluntate naturalis innata inclinatio. *Nõ placet ista solutio primo.*

Secũdo. Secundo: nam esto ens rationis sit obiectum secundarium intellectus, nihilominus datur in illo naturalis inclinatio ad cognitionem entis rationis, quia per talem cognitionem intellectus perficitur: ergo esto concedamus Loreæ, bonum delectabile nõ pertinere ad obiectum primariũ voluntatis, quia tamen in illius attingentia perficitur, concedenda est voluntati naturalis inclinatio innata ad materiale peccati à bono delectabili specificatum.

12

Secũda cõclusio Secunda conclusio. *Vitia, & peccata opposita virtutibus residentibus in natura hominis sensitiua, sunt contra illius naturam, prout apta natã obedire rationi.* Hæc cõclusio, etsi non inueniatur in D.Th. expressa, ex illius tamen doctrina manifestè colligitur, vt hoc discursu manifeste constabit; vitia namque ideò naturæ rationali aduersantur, quia sũt cõtraria virtutibus, quibus bene se habet rationalis natura, vt docet D.Th. *in præsenti art.* at iuxta D. Th. *supra q.46. art.4. in corp.* pars sensitiua hominis, secundũ quod nata est obedire rationi, est subiectũ capax virtutum prout sic illam perficiẽtium, quibus quædam vitia & peccata opponuntur: ergo talia vitia, & peccata sunt contra naturam sensitiuam hominis, prout apta nata est rationi obedire. *Prob. 1.*

Secũdo. Et ex his suadetur secunda conclusio. Temperantia v.c. quæ in concupiscibili subiectatur, est virtus consona naturæ sensitiuæ, quatenus est apta obedire rationi: ergo vitium intemperantiæ huic virtuti oppositum est difformis naturæ sẽsitiuæ sub hac consideratione; & consequenter illi contraria. Patet consequentia: nam id, quod aduersatur perfectioni consonæ alicuius naturæ, eidem naturæ est contrarium, vt *disp. praecedenti* dicebam.

Tertio. Tertio probatur: quod enim aduersatur termino naturalis inclinationis innatæ, est tali naturæ contrarium, vt *disputatione praecedenti* probauimus, sed hæc vitia aduersantur termino naturalis inclinationis innatæ naturæ sensitiuæ, vt aptæ obedire rationi: ergo naturæ sensitiuæ, prout sic contrariantur. Probo minorem: vitia hæc opponuntur virtutibus residentibus in appetitu sensitiuo, vt est aptus obedire rationi; at appetitus prout sic naturali inclinatione innata in huiusmodi virtutes propendit; cum sint eius perfectiones, non supernaturales, sed naturales, & proportionatæ: ergo opponũtur termino naturalis inclinationis innatæ naturæ sensitiuæ, vt est apta nata obedire rationi.

13 *Inconsequẽtia notatur Lorca.* Ex quibus obiter colligo parũ consequenter procedere Lorcam in præsenti, dum negat in appetitu innatam inclinationem ad prædictas virtutes, cum tamen *supra disp. 16. membro 2.* eas in appetitu subiectari cum Angelico Doctore defendat: quod patet, vt enim dicebamus *supra*, inclinatio innata supra potentiam solum addit respectum, seu cõnotationem termini perficientis, seu proportionati; at virtutes istæ sunt perfectiones appetitus sensitiui, vt aptus est obedire rationi, & illi proportionatæ: ergo in appetitu sensitiuo prout sic, non solum est capacitas, sed etiam naturalis innata inclinatio in prædictas virtutes. Quod amplius vrgeo, & confirmo in hunc modũ, vt enim fatetur Lorca *in præsenti dicto 3.* in quacumque potentia est innata inclinatio in suum proprium, & connaturale obiectum; at obiectum virtutum residentium in parte sensitiua, vt apta est obedire rationi, est obiectum connaturale illius, sic consideratæ: ergo datur in parte sensitiua inclinatio innata in illud; & consequenter etiam in virtutes erga tale obiectum versantes.

14 *Vltimo prob. cõclusio.* Denique suadetur conclusio: etenim quæcumque natura naturali inclinatione auersatur ea, quibus male, & disconuenienter disponitur; quocirca ignis naturaliter fugit frigiditatem, aqua calorem, & natura rationalis vitia, & peccata, vt *disputatione praecedenti* dicebamus; at natura sensitiua hominis, vt nata apta obedire rationi, ex capax peccati, vt docet D. Thom. *infra quæst. 74. artic. 3.* est etiam capax vitij, vt manifestê colligitur ex capacitate ad virtutem, quam docet Angelicus Doctor *supra quæst. 56. artic. 4.* & ex indifferentia ad bonum, & malum, qua gaudet, & aliàs vitijs, & peccatis non consone, sed dissone afficitur, illisque non bene, sed male disponitur: ergo vt sic considerata naturali inclinatione vitia, & peccata auersatur; & consequenter sunt contra illius naturam, hoc est, contra illius innatam inclinationem, prout est nata rationi obedire.

(t)

§. II.

Argumenta contraria diluuntur.

15 *Arg. 1.* Contra istam conclusionem arguitur primo: ideo vitia, & peccata non sunt conformia, seu disona naturæ sensitiuæ secundum se, quia non continentur intra obiectum specificatiuum illius; at nec continentur intra obiectum naturæ sensitiuæ hominis, vt est apta obedire rationi: ergo non sunt illi disona, vel conformia prout sic. Minor, in qua est difficultas, probatur. Nulla natura, aut potentia etiam ex coniunctione ad altiorem naturam, seu ex subordinatione ad illam, potest attingere obiectum, quod est extra specificatiuum illius, hac enim ratione visus non potest vllo modo attingere Angelum, nec obiectum auditus, quia nempe sunt extra obiectum specificatiuum illius; at obiecta vitiorum, & peccatorum sunt extra obiectum specificatiuum potentiarum naturæ sensitiuæ secundum se: ergo nec ratione sui, nec ex coniunctione ad naturam rationalem, seu ex subordinatione ad illam potest se extendere ad obiecta vitiorum, & peccatorum; & consequenter vitia, & peccata erunt extra obiectum attingibile à natura sensitiua hominis, etiam vt apta nata obedire rationi.

Resp. Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem dicatur; naturam sensitiuam considerari posse dupliciter: primo, vt communis est brutis, & homini. Secundo prout in homine reperitur. Primo modo inspecta, obiecta virtutum, vitij, & peccati sunt extra obiectum specificatiuum potentiarum illius. Si vero secundo modo consideretur, intra specificatiuum potentiarum eius continentur obiecta vitiorum, virtutibus in sensitiua parte hominis residentibus contraria, sicuti, & obiecta talium virtutum, non autem eleuatur ad attingenda obiecta vitiorum natura sensitiua in illa communitate sumpta, sed natura sensitiua prout contracta ad esse hominis.

16 *Rep. 1.* Sed oppones primo: ex eo quod intellectus, vt stat sub lumine gloriæ, potest proxime attingere Deum vt est in se, colligitur 1. *p. quæstione* 12. *articulo* 1. Deum clare visum contineri sub obiecto specificatiuo intellectus creati secundum se: ergo si natura sensitiua ex subordinatione ad rationem potest proxime attingere obiecta vitiorum, & virtutum, huiusmodi obiecta continentur sub specificatiuo potentiarum eius secundum se.

Secũdo. Secundo, quia namque vniuersale est extra obiectum specificatiuum naturæ sensitiuæ secundum se sumptæ, non potest etiam ex subordinatione ad rationem vniuersale attingere: ergo si obiectum virtutis, & vitij est extra specificatiuum naturæ sensitiuæ secundum se, non potest ab illius potentijs appetitiuis attingi, etiam ex subordinatione ad rationem.

Tertio. Tertio, regula honestatis, & malitiæ, vtpote spiritualis, non potest attingi à natura sensitiua, etiam vt subordinata rationi, at non potẽs attingere regulam, nec regulatum quatenus tale attingere valet: ergo etiam vt subordinata rationi, non potest natura sensitiua attingere obiectum virtutis, & vitij consistens in conformitate, aut deformitate cum tali regula.

Quarto Quarto: natura sensitiua homi-

nis,& natura sensitiua brutorum nō distinguuntur specificè,aliàs omnes potentiæ sensitiuæ hominis specie distingueretur à potentijs sensitiuis brutorum, quod tamen esse falsum constat in visu,& auditu,qui eiusdē speciei sunt in hominibus, & brutis: ergo obiecta specificantia potentias sensitiuas hominis,& potentias sensitiuas brutorum eiusdem sunt speciei;at obiectum virtutis, & vitij est extra obiectum specificatiuum potētiarum naturæ sentiētis brutorum: ergo etiam sunt extra obiectum specificans potentias naturæ sensitiuæ hominis.

17 *Ad 1. resp.* Obiectiones istę potius contra id, quod supponimus,quam contra præsentem conclusionem procedunt;supponimus enim partem sensitiuam hominis capacem esse virtutis,& vitij, vt traditur *supra quæst.*56. *art.*4. *& infra quæst.* 74. *art.*2. *&* 3.quo supposito inquirimus, an vitia sint contra naturam hominis sensitiuam, quare remittens longiorem huius rei discusionem ad loca prædicta, breuiter ad obiectiones factas respondeo. Ad primam,concesso antecedēti,distinguendum est consequens:sub specificatiuo naturæ sensitiuæ secundū differentiam specificam, qua gaudet in homine,à natura sensitiua brutorum,concedo consequentiam;sumptæ generice prout communis brutis, & homini, subdistinguo consequens: sub obiecto potentiali illius, concedo consequentiam:sub obiecto actuali,nego consequentiam;id est, continentur sub obiecto specificante differentiam aliquam,ad quam comparatur potentialiter ratio illa generica;non autem sub obiecto specificāte prædictam naturam,seu potentias eius secundum prædicata,quæ in illa communitate actualiter dicit. Et differentia inter lumē eleuans intellectū,& rationē genericam naturæ sēsitiuæ,est:nam lumen non dat potentiam remotam,sed proximam dat,& remotam supponit, & idcircò petit, quod obiectum ad quod dat virtutem, intra specificatiuum potentiæ, quam eleuat,præcontineatur: ratio autem differentialis contrahens rationem genericam dat illi remotam potentiam ad aliqua obiecta attingenda; & idcircò non petit obiectum,ad quod dat potentiam, intra specificatiuum rationis genericæ actualiter præcontineri, sed sufficit, si potentialiter contineatur.

Ad secundam dicatur, vniuersale esse extra obiectum specificatiuum naturæ sensitiuæ,non solū sumptæ generice,sed etiam specifice prout in homine;secus autem bonum honestum,& idcircò potest hoc attingi à parte sensitiua,prout subordinata rationi,non autem vniuersale; & ratio disparitatis est: nam vniuersale non potest singulari, quod est obiectum sensus competere,honestas autem bono sensibili,à quo sensus suam accipit specificationem,conuenire potest. 18 *Ad 2.*

Ad tertium dicatur,regulam moralitatis esse rationem,vt enim ait D. Tho. 1. *p. quæst.*78. *art.* 4. *in corpore*, duplex est ratio in homine,alia vniuersalis veluti per essentiam, scilicet intellectus,alia particularis, & per participationem,scilicet cogitatiua, quæ ex subordinatione ad rationem est collatiua intentionū indiuidualium;licet autem appetitus sensitiuus non posit attingere bonum in vniuersali,vt per intellectum propositum,potest tamen attingere bonum honestum honestate participata,quæ meterialis,& singularis est, quatenus propositum per rationem participatam,& particularem,scilicet cogitatiuam. *Ad 3.*

Ad vltimam obiectionem,iuxta doctrinam traditam, nego maiorē. Ad cuius probationem dicatur:omnes potentias sensitiuas hominis differre specifice à potentijs sensitiuis brutorū in ratione proprietatis, non autem omnes differūt essentialiter in ratione potentiarum,sed solum illæ, in quorum obiectis diuersitatem specificam inuenimus,& quia non inuenitur hæc obiectiua diuersitas in omnium potentiarum obiectis, nō enim apparet in obiecto potētiæ visiuæ ho- 19 *Ad 4. resp. 1.*

mi-

minis diuersitas specifica ab obiecto visus brutorum, ideo non omnes specificè differunt in ratione potentiarum. Vel secundo, ad probationem maioris, nego sequelam: nam licet natura sensitiua hominis differat specificè à natura sensitiua brutorum, non tamen radicat omnes potentias ad gradum sensitiuum spectantes secundum suam rationem differentialem, sed aliquas, illas scilicet, quæ aliquid rationis participant, suntque natæ obedire rationi positiuè, & cũ intrinseca libertate; aliàs vero secundum rationem genericam, vt est totum actuale, illas scilicet, quæ nihil rationis, seu libertatis intrinsece in se participant, & ideo istæ potentiæ nec in ratione potentiarum distingũtur in brutis, & homine: sed de his plura locis citatis, vbi forte per viã minus tritam gradiemur.

Secũdo.

20 *Arg. 2.* Secundo principaliter aduersus nostram conclusionem arguitur: in natura sensitiua, etiam vt est apta rationi obtemperare, non est inclinatio innata ad virtutes: ergo vitia contraria virtutibus tali naturæ non aduersantur. Antecedens probatur primo: quia namque virtutes supernaturales conueniunt intellectuali naturæ ex eleuatione ad ordinem superiorem, ideo ad illas non inclinatur per inclinationem innatam, sed solum habet potentiam obedientialem; at virtutes de quibus loquimur competunt naturæ sensitiuæ ex eleuatione rationis, & coniunctione cum illa: ergo ad virtutes istas solum habet capacitatem, seu obedientialem potentiam, non autem inclinationem, seu propensionem innatam. Secundo: nam vni, & eidem naturæ, non possunt duæ inclinationes competere contrariæ; at natura sensitiua per se inclinatur in materiale culpæ: ergo non potest per inclinationem innatam in formalem honestatẽ propendere. Patet consequentia: nam inclinatio ad materiale peccati est cõtraria inclinationi in formalem honestatem. *Confir.* Quod amplius confirmari potest: eo enim ipso quod natura sensitiua, vt apta obedire rationi per se inclinetur in formalẽ honestatem, etiam inclinat in materiale prædictæ honestatis; at hęc inclinatio non stat cum inclinatione ad materiale peccati, cum sint inter se contrariæ: ergo non potest cum illa inclinatio ad formalem honestatem componi. Tertio primum antecedens probatur, vt enim communiter à Thomistis docetur 2.2.*quæst.*23.*art.*8. omnes virtutes, siue infusæ, siue acquisitæ aptæ sunt obedire charitatis imperio, quo circa dicitur forma virtutum, & tamen non est in illis innata inclinatio ad actum charitatis: ergo etiam si natura sensitiua hominis sit apta nata, obedire rationi, non inde sequitur dari in illa, prout sic, inclinationem innatam ad virtutes, quibus potest perfici ex subordinatione ad rationem. Minor loquendo de virtutibus acquisitis manifesta est in nostris principijs, iuxta quæ nihil naturalis ordinis potest in formas supernaturales propendere per innatam inclinationẽ. Quoad supernaturales ostenditur primo: virtutes enim solum inclinant ad actus, quos elicere possunt, non autem possunt virtutes distinctæ à charitate actum charitatis elicere: ergo minor est manifesta. Secundo, quia nãque naturæ sensitiuæ, vt aptæ obedire rationi concedim⁹ innatam inclinationem respectu aliquarum virtutum, asserimus, consequenter vitia his virtutibus contraria aduersari naturæ sensitiuæ directe; at vitium charitati, & illius actui oppositum non aduersatur directe virtutibus per se infusis à charitate distinctis, vt per se manifestum videtur: ergo in talibus virtutibus nõ est innata inclinatio ad charitatem, seu charitatis actum.

Respondeo primo prætermisso antecedenti, negando consequentiam, iuxta secundum modum probandi nostram conclusionẽ: vt enim vitium aliquod naturæ sensitiuæ hominis aduersetur, sufficit contrariari virtutibus consonis tali naturæ, et si ad illas non propendat per inna- 21 *Resp.* 1.

tam inclinationem, vt de vitijs virtutibus oppositis per se infusis dicebamus *disp. præcedenti*.

Resp. 2. Secundo respondeo, negando antecedens. *Ad 1. prob.* Ad primam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Et ratio discriminis est: nam eleuatio naturæ intellectualis per virtutes per se infusas non est illi connaturalis, nec est ei debita, ad perfectionem autem nō connaturalem, nec debitam non est in natura inclinatio, hæc enim, cum exigentiam dicat, & debitum fundet, ad formam indebitam terminari non potest: eleuatio autem naturæ sensitiuæ hominis per rationalem, & subordinatio ad illam est connaturalis, & debita tali naturæ, cum enim per modum radicis, & actus primi sit natura inferior hominis intrinsece superiori coniuncta, eique subordinata, est illi debita actualis subordinatio ad naturam rationalem, & idcirco non mirū, quod in virtutes, & actus virtuosos conuenientes naturæ sensitiuæ ex tali subordinatione feratur per inclinationem innatam.

Ad 2. Ad secundam probationem dicatur, quod sicut inclinatio ad ascensum, vniuersi necessitate id poscente, & inclinatio ad descensum propter occupandum locum connaturalem non opponuntur in lapide, quia vna est alteri subordinata; ita inclinatio ad virtutes, & bonum honestum, & inclinatio ad materiale peccati non incompatiuntur simul ob similē subordinationem, propria enim naturæ sensitiuæ inclinatio subordinatur inclinationi ad obediendum rationi, ex qua illi conuenit inclinatio ad virtutes, & ad bonum honestum rationis.

Ad 3. Ad tertiam, concessa maiori, & minori de virtutibus acquisitis, neganda est minor de virtutibus infusis à charitate distinctis. Ratio autē disparitatis inter virtutes acquisitas, & naturam sensitiuam hominis, habetur ex dictis ad primam antecedentis probationem, quia nēpe virtuti acquisitæ, non est connaturalis; & consequenter, nec debita subordinatio ad charitatem, nec obedientia ad imperium illius; bene autem naturæ sensitiuæ debetur subordinatio ad rationem. Ad primam minoris probationem de virtutibus infusis dicatur, conuincere non esse illis inclinationem innatam ad eliciendum actū charitatis, quod libenter fatemur, nō vero quod non sit illis inclinatio innata ad obediendum actui charitatis imperanti, actus enim imperio charitatis obediens, elicitur à prædictis virtutibus.

Ad secundam dicatur; vitium charitati oppositum contrariari indirecte virtutibus per se infusis, quatenus si charitatem posset à subiecto expelere, tolleret ex consequenti virtutes charitati annexas ab illa dependentes quoad substantiam, & virtutes, quæ in sui conseruatione, quantum ad entitatem non dependent, vt sunt fides, & spes, destrueret quoad rationem virtutis tollendo ab illis formationem, quam à charitate accipiunt, non tamen opponitur his virtutibus directe, quia charitas non perficit per se ipsam illas formaliter; virtutes autem quibus vitia cōtrarie naturæ sensitiuæ opponuntur, se ipsis naturam sensitiuam perficiut formaliter, & ideo opponuntur cum natura sensitiua, vt est apta obedire rationi directe, eo modo quo vitium potest cum inclinatione naturæ directe pugnare ex contrarietate ad terminum naturalis inclinationis. 22

Ex dictis in discursu disp. colligitur, vitia opposita virtutibus per se infusis residentibus in parte sensitiua, etiam esse contra naturam sensitiuam hominis prout est apta obedire rationi. Tum, quia contrariantur perfectionibus consonis naturæ sensitiuæ prout sic. Tum etiam, quia ratione sui male illam afficiunt, quibus argumentis *disp. præcedenti* probauimus, vitia opposita virtutibus per se infusis esse contra rationalem naturam. Et hæc de ista disp. applicāda litteræ Magistri *vbi disputatio præcedens*. *Corollarium.*

DIS-

DISPVTATIO DECIMA NONA.

An Deus se solo posit habitum vitiosum producere?

§. I.

Statuitur vera sententia, & probatur.

Nu. 1. *Prima sententia.*

VT MELIVS contrarietas vitij cum natura rationali innoteicat, id in examen voco in præsenti, an adeò naturæ, & Deo códitori naturæ aduersetur, vt ab illo se solo posit extra causas constitui? Posse namque à Deo produci simul cum causa secunda nulli Theologorum est dubium. Qua in re duas reperio Theologorum sententias. Prima affirmans est, quam tenet Vazquez *disp. 90. cap. 4. nu. 11.* Tãnerus *disp. 4. quæst. 2. dub. 1.* & alij Recẽtiores, quos sine nomine affert, & sequitur Arriaga *disput. 39. sect. 4. subsect. 1.*

Vazq. Taner. Arriaga

Secũda, & vera sẽtẽtia.

Vera ta nen sententia negat id esse posibile de potentia absoluta, quã tenet Medina *supra quæst. 24.* Victoria *relect. de homicid. num. 2. & 3.* Montesinos *disp. 1. q. 2. §. 4. num. 42.* Lorca *disp. 4. circa finem*, & omnes Recẽtiores Thomistæ. Illamque ex Patribus Societatis sequũtur Suarez *disp. 99. metaph. sect. 13. nu. 17.* Valentia 2. 2. *disp. 1. & q. 1. punct. 3. solutione vltimi argumenti.* Ægidius de Coninch 2. 2. *disp. 10. dub. 4.* & probabiliorem reputat Turrianus *disp. 3. dub. 4.* Estque apud alios Recentiores frequentior.

Medina Victor. Monte. Lorca.

Suarez. Valẽtia Ægidi⁹. Coinch. Turria.

2 *Prob. cõclusio 1.*

Et ostenditur primò: nam iuxta D. Tho. *in 2. distinct. 44. quæst. 1. art. 1. In 2. aa Anibal. um in eadem distinct. quæst. & art.* Ad Rom. 13. lect. 1. & alibi sæpê: *Potentia peccãdi formaliter non est à Deo, tanquã à causa efficiente*: ergo multo min⁹ facilitas ad peccandũ potest ab illo, vt ab efficiente causa procedere. Tũ, quia vt docet D. Tho. *in hac quæst. art. 3.* habitus excedit potentiam in bono, & malo morali. & consequenter, si potentia quæ est minus malum, Dei causalitatem subterfugit effectiuam, à fortiori facilitas ad peccandum, quæ est peior. Tum etiam: nam facilitas proximius ad peccatum accedit, quam potentia peccandi: ergo

Digitized by Google

ſi hæc magis diſtans, à Deo cauſari non poteſt, multo minus facilitas illam poterit terminare: tum ſic, ſed ſi Deus ſe ſolo habitum vitioſum cauſaret, eſſet ab ipſo efficiẽter peccandi facilitas: ergo nequit Deus ſe ſolo habitum viotioſum producere. Patet minor: habitus vitioſus eſſentialiter eſt peccandi facilitas; ſupponimus namque non ab extrinſeco, ſeu ab aliquo accidente ab habitu ſeparabili, ſed per eſſentiam ſuam dare ad peccandum facilitatem, de quo ſupra *quæſt. 55. art. 1.* ergo non poteſt in rerum natura conſtitui, abſque hoc prædicato; at in caſu in quo à ſolo Deo produceretur, nulla eſſet cauſa efficiens præter Deum, ad quam poſſet efficienter reduci: ergo in tali caſu Deus efficienter cauſaret facilitatem peccandi, ſeu ad peccandum formaliter.

3 *Secũdo.* Secundo: nam iuxta D. Tho. *infra quæſt. 79. art. 1. in corpore*, De⁹ non poteſt inclinare voluntatem hominis ad peccatum pro formali, quia aliàs eſſet cauſa peccati pro formali directè; at ſi ſe ſolo habitũ vitioſum produceret, effectiuè inclinaret volũtatem hominis ad peccatum pro formali: ergo omnino repugnat ſe ſolo habitum vitioſum producere. Minor probatur: quod effectus cauſatus dat in genere cauſa formalis, præſtatur à cauſa effectiua in genere cauſæ efficientis, at habitus vitioſus reddit in genere cauſæ formalis voluntatẽ inclinatam ad peccatum pro formali: ergo ſi Deus illũ ſe ſolo produceret, inclinaret voluntatem in genere cauſa efficientis ad formalem peccati malitiam.

Tertio. Tertio probatur: deformitas habitualis habitus vitioſi eſt incauſabilis à Deo in genere cauſæ efficientis; at ſi Deus ſe ſolo habitum vitioſum produceret, cauſaret efficienter illius deformitatem: ergo habitus vitioſus nõ poteſt à Deo ſe ſolo efficiẽter cauſari. Conſequutio eſt legitima: minor omnino certa: quando enim Deus habitum vitioſum producit cum cõſortio cauſæ ſecundæ, ideô exiſtit deformitas habitus, abſque efficientia diuina terminata ad ipſam formaliter, quia eſt alia cauſa, ad quam efficienter ordinetur, ſeu reducatur; at quãdo Deus ſe ſolo illum produceret, nõ eſſet alia cauſa, ad quam reduceretur eius deformitas: ergo neceſſario exiſteret per terminationem efficientiæ diuinæ.

Maior autem oſtenditur primo, ſupponendo ſententiam ſatis cõmunem affirmantem, virtutem, & vitiũ non ſolum cauſaliter, ſed etiam formaliter participare honeſtatẽ, & malitiã moralem; at malitia moralis eſt à Deo incauſabilis in genere cauſæ efficientis; cum in illo non contineatur, nec formaliter, nec eminenter: ergo deformitas habitualis habitus vitioſi eſt à Deo incauſabilis in genere cauſæ efficientis. 4 *Maior prob. 1.*

Quod ſecundo probatur: quod enim à Deo non poteſt cauſari in genere cauſæ finalis, nec ab illo poteſt cauſari in genere cauſæ efficientis; cum cauſalitas effectiua, & cauſalitas finalis ſibi inuicem adæquatê correſpondeant in Deo, iuxta illud: *Ego ſum Alpha, & Omega, principium, & finis*; at deformitas habitus vitioſi, eſt à Deo incauſabilis in genere cauſæ finalis: ergo etiam in genere cauſæ efficientis. Probo minorem; quod eſt propter finem proximum, non ſubordinatum Deo in genere cauſæ finalis, non poteſt ab illo in genere cauſæ finalis cauſari; at deformitas peccati habitualis proxime finalizatur à deformitate actuali, quæ prout talis, non eſt à Deo in genere cauſæ finalis: ergo idem quod prius. *Secũdo.*

Denique probatur concluſio: ſi De⁹ habitum vitioſum ſe ſolo produceret, eſſet cauſa, vt homo actualiter peccaret; at hoc implicat in omni ſententia: ergo Deus nequit ſe ſolo habitũ vitioſum producere. Sequela, in qua eſt difficultas, oſtenditur primo. Quod enim eſt cauſa cauſæ per ſe ad aliquem effectum ordinatæ, & inclinatæ, etiam ad illius effectum concurrit; at voluntas, vt affecta habitu vitioſo, eſt cauſa per ſe inclinata 5 *Vltimo prob. cõcluſio.* *Sequela prob. 1.*

ad

ad peccatum pro formali;cum vitiũ per modum formæ,ad illud prout sic inclinet;& consequenter voluntas,vt illo affecta per se ad illum inclinetur: ergo si se solo Deus habitũ vitiosum produceret, esset causa, vt homo actualiter peccaret.

Secũdo. Secundo:nam eo ipso, quod Deus se solo habitum vitiosum produceret,voluntas,vt stat sub illo, subordinaretur Deo in essendo quoad omnẽ formalitatem;at subordinato in agẽdo supra subordinationem in essendo fundatur: ergo subordinaretur Deo in eliciẽtia actus,prout peccaminosi formaliter;& consequenter Deus esset causa peccati.

Tertio. Tertio: nam inclinans per se ad peccatum pro formali,iuuat ad illud pro formali efficiendum;& cõsequenter pro formali illud causat;at si Deus se solo habitum vitiosum produceret,per se inclinaret ad peccatũ pro formali;cum causaret efficienter formam ad peccatum pro formali inclinantem:ergo si se solo habitum vitiosum produceret,esset per se causa,vt homo peccaret.

6 *Respondebis 1.* Respondebis primo ex Vazquio vbi supra:ex eo quod Deus se solo habitum vitiosum producat, non colligi fore causam peccati pro formali malitiæ,quia non solũ habitus,sed simul libertas volũtatis creatæ est causa peccati;vnde sicut non sequitur ex consursu Dei simultaneo ad materiale peccati, Deum esse causam illius; quia simul concurrit voluntas creata, cui adscribitur formale malitiæ; ita nec ex eo quod habitum inclinãtem ad formale peccati producat se solo,sequitur fore Deum causam peccati.

Contra 1. Cæterum hæc solutio est omnino insufficiens, & reijcitur primo ex principijs Societatis Doctorum, ex quibus idcircò Deo ad materiale peccati concurrente nõ adscribitur, vt causæ,formalis malitia,quia illum concursum exhibet ad exigentiam causæ secundæ defectibilis,illumque præstat omnino indifferentem,vt voluntas creata ad bonum,vel ad malũ pro nutu determinet:at Deus se solo habitum vitiosum producens,nõ produceret ipsum ad exigentiam causæ secundæ,sed potius contra eius exigentiam, petit enim quantum est ex se,vt non nisi ad suorum actuum continuationem,Deus ad habitus vitiosi productionem concurrat,& non dat formam, quam voluntas posset pro suo nutu ad bonum,vel ad malum deflectere, nemo enim habitu vitioso vti potest ad bonum: ergo licet ex concursu simultaneo Dei ad materiale peccati non colligatur,ei attribui formale;ex eo tamen quod Deus se solo habitum vitiosum producat,recte colligitur, futurum esse causam peccati pro formali malitiæ.

Secundo:nam Deus simul cum voluntate nostra concurrens ad materiale peccati, nihil in illa causat, quod eam inclinet ad formalem malitiam,producens autem habitum vitiosum in nostra voluntate se solo causaret aliquid inclinans illam ad formale malitiæ:ergo quamuis ex concursu simultaneo Dei cum voluntate creata ad materiale peccati,nõ colligatur illi adscribendam esse malitiã; ex eo autem, quod se solo habitum vitiosum producit, id recte colligitur. *Secũdo.*

7 *Tertio.* Tertio: nam licet habitus non sit adæquata causa peccati,est adæquata inclinatio ad illud pro formali;cum voluntas ratione sui ad peccatum pro formali inclinata non sit, sed solum inclinetur per habitum: ergo Deus se solo habitum vitiosum producens,se solo illam efficienter inclinaret ad peccatum;at inclinãs ad formalem malitiam,per se inducit ad illam:ergo Deus se solo habitum vitiosum producens,induceret ad malitiam formalem, & consequenter illã per se causaret.

Quarto Denique:nam si Deus daret consilium,vt homo peccaret,foret causa peccati,quia consilium peccandi ad peccandum hominem inclinat; & tamen non solum consilium, sed etiã homo,cui consiliũ daretur sua libertate esset causa peccati: ergo quãuis

non solus habitus, sed etiam libertas creaturę ad peccatum cōcurrat, quia tamen habitus ad peccatum inclinat per formali, Deus illum causans se solo foret causa peccati.

8 *Resp.* Si fortè dicatur, consilium supponere voluntatem approbatiuam in consiliante rei consiliatæ: vnde eo ipso, quod Deus homini præberet cō silium ad peccatum, eius approbaret peccatum: ex quo vlterius fieret, vt ad illud concurreret concursu morali, quod in producente habitum, necessarium non est; ac proinde dispar est ratio.

Contra primo. In contrarium insurgo primo: non posse alia ratione probari, quod consilium voluntatem approbatiuā rei consiliatæ supponat, nisi quia consilium illam habet pro obiecto, & ad illam per se inclinat; at etiam habitus vitiosus habet difformitatē obiectiuam pro obiecto, & ad formalem malitiam per se inclinat: ergo si consilium voluntatem approbatiuam rei consiliatæ supponit, etiā habitus vitiosi productio supponit in Deo pro producente, voluntatem approbatiuam vtriusque difformitatis, obiectiuę scilicet, & formalis.

Secūdo. Secundo, non solum repugnat Deo per se ipsum homini præbere cō silium, vt peccet, sed etiam ei repugnat se solo in vno homine causare actum, quo alteri cōsilietur, vt peccet; at non est dabilis ratio, cur productio actus consilij approbationē rei consiliatæ supponat, & illam nō supponat productio habitus vitiosi: ergo si repugnat Deo se solo producere in Petro, v. c. actum, quo alteri consilietur, vt peccet, etiam illi repugnabit se solo habitum vitiosum producere.

9 *Resp. 2. principali argum.* Respondebis secundo, ex productione habitus vitiosi non sequi Deū fore causam peccati, nisi tantum per accidens, nec ad illud pro formali, nisi tantum peraccidens fore inclinaturum, eo quod quamuis talē habitum vitiosum produceret de se allicientem, & inclinantem ad malum morale, Deus tamen non produceret illum ex fine peccati hominis, sed ob alios fines, nec optaret vt homo peccaret, sed potius vt peccatū non fieret; sicut fœmina sciēs ex aspectu suæ pulchritudinis alliciendos alios in affectum turpem sui, non ideò teneretur domi inclusa manere, sed posset exire, dummodo aliorum turpidinē non desideraret, sed alios honestos fines, quin ex hoc aliorum culpā causaret, nisi tantum peraccidens: Deo autem non repugnat esse causā peccati pro formali peraccidens, nec in illud per accidens inclinans.

Displicet hæc solutio primo. Verum hæc solutio non est minus insufficiens, quam prima, & reijcitur primo retorquendo exēplum, cui innititur; etenim fœminæ pulchritudo, & illius exitus de domo in campum, ob recreationis causam, vel in Ecclesiam causa deuotionis, non inclinat per se in affectum turpē fœminæ, sed omnino peraccidēs ex malitia, seu fragilitate iuuenis aspicientis; ex se namque est indifferens, vt ex pulchritudine visa alliciatur, & excitetur aspicientis animus ad laudes creatoris, vel ad illius turpem appetitionem, quod si per se inclinaret ad turpem affectū, teneretur hominum aspectum vitare, vel in illorum culpam haberet influxum, esset que peccati particeps, & peccaret; at habitus vitiosus per se inclinat solum ad malum, nec ad bonum inclinare potest: ergo ex adducto exemplo manifestè colligitur, Deum habitum vitiosum producētem, per se, & non peraccidens ad peccatum inclinaturum, & per se & non peraccidens fore causam peccati pro formali malitiæ.

Secūdo. Secundo: nam sequitur ex hac solutione, posse Deum homini præbere consilium, vt peccet, vel saltim in vno homine se solo producere actū, quo alteri consilietur peccatū, quin ex hoc illi attribuatur peccatum per se, sed tantum peraccidens; consequens est absurdum, quoad vtrāque partem: ergo & tradita solutio. Probo manifestè sequelam: ex eo namq; Authores huius solutionis deducunt

Deo

Deo se solo vitiosum habitum producente, solum per accidens attribui peccatum, quia quamuis productus habitus per se inclinet in illud, Deus tamen producens non intendit malitiam, sed potius obstat ne fiat: ergo pariter quamuis consilium præberet, vel actum consiliandi peccatum in homine consiliante se solo produceret, dummodo non intenderet malitiam consiliatam, sed alios sibi notos fines, non esset causa paccati per se, sed peraccidens; & consequenter si potest se solo habitum vitiosum producere, poterit etiam homini præbere consilium peccandi, & in homine consiliante se solo actum consilij causare.

10 *Tertio.* Tertio: nam sequitur ex hac solutione, posse Deum se solo malitiam actus peccaminosi moralem producere, semel admisso posse à solo Deo efficienter actum vitalem causare; consequens est absurdum: ergo tradita solutio non subsistit. Probo sequelam: posset Deus malitiā causando, non intendere malitiam, sed ob alios fines sibi notos illam producere; at illā sic causando, non causaret per se malitiā, sed per accidens, quod iuxta istā solutionē non repugnat: ergo sequitur ex illa posse Deum se solo actū malum in creata voluntate producere.

Cōfirm. primo. Quod amplius explico, & cōfirmo in hunc modum: iuxta Authores huius solutionis, Deus cum voluntate creata ad actum peccati cōcurrens, non præcindit obiectiue in sua causalitate à formali malitia; sed illam per suum concursum producit, quia tamen per se illam non intendit, non est causa illius per se, sed per accidens, nec dicitur Author malitiæ: ergo quamuis se solo peccaminosum actum causaret, dummodo illum per se non intenderet, sed ob alios notos sibi fines, illum causaret, non per se, sed peraccidens.

Confirm. secundo. Confirmatur, & vrgetur secundo, sequitur ex solutione data, posse Deum præmouere efficaciter voluntatem creatam, nō solum ad entitatē peccati, sed etiam ad illius difformitatem, supposito quod præmotio efficax Dei non tollat libertatem arbitrij; consequens est falsum: ergo & antecedens. Probo sequelam: posset Deus causare præmotionem illam, non intendendo formalem malitiam, sed ab alios fines; at Deus sic illam causans, non causaret malitiam per se, sed peraccidens, quod illi non repugnat: ergo sequela est certa.

Dices: præmotionem efficacem non relinquere voluntatem indifferentem, sed illam determinare ad actum, habitus autem voluntatem in sua indifferentia relinquit, & ideo posse Deum se solo habitū vitiosum causare, quin peccatum, nisi tantum peraccidens causet, secus autem præmotionem. 11 *Respondebis.*

Sed contra primo: nam ratio ob quam Deo peraccidens solū peccatum tribuitur ex productione habitus non erat indifferentia, quam in potentia relinquit habitus, sed quia causatur à Deo, non ex intentione peccati, sed ob alios fines: ergo recurrendo ad indifferentiam, quam relinquit in voluntate, ratio traditæ solutionis deseritur. *Contra primo.*

Secundo: nam licet habitus relinquat voluntatem indifferentem, ipse tamen ita determinate respicit actum malum, vt ad bonum inclinare non possit: ergo si determinatio potentiæ, quam causat præmotio, infert Deum præmotionem causantem esse causam peccati ex illius intentione, & per se, pariter determinatio habitus in sui respicientia erit causa, vt Deus se solo habitum producens non possit aliter, quam ex intentione peccati causare. *Secundo.*

Respondebis tertio: quando causa est omnino cum effectu connexa, qui intendit, & ponit causam, per se intendere, saltim virtualiter effectum; quando autem causa non est per se connexa cum effectu, estô in illū propendeat, non ideo per se intendere, virtualiter etiam effectum; quod patet in præcepto posito Abrahæ, cuius difficultas satis animum Patriar- 12 *Respondebis 3. obiectioni factæ num. 5.*

chæ ad inobedientiam impellebat; & tamen Deus tale præceptum imponens non intendit Abrahæ inobedientiam, quia difficultas præcepti non erat necessario cum inobedientia connexa; cum ergo habitus, etsi inclinet in actum vitiosum, cum tamen cum illo non sit omnino connexus; consequens fit, quod possit De' habitum vitiosum se solo producere, quin per se intendat, etiam virtualiter, actum.

Reijcitur 1. Sed nec solutio ista argumento facto satisfacit, & reijcitur primo retorquẽdo exemplum cui fidit, etenim præceptum Abrahamo impositum non propendit per se in Patriarchæ inobedientiam, sed potius in sui adimpletionem, quod si per se in sui fractionem inclinaret, Deus illud imponens, eo ipso saltim virtualiter per se intenderet transgresionem præcepti; at habitus, etsi non sit cõnexus infallibiliter cum actu vitioso, per se tamen inclinat, & propendit in illũ: ergo Deus se solo illum causans per se intenderet, saltim virtualiter, actũ vitiosum.

Secũdo. Secundo: nam licet habitus non habeat sibi anexũ infallibiliter actũ, habet tamen sibi annexum, tanquam effectum formalem, subiectum esse inclinatum ad actum peccaminosum: ergo Deus se solo habitum vitiosum producens, per se intenderet, volũtatem esse inclinatam ad actum peccaminosum: ergo per se inclinaret voluntatem in illum; at per se inclinãs, aut impellens in actum, illum per se intendit, & causat: ergo Deus se solo habitum vitiosum producens per se intenderet, & causaret peccatum.

Tertio. Tertio: actibus diuinæ voluntatis concedimus finem non ex parte sui, sed ex parte effectuum, quos causat; at habitus vitiosus habet pro fine actum defectuosum: ergo Deus se solo producens, actum turpem haberet pro fine, & consequenter produceret habitum propter actum, & ex intentione illius, quamuis non sit infallibiliter connexus cum actu.

Quarto Denique; nam consilium nõ habet pro effectu infallibiliter connexo rem consiliatam; & tamen qu a per se inclinat in illam si Deus consiliaretur peccatum, vel actum consiliantẽ illud in homine se solo produceret, per se intẽderet culpã cõsiliatã ergo quãuis habitus vitiosus nõ sit necessario cũ peccato actuali cõnexus, quia tamen per se in illud inclinat, si Deus se solo produceret illum, per se intenderet, & per se causaret peccatum.

§. II.

Argumentis in contrariũ occurritur.

Contra istam conclusionem arguitur primo: stat Deum se solo habitum vitiosum producere, quin illius efficientia ad deformitatem habitus terminetur: ergo nulla est repugnantia in hoc, quod Deus habitum vitiosum producat. Consequentia est euidens. Tum, quia inde probabamus, nõ posse à solo Deo produci, quia eo ipso non potest nõ produci ab ipso deformitas habitus. Tũ etiam, quia ideo simul cum causa secunda producit vitiosum habitum: quia in consortio illius potest diuina causalitas à deformitate præscindere: ergo si Deus potest se solo habitũ vitiosum producere, non producta à Deo illius deformitate, nulla erit repugnantia in hoc, quod Deus se solo talem habitum producat. Antecedẽs autem probatur: quia namque in voluntate creata distinguuntur aliqua ratione obiectiue, conceptus potentiæ operatiuæ boni, & conceptus potentiæ defectibilis, potest Deus se solo voluntatem producere sub ratione operatiuæ boni præscincendo in

13 Arg. 1.

sua

sua causalitate à ratione defectibilitatis; at in habitu vitioso aliqua ratione distinguuntur entitas physica, & habitualis deformitas; cum producat entitatem habitus simul cum causa secunda, & non producat illius deformitatem: ergo potest se solo habitum istum producere sub ratione entitatis, quin illius efficientia terminetur ad deformitatem.

Resp. Respondeo negando antecedens. Ad illius probationem, nego causalem maioris. Licet enim distinctio illa necessaria sit, vt Deo producenti voluntatem, non attribuatur defectibilitas, seu potentia peccandi, ratio tamen illa adæquata non est, sed ideo non tribuitur Deo defectibilitas voluntatis, quia est alia causa, in quam reducatur, scilicet natura intellectualis creata, quatenus ex nihilo est. Ex quo, vt docet D. Th. locis in primo argumento pro nostra cõclusione citatis, ei conuenit posse peccare. Habitus autem si à solo Deo produceretur, non posset ab anima deformitatem accipere, cum non dimanet ab ipsa, & aliàs supponatur nullum actum circa productionẽ habitus exercere, sed à solo Deo produci. Vnde illius deformitas in Deũ vt in causam efficientem deberet reduci.

14 *Replicabis.* Sed dices: Deus se solo animam rationalem producit, quin defectibilitas radicalis in Deum reducatur in Deum; at non quia sit alia causa, in quam animæ defectibilitas posit reduci: ergo quia à conceptu entitatis distinguitur; & consequenter cum deformitas habitus aliqua ratione ab illius entitate distinguatur, poterit à Deo se solo produci, quin in ipsũ deformitas reducatur.

Resp. Respondeo negando primam consequentiam: ratio enim cur in Deum se solo animam producentem, illius defectibilitas nõ reducatur, non est quia distinguitur à conceptu entitatis, licet hæc distinctio necessaria sit, sed quia defectibilitas illa conuenit animæ, tanquam primæ causæ in genere deficiendi formaliter; de ratione autem primi deficientis est, nulli in deficiendo, & consequenter, nec in essendo sub expresso conceptu causæ defectibilis subordinari: vnde defectibilitas illa conuenit animæ à se per exclusionem principij causantis illam formaliter vt defectibilem; deformitas autem habitus, cum non sit prima, petit esse per alterius efficientiam, cumque in casu productionis à solo Deo, nulla sit alia causa, in quã reducatur deformitas; sit consequẽs, quod reduci debeat in Deum.

15 *Instabis* Instabis: defectibilitas partis sensitiuæ hominis non est causæ primæ deficientis, sed causæ secundę, cũ non ratione sui, sed ratione subordinationis ad partem rationalem cõueniat parti sensitiuæ deficere; & tamẽ Deo se solo partem sensitiuam causanti, non attribuitur talis defectibilitas: ergo quamuis defectibilitas, seu deformitas habitus non sit primi deficientis, nõ sequitur Deum se solo habitum vitiosum causanti esse attribuendam talem deformitatem.

Resp. Respondeo; defectibilitatem radicalem partis sensitiuæ identicè esse primam; cum identificetur cum defectibilitate partis rationalis, prout tamen virtualiter ab illa distinguitur, virtualiter etiam ab anima rationali, quatenus defectibili causari, vnde iam inuenitur principium, ad quod reducatur distinctum à Deo se solo partem sensitiuam causante; habitus autem non habet deformitatem ex subordinatione ad rationem: nam licet illi subordinetur quoad vsum, & applicationem, non tamen quoad inclinationem habitualem, sed hanc habet ratione sui, non ratione volũtatis, seu animæ rationalis, nisi quatenus efficienter in habitum influit, cũque in casu quæstionis non præstet effectiuum concursum, nec dimanatiuum, quia habitus, nec à potentia, nec ab anima rationali dimanat; fit consequens, quod illius deformitas Deo se solo habitũ vitiosum causanti, deberet attribui.

16 *Vrgebis primo.* Sed replicabis adhuc dupliciter, primo: stat participare defectibilitatem

tem ab aliquo, absque dimanatione ab illo, & absque vllius efficientiæ terminatione: ergo quamuis habitus vitiosus non dimanet ab anima, nec terminet efficientiam illius, poterit in casu disputationis deformitatem participare, non à Deo, sed à voluntate nostra defectibili. Antecedēs, in quo est difficultas, ostenditur primo: exemplo intellectus, qui est defectibilis per subordinationem ad volūtatem, & tamen nec ab illa dimanat, nec illius terminat aliquam efficientiam. Secundo à paritate fidei, quæ ex subordinatione ad charitatem habet, posse attingere obiectū illius, saltim in obliquo; & tamen non dimanat à gratia media charitate, sed immediate: ergo etiam defectibilitas poterit alicui competere ex subordinatione ad aliud, & illius participatione absque dimanatione, & absque efficientia.

Secūdo. Replicabis secundo: gradus sentiendi in homine prius præstatur ab anima, quam gradus ratiocinandi: ergo pars sensitiua, vt à rationali distincta, non est ab illa virtualiter, & consequenter defectibilitas partis sensitiuæ, non habebit pro virtuali principio sui defectibilitatem rationis.

Ad 1. Respondeo ad primam replicā, negando antecedens. Ad illius probationem dicatur, quod licet intellectus non dimanet ab anima media voluntate, dimanat tamen ab anima secundum se, vt intellectiua, & quatenus natus obedire voluntatis motioni, vt est radicaliter volitiua, quæ quia radicaliter voluntatis essentiam præhabet, potest intellectui præstare defectibilitatem per subordinationē ad actum voluntatis: & ex hoc ad exemplum fidei dicatur, quod licet non dimanet à gratia media charitate, quia tamen dimanat à gratia, quæ est charitatis radix, participat ab illa subordinationem ad charitatem in actu primo, quod si aliquando sine gratia infunditur fides, præstatur à Deo eminenter continente gratiæ, & charitatis perfectionem. Vel responderi potest, quod licet fides secundū substantiam non dimanet à gratia media charitate, prout tamen formata, qua ratione habet posse attingere in obliquo obiectum charitatis, à gratia media charitate dimanat.

Ad secundum dicatur, quod licet gradus sentiendi genericus prius natura ab anima præstetur, quam rationalis; & consequenter non mediāte illo; gradus tamen sentiendi differentialis, quo pars sensitiua hominis à parte sensitiua brutorum distinguitur, & ratione cuius habet posse attingere bonum, & malum rationis, non prius, sed posterius præstatur; prius enim debemus intelligere in homine partem rationalē, veluti per essentiam, & ratione sui, quam intelligamus partem rationalem per participationē, & ratione alterius. Nec refert, si opponas, naturam prius tribuere, quod imperfectius est, gradus autem sensitiuus hominis imperfectior est rationali, & consequenter debere prius ab anima rationali præstari, non inquam valet: nam doctrina illa debet intelligi comparatione facta inter rationes inter se independentes, secus autem, quando ratio imperfectior à perfectiori dependentiam habet, tunc enim oppositū euenit, vt patet in voluntate nostra, in qua prior est ratio naturæ per comparationem ad finem, quam ratio libertatis per comparationem ad media, & tamen ratio naturæ perfectior est ratione libertatis, & in intellectu nostro, in quo prior est ratio intellectus per comparationem ad principia, quam ratio discursiui per comparationem ad conclusiones; cum tamen prior conceptus perfectior secundo sit, sicut & assensus principiorum perfectior est, & prior assensu cōclusionum propter dependentiam huius ab illo.

17 *Ad 2.*

Cuidam obiectioni occurritur.

18 *Secūdo arg.* Secundo arguitur: appetitus sensitiuus in homine inclinat ad malum; & tamen Deo se solo appetitū causanti non attribuitur peccatum, nec dicitur Deus hominem ad malū inclinare: ergo quamuis habitus vitiosus ad malum inclinet, non ideo

Deus se solo illum causans in homine erit causa peccati, nec ad peccatum inclinare dicetur.

Cuiusdã recẽtioris solutio. Respondebis ex quodam recentiore, negando consequentiam: nam appetitum Deus non producit ex se, sed ad exigentiam naturæ, cui inest. Deus autem se solo habitum vitiosum producens, non produceret illum ad exigentiam naturæ, sed potius contra illius exigentiam, & ideò Deo producẽti appetitum sensitiuũ, non adscribitur peccatũ, bene vero si se solo habitum vitiosum produceret.

Displicet solutio. Cæterum hæc solutio non placet: si nãque Deo ex se inclinanti ad peccatum adscribitur peccatum, ex se, Deo inclinanti ad peccatum ad exigentiam naturæ peccatum attribuetur ad eandem exigentiam; at Deo non solum repugnat esse ex se causã peccati, sed etiam esse causam illius, ad cuiusvis exigentiam, vt ex dicendis constabit: ergo non solum repugnat Deo ex se producere formã inclinantem ad peccatum, sed etiam repugnat inclinationem istam producere ob naturæ exigentiam.

Ad arg. resp. 1. Quare ad argumentum factum, respondeo dupliciter. Primo, prætermissa maiori, & minori, negando consequentiam; & ratio discriminis est, seu sumitur ex dictis *disp. præcedenti*, impugnando rationem Victoriæ: nempè, quia si natura sensitiua inclinaret ad malum morale, hæc inclinatio non conueniret ex se, & ratione sui, sed ex subordinatione ad naturam rationalem, cui huiusmodi inclinatio competeret, quatenus est defectibilis, & quia in ratione defectibilis est prima causa, & non habet esse à Deo, sed à se, quatenus est facta ex nihilo: consequens fit, quod inclinatio ad malum rationis non conueniret naturæ sensitiuæ à Deo illum producente, sed à parte rationali, huic autem conueniret à se, ac proinde Deus naturam sensitiuam producens, cum non illam produceret sub conceptu inclinationis ad peccatum pro formali, non diceretur hominem inclinare ad peccatum, nec esset peccati causa. Inclinatio autem habitus in malum morale non potest ei competere ex natura rationali in illũ nõ influenti, quia non dimanat ab illa, nec cum ea identificatur, nec illi potest cõpetere à se, quia non est prima causa in genere defectibili; ac proinde deberet terminare efficientiã diuinam, ex quo per manifestã consequẽtiam colligitur, Deum illum se solo causantem effectiue, per se hominem ad malum inclinare, & esse Authorẽ, & causam peccati.

Secundo, iuxta dicta *disp. præcedenti* respondeo, distinguendo maio- 19
Secũdo resp. rem: ad malum pro formali malitiæ, nego maiorẽ: pro materiali, concedo maiorẽ, & concessa minori, nego consequentiam: nam habitus vitiosus inclinat ad peccatũ, non solum pro materiali, verum etiam per formali, & idcircò Deus se solo habitum vitiosum producens ad materiale, & formale malitiæ hominem effectiue inclinaret, & consequenter esset causa

Replicabis. peccati pro formali malitia. Sed dices, habitus vitiosus non inclinat in peccatum pro formali, sed solum pro materiali: ergo si naturam sensitiuam potest Deus se solo causare, quia inclinat in materiale peccati, & non in formalẽ malitiã, poterit etiam habitum vitiosum se solo producere. Cõsequentia est bona. *Antecedẽs probatur 1.* Antecedens autẽ probatur primo: nã ideo natura sensitiua, & rationalis nõ inclinat in malitiam formalẽ, quia prout sic est disconueniens, & destructiua naturæ, & ad disconueniens non potest termina ri inclinatio; at si hæc ratio quid probat, conuincit, nec habitum pro formali ad peccatum inclinationem dicere, sed tantum respectum causæ: ergo habitus vitiosus ad formale peccati non inclinat, sed tantum ad materiale.

Secũdo. Secundo, nam inclinatio habitualis habitus est iuxta actualẽ inclinationem habitus, at actus peccati non inclinat per se ad malitiã obiectiuam formaliter, sed solum ad physicam bonitatem, quam attendit in

obiecto: nemo enim intēdens ad malum operatur: ergo habitus non inclinat per se in malitiam actus formalem, sed in materiale malitiæ tantum.

Tertio. Tertio: nā est sententia probabilis, peccatum omissionis nō in positiuo, sed in priuatiuo consistere; & consequenter actum secundum positiuam tendentiam in obiectum non attingere obiectiuam malitiam, sed tantum physicam conuenientiam, à qua peccans ad peccandum mouetur; at iuxta sententiam istam habitus vitiosus non potest in malitiam obiectiuam formaliter inclinare, cum sequatur ad tendentiam positiuam actus, & consequenter nec in malitiam actus moralem formaliter: ergo saltim cōsequenter ad istam sententiam, poterit Deus se solo habitum vitiosum producere.

20 *Resp. ad 1. prob. antec. resp. 1.* Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem responderi potest primo: inclinatione innata non posse aliquid in sui destructiuum, & disconueniens sibi propendere, posse tamen per inclinationem elicitam non in disconueniens, seu destructiuum prout sic, bene tamē secundum quod apparientia bonitatis vestitur, sic enim multi appetunt mortem; & quia inclinatio habitus est elicita terminatiuè, idest, termin⁹ inclinationis elicitæ; consequens fit, quod possit ad malitiam moralē terminari, non quatenus vt mala proponitur, sed quatenus apparenter est bona; ac proinde etiam ad formalem actus malitiam terminatur. *Resp. 2.* Vel secūdo dicatur, quod licet nihil possit ad sibi disconueniens inclinare, potest tamen ad disconueniens alteri; licet autem formalis malitia sit disconueniens naturæ rationali, habitui tamen non est disconueniens, & ideò ad illum inclinare potest.

Cuidā obiectioni occurritur. Nec licet ex hac doctrina colligere, voluntatem, quatenus defecti bilem inclinare posse ad formalem malitiam, eo quod licet hæc disconueniat voluntati, vt operatiuæ boni, non tamen disconuenit illi, prout defectibili. Non inquam licet: nam cum defectibilitas voluntatis sit inadæquatus eius cōceptus simul cum alio, nempè operatiuæ boni, tāquam cum principaliori voluntatem creatam constituens, illumque implicitè includens; fit consequens, quod malitia moralis sit disconueniens voluntati, quatenus defectibili, licet non ratione expresси conceptus, bene tamen ratione principalis essentialiter in ea inclusi, & hoc sufficit vt in formalem malitiam inclinare non possit.

Ad secundam probationē, concessa maiori, nego minorem. Ad cuius probationem dicatur, quod licet nemo intendens ad malum sub ratione mali operetur, intendens vero ad malum sub ratione boni apparentis, bene potest aliquis operari, & de facto operatur, dum peccat, & ad malum morale sub apparientia boni inclinatur. 21 *Ad 2. prob.*

Ad tertiam dicatur, iuxta illam sententiam, non inclinare habitum vitiosum primario ad malitiam moralem obiectiuam, nec ad malitiam moralem repertam in actu; secundario tamen inclinare in prædictas malitias, sicuti & actus, à quibus gignitur habitus secundario inclinat in illos, quatenus terminatur ad bonum delectabile prohibitum, & vt tale propositum; aliàs rationem culpæ non obtineret, nec habitus genitus vitium esset; sicuti nec natura sensitiua vitium dici potest, quamuis inclinet ad bonum delectabile, quia ad formalem malitiam sua inclinatione non transit, & hoc, quod est secundario ad malitiam inclinare, est sufficiens, vt à Deo solo causari non possit ob rationes nostræ conclusionis. *Ad 3.*

Mitto aliorum solutionem, qui in hac sententia constituente peccatum in aliquo positiuo, ideo dicunt causari posse naturam sensitiuam à Deo, non autē vitiosum habitum, quia licet in vtroque detur inclinatio ad peccatum solum pro materiali; cum hoc tamen discrimine, quod 22 *Aliorū solutio deseritur.*

na-

natura sensitiua inclinat ad bonum delectabile, & ad materiale peccati, cui nō est annexa semper formalis malitia: habitus vero vitiosus inclinat ad materiale peccati, cui semper est annexa malitia. Mitto, inquā, istam solutionem, quia in sententia Thomistarum difficulter sustineri potest: Deus namque producit physicam præmotionem inclinantem ad materiale culpæ, cui est annexa formalis malitia, quin ex hoc ei formalis malitia attribuatur: ergo si habitus vitij inclinat solum ad materiale, quāuis illi sit annexa semper formalis malitia, nulla est ratio, cur à Deo se solo non possit efficienter causari.

23 *Arg. 3.* Tertio arguitur: Deus se solo habitum vitiosum conseruat, quin ex hoc dicatur per se inclinare ad peccatum, seu illud causare: ergo stabit etiam se solo habitum vitiosum producere, quin ex hoc dicatur in peccatum inclinare, vel illud per se causare. Cōsequentia videtur bona. Antecedens autem probatur: nam tempore quo habitus conseruatur nulla existit actio voluntatis media qua conseruetur; at causa secunda non nisi media actione conseruat, sicut non aliter, quam mediante actione aliquē effectum producit: ergo non conseruatur ab illa, nisi solum à Deo; & tamen ex hoc Deo non attribuitur, quod causet peccatum, vel per se ad illud inclinet: ergo Deus se solo habitum vitiosum conseruat, quin ex hoc dicatur per se inclinare ad peccatum, vel illud per se causare. Huic argumento responderi solet primo, concesso antecedenti, negando consequentiam; & rationem discriminis reddunt huius solutionis Authores: *Prima solutio aliquorum.* nam Deus conseruat habitum vitiosum ad exigentiam causæ secundæ, & quasi coactus ab illa, & ideo quamuis illum se solo conseruet, non per se inclinat ad formalem malitiam; si autem se solo habitum vitiosum produceret, non causaret illum ad exigentiam causæ secundæ, aut naturæ, nec ab illa coactus, sed ex se, & à se motus, ac proinde per se inclinaret ad formalem malitiam: ex quo vlterius fit, quod esset causa, & causator peccati, quod omnino repugnat.

Verum hæc solutio non placet primo: quia Deus non potest se solo conseruare, quod ad ipsum, vt ad vltimum finem ordinari non potest; at vitium pro formali deformitatis, nō potest à Deo in genere causæ finalis in sui conseruatione pendere: ergo nec ab ipso in genere causæ efficientis potest conseruari. 24 *Displicet primo.*

Secundo: nam deformitas vitij habitualis non est à Deo in prima sui productione, sed à voluntate deficiente, tanquam à prima causa deficiente; at quod ab aliquo in prima sui productione non dependet, nec ab illo potest in sui cōseruatione dependere, licet è contra possit non dependere in cōseruari ab eo, à quo dependet in fieri: ergo vitium quantum ad deformitatem moralem à Deo non conseruatur. Ex quo vlterius per euidentē consequentiā infertur à solo Deo nō conseruari. Patet hæc secūda consequentia: non enim conseruari potest non conseruata illius deformitate habituali; at hæc à Deo conseruari non potest: ergo nec vitium potest à solo Deo in sui conseruatione pendere. *Secūdo.*

Tertio: nam Deus se solo non potest peccatum habituale positiuē conseruare, quia intrinsice malum est: & à Deo voluntatem auertens, & ad creaturam, vt ad vltimum finem conuertens: ergo nec poterit se solo habitum vitiosum conseruare, quia ex se, & ab intrinseco ad malitiam moralem inclinat. Patet consequentia: nā etiam Deus se solo peccatum habituale conseruans illud conseruaret ad exigentiam causæ secundæ, & quasi ab illa coactus: ergo si hoc non obstante, non potest illud se solo conseruare, nec conseruare poterit habitum vitiosum. *Tertio.*

Quarto: Deus namque nequit esse causa peccati, nec ad exigentiam, nec contra exigentiam causæ secun- *Quarto*

dæ: ergo nec in habitum vitiosum potest se solo influere, etiam ad exigentiam causæ secundæ; at Deus se solo habitum vitiosum conseruans in illū pro formali deformitatis influeret ad exigentiam causæ secundæ: ergo nequit Deus se solo conseruare.

Quinto

Denique: nam sequitur Deum in aliquo casu posse se solo habitū vitiosum producere; consequens est contra Authores huic solutioni nitentes: ergo. Probo sequelam: casu in quo voluntas plures actus vitiosos exercuisset, & vltimus in virtute præcedentium habitum vitiosum producere peteret, posset De⁹ illius influxū impedire, & se solo habitum vitiosum producere: ergo iam in aliquo casu est possibile. Probo antecedens. Tunc produceret habitum vitiosum exactum à causa secunda, etsi non modo exacto: ergo ad exigentiam causæ secundæ; & consequenter si se solo cōseruat, quia ad exigentiam naturæ conseruat; iā erit casus dabilis in quo illum se solo producere possit.

Aliorū solutio impugnatur.

Et ex his impugnata relinquitur aliorum solutio, quia antecedenti concesso, negant consequentiam: quia Deus in habitu vitioso cōseruādo se gerit, vt Author vniuersalis, in illius autem productione non vt vniuersalis, sed vt specialis Author se gereret, & idcirco potest se solo illum conseruare, non autem illum se solo producere. Quæ solutio corruit ex dictis; id enim, quod à Deo, vt à prima causa non dependet, non potest ab illo, etiam vt Authori vniuersali conseruari; at vitium quoad deformitatem habitualem non est à Deo, tanquam à prima causa, sed à voluntate creata; tum, quia nulla deformitas potest in Deum vt in primā causam reduci. Tum etiam, quia actus vitiosi, vt vitiosi sunt formaliter, qua ratione in deformitatem habitus influunt, non sunt à Deo vt à prima causa efficiente: ergo prout sic nequit à solo Deo in sui conseruatione, etiam vt ab vniuersali Authore dependere.

Tertio respondēt alij

25 Tertio, aliqui ex discipulis D. Tho. respondent negando antecedens: omne namque accidens in sui conseruatione dependet à subiecto, nedum in genere causæ materialis, sed etiam in genere causæ efficientis; & consequenter habitus vitiosus non à solo Deo, sed etiam à volūtate creata, in qua subiectatur, in genere causæ efficientis conseruatur.

Impugnatur.

Hæc tamen doctrina non placet, ita vniuersaliter intellecta: nam licet verum sit subiectum conseruare in genere causę efficientis accidentia ab ipso dimanantia, illa tamen quæ à subiecto non dimanant, sed ab extrinseco in illo causantur, nequeūt ab illo efficienter conseruari, vt enim dicebamus supra, etsi possit effectus non pendere in conseruando ab aliqua causa, à qua dependet in fieri, quod vero dependeat in conseruari ab illo, à quo in primo fieri non dependet, non potest contingere cum conseruatio sit continuata productio; at accidentia quæ à subiecto nō dimanant, sed ab extrinseco agente causantur, non dependent ab illo in fieri in genere causæ efficientis: ergo nec in conseruari.

26 Vera solutio.

Vnde prætermissis his solutionibus ad argumentum factum respōdeo negando antecedens. Ad illius probationem, distinguo maiorem: non existit physice, concedo maiorē: moraliter, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Vt enim habitus vitiosus à solo Deo nō conseruetur, sed etiam à voluntate nostra sufficit existentia moralis act⁹ peccaminosi, vt constat in peccato habituali, quod in multorum sententia in qualitate physica ex actuali peccato relicta consistit; & consequēter à Deo conseruatur, non tamen ab illo solo, sed etiam à peccatore mediante existentia non physica, sed morali actus peccaminosi præcedentis.

Instabis

Sed dices: existentia moralis consistit in hoc, quod voluntas peccatum à se factum non retractauerit; at homo existens in gratia per contritionem extra sacramentum, peccatum præteritum retractauit:

ergo in tali homine non existit moraliter peccatum & tamen existunt in illo habitus vitiosi, saltim per modũ dispositionum, vt diximus *à sp. 1.* ergo habitus sic existẽtes, non conseruantur à voluntate nostra, sed solum à Deo.

Resp. Respondeo, retractationem duplicem esse, alteram pure affectiuam, alteram etiam effectiuam, primam que non sufficere ad tollendam moralem existentiam actui præterito, sed secundam requiri, vt constat in sententia illorum, qui dicunt actum charitatis posse de potentia absoluta cum habituali peccato componi, eo quod tantũ affectiue retractatur per actum charitatis culpa præterita. Constat etiam in omnium Theologorum sententia asserentium, hominem extra sacramentum non iustificari, nisi media perfecta contritione; & tamen si attritionem eliciat, retractat affectiue peccatum, quin tollat illi moralem existentiam sufficientem ad conseruationem habitualis peccati: quando ergo homo extra sacramentum iustificatur mediante contritione retractat affectiue peccatum præteritum tollendo ab illo existentiam requisitam ad conseruationem habitualis peccati: non tamẽ tollit ab illo existentiam requisitam ad conseruationem habitus vitiosi quoad deformitatem habitualem; sicut quamuis Adamus agendo pœnitentiã de peccato suo abstulerit existentiam moralem peccato suo personali, vt conseruanti peccatum habituale proprium, non tamen abstulit existentiam moralem ab illo sufficiẽtem ad influendum in peccata originalia suæ posterioritatis, & vitia conseruanda.

27 *Duplici ratione cõfirm. solutionis doctrina.* Quod si rationem petas: cur vnus contritionis actus tollat existẽtiam peccati actualis in ordine ad cõseruationem peccati habitualis non autẽ in ordine ad conseruationẽ habitus vitiosi. Respondeo, duplicẽ esse rationẽ. Prima, quia peccatum habituale dicit auersionem ab vltimo fine, ad quem vnicus actus contritionis perfecte conuertit, & cum non possit idem subiectum auersum, & conuersum esse ad vltimum finem, nec duos vltimos fines habere, nec actu, nec habitu: consequens fit, quod posito actu contritionis ponatur aliquid incompossibile cum conseruatione peccati habitualis, & consequenter tollatur actui præterito moralis existentia ad conseruationem illius, quæ ratio respectu habitus vitiosi nõ militat, cum non sit essentialiter auersiuus ab vltimo fine; aliàs cum habituali gratia essentialiter repugnaret. Secunda est, quod peccatum habituale per vnum actum peccati generatur, vitium vero per plures; & consequenter ad primi ablationem, vnica retractatio est sufficiens; ad secũdum autem à subiecto expellendum plurium actuum contrariorum eliciẽtia requiritur, cumque voluntas possit illos elicere, & nolit, censetur moraliter velle vitij existentiam, vsque dum in plures actus virtuosos vitio oppositos se exerceat.

Quarto arguitur: non repugnat Deum producere habitum inclinantem in actus peccaminosos pro materiali solum præscindendo in sua inclinatione à formali malitia, sicut de facto qualitatem fluidam præmouentem, & ad materiale peccati inclinantem producit; at talis habitus esset vitiosus, cum non esset habitus virtutis, nec in indiuiduo indifferens, qui non minus, quam actus in indiuiduo indifferens repugnat: ergo non est repugnantia in hoc, quod Deus se solo habitum vitiosum producat. 28 *Quarto arg.*

Resp. 1. Respondeo primo prætermissa maiori, negãdo minorem; sicut enim actus vitiosus non erit, si nullo modo in obiectiuam malitiam inclinet; ita habitus non esset virtuosus, nec vitiosus, sed indifferens, & licet repugnet habitus à nobis productus indifferens in indiuiduo, quia necessario causatur ab actibus bonis, vel malis; & consequenter necessario est bonus, vel malus, si autem supponatur habitus talis conditionis causatus à solo Deo, quod non in-

clinet in deformitatem moralem, nulla erit repugnantia in hoc, quod in indiuiduo indifferens sit.

Resp.2. Secundo, & melius respondetur negando antecedens, & ratio repugnantiæ est: nam talis habitus supernaturalis esse non potest, nec naturalis, vt autem esset possibilis, vel naturalis, vel supernaturalis esse deberet. Primum patet: nam actus, ad quem inclinaret, non excedit facultatem naturæ. Secundum autem probatur: omnis enim habitus naturalis, etsi à solo Deo producatur de facto, petit tamen ex natura sua produci medijs nostris actibus; & consequenter habitus ille à solo Deo product' actus aliquos nostros pro sui causa exigeret: ergo vel bonos, vel malos, quia non dantur indifferentes in indiuiduo; si bonos pro causa peteret, in bonorum actuum elicientiam inclinaret; si vero malos, non solũ inclinaret in materiale peccati, verũ etiã in formale, quæ ratio in physica prædeterminatione non militat, cum nõ petat à nostris actibus causari effectiue, imo ab illis causari repugnat.

29 *Resp.3.* Præterquamquod est aliæ differentiæ ratio: nam prædeterminatio physica est causalitas diuina, & ratio subordinandi causam secundam primæ; & quia causæ primæ repugnat attingentia formalis malitiæ; hinc fit, quod physica prædeterminatio terminetur ad materiale peccati, & à formali præscindat. Habitus vero productus non est causalitas, seu virtus causæ primæ, sed est virtus, vel formalitas causæ secundæ defectibilis, intra cuius sphæram continetur, non solum materiale, sed etiam formale malitiæ; ac proinde non potest ad vnum terminari, & ab alio præscindere.

30 *Quinto arg.* Quinto arguitur: ex eo quod Deus habitum vitiosum per se inclinantem ad formale malitiæ se solo produceret, non sequeretur esse causam peccati pro formali: ergo potest illum se solo producere. Consequentia est bona: nam exinde repugnantiam ostendimus, quia ex tali productione sequitur Deum esse causam peccati. Antecedens autem probatur: cognitio intensa repræsentans voluptatem in esu carnium in die prohibito, non minus intense inclinat ad peccatum comestionis prohibitæ, quam inclinat habitus vitiosus; at potest Deus se solo illam cognitionem producere, si vitalitas cognitionis non obstat, vel cum intellectu ad illius cognitionem, quoad omnem formalitatem productionis concurrere, quin ex hoc peccatum refundatur in ipsum, quod probabiliter negari non potest (inquiunt argumenti Authores) ergo ex hoc quod Deus se solo habitum vitiosum inclinantem ad peccatũ producat, nõ sequitur esse causam peccati. Respõdeo, cognitionem illã dupliciter posse proponere comestionem carnis, vt conuenientem in die prohibito: vno modo, vt hic, & nunc absolute conuenientẽ; alio modo non vt hic, & nunc conuenientem absolute, sed vt conuenientem solum parti sensitiuæ: primo modo trãseat, quod ita vehementer ad peccatum inclinet, ac inclinat habitus. Cæterũ talis cognitio non potest à solo Deo efficienter produci, quia in illa repræsentatione consistit error practicus intellectus, quem Deum se solo non posse intellectui infundere, est omniũ Theologorum sententia 2.2 *q.1.art.3.& 3.p.q.15.* Secundo autem modo nõ inclinat ad peccatũ pro formali, sed solũ ad delectationẽ in esu carnium secundũ se repertã cũ præcisione à malitia, & sic trãseat, quod à solo Deo possit efficienter causari. Cæterũ ex hoc nõ colligitur posse ab illo habitũ vitiosũ causari, quia iste ad delectationẽ inclinat, vt inuoluentẽ malitiã. *Resp.*

Deniq; arguitur: potest Deus solo infundere intellectui nostro habitũ erroris, vt docẽt plures Theologi 2.2. *q.1.art.3.& 3.p.q.15.* ergo etiã potest se solo habitũ vitiosũ infundere volũtati; nõ enim maior in vno, quã in alio repugnantia inuenitur. 31 *Vltimo arg.*

Respondeo, distinguendo antecedens: si possit se solo actualem errorem *Resp.*

rem

rem infundere, concedo antecedens: si actualem errorem infundere Deo repugnet non solum ex parte vitalitatis, sed etiam ex conceptu erroris, nego antecedens, & consequentiam: quia peccatum se solo producere repugnat Deo in omnium Theologorum sententia, non solum ratione vitalitatis, sed etiam ratione malitiæ, quid autem sit absolute dicendum respectu habitus erroris: nō est huius loci examinare, sed pertinet *ad 2.2. & ad 3. p. locis relatis.* Ex

Primū corollarium. dictis in discursu disputationis colligo primo, quod si habitus vitiosus non esset talis naturæ, vt ab intrinseco haberet inclinare ad actum difformem, sed id ab extrinseco haberet, posset à Deo se solo de potentia Dei absoluta produci.

Secūdū Secundo colligo contra quosdā recentiores, nec etiā extra voluntatē posse à Deo se solo causari; quod patet primo: nam actum vitiosum, nec intra, nec extra voluntatem posset Deus se solo causare, etiam si actui vitali non repugnaret produci à solo Deo: ergo nec habitum vitiosum poterit Deus se solo extra subiectum causare. Secundo: nam difformitas habitualis vitij, non potest à solo Deo efficienter, etiam extra subiectū causari; cum in Deo nec formaliter, nec eminenter contineatur, nec ad Deum vt ad finem vltimum sit ordinabilis; at vitium sine deformitate ista existere nequit: ergo à Deo etiā extra subiectum causari non potest. Et hæc de ista disp. applicanda litteræ Magistri, *vbi disp. præcedens,* & *M. Sét.*
dist. 44. §. 2. ad illa verba: *Et à pluribus Sanctorum testimonijs demonstratur.*
&c.

DISPVTATIO VIGESIMA.

Vtrum actus in bonitate, & malitia morali excedat simpliciter habitum?

§. I.

Quibusdam præsuppositis, statuitur vera, affirmatiuaque conclusio.

Nu. 1. *Primū præsuppositum* ACTVM IN ALIQUA ratione excedere habitum, & ab illo in alia excedi, nulli Theologorum est dubium; actus enim actualior est habitu, & habitus actu permanentior: ergo actus in actualitate superat habitum, & ab illo superatur in permanentia. Vno excepto actu visionis beatificæ, quæ cum incorruptibilis sit ab intrinseco, & participata æternitate mēsuretur, æquē est permanens, ac lumē gloriæ à quo tāquam à principio, seu potentia causatur.

Deinde in confesso apud omnes debet esse, quod si comparatio fiat *Secūdū*

concreti actus sumpti adæquate cū concreto potentiæ, seu habitus, actus habitum excedit, quod patet euidēti ratione: nam agens in actu secūdo, quod est concretum actus, claudit in se perfectionem potētiæ, seu habitus, & insuper addit actus perfectionem, quam non claudit concretum potētiæ, seu habitus, scilicet potens agere: ergo comparatione facta concreti ad concretum, actus habitum, & potentiam excedit. Dubium ergo præsens non erit de actu sumpto in concreto adæquate, sed de actu in abstracto, seu in concreto ratione illius, quod de formali importat. An scilicet excedat simpliciter habitum in bonitate, & malitia morali, nam de comparatione in entitate physica ad Methaphysicos expectat agere, de qua tamē in discursu disp. aliquid forsitan attingemus.

2 His positis, affirmatiua sententia, quod actus honestus in bonitate morali virtutem excedat, & actus peccati vitium superet in morali malitia, est communis omnium Theologorum sententia, cum D. Tho. in præsenti, & cum Magistro *in 2. dist. 35*. Pro cuius explicatione fit prima conclusio: *Peccatum in ratione malitiæ moralis habitum vitiosum excedit*.

Prima cōclusio

Prob. 1. Probatur primo: habitus in ratione malitiæ moralis excedit potētiam: ergo peccatum, habitum vitiosum excedit. Antecedens probatur primo: nam id quod est indifferēs ad bonum, & malum morale, non ita malum est, sicut id, quod tali indifferentia non gaudet, sed determinate inclinat ad malum; at potentia, vt anteuertit habitum, est omnino indifferens indifferentia elicientiæ ad bonum, & malum morale; habitus vero malus est determinatus per inclinationem ad malū, ita vt ipso vti ad bonum non possimus: ergo habitus vitiosus in malitia potentiam excedit.

Secūdo prob. Secundo: nam habitus proximius aduersatur regulis morum, quā nuda potentia, cum proximius ad actū illi dissonum accedat; at ex hac contrarietate sumitur malitia moralis, vel in illa consistit: ergo in illa excedit potentiam.

Consequētia prob. 1. Consequentia principalis probatur primo: nam habitus, etsi ratione sui determinate malum respiciat, non tamen omnino potentiam ad malum determinat, sed indifferentē illam relinquit ad bonum, & malum; actus autem malus omnem indifferētiam tollit potentiæ, illam vltimo ad malum determinans: ergo si habitus potentiam excedit ratione determinationis ad malum, actus superabit habitum ratione maioris determinationis. Secundo: nam actus proximius difformatur regulis morum, quam habitus, cum ratione sui sit illi difformis: habitus vero non nisi quia inclinat in difformem actum: ergo si ratione immediatioris oppositionis ad regulas morum habitus potentiam superat, ratione eiusdem peccatum, habitum superabit.

3 *Secūdo.* Secundo probatur: malitia enim peccati hominem pęna, & odio Dei dignum constituit, & per illam Deus offenditur, lexque diuina violatur; at malitia vitij nihil horum præstat formaliter, sed solum inclinatiuē, & originatiue, quatenus ex peccato causatur, & ad illud inclinat; nemo enim ob solos habitꝰ vitiosos punitur, nec odio Dei dignus efficitur, vt constat in homine iustificato per actum charitatis feruentissimum, cui peccatū remittitur, & quandoque omnis pœna peccati, & à Deo valde diligitur: ergo malitia peccati maior est malitia vitij.

Tertio. Tertio: nam malitia per quam homo vituperabilior redditur, maior est in ratione malitiæ; at per malitiam peccati vituperabilior redditur, quam per malitiam vitij; maiori enim vituperio est dignus homo actu peccans, quam qui ad transgressionem legis per vitiosos habitus est inclinatus, nec transgreditur legem: ergo malitia peccati maior est malitia vitij. His argumentis non solum probatur peccati malitiam esse in se ipsa maiorem malitia vitij, sed etiam

illam

illam excedere in ratione disconuenientiæ ad naturam rationalem; cum enim carentia determinationis ad malum, amor diuinus, Deum non offendere, & vituperio dignum non esse sint maximè naturæ rationali congruentia, peccatum illum magis ad malum determinans, quam vitium, illudque superans in ratione offensæ diuinæ, & digniorem vituperio constituens, non solum vitium superat in ratione malitiæ absolute, sed etiam in ratione disconuenientiæ cum natura rationali. Præterquamquod, cum inclinatio naturæ rationalis sit ad viuendum secundum rationem, quod magis huic termino naturalis inclinationis opponitur, magis naturæ rationali disconuenit; huic autem quod est viuere secundum rationem, & legem, magis opponitur actuale peccatum, per quod lex violatur formaliter, quam vitium solum causaliter per modum actus primi legem transgrediens: ergo peccatum non solum in malitia absolute, sed etiam in ratione disconuenientiæ ad naturā rationalē vitiosū habitū superat.

4 *Oppones 1.* Sed obijcies primo: causa efficiens, vel excedit effectum, vel ad minus illum adæquat: cum quidquid est in effectu in illa actu præcōtineri debeat, vel formaliter, vel eminenter; sed habitus vitiosus est causa efficiens actualis peccati: ergo vel illud excedit, vel ad minus adæquat in ratione malitiæ. *Resp.* Respōdeo, maiorē ad summū esse verā de excessu, vel æqualitate in eo quod perfectionis est in effectu; non autem in eo quod est imperfectionis, licet enim effectus nequeat esse causa sua perfectior, imperfectior tamē esse potest: cū ergo malitia moralis nō perfectio, sed imperfectio sit, ex eo quod peccatū efficiēter principaliter causetur ab habitu, vel potentia, non colligitur, quod peccatum in malitia habitum, vel potentiam non superet.

5 *Secūdo.* Obijcies secundo: voluntas prout defectibilis excedit malitiam actualis peccati in genere mali moralis; at habitus iuxta D.Th. in hoc genere excedit potentiam: ergo à fortiori superat actum. Maior, in qua est difficultas, ostenditur primo: *Maior prob. 1.* nam prima causa in aliquo genere excedit omnia, quæ in illo genere continentur, vtpote cum habeat esse à se, cætera vero cum dependentia ab illa; at voluntas, vt defectibilis, est prima causa in genere deficientis omnis, in quo reperitur moralis malitia: ergo vincit actum in malitia morali. Secundo: nam inde probat D. *Secūdo.* Thom. peccatum excedere vitium, & actum honestum virtutem in bonitate, & malitia morali, quia causat finaliter vitium peccatum, & actus honestus virtutem; at malitia in actu reperta finaliter à voluntate causatur: ergo exceditur à voluntate in ratione malitiæ moralis. Probatur minor: prima causa efficiens in aliquo genere, est in illo vltimus finis; vnde quia in genere boni Deus est prima causa efficiens, est etiam in tali genere vltimus finis, sibi alios fines subordinans, & nulli subordinatus; at voluntas est in genere deficientis causa prima omnis mali: ergo est finis vltimus omnis malitiæ, & consequenter malitia, quæ est in actu peccati ab illa in genere causæ finalis causatur.

Conf. 1. Et confirmari potest primo ex illo dicto Augustini: *Sicut amor sui ædifficat Ciuitatem Babilonis, sic amor Dei ædifficiat Ciuitatem Ierusalem*: ergo sicut omnia bona ad finem supernaturalem conducentia ex amore Dei nascuntur, & Deum recognoscunt pro fine; ita omnia mala ex amore proprio nascuntur, & peccantem habent pro vltimo fine.

Conf. 2. Confirmatur secundo: etenim omnia peccata mortalia in aliquo fine vno vltimo conueniunt; aliàs darentur in homine plures vltimi fines adæquati, & totales; at nisi voluntas peccantis, vel natura illius sit vltimus finis malitiæ peccatorum mortalium, non est assignabilis vnus finis vltimus ab illis inspectus: ergo finis vltimus actualis malitiæ peccati est voluntas peccantis, vel natu-

Digitized by Google

ra illius, vel suppositum peccans; & consequenter aliquid istorum excedit in malitia peccatum.

6 *Resp. ad 1. prob.* Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem dicatur, veram esse maiorem, si sit prima in genere dicente perfectionem; secus autem si prima sit in genere imperfectionem dicente: nam excedere in hoc genere, non est esse perfectius, sed imperfectius; prima autem causa non petit esse imperfectior effectu, sed potius esse perfectior illo: & ideo, quamuis non possit ab effectu superari in genere dicente perfectionem, bene tamen in genere imperfectionem dicente. Prima autem causa in genere deficiendi potest esse minus mala moraliter, quam actus peccati ab illa capiens malitiam.

Ad 2. Ad secundam, concessa maiori, nego minorem: ad illius probationem dicatur, veram esse maiorem de causa prima efficiente, falsam autem de prima in deficiendo. Et disparitas habetur ex dictis: cum enim prima causa efficiens perfectissima sit, nihil extra se potest tanquam finem respicere, sed intra se finaliter sistit; causa autem prima in deficiendo, cum imperfecta sit, & ratione suæ imperfectionis primitas illi conueniat, potest nõ intra se sistere, sed ad aliud vt finem terminari. Et quidem negari non potest voluntatem quando peccat, propter bonum creatum tãquam finem operari, & extra se satietatem, & formalem beatitudinem quærere.

Ad 1. cõfirmat. Ad primam confirmationem dicatur; peccatorem esse finem sui peccati, non autẽ finẽ *propterquẽ*, sed *cui*, non autem requiritur, quod finis *cui* excedat finem *propterquẽ* vel finem *cuius gratia*, vt constat in beatitudine respectu cuius finis *cui* est homo, vel Angelus beatitudine perficiendus.

Ad 2. Ad secundam dicatur, omnia peccata mortalia conuenire in respiciendo creaturam tanquam finem vltimum Deo antepositum vero fini, tanquam finem *cuius gratia*, & peccatorem ipsum tanquam finẽ *cui*, respectu autem istius finis, materialiter se habent solum hæc, vel illa obiecta creata.

Contra istam solutionem replicari potest primo: nam sequitur ex illa posse etiam causam finalem excedi ab effectu in ratione malitiæ; consequens est falsum: ergo & antecedens. Falsitas consequentis probatur: nam D. Thom. exinde probat actum excedere habitum in ratione malitiæ, quia licet ab illo efficienter causetur, illum tamen causat finaliter: ergo sentit causam finalem superare ipsum effectum, nedum in genere boni, verum etiam in genere mali. Sequela probatur: nam exinde nos asserimus posse causam efficientem vinci à suo effectu in genere mali, quia hoc tantum arguit effectum esse imperfectiorem illa, quod contra rationem causæ efficientis non est, sed nec est contra rationẽ finis, quod effectus sit illo imperfectior: ergo nec erit contra rationem finis superari ab effectu suo in genere mali moralis: & consequenter ex eo, quod actus habitum finalizet, non recte probat D. Thom. illum superare in ratione mali moralis. 7 *Rep. 1.*

Respondeo distinguendo consequens: quantum est ex vi præcontinentiæ effectus in causa, concedo consequentiã: attentis alijs capitib⁹, nego consequentiã: itaq; attẽta præcontinẽtia effectus in sua causa, sicut potest causa efficiẽs superari à suo effectu in genere dicente imperfectionem: ita etiam causa finalis, quia tamen genus morale secundum finem attenditur, excedens in ratione finalizantis, excedit in genere moris, siue boni, siue mali. *Resp.*

Secundo replicatur: nam sequitur ex solutione data, posse actum esse malitiæ infinitæ quamuis principium limitatum sit; consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur sequela: potest actus in imperfectione, & malitia excedere habitum, & principium: ergo etiam poterit excedere illum in infinitum, nec ab 8 *Rep. 2.*

illo

Digitized by Google

Confir. illo limitabitur. Et confirmatur: nam potest dare malitiam, quam in se non habet: ergo, etsi finitum sit, poterit dare infinitam malitiam. Resp. Respondeo, negando sequelam: quia licet malitia moralis actus non adæquetur, cum connatu tendentis ad obiectum, proportionatur tamen cum illo, & quia principium limitatum limitat connatum physicum, limitat etiam malitiam moralem.

§. II.

Statuitur secunda conclusio, & argumenta diluuntur.

9 Secũda cõclusio. *Actus honestus præstantior est habitu virtutis in morali bonitate.* Conclusio ista facillima ratione probatur in sententia illorum, qui docent bonitatem moralem solum reperiri in actu bono formaliter, in habitu vero causaliter, quam cum alijs pluribus tenet Magister Martinez *supra quæst. 55. art. 1. dub. 2. ad vltimum argumentum.* Prob. in aliquorum sententia. Id namque, quod est formaliter in aliquo genere, perfectius est in illo omni quod solũ causaliter, aut eminẽter in tali genere cõtinetur, et si à toto genere entis non perfectius, sed i perfectius sit. Vnde ignis participans calorem formaliter, perfectior est sole in genere calidi, qui solum eminenter est calidus: animal etiam quod est sanum formaliter, excedit in ratione sani vrinam, & medicinam, quæ solum causaliter sana dicuntur, imo, & quod magis est, homo in ratione hominis perfectior est Deo, etsi à toto genere entis in infinitum excedatur ab illo, quia Deus solum eminenter est homo, Petrus autem, v. c. formaliter est homo: ergo si bonitas moralis solum reperiatur in actu formaliter, & in habitu virtutis causaliter, actus in genere bonitatis moralis habitum virtutis excedit, etsi demus, quod à toto genere entis excedatur ab illo. Quia tamen probabilis est aliorum Theologorum sententia asserentiũ, quod etsi bonitas moralis actus solum causaliter contineatur in habitu, bonitas tamen moralis, vt sic, abstrahit à bonitate actus, & à bonitate virtutis, & formaliter conuenit habitui, quod insinuat satis D. Thom. *in præsenti art.* faciens comparationem habibitus cum actu in bonitate, quæ inutilis meo iudicio foret, si solũ actui formaliter conueniret. Quam sententiam tenet Noster Sancto Thoma *supra quæst. 55. disp. 14. art. 1.* Aliter est probanda nostra conclusio. Primo: nam habitus virtutis est præstantior potentia in bonitate morali. Aliter prob. 1. Tum, quia est determinatus ad bonum, potentia indifferens ad bonũ, & malum morale. Tum, quia proximius accedit ad regulas moris, vt arguebamus *supra* confirmando primam conclusionem; at actus honestus est ad bonum magis determinatus quam habitus, vtpote vltimo potentiam determinans, quæ per habitum non vltimo determinatur, sed in sua indifferentia relinquitur, & immediatius ad regulas moris accedit; cum ratione sui conformetur cum illis, habitus vero non ratione sui, sed quia inclinat ad honestum actum: ergo excedit habitum in bonitate morali.

Secundo probatur: nam pro actu virtuoso aliquis iuste præmiatur; non autem pro habitu, ratione actus laude dignus efficitur, non autem ratione solius habitus virtuosi; ac denique per actum formaliter lex adimpletur, non vero per habitum, nisi in actum prorumpat: ergo bonitas moralis actus hos effectus exhibens, præstantior est in genere boni moralis bonitate habitus, etiam si 10 Secũdo.

tam

tam actus, quam habitus in isto genere contineantur formaliter.

Tertio prob. ratione D. Thom. Denique probatur ratione vlt. D.Th. nã *propter quod vnumquodque tale, & illud magis*, quod verũ esse vniuersaliter, quando inter extrema est conuenientia in forma, in qua est comparatio, in illisque distinguitur, & est capax suscipiendi magis, & minus, docet D.Thom. *in 1. distinctione 12. quæst. 1. art. 2. ad 2. 1. posteriorum lect. 6. 2. Methaphysicæ lect. 1. & 1. p. quæst. 87. art. 2.* at habitus virtutis est bonus, & bonitas in illis distinguitur, atque est capax suscipiendi magis, & minus: ergo maior est bonitas moralis actus morali bonitate virtutis.

Confir. Quod amplius confirmatur: nam bonitas moralis virtutis est propter bonum actum in genere causæ finalis; sed id, quod est finis in genere moris excedit illa, quæ finalizantur ab ipso; cum moralitas ex fine sumatur: ergo actus excedit habitum in morali bonitate.

11 *Oppones 1.* Sed obijcies primo D. Thom. *supra quæst. 63. art. 2. ad 3.* vbi cũ obijcisset: actus præcedentes habitum esse imperfectiores illo; & consequenter habitum non posse producere. Respondet, *quod licet actus humani non possint ratione sui habitum virtutis producere, possunt tamen in quantum procedunt ex altioribus principijs, scilicet ex subordinatione ad voluntatem secundum appetitum naturalem boni honesti, qui vocatur naturalis rectitudo rationis, & est perfectior rectificatione appetitus, & acquisitæ virtutis*: at si actus esset præstantior habitu in morali bonitate, necessarius non esset recursus ad altius, & perfectius principium, cui subordinaretur, vt posset habitum virtutis producere: ergo iuxta D. Thom. actus non excedit habitum in bonitate morali.

Confir. Confirmatur: nam D. Thom. in præsenti probat actum excedere habitum, eo modo quo habitus excedit potentiam; at iuxta D. Thom. *loco allegato* rectificatio naturalis rationis, quæ ad voluntatem pertinet, & omnem habitum præuenit, excedit rectitudinem habitus acquisitæ virtutis: ergo virtus acquisita excedit actum honestum in bonitate morali.

Respondeo, actus honestos præcedẽtes generationem habitus, esse inferiores habitu: illoque imperfectiores non simpliciter in substantia bonitatis moralis, sed secundum quid in ratione permanentiæ, in qua etiam actus habitu posteriores exceduntur ab illo, & in modo quo eliciũtur, quia scilicet, etsi honesti sint, non tamen prõpte, vt enim docet D.Thom. quæst. 1. de virtutibus, in communi art. 9. ad 13. argumentũ. *Ante habitum virtutis acquisitum non agit homo opera virtutis, eo modo, quo virtuosus agit, scilicet prompte absque dubitatione, & delectabiliter absque difficultate.* Et istum excessum habitus super actum causat actus virtuosus, non in vi propria, sed in vi naturalis rectificationis rationis, quæ permanens est ab intrinseco, & permanentior habitu, & ad operandum circa proprium obiectum prompte, & delectabiliter inclinat, sicut habitus scientificus causatur ab actu scientifico ratione sui secundum conceptum tendentiæ ad obiectum, in qua inter se conueniũt specifice, & secundum permanentiã, & facilitatem, ratione habitus principiorum, qui permanentior est scientia, & ad prima principia prompte, & faciliter in tuenda intellectum inclinat. 12 *Resp.*

Quid autem nomine rectificationis naturalis rationis D.Thom. intelligat, non est omnino exploratum, quandoque enim insinuare videtur rectificationem Synderesis, quæ iuxta D.Thom. *1. p. quæst. 79. art. 12. & quæst. 16. de virtutibus art. primo, & secundo*, non est nuda potentia intellectus, sed potentia cum habitu simili habitui primorum principiorum speculabilium, & inde fectabiliter inclinat ad prima prin- 13 *Quid intelligat D.Tho. nomine rectificationis naturalis rationis.*

Digitized by Google

cipia practica, vt *malum est fugiendum bonum persequendum*, & alia. Estque seminarium virtutum, sicut habitus principiorum speculabiliũ est seminarium scientiarum,&ratione illius virtutes sunt inchoatiuè,à natura,quod satis indicat D.Tho. *quæst.*1 *de virtutibus artic.* 9.*ad* 14.*argumentum*,his verbis: *Dicendum,quod ratio est nobilior virtute generata in parte appetitiua, cum talis virtus non sit, nisi quædam participatio rationis : actus igitur,qui virtutem præcedit, potest causare virtutem in quantum est à ratione,à qua habet id, quod perfectionis est in ea , imperfectio enim eius est in potentia appetitiua,in qua nondũ est causatus habitus,per quem homo delectabiliter,& expedite id quod est ex imperio rationis , consequatur.* Quibus verbis nomine rationis non voluntatem comparatam cum appetitu sentiente,sed rationem cum habitu synderesis videtur insinuare, aliàs argumento non satisfecisset loquendo de virtute,quæ in voluntate causatur. Quãdoque etiam nomine rectificationis naturalis rationis in vi cuius actus præcedentes habitũ illum efficienter causant,videtur intelligere voluntatem secundum inclinationem ad bonum honestum in communi,& prima principia practica,sicut enim in intellectu est habitus luminis primorum principiorũ, per quem in principia speculabilia inclinatur,& in vi cuius medio actu scientifico scientiæ generantur ; ita in voluntate est inclinatio innata, per quam in bonum honestum in cõmuni,& ad prima principia practica,firmiter,& delectabiliter,absque indigentia habitus inclinatur,& in vi cuius inclinationis actus præcedẽtes habitus virtutis,illos efficienter causant; ita insinuat D.Th. loco in argumẽto relato,& supra *quæst.*56. *artic.*6.

Ex quibus ad confirmationem duplex potest adhiberi solutio. Primo negando minorem: nam rectificatio illa est per habitum synderesis,qui habitus est,& habitus virtutũ excedit: sicut habitus principiorum speculabilium. *Ad conf. resp.*1.

Secundo respondetur: habitus virtutum excedere voluntatem secũdum inclinationem, per quã ad obiecta propendit;non autem secundũ inclinationem, per quam fertur in prima principia practica ; & ratio differentiæ est: nam ad hæc promptè,& delectabiliter , & absque vlla difficultate,& omnino firmiter inclinat; ad obiecta autem virtutum acquisitarum non ita, sed per inclinationem tantum inchoatam cum indigentia habitus , vt firmiter , & delectabiliter in illa feratur,& ideircô habitus virtutum voluntatem excedunt,secundum quod inclinat in illarum obiecta; secus vero secundũ quod inclinat ad bonum in communi,& prima principia, sicut habitus scientiæ in ratione veritatis excedit intellectum secundum se , non vero quatenus per habitum primorum principiorum in prima principia inclinatur. *Secũdo.*

14 *Arg.*2. Secundo arguitur : nam sequitur ex nostra sententia, actum honestum excedere gratiam habitualem in bonitate morali ; consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur sequela : actus honestus immediatius accedit ad regulas moris, quam habitualis gratia,per illos meretur homo , non autem per gratiã, nisi in actum prorumpat ; at his rationibus excessus actus ad habitum virtutis ostendimus: ergo vel inefficaciter conclusionem ostẽdimus,vel excedunt in morali bonitate gratiã habitualem.

Resp. Respondeo negando sequelam; ad cuius probationẽ dicatur , quod licet gratia habitualis, non ita immediatè reguletur per regulas morum, ac actus, & per illam non mereamur , nisi in actum prorumpat, habet tamen alios effectus,per quos excessus iste resarcitur, videlicet expellere culpam mortalem hominem amicum Dei constituere, & obiectũ

con-

congruum dilectionis illius, cum iure ad gloriæ hæreditatam, & actum meritorium vitæ æternæ se ipsa valorare formaliter; & ideo, quamuis *secundum quid* excedatur ab actu virtutis in genere moris, simpliciter tamen illum excedit.

Instabis. Sed dices: in sententia probabili, actus charitatis potest effectum sanctitatis præstare, iusque ad hæreditatem tribuere, & hominem obiectum congruum diuinæ dilectionis constituere simpliciter: ergo saltem actus iste excedit gratiam habitualem in genere moris.

Resp. Respondeo prætermisso antecedenti, negando consequentiam: nam etiam in sententia admissa sanctitas à gratia proueniens est altioris rationis sanctitate exhibita per actum charitatis. Tum, quia est permanentior. Tum etiam, quia omnia dona ad ordinem supernaturalem spectantia radicaliter præhabet; secus autem sanctitas ab actu charitatis proueniens; quo circa plures docent actum charitatis, etsi sanctitatem præstet formaliter, non mereri de condigno gratiam habitualem. Ex quibus obiter colligo, esse gratiæ tribuendum excessum supra actum charitatis, quamuis sanctificet, non solum sanctitate fluida, & transeunte, sed etiam permanẽte moraliter. Hæc namque permanentia non adæquat permanentiam gratiæ, nec dona supernaturalia radicaliter præcontinet, nec hominẽ potentẽ reddit ad connaturaliter omnes actus supernaturales eliciẽdos, quod tamen facit permanentia gratiæ habitualis. *Oppones.* Nec refert si dicas: excessum istum aliunde compensari, videlicet, quia actus charitatis est meritorius vitæ æternæ formaliter, quod non habet gratia habitualis: ergo licet gratia habitualis præstet prædictos effectus, exceditur ab actu charitatis in genere moris. *Resp.* Non inquam refert. Tum, quia sicut non meretur de condigno gratiam habitualem, etiam in sententia, quæ docet esse formalem sanctitatem; ita nec vitam æternam de cõdigno meretur: meritum autem congruũ imperfectum meritum est, & ideo in illo excedere non compensat alium excessum. Tum etiam: nam etsi permaneat in ratione sanctificantis, nõ tamen permanet in ratione merentis, sed vt sic transit: æstimabilius autem est habere gratiam habitualem radicaliter præhabentem omnia dona supernaturalia, & dantem vires per modum radicis ad connaturaliter operandum in ordine supernaturali adæquatè, quam vnum actum meritorium habuisse, & in ratione formæ sanctificantis moraliter perseuerantem.

Tertio arguitur: habitus est causa efficiens bonitatis actus, non 15
Arg. 3. solum physica, sed etiam moralis: ergo vel vniuoca, vel æquiuoca, causa enim efficiens per vniuocam, & æquiuocã adæquatè secatur. Si primum, adæquat bonitatem actus. Si secundum, illam excedit; causa enim vniuoca petit cum suo effectu in perfectione adæquari, & æquiuoca petit illum excedere: ergo habitus, vel excedit actum in bonitate morali, vel ad minus non est illo inferior in tali bonitate.

Prima solutio. Huic argumento responderi solet primo: habitum non esse causam efficientem principalem actus, sed instrumentalem; causa autem instrumentalis, nec diuiditur in vniuocam, nec æquiuocã, nec sui effectus perfectionem petit adæquare.

Secunda Secundo alij respondent, habitum comparatione actus secundum tendentiam ad obiectum esse causam vniuocam principalẽ, quia prout sic est eiusdem speciei cum illo, comparatione vero actualitatis actus, esse causam instrumentalẽ, & ab illo ratione actualitatis superari, sicut è contra; actus est causa efficiens vniuoca habitus secundum tẽdentiam specificam habitus ad obiectum, & secundum permanentiam, in qua excedit actum, ab illo causari vt ab instrũmento potentiæ.

Tertia. Tertio alij respondent; habitum

non

non esse causam adæquatam, seu totalem actus, sed partialem simul cum potentia, anima, & auxilio diuino, licet autem effectus nequeat causam efficientem adæquatam excededere, potest tamen in perfectione excedere causam partialem, siue inadæquatam, & ideo, quamuis actus secundum honestatem moralem causetur ab habitu, est illo in bonitate morali præstantior.

16 *Omnes istæ solutiones impugnãtur.* Istæ solutiones, nisi amplius explicentur, vim argumenti facti nõ euacuant: nã licet verum sit causam instrumentalem, & partialem, siue inadæquatam, non debere sui effectus perfectionem adæquare, & admittamus habitum esse causam instrumentalem, vel partialem actus, si tamen instrumentalis sit, assignari debet causa illius principalis, etsi partialis sit causa, ex illa, & alijs conflari causa totalis, in qua perfecte contineatur, quidquid est perfectionis in actu; & consequenter, quod vel adæquet illum, si causa vniuoca sit, vel excedat, si sit causa æquiuoca, iuxta dicta inter arguendum; at respectu bonitatis moralis actus honesti, assignabilis non est causa principalis, cui subordinetur habitus, si instrumentaliter ad illum concurrat, nec causa adæquata ex habitu, & alijs necessarijs conflata, quæ honestatem actus moralem, vel excedat, vel adæquet: ergo argumentum factum per concursum instrumentalem, vel partialem habitus in actum non soluitur. Probo minorem: solum enim potest assignari pro causa effectiua partiali actus, vel anima, vel voluntas, vel auxilium efficax Dei, vel aggregatũ ex anima, voluntate, habitu, & auxilio diuino; at nullum istorum, nec omnia simul sumpta adæquant actũ in honestate morali, si rationes factæ, pro excessu actus super habitum sunt efficaces: ergo respectu bonitatis moralis in actu repertæ, non est assignabilis causa adæquata, quæ vel excedat, vel adæquet illam formaliter in genere moris.

17 *Resp.* Si forte dicatur: rectitudinem naturalis rationis, de qua in solutione secundi argumenti asserebamus, excedere in morali honestate habitum acquisitæ virtutis, etiam superare moralem honestatem actus, vel habitum synderesis, illum excedere; & consequenter, posse habitum in virtute illius, actum honestum causare efficienter, illiusque honestatem moralem præcontinere; sicut ẽ contra actus præcedentes habitum causant, efficienter in vi talis rectificationis.

Contra In contrarium obstabit, quod licet demus synderesim sumptam pro habitu, vel naturalem rectitudinem voluntatis, qua inclinat ad prima principia practica excedere actum virtutis acquisitæ in honestate morali, non tamen possunt excedere, nec adæquate bonitatem moralem actuum, ad quos proxime inclinat; at respectu istorum actuum argumentum est soluendum: ergo tradita solutione non soluitur. Probo antecedens: etiam si demus habitum primorum principiorum excedere actus scientificos in genere veri, non tamẽ excedit, nec adæquat cognitionem eorundem principiorum; sicuti nec habitus scientiæ excedit, nec adæquat in isto genere scientificam cognitionem: ergo quamuis admittamus habitum synderesis, & naturalem rectificationem voluntatis, prout inclinat ad prima principia moralia actus virtutum acquisitarum in genere moris excedere, non tamen excedere possunt in morali honestate actus, ad quos proxime inclinat, nec cum illis adæquari,

18 *Vera solutio.* Vnde ad argumentum factum respondeo solutione D. Tho. *in præsenti art. ad 3.* quod licet habitus sit causa efficiens actus, quia tamen ab illo causatur in genere causæ finalis, ideo non excedit, nec adæquat actum in genere moris, sed exceditur ab illo in honestate morali, *quia propterquod vnumquodque tale, & illud magis.*

Instabis 1. Sed contra istam solutionem obijcere possumus primo: axioma

hoc Phylosophi, cui innititur D. Thom. doctrina, non solum esse verum in genere causæ finalis, sed etiā in genere causæ efficientis; cum ex illo à Logicis probetur præmissas esse conclusione certiores, quia nempe conclusio est certa, quia præmissæ sunt certæ, & *propter quod vnumquodque tale, & illud magis*, præmissæ autem in genere causæ efficientis ad assensum conclusionis concurrunt; at licet habitus sit bonus propter actum in genere causæ finalis, actus tamen est bonus propter habitū in genere causæ efficientis: ergo non est cur ex causalitate finali actus in habitum inferatur illum excedere, & ex causalitate efficiente habitus in actum, non inferatur habitum excedere actum.

Secūdo. Secundo: nam est probabilis multorum Thomistarum sententia, quæ docet habitum in genere naturæ excedere actum; & tamen etiam in hoc genere ab illo causatur finaliter: ergo licet in genere moris sit propter actum formaliter, quia tamen illum efficienter causat, etiam in hoc genere est illo perfectior.

19 *Tertio.* Tertio: nam causa efficiens principalis etiam est finis effectus, quo circa communiter à Phylosophis dicitur, principium *quo* efficiēs formale, & causam finalem coincidere, quia nempe forma, quæ est generationis principium simul est causa formalis compositi vt *quod* efficientis, & finis generationis: ergo eo ipso quod habitus sit causa efficiens act⁹, etiam est finis illius.

Quarto Quarto: nam axioma illud Phylosophi, *vnunquodque est propter suam operationem*, communiter explicatur, quod sit propter operationem, vt finem effectus, vel propter se ipsum, vt operatione perfectum, cum quo recte componitur, substantiam in genere entis esse sua operatione simpliciter perfectiorem; at nulla est ratio, cur habitus propter actum honestū sit aliter, ac vnūquodque dicitur, esse propter suam operationem: ergo ex eo quod ab actu in genere causæ finalis causetur, non recte infertur ab illo in genere moris excedi.

Quinto. Quinto: nam gratia habitualis est perfectior visione beatifica, vtpote cum sit natura ordinis supernaturalis; & consequenter omnia illius ordinis debeat excedere; sicut anima, quæ in ordine inferiori est natura, omnes suas proprietates, & operationes superat in perfectione; & tamen gratia est propter visionem beatificam, cum hæc sit vltimus finis, & cōsequenter, omnia ad illam ordinentur: ergo ex eo quod actus in genere moris sit finis habitus, non recte probatur illum in hoc genere excedere.

Sexto. Sexto: nam sicut habitus est bonus, quia inclinat in actum bonū, ita actus est honestus, quia versatur erga honestum obiectum: & sicut habitus est propter actum, ita actus est propter obiectum in genere causæ finalis; & tamen nemo dixit obiectum excedere actum in genere boni moralis: ergo ex eo quod habitus sit bonus, quia inclinat in actum bonum, & sit propter illum in genere causæ finalis, non recte colligitur ab illo excedi in genere boni moralis.

Septimo Denique: nam tota perfectio effectus præcontineri debet in causa efficienti principali formaliter, si vniuoca sit, vel eminenter si sit causa æquiuoca; & consequenter, vel debet à causa efficienti adæquari, si adsit continentia formalis, vel excedi, si continentia sit eminentialis; at habitus est causa efficiens principalis actus, non solum secundum bonitatem physicam, sed etiam secundum bonitatem moralem: ergo quamuis ab illo sit vt causa finali, eius moralem honestatem præcontinere debet eminēter, aut formaliter: & consequenter, vel excedere, vel adæquare illum in genere boni moralis.

20 *Ad 1. instantiā resp.* Hæc tamen, etsi vrgentia sint, non tamen infringunt veritatem traditæ solutionis. Ad primum respondeo, quod licet axioma illud Phylosophi, ly *propter* dicente effectiuam

causalitatem arguat excessum in genere physico, non tamen illum arguit in genere moris; bene tamen ly *propter* dicente genus causæ finalis. Tum ob dicenda. Tum etiam: quia secundum causam finalem considera tur ratio boni, & mali moralis, & ideo quod finaliter causat in hoc genere, præstantius est absolute causan te solum efficienter, quod profunde meditatus est D. Thom. in solutione ad 3. sic dicens: *Habitus est causa actus in genere causæ efficientis, sed actus est causa habitus in genere causæ finalis, secundumquam cõ sideratur ratio boni, & mali, & ideo in bonitate, & malitia, actus præminet habitui.* Quibus satis apertè insinuauit, quod esto in alijs generibus exercitium causandi finaliter non arguat excessum supra id quod causat efficienter, in genere moris ob peculiarem rationem præstantiam, & excessum arguit.

Ad 2. Et ex his ad secundam prætermissa maiori, & minori, neganda est consequentia, ob traditam rationem discriminis inter vtrumque genus.

Ad 3. Ad tertium dicatur: antecedens ad summum esse verum de causa efficiente principali ratione formæ, qua in esse constituitur, non autem ratione virtutis proximę, aut formæ dantis facilitatem, ex quo solum concluditur animam rationalem, per quam homo in suo esse primo constituitur esse finem actus honesti, non vero habitum, qui concurrit per modum dantis facilitatem. Imo nec anima est finis *cuius gratia*, sed tantum finis *cui* per modum formæ; finis autem *cui* à fine *cuius gratia*, potest excedi, vt superius dicebam.

Ad 4. Ad quartum dicatur, axioma illud Phylosophi ad solam substantiam prædicta explicatione applicari, quæ quia absoluta est ab omni respectu ad extrinsecum, non potest ad aliquid extra se vt ad finem ratione sui ordinari, vnde operationem propriam non respicit, nisi vt finem effectum, quæ ratio in habitibus, & potentijs non militat.

Ad 5. resp. 1. Ad quintam obiectionem concessa maiori, & minori nego consequentiam, ob rationẽ traditam in solutione primæ obiectionis, quia nempe visio beatifica est finis *quo* in genere physico, nõ in genere moris, & solum finis *quo* in isto genere fundat excessum simpliciter supra ea, quæ ordinantur ad ipsũ.

Secũdo. Vel secundo dicatur: gratiam ratione sui nõ esse propter visionem; sed solũ ratione suarum potentiarum. Ex quo ad summum infertur, excessus visionis ad lumẽ, quod est in ordine supernaturali potentia, quẽ excessum multi fatentur, & satis probabiliter.

21 *Obijcies 1.* Si opponas: beatitudinem etiã esse finem omnis moralitatis in gratia repertæ: ergo est finis illius in genere moris, & tamen non est perfectior illa in hoc genere: ergo finalizare in genere moris, non arguit in finalizante excessum simpliciter supra ordinatum ad ipsum.

Resp. Respondeo, beatitudinem finalizare moralitatem gratiæ, ipsam tamen non esse formaliter in genere moris, & ideo non excedere gratiam in tali genere: nam vt in genere aliquo vnum aliud excedat formaliter, debet vtrumque in illo formaliter esse.

Secũdo. Si opponas secundo: etiam bonitatem physicam rei attendi penes rationem finis, & tamen finalizans in genere physico non excedit finalizatum in physica bonitate simpliciter, vt manet concessum: ergo quamuis bonitas, & malitia moralis considerentur penes rationem finis, non sequitur, quod finalizans in genere moris, sit in illo præstantius finalizato simpliciter. Maior probatur: nã etiã bonitas physica fundat appetibilitatem, vel per modum finis, vel per modum medij: ergo etiam attenditur penes rationem finis.

Resp. Respondeo, bonitatem physicã idem esse quod perfectio, cum autem vnumquodque in tantũ sit perfectũ, in quantum est in actu, bonitas physica rei commensuratur cũ entitate,

ad quam sequitur: vnde non consideratur penes rationem causæ finalis, etsi illã exercere possit, sed penes ordinẽ ad existẽtiã, penes ordinẽ, ad quam entitas pysica consideratur.

22 *Vrgebis* Instabis, quamuis vniuersaliter bonitas physica non consideretur penes causam finalem; bonitas autem physica habitus, & actus penes causam finalem considerantur; & tamen, quamuis actus in genere physico sit finis habitus, non ideo est præstantior illo simpliciter in bonitate physica, vt supponimus in sententia probabili: ergo quamuis bonitas, & malitia moralis considerentur penes causam finalem, & actus finalizet habitum, non recte colligitur præminere habitui in bonitate morali. Probatur maior: ideo bonitas, & malitia moralis considerantur penes causam finalem, quia moralis bonitas vltimo in finis bonitatem reducitur, & ab illa desumitur: sed etiam bonitas physica habitus, & actus vltimate in finem physica bonitate gaudentem reducitur, & ab illo desumitur; ideo enim habitus, & actus sunt boni bonitate physica, quia finem bonum physice inspiciunt: ergo bonitas physica habitus, & actus consideratur penes causam finalem.

Resp. Respondeo, quod licet bonitas physica habitus, & actus proxime ab obiecto sumatur, vltimo tamen non sistit in illo, sed ad existentiam reducitur; nam quamtumuis actus, & habitus ad obiectum physice bonum ordinem dicant, nisi existentia compleantur, vel ad illum explicent ordinem, non intelliguntur physice bona. Quo circa cum communi Thomistarum sententia docuimus *Tractatu de Trinitate*, relationes perfectionem relatiuam, seu bonitatem relatiuam non dicere, quia ratione sui ordinem ad existentiam non explicant, sed tantum ad terminum; bonitas autem moralis vltimate sistit in fine, & ex illo vltimate probatur, & id circo quod in genere moris est finis, præstantius est simpliciter finalizato ab ipso, etsi ab illo in genere efficientis causetur.

Ad quintam obiectionem, quæ contra hucusque dicta procedit, vt respondeam, aduerto circa bonitatem obiectiuam, an sit formaliter in genere moris, vel solum causaliter? Duas sententias versari. Prima negatiua, quam tenet Caietanus *supra quæstione 19. art. 1. & quæstione 20. art. 1.* Medina *ibidem propositione 2. & 3.* Zumel *quæstione 18. art. 2. dub. 1. §. 3. & dub. 2. §. etiã 3.* Martinez *dub. 1. conclusione 7.* Cornejo *art. 1. disp. 1. ante 1. dub.* Et Lorca *disp. 27.* Secunda est affirmatiua, quam tenet Montesinos *supra disp. 21. num. 37.* Ægidius Conhinc *disp. 3. de verit. dub. 2. num. 32. & 37.* & Granadus *Tract. 10. disp. 1.* Et nouissimè in eandem inclinare videntur PP. Salmanticenses *Tract. 11. de bonitate, & malitia, disp. 1. dub. 6. numero 85.* De quibus determinatum iudicium proferre spectat ad tractatum de bonitate, & malitia *sup. q. 18. art. 2.* Quod ad rem nostram attinet, si primam sẽtentiam sequamur, præuia, & conspicua est obiectionis solutio, tunc enim ex prædicto axiomate excessus in causãte colligitur, quãdo subest denominationi formali formæ, quã causat vt in disp. limine aduerti: cũ ergo obiectum specificans, & finalizans actum in genere moris non sit formaliter in hoc genere, sed solum causaliter; consequens fit, quod etsi actus propter ipsum sit bonus in genere moris, non excedatur ab illo, sed potius excedat, vel inter illa proprie comparatio non est, vt enim inter duo extrema proprie fiat comparatio, necessarium est, quod vtrũque formam, supra quam fit, participẽt in esse formali.

23 *Pro solutione quinque obiectiones notatur 1.*

Ad 5. obiectionẽ resp. 1.

24 *Secũdo respondẽt aliqui.* Quia tamen probabilis est secunda sententia, restat vt in illa obiectioni occurramus. Docti quidam Recentiores Thomistę in manuscriptis ad istum articulum respondent, bonitatem actus formalem, & bonitatem obiectiuam esse mutuo sibi

inuicem causas in genere causæ finalis;non enim repugnat in eodem genere causæ, non infimo, sed subalterno, & diuisibili in diuersos modos causandi mutuam inter duo exerceri causalitatem.& quia bonitas moralis actus perfectius in hoc genere finali causat: sistit enim obiectiua bonitas in bonitate actus, tanquam in termino, seu cētro, & idcircò præeminet act⁹ obiecto in morali bonitate.

Displicet ista solutio. Verum, etsi admittam libenter nō repugnare inter duo mutuam causalitatem in eodem genere causæ subalterno, non tamen percipio quomodo in Thomistarum doctrina subsistere possit moralitatem obiectiuam finalizari à moralitate formali. Omnes enim Thomistæ fatentur obiectum intellectus, & voluntatis esse absolutum ab ordine transcendentali ad prædictas potentias, & illarum actus, & solum habere cum illis realem connexionem, ad modum quo omnipotentia connexa est cum possibilitate creaturarum, non tamen dicit ad illam ordinem transcēdentalem. Quo circa relatio inter potentiam, & obiectum est tertij ordinis, & solum realis ex parte vnius extremi, vel ex parte potentiæ: ergo obiectum actus moralis, etsi habeat cum illo connexionem, non tamen dicit ordinem transcendentalem ad illum; at si moralitas actus finis esset moralitatis obiectiuæ, hæc ab illa dependeret; & consequenter ad actum moralem transcendentalem ordinē diceret: ergo mutua illa causalitas in genere causæ finalis inter obiectiuam, & formalem moralitatem stare nequit cum communi Thomistarum doctrina.

Cōfirm. Quod amplius confirmari potest: sic enim comparatur bonitas obiectiua cum bonitate formali; sicut obiectiua veritas cum veritate formali intellectus; at veritas obiectiua, etsi cum formali dicat connexionem, ordinem tamen transcendentalē ad illam non dicit; aliàs prædicamentalē realem fundaret; & consequenter relationes tertij ordinis essent reales ex parte vtriusque extremi: ergo bonitas obiectiua moralis, etsi connexa sit cum bonitate morali conuenienter actui, non tamen dicit ad illam ordinem transcendentalem; & cōsequēter nō est illius effectus in genere causæ finalis.

25 *Aliorū solutio.* Alij admissa illa sententia, non verentur concedere bonitatem obiectiuam esse in genere moris præstātiorē bonitate actus formali absolutè, etsi in ratione bonitatis formalis excedatur ab illa, quia sub hoc nomine sola actus bonitas intelligitur, quæ in obiecto solū reperitur causaliter; in actu vero formaliter; & consequenter perfectiori modo in ratione bonitatis formalis; sicut calor perfectiori modo reperitur in igne, cui formaliter conuenit intra lineam caloris, quam in Sole, in quo eminēter solum reperitur. Quæ doctrina consentanea est alteri, quā traddidit Mag. Nauarrete 1.p.q.16. vbi comparans veritatē formalem cum transcendentali, docet hanc illam excedere in ratione veritatis vtrique conueniens, etsi ab ea in ratione veritatis formalis excedatur ob rationem traditam.

Contra primo. Displicet tamen ista doctrina, & reijcitur primo: nam comparatione facta inter gen⁹ cognoscibile actiuū, & passiuū in ratione cognoscibilis, si fortè hæc cōparatio factibilis est, actiuum excedit passiuum; at formalis veritas pertinet ad lineam actiuī, & transcendentalis ad passiuam: ergo illa istam excedit in genere cognoscibili. Probatur maior: vtrūque genus supra immaterialitatem fundatur, & cōmensuratur cum illa; at genus cognoscibile actiuum perfectiorē immaterialitatē exposcit: quo circa in lapide reperitur sufficiens immaterialitas ad passiuam cognoscibilitatē, nō vero ad actiuam: ergo actiuū excedit passiuum in linea cognoscibili.

Secūdo. Secundo reijcitur: nam D.Tho. ex eo probat, actum excedere habitum in bonitate & malitia, quia actibus meremur, & demeremur, secus autem per habitus, nisi ad actus procedant; at hæc ratio pari efficacia

militat in obiecto morali comparato cum actu, etenim obiectum, nec laudis, nec pręmij dignum est in genere moris: bene tamen actus attingentes obiectum: ergo actus præstantior est obiecto in bonitate, & malitia morali.

26 *Vera sextæ obiectionis solutio.* Quare his prætermissis, ad sextam obiectionem respondeo negando maiorem: habitus enim est propter actum, tanquam propter sui perfectionem vltimam, & actualissimam in genere moris, & est bonus, quia actus est bonus bonitate morali completa, & complente omnia ad illam lineam spectantia, & idcircó ab illo exceditur in morali bonitate: actus vero est propter habitum, vt finem *cui* obiectiuum, & extrinsecum; licet autem obiectum specificans, & finalizans sit in ratione talis formaliter perfectius actu finalizato; in essendo tamen non petit illud excedere: etiam ens rationis specificat, & causat finaliter actum terminatum ad ipsum; & tamen in essendo inferius est actu, non solum in genere entis, sed etiam in genere cognoscibili, nec actus ideó est bonus moraliter, quia obiectum est bonum moraliter bonitate completa, non enim intelligitur complete bonum moraliter, vsque dum per actum bonum moralem attingitur. & idcircó, etsi actus honestus causetur à suo obiecto in genere causæ finalis, non exceditur ab illo simpliciter in morali bonitate.

27 *Ad 7. resp.* Ad vltimam obiectionem respondeo: causam efficientem principalem æquiuocam, vel vniuocam debere excedere, vel adæquare effectũ in eo, quod in illo primario terminat eius causalitatem, non autem in illo, quod ad formalitatem primario terminantem consequitur, & non per se primo, sed consequutiue fit: bonitas autem moralis actus virtuosi non fit per se primo, sed consequutiuê ad entitatem physicã primo terminantem habitus, & potentiæ causalitatem, & ideô sufficit vt causa adæquata actus honesti, quæ conflatur ex anima, voluntate, & diuino auxilio, & habitu, adæquet, vel excedat actum in genere physico primo terminantem effectiuam causalitatem, non autem est necessarium, quod in genere moris cum bonitate actus adæquetur, vel illum excedat. Sicut causa efficiens cognitionis, etsi adæquet, vel excedat illam in entitate, quæ primario causatur; non tamen illam adæquat in ratione veritatis formalis, quæ ad entitatem cognitionis consequitur; & Sol calorem causans, illum excedit in ratione entis, non tamen excedit in relatione similitudinis, quæ ad entitatem caloris cõsequitur. Ita Curiel, & Cornejo circa istum articulum, quos alij Recentiores sequuntur.

Sed oppones primo: eó ipso, quod bonitas moralis non primo, sed consequenter fiat, consequi debet ad entitatem actus causatam primario, eo modo, quo passiones consequuntur essentiam; & consequenter, sicut passiones sequutæ ad essentiam exceduntur ab illa; ita bonitás moralis actus ab illius physica entitate superabitur; at causa efficiens principalis actus petit excedere, vel ad minus adæquare physicã eius entitatem: ergo etiam bonitatem moralẽ, quæ ab entitate actus exceditur. 28 *Oppones 1.*

Secundo: nam virtus, vt admisimus in principio disp est formaliter in genere moris; at si bonitas act⁹ fieret secundario, non esset formaliter in tali genere, sed solum virtualiter: ergo bonitas moralis actus non secũdario, sed primario fit. Probatur minor: virtus causatiua effectus constituitur in eodem genere cum effectu causato per specificationem ab illo; at à formalitate secundario, & consequenter facta, non accipit specificationem; sicut nec potentia intellectiua specificationem desumit ab obiecto secũdario intelligibili, sed ab obiecto primario: ergo nisi bonitas moralis actus per se primo fiat à virtute, non constituitur virtus in genere moris formaliter. *Secũdo.*

Tertio: nam virtus non constitui- *Tertio.*

Tertio. tuitur in ratione causæ continentis bonitatem moralem sui actus per suam entitatem, vt spectat ad genus physicum, sed per bonitatem pertinentem ad genus moris formaliter, in sententia quam modò supponimus, quod scilicet virtus in hoc genere formaliter collocetur, cum ad hoc in illo constituatur, vt contineat, & causet moralem honestatem actus; at bonitas moralis virtutis, non constituit illam causatiuam primario entitatis physicæ actus, & secundario bonitatis moralis, sed huius primario: aliàs ab illa, & non ab ista suam specificationem desumeret: ergo virtus in ratione virtutis per se primo causat bonitatẽ moralẽ actus virtuosi, & non secũdario.

29 *Ad 1. obiectionẽ resp.* Respondeo ad primam instantiam, quod sicut ad hoc vt risibilitas consequatur rationalitatem, & in illa cõtineatur, vt in radice, necessarium non est quod rationalitas sit risibilitate perfectior, vel æque perfecta in linea propria risibilitatis, sed sufficit quod à toto genere entis sit risibilitate perfectior; ita vt bonitas moralis ad entitatem physicam actus sequatur, & contineatur, vt in radice in illa, sufficit quod entitas physica act' à toto genere entis excedat bonitatem moralem, non autem requiritur quod illum superet in genere moris. Ex quo solum colligitur, causam efficientem principalem entitatis actus excedere bonitatem moralem à toto genere entis; non vero, quod illum in genere moris vel excedat, vel adæquet.

Ad 2. resp. 1. Ad secundam concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: specificationem primariæ formalitatis, concedo minorem: secundariæ, nego minorem, & consequentiam; sicuti in actu duas formalitates constituimus, vnam spectantem ad genus physicum, & aliam ad genus moris, quarum ista illam supponit, ita in habitu virtutis, conceptus entitatis physicæ primario illi conuenit, bonitas autem moralis conuenit consequenter, etsi nomine virtutis primario & de formali significetur, licet autem esset inconueniens, quod prima formalitas in entitate virtutis reperta à formalitate actus secundi causata suam desumeret specificationem, non autem est inconueniens, quod formalitas secunda illius entitatis specificetur à prima actus formalitate.

Secũdo resp. Vel secundo responderi potest, quod licet à formalitate, nec primo executa, nec intenta primario specificatio actionis, vel habitus, non possit sumi, potest tamen accipi à formalitate effectus, etsi non primo exequuta, primario tamen intenta, vt constat in motu augmentationis, qui à partiali quantitate specificatur, quæ licet primario in exequutione non sit, sed partialis substantia, primario tamen per augmentationẽ intenditur; licet autem bonitas moralis actus honesti non producatur ab habitu, per se primo in exequutione, ab illo tamen intenditur primario, & idcirco ab illa specificationẽ recipere potest, per quam in linea moris constituatur formaliter.

30 *Ad 3.* Ad tertiã, si teneamus sententiã affirmãtẽ bonitatẽ moralẽ virtutis nõ esse differentiã per se contractiuã habitus, vt sic, sed solum habitus moralis, vt talis, & moralitatem esse modum entitati physicæ habitus superadditum, quod docet Magister S. Thom. *supra quæst. 55. disp. 14. art. 1.* respondeo negando maiorem: bonitas enim moralis habitualis non est ratio formalis facilitandi, in quo causalitas effectiua virtutis consistit, sed solum est modus entitatis facilitantis illi conueniens ex ordine quem virtutis habitus dicit ad habitum, vt stat sub regulis moris; sicut moralitas actus non est ratio formalis volendi obiectum, sed modus illi competens, ex eo quod attingit obiectum, vt conforme, vel difforme regulis morum. Si vero aliorum teneamus sententiam asserentem, quod licet bonitas moralis virtutis, non solum causaliter, sed

etiam formaliter spectet ad genus moris, contrahere nihilominus rationem communem habitus, vt specificam differentiam illius; & consequenter à bonitate physica habitus non distingui: quam sententiam vt probabilem tuentur PP. Salmanticenses *supra tract. 11. disp. 1. num. 31.* respondeo concessa maiori distinguendo minorem: per se primo in exequutione, nego minorem: in intentione, concedo minorem, & nego consequentiam; nec sequitur non specificari à moralitate actus, quia ad hoc sufficit, quod licet exequutiue non attingatur primario, ordine tamen intentionis sit prima, vt paulò ante dicebamus. Et hęc de hac disp. applicanda litteræ Magistri *in 2. dist. 35. §. 10.* ad illa verba: *Nihil est autem, quod hominem à Deo dissimilem faciat, sicut peccatum.*

DISPVTATIO VIGESIMA PRIMA.

An possit dari omissio culpabilis in indiuiduo absque omni actu physico voluntatis, qui sit caussa, vel occasio illius?

§. I.

Eligitur verior sententia, & examinantur minus efficacia motiua.

Nu. 1. *Absque actu intellect' nō est dabilis omissio culpabilis.*

NON posse dari omissionem culpabilem absque actu aliquo positiuo intellect', est communis cōsensus Theologorum, & ratio est aperta: non enim stat omissio imputabilis absque hoc quod libera sit, nec in omissione actualis libertas, quin voluntas sit in actu primo ad libere omittendum, vel agendum constituta; sed absque omni actu intellectus voluntas in actu primo constitui non potest; cū apprehensio obiecti, illiusque propositio compleat voluntatem per modum actus primi; si-

cut

Digitized by Google

cut intellectus per speciem obiectū repræsentātem: ergo non potest dari omissio imputabilis absque aliquo actu positiuo intellectus. Iste tamen actus non semper est causa omittendi; sed multoties ab omittendo reuocat, & quantum est de se ad operationem omissioni oppositam inclinat, vt quando intellectus voluntati dictat, & proponit conueniens esse hic, & nunc sacrum audire; actus enim iste, quantum est de se ad præcepti obseruantiam inclinat: ergo omittendi causa non est.

2 *Non requiritur actus ad ipsam directe terminat.*

Deinde exploratum est fere apud omnes ad omissionem culpabilem, actum directe ad ipsam terminatum necessarium non esse, v.c. vt quis culpabiliter Missam nō audiat tempore instantis præcepti, non est necessarium, vt per expressum actū velit Missā nō audire, sed sufficit velle aliquid cum Missæ auditione incompossibile, cuius contrarium adscribi Alensi, docet Vazquez infra referendus. Et ratio est manifesta: ad peccatum enim sufficit indirectum voluntarium; hoc est voluntarium in causa, vt cum quis, præuidens ex ludo impediendum ad audiendum sacrum ludere velit; at vt omissio sit voluntaria indirecte, actus ad ipsam directe terminatus necessarius non est: ergo vt sit peccaminosa, talis actus non requiritur. Et quidem si necessarius esset, fieret, vt multoties homines potentes adimplere præceptum, illud non adimplerent absque peccato, quod absurdum est. Patet sequela: possent namque suspendere actum directe ad omissionem terminatum; cū ad illum nulla necessitate adstringatur voluntas: ergo si talis actus necessarius esset, absque peccato non adimpleretur præceptum à potente illud libere obseruare.

3 *Regulariter nō datur sine aliquo actu.*

Tertio, omnes fatentur regulariter loquendo numquam dari omissionem culpabilem absque actu aliquo volūtatis, vel directe, vel indirecte ad illā terminato, quod saltim cōuincunt argumenta illorū, qui nullatenus possibilem esse sine omni volūtatis actu defendunt; & experientia ipsa manifestum est: semper enim atque aduertente ratione ad instantiā legis præcipientis aliquod opus, aliquis illud omittit, est, vel quia non vult agere tale opus, vel quia vult aliquid cum tali præcepto incompossibile. Denique, vt ad punctum controuersiæ veniamus, iam fere omnes fatētur de essentia omissionis culpabilis actum positiuum voluntatis nō esse, quod ad minus D. Th. docet in præsenti art. & locis infra referendis, & constat ex eo quod peccatū omissionis à peccato commissionis distinguitur, quod peccatum commissionis actum positiuū essentialiter includit, secus autem omissio, nam hæc consistit essentialiter in carentia, seu priuatione actus: ergo non includit essentialiter actum.

4 *Pūctus difficultatis.*

His ita prænotatis, difficultas præsens consistit in eo, an omissio nō solū nō includat essētialiter actū positiuum, & physicum, sed etiam in indiuiduo sit possibilis physice, aut Metaphysice omissio ad culpā imputabilis sine vllo actu physico volūtatis directe, vel indirecte ad illā terminato? Qua in re duæ celebres, & in via D. Th. satis probabiles sentētiæ referuntur. Prima est negatiua, quā tenet M. Sententiarū, Albertus, Bonauētura, Capreolus, Conradus, Caietanus, & alij, quos refferunt, & sequuntur Vazquez *in præsenti disp.92*. Lorca *disp.5*. Montesinos *disp.2.q.1.& 2*. Aluarez *disp. 123. & seq.* Martinez, & Marcus de la Serra *dub.1. & 2. circa istum art.* M. à S. Th. *sup. q.6. disp.3. art.3. in resol.1. difficultatis*. Et nouissime PP. Salm. *tract. 10. disp.4. dub.1.*

Prima sētētia M. Sent. Albert. Bonau. Capreo. Conra. Caiet. Vazq. Lorca. Aluar. Martin. &c.

Secunda affirmans est, quam tuentur Durandus *in 2. dist.35. quæstione 2.* Ricardus, Adrianus, Occanus, Marsilius, Almainus, Valentia, Suarez, & alij, quos refert, & sequitur Meratius *tract. de peccatis disp. 3. sect.1. & 2.* Tenent etiam ex nostris Medina *circa istum art.* Curiel *dub.1. & supra quæst.6. art.3. dub. etiam 1.* Cornejo *in præsenti disp.3.*

Secūda Ricard. Adrian. Occan. Marsil. Valent. Suarez. Merat. Medina

dubio 1. & *supra quæst.* 6. *art.* 3. *Disp.* 1. *dub.* 7. Et Illustrissim⁹ Episcopus Segouiensis circa istum *art. dub.* 2. *conclusione* 2. estque apud Recentiores Thomistas frequentior, eidem etiam frequentius adhærent Societatis Recentiores, & nouissimè Arriaga *tract. de actibus humanis disp.* 7. *sect.* 4. & *disp.* 8. *de an ma sect.* 6. quorum sententia sit nostra conclusio.

5 *Cõclusio Probãt aliqui primo.*

Illam probant aliqui Recentiores, quos refert, & non reijcit Arriaga in hunc modum: homo cui proponitur obiectum libere amandum, absque reflexa cognitione de amore, non necessitatur ad amorē, vel odiū, cum nec obiecti bonitas ad amorem necessitet, nec illius malicia, seu carē tia bonitatis ad odium: ergo poterit ab amore, & odio cessare, cumque in tali casu actus positiuus erga aliud obiectū non detur occasionans omissionem (supponimus namque nullum aliud obiectū proponi) dabitur suspensio, seu omissio voluntaria, & libera, absque omni actu physico voluntatis.

Secūdo illā probat Arriaga.

Deinde prædictus Author *subsectione* 5. postquam aliorum argumenta, vt infirmia, reiecerat, sic arguit pro nostra sentētia: etenim quā do quis amat libere aliquod obiectū, datur omissio libera actus imperantis amorē, cum potuerit elici amor ex actu illum imperante, & de facto talis actus imperans in voluntate nō datur; & tamen non est actus aliquis tunc in voluntate causans omissionē actus imperantis; amor enim directus non causat illam, cum non sit incōpossibilis cum actu imperāte, nec datur actus, quo volūtas reflexè velit omissionem imper j; ad hoc enim necessarium erat, quod ab intellectu actus imperans repræsentaretur, supponimus autem huiusmodi repræsentationem non esse: ergo datur omissio voluntaria, & libera, absque omni actu physico volūtatis, qui sit causa, vel occasio illius.

6 *Hæc argumenta imbecilia sunt.*

Hæc autem argumenta, nisi in alijs, quæ prædictus Author infirmare putauerat, innitantur, parum, aut nihil roboris habent. Ad primum enim sententiæ contrariæ Authores facilè respondebunt. In casu in quo proponatur voluntati obiectum directè amandum sub ratione boni, & odiū tali obiecto oppositū, necessitari voluntatem ad illorum aliquod *vagè*, non ratione obiecti, sed ratione propriæ naturæ, quæ talis est conditionis, vt licet possit ab hoc, vel illo actu *diuisiuè* cessare, non tamen ab omni *collectiuè*, sicut in nostra sententia necessitatur voluntas ad amorem, vel odium, vel ad liberam suspē sionē vtriusque, ita vt quamuis possit absque illorum quolibet sumpto diuisiuè existere, non tamen pro instanti reali supposita propositione obiecti, absque illorum aliquo existere: ergo vt ratio illa aliquam efficaciam habeat, impugnanda est hæc voluntatis conditio, & ad rationes alias est recurrēdum. A secundo etiā, absque vllo negotio se expediunt, negata maiori, si intellectus nihil de actu reflexo imperante cogitauerit, tunc enim mere passiuè ad negationem actus imperantis comparatur voluntas, non egressiuè, & vt libera foret commissio talis actus, hoc secū do modo ad illam comparari deberet, vt fatentur omnes Patroni nostræ sententiæ: ergo nisi recurrat ad libertatem contradictionis, quæ per omissionem, tanquam per extremum sibi inadæquatum exerceri potest, quod principiū debile reputauerat, absque vllo prorsus robore eius argumentum relinquitur. Et quidem si alicuius ponderis esset, probaret dari tunc casus omissiones pene infinitas liberas actu in voluntate existentes, quod nullus ex Authoribus nostræ sententiæ potest admittere. Probo manifeste sequelam: etenim iuxta argumentum, absque vlla cogitatione intellectus de actu reflexo imperante, datur in operante omissio libera illius, solum quia possibilis est; at etiam est possibilis actus imperās actum imperantem, & rursus alius actus istum imperans, & sic vsque in

infinitum: ergo erunt actu in voluntate omissiones liberæ actuum reflexê imperantium, vsque in infinitum.

§. II.

Nostra sententia ab authoritate probatur.

7 *Prob.1. ex D. Th.* VNde prætermissis, vt minus efficacibus his argumentis, aliter est suadenda nostra cóclusio, ex D.Tho. *quæst.2. de malo art. 1. in corpore, & solutione ad 2. 3. 4. 10. & 11. argumentum, & in 2. sententiarum dist. 35. quæst. 1. art. 3. in corp. & solut. ad 1. 2. & 3. 2.2. quæst. 79. ar. 3. ad 1. supra q. 6. art. 3. in corp. & solut. ad 1. & tandem in præsenti art. in solutionibus argumentorum, & in corpore,* quod ita concludit. *Vnde verius dici potest, quod aliquod peccatum possit esse absque omni actu.* Quod docet D.Tho. propter peccatum omissionis: ergo ex mente D. Tho. possibilis est pura omissio peccaminosa, absq; omni actu physico voluntatis.

Communis solutio. Communis huius argumenti solutio, & D. Tho. interpretatio est, solum affirmare voluisse omissionem posse dari absque actu, qui sit de illi' essentia, non tamẽ absque actu, qui sit causa, vel occasio illius, quam interpretationẽ, ex eo sibi persuadent nostri Thomistæ: nã *q. citata de malo, & in præsenti art.* duas refert sétẽtias, alteram affirmantem non posse dari peccatũ omissionis, absque actu interiori, hoc est, terminato ad aliquid impediens adimpletionem præcepti affirmatiui: alteram ẽ regione asserentem posse dari absque omni actu, siue exteriore, siue interiori, & de vtraque ferens iudiciũ, ait D. Th. vtramque secundum aliquid veritatem habere. Prima attento eo quod per se pertinet ad rationem peccati. Secunda vero attentis causis, & occasionibus omittendi; at si D. Tho. sentiret, posse peccatum omissionis aliquando sine vllo physico voluntatis actu, saltem antecedenti reperiri, secunda opinio, non secũdum aliquid veritatem haberet, sed secundum totum, cum nihil aliud asserat secunda opinio ex relatis: ergo vt resolutio D. Tho. sit vera, & vtraque opinio solum secundum aliquid veritatem habeat, standum est traditæ interpretationi, videlicet posse dari peccatum omissionis sine actu physico voluntatis, qui sit de eius essentia, non tamen sine actu, saltem antecedẽte, qui sit causa, vel occasio illius.

Hæc tamen interpretatio, etsi probabilis sit, tum ob rationem proximẽ factam: tum ex authoritate illa vtentium, meo tamen videri ad argumenti solutionem non sufficit. Primo, quia vt postea argumẽtabimur, eo ipso, quod omissio voluntaria sit secundum essentiam, absque actu essẽtialiter importato, poterit etiam in indiuiduo, absque vllo actu physico voluntatis voluntaria existere: ergo admisso ex D. Th. omissionẽ vt peccaminosam, non includere essentialiter actum, etiam sine illo admittenda est in indiuiduo metaphysicẽ possibilis. 8 *Reijcitur 1.*

Secũdo: nam si D. Tho. sentiret numquam posse dari omissionẽ peccaminosam, absque actu directẽ, vel indirectẽ ad illam terminato secundum argumentũ huius articuli, quod etiam in omnibus alijs locis pro nostra sentẽtia adductis proposuit sũptum, ex eo quod ad peccatum voluntarium requiritur, quod sine actu voluntatis saluari non potest; & consequẽter ad omne peccatũ actum volũtatis requiri: Facillimo negotio dilueret asserendo sufficere actum directẽ, vel indirectẽ ad omissionẽ terminatum, sine quo numquam reperiri potest peccatũ omissionis; at nũ- *Secũdo.*

quam

quam D.Th. hac solutione fuit vsus; vt constabit ipsum legenti, sed semper illi occurrit solutione, qua vtitur *in præsenti ad 2* his verbis: *Dicendum, quod aliquid dicitur voluntarium, non solum quia cadit super ipsos actus voluntatis, sed quia in potestate nostra est, vt fiat, vel non fiat, vt dicitur in 3. Ethicorũ, vnde etiam ipsum nolle potest dici voluntarium in quantum in potestate hominis est velle, aut non velle:* ergo signum manifestum est Angelicum Doctorem sensisse, non solum non esse de essentia omissionis culpabilis actum positiuum voluntatis, verum etiam sine illo posse physicè, aut metaphysicè aliquando inueniri.

9 *Tertio.* Tertio: nam D.Th. *quæst. citata de malo*, vbi oppositæ sentẽtiæ aliquatenus astitisse videtur, contra resolutionem iaciendam in corpore articuli sic proponit vndecimum argumentum: *Si peccatum omissionis cõsistit in sola negatione actus, sequeretur, quod quandiù aliquis non agit, tandiù peccaret, & ita esset periculosius, &c.* Cui argumento in hunc modum respondet: *Dicendum, quod omissio opponitur præcepto affirmatiuo, quod licet obliget sẽper, non tamen pro semper.* Et paucis interpositis: *Tandiù durat actu peccatum omissionis, quandiù tempus durat, ad quod obligat præceptum affirmatiuum, quo transeunte transit actu, & manet reatu*; at si omissio numquam posset peccaminosa existere sine actu positiuo voluntatis directè, vel indirectè ad illum terminato, effugium istud ad non continuã obligationem præcepti affirmatiui, cui opponitur, necessarium nõ esset. Tũ, quia per non existentiam actus voluntatis necessariũ ad culpam omissionis, posset ab imputabilitate liberari. Tum etiam: nam quamuis præcepta negatiua obligent, non solum semper, sed etiam pro semper, quia ad illorum transgressionem actus requiritur, non continuo violantur: ergo D.Thomas vtens tradita solutione, sentit manifestè non solum de essentia omissionis peccaminosæ actum positiuum non esse, verum non necessario physicè, saltim requiri, vt in indiuiduo existat peccaminosa.

10 *Quarto* Quartò: nam D.Tho. in 2. *Sententiarum distinct. 35. quæst. 1. art. 3.* sic arguit, sexto loco contra conclusionem iaciendã in corpore: *Malum esse non posset, nisi esset bonum, in quo malum consisteret; sed vbi nullus est actus, non inuenitur aliquod bonum, in quo deformitas peccati fundetur: ergo videtur, quod non possit esse peccatum, in quo non sit aliquis actus.* Cui argumento his verbis respondet: *Ad sextum dicendum, quod oportet, quod malum semper in bono subsistat, nõ tamen oportet, quod illud bonum, in quo malum subsistit sit actus, & ideò dico, quod malum omissionis non fundatur in aliquo actu, sed in potentia, quæ actum producere potest.* Ex qua solutione sic arguo primo contra traditam euasionem. D.Th. in argumento non loquitur de omissione quoad essentiam, sed quoad existentiam, vt constat ex verbo *subsistere*, quod existentiam importat; & tamen respondet posse omissionem subsistere in potentia sine actu: ergo sentit posse existere sine actu physico voluntatis. Secũdo, actus ab Authoribus oppositis ponitur, vt omissio medio illo à voluntate voluntariè depẽdeat, seu egrediatur; & consequenter mediante illo recipiatur voluntariè in illa; at D.Tho. docet fundari immediatè in potentia: ergo actus positiuus, nec ad essentiam, nec ad existentiam omissionis peccaminosæ necessario requiritur.

11 *Quinto* Quinto, aduersus traditam solutionem oppono verba D. Tho. loco ex sententiarijs proxime adducto in corpore articuli, ibi: *Quidam autẽ dicunt, quod in peccato omissionis semper oportet aliquem actũ esse, per quem aliquis retardatur ab adimpletione præcepti, vel mandati, siue interiorem voluntatis, vt*

cum aliquis vult præcepto non obedire, vel exteriorē, vt cum aliquis facit aliquem actum, per quem ab expletione præcepti impeditur, & ponitur exemplum de illo, qui nimis vigilat, & non potest surgere hora debita: (en vobis sententiam nostræ conclusionis oppositā ad vnguem ab Angelico Præceptore relatā) de qua tale profert iudicium: *Sed ista opinio non videtur necessitatem habere, cum enim voluntas libera sit, nec ad aliquid faciendum, vel non faciēdum determinetur, potest hoc modo prætermittere aliquid, quod eius cōtrarium non velit, nec de eius contrario cogitet, nec etiam de aliquo alio, quod sit per se impedimentum eius, quod facere tenetur.* Quibus verbis ita patrocinatur nostræ sententiæ, vt nullam, nisi violentam interpretationem admittere possit. Quod enim dicunt aliqui, loqui de omissione obiectiuè cōsiderata, non vero de illa, quatenus voluntaria in exercitio, secundum quam rationem non supponit actum, sed tātum dicit carētiam actus debiti: quis nō videat repugnare intellectui? cum dicat, *quod quia voluntas libera est, nec ad aliquid determinetur, potest prætermittere aliquid nihil de opposito cogitādo, nec de aliquo, quod sit impedimētum eius*; at verba hæc: *Potest prætermittere voluntas aliquid, &c.* de omissione in exercitio procedūt: ergo solutio ista verbis D. Tho. non congruit.

Aliquorum solutio.

Est omnino violenta.

12 *Aliorū non minus violenta, euasio præcluditur.*

Per quod etiam præcluditur aliorum euasio asserentium, D. Tho. solum excludere actum, qui sit de omissionis essentia per modum complementi essentialis physicē denominantis illam voluntariam, vel per modum subiecti, in quo malitia omissionis recipiatur, vel fundetur, non vero actum antecedentem qui sit causa, vel occassio eius. Cæterum effugiū hoc non nisi violenter potest verbis D. Tho. applicari, quando enim voluntas omitteret nihil cogitando de opposito, nec de aliquo impediente adimpletionē præcepti affirmatiui, quod per omissionem violatur, nullus actus omissionem impediens existeret, cum actus voluntatis omissionem causans, cogitationem de cōtrario omissioni, vel de aliquo impeditiuo adimpletionis præcepti supponat; at D. Tho. ait: voluntatem ob suam libertatem posse prædicto modo prætermittere aliquid, quod idē est, atque omittere: ergo absque actu physico voluntatis antecedente, & omissionem causante.

13 *Tertio respondēt alij*

Displicet primo.

Vnde solum restat aliorum solutio, cui adhærent docti Recentiores, & doctrinæ Angelici Præceptoris maximē addicti asserentes D. Th. sententiam, quam in loco sententiarū docuit, in summa retractasse. Hoc tamen effugium non placet, sed nec potest placere. Tum, quia nisi D. Tho. expresse retractet, quod alibi docuit, vt aliquando fecit, numquam admittendum est ab eius discipulis sententiam mutasse.

Secūdo.

Tum etiam: nam etiam si aliquando posset admitti sine mentione expressa sententiæ, quam mutat, hoc esse deberet, quando oppositam sententiam ita expresse traderet, vt nullam interpretationem admitteret; at numquā in summa sic docuit contrariam sententiam, etsi aliquando illam insinuauit, congruentissimam interpretationem admittit, vt postea videbimus: ergo hoc effugium admittendum nō est.

Tertio.

Denique: nam sententiæ oppositæ multo magis fauet D. Tho. *q. citata de malo*, quam in hac 1. 2. credibile autem est, quod licet libros sententiarum ante quæstiones disputatas tradiderit, scriptum tamen ad Anibaldum post quæstiones disputatas dedit; at ibi eisdem verbis docuit nostram sententiam, quæ ex libris sēntentiarum retulimus, vt constat loco supra allegato art. 2. cuius corpus ita concludit: *Quidam tamen docent, quod omissionis peccatum esse non potest sine actu ad minus interiori, sed hoc non videtur, quia contingit, quod voluntas, nec ad actum debi-*

tum, nec ad oppositum mouetur, nec ad aliquid, ex quo rationem culpæ habere possit; & tamen aliquis efficitur reus omissionis, si non facit quod tenetur; vnde relinquitur, quod contingit esse peccatum absq; omni actu: ergo vel dicendum est D. Tho. semel, & iterum sententiam de omissione pura mutasse, vel semper eidem sententiæ adhæsisse, quod magis credo; ac proinde quando *in præsenti art. & quæst. relata a e mali*, docet Angelic⁹ Præceptor, peccatũ omissionis necessario habere causam voluntariam adiunctam; & consequẽter actum voluntatis adiunctũ, qui sit causa, vel occasio illius, intelligẽdus est de necessitate morali, quia regulariter contingit ita, non vero de necessitate physica, aut metaphysica, ita vt oppositum numquam contingere posit, quæ interpretatio oppositæ sententiæ præponenda est. Tum, quia per illam, quæ in summa docuit cum his, quæ in sententiarijs docuerat, recte componitur, abique illo inconuenienti de mutatione sententiæ, quod maximum debet censeri à D. Tho. discipulis, nisi expresse sentẽtiæ oppositæ faciat mentionem. Tum etiam: nam sic intellecta littera D. Tho. vtramque ex sententijs relatis ad concordiam reducit, & vtrique aliquid concedit, & aliquid negat. Primæ quidem concedit requiri regulariter actum, negat autem semper cum methaphysica necessitate requiri; & secundæ concedit non semper requiri, negat vero quod regulariter, & moraliter necessarius non sit. Ex quibus ad motiuum, cui interpretatio ad testimonia D. Tho. tradita nitebatur, constat solutio.

14 *Quarto* Docet etiam nostram sententiam expresse D. Tho. 2. 2. *quæst.* 7. *art.* 4. *ad* 4. illis verbis: *Similiter etiam omissioni non solum debetur pœna damni, sed etiam pœna sensus, secundũ illud Matthæi 7. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur, & hoc propter radicem, ex qua procedit, licet non habeat ex necessitate actualem conuersionem ad aliquod bonum commutabile;* at si numquam posset omissio peccaminosa reperiri sine actu physico positiuo voluntatis, de necessitate haberet actualem cõuersionem ad aliquod bonum cõmutabile; actus namque voluntatis causans omissionem esset conuersio ad commutabile bonum: ergo iuxta D. Tho. omissio non habet necessario actum physicum volũtatis adiunctũ.

§. III.

Prima ratio pro nostra sententia.

Secundo principaliter suadetur conclusio ratione ex præallegatis locis D. Tho. desumpta: eo ipso, quod omissio libera, & voluntaria sit instante præcepto, peccaminosa est; sed potest instante præcepto dari omissio pura, libera, & voluntaria: ergo est possibilis pura omissio peccaminosa. Consequutio est euidens: maior certissima: minor autem, ad quam tota difficultas deuoluitur, in hunc modum probatur: voluntas, prout libera libertate contradictionis, est indifferens per modum actus primi ad actum, & eius omissionem; libertas enim contradictionis, prout à libertate contrarietatis distincta, consistit in indifferentia ad velle, & non velle, ad agere, & non agere, ad actum, & illius carentiam: ergo sicut per actum illius indifferentia exercetur, & de actu primo ad actum secundum, & ad suum exercitium reducitur; ita & per omissionem actus determinari potest ista indifferẽtia, & de actu primo indifferentiæ ad exercitium, & determinationẽ transire. Patet consequentia: nam quæ- 15 *Ratione D. T. prob. cõclusio 1.*

uis

uis potentia, transit de actu primo ad actum secundum per quodlibet extremum ex his, quæ intra illius ambitum continentur; tunc sic: ergo sicut instante præcepto negatiuo potest liberê, & voluntariê determinari ad actum transgressiuum illi⁹; ita poterit instante præcepto affirmatiuo, v.c. diligendi Deum per puram omissionem actus diligendi exerceri; & consequenter instante præcepto affirmatiuo erit dabilis in voluntate pura omissio actus præcepti libera, voluntariaque.

16 *Resp.1.* Respondebis primo, libertatem contradictionis non consistere in indifferentia ad actum, & illius carentiam subiectiue, & egresiue, seu tanquam ad formalia suæ indifferentiæ exercitia, sed indifferentia ad actum, & illius negationem obiectiuê, & per modum effectus; semper enim, atque voluntas libere amat obiectum, vult saltim virtualiter se velle tale obiectum; vnde comparatur ad prædictũ actum, & vt exercitium est suæ libertatis directum, & vt est effectus volũtatis, & obiectum illius, saltim virtualiter volitum, & libertas cõtradictionis non consistit in indifferentia ad actum, & illius negationẽ, vt ad exercitia talis indifferentiæ, sed vt effectus, & vt obiecta illius: vnde non sequitur posse exerceri per purã omissionem prædictam libertatem, sed tãtum per actum, quo directe, aut indirecte volita sit, per quod non tollitur, quod sit libertas contradictionis, sed contrarietatis: nam ad istam non sufficit, quod actus, quibus exercetur, sint positiui, sed requiritur, quod terminetur ad obiecta contraria.

Resp.2. Secundo respondebis, libertatẽ contradictionis consistere in indifferentia ad actum, & negationem actus secundum respectum essentialem; requirere tamen, vt carentia actus sit libera, & volũtaria in exercitio actũ, saltim antecedentem, qui sit causa, vel occasio illius, nec aliter posse libere à volũtate procedere, per quod sufficienter à libertate contrarietatis distinguitur; hæc namque requirit actum secundum respectum essentialem, & non antecedenter, sed formaliter extremum prædictæ libertatis cõstituit.

Neutra tamen solutio est sufficiens, & contra primam facit primo: nam iuxta D. Tho. de essentia omissionis, quatenus voluntaria, non est aliquis actus; at si indifferentia volũtatis vt libera libertate contradictionis, cõsisteret in respectu ad negationem actus solum vt obiectum, & non vt formale suæ indifferentiæ exercitium; de essentia illius, quatenus voluntaria esset actus aliquis voluntatis: ergo libertas contradictionis nõ consistit in indifferentia ad negationem actus obiectiue, sed subiectiue ad illam comparatur, vt ad formale exercitium. Maior constat ex testimonijs adductis, nec ab aliquo potest negari. Minorem autem probo: quia namque actus exteriores solum obiectiue, & per modum effectuum comparantur ad voluntatem vt liberam, de essentia illorum, quatenus sunt voluntarij; est actus voluntatis, vt constat in exteriori largitione eleemosynæ, quæ licet, quatenus est ob ectum actus interioris talem actum non includat, prout tamen est voluntaria, essentialiter includit voluntatis actũ: ergo si negatio actus voluntatis solũ obiectiue, & per modum effectus cõparatur ad voluntatem, prout est libera libertate contradictionis, erit de essentia illius, quatenus est voluntaria actus voluntatis positiuus. 17 *Contra primam solutionem obstat primo:*

Secũdo: Secundo: nam si omissio actus solum esset obiectum, seu effectus voluntatis, vt liberæ libertate contradictionis, quando inquit D. Tho. de essentia illius, vt voluntariæ, non esse voluntatis actum, deberet intelligi de omissione actus, prout est voluntaria obiectiue; at hoc in doctrina Angelici Præceptoris affirmari non potest: ergo. Sequela probatur: nam si ratione sui solum est voluntaria obiectiue, & per modum effectus, vt sit voluntaria formaliter, actum voluntatis includere debet. Falsitas autem

consequentis probatur: nã iuxta D. Tho. *in præsenti art. ad* 1. & locis omnibus supra citatis, aliter ad voluntariũ meritoriũ, atq; ad volũtariũ demeritoriũ, & peccaminosum actus voluntatis requiritur; at voluntariũ meritorium per modum obiecti, absque voluntatis actu saluatur, hoc etiam quod est non furari, vt est obiectum voluntatis non furandi, esse potest meritorium obiectiue, quin de essentia illius, prout est obiectum meriti, sit actus aliquis positiuus voluntatis: ergo quando D. Tho. docet de essentia omissionis culpabilis, prout voluntariæ non esse actum volũtatis, non potest intelligi de omissione, quatenus voluntaria solum obiectiuẽ, sed etiam prout voluntaria formaliter per modũ exercitij formalis libertatis contradictionis.

Tertio. Tertio. nam *omissio non de necessitate voluntaria dicitur propter voluntatis actum, sed propter hoc, quod in potestate voluntatis cõsistit.* Verba sunt D. Tho. 2. *ad Aniballdum dist. 35. quæst. vn. ca art. 2. ad* 2. At si ratione sui non esset partia le extremum libertatis contradictionis per modum exercitij formalis, sed tantum obiectiue, & per modum effectus, de necessitate voluntaria diceretur propter voluntatis actum; obiectum enim, & effectus voluntatis non potest dici volũtarium, nisi propter actum illius: ergo omissio actus est ratione sui extremum libertatis contradictionis, non obiectiue, sed subiectiue, & egresiue, & per modum exercitij formalis talis libertatis.

18 *Secũda solutio impugnatur primo.* Deinde contra secundam facit primo. nam si voluntas vt libera libertate contradictionis est indifferens ad actum, & omissionem actus secundum respectum essentialem: ergo in omissione, prout est extremum libertatis contradictionis, saluantur essentialia liberi, & voluntarij, absque eo quod in sua essentia actum voluntatis includat: ergo etiam in indiuiduo, & in exercitio poterit dari, absque vllo actu physico voluntatis antecedenter concurrente. Probo hanc consequentiam: nam ratio quare in indiuiduo actum voluntatis exigeret, vt voluntaria esset, non potest alia esse, nisi quia non interueniente actu, non potest à voluntate procedere, quod ad voluntarium requiritur; at eo ipso quod in sua essentia voluntaria sit absque actu voluntatis incluso essentialiter, potest à voluntate procedere absque actu interueniente: ergo eo ipso debet admitti omissio voluntaria in indiuiduo possibilis, absque vllo actu physico voluntatis. Probatur minor: eo ipso quod omissio sit voluntaria essentialiter absque actu importato essentialiter, debet in voluntate, prout libera libertate contradictionis admitti duplex inadæquatus conceptus, alter actiuæ comparatiue ad actum, & alter non actiuæ comparatione facta ad omissionem; & consequenter, quod ab illa sub cõceptu non actiuæ possit omissio actus procedere; at licet actus necessarius sit, vt aliquid à voluntate sub conceptu actiuæ procedat; actus tamen non requiritur, vt aliquid ab illa procedat sub conceptu non actiuæ: ergo admissa essentia voluntarij in omissione absque actu positiuo essentialiter incluso, admitti debet in indiuiduo possibilis absque aliquo actu positiuo voluntatis, etiam antecedenter concurrente.

Secundo: nam eo ipso, quod pura omissio sit voluntaria essentialiter ratione sui, si per impossibile voluntati sine actu aliquo positiuo coniungatur, erit in indiuiduo volũtaria: ergo ex ratione voluntarij non petitur actus ad omissionem peccaminosam; & consequenter saltim ex isto capite nõ repugnabit dari in indiuiduo, absque physico actu. Consequentia est bona: nam ex conditionali, quamuis impossibili, dummodo nõ constet ex terminis immediate contradicentibus, non sequitur quodlibet, hoc est, vtraque pars contradictionis, sed tãtum vnum sequitur determinate, vt docuimus Tractatu de Trinitate, examinantes celebrem illam quæstionem; an si Spiritus Sanctus non 19 *Secũdo.*

pro-

procederet à Filio, ab illo distingueretur? at conditionalis hæc *si omissio pura voluntati coniungatur sine actu, erit in indiuiduo voluntaria*, non constat ex terminis immediate contradicentibus; nam omissio volũtati coniuncta non dicit essentialiter actum; & consequenter omissio volũtati coniuncta, & sine actu immediate non contradicunt: ergo estô dem' conditionalem esse impossibilem, non sequitur ex illa fore, & non fore volũtariam, sed alterum illorum, cumque non sequatur non fore voluntariam, sequitur voluntariam esse futuram sine actu voluntatis physico. Antecedens autem probatur: nam tunc posita omissio in re habebit, quod secundum se conuenit illi essentialiter, sed ei conuenit essentialiter, quod sit voluntaria: ergo si indiuiduo ponatur, & voluntati sine actu coniungatur, erit voluntaria in indiuiduo sine actu physico voluntatis.

20 *Resp.* Respondebis, quod licet de essentia omissionis, quatenus voluntaria non sit actus voluntatis vt forma ipsam denominans, & constituens voluntariam, sed id habeat ratione sui per modum exercitij voluntarij, & liberi omissiui, est tamen de essentia illius ordo ad actum voluntatis positiuum, mediante, quo à voluntate procedat; sicut quamuis de essentia electionis non sit intentio, vt forma illam denominans, & constituens voluntariam, sed ratione sui sit volũtaria, & libe... est tamen de essentia illius ordo ad intẽtionem, vt principium sui, & de essentia assensus scientifici non sunt assensus principiorum, bene tamen ordo ad illos: vnde sicuti ex hac suppositione impossibili, quod electio sine intentione à voluntate procedat, sequitur etiam fore, & non fore electionem; ita ex nostra suppositione sequitur fore, & non fore voluntariam.

21 *Contra primo.* Sed contra primo: nam iuxta D. Tho. taliter omissio est voluntaria, & libera ratione sui, quod actus voluntatis peraccidens se habet ad illam; at si ordo ad actum positiuum esset illi essentialis, quatenus voluntariæ talis actus nõ posset dici peraccidens ad illam se habere; nemo enim dixit intentionem se habere ad electionem peraccidens, nec assensus præmissarum ad assensum conclusionem, nec principium ad actum vitalem, quia ordo ad intentionem essentialis est electioni, & ordo ad principia est essentialis assensui scientifico, & ordo ad suum principium est essentialis actui vitali: ergo omissio vt voluntaria, non solum non dicit essentialiter actum vt principium, sed nec etiam dicit essentialiter ordinem ad actum positiuum voluntatis; & consequenter ex nostra suppositione non sequitur fore, & non fore voluntariam.

Secundo: nam quia de essentia omissionis non est actus positiuus infert D. Tho. *in præsenti artic. & locis alijs citatis*, melius dici posse dari omissionem voluntariam sine actu; at si ordo ad actum positiuum esset omissioni, quatenus voluntariæ essentialis, nõ melius hoc diceretur, sed melius diceretur oppositum, nempê sine actu non posse dari, sicut quia actus vitalis essentialem ordinem importat ad principium vitale, & electio ad intentionem, & assensus sciẽtificus ad assensum principiorũ, melius dicitur non posse dari actum vitalem sine principio, & assensum sciẽtificũ non posse dari sine assensu principiorum, & electionem non posse dari sine præuia intentione: ergo non solum excludit à sua essentia actum positiuum vt formam, sed etiam excludit ordinem ad illum. *Secũdo.*

Tertio: nam si ordo ad actum positiuum esset omissioni essentialis, ideo esset, vt à voluntate vt agente, & volente procederet; at eo ipso, quod omissio ratione sui voluntaria sit sine actu, vt forma ipsam constituente voluntariam, non petit à volũtate, tanquam agente, & volente procederet, sed ab illa, vt non agente: ergo eo ipso, non solum non includit essentialiter actum voluntatis, vt formam, sed nec etiam claudit essentia- 22 *Tertio.*

liter ordinem ad actum. Cõsequutio est euidens. Maior notiss ma, vt consideranti rationes contrariorum constabit. Minorem autem probo: nam sicut actio ab agente procedit, eo modo quo per illam constituitur, & ad actum secundum reducitur, quia se ipsa egreditur ab illo; ita omissio eo ipso quod voluntaria se ipsa, & libera sit, à voluntate egreditur, vt per illam ad exercitium suæ libertatis reducta, & libere se in actu secundo per illam exercente; at per omissionem non constituitur agens libere, nec libere volens, sed libere nõ agẽs, & non volens libere: ergo non egreditur à voluntate, vt agente, & volente, sed vt non volente, & non agente, negatione libera actionis, & volitionis; & cõsequẽter eo ipso, quod omissio actus se ipsa sit voluntaria, & libera in actu secundo sine actu positiuo illam constituente voluntariam, & liberam, nulla est ratio, cur essentialiter dicat ordinem ad actum physicum voluntatis.

Cõfirm. Confirmatur, & explicatur amplius: actu physico voluntatis supposito non egreditur omissio à voluntate, vt agente, & volente, sed vt nõ agente: ergo ordo ad actum voluntatis non est essentialis omissioni, quatenus voluntariæ. Consequentia tenet ex proximẽ dictis. Antecedens autem probatur: adhuc illo actu supposito non egreditur à voluntate omissio mediante actu, vt egressione, sed mediante se ipsa; aliàs non esset per se ipsam voluntaria, vt exercitium actuale, & formale voluntatis, sed vt effectus talis exercitij, cuius contrarium docent traditæ solutionis Authores; at omissio non constituit voluntatem, positiuẽ volentem, sed omittentem libere posit uam volitionẽ: ergo adhuc actu physico voluntatis posito non egreditur omissio à voluntate, vt positiuẽ volẽte, & agente, sed vt non agente, & non volente, & omittente libere.

(?)

§. IV.

Secundum argumentum à ratione sumptum proponitur.

Denique principaliter suadetur conclusio: instante præcepto dilectionis Dei, & aduertentia obligationis, potest voluntas omnem actum suspendere, quo vel adimpleat præceptum, vel adimpletionem impediat; at in tali casu omissio dilectionis peccaminosa, & culpabilis erit: ergo dabilis est pura omissio imputabilis ad culpam, absque vllo actu voluntatis, qui sit causa, vel occasio illius. Consequentia est euidens. Maior constat ex libertate voluntatis. Minor etiam: quia non adimplet præceptum, cum teneatur, & possit, & consequenter peccat. 23 *Secũdo prob. cõclusio ratione*

Prima solutio Caietani. Huic argumento responderi solet primo, concessa minori, negando minorem: vt enim præceptum affirmatiuum imputabiliter frangatur, requiritur, quod omissio adimpletionis sit libera, & voluntaria, quando autem non adimpletur absque actu physico voluntatis omissio adimpletionis voluntaria non est, atque adeô non peccaminosa. Ita Caiet. 1. *p. q. 63. art. 5. ad finem*, vbi docet, quod licet Angelus in primo suæ conditionis instãti, potuerit omissionem actus incurrere, aliàs nulla esset in illo libertas, non tamen potuit omissionis peccatum incurrere, quia hoc requirit voluntariam declinationem; ac perconsequens actum voluntatis non rectum habet annexum, qui Angelo in primo illius instanti non fuit possibilis.

Secun-

24 *Secūdo respon- det Vazquez.* Secunda solutio est Vazquij vbi supra: posse voluntatem pro breui aliquo tempore omnem actum positiuum omittere, hanc tamen omissionē peccaminosam non esse, quia præceptum affirmatiuum non obligat ad sui obseruationem pro breuissimo illo tempore. *Tertia aliorū solutio.* Tertia, & frequentior solutio est aliorum asserentium, quod licet voluntas sit libera ad actum adimpletiuum, & ad actum impeditiuū præcepti adimpletionem determinate, est tamen ad illorum aliquem *vage*, & *disiūctiue* necessitata; sicut licet volūtas diuina libera sit ad velle mundi productionem, & velle negationem illius; ad aliquid tamen istorū volendum necessitata est, & sicut in nostra sententia, etsi voluntas necessitata non sit ad velle adimpletionem, & ad velle negationem eius, & ad puram omissionem; ad aliquid tamen istorum vagè, & inconfuso necessitata est, quam necessitatem colligunt ex eo quod intellectus circa obiectū sibi propositum, non potest omnem actum suspendere: ergo nec voluntas sibi ab intellectu proposito obiecto potest omnem actum omittere, etsi circa illorum quodlibet in particulari libera sit.

25 *Contra 1. obstat primo.* Nulla tamen ex his solutionib⁹ argumento facto satisfacit. Et contra primam facit primo, illud Iacobi 4. *Scienti bonum facere, & non facienti peccatum est illi*: ergo non facere cum aduertentia rationis ad legem obligantem imputatur ad culpam; & consequenter pura omissio ad impletionis præcepti affirmatiui, si in indiuiduo datur, potest imputari, & esse peccaminosa.

Secūdo. Secundo: nam in illo casu taliter omittit voluntas, quod potest non omittere; cum habeat in sua potestate præcepti adimpletionem: ergo libere omittit; & consequenter voluntarie, & peccaminose.

Tertio. Tertio: nam Caietanus ad possibilitatem prædictæ omissionis mouetur, vt saluet in Angelis libertatem primi instantis ad dilectionem Dei, ad quam tenebantur naturali præcepto; at libertas in diligendo nō potest saluari sine potentia ad omissionem liberam, cum libertas in indifferentia ad extrema libera sit constituta: ergo omissio pura, quam concedit possibilem, est libera omissio. Ex quo vlterius fit esse voluntariam: cum libertas voluntarium supponat; & peccaminosam, cum sit voluntaria præcepti instantis transgressio. *Quarto* Denique: nam sequitur ex hac solutione posse multoties hominem non adimplere præceptum affirmatiuum pro tempore quo obligat absque vllo peccato; consequens absurdum videtur: ergo solutio tradita non subsistit. Probo manifeste sequelam: nam iuxta Caietanum, si voluntas mere suspensiue se habeat instante præcepto affirmatiuo, & in nullum actum prorumpat, non adimplet illud, nec peccat, sed potest id facere voluntas multoties: Caietanus enim non asserit id esse possibile metaphysice, sed absolute id esse possibile docet, quod indicat potentiam moralem: ergo poterit homo se eximere ab adimpletione omnis affirmatiui præcepti, illudque absque culpa non adimplere.

26 *Secūda reijcitur 1.* Deinde secūda solutio reijcitur primo: quia nulla est ratio cur possit voluntas pro breuissimo tempore omnem actum positiuum suspendere, & non possit largo tempore in tali suspensione perseuerare: ergo admissa possibilitate puræ omissionis pro breuissimo tempore, admitti debet possibilis longo tempore durans. *Secūdo.* Secundo: nam potest Deus obligare hominem ad sui dilectionem pro quouis breuissimo tempore: ergo si potest voluntas pro breuissimo tempore omnem actum positiuum suspendere, poterit omittere omissione peccaminosa. Consequentia est bona in principijs Authoris contrarij, qui idcirco negabat omissioni rationem peccati, quia solum est possibilis pro breuissimo tēpore, pro quo non obligat affirmatiuum præceptum: ergo si potest obligare præceptū pro tempore breui, pro quo omissio possibilis est, poterit dari pura omissio peccami-

nosa. Antecedens autẽ probatur: nã potest homo obligari à Deo præcepto affirmatiuo ad actum honestum sibi possibilem; sed charitatis actus est sibi possibilis pro breuissimo tempore: ergo poterit Deus illum ab homine per præceptum pro tali breuissimo tempore exigere.

27 *Tertia solutio impugnatur primo.*

Tertia solutio, cui cum Montesino, cæteri Recentiores adhærent, reijcitur primo: nam estò sit de natura voluntatis numquam ab omni actu cessare, non tamen sequitur debere semper in actum prorupere, qui vel sit adimpletio præcepti affirmatiui, vel volitio alicuius impedientis præcepti adimpletionem, sed poterit elicere actum, qui potius ad præcepti adimpletionem, quantum est de se cõducat, vt si quando instat præceptum recitandi horas canonicas, eliciat actum, quo velit breuiarium aperire, vel quo velit considerare instantiam obligantis præcepti, quæ nõ impediunt horarum recitationẽ, sed potius iuuant, & conducunt ad illã: ergo ex ista voluntatis conditione non sequitur non esse possibilem puram omissionem puritate excludente actum, qui sit causa, vel occasio illius, de qua nostra disputatio procedit.

Secundo.

Secundo reijcitur, quia est expressè contra D.Tho. in 2. dist. 35. quæst. 1. art. 3. in corp. ibi: *Cum enim voluntas libera sit, nec ad aliquid faciendum, vel non faciendum determinetur, potest hoc modo prætermittere aliquid, quod eius contrarium non velit, nec de eius contrario cogitet, nec etiam de aliquo alio, quod sit per se impedimentum eius, quod facere tenetur*: ergo sentit D. Tho. voluntatem taliter esse liberam, vt non solum non necessitetur ad actum, quo velit adimpletionem præcepti, vel ad eius contrarium determinare, sed nec etiam ad illorum aliquem vagè, & in confuso; & consequẽter posse ab omnibus simul cessare.

28 *Tertio.*

Tertio: nam voluntas, adhuc supposita propositione obiecti amandi, v.c. manet indifferẽs ad actum amoris ad nolle amare, & ad puram omissionem amoris: ergo nõ necessitatur ad actum positiuum, nec determinate, nec vagê, sed ad abstrahentẽ à positiuo, & pure priuatiuo, seu omissiuo, & consequenter poterit ista facta propositione ab omni actu positiuo manere suspensa. Antecedens patet: nam Authores hac solutione vtentes supponunt omissionem secundũ suã essentiam esse voluntariam, & liberam in actu secundo, absque actu in sua essentia incluso, sed omni libero per modum actus secundi correspondere debet liberum per modum actus primi: ergo datur in voluntate per modum actus primi indifferentia ad actum amoris, ad nolitionem eius, & ad puram omissionem amoris. Consequentia autem ostenditur primo: quia ideô non necessitatur determinate ad amorẽ, & ad eius nolitionẽ, quia ad vtrumque est indifferens: ergo si etiam est vlterius indifferẽs ad puram omissionem actus, nõ necessitatur ad actum positiuum. Secundo: nam quod intellectus supposita applicatione obiecti necessitetur ad actũ positiuum, ideô est, quia adæquatum eius exercitiũ in actu secundo, est actus positiuus, vtpotè cum ratione sui sit naturalis potentia: ergo si voluntas est indifferens ad actum positiuũ, & suspensionem actus; & consequenter illius adæquatum exercitium actus positiuus non est, nulla ratione est dicendum ad positiuum esse necessitatam; nam causa, seu potentia debite applicata non necessitatur ad extremum inadæquatum suæ causalitatis, & respectus; sed supposita, vt solutio supponit, indifferentia voluntatis ad amorem, & amoris nolitionem, & suspensionem amoris, actus positiuus vt ambit sub se amorem, & illius nolitionem, est inadæquatum extremum voluntatis, vt liberæ per modum actus primi, adæquatum autem est abstrahens ab actu positiuo, & suspensione actus: ergo non necessitatur ad actum positiuum, sed ad abstrahẽtẽ à positiuo, & pure suspẽsiuo.

Deni-

Digitized by Google

29 *Quarto* Denique tradita solutio reijcitur: nam voluntate auxiliatæ sufficiẽter ad dilectionem Dei instante præcepto, & aduertentia illius, potest Deus præmotionem physicam ad omnem actum cum adimpletione incõpossibilem denegare; at in hoc casu nõ diligens peccat absque omni actu physico cum præcepto incompossibili: ergo dabilis est in aliquo casu omissio pura peccaminosa. Discursus est euidens. Maior omnino certa: nã si potest Deus causæ naturali sufficiẽti ad effectũ, & approximatæ ad passum suum simultaneum, & præuium denegare concursum, vt contigit in igne Babylonico, multo melius volũtati sufficienter auxiliatæ ad actum amoris, & per intellectum applicatæ poterit negare præmotionem physicam ad actum amoris, & à fortiori physicam præmotionem, seu simultaneum concursum ad omnem actum positiuum cum amore incompossibilem. Minor autem probatur: nam in eo casu taliter voluntas nõ adimplet præceptum dilectionis, quod potest illud implere; at potenti bonum facere, & non faciẽti quando præceptũ instat, non facere imputatur ad culpam: ergo voluntas in eo casu non diligens peccat.

30 *Resp. 1.* Huic obiectioni respondent docti recentiores, concessa maiori de potentia absoluta, negando minorem. Ad cuius probationem occurrunt dupliciter: primo, cõcessa maiori, distinguendo minorem: non facienti negatione voluntaria, & libera in actu secundo, concedunt minorem; negatione non libera, nec voluntaria in actu secundo, negant minorem, & cõsequentiam. Nam in casu posito, negatio illa adimpletionis præcepti dilectionis Dei non est voluntaria, nec libera in actu secundo, eo quod exercitium libertatis ab actu positiuo incipere debet; cumque in casu dato nullus actus positiuus sit in voluntate, negatio amoris non est in actu secundo libera, & voluntaria, sed solum in actu primo, & idcirco non imputatur voluntati ad culpam, quia ad hoc erat necessarium, quod negatio amoris esset in actu secundo libera, & voluntaria.

Secũdo. Secundo respondent ad probationem minoris, concessa maiori, negando minorem; quod scilicet voluntas in casu posito possit in actu primo elicere actum amoris, & præceptum adimplere, pro quo ingeniose primo aduertunt primum actum impeditiuum amoris, & amorem adimplentem considerari posse dupliciter, vel secundum gradus specificos, & differentiales, vel secundum gradũ genericum illis proxime communẽ, & præmotio physica ad illos eidem duplici considerationi subiacet, scilicet, vt præmouens ad gradum genericum, & vt præmouens ad gradus differentiales. Aduertunt secũdo, quod licet præmotio efficax vt applicans ad gradus differentiales, non det posse proxime ad illos, sed potentiam proximam ad prædictos gradus supponat, prout vero applicatio est ad gradum genericum vtrique actui proxime communem, non supponit posse proximum ad gradus differentiales prædictorum actuũ, sed supponit posse proximum ad gradum genericum, & dat proximum posse ad gradus differẽtiales. Ex quibus recte colligunt, quod cum in casu posito Deus neget præmotionem physicam, & concursum simultaneum, non solùm ad amorem, sed etiam ad omnem actum impeditiuum amoris negat applicationem, nedum ad gradus differentiales prædictorum actuum, sed etiam ad gradum genericum; & consequenter voluntas, cui præmotio efficax denegatur, non manet cum potentia proxima ad amoris elicientiam, & præcepti adimpletionem.

31 *Prima solutio reijcitur.* Sed neutra solutio satisfacit, & contra primam facit: nam omissio actus, quæ non solum est in voluntate subiectiue, sed etiam egressiue indirecte comparatur ad illam, est libera, & voluntaria in actu secundo; sed in casu dato omissio amoris adimpletiui præcepti non solum comparatur subiectiue ad volunta-

tem, sed etiam egresiue indirecte: ergo talis omissio est voluntaria, & libera in actu secundo, & consequenter est peccaminosa. Minor, in qua sola potest esse difficultas, probatur; negatio, seu carentia formæ ab illo principio egreditur indirecte, quod non efficit formam, cum proxime possit; at in casu posito taliter voluntas non amat, quod potest proxime elicere amorem: ergo carentia, seu negatio amoris comparatur ad volútatem non solum subiectiue, verum etiam egresiue indirecte.

Conf. 1. Quod amplius vrgetur: carentia, vel negatio voluntati conueniens impedibiliter ab intrinseco, illi conuenit libere, & voluntarie, cum in hoc contingens a libero differat, quod primum ab extrinseco potest vitari, secundum vero ab intrinseco; sed in casu posito carentia dilectionis Dei conuenit voluntati impedibiliter ab intrinseco: ergo non contingenter, sed libere. Consequutio tenet. Maior est nota, & minor probatur: conuenit voluntati, vt potenti ab intrinseco diligere; sed dilectione impeditur, & excluditur carentia dilectionis: ergo conuenit voluntati impedibiliter ab intrinseco.

Conf. 2. Confirmatur, & vrgetur secundo: in casu posito voluntas sub auxilio sufficiente ad amorem, est potens libere amare: ergo est potens in omissionem, vt liberam. Patet consequentia ex his, quæ contra Caietanum dicebamus: nam potentia libera ad vnum extremum petit potētiam ad aliud extremum, vt liberū: ergo si voluntas est potens in liberam dilectionem, est etiam potens in liberam omissionem; sed negato, & non oblato concursu ad actum impeditiuum, non est voluntas potens expedite, & proxime ad illū: ergo est potens ad omissionem, vt liberam sine potentia ad actum impeditiuum illius, & consequenter sine tali actu conuenit voluntati egresiue.

32 *Contra 2. obstat 1.* Deinde, contra secundam facit primo: nam tota doctrina notabilium admissa, adhuc potest dari omissio amoris peccaminosa sine actu voluntatis, qui sit causa, vel occasio illius; at disputatio nostra de actu omissionem causante, vel occasionante procedit: ergo obiectio facta tradita euasione non soluitur. Probo maiorem: potest Deus voluntati stante aduertentia ad obligationem amoris negare præmotionem ad omnem actum amoris impeditiuum, concedendo illi præmotionem efficacem ad actum, quo vellit intellectum applicare ad considerationem præcepti; at tum haberet potentiam proximam ad actum amoris adimplentis præceptum: ergo omissio amoris erit peccaminosa, absque vllo actu physico impeditiuo amoris; & consequenter absque actu occasionante omissionem. Consequentia est bona: nam actus, qui tunc daretur, non esset impeditiuus amoris; & consequenter, nec causa, vel occasio omissionis. Maior est certa, & probo minorem: etenim iuxta hanc solutionem, applicatio efficax ad actū impeditiuum secundum rationem genericam sibi, & amori communem, dat posse proximum ad actum amoris; sed etiam actus voluntatis applicans intellectum ad considerationem instantis præcepti conuenit generice cum amore adimplente præceptum: ergo applicatio efficax, quæ in eo casu datur ad actum prædictum secundum conceptum applicationis non ad gradum specificum, sed ad genericum, dabit proximum posse ad amorem, quo præceptum adimplendum erat; & consequenter erit in tali casu voluntas potens proxime præceptum adimplere.

Facit contra eandem solutionem secundo: nam voluntas efficaciter præmota, & applicata à Deo ad actū impeditiuum adimpletionis præcepti habet potentiam proximā ad amorem supernaturalem adimpletiuum præcepti dilectionis Dei; at non habet illam ratione applicationis efficacis ad actum impeditiuum, nec secundum quod applicat ad gradum 33 *Secūdo.*

diffe-

differẽtialem eius, nec secundũ quod applicatio est ad gradum genericũ: ergo omni applicationi efficaci negata est in voluntate proxima potentia ad amorem. Minor, ad quã iuxta doctrinam solutionis deuoluitur difficultas, probatur: posse ad amorẽ supernaturalẽ est supernaturale: ergo à forma supernaturali præstari debet; forma enim non supernaturalis, non potest dare proximam continentiam actus supernaturalis; sed præmotio efficax ad actum impeditiuum præcepti, etiam prout applicatio est ad gradum genericum, non est supernaturalis, sed vel naturalis, vel abstrahens sub illo conceptu à naturali, & supernaturali: ergo ista præmotio, etiam prout applicatio ad gradum genericum impeditiuũ act⁹, nequit dare voluntati proximam potentiam ad vltimam differentiã amoris supernaturalis; & consequẽter ante omnem præmotionẽ prædicta potentia saluatur.

§. V.

Argumenta ab authoritate soluuntur.

34 *Arg. 1. authoritate D. Th.* Contra istam conclusionem plura obstant difficilia argumẽta. Primo arguitur ex D Tho. *supra q. 6 art. 3. ad 3.* illis verbis: *Eo modo requiritur ad voluntarium actus cognitionis, sicut & actus voluntatis*; sed absque omni actu physico, & formali intellect⁹, nõ stat omissio voluntaria, & imputabilis, vt in Disp. limine supponim⁹: ergo nec est dabilis omissio peccaminosa, & voluntaria absque omni actu physico, & formali voluntatis.

Resp. Respondeo, comparationem fieri à D. Th. actus physici voluntatis cũ actu physico intellectus expresse repræsentante obiectum, cuius sciẽtia esse deberet, hic enim actus intellectus necessarius nõ est, sed potest sine illo peccatum omissionis in intellectu, & voluntate inueniri, vt quando intellectus nõ scit ea, quæ scire debet, seu tenetur; non tamen intelligẽda est comparatio cum omni actu intellectus: nã saltim aliquis actus necessarius est, in quo implicitẽ obiectum explicite ignoratum præcontineatur, & ratione cuius voluntas applicare possit intellectum ad expressam obiecti cognitionẽ. Et ratio differentiæ inter hunc actũ, & alios voluntatis est: nam vt omissio sit volũtaria debet voluntas in actu primo libera constitui, sine omni actu intellectus non est libera complete in actu primo, bene vero sine omni actu physico voluntatis, & ideo non stat libera omissio sine actu aliquo physico intellectus, bene vero sine actu physico voluntatis.

Sed dices: actus interpretatiuus voluntatis transfert illã de actu primo ad actum secundũ: ergo actus interpretatiuus intellectus, illum etiã transfert de actu primo ad actum secundum; at id quod sufficit transferre de actu primo ad actũ secundum, sufficit complere voluntatem per modum actus primi: ergo solus actus interpretatiuus intellectus sine vllo actu physico poterit voluntatem in actu primo complere; & consequẽter dabilis erit pura omissio sine omni actu physico intellectus, si semel est dabilis sine omni actu physico voluntatis. 35 *Replicabis.* Respondeo, actum interpretatiuum intellectus, idest, omissionẽ voluntariã scientiæ, sicut intellectũ de actu primo ad secundum transferre potest; ita & posse volũtatem in actu primo ad libere omittendum complere: vnde voluntas quando omittit libere ex ignorantia intellectus culpabili, in actu primo proximo per omissionem culpabilem scientiæ cõpletur; cæterum intellectus nõ potest per omissionem scientiæ transferri ad actum secundum, nisi possit volun- *Resp.*

Digitized by Google

tas ipsum ad scientiam debitam applicare, nec voluntas esse in potentia proxima, & completa ad illum applicandum, nisi alicuius obiecti propositio ab intellectu facta præcedat, in quo saltim implicitè contineatur obiectum, cuius scientia expressa non habetur; ac proinde, nisi actus aliquis physicus intellectus præcedat, nec potest omissio scientiæ intellectum de actu primo transferre ad actuale exercitium, nec voluntatem complere per modum actus primi.

36 *Instabis* Sed adhuc vrgebis: sufficit, quod illius primi obiecti, in quo aliud continetur, sit possibilis expressa cognitio, & de facto non habeatur, vt carentia talis cognitionis intellectum transferat de actu primo ad secundũ interpretatiuum, & omissiuum: ergo etiam hoc sufficit, vt volũtas per modum actus primi compleatur. Probatur antecedens: sufficit possibilitas actus voluntatis, & carentia illius cum obligatione, vt volũtas per talem carentiam de actu primo ad secundum interpretatiuum, & omissiuum transferatur, iuxta dicta à Nobis, & dicenda inferius: ergo pariter carentia, seu omissio scientiæ possibilis illius primi obiecti intellectum poterit de actu primo ad secundum interpretatiuum, & omissiuum transferre.

Resp. Respondeo, quod vt intellectus per omissionem scientiæ reducatur ad actum secũdum interpretatiuum, & omissiuum, non sufficit, quod sciẽtia, cuius negatio in intellectu existit, sit physicè possibilis, & veluti ab extrinseco, sed necessario requiritur, quod sit possibilis proximè intellectui ex subordinatione ad voluntatem, & applicatione illius; intellectus namque non est potentia libera, nisi ex subordinatione ad voluntatem, & motione illius, secundum se autem est potẽtia naturalis, & solum prout est potentia libera, potest per omissionem puram determinari; cum autem in ordine ad primam cognitionem, voluntatis motioni non subijciatur, alias daretur processus in infinitum, vt probat D.Tho. *supra q. 9. artic. 4. & quæst. 17. art. 5. ad 3.* fit, vt carentia primæ cognitionis nõ possit ipsum libere determinare, nec de actu primo ad actum secundum interpretatiuum, & pure omissiuum transferre, ac proinde, nec voluntatẽ complere per modum actus primi.

Secundo arguitur ex D. Tho. *quæst. 2. de malo art. 1. in corpore*, vbi docet, quod attentis causis, & occasionibus, quibus homo ad omittendum mouetur, numquam omissio datur in indiuiduo sine aliquo actu, qui sit causa, vel occasio illius. Quod etiam docet *in præsenti art.* at istæ occasiones, vel causæ, non solum regulariter, sed semper requiruntur, vt quis omittat libere, & voluntariè: ergo non solum regulariter, sed semper requiritur ad omissionem culpabilem actus physicus voluntatis, qui sit causa, vel occasio illius. Minor probatur: nam inde probat D. Th. requiri ad omittendũ causæ, vel occasiones, quia vt inquit Philos. 8. Physic. *Si aliquid quãdoq; mouetur, & quãdoq; quiescit, oportet assignare aliquã causam quietis. Videmus enim, quod eodem modo se habente mobili, & mouente, similiter aliquid mouetur, vel non mouetur; eadẽ autem ratione, si aliquis nõ agit, quod agere debet, oportet huius aliquam causam assignare; si autẽ causa fuerit totaliter extrinseca, talis omissio non habet rationem peccati: tũc ergo omissio habet rationem peccati, cum habet causam intrinsecam, non qualemcũque, sed volũtariam.* Verba sunt D.Tho. at axioma illud Philosophi semper est verum: ergo ad omittendũ voluntariè semper requiritur aliqua causa. 37 *Secũdo arg. ex eodẽ D. Tho.*

Respondeo, axioma illud Philosophi respectu quietis agentis naturalis esse vniuersaliter absolutè verum, respectu vero quietis agentium liberorum esse verum semper, prout est idem quod regulariter; nõ autem semper vniuersaliter per exclusionẽ omnis casus possibilis, in quo dari possit quies ab actu libero sine cau- 38 *Resp.*

sa positiua agenti voluntaria. Et ratio discriminis habetur etiam ex dictis, nempè, quia agens naturale solum potest exerceri vt actiuum, ac proinde vt quiescat ab actione, requiritur aliquid positiuũ; supra quod fundetur quies, & ad quod consequatur; agens vero liberum libertate cõtradictionis, nõ solum exercetur per actum, sed etiam per suspensionẽ actus, & ideô actus omissus nullum aliud fundamentum exposcit præter nudam potentiam, vt docuit D. Th. locis allegatis *supra*.

§. VI.

Duobus argumentis occurritur.

39 *Tertio arg. ratione.* TErtio arguitur: non stat omissio sacri voluntaria, absque aliqua actione exteriori, vel aliquo positiuo cum auditione Missæ incõpossibili; at si actio exterior, vel hoc positiuum, quod habet modum actionis, homini voluntarium non sit, nec omissio sacri voluntaria esse potest illi: ergo absque omni actu physico voluntatis nequit dari omissio auditionis sacri voluntaria, & peccaminosa. Consequentia est bona: nam illud positiuum nequit esse voluntarium homini sine actu physico positiuo. Maior probatur: nam eo ipso, quod quis sacro non interfit, alibi debet existere; cum non possit corpus non esse in aliquo loco; at illa altera præsentia localis est aliquid positiuũ cum auditione sacri incompossibile: ergo non stat omissio auditionis sacri sine aliqua actione exteriori, vel positiuo aliquo per modum actionis cum illa incompossibili. Minor etiam suadetur: si quis namque ob causam infirmitatis, vel ab aliquo violenter detentus Missam non audiat, non est illi voluntaria omissio; at non ob aliam causam, nisi quia infirmitas illi voluntaria non est, nec similiter est illi voluntaria detentio per alterum facta: ergo si præsentia localis cum auditione sacri incompossibilis, homini voluntaria non sit, non potest volunrariè omittere sacri auditionem.

40 *Resp. Becan'.* Propter hoc argumentum Becanus *Tract.2.de Peccatis cap.3.* quem alij Recentiores sequuntur, limitat nostram doctrinam ad omissionem actus interioris voluntatis: nam si omissio sit act' exterioris (inquit) non potest sine actu qui sit causa illius voluntaria inueniri, & sic interpretatur D. Th. quando ait, non posse dari omissionem voluntariam sine actu illam causante, quod loquatur de omissione exteriori.

Displicet eius solutio primo. Hæc tamen solutio in primis aduersatur D.Th. *in 2. disp.35.quæst.1.art.3.in corpore*, vbi referens opinionem illorum, qui actum aliquem, siue interiorem, siue exteriorem ad omissionem voluntariam, necessariũ esse asserebant, exemplo posito in illo, qui nimis vigilat, & non potest hora debita surgere, illã reijcit, his verbis: *Sed ista opinio non videtur necessitatem habere, cum omnino voluntas libera sit, nec ad aliquid faciendum, vel non faciendum determinetur, potest tamen hoc modo prætermittere aliquid, cuius contrariũ non velit, nec de eius contrario cogitet, nec etiam de aliquo alio, quod sit per se impeditiuum eius, quod facere tenetur, et si enim aliquando velit, quod in se non est impedimentum impletionis præcepti, sicuti oppositum constat, quod ex hoc, quod vult illud, non peccat.* At relata sententia, quam D.Th. reijcit, loquebatur de omissione exteriori: ergo sentit exteriorem omissionem reperiri posse sine aliquo actu voluntatis, qui sit causa, vel occasio illius.

Secũdo. Deinde reijcitur: nam Angelo nouiter creato potuit Deus præcep-

tum imponere de motu locali, & Angelus nihil aliud agendo motũ omittere; at in tali casu daretur in Angelo pura omiſsio exterior peccaminoſa abſque aliquo poſitiuo cum prædicto actu incompoſibili ſolum quieſcẽdo, ſuppono enim modo Angelum non operantem nullibi eſſe, vt traditur à noſtris Thomiſtis 1. *p. quæſt.* 52. *art.* 1. ergo ſaltim in Angelo dabilis eſt pura omiſsio actus exterioris abſque aliquo actu, qui ſit cauſa, vel occaſio illius.

Tertio. Denique: nam eſtô homo, quia corporalis eſt, non poſsit Sacro deeſſe abſque locali præſentia incompoſsibili cum illa, quæ exigitur ad Sacri auditionem, poteſt tamen non attendere ad talem præſentiam, nec illam poſitiue velle ob ſuam libertatem, ſed in tali caſu velle aliud, quod cum adimpletione præcepti non ſit incõpoſsibile, vt docet D. Tho. verbis proxime allegatis, & ſuadet voluntatis libertas; at in tali caſu nullus datur actus voluntatis, qui ſit cauſa, vel occaſio omiſsionis exterioris: ergo dabilis eſt exterior omiſsio peccaminoſa ſine actu voluntatis, qui ſit cauſa, vel occaſio illius.

41 *Vera ſolutio.* Et ex his ad argumentum factũ reſpondeo diſtinguendo maiorem: abſque aliquo poſitiuo incompoſsibili cum auditione Sacri volito, vel cogitato, nego maiorẽ: nec cogitato, nec volito, omitto maiorem, & nego minorem. Ad illius probationem, cõceſſa maiori, nego cauſalem minoris: ſed ideo in tali caſu homini non imputatur omiſsio, quia actus exterior in illius poteſtate non eſt, & vt obliget præceptum, neceſſario requiritur poteſtas ad actum, ſupra quem præceptum cadit.

Oppones. Si dicas: ergo ideo peccat in omiſſione exteriori, habens præſentiam cum adimpletione præcepti incompoſsibilem, quia talis præſentia eſt in hominis poteſtate; & conſequenter, quia voluntaria eſt. *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo ſecundum conſequens; quia eſt voluntaria directe, nego cõſequentiam: indirecte, concedo cõſequentiam. Ad voluntarium autẽ indirectum non requiritur actus.

42 *Arg.* 4. Quarto arguitur: voluntas in actu primo manens non peccat, non enim in ſtatu actus primi ſuam libertatem exercet; quod vt peccet, neceſſario requiritur; ſed voluntas ſine vllo actu phyſico poſitiuo manet in ſtatu actus primi: ergo ſine actu phyſico poſitiuo peccare non poteſt; & conſequenter non eſt dabilis omiſsio pura imputabilis ad culpam. Minor, in qua eſt difficultas, probatur: omne aliud præter actum phyſicum poteſt voluntati in ſtatu actus primi manenti conuenire: ergo ſine actu phyſico manet in actu primo. Conſequentia eſt euidens, & antecedens probatur: nam præter actum phyſicum ſolum poteſt in voluntate conſiderari præceptum, & aduertentia ad illud, & negatio operationis, quãdiu enim eſt in actu primo non operatur: ergo omne illud præter actum phyſicum poſitiuum conuenit voluntati in ſtatu indifferentiæ, & actus primi.

43 *Reſp. aliqui primo.* Reſpondent docti Recentiores Thomiſtæ, negationem per modum puræ negationis conuenire voluntati per modum actus primi, non tamen priuatiue acceptam, eo quod actus non eſt debitus voluntati pro ſtatu ſuſpenſionis, indifferentiæ, & actus primi, ſed pro inſtanti reali; & ideo per negationem actus de actu primo indifferentiæ ad actum ſecundũ trãſferri.

Diſplicet iſta ſolutio. Hæc ſolutio conſequenter ad modum, quo noſtram concluſionem oſtendimus ſuſtineri non poteſt: ex eo enim probauimus, & communiter probant noſtram concluſionem illius defenſores, quia voluntas vt libera libertate contradictionis eſt indifferens ad actum, & omiſsionem actus, & cõſequenter non ſolum per actum, ſed etiam per omiſsionem puram poteſt talis libertas exerceri in actu ſecundo; at hæc ratio, vel probat per omiſsionem actus negatiue acceptã poſſe libere determinari, vel non cõuincit exerceri poſſe per omiſsionem actus ſumptam priuatiue: ergo recur

sus ad omissionem priuatiue acceptam, consequenter ad fundamentum positium sustinendus non est. Probo minorem: voluntas vt libera libertate contradictionis, non solum est indifferens ad actum, & priuationem actus, sed etiam ad actum, & eius negationem: ergo si in hac indifferentia fundatur, quod possit per priuationem actus libere determinari, fundari etiam debet, quod possit libere determinari per actus negationem, vel si hoc secundum negatur, fundamentum ex indifferentia libertatis contradictionis sumptum, solidū non est.

44 *Resp. 2. alij.* Secundo alij respondent, voluntatem sine omni actu, tā physico, quam interpretatiuo in statu suspensionis, & actus primi manere, & consequenter non peccare; cæterum si detur in illa actus interpretatiuus reduci de actu primo ad actum secundum; & consequenter peccare quamuis omnem actum physicum remoueamus ab illa.

Obstat cōtra illam. Cęterum hæc solutio, etsi veram contineat doctrinam, quantum ad hoc, quod asserit actum interpretatiuum, seu moralem, voluntatem de actu primo ad secundum transferre, & ad peccandum sufficere, quia tamē actus interpretatiuus non est extrinseca prudētis interpretatio, sed fundamentum, quod datur in voluntate prudenti existimationi, & hoc fundamentum in voluntate non detur, quā diù in actu primo manet suspensa, restat sic soluentibus explicare, quod est illud, per quod voluntas fundat prudentem illam existimationem, quam pro priori actus primi, & stat⁹ suspensionis; & consequenter aliquod actuale exercitium libertatis illius.

45 *Vera solutio.* Vnde ad argumentum factum respondeo, concessa maiori, negādo minorem. Ad illius probationem, nego antecedens. Ad cuius probationem, concessa maiori, nego minorē. Voluntas enim pro priori actus primi, ne intelligitur operans, necnon operans compositiue, seu repugnanter, quia pro illo priori non repugnat illi per actum determinari, sed intelligitur præscindēs ab operatione, & negatione operationis, quod est intelligi præcisiuē non operans, & potens per actum, & per eius negationem determinari, & pro instante reali completo, vel determinatur per actum, & tunc illi repugnat in sensu composito negatio actus, vel determinatur per negationem actus, & illi, prout sic determinatæ repugnat in sensu composito actus negationi oppositus, & per negationem sic acceptam, vel repugnanter, & compositiuē exercetur indifferentia voluntatis, & de actu primo, & statu suspensionis ad actum secundum, & statum determinationis transfertur.

Sed instabis primo: de voluntate pro priori actus primi verificatur, quod sit nō agens: ergo compositiue, & non solum præcisiue conuenit illi carentia, seu negatio actus. Antecedens probatur primo: hæc nāque est bona consequentia: *Voluntas pro priori actus primi non agit, & voluntas pro illo priori est: ergo voluntas pro illo priori est non agens.* Argumentamur enim à negatiua ad affirmatiuā, variato prædicato penes finitum, & infinitum, & posita constantia; at maior, & minor sunt veræ: ergo etiam conclusio. 46 *Instabis primo.*

Secundo: nam sequitur ex hac solutione, voluntatem cognitione obiecti, & obligatione supposita, necessario pro omni instanti reali esse sub actuali exercitio libertatis; consequens cum libertate componi non potest: ergo nec antecedēs. Probatur sequela: pro omni instanti reali, necessum est, quod voluntas velit, aut non velit; at supposita cognitione, & obligatione legis, negatio, est actuale exercitium libertatis: ergo cognitione supposita necessario pro omni instanti reali est sub actuali exercitio libertatis. *Secūdo.*

Tertio: id per quod exercetur actu libertas, non solum non potest voluntati competere in statu act⁹ primi proximi, sed nec etiam in statu actus primi non completi, & remoti; *Tertio.*

at

at negatio actus sumpta compositiue, & repugnanter conuenit voluntati in statu actus primi non completi, & remoti: ergo negatio ratione sui non est actuale libertatis exercitium transferens voluntatem de actu primo ad actum secundum. Minor, in qua sola est posita difficultas, probatur: voluntas ante obiecti amandi propositionem est in statu actus primi non completi, & remoti; at illi in hoc statu conuenit negatio amoris: ergo talis negatio conuenit voluntati in statu actus primi non completi, & remoti.

47 *Ad 1. instantiã resp.* Respondeo ad primam instantiam, negando antecedens, nec conuincit probatio, nam præfata regula in reduplicatiuis non tenet, vt patet in hac consequentia. *Homo secundũ se non est albus, & homo secundum se est: ergo est secundũ se non albus*, cuius præmissæ sunt veræ, & cõsequẽs falsum, homo nãque secũdum se, nec est albus, nec nõ albus, sed ab vtroq; præscindit; ita in nostro casu dicimus, quod licet voluntati pro instanti reali, & nulla facta reduplicatione necessario debeat conuenire, vel actus, vel illius negatio compositiue, reduplicato vero statu actus primi, nec actus, nec negatio illi cõpetunt, sed ab vtroque præscindit, aliàs cum in instanti in quo amat, sit etiam in actu primo ad amandum, conueniret illi pro instanti eodem, & actus, & negatio actus, quod implicat.

Ad 2. Ad secundam, concedo sequelam: nec obstat consequens conditioni libertatis, hæc namque non petit posse pro reali instanti ab omni suo exercitio collectiue cessare, sed solũ quod possit ab omnibus, per quæ exercetur diuisiue abstinere. Quod etiam contrarij Auctores fatentur, cum asserant non posse voluntatem creatam ab omni actu physico positiuo cessare, etsi possit à singulis.

Ad 3. Ad tertiam, concessa maiori, nego minorem. Ad cuius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: conuenit voluntati pro illo statu negatio amoris purê subiectiue, concedo minorem: egressiue, nego minorem, & consequentiam: quia negatio non est exercitium libertatis in comparatione tantum subiectiua, sed quatenus egressiue comparatur ad voluntatẽ; & quia negatio est à volũtate egressiue, quatenꝰ est in eiꝰ potestate oppositꝰ actꝰ, & ante cognitionem obiecti actũ in sua potestate non continet, bene vero cognitione obiecti supposita; consequens fit, quod ante cognitionem omissio actus sit in illa, non tamen ab illa, post cognitionem vero, & in illa, & ab illa indirecte, ac proinde fit voluntatis exercitium.

Sed vrgebis adhuc primo: eadem est negatio amoris, quæ voluntati conuenit ante, & post obiecti propositionem; sed ante obiecti cognitionem, non est à voluntate egressiue, sed tantum est in illa subiectiue: ergo nec post obiecti propositionem à voluntate egreditur, sed tantum recipitur in voluntate. 48 *Vrgebis 1.*

Secundo: quia actus positiuus est actuale libertatis exercitium, repugnat quod ad illam vt ad subiectum tantum comparetur: ergo si negatio amoris in aliquo statu comparatur ad voluntatem tantum subiectiue, numquam comparatur ad illam egressiue, nec esse potest actuale libertatis exercitium. *Secũdo.*

Ad primam obiectionem respõdeo, negando maiorem, sicuti enim in sententia probabiliori mutato iudicio de necessario in indifferens, mutatur actus necessarius penes liberũ, & necessarium, de quo *supra quæst. 18. art. 1.* ita adueniente iudicio proponente obiectum cum indifferentia transit negatio de necessaria in liberam, de non egrediente à voluntate, in egredientem ab illa, non ita vt eadem sit negatio, quæ modo est libera, & antea erat necessaria, sed diuersa indiuidualiter. Tum, quia adest noua causa ex parte iudicij. Tum etiã, quia voluntas antea non influebat in negationem, & postea influit in illã, antea conueniebat voluntati ab ex- 49 *Ad 1. resp.*

trin-

trinseco, & postea ab intrinseco. Quod si teneamus eundem actum quoad substantiam transire posse de necessario in liberum, vel quia libertas extrinseca denominatio sit, vel quia licet sit modus intrinsecus, potest adesse, vel abesse substantia actus invariata; id ipsum de negatione actus poterit affirmari, & ad obiectionem responderi prætermissa maiori, & concessa minori, negando cõsequentiam: quia sicut idem actus iuxta hanc sententiam, potest de necessario in liberum transire, vel per solam variationem extrinsecam, vel per intrinsecam mutationem modalem, ita negatio substantialiter eadem, variata solum modaliter, potest ab intrinseco voluntati competere, & libere, & ab intrinseco necessario.

Ad 2. Ad secundam, nego causalem antecedentis, sed ideo est, quia actus secundum substantiam petit ab intrinseco esse, siue libere, siue necessario conueniat, & hoc ideo, quia vitalis est. De ratione autem vitæ actualis est ab intrinseco conuenire subiecto, & egredi ab illo; negatio vero actus secundum suam substantiam vitalis non est, vt postea videbimus, & ideo potest dari negatio libere conueniens, & tunc est ab intrinseco, & conueniens necessario, & tunc est ab extrinseco, quod enim non agat voluntas, quando necessario non agit, non est ab ipsa, sed ab extrinseco negante concursum.

§. VII.

Aliis duobus argumentis occurritur, & explicatur, an omissio pura sit vitalis formaliter?

QVinto arguitur: adæquatum exercitium voluntatis vt liberæ est positiuum: ergo per puram omissionem actus, non potest exerceri libertas, nec transferri de actu primo, & statu suspensionis ad actum secundum, & consequenter, nec peccare potest, nisi adsit actus positiuus, & physicus. Illationes euidentes sunt. Antecedens autem ostenditur primo: voluntas etiam vt libera libertate contradictionis, est per modum actus primi adæquate positiua potentia; at actuale exercitium correspondere debet, & commensurari cum actu primo: ergo adæquatum exercitium illius est aliquid positiuum. 50 *Quinto arg.* *Antec. prob. 1.*

Secũdo. Secundo, voluntas sub quocũque conceptu est per modum actus primi volitiua potentia: ergo adæquatum exercitium illius est velle; & consequenter, quid positiuum.

Tertio. Tertio, adæquatum exercitium voluntatis debet esse non solum in illa vt subiecto, sed etiam ab illa vt à principio effectiuo; sed exercitium pure negatiuum nequit esse à voluntate vt à principio efficiente, sed solum potest ad illam, vt ad non agentem, & non efficientem comparari: ergo adæquatum exercitium voluntatis vt liberæ petit esse aliquid positiuum.

Quarto Denique probatur: adæquatum exercitium voluntatis vt libe-

Digitized by Google

ra petit esse vitale; sed pura negatio nequit esse vitalis: ergo exercitium voluntatis vt liberæ nequit esse aliquid pure negatiuum; & consequenter, adæquatum exercitium voluntatis quatenus libera est, debet esse aliquid positiuum. Consequutio est legitima. Minor certa videtur: nam viuere in actu secundo est se mouere ab intrinseco, & consequenter in motu, & actione positiua consistit, non enim se mouet voluntas per negationem actionis, & motus, & negatio actus non est vita, sed negatio vitæ. Maior autem ostenditur primo: nam voluntas vt libera, est potentia vitalis: ergo adæquatum exercitium illius est exercitium vitæ; & consequẽter vitale. Secundo: nam potentia diuiditur essentialiter per vitalem, & non vitalem: ergo vna potentia non potest sub vno conceptu vitalis esse, & sub altero non vitalis: non enim possunt differentiæ essentialiter genus diuidentes in vna specie adunatæ inueniri; sed voluntas vt libera libertate contradictionis est vitalis, saltim sub vno conceptu: ergo sub nullo potest esse nõ vitalis potentia, sed sub omni debet esse vitalis; & consequenter, adæquatum exercitium illius debet esse vitale. Tertio: nam libertas in actu secundo est modus vitæ actualis, vel species illius: ergo omne exercitium libertatis in actu secundo debet esse vitale; non enim potest dari species sine genere, nec modus sine substantia rei, cuius est modus.

Conf. 1. Et confirmatur primo: voluntas dum peccat, & actu secundo suã libertatem exercet, non est mortua in actu secundo: quis enim dicat voluntatem in actu secundo mortuam peccare in actu secundo, & suam libertatem in actu secundo exercere? ergo dum peccat, & suam libertatẽ in actu secundo exercet, viuit in actu secundo, non enim datur medium inter viuere in actu secundo, & esse mortuam in actu secundo, & consequenter, omne exercitium actuale libertatis est actuale exercitium vitæ, & vitale. Secundo confirmatur: non enim datur duplex vita in actu secundo, altera in negatione motus, & altera in motu consistens: ergo nec datur duplex libertas, & voluntarietas in actu secundo, altera consistens in actu secundo, & altera consistens in negatione, seu omissione illius. *Conf. 2.*

51 *Resp.* Respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, distinguo maiorem: est per modum actus primi adæquate positiua potẽtia positiue actiua, nego maiorem: actiua, & non actiua, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Quia commensuratio actus secundi, cum primo non debet esse in ratione entitatis, sed in ratione principij, & quia voluntas, vt libera libertate contradictionis, etsi adæquate sit entitas positiua, non tamen est adæquate principium actiuum, seu principium actus, sed etiam est principium non actiuum, & principium negationis actus: consequens fit, quod non omne exercitium voluntatis, vt liberæ, hac libertate petat esse aliquid positiuũ, sed partim positiuum, quatenus comparatur ad illam, vt principium actionis, & partim negatiuum, seu omissivum, quatenus comparatur ad illam, vt principium non agendi, & negationis actionis. *Ad 1. prob. antecedentis.*

Ad 2. Ad secundam, nego antecedens: nam voluntas prout libera libertate contradictionis est volitiua respectu positiui extremi, & non volitiua respectu extremi negatiui, seu omissiui, sicut eadem voluntas vt libera libertate contrarietatis ad amorem, & odium non est adæquate potens amare, sed inadæquate potens amare, & inadæquate potens odio habere, & sicuti odium non est à volũtate sub inadæquato cõceptu, quo potest amare, sed sub alio inadæquato, quo est potens odio habere, ita omissio volitionis non est à voluntate sub inadæquato conceptu, quo est potentia volendi, sed sub alio inadæquato, quo est potentia non vo-

lendi

lendi, sed omittendi volitionem.

Ad 3. Ad tertiam probationem, distinguo maiorē: vt à principio effectiuo directè efficiente, nego maiorem: directè, vel indirectè, concedo maiorē, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet pura omissio nequeat esse à voluntate, vt ab efficiente directè, quod est agere positiuè; & per positiuum influxū, potest tamen esse ab illa, vt ab efficiente indirectè, quod est non efficere actum, quem tenetur facere, vel saltim proximè potest efficere, quatenus in eius potestate, non solum est agere, sed etiam non agere, non solum est velle, sed etiam non velle.

52 *Ad 4.* Ad vltimam, cui potissimè fidunt docti Recentiores ex nostris, nego maiorem. Ad primam probationem maioris, distinguo antecedens: voluntas vt libera est potentia vitalis sub omni conceptu, nego antecedens: sub aliquo conceptu, cōcedo antecedēs, & nego consequentiam: quia omissio pura actus est à voluntate, vt libera libertate contradictionis, non sub adæquato conceptu, quo est potens elicere actum, sub quo est vitalis potentia, sed sub inadæquato conceptu, quo est potens omittere actum, sub quo non exprimit conceptum vitalis. Ad secundam probationem, quæ est replica huius solutionis dicatur, differentias diuisiuas potentiæ in vitalem, & non vitalem, esse vitalem, & non vitalem adæquatè, & istæ differentiæ non possunt in potentia vna specificè reperiri, cum hoc tamen cōpatitur vt vitale inadæquatè, & inadæquatè non vitale, idest, non exprimens vitam, in eadem potentia reperiantur; sicuti, quamuis potentia in naturalem, & liberam diuidatur, potest vna potentia esse actiua libere, & naturaliter sub inadæquatis conceptibus, & de facto hoc habet voluntas creata, non tamen potest reperiri in potentia vna secundum speciem, quæ adæquatè actiua sit per modum naturæ, & adæquatè sit actiua libere; & sicuti, quamuis potentia intellectiua in discursiuam, & intellectiuam sine discursu diuidatur, potest tamen nihilo minus vna specie potentia esse inadæquatè discursiua, & inadæquatè intellectiua sine discursu, vt cōstat in intellectu nostro, qui est discursiuus erga conclusiones, & intellectiuus sine discursu principiorum, non tamen potest dari aliqua potentia, quæ vna specie sit, & intellectiua sine discursu adæquatè, & adæquatè discursiua; ita in præsenti dicimus de vitali, & non vitali. Ad tertiam maioris probationem, distinguo antecedens: libertas positiua, & directa est modus, siue species vitæ, trāseat antecedens: libertas indirecta, & omissiua, nego antecedens, & consequentiam, vel distinguo consequens: omne exercitiū libertatis directum positiuum debet esse vitale, concedo consequentiam: indirectum, & omissiuum, nego consequentiam: hoc enim non in vita actuali, sed in carentia vitæ actualis, quam voluntas debebat, aut saltim poterat proxime habere, consistit.

Ad primam cōfirmationem, sunt, qui respondeant, voluntatē actu peccantem esse mortuam physice formaliter in actu secundo, esse tamen viuā moraliter formaliter, & physicè æquiualenter, quia omissio pura actus, quoad hoc, quod est peccare, æquiualet actui physico. Sed licet verum sit, quod viuat moraliter, & physicè æquiualenter, argumentum tamen petit quomodo possit stare, quod moraliter viuat, & physicè mortua sit. 53 *Ad 1. cō firm. respondent aliqui insufficienter.* Alij respondent, concesso antecedenti, negando consequentiam, quam non cōuincit probatio; datur enim medium inter viuere voluntatem in actu secundo, & esse mortuam in actu secūdo; etenim mori in actu secundo, petit, non solum negationem actus voluntatis, sed etiam negationē connotationis actus secundi intellectus, & potentiæ proximæ expeditæ ad actualem vitam in voluntate, qualiter est homo, dum dormit quoad partē intellectiuam; tunc enim non solum est in voluntate carentia actus amoris, sed nec connotat actum in intellectu existentem, nec habet potentiā *Aliorū solutio.*

proxi-

Digitized by Google

proxime expeditam ad volitionem: quia ergo cum voluntas peccat pure omittendo, etsi habeat carentiam omnis positiui actus, hæc tamen carentia essentialiter petit actum intellectus physice existentem, & potentiam proxime expeditam ad actionẽ physicam ex parte voluntatis, ideo non est mortua voluntas physice in actu secundo, nec physice viuens in actu secundo non primum, quia connotat vitam actualem intellectus, & potentialem proxime voluntatis: nõ secundum, quia caret actu secundo positiuo, quo solo viuit voluntas in actu secundo.

54 *Displicet 1.* Sed non placet ista solutio: nã inter priuatiue opposita, non datur medium in subiecto existente; at mors actualis, & actualis vita priuatiue opponuntur: ergo in voluntate existente non est dare inter vtrumque medium; & consequenter, si voluntas dum peccat peccato omissionis non viuit physicé in actu secundo, est mortua physice per priuationem vitæ consistentis in actu secundo.

Confir. Et confirmatur: nam inter esse mortuum per carentiam vitæ per modum actus primi, & viuere in actu primo, non datur medium in subiecto existente: ergo inter esse mortuum per carentiam actus secundi, & viuere in actu secundo, medium non datur. Vnde ad obiectionem respondeo

Vera solutio. *mortuum esse* sumi tripliciter. Primo, per carentiam radicalis vitæ, sicuti est cadauer. Secundo, per carentiam principij, vt proxime expediti ad actum secundum vitalem, sicut est homo dormiens quoad partem intellectiuam. Tertio, per carentiam actionis vitalis cum connotatione principij proxime expediti ad actum secundum, & adhuc isto modo dupliciter, scilicet, vel per carentiam actionis vitalis omnium potentiarum suppositi, vel solum per carentiam actionis vitalis in vna potentia existente actione vitali alterius potentiæ: quo supposito dico, quod licet cum morte primo, aut secundo modo non possit stare exercitium libertatis formale; cum morte autem tertio modo optime potest stare, & sic voluntas mortua per carentiam actus secundi vitæ potest peccare, quod nihil est aliud, quam quod peccet nihil agendo, homo tamen dum peccat non est mortuus per carentiam omnis actus vitalis: nam saltim viuit physice in actu secundo per existentiam actus intellectus, quem necessario requiri ad peccatum omissionis, diximus initio disputationis, in solutione primi argumenti.

Ad secundam confirmationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: ratio autem discriminis sumitur ex diffinitione vitæ, & libertatis contradictionis, viuere namque consistit in se mouere: vnde absque motu saluari non potest. Libertas autem contradictionis consistit, vel in agendo cum potentia ad negationem actus, vel in non agendo cum potentia proxima ad actum, & quia hoc secundum absque physica actione potest saluari, fit, vt dari possit exercitium libertatis contradictionis purê omissiuum; & quidem totum argumentum, & confirmationes euidenter instantur in omissione sumpta essentialiter, quæ prout sic est libera, & voluntaria in actu secundo absque inclusione actus sibi essentialis: ergo prout sic habitudinem dicit ad voluntatem vt exercitium actuale illius, sed non ad illam vt positiue actiuam, nec vt effectiuam per directũ influxum, nec vt volitiuam, nec vt vitalem: ergo iam datur in voluntate conceptus potentiæ non agendi, nec directe efficiendi, nec volitiua, nec vitalis, à qua prout sic egredi possit omissio. Et insuper, omissio secundũ essentiam voluntaria, & libera est; & tamen secundum essentiam vitalis non est, nec vita in actu secundo: ergo ex eo quod in exercitio vitalis non sit, perperam colligitur voluntariam non esse, nec liberam.

55 *Ad 2. confir.*

Sed contra istam doctrinam instare possumus primo: nam voluntas 56 *Instabis 1.*

con-

prout in actu primo est vitalis formaliter respectu omissionis, vt liberæ libertate cōtradictionis; sed quod conuenit principio vt comparato ad actum formaliter per modum act⁹ primi, debet expplicari in effectu, illique in actu secundo contentire: ergo omissio vt libera, est vitalis per modum actus secundi.

Resp. Respondeo, distinguendo maiorem: expeditiue, & per modum conditionis, & quatenus non actiua libertatem exercet, concedo maiorem: formaliter influxiue, & elicitiue, nego maiorem, & sub edem distinctione minoris, nego consequentiam: & insto in ratione actiui non exacta in voluntate per modum actus primi, vt libere influat in actum positiuum, quæ tamen non communicatur actui, & in potentia expedita ad odium exacta in voluntate, vt amet libere libertate contrarietatis, quæ tamen formaliter non relucet, nec explicatur in amore, nec illi communicatur.

57 *Vrgebis 1.* Sed instabis primo: quia namque voluntas comparatur formaliter ad amorem, vt libera libertate contrarietatis, amor in actu secundo liber est libertate contrarietatis per modum actus secundi: ergo si voluntas comparatur formaliter ad omissionem vt vitalis per modum actus primi esto expeditiue, & non elicitiue se habeat, omissio debet esse vitalis in actu secundo. *Secūdo.* Secundo instabatur: nam omissio vt libera est exercitium repugnans potentiæ non vitali: ergo est exercitium voluntatis, quatenus est vitalis reduplicatiue.

Ad 1. resp. Respondeo ad primam replicam distinguendo maiorem: quia cō paratur formaliter elicitiue, concedo antecedens: expeditiue tantum, nego antecedens, & consequentiam: nam conceptus ille inadæquatus, sub quo elicit amorem, est liber formaliter libertate contrarietatis inadæquate, etsi non adæquate, & ideo actus elicitus liber, est libertate contrarietatis: cæterum conceptus non actiuæ, sub quo voluntas quasi elicitiue comparatur ad omissionem, nō est vitalis formaliter, licet exigat alium conceptum vitalis; & ideo in omissione non relucet vitalitas per modum actus secundi.

Ad 2. Ad secundam, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia vt repugnet potentiæ non vitali adæquate, sufficit quod tale exercitium petat vitam per modum actus primi per modum conditionis expedientis, quæ exigentia repugnat exercitio potentiæ adæquate non vitali.

58 *Oppones.* Sed dices: omne liberum essentialiter est voluntarium: omne voluntarium essentialiter est vitale: ergo omne liberum essentialiter est vitale. Maior cum consequentia tenet. Minor autē probatur. Voluntarium est quod procedit à principio intrinseco cum cognitione finis; sed procedens ab intrinseco cum cognitione finis est vitale essentialiter: ergo omne voluntarium essentialiter est vitale. Probatur minor: procedens ab intrinseco cum cognitione finis essentialiter est procedens ab intrinseco; sed in processu ab intrinseco vita actualis consistit: ergo procedens ab intrinseco cum cognitione finis est vitale essentialiter.

Resp. Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad probationem, concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: in processu ab intrinseco actiuo, & processu directo, concedo minorem: in processu indirecto ab intrinseco principio, quatenus non actiuo, nego minorem, & consequentiam: nam voluntarium pure omissiuum est ab intrinseco egressu indirecto; & vt à principio non agendi: ideoque quamuis voluntarium sit, vitale non est; ratio autem discriminis est: nam viuere est se mouere, quod sine motu nequit subsistere, nec motus sine actione, nec actio sine egressu directo à principio, vt agente; ac proinde viuere in actu secundo subsistere nequit sine egres-

su

ſu directo à principio ſub ratione actiui.

59 *Replicabis.* Sed contra replicatur: voluntas vt voluntariè omittens, neceſſario ſe mouet: ergo vt omittens volũtariè, neceſſario viuit. Antecedens probatur: vt voluntarie omittens ſe mutat: ergo vt voluntarie omittens ſe mouet. Conſequentia patet: nam ſe mutare ab intrinſeco, eſt ſe mouere ab intrinſeco: ergo ſi voluntas vt voluntarie omittens ſe mutat ab intrinſeco, vt voluntarie omittẽs ſe mouet. Antecedens autem probatur: voluntas vt voluntarie omittens ſe habet aliter alietate ab intrinſeco; ſed aliter ſe habere ab intrinſeco, eſt ſe ab intrinſeco mutare: ergo vt omittens ſe habet ab intrinſeco mutata. Conſequentia eſt bona. Maior conſtat: nã voluntas vt omittens, aliter ſe habet intrinſece, at antea ſe habebat; cum ſit tranſlata de actu primo ad ſecundum intrinſecum, & ad intrinſecum exercitium liberum; ſed hæc alietas non conuenit voluntati ab extrinſeco: nam præſtatur ab omiſsione formaliter, quæ voluntati ab intrinſeco conuenit; & conſequenter alietas præſtita ab omiſsione, non ſolum eſt voluntati intrinſeca ſubiectiuè, ſed etiã egreſsiue, & ab intrinſeco voluntati conueniens: ergo voluntas vt voluntarie omittens ſe habet aliter alietate ab intrinſeco. Minor autem probatur: nam mutari vt ſic, eſt aliter ſe habere: ergo mutari ab intrinſeco, eſt aliter ſe habere alietate ab intrinſeco. Secundo, aliter ſe habere alietate proueniente ab extrinſeco, eſt ab extrinſeco mutari: ergo aliter ſe habere alietate ab intrinſeco, eſt mutari ab intrinſeco. Tertio: nam aliter ſe habere alietate ſũpta ab intrinſeco, eſt mutari; ſed non eſt mutari ab extrinſeco: ergo eſt ab intrinſeco mutari; & conſequenter eſt ſe mutare ab intrinſeco.

60 *Reſp.* Non deſunt Recentiores, qui hoc argumento, & alijs à Nobis factis conuicti concedant, omiſsionem puram eſſe in actu phyſicè, & formaliter vitalem eodẽ prorſus modo, quo à Nobis libera, & voluntaria ſtatuitur, quem modum dicendi hucuſque prælo mandatum non vidi.

Sed hoc meo iudicio magis eſt argumento ſuccumbere, quam illi occurrere, & reijciuntur ratione ſupra inſinuata: nam vita in motu conſiſtit, & viuere eſt ſe mouere; ſed omiſſio actus poſitiuè non eſt motus, ſed carentia motus, ſicut nõ eſt actus, ſed carentia actus; & conſequenter voluntas, vt omittens non eſt ſe ab intrinſeco mouens: ergo omiſsio pura non eſt vita, nec voluntas vt purè omittens, eſt viuens in actu ſecundo. *Contra*

Reſpondebant: omiſsionem puram non eſſe motum poſitiuum, bene tamen priuatiuum, & omiſsiuum, & hoc ſufficere, vt voluntas, quatenus pure omittens ſe moueat, non quidem motu poſitiuo, bene tamen motu omiſsiuo, ſicut Nos in noſtra ſententia dicimus omiſsionẽ eſſe voluntariam, & liberum exercitium voluntatis, non quidem poſitiuum, & voluntarietate poſitiua, ſed omiſsiuum, & voluntarietate omiſsiua; ſi namque voluntarium, & liberum abſtrahit à poſitiuo, & omiſsiuo, cur etiam motus non abſtrahet à motu phyſico, & omiſsiuo? *Reſp.*

Sed contra: vita propriè talis conſiſtit in motu proprio; ſed omiſſio actus poſitiui non eſt proprie motus: ergo omiſsio pura actus poſitiui non eſt propriè vita, nec proprie vitalis. Maior conſtat: nam vita conſiſtit in motu ab intrinſeco: ergo proprie vita in motu proprio ab intrinſeco. Minor autem probatur: omiſsio pura actus poſitiui nõ eſt proprie actus. ergo omiſsio pura non eſt proprie motus. Antecedens conſtat: nam propriè eſt carentia actus: ergo non eſt proprie actus. Conſequentia autem probatur: nam ſi omiſsio pura eſt motus proprie, proprie eſt motus vitalis; hic autem conſiſtit in actu: ergo eſt propriè actus; & conſequenter ſi proprie actus non eſt, nequit eſſe proprie motus. 61 *Contra*

Reſpondebis primo, concedendo primam conſequentiam, quod nempê 62 *Reſp.* 1.

pê omiſsio pura, non ſit proprie vita, nec vitalis, nec iſta proprietas ab Authoribus contrarijs intenditur, ſed tantum quod ſit vitalis in actu ſecundo.

Sed contra. Sed contra, omiſsio pura eſt cũ proprietate peccatum; ſed peccatum proprie tale, proprie voluntarium eſt, & liberum: ergo omiſsio pura eſt proprie voluntaria, & libera; & tamen non eſt proprie vitalis, nec proprie vita in actu ſecundo: ergo non eſt eadem ratio de vitali, & de voluntario, & libero; & conſequenter, ex vno ad aliud efficax argumentum non fit, nec ex eo quod omiſsio libera, & voluntaria ſit abſque actu, recte infertur eſſe vitalem abſque actu in actu ſecundo.

Reſp. 2. Reſpondebis ſecundo, conceſſa maiori, negando minorem. Ad probationem, diſtinguo antecedens: nõ eſt proprie actus poſitiuus, concedo antecedens: non eſt proprie actus omiſsiuus, vel abſtrahens ab omiſſiuo, & poſitiuo, nego antecedens: & diſtinguo conſequens eodem modo, nempe, eſſe proprie motum in prædicta abſtractione; non autem eſſe proprie motum poſitiuum, imo nullo modo eſt poſitiuus motus, ſed carentia illius, & hoc, & non amplius noſtra probatione conuinci; ſicuti in noſtra ſententia ex eo, quod omiſsio pura ſit carentia liberi, & voluntarij poſitiui, ſolum ſequitur non eſſe liberam, & voluntariam poſitiuo libero, & poſitiuo voluntario, non autem, quod non ſit proprie voluntaria, & libera, libero, & voluntario omiſsiuo, vel libero, & volũtario à poſsitiuo, & omiſsiuo abſtrahẽte.

63 *Contra* Sed contra: ſolus motus poſitiuus eſt proprie motus; ſed omiſsio actus poſitiui, non eſt motus poſitiuus: ergo non eſt proprie motus. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: ſola poſitiua volitio eſt proprie volitio, & ſolus actus poſitiuus intellectus, eſt proprie intellectio: ergo ſolus motus poſitiuus eſt proprie motus. Cõſequentia patet a paritate rationis. Antecedens autem probatur: ſolus ille actus eſt proprie volitio, quo voluntas conſtituitur proprie volẽs, & ſolus ille eſt actus proprie intellect⁹, quo intellectus conſtituitur intelligens proprie; at ſolis actibus poſitiuis conſtituitur voluntas proprie volẽs, & intellectus proprie intelligẽs: ergo ſolus actus poſitiui ſunt proprie volitio, & intellectio. Confirmatur, & vrgetur primo: carentia voluntaria volitionis, non eſt proprie volitio: ergo carentia volũtaria motus voluntarij, non eſt proprie motus voluntarius. Conſequentia patet à paritate rationis. Antecedens autem probatur: ſi carentia voluntaria volitionis poſitiuæ eſſet proprie volitio, voluntas pure omittens volitionem eſſet proprie volens; cum volitio proprie talis proprie volentem conſtituat voluntatem, & in hoc ratio volitionis proprie conſiſtat; ſed voluntas, vt voluntarie omittens actum poſitiuum, non eſt proprie volens; ſicut nec intellectus omittens cognitionem poſitiuam eſt proprie cognoſcens: ergo omiſsio volitionis poſitiuæ nõ eſt proprie volitio. *Conf. 1.*

Confirmatur, & vrgetur ſecundo: ſi voluntas, quatenus pure omittens eſſet proprie viuens, vt omittens eſſet proprie volens; conſequens eſt abſurdum, & à nemine hucuſque dictum: ergo voluntas quatenus pure omittens non eſt proprie viuens. Minor cum conſequentia tenet. Maior, aut ſequela probatur: ſi eſſet proprie viuens, quatenus pure omittens voluntas, eſſet proprie viuens vita volitiua; ſed viuẽs proprie vita volitiua, eſt proprie volens: ergo ſi eſſet proprie viuens, eſſet proprie volens. Conſequentia tenet. Maior conſtat: nam proprie participans genus vitæ, proprie eſt in aliqua ſpecie vitæ: ergo ſi voluntas, quatenus pure omittens eſt proprie viuens in genere, eſt proprie viuens in aliqua ſpeciali ratione vitæ; ſed non alia, niſi volitiua: ergo eſt proprie viuens vita volitiua. Minor autem oſtendi- 64 *Conf. 2.*

tur primo: proprie viuens vita intellectiua, est proprie intelligens, & cognoscens: ergo proprie viuens vita volitiua, est proprie volens. Secũdo: nam id solum proprie viuit vita volitiua, quod proprie se mouet motu proprie volitiuo; sed se mouens proprie motu volitiuo, est proprie volens: ergo viuens proprie vita volitiua, est proprie volens. Maior cum consequentia tenet. Minor autẽ probatur: motus proprie volitiuus, est proprie volitio: ergo se mouens motu proprie volitiuo, est se mouens volitione proprie tali; sed se mouens volitione propria, est proprie volens: ergo se mouens motu proprie volitiuo, est proprie volens; & consequenter, si voluntas pure omittens esset proprie viuens, voluntas vt pure omittens esset proprie volens, quod hucusque à nemine dictum est, nec excogitatum, vt credo. Quare ad replicam contra nostram solutionem, respondeo negãdo antecedens: ad probationem, distinguo antecedens: se mutat vt principium agendi, & actiue, nego antecedens: vt principium non agendi, & non actiue, concedo antecedens, & nego consequentiam: quod vt se moueret, necessum erat quod se mutaret actiue, & vt principium agendi, quia se mouere est agere, & consequenter, vt se moueret, deberet agere; ac proinde concurrere vt principium agendi: cum ergo voluntas omittens, non se mutet actiue, nec agendo, nec vt principium agendi, sed non agendo, & vt principium, non agendi; fit consequens, vt quatenus omittens, non se moueat ab intrinseco, nec omisio motus ab intrinseco sit, nec posit dici, si proprie loquendum sit.

65 *Arg. 6.* Sexto arguitur, & instatur contra hucusque dicta: nõ potest omisio esse libera, quin prius ratione voluntaria intelligatur; at non potest prius ratione voluntaria, quã libera intelligi sine actu physico positiuo: ergo nec esse, nec intelligi libera in actu secundo, sine actu physico positiuo. Discursus est euidens. Maior videtur certa: quia namque animal est prædicatum superius ad rationale, non potest intelligi homo rationalis, quin prius ratione intelligatur animal; sed voluntarium est prædicatum superius ad liberũ: ergo nequit omisio esse, nec intelligi libera, quin prius ratione sit, & intelligatur voluntaria. Minor autẽ ostenditur primo: quia namque in actu libero prius ratio voluntarij intelligitur, quam ratio liberi, potest dari actus voluntarius, qui liber non sit; at non potest dari omisio voluntaria, & non libera sine actu physico positiuo: ergo non potest intelligi prius voluntaria, quam libera sine actu physico positiuo. *Minor prob. 1.*

Secũdo. Secundo: omisio prout intelligitur prius ratione voluntaria, quã libera, necessario intelligitur procedens à voluntate, prout est principiũ agendi. sed à voluntate, vt est principiũ agẽdi nihil potest procedere, nisi vel actus, vel mediante actu: ergo nõ potest omisio prius ratione intelligi voluntaria, quam libera sine actu physico positiuo. Maior, in qua est difficultas, ostenditur: voluntas non intelligitur principium non agendi, nisi intelligatur, vt libera libertate contradictionis, sub conceptu enim naturæ, & sub conceptu libertatis cõtrarietatis est potentia actiua adæquate; at omisio, quatenus intellecta prius ratione voluntaria, quam libera, non intelligitur à voluntate, vt libera libertate contradictionis, aliàs omisio pro illo priori intelligeretur, vt libera: ergo non intelligitur egredi à voluntate, quatenus est principium agendi & aliàs intelligitur egredi à voluntate pro illo priori: ergo necessario pro illo priori intelligitur egredi à volũtate, prout est agendi principium, non enim datur medium inter egredi à volũtate vt principium agendi, & egredi ab illa, quatenus est principium non agẽdi.

66 *Resp. ad 1. prob. minoris* Respondeo præter missa maiori, negando minorem. Ad primam probationem distinguo causalem maioris,

ioris,quia in actu libero prius intelligitur ratio voluntarij positiui,quã ratio liberi,ideo potest dari actus voluntarius non libere,concedo maiorem: quia prius intelligitur ratio voluntarij abstrahentis à positiuo, & omissiuo,nego maiorem: & concessa minori,nego consequentiã. Quia in omissione non prius intelligitur ratio voluntarij omissiui, quam ratio liberi, sed solum intelligitur ratio voluntarij abstrahentis à voluntario positiuo,& à voluntario pure omissiuo. Ex quo non colligitur posse dari omissionem voluntariam non liberam,sed solum,quod ratio illa voluntarij superior possit absque libertate inueniri,quod ita euenit in actu voluntario,& non libero.

67 *Ad 2.* Ad secundam minoris probationem,nego maiorẽ. Ad illius probationem,concessa maiori, & minori,& prima consequentia,nego secũdam consequentiam. Omissio enim quatenus prius ratione intelligitur voluntaria,quam libera,intelligitur egredi à voluntate,nec prout actiua, sed prout non actiua determinate, nec sub conceptu principij abstrahendo ab actiuo, & non actiuo, & licet non detur medium inter principium agendi,& non agendi in re,datur tamen medium in intelligi,sicut enim licet, non detur medium in re inter voluntarium positiuum, & omissiuum,in intelligi tamen, mediũ constituitur,nempe ratio voluntarij intellecta vtrique communis; ita licet in re non detur medium inter principiare agendo, & non agendo, datur tamen medium in intelligi,nẽpe ratio principij intellecta vtrique modo principiandi communis.

§. VIII.

Soluitur septimum argumentum, quo petitur, an omissio voluntaria petat debitum operandi?

Septimo arguitur: semota obligatione operandi,non est dabilis in voluntate nostra omissio libera,& voluntaria absque actu physico positiuo: ergo etiam interueniente obligatione dari non poterit omissio voluntaria,& libera absque actu physico,& positiuo. Consequentia patet. Tum, quia obligatio non dat omissioni quod libera, & voluntaria sit, sed quod sit imputabilis: ergo si absque obligatione actus positiuus ad omissionem voluntariam requiritur, etiam stante obligatione exigitur. Tum etiam: nam prius est quod omissio voluntaria sit,quam quod sit imputabilis: ergo ante obligationem intellectam,libera,& voluntaria intelligitur; & consequenter obligatio fundamentum libertatis omissionis non est. Ex quo vlterius fit, quod si obligatione non existente actus positiuus ad libertatem omissionis exigatur,requiratur etiam existẽte obligatione. 68 *Arg.7.*

Antecedens autem ostenditur primo:si namque obligatione nõ existente daretur volũtaria omissio absque actu physico positiuo, esset per hoc,quod volũtas potens operari cũ aduertentia intellectus proponentis obiectum non operaretur;at hoc non est sufficiens,aliàs darentur fere infi- *Antec. prob.1.*

nitæ omiſsiones liberæ, & volũtariæ: ergo abſque obligatione non eſt dabil.s omiſsio libera abſque actu phyſico poſitiuo. Secundo: nã talis omiſſio eſſet in indiuiduo indifferẽs; at nõ minus repugnat omiſsio in indiuiduo indifferens, quã actus poſitiuus; quem eſſe impoſibilem docent cõmuniter Theologi cum D. Th. *ſupra q.* 18. *art.* 9 ergo idẽ quod pri^{9}. Probatur ſequela: talis enim omiſsio v. c. furandi, inſtante occaſione, non eſſet bona, ſine actu namque bonitas moralis non datur, vt docet D. Thom. *in præſenti articulo ad* 1. nec eſſet mala, etenim furari abſque malo fine ſuperaddito, malum non eſt: ergo eſſet in indiuiduo indifferens.

Secũdo.

69 *Reſp.* Huic argumento prætermiſſa illorum ſolutione, qui conceſſo antecedenti, negant conſequentiam: ob neſcio quas rationes diſcriminis, tum propter dicta ſupra inter ſoluendum 4. argumentum. Tum etiam, propter ea, quibus conſequentiam probauimus. Tum denique, quia antecedenti admiſſo omnia noſtra fundamenta euaneſcunt, quibus puræ omiſsionis poſsibilitatem oſtendimus. Prætermiſſa (inquã) iſta ſolutione, reſpondeo negando antecedens. Ad primã probationem, conceſſa maiori, nego minorem: nec ſequitur eſſe in vno inſtante voluntarias infinitas omiſsiones, ſed ſolum voluntariæ ſunt omiſſiones actuum pro vno inſtante proxime poſsibilium, & quia non omnes pro vno inſtante poſsibiles ſunt, ſed ſolum illi, qui ſubordinatẽ ſe habẽt; conſequens eſt, quod ſolum iſtorum actuum omiſsiones ſint voluntariæ.

Ad 1. prob. antecedentis.

Inſtabis Sed dices: poteſt intellectus voluntati duo obiecta proponere inter ſe incompoſsibilia; at in tali caſu omiſſio erga vtrumque obiectum voluntaria non eſſet iuxta datam ſolutionẽ, nec eſt maior ratio cur vna ſit voluntaria, quam alia: ergo nulla omiſsio erit voluntaria: & tamen eſt carentia actus voluntati poſsibilis cum aduertentia intellectus: ergo poſſe aduertere, & non facere ad voluntariam omiſsionem non ſufficit.

Reſp. Reſpondeo, duplex eſſe iudiciũ intellectus, alterum de conuenientia obiecti ſecundum ſe, & in communi, alterum de conuenientia illius vt hic, & nunc appetenda. Per iudicium intellectus primo modo proponentis, poſſunt proponi duo obiecta inter ſe incompoſsibilia, non vero ſecũdo modo, & ſolum per iudicium ſecũdo modo proponens redditur actus voluntatis proxime poſsibilis; & cõſequenter, ſolum omiſsio actus erga obiectum tali modo propoſitum eſt voluntaria. Iuxta quam doctrinam, diſtinguo maiorem: per iudicium bonitatis obiecti *in* communi, concedo maiorem: vt hic, & nunc in exercitio appetendæ, nego maiorem: & conceſſa minori diſtinguo conſequens: aduertere aduertentia intellectus perfecte practica proponente obiectum, vt hic, & nunc appetendum, nego conſequentiam: aduertentia proponente obiectum, vt bonum ſecundum ſe, concedo conſequentiam.

70 *Reſp. ſolet 1.* Ad ſecundam antecedentis probationẽ reſponderi ſolet primo, cõcedendo ſequelam, & negando minorem: eo quod præceptum de fine rationi conſono habendo obligat hominem operantem, non vero quando non operatur, & quia pure omittens, non operatur, hinc fit, quod nõ teneatur ad dirigendam omiſsionem ad finem honeſtum, & inſuper, nam in pura omiſsione rerum ad quas quis non tenetur, non datur ocioſitas, eo quod poteſt quis omittens auditionem ſacri, ad quam quis non tenetur, occupari in alia actione æque bona, & meliori quam ſit ſacri auditio.

Secũdo. Secundo alij reſpondent, negando ſequelam: & ad probationem dicunt, omiſsionem furti in eo caſu eſſe bonam, & D. Thom. interpretãtur, quod loquatur nõ de bonitate abſolute, ſed de bonitate meritoria.

Vera ſolutio. Sed quidquid ſit de doctrina iſtarum ſolutionum, alibi examinanda, melius reſpondetur tertio negan-

do sequelam. Ad cuius probationem dicatur, omissionem furandi eo in casu esse malam, non ex sua specie, sed defectu circunstantiæ finis honesti, quem homo tenetur apponere, quādo suam libertatem exercet: vnde cū non solum quando operatur per actum positiuum, sed etiam quando libere omittit suam exerceat libertatem; fit, vt non solum in actibus, sed etiam in omissionibus teneatur tendere ad finem rei consentaneum; & consequenter ex defectu finis honesti vitiatur.

Replicabis. Si dicas: ergo iam non admittimus puram omissionem possibilem, absque obligatione, siquidem in casu dato, vitiatur omissio ex defectu finis honesti, quem apponere tenetur.

Resp. Respondeo distinguendo consequens: absque obligatione operandi actum omissiuum, quæ omissionē vitiet specificē, nego cōsequentiam: absque obligatione finis honesti apponendi, quæ vitiat omissionem solum ratione circunstantiæ finis, concedo consequentiā: hæc tamen obligatio non fundat libertatem omissionis, sed ipsa ratione sui voluntaria, & libera est.

71 *Instabis primo.* Sed contra hanc resolutionem vrgent docti Recentiores, primo ex D. Tho. *supra quæst. 6. art. 3.* illis verbis: *Quia igitur voluntas volendo, & agendo, potest impedire hoc, quod est non velle, & non agere, & aliquando debet hoc, quod est non velle, & non agere, imputatur ei quasi ab ipsa existens:* ergo ex mente D. Tho. vt non velle sit voluntarium, & volūtati à se ipsa conueniēs, requiratur agendi obligatio.

Secūdo. Secundo, quia vt omissio sit voluntaria, necessum est, quod à voluntate fiat; at omissio non potest à voluntate fieri, nisi præcedat debitum actus contrarij: ergo nequit esse voluntaria omissio sine debito, seu obligatione operandi. Minor, in qua est difficultas, in hunc modum probatur: vt omissio à voluntate fiat, debet fieri ex actu sibi opposito; at quādo non præcedit in se ipso formaliter, non fit ex se ipso in se, nec potest fieri ex ipso, quatenus est in proxima potentia: nam terminus *ad quem* excludit terminum *à quo*; per omissionem autem non excluditur proxima potentia ad actum, sed cum illa conseruatur: ergo debet fieri actu, quatenus continetur in debito, seu obligatione operandi; sicut priuatio ignis fit ex forma ignis, quatenus in dispositionibus ad illam contenta; & consequenter, vt omissio à voluntate fiat, præcedere debet debitū operandi. Maior ostenditur primo: nam actus fit ex negatione sui: ergo omissio actus fieri debet ex actu sibi opposito. Secundo: nam quando voluntas omittit, aliqua ratione mutatur: ergo debet habere terminum *à quo*, & *ad quem*, quorum vnus alterū excludat, & intra se opponantur; at omissio actus non habet alium terminum *à quo*, cui opponatur, nisi oppositum actum, si enim aliquem posset habere, ex quo fieret, maximē nō esse omissionis, non esse autem omissionis idem est, quod esse actus, negatio autem negationis est positiua affirmatio, cum paritas negationis affirmet: ergo omissio fit à voluntate ex opposito actu.

Tertio. Denique opponi potest: nam effectus sequutus ad omissionem nequit esse voluntarius, nisi adsit obligatio impediendi talem effectum, vt cum D. Tho. *supra quæst. 6. artic. 3.* docent omnes Thomistæ, & frequentius cæteri Theologi; at de omissione actus, ac de effectu subsequuto eadem esse ratio videtur: ergo omissio actus nequit esse voluntaria, absque obligatione operandi.

72 *Ad 1. instantiam resp.* Respondeo ad primam obiectionem: D. Thom. loco allegato, loquendo de effectu ad omissionem subsequuto asseruisse, tunc ad voluntatē solum reduci tanquam in causam, cū potest, & debet agere; loquendo autem de omissione actus volendi, exclusiuam non apposuisse, vt constat ex verbis adductis, quod manifeste indicat ipsum voluisse effectum, &

carentiam actionis sequutum nunquam in voluntatem reduci vt in causam, nisi adsit obligatio impediendi; omissio autem, etsi obligatione existente ad agendum, in voluntatem vt in causam reducatur, non tamen tūc solum, sed etiam quando est actus in potentia proxima voluntatis, quod satis apperte docuit D. Thom. loco allegato solutione ad 3. vbi ad hoc quod non velle sit voluntarium, solum docuit requiri, quod velle, & non velle sit in potestate voluntatis nulla obligationis facta mentione, quod etiam docuit *supra quæst. 6. art. 7. ad 3. & in præsenti art. solutione ad 2.*

73 *Ad 2.* Ad secundam obiectionem, concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem, nego maiorem: non enim omissio actus petit semper ex actu sibi opposito fieri; sicuti nec ē contra, actus petit fieri semper ex omissione sui, vt constat in Angelo in primo suæ creationis instanti libere eliciente amorem, qui tamen amor non fuit factus ex omissione sui, seu carentia sui, vel enim esset factus ex carentia sui tempore præcedente existente, & hoc non. Tum, quia tempore antecedenti, non erat subiectum amoris, quod est voluntas Angeli, & consequenter, nec carentia amoris. Tum etiam: nam potuit Angelus ab æterno creari, & primo suæ creationis instanti elicere amorem, quo in casu non præcessisset tēpore amoris carentia. Vel fieret ex carentia sui in eodem instanti existēte, & hoc est impossibile, aliàs in eodem instante existeret amor, & amoris carentia, quod implicat: non ergo amor petit semper fieri ex carentia sui, seu omissione; & consequenter nec omissio amoris, vt fiat postulabit amorem sibi oppositū, vt terminum *à quo*. Et quidem si Deus hominem dormientem crearet, esset tunc carentia amoris, & non facta ex amore, vel amoris debito, nec refert tūc amoris carentiam, non fieri à voluntate, si namque ab alio, quam à volūtate effici potest, quin fiat ex amore, vel illius debito, vt termino *à quo*, cur etiam à voluntate effici non poterit omissio, quin præcedat amor, vel ex illo, aut ex illius debito fiat?

Quod amplius confirmo: si nāque ex amore peteret fieri, vt ex termino *à quo*, non posset ex illius debito fieri in doctrina Recentiorum: quod probo: nam idcirco in illorum sentētia, nequit omissio amoris ex amore vt in potētia proxima, fieri, vt ex termino *à quo*, quia terminus *à quo*, & ad *quem* inter se debent opponi, & vnus alium excludere, omissio autem amoris non excludit potentiam amādi, sed cum illa simul est, imo illius existentiam requirit; at omissio culpabilis amoris cum obligatione amādi non incompatitur, imo illius existentiam requirit; non enim erit omissio culpabilis, si amoris obligatio non sit: ergo si non potest fieri omissio amoris ex amore, vt in potētia proxima, tāquam ex termino *à quo*, nec etiam poterit fieri ex amore vt in debito, & obligatione existente. *Confir.*

Dices, cum prædictis Doctoribus, debitum ad aliquem actum destrui moraliter, quando vrget, & non adimpletur, quatenus per talē omissionem violatur, & impeditur ab actus assequutione, in quo actus, qui propè iam erat virtualiter, destruitur, dum impeditur ne fit, cum ex debito futurus erat: vnde licet omissio ne posita debitum quodammodo perseueret, non tamen, vt antea, quia ante omissionem erat per actum explebile, illumque virtualiter continens, postea vero manet veluti exanime, & absque ista continentia, quæ omnia respectu actus, vt cōtenti in proxima potentia non verificantur, & id circo potest omissio amoris fieri ex amoris debito, non autem ex potentia illius. 74 *Resp.*

Contra primo, quia debitum actus destruitur aliquomodo per omissionem, quia impeditur ab actus assequutione; sed etiam potentia ad actum omissione subsequuta impedi- *Cōtra 1.*

tur ab actus assequutione: ergo etiã destruitur quodammodo. Secundo, debitum actus per omissionem destruitur, quia iam non manet per actum explebile, & absque continentia virtuali actus; sed potentia manet eodem modo inexplebilis, & absque virtuali actus cõtinẽtia, quoad debitũ: ergo eodem modo destruitur potentia ad actum per illius omissionem, quo destruitur debitũ actus. Probo minorem: debitum actus manet inexplebile in sensu composito tantũ, non in sensu diuiso; sed etiam potentia ad actum manet posita omissione inexplebilis in sensu composito, explebilis tamen in sensu diuiso per actum: ergo manet eodem modo inexplebilis, & absque virtuali continentia per omissionem oppositam, quo manet debitum actus. *Secũdo.*

75 *Tertio.* Tertio: ideo per omissionem destruitur debitum actus, quia per illã violatur, non quia per illam desinat esse: ergo non habet oppositionem cum entitate debiti, sed cum illo, vt non violato. Patet consequentia: nã eo modo illi opponitur, quo destruit illud, non autem destruit illud quoad esse, sed quoad non violari solum: ergo non cum illo quoad esse, sed solũ vt non violato opponitur. Tunc sic, sed fit ex illo eo modo, quo opponitur: ergo nõ fit ex debito actus ratione suæ entitatis præcise, sed ex debito actus, quatenus non violato; sed negatio violationis est omissionis formaliter violantis negatio: ergo omissio fit ex negatione sui, quod Docti illi Recentiores recusant. Maneat ergo omissionem, non petere fieri ex sibi opposito actu, sed quod sicut tenebræ fieri possũt, dupliciter, & destructa luce supposita, & tunc fiunt ex luce tanquam ex termino *à quo*, & aere sine luce producto, & tunc ex luce non fiunt; ita voluntas potest ab amore incepto cessare, & tunc omissio amoris ex amore fit vt ex termino, & potest non elicere amorem, ad quem est in proxima potẽtia; & tunc omissio amoris non fit ex amore tanquam ex termino *à quo*.

Et ex his ad primam maioris probationem, constat solutio, non enim amor semper fit ex negatione sui, etsi semper petat, quod esse amoris non supponatur, licet autẽ amor, quando non incipit cum esse subiecti amantis ex sui negatione fiat, tanquam ex termino *à quo*, non ideo infertur omissionem nouiter incipientem ex actu, vt ex termino *à quo* sẽper fieri debere. Tum, quia si hæc paritas conuinceret aliquid, probaret omissionem sic incipientem debere fieri ex actu in se ipso formaliter, & non solum vt in debito: nam actus, qui ex negatione sui formaliter fit, incipit de nouo. Tum etiam, propter statim dicenda. *Ad 1. maioris probat.*

Ad secundam maioris probationem, concessa maiori, nego minorem: fit enim omissio actus non ex actu, sed ex negatione sui, tanquam ex termino *à quo*, nec sequitur fieri ex actu: nam licet negatio negationis absolute sumptæ sit affirmatio entitatis positiuæ, & negatio negationis actus sic sumptæ, sit affirmatio actus, negatio autem negationis non absolute, sed vt à voluntate egredientis, nõ est affirmatio actus, etenim quando homo dormit est in illo negatio omissionis actus à voluntate egrediẽtis, & similiter quando propositio obiecti non adest, est in voluntate negatio negationis à voluntate egredientis, cum in vtroque ex his casibus, etsi voluntas non amet, negatio tamen amoris, non egreditur à voluntate; & tamen talis negatio negationis, non est affirmatio actus; & ratio manifesta est: nam inter negationem negationis à voluntate egredientis, & actum positiuum est medium, scilicet negatio actus existens in voluntate, nõ tamen ab illa egrediens; & quia omissio voluntaria, non est negatio actus vtcumque, sed negatio à voluntate egrediens; fit consequens, quod licet fiat ex negatione sui, nõ fiat ex actu affirmatiuo. 76 *Ad 2.*

Sed dices: actus incipiens esse post subiectum productum, necessario fit ex non esse sui, non solum vt à po- 77 *Vrgebis*

tentia egredientis, sed ex non esse sui absolute: ergo omissio actus nouiter incipiens esse, debet fieri ex non esse sui absolute, & non solum ex negatione egressionis à subiecto emittente.

Resp. Respondeo negando consequentiam: & ratio discriminis est: nam amor v.c. non potest existere, nisi à voluntate egrediatur: vnde idem est fieri ex negatione sui, vt à voluntate egredientis, & fieri ex negatione sui absolute: carentia autem actus potest existere, quin à voluntate egrediatur propter dicta § 6. *inter soluendum 4. argumentum*, & potest existere per egressionem ab illa: vnde vt fiat de nouo à voluntate, non est necessariū, quod præcedat negatio carētiæ amoris absolutè, sed sufficit, quod præcedat negatio carentiæ amoris, vt à voluntate egredientis.

78 *Instabis* Sed instabis adhuc, nihil iam præexistens, siue negatiuum, siue positiuum potest fieri de nouo, fieri nāque est transitus de non esse ad esse: ergo vt fiat carentia amoris, debet nō præexistere talis carentia; & consequenter fieri debet ex negatione sui absolute.

Resp. 1. Respondeo primo, carentiam, quæ modò fit à voluntate, non esse eandem numero cum carētia præexistente in voluntate recepta, & non egrediente ab illa: vnde quamuis præcedat carentia amoris, cum distincta numero sit, sicut actus liber numero à necessario distinguitur, potest noua carentia fieri. Nec sequitur dari duas carentias numero solum distinctas simul in voluntate, quia adueniente secunda, prima desinit esse; sicut actus necessarius desinit esse adueniente actu libero propter nouam aduertentiam rationis.

Resp. 2. Vel secundo respondeo distinguēdo antecedens: nō potest fieri de nouo absolute, transeat antecedēs: de nouo sub aliquo modo, nego antecedens, & consequentiam, quia vt carentia amoris sit voluntaria, & libera, sufficit, quod incipiat esse de nouo à voluntate sub modo libertatis; sicut in sententia probabili idem actus numero trāsit de necessario in liberum, quin fiat absolute, sed tantum sub nouo modo libertatis, qui in probabiliori sententia intrinsecus est actui, iuxta primam solutionem mutatur voluntas substātialiter, iuxta secundam solum modaliter.

§. IX.

Soluitur vltimum argumentum, & examinantur pura omissionis motiua.

Vltimo arguitur: repugnat voluntatem in omissionem influere, nisi ex motione finis; sed nō potest moueri à fine volūtas sine actu positiuo: ergo non potest voluntas influere in omissionem sine actu positiuo, cumque, vt omissio voluntaria sit, requiratur influxus voluntatis in ipsam, non poterit esse voluntaria absque actu positiuo. Consecutio euidens est, præmissæ autem indigēt probatione. 79 *Vltimo arg.*

Maior prob. 1. Maior ostenditur primo: non enim potest voluntas habere exercitium liberum extra suum obiectum specificatiuum; at obiectum specificatiuum voluntatis est finis: ergo non potest in liberum exercitium, siue directum, siue indirectum exire; & consequenter, nec in omissionem influere, nisi erga finem versetur, & consequenter ex motione finis.

Secūdo. Secundo: nam essentia voluntatis sita est in hoc, quod sit mobilis à suo obiecto, quod est finis; at omnis voluntatis influxus in essentia voluntatis fundatur: ergo & in motione à fine. *Tertio.* Tertio probatur: nam voluntas non solum libere, sed etiam delibera-

te influit in omissionem; at delibera-tio est de medijs, quæ necessario sup-ponunt intentionem, & motionem finis: ergo non potest in omissionem influere, nisi ex motione finis. *Quarto* Quar-to: nam voluntas dum influit in omis-sionem modo humano, & non brutali se habet; at homo à brutis in modo operandi distinguitur per hoc, quod est operari propter finem: ergo omit-tit propter finem, & consequenter ex motione illius.

80 *Minor prob. 1.* Minor etiam ostenditur primo: nam finis non mouet voluntatem, ni-si illam trahendo ad se, in hoc enim sita est omnis causalitas boni, scilicet quod trahat ad se appetitum; at vo-luntas non trahitur à fine per puram omissionem, sed solum per actum posi-tiuum; per omissionem namque po-tius ab obiecto retrahitur: ergo non potest sine actu positiuo moueri vo-luntas à fine.

Secũdo. Secundo: quia vt voluntas ex motione finis omittat, debet prius in se causalitatem finis recipere se exer-cendo circa finem; at non potest erga finem exerceri per puram omissionẽ, sed solum per affectum positiuũ; omis-sio namque, cum fuga, & non prose-quutio sit, non circa bonum, sed circa malum versatur: ergo vt omittat ex motione finis, affectus positiuus præ-exigitur.

Tertio. Tertio: quia namque obiectum specificatiuum voluntatis est bonum, & actus fugæ erga malum versatur, non potest in actum fugæ influere ex motione boni sine actu prosequutiuo erga bonum versante, quo circa D. Tho. *supra quæst.* 25. *art.* 2. docet, passiones, quæ sunt circa bonum præ-cedere illas, quæ sunt, seu versantur erga malum, quia appetitus nũquam refugit aliquid vt malum, nisi in quan-tum amat oppositum bonum, qua etiam ratione *supra quæst.* 29. *art.* 2. docet: omne odium ex amore cau-sari; at rationes istæ pari efficacia probant, non posse voluntatẽ in omis-sionem influere, nisi ex motione finis, nec posse à fine ad omittendum mo-ueri, nisi affectus positiuus erga finẽ præcedat, cum specificatiuum volun-tatis sit bonum, & finis, & omissio, vtpotè fuga, non erga bonum, sed er-ga malum immediatè versetur; non enim ideo aliquid omittitur, quia bo-num est, sed quia malum est, vel vt ta-le proponitur: ergo non potest volũ-tas in omissionem ex motione finis influere sine actu, siue affectu physico positiuo.

Huic argumento responderi so-let primo; voluntatem omittentem moueri ad omittẽdum à fine, & omis-sionem esse propter finem, non forma-liter, & expresse, sed interpretatiue, & virtualiter, vt autem isto modo sit ex motione finis, non requiritur affe-ctus positiuus erga finem, sed sufficit repræsentatio, & apprehensio illius. 81 *Prima solutio.*

Secundo alij respondent: vt vo-luntas omittat ex motione finis, non requiri erga illum efficacem affectũ cum adimpletione præcepti incom-possibilem, sed sufficere simplicem, & inefficacem, qui naturaliter con-surgit in voluntate repræsentato, seu proposito fine, & quando ab Autho-ribus nostræ sentẽtiæ negatur neces-sitas actus physicè positiui, vt omis-sio sit voluntaria, solum affectus effi-cax negatur cum adimpletione præ-cepti incompossibilis. *Secũda.*

Sed contra primam solutionem facit, quod vt omissio sit interpreta-tiuè propter finem, necessarium est, quod æquiualeat actui volũtatis, quo velimus propter finem omittere; at licet omissio æquiualeat volitioni omittendi, non tamen æquiualet vo-litioni omittendi sacrum v. c. prop-ter finem: ergo ratione sui non est in-terpretatiuè propter finem. Maior est certa: nam prudens interpretatio nolitionis formalis fundatur in æqui-ualentia volitionis ad illam, & quid-quid supra talem æquiualẽtiam quis interpretetur, non erit prudens exi-stimatio, sed omnino imprudens, id est, non fundata. Minor autem pro-batur: stat omissionem æquiualere volitione sui propter finem, & non æquiualere volitioni sui propter hunc, vel illum finem in particulari; 82 *Prima solutio reijcitur 1.*

at

at omiſsio pura æquiualere nequit volitioni propter particularem finē, cum ex ſe ad hunc, vel illum indifferens ſit; & conſequenter non magis æquiualeat volitioni ab hoc fine, quā ab alio moueri: ergo nō æquiualet volitioni omittendi propter finem.

Conf. 1. Confirmatur, & explicatur hoc: demus caſum in quo voluntati ad omittendum ſacrū proponantur duo fines cum omnino æquali bonitate, v. c. bonitas delectabilis ludi, aut bonitas delectabilis eundi in agrum recreationis cauſa, & tunc pure omittat, in hoc caſu omiſsio ex ſe indifferens eſt, vt fiat ex vno, vel altero fine (ſuppono namque ex vtroque, vt ex adæquata cauſa non poſſe procedere:) ergo non æquiualet volitioni ſui magis ex vno, quam ex altero fine; & conſequenter ex nullo ex his interpretatiue procedit.

83 *Conf. 2.* Et augetur difficultas ex communi Thomiſtarum doctrina aſſerentium, omiſsionem puram furti, idcircò bonam non eſſe, quia ad hoc requirebatur, quod eſſet propter bonū finem, ſaltim interpretatiue, pura autem omiſsio furti, nec interpretatiue eſt propter bonum finem, quia ex ſe eſt indifferens, vt fiat propter bonum finem, v. c. adimplendi præceptum, & propter malum finem, ſcilicet inanis gloriæ, & ideô nequit fundare prudentem interpretationem volitionis ſui magis ex bono, quam ex malo fine; at in caſu poſito omiſsio v. c. ſacri eſt indifferens, vt ex vno, & ex altero fine appetatur: ergo nequit fundare interpretationem prudentē volitionis ſui magis ex vno, quā ex alio fine; & conſequenter ex nullo ex his interpretatiue procedit.

Secūdo reijcitur. Secundo eadem ſolutio reijcitur: etenim omiſsio pura iuxta Authores noſtræ ſententiæ, non eſt interpretatiue libera, & voluntaria, ſed formaliter eſt libera, & à voluntate, quatenus non actiua & conſequenter volūtas influit in illam formaliter: ergo ſi omnis voluntatis influxus petit eſſe ex motione finis, erit neceſſario ex fine, non ſolum interpretatiue mouēte, ſed etiam formaliter, vel ſi ex illo vt formaliter mouente non eſt, neceſſarium non erit, quod ſit interpretatiue propter illum.

Secunda etiam ſolutio deficit primo: nam poteſt voluntati duplex finis æqualis bonitatis proponi; & conſequēter duplex affectus ſimplex erga illos fines conſurget; at in tali caſu non eſt maior ratio, cur ab vno, quam ab alio fine ad omittendū moueatur, nec ab vtroque poteſt ſimul moueri (ſupponimus namque tales fines eſſe incompatibiles:) ergo nequit voluntas moueri ad omittendū ex ſolo inefficaci, & ſimplici affectu erga finem. 84 *Secūda ſolutio diſplicet 1.*

Secūdo. Secundo: nam ſequitur poſſe dari puram omiſsionem bonam; conſequens eſt contra D. Th. *in præſenti artic. ad primum*: ergo. Probatur ſequela: ratio cur omiſsio pura eſſe bona non poteſt, eſt, quia ad bonitatem moralem requiritur, vt non ſolū erga bonum verſetur, ſed etiā ab ipſa bonitate moueatur, & ſit propter illam, quod puræ omiſsioni non competit, eo quod, quāuis ſit omiſsio mali, v. c. omiſsio furti, eſt tamen de ſe indifferens, vt ex malo, & ex bono fine procedat; & conſequenter, vt à bono moueatur, neceſſarius eſt actus poſitiuus erga bonitatem mouētem: at hæc ratio deficit in principijs traditæ ſolutionis: ergo iuxta illam dabilis eſt pura omiſsio bona moraliter. Probo minorem: caſu in quo ad omiſsionem furti ſolum proponatur voluntati pro fine, & motiuo bonitas obiectiua, quæ eſt in omiſsione furandi, conſurget in voluntate naturaliter affectus inefficax erga illam bonitatem; at iuxta ſolutionem, quam impugnamus, vt voluntas ad omittēdum moueatur à fine, ſufficit affectus naturalis inefficax: ergo tunc caſus omittit furtum ex motiuo honeſtatis; & conſequenter omiſsio erit moraliter bona.

Tertio. Tertio: nam ſequitur non ſolum eſſe dabilem omiſsionem puram honeſtam naturali honeſtate, ſed etiam honeſtate ſupernaturali, & meritoriā

præ-

premij supernaturalis; consequẽs est expresse contra D. Th. & contra frequentem Theologorum sententiam: ergo idem quod prius. Probo sequelã: sit casus, in quo volũtati ad omissionem furti solam proponatur pro fine Deus, vt est obiectum charitatis, & consurgat in illa simplex supernaturalis affectus, in hoc casu, iuxta principia traditæ solutionis omittet voluntas ex motiuo supernaturali, nẽpe ex Deo, vt est obiectũ charitatis; & propter ipsum: ergo omissio furti erit bona supernaturali bonitate, & meritoria præmij supernaturalis.

Quarto Denique reijcitur: etenim cum simplici affectu erga finem stat voluntatem ipsum respuere, vt constat in proijciente merces in mari, non obstante simplici diuitiarum affectu: ergo motio efficax finis in simplici voluntatis affectu consistere nequit; & consequenter, vt voluntas ex fine ad omittendum moueatur efficax affectus requiritur: nam mediante ipsa omissione non potest efficaciter à fine moueri, vt recte probat argumentum, cuius solutionem inquirimus.

85 *Vera arg. solutio.* Ad illud respondeo negando maiorem: licet enim quando voluntas suam libertatem exercet agendo debeat propter finem agere, & à fine moueri, quando autem libertatem exercet non agendo, seu omittendo, necessarium non est, quod moueatur à fine, nec propter illum omittat, sed sicuti omissio pura est à voluntate, tã quam à non agente, ita erit à fine, tãquam à non mouẽte; solum enim quã do voluntas mouetur, petit à fine moueri, quando autem omittit, nõ mouetur voluntas, vt dicebamus *supra* §. 7. & idcircò, tunc motio finis necessaria non est.

Ad 1. prob. maioris Ad primam maioris probationem, distinguo maiorem: agendo, vel omittendo, concedo maiorem: semper agendo, nego maiorem, & omissa minori, distinguendum est consequẽs: erga finem agendo, aut omittendo, concedo consequentiã; agendo semper, nego consequentiam. Ex quo non infertur debere semper suam libertatem ex motione finis exercere, hoc enim tantum petitur, quando suam libertatem erga finem exercet positiue se mouendo erga illum, non autem quando libertatem exercet per negationem actus, & motus.

Ad 2. Ad secundam, distinguo maiorem: sita est adæquate in ratione mobilis à fine, nego maiorem: inadæquate, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiã. Sicuti enim dicebamus §. 7. quod voluntas, etsi sub aliquo conceptu vitalis sit, non tamen sub omni, ita similiter dicimus sub aliquo conceptu esse mobilem à fine, non tamen sub omni; conceptus enim ille sub quo intelligitur principium negationis actus, & motus, non est expresse mobilis; & consequenter sub illo à fine moueri non postulat, sed potius per carentiam motus desiderat exerceri.

86 *Ad 3.* Ad tertiam, distinguo maiorẽ: influit deliberate positiue, nego maiorem: pure omissiue, concedo maiorẽ, & distinguo minorem: deliberatio positiua, concedo minorem: deliberatio omissiua, nego minorem, & consequentiam. Itaque positiua deliberatio, seu electio de medijs, necessario supponit intentionem finis: omissio autem deliberata, etiam si circa media versetur, non petit intẽtionem finis, sed per solam carentiam liberam intentionis finis subsistere potest; cum enim effectus positiuus non sit, nec positiuus actus, causam positiue influentem, qualis est intentio, non petit.

Instabis. Si dicas, non stat omissio liberæ electionis absque iudicio practico intellectus de medijs, hic & nunc eligẽdis, vt dicebamus §. 8. at iudicium practicum intellectus de medijs, cum actus liber sit, necessario præsupponit intẽtionem finis: ergo omissio liberæ electionis necessario præsupponit intentionem finis.

Resp. 1. Respondeo, ad omissionem liberam electionis sufficere iudicium practicum debitũ, aut possibilem; & de facto non habitum; vt autem iudicium practicum de medijs debitum,

aut possibile sit, sufficit debita, aut possibilis intentio de fine, & de facto non habita; ac proinde absque intentione existente de facto per solã possibilitatem illius, & cum libera omissione intentionis, est possibilis pura, & libera omissionis electio.

Secũdo. Vel secundo dicatur: iudicium de medijs hic, & nunc exequendis, quorum non electio voluntaria est nõ supponere intentionem finis, ad quem omissio electionis mediorum concurrit, sed intentionem finis, ad quem conducit mediorum electio, & illorũ exequutio, v.c. omissio auditionis Sacri, vt libera sit, sufficit, quod supponat iudicium de sacro hic, & nunc audiendo in ordine ad finem honestum, & hoc iudicium intentionem finis honesti; cum autem hæc intentio non sit causa omittendi, sed potius ab omittendo Sacrum, quantum est de se dimoueat, fit consequẽs, vt etiam si prædictam intentionem ad omissionem supponi admittamus, nihil contra Nos colligatur, non enim infertur necessitas actus positiui voluntatis, qui causa omissionis sit, & cum audiendo Sacrum incompatibilis, cuius actus necessitatem in nostra conclusione negamus.

Ad 4. Ad vltimam probationem, distinguo maiorem: modo humano penes inadæquatum distinctiuum, concedo maiorem: penes adæquatum distinctiuum hominis in modo operandi à brutis, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Itaque homo operans libere, distinguitur à modo operandi brutorum ex duplici titulo. Primo, quia operatur libere. Secundo, quia propter finem, quorum neutrum potest competere brutis; quando ergo libere omittit distinguitur à brutis, in modo se habendi tantum vno titulo, scilicet libertatis, non autem alio, scilicet propter finem agendi: vnde habet vnum ex distinctiuis hominis à brutis in modo se habendi, non autẽ omne hominis à brutis distinctiuum.

87 *Oppones.* Sed dices: vt voluntas omittens humano modo se habeat à modo brutorũ distincto, requiritur, quod omittat rationabiliter; at rationabiliter nequit omittere, nisi propter finem omittat: ergo nequit omittere modo humano à modo brutorum distincto, nisi omittat propter finem. Probatur minor: omittere rationabiliter, est omittere taliter, quod possit interroganti reddere suæ omissionis causam, seu motiuum; at nisi propter finem omittat, non potest suæ omissionis reddere causam, quod idẽ est ac motiuum: ergo nisi omittat propter finem, non potest rationabiliter omittere.

Resp. Respondeo, omittere rationabiliter, posse tripliciter sumi: primo pro hoc, quod est conformiter ad rationem rectam se gerere. Secundo, prout idẽ est, quod omittere ex motione finis, siue bonus sit, siue malus. Tertio, prout est idem, quod omittere omissione supponente pro regula, iudicium indifferens, & licet pura omissio non sit rationalis primo, aut secundo modo; est tamen rationabilis tertio modo, per quem sufficiẽter à modo operandi brutorum distinguitur, & ad istum modum non est necessarium, quod homo, cum omittit possit suæ omissionis causam, seu motiuum assignare, sed sufficit, quod obiecto per iudicium indifferens voluntati proposito libere suspendat actũ, cum possit illum elicere.

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

88 *Primũ corollarium.* EX dictis in discursu disp. colligo primo: causam cur omissio pura peccaminosa sit dabilis, non autem omissio bona, & honesta,

esse,

esse, quia nempê ad honestatem non sufficit erga bonum versari, sed requiritur ab obiecti honestate moueri. Ad malum autem non requiritur moueri à malitia, sed sufficit quomodolibet malum attingere; & quia pura omissio ab honestate moueri non potest: hinc fit, quod honesta esse nequeat, potest autem esse carentia voluntaria rei existentis sub præcepto, & ideo esse mala moraliter.

Secūdū Secundo colligitur, non omne voluntarium volitum esse, nec signate, nec exercite, sed solū voluntarium positiuum; quod patet: nam omissio pura, saltim secūdum suam essentiam voluntaria est sine actu; & tamen non est volita signate, nec exercite: non ergo omne voluntarium volitum est; ac proinde ex isto capite, ex quo arguunt docti recentiores, non repugnat libera, & voluntaria omissio, etiam in indiuiduo sine actu positiuo.

89 *Oppones.* Nec refert si opponas, quod cū voluntas libere se exercet, consentit in tale exercitium; aliàs illi non imputaretur ad culpā, si libere non consentiret; at consentire in exercitium liberum, idē est, quod tale exercitiū velle: ergo non stat liberum exercitium voluntatis, quin sit volitum, vel signate, vel saltem exercite.

Resp. Respondetur, namque veram esse maiorem de exercitio libero positiuo: falsam autem de pure omissiuo: nam sicut libere eligens, virtualiter, & exercite consentit se eligere; ita libere electionem omittens, omittit etiam libere consensum in electionem virtualem, & exercitium, & idcirco iuste illi imputatur omissio, non quia in omissionem consentit exercite, sed quia libere, & voluntarie caret & electione, & virtuali consensu in electionem, quem poterat, & debebat habere.

90 *Tertiū.* Tertio colligitur, discrimen inter odium, & puram omissionem, cur scilicet odium indispensabiliter amorem supponat, & ex illo nascatur; omissio autem non ita, eo quod odiū est fuga; ac proinde terminum *à quo*, scilicet malum, & *ad quem*, bonum scilicet, debet habere; ac proinde amorem boni supponit necessario, omissio non fuga est, sed carentia prosequutionis; ac proinde inter prædictos terminos versari non petit. Est præterea alia ratio discriminis: nam odium erga malum versatur, cū autem malum non nisi ratione boni à voluntate attingatur; fit consequens, quod odium mali nequeat existere, nisi præsupposito amore; pura autem omissio non erga malum, tanquam obiectum versatur, sed erga bonum non continens omnem rationem boni, negatio enim ista sufficit ad libertatem contradictionis, & consequenter, vt bonum à voluntate libere omittatur, ad quod alterius boni amor ex terminis non desideratur.

Quarto colligitur: in casibus puræ omissionis, quantumcumque repetitis habitum vitiosum ad omittendū inclinantem generandum non esse. *Quartum.* Quod patet euidenti ratione: vitium enim, vtpote entitas physica, & positiua entitatem physicam, & positiuā petit pro causa; at pura omissio entitate physica, & positiua non gaudet: ergo quantūcumque repetatur habitum vitij generare non potest, quod si cōmuniter gignitur, ideô est, quia pura omissio non nisi raro contingere potest, ordinarie autem cum actu physico coniuncta inuenitur.

Quinto ex dictis infertur, peccatum puræ omissionis, si detur, physicê Theologicê, non physicê philosophicê, cum gratia habituali pugnatum. *Quintū* Quod patet: nam physicê Theologicê cum gratia pugnare, est cum illa incomponi, non ab extrinseco ratione alicuius extrinsecæ legis, sed ab intrinseco, & ex propria natura; pugnare autē physicê philosophicê est cū gratia incōponi ratione physicæ entitatis; at pura omissio primum haberet, vtpotê cū daret effectus ex natura rei cum gratiæ effectibus incompatibiles; quos examināt Theologi *infra quæst. 113. art. 2.* non autem haberet secundum, vtpote omni entitate physica positiua carens: er-

go opponeretur cum gratia habitua li physice Theologicè, non autē philosophicè.

91 *Sextum corollarium.* Sexto colligitur, puram omissionem, si detur, destructuram gratiā habitualem, non solum demeritorie, sed etiam efficienter physice, nō philosophice, sed Theologice. Primum patet: nam omissio pura est incompatibilis essentialiter cum gratia habituali, sicuti, & quodvis aliud peccatum mortale; at si solum demeritorie gratiam habitualem expelleret, non esset cum gratia habituali essentialiter incompatibilis, demeritoriū enim in quantum tale, non habet essentialem cōnexionem cum pęna; & consequenter, nec peccatum in quātum demeritum cum non esse gratiæ, quæ est pęna: ergo non solum demeritorie, sed etiam physice efficienter peccatum expelleret; quod autē non physice philosophice, sed Theologice gratiam sit expulsura probatur: nam ad primum requiritur physica, & positiua entitas; ad secundum autem sufficit, quod ab intrinseco inferat terminum cum habituali gratia incompatibilem; at pura omissio caret physica positiua entitate, infert tamen ab intrinseco habituale peccatum cum gratia habituali incompatibile: ergo excludit physice Theologice gratiam habitualem, non autem physice philosophice.

92 *Septimum.* Denique infero: peccatum omissionis puniendum, nedum pęna damni, sed etiam pęna sensus. Quod patet: tum primo: nam communiter, & fere semper euenit cum actu positiuo hominem à Deo auertente, & cōuertente ad creaturā, peccato autem ratione auersionis correspondet pęna damni, & ratione conuersionis correspondet pęna sensus. Tum etiam: nam originali, idcirco solum pœna damni respondet, iuxta D. Th. *q.* 5. *de malo art.* 2. quia non fuit propria voluntate cōmissum, sed aliena voluntate contractum; peccatū vero omissionis, estò sine actu physico voluntatis contingat, propria, & personali voluntate fit: ergo pęna damni, & sensus punietur. Tum tertio: nam estò non sit formalis conuersio ad creaturam, vt ad finem, æquiualet tamen in morali æstimatione actui physico voluntatis, quoad tendentiam in obiectum dissonum legi, & rationi, v. c. non velle audire sacrum, quando instat præceptum, æquiualet in morali æstimatione actui, quo voluntas vellet negationem auditionis sacri; at formali volitioni non audiendi sacrū pęna sensus respondet; quia ad obiectum legi, & rationi dissonum voluntatem conuertit: ergo peccato omissionis, etiam si absque omni actu physico voluntatis contingat, non solum pęna damni, sed etiam sensus respondet.

Si opponas D. Th. 2. 2. *q.* 79. *art.* 4. *ad* 4. vbi docet, peccato omissionis pęna sensus deberi propter radicem, ex qua procedit, licet nō habeat actualē conuersionem ad aliquod bonum cōmutabile: ergo peccato omissionis, si absq; tali radice, quæ est actus physicus positiuus contingat, vt Nos fatemur possibile, pęna sensus nō debetur. *Opponet.* Respondeo negando consequentiam: nam licet verum sit, quod de facto propter radicem, ex qua procedit pęna sensus puniatur, ex hoc tamen non excluditur, quin in casu puræ omissionis, absque actu positiuo pęna sensus puniatur propter æquiualentiam in morali æstimatione ad conuersionem formalem. *Resp.* Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *in* 2. *distinct.* 35. §. 6. ad illa verba: *Non credere in Christum.* *M. Sit.*

(†)

DIS-

DISPVTATIO VIGESIMA SECVNDA.

Vtrùm omne opus de se incompatibile cum obseruantia præcepti affirmatiui vitietur ex malitia omissionis?

§. I.

Quibusdam præsuppositis, referuntur sententiæ.

Nu. 1. *Primū præsuppositum*

SVPPONIMVS primo, omne op' in omissionē influens esse peccatum, malitia sūpta ex omissione causata, in quo omnes Theologi consentiunt contra Durandum *in 2. distinct. 36. quæst. 2. num. 6.* Marsilium *quæst. 21. num. 6.* Et Herbeum *quodlibet. 7. quæst. 25.* Sed Durandus, quem præ manibus habui, fortè a communi sententia non discrepat, sed solum negasse videtur essentiam peccati omissionis consistere in actu incomposibili cum præcepto affirmatiuo, & omissionem causante, quod verissimum est, non autē quod ab omissione talis actus nō vitietur. Verum quidquid sit de mente Durādi, quod primo supponimus, indubitatum est apud Theologos. Et quidē de actu, quo prius expresse vult omissionem facillimē constat: actus enim ille habet malum obiectum, omissionē videlicet prohibitā: ergo ex illo obiecto vitiatur. Deinde, de quocūq; opere, siue actu omissionem causante, probatur primo: nā actus habens malam circunstantiam, est malus; at actus omissionem causans habet malam circunstantiam euentus: ergo ex tali circunstantia vitiatur. Secundo: nam actus habens malum obiectum virtualiter attactum, est malus; at omnis actus in omissionem influens virtualiter attingit omissionem pro obiecto, cum terminetur ad aliquid omissionem causans, & inferens; & consequenter ad ipsam omissionem causatam: ergo omnis actus in omis-

sio-

fionem influens eft malus.

2 *Secũdũ* Secundo, vt indubitatum fupponimus, actum, vel opus, quod nullatenus in omifsionem influit, fed omnino concomitantur fe habet ad illam, non vitiari ex omifsione, in quo nullus Theologorum diffentit. Et patet: nam opus omifsionem non caufans, nec illam habet pro obiecto, nec pro circunftantia obiecti: ergo ex illa non poteft vitiari. Ex quo per euidentem confequentiam colligitur, quod fi opus effe pofsit incompofsibile cum obferuantia præcepti affirmatiui, & nullum influxum in omifsionem habere, non omne opus cum obferuantia præcepti incompofsibile culpabili omifsione vitiabitur.

Tertiũ. Denique exploratum eft apud omnes, quòd fi opus de fe incompofsibile cum adimpletione præcepti à voluntate affumatur, vt medium ad omittendum Sacrum v. c. vel vt motiuum, & finis prædicta omifsionis, ex omifsione vitiabitur, v. c. fi quis, vt omittat facrum, ftudeat, vel omittat facrum, vt ftudeat, ftudere erit peccatum. Quod patet primo: nam quocumque ex his modis fumatur ftudium, influit in omifsionẽ Sacri, vel vt medium, vel vt finis: ergo vitiatur ex illa. Secundo, quia vt docet D. Tho. *fupra quæft.* 19. *art.* 7. ex intentione mala vitiatur electio, intentio etiam ex electione mala vitiatur, vt fi quis velit furari, vt det eleemofynam, voluntas dandi eleemofynam, quæ quantum eft de fe bona eft, ex mala electione vitiatur: ergo ftudium de fe bonum, redditur malum fi à voluntate fumatur, vel vt finis, vel vt medium omittendi.

3 *Pũctus difficultatis.* His fuppofitis, quod in examen vertimus eft. An omne opus de fe incompatibile cum obferuantia præcepti, etiam fi nec vt finis, nec vt medium refpectu omifsionis fumatur, eo ipfo quod cum adimpletione præcepti fit incompatibile, influat in omifsionem, & vitietur ex illa? v. c. decreuit quis efficaciter Miffam non audire in die fefto, vel ex motiuo non videndi inimicum, vel ob folam libertatem exercendam, & hac efficaci voluntate fuppofita, vult domi manere, ludere, vel ftudere, vel alia quæuis opera de fe cum auditione Sacri repugnantia: An hæc omnia, vel aliqua illorum in omifsionem influant, & confequenter ex illa vitientur? Qua in re tres reperio fententias. Prima affirmans eft, quam tuentur Valentia in præfenti punct. 4. §. *hinc fequitur.* Azor *tom.* 1. *libro* 4. *cap.* 3. *quæft.* 5. Lorca *in præfenti difp.* 6. §. *vera ergo.* Granadus *controuerfia* 6. *de peccatis tract.* 2. *difp.* 3. *num.* 22. quos quidam Recentiores ex noftris fequuntur. *Prima fententia.*

Secũda. Secunda diftinguit de opere exteriori incompofsibili primo volito poft decretum firmum omittendi, & operibus de fe incompofsibilibus illud primum fupponentibus. Qua diftinctione pofita afferit, primum in omifsionem influere, & confequenter ex illa vitiari, cætera vero nullum in omifsionem influxum habere, & confequenter nec vitiari ex illa. Hanc tenent Vazquez *difp.* 93. *cap.* 2. *num.* 6. Canus *tract.* 2. *de peccatis quæft.* 4.

Tertio. Tertia abfolute docet: nullum opus de fe incompofsibile cum præcepti adimpletione infici malitia omifsionis, fi voluntatem cum firmo, & permanenti decreto omittendi fupponat, nifi aliàs decreti mutationem impofsibilem reddat. Hãc tenet Medina *in præfenti dub.* 2. Aluarez *difp.* 126. *num.* 2. Montefinos *difp.* 2. *quæft.* 3. *difficultate* 4. Cornejo *difp.* 3. *dub.* 10. Martinez *in præfenti art. dub.* 3. Marcus de la Serra *dub.* 4. Tenent etiam ex PP. Societatis. Suarez *tract.* 5. *difp.* 3. *fect.* 3. Salas *tract.* 13. *difp.* 20. *num.* 102. Ægidius *difp.* 3. *de bonitate, & malitia dub.* 15. Tãnerus *difp.* 4. *de peccatis quæft.* 4. *dub.* 2. *num.* 18. Meratius *difp.* 3. *fect.* 3. quos alij Recentiores fequũtur. Tenet etiam iftã fententiam Azorius *tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 3. *quæft.* 5. etfi pro prima à quibufdam male referatur.

Medina. Aluarez. Monte. Cornej. Martin. Serra. Suarez. Salas. Ægidi⁹. Tãner. Merat. Azor.

§. II.

§. II.

Vera sententia eligitur, & probatur.

4 *Tertia sententia pro conclusione statuitur, & prob.*

QVam, quia veriorem iudico, statuo pro conclusione, & ostendo in hunc modū: actus enim in omissionem culpabilem nullatenus influens non inficitur ex illa; sed actus supponentes decretum efficax omittendi sacrum v. c. existente occasione talis decreti, & dependẽter ab illius perseuerantia, etsi quantum est de se sint cum omissione incompossibiles, nullatenus influunt in illam: ergo ex illa non vitiantur. Minor, in qua sola consistit difficultas, probatur: actus isti in decretum efficax omittendi non influunt, sed potius aliqualiter ex illo causantur, quatenus voluntas non eligeret studium v. c. hora, in qua Missa erat audienda, nisi quia intellectus aduertit esse iam determinatam ad missam nō audiendam, siue studeat, siue non: ergo nullatenus influunt in omissionem Sacri. Probo consequentiam: si quis Petro v. c. mortem inimici consulat, non potest suo cōsilio in inimici mortem exequendam influere, nisi influat in decretum efficax mortis inferendæ, vel dando existentiam decreto efficaci, vel aliciendo ad eius continuationem: ergo studium v. c. de se incompossibile cum auditione Sacri, non potest in omissionem talis auditionis influere, si in decretum efficax omittendi nullatenus influat.

5 *Resp.* Dices, esse disparem rationem consistentem in eo quod consilium meum non potest in mortem ab altero exequendam influere, nisi mouendo ad decretum efficax occidendi, vel ad eius continuationem, & ideo si in decretum illud nullaten' influat, nec in mortem ab altero exequendā potest influere: studium autem v. c. etsi voluntatem firmiter ad omittendum determinatam supponat, & in efficax decretum non influat, nec in illius continuationem, sed existentiā, & continuationem supponat, habet alium modum influendi in omissionem, scilicet, vt exequendam, & ordine exequutionis actum præceptum per se ipsum impediendo in exequutione; & idcirco, quāuis in decretum efficax omittendi non influat, prę stat nihilominus influxum in omissionē; & consequenter vitiatur ex illa. In hac solutione sita est tota probabilitas contrariæ sententiæ, & difficultas nostræ in probando actus de se incompossibiles cum obseruantia præcepti, eo ipso, quod firmum decretum supponant omittendi, in omissionem etiam vt exequutam, neutiquam influere. Quod Recentiores aliqui in hunc modum suadent: vt enim studium v. c. de facto impediat obseruantiam præcepti, non sufficit esse de se cum illa incompossibilem, sed insuper est necessarium, quod studio non existente existeret obseruantia præcepti, & non existeret eius omissio; at supposito firmo, & efficaci decreto omittendi sacrum, v. c. quamuis studium non adesset, violaretur præceptum, & existeret omissio: ergo studium de se incompossibile cum obseruantia præcepti non influit cum effectu in omissionem illius. *Contra illā opponunt aliqui primo.*

Secūdo arg. alij Secundo alij probant: etenim id, quod sequitur omissionem esse nequit causa illius; at opera supponentia firmum decretum omittendi, omissionem supponunt: ergo in omissionem non influunt.

6 *Ista argum. inefficacia sunt.* Cæterum rationes istæ, nisi amplius explicentur, non conuincunt intentum, non prima: tum, quia si quis

hominem ex vi vulneris ab altero inflicti infallibiliter moriturum lęthaliter vulneret, vere peccat peccato homicidij, & in eius mortem influit; & tamen quãuis ipsũ non vulneraret, homo ille moreretur, vt in casu supponi nus: ergo influxus actus incompossibilis in omissionem culpabilem non tollitur per hoc, quod tali opere nõ existẽte, sequeretur omissio. Tum etiam: nam si postquam quis efficaciter decreuit omittere Sacrum, vellet studere ex fine omittendi Sacrum, studium in omissionem influeret, & ex illa vitiaretur; & tamen etiam studio non existente, ex vi primi decreti sequeretur omissio: ergo idem quod prius. Nec secunda, quia minor, vel intelligitur de omissione, vt exequuta, vel vt intenta, vel vt exequenda in futurum. Si primum, restat probandũ opera supponentia firmum decretũ, eo ipso supponere omissionẽ, vt execuutioni mandatam: si secundũ, falsum assumit: stat enim opus intentatũ supponere, & ad illius exequutionem concurrere, vt constat in adiuuante ad furandum hominem firmiter pararum ad furtum. Si tertium, etiam est falsum, vt constat exemplo vulnerantis læthaliter hominem infallibiliter moriturum ex vi vulneris ab altero inflicti, qui ad illius mortem concurrit de facto, etsi illam infallibiliter supponat futuram. Prætermissis igitur his argumentandi modis.

7 *Aliter prob. assumptum, & contra solutionẽ arg.* Aliter est probandum assumptũ: & quidem si opera de se incompossibilia cum obseruantia præcepti supponant, non solum decretum efficax omittendi, sed etiã opus aliquod externum impediens obseruantiã præcepti, & omissionem inferens, seu causans, v.c. studium supponens existentiam in domo tempore auditionis Sacri facili ratione suadetur: opus enim de se impeditiuum alicuius effectus non impedit illum de facto, quando impeditum supponit; sicut causa de se causatiua, non causat de facto effectum, quem supponit causatum; at existere Domi, quod ab studio, vel ludo supponitur, impedit Sacri auditionem, & causat omissionem actus præcepti: ergo studium, vel ludus supponentia præsentiam in domo cum præsentia in Ecclesia incompossibilem, etsi ad impediendum sint sufficientia, de facto tamen non impediunt obseruantiam præcepti, nec causant omissionem culpabilem.

Quod vero etiam primum opus exterius cum auditione Sacri incompossibile, non impediat illam de facto, nec in omissionem influat, eo ipso, quod supponat decretum efficax, firmum, & perseuerans omittendi, quod negant secundæ sententiæ Authores, probatur, supponendo primum opus externum ab omittente volitum post firmum omittendi decretum esse v.c. domi manere: Secũdum vero esse studium, vel ludum. Ideo studium v.c. non impedit Sacrum, nec influit in omissionem, quia supponit permanemtiam in domo de facto impedientem Sacrum, & causantem omissionem; sed etiam permanentia in domo supponit decretum efficax omittendi sufficienter impediens obseruantiam præcepti, & causans omissionem culpabilem: ergo de facto non impedit obseruantiam præcepti, nec influit in omissionem. Minor, in qua sola potest esse difficultas, probatur: audire Sacrum, vel ad Ecclesiam ire, vt Sacrum audiatur, cum sint actus potentiarum exteriorum obedientium voluntati non possunt existere, nisi existat actus voluntatis applicans illas: Deus enim suum concursum potentijs voluntatis subiectis non præstat, nisi præuia applicatione illarum facta per voluntatem; at decretum efficax omittendi impedit existentiam actus voluntatis applicantis: ergo impedit sufficienter Sacri auditionem, seu itum ad Ecclesiam, & sufficienter causat omissionem culpabilem. 8

9 *Respondet Vazquez.* Respondebis ex Vazquio, & Becano: quando omissio in carentia actus voluntatis consistit, sufficienter

per actum ad illam terminatum causari, & actum impletiuum præcepti impediri; quando vero consistit in carentia actus exterioris, v.c. in carẽtia præsentiæ in Ecclesia, & auditionis Sacri, non causari sufficienter per decretum omittendi, sed insuper aliquem actum exterioré requiri illum actum impedientem, & omissionem eius causantem; quia non potest homo in Ecclesia non esse, quin alibi sit, & consequenter quin alibi esse causa sit non essendi in Ecclesia.

Contra Sed contra: nam primum opus exterius de se incompossibile cũ auditione Sacri supponens decretum efficax, & firmum omittendi, non causat omissionem præsentiæ in Ecclesia, & auditionis Sacri per modum motiui, nec per modum medij ad omittendum electi, nec per modum causæ formalis: ergo nullatenus ad prædictam omissionem concurrit, & consequenter non vitiatur ex illa. Vtraque consequentia ex antecedenti euidenter colligitur. Antecedẽs autem pro prima, & secunda parte ab alijs, & à nobis supponitur, & constat ex dictis. Pro tertia parte probatur: vna enim forma non causat negationem, seu carentiam alterius formaliter, nisi vel illam expellendo à subiecto, vel illam impediendo, ne fit; at primum opus illud, vel quasi opus exterius, quod supponimus esse præsentiam in domo, nullo ex prædictis modis causat negationem præsentiæ in Ecclesia, seu auditionis Sacri: ergo nõ causat illam formaliter. Minor pro prima parte certissima est: etenim vna forma non expellit aliam à subiecto, nisi illam in subiecto existentem supponat, omittens autem auditionem Sacri supponitur extra Ecclesiam existens: ergo præsentia in domo non causat negationem præsentiæ in Ecclesia expulsiue formaliter. Pro secunda vero parte, scilicet, quod non causet illam impediendo ne fit, in hũc modum suadetur: vna forma cum alia incompatibilis non causat impeditiue negationem alterius, seu non impedit illam, nisi sit in proxima dispositione, vt fiat, quo circa præsentia mea in hoc loco, etsi de se incõpatibilis sit cum præsentia alterius, cumque corporis non tamen impedire dicitur corpus existens Matriti, eo quod non est in proxima dispositione, vt meum occupet locum, nec forma in materia existens impedire dicitur existentiam alterius formæ, nisi talis forma in proxima dispositione sit, vt materiam informet, & agens aliquod ad illius introductionem connectur, nec producens calorem in ligno impedire dicitur actu frigiditatem, nisi agens aliud ad frigiditatis introductionẽ agat; at supposito decreto firmo, & efficaci non audiendi sacrum, vel nõ eundi in Ecclesiam supponitur denegatus à Deo concursus potentiæ exteriori auditiuæ, aut ambulatiuæ ad audiendum sacrum, aut ad eundum Ecclesiam. Deus enim suum concursum potentijs voluntati subiectis non præstat, nisi applicatione per actum voluntatis supposita, cuius applicationis negatio habetur ex decreto efficaci omittendi; & consequenter auditio sacri, seu præsentia in Ecclesia non est in proxima dispositione vt fiat, sed potius vt non fiat, & negatio illius moraliter futura supponitur: ergo præsentia in domo, vel quodvis aliud opus cum auditione sacri incompatibilis, etsi primum post decretum efficax eligatur, non causat impeditiue negationem præsentiæ in Ecclesia, seu auditionis sacri; & consequenter nullo modo influit in talem negationem.

(?)

Digitized by Google

§. III.

Argumentis in contrarium occurritur.

10 *Arg. 1. ex D. Tho.* IN contrarium arguitur primo ex D.Tho.quæst.2.de malo art.1.ad 7. vbi docet: *Hoc ipsum, quod est laudare Deum ore, posse male fieri, si hoc faciat homo, quãdo nõ debet, quã do scilicet alia facere tenetur*: ergo ex mẽte D.Th.omne opus de se cum omissione incompossibile exercitũ tempore instantiæ præcepti affirmatiui vitiatur ex malitia omissionis. *Cõfirm.* Et confirmatur ratione D. Tho.nã omne tale opus fit tempore indebito: ergo vitiatur ex circunstantia temporis. Probatur antecedens: fit tempore, quo homo tenebatur facere aliud: ergo tẽpore fit indebito. *Resp.* Respondeo, D. Tho. intelligendum esse de opere laudandi Deum de facto impediente obseruantiã præcepti affirmatiui,& in omissionem cum effectu influente, non vero quando licet de se incompossibile sit cum præcepti obseruantia, de facto tamen impeditiue, nec vllo alio modo influit in illam, qualiter contingit, quando decretum efficax, & firmum voluntatis supponitur.

Ad cõf. Ad confirmationem, distinguo antecedens: fit tempore indebito, negatiue,& materialiter, concedo antecedens: contrarie, priuatiue,& formaliter, nego antecedens, & consequentiã: nã licet studium v.c. tunc non debeatur, in quo consistit negatiue indebitum, & exerceatur tẽpore, quo instat præceptũ audiendi Sacrũ, ac proinde tempore indebito materialiter, non tamen fit in tẽpore indebito formaliter,& priuatiue, quia studiũ illo tẽpore non prohibetur ratione sui, sed ratione omissionis, quatenus causa omittendi; cumque vt iã probauimus, in omissionem non influat; consequens fit, quod non prohibeatur,& consequenter, quod nõ fiat in tempore indebito priuatiue, & formaliter.

Sed dices: præcipiens auditionem sacri prohibet omne cum illa incompatibile tempore instãtis præcepti; at studium cum illa incõpatitur: ergo prohibetur studium. Respondeo distinguendo maiorem: omne incõpatibile impediens de facto,& de facto in omissionem influens, concedo maiorem: non impediens, nec influẽs de facto, nego maiorẽ,& sub eadẽ distinctione minoris, nego cõsequẽtiã. 11 *Oppones.* *Resp.*

Secundo arguitur: voluntas post decretum efficax omittendi volens studium incompossibile cum obseruãtia præcepti, vult virtualiter præcepti trãsgressionem: ergo volũtas studij; & consequenter studium ipsum peccaminosa sunt. Antecedẽs, in quo est difficultas, ostenditur primo; vult virtualiter in decreto efficaci omittendi permanere: ergo vult virtualiter omissionem, & fractionem præcepti. Secundo, studium volitum tẽpore adimpletionis, impedit volũtatem, ne retractet firmum propositũ omittendi: ergo voluntas volens studium tali tẽpore, vult virtualiter nõ retractare decretum omittendi, & cõsequẽter ipsam omissionem. Tertio: nã voluntas causæ est virtualiter effectus volitio; sed studium illo tẽpore volitum est causa omittendi, cum sit incompossibile cum actu præcepto: ergo volitio studij illo in tẽpore, est virtualis volitio omissionis. 12 *Arg. 2.*

Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem, nego etiã antecedens: vt enim volitio studij esset virtualiter volitio perseuerandi in decreto firmo omittendi, necessarium erat, quod studium sumeretur, vt medium ad omittendũ, vel ad min⁹, quod influeret in omissionẽ de facto, quorũ neutrũ in casu conclusionis contingit, vt constat ex dictis. Ad secundam, nego antecedens, intellectum de impedimento de facto impediente, supponimus enim *Resp.*

de-

decretum illud efficax duraturum independenter à volitione studij, imo & studium tunc eligi dependenter à decreto existente, & perseuerante tempore instantis praecepti; cum homo tunc eligat studium ex fine ociositatis vitandae, quia videt se iam omnino ad omittendum determinatum, & eo animo vt si decretum omittendi retractet, retractaturus sit voluntatem studendi; non ergo studium causa est non retractandi decretum omittendi, imo potius non retractatio decreti omittendi causa est per modum conditionis studendi, & non retractandi voluntatem studij. Ad tertiam, distinguo maiorem: voluntas causae de facto influentis, concedo maiorem: non de facto influentis, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequētiam: quia studiū in casu cōclusionis non est causa de facto causans omissionē sacri.

13 *Replicabis 1.* Sed oppones primo: voluntas consiliandi furtum homini firmiter parato ad furandum est virtualis voluntas furti, estò homo consilio dato non moueatur de facto ad furandū; & tamen consilium volitum, non cōcurrit de facto ad furtum ab alio commissum, vt dicebamus nostram conclusionem probantes: ergo volūtas causae, etsi non de facto causantis, sufficientis tamē causare est virtualis voluntas effectus; & consequenter, quamuis studium volitum de facto in omissionem non influat, quia tamen est sufficiēs influere, volitio illius erit virtualis omittendi voluntas.

Secūdo. Oppones secundo: quia solum propositum occidendi aliquem ad mortem inferendam, non sufficit, nisi accedat venenum, vel gladius, ideo firmo decreto occidendi supposito venenum, & gladius in occisionem hominis influūt de facto; sed ad omittendum Sacrum v.c. nō sufficit omittendi propositum, sed etiam aliquod exterius opus requiritur: ergo supposito firmo, & efficaci decreto omittēdi primum saltim opus exterius cum Sacro incompossibile ad illius omissionem concurrit de facto. Minor, in qua est difficultas, probatur: ideo ad occidendum non sufficit interius decretum, seu propositum, quia non potest occisio exequutioni mandari, nisi medio aliquo exteriori instrumento, sed nec etiam potest quis omittere Sacrum, nisi in aliquo opere, vel quasi opere exteriori se occupet; non enim potest abesse ab Ecclesia, nisi alibi sit; & consequenter praesentia in altero loco ad absentiam ab Ecclesia requiritur: ergo solum propositum omittendi ad exteriorem omissionē nō sufficit, & cōsequēter saltim primū opus exterius in illā influit de facto.

Tertio si ob aliquam rationem opera de se cum auditione Sacri incompossibilia, in illius omissionē de facto non influerent, maxime, quia supponunt causam sufficientem illi, & quia quamuis haec opera abessent, adhuc sequeretur omissio ex vi decreti omittendi; at his non probatur, quod de facto non influant: ergo idē quod prius. Probo minorem: supposito quod aliquis firmiter apud se statuat domum Petri comburere, adest sufficiens causa combustionis, & cōbustio sequetur, quamuis ille nō applicet ignem, & tamen iste applicans ignem ad domum comburendam, de facto influit in eius combustionem: ergo quod opera de se incompossibilia cum auditione Sacri supponant in decreto efficaci sufficientem causam omissionis, & quod ex vi decreti sit omissio futura, quāuis illa nō existāt, non recte probatur huiusmodi opera in omissionem de facto nō influere. 14 *Tertio.*

Quarto Denique: nam id de facto causat omissionem, quo posito sequitur omissio, & quo ablato omissio non erit; at positis actibus de se cum auditione Sacri repugnantibus omissio sequetur, & ablato omni actu exteriori cum illa repugnante, non erit: ergo opera exteriora, vel saltim illorum aliquod in omissionem influit de facto, quamuis supponatur firmum propositum omittendi. Minor pro prima parte est certissima: non enim stat opus incompossibile simul cum auditione Sacri: ergo il-

lo posito sequetur omissio. Pro secũda probatur: homo namque non potest existere, & non esse alicubi: ergo omni præsentia ad alia loca sublata, necessario erit in Ecclesia tempore instantis præcepti; & consequenter si nullum sit opus cum auditione Sacri incompatibile, non erit omissio.

15 *Ad 1. replicam resp.* Ad primam ex his obiectionib⁹ respondeo concessis maiori, & minori, distinguendo primum consequẽs; si causa ab intrinseco, & essentialiter effectum respiciat, concedo consequentiam: si non essentialiter, nec per se, sed accidentaliter, & peraccidens, nego consequentiam. Iuxta quam distinctionem neganda est secunda consequentia: nam consilium habet pro obiecto essentiali actum consiliatum, & consequenter illũ essentialiter respicit; ac proinde volens actum consilij ex consequenti vult actum consiliatum, etiam si in illum actu non influat, sed possit influere; studium autem v. c. & alia opera incompatibilia cum auditione Sacri, nõ respiciũt essentialiter Sacri omissionem, sed omnino per accidens: vnde quamuis sint impeditiua Sacri quantum ad sufficientiam, dummodo de facto non influat voluntas illorum, non est virtualiter volitio omissionis.

Ad 2. Ad secundam, concessa maiori, distinguo minorem; ob exigentiam omissionis Sacri, nego minorem; ob naturam corporis, quæ non potest nullibi esse, concedo minorem, & nego consequentiam; nec conuincit amplius probatio minoris. Aliter enim gladius, aut venenum ad occisionem sunt necessaria, atque requiritur ad omittendum, alibi præsentiam habere; ad occisionem enim requirũtur causaliter, tanquam instrumenta venenum, aut gladius, nec enim occisio valet executioni mandari sine aliquo instrumento causaliter cõcurrente, at vero alibi esse non petitur ex parte omissionis; & consequenter, nec causaliter ad illam se habet, sed solum petitur ex natura corporis, quæ non potest, dum existit, omni præsentia carere.

Ad tertiã, cõcessa maiori, intellecta iuxta dicta inter probãdam nostram conclusionem, nego minorem. Ad illius probationem prætermissis maiori, & minori, nego consequentiam; & ratio discriminis est: nam combustio domus, cum effectus positiuus sit, etiam si ad illum causa ex se sufficiẽs præcedat, vsque dum exequutioni cõsũmate mãdetur, potest alius positiuũ influxum præstare, ex quo simul cum alterius concursu partialiter ponatur combustio. Cæterum omissio, eo ipso, quod sufficiens causa impeditiua præcedat, non potest à superueniente causa cum effectu impedire, quia impedire est respectu formæ in proxima dispositione, aut saltim expeditæ possibilis, vt dicebamus inter probandam nostram conclusionem, & idcirco superueniens impedimentum non potest cum effectu impedire; ac proinde, nec in omissionem influere. 16 *Ad 3.*

Et ex his ad vltimam confirmationem, seu obiectionem, distinguo maiorem; per sequelam physicam, cõcedo maiorem: per illationem tantummodo logicam, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam, quia omissio non sequitur physice ad positionem actuũ exteriorum cum actu præcepto incompossibilium, nec ad ablationem illorum, sequitur actus præcepti adimpletiu⁹ physice, sed tantum logice ob rationem, qua nostram conclusionem probauimus. *Ad 4.*

Denique arguitur: nam sequitur ex nostra sententia Clericum nauigãtem post decretum efficax numquam in nauigatione tota recitandi, non peccare mortaliter proijciendo breuiarium in mari; consequens est falsum, & à nullo Theolorum admissũ: ergo falsa est etiam nostra sententia. Probatur sequela: ideo studium super ueniens decreto efficaci omittendi Sacrum peccatũ non est, nec ex omissione vitiatur, quia non influit in illã, & hoc ideo, quia supponit decretũ efficax omittẽdi, quod est sufficiens causa omissionis; at etiam proiectio breuiarij supponit efficax, & firmum 17 *Vltimo arg.*

decretum non recitandi, quod est de se causa sufficiens omissionis: ergo licet quantum est de se, causatiua sit illius, eam tamen de facto non causat, nec recitationem impedit, & consequenter ex omissione horarum non vitiatur talis proiectio.

18 *Quorundam solutio.* Respondent quidam Recentiores, proiectionem breuiarij non infici malitia omissionis, vtpote cum nō influat in illam de facto, sed ideo peccare, quia se physice impotentem ad recitandum reddit, & tenetur quis non se impotentem reddere ad præcepti adimpletionem.

Reijcitur 1. Sed contra primo: nam præceptum non se impossibilitandi ad auditionem sacri, v.c. non est aliud à præcepto audiendi Sacrum: ideo enim quis peccat se impotentem ad auditionem Sacri reddendo, quia tenetur Sacrum audire, & ex consequenti omnia impedimenta ad illius auditionē vitare: ergo si proiectio breuiarij vitiatur, quia impossibilem reddit recitationem, inficitur malitia omissionis.

Secūdo. Secundo: nam etiam domi esse hora diei duodecima, quando Missa audienda erat ex lege, si Ecclesia procul distet à domo, reddit hominem physice impotentem ad sacri auditionem; cum supposita permanentia in domo ab Ecclesia multum distante, physice sit impossibilis ad Ecclesiam accessus, & consequenter etiam auditio sacri: ergo si proiectio breuiarij vitiatur, quia physicam impotentiam recitandi constituit, etiam domi esse tempore instantis præcepti, erit mala præsupposito firmo, & efficaci decreto omittendi.

19 *Vera solutio.* Quare melius respondetur secundo: proiectionem breuiarij posse cōparari, & cum omissione recitationis certissime futura moraliter, v.c. horarum primæ diei, quæ certissime moraliter erat futura ob existentiam certissime duraturā decreti, absque vlla spe illud reuocandi, & cum omissione recitationis pro futuris dieb⁹, quæ nō erat certo moraliter futura, quia nec tali certitudine perseueraturum erat decretū. Quo supposito dico talem proiectionem nō vitiari ex prima omissione, quia non influit in illam ob rationem traditam pro nostra conclusione: vitiatur tamen ex alijs, quia cum respectu illarum non supponat causam impedientem existētem physice, nec certo moraliter, vtpote cum moraliter posset reuocari decretū, & eius reuocatio impossibilē reddat; cōsequens fit, quod volūtas proijciēdi breuiarium in mare, in prædictas omissiones influat, & ex illis vitietur. Nec refert, quod etiā ad primam omissionem se necessitauit physice breuiarium proijciēdo, cum tamen ex vi decreti ad illam physice necessitatus non esset, quod videtur sufficiens, vt in prædictam omissionē influat de facto. Non inquam refert: nam cum supponatur certo moraliter duraturum decretum, quo existēte vlterior impeditio non datur; consequens fit, quod proiectio breuiarij nō impediat de facto, nec in omissionem illam influat.

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

20 *Primū corollarium.* EX dictis colligitur primo: eum, qui prope horam duodecimam, in qua instabat præceptum auditionis sacri se somno dedit post firmum omittendi propositum, nō peccare se somno tradendo; & ratio habetur ex dictis, quia in tam breui tēpore nulla est spes mutandi propositum, sed est certo duraturum moraliter; ac proinde somnus non cēsetur tollere potentiam moralem adimplēdi præceptum, sed veluti ablatā supponere, quod notauit Suarez *sect.3.*

Secūdū *citata circa finē.* Secūdo colligitur, eum qui post decretum non seruandi votū castitatis matrimoniū contraxit, peccare matrimonium contrahēdo; quod patet: nā matrimonium est mediū positiue conducens ad plures actus oppositos voto: ergo influit in illos, etiā post firmum propositū votum non seruādi: decretum enim efficax præcedens non tollit influxū positiuum in actus, sed solū impeditiuū formæ, & sic omissionis illatiuum.

Tertiū. Tertio colligitur, eū, qui post propositum non restituendi distrahit bona, quibus erat restitutio faciēda peccare illa distrahendo. Tū, quia vtitur alienis bonis domino inuito, quod est intrinsece malū: tū, quia licet non vitietur bonorum distractio ex omissione restitutionis certo futura moraliter ob certam durationem decreti, vitiatur tamen ex omissione restitutionis faciendæ pro longiori tempore, quo non est certum moraliter duraturum decretū, iuxta dicta de Clerico breuiarium proijciente.

21 *Quartū* Quarto colligitur: eum, qui voto erat adstrictus studēdi tempore, quo domi occupatus non existeret, teneri ex voto ad studendum durante firmo decreto omittendi sacri auditionē. Quod patet: nam studium cum peccatum non sit, sed opus honestum, est capax materia voti: ergo tenetur ex voto ad studendum. *Quintū* Quinto colligitur: non peccare ludentes cū illo, qui post firmum decretum non audiendi sacrum se ludo tradidit. Quod patet: nam vt constat ex dictis, talis homo non peccat ludendo: ergo nec alij cum illo ludentes, & ipsum adiuuantes ad ludum: eatenus nāque isti solū peccarent, quatenus ad illius peccatum concurrerent. *Sextū.* Sexto colligitur, quod si in aliquo daretur de facto pura omissio decreti audiendi sacrum, opera de se cum auditione sacri incōposibilia, non infici malitia omissionis. Quod patet: nā ideò post firmū omittendi decretum opera prædicta non vitiantur ex omissione; quia non influunt in illam, & hoc ideò, quia auditionem sacri sufficienter impeditā supponunt; at supposita in voluntate omissione firma decreti audiendi sacrū, supponitur sufficienter impedita auditio, & præcepti adimpletio, cum ad hoc, quod auditio ponatur voluntas audiendi necessaria sit, & cōsequēter ex illius negatione impediatur: ergo opera ad puram omissionē decreti audiendi sequuta, in omissionē auditionis non influunt; & consequenter non vitiantur ex illa.

Denique infero: in illo, qui iam in Ecclesia ad altare versus existit in dispositione sufficiente ad sacrum audiēdum, & implendum præceptum, post decretum efficax omittendi dari, necessario aliquod opus exterius, seu quasi op' ex omissione vitiatū. Quod patet: nam in isto casu, vt præceptum violetur, requiritur omissio exterioris præsentiæ in Ecclesia, vel ad altare, quæ sufficiens erat ad exteriorem præcepti adimpletionem; at qui ad istam omissionē solum voluntatis decretum non sufficit: sed insuper requiritur alia præsentia cum illa incōposibilis, quæ in primam præsentiæ negationem influat: ergo in isto casu præter decretum efficax omittēdi, datur aliquod opus exterius ex omissione sacri vitiatū. Minor probatur: inde inferebamus præsentiam in domo nō causare carētiam, seu negationē præsentiæ in Ecclesia, quando homo supponitur cum firmo decreto omittendi extra Ecclesiam existens, quia non poterat ad illam concurrere impeditiue propter iam suppositum impedimentum, nec destructiue, quia non supponitur præsentia in Ecclesia, quod vt destrueretur, necessariū erat; at in casu isto supponitur præsentia in Ecclesia: ergo præsentia nouiter acquirenda, vt ista auferatur, in illā influit destructiue; & consequēter voluntas nouæ præsentiæ, ex omissione, seu negatione præsentiæ in Ecclesia vitiatur. Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri, *vbi præcedens.* 22 *Septimum.* *M. Sēt.*

(?)

DIS-

DISPVTATIO VIGESIMA TERTIA.

Quale peccatum sit opus, quod in omissionem influit, & ex illa vitiatur?

§. I.

Triplex difficultas proponitur, & resoluitur prima.

Nu. 1. DIXIMVS *disp. praecedenti*: omne opus in omissionem influens quando instat praeceptum affirmatiuum esse peccatum malitia sumpta ex effectu, v.c. studet quis tempore quo debebat ex praecepto Ecclesiastico Missam audire, Missamque non audire ex studio causatur, quia scilicet ob studium tanquam propter finem illam non audit, vel ob Missam non audiendam studio se tradit, vel quia ante omne firmum decretum omittendi voluit studere illo in tempore, quo sacrum audiendum erat, omnibus his modis studiũ vitiatur, & est peccatum; inquirimus in praesenti, quale peccatum sit studẽdi voluntas, & in hac, tres difficultates involuuntur. Prima difficultas est, an sit peccatum specifice ab omissione distinctum? Secunda est, an saltim numero distinguatur ab illa? Tertia, an sit peccatum omissionis, seu commissionis? Circa primam, est duplex sententia. Prima docet: actũ, qui est causa omissionis duplici specie malitiae gaudere, altera ex omissione desumpta, quam causat, & altera contra illam virtutem, cuius actꝰ esset, si malam omissionem non causaret, v.c. studium contra studiositatem, ludus contra eutropeliam, visitare infirmum contra misericordiã. Hanc tenet Suarez *disp. 3. de peccatis sect. 3. num. 22.* & alij, quos sine nomine referunt recentiores in praesenti. *Circa 1. difficultatem. Prima sententia*

Secunda, & vera sententia docet, actum ex se bonum, & indifferentem, ex quo causatur omissio, vna tãtum specie effici malitiae sumpta ex omissione causata, & ex contrarieta- *2 Secũda*

Digitized by Google

te ad virtutem ex qua prohibetur omissio, v.c. studium cauians omissionem sacri tantum est contra religionem, non contra studiositatem & sic de alijs. Hanc tenet Medina, Martinez, Lorca, & Marcus de la Serra *vbi disp. præcedenti relat.* Montesinos *disp. 2. quæst. 3. num. 24.* Cornejo *disp. 3. dub. 6.* & communiter cæteri Theologi.

Prob. 1. Ostenditur primo à priori: actus ex se bonus, qui est causa omissionis Sacri, v.c. solum opponitur præcepto audiendi sacrum: ergo solum habet vnam malitiam ex omissione sacri desumptam. Consequentia est bona: vt enim duas malitias haberet, duplici præcepto debebat opponi. Antecedens autem probatur, actus ille solum est malus, quia est causa omissionis; at prout causa omissionis sacri sufficienter prohibetur à præcepto præscribente sacrum, hoc enim cum directe sacrum præcipiat, directe prohibet omissionem sacri, & indirecte omne id, quod est causa omissionis: ergo solum opponitur præcepto audiendi sacrum; & consequenter solum est malus malitia irreligionis.

Secūdo. Secundo probatur: nam sequitur ex contraria sententia teneri illum, qui omittit explicare in confessione motiuum quod habuit omittendi, an scilicet propter domi orandū, an propter succurrendum infirmo, vel propter studium omisserit sacrū; consequens est contra communem Theologorum sententiam, & contra praxim omnium, qui nunquam hæc motiua explicant in particulari, sed solum omissionem prohibitam: ergo nostra conclusio est certissima. Sequela probatur: nam iuxta Tridentinum, & Catholicam veritatem tenetur pœnitens in confessione explicare numerum peccatorum, & omnes circunstantias speciem peccati mutantes; at omittere Sacrum ex motiuo studendi esset iuxta hanc sententiam circunstantia finis specie distincta ab omissione ex motiuo subueniendi, infirmo seu perseuerandi domi, prima namque esset contra virtutem studiositatis, secunda vero contra virtutem misericordiæ, & tertia contra virtutem religionis: ergo tenetur qui omisit in confessione explicare motiuum omittendi in particulari, & actus illos in quibus se occupauit tempore instantis præcepti.

Nec refert, studium, seu omissionem ex motiuo studendi non vitiari mortaliter contra studiositatem, sed solum venialiter, & idem est de alijs actibus omissionem causantibus, circunstantiæ autem mutantes speciem tunc necessario sunt confitendæ, quādo vitiant mortaliter, non vero quādo solum venialiter, cum enim peccata venialia non sint materia necessaria confessionis, nec circunstantiæ specifice variantes intra limites venialis peccati, necessario sunt in confessione apperiendæ. 3 *Resp.*

Non, inquam sufficit: nam contrarij Authores inde mouentur vt asserant studium ad omittendum mouens intra materiam studiositatis vitiari, & huic aduersari virtuti, quia deest studio circunstantia temporis debita, & quia ex nimio affectu ad studium, quem studiositas corrigit, ad omittendum mouetur; at circunstantia illa temporis tunc grauiter obligat, nimius etiam affectus ad studium est graue peccatum, siquidem præponit studium adimpletioni præcepti grauiter tunc obligantis: ergo vel est peccatum mortale contra studiositatem, vel nullum. *Contra*

Tertio: nam sequitur grauius peccare omittentem sacrum propter studium alio, qui omitteret propter lectulo cubandum, vel domi otiose manere; consequens ex ipsis terminis absurdum videtur, & contra communem Theologorum sententiam *supra quæst. 20.* asserentium, bonam intentionem minuere electionis malitiam: ergo idem quod prius. Probatur sequela: omittens propter studium, committit peccatum in dupli ci specie existens irreligionis, & studiositatis; omittens autem ex illis 4 *Prob. 3.*

duo-

Digitized by Google

duobus motiuis peccatum vnius tantum speciei; cubare namque lectulo, & domi manere, nulli virtuti aduersantur, sed sunt de se indifferentia: ergo grauius peccaret omittẽs propter studendum, quam qui propter domi manendum, vel lectulo cubandum omitteret, imo & quod prius est, sequeretur eum, qui omitteret propter assistentiam ægroti ex præcepto naturali obligantem propter audiẽdum sacrum, grauius peccare omittente talem assistentiam propter furandum. Patet sequela: nam secundus omittens peccaret contra misericordiam, & contra iustitiam, primus autem contra misericordiam, & contra religionem; at peccatum contra religionem grauius est ex sua specie peccato contra iustitiam, cum religio iustitiam specifice excedat, & peccatum virtuti excellẽtiori oppositum grauius sit ex sua specie peccato opposito minus excellenti virtuti: ergo grauius peccaret omittens assistere infirmo ob sacrum audiendum, omittente ob furandum.

5 *Prob.4.* Quarto, probatur: nam si ob aliquam rationem studium in eo casu esset contra studiositatem, maxime, quia caret rectitudine huius virtutis, quia cum bonitas, & malitia nõ possint in eodem actu cõponi iuxta probabilẽ Theologorũ sentẽtiam *supra quæst.* 18. eo ipso quod studiũ malum sit ob omissionem causatam, non potest honestate morali studiosi tatis gaudere; at hæc ratio est nulla: ergo nullum est fundamentum sententiæ contrariæ. Probo minorem: audiens sacrum die Dominico ob finem vanitatis imperantem auditionem, priuat auditionem sacri rectitudine religionis, cum vitiet illam ex motiuo vanitatis; & tamen auditio sacri contra religionem non est, nec contra præceptum Ecclesiæ, alias ille talis frangeret tale præceptum; & consequenter peccaret lethaliter, quod à nullo Theologorum est dictum: ergo ex eo quod studium omissionem causans careat honestate morali virtutis studiositatis, non probatur recte esse contra talem virtutẽ, & peccatum duplici specie malitiæ, altera contra religionem, & altera contra studiositatem.

§. II.

Argumentis in contrariũ occurritur.

6 *Arg. 1.* IN contrarium arguitur primo: actus ex se bonus non potest in peccatum influere: ergo vt studium sit causa omissionis, & ex illa vitietur præsupponi debet in illo malitia; & consequenter in sua specie debet esse malum, ac proinde gaudebit duplici malitia specifice, altera ex obiecto sumpta, & altera ex euentu sequuto.

Secũdo. Secundo: nam omittens sacrũ propter studium ponit in studio rationem vltimi finis: ergo ex tali obiecto apreciatiue præposito Deo capit voluntas studendi malitiam, & non solum ex euentu sequuto; & consequenter duplici malitia inficitur.

Tertio. Tertio: studium causans omissionem sacri caret rectitudine studiositatis, quam debebat habere: non enim stat bonitas moralis cum malitia morali, vt ex probabili sententia supponimus: ergo est peccatum non solum contra religionem ratione omissionis causatæ, sed etiam ratione sui contra studiositatem; & consequenter duplici malitia inficitur specifice distincta.

Quarto. Quarto: nam voluntas studij ad omittendum mouentis formaliter nõ electio, sed intentio est; at intentio non a medijs, sed à fine specificatur: ergo voluntas studendi tunc casus, non specificatur ab omissione, quæ vt medium ad studium eligitur, sed

à studio finalizāte: ergo ab illo specificam malitiam, hoc est primam desumit; & cum aliàs vitietur ex omissione, quam causat, duo in studio erūt admittendæ malitiæ.

Quinto Quinto, studiositas consistit in medio, hoc enim est commune omni virtuti morali: corrigit ergo nimietatem in affectu studendi; at omittēs sacrum debitum propter studium, hoc facit ex nimietate affectus studē di: ergo affectus omissionem imperans est contra regulas ab studiositate præscriptas, & consequenter malitia contra istam virtutem inficitur.

Sexto. Denique: nam studere tempore indebito contra studiositatem est, cum ob malam temporis circunstantiam possit contra hanc virtutem peccari; at studens tempore sacri obligantis, studet tempore indebito: ergo contra studiositatem delinquit.

7 *Ad 1. resp.* Hæc tamen nihil vrgent. Ad primam, distinguo antecedens: si actu gaudeat bonitate ex meritis obiecti petita, concedo antecedens: si actu illa non gaudeat, subdistinguo antecedēs: non potest ex se, & ex meritis obiecti, quod respicit, concedo antecedens: per accidens ratione alicuius instantis præcepti, cuius obstat adimpletioni, nego antecedens, & nego consequentiam. Itaque si actus ille studendi haberet bonitatem moralem de facto, quæ ex obiecto illius quantum est de se poterat deriuari, non posset in omissionem peccaminosam influere, aliàs in eodem actu esset moralis bonitas ex obiecto, & moralis malitia ex circunstantia mali euentus desumpta, quod repugnare cum probabili sententia supponimus, casu autem in quo influit in omissionē sacri culpabilē, non accipit ex obiecto suo bonitatē moralē impediēte bonitatis deriuationē malitia ex euentu desumpta, & tūc nō influit studiū in omissionē per se, aliàs per se esset malum, sed per accidens, ex eo quod studium ob prauam voluntatē assumitur tempore instantis præcepti cum studio incompossibili, licet autem actus de se bonus non possit de se esse causa mali euentus, per accidens esse potest.

Ad 2. resp. 1. Ad secundam dicatur, rationē vltimi finis esse circunstantiam generalem peccati mortalis, ac proinde nisi expresse appetatur, non dare voluntatis actui specificam malitiam; fundatur ergo hoc, quod est tunc in tali obiecto rationem vltimi finis cō stituere non appetitu studendi secundum quod ad studium secundum se terminato, sed terminato ad studiū, vt omissionem culpabilem causans, ac proinde non ab illo secundum se, sed vt omissionem causante affectus ille capit malitiam, quæ non est specifice distincta à malitia omissionis, sed eiusdem speciei cum illa.

8 *Resp. 2.* Vel secundo respondeo, distinguendo antecedens: caret rectitudine studiositatis ratione oppositionis cum illa, nego antecedens: ratione oppositionis cum alia virtute indirecte, concedo antecedens, & nego cō sequentiam; itaque ad bonitatem moralem studiositatis necessario requiritur conformitas cum regulis studiositatis directe, & indirecte negatio difformitatis cum præceptis aliarum virtutum: vnde potest actui non conuenire, vel ratione contrarietatis cum regulis studiositatis, vel ratione difformitatis cum regulis aliarum virtutum: quando primo modo nō conuenit, tunc est malitia contra studiositatem in actu: quando autem secundo modo est in tali actu negatio bonitatis moralis studiositatis, non vero malitia contra talem virtutem.

Oppones. Si dicas: bonitatem moralem studiositatis consistere in conformitate cum regula illius: ergo studium in illo casu est conforme tali regulæ, gaudetque bonitate morali studiositatis, etsi non conformetur, cum illa est malus malitia opposita tali virtuti.

Resp. Respondeo primo: bonitatem moralem petere formalem conformitatem cum regula illius directe, &

de

de connotato negationem difformitatis cum regulis in materia aliarum virtutum; vnde licet talis actus sit conformis regulis studiositatis, non gaudet bonitate morali talis virtutis, quia est difforme regulis Religionis. Hæc dicta sint, iuxta principia sententiæ affirmantis, non posse in eodem actu reperiri simul bonitatem, & malitiam moralem; si namque oppositam teneremus, quæ etiam inter nostros probabilitate non caret, dicendum erat esse bonum, & malum studium in tali casu, bonum bonitate studiositatis, & malũ malitia irreligionis.

9 *Ad 4.* Ad quartam dicatur, voluntatẽ studendi intẽtionem quidem esse; & consequenter specificationem sumere à fine, quod studium est, non tamẽ illã sumit ab studio ratione sui, quod prout sic bonum est, sed ab illo, quatenus per omissionem, vt per mediũ assequibilem, qualiter est malum, eadem tamen malitia, qua omissio, vt medium electa.

Ad 5. Ad quintam respondeo dupliciter: primo, nimietatem in affectu studendi duplicem esse, alteram intra propriam materiam, quia scilicet in curiositatẽ declinat, scilicet, quia studet ad veritatem cognoscendam supra proprij ingenij facultatem, iuxta illud Ecclesiastici 3. *Altiora te ne quæsieris*, vel quia studio minus vtili ab vtiliori distrahẽti attendit, vt si Sacerdos Euangelijs, & Prophetis relictis legat comedias, & libros prophanos, vel quia studet aliquis discere ab eo, à quo non licet, vt Dæmone. Vel denique, quia cognitioni creaturarum intentus illam in Dei cognitionem non refert, quibus modis, vt docet D.Tho.2.2. *quæst.167.art.1.* Vitio curiositatis delinquitur, quod studiositati per excessum opponitur, & huius affectus nimietatem studiositas corrigit. Altera studendi affectus nimietas non est intra propriam materiam, sed ad aliam transfertur, vt quãdo quis studio afficitur impedienti obseruantiã præcepti spectanti ad materiam alterius virtutis; & ista non à studiositate, sed ab illa virtute, cuius præceptum per studium impeditur, corrigitur, & huius conditionis est nimietas affectus studendi impedientis sacri auditionem, quando instat præceptum: vnde non studiositati opponitur, nec ab illa corrigitur, sed à religione, cui opponitur omissio sacri ab affectu studendi causata.

Vel secundo, datis antecedenti, & prima consequentia, negatur minor subsumpta: non enim quando quis omittit, vt studeat, talis omissio nascitur ex nimietate affectus ad studiũ, sed extenuitate affect' ad Missã, & ad legis obseruantiam. Quod patet: nam plures viri Religiosi maiori studij affectu tenentur, quam qui omittit sacrum, vt studeat cum nulli labori parcant, & ab omni, quod delectare eos poterat, propter studiũ abstineant, quod omittens sacrũ forte non faceret, & tamen tempore sacri, ne legem transgrediantur, studium relinquunt: non ergo semper, atque ex fine studij sacrum omittitur, id prouenit ex nimietate affectus ad studium, sed ex tenuitate affectus ad legem, & parui pensione illius; ac proinde esto omnis nimietas in affectu studendi esset contra virtutem studiositatis, non colligitur ex inde, semper atque ob studendi finẽ sacrum omittitur contra studiositatem peccare. 10 *Resp.2.*

Ad vlt. Ad vltimam, distinguo maiorẽ: tempore indebito intra studiositatis materiam, concedo maiorem; tempore indebito ratione solius oppositionis studij cum præcepto alterius virtutis, nego maiorem, & sub eadẽ distinctione minoris, nego consequẽtiam; quia quando quis studio ab auditione sacri impeditur, circunstãtia illa temporis, non vitiat studium intra propriam materiam, non enim vacatur studio plusquã oportet, sed tempore, in quo nõ oportet ob studij oppositionem cum adimpletione præcepti Religionis.

(?)

§. III

Secunda difficultas resoluitur, & primo argumento occurritur.

11 *Circa 2. difficultatē 1. sētētia*

SEcunda difficultas est: an malitia actus omissionem causantis sit eadem numero cum malitia omissionis? Et claritatis gratia disputabitur de actu directe ad omissionem terminato, quod enim de illo dixerimus de actu per accidens, & indirecte terminato ad omissionem dictum intelligetur. Prima sententia docet, non esse eandem numero vtriusque malitiam, sed diuersam; & consequenter velle omittere, & omittere de facto esse duo peccata numero distincta formaliter, pro qua refertur Herrera *in 2. dist. 30. quæst. 7. §. 4. est notandum, conclusione 3. & 4.* referri etiã possunt pro eadẽ sentẽtia, qui docẽt actũ interiorẽ, & exteriorẽ esse peccata numero distincta formaliter, & malitia numero distincta gaudere, hi sunt Scotus *quodlib. 18. art. 13.* & Guillelmus de Rubion *in 2. dist. 42. quæst. 1.* quibus consentit Granadus *in hac 1. 2. controuersia 2. tract. 19. disp. 6. sect. 2.*

12 *Secũda pro conclusione statuitur.*

Communis tamen, & vera sententia docet, voluntatẽ omittẽdi, & ipsã omissionẽ esse verũ numero peccatum formaliter, & vnica numero malitia gaudere formaliter in genere moris quidquid sit, an physice, aut metaphysice numero distinguatur. Ita Authores pro nostra sententia difficultate præcedenti relati, Lorca *disp. 6. §. dico igitur*, Montesinos *disp. 2. quæst. 3. num. 24.* Martinez *dub. 3. conclusione 4.* Cornejo *disp. 3. dub. 7.* & omnes, qui cum D. Thom. *supra quæst. 20. art. 3. & 4.* tenent in actu interiori, & exteriori esse eandem numero malitiam. Tenet etiam eandem sententiam Vazquez *disp. 93. cap. 3. num. 10. & 11.* de voluntate omissionis actus exterioris, secus autem de volitione reflexa omissionis interioris, quidquid sit de hac limitatione, de qua forte aliquid attingemus communis sententia, breuiter hac ratione suadetur: voluntas omittendi, & omissio *Prob.* comparantur inter se, sicut actus interior, & exterior, v. c. sicut velle furari, & furari; sed act⁹ interior, & exterior nõ sunt duo numero distincta peccata, sed ex illis fit vnum numero peccatũ in genere moris formaliter, quod in interiori incipit, & in exteriori consummatur: ergo voluntas omittendi, & omissio sunt vnum numero peccatum in genere moris, gaudentque vna numero malitia formaliter. Maior certa videtur. Minor traditur à D. Thom. *quæst. 2. de malo art. 2. ad 6. 11. & 12. argumenti, & in 2. dist. 42. quæst. 1. art. 1. supra quæst. 17. art. 4. & quæst. 2. artic. 3.* Illamque præter Scoti discipulos docẽt Theologi communiter: & suadetur ratione D. Thom. in præallegatis locis præcipue *quæst. 2. de malo art. 2. ad 11.* quia namque coloratum fit visibile per lumen, ex lumine, & colorato non duplex, sed vnum tantum resultat visibile; at actus exterior imputabilis redditur ratione interioris, in quo consistit ratio peccati: ergo ex interiori, & exteriori actu, non duplex, sed vnũ resultat peccatũ. Probatur minor: eaten⁹ enim aliquid est imputabile, & peccatũ in quantũ est volũtarium, sed act⁹ exterior in quantum talis non est voluntarius ratione sui, sed ratione interioris: ergo ratione eiusdem imputabilis est, & peccatum.

In contrarium arguitur primo: vbi sunt duæ malitiæ numero distinctæ, sunt duo numero distincta peccata; at in volitione omittendi, & 13 *Arg. 1.*

in omissione ipsa sunt duo numero distinctæ malitiæ: ergo omissio, & volitio omittendi sunt duo numero distincta peccata. Maior est certa loquendo in sensu formali, & reduplicante formam, quidquid sit de dialectica quæstione de termino numerali, an numeret supposita, an formas. Minor autem probatur: vnum enim accidens numero, non potest esse in duobus subiectis; sed volitio, & omissio numero inter se distinguuntur: ergo vna numero malitia, non potest in illis esse; & consequenter, malitia numero distincta inficiuntur.

Communis solutio. Communis solutio est; non posse eandem numero formam esse intrinsece in duobus subiectis; bene tamen in vno intrinsecè, & inhæsiue, & in altero per denominationem extrinsecam. Visio enim eadem intrinsece inhæret potentiæ videnti, & extrinsece parietem denominat visum, sanitas etiam numero eadem inhæsiue comparatur ad animal, & extrinsece denominat sanam vrinam, & medicinam, malitia autem de qua loquimur, etsi volitionem omissionis, & omissionem ipsam in ratione mali cõstituat, non tamen intrinsece ad vtrũque se habet, sed ad volitionem intrinsece, & denominatiue extrinsece ad omissionem; ac proinde quamuis omissio, & volitio omittendi numero inter se distinguantur in esse naturæ, in ratione tamen mali, & peccati numero sunt indistincta, & ab eadem numero malitia, quæ solutio videtur expresse tradita ab Ang. Doctore *supra q.2. art.3. ad 3.* loquendo in simili de actu interiori, & exteriori, & *quæst.2. de malo articulo 2. ad 11.*

14 *Oppones 1.* Cæterum aduersus illam opponet quis primo, volitionem omittẽdi esse malam, quia omissio volita est mala, sicut voluntas furandi mala est, quia furtum volitum, est malum; at si omissio esset mala à malitia intrinsece denominante volitionem, non ideo esset mala voluntas, quia omissio volita est mala, sed potius è contra, ideo omissio mala esset, quia est mala omittendi voluntas: ergo omissio non dicitur mala extrinsece à malitia intrinseca volitioni omittendi. *Secũdo.* Secundo: nam malitia volitionis specificatur à malitia omissionis; at malitia, per quam omissio mala constituitur, non potest à malitia omissionis specificationem desumere; aliàs idem à se ipso specificaretur, quod est inconueniens: ergo malitia omissionis, non est eadem numero cũ malitia volitionis omittendi.

Tertio. Tertio: nam malitia volitionis est causa malitiæ omissionis; sicuti actus interior causat actum exteriorem, sed in causa, & in effectu non est eadem numero forma intrinsece afficiens causam, & effectum extrinsece, sed numero in illis multiplicatur: ergo idem, quod prius.

Quarto. Denique: nam malitia voluntatis omittendi est aliquid positiuum, malitia autem omissionis positiua esse non potest; cum omissionis malitia, non in positiuo, sed in priuatiuo consistat: ergo omissio non est mala denominatione extrinseca sumpta à malitia volitionis omittendi.

15 *Ad 1. obiectionẽ resp.* Omnes istæ obiectiones, præter vltimam, etiam militant contra identitatem numericam malitiæ actus interioris, & exterioris. Ad primam respondeo ex D.Thom. *supra q. 20. art.1. in corpore, & in solutione ad primum,* quod bonitas, & malitia sumuntur dupliciter, obiectiue scilicet, & subiectiue, prima est bonitas, seu malitia obiectiua, secunda est bonitas, seu malitia formalis in exercitio consistens; loquendo ergo de malitia obiectiua, prius est in omissione, quam in voluntate omittendi, hæc est mala, quia omissio est mala obiectiue. Loquendo autem de formali, omissio est mala, quia egreditur à mala voluntate omittendi, & per denominationem ab illa. Nec est vllum incõueniens, quod inter omissionem, & voluntatem omittendi detur hæc mutua causalitas; quia licet sit in eodem genere causæ formalis extrinsecæ, est secundum diuersum modum causandi, o-

missio enim causat actum in genere causæ obiectiuæ, actus autem malam omissionem constituit in genere causæ formalis denominatiuæ, hic immediate, & se ipso, illa vero non immediate, & se ipsa actum in ratione mali constituit, sed mediate, & de riuatiue extrinsece.

Ad 2. Et ex his ad secundam dicatur: omissionem, vt obiectiue malam specificare malitiam, per quam constituitur extrinsece mala formaliter, quod non est inconueniens; sicuti nec inconueniens censetur, quod visio parietem visum constituens à pariete specificetur, nec sequitur idem specificare se ipsum: nam malitia formalis extrinseca omissioni, realiter à malitia obiectiua illi intrinseca distinguitur.

16 *Ad 3.* Ad tertiam dicatur, actum voluntatis esse causam efficientem omissionis exterioris, & ab illa distinguitur; malitia autem actus interioris, non est causa malitiæ omissionis sumptæ in abstracto, sed omissionis malæ in concreto, & hoc non per efficientiam, sed per extrinsecam denominationem, ad quod non requiritur, quod malitia vnius à malitia alterius numero distinguatur, sed potius oppositum, quæ solutio fere est eadem cum illa, quam D. Thom. *supra quæst. 20. art. 3. tradit ad 3.*

Ad 4. Ad vltimam obiectionem dicatur, malitiam obiectiuam peccati omissionis in priuatione consistere, est enim non facere, quod per legem prohibetur, v. c. non audire sacrũ, quod est per legem prohibitum; malitia vero formalis, quæ in voluntaria legis transgresione consistit, est positiua, quando transgresio fit per actum voluntatis expressum, & esse potest priuatiua, seu negatiua; sicuti esse posse voluntariam pure negatiue diximus § 1. huius disputationis, nec sequitur malitiam formalem omissionis in actu positiuo fundatam specifice differre à malitia formali eiusdem fundata in voluntario pure omissiuo: nam licet positiuum, & priuatiuum essentialiter differant in genere physico, secus autem in genere moris, quando eidem regulæ aduersantur, de quo *sequenti difficultate*, & fusiùs *sequenti disputatione*.

§. IV.

Cætera argumenta diluuntur.

SEcundo arguitur: volitio negationis amoris quando instat præceptum amandi, non habet eandem malitiam cum amoris negatione: ergo omissio, & voluntas omittẽdi non sunt idem numero peccatum formaliter. Antecedens ostenditur primo: omissio amoris volita est intrinsece, & ratione sui voluntaria, & non extrinsece à voluntate omittendi: ergo est ratione sui intrinsece mala, & non denominatione extrinseca à malitia voluntatis; & consequenter, non gaudent eadem malitia numero, cum eadem numero forma esse non possit intrinsece in subiectis numero distinctis. 17 *Arg. 2.* *Antec. prob. 1.*

Secundo probatur: actus efficax reflexus voluntatis amandi Deũ amore supernaturali, non est bonus eadem bonitate, qua est bonus charitatis actus; aliàs diceretur actus charitatis, nec similiter voluntas efficax reflexa pœnitendi, non est bona eadem bonitate pœnitentiæ: ergo volitio efficax omissionis amoris præcepti non est mala eadem omissionis malitia, vel ẽ contra, omissio amoris eadem malitia volitionis. *Secũdo.*

Ad hoc argumentum respondeo, negando antecedens. Ad primam probationem respondent quidam Recentiores, quod licet omis- 18 *Resp. ad 1. prob.*

sio amoris, quando voluntati conuenit ratione sui immediate voluntaria sit, & libera intrinsece, eo quod voluntatem indifferentem ad omittendum supponit, illamque determinat, quando autem supponit in voluntate, vel expressam volitionem omittendi, vel actum impedientem actum omissum, & omissionem inferentem, non est ratione sui voluntaria, & libera, sed solum extrinsece ratione actus antecedentis, eo quod nõ determinat voluntatem ad exercitium liberum; sed determinatam illam supponit. Hæc tamen solutio non placet, etenim iuxta D. Thom. *supra quæst. 13. art. 6. ad primum, & 1. p. quæst. 19. art. 3. in corpore*, supposita intentione finis efficaci, & perfecta, necessario eliguntur ea, sine quibus finis esse non potest: ergo voluntas per intentionem efficacem finis determinatur ad electionem vnici medij; & tamen electio medij vnici intrinsece libera, & volũtaria est, & non solũ denominatione extrinseca à libertate intentionis: ergo si omissio ratione sui voluntaria esse potest, vt Auctores huius solutionis supponunt, etiam si voluntatem ad omittendum supponat determinatam per efficacem voluntatem omittendi, erit ratione sui voluntaria, & libera intrinsece, & non solum extrinsece ratione talis volitionis. Et ratio omnium est, quia sola determinatio non libera, vel non inferens substantiam cum modo libertatis, tollit libertatem ab actu, vel omissione illata: cum ergo intentio, etsi determinet ad electionem, & volitio efficax omittendi ad omissionem, vtraque tamen determinatio libera est, & substantiam inferet, & modũ libertatis; consequens fit, quod licet posita intentione, necessario sequatur electio, & posita efficaci voluntate omittendi, necessario sequatur omissio; nec ab electione, nec ab omissione intrinseca libertas tollatur.

Displicet ista solutio.

19 *Vera solutio.*

Quare ad primam antecedentis probationem, concesso antecedẽti, & prima consequentia, distinguo consequens subillatum, illudque concedo de identitate numerica physica malitiæ, nego autẽ de identitatẽ numerica malitiæ morali: nam etsi volitio omissionis, & omissio volita distinguantur in esse naturæ, & malitia intrinsece in illis reperta numerice physice, aut metaphysice in illis multiplicetur, non tamen multiplicatur in illis numero moraliter, sed vna numero vtriusque malitia moraliter reputatur, quia omissio, & volitio illi' subordinate se habent, & eidem numero præcepto opponuntur, sicuti electio, imperiũ, & vsus eidẽ opponũtur præcepto, & subordinate se habẽt, etsi intrinseca gaudeãt malitia; & consequenter numero physice in illis multiplicata, non tamen multiplicatur moraliter, sed ex illis fit vnus actus, & ex illorum malitijs vna resultat malitia moraliter.

20 *Instabis*

Sed dices: ex eo D. Th. *supra q. 20. art. 3.* docet in actu interiori, & exteriori esse vnã malitiam numero, quia ex interiori ad exteriorem deriuatur malitia, non per causalitatem vniuocam, sed per analogam, scilicet per extrinsecã denominationẽ: ergo sentit, quod si deriuatio fiat per denominationem intrinsecã, nõ potest in illis numero vna malitia saluari, & cõsequenter, si omissio actus interioris ab actu voluntatis recipiat malitiã, non denominatiue extrinsece, sed per intrinsecã inhæsionem, nõ poterit in illis vna numero malitia constitui. Respondeo, concesso antecedenti, distinguendo consequens: vna numero malitia physice, & moraliter, & per simplicitatem formæ, concedo consequentiam; vna numero moraliter tãtum, & per compositionem, nego cõsequentiam: ex quo tantum sequitur in omissione interiori, & in actu ad illam terminato non esse eandem numero malitiam physice, & per simplicitatem; non autem quod nõ sit in illis malitia vna numero, vnitate cõpositionis in genere moris: est ergo hoc discrimen inter actum exteriorem potentiæ non liberæ intrinsece, & actum interiorem imperatũ, quod

Resp.

ille solum per extrinsecam denominationem est malum morale, & ideo in illo, & interiori est eadem numero malitia physice, & vnitate simplicitatis, solum multiplicatione facta in substractis denominatis: vnde D.T. *infra quæst.* 74. *art.* 2. *ad* 3. negat in membris exterioribus subiectari peccatum, quod e st intelligendum per intrinsecam receptionem malitiæ, non vero per extrinsecam denominationem ab illa: actus vero interior imperatus, siue sit voluntatis, siue alterius potentiæ interioris intrinsece liberæ, cum intrinseca libertate potiatur, malitia etiam intrinseca afficitur; ac proinde ex illo, & imperante, non resultat vnum numero peccatum vnitate physica, & simplicitatis malitiæ in vtroque, sed vnitate tantum morali, & compositionis: vnde D.Thom. *supra quæst.* 17. *art.* 4. *ad* 2. docuit actum imperanté, & imperatum esse multa partibus, & vnum toto, & hoc ipsum discrimen inter omissionem interiorem, & exteriorem interuenire debet consequẽter ad nostram sententiam, quæ omissioni interiori intrinsecam libertaté concedit.

21 *Ad 2. prob. respondet Vazq.* Secunda antecedentis probatione Vazquez in præsenti conuictus, restringit nostram sententiam ad omissionem exterioris actus, & actú, qui est causa illius: nam si omissio sit interior, inquit ipse, in illa, & actu voluntatis ad eam terminato, eadẽ numero malitia non est, nec sibi malitiá communicant, consequenter ad id, quod docuerat *supra disp.* 51. *cap.* 5. *& disp.* 73. *cap.* 10. nempe, in actu reflexo imperante, & actu interiori imperato eandem malitiam, aut bonitatem non esse, nec ex vno ad aliũ bonitatem, vel malitiam deriuari.

Inconsequenter ad propriã doctrinã. Cæterum Vazquez, etsi consequentiæ in propria doctrina maxime semper attentus, in hac parte, meo iudicio, inconsequenter procedit; quod manifeste ostendo in hunc modum: etenim ex eo conuincitur Vazquez, vt asserat actum reflexum, & directum interiorem non gaudere eadem bonitate, bene vero actum interiorem, & exteriorem, quia actus exterior non habet aliam libertatem, nisi quam ex interiori venatur, actus vero interior directus, non ab actu reflexo accipit libertatem, sed illam habet à se ratione sui; cumque fundamentum moralitatis sit libertas infertur in actu exteriori, & interiori esse eandem numero bonitaté, vel malitiam, non vero in actu directo, & reflexo. Sic arguit *supra disp.* 51. *cap.* 5. docens, hoc esse præcipuum, & vnicum fundamentum suæ existimationis; at vt ipse docet *disp. præcedenti cap.* 2. omissio, siue sit exterior, siue interior ratione sui voluntaria, & libera non est, sed totam libertatem ab actu voluntatis venatur: ergo vt consequenter ad propria principia procederet, deberet asserere in omissione, siue interior sit, siue exterior, & actu illam imperante, eandem esse malitiam, & omnem omissionem, quoad hoc non cũ actu directo interiori imperato comparatiue ad reflexum imperantem, sed cum exteriori comparatiue ad interiorem æquiparare.

Deinde reijcitur: nam si illius argumentum, quid probat, conuincit omissionem interiorem, v.c. dilectionis Dei, & expressam volitionem illius absque alio fine extrinseco præter experientiam propriæ libertatis gaudere specifice distincta malitia; consequens est falsum, cum vni, & eidem præcepto tantum opponantur: ergo idem quod prius. Probo sequelam: volitio reflexa amoris, & amor per illam volitus, gaudent bonitate specifice distincta, vt prædictus Author fatetur: ergo si paritas ad omissionem, & eius volitionem est efficax, probat in volitione omissionis interioris, & omissione ipsa esse malitiam specifice distinctam. 22 *Secũdo reijcitur.*

Tertio: nam ex eo quod actus reflexus, & directus non gaudeant eadem bonitate specifice, tantum infertur, omissionem actus reflexi, & omissionem actus directi, v.c. amo- *Tertio.*

ris Dei eadem specie malitia non infici, quod libenter fatemur, imo etiã omissionem actus directe esse malam obligante præcepto, v.c. dilectionis, & omissionem actus reflexi imperantis, esto sit libera, malam nó esse, quia præceptum actus directi non præcipit actum reflexum, & aliàs omissio actus reflexi non est causa omissionis actus directi, cum directus per se ipsum sine actu imperante reflexo valeat existere; non vero colligitur volitionem omissionis actus, v.c. charitatis, eadem malitia cum ipsa omissione non infici, cũ enim hæc volitio non alia ratione sit mala, nisi quia omissionem habet pro obiecto, & causa est illius, non potest alia malitia, quam omissionis gaudere: ergo argumentum, quo vtitur Vazquez non probat intentum.

Quarto Denique: nam sequitur velle non amare Deum, non solum non constituere vnum numero peccatum cum omissione amoris, verum etiam non esse ita malum, ac pure non amare Deum; consequens non admittet: ergo nec debet admitti ipsius ratio. Patet sequela: voluntas amandi Deum, non solum non habet eandem numero, nec specie bonitatem, cum amore Dei in sententia istius Authoris, sed etiam est illo in bonitate inferior: ergo velle non amare, non solum non habebit eandem numero malitiam cum omissione amoris, sed etiam à pura omissione in malitia superabitur.

23 *Secũdo resp. aliȷ.* Ad eandem probationem respondent quidam Recentiores concesso antecedenti, negando consequẽtiam: eo quod tunc solum actus, & obiectum eadem gaudent moralitate, quando obiectum fit per ipsum actum, vnde efficax volitio occidendi, & exterior occisio pro eodem reputantur in genere moris, quia exterior occisio fit per actum interiorem: quia ergo voluntas efficax omissionis amoris est formalissime amoris omissio; voluntas autem efficax amoris Dei, non est formalissime amor; consequens fit, quod volitio omissionis amoris, & actualis omissio reputantur pro eodem in genere moris, secus autem amor, & voluntas efficax amandi.

Sed reijciuntur primo: nam efficax volitio omittendi non est idem formalissime cum actuali omissione, hæc namque quid negatiuum est, illa vero quid positiuum: ergo si hoc requiritur ad participandam eandẽ numero malitiam, non est eadem numero malitia in voluntate efficaci omittendi, & omissione. *Cõtra 1.* Secundo: nam, vt actus, & obiectum eadẽ gaudeant moralitate, non est necessum, vt actus sit obiectum formalissime, sed quod ex illo effectiue sequatur, vt constat in exteriori occisione, quæ non est formalissime idem cum voluntate efficaci occidendi, sed quia ex illa sequitur effectiue, reputantur eiusdem malitiæ in genere moris; at actus charitatis est effectiue ex vi reflexi imperantis: ergo ex eo quod nõ sit formalissime idem velle amare Deum, & ipsum amare, non tollitur quominus gaudeant eadem moralitate. *Secũdo.*

24 *Tertia aliorũ solutio.* Tertio, alij respondent concesso antecedenti, negando consequentiã. Et rationem discriminis reddunt: nam omissio esto ratione sui voluntaria non sit, est tamen voluntaria per æquiualentiam ad voluntatem expressam omittendi: vnde quando adest ista voluntas, non tam ponitur voluntarium distinctum, quam eleuatur omissio ad perfectius voluntarium, cui ratione sui æquiualet, & illo formalizatur; amor autem, & actus reflexus amandi non sic comparantur, sed quilibet ex his actibus ratione sui voluntarius est, & non per æquiualentiam ad alterum, nec directus per reflexum formalizatur, & ideo ponuntur numero in ratione bonitatis.

Impugnatur. Sed contra istam solutionem obstat: nam ex illa sequitur, actum quo quis reflexe vellet volitionem omittendi, & istam volitionem, non gaudere eadem malitia in genere moris, cum vna volitio, non magis

ab alia formalizetur, quam amor à volitione amandi, & insuper voluntas directa omittendi, non sit voluntaria per æquiualentiam ad actum reflexum, sed absque vllo ordine ad illam; consequens est falsum, & contra D.Thom. *supra quæst.* 17. *art.* 4. vbi docet, actum imperantem, & imperatum esse eundem numero in genere moris: ergo solutio tradita non subsistit.

25 *Vera solutio.* Vnde prætermissis his solutionibus, ad secundam antecedentis probationem, nego antecedens; volitio enim efficax amoris est bona bonitate eiusdem speciei cum bonitate amoris, vt communiter docetur à nostris Thomistis *supra quæst.* 18. *art.* 2. eo quod ratio amandi per reflexum actum amoris est Deus per amorem dilectus, sicuti ratio amandi creaturas Deus est: vnde sicuti hac ratione Deus & creatura diliguntur amore eiusdem speciei, ita amor Dei, & Deus ipse amantur per amorem eiusdem speciei in genere moris, esto physice prædicti actus specifice distinguantur; sunt etiam volitio reflexa amoris, & amor ipse directus eiusdem bonitatis numericæ in genere moris, non per simplicitatem, sed per compositionem, eo quod vnus imperatur ab alio; sicuti supra dicebamus de actu exteriori imperato, & actu interiori imperante. nec ex hoc sequitur volitionem reflexam dilectionis diuinæ esse dicendam dilectionem Dei, nec volitionem contritionis appellandam esse contritioné: quia ad hoc requirebatur, quod non solum bonitate morali dilectionis, & pœnitentiæ gauderent, sed etiam talium actuum physica entitate. Nec sequitur etiam amorem directum, reflexum actum ab ipso specificatum non excedere; bene enim potest vna pars aliam excedere sui compartem, in quo inter omissionem, & sui volitionem discrimen reperitur; omissio enim non excedit in malitia volitionem sui, sed potius ab illa exceditur. Tum, quia omissio pura est mala per æquiualentiam ad actualem volitionem sui. Tum etiam, quia hæc est magis voluntaria, quam illa.

§. V.

Resoluitur tertia difficultas.

26 *Circa tertiã difficultatẽ 1. sẽtẽtia* TErtia difficultas est, an actus positiuus omissionem causans, sit peccatum omissionis, an commissionis? Et claritatis gratia loquemur de voluntate expressa omittendi, quod enim dixerimus de illa, de quouis alio opere omissionem causãte per accidens, dictum intelligitur. Prima sententia docet, esse peccatum omissionis. Hanc tenêt Vazquez, & Beccanus *vbi supra* relati, quos alij Recentiores sequuntur. *Secũda* Secunda docet, metaphysice loquendo esse peccatum commissionis, moraliter autem omissionis peccatum esse censendum. Ita Ægidius *vbi supra*. *Tertia sẽtẽtia pro conclusione statuitur, & prob.* Tertia, & verior sententia defendit esse peccatum cõmissionis. Ita alijs relatis docet Petrus Cornejo *disp.* 3. *dub.* 7. Et probatur hac ratione: peccatum enim commissionis *est aictum, factum, vel concupitum contra legem Dei*; omissionis vero, *non dictum, non factum, &c.* vt docet D.Thom. art. sequenti ad primum, sic explicans diffinitionem traditam ab Augustino de peccato, vt tam peccato commissionis, quã omissionis possit conuenire; at voluntas positiua omittendi, non est negatio dicti, vel facti, sed dictum, vel factum: ergo non est peccatum omissionis, sed commissionis.

Res-

27 *Resp. 1.* Respondebis primo, peccatum commissionis non esse quodcumque dictum, vel factum, sed factum, vel dictum contra legem negatiuã; voluntas autem positiua omittẽdi, etiã si positiuus actus sit, non est contra legem negatiuam, sed contra positiuam, v. c. velle non audire sacrum est contra legem affirmatiuam sacrum audiendi, & ideò non est peccatum omissionis, sed commissionis.

Contra primo. Sed contra primo: nam præter hoc, quod est in actu positiuo consiste re omne aliud voluntariè petitur ad rationem peccati commissionis; at positiua omittendi voluntas in actu positiuo consistit: ergo quamuis non opponatur præcepto negatiuo, sed affirmatiuo, peccatum commissionis erit.

Secũdo. Secundo: nam lex affirmatiua sacrum audiendi est virtualiter negatiua, quatenus virtualiter prohibet omne impediens actum præceptum, & ad omissionem cum effectu conducẽs; at volũtas efficax sacrũ omittendi opponitur præcepto audiendi sacrum secundum quod virtualiter prohibet actus, quouis modo influẽtes in omissionem sacri: ergo opponitur illi, quatenus virtualiter est negatiuum, & consequenter non euadit omissionis, sed commissionis peccatum.

Tertio. Tertio: nam licet id, quod directè, & immediatè opponitur præcepto affirmatiuo sit peccatũ omissionis, id tamen, quod indirectè, mediatè, & ratione alterius opponitur illi, non est cur esse debeat omissionis peccatum: at voluntas omittendi, nõ primo, sed secundo modo opponitur præcepto omissionem vetanti· ergo non omissionis, sed cõmissionis peccatum debet censeri.

Quarto Denique: nam malitia omissionis consistit in carentia actus, non vero in carentia rectitudinis debitæ actui; at voluntas omittendi nõ est mala per carentiam actus debiti, talis enim carentia in illo esse non potest, sed vel per positiuam tendentiam ad obiectum dissonum legi, vel per carentiam conformitatis cum lege, & ratione: ergo quamuis præcepto affirmatiuo opponatur, nõ omissio, sed commissio erit.

28 *Resp. 2.* Respondebis secundo ex Beccano, in peccato omissionis esse materiale, & formale, hoc consistit in carentia actus debiti, illud autem consistere potest in actu positiuo; & licet voluntas omittendi de materiali dicat actum positiuum, de formali tamen, non actum positiuum, sed negationem actus debiti importat: non enim est mala, nisi propter omissionẽ actus debiti.

29 *Reijcitur 1.* Sed contra primo: non solum materiale voluntatis omittendi, sed etiã formale in aliquo positiuo consistit: ergo nec de materiali, nec de formali consistit in carentia actus debiti. Antecedens probatur: actus ille est malus ratione tendentiæ ad omissionem legi contrariam; at tendentia ad omissionem dissonam legi aliquid positiuum est, & non negatiuum: ergo constitutiuum voluntatis omittendi in ratione peccati, aliquid positiuum est, & non quid negatiuum. Maior probatur primo: volitio furandi non constituitur formaliter mala, per exteriorem actionem furandi, sed per tendentiam positiuam ad illam, non enim consistit malitia actus interioris furandi in denominatione extrinseca à furto, sed in intrinseca denominatione sumpta à tendentia positiua ad illud: ergo volitio omittendi non constituitur in ratione peccati per extrinsecam denominationem ab exteriori omissione desumptam, sed per intrinsecam tendentiam ad illam.

Secũdo. Secundo: nam ille actus non est malus ab omissione exteriori, tanquam à forma, sed solum tanquam ab obiecto specificante malitiam: ergo formaliter est malus à tendentia positiua ad exteriorem sacri omissionem; sicuti, quia habitus non cõstituitur per obiectum malus formaliter, sed tantum obiectiuè, constituitur formaliter malus à tendentia formali ad obiectiuam malitiam.

30 *Tertio.* Tertio: nam ille actus est formaliter malus, etiam si omisio non fit de facto futura; at à forma non existente, nec præterita, nec extitura non potest formaliter sumi denominatio malitiæ: ergo ille actus non est malus formaliter ab ipsa omisione exteriore, sed à tendentia positiua ad illam.

Quarto Denique: nam malitia formalis est intrinsece in actu interiori, in exteriori vero per extrinsecam denominationem ab ipso; at si actus ille esset malus denominatione sumpta formaliter ab omisione volita, oppositum esset dicẽdum, nempè omissionem exteriorem esse intrinsece malam formaliter, & actum interiorem tantum extrinsece denominatione ab exteriori omisione desumpta: ergo voluntas omittendi non est mala formaliter per omisionem volitam, sed per tendentiam sibi intrinsecam ad omisionem ipsam.

§. Vltimus.

Obiectionibus occurritur.

31 *Arg. 1.* SEd oppones primo: peccatũ oppositum præcepto affirmatiuo, est peccatum omisionis; sed voluntas omittẽdi opponitur præcepto affirmatiuo præscribenti actum omisum: ergo non est peccatum cõmisionis, sed omisionis. *Resp. 1.* Respõdeo primo, distinguendo maiorem: oppositum directè immediate, & ratione sui, concedo maiorem: indirectè, mediate, & ratione alterius, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego cõsequentiã: actus namque incompossibilis cum præcepto non opponitur præcepto affirmatiuo directè, & ratione sui, sed indirectè, & ratione alterius.

Dices: quia voluntas furandi specificatur à furto exteriori, directè opponitur præcepto prohibenti furtum; at voluntas omittendi specificatur ab omisione exteriori: ergo directè opponitur præcepto prohibenti omisionem. *Instabis*

Respondeo negando causalem maioris tanquam adæquatam; sed insuper, quia voluntas furandi per se requiritur ad voluntarium furti exterioris, & ideó per modum vnius prohibetur furtum, & voluntas furandi: voluntas autem directa omisionis exterioris non per se requiritur ad illius voluntariũ, sed ad illud sufficit voluntaria omisio actus interioris, & idcircô voluntas expressa furandi non prohibetur directè per præceptum prohibens omisionẽ exteriorem. *Resp.*

Secundo respondeo, distinguendo maiorem: si opponatur illi secundum quod est formaliter affirmatiuum, concedo maiorem: si prout est virtualiter negatiuum, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: quia voluntas omittendi opponitur præcepto affirmatiuo secundum quod est virtualiter negatiuum. *Resp. 2.*

Sed dices: ergo iam est duplex præceptum; & consequenter duplex malitia in voluntate omittendi, & in ipsa omisione; multiplicatur enim malitia, iuxta multiplicationem præceptorũ penes affirmatiuum, & negatiuum. *Instabis* Respondeo distinguendo consequens: vnum inclusum in alio virtualiter, concedo consequentiã; absque tali inclusione, nego consequentiam, & nego illam, quæ subinfertur. Ad hoc enim, quod multiplicaretur malitia, necessarium erat multitudo præceptorum illo secundo modo. *Resp.*

Secundo arguitur: voluntas omittendi est mala malitia omisionis: ergo non est peccatum cõmisionis, sed omisionis. Consequentia tenet: nam denominatio peccati desumitur à formali malitia: ergo si hæc in volũtate 32 *Arg. 2.*

Digitized by Google

omittendi omissionis est,& non commissionis,non erit commissionis,sed omissionis peccatum. Antecedés autem probatur primo : non enim talis volũtas est mala,nisi quia terminatur ad ipsam omissionem: ergo est mala malitia omissionis. Secundo, volũtas furãdi est mala malitia furti: ergo voluntas omittendi est mala malitia omissionis. Respondeo negando antecedens ; ad primam probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens : est mala malitia omissionis per denominationem specificatiuam ab illa,concedo consequentiam: per formalem denominationem,nego cõsequentiam : vt autem esset mala malitia omissionis hoc secundo modo debebat venari malitiam. Ad secundam dicatur,quod sicut voluntas furandi,est malitia furti exterioris, ita similiter voluntas omittẽdi ab omissione sumit malitiam,non denominatiue, sed specificatiue, et si ex primo non sequitur voluntatem furãdi esse furtum, sed tantum eiusdem speciei in genere moris cum illo ; ita similiter ex secundo, non sequitur esse voluntatem omittendi peccatum omissionis, sed tantum malitiæ eiusdẽ speciei cum peccato omissionis.

Resp.

33 Tertio arguitur,& impugnatur tradita solutio: omissio audiendi sacrũ, & voluntas omittendi sunt vnum numero peccatum ab eadẽ numero malitia formali;at à malitia voluntatis omittendi non potest omissio in ratione peccati constitui,si malitia illa sit positiua: ergo vel dicendum est voluntatẽ ab omissione in ratione peccati constitui per denominationẽ extrinsecam,vel quod malitia intrinseca illius voluntatis non est positiua, sed in priuatione consistens. Maior habetur ex dictis *in 2. difficultate huius disp.* Minor autẽ probatur: omissio in ratione peccati,est essentialiter quid priuatiuum: ergo non potest in ratione peccati per malitiam positiuam constitui. Per quod præcluditur effugium Magistri Cornejo afferẽtis ab eadem numero forma diuersimode comparata posse duplicem denominationẽ desumi,vt constat in visione,quæ cũ sit vna numero denominat potentiam videntem,& parietem denominat visum : vnde quamuis malitia denominans peccatum voluntatẽ omittendi,& omissionẽ ipsam vna numero sit,diuersam vtrique denominationẽ præstat, omissionis scilicet, & cõmissionis. Verum hoc effugiũ, nisi amplius explicetur,non sufficit: nam id quod pro formali priuatiuum est, non potest per formam positiuã cõstitui: omissio autem in ratione peccati in aliquo priuatiuo consistit: ergo non potest per formam positiuam constitui,& denominari peccatum.

Arg. 3. & replicatur cõtra solutionẽ

Solutio M. Cornejo displicet.

34 Vnde aliter ad argumentum factũ respondeo, distinguẽdo maiorem: ab eadem numero malitia formali identitate simplicitatis, nego maiorem: identitate cõpositionis,concedo maiorem,& distinguo minorem: tanquã constitutiuo primario partiali, cõcedo minorem: tanquam à cõparte formaliori in ratione voluntarij , nego minorem,& consequentiam. Itaque omissio exterior,non solum obiectiue in carentia actus consistit,sed etiam formaliter in quantum voluntaria propria sibi volũtarij ratione, aliàs vt voluntaria esset, indispensabiliter actum exigeret positiuum cõtra dicta *disp. præcedent.*, cõstituitur immediate voluntaria per omissionẽ voluntariam actus interioris directe prohibitã præcepto prohibente omissionem exteriorem,& ab hac ratione voluntarij omissiui constituta voluntaria cõparatur cum volũtate omittendi positiua , tanquam cum actu interiori imperante,& inferẽte omissionem actus interioris , & ex illo, tanquam ex imperante,& omissione exteriori, quatenus volũtaria voluntario omissiuo fit vnus actus numero in genere moris, non vnitate simplicitatis, sed vnitate compositionis ingrediente voluntate vt forma,quia formalizat,& ad altius voluntarium eleuat voluntarium pure omissiuum, per quod omissio exterior primario voluntaria constituitur.

Vera solutio.

25 *Instabis* Si dicas: ex positiuo, & priuatiuo, non potest vnum numero, imo nec vnum specie constitui: ergo si voluntas omittendi constituitur malitia positiua formali, & omissio formali priuatiua malitia, non potest ex illis vnum numero peccatum constitui.

Resp. Respondeo, antecedens esse verum in genere physico, & in genere moris de constitutione per simplicitatem; falsum autem in genere moris de constitutione per compositionē, & ordinem, qualiter in præsenti contingit; sicuti quamuis priuatiuum, & positiuum in genere physico, plusquam genere differant, possunt in genere moris specifice conuenire, vt de peccato omissionis, & commissionis *disp. sequenti* constabit.

DISPVTATIO VIGESIMA QVARTA.

Quo tempore ad culpam imputetur omissio actus debiti?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Præsuppositum* QVA in re omnes Theologi conueniunt in eo quod si tempore instantis præcepti affirmatiui est in hominis potestate actum impletiuum elicere, & omissionem vitare, non solum imputatur ad culpam causam omissioni dedisse, sed etiam ipsum omittere tempore obligantis præcepti. Quod patet primo: *Prob. 1.* nam in tali casu nihil deest prædictæ omissioni, vt vere peccatum sit, & ad culpam imputetur.

Secūdo. Secundo: quia aliàs nunquam quis peccaret per exteriorem omissionem, quia tamen contingere potest omissio tempore, quo eam vitare, & actum præceptum elicere, in hominis potestate non est; vt quando quis præuidens instare tempus auditionis sacri, se tradidit somno, & vsque ad tempus obligantis præcepti perseuerat in illo, quo in casu est in

tali statu, vt non possit sacrum audire; & consequenter, nec vitare omissionem; ideo in dubium vertimus, quo tempore in hoc casu, & alijs similibus imputetur ad culpam omissio; an quando causa voluntaria fuit posita; an quando de facto exterius omittitur præceptum instans?

2 *Prima sententia.* Prima sententia docet, tunc solum imputari ad culpam omissioné, quando instat præceptum, & actus exterior omittitur. Pro qua refferũtur Marsilius *in 2. quæst. 21. art. 2. conclusione* 4. & Altisiodorensis *lib. 2. tract. 29. cap. 2. quæst. 3.* solet tribui Angelico Præceptori 2. 2. *q. 79. art. 3. ad 3.*

Marsil. Altisio.

Secũda Secunda extreme opposita docet, tunc solum imputari ad culpam, quando ponitur causa voluntaria omissionis, non vero quando sequitur exterior omissio in somno, vel ebrietate: vnde omissio sic sequuta, non est peccatum, sed peccati effectus. Hanc tenẽt Vazquez *in præsenti disp. 94. cap. 3.* Aluarez *Tom. 1. lib. 4. cap. 3. quæst. 4.* Granadus *Tract. 4. de peccatis disp. 3. num. 7.* Meracius *disp. 3. sect. 5.* Quos alij Recentiores sequuntur.

Vazq. Aluar. Gran. Merat.

Tertia, & vera sententia Tertia, & vera sententia defendit imputari ad culpam, non solum omittere actum tempore instantis præcepti, sed etiam causam voluntarie dare omissioni, etiam si de facto non sequatur omissio. Hanc tenet ex Antiquioribus Thomistis, Magister Soto *in 4. distinct. 12. quæst. 1. art.* . Caietanus 2. 2. *quæst. 150. art. 4. & quæst. 154. art. 5.* Siluester *verbo omissio.* Medina *in præsenti*, & ex Recentioribus Aluarez *disp. 126.* Sanchez *Tom. 3. de matrimonio lib. 9. disp. 45. num. 18.* Montesinos *disp. 2. quæst. 4.* Lorca *disp. 7.* Martinez *dub. 4.* Serra *dub. 5.* Tenent etiam ex PP. Societatis Valentia *disp. 7. quæst. 1. punct. 4. dub. 3.* Suarez *de peccatis disp. 3. sect. 4. num. 5.* Salas *tract. 13. disp. 9.* & Becanus *Tract. 2. de peccatis capitulo 3. quæstione 6.* Pro cuius explicatione sit

Soto. Caiet. Siluest. Medina Aluarez Sanch. Mont. Martin. Serra. Valent. Suarez. Salas. Sanch. Becan.

Prima conclusio: *Quando quis dat causam omissioni culpabili, peccat peccato cõmissionis formaliter, & inchoatiue omissionis.* In prima huius conclusionis parte conueniunt omnes Theologi, præter supra relatos, in eo gradu certitudinis, vt oppositam sententiam censeant, alij absurdam, alij temerariam, & aliqui erroneam. Et quidem si duo illi Authores tantum contenderent, non peccari quando causa datur omissioni, peccato omissionis, vera est illorum sententia; si vero contendant nullo modo peccari, sustinendi non sunt, quid quid tamen sit de illorum mente. 3 *Prima cõclusio*

Prob. 1. Prima pars. Probatur primo nostra conclusio. Voluntas expressa omittendi vere est peccatum, etiam si de facto non sequatur omissio; sicut voluntas furandi, aut mechãdi peccatum est, quãuis de facto non sequatur furtum, aut fornicatio: ergo pariter voluntas interpretatiua, aut virtualis omittẽdi peccatum erit, quamuis non sequatur omissio de facto; at qui dat causam omissioni culpabili, virtualiter, & interpretatiue vult omissionem: ergo peccat, quando dat causam omissioni culpabili.

4 *Secũdo.* Secundo, qui se exponit periculo morali peccandi, peccat in omniũ Theologorum sententia; at qui videns ex somno sequuturam omissionem Sacri se tradit somno, se exponit periculo morali peccandi: ergo peccat. *Tertio.* Tertio: nam qui legem transgreditur peccat; cum peccatum in legis trãsgressione consistat; at dans causam omissioni trãsgreditur legem præcipientem actum omissum: ergo dans causam omissioni peccat. Probatur minor: præceptum præcipiens actum, & omissionem prohibens, prohibet ex consequenti omnem causam impedientem, & omissionem inferentem: ergo qui dat causam impeditiuam actus præcepti, & illatiuam omissionis, transgreditur illud præceptum.

Quarto Denique: nam implicat peccatum exterius absque aliquo interiori peccato; at si qui dat causam omissio

Digitized by Google

ni in somnis contingenti, non peccaret, quando causam dabit, sequeretur dari peccatum exterius absque aliquo interiori peccato: ergo vere quis peccat, quando ponit causam omissionis. Maior negari non potest. Minor autem probatur: nam iuxta Authores contrarios, omissio Sacri in somnis eueniens, est peccatum exterius; at tunc temporis non existit physice peccatum interius, nec existit moraliter, nisi voluntas dandi causã, peccaminosa sit: ergo dabitur peccatũ exterius absque vllo interiori peccato. Minor pro secunda parte, in qua sola est difficultas, probatur: supponimus namque non præcessisse expressam voluntatem omittendi, imo quamuis præcederet, non foret peccaminosa, si contrariorum fundamentum aliquid probat: ergo solum præcessit voluntas ponendi causam, quæ peccaminosa non fuit; & consequenter nullus actus voluntatis præcessit, qui peccaminosus esset; at implicat existentia moralis peccati interioris, nisi prius extiterit physicè: ergo in casu omissionis contingentis in somnis nullus actus interior voluntatis existit moraliter; & consequenter dabitur peccatum exterius absque vllo interiori peccato, quod implicat.

5 *Respondebis.* Si forte dicatur: omissionem illam non constitui in ratione peccati per actum positiuum, sed per omissionem liberam actus voluntatis; ac proinde inconueniens non esse, quod sine actu positiuo existente physice, aut moraliter peccaminosa sit. *Contra* In cõtrarium in hunc modum obijcio: nam vel omissio libera actus interioris existit tunc physice, vel solum moraliter; sed neutro ex his modis: ergo ab illa non potest omissio exterior voluntaria, & peccaminosa constitui. Quod non existat physice patet: non enim stat existentia physica omissionis actus interioris absque potentia physice expedita ad actum, in somno autem potentia physice expedita ad actum interiorem non est, & consequenter, nec omissio physice existens. Quod moraliter nõ existat peccaminosa omissio actus interioris, probatur: quod enim numquam extitit physice, non potest moralem existentiam habere; at numquam extitit physice omissio peccaminosa actus interioris: ergo tunc non existit moraliter. Probatur minor: nam iuxta Authores oppositos non existit peccatum contra affirmatiuum præceptum, nisi tempore quo instat; at præceptum audiendi Sacrum non instabat ante tempus somnus, aut ebrietatis: ergo ante tale tempus non existit physice, aut formaliter peccaminosa omissio actus interioris voluntatis.

Et confirmatur: tunc solum est obligatio actus interioris, quando instat præceptum exterioris imperãdi; at ante horam duodecimam, v. c. in qua quis est in somno, non instabat præceptum auditionis Sacri: ergo nec præceptum actus interioris voluntatis, & consequenter in aduersantium principijs ante tale tempus non existit physice, aut moraliter peccaminosa omissio actus interioris voluntatis. *Cõfirm.*

Secunda pars nostræ conclusionis probatur, quam tenet Aluarez vbi supra conclusione 3. ex D. Tho. 2. 2. quæst. 79. art. 3. ad 3. illis verbis: *Vnde patet, quod præcedens in ebrietate non fuit omissio, sed omissionis causa: vnde dicendum est, quod omissio incipit ei imputari ad culpam, quando fuit tempus operandi, tamẽ propter causam præcedentem, ex qua omissio sequens redditur voluntaria.* Vbi duo docet Angelicus Doctor. Primum est causam datam non esse omissionis peccatum: secundum est reddere omissionem sequentem voluntariam, & consequenter ex illa vitiari, & peccaminosam esse: ergo sentit Angelicus Doctor causam datam esse peccatum commissionis formaliter. 6 *Secũda pars prob. 1.*

Deinde probatur: nam voluntas expressa omittendi non est formaliter peccatum omissionis, sed commissionis, vt *disp. præcedenti* probauimus: ergo voluntas virtualis, seu in- *Secũda.*

terpretatiua omittendi, qualis est voluntas dandi causam omissioni culpabili, non est formaliter peccatum omissionis, sed commissionis.

Tertio. Denique: nam prædicta causæ voluntas non est mala formaliter denominatiue ab ipsa omissione, sed ab illa solum obiectiue, & à positiua tendentia virtuali formaliter: ergo non est formaliter peccatum omissionis, sed commissionis. *Tertia pars prob.* Tandem tertia pars nostræ conclusionis probatur: nam id dicitur tale inchoatiue, quod initiat id, quod est tale formaliter; sed causa omissionis volita initiat exteriorem omissionem, & etiã interiorem, ex quibus coalescit peccatum omissionis tale formaliter: ergo ipsa est inchoatiue omissionis peccatum.

§. II.

Diluuntur cõtraria argumenta.

7 *Contra 1. partẽ arg. 1.* Sed contra primam partem nostræ conclusionis objiciet quis primo, D. Tho. in præsenti art. ad 3. illis verbis: *Dicendũ, quod peccatum omissionis contrariatur præcepto affirmatiuo, quod obligat semper, sed non ad semper, & ideo solum pro tempore illo aliquis cessando ab actu peccat, pro quo præceptum affirmatiuum obligat*; at præceptum affirmatiuum audiendi Sacrum non obligat ante horam duodecimam, in qua somno est traditus: ergo ante illam horam non violatur tale præceptum; & consequenter dans ante illud tempus causam omissionis, non peccat.

Resp. Respondeo distinguendo primum consequens: non violatur per cessationem ab actu præcepto, vsque ad prædictum tempus, concedo cõsequentiam: non violatur per positionem causæ vsque ad illud tempus, nego consequentiam. Et primum est, quod docuit D. Tho. vt in eius verbis clare conspicitur.

Secundo alij objiciunt: non enim violatur præceptum nisi tempore, pro quo obligat; at præceptum affirmatiuum v.c. audiendi Sacrum, non obligat pro semper, sed pro tempore determinato v.c. hora duodecima: ergo solum illa hora violatur, & consequenter dans causam ante horam prædictam non transgreditur illud præceptum; ac proinde non peccat. 8 *Secũdo. arg.*

Respondeo distinguendo minorem: directe, concedo minorem: indirecte, nego minorem, & consequentiam; nam licet obligatio directa præcepti affirmatiui v.c. audiendi Sacrũ non sit pro semper, sed pro tempore determinato: vnde Sacri auditio, ad quam directe obligat, non debetur pro semper; obligatio autem indirecta, idest, ad non impediendam auditionem Sacri, nec causandam omissionem, est pro semper, & dare omissioni causam non opponitur illi directe, sed tantum indirecte. *Resp. 1.*

Vel secundo, concessa maiori, distinguo minorem: secundum quod est affirmatiuum tantum, concedo minorem: secundum quod est virtualiter negatiuum, nego minorem, & consequentiam: nam præceptum affirmatiuum, v. c. audiendi Sacrum, est affirmatiuum respectu meteriæ directẹ, scilicet auditionis Sacri, & sic non obligat pro semper, sed pro determinato tẽpore: est etiam virtualiter negatiuum, scilicet non impediendi Sacri auditionem, nec causandi omissionem illius, & sic pro semper obligat, & illi sub ista ratione opponitur causa voluntaria omissionis. *Secũdo.*

Sed dices: præceptum de audiẽdo Sacro non prohibet indirecte causam impeditiuam tantum in actu primo, sed solum causam impedientem in actu secundo; quo circa studiũ vo- 9 *Instabis*

litum

litum post decretum efficax omittendi non vitiatur ex malitia omissionis, vt ibi docuimus, quia licet, quantum est de se impeditiuum sit actus præcepti, cum effectu tamen non influit; at causa impeditiua sacri, etsi ante horam duodecimam impeditiua sit, quoad sufficientiam, & in actu primo, cum effectu tamen auditionē sacri non impedit, nisi hora præscripta: ergo ante illam horam præcepto affirmatiuo auditionis sacri non opponitur, nec illud transgreditur; & consequenter solum tunc temporis imputatur ad culpam. Probatur minor: solum tunc impeditur exercite, & in actu secundo actus, quando ex debito est futurus; at solum hora duodecima est ex debito futurus: ergo solum pro tunc temporis exercite impeditur auditio.

Resp. Respondeo, inter impeditiuum per modum actus primi, & exercite impediens de facto, dari medium, nēpe impeditiuum certo moraliter, vel probabiliter cum effectu impediturum; & licet impeditiuum solum quoad sufficientiam inexpeditum ad de facto impediendum, nō prohibeatur præcepto affirmatiuo, impediturum tamen certo, aut probabiliter tali præcepto vetatur, & talis est causa, quam nos asserimus tali prohiberi præcepto, & ex opposito, nec ad illud vitiari.

10 *Arg. 3.* Tertio arguitur: nam sequitur ex nostra sententia eum, qui voluntarie incidit in infirmitatem, aut demētiam, aut commisit delictū, ob quod carceri mancipatur, aut se exponit voluntarie periculo longæ captiuitatis, ob quæ in eo statu constituitur, vt non possit audire sacrum, nec horas debitas recitare, peccare contra præceptū audiendi sacrum, & horas Canonicas recitandi; consequens nimis durum videtur: ergo & antecedens. Probatur sequela: voluntarie somno se tradens, & in illo, vsque ad horam præcepti instantis de auditione sacri perseuerans, ideò peccat contra istud præceptū, quia voluntarie ponit causam impedientem actum præcepti ad impletiui, & omissionē inferentem; at in casibus prædictis voluntarie quis dat causam impedientem actus adimpletiuos talium præceptorum: infirmitas enim, captiuitas, & incarceratio hominem ab illis præceptis adimplendis impediunt: ergo peccabit homo contra talia præcepta, si voluntarie det causam infirmitatis, captiuitatis, aut incarcerationis.

Respondeo, quod vt quis peccet dando causam omissioni, duo necessario requirūtur: primū est, quod præuideat certo, aut probabiliter illam esse futuram, vel teneatur id præuidere. *11 Resp.* Secundum, quod actus, quem exercet talis sit conditionis, quod teneatur illum non efficere, ne ex eo omissiones, quas probabiliter timet, sequantur: vnde si dans causam infirmitati, certô sciret talem esse futurā, vt eum ab auditione sacri impediret, & aliàs opus infirmitatem inferēs talis conditionis esset, vt teneretur illud non efficere, ne sequeretur omissio, reus esset omissionis, imô & omnium omissionum, quæ ex tali opere infirmitatem causante inferrētur; quia tamen raro, aut nūquam id præuidetur, & quandoque opera infirmitatem causantia, talis sunt conditionis, vt non teneatur quis ab illis desistere, ne tales omissiones causentur; consequens fit, quod raro danti infirmitati causam omissiones prædictæ imputentur; & per hoc ad alios casus constat solutio: si enim aliquis certo sciret se in dementiam perpetuam ex aliqua causa venturum, peccaret illo actu peccato omissionum, quæ ex dementia necessario sequuntur. Committens etiàm volūtarie delictum, ob quod certo sit capiendus à iudice, & carceri mancipandus, & ab auditione sacri impediendus, si totum hoc certo præuidit, contra præceptū Ecclesiasticum delinquit, se autem exponens periculo longæ captiuitatis, si hoc fecit ob aliquem finem honestum & necessarium à quo non tenebatur propter omissiones vitandas cessare, non peccauit contra affirmatiua præcepta dictas omissio-

nes

Digitized by Google

nes vitantia; si autem ab illo opere, vel sine deuebat desistere ob prædictas omissiones vitandas, & alias certo, aut probabiliter euentum præuidit, contra illa præcepta peccauit.

§. III.

De tempore, in quo omissio imputatur.

12 Secũda cõclusio. SEcunda conclusio: *Omissio contingens in somno tempore instantis præcepti, verè imputatur ad culpam, vereque est peccatum, & non solum effectus peccati.* Suadetur

Prob ex D.T. primo Authoritate D. Tho. *in 2. distinct. 22. quæst. 2. art. 1. ad 4. dist. 35 quæst. 1. art. 3. ad 3. 4. ad Anibaldum dist. 9. quæst. vnica art. 4. ad 1. quæst. 16. de mal. art. 5. ad 1. & infra quæst. 76. art. 2. ad 3. & ad 5. quæst. 77. art. 7 2. 2. quæst. 150. art. 4. & quæst. 154. art. 5. & q. 79. art 3. ad 3.* vbi eam docuit his verbis: *Dicendum, quod sicut peccatum transgressionis opponitur præceptis negatiuis, quæ pertinent ad declinandum à malo; ita peccatum omissionis opponitur præceptis affirmatiuis, quæ pertinent ad faciendum bonum; præcepta autem affirmatiua non obligant ad semper, sed ad tempus determinatum, & pro illo tempore peccatum omissionis incipit esse; potest tamen contingere, quod aliquis sit tunc impotens ad faciendum, quod oportet, quod quidem si sit præter eius culpam non omittit quod debet, vt dictum est; si vero sit propter eius culpam præcedentem, putà si aliquis de sero se inebriauerit, & non potest surgere ad matutinas, vt debet, dicunt quidam, quod tunc incipit peccatum omissionis, quãdo aliquis se applicat ad actum illicitum, & incompossibilem cum isto actu ad quem tenetur; sed hoc non videtur verum: quia dato, quod excitaretur per violentiã, & iret ad matutinas, non omitteret: vnde patet, quod præcedens inebriatio non fuit omissio, sed omissionis causa: vnde dicendum est, quod omissio incipit ei imputari ad culpam, quando fuit tempus operandi, tamen propter causam præcedentẽ, ex qua omissio sequens redditur voluntaris.* Quæ verba ideo ad longũ præter morem solitum retuli, quia non solum nostram exprimunt sententiam, verum etiam, & rationem efficacem pro illa.

13 Resp. Curiel. Nec respondere sufficit cũ Magistro Curiel, qui Nobis in hac parte aduertatur in *præsenti artic. dubio 3. §. 3.* D. Tho. in prioribus verbis solum negare, quando datur causa omissioni esse omissionis peccatũ, quoad exequutionem, & veluti physice, non vero quod sit peccatũ omissionis quoad culpam; in verbis autẽ posterioribus solum asserere incipere imputari ad culpam omissionem, quando instat præceptum non omittendi complete, quia scilicet causa omissionis in illo tunc accepit complementum.

Contra primo. Non inquam sufficit. Tum, quia exinde probat non imputari omissionem, quando illi data fuit causa, quia pro tunc non instabat præceptũ affirmatiuum; at ex non instãtia præcepti, non solum colligitur non esse omissionem physicè, verum etiã, nec esse omissionem moraliter, cũ omissio in esse moris formaliter constituatur per hoc, quod sit carentia actus debiti, quod debitum oritur ex instãtia præcepti: ergo non loquitur in prioribus verbis de omissione physice, sed moraliter.

Secũdo. Tum etiam: nam quod omissio incipiat imputari tempore instantis præcepti, est tunc imputari, & non antea; at si antecedenter imputaretur quoad culpam, & tunc solum quoad aliquod complementum, falso dicere

tur, tunc imputari, & non antea: ergo interpretatio istius Magistri menti Angelici Præceptoris adaptari non potest. Tum denique: nam ratio D. Tho. non solum conuincit, tunc incipere complementum peccati omissionis, sed etiam omissionis peccatũ: ergo ineptè dicta interpretatione explicatur. Probo antecedens: tunc solum est culpa omissionis quando instat præceptum non omittendi, siue efficiendi actum per legem præceptum; at in casu somnij, aut ebrietatis non instat præceptum, v.g. audiendi sacrum pro tempore, quo ponitur causa omittendi, sed solum pro tempore, quo de facto sacrum omittitur: ergo ante illud tempus non existit culpa omissionis.

14 *Resp.* Si respondeatur: præceptum audiendi sacrum, etiam prohibere causas impeditiuas actus præcepti, & omissionem sacri inferentes, & prout sic instare tempore, quo datur causa omissioni.

Contra In contrariũ obstat: nam præceptũ audiendi sacrum obligat directè ad sacrũ audiendum, qua ratione affirmatiuum est, ad causas autem impeditiuas sacri non opponendas, solum indirectè obligat, & sub hac ratione virtualiter est negatiuum, quo circa primo modo sumptum non obligat pro semper, sed tantum pro determinatis temporibus: secundo autem modo semper, & pro semper obligat; at licet quando datur causa omissionis violetur sub obligatione indirecta, sub directa tamen pro tunc non violatur, sed tantum pro tẽpore quo instat sacrum audire: ergo licet tunc delinquatur contra tale præceptum indirectè, non autem directè, sed solũ illo in tempore, quo est debitum sacrum audire; & consequenter vsque ad tale tempus non est culpa omissionis formaliter.

Cõfirm. Et augetur difficultas: etenim omittens sacrum causa somnij, aut ebrietatis transgreditur præceptum Ecclesiæ, non solum secundum id ad quod indirectè obligat, sed etiam secundum id, quod obligat directè; at sub hac secunda consideratione non violatur tempore causæ omissionis, cum pro tunc non instet tempus auditionis sacri: ergo prout sic violatur in somno, aut in ebrietate accidente tempore instantis præcepti, & consequenter omissio, quæ tunc temporis datur, non solum est complementum peccati, sed vere peccatum, cum sit vera legis transgressio.

Si forte dicatur: quando præceptum illud violatur ab homine rationis compote violari secundum id ad quod obligat directè; secus autem quando sacrum omittitur tempore ebrietatis, aut somni, cum in tali casu homo rationis compos non sit; & consequenter incapax obligationis per legem, & transgressionis illius. 15 *Resp.*

In contrarium obstat: nam indirecta huius præcepti obligatio supra directam fundatur; cum ea sola ratione causas illatiuas omissionis indirectè prohibeat, quatenus directè actum positiuum præcipit, & prohibet omissionem: ergo vel dicendum est cessare obligationem indirectam talis præcepti, vel non cessare directam eius obligationem; cumque primũ affirmari non posit, aliàs non peccaret contra illud præceptum se tradens somno, aut ebrietati, ex quibus ab auditione sacri impediretur, necessario est fatendum instare directam obligationem; at non instat pro tempore causæ datæ: ergo instat tempore somni, & consequenter omissio existens tunc temporis, vera est præcepti transgressio. *Contra*

Dices, tempore ebrietatis, aut somni existere obligationem auditionis sacri, excusabiliter tamen, nõ vero inexcusabiliter; ac proinde omissio tunc temporis peccaminosa non est, quia ad hoc desiderabatur, quod esset transgressio legis inexcusabiliter obligantis; sicut ignorans inuincibiliter legem, quia excusabiliter obligatur per illam, non peccat legẽ non obseruando. 16 *Resp.*

Sed contra: obligatio legis indirecta, & negatiua ad causas nõ apponendas supra directam, & affirma- *Contra*

tiuam

tiuam obligationem eiusdem legis fundatur: ergo obligatio inexcusabilis indirecta, & negatiua supra obligationem directam inexcusabilẽ debet fundari; at lex audiendi sacrum obligat inexcusabiliter indirecte, & negatiue ad non apponendas causas inducentes somnum, aut ebrietatem, ex quibus ab audiendo sacro aliquis impediatur: ergo obligat inexcusabiliter directe, & affirmatiue ad sacrum non omittendum; & consequenter adhuc perseuerat difficultas assignandi tempus istius inexcusabilis affirmatiuæ, & directæ obligationis.

17 *Tertio prob. cõclusio.* Tertio suadetur conclusio: vt aliquid vere sit, & dicatur peccatum, & non solum effectus peccati sufficit esse voluntarium in causa, quamuis causa volũtarie posita ineuitabilis ab homine sit; at omissio v.g. sacri contingens in somno, voluntaria est in causa: ergo quamuis causa illa supposita vitari non possit, vere, & proprie est peccatum, & non solum effectus peccati. Consequutio est legitima. Minor certa: supponimus namque omittentẽ, quando se dedit somno præuidisse omissionem sequuturã ex illo; & consequenter voluisse somnum, saltim interpretatiue, prout est causa omissionis, in quo cõsistit omissionem esse voluntariam in causa.

Maior prob. 1. Maior autem ostenditur primo: quando enim quis se inebriat, nõ solum est peccatũ nimia vini potatio, ex qua ebrietas consequitur, verum etiam ipsa ebrietas peccaminosa est, vnde tenetur ebrius illam in confessione explicare; & tamen in instanti, in quo est ebrietas ineuitabilis est, nec in potestate ebrij est illam vitare, cum ipsa formaliter tollat vsum rationis, addimatque libertatem: ergo solum est peccatum, quia in causa voluntaria est, nempe in immoderata vini potatione, quam quis poterat, & tenebatur vitare; & consequenter ad rationem peccati sufficit voluntarium in causa, quamuis causa posita ineuitabilis sit.

18 *Secũdo.* Secundo probatur: non sola iaculatio sagittæ hominem cõfodiẽtis peccaminosa est, sed etiam homicidiũ ex iaculatione sequutum, aliàs non teneretur hominem sic occidens, homicidium ipsum in confessione explicare, quod apparet satis absurdũ; & tamen iaculatione facta non est in potestate iaculantis homicidium vitare, vt per se est manifestum: ergo homicidium in casu posito, ideo peccatum est, quia licet quando fit vitari nequaquam possit, sequitur tamen ad causam, quam ponere, vel non ponere in occidentis potestate fuit constitutum, & consequenter ad rationem peccati sufficit voluntarium in causa, quamuis illa posita nõ possit vitari.

Tertio, Clericus proijciens breuiarium in mari, non solum peccat sic proijciendo, sed etiam omittendo horarum recitationem; & tamen proiectione supposita, necessaria est non recitatio, cum recitatio horarum in eius potestate non sit: ergo ideo non recitare peccaminosum est, quia est voluntarium in causa, & consequenter idem quod prius. *Tertio.*

Si forte ad hæc, & alia exempla dicatur, in nullo ex his casibus peccari in exequutione, vel omissionis, vel actus, sed solum in dando causam: vnde sagittam emittens solum peccauit in eius iaculatione, non vero in occisione hominis, & Clericus breuiarium proijciens in mari, solum tũc peccauit, quando breuiarium proiecit, non vero postea non recitando. *19 Obijcies*

In contrarium obstat primo: satis absurdum videri hæc & alia negare, communisque hominũ praxis in confessione apparentium, non solũ dedisse causam, verum etiam exequutionem, cum tamen sine exequutione peccatum non esset, solius causæ manifestatione integra foret confessio; cum ad eius integritatem satis sit apperire ea, in quibus vera inuenitur ratio peccati absque manifestatione illorum, quæ sunt tantum peccatorum effectus. *Contra primo.*

Secundo: nam sequitur ex hac solutione, homicidium numquam esse peccatum; consequens est absurdũ, *Secũdo.*

vtpote contra mentem omnium fidelium: ergo solutio tradita sustinenda non est. Probo sequelam: si namq; in casu aliquo homicidium foret non solum peccati effectus, sed etiã actuale peccatum, maxime quando quis gladio non iaculato, sed manu apprehenso alterius viscera confodit; at nec in isto casu homicidium est peccatum, sed tantum peccati effectus, si vera est doctrina traditæ solutionis ergo ex illa sequitur homicidium non esse peccatum. Probatur minor: nam etiam in illo casu solum est in potestate occidentis ictus, quo alterum confodit, hoc tamen ictu supposito in illius potestate non est mortẽ hominis vitare; at mors in desolutione vnionis animæ ad corpus consistens non est in instanti læsionis, sed postea subsequitur: ergo homicidium quatenus à læsione distinguitur in lædentis potestate non est, & consequẽter etiam in isto casu peccatum non erit in principijs traditæ solutionis.

20 *Tertio.* Tertio: nam sequitur ex solutione tradita, polutionem consummatam numquam esse peccaminosam formaliter, sed tantum peccati effectum: consequens absurdum apparet: ergo & antecedens. Probatur sequela: polutio consũmata consistit in exteriori seminis emissione; at hæc motu alterato supposito in hominis potestate non est, cum illam vitare nõ possit: ergo nũquam erit peccatum, sed tantum peccati effectus.

Quarto Denique: nam sequitur aspectus, & contactus impudicos nunquã esse peccata formaliter, sed tantum peccatorum effectus; consequens est falsum: ergo & antecedens ex quo sequitur. Patet sequela: supposita apertione oculorum, & applicatione ad obiectum visibile non est in potestate hominis non videre: ergo aspect⁹ impudici obiecti in se ipso peccatum non erit, sed solum erit peccatum applicatio visus ad obiectum visibile; & oculorum apertio, quibus positis necessario aspectus sequitur, & eodem modo de contactibus impudicis probatur: solum enim est in hominis potestate tactum applicare tangibili, facta autem applicatione necessarius est tactus: ergo sola applicatio peccaminosa erit, non autem contactus ipse, vel si in his casibus ratio peccati saluatur, eo quod in causa volunraria sunt, quantumuis in se ipsis causa posita sint necessaria; id ipsum de omissione in somnijs contingente est dicendum, quod nimirum peccaminosa sit, quia licet somno supposito non sit in potestate hominis illam vitare, applicatio autem ad somnum, ex quo sequitur omissio, est in hominis potestate.

Denique suadetur conclusio à priori: vt omissio sit peccaminosa, & voluntaria, sufficit, quod ab interiori peccato procedat; at quando in somnijs contingit, ab actu peccaminoso voluntatis procedit: ergo vere peccaminosa est. Maior videtur certa: nam eo ipso, quod ab actu interiori voluntatis procedat, informatur extrinsece ab ipso; cum informatio actus exterioris ab interiori in dependentia ab illo fundetur: ergo eo ipso, quod omissio ab interiori peccato procedat, & ab illo imperetur, informatur extrinsece ab ipso, & consequenter constituitur voluntaria, & peccaminosa extrinsice. 21 *Vltimo prob. cõclusio.*

Minor autem probatur: tum, quia contrarij Authores fatentur omissionem eueniemtem in somnis esse effectum peccati interioris; sicuti, & occisio in ebrietate facta, & ante ebrietatem præuisa effect⁹ est peccati in eorundem sententia; quocirca ex tali occisione irregularitatem incurri fatentur, quia putant irregularitatem sufficienter incurri per occisionem hominis, quamuis in se ipsa peccaminosa non sit, dummodo sit effectus præcedentis peccati interioris: ergo omissio in somnijs eueniens ab interiori actu peccaminoso præuidente procedit. *Minor prob. 1.*

Secundo probatur: vt peccatum interius præcedens influat de facto in omissionem euenientem in somnis, sufficit, quod existat mo- *Secũdo*

rali-

raliter tempore omissionis;at quando in somnis omittitur actus praeceptus, existit moraliter actus voluntatis praecedens, quo in causa fuit volita omissio;cum extiterit, & non fuerit retractatus, in quo moralis existentia consistit:ergo omissio, quae cum tali actu coniungitur, ab illo moraliter procedit, & ab illo informatur.

22 *Respondebis.* Respondebis, quod licet ille actus non fuerit retractatus contrarie, hoc est, per contrarium actum, est tamen retractatus negatiue per somnum, quatenus per illum tollitur rationis vsus, sine quo, nec physice, nec moraliter potest actus liber voluntatis existere.

Cōtra. Sed contra: nam si quis Baptismum, aut poenitentiam petat; actumque attritionis eliciat, & ante quam Baptismum recipiat, aut à peccatis absoluatur, amittat vsum rationis, potest valide Baptizari, & absolui (vt communiter docetur à Theologis) & gratiam remissionemque peccatorum recipere; at si carentia vsus rationis retractaret actus praecedentes, id verum esse non posset; cum Baptismus, vt gratiam conferat, dispositionem in subiecto requirat, & Sacramentum pęnitentiae ex absolutione, & actibus pęnitentis tanquam ex materia, & forma consistat: ergo vsu rationis carere non est retractatio, etiam negatiua, actus praecedentis voluntatis.

23 *Respondebis.* Dices, ad Baptismum sufficere dispositionem praecedentem non retractatam contrarie, & similiter ad pęnitentiae Sacramentum valide, & cum effectu recipiendum, & quia per carentiam vsus rationis non retractatur contrarie praecedens dispositio; consequens fit, quod quamuis negatiue retractetur, & moraliter non existat, valide, & cum effectu praedicta Sacramenta ministrantur. Sed

Contra contra: nam vt existat Sacramentum pęnitentiae, necessarium est, quod illius materia, & forma saltim moraliter existant; at materia Sacramenti pęnitentiae est dolorosa confessio: ergo vt existat pęnitentiae Sacramentum, necessum est, quod existat moraliter dolorosa confessio: ergo existit moraliter dolor praecedens in eo qui vsu rationis priuat' ob frenesim, aut aliam infirmitatem à peccatis absoluitur, eo quod antea de peccatis doluit, & absolutionem petijt, & cōsequenter carentia vsus rationis non tollit actibus voluntatis antecedentibus existentiam moralem.

§. IV.

Duplici argumento occurritur.

Contra istam conclusionem arguitur primo ex D. Tho. 1. 2. *quaest. 154. art. 5. in corpore*, quod ita concludit: *Sic igitur patet, quod nocturna pollutio numquam est peccatum, sed quandoque est sequela praecedentis peccati.* Quod etiam docuit *in 4. dist. 9. quaest. 1. art. 4. quaestiuncula 1. in corpore*; at eadem est ratio de nocturna pollutione, ac de omissione actus debiti: ergo omissio nocturna, hoc est illa quae in somnis contingit, numquā est peccatum, etsi quandoque sit sequela praecedentis peccati. 24 *Arg. 1. ex D. Thom.*

Et confirmatur primo: si namque in casu aliquo omissio esset peccatum in somno, in illo maxime esset, in quo foret sequela peccati; tunc enim Nos diximus à praecedenti peccato informari, eo quod ab illo procedit; at non est peccatum etiam quando est praecedentis peccati sequela: ergo omissio contingens in somno tempore instantis praecepti non imputatur ad culpam. Probatur minor: pollutio nocturna iuxta D. Thom. non *Cōfirm. 1.*

est peccatum, etiam quando est sequela præcedentis peccati: ergo omissio peccatum non est quamuis sit peccati præcedentis sequela.

Cõfirm. secũdo. Confirmatur secundo ex eodem D. Thom. 2. 2. *quæst.* 150. *art.* 1. *in corp.* illis verbis: *Dicendum, quod ebrietas dupliciter potest accipi, vno modo prout significat ipsum defectum hominis, qui accidit ex multo vino potato, ex quo fit, quod non sit compos rationis, & secundum hoc ebrietas non nominat culpam, sed defectum pœnalem consequẽtem ex culpa.* Quod etiam repetit solutione ad 2. & probat, *quia defectus ille rationis, in quo ebrietas consistit inuoluntarius est*: ergo pariter, nec somnus, ex quo omissio sequitur, voluntarius est, nec peccatum, & consequenter nec omissio ex somno causata voluntaria erit, nec peccaminosa.

Cõfirm. 3. Confirmatur tertio ex Aristotele 1. *Æthicorum cap. 2. & 3.* asserente; *quod secundum dimidium vitæ, scilicet somnum, non differt fœlix à misero, nec vitiosus à studioso*; at si omissio in somnis contingens peccaminosa esset, differret vitiosus à studioso secundum somnum, cum in vitioso multoties peccaminosa daretur omissio propter causam præcedẽtem, secus vero in virtuoso, cui omissionis causa voluntaria non esset: ergo iuxta Aristotelem omissio in somnis contingens peccaminosa non est.

25 *Resp:* Respondeo ad argumentum D. Thom. in corpore citati art. expresse asseuerasse pollutionem nocturnam non esse per se, & secundum se peccatum, bene tamen per accidens, & ratione causæ præcedentis, in qua, & ex qua redditur peccaminosa, & voluntaria: vnde conclusio articuli sic est intelligenda: pollutio nocturna numquam est peccatum per se, & secundum se, sed quandoque sequela peccati, cum quo tamen stat, vt quando est sequela peccati, sit peccatum, non secundũ se, & ratione somni, secundum se spectati, sed per accidens, & per aliud, scilicet per causam peccaminosam, & voluntariam, per quam redditur extrinsice peccaminosa, & voluntaria.

Ad primam confirmationem nego minorem. Ad illius probationem dicatur, effusionem seminis nocturnam posse sequi ad peccatum formaliter, quod contingit quando quis peccat in vigilia peccato ex quo præuidet pollutionem causandam, & tunc non solum est sequela peccati, sed etiam peccatum denominatione sumpta à peccato præcedenti. Potest etiam sequi ad peccatum materialiter, vt quando quis in vigilia immoderate comedit non præuidens ex tali comestione immoderata pollutionem futuram, & tunc, etsi pollutio ex illa comestione sequatur, non est peccatum, sed sequela peccati, quia non fuit vllo modo volita, aut voluntaria in tali peccato, vtpote cum vllo modo fuerit præuisa. *Ad 1. cõfirm.*

Ad secundam confirmationem dicatur, ebrietatem sumptam pro defectu rationis consequente ex immoderata vini potatione non esse in se peccatum ratione sui, quod conuincitur ex ratione inuoluntarij, est tamen peccatum non in se ratione sui, sed ratione causæ, & per denominationem ab illa, quod non negat ibi D. Tho. sed potius expresse affirmauit *in hac 1. 2. quæst. 76 art. 4. ad 4.* illis verbis: *Ebrius meretur quidem duplices maledictiones propter duo peccata, quæ committit, scilicet ebrietatem, & aliud peccatum, quod ex ebrietate sequitur.* Vbi docet D. Thom. ebrietatem esse peccatum, & illud, quod ex ebrietate sequitur etiam esse peccatum. *Ad 2. resp. 1.*

Vel secundo responderi potest, dato antecedenti, & prima consequẽtia, negando secundam, eo quod, vt omissio peccaminosa sit, non requiritur quod somnus ipse vere sit, & dicatur peccatum, sed sufficit, quod 26 *Secũd. resp.*

somnus sit effectus peccati, vt actus præcedens in ipso virtualiter, vt in sui effectu existens moraliter omissionem causet, & illam informet, nec eadem ratio est de omissione, ac de somno: nam somnus iuxta hanc solutionem non est actus voluntatis elicitiue, nec imperatiue, sed tantum effectus secutus ad actum imperatum; omissio autem sicuti & actus omissus capaces sunt imperij voluntatis, & consequenter possunt informari ab actu interiori, & ratione illius peccaminosa constitui extrinseca denominatione.

Ad 3. Ad tertiam dicatur: loqui Aristotelem de somno secundum se inspecto, & sic verum est in illo nullum interueniri discrimen inter vitiosum, & virtuosum; per accidens tamen, & secundum causas somnum antecedentes discrimen inter illos potest reperiri, quatenus potest vnus peccare altero non peccante.

27 *Secũdo arg.* Secundo arguitur: de ratione actualis peccati est libertas actualis; at omissio in somnis contingens non est actu libera: ergo non est actuale peccatum. Maior videtur certa. Tũ, quia non minus est de ratione peccati libertas, quam de ratione volitionis cognitio; at sine cognitione actuali non stat actualis volitio: ergo nec sine libertate actuali actuale peccatum. Tum etiam: nam peccatum eatenus est peccatum, quatenus est voluntarium, & liberum: ergo non potest esse actuale peccatum sine libertate actuali. Minor autem probatur. Tum, quia id est actualiter liberum, quod est actu in hominis potestate quoad esse, & non esse; at omissio in somno non sic subiacet hominis potestati: ergo non est actualiter libera. Tum etiam: nam absque actuali iudicio indifferenti non stat actualis libertas; at in somno non est actu iudicium rationis indifferens: ergo non est actualis libertas. Tum denique: nam libertas non conuenit intrinsice omissioni exteriori, sed solum extrinsice per denominationem ab actu voluntatis libero intrinsece; at in somno nullus existit voluntatis actus intrinsece liber: ergo nec omissio esse potest libera in actu per denominationem extrinsecam.

Respondeo communi solutione distinguendo maiorem: actualis libertas in se, vel in causa, concedo maiorem: actualis libertas in se, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam; instoque argumentum omnibus adductis in 3. probatione nostræ conclusionis. Ad primam minoris probationem, quatenus distinctioni traditæ obsistere potest: respondeo, veram esse maiorem de actu libero in se, falsam autem de actualiter libero solum in causa; ad hoc enim sufficit fuisse in hominis potestate ponere, & non ponere causam, etsi causa posita non subsit eius potestati, quoad esse, & non esse, cum enim hæc impotentia ex causa libera, & homini voluntaria nascatur, obstare nequit actualiter libero in causa, etsi obstet actualiter libero in se. Ad secundam, distinguo maiorem: actualis libertas alicuius in se, concedo maiorem: actualis libertas in causa, & per denominationem ab illa, nego maiorem: ad hunc enim modum libertatis sufficit præcessisse iudicium indifferens ad liberam causæ volitionem, qualiter contingit in præsenti, & concessa minori distinguatur consequens distinctione maioris. Ad tertiam, concessa maiori, distinguo minorem: nullus existit actus liber voluntatis existentia physica, concedo minorem: existentia morali, nego minorem, & consequentiam: nam licet actus voluntatis, quo fuit volita causa omissionis non existat physice in somno, existit tamen moraliter, quatenus semel extitit, & à voluntate retractatus non est, & ab illo sic existente denominatur omissio peccaminosa, & libera per denominationem extrinsecam. 28 *Resp.*

29 *Replicabis 1.* Sed contra hanc ſolutionem obijciet quis primo: ſequitur namque ex illa omiſsionem contingentem in ſomnijs ſolum eſſe peccaminoſam in cauſa, non vero in ſe ipſa; conſequēs non admittemus, aliàs in contrariam incidemus ſententiam, cum oppoſiti Authores non negent omiſsionem, de qua loquimur, eſſe peccatum in cauſa, ſed tantum quod in ſe ipſa peccatum non ſit, affirment, vt videre eſt in Vazquio, Curiele, vbi ſupra: ergo ſolutio tradita ſubſiſtere nequit. Patet ſequela: eatenus aliquid eſt actuale peccatum, quatenus eſt voluntarium; at omiſsio, de qua loquimur, non eſt voluntaria in ſe, ſed in cauſa: ergo non eſt peccatum in ſe, ſed in cauſa.

Secūdo. Secundo, omiſsio iſta cauſatur immediate à ſomno, non vt in ſui initio, ſed vt continuato vſque ad horam inſtantis præcepti; at licet ſomnum liberum, & voluntarium fuerit in ſui principio, vel applicatione, in ſui tamen continuatione liber nō eſt, cum prout ſic poteſtati liberæ hominis dormientis non ſubſit: ergo omiſſio ex ſomno proueniens non eſt actu libera etiam in cauſa. *Tertio.* Tertio: non minus requiritur continuatio iudicij rationis ad continuationem libertatis actualis, quam exiſtentia illius ad libertatis inceptionem petatur; ſed implicat libertatem actualem incipere abſque iudicio rationis actu exiſtente: ergo implicat continuari abſque perſeuerantia iudicij rationis; at non ſtat omiſsionem incipientem in ſomnis denominari, tunc liberam, quin vſque ad illud *tunc* continuetur voluntatis libertas: ergo implicat eſſe, & denominari peccatum abſque iudicio rationis, tunc perſeuerante; cumque iudicium rationis nequeat in ſomno perſeuerare, repugnabit etiā omiſſionem contingentem in ſomnis eſſe, & denominari peccatum. *Quarto* Quarto, vt actus voluntatis præcedens exiſtat moraliter, neceſſario requiritur taliter voluntatem ſe habere, vt prudenter exiſtimemus velle obiectum, quod antea volebat; at in ſomno fundamētum huius præcedentis exiſtimationis non eſt: ergo non exiſtit moraliter voluntas cauſæ præcedens, & cōſequenter ruit ſolutio tradita ad tertiam probationem minoris. Maior certa videtur. Minor autem probatur: vbi eſt impotentia phyſica ad actum, nequit eſſe fundamentum prudentis interpretationis illius, quo circa in primo inſtanti creationis Angeli non eſt poſsibilis prudens interpretatio volitionis poſitiuæ omiſsionis actus præcepti, quia talis volitio illi in primo inſtanti ſuæ creationis repugnat; at homo in ſomnis eſt impotens phyſice ad volendam cauſam omiſsionis, & ad volitionem contrariam: ergo non eſt fundamentum prudenter interpretandi velle in prædicta volitione manere.

Quinto: quando denominatio alicuius extrinſeca petit aliud ab eadem forma denominatum intrinſece, non poteſt actu extrinſeca denominatio dari, quin actu detur intrinſeca eiuſdem formæ denominatio; at omiſſio, ſeu quiuis exterior actus petit, vt denominetur extrinſice liber, actum voluntatis denominatum liberum intrinſece: ergo non ſtat omiſsionē eſſe actu extrinſice liberam abſque actu voluntatis actu intrinſice libero; cūque in homine dormiente non detur actus voluntatis intrinſice liber; aliàs tunc daretur voluntas actu libere volens, quod implicat; conſequens fit, quod nec poſsit omiſsio in ſomno cōtingens eſſe libera extrinſice, nec extrinſice peccaminoſa. 30 *Quinto*

Denique: nam ſequitur ex ſolutione data, quod ſi aliquis ſuo peccato à ſe auferret propriam voluntatē, eſſent illi volūtariæ omiſsiones actuū omnium ſub præcepto exiſtentium; conſequens eſt falſum; aliàs occidenti ſe ipſum voluntariæ forent omiſſiones actuum præceptorum, & poſt mortem omittendo peccaret, quod pluſquam falſum apparet: ergo idem quod prius. Probatur ſequela: ex eo omiſsio cauſata ex ſomno eſt dormienti voluntaria, & peccaminoſa per denominationem à cauſa, *Sexto.*

quia

quia licet ex defectu vsus rationis sit impotens ad actum rationis, hæc tamen impotentia ortum habuit ex causa voluntaria; at etiam in casu posito impotentia bene operandi, & obseruandi præcepta affirmatiua nasceretur ex defectu voluntatis orto ex peccato libero, & voluntario: ergo imputarentur homini ad culpam omissiones omnium præceptorum.

31 *Ad 1. resp.* Hæc tamen etsi vrgentia sint, veritatem tamen solutionis traditæ non infringunt. Ad primam, distinguo consequens pro secunda parte, & non in se ipsa à se, concedo sequelam, & non in se ipsa à causa denominante, nego sequelam, & sub eadem distinctione minoris, nego cõsequentiam: nam aduersarij taliter docent omissionem esse voluntariam, & peccaminosam in causa, quod denominatio peccati sistat in causa, nec transeat à causa ad omissionem in se, secundum quod à statu intra causam distinguitur. Nos autem non ita, sed dicimus, denominationem peccati non sistere in causa omissionis, sed transire ad illam in se, hoc est, quatenus à causa distinguitur, non ita quod ei in se conueniat libertas, & malitia à se, sed taliter, quod illi in se conueniat per denominationem à causa.

32 *Instabis* Sed dices: vt omissio in se peccatum sit, licet non à se, sed à causa, necessario requiritur, quod in se ipsa voluntaria sit, quamuis non à se, sed à causa; at omissio non est in se voluntaria, nec à se, nec à causa, sed denominatio voluntarij adæquate sistit in causa: ergo non est in se peccatum, nec à se, nec à causa, sed denominatio peccati sistit in causa, & in omissione, quatenus in causa contenta. Maior constat ex dictis. Et minor probatur: eatenus aliquid est voluntarium liberum, de quo in præsenti loquimur, quatenus taliter est, quod potest non esse ab intrinseco, idest, ratione potestatis liberi agentis; at causa posita, scilicet somno, non est taliter omissio, quod possit non esse, nec à se, nec à causa, sed necessario est: ergo ratio voluntarij non conuenit omissioni in se ipsa, nec à se, nec à causa, sed adæquate sistit in causa, & in omissione, quatenus in causa contenta.

Et confirmabis: quia non stat aliquid simul esse necessarium, & liberum in se; at omissio in somno eueniens est necessaria in se ipsa: ergo in se non est libera, aut voluntaria, nec à se, nec à causa. *Cõfirm.* Respondeo concessa maiori negando minorem. Ad cuius probationem dicatur, omissionem taliter esse, quod licet causa supposita necessario sit, potuit tamen non esse in se absolute, quatenus voluntarie potuit homo causam non ponere, atque ex consequenti omissionem ipsam vitare, & hoc sufficit, vt denominatio voluntarij non sistat in causa, sed ab illa transeat ad omissionem, vt in se à causa distinctam. *Resp.* Ad confirmationem dicatur, liberum absolute, & absolute necessarium omnino pugnare, necessarium vero ex suppositione causæ, & liberum in se per denominationem à causa nullam repugnantiam habere. *Ad cõf.*

Ad secundam obiectionem dicatur, causam proximam omissionis esse somnum, vt cõtinuatum; causam vero remotam esse applicationem ad somnum; licet autem somnus, vt cõtinuatus non sit liber intrinsece in se, nec à se, est tamen liber in se, nõ à se, sed per denominationem à causa remota, scilicet à libera applicatione, qua homo se somno tradidit; homo enim se tradens somno præuidens continuãdum vsque ad horam instantis præcepti voluit illam continuationem, & talis continuatio, etsi ratione sui non sit libera, est tamen libera per extrinsecam denominationem à causa applicante; sicut Angelus, etsi post deliberatam inclinationem, necessario illam continuet, ita vt ab illa non possit deflecti ratione inflexibilitatis propriæ naturæ, peccat nihilominus in tali continuatione ratione libertatis in prima talis electio- 33 *Ad 2. replicam.*

taria, & quia in somno manet subiectum, tam remotum, quam proximũ, & si defficiat vsus rationis, qui solum vt cōditio requiritur, potest esse omissio voluntaria, & libera moraliter; in casu autem voluntatis ablatæ proximum susceptiuum omissionis, quatenus voluntariæ non remaneret, & idcirco omissiones postea sequutæ nō possunt esse voluntariæ, nec physice, nec moraliter.

Instabis Sed insistes adhuc: proximum susceptiuum actus, & omissionis voluntariæ non est voluntas vtcumque, sed voluntas expedita per modum actus primi mediante iudicio rationis; at licet in somno remaneat volūtas, non tamē remanet expedita per modum actus primi; cum per somnū impediatur iudicium rationis: ergo si in casu voluntatis ablatæ in pœnam præcedentis peccati non remanēt voluntariæ omissiones inde sequutæ ob defectum proximi susceptiui, pariter nec omissiones in somno, & ex somno sequutæ erunt actu voluntariæ.

Resp. Respondeo, esse duplicem rationem discriminis. Prima est: nam expeditio mediante iudicio rationis, solum est conditio vt voluntas sit proximum susceptiuum actus, & omissionis, voluntas autem ipsa est proximum susceptiuum per modum rationis formalis; ac proinde non mirum quod ablata expeditione per impedimentum iudicij rationis possit manere omissio voluntaria moraliter, secus autem ablata voluntate, quæ proximum susceptiuum est per modum rationis formalis. Secunda est, quod impedito physice in somno iudicio rationis perseuerat adhuc moraliter iudicium, à quo omissio quatenus voluntaria dependet, illud scilicet, quo voluntas fuit applicata ad libere volendam causam omissionis, & quia ad libertatē omissionis moralem, sufficit moralis existentia iudicij, vt dicebamus ad tertiam obiectionem; consequens fit, quod in somno esse possit libera, & peccaminosa omissio, voluntas autē semel ablata physice, non posset manere moraliter, & idcirco, nec omissiones inde sequutæ esse possunt vllo modo liberæ.

§. Vltimus.

Cætera argumenta diluuntur.

37 *Tertio arg.* Tertio arguitur: nam sequitur ex nostra sententia posse aliquē esse in gratia, & simul pecare mortaliter peccato exteriori, seu exteriori omissione; consequens est falsum: ergo & illud ex quo sequitur. Probatur sequela: in casu, quo ille, qui voluntarie dedit causam omissioni sacri recedens in locum remotum, in quo iam non potest adimplere præceptum, nec ex illo ad Ecclesiam adire, imputabitur illi ad culpam mortalem exterior omissio sacri iuxta nostram sententiam; at in eodem momento per contritionem iustificari poterit: ergo eodem instanti erit iustus, & peccabit mortaliter.

Resp. Respondeo negando sequelam. Ad illius probationem nego tunc casus imputari ad culpam exteriorem sacri omissionem: nam licet remaneat causa physica omissionis, scilicet recessus in locum ab Ecclesia remotum, non tamen manet interueniente retractatione voluntatis præteritæ, talis causa voluntaria moraliter; ac proinde, nec omissio ex illa sequuta moraliter voluntaria esse potest. Ex quo vlterius sequitur non posse omissionem sacri ab actu volūtatis præterito extrinsice informari, nec peccatum per extrinsecam denominationem constitui.

38 *Opponit Vazquez 1.* Sed contra istam solutionē opponit Vazquez. & ex ipso Recentiores illum sequuti: nā ratio voluntarij,

quam omiſsio ab actu voluntatis recipere poteſt ad cauſam terminato, manet ſemper quauis poſita retractatione: ergo ob illam voluntarij rationem peccaminoſa eſſe poteſt omiſſio, & ad culpam imputabitur, etiam ſi retractatio interueniat per pœnitētiam præcedentis voluntatis; & conſequenter manet in ſuo robore incōueniens illatum. Probat antecedens: voluntas, qua omiſsioni cauſam dedit, eatenus poteſt ei rationem voluntariæ tribuere, quaten' libere poſuit cauſam illius; at quamuis præſens retractatio illius voluntatis intercedat, non tollit à tali voluntate hoc, quod eſt libere cauſam omiſsioni dediſſe: nam ad præteritum potentia non eſt: ergo retractatio interueniens non eſt potens voluntati præcedenti impedire, quo minus omiſsionē voluntariam conſtituat.

Cōfirm. Quod amplius confirmant: etenim quamuis prior voluntas retractetur, ſemper manet cauſa, quæ libere fuit per præcedentem voluntatem poſita; at non interueniente retractatione, ideo omiſsio à priori voluntate fit, quia ſequitur ad cauſam libere per illā poſitam, & de facto perſeuerantem: ergo etiam ſi interueniat retractatio, omiſsio eodem modo à priori voluntate fit, quo fieret ſi retractatio non adeſſet.

39 *Secūdo opponūt alij.* Secundo alij opponunt, etiam ſi retractatio primæ voluntatis intercedat, tenetur quis omiſsionem in confeſsione apperire, ſi de facto ſequatur, nec ſufficit confiteri ſe cauſā dediſſe; ſi enim iaculata ſagitta, quiſpiam aliquem occideret, teneretur cōfiteri homicidium, quamuis ſtatim poſt illius emiſsionem, pœniteret de peccato ante ictum ſagittæ emiſſæ; at ex eo probabamus omiſsionē eſſe peccatum retractatione non interueniēte, quia eſt obligatio eam in confeſſione apperiēdi, & non ſolum cauſam omiſsionis: ergo etiam ſi retractatio prioris voluntatis intercedat ante exequutionē omiſsionis, vere eſt peccatum omiſsio ſequuta, & non ſolum effectus peccati.

Tertio oppones. Denique: nam ſi interueniente retractatione non imputaretur ad culpam omiſsio, & imputaretur non interueniente, ſequeretur teneri dantem cauſam omiſsioni ad conterendum de peccato commiſſo, ſcilicet de voluntate, quæ cauſam omiſsioni dedit ante tempus inſtantis præcepti; at hoc nullus dixit: ergo idem quod prius. Patet ſequela: quilibet homo tenetur vitare imminens peccatum apponendo media, vt non fiat; at omiſsio peccaminoſa imminet poſt datā cauſam, & mediante retractatione præcedentis voluntatis vitabitur in ratione peccati: ergo tenetur poſt datam cauſam, impoſsibilem reddentem obſeruantiam præcepti, ad eliciendum contritionis actum ante tempus inſtantis præcepti.

Reſpondeo, ſuſtinendam eſſe ſolutionem traditam, etſi Vazquez friuolam exiſtimauerit, multū enim conducit non retractatio præcedentis voluntatis, imo & ſimpliciter eſt neceſſaria, vt omiſsio in exequutione ei, qui cauſam dedit, moraliter attribuatur; exemplum ſit in peccato originali, quod quidem voluntariū eſt paruulo ab Adamo deſcendenti voluntario per modum termini, voluntarieque ab illo contrahitur; ita vt priuatio iuſtitiæ originalis, in qua in multorum ſententia conſiſtit eſſentia peccati originalis, vere in paruulo recentēr nato obtinet rationem peccati habitualis, & rationem voluntarij ob capitis voluntatem, in qua omnes peccauimus ex Adamo deſcendentes; ſi tamen paruulus in ſuæ conceptionis inſtanti actum charitatis eliceret, quo peccatum capitis retractaret, impediret traductionem peccati originalis, & quamuis Deus gratiam habitualem, non infunderet, carentia iuſtitiæ originalis in tali paruulo exiſtens non haberet rationem peccati originalis, quia licet actus charitatis exiſtens non tollat hoc, quod eſt in Adamo peccaſſe, quia ad præteritum non eſt potentia, tollit tamen præterito peccato 40 *Reſp. ad primā.*

præsentem existentiam moralẽ, quæ necessaria erat, vt carentia iustitiæ esset voluntaria,& peccaminosa; ita in præsenti dicimus, quod licet retractatio voluntatis præteritæ,quæ causam omissioni dedit, non tollat causam dedisse. Aufert causam istam de præsenti voluntariam esse moraliter auferendo moralem existentiam præteritæ voluntati; & quia vt omissio sit hic,& nunc voluntaria,requiritur, quod procedat à causa de præsenti volũtaria moraliter, vt per peccatum,quod præcessit physice,& moraliter,moraliter informetur, & constituatur peccatum,fit, vt retractatione interueniente omissio non sit voluntaria moraliter; & consequenter,nec peccaminosa, sed tantũ effectus veluti physicus præcedentis peccati. Et ex his ad primã impugnationem traditæ solutionis,nego antecedens. Ad illius probationem,nego maiorem: nam licet requiratur libere causam dedisse, hoc tamen solum non sufficit,sed insuper desideratur, quod perseueret causa voluntaria moraliter, & quia hoc tollitur per retractationem peccati præcedẽtis, tollitur ab illo moralis cum omissione coniunctio,& illius moralis informatio.

Ad cõf. Ad confirmationem, distinguo maiorem: manet causa voluntaria moraliter,nego maiorem: non voluntaria moraliter, concedo maiorem, & distinguo minorem: ad causam perseuerantem, vt moraliter voluntariam,concedo minorem: præcisse quia sequitur ad causam relictam ex præcedenti voluntate,nego minorẽ, & consequentiam.

41 *Ad 2.* Ad secundam obiectionem,nego maiorem: etsi eam certam iudicent Recentiores nonnulli, cum enim in tali casu omissio non sit peccatum,non est necessarium illam in confessione apperire, sicuti nec pollutionem euenientem in somnis ex causa voluntarie data, tenetur quis in confessione apperire, si ante somnum causæ datæ perfecta pęnitentia præcessit, vel Sacramentalis confessio mediante attritione facta,quod si viri timorati huiusmodi defectus aperiunt in confessione, quamuis pœnitentia præteritæ voluntatis præcedat,ideo est,quia prudenter dubitãt de vera retractatione. Nec est eadẽ ratio de homicidio in re sequuto, retractatione antecedente, hoc enim tenetur quis in confessione apperire ratione restitutionis à confessore imponendæ, quæ ex damno dato sequitur, etiam si quando fit damnum existat in statu gratiæ, qui causam voluntarie dedit.

Ad tertiam, concedo sequelã, nec inconueniens aliquod debet censeri: nam licet per se loquendo,& ratione contritionis, tunc non teneatur ad illam, ratione tamen vitandi peccatum,nullum inconueniens est, quod teneatur, nec in illo casu non conteri erit ratione sui peccatum, sed ratione omissionis peccaminosę, quam vitare, vt peccaminosam tenetur,cum possit eliciendo contritionem, sicuti etiam si quis experiretur graue peccandi periculum, ex eo quod extra statum gratiæ versaretur teneretur ad gratiam, vel per contritionem extra Sacramentum, vel per attritionem intra Sacramentum disponi, quia in hac obligatione aliquod inconueniens non apparet. *Ad 3.*

Quarto arguitur: sequitur ex nostra sententia motus primo primos appetitus sensitiui esse peccata; consequens est contra fidem: ergo nostra sententia non potest sustineri. Probatur sequela: sufficit ad rationem peccati esse voluntarios in causa, hoc est subsequi ad causam voluntariam; at actus primo primi, & indeliberati, etsi non sint in se voluntarij, sunt tamen voluntarij in causa: nam sequuntur ad defectum originalis iustitiæ, qui nobis fuit voluntarius, vtpote cum in illo consistat peccatum originale, quod est nobis voluntarium: ergo sequitur, ex nostra sententia, motus primo primos appetitus sensitiui esse peccata. 42 *Arg. 4.*

Respondeo, negando sequelã. Ad probationem dicatur, vt aliquid *Resp. 1.*

sit peccatum requiri, quod sequatur ad causam voluntariam voluntario personali, non autem sufficit sequi ad causam voluntariam voluntario capitis, & originali, qualiter est volũtaria carentia originalis iustitiæ; & ratio est, quia ex causa voluntaria voluntario originali, & voluntate capitis, non potest esse aliquid peccatum personale, sicut nec ex causa peccaminosa venialiter potest aliquid constitui peccaminosum mortaliter: motus autem illi cum in actione personali consisterent, si peccata essent, nõ essent peccata originalia, sed personalia, cũq; hoc ex volũtario capitis nequeãt sortiri, fit, quod ex illo non possint peccata denominari.

Resp. 2. Vel secundo responderi posset: ad carentiam iustitiæ originalis non sequi prædictos motus per se, sed per accidens, & per se ad naturam sẽsitiuam, non autem dicitur aliquod voluntarium in causa per accidens, & ideo illi motus, non sunt voluntarij in causa.

43 Instabis. Sed dices, etsi effectus per accidens, non dicatur voluntarius in causa, quando non adest obligatio vitandi causam, quando vero adest obligatio vitandi causam voluntarius dicitur, etiam si sequatur per accidens ad illam; at eramus obligati in Adamo prædictam causam vitare conseruando originalem iustitiam: ergo tradita solutio non subsistit.

Resp. Respondeo, veram esse maiorem: quando adest obligatio vitandi causam, vt causa est, vel quia est causa talis effectus, secus autem quãdo, etsi ad sit obligatio vitandi causam ex alio capite, non tamen vt causa, vel quia causa illius est; & licet obligati fuerimus ad seruandã iustitiam originalem; & consequenter carentia illius voluntaria nobis sit, non tamen eramus obligati vitare carentiam eius, quia ex illo consequerentur motus prædicti, & ideo tales motus, non sunt nobis voluntarij in carentia originalis iustitiæ.

44 Vltimo. Denique opponunt contrariæ sententiæ Authores plura inconuenientia, quæ ex nostra sententia sequuntur. Primum est: quod vnus homo magis peccet, quam alter, quin magis quam alter vellit; consequens est falsum: ergo, & illud, ex quo sequitur. Falsitas consequentis exinde probatur: nam sicut peccare non volẽdo implicat, ita implicat peccare magis, nisi magis volendo. Sequela autem probatur: nam casu, quo duo homines cum præuisione periculi non audiendi Sacrum præceptum se tradant somno, & vnus ab aliquo excitetur, & audiat Sacrum, alter vero non excitatus sacrum non audiat, tunc iste secundus magis peccat, quam primus; & tamen non magis vult quam ille, cum vterque omissionem sacri in somno indirecte voluerit; & qui sacrum omisit de facto non aliam voluntatem, nec maiorẽ habuerit: ergo si omissio in somno exequuta est peccatum, vnus peccabit magis quam alius, quin magis, quam ille vellit.

arg. ab inconuenientib. Primũ est.

Secũdũ Secundum inconueniens est, quod sit in Dæmonis potestate, quod vnus magis peccet quam alius absque vllo inter vtriusque voluntatem discrimine; consequens falsum apparet: ergo & nostra sententia. Probatur sequela: potest enim Dæmon vnum ex dormientibus ante instantiam præcepti excitare, & non alium, & tunc excitatus à somno, si audiat sacrum non peccabit, manens autem in somno, & omittens peccabit; & tamen in voluntate istius nullum ab alterius voluntate inuenietur discrimen: ergo sequitur inconueniens illatum.

45 *Tertiũ.* Tertio sequitur, posse aliquem in somnis mereri; consequens falsum videtur: ergo idem quod prius. Probatur sequela. Præuidens ex somno omissionem prohibitam euenturã, demeretur omittens, siquidem omissio est peccatum, & consequenter demeritum: ergo præuidens in somno aliquos bonos actus effecturum, & ex hac intentione se somno tradens, merebitur bona illa opera in somno efficiendo, v. c. elargiendo

eleemosynam, vel ægrotum aliquem vitando.

Quartū Quarto sequitur, posse aliquem in somno valide consecrare, vtpote si sciens se in sõno consecrationis verba solitũ proferre, debitam materiã apponat, & ex hac intentione se tradat somno, vt illa proferens consecrationem efficiat; consequens videtur absurdum: ergo & illud ex quo sequitur. Probatur sequela: ad valide consecrandum sufficit proferre consecrationis verba supra debitam materiam habita simul intentione faciendi, quod intendit Ecclesia, & non interrupta moraliter; at in isto casu præcessit sufficiens intentio, & per somnum non fuit interrupta moraliter, vt constat ex dictis: ergo valide consecrabit, si verba supra materiam debitam proferat.

46 *Quintū* Quinto: sequitur posse aliquem obligari voto à se in somnis emisso; consequens est falsum: ergo & nostra sententia. Probatur sequela: etenim ad obligationem voti ea solum libertas requiritur, quæ sufficit ad peccandum mortaliter; sed iuxta nostram sententiam libertas solum in causa sufficit ad peccandum mortaliter in somno peccato omissionis: ergo ex illa sequitur votum in somno, aut ebrietate emissum, validum, & obligatorium esse.

Sextū. Sexto sequitur ex nostra sententia Deum obligare hominem ad aliquid impossibile; consequens est absurdum: ergo idem, quod prius. Probatur sequela: vt homo in somno culpabiliter sacrum omittat, necesse est ad audiẽdũ sacrũ illo tempore teneri; at per Nos omissio in somno est peccatum: ergo homo in somno lege audiendi sacrum obligatur; at tempore somni impossibilis est obseruantia illius præcepti: ergo obligatur à Deo ad aliquid impossibile.

Septimum. Septimo: nam sequitur ex nostra sententia, in firmum, qui voluntarie infirmitatem contraxit præuidẽs ex illa impediendum ab auditione sacri, peccare peccato omissionis sẽper, atque sacrum omittit tempore debito; consequens est falsum: ergo idem quod sæpius diximus. Sequela manifesta videtur: nam ideo dormiẽti imputatur omissio sacri tempore debito ad culpam, quia est voluntaria in causa; at etiam omissio audiendi sacrum est voluntaria infirmo in causa, nempe in infirmitate voluntarie contracta: ergo ad culpam imputatur; & consequenter peccabit infirmus contra legem præcipientem sacrum, quoties illud omittit tempore instantis præcepti. Minor autem ostẽditur primo: quia infirmum culpæ reum in omnibus his omissionibus iudicare, nimis rigidum videtur. Secundo: nam si id esset verum, sequeretur, infirmum dum non retractat præcedentem voluntatem monendum esse, vt sacrum audiret, ieiunium obseruaret, & à carnibus abstineret, etiam cum periculo vitæ; consequens communi praxi aduersatur: ergo minor est certa. Probatur sequela: nam vnusquisque tenetur, etiam cum periculo vitæ ab eo, quod peccatum est, abstinere, & illud vitare: ergo si omissiones sacri, ieiunij, & abstinentiæ à carnibus infirmo imputãtur ad culpam propter voluntarium in causa, obligabitur cum periculo vitæ tales omissiones vitare. Tertio: nam sequeretur etiam post retractationẽ præcedentis voluntatis, qua infirmitatem contraxit, teneri infirmum adhibere omnem moralem diligentiã, vt omissiones illæ non sequãtur; cõsequens est falsum; nullus enim infirmum ad hoc vnquam obligauit: ergo idem quod prius. Probatur sequela: nam pœnitentia perfecta non excludit obligationem vitandi quantum possibile est, id quod est secundum se peccatum: ergo si omissiones prædictæ sunt secundum se peccata, tenebitur infirmus, etiam supposita pœnitentia præcedentis voluntatis, qua culpabiliter incidit in infirmitatem, omnem moralem diligentiam adhibere ad prædictas omissiones vitandas.

Denique sequitur ex nostra sen- 47

Octauū inconueniens. tentia propinantem venenum morti ferum actu peccare toto tempore, quo durat actio veneni disponentis ad mortem, etiam si ita leniter disponat ad illam vt duret toto mense, aut integro anno; consequens nimium durum videtur: ergo idē quod prius. Patet sequela: conijciens sagittam in alterum, vt illum transfigat, peccat actu toto illo tempore, quo durat sagittæ motus, iuxta nostram sententiam: ergo pariter propinans venenū peccabit actu toto illo tēpore, quo durat actio veneni disponentis ad mortem.

48 *Resp. ad 1. inconueniens* Respondeo ad primum inconueniens, negando sequelam. Ad cuius probationem dicatur, omittentem sacrum in somnis, non peccare magis, quam non omittens intensiue, & peccato interiori, sed tantum extensiue, & peccato exteriori, quod supra interius malitiam non addit, sed solum complementum interioris malitiæ, & subiectum extensionis, & denominationis illius, & etiam magis vult omittens, quam non omittens, extensiue, non physice, sed moraliter, quatenus qui omittit in voluntate ante somnum habita moraliter perseuerat vsque ad tempus instantis præcepti, in quo cum omissione pristina voluntas copulatur moraliter, quod in illo, qui excitatus à somno præceptum adimpleuit nō euenit.

Ad 2. Ad secundum, nego etiam sequelam: etenim in casu argumenti duplex inter omittentem, & non omittentem ex parte voluntatis intercedit discrimen. Primum est morale proxime explicatum, consistens in eo quod omittens in pristina voluntate moraliter perseueret, secus autem non omittens. Secundum est physicum, quatenus non omittens actu vult adimplere præceptum, qua volitione caret omittens in somno illius adimpletionem.

49 *Ad 3. resp. solet.* Ad tertium responderi solet, negando sequelam: plus enim ad bonum quam ad malum requiritur: vnde sicut ob hanc causam, voluntariū pure omissiuum, & voluntarium in capite, & voluntarium tantum indirectum ad peccatum sufficiunt, non autem ad meritum, & ob eandem rationem voluntarium in causa ineuitabili, quale in somno reperitur ad peccatum sufficit, non autem ad meritum. Quæ quidem doctrina verissima est si de merito actus interioris in somno incipiente intelligatur, nō enim in somno potest incipere actus voluntatis interior bonus, & meritorius, cum per somnum homo vsu rationis priuetur. Cæterum quoad hoc nullum inter meritum, & demeritum intercedit discrimen, cum nec actus interior malus in somno incipere possit eadem de causa, quia scilicet non est, nec potest esse in somno actualis vsus rationis attento cōnaturali modo operandi. *Iudiciū de ista solutione.* Vera est etiam tradita solutio, si tantum contendat inter meritum, & demeritū, seu peccatum, hoc discrimen statuere, quod nempe ad peccandum peccato exteriori in somno, v. c. omissionis, non est necessarium velle somnum formaliter, vt causa est omittendi, nec ex fine omissionis, sed sufficit velle somnum cum præuisione possibilis omissionis futuræ, hoc enim ipso est indirecte volita omissio, qui modus voluntarij ad peccandū est sufficiens. Vt autem aliquis per actum exteriorem in somno mereatur, non sufficit velle somnum cum præuisione actus boni in illo futuri, sed insuper requiritur velle somnum formaliter, vt causa est actus boni, & ex intentione illius. Tum, quia ad honestatem actus, non sufficit bonum velle, sed requiritur, quod voluntas ab honestate moueatur, quod non contingit, quando voluntas terminatur ad somnum secundum se, & non vt est causa actus boni futuri. Tum etiam: nam id quod per accidens sequitur ad aliquam causam, non est volitum in causa indirecte, nisi adsit obligatio vitandi effectum, vt docetur *supra quæst. 6. art. 3.* vel expressa voluntas causæ, quatenus causa est, non est autem obligatio vitandi bonum effectum, bene vero malum,

& ideo nisi voluntas terminatur ad somnum formaliter, quatenus est causa illius, nequit esse voluntarius in causa.

Ex parte displicet 1.

Si solutio tradita nihil aliud contendat verissima est, si vero omne opus meritorium ab homine dormiente relegare velit, difficilis mihi apparet. Si namque aliquis sciens se in somno solitum bene operari velit se somno tradere cum intentione boni operis efficiendi, illud ex nunc pro tunc ad Deum finem vltimum ordinando, nulla est ratio, cur opus in somno factum non denominetur extrinsece meritorium ab intentione habita ante somnum, illumque ex hoc fine operante. Quod probo: nam illa intentio moraliter perseuerat, cum per somnum non interrumpatur, vt constat ex dictis, sed ad meritum sufficit moralis coniunctio cũ intentione illa, & subordinatio extrinseca ad imperium illius, vt moraliter existens, vt constat in operibus hominis iusti, quæ hoc ipso meritoria sunt, quod antecedenter se, & omnia sua in Deum per actum charitatis ordinauerit, & talem actum non retractauerit: ergo nihil deest operi bono facto ab homine dormiẽte ex præcedente intentione, vt meritorium extrinsece sit.

Secũdo.

Tertio.

Quod amplius confirmo, estó requiratur ad meritum actus cuiuscumque interioris, ordinatio ad Deũ per charitatis actum, vt à nostris Thomistis docetur 2.2. *q.3. art.*8. & 1.2. *q.114. art.4.* non tamen requiritur ordinatio formalis, sed sufficit virtualis iam explicata, nec requiritur imperium charitatis actu physice existens, sed sufficit moralis existentia imperij per hoc quod extiterit, & retractat' nõ fuerit, & moralis cum alijs actibus coniunctio: ergo pariter, vt exterior actus bonus, & meritorius per interiorem constituatur, sufficiet moralis existẽtia interioris, & moralis informatio, & moralis exterioris ab interiori bono informatio; sed licet somnus interrumpat physicam existentiam præcedentis actus boni interioris, moralem tamen existentiam non tollit; & consequenter, nec impedimento esse potest morali informationi exterioris ab interiori: ergo somnus impedire non potest, quominus opus exterius bonum, & meritorium sit per denominationem extrinsecam ab actu interiori, iuxta quam doctrinam concedenda est sequela, & negandum hoc esse aliquod inconueniens.

Vera solutio.

50 *Instabis.*

Si opponas D.Thom. *in 4. dist. 9. quæst. 1. art. 4. quæstiuncula 1. ad 1.* illis verbis: *Dicendum, quod secundumquod Augustinus dicit ibidem, Salomonis petitio in somnis facta placuisse Deo, & remunerationem inuenisse, dicitur pro bono desiderio prius habito, quod in somnis per signum sanctæ petitionis claruit, non quod tunc in sõnis meruerit*: ergo iuxta D.Thom. meritum in somno esse nequit.

Resp.

Respondeo, D. Thom. negare petitioni in somnis meritum ratione sui, non vero, quod meritoria nõ fuerit ratione actus somnum anteuertentis, & tunc perseuerantis moraliter, imo potius oppositum docere videtur, & nostræ solutioni fauere, cum asserat petitionem in somnis placuisse, & remunerationem inuenisse pro bono desiderio prius habito, idest ratione illius; vnde quando ait, *Salomonẽ tunc in somno nõ meruisse*, intelligendus est, non meruisse tunc ex vi tunc, non autem quod non meruerit ex vi nunc somnum antecedentis, & bonum desiderium mẽsurantis, quod postea in somno perseuerans moraliter, & petitionem Salomonis somniantis informans moraliter, eam meritoriam extrinseca denominatione constituit.

51 *Ad 4.*

Ad quartum inconueniens, neganda est sequela cum communi Theologorum sententia, & quidem si ante somnum, non præcedat intentio conficiendi Sacramentum, & quod facit Ecclesia, quamuis quis videat se in somno verba solitum proferre, & cum hac præuisione se tra-

dat somno, facilis est ratio, cur à somniante non conficiantur sacramenta, vt enim docet D. Thom. *3. p. quæst. 64. art.* 10. & cum illo communiter Theologi ad valorem sacramenti nō sufficit meterialis verborum prolatio, sed insuper requiritur intentio ministri, non solum proferendi verba, sed etiam Sacramentum conficiendi, & faciendi, quod facit Ecclesia, quæ intentio in somnis incipere nequit, cumque somnum non antecesserit, etiam in illo casu esset materialis verborum prolatio voluntaria in causa, prout tamen verba Sacramentum conficiunt, voluntaria non essent, cum somnus ratione sui causa esse non possit verborum, vt constituentium Sacramentum, & nulla intentio somnum imperauerit ex intentione, & fine proferendi verba, quatenus Sacramentum constituunt. Quia tamen contingere potest, vt quis præuidens se in somno verba constituentia Sacramentum Eucharistiæ proferre solitum velit in somno talia verba proferre intendendo Sacramentum conficere, & quod facit Ecclesia, difficile est assignare rationem cur in hoc casu, si in somno verba consecrationis proferat, non conficiat validum Sacramentum.

52 *Ratio Suarij.* Suarez *Tom. 3. in 3. p. disp. 13. sect. 3. concl.* 1. eam reddit rationē, quia nempe, quamuis intentio ista somnum antecedat, non tamen est sufficiens, vt actio proferendi verba, quæ in somno, aut ebrietate fit, sit proprie humana: nam exercetur ab illo, qui ratione vti non potest, & licet prior intentio ad prolationem verborum somni, aut ebrietatis tēpore factā cōparetur, vt act' interior ad suū obiectū, nō tamen cōparatur vt principiū, seu causa moralis ad suū effectum, actio autem Sacramentum efficiens debet ab intentione ministri, vt à principio operante procedere, & ab illa imperari, & ideo prolatio verborum somni, aut ebrietatis tempore facta verum Sacramentum non conficit.

Cæterum hæc ratio Nobis placere non potest, sed nec ipsi placere debuisset, cum aperte contradicat doctrinæ eiusdem Authoris 2. *Tom. de religione lib. 1. de essentia, & honestate voti cap. 10. num.* 10. *Displicet.* Primum constat: nam quamuis homo in somno sui compos non sit, potest tamen actionem exteriorem peccaminosam exercere; & consequenter, humanam ab interiori actu ante somnum habito, & in somno perseuerante moraliter, moraliter imperatam: ergo prolatio verborum ab ebrio, aut somniāte facta, non ideo verum, & validum Sacramentum non potest conficere, quia humana in somno, aut ebrietate esse non posit. Secundum sic probo, etenim loco allegato disputans, an votum ab ebrio factum, validum, & obligatorium esse posit? docet, quod si ab ebrio verba promissoria proferantur absque intentione se illis verbis obligandi ebrietatem præcedente, non subsistit verum votum; & consequenter, nec vera obligatio; si vero ante ebrietatem talis intentio præcedat, & postea verba promissoria tempore ebrietatis proferat, validum consurgit votum; & consequenter ebri' manet voto obligatus. Ex qua doctrina tale argumentum conficio: vt promissio exterius facta sit votum, & obligationem inducat, debet esse actio humana, in quo nullus dissentire potest; sed secundum Suarez promissio exterior tempore ebrietatis facta ex præcedenti intentione se per illam obligandi, est verum votum, & obligationem inducens: *Conf.* ergo etiam verborum Sacramentalium prolatio tempore ebrietatis facta esse potest actio humana; ac proinde ex isto capite poterit validū Sacramentum conficere.

Quod amplius vrgeo, & confirmo in hunc modum: vt promissio exterius facta sit verum votum, & obligationem inducat, debet ab homine ex intentione se obligandi procedere, & non solum ad illam vt obiectum comparari, quod nullus po-

test

test inficiari; sed vt fatetur Suarez promissio exterior tempore ebrietatis facta obligationem inducit, & habet voti valorem: ergo non solum comparatur, vt obiectum ad intentionem se obligandi ebrietatem præcedentem, sed ex illa moraliter præexistente tempore ebrietatis procedit; & consequenter prolatio verborum Sacramenta constituentium tẽpore somni, aut ebrietatis facta ab intentione conficiendi Sacramentũ ebrietatem præcedente, vt à morali causa procedere, & non solum vt obiectum ad actũ interiorẽ comparari.

53 *Resp.* Nec sufficit respondere, voluntatẽ se obligandi ebrietatem præcedentem habuisse substantiam voti, veluti conditionati, scilicet sub conditione, quod tempore ebrietatis, promissoria verba proferret, non autem est inconueniens, quod conditio ad valorem voti exacta actio libera, & humana non sit, prolatio autem verborum Sacramenta constituentium est substantia actionis Sacramenti confectiuæ, ac proinde petitur, quod sit humana, vt validum Sacramentũ conficiat, quod in somno, aut ebrietate esse nequit.

Cõtrai. Non, inquam, sufficit: nam licet exterior promissio tempore ebrietatis facta non habeat rationem voti interioris, est tamen votum exterius, sicut quando homo sui compos verbis aliquid promittit, exterior ista promissio honestatem habet voti modo quo actus exterior capax est honestatis actus interioris: ergo sicut in hoc casu exterius facta promissio, non est conditio ad voti obligationẽ, sed verum votum obligationem inducens in vi voluntatis promitendi, ita exterior promissio facta tempore ebrietatis, non est conditio ad voti obligationem inducendam, sed verum, & validum votũ obligationem inducens in vi voluntatis se obligãdi præcedentis ebrietatem. *Secũdo.* Deinde: ratio tradita à Suarez difficile potest cum ea, quam in præsenti tradit, conciliari; fatetur enim Nobis omissionem euenientem in somno, aut ebrietate, non solum esse effectum, seu complementum peccati, sed etiam esse peccatum; at nisi humana esset, peccatum esse non posset: ergo in somno, aut ebrietate dari potest actio humana; ac proinde ex isto capite prolatio verborum Sacramentum constituentiũ, validum Sacramentum efficere potest, vel saltim ex isto capite nõ repugnabit. Ratio igitur petenda est ex voluntate Christi, qui licet prolationẽ verborum voluntariam solum in causa ineuitabili potuerit eleuare ad conficiendum Sacramentum verum, & validum, noluit tamen hoc facere, quod constat ex communi Theologorum consensu ita sentiendum, nec desunt congruentiæ. *Vera solutio.*

Tres cõgruẽtiæ assignãtur. Tum, quia est minima libertas, quæ actionibus humanis competere potest, non fuit autem congruum actionem humanam minima libertate gaudentem ad conficienda sacramenta sufficere. Tum etiam, ob reuerentiam debitam Sacramentis. Tũ denique, & potissime, quia oportuit Sacramenta confici à ministro, cum morali certitudine materiæ debitæ; in somno autem, aut in ebrietate talis certitudo esse nequit: vnde quamuis ante somnum panem, & vinum pro conficiendo Eucharistiæ Sacramento prope se relinqueret postea, in somno aliam posset materiam applicare, & verba supra indebitam materiam proferre, & quamuis aquã pro Sacramento Baptismi ante somnum iuxta se apposuisset, assumere postea posset vinum, & illo Baptizare. Ob hæc ergo, & alia inconuenientia, etsi verborum prolatio à dormiente, & ebrio facta, actio humana possit esse, & ex Christi intentione ad conficienda Sacramenta sufficere, de facto tamen instituta non fuit: vnde ad argumentum factum, negãda est sequela. Ad illius probationẽ ex dictis habetur solutio.

54 *Ad 5. inconueniens.* Ad quintum inconueniens, quidam concedunt sequelam, & falsitatem consequentis negant. Alij distinguũt, si namque præcessisset voluntas

Digitized by Google

se obligandi exteriori promissione facta in somno, ex tali promissione validum votum consurgit, secus autem si solum præcessit somnum, præuisio proferendi materialiter tantum verba promissoria; cum enim verba promissoria materialiter prolata non obligent, sed solum si proferantur à voluntate obligandi, & in isto casu ex tali voluntate non procedant, quia ista voluntas non incępit, nec incipere potuit in somno, & aliàs somnum non antecessit; consequens fit, quod ex verbis ita prolatis in somno, votum validum consurgere nequeat. Ita Suarez *loco proxime relato*, & noster Raphael de la Torre 2.2.*quæst*.88.*art*.1.*disp*.5.*num*. 7. Melius tamen respondetur, negando sequelam Ad cuius probationem dicatur: libertatem quæ sufficit ad peccandum mortaliter peccato interiori incipiente de nouo, sufficientē esse ad validum, & obligatorium votum efficiendum: non autem libertas illa, quæ sufficit ad peccandum mortaliter peccato exteriori non libero formaliter ratione sui, sed in causa ineuitabili, qualiter solū in somno, aut in ebrietate peccatur. Cuius ratio est, quia votum Deo factum non consistit in exteriori promissione, sed in voluntate se obligandi, vt docent Scoti discipuli, vel vt cum D. Thom. sentiunt Thomistæ 2.2. *q*. 88. *art*. 1. in promissione mentali consistente in actu intellectus, quo homo ordinat, quod ipse pro alio facere debeat: vel ergo hæc mentalis ordinatio somnū antecessit, vel nō. Si primum, non fit votum in somno, sed factum præcessit, etsi cum dependentia ab exteriori promissione in somno efficienda tanquam à conditione. Si secundum, in somno incipere talis ordinatio non potest; ac proinde in somno, aut in ebrietate nunquam verum, & validum votum effici potest.

Instabis Si dicas: licet ordinatio intellectus, in qua voti essentia consistit, non possit in somno incipere perfectè libera in se, potest in somno incipere aliqua ordinatio rationis, licet non perfecta, & libera in se ipsa formaliter, imperfecta tamen, & libera in causa: ergo & si ante somnum ordinatio rationis, non præcedat dum sit ante illum intentio in somno vouendi, poterit ordinatio nouiter in somno incipiens à præcedenti voluntate moraliter persistente informari, & libera extrinsece, & in causa cōstitui, & consequenter verum, & validum votum in somno consistere poterit. Vtraque consequentia ex antecedenti colligitur. Antecedens autē probatur: quia vt docet D. Thom. *in* 1. *dist*. 9. *quæst*. 1. *art*. 4. *quæstiūcula* 1. *ad* 3. *&* 4. etsi homo in somnis perfectum iudicium rationis facere non possit, aliquale tamen, & imperfectum in somno potest formare, vt constat in illis, qui somniantes aliquando discurrunt argumenta, formant, & soluunt: ergo pariter imperfecta ordinatio rationis, in qua essentia voti consistit, in somno formari potest.

Respondeo permisso antecedēti, & prima consequentia, negando secundam: cum enim votum in actu libero interiori consistat, eam ad sui valorem libertatem requirit, quæ actibus interioribus competit, prout ab exterioribus distinguuntur, hæc autem est libertas formalis in se; ac proinde nō sufficit ad voti valorem, libertas solum extrinseca, & in causa ineuitabili. *Resp.*

Si dicas ad valorem voti sufficere virtualem deliberationem, vt 55 *Vrgebis*
docet Caietanus 2.2.*quæst*.88.*art*. 1. & cum illo frequentius Theologi: deliberatio autē virtualis est deliberatio in causa: ergo quamuis votum in actu interiori consistat, potest per extrinsecam, & in causa libertatem constitui.

Respondeo negando consequētiam: aliud est enim deliberatio, quæ in consultatione consistit, aliud autem libertas, illa sufficit quod sit virtualis, ista autem formalis requiritur ratione actus voluntatis actu existentis, & actu ordinationem ratio- *Resp.*

nis, in quo essentia voti consistit formaliter imperantis, de quo videatur Raphael de la Torre *loco allegato disp. 5. num. 11.*

56 *Ad 6. inconueniens.* Ad sextum, distinguo consequens: ad aliquid impossibile impotentiæ voluntarie contracta, concedo consequentiam: impotentia naturali, & involuntarie contracta, nego consequentiam. Quæ solutio est D. Thom. *quæstione 16. de malo art. 5. ad 11.* quod ita procedebat. *Diabolus non reportauit commodum ex suo peccato, sed ante peccatum tenebatur conuerti: ergo etiam post peccatum tenetur; sed nullus tenetur ad impossibile: ergo non est impossibile Diabolo conuerti ad Deū.* Cui argumento ita respondet. *Ad vndecimū dicendum, quod sicut ebrius tenetur non peccare, non quidem considerata præsenti statu, sed considerata ebrietatis voluntaria causa secundum quam imputatur ei aliquid ad culpam; ita etiam potest intelligi, quod Diabolus tenetur conuerti ad Deum, quamuis hoc sit ei impossibile secundum præsentem statum, quia in hunc statum per voluntariam causam deuenit.* Vbi aduerto, quando D. Thom. ait ebrium teneri non peccare, non quidem considerato præsenti statu, intelligendū esse de præsenti statu secundum se, & ratione sui, sic enim ad non peccandum in præsenti statu obligari non potest, & sic si ebrietas, aut voluntaria non fuisset, aut sine præuisione præcepti tempore ebrietatis instantis, tali præcepto in ebrietatis statu non obligaretur, non autem ita, quod neget in præsenti statu teneri consideratio, vt libero ratione causæ præcedentis.

57 *Ad 7. respondent Salmanticenses.* Septimum inconueniens graue continet difficultatem de his, quæ infirmis ratione infirmitatis conueniunt; an scilicet imputetur illis ad culpam, si cum præuisione illorū, vel cum debito præuidendi fuit voluntarie infirmitas contracta, de quo aliquid tetigimus *argumento 3. contra 1. conclusionem,* & sub conditione id resoluimus, nempe imputari illis ad culpam omissiones, v. c. sacri, ieiunij & alia, si causa voluntaria infirmitatis erat talis conditionis vt deberet vitari, ne omissiones prohibitæ sequerentur: secus autem si huius conditionis non essent; restat modo, vt absolute iudiciū feramus. Docti PP. Salmanticenses *tom. 2. in 1. 2. in lucem,* & magnam omnium vtilitatem editto multis annis postquā nos præsentem difficultatem publice in hac vniuersitate dictauimus. *Tract. 13. de peccatis disp. 5. dub. 6. §. 3. num. 91. & sequentibus,* alijs modis dicendi relatis, & impugnatis, huic difficultati occurrunt, negando sequelam. Vt autē inter somnum, & ebrietatem ex vna parte, & infirmitatem, etiam voluntarie cōtractam ex alia, statuant discrimen, notant primo, aliud esse, quod aliquis non obligetur lege, & aliud, quod à legis transgressione excusetur manendo sub eius obligatione: nam in eo, qui lege non obligatur, legem non adimplere, non est malum adhuc obiectiue. In eo autem, qui manet sub legis obligatione ab illius transgressione, vel ob ignorantiam, vel ob impotentiam excusatur, non adimplere legem, etsi non sit malum subiectiue, & formaliter, nec ad culpam imputetur, secundum se tamen, & obiectiue esset malum, quia contra rationem est, non seruare legem eum, qui legis obligatione tenetur. *Notant 1.*

58 *Secūdo.* Notāt secundo, dupliciter posse aliquem se impedire à legis obseruatione: primo, apponendo causam per quam eximatur à legis obligatione; vt si quis pedester iter agat, sic enim ratione laboris ita impeditur à ieiunij obseruatione, vt simul ab onere ieiunandi eximatur. Secundo apponendo causam impedientem obseruationem legis, non tamen ab illius obligatione eximentem, vt si quis in die festo studio non necessario occupatus sacrum omittat, nam studium impedit sacrum, non tamen liberat ab obligatione sacri. Si priori modo impedimentum eueniat, omissio pec-

caminosa non est, quia cessante legis obligatione, cessat debitum actus omissi; & consequenter ratio culpæ in omissione. Si autem secundo modo, peccatur in omittendo, quia non cessante obligatione legis, non cessat debitum actus; & consequenter omissio talis actus à culpa non liberatur, quia est omissio actus debiti: vnde si aliàs voluntaria sit in causa omittendi, imputatur ad culpam: quia ergo lex ieiunandi non vniuersaliter obligat, sed cum certis cōditionib⁹, nempe ætatis, valetudinis, &c. & inter alios ab ieiunij obligatione eximuntur infirmi, & similiter ab obligatione sacri, fit, vt quamuis infirmitas voluntarie contrahatur, & per illam auditio sacri, & ieiunium impediatur huiusmodi omissiones ad culpam non imputantur, quia in eo statu cōstituūtur, vt sint liberi ab obligatione legis. Ebrietas autem, & sōnū impediūt auditionē sacri, nō tamē eximunt ab illius obligatione: vnde non auditio sacri ab homine somno dedito, vel ebrio est secundum se prohibita; ac per consequens mala obiectiue, etsi ebrietas, vel sōnus fuerit voluntaria, est mala subiectiue, & formaliter, & ad culpā imputatur. Ex qua doctrina ad probationē sequelæ, distinguenda est maior: quia est volūtaria in causa impediente adimpletionem præcepti, & non eximente ab illius obligatione, cōcedo maiorem: in causa tā tū impediēte, nego maiorē: & sub eadē distinctione minoris, negāda est cōsequētia: quia nō auditio sacri ab infirmo est volūtaria in causa nō tātū impediente obseruantiam præcepti, sed etiā eximēte ab eius obligatione, & ideo obiectiue mala nō est, nec infirmo imputatur ad culpā. *In forma respondēt.* Ex eadē doctrina inferūt, voluntatē expresse infirmādi, vt à lege ieiunij libere, vel à lege audiēdi sacrū, etsi peccet contra tēperātiā nimis comedendo, vel cōtra charitatē malū sibi procurādo, nō tamē peccare contra legē ieiunij, nec cōtra legē sacri, sicut ille, qui ab vno loco, in quo ieiunium obligat, se transfert in aliū in quo talis lex nō tenet, eo fine, vt nō ieiunet, nō peccat contra legē ieiunij, & qui iter pedester agit, vt à lege ieiunij liberetur, nō peccat, cōtra legē ieiunādi, & qui dispensationē legis procurat, obtēta dispensatione, nō peccat cōtra legē, cuius dispensationē obtinuit, etsi forsan peccauerit sine iusta causa dispēsationē petēdo: & omniū ratio eadē est, quia nēpe cessante lege, cessat eius obligatio, ex quocumque cesset principio; ita docēt Doct. PP. *vbi supra num.* 103. & sequentibus, allegantes pro hac sententia Thomam Sanchez, Filiucium, Fagundez, & Villalobos, & alios.

59 *Obstat contra illam 1.* Hæc tamen doctrina, etsi acutē, satisque ingeniose excogitata redditur difficilis primo ex D. Th. *infra q. 77. art. 3. ad 3.* quod tale erat: *Infirmitas animæ grauior est, quā infirmitas corporis; sed infirmitas corporis totaliter excussat à peccato, vt patet in frenetitis: ergo multo magis passio, quæ est infirmitas animæ.* Cui argumento respōdet ita: *Ad tertiū dicēdū, quod infirmitas corporis est inuolūtaria, esset autē simile si esset volūtaria, sicut de ebrietate dictū est, quæ est quædā corporalis infirmitas.* Ex quibus verbis tale argumētū cōficio: si infirmitas corporalis, nō solū à peccato excussaret, sed etiā eximeret à legis obligatione, etiā voluntarie contracta, nō imputarētur ad culpā, quæ ex infirmitate euenirēt, vt præfati Authores fatentur; sed vt docet D. Tho. si infirmitas corporis est voluntaria, non excusat à culpa, sed infirmo imputarētur, quę ex infirmitate euenirent eodē modo, quo imputarentur ebrio, qui voluntarie incidit in ebrietatem: ergo infirmitas corporalis etsi excuset à culpa, non tamen eximit.

60 *Secūdo.* Deinde ex eodē D. T. art. citato in corpore, vbi docet, quod insania voluntarie cōtracta nō excussat à culpa totaliter; & cōsequēter insani nō sūt exēpti à legis obligatione, cū tamen insania infirmitas corporis sit: ergo corporalis infirmitas nō est impedimētū à legis obligatione eximēs, sed

tan-

Digitized by Google

tātū obseruātiā impediens,& cōseq̄uēter si volūtaria sit, à culpa non excusabit. *Tertio.* Tertio: vt enim docet Thomas Sāchez in summa *lib.1. cap.12. conc.2* amentes, siue aliquando rationis cōpotes fuerint, siue perpetuo vsu rationis caruerint, ex ea ætate, qua vsu rationis solet accidere, legibus naturalibus diuinis, & humanis obligantur, etsi ab illarum transgressione excusentur, quam doctrinam multis doctissimis docet placere; & tamen amentia infirmitas est corporalis: ergo hæc tametsi à culpa excusat, non tamen liberat à legis obligatione; & consequenter voluntarie contracta ea, quæ ex illa eueniunt, siue contra legem naturalem, siue contra legem humanam, & politicam, ad culpam imputabuntur.

Quarto Denique: nam ratio quare paruuli ante vsum rationis, non solum excusantur à culpa, sed etiam à lege eximuntur, & nulla lege obligantur, secus autem amentes adulti, est, quia paruuli, ex se sunt rationis incapaces; ac proinde vinculi legalis, quod est rationale præceptum, capaces nō sunt, amentes autem adulti suapte natura sunt capaces vsus rationis, & illo ex accidenti priuantur, ideoque paruuli ante vsum rationis, non dicuntur excusari à transgressione legis: nam excusatio priuationem quādam importat; ac proinde capacitatem supponit, sed non obligari lege, quod quædam negatio est. Amentes autem, quia quantum est de se sunt capaces vsus rationis, & solum ex accidenti impediti, excusari dicuntur, non autem non obligari; at hæc ratio pari efficacia militat in infirmis, vt non deobligati, sed excusati dicantur, sunt enim quantum est de se capaces obseruandi legem, & solum ex accidenti impotentes ad legis obseruationem: ergo non sunt liberi ab eius obligatione, sed tantum excusati, vt non obseruare legem, illis ad culpam non imputetur.

61 *Vera solutio.* Quare hac solutione in sua probabilitate relicta melius respondetur secundo, concedendo sequelam: si infirmitas voluntatie sit contracta, loquendo de illis omissionibus, quas infirmus præuidit, vel debuit præuidere futuras, secus autem de alijs, & negando minorem, ita Caietanus, & Conradus *infra q.77. art.7. & 2. 2. quæst.150. art.4.* quos sequitur Montesinos *quæst.77. art 7. dup.2. num. 90.* nec obstant probationes minores. Ad primam, nego antecedens: sicut enim rigidum non iudicatur ebrium voluntarie in ebrietate incidētem, reum culpæ iudicare in his, quæ præuidet ex ebrietate euentura, ita non est cur rigidum in infirmo cēseatur, maxime cum in eius sit potestate à reatu culpæ eximi conterendo de peccato, quod tamen in ebrio nō accidit. Ad secundam probationem dicatur, si leges positiuæ obligant cū periculo vitæ, de quo grauis controuersia inter Theologos versatur, monendum esse infirmo vt præcedentem voluntatem retractet, vel audiat sacrum, & ieiunet, etiam cum vitæ periculo, in quo nullum inconueniens apparet, maxime cum in illius sit potestate retractare præcedentem voluntatem, quod si non faciat, ipse se in tali necessitate constituit, nec obstat praxis communis, hæc enim fundatur in communi modo infirmandi, iuxta quem raro voluntarie quis contrahit infirmitatem. Ad tertiam, nego sequelam, cum enim mediante retractatione ratio peccati ab omissione auferatur, non est cur illa supposita teneatur infirmus diligentiam adhibere, vt dictæ omissiones non sequantur. Nec est eadem ratio de illo, qui venenum propinauit, qui etiam si retractet præcedentem volūtatem, ex quo fit, vt mors sequatur ex veneno propinato, iam non sit ad culpam propinanti imputanda, adhuc tenetur si potest diligentiam adhibere, ne mors ex veneno sequatur, hoc enim ideo euenit ex damno alterius, quod tenetur, quantum potest vitare, quæ autem retractatio, erit necessaria, vt omissiones non imputentur ad culpam, sub lite Theologorum est positum. Montesinos vbi in-

stra docet, non requiri retractationem per pœnitentiam peccati, sed sufficere mutationem propositi præcedentis, quo voluit quis infirmari. Alij sustinent requiri pœnitentiam extra Sacramentum perfectam, aut imperfectam cum Sacramentali confessione præcedentis peccati, vt desinant imputari. Solutionem istam tuẽtur Caietanus 2.2. *quæst.* 114. *art.* 4. & in hac 1.2. *quæst.* 77. *art.* 7. vbi Cõradus *circa solutionem ad* 3. Medina *in commento art.* loquendo de illo qui infirmitatem contraxit cum animo non ieiunandi. Montesinos *disp.* 42. *num.* 39.

62 *Ad vlt. resp. M. Soto.* Ad vltimum inconueniens Magister Soto *in* 4. *distinct.* 12. *quæst.* 1. *art.* 7. *ad* 1. quem sequitur Lorca *vbi supra* solutione ad secundum, negat sequelam, & disparitatem inter nocumentum ex veneno illatum, & motum sagittæ, pollutionem, & alia, quæ consistit in eo quod actio veneni non est ab homine, nisi solum mediate, quatenus applicat potentiam vegetatiuam, seu calorem naturalem, vnde dici nequit actus hominis, nec peccatum: motus autem sagittæ, iaculatio, & hominis occisio, sunt actus exteriores hominis, pollutio etiam est in hominis potestate immediate, & ideo peccat homo polluẽdo, & continuo peccat, quandiu iaculata sagitta mouetur, secus autem quandiu durat actio nociua veneni, etsi toto illo tempore dicatur esse in statu peccati, nisi per contritionem voluntatem præcedentem retractauerit. *Displicet 1.* Cæterum discrimen traditum, non satis percipio primo: nam sicut actio nociua est ab ipso, & à calore naturali immediate; ita pollutio immediate à potentia expulsiua procedit, quæ non minus semel applicata per motum naturaliter agit, quam naturalis calor applicato veneno: ergo si nocumentum ex veneno illatum non est peccatum, quia immediate in hominis potestate non est, pariter nec pollutio in se peccatũ erit, vtrobique namque est immediata dependentia à potentia agente naturaliter, & media voluntate, vt prædictas causas applicante.

63 *Secũdo.* Deinde: nam sicut nocumentum veneni est ab ipso naturaliter, & à voluntate remote tanquam ab applicante, ita motus sagittæ naturaliter ab impulsu sibi impresso procedit, non enim minus naturaliter impulsus iste motum causat sagittæ, quam venenum applicatum calori naturali naturaliter nocet: ergo vel actio nociua veneni computanda est inter actiones hominis, quia à voluntate tanquam ab applicante procedit, vel continuatio motus sagittæ inter actiones hominis computanda non est.

Tertio. Denique: nam somnus, & ebrietas sunt peccata, etsi non ratione sui, ratione tamen causæ, quam dare, vel non dare in hominis potestate est cõstitutum; at ebrietas à vino excessiue sumpto, non minus naturaliter, quã nocumentum à veneno causatur, somnus etiam, non nisi antecedenter, & applicatiue in hominis est potestate, proxime namque, & veluti elicitiue à potentia naturali causatur: ergo idem quod prius.

Vera solutio. Vnde melius respondetur cum Cornejo, & alijs Authoribus nostræ sententiæ, concedo sequelam: nec in cõsequenti est aliquod inconueniẽs, sicut nec in eo quod quis continuo peccet, dum sagitta ad hominis occisionem mouetur: maxime cum per pœnitentiam possit homo talis culpæ contractionem vitare.

64 *Primũ corollarium.* Ex dictis in discursu disputationis colligitur, illum, qui culpabiliter in somno, aut ebrietate alium opprimit, & occidit irregularitatem incurrere positam contra homicidas volũtarios, quod habetur expresse in cap. de cætero de homicidio. Et probatur: nam sic occidens peccat, non solum peccato interiori, sed etiam peccato exteriori homicidij, estque voluntarius homicida: ergo incurrit irregularitatem, quæ est pœna contra voluntarios homicidas imposita. Nec obstat Clementina *si furiosus de homicidio*, vbi habetur homici-

dium

dium factũ à puero furioso insano, aut dormiente, non inducere irregularitatem: nam vt bene vidit Cornejo decisio illius textus procedit de illis, qui sine sua culpa sunt furiosi, aut dormientes, qui quantum ad hoc æquiparantur pueris ante vsum rationis, qui non sunt doli capaces, nõ autem de illis, qui incidunt sua culpa in amentiam, & cum præuisione periculi homicidij futuri, tales enim cũ sint voluntarij homicidæ irregularitatem incurrunt.

65 An autem etiam ista irregularitas incurratur, quamuis homicidiũ in somno, aut ebrietate factum in se ipso peccatum non sit, sed tantum in causa? affirmant Vazquez, & Curiel *vbi supra*, quos plures Recentiores sequuntur, eo quod irregularitas hæc sufficienter incurritur per homicidium voluntarium, & peccaminosum in causa effectu re ipsa sequuto, quamuis in se ipso peccatum non sit. Negat autẽ Cornejo, eo quod irregularitas, quæ pœna est, incurritur ob culpam exteriorem: cum ergo in ista sententia homicidium peccatum non sit, etiam si voluntas causæ mala fuerit malitia, homicidij, irregularitatem non inducit.

66 Secũdũ Secundo colligitur: eum, qui iaculata sagitta Clericum læthaliter ferit, & occidit, si ante ictum sagittæ, vel mortem Clerici peccati perfecta contritione peniteat, vel mediante attritione, ad pœnitentiæ Sacramentum accedat, excommunicationem contra Clericidas non incurrere, vt docent Tannerus, Innocentius & Tabiena, quos refert, & sequitur Castro Palao *tom. 1. tract. 2. disp. 10. punct. 3. num. 3.* cõtra Vazquez *vbi supra cap. 4. in fine.* Azor *Tom. 1. lib. 1. cap. 7. versu quod si obiicias*, Sanchez *lib 1. decalogi cap. 16. in fine:* & ratio est iam data, quia nempe excommunicatio solum propter culpam exteriorem incurritur; in casu autem posito ratione pœnitentiæ interuenientis, etsi quis causam occisionis dando peccauerit, in percussione autem, siue occisione exteriori non peccauit, nec fuit voluntarius, seu percussor, seu homicida clerici; & consequenter excommunicationem in conscientiæ foro non incurrit, etsi in foro externo deberet ingereret, vt excommunicatus, eo quod de occultis non iudicat Ecclesia; & idem de irregularitate contra voluntarios homicidas posita dicendum videtur, eo quod, cum pœna sit, non nisi ob percussionem exteriorem peccaminosam incurritur, qualis non fuit occisio post causæ datæ pœnitentiam, & retractatione sequuta. Qualis autem retractatio exigatur, vt à culpa excusetur occisio, & ab irregularitate, seu excommunicatione incurrenda? explicat Cornejo vbi supra. Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Mag. *in 1. dist. 35. §. quibus opponitur, non enim est aliquid, vel aliqua res non ire ad Ecclesiam, &c.*

DISPVTATIO VIGESIMA QVINTA.

In quo consistat formaliter commissionis peccatum, in positiuo, an in priuatiuo?

§. I.

Referuntur sententiæ, & statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Punctus difficultatis.* PECCATVM omissionis essentialiter consistere in carentia actus debiti ex præcepto affirmatiuo, constat ex dictis: vnde præsens difficultas tota reducitur ad peccatum commissionis. Et quia vt ex dicendis constabit, in eo inuenitur positiua tendentia ad obiectum, priuatio debitæ commensurationis, seu debitæ rectitudinis, & relatio dissonantiæ ad legem, & naturam rationalē, in quæstionem satis celebrem vocamus, per quid istorum formaliter cōstituatur. Qua in re variæ sunt Theologorum sententiæ.

Prima sētētia Prima docet, adæquate per priuationem constitui, entitate positiua solum de materiali ingrediente peccati constitutionem. Hanc tenent Scotus, Gabriel, & Ocham, quos refert, & sequitur Salas *tract. 13. disp. 2. sect. 3.* Alexander *2. p. quæst. 94. membro 2.* Bonauentura *in 2. dist. 34. art. 2. quæst. 3.* Durandus *ibidē quæst. 2.* Ricardus *art. 2. quæst. 1.* Tenent etiam ex Recentioribus Molina *1. p. quæst. 5. disp. vnica, versu malum morale.* Valentia *in præsenti art. disp. 2. quæst. 13. puncto 3. & disp. 6. quæst. 1. puncto 1.* Suarez *disp. 7. sect. 6. cap. 5. de malitia actus interioris quæst. 1.* Granadus *Tract. 1. de peccatis disp. 1.* Merati *ibidem.* Lorca *supra disp. 25.* & Mōtesinos *in præsenti disp. 3.* & nouissime ex nostris Thomistis Illustrissimus Episcopus Segouiensis *circa istū art. dub. 1.* Quos alij Recentiores sequuntur; estque sententia in nostra Schola plausibilis, & satis probabilis.

Scotus. Gabriel. Ocham. Salas. Alexan. Bonau. Duran. Ricard. Molina. Valent. Suarez. Granad. Merati. Lorca. Montes. Araujo.

Licet autem præfati Authores in sẽtentia conueniant, in assignandis autẽ priuationis subiecto, & termino dissident valde, quibusdam asserentibus esse actum ipsum; ita Lorca, & Montesinos, quos alij sequuntur. Alijs nudam potentiam. Alijs denique subiectum dictæ priuationis vt negatio esse actum, vt priuatio vero voluntatis potentiam. In termino autem dictæ priuationis, idest, in forma assignanda qua priuat, inter se diuidũtur. Alij enim asserunt esse rectitudinem actus contrarij. Alij rectitudinem negationis præceptæ, cui immediatius opponitur. Alij vero quandam denominationem extrinsecam.

2. Secũda. Secũda, per extremum affirmat constitutiuum formale adæquatum in ratione peccati esse aliquid positiuum. Hanc tenẽt Caietanus 2.2.q 6. *art.* 1. q. 10. *art.* 3. *&* 5. *sup. q.* 18. *art.* 5. *infra q.* 76. *art.* 2. *q.* 79. *art.* 1. *q. seq. art.* 1. *& in præs. art.* Med. *in præs.* Zumel *disp.* 70. Martinez *dub.* 1. Aluarez *disp.* 128. Cornejo *disp.* 4. *dub.* 8. Curiel *dub.* 1. §. 7. Tenẽt etiã ex Patribus Societatis, Lætus de perfectionibus diuinis *lib.* 3. *cap.* 26. *n.* 182. Vazquez *in præsenti disp.* 95. Gaspar Hurtado *de peccatis disp.* 1. *difficultate* 5. Quos alij Recentiores sequuntur, qui Authores in duobus etiam dissident inter se, primo in ordine ad priuationem; an scilicet etsi nõ primo peccatum commissionis constituat in ratione peccati, an saltim consequutiue in illo se habeat, & aliquomodo in ratione mali cõstituat? Affirmant Caietanus, & cum illo cæteri ex nostris Thomistis exceptis Curiel, & Cornejo id negantibus cũ alijs, quos pro nostra sententia retulimus. Secundo, in assignando positiuo formaliter constituente peccatum commissionis in ratione peccati. Vazquez enim, & Hurtado, quos sequitur Perez in Laurea Salmãtina *certamine* 8. *Scholastico*, docent esse quendam respectum rationis disconuenientis ad naturam rationalẽ. Alij vero docent, esse denominationẽ extrinsecam à lege per disconuenientiã cum illa. Alij vero esse respectum realem transcendentalem ad obiectum, quatenus legi contrarium intrinsecũ actui, & ab illius entitate realiter indistinctum, quod docẽt cæteri, quos pro præfata sententia retulimus.

3. Tertia. Tertia sentẽtia, & inter relatas media defendit formale peccati cõmissionis priuatiuo, & positiuo constitui, ordine positiuo ad obiectum, & priuatione rectitudinis debitæ. Inter cuius desensores, nõ parum discutionis est, quibusdam asserentibus priuationem ingredi vt genus, & positiuum tanquam differentiam. Pro quo modo dicendi referri solet doctissimus M. Victoria. Alijs è regione asserentibus positiuum esse genus formalis cõstitutiui peccati commissionis, priuatiuũ autẽ esse differentiã eius specificam. Ita quidam, quos sine nomine refert Montesinos *vbi supra quæst.* 5. *num.* 71. Alijs denique docentibus vtrumque tam ad genus, quam ad differentiam specificam peccati pertinere; qui tamen adhuc inter se non conueniunt. Quidã enim, quos sine nomine refert Curiel *vbi supra* §. 4. asserebant priuationem ingredi formalem peccati commissionis in recto, positiuum vero vt intrinsecum, & essentiale connotatum sine quo, nec esse, nec intelligi valet priuatio rectitudinis in ratione formalis peccati. Alij vero docebant positiuum in recto à formali constituente importari, priuationem vero de connotato, etsi ita essentialiter, vt sine illo positiuum intelligi nequeat in ratione peccati. Pro quo modo dicẽdi refert Curiel vbi proxime Capreolum *in* 2. *d.* 35. *nẽt.* 3. *quæst.* 1. *art.* 3. *& in solutione ad* 2. *& ad* 6. Gregorij, & Ferrariensem 3. *contra g. cap.* 9. quos immerito pro allegata sententia referri, docet Montesinos vbi proxime num. 73. eosque pro sua sẽtentia stare contendit. Modum istum dicendi tenet Marcus de la Serna *in præsenti dubio vnico conclusione* 3. & eidem adhærere videtur M. Sancto Thoma *supra quæst.* 18. *disp.* 9. *art.* 2.

Digitized by Google

4 *Prima cõclusio*

Sit prima conclusio: *In peccato cõmissionis reperitur vera priuatio rectitudinis, seu conformitatis cum lege, & ratione.* Hanc concedo Authoribus primæ, & tertiæ sententiæ, cum Caietano, Medina, & alijs, quos paulò ante retulimus. Illã probant docti Recentiores Thomistæ in hunc modum: nã iuxta D. Tho. *in 1. sententiarum distinct. 28. q. 1. art. 1. ad 2. q. 9. de potentia art. 7. ad 11. & 1. p. q. 33. art. 4. ad 2.* triplex datur priuationis modus, prim⁹ consistens in carentia formę natę haberi ab aliquo ente, quam Caietanus explicans D. Thom. vocauit priuationem in ente; qua ratione, vt inquit D. Thomas, lapis potest dici vita priuatus, quia caret vita, quæ ab aliquo ente habetur, scilicet à viuente. Secundus consistit in carentia formæ natæ haberi ab aliquo eiusdẽ generis, quam Caiet. loco ex 1. p. relato vocauit priuationem in genere, qualiter, vt inquit D. Thomas, talpa dicitur priuatus visu, quia caret forma, quę habetur ab alijs animalibus eiusdem generis. Tertius consistit in carentia formæ natæ haberi ab ipso, quam vocat Caietanus priuationem in se, vel in specie; at odium Dei caret rectitudine, quæ haberi potest ab actu eiusdem generis: caret enim rectitudine charitatis, quæ ab actu charitatis habetur, & idem in quouis alio peccato commissionis contingit: ergo in quolibet est vera priuatio rectitudinis, seu conformitatis cum lege, & ratione. *Probãt aliqui.*

Conf. Quod amplius in hunc modum confirmant: carentia formæ debitæ sibi, vel alteri eiusdem generis est vera priuatio, vt constat in talpa, qui vt dicitur *5. metaphysice textu 27.* dicitur cęcus; quia nempe, caret visu debito, licet non sibi, alteri tamen eiusdem generis, scilicet animalis; at odium Dei, v. g. caret rectitudine charitatis debitæ charitatis actui: ergo quamuis odio talis rectitudo repugnet, vere dicitur illa priuatum.

5 Hæc tamen ratio, quæ viris doctis mis placuit, nisi ad eam, quam inferius tradam reducatur, non placet. Tum, quia etsi ea sufficienter probetur carentiam rectitudinis in peccato commissionis repertam, non esse meram negationem, sed aliquam priuationis rationem sortiri, non tamen conuincitur esse priuationem inducentem imperfectionem, ratione cuius peccatum commissionis imperfectum sit, & dicatur; at istum priuationis modum contendunt argumento vtentes: ergo inefficaciter arguunt. Minor cum consequentia tenet. *Displicet 1.*

Maiorem autem probo manifeste primo ex Diuo Thoma, qui postquam præallegatis locis tres illos priuationis modos distinxit, statim asseruit, solum tertium priuationis modum imperfectionem dicere; at ex ratione facta solum colligitur in peccato commissionis carentia, quæ priuatio sit ad summum secundo modo: ergo non probatur priuatio ratione cuius imperfectio aliqua in ipso inducatur. Secundo: quia vt docet D. Thomas, ingenitum de Patre diuino dictum, nullam in eo ponit imperfectionem, quia est priuatio secundo modo dicta, & vnitas, quæ in carentia diuisionis consistit, sine imperfectione dicitur de Deo, vt docet D. Thomas loco ex sententiarijs relato, quia est priuatio primo modo, at ex ratione facta solum conuincitur carentiã rectitudinis repertam in peccato commissionis esse priuationem primo, aut secundo modo: ergo ex illa non probatur, quod sit in peccato commissionis priuatio imperfectionem inferens. *Maior prob. 1.* *Secũdo.*

Tertio: nam secundo genere priuationis, non minus dicitur equ⁹ ratione priuatus, quam talpa priuatus visu, aut peccatum rectitudine, cum alicui sui generis sit ratio debita, scilicet homini; at qui ob hanc causam nullus dicet equũ esse priuatiue imperfectum, sicut nec homo priuatiue dicitur imperfectus, quia angelica caret natura: ergo ex isto modo priuationis, non probatur in *Tertio.*

peccato priuatiuus defectus, seu priuatiua imperfectio.

Displicet 2. Secundo reijcitur: nam ex hac ratione, non solum probatur in odio Dei carentia priuatiua rectitudinis charitatis, sed etiam spei, & cuiusuis alterius virtutis, cum etiam istæ rectitudines habeantur ab actibus eiusdē generis, & illis debeantur; at carentia de qua loquimur, & quæ in quouis peccato commissionis reperitur, non ita generalis est: ergo ratione facta non recte probatur.

6 *Aliter prob. cõclusio 1. ex PP.* Vnde ratione ista prætermissa, vel ad inferius proferendam redacta, suadenda est nostra conclusio primo authoritate Patrum asserentium, peccatum in priuatione consistere, quos infra adducemus. Licet namque, vt ex infra dicendis constabit, illorum authoritate, non conuincatur primam constitutionem peccati commissionis à priuatione desumi, ad minus tamen conuincitur in peccato commissionis priuationem reperiri. Deinde ex D. Thoma locis infra referendis, in quibus affirmat malitiam actionis peccaminosæ in priuatione consistere.

Secūdo ex D. Thom. Pro nunc sufficiant verba D. Thomæ *in 2. distinct. 34 quæst. 1. art. 2 in corpore*, ibi: *Actio quidē si priuationem debiti finis, & debita circunstantia habeat, rationem mali culpæ habebit.* Id ipsum docet *ad Annibaldum ibi quæst. vnica art. 1. & dist. 35. q. 1. art. 2. ad 1. ad Annibaldum ibi quæst. vnica art. 2. in corpore*, illis verbis. *Dicendum, quòd sicut dictum est, malum culpa consistit in hoc, quod creatura rationalis destituitur bono propriæ operationis, cuius est domina: hoc autem bono potest destitui dupliciter: vno modo, quia operatio debita totaliter tollitur, & sic est peccatum omissionis: alio modo, quia operatio debita bonitate priuatur, & hoc est peccatum commissionis.* Et 2. 2. *quæst 6. art. 2. ad 2.* illis verbis: *Dicitur actus diformis per priuationem formæ intrinsecæ, quæ est debita commensuratio*: ergo ex mente D. Thomæ in omni peccato commissionis reperitur priuatio debitæ rectitudinis, seu conformitatis cum lege, & ratione.

Tertio probatur: in actu odij Dei, v.c. est carentia conformitatis cum lege, & ratione; at hæc carentia non est pura negatio: ergo est vera priuatio. Maior est certa. Minor autem probatur. Tum: nam aliter est in odio Dei carentia conformitatis, ac est in actu ex sua specie indifferenti, aliàs sicut in isto defectus non est, ita nec in illo defectus aliquis esset prædicta carentia; at in actu indifferenti est pura negatio: ergo in actu odij Dei pura negatio non est. Secundo: nam est carentia conformitatis, quæ debetur ex lege: ergo non est pura negatio, sed priuatio moralis. 7 *Tertio prob. ratione.*

Tertio, & explicatur magis hoc ipsum: actui humano quatenus à volūtate vt ratione regulata procedit, debetur ex lege moralis rectitudo: ergo actui humano quatenus à voluntate erga Deum immediate versatur, quatenus est obiectū charitatis, debetur cōformitas cū legib⁹ charitatis; at odium Dei est humanus actus erga Deum versans, quatenus est charitatis obiectum: ergo debetur illi prout actus humanus est erga talem materiam conformitas cum legibus charitatis; & consequenter, carētia hui⁹ conformitatis, non pura negatio erit, sed moralis priuatio. Minor sub sumpta vera est, & illatio secunda bona. Prima vero ex antecedenti clarē colligitur. Antecedens autem probo primo: nam eo ipso quod actus aliquis ab artifice vt tali procedat, est illi debita conformitas cum regulis artis: ergo actui humano quatenus ab agenti humano procedit subdito regulis moris, debetur illi prout sic conformitas cum regulis moris. Secundo: voluntas vt agens morale tenetur ex lege conformari cum regulis morum: ergo actui humano quatenus à voluntate vt morali agente procedit, debetur conformitas cum prædictis regulis. Patet consequentia: nam prædicta conformitas debe-

tur

tur voluntati vt agenti: ergo debetur voluntati in actu humano, prout ab illa procedenti; & consequenter actui humano sub prædicta consideratione debetur. Denique minor principalis probatur: etenim prædicta carentia ab Ecclesiæ Patribus vocatur priuatio, & in eo quod priuatio sit, nulla repugnantia inuenitur, vt ex argumentorum solutione constabit: ergo non est pura negatio, sed vera priuatio.

§. II.

Soluuntur duo priora argumenta contrariæ sententiæ.

8 *Arg. 1.* PRimum argumentum cōtra istā conclusionem, illudque satis efficax est: priuatio namque vt à pura negatione distinguitur, est carētia formæ debitæ; at odio Dei v. c. non est debita conformitas cum lege charitatis: ergo carentia dictæ conformitatis non est in illo priuatio, sed mera negatio. Minor, in qua est dificultas, probatur: odium Dei non ab extrinseco, sed ab intrinseco, & essentialiter est difforme legi charitatis: ergo repugnat illi essentialiter cōformitas; at cui aliqua forma essentialiter repugnat, debita esse non potest: ergo non est debita odio Dei conformitas cum lege charitatis; & consequenter carentia talis conformitatis in odio Dei priuatio non est.

9 *Prima solutio.* Huic argumento varie occurritur ab Authoribus nostræ sentētiæ, quidam illo conuicti aliter discurrēdum existimant in actibus ab intrinseco malis, quale est odium Dei, error contra fidem, &c. & in actibus qui ab extrinseco mali sunt, quia scilicet ab extrinseca lege prohibentur prohibitione non exacta ab illorum natura; ita vt in illis propter factum argumentum carentia conformitatis non priuatio, sed negatio sit, in illis autem priuatio, eo quod salua tota illorum essentia possunt de malitia in bonitatem transire; ac proinde eis ex lege potest bonitas, seu conformitas cum prædicta lege deberi.

Cęterum hæc solutio sustinēda non est. Tum, quia præcipuum argumentum vt in peccato commissionis carentiam priuatiuam, & non purè negatiuam rectitudinis constituamus, est ex Authoritate Patrum positum; at Patres sine vllo discrimine de omni peccato commissionis loquuntur: ergo contra illorum mentem statuitur præfatum discrimen. Tum etiam: nam ratio pro conclusione facta, vel in omnibus, vel in nullo conuincit: ergo vel in omni peccato commissionis statuenda est carentia priuatiua conformitatis cum lege, & ratione, vel merē negatiua. *Reÿcitur.*

Aliorum solutio est, carentiam commensurationis cum lege, quæ reperitur in peccato commissionis, in illo esse negatiuum, & hoc argumento facto conuinci; respectu vero potentiæ, cui est possibilis, & debita dicta conformitas, nō negationem, sed priuationem esse. Ita Suarez *vbi supra num.* 13. & alij, quos refert, & sequitur Salas *sectione* 3. *relata num.* 3. 10 *Aliorū solutio.*

Sed nec ista solutio placet nostris Thomistis, & reijcitur primo ex D. Thoma 2. ad Anibaldum distinct. 35. quæst. vnica art. 2. in corpore illis verbis: *Hoc autem bono potest destitui dupliciter; vno modo, quia operatio debita totaliter tollitur, & sic est peccatum omissionis; alio modo, quia operatio debita bonitate priuatur, & hoc est peccatum commissionis*; at operationem debita bonitate priuari non est, quod potentiæ, sed quod actioni debeatur, & illam non habeat: ergo carentia boni- *Displicet 1.*

tatis, in qua malitia priuatiua peccati commissionis consistit, non solum respectu potentiæ, sed etiam respectu actus, debet esse priuatio, id ipsu docuerat art. 1. ad 1. illis verbis: *Dicendum, quod formalis priuatio boni non habet rationem pœnæ, nisi quando rationalis creatura formaliter aliquo bono priuatur: malum vero culpæ attenditur secundum quod actus creaturæ rationali. formaliter aliquo bono priuatur, & non ipsamet, unde ratio non sequitur.*

Secundo. Secundo reijcitur ex eodem D. Thoma supra quæst. 18. art. 1. circa finem corporis illis verbis: *Sic igitur dicendum est, quod omnis actio in quantum habet aliquid deesse, in tantum habet de bonitate: in quantum vero deficit ei aliquid de plenitudine essendi, quæ debetur actioni humanæ, in tantum deficit à bonitate, & sic dicitur mala*: ergo ex mente D. Thomæ debitum bonitatis supra quod priuatiua carentia bonitatis fundatur, non solum est respectu potentiæ, sed etiam respectu actionis peccaminosæ.

11 *Tertio.* Tertio: nam priuatio, & forma cuius est priuatio idem respiciunt immediatum subiectum; at forma cuius est priuatio carentia bonitatis reperta in peccato commissionis, non respicit potentiam vt sui immediatum subiectum, sed actum: ergo dicta carentia sub conceptu priuationis immedite respicit actum, & non potentiam nudam. Minor probatur: carentia illa non est carentia actus, sed rectitudinis actus, aliàs non distingueretur à carentia omissiua, quæ totaliter actum excludit; at rectitudo actus non respicit potentiam vt suum immediatum subiectum, sed actum: ergo forma, qua priuat carentia pecti commissionis, non in nuda potentia, sed in actu immediate subiectatur.

Quarto Denique: nam per dictam carentiam constituitur peccatum commissionis in ratione mali simpliciter in sententia D. Thomæ, vt inferius constabit, & in sententia Suarez priuatio in ratione mali; at per carentiam, quæ respectu actus negatio sit, etiam si sit priuatio respectiuè ad potentiam, non constituitur actus malus, & defectuosus in se: ergo non est priuatio solum respectu potentiæ, sed etiam respectu actus. Minor probatur primo: in calore est negatio frigiditatis, quæ respectu aquæ calorem recipientis priuatio est; & tamen, quia respectu caloris non est priuatio, non constituitur calor per illam malus in se ipso formaliter: ergo negatio comparatiuè ad actum, esto respectu voluntatis priuatio sit, nō reddit actum malum in se ipso formaliter. Secundo illa minor probatur ex D. Thoma 1. *p. quæst.* 48. *art.* 3. *in corpore*, vbi docet remotionem boni acceptam negatiuè, non obtinere rationem mali, sed solum priuatiuè acceptam. Et probat, quia alias homo diceretur malus, quia non habet velocitatem capræ, aut leonis fortitudinem: ergo actus nequit in ratione mali constitui remotione rectitudinis, quæ sit respectu illius tantum negatio.

Nec fauet dictæ solutioni D. Thomas, quo se munit Suarez, *quæst.* 1. *de malo art.* 1. *ad* 1. vbi docet, malum simpliciter, idest secundum se malum, dicere priuationem boni particularis, quod est ex debito suæ perfectionis; malum autem secūdum quid, quod secundum se malum non est, nō dicere priuationem boni debiti sibi, sed subiecto, cui dicitur malum, sicut in igne est priuatio formæ aquæ, quæ nō est de debito suæ perfectionis, sed de debito formæ aquæ, vnde ignis nō est secundum se malus, sed est malus aquæ. Cum autem, inquit Suarez, peccatum non sit malum simpliciter, hoc est secundum se, sed secundum quid rationali naturæ, non est necessarium quod bonitas, qua priuat, ipsi debeatur, sed solum quod debeatur rationali naturæ. Non inquam fauet Angelicus Præceptor traditæ solutioni: nam licet peccatum commissionis sub aliqua ratione sit malum se- 12 *Motiuo solutionis respōdetur*

cun-

cundum quid, sub alia tamen est malum absolute, & simpliciter, vt ex dicendis cōstabit: aliàs liceret inferre peccatum sub ratione peccati à Deo proprie causari; cum ibi doceat D. Thomas, id quod in se non est malum, sed solum secundum quid respectu alicuius, Dei causalitatem proprie terminare, vt illam terminat pœna, quia est tantum secundum quid malum.

13 *Vera, et communis solutio.* Prætermissis igitur his solutionibus, communis solutio argumenti facti est, odium Dei, & idem de quouis alio commissionis est dicendum, considerari dupliciter: primo secundum rationem genericam actus humani: secundo sub ratione propria specifica, & sibi differentiali, & licet ei reduplicata ratione differentiali non debeatur rectitudo, aut conformitas cum lege charitatis, debetur tamen illi reduplicata ratione generica, & hoc ad rationem priuationis, prout à negatione distinctæ sufficere.

14 *Replicabis 1.* Cæterū contra illam plura opponunt sententiæ contrariæ Authores; primo, nam ad summum conuincitur carentiam rectitudinis esse priuationem respectu rationis genericæ actus humani, non autem quod priuatio sit respectu odij Dei specificè cōsiderati; at hoc ad argumenti solutionem non sufficit, aliàs per talem carentiam ratio illa communis mala constitueretur, non vero ratio specifica odij: ergo solutio tradita est nulla. Maior constat: nam sub ea ratione comparatur ad odiū vt priuatio, sub qua in odio est capacitas, & debitum formæ oppositæ; at capacitas, & debitum rectitudinis non est in ratione specifica odij, sed solum in ratione genericæ: ergo solum est priuatio respectu rationis genericæ act° humani, non autem respectu actus specifici odij. Minor etiā probatur: nam carentia dicta solum constituit odium in ratione mali in se sub conceptu priuationis, vt contra Suarez arguentes dicebamus: ergo si solum est priuatio respectu rationis genericæ actus humani, non autem respectu specificæ rationis odij, illam, & non istam malam in se ipsa constituet, quod falsissimum est.

Secundo: nam rationi actus humani non debetur hæc, vel illa peculiaris rectitudo, sed ad summum rectitudo vt sic; at carentia priuatiua in odio reperta non est priuatio rectitudinis vt sic, sed huius peculiaris, nempè charitatis, in nostra sentēcia: ergo non rectè fundatur in debito rationi actus humani in communi. *Secūdo.*

Tertio: nam si actui humano vt sic deberetur rectitudo charitatis, etiam deberetur rectitudo spei, & omnium aliarum virtutum, cum non sit maior ratio vnius, quam alterius: ergo si ob tale debitum fundatur in odio Dei priuatio rectitudinis charitatis, fundabitur etiam priuatio rectitudinis spei, & rectitudinum omnium virtutum. *Tertio.*

Denique: nam pro fundamento priuationis nō sufficit capacitas, seu non repugnantia in subiecto; sed insuper requiritur debitum formæ: vnde homo in puris naturalibus conditus, etsi esset gratiæ capax per non repugnantiam, & si illa careret, non tamen diceretur gratia priuatus, quia gratia in illo statu ei debita nō esset; at licet actui odij Dei secundū rationem actus humani communem, etsi non repugnet rectitudo charitatis, ei tamen debita non est: ergo ex illo conceptu nequit carentia rectitudinis charitatis obtinere priuationis rationem. 15 *Quarto*

Minor, in qua est dificultas, ostēditur primo: indifferenti namque in quantum tali, nullum ex extremis suę indifferentiæ debetur determinatè; at ratio actus humani in cōmuni est indifferens vt contrahatur per rectitudinem charitatis, & irrectitudinē odij: ergo non magis ei debetur rectitudo charitatis, quam irrectitudo odij, & consequenter sicut actus charitatis non dicitur priuatus irrectitudine odij, odium non dicetur priuatum rectitudine charitatis. *Minor prob. 1.*

Secun-

Secundo. Secundo, nam licet possit repugnare speciei, quod generi non repugnat, vnde irrationalitas etsi homini repugnet, non repugnat animali, nihil tamen positiuè generi conueniés potest repugnare speciei. Tum, quia omnia prædicata positiua generis descendunt ad speciem. Tum etiam, nã differentia, & genus cum sola ratione differant, non possunt prædicatis, ita oppositis gaudere, vt sunt exigentia positiua alicuius perfectionis, & positiua repugnantia ad illam. Tum denique: nam non alia ratione nequit sentire repugnare rationali, nisi quia positiuè, & exactiuè conuenit animali; at differentia constitutiua odij Dei, & constitutiua actus humani in communi repugnat rectitudini charitatis: ergo quamuis posit non repugnare actui humano in communi, non tamen potest ei per exigentiam positiuam competere; cumque positiua exigentia ad debitum fundandũ necessaria sit, non poterit ex debito conuenire.

16 *Ad 1. replicã resp.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus negãdo sequelam. Ad illius probationem dicatur, quod sicut prædicata generis enunciantur de specie, etsi non ratione gradus differentialis, & reduplicata vltima differentia specifica, ratione tamen gradus generici, & cum illius reduplicatione: ita defectus generis de specie enunciantur, non ratione differentiæ vltimæ, & sub eius reduplicatione, ratione tamen gradus generici, & illo reduplicato. Vnde de actu odij Dei, verum erit dicere capacem esse talis rectitudinis, & illa priuatum, etsi nõ ratione differentiæ vltimæ, tamen ratione conceptus actus humani vt à voluntate rationi subiecta egredientis. Nec sequitur, solam esse malam priuatiuè rationem istam communem, imo illa mala non est; cum enim carentia dans malitiam priuatiuam duo dicat, & negationem formæ, & capacitatem, atque debitum illam habendi, & genericæ illi rationi non conueniat negatio rectitudinis debitæ sibi ratione sui, sed ratione contractionis per odium; consequens fit, quod illa, nisi iam contracta mala non sit, bene species ex illa iam contracta, & differentia contrahente constituta. Nec sequitur etiã odiũ Dei esse malum ex illa ratione communi, sed malum priuatiuè redditur à priuatione formaliter, & fundamẽtaliter à differentia contrahente rationem illam communem. Cuius ratio est: nam cum ad priuationem defectuosũ aliquid constituentem concurrant duo, & capacitas cum debito formam habendi, & formam non habere, & ideo aliquid malum non sit, quia capicitatem habet, & debitũ formæ, sed quia hoc debito præsupposito non habet illam; consequens fit, quod odium non sit malum ex ratione generica dante capacitatem, & fundante debitum, sed ex ratione differentiali negationem rectitudinis causante illo supposito debito.

17 *Ad 2.* Ad secundam dicatur, debitum de quo loquimur explicando solutionem ad vltimam obiectionem, nõ esse ad rationem communissimam actus humani, sed ad rationem actus humani à voluntate egredientis erga charitatis materiam. Eo enim ipso, quod voluntas erga Deum, vt est materia charitatis versatur, debetur illi, & actui humano, quatenus ab illa prout sic egredienti charitatis rectitudo. Vnde concessis præmissis, negandum est suppositum consequentis.

Ad 3. & vltimam. Et ex his ad tertiam obiectionem habetur solutio. Ad vltimam obiectionem, concessa maiori, nego minorem. Ad illius primam probationem dicatur, veram esse maiorem de debito physico, aut metaphysico; falsam autem de morali. Vnde ex eo quod ratio actus humani in communi indifferens sit vt per rectitudinem, & irrectitudinem contrahatur, tantum colligitur ei non deberi rectitudinem debito physico, aut metaphysico in physica exigentia rationis cõmunis fundato; non vero quod ei nõ sit debita rectitudo debito morali ex lege obligante hominem vt rationẽ

illam communem per rectitudinem contrahat. Et licet obligatio ex lege immediatè sit ad personam operantem, tenetur tamen illam rationem communem per bonam differentiam contrahere; & consequenter ex lege obligante immediatè suppositum operans, debetur rationi communi rectitudo. Ex quibus ad secundam probationem dicatur, illa solum conuinci non deberi physicè, aut metaphysicè actui humano in communi contrahi per rectitudinem, quod libenter fateor contra quosdam sentientes oppositum; non vero quod nō posśit rationi communi debito morali orto ex lege rectitudo deberi, & hoc sufficit ad saluandam in carentia rectitudinis in peccato commissionis reperta rationem priuationis moralis.

18 *Secūdo arg. & replicatur contra dicta.* Sed contra hanc solutionem obstat secundum principale argumentum. Debitum enim morale oritur ex lege obligante; at odium Dei v.c. potest à potentia elici in instanti, in quo non obliget præceptum charitatis: ergo in tali casu non erit ei debita charitatis rectitudo; & consequẽter carentia rectitudinis charitatis non erit priuatio, sed mera negatio. Consequentia cum maiori tenet. Minor autem probatur: Præceptum negatiuum prohibens odium obligat non solum semper, sed etiam pro semper; at præceptum affirmatiuum dilectionis, licet semper obliget, non tamen ad semper, nec pro semper, vt in confesso debet esse apud omnes ex communi discrimine inter præcepta affirmatiua, & negatiua: ergo potest elici odium; & consequentèr esse peccaminosum in instanti, in quo non obliget lex charitatis.

19 *Resp.* Respondeo, præceptum ex quo debetur odio Dei charitatis rectitudo non esse præceptum absolutum diligendi, cui opponitur omissio peccaminosa dilectionis; hoc enim, vt argumentum factum conuincit, non obligat pro semper; & cum præceptum negatiuum prohibens odium Dei semper, & pro semper obliget, potest aliquando, imo & multoties peccari odio habendo Deum, isto præcepto non obligante: nascitur ergo obligatio rectitudinis charitatis ex præcepto non absoluto, sed conditionato operandi conformiter ad regulas huius virtutis, si homo erga Deum, vt est charitatis materia velit operari. Vel alijs terminis, ex præcepto disiunctiuo obligante ad vel non operandum erga Deum, vel operandum conformiter ad regulas charitatis, quod præceptum non est distinctum à præcepto negatiuo prohibente odium; hoc enim præceptum directè obligans ad odium non habendum, obligat indirectè ad disiunctum, vel conditionatum, quod explicuimus, quatenus ex suppositione quod voluntas operetur erga Deum immediatè vt est charitatis materia, non potest non frangere præceptum negatiuum prohibens odium, nisi habendo operationem regulis charitatis conformem. Quam obligationem disiunctiuam, aut conditionatam extare, patet: nam oppositum illius disiuncti, vel conditionati, scilicet erga Deum operari absque conformitate ad regulas charitatis, est malum: ergo aliqua lege prohibitum; & consequenter extat lex obligans ad operandum conformiter ad regulas charitatis ex suppositione, quod erga Deum operari velimus, in quo consistit obligatio conditionata, vel ad non operandum, vel operandum conformiter ad prædictas regulas, in quo consistit disiunctiua obligatio.

(?)

§. III.

Cætera argumenta diluuntur.

20 *Instabis & est tertiũ arg.* SEd contra hanc solutionem obstat tertium argumentum: stat odium Dei existere absque obligatione etiam conditionata rectitudinis charitatis, seu cõformitat.s cũ regulis charitatis; sed tunc erit peccatum, cum ab intrinseco peccatum sit, nec peccatum esse non possit: ergo sine debito morali dictæ rectitudinis erit peccatum; & consequentèr sine carentia priuatiua illius. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: casu, in quo Deus deneget homini auxilium supernaturale sufficiens ad sui amorem supernaturalem, non est debita rectitudo supernaturalis dilectionis; non enim stat debitum actus absque proxima potentia ad illum, sine auxilio autem sufficienti ad amorem, non stat proxima potentia ad illum: & consequẽtèr nec dibitum illum habendi existere potest; at si in tali casu homo odio habeat Deum supernaturalem Auctorem, peccabit peccato odij; cum taliter odium eliciat, quod possit non elicere illud; & consequenter cum libertate: ergo stat odium Dei existere absque obligatione conditionata rectitudinis charitatis.

21 *Prima solutio.* Huic argumento responderi solet primo, casum nõ esse possibilem; non enim potest Deus hominem obligare lege negatiua odij, quin det potentiam ad actum contrarium: cũque odium Dei supernaturalis Auctoris contrarium sit supernaturali dilectioni; fit consequens, quod non possit prohibere odium sui vt supernaturalis auctor, quin præstet auxilium ad sui dilectionem sufficiens. Secundo responderi solet cum Montesino vbi supra, tunc casus negationem rectitudinis charitatis repertã in odio fore priuationem moralem, quia licet non sit carentia rectitudinis debitæ haberi, est carentia debita non haberi, & hoc sufficit ad moralẽ priuationem. *Secũda.*

Tertio alij cum eodem Montesino respondent, tunc casus dari priuationem rectitudinis charitatis in odio, quia datur carentia rectitudinis, cuius secundum se est capax, & secundum se debetur, etsi per accidens, & ex defectu auxilij sufficientis debita non sit rectitudo. *Tertia.*

Sed nulla ex his solutionibus facit argumento satis. Non prima; tũ, quia vt Deus obliget hominem inexcusabiliter, ad negationem odij, sufficit, quod sit liber libertate contradictionis, hoc enim ipso potest odiũ per sui negationem vitare, quod vt inexcusabiliter per illã legem obligetur est sufficiens; at homo, cui deest auxilium supernaturale sufficiens ad supernaturalem Dei dilectionem, etsi non sit liber ad odium libertate contrarietatis, est tamen liber libertate contradictionis per indifferentiam ad odium, & illius negationem: ergo etiam negato auxilio supernaturali ad amorem, inexcusabiliter obligatur ad negationem odij; & cõsequenter casus est possibilis. Tum etiam: nam estõ demus ad inexcusabilem obligationem negationi odij requiri potentiam expeditam ad bonum actum, non tamen requiritur potentia expedita ad dilectionem, sed sufficit expedita potentia ad volendam negationem odij; at hæc potentia dabilis est cum carentia auxilij sufficientis ad supernaturalem Dei dilectionem; cum isti actus non sint inter se essentialiter connexi, & consequentèr sit dabilis potentia ad vnũ sine potentia ad alium: ergo dabilis est casus, in quo Deus neget homini sufficientem gratiam ad sui dilectionem, & ipsum inexcusabiliter obliget præcepto prohibitiuo odij. 22 *Prima solutio reijcitur 1.* *Secũdo.*

Deinde

23 *Contra 2. obstat primo.*

Deinde secunda solutio reijcitur primo: nam ad rationem priuationis vt à negatione distinguitur, necessario requiritur debitum habēdi formam negatam: ergo vt carentia formæ sit priuatio moralis non sufficit debitum non habendi negationem, sed insuper est necessarium debitum morale formæ, cuius est carentia.

Secūdo.

Secundo: nam quia omissio cōsistit in carentia priuatiua actus, non stat omissionem esse moralem priuationem actus, nisi actus ipse debitus sit: ergo carentia rectitudinis in peccato commissionis reperta, non potest esse priuatio moralis, nisi rectitudo cuius est carentia sit moraliter debita.

Tertio.

Denique, quia non potest esse debitum non habendi carentiam rectitudinis, nisi rectitudo sit debita haberi: ergo si in casu adducto non est debita rectitudo, carentia rectitudinis non potest esse indebita. Consequentia tenet. Antecedens autem ostenditur primo ab exemplo omissionis, quæ quia consistit in carentia actus debiti, non potest esse indebita omissio, nisi actus sit debitus: ergo si prædicta carentia est carentia rectitudinis, nequit illa esse indebita, nisi rectitudo debita sit. Secundo, quia negatio supposito actu non potest nō haberi, nisi habeatur rectitudo: ergo non potest esse indebitum negationis absque rectitudinis debito.

24 *Tertia impugnatur primo.*

Tandem tertia solutio reijcitur primo: nam odio Dei etiam ex ratione communi, & liberi, non est debita rectitudo virtutis oppositæ debito physico, aut metaphysico, vt dicebamus solutione ad 1. sed solo debito morali orto ex lege; at in tali casu non est debitum ex lege; cum in illo lex non instet: ergo non debetur illi vllo modo; & consequenter priuatio rectitudinis in eo non reperitur.

Secūdo.

Secundo; quia namque omissio peccaminosa contra legem charitatis consistit in carentia actus ex lege charitatis debiti, cessante ista lege, vel ex carentia auxilij sufficientis à Deo voluntarie negati, vel ex ignorantia inuincibili legis instantis, non stat priuatiua, & peccaminosa omissio dilectionis; at carentia rectitudinis charitatis, quæ odio Dei potest conuenire, est priuatio moralis, nec debita ex lege, vt paulò ante dicebamus, & fatentur Authores præfata solutione vtentes: ergo cessante lege ex quocumque capite cesset, moralis priuatio, & peccaminosa non est.

25 *Vera argumenti solutio.*

Vnde ad tertium argumentum respondeo negando maiorem. Ad cuius probationem neganda est maior; nam licet sine auxilio sufficienti ad actum charitatis non possit stare debitum absolutum illius, stare tamen potest debitum conditionatum rectitudinis charitatis. Et ratio discriminis est manifesta: nam si staret obligatio absoluta actus charitatis sine auxilio sufficienti ad illum, obligaret Deus hominem ad peccatum, quod vitare non posset, quod iniustum esset. Ex eo tamen quod Deus obliget ad rectitudinem charitatis habendam, denegato auxilio sufficienti ad illam, non obligaret illum ad peccatum, quod vitare non posset; nam carentia illa peccaminosa dictæ rectitudinis vitari potest dupliciter, vel eliciendo charitatis actum, vel non eliciendo actum odij, & quia sine auxilio sufficienti ad amorem stat omne sufficiens ad non eliciendum odij; stat sine tali auxilio potentia ad vitandam carentiam peccaminosam rectitudinis amoris; ac proinde ex eo quod Deus hominem obligaret ad illam rectitudinem habendam debito conditionato, negato auxilio sufficienti ad amorem, non obligaret illum ad aliquid, quod vitare non posset.

26 *Vltimo arg. & est replica præcedentium.*

Denique arguitur, & instatur contra hucusque dicta: obligatio ista conditionata rectitudinis charitatis non est possibilis: ergo si absoluta necessaria non est, vt fatemur, poterit existere peccatum odij absque vllo debito rectitudinis charitatis; & consequenter absque carentia priuatiua illius. Antecedens in quo est po-

Digitized by Google

ita difficultas, probatur: obligatio illa conditionata est habẽdi rectitudinẽ charitatis sub conditione quod homo operaturus sit: ergo vel sub cõditione odij, vel sub cõditione amoris, vel sub conditione odij, vel amoris sub disiunctione: non primũ, quia non stat obligatio conditionata, repugnãte termino obligationis, aliàs esset obligatio ad aliquid implicans, implicat enim rectitudo charitatis supposito odio. Nec secundũ, aliàs nõ instaret absolute prædicta obligatio, nisi purificata conditione, vel amore existente; sicut enim conditionatũ in absolutum non transit nisi purificata conditione: ita obligatio conditionata non transit in absolutam, nisi purificetur conditio. Ex quo vlterius fieret, quod existente odio, & non amore non instaret absoluté obligatio; & consequenter non esset in odio carẽtia priuatiua dictæ rectitudinis. Nec denique tertium: non enim stat obligatio conditionata sub conditione disiũctiua, cuius vna pars rei præceptæ repugnat, aliàs pro illa parte esset obligatio ad aliquid implicans: ergo nullo modo explicari, aut concipi potest possibilis obligatio conditionata rectitudinis charitatis.

27 *Cõfirm. primo.* Et augetur difficultas primo: quia ex opposito sequeretur peccare hominẽ contra charitatem nolendo nõ odio habere Deũ, nec ipsum diligere non instante præcepto dilectionis; cõsequẽs est absurdũ, & à nullo Theologorum admissum: ergo & illud ex quo sequitur. Probatur sequela: etenim iuxta nostram sententiam adest homini conditionata obligatio rectitudinis dilectionis diuinæ ex suppositione quod velit operari erga Deum; at nolens, nec diligere, nec odio habere Deum vult operari, & de facto operatur, & non diligit ipsum: ergo caret rectitudine charitatis conditionatẽ præcepta impleta iam conditione; & consequenter peccat contra charitatẽ. Et explicatur, & vrgetur *Secũdo.* secũdo: potest frãgi præceptũ negatiuũ prohibens odium absq; rectitudine charitatis: ergo ex præcepto negatiuo odij non rectẽ à nobis colligitur obligatio conditionata dicta rectitudinis sub conditione futuræ operationis. Probatur antecedens: potest quis habere hunc actum: *Nolo odio habere Deum*, quin velit ipsum diligere; at per hunc actum verè adimpletur præceptum negatiuum odij: ergo potest per positiuum actum adimpleri absque rectitudine charitatis.

Denique vrgetur eadem difficultas: potest quis adimplere præceptum in materia iustitiæ, v.c. *velle bonis alterius illæsa conseruari*, per actum nulla rectitudine morali gaudentem: ergo rectitudo moralis non cadit sub præcepto iustitiæ; & consequenter voluntati furandi debita ex præcepto non est moralis iustitiæ rectitudo. Secunda consequentia ex prima colligitur, prima ex antecedenti: si namque rectitudo ipsa moralis caderet sub præcepto iustitiæ, voluntas tali rectitudine carens esset opposita præcepto iustitiæ; & consequenter non impleret illud præceptum. Antecedens autem deduximus *disp. præced. cõclusione 1. solutione ad 3.* & suadetur: potest enim elici talis actus ex motiuo inanis gloriæ, quo in casu cum ex fine vitietur, nulla gaudet bonitate morali; supponimus namque cum sententia valde probabili, de qua *supra quæst. 28.* non posse in eodem actu interiori reperiri simul bonitatem, & malitiam moralem; at actus sic elicitus adimpleret præceptum iustitiæ: nemo enim dicit per illum frangi præceptum iustitiæ, aut contra iustitiam operari: ergo dabilis est actus nulla gaudens rectitudine morali adimplens iustitiæ præceptum. 28 *Tertio.*

Ad argumentũ respondeo negãdo antecedẽs. Ad illius probationẽ, cõcedo antecedẽs, & nego cõsequentiã pro tertia parte: ad illius impugnationẽ dicatur, quod licet non possit dari obligatio conditionata sub cõditione disiunctiua, cuius vna pars repugnet ex omni capite termino 29 *Resp.*

obligationis, vel ex aliquo capite, in dependente à volũtate ſubiecti obligati; poteſt tamen dari obligatio cõditionata ſub cõditione disiunctiua, cuius vna pars non repugnet ex omni capite termino obligationis, ſed tantũ ex aliquo, & hoc depẽdẽte à libera volũtate ſubiecti obligati: odiũ ergo nõ repugnat conformitati præcepti ex conceptu cõmuni actus humani, vt ſupra explicuimus, ſed tãtũ ex conceptu ſpecifico, & iſte conceptus liberè ab homine obligato procedit; conſequens fit, quod poſsit obligari ad illã cõformitatẽ ſub cõditione, quod operaturus ſit erga Deũ, vel per odiũ, vel amorẽ disiũctim quãuis odiũ, quod eſt vna pars disiuncti repugnet dictæ cõformitati. Cuius ratio eſt: nam ſicut impotentia volũtario contracta nõ excuſat ab obſeruãtia præcepti, aliàs abſolutè obligantis: ita repugnãtia ad cõformitatem conditionatim præceptã à prædicta obligatione, non eſt cur excuſet, vel illam impediat.

30 *Oppones 1.* Sed oppones primo: conſequens futuri conditionati ſub conditione disiunctiua petit poſſe coniungi cum quauis parte dictæ conditionis; quo circa hoc conditionatũ: *Si dedero, vel non dedero tibi auxilium ad cõuerſionem ſufficiens, de facto cõuerteris*, verũ eſſe non poteſt: quia nẽpe actualis conuerſio cũ vna parte disiunctiuæ conditionis coniungi non poteſt, ſcilicet cũ negatione auxilij ſufficientis: ergo rectitudo conditionatim præcepta ſub disiunctiua cõditione, petit poſſe coniungi cum qualibet parte talis conditionis; at cum odio Dei talis rectitudo non poteſt coniungi, cũ illi ab intrinſeco rectitudo repugnet: ergo nequit rectitudo præcipi ſub conditione disiunctiua odij, vel amoris. *Secũdo.* Secũdo: nã ſequitur ex hac ſolutione, Deũ in caſu aliquo hominẽ obligare ad aliquid inuoluẽs contradictionẽ obligatione abſoluta; conſequens abſurdũ eſt: ergo ſolutio ex qua ſequitur falſa eſt. Probatur ſequela: obligatio cõditionata rectitudinis charitatis ſub cõditione odij, vel amoris disiunctim, trãſit in abſolutã ſuppoſito odio, quod eſt vna pars disiũctiuæ cõditionis; at ſuppoſita exiſtẽtia odij implicat rectitudo charitatis: ergo obligatur homo abſolutè ad aliquid implicans. Tertio, *Tertio.* implicat obligatio habendi rectitudinẽ charitatis ſub ſola odij cõditione: ergo implicat obligatio habendi talẽ rectitudinẽ ſub conditione odij, vel amoris disiunctim. Antecedẽs patet: nã eſſet obligatio ad aliquid in terminis implicãs. Cõſequentia vero probatur: nã obligatio ad illã rectitudinẽ ſub conditione odij, vel amoris disiunctim, fit obligatio ſub cõditione odij, quando volũtas amore neglecto in odiũ prorrũpit: ergo ſi implicat obligatio dictæ rectitudinis ſub ſola odij conditione, implicabit talis obligatio ſub conditione odij, vel amoris disiunctim.

31 *Ad 1. reſp.* Reſpondeo ad primã ex his obiectionibus, concesſo antecedẽti, diſtinguẽdo conſequẽs: petit poſſe coniungi, cũ quauis parte dictæ conditionis ſub omni cõceptu illius, nego conſequẽtiã: ſub aliquo illius cõceptu, cõcedo conſequẽtiã; licet autẽ rectitudo charitatis repugnet odio Dei ex cõceptu ſpecifico, nõ tamẽ repugnat illi ex cõceptu cõmuni actus humani; & ideo poteſt talis rectitudo præcipi ſub illa disiunctiua conditione. Nec eſt eadẽ ratio de futuro cõditionato, quod petit, vt eius conſequens cum quauis parte disiunctiuæ conditionis poſsit ſub quocumque talis partis cõceptu cõiungi; hoc enim ideo eſt verũ, quia futuritio præciſsiua nõ eſt, & ideo debet conſequens futuri conditionati poſſe coniungi cũ quouis cõceptu partiũ disiunctiuæ cõditionis: obligatio autẽ conditionata rectitudinis non petit eius futuritionẽ, ſed tantũ poſsibilitatẽ, poſsibilitas autẽ eſt præciſsiua, quo circa aſſeritur in materia de auxilijs dari in nobis ſub præmotione phyſica potẽtiã ad actũ contrariũ præſcindẽdo à cõiunctione illi⁹ cũ phyſica præmotione. Vnde poteſt rectitudo præcepta habere poſsibilitatẽ coniũctionis cũ vna parte cõ-

di-

ditionis disiũctiuæ sub vno cõceptu, quin possit cũ illa sub omni cõceptu coniungi.

32 Ad 2. Ad secũdã, distinguo cõsequẽs: ad aliquid implicans implicãtia absoluta, & ex terminis, nego cõsequentiã: ad aliquid implicans ex suppositione homini voluntaria, cõcedo sequelã: & sub eadẽ distinctione minoris, nego consequẽtiã. Insteque argumẽtũ, etenim ex suppositione odij, implicat eius negatio, & tamẽ pro instãti existẽtiæ odij perseuerat obligatio non habẽdi Deũ odio: ergo iã datur perseuarãs obligatio ad aliquid implicans. Et hoc ideo, quia negatio odij ex se nõ inuoluit cõtradictionẽ, sed tãtũ ex suppositione odij homini voluntaria; pariter dico in præsenti, De⁹ nõ obligat hominẽ vt cum odio Dei iungat charitatis rectitudinem, quod ex terminis implicat, sed solũ ad hoc, quod si operari velit erga ipsũ, cõtrahat rationem actus humani per rectitudinem charitatis, quod ex terminis nõ implicat. Quod si supposita cotractione facta per malitiã oppositã implicat iã rectitudo, est implicatio orta ex suppositione homini voluntaria, quæ obligationi nõ potest obesse.

33 Ad 3. Et ex his ad tertiã obiectionẽ, cõcesso antecedẽti, nego cõsequẽtiã. Et ratio est; nã præceptũ de rectitudine charitatis sub sola odij cõditione, est de cõiũgẽda illa rectitudine cũ odio Dei, quæ cõiunctio ex terminis implicat. Præceptum vero de rectitudine charitatis sub cõditione operationis positiuæ erga Deũ cõstãtis disiũctim ex amore, vel odio nõ est de cõiungẽda rectitudine cũ odio Dei, sed cum operatione humana, quæ cõiũctio nõ implicat. Quod si implicatoria redditur supposito quod volũtas se ad odiũ determinauit, est implicãtia orta ex suppositione libera homini, quæ implicatio non obest dictæ obligationi, vt cõstat ex dictis.

34 Ad 1. cõfirm. Ad primã cõfirmationẽ argumẽti principalis, nego sequelã. Ad illius probationẽ, distinguo maiorẽ: ex suppositione quod velit operari immediatẽ erga Deũ, cõcedo maiorẽ: mediate tãtũ, nego maiorẽ: & sub eadẽ distinctione minoris, nego cõsequentiã: nã voluntas nõ amandi, nec odio habẽdi Deũ nõ est erga Deũ immediatẽ, sed erga negationẽ amoris, & odij, & cõditionata obligatio rectitudinis charitatis nõ est sub cõditione, quod volũtas operatura sit quomodolibet, sed sub cõditione, quod volũtas operatura sit immediatẽ erga Deũ; hoc enim ipso quod erga Deũ immediatẽ operetur, vel illũ diligit, vel odio habet; cũ erga ipsũ vt est charitatis materia nullus ali⁹ act⁹ immediatẽ versetur; ac proinde, vel diligit ipsũ, vel necessario peccat. Vnde volũtas illa nec amandi, nec odio habẽdi Deũ non caret debita rectitudine.

Ad secũdã cõfirmationẽ, distinguo cõsequẽs: per actũ positiuũ immediate versantẽ erga Deũ, vt est charitatis materia, nego antecedẽs: per actũ positiuum versantẽ immediatẽ erga Deũ, cõcedo antecedẽs, & nego cõsequẽtiã, nec Nos intulim⁹ obligationẽ cõditionatã rectitudinis charitatis ex præcepto negatiuo odij quomodolibet adimplẽdo per actũ positiuũ, sed ex illo vt nõ frangẽdo supposita operatione erga Deũ immediatẽ versante; eo enim ipso quod homo erga Deũ vt est charitatis materia immediatẽ versetur, vel præceptũ negatiuũ frãgitur odio Deũ habẽdo, vel De⁹ charitate diligitur: & cõsequenter in præcepto negatiuo odij virtualiter cõtinetur præceptũ cõditionatũ ipsũ diligendi sub conditione operationis erga Deum immediatẽ futuræ. 35 Ad 2.

Ad tertiam confirmationem dicatur, in sententia illa, quæ docet nõ posse in eodem actu bonitatem, & malitiam componi, consequentèr est asserendum, moralem rectitudinem actus iustitiæ consistentem in conformitate cum iustitiæ regulis ex motiuo bonitatis, quæ est conformitas formalis, non cadere sub præcepto iustitiæ, sed solum substantiam actus, & materialẽ cõformitatẽ, 36 Ad 3.

quæ vocari poteſt materialis rectitudo. Vnde priuatio in actu iuſtitiæ cõtrario reperta, non eſt carentia rectitudinis moralis iuſtitię formalis, nec formalis conformitas cũ regulis iuſtitiæ, ſed cõformitatis materialis cũ illis. Iuxta quam ſolutionem hoc inter cæteros actus, & actum odij verſatur diſcrimen, quod cum actus charitatis nõ poſsit vitiari, eſt illi neceſſario annexa bonitas moralis ex obiecto deſumpta, & hæc bonitas eſt etiã præcepta; charitatis enim præceptũ præcipit nedũ ſubſtantiam actus, verum etiam eius modum; ac proinde carẽtia priuatiua in odio reperta, nõ ſolum eſt priuatio rectitudinis, ſeu cõformitas materialis cum lege charitatis, ſed etiam eſt priuatio rectitudinis, & conformitatis moralis formalis: ſecus vero in actu cõtra iuſtitiam contingit; cum enim præceptũ iuſtitiæ ſolum ſubſtantiam actus, & cõformitatem materialem præcipiat, ſolũ huius priuatio in actu contrario inuenitur. Noc ſequitur, non eſſe priuationẽ moralẽ, ſed phyſicam: nã licet habitudo, qua priuat phyſica ſit, quia tamẽ non eſt debita debito phyſico, ſed morali ex lege orto, ideo non eſt phyſica, ſed moralis priuatio.

37 *Aliorũ ſolutio.* Mitto illorũ ſolutionẽ, qui vt difficultates poſitas vitent, docent rectitudinẽ cuius carentia priuatiua reperitur in peccato cõmiſsionis; nõ eſſe poſitiuã natã cõuenire actibus virtutis oppoſitæ, ſed rectitudinẽ negatiuã ſumptã ex conformitate ad legem negatiuã, v.c. priuatio reperta in odio eſt carẽtia nõ rectitudinis charitatis, quę poſitiua eſt, ſed negatiuę rectitudinis, quæ in carentia odij lege negatiua pręſcripta inuenitur. Et priuatio rectitudinis reperta in volũtate furandi cõſiſtit in carentia rectitudinis debitæ ex lege præcipiente negatiuũ. Cõtra quã doctriuã, nõ obſtãt tertiũ, & quartũ argumẽtũ; nõ enim datur caſus, in quo exiſtat odiũ Dei, & nõ obliget lex negatiua odij, illius negationẽ præcipiẽs; cũ hæc vtpote negatiua, obliget ſẽper, & pro ſemper.

Cæterum cõtra illam obſtat, & reijcitur primo: priuationem negatiuæ rectitudinis non in actu, ſed in potẽtia immediatẽ ſubiectari; at iuxta hucuſque dicta priuatio in peccato commiſsionis reperta, non recipitur in potentia immediate, ſed in actu immediate, & mediate in potẽtia: ergo nõ cõſiſtit in carentia rectitudinis negatiuę. Maior probatur primo: nã in illo recipitur immediate priuatio, in quo immediate recipitur oppoſita rectitudo ſi adeſt; at rectitudo negatiua, cum non conſiſtat in carentia actus poſitiui, immediate inhæreret potentiæ ſi adeſſet: ſicuti malitia omiſsionis, quia conſiſtit in carentia actus debiti, immediate in potentia, & non in actu recipitur: ergo priuatio rectitudinis negatiuæ, non recipitur in actu immediate, ſed immediate inhæret potentiæ. Secundo: nam cui repugnat oppoſita forma, nõ poteſt conuenire carentia priuatiua illius; at actui poſitiuo tam ex ratione propria, & ſpecifica, quam ex ratione communi, & generica actus liberi, & humani repugnat negatiua rectitudo, cum ſub vtraque ratione actus poſitiuus ſit: ergo non poteſt in illo ſubiectari priuatio negatiuæ rectitudinis. 38 *Reijcitur 1.*

Secundo principaliter obſtat; etenim carentia carentiæ eſt aliquid poſitiuum, quo circa vt communiter dicitur, paritas negationum affirmat; at negatiua rectitudo, ſeu conformitas cum lege negatiua, v.c. furandi, aut odio habendi Deum, eſt quid negatiuum: ergo carentia illius, quid poſitiuum eſt; & conſequẽter in peccato cõmiſsionis nõ reperitur vera huius rectitudinis negatiuæ priuatio, ſed aliquid quod poſitiuũ ſit, & ſolo nomine priuatio dicatur. *Secũdo.*

§. IV.

Explicatur malitia simpliciter reperta in peccato commissionis.

39 *Secūda cōclusio* CArentia ista rectitudinis debitæ cōstituit peccatū cōmissionis in ratione mali simplicitèr, & in ratione mali moralis priuatiui. Ita Caietan*, Medina, Aluarez, & Martinez vbi supra relati. Et quoad primū suadenda est primo: nā iuxta D.Tho. malū consistit in remotione, vel in absentia, vel in carentia priuatiua boni, quod nō esse intelligēdū de ratione mali moralis, sed mali simpliciter, sequēti assertione cōstabit. Id docet D.Tho. in 2. dist. 34. q. vnica art. 1. Ad Ambaldū ibid. q. 1. de malo art. 1. 1. p. q. 5. art. 3. ad 2. q. 48. art. 3. & in hac 1. 2. q. 18. a. 1. & 5. & alibi sæpè: ergo peccatum cōmissionis in ratione mali simpliciter, nō in positiuo, sed in priuatiuo cōsistit; & cōsequenter priuatio rectitudinis debitæ in esse illud constituit in ratione mali simplicitèr. *Prima pars prob. 1. ex D. Tho.*

Deinde probatur ex eodē D. Th. 3. Cōtra-Gentes cap. 9. illis verbis: *Est igitur malū morale, & gen*, & differentia, nō secundū quod est priuatio boni rationis, ex quo dicitur malū, sed ex natura actionis, vel habit* ordinati ab aliquē fine, qui repugnat debito fini rationis*, premēda sūt illa verba: *Nō secūdū quod est priuatio boni rationis ex quo dicitur malū*: ergo iuxta D.Tho. malū omne morale, seu omne peccatū dicitur, & est malū ex priuatione ordinis rationis, seu debitæ cōmensurationis ad rationē, & legē; at nō cōstituitur per talē priuationē in ratione specifica mali moralis, vt sequēti cōclusione constabit: ergo constituitur per illum in ratione mali simpliciter. *Secūdo prob. ex D. Tho.*

40 *Tertio prob. ratione D. Thom.* Tertio probatur ratione ex D. Tho. desūpta in præallegatis locis: malū simpliciter idē est, quod taliter malū, vt nullā explicet, nec implicet rationem boni secūdū quod est malū formalitēr; at nihil positiuū in peccato cōmissionis repertū huius est conditionis, bene tamē priuatio: ergo in ratione mali simpliciter non potest per aliquid positiuū cōstitui, sed solū per priuationē. Cōsequutio cū maiori tenet. Minor autē probatur, quia vt docet D. Tho. q. 1. de malo art. 1. & per se manifestū est, *ens inquantū ens* (id est, prout explicās ordinē ad existētiā) *bonū est, & appetibile*; sed omne positiuū in peccato cōmissionis repertū implicat rationē entis dicentis ordinē ad existentiā: priuatio autē, nec explicat, nec implicat rationē entis; & cōsequenter, nec boni, sed potius carentiā bonitatis, & entitatis: ergo nihil positiuū in peccato cōmissionis repertū talis est cōditionis, vt non implicet rationē boni, bene tamē priuatio. Deniq; probatur: malū simpliciter opponitur bono sumpto transcēdentaliter; at nihil positiuū potest formaliter cōstituere peccatū cōmissionis in ratione mali opposit bono transcendentali: ergo nec ipsūi constituere valet formalitēr in ratione mali simplicitēr; & consequētēr in ratione talis sola priuatione rectitudinis potest cōstitui. Minor prob. omne positiuū est transcēdentaliter ens, & cōsequenter bonū transcēdentale; cū transcendens bonitas entitatē sequatur: ergo nihil positiuū opponitur bono trāscēdētali; & cōsequēter nihil positiuū potest constituere peccatū cōmissionis in ratione mali oppositi bono transcendentali. *Quarto prob.*

Deinde secunda pars conclusionis probatur primo: nam tendentia positiua ad obiectum disonū legi est malitia moralis positiua, & contraria, quia positiuē disonat legi, & rationi, & contrarie adversatur bono morali virtutis, vt sequēti cōclusione mōstrabimus, & idcirco constituit peccatum commissionis in ratione mali positiui moralis; at priuatio rectitudinis consequuta ad istā tendentiam priuatiuē disonat legi, & rationi, quatenus aufert priuatiuē formalitēr cōformitatē debitam ex lege: ergo erit malitia priuatiua moralis; & conse- 41 *Secūda pars prob. 1.*

Digitized by Google

quenter peccatũ commiſsionis in ratione mali moralis priuatiui conſtituet. Secundo: peccatum cõmiſsionis carere debita rectitudine eſt malum morale; cum rectitudo illa per legem debeatur; at in ratione carẽtiæ rectitudinis debitæ per priuationem recti tudinis conſtituitur, ſicut corpus in ratione albi conſtituitur per albedinẽ, & homo in ratione cæci per priua tionẽ viſus: ergo priuatio debitæ rectitudinis conſtituit peccatum commiſsionis in ratione mali moralis pri uatiui. Denq; probatur: carentia rectitudinis debitæ eſt mala moralitẽr: ergo peccato cõmiſsionis cui ineſt, eo modo quo priuatio poteſt ineſſe, tribuit eſſe malũ moralitẽr; cumque nõ tribuat eſſe malũ malitia contraria, tribuit illi eſſe malũ malitia morali priuatiua. Antecedens oſtẽditur primo: priuatio eſt in genere mali; at non in genere mali purẽ naturalis, aliàs cauſaretur à Deo: ergo in genere mali moralis. Secundo: nã ſi nõ eſſet mala moralitẽr, nõ aliunde proueniret, niſi quia voluntaria nõ eſſet; at eſt voluntaria indirectẽ, vtpotẽ ad fundamentũ directẽ volũtariũ ſequuta, quod genus voluntarij ſufficit ad rationem moralis: ergo priuatio iſta eſt mala moralitẽr.

Secũdo. *Tertio.*

§. V.

Diluuntur argumenta in oppoſitum.

42 *Contra 1. partẽ cõclusionis arg. primo.* PRæcipuum argumentum contra primam partem huius cõcluſionis diluetur inferius, dum cõtra primarium conſtitutiuum peccati commiſsionis argumenta iaciantur. Modo aduerſus illam argumentari poſſumus primo: ſi priuatio rectitudinis eſſet oppoſita bono tranſcẽden tali, non poſſet in actu poſitiuo recipi, nec in illo fundari; at hoc eſt falſum: ergo deficit vltimum fundamẽtum, quo primã partẽ concluſionis oſtendimus, & cõſequẽter, &c. Maior probatur: vt enim docet D. Thọ. 3. *Contra-Gentes cap. 11. ad finẽ, malum non poteſt recipi in bono oppoſito ſibi*; at ſi priuatio iſta opponeretur bono tranſcendentali, opponeretur etiã actui poſitiuo gaudenti tranſcẽdentali bonitate: ergo in illo recipi non poteſt. Reſpondeo ex D. Tho. *loco allegato, & q. 1. de malo art. 2. ad 3.* priuationẽ rectitudinis nõ opponi bono tranſcẽdentali in tota ſua latitudine, ſed particulari bono, opponitur, non entitati, nec bonitati actus in quo recipitur, ſed rectitudini ad quam talis actus eſt in potẽtia, & ideo bene poteſt recipi in actu, nõ vero in rectitudine oppoſita ſibi; ſicut cæcitas quia opponitur viſui, nõ recipitur in illo, ſed in animali, cuius entitati non opponitur priuatiuẽ. *Reſp.*

43 *Replicabis.* Sed oppones: rectitudo iſta, cui priuatiuẽ opponitur, eſt malũ morale: ergo non opponitur bono tranſcẽ dentali, ſed bono morali; & cõſequẽtẽr non conſtituit peccatũ in ratione mali tranſcendentalitẽr, nec mali ſim pliciter. Reſpondeo, rectitudinẽ, cui opponitur iſta priuatio non ſolũ eſſe bonam moralitẽr, ſed etiam tranſcendentalitẽr, & vtraque bonitate priuare. Secundo: licet nihil poſitiuũ poſsit opponi bono tranſcendentali vniuerſalitẽr, poteſt tamẽ opponi bo no tranſcendentali particulari, ſic enim frigiditas calori opponitur, albedo nigredini, & poſitiua malitia peccati cõmiſsionis contrariẽ opponitur poſitiuæ rectitudini actus virtutis oppoſitæ: ergo ſi hæc oppoſitio ſufficit ad rationem mali tranſcẽdẽtalis, poterit in aliquo poſitiuo conſiſtere. Reſpondetur, quod licet priuatio rectitudinis nõ opponatur bono tranſcendentali vniuerſali priuatiuẽ, & reſpectiuẽ ad ſubiectũ, cui in eſt; opponitur tamen bono tranſcendentali vniuerſali repugnanter in ſe ipſa, quatenus in ſe nullam habet, nec habere poteſt boni rationem, forma autẽ quæcumque poſitiua nõ poteſt etiam iſto modo bono tranſcẽdẽtali vniuerſali opponi, quod neceſſariũ erat vt poſſet tranſcendentale malũ conſtituere. *Reſp.* *Replicabis 2.* *Reſp.*

Sed

44 *Instabis* Sed instabis adhuc: priuatio non est ens rationis, sed reale, aliàs ante operationem intellectus nó existeret: ergo est aliquid; & consequentèr bonum transcendentale, cum transcendentalis bonitas ad ens, & aliquid cō sequatur: ergo non opponitur repugnantèr in se omni transcendentali bonitati, sed aliquam claudit. *Resp.* Respondeo ex D. Tho. *q.* 1. *de malo art.* 1. *ad* 19. quod ens dupliciter sumitur, primo secūdū quod significat naturam decem generum, & sic nulla priuatio est ens: alio modo, prout significat id quo respondetur ad quæstionem *an est*, & sic priuatio ens est, non tamen potest dici aliquid, quia esse aliquid, non solum significat id per quod respondetur ad quæstionem *an est*, sed etiam ad quæstionem *quid est*. Et quia bonitas sequitur ad ens primo modo, consequens fit, quod priuatio in se ipsa nulla gaudeat bonitate. Quod aliter potest explicari dicēdo, priuationē esse ens reale priuatiuum, non positiuum, & solum ad entitatem positiuā sequitur bonitas, & adhuc non ad omnem, sed solū ad entitatē realem absolutam, vt tractatu de Trinitate docuimus.

45 *Contra 2. partē arg.* 1. Deinde contra secūdam partem arguitur: priuatio ista ratione sui nō est libera, sed ratione fundamenti; quo posito non est in libera hominis potestate priuationē non sequi, cū essētialiter sequatur ad illud: ergo estō possit esse mala ratione malitiæ materialis, seu fundamēti, nō tamen potest esse ratione sui malitia moralis; & consequenter, nec peccatū commissionis in ratione mali moralis, etiam priuatiue poterit constituere. Secunda consequentia ex 1. euidenter colligitur, quod enim ratione sui malitia non est, quamuis sit malū ratione alicuius, nequit alterū in ratione mali constituere. Prima vero consequētia probatur; quia nāq; actus exteriores nō sunt ratione sui liberi, sed ratione interiorū, quamuis sint ratione sui mali obiectiuè, malitiáque in actus interiores obiectiuè deriuent, non tamen sunt ratione sui mali formaliter, sed solū ratione interiorū, & per denominationē extrinsecā ab illis desumptā: ergo si carentia debitæ rectitudinis non est libera ratione sui, sed ratione fundamenti, cui essentialiter annectitur, nō est mala ratione sui, sed ratione fundamenti; & consequētèr non erit ratione sui malitia priuatiua formalis.

Respondeo, quod licet priuatio rectitudinis, quia ad sui fundamentum consequitur essentialitèr, non sit ratione sui voluntaria, & libera directè, est tamen ratione sui indirectè libera, & voluntaria, eo quod ratione sui intrinsicè, & essentialitèr sequitur ad id, quod est directe voluntarium, & liberum, quod sufficit vt ratione sui sit malitia formalis priuatiua, actus autem exteriores, nec directè, nec indirectè sunt liberi, & voluntarij ratione sui, sed ratio voluntarij, & liberi est illis omnino extrinseca per denominationem ab actu interiori; non quidem directè, quia hoc solis actibus voluntatis, vel alijs intrinsecam libertatem participantibus cōpetere potest. Nec indirectè, quia nō sunt ratione suæ entitatis intrinsicæ cum directo voluntario connexi, & ideo non sunt ratione sui mali malitia morali formali, sed solum per denominationem extrinsecam ab actu interiori. 46 *Resp.*

Instoque argumentum in omni sententia constituentium malitiam peccati commissionis in aliquo positiuo. *Instatur arg.* In nostra quidem asserente consistere malitiam moralem non in entitate positiua physica, sed in entitate positiua morali ratione ratiocinata ab entitate physica distincta, clarescit instantia; hæc enim moralitas necessario sequitur ad physicam actus entitatem, nōn minus quā priuatio rectitudinis, & tamen ratione sui, & non ratione physicæ entitatis malitia formalis est, imo ipsa physicā entitatem malam constituit. Constituentes etiam malitiam positiuā in respectu rationis, siué in extrinseca denominatione, fateri tenentur tam respectum rationis, quam denominationem extrinsecam, necessario sequi

posito fundamento; & tamen non ratione fundamenti, sed ratione sui, respectus rationis, & denominatio extrinseca malitia est: ergo quod priuatio posita physica entitate actus, necessario sequitur, non tollit quominus ratione sui sit malitia moralis priuatiua.

47 *Secũdo arg.* Secundo arguitur: nam sequitur ex hac solutione esse in quolibet peccato commissionis duplicem malitiam moralem; consequens est falsum: ergo & conclusio tradita. Sequela patet, vt enim sequenti conclusione dicemus in peccato commissionis est malitia moralis positiua, est etiam priuatiua, vt in hac conclusione docemus; at istæ non sunt vna, sed duplex malitia; cum positiuum, & priuatiuum identificari non possint: ergo ex hac conclusione sequitur in quolibet peccato commissionis duplicem malitiam moralem reperiri. Falsitas autem consequentis probatur: nam vel distinguerentur specificè, vel tantum numericè: non primum; tum, quia aliàs quodlibet commissionis peccatum esset duplex peccatum specificè. Tum etiam; nã vni, & eidem legi aduersantur; & consequentèr non possunt in ratione malitiæ distingui specificè. Nec secundũ; tum, quia aliàs omne peccatum commissionis esset duplex numero peccatum formalitèr, hoc est, reduplicata formali malitia. Tum etiam; nã duo numero accidentia distincta non possunt in eodem subiecto inueniri. Tũ denique: nam priuatio, & positiuum non possunt conuenire specificè; & consequentèr, nec distingui solo numero: ergo in peccato commissionis duæ malitiæ reperiri non possunt.

48 *Resp.* Respondeo concedendo sequelam, & negando minorem. Ad cuius probationem dicatur: malitiam priuatiuam, & positiuam in peccato cõmissionis repertas differre plusquam in genere in linea physica; in morali vero solo numero distingui, quia eidem legi aduersantur. Nec sequitur esse duplex peccatum numericè, quia ad hoc requirebatur, quod vna ex malitijs non esset passio alterius, cuius oppositum in præsenti contingit; malitia enim priuatiua ad positiuam sequitur tãquam passio; passio autem, & essentia non constituunt duo indiuidua, sed vnum perfectum specificè constitutum essentia, & proprietate completum, seu perfectum accidentalitèr. Nec est inconueniens duo accidentia solo numero distincta in vno genere, in eodem subiecto simul reperiri, dummodo in alio genere plusquam numero differant, vt constat in duobus phantasmatibus duorum indiuiduorum eiusdem speciei, quæ in phantasia simul reperiuntur, estò in genere entis solo numero differant, quia in genere repræsentatiui differunt specie. Nec obstat vltima minoris pro secunda parte probatio: nam licet priuatiuum, & positiuum non possint solo numero distingui in genere entis, possunt tamen in genere moris ratione iam data; quia nempè eidem legi aduersantur.

Sed oppones primo: passio non potest essentiam excedere; sed malitia priuatiua positiuam excedit in ratione malitiæ: ergo nequit ad illã comparari, tanquam passio ad essentiam. Patet minor: nam malitia priuatiua est ita mala, vt nullam in se rationem bonitatis contineat; positiua autem aliquam bonitatem includit, quo circa priuatiua constituit peccatum in ratione mali simplicitèr: secus autem positiua malitia: ergo hæc ab illa exceditur in ratione malitiæ. *49 Oppones 1.*

Secundo: passio non potest solo numero ab essentia distingui, vt constat discurrendo per alias passiones, & essentias: ergo si malitia priuatiua solo numero differt à positiua in ratione malitiæ, non potest ad illam comparari tanquam passio ad essentiam. *Secũdo.*

Respondeo ad primam replicã, malitiam priuatiuam in ratione mali absolute positiuam excedere, non autem in ratione malitiæ moralis, in quo ab illa exceditur, eo quod positiua, est directè voluntaria, saltim ta- *Ad 1. resp.*

tione

tione alicuius in ea inclusi transcendentaliter; priuatiua autem adæquatè est voluntaria indirectè, & id quod excedit in ratione voluntarij, excedit in ratione malitiæ, si aliunde excessus iste non resarciatur. Nec oppositum conuincit probatio; nam nec positiua, nec priuatiua bonitatem moralem explicant, vel includunt, quod necessarium erat vt positiua esset minus mala moraliter, sed solum differunt in hoc, quod malitia positiua includit bonitatem veluti physicã, quã non claudit priuatiua. Hæc pro veritate explicãda: nã ad vim cõsequentiæ poterat maior distingui, & concedi de excessu in genere perfectionis: secus autem in genere imperfectionis, & prætermissa minori, negari consequentia: quia genus malitiæ non perfectionis, sed imperfectionis est.

Ad 2. Ad secundam distinguo antecedens: in omni genere, concedo antecedens: in vno genere cum distinctione maiori, quam numerica in alio, nego antecedens, & consequentiam: quia licet priuatiua malitia à positiua solo numero distinguatur in genere moris, in alio tamen genere, videlicet entis, plusquam numero ab illa distinguitur, vt iam explicuimus. Et doctrina distinctionis in potentijs animæ clare conspicitur, quæ in genere veri non distinguuntur specifice ab illa, & tamen sunt proprietates, quia in genere entis plusquam numero inter se distinguuntur.

50 *Arg. 3.* Tertio arguitur: priuatio non boni, sed mali moralis nequit esse mala moraliter; at priuatio in peccato commissionis reperta multoties est carentia non boni, sed mali moralis: ergo non semper est mala moraliter, aut malitia moralis. Minor probatur: carentia in peccato voluntatis furandi v.c. reperta, est carentia tendentiæ voluntariæ ad res alienas conseruandas illæsas, vt habetur ex dictis; at hæc tendentia multoties potest esse non bona, sed mala moraliter, vt si quis velit bona aliena conseruare illæsa ex vanitatis motiuo, quo in casu nulla in prædicto actu bonitas moralis reperitur, vt cum probabili sententia supponimus. ergo carentia in peccato commissionis reperta multoties est priuatio formæ non bonæ, sed malæ moraliter.

Resp. Respondeo, carentiam formæ, seu tendentiæ voluntariæ, quæ non est bona, sed mala ex obiecto, nõ posse esse malam moraliter; quãdo vero est tendentia bona quantum est de se, & ex meritis obiecti, carentia illius potest esse mala moraliter. Et ratio est: nam tendentia ex obiecto mala, non potest esse præcepta, bene vero illa, quæ ex obiecto bona est, quãuis ex aliqua mala circunstantia vitietur; quia tunc præceptum non est de illa, vt mala circunstantia vitiata, sed secundumquod est bona quantũ est ex meritis obiecti. Et huius conditionis est tendentia voluntaria in obiectum iustitiæ, ideoq; carentia illius in peccato iniustitiæ reperta est mala moraliter. Instoque argumentum

Instatur arg. in peccato omissionis, v.c. non audire sacrum, seu omissio voluntatis sacrum audiendi; hæc enim est mala moraliter quando instat præceptum, & tamen poterat hoc præceptum impleri actu voluntatis ex motiuo vanitatis causato; & consequenter, nulla bonitate morali gaudente iuxta sententiam suppositam.

51 *Arg. 4.* Quarto arguitur: nam sequitur ex nostra sententia, priuationem rectitudinis repertam, v.c. in odio Dei, esse malam moraliter malitia omissionis, consequens est falsum, alias esset eiusdem speciei cum malitia omissionis amandi, quando instat amoris præceptum, & non cum malitia positiua odij: ergo priuatio ista non est malitia moralis formaliter. Probatur sequela primo: nam peccatum omissionis est, quod opponitur præcepto affirmatiuo; at carentia rectitudinis in odio reperta opponitur præcepto affirmatiuo rectitudinis charitatis ex suppositione quod homo circa Deum sit operaturus: ergo est mala malitia omissionis. Secũdo: nam omissio consistit in carentia ac-

tus præcepti; sed carentia competēs odio, vt actus charitatis: ergo est mala malitia omissionis. Probatur minor: est carentia rectitudinis charitatis, & tendentiæ specificæ actus dilectionis in Deum super omnia dilectū: ergo est carentia actus charitatis; & consequenter eius omissio.

Resp. Respondeo, negando sequelam. Ad primam probationem dicatur, omissionem opponi præcepto affirmatiuo absolute obliganti; præceptum autem, cui opponitur prędicta carentia non est affirmatiuum obligans absolute, sed solum sub conditione, quod voluntas operatura sit erga talem materiam, & ideo non est mala malitia omissionis.

52 *Replic.* Sed dices: eo ipso quod opponatur præcepto affirmatiuo, quāuis conditionato, non est malitia cōmissionis: ergo est malitia omissionis. Consequentia bona videtur, cum adæquate diuidatur malitia in malitiā omissionis, & commissionis; & consequenter, quod sub diuiso continetur, necessario contineri debeat sub aliquo ex membris diuidentibus. Antecedens autem probatur: plus enim distat præceptum affirmatiuum sub conditione, à præcepto negatiuo, quam ab affirmatiuo absolute obligante; at peccatū commissionis est, quod opponitur præcepto negatiuo, & omissionis, quod affirmatiuo præcepto opponitur: ergo carentia ista, quæ opponitur præcepto affirmatiuo, licet obliganti sub conditione, non est malitia commissionis, sed potius omissionis.

53 *Resp.* Respondeo, hoc præceptum cōditionatum esse ipsissimum præceptum negatiuum prohibens odium, quod à voluntate adimpleri non potest ex suppositione, quod per actum erga Deum immediate versetur, vt superius explicuimus, nisi eliciendo charitatis actum. Vnde ex oppositione cum illo non licet inferre priuationem rectitudinis, non habere malitiam commissionis.

Instabis Si opponas ex dictis supra, vbi asseruimus actus incompossibiles cū adimpletione præcepti affirmatiui, non esse peccata omissionis, sed commissionis, eo quod opponuntur illi præcepto, non vt est affirmatiuum formaliter, sed quatenus est virtualiter negatiuum; at carentia ista debitæ rectitudinis opponitur præcepto negatiuo, prout est affirmatiuum secundario, & virtualiter: ergo erit mala malitia omissionis.

Respondeo negando consequētiam. Tum, quia illi actus opponuntur præcepto affirmatiuo, vt est negatiuum, non conditionatē, sed absolutē; carentia vero rectitudinis debitæ actui opponitur præcepto negatiuo, vt est affirmatiuum ex consequenti, & virtualiter non absolute, sed conditionate. Tum etiam: nam illa ratio adæquata non est, sed insuper, quia malitia illius actus, non cōsistit in carentia actus, sed vel in positiua tendentia ad obiectum legi dissonum, vel in carentia debitæ rectitudinis. Carentia autem, de qua loquimur in præsenti, non est carentia actus, sed rectitudinis debitæ actui, & primum necessarium erat, vt gauderet malitia omissionis. Ad secundā sequelę probationem dicatur, peccatum commissionis consistere in carentia totius actus, non vero in carētia alicuius prædicati actus, & ideo non in actu subiectatur, sed immediate in potentia. Carentia autem rectitudinis in odio Dei reperta, non est carentia totius actus charitatis, sed alicuius prædicati illius, & ideo peccatum omissionis non est, sed commissionis, non prima, sed secunda commissionis malitia, vt sequenti cōclusione videbimus. Quæ doctrina est D. Thomæ *in 2. ad Annibaldum distinct. 35. q. vnica art. 2. in corpore*, cuius verba §. 2. retulimus. *Resp.*

Denique arguitur: nam sequitur ex hac conclusione carentiam rectitudinis repertam in peccato auaritiæ esse, & non esse eiusdem speciei in genere malitiæ moralis cum illa, quæ inuenitur in peccato prodigalitatis; consequens est falsum: ergo & tradita conclusio. Probatur sequela: 54 *Vltimo arg.*

Digitized by Google

in primis non esset eiusdem speciei, vt enim diximus *solutione ad tertiũ argumentum*, malitia priuatiua est eiusdem speciei cum malitia positiua ad quam sequitur: malitia autem positiua voluntatis auaritiæ, diuersæ speciei est à malitia positiua peccati prodigalitatis; & consequenter specifice differt à malitia priuatiua in tali peccato reperta. Quod autem esset eiusdem speciei cũ illa, probatur: priuatio sumit suam vnitatẽ, aut diuersitatem specificam à forma, qua priuat; at priuationes in peccatis prodigalitatis, & auaritiæ repertæ priuant eadem forma, vel rectitudine debita liberalitatis: ergo non sunt eiusdem speciei.

55 *Resp.* Respondeo, omissis varijs solutionibus, quibus huic argumento solet occurri, negando sequelam pro prima parte. Ad cuius probationem dicatur, quod esto admittamus carentias illas eadem rectitudine priuare, & eidem formæ opponi, tantum colligitur esse eiusdem speciei physicè, non autem quod sint eiusdem speciei in genere moris: nam ad diuersitatem istam sufficit diuersitas in positiuis tendentijs, à quibus priuationes istæ causantur, nempe in peccato prodigalitatis, & auaritiæ, quorum positiuas tendentias specifice distingui ab vtentibus argumento facto supponitur.

Instatur arg. Instoque argumentum in peccato habituali, quod in priuatione habitualis gratiæ consistere, est plurium Theologorum sententia; & tamen non omnia habitualia peccata sunt eiusdem speciei in genere moris, quamuis forma, cui opponuntur priuatiue eiusdem sit speciei; quia nẽpê peccata actualia, quibus priuationes istæ causantur, specifice inter se distinguuntur. Ita in præsenti dicimus, quod licet forma, cui carentiæ prædictæ priuatiue opponuntur sit eiusdem speciei, quia tamen important essentialem ordinem ad positiuas tendentias, ad quas consequũtur, & à quibus redduntur voluntariæ, carentiæ differunt specie in genere moris, quidquid sit, an physice conueniant specificè. Vnde non acquiescimus Caietano in hac parte, qui exinde inter alia mouetur, vt asserat peccatum commissionis non in priuatione, sed in positiuo consistere; quia alias sequeretur, quod peccata per extremum eidem virtuti opposita essent eiusdẽ speciei, quia nempe, eadẽ est forma, qua priuant. Quod argumentum inefficax esse, & à nobis etiã soluendum, constat ex dictis.

§. VI.

Explicatur malitia positiua in peccato commissionis reperta.

Sit Tertia conclusio: *Præter malitiam priuatiuam reperitur in peccato commissionis positiua malitia illud in ratione peccati, & mali moralis primario adæquate constituens.* Ita Authores 56 *Tertia cõclusio*
omnes secundæ sententiæ. Prima pars conclusionis ostenditur primo: nam iuxta D. Thomam quæst. 1. de malo art. 1. ad 12. ad Annibaldum distinct. 35. quæst. vnica art. 4. ad 3. 3. Cõtra Gentes cap. 9. in principio, & prima parte quæst. 48. art. 1. ad 2. *Malum morale est differentia constitutiua speciei; quia malum in moralibus positiuè aliquid dicitur*; at iuxta eundem D. Thomam in præallegatis locis, priuatio speciem constituere non potest, quo circa, vt ibi docet: *Malum simpliciter, non est species, sed priuatio speciei*: ergo prę ter priuatiuam maliciam datur in peccato commissionis malitia mo- *Prima pars prob. 1.*

ralis

ralis positiua, per quam specifice con stituatur.

57 *Communis solutio.* Communis solutio est, loqui D. Thomam de malo morali, non pro formali malitiæ, sed tantum pro materiali, sic enim est quid positiuum; ac proinde in genere constitutum, & etiam in sua specie per differentiam specificam.

Cōtra 1. Hæc tamen responsio reijcitur primo: nam si quando D. Thomas docet, malum in moralibus esse speciem positiuam, licet contrarijs Auctoribus illum explicare pro materiali malitię, licebit etiam Auctoribus nostræ sententiæ, quando docet D. Thomas, peccatum in priuatione consistere, explicare quod loquatur, non de primario constituente, sed de secundario, & consequuto ad primarium constitutiuum.

Secūdo. Secundo: nam etiam malum simpliciter sumptum pro materiali est species positiua, vt enim docet D. Thomas *quæst. 1. de malo art. 2. in secundo ad Annibaldum distinct. 34. art. 3. 3. Contra Gentes cap. 11. & 1. p. quæst. 98. art. 3.* malum in bono fundatur; & consequenter aliquid positiuum importat de materiali; at cō tendit statuere discrimen inter malum in moralibus, & id quod est malum simpliciter: ergo non loquitur de malo pro materiali, sed pro formali malitiæ.

Tertio. Tertio reijcitur expresis verbis D. Thomæ *loco ad Annibaldum relato*, ibi: *Ad tertium dicendum, quod deformitas, vel malum est differentia specifica actus secundi quod est in genere moris, non autem secundum quod est in genere naturæ*; at peccatum pro materiali malitiæ est in genere naturæ: ergo sentit D. Thomas deformitatem esse differentiam constitutiuam illius, nō pro materiali, sed pro formali malitiæ moralis.

58 *Quarto.* Quarto: nam constitutiuum specificum, & specificum distinctiuū sunt idem formaliter, eadem enim differentia, quæ speciem constituit, diuidit genus, & speciem ab alijs intra idem genus existentibus facit differre, vt communiter à logicis traditur capite de differentia, & per se manifestum videtur; at iuxta D. Thom. *quæst. sequenti art. 1.* peccata distinguuntur specifice, nō ex priuatione, sed ex ordine positiuo ad obiectum disonum legi, & rationi: ergo differentia specifice peccatum constituēs est ordo positiuus ad obiectum. Nec respondere sufficit in tradita solutione insistendo, loqui D. Thomam de distinctione peccatorum specifica nō pro formali, sed pro materiali malitiæ. *Resp.*

Nam in contrarium obstat, D. Thomam processurum valde diminute, si inquirendo capita ex quibus distinguuntur peccata specifice, solum quæstionem resolueret de distinctione illorum pro materiali, & non pro formali; at hoc dicere inconueniens maximum debet censeri; ergo prædicta responsio, non est sustinenda. *Cōtra 1.*

Præterquamquod sermo D. Thomæ vtpote doctrinam Scholasticam tradentis, formalis est iudicādus: vnde quando *supra quæst. 18.* de distinctione boni moralis, & specificatiuo illius tractabat, in formali sensu ab omnibus capitur: ergo pariter cum de distinctione peccatorū tractat, & asserit ab obiecto desumi, accipiendus est in sensu formali. *Secūdo.*

Secundo principaliter suadetur ex eodem D. Thoma *1. p. quæst. 48. art. 1. ad 3. 3. Contra Gentes cap. 9. ad 2. & quæst. 1. de malo art. 1. ad 4.* malum prout in moralibus contrarie opponitur bono, verba sunt D. Thomæ in vltimo testimonio: *Ad quartum dicendum, quod ideo in moralibus magis, quam in naturalibus malum contrarium bono dicitur, quia moralia ex voluntate dependent, voluntatis autem obiectum est bonum, & malum; omnis autem actus denominatur, & speciem recipit ab obiecto: sic ergo actus voluntatis in quantum fertur in malum, recipit rationem,* 59 *Secūdo prob. ex D. Tho.*

& nomen mali, & hoc malum contrariatur propriè bono, & hæc contrarietas ex actibus in habitus transit, in quantum habitus, & actus similantur. Quibus manifeste loquitur D. Thomas, non solum de habitibus, vt aliqui interpretantur, sed etiam de actibus bonis, & malis, cum asserat hanc contrarietatem ex actibus ad habitus ab illis specificatos transire.

Duæ solutiones præcluduntur

Loquitur etiam de propria cōtrarietate, vt per hoc aliorum præcludatur effugium, vt constat ex illis verbis, *& hoc malum contrariatur proprie bono*; at inter priuationem, & formam oppositam, non est propria contrarietas; quo circa, vt docet D. T. *in eodem art. solut. ad 2.* inter ęgritudinē, & sanitatē, lucē, & tenebras, contrarietas propria non est: quia tam tenebræ, quam ęgritudo in priuatione consistunt: ergo sentit D. Th. peccatum in ratione mali moralis aliquo positiuo constitui.

60 *Resp.* Huic argumento respondent contrarij Authores solutione data ad primum, nempe, loqui D. Thomā de malo morali, nō pro formali, sed pro materiali malitiæ, qua ratione est aliquid positiuum, & contrariè bono oppositum.

Cōtrai. Sed contra illos obstant primò verba illa D. Thomæ: *Sic ergo actus voluntatis in quantum fertur in malum recipit rationem, & nomen mali, & hoc malum contrariatur proprie bono*; sed actus voluntatis in quantum fertur in malum, non dicit materiale, sed formale malitiæ; cum malum in quod dicitur ferri sit obiectiue formaliter malum morale: ergo loquitur D. Thomas de peccato prout est formaliter malum morale.

Secūdo. Secundo: nam D. Thomas *in allegata solutione ad 4.* discrimen intendit statuere inter malum physicum, & morale, quantum ad hoc, quod est opponi bono contrariè; at si explicetur de malo morali, non pro formali, sed pro materiali malitiæ, nullum quantum ad hoc inter vtrumque malum discrimen relinquitur: ergo non rectè tradita interpretatione explicatur. Probo minorem: nam calor, ad quem sequitur in aqua priuatio frigiditatis, contrariè frigiditati opponitur, quæ est bona aquæ, & illi conueniens: ergo si loquatur solum de malo morali pro fundamento ad quod sequitur malitia, nullum stat inter malum physicum, & morale discrimen.

Tertio. Tertio: nam iuxta D. Thomā inter bonum, & malum eo modo oppositio inuenitur, quo inter habitum bonum, & malum; at habitum vitiosum in quantum talem formaliter cōtrarie opponi habitui virtuoso, fatētur plures ex contrarijs Authorib: ergo eandem admittere tenentur inter actum bonum, & malum pro formali malitia.

Quarto Denique: nā doctrina D. Tho. est vniuersaliter vera de omni actu malo moraliter; at intellecta de oppositione contraria nō pro formali, sed pro materiali malitiæ, non potest esse vniuersaliter vera: ergo idem quod prius. Probatur minor: oppositio actus mali pro materiali cum actu bono, & honesto non est oppositio moralis, sed physica, vtpote cum actus malus pro materiali malitiæ, non ad genus moris spectet, sed tantum ad genus physicum; at actus mali, quia prohibiti, v. c. comestio carnis in die per Ecclesiam prohibito, non potest physice opponi cum virtute temperantiæ, cum sit prorsus eiusdem physicæ entitatis, cum carnis commestione conformi regulis temperantiæ: ergo explicata doctrina D. Thomæ de oppositione contraria pro materiali malitię, nō potest esse vniuersaliter vera.

Tertiò principaliter suadetur conclusio hac ratione: ante priuationem rectitudinis debitæ in esse actui, intelligitur in peccato commissionis positiua tendentia ad obiectū disonum legi, & rationi; at illa tendētia pro priori ad priuationem est mala moraliter: ergo præter malitiam priuatiuam datur in peccato commissionis malitia positiua moralis. Consequentia est euidens: nam malū mo- 61 *Tertio prob. cōclusio.*

obligationis, vel ex aliquo capite, in dependente à volũtate subiecti obligati; potest tamen dari obligatio cõditionata sub cõditione disiunctiua, cuius vna pars non repugnet ex omni capite termino obligationis, sed tantũ ex aliquo, & hoc depẽdẽte à libera volũtate subiecti obligati odiũ ergo nõ repugnat conformitati præcepti ex conceptu cõmuni actus humani, vt supra explicuimus, sed tãtũ ex conceptu specifico, & iste conceptus liberè ab homine obligato procedit; consequens fit, quod possit obligari ad illã cõformitatẽ sub cõditione, quod operaturus sit erga Deũ, vel per odiũ, vel amorẽ disiũctim quãuis odiũ, quod est vna pars disiuncti repugnet dictæ cõformitati. Cuius ratio est: nam sicut impotentia volũtaria contracta nõ excusat ab obseruãtia præcepti, aliàs absolutè obligantis: ita repugnãtia ad cõformitatem conditionatim præceptã à prædicta obligatione, non est cur excuset, vel illam impediat.

30 *Oppones 1.* Sed oppones primo: consequens futuri conditionati sub conditione disiunctiua petit posse coniungi cum quauis parte dictæ conditionis; quo circa hoc conditionatũ: *Si dedero, vel non dedero tibi auxilium ad cõuersionem sufficiens, de facto cõuerteris*, verũ esse non potest: quia nẽpe actualis conuersio cũ vna parte disiunctiuæ conditionis coniungi non potest, scilicet cũ negatione auxilij sufficientis: ergo rectitudo conditionatim præcepta sub disiunctiua cõditione, petit posse coniungi cum qualibet parte talis conditionis; at cum odio Dei talis rectitudo non potest coniungi, cũ illi ab intrinseco rectitudo repugnet: ergo nequit rectitudo præcipi sub conditione disiunctiua odij, vel amoris.

Secũdo. Secũdo: nã sequitur ex hac solutione, Deũ in casu aliquo hominẽ obligare ad aliquid inuoluẽs contradictionẽ obligatione absoluta; consequens absurdũ est: ergo solutio ex qua sequitur falsa est. Probatur sequela: obligatio cõditionata rectitudinis charitatis sub cõditione odij, vel amoris disiunctim, trãsit in absolutã supposito odio, quod est vna pars disiũctiuæ cõditionis; at supposita existẽtia odij implicat rectitudo charitatis: ergo obligatur homo absolutè ad aliquid implicans.

Tertio. Tertio, implicat obligatio habendi rectitudinẽ charitatis sub sola odij cõditione: ergo implicat obligatio habendi talẽ rectitudinẽ sub conditione odij, vel amoris disiunctim. Antecedẽs patet: nã esset obligatio ad aliquid in terminis implicãs. Cõsequentia vero probatur: nã obligatio ad illã rectitudinẽ sub conditione odij, vel amoris disiunctim, fit obligatio sub cõditione odij, quando volũtas amore neglecto in odiũ prorrũpit: ergo si implicat obligatio dictæ rectitudinis sub sola odij conditione, implicabit talis obligatio sub conditione odij, vel amoris disiunctim.

31 *Ad 1. resp.* Respondeo ad primã ex his obiectionibus, concesso antecedẽti, distinguẽdo consequẽs: petit posse coniungi, cũ quauis parte dictæ conditionis sub omni cõceptu illius, nego consequẽtiã: sub aliquo illius cõceptu, cõcedo consequẽtiã; licet autẽ rectitudo charitatis repugnet odio Dei ex cõceptu specifico, nõ tamẽ repugnat illi ex cõceptu cõmuni actus humani; & ideo potest talis rectitudo præcipi sub illa disiunctiua conditione. Nec est eadẽ ratio de futuro cõditionato, quod petit, vt eius consequens cum quauis parte disiunctiuæ conditionis possit sub quocumque talis partis cõceptu cõiungi; hoc enim ideo est verũ, quia futuritio præcisiua nõ est, & ideo debet consequens futuri conditionati posse coniungi cũ quouis cõceptu partiũ disiunctiuæ cõditionis: obligatio autẽ conditionata rectitudinis non petit eius futuritionẽ, sed tantũ possibilitatẽ, possibilitas autẽ est præcisiua, quo circa asseritur in materia de auxilijs dari in nobis sub præmotione physica potẽtiã ad actũ contrariũ præscindẽdo à cõiunctione illi⁹ cũ physica præmotione. Vnde potest rectitudo præcepta habere possibilitatẽ coniũctionis cũ vna parte cõ

di-

ditionis disiũctiuæ sub vno cõceptu, quin possit cũ illa sub omni cõceptu coniungi.

32 *Ad 2.* Ad secũdã, distinguo cõsequẽs: ad aliquid implicans implicãtia absoluta, & ex terminis, nego cõsequentiã: ad aliquid implicans ex suppositione homini voluntaria, cõcedo sequelã: & sub eadẽ distinctione minoris, nego consequẽtiã. Insteque argumẽtũ, etenim ex suppositione odij, implicat eius negatio, & tamẽ pro instãti existẽtiæ odij perseuerat obligatio non habẽdi Deũ odio: ergo iã datur perseuarãs obligatio ad aliquid implicans. Et hoc ideo, quia negatio odij ex se nõ inuoluit cõtradictionẽ, sed tãtũ ex suppositione odij homini voluntaria; pariter dico in præsenti, Deus nõ obligat hominẽ vt cum odio Dei iungat charitatis rectitudinem, quod ex terminis implicat, sed solũ ad hoc, quod si operari velit erga ipsũ, cõtrahat rationem actus humani per rectitudinem charitatis, quod ex terminis nõ implicat. Quod si supposita cotractione facta per malitiã oppositã implicat iã rectitudo, est implicatio orta ex suppositione homini volũtaria, quæ obligationi nõ potest obesse.

33 *Ad 3.* Et ex his ad tetiã obiectionẽ, cõcesso antecedẽti, nego cõsequẽtiã. Et ratio est; nã præceptũ de rectitudine charitatis sub sola odij cõditione, est de cõiũgẽda illa rectitudine cũ odio Dei, quæ cõiunctio ex terminis implicat. Præceptum vero de rectitudine charitatis sub cõditione operationis positiuæ erga Deũ cõstãtis disiũctim ex amore, vel odio nõ est de cõiungẽda rectitudine cũ odio Dei, sed cum operatione humana, quæ cõiũctio nõ implicat. Quod si implicatoria redditur supposito quod volũtas se ad odiũ determinauit, est implicãtia orta ex suppositione libera homini, quæ implicatio non obest dictæ obligationi, vt cõstat ex dictis.

34 *Ad 1. cõfirm.* Ad primã cõfirmationẽ argumẽti principalis, nego sequelã. Ad illius probationẽ, distinguo maiorẽ: ex suppositione quod velit operari immediatẽ erga Deũ, cõcedo maiorẽ: mediate tãtũ, nego maiorẽ: & sub eadẽ distinctione minoris, nego cõsequentiã: nã voluntas nõ amandi, nec odio habẽdi Deũ nõ est erga Deũ immediatẽ, sed erga negationẽ amoris, & odij, & cõditionata obligatio rectitudinis charitatis nõ est sub cõditione, quod volũtas operatura sit quomodolibet, sed sub cõditione, quod volũtas operatura sit immediatẽ erga Deũ; hoc enim ipso quod erga Deũ immediatẽ operetur, vel illũ diligit, vel odio habet; cũ erga ipsũ vt est charitatis materia nullus aliꝰ actꝰ immediatẽ versetur; ac proinde, vel diligit ipsũ, vel necessario peccat. Vnde volũtas illa nec amandi, nec odio habẽdi Deũ non caret debita rectitudine.

Ad secũdã cõfirmationẽ, distinguo cõsequẽs: per actũ positiuũ immediate versantẽ erga Deũ, vt est charitatis materia, nego antecedẽs: per actũ positiuum versantẽ immediatẽ erga Deũ, cõcedo antecedẽs, & nego cõsequẽtiã, nec Nos intulimꝰ obligationẽ cõditionatã rectitudinis charitatis ex præcepto negatiuo odij quomodolibet adimplẽdo per actũ positiuũ, sed ex illo vt nõ frangẽdo supposita operatione erga Deũ immediatẽ versante; eo enim ipso quod homo erga Deũ vt est charitatis materia immediatẽ versetur, vel præceptũ negatiuũ frãgitur odio Deũ habẽdo, vel Deꝰ charitate diligitur: & cõsequenter in præcepto negatiuo odij virtualiter cõtinetur præceptũ cõditionatũ ipsũ diligendi sub conditione operationis erga Deum immediatẽ futuræ. 35 *Ad 2.*

Ad tertiam confirmationem dicatur, in sententia illa, quæ docet nõ posse in eodem actu bonitatem, & malitiam componi, consequentẽr est asserendum, moralem rectitudinem actus iustitiæ consistentem in conformitate cum iustitiæ regulis ex motiuo bonitatis, quæ est conformitas formalis, non cadere sub præcepto iustitiæ, sed solum substantiam actus, & materialẽ cõformitatẽ, 36 *Ad 3.*

quæ vocari potest materialis rectitudo. Vnde priuatio in actu iustitiæ cōtrario reperta, non est carentia recti tudinis moralis iustitię formalis, nec formalis conformitas cū regulis iustitiæ, sed cōformitatis materialis cū illis. Iuxta quam solutionem hoc inter cæteros actus, & actum odij versatur discrimen, quod cum actus charitatis nō possit vitiari, est illi necessario annexa bonitas moralis ex obiecto desumpta, & hæc bonitas est etiā præcepta; charitatis enim præceptū præcipit nedū substantiam actus, verum etiam eius modum; ac proinde carētia priuatiua in odio reperta, nō solum est priuatio rectitudinis, seu cōformitas materialis cum lege charitatis, sed etiam est priuatio rectitudinis, & conformitatis moralis formalis: secus vero in actu cōtra iustitiam contingit; cum enim præceptū iustitiæ solum substantiam actus, & cōformitatem materialem præcipiat, solū huius priuatio in actu contrario inuenitur. Nec sequitur, non esse priuationē moralē, sed physicam: nā licet habitudo, qua priuat physica sit, quia tamē non est debita debito physico, sed morali ex lege orto, ideo non est physica, sed moralis priuatio.

37 *Aliorū solutio.* Mitto illorū solutionē, qui vt difficultates positas vitent, docent rectitudinē cuius carentia priuatiua reperitur in peccato cōmissionis, nō esse positiuā natā cōuenire actibus virtutis oppositæ, sed rectitudinē negatiuā sumptā ex conformitate ad legem negatiuā, v. c. priuatio reperta in odio est carētia nō rectitudinis charitatis, quę positiua est, sed negatiuę rectitudinis, quæ in carentia odij lege negatiua pręscripta inuenitur. Et priuatio rectitudinis reperta in volūtate furandi cōsistit in carentia rectitudinis debitæ ex lege præcipiente negatiuū. Cōtra quā doctrinā, nō obstāt tertiū, & quartū argumētū; nō enim datur casus, in quo existat odiū Dei, & nō obliget lex negatiua odij, illius negationē præcipiēs; cū hæc vt pote negatiua, obliget sēper, & pro semper.

Cæterum cōtra illam obstat, & reijcitur primo: priuationem negatiuæ rectitudinis non in actu, sed in potētia immediate subiectari; at iuxta hucusque dicta priuatio in peccato commissionis reperta, non recipitur in potentia immediate, sed in actu immediate, & mediate in potētia: ergo nō cōsistit in carentia rectitudinis negatiuę. Maior probatur primo: nā in illo recipitur immediate priuatio, in quo immediate recipitur opposita rectitudo si adest; at rectitudo negatiua, cum non consistat in carentia actus positiui, immediate inhæreret potentiæ si adesset: sicuti malitia omissionis, quia consistit in carentia actus debiti, immediate in potentia, & non in actu recipitur: ergo priuatio rectitudinis negatiuæ, non recipitur in actu immediate, sed immediate inhæret potentiæ. Secundo: nam cui repugnat opposita forma, nō potest conuenire carentia priuatiua illius; at actui positiuo tam ex ratione propria, & specifica, quam ex ratione communi, & generica actus liberi, & humani repugnat negatiua rectitudo, cum sub vtraque ratione actus positiuus sit: ergo non potest in illo subiectari priuatio negatiuæ rectitudinis. 38 *Reijcitur 1.*

Secundo principaliter obstat; etenim carentia carentiæ est aliquid positiuum, quo circa vt communiter dicitur, paritas negationum affirmat; at negatiua rectitudo, seu conformitas cum lege negatiua, v. c. furandi, aut odio habendi Deum, est quid negatiuum: ergo carentia illius, quid positiuum est; & consequēter in peccato cōmissionis nō reperitur vera huius rectitudinis negatiuæ priuatio, sed aliquid quod positiuū sit, & solo nomine priuatio dicatur. *Secūdo.*

§. IV.

Explicatur malitia simpliciter reperta in peccato commissionis.

39 *Secūda cōclusio* *Prima pars prob. 1. ex D. Tho.*

C*Arentia ista rectitudinis debitæ cōstituit peccatū cōmissionis in ratione mali simplicitèr, & in ratione mali moralis priuatiui.* Ita Caietan.*, Medina, Aluarez, & Martinez *vbi supra* relati. Et quoad primū suadenda est primo: nā iuxta D. Tho. malū consistit in remotione, vel in absentia, vel in carentia priuatiua boni, quod nō esse intelligēdū de ratione mali moralis, sed mali simpliciter, sequēti assertione cōstabit. Id docet D. Tho. *in 2. dist. 34. q. vnica art. 1. Ad Anibaldū ibidē, q. 1. de malo art. 1. 1. p. q. 5. art. 3. ad 2. q. 48. art. 3. & in hac 1. 2. q. 18. a. 1. & 5. & alibi sæpè*: ergo peccatum cōmissionis in ratione mali simpliciter, nō in positiuo, sed in priuatiuo cōsistit; & cōsequenter priuatio rectitudinis debitæ in esse illud constituit in ratione mali simplicitêr.

Secūdo prob. ex D. Tho. Deinde probatur ex eodē D. Th. 3. Cōtra-Gentes cap. 9. illis verbis: *Est igitur malū morale, & gen*, & differentia, nō secundū quod est priuatio boni rationis, ex quo dicitur malū, sed ex natura actionis, vel habit* ordinati ab aliquē finē, qui repugnat debito fini rationis*, premēda sūt illa verba: *Nō secūdū quod est priuatio boni rationis ex quo dicitur malū*: ergo iuxta D. Tho. malū omne morale, seu omne peccatū dicitur, & est malū ex priuatione ordinis rationis, seu debitæ cōmensurationis ad rationē, & legē; at nō cōstituitur per talē priuationē in ratione specifica mali moralis, vt sequēti cōclusione constabit: ergo constituitur per illum in ratione mali simpliciter.

40 *Tertio prob. ratione D. Thom.* Tertio probatur ratione ex D. Tho. desūpta in præallegatis locis: malū simpliciter idē est, quod taliter malū, vt nullā explicet, nec implicet rationem boni secūdū quod est malū formalitêr; at nihil positiuū in peccato cōmissionis repertū huius est conditionis, bene tamē priuatio: ergo in ratione mali simpliciter non potest per aliquid positiuū cōstitui, sed solū per priuationē. Cōsequutio cū maiori tenet. Minor autē probatur, quia vt docet D. Tho. *q. 1. de malo art. 1.* & per se manifestū est, *ens inquantū ens* (id est, prout explicās ordinē ad existētiā) *bonū est, & appetibile*; sed omne positiuū in peccato cōmissionis repertū implicat rationē entis dicentis ordinē ad existentiā: priuatio autē, nec explicat, nec implicat rationē entis; & cōsequenter, nec boni, sed potius carentiā bonitatis, & entitatis: ergo nihil positiuū in peccato cōmissionis repertū talis est cōditionis, vt non implicet rationē boni, bene tamē priuatio.

Quarto prob. Deniq; probatur: malū simpliciter opponitur bono sumpto transcēdentaliter; at nihil positiuū potest formaliter cōstituere peccatū cōmissionis in ratione mali opposit bono transcendentali: ergo nec ipsū constituere valet formalitêr in ratione mali simplicitêr; & conseqūēter in ratione talis sola priuatione rectitudinis potest cōstitui. Minor prob. omne positiuū est transcēdentaliter ens, & cōsequenter bonū transcēdentale; cū transcendens bonitas entitatē sequatur: ergo nihil positiuū opponitur bono trāscēdētali; & cōsequēter nihil positiuū potest constituere peccatū cōmissionis in ratione mali oppositi bono transcendentali.

41 *Secūda pars prob. 1.* Deinde secunda pars conclusionis probatur primo: nam tendentia positiua ad obiectum disonū legi est malitia moralis positiua, & contraria, quia positiuē disonat legi, & rationi, & contrarie aduersatur bono morali virtutis, vt sequēti cōclusione mōstrabimus, & idcirco constituit peccatum commissionis in ratione mali positiui moralis; at priuatio rectitudinis consequuta ad istā tendentiam priuatiuē disonat legi, & rationi, quatenus aufert priuatiuē formalitêr cōformitatē debitam ex lege: ergo erit malitia priuatiua moralis; & conse-

quenter peccatũ commissionis in ratione mali moralis priuatiui constituet. *Secũdo.* Secundo: peccatum cõmissionis carere debita rectitudine est malum morale; cum rectitudo illa per legem debeatur; at in ratione carẽtiæ rectitudinis debitæ per priuationem recti tudinis constituitur, sicut corpus in ratione albi constituitur per albedinẽ, & homo in ratione cæci per priuationẽ visus: ergo priuatio debitæ rectitudinis constituit peccatum commissionis in ratione mali moralis priuatiui. *Tertio.* Denq; probatur: carentia rectitudinis debitæ est mala moralitêr: ergo peccato cõmissionis cui inest, eo modo quo priuatio potest inesse, tribuit esse malũ moralitêr; cumque nõ tribuat esse malũ malitia contraria, tribuit illi esse malũ malitia morali priuatiua. Antecedens ostẽditur primo: priuatio est in genere mali; at non in genere mali purè naturalis, aliàs causaretur à Deo: ergo in genere mali moralis. Secundo: nã si nõ esset mala moralitêr, nõ aliunde proueniret, nisi quia voluntaria nõ esset; at est voluntaria indirectè, vtpotè ad fundamentũ directè volũtariũ sequuta, quod genus voluntarij sufficit ad rationem moralis: ergo priuatio ista est mala moralitêr.

§. V.

Diluuntur argumenta in oppositum.

42 *Contra 1. partẽ cõclusionis arg. primo.* PRæcipuum argumentum contra primam partem huius cõclusionis diluetur inferius, dum cõtra primarium constitutiuum peccati commissionis argumenta iaciantur. Modo aduersus illam argumentari possumus primo: si priuatio rectitudinis esset opposita bono transcẽdentali, non posset in actu positiuo recipi, nec in illo fundari; at hoc est falsum: ergo deficit vltimum fundamẽtum, quo primã partẽ conclusionis ostendimus, & cõsequẽter, &c. Maior probatur: vt enim docet D. Thò. 3. *Contra-Gentes cap. 11. ad finẽ, malum non potest recipi in bono opposito sibi*; at si priuatio ista opponeretur bono transcendentali, opponeretur etiã actui positiuo gaudenti transcẽdentali bonitate: ergo in illo recipi non potest. *Resp.* Respondeo ex D. Tho. *loco allegato, & q. 1. de malo art. 2. ad 3.* priuationẽ rectitudinis nõ opponi bono transcẽdentali in tota sua latitudine, sed particulari bono, opponitur, non entitati, nec bonitati actus in quo recipitur, sed rectitudini ad quam talis actus est in potẽtia, & ideo bene potest recipi in actu, nõ vero in rectitudine opposita sibi; sicut cæcitas quia opponitur visui, nõ recipitur in illo, sed in animali, cuius entitati non opponitur priuatiuè.

43 *Replicabis.* Sed oppones: rectitudo ista, cui priuatiuè opponitur, est malũ morale: ergo non opponitur bono transcẽdentali, sed bono morali; & cõsequẽtêr non constituit peccatũ in ratione mali transcendentalitêr, nec mali simpliciter. *Resp.* Respondeo, rectitudinẽ, cui opponitur ista priuatio non solũ esse bonam moralitêr, sed etiam transcendentalitêr, & vtraque bonitate priuare. *Replicabis 2.* Secundo: licet nihil positiuũ possit opponi bono transcendentali vniuersalitêr, potest tamẽ opponi bono transcendentali particulari, sic enim frigiditas calori opponitur, albedo nigredini, & positiua malitia peccati cõmissionis contrariè opponitur positiuæ rectitudini actus virtutis oppositæ: ergo si hæc oppositio sufficit ad rationem mali transcẽdẽtalis, poterit in aliquo positiuo consistere. *Resp.* Respondetur, quod licet priuatio rectitudinis nõ opponatur bono transcendentali vniuersali priuatiuè, & respectiuè ad subiectũ, cui inest; opponitur tamen bono transcendentali vniuersali repugnanter in se ipsa, quatenus in se nullam habet, nec habere potest boni rationem, forma autẽ quæcumque positiua nõ potest etiam isto modo bono transcendẽtali vniuersali opponi, quod necessariũ erat vt posset transcendentale malũ constituere.

Sed

Digitized by Google

44 *Instabis* Sed instabis adhuc: priuatio non est ens rationis, sed reale, alias ante operationem intellectus nō existeret: ergo est aliquid; & consequentèr bonum transcendentale, cum transcendentalis bonitas ad ens, & aliquid cō sequatur: ergo non opponitur repugnantèr in se omni transcendentali bonitati, sed aliquam claudit. *Resp.* Respondeo ex D. Tho. *q. 1. de malo art. 1. ad 19.* quod ens dupliciter sumitur, primo secundū quod significat naturam decem generum, & sic nulla priuatio est ens: alio modo, prout significat id quo respondetur ad quæstionem *an est*, & sic priuatio ens est, non tamen potest dici aliquid, quia esse aliquid, non solum significat id per quod respondetur ad quæstionem *an est*, sed etiam ad quæstionem *quid est*. Et quia bonitas sequitur ad ens primo modo, consequens fit, quod priuatio in se ipsa nulla gaudeat bonitate. Quod aliter potest explicari dicēdo, priuationē esse ens reale priuatiuum, non positiuum, & solum ad entitatem positiuā sequitur bonitas, & adhuc non ad omnem, sed solū ad entitatē realem absolutam, vt tractatu de Trinitate docuimus.

45 *Contra 2. partē arg. 1.* Deinde contra secūdam partem arguitur: priuatio ista ratione sui nō est libera, sed ratione fundamenti, quo posito non est in libera hominis potestate priuationē non sequi, cū essētialiter sequatur ad illud: ergo estò possit esse mala ratione malitiæ materialis, seu fundamēti, nō tamen potest esse ratione sui malitia moralis; & consequenter, nec peccatū commissionis in ratione mali moralis, etiam priuatiue poterit constituere. Secunda consequentia ex 1. euidenter colligitur, quod enim ratione sui malitia non est, quamuis sit malū ratione alicuius, nequit alterū in ratione mali constituere. Prima vero consequētia probatur; quia nāq; actus exteriores nō sunt ratione sui liberi, sed ratione interiorū, quamuis sint ratione sui mali obiectiuē, malitiāque in actus interiores obiectiuè deriuent, non tamen sunt ratione sui mali formaliter, sed solū ratione interiorū, & per denominationē extrinsecā ab illis desumptā: ergo si carentia debitæ rectitudinis non est libera ratione sui, sed ratione fundamenti, cui essentialiter annectitur, nō est mala ratione sui, sed ratione fundamenti; & consequētèr non erit ratione sui malitia priuatiua formalis.

Respondeo, quod licet priuatio rectitudinis, quia ad sui fundamentum consequitur essentialitèr, non sit ratione sui voluntaria, & libera directè, est tamen ratione sui indirectè libera, & voluntaria, eo quod ratione sui intrinsicè, & essentialitèr sequitur ad id, quod est directe voluntarium, & liberum, quod sufficit vt ratione sui sit malitia formalis priuatiua, actus autem exteriores, nec directè, nec indirectè sunt liberi, & voluntarij ratione sui, sed ratio voluntarij, & liberi est illis omnino extrinseca per denominationem ab actu interiori; non quidem directè, quia hoc solis actibus voluntatis, vel alijs intrinsecam libertatem participantibus cōpetere potest. Nec indirectè, quia nō sunt ratione suæ entitatis intrinsicæ cum directo voluntario connexi, & ideo non sunt ratione sui mali malitia morali formali, sed solum per denominationem extrinsecam ab actu interiori. Instoque argumentum in omni sententia constituentium malitiam peccati commissionis in aliquo positiuo. In nostra quidem asserente consistere malitiam moralem non in entitate positiua physica, sed in entitate positiua morali ratione ratiocinata ab entitate physica distincta, clarescit instantia; hæc enim moralitas necessario sequitur ad physicam actus entitatem, non minus quā priuatio rectitudinis; & tamen ratione sui, & non ratione physicæ entitatis malitia formalis est, imo ipsa physicā entitatem malam constituit. Constituentes etiam malitiam positiuā in respectu rationis, siué in extrinseca denominatione, fateri tenentur tam respectum rationis, quam denominationem extrinsecam, necessario sequi

46 *Resp.* (beside paragraph "Respondeo, quod licet...")

Instatur arg. (beside "Instoque argumentum")

poſito fundamento;& tamen non ratione fundamenti,ſed ratione ſui, reſpectus rationis, & denominatio extrinſeca malitia eſt:ergo quod priuatio poſita phyſica entitate actus,neceſſario ſequitur ,non tollit quominus ratione ſui ſit malitia moralis priuatiua.

47 *Secũdo arg.* Secundo arguitur: nam ſequitur ex hac ſolutione eſſe in quolibet peccato commiſsionis duplicem malitiam moralem; conſequens eſt falſum: ergo & concluſio tradita. Sequela patet,vt enim ſequenti concluſione dicemus in peccato commiſsionis eſt malitia moralis poſitiua, eſt etiam priuatiua,vt in hac concluſione docemus;at iſtæ non ſunt vna, ſed duplex malitia; cum poſitiuum, & priuatiuum identificari non poſsint: ergo ex hac concluſione ſequitur in quolibet peccato commiſsionis duplicem malitiam moralem reperiri. Falſitas autem conſequentis probatur: nam vel diſtinguerentur ſpecificè, vel tantum numericè: non primum;tum,quia aliàs quodlibet commiſsionis peccatum eſſet duplex peccatum ſpecificè. Tum etiam;nã vni, & eidem legi aduerſantur; & conſequentèr non poſſunt in ratione malitiæ diſtingui ſpecificè.Nec ſecundú; tum, quia aliàs omne peccatum commiſsionis eſſet duplex numero peccatum formalitèr, hoc eſt,reduplicata formali malitia.Tum etiam; nã duo numero accidentia diſtincta non poſſunt in eodem ſubiecto inueniri. Tũ denique: nam priuatio,& poſitiuum non poſſunt conuenire ſpecificê; & conſequentér,nec diſtingui ſolo numero:ergo in peccato commiſsionis duæ malitiæ reperiri non poſſunt.

48 *Reſp.* Reſpondeo concedendo ſequelam,& negando minorem. Ad cuius probationem dicatur:malitiam priuatiuam,& poſitiuam in peccato cõmiſsionis repertas differre pluſquam in genere in linea phyſica; in morali vero ſolo numero diſtingui,quia eidem legi aduerſantur. Nec ſequitur eſſe duplex peccatum numericê,quia ad hoc requirebatur,quod vna ex malitijs non eſſet paſsio alterius, cuius oppoſitum in præſenti contingit; malitia enim priuatiua ad poſitiuam ſequitur tãquam paſsio;paſsio autem, & eſſentia non conſtituunt duo indiuidua, ſed vnum perfectum ſpecificè conſtitutum eſſentia, & proprietate completum, ſeu perfectum accidentalitèr.Nec eſt inconueniens duo accidentia ſolo numero diſtincta in vno genere,in eodem ſubiecto ſimul reperiri, dummodo in alio genere pluſquam numero differant,vt conſtat in duobus phantaſmatibus duorum indiuiduorum eiuſdem ſpeciei, quæ in phantaſia ſimul reperiuntur, eſtô in genere entis ſolo numero differant,quia in genere repræſentatiui differunt ſpecie. Nec obſtat vltima minoris pro ſecunda parte probatio: nam licet priuatiuum, & poſitiuum non poſsint ſolo numero diſtingui in genere entis,poſſunt tamen in genere moris ratione iam data;quia nempê eidem legi aduerſantur.

Sed oppones primo:paſsio non poteſt eſſentiam excedere;ſed malitia priuatiua poſitiuam excedit in ratione malitiæ: ergo nequit ad illã comparari,tanquam paſsio ad eſſentiam. Patet minor: nam malitia priuatiua eſt ita mala,vt nullam in ſe rationem bonitatis contineat; poſitiua autem aliquam bonitatem includit, quo circa priuatiua conſtituit peccatum in ratione mali ſimplicitêr: ſecus autem poſitiua malitia:ergo hæc ab illa exceditur in ratione malitiæ. 49 *Oppones 1.*

Secundo: paſsio non poteſt ſolo numero ab eſſentia diſtingui,vt conſtat diſcurrendo per alias paſsiones, & eſſentias:ergo ſi malitia priuatiua ſolo numero differt à poſitiua in ratione malitiæ, non poteſt ad illam comparari tanquam paſsio ad eſſentiam. *Secũdo.*

Reſpondeo ad primam replicã, malitiam priuatiuam in ratione mali abſolute poſitiuam excedere, non autem in ratione malitiæ moralis,in quo ab illa exceditur,eo quod poſitiua,eſt directè voluntaria,ſaltim ra- *Ad 1. reſp.*

tione

Digitized by Google

tione alicuius in ea inclusi transcendentaliter; priuatiua autem adæquatè est voluntaria indirectè, & id quod excedit in ratione voluntarij, excedit in ratione malitiæ, si aliunde excessus iste non resarciatur. Nec oppositum conuincit probatio; nam nec positiua, nec priuatiua bonitatem moralem explicant, vel includunt, quod necessarium erat vt positiua esset minus mala moraliter, sed solum differunt in hoc, quod malitia positiua includit bonitatem veluti physicã, quã non claudit priuatiua. Hæc pro veritate explicãda: nã ad vim cõsequentiæ poterat maior distingui, & concedi de excessu in genere perfectionis: secus autem in genere imperfectionis, & prætermissa minori, negari consequentia: quia genus malitiæ non perfectionis, sed imperfectionis est.

Ad 2. Ad secundam distinguo antecedens: in omni genere, concedo antecedens: in vno genere cum distinctione maiori, quam numerica in alio, nego antecedens, & consequentiam: quia licet priuatiua malitia à positiua solo numero distinguatur in genere moris, in alio tamen genere, videlicet entis, plusquam numero ab illa distinguitur, vt iam explicuimus. Et doctrina distinctionis in potentijs animæ clare conspicitur, quæ in genere veri non distinguuntur specifice ab illa, & tamen sunt proprietates, quia in genere entis plusquam numero inter se distinguuntur.

50 *Arg. 3.* Tertio arguitur: priuatio non boni, sed mali moralis nequit esse mala moraliter; at priuatio in peccato commissionis reperta multoties est carentia non boni, sed mali moralis: ergo non semper est mala moraliter, aut malitia moralis. Minor probatur: carentia in peccato voluntatis furandi v. c. reperta, est carentia tendentiæ voluntariæ ad res alienas conseruandas illæsas, vt habetur ex dictis; at hæc tendentia multoties potest esse non bona, sed mala moraliter, vt si quis velit bona aliena conseruare illæsa ex vanitatis motiuo, quo in casu nulla in prædicto actu bonitas moralis reperitur, vt cum probabili sententia supponimus. ergo carentia in peccato commissionis reperta multoties est priuatio formæ non bonæ, sed malæ moraliter.

Respondeo, carentiam formæ, seu tendentiæ voluntariæ, quæ non est bona, sed mala ex obiecto, nõ posse esse malam moraliter; quãdo verò est tendentia bona quantum est de se, & ex meritis obiecti, carentia illius potest esse mala moraliter. Et ratio est: nam tendentia ex obiecto mala, non potest esse præcepta, bene vero illa, quæ ex obiecto bona est, quãuis ex aliqua mala circunstantia vitietur; quia tunc præceptum non est de illa, vt mala circunstantia vitiata, sed secundumquod est bona quantũ est ex meritis obiecti. Et huius conditionis est tendentia voluntaria in obiectum iustitiæ, ideoq; carentia illius in peccato in iustitiæ reperta est mala moraliter. *Resp.* Instoque argumentum in peccato omissionis, v. c. non audire sacrum, seu omissio voluntatis sacrum audiendi; hæc enim est mala moraliter quando instat præceptum, & tamen poterat hoc præceptum impleri actu voluntatis ex motiuo vanitatis causato; & consequenter, nulla bonitate morali gaudente iuxta sententiam suppositam. *Instatur arg.*

Quarto arguitur: nam sequitur ex nostra sententia, priuationem rectitudinis repertam, v. c. in odio Dei, esse malam moraliter malitia omissionis, consequens est falsum, alias esset eiusdem speciei cum malitia omissionis amandi, quando instat amoris præceptum, & non cum malitia positiua odij: ergo priuatio ista non est malitia moralis formaliter. Probatur sequela primo: nam peccatum omissionis est, quod opponitur præcepto affirmatiuo; at carentia rectitudinis in odio reperta opponitur præcepto affirmatiuo rectitudinis charitatis ex suppositione quod homo circa Deum sit operaturus: ergo est mala malitia omissionis. Secũdo: nam omissio consistit in carentia ac- 51 *Arg. 4.*

Digitized by Google

tus præcepti;sed carentia competēs odio,vt actus charitatis: ergo est mala malitia omissionis. Probatur minor: est carentia rectitudinis charitatis,& tendentiæ specificæ actus dilectionis in Deum super omnia dilectū: ergo est carentia actus charitatis; & consequenter eius omissio.

Resp. Respondeo,negando sequelam. Ad primam probationem dicatur, omissionem opponi præcepto affirmatiuo absolute obliganti;præceptum autem, cui opponitur prędicta carentia non est affirmatiuum obligans absolute, sed solum sub conditione, quod voluntas operatura sit erga talem materiam,& ideo non est mala malitia omissionis.

52 *Replic.* Sed dices: eo ipso quod opponatur præcepto affirmatiuo, quāuis conditionato,non est malitia cōmissionis: ergo est malitia omissionis. Consequentia bona videtur,cum adæquate diuidatur malitia in malitiā omissionis,& commissionis; & consequenter, quod sub diuiso continetur, necessario contineri debeat sub aliquo ex membris diuidentibus. Antecedens autem probatur: plus enim distat præceptum affirmatiuum sub conditione, à præcepto negatiuo, quam ab affirmatiuo absolute obligante; at peccatū commissionis est, quod opponitur præcepto negatiuo, & omissionis,quod affirmatiuo præcepto opponitur: ergo carentia ista, quæ opponitur præcepto affirmatiuo, licet obliganti sub conditione, non est malitia commissionis, sed potius omissionis.

53 *Resp.* Respondeo,hoc præceptum cōditionatum esse ipsissimum præceptum negatiuum prohibens odium, quod à voluntate adimpleri non potest ex suppositione,quod per actum erga Deum immediate versetur, vt superius explicuimus, nisi eliciendo charitatis actum. Vnde ex oppositione cum illo non licet inferre priuationem rectitudinis,non habere malitiam commissionis.

Instabis Si opponas ex dictis supra, vbi asseruimus actus incompossibiles cū adimpletione præcepti affirmatiui, non esse peccata omissionis,sed commissionis, eo quod opponuntur illi præcepto, non vt est affirmatiuum formaliter,sed quatenus est virtualiter negatiuum; at carentia ista debitæ rectitudinis opponitur præcepto negatiuo,prout est affirmatiuum secundario,& virtualiter:ergo erit mala malitia omissionis.

Respondeo negando consequētiam. Tum,quia illi actus opponuntur præcepto affirmatiuo, vt est negatiuum,non conditionatē,sed absolutē;carentia vero rectitudinis debitæ actui opponitur præcepto negatiuo, vt est affirmatiuum ex consequenti, & virtualiter non absolute, sed conditionate. Tum etiam: nam illa ratio adæquata non est, sed insuper,quia malitia illius actus,non cōsistit in carentia actus, sed vel in positiua tendentia ad obiectum legi dissonum,vel in carentia debitæ rectitudinis. Carentia autem,de qua loquimur in præsenti,non est carentia actus,sed rectitudinis debitæ actui, & primum necessarium erat, vt gauderet malitia omissionis. Ad secundā sequelę probationem dicatur,peccatum commissionis consistere in carentia totius actus,non vero in carētia alicuius prædicati actus, & ideo non in actu subiectatur,sed immediate in potentia. Carentia autem rectitudinis in odio Dei reperta, non est carentia totius actus charitatis, sed alicuius prædicati illius,& ideo peccatum omissionis non est, sed commissionis, non prima, sed secunda commissionis malitia,vt sequenti cōclusione videbimus. Quæ doctrina est D.Thomæ *in 2. ad Annibaldum distinct. 35. q. vnica art. 2. in corpore*, cuius verba §.2. retulimus. *Resp.*

Denique arguitur: nam sequitur ex hac conclusione carentiam rectitudinis repertam in peccato auaritiæ esse, & non esse eiusdem speciei in genere malitiæ moralis cum illa, quæ inuenitur in peccato prodigalitatis; consequens est falsum: ergo & tradita conclusio. Probatur sequela: 54 *Vltimo arg.*

in

in primis non esset eiusdem speciei, vt enim diximus *solutione ad tertiũ argumentum*, malitia priuatiua est eiusdem speciei cum malitia positiua ad quam sequitur: malitia autem positiua voluntatis auaritiæ, diuersæ speciei est à malitia positiua peccati prodigalitatis; & consequenter specifice differt à malitia priuatiua in tali peccato reperta. Quod autem esset eiusdem speciei cũ illa, probatur: priuatio sumit suam vnitatẽ, aut diuersitatem specificam à forma, qua priuat; at priuationes in peccatis prodigalitatis, & auaritiæ repertæ priuant eadem forma, vel rectitudine debita liberalitatis: ergo non sunt eiusdem speciei.

55 *Resp.* Respondeo, omissis varijs solutionibus, quibus huic argumento solet occurri, negando sequelam pro prima parte. Ad cuius probatio nem dicatur, quod esto admittamus carentias illas eadem rectitudine priuare, & eidem formæ opponi, tantum colligitur esse eiusdem speciei physicè, non autem quod sint eiusdem speciei in genere moris: nam ad diuersitatem istam sufficit diuersitas in positiuis tendentijs, à quibus priuationes istæ causantur, nempe in peccato prodigalitatis, & auaritiæ, quorum positiuas tendentias specifice distingui ab vtentibus argumento facto supponitur.

Instatur arg. Instoque argumentum in peccato habituali, quod in priuatione habitualis gratiæ consistere, est plurium Theologorum sententia; & tamen non omnia habitualia peccata sunt eiusdem speciei in genere moris, quamuis forma, cui opponuntur priuatiue eiusdem sit speciei; quia nẽpê peccata actualia, quibus priuationes istæ causantur, specifice inter se distinguuntur. Ita in præsenti dicimus, quod licet forma, cui carentiæ prædictæ priuatiue opponuntur sit eiusdem speciei, quia tamen important essentialem ordinem ad positiuas tendentias, ad quas consequũtur, & à quibus redduntur voluntariæ, carentiæ differunt specie in genere moris, quidquid sit, an physice conueniant specificè. Vnde non acquiescimus Caietano in hac parte, qui exinde inter alia mouetur, vt asserat peccatum commissionis non in priuatione, sed in positiuo consistere; quia alias sequeretur, quod peccata per extremum eidem virtuti opposita essent eiusdẽ speciei, quia nempe, eadẽ est forma, qua priuant. Quod argumentum inefficax esse, & à nobis etiã soluendum, constat ex dictis.

§. VI.

Explicatur malitia positiua in peccato commissionis reperta.

Sit Tertia conclusio: *Præter malitiam priuatiuam reperitur in peccato commissionis positiua malitia illud in ratione peccati, & mali moralis primario adæquate constituens.* Ita Authores omnes secundæ sententiæ. Prima pars conclusionis ostenditur primo: nam iuxta D. Thomam quæst. 1. de malo art. 1. ad 12. ad Annibaldum distinct. 35. quæst. vnica art. 4. ad 3. 3. Cõtra Gentes cap. 9. in principio, & prima parte quæst. 48. art. 1. ad 2. *Malum morale est differentia constitutiua speciei; quia malum in moralibus positiuè aliquid dicitur*; at iuxta eundem D. Thomam in præallegatis locis, priuatio speciem constituere non potest, quo circa, vt ibi docet: *Malum simpliciter, non est species, sed priuatio speciei*: ergo prętet priuatiuam maliciam datur in peccato commissionis malitia mo- 56 *Tertia cõclusio* *Prima pars prob. 1.*

ralis

ralis positiua, per quam specifice constituatur.

57 *Communis solutio.* Communis solutio est, loqui D. Thomam de malo morali, non pro formali malitiæ, sed tantum pro materiali, sic enim est quid positivum; ac proinde in genere constitutum, & etiam in sua specie per differentiam specificam.

Cōtra 1. Hæc tamen responsio reijcitur primo: nam si quando D. Thomas docet, malum in moralibus esse speciem positiuam, licet contrarijs Auctoribus illum explicare pro materiali malitię, licebit etiam Auctoribus nostræ sententiæ, quando docet D. Thomas, peccatum in priuatione consistere, explicare quod loquatur, non de primario constituente, sed de secundario, & consequuto ad primarium constitutiuum.

Secūdo. Secundo: nam etiam malum simpliciter sumptum pro materiali est species positiua, vt enim docet D. Thomas *quæst. 1. de malo art. 2. in secundo ad Annibaldum distinct 34. art. 3. 3. Contra Gentes cap. 11. &* *1. p. quæst. 98. art. 3.* malum in bono fundatur; & consequenter aliquid positiuum importat de materiali; at cō tendit statuere discrimen inter malum in moralibus, & id quod est malum simpliciter: ergo non loquitur de malo pro materiali, sed pro formali malitiæ.

Tertio. Tertio reijcitur expresſis verbis D. Thomæ *loco ad Annibaldum relato*, ibi: *Ad tertium dicendum, quod deformitas, vel malum est differentia specifica actus secundū quod est in genere moris, non autem secundum quod est in genere naturæ*; at peccatum pro materiali malitiæ est in genere naturæ: ergo sentit D. Thomas deformitatem esse differentiam constitutiuam illius, nō pro materiali, sed pro formali malitiæ moralis.

58 *Quarto* Quarto: nam constitutiuum specificum, & specificum distinctiuū sunt idem formaliter, eadem enim differentia, quæ speciem constituit, diuidit genus, & speciem ab alijs intra idem genus existentibus facit differre, vt communiter à logicis traditur capite de differentia, & per se manifestum videtur; at iuxta D. Thom. *quæst. sequenti art. 1.* peccata distinguuntur specifice, nō ex priuatione, sed ex ordine positiuo ad obiectum disonum legi, & rationi: ergo differentia specifice peccatum constituēs est ordo positiuus ad obiectum. Nec respondere sufficit in tradita solutione insistendo, loqui D. Thomam de distinctione peccatorum specifica nō pro formali, sed pro materiali malitiæ. *Resp.*

Nam in contrarium obstat, D. Thomam processurum valde diminute, si inquirendo capita ex quibus distinguuntur peccata specifice, solum quæstionem resolueret de distinctione illorum pro materiali, & non pro formali; at hoc dicere inconueniens maximum debet censeri; ergo prædicta responsio, non est sustinenda. *Cōtra 1.*

Præterquamquod sermo D. Thomæ vtpote doctrinam Scholasticam tradentis, formalis est iudicādus: vnde quando *supra quæst. 18.* de distinctione boni moralis, & specificatiuo illius tractabat, in formali sensu ab omnibus capitur: ergo pariter cum de distinctione peccati tractat, & asserit ab obiecto desumi, accipiendus est in sensu formali. *Secūdo.*

Secundo principaliter suadetur ex eodem D. Thoma *1. p. quæst. 48. art. 1. ad 3. 3. Contra Gentes cap. 9. ad 2. & quæst. 1. de malo art. 1. ad 4.* malum prout in moralibus contrarie opponitur bono, verba sunt D. Thomæ in vltimo testimonio: *Ad quartum dicendum, quod ideo in moralibus magis, quam in naturalibus malum contrarium bono dicitur, quia moralia ex voluntate dependent, voluntatis autem obiectum est bonum, & malum; omnis autem actus denominatur, & speciem recipit ab obiecto: sic ergo actus voluntatis in quantum fertur in malum, recipit rationem,* 59 *Secūdo prob. ex D. Tho.*

& nomen mali, & hoc malum contrariatur propriè bono, & hæc contrarietas ex actibus in habitus transit, in quantum habitus, & actus similantur. Quibus manifeste loquitur D. Thomas, non solum de habitibus, vt aliqui interpretantur, sed etiam de actibus bonis, & malis, cum asserat hanc contrarietatem ex actibus ad habitus ab illis specificatos transire.

Duæ solutiones præcluduntur Loquitur etiam de propria contrarietate, vt per hoc aliorum præcludatur effugium, vt constat ex illis verbis, *& hoc malum contrariatur proprie bono*; at inter priuationem, & formam oppositam, non est propria contrarietas; quo circa, vt docet D. T. *in eodem art. solut. ad 2.* inter ęgritudinē, & sanitatē, lucē, & tenebras, contrarietas propria non est: quia tam tenebræ, quam ęgritudo in priuatione consistunt: ergo sentit D. Th. peccatum in ratione mali moralis aliquo positiuo constitui.

60 *Resp.* Huic argumento respondent contrarij Authores solutione data ad primum, nempe, loqui D. Thomā de malo morali, nō pro formali, sed pro materiali malitiæ, qua ratione est aliquid positiuum, & contrariè bono oppositum.

Cōtrar. Sed contra illos obstant primò verba illa D. Thomæ: *Sic ergo actus voluntatis in quantum fertur in malum recipit rationem, & nomen mali, & hoc malum contrariatur proprie bono*; sed actus voluntatis in quantum fertur in malum, non dicit materiale, sed formale malitiæ; cum malum in quod dicitur ferri sit obiectiue formaliter malum morale: ergo loquitur D Thomas de peccato prout est formaliter malum morale. *Secūdo.* Secundo: nam D. Thomas *in allegata solutione ad 4.* discrimen intendit statuere inter malum physicum, & morale, quantum ad hoc, quod est opponi bono contrarie; at si explicetur de malo morali, non pro formali, sed pro materiali malitiæ, nullum quantum ad hoc inter vtrumque malum discrimen relinquitur: ergo non recte tradita interpretatione explicatur. Probo minorem: nam calor, ad quem sequitur in aqua priuatio frigiditatis, contrarie frigiditati opponitur, quæ est bona aquæ, & illi conueniens: ergo si loquatur solum de malo morali pro fundamento ad quod sequitur malitia, nullum stat inter malum physicum, & morale discrimen.

Tertio. Tertio: nam iuxta D. Thomā inter bonum, & malum eo modo oppositio inuenitur, quo inter habitum bonum, & malum; at habitum vitiosum in quantum talem formaliter cōtrarie opponi habitui virtuoso, fatētur plures ex contrarijs Authorib.: ergo eandem admittere tenentur inter actum bonum, & malum pro formali malitia. *Quarto* Denique: nā doctrina D. Tho. est vniuersaliter vera de omni actu malo moraliter; at intellecta de oppositione contraria nō pro formali, sed pro materiali malitiæ, non potest esse vniuersaliter vera: ergo idem quod prius. Probatur minor: oppositio actus mali pro materiali cum actu bono, & honesto non est oppositio moralis, sed physica, vtpote cum actus malus pro materiali malitiæ, non ad genus moris spectet, sed tantum ad genus physicum; at actus mali, quia prohibiti, v. c. comestio carnis in die per Ecclesiam prohibito, non potest physice opponi cum virtute temperantiæ, cum sit prorsus eiusdem physicæ entitatis, cum carnis commestione conformi regulis temperantiæ: ergo explicata doctrina D. Thomæ de oppositione contraria pro materiali malitię, nō potest esse vniuersaliter vera.

61 *Tertio prob. cōclusio.* Tertiò principaliter suadetur conclusio hac ratione: ante priuationem rectitudinis debitæ in esse actui, intelligitur in peccato commissionis positiua tendentia ad obiectū dissonum legi, & rationi; at illa tendētia pro priori ad priuationem est mala moraliter: ergo præter malitiam priuatiuam datur in peccato commissionis malitia positiua moralis. Consequutio est euidens: nam malā

Digitized by Google

morale priuationem præcedens, & causans, in priuatione consequuta, & causata non potest consistere, & consequenter in aliquo positiuo consistere debet, nisi velimus ad aliam priuationem confugere, & sic in infinitum. Maior negari nō potest. Minorem autem probo ex D. Thoma 2. *ad Annibaldum distinct. 34. quæst. vnica art. 1. ad 1.* quod ita procedebat: *Nullus enim debet puniri pro nihilo; punitur autem aliquis de malis, quæ facit: ergo malum aliquid est.* Cui argumento in hunc modum respondet: *Ad primum dicendū, quod cum aliquis punitur pro malo, quod facit, non punitur pro nihilo, sed pro hoc, quod facit in sua actione nihilum, id est in ordinationis defectum.* Ex quibus verbis sic ostendo minorem: id pro quo aliquis punitur, est formaliter malum morale, pœna enim correspondet culpæ pro formali, non vero pro materiali; sed homo punitur pro hoc, quod facit in sua actione nihilum, idest, priuationem: ergo actus in quantum causans priuationem est formaliter malū moraliter; at causat, & facit priuationē ratione positiuæ tendentiæ ad obiectum disonum legi, & rationi: ergo tēdentia vt priuationem causans quatenus ipsam pro aliquo priori antecedit, est mala moraliter.

62 Tertio à priori: tendentia illa prout anteuertit priuationem, quam causat, est in genere moris; at non in genere boni moralis: ergo in genere mali moralis, & consequenter est mala moraliter. Consequentia tenet: id enim quod continetur sub diuiso, sub aliquo ex membris diuidentibus debet contineri: ergo id, quod est in genere moris, necessario debet esse, vel in genere boni, vel in genere mali, quæ adæquate diuidunt prædictum genus; & consequenter, si non est in genere moris boni, necessū est quod contineatur in genere mali. Minor etiam est certa: obiectum enim prædictæ tendentiæ, non est bonum morale obiectiuê: ergo tendentia illa, non potest esse in genere boni moralis formaliter. Maior autem probatur: id ipsum quod est obiectiue in obiecto cuiusuis tendentiæ, est in ipsa tendentia formaliter; quo circa veritas, certitudo, & euidentia, quæ obiectiuê sunt in obiecto, est formaliter in actu intellectus tendente ad veritatem, certitudinem, & obiectiuam euidentiam; at obiectum tendentiæ positiuæ actus voluntatis, v. c. furandi, quod est furtum ipsum, est obiectiue formaliter in genere moris, vtpote morum regulis regulatum, & illis difforme: ergo positiua tendentia act⁹ voluntatis in præfatum obiectum, est formaliter in genere moris.

Respondebis, & est communis solutio, tendentiam actus voluntatis in furtum v. c. & idem est de quolibet peccato commissionis dicēdum, non attingere formaliter disonantiā obiectiuam cum lege, & ratione, in qua obiectiua malitia consistit, sed solum materialiter attingere disonantiam prædictam, formaliter autem bonitatem physicam vtilem, aut delectabilem, quæ in illo obiecto inuenitur; nemo enim intendens ad malum operatur, vt fert cōmune Theologorum axioma. Et nemo quando vult furari, formaliter intendit disonantiam cum lege, imo magis vellet ibi talem disonantiam non esse, sed tantum vult suæ necessitati succurrere, vel in bono ablato delectari, vt autem tendentia illa moralitatem ab obiecto sumeret, necessarium erat, quod obiectiuam malitiam attingeret, non materialiter, sed formaliter; id enim, quod materialiter in obiecto importatur, non transit ad actum formaliter. 63 Communis solutio.

Cæterum contra hanc solutionem obijcio sic primo: estó actus voluntatis, non attingat disonantiam obiectiuam cum lege motiue, illam tamen terminatiue attingit; at vt transferatur in actum obiectiua malitia, sufficit attingentia terminatiua nec motiua requiritur: ergo tendentia actus positiua accipit a suo obiecto suam malitiam moralem. Minor patet ex cōmuni illo discrimine ag- 64 Cōtra.

nito

nito à Theologis inter bonum, & malum, nimirum illud ex integra causa consurgere, malum autem ex quouis singulari defectu: ac proinde, etsi bonitas moralis petat ad sui existentiã, tendentiam ad obiectiuam, non solũ terminatiue, verum etiam motiue, id est, quod non solum terminetur ad honestum, sed etiam quod ab honestate moueatur: ad moralem autem malitiam sufficit terminari ad malitiam obiectiuam, quin actus moueatur ab illa. Maior autem probatur: tendentia actus ad obiectum prohibitum, prohibitione cognita fundat priuatiuam malitiam, quam non fundat tendentia actus ad obiectum, vel re vera non prohibitum; vel prohibitione inuincibiliter ignorata: ergo aliter se habet tendentia actus in obiectum prohibitum in vno atque in altero casu; at si nec terminatiue obiectivam malitiam attingeret, nulla inter vtrumque casum esset alietas: ergo tendentia actus in obiectum prohibitũ cognita prohibitione, etsi non sit à malitia obiectiua motiue, est ad illam terminatiue.

65 *Secũdo.* Secũdo reijcitur: volens causã cum præuisione effectus ex tali causa futuri, & obligatione vitandi talem effectum, vult interpretatiue euẽtum ad illam causam sequutum, etsi physice talem euentum non velit: ergo volens furtum cum præuisione disonantiæ, quam habet ad legem, etsi physice disonantiam non velit, vult tamen illam interpretatiue, & moraliter; & consequenter tendentia actus in obiectum prohibitum interpretatiue saltim disonantiam, & malitiam obiectiuam attingit; at attingentia interpretatiua malitię sufficit vt tendentia ipsa sit formaliter mala moraliter ex prænotato inter bonum, & malum discrimine: constatque in appetitione interpretatiua euentus ex causa sequenti, quæ ex euentu volito interpretatiuè vitiatur: ergo tendentia actus positiui in obiectum prohibitum, est formaliter mala moraliter.

Tertio, etsi malum morale non posit appeti sub apparientia mali, potest tamen sub apparientia boni; at attingi sub apparientia boni sufficit vt attingentia positiua sit mala moraliter, ob iam datum, & ab omnibus admissum discrimen inter bonum, & malum: ergo idem quod prius. 66 *Tertio.*

Quarto: actus voluntatis terminatus ad furtum, non terminatur ad illud reduplicatiue vt fundamentum est malitiæ obiectiuę; sicut enim nemo intendens ad malum sub ratione mali operatur; ita nemo operatur intendens ad fundamentum malitiæ prout est fundamẽtũ illius, & tamen tendentia actus voluntatis ad furtum accipit ab illo esse fundamentum malitiæ moralis pro priori ad priuationem in ipsa fundatam: ergo pari ratione, quamuis non terminetur ad furtum formaliter vt malum obiectiuê morale sub appariẽtia mo rali obiectiuæ malitiæ, accipit ab illo esse malum moraliter pro priori ad priuationem ad prædictam tendẽtiam sequutam. *Quarto*

Denique tradita solutio reijcitur: tendentia habitus vitiosi ad obiectum disonum legi, & rationi, est mala pro priori ad omnem priuationem; & tamen non terminatur ad malum sub apparientia mali, nec ab obiectiua malitia mouetur: ergo quãuis tendentia actus ad obiectum disonum legi, & rationi non terminetur ad malum sub apparientia mali, nec à malitia obiectiua moueatur, erit ratione sui præcedenter ad omnem priuationem mala formaliter malitia morali. Consequutio tenet. Minor est certa; eodem enim modo terminatur habitus vitiosus ad malum, quo ad illud terminatur actus, cum solo discrimine penes actum, & habitum. Maiorem autem probo: habitus vitiosus non constituitur in ratione vitiosi per priuationem virtutis oppositæ, vt fatentur plures ex Thomistis nobis in hac parte aduersantibus, nec ab aliquo negatur, quem viderim: imo nec posse negari mihi 67 *Quinto*

certum videtur; etenim quamuis Deus conseruaret, vt potest, virtutẽ simul cum habitu vitioso, non ideo habitus vitiosus non esset, vt per se est manifestum, cum tamen in tali casu formæ oppositæ priuatio non interueniret: ergo habitus vitiosus, & malus redditur non à priuatione aliqua subsequuta, sed à positiua tendentia habitus in obiectum disonum legi, & rationi.

68 *Resp.* Respondebis ex Episcopo Segouiensi *vbi supra*, negando consequentiam. Et ratio discriminis est: nam malitia habitus vitiosi, non est malitia moralis formaliter, sed tantum causaliter, & ideo necessarium non est, quod specificetur à malitia morali obiectiua; malitia autem actus est formaliter in genere moris, vnde vt positiua esset deberet à malitia morali obiectiua desumi, & ad illam in quantum talem formaliter terminari.

Cõtra. Sed contra primo; nam Diuus Thomas *supra art. 3.* comparat actum cum habitu vitioso in ratione malitiæ moralis; at hæc comparatio esset friuola si habitus vitiosus non esset malus malitia morali formaliter, sed tantum causaliter: ergo malitia habitus vitiosi non tantum causaliter, sed etiam formaliter est in genere moris.

Secũdo. Secundo: nam habitus vitiosus inclinat in actum malum, non solum pro materiali, sed etiam pro malitiæ formali, aliàs posset à solo Deo efficienter causari, sicut præmotio physica à solo Deo causatur, quia solum inclinat in malum pro materiali, quod vt vidimus, nullus Thomistarum admittit; at eo ipso quod inclinet in malitiam actus formalem, constituitur in genere moris formaliter, & non solum causaliter; cum esse suum formale ab esse obiectiuo suæ inclinationis desumat: ergo malitia habitualis habitus est formaliter in genere moris.

Tertio. Denique: nam esto non inclinet in obiectum disonum legi formaliter vt est malum obiectiue, causaliter accipit ab illo causalem positiuam malitiam: ergo esto non inclinet in obiectum disonum legi formaliter sub apparentia formalis obiectiuæ malitiæ, recipit ab illo formalẽ malitiam moralem.

Quarto principaliter suadetur conclusio: odium Dei v. c. & idem de quouis peccato commissionis est dicendum, prius intelligitur malum ex oppositione ad legem negatiuã prohibentem odium, quam ex oppositione ad legem conditionatam affirmatiuam rectitudinis charitatis; at oppositio ad legem negatiuam conuenit odio Dei ratione alicuius positiui: ergo prior est in odio Dei positiua malitia, quam priuatiua. Maior videtur certa: legi enim negatiuæ prohibenti odium, & præcipienti negationem illius, opponitur odium directe, affirmatiuæ vero conditionatæ rectitudinis charitatis indirecte opponitur; sicut lex ipsa directe negat odium, & indirecte præcipit rectitudinem amoris; at prius intelligitur oppositio cum termino directo, quam cum indirecto: ergo prius in odio intelligitur oppositio cum lege negatiua absoluta, quam cum conditionata affirmatiua. Minorem autem probo primo: nam lex negatiua frangitur per id, quod opponitur materiæ præceptæ; at rei præceptæ per legem, non odio habendi, vel odij negatio, opponitur odium ratione suæ entitatis positiuæ, negatio enim immediate tollitur per formam, cuius est negatio: ergo odium opponitur legi negatiuæ nõ odio habẽdi ratione entitatis positiuæ. Secũdo: quia namque lex affimatiua præcipit actum, & carentia actus ratione sui actui præcepto opponitur, carentia ratione sui opponitur legi affirmatiuæ, & est eius transgressio; at lex negatiua præcipit negationem actus positiui, & iste actus ratione suæ positiuæ entitatis opponitur negationi præceptæ, & illam excludit: ergo ratione suæ positiuæ entitatis opponitur legi negatiuæ, & illã transgreditur. 69 *Quarto prob. cõclusio.*

70 *Resp.* Respondebis, negationem odij considerari posse dupliciter: primo physicè, & sic est quid negatiuũ, & est materialis legis adimpletio: secundo moraliter prout est formalis legis negatiuæ adimpletio: & quia vt sic non est cõtenta sola negatio actus positiui physici, sed requirit morale exercitium libertatis debitum ex lege, & bonum moraliter, quod est quid morale positiuum, omissio odij præcepta prout sic est quid morale positiuum. Et licet odium ratione suæ positiuæ entitatis immediate opponatur prædictæ omissioni physicè sumptæ: & consequenter sit materialis legis trãsgresio per tale positiuum, omissioni autem prout est adimpletio formalis legis negatiuę; quia prout est aliquid morale positiuum, non opponitur odium immediate ratione suæ positiuæ entitatis, sed solum ratione alicuius carentiæ, eo quod enti positiuo morali solum illius carentia opponitur immediate; ac proinde odium Dei non ratione positiuæ entitatis, sed solum ratione priuationis subsequutæ est formalis transgresio legis positiuæ.

71 *Cõtra 1.* Sed contra hanc solutionem obijcio sic primo: omissio odij Dei etiam vt formalis adimpletio legis negatiuæ non est quid positiuum morale: ergo odium ratione entitatis positiuæ ei opponitur immediatè, quatenus est formalis legis negatiuæ adimpletio; & consequenter ratione positiuæ entitatis est transgresio formalis legis negatiuæ. Consequentia est euidens in principijs traditæ solutionis. Antecedens autem ostenditur primo: lex namque negatiua nihil positiuum præcipit, sed solam negationem actus prohibiti: ergo omissio actus prohibiti vt sit formalis legis negatiuæ adimpletio nihil positiuum requirit. Patet consequentia: quia nãque lex affirmatiua præcipiens actũ, nihil præcipit negatiuum, adimpletio illius formalis in aliquo positiuo adæquatè cõsistit, nihilque negatiuum vt sit adimpletio formalis requirit: ergo si lex negatiua nihil præcipit positiuum, sed solã actus negationem, vt hæc negatio sit formalis adimpletio, nihil postulabit positiuũ. Secundo probatur: vel nãque est quid positiuũ morale, quia est morale liberũ exercitiũ, vel quia intendit debitũ ex lege, vel quia est moraliter bona; at ex nullo ex his capitibus est moraliter quid positiuũ: ergo vt est formalis legis adimpletio, non est quid positiuũ morale. Minor pro prima parte cõstat; omissio nãq; culpabilis est morale liberũ exercitiũ; & tamẽ nõ est quid morale positiuũ, nisi velint cõtrarij Auctores peccatum omissionis in aliquo positiuo morali cõsistere, & peccatũ cõmissionis in aliquo priuatiuo morali, quod nullus vnquã dixit: ergo ex primo capite, non est quid morale positiuũ omissio actus, vt est formalis negatiuæ legis adimpletio.

Deinde pro secunda probatur: 72
debitum enim ex lege sumitur, vel passiue pro omissione debita, vel actiue, seu denominatiue denominatione extrinseca à lege desumpta; hoc secundo modo est denominatio extrinseca, nec in illa ratio adimpletionis formalis in omissione consistit, aliàs moralis bonitas consisteret in denominatione extrinseca à lege, quod Auctores huius solutionis negant, nec in carentia illius malitia opposita consistit; quando enim quis peccat per odium, non datur carentia debiti ex lege, sed ex carentia rei debitæ debito perseuerante. Primo autem modo non est quid positiuum morale; si enim omne debitum, quia debitum, est quid positiuum sumpto debito passiue, sequeretur carentiam sexti digiti debitam manui hominis esse quid positiuum physicum, aut naturale, quod videtur absurdum: ergo ex secundo capite, non est quid positiuum omissio Dei prout formalis negatiuæ legis adimpletio. Pro tertia parte probatur: negatio enim odij potest legem negatiuam adimplere formaliter,

quin ſit moraliter bona, vt ſiquis non odio habeat Deum ex motiuo vanitatis; quo in caſu cum ex vno capite negatio illa vitietur, non poteſt ex alio capite gaudere bonitate morali; in ſententia enim probabili, quam Authores huius ſolutionis ſequuntur, non poteſt in vno actu; & conſequenter, nec in libera actus negatione bonitas moralis ſimul cum malitia morali inueniri; & tamen prædicta negatio eſt adimpletio legis negatiuæ formalis: ergo ex capite bonitatis moralis non petit omiſsio odij, vt formalis legis tranſgreſsio entitatem moralem poſitiuam.

73 *Cõtra 2.* Secundo principaliter contra eandem ſolutionem obijcio: negatio furti ſe ipſa abſque vlla entitate poſitiua morali eſt obiectiua legis negatiuæ adimpletio formalis: ergo furtũ ſe ipſo abſque vlla priuatione ſequuta, eſt formalis prædictæ legis obiectiua tranſgreſsio; & conſequenter, voluntas furandi ratione entitatis poſitiuæ erit mala moraliter. Probatur antecedens: ſi negatio illa peteret entitatem poſitiuam moralem, vt eſt obiectiua adimpletio legis negatiuę, formaliter, maximè quia prout legis adimpletio eſt bona obiectiuè moraliter; at ex hoc nõ colligitur in poſitiua entitate morali conſiſtere: ergo ſine poſitiua entitate morali eſt formaliter obiectiua legis negatiuæ adimpletio. Probatur minor: carentia ſexti digiti eſt bona homini bonitate conuenientiæ, eſt enim ei conueniens, & debita naturaliter; & tamẽ non conſiſtit in aliqua poſitiua entitate; non enim in poſitiua entitate morali, nec artificiali, vt per ſe eſt manifeſtum, nec in entitate poſitiua naturali, aliàs eſſet entitas phyſica poſitiua, cum naturalis entitas idem ſit quod phyſica entitatis: ergo ſaluatur bonitas naturalis ſumpta pro conuenientia abſque naturali poſitiua entitate in pura negatione; ac proinde bonitas obiectiua moralis à fortiori poterit abſque entitate poſitiua morali ſaluari. Ex quo vlteri⁹ ſequitur, quod ſicut ſextus digitus per ſuã poſitiuam entitatem eſt malus homini abſque vlla carentia ſequuta, quia ratione poſitiuæ entitatis excludit carentiam ſui, quæ eſt homini conueniens, & bona: ita furtum ratione ſuæ poſitiuæ entitatis præcedẽter ad omnem carentiam erit obiectiuè malum moraliter, quia ratione ſuæ entitatis poſitiuæ opponitur negationi per legem negatiuam præceptæ, & prædictæ legi conformi.

Deniqꝫ nam carentia rectitudinis negatiuæ, ſi datur, nõ poteſt ſubiectari in odio Dei: ergo illa non poteſt malũ in ſe ipſa conſtitui, ad quod à contrarijs præfata carentia aſsignatur. Tenet conſequentia ex dictis §. 2. inter impugnandam ſententiam Suarez. Antecedẽs autem probatur: in illo ſubiectatur carentia, in quo forma oppoſita foret recipienda; at forma oppoſita, nempe rectitudo negatiua, non in actu, ſed immediate in potentia recipitur: ergo carẽtia iſti⁹ rectitudinis, ſi datur, immediatè in potentia recipitur. Probatur minor: quia omiſsio peccaminoſa conſiſtit in carentia actus, non recipitur in actu immediate, ſed in potentia, in qua actus oppoſitus recipiendus erat, ſi adeſſet; at rectitudo hæc negatiua conſiſtit in carentia actus prohibiti, qui ſi exiſtat, immediate in potentia recipietur: ergo rectitudo negatiua non in actu, ſed immediate in potentia recipitur. 74 *Tertio.*

Nec ſufficit reſpondere, carentiam priuatiuam in odio repertã non conſiſtere in carentia formæ recipiẽdæ in aliquo ſubiecto, ſed in carẽtia formæ à voluntate eliciendæ; ac proinde poſſe recipi carentiam priuatiuam in actu odij Dei, quamuis oppoſita forma in illo recipienda non ſit. 75 *Reſp.*

Non inquam ſufficit: nã forma oppoſita, nẽpe adimpletio legis negatiuæ moralis, & libera, nõ ſolũ à volũtate elicitur, ſed in illa recipitur, ſicut actus poſitiuus nõ ſolũ egreſsiue, ſed etiã ſubiectiuè cõparatur ad voluntatem, & omiſsio actus debiti vtroque modo comparatur ad illam, vt vidi- *Contra*

Digitized by Google

mus supra : ergo carentia illius solum in voluntate recipi poterit; sicut quia omissio peccaminosa est carentia priuatiua actus debiti, & ille immediate solum in voluntate recipitur, omissio illius solum est subiectiue in voluntate.

76 *Vltimo prob. cõclusio.* Denique principaliter suadetur conclusio: si namque ob rationem aliquam peccatum commissionis, non haberet positiuam malitiam, maximè quia sequeretur talem malitiam à Deo esse causandam, vtpote consistentem in aliquo positiuo, Deus autem causa est omnis positiuæ entitatis; at hoc inconueniens, vel in nostra sententia non sequitur, vel contrarij Authores illud deuorare tenentur: ergo ex illo non probatur in peccato commissionis, non inueniri positiuam malitiam. Maior est certa, hac enim ratione ab inconueniente sumpta potissime, & fortè vnicè vtuntur contrarij Authores contra positiuam malitiam. Minor autem in hunc modum probatur; eo ipso quod Deus causet omne positiuum in peccato commissionis repertum, non potest non causare priuationem subsequutam: ergo vel contrarij Authores fateri tenentur Deum causare proprie priuationem rectitudinis constituentem in sententia illorum peccatum commissionis formaliter; & consequenter proprie causare peccatum, vel negare omne positiuum repertum in peccato debere causari à Deo; & consequenter, ex eo quod in illo reperiatur positiua malitia, perperam ab ipsis infertur fore vt causetur à Deo. Antecedens, in quo est posita difficultas, probatur: eo ipso quod Deus causet omne positiuum repertum in peccato commissionis, necessarium est, quod causet actum peccati reduplicatiuè vt fundamentum priuationis subsequutæ; tale namque fundamentum non consistit in negatione, non enim potest priuatio in negatione fundari; nec consistit in alia priuatione, aliàs illius priuationis alia priuatio pro fundamento assignabitur, & sic dabitur processus in infinitum. Vel assignabitur pro fundamento illius aliquid positiuum, & de illo idem argumentum militabit, quod militat de fundamento priuationis, in quo peccati malitia in opposita sententia consistit; at causa efficiens fundamentum priuationis reduplicatiue prout fundamentum est, ipsam priuationem ex consequenti causat. Tum, quia non alia ratione homo est causa priuationis fundatæ, nisi quia causat reduplicatiuè fundamentum illius. Tum etiam: nã causans fundamentum relationis, causat ex consequenti relationem fundatam ob connexionem, quam habet cum illo; non minus autem priuatio, quam relatio cum fundamento suo connectitur. Tum denique, quia non est alius modus causandi priuationem, quam causando fundamentum vt tale formaliter: ergo eo ipso quod Deus causet proprie omne positiuum in peccato commissionis repertum, necessarium est quod causet priuationem rectitudinis, quæ in opposita sententia peccatum pro formali constituit, & consequenter, quod sit causa efficiens proprie peccati commissionis formaliter sub ratione peccati.

Prima huius argumenti solutio est: materiale fundans priuationem rectitudinis causari à Deo efficienter, non concursu determinato, sed indifferenti, & determinando à voluntate creata, & ideò non causari à Deo priuationem subsequutam. 77 *Prima solutio.*

Secunda solutio est, causari à Deo prędictæ priuationis fundamentum sub ratione entis, non autem sub reduplicata expressa ratione fundantis; & id circo Dei causalitas non transit formaliter ad fundatam priuationem. *Secunda.*

Tertia. Tertio alij respondent, fundamentum priuationis non esse aliquid positiuum, sed est actus voluntatis, quatenus ab illa egreditur, quaten⁹ est facta ex nihilo, & regulæ non subijcitur, & quia negationes istæ Dei causalitatem efficientem nõ terminant; consequens fit, quod licet Deus suo positiuo concursu causet omne positiuum in peccato commissionis repertum, non ideo sit causa positiua illius vt est fundamentũ malitiæ priuatiuæ.

Quarta Quarta solutio est: rationẽ fundamenti malitiæ esse extrinsecam denominationem in peccato commissionis, sumptam à voluntate deficiente, quatenus ab illa egreditur. Sicut multi de libertate docent consistere in extrinseca denominatione egredientis à potentia medio indifferenti iudicio, & quia Deus non causat extrinsecas denominationes, sed tãtum positiuas entitates, & modos illarum intrinsecos; consequens fit, quod non causetur à Deo fundamentum priuationis, prout est fundamẽtum illius.

Quinta Vltima solutio est, solum tunc à causante fundamentum causari priuationem subsequutam, quando priuatio est capax eiusdem causalitatis, quam terminat fundamentũ, & quia malitia priuatiua non est capax terminandi positiuam Dei causalitatẽ, sed tantum defectiuam creaturæ; cõsequens fit, quod licet Deus causet fundamentum illius, ipsam priuationem positiuẽ non causet, sed tantum permissiuẽ comparetur ad illam. Has duas vltimas solutiones adhibet facto argumento Illustrissimus Episcopus Segouiensis *vbi supra* ad calcem disputationis.

78 *Prima solutio impugnatur.* Sed nulla ex dictis vires tollit facti argumenti. Et contra primam facit, tum omniũ Thomistarum doctrina explicanda tractatu de auxilijs, negans Deo concursum indifferentem ad materiale peccati, vel ad quamuis aliam entitatem positiuam; quam solutionem fusẽ impugnauimus *tomo 2. in prima parte disp. 36. num. 183. & sequentibus, & num. 209. & 210.* Tum etiam, nã illo admisso solum sequitur, Deum non causare priuationem subsequutã concursu determinato, non vero quod non causet illam per indifferẽtem concursum determinatum à voluntate creata; at iste modus causandi sufficit vt Deus sit causa propria peccati pro formali malitiæ: ergo ex doctrina tradita non vitatur inconueniens. Minor constat; Deus enim proprie est causa fundamenti priuationis; & tamen illud causat per cõcursum prout ab ipso indifferentem determinandum à voluntate creata: ergo si eodem concursu causat formalem malitiam, Deus est causa propriẽ illius. Maior autem probatur: priuatio non alitêr causatur quam secundario ad sui fundamenti positionem: ergo sicut causans fundamentum concursu determinato, causat eodem concursu priuationem subsequutam: ità causans fundamentum concursu ex se indifferenti, & determinato à voluntate creata, causabit priuationem ad tale fundamentũ sequutã cõcursu ex se indifferenti à nobis determinato.

Deinde secunda solutio reijcitur. Vel enim formalitas fundamẽti causatur à Deo vt *quod*, etsi sub ratione entis tanquam sub ratione *sub qua* terminandi eius causalitatem; vel nec causatur vt *quod*, sed sola ratio entitatis in formalitate fundamenti inclusa vt *quo*, & *quod* causatur à Deo; quodcumque horũ dicatur, argumentum factum non soluitur: ergo solutio tradita est insufficiens. Probo minorem: si namque dicatur primum, non tollitur quominus Deus causet secundario priuationem subsequutam. Tũ, quia voluntas creata non causat actum fundantem malitiam priuatiuã sub ratione fundamenti tanquam ratione *sub qua*; hæc enim, vel est ratio vitalis, vel est ratio act⁹ voluntatis; sed solũ illã causat tanquã rationem causatam vt *quod*; & tamẽ causat ex consequenti malitiam. Tum 79 *Secũda reijcitur.*

etiam,

etiam, nam fundamentum causans, causat secundario priuationem eo modo quo causat fundamentum: ergo Deus illud causans vt *quod*, causat secundario vt *quod* priuationem subsequutam. Si vero dicatur primum: ergo iam datur in peccato commissionis aliquis positiuus conceptus, nec vt *quo*, nec vt *quod* terminans Dei causalitatem; & consequenter, ex eo quod in hoc positiuo conceptu malitia positiua peccati commissionis consistat, non sequitur fore, vt causetur à Deo: ergo quodcumque illorum dicatur, argumentum factum non soluitur.

80 *Resp.* Respondebis cum docto Recentiori Thomista: malitiam peccati cõmissionis petere subterfugium causalitatis diuinæ; non solum sub expresso conceptu malitiæ, sed etiam sub omni ratione in tali expresso conceptu inclusa transcendentaliter: cum ergo positiuum hoc in peccato commissionis repertum fundans malitiã priuatiuam, & si sub expresso conceptu illam fundantis Dei causalitatem non terminet, causatur tamen à Deo sub ratione entitatis in conceptu fundamenti inclusa transcendentaliter, fit, vt quamuis positiuus ille conceptus constituat peccatum commissionis in ratione cuiusdam monstruositatis moralis, non tamen est sufficiẽs ad illud constituendum in ratione mali moralis, bene autem priuatio subsequuta; quæ nec sub expresso, nec sub implicito conceptu terminare petit causalitatem diuinam.

81 *Cõtra 1.* Sed contra primo: nam hæc solutio petit manifestè principium: Vnde enim probari potest ad rationem malitiæ formalis requiri, quod subterfugiat diuinam causalitatem sub omni ratione etiam implicita, & transcendentaliter inclusa, & quod non sufficiat illam sub expresso conceptu malitiæ non terminare?

Secũdo. Secundo: nam malitia habitualis solum petit subterfugere diuinam causalitatem sub expresso conceptu habitualis malitiæ: ergo id ipsum ad rationem actualis malitiæ est sufficiens.

Tertio. Tertio: nam monstruositas moralis à prædicto positiuo conceptu proueniens, est in genere moris formaliter; & non est bona moraliter: ergo est moraliter mala.

Quarto Denique: nam solutio ista quæstionem facit de nomine, vt in cõmẽtario articuli ad intentum aliud Caietanus notauit.

82 *Tertia solutio impugnatur.* Tertia etiam solutio reijcitur: nam vel priuatio fundatur in actu procedente à voluntate quatenus ex nihilo facta, ita vt fundamentum eius sit ipsum nihilum, vel ita vt fundamentum priuationis sit positiuum actus, & voluntatis nihilo connotato per modum termini *à quo*. Si secundum, reddit argumentum factum, scilicet positiuo illo causato priuationem ipsam ex consequenti causari: vel si non causatur iam aliquid positiuum subterfugere Dei causalitatem. Si primum, vel nihilum est priuatio, vel pura negatio: si hoc secundum dicatur, non potest fundare priuationem; priuatio namque supra negationem fundari non potest. Si primum, necessario fundatur super aliquid positiuum; & consequenter, si hoc positiuum causatur, ex consequenti causari debet subsequuta priuatio; si autem non causatur, iam datur positiuus conceptus, Dei causalitatem non terminans. Et idem argumentum fit de altera negatione, scilicet voluntatem non subijci regulæ: vnde argumentum factum tradita solutione nõ soluitur.

83 *Contra 4. solutionem obstat 1.* Nec magis vires eius eleuat quarta solutio, quæ reijcitur primo: nam si esse fundamentum malitiæ, est extrinseca denominatio in actu, & id circo non causatur à Deo: ergo eadem ratione si malitia in extrinseca denominatione positiua consistat, non erit necessarium, quod terminet Dei causalitatem; & consequenter, ab inconuenienti terminandi causalitatem Dei, non probatur, non consistere in aliquo positiuo; cum tamen

contrariæ sententiæ Authores hoc in conuenienti potissimè vtantur, vt probent in nullo positiuo consistere.

Secũdo. Secundo, quia non solum entitates, & modi intrinseci causantur à Deo, sed etiam ab ipso causantur denominationes extrinsecæ, vt constat in libertate, quæ in multorum sententia in extrinseca denominatione cõsistit; & tamen à Deo causatur, etsi nõ denominetur ab illa, sicut vitalitas causatur à Deo, etsi non denominetur viuens per illam. Et manifesta ratione suadetur; etenim extrinsecæ denominationes existunt realiter in rerum natura: ergo per aliquam efficientiam, vel secundam, vel primam: si secundum à solo Deo causantur: si primum causantur à causa secunda, vt subordinata primæ; & consequenter, à Deo vt à causa prima proueniunt: ergo ex eo quod fundamentũ malitiæ sit extrinseca denominatio in actu, non tollitur quominus terminare debeat causalitatem diuinã, si semel verum est omnem conceptũ positiuum terminare illam debere.

Tertio. Denique: nam falsum est rationẽ fundamenti malitiæ esse extrinsecam denominationẽ in actu, fundat enim illam quatenus libere à voluntate lege regulata procedit, libertatem autem esse intrinsecam denominationem in actu est communis sententia Thomistarum *supra quæst. 18. art. 1*, ergo esse fundamentum malitiæ nõ est in actu denominatio extrinseca.

84 *Vltima solutio reijcitur.* Tandem vltima solutio reijcitur: nam priuatio non terminat per se actionem, sed per resultantiam fit positio fundamento illius: ergo omnis actio causans fundamentum, vt tale, secundario causat priuationem; & consequenter, si causalitas diuina efficienter causat fundamentum malitiæ reduplicatiuè vt fundans, non potest à priuatione fundata præcindere.

Secũdo. Secundo: nam quod est causa causæ necessario cum effectu connexę prout causa est connexa cum illo, non potest ab effectu, seu causalitate præscindere; sed actus liber vt priuationem fundans, est causa malitiæ priuatiuæ necessario connexæ cum illa: ergo si Deus causat fundamentũ vt tale, necessario causat positiuè malitiam.

Tertio: nam si potest Deus causare fundamentum vt tale, non causata priuatione fundata, quia est extra sphęram causalitatis illius: ergo etiam poterit causare omnem physicam formalitatem repertam in actu, non causata deformitate, etiam si positiua sit, & necessario cum physica entitate connexa, quia nempe intra sphęram Dei causalitatis non est. *Tertio.*

Denique: quia non est minus de ratione causantis fundamentum, causare priuationem in ipso fundatam, quam de ratione causantis entitatem causare omnem rationem entitatem includentem: ergo si datur locus causæ fundamenti vt à priuatione præscindat, quia non continetur intra sphęram fundamentum causantis, poterit entitas sub conceptu entitatis causari, non causata differentia aliqua imbibens conceptum entitatis causatæ, ex eo quod sit extra sphęrã causantis entitatem, qualiter esse deformitatem positiuam peccati in solutione vltimi fundamenti contrarię sententiæ videbimus: manet ergo probatum præter deformitatem priuatiuam dari in quolibet peccato cõmissionis positiuam malitiam, quod in prima parte nostræ conclusionis asserimus. *Quarto*

Quod autem hæc malitia peccatum in ratione peccati constituat, probatur. Id in qualibet re est illius essentiale constitutiuum, quod primo in illa intelligitur tanquam cæterorum radix; at hæc malitia positiua primo intelligitur in peccato commissionis, & est radix malitiæ priuatiuæ: ergo peccatum commissionis essentialiter constituit in ratione peccati. 85 *Secũda pars cõclusionis probatur.*

Si dicas, non primo intellectũ, sed quod peius est, peccatum in ratione peccati constituere, peior au- *Resp.*

tem est priuatio, quam malitia positiua; & ideo, etsi illa prima sit, non constituit essentialiter peccatum, sed priuatio illud constituit. In contrarium obstat primo, quod licet priuatio excedat malitiam positiuam in ratione mali transcendentis, non tamen excedit illam in ratione mali moralis, vt vidimus §. *praecedenti*: ergo cum alias praecedatur à malitia priuatiua, hæc & non illa peccatum commissionis constituit essentialiter in ratione mali moralis.

Cōtrai.

Secūdo. Secundo: nam multoties circūstantia peccati excedit malitiam substantialem eius in ratione malitiæ; & tamen non circunstantia, sed malitia substantialis essentialiter peccatum constituit: ergo constituere, vel nō constituere, non penes excessum, sed penes præcedentiam debet pensari.

86 *Tertia pars prob.* Quod deniq; malitia positiua adæquate peccatū cōmissionis essentialiter cōstituat, probatur: nō enim potest ex priuatiuo, & positiuo ingredientibus partialiter in sua essentia constitui: ergo si positiuo essentialiter constituitur, etiam constituitur adæquate essentialiter. Probo antecedens: non enim possunt ingredi priuatio, & positiuum vt genus, & differentia, cum genus, & differentia solum distinguantur ratione, priuatio autem, & positiuum realiter negatiuè distinguantur, nec tanquam res, & modus essentialis, quod probo primo; quia plus distant priuatio, & positiuum, quam relatio, & absolutum; at relatio nequit esse essentialis absoluto, etiam vt modus illius: ergo nec priuatio esse poterit modus essentialis entitatis positiuæ. Secundo: nam malitia positiua vtpotè fundamentum, & causa priuationis, illam pro priori naturæ præcedit; at pro illo priori priuatio nō intelligitur, alias priuatio suam causam constitueret; & consequenter se ipsam causaret: ergo positiua malitia sine priuatione constituta intelligitur; & consequente, nec vt modus eius essentiam ingreditur.

§. VII.

Soluuntur tria argumenta contraria sententiæ.

PRimum contrariæ sententiæ fundamentum desumitur ex Patrum authoritate asserentium 87 primo, peccatum esse nihil. Ita Origines *tract.2.in Ioannem.* Augustinus *tract.2.* in eundem explicantes illa verba: *Et sine ipso factum est nihil*, idest, peccatum, quod nihil est. Secundo, peccatum nihil aliud esse quam absentiam, & priuationem boni. Ita Gregorius Nissenus in oratione catholica magna *c.p.6.& 7.* Damascenus *lib.2.de fide cap.11.* illis verbis: *Nec aliud quidquam est malum quam boni priuatio.* Dionisius *cap.4.de diuinis nominibus*, ibi: *Nec in dæmonibus, nec in nobis est malum quasi existens, sed vt defectus.* Bernardus *de vita solitaria*, illis verbis: *Vitium nihil aliud esse ostenditur, quam virtutis recessus.* Et Anselmus *lib.de concordia præscientiæ prædestinationis, & gratiæ cum libero arbitrio cap.1.* vbi ait: *Malum quod est iniustitia, nihil aliud esse quam absentiam debitæ iustitiæ.* Tertio asserentium, ideo Deū non causare peccatū, quia peccatū nihil est, & priuatio. Ita Aug. *loco citato in Ioannem*, illis verbis: *Peccatum non per ipsum, scilicet per Deum, factum, quia peccatum nihil est.* Et Anselmus *vbi proxime*, illis verbis: *Quia peccatum, non est aliquid malum, quod est aliquid, Deum facere non negamus*: ergo ex mente istorum Patrum omnis malitia in peccato commissionis reperta priuatiua est, & nulla datur

Arg. 1. ex PP.

in illo positiua malitia.

88 *Resp.* Respondeo, primam propositionem posse dupliciter accipi. Primo vt peccatum sit nihil substantiale, idest, nō substantialis natura, contra Manicheos asserētes esse aliquas naturas malas à bono Deo nullatenus factas, & in hoc sensu vere dicitur nihil, quia substantia mala peccatū non est. Secundo accipi potest ita vt sit nihil ad terminandam rectā electionem moralem; quoad hoc enim positiuum illud in quo essentiam peccati commissionis posuimus, nihil est, quia rectam electionem moralem terminare non potest, & hoc intento Patrum sufficiebat, vt scilicet Dei causalitatem non terminaret. Quod enim terminare nequit rectam electionem moralem, Dei causalitatem terminare non potest. Secunda propositio Patrum intelligitur de priuatione formaliter respectu peccati vt est malum simpliciter, respectu vero illius vt est malum morale, de priuatione sumpta causaliter, & sic verum est peccatum nihil aliud esse, quam priuationem boni, aut conceptam formaliter, aut causaliter; vt enim est malum simpliciter est priuatio formaliter, & vt est malum moraliter est priuatiuum causaliter, & hoc intento sufficiebat, vt scilicet non causaretur peccatum formaliter à Deo; quia nequit esse causa, nec priuationis moralis, nec causæ positiuæ illius in quantum causa eius est. Per quod ad tertiam Patrum propositionem constat solutio: vsi autem sunt Patres nomine priuationis ad explicandam essentiam peccati, quia priuatio in ratione mali notior est nobis, quā entitas moralis. Et quidem Augustinum præter malitiam priuatiuam, positiuam etiam assignauisse, recte probat M. Sancto Thoma *vbi supra ex lib.* 10. *de perfectione iustitia in principio*, illis verbis: *Quærat ergo quod eidem vitio nomen imponat, vtrum rem velit dicere, an actum, an rei potius qualitatem, qua deformis actus consistit.* Vbi vt clare constat, deformitatem actus in positiua qualitate constituit. Et *libro de moribus Manicheorum cap.* 5. vbi ait: *Quod secundum quod finis est laudabilis, aut vituperabilis, secundum hoc opera nostra culpabilia, aut laudabilia sunt*: malitia autem sumitur à fine mediante tendentia in ipsum, & consequenter, per aliquid positiuum. Constat etiam ex diffinitione peccati tradita ab Augustino, & à D. Thoma in præsenti explicata per contrarietatem ad legem, contrarietas autem per aliquid fit positiuum.

Secundo opponunt nobis plura Angelici Doctoris testimonia. 89 *Secūdo arg. ex D. Tho.* *Quæstione* 1. *de malo art.* 1. *&* 1. *p. quæst.* 5. *art.* 2. *&* 3. 3. *Contra-Gentes cap.* 9. & passim alibi docet, malum consistere in carentia, priuatione, seu absentia boni. *In* 2. *distinct.* 37. *quæst. vnica art.* 1. *ad* 4. vbi docet, peccatum habere quod sit malum ex priuatione formæ, per quam actus est bonus. Et 2. 2. *quæst.* 118. *art.* 5. vbi inquit consistere in corruptione, & priuatione boni. 3. *Contra-Gentes cap.* 9. vbi ait, malum morale consistere in defectu, aut priuatione boni rationis. *Supra quæst.* 18. *art.* 1. *&* 5. *in hac quæst. & artic. quæst. sequenti art.* 1. & passim alibi docet D. Thomas peccatum importare actum inordinatum, actum quidem de materiali, & inordinationem consistentem in carentia debitæ commensurationis, de formali. Ex quibus testimonijs, & alijs innumeris, quæ breuitatis causa prætermittimus, talem efformant discursum: quoties de mente legitima alicuius Authoris dubitatur, si ex duobus sententijs vnam, & alteram in diuersis locis insinuat, illa est alteri præferenda, quā tradit in pluribus locis, idque expresse, & ex professo, non illa quam in nullo loco exprimit, sed solum in paucis insinuat, & tantum per discursum ex illius verbis colligitur; at de mente D. Thomæ in hac parte dubitatur, & sententiam constituentem peccatum commissionis in aliquo priuatiuo expressit pluribus in

Digitized by Google

locis quæstionem ex professo tractā do, oppositam vero nunquam tradit expresse, sed in paucioribus locis breuiter insinuauit, ex quibus tantum per discursum colligitur: ergo prima sententia secundę præferenda est, & vt indubitata mens D. Thomæ tenenda.

90 *Resp.* Respondeo, mentem D. Thom. ex dictis in discursu disputationis cōstare; cum enim malum sit duplex, & malum simpliciter, & malum morale, & rursus peccatum in hoc duplici genere mali, scilicet mali moraliter, & mali simpliciter, quandoque D. Thomas loquitur de malo simpliciter, & de peccato secundum quod est in hoc genere mali, & quandoque de peccato secundum quod est in genere mali moralis. Primo modo in priuatiuo cōsistit formaliter. Secundo autem modo sumptum, formaliter in positiuo, & in priuatiuo causaliter, positiuum vero illud causa est priuationis subsequutæ. Ex quibus ad adducta testimonia dicatur in tribus primis testimonijs loqui de malo simpliciter, & ibidem malum morale excepisse ab hoc, quod est in priuatione primario consistere, vt constat ex dictis. In alijs autem loquitur de peccato secundumquod est malū simpliciter, & prout est malum morale, & vtroque modo in inordinatione, in carentia, in corruptione, & in priuatione consistere. Vt est malum simpliciter in inordinatione sumpta priuatiue, & in priuatione formali, prout vero est malum morale in inordinatione sumpta contrariè, & in carentia, & priuatione causaliter, quia consistit in forma positiua, quæ fundamētū est, & causa priuationis. Vel aliter potest hoc explicari: peccatū in vtroq; genere mali in carētia consistere: prout malū simpliciter in carētia formæ positiuæ, scilicet conformitatis, actus boni cum lege affirmatiua: prout vero est malum morale in carentia, non quidem formæ positiuæ, sed negatiuæ, vel conformitatis cum lege negatiua prohibente actum, & præcipiente negationem actus. Et quia carētia formæ positiuæ est realiter priuatio, vt constat in carentia visus: carentia vero formæ negatiuæ, non est priuatio realiter, sed forma positiua significata nomine priuationis, & ad modū illius, vt constat in visu, qui se ipso est carentia cæcitatis, & est quid positiuum; fit consequens, quod licet peccatum sub vtraque ratione in carentia, seu in priuatione consistat, nihilominus in ratione mali moralis per positiuam formam constituatur, quæ re vera positiua est, significatur tamen nomine priuationis, & admodum eius concipitur. Et hac eadem explicatione interpretari possunt aliorum Patrum testimonia adducta in primo argumento, & iuxta illam accipiendus est D. Thom. pluribus alijs in locis.

Sed oppones primo D. Thom. 3. *Contra Gentes cap.* 9. vbi dixit, quod Aristoteles loquutus fuit ex aliorum sententia, cum dixit inter iustitiam, & iniustitiam esse oppositionem contrariam. Et *quæst.* 1. *de malo art.* 1. *ad* 5. explicuit his verbis: *Quod oppositio contraria largo modo sumpta comprehendit priuatiuam, & quamcumque aliam oppositionem*, & quod Aristoteles vsurpauit oppositionem large. Et *quæst.* 6. *de potentia art.* 6. *ad* 10. *& in* 2. *distinct.* 41. *quæst.* . *art.* 4 *ad* 5. dicit, quod quamuis inter iustitiam, & iniustitiam, inter bonum, & malum formaliter sit oppositio priuatiua, tamen etiam est oppositio contraria, non ratione malitiæ, sed ratione alicuius boni, cui coiuncta est malitia; at si in peccato commissionis duplex ratio mali a Nobis explicata inueniretur, non esset cur D. Thomas his tribus modis Aristotelem exposuisset: ergo iuxta D. Thomam solum malitia vna constituenda est in peccato cōmissionis, illaque priuatiua. 91 *Oppones* 1.

Secundo: nam D. Thomas in præsenti articulo, & in alijs locis *supra* citatis distinguit in peccato cōmissionis materiale, quod est actus volūtarius, & formale, quod est inor- 92 *Secūdo.*

dinatio, quam docet in carentia cōmensurationis consistere; at accipiēdo carentiam causaliter, aut carentiam carentiæ, quæ forma sit positiua, non potest materiale, & formale in peccato commissionis distingui: nam inordinatio sumpta contrariè ab actu voluntario non distinguitur, qui de materiali importatur: ergo nomine inordinationis non contrariam, sed priuatiuam inordinationē intelligit, & nomine carentiæ non carentiam carentiæ, seu negationis sumit, sed carentiam formæ positiuæ.

93 *Tertio.* Denique objicies: vt enim docet D. Thomas *in 2. distinct. 34. q. 1. art. 3. in corpore, & ad vltimū. Ad Anibaldum ibi q. vnica art. 2. quæst. 3. de potentia art. 6. quæst. 1. de malo art. 3. 1. p. quæst. 49. art. 1. 2. & 3. & infra quæst. 75. art. 1.* peccatum, nec in ratione mali simpliciter, nec in ratione mali moralis habet causam per se, sed tantum per accidens; at si in ratione mali moralis constitueretur inordinatione sumpta contrarie, quæ tantum est carentia in modo significandi, haberet causam per se in ratione mali moralis: ergo præter inordinationē, quæ reuera est priuatio, non datur in peccato commissionis positiua inordinatio illud constituens in ratione mali moralis. Probatur minor. Tū, quia omne positiuum habet causam per se. Tum etiam: nā ideo priuatio non dat speciem actui, iuxta D. Tho. *quæst. sequenti art. 1.* quia non est per se intenta; & consequenter non habet causam per se; at inordinatio ista positiua constituitur à Nobis vt det speciem peccato commissionis: ergo est per se intenta, & habet causam per se.

94 *Ad 1. resp.* Respondeo ad primam obiectionem; quod cum peccatum sit in duplici genere mali, scilicet mali moralis, & mali simpliciter, vt secundū vtrāque rationem saluaret D. Thomas Aristotelis doctrinam, vsus fuit traditis interpretationibus loquendo de peccato vt est malum morale, ipsum explicando de oppositione propria contraria locis à Nobis adductis. Loquendo vero de peccato vt est malum simpliciter, ipsum explicando, vel quod ex aliorum sententia fuerit loquutus, vel de contrarietate non stricta, sed larga, vel de cōtrarietate ratione boni, cui priuatio adiungitur, non quia illud bonū non sit malum morale, sed quia non est ratione sui malum simpliciter. In locis in contrarium adductis solum verba vltimi testimonij à Montesino relata in Angelico Præceptore nō reperi.

Ad secundam, nego minorem: nam inordinatio contraria est in genere moris virtualiter distincto à genere physico, in quo est actus, prout ad inordinationem comparatur vt materia, & cōsequēter ex ipso prout in genere physico, & inordinatione contraria constituitur actus inordinatus, & peccaminosus, vt ex materiali, & formali: non quod sit realiter materiale, sed tantum virtualiter iuxta distinctionis à formali qualitatem. *Ad 2.*

Ad tertiam, concessa maiori, nego minorem, sicut enim priuatiua inordinatio non habet causam per se, quia mala est, & malum vt malum ab agente non intenditur: ita inordinatio contraria, seu positiua malitia non habet causam per se sub expresso inordinationis, & malitiæ conceptu, quia etiam prout sic nequit esse de primaria agentis intentione. Ad primam minoris probationem dicatur, quod licet omnis entitas positiua habeat causam per se sub ratione entitatis, non tamen sub omni conceptu, vel implicante entitatem, vel identificata cum illa, vt explicabimus vltimum argumentum soluētes. Et ex his ad secundam dicatur de ratione constituentis in specie esse habere causā per se, saltim sub aliqua ratione implicata, vel sibi identificata, nō vero quod habeat causam per se sub expresso omni conceptu. Et quia positiua deformitas habet causam per se sub ratione entitatis, licet non sub 95 *Ad 3.*

ex-

expresso conceptu deformitatis, priuatio autem nullo modo; fit vt deformitas positiua specificè cõstituat peccatum commissionis: secus autẽ priuatio. Et ex dictis ad authoritates D. Thomæ, & ad discursum ex illis formatum respondeo, quod licet sententiam constituentem peccatum commissionis in ratione peccati per aliquid priuatiuum, verbis superficie tenus inspectis pluribus in locis docuerit, introspectis tamen, & attento non sonitu verborũ, sed spiritu, nullibi docuisse illam, & ad Angelici Præceptoris mentem venandam non locorum multitudo, nec verborum cortex debent attendi, sed testimoniorum efficacia, & verborũ spiritus meditari. Præterquamquod cũ Doctor Angelicus vtrique ex sententijs relatis in varijs locis patrociniũ non leue præstiterit, illa est præferenda, quæ validioribus argumentis à ratione subsistit. Stando autem rationi, negari non potest fortiora motiua nostræ sententiæ assistere quam oppositæ; & consequenter illi præferendam esse.

96 *Arg.3.* Tertio arguitur: peccatum cõmissionis in ratione peccati est malum simplicitèr; at in ratione mali simpliciter priuatione constituitur: ergo & in ratione mali moralis. Cõsequentia est bona. Minor habetur ex dictis. Maior autem ostenditur

Maior prob.1. primo: id quod taliter est malum, & disconueniens homini, quod nulli alteri est conueniens, & bonum, est omnibus modis malum; & consequenter est malum simplicitèr; at peccatum commissionis in ratione peccati est malum rationali naturæ, & nulli alteri naturæ est conueniens, & bonũ: ergo in ratione peccati est malũ simplicitèr.

Secũdo. Secundo, quod est maximum omnium malorum, est malum simplicitèr; at peccatum commissionis in ratione pecati, est omnium malorum maximum, exceditque in ratione malitiæ malum priuatione physica constitutum, seu malum transcendẽtale: ergo est malum simplicitèr in ratione peccati.

Tertio probatur: malum simpliciter idem est quod malum in se, & malum secundum quid idem est quod malum alteri, vt constat ex D. Thoma *quæst. 1. de malo art. 1. ad 1. & 3. Contra Gentes cap. 9. in principio*; at peccatum commissionis in ratione peccati non solum est malum alteri, scilicet rationali naturæ, sed etiam est in se malum: ergo non est malum secundum quid, sed simpliciter. *Tertio.*

Minor ostenditur primo, vt enim docet D. Thomas *quæst. 1. de malo art. 1. ad 1.* Deus est propriè causa illius, quod malum est tantum respectiuè, & alteri: quo circa vt ibi docet antecedenter est causa pęnæ; at peccati commissionis Deus, nec est antecedentèr, nec causa formalitèr sub ratione peccati: ergo vt sic nõ solum est malum alteri, sed etiã malum in se. 97 *Minor prob.1.*

Secundo: esse alteri conueniens, & bonum supponit esse bonum in se, priùs enim aliquid in se constituitur, quam ad alterum importet respectũ: ergo esse alteri disconueniens, & malum, necessario supponit esse aliquid malum in se; at peccatum in ratione peccati est malum rationali naturæ: ergo in ratione peccati, est etiam malum in se; & consequenter malum simpliciter. *Secũdo.*

Tertio probatur: malum in se est malum secundùm essentiam, vt docet D. Thomas locis proximè citatis, at peccatum commissionis in ratione peccati est malum secundum essentiam, est enim essentialiter malũ morale, habetque essentiam malitiæ: ergo in ratione peccati non solum est malum alteri, sed etiam malum in se. *Tertio.*

Respondeo negando maiorem: ad primam probationem, nego maiorem: tristitia enim, & error speculatiuus taliter sunt disconuenientia homini, quod nulli alteri naturæ cõueniunt; non enim Deo, cui omnino repugnant, nec naturæ non rationali, ad quam nullam habitudinem dicunt, 98 *Resp. Ad 1. 1. prob. maioris*

cunt, quia tamen in se ipsis bonitate transcendentali gaudent, idest, quia nihil illis deest ex requisitis ad sui integritatem, non sunt mala simpliciter. Sic in præsenti, quamuis peccatũ in ratione peccati nulli alteri naturæ conuenientiam importet; quia tamẽ in se ipso integrum est, non est malum simpliciter, seu malum in consideratione absoluta, sed solum respectiue ad naturam rationalem. Vel secundo prætermissa maiori, distinguo minorem: sub explicita ratione peccati, concedo minorem: sub conceptu implicito entitatis, & actualitatis, nego minorem, & consequentiam. Quia vt peccatum commissionis in ratione peccati esset malum simpliciter, taliter deberet esse disconueniẽs homini, quod nec explicaret, nec implicaret conuenientiam ad aliam naturam, nec ad ipsum hominem sub aliqua consideratione: peccatum autẽ, etsi sub explicita consideratione deformitatis nullam conuenientiã dicat, sub implicita vero ratione entitatis, & actualitatis, sub qua à Deo causatur, conueniens est naturæ rationali, etsi non morali cõuenientia, bene tamen conuenientia, veluti physica, aut metaphysica, quatenus est vltima eius actualitas, non explicans sub illo conceptu rationem deordinationis, vel deformitatis, & idcircò non est malum simpliciter, sed malũ respectiuẽ.

99 *Ad 2.* Ad secundam maioris probationem, distinguo maiorem: quod est maximum omnium malorum consideratione physica, aut metaphysica, concedo maiorem: in consideratione tantum morali, & in ordine ad rectam electionem, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: peccatum namque in ratione peccati, etsi excedat malum priuatiuum in ratione morali, & in ordine ad rectam electionem, quo circa cætera mala potius sunt ab homine sustinenda, quam minimum admittendum peccatum: in physica tamen, aut metaphysica consideratione à malo priuatiuo in ratione mali exceditur, eo quod in se claudit aliquam bonitatem, quam malum priuatiuum non includit.

Ad tertiam maioris probationem, concessa maiori, nego minorẽ. 100 *Ad 3.* Ad primam illius probationem, distinguo maiorem: si sit malum respectiuẽ physicum, cõcedo maiorem, & hoc probat D. Thomæ authoritas, qui loquebatur de pœna, quæ malum physicum est: si sit malum respectiuẽ morale, & contrarium naturæ rationali, quatenus regulatæ per legem, subdistinguo maiorem: sub explicita mali ratione, nego maiorem: sub implicata, vel sibi identificata, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; rationem autem distinctionis traditæ dabimus vltimum argumentum soluendo. Ad secundã minoris probationem, nego antecedens: carentia enim sexti digiti est conueniens hominis naturæ, & tamẽ non est in se bona, cum nõ sit ens, sed entis negatio, bonitas autem alicuius in se entitatem positiuam consequatur. Et quidem si hæc probatio aliquid conuincit, probat diuisionẽ mali in malum simpliciter, & malum secundum quid, quam D. Thomas locis allegatis facit, esse nullam. Probat etiam calorem ratione suæ entitatis non esse malum aquæ. Vnde si Deus simul cum frigiditate calorem conseruaret in aqua, non esset calor actu disconueniens aquæ, siquidem in tali casu non priuaret illam frigiditate: imò in nullo casu calor esset malus aquæ, quia calor in se ipso nũquam est malus. Ad vltimam minoris probationem, concessa maiori, nego minorem: peccatum enim in ratione peccati, etsi essentialiter sit malum morale, & habeat essentiam malitiæ moralis, non tamen est malum secundum essentiam, sicut calor essentialiter est malus aquæ, non tamẽ est malus secundum essentiam. Quæ doctrina est expressa D. Thomæ 3. Contra gentes cap. 9. illis verbis: *Et ideò nec malum secundum quod est differentia specifica in genere moralium importat aliquid quod sit secundũ*

suam essentiam malum, sed aliquid quod secundum se est bonum, malũ autem homini inquantum priuat ordinis rationem, quod est homini bonum. Nec ex vltimis verbis colligitur solum esse malum ratione priuationis: nam ly *in quantum priuat*, non reduplicat priuationem ipsam, sed priuationis causam, quæ in actu malo aliquid positiuum importat.

§. Vltimus.

Cætera argumenta diluuntur.

101 *Arg. 4.* QVarto arguitur: omne ens morale est bonum bonitate morali; sed peccatum cõmissionis in ratione peccati non est bonum bonitate morali, aliàs simul malitia, & bonitate morali gauderet formaliter in quãtum peccatũ, quod nullus dixit: ergo peccatum in ratione peccati non est ens morale positiuum. *Maior prob. 1.* Maior, in qua est difficultas, ostenditur primo ex D. Thoma supra quæst. 18. art. 1. in corpore, illis verbis: *Sic igitur dicendum, quod omnis actio inquantum habet aliquid de esse, in tantum habet aliquid de bonitate.* Et 1. p. q. 5. art. 3. ad 2. ibi: *Ens in quantum ens non est malum, sed in quantum caret aliquo esse:* ergo sentit D. Thomas, omne quod habet esse in quantum tale, esse bonum, & cõsequenter, quod habet esse morale in quantum tale, esse bonum morale. *Secũdo.* Secundo: omne ens physicũ est bonum bonitate positiua physica: ergo omne ens morale, est bonum bonitate morali. *Tertio.* Tertio: nam bonitas in integritate consistit; at omne ens morale positiuum, nisi in eo defectus aliquis priuatiuus intelligatur, est integer morali integritate; cum non sit integer integritate physica: ergo omne ens morale est bonũ morali bonitate. *Quarto prob.* Vltimo: nam omne ens morale, est bonum aliqua bonitate; at non est bonum bonitate physica, hæc enim sequitur physicam entitatem: ergo omne ens morale est bonum bonitate morali.

102 *Resp. Ad 1. prob. maioris* Respondeo negando maiorem: ad primam probationem dicatur, D. Thomam loqui de bonitate transcẽdentali, & hanc fatemur omni actioni, & omni enti conuenire in quantũ habet esse, & etiã cõuenire omni enti positiuo morali, cæterum ex hoc nõ sequitur esse bonum bonitate morali, vt mox dicemus.

Ad 2. Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam; & ratio discriminis est: nam bonitas physica est passio consequuta ad ens, non autẽ specialis ratio entis, & sic sequitur ad omnem physicam entitatem. Cæterum bonitas moralis non est passio entis moralis, sed peculiaris, & specifica quædam ratio entitatis: vnde in actione, vel habitu moraliter bonis nõ supponit bonitas moralis moralem entitatem, sed illam primo cõstituit, & ab habitu, & actu moraliter malis primo distinguit in genere moris, & idcircò necessarium non est, quod sequatur ad omnem entitatem moralem.

103 *Ad 3.* Ad tertiam, concessa maiori, distinguo minorem: est integrum integritate morali, idest, entis moralis, & quantum ad ea, quæ debentur physicè, aut metaphysicè, concedo maiorem: integritate morali constante ex illis, quæ debentur debito morali orto ex lege, nego minorem, & consequẽtiam. Itaque odium Dei v. c. pro priori ad priuationem est integrum, & sub ratione entis physici, & sub ratione entis moralis integritate sumpta pro hoc, quod est constare ex omnibus, quæ tali actioni debentur debito physico, aut metaphysico, quia nihil istorum deficit odio Dei; rectitudo namque charitatis, quæ deficit, non est ei debita aliquo ex prædictis

mo-

Digitized by Google

modis, vt superius docuimus. Non tamen est integrum integritate sūpta pro hoc, quod est constare ex illis, quæ debentur debito morali orto ex lege; cum enim debeatur debito huius generis odio Dei secundum rationē actus humani rectitudo charitatis modo, quem supra explicuimus, & illa non gaudeat, sed potius integritas, qua gaudet, ei contrariē opponatur, fit consequens, quod non sit integrum morali integritate requisita vt sit bonum bonitate morali: ad hanc enim requiritur, quod sint omnia illa, quæ debentur, non solum physice, aut metaphysicê, sed etiam ea quæ debentur ex lege.

Ad 4. Ad vltimam, concessa maiori, & minori, nego consequentiam: nam diuisio bonitatis non est in bonitatem physicam, & moralem, sed in bonitatem transcendentalem, quæ est passio entis, & moralem, quæ passio non est, sed specialis moralis constitutiua. Vnde ex eo quod bonitas entis mali positiui moralis, non sit bonitas physica, non rectê colligitur, quod debeat esse bonitas moralis, sed est bonitas transcendentalis.

104 *Instabis* Sed obijcies: bonitas moralis consistit in integritate ex omnibus, quæ debentur ex lege: ergo malitia moralis consistit in carentia alicuius quod ex lege debetur; & consequenter quoadvsque in odio Dei huiusmodi carentia intelligatur, non intelligetur malum morale. Patet cōsequentia: quia namque transcendētalis bonitas consistit in integritate ex omnibus debitis physicê, aut metaphysicê, malitia transcendentalis consistit in carentia alicuius ex his, quæ prædicto modo debentur: ergo pariter si bonitas moralis cōsistit in coalescentia ex omnibus, quæ debentur ex lege, moralis malitia consistet in carentia alicuius ex illis.

Resp. Respondeo, concesso antecedēti, distinguendo consequens; in carētia sumpta contrarie, seu carentia causali, concedo consequentiam: in carentia sumpta priuatiuè formaliter, nego consequentiam; sufficit nāque intelligere in odio oppositionē contrariam cum rectitudine debita, ex qua causatur priuatio rectitudinis vt intelligatur malū moraliter. Vel secundo dicatur, rectitudinem debitam ex lege, cui opponitur odium, duplicem esse, positiuam scilicet charitatis, & negatiuam, vel negationem ipsam odij, & non solum carentia rectitudinis positiuæ est mala moraliter, sed etiam est mala moraliter carentia rectitudinis negatiuæ, & quia hæc est quid positiuum, & primario intellecta in odio, vt probauim^9^ §.6. consequens fit, quod malitia, quæ primario reperitur in odio, sit aliquid positiuum.

Quinto arguitur: omnis entitas positiua moralis est à voluntate, tanquam ab efficiente; sed peccatum in ratione peccati non est à voluntate, vt ab efficiente, sed vt à deficiente: ergo peccatum in ratione peccati non constituitur entitate positiua. Consequentia est bona. Minor tradita à D. Thoma *in 2. distinct. 34. quæst. 1. artic. 3. Ad Anibaldum ibi quæst. vnica art. 2. q. 1. de malo art. 3. infra quæst. 75. art. [illegible] & aliis locis supra citatis*, vbi agit de causa peccati. Et probatur, quidquid enim est à voluntate, tanquam ab efficiente, positiuê, & proprie causatur à Deo; cū voluntas in ratione efficientis prima causa esse nō possit, & possit esse prima in ratione deficientis: sed peccatū in ratione peccati non causatur propriê, & positiuè a Deo, sed tantum ab ipso permittitur: ergo peccatum in ratione peccati non est à voluntate, tanquam ab efficiente, sed vt à deficiente. Maior etiam probatur primo: nam omnis entitas positiua moralis est verus realis effectus: ergo omnis entitas positiua moralis est à voluntate, tanquam à causa vere efficiēte. Secundo: nam solus defectus est ab aliquo, tanquam à deficiente; at entitas positiua moralis in quantum talis non explicat rationem defect^9^, cum deficientia priuationem, seu carentiam dicat: ergo nulla entitas positiua moralis est in quantum talis à 105 *Arg. 5.*

vo-

voluntate, tanquam à deficiente, sed omnis talis entitas ab illa vt ab efficiente procedit.

106 *Resp.* Respondeo negando maiorem ad primam illius probationem, distinguo antecedens: est verus realis effectus exprimens perfectionem, nego antecedens: exprimens aliquãdo moralem defectum, & imperfectionem, concedo antecedens, & nego consequentiam; quia non omnis effect⁹ est ab aliquo, tanquam ab efficiente, sed solus ille, qui imperfectionem, & moralem defectum non exprimit; effectus autem imperfectionem exprimens moralem, etsi sit à voluntate, vt ab efficiente largè, non tamen est ab illa vt ab efficiente strictè, efficientia scilicet condistincta, etiam à contraria deficientia. Ad secundam, distinguo maiorem: solus defect⁹ deficientia priuatiua, aut contraria, cõcedo maiorem: solus defectus deficiẽtia priuatiua, nego maiorem, & distinguo minorem: non exprimit rationem defectus deficientia priuatiua, concedo minorem: deficientia cõtraria, nego minorem, & consequentiam. Vel aliter, concessa maiori, distinguo minorem: non explicat rationem defectus formæ, & rectitudinis positiuæ, concedo minorem: rectitudinis negatiuæ, nego minorem, & consequentiam. Contra quam distinctionem non vrget minoris probatio: nam licet defectus formæ positiuæ priuatio sit, defectus tamen negatiuæ rectitudinis, seu cuiusvis alteri⁹ negationis, forma positiua est, & in hoc defectu essentia peccati commissionis consistit. Dicta in hac solutione, de malitia positiua sub expresso malitiæ conceptu intelligenda sunt: nam quid de illa sub conceptu implicito entitatis sit dicendum, ex solutione ad vltimum constabit.

107 *Instabis* Sed dices: voluntas constituitur in ratione causæ inordinationis peccati, & defectus illius, non per formam positiuam, sed per puram negationem; at si defectus peccatum in ratione peccati constituens non esset priuatiuus, sed contrarius, & positiuus, voluntas esset causa illius, non ratione negationis, sed ratione positiuæ entitatis: ergo defectus constituens peccatum commissionis in ratione peccati nõ contrariè sumitur, sed priuatiue, nec defectus est negationis in positiuo consistens, sed defectus formæ positiuæ consistens in priuatione. Discursus est euidẽs. Minor notissima; positiuum namque in negatione præcontineri, vt in materia nõ potest, nec ratione negationis potest in positiuo constitui. Maior autẽ traditur à D. Thoma locis proximè relatis, verba Doctoris Sancti intra q.75. art.2. in corp. hæc sunt: *Sic igitur voluntas carens directione regulæ rationis, & legis diuinæ intendens aliquod bonum commutabile, causat actum quidem peccati per se, sed inordinationem actus per accidens, & præter intentionem; prouenit enim defectus ordinis in actu ex defectu directionis in voluntate.* Id ipsum repetit *solutione ad 3.* ergo sentit D. Thomas, voluntatem in ratione causæ per se actualitatis, & entitatis actus, quæ de materiali in peccato importantur, cõstitui positiua entitate, in ratione autem causæ per accidens inordinationis, quæ de formali ad peccatum se habet, cõstitui per negationem directionis, regulæ rationis, & legis. Et præterea probatur: nam bonum sub ratione boni non est causa malitiæ, sed in quãtum deficiens à plenitudine bonitatis, vt docet D. Tho. *locis relatis*, & per se est manifestum; at voluntas secundum omne positiuum est bona, & solum mala, seu defectuosa negatiuè, intelligitur per carẽtiam directionis regulæ: ergo in ratione causæ malitiæ non per positiuum, sed per negatiuum constituitur. Ac denique: nam voluntas secundum omnem positiuũ conceptum est ens Deo subordinatũ in essendo, & participatum ab ipso; at per formalitatem Deo subordinatam in essendo, in ratione causæ peccati pro formali nequit constitui, aliàs Deo in causando peccatum in ratione peccati subordinaretur; &

consequenter Deus vt prima causa in peccatum influeret pro formali malitiæ: ergo nullo positiuo constituitur in ratione peccati, sed solum per priuationem.

108 *Resp.* Respondeo negãdo maiorem. Ad primam probationẽ dicatur, quod sicut potentia peccandi dicitur voluntati competere, quatenus est facta ex nihilo, non ita quod ipsum nihilum sit ratio formalis, per quam in ratione defectibilis, & potentis peccare constituatur, sed positiua entitas voluntatis connotans ipsum nihilum, tanquam terminum à quo: ita negatio directionis regulæ rationis, seu legis ad defectum positiuum in ratione peccati commissionis repertum comparatur, non tanquam ratio formalis constituendi prædictum defectũ, hæc enim est positiua entitas voluntatis vt connotans negationẽ prædictam, sed vt conditio, & aliquid à voluntate connotatum. Ad secundã, distinguo maiorem: vt deficiens priuatiue, nego maiorem: vt deficiens veluti contrarie, & positiue à plenitudine bonitatis, concedo maiorem, & distinguo minorem: secundum omne positiuum est bona reduplicata entitate positiua inclusa transcendentaliter, omitto minorem: reduplicata ratione omni positiua implicante entitatem, nego minorem, & consequentiam. Quæ solutio ex dicendis ad vltimum argumentum magis explicabitur. Ad tertiam ex proxime dicendis constabit.

109 *Vltimo arg.* Denique omissis alijs arguitur: si namque peccatum commissionis in aliquo positiuo consisteret, sequeretur à Deo efficienter propriè causari sub ratione peccati; consequens est falsum, & contra Concilium Tridentinum *sessione 6. canone 6.* ergo peccati commissionis malitia non in positiuo, sed in priuatione adæquaté consistit. *Sequela prob. 1.* Sequela probatur primo ex D. Thoma *infra quæst. 79. art. 2. ad 3.* vbi cum sibi obiecisset esse aliquos actus malos secundum suã speciem; sed quod est causa alicuius, est causa eius, quod conuenit ei secundũ suam speciem: ergo si Deus est causa actus peccati, erit causa peccati. Respondet: *Ad tertium dicendum, quod sicut dictum est supra, actus, & habitus non recipiunt speciem ex ipsa priuatione, in qua consistit ratio mali, sed ex aliquo obiecto, cui coniungitur talis priuatio. Et sic ipse defectus, qui dicitur non esse à Deo, pertinet ad speciem actus consequẽter, & non quasi differentia specifica*: ergo sentit D. Thomas id quod pertinet ad speciem actus quasi differentia specifica causari à Deo causante actum; at malitia positiua à Nobis in peccato commissionis agnoscitur vt differentia specifica illi⁹: ergo si malitia peccati commissionis formalitèr in hac forma positiua cõsistat, causabitur efficienter proprie à Deo.

Secundo probatur ratione: omne ens positiuum efficientèr causatur à Deo, vt docet D. Thomas vbi proxime in corpore articuli, & patet: nam ens in quantum ens est obiectum omnipotentiæ Dei, quæ ad omne sub obiecto suo contentum efficientèr extenditur; at si malitia peccati commissionis in aliquo positiuo consistat, erit ens reale positiuum: ergo causabitur efficientèr propriè à Deo. *Secũdo.*

Ad hoc argumentum, prætermissa illorum solutione, qui cum Caietano *supra quæst. 18. art. 5.* docent, peccatum commissionis causari à Deo efficientèr propriè, & positiuè, prout est malum morale, licet non prout est malum simpliciter, prætermissis etiam alijs solutionibus, quas examinabimus *infra quæst. 79. art. 1. & 2.* Respondeo negando sequelam. Ad primam probationẽ ex D. Thoma dicatur, duplicem defectum reperiri in peccato, contrarium scilicet, & priuatiuum, & vtrumque cõsequentèr se habere ad speciem physicam actus peccati, non autem ad speciem actus moralem, prout est in genere moris, quam constituit positiuus moralis defectus, & consequitur defectus moralis priuatiuus; & 110 *Resp.* *Ad 1. prob. sequelæ.*

Digitized by Google

neuter à Deo causatur sub expressa ratione defectus; positiuus tamē causatur, vel sub ratione entitatis inclusę transcendentalitēr, vel sub ratione entitatis physicæ identificatæ sibi, priuatiuus vero nec sub expresso cōceptu, nec sub aliqua ratione, vel sibi identificata, vel in ipso inclusa transcendentalitēr. Ex quibus in forma, admissa authoritate D. Thomæ, distinguo consequens: id quod pertinet ad speciem physicam actus, concedo consequentiam: ad speciem moralem actus, subdistinguo consequens; causatur à Deo efficienter sub ratione implicata, vel sibi identificata, concedo consequentiam: sub ratione explicita differentiæ moralis, nego consequentiam. & sub eadem distinctione minoris, negāda est consequentia secunda, vel distinguendum est consequens iuxta datam distinctionem.

111 *Ad 2.* Ad secundam, communi solutione respondeo, concessis maiori, & minori, distinguendo consequens: causabitur à Deo sub ratione positiuæ entitatis, concedo consequentiā: sub ratione deformitatis etiam positiuæ, nego consequentiam. Ex quo non sequitur dicendum esse absolutē Deum esse causam peccati vt peccatum est: nam causalitas diuina appellat supra formale peccati, & quia formale in peccato importatum est deformitas sub expresso deformitatis conceptu sub quo à Deo non causatur; consequens fit, non esse absolutē dicendum Deum esse causam peccati.

Replicabis. Sed instant contrarij Authores: deformitas illa positiua est per Nos entitas positiua; sed Deus est causa omnis entitatis realis positiuæ: ergo De[s] est causa prædictæ deformitatis. *Resp.* Respondeo distinguendo maiorem: est entitas realis positiua implicitē cum distinctione per rationem ab illa, cōcedo maiorem: explicitē, & sine distinctione virtuali à conceptu entitatis, nego maiorem, & distinguo minorem: est Deus causa omnis positiuæ entitatis sub reduplicata ratione entitatis, concedo minorem: sub reduplicatione omnis cōceptus implicantis entitatem, nego minorem, & distinguo consequens: est causa prædictæ deformitatis sub explicito deformitatis conceptu, nego consequētiam: sub conceptu entitatis inclusæ in conceptu deformitatis, concedo consequentiam.

Sed vrgent Nos adhuc multipliciter. Primo, vt formalitas aliqua positiuē causetur à Deo, non requiritur quod exprimat, sed sufficit, quod implicet conceptum realis positiuæ entitatis, vt constat in rationalitate, quæ nō exprimit, sed imbibit ens, & tamen efficienter positiuē causatur à Deo: ergo si deformitas implicat in se entitatem realem positiuā, quamuis nō explicet, positiuē à Deo causatur. 112 *Instant primo.*

Secūdo. Secundo: deformitas ista est entitas realis positiua; at non est entitas imparticipata, & per essentiā: ergo est entitas participata; at omnis entitas participata, est participata à Deo: ergo deformitas ista est entitas participata à Deo; & consequenter ab illo efficienter positiuē causata.

Tertio. Tertio: diuina causalitas, vt potē ad ens terminata, non per nostram considerationem, sed vt est à parte rei; non potest ad vnam formalitatē terminari, & præscindere ab alijs cū illa identificatis; at positiua deformitas est realiter, imò & transcendētaliter cum entitate identificata: ergo diuina causalitas terminata ad entitatem, nō potest à deformitate positiua præscindere.

Quarto Quarto: multo magis præcisiuus est intellectus humanus, quam causalitas diuina; at deformitas positiua taliter sibi identificat rationē positiuæ entitatis, vt non possit intellectus humanus entitatem intelligere præscindendo à deformitate: ergo diuina causalitas non poterit entitatē causare, & à deformitate præscindere.

Quinto. Quinto: sufficit, quod deformitas causetur à Deo sub ratione entis,

tis, vt abſolutê dicatur Deum eſſe illius cauſam: ergo iuxta dicta à Nobis dicendum eſt abſolutê Deum eſſe cauſam efficientem peccati. Probatur antecedens: Deus abſolutê dicitur cauſa rationalitatis,& vitalitatis actus,& libertatis illius;& tamen non eſt cauſa illorum ſub conceptibus expreſsis,ſed ſub ratione entitatis, cum hæc ſit formale obiectum omnipotentiæ diuinæ, & omnis potentia attingat rationes particulares vt ſtant ſub obiecto ſuo: ergo ſufficit deformitatem à Deo efficienter ſub ratione entitatis cauſari, vt abſolutè cauſari ab ipſo dicatur,quã uis non cauſetur ſub cõceptu expreſſo deformitatis.

113 Ad 1. reſp. Hæc tamen, etſi adeô vrgentia ſint,vt à noſtra Nos deterrerent ſententia,niſi in oppoſita inſtantiam manifeſtam haberent,quia tamen in illa ſunt neceſſario ſoluenda, vt loquendo de fundamento malitiæ §.6. monſtrauimus,perſiſtendum eſt in ſolutione tradita, & ad illorum ſolutionem cõnandum. Ad primum dicatur,hoc quod eſt formalitatem aliquam non exprimere,ſed tantum implicare conceptum entitatis,non exigere poſitiuè ex terminis,quod formalitas non exprimens ſubterfugiat Dei cauſalitatem. Vnde vt probat argumentum, rationalitas non exprimens entitatem poſitiuê à Deo cauſatur ſub conceptu rationalitatis; permittere tamen vt aliquando formalitas non exprimens entitatem non cauſetur poſitiue à Deo cauſante entitatem, quod tunc ſolum eueniet quando formalitas talis conditionis eſt, vt exprimat deordinationem à Deo,prout vltimus finis eſt: & quia deformitas poſitiua exprimit deordinationem à Deo, vt eſt finis vltimus, fit vt quamuis imbibat conceptum entitatis à Deo efficienter cauſatum, non cauſetur efficienter ab ipſo ſub expreſſo deformitatis conceptu. Oppoſitum autem in rationalitate oppoſita de cauſa contingit: quia nempê implicando entitatem non explicat deordinationem à Deo,prout vltimus finis; & conſequenter effectiuam Dei cauſalitatem ſubterfugere non petit.

Ad ſecundam, conceſſa maiori, & minori, diſtinguo conſequens: eſt entitas participata ſub ratione entitatis, concedo conſequentiam; ſub ratione deformitatis, nego conſequentiam. Ex quo tantum ſequitur entitatem in deformitate incluſam eſſe cauſatam à Deo, quod libenter fatemur, non autem quod deformitas ipſa ſub conceptu deformitatis ſit à Deo efficienter cauſata, vel quod abſolute concedendum ſit deformitatem peccati eſſe à Deo efficienter cauſatam; bene vero poteſt concedi, quod deformitas ſit entitas cauſata ab ipſo,quia in hac ſecunda propoſitione appellatio ſit ſupra entitatem in deformitate incluſam; in primo vero ſupra explicitum deformitatis conceptum. 114 Ad 2.

Ad tertiam, nego maiorem: quando formalitas cum entitate identificata non continetur ſub explicito, & formali conceptu ſub obiecto cauſalitati, ſeu efficientiæ diuinæ, ſicut productio ad intra diuina terminatur ſub conceptu productionis ad Filij perſonalitatem, & tamen ſub hoc conceptu à natura præſcindit, quamuis natura diuina ſit à parte rei cum filiatione identificata, & in illa incluſa tranſcendentaliter; quia nempe natura ſub conceptu naturæ non continetur ſub ſphæra actiuitatis ad intra productiuæ: quia ergo explicitus conceptus deformitatis eſt extra ſphæram cauſalitatis finalis diuinæ; & conſequenter extra ſphæram actiuæ cauſalitatis Dei; conſequens ſit, quod efficientia diuina terminata ad entitatem à deformitate entitatem includente præſcindat. 115 Ad 3.

Et ex his ad quartam obiectionem conſtat ſolutio: ideô enim intellectus noſter concipiens entitatem non poteſt à deformitate præſ- Ad 4.

cindere, quia non solum entitas, verum etiam deformitas continentur sub obiecto intellectus, non autem continetur deformitas sub obiecto diuinæ causalitatis, & ideo terminata ad entitatem, à deformitate præscindit. Sicut etiam intellectus Dei non potest entitatem intelligere, & à deformitate præscindere, bene tamen Dei voluntas potest entitatem amare non amata deformitate entitatem includente, quia in ordine ad intellectum continetur intra sphæram diuinæ intelligibilitatis, non autem continetur intra sphæram amabilitatis Dei.

Ad 5. Ad vltimam obiectionem, negandum est antecedens. Ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: causantur à Deo prædictæ formalitates non sub sibi proprijs conceptibus, sed sub conceptu entitatis, ly *sub* dicente rationem *sub qua* terminandi diuinam causalitatem, concedo minorem: sub ratione entis dicente rationem *vt quod* causatam, nego minorem, & consequentiam: nam deformitas peccati taliter à Deo causatur sub ratione entitatis, vt entitas sola sit, quæ causatur à Deo, tam vt *quo*, quam vt *quod*, deformitas vero ipsa sub explicito conceptu, nec vt *quo*, nec vt *quod* terminat diuinam causalitatem. In adductis vero exemplis, etsi ratio entis sit ratio *sub qua* terminant diuinam causalitatem, non tamen est adæquata ratio, quæ vt *quod* causatur à Deo, sed etiam vt sic causatur rationalitatis cóceptus, conceptus vitalitatis, & conceptus libertatis.

116 *Instabis* Dices, etsi ratio entitatis in deformitate inclusa sit ratio *sub qua* deformitas terminat diuinam causalitatem, non tamen est ratio *quæ*, vt *quod* causatur adæquatè; sed isto modo etiam deformitas ipsa sub explicito conceptu terminat diuinam causalitatem: ergo absolutè est dicendum causari à Deo deformitatem peccati, & consequenter peccatum. Probatur antecedens: diuina omnipotentia extenditur in causando ad omne id, quod continetur sub obiecto proprio ipsius; at eo ipso quod deformitas positiua, sit ens reale positiuum, continetur sub obiecto omnipotentiæ diuinæ: ergo eo ipso terminat *vt quod* diuinam causalitatem. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur: obiectum omnipotentiæ Dei est ens sub ratione entis, sed deformitas peccati, eo ipso, quod entitas positiua sit, cótinetur sub ente: ergo eo ipso continetur sub obiecto omnipotentiæ diuinæ.

Respondeo negando antecedens: ad probationem, cócessa maiori, nego minorem. Ad illi⁹ probationem, distinguo maiorem; est ens sub ratione entis non explicantis deordinationem à Deo, concedo maiorē: absque ista negatione, nego maiorem, & distinguo minorem: cótinetur sub ente explicando deordinationem à Deo, concedo minorem: non explicando prædictam deordinationem, nego minorem, & consequentiā. Itaque obiectum omnipotentiæ diuinæ est entitas non explicans deordinationem à Deo, & quia deformitas positiua peccati taliter cótrahit ens, quod explicat deordinationem à Deo; fit consequens, quod licet implicata ratio entitatis terminet diuinam causalitatem, quia deordinationem istam non explicat; deformitas autem ipsa sub explicito conceptu, licet cótineatur sub ente in ratione entis, non tamen contineatur sub ente, prout est obiectum omnipotentiæ diuinæ. Cæterum de his plura *infra q.79.ar.1.& 2.* dum disputem⁹, an Deus sit causa efficiēs peccati. Vbi forte aliam solutionem dabimus. *Resp.*

117 *Corollarium ex dictis.* Ex dictis in discursu disputationis colligitur, formalitatem cōstitutiuam peccati commissionis in ratione mali moralis, non esse respectum rationis dissonantiæ ad naturam rationalem, nec extrinsecam denominationem sumptam à lege, aut ratio-

Digitized by Google

ne, sed respectum transcendentalem ad obiectum legi dissonum, distinctũ tamen ratione ratiocinata, aut virtuali distinctione à physica entitate actus peccaminosi. Primum patet: nam vel constitueret peccatum in ratione peccati respectus ille rationis secundum esse formale, vel secũdum esse fundamentale? Si hoc secũdum dicatur, restat explicandum in quo tale fundamentum consistat, an in priuatione, an in positiuo reali intrinseco, vel extrinseco; & consequẽtêr effugium ad respectum rationis quæstionem nostram inexplicatam relinquit.

Prima pars prob.

Primum autem dici nequit: etenim respectus rationis secundum esse formale non existit ante considerationem intellectus confingentis, peccatum autem sub ratione peccati ante omnis intellectus considerationem existit, & habet effectus reales, hominem scilicet facit dignũ odio Dei, & æterna pęna: ergo nequit constitui per respectum rationis secundum esse formale, aliàs dabitur existens effectus formalis aliquis sine forma ipsum præstante: ergo forma peccati constitutiua nó est respectus rationis.

118 *Secũda pars suadetur 1.*

Secundum autem probatur primo: nam in volitione v. c. furandi prior est respectus transcendentalis ad obiectum legi dissonum, quam denominatio extrinseca desumpta à ratione, & lege; cum ille sit huius denominationis fundamentum; at respectus ille transcendentalis est in genere mali formalitêr, vt §. 6. ostendimus: ergo forma peccati cõstitutiua non est hæc denominatio extrinseca.

Secũdo.

Secundo: nam ideo ab Authorib⁹ denominationis extrinsicæ fugitur ad illam pro constituendo peccato, vt vitetur peccatum à Deo causari; at eadem ipsi difficultate præmũtur: ergo est frustraneum effugium. Probo minorem: ab illo namque causatur denominatio extrinseca, à quo illius fundamentum efficitur; at pro fundamento denominationis extrinsicæ necessario debent recognoscere aliquam intrinsecam formam, ne in infinitum deueniant: ergo fateri tenentur in peccato commissionis aliquem conceptum intrinsecum subterfugientem diuinam causalitatem.

Tertio.

Tertio: nam si peccatum consisteret in denominatione extrinseca à lege, sequeretur Deum esse propriê causam efficientem peccatum; consequens est falsum: ergo & illud ex quo sequitur. Probatur sequela: causans omnes partes alicuius conflati, aut compositi, causat etiam ipsum compositum; at si peccatum in extrinseca denominatione consistat, causat Deus efficienter omnes partes ex quibus constat peccatum: ergo causat proprie peccatum. Probatur minor: partes ex quibus coalescit peccati essentia, sunt entitas ipsa actus, & lex denominans ipsum; at Deus legem causat, causat etiam ipsum actum, quin detur in actu aliquis conceptus subterfugiens diuinam causalitatem: ergo causat omnes partes, ex quibus coalescit peccatum.

119 *Resp.*

Dices, Deum causare legem sub ratione entis, non tamen sub ratione denominantis peccatum. Sed cõtra: in lege vt denominante, & datur id, quod importatur in recto, & id quod in obliquo importatur: primum causatur à Deo; cum adæquatê sit bonũ: secundum etiam causatur, quod probo: nam obliquus legis vt denominantis est actus denominatus; at omne quod est in actu positiuê causatur à Deo: ergo causatur à Deo lex denominans non solum sub ratione entis, sed etiam sub ratione denominantis peccatum. *Cõtra.*

Resp.

Dices, actum causari à Deo sub ratione entis, non autem sub ratione denominati per legem, qua ratione intelligitur peccatum.

Contra

Sed contra: nam iste est vitiosus circulus, cum exinde probetur legem vt denominantem à Deo non causari, quia non causatur obliquus, qui est actus denominatus. Et rursus,

actum

actum vt denominatum non causari positiuè à Deo, quia non causatur ab ipso ex denominans vt talis. Cæterum de his plura *supra quæst.* 18. *art.* 1. cum de constitutiuo moralitatis in communi tractatur.

120 *Tertia pars prob.* Deinde tertia pars nostri corollarij à sufficiente partium enumeratione probatur, & prætereà ex dictis supra §. 6. Quod vero ista formalitas constitutiua peccati à respectu transcendentali, vt in linea physica virtualiter distinguatur, constat. Tũ primo: nam genus moris, & physicũ, cum ex ordine ad diuersa sumantur, virtualiter inter se distinguuntur. Secundo: nam multoties tota entitas physica actus peccaminosi à Deo efficientia causatur, quod de actibus ideò malis, quia lege positiua prohibitis, v.c. repetita in die ieiunij comestio, negari nõ potest. Positiua autem deformitas Dei causalitatem nõ terminat, vt constat ex dictis: at terminare, & non terminare diuinã causalitatem, absque distinctione, saltim virtuali saluari non potest: ergo positiua deformitas virtualiter distinguitur à respectu transcendentali act⁹ peccaminosi, prout in linea physica constituitur. Cæterum de his plura *supra quæst.* 18. *artic.* 1. cum de constitutiuo moralitatis in cõmuni tractatur. Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri *in* 2. *distinct.* 35. §. 1. ibi: *Post hoc videndum est quid sit peccatum.* Et distinctione 34. §. 4. ad illa verba: *Malum enim est corruptio, vel priuatio boni.* Hæc etiam de Quæstione 71. dicta sufficiant. *M. Sft.*

(?)

QVAESTIO SEPTVAGESIMA SECVNDA.

DE DISTINCTIONE PECCATORVM.

POSTQVAM D.Th. in precedẽti quæst. egit de eſsẽtia peccati, in quæſt. iſta tractat de peccatorũ diſtinct. & illorum diuiſione, & quia prima act⁹ diſtinctio deſumitur ex obiecto, in primo artic. docet, peccata ex obiectis ſpecificari, & ſpecificã diſtinctionẽ accipere. In 2. conuenienter diſtingui peccata ſpiritualia à carnalibus. In 3. ex cauſis actiuis, vel motiuis, non ſumi ſpecificam differentiam peccatorum, bene vero ex finalibus. In 4. conuenienter diuidi peccatũ in peccatum in Deum, & in proximum. In 5. ſecundũ reatus pœnarum non diſtingui ſpecificè peccata. In 6. differentiã peccatorũ penes cõmiſsionem, & omiſsionẽ in genere moris ſpecificã non eſſe. In 7. conuenienter diuidi peccatum in peccatum cordis, oris, & operis, non ſicut per diuerſas ſpecies cõpletas, ſed ſecundum diuerſos gradus peccati. In 8. ex ſuperabundantia, & defectu ſpecificè diſtingui peccata. Ac denique in vltimo docet corruptiones diuerſarum circunſtantiarum procedẽtes ex diuerſo motiuo inducere ſpecificã differentiam malitiæ, ſecus autem ſi ex eodem motiuo procedant. Pro quorum explicatione ſit.

Digitized by Google

DISPVTATIO VIGESIMA SEXTA.

An peccata sumant distinctionem specificam ex ordine ad obiecta diuersa?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur, & eligitur vera sententia.

Nu. 1. *Ratio dubitandi.* RATIO DVBITANDI est: nam specifica peccatũ distinctio non sumitur ab obiectis sumptis in esse naturæ, ab illis enim prout sic, sicuti species moralis non sumitur, sed tantum species physica, ita nec distinctio specifica moralis accipi potest, sed tantum specifica physicè, nec sumitur ab obiectis consideratis, prout in genere moris. Quod patet: nã prout sic sunt obiectiuè mala moraliter, & ab obiecto, prout malo moraliter obiectiue, species sumi non potest; & cõsequẽter, nec distinctio specifica. Species enim, vt docet D. Tho. sumitur in præsenti à per se intento, malitia autem obiectiua per se non potest intendi, nemo enim ad malum intendẽs operatur, vt docet Dionys. 4. de Diuinis nominibus: ergo ab obiectis, prout in esse moris obiectiue considératis, specifica peccatorum distinctio non sumitur; & consequenter peccata secundum obiecta, nullatenus distinguuntur.

2 *Conclusio statuitur.* Nihilominus affirmatiua sententia est communis Theologorum contra Scotum *in 2. distinctione 35.* qui teste Caietano in præsenti docuit peccata specie distingui non ex parte conuersionis, & consequenter, nec ex ordine ad obiecta, sed ex parte auersionis, & ex rectitudinibus oppositarũ virtutum. Illam docuit D. Tho. *infra artic. 3. 4. & 5. 2. 2. q. 39. art. 2. in corp. in 2. distinct. 42. q. 2. art. 2. quæstiunc. 1. ad 2. & quæstiunc. 2. in corp. quæst. 2. de malo art. 6. in corp. quæst. 14. artic. 3. in corp.* & pluribus alijs in locis. Ean-

dem sententiam tenent omnes Commentatores D. Tho. in præsenti.

3 *Illā probant Recentiores.* Eam probant docti Recentiores ex Caietano in præsenti: si namque peccata distinguerctur non ex ordine ad obiecta, sed ex priuatione rectitudinis sibi oppositæ virtutis, sequeretur peccata extrema eidem virtuti opposita esse eiusdem speciei; cōsequens nequit admittit: ergo nec antecedens. Probatur sequela: priuationes distinguuntur specificè ex formis, quibus opponuntur priuatiuè; at priuationes in peccato prodigalitatis, & auaritiæ, v.c. eidem formæ opponuntur, scilicet, rectitudini virtutis liberalitatis, quæ est eiusdē speciei: ergo priuationes illæ sunt eiusdem speciei; & consequenter si distinctio peccatorū sumitur ex priuatione, & non ex conuersione ad obiectū, peccata eidem virtuti per extremū opposita, non distinguuntur specificè.

Displicet 1. Cæterum hoc argumentum non multum roboris habet, & reijcitur primo ex D. Tho. *in hoc artic. solutione ad* 2. vbi docet, quod etiam si peccata distinguerentur secundū virtutes oppositas rediret in idem, ac si distinguantur per ordinem ad obiectum, virtutes enim distinguūtur specie secundum obiecta: ergo sentit D. Tho. omne peccatum ab alio specie distinctū distinctione sumpta ab obiecto fore ab illo distinguendum, quamuis distinctio sumatur penes virtutes oppositas, aut priuationes rectitudinis illarum.

4 *Resp.* Respondebis ex Caietano *in præsenti art. ad finem*, redire in idem quantum ad hoc, quod est distingui penes obiecta, quia virtutes distinguuntur per obiecta, non tamen in idem rediret, quantum ad hoc, quod haberent distinctiua propria vsque ad species specialissimas vitiorum, & peccatorum, sicuti etiam non rediret in idem quoad habere proprie species.

Cōtra. Sed contra: nam virtus illa, cui duplex vitium opponitur, etsi gaudeat vnitate specifica athoma, habet tamen actus distinctos, nedū physicè, sed etiam moraliter, v.c. velle dare, quando oportet, specificè distinguitur ab hoc, quod est velle quā do oportet nō dare, sed retinere: ergo actus prodigalitatis ex priuatiua oppositione cum isto actu secundo, specificè athomè distingueretur à peccato auaritiæ priuatiuè opposito primo per ordinem ad obiecta illorum actuum, quæ quamuis respectiuè ad habitum virtuosum tantum materialiter differant, respectiue autem ad actus differunt specie formaliter; & consequenter, etiam rediret in idem, quoad distinctiua propria, vsque ad species infimas peccatorum.

Secundo reijcitur: stat enim cū vnitate formæ, specifica moralis priuationum diuersitas, vt constat in peccato habituali furti, quod specifice distinguitur à peccato habituali odij, quamuis in probabili multorū Theologorum sententia vtrumque in priuatione gratiæ habitualis consistat, & hæc sit eiusdem speciei athomæ: ergo ex eo quod peccatum in priuatione consistat, nō sequitur peccata eidem virtuti opposita fore eiusdem speciei. *Secūdo reijcitur.* Denique: nam peccata quæ distinguuntur specifice in ratione mali moralis positiui, etiam distinguuntur specificè in ratione malitiæ simpliciter, & moralis priuatiui, vt constat ex dictis *disp. præcedenti* §. 5. *ad vltimum argumentum*; at prodigalitas, & auaritia specificè distinguuntur in ratione malitiæ positiuę: ergo etiam in priuatiua; & consequēter ex eo quod eidem virtuti opponātur priuatiuè, non bene colligitur nō posse specificè distingui: quare aliter suadenda est nostra conclusio. *Tertio.*

Primo, argumento *sed contra* D. Thom. Peccatum enim, vt constat *ex art. vltimo quæst. præcedentis: Est dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei*: at dicta facta, vel concupita per obiecta distinguuntur; actus enim distinguuntur per obiecta, vt constat ex dictis *supra quæst.* 1. *art.* 3. *& quæst.* 18. 5 *Prob. cōclusio* 1.

art.

Digitized by Google

art. 2. ergo etiam peccata per obiecta distinguuntur.

Secudo prob. rat. D. Tho. Secundo probatur ratione D. Tho. in corpore: nā ex duobus, quæ in peccato reperiuntur, nempè priuatio, & actus voluntarius, primum diuersificatur secundum virtutes oppositas; secundum autem per ordinē ad obiecta diuersa; at non priuatio, sed actus voluntarius est, qui dat speciē peccato: ergo non ex virtutibus oppositis, sed ex ordine ad obiecta distinguuntur peccata specificè. Consequutio est legitima: distinctio enim specifica desumitur ex ordine ad id, à quo desumitur species. Maior est certa. Minor autem probatur: nam id quod est per accidens, est extra rationem speciei; & consequenter speciem dare non potest; at priuatio in peccato commissionis reperta, per accidens se habet ad peccatum; est enim præter intentionem peccantis, actus vero voluntarius non per accidens, sed per se comparatur: ergo species peccati, non à priuatione, sed ab actu voluntario sumitur.

6 *Scoti solutio.* Respondet Scotus, priuationem per accidens comparari ad intētionem peccantis, non tamen ad peccatum ipsum, ad quod per se comparatur, & vt det speciem malitiæ, sufficit, quod ad peccatum per se cōparetur priuatio, licet sit per accidens, & præter intentionem peccantis.

Contra primo. Sed contra istam solutionem in hunc modum arguit Caiet. peccatū eatenus est peccatum, quatenus est à peccante: ergo quod per accidens comparatur ad peccatum, quatenus est à peccāte, per accidēs ad peccatū ipsum comparatur; at priuatio rectitudinis per accidens comparatur ad peccantem vt peccantem: ergo & ad peccatum ipsum per accidens comparatur, & consequenter nequit illū in sua specie constituere. Probat minorem: id per se comparatur ad peccatum, vt peccatum, quod est per se voluntarium; eatenus enim peccat, quatenus voluntarie legem transgreditur; at priuatio non per se, sed per accidens est voluntaria: ergo nō per se, sed per accidens comparatur ad peccatum. Si forte dicatur: priuationem esse licet non directe, bene tamen indirecte voluntariam, & ad rationem malitiæ sufficere, quod sit indirectè voluntaria, etsi ad rationem actus illi malitiæ substracti directa voluntarietas necessaria sit. In contrarium arguitur: nam in actu peccaminoso est tendētia positiua in obiectum legi dissonum, magis per se volūtaria, quam priuatio subsequuta: ergo non per priuationem indirectè voluntariam, & voluntariam per accidens, sed per tendentiam istam in sua specie constituitur.

Secundo Scotica solutio reijcitur: species peccati commissionis petit esse per se intenta, saltim sub aliqua ratione implicata; at priuatio subsequuta nullo modo est per se intenta, bene tamen tendentia actus positiua ad obiectum: ergo priuatio ad tendentiam consequuta non constituit peccatum commissionis in specifica ratione peccati. Consequentia bona est. Minor certa: nam priuatio, nec explicat, nec implicat aliquam bonitatis rationem: ergo nec explicite, nec implicite potest esse per se intenta à peccante. Maior autem probatur: omnis species positiua petit esse per se intenta sub aliqua ratione implicita; cum in suo conceptu includat entitatem positiuam, & consequenter aliquam bonitatem; at species peccati commissionis est species positiua: ergo petit esse per se intenta sub aliqua ratione implicita. Minorem supponit D. Tho. si namque illam non supponat, non potest discursus factus efficaciā habere. Quod patet: nam sola species per se intenta petit constitutiuum, quod per se posit intendi; sola autē species positiua est species per se intenta: ergo vt argumentum D. Tho. concludat, necessarium est, quod supponat speciem peccati commissionis esse speciem positiuam, quæ sola est vera species: nam priuatio non tam species, quam corruptio est speciei. 7 *Secūdo.*

Potest autem minor illa probari: nã species actus ab obiecto sumpta species positiua est; specificatio namque ab obiecto non fit per intrinsecam informationem, nec per extrinsecã denominationem ab ipso, sed per deriuationem; deriuatio autem ab obiecto in actum fit media tendentia in ipsum; cumque per priuationem non tendat actus in obiectum, sed per positiuum transcendẽtalem respectum; fit vt species ab obiecto sumpta species sit positiua; at species actus peccaminosi sumitur ab obiecto: ergo est species positiua.

8 *Tertio prob. cõclusio.* Et ex his suadetur tertio nostra sententia: ab illo enim sumitur distinctio specifica, à quo accipitur specifica constitutio, vt omnibus est manifestum; at species peccati commissionis non à priuatione sumitur, sed ab ordine positiuo ad obiectum dissonũ legi, & rationi: ergo specifica peccatorum distinctio non est secundũ virtutes oppositas, penes quas priuatio specifice variatur, sed penes ordinem ad obiecta diuersa, per quẽ ordinem constituitur peccatum commissionis in ratione peccati.

§. II.

Examinantur varij modi dicendi.

9 *Prima solutio rationis dubitandi n. 1. posita.* AD rationem dubitandi in principio disp. positam non vno modo respondetur à Theologis, etenim omnes Authores, quos disp. præcedenti pro prima sentẽtia retulimus asserentes, peccatum commissionis formaliter in ratione peccati constitui priuatione rectitudinis, duplicem speciem in actu peccaminoso considerant, alteram positiuam, & hanc dicunt de materiali importari, alteram priuatiuam, quæ propriè species non est, & istam importari de formali. Prima sumitur ab obiecto; & consequenter penes obiecta variatur. Secunda à rectitudine opposita; ac proinde varianda est, seu distinguenda secundum sibi oppositas virtutes: vnde D. Tho. asserentem in pręsenti peccata specie distingui secundum obiecta, & secundũ virtutes oppositas, explicant de specie peccati pro materiali, non pro formali malitiæ, & licet species illa de materiali importetur, est principalior specie priuatiua importata de formali, sicuti species substãtialis huius concreti *album* principalior est specie accidentali, quæ sumitur ab albedine, quamuis prima de materiali importetur, & secunda de formali, & quia peccatum pro actu voluntario supponit; fit consequens, vt absolute dicatur peccata secundũ obiecta distingui, quia vt sunt actus voluntarij ab illis specificãtur, & per illa distinguũtur. Ita Lorca *dubit. circa istum artic.* & Montesinos *disp. 4. q. 1.* Ita etiam, vt iam diximus, Authores omnes, qui malitiam peccati commissionis in priuatione constituunt, & quidem consequenter ad suam sententiã procedunt, cum enim multiplicatio, & constitutio specifica ex eodẽ principio sumantur, si peccatum pro formali malitiæ priuatione cõstituitur, & ex positiuo ad obiectum tantummodo materialiter, per irrefragabilem consequentiam colligitur, solum de materiali distingui specie peccata per ordinem ad obiecta, pro formali autem malitiæ specificé distingui penes virtutes oppositas, penes quas priuatio rectitudinis specificẽ variatur, iuxta quam doctrinam, vt consequenter loquantur ad rationẽ dubitãdi in limine disputationis positam respondere tenẽtur, peccata variari, seu distingui specifice per ordinem ad obiecta physicẽ considerata, sub ratione vtilis, aut delectabilis, qua ratione sunt de operantis intentione, non autem considerata moraliter,

Digitized by Google

liter, qua ratione vtpote mala obiectiue per se intendi ab operante non possunt, & consequenter nec speciem dare, nec multiplicare valent.

10 *Impugnatur primo.* Cæterum ista solutio tametsi consequenter ad ipsorum doctrinam tradatur ab his Authoribus, menti tamen D. Tho. aptari minime potest, & præter illa, quæ *disp. præcedenti* §. 6. aduersus traditam solutionem adduximus, reijcitur modò primo; quia vt docet D. Tho. *infra quæst. 79. art.* 1. Deus nullo modo est causa peccati, etsi vt docet in eadem *quæst. art.* 2. Deus sit causa actus peccati, cuius doctrinæ alia ratio esse non potest, nisi quia formalis malitiæ Deus causa non est, & hanc peccatum pro formali significat: ergo si peccata pro formali malitiæ nō differunt specie secundum obiecta, non deberet absolute affirmare D. Tho. quod secundum obiecta differunt peccata, & de actibus peccatorum id posset absolute affirmare.

Secūdo. Secundo: nam D. Tho. loquitur de obiectis non in esse naturæ, sed in esse moris consideratis; at distinctio peccatorum sumpta ab obiectis consideratis, in genere moris, non est distinctio illorum pro materiali, sed pro formali malitiæ: ergo loquitur de peccatis pro formali malitiæ. Cōsecutio tenet. Minor est certa: nam peccata pro materiali dicunt entitatem physicam, physica autem entitas peccatorum, & consequenter physica illorū distinctio sumitur ab obiectis consideratis in esse naturæ. Maior autem traditur à Montesino *vbi supra conclusione* 1. *num.* 3. Et probatur: nam distinctio peccatorum specifica sumitur ab obiectis in eadem consideratione, in qua ab illis sumitur distinctio actus boni ab inhonesto, hanc enim ab obiecto sumi, est expressum D. Tho. *q.* 1. *de malo artic.* 1. *ad* 4. at distinctio inter actum bonum, & malum non sumitur ab obiectis consideratis in esse naturæ, sed in genere moris; potest namque circa idem obiectum in esse naturæ actus bonus, & malus versari, vt constat in voluntate comedendi carnes, quæ in die per Ecclesiam prohibito est mala, & in die non prohibito est bona obiecto inuariato in esse naturæ, & solum variato moraliter: ergo etiam specifica peccatorum distinctio sumitur ab obiectis consideratis non in esse natutæ, sed in esse moris.

Tertio reijcitur: nam D. Thō. loquitur de distinctione peccatorum in genere moris; at distinctio peccatorum pro materiali nō est distinctio peccatorum in genere moris; sed in genere naturæ: ergo non loquitur de distinctione peccatorum pro materiali, sed pro formali malitiæ. Maior, in qua est difficultas, probatur. Tum, quia D. Tho. in tota ista quæstione, non physicam, sed moralē speciem significat, & considerat; & consequenter non physicam, sed moralē distinctionem peccatorum attendit. Tum etiam: nam eodē modo loquitur D. Th. *in* 1. *artic. huius quæstionis*, de distinctione peccatorum specifica, quo in sequenti *quæst. art.* 3. loquitur de illorum grauitate, quam asserit ab obiectis desumi; at ibi loquitur de grauitate peccatorum in genere moris: ergo in præsenti loquitur de illorum distinctione morali. 11 *Tertio.*

Ab illis etiam, qui nobiscum in peccati constitutione conueniunt, nō eodem modo occurritur rationi dubitandi. Cornejo *disp.* 5. *dub.* 1. respondet in obiecto peccati, sicut etiā in obiectis potentiarum duo esse distinguēda, scilicet rationem *quæ* attingitur à peccante & rationem *sub qua* attingitur. Rationem *quæ* attingitur docet esse physicam bonitatem obiecti, rationem vero *sub qua* esse obiectiuam malitiam, & quod licet ratio *quæ* debeat esse per se intenta, ratio tamen *sub qua* hac per se ita te non indiget, sicut licet ratio *quæ* in obiecto scibili debeat esse scita; ratio tamen *sub qua* illius, nempe abstractio à materia non requiritur quod sit per se scita: vnde quamuis obiectum, prout obiectiue moraliter malum non sit à peccante per se intentum, potest tamen speciem dare 12 *Resp.* 2. *Cornejo*

pecca-

peccato, & illud specifice variare, nō quidem vt ratio *qua*, sed vt ratio *sub qua* obiecti.

Displicet 1. Sed non placet ista solutio primo: nam in obiecto voluntatis ratio mouens, est ratio *sub qua*, si non solum sit motiua ex parte operātis, sed etiam ex parte actus; at obiectiua malitia non est ratio mouens, imo nec esse potest, vt fatetur Cornejo: ergo nequit esse ratio *sub qua* specificans actum peccaminosum.

Secūdo. Secundo: nam licet ratio *sub qua* non petat esse intenta, & volita *vt quod*, petit tamen esse intenta, & volita *vt quo*, idest, ratio ob quam id, quod intenditur, terminus est intentionis, sicut ratio *sub qua* obiecti scibilis, etsi non desideret esse scita *vt quod*, petit tamen *vt quo* sciri, idest, esse ratio, ob quam obiectum scibile terminat actum scientificum; at obiectiua malitia non solum non potest esse per se intenta *vt quod*, sed etiam repugnat illi esse per se intenta *vt quo*, idest, esse ratio propter quam obiectum *quod* per se intenditur, terminet intentionem per se: ergo non est ratio *sub qua* obiectum peccati a natur, & specificatiua peccati.

13 *Tertio resp. alij* Aliorum solutio est, quod vt malitia obiectiua det speciem, & distinctionē peccatis, non requiritur quod terminet tendentiam voluntatis in ipsam, sed sufficit esse cognitam: nam eo ipso, quod quis videns comestionem esse prohibitā, nihilominus vellit comestionem, quamuis actus voluntatis ad prohibitionem obiectiuā positiue non tendat, ex illa talis actus vitiatur ob discrimen sæpè repetitum inter bonum, & malum, quod nempè illud petit ex integra causa cō surgere, malum autem ex quouis defectu; ac proinde licet ad bonitatē actus necesse sit, quod attingat bonitatem obiectiuam, ad malitiam hoc necessarium non est, sed sufficit attingentia bonitatis naturalis, vtilis, aut delectabilis cum aduertentia obiecti uæ malitiæ, estō hæc per talem actū, nullatenus attingatur.

Cōtra 1. Sed nec placet ista solutio, & reijcitur primo: nam iuxta D. Tho. *in hac quæst. art. 1.* id quod dat speciem actui, debet esse per se intentū, & idcirco priuatio speciem dare nō potest, quia per se intenta non est: ergo quod dat speciem per modum intrinsecæ differentiæ, debet esse per se intentum formaliter, & quod dat speciem per modum obiecti, debet esse per se intentum obiectiue; & consequenter, si malitia obiectiua moralis nullatenus est per se intenta, nec terminat tendentiam positiuam actus voluntatis in ipsam, nec speciem dare potest, nec specifice variare peccata.

Secundo: nam actus voluntatis capit speciem ab obiecto mediante tendentia in ipsum: ergo ratio illa obiectiua, quę non terminat tendentiam, speciem dare non potest. Patet consequentia à paritate aduertentiæ, seu cognitionis obiecti, quia namque obiectum voluntatis dat speciem illius actibus media apprehensione, & aduertentia rationis, ratio obiectiua, quæ nullatenus cognoscitur, speciem dare non potest: ergo si actus voluntatis capit speciem ab obiecto mediante tendentia in ipsum, nulla ratio obiectiua poterit speciem dare, nisi terminet tendentiam actus voluntatis in ipsam. *Secūdo.*

§. III.

Traditur, & defenditur vera solutio.

Relictis igitur his modis dicendi, vera rationis dubitandi solutio sumitur ex D. Tho *supra quæst. 18. art. 4. ad 1. & quæst. 19. art. 1. ad 1.* vbi cum sibi obiecisset, quod cum voluntas non sit, nisi bo- 14 *Vera rationis dub. solutio.*

ni

ni, si bonitas voluntatis ex obiecto sumatur omnis volitio erit bona, & nulla erit mala moraliter, per hæc verba respondet: *Ad secundum dicendum, quod voluntas non semper est veri boni, sed quandoque est apparentis boni, quod quidem habet rationem aliquam boni, non tamen simpliciter conuenientis ad appetendum, & propterea actus voluntatis non est bonus semper, sed aliquando malus.* Vbi vt constat, manifestè D. Tho. bonum apparens, quod reuera malum est specificare actum voluntatis malum; & consequenter malum sub apparientia boni posse per se intendi, & speciem dare actibus voluntatis. Ista ergo doctrina supposita ad rationem dubitandi respódeo negando antecedens pro secúda parte: sumitur namque species moralis mali ab obiecto, prout obiectiuê moraliter malo. Ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: malum sub apparientia mali non potest per se intendi, concedo minoré: sub apparientia boni, nego minoré, & nego consequentiam: quia vt malitia obiectiua transfundatur in actum, sufficit intendi per se sub apparientia bonitatis.

15 *Replic.* Sed contra istam solutionem arguitur: bonum apparens idem est, quod bonum physicum, vtile, vel delectabile, cui adiungitur disonantia ad rationem, & legem: ergo si specificat actum malum, vt bonum apparens est, specificat illum ratione bonitatis physicę, vtilis, aut delectabilis; & consequenter species moralis mala desumitur ab obiecto prout est in linea naturæ, & non prout est malum moraliter obiectiue. Consequentia est bona. Antecedens autem patet; etenim bonum apparens non est bonum rationis apparéter, nec enim, vt quis peccet peccato commissionis requiritur, vt obiectum apprehendatur conforme rectæ rationi: ergo bonum apparens est bonum bonitate physica vtili, vel delectabili, cui est adiuncta diformitas ad rationem.

Resp. Respondeo, concesso antecedenti, distinguendo consequens: ratione bonitatis physicæ, vt obiecti motiui, concedo consequentiam: ratione bonitatis physicę motiuè, & terminatiuè, nego consequentiam. Itaque quod mouet ad contrahendam malitiam est bonum in obiecto peccati repertum, ex eius tamen motione fertur voluntas, etiam in deformitatem, & à deformitate terminante sumit actus suam formalem malitiam, & quamuis ad bonitatem forte necessarium sit, quod bonitas obiectiua, nedum terminatiue, & vt *quod*, sed etiam *motiuè*, & vt *quo* ad actum voluntatis comparetur, vt tamen malitia formalis in actione contrahatur, hoc necessarium nó est, sed sufficit terminatiue se habere, ob discrimen multoties repetitum inter bonum, & malum, nempe illud petere ex integra causa consurgere, ad hoc autem quemlibet defectum sufficere.

Sed instabis: volitio v.c. furandi tam motiue, quam terminatiue primario fertur in physicam bonitatem, quæ reperitur in furto: ergo ad deformitatem, seu malitiam obiectiuam ad summum fertur secundario; at ab eo quod secundario attingitur ab actu, non sumitur eius species: ergo species moralis malitiæ, nó sumitur ab obiecto prout obiectiue malo moraliter. Prima consequentia ex antecedenti colligitur. Antecedens autem constat: quod enim aliquis per se primo vult in furto, nó est legi difformari, sed suæ necessitati succurrere, aut satisfacere voluptati. Minor autem subsumpa probatur primo: nam ab eo, quod per accidens se habet, species actus non sumitur; at ratio secundario terminans, per accidens comparatur ad actum: ergo non dat illi speciem. Secundo: nam specificatio est à termino primario, seu obiecto primario: ergo à malitia terminante secundario species sumi non potest. Tertio: nam à priuatione, ideo in sententia D. Thom. specificatio actuum voluntatis non sumitur, quia per se 16 *Instabis*

Digitized by Google

non comparatur ad intentionem peccantis; at secundario ad illam potest comparari, non minus quam positiua deformitas, siquidem vtraque potest bono primario terminanti cõiungi: ergo secundario terminans speciem dare non potest, & consequenter si deformitas obiecti secundarij terminat actum voluntatis, nõ poterit ad illum specificatiuè comparari.

17 *Resp.* Respondeo, concesso antecedenti, & prima consequentia, negando minorem. Ad primam probationem, concessa maiori, nego minorẽ: licet enim illud, quod coniungitur bono principaliter desiderato, si sit improuisum, & ignotum, non sit volitum, nisi per accidens; sicuti cum aliquis ex ignorantia peccat, vult aliquid, quod ignorat esse peccatum, si tamen sciat illud esse malum, iam ex consequenti vult illud malum, & non solum per accidens: verba sunt D. Thom. *quaest. 3. de malo art. 12. ad 4.* quia ergo deformitas obiectiua est bono primario, & principaliter volito adiuncta, & aliàs non ignoratur, estò secundario se habeat ad intentionem peccantis, non per accidens ad illam comparatur, sed per se etsi ex consequenti. Ad secundam minoris probationem, distinguo antecedens: primaria actus specificatio, concedo antecedens: secũdaria actus specificatio, nego antecedens, & distinguo consequens: species physica actus, quae est primaria species illius, concedo consequentiam: secundaria actus specificatio, nego antecedens, & distinguo consequens; species physica actus, quae est primaria species illius, concedo consequentiam; quae est species secundaria, nego consequentiam. Itaque actus voluntatis est in genere physico, & in genere morali; ac proinde duplex etiam species, & specificatio datur in illo, alia spectans ad genus naturae, & altera ad genus moris, quarum haec secunda consequenter ad primam se habet, & licet species physica à secunda formalitate obiectiua non possit sumi, quia primario comparatur ad actum, moralis autẽ, quae secũdario ad actũ se habet, bene potest ab aliquo secundario se habente ex parte obiecti venari.

18 *Ad 3.* Ad tertiam probationem dicatur, quod quamuis malitia obiectiua in priuatione consisteret, posset nihilominus sub apparentia boni terminare habitudinem actus voluntatis ad ipsam, & dare speciem malitiae, vnde quando D. Thom. exclusit priuationem ab specificando actum, non fuit loquutus de specificatione extrinseca & obiectiua, sed de specificatione formali, & intrinseca per modu intrinsecae differẽtiae, qualiter ad actũ priuatio cõparari nõ potest, quia species, quae est vera species, vtpote ens positiuũ debet esse per se intenta, priuatio autem, nec sub explicita ratione priuationis, nec sub aliqua ratione implicata, vtpote cum non importet aliquam rationem entis; & consequenter, nec boni intenditur, & in hoc discriminantur deordinatio positiua, & priuatio rectitudinis, quia illa vtpote entitas realis, & positiua claudit aliquam bonitatem secundum quam potest esse per se intenta, priuatio autem nullam bonitatem claudit, & ideo ab operante intendi non potest, per quod ad alias obiectiones, quae contra rationem D. Thom. opponi poterant constat solutio.

§. IV.

Corollarium ex dictis.

19 *Corollarium.* EX dictis in discursu huius disputationis colligitur diuisionē peccati in carnale, & spirituale, de qua agit D. Thom. *in 2. art. hui' quæstionis*, nec formaliter secundū id à quo sumitur vtraque denominatio, nec antecedenter esse essentialē. Ante cuius probationem aduerto primo, peccatum, non ideo dici carnale, quia pro obiecto habeat aliquod corporale, quod patet: nam iuxta D. Thom. 2. 2. *quæst.* 118 *art.* 6. auaritia non inter carnalia, sed inter spiritualia peccata computatur, & tamen pro obiecto habet aliquod corporale, scilicet diuitias exteriores: non ergo peccatum ideo dicitur carnale, quia pro obiecto habet aliquid corporale, sed quia terminatur in delectatione corporali. Aduerto secundo ex D. Thom. *quæst.* 8. *de malo art.* 1. *ad* 9. quod licet præter tactum alij dentur sensus, vt visus, odoratus, & auditus, & ex eorum actionibus suæ delectationes percipiãtur. hoc tamen interesse discrimen, quod sola delectatio tactus quæritur propter se, aliorum autem sensus delectationes non propter se, sed propter veritatis cognitionem in hominibus, vel propter delectabilia tactus, vt in alijs animalibus; quod probat D. Thom. primo authoritate Phylosophi *lib.* 3. *Æthicorum cap.* 10. Secundo ab experientia; canis enim sentiens leporem, non illius odore delectatur, sed in cibo, quem expectat: solum ergo delectatio tactus, aut gustus propter se quæritur, & ideo iuxta D. Thom. *in* 2. *art.* huius quæstionis, & 2. 2. *quæst.* 118. *art.* 2. solum dantur duo genera peccatorū carnalium, scilicet gula, quæ perficitur in delectatione ciborum, & luxuria, quæ perficitur in delectatione venereorum. Quod confirmat ex Authoritate Gregorij 31. moralium dicentis, quod septem capitalium vitiorum, quinque sunt spiritualia, & duo carnalia: vnde reijciendus est Vazquez docens *art.* 4. homicidiū esse peccatum carnale, licet enim illius obiectum corporale sit, non tamen consūmatur in actuali tactus delectatione, nec propter illam quæritur, in quo ratio peccati carnalis cōsistit. His positis, prima pars corollarij probatur: nam carnale dicitur peccatum ex eo quod consummatur in delectatione carnali, spirituale vero, quia non consūmatur in delectatione carnali; at consūmari in hac vel illa delectatione est effectus peccati, & extra essentiam illius: ergo quamuis supponat essentialem differentiam, illam tamen non causat formaliter, sicuti risibile, & hinibile non diuidunt ratio sui essentialiter animal, etsi illius essentialem diuisionem supponant.

Secundam partem corollarij probant aliqui, ex eo quod vnum, & idem peccatum potest esse carnale, & spirituale: adulterium enim, vt docet D. Thom. *quæst. sequenti art.* 5. *ad* 1. est simul luxuria, quæ est peccatum carnale, & iniustitia quæ est peccatum spirituale: ergo diuisio ista, nec antecedenter potest esse essentialis. 20 *Secūdā partem probāt aliqui.*

Hoc tamen argumentum non vrget; ea namque, quæ essentialiter differunt, possunt in eodem realiter, secundum tamen diuersas formalitates reperiri; sic actio, & passio, & motus, quæ essentialiter distinguūtur in eadem entitate sub diuersis formalitatibus conueniunt. Sic etiam bonum, & verum, quæ sunt prima genera, realiter sunt indistincta: ergo ex eo quod idem numero adulterium simul sit peccatum carnale, & spirituale, solum colligitur hæc peccata non distingui realiter entitatiue, non *Displicet.*

autem

autem quod non distinguantur specificè essentialiter.

21 *Aliter prob.* Quare aliter probatur secunda pars corollarij: sola enim distinctio peccatorum, quæ sumitur ex obiecto est specifica, & essentialis, vt docet D. Tho. *in hac quæst. art. 3.* at peccatum carnale non semper habet obiectum distinctum essentialiter ab obiecto peccati spiritualis, nec hoc prætupponit: ergo peccatũ carnale non differt specifice essentialiter à peccato spirituali etiam antecedenter. Probatur minor: actus, quo Dæmon homini adulterium suadet, & actus quo in adulterio ab homine patrato delectatur, non sunt carnalia, sed spiritualia peccata, cũ non consũmentur, nec terminentur in carnali delectatione, sed in spirituali: Angelus enim carnalis delectationis est incapax, nec sequuntur carnalem, sed spiritualem apprehensionem; & tamen sunt idem obiectũ specifice in genere moris cum obiecto voluptatis hominis, quæ est carnale peccatum: ergo carnale peccatũ non semper supponit obiectũ essentialiter distinctum ab obiecto omnis spiritualis peccati.

22 *Resp.* Dices, peccata illa Dæmonis esse carnalia secundum reatum, licet non secundum affectum, vt docet D. Thom. *1. p. quæst. 63. art. 1.* vnde vel non sunt eiusdem speciei cum peccato hominis carnali, vel si sunt eiusdem speciei, sunt peccata carnalia, ac proinde non sequitur peccatũ carnale, non differre specifice à peccato spirituali.

Contra Sed contra: consiliũ, quo vnus alteri homicidium suadet, etsi homicidium, nec dicatur nec sit, est tamẽ malitiæ eiusdem speciei moraliter cũ peccato homicidij, vt communiter fatentur Theologi: ergo consilium, quo Dæmon homini adulterium suadet est eiusdem speciei in genere moris cum peccato adulterij, esto adulterium non sit, nec dicatur: vnde quando D. Thom. loco allegato concedit Angelis peccata carnalia secũdum reatum, & negauit secundum affectum, non solum fuit loquutus de reatu pęnæ, sed etiã de reatu culpæ, non enim vnus reatus, sine altero subsistere potest; cum pęna culpam necessario supponat, nec negauit malitiam peccatorum carnalium Angelis secundum omnem modum affect⁹, sed solum secundum affectum ad illa obiecta, vt sibi conuenientia, & in ipsis consummanda. Quod quidem verissimum est: Angelus enim non afficitur obiecto adulterij, vt à se consũmando, sed vt ab homine perficiẽdo: quod autem consilium, quo Dæmon homini adulterium suadet peccatum carnale non sit, sed spirituale, manifeste constat ex dictis, non enim consũmatur in carnali delectatione, nec sequitur apprehensionem carnalem, in quo ratio peccati carnalis cõsistit: vnde ista consequentia non tenet: *est eiusdem speciei cum peccato carnali: ergo est carnale peccatũ:* nam specifica conuenientia penes cõuenientiam in obiecto pensatur. Ratio autem carnalis, & spiritualis penes delectationem, in qua consummantur peccata, & apprehensiones, ad quas consequuntur. Ex quo Nos colligimus contra Conradum, & Magistrum Martinez *circa art. 2.* diuisionem peccati in carnale, & spirituale non esse genus in species secundũ formales denominationes carnalis, & spiritualis, & contra Lorcam, Zumelem, Montesinos, & Curiel *circa eundem art.* & Magistrum Cornejo *disp. 5. dub 2.* nec antecedenter esse essentialem. Et quidem Cornejo parum consequenter procedit probans diuisionem, non esse essentialem penes carnale, & spirituale formaliter, eo quod nihil potest diuidi duplici diuisione adęquata essentiali, peccatum autem essentialiter in peccatum in Deum, proximũ, & se ipsum diuiditur; & consequenter nõ potest essentialiter diuidi per carnale, & spirituale. Et aliàs admittens esse antecedenter essentialem, non enim minus obstat, quod diuisio antecedenter sit essentialis, quam quod sit essentialis formaliter ad hoc, vt

non

Digitized by Google

non possit diuidi duplici diuisione adæquata, & essentiali.

23 *Opponnes 1.* Si opponas primo: homicidiū, & adulterium essentialiter distinguũtur; sed vnum est peccatum carnale, & alterum spirituale: ergo peccatum carnale, & spirituale essentialiter distinguuntur. *Secũdo.* Secundo, distinctio peccatorum sumpta ex obiecto, est distinctio essentialis; sed distinctio illorum peccatorum sumitur ex obiecto: ergo est essentialis. *Tertio* Tertio, obiecta horum peccatorum essentialiter distinguuntur: ergo & ipsa peccata. Consequentia est euidens. *Antec. prob. 1.* Antecedens autem ostenditur primo: nam idem formale obiectum, non potest esse delectationum essentialiter distinctarum; sed delectatio peccati spiritualis essentialiter distinguitur à delectatione peccati carnalis: ergo obiecta istorum peccatorum essentialiter distinguuntur. *Secũdo.* Secundo probatur: obiectum temperantiæ, cui opponuntur peccata carnalia, distinguitur essentialiter ab obiecto iustitiæ, & cæterarum virtutum, cui opponuntur spiritualia peccata: ergo obiecta carnalium, & spiritualium peccatorum essentialiter distinguuntur. *Tertio.* Tertio: delectabile contra rationem est, obiectũ peccati; at obiectum peccati carnalis est diuersum delectabile contra rationem ab obiecto peccati spiritualis: ergo est diuersum in ratione peccati formaliter. *Conf. 1.* Confirmatur primo: temperata comestio, vt rationi conformis est diuersa in ratione obiecti moraliter ab obiecto alterius cuiuscumque virtutis: ergo in temperata comestio est diuersa moraliter in ratione obiecti ab obiecto alteri⁹ cuicũq; peccati; at prout sic est obiectũ peccati carnalis: ergo obiectum peccati carnalis differt essẽtialiter in genere moris ab obiecto peccati spiritualis.

Conf. 2. Confirmatur secundo: delectatio, & peccatum comparantur, vt quies, & motus, quies autem ad motum tanquam terminus illius; sed vbi est terminus essentialiter diuersus, motus etiam essentialiter distinguuntur: ergo vbi est diuersa delectatio essentialiter, est diuersum peccatum; at delectatio peccati carnalis essentialiter distinguitur à delectatione peccati spiritualis: ergo etiam in se ipsa est essentialis distinctio.

24 *Ad 1. obiectionẽ resp.* Respondeo ad primam obiectionem, concessis maiori, & minori, negando consequentiam: nam quod illa peccata essentialiter distinguantur, non est quia vnum est carnale, & aliud spirituale: ad hoc enim requirebatur, quod adulterium distingueretur essentialiter ab omni peccato spirituali, cuius oppositũ mãet probatum, sed aliunde id habet, nempe ex obiectorum diuersitate, quia non semper gaudent carnale, & spirituale peccatum; vt iam probauimus.

Ad 2. Ad secundam dicatur, veram esse maiorem, quando ex obiecto sumitur secundum essentialem rationẽ obiecti, falsa autem si sumatur ab illo secundum aliquam accidentalem conditionem, qualiter in præsenti cõtingit, nempe secundum quod obiectum infert, vel non infert corporalẽ delectationẽ, quod obiecto accidẽtale est. idẽ enim obiectum comparatũ Angelo nõ infert delectationem corporalem, & homini comparatum illam infert. *Ad 3.* Ad tertiam, nego antecedens.

Ad 1. prob. antecedentis. Ad primam probationem, distinguo maiorem: idem formale obiectum in esse naturæ, concedo maiorem: idem in linea moris, cum diuersitate in esse naturæ, nego maiorem, & concessa minori, distinguo consequens, distinctione maioris. Pro quo est aduertendum, quod cũ voluntas Angeli, & voluntas hominis essentialiter distinguantur, etiam si idem materiale obiectum attingãt, versantur circa illud sub diuersa ratione formali obiectiua in esse naturali, & ex hac diuersitate causari possunt delectationes in esse naturæ distinctæ.

25 *Ad 2.* Ad secundam, nego suppositum antecedentis, quod nempe temperãtiæ solum opponantur peccata carnalia, possunt etiam illi aduersari pec

Digitized by Google

cata ſpiritualia, vt conſilium datum homini à Dœmone de adulterio patrando temperantiæ opponitur, vtpote eiuſdem malitiæ ſpecificæ cum adulterio ipſo, & tamen non eſt carnale, ſed ſpirituale peccatum.

Ad 3. Ad tertiam, conceſſa maiori, nego minorem: poſſunt enim carnale, & ſpirituale peccatum idem delectabile contra rationem reſpicere, vt conſtat in exemplo adducto, inſuper in deſiderio Dœmonis de adulterio ab homine committendo, & in delectatione de eodem adulterio commiſſo, quæ ſunt ſpiritualia peccata; & tamen reſpiciunt idem delectabile contra rationem, ac volitio adulterandi humana, etſi non inferat eandem in homine, ac in Angelo delectationem.

Ad 1. cōfirmat. Ad primam confirmationem, conceſſo antecedenti, & prima conſequentia, neganda eſt minor ſubſúpta: nã imtẽperata comeſtio, non ſolum eſt obiectum volitionis hominis, quæ eſt carnale peccatum, ſed etiam poteſt eſſe obiectum deſiderij Angelici, non terminati ad comeſtionem intemperatam efficiendam à ſe, ſed efficiendam ab homine, & tale deſiderium non eſt carnale, ſed ſpirituale peccatum.

Ad 2. Ad ſecundam dicatur: ſolum conuincere peccatum omne carnale in eſſe naturæ eſſentialiter differre ab omni peccato ſpirituali, non vero quod in genere moris, etenim in hoc genere non omnis delectatio carnalis differt eſſentialiter à delectatione ſpirituali: nam delectatio capta ab homine de peccato adulterij, & delectatio capta ab Angelo de eodem adulterio ab homine perpetrato, etſi differant eſſentialiter in linea naturæ, non tamen diſtinguuntur eſſentialiter in genere moris.

§. Vltimus.

Cætera corollaria inferuntur.

Secundo ex dictis colligitur, peccata non diſtingui ſpecifice ex cauſis materiali, & formali, nec ex cauſis motiuis, & actiuis, ſed ſolũ eſt cauſis finalibus. Ita D. Thom. *in art. 3. huius quæſtionis*. Et primum conſtat: nam ab illo accipitur ſpecificatio, à quo accipitur eſſe; at materia, & forma ſolum dant eſſe ſubſtantijs materialibus, non autem peccatis, quæ ex materia, & forma non sũt compoſita: ergo non multiplicãtur, nec ſpecificantur ſecundum materiam, & formã. Secunda pars oſtenditur primo: ab illo enim ſumitur ſpecifica diſtinctio, à quo ſpecificatio; at peccata non ſpecificantur ex principio actiuo, & motiuo: ergo nec ex motiuis, aut actiuis diſtinguuntur ſpecifice. Minorem probat D. Tho. nam ſpecificatio actionis nõ ſumitur ab indifferẽti in quantum tali, ſed vt determinato; at principium actiuum voluntatis eſt de ſe indifferens ad plures actiones ſpecifice: ergo à principio actiuo ſpecificatio non ſumitur. 26 *Secũdũ corollarium.* *Prima pars prob.*

Conf. Quod amplius confirmat, à timore enim male humiliante, & ab amore male inflãmante poſſunt peccata ſpecifice diuerſa procedere, poteſt enim ex timore eodem procedere, quod homo furetur, quod occidat, & quod deſerat gregem ſibi commiſſum; at timor male humilians, & amor male

in-

inflámans sunt principia actiua peccatorum: ergo ex causis actiuis non sumitur vnitas peccatorum specifica, & consequenter, nec specifica peccatorum distinctio. Tertia pars corollarij probatur: nam ab illo sumitur specifica distinctio, à quo accipitur specificatio; at species actus humani, & consequenter peccati, sumitur à fine, qui est voluntatis obiectum: ergo a causis finalibus sumitur peccatorum distinctio. Minorem docuit D.Thom. *supra quæst.1. art. 3. & quæst.18. art.2.4. & 6.* Et probatur: nam actus humanus, vt actio specificatur à principio vt determinato, vt passio ab obiecto, seu termino; sed finis voluntatem de se indifferentem determinat, & actum volútatis in se ipso terminat: ergo tam vt actio, quam vt passio specificatur à fine, vt actio ab illo, vt se tenet ex parte principij, & vt passio ab illo, vt se tenet ex parte termini. Ex quibus constat, non sibi contradicere D.T. *in isto art. & supra quæst 1. art.3.* vbi docuit, actionem humanam specificari à principio: nam intelligitur de principio determinato per finem, quod idem est quod speciem accipere à fine.

27 *Oppones 1.* Si opponas primo: causa motiua idem est quod causa finalis: ergo male D.Thom. concedit peccata specifice distingui ex causis finalibus, & negat distingui ex causis motiuis. *Secūdo.* Secundo, mulier se tradens laico ex timore amittendi concubinarium sacrilegum, non solum peccat peccato luxuriæ, sed etiam sacrilegium cómitti; & tamen timor vere est causa motiua, aut actiua: ergo ex causis actiuis accipiunt speciem peccata; & consequenter ex illis specifice distinguuntur.

Ad 1. respondet Montesinos. Respondet ad primam obiectionem Montesinos, causam motiuam posse dupliciter sumi, primo prout idem est quod actiua. Secundo pro motiuo obiectiue, qualiter idem est quod causa finalis, & D.Thom. solú negare ex causis motiuis primo modo acceptis specifice distingui peccata. *Ad 2.* Ad secundam, respondet ex Caietano *in commentario art.3.* sensum D.Thom. fuisse formalem, quod nempe causæ actiuæ, vt actiuæ, non distinguunt specifice peccata, cum quo tamen stat, quod causæ actiuæ non vt actiuæ, nec ratione sui, sed applicatiue, & ratione finis applicati, speciem peccatis tribuant, & illa specifice varient, & sic in casu argumenti contingere, timor enim amittendi clericum concubinarium, non dat ratione sui speciem illi peccato, sed ratione finis appositi.

28 *Melius resp. ad 1.* Sed melius respondetur ad primam obiectionem, notando finem esse duplicem, operantis scilicet, & operis, de quo *supra quæst.18. art. 6. & 7.* primum non dat speciem peccato substantialem, bene vero secundum; & consequenter iste specifice substantialiter peccata distinguit, finis autem operantis ad summum variare potest specifice accidentaliter: vnde concesso antecedenti, nego consequentiam: quia D. Thom. loquitur de fine operis; causa autem motiua ex qua inquit, non sumi specificam peccatorum distinctionem, est motiua, vt finis operantis.

Ad 2. Ad secundam, concessa maiori, & minori, distinguendo consequens: accipiunt speciem substantialem, nego consequentiam: accidentalem, & hoc non ratione sui, sed ratione finis, quem applicant, concedo consequentiam: & quod hæc sit germanior D.Thom. intelligentia probatur: nam D.Thom. exinde probat ex causis motiuis, aut actiuis non distingui specifice peccata; quia ab eadem causa motiua, aut actiua possunt peccata specifice distincta procedere; at hæc ratio non solum conuincit de causa præcise actiua, sed etiam de causa motiua, tanquam finis operantis: nam etiam ab eodem fine operantis possunt peccata specifice distincta procedere: ergo non solum loquitur de causa actiua, vt actiua, sed etiam de motiua obiectiua modo proxime explicato.

29 *Tertiũ corollarium.* *Prima pars probat. à D.T.* Tertio ex eisdem principijs colligitur ex D.Thom. *in 5. art. huius quæstionis*, secundum reatus pœnarum, non distingui specifice peccata, venialeque, & mortale specifice, non differre. Primum probat; quia pœna per accidens se habet ad intentionem peccantis, id autē quod dat speciem, & specificam distinctionē, per se, & non per accidens debet cōparari. *Secūdū suadetur.* Secundum, ex eo quod peccatum veniale, & mortale non differūt ex parte conuersionis, sed tantum ex parte auersionis: vnde circa idem obiectum possunt veniale, & mortale peccatum committi, vt cōstat in furtis magnæ, & paruæ quantitatis, quorum alterum est mortale, & alterum est veniale; & tamen circa idem obiectum versantur. Peccati autem species ex parte conuersionis sumitur; & consequentèr, cum conuenientia in conuersione in peccato mortali, & veniali reperta, specifica differentia esse nequit, de quo fuse *infra q. 87. & 88.* Ex quibus infert Caietanus primo: ex adiunctis pęnis excommunicationis, & irregularitatis, &c. peccata non mutare speciem: vnde eiusdem speciei est adulterium, cui pœna est excōmunicationis adiuncta, & illud cui talis pœna non est imposita. Secundo infert, posse veniale peccatum esse circa finem vltimum, vt constat in odio Dei imperfecte deliberato, & in motu infidelitatis secundo primo, & habetur ex ratione facta; quia nempe veniale, & mortale conueniunt ex parte conuersionis, & differunt ex parte auersionis: ergo in ordine ad finem vltimum, vt est obiectũ peccati mortalis, potest etiam veniale peccatum reperiri.

30 *Quartū corollarium.* Quarto ex eadem doctrina colligit D.Thom. *in art. 7.* huius quæstionis, peccatum cordis, oris, & operis, non distingui specifice, sed tantũ secundum diuersos gradus eiusdem peccati incipientis in corde, progredientis in ore, & sistentis in operatione. *Probat D.Tho.* Quod probat: nam procedunt ex eodē motiuo, iracundus enim ex appetitu vindictæ, primo perturbatur in corde, secundo in contumeliosa verba prorrumpit, ac tandem ad iniuriosa facta procedit. Adulter etiā ex eodem motiuo, in se concipit, & vult adulterium, ad amatoria, & prouocatoria procedit verba, ac tandē opere adulterium cōsũmat; at peccata, quæ in obiecto, & motiuo conueniunt, specifice non distinguuntur, cũ peccati species ex obiecto sumatur: ergo diuisio peccati in peccatum cordis, oris, & operis, non est secundum diuersas peccatorum species, sed secundum diuersos gradus eiusdē peccati, quod incipit in corde, progreditur in verbis, & in opere consummate perficitur. Si opponas, fornicatio, quæ est peccatum consummatum in opere, infidelitas, quæ est cordis peccatum, & contumelia, seu murmuratio, quæ verbis perficitur, sunt peccata specie distincta: ergo diuisio peccati in peccatum cordis, oris, & operis est secundũ diuersas species peccati. *Opponit.*

Resp. Respondeo ex Caietano, & Conrado, peccata esse in triplici differentia, alia enim sunt, quæ opere perficiuntur, vt homicidium, fornicatio, &c. alia sunt, quæ corde perficiuntur, vt hæresis, alia denique, quæ ore perficiuntur, vt detractio. Diuisio ergo ista potest fieri dupliciter: primo in peccatum opere consummatum, ore consummatum, & consummatum corde, & hoc modo est diuisio essentialis non ratione subjectorum, scilicet cordis, oris, & operis, vt bene Montesinos aduertit, sed ratione diuersorum obiectorum. Secundo in peccatum incipiens in corde, proficiens in ore, & solum consummatum in opere, & isto modo diuisio essentialis non est, nec secundum diuersas peccatorum species, sed tantum secundum diuersos gradus, & status eiusdem peccati secundum speciem: quod conuincit D.Thom. ratio, quia scilicet ex eodem motiuo procedunt, & circa idem obiectum versantur, & hoc modo fit diuisio à D.Thom. *in art. 7.* ex quibus ad obiectionem constat solutio.

Sed

Digitized by Google

31 *Instabis 1.* Sed dices, diuisio, vt fit à D.Th. est diuisio specifica non penes diuersitatem specificam completam, sed specificam partialem; at intellecta de peccatis cordis, oris, & operis circa idem obiectum, non est distinctio specifica penes perfectas, & imperfectas species, sed solum penes diuersos eiusdẽ peccati gradus, & status: ergo nõ fit isto modo à D.Th. tradita diuisio. Minor est certa: nam volitio adulterij, quę est peccatum cordis, verba amatoria, quæ sunt peccata oris, & adulterium ipsum, quod est peccatum operis, non differunt specie imperfecta, sed sunt vnum, & idẽ peccatum, cum diuersitate statuum. Maior autem probatur: nam exempla, quibus D.Thom. vtitur, procedunt de distinctis specie partiali, animal enim, vt prius viuens vita vegetatiua, & vt viuens vita sensitiua, & tandem rationali, specie partiali differunt; collocare etiam fundamentũ domus, erigere parietes, & consummare edifficium specie partiali differunt in genere artificiali; at his assimilat diuisionem peccati in peccatũ cordis, oris, & operis: ergo sentit inter hæc peccata distinctionem partialem specificã dari. *Secũdo.* Secundo: nam appetere vindictam, dicere verba cõtumeliosa, & homicidium patrare sunt peccata specie completa distincta; at de his peccatis loquitur D. Thom. ergo non de peccatis cordis, & operis circa idem obiectum, sed de illis, quæ erga diuersa obiecta versantur; & consequenter est diuisio essentialis.

32 *Ad 1. instantiã resp.* Respondeo ad primam obiectionem, negando maiorem. Ad cuius probationem dicatur, similitudinem non tenere quoad omnia, sed solum, quantum ad processum ab imperfecto ad perfectum, vt enim bene Caietanus notauit, in peccatis cordis, oris, & operis, non sunt diuersæ formæ, quarum vna ad aliam sit via, sicuti forma embrionis est via ad formã hominis, & collocatio fundamenti est via ad formã domus; sed est vna, & eadem forma, scilicet intentio finis, habens tamen status diuersos, scilicet in corde incipiens, in ore progrediens, & finiens in operatione, & ideo nec est distinctio specifica completa, nec etiam specifica partialis. *Ad 2.* Ad secundam respondet bene Montesinos *in præsenti num.* 80. contumeliam, & homicidium in illo casu esse in duplici specie, scilicet in specie subalterna iniustitiæ, quatenus contumelia perficitur ore, & homicidiũ opere, & sic differunt specie completa. Secundo in specie iræ, quatenus ex motiuo iræ procedunt, & sic sunt eiusdem speciei, & solum differunt secundum diuersos gradus, quatenus ira corde concepta, proficit ore, & in opere consummatur, & sic loquutum fuisse D.Thom. de his peccatis *in art.* 7.

33 *Quintũ corollarium.* Quinto ex dictis colligitur, penes superabundantiã, & defectũ specifice peccata differre, quod docet D.Thom. *in* 8. *art.* huius quæstionis. *Probat D.Thom.* Et probat: nam peccati species sicuti sumitur ex motiuo, ita est motiuis diuersis variatur; at peccatum per excessum, & peccatum per defectum ex diuersis motiuis procedunt; v.c. intemperantia, quæ per excessũ temperantiæ opponitur ex nimio amore carnalium delectationum, & insensibilitas, quæ eidem virtuti per defectum opponitur ex nimio odio earundem delectationum, quæ sunt diuersa motiua: ergo peccatum per excessum, & peccatum per defectũ, quæ eidem virtuti opponũtur, distinguuntur specifice, vt autem vitemus contradictionem, quam apponit Caietanus *ad art.* 3. eiusdem quæstionis; est animaduertendum hic D.Thom. loqui de motiuo operis, quod idem est atque obiectum, ibi autem loquitur de motiuo operantis, vt *in* 2. *corollario* notauimus.

34 *Sextũ corollarium.* Denique ex doctrina tradita infertur, diuisionem peccati in peccatum in Deum, in se ipsum, & in proximum, esse essentialem, & generis in species, quod docet D.Thom. *in* 4. *art.* huius quæstionis. Ante cuius probationem aduerto, pecca-

tum, non ideo dici in Deum, quia sit offensa illius, & contra Deum legislatorem; aliàs omne peccatum esset peccatum in Deum, nec quia sit iniuria Dei in stricta iniuriæ acceptione; quia scilicet nullum datur peccatum, quod sit isto modo iniuria, vt multi probabiliter volunt, vel si datur est peccatum iniustitiæ in Deum; vltra quod alia etiam dantur, vt infidelitas, desperatio, & odium: dicitur ergo peccatum in Deum, quia Deum respicit pro obiecto, vel res aliquas, vt ordinatas in Deum, vel aliter illud dicitur peccatum in Deũ, quod opponitur virtutibus habẽtibus pro obiecto Deũ, vel pro obiecto *quod*, vel *cui*. Primo modo Deũ respiciunt tres virtutes Theologicæ, fides, charitas, & spes: secundo modo ad Deũ comparantur aliquæ virtutes morales, vt religio, pœnitentia, & obedientia, & peccata his virtutibus opposita dicuntur peccata in Deum, peccatum vero in se ipsum dicitur illud, quod opponitur virtutibus, quibus homo ordinate se habet ad se, vt temperantia, fortitudo, &c. ac deniq; peccatũ in proximũ illud dicitur, quod opponitur virtutibus quibus homo ordinate se habet ad proximum, vt iustitia, pietas, &c ex quib⁹ manifeste cõstat adæquatio prædictæ diuisionis, ordo autem quem homo obseruare tenetur est triplex tantum, scilicet ad Deum, ad se ipsum, & alios, cum quibus politicè viuit: ergo tantum est triplex inordinatio huic triplici ordini contrarie, aut priuatiue opposita; & consequenter, peccatum in inordinatione contraria, aut priuatiua consistens, adæquate diuiditur in peccatum in Deum, in se ipsum, & in proximum.

****

Ex his etiam probatur diuisionem esse essentialem: distinctio enim peccatorum, quæ sumitur ex obiecto est distinctio essentialis, vt vidimus in hac disputatione; at distinctio istorum peccatorũ sumitur ex obiecto: Deus enim, homo ipse, & proximus differunt in ratione obiecti peccatorum essentialiter, sicuti etiam essentialiter differunt in ratione obiecti virtutum, quibus hæc peccata opponuntur: vnde virtutes, quibus homo ordinatur in Deum, & quibus ordinatur ad se, & quibus ordinatur ad proximum distinguuntur essentialiter: ergo peccatum in Deum, peccatum in se ipsum, & in proximum essentialiter distinguuntur: & aliàs vni uoce in ratione peccati conueniunt: ergo diuisio peccati in hæc membra est essentialis, & generis in species, vt docet D. Thom. *in art.* 4. non quidem in species infimas, sed in species subalternas. Peccatum enim in Deũ habet sub se plures species, vt infidelitas, odiũ, desperatio, irreligio, impœnitentia. Peccatum etiam in se ipsum essentialiter diuiditur in peccata opposita temperantiæ, fortitudini; ac denique peccatum in proximum plures species sub se continet, scilicet peccata opposita iustitiæ distributiuæ, & iustitiæ commutatiuæ, & ea, quæ opponuntur partibus potestatiuis iustitiæ, vt obseruantiæ, & pietati. Et hæc de ista disputat. applicanda litteræ Mag. *in 2. dist.* 42. §. 6. 35 *Esse diuisionem essentialem, probatur.*

****

DISPVTATIO VIGESIMA SEPTIMA.

An ex diuersitate specifica præceptorum specificè multiplicetur peccati malitia?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

Nu. I. *Ratio dubitãdi.*

ANSAM HVIC Disputationi præbuit Angelic' Doctor *art. 6. huius quæstionis solutione ad 2.* vbi docet præcepta affirmatiua, & negatiua, quia non pertinent ad diuersas virtutes, non oportere opponi peccatis specie diuersis, & insuper, quia peccatum non ex parte auersionis, sed ex parte conuersionis speciem habet, secundum diuersa præcepta legis, non diuersificari specifice. Ex quibus manifestè videtur colligi Angelicũ Præceptorẽ sẽsisse solã præceptorũ diuersitatem non inducere in peccatis specificè distinctam malitiam. Et quidẽ si diuersitas præceptorum solum numerica sit, quia nempe ab eodem superiori supra eandem materiã semel atque iterum lex ponitur, aut præceptum, nulli Theologorum est dubium non multiplicari specificè peccatorum malitiam, imò nec numericè malitiam variari ex sola legis repetitione apud omnes exploratũ videtur, nullo excepto, quem viderim', & patet à simili ex doctrina communi apud Theologos in materia de voto, nempe votum sæpè repetitum non inducere nouam in tractione voti malitiam; vnde Religiosus, qui votũ castitatis solemne sæpè iterauit, si peccatum luxuriæ committat, etsi contra castitatem, & contra Religionem delinquat, non tamen duplici, sed vnica tantum irreligiositatis malitia vitiatur, si votum solemne non differt à simplici distinctione specifica. De quo videatur Suarez *tomo 2. de Religione lib. 5. cap. 7. num. 16.* ergo pari ratione sola legis repetitio non multiplicat numero peccati malitiam: vnde præsens difficultas ad præcepta specificè distincta deuoluitur, an scilicet quoties præcep-

ta specificè distinguuntur, in peccato illis opposito specificè distincta reperiatur malitia? Qua in re variæ sunt Theologorum sententiæ.

2 *Prima sententia.* Prima absolutè affirmat. Ita Scotus *in 2. distinct. 37. q. 1.* & Gabriel *distinct. 35. quæst. 1. art. 1.* quos nonnulli Recentiores sequuntur. *Secũda.* Secunda distinguit inter præcepta generalia, & particularia, & affirmat, quod si vnum præceptum sit generale, & alterum particulare ex oppositione ad illa non multiplicatur peccatum; si autem duo particularia præcepta erga eundem actum versentur, actũ his præceptis oppositum duplici malitia gaudere: vnde fractio ieiunij in die Quadragesimæ, qui simul est alicui' sancti vigilia duplici vitiatur malitia. Pro hac refertur Nauarrus in Sũma *cap. 11. num. 4.*

Tertia. Tertia docet, peccatum quando opponitur duplici præcepto, naturali scilicet, & positiuo, duplici malitia gaudere, v.c. mendaciũ iocosum de se est contra veritatem, si autem positiuo iure prohibeatur, vitiatur malitia inobedientiæ. Ita Durandus *in 4. distinct. 25. quæst. 5. num. 9.*

Quarta Quarta aliter distinguens affirmat peccata, mala, quia prohibita tot malitijs vitiari, quot præceptis opponitur, secus autem illa, quæ ideô prohibentur quia mala. Pro hac refertur D. Tho. *quæst. 2. de malo artic. 6.*

Quinta Quinta, & vera sententia negat ex sola diuersitate præceptorum specifica, specificè distingui peccata, nisi præceptorum diuersitas sit ex diuerso obiecto, aut motiuo, aut circa honestatẽ specificè diuersam, vel ex eo quod pertinet ad diuersas virtutes, vel intra eandem virtutem. Ita Caiet. & Contradus *in hac quæst. art. 6.* Curiel *ibi*, Lorca *disp. 14.* Montesinos *disp. 4. quæst. 4.* Cornejo *disp. 5. dub. 8.* Aluarez *disp. 133.* Martinez *in hac quæst. art. 8. dub. 3.* Marcos de la Serra *dub. 4.* eandem sententiã tenent ex alienis, Valentia *q. 2. puncto 1.* Vazquez *disp. 98. cap. 2.* & Meratius *disp. 5. de peccatis sect. 3.* quos alij Recentiores ex eadem familia sequuntur.

Caieta. Cõrad. Curiel. Lorca. Monte. Cornej. Aluarez Martin. Serra. Valent. Vazq.

3 *Prima cõclusio* Pro cuius explicatione sit prima conclusio: *Specifica malitiæ diuersitas non sumitur formaliter ex distinctione præceptorũ.* Ita D. Th. *artic. 6. ad 2.* Et probatur primo ratione D. Tho. *Prob. 1. rat. D. Tho.* nam specifica peccatorum distinctio, non sumitur ex termino *à quo* auersionis; sed ex termino *ad quem* conuersionis; at præceptorum diuersitas non se tenet ex parte termini *ad quem* cõuersionis, sed termini *à quo* auersionis: ergo specifica peccatorum distinctio non sumitur obiectiue formaliter ex diuersitate præceptorũ. Discursus tenet. Minor videtur certa: terminus enim *ad quẽ* conuersionis peccaminosæ est id, ad quod homo peccans conuertitur, id est, obiectum quod appetit; at præceptum, siue lex non est obiectũ *quod* appetit, sed id *à quo* obiectum appetendo auertitur: ergo præceptũ, vel præceptorum diuersitas non se tenet ex parte termini *ad quem*, sed ex parte termini *à quo*. Maior autem probatur: peccatum non habet speciem ex parte auersionis, quæ priuatio est, sed ex parte conuersionis, vt constat ex *art. 1.* at conuersio non à termino *à quo*, sed à termino *ad quem* suam specificationem desumit: ergo non à termino *à quo*, sed à termino *ad quem* accipit specificam distinctionem.

4 *Resp.* Dices: in peccato non solum esse auersionem priuatiuam, sed etiam positiuam; peccatum enim positiue accedens ad obiectum delectabile, vt ad terminum *ad quem*, etiam recedit à Deo legislatore, tãquam à termino *à quo*, & huiusmodi auersio positiua est de intrinseca ratione, & constitutione peccati; ac proinde etiam est de essentia illius, vt extrinsecum specificatiuum id, quod se tenet ex parte termini *à quo*.

Cõtra. Sed contra: nam estó in peccato auersio positiua reperiatur, sitque de peccati essentia, adæquatè tamẽ specificatur à termino *ad quem* conuersionis: ergo præceptum se tenens ex

parte termini *à quo*, non specificat peccatum specificatione extrinseca; & consequenter præceptorum diuersitas non causat formaliter specificatiue extrinsice peccatorũ distinctionem. Antecedens, in quo solo est difficultas, ostenditur primo; etsi motus essentialiter respiciat terminũ *à quo*, & *ad quem*, adæquatè tamen specificatur à termino *ad quem*, vt communiter docetur à Philosophis: ergo quamuis peccato essentialiter cõueniat auersio, & conuersio, adæquatè tamen specificatur à termino *ad quem* conuersionis, & non à termino *à quo* auersionis. Secundo, etsi relatio prædicamentalis essentialiter respiciat, non solum terminum, sed etiã subiectum, adæquatè specificatur à termino, quia in subiecto non sistit, sed vlterius transit ad terminum; at peccatum, etsi respiciat terminum *à quo*, & *ad quem*, non tamen sistit in termino *à quo*, sed vltimate transit ad terminum *ad quem*, in quo sistit: ergo adæquatè specificatur à termino *ad quem*, & nullo modo à termino *à quo*.

Antec. prob. 1.

Secũdo.

5 *Secũdo prob. cõclusio.*

Secundo principaliter suadetur conclusio: peccatum, nec ratione malitiæ moralis positiuæ, nec ratione malitiæ priuatiuæ specificatur à lege prohibente: ergo sub nulla ratione sumitur peccatorum distinctio formaliter ex diuersitate præceptorum. Consequentia est euidens. Antecedens autem probatur pro prima parte: nam malitia moralis positiua sumitur ab obiecto peccati; at lex obiectum non est, sed regula obiectiuæ malitiæ: ergo peccatum ratione malitiæ positiuæ non specificatur formaliter à lege prohibente. Pro secunda parte etiam constat: nã priuatio moralis in peccato commissionis reperta sumitur formaliter ex ordine ad rectitudinem virtutis qua priuat; at rectitudo virtutis oppositæ non est lex, aut præceptum, sed positiua tendentia ad obiectum legi cõforme: ergo peccatum ratione malitiæ priuatiuæ non specificatur formaliter à lege prohibente.

§. II.

Obiectionibus occurritur.

Sed oppones primo: distinctio specifica motuum non sumitur adæquate à termino *ad quem*, sed etiam à termino *à quo*: ergo ex eo quod lex prohibens se tenet ex parte termini *à quo*, & peccatum motus sit, non bene à Nobis infertur distinctionẽ peccatorũ non sumi specificatiue formaliter ex diuersitate præceptorum. Probatur antecedẽs: stat specifica motuum distinctio cum cõuenientia in termino *ad quem* ob solam distinctionem termini *à quo*: ergo distinctio specifica motuum non sumitur adæquate à termino *ad quẽ*, sed etiam à termino *à quo*. Antecedens ostenditur primo: terminus *ad quem*, iustificationis Angelorum, & nostræ, est eiusdem speciei, nempe gratia habitualis; & tamen quia termin⁹ *à quo* nostræ iustificationis est peccatum, & terminus *à quo* iustificationis Angelicæ est solum non esse gratiæ, specifice distinguũtur in ratione mutationis, seu motus: ergo verũ est antecedens. Secundo, productio instantanea albedinis per transitum de non esse ad esse, essentialiter distinguitur à productione per motum successiuum ex nigredine ad albedinem; & tamen habent eundem terminum *ad quem*, & solum differunt penes terminum *à quo*: ergo idem quod prius.

6 *Oppones 1.*

Respondeo negando antecedẽs. Ad probationem, nego etiam antecedens. Ad cuius probationem dicatur, gratiam terminantem nostram iustificationem, etsi in esse entis sit eiusdem speciei cum gratia terminã- 7 *Resp.*

Digitized by Google

te iustificationem Angeli, in ratione tamen termini essentialiter ab illa differre, est enim termin⁹ iustificationis nostræ, quatenus se explicat in effectum exclusionis peccati, iustificationis autem Angelicæ, quaten⁹ præcisè præstat effectum participij naturæ Diuinæ, quæ duæ rationes, etsi gratiam non distinguāt in genere entitatiuo, distinguunt tamen illam in ratione termini mutationis, aut motus. Ad secundam, concessa maiori, neganda est minor: nam licet albedo terminans eadem sit entitatiue, formaliter tamen in ratione termini est diuersa, terminat enim simplicem mutationem in ratione coloris, motum autem in ratione albedinis, eo quod ad simplicem mutationem coloratum non supponitur, bene vero ad motum successiuum, quādo autē gradus aliquis in termino *à quo* supponitur, non se habet formaliter ex parte termini *ad quem*; bene vero quando gradus ille in termino, nec in subiecto supponitur, & differentia penes diuersos gradus ex parte termini *ad quem*, sufficit ad diuersitatē in ratione terminandi.

8 *Oppones 2.* Secundo obijcies: peccatum in ratione auersionis positiuæ specificatur à termino *à quo* auersionis, & consequenter à lege, à qua quis peccando auertitur; at ratio auersionis positiuæ est essentialis peccato: ergo sub aliqua ratione essentiali specificatur à lege formaliter; & consequēter ex illius distinctione distinguitur. Maior ostenditur primo: peccatum in ratione auersionis non explicat ordinem ad terminum *ad quem*, sed solum ad terminum *à quo*: ergo sub illa ratione specificatur à termino *à quo* formaliter. Secundo, peccatum mortale in ratione conuersionis est aliquando eiusdem speciei cum peccato veniali, vt docet D. Th. *in hac quæst. art. 5.* non autem in ratione auersionis, vt communiter docetur à Theologis *infra quæst. 88. art. 1.* at si in ratione auersionis sumeret peccatum speciem à termino *ad quem*, & non à termino *à quo*, nō posset stare conuenientia specifica in ratione conuersionis cum disconuenientia in ratione auersionis, cum sub vtraque ratione ab eodem termino species desumeretur: ergo peccatum sub ratione auersionis specificatur à termino *à quo*, & nō à termino *ad quem*.

Respondeo negando antecedēs. Ad primam probationem, concesso antecedenti, nego cōsequentiā; quia vt peccatum sub ratione auersionis specificetur à termino *à quo*, & non à termino *ad quem*, sufficit, quod licet non explicet, implicet tamen rationem conuersionis, secundum quem speciem à termino *ad quem* desumit, vt patet in relatione prædicamentali, quæ adæquate specificatur à termino, & tamen sub conceptu *in* relatiui non explicat, sed tantum implicat ordinem ad terminum. Ad secūdam dicatur: duplicem rationem auersionis esse in peccato, vnam à lege, & alteram ab vltimo fine. Prima est essentialis peccato, & in illa non possunt peccatum mortale, & veniale differre, si conueniant in ratione conuersionis. Secunda autem non est essentialis peccato mortali, sed tantum est accidens illius, cum non cōueniant ei ex essentia sui obiecti denudata ab omni accidente; potest enim erga idem obiectum secundum essentialia obiecti peccatum veniale committi, nisi forte detur aliqua materia, quæ non admittat paruitatem, & in hac ratione auersionis differūt veniale, & mortale, non propria differentia, quæ solum reperitur inter illa, quæ conueniunt in aliqua ratione, & sub illa inter se dissident; sicuti homo, & equus in genere animalis; sed differentia late accepta, quaten⁹ auersio ab vltimo fine conuenit peccato mortali, & non conuenit veniali, sed nec ista sumit speciem à termino *à quo*, sed etiā a termino *ad quē*, semper enim hæc auersio in aliqua differentia conuersionis fundatur, non essentiali, sed accidentali, v. c. furtum magnum, & furtum paruum conueniunt in conuersione conue- 9 *Resp.*

nien-

nientia essentiali, & differunt differentia accidentali penes magnam, & paruam quantitatem, & in conuersione, vt quanta fundatur ratio auersionis ab vltimo fine, & ideo non conuenit furto minoris quantitatis.

10 *Oppones 3.* Denique obijcies; vt enim constat ex dictis disp. præcedenti; licet species physica peccati sumatur ab obiecto inspecto in esse naturæ, species tamen moralis desumitur ab obiecto vt obiectiue malo moraliter; at in ratione mali obiectiue moraliter constituitur per legem: ergo species moralis peccati sumitur à lege specificatiue formaliter. Illatio videtur bona: quod enim sumitur ab aliquo constituto formaliter, sumitur etiam formaliter à forma ipsum constituente: ergo si species moralis peccati sumitur ab obiecto, prout est malum obiectiuè, & in hac ratione per legem, vt per formam constituitur, à lege sumetur specificatio malitiæ moralis. Maiorem docuimus *disp. præcedenti*. Minor autem probatur: obiectum est malum obiectiuè moraliter per dissonantiam ad legem; at dissonantia ista extrinseca denominatio est desumpta à lege, vt à forma; sicuti denominatio visi sumitur à visione, & cognitio à cognitione: ergo obiectum peccati in ratione mali cõstituitur per legem formaliter.

11 *Resp.* Respondeo concessa maiori, & prætermissa minori, de cuius doctrina fusè agitur *supra q.18. art.1. &* 4. negando consequentiam. Ad cuius probationem dicatur, verum esse antecedens, quando est constitutio intrinseca, falsam autem quando solum est extrinseca, qualiter in præsenti cõtingit; obiectum enim est obiectiuè malum moraliter per dissonantiam obiectiuam cum lege, in qua dissonãtia aliquid importatur in recto, & aliquid in obliquo, in recto obiectum ipsum, v.c. actio furandi, in obliquo lex huiusmodi actionem prohibens, & actio voluntatis ad exterius furtum terminata non accipit speciẽ à lege, quæ importatur in obliquo, & extrinsece denominat per modum formæ, quam furtum respicit *auersiuè*, sed à furto ipso obiectiuè dissono legi, & ab illa auertente.

§. III.

Quæ diuersitas præceptorum inferat distinctionem specificam?

SEcunda conclusio sit: *Sola diuersitas specifica legum præcipientium, aut prohibentium actum circa diuersa obiecta, aut motiua formalia, infert specificam distinctionem formalem peccatorum.* Ante cuius probationem animaduerto primo ex D.Tho. *infra quæst.95. art.* 4. legem diuersificari posse tripliciter. Primo ex diuerso modo dimanationis à lege naturali, qua ratione distinguuntur ius gẽtium, & ius ciuile, quia illud dimanat à lege naturæ per modum conclusionis, qualiter cõclusiones deducuntur ex principijs, ius vero, seu lex ciuilis per iudicium determinationis. Secundo ex legislatorum distinctione, qualiter distinguuntur lex Principum, & optimatũ; lex etiam Diuina, & humana, Ecclesiastica, & Ciuilis, quæ leges aliquãdo idẽ homini præcipiunt, & circa eandem materiam virtutis, vt constat in furto, quod est prohibitum lege naturali, & Diuina; lege etiam Ecclesiastica, & Ciuili. Tertio ex diuersitate actuum, qui per leges percipiuntur, & diriguntur in ordine ad obiecta diuersa, & diuersa motiua, quomodo distinguuntur lex non furandi, non fornicandi, &c. Aduerto secundo ex frequentiori Theologorum sentẽtia

12 *Secũda cõclusio* *Nota 1.* *Nota 2.*

Digitized by Google

in materia de legib', leges habere hāc vim, vt actus, quos præcipiunt, faciāt materiā necessariā virtutis ex cuius motiuo præcipiunt, v.c. lex ieiunij in Quadragesima præcipit ieiunium ex motiuo abstinentiæ, & quia hoc motiuum pertinet ad temperantiam, ieiunium quod antea ad virtutē temperantiæ attinebat, vt materia libera, & consilij, supposito præcepto ieiunij ad eandem attinet temperantiam, vt materia necessaria, & comestio opposita ieiunio, quæ ante prohibitionem contra temperantiam non erat, supposita prohibitione est intēperantiæ peccatum. Recitatio etiam Horarum Canonicarum, quæ nulla lege supposita pertinet ad Religionem, tanquam materia libera, & consilij, supposita lege fit materia necessaria Religionis, & non recitatio, quæ lege non existente contra Religionē non erat, lege præcipiente supposita est peccatum irreligionis, & licet cōtrarium huius doctrinæ doceat Durandus *in 4. distinct. 25. q. 5. num. 9.* vbi affirmat circa id, quod solum est malum quia prohibitum, solum peccato simplicis inobedientiæ peccari, & omnia, quæ non sunt mala secundū se, sed solum quia prohibita tantum virtuti obedientiæ opponi, quem nōnulli Recentiores sequuntur, nostra tamē suppositio est communis Theologorum, videndi sunt Caiet. 2.2. *q.* 88. *artic.* 5. *§. secunda quoque obiectionis*, Noster Raphael de la Torre *disp.* 2. Magister Soto *lib. 7. de iustitia, & iure quæst. 2. art. 3. ad 1.* Et Suarez 2. *tom. de Relig. lib. 5. de peccatis voto contrarijs cap. 3. & lib. 3. de legibus cap. 12.* Videatur Caiet. 2.2. *q. 104. art. 2. §. in eadem responsione ad 1. & q. 88.*

13 *Probat Caiet.* Quod suadetur à Caietano: nam Iudex capiens homicidam in Ecclesia est sacrilegus, & cognoscens consanguineam in quarto gradu, cōmittit incestum, eo quod vtrumque ab Ecclesia prohibetur, neuter autem dicitur rebelis, aut inobediēs: ergo lex, aut præceptum ordinant actū ad virtutem, ex cuius motiuo præcipiunt.

Et præterea suadetur: quia aliàs omnia peccata, quæ sunt mala quia prohibita, essent eiusdem speciei: consequens est falsum: ergo & antecedens. *Prob. 2.* Falsitas consequentis, constat primo; quia aliàs, qui non ieiunasset, nec recitaret Horas Canonicas, nec Missam in die Festo audisset, non teneretur hæc peccata in particulari explicare, maximē in sententia asserēte circūstantias notabiliter aggrauātes de necessitate confessionis non esse, sed sufficere dicere, sui inobediens toties in graui materia, quod communi praxi fidelium aduertatur. Tum etiam: nam quis dicet non soluere decimas, & non recitare Officiū Diuinum esse eiusdem speciei? Sequela autem probatur: vt enim communiter docetur à Theologis 2.2. *q.* 88. *art.* 5. quia votum non substernit actum promissum virtuti, ad quam pertinet ratione sui, sed virtuti Religionis, cuius est vouere, omne peccatum in quacumque sit materia, quod est contra votum simplex, est eiusdē speciei: vnde non ieiunare contra votū, & nō recitare Officiū voto promissū, sunt eiusdē speciei: ergo si lex positiua non constituit actum necessariū in materia illius virtutis, ad quam pertinet, sed subsernit illam virtuti obedientiæ, omne quod lege positiua est prohibitum, erit eiusdem speciei; & ratio à priori est: nam proprius effectus legis est subditos facere bonos in quacumque materia: ergo act' sub lege cadentes fiunt materia necessaria illius virtutis, ex cuius motiuo præcipiuntur. His ita præmissis.

Asserit nostra conclusio: leges, quæ non differunt ex parte materiæ, aut motiui formalis actuum sub illis cadentium, sed ex alijs capitibus solum ex parte præcipientium, non inferre specificam malitiæ diuersitatē in peccatis illis contrarijs, bene tamen si differant ex parte obiecti, & motiui formalis. Illam quoad vtrāque partem docuit D. Thom. in 6. art. huius quæst. solutione ad 1. illis verbis. *Et sic præcepta affirmatiua, & negatiua non pertinent ad* 14 *Prob. conclusio ex D. Tho.*

di-

diuersas virtutes, sed ad diuersos gradus eiusdẽ virtutis; & per consequẽs non oportet, quod opponantur diuersis peccatis secundum speciẽ.

Resp. Nec sufficit respondere cũ Lorca, & alijs Nobiscum in hac parte assentientibus, ex his verbis D. Tho. non colligi nullam præceptorum diuersitatem præter illam, quæ sumitur ex parte motiui, aut obiecti inducere specificam malitiæ diuersitatem, cũ D. Tho. loquatur determinate, de differentia præcepti penes affirmatiuum, & negatiuum.

Contra Non inquam sufficit: nam etsi D. Tho. tantum loquatur de præceptis affirmatiuo, & negatiuo; ratio tamen, qua vtitur conuincit vniuersaliter de omnibus præceptis, quę differunt ex parte obiecti, aut motiui formalis; cum ideo de præceptis affirmatiuo, & negatiuo affirmet nõ inducere specificam distinctionem malitiæ, quia non pertinet ad diuersas virtutes, sed ad diuersos gradus eiusdem virtutis: ergo sentit tunc solum præceptorum differentiam inferre in peccatis specifice distinctam malitiam, quando sunt de actibus ex diuersis motiuis.

Secũda pars probatur. Deinde quoad secundam partem à nullo Theologorum negatur: eo enim ipso, quod præcepta sint de actibus erga obiecta, aut motiua diuersa, obiecta peccatorum sunt specie diuersa, seu distincta; at specifica peccatorum distinctio, ex obiectorũ sumitur distinctione: ergo præcepta distincta ex distinctione obiectorum formalium inferunt specificam peccatorum distinctionem. *Quoad 1. partẽ prob. 1.* Quoad primam vero partem, in qua est maior difficultas, probatur primo, quia numerica præceptorum distinctio proueniens ex repetitione præcepti ab eodem legislatore, non inducit in peccato numerice distinctam malitiam, vt in principio dubij supposui ex communi Theologorum sententia: ergo specifica præceptorum distinctio circa idem obiectum, & ex eodem motiuo non infert specificẽ distinctam malitiam. Patet consequentia: ideo namque primum est verum, quia numerica præceptorum distinctio non multiplicat numero obiectum; at nec specifica præceptorum distinctio ex parte legislatorum specifice distinguit obiectum: ergo non infert peccatorum specificã distinctionem.

15 *Opponas.* Si opponas, multitudo obiectorum numerica attacta ab eodem actu non multiplicat numero malitiam; & tamen specifica obiectorum distinctio, specificẽ malitiam distinguit: ergo ex eo quod distinctio numerica præceptorum non inducat in actum numero distinctam malitiam, non recte colligimus præcepta specie distincta, non inferre specifice distinctam maliam.

Maior prob. 1. Maiorem tradunt Suarez de pęnitentia *disp. 22. sect. 5. num. 34.* & de censuris in genere *disp. 2. sect. 3. n. 8.* Fagundez *2. præcep. Eccles. lib. 3. cap. 5. n. 11.* Bonacina *de peccatis disp. 2. q. 4. punct. 2. n. 1.* & probabilẽ iudicatur Vazquez *3. p. quæst. 91. art. 1. dub. 4. num. 8.* vnde qui vno actu plures concupiscit fęminas vnũ tantum numero peccatum committit, iudex qui simul vno actu duos homines vno actu extrahit ab Ecclesia, vno numero peccato sacrilegij delinquit, & vnicam censuram incurrit, ille etiã, qui vno actu plures percussit, occidit, aut maledicit, vnum tantum numero peccatum committit; ac denique coniugatus carnaliter coniugatam cognoscẽs vna numero malitia adulterij vitiatur. Ex quibus alij Recentiores deducunt in sententia asserente circunstantias intra eandem speciem notabiliter aggrauantes de necessitate confessionis nõ esse, non teneri pęnitentem numerũ obiectorum eiusdem actus aperire in confessione, & coniugatum carnaliter coniugatam cognoscentem, non teneri circunstantiam coniugatæ fęminæ explicare, sed sufficiens esse, si dicat se adulterium commisisse, sic Sa verbo *confessio*; cui quoad illationem consentit Vazquez, loco vbi proxime. Adhæret etiam Diana *1. p.*

tract. 7. resolutione 29. vterque tamen dissidet in principio asserente, non posse in vno, & eodem actu plures numero malitias reperiri.

Secundo. Potest etiam maior argumenti suaderi ex communi Thomistarum sententia asserente, non posse in eodẽ subiecto duo accidentia solo numero distincta simul inueniri; at eadem ratio esse videtur quoad hoc de malitia morali, ac de accidentibus physicis: ergo non potest in eodem actu simul reperiri duplex malitia solo numero distincta, & consequenter multitudo obiectorum numerica non multiplicat numero malitias in actu.

16 *Resp. ad 1. prob.* Respondeo negando maiorem, quidquid velint Authores præfati, quos alij plures reijciunt, & meritò: nam si actu vno numero physice non deriuaretur multiplex malitia numero in genere moris ex obiectorum numerica diuersitate, maximè quia in actu ad illam multiplicationem non est capacitas; at potest in vno actu in genere physico, multiplex malitia moraliter reperiri: ergo ex obiectorum multitudine numerica transit in actum numero physicè vnum, multiplex malitia moralis. Minor ostenditur primo: nam voto castitatis adstrictus cognoscens carnaliter fœminam voto castitatis ligatam, duplici numero malitia sacrilegij vitiatur; aliàs iuxta illorum Authorum principia non teneretur circunstantiã obiectiuam in confessione aperire, sed sufficeret dicere, sacrilegam fornicationem commisisse, sicuti coniugato cum coniugata adulterium cõmittente fatentur præfati Authores, quod tamen in casu nostro nullus, quem viderimus, docuit; & tamen actus ille vnus est in genere physico: ergo in actu physicè vno est capacitas ad duas malitias solo numero distinctas in genere moris. Secundo probatur: si quis ex vi eiusdem actus voluntatis continuati aliquo tempore semel, & iterum fœminam cognoscat carnaliter, duplici numero malitia vitiatur interiori; & tamen actus ille est vnus numero in genere physico: ergo in actu vno numero in genere physico est capacitas ad duas numero malitias morales. Probatur maior: est in tali casu duplex numero peccatum, necessario in cõfessione explicandũ: quod licet negauerint nonnulli Recentiores, illorum tamen doctrina sustinenda non est, sed ab humanis mentibus expurganda: ergo est duplex malitia numero; at malitia in actu exteriori subiectiue non est, sed tantum in interiori: ergo est duplex numero malitia in eodem actu interiori voluntatis.

Ad probationem maioris à ratione petitam, concessa maiori, nego minorem: nam eo ipso, quod actus vnus voluntatis plura velit obiecta exteriora solo numero distincta, & inter se non connexa in ordine ad aliquem finem, etsi sit vnus physicè, est æquiualenter multiplex, & ideò potest plures malitias morales numero distinctas recipere. *Ad 2.*

17 Secundo principaliter suadetur prima pars conclusionis: furtũ enim prohibetur lege naturali, lege etiam Ecclesiastica, & Ciuili; & tamen nemo dixit ex hac legum multitudine plures malitias specificè distinctas habere: ergo specifica præceptorum distinctio erga eandem materiam, & motiuum formale, non distinguit specie peccatorum malitias. *Secũdo prob. 1. pars cõclusionis.*

Dices cum Recentioribus, ideò furtum non habere plures specie malitias, quia legislator Ecclesiasticus, & Ciuilis furtum prohibentes, nõ intendunt nouam obligationem inducere ad non furandum, sed naturalem non furandi obligationem magis declarare; solum autẽ ex legum diuersitate specifica diuersitas in malitia colligitur, quando intẽdit legislator nouam inducere obligationem. *Resp.*

Sed contra: nam lex Ecclesiastica, & lex Ciuilis de furto sunt veræ leges, & leges inter se distinctæ, & à lege naturali: ergo legislatores Ecclesiasticus, & Ciuilis his legibus furtum prohibentes, nouas, & distinctas intendunt leges imponere, & tamen non inferunt in peccato furti *Contra primo.*

specificé distinctas malitias: ergo stat legum specifica diuersitas, absque specifica distinctione malitiæ.

Secūdo. Deinde, quia non aliunde ex prædicta legum diuersitate nō inducitur distincta specie obligatio, nisi quia furtum prohibetur ex motiuo eiusdem virtutis: ergo quoties legum diuersitatem non committatur diuersitas in motiuo, & in materia virtutis, non inducitur distincta specie obligatio; & consequenter, nec distincta in specie malitia.

18 *Prob.3.* Tertio suadetur, quia namque specificatio actuum voluntatis non est ab apprehensione, sed est à bono apprehenso, & per apprehensionem proposito, etiam si apprehensiones distinguantur essentialiter, si idem sit bonum propositum, non inducitur distinctio specifica in actu, quo circa amor Dei in via, & in patria est eiusdem speciei; quia tametsi visio clara, & actus fidei distinguantur essentialiter, idem tamen est bonum propositum, nempè Deus, quatenus bonus in se; at specificatio peccati non desumitur à lege, sed ab obiecto, vt *disp. præcedenti* cum D. Tho. probauimus: ergo quantumcumque leges inter se distinguantur, dummodo obiectū, seu motiuum sit idem, non inducitur diuersa in specie malitia.

Cōfirm. Et confirmatur: actus bonus præceptus pluribus præceptis non accipit ab illis plures species bonitatis moralis, nisi ex motiuis diuersis procedat, & præcipiatur: ergo actus pluribus præceptis prohibitus ex eodē motiuo non vitiatur multiplici specie malitia.

19 *Vltimo prob.* Denique suadetur conclusio: si namque ob rationem aliquam superadditio præcepti ex eodem motiuo multiplicaret malitiam moralē, maximē quia superaddito præcepto positiuo ad naturale actus prohibitus vitiaretur ex oppositione ad illud malitia inobedientiæ specialis; at hoc est falsum: ergo pluralitas præceptorum ex eodem motiuo non multiplicat species malitiæ. In maiori assumitur præcipuum fundamentum cōtrariæ sententiæ. Minor autem ostenditur primo ex D. Tho. 2.2. q. 104. *artic. 2. ad 1.* illis verbis: *Sic ergo si obedientia propriè accipiatur secundū quod respicit per intentionem formalem rationem præcepti, erit specialis virtus, & inobedientia speciale peccatum, secundum hoc enim ad obedientiam requiritur, quod impleat aliquis actum iustitiæ, vel alterius virtutis intendens implere præceptum, & ad inobedientiam requiritur, quod actualiter contemnat speciale præceptum.* Iuxta quā doctrinam, vt peccatum aliquod vitietur malitia inobedientiæ, prout à malitijs aliorum peccatorum distincta, necessario requiritur, quod rem præceptam non faciat, quia præcepta est; at non omnis actus præcepto naturali, & positiuo prohibitus hoc modo legem transgreditur, vt per se est manifestum: ergo non omnis actus his præceptis prohibitus est malus malitia inobedientiæ specialis; & consequenter, nec duplici malitia vitiatur. *Minor prob.1.*

20 *Secūdo.* Secundo probatur: actus adimplens duo præcepta, alterum positiuum, & alterum naturale non est bonus bonitate obedientiæ, vt ab alijs virtutibus distincta, & speciali: ergo actus oppositus duplex hoc præceptum transgrediens, non ideo vitiatur malitia speciali inobedientiæ.

Tertio: nam sequeretur, quod in peccato, quod est solum contra naturale præceptum, inueniretur specialis malitia inobedientiæ; consequens est falsum, aliàs in omni peccato, cæteris virtutibus oppositio duplex inueniretur malitia, altera contra obedientiam, & altera cōtra particularem virtutem: ergo vera est nostra cōclusio. Probatur sequela: ratio præcepti, quā attendit obediētia, & cōsequenter circa quam inobediētia versatur, non est solius præcepti positiui, sed etiam ratio præcepti naturalis; si enim quis actum lege naturali præceptum exerceat ex formali, & expresso motiuo parendi naturali lege præcepto, absque dubio actum

obe-

obediendi exerceteret: ergo si omnis transgressio præcepti positiui vitiatur malitia speciali inobediétiæ; etiã omnis transgressio præcepti naturalis speciali inobedientiæ malitia vitiabitur.

Tertio. Denique minor illa suadetur; vt enim quis incurrat specialem malitiã inobedientiæ, requiritur quod præceptum superioris contemnat, & ex illius contemptu legem non impleat; at non omnis legis positiuæ transgressio est eiusdem legis contemptus: ergo nec speciali malitia inobedientiæ vitiatur. Patet minor: peccatum veniale est aliquando positiuæ legis transgressio, & tamen numquam est legislatoris contemptus, aliàs fieret mortale, cum omnis qui legem ex formali, aut virtuali contemptu transgreditur mortalitêr peccet: ergo non omnis positiuæ legis transgressio est ipsius legis, aut legislatoris contemptus.

§. IV.

Argumentis contra primam partem conclusionis occurritur.

21 *Contra 1. partē arg. 1.* CONtra primam partem conclusionis arguitur primo: variato ordine essentiali, aut multiplicato essentialiter, necessario variatur essentialiter essentia; at multiplicatis præceptis etiam ex parte legislatorum, multiplicatur essentialiter ordo pertinens ad essentiam peccati: ergo essentialiter variatur essentia peccati. Probatur minor: ordo ad legem est essentialis peccato, vt constat ex illius diffinitione; at variatis, aut multiplicatis præceptis specifice, multiplicatur essentialiter ordo ad talia præcepta, cum multiplicato termino, & ordo ad illum terminum petat multiplicari: ergo multiplicatis præceptis specifice, vndecumque hæc distinctio procedat, essentialiter variatur ordo peccato essentialis.

Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad probationem dicatur, minorem esse veram si distinctio præceptorum sit formalis comparatione facta ad ordinem, quem peccatum dicit ad legem, secus autem si quamuis inter ipsa præcepta formalis, & specifica sit, comparatione facta ad ordinem peccati sit materialis, plura enim inter se distincta formaliter, & materialiter in ordine ad aliud possunt cadere sub eodem ordine specifice essentialiter, vt constat in pluribus obiectis, & actibus ab eodem habitu inspectis. Quando autē præcepta in motiuo, & materia conueniunt, etsi distinguãtur ex parte legislatorum, illorum tamen distinctio materialis est comparatione facta ad peccatum, sicuti distinctio actuum intellectus proponentium volũtati obiectum materialis est comparatione ad actum voluntatis, & ideō inuariato essentialiter ordine peccati ad legem, possunt præcepta, aut leges multiplicari. *Resp.*

Sed dices: non stat leges specificē differre, quin obiecta specificē differant; at semper atque obiecta specie differunt infertur distinctio specifica malitiæ in peccato: ergo non stat distinctio specifica legũ, quæ formalis nō sit ad peccatũ, & inferēs specificē distinctã malitiã. Maior prob. leges, & præcepta non minus, quam peccata specificantur ab obiectis: ergo si hac ratione nequeunt peccata specifice differre, nisi ex diuersis obiectis, aut motiuis, eadem etiã de causa non poterunt specificē differre leges, aut præcepta, nisi obiecta sint specificē diuersa. 22 *Replicabis.*

Respondeo negando maiorem: possunt enim lex humana, & diuina eundem actum præcipere erga mate- *Resp.*

riam eiusdem virtutis; & consequenter ex eodem proximo motiuo; proximum enim motiuũ legis præcipiẽtis actũ in materia alicuius virtutis, & prohibentis actũ oppositũ est honestas talis virtutis; & tunc leges distinguuntur, non ex proximis motiuis, sed ex distinctis finibus per legem intentis, qui licet ad actum præceptum, aut prohibitum remote se habeant, nec illum specificent, specificant tamen, & distinguunt leges: vnde D.Th. *infra q.99.art.2.* per hoc distinguit legem diuinam, & humanam, quod intentio principalis legis humanæ est, vt faciat amicitiã hominũ ad inuicẽ, intentio autẽ principalis legis diuinæ est constituere amicitiã hominis ad Deũ. Distinguũtur ergo lex diuina, & humana prohibens furtũ ex motiuo rectitudinis iustitiæ cõseruandæ, quod illa hoc facit in ordine ad amicitiam diuinã statuendã, hæc autem in ordine ad amicitiã hominũ inter se, qui fines formaliter, & per se cõparantur ad legũ distinctionẽ, ad actũ vero prohibitũ solũ per se comparatur proximum motiuum virtutis.

23 *Secũdũ arg. & instatur cõtra solutionẽ.* Secũdo arguitur, & impugnatur tradita solutio: si nãque ob aliquam rationẽ lex positiua adueniens naturali supra eandẽ materiã, non induceret in actũ oppositũ distinctã speciem malitiã, maxime, quia vtraque idem præcipit, & ex eodẽ primo motiuo: at hæc ratio est nulla ergo ex superuentu legis positiuæ additur actui opposito distincta species malitia. Probatur minor; etiam si quis voueat castitatẽ ex intentione honestatis, quã lex naturalis, illã præcipiens intẽdit, & non ex intentione honestatis religionis, actus contrarius legi naturali, & voto duplici malitia viciatur, altera contra castitatẽ, & altera cõtra religionẽ: ergo quãmuis lex positiua, & naturalis ex motiuo eiusdẽ honestatis præcipiant, actus illis contrarius duplici specie malitiæ viciabitur, altera contra legem naturalem castitatis, & alia contra obedientiam.

Resp. Respondeo, cõcessa maiori, negãdo minorẽ. Ad illius probationẽ, cõcesso antecedenti, nego consequentiam: & ratio discriminis sumitur ex differentia tradita à Caietano 2. 2. q. 88. art. 5. & communiter admissa à Theologis inter votũ, & legẽ, quod scilicet præceptũ ordinatur ad virtutẽ illã, cuius actum præcipit, & nihil aliud præstat, quã facere materiã necessariã illius virtutis, cuius ante præceptũ solũ erat materia libera, & voluntaria; votum autẽ non ordinatur ad virtutem, cuius actu præcipit, sed ordinat actum promissum ad virtutẽ Religionis efficiẽdo illum materiam necessariã Religionis, & ideò lex positiua præcipiens actum, aliàs debitum lege naturali ex motiuo eiusdem honestatis per naturalem legem intentæ, non infert in actu opposito duplicem speciem malitiam, sed vnam; votũ vero cadens supra actum, aliàs lege naturali præceptum, arguit in actu cõtrario duplicem malitiã specificẽ distinctam, alteram cõtra illam virtutem, ad quam pertinet, vt materia necessaria ex lege naturali, & aliam contra Religionem, cuius fit actus præceptus materia necessaria.

24 *Instabis* Sed dices: ideo lex actum præceptũ constituit materiã necessariam illius virtutis, cuius honestatem intendit, quia habet vim obligãdi ad actũ cadentẽ sub illo; sed votũ habet vim obligandi ad actũ cadentem sub illo: ergo potest non minus, quã lex cõstituere actũ materiã necessariã illius virtutis, cuius honestatem intendit; ac proinde si vouens intendit honestatem castitatis constituet actũ materiam necessariam illius, etsi intendat honestatẽ Religionis, efficiet actum promissum materiam necessariã Religionis.

Cõfirm. Et confirmatur: quia nulla ratio esse potest, cur Franciscani de Paula voto solemni obligati ad carnes non comedẽdas si illas comedãt, inabstinentes non sint, & nos lege Ecclesiastica adstricti ad carnes in die veneris non comedendas inabstinentes dicamur: ergo sicuti lex Eccle-

sia prohibens comestionem carnium in die veneris constituit illam contra virtutem abstinentiæ, ita votum de carnibus non comedendis constituit non comestionem carnium materiã necessariam abstinentiæ.

Resp. Respondeo distinguẽdo causalem in maiori cõtentam; quia habet vim obligandi in materia virtutis, cuius honestatem intendit, concedo maiorem: ex vi præcisa obligandi, nego maiorem, & distinguo minorem: votum habet vim obligandi in quacumque materia, nego minorem: in materia Religionis, concedo minorem, & nego consequentiã. Et ex hac doctrina constat ad confirmationem, ideò enim comedens carnes contra votũ, non delinquit contra abstinentiã, sed contra Religionem, illas tamen comedens contra legem positiuam, contra abstinentiam delinquit, quia lex obligat in materia illius virtutis, cuius honestatem intendit; votum autẽ solum in materia Religionis, & ideó comestio carnium voto contraria, non intemperantia, sed irreligiositas est, si vero legi positiuæ aduersetur, non est inobedientia specialis, sed inabstinentia, seu intemperantia est.

25 *Vrgebis* Si dicas, hoc discrimen voluntariè à Nobis constitui; cum enim tã votum, quam lex habeat vim obligãdi, nulla potest, nisi voluntarie discriminis ratio constitui, cur lex habeat vim obligandi in materia omnis virtutis, cuius honestatem intendit, & votum non ita, sed tantum in materia Religionis: ergo vel tam votum, quã lex habet vim obligandi in materia omnis virtutis, cuius honestatem intendit, vel nec votum, nec lex gaudent huiusmodi vi, sed tantum in propria materia, scilicet votum in materia Religionis, & lex in materia obedientiæ.

Resp. Respondeo, discrimen hoc non arbitrio nostro, sed communi ferè Theologorum consensu constitui, quod ad illud admittendum sufficeret, etsi nulla ratio suppeteret, nihilominus Caiet. fundat præfatum discrimen in communi modo loquendi; Iudex enim capiens in Ecclesia homicidam sacrilegus dicitur, & cognoscens consanguineam in gradibus ab Ecclesia prohibitis dicitur incestuosus, & neuter rebellis, seu inobediens specialiter dicitur. Frangens autem votum supererogationis, v. c. faciendi eleemosynam, non dicitur immisericors, vel infidelis, sed irreligiosus vocatur, quia fidem Deo promissam non seruat, quæ diuersitas non in alio potest fundari, nisi quia leges Ecclesiasticæ habent vim obligandi intra illam virtutem, cuius honestatem proximè intendunt; votum autem non ita, sed solum intra virtutem Religionis; & consequenter actus sub voto cadentes solum fiunt materia necessaria virtutis Religionis. Potest etiam huius discriminis alia ratio constitui, quia nempe obligatio actus promissi non oritur proximè ex voto, nec ex illo nascitur effectiuè, aut formaliter, sed tantum obiectiue, quatenus per votum actus constituitur in materia Religionis: proximè autem effectiue, aut formaliter nascitur ex lege naturali standi promissis, quæ inter homines attinet ad fidelitatem, & respectu Dei ad Religionem; & quia lex seruandi promissa Deo naturalis est, & ex motiuo honestatis Religionis procedit; sicuti lex seruandi promissa hominibus ex intentione honestatis fidelitatis; fit, vt quamuis vouens hanc, vel illam honestatem intendat, obligatio tamen votum seruandi non fit in materia virtutis, cuius est honestas intenta à vouente, sed in materia virtutis Religionis, cuius est honestas intenta per legem naturalem Deo promissa seruandi. Obligatio autem ex lege positiua procedens immediatè, formaliter, aut effectiuè procedit ab illa, & ideò ista obligatio est in materia illius virtutis, cuius honestatem legislator intẽdit, ac proinde si intendat honestatẽ abstinentiæ, actus præceptus fit mate-

ria necessaria abstinentiæ,& actus cõtrarius inabstinentiæ malitia vitiatur,& sic de alijs.

26 *Arg.* 3. Tertio arguitur: eo ipso quod legislator aliquẽ actũ prohibeat, et si de se non sit cõtra motiuum alicuius virtutis,nec malus, sed in sua specie indifferens,ex vi legis prohibentis in illo inducitur malitia moralis, v.c. ire in agrũ,quod de se indifferens est, si lege positiua prohibeatur contrahit malitiam moralem: ergo si actus de se malus ex lege naturali prohibẽte, v.c.mendacium prohibeatur lege positiua,noua in illo inducetur malitia. Antecedens est certissimum; vt enim fatentur omnes Theologi in materia de legibus,actus de se indifferentes possunt lege positiua præcipi,& prohiberi,sicuti etiã actus de se indifferẽtes possunt cadere sub voto. Consequentia vero probatur: malitia præcedens in actu lege naturali prohibito,non potest esse impedimẽtum ad nouam contrahendam malitiam: ergo si ex lege positiua inducitur malitia moralis ratione legis positiuæ, poterit etiam induci in actu, alias de se malo, quia lege naturali prohibito.

27 *Resp.* Respondeo, quod vt actus de se indifferẽs præcipiatur lego positiua,necessum est, quod in sua indifferentia nõ maneat,sed ordinetur ad aliquem finem honestum,vt communiter docetur à Theologis in materia de legibus, sicuti etiam cõmuniter fatentur, in materia de voto, actum de se indifferẽtẽ nõ posse sub voto cadere, nisi indifferentiam amittat,& ad honestũ finẽ ordinetur; vnde vt lege positiua præcipiatur, debet præcipi ex motiuo alicuius virtutis,& vt prohibeatur debet esse ex motiuo aliquo honesto,cui opponitur ratione alicuius circumstãtiæ, aliàs de se indifferẽs, & ad minus requiritur; quod prohibeatur,vel præcipiatur à legislatore ex motiuo obedientiæ,ita vt honestatẽ obedientiæ intendat in præcipiendo actũ,vel illius omissionem. Iuxta quã doctrinam cõmunem Theologis in materia de legibus,concesso antecedenti,distinguo consequẽs: si actus ex se lege naturali prohibitus,prohibeatur lege positiua ex intẽtione eiusdẽ honestatis,ex qua prohibetur act⁹ de se indifferens,concedo consequentiam: si non ex tali motiuo,sed ex intentione honestatis illius virtutis, ad quam intrinsece pertinet,nego consequentiam: itaque actus de se malus, v.c.furtum,vel homicidium prohiberi potest lege positiua dupliciter, vel ita,quod lex prohibens solum intendat honestatem actus, cui aduersatur ratione sui intrinsece,vel ita vt intendat non honestatem istam,cui intrinsece aduersatur,sed alterius virtutis, cui ex accidẽti possũt aduersari, v.c. Religionis, si primo modo fiat non cõtrahunt distinctam malitiam ratione legis nouæ positiuæ; si autẽ prohibeatur non ex motiuo intrinsecæ honestatis,cui aduersantur ex se,sed ex motiuo honestatis, cui ex accidenti aliquo possunt opponi, tũc cõtrahũt distinctã malitiã, v.c. furtum in Ecclesia,quia positiua lege prohibetur, nõ ex motiuo iustitiæ,sed ex motiuo Religionis contrahit malitiã sacrilegij à malitia iniustitiæ distinctã,nec amplius cõuincit antecedẽtis probatio: nã actus de se indifferẽs,nec præcipi, nec prohiberi potest ratione sui, sed tantũ ratione honestatis,ad quã ordinatur extrinsece,vel cui ab extrinseco aduersatur,& sic semper contrahit malitiam,vel honestatem,quã ratione sui non habebat, actus vero de se bonus potest præcipi ex motiuo propriæ honestatis,vel ratione alterius, ad quã ordinetur,& actus de se malus ratione sui prohiberi potest,& ratione honestatis illius virtutis,cui aduersatur intrinsece,& ratione alteri⁹, cui ab extrinseco aduersatur. Si primo modo prohibeatur,contrahit eãdem malitiam,qua malus erat ex lege naturali prohibente: si autem prohibeatur secundo modo, tunc contrahit malitiam distinctam.

Quarto arguitur: si alicui per legem positiuam vetetur potatio vini excessiua, & ebrietatem causans, talis ebrietas duplici gaudet malitia 28 *Arg.* 4.

 spe-

specie distincta, nempe contra temperantiam, & obedientiam: ergo ex diuersitate sola præceptorum absque distinctione motiui infertur in peccatis specifice distincta malitia. Probatur antecedens: potatio non inebrians lege positiua prohibita, est mala, & peccaminosa ratione legis positiuæ prohibentis malitia distinctæ speciei à malitia potationis ebrietatem causantis; at potatio inebrians contrahit ex lege positiua prohibente malitiam eiusdem speciei cum malitia potationis non inebrientis lege positiua prohibitę, & aliàs non amittit malitiam, quam habebat ratione sui, & legis naturalis: ergo duplicem specie distinctam contrahit malitiā.

Cōfirm. Vrgetur hoc amplius: ebrietas ex lege positiua prohibente contrahit malitiam aliquam; at non contrahit malitiam intemperantiæ: ergo contrahit malitiam inobedientiæ specialis à malitia intemperantiæ distinctam specifice. Probatur minor: potatio non inebrians lege positiua prohibita non est intemperantia, sed inobedientia: ergo potatio inebrians ex lege positiua prohibente non intemperantiæ, sed inobedientiæ contrahit malitiam. Probatur antecedens primo: nam potatio illa ante legem positiuam erat bona bonitate temperātiæ, & illius regulis conformis: ergo ex vi legis positiuæ prohibentis non fit intemperantia, nec contrahit eius malitiam. Secundo: id quod ratione sui ad temperantiam non spectat saltim vt materia voluntaria illius, non potest per legem effici temperantiæ, materia v.c. non potest per legē effici quod dare eleemosynam ad temperantiam pertineat: ergo pariter, nec per legem effici potest, vt actus aliquis intemperatus sit, qui ratione sui intemperantia non erat; at sobria vini potatio ratione sui intēperātia nō est: ergo ratione legis prohibētis intemperantiæ malitiam non cōtrahit.

29 Resp. Respondeo ad argumentum negā do antecedēs. Ad illius probationē, concessa maiori, negando minorem: nā potatio inebrians opponitur sobrietati, & ex illius motiuo, tā lege naturali, quam positiua prohibetur, potatio autē non inebrians lege positiua prohibita, opponitur abstinentiæ, & prohibetur ex illius motiuo; sobrietas autē, vt docet D. Tho. 2. 2. q. 149. art. 2. est pars subiectiua tēperantiæ specifice distincta à virtute abstinentiæ; ac proinde, malitia potationis nō inebriantis lege positiua prohibitæ non est eiusdem speciei cū malitia potationis inebriantis lege positiua addita naturali prohibita. Ad confirmationē, concessa maiori, nego minorē. Ad illi⁹ probationem, nego antecedens. Ad primā probationem dicatur: potationē illā ante prohibitionem legis positiuę esse bonā bonitate temperantiæ voluntaria non necessaria ex naturali præcepto; si nāque hoc modo esset bona nō posset lege positiua prohiberi; cū lex positiua non possit legi naturali aduersari; id autē, quod bonum est de se bonitate non præcepta per naturalē legē, potest ex aduentu legis positiuæ malitiā cōtrahere; ex eo quod illi⁹ oppositū, quod de se etiā bonū erat per talē legem præcipiatur; ex hoc autē, quod illa vini potatio ante prohibitionem isto modo esset bona bonitate temperantiæ, tātum sequitur post prohibitionē intēperātiā naturalem non esse, hoc est contra legē naturalē tēperantiæ, non autem quod intēperantia positiua non sit, hoc est contra legē positiuā facientem materiam necessariā tēperātię abstinentiā à vino, quæ antecedenter ad legem non erat materia necessaria, sed volūtaria. Ad secundam probationē, concesso antecedenti, nego consequentiam. Et ratio discriminis est: nam lex positiua præcipiens supponit in re præcepta honestatē virtutis, ex cuius motiuo præcipit, vel intrinsece, si præcipit ex motiuo intrinseco operis, vt quando præcipit actum castitatis ex proprio motiuo, vel extrinsece quādo aliquid præcipit ob conducentiā ad aliquem finē extrinsecū, v.c. ire in agrū ex motiuo obedientiæ, vel motiuo Religionis, & solū præstat, vt id quod ante le- Ad cōf.

gem

Digitized by Google

gē non erat materia necessaria virtutis, supposita lege fit materia necessaria illius, lex autē prohibēs nō supponit necessario malitiā in actu prohibito, alias nihil esset malū, quia prohibitū contra cōmunē Theologorū sententiā asserentiū, alia esse mala quia prohibita, alia vero prohibita quia mala; ac proinde vt aliquid supposita lege intēperantia positiua fit, necessariū non est, quod ante prohibitionem malitia intemperantiæ inficiatur.

30 *Quinto arg.* Quinto arguitur: eo ipso quod actus aliquis lege naturali præceptus præcipiatur lege positiua, fit materia obediētiæ: ergo eo ipso quod sic præcipiatur, actus cōtrarius, seu omissio illius act⁹ duplici virtuti opponitur, nempē illi, in cuius materia erat talis actus ex lege naturali, & virtuti obedientiæ, in cuius materiā per legē positiuā constituitur, & consequēter duplicem malitiā contrahit specificē distinctā. Hæc secunda cōsequentia euidenter ex prima colligitur. Peccatū enim duplici honestati oppositū, duplici malitia inficitur. Prima vero cōstat: nam omissio actus præcepti, seu actus contrarie oppositus pugnat cū illa virtute, in cuius materia act⁹ præceptus existit: ergo si iste est in materia duarum virtutū, illis opponitur peccatū omissionis, seu cōmissionis oppositū. Antec. autē prob. vt enim D. Th. docet 2.2. q. 104. materia propria obedientiæ est omnis actus præceptus.

31 *Resp.* Respondeo, hoc argumentum, si quid probat, conuincere etiam præcedenter ad præceptū positiuū in vi tantū præcepti naturalis peccatū actui præcepto oppositū duplicem malitiā contra here, alterā contra illam virtutē, ex cuius motiuo præcipitur, & cōtra obedientiā alterā. Quod patet euidenter: nā materia obedientiæ non solū est act⁹ præceptus lege positiua, sed etiā lege naturali; lex enim naturalis alicui⁹ est superioris, cui tenemur obedire: ergo si quia per legē positiuā constituitur materia obediētiæ, act⁹ ille oppositus contrahit specialē inobedientiæ malitiā, etiā ex vi oppositionis ad solā legē naturalē in obediētiæ malitia inficietur, & cōsequēter duas specie malitias habebit: vnde distinguo antecedens: fit ex vi præcepti positiui materia necessaria obedientiæ, nego antecedens: materia nō necessaria, concedo antecedens, & nego consequentiā: quia vt act⁹ oppositus, seu opposita omissio contrahat malitiā contra aliquā virtutem, non sufficit opponi omni actui, qui sit talis virtutis materia, sed insuper requiritur, quod actus, cui opponitur sit materia necessaria, constat hoc in omissione virginitatis, quæ mala non est, quia honestas virginitatis necessaria non est; omissio etiā amoris Dei non sēper est mala, sed tunc solū quando actus amoris ex vi præcepti est materia necessaria charitatis. Quādo autē materia necessaria charitatis non est, etsi materia charitatis sit omissio talis actus, malitia contra charitatē neutiquā inficitur; quia ergo ex vi legis positiuæ non præcipientis auditionē sacri, v.c. vel omissionē furti ex motiuo obediētiæ, sed ex motiuo Religionis, & iustitiæ act⁹ præceptus, etsi fiat materia obediētiæ, non tamen fit materia necessaria obediētiæ, sed illius virtutis, ex cuius motiuo præcipitur; consequēs fit, quod non sēper quod act⁹ aliquis lege positiua præcipitur, peccatum tali actui oppositū malitia inobediētiæ inficiatur, & duas cōtrahat malitias, sed tunc solū contrahit malitiā inobedientiæ, quando actus, cui opponitur, ex obediētiæ motiuo præcipitur, & tunc si ex vi legis naturalis sit materia necessaria alteri⁹ virtutis, duplex in actu opposito malitia cōsurget, v.c. si superior mihi prohibeat furtum ex motiuo obediētiæ, furtum à me cōmissum, duplicem habet malitiam contra iustitiam scilicet, & contra obedientiam, si autem non prohiberet ex motiuo obedientiæ, sed ex motiuo iustitiæ, vnam tantum haberet malitiam & hanc contra iustitiam, ex cuius motiuo esset præceptum.

§. V.

Argumenta contra secundam partem conclusionis diluuntur.

32 *Contra 2. partẽ arg. 1.* DEinde contra secundam partẽ nostræ conclusionis arguitur: stat diuersitas peccatorum specifica cum oppositione ad idem motiuum, ex quo prohibetur: ergo ad distinctionem specificam malitiæ in peccato, non requiritur præcipi, aut prohiberi ex motiuo formaliter distincto, nec oppositio ad distinctũ formale motiuum. Probatur antecedẽs *Antec. prob. 1.* primo: non audire sacrum in die præcepti, & non recitare Officium Diuinum prohibetur præcepto Religionis ex eodem formali motiuo, nempè cultus Diuini, & tamen specie inter se distinguuntur, aliàs quis sufficienter obligationi confessionis occurret dicendo se transgressum fuisse Ecclesiasticum præceptum obligans in materia Religionis, absque eo quod explicaret specialem materiam recitationis, aut auditionis sacri: ergo cum oppositione ad præcepta diuersa ex eodem motiuo formali, stat peccatorum specifica distinctio.

Secũdo. Secundo, præceptum non comedendi carnes in die Quadragesimæ, & præceptum non comedendi eodem tempore lacticinia procedunt ex eodem formali motiuo, nempè abstinẽtiæ; & tamen peccata illis opposita, nempè comestio carniũ, & comestio lacticinorum specie distinguuntur, vt docet Ægidius *disp. 7. de pœnitẽtia dub. 5. num. 42.* Et Ioannes Sanchez in Selectis *disp. 51. num. 2.* ergo ex præceptis obligantibus sub eodẽ formali motiuo, inducitur in peccatis specificè distincta malitia.

Tertio, furtum, & rapina specificè distinguuntur, vt docet D. Tho. 2. 2. *quæst. 66. art. 4.* & tamen opponuntur præcepto eidem, vel si diuersis ex eodem motiuo, nempè bona fortunæ aliena conseruandi illæsa: ergo idem quod prius. *Tertio.*

Respondeo negando antecedens: ad primam probationem, distinguo maiorem: ex eodem motiuo genericè, concedo maiorem: ex eodem motiuo specificè athomẽ, nego maiorẽ, & concessa minori, nego consequentiam: nam licet Deum colere, quod est motiuum Religionis sit genericè vnum respectu diuersorum actuum in diuersis materijs, non tamẽ est vnum specificè athomẽ, sed specificè distinguitur per cultus diuersos ex materiæ diuersitate: vnde diuersus cultus exhibetur Deo vouendo, Missam audiendo, & horas debitas recitando, & licet ista diuersitas materialiter se habeat ad habitum Religionis, ad actus vero illius se habet formaliter, sicuti obiecta scibilia multoties distinguũtur obiectiuè formaliter comparatione ad actũ, quamuis tota illa diuersitas materialiter se habuerit ad habitũ; & ratio à priori est, maior amplitudo habitus, quã actus respectiuè ad obiectũ; sicuti enim ob maiorẽ amplitudinẽ potentiæ, quã habitus differentia, obiectiua quę formaliter se habet ad habitus, materialiter ad potẽtiã cõparatur; ita ob excessum amplitudinis habitus ad actũ, diuersitas obiectiua formaliter se habens ad actũ, materialiter se habet ad habitũ, & sicuti ex ista cultuũ diuersitate, actibus quibus exhibetur, cõmunicatur honestas specificè distincta, ita peccatis oppositis cõmunicatur specificè malitia distincta. 33 *Resp. ad 1. prob.*

Et ex his ad secundam probationem dicatur, motiuum formale abstinentię, etsi respectiuè ad habitum abstinentiæ sit vnum specificè athomẽ, respectiuè autem ad actum est vnum tantum genericẽ, vnde præceptũ abstinendi à carnibus, & præceptum abstinendi à lacticinijs, etsi procedãt ex motiuo abstinentiæ, non sequitur, 34 *Ad 2.*

quod procedant ex eodẽ motiuo specificè. Et ratio diuersitatis est specialis delectabilitas, quæ maior est in carnium, quam in ouium comestione, & quia virtus abstinentiæ est ad huiusmodi delectationem moderandam fit, vt in istis obiectis diuersa ratio motiua comparatione ad actus inueniatur, etsi tota ista diuersitas materialiter comparetur ad habitũ. Vbi obiter est aduertendum, quod si est peccatum specificè distinctum, comestio carnium à comestione ouium, vt in hac solutione supponimus, illũ, qui simul in die Quadragesimæ carnes comedit, & lacticinia, seu oua, duo peccata specificè distincta committere; vnde non sufficiet in confessione dicere, in die prohibito carnes comedisse, sed tenebitur etiam ouiũ comestionem in confessione aperire, quod Recentiores quidam asserẽtes huiuscemodi peccata specificè distingui inconsequenter negant, sed incõsequentia illorum manifestè probatur: nam peccata specificè distincta necessario sunt confitenda; atqui in vno prandio comedit carnes, & oua, duo peccata specificè distincta committit, scilicet vnum cum duab' malitijs specificè distinctis; distinctio namque illorum peccatorũ non tollitur ex hoc, quod simul carnes, & oua comedantur: ergo tenetur in cõfessione dicere se vtrumque comedisse, & non sufficiet comestionem carnium explicare.

Obiectioni occurritur. Nec obstat illorum Recentiorum motiuum, scilicet, quod quando simul principale, & accessorium violantur, vnum tantum peccatum committitur, prohibitio autem ouium est quid accessorium ad carnium prohibitionem: nam respondetur, id verũ esse quando principale, & accessoriũ non sunt obiecta specificè distincta, qualiter interuenire in carnium, & ouorum comestione supponunt præfati Authores.

35 *Instabis* Nec etiam obstat: in communi hominum apprehensione, eum qui comedit in die Quadragesimæ galliuã, parum quoad confessionem curare, an fuerit ouis condita, quod tamen curandum maximè esset, si comedendo simul carnes, & oua duo peccata specificè distincta committerentur.

Resp. Nam respondetur, curandum id maximè esse si condimentum gallinæ fuerit ex ouibus in magna quantitate, & in propria forma remanẽtibus, quod si id non curatur, vel erit ob ignorantiam, vel ob paruitatem materiæ, vel forte, quia probabile erit huiusmodi peccata, etiam seorsim sumpta specificè distincta non esse, si tamen illorũ supponatur distinctio ex simultanea concurrẽtia in eadem comestione nõ potest omitti; & consequenter necessario erit in confessione aperienda.

Ad 3. prob. Ad tertiam probationem dicatur: obiectum specificans furtum, & rapinam esse rem alienam inuoluntario domino acceptam: vnde ratio inuoluntarij pertinet ad specificationem illorum, & quia ratio inuoluntarij per violentiam, quam rapina respicit, est diuersa à ratione inuoluntarij per ignorantiam, quam respicit furtum, consequens est, quod motiua illorum peccatorum specificè distinguuntur respectiuè ad actus, quamuis ad idem vitium iniustitiæ per modum habitus vtriusque motiuum pertineat.

36 *Vltimo arg.* Denique arguitur: stat peccatum aliquod prohiberi ex motiuis specie diuersis, & tamen non contrahere duas in specie malitias: ergo ex distinctione præceptorũ specifica prohibentium, aut prohibentium ex diuersis motiuis, non colligitur specifica malitiæ distinctio.

Antec. prob. 1. Antecedens ostenditur primo: ieiunium Quadragesimæ præcipitur ab Ecclesia ex motiuo abstinentiæ, & ex motiuo Religionis; & tamen nemo dixit fractionem Quadragesimalis ieiunij duas malitias specificè distinctas habere: ergo verum est antecedens.

Secũdo. Secũdo, si Prælatus subdito incontinenti ex motiuo castitatis seruãdæ præcipiat ieiunium, hoc ieiuniũ ex duplici motiuo præcipitur, scilicet ex motiuo abstinentiæ, & ex motiuo castitatis, quæ specificè distinguuntur, sicuti

abstinentia,& castitas , vt docet D. Tho.2.2.*quæst*.146.*art*.2.& *quæst*. 151.*art.etiã* 2. Et tamen trangressio ieiunij non est peccatum in duplici specie malitiæ : ergo idem quod

Tertio. prius. Tertio, non audire sacrum in die Dominico , in quo incidit festum alicuius Sancti obligans ad sacri auditionem,non est peccatum cum duplici specie malitiæ,vt contra Nauarrum docent communiter Authores nostræ sententiæ;& tamen opponitur præceptis ex motiuis specie distinctis: ergo idem quod prius. Probatur minor : sacrum in die Dominico audire præcipitur ex motiuo latriæ, per quam Deo cultum exhibemus; audire autem sacrum in Sanctorum solemnitatibus præcipitur ex motiuo duliæ, per quam Sanctis veneratio exhibetur;at latria,vt docet D. Tho. 2.2.*quæst*.25.*art*.1. & *quæst*. 103.*art*.4. distinguitur à dulia specifice,& consequenter illorum motiua: ergo non audire sacrũ in casu posito opponitur præceptis procedentibus ex diuersis motiuis.

37 *Resp.ad 1. prob.* Respondeo negando antecedẽs. Ad primam probationem dicatur, motiuum Religionis esse remotum, & finem extrinsecum Ecclesiæ præcipientis, non vero motiuum proximum,& operis,& ex motiuis proximis specie distinctis, necessum est, quod procedãt diuersa præcepta, vt inferatur specifice distincta malitia.

Ad 2. Et per hoc ad secundam probationẽ constat solutio: castitas enim est finis remotus præcipientis Prælati , non motiuum proximũ,& operis,& ideò non ieiunare non est contra castitatem,sed contra abstinentiam,ex cuius motiuo proximè ieiunium præcipitur , & quod est motiuum operis, vel ieiunij præcepti.

Instabis primo. Sed oppones primo : quia cessatio ab opere seruili præcipitur ab Ecclesia ex motiuo Religionis, laborare in die Festo,est malum malitia irreligionis; at eodem modo præcipitur ieiunium ex Religionis motiuo , quo cessatio ab opere seruili : ergo ieiunium frangere erit cõtra Religionẽ.

Secũdo. Secundo : actus de se indifferens potest aliquando præcipi ex motiuo operantis,etsi extrinsecum sit operi, & finis remotus illius,vt suppono ex materia de legibus, ex eo quod tale opus potest ad illum finem conducentiam habere, & tunc omittere illud opus erit contra illam virtutem, ex cuius motiuo extrinseco,& remoto præcipitur, v.c. genuflexio , quæ de se indifferens est , præcipitur ab Ecclesia ex motiuo Religionis: ergo actus de se honestus intrinseca sibi honestate,præcipi etiã poterit ex motiuo honestatis extrinseco,& ab operante intento;& consequenter ex motiuo extrinseco intento à præcipiente deriuabitur in actum oppositum specialis malitia cõtra illam virtutẽ, ex cuius motiuo præcipitur.

38 *Ad 1. resp.* Respondeo distinguendo causalem maioris,quia præcipitur ex motiuo Religionis,tanquam ex motiuo proximo præcepti,concedo maiorẽ; tanquam ex fine remoto,ad quẽ res ex alio motiuo proximo præcepta ordinatur,nego maiorem,& sub eadem distinctione minoris,nego consequentiam. Itaque ieiunium ab Ecclesia præcipitur propter honestatẽ abstinentiæ vt motiuum proximum præcipiendi;ad honestatem vero Religionis ordinatur vt ad finem remotum,& ideo ieiunare non fit materia necessaria Religionis, ad quam tanquam ad finem ordinatur , sed abstinẽtiæ,ex cuius motiuo proximè præcipitur,& non ieiunare non vitiatur malitia irreligionis , sed malitia inabstinentiæ. Cessatio vero ab opere seruili præcipitur proximè ex motiuo Religionis,ita vt motiuum proximum præcipiẽdi sit Religionis honestas,& ideò fit materia necessaria Religionis,& laborare die Festo peccatum Religioni oppositum. Quod si rationem petas,cur cessatio ab opere seruili præcipiatur proximè ex motiuo Religionis , ieiunium autem non ita? Respondeo, eam esse rationem,quia nempè in cessando ab opere seruili secundum se nulla apparet honestas,sed solum in illa, quatenus

Digitized by Google

ad liberius Deo vacandum, & interiorem cultum significandum condu cit, cumque nihil posit præcipi, nisi ex motiuo alicuius honestatis; fit consequens, vt cessatio ab opere seruili proximè ex motiuo Religionis ab Ecclesia præcipiatur, & proximè ad finem Religionis ordinetur; in ieiunio vero secundum se reperitur honestas: vnde quamuis ad finem Religionis remotè ordinetur, proximè præcipitur ex abstinentiæ motiuo.

Ad secundam, concedo antecedens, & consequentiam, scilicet, quod actus de se honestus posit præcipi proximè ex motiuo honestatis illius virtutis, ad quam habet conducentiam, ita vt quamuis motiuum illud non sit actui intrinsecum, & proximũ respectu illius, sit tamen immediatũ, & proximum motiuum præcipiendi; & similiter actus de se malus prohiberi potest nõ ex motiuo honestatis, cui ratione sui opponitur immediatè, sed ex motiuo alterius, cui intrinsece non opponitur, vt constat in furto rei sacræ, quod ab Ecclesia prohibetur non ex motiuo iustitiæ, sed ex motiuo Religionis, sed tunc honestas illius virtutis, etsi non sit proximum motiuum operis, est tamen proximũ motiuum, & immediatum præcipiendi, & prohibendi. Quando autem aliquid præcipitur ex motiuo intrinseco proximo, aut quando ex motiuo extrinseco?

39 Ad 2.

Respondeo, regulariter loquendo, actum præcipi, aut prohiberi intuitu illius virtutis, ad quam pertinet intrinsece, vel quia illi intrinsecè opponitur, vel quia illius honestatẽ immediatè, & ratione sui participat, & sic accipiendum esse, nisi oppositũ constet ex verbis legislatoris, aut ex alijs circumstantijs, vt quidam Recẽtiores rectè notarunt, cum videamus homicidium Clerici, & homicidium laici in ratione iniustitiæ conuenire, & solum dissidere penes circunstantiam personæ sacræ, & Ecclesiam illud prohibere, & non istud, sufficiens fundamentum habemus ad intelligẽdum Ecclesiam non intuitu virtutis iustitiæ, sed intuitu Religionis homicidium personæ sacræ prohibere, idẽ de captura hominis in Ecclesia, & de furto in loco sacro, vel rei sacræ est asserendum: quando autem huiusmodi circunstantiæ, aut aliæ similes non reperiuntur, intelligendum est actũ præcipi, aut prohiberi intuitu illius virtutis, ad quam pertinet ratione sui immediatè.

Regula generalis traditur.

Oppones contra illã

Sed contra istam coniecturam obstare videtur, ieiunium etiam præcipi in vigilijs Sanctorum, & Paschatum, & non alijs diebus; & tamen ex hoc coniecturare non licet præcipi intuitu Religionis virtutis, aut virtutis duliæ: ergo ex eo quod occisio Clerici specialiter ab Ecclesia prohibeatur, & non occisio laici, non conijcitur firma coniectura, vt occisio Clerici prohibeatur intuitu Religionis, & non intuitu iustitiæ, cui opponitur: quare ad hoc iudicãdum attendenda sunt verba legis, etsi ex his non constet, standum est communiori iudicio sapientium.

Resp.

Ad tertiam probationem dicatur, quod si obseruatio solemnitatũ Sanctorum præcipitur ex virtute duliæ, & præceptum obseruandi dies Dominicos est ex virtute latriæ, non audire sacrum, aut laborare in die Dominico, in quo incidit festum alicuius Sancti, absque dubio erit peccatum habens duplicem malitiæ rationem specificè distinctam: si vero vtrumque præcipiatur ex virtute latriæ, erit peccatum vnius tantum speciei. Secundum ex dictis in discursu disp. colligitur. Primum autem probatur: tum ratione, qua ostendimus secundam partem nostræ conclusionis, Tum etiam: nam blasphemia in Sanctos, & in Deum est peccatum cũ duplici malitia specifica, vt docent Sanchez *tomo 1. Summæ lib. 2. cap. 23. num. 39.* Filiucius *tomo 2. tract. 25. cap. 1. num. 26.* Layman *lib. 4. tract. 10. cap. 6. num. 11.* Suarez *tomo 1. de Religione tract. 3. lib. 1. capite 6. numero 18. & 19.* Turrianus *2. 2. disputione 58. dubio tertio*, & frequentius cæteri Theologi.

40 *Ad 3. prob antecedentis principalis.*

Nec

Nec re ipsa dissentit Caietanus 2. 2. *quæst.* 13. *art.* 2. *ad finem*, dum docet, blasphemiam in Sãctos, & in Deũ non differre specifice, loquitur enim de blasphemia in Sãctos, prout habẽt aliquid Dei, & prout in illis dehonoratur Deus; non vero negat dehonorationem Sanctorum in se ipsis, & ratione sui specifice distingui à dehonoratione Dei, vult tamen Caietanus solum priori modo blasphemiã nuncupari; cuius ratio est, quia blasphemia in Sanctos opponitur duliæ, ex qua illos honorare tenemur, blasphemia vero in Deũ aduersatur latriæ, per quam Deo debitum honorem impendimus: ergo si auditio sacri in Festis Sanctorum præcipitur ex dulia, & in Festis Dominicis ex latria, non audire sacrum in casu proposito duplici virtuti opponitur; & consequenter duplex peccatum erit. Quid autem sit absolutẽ dicendum non facilẽ apparet, verius tamen mihi videtur, tam in solemnijs, quam in diebus Dominicis ex eadem virtute, nempẽ latriæ præcipi auditionem sacri; & consequenter in casu argumenti vnicum committi peccatum. Tum, quia ita sentit melior, & maior pars Theologorum. Tum etiam: nã sicuti Missa, etsi celebretur in Sanctorum solemnijs, non tamẽ Sanctis, sed Deo sacrificium offertur, & templa non Sãctis ratione sui, sed ratione Dei in illis venerati eriguntur, vt docet D. Th. 2. 2. *q.* 85. *art.* 1. *ad* 3. Etsi Deo de victorijs Sanctorum gratias agamus, ita præceptum auditionis sacri in Sãctorum solemnijs, non est proximẽ ex motiuo honoris Sanctis debiti ratione sui, sed ex motiuo honoris, quem exhibemus Sanctis ratione Dei in illis habitantis, licet autem honor Sãctis ratione sui tribuatur ex virtute duliæ, illis tamen ratione diuinæ excellentiæ per latriam honor exhibetur; ac proinde non audire sacrum nõ est contra duliam, sed contra latriã, & idem de cessando ab opere seruili est dicendum.

***

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

EX dictis in discursu disp. colligitur primo, non ieiunantem in die quadragesimæ, & simul quatuor temporum, alicuius sancti vigilia, duo vota simplicia, aut duo iuramenta supra eandem materiam frangentem, vnum tantum peccatum cõmittere. Quod patet: nam in his tribus casibus, etsi obligationes multiplicentur, cadunt tamen supra eandem materiam, & ex eodem motiuo: ergo vnum tantum peccatum committitur. Secundo infertur, eum qui votum solemne, & simplex transgreditur, aut votum, & iuramentum simul, aut rem ab Ecclesia præceptã, & simul Deo per votum promissam, non efficit, diuersa in specie peccata committere necessario in confessione apperienda. 41 *Primũ corollarium.* *Secũdũ.*

Primum patet: nam iuxta D. Thom. *in* 4. *distinct.* 38. *quæst.* 1. *art.* 2. *quæstiuncula* 2. *ad* 3. votum solemne, & simplex essentialiter differunt; at, peccata opposita actibus specifice distinctis, etsi ad eandem virtutem pertineant specifice distinguuntur, vt communiter omnes fatentur, & constat. Tum in homicidio, & furto, quæ eidem virtuti iustitiæ opponuntur, & tamen distinguuntur specie ex oppositione ad actus diuersos eiusdem virtutis. Tum etiam, in peccatis per extremum eidem virtuti oppositis. Tum in peccatis voto, & iuramento oppositis, quæ distinguuntur specie in omnium Theologorum sententia, etsi votum, & iuramentum sint actus eiusdem virtutis, videlicet religionis: ergo pecca- *Prima pars prob.*

Digitized by Google

tum oppositum voto simplici, & solemni est in duplici specie malitiæ. Contrariũ huius tenẽt omnes Theologi,qui votum simplex, & solemne essentialiter nõ distingui defendũt. *Oppones.* Tenent etiam Caietanus 2.2.*q*.88. *art*.7.*parum ante finem commentarij*,etiam supposita inter ista distinctione specifica, ea ductus ratione; quia nempe distinctio voti simplicis à solemni,non sumitur ex parte materiæ,aut obiecti,sed solum ex parte subiecti ex diuersa obligatione, quæ per vtrumque votum inducitur, sola autem distinctio obligationum ex parte materiæ,aut obiecti diuersam non inducit malitiam. *Resp.* Sed certè eo ipso quod votũ simplex,& solẽne essẽtialiter differãt,diuersus Deo redditur cultus per votũ solẽne ac per simplex;& consequenter peccatum vtrique oppositum, diuerso opponitur cultui, quod sine diuersitate malitiæ saluari non potest,& probatur à simili, quia namque iuramentum est act' religionis specifice diuersus à voto, peccatum iuramento oppositum essentialiter differt à transgresione voti,etsi votum, & iuramentum supra eandem cadant materiam: pariter ergo de voto simplici, & solemni est dicendũ. Quia tamen opposita sententia est probabilis; fit vt eam sequentes, & probabilem eam existimantes vnam tantum malitiam incurrant.

42 *Secũda pars prob.* Et ex his secunda pars corollarij probatur: votum namque,& iuramentum distinguuntur essentialiter: ergo peccatum voto, & iuramento oppositum duplicem habet malitiã specifice distinctam: vnde siquis rem estô promissã Deo, iuramẽto postea cõfirmet,& rẽ promissã,& iuratã nõ faciat,tenetur circunstantiã iuramẽti in confessione explicare. In quo nullus Theologorum, quem viderimus, discrepat, sicuti nec in tertia *Tertia pars suadetur.* parte, quæ ex dictis facili ratione suadetur: nam peccatum rei præceptæ,& voto promissæ oppositum, duplici pugnat virtuti,scilicet cum illa in qua res præcepta per præceptum constituitur, & cum virtute religionis,ad quam transfertur per votum; peccatum autem duplici virtuti oppositum duplicem habet malitiam; & consequenter,siquis rem præceptã lege ecclesiastica, aut naturali, ad quam etiam in vi voti tenetur, non faciat,duplici malitia vitiatur,quod etiam verum est, quamuis res alias præcepta sit ex virtute religionis, v.c.siquis votum faceret audiendi Missam in Dominicis diebus, ad quod præcepto Ecclesiæ tenetur,ex virtute religionis,non audiens sacrum duplex committeret peccatum,vel vnũ cum duplici malitia specifice distincta. Nec obstãt peccatum illud sub vtraque ratione esse contra religionem, vt enim pauló ante diximus cõtra vnam,& eandem virtutem potest multiplex peccatum specifice distinctum committi,quando opponuntur diuersis actibus eiusdem virtutis,diuersa autem rectitudo intra limites religionis est Deo promissa adimplere,& Missam præceptam audire, & ideo non audiens Missam præceptã, & aliàs promissam Deo vnum peccatum cum duplici malitia specifice distincta committit.

Tertio colligitur: Franciscanum transgredientem ieiunium suæ regulæ,duplex specie distinctum peccatum committere, nempe contra illam virtutem in qua ex vi regulæ constituitur,& contra religionem ratione voti obedientiæ. Ita Vazquez *vbi supra cap*.3. Azor *Tom*.1.*lib*.4.*cap*.2.*q*.6. Salas *Tract*.13.*disp*.3.*sect*.2.*num* 16. Montesinos *vbi supra num*.67. Contra Caiet. 2.2. *quæst*.186.*art*.6.§. *ad hoc dicitur*, & contra Martinez *in præsenti art*.6.*dub*.3.*corollario* 2. vbi docent, vnicum tantum peccatum intemperantiæ committere fratrem Franciscanum in die veneris quadragesimæ non ieiunantem, quod à fortiori in casu nostro docere tenentur. 43 *Tertiũ corollarium.*

Cæterum doctrina corollarij probatur: nam præceptum regulæ habet vim faciendi materiam necessariam virtutis actum illum, quem *Prob.*

præcipit: ergo si præcipiat ieiunium, facit illud materiam necessariã virtutis temperantiæ, & aliàs ex vi voti religionis tenetur ad præcepta regulæ obseruanda: ergo non ieiunando peccat contra temperantiam, & contra religionem; & consequenter duplex peccatum specifice distinctum committit. Nec sequitur, quod si Frãciscanus ieiunia frangat in die veneris, in quo incidit alicuius sancti vigilia triplex peccatum committere, contra præceptum regulæ, contra præceptum Ecclesię, & contra religionem: nam præcepta regulæ, & Ecclesiæ cum ex eodem motiuo præcipiant, scilicet abstinentię, non multiplicant peccati malitiam, vt constat ex dictis, nec est eadem ratio de voto, & pręcepto, propter discrimen assignatum *supra in solutione secundi argumenti.*

44 *Quartū corollarium.* Quinto colligitur: subditum transgredientem præceptum sui prælati aliquid præcipientis absolute, etiam si quod præcipit sit debitum ex lege naturali, aut Ecclesiæ, duplex tãtum peccatum committere, alterum contra illam virtutem, ad quam pertinet actus præceptus, & alterum cõtra religionem, non tamen tertiam malitiam habere, scilicet contra obedientiam, nisi ex præcepti contemptu operetur, vel Prælatus id præcipiat in virtute Spiritus Sancti, aut sanctæ obedientiæ. Ita Authores prę cedenti corollario relati, & Caietanus 2.2. *quæst.* 88. *art.* 5. §. *ad cuius euidentiam*, vbi addit, in transgressione præcepti superioris semper interuenire malitiam inobedientiæ specialis ratione promissionis factæ prælato, ipsi in omnibus obediendi, & irreligionis ratione voti. Quem impugnat in hac parte Sotus *lib.* 7. *de iustitia quæst.* 2. *art.* 3. *ad* 1.

Prima pars prob. Prima pars huius corollarij cõstat ex proxime dictis: superioris enim præceptum non minus, quam leges supremorum Principum facit actum præceptum materiam necessariam virtutis, ad quam pertinet; vtpote cum habeat potestatem iurisdictionis in sibi subditos: ergo si præcipiat ieiunium, erit in virtute temperantiæ; & consequenter, non ieiunare erit inabstinentiæ, vel intemperantiæ peccatum, & aliàs esset contra fidem Deo debitam ex voto, quo quis promisit Deo, obedire suo prælato in omnibus: ergo est contra religionem; & consequenter duplici malitia specifice distincta viciatur.

Secunda autem, tertia, & quarta pars corollarij probatur ex dictis in vltima probatione secundæ conclusionis, & in solutione quinti argumenti: vt enim quis contrahat malitiam inobedientiæ specialis, non sufficit transgredi superioris præceptum, nisi vel hoc faciat ex contẽptu, legis, vel superior præcipiat ex motiuo obedientiæ: ergo quando subditus præceptum superioris transgreditur, non ex contemptu, & præcẽptum absolute imponitur, non contrahitur malitia inobedientiæ specialis, bene tamen si vel subditus ex contẽptu pręcepti operetur, vel superior præcipiet in virtute obediẽtiæ, tunc enim contendit actum illum facere materiam obedientiæ specialis, & consequẽter si ieiunium, v.c. præcipiatur à prælato sub præcepto formali, & virtute obedientiæ, non ieiunare triplicem malitiam specifice distinctam, & in confessione necessario explicandam habebit, contra abstinentiam scilicet, contra obedientiã, & contra religionem. *Quoad reliquas partes suadetur.*

Contrarium docent nonnulli Recentiores asserentes, subditum transgredientem superioris præceptum tantum contra religionem peccare: ea ducti ratione, quia tota obligatio obediendi prælatis nascitur ex voto, transgressio autem obligationis voti solum est contra religionem. 45 *Contrariorum motiuũ.* Hoc fundamentum est debile: nam etsi ex voto radicaliter prædicta obligatio nascatur, proxime tamen, non ex voto, sed ex præcepto nascitur superioris, & hoc sufficit, vt transgressio præcepti non solum contra religionem sit, sed etiam contra obedientiam, vel contra illam virtutem, ad *Resp.*

quam pertinet actus præceptus; & quidem quamuis subditus, sine sui prælati licentia aliquid recipiens, solum contra votum paupertatis delinquat; si tamen sine superioris licentia pecunias, aut aliquid aliud sibi ad vsum concessum dispendat, contra votum paupertatis peccat, & etiam contra iustitiam propter iniuriam, quam religioni irrogat bona eius dilapidando, vt communiter fatentur Theologi, nec disentiunt Recentiores prædicti; & tamen quod Monialis bona, non sua sint, sed religionis, nascitur radicaliter ex paupertatis voto: ergo quod obligatio parendi superioris præcepto originaliter ex voto nascatur, non obstat, quin transgresio præcepti contra obedientiam sit, aut contra aliam virtutem, nec infert tantum esse contra religionem.

46 *Quintũ corollarium.* Quinto colligitur, eum qui ratione beneficij, & sacrorum ordinum ad diuinum officium recitandum est obligatus, non recitat, duplex peccatum specifice distinctum committere, alterum contra religionem ratione præcepti ecclesiastici, & alterum contra iustitiam ratione beneficij. Ita Azor *Tomo 1. lib. 10. cap. 14. quæst. 16. ad finem.* Sanchez *lib. 9. de Matrimonio disp. 15. num. 6.* Suarez *Tomo 2. de religione cap. 18. nu. 5.* Quos refert, & sequitur Fagundez *1. præcepto ecclesiast. lib. 2. cap. 4. num. 11.*

Prob. Et probatur: nam præceptum Ecclesiasticum obligat sacris initiatum ordinibus ad horas canonicas persoluendas ex virtute religionis, vt omnes fatentur: ratione autem beneficij tenetur ex virtute iustitiæ, vt docet D. Antoninus *3. p. titulo 13. §. 4. cap. 1.* Turrecremata, & Caietanus, quos refert, & sequitur noster Raphael de la Torre *1. tomo in 2. 2. quæst. 83. art. 17. controuers. 6. disp. 3. ad finem,* quo circa beneficiarius nõ recitans diuinũ officiũ ad restitutionem fructuum tenetur pro rata ex iure naturali, & diuino, vt docet Soto *lib. 10. de iustitia quæst. 5. art. 6.* Noster Raphael de la Torre *Tomo 1. in 2. 2. controuersia 9. de boris canonicis dub. 6.* & plures antiqui, quos refert Azor *Tomo 1. lib. 10. cap. 14. quæst. 1.* at peccatum duplici præcepto oppositum ex duplici virtute specifice distincta, duplici vitiatur specifice distincta malitia, vt constat ex dictis: ergo beneficiarius iniciatus sacris ordinibus, non recitans officium Diuinum, duplex peccatum specifice distinctum committit, seu duplici malitia specifice distincta vitiatur contra religionem ratione sacrorum ordinum, & contra iustitiam ratione beneficij.

Contrarium huius corollarij docent Henricus *lib. 5. de pœnitentia cap. 5. num. 6.* & Azor *Tomo 1. lib. 4. cap. 2. quæst. 6.* nec oppositum docuit *lib. 10. cap. 14. quæst. 6. ad finem,* vbi falso à Fagundez pro opposita citatur, & Garcia *de beneficijs 3. p. cap. 1. num. 125. & 126.* ea ducti ratione: quia nempe vterque titulus beneficij scilicet, & ordinis sacri, solum obligat ex religione, non ex iustitia. Nec obstat ad restitutionem teneri. Hæc namque obligatio, non est ex iure naturali, aut diuino, sed tantum ex iure ecclesiastico post Lateranense Concilium sub Leone X. celebratum *sessione 9.* cuius decretum confirmauit Pius V. constitutione, quæ incipit, *ex proximo Lateranensi Concilij*, vt pluribus relatis docet Azor *Tomo 1. summa lib. 30. cap. 14. quæst. 1. & 2.* vtraque sententia est probabilis, & in vtraque nostra semper subsistit doctrina, videlicet duo peccata committi, si duobus virtutibus opponatur non recitans, & tantum vnum, si vni virtuti, & ex eodem specie motiuo opponatur. 47 *Ad rationem contrariorum resp.*

Denique infertur: effusionem voluntariam seminis in Ecclesia, nedum publicam, verum etiam occultam, duplici specie distincta malitia vitiari contra castitatem, & religionem. Ita Suarez *Tomo 1. de religione lib. 3. cap. 7. num. 4.* Sanchez *lib. 9. de matrimonio disp. 15. num. 11.* Montesinos *vbi supra num. 65.* Mar- 48 *Sextum corollarium.*

tinez *dub.3. corollario 1.* Et magis communiter Theologi contra Vazquez *disp.98. cap.3. num.6.* vbi docet, effusionem seminis, aut sanguinis occultam in Ecclesia, nō esse irreligionis peccatum, hoc ductus fundamento, quia nempe seminis, aut sanguinis voluntaria effusio in Ecclesia, ideo ecclesiastico prohibetur præcepto, quia per illam Ecclesia violatur; at per percusionem occultam nō violatur Ecclesia, quo circa noua benedictione, aut consecratione non indiget: ergo irreligiositatis peccatum non est, sed tantum contra castitatem.

Prob. 1. Sed reijcitur primo: nam estō furto rei sacræ non violetur Ecclesia, nihilominus prohibetur præcepto, religionis, & idem est de captura hominis in Ecclesia, quę ecclesiastico religionis prohibetur pręcepto, quamuis per illam non violetur Ecclesia: ergo quamuis demus effusione seminis oculta non violari Ecclesiam, ecclesiastico nihilominus præcepto religionis prohibetur; & consequenter est sacrilegij peccatum; si enim in illis delictis fuit Ecclesiæ ratio sufficiens prohibendi indecentia loci sacri absq; illius violatione, cur similis, aut maior indecētia, quæ in effusione seminis in Ecclesia inuenitur, sufficiens ratio ecclesiasticæ prohibitionis non erit, etiam si quia notoria non est, non violetur Ecclesia per illam?

49 *Secūdo.* Secundo: nam pollutio occulta violat Ecclesiam: ergo falso fundamento nititur Vazquez. Probatur antecedens: si pollutio, quæ secreto fit publicetur, indiget Ecclesia expiari, vt definitur *in cap. significasti. extrau. de adulterijs*, vbi præcipit Pontifex Ecclesiam expiari, quia mulier est secretum adulterium confessa; at non violatur Ecclesia publicatione adulterij: ergo fuit violata adulterio secreto in Ecclesia commisso, etsi solum publicatione sequuta Ecclesia sit consecranda, sicuti licet solus notorius percussor clerici debeat vitari, non sequitur solū illū excommunicationem incurrere: nam vitatio non debetur cuilibet excommunicato, sed tantum notorio; ita expiatio non debetur Ecclesiæ quomodolibet violatæ, sed tantum violatæ violatione notoria: vnde ex eo quod ob occultam seminis effusionem, non sit necessaria Ecclesiæ expiatio, non sequitur, non violari Ecclesiam per illam.

Si inquiras; an tactus impudici habiti in loco sacro absque seminis effusione, circunstantiā sacrilegij vitientur? Affirmatiue respondent Suarez *Tomo 1. de religione lib.3. cap. 7.* & Azor *Tom.1. lib.4. cap.6. q.10.* non quidem ratione ecclesiastici præcepti, hoc enim non extat, nisi de voluntaria seminis effusione, sed ratione legis naturalis illos in Ecclesia prohibentis ob reuerētiam loci. Iuxta quos Authores, non est eadem ratio de aspectibus, aut verbis turpibus, quia in illis tanta irreuerentia, non includitur. Negāt Vazq. *in præsenti disp. 98. num. 4.* Sanchez *de matrimonio lib.9. disp.15. num.21.* Henriquez *lib. 5. de pœnitentia cap.6. num.5.* Homo-Bonus *p.1. tract.5. cap.12. quæst.77.* & Diana *p.1. tract.7. resolut.25. & p.2. tractatu.17. resolutione 13.* Tum, quia malitia sacrilegij, non consurgit ex lege naturali, sed tantum ex lege ecclesiastica, quæ de tactibus impudicis non extat. Tum etiam, quia per hos actus per se non violatur Ecclesia, vnde quamuis prohibeantur, non indiget expiatione. Vtrumque est probabile. 50 *Dubio-lū resoluitur.*

Quid autem nomine loci sacri ad sacrilegij malitiam intelligatur ex seminis, aut sanguinis effusione contrahendam? Disputat Sanchez *lib.9. de matrimonio disp.15. à num. 23. & deincep.* breuiterque est asserendū, intelligi locum sacrum benedictum deputatum ad diuina: vnde nomine loci sacri comprehenduntur Ecclesiæ, cimenteriaque deputata ad sepelienda cadauera, religiosorum claustra si ab Episcopo pro religiosis sepeliendis sint benedicta, non autem *Quæ loca dicantur sacra?*

turris,

turris, locus supra Ecclesiæ tectum, Sacristia, religiosorum cubicula, eremitæ etiam erectæ Episcopi Authoritate, porta extra limen Ecclesiæ, etiam si alias gaudeant immunitate ecclesiastica, quia huiusmodi loca benedicta non sunt, & in odiosis stricta interpretatio est adhibēda. Et hęc de ista disp. applicāda litterę Mag. *ina. aist. 42. §. 3. in principio*, illis verbis: *Ideo hæc duo diuersa esse peccata, quia diuersorum legis mādatorum præuaricationes sunt.*

DISPVTATIO VIGESIMA OCTAVA.

An peccatum omissionis, & commissionis essentialiter distinguantur?

§. I.

Relatis sententiis, vera eligitur, & probatur.

Nu. 1. *Primū præsuppositum* IN HAC DISputatione tria vt indubitata supponim'. Primum est, huiusmodi peccata sumpta in esse naturæ plusquā specie distingui. Quod patet: nam forma positiua, & negatio genere distinguuntur in linea entis, & naturæ, peccatum autem commissionis forma positiua est, & peccatum omissionis in carentia actus consistit: ergo sumpta in esse naturæ, plusquam specie distinguuntur.

Secūdū Secundum est, quod si omissio, & commissio diuersis opponantur virtutibus, distinguuntur essentialiter etiam in genere moris. Quod patet. Tum primo; nam semper acque diuersis opponuntur virtutibus, gaudēt diuersis motiuis intrinsecis, eo modo quo omissio potest habere motiuum; at ex obiectis, seu motiuis specifice distinctis sumitur specifica peccatorū distinctio: ergo omissio, est commissio opposita distinctis virtutibus distinguuntur essentialiter. Tum etiam: nam non audire sacrum essentialiter distinguitur in ratione peccati ab odio Dei, infidelitate, homici-

micidio, furto, &c. quia omissio auditionis sacri aduersatur Religioni, odium Charitati, infidelitas fidei, furtumque, & homicidium iustitiæ opponuntur, quæ virtutes inter se essentialiter distinguuntur. Tum denique: nam peccata commissionis cū diuersis pugnantia virtutibus distinguuntur essentialiter: ergo à fortiori peccata omissionis, & commissionis essentialiter differunt, quando diuersis opponuntur virtutibus.

Tertiū. Tertium est, quod si omissio, & commissio opponuntur actibus specie differentibus eiusdem virtutis, specifice distinguūtur in ratione peccati. Quod patet primo: nam peccata commissionis opposita diuersis actibus eiusdem virtutis, distinguuntur in ratione peccati specificè, vt constat in homicidio, & furto, quæ distinguuntur specifice, & opponuntur eidem virtuti iustitiæ commutatiuæ: ergo à fortiori omissio, & commissio, si opponuntur diuersis actibus eiusdē virtutis, specificè distinguuntur. Secundo: nam duæ omissiones oppositæ diuersis actibus eiusdem virtutis essentialiter distinguuntur; vt constat in omissione adimpletionis voti, & omissione adimpletionis iuramenti, quæ essentialiter distinguuntur, quia opponuntur iuramento, & voto, quæ sunt actus religionis specifice distincti: ergo idem à fortiori est dicendum de peccato omissionis, & de peccato commissionis oppositis actibus eiusdem virtutis specificè distinctis. Denique: nam id quod sufficit ad distinguendas specificè rectitudines actuū virtutum, sufficit etiam ad distinguēda specificè peccata illis opposita penes commissionem, & omissionem.

2 *Punctus difficultatis.* His positis, difficultas præsens consistit in eo, an scilicet ex capite commissionis, & omissionis præcisè specifice distinguātur, quamuis eidē virtuti, eidēque actus virtuosi rectitudini opponantur, ex eodēque motiuo procedant? Circa quod duas reperio Theologorum sententias.

Prima sententia Prima affirmans est, quam tuentur Vazquez *dub. circa art. 6. huius quæstionis.* Azor *lib. 4. cap. 3. q. 1.* Meratius *disp. 5. de peccatis sectione 2.* Granadus *controuersia 6. de peccatis tract. 2. disp. 3. sect. 2.* Quos alij recentiores eiusdem familiæ sequuntur. Tenēt etiā ex Thomistis Lorca in præsenti *disp. 13.* Curiel *dub. 2.* Zumel *dub. 2. conclus. 1.* & Corneio *disp. 5. dub. 7.* (*Vazq. Azor. Merat. Grana. Lorca. Zumel. Cornej.*)

Secūda. Secunda est negatiua, quam tenent Caietanus, Conradus, & Medina *circa istum art.* Montesinos *disp. 4. quæst. 3.* Alarcon *disp. 132.* Martinez *dub. 2.* Serra *dub. 1.* Illustrissimus Episcopus Segouiensis *dub. 2.* Et frequentius cæteri Thomistæ. Tenent etiam ex alienis Valentia *disp. 6. quæst. 6. punct. 1.* Suarez *tract. de peccatis disp. 3. sect. 1.* Beccanus *tract. 2. cap. 3. quæst. 1.* (*Caieta. Cōrad. Medina Monte. Alarcō. Martin. Serra. Aranjo. Valent. Suarez. Becan.*)

3 *Cōclusio prob. 1. ex D. T.* Pro cuius explicatione sit nostra conclusio: *Omissio, & commissio opposita eidem rectitudini eiusdem virtutis non distinguuntur specifice, sed sunt eiusdem speciei in genere moris.* Quæ conclusio ostenditur primo ex D. Tho. 2. 2. *quæst. 107. art. 2. in corpore*, vbi docet, quod non retribuere beneficium, quod est peccatū omissionis, & retribuere malum pro bono, quod est peccatum commissionis, sunt eiusdem speciei: ergo peccatum omissionis, & peccatum cōmissionis opposita eidem virtuti, & in eadem virtutis materia, essentialiter non distinguūtur, sed specifice conueniunt in genere moris. Id ipsum docuit D. Tho. in art. 6. huius quæstionis in corpore art. illis verbis: *Si autem loquamur de specie peccati omissionis, & commissionis formaliter, sic non differunt specie, quia ad idem ordinantur, & ex eodem motiuo procedunt.* Et solutione ad 2. illis verbis: *Et sic præcepta affirmatiua, & negatiua non pertinent ad diuersas virtutes, sed ad diuersos gradus virtutis; & per consequens non oportet, quod contrarientur diuersis peccatis secundum speciem;* at contrariantur omissioni, & commissioni: ergo omissio, & commissio nō

differunt specifice formaliter in genere moris.

4 *Respondet Vazquez.* Respondebis primo cum Vazquez, D. Tho. loqui de omissione necessario ad peccatũ cõmissionis sequuta, non autem de omissione, & commissione, quæ sunt peccata distincta, & inter se connexa. *Secũdo.* Vel secundo respondebis cum alijs, loqui D. Tho. de peccato commissionis, quod est causa, vel occasio omittendi, hoc enim peccatum est eiusdem speciei cũ omissione causata. *Tertio.* Vel tertio respondebis ex Zumele, & Cornejo vbi supra, loqui Angelicum Doctorem de specie accidentali sumpta ex fine, seu motiuo operantis, in qua commissio, & omissio specifice possunt conuenire, non autem de specie essentiali. *Quarto* Vel quarto respondebis cum alijs, quos sine nomine refert Vazquez *vbi supra num.* 23. D. Tho. non asserere omissionem, & commissionem specifice conuenire in genere moris, sed tãtum quod non differũt specie, & hoc verum est: nam distinctio specifica debet esse inter speciem, & speciẽ, omissio autem cum priuatio sit, species nõ est, & consequenter à commissione specifice distingui non potest. *Quinto resp. Lorca.* Vel denique respondebis ex Lorca, D. Th. solum intendere omissionẽ, & cõmissionem non differre specie formaliter in ratione specificantis habitũ vitij, qui quando eidem virtuti, opponuntur eundem vitij habitum specificãt, non autẽ quod nõ differant specie formali in ratione peccati inter se, ad modũ quo plures actus specie distincti inter se, materialiter solũ, cõparatione ad habitũ sciẽtiæ distinguũtur.

5 *Contra 1. obstat 1.* Nulla tamen ex his interpretationibus cõgruit menti D. Tho. & cõtra primã facit primo: nã D. Tho. loquitur de omissione, & cõmissione opposit is diuersis præceptis, vt constat ex solutione ad secundũ; omissio autẽ, & cõmissio ad quã necessario consequitur, non pugnant cũ diuersis præceptis, sed cum eodẽ, etsi forte secundũ virtualitates diuersas: ergo nõ loquitur in sensu primæ interpretationis. *Secũdo.* Secũndo: nã exẽpla, quibus D. Tho. vtitur, non procedunt de omissione necessario ad cõmissionẽ secuta, quia non dare ea, quæ quis tenetur dare ex motiuo auaritiæ, non sequitur necessario ad rapere aliena ex eodẽ motiuo, sed potest illud primũ sine secundo inueniri: ergo nõ loquitur de omissione ad cõmissionem sequuta necessario, sed de omissione, & cõmissione distinctis, & inter se non cõnexis. *Secũdo reijcitur 1.* Deinde secunda interpretatio reijcitur primo: nam loquitur D. Thomas de omissione, & commissione oppositis diuersis præceptis; at actus omissionẽ causans, & omissio causata eidẽ præcepto opponuntur, quod directe prohibet omissionem, & indirecte omnẽ actum omissionẽ causantem: ergo interpretatio secunda non consonat menti D. Tho. *Secũdo.* Secundo: quia non dare quis, quod dare tenetur ex motiuo auaritiæ, non est omissio causata ex eo quod est aliena rapere ex eodem motiuo, sed potest vnum sine alio seorsim inueniri; at hæc duo asserit D. Tho. esse eiusdem speciei: ergo non solum conueniunt specifice actus omissionem causans, & omissio ex illo causata, vt asserit secunda explicatio, sed etiam omissio, & cõmissio distincta, & inter se non connexa. *Tertio.* Tertio, quia actus omissionẽ causans, in sententia valde probabili, non est peccatũ cõmissionis, sed omissionis; sed D. Th. loquitur de illis peccatis, quæ vere sunt cõmissio, & omissio: ergo nõ in sẽsu secũdę interpretationis.

6 *Contra 3. facit 1.* Tertia etiã interpretatio reijcitur primo: quia quę cõueniunt in specie accidentali solũ, & differũt specie essẽtiali, absolute differre dicũtur, & solũ cũ addito potest dici cõuenire; sicuti homo alb⁹, & equ⁹ alb⁹ absolute dicũtur essẽtialiter differre, & solũ cum addito cõuenire dici possunt, scilicet in aliquo accidẽti; at D. Th. non cum addito, sed absolute docet omissionẽ, & cõmissionẽ nõ differre essentialiter in genere moris, sed solũ in genere naturę: ergo nõ loquitur de specie accidentali sũpta ex fine operantis, sed de specie essentiali sumpta ex fine operis, & intentione.

Secũdo. Secundo: nam iuxta hanc interpretationem non satisfecisset D.T. titulo articuli; at hoc dicendum non est: ergo nec vtendum tradita interpretatione. Probo minorem: interroganti, an aliqua essentialiter differant, non fit satis, respondeo negatiue ex eo quod in aliquo accidenti conueniant, si in prædicatis essentialibus differant; at D.Thom. inquirit in art. 6. *Vtrum peccatum omissionis, & commissionis differant specie*: ergo si distinguantur specie essentiali, & solum accidẽtali conueniãt, insufficienter respõdebitur negatiue, sed potius affirmatiue respondere deberet. *Tertio.* Tertio, quia nõ solũ omissio, & commissio eidem virtuti secundũ diuersos gradus opposita possunt in specie accidẽtali sumpta ex fine operantis conuenire, sed etiam illa, quæ diuersis opponuntur virtutibus; potest enim contingere, vt ex motiuo eodem, nempe cognoscendi carnaliter fœminam, & hominem occidat, & non det illa, quæ aliàs dare tenetur ea seruando, vt prædictum consequatur finem; at D.Thom. conueniẽtiam, seu non distinctionem specificã solum concedit omissioni, & cõmissioni eidem virtuti oppositis: ergo non loquitur de specie accidentali sumpta ex fine extrinseco operantis, sed de essentiali, quæ sumitur ex fine intrinseco operis.

7 *Quarta solutio impugnatur.* Et ex his quarta interpretatio reijcitur: nam iuxta illam, nec etiam distinguuntur specifice omissio, & cõmissio opposita distinctis virtutibus, vtpote, cum omnis omissio in priuatione essentialiter consistat; & consequenter species non sit in doctrina quartæ interpretationis, ac proinde nec specie à commissione distincta; at D.Thom. loquitur solum de omissione, & comissione eidem virtuti oppositis: ergo non solum negat specifice differre, quia omissio speciem nõ habet, vt asserit quarta interpretatio, sed sentit specifice inter se conuenire, quando eidem opponuntur virtuti. *Secũdo.* Secundo: quia vt non distinguerentur specifice ea solum ratione, quia omissio speciem non habet, non erat necessaria conuenientia in eodẽ motiuo; at D.Thom. probat non distingui specifice, quia ex eodem motiuo procedunt, & ad idem ordinantur: ergo non solum negat specifice distingui per negationem suppositi, quia scilicet omissio non habet speciem, sed positiue affirmat specifice conuenire. *Tertio.* Denique: nam quamuis omissio in genere naturæ non habeat speciem, nihilominus docet D.Tho. specifice à peccato commissionis in hoc genere distingui large loquẽdo, eo modo quo negatio speciem habere potest: ergo id ipsum de omissione, & commissione affirmare deberet, si solum non distinguerentur specifice, quia omissio, vtpote negatio, speciem habere nequit.

8 *Quinta solutio reijcitur 1.* Tandem vltima solutio reijcitur primo: nam quæ inter se distinguuntur essentialiter, etiam si illorũ distinctio ad habitum comparata materialis sit, absolute dici debet essentialiter distingui; cum distinctio illis absolute conueniat, & solum conueniant comparatione ad aliquid extrinsecũ: ergo si omissio, & cõmissio tãtũ cõueniunt in specificãdo eundẽ habitũ vitij, inter se autẽ essentialiter distinguerentur, potius deberet D. Tho. titulo articuli 6. inquirenti, *an distinguantur specifice?* affirmatiuũ responsum præstare, quam negatiue respondere. *Secũdo.* Secundo: quia aliàs cum D.Thom. *in art.* 7. docuit peccata cordis, oris, & operis, non distingui secundum diuersas species, sed secundum diuersos gradus peccati, explicari posset de diuersitate in specificãdo habitũ vitiosum, non autem de diuersitate in ratione peccati: hoc autem non est dicendum: ergo nec est dicendum, quod peccata commissionis, & omissionis inter se distinguantur essentialiter. Tertio: nam cũ in his peccatis triplex consideratio inueniatur, nempe materialis, seu in esse naturæ, & formalis in linea morali in ratione peccati, & insuper consideratio eorundem respectiua in ordine ad habitum vitij specificandum, si

in

in prima, & secunda differrent, & solum in tertia conuenirent, D. Thom. diminute procederet asserendo in prima distingui, & in tertia conuenire, & secundam, quæ præcipua est, subticendo; hoc autem asserendum non est: ergo nec standum Lorcæ interpretationi.

9 *Sexta Recētiorū solutio impugnatur 1.* Et ex eisdem fundamentis reijcitur primo quorundam Recentiorum explicatio, videlicet, D. Thom. loqui de specie subalterna, non autē de specie infima, cum docet omissionem, & commissionem non discriminari specifice. Quorum interpretatio ex dictis reijcitur: quæ namque specifice athome differunt, absolute distinguuntur specifice, etiam si conueniant in genere, vel in specie subalterna, sicuti absolute dicitur hominem, & equum distingui specifice, etiam si conueniant in genere, vel in specie subalterna, nempe animalis: ergo si omissio, & commissio distinguuntur specifice athome, & solum in specie subalterna contrarietatis ad eandem virtutem cōueniunt, non deberet D. Thom. absolute affirmare, quod non distinguuntur specifice, sed potius oppositum. *Secūdo.* Secundo: nam peccata eidē virtuti opposita per excessum, & defectum in specie subalterna contrarietatis ad eandem virtutem conueniunt; & tamen, quia specifice athome inter se distinguuntur, *in art. 8. huius quæstionis*, inquirens, *an super abundantia, & excessus diuersificent species peccatorū?* affirmatiue respondet: ergo si ratio commissionis, & omissionis species infimas peccatorum diuersificaret, etiam si omissio, & commissio in specie subalterna contrarietatis ad eandem virtutem cōuenirent, inquirens D. Th. *in art. 6. an peccatum commissionis, & omissionis specifice distinguantur?* affirmatiue respondere deberet.

10 *Tertio.* Tertio: nam conuenientia specifica sumpta ex identitate obiecti, & motiui est conuenientia specifica athoma; sed D. Thom. probat omissionem, & commissionem conuenire specifice, quia procedunt ex eodem motiuo, & ordinantur ad idem obiectum: ergo loquitur de conuenientia, nō in specie subalterna, sed athoma. *Quarto* Denique: nam fundamentū, quo vtuntur Authores oppositi, vt probent omissionem, & commissionem non posse conuenire specifice, vel cōuincit non conuenire in specie subalterna, vel non probat non conuenire in specie athoma, vt *infra* videbimus: ergo dato ex mente D. Thom. quod conueniant specifice subalternè, tenentur etiam concedere conuenire specifice athomē.

§. II.

Alijs argumentis probatur nostra conclusio.

11 *Secūdo prob. cō clusiō ratione D. Thom.* SEcundo principaliter suadetur conclusio ratione D. Thom. ad hanc formam redacta: peccata namque procedentia ex eodem motiuo, & obiecto sunt eiusdem speciei; sed omissio, & commissio eidem rectitudini eiusdem virtutis opposita, ex eodem motiuo procedunt, & circa idem obiectum versantur: ergo conueniunt specifice. Maior est D. Thom. in tota ista quæstione. Et suadetur: nam peccatorum species sumitur ex obiecto, & motiuo: ergo illa quæ ex eodem motiuo procedunt, & in eodem obiecto conueniunt sunt eiusdem speciei. Minor etiam probatur: etenim eo ipso, quod obiecta peccatorum inter se distinguantur, vel opponuntur diuersis virtutibus, vel rectitudinibus eiusdem virtutis specifice distinctis: ergo omissio, & commissio eidem rectitudini eiusdem virtutis opposita circa idem ob

iectum versantur, & ex eodem motiuo procedunt. Antecedens probatur primo: quia namque obiectum auaritiæ essentialiter distinguitur ab obiecto luxuriæ, virtutes etiam, quibus opponuntur hæc vitia, specifice inter se distinguuntur, & quia actus auaritiæ essentialiter distinguitur ab actu prodigalitatis; rectitudines actuales liberalitatis, quib⁹ hæc peccata opponũtur, distinguũtur essentialiter, & sic discurrendo per alia peccatorum genera, & virtutum: ergo vniuersaliter verum est, eo ipso quod obiecta peccatorum distinguantur essentialiter, rectitudines quibus opponuntur, essentialiter esse diuersas.

Antec. prob. 1.

12 *Secũdo.* Secundo, & à priori probatur: nam peccatum, & act⁹ virtuosus, cui opponitur in obiecto conueniunt; oppositio enim habituum, & actuum petit conuenientiam in eodem subiecto, & obiecto, etsi sub diuersa ratione tendant in illud, nempe actus bonus sub ratione honestatis obiectiuę, & actus malus sub ratione boni apparentis contrarie oppositi bono rationis; at eo ipso, quod bonitas apparẽs obiecti peccati distincta sit à bonitate apparenti aliud specificante peccatum, diuersa est rectitudo, vel habitualis, vel actualis ad fugiendum illud bonum apparens, & amplectendam honestatem oppositam: ergo eo ipso, quod obiecta peccatorum inter se distinguantur, rectitudinibus specifice distinctis opponuntur.

13 *Resp. 1.* Respondebis primo; discursum factum ad summum conuincere de peccatis commissionis, quæ quia obiectum habent, & motiuum, si in motiuo, & obiecto conueniant, in specie etiam morali debent conuenire, non autem de peccatis commissionis, & omissionis, hæc namque non habet motiuum, vt diximus *quæstione præcedenti art. 5. dub. 1. §. 3.* ac proinde cum peccato commissionis, non potest conuenire in obiecto, & motiuo; & consequenter, nec ex ista conuenientia probari potest specifice conuenire cum illo.

Secũdo. Vel secundo respondebis, cum conuenientia in eodem obiecto, & motiuo stare posse specificam differentiam in actibus ob diuersum modum tendendi, dato autem quod omissio, & commissio in obiecto, & motiuo conueniant, differunt nihilo minus in modo tendendi erga tale obiectum, & procedendi ex illo motiuo: nam commissio erga obiectum versatur positiue in illud tendendo, omissio autem non per positiuam tẽdentiam, sed per priuationem tendẽtiæ; ac proinde quamuis in obiecto, & motiuo conueniant, non licet exinde inferre illorum conuenientiam specificam.

Vel denique respondebis, negãdo id quod in argumento nostro supponimus, nempe omissionem, & commissionem eidem rectitudini eiusdẽ virtutis opponi, & cum ex hoc inferatur conuenire in obiecto, & motiuo, totum nostrum fundamentum euertitur, quod autem peccatum omissionis, & commissionis diuersis rectitudinibus semper opponantur, patet: nam peccatum commissionis iuxta dicta à Nobis quæstione præcedenti articulo sexto, constituitur malum morale ex oppositione ad rectitudinem negatiuam, v.c. odium ex oppositione ad rectitudinem negationis odij, peccatum autem omissionis ex oppositione ad rectitudinẽ positiuam actus, cuius est priuatio, quæ duæ rectitudines distinguũtur. *Tertio*

Sed contra primam solutionem facit primo: nam esto demus omissionem ratione sui nullum motiuum habere, in actu tamen quo est volita omissio habet motiuum, & motiuum eiusdem speciei in genere moris cum obiecto, & motiuo peccati cõmissionis in eadem materia virtutis; v.c. vt exemplo D. Thom. vtamur: voluntas non dandi, quæ quis dare tenetur ex motiuo congregandi diuitias; & voluntas rapiendi aliena ex eodem motiuo, tunc sic arguitur: voluntas non dandi, quæ quis debet, est eiusdẽ speciei cum voluntate rapiendi aliena, quatenus ex motiuo congregandi diuitias; at omissio dãdi, quæ quis 14 *Contra 1. solutionẽ facit 1.*

debet

debet, est peccatum eiusdem speciei, cum voluntate non dandi: ergo est eiusdem speciei cum voluntate rapiẽdi aliena ex motiuo congregandi diuitias, & consequenter omissio, & commissio sunt eiusdem speciei. *Secũdo.* Secundo: nam esto omissio non habeat motiuum formaliter, quod loco allegato docuimus, habet tamen motiuũ interpretatiue, seu æquivalenter, quatenus omissio voluntatis, v.c. audiẽdi sacrum æquiualet volitioni non audiendi ex motiuo bonitatis, quæ in non audiendo sacrum reperitur: ergo ex tali motiuo suo modo speciem sortitur; & consequenter si cum peccato cõmissionis in motiuo cõueniat, in specie etiã conueniet cũ illo.

15 *Contra 2. obstat. 1.* Deinde secunda solutio refellitur primo: nam tota illa diuersitas est materialis, & in genere naturæ, nõ autem formalis, & in genere moris, vt docet D.Thom. in hoc art. Et patet: nã in morali æstimatione parum reputatur, quod quis legem in materia eiusdem virtutis transgrediatur positiue tendendo, vel omittendo: ergo ex illo modo diuerso versandi erga obiectum, non colligitur specifica diuersitas inter omissionẽ, & commissionem in genere moris, sed tantum in genere naturæ. *Secũdo.* Secundo, & explicatur magis hoc ipsum: voluntas positiua omittendi, & peccatum, quod est causa omissionis sũt eiusdem speciei in genere moris, & in ratione peccati, vt contrarij Authores fatentur; & tamen voluntas positiua omittendi, & actus omissionem causans versantur erga obiectũ per positiuam tendentiam, omissio autem ipsa non positiue, sed priuatiue formaliter erga obiectum versatur: ergo modus iste diuersus nõ fundat specificationem in linea moris distinctam, sed tantum in linea naturæ; & consequenter, ex hoc quod peccatum omissionis, & commissionis diuerso isto modo erga idem obiectũ versentur, & ex eodem motiuo procedant, non licet inferre, quod specifice distinguantur in esse peccati. *Tertio.* Tertio, vt enim cõmuniter à Theologis in materia de voto docetur, omnia peccata, quæ cõtra votũ fiũt, sũt eiusdẽ speciei; & cõsequẽter si quis voueat ire in Ecclesiã, & alius non exire de domo, & ille non eundo voto se opponat, & ille de domo exeundo illud frangat, peccãt peccatis eiusdẽ speciei vnus omittendo, & alter cõmittẽdo: & tamen peccatum vnius voto opponitur, & erga suũ obiectũ per positiuã tẽdẽtiã versatur: ergo diuersitas ista se habendi erga obiectũ nõ infert formalem diuersitatẽ in genere moris. Nec refert si dicatur cũ Vazquio, omnia peccata cõtra votũ esse cõmissiones, eo quod illorũ malitia consistit in falsitate, quã quis cõmittit in voti transgressione; *Resp. Vazq.* hoc enim falsũ est: *Contra* nã peccatũ cõmissionis actũ positiuũ petit, & in illo cõsistit; at nõ audire sacrũ voto promissũ, non in actu, sed in actus carẽtia cõsistit: ergo non est peccatũ cõmissionis, sed omissionis. Et quidẽ mirum est, quod non audire sacrum lege præceptum, omissio sit, & voto promissum, cõmissio; cum vtroque modo in carentia actus, & non in actu positiuo cõsistat.

16 *Quarto* Quarto: nam vt fatetur Vazquez celebrare cum vestibus indecentibus, & celebrare sine vestibus debitis, sunt peccata eiusdem speciei in genere moris; & tamen differunt penes negatiuum & positiuum, quoad circumstantiam: ergo etiam differentia penes priuatiuum, & positiuum comparatione facta ad obiectũ, non est formalis, nec specifica in genere moris. *Quinto* Tandem contra tertiam solutionem facit: nam rectitudo negatiua, cui opponitur peccatum cõmissionis, & rectitudo positiua, cui opponitur peccatum omissionis, nõ semper specifice differunt in genere moris: ergo omissio, & commissio aliquando opponuntur eidem rectitudini eiusdem virtutis; & consequẽter verum est, quod in conclusione, & in nostro fundamento supponimus. Antecedens est D.Thom. *in art. 6.* vbi docet, se habere prædictas rectitudines, vt diuersos gradus eiusdem virtutis. Id ipsum docet 2.2. *quæst.*

79.*art*.4. vbi affirmat reddere gratias debitas, & non reddere malum pro bono ad idem pertinere in materia gratitudinis. Et probatur: rectitudo negatiua voto promissa, & rectitudo positiua etiam voto firmata, non differunt specie formaliter in genere moris, sed sunt eiusdem speciei in materia religionis, vt constat ex dictis: ergo pariter rectitudo negatiua, & positiua præceptæ in materia eiusdem virtutis, & ex eodem motiuo non distinguuntur in genere moris formaliter, sed specifice possũt in hoc genere conuenire; & consequenter commissio, & omissio illis immediate opposita, specifice in ratione peccati conueniunt.

17 *Vltimo prob. cõclusio.* Denique principaliter suadetur conclusio: si namque ob rationẽ aliquam omissio, & commissio non sunt eiusdem speciei in genere moris, maxime quia vnum in positiuo, & aliud in priuatiuo consistit; at hæc ratio est nulla: ergo specifice conueniunt in genere moris, & in ratione peccati. Probo minorem primo: nam *Minor prob.* 1. commissio, & omissio contra votum specifice non distinguuntur; actus etiam omissionem causans est eiusdẽ speciei in genere moris cum omissio ne causata, celebrare cum vestibus indecentibus, & celebrare sine vestibus debitis sunt eiusdem speciei quoad illam circunstantiam vestium, vt docet Vazquez; & tamen hæc omnia differunt penes positiuum, & negatiuum: ergo positiuum, & negatiuum non inducunt differentiam positiuã in genere moris, & specificam, nec in tali genere conuenientiam specificã tollunt.

Secũdo. Secundo: nam si positiuum, & negatiuum tollerent specificam conuenientiam in genere moris, maxime quia in genere naturæ specifice conuenire non possunt; at hæc ratio est nulla: ergo idem quod prius. Probatur minor primo: quia stat conueniẽtia specifica aliquorum in genere moris cum disconuenientia in genere naturæ, vt cõstat in lapidatione, iugulatione, & perforatione, quæ in genere naturæ sunt actus specifice differentes; & tamen in genere moris specifice conueniunt in ratione homicidij: ergo ex eo quod affirmatiuum, & negatiuum in genere naturæ non conueniant specifice, non bene infertur in genere moris specifice, non conuenire posse. Secundo: nam cum vnitate specifica in linea naturæ stat in vno, & eodem actu pluralitas specifica in genere moris: ergo ẽ cõtra, cũ disconuenientia specifica in linea naturæ stare poterit cõuenientia specifica in genere moris. Tertio: nam positiuum, & negatiuum in linea naturæ non solum specifice, sed etiam generice differunt, nec in aliquo conueniunt vniuoce; & tamen in genere moris vniuoce in ratione peccati conueniunt, & generice non distinguuntur: ergo ex linea naturæ ad lineam moris inefficax argumentum conficitur; ac proinde ex eo quod positiuum, & negatiuum tollant conuenientiam specificam in linea naturæ, male colligitur illam tollere in genere moris.

Denique minor principalis suadetur: nam in sententia Gabrielis Vazquez, & plurium ex contrarijs authoribus, priuatio consequuta ad peccatum commissionis est eiusdem speciei formaliter in genere moris cum malitia illius positiua; & tamen distinguuntur penes positiuum, & negatiuum: ergo huiusmodi differentia non obest conuenientiæ specificæ formaliter in genere moris. 18 *Tertio.*

Quæ omnia confirmari possunt: etenim non alia de causa priuatio est eiusdem speciei cum malitia, cui adiungitur, & omissio cum actu, à quo causatur, nisi quia ex eodem motiuo procedunt; at omissio, & commissio eidem rectitudini oppositæ ex eodẽ motiuo procedunt, vt primo arguẽtes ostendimus: ergo quamuis distinguantur penes positiuum, & negatiuum, conueniunt specificẽ athomẽ in genere moris. *Confir.*

§. Vlti-

§. Vltimus.

Argumentis in contrariũ occurritur.

19 *Arg. 1. authoritate D. Thom.* IN contrarium objiciũt Authores oppositi primo ex D.Th. 2.2. *q. 79. art. 2. in corp. re*, illis verbis: *Sed si accipitur formaliter, vt secundum hanc specialem rationem, quod esset facere contra præceptũ negatiuum, sic est speciale peccatum dupliciter, vno quidem modo secundum quod opponitur ad genera peccatorum opposita alijs virtutibus, alio modo secundum quod distinguitur ab omissione.* Et in solutione ad 3. vbi docuit, quod licet omnes species peccatorum possint aliquomodo rationem transgressionis habere, scilicet materialiter, ita cõcludit: *Peccatum autem omissionis omnino à transgressione distinguitur*; at trãsgresio idem videtur esse, ac peccatum commissionis: ergo ex mente D.Thom. inter omissionem, & commissionem essentialis reperitur distinctio.

Resp. Respondeo ex Caietano, transgresionem sumptam formaliter pro transgresione præcepti negatiui ex contemptu præcepti negatiui esse peccatum speciale per distinctionem formalem in genere moris ab alijs speciebus peccatorum, quia sic sumpta opponitur speciali virtuti, nempe iustitiæ legali distinctæ ab illis, quibus aliæ species peccatorum opponuntur. Ab omissione autem, quæ opponitur præcepto affirmatiuo, distinguitur materialiter, & in esse naturæ, quia transgresio actum positiuũ importat, omissio autem negationẽ actus, & ideo speciale peccatum est comparatiue ad omissionem specialitate materiali; comparatione vero ad peccata alijs virtutibus opposita est speciale peccatum specialitate formali.

Sed dices, iuxta hanc solutionem, minus distingui transgresionem ab omissione, quam ab alijs peccatorum speciebus; at iuxta D.Thom. magis ab omissione, quam ab alijs peccatorum speciebus distinguitur: docet enim *solutione ad 3.* omnes peccatorum species posse rationem transgresionis habere, omissionem autem non ita, sed omnino à transgresione distingui, quod est signum euidens maioris distinctionis: ergo transgresio est speciale peccatum specialitate formali per formalem distinctionem, non solum comparatione facta ad alias peccatorũ species, sed etiam ad omissionem. 20 *Replic.*

Resp. Respondeo concessa maiori, negando minorem, quam non conuincit probatio: nam cum docet D.Th. alias peccatorum species posse rationem transgresionis habere, sumit transgresionem materialiter pro fractione præcepti negatiui, in quo sensu idem est quod commissio, & sic verũ est minus ab alijs peccatorũ speciebꝰ distingui, quã ab omissione: est enim aliquid omni peccato in actu positiuo consistenti commune, & identificatũ cũ illis, non vero cũ omissione, quæ cũ actũ essentialiter nõ includat, sed in actus negatione consistat, non potest essentialiter esse transgresio materialiter sumpta, non vero loquitur D.Tho. de transgresione sũpta formaliter, qua ratione importat facere contra legẽ negatiuã ex contẽptu præcepti, & sic sumptã dicimꝰ ab omissione distingui materialiter, & in esse naturæ, à peccatis vero alijs virtutibus oppositis distingui formaliter; & consequenter minus ab omissione, quam ab alijs peccatorum speciebus distingui. Et quod hæc sit mẽs D.Thom. manifeste constat ex *art. 3. in corp. re*, illis verbis: *Vnde eo modo, quo iustitia est specialis virtꝰ, & omissio est speciale peccatum distinctum à peccatis, quæ opponuntur alijs virtutibus, eo vero modo quo*

facere bonum, cui opponitur omissio, est quædã specialis pars iustitiæ distincta à declinatione mali, cui opponitur transgressio, etiam omissio à transgressione distinguitur. Ex quibus verbis duo manifestè inferuntur. Primum est, omissionem minus à transgressione distingui, quã à peccatis oppositis virtutibus à iustitia legalis distinctis. Patet: nam distinguitur ab his peccatis, eo modo, quo iustitia legalis distinguitur ab alijs virtutibus, à transgressione vero eo modo quo distinguuntur facere bonum, & declinare malum; at inter hæc minor distinctio versatur, quam inter iustitiam, & alias virtutes, vt per se est manifestum: ergo minor est distinctio omissionis à transgressione, quã à peccatis oppositis virtutibus à iustitia distinctis. Secundum, quod ex verbis D. Th. colligitur est nõ distingui specificè in genere moris omissionem à transgressione. Quod patet: nã distinguitur ab illa, eo modo quo intra limites iustitiæ legalis distinguitur inter se facere bonum, & declinare malum; at inter hæc non est moralis specifica distinctio, sed solũ materialis, & in linea naturæ, pro eodem enim reputãtur moraliter æqualitatem reparare, quod est facere bonum, & æqualitatem debitam nõ destruere, quod est malum vitare: ergo inter omissionem, & transgressionem non est specifica distinctio formaliter, & in genere moris, sed tantũ materialiter differunt, & in linea naturæ.

21 *Instabis* Sed obijcies; adhuc omissio, prout est speciale peccatum distinctũ ab alijs peccatorum, speciebus etiã est transgressio materialiter: ergo cũ docet Angelicus Præceptor, cæteras species peccatorum posse rationẽ transgressionis sortiri: omissionem vero non ita, loquitur de transgressione sumpta formaliter; & consequẽter sic sumpta minus ab alijs peccatorum speciebus, quam ab omissione distinguitur. Probatur antecedens: ideo aliæ peccatorum species possunt rationem transgressionis materialiter sumptæ obtinere, quia important actum transgredientem præceptum, sed etiam omissio, prout est speciale peccatum, importat essentialiter actum transgredientem præceptũ: ergo potest esse materialiter trãsgressio. Probatur minor: vt omissio sit speciale peccatum contra iustitiã legalem, requiritur prætermitti debitum, quia debitum est; at per puram omissionem, absque actu positiuo, nõ potest prætermitti debitum, quia debitum est; cum omissio ab omni actu denudata sit de se indifferens, vt debitum prætermittat quia debitũ, vel ob alias rationes: ergo omissio, quatenus speciale peccatũ iustitiæ legali oppositũ, essentialiter actũ includit.

Respondeo negando antecedens: ad probationem prætermissa minori, nego causalem maioris; sed ideò, quia aliæ peccatorum species, 22 *Resp. 1.*
quæ sunt cõmissionis peccata, opponuntur præceptis negatiuis, cumque vt docet D. Tho. relato in corpore artic. transgressio sit facere aliquid contra præceptum negatiuum; consequens fit, quod omnes species peccatorum, quæ cõmissiones sunt, sint transgressio materialiter: omissio autem, quamuis demus, quod vt est speciale peccatum, consistens in prætermissione debiti, quia debitum est importet essentialiter actum, nõ importat actum oppositũ præcepto negatiuo, sed affirmatiuo directè, & ideò transgressio materialiter esse nõ potest. Nec obstat actus, quo quis vult omittere debitũ, quia debitum est ex lege, esse pecatum commissionis, iuxta dicta à Nobis *præcedenti disp.* ac proinde videtur dicendum, quod sit transgressio materialiter; quia non omne peccatum commissionis, transgressio materialiter est, sed solum illud, quod ex oppositione directa ad præceptum negatiuum rationem commissionis sortiri; actus autem ille non est peccatum commissionis ex oppositione directa ad præceptum negatiuum, sed ex indirecta cũ affirmatiuo, cui directè opponitur omissio.

23 *Resp. 2.* Vel secundo responderi potest negando omissionem, quatenus speciale peccatum oppositum iustitiæ legali claudere essentialiter actum; & licet vt omissio prætermittat debitum, quia debitum quando non præcipitur intuitu iustitiæ legalis, sed alterius virtutis, requiratur actus voluntatis, quo velit nō facere aliquid, quia præceptum, & debitum est, quādo autem præcipitur aliquid intuitu honestatis iustitiæ legalis, si quis illud facere prætermittat sine hac expressa voluntate prætermittit facere debitum, vt debitum; & consequenter peccat peccato omissionis habentis specialem malitiam oppositam iustitiæ legali, quin in tali omissione essentialiter actus claudatur, & consequēter huiusmodi omissio sumpta secundum essentiam nequit esse transgressio etsi secundum causas omittendi, aut expressam omittendi voluntatē, transgressionis materia esse possit, vt docet Caiet. *quæst. 79. art. 2. §. sed aduertendum est.* Quia tamen difficile apparet transgressionem consistere in eo, quod est facere contra præceptum, & vt sic iustitia legali opponi, de qua agit Sanctus Doctor 2. 2. *q.* 53, cum potius opponi videatur virtuti obedientiæ, cuius obiectum est materia præcepta. Breuiter est aduertendum, aliter iustitiam legalem, atque obedientiam præceptum attendere; illa enim attendit præceptum in ordine ad bonum commune, obediētia vero præceptum attendit ratione sui, tanquam suum formale obiectū, & sic obedientia, & iustitia, & legalis sunt virtutes distinctæ, quia obiectū formale vnius est bonum commune, alterius vero superioris præceptum; quando ergo docet D. Th. trāsgressionem, prout speciale peccatum oppositum iustitiæ legali consistere in hoc, quod est facere contra præceptum negatiuum, intelligendum est in ordine ad bonum commune, vt per hoc ab inobedientia speciali distinguatur, quæ consistit in contemptu præcepti ratione sui; iustitia autem legalis in contemptu præcepti in ordine ad bonum commune.

Secundo obijciunt: peccatum commissionis consistit in tendentia positiua ad obiectum: peccatum vero omissionis in carentia actus; at priuatiuum, & positiuum specificē conuenire non possunt: ergo peccatum cōmissionis, & omissionis specifice distinguuntur. 24 *Arg. 2.*

Respondeo, veram esse minorē in genere entis, & in lineam naturæ: falsam autem in genere moris ob rationes traditas, & distantias adductas, quibus manifeste probauimus negatiuum, & positiuum non inducere differētias formales in genere moris, sed solum in linea naturæ. Ex quo solum sequitur, peccatum commissionis, & omissionis essentialiter in genere naturæ distingui, non vero quod specificē distinguantur in genere moris: sicuti in contraria sententia conueniunt specificē subalterne in genere moris, quamuis in linea entis, nec specificē subalterne conueniant. *Resp.*

Replicabis. Sed dices: ideo in genere naturæ essentialiter distinguuntur, quia vnū in priuatione, & alterum in positiua forma consistit; sed etiam prout in genere moris formaliter peccatū omissionis in priuatione consistit, & peccatum comissionis in aliquo positiuo, vt docuimus *disput.* 25. & fatentur plures, & Recentioribus huius sentētiæ: ergo etiam in genere moris essētialiter distinguuntur.

Conf. 1. Et confirmatur primo: eo ipso, quod omissio in carentia consistat, & commissio in tendentia positiua ad obiectum, sunt specifica diuersa: ergo essentialiter distinguuntur. Antecedens probatur: priuatio specificatur à forma, cuius est priuatio, & consequenter omissio in carentia actus debiti consistens ab actu debito suā specificationem desumet; peccatum autem commissionis cum in tendentia positiua ad obiectum disonum legi consistat, ab obiecto accipit speciem; at obiectum, & actus debitus sunt specificatiua diuersa: ergo eo ipso quod vnum in priuatione, & al-

terum

terum in forma positiua consistat, necessum est, quod gaudeat diuersis specificatiuis.

Conf. 2. Confirmatur, & vrgetur secundo: quod est propriè species in aliquo genere, essentialiter distinguitur ab eo, quod in tali genere propriè species non est, vt per se manifestū videtur; at omissio, vtpotè in aliquo priuatio consistens, species propriè non est: priuatio namque speciē propriè talem constituere non potest, vt docet D.Tho. *in hac quæst. artic. 1.* peccatum autem commissionis in aliquo positiuo consistens propriè est species in genere moris, vt in hac disputatione docuimus: ergo distinguūtur essentialiter non solum materialiter, & in esse naturæ, sed etiam formaliter, & in genere moris.

25 *Resp.* Respondeo concessis maiori, & minori, negādo consequentiā. Et ratio est: nam genus entis sumitur in ordine ad esse; genus autem moris in ordine ad moralem æstimationem, & quia in essendo maxima diuersitas est inter priuatiuum, & positiuum; in ordine vero ad moralem æstimationem, laudemque, & vituperium, parum, aut nihil diuersitatis inducunt, dummodo ex eodem motiuo procedant, & eidem aduersentur rectitudini; consequens fit, quod priuatio, & positiuum in esse naturæ, & in genere entis specificè conuenire non possint, bene tamen in genere moris.

Instatur arg. Instoque euidenter, vt *superius* instabamus: nam in genere entis non solum specificè athomè, sed etiam genericè differunt; in genere autē moris, saltim genere, & specie subalterna conueniunt in aduersariorum sententia.

Ad 1. confirm. respondetur 1. Ad primam confirmationem respondeo primo negando antecedens: nam cum omissio, etsi physicè priuatio sit, æquiualenter tamen, & in morali æstimatione est actus, & specificatur ab obiecto in genere moris, non minus, quam actus positiuus.

Secūdo. Vel secundo, distinguo antecedens: habent specificatiua diuersa in genere entis, concedo antecedēs: in genere moris, nego antecedens. Ex quo solum sequitur: omissionē, & commissionem distingui materialiter, & in genere entis, non autem quod distinguantur formaliter in genere moris, nec amplius conuincit antecedētis probatio: nam sicuti actus directus est aliquando eiusdem speciei cum obiecto actus directi in ratione specificantis; ita actus bonus omissus in ratione obiecti, seu termini specificantis, vel actum contrariū malum, vel omissionem culpabilem, est eiusdem speciei obiectiue in genere moris cum obiecto sibi contrario specificante peccatum commissionis.

Instatur arg. Et insto euidenter in aduersariorum sententia, asserentium, priuationem, & malitiam positiuam in peccato commissionis repertas esse eiusdē speciei formaliter in genere moris, cum tamen malitia positiua ab obiecto specificationem accipiat, priuatiua autem à rectitudine virtutis oppositæ: vnde D.Tho. *in hac quæst. art. 1.* docuit in idem venire, quod peccata ab obiectis specificentur, atque à rectitudine oppositarum virtutum, quia hæc sumitur ab obiecto.

Ad 2. confirm. Ad secundam confirmationem dicatur, veram esse maiorem in genere entis sumpto per ordinem ad esse, falsam autem in genere moris ob rationes traditas, & instātias adductas, quod omissis alijs, de quibus inter arguendum, conuincit euidenter hæc vltima de malitijs priuatiua, & positiua in peccato commissionis repertis.

Tertio obijciunt: priuatio in peccato commissionis reperta, & priuatio omissionem in ratione peccati constituens essentialiter distinguuntur in genere moris: ergo peccatū commissionis, & omissionis etiam in hoc genere essentialiter distinguuntur. Consequentia est bona: nam vel priuatio peccatum commissionis cōstituit, vel est eiusdem speciei in genere moris cum forma illud constituente, vt *superius* docuimus: ergo si 26 *Arg. 3.*

differt essentialiter in genere moris à priuatione constituente omissionem, eadem distinctio inter ipsa peccata est ponenda. *Antec. prob. 1.* Antecedens autem probatur primo: nam priuatio omissiua est carentia formæ in subiecto capaci, cui est debita; priuatio autem peccati commissionis est carentia formæ in subiecto incapaci illam habendi, & consequenter cui talis forma deberi non potest; at diuersitas ista essentialis est in ratione priuationis, quo circa priuatio, qua talpa dicitur visu carere, essentialiter distinguitur à carentia visus in homine, aut in alio animali in quo est capacitas visus: ergo priuationes istæ essentialiter distinguuntur.

Secundo. Secundo probatur: nam priuationes distinguuntur ad distinctionē formarum sibi oppositarum; at priuatio omissiua, & priuatio peccati commissionis priuant formis essentialiter distinctis, illa namque priuat actu virtutis oppositæ, ista vero non actu, sed actus rectitudine, quæ essentialiter ab actu distinguitur: ergo inter istas priuationes interuenit essentialis distinctio.

Resp. ad 1. prob. Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem, concessa maiori, iuxta dicta à Nobis *disp. præcedenti*, distinguo minorem: in genere entis, cōcedo minorem: in genere moris, nego minorem, & distinguo consequens; illudque concedo de distinctione illarum priuationum in genere entis, quod sumitur in ordine ad esse; nego autem consequentiam in genere moris sumpto in ordine ad moralem æstimationem, penes quam parum refert subiecti capacitas, aut incapacitas, dūmodo priuationes eidem rectitudini opponãtur, & ex eodem motiuo procedant. *Ad 2.* Ad secundam concessa maiori, distinguo minorem: priuant formis essentialiter distinctis in genere entis, cōcedo minorem: in genere moris, nego minorem, & consequentiam: nam rectitudo actus, & actus ipse reputantur pro eodem in genere moris.

27 *Arg. 4.* Quarto objiciunt: plura, quæ solum differūt penes omissionem, & commissionem contra eandem virtutem, essentialiter distinguuntur: ergo omissio, & commissio essentialiter distinguuntur in genere moris. Antecedens probatur: non audire sacrum, & opprobria dicere cōtra Missam, differunt solum penes omissionem, & commissionem contra eandem virtutem Religionis; & tamē essentialiter differunt. Item non confiteri fidem exterius, & exterior fidei negatio solum differunt penes commissionem, & omissionem; & tamen differunt essentialiter in genere moris. Item nō credere Deo dicenti, & positiuè discredere inter se cōparantur, vt omissio, & commissio contra eandem virtutem; & tamen essentialiter differūt in genere moris. Non honorare Deū, & ipsum blasphemare Religioni opponuntur, vt omissio, & commissio; & tamen essentialiter inter se distinguuntur. Ac denique, odium Dei, & omissio amoris, quando instat præceptum diligendi, sunt peccata essentialiter distincta, aliàs necessarium non esset in confessione aperire differentiam odij, & amoris in sententia circunstantias non mutantes species de necessitate confessionis non esse; & tamen distinguuntur vt omissio, & commissio contra eādem virtutem: ergo verum est antecedens.

28 *Resp.* Respondeo, verum esse si opponantur eidem virtuti, non autem eidem rectitudini eiusdem virtutis; falsum autem si eidem virtuti, & eidem rectitudini eiusdem virtutis opponantur omissio, & commissio, & in hoc sensu nostra conclusio procedit. Ad primum exemplum, quatenus distinctioni traditæ potest obstare, dicatur, non audire sacrum, & conuitia dicere contra Missam, etsi opponantur eidem virtuti Religionis, non tamen opponuntur eidem rectitudini; non enim est eadem rectitudo auditionis sacri, cui opponitur, non audire sacrum, & rectitudo non dicendi contra Missam conuitia, cui opponitur contumelia in Missam, nec habent idem obiectum, quia non audi-

tio ſacri habet pro obiecto, quo priuat, & ex cuius diſplicẽtia procedit, auditionem ſacri; contumelia autẽ in Miſſam, ipſum ſacrificium Miſſæ habet pro obiecto, non autem reputantur pro eodem in genere moralitatis obiectiuæ auditio ſacri, & ſacrum; vnde exemplum illud omnino eſt extra caſum noſtræ concluſionis. Ita in ſubſtantia reſpondet Monteſinos *vbi ſupra num.* 54. vbi addit, dicere conuitia contra audientes Miſſam, aut contra ipſam Miſſæ auditionem, eſſe peccatum commiſsionis, & eiuſdem ſpeciei cum non auditione ſacri, quæ peccatum commiſsionis eſt, quod ad ſummum verum eſſe poteſt, ſi conuitia contra auditionem Miſſæ dicantur, non ex diſplicentia in Miſſa, ſed ex diſplicentia in ipſa Miſſæ auditione.

29 *Ad 2. & 3. exẽplum* Et ex his ad ſecundum, & tertium exemplum conſtat ſolutio: nam exterior fidei negatio, & poſitiue diſcredere Deo, habent pro obiecto diuinam veritatem negatam; carentia autẽ confeſsionis exterioris, & omiſſio actus credendi, habent pro obiecto, quo priuant exteriorem confeſſionem, & actum interiorem credẽdi, & non reputantur pro eodem in genere moris act⁹, ſiue exterior, ſiue interior fidei cum veritate diuina: vnde illa peccata habent diſtincta obiecta formaliter in genere moris.

Ad 4. & 5. reſp. aliqui. Ad quartum, ex his, quæ ad vltimum exemplum dixerimus conſtabit. Ad quod plures ex diſcipulis D. Tho. reſpondent negando maiorem: nempe, quod omiſsio dilectionis, quãdo inſtat dilectionis præceptum, & odium poſitiuum Dei ſint peccata diuerſæ ſpeciei; an autem ſit illorũ differentia in confeſsione explicanda? Quidam negant ſuppoſita ſententia aſſerente, circunſtantias non mutantes ſpeciem, de neceſsitate non eſſe in confeſsione. Alij vero affirmant, etiã hac ſentẽtia ſuppoſita, quia inquiũt, ſunt numero diſtincta peccata. Cæterum conſequentius illi, quam iſti procedunt: nam ex numerica illorũ diſtinctione tantum colligitur, quod ſi vtrumque cõmittatur, debeat vtrũque in confeſsione explicari, non autem quod ſi illorum alterum tantum committatur, debeat explicari quale illorum fuerit, aliàs circunſtantiæ indiuiduationem mutantes, quamuis non aggrauarent, ſed potius grauitatem peccati minuerent, eſſent neceſſario in confeſsione explicandæ, quod vera ſententia negat. Sed vt verum fateor potius ſententiam noſtrã deſſererem D. Th. explicando aliquo ex prædictis modis, quo illam interpretantur docti Thomiſtæ pro oppoſita ſententia relati, quam in hoc inconueniens inciderem, quod nempẽ omiſsio dilectionis, & odium Dei ſint peccata eiuſdem ſpeciei. *Deſcritur illorum ſolutio.*

30 *Reſp. 2. Monteſinos.* Monteſinos *vbi ſupra* reſpondet, regulariter loquendo ita eſſe, quod peccatum odij Dei, & omiſsio dilectionis ipſius ſpecificẽ diſtinguũtur, eo quod regulariter ex diuerſis motiuis procedunt, odium ſcilicet ex diſplicentia in diuina bonitate; omiſsio autem ex negligentia; poſſe autem contingere, vt omiſsio dilectionis ex diſplicentia in diuina voluntate procedat, & in iſto caſu raro contingenti eſſe eiuſdem ſpeciei omiſsionem dilectionis, & odium.

Impugnatur. Hæc tamen ſolutio non placet: nam odio eſt eſſentiale ex diſplicentia in diuina bonitate procedere; omiſsioni autem ex tali diſplicentia procedere eſſentiale non eſt; aliàs nõ in aliquo caſu, ſed ſemper illi competeret, dum eſſentialia neceſſario, & ſemper conueniant: ergo ſi cauſa diſcriminis eſt, quod ex diſplicentia diuinæ bonitatis odium procedat, nũquam poſſent omiſsio dilectionis, & odium in ſpecie eſſentiali conuenire.

Cõfirm. Explicatur, & confirmatur amplius: omiſsio dilectionis diuinæ, quæ ex diſplicẽtia in diuina bonitate procedat, & omiſsio eiuſdem dilectionis procedens ex negligentia, conueniunt in ſpecie eſſentiali, quamuis in aliquo accidenti diſconueniant, ſicuti actus miſericordiæ proueniens ex motiuo charitatis, & actus miſericordiæ ex tali motiuo non imperatus,

eiuſ-

eiusdem sunt speciei loquendo de specie essentiali, quamuis differant specie accidentali desumpta ex fine operantis; at omissio ex negligentia procedens specificè differt ab odio in sententia illius Doctoris: ergo etiam omissio dilectionis diuinæ procedēs ex displicētia in diuina bonitate differt specificè ab odio loquendo de specie essentiali, quāuis in specie accidentali ab extrinseco motiuo desumpta specificè conueniat cum illo.

31 *Vera solutio.* Et ex hac doctrina ad vltimum exemplum, concessa maiori, nego minorem; quod scilicet omissio dilectionis, & odium solum differant penes omissionem, & commissionem, differūt enim præter hoc in motiuo; odiū enim essentialiter terminatur ad malum Deo volendum ex displicentia in bonitate ipsius. Ex qua displicentia omissio secundum essentiam non nascitur, nec ex diuina bonitate, vt displicente ad omissionem dilectionis omittens mouetur, quod si aliquādo ex ista displicentia ad omittendū moueatur, hoc erit omissioni accidētale, & tunc in specie accidentali ex ista displicentia desumpta odium, & omissio amoris conuenient.

32 *Opponēs 1.* Sed obijcies primo; etsi omissio dilectionis non sit ex displicentia in bonitate Dei, est tamen ex displicentia ipsius dilectionis; at displicentia in dilectione est eiusdem rationis cum displicentia in bonitate diuina: ergo ex isto capite nō differunt odiū, & omissio dilectionis. Probatur minor: volitio efficax amoris Dei, & amor directus Dei super omnia sunt eiusdem speciei formaliter in genere moris, vt diximus *disp. præcedenti*: ergo displicentia in dilectione Dei, & displicētia in diuina bonitate eiusdem rationis sunt, & eiusdem speciei formaliter in genere moris.

Secūdo. Secundo obijcies: odiū, & omissio amoris opponuntur eidem rectitudini charitatis; at quæ eidem rectitudini eiusdem virtutis opponuntur ex eodem motiuo procedunt, & circa idem obiectum versantur, vt dicebamus nostram conclusionem fundantes: ergo omissio dilectionis, & odiū non differunt in motiuo.

Tertio. Tertio, odium respicit diuinam bonitatem per modum fugæ, & termini *à quo* auersionis; at terminus *à quo* auersionis non mouet ad actum, sed terminus *ad quem* conuersionis: ergo odium non procedit ex displicentia in diuina bonitate motiue.

33 *Ad 1. resp.* Respondeo ad primam instantiam omissa maiori, negando minorem: ad illius probationem dicatur: volitionem efficacem dilectionis diuinæ ratione sui non esse eiusdē speciei in genere moris cum amore Dei; bene autem volitio efficax dilectionis, non ratione sui, sed ratione bonitatis diuinæ; sicuti dilectio proximi ratione Dei est eiusdem speciei in genere moris cum dilectione Dei, nō tamen dilectio proximi ratione sui, hæc enim specie differt in genere moris à dilectione Dei. Ex quo tantum sequitur, displicentiam in dilectione Dei ratione bonitatis diuinæ esse eiusdem speciei cum displicentia in bonitate Dei ratione sui, omissio autem non procedit ex displicentia in dilectione Dei ratione bonitatis diuinæ, sed ex displicentia in illa ratione sui.

Instabis Sed dices, sequi ex hac solutione, omissionem, & commissionem in vniuersum distingui specificè in genere moris; consequens est contra nostram sententiam: ergo solutio tradita non subsistit cum illa. Probatur sequela: omnis omissio speciem sumit proximè ab actu sibi opposito, vt admittebamus secundum argumentum soluentes; peccatum vero commissionis ab obiecto contrario, opposito obiecto virtutis suam speciem desumit; at obiectum contrarium specificè differt in genere malitiæ obiectiuæ ab actu virtutis oppositæ, si actus virtutis, & obiectum illius specificè distinguantur in genere bonitatis obiectiuæ moralis: ergo in vniuersum omissio, & cōmissio habent specificatiua distincta specificè in genere moris; & consequen-

ter specificè inter se distinguuntur.

Resp. Respondeo, non semper obiectū, & actus in ratione obiecti specificantis specifice differre, exterior enim datio eleemosynæ specificatur ab eleemosyna data, & specificat actum interiorem misericordiæ, estque eiusdem speciei in specificando actum interiorem, cum eleemosyna specificante ipsum. Voluntas etiam dandi eleemosynam specificatur ab exteriori actione, & specificat voluntatem reflexam, conuenitque in ratione specificantis voluntatem reflexam specificè athome cum exteriori actu ipsam specificante; vnde voluntas reflexa, & directa eleemosynæ sunt eiusdem speciei; solum ergo actus, & obiectum actus differunt specie in ratione obiecti, quando longe obiectum distat ab actu, sicuti distat bonitas diuina à bonitate actus ad illam terminata, & sic dicimus consequenter tūc obiectum contrarium specificans cōmissionis peccatum differt specie in ratione specificantis ab actu omisso specificante omissionem, cum similis distantia interuenit, seu intercedit, & quia hæc inuenitur in ratione obiecti displicentiæ, & bonitatem diuinam; ex cuius displicentia nascitur odium, & bonitatē actus dilectionis, ex cuius displicentia omissio diligendi procedit; consequens fit, quod specie differant omissio dilectionis, & odium; quia tamen non semper similis distantia intercedit inter obiectum specificans peccatum commissionis, & actū omissum specificantem omissionem sui, non semper omissio à commissione differt specifice: v. c. dare debitas pecunias, quod specificat omissionē dandi, & pecuniæ alienæ ablatæ, quæ specificant peccatum commissionis, non distant specifice in genere moris, & ideo non dare pecunias, quas quis dare debet, & auferre pecunias, quas quis non auferre tenetur, sunt commissio, & omissio eiusdem speciei, si ex eodem motiuo vtrumque procedat, vel auaritiæ, vel iniustitiæ, quo exemplo vtitur D. Thom. *art. 6. in corpore*: cultus patri debitus specificans omissionem sui, & malum patri illatum, specificans peccatum commissionis impietatis, non distant specifice in genere moris; & ideo non dare patri debitum cultum, & illi iniuriam inferre sunt omissio, & commissio eiusdem speciei in ratione impietatis, vt docet D. Tho. 2. 2. *q. 79. art. 4. in corpore*, etsi ex alio capite possint differre specifice, quatenus iniuria in patrem esse potest iniustitia. Et ex his obiter constat ad quartum exemplū, scilicet blasphemiæ in Deū, & omissionis cultus diuini, dicimus enim esse eiusdem speciei intra lineā irreligionis, etsi ex alio capite possint differre specifice, nempe si blasphemia cōtra fidem sit, aut contra iustitiam diuinam.

Ad secundam obiectionem dicatur: rectitudinem, cui immediate opponitur odium, non esse actus charitatis, sed rectitudinem negationis odij. Hæc autem non est eadem cum rectitudine actus, cui immediate odiū opponitur. Priuatio autem rectitudinis, quæ in odio Dei reperitur, etsi eidem rectitudini opponatur, cui opponitur omissio amoris, nempe rectitudini actus charitatis, nihilominus ab omissione dilectionis distinguitur in genere moris, quia consequitur ad causam diuersam. 34 *Ad 2. obiectionem.*

Ad tertiam dicatur: in obiecto dilectionis duo esse distinguenda, nēpe obiectum volitum, quod respectu amoris est bonum, & respectu odij est malum, & illud cui bonum appetitur, aut malum desideratur. Amor enim amicitiæ, quo amico volumꝰ bonum, est ex complacentia in ipso, vel amor amicitiæ non erit, & odium inimicitiæ, quo inimico malum volumus est ex displicentia in ipso, vel odium inimicitiæ non erit, quo circa, vt tractatu de Diuino amore cum Angelico Doctore docuimus, in Deo odium inimicitiæ hominum nō inuenitur, quia licet velit illis malum pęnę, non tamen ex displicentia in illis, sed ex suæ iustitiæ ostensione. Dicimus ergo, quod licet diuina bonitas, vt obiectū displicentiæ, non possit mouere per *Ad 3.*

mo-

modum obiecti voliti per odium, mouet tamen vt quid se tenens ex parte obiecti, cui volumus malum per odium; nec sequitur esse duplex motiuum: nam sicuti ex obiecto *quod*, & *cui* amicitiæ vnum integrum obiectum cõflatur, ita ex obiecto *quod*, & *cui* vnum integrum obiectum constituitur. Et hæc de ista disputatione applicanda littera Magistri, *vbi disput. praecedenti.* M. Sit.

***

QVAESTIO SEPTVAGESIMA-TERTIA.

DE COMPARATIONE PECcatorum ad inuicem in decem Articulos diuisa.

MEDITATIS *Iam ab Angelico Doctore præcedentibus quæstionibus constitutione peccati, & vnius ab alio distinctione, & distinctionis capitibus, in hac Quæst.* 73. *peccata comparat inter se, &* in 1. artic. *docet, habere inter se connexionem.* In secundo, *non omnia peccata esse æqualia in grauitate.* In tertio, *peccatorum grauitatem secundum obiecta attendi.* In quarto, *digniori virtuti grauius peccatum opponi.* In quinto, *peccata spiritualia esse grauioris culpæ, quam carnalia peccata, hac sola differentia attenta spiritualis à carnali peccato.* In sexto, *maiorem voluntatem peccandi, & priorem finem ad peccatum*

mouentem aggrauare peccatum, causas vero illas, quæ præter voluntatis naturam illam ad peccandum inclinant, puta diminuendo rationis iudicium; sicuti facit ignorantia, vel minuendo libertatem, vt violentia, infirmitas, vel mœtus, diminuere grauitatem peccati, quia diminuunt voluntarium. In septimo, docet D. Tho. circunstantiam aggrauare dupliciter peccatum, vno modo trahendo ad aliam speciem peccati, quæ dicitur circunstantia mutans speciẽ: alio modo non trahendo ad aliam speciem peccati, sed intra eandem speciem. In octauo, maius nocumentum, quandoque directè dare grauitatem peccato, quãdoque vero indirectè, & aliquando nullatenus aggrauare peccatum. In nono, aggrauari peccatum ex dignitate personæ in quam peccatur. Ac denique in decimo docet, peccatum ex subreptione proueniens minus imputari personæ maiori in virtute; quæ vero ex deliberatione procedunt, crescere ex dignitate personæ peccantis, ita vt tanto grauius peccet, quãto maior est persona. Circa ea, quæ Angelicus Præceptor in ista quæstione docet, plura disputari poterãt, quia tamen aliqua difficultatem nõ habẽt, & alia disputantur aptius supra q. 18. & temporis angustia Nos premit, difficiliora solum, & quæ ad hunc solum principalius attinent in controuersiam vocabimus.

Sit igitur.

DISPVTATIO VIGESIMA NONA.

Vtrum omnia peccata sint æqualis grauitatis?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur, & Catholica sententia probatur.

Nu. 1. *Ratio dubitādi.*

RATIO DVBItandi est: nā peccatum consistit in priuatione rectitudinis debitæ inesse; at inter priuationes inæqualitas non datur; priuatio namque magis, vel minus non suscipit, vt constat in morte, & cæcitate; non enim datur vnus magis mortuꝰ, aut magis cæcus, quā alius: ergo omnia peccata sunt in grauitate æqualia, nec datur vnum peccatū, quod altero maius sit. Quā ratione dubitandi conuictos fuisse Stoicos ad omnium peccatorū æqualitatem tuendam, referunt D. Tho. *quæst. de malo art. 9. in 2. dist. 42. art. 2. 3. Contra-Gentes cap. 139. & in hac quæst. art. 2.* Eidem errori subscripsere Cicero Paradoxa 3. & Iouinianus, vt referunt D. Hieronimus *lib. contra Iouinianum cap. 17. & dialogo 1. contra Pelagianos nu. 3.* Et Augustinus *lib. de Hæresibus hæresi 82. & epist. 29. ad proximum*, referunt etiam Prateolus in Catalogo Hæreticorum verbo *Iouinianus*, & Castro de Hæresibus *lib. 12.* verbo *peccatum* hæresi 8.

Stoicorum error.

2 *Catholica sententia probatur ex Scriptura, & PP.*

Sententia tamen, quæ docet, non omnia peccata esse æqualia, est certa fide tenenda. Constatque ex pluribus Sacræ Scripturæ locis, Ezechielis 16. *Penè sceleratiora fecisti illis in omnibus vijs tuis.* Et infra; *porta cōfusionem tuam, quæ vicisti sorores tuas, peccatis tuis, sceleratius agens ab eis.* Ioannis 19. *Qui me tradidit tibi, maius peccatū habet*; vbi, & passim alibi peccatorum inæqualitas exprimitur manifestè, consonāt Ecclesiæ PP. Aug. *tract. 116. in Ioannē.* Hieronimus *lib. 2. cōtra Iouinianū cap. 17. & Dialog. 1. cōtra Pelagianos num. 3.* D. Tho. locis vbi proxime adductis, Gregorius Nacianzenꝰ, Origenes, Hilarius, & alij adducti à commentatoribus D. Tho. in præsenti, qui omnes in Catholica veritate conueniunt.

Prob. 1. ratione à posteriori. Et ostenditur à posteriori: pęnæ namque inæqualitas, culpæ inæqualitatem supponit, hoc dictante rectitudine iustitiæ punitiuæ; at non omnibus peccatis æqualis correspondet pęna, sed inæqualis inæqualibus delictis correspondet; vt constat ex illo: *Quantum glorificabit se, tantum date illi tormentorum, & luctus*. Et per se manifestum, & lumine naturali apparet notum: qui enim patricidium committit, maiori pœna dignus efficitur, quam qui aliena rapit, aut in die Quadragesimæ frangit ieiunium: ergo in peccatis inæqualitas in ratione culpæ inuenitur.

3 Secūdo prob. à priori. Secundo à priori: species enim teste Philosopho, & communi Philosophia admittente, sunt sicut numeri: vnde sicuti non dantur duo numeri specificè in ratione numeri distincti, & æquales, ita duæ species æquales esse non possunt; at plura sunt peccata specificè distincta, vt cō stat ex dictis *quæst. præcedenti*, & per se est manifestum: peccatū enim in Deum non potest non à peccato in proximum specie distingui: sicuti virtutes nos ad Deum, vt obiectum ordinantes, à virtutibus, quæ erga proximum vt obiectum versantur, specificè distinguuntur: ergo plura sunt peccata inæqualia in grauitate.

Tertio. Tertio, si peccatum in positiuo consistat, ratio inæqualitatis in promptu est ex inæqualitate obiectorum. Peccatum enim iuxta istam sententiam, ab obiecto suam moralem specificationem desumit: ergo sicuti, quia actus virtuosus ab obiecto specificatur, quo obiectum est dignius obiecto, eo actus actum superat in bonitate morali, ita iuxta excessum obiecti ad obiectum in grauitate obiectiua, & dissonantia ad rationem, erit excessus grauitatis ad grauitatem vnius peccati ad aliud in malitia formali; at non omnia peccatorum obiecta æquè sunt rationi dissona; tum, quia non omnia obiecta virtutum sunt æquè rationi consona. Tum etiam, quia ipso lumine naturalis rationis absque Magistro, seu Doctore, bene disposito intellectu dictante, plus rationi dissonat Deus, quam homo in ratione obiecti odij, plusque rationi dissentaneum apparet patres occidere, quā alienum bouem, aut occidere, aut furari: ergo malitia vnius peccati formalis alterius malitiam superat in grauitate essentiali. Intra eandem etiam speciem esse grauius, & minus graue peccatum, iuxta istam sententiam facili ratione suadetur: cum enim peccatum in positiuo consistat, iuxta maiorem huius positiui intensionem, necesse est vt crescat peccatum. Quis enim, nisi rationis lumine destitutus penitus potest negare magis dissonare rationi Deum intensione vt octo odio habere, quam intensione vt quatuor, plures quam vnam tantum circunstantiam violare? ergo intra eandem speciem, etiam est maior, & minor grauitas peccatorum.

Si vero teneamus, peccatum omne in priuatione consistere, suadetur conclusio quarto quoad excessum in grauitate specifica; malitia enim priuationis sumitur ex dignitate formæ, cui opponitur; attectitudines virtutum, quibus peccata priuatiuè opponuntur, non sunt æquales, sed vna aliam in dignitate, aut bonitate excedit, vt per se est manifestum; constatque ex obiectorum inæqualitate, & intra eandem virtutem dantur actus alijs perfectiores morali bonitate: ergo non omnes priuationes peccatorum sunt inter se æquales, sed vna alia peior in ratione malitiæ moralis, & vna aliā superans in specifica grauitate, estô demus, quod peccatum in priuatione cōsistat. Quod vero etiam intra eādem speciem, etiam hac sententia admissa, detur excessus vnius peccati ad aliud in grauitate malitiæ, probatur ratione D. Tho. locis *superius* adductis: licet nāque simplex priuatio, quæ consistit in corrupto esse, nō possit intra eandem speciem magis, vel min⁹ sus- 4 Quarto prob.

cipere, sed in indiuisibili omnino cōsistat, quare non datur vna mors, altera maior, nec vna cęcitas maior alia, quia prima cōsistit in omnimoda priuatione vitæ, & secunda in omnimoda visus carentia, quin aliquid formæ sibi oppositæ admittant, priuatio tamen simplex, quæ scilicet non in corrupto esse, sed in corrumpi cōsistit, quia scilicet formam sibi oppositam, non penitus à subiecto depellit, sed aliquid eius permittit, magis, & minus intra eandem speciem suscipere potest, quo circa vna vmbra est alia maior, quia magis, aut minus habet adiunctum de luce. Vnaque ægritudo, maior altera inuenitur, quia non consistit in omnimoda exclusione salutis, sed aliquam sanitatem in subiecto infirmante permittit; at malitia peccati, estô priuatiua sit, non tamen in primi generis, sed in secundi generis priuatione consistit, vt ex argumentorum solutione constabit: ergo adhuc in ista sententia maior, & minor grauitas peccatorum intra eandem speciem subsistit.

§. II.

Examinantur aliquorũ solutiones.

5 *Prima solutio rationis dubitandi.* AD rationem dubitandi nō vna est Theologorum responsio, quidam recentiores illa cōuicti negant maiorē, quod scilicet peccatum in priuatione sit positum. Existimant enim, quod quamuis peccati constitutione per priuationē admissa, saluari posit inæqualitas peccatorum specifica, intra eandem tamen speciem illorum inæqualitas non potest sustineri. *Reijcitur 1.* Cæterũ hæc solutio sustinenda non est, & reijcitur primo: etenim peccatorum inæqualitas absolute est de fide, quod vero intra eandem speciem detur vnum peccatũ in grauitate aliud superans, etsi tanta certitudine forte non gaudeat, communi tamen Theologorum consensu est admissum; at quod peccatum in positiuo, & non in priuatiuo consistat, non est certa, sed tantum probabilis Theologorum sententia multis, & doctissimis oppositum asserentibus, & cum vehementi fundamento in D. Tho. ergo inæqualitas peccatorum vni ex his sententijs alliganda non est, sed iuxta vtriusque sententiæ principia sustinenda.

Secundo: nam licet priuatio non constituat peccatum commissionis, est tamen eiusdem rationis in genere mali moralis cum malitia illius positiua, quæ idcircô peccatum commissionis constituit, quia malitiam priuatiuam præcedit, & radicat, vt *supra disp.* 24. docuimus: ergo cum excessu grauitatis in malitia positiua non stet æqualitas in priuatiua ad ipsam consequuta; ac proinde si intra eandem speciem vnum peccatum, aliud superat in grauitate morali penes positiuam malitiam, etiam penes priuatiuam excessus intra eandem speciem admittendus erit. 6 *Secũdo.*

Denique: nam peccatum omissionis in omnium Theologorum sententia essentialiter in priuatione consistit, quidquid sit, an in indiuiduo, absque physico voluntatis actu possit inueniri; & tamen non solum in diuersis speciebus, sed etiam intra eandem speciem est vna omissio, alia grauior: si namque aliquis Missam ob ludendum omittat, grauius intra eādem speciem delinquit alio omittente ob studium, bonitate finis minuente medij malitiam: ergo quamuis peccatum omne in priuatione quoad essentiam sit positum, sustinenda est peccatorum inæqualitas, non solum in diuersis speciebus, sed etiam intra eandem speciem malitiæ. *Tertio.*

Respondebis, esse discrimen inter 7 *Resp.*

omiſsionem,& commiſsionem ſuppo ſito quod in priuatione ponatur, cõſiſtens in eo quod omiſsio conſiſtit in carentia actus, & quia datur vnus actus præceptus intra eandem ſpeciẽ virtutis altero perfectior, v. c. audire ſacrum, quam recitare Roſarium; fit conſequens, quod poſsit intra eãdem ſpeciem vna omiſsio aliam excedere in grauitate, id autem, quod præcipitur per præceptum negatiuũ, v.c. nõ furãdi, cui opponitur peccatũ commiſsionis, in omnimoda negatione conſiſtit, nempe in omnimoda negatione furti, & quia quodlibet furtũ hanc omnimodam negationem excludit; fit conſequens, quod ſi peccatum furti in priuatione conſiſtat, non poſſit vnum furtum alio eſſe grauius; quia omne furtum æquali rectitudine priuat.

8 *Contra*

Sed contra: nam eo ipſo quod peccatum commiſsionis in priuatione conſiſtat, forma, cui opponitur, non eſt carentia, ſed aliquid poſitiuum; carentia enim carentiæ non priuatio, ſed affirmatio, & forma poſitiua eſt; at inter formas poſitiuas datur intra eandem ſpeciem exceſſus in rectitudine: ergo inter priuationes peccata commiſsionis conſtituentes, exceſſus grauitatis intra eãdem ſpeciem eſt admittendus.

Cõfirm.

Confirmatur: nam eatenus in peccato commiſsionis reperitur priuatiua malitia, quatenus eſt præceptum disiunctiuum, vel non operandi, vel operandi bene, v. c. in materia iuſtitiæ: ergo etiam erit præceptum conditionatum, vel non operandi intenſe in prædicta materia, vel operandi intenſe bonitate intenſiua; ac proinde, actus v.c. intenſus, vt octo, fundabit priuationem intenſionis, vt octo debitæ ex illo præcepto, & actus intenſus vt quatuor, fundabit priuationem, ſi non ſit intenſionis, vt quatuor; at priuatio maioris intenſionis debitæ, peior eſt in ratione malitiæ priuatione minoris intenſionis præceptæ: ergo eodem modo ſaluatur peccatorum inæqualitas intra eandem ſpeciem admiſſa illa ſententia, quæ peccatum commiſsionis per priuationem conſtituit, quo ſaluatur in peccatis omiſsionis.

Vazquez *diſp. 99. cap.* 4 poſtquam D. Tho. doctrinam, & varias eius explicationes lato calamo reiecerat, ad rationem dubitandi reſpondet admiſſa maiori, negando minorem; aſſerit enim, quod licet priuationes ſimplices conſiſtentes in corrupto eſſe, non ſuſcipiant magis, aut minus in ratione priuationum, in ratione tamen mali magis, & minus ſuſcipiunt, & rationem diſtinctionis traditæ fundat in eo quod priuatio in ratione priuationis conſtituitur per comparationem ad formam, qua priuat ſecundum ſe, & abſolute; in ratione vero mali per comparationem ad illam, quatenus cõuenientem ſubiecto, & quia poteſt vna forma magis conuenire ſubiecto, quam alia, v. c. magis eſt conueniens homini vita, quam viſus, & iſte, quam olfatus; fit conſequens, vt licet priuationes ſimplices in ratione priuationum ſe non excedant, ſed in indiuiſibili conſiſtãt, quo circà mors non eſt maior priuatio, quã cæcitas, nec cæcitas ſurditatẽ in ratione priuationis excedit, in ratione tamen mali vna ſuperare poteſt aliã, v. c. mors eſt peior homini, quam cæcitas, & hæc quam ſurditas, qui illa priuat vita magis conueniente homini, quam illi conueniat viſus, & cæcitas priuat viſu, qui conuenientior eſt homini, quam auditiua potentia, vnde quamuis demus peccata in priuatione ſimplici, & omnimoda conſiſtere, tantum infertur omnes priuationes peccati conſtitutiuas in ratione priuationum æquari, non vero quod adæquentur in ratione moralis malitiæ, quia vna priuabit hominem rectitudine maiori, & magis conueniente, quam alia. 9 *Secũdo reſpondet Vazquez.*

Hæc tamen doctrina, etſi doctis Thomiſtis non diſplicuerit, mihi tamen placere non poteſt, & reijcitur primo ad hominem contra iſtum Autho- 10 *Diſplicet primo.*

thorem; etenim eadem est ratio de priuatione vt priuatio, ac in ratione malitiæ, vt magis, aut minus suscipiat iuxta principijs illius: ergo inconsequenter concedit vnum, & alterum negat. Probo antecedẽs: ideò in ratione mali vna priuatio, aliam superat, quia prout sic sumitur per comparationem ad formam oppositam, quatenus conuenientem subiecto, & in ratione conuenientiæ vna alteram excedit; at in ratione priuationis sumitur per comparationem ad formam sibi oppositam absolutê, & forma vni priuationi opposita absolutê aliam in ratione perfectionis excedit, vt prædictus Author fatetur; vita namque non solum est homini conuenientior, quam visus, sed etiam est absolutê visu perfectior: ergo sicuti in ratione mali superat vna priuatio aliam, quia forma penes, quam in ratione mali sumitur, est altera subiecto conuenientior: ita in ratione priuationis, aliam priuationem excedet, quia forma penes quã sumitur est secundum se altera forma perfectior; ac proinde, iuxta sua principia inconsequenter procedit vnum concedens, & alterum negans.

11 *Secũdo.* Secundo reijcitur: nam si peccatum in priuatione omnis bonitatis consisteret, omnique bonitati priuatiué opponeretur, non posset vnum peccatum forma magis subiecto conueniente priuare, quam aliud; cum omne peccatum omni bonitate priuaret: ergo nec in ratione priuationis, nec in ratione malitiæ vnum alterum excederet; at D. Tho. ideò peccati priuationem asseruit non esse simplicem, & in corrupto esse, sed in corrumpi, quia non excludit totam bonitatem, non quia bonitas specifica, cui opponitur priuatiuê immediatê in subiecto relinquatur, vt ex dicendis constabit: ergo si esset simplex priuatio in sensu, quo à D. Tho. negatur, non relinqueretur locus inæqualitati peccatorũ, nec in ratione priuationis, nec in ratione mali moralis.

Tertio. Tertio: nã licet inter priuationes simplices posit esse specifica inæqualitas, quo circa priuatio vitæ superat excessu specifico priuationẽ potentiæ visiuæ; illa tamen, quæ simplex priuatio est, & in corrupto esse, non potest magis, aut minus suscipere: vnde non minus mortuus est homo primo die mortis, quam post annum, cum iam cadauer fuerit, & similiter domus non est magis tenebrosa si lucerna sit operta pluribus velaminibus, quam si vno tantum operiatur velamine; at inter peccata non solum est constituenda specifica inæqualitas, sed etiam talis sunt conditionis, vt magis, & minus suscipiant: ergo cõsistere nequeunt in simplici priuatione, sed in priuatione non simplici ex suppositione, quod per priuationem formaliter constituatur.

12 *Cõfirm.* Vrgetur, & explicatur difficultas, esto vna veritas, altera perfectior sit in ratione veritatis; nemo enim negare potest veritatem intellectus creati, etiam in ratione veritatis essentialiter excedi à veritate diuina; quia tamen essentia veritatis cõsistit in indiuisibili, omnes Logici, & Metaphysici docent, veritatem non suscipere magis, & minus, quia nempê intra eandem speciem non potest incrementũ recipere: ergo quamuis in doctrina Authoris, quẽ impugnam⁹, saluetur vnum peccatum alterum specificé excedere, si tamen intra eãdem speciem nequeant peccata incrementum grauitatis recipere, nõ saluatur, quod peccata magis, & minus suscipiant, at si in priuatione simplici consistat peccatorum essentia, non poterunt peccata intra eandem speciẽ incrementũ grauitatis recipere, vt manifestê probauimus: ergo ista sententia admissa, nõ saluatur sententia seu doctrina omnium Theologorum affirmans posse peccata magis, & minus intra eandem speciem recipere; & cõsequenter vt hæc cõmunis, & verissima doctrina saluetur, necessario est recurrendum ad distinctionẽ factam ab Angelico Doctore.

13 *Alia solutio impugnatur.* Et ex his præclusa manet aliorum solutio asserentium, ex eo quod peccatum in simplici priuatione cõ-

fisteret, tantum inferri nō dari vnum peccatum, alio maius in ratione cuiusdam negationis, non autem quod in ratione priuationis moralis vnum aliud non excedat, eo quod priuatio moralis est carentia formæ moraliter debitæ; potest autem vna forma magis, quam alia deberi; & consequēter vnum peccatum in ratione malitiæ priuatiuè excedere aliud, ex eo quod, etsi vtrumque totaliter formam sibi oppositam excludat, vna tamen forma magis, quam alia debetur. Quorum existimatio reijcitur ex iam dictis primo: nam si in ratione negationis, aut physicæ priuationis non est vna altera maior, vt fatentur isti Authores, quamuis vna perfectiori formæ opponatur, quam alia: ergo nec in ratione priuationis moralis vna, alteram superabit, q: āuis formam magis debitam vna tollat, quam alia. Secundo: nam si peccatum in simplici priuatione consisteret eo sensu quo ab Angelico Doctore negatur, per quodlibet peccatum omnis bonitas tolleretur: ergo non auferretur per vnum forma magis debita, quam per aliud; ac proinde non posset ex isto capite excessus peccatorum saluari.

§. III.

Traditur, & defenditur vera solutio.

14 *Vera solutio rationis dubitādi in nu. 1. positæ.* Relictis igitur his modis dicendi, vera rationis dubitandi solutio colligitur ex iam dictis, & ex doctrina D. Tho. *in 2. artic. huius quæst.* duplex distinguendo priuationum genus, aliud priuationum consistentium in corrupto esse, quæ vocantur priuationes simplices, & hæc magis non suscipiunt, nec minus, aliud priuationum consistentium in corrumpi, quæ vocantur priuationes non simplices, & inter istas datur excessus, magisque, & minus suscipiunt. Peccatum autem, licet in priuatione consistat, non in priuatione primi generis, sed in secundi consistit, & ideò magis, & minus suscipere potest, dariqùe vnum peccatum, quod alio maius sit in genere mali moralis: ita Caiet. *sup. ra, q. 18. articu. 8. octauo circa solutionem ad primum*, Conradus, & Medina *circa istum art.* Curiel §. 2. Zumel *dub.* 1. Lorca *disp.* 17. Montesinos *disp.* 5. *quæst.* 3. Martinez *art* 2. *dub.* 1. Illustrissimus Episcopus Segouiensis *dub.* 1. *circa art.* 2. & 3. & Granadus *tract.* 3. *de peccatis disp.* 1. *Caiet. Conra. Medin. Curiel. Zumel. Lorca. Monte. Martin. Araujo. Grana.*

Opponis. Sed contra hanc solutionē grauis difficultas insurgit: etenim priuatio simplex, & in corrupto esse illa dicitur, quæ nihil formæ sibi oppositæ relinquit, priuatio autem nō simplex, quæ aliquid relinquit in subiecto sibi oppositæ formæ; at priuatio, quæ in peccato reperitur nihil sibi oppositæ formæ relinquit: ergo non est priuatio in corrumpi, sed simplex, & in corrupto esse. Probatur minor: forma cui opponitur priuatio in peccato reperta est moralis rectitudo; at in peccato odij Dei nulla rectitudo relinquitur, & idem est de quouis alio peccato: ergo priuatio in peccato reperta nihil in subiecto relinquit illius formæ, cui opponitur priuatiuè.

Vt huic difficultati, quæ grauissima est occurrant præfati Authores, in varios modos dicendi diuiduntur. Primus est in omni peccato relinqui rectitudinem moralem communissimam ex ordine ad beatitudinem in communi desumptam, qui ordo in omni reperitur peccato. Ita ex Caiet. *supra quæst.* 18. *art.* 8. circa solutionem ad primū theologizantur Lorca, & Martinez. 15 *Prima solutio.*

Secun-

Secūda Secundus modus dicendi est aliorum, quos sequitur Episcopus Segouiensis, asserentium, ideo priuationem peccati esse in fieri, quia relinquit iudicium rationis, & libertatē in actu, etsi nihil moralis rectitudinis relinquat in illo. Ad quem reduci potest *Tertia.* tertius modus dicendi, quem aliqui ex Thomistis sequuntur, asserētes, ideo priuationem peccati non esse simplicem, & in corrupto esse, sed non simplicem, & in corrumpi, quia etsi omnem rectitudinem auferat, non tamē tollit radicem rectitudinis ad differentiam mortis, quæ tollit radicem vitæ. *Quarta* Quartus modus dicendi est aliorum, qui asserūt, priuationē in peccato repertam esse simplicem, & in corrupto esse respectu subiecti proximi, scilicet actus, quia in illo nullā rectitudinem moralem relinquit, respectu autem subiecti remoti, scilicet potentiæ, aut suppositi esse priuationem in fieri, quia in illis rectitudinem moralem relinquit, scilicet aliorum actuū, qui sunt boni moraliter, & quorum rectitudo per priuationem in actu peccati existentem non tollitur.

16 *Prima solutio reijcitur 1.* Sed omnes isti modi dicendi à veritate deficiunt, & primus reijcitur primo: quia beatitudo in communi non est bonum honestum, & rationi conforme, sed abstrahens ab honesto, & delectabili; sed bonitas moralis sumitur à bono honesto: ergo ex ordine ad beatitudinem in communi bonitas moralis non sumitur.

Secūdo. Secundo, quia dato, quod in omni actu humano detur honestas moralis sumpta ex beatitudinę in communi, ex illa tamen in actu peccaminoso relicta, non potest probari peccatorum inæqualitas; at doctrina D. Tho. ad hoc tendit: ergo non saluatur in isto modo dicendi. Probo maiorem: ex illa forma est probanda peccatorum inæqualitas, quæ si maior sit minuitur peccati malitia, & si minor peccati malitia augetur, vt constat ex alijs priuationibus, quæ consistunt in corrumpi: vmbra namque v. c. quia est priuatio in corrumpi, eo est maior, quo minus de luce relinquit, & eo minor est, quo magis de luce relinquit, seu permittit; at dato, quod in omni peccato bonitas moralis ex beatitudine in communi inueniatur, non tamen quo maior, eo est minor peccati malitia: ergo ex tali rectitudine non potest inæqualitas peccatorū ostendi. Probatur minor: si actus est bonus, quia tendit in beatitudinem in communi: ergo quo intensior est actus, eo maiorem bonitatem ex tali tendentia recipiet; at quo actus peccaminosus intensior est, eo est peior: ergo ex maiori bonitate morali sumpta ex beatitudine in communi, non minuitur peccati malitia, sed potius cum illa augetur.

Denique: nam doctrina D. Tho. debet esse omnibus peccatis communis; at tendentia ad beatitudinem in communi non saluatur in omni peccato, vt constat in peccato omissionis, quod cum non in actu, sed in illius carentia consistat, ad beatitudinem in communi non tendit; & consequenter nullam habet bonitatem moralem ex illa desumptam: ergo non ideo priuatio in peccato reperta est non simplex, & in corrumpi, quia huiusmodi bonitatem moralem relinquat. Patet consequentia: nam pura omissio non est priuatio in facto esse, sed in fieri, siue in corrumpi; & tamē non habet huiusmodi bonitatem moralem: ergo quod priuatio in peccato reperta non sit in facto esse, sed in fieri, ex remanentia talis bonitatis in subiecto priuationis non sumitur. *Tertio.*

Dices, omissionē etsi non includat essentialiter actū, illū tamen adiunctū habere, & in tali actu rectitudinē istā ex beatitudine in communi inueniri. 17 *Respondebis.* Sed cōtra primo: quia sententia docēs omissionē posse sine omni actu in indiuiduo reperiri, est in via D. Th probabilis, & nostro iudicio probabilior, quā opposita; at quod priuatio peccati nō sit simplex, sed in corrūpi, est expressa mens D. Th. ergo ad sententiam illam coarctanda non est. *Contra primo.*

Secũdo. Secundo: nam vna omisſio eſt alia grauior ſumpta eſſentialiter; & conſequẽter nõ eſt priuatio ſimplex, nec in corrupto eſſe, ſed in corrumpi; & tamen in ſua eſſentia non claudit eſſentialiter actum, nec bonitatem ex beatitudine in communi deſumptã: ergo quod priuatio non ſimplex, & in corrumpi ſit, ex tali bonitate non ſumitur.

18 *Contra ſecundã ſolutionem obſtat 1.* Deinde ſecundus modus dicendi reijcitur primo: nam eſſe, aut non eſſe priuationem in fieri prouenit ex hoc, quod eſt relinquere, aut non relinquere aliquid formæ, cui priuatiuê opponitur; at priuatio in peccato reperta non opponitur priuatiuê iudicio rationis, nec libertati actus: ergo non ideò à D. Tho. dicitur priuatio in fieri, quia relinquat libertatẽ, & iudicium rationis.

Secũdo. Secundo, quia non ideô dicitur aliqua priuatio in fieri, quia relinquit ſui ſubiectum; aliàs omnis priuatio diceretur priuatio in fieri; at actus cum libertate, & ordine ad iudicium rationis eſt ſubiectum priuationis peccati: ergo non ideo dicitur priuatio in fieri, quia iudicium rationis, & libertatem relinquit.

Tertio. Tertio: nam omisſio non eſt priuatio in corrupto eſſe, ſed in corrumpi, & non habet libertatem adiunctã, ex qua relicta talis dicatur: nam libertas omisſionis; cum moralis tantum ſit, eſt ipſa moralis malitia: ergo priuatio peccaminoſa, non ideô eſt priuatio in fieri, quia libertatem relinquit.

Quarto Denique: nam ſi ex hoc capite diceretur, & eſſet priuatio in fieri, quo actus liberior eſſet, & cum pleniori iudicio rationis, eo minoris eſſet malitiæ, cum priuatio in fieri, eo minor ſit in ratione priuationis, quo magis relinquit illius formæ, ex cuius remanentia in ſubiecto priuatio in fieri dicitur; at hoc falſisſimum eſt: nam peccatum eo eſt grauius cæteris paribus, quo eſt liberior, & magis voluntarius, & cum pleniori rationis aduertentia commisſus: ergo priuatio in peccato reperta non ideô eſt priuatio in fieri, quia libertatem, & iudicium rationis relinquit.

Et ex his inſufficiens conuincitur, & à veritate alienus tertius modus dicendi: priuatio enim dicitur, & eſt in fieri, ex eo quod relinquit aliquid formæ, cui opponitur; at priuatio peccaminoſa non opponitur priuatiue radici rectitudinis, ſed tãtum rectitudini ipſi ſecundum eſſe formale: ergo non ideo dicenda eſt priuatio in fieri, quia relinquat radicẽ rectitudis. 19 *Tertia ſolutio impugnatur primo.*

Secundo; nam ex illa forma relicta dicitur priuatio in fieri, ex cuius incremento, aut diminutione diminuitur, aut creſcit priuatio; at priuatio peccaminoſa creſcere, aut minui non poteſt ex incremento, aut diminutione radicis rectitudinis: cum incrementi, aut diminutionis ſit incapax, & æqualiter relinquatur per quãlibet priuationem peccati: ergo priuatio peccati non ideo eſt, & dicitur in fieri, quia radicem bonitatis relinquit. *Secũdo.*

Denique: nam iuxta veritatem, & D. Th. *in 2. artic. huius quæſtionis*; cæcitas eſt priuatio primi generis, ſimplex ſcilicet, & in corrupto eſſe, & in ſubiecto relinquit radicẽ formæ, cui opponitur, ſcilicet potentiæ viſiuæ, vt expreſſe docet D. Th. *infra quæſt. 85. art. 2. ad 3.* illis verbis: *Sicuti etiam in cæco remanet aptitudo ad videndum in ipſa radice naturæ in quantum eſt animal naturaliter habens viſum.* Et per ſe manifeſtum videtur, cum in homine cæco anima rationalis remaneat, quæ radix eſt potentiæ viſiuæ: ergo eſſe priuatio non in fieri, non penſatur, ex eo quod relinquat radicẽ formæ, cui opponitur; & conſequenter priuatio peccaminoſa non ideô eſt priuatio in fieri, quia rectitudinis, cui opponitur, relinquit radicem. *Tertio.*

Tandem vltimus dicendi modus, ex eo inſufficiens conuincitur, quod priuationẽ eſſe in corrupto eſſe, & ſimplicẽ, aut non ſimplicem, & in corrumpi, non eſt penſandum penes ſubiectum remotum, ſed penes 20 *Quarta ſolutio reijcitur 1.*

pro-

proximum, penes quod il'ius essentia pensatur: ergo ad iudicandã qualitatem priuationis peccaminosa nõ est attendendum ad subiectum eius remotum, sed ad proximum subiectum. Deinde: nam si respectu subiecti proximi est priuatio simplex, absolute esset priuatio simplex dicẽda; cum absoluta priuationis consideratio fit ex ordine ad subiectum proximum suum; at iuxta D. Tho. priuatio in peccato reperta est absolute non simplex: ergo non est simplex priuatio, & in corrupto esse respectu subiecti proximi.

Secũdo.

21 *Vera solutio obiectionis nu. 14. positæ.*

Verus igitur modus dicendi est, quem sequitur Montesinos *vbi supra num. 30. & deinceps*, scilicet priuationem in peccato repertam esse non simplicem, & in corrumpi, quia nõ est carentia totius rectitudinis moralis: nullum enim peccatum in carentia totius rectitudinis moralis consistit, sed in carentia alicuius peculiaris pertinentis ad aliquam specialem virtutem, v.c. odium Dei non consistit in carentia rectitudinis spei, nec fidei, nec castitatis, sed solum in carentia rectitudinis charitatis, infidelitas etiam non consistit in carentia rectitudinis charitatis, siue spei, sed in carẽtia rectitudinis fidei. Peccata etiã, quæ sunt eiusdem speciei, non consistunt in carentia totius rectitudinis virtutis ipsis oppositæ, sed in carentia peculiaris rectitudinis, alias recti tudines ex alijs circunstãtijs permittẽ siuẽ relinquentes, v.c. peccatum intẽsum vt quatuor, non dicit carentiam octo gradum rectitudinis, sed tãtum quatuor graduũ, & peccatum, quod est tale ex circunstantia loci, non dicit carentiam rectitudinis, quæ prouenire poterat ex circunstantia temporis, & ẽ contra, quod est malum ex defectu circunstantiæ temporis, non dicit ex vi huius carentiam rectitudinis, quæ actui poterat ex loci circunstantia prouenire, & sic de alijs. Ex quo modo priuandi rectitudinẽ nascitur, quod licet peccatum in priuatione consistat, detur nihilominus vnum altero grauius, & extra, & intra eundem speciem. Primum, si priuet rectitudine perfectioris virtutis, quo circa odium Dei grauius est ex sua specie peccato infidelitatis, quia priuat rectitudine perfectioris virtutis. Secundum autem, si priuatur actus pluribus, aut paucioribus circunstantijs, quo circa peccatum intensũ vt quatuor, minus graue est peccato intensionis vt octo, etiam in ratione priuationis, quia priuat minori rectitudine, & peccatum, quod est tale ex circunstantia loci, & temporis grauius est illo, in quo tantum vnius ex illis circunstãtijs reperitur priuatio.

Fundatur solutio in D. Tho. primo.

Quã doctrinã traditã expresse inuenio ab Angelico Doctore *quæst. 2. de malo artic. 9. in corpore*, illis verbis: *Peccatum vero transgressionis consistit in deformitate alicuius actus, quæ quidem deformitas nõ tollit totum ordinem rationis, sed aliquid eius, puta si aliquis comedat quando non debet, & remanet, quod comedat, vbi debet, vel propter quod debet, &c.* Et paucis interpositis: *Sicuti ergo non omnis deformitas corporis est æqualis, sed quædam est alia maior secundum quod priuãtur plura ad decorem pertinentia, vel aliquid principalius; ita non omnis deformitas, vel inordinatio actus est æqualis, sed quædam est alia maior: vnde nec omnia peccata sunt paria:* quo nihil expressius pro modo dicendi potest desiderari.

22 *Secũdo.*

Et solutione ad 13. argum. vbi cum sibi obiecisset: *Virtus est simplex cum sit forma quædam: ergo si tollitur, tota tollitur; sed ex hoc est peccatum malum, quia tollit virtutem: ergo omnia peccata sunt æqualiter mala, quia vnũquodque æqualiter tollit virtutem:* his verbis respondet: *Dicendum, quod peccatum directè opponitur actui virtutis, ad quod multæ circunstantiæ requiruntur, & prætereà multæ sunt virtutes, & vna earum est alia maior, vnde non oportet omnia esse æqualia.* Ex quibus manifestẽ colligitur D.Tho. sensisse, ideô priuationẽ peccati esse non simplicem, & totalem,

nec

nec cōsistere in indiuisibili,sed vnam esse altera maiorem in ratione malitiæ, quia non quæuis priuatio tollit totam rectitudinem,sed aliquam peculiarem, nec omnes circunstantias ad actum virtuosum exactas, sed aliquas,& quod penes maiorem,aut minorem rectitudinem,pluresque, aut pauciores,aut minus principales circunstantias ablatas pensanda est maior, aut minor grauitas peccatorum.

23 *Tertio.* Et *in 2.distinct.42. quæst. 1. artic. 5.ad 2.* ibi: *Dicendum,quod in quolibet peccato, est aliquid virtutis;virtus enim cōstituitur ex æqualitate omnium circunstantiarum,nō est autē,vt Philosoph' in 4.Æthicorum,dicit,possibile,vt omnium circunstantiarū corruptio fiat,& ideò aliquid virtutis in actu peccati remanet,& ideò habet peccatum aliquam permixtionem ad virtutem, & ideò ratio non procedit:* accipiēdus est D.Tho. de permixtione permissiua ex vi oppositionis directæ; sic enim omnes circunstantiæ non tollūtur,& sic datur locus incremento, & diminutioni malitiæ.

24 *In forma resp.* Et ex his ad obiectionem factā in forma respondeo, cōcessa maiori, negando minorem. Ad illius probationem,distinguo minorē: ex vi oppositionis priuatiuæ directæ,nego minorem: ex vi indirectæ oppositionis vnius malitiæ cū omni bonitate morali,concedo minorem, & nego consequentiam; itaque malitia priuatiua odij Dei directe solum tollit rectitudinem charitatis, cui opponitur priuatiuè,circa rectitudines vero cæterarum virtutum præcisiuè se habet quoad directam oppositionem, quia illas isto modo,nec tollit, nec ponit, indirectè vero omnem bonitatem moralem excludit; supponimus namque iuxta sententiam probabilem,non posse simul in eodē actu bonitatem,& malitiam reperiri; ac proinde quæuis malitia morali posita in actu nullam in illo bonitatē moralem reperiri posse, hoc tamen non est ratione oppositionis priuatiuæ directæ, sed ratione indirectæ oppositionis, ex eo quod bonitas moralis, quia petit ex integra causa consurgere,postulat directè bonitatem obiecti,& circunstantiarum pertinentium ad propriam virtutem, & indirectè nulla mala circunstantia, alteri virtuti opposita actum, cui conuenit vitiari,& vt priuatio odij Dei non sit simplex,& in corrupto esse, sufficit, quod rectitudini solius charitatis directe opponatur, & circa alias præcisiuè se habeat, quamuis indirectè illas tollat.

§. IV.

Obiectionibus contra istam solutionem occurritur.

SEd contra istam solutionem, & contra istum modum dicēdi plura obstant dificilia argumenta, primo contra illam arguitur: nam in odio Dei non est capacitas aliarum rectitudinum, sed tantum rectitudinis charitatis;at ista totaliter per priuationem tollitur,saltim quoad rationem specificam: ergo priuatio in odio reperta respectiuè ad actum, est priuatio totalis,& simplex,siquidem totaliter aufert rectitudinem, cuius est capax,ad alias vero,quas non tollit,capacitas in actu non est. 25 *Contra istam solutionē arg.1.*

Secundo: esse,aut non esse priuationem totalem pensatur ex relinquere,aut nō relinquere aliquid formæ, cui opponitur; at rectitudines illæ, quæ permissiuè relinquūtur in odio, iuxta modum explicatum non opponuntur priuatiuè cū odio, rectitudo autem charitatis,cui odium priuatiuè opponitur totaliter tollitur, sal- *Secūdo.*

tim quoad speciem : ergo simplex est,& in corrupto esse.

Tertio. Tertio: nam sequitur ex doctrina à nobis tradita cæcitatem non esse priuationem simplicem,& in corrupto esse,sed non simplicem , & in corrumpi: consequens est contra D. Thom. *in hac quæst. art* 2. ergo idem quod prius. Probatur sequela : ideo priuatio odij non est priuatio simplex,quia licet tollat rectitudinem charitatis, non tamen aufert ex vi priuatiuæ oppositionis omnẽ aliam moralem rectitudinem , sed præcisiuè ad illas se habet ; at quamuis cæcitas totaliter tollat visum, non tamen aufert omnem potentiã sensitiuam , sed præcisiuè se habet ad alias sensitiuas potentias , illas nec auferendo , nec positiue ponendo :ergo non est priuatio simplex,& in corrupto esse, sed non simplex , & in corrumpi.

26 Quarto Quarto: nam D.Thom.*quæst. 2.de malo art.9.ad 17.argument ii*: ideo ait peccatum dicere priuationem in fieri,quia tametsi post peccatum maneant,& natura animæ , & libertas voluntatis, minuitur tamen habilitas ad bonum , & per vnum peccatum plusquam per aliud: ergo non ex eo quod non auferat omnem bonitatem moralem , sed quia non aufert totam habilitatem, seu inclinationem ad bonum,consistit peccatum in priuatione in fieri.

Quinto. Denique: nam D.Thom.*quæst. citata de malo,& in hac quæst.art.* 2. inde probat priuationem in peccatis repertam esse non simplicem , & in corrumpi : *Quia sic enim priuatur in eis debita commensuratio rationis, ut non totalis ordo rationis tollatur,alioquin malum si sit integrum destruet se ipsum , vt dicitur 4.Æthicorum, non enim posset remanere substantia actus, vel affectio agentis , nisi aliquid remaneat de ordine rationis* : verba sunt D. Thom. at si nomine ordine rationis remanentis intelligitur bonitas moralis actus,ex eo quod nihil illius remaneret,non bene inferretur substantiam actus non remansuram: nam de facto,vt nos fatemur , nulla moralis bonitas manet in actu, & tamen perseuerat substantia actus : ergo nomine ordinis rationis relicti ratione cuius priuatio peccaminosa, non simplex,& in corrumpi est , non intelligitur bonitas moralis actus, sed vel libertas ipsius , vel iudicium rationis,vel radix bonitatis moralis iuxta modos illos dicendi à Nobis reiectos.

Respondeo ad primum ex his argumentis primo : in odio Dei esse capacitatem cæterarum rectitudinũ secundum rationem communissimã actus humani , quamuis non secundum rationem specificam,nec secundum quod erga Deum,vt est charitatis obiectũ,versatur,& hoc sufficere, vt priuatio sit in corrumpi, quia omnem aliam bonitatem, non tollit formaliter per oppositionem directam. 27 Ad 1.obiectiont resp.1.

Secũdo resp. Vel secundo respondeo, quod licet in odio ad alias rectitudines nõ inueniatur capacitas,esto tamen capacitatem ad illas haberet ex vi malitiæ peccati in illo repertæ , non auferentur per oppositionem directã, & hoc sufficere , vt talis malitia priuatio non simplex ,& in corrumpi sit iuxta intentum D. Thom.

Ad 2. Ad secundum,distinguo minorem:non opponitur odium alijs rectitudinibus priuatiue sumptis prout in se,& adæquate , concedo minorẽ: sumptis vt componentibus totam collectionem rectitudinis moralis,& inadæquate, nego minorem, & nego consequentiam Itaque rectitudo fidei,spei,& cæterarum virtutum cõsiderari possunt dupliciter: primo absolute in se ipsis,& sic odium non opponitur priuatiue cum illis. Secundo,vt ex illis,& rectitudine charitatis conflatur collectio totius moralis rectitudinis,& sic opponitur odiũ cum illis inadæquate , quia opponitur priuatiue toti huic collectioni, ratione vnius partis , nempe rectitudinis charitatis , quam destruit , & hoc modo opponi cum illis,rectitu-

dinib', sufficit, vt ex permanẽtia per missiua illarũ fit priuatio nõ simplex, & in corrumpi, vt constat in ægritudine, quæ quidem est priuatio in corrumpi, quia non tollit totaliter proportionem humorum, sed aliquam proportionem relinquit; & tamen proportioni humorum relictæ, non opponitur priuatiue in se ipsa; aliàs illam relinquere non posset, sed solũ priuatiue opponitur sanitati constitutæ ex proportione ablata, & proportione humorum relicta, & hoc inadæquate, quia vnam ex proportionibus sanitatem constantibus aufert.

28 *Ad 3.* Ad tertium, neganda est sequela. Ad illius probationem dicatur, potentias sensitiuas, non sic adunari sicuti bonitates morales, istæ namque adunantur in vno fine moralium actionum, scilicet facere hominem simpliciter rectum, & in bona prudentia, & ideo ex illis fit vna totius bonitatis collectio respectiue ad quam malitia reperta in peccato dicitur priuatio in fieri, quia non tollitur tota per quamlibet peccati malitiam, potentiæ autem sensitiuæ talem vnitatem non habent, & ideo ex eis non conflatur aliqua collectio respectu cuius cæcitas, aut surditas priuatio in corrumpi dicatur, sed quæuis ex illis dicitur priuatio totalis, quia potentias, quibus opponitur, totaliter destruunt.

Ad 4. Ad quartum, concesso antecedenti, nego consequentiam. Vt enim docet D. Thom. *infra quæst.* 85. *art.* 2. peccatum, non diminuit habilitatem ad bonum subiectiue, sed terminatiue, quo circa non potest totum bonum naturæ destruere; idem autem est minuere inclinationem, seu habilitatem ad bonum terminatiuè, quod destruere bonitatem moralem, cum enim habilitas ad bonũ dicat duo, nempe entitatem animæ, & illius expeditionem, quæ expeditio consistit in carentia mali expedientis, idem est minuere habilitatẽ, quod illam impedire, & idem est illam impedire, quod bonitatem moralem destruere.

Ad vltimum Montesinos *vbi supra num.* 38. respondet, in quolibet actu quatuor posse bonitates reperiri: prima generica sumpta ex hoc, quod actus à voluntate procedat sequente iudicium rationis. Secunda ex obiecto. Tertia ex fine: & quarta ex circunstantijs; & quod prima non potest ab actu auferri, substantia actus remanente, & ista est ordinationis, quæ non tollitur per peccatum, sed semper in actu relinquitur, nec auferri potest manente substantia actus liberi, quia libertas sine ordine ad iudicium rationis subsistere nequit: vnde si per peccati malitiam destrueretur, ex consequenti etiam destrueretur substantia actus liberi, & malum se ipsum destrueret, & ob istum ordinem ad rationem, in quo generica bonitas actus consistit in omni peccato relictum, dicitur priuatio peccati non simplex, & in corrumpi. 29 *Ad 5. resp. Montesinos.*

Sed certe, vel doctissimum virum non capio, vel sibi ipsi aperte contradicit. Quod probo primo: nã bonitas ista generica est bonitas moralis, vel physica: primum in sententia istius Doctoris affirmari non potest. Tum, quia *supra quæst.* 18. *disp.* 23. *quæst.* 3. *dub.* 6. id negauerat explicans D. Thom. istam bonitatem genericam agnoscentem in omni actu morali, de bonitate physica actionis. Tum etiam: nam in hac *quæst. num.* 27. Caietanum impugnauerat, asserentem, in quolibet actu peccati relinqui bonitatem moralem genericam sumptam ex ordine ad bonum, seu beatitudinem in communi. Si vero asseratur secundum: in contrariũ obstat, quod bonitati naturali actionis non opponitur priuatiue malitia, vt autem sit, & dicatur priuatio in fieri, necessario requiritur, quod relinquat aliquid positiui, cui priuatiue opponitur, vt expresse tenet Mõtesinos *in hac quæst. num.* 29. ergo ex permanentia istius bonitatis genericæ inconsequenter ad doctrinã propriam colligit iste Author priua- 30 *Displicet 1.*

tionem in peccato repertam esse priuationem in fieri.

31 Secũdo. Secũdo reijcitur: nam ordo actus ad rationem per peccatum relictus, vel est ordo difformitatis ad rationem, vel conformitatis cum illa: si dicatur primum, non est bonitas, sed malitia moralis; & consequenter ex permanentia illius non probat priuationem peccati esse in fieri. Secũdum non est dicendum in sententia illius Doctoris: nam ordo conformitatis ad rationem rectam, est bonitas moralis actionis, vt autem docet Montesinos locis *vbi proximè* adductis, nulla moralis bonitas manet in actu malo: ergo ex ordine ad rationẽ positiue in quolibet peccato relicto, probãs Montesinos, priuationẽ peccati esse in fieri, inconsequẽter ad doctrinam propriam procedit.

32 Vera solutio. Vnde ad vltimam obiectionem respondẽdum existimo cum Zumel, & Curiel *vbi supra*, negando minorem. Ad illius probationem dicatur: aliud esse, quod in actu nulla bonitas moralis remaneat, aliud quod in illo totius bonitatis detur priuatio. Primum enim sine destructione substantiæ actus contingere potest, & de facto contingit, secũdum infert, actus destructionẽ, eo quod vt in actu daretur totius bonitatis priuatio, necessarium erat, quod ex motiuis omnibus actibus virtuosis oppositis, de facto procederet: vnde cum hæc motiua sint inter se distantia, & opposita, eo ipso vnitas actus destrueretur, qua destructa, entitas, & substãtia actus perseuerare non potest, cum eadem sit ratio entis, & vnius entis; ac per consequens de primo ad vltimũ, ex eo quod totius bonitatis priuatio daretur in actu, substantia actus destrueretur, & malum se ipsum destrueret. Iuxta quam solutionem verba illa D.Tho. *Non enim posset remanere substantia actus, nisi aliquid remaneret de ordine rationis*, nõ sunt intelligenda positiuẽ, ita vt de facto in quolibet peccato ordo, seu proportio rationis positiuẽ remaneat, sed permissiuẽ, idest, si actus malitia ex vi oppositionis priuatiuæ, aut contrariæ non permitteret in actu aliquam proportionẽ rationis, sed omnem excluderet, non posset substantia actus remanere, quod verum est propter rationem traditam.

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

33 Primũ corollarium. Ex dictis in discursu huius disputationis colligitur, non omnia peccata, quæ sunt mala, quia prohibita, esse æqualis grauitatis, sed alia esse maiora alijs, non solum quãdo diuersis opponuntur virtutibus, sed etiam quando eidem opponũtur virtuti. Ita communiter Theologi; idque docuit D.Tho.2.2.*quæst.*105. *art.* ?.& *in præsenti quæst.artic.* 2. Vbi absque distinctione inter hac, aut illa peccata absolutè docet peccata esse inæqualis grauitatis.

Prima pars prob. Et quoad primam partem suadetur: si namque omnia peccata contra legem positiuam essent æqualia inter se, non esset necessarium in confessione explicare species peccatorũ contra legem positiuam, sed sufficeret in confessione dicere, toties sum legẽ positiuam transgressus; consequens est falsum, & contra praxim omnium fidelium: ergo prima pars huius corollarij est euidens.

Secũda pars suadetur. Deinde secunda pars suadetur, vt enim *præcedenti disp.* probauimus: lex positiua facit actum, quem præcipit, materiam necessariam illius virtutis, ex cuius motiuo præcipit: ergo actus lege positiua prohibitus in materia temperantiæ, malitia intemperantiæ vitiatur, & actus præceptus ex motiuo Religionis, vitiatur mali-

tia irreligionis; at malitia irreligionis, & malitia intemperantiæ sunt inæquales. Tum, quia specie distinguũtur: inter duas autem species æqualitas esse non potest. Tum, quia priuant rectitudinibus specifice distinctis, & inter se inęqualibus. Tum denique: nam versantur erga obiecta non minus inæqualia in ratione malitiæ obiectiuæ, quam obiecta virtutum, quibus opponuntur, sunt inæqualia inter se in ratione obiectiuæ bonitatis: ergo peccata lege positiua prohibita opposita diuersis virtutibus, sunt inæqualis grauitatis.

34 *Tertia pars prob. 1.* Denique tertia pars corollarij probatur primo: quia intra eandem virtutem dantur plures actus specifice distincti: ergo si tales actus diuersis legibus præcipiantur, omissiones talium actuum specifice inter se distinguentur, & consequenter erunt inæquales iuxta inæqualitatem actuum præceptorum modo inferius explicando. *Secũdo.* Secundo, respectu eiusdem præcepti potest dari magis, & minus, v.c. siquis sine vestibus, & vasibus sacris nõ cõsecratis celebraret, magis peccaret, quã celebrans tãtũ sine vestibus sacris; & tamen vni, & eidem pręcepto reuerenter celebrandi se opponeret: ergo respectu vni⁹, & eiusdem virtutis, imo & respectu eiusdem præcepti in materia vna virtutis datur magis, & minus de malitia contra positiuum præceptum.

35 *Oppones.* Si opponas ex D. Thom. *quæst. 2. de malo art. 9. ad 4. in 2. distinct. 42. quæst. 2. art. 5. ad 3. & 3. Contra Gentes cap. 139.* vbi docet: *Quod in his, quæ non sunt mala, nisi quia prohibita, qui præceptum non seruat, totaliter priuat id, ad quod tenetur.* Verba sunt D. Tho. *quæst. 2. de malo*; at priuatio, quæ totalis est, non admittit inæqualitatem, sed consistit in indiuisibili: ergo peccata, quæ sunt mala tantum, quia lege positiua prohibita, sunt æqualis grauitatis. *Resp.* Respondeo, D. Thom. intelligendum esse de his, quæ sunt mala, quia prohibita per legem præcipientem aliquid consistens in indiuisibili, contra hoc enim præceptum non datur magis, & minus, v.c. præceptum seruandi ieiunium prohibet ne plusquam semel comedatur in die, & præcipit negationem duplicis comestionis, si quis illud frangat comedendo duas libras, non magis peccat, quã illud frangens vnam tantum comedendo, aut dimidiam, si ad illius trãsgressionem sufficiat. Similiter etiam prohibetur lege humana extrahi merces è regno sine licentia, si semel è regno extrahantur, non delinquitur grauius ab illo, qui eas in longiorem locum exportat, quam ab eo, qui eas portat ad locum propinquiorem, quia prohibitio ista in indiuisibili est posita: non autem negat D. Th. posse dari aliqua positiua præcepta præcipientia, aut prohibentia aliquid non consistens in indiuisibili; & consequenter, contra ista præcepta inæqualiter posse peccari, non enim negare potuit eum, qui duas tantum horas canonicas omittat recitare, minus grauiter peccare altero totũ diuinum officium omittente, & in eodem sensu accipiendi sunt Ferrariensis, & Conradus oppositum insinuantes. Nec audiendus est Vazquez *vbi supra num. 9.* reprehendens nostros Thomistas, eo quod mentem Angelici Præceptoris Ferrariensis, & Conradi tradita interpretatione explicuerint, gloriosum magis inquiens existimantes in excogitandis effugijs, quam in plena Doctorum intelligentia versari. Sed quis non miretur virum istum doctissimum, ita in hæreticos pium, vt pro illis excusandis, & ad saniorem sensum reducendis nulli vnquam labori pepercerit, adeò acriter in Thomistas inuectum, eo quod doctissimos illos viros, & præcipue D. Thom. ad suam, & veram sententiam trahere contenderint.

Sed dices; etiam quando lex naturalis præcipit, aut prohibet aliquid consistens in indiuisibili, non datur magis, & minus in peccato illi opposito, vt patet in lege naturali diligendi Deum, cuius omissio per se loquẽ- 36 *Instabis*

Digitized by Google

do in omnibus est æqualis; at D. Tho. discrimen statuit inter peccata, quæ sunt mala, quia lege positiua prohibita, & illa, quæ naturali lege prohibētur, quoad hoc quod est magis, aut minus suscipere: ergo non loquitur de peccato opposito legi positiuæ præcipienti aliquid in indiuisibili cōsistens, sed vniuersaliter de omni peccato lege positiua prohibito. Respondeo, prætermissa maiori, & minori, negando consequentiam: nam discrimen stat in hoc, quod præcipere aliquid in indiuisibili consistens, frequentius in humana lege, quam in naturali inuenitur. Et hac de ista disp. applicanda litteræ Magistri *in dist.* 42. *Resp.*

DISPVTATIO TRIGESIMA

An peccatum ex obiecto, & specie grauius, possit à peccato inferioris speciei simpliciter superari in grauitate malitiæ?

§. I.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ.

Nu. 1. CVM PECCATUM grauitatē essentialem ab obiecto desumat, & à circūstantijs accidentalem grauitatem accipiat, vt docet D.Thom. *in hac quæst. art.* 3. *&* 7. possitque aliquando contingere, & multoties de facto contingat, vt illud quod erga obiectum grauius versatur, & consequenter peccatum erga obiectum minus graue superans in grauitate essentiali, ab illo superetur in grauitate accidentali ex circumstantijs desumpta, puta in maiori intensione, aut in pleniori aduertentia, aut maiori quantitate, merito in dubium vocamus, an adeò possit crescere peccati grauitas ex prædictis, aut ex alijs circunstantijs, vt resarciatur specificus excessus, & peccatum superioris speciei supe-

superet in qualitate malitiæ. Qua in re tria explorata esse debent apud omnes.

Primũ præsuppositum

Primum est, quod si comparatio fiat tantum quoad essentialem grauitatem, nunquam potest peccatum specie grauius à peccato inferioris speciei superari. Quod patet manifesta ratione: nam quæuis species infima, de qua solum dubium præsens excitatur, dicit actu omnia prædicata essentialia pertinentia ad rei constitutionem, & quidquid ad illam additur est extra lineam prædicatorum essentialium, in quo nemo, qui metaphysicam à longe salutauerit poterit hæsitare: ergo quidquid additur peccato inferioris speciei, ex quo grauitas sumatur est extra illius prædicata essentialia, & consequenter grauitatem essentialem non potest præstare; at excessus peccati inferioris speciei ad peccatum specie grauius, est in superaddito ad speciem infimam eius: ergo nequit esse in grauitate essentiali; & consequenter si in hoc cõparatio fiat, numquam potest superare peccatum in specie grauius.

2 *Secũdũ*

Secundum est, quod si comparatio grauitatis accidentalis vnius fiat ad grauitatem accidentalem alterius, potest peccatũ inferioris speciei, peccatum sibi supperius excedere. Quod patet: nam intensio peccati inferioris potest esse maior intensione peccati superioris, aduertentia etiam rationis, qua committitur peccatum potest esse maior in illo, quod ex specie sua est inferius: ergo facta comparatione in grauitate accidentali ex intensione, & maiori aduertentia desumpta, potest grauitas peccati specifice inferioris excedere grauitatem peccati superioris specifice.

Tertiũ.

Denique indubitatum est apud omnes, quod si circunstantia, non sit ex aggrauantibus intra eandem speciem peccatum, sed ex extrahentibus ad aliam speciem peccati potest ratione illius peccatum inferioris speciei peccatum superius excedere, v.c. furtum quod ratione suæ speciei inferius est homicidio, si sit furtum rei sacræ, quod ratione illius circunstantiæ ad speciem sacrilegij transfertur, est grauius absolute, & simpliciter homicidio. Et ratio est manifesta: nam sacrilegium est grauius homicidio essentialiter: ergo circunstantia sacrilegij adiuncta furto, quod ratione sui leuius est homicidio, furtum supra homicidium eleuabit, & malitiæ simpliciter grauioris constituet.

His ita suppositis, difficultas præsens consistit in eo: an ratione circunstantiarum non mutantium speciem peccati, sed illud intra eandem speciem aggrauantibus, adeò possit crescere peccatum ex sua specie leuius, vt coniunctum ex specie leuioris malitiæ, & augmento ex circunstantia fit grauius absolute, & simpliciter constituto ex specie grauiori, & minori circunstantia v.c. an ita possit furtum crescere in grauitate ex circunstantijs non mutantibus speciem desumpta, vt sit grauius absolute, & simpliciter homicidio, quod in specifica grauitate furtum excedit. *3 Puncti difficultatis.*

Prima sententia negans est, quam tenet Vazquez *dub. 1. circa art. 3.* Pro illa referens Durandũ *in 4. distinct. 22. quæst. 1. num. 8.* Curiel *in commentario art. 3. §* 2. Montesinos *in præsenti disp. 5. quæstione 6.* Et probabilem reputat Magister Martinez *art. 3. dub. 2.* *Prima sẽtẽtia* Vazq. Durãd. Curiel. Montes. Martin.

Secunda affirmans est, quam tuentur Caiet. 2.2. *quæst.* 158. *art. 4. § ad* 2. Mag. Soto *lib. 4. de iustitia quæst. 6. art. 3. & lib. 5. quæst. 10. art. 3. ad* 1. Medina *in hac q. art. 3.* Zumel *dub. 2.* Illustrissimus Episcopus Segouiensis *dub. etiam* 2. oppositam temerariam censentes. Aluarez *disp. 135.* oppositam improbabilem reputans. Tenent etiam ex PP. Societatis Valentia *in præsenti quæst. 2. puncto 2.* Azor *tom. 1. lib. 4. cap. 19. quæst. 4.* Suarez *tomo 3. in 3. p. disp. 66. sect. 2.* Salas *in præsenti disp. 5. sect. 2.* Granadus *controuersia 6. de peccatis tract. 3. disp. 2. conclus. 2.* Tannerus *disp.* *Secũda.* Caiet. Soto. Medina. Zumel. Araujo. Aluarez. Valent. Azor. Suarez. Salas. Gran. Tanner. Mẽrat.

4. *quæst. 3. dub. 1.* Meratius *disp. 6. sect. 2.* Estque apud alios Recentiores frequentior.

§. II.

Vera sententia eligitur, & probatur.

4 *Prima cōclusio* PRO cuius explicatione sit nostra conclusio. *Prima sententia nullam censuram meretur, secunda tamen probabilior est, & tenenda.* Primam conclusionis partem
Prima pars prob. ostendo in hunc modum: etenim secunda sententia, etsi vera sit, non tamen colligitur ex aliquo testimonio Scripturæ, nec ex aliqua Conciliorū definitione, nec ex communi PP. cōsensu, nec ex concordi Theologorū doctrina; cum graues, & docti Theologi oppositæ, & quidē nō leui fundamēto ducti adhæreāt, tū ratione, tū etiam ab auctoritate D. Thom. desumpto: ergo prima sententia non est hæretica, aut erronea, aut temeraria, nec improbabilis. Primum patet, quia opposita diffinita non est expressē. Secundo, quia ex reuelatis, aut definitis per euidentē consequētiam opposita sententia non constat. Tertio, quia non est contra communem Theologorum consensum. Quarto, quia patronos habet pro se non vulgares, ex quibus extrinseca probabilitas alicuius sententiæ desumitur, & non leue fundamentum à ratione petitum, in quo intrinseca alicuius sententiæ probabilitas consistit. Deinde: nam aliud est, quod peccatū specifice grauius possit à peccato specifice leuiori accidentaliter excedi in grauitate malitiæ, aliud vero, quod absolute, & simpliciter possit superari ab illo. Primum certissimū est, nec sine temeritate, aut errore negari non potest, & forte, vt notauit Montesinos, magis de modo loquendi, quam de ipsa re est disputatio, & hoc est, quod negatur ab authoribus primæ sententiæ: ergo sententia illorum iniuste aliqua censura notatur.

Secundam partem conclusionis probant Authores nostræ sententiæ ex D.Thom. *in hac quæst. art. 5.* 5 *Secūdæ partē probāt aliqui.*
vbi docet, peccata spiritualia esse grauioris culpę, quam peccata carnalia considerata sola differentia carnalitatis, & spiritualitatis, & cæteris paribus: ergo sentit D.Thom. quod si cætera non sint paria, potest spirituale peccatum simpliciter à carnali superari in grauitate malitiæ, & 2.2. *quæst. 10. art. 3. ad 1. quæstione 39. art. 2. quæst. 94. art. 3. quæst. 148. art. 3. & quæst. 158. art. 4.* quibus in locis, & alibi passim affirmat, peccatum grauius ex genere posse ratione circunstantiarum à leuiori ex genere superari: ergo ex mente D.Thom. peccatum ex specie leuius potest adeò crescere in grauitate malitiæ ex circunstantijs desumpta, vt peccatum specifice grauius superet excessu simpliciter in genere mali moralis.

Cęterum ex prædictis testimonijs non conficitur firmum argumentū pro nostra roboranda sētentia. Tum, quia explicari possunt de excessu *secundumquid.* Tum etiam, 6 *Inefficaciter tamen.*
quia non est idem peccatum grauius ex genere, & peccatum grauius ex specie, si species athoma sit, nec ex eo quod id, quod est grauius ex genere à leuiori ex genere possit excedi simpliciter in genere moris efficaci illatione colligitur id ipsum dicendum esse de grauiori ex specie in

fima, etenim in linea physica id, quod est perfectius generice potest ab alio generis inferioris simpliciter supera ri, vt constat in gratia habituali, quæ ex genere accidentis inferior est qua libet substantia creata, & ratione differentiæ resarcientis excessum genericum, excedit simpliciter illam, de quo *disp. sequenti*, D.Thom. loquitur de peccato aliud excedente generice: ergo quamuis docuisset posse à leuiori ex genere superari excessu tali simpliciter, parum firmiter inferretur id ipsum de grauiori ex specie infima esse dicendum.

7 *Prob.1.* Quare aliter est confirmanda secunda pars conclusionis, primo: nã peccatum dignius maiori pœna simpliciter, est simpliciter grauius eo, cui excessus ille pœnæ debitus non est; cum dignitas pœnæ sequatur grauitatem malitiæ; & consequenter, dignitas maioris pœnæ, maiorem grauitatem consequi petat; at peccatum ex specie sua leuius, potest ratione circunstantiarum dignius esse maiori pœna simpliciter, quam peccatum specifice grauius: ergo potest illud excedere in grauitate malitiæ. Probo minorē: homicidiū est ex specie sua leuius peccato sacrilegij; at volitioni occidendi centum homines, maior pœna in altera vita debetur, quam vnicæ omissioni sacri præcepti, quæ est peccatum sacrilegij, quod nemo potest negare: ergo peccatum specifice leuius potest ratione circunstantiarum dignus esse maiori pœna simpliciter, quam peccatum specifice grauius.

8 *Opponnes.* Nec refert si opponas: peccatum schismatis grauius in antiqua lege inueniri punitum peccato infidelitatis, vt docet D.Tho. 2.2. *quæst.* 39. *art.* 2. *ad* 1. & tamen infidelitas est peccatum grauius schismate, vt *ibidem* à D.Thom. docetur: ergo ex maioris pœnę dignitate non arguitur grauitatis excessus. *Resp.* Respondeo, penas quibus delicta in hac vita per leges positiuas puniuntur non commensurari cum illorū grauitate, sed cum damno, quod reipublicæ inferunt, & de his pœnis loquitur D.Th. pęna autem alterius vitæ cum grauitate peccati commensuratur, vt constat ex illo: *Iuxta mensuram delicti, erit & plagarum modus.* Et de ista pęna argumentum nostrum procedit. Solutio est expressa D.Thom. *quæst.* 2. *de malo art.* 10. *ad vltimū, & quodlibet.* 1. *art.* 18.

Secundo probatur: peccatum magis displicens Deo, & cuius non esse, rationabiliter à nobis est eligendum præ non esse alterius, est simpliciter grauius in genere moris; etenim maior displicentia diuina arguit maiorem offensam, & hæc maiorem malitiam, & non esse melius, est argumentum esse peius; cum in tantum non esse sit bonum, in quantum esse, cuius est negatio, est malum; non esse autem eligibilius, est non esse melius, cum eligibilitas bonitatem sequatur; at peccatum leuius specifice potest magis displicere Deo, quam peccatum specifice grauius, & illius non esse potest aliquando à nobis eligi præ non esse peccati specifice grauioris: ergo peccatum specifice leuius potest excedere in grauitate simpliciter specifice grauius. Patet minor: magis displicent Deo mille furta, quam vnicum sacrilegium, etsi homini optio daretur, deberet prius eligere non cōmittere mille furta magnę quantitatis, quam vnicum sacrilegium; at potest dari vnicum peccatū furti adæquans in grauitate malitiæ mille furta magnæ quantitatis: ergo tale furti peccatū, quod est ex specie leuius sacrilegio magis Deo displicebit, quam vnicum sacrilegium, & illius non esse est nobis eligendum præ nō esse sacrilegij; & consequenter ratione circunstantiarum est grauius illo simpliciter in genere mali moralis. 9 *Prob.2.*

10 *Resp.* Si forte dicatur: displicentiam in hoc furti peccato esse extensiue tā tum maiorem: non vero intensiue, quam displicentia in peccato sacrilegij, & solum maior displicentia intensiue arguit excessum in grauitate simpliciter. In contrarium obstat. *Contra.* Tum maioritatem extensiuam, non

arguere intensiuum excessum, cum id, quod superadditur, eminenter cōtinetur in alio: quo circa *Deus homo*, non est intensiue perfectior solo Deo, sed tantū extensiue, quia humanitas, quæ superadditur, eminenter in diuinitate continetur, & duo actus meritorij Christi nō sunt magis meritorij intēsiue, quā vnus, quia tot' valor meritorius duorum in valore personali vnius eminenter quoad æquiualentiā continetur, vt diximus tract. de incarnatione; at excessus furti ad sacrilegium ratione cuius displicet Deo, non continetur eminenter, nec eminentia causalitatis, nec æquiualentiæ in peccato sacrilegij: ergo non solum est maior displicentia extensiue, sed etiam intēsiue.

11 *Oppones.* Si opponas: displicentia diuina est de peccato sub ratione offensæ; at ratio offensæ in omnibus peccatis est æqualis, cum sit infinita simpliciter, & vnum infinitū, altero maius non detur: ergo displicentia Diuina æqualis est respectu omnium peccatorum; & consequenter ex eo quod vnum magis Deo displiceat, quam aliud perperam a Nobis colligitur grauitatis excessus. *Resp.* Respōdeo ex dictis *tractatu de incarnatione tomo* 1. *disp.* 1. grauitatem offensæ sumptam ex maiestate diuina esse simpliciter infinitam, & in omnibus peccatis æqualē; grauitas vero, ex obiecto, & alijs capitibus ad peccatum concurrentibus sumpta, infinita non est, sed finita, nec in omnibus peccatis æqualis, sed maior, aut minor iuxta excessum obiecti, & circūstantiarum, & iuxta excessum vnius peccati ad aliud in grauitate offensæ ex his capitibus sumpta est excessus displicentiæ Diuinæ.

12 *Prob.* 3. Tertio probatur: peccatum veniale odij Dei, est superius specifice mortali peccato furti; & tamen ab illo exceditur in grauitate malitiæ absolute, & simpliciter; cum peccatum quoduis mortale sit grauitatis infinitę simpliciter, vel saltim ordinis superioris, ob quod à pura creatura, non potest pro illo condigna satisfactio exhiberi; peccatum autē veniale huius conditionis non est: ergo peccatum inferius specifice potest adeò crescere, vt superet peccatum specifice grauius in grauitate malitiæ simpliciter. Respōdebis cum Vazquez *art.* 4. *num.* 29. peccata comparari posse, vel in genere moris, vel in genere mortalis, & venialis. *Resp. Vazq.* Primo modo comparata, peccatum, etsi veniale sit, si perfectiori virtuti opponatur, & erga obiectum specifice maius vertetur, excedere peccatum etiā mortale obiectum inferius attingēs, & oppositum inferiori virtuti. Si tamen in ratione mortalis, & venialis comparentur, veniale semper exceditur à mortali, quamuis inferiori virtuti opponatur, & sit inferioris speciei.

13 *Contra* Sed contra: nam comparatio peccatorum in ratione mortalis, & venialis non est extra genus moris, sed intra illud in grauitate, & quantitate malitiæ: ergo si in hac ratione potest veniale specifice superius, à mortali specifice inferiori superari, habemus veritatem intentam, nempe peccatum inferioris speciei præualere in genere moris simpliciter ad peccatum specifice superius.

Cōfir. 1. Vrgetur, & confirmatur ampliꝰ: maior est excessus mortalis ad veniale, quam inter duo peccata mortalia diuersarum specierum; at potest ratione quantitatis materiæ, inuariata specie essentiali, aliquod peccatum mortale constitui: & consequenter veniale superans excessu inter mortale, & veniale reperto, & in nostra sentētia infinito: ergo poterit etiā mortale peccatum inferioris speciei ratione additæ quantitatis, aut alterius circumstantiæ peccatum mortale alterius speciei superioris excedere simpliciter in grauitate malitiæ.

Secūdo. Confirmatur, & vrgetur secundo: quantitas ratione cuius peccatum aliquod mortale constituitur, & à veniali distinctum, non extrahit illud ad diuersam speciem malitiæ; & tamen superat

speciem malitiæ ex obiecto desumptam, & alterum peccatum superioris speciei excessu grauitatis simpliciter: ergo ratione circunstantiarum non mutantium speciem peccati, potest peccatum inferioris speciei, adeò crescere, vt superet excessu grauitatis simpliciter, peccatum superius.

14 *Quarto prob.* Quarto probatur exemplis: detractio enim ex specie sua inferior est homicidio; & tamen infamare totam aliquam familiam illustrem grauius peccatum est absolute, & simpliciter homicidio hominis plebeij. Itē furtum ex specie sua inferius est homicidio; sicuti bonum vitæ, quod per homicidium aufertur, est superius bonis fortunæ, quæ per furtum auferuntur; & tamen furtum totius ærarij publici grauius est absolute, & simpliciter homicidio vnius hominis. Item homicidium leuius est ex specie sua, quam sacrilegium, vtpotè virtuti inferiori oppositum, nempè iustitiæ, quæ inferior est Religione, cui opponitur sacrilegium; & tamen mille homicidia maiorem malitiam habent absolutè, & simpliciter, quam vnicū sacrilegium, v.c. quam vnica omissio sacri: ergo peccatum inferius ex specie infima potest adeò ex circunstantijs crescere, vt præualeat absolute, & simpliciter peccato specificè grauiori.

15 *Resp. Vazq.* Respondebis cum Vazquez, peccata illa, de quibus in exemplis fit mentio dici grauiora alijs superioribus specificè secundum communem modum concipiendi, & loquendi, non vero quia re ipsa grauiora sint illis absolute, & simpliciter. Cui solutioni adhæsit Curiel *vbi supra* quoad duo prima exempla, docens esse illis grauiora secundum æstimationem prudentum, re tamen ipsa illis grauiora in genere moris non esse Quoad vltimum vero respondet, grauitatem multitudinis posse superare specificam grauitatem, secus autem esse dicendum de grauitate intensionis, aut quantitatis.

Contra Sed contra id, in quo conueniunt in hunc modum obijcio: aut prudens existimatio est falsa, aut est vera. Primum dici non potest, aliàs existimatio prudens non erit. Si vero asseratur secundum: ergo ita est in re, quod scilicet peccata illa, de quibus in exemplis fit mētio, excedunt in genere moris simpliciter peccata superiora specificè; ac proinde inconsequenter præfati Authores procedunt admittentes excessum secundum existimationem prudentē, & negantes illum re ipsa.

Quod amplius vrgetur: nam genus moris, vel sumitur penes ordinem ad prudentem existimationem, vel ex illa cognoscitur: ergo si æstimatio prudens est de excessu peccati inferioris specificè supra peccatū specificè superius ratione circunstantiarum, vere admittendus est ille excessus in genere moris. *Cōfirm.*

Si fortè dicatur: omissionem puram in sententia illam admittente, esse actum in prudentum existimatione; & tamen non est actus, sed carentia actus re ipsa: ergo stat excessus secundum prudentum existimationem, quin detur re ipsa in prædicta comparatione. 16 *Si dicas*

In contrarium obstat, quod licet omissio pura actus physicus non sit, re tamen vera est, & dicitur actus moralis, quia in prudentum existimatione actus est: ergo pariter si excessus ille datur in æstimationē prudentum, vere est, & datur moraliter, & in genere moris, quāuis non in genere physico, quod libenter fatemur. *Contra*

Deinde solutio ex Curiele ad vltimum exemplum reijcitur primo, & ni fallor vrgentur: fundamētū enim, quo doctissimus iste conuincitur est: nam in linea physica ita contingit, quod indiuiduū speciei inferioris nō potest adeò crescere in accidētali perfectione, vt adæquet perfectionē indiuidui speciei superioris, ex quo infert idem esse in genere morali dicendum; at hoc fundamentum, vel probat de grauitate multitudinis, vel non conuincit de grauitate quantitatiua: ergo vel vtrūque tenetur ad- *Contra solutionem Curielis obstat 1.*

mitte-

mittere possibile in genere moris, vel vtrumque possibilitatē negare. Probo minorem: in genere physico non solum non potest vnum indiuiduum speciei inferioris ratione perfectionis accidentalis adæquare indiuiduū speciei superioris, sed nec infinita indiuidua vnicū speciei superioris possunt adæquare, nec mille, aut infiniti equi, si dentur, adæquabunt vnius speciei humanæ indiuiduum in perfectione: ergo si ex linea physica ad moralem efficax argumentum censetur, non solum est inferendum grauitatem intensiuam, non posse eleuare peccatum specificè inferius supra peccatum superioris speciei, sed etiā grauitatem multitudinis excessum illum resarcire non posse; & consequenter, vel vtrumque, vel neutrum illo argumento probatur.

17 *Secūdo.* Secundo reijcitur: peccatum enim potest ratione continuationis, aut intensionis adæquare grauitatē multitudinis peccatorum; sicuti etiā summa intensio vnius actus charitatis adæquare potest dignitatem plurium actuum minoris intensionis: ergo si grauitas multitudinis intra speciem inferiorem superare potest simpliciter grauitatem specificam speciei superioris, idem etiam est concedendum de grauitate vnius indiuidui peccati ex maiori quantitate, cōtinuatione, aut intēsione, quod sæpè ita potest crescere incremento accidentali, aut per illud resarciatur, & multoties superetur specificus excessus.

§. Vltimus.

Argumentis in contrariū occurritur.

18 *Arg. 1. ex D.T.* IN contrarium arguit Vazquez primo ex D. Tho. *in hac quæst. art. 2.* vbi docet, præcipuam, & principalem grauitatem peccatorum sumi ex obiecto: ergo excessus grauitatis specificæ, qui sumitur ex obiecto nequit resarciri, aut superari per grauitatem ex circumstantijs desumptā, aliàs quomodo præcipua, & principalis erit grauitas obiectiua?

Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: nō enim grauitas sumpta ex obiecto præcipua dicitur ab Angelico Doctore, quia superari non possit ab accidentali grauitate ex circumstantijs desumpta, sed quia est prima, quæ in quolibet peccato intelligitur, & essentialis, & veluti substantialis. Et quidem eodem argumento probaretur non posse superari à grauitate desumpta ex circumstantijs mutantibus speciem peccati, quod admittere Author iste non potest. Quod autem hoc inferatur patet: nam grauitas sumpta ex obiecto, etiam respectu istius, est in peccato præcipua, cū prima, & essentialis sit, & veluti substantialis. *Resp.*

19 *Secūdo arg. ex eod. D. Tho.* Secundo, & vrgentius alij arguunt ex Doctore Angelico *2.2.q. 163. artic. 3. in corpore*, illis verbis: *Dicendum est igitur, quod peccatum primi hominis non fuit grauius omnibus alijs peccatis humanis secundum speciem peccati.* Et paucis interpositis: *Sed secundum conditionem personarum peccantiū, peccatum illud habuit maximam grauitatem propter perfectionem status ipsorum; & ideò dicendum est, quod illud peccatum fuit quidem secundum quid grauissimum, non tamen simpliciter.* Ex quibus tale argumentum conficitur: quia peccatum Adæ fuit solum grauius ratione circumstantiæ personæ peccantis, minus autem graue secundum speciem peccati, infert D.Tho. fuisse grauius omnibus *secundum quid*, non tamen *simpliciter*: ergo sentit peccatum ex specie sua leuius, posse quidem *secundum quid* peccatum specificè grauius excedere, non tamen simpliciter.

Digitized by Google

20 *Resp.1.* Respondeo primo, concesso antecedenti, negando consequentiam: vt enim peccatum ex sua specie leuius superet excessu simpliciter peccatum specificè grauius, non sufficit quæcumque maior grauitas ex circunstantia desumpta, aliàs quoduis peccatum, etsi inferioris sit speciei, si tamen maiori intensione, aut maiori quantitate gauderet, peccatum specifice grauius excederet excessu simpliciter: requiritur ergo magnum incrementum ex circunstantijs desumptum, vt resarciatur excessus grauitatis essentialis, & maius vt superetur; ac proinde ex eo quod maius illud grauitatis incrementum ex circunstantia personæ peccantis sumptum, non fuerit sufficiens in peccato primorum parentum ad illud simpliciter eleuandum supra omnem speciem peccati, non bene colligitur nunquam posse adeô crescere grauitatem ex circunstantijs in peccato specifice inferiori, vt superet excessu simpliciter aliquod aliud peccatum specifice superius. Vel secundo respô-
Secũdo. deo, sensum D. Thom. esse peccatum leuius ex obiecto, & ex circunstantijs grauissimum, non esse grauissimum simpliciter alijs, idest omnibus modis, sed secundumquid, idest secundum aliquid, non vero quod absolute grauius aliquando nô sit.

21 *Arg.3.* Tertio obijciunt: indiuiduum inferioris speciei quantumcumque crescat in perfectione accidentali, non potest excedere, imo nec adæquare indiuiduum speciei infimæ superioris: ergo peccatum leuius ex sua specie, & obiecto, non potest adeô ex circunstantijs ascendere, vt adæquet grauitatem peccati superioris speciei.

Antec. prob. 1. Antecedens ostenditur primo: indiuiduum speciei inferioris, nô potest in linea physica adæquare in perfectione indiuiduum superioris speciei, vnde quantumcumque accidentaliter perficiatur indiuiduum humanum, numquam potest adæquare Angelum minimæ perfectionis, nec indiuiduum equi potest adeô ascendere, vt humanum indiuiduum adæquet: ergo idem in omni alio genere etiam morali est dicendum. Secundo proba- *Secũdo.*
tur: indiuiduum inferioris speciei sẽper manet inferius indiuiduo superioris speciei, quantum ad grauitatẽ, seu perfectionem specificã, vt dicebamus in principio disput. at grauitas omnis accidentalis est inferior grauitate specifica; accidentia enim, modi & proprietates ab essentia, quam modificant, & cuius sunt proprietates, siue accidentia exceduntur, cum omnis illorum perfectio in essentia contineatur: ergo indiuiduum specifice inferius, non potest ratione grauitatis accidentalis excedere grauitatẽ specificam indiuidui specifice superioris; & consequenter ex nullo capite potest illud superare excessu grauitatis simpliciter.

Tertio: quod est ordinis inferioris nunquam potest adæquare illud, 22
quod existit in ordine superiori, quo *Tertio.*
circa vt à Theologis *tract. de incarnatione* docetur, satisfactio puræ creaturæ, non potest quantumcumq; crescat adæquare grauitatem diuinæ offensæ mortalis: ergo pariter indiuiduum specifice inferius, non poterit adæquare indiuiduum superioris speciei. Denique nam peccatum ve- *Quarto*
niale, quia est inferioris grauitatis, ad peccatum mortale, non potest adeô eleuari, vt adæquet grauitatem minimi peccati mortalis: ergo nec peccatum speciei inferioris, ad grauitatem peccati superioris speciei vnquam pertingere potest.

Respondeo negando antecedens intellectum vniuersaliter. Ad 23
primam probationem, concesso an- *Ad 1. prob. antec. resp. aliqui.*
tecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis inter genus physicum, & genus moris varie ab auctoribus redditur. Zumel, & Martinez eam inter vtrumque genus discriminis rationem constituunt, quod nempe accidentia in linea physica pertinent ad diuersam speciem, & ad diuersum genus à substantia, cuius sunt accidentia, & ideo excessus in

accidentibus semper est *secundum-quid*. Excessus vero specificus est talis simpliciter, circunstantiæ autem pertinent in genere moris ad candē speciem, ad quam pertinet prima, & veluti substantialis malitia ex obiecto desumpta; & ideo incrementum grauitatis ex circunstantijs desumptum, non per accidens se habet, sed per se: vnde potest excessum simpliciter ad speciem causare superiorem.

24 *Displicet 1.* Sed ratio ista discriminis, non videtur sufficiens. Primo, quia etsi circunstantiæ in moralibus ad speciem primariæ malitiæ in actu repertæ spectent, non tamen spectant directe, sed reductiue; at quod ad speciem attinet directe, superat omne, quod ad illam pertinet reductiue: ergo species substantialis actus excedit omnes circunstantias simpliciter, vel saltim ex discrimine assignato hoc non tollitur.

Secūdo. Secundo: nam etiam in linea physica plura sunt accidentia spectātia ad speciem, cuius sunt accidentia reductiue, subsistentia enim ad speciem cuius est subsistentia reducitur, & indiuiduatio similiter, intensio etiam qualitatum ad illarum speciē reducitur; & tamen ex hoc non tollitur, quin excessus specificus per accidētalem resarciri, & superari possit: ergo pariter ex reductione circunstantiarum ad speciem actus, quem circunstant, non probatur specificū excessum resarciri, aut superari posse per accidentalem.

Tertio. Denique: nam esto circunstantiæ inferioris speciei ad ipsam speciē pertineant, non licet ex hoc colligere speciem inferiorem posse excedere superiorem, imo potius infertur oppositum: ergo solutio tradita est insufficiens. Probo antecedens, species inferior semper à superiori exceditur in grauitate essentiali, vt initio disputationis ostendimus: ergo licet circūstantiæ illius ad eandem speciem pertineant, & ex hoc inferatur, quod ipsā æquare, & excedere possint, cōparatione vero speciei superioris semper remanēt inferioris grauitatis.

Aliorum solutio est, in linea physica solum ad specificam perfectionē attendi ad rationem perfectionis, seu bonitatis, non ad accidentia, quæ supponunt speciem constitutam, & ideo quod in specifica perfectione aliud superat, est superius absolute, & simpliciter, quamuis ab illo in accidentalibus excedatur. In linea vero morali ad illius bonitatem non solū specificam tendentiam actus ad obiectum attendi, sed etiam, & per modum vnius meditari circunstantias: vnde excessus in grauitate ex circunstantijs desumptus potest esse talis simpliciter, quamuis sit in specifica grauitate inferioritas. Sed nec ista solutio videtur sufficiens. 25 *Secūdo resp. alij.*

Primo: nam si ad bonitatē moralem attenduntur circunstātiæ, etiā attenditur specifica tendentia ad obiectum: cur ergo excessus in circūstātijs prævalere debet ad specificum excessum? imo potius contrarium esse dicendum ex eo conuinci videtur: nam quamuis attendatur vtrumque, præcipue vero attenditur tendentia specifica, & minus principaliter circunstantiæ. *Cōtra.*

Secundo: nam licet bonitas physica sumpta per integritate substantiali, non attendatur secundum accidentia physica, sumpta vero pro rei integritate, tam substantiali, quam accidentali dependet ab accidentibus physicis, & secundum illa consideratur, eo enim ipso quod alicui rei naturali deficiat aliquod accidens connaturaliter debitus, redditur defectuosa, & non vndequaque bona in linea physica, & naturali; sed hoc ipsum in morali bonitate contingit, illa namque, quæ substātialis est penes circunstantias, & accidentia moralia non consideratur, sed illa antecedit, integra autem bonitas moralis secundum circunstantias, & substantiam actus consideratur: ergo quoad hoc nullum inter genus physicū, & morale datur discrimen, maxime si teneamus cū sententia valde probabili, posse actum esse bonum bo- 26 *Secūdo.*

nitate sumpta ex obiecto, & malum malitia circunstantiarum.

27 *Vera solutio.* Vnde ad primam probationem concesso antecedenti neganda est cõsequentia, & alia discriminis ratio reddenda, nempe consideratione͂ moralem non tam attendere rei perfectionem, aut imperfectionem in se, quam damnum, & vtilitatem, quæ ex illa consequi possunt: vnde quamuis seruus perfectior sit mille equis in genere physico, & entitatiuo, quia tamen ex mille equis maius commodũ potest sequi domino, quam ex vno tantum seruo, fit, vt pluris illo moraliter apprecientur. Aurum etiam quãuis in minima quantitate perfectius sit argento in quãtite excessiua, quia tamen ad humanos vsus plus commodi, & vtilitatis adducit magna quantitas argenti, quam aurum in minima quantitate; fit consequens, vt moraliter plꝰ valeat, & apprecietur. Quia ergo ex peccato inferioris speciei ratione circunstantiarum plus potest nocumenti inferri naturæ rationali, quam ex peccato speciei superioris cum minus grauibus circunstantijs; consequens fit, quod ratione circunstantiarum recompensari potest, imo & superari in morali æstimatione, & in genere moris specificus excessus; secus vero in linea physica in qua non rei vtilitas, aut incommoditas meditatur, sed perfectio rei in se ipsa.

Et ex his ad secundam probationem, concesso maiori, nego minorem: nam licet grauitas accidentalis in genere entitatiuo, & physico, inferior sit substantiali; in genere tamen moris potest illam superare ob rationem modo traditam. 28 *Ad 2.* Ad tertiam, nego antecedens: nec ratio est pro offensa mortali homo nequeat condignam satisfactionem exhibere, est superioritas ordinis, sed infinitas illius, vt docuimus *tract. de Incarnatione.* *Ad 3.*

Ad vltimam, concesso antecedenti, nego consequentiam. Et ratio discriminis est: nam peccatum veniale constituitur per ipsam leuitatem; vnde implicat in terminis, quod veniale remaneat, & adæquet grauitatem mortalis; alias esset, & non esset veniale, quæ ratio, vt clare constat, in peccato inferioris speciei respectu superioris non militat. *Ad 4.* Instoque argumentum aduersum Curielem, vt superius instabam: In linea enim physica non possunt plura indiuidua inferioris speciei adæquare perfectionem vnius indiuidui superioris speciei; & tamen in sententia istius doctoris plura peccata mortalia inferioris speciei adæquare possunt grauitatem vnius peccati mortalis superioris specificè, & illam superare: ergo ex physicis ad moralia, inefficax argumentum conficitur.

DISPVTATIO TRIGESIMA PRIMA.

An peccatum eo sit essentialiter grauius, quo opponitur digniori virtuti?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Explicatur difficultas.* EX DICTIS disputatione præcedēti manifestè colligitur, posse peccatum oppositum virtuti in fieri, grauitate accidētali ex circunstantijs desumpta adeò crescere, vt simpliciter excedat grauitatem substantialem peccati oppositi digniori virtuti. Quare in præsenti hoc in dubium non vocamus, sed solum loquimur de grauitate essentiali, quę sumitur ex obiecto; an scilicet eo ipso, quod peccatū aliquod digniori virtuti opponatur, excedat in grauitate essentiali, quodvis aliud peccatum oppositum inferiori virtuti? *Prima sententia.* Qua in re prima sententia absolutè, & absque aliqua limitatione affirmat, quam tenent Vazquez, & Curiel *in hac quæst. art. 4.* Zumel *dubio 1. & 2.* Montesinos *disp. 5. q. 6.* & Magister Martinez *art. 4. dub. vnico.* Vazq. Curiel. Zumela Monte. Martin.

Secunda. Secunda absolutè negat, quam tenet Meratius *disp. 6. sect. 2.* & sequuntur aliqui recentiores asserētes, grauitatem peccati nullatenus metiēdam esse ex maiori, aut minori dignitate virtutis cui opponitur, sed ex maiori, aut minori debito formæ, cui opponitur priuatiue, aut contrariè ratione legis strictius, aut minus strictè obligantis.

Tertia. Tertia sententia docet, solum grauissimum peccatum ex oppositis præstantiori virtuti excedere in grauitate essentiali peccatum omne oppositum virtuti inferiori. Hanc tenent Medina, & Aluarez *in commētario art. 4.* & Lorca *disp. 19. dub. 2.* Pro cuius explicatione sit

2 *Prima cōclusio.* Prima conclusio: *Licet peccatum præstantiori virtuti oppositū, si cætera paria sint, excedat in grauitate essentiali peccatum oppositū*

virtuti inferiori; non tamen omne peccatum digniori virtuti oppositũ est grauiº essentialiter omni peccato opposito virtuti inferiori.

Prima pars prob.

Prima pars huius conclusionis est expressa D. Tho. *in 4. art. huius quæst.* Nec ab aliquo Theologorum negatur, & præterquàm quod ex dicendis constabit, suadetur ex eo quod excedens alia ex genere suo, semper illa excedit, nisi aliunde resartiatur excessus, vt constat discurrenti per omnia genera rerum; at peccatum oppositum præstantiori virtuti, est ex suo genere grauiº peccatis oppositis cuilibet virtuti inferiori: ergo si cætera sint paria, peccatum præstantiori virtuti oppositum excedit in grauitate essentiali peccatum omne oppositũ inferiori virtuti.

3 *Secũda pars prob. 1.*

Secunda pars conclusionis ostenditur primo: nam iuxta D. Tho. 2.2. *quæst. 39. artic.* 2. schisma est minus graue peccatum essentialiter infidelitate; & tamen charitati opponitur, vt docet *ibidem*, quæ est præstantior virtus fide, cui opponitur infidelitas: ergo nõ omne peccatum oppositum præstantiori virtuti, est essentialiter grauius peccato opposito virtuti nõ ita excellenti.

Secũdo.

Secundo, peccatum bestialitatis grauius est essentialiter peccato furti; & tamẽ opponitur castitati, quæ est virtus inferior ad iustitiam, vt docet D. Tho. 2.2. *quæst. 58. art. vltimo*: ergo idem quod prius.

4 *Resp. 1.*

Respondebis primo ex Curiele *vbi supra*, bestialitatem, & idem est de qualibet specie sodomiæ, claudere in se rationem iniustitiæ, quæ fit proli medio humano semine generãdæ, & hinc fieri, vt furtum excedat in grauitate essentiali, quia furtũ opponitur exterioribus bonis; bestialitas autem damnum infert in ipsa substantia rei, cuius existẽtia impeditur ex bestiali cõmixtione, non vero excedere furtum ex sola oppositione, quam habet cum temperantia. Vel

Secũdo.

secundo respondebis cum Vazquez negando maiorem.

Contra

Sed contra primam solutionem facit primo: nam ex illa sequitur omnem speciem luxuriæ esse speciem iniustitiæ; consequens est falsum, nec ab aliquo admissum: ergo falsa est prima solutio.

primam solutionem obstat 1.

Patet sequela: per omne peccatum luxuriæ vitatur prolis generatio, aut illius debita educatio: ergo si ex illo capite bestialitas est species iniustitiæ, omnis species luxuriæ opposita castitati erit species iniustitiæ.

Secũdo.

Secundo: nam iniustitia supponit ius in altero, quod lædat; at in prole nondum existente, imò nec extituro, ius aliquod nõ supponitur, quod per bestialitatem lædatur: ergo bestialitas species iniustitiæ non est: vnde D. Tho. *quæst. 2. de malo art. 10. in corpore*, luxuriæ species in grauitate essentiali collocat post homicidiũ, eo quod iste opponitur vitæ hominis actuali, illæ vero vitæ hominis in potentia.

5 *Ad motiuũ solutionis resp.*

Nec fauet traditæ solutioni D. Tho. 2.2. *quæst. 154. art. 3. in corpore, & ad 3.* vbi docet, fornicationẽ, eo quod est contra bonum hominis nascituri, esse grauius peccatum secũdum suam speciem furto, quod est cõtra bona hominis exteriora. Non inquam fauet: nam estò fornicatio sit contra bonum hominis nascituri, & id docet D. Tho. non tamen docet esse contra iustitiam, imò ex isto principio probat esse contra castitatem, & *art.* 2. probaberat fornicationem esse speciem luxuriæ, & peccatũ, quia est contra debitam prolis educationem; si autem oppositio ad bonũ prolis, seu eius educationem cõstitueret simplicem fornicationem in ratione iniustitiæ, licet ex illo cap. probaret D. Tho. esse peccatum, non tamẽ probaret esse peccatum intra limites luxuriæ: ergo ex eo quod bestialitas, aut aliæ species sodomiæ impediant bonum prolis mediante humano semine nascituræ, non inde colligitur esse speciem iniustitiæ, aut strictæ iustitiæ opponi.

Secũda solutio reijcitur 2.

Deinde secunda solutio reijcitur tum, quia est contra communem hominum conceptionem: omnes enim

pro grauiori peccato concipiunt bestialitatem,&quodvis aliud sodomiæ peccatum,quam furtum,nec alia ratione,quam vi consequentiæ conuictus oppositum Vazquez doceret.

Secũdo. Secundo, quia vt *loco proximo*, & 2.*quæst. de malo art*. 10. *in corpore*,expresse docet D. Tho. inter peccata in proximum,primum locum tenet homicidium, secundum fornicatio, & infimum locum furtum in grauitate essentiali:eo quod homicidium opponitur vitæ hominis iam nati, fornicatio vero vitæ hominis nasciturí,quę maius bonum est,quam bona hominis exteriora, quibus opponitur furtum,aut per furtum auferuntur; at bestialitas inter omnes species fornicationis præcipuum grauitatis obtinet locum: ergo excedit furtum in grauitate essentiali.

6 *Tertio prob.* Tertio probatur: homicidium est peccatum essentialiter grauius omisione sacri in die per Ecclesiam præcepti; & tamen opponitur iustitiæ:omisio autẽ sacri opponitur religioni,quæ præeminet iustitię,saltim particulari,vt docet D. Tho. 2. 2. *quæst*. 81. *art*. 6. ergo nõ omne peccatum oppositum digniori virtuti, excedit in grauitate essentiali omne peccatum oppositum virtuti inferiori.

Resp.1. Respondebis primo ex Curiele *vbi supra*,comparationem inter peccata in oppositione ad virtutes intelligendam esse seruata æqualitate in ratione oppositionis,ita vt oppositio sit eiusdem generis, & æquè immediata, & directa,quod in præsenti non fit: nam omisio sacri opponitur religioni priuatiuè, homicidium vero opponitur iustitiæ contrariè. Et prætere,quia omisio sacri non opponitur immediate cultui Dei,qui est religionis obiectum, sed potius determinationi temporis, quo aliquid est in cultum Dei efficiendum,factæ iure positiuo Ecclesiastico: homicidiũ vero immediate opponitur obiecto iustitiæ,& ideo non mirum quod excedat omisionem sacri in grauitate essentiali.

Vel secundo respondebis cum alijs, omisionem sacri non opponi præcepto naturali religionis, sed positiuo, homicidium vero opponitur præcepto naturali iustitiæ, & vt cõparatio debite fiat,debet esse cũ oppositione,vel ad naturale præceptũ, vel ad positiuũ in materia vtriusque virtutis. *Resp*.2. Vel tertio respondebis cum Montesino *vbi supra num*. 87. omissionem sacri esse grauiꝰ peccatum homicidio ex specie sua,etsi homicidiũ grauius sit ratione nocumenti. *Resp*.3.

7 *Contra duas primas solutiones obstat.* Sed nulla ex his solutionibus argumento facto satisfacit,& in primis cõtra duas priores facit,iuxta illas, oppositam sententiã non esse vniuersaliter veram,siquidem in illa admittitur peccatum inferiori virtuti oppositum excedere in grauitate specifica essentiali peccatum oppositum superiori virtuti, vndecumque excessus iste proueniat, quod solum intenditur à nostræ sententiæ Authoribus.

Prima solutio reijcitur 1. Deinde prima solutio reijcitur primo: nam omisio, & commisio præcisè ex istis conceptibus non differunt essentialiter,vt *disp. præcedenti* docuimus:ergo si peccatum oppositum contrarie virtuti iustitiæ potest excedere in grauitate essentiali peccatũ oppositum religioni priuatiue, & omisiue,poterit etiam excedere peccatum contrarie oppositum religioni in grauitate essentiali.

Secũdo. Secundo: nam priuatio rectitudinis,quæ consequenter se habet in peccato iniustitiæ, solum priuatiuè illius rectitudini opponitur; & tamen est tantæ grauitatis essentialis in tendentia positiua iustitiæ contrariè oppositæ, vt constat ex dictis *quæst*. 71. *art*. 6. ergo ex oppositione priuatiua ad virtutem,non minuitur essentialis grauitas in peccato.

Tertio. Denique: nam falsum est id quod *secundo loco* docet Curiel, videlicet, omisionem sacri præcepti non opponi cultui,qui est Religionis obiectũ, sed determinationi temporis ab Ecclesia iure positiuo præceptæ. Quod patet: nam auditio sacri vere est cul-

tus Deo ex virtute Religionis debitus, etsi iure Ecclesiastico præceptis; at auditioni sacri opponitur sacri omissio: ergo vere opponitur cultui, qui est Religionis obiectum; & consequenter ex isto capite non deficit nostro argumento comparatio peccatorum in oppositione ad virtutes.

8 *Secūda solutio impugnatur primo.* Deinde secunda solutio specialiter reijcitur: vt enim cum communi Theologorū sententia *quæst. præcedenti* docuimus, ex vi legis positiuæ actum aliquem præcipientis ex motiuo alicuius virtutis, actus præceptus fit materia necessaria illius: & ex vi legis positiuæ prohibentis actū ex motiuo alicuius virtutis, talis act⁹ fit materia contraria illius, & tendēs ad obiectum tali virtuti contrarium: ergo omissio sacri lege positiua prohibita, & volitio talis omissionis opponuntur obiectiue religioni, & versantur erga obiectum oppositum religioni: ergo est grauior ex genere peccato homicidij; & tamen specie athoma superatur ab illo: ergo iam instatur argumentum, cui opposita fidit sententia; & consequenter poterit inter peccata opposita præceptis naturalium virtutum, quarum vna excedit aliam, id ipsum contingere, nempe, quod peccatum oppositum inferiori virtuti excedat in grauitate essentiali peccatum oppositum superiori virtuti.

9 *Secūdo.* Secundo reijcitur: si namque ex eo solū resarcitur excessus, quod omissio sacri opponitur legi positiuæ, homicidiū vero naturali, sequitur omissionem sacri vinci ab omni peccato in ratione malitiæ contrario naturali præcepto, etsi inferiori virtuti opponatur; consequens non est admittēdum, aliàs mendacium leue esset superioris malitiæ specificæ, quam omissio sacri præcepti: ergo idem quod prius.

Tertio. Denique, *vt quæst. 72.* cū communi sententia Thomistarum docuim⁹, diuersitas præceptorum, dummodo sit in materia eiusdem virtutis, nō variat essentialiter peccatorum malitias: ergo peccatum oppositum præcepto positiuo, eiusdem est speciei cū peccato opposito præcepto naturali in eadem virtutis materia; & consequenter si peccatum oppositum virtuti inferiori potest superare in grauitate specifica, peccatum pugnans cū superiore virtute oppositum positiuo præcepto, etiam poterit superare peccatum oppositum cum præcepto naturali in materia superioris virtutis.

Tertia solutio reijcitur. Tandem vltima solutio reijcitur: etenim homicidium ex sua essentiali ratione, & ex suo essentiali obiecto nocumentum priuationis vitæ infert, non ex aliquo accidente: ergo si ratione nocumenti vincit omissionē sacri in grauitate malitiæ, superat illam in grauitate essentiali.

10 *Vltimo prob. cōclusio.* Denique suadetur conclusio ratione à priori: cum maiori grauitate generica stat minor grauitas ratione differentiæ specificæ, & essentialis; at peccatum oppositum digniori virtuti solum habet ex hac oppositione maiorem grauitatem ex genere, aut comparatione facta generis ad gen⁹: ergo stat cum oppositione ad digniorem, & præstantiorem virtutē minor grauitas essentialis cōparatione peccati oppositi virtuti inferiori. Illatio est legitima. Minor constat: eidem namque virtuti possunt peccata specie infima distincta opponi, liberalitati namque opponuntur prodigalitas, & auaritia quæ inter se specie distinguuntur, & iustitiæ commutatiuæ homicidium, detractio, & furtum, ac denique castitati simplex fornicatio, bestialitas, & sodomia, inter quæ specifica distinctio versatur: ergo ex vi oppositionis ad aliquam virtutem, vt sic, non conuenit peccato illi opposito ratio specifica athoma, sed solum subalterna, & generica; & consequenter, nec illi conuenire potest ex vi prædicti conceptus, excessus in ratione specifica athoma, sed solum in ratione generica.

11 *Maior prob. 1.* Maior autem ostenditur primo: etenim in linea physica potest id quod alterum excedit ex genere, ab illo superari ratione differentiæ spe-

Digitized by Google

cificæ, vt pluribus exemplis ostenditur, cælum namque ex conceptu generico corporis incorruptibilis, perfectius est homine; & tamen ratione differentiæ viuentis, ab homine superatur simpliciter. Gratia habitualis ex genere accidentis inferior est qualibet substantia creata, & tamen in veriori sententia, omnem creatam substantiam excedit ratione suæ differentiæ. Charitas etiam ex conceptu generico habitus affectiui residentis in voluntate, inferior est fide sub conceptu generico habitus intellectualis, & ratione differentiæ specificæ, & perfectioris tendentiæ ad obiectum est fide physice perfectior, vt tenet frequentior Thomistarum sententia cum Angelico Præceptore 2. 2. *quæst. 23. art. 6.* ergo à fortiori in genere moris stare poterit cum maiori grauitate ex conceptu generico, minor grauitas ex conceptu differentiali specifico. Et ratio à priori est: nã genus comparatur ad differentias, sicuti potentia ad actum; at de ratione potentiæ non est, quod omnes actus perfectioris potentiæ excedant omnes actus potentiæ inferioris; aliàs actus opinatiuus, & actus erroneus intellectus essent perfectiores in genere physico actu charitatis in vera D. Tho. sententia asserente, intellectum esse voluntate perfectiorē, quod admittere, videtur ridiculum: ergo de ratione generis perfectioris non est, quod omnes differentiæ contractiuæ, & diuisiuæ illius sint perfectiores omnibus differentijs contractiuis generis imperfectioris, & consequenter, nec erit de ratione peccati grauiori ex genere, quod omnes eius differentiæ excedant in grauitate essentiali omnes differentias sub leuiori genere comprehensas; ac proinde stare poterit cum excessu in ratione generica minoritas grauitatis essentialis ratione leuioris differentiæ contrahentis, & dantis speciem infimam alicui peccato.

§. II.

Obiectionibus occurritur.

Sed aduersus primam partem cōclusionis obijcies: mēdacium opponitur digniori virtuti ea, cui opponitur carnis peccatum; veracitas namque, vtpotè residens in volūtate perfectior virtus est temperantia, aut castitate; & tamen non est grauius peccatum, etiam ex genere, peccato luxuriæ: ergo ratio probatiua primæ partis conclusionis est nulla, cum falso innitatur principio, videlicet peccatum digniori virtuti oppositū esse ex suo genere grauius peccato opposito inferiori virtuti. Minor probatur: peccatum luxuriæ est mortale ex genere suo, vt docet D. Tho. 2. 2. *q. 154. art.* 2 mendaciū autem ex genere peccatum mortale nō est, vt docet idem D. Tho 2. 2. *quæst.* 110. *art.* 4. at peccatum mortale grauius est peccato veniali: ergo peccatum luxuriæ est ex suo genere grauius mendacio. 12 *Contra 1. p. cōclusionis arg.*

Resp. Respondeo concessis maiori & minori, negando consequentiā: principium enim, cui innitebamur primam partem conclusionis probãtes, intelligendum est de peccato opposito virtuti digniori inter necessarias ad ordinem charitatis seruandū, cuius conditionis veracitas secundum sibi propria non est, cum illius actus secundum se inspecti, non cadant sub præcepto grauiter obligante.

Obijcies secundo contra secundam partem: peccatum ex specie infima grauius non potest à peccato specificè inferiori superari in grauitate essentiali, vt dicebamus *disp. præcedenti in principio*; at pecca- 13 *Contra 2. p. arguitur primo.*

tum virtuti digniori oppositum, est grauius ex specie infima peccato opposito virtuti inferiori: ergo nequit ab illo excedi in grauitate essentiali. Minor probatur: peccatum ex obiecto grauius, est grauius ex specie infima, cum vltima differentia peccati ab obiecto sumatur; at peccatū digniori virtuti oppositum est grauius ex obiecto, vt docet D. Thom. *in 4. artic. huius quæst. & quæst. 2. de malo art. 10.* ergo peccatum oppositum digniori virtuti est grauius ex specie infima peccato opposito virtuti inferiori.

Resp. Respōdeo negādo minorē. Ad illius probationem dicatur: peccatum ab obiecto, & sumere rationem genericam, & differentialem athomā; primam ab illo considerato genericè; secundam ab eodem specificè athomê inspecto, ex oppositione autē ad digniorem virtutem non habet obiectū athome vnum, sed tantum genericê, cum eidē virtuti opponi possint peccata specie distincta, sicuti, & possunt ab illa actus specificê distincti procedere, & consequenter non est necessarium, quod peccatum oppositum excellentiori, & digniori virtuti, sit grauius ex specie infima.

14 *Vltimo arg.* Denique obijcies: peccatum grauius ex genere, excedi nequit in grauitate essentiali à peccato genericê inferiori; at peccatum digniori virtuti oppositum est ex suo genere grauius peccato opposito inferiori virtuti: ergo nequit superari ab illo in grauitate essentiali. Probatur maior primo: nam genus comparatur ad differentias, tāquam potentia ad actus; sed perfectiori potentiæ perfectior actus debet correspondere: ergo perfectiori, aut grauiori generi perfectiores, & grauiores essentiales differentiæ, & consequenter peccatum, cuius genus est grauius, grauiori etiam differentia essentiali gaudebit. Secundo probatur; id quod est grauius specificè athomê, nequit ab inferiori excedi in grauitate essentiali: ergo pariter id, quod est genericê grauius, superari nequit in grauitate essentiali ab eo quod pertinet ad genus inferius.

Respondeo negando maiorem. Ad primam probationem, distinguo minorem: omnis actus, nego minorem: aliquis actus, scilicet supremus, concedo minorem. & distinguo consequens: suprema differentia, concedo consequentiam: omnis differentia, nego consequentiam. Quæ solutio constat ex dictis, & ex proximê dicendis manifestius constabit. *Resp.*

Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam: & ratio discriminis est: nam species infima dicit omnia prædicata essentialia, genus autem non ita, & ideô quod specificê athomê excedit superari nequit essentialiter, bene tamen quod excedit ex genere. 15 *Ad 2.*

Sed dices, quod excedit aliud ratione athomæ differentiæ, excedi potest ab illo ratione gradus generici, vt habetur ex dictis, sed genus prædicatum est essentiale: ergo potest illud superare in prædicato essentiali. *Instabis*

Respondeo, concedendo consequentiam, sed quia in rei constitutione principalior est differentia athoma, & minus principaliter ingreditur genus, quod excedit specificê athomê, excedit absolutê, & simpliciter, & sic à sibi inferiori non potest excedi. *Resp.*

§. III.

Quid de peccato grauissimo opposito superiori virtuti?

SEcunda conclusio: *Peccatū grauissimum ex oppositis virtuti* 16 *Secūda cōclusio*

fu-

superiori, est grauius omnibus oppositis inferiori virtuti, nec ab illorũ aliquo excedi, aut superari potest, seu adæquari in grauitate essẽtiali, v.c. quia iustitia est virtus castitate perfectior, & grauissimũ peccatũ ex illis, quæ iustitiæ opponũtur, est homicidiũ, minus autem grauia detractio, & furtum, etsi sodomia, quod est grauissimum omnium, quæ castitati opponuntur, excedat in grauitate essentiali detractionem, & furtum, ab homicidio tamen exceditur, vt docet D. Tho. *quæst.2. de malo art.10.* & 2.2.*quæst.* 154.*art.3.* Ita Authores tertiæ sententiæ, etsi Lorca illam temperet, de cuius temperamento forte aliquid dicemus.

Prob.1. Et ostenditur primo; etsi non omnes differentiæ generis perfectioris, perfectiores esse debeant omnibus differentijs contractiuis generis non ita perfecti; perfectissima tamen differentia generis perfectioris superare debet omnes sub genere imperfectiori contentas: ergo idem de differentijs grauioris generis est dicendum; at gradus genericus peccati oppositi digniori virtuti, grauior est gradu generico peccati oppositi inferiori virtuti: ergo sub illo contineri debet aliqua differentia, quæ omnes contentas sub gradu generico opposito inferiori virtuti excedat in grauitate essentiali; & consequenter peccatum grauissimum ex oppositis superiori virtuti præeminebit in grauitate essentiali omne peccatum virtuti inferiori oppositum. Minor subsumpta constat ex dictis præcedenti conclusione. Discursus euidens est, & antecedens primum probatur: genus namque comparatur ad differentias, sicuti potentia ad suos actus, sed quãuis non omnes actus perfectioris potentiæ perfectiores esse debeant omnibus inferioris potentiæ, perfectissimus tamen actus perfectioris potentiæ omnes illos petit superare, quocirca, etsi non omnes actus intellect° excedant actum charitatis, visio tamen beatifica, quæ inter omnes actus intellectus principatum tenet, actum charitatis, & omnes alios actus volũtatis antecellit: ergo licet non omnes differentiæ generis perfectioris, perfectiores esse debeant omnibus differentijs generis non ita perfecti, perfectissima tamen differentia generis perfectioris omnes illos postulat superare.

17 *Oppones.* Si opponas: genus substantiæ est perfectius genere accidentis, & tamẽ sub accidente continetur aliqua differentia excedens omnes differentias contractibas substantiæ: ergo falso innititur principio discursus factus, nẽpe differentiam perfectissimam generis perfectioris debere esse perfectiorem omnibus differentijs generis non ita perfecti. Probatur minor: sub genere accidentis continetur gratia habitualis; at hæc excedit omnem speciem possibilem substantiæ. Supernaturalis enim substãtia non est possibilis, & omnes naturales creatas, & creabiles excedit: ergo differentia cõtractiua accidẽtis excedit omnes differentias sub genere substantiæ contentas.

Resp. Respondeo, maiorem esse veram loquendo de substantia abstrahente à creata, & increata, qualiter genus proprie non est, sed in lata generis acceptione, & sic sub se comprehendit Deum, qui infinite excedit gratiam in perfectione: falsam autem loquendo de stricto genere substantiæ creatæ; sic enim quamuis in modo essendi superet genus accidentis abstrahens à naturali, & supernaturali, non tamen illum superat substantialiter, sed ab illo superatur, de quo plura *infra quæst.* 110. vbi excessus gratiæ ad substantiam creatam discutitur.

18 *Secũdo prob. cõclusio* Secundo probatur conclusio: habitus vitij adæquate oppositus superiori virtuti excedit in malitia essẽtiali vitium adæquate oppositum inferiori virtuti; sed pessimus actus habitus vitiosi grauioris in malitia essẽtiali petit esse grauior omnibus actibus habitus vitiosi inferioris malitiæ: ergo grauissimum peccatum ex oppositis digniori virtuti, grauius est

essen-

essentialiter omnibus peccatis oppositis virtuti inferiori, nec ab illorum aliquo potest adæquari in grauitate essentiali. Consequutio est euidens: idem enim est peccatum grauissimũ ex oppositis virtuti excellentiori, & actus pessimus vitij adæquate illi oppositus. Minor est certissima. Tum à paritate potentiæ, quæ si perfectior sit, petit vt actus perfectissimus illius excedat omnem actum inferioris potentiæ: tum etiam à paritate, habitus virtuosi, qui si perfectior sit, postulat, vt actus eius perfectissimus excedat omnes actus habitus, non ita perfecti: ergo etiam actus pessimus habitus vitiosi malitiæ grauioris superare debet in grauitate essentiali omnes actus vitiosi habitus minoris grauitatis.

19 *Maior prob. 1.* Maior autem ostenditur primo ex Philosopho 3. *Æthicorum*, asserẽte, quod sicut bono opponitur malum, ita optimo opponitur pessimũ: ergo præstãtiori virtuti, grauius opponitur vitium.

Secũdo. Secundo: quia non alia ratione vitium odij Dei, est maximum omniũ vitiorum, nisi quia charitas, cui opponitur, est maxima omnium virtutum: ergo omne vitium oppositum digniori virtuti superat grauitate essentiali vitia opposita virtutibus inferioribus.

Tertio. Tertio ratione à priori D. Tho. locis relatis: vitij enim grauitas essentialis sumitur ab obiecto, sicuti, & virtutis dignitas penes obiectũ pensatur; at obiectum vitij oppositi digniori virtuti, grauius est obiecto vitij oppositi virtuti inferiori: ergo vitium oppositum præstantiori virtuti excedit grauitate essentiali vitia opposita virtutibus inferioribus. Minor, in qua est difficultas, probatur: tum, quia Deus, prout est obiectum auersionis odij, tantæ grauitatis est obiectiuæ, quantæ dignitatis, vt est obiectum conuersionis amoris; quo circa tãta est grauitas formalis odij, quãta dignitas formalis amoris. Vita etiam hominis, quatenus destruenda, qualiter est obiectum homicidij, tantæ grauitatis est obiectiuæ, quantæ dignitatis, prout conseruãda, qualiter est obiectum iustitiæ: ergo vniuersaliter tanta est grauitas obiecti habitus vitiosi, quanta est dignitas habitus virtuosi, cui opponitur. Tum etiam, & à priori, quia non esse obiecti virtutis est ita malum, sicuti bonum esse eiusdem obiecti; at non esse obiecti boni, vel est obiectum habitus vitiosi, vel includitur in obiecto illius: ergo tanta est grauitas obiecti habitus vitiosi, quanta est dignitas obiecti virtutis.

Si opponas: visio beatifica est perfectior actu charitatis; & tamen odiũ Dei oppositum dilectioni diuinæ est peius errore, qui opponitur visioni beatæ: ergo falsum est principium illud Philosophi, cui innititur ratio nostra, videlicet pessimũ optimo opponi, & illud esse peius, cuius oppositum est melius. 20 *Oppones.*

Si respondeatur cum Caietano, & Medina; visionem beatam non habere contrariũ; & consequenter errorem v. c. erga Trinitatis Mysterium non opponi illi contrariè, in contrarium obstat: principium illud Philosophi si verum sit, non solum tenere in oppositis contrariè, sed etiam in oppositis priuatiuè, quod scilicet optimo pessima priuatio opponitur; at in priuatiuè oppositis non tenet: ergo nec tenet in oppositis contrariè. Probatur minor: visio beatifica est actu charitatis perfectior; & tamen carentia diuinæ visionis, quæ ei priuatiuè opponitur, non est ita mala, sicuti omissio culpabilis priuatiuè opposita dilectioni diuinæ: ergo priuatio optimi non est pessima; & consequenter, nec optimo contrariè oppositum pessimum erit. *Si resp.* *In contrariũ obstat.*

Respondet Granadus *controuersia 6. de peccatis tract. 3 disp. 2. n. 4.* errorem erga Trinitatis Mysteriũ clarè non cognitum, non opponi cõtrariè visioni: implicat enim Deum clarè videntem, Mysterium Trinitatis negare, & quod si aliquis error cõtrariè opponeretur visioni, esset negare Trinitatis Mysterium cognitum. 21 *Resp. Granados.*

clarê,& intuitiuè,iste autem error pe ior esset odio Dei: nam licet odium tendat ad Deum affectu quodam illum destruendi,quodpiam simile, & magis difforme in prædicto errore reperitetur,scilicet negare existētiā Trinitatis intuitiuè conspectā, quod si verum esset, funditus euerteretur ipse Deus in se.

Displicet ista solutio primo. Sed displicet ista solutio primo: quia negare existentiam Trinitatis cognitam clarè,non differret specie in genere moris ab actu, quo eadem existentia negaretur non cognita clarè,non enim est, vnde discrimē essentiale in genere moris proueniat, ex eo quod clarè cognoscatur, aut non cognoscatur à negante illam, sicuti,nec specie distinguuntur peccatum sine ignorantia,aut cum ignorātia commissum; at negare existentiā Trinitatis non cognitam clarè,nō est peius odio in genere moris, vt fatetur Granados: ergo nec illam negare cognitam clarè,erit peius essentialiter in genere moris.

Secūdo. Secundo nam etiam error erga Trinitatis Mysterium non cognitum clarè,tendit in destructionem veritatis diuinæ,etsi verus esset, mysterium Trinitatis periret,&tamen non ideò esset grauius essentialiter odio: ergo ex modo illo tendentiæ in destructionem Dei reperto in negatione existē tiæ Trinitatis cognitæ clarè,male infert Granadus,fore ideò peiorem.

22 *Solutio Caietani defenditur.* Quare ad obiectionem factam respondeo,veram esse Caiet. & Medinæ doctrinam,quidquid in oppositū reclamet Vazquez,nēpè visioni beatificæ nihil esse contrarium strictè, non enim relinquit in subiecto capacitatem ad aliquē actum erroris: vnde sicuti hac ratione non opponitur illi contrariè strictè peccatum, nec cœlo aliquid contrariè opponitur, quia non est in illo ratione formæ satiantis appetitum materiæ capacitas ad aliquam oppositam formam, ita quia visio taliter errorem excludit, quod non relinquit in subiecto capacitatem ad actum erroris, non opponitur errori stricta contrarietate, quod si error contrariè opponeretur illi, foret peior physicè odio, non tamen moraliter, ob rationem dandam ad replicam traditæ solutionis.

23 *Ad replicam resp.* Ad quam respondetur, concessa maiori,negando minorem. Ad illius probationem,distinguo maiorem: in genere physico, concedo maiorem: in morali,nego maiorem,& sub eadē distinctione minoris,nego consequētiam. Itaque visio beatifica est præstantior in genere physico,quā actus charitatis,& in hoc genere peior est carentia visionis carentia actus charitatis. In genere autem moris non est præstantior visio dilectione: imò visio in genere moris non est, & ideò in hoc genere,vel non est admittenda comparatio inter carentiam visionis,& carentiam dilectionis, vel carentia dilectionis peior est carentia visionis: vnde inconfussa manet veritas propositionis Philosophi, cui argumēti nostri moles innititur.

24 *Instabis primo.* Sed instabis primo: nam sequitur ex hac solutione, non solum actum charitatis præstantiorem esse moraliter visione beatifica,sed etiam quē-libet actum liberum voluntatis, illā in morali genere excedere: cōsequēs videtur ridiculum: ergo & illud ex quo sequitur. Probatur sequela: ideò actus charitatis visioni præminet in genere moris,quia actus liber est; & consequenter moralis,visio autē moralis non est,quia non libera; at hæc ratio etiam militat in quolibet alio voluntatis actu,qui liber sit,& bonus moraliter: ergo non solum act' charitatis erit visione beatifica in genere moris præstantior, sed etiam quiuis alius voluntatis actus,qui moralis sit,& liber.

Secūdo. Secundo; etsi visio beatifica non sit in genere moris sumpto penes ordinem ad regulas morum,vel legem, est tamen in genere moris,prout sumitur penes ordinem ad appreciationem,seu æstimationem moralem, & in genere sic sumpto præstantior est dilectione: nam quilibet,cui daretur optio eligendi visionem carendo dilectione,aut dilectionem carendo vi

sione, rationabiliter visionē eligeret; & tamen in genere moris sic sumpto excedit omissio culpabilis dilectionis carentiam diuinæ visionis; etenim si alicui daretur optio inter carentiā visionis, & omissionem amoris, deberet potius eligere diuina visione carere, quā culpabiliter dilectionē omittere: ergo propositio Philosophi nō est vera vniuersaliter.

25 *Ad 1. resp. 1. Resp. 2.* Respondeo ad primam instantiā primo, concedendo sequelam, & negando minorem; cuius falsitatem nō probant obiectionis Authores. Vel secundo, nego sequelam: nam estō da remus visionem esse actum humanū, & liberum, & moralem, nihilominus dicendum esset dilectionem, illam in genere moris excedere, quia volūtas in genere moris est prima potentia, & perfectior intellectu; & consequenter supremus actus, qualis est actus charitatis, excederet in genere moris supremū actum moralem intellectus, qualis est visio beatifica, non tamen omnes alij volūtatis actus illam, tūc casus excederent; ac proinde non infertur per formalem consequētiam, ex eo quod actus charitatis excedat visionem beatificā in genere moris, cæteros actus volūtatis illam in hoc genere excedere.

Ad 2. Ad secundam obiectionem dicatur: dilectionem Diuinam considerari posse dupliciter. Primo secūdum se, absque instantia præcepti diligendi Deum. Secundo, prout est adimpletio præcepti: & primo modo sūptam excedi à visione beatifica in morali appreciatione, & carentiam visionis excedere carētiam dilectionis sic sumptæ, quod conuincit maioris probatio. Sumptam vero secūdo modo, excedere visionem beatā, esseque illa æstimabiliorē, atque præ illa eligendam, & carentiam dilectionis sic sumptæ esse peiorem, hoc est, detestabiliorem carentia visionis Dei: vnde si Deus daret alicui optionem, quid amplius vellet, aut sine sua culpa diuina visione carere, aut carere dilectione carentia culpabili propter instantiam præcepti, deberet carētiam beatificæ visionis amplecti, & detestare carentiam dilectionis; semper ergo verum est, pessimum opponi optimo, & eatenus aliquid esse peius, quatenus eius oppositum melius.

Denique probatur conclusio: vt enim *quæst. 71. art. 6.* docuimus, etsi peccatum commissionis non per priuationem constituatur, sed per positiuam tendentiam; priuatio tamen in omni peccato commissionis reperta tantæ grauitatis est essentialiter, quanta est grauitas tendentiæ positiuæ; at priuatio rectitudinis reperta in peccato grauissimo ex oppositis virtuti superiori excedit in grauitate essentiali priuationem rectitudinis omnium peccatorum, quæ opponuntur virtutibus inferioribus: ergo peccatum grauissimum ex oppositis virtuti superiori, grauius est essentialiter omni peccato opposito virtuti inferiori. Probatur minor: nam priuatio est ita mala, ac est bona forma opposita; at priuatio residens in peccato grauissimo ex oppositis superiori virtuti tollit formam præstantiorem ea, quam tollit priuatio reperta in quolibet ex peccatis oppositis virtuti inferiori: ergo est grauior essentialiter. Probatur minor: forma ablata per priuationem in grauissimo peccato repertam, est rectitudo præstantissimi actus virtutis superioris; at rectitudo præstantissimi actus ex his, quos superior virtus elicere potest, est præstantior rectitudine supremi actus inferioris virtutis; & consequenter rectitudine cæterorum: ergo peccatum grauissimum ex oppositis superiori virtuti opponitur ex consequenti priuatiuè formæ præstā tiori essentialiter, illa cui opponuntur peccata opposita virtuti inferiori. 26 *Vltimo prob. cō clusio.*

§. Vltimus.

Soluuntur argumenta contraria.

27 *Arg.* 1. SEd contra istam conclusionem obijcies primo: profiteri fidem coram Tyrano mortem imminēte, est perfectior actus, quam fidem sine tormentorum, aut mortis imminentia profiteri; & tamen fidem sine tormentis negare est grauius peccatum, quam imminentibus periculis fidem deserere: ergo non eo peccatum grauius est, quo opponitur perfectiori virtuti; & consequenter peccatum oppositum perfectissimo actui virtutis superioris, grauius peccatū non erit peccatis oppositis actibus inferiorum virtutum. *Minor prob.* 1. Minor ostenditur primo, quia eam docet Hieronymus ad Galatas 1. *Secūdo.* Secundo: nam teste D. Tho. 2. 2. q. 142. art. 3. *Intemperantia est maius vitium, quam timiditas ex parte materiæ: nam timiditas refugit pericula mortis, ad quæ vitanda inducit maxima necessitas conseruandæ vitæ, intemperantia autem est circa delectationes, quarum appetitus non est adeò necessarius ad vitæ conseruationē.* Verba sunt D. Tho. Sed ad negādam fidem sine tormentis non inducit necessitas aliqua vitæ conseruandæ: ergo est grauius peccatum, quam fidem in tormentorum imminentia negare.

28 *Resp.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem: etenim negare fidem in præsentia tormentorum opponitur fidei, & fortitudini, negare autem fidem, absque præsentia tormentorum, opponitur fidei soli, ac proinde primum peccatum essentialiter est grauius secundo.

Ad primam probationem dicatur, loqui Hieronymum de excessu accidentali sumpto ex maiori voluntario, qui namque sine tormentis fidem negat magis voluntariè illam desserit, quam ille, qui fidem negat in præsentia tormentorum, non autem loquitur de excessu essentiali. *Ad 1. prob. maioris*

Ad secundam, Caietanus loco allegato in commentario articuli insinuare videtur, intemperantiam excedere timiditatem in grauitate sumpta ex obiecto, & ab illa excedi in grauitate sumpta à fine operantis, quia scilicet fortitudo est dignior temperantia ratione boni communis, ad quod fortitudo ordinatur; non vero ratione obiecti, sed ex isto capite, temperantia excedit fortitudinem. Cæterum hæc doctrina est in via D. Tho. difficilis, etenim iuxta D. Tho. *quæst. 5. de virtutibus artic. 3. 1. 2. quæst. 66. art. 1. & 2. 2. quæst. 129. art. 12.* Fortitudo in dignitate essentiali est inferior prudentia, & iustitia; superior autem temperantia: ergo non solum ex fine operantis extrinseco, sed etiam ex obiecto temperantiam excedit; & consequenter iuxta à Nobis dicta *in hac disp.* & ex D. Tho. deducta, vitium intemperantiæ, non solum ex fine extrinseco, sed etiam ex parte obiecti, leuius est timiditate. *Ad 2. resp. Caiet.* *Displicet solutio.*

29 *Aliter resp.* Quare ad secundam probationem dicatur, intemperantiā esse grauiorem timiditate, non essentialiter, & ex parte obiecti specificantis, sed accidentaliter, eo quod facilius vitari potest, quam timiditas, eo quod timiditatis motiua vrgentiora sunt, quam motiua intemperantiæ: magis enim timor mortis vrget, quam ciborum delectatio, eo autem est accidentaliter grauius peccatum, quo facilius potest vitari, sicuti eo crescit accidētaliter actus virtutis, quo difficilius efficitur. Et insuper, quia cum pleniori iudicio rationis, & maiori voluntario cōmittitur. Timor enim

mortis magis iudicium rationis absoruet, & voluntarium minuit, quam ciuorum delectatio, & isto modo, nẽ pẽ accidentaliter, fatemur grauius esse sine tormentis, quam vi tormentorum abnegare fidem.

30 *Instabis primo.* Sed oppones primo verba illa D.Tho. *Et ideò intemperantia est grauius vitium, quam timiditas ex parte obiecti, siue materia mouẽtis;* at excessus grauitatis, qui sumitur ex obiecto est excessus essentialis: ergo sentit intemperantiam esse vitiũ essentialiter grauius timiditate.

Secũdo. Secundo: nam D.Tho. ibi, distinguit duplicem vnius vitij comparationem ad aliud, vnam ex parte obiecti, vel materiæ, & alterã ex parte hominis operantis, & vtroque modo, ait, intemperantiã timiditatẽ excedere; at secunda cõparatio est penes accidentia: ergo prima est penes prædicata essentialia; & consequenter in eis intemperantia timiditatem excedit.

31 *Ad 1. resp. 1.* Respondeo ad primam obiectionem primo, D.Tho. loqui, nõ de obiecto specificante, sed de obiecto impellente, quod aperte indicant verba Sancti Doctoris. Excessus autem grauitatis essentialis, nõ ab obiecto impellente, & aliciente, sed ab obiecto specificante desumitur.

Ad 2. Iuxta quam doctrinam ad secũdam obiectionem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam: quia non solum ex parte subiecti, sed etiã ex parte obiecti mouentis, & impellentis sumi potest accidentalis grauitatis excessus.

Resp. 2. Vel secundo ad primam obiectionem respondeo, ex parte obiecti quoad malitiam essentialem sũpti, deriuari essentialem grauitatem, & ex incremento illius sic considerati, maior grauitas essentialis: ex parte vero obiecti quoad maiorem facilitatem, aut difficultatem, nec grauitatem essentialem sumi, nec illius incrementum; & D.Tho. loquitur de excessu ex parte obiecti intemperantiæ supra fortitudinem, non ratione maioris malitiæ, sed maioris facilitatis, quia scilicet à minori difficultate vincitur intemperatus. Ex quo nõ colligitur excessus essentialis, sed tantum accidentalis, sicuti enim maior difficultas operis non arguit excessum essentialem in virtute, sed tantum maior bonitas, vt docet D. Th. 2.2.*quæst.*27.*art.*8.*ad* 3. Et *quæst.* 143.*art.*12.*ad* 2. Et 1.2.*quæst.* 114. *art.*4.*ad* 2. Et *in* 2.*distinct.*29.*q.*1. *art.*2.*ad* 3. Ita maior obiecti mali facilitas non arguit excessum essentialem malitiæ, sed solum accidentalem, maior autem malitia obiectiua arguit excessum essentialem in malitia formali.

Secundo arguitur: idolatria Religioni opposita, teste D.Tho. 2.2.*q.* 94.*art.*3. est grauior odio Dei; & tamen odium opponitur perfectissimo actui charitatis, quæ est virtus Religione præstantior: ergo peccatũ oppositum superiori actui virtutis perfectioris, nõ est grauius omnib' peccatis oppositis inferiori virtuti; & consequenter, nec grauissimum ex oppositis virtuti digniori, graui' est essentialiter omnibus peccatis oppositis virtuti inferiori. 32 *Arg. 2.*

Confirmatur primo: optimus actus gratitudinis est beneficium rependere; & tamen teste D. Tho. 2.2. *quæst.* 107. *art.* 2. non recognoscere beneficium, quod opponitur actui inferiori, nempẽ beneficij recognitioni, est grauius peccatum, quam illud non rependere: ergo peccatum oppositum præstantissimo actui virtutis, non est grauissimum ex oppositis illi virtuti; & consequenter nõ eo aliquid est peius, quo illius oppositũ est melius. *Conf. 1.*

Confirmatur secundo: dilectio inimici perfectior est amici dilectione; cum procedat ex maiori charitate, vt enim docet August. in Enchiridione *cap.*73. diligere inimicũ est perfectorum filiorum Dei; diligere autem amicum, est etiam charitatis imperfectæ; & tamen odiũ amici grauius peccatũ est odio inimici, vt docet D.Th. 2.2.*q.*27.*art.*7. *in corpore*: ergo idem quod prius. *Conf. 2.*

Res-

33 *Resp.* Respondeo ad argumentum, peccatū oppositum præstantissimo actui superioris virtutis esse grauius omnibus oppositis inferiori virtuti in se nō includentibus peccatum, quod actui perfectissimo virtutis superioris opponitur, secus autem, si illud in se includant; tunc enim cum includant eius malitiā, & aliquid addat, grauius est illo: idolatria autem teste Caietano *ibidem*, includit in se infidelitatē, & odium, & addit malitiam irreligionis, cultum soli Deo debitū exhibēdo creaturæ, & ideo est grauior essentialiter infidelitate, & odio.

Ad 1. cō firm. Ad primam confirmationem dicatur, iuxta D. Tho. *ibi solutione ad* 3. non recognoscere beneficium, & non retribuere, nō esse diuersa specie peccata, sed diuersos gradus eiusdem peccati: vnde non opponuntur actibus specie diuersis, sed diuersis gradibus eiusdem actus virtutis gratitudinis incipientis in recognitione, & completi in retributione, & quia nō recognoscere beneficium, claudit in se beneficium non retribuere, ideo est maioris malitiæ beneficium non recognoscere, quam illud nō retribuere, quia claudit huius gradus malitiam, & aliquid addit.

34 *Ad 2.* Ad secundam confirmationem dicatur, iuxta D. Tho *loco ibi allegato*, dilectionem amici esse perfectiorem, & maioris meriti substantialiter, eo quod amicus est proximior Deo, & amanti, Deo, quia malus nō est, & amanti ratione maioris coniūctionis titulo amicitiæ cum illo, accidentaliter autem ratione maioris difficultatis, quæ in amando inimicum reperitur esse perfectiorem, & maioris meriti amorem inimici, quā amici, & eodem modo odium amici, & inimici se habent in grauitate malitiæ, quod scilicet odium amici est secundum se, & substantialiter grauius, & leuius accidentaliter odio inimici, eo quod ratione maioris difficultatis in amādo inimicum minuitur accidētaliter odij inimici malitia.

35 Denique arguitur: priuatio moralis non eo est peior, quo forma, qua priuat, perfectior, sed quo magis est debita ex lege: sed stat formam minus perfectam strictius deberi ex lege, quam forma magis perfecta: ergo priuatio formæ minus perfectæ potest esse peior, & grauioris malitiæ; & consequenter ex eo quod peccatum grauissimum ex oppositis superiori virtuti perfectiori actui opponatur, quam peccata opposita virtutibus inferioribus, aut priuatiuē, aut contrariē, non sequitur illa excedere in grauitate essentiali. Minor, in qua est difficultas, probatur: stat perfectiorem rectitudinem, nullatenus esse debitam, & minus perfectam deberi, & perfectiorem debitam esse sub præcepto obligante ad veniale, & minus perfectam obligante sub præcepto ad mortale, vt constat in virginitate, de qua præceptum non est, & in veracitate, de qua solum est præceptum obligans ad veniale, & sunt perfectiores castitate, ad quam seruandam sub mortali tenemur: ergo stat, quod rectitudo maior debeatur ex præcepto sub veniali obligante, & quod minor rectitudo debeatur ex præcepto obligante sub mortali. Rectitudo namque veracitatis maior est rectitudine castitatis; & tamen hæc est debita ex præcepto obligante sub mortali, & illa ex præcepto sub veniale obligante: ergo potest forma minus perfecta, strictius deberi moraliter, quam forma magis perfecta. *Vltimo arg.*

Hoc est argumentum, quo conuincuntur secundæ sententiæ Authores, & quo fuit conuictus Lorca ad nostram temperandam sententiam, affirmans esse intelligendam, si cætera paria sint, inter quæ debitum morale ex lege anumerari deberi: vnde si quamuis forma, seu rectitudo perfectior sit, non tamen ita strictē, ac minus perfecta rectitudo debeatur, peccatum formæ perfectiori oppositū, essentialiter grauius nō erit, quod reuera est in secundam sententiam incidere. Et reijcitur primo ex D. Tho. 2. 2. *quæst.* 105. *art.* 2. *in corpo* 36 *Resp. Lorca.*

re,illis verbis: *In praeceptis Dei manifestum est, quod quanto praeceptum datur de meliori, tanto est eius inobedientia grauior, quia cum voluntas Dei per se feratur ad bonũ, quanto aliquid est melius, tãto De' vellet magis illud impleri: vnde, qui inobediens est praecepto de dilectione Dei, grauius peccat, quã qui inobediens est praecepto de dilectione proximi*. Ex quibus verbis manifeste colligitur, quo maior est rectitudo praecepta, eo strictiori Dei praecepto deberi, & consequenter, eo esse magis debitam, quidquid sit, an de humanis praeceptis idem sit dicẽdum? De quo 1.2.*q*.96.*art*.4.

37 *Secũdo.* Secundo: nam praeceptum non est id, à quo peccatum suam accipit specificationem, sed tantum conditio, veluti applicans rationem formalem: ergo semel praecepto posito, maior, aut minor obligatio regulanda est penes maiorem, aut minorem perfectionem rei praeceptae.

Tertio. Tertio: nam si maius debitum praecepto supposito, non sumitur ex maiori rei pręceptae perfectione, non est vnde sumi possit, aut dignosci: ergo asserendum est sumi ex maiori rei praeceptae perfectione. Si dicas, sumi ex maiori necessitate ad seruandum ordinem charitatis ad Deum, ad se ipsum, & ad proximum: In contrarium obstat, sequi ex ista solutione homicidium esse grauius essentialiter periurio; consequens est contra D.Tho. *quodlibeto* 1. *art*. 18. ergo non potest sustineri. Probatur sequela: magis necessaria est vita proximi ad seruandum ordinem charitatis ad proximum, quam sit necessaria sanctitas iuramenti ad seruandum ordinem charitatis ad Deum: ergo si ex maiori necessitate ad seruandum ordinem charitatis prouenit maius debitum, & maior grauitas in debiti violatione, homicidium erit grauius essentialiter periurio.

Solutio praecluditur.

38 *Alia impugnatur.* Quod si hoc contra D. Tho. concedatur, vt conceditur à Salas *tractatu* 3. *de peccatis disp*.5.*sect*. 3. In contrarium obstat: sequi vlterius homicidium excedere in grauitate essentiali omne irreligionis peccatum; cum per nullum illorum vita Dei quoad effectum tollatur, sicuti vita hominis tollitur per homicidiũ; & consequenter nullum sit religionis praeceptum de re ita necessariâ ad conseruãdum ordinem charitatis ad Deum; sicuti praeceptum de non occidendo est necessarium ad seruandum ordinem charitatis ad proximum; consequens est falsum, & hucusque inauditum: ergo dicendum est non ex necessitate metiendum esse vinculum obligationis ortum ex praecepto, sed ex rei perfectione illius necessitate supposita, ita vt inter eas virtutes, quae necessariae sunt ad ordinem charitatis seruandum, illius actus strictiori vinculo obligent, qui perfectiores sunt. Iuxta quam doctrinam.

Ad argumentũ respondeo, negando maiorem: nam eo ipso, quod necessaria sit ad ordinem charitatis seruandum, eo magis debetur, quo perfectior est forma praecepta. Ad probationem minoris, quatenus huic doctrinae potest obstare dicatur: nec virgitatem, nec veracitatem ex proprio, & formali conceptu esse ex virtutibus necessarijs ad ordinem charitatis seruandum, vt autem ex maiori perfectione strictior obligatio inferatur, debet praesupponi necessitas rei praeceptae ad ordinem charitatis seruandum. 39 *Vera solutio.*

Ex dictis in discursu disputationis colligitur primo, non esse eãdem rationem de habitibus, ac de actibus vitiosis quoad excessum; vt falso docuere Curiel, & Martinez *vbi supra*. Quod patet: nam habitus vitiosus adaequatè opponitur virtuti superiori, exceditque omne vitium oppositum virtuti inferiori: ergo nõ est eadem ratio de habitibus, ac de actibus vitiosis. 40 *Primũ corollarium.*

Secundo colligitur, quod si virtus aliqua sit, cuius actus non differant specie, sed omnes sint eiusdem speciei, omne peccatum oppositum tali virtuti, essentialiter excedit pec- 41 *Secũdũ*

ca-

cata omnia opposita virtutibus inferioribus. Quod patet: nam supremum peccatum oppositum virtuti superiori, excedit omne peccatũ oppositum virtuti inferiori, ac tali virtuti vna sola species peccati opponitur: ergo hæc essentialiter excedit omne peccatum virtuti inferiori oppositum.

42 *Tertiò.* Denique infertur: ex peccatis oppositis vni, & eidem virtuti, illud esse grauius, quod perfectiori actui talis virtutis opponitur. Quod patet: nam priuat perfectiori forma, vnde quia inter actus liberalitatis perfectius est dare, quam retribuere, grauius peccatum est auaritia, quæ opponitur actui largiendi, quam prodigalitas, quæ opponitur retentioni. Doctrina Corollarij est expressa D. Tho. 2.2.*quæst*.27.*art*.7. vbi probat: odium amici esse peius odio inimici, quia opponitur nobiliori actui charitatis, scilicet, amici dilectioni. *Et quæst*.119.*artic*.3. vbi probat, auaritiam esse prodigalitate grauiorem, quia opponitur emissioni pecuniarum, quæ perfectior est, quam illarum retentio, cui opponitur prodigalitas. Et hæc de ista disputatione.

Restabat autem, an circunstantiæ aggrauent peccati malitiam, & quomodo nocumentum debeat intendi ad hoc, vt tribuat grauitatem peccati? Sed de his commodius agitur *supra quæst*.18.*artic*.2. & 10. 43

Et ideò, hæc de isto Tractatu dicta sufficiant.

TRACTATVS QVARTVS.

De Peccato Originali.

Apud D.Thom.1.2.quæstione 81.

D*ISPVTARVNT de hac materia tam ex Antiquis, quam ex Modernis, viri doctissimi, inter quos præcipuus extitit Augustinus pluribus in locis*, lib. 2. de gratia Christi, & peccato originali, *tribus libris* de peccatorum meritis, & remissione, *duobus* de nuptijs, & concupiscentia, *sex* contra Iulianum, *& pluribus alijs. Scholastici cum Magistro* in secundo distinctione 31. & 32. *vbi D. Thom.* & 4. Contra Gentes à capite 50. vsque ad 52. & de malo quæstione 4. & 5. *Ac tandem in præsenti tribus quæstionibus* ab 81. vsque ad 83. *in quarum prima illius causas inquirit, atque eiusdem existentiam determinat: in secunda, illius inuestigat essentiam, ac tandem in tertia, quodnam sit illius subiectum resoluit. Cuius inhærendo vestigijs, peccati originalis existentiam, causas, & naturã explanare contendimus. Rem aggredimur, adeò difficilem, vt magnum illud Augustini ingenium* lib. 3. de peccatorum meritis, & remissione cap. 4. *ingenuè fateatur, se difficultatum nebulis, quas Pelagiani obijciebant, adeò obolutum, vt illas superare non posset, nam licet nihil sit hoc peccato ad prædicandum notius, nihil tamen est illo inter fidei nostræ mysteria ad intelligendum secretius. Conabi-*

mur tamen ex magni Augustini, & Aquinatis nostri limpidissimo fonte veritatem extrahere, vt illorum ducatu à veritatis tramite, neque ad vnguē videamur discedere, quod si praestiterim, vtiliter laborem impendā, quia vt inquit Augustinus lib. 1. contra Iulianum cap. 2. adeò est necessaria peccati originalis notitia, vt qui illud negant ipsa Christianæ fidei euertere fundamenta nitantur. Sit igitur.

QVAESTIO OCTVAGESIMA PRIMA.

De causa peccati ex parte hominis.

QVINQVE articulis quæstionem istam absoluit Angelicus Doctor: docet in primo, peccatum primi parentis ad posteros per originem transire; in secundo, peccata primorum parentum, & alia primi parentis, præter primum, non descendere ad illos: in tertio, peccatum primi parentis omnes ab ipso descendentes inficere, Christo Domino dumtaxat excepto: in quarto, non contracturū peccatum originis illum, qui à Deo ex humana carne formaretur miraculosè: ac tandem in quinto, Eua sola peccante, descendentes ex Adamo à peccato originali liberos euasuros. Pro quorum pleniori notitia sit

***

DISPVTATIO TRIGESIMA SECVNDA.

An peccatum originale sit peccatum verè, & propriè?

§. I.

Statuitur Catholica veritas.

Nu. 1. *Hæreticorum error.* ANTEQVAM AD id, in quo inter Doctores Catholicos nonnullum dissidium versatur, accedam, placuit in quęstionis limine paucos hęreticorum errores expungere, qui peccatum originale absolutè negarunt; quorum primus præter Iudæos extitit Pelagius, qui vt refert Augustinus locis *supra* relatis, asseruit, pueros ex peccato primi Parẽtis nihil peccati cõtrahere; imò, nec peccati pęnam; vnde mortem, & alias erumnas, quas patimur, docebat, esse naturales hominibus, & cum eisdem defectibus nascituros fore, etiã si Adamus non peccasset: eundem errorem secuti sunt Armenij apud Castro *lib.* 12. verbo *peccatum, hæresi* 1. Albigenses apud Antoninum 4. *p. tit.* 7. *cap.* 11. §. 5. Petrus Abaylardus *epistola* 188. Lucianus Monachus *in anotationib⁹ super Chrisostomum*, reprobatis à Concilio Tridentino, Zuynglius *in libro de Baptismi*, & alij Hæretici, quos videre potestis apud Commentatores in præsenti, qui quamuis inter se aliqualiter different, in vno tamen omnes conspirarunt, quod ex peccato Adami nihil quod peccati rationem obtineret transiret ad posteros.

Oppositum tamen contra hos omnes firmiter est tenendum, & indubitata fide asserendum, paruulos descendentes ex Adamo, non solum peccati pęnam, sed etiam culpam, & peccatum cõtrahere. Solet plurimis Scripturæ testimonijs ostendi; sed tria selectiora sufficiunt: primum desumitur ex Psalmo 50. illis verbis: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: & in peccatis cõcepit me mater mea*; quod vt notat D. Thomas *quarto Contra Gentes capite* 50. Nequit intelligi de peccato actuali parentum, in illius generatione commisso; cum Dauid ex legitimo Matrimonio sit natus; sed de origi- 2 *Catholica veritas ex Scriptura, probatur* 1.

na-

Obiectioni occurritur. nali illud interpretantur Patres cõmuniter. Neque obstat, vsum fuisse numero plurali: tum, quia vt notat D. Thomas *infra quæst.* 82. *art.* 2. *ad* 1. In Scriptura multoties plurale pro singulari accipitur, iuxta illud Matthæi 2. vbi de defuncto Herode, dicitur. *Defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri.* Tum etiam, quia peccatũ originis est quasi multiplex virtualiter in radice; quia est radix, & principium multorum; & idcircò plurali numero aptè significatur.

3 *Secũdũ* Secundum desumitur ex cap. 14. Iob, illis verbis: *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine; nõne tu qui solus es?* Vbi 70. Interpretes vertunt: *Nemo mundus à sorde, nec infans vnius diei super terram.* Quod esse intelligendum de sorde spirituali ratione originalis culpæ, est communis Patrum consensus. Videatur Augustinus *super Psalmum* 50. Et probat D. Tho. 4. *Contra-Gentes cap.* 50. Nam loquitur de sorde, ratione cuius homo ducitur in iudicium, vt constat ex verbis præmissis; *& dignum ducis aperire oculos tuos, & adducere eum tecũ ad iudicium*; at nemo ad iudicium deducitur, nisi pro culpa: loquitur ergo de immunditia spirituali per culpam.

Tertiũ. Tertium desumitur ex illis verbis Pauli ad Romanos 5. *Per vnum hominem peccatum intrauit in mũdum; & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors intrauit, in quo omnes peccauerunt.*

4 *Prima hæreticorum solutio.* Tripliciter conantur infringere Hæretici hoc apertum Pauli testimonium. Primo occurrit Pelagius: illud interpretando de transitu peccati in posteros, non per originem, sed per imitationẽ; quia scilicet primus parens viam peccandi nobis aperuit, & suo exemplo nos ad peccandum mouet.

Secũda Secundo respondẽt Zuynglius, & Pelagij discipuli, Paulum peccati nomine intellexisse pœnam peccati; quod in Scriptura, nouum, & inusitatum non est; vt tradit Augustinus *libro* 14. *contra Faustum c.* 23. *&* 25. Et constat ex illis verbis secundi Regum cap. 12. *Dominus quoque transtulit peccatum tuum à te*, id est, peccati punitionem. Secundo Paralipomenõ cap. 21. illis verbis: *Quod in peccatum imputetur Israeli*, id est, in pœnam, vt exponit Hieronymus *in Quæstionibus Hebraicis*; & Zachariæ vltimo, *hoc erit peccatum Ægypti*, idest, peccati Ægyptiorum punitio.

Tertia. Tertio alij respondent, Paulum interpretando, non de peccato, sed de inclinatione ad peccãdum, quam per vnum hominem intrasse fatentur.

5 *Impugnantur simul.* Hæc tamen hæreticorum somnia facilè reijciuntur; & in primis cõtra omnes interpretationes adductas extat Tridentinum Cõcilium *sessione* 5. *decreto de peccato originali*, vbi *Canone* 4. diffinit Pauli testimonium de peccato originali per Baptismum delendo, intelligendum esse; & sic semper ab Ecclesia Catholica fuisse intellectum: inclinatio autem ad peccatum, aut pœna peccati, per Baptismum non tolluntur; nec paruuli peccando primum parentẽ possunt imitari.

6 *Prima solutio reijcitur primo.* Deinde contra primam facit primo idem Concilium Tridentinũ *loco allegato Canone* 3. his verbis: *Si quis hoc idem peccatum, quod origine vnum est, & propagatione, non imitatione transfusum omnibus, &c.*

Secũdo. Secundo, quia Apostoli verba, non solum adultos, sed etiam paruulos comprehendunt: cum etiam paruuli mortem experiantur, quam per peccatum intrasse, esseque effectum illius, docet Paulus dicto testimonio; at in paruulis non trãsit peccatum Prothoparẽtis Adami per imitationem, cum ante vsum rationis ipsum imitari peccando non possint: ergo necessario est fatendum Paulum loqui de transitu peccati in omnes per originem.

Tertio. Tertio, quia si imitatione solum,

Digitized by Google

& non origine descéderet peccatum ex Adamo, potius deberet dicere Paulus, *per diabolum peccatum in mundum intrasse*, qui primus extitit inter peccantes, & quem primus parens, in peccando fuit imitatus, & imitantur omnes qui peccant, iuxta illud Sapientiæ secúdo: *Inuidia diaboli mors introiuit in Orbem terrarum: imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius.*

Quarto. Denique: nam vt ibi Apostolus subdit, mors regnauit ab Adam, vsque ad Moysen, etiam in eos, qui non peccauerunt in similitudinem præuaricationis Adæ; at mors non regnauit in eos, qui peccato aliquo nõ fuerunt infusi; cum per peccatum mors introierit, vt docet Paulus: ergo debet Paulus intelligi de peccato, non imitatione commisso, sed origine cõtracto.

7 *Contra 2. obstat primo.* Contra secundam euasionem facit in primis Concilium Arausicanũ secundum cap. 2. illis verbis: *In iustitiam Deo dare conuincitur, qui mortem sine peccato, quod est meritum mortis, transire dicit*: ergo admittentes iuxta Pauli sententiã, in omnes Adæ posteros mortem, quæ est pœna peccati transire, necessario tenentur admittere in eosdem transire peccatum, nisi velint Deo iniustitiam tribuere.

Secũdo. Secundo: nam estô in alijs locis, vbi id contextus postulat, & Patrũ cõsensus nõ obest, peccati nomine, pœna peccati intelligi possit, verbis autẽ Pauli acceptio ista nequit adaptari: tum, quia verba Scripturæ sunt intelligenda iuxta Conciliorum, & Patrum interpretationem; at verba Pauli, non de pœna peccati, sed de peccato ipso interpretantur; vt constat ex Concilio Milibitano 2. *Canone* 2. Et Tridentino *loco allegato*; & ex Patribus, quos inferius adducam. Tum etiam, quia Paulus apertè distinguit inter peccatum, & mortem, quæ est pœna peccati; & asserit mortem per peccatum intrasse, esseque peccati effectum. Tum denique, quia aliàs inanem repetitionem Paulus committeret; sensus namque dictæ propositionis esset: *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors*; idest, *per mortem, mors*; quod quis non videat esse ridiculum? Non ergo patitur Pauli contextus acceptionem prædictam.

Denique cõtra interpretationem, quam impugnamus faciunt verba illa Pauli *in quo omnes peccauerunt*, quæ iuxta illam, nullum sensum legitimum accipere possunt. *Tertio.*

8 *Tertia solutio impugnatur.* Ex quibus sufficienter præcluditur tertium effugium: asserit namque Paulus, mortẽ per peccatum intrasse vt pœnam illius; at mors non est pœna inclinationis ad peccandum, sed ipsius peccati; vt constat ex illo Genesis 3. *In quacumque die comederis ex eo, morte morieris.* Et Ezechielis 16. *Anima quæ peccauerit, ipsa morietur.* Vbi mors statuitur, non pro pœna inclinationis propensæ ad peccatum, sed ipsius peccati: ergo inepta est prædicta interpretatio.

9 *Dices.* Nec refert si opponas, quod si verba Pauli de culpa per originem contracta intelligerentur, debuisset asserere peccatum intrasse per duos homines, nempè per Euam, & Adamum, cum vterque ad generationem concurrat: cum ergo asseruerit, per vnum hominem peccatum intrasse, interpretandus est de transitu peccati, non per originem, sed per imitationem; quia scilicet peccantes, primum parentem in peccando imitantur.

Resp. 1. Respondeo namque primo: peccatum originale traduci ab illo, qui mouet ad generationem natorum; sic autem mouere, *soli* conuenit actiuo principio, non vero passiuo, qualiter solum mulier concurrit: sic D. Thomas *in præsenti quæst. art. 9. in corpore.*

10 *Resp. 2.* Secundo respondeo; virum, & vxorem reputari pro eodem, & multoties in Scriptura Sacra pro eodem vsurpari, Psalmo 37. in illis verbis: *Non est sanitas in carne mea, & lũbi mei, impleti sunt illusionibus*: alu-

dens ad Absalonis factum; quando illum Patris mulieres, quod explicās Caietanus, ait: *Lumbos, & carnem vxorem vocasse: Dauid suam, quia vir, & vxor, reputantur eadem caro, & persona*: & Genesis 37. cap. vbi referens Ioseph somnium, quod vidit, ait *Vidi per somnium, quasi Solem, & Lunam, & Stellas vndecim adorare me*; idest, Iacobum, Rachelem, & fratres, vt ex Patre obiurgante, & interpretāte colligitur, illis verbis: *Quid sibi vult hoc somniū, quod vidisti? numquid ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te super terram?* Cum tamen mater Rachel illum non adorauerit. Cui difficultati, Oleaster in hunc modum occurrit: *In Patre adorauit simul mater, quæ reputatur in subiectione idem cum viro*: quamuis ergo per virum, & mulierem peccatum intrauerit, verificatur optime per vnum hominem intrasse peccatum.

Resp. 3. Denique dico, quod quia influxum moralem in transfusione originalis culpæ solus præstitit Adamus, qui vt caput peccauit; idcircò quāuis ad generationem, etiam Eua concurrerit, dicit Apostolus, *per vnū hominem peccatum in hunc mundum intrasse.*

11 *Secūdo prob. ex Cōcilijs & PP.* Secundo, eadem veritas ostenditur ex Conciliorum diffinitionibus, & Patrum sententijs; illam diffinierunt multa Concilia Ecclesiæ, Concilium Palestinū, cuius meminit Augustinus *Epistola* 106. Milebitanum *cap.* 2. Toletanū 6. *Canone* 7. Arausicanum 2. *Canone* 2. Moguntinum *Canone* 5. Ac denique Tridentinum *sessione* 5. *de peccato originali in decreto de ipso*: Consonant Ecclesiæ Patres, tam Græcæ, quā Latinæ. Hieronimus *Ezechielis* 47. *& libro* 2. *contra Iouinianum* Gregorius *libro* 9. *Moralium; & in librum primum Regum*, Ambrosius *in Apologia Dauid cap.* 11. Augustinus vbi supra in proœmio relatus, & alibi. Bernardus *in Feria* 4. *Hebdomadæ Sanctæ*. Chrisostomus *in epistola ad Neophitos*. Nazianzenus *oratione* 3. *de pace*. Cyprianus *lib.* 3. *epistola* 8. Dionysius *lib. de Ecclesiastica hierarchia cap.* 3. qui omnes, & alij, veritatem positam vt Catholicam vno ore proclamant.

Denique suadetur hæc veritas rationibus Theologicis. Prima in hunc modum: in quocumque inuenitur moriendi necessitas, necesse est, vt aliqua culpa inueniatur; sed hæc necessitas inuenitur in homine a principio suæ natiuitatis, cuius signū est, quod aliqui mox post natiuitatē moriuntur: ergo in eis inuenitur aliqua culpa; cumque actualis esse non possit, cuius in illo statu sunt incapaces, debet esse traducta per originē, quæ vocatur, & est originalis. Maior probatur: mors, & moriendi necessitas, est pœna peccati; cum homo ex conditione suæ naturæ, prout à Deo primo fuit instituta, immortalis esset per gratiam; aliàs si mortalis foret in prima institutione, frustra ei comminatum fuisset, Genesis 2. *In quacumque die comederis, morte morieris*, idest, *morti eris addictus*: ergo in quocumque inuenitur moriendi necessitas, culpa etiam debet inueniri; qua ratione vsus est D. Th. 4. *Contra Gentes cap.* 50. 12 *Prob. 3. ratione*

Secunda desumitur ex necessitate Baptismi: Baptismus namque est in remedium peccati atque exhibetur pueris, iuxta communem Ecclesiæ consuetudinem: ergo in illis inuenitur peccatum, non actuale cuius ante rationis vsum sunt incapaces: ergo originale; qua ratione vtitur Angelicus Doctor loco Contra Gentes citato. 13 *Prob. 4*

Respondent Hæretici Baptismum dari infantibus, non vt à peccato mundentur, sed vt ad Cœleste Regnum perueniant; in quod nullus introire potest sine Baptismo; iuxta illud Ioannis 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest intrare in Regnum Dei.* *Hæreticorū solutio.*

Sed hoc vanum, & fictitium est, vt ait D. Tho. ibidem: nullus namque à Regno Dei excluditur, nisi propter aliquam culpam: ergo si *Vana, & friuola est. Primo.*

Bap-

Baptismus confertur infantibus, vt illis aperiatur ianua Cælestis: datur etiam vt à culpa illos mundet. Consequentia est legitima, quia non aliter aperit ianuam, nisi remouendo impedimentum prohibens. Antecedens autem probatur; nemo namque à fine suo deficit, nisi per culpam; at finis hominis, est beatitudo æterna, ad quam per Dei gratiam fuit ordinatus: ergo à tali fine excludi, seu impediri nequit, nisi per culpã. Ita vrgebat Augustinus Pelagium, & Zelestium *lib. 3. de peccatorum meritis, & remissione cap. 3. & 4. & libro 2. de gratia Christi, & peccato originali cap. 20.* Quo opressus Pelagius aiebat; sine Baptismo paruuli morientes, quo non eant scio; quo eant nescio. Vbi & suæ ignorantiam fatetur, & argumẽtum in suo robore relinquit, quia ad minus tenebatur fateri pęna damni puniendos, quæ in carentia visionis diuinæ consistit; cum ad hoc Baptismum eis applicari doceret, vt ad regnum venirent; quod Dei misericordiam non decet, vt ibi Augustinus exclamat.

14 *Secundo.* Secundo: quia nisi Baptismus collatus infantibus culpam supponat, non verificatur forma Baptismi, scilicet, *ego tebatizo*; quod idem est, ac *abluo*; vel *mundo*: ergo necessariò culpam supponit. Probatur antecedens: mundare, seu abluere, non verificatur nisi supponatur sordes, aut immunditia; at immunditia quam abluit Baptismus, corporalis nõ est: ergo debet esse spiritualis ratione culpæ; & consequenter debet illam supponere, vt veritas formæ subsistat; qua ratione vtitur Tridentinum *sessione 5. Canone 4.*

15 *Prob. 5.* Tertia desumitur ex redemptione Christi in hunc modum: Christus Dominus mortuus est pro paruulis, iuxta illud Pauli secundo ad Corinthios 5. *& pro omnibus mortuus est Christus*; at solum pro mortuis Christus mortuus est; vt constat ex Paulo, illis verbis: *Si vnus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt*: ergo paruuli mortui sunt: morte animæ, de qua loquitur Paulus, & quæ per solam culpam potest induci: cumque actualis esse nõ possit, fateri debemus esse originalem, qua ratione vsus est Augustinus pluribus in locis.

§. II.

Hæreticorum argumentis occurritur.

COntra veritatem Catholicam obijciunt Hæretici primo verba illa Pauli, primo ad Chorinthios 7. vbi cum christianis loquens; sic ait: *Filij vestri sancti sunt*: ergo ex mente Apostoli, filij fidelium originalem culpam non contrahunt, cũque eadem ratio sit de filijs infidelium; nullus peccato originali inficitur. 16 *Arg. 1. ex Scriptura.*

Respondetur primo ex Chrisostomo *Homilia 19. in primam ad Corinthios*, Paulum, filios fideliũ Sanctos appellare sãctitate negatiua; id est nihil Sanctitatis deperdere ex hoc quod alter parentum infidelis sit; vt ex hoc persuaderet coniugi fideli habitare cum infideli volenti habitare cum illo, absque iniuria Creatoris: quia scilicet fidelium filij Sancti sunt: id est nihil Sanctitatis deperdunt, si alter parentum fidelis sit, estô alter sit infidelis. *Resp. 1.*

Secundo respondet Ambrosius, D. Thomas, & Caietanus, ibi explicando Paulum de Sanctitate legali, non de Sanctitate per gratiam: filij vestri sancti sunt, id est non spurij, sed legitimi. *Resp. 2.*

Tertio denique responderi potest; Apostolum filios fidelium, Sanctos appellasse, non actu, sed in potentia proxima, qua ob fidem parentum *Resp. 3.*

sa-

facile illis applicari potest Baptismus quo à peccato mundentur.

17 *Secũdo arg. ex PP.* Objiciunt secundo plures Ecclesiæ Patres, qui negare videntur per originem ad posteros Adæ aliquid quod peccatum sit deriuari. Hieronymum super illa verba Ezechielis 19. *Transiui per te*, vbi ait: *Animam infantis esse sine peccato.* Ambrosium in illud Psalmi 48. *Iniquitas calcanei mei*, vbi docet, nos ex Adamo non contraxisse peccatum, sed lubricum delinquendi. Chrisostomum *tomo 5. epistola ad Neophytos*, ibi: *Hac de causa etiam infantes baptizamus; cum non sint coinquinati peccato; vt eis detur, vel addatur sanctitas, & adoptio, &c.*

18 *Resp.* Cæterum hos Ecclesiæ Patres Catholicam veritatem de peccato originali tenere multis ostendit Augustinus *lib. 1. contra Iulianum à cap. 2.* refert Hieronymum in illud Ionæ cap. 3. *Vestiti sunt saccis.* Ambrosium ad illud Lucæ 1. *In Spiritu, & virtute Eliæ, & ad caput decimum*, de illo qui incidit in latrones *ad caput 15.* de Filio prodigo. Chrisostomum *Epistola ad Olimpiam. Homilia de Lazaro resucitato. Homilia 9. in Genesim, & homilia 10. in Epistolam ad Romanos*, quorum verba refert Augustinus ad longum, & ad auctoritatem Chrisostomi obiectam à Iuliano, respondet Iulianum, vel alium hæreticũ sectæ Pelagianæ verba illa imposuisse Chrisostomo, vel ab interprete fuisse textum corruptum: vnde ex Græco codice, sic vertit Augustinus: *Ideo & infantes baptizamus, quamuis peccata non habentes: idest, quamuis non habentes peccata propria actualia, & personalia*: quo circa puer recenter natus innocens appellatur communiter, contrapositiue ad adultos, qui peccata actualia commisserunt: qualiter etiam explicandi sunt cæteri Ecclesiæ Patres, quod scilicet paruulis peccata personalia negarunt, non vero originale; vnde quando asseruit Ambrosius nos ex Adamo, non contraxisse peccatum; sed lubricum delinquendi, sic debet intelligi, non cõtraxisse ex Adamo peccatũ actuale, sed lubricum delinquendi actualiter: hoc tamen lubricum actualiter delinquendi, vel est peccatum ipsum originale, vel illud supponit: vnde originale peccatum non negant.

Denique vt alia omittam, de quibus inferius, in hunc modum obijciunt: si traduceretur peccatũ per originem ad posteros Adæ; sequeretur esse illicitas nuptias, contra illud *propter hanc relinquet homo Patrem, & Matrem*, & illud: *Quos Deus coniunxit, homo non separet*: & alia, in quibus Deus dicitur Author nuptiarum; consequens est hæreticum: ergo. Patet sequela: peccarẽt coniuges in actu generationis ad quem ordinatur coniugium, cum per illum, peccatum originis in prolem traducerent; & consequenter essent in causa, vt proles infecta euaderet originali culpa; qui autem suo actu, in alio peccatum causat, vel est illi causa, vel occasio, vt peccato inficiatur, absque dubio peccat. Ex quo vlterius inferebat Iulianus, quod tenẽtes peccatum originis ad posteros Adæ propagatione descendere, conuincebantur dicere, Deum non esse prolis Authorem, sed diabolũ: quod est Manicheorum hæresis: vnde Augustinum, primum asfirmantem, Manicheorum secta infectum asserebat. 19 *Arg. 3.*

Hoc argumento aduersus Augustinum exultabit Iulianus, & victoriam canebat, illud Augustinus diluit *lib. 1. de nuptijs cap. 1. & lib. 2. cap. 4.* illis verbis: *Non contra nos, qui nuptias non damnamus; quas etiam in ordine suo debita prædicatione laudamus, nec earum fructum diabolo assignamus; nuptiarũ quippe fructus homines sunt, qui ordinate inde generantur: non peccatum quo nascuntur, neque ideo sunt homines sub diabolo, quia homines sunt vbi sunt fructus nuptiarum; sed quia peccatores sunt vbi est propagatio interiorum*: quam solutionem latẽ prosequitur *lib. 2. de* 20 *Resp.*

gratia Christi, & peccato originali *di cap. 33.* Et consistit in eo quod in prole genita, & inuenitur quod homo sit, & inuenitur quod peccator sit. Primum est bonum, & opus diuinum. Secundum est malum, & opus diabolicum, ad primum terminatur generationis actus, non vero ad secundum; vnde sicut Deus ad materiale peccati concurrit, quin peccet; quia suo concursu non attingit malitiam moralem, sed solam entitatem actus, quæ bona est; ita similiter coniuges in generationis actu non peccant; quia per illum non causant peccatū in prole, quod ex malitia Prothoparentis sequitur, sed solum causant entitatem prolis, illā extra causas ponendo; vnde ad argumentum factum negatur sequela: ad cuius probationem, nego antecedens.

21 *Replicabis.* Sed dices: paruulo extra causas posito, sequitur in illo peccatum originis; at extra causas ponitur per generationem: ergo peccatum ad generationem consequitur; & consequēter generanti imputatur paruuli infectio.

Resp. Respondeo distinguendo maiorē: sequitur in illo peccatum ex malitia primi Parentis, concedo maiorem: ex vi generationis, nego maiorem; & concessa minori, nego consequentiam: sicut ista consequentia nō valet: *Posito materiali peccati, sequitur ad illud formale; at materiale ponitur ex vi concursus Dei: ergo formale ad diuinum concursum consequitur;* quia nempē formale sequitur ad materiale, nō prout à Deo, sed prout à praua hominis voluntate procedit; ita in nostro casu consequentia facta non tenet ob similem causam.

22 *Instabis* Instabis, etiā si Deus posit ad materiale peccati concurrere, quin suo influxu attingat formale malitiæ; homo tamen id præstare non potest; sed eo ipso, quod vnus homo ad materiale peccati alterius præstaret concursum, illi attribueretur formalis malitia, vt communiter docēt Thomistæ in Tractatu de Auxilijs, & 1.p.q. 19.art.8.& 9. quia materiali posito in esse, consequitur formalis malitia: ergo si posito extra causas paruulo consequitur originalis culpa, non poterit homo per actum generationis paruulum extra causas producere, quin ei attribuatur damnum, quod patitur ob originalem malitiam.

23 *Resp.* Respondeo concessa maiori, distinguendo minorem; quia vtcumq; sequitur, nego minorem; quia ab intrinseco sequitur ob necessariam connexionem materialis cum formali malitia, concedo minorem, & nego consequētiam: itaque materiale peccati influit per modum fundamenti in formalem malitiam, & cum illa necessario connectitur: vnde solus diuinus concursus potest vnum ab alio præscindere, & terminari ad vnum, quin ad aliud terminetur, ex eo quod formalis malitia est extra sphæram omnipotentiæ Dei, quæ ratio cum in concursu hominis locum non teneat, intra cuius actiuitatis sphærā formalis malitia continetur; fit consequens, quod nō possit materiale attingere, quin attingat formale; at in nostro casu dispar est ratio: paruulus namque secundum suam entitatem, secundum quam generationem terminat, nō habet per se annexam originalem culpam, nec in illam influit per modum fundamenti, sed solum comparatur vt subiectum illius, & totus influxus correspōdet malitiæ primi Parentis; vnde stat optime per generationis actum ad ipsum terminari, quin generanti originalis culpa tribuatur.

24 *Vrgebis* Sed vrgebis adhuc; estō originalis culpa non sequatur ad paruulum extra causas positum necessario per se, & ab intrinseco; consequitur tamen necessario ad illum supposita malitia primi Parentis in quo omnes peccauimus; at isto modo cōsequi, sufficit, vt generanti imputetur malitia subsequuta: ergo. Patet minor: ad entitatem actus prohibiti solum lege positiua, non sequitur moralis malitia per se, & ab intrinseco,

ſed ſolum ex ſuppoſitione legis prohibentis, v. g. ad comeſtionem carnium in die prohibito; cum talis comeſtio eadem omnino quoad entitatem exerceri poſſet, niſi lex eſſet poſita; & tamen ſi vnus homo ad talem actum ſuo influxu concurreret, ei imputaretur damnum alterius, illi ex malitia proueniẽs: ergo ſufficit, quod culpa originalis ad paruulum extra cauſas productum ſequatur, quamuis ex ſuppoſitione malitiæ alterius, vt paruulum producenti imputaretur.

25 *Reſp.* Reſpondeo, aliud eſſe, quod paruulo extra cauſas poſito, ſequatur in illo culpa originalis, aliud vero quod ſequatur ad illum. Primum namque denotat paruulum ſe habere vt ſubiectum malitiæ originalis, quod verum eſt. Secundum autem denotat ſe habere vt fundamentum, ex cuius aliquali influxu per reſultantiam ſequitur malitia, quod eſt falſum. In hoc ergo conſiſtit ratio diſcriminis inter caſum noſtrum, & exemplum adductum, quod entitas actus prohibiti lege poſitiua, non ſolum ſe habet vt ſubiectum *in quo* malitiæ moralis, ſed etiam vt fundamentum, ad quod per reſultantiam conſequitur ſuppoſita lege; vnde ſi Petrus, verbi cauſa, influxum præſtaret adiuuando Paulum ad talem entitatem pro materiali: cum entitas hæc ſic accepta influat per modum fundamenti in malitiam moralem, poneret cauſam illius; & conſequenter in malitiam influeret; at vero in noſtro caſu non ita: paruulus namque ſecundum ſuam entitatem, nullatenus influit in malitiam originalis culpæ, ſed ſolum comparatur ad illam vt ſubiectum in quo recipiatur, & adæquatè ex malitia actus, cuius participes fuimus in Primo Parente conſequitur: vnde paruulum producenti extra cauſas, nulla ratione tribui poteſt damnum ex originali culpa proueniens.

26 *Aliorũ ſolutio.* Mitto aliam ſolutionem, quæ obiectioni factæ communiter datur, conſiſtentem in eo quod generans in generando vtitur iure ſuo, à quo abſtinere non obligatur, ob damnum prolis; at vero concurrens cum alio ad materialem entitatem actus prohibiti iure ſuo non vtitur; vnde mirum non eſt, quod damnum ſubſecutum illi attribuatur.

Illam inquam omitto; quia licet argumentum ſufficienter ſoluatur, prout fit ab hæreticis de actu coniugij; ſequitur tamen ex illa accedentem ad non ſuam, præter malitiam luxuriæ contrahere etiam malitiam ſcandali, ſeu odij ratione damni, quod infert in prolem ex peccato originali proueniens, quod nullus dixit. Probo ſequelam: in tali actu iure ſuo non vtitur: ergo cum aliàs damnum prolis ad illum ſequatur cõtraheret prædictam malitiam, niſi ad noſtram ſolutionem fugiatur. *Rejicitur.*

27 *Præcipua diſ-cultas.* Hís ita præmiſsis, in quo Doctores omnes Catholici, vt iam dixi, conuenire tenentur: reſtat examinandum, an iſte moralis defectus per originem deſcendens ex Adamo, veram, & propriam obtineat rationem peccati? in quo aliquale diſsidium inter ipſos verſatur.

§. III.

Ratio dubitandi proponitur, & vera sententia suadetur.

28 *Ratio dubitãdi.* PRæcipua dubitandi ratio, eaque satis vrgens in eo consistit, quod peccatum propriè tale, propriè debet esse voluntarium; at qui originale peccatum propriè voluntarium non est: ergo nec propriè peccatum. In maiori ferè omnes Theologi conuenire videntur; constatque ex Augustino libro de libero arbitrio, & alibi sæpè, asserente, *quod peccatum adeò est voluntarium; quod si non fuerit voluntarium, non erit peccatum.* Quod à Pio 5. & Gregorio 13. diffinitum videtur; cum damnent duas propositiones cuiusdam Doctoris Lobaniensis, quorum prima erat: *Ad rationem peccati non pertinet voluntarium, nec diffinitionis quæstio est, sed causæ, & originis, an animæ peccatum debeat esse voluntarium?* ergo vt propriè aliquid peccatum sit, debet esse voluntarium.

Minor prob. 1. Minor autem ostenditur primo: voluntarium vt ex eius diffinitione constat, debet à principio intrinseco procedere: at peccatum originis non deriuatur à principio paruulis intrinseco, cum conueniat illis ex peccato Primi Parẽtis, quod est eis extrinsecum omnino: ergo propriè voluntarium non est: imò nec vllo modo voluntarium.

29 *Secũdo.* Secũdo, volũtariũ liberũ, de quo in præsenti loquimur, & requiritur ad rationẽ peccati, debet esse in potestate voluntatis illius, cui voluntariũ dicitur, vt sit, vel non sit; at peccatũ originis in potestate voluntatis paruulorũ non est, vt sit, vel non sit; quando primum existunt in rerũ natura, nec fuit in illorum potestate, quando Adamus peccauit: cum tũc extra causas non essent: ergo illis voluntarium non est, cum ea proprietate quæ exigitur ad rationem propriè peccati.

Denique minor principalis suadetur, quia nec potest esse paruulis voluntarium voluntate propria, & personali, nec est propriè voluntariũ voluntate aliena: ergo nullo modo est propriè voluntarium. Antecedẽs pro priori parte, est doctrina Conciliorum, & Patrum, aliàs non originale, sed personale peccatum esset. Pro secunda in hunc modũ suadetur supponendo aliquid alicui alteri voluntarium voluntate aliena dupliciter contingere posse, vel quia in illius voluntatem suarum consensum transtulit, vt quidquid ille nomine illius gesserit actũ habeatur: tunc enim, quidquid gesserit reputatur isti voluntarium ex præcedenti consensu generali, alio modo per hoc, quod voluntas vnius reputatur volũtas alterius; quia aliquomodo cõstituitur in alio. Quo posito in hunc modum arguitur. Solum voluntariũ volũtate aliena priori modo est propriè voluntarium, at qui paruulorũ peccatum solum secũdo modo est illis voluntarium; cum nũquam proprio consensu voluntatẽ suã in primum Parẽtẽ transtulerint: ergo non est propriè voluntarium illis. Maior, in qua difficultas cõsistit, probatur: si à Rege alicui militi pro se, & pro filijs castrum tradatur; ea lege, & pacto, vt si fidelitatem Regi seruauerit, illud liberè teneat, & filijs transmittat, sin minus ipse, & eius filij castro priuentur; tunc volũtas Patris reputatur interpretatiuè voluntas filiorũ, qui in ipso continẽtur, & tamen seruare, aut non seruare illud, propriè nõ esset posteris voluntariũ, quod nemo negauit: ergo esse volũtariũ posteriori modo volũtate aliena, non est propriè voluntarium; cũque solũ hoc modo peccatum originale voluntariũ sit paruulis volũtate aliena, propriè voluntarium illis nõ erit. 30 *Tertio.*

31 Quam difficultatem, *lib.2.de nuptijs cap.5.* his verbis, opponebat Iulianus, inquirens de paruulis: *Per quid igitur sunt sub diabolo, quos Deus fecit?* Respondente Augustino: *Per peccatum, non per naturā:* in hunc modum vrgebat: *Sed vt non potest esse sine sexibus fœtus, ita nec sine voluntate potest esse defectus*: quibus verbis, etsi laconicè, totum difficultatis pōdus implicabat; adeoque diuini Augustini ingenium opprimebat, vt ingenuè fateretur, se illum superare non posse.

32 Illius oneri adeò sucumbuisse Durandum *in 2.distinct.30.quæst.1.* vt constanter affirmauerit, peccatū originale verè, & propriè peccatū non esse, docet Gabriel Vazquez *1.2.disput.131.cap.1.* Decipitur tamē, nec legit Durandum: nam in quæst.1.illius distinctionis, nec verbū intimat, ex quo posit colligi prædictam sententiā constāter tenuisse; imò *quæst.2.num.8.* docet, peccatum originale nō esse vere, & propriè peccatum, ea proprietate, qua peccatum actuale; & sic intellexisse vbicumque insinuauit, peccatum originale non esse proprie peccatum: quod longè distat ab eo quod est, constanter tenuisse non esse propriè peccatū; cum posit optimè stare cum proprietate in ratione culpæ, cum actuali peccato in illa non adæquari, verum tamē est, quod etsi verbis ita affirmet Durandus; ita tepide illi adhæret sētētię vt vehemēter insinuet oppositam. Quidquid tamen sit de mente Durandi, de qua parum curo, pro ea refert Basilius Legionensis *variar. dubit. resolut. 3.* Guillelmum Rubin. Ioannem de Hybernia, Frācīscum Mayronium, Ioānem Maiorem, & Altisiodorensem, asserentes, peccatum originale vere, & propriè voluntarium non esse; & consequēter, nec propriè peccatum. Contra quos omnes

33 *Prima conclusio.* Dicendum est primo: *Peccatum originale esse verè, & propriè peccatum*; ita omnes Theologi adeò certam illā existimantes vt oppositam, tanquam fidei aduersantem, reijciāt Mōtesinos *in præsenti quæstione disputatione 11. quæstione 4.* vt temerariam, erroneam, siue errori proximam, Lorca *disput.45.dubio appendice*, vt indefensabilem, si Catholicè loquendū sit; & ostenditur primo: nā in sacris litteris, & Concilij vocatur sæpissime absolute peccatum, & iniquitas; vt constat ex dictis, & insuper ex *Leuitici 12.cap.* vbi puerpera iubetur offerre sacrificium pro peccato, originali scilicet, vt exponit Augustinus *quæst.40.in Leuiticum.* Origenes *libro 7.contra Celsum.* Diuus Thom. & Caietanus *3.p.quæst.37.art.3. & Danielis 9.* dicitur de illo, *& finem accipiet peccatum*, idest, *originale*; vt ex multis Rabinorum colligit Galatinus *libro 4. de Arcanis cap. 18.* Ioannis 1. *Ecce agnus Dei qui tollit peccatum mundi.* In Græco in singulari *peccatum mundi*, dicitur originale; vt explicāt Augustinus *lib. 12. contra Faustū cap.30.* Cyprian⁹ *lib.2.de martyrio.* Ireneus *lib.3.cap.11.* & D. Thom. *quæst. sequenti art.2. in argumento sed contra.* At ista testimonia Scripturæ cum proprietate sunt interpretanda, nisi vrgeat aliquid in contrarium, ipsius veritatem euertens: ergo cum ex proprietate illorum, quæ adduximus nihil contra Scripturæ Sacrę veritatem sequatur: in sensu proprio debent explicari; & consequenter fateri tenemur, esse vere, & proprie peccatum. *Prob.1. ex Scriptura & PP.*

34 *Secūdo prob. ex Tridentino.* Suadetur secundo ex Concilio Tridentino *sessione 5. decreto de peccato originali canone 5.* illis verbis. *Siquis per Iesu-Christi Domini nostri gratiam, quæ in baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat; aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet; sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, Anathema sit.* Vbi etsi intentum Cōcilij non sit diffinire peccatum originale esse verē, & propriè peccatum; id tamen tanquam certum supponit, & docet.

Denique suadetur ratione in 35

hunc

Prob.3. ratione hunc modum: quod est alicui voluntarium voluntate capitis, vere &pro priè dicitur, & est voluntarium illi; at peccatum originale est voluntariū paruulis voluntate capitis, Adami nempè, qui fuit caput cōstitutus omnium descendentium, quoad seruare, vel amittere originalem iustitiam: ergo verè, & propriè est illis voluntarium; & consequenter verè, & propriè peccatum. Consequentia secunda ipsis aduersarijs est nota: cum ea sola ratione excludere possint à peccato originali rationem peccati propriam; quia deficiat à ratione propriè voluntarij. Prima vero consequentia ex præmissis euidenter colligitur. Minorem concedit, & ingenuè fatetur Durandus loco *superius* relato, & ex dicendis in sequentibus amplius constabit: vnde ad maiorem tota difficultas deuoluitur.

36 *Maior prob. 1.* Et ostenditur primo exemplo ex Philosophicis desumpto, quo vtitur Angelicus Doctor *articulo 1. in corpore*, percussio, quam exequitur manus vere, & proprie dicitur, & est voluntaria manui; cum proprie dicatur manum peccare, etsi non sit illi voluntaria propria voluntate, quam manus non habet, sed voluntate totius suppositi residente in capite: ergo quod est alicui voluntarium volū tate capitis, proprie dicitur illi voluntarium.

37 *Secūdo.* Secundo suadetur ab exemplo desumpto ex moralibus, vt aliquis obligetur ad aliquid faciendum ex voto, requiritur, quod votum sit illi vere, & proprie voluntarium, vt cōmuniter Theologi fatentur; at qui obligatio voti oriri potest ex voluntario, non voluntate propria, sed voluntate capitis: ergo voluntariū hoc modo, vere & proprie est voluntarium. Votum namque à capitibus reipublicæ emissum ieiunandi, v.g. ad honorem alicuius Sancti, vel vacandi ab operibus in aliquo die, obligat omnes illius reipublicæ ciues, etiam si aliquis emissionem voti renuerit: at qui tale votum in illo casu non est voluntarium, nisi voluntate capitis; potest ergo oriri obligatio ad aliquid faciendum ex voto, ex voluntario solum voluntate capitis. Secundo alio exemplo suadetur: obligatio namque ex contractu nequit oriri, nisi cōtractus voluntarius sit proprie; at qui potest aliquis obligari ex contractu voluntario voluntate aliena; curatoris nempè, aut tutoris à Rege constituti: ergo idem quod prius. Probo minorem: nam si Rex, vel Respublica alicui pupillo curatorem, seu tutorem constituat, contractus celebrati à tutore nomine pupilli obligant, non solum curatorem, sed etiam pupillum, ex eo quod Respublica, aut Princeps transtulit voluntatem pupilli in tutoris voluntatem: ergo, vt iurisperitis est notum, ex contractu voluntario aliena voluntate oriri potest obligatio.

Dices, exempla ista non esse ad rem: non quidem primum, quia manus physicè capite vnita, & à voluntate in illa residēte applicatur ad percussionem, vnde non mirū, quod percussio voluntaria dicatur manui, saltim extrinsece, & extrinsece denominetur peccās: posteri autē Adami nō sūt illi physicè vniti, nec ad operationē peccaminosā ab illius volūtate applicantur; & quāuis daremus exēplū cōcludere, ad summum probaret denominari posse peccātes, seu peccatores extrinsece: sicut in exēplo manus cōtingit; non vero intrinsece peccatores: quod tamen deberemus suadere. Nec etiā secundum, & tertium ad rē nostram facere videntur, quia in illis nō datur actus aliquis peccaminosus voluntarius alicui voluntate aliena, quo peccans denominetur; & ex quo peccati macula intrinseca deriuetur in illum, quod nostrum erat probare, vt suaderemus intētum, scilicet Adami posteros ex ipsius peccato maculam, seu habitualem culpam intrinsecam ipsis contrahere. 38 *Resp.*

39 *Contra primo.* Sed contra: nam etsi verum sit, quod exempla à nobis adducta non habent omnimodam similitudinem, cum eo quod probare conantur, neque illud euidenter conuincāt, quod

nec nos intendimus , id tamen satis probabiliter suadent. Quod probo: tum, quia nõ minus valet moralis cõiunctio membrorum cum capite morali ad voluntarium moraliter tale inducendum, quam physica coniunctio ad voluntarium physicum: ergo si ex physica coniunctione membrorum cum capite physico, verificatur vt id quod est voluntarium membris voluntate capitis sit eis physice cum proprietate voluntarium, ita ex coniunctione morali membrorum cũ morali capite orietur, vt quod alicui ex membris, vel omnibus fuerit voluntarium voluntate capitis, sit eis moraliter cum proprietate voluntarium.

40 *Cuidã obiectioni occurritur.*

Nec sequitur, quod sicut in manu non cõtrahitur peccatum intrinsicè, sed solum extrinsicè, ita in nostro casu contingere debet: nam manus idcircô non afficitur peccato intrinsicè, quia capax non est ob defectum voluntatis, & rationis; in paruulis autem ab Adam descendentibus contrahitur macula peccati intrinsicè, quia sunt capaces illius; vnde exemplum adductum tenet quoad denominari, non vero quoad denominationis modum. Tum etiam contra id quod ad alia exẽpla dicebatur id ipsum ostendo.

41 *Secũdo.*

Secũdo: nã ideô Princeps, aut Respublica possunt voluntatẽ pupili in tutoris voluntatem quoad contractus transferre, quia gaudent dominio, aut iurisdictione, & suprema potestate in ordine ad ea, de quibus celebrantur contractus; at qui Deus habet potestatem supra omnium voluntates, nedum in ordine ad ea, de quibus celebrantur humani contractus, verum in ordine ad conuerti, vel auerti ab vltimo fine: ergo poterit verius vnius consensum in alterius voluntatem transferre in ordine ad hoc, quod est conuerti, vel auerti ab illo, ita vt si ille auertatur, etiã alius eadem auersione auersus reputetur; & consequenter sic de facto in Adamo contigit, quod posterorum voluntates in voluntatem Adami fuerunt translatæ à Deo, quantũ ad hoc, quod si auerteretur Adamus ab vltimo fine transgrediendo legem de nõ comedendo de ligno vetito, posteri etiam illius auersione auerti censeantur voluntariè voluntate capitis reputata illorum. Prima consequentia ex antecedenti colligitur. Secunda vero quod sic de facto euenerit exinde suadetur, quod nisi hoc dicatur egrè veritas fidei de originali peccato sustineri poterit.

Ex quibus sententiam istam hoc breui enthimemate ostendo: potest quis suum consensum, in alterius voluntatem transferre, ita vt quod alter gesserit, & ab ipso voluntariè factum censeatur: ergo id etiã potuit efficere Deus. Probo hanc consequẽtiam: quia Deus non minus, imô magis habet in sua potestate voluntates hominum, quam ipsi nostras (vt multoties repetit Augustin⁹:) ergo si ob potestatem, quam nos suprà nostras voluntates habemus, id prestare possumus, ob eandem rationem id poterit Deus. Quo argumẽto, etsi Catholica sententia non demonstretur positiuè; negatiuè tamen satis vrgenter monstratur, hoc est, ostenditur satis efficaciter, non conuinci falsitatis argumentis contrarijs, & ad illorum solutionem perspicua aperitur via. 42

43 *Secũda cõclusio.*

Secundo est dicendum: *Peccatum originale vniuocè conuenire in ratione peccati cum actuali.* Contrarium huius docent Magister Aluarez 1.2. *disputatione* 77. vbi tenet rationem peccati analogicè ad vtrumque descendere, refert pro sua sententia Capreolum *in 2. distinctione 30. ad argumenta Durandi contra secundam conclusionem.* Et Conradum *in præsenti.* Nostra tamen conclusio breuiter hac ratione ostenditur; tam originale, quam actuale peccatum, sunt verè, & propriè peccatum: ergo ab vtroque abstrahibilis erit communis ratio, in qua vniuocè conueniant. Probo hanc cõsequentiam: nam si hæc communis, & vniuoca ratio abstrahi ab illis, non posset, vel esset ob imperfectionẽ ori-

Probatur.

gi-

ginalis, vel propter dependentiam illius ab actuali, vel quia actuale est, quid positiuum; originale vero in aliquo priuatiuo consistit (istæ sunt rationes, quibus mouetur Magister prędictus:) at nulla illarum potest obstare: ergo. Probatur minor, discurrendo per singulas; & in primis, prima ratio obstare non potest: imperfectio namque alicuius, tunc solum ad summum obstare potest vniuocę conuenientiæ cum perfectiori intra aliquā rationem communem, quando ea est imperfectio, vt non simpliciter, sed secundum quid solum subsit denominationi rationis cōmunis; at qui originale peccatum, etsi imperfectū sit, non tamē ea imperfectione, quæ tollat ab illo denominationem peccati absolutê, & simpliciter, aliàs non esset absolutê appellandum peccatum, sed cum addito, sicuti accidens, non absolutê vocatur ens, sed entis ens; cuius tamen contrarium ex Scripturæ testimonijs *superius* adductis colligitur: ergo imperfectio nequit obstare conuenientiæ vniuocę originalis cum actuali.

44 Quod neque etiam obstet dependentia, probatur: tum, quia de peccato actuali, & habituali personali vniuocê dicitur ratio peccati; & tamen hoc ab illo dependet, non minus quam originale: ergo dependentia non obest: tum etiam: nam ratio qualitatis vniuocê ad habitum, & actum, & potentiam descendit; & tamen habitus, & actus, essentialiter à potentia dependent: ergo idem quod prius. Tum denique, quia sola dependentia analogiam Logicam causare non sufficit, aliàs nulli dependēti ab altero posset competere conuenientia vniuoca cum illo alio à quo depēdet, cuius contrarium constat in exēplis adductis, & mille alijs potest ostendi: requiritur ergo, quod dependentia importetur in ratione cōmuni, vt vniuocatio ab illa auferatur: quod tunc solum euenit, quando vel nomen fuit impositum ad significandas ipsas differentias, vel communis ratio est transcendens; at qui nulla ratione ostendi potest ab isto Magistro, hoc nomen peccatum ad significandas peccatorum differentias impositum fuisse, vel rationem peccati transcendentem esse: ergo nec probat dependentiam inter originale, & actuale peccatum inuentam, analogiam inter illa causare.

Denique, quod nec tertia ratio id suadeat. Probatur: nam licet inter priuatiuum, & positiuum nequeat vniuoca ratio interuenire in genere physico; at in genere moris nulla est repugnantia, vt detur eis aliquid cōmune vniuocum, vt in peccato omissionis, & commissionis patet; quæ conueniunt in ratione peccati, est cōmunior sententia, de quo supra *quæstione* 72. ergo etiam si originale peccatum sit quid priuatiuum, & actuale quid positiuum, poterunt vniuocê conuenire in ratione peccati. 45 *Deniqȝ*

Nec refert si obijcias D. Thomam *quæst.4. de malo artic.2. ad 4.* illis verbis; *Peccatum originale non eadem ratione dicitur peccatū qua actuale.* Quod idem repetit *in eadē quæstione artic.1. ad 4. ex obiectis primo loco.* Et *in præsenti art.1. ad 2.* ergo ratio peccati ex mente Diui Thomæ non est communis illis vniuocê. Patet consequentia: nam quia equus, & homo vniuocê conueniunt in ratione animalis, equus est animal eadem ratione qua homo; & sic in alijs prædicatis vniuocis. 46 *Oppones.*

Respondeo D. Thomam debere intelligi nō esse peccatum eadem ratione quoad modum, non vero quoad essentiam peccati, quod idcircō docuit D. Thomas, quia originale ex alterius voluntate contrahitur: actuale vero propria voluntate cōmittitur. Neque in hoc est amplius immorandum, quia hæc quæstio magis Logica, quam Theologica est. *Resp.*

§. IV.

Impugnantur varij modi dicendi.

47 *Prima solutio Scoti ad rationẽ dubitandi.*

RAtioni dubitandi, nõ vno modo respondetur à Theologis. Scotus *in 2. distinct. 32. ad argumenta quæstionum per ordinẽ*, respondet; volũtatem dupliciter accipi, vel pro eo quod est in voluntate, vt subiecto, vel pro eo quod est in potestate voluntatis, vel ab illa procedit: primo modo peccatum originale est voluntarium paruulis, quia in illorum voluntate recipitur. Secundo modo illis voluntarium non est, neque id est necessarium, vt verè sit peccatum; sed sufficit esse voluntariũ ei, à quo procedunt. Hæc tamen Scoti subtilitas dupliciter peccat; *Reijcitur 1.* primo in eo quod asserit peccatum originale esse in voluntate, vt subiecto, cuius contrarium ostendemus ex D. Thom. *infra*.

Secũdo. Secundo deficit in eo quod asserit, non esse necessarium, vt peccatum originale sit secundo modo voluntariũ paruulis. Id namque, quod est proprie peccatum, proprie debet esse voluntarium illi, qui denominatur peccator, aut peccans, & non solum alteri, à quo procedat, aliàs ex peccatis parentum filij ab ipsis procedentes peccatores euaderẽt; quod falsissimum est; at qui solum voluntarium secundo modo, est proprie voluntarium: ergo peccatum originale debet paruulis illo modo voluntarium esse, & non solum principio, ex quo trahunt originem. Probo minorem: nam si ad rationem voluntarij in propria acceptione sufficeret esse in voluntate, vt subiecto, sequeretur charitatem infusam à Deo esse volũtariam hominibus: etiam si nulla dispositio in ipsis præcedat; consequens est falsum: ergo ad rationem voluntarij in propria acceptione non sufficit esse in voluntate vt subiecto, sed vlterius requiritur egredi ab illa, & esse in potestate illius.

Vazquez *disp. 131. cap. 2.* & Lorca *disputatione 44.* respondent, peccatum originale esse voluntariũ, non voluntate propria, sed aliena, nempè Adami, qui fuit caput constitutus omnium descendentium ab ipso quoad seruare, vel amittere iustitiam originalem, & ex hoc carentia originalis iustitię, est paruulis voluntaria sufficienti modo, vt vere sit, & dicatur peccatum respectu illorum. 48 *Secũdo respondet Vazquez.*

Displicet. Cæterum hæc responsio, etsi verum dicat in eo, quod asserit, peccatum originale non esse paruulis voluntarium voluntate propria, sed aliena; non tamen sufficienter explicat quomodo hoc sufficiat, vt originale vere sit, & dicatur peccatum respectu paruulorum. Quod probo: nã iustitia nobis infusa à Deo ob merita Christi, nobis voluntaria non est, adhuc terminatiuè, quia etsi Christus illam nobis promeruerit, nos tamen illã non promeruimus, aliàs infantes in gratia baptismali decedentes admitterentur ad gloriam, nedũ vt hæreditatem, sed etiam vt coronam, & tamen nobis cõuenit ex meritis Christi, qui fuit à Deo constitutus caput morale hominum quoad meritum: ergo ex hoc præcisè quod priuatio iustitiæ paruulis intrinsecè competat ex debito, & merito capitis moralis, non redditur voluntaria illis, adhuc terminatiuè sufficienti modo, vt verè sit, & dicatur peccatum respectu illorũ, nisi amplius explicetur (quod cum Vazquez non explicuerit) diminutè procedit.

Tertio alij dicunt, peccatum originale esse paruulis voluntarium, non per modum actus, sed per modum termini: ad voluntarium autem terminatiuè necessariũ non est, quod à principio intrinseco procedat; sed sufficit à voluntate procedere, siue pro- 49 *Tertia aliorum solutio.*

pria, siue aliena. Sed nec ista solutio *Contra primo.* satisfacit. Primo, quia voluntarium terminatiuè, & voluntarium per modum actus conueniunt in ratione cõmuni voluntarij; at hæc ratio cõmunis in nullo alio consistere potest, quã in eo quod est à principio intrinseco procedere: ergo vtrique voluntario debet competere.

Dices. Si forte dicatur, non consistere in eo quod est à principio intrinseco procedere, sed in eo quod à voluntate *Contra* procedat. In contrarium est: tum, quia aliàs iustitia nouis competens ex meritis Christi esset nobis voluntaria terminatiuè; cum à voluntate Christi Domini procedat: tum, quia aliàs omne donũ à Deo nobis infusum dici posset cum proprietate nobis voluntarium; cũ sit terminus voluntatis illius ex causalitate eius in nobis deriuatum: consequens est falsum: ergo ad rationẽ voluntarij, adhuc terminatiuè, id non sufficit.

Secũdo. Secundo, quia voluntarium terminatiuè dicitur tale per ordinẽ ad voluntarium per modum actus, nec potest terminus esse voluntarius, nisi ab actu eidem subiecto aliquo modo voluntario procedat: ergo etiam si peccatum originale solum terminatiuè voluntarium sit paruulis, debet assignari aliquid eis volũtarium per modum actus, ex quo talis terminus voluntarius procedat: & consequenter illa solutione non diluitur ratio dubitandi, sed in suo robore prorsus relinquitur.

50 *Resp. 4. alij.* Denique alij, se illi satisfecisse existimant, asserendo rationem voluntarij non comparari ad rationem peccati, vt prædicatum essentiale genericum, seu vt differentiale, sed tantum vt fundamentum illius: vnde ex eo quod propriè voluntarium paruulis non sit peccatum originale, non rectè colligitur propriè non esse peccatũ. Sed neque isti sufficienter rationi dubitandi occurrunt. Et reijciuntur primo: genuisse namque vt fundamẽtum comparatur solum ad esse Patrem formaliter, & relatiuè; & tamen de quo verum non fuerit propriè genuisse, nec cum proprietate verificari potest esse relatiuè, & formaliter patrem: ergo etiam si ratio voluntarij fundamentum sit ad rationẽ peccati, & non essentiale prædicatum, stare non poterit vere, & propriè ratio peccati cum improprio voluntario.

Si forte dicatur, generationem esse fundamentum relationis patris, *51 Resp.* in eodem genere existens cum illa, nempe in genere physico, vnde vt de aliquo cum proprietate dicatur esse patrem relatiuè, debet ei competere genuisse cum proprietate; at vero voluntarium, & ratio peccati ad diuersa genera spectant: Primum ad genus physicum: secundum, ad genus moris; quo circa non exigitur, vt cõmensurentur quoad hoc, quod est proprie, vel improprie conuenire alicui, sicuti, quia entitas, & scibilitas spectant ad diuersa genera, etsi hæc in illa fundetur, ens rationis, quod *secundum quid* est ens, *simpliciter* est scibile, vt à Thomistis defenditur in proœmialibus Logicæ.

Contra In contrarium obstat, quod voluntarium fundans in peccato originali rationem peccati, non est physicum, sed morale, physice namque voluntarium non est vllo modo: ergo spectat ad idem genus cum ratione fundata; & consequenter, si ei proprie non competit ratio voluntarij, nec ratio peccati cum proprietate dicetur de illo.

Secũdo impugnatur Reijcitur secundo: multoties namque actus, qui est peccatum mortale, quod peccatum simpliciter est, fit veniale, quod est secundumquid peccatum; quia non est simpliciter, sed secundum quid voluntarium ob imperfectam deliberationem: ergo voluntarium simpliciter tale exigitur ad rationem peccati, quod est tale simpliciter, estò vt fundamentum comparetur ad illam; & consequenter hoc non obstante ad rationem peccati, quod est proprie peccatum, necessario exigitur voluntarium proprie voluntarium.

Si opponas, omissio pura in sen- 52

ten-

Opponens. tentia illam admittente, solum interpretatiuè est voluntaria; & tamen nō solum interpretatiuè, sed formaliter est peccaminosa: ergo ratio peccati non commensuratur cum ratione voluntarij; & consequenter supra volūtarium, quod impropriè sit tale, fundari poterit propria ratio peccati.

Resp. Respondeo, distinguendo maiorem: est solum interpretatiuè volūtaria physicè, concedo maiorem: moraliter, nego maiorem; & cōcessa minori, nego consequentiam. Itaque omissio est interpretatiuè voluntaria physicè, quia interpretamur prudenter, illum qui instante præcepto audiendi sacrum, v.g. per purā omissionem non audit illud, sic se habere, ac si physicè per actum positiuum, & physicum vellet omittere: cæterum hoc, quod est esse interpretatiuè volūtariam physicè illam omissionem, est esse in genere moris voluntariam formaliter.

§. V.

Traditur, & defenditur vera solutio.

54 *Pro vera solutione nota 1.* His igitur, & alijs omissis, vera solutio est, quam inter confirmandam communem sententiā insinuauimus supra: eam vt amplius explicē animaduerto primo, triplex esse genus peccati, actuale nempe, habituale, personale, & originale.

Secūdo. Aduerto secundo, hæc non eodem modo, sed valdè diuerso esse voluntaria; actuale namque peccatum petit actualiter procedere à voluntate, personale autem habituale nō petit actualem voluntatis influxum, sed sufficit, quod ab illa per actum proprium, & personalem aliquādo processerit, & talem actum non esse sufficienter retractatum, neque esse dimissum; ad originale vero cum non sit propria voluntate commissum, aliàs nō originale, sed personale peccatum esset, non exigitur quod sit voluntarium paruulis taliter, quod ab illis per actū propriæ voluntatis præcesserit, sed sufficit, quod competat illis ex vi actus voluntatis alienæ, capitis nempè, quæ tamen voluntas illorum aliquomodo reputetur.

Denique aduerto, paruulos ab Adamo descendentes, dupliciter considerari posse, vel vt particulares personas, vel vt membra communitatis humanæ sub vno capite, videlicet Adamo: si primo modo cō siderentur, cum nihil, prout sic sit illis voluntarium, nisi quod propria, & personali voluntate efficiunt, peccatum originale illis voluntarium non est: si vero considerentur, vt mēbra, voluntarium est illis, quod namque capiti voluntarium est, voluntarium est membris etiam voluntate capitis: quod autem isto modo voluntarium est, simpliciter, & propriè est voluntarium, vt exemplis §. 3. adductis satis apparenter suadetur. *Tertio.*

Ex quibus ad rationem dubitandi in forma respondeo, concessa maiori, negando minorē. Ad primā eius probationem, distinguo maiorem dupliciter, primò; à principio intrinseco personæ, vel naturæ, concedo maiorem: personæ tantum, nego maiorem, & distinguo minorem: non deriuatur à principio paruulis intrinseco in se, & ratione sui, concedo minorem; intrinseco naturæ, & paruulis ratione naturæ, nego minorē. Ita D. Thomas *in 2. distinct. 30. quæst. 1. artic. 2. ad 1.* Quia peccatum illud deriuatur ad paruulos ex voluntate Adami, quæ licet illis in se nō sit intrinseca, est tamen intrinseca naturæ in supposito, quod est naturæ caput. Vel secundo, distinguo maiorē: à principio intrinseco formaliter tātum, nego maiorem: formaliter, aut reputatiuè, concedo maiorem, & in hoc sensu, nego minorem: quia pecca- *55 In form. resp. Ad 1. prob. min.*

tum originale conuenit paruulis ex voluntate Adami, quæ reputatur voluntas illorum, ex eo quod omnium voluntates in voluntatem illius fuerunt translatæ à Deo ob supremum dominium, vt dicebamus *supra* §. 3.

56 *Ad 2.* Ad secundam minoris probationem, distinguo maiorem: voluntarium liberum personale, concedo maiorem: voluntarium in sua latitudine sumptum, nego maiorem, & cōcessa minori, nego consequentiam: itaque voluntarium personale desiderat, quod sit in potestate voluntatis propriæ illius, cuius voluntarium dicitur; voluntarium vero capitale (vt sic loquar) id non exposcit, sed potius oppositum; petit namque, quod voluntarium sit non voluntate propria, sed voluntate capitis, & consequenter poscit, quod non sit in potestate voluntatis propriæ illius cuius voluntarium dicitur, sed solū in potestate voluntatis capitis continentis moraliter membrorum voluntatem, & quæ illorum reputetur. Quod autem voluntarium hoc modo proprie sit voluntarium, constat ex dictis. Ad probationem, nego antecedens pro secunda parte; ad cuius probationem, nego maiorem: ad illius probationem, vel concessa maiori, negetur minor; quia in illo casu seruare, aut non seruare castrum voluntarium esset posteris militis illius, non voluntate propria, sed capitis, in cuius voluntatem quantum ad hoc translatæ fuerunt à Rege posterorum voluntates, quod esse proprie voluntarium, *superius* ostēdimus, vel negetur maior; potestas namque Regis, cum limitata sit, non habet dominium quātum ad aliquid supra homines nondum natos: idcircō voluntates illorum ante natiuitatem nequit in patris voluntatē trāsferre; cuius contrarium inuenitur in Deo, qui ob supremum dominium quod habet, potest hominum voluntates, etiam nondum existentium, in alterius voluntatem transferre. Modum istum dicendi sequuntur Zumel *in præsenti disp.* 2. Curiel *dub.* 2. Basilius Legionensis 1. *p. variar. disp. relectione* 3. & doctissimi recētiores ex nostris.

Contra illum tamen objicies primo, Deus non habet dominiū voluntatis hominis vt peccantis: ergo nequit voluntatem vnius in alterius voluntatem transferre in ordine ad culpam, ita vt vnius culpa alterius reputetur. Consequentia tenet ex dictis, quod namque vnius voluntatem in voluntatem alterius transferre posit oritur ex supremo dominio, quod habet: ergo si non est dominus voluntatis humanæ, vt peccātis, non poterit vnius voluntatem in voluntatem alterius transferre in ordine ad culpam. Antecedens autē probatur: voluntas namque vt peccans subterfugit Dei causalitatem; aliàs Deus esset causa peccati: ergo etiam prout sic subterfugit diuinum dominium, hoc namque in causalitate fundatur. 57 *Oppones 1.*

Huic obiectioni quidam docti recentiores respondent, concesso antecedenti, distinguendo consequens: in ordine ad culpam consistentem in positiuo, concedunt cōsequentiā: consistentem in priuatione formę, negant consequentiam. Sed non video rationem discriminis, quæ inter vtrāque culpam posit assignari. Si nāque Deus primum non potest facere, erit ob defectum dominij supra voluntatem hominis, vt delinquentis positiuè; at non minus subterfugit diuinum dominium, vt deficiens priuatiuè, quam vt positiuè deficiens; cum vtraque ratione æquè subterfugiat diuinam causalitatem: ergo vel in ordine ad vtramque culpam potest voluntatem vnius in alterius voluntatem transferre, vel in ordine ad neutrā id potest præstare. Quare hac solutione omissa. 58 *Quorūdā solutio.* *Displicet.*

Respondeo distinguendo antecedens: non habet dominium directum, & causatiuum, fateor antecedens: indirectum, & obligatiuum, seu prohibitiuū, nego antecedens, & distinguo consequens: in ordine ad cul- 59 *Vera obiectionis solutio.*

pam directè, concedo consequentiã: indirectè, nego consequentiam. Itaque Deus cum author peccati non sit, nec dominium habet peccati directum; & consequenter, nec voluntatis hominis, vt peccantis, præcipit tamẽ bonum, & prohibet malum, & quantum ad hoc, quod est obligare hominem ad bonum faciendum, & malum vitandum supremo gaudet dominio, & suprema potestate, & hoc voco indirectum dominium supra culpam: igitur ratione huius supremi dominij potest suis præceptis hominem obligare non solum in se, sed etiam vnum in altero, ita vt isto aliquo præcepto obligato alter in illo obligatus eodem præcepto censeatur, & hoc fecit respectu paruulorum in capite Adamo illos obligando præcepto non comedendi de ligno vetito, non in se; cum nondum existerent, sed in capite scilicet Adamo, qua obligatione supposita Adami delictum ab ipso, vt capite commissum, fuit non solum suum, sed etiã suorum posterorum, & sicut Deus, suis legibus hominem obligans, sine quibus peccatum non esset, non est author peccati, quod homo contra legem patratur, quia non necessitat illum, nec suadet ad culpam, sed potius ab illa sua lege diuertit, & in sua indifferentia relinquit, ita obligans paruulos in Adamo eodem præcepto, quo ipsum obligauit, non est author peccati, quod Adamus commisit, & in illo posteri cómiserũt, quia per legem obligantem non necessitauit illum ad peccandum, sed indifferens fuit relictus Adamus, vt adimpleret, vel frangeret præceptũ: cuius doctrinæ veritas ex dicendis *§. sequenti* manifestius constauit.

§. VI.

Proponitur secundum argumentum, & reijcitur prima illius solutio.

Secundo contra illam arguitur: de paruulis numquam fuit verum cũ proprietate dicere quod peccauerint actualiter: ergo nec verificari poterit de illis cũ proprietate esse habitualiter terminatiuẽ peccatores. Consequentia videtur bona: tũ, quia habituale peccatum est termin' peccati actualis: tum etiam, quia esse peccatorem in facto esse, & per modum termini, & habitus, solum de illo verificari potest, de quo verificatur aliquando in actu peccasse: ergo solum de illo verificari poterit esse peccatorem cũ proprietate, de quo verificatur aliquando propriè peccasse. Antecedens autem probatur: quia nec verificatur de illis, quod peccent in instanti suæ conceptionis, cum in illo instanti caput nõ peccet, in quo ipsi peccauerunt, nec in tempore in quo peccauit Adamus, quia tunc non existebant: defectus autem in operatione existentiam necessario supponit: ergo numquã fuit verũ cum proprietate dicere, quod peccant actualiter. 60 *Arg. 2.*

Huic argumento respondent quidam, concesso antecedenti, negando consequentiam; quia etsi peccatum habituale personale supponat necessario actuale denominans eadem personam; originale vero id non petit, sed solũ prærequirit actuale peccatum denominans caput naturæ, ex quo posteri deriuantur. Ita colligitur ex doctrina Scoti *in 2. distinctio-* 61 *Resp. Scotus.*

ne 32.q.1.§. ad argumenta, quæstionum ad secundum argumentum: vbi docet, dupliciter aliquem peccare, vno modo operatione peccati, alio modo contrahendo peccatum: priori modo, inquit, paruulos non peccare, bene tamen secundo modo, illum refert, & sequitur Vazquez disputatione 131. cap.3. ad 3. argumentum, quos alij Recentiores sequuntur.

Impugnatur. Hæc tamen solutio, & continet falsam doctrinam, & argumentum factum non soluit: primum ostendo ex illis verbis Pauli ad Romanos 5. *In quo omnes peccauerunt*, quæ verba si proprie accipiantur, manifeste denotant, ipsos commisisse peccatum actuale; non quidem propria voluntate, sed voluntate capitis.

61 *Resp. 1.* Respondebis primo cum Vazquez, paruulos peccasse in Adamo, nihil aliud esse quam quod peccatum Adæ illis nocuerit; non vero quod ipsi commisserint Adami peccatum.

Cōtra. Verum hęc solutio manifeste pugnat cum Doctrina Augustini *lib. 3. de peccatorum meritis, & remissione cap.7.* vbi explicans verba adducta Pauli, sic ait: *Nec illud dici potest, quod peccatum Adæ, etiam non peccantibus nocuit, cum Scriptura dicat in quo omnes peccauerunt.* Vbi vt clare constat, inde Augustinus probat, peccatum Adæ, non nocuisse non peccantibus, quia omnes peccauerunt in Adamo: si autem idē esset peccasse in Adamo, atque illius peccatum paruulis nocuisse, idem per idem prouasset Augustinus.

63 *Secundo* Deinde: nam peccatum Adæ, non simul omnibus descendentibus nocuit, cum nocumentum eius tunc experiantur, quando nascuntur, non autem nascuntur simul omnes; at simul omnes, & in Paradiso peccauerunt, iuxta Augustini, & aliorum Patrum doctrinam: ergo non est idē, paruulos peccasse in Adamo, ac peccatum Adami illis nocuisse. Maior est certa, & minor ab Augustino expresse tradita multis in locis *lib. 3. de peccatorum meritis, & remissione cap. 7.* vbi habet: *In Adam omnes tunc peccauerunt, quando in eius natura insita, in qua eos generare poterat, adhuc omnes illi vnus fuerunt, & lib. 16. de Ciuitate Dei cap. 17.* ait, paruulos peccasse in Adam, quando secundum humani generis originem in illo erant, & statim subdit, quod *tūc paruul⁹ dissipauit legem Dei, quando in Adam cum omnibus, & capite peccauit*, id ipsum repetit *lib. 4. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 4.* Cui sententiæ fauet etiam Anselmus *lib. de conceptu Virginis cap. 7.* dicens: *in Adamo omnes peccauerunt, quādo ille peccauit*; at omnes simul fuerunt vnus in Adam homo, & ille in vno instanti peccauit, quod peccatum in illo nos omnes commisimus: ergo in illo omnes simul peccarunt.

Respondebis secundo ex Scoti doctrina, quam multi Recentiores sequuntur, inter quos Meratius *disputatione 12. de peccatis sectione 3.* in fine: paruulos peccasse in Adam nihil aliud esse, quam in se ipsis proprium peccatum ex illius operatione contrahere. 64 *Resp. 2. cū Scoto.*

Cæterum, contra istam solutionem, obstat in primis Augustini doctrina locis citatis, in quibus docuit, paruulos omnes in Adamo simul peccasse; at non omnes simul contrahunt Adami peccatum, sed successiuè, sicuti, & successiue, & non simul nascuntur: ergo peccasse in Adamo in doctrina Augustini, non est idem, ac peccatum ex illius delicto contrahere. *Cōtra.*

Obstat secundo idem Augustinus *lib. 2. de nuptijs cap. 5.* vbi obijcienti Iuliano: *Sicut non potest esse sine sexibus fœtus, ita nec sine voluntate esse defectus*: his verbis respōdet, *ita est, sicut enim per vnū hominem peccatum intrauit in mūdum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines, mors pertransit, in quo omnes peccauerunt, ita per vnius illius voluntatem malam omnes in eo peccauerunt, quando omnes ille vnus fuerunt, de quo prop-* *Secūdo.*

terea singuli peccatum originale traxerunt. Vbi ex eo probat Augustinus, singulos peccatum originale cõtraxisse, quia in Adamo peccauerũt: ergo non est idem in Adamo peccare, ac peccatum originale contrahere, aliàs idem per idem Augustinus probaret, & ineptê argueret, quod de tanto Doctore dicere, fas non est.

65 *Tertio.* Denique obstat, nam si peccare in Adamo idem esset, ac peccatũ contrahere: æquê esset probabile, Beatissimam Virginem in Adamo non peccasse, atque peccatum non contraxisse; consequens est falsissimum, cũ multi Doctores tenentes nõ contraxisse peccatum originis, censeant improbabile, & erroneum dicere nõ peccasse in Adamo; vt contra Catherinum docet Gabriel Vazquez *3. p. disputatione* 116. *cap.* 3. *num.* 24. ergo non est idem in Adamo peccare, & peccatum ex ipso contrahere. Quod amplius explico, & confirmo, quia aliàs sequeretur, quod omnes, qui peccatũ originale denegant, in beatissima Virgine, & debitum illud contrahendi negarent: consequens est falsissimum: cum maior pars Theologorũ, etiam ex illis, qui Piam opinionem de immaculata Cõceptione sequuntur, debitum contrahẽdi peccatum recognoscant in illa: ergo. Probo manifeste sequelã: nam debitum contrahendi peccatum originale, vel est idem, ac peccasse in Adamo, vel in illo fundatur: ergo si peccasse in Adamo idem est, ac peccatum originale, ex ipso contrahere, negantes actualem contractionem, etiam necessario negant debitum cõtrahendi.

Cõfirm.

66 *Resp.* 3. Denique respondebis: verba illa Pauli, *in quo omnes peccauerunt*, estô intelligantur de actuali peccato, non tamen necessarium esse, vt in sensu proprio accipiãtur; ita vt verificetur proprie peccasse actuali peccato.

Contra primo. Sed contra primo: nam verba illa ad improprium sensum deducta, nullum alium efficere poterunt, nisi aliquem ex iam impugnatis, videlicet, quod idem sit in illo peccasse, atque peccatum Adami illis nocuisse, vel idem, atque peccatum ex ipso contrahere: at qui vtroque modo parum congruenter ad Sanctorum Patrum explicantur doctrinam, vt probatum relinquo: ergo.

Secundo: nam si verba illa, quæ loquuntur de peccato actuali ad improprium sensum extorqueãtur, cur etiam Scriptura, Patres, & Concilia cum peccatũ habituale paruulis attribuunt, non licebit detorquere ad improprium sensum? *Secũdo.*

Deinde, quod argumentum in suo robore relinquatur, ostendo sic primo: nemo namque esse potest particeps culpæ habitualis, nisi fuerit etiam particeps actualis: ergo quamuis ad peccatum originale (quia personale non est) necessarium non sit, quod præcesserit actualis culpa in paruulis propria voluntate commissa, sed solum præsupponere debeat peccatum in capite, ex quo trahunt originem, nisi tamen culpa illa à capite commissa, sit etiam illorum, ipsosque peccãtes denominet, esse, imò nec intelligi poterit, quod trahãt ex Adamo per originem culpam habitualem. Secundo, vt peccatum originale per modum termini passiuis voluntarium sit, oriri debet ex peccato actuali, quod non solum capiti, sed etiam illis sit voluntarium per modũ actus; at qui eo ipso, quod tale peccatum sit isto modo eis voluntarium, denominat illos peccantes actualiter: ergo non stat esse in paruulis peccatum habituale, illos denominans peccatores habitualiter, quin præcesserit actuale peccatum, quod non solum caput naturæ, sed etiam paruulos peccantes denominauerit. Minor videtur certa: maior autem præter dicta *supra* §. 4. in hunc modum suadetur: habituale namque peccatũ non est voluntariũ, nisi medio actuali, cuius est terminus: ergo nequit esse alicui voluntarium, nisi actuale peccatum, à quo procedit, sit eidem voluntarium. 67 *Tertio.*

Respondebis primo ex his ad summum conuinci, quod vt paruuli 68 *Resp.* 1.

con-

contra hanc maculam terminatiue voluntariam,& sint habitualiter peccatores, debuerint denominari actu peccantes, non tamen quod debuerint dici, & esse peccantes cũ proprietate.

Cõtra 1. Sed contra primo: nam si vt sint habitualiter peccatores requiritur quod fuerint aliquando peccantes in actu: ergo vt proprie sint peccatores in habitu, debet etiam necessario fateri, quod aliquando fuerint proprie peccantes actu.

Secũdo. Secundo: macula ex peccato actuali relicta, eatenus dicitur, & est voluntaria, quatenus ex actu voluntario procedit: ergo vt proprie voluntaria sit, debet ex actu proprie eidem subiecto voluntario procedere; & consequenter ex actu proprie denominante peccans idẽ subiectũ, quod proprie dicitur habitualiter peccator.

69 *Resp.2.* Respondebis secundo: quod vt macula sit per modum termini paruulis voluntaria, sufficit, quod peccatum primi Parentis fuerit paruulorum, illisque voluntarium in ratione causæ talis maculæ; non autem requiritur, quod eisdem voluntaria sit quoad denominationem peccantis; ita vt ipsos peccantes constituerit.

Contra Sed contra: nam vt terminus sit alicui subiecto voluntarius, causa talis effectus debet illi esse voluntaria, non solum pro eo, quod in obliquo importat, nempe terminum ipsum, sed etiam pro eo quod importatur in recto; at qui peccatum illud nequit esse voluntarium paruulis pro eo quod in ratione causæ importatur in recto, nisi voluntarium sit eisdem quoad denominationem peccã tis: ergo solutio data non subsistit. Maior probatione non indiget. Minor autem ostenditur primo: nam quod peccatum illud sit causa efficiens maculæ fundatur in ratione peccati: ergo non stat esse alicui voluntarium in ratione causæ maculæ habitualis, quin sit eidem voluntariũ in ratione culpę, & peccati. Secundo: nam esse peccantem, est effectus illius peccati in genere causæ formalis, causare autem maculam conuenit ei in genere causæ efficientis; at nulla forma potest esse alicui voluntaria in ordine ad effectum quem causat in genere causæ efficientis, quin eidem voluntaria sit, quoad suum effectum formalem: ergo. Probo hanc minorem, nequit forma subiectum aliquod in ratione causantis efficienter constituere, quin ei vniatur, & det illi suum effectum formalem, v.g. calor non potest lignum constituere in ratione causæ efficientis calorem, nisi ligno vniatur, & illi præstet suum effectum formalem: ergo nec poterit esse alicui voluntaria in ratione causæ efficienter causantis, quin eidem voluntaria sit in ratione causæ formalis, & tribuẽtis suum effectum formalem.

Quod amplius explico, & confirmo in hunc modum; vt paruuli cõtrahãt in se ipsis ex Adami peccato maculam, quæ sit vere culpa voluntaria per modum termini, necessario requiritur, quod ratione illius peccati actualis ipsi in se aliquomodo causent maculam prædictam: ergo peccatum illud debet eis moraliter vniri, ipsos constituendo in ratione causæ maculę habitualis. Antecedens est certum, quia nisi verificetur, quod macula ab illis procedit, verificari nequit, quod sit illis voluntaria. Consequentia vero nota videtur, quia cum non causent in se maculam per peccatum propria voluntate commissum, & alias sit necessariũ, quod illam in se causent ratione alicuius peccati, fateri tenemur esse ratione peccati à capite commissi, quod illorum sit, & illis vniatur moraliter. Tunc vlterius procedo; at peccatum Adami nequit illis vniri in ratione causæ efficientis maculam, quin eisdem vniatur in ratione peccati, eis tribuens suum effectum formalem (vt paulò ante dicebam:) ergo non stat esse illis voluntarium in ratione causæ peccati originalis habitualis, quin eisdem voluutarium sit, quoad 70 *Confir.*

effectum

effectum formalem, constituendi scilicet peccatum actualiter.

§. Vltimus.

Vera solutio traditur, & ab impugnationibus liberatur.

71 *Vera solutio.* OMissa igitur hac solutione, ad argumentum respondeo, negã do antecedens; ad cuius probationem, nego antecedens pro secunda parte; quia vt ex dictis habetur, in doctrina Augustini, verum est dicere, paruulos tunc peccasse, quando Adamus deliquit, vt caput, frangens præceptum de non comedendo, quo ipse vt caput, & omnes posteri in illo fuerunt obligati: ad probationem in contra dicatur, quod licet ad peccãdum in se per defectum in operatione elicita à propria voluntate, necessario exigatur existentia personæ peccantis in se; ad peccandum autem in alio per illius voluntatem, id non est necessarium, & hoc secundo modo peccauimus, quando Adamus peccauit: quæ doctrina, vt ampliꝰ innotescat, aduersus illam multipliciter arguitur.

72 *Replicabis 1.* Primo, vel peccauerunt paruuli, quãdo peccauit Adamus, vt distincti ab Adamo, vel vt idem cum illo. Secundum, non sufficit: primum autem est falsum: ergo non commisserunt peccatum actuale, modo aliquo conducente, vt postea contraherent peccatum originale. Minor pro secunda parte nota videtur: nam peccasse paruulos, vt idem cum Adamo, nil est aliud, quam peccasse ipsum Adamũ: ergo ex hoc præcisè nihil habetur, vnde paruulis possit esse macula, quam ex ipso contrahunt propriè voluntaria illis, vt ab Adamo distinctis; quod tamen requiritur, vt subsistat veritas, quam defendimus. Pro secũda vero parte in hunc modum suadetur, eo modo tunc peccauerunt, quo tunc existebant: peccare namque in alio supponit esse in alio, & cum illo esse proportionatur, sicut peccare in se, supponit esse in se; at tunc non existebant in se, qua ratione distinguũtur ab Adamo; sed solum existebant virtualiter in illo, vt in causa, qua ratione sunt idem cum illo: effectus namque, prout in causa virtualiter, est ab illa indistinctus, iuxta illud Augustini, *creatura, prout in Deo est creatrix essentia*: ergo prout distincti ab Adamo, non peccauerunt.

Explico hoc ampliꝰ, vel denominatio formalis actualiter peccantis remansit in Ademo, vel transiuit ad posteros, prout ab illo distinctos: si primũ dicatur: ergo vt distincti ab Adamo non peccauerunt; & consequenter iuxta nostrã doctrinam, nec prout sic distincti, erunt peccatores, quando sint extra causas: si secundum, in contrarium obstat, quod subiectum non existens in se ipso formaliter, est incapax denominationis formalis ab aliqua forma; at paruuli in illo tunc, quando peccauit Adamus, non existebant in se ipsis formaliter, sed solum existebant virtualiter in sua causa: ergo ad illos quatenus sic distinctos, non potuit transire denominatio formalis, actualiter peccantis. 73 *Cõfirm.*

Secundo sic arguitur, peccare in alio, nõ est proprie peccare, sicut nec existere in alio est sufficiens, vt quis proprie dicatur existere; at qui paruuli solum peccauerunt in alio, videlicet, in capite: ergo non dicuntur proprie peccasse. 74 *Secũdo.*

Tertio, peccatum Adami non poterat constituere paruulos actu peccantes ex natura sua, vt est omnibus certum, neque id præstare potuit ex pacto, & ordinatione diuina: ergo nullo modo. Minor pro secunda parte probatur: quia ad hoc exigebatur, vt Deus sic pacisceretur cũ Adamo: si tu peccaberis, peccatum tuum *Tertio.*

poste-

posteros ex te descendentes peccatores constituet; at talis ordinatio repugnat Deo, aliàs extensio illa peccati ad paruulos esset ex Deo, quod nō minus repugnat, quàm quod ab ipso causetur peccatum: ergo ex ordinatione diuina, id non potuit præstare.

75 *Quarto* Quarto, eodem modo fuit voluntaria paruulis inobedientia Adami, quo esset illis voluntaria obedientia, si præceptum seruasset: cum diuina ordinatio vtrumque eodem modo respiciat; at obedientia non esset illis voluntaria quoad effectum formalem constituendi obedientem, & merentem in actu secundo, sed solum quoad effectum transferendi originalem iustitiam: ergo pariter Adami inobedientia illis voluntaria nō fuit quoad effectum formalem peccātis, & demerentis actu, sed solum quoad effectum priuationis iustitiæ, in qua consistit originale peccatum.

76 *Cōfirm.* Et vrgetur hoc amplius, Deus nāque non minus, imò multo magis est Dominus voluntatis humanæ in ordine ad meritum, quam in ordine ad culpam, & demeritum; atqui nō obstante dominio quod habet illius in ordine ad primum, nequit voluntatē vnius in alterius voluntatem transferre in ordine ad meritum quoad effectum formalem merentis; ita vt vnus per meritum alterius, dicatur merēs formaliter: ergo pariter, non obstante dominio voluntatis humanæ, non poterit in ordine ad culpam voluntates posterorum in Adami voluntatē trāsferre, quoad effectum formalem peccantis, & demerentis; & consequēter paruulis quoad istum effectum voluntaria non fuit culpa actualis Adami.

77 *Quinto replicatur.* Denique arguitur: paruuli per peccatū quod habent ex Adamo nō sunt peccatores in alio, sed in se ipsis: ergo non sufficit, quod in alio peccauerint, sed necessario exigitur, quod in se ipsis peccauerint: vel si sufficit peccare in alio vt sint peccatores in se, iam non parificantur in omnibus esse peccatorem, & actu peccasse; & consequenter stare poterit, propriè esse peccatorē, cum hoc quod est impropriè peccasse.

Vrgent sane hæc argumenta, verū cum in hac parte nullus Theologizā- 78 *Ad 1. replicam resp.*
di modus sit, ab vrgentibus argumētis immunis, persistendum est in solutione tradita, quæ illis, etsi vrgetur, non tamen infringitur. Vnde ad primum respondeo; peccasse paruulos vt distinctos ab Adamo, ly vt acceptio specificatiuè, non tamē reduplicatiuè. Explico terminos, peccare paruulos, vt distinctos ab Adamo reduplicatiuè, denotat ipsos peccare ratione illius, quo ab Adamo distinguūtur, & in hoc sensu non peccauerunt, vt distincti ab illo, quia non commisserunt illud peccatum ratione volūtatis propriæ, prout ab Adami voluntate distincta: peccare vero vt distinctos ab Adamo specificatiuè, hoc nō importat, sed tātum quod posteri distincti fuerint peccantes, licet non ratione voluntatis propriæ, vt distinctę à voluntate Adami; & in hoc sensu paruuli vt distincti peccarūt, sicut solent discurrere Theologi negātes diuinis relationibus perfectiones relatiuas à perfectione naturæ distinctas; qui tamen fatentur relationes vt ab essentia distinctas perfectionē importare, non quidem vt distinctas reduplicatiuè, idest, ratione illius, in quo ab essentia distinguuntur, sed specificatiuè, hoc est, ratione essentiæ, quā in se claudunt. Ad quod non obstat, quod tunc solum extiterint virtualiter in Adamo vt in causa, qua ratione ab Adamo non distinguūtur, quia cum existentia solū vt conditio prærequiratur, necessarium nō est, quod in omnibus dicta denominatio leges, & modum existentiæ sequatur. Sicuti, quia existentia est necessaria solū vt conditio ad causandum efficiēter, multoties existente causa solū in sua virtute relicta, qua ratione à propria virtute distincta non est, effectus ab illa effectiuè prouenit, & tamen vt distinguitur à propria virtute, vt mortuo generāte semine iam deciso genitum generanti attribuitur vt distincto à semine, etiam si solum in

femine existat in nunc generationis.

79 *Ad confirm.* Ad explicationem respondeo eligendo primam partẽ maioris in sensu explicato: nec contrarium cõuincitur impugnatione facta: nam etsi subiectum in se non existens, non sit capax denominationis formalis intrinsecê prouenietis à forma recipiẽda intrinsecę in ipso, bene tamen est capax denominationis extrinsecæ prouenientis à forma recipienda in alio, & istius generis est denominatio peccantis in paruulis, quando peccauit Adamus; non enim tunc peccarũt intrinsece in se ipsis recipiendo peccatum, sed solum extrinsece per peccatum receptum intrinsecê in voluntate Adami, qui fuit posteritatis caput.

80 *Instabis* Dices, sequitur ex hac solutione, non esse peccatores intrinsece, sed extrinsece solum; consequens est absurdum: ergo. Probatur sequela: esse peccatorem præréquirit denominationem actu peccantis in eodem subiecto: ergo esse peccatorem intrinsece præsupponere debet denominationem peccantis intrinsece in eodẽ subiecto.

Resp. Respondeo negando sequelam; ad probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: esse peccatorẽ peccato personali, cõcedo consequẽtiam: peccato originali, nego consequentiam: cum namque hoc peccatũ propria voluntate non contrahatur, non petit quod in suo subiecto præcedat denominatio intrinseca peccãtis actualiter, aliàs nõ originale, sed personale esset, sed sufficit ei si denominatio intrinsece peccantis in subiecto, quod sit naturæ caput præcedat, & quod illius subiecto extrinsece attribuatur.

81 *Ad 2.* Ad secundum argumentum, nego maiorem: nam sicut esse peccatorem ex alio, est esse peccatorem propriê, ita in alio peccare, est propriê peccare: neque idem est iudicium de denominatione existentis: hæc namque cũ physica sit, non denominat absolutê existens, nisi illud quod extra causas existit in se: denominatio autem, de qua in præsenti loquitur, non est physica, sed moralis, quæ in multis nõ sequitur legis physicę denominationis.

Ad tertium, distinguo antecedens pro secunda parte: ex ordinatione diuina directê, concedo antecedens; indirectê, & antecedenter, nego antecedens, & nego consequentiam; nec ad hoc fuit necessarium Deum pacisci cum Adamo (modo in argumento insinuato) scilicet, *si peccaueris, tuum peccatum posteros denominabit peccantes*; sed sufficit, quod Deus ordinauerit obligare paruulos in Adamo eodem præcepto, quo obligauit Adamus, quod ratione supremi sui dominij efficere potuit, & de facto id fecit, vt dicebam §.5. ex quo vt *ibidẽ* dixi, non sequitur, Deum esse causam denominationis peccantis in paruulis, & hac obligatione posterorum in capite ex diuina ordinatione supposita Adamus suo peccato paruulos peccantes constituit. Et quidem non minus repugnat Deo esse Authorẽ peccati Adami, vt est causa efficiens maculæ in paruulis, quam vt est formalis causa denominationis peccãtis; & consequenter etiam illi repugnat ordinare vt peccatum illud maculam causet, quam ordinare, quod formaliter illos peccantes denominet: ergo sicut potuit esse paruulis voluntarium in ratione causæ efficientis maculam, absque ordinatione directa Dei, quod à nullo negari potest, solũ ratione ordinationis indirectæ modo explicato, id ipsum, & nos peterimus dicere de illo peccato quoad denominationem formalem peccantis. 82 *Ad 3.*

Ad quartum, omissa pro nunc minori, respondeo negando maiorem: nam multi docent obedientiam Adami non esse futuram causam, adhuc moralem iustitiæ transfundendæ, sed solum conditio, qua posita Deus illius posteris iustitiam originalem infunderet; & consequenter fateri tenẽtur, non futuram voluntariã paruulis in ratione causæ transfusionis iustitiæ, cum tamen omnes fateri teneãtur, peccatum Adami fuisse paruulis volũtarium, ad minus in ratione cau- 83 *Ad 4. replicam resp.*

sæ maculæ, & priuationis iustitiæ originalis: ita ergo & nos dicemus de facto fuisse paruulis voluntariū Adami peccatum quoad effectum formalem peccandi, etsi obedientia Adami eis voluntaria non fuerit quoad effectum formalem moralis transfusionis iustitiæ: quod maximè verum est in sententia asserente, Adamum non fuisse constitutum caput quoad meritum, sed solum quoad demeritum, de cuius veritate in hac *quæst. inferius* dicemus.

84 *Ad cōf. resp. 1.* Ad confirmationem respondeo dupliciter: primo, concessa maiori, & minori, negando consequentiam: nā quod vnius merito alter non possit in ratione merentis constitui, repugnat ex parte effectus, eo quod ad meritum plura requiruntur, quam ad demeritum, inter quæ computatur voluntarium perfectum: voluntariū autem alterius voluntate, perfectum voluntarium non est; ex quo principio maior pars Theologorum docet in pura omissione, quæ solum est interpretatiuè voluntaria meritum inueniri non posse, cum tamen demeritum agnoscant in illa.

Secūdo. Secundo, concessa maiori, distinguo minorem: merito condigno, cōcedo minorem: merito de congruo, nego minorem, & consequentiā. Ratio autem discriminis inter demeritum, & meritum congruum ex vna parte, & meritum condignū ex alia, est, quod meritum condignum ex sāctitate personali desumitur, illamque præsupponit: vnus autem non potest sanctitate alterius sanctus constitui, eo quod sanctitas est forma physica, quæ nisi intrinsicè vniatur subiecto, illud sanctum non reddit, & idcircò nequit vnus alterius merito constitui merens decondigno; demeritum autem, & meritum congruum, solum petunt vnionem moralem, quæ non petit formam intrinsece subiectum afficere, & aliàs congruum meritum sanctitatem personalem non præsupponit, iuxta probabilem sententiam; & idcircò potest vnus alterius volūtate merens de congruo, & demerens constitui, de cuius veritate latè agitur *infra quæst.* 104.

Sed dices: si Deus potest vnius voluntatem in voluntate alterius transferre quoad meritum de cōgruo, cur ita non fecit in posteris Adæ, illorum voluntates transfundendo in voluntatem Adæ, ita vt illius merito paruuli mererētur de cōgruo originalē iustitiam, sicut illius demerito demeruerunt? 85 *Instabis*

Resp. Respondeo, incertum esse, an ita contigerit (de quo posteà *in hac quæstione* iudicium feremus) pro nunc tamen dicatur rationem satis apparentem esse, quia nō poterat Adamus constitui caput in ordine ad trāsfundendum originalem culpam, nisi ipso peccāte, nos quoque peccaremus; Deus namque nequit vnius culpam in alium transfundere, sicut neque illam absolutè causare: cum autē constet fuisse caput nostrum in ordine ad transfusionem culpæ, inde colligimus, volūtates nostras fuisse in illius voluntatem transfusas in ordine ad culpam, & actuale demeritum. At vero gratiam potest Deus in nobis causare, quin nos illam mereamur: imò oppositum esse impossibile, est sentētia satis communis, & idcircò vt iustitia originalis ad nos transfunderetur, necessarium non fuit, quod nos illam mereremur in Adamo, adhuc de congruo, imò nec quod Adamus nobis illā promeruerit, & aliàs cum magis ad dignitatem Christi conducat, quod totum meritum nostræ iustificationis illi attribuamus, inde colligitur satis apparens ratio vt dicatur Adamum nobis non pro futurum per modum meriti, etiam si adimpleret præceptum, nec nos in illo merentes de congruo per ipsius obedientiam fore constituendos.

Ad quintum, distinguo antecedens pro secunda parte: in se ipsis, & de se ipsis, idest, subiectiuè, & priuatiuè, nego antecedens: in se ipsis, & ex alio, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia eo ipso quod sint peccatores in se, idest, non ex se, hoc est peccato, non propria, sed alie- 86 *Ad 5.*

na voluntate commisso, nõ requiritur, quod fuerint peccantes in se, sed in alio: nam licet ea parte, qua peccatores sunt, requiritur, quod fuerint peccantes; ea tamen ratione, qua sũt peccatores originaliter, & non personaliter petitur, quod non fuerint peccantes in se, sed in alio, & in hoc parificari nequeunt denominationes peccatoris in habitu, & peccantis in actu in peccato originali; quia aliàs non originale, sed personale esset. In alijs vero, cum illius essentia compatibilibus debent parificari, nisi mauis dicere etiam quantum ad hoc parificari: nam sicut sunt peccatores in se subiectiuè, non vero ex se, sed ex alio: ita simpliciter denominantur peccãtes in se subiectiuè, hoc est, sunt subiectum supra quod cadit dicta denominatio, non vero in se priuatiuè, sed in alio vt principio actionis, per quam peccatores constituuntur.

87 *Primũ corollarium.* Ex dictis in discursu huius dubij colligo primo contra Vazquez *cap. 3. num. 9.* paruulos etsi non in se ipsis, in Adamo tamen potuisse vitare peccatum: vnde in illis etiam verificatur illud commune principium, in moralibus *nemo peccat in eo quod vitare nõ potest*. Probatur: Adamus potuit peccatum hoc, prout caput vitare, aliàs non peccaret, vt caput naturæ: ergo paruuli in ipso potuerunt etiam hoc peccatũ vitare: tenet consequentia ex iam dictis.

88 *Secũdũ* Infero secundo contra Lorcam *disputatione 42. ad secundum testimonium*, de paruulis verè affirmari legem præuaricasse. Probatur ex eodem principio: Adamus vt caput illorum legem præuaricauit, aliàs non peccasset vt caput peccato actuali, iuxta illud Pauli ad Romanos 4. *Vbi non est lex, nec præuaricatio*: ergo paruuli etiam legem præuaricauerunt in capite: nam quidquid Adamus vt caput commisit, ipsi etiam commiserunt in capite.

Oppones. Neque obest Chrisostomus, quẽ in sui fauorem adducit homilia 10. in epistolam ad Romanos, vbi ait: *Peccatum originale non esse ex illo genere, quod in legis transgressione consistit*. *Resp.* Loquitur namque Chrisostomus de peccato originali ratione sui, quod cum non sit actuale, sed habituale, verum est non esse transgressionem legis ratione sui, non autem negat Chrisostomus esse transgressionem legis in sui principio, nempè in actuali peccato à quo causatur, in quo sensu nostrum corollarium procedit, & ex his cætera argumenta, quæ contra doctrinam traditam possunt opponi solutionem accipient. *M. Sit.* Et hæc de ista disputatione applicanda litteræ Magistri in 2. distinctione 31. §. 2. ad illa verba: *Non igitur secundum animam, sed secundum carnem, &c.* Et §. 5. ad illa verba: *Natura quippè humana, &c.*

(?)

DISPVTATIO TRIGESIMA TERTIA.

An vt Adami peccatum nobis voluntarium esset, pactum aliquod interuenire fuerit necessarium?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Primũ præsuppositum* AB HAC DIFficultate facillimo negotio me expediam, quia magna pars litigij meo iudicio est de nomine. Omnes Authores in duobus concordes reperio. Primo in eo quod vt Adami peccatum nobis imputaretur, necessaria fuerit diuina ordinatio, qua constitueret Adamum caput morale suæ posteritatis, & in eo illius posteros obligare statueret, nec dissentit Scotus quoad hoc, vt falso tanto magistro imputant nonnulli Recentiores, cuius cõtrarium manifeste constabit ipsum legenti, & tantisper rationem qua ad remouendum pactum mouetur meditãti. *Prob.* Nostra, & omniũ suppositio hac ratione suadetur. Vt peccatũ Adami nobis imputaretur, necessarium fuit quod esset caput nostrum morale; at hoc non habebat Adamus ex natura sua; aliàs etiam quilibet parens esset caput morale descẽdentium ab ipso: ergo debuit interuenire diuina ordinatio. Probo maiorẽ: non sufficiebat ei, quod esset caput posterorum in esse naturæ, seu caput naturale; aliàs peccata parentũ proximorum filijs imputarentur, & ex ipsis maculam peccati filij contraherent, cum quilibet sit caput suæ posteritatis in esse naturæ illam in se virtualiter, & in radice continens: ergo debuit esse vltra hoc caput posteritatis continens in se, non solum naturam, verum etiam posterorum voluntates moraliter.

2 *Secũdũ* Secundo in eo conueniunt, quod ad id, de quo est dubium, non fuit necessarium pactum interuenire cum vtriusque partis consensu ad modũ humanorum contractuum, in quo sẽsu pactum impugnauit SS. M. Soto illud fabulosum appellans, quidquid autem sit, an de facto in hoc sensu interuenerit, quod necessarium non fuerit, illius ratione manifeste suadetur. *Prob.* Deus namque iure supremij do-

minij, quo gaudet in omnibus potest vnumquemque, etiam non consentientē, imo & reluctantē, suis legibus obligare: ergo ratione supremij dominij supra Adamum, & totam naturam potuit Adamum caput morale posterorum constituere, illumque, & in illo omnes posteros, etsi non consentientem, imo & reluctantem obligare.

3 *Punct. difficultatis.* His ita suppositis, tota difficultas deuoluitur ad hoc, an videlicet necessaria fuerit diuina ordinatio, quæ pacti nomen, & conditiones obtineat? Negant Soto *lib. 1. de natura, & gratia cap. 10.* Burgensis *addit. ione 4. ad caput 5. ad Romanos.* Theodorus Ollanus *Tract. de peccato originali. §. sed sane*, quibus plures moderni adhęsere. Vazquez *disp. 133. cap. 1. in fine.* Basilius Legionensis *relectione 3. quæst. 1. difficultate 3.* vbi plures alios pro hac sententia refert. Curiel *in præsenti dubio 2. §. 6.* Alij per oppositum, pactum de facto interuenisse, & fuisse necessariū defendunt, vt ex Adamo ad posteros culpa originalis descenderet: ita Catherinus *opusculo de peccato originali cap. vltimo.* Bega *lib. 2. in Concilium Tridentinum cap. 2. & 6.* Suarez *tom. 1. in 3. p. disp. 39. sect. 1. in fine.* Lorca *disp. 44. §. sed restat.* Mōtesinos *in præsenti disp. 11. quæst. 6.* & alij quam plures.

Prima sententia — Soto. Burgen. Vazq. Basilius Theod. Curiel. — *Secūda* — Cather. Bega. Suarez. Lorca. Mont.

4 *Prima conclusio.* Quam sententiam tribus conclusionibus explico. Prima conclusio: *Vt Adami peccatum nobis imputaretur, necessarium fuit, quod ordinatio prædicta illi innotesceret.* Hæc conclusio statuitur aduersus Vazquez, & Mag. Basilium locis iam relatis, & pro Auctoribus secundæ sententiæ, quibus etiam consentit Curiel, aliàs aduersarius. Et suadetur hac dumtaxat ratione. *Prob.* Vt nobis esset voluntarium Adami peccatum, necessarium fuit, quod delinqueret Adamus, nedū vt particularis persona, verum etiam vt caput; at nisi illa ordinatio innotesceret Adamo, non delinqueret vt caput, sed solum vt particularis persona: ergo vt nobis imputaretur illi peccatum, necessaria fuit in illo dictę ordinationis notitia. Discursus tenet: Maior constat ex dictis disp. præcedenti, & ex se est satis nota. Aliàs omnia peccata, quæ perpetraret Adamus, vt particularis persona, imputarentur posteris. Minor autem ostenditur primo, nisi Adamus sciret, se esse obligatum aliqua lege vt particularis persona, non posset vt persona particularis peccare: ergo pariter, nisi illi innotesceret se esse dicta lege obligatum, vt caput naturæ, non posset vt caput delinquere. *Minor prob. 1.* Secūdo, hoc ipso quod Adamus delinquat, vt caput, necessario delinquit grauius, cæteris paribus, quam si vt particularis persona peccaret, vt docet D. Tho. *3. p. quæst. 1. art. 4.* at qui hæc maior grauitas nequit ipsi imputari, nisi sit voluntaria, nec potest illi voluntaria esse, nisi sit cognita; circunstantia nāque nullo modo præuisa, nec cognita nequit imputari: ergo vt tanquā caput delinqueret, necessarium fuit, vt cognosceret Dei ordinationē, qua fuit constitutus caput suæ posteritatis. *Secūdo.*

5 *Resp. Vazq.* Respondet Vazquez, quod peccatum originis, non est peccatum actionis, sed dispositionis naturæ, & idcirco, etsi requiratur ad illud, quod sit voluntarium, non tamen requiritur, quod sit voluntarium ex cognitione, sed sufficit si ex causa voluntaria procedat, nēpe ex Prothoparētis peccato.

Reijcitur 1. Hæc tamen solutio est omnino insufficiens, & reijcitur primo, quia vt peccatum originis sit voluntarium terminatiue, & vt dispositio naturæ, necessario exigitur, quod ex actuali peccato nobis aliquomodo volūtario procedat, vt satis *disp. præcedenti* monstraui; at peccatum actuale Adami nequiuit alio modo nobis volūtarium existere, nisi illi innotesceret esse à Deo ordinatum, vt esset posteritatis caput: ergo absque prædicta notitia, non saluatur ratio voluntarij in originali peccato. Probo minorem, de ratione voluntarij imputabilis est, quod sit contra legē,

&

& obligationem præcognitam: nisi enim notitia legis obligantis adsit, perinde est ac lex non existeret: ergo ad voluntarium imputabile in alio, necessario exigitur esse contra legẽ saltem in alio cognitam: at nisi Adamus cognoscat se esse obligatum, vt caput, paruuli neque in se, neque in alio dictam obligationem cognoscunt: ergo nullo modo poterit esse illis voluntarium dictum peccatum.

Confir. Et vrgetur hoc amplius, vt peccatum originis nobis sit voluntariũ in capite, est necessarium, quod simus in capite obligati ad vitandum actuale peccatum, vt ex dictis *disp. præcedenti* satis habetur: ergo etiam exigitur, quod illam obligationem cognouerimus cognitione capitis. Probo hanc consequentiam, quia ad peccatum non sufficit lex, & obligatio, sed necessario exigitur legis, & obligationis cognitio: ergo si ad voluntarium imputabile in alio requiritur obligatio in alio, etiam requiritur cognitio obligationis in illo.

6 *Secũdo reijcitur.* Secundo reijcitur: nam ad voluntarium, quod in originali inuenitur, necessario requiritur, quod procedat ex causa voluntaria capiti naturæ, in quantum caput est; at isto modo nequit esse voluntarium peccatum actuale, quod est causa originalis, nisi Adamus sciat ordinationẽ Dei obligantis illum, vt caput (vt iam ostendi:) ergo absque notitia ordinationis Dei nequit saluari voluntarium in originale peccato.

7 *Secũdo resp. M. Basilij.* Secundo respondet Basilius: notitiam dictæ ordinationis exactam non esse, quia quod Adamus constitueretur caput posteritatis ex ipsius voluntate dependentiam non habuit: quare sicut ipso reluctante, & resistente potuit caput constitui, ita potuit etiam ipso hoc ignorante.

Displicet 1. Sed neque ista solutio satisfacit: primo, nam etsi ab inferiori non pendeat, quod superior suis legibus ipsum obstringat, quod tamen voluntarie, & imputabiliter contra legem delinquat, legis notitiam necessario supponit, vt omnes fatentur: ergo pariter, etsi ab Adami voluntate dependens non fuerit, quod constitueretur caput naturæ, & pro se, & pro alijs obligaretur legibus; cæterum quod delinqueret contra legem imputabiliter sibi, & posteris, necessario præexigit notitiam legis ipsum pro se, & alijs obligantis.

Secũdo. Secundo, quia potest superior inferiorem reluctantem, & contranitentem suis legibus obligare; & tamẽ cum ignorantia inuincibili legis cõtra illam nequit imputabiliter delinquere: ergo etsi Adamus potuerit obligari, vt caput reluctans, & obsistens tali obligationi; contra illam tamen imputabiliter, vt caput delinquere, absq; legis notitia ipsum obligantis, vt caput minime potuit.

§. II.

Qualitas dictæ ordinationis explicatur.

8 *Secũda cõclusio* SEcunda conclusio: *Dicta ordinatio de facto obtinuit rationẽ pacti impliciti, de transfundenda originali iustitia, si in legis obedientia persisteret; secus si illi inobediens existeret.* Ita Authores secundæ sententiæ, & ostenditur primo: tale pactum esse admittendũ, ex Oseæ cap. 6. *Ipsi autem, sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi præuaricati sunt in me*: quem locum Hieronymus, Rupertus, Cyrillus, & alij de pacto, quod in Paradyso omnes transgressi peccantes in Adamo, intelligũt: ergo tale pactum dari, debet admitti. *Prob. 1. ex Scriptura.*

Resp. Neque obstat Theodoretũ, Theophylactum, & alios secutos versionem 70. in alio sensu interpretare verba prædicta, vt refert Vazquez *disputatione* 130. *cap.* 2. *nu.* 13. quia cum

minij, quo gaudet in omnibus potest vnumquemque, etiam non consentientē, imo & reluctantē, suis legibus obligare: ergo ratione supremij dominij supra Adamum, & totam naturam potuit Adamum caput morale posterorum constituere, illumque, & in illo omnes posteros, etsi non consentientem, imo & reluctantem obligare.

3 *Punct. difficultatis.* His ita suppositis, tota difficultas deuoluitur ad hoc, an videlicet necessaria fuerit diuina ordinatio, quæ pacti nomen, & conditionem obtineat? *Prima sententia.* Negant Soto *lib. 1. de natura, & gratia cap. 10.* Burgensis *additione 4. ad caput 5. ad Romanos.* Theodorus Ollanus *Tract. de peccato originali. §. sed sane*, quibus plures moderni adhæsere. Vazquez *disp. 133. cap. 1. in fine.* Basilius Legionensis *relectione 3. quæst. 1. difficultate 3.* vbi plures alios pro hac sententia refert. Curiel *in præsenti dubio 2. §. 6.* *Secūda.* Alij per oppositum, pactum de facto interueniste, & fuisse necessariū defendunt, vt ex Adamo ad posteros culpa originalis descenderet: ita Catherinus *opusculo de peccato originali cap. vltimo.* Bega *lib. 2. in Concilium Tridentinum cap. 2. & 6.* Suarez *tom. 1. in 3. p. disp. 39. sect. 1. in fine.* Lorca *disp. 44. §. sed restat.* Mōtesinos *in præsenti disp. 11. quæst. 6.* & alij quam plures.

Soto. Burgen. Vazq. Basilius Theod. Curiel. Cather. Bega. Suarez. Lorca. Mont.

4 *Prima conclusio.* Quam sententiam tribus conclusionibus explico. Prima conclusio: *Vt Adami peccatum nobis imputaretur, necessarium fuit, quod ordinatio prædicta illi innotesceret.* Hæc conclusio statuitur aduersus Vazquez, & Mag. Basilium locis iam relatis, & pro Auctoribus secundæ sententiæ, quibus etiam consentit Curiel, aliàs aduersarius. Et suadetur hac dumtaxat ratione. *Prob.* Vt nobis esset voluntarium Adami peccatum, necessarium fuit, quod delinqueret Adamus, nedū vt particularis persona, verum etiam vt caput; at nisi illa ordinatio innotesceret Adamo, non delinqueret vt caput, sed solum vt particularis persona: ergo vt nobis imputaretur illi peccatum, necessaria fuit in illo dictæ ordinationis notitia. Discursus tenet: Maior constat ex dictis disp. præcedenti, & ex se est satis nota. Aliàs omnia peccata, quæ perpetraret Adamus, vt particularis persona, imputarentur posteris. Minor autem ostenditur primo, nisi Adamus sciret, se esse obligatum aliqua lege vt particularis persona, non posset vt persona particularis peccare: ergo pariter, nisi illi innotesceret se esse dicta lege obligatum, vt caput naturæ, non posset vt caput delinquere. *Minor prob. 1.* Secūdo, hoc ipso quod Adamus delinquat, vt caput, necessario delinquit grauius, cæteris paribus, quam si vt particularis persona peccaret, vt docet D. Tho. *3. p. quæst. 1. art. 4.* at qui hæc maior grauitas nequit ipsi imputari, nisi sit voluntaria, nec potest illi voluntaria esse, nisi sit cognita; circunstantia nāque nullo modo præuisa, nec cognita nequit imputari: ergo vt tanquā caput delinqueret, necessarium fuit, vt cognosceret Dei ordinationē, qua fuit constitutus caput suæ posteritatis. *Secūdo.*

5 *Resp. Vazq.* Respondet Vazquez, quod peccatum originis, non est peccatum actionis, sed dispositionis naturæ, & idcirco, etsi requiratur ad illud, quod sit voluntarium, non tamen requiritur, quod sit voluntarium ex cognitione, sed sufficit si ex causa voluntaria procedat, nēpe ex Prothoparētis peccato.

Reijcitur 1. Hæc tamen solutio est omnino insufficiens, & reijcitur primo, quia vt peccatum originis sit voluntarium terminatiue, & vt dispositio naturæ, necessario exigitur, quod ex actuali peccato nobis aliquomodo volūtario procedat, vt satis *disp. præcedenti* monstraui; at peccatum actuale Adami nequiuit alio modo nobis volūtarium existere, nisi illi innotesceret esse à Deo ordinatum, vt esset posteritatis caput: ergo absque prædicta notitia, non saluatur ratio voluntarij in originali peccato. Probo minorem, de ratione voluntarij imputabilis est, quod sit contra legē,

&

Digitized by Google

& obligationem præcognitam: nisi enim notitia legis obligantis adsit, perinde est ac lex non existeret: ergo ad voluntarium imputabile in alio, necessario exigitur esse contra legẽ saltem in alio cognitam: at nisi Adamus cognoscat se esse obligatum, vt caput, paruuli neque in se, neque in alio dictam obligationem cognoscunt: ergo nullo modo poterit esse illis voluntarium dictum peccatum.

Confir. Et vrgetur hoc amplius, vt peccatum originis nobis sit voluntariũ in capite, est necessarium, quod simus in capite obligati ad vitandum actuale peccatum, vt ex dictis *disp. praecedenti* satis habetur: ergo etiam exigitur, quod illam obligationem cognouerimus cognitione capitis. Probo hanc consequentiam, quia ad peccatum non sufficit lex, & obligatio, sed necessario exigitur legis, & obligationis cognitio: ergo si ad voluntarium imputabile in alio requiritur obligatio in alio, etiam requiritur cognitio obligationis in illo.

6 *Secũdo reijcitur.* Secundo reijcitur: nam ad voluntarium, quod in originali inuenitur, necessario requiritur, quod procedat ex causa voluntaria capiti naturæ, in quantum caput est; at isto modo nequit esse voluntarium peccatum actuale, quod est causa originalis, nisi Adamus sciat ordinationẽ Dei obligantis illum, vt caput (vt iam ostendi:) ergo absque notitia ordinationis Dei nequit saluari voluntarium in originale peccato.

7 *Secũdo resp. M. Basili.* Secundo respondet Basilius: notitiam dictæ ordinationis exactam non esse, quia quod Adamus constitueretur caput posteritatis ex ipsius voluntate dependentiam non habuit: quare sicut ipso reluctante, & resistente potuit caput constitui, ita potuit etiam ipso hoc ignorante.

Displicet 1. Sed neque ista solutio satisfacit: primo, nam etsi ab inferiori non pendeat, quod superior suis legibus ipsum obstringat, quod tamen voluntarie, & imputabiliter contra legem delinquat, legis notitiam necessario supponit, vt omnes fatentur: ergo pariter, etsi ab Adami voluntate dependens non fuerit, quod constitueretur caput naturæ, & pro se, & pro alijs obligaretur legibus; cæterum quod delinqueret contra legem imputabiliter sibi, & posteris, necessario præexigit notitiam legis ipsum pro se, & alijs obligantis.

Secũdo. Secundo, quia potest superior inferiorem reluctantem, & contranitentem suis legibus obligare; & tamẽ cum ignorantia inuincibili legis, cõtra illam nequit imputabiliter delinquere: ergo etsi Adamus potuerit obligari, vt caput reluctans, & obsistens tali obligationi; contra illam tamen imputabiliter, vt caput delinquere, absq; legis notitia ipsum obligantis, vt caput minime potuit.

§. II.

Qualitas dicta ordinationis explicatur.

8 *Secũda cõclusio* SEcunda conclusio: *Dicta ordinatio de facto obtinuit rationẽ pacti impliciti, de transfundenda originali iustitia, si in legis obedientia persisteret; secus si illi inobediens existeret.* Ita Authores secundæ sententiæ, & ostenditur primo: tale pactum esse admittendũ, ex Oseæ cap. 6. *Ipsi autem, sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi præuaricati sunt in me*: quem locum Hieronymus, Rupertus, Cyrillus, & alij de pacto, quod in Paradyso sumus transgressi peccantes in Adamo, intelligũt: ergo tale pactum dari, debet admitti. *Prob. 1. ex Scriptura.*

Resp. Neque obstat Theodoretũ, Theophylactum, & alios secutos versionem 70. in alio sensu interpretare verba prædicta, vt refert Vazquez *disputatione* 130. *cap.* 2. *nu.* 13. quia cum

Contra

idem locus Sacræ Scripturæ varias, & veras expositiones litterales admittere possit, non est cur Hieronymi, & aliorum Patrum interpretatio tanquam vera non admittatur.

Resp.

Si dicas, ibi nomine pacti, nihil aliud intelligi, quam vel simplicem Dei ordinationem, vel præceptum Adamo impositũ, quod in ipso nos sumus transgressi.

Contra

In contrarium obstat, quod simplex ordinatio, aut simplex præceptum, non nisi impropriè, pactum appellatur: at nihil est, quod vrgeat, vt ad impropriam acceptionem fugiamus; cum ex propria pacti acceptione, nullum inconueniens, seu absurdũ sequatur: ergo plus ibi significatur nomine pacti, quam simplex præceptum, aut simplex diuina ordinatio.

9 *Prob. 2.*

Secundo suadetur: nam ordinatio Dei de transfundenda, aut non transfundenda originali iustitia, sub conditione adimpletionis legis ab Adamo cognita, & virtualiter consentiente, est pactum implicitum ex parte Adami, & explicitum ex parte Dei; at hæc omnia competunt diuinæ Dei ordinationi: ergo obtinet rationem pacti, saltim impliciti. Consequutio tenet. Maior videtur certa: nam si adesset expressus cõsensus, esset pactum vndique explicitum: ergo ex solo defectu expressionis consensus, si adsit implicitus, non tollitur quin sit pactum saltim implicitum. Minor autem suadetur, & inprimis, quod Deus id ita statuerit, est communis omniũ consensus: quod autem Adamo manifestum fuerit cõstat, tum ex dictis, aliàs nec culpæ, nec pœnæ rationem obtineret priuatio originalis iustitiæ, non culpę, cum non esset Adamo, nec nobis in ipso voluntaria, vt superius arguebam; neque etiam pœnæ, cum deficeret legi pœnali promulgatio, quæ ad omnem legem desideratur: tum etiam ex illo Genesis 2. *In quacumque die comederis ex eo morte morieris*: quod de cõminatione mortis per priuationem originalis iustitiæ facta toti posteritati, communi omnium consensu explicatur.

Quod autem Adamus virtualiter, & implicite consensuum præbuerit, in hunc modum ostendo; virtualiter namque implicite consentire, nil est aliud, quam ordinationi cognitæ non dissentire: at qui Adamus Dei ordinationem cognouit, vt constat ex dictis, illique non restitit: ergo virtualem, & implicitũ consensuum præbuit. Minorem ostẽdo sic primo: nã voluntati efficaci Dei, ab ipso manifestatæ resistere, peccatum est; at tũc non peccauit: ergo Dei ordinationi non restitit. Secundo: nam dicta ordinatio valde congrua, & vtilis erat Adamo, & toti naturæ: cum namque posset illam ab omni supernaturali dono destitutam pro sua voluntate creare, fauor Dei maximus erat factus toti naturæ, illam ad supernaturalem ordinem tot donis euehere, etsi sub conditione, de non comedendo posita à Deo: ergo est incredibile Adamum obstitisse ordinationi, ita maxime sibi, & toti naturæ fauenti. 10

§. III.

Adamum præbuisse consensum, probatur.

Tertia conclusio.

11 *Tertia cõclusio*

E*Tsi non sit certum, Adamum expressum consensum præbuisse; id tamen est satis probabile, & consequenter pactum ex vtraque parte explicitum interuenisse*:

Prima pars prob.

priorem partem do Authoribus primæ sententiæ, à qua non dissentiunt meo iudicio secundæ sententiæ Authores: constatque ex eo quod vt

pec-

peccatum originale vere, & propriè esset peccatum, necessarium non fuit, quod prædictæ ordinationi præberet Adamus expressum consensum, cum Deus iure supremi dominij posset constituere Adamum reluctantem, & contranitentem, caput morale suæ posteritatis: aliàs nullibi est reuelatum, neque ex reuelatis certo colligitur: ergo nō est certū consensum expressum Dei ordinationi præbuisse.

12 *Secūda pars prob. 1.* Secunda pars conclusionis, in qua directè Authoribus primæ sententiæ me oppono, suadetur sic primo, quia admittendo expressum consensum ex parte Adami, strictius, & maiori cum rigore saluatur pactum inter Deum, & Adamum: quod ex Sacra Pagina præcedenti conclusione statuimus, & aliàs nullū inconueniens ex eo quod illum concedamus, infertur: ergo probabiliter satis defenditur expressus Adami cōsensus.

Secūdo. Secundo, quia nullibi est reuelatum, Adamum non præbuisse expressum consensum, & aliàs ipsum præbuisse, valde congruit perfectioni status, in quo primus parens fuit conditus, totque supernaturalibus donis valatus: ergo id probabiliter à nobis statuitur. Maior est certa, vel dent nobis contrarij Authores locum in sacris litteris, cui expressus Adami cōsensus, nec leuiter aduersetur. Minor autem probatur: nā perfectius quid est in genere moris, Deo suum decretum alicui reuelante, illi expressum consensum præbere, quam tantum modo illi non resistere: ergo congruentius est perfectioni status in quo Adamus fuit conditus, expressum consensum illi concedere, quam meram suspensionem, seu meram negationem dissensus.

13 *Tertio.* Denique: nam exinde probauimus, Adamum dictæ ordinationi nō obstitisse, quia erat ipsi, & toti posteritati valde proficua: atqui ex hac ratione satis probabiliter etiam suadetur expressus positiuus consensus: ergo cum magna probabilitate statuitur. Probo minorem: nā quoties alicui, quidpiam sibi, & suis posteris vtile, & proficuum proponitur sub quauis conditione, nedum non resistit, verum etiam positiuè consentit, & acceptat, vt quiuis in se ipso poterit experiri: ergo cum dicta Diuina ordinatio adeò esset vtilis posteris Adæ, & aliàs ipsi manifesta iam fuerit, non solum non obstitit, verum etiam positiuè consensit. Ex dictis inter confirmandam traditam doctrinam ferè omnia argumenta, quæ cōtra illam obstare possunt, manent soluta.

§. Vltimus.

Argumentis occurritur.

14 *Contra primam conclusionem arg.* Contra primam conclusionem sic arguit Basilius: quod nostra voluntas esset cum Adami voluntate coniuncta, vel quod alligata, & coniuncta non esset; non erat sitū in potestate illius, neque ab illius libera acceptatione pendebat: ergo non fuit necessariū manifestari Adamo decretum, quo Deus statuit posterorum voluntates in voluntatem Adami transferre.

Cōfirm. primo. Confirmat sic primo; siue Adamus id sciret, siue ignoraret, peccatū esset eiusdem speciei: ergo siuè sciente, siue ignorante Dei ordinationē, peccatum originale ad posteros per generationem transiret. *Cōfirm. secūdo.* Secundo, potuit Deus Adamum constituere caput morale suæ posteritatis, Adamo dissentiente, & reluctante: ergo etiam id potuit efficere Adamo ignorāte, atqui eo ipso, quod esset constitutus caput morale, ipso peccāte nos quoque peccaremus in illo: ergo vt saluetur peccati originalis transfusio, ne-

cessaria non est diuinæ ordinationis notitia.

15 Resp. Ad hoc argumentum respondeo: aliud esse, quod Adamus sit caput morale pro se, & pro sua posteritate obligatum; aliud vero, quod vt caput morale delinquat voluntarie imputabiliter sibi, & posteris, in quo deceptum iudico prædictum magistrum. Primum, nec ex Adami voluntate, nec ex illius cognitione dependebat; secundum vero ab vtraque dependet, nec enim sibi, aut posteris eius culpa imputaretur, nisi aduerteret pro se, & alijs fuisse obligatum, tanquam caput naturæ, & nisi contra prædictam obligationem voluntarie ageret, sicuti, etsi me esse obligatũ personaliter aliqua lege, non dependeat à mea voluntate, nec à cognitione: quod autem inexcusabiliter sim obligatus, & quod voluntarie legem trãsgrediar, cognitionem legis necessario supponit. Ex quo in forma ad argumentum factum, concesso antecedenti, distinguo consequens: non fuit necessarium, vt esset caput, concedo consequentiam: vt voluntarie tanquã caput peccaret, nego consequentiam.

16 Ad 1. cõfirm. Ad primam confirmationem, concesso antecedenti, nego consequẽtiam; sicuti, & prædictus magister illam tenetur negare, nam siue esset caput morale, siue non esset, peccatum ab ipso patratum contra legem prædictam, eandem speciẽ peccati obtineret; & tamen non valet: *ergo etiam si non esset constitutum caput morale, peccatum transiret ad posteros*; cum primum sit verum; secundum vero falsum, etiam in ipsius sentẽtia. Et ratio omnium est: nam quod transeat peccatum ad posteros, non prouenit ex specifica ratione illius, sed ex eo quod sit posteris voluntarium; quæ ratio voluntarij variari posset, inuariata ratione specifica per hoc, quod Adamus nesciret se esse obligatũ pro illis.

Ad 2. Ad secundam confirmationem, concesso antecedenti, & prima consequentia, nego minorẽ subsumptã: nam etiam si reuera Deus ordinasset, Adamum constituere caput posteritatis suæ, illumque obligare pro se, & alijs; si tamen id ignoraret Adamus, non peccaret voluntarie, vt caput morale, ac proinde alij non peccarẽt in ipso.

Contra secundam, & tertiam conclusionem in hunc modum obijciunt. Simplex Dei ordinatio, & præceptum ab Adamo cognitum, sufficiens est, vt in illo posteri peccauerint: ergo quidquid superadditur, siue implicari, siue explicari consensum ex parte illorum absque fundamento confingitur. 17 C'tra 2. cõclusionem arg.

Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: nam etsi sufficiat simplex ordinatio manifestata Adamo, loquendo de potentia absoluta; de facto tamen interuenit pactum, vt loco superius adducto, iuxta interpretationem Hieronimi, Cyrilij, & Ruperti monstrauimus: pactum autem si prese loquamur, non saluatur in simplici ordinatione, nisi ex parte alterius, saltim inueniatur virtualis acceptatio, & consensus; vnde ad minus iste ex Oseæ verbis colligitur: expressus autẽ consensus, quẽ in tertia conclusione, vt probabilem statuimus, colligitur. Tũ, quia illo ad misso pretius ratio, & nomen pacti saluatur; tum etiam, quia perfectioni status, in quo fuit Adamus conditus, valde congruebat. Resp.

Sed dices primo, indecens est Deo Adami consensum expectare, vt illũ caput constituat, & pro se, & alijs ad legis obseruantiam obstringat: ergo quantumcumque perfectioni status, in quo Adamus fuit conditus, cõngruat, non est asserendum Adami cõsensum expectasse. 18 Instabis primo.

Secundo in alijs legibus imponendis hominibus, non expectatur illorum consensus, imo nec humani Principes id efficere solent: ergo nec in prædicta lege Adamum pro se, & posteris obligante expectauit illius consensum. Respondeo ad primum; negando antecedens: nam quamuis esset imperfectio indicens, quod ex Secũdo. Ad 1. instãtiam resp.

necessitate, Adami consensum expectaret; quod autem id præstet non ex necessitate, sed ex libera sua voluntate, vt perfectioni status Adami cõsuleret, & suauius in primo illo rerũ ordine omnia disponeret, nulla est imperfectio, nullaque indecentia respectu Dei.

Ad 2. Ad secundum, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia cum lex illa Adamum pro se, & pro posteris obligans specialis fuerit, & non ex illis, quæ communiter solent imponi; non mirum, quod Deus in illa imponenda id speciale obseruauerit, nempè Adami consensum expectare, quod in alijs legibus non obseruat, maximè, quia tunc valdè cõgruebat, vt Deus suauissimo modo procederet, & dignitas status, in quo primus Parens fuit conditus id ex congruentia quadam exigebat, quæ in alijs legibus personaliter solum obligantibus cæteros homines, non videntur concurrere.

DISPVTATIO TRIGESIMA QVARTA.

An potuerit Adamus constitui caput morale illorum, quorum non esset caput naturale, etiam si extra causas existerent?

§. I.

Eligitur vera sententia, & examinantur aliquorum motiua.

Nu. 1. *Vnicum præsuppositum* IN QVA DIFficultate vnum supponimus, in quo omnes conueniunt, & aliud in discrimẽ vocamus: supponimus quidem de facto solum fuisse caput morale illorum, quorum, etiam fuit caput in ratione naturæ, & qui in eius lumbis fuerunt contenti, quod satis constabit ex testimonijs adhibẽdis inferius, & insuper ex eo quod peccatũ, quod de facto secundum istum rerum ordinem homines ex Adamo contrahũt, dicitur, & est peccatum originale; at peccatum, quod quispiam trahe[re]t

ex

ex Adamo ab illo per naturalem propagationem non descendens, originale peccatũ non esset; cum idcirco originale peccatum dicatur, quia per generationem traducitur: ergo solum fuit Adamus constitutus caput morale illorum, quorum etiam fuit caput in ratione naturæ. Quod igitur in dissidiũ vertimus est, an de potentia absoluta potuerit constitui à Deo Adamus, vel quilibet alius caput morale aliquorum, qui in ipso physicè non continerentur; ita vt istorum voluntates in eius voluntatem transferrentur; & consequenter in illo peccarent, quamuis extra causas existerent, quando caput delinqueret? *Punctus difficultatis.*

2 *Prima sentẽtia* Qua in re duas extremas sententias reperio. Prima est negatiua, quam tenent Zumel *in præsenti quæst. artic. 1. dub. 2. disputatione anexa.* Montesinos circa articulum 4. huius quæst. *quæst. 9. num.* 140. pro se referens Magistrum Medinã, Curielem *art. 1. dub. 2. §. 6. ad finem.* Zumel. Monte. Medin. Curiel.

3 *Secũda quæ pro cõclusione statuitur.* Secunda per oppositum docet: id potuisse contingere, ita Vazquez *disp. 133. cap. 3. num. 11.* Basilius Legionensis variarum disp. *resolutione 3. difficultate 2.* & ex nostris Sapientissimus ille Magister Frater Petrus de Herrera Episcopus Tuicẽsis *lib. 1. de Conceptione Beatæ Virginis cap. 8. §. 3.* quam quia veriorem iudico, statuo pro conclusione: illam sic confirmat Basilius. Christi namque iustitia ad nos deriuatur tãquam à capite in membra; & tamen generationis nostræ naturalis auctor non est, neque in illo, vt in naturali capite nos continemur: ergo vt alicuius iniustitia ad nos deriuetur, vt à capite in membra, necessarium non est, quod in illo vt in naturali capite contineamur. *Illã probat Basilius.*

4 *Displicet.* Hæc tamen ratio parum potest oppositos Authores vrgere: illi nãque absque vllo negotio possũt occurrere, concessa maiori, & minori negando consequentiam, ob manifestã rationem discriminis; quia scilicet gratia, & iustitia taliter, in nos deribatur ex meritis Christi, quod illius meritum nostrum non est, nec nos Christi merito promeruimus; sed Christus Dominus nobis iustitiam, & cætera dona promeruit, ad quod necessarium non est, quod in illo physicè contineamur; iniustitia autem, & culpa habitualis, quam ex Adamo contraximus, ideò ad nos descendit, quia illius demerito nos demeruimus, & illo peccante, peccauimus; nec potest ex vno ad alium culpa habitualis trãsire, nisi cum illo in actuali culpa communicet: vt autem vnius delictum alterius sit, illumque delinquentem denominet (inquiunt Authores contrarij) necessarium est, quod in illo, vt in principio naturali contineatur.

Sed instat prædictus Magister, quod aliquis suo ieiunio mihi gratiã mereatur, non est sufficiens, vt ego dicam ieiunare cũ illo; at nos dicimur in Scriptura, cum Christo crucifixi, mortui, & consepulti: ergo non solũ Christus nobis meruit sua morte, & passione, sed etiam nos in illo meruimus, & illius meritum, etiam fuit nostrum; & consequenter ruit ratio discriminis. 5 *Instat Basilius*

Respondeo, nos dici consepulti, & mortui cum Christo, per figuram rethoricam, in qua quod de vna parte, & præcipuè de capite dicitur, de toto, & de singulis partibus enũciatur, ad quod non requiritur, quod illius meritum nobis voluntarium extiterit; & consequenter, nec fuit necessarium quod in illo contineremur. *Resp.*

Si dicas, quod peccatum Adami nobis fuerit voluntarium, non aliunde colligimus, nisi ex eo, quod dicimur in Scriptura in illo peccasse, illis verbis: *Omnes in Adam peccauerunt*; at etiã dicimur in Christo meruisse, iuxta illud Pauli: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes iustificabuntur*: ergo etiam debemus colligere, non solum Christum meruisse, sed quod etiã nos meruimus in illo, & quod meritũ eius fuit nostrum, nobisque voluntarium. 6 *Vrgebis*

Resp. Respondeo, concessa maiori, & minori, negando consequentiam: nā priora verba communiter fuerunt, absque vlla metaphora accepta, ex eo quod nisi actualis Adami culpa nobis esset voluntaria, non possumus ex illo habitualem culpam contrahere; esset namque maximum inconueniens concedere cum illo in habituali culpa conuenire, eāque ex illo trahere, nisi etiam in actuali essemus participes: quod autem Deus nobis gratiam, & iustitiā infundat intuitu meritorum Christi, absque eo quod illius meritum fuerit nostrum, & nos in illo voluntariè promeruerim*, nullum est inconueniens, imò maximè eleuat Dei misericordiam, & Christi beneficium.

7 *Secūdo arguūt alij.* Secundo alij arguunt pro nostra sententia: ad Matrimonium necessario exigitur mutuus consensus ex parte vtriusque coniugis; & tamē potest Deus ob supremum dominium, quo gaudet supra hominum voluntates, matrimonij vinculo aliquos coniungere sine personali illorum consensu, vt aliqui volunt Oseæ Prophetæ cōtigisse: ergo etiam si culpa habitualis dicat ordinem ad culpam actualē, potuit tamen sine proprio actu saluari per ordinem ad peccatum alterius, in cuius voluntatē Deus nostras transtulerit ob supremum dominiū, etiam si in illo physicé non contineremur.

Ratio ista est inefficax. Sed neque ista ratio multum roboris habet: nam in casu quo Deus vinculum matrimonij inter duos causaret absque illorum consensibus, nō diceretur tale vinculum illis voluntarium; peccatum autem habituale nequit in aliquo existere, quin illi sit voluntarium; & consequenter, quin dicat ordinem ad culpam actualem ipsius, vel ad actum alterius in quo contineatur; nequit autem ista continentia saluari in aduersariorum sententia, quin in illo vt in naturali capite contineantur.

§. II.

Aliter est suadenda nostra conclusio.

Vnde his omissis nostra conclusio in hunc modum suadetur: non ideò in Adamo peccante peccauimus, atque ex illo peccatum contraximus, quia in illo fuimus, vt in capite naturali; sed quia voluntates nostræ, in eius voluntatem fuerūt translatæ: at posset Deus voluntates nostras in illius voluntatem transferre, absque eo, quod in illo, vt in naturali capite physicè contineremur, etiam si extra causas iam existerem* quando ille peccaret: ergo posset esse caput morale, quamuis caput naturale non esset, etiam respectu illius, qui extra causas existeret. Illatio est legitima. Maior constat, ex dictis *disp.* 1. & minor probatur; quod De* transtulerit posterorum voluntates in Adami voluntatem, prouenit ex supremo dominio, quo gaudet supra illorum voluntates: at hoc supremū dominium non minus elucet in ordine ad illos, qui in Adamo physice nō continentur, quam respectu illorum, qui physice continentur in illo. ergo sicut potuit posterorum voluntates, qui nondum erant nati in Adami voluntatem trāsferre, potuit etiam trāsferre voluntates illorum, qui in Adamo physice non continerentur, quāuis iam extra causas existerent. 8 *Probatur conclusio.*

Respondebis, non sufficere supremum dominium Dei, vt vnius voluntas in alterius voluntatem transferatur; sed insuper requiri, quod in illo physice contineatur: nam licet hoc non sufficiat, vt vnius delictum imputetur alteri; est tamen necessarium, vt Deus ratione supremi do- 9 *Resp.*

mi-

minij, quo gaudet, vnius consensum transferat in alterius voluntatem.

Contra 1. Sed contra primo: nam ratio à priori, cur potest Deus vnius volũtatem, in voluntatem alterius transferre, est supremum dominium: at qui non minus gaudet dominio supremo respectu illius, qui in Adamo non cõtinetur, etiam extra causas existentis, quam respectu illius, qui physicè continetur in Adamo, & extra causas nondum existit: ergo sicut potuit istius consensum in Adami voluntatem transferre, posset etiam hoc ipsũ efficere respectu illius, qui in Adamo vt in naturali capite non contineretur, etiam si extra causas existeret.

10 Secũdo. Secundo: nam ego ob dominiũ, quo gaudeo supra proprios act⁹, possum consensum meum in alterius voluntatem transferre, ita vt quod ipse fecerit meum existimetur, etsi in illo physice non contineat: at Deus multo magis continet in manu sua voluntates hominum, quam ipsi proprias voluntates. ergo absque præsupposita physica continentia, poterit vnius consensum in alterius voluntatem transferre.

Tertio. Tertio, potest Rex, aut Respublica vnius consensum in alterius voluntatem transferre quoad humanos contractus, ita vt factum ab vno, ab altero factum existimetur, absque eo quod in illo, vt in naturali capite physice contineatur, vt de facto id præstat in pupillo respectu tutoris: ergo continentia moralis voluntatis alterius, non necessario exposcit physicã continentiam illius; & consequenter sicut Princeps, aut Respublica id efficit ratione dominij supra ea de quib⁹ celebrantur contractus, poterit etiã id ipsum Deus efficere voluntatem vnius in alterius voluntatem transferendo in ordine ad culpam, absque præsupposita physica continentia.

§. III.

Tribus argumentis occurritur.

Contra istam sentẽtiam multis insurgunt Auctores oppositi. 11 Arg. 1.
Obijciunt primo Magnum Augustinum epistola 23. ad Bonifaciũ, vbi rationem reddens, cur paruulus traxit reatum ex Adamo, quod expiationis gratia solueretur, sic ait: *Traxit ergo reatũ, quia vnus erat cum illo, & in illo à quo traxit, quãdo quod traxit admissum est, non autem trahit alter ab altero, quando sua vnoquoque propria vita viuente iam est vnde dicatur: anima, quæ peccauerit ipsa morietur*: ergo sentit Augustinus necessarium esse, vt vnus in altero peccare dicatur, & ex illo trahat reatum, quod in illo physice contineatur, & quod extra causas nondum existat: consequentia ista, quoad primam partem constat ex causali affirmatiua, illis verbis: *Traxit ergo reatum, quia vnus erat cũ illo, & in illo*: quoad secundam ex causali negatiua, illis verbis: *Non autem trahit ab altero, &c.* Accedit Anselmus libro de conceptu virginali capite 12. illis verbis: *Sicut igitur aliter nequiuit sibi auferre bona, quæ habebat, & attrahere mala, quæ non habebat, quam non seruando sibi bona, cum potuit: ita nulli alij valuit bona auferre, atque mala inferre, nisi non seruando bona, cum seruare quiuit: seruare autem nulli poterit ea bona, nisi illis, quorum vi generationis potestatem voluntati suæ subditam accepit*: ergo sentit non potuisse Adamũ caput morale costitui, in quo peccãte alij etiam peccarent, & ex quo pec

catum

catum contraherent, nisi eorundem esset caput naturale per naturalem propagationem.

12 *Resp.* Respondeo, Augustinum non dedisse causalem illius, quod potuit cõtingere de potentia absoluta, sed solum illius, quod de facto contigit, & secundum istum ordinem rerum, secundum quem non fuit Adamus cõstitutus caput morale, nisi respectu illorum, quorum etiam fuit caput naturale, ex quo non sequitur loquendo de possibili, non potuisse aliter euenire, & eodem modo interpretãdus venit Anselmus.

13 *Arg. 2.* Secundo sic arguunt; qui non contineretur physice in Adamo, non posset in illo peccare: ergo nec posset peccatum ex illo contrahere. Consequentia est bona; antecedens autem probatur: peccare in aliquo, supponit esse in illo, vel ei suum consensum præbuisse; at qui in Adamo physice non contineretur, non esset in illo, nec formaliter, nec virtualiter; nec illi suum consensum præbuisset: ergo non posset in illo peccante peccare.

Resp. Respondeo, negando antecedens; ad cuius probationẽ, distinguo maiorem: supponit esse in illo physice, nego maiorem; moraliter, concedo maiorem, & sub hac distinctione, nego minorem; esset namque in Adamo moraliter, ex eo, quod Deus illius consensum in Adami voluntatẽ transmisisset, nam sicuti me transferente meum consensum in alium, sum in illo moraliter; ita vt illo aliquid efficiẽte, à me factum existimetur, etsi in illo physice non continear; ita Deo ob supremum dominium, quo gaudet, meum consensum transferente in aliquem, moraliter sum in illo, & quod ille præstiterit, à me factum existimabitur.

14 *Arg. 3.* Obijciunt sic tertio, vt vnus suũ peccatum transfundat in aliũ, debet illum per aliquam actionem contingere: at in casu in quo non contineremur physice in Adamo, nulla actione nos contingeret Adamus, quia non videtur talis actio assignabilis: ergo peccatum eius ad nos non descenderet. Respondeo distinguendo maiorem: contactu physico, nego maiorẽ: contactu morali, concedo maiorem, & in hoc sensu neganda est minor; nã per illam actionem, qua præceptum frangeret, moraliter tangeret illos, quos contineret, vt caput morale, causando in eis habituale peccatum; nã sicut actione peccaminosa personali causat quis in se ipso habituale peccatum, per moralem resultantiã; ita per illum actum, quem quis exerceret moraliter in alio, in quo vt in capite morali contineretur, causaretur in illo habituale peccatum per modum termini. *Resp.*

15 *Replicabis.* Dices, ex eo probat D. Thomas *in art. 1. huius quæst.* nos contrahere peccatum ex Adamo, quia mouet nos per generationem, tanquam caput membra: ergo sentit motionem physicam ratione generationis necessariam esse, vt quis contrahat peccatum ex Adamo.

Resp. Respondeo concesso antecedẽti, distinguendo consequens: secundũ istum rerum ordinem, quem statuit Deus de facto, concedo consequentiam: de possibili, & alio rerum ordine statuto à Deo, nego consequentiã. Ratio autem, cur de facto exigatur motio physica per generationem ad contrahendum peccatum ex Adamo, est, quia de facto solum transtulit in voluntatem Adæ voluntates illorum, qui per naturalem propagationem ab illo erant ducturi originem, vnde vt aliquis sit membrum illius, vt capitis moralis, necessarium est, quod per naturalem generationem ab illo procedat, vt illius membrum constituatur, ab eoque recipiat moralem influxum: in casu autem nostræ disputationis, quem esse possibilem, satis ostendimus, quod scilicet si Deus trãstulisset in voluntatem Adæ voluntates illorum, qui non continerentur in ipso, vt in naturali capite, ratio mẽbri moralis, non esset necessario cõiũcta, aut necessario supponẽs rationẽ membri secundum esse naturale; ac proinde necessarium nõ esset, vt quis contraheret peccatum habituale ex

Adamo, quod ab illo generaretur; sed sufficeret poni extra causas à quacumque causa, vt statim illud in se ipso contraheret. Si autem inquiras, an peccatū habituale ex alio deriuatū, in tali casu appellandum esset peccatum originale? Respondeo, quod nō; quia non contraheretur per originē, sed appellari posset peccatum habituale capitale, ad differentiam personalis culpæ, quam quis contrahit propria voluntate.

§. IV.

Vltimum argumentum diluitur.

16 *Vltimo arg.* DEnique vrgentius argumentari possumus cōtra nostram sententiam: sequitur namque ex illa, potuisse Adamum constitui caput morale respectu adultorum, ita vt illo peccante, adulti etiam in ipso peccarent: consequens est falsum: ergo & nostra sententia. Sequela ex dicendis constabit: falsitas autem consequentis exinde videtur conuinci, quia aliàs posset adultus peccare in capite, peccato furti v.c. etiam si propria, & personali voluntate furtū execraretur efficaciter, quod absurdū videtur. Probatur sequela: nam in instanti in quo caput furtum cōmisisset, adultus furaretur in capite, & in eodem instanti posset voluntate propria, & personali odio habere furtum efficaciter, & actum iustitiæ exercere: ergo simul peccaret peccato furti in capite, & odio haberet efficaciter furtum in se.

17 *Prima solutio.* Huic argumento non vno modo respondetur ab Auctoribus nostræ sententiæ: primo quidam respondēt negando sequelam; nec eadem est ratio (inquiunt ipsi) de puero iam nato, ac de adulto: iste namque cum sit rationis compos, non potest obligari ad obseruationem alicuius legis per actum alterius, qui in eius potestate non sunt, aliàs etiam omnino inuitus legem frangere posset, quæ ratio in paruulo iam nato, qui nōdum attigit vsum rationis non militat.

Cæterum non video consequentiam doctrinæ, neque vllam rationē discriminis: ratio namque, cur potest Deus voluntatem paruuli iam nati in capitis voluntatem transferre, est dominium supremum, quo gaudet, supra voluntatem vtriusque: at non minus gaudet supremo dominio supra voluntatem adulti, quam supra voluntatem paruuli: ergo sicut potest paruuli voluntatem, in voluntatem capitis transferre; ita etiam poterit voluntatem adulti. 18 *Displicet 1.*

Deinde, quia non minus opponitur denominationi peccantis in alio negatio existentiæ, quam ætas iā adulta; at potest Deus transferre in voluntatem capitis, voluntatem non existentis, ita vt nondum existens peccet in illo, vt omnes tenentur admittere: ergo etiam poterit transferre voluntatem adulti; ita vt adultus peccet in altero, qui sit caput illius, capite peccante. *Secūdo.*

Denique, quia exemplum superius adductū, vel neutrum, vel vtrūque conuincit: potest namque Princeps voluntatem pupilli adulti in tutoris voluntatem transferre ob dominium, quo gaudet supra ea, de quibus celebrantur contractus, quo exēplo vtebamur *supra* ad probandum potuisse Deum hominum voluntates in voluntatem Adami transferre: ergo in eodem exemplo innitendo, poterit etiam Deus voluntatem adulti in capitis voluntatem transferre, & in capite adultum obligare; ita vt illo peccante, adultus etiam peccet in ipso. *Tertio.*

Secundo alij respondent, distinguendo de adulto; nam vel iste aliquos supernaturales actus exercuit, quibus se disposuit ad augmentū gra- 19 *Secūdo.*

tiæ, vel in gratia baptismali perseuerat: si hoc secundum dicatur, poterit ex peccato capitis habituale peccatum contrahere: si primum, non posset ex illo contrahere habituale peccatum. Ita Vazquez *disp. 133. cap 3. num. 12.* cui subscripsit Meracius *disp. 14. de peccatis sectione 2.* Rationem autem discriminis diuersam assignant, Vazquez ex eo ducitur, quia etsi posset adultus in casu assignato gratia habituali priuari; maneret tamen iustus ex actibus præteritis meritorijs vitæ æternæ, sicut enim (inquit ipse) ex peccato præterito dicitur homo manere in peccato per solum respectum extrinsecū; ita vt vere peccator maneat, & dignus supplicio: sic etiā ex actibus præteritis meritorijs vitæ æternæ maneret adultus, in casu posito, iustus apud Deum; adultus vero qui nullum actum meritorium vitæ æternæ elicuisset peccatum originale contraheret, sicuti & paruulus, ex eo quod gratia habituali priuaretur ex peccato capitis in qua priuatione originalis culpa, in illius sentētia, consistit: quādo nulla alia iustitia in subiecto supponitur. Meratius aliā rationē assignat quia nempe adultus, qui augmētum gratiæ, & gloriæ promeruerit, etsi possit priuari gratia; in qua fuisset natus ob peccatum capitis; non tamen priuari posset ea parte gratiæ, quam suis actibus promeruisset: priuatio autem partis gratiæ peccatum non est: nam peccatum totam gratiā excludit.

20 *Insufficiens est primo.* Cæterum nec istorum doctrina nobis potest placere: in primis namque deficit in eo quod supponit, nēpe dari adultum in gratia, qui nullū actum vitæ æternæ meritorium exercuerit; cum ex sententia D. Tho. homo primo ad vsum rationis perueniens teneatur se conuertere in Deū, vnde si conuertatur, actum meritorium exercet; si non, peccat, & gratiam amittit; & consequenter nequit dari adultus in gratia baptismali tātum existens, sed necessario vel illam per peccatum amisit, vel implendo præceptum se conuertendi in Deū, nouam gratiam promeruit. Secundo, contra vtrumque facit ratio sępius inculcata, nam Deus non minus gaudet supremo dominio supra voluntatem adulti, etsi meritorios actus exercuerit, quam si nullum actum meritorium exercuisset: ergo sicut potuit voluntatem illius, in Adami voluntatem transferre; potuit etiam voluntatem illius transferre in voluntatem Adami, & consequenter illo peccāte, peccaret in illo; ac proinde peccatum habituale ex ipso contraheret. *Secūdo.*

21 *Tertio.* Tertio, obstat contra rationem Vazquij talium esse adultum sanctū reddi apud Deum per respectum extrinsecum ad actus meritorios præteritos, de quo latè à Thomistis agitur *infra quæst. 113.* Quarto illius rationem in hunc modum reijcio: admittit namque, adultum in casu posito posse ex peccato Adami habitualem iustitiam totam amittere; at hæc priuatio iustitiæ vere esset habituale peccatum: ergo habituale peccatū contraheret; & consequenter, non posset iustus manere apud Deum, etiam iustitia extrinseca per respectū ad actus meritorios præteritos. Vtraque consequentia est nota: prima, ex præmissis constat. Secunda, ex eo quod id quod obtinet veram rationem peccati cum omni iustitia repugnat. Minor autem probatur: nam in illius sententia priuatio originalis iustitiæ modo obtinet rationem peccati; at priuatio iustitiæ in adulto, qui actus meritorios elicuisset, esset eiusdem rationis; ac priuatio iustitiæ originalis in paruulis: ergo esset vere, & proprie peccatum. *Quarto & impugnatur ratio, qua Vazq. vtitur.*

22 *Resp.* Si dicas, fore in illo casu eiusdem rationis, ac modo, veluti physicē, non tamen moraliter. In contrarium obstat, quod esset priuatio eadem ratione voluntaria, qua modo, nempe aliena capitis voluntate: ergo esset eiusdem rationis ac modo, nedum physice, verum etiam moraliter. Si forte dicatur, non esse eiusdē rationis moraliter, ex eo quod non *Contra* *Dices.*

excluderet à subiecto iustitiam extrinsecam, ex præteritis actibus prouenientem. *Contra.* In contrarium obstat: quod existente eadem ratione à priori supra quam fundatur, vel in qua consistit ratio peccati, fateri etiam tenemur eandem peccati rationem, & essentiã saluari, & eosdem effect' sortiri; at nos probamus priuationẽ iustitiæ in vtroq; casu esse eodẽ modo volũtariam, & contra legem eodẽ modo: ergo obtinet eandem rationem peccati, & eosdem effectus sortitur: aliàs posset quis dicere furtum in magna quantitate, non esse mortale peccatum asserendo non excludere gratiam à subiecto, quod necessariũ est ad rationẽ peccati mortalis.

23 *Ratio Meracij reÿcitur 1.* Ex his reijcitur ratio, qua vtebatur Meracius: priuatio namque gratiæ, in qua adultus, qui supernaturales actus exercuit, fuit natus, vel quæ in baptismo fuit illi infusa à Deo est eiusdem rationis physice, & moraliter, ac priuatio gratiæ in adulto, qui suis actibus nullum gratiæ augmentum promeruit, vtpote eodem modo voluntaria in vtroque, nempe capitis voluntate; at in isto vere esset peccatum: ergo etiam in illo.

Secũdo. Deinde: nam eodem modo esset sub dominio diuino adultus, qui promeruerit augmentum gratiæ, ac ille, qui nullum actum meritorium exercuit: ergo sicut iste potuit peccare in capite, Deo transferente illius voluntatem in voluntatem capitis: ita & ille ob eandem rationem in capite posset peccare, & ex illo peccatũ cõtrahere. *Tertio.* Denique: nã nõ obstante, quod prima gratia fuisset adulto super infusa à Deo independenter ab actu capitis, potuit in conseruari ab illo pendere, ita vt illo peccante primam gratiam amitteret: ergo pariter, non obstante, quod augmentum gratiæ ab actibus capitis independens esset, & ab illius personali merito pendens, posset in conseruari ab actibus capitis dependentiam habere; & consequenter, illud amittere ob peccatum capitis.

24 Ad probationem consequentis admittunt aliqui illud posse contingere, scilicet voluntarie in capite cõmittere furtum, & propria, & personali voluntate illud execrari; esseq; inuitum personaliter in furando; voluntarium vero capitis voluntate, nec sunt incompossibiles rectitudo in actu propriç voluntatis, & irrectitudo, & malitia in actu exercito in alio, & alterius voluntate voluntario, sicut in exemplo pupili superius adducto licet videre, qui etsi renitatur, & inuitus sit propria voluntate in cõtractu celebrato à tutore; est tamen voluntarius tutoris voluntate. *Ad probatiõnẽ sequelæ resp.*

Displicet tamen ista solutio, sequitur namque ex illa posse aliquem diligere Deum super omnia dilectione supernaturali per propriam volũtatem, & voluntate capitis odio habere Deum; consequens est falsum, aliàs posset peccare, & simul existere in gratia, quod videtur absurdum: ergo. Patet sequela, non minus opponuntur volitio furandi, & volitio efficax non furandi, quam amor, & odiũ: ergo si illæ duæ volitiones sunt compatibiles, vna in capite, & alia in propria, & personali voluntate, pariter etiam odium, & amor. *Displicet doctrina.*

Respondebis, negando sequelam: ad cuius probationem, distingues antecedens: si odium, & amor secundum se præcisè expectentur, concedes antecedens: si considerentur ratione annexi, negabis antecedens, & consequentiam: itaque quamuis odium, & amor non magis opponantur, quam volitio furandi, & volitio non furandi; quia tamen amori supernaturali Dei est per se annexa infusio gratiæ habitualis, cũ qua est incõpossibile essentialiter quoduis peccatum, siue actuale, siue habituale; consequens fit, quod ratione illius, quod habet per se annexum, magis opponatur supernaturalis amor Dei cum odio eiusdem, quam prædictæ voluntates. 25 *Resp.*

Sed contra primo: estô secundum legem ordinariam Dei, sit annexa gratia habitualis amori supernaturali; potest tamen non sequi de po- *Cõtra 1.*

tentia

tentia absoluta ergo in tali casu, coexistere poterunt supernaturalis amor, & odium Dei, ille in voluntate propria, & personali, hoc autem in alio, nempe in capite Deum odio habente.

Secūdo. Secundo: nam magis opponuntur gratia, & peccatum, quam amor, & odium; at iuxta solutionis doctrinam, odium, & amor secundum se non ita repugnant, vt non possint cōpati, & simul coexistere respectu eiusdem, vnum in illo in se, alterum in illo, prout contento in capite: ergo pariter etiam poterit aliquis esse iustus per gratiam in se, & esse peccans voluntate capitis.

26 *Resp.* Quod si propter hæc respondeatur: posse etiam gratiam in subiecto inueniri, quod simul actualiter peccet in alio. *Cōtra 1.* In contrarium obstat, tū, quod peccare in alio est absolute, & simpliciter peccare: ergo peccans in alio absolute, & simpliciter est Deo exosus, & inimicus; at per gratiam, fit homo simpliciter dilectus à Deo, & simpliciter amicus, quæ denominationes sunt incompatibiles: ergo.

Secūdo. Tum etiam, quod denominatio peccantis in alio vniuoce conuenit cum denominatione, & ratione peccantis in se per propriam voluntatem in ratione peccati mortalis; at si primum esset compatibile cum gratia habituali, & amicitia Dei in subiecto quod peccat in alio, ista conuenientia nequiret subsistere: ergo. Maior constat ex dictis *disp. 32.* Minorem sic probo, ea ratione præcipue peccatum veniale est peccatum secūdumquid, vniuocè non conueniens cum peccato mortali in ratione peccati, quia simul cum gratia potest cōpati in eodem subiecto: ergo si ratio peccantis in alio stare potest simul cum gratia habituali, non conueniret vniuoce in ratione peccati mortalis cum denominatione peccantis in se. Relictis igitur his modis dicendi.

27 *Vera vltimi argumenti solutio.* Ad argumentum factum respōdeo, concedendo sequelam, & negando minorem. Ad cuius probationē, nego sequelam, ad illius probationē, distinguo maiorem: si in instanti in quo caput peccaret adultus inuitus esset actualiter in ordine ad furtum, illud efficaciter execrando, nego maiorem: si inuitus non esset, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Itaque vt furtū, vel quoduis aliud capitis peccatum adulto imputetur, necessariū est quod tale peccatum illi sit voluntarium moraliter: eo autē ipso quod sua voluntate, capitis voluntati opponatur, & illius peccatum retractet efficaciter, peccatum capitis illi voluntarium non est, adhuc moraliter; & consequenter, non peccat in capite, quod duplici exemplo omnibus manifesto declaro.

Exemplis illustratur solutio. Primum. Primum sit in paruulis, qui vt communi lege nascuntur, peccatum originale ex Adamo contrahunt, si tamen Deus alicui illorum auxilium præberet, quo in instanti suæ natiuitatis elicuisset actum efficacem dilectionis supernaturalis, Deumque super omnia diligeret, peccatum originale neutiquam cōtraheret, eo quod per talem actum, peccatum capitis, quatenus fuit suum, efficaciter retractaret; & consequenter illi impediret ne influxum moralem exerceret trāsfundendo originale peccatum.

Secūdū. Sit secundum exemplum, illudque manifestius: nam si ego meum cōsensum in alium transferrem quoad percussionem, v.g. alicuius, & volūtatem meam, non retractarem, illius percussio mea reputaretur; si tamen antequam ille alius percussionem exerceret, consensum retractarem, & percussionem efficaciter execrarer, nullatenus talis percussio mihi imputaretur in foro interno, nec mihi esset voluntaria moraliter: cum ergo ratione translationis diuinæ, qua adulti voluntates in Adami voluntatem transferret Deus, non posset peccatum illius esse magis voluntarium illis, quam si translatio fuisset facta per propriam adultorum voluntatem; consequens fit, quod si in secundo casu interueniente retractatione efficaci peccati capitis, non posset tale

Digitized by Google

peccatum ipsi imputari: pariter nec in primo.

28 *Oppones.* Sed objicies: ideo in casu, quo meum consensum in alium transferrem, interueniente non retractatione, esset voluntarium, quia talis trãslatio fuit facta dependenter à propria voluntate; at Deo transferente voluntatem adulti in voluntatem Adami, vel cuiusuis alterius translatio, non dependet ab adulti voluntate: ergo etiam non dependet ab illa, quod peccatum capitis ipsi imputetur, siue retractet, siue non retractet.

Resp. Respondeo concessa maiori, distinguendo minorem: non dependet à voluntate adulti in se ipso, concedo minorem: in alio vicem eius gerente quantum ad translationem, nego minorem, & nego consequentiam. quia Deus transferens voluntatem adulti in voluntatem capitis gerit quoad hoc vices voluntatis adulti; vnde sicuti ipso per proprium actum suam voluntatem transferente in alium, si postea retractaret, capitis peccatum ipsi non imputaretur, nec foret volũtarium, ita Deo transferente, cum vices ei⁹ suppleat, si capitis peccatũ propria voluntate retractet, ipsi neutiquam imputatur: & ex hoc ad confirmationem constat solutio.

29 *Instabis* Instabis: posset Deus voluntatem adulti in capite obligare, ipso adulto renuente talem obligationẽ: ergo in tali casu, quamuis retractaret efficaciter peccatum capitis, ipsi tamen imputaretur. Antecedens cõstat ex à Nobis dictis. Consequentia vero probatur: quia in tali casu De⁹ transferens voluntatem adulti in voluntatem capitis, non gereret vices illius, cum potius id contra illã præstaret: ergo nec ab illius voluntate penderet, quod imputaretur, vel non imputaretur adulto peccatum capitis; & consequenter imputaretur, quamuis renueret propria, & personali voluntate.

30 *Resp.* Respondeo, concesso antecedẽti, & negando consequentiam. Ad cuius probationem dicatur, quod etsi in tali casu Deus non gereret vices illius, neque ab eius voluntate pẽderet, quod obligaretur, vel nõ obligaretur, penderet tamen ab illius cõsensu, quod adimpletio, vel non adimpletio illi esset voluntaria, saltim quantum ad hoc, quod ipso retractãte, & execrante peccatum capitis, tale peccatum illi voluntarium non esset, nec potuit Deus oppositum facere, quia esset contra rationem voluntarij, & contra illius essentiam, quod inuito possit conuenire, maxime quia vt *supra disp. 1.* dicebam, diuina ordinatio sistit in hoc, quod est vnum in altero obligare: quod autẽ postea peccatum capitis membro, siue paruulo, siue adulto imputetur prouenit ex rerum naturis; vnde cũ sit contra rationem voluntarij alicui reluctanti, & renitenti conuenire; consequens fit, quod interueniente efficaci retractatione, non possit peccatum capitis adulto imputari moraliter. Et hæc de hac disputatione applicanda litteræ Magistri *in 2. distinct. 30. §. 11.* ad illa verba: *Ad hoc autem quod diximus in Adam fuisse omnes homines,* & §. 12. vbi dubium resoluit, *& distinct. 31. §. 3.* ibi. *Caro enim per peccatum corrupta fuit in Adam.*

DISPVTATIO TRIGESIMA QVINTA.

Quæ sit efficiens causa peccati originalis?

§. I.

Aperitur difficultatis status.

Nu. 1. CVM EXISTENTIA originalis culpæ nequeat sufficiẽter cognosci, nisi illius causas inuestigemus, seu vt multoties repetit Augustinus rimulas cognoscamus, per quas in Adæ posteros deriuatur, meritò in examẽ vocamus, quam & qualem efficientem causam habeat originalis culpa: nam licet etiam ab alijs causis dependeat, subiectiua nempè, & finali, necnon etiam formali, si de illo in concreto loquamur: quod tamen difficultatem maximam ingerit, solũ est illius causam efficientem agnoscere: nam finalis causa, absque vllo negotio dignoscitur, fuit namque si de illo secundum se ipsum loquamur, ea quam Adamus habuit in legis transgressione, videlicet assimilari Deo in scientia boni, & mali, iuxta illud, *eritis sicut Dij, sciẽtes bonum, & malum*: si vero loquamur de finali causa, seu ratione finali, ob quam Deus illud permisit, multas possumus assignare: permisit namque illud: tum vt omnium misereretur, vt dicitur *ad Romanos* 11. Tum etiam, vt ex illo maius bonum eliceret, nempè omnium humiliationem, & recognitionem propriæ infirmitatis, quatenus videntes Prothoparentem nostrum, tot adiutum beneficijs, tot gratijs exornatum, illa omnia per culpam amisisse, cognoscerent propriam infirmitatem, & indigentiam adiutorij diuini, & ita ostendit Paulus ad Romanos 3. *Omne os obstruatur, & omnis mundus fiat subditus Deo*; indeque cognoscatur, *quod perditio nostra ex nobis, & tantùmodo ex Deo salus nostra, vt dicitur Osea* 13. Tũ denique, vt creaturam liberam, & defectibilẽ in sua libertate relinqueret, eam permittendo deficere. Formalis causa originalis culpæ in concreto est ipsius essentia, sicuti nãque formalis causa albi, est albedo, & nigri nigredo, & sic de alijs concretis:

Peccati originalis causa finalis.

Permissionis illius causa.

Causa formalis.

ita causa formalis peccatoris peccato originali, est originale peccatum secundum suam essentiam, de qua latê agendû *quæst. sequenti*, & de subiectiua *quæst*. 83. quare in præsenti solum inuestigamus, quæ fuerit causa efficiens peccati originalis.

2 *Primũ præsuppositum* In qua disputatione duo sunt apud omnes Theologos certa: primum, Adamum suo peccato esse causam efficiẽtem moralem illius, quod facili negotio suadetur. Peccatum namque originale non potest à Deo

Prob. efficienter, nec alia ratione causari: ergo aliam efficientẽ causam (ad minus moralem) debet habere. Patet consequentia: omne namque quod transit de non esse ad esse, & existit de nouo, ministerio alicuius efficientis causæ debet transire: ergo cum originale peccatum sic transeat, & existat de nouo, aliqua illius effectiua causa debet constitui; cumque nõ sit Deus, cui causalitas peccati repugnat, debet esse creatura deficiens; at non illa, quę originali peccato inquinatur, cum hæc nullum peccatum propria voluntate commisserit, nec alia, quæ non fuerit caput naturæ: ergo necessario est fatendum Adamum suo peccato, vel Adami peccatum esse causam efficientem, ad minus moralem.

Cõfirm. Et confirmatur amplius: sic namque ad originale peccatum comparatur peccatum actuale capitis, sicuti actuale peccatum propria voluntate commissum ad habituale personale; at actuale peccatũ est causa moralis habitualis personalis: ergo actuale capitis peccatũ, est moralis causa peccati originalis.

3 *Opponnes.* Obijcies: peccatum actuale Adami modo non est, cum fuerit dimissũ à Deo, & per pęnitentiam retractatum: ergo nequit modo influxũ moralem in originalem culpam, quam ex Adamo contrahunt nascentes ex ipso, exercere.

Resp. Si forte dicatur, causam moralem non petere existentiam, vt moralem concursum exerceat. In contra-

Contra rium obstat, moralem causam ad minus exigere existentiam moralem, sicuti physica, physicam existentiã desiderat: at peccatum actuale Adami non existit adhuc moraliter: ergo exercere nequit moralem influxum. Probatur minor: per infusionẽ gratiæ, & actus charitatis, non solum destruitur peccatum quoad existentiã physicam, si forte illã habet, sed etiã quoad moralem, vt patet in nobis, quibus si per Dei gratiã dimittatur peccatum, non solum non existit physice, sed nec etiam moraliter; at qui Adamus actum charitatis elicuit, & habitualem gratiam in sui iustificatione accepit à Deo: ergo illius peccatũ, nec physice, nec moraliter existit modo.

Respondeo, peccatum actuale Adami fuisse personale, & fuisse capitale: sub priori consideratione soli Adamo nocuit, & mediante pęnitentia personali, vt dispositione per Dei gratiam fuit illi dimissum, quo circa prout sic modo non existit, nec physice, nec moraliter; sub posteriori vero, qua ratione peccatum illud fuit etiam vniuscuiusque nostri, nosque illo prout sic fuimus in actu peccantes non fuit dimissum, sed existit modo moraliter vsque dum per Dei gratiam regenerantem, quæ in baptismo infunditur, vnicuique dimittatur. *Resp.*

Instabis primo, ratio personalis in peccato actuali Adami fuit prior ratione capitalis, & veluti fundamẽtum illius; at destructo priori, & posterius destruitur, & ablato fundamẽto perit etiam fundatum: ergo si peccatum actuale Adami per infusionem gratiæ fuit destructum, vt personale, etiam quoad moralem existentiam, non potest vt capitale moraliter modo perseuerare. 4 *Instabis primo.*

Secundo: nam sequitur verificari modo de primo Parente peccare, tanquam caput naturæ: consequens videtur absurdum: ergo. Probatur sequela: postquam quis peccauit personaliter, vsque dum peccatum retractet, vel per gratiæ infusionem illi dimittatur, verum est de illo dicere moraliter peccare propter existen- *Secũdo.*

tiam

tiam moralē præteritæ culpæ actualis: ergo si Adami peccatum in quantum fuit capitis, modo existit moraliter, verificatur de illo modo existēre in Cælo, tanquam caput peccare.

5 *Resp. ad 1.* Respondeo ad primum, distinguendo maiorem: fuit prior, & veluti fundamentum in fieri, concedo maiorem: in conseruari, nego maiorem, & distinguo minorem: quādo est fundamentum in fieri, & in conseruari, concedo minorem: quando in fieri tantum, nego minorem, & nego consequentiam: quod exemplo sæpius inculcato illius, qui suum cōsensum trāstulit in alium facilè percipietis; si nāque ita contingat poterit peccatum remitti illi, in quo al:* propriè trāstu sit cōsēsū, vel quia egit pœnitētiā perfectam de illo, vel quia attritus ad Sacramentum Pœnitētiæ accessit, quin alteri, qui suas vices illi cōmissit peccatum dimittatur; & consequenter remanebit tunc peccatum ab illo patratum permanentia morali, nō in ordine ad proprium subiectum, cui tale peccatum iam fuit dimissum, sed in ordine ad alium, qui suas vices illi commissit, cui dimissum non est: pariter in præsenti.

6 *Ad 2.* Ad secundum, nego sequelam, sed solū verificari potest de illo peccasse, tanquam caput suæ posteritatis, illique prout sic non esse dimissum peccatum, in quo existentia moralis illius culpæ, vt capitalis consistit. Ad illius probationem, distinguo antecedens: propter existentiam moralem culpæ præteritæ actualis tantum, nego antecedēs: propter illam, & simul ob existentiam termini habitualis in illo existentis, transeat antecedēs. & nego consequentiam: quia in Adamo supposita remissione facta per gratiā, nil terminans actualem culpā prçteritam manet. Vel secundo, & melius dicatur, falsum esse antecedens, sed solum verificatur de homine, cui personalis culpa dimissa non est peccasse actualiter, & esse in peccato habitualiter, non autem quod de facto peccet.

Secundo, omnes Theologi conueniunt mecō quod originalis culpa per generationem ad nos deriuatur, abstrahendo à modo concursus, quē generatio præstat ad illius transfusionem, quæ suppositio ex originalis peccati nomine satis colligitur: nam idcircò originale peccatū vocatur. 7 *Secūdū præsuppositum*

His ita statutis, difficultas præsens in tribus consistit. Primo, an primus Parens suo primo peccato, nedum moraliter, verum etiam tanquam physica causa ad originalis culpæ traductionem concurrat? Secundo, an supposito, quod sit causa moralis, demeritoriè se habuerit, vel respectu peccati, vel ad minus respectu aliorum, quæ in renatis sortiuntur rationē pœnæ? Tertio, an causa traductionis culpæ fuerit primum peccatum Adæ, quia primum: & consequēter si quodvis aliud primo committeret, & non illud quod de facto fuit primum, verè ad nos descenderet, an vero non quia primum, sed quia tale, nempè contra præceptum de non comedendo de ligno prohibito transfusionis causa extiterit; & consequenter si non illud, sed aliud peccatum primo cōmitteret, ad nos per originem non deriuaretur? In quibus variè sentiunt Authores, illorum placita referam inter proponendam nostram sententiam. *Tres difficultates.*

§. II.

Resoluitur prima pars disputationis.

CIrca illam nostra conclusio sit: *Peccatum Adami non est causa physica transfusionis culpæ originalis.* Ita maior pars Theologorū; & suadetur sic primo: si esset 8 *Prima cõclusio* *Prob. 1.*

causa physica trãsfusionis culpæ originalis, vel id haberet ex natura sua, vel ex eleuatione diuina, vel ex vi pacti, quo Deus constituit Adamum caput suæ posteritatis; ex nullo ex his capitibus, id potest habere: ergo non est causa physica talis transfusionis. Consequentia tenet à sufficienti numeratione eorum ex quibus causalitatem dictam poterat sortiri: omnia namque capita, ex quibus oriri poterat numerãtur in maiori nostri discursus. Minor autem quoad singulas partes suadetur, & in primis pro priori parte nota videtur: actus namque ille, quo Adamus peccauit, est actus immanens ex natura sua: ergo solum habet ex illa, & attentis, quæ illi ex se conueniunt terminum physicê in proprio subiecto producere: hæc nãque est actus immanẽtis natura. Pro secunda etiam probatione non indiget, quia aliàs transfusio originalis culpæ Deo attribueretur, essetque ab illo, tanquam à causa physica, quod non minus repugnat, quam esse causam culpæ actualis. Patet sequela: effectus namque proueniens ab aliquo vt eleuato, præcipuê correspondet agenti eleuanti, vt in effectibus omnium instrumentorum licet videre: ergo si actus Adami physicê efficienter ad peccati originalis transfusionem concurreret ex eleuatione diuina, Deo præcipuê vt efficienti causæ tribueretur transfusio. Denique pro tertia suadetur; actus ille ex vi pacti nõ fuit immutatus physicê, sed ad summum moraliter: ergo quoad influxum physicum impotens manet æquê supposito pacto, ac erat ante pactum. Antecedens est certum, & consequentia tenet; quia transitus de impotente ad potẽs physicê, cũ physicus, & intrinsecus sit, physicam, & intrinsecam variationem necessario exposcit.

9 *Resp.* Ex quibus impugnata relinquitur solutio, quæ argumento facto poterat exhiberi, asserendo, peccatum Adami habere, quod sit causa physica originalis culpæ in posteros, ex eo quod est peccatum capitis, habẽtis proinde vim infectiuam totius naturæ. Cuius solutionis insufficientia apertê ex dictis colligitur: peccatum namque Adami ex eo quod fuerit peccatum capitis nil physicũ habet, quod non haberet si esset ab illo patratum, vt singulari persona; at hoc secundo modo patratum ab ipso, nõ haberet vim ad influendum physice peccatum in alios: ergo nec illa gaudet, estò ab illo vt à naturę capite cõmittatur. *Contra*

10 *Resp.* Dices, quod si tale peccatum ab Adamo, vt singulari persona committeretur, non causaret physice peccatum in alios, non ex defectu physicæ entitatis, sed tantum quia ei deficeret quædam conditio moralis, videlicet, quod ab illo, vt à capite totius naturæ proueniret, vnde hac sola cõditione posita absque vllo physico superaddito redditur causa physica transfusionis peccati originalis in alios.

Contra primo. Sed contra primo, actus ille ex natura sua est physicê immanens: ergo impotens physicê ad transfundendum peccatum in alios per physicum influxum, & consequenter, nisi aliquid physicum ei superaddatur nequibit esse causa physica transfusionis originalis culpæ.

Secũdo. Contra secundo, etiam si Adamus, tanquam caput naturæ multoties peccaret, non causaret physice habitum vitiosum in membris: ergo nec per vnum actum peccati causare in illis poterit per physicum influxũ terminum positiuum physicum in quo consistat culpa originalis. Antecedens est certum: consequentiam sic probo: nam actus sæpius repetiti nõ minus sufficiunt ad generandum habitum vitiosum, quam vnus actus peccaminosus possit causare habituale peccatum: ergo si quamuis repetantur ab Adamo, vt capite, non possunt physice causare habitum vitiosum in membris, sed solum in proprio subiecto; pariter etiam vnus actus peccati, estò sit ab Adamo vt capite, non poterit per physicum influxum causare habituale peccatũ in membris,

sed ad summum id poterit in proprio subiecto.

Tertio. Denique, quia non minus est immanens actus voluntatis, quam act⁹ intellect⁹: at actus intellectus ob hac rationem nequeunt physice causare terminum in alieno subiecto, quo circa locutio Angelorũ nõ fit per hoc, quod vnus Angelus in alterum physice influat: ergo etiam actus voluntatis erunt physice inepti ad causandum per influxum physicum aliquid in alieno subiecto.

11 *Secũdo prob. cõclusio.* Secundo principaliter suadetur conclusio: peccatum actuale Adami non existit modo: ergo nequit physice efficienter in originale peccatum influere. Tenet consequentia: quia ad causalitatẽ physicã, maxime si principalis sit, requiritur physica existẽtia causæ. *Resp. 1.* Dices, quod licet non existat formaliter in se, existit virtualiter in semine, quod est instrumentum productiuum naturæ, & peccati originalis consequentis naturam.

Contra Sed contra: peccatum illud nihil physicum produxit in semine, per quod eleuaretur, vt instrumentaliter in peccatum influeret: ergo nequit in illo virtualiter existere. Tenet consequentia: nam agens principale solum potest virtualiter existere in aliquo, quod vel est virtus illius ex natura sua, sicut calor est virtus ignis, vel in illo aliquid causat, ratione cuius ei subordinatur, & fit instrumentum illius: at semen ex natura sua nõ est virtus peccati Adami, sed solius humanæ naturæ: ergo si in semine nihil physicum ex peccato Adami deriuatur, nõ potest virtualiter in illo manere.

Antec. prob. 1. Antecedens autem probatur primo ex iam dictis: nam illud physicum nequit à peccato Adami, efficienter causari ex natura sua; cum attẽnta physica entitate illius sit eiusdem rationis, ac si capitale peccatum nõ esset, nec ex eleuatione diuina, nec ex vi pacti, vt ratione præcedenti arguebamus: ergo nihil physicum causauit in semine.

12 *Secũdo.* Secundo in hunc modum, quia illud physicum existens in semine, nec est qualitas morbida permanẽter existens, vt voluerunt Gregorius, & Richardus *in 2. dist. 31.* Henricus *quodlibeto 1. quæst. 21.* & Almayn⁹ in Moralibus *tract. 3. cap. 19.* Tum, quia illam qualitatem nõ ex peccato Adami, sed ex serpentis sibilo venenoso fuisse deriuatam somniabant Authores prædicti, ac proinde ex vi illius nõ poterat Adami peccatum virtualiter existere in semine: tum etiam, quia illa qualitas, vt absque vllo fundamento conficta, communi Theologorũ placitu reijcitur, & meritò quidem: nã dato sibilum venenosum serpentis illã potuisse producere, quod tamen chimericũ est, produxisset quidem in Eua, cum qua serpens fuit alocutus, non tamen in Adamo; & dato quod in illo dictam qualitatem causet, vnde ita firmas radices posset habere, vt tot annorum curriculis firma perseuerasset nisi Deo speciali cõcursu illã conseruante, quod nefas videtur diuinæ prouidẽtiæ attribuere?

13 *Tertio.* Neque illud superadditum homini potest esse qualitas fluida, seu intentionalis motio hominem subordinãs peccato actuali Adami, tanquam instrumentum illius. Quod probo: nam qualitas fluida, seu motio intentionalis nequeũt de nouo existere, nisi etiã existat causa efficiens illarum; at modo non existit physicẽ peccatũ actuale Adami: ergo nequit esse causa efficiens qualitatis fluidæ, seu intentionalis motionis.

Cõfirm. Explicatur hoc amplius, vel qualitas fluida existeret habitualiter semper in semine, vel solum tunc quando à generante deciditur? Non primum: tum, quia habitualis existẽntia non conuenit fluidæ qualitati: tum etiã, quia iam incideretur in sentẽtia Gregorij Ariminensis de qualitate morbida. Nec secundum, quia tunc quando semẽ deciditur, Adam⁹ nõ existit, nec eius peccatum; & consequenter nequit ab illo efficienter physicẽ causari qualitas prædicta: ergo talis qualitas, seu motio intencionalis sunt impossibiles.

14 *Resp. 2. Martinez.* Ex quibus impugnata relinquitur solutio, qua argumento facto occurrit Magister Martinez, qui asserit, nihil superadditum semini esse necessarium vt instrumẽtaliter præhabeat in se culpam originalem, & ad illius transfusionem cõcurrat; ductus ex eo quod semen primo concurrit ad productionem naturæ, & ex consequenti ad productionem culpæ, quæ naturam, tanquam modus consequitur supposito peccato actuali primi Parentis: quando autem producitur aliquid, non per se primo, sed ad productionem alterius, tanquam modus illius, non est necessaria in instrumento noua virtus, & distincta; sed sufficit illa, quam habet, vt primum terminum producat.

Impugnatur. Quæ solutio euanescit ex dictis: nam peccatũ originale, quod in hac sententia in positiua, & physica entitate consistit, vel consequitur ad naturam primario productam consequutione physica, vel tantum resultantia morali; neutro ex his modis tradita solutio subsistere potest: ergo. Probo minorẽ; & in primis non sequitur ad illam per solam resultantiam moralẽ, aliàs actio productiua naturæ physicè non posset influere, quod est cõtra ipsum. Patet sequela: nã actio, quæ secundario terminatur ad aliquid, non transit sub influxu ad illud, nisi medio influxu termini primarij: ergo si ad primum non physicè, sed moraliter solum consequitur, etiã non poterit actio secundario ad illud physicè terminari.

15 Deinde, quod primum defendi nõ possit, sic probo: natura humana secundum se inspecta, non est cõnexa physicè, cum originali culpa, vt de se est manifestum: aliàs etiam in pura natura sibi haberet culpam anexam, nec supposito actuali peccato primi parentis anexionem physicam habet cum illa: ergo nullo modo. Probo antecedens pro secunda parte: peccatum actuale primi parentis non causat istam cõnexionem physicam ratione sui in genere causæ formalis; cũ non existat physicè; effectus autem formalis nequit physicè existere absque forma physicè existente, nec in genere causæ efficientis, cum nihil producat in natura ante culpã, ratione cuius physicè cõnectatur cum illa, vt fatetur prædictus Magister: ergo etiam supposita Prothoparentis culpa, non est in natura physica cõnexio cum originali peccato, ratione cuius physicè sequatur ad illam, tanquam modus illius. Mitto alia plura cõtra istam sententiam in sequentem quæstionem, vbi examinabimus, an culpa originalis in physica entitate consistat?

§. III.

Occurritur argumentis cõtrariæ sententiæ.

Oppositam sententiam defendit Magister Martinez *in præsenti quæstione articulo 1. dub. 4. & 5. sequens Sapientissimum Magistrum Herrera Tuicensem Episcopum.* Eandem etiam tenentur defendere, quotquot peccatum originale in physica entitate positiua constituunt. Pro qua arguitur primo: nam semen instrumentaliter concurrit ad peccati originalis traductionem, nõ instrumentaliter moraliter: ergo instrumentaliter physicè, & consequenter aliqua causa principalis physica debet assignari, quæ principaliter physicè ad illius traductionem concurrat. Illatio, & subillatio legitimæ sũt. Minor etiã nota videtur: nõ enim alius apparet assignabilis mod⁹, quo semen, aut caro corrupta vt morale instrumentum concurrat. Maior autem est Diui Thomæ expressa *infra quæst. 83. art. 1. in corpore, quæstione 4. de malo art. 1. in solutione ad 3.* 16

ad 6.ad 9.ad 15.ad 16. & alibi sæpè.

Resp. Respondeo ex Caietano in præsenti quæstione *art.1.§.in responsione ad 3.* Semen concurrere instrumentaliter ad traductionem culpæ originalis, non per se, sed cōcomitanter, quia nempè instrumentaliter producit naturam, in qua ob peccatum primi Parentis, statim cōsequitur culpa originalis.

17 *Replicabis 1.* Sed dices primo: ergo saltim secundario semen attingit instrumentaliter traductionem peccati originalis; & consequenter assignāda erit aliqua causa physica principalis, quæ secundario ad illam concurrat. Patet sequela: concurrit primario instrumentaliter ad productionem naturæ, ad quam sequitur culpa originalis: ergo secundario attingere debet traductionem illius cōcursu physico instrumentali.

Secūdo. Secundo, vt concomitanter solum ad traductionem peccati originalis concurrat, non indiget aliqua intentionali virtute ratione cuius in se virtualiter præcontineat tale peccatum; at D. Thomas locis allegatis agnoscit in semine intētionalem istā virtutem, ratione cuius in illo continetur peccatum originis ad modū, quo color est in aere, & anima in semine: ergo sentit non concomitanter, sed per se ad illius traductionem concurrere.

18 *Ad 1. resp.* Ad primam respondeo ex dictis supra *disp.1.§.2.in solutione ad vltimum*, negando consequentiam: ad illius probationem dicatur, quod peccatum originale non sequitur ad naturam productam in virtute seminis, tanquam ad fundamentum exercens aliquam causalitatem in ipsum peccatum, sed solum sequitur ad illā tanquam ad subiectum *in quo*, vt cōstat ex dictis loco allegato, vt autem semen primario attingens productionem naturæ dupliciter instrumentaliter attingeret traductionem culpę, necessarium erat, quod priori modo sequeretur ad illam.

Ad 2. Ad secundam, distingo maiorē: non exigitur ex natura rei, concedo maiorē: ex ordinatione diuina, nego maiorem, & in hoc secundo sensu locutus fuit D. Thomas. Itaque bene posset attentis rerum naturis, peccatum contrahi ex capite Adamo, absque eo, quod in semine instrumentaliter producente, naturam aliqua corruptio præexisteret, imo posset mēbrum ex capite peccatum trahere, absque eo, quod in illo physice contineretur, vt cōstat ex dictis *disput. antecedenti*. Cæterum, sicut de facto soli illi contrahunt peccatū ex Adamo, qui in ipso præexistunt secūdum seminalem virtutem, ita soli illi trahunt ex ipso peccatum, qui medio semine iustitia originali destituto ex ipso descendunt. Ex quibus obiter noto, iuxta D. Thomæ doctrinam, non contracturum peccatum originis ex vi præsentis decreti illum, qui generaretur ab aliquo, qui iustitia originali polleret; an autem ex vi alterius decreti peccatum contraheret? Incertum est quoad quæstionem de facto, sicuti nobis incerta sunt decreta conditionata Dei De possibili autē quid sit dicendum, constat ex dictis.

Secundo principaliter arguitur: peccans mediante suo peccato, est causa physica productiua termini physici, & realis, quo mediante manet habitualiter conuersus ad creaturam, vt ad vltimum finem; at peccante Adamo omnes nos in illo eodem actuali peccato peccauimus, vt *superius* diximus: ergo sicuti in Adamo mediāte illo actuali peccato fuit productus physicē terminus physicus, & realis, quo habitualiter remansit ad creaturam conuersus, vt ad vltimum finem: ita illo mediante producitur physicē, in nobis in instanti quo nascimur physicus terminus, medio quo ad creaturam, vt ad vltimum finem physicē manemus conuersi. 19 *Arg. 2.*

Hæc est ratio à priori contrariæ sententiæ. Ad quam respondetur, distinguendo maiorem: quando peccans physicē, & intrinsicē subijcitur actuali peccato, trāseat maior, quod ita contingat (de quo alibi agitur:) quando extrinsece solum, & mora- 20 *Resp.*

liter

Digitized by Google

liter actuali peccato coniungitur, nego maiorem, & distinguo minorem; peccauimus, in illo physicè, & intrinsicè, nego minorem: cóiunctione morali, & extrinseca cū peccato actuali, concedo minorem, & nego consequentiam: cum namque actuale Adami peccatum, nostrum non fuerit, per physicam inhærentiam in nobis, sed solum moraliter; non potest ad nos aliquid physicum physicè inhærens traducere, sed ad summum moraliter. De quo latius in sequēti quæstione.

21 *Vltimo arg.* Denique arguitur: forma physica capitalis nó solum moraliter, verū etiā physicè influit in membra; at peccatū Adami fuit capitale, & physicum: ergo influere potest, & de facto influit in membra per influxum, nedum moralem, verum etiam physicum.

Resp. Respondetur, distinguendo maiorem: si sit physicê capitalis, concedo maiorem: si solum moraliter sit capitalis, nego maiorem, & distinguo minorem: fuit physicum in esse entitatiuo, concedo minorem: fuit physicum in esse capitalis, idest, physicê capitale, nego minorem, & nego consequentiam. Itaque aliud est peccatum illud fuisse in se physicum; aliud vero fuisse physicê capitale; primum est verum, secundum falsum: nam vt esset physicê capitale, debebat physicê continere voluntates membrorū: vt autem sic contineret physicê, debebat physicè immutari: cum aliàs ex propria natura illos non contineret (vt superius arguebā) & hoc secundo modo debebat esse physicum prædictum peccatum, vt influxū physicum in membra posset exercere.

22 *Instabis* Sed dices, gratia habitualis Christi Domini non est physicê capitalis; cum ex natura sua sit eiusdem speciei cum gratia habituali nostra, sed solū est capitalis moraliter, propter coniunctionem ad Verbum; & tamē, quia physica est, habet influere in nos gratiam, & cætera dona, non solum per influxum moralem, verum etiam per influxum physicum: ergo quamuis peccatum actuale Adami physicê capitale non fuerit, sed solum moraliter, quia tamen est entitas physica, & aliàs capitale moraliter, vtroque influxu physico, & morali in nos influxit.

23 *Resp.* Respondetur negando causalem minoris: non enim ideò physicê influit, quia physica forma est, sed quia est eleuabilis per Dei actualem motionem, seu fluidam qualitatem, vt instrumentaliter physicê influat gratiam in alios. Imò hoc exemplo robur accipit nostra sententia: nā, quia gratia habitualis Christi, est eiusdem speciei cū nostra, nequit ratione suæ entitatis physicê influere in nos gratiam, & alia supernaturalia dona, sed ad hoc indiget physicê immutari, & physicê eleuari per actualem motionem, seu auxilium actuale; at peccatum actuale Adami, est eiusdem speciei ex natura sua quoad physicā entitatem cum personali: ergo ex vi proprię entitatis, nequit influere physicê in alios, & aliàs non apparet, à quo physicê eleuabile sit, vt superius arguebā: ergo nullatenus potest physicê influere. Et quidem si hoc exemplum aliquid conuinceret, solum esset peccatum actuale Adami influere in nos physicê instrumentaliter: sic enim influit gratia habitualis Christi Domini in nos, cum tamen instrumentalis influxus talis peccati, non sit de mente contrariæ sententiæ, nec possit esse de mente alicuius, aliàs etiam causam principalem eleuantem deberent assignare, quod est impossibile.

(?)

ososososososososososososos
ososososososososososos
ososos sos sosososos
ososososososososo
osososososoSo
osososoSo
soso
✠

§.IV.

§. IV.

Resoluitur secunda pars disputationis, & argumentis in contrarium occurritur.

24 *Secūda cōclusio* PRo illius decisione sit secunda conclusio: *Peccatum actuale Adami fuit causa demeritoria, non peccati originalis nostri sumpti formaliter, bene tamē aliorum, quæ in nobis obtinent rationem pœnæ.*

Prima pars prob. Prima pars istius conclusionis cōmunis debet esse apud Theologos, vt constabit ex dicendis; & suadetur hac dumtaxat ratione: peccatū actuale acceptū formaliter nequit esse pœna alterius peccati: ergo neque habituale personale, nec originale possunt, si accipiantur formaliter sub ratione peccati, esse pœna peccati actualis, siue personalis, siue capitalis. Antecedens est D. Thomę expressum *infra quæst.87.art.2.* vbi Vazquez, Caietanus, Curiel, Lorca, Montesinus, & alij Expositores eidem adhærent sententiæ contra Scotum *in 2. distinct.37.quæstione vnica.* Consequentia vero probatur: nam idcircó actuale peccatum acceptum formaliter nequit esse pœna alterius peccati; quia de ratione pœnæ est, quod sit à Deo, & involuntaria personæ pęnam patienti: actuale autem peccatum nequit esse à Deo formaliter sub ratione peccati, estque prout sic essentialiter voluntarium; at etiam habituale peccatum, siue personale, siue originale essentialiter sunt voluntaria: ergo eis repugnat sub reduplicatione peccati causari à Deo, non minus, quam peccato actuali: ergo nequeunt prout sic obtinere rationē pœnæ peccati actualis, siue personalis, siue capitalis; & consequenter actuale peccatum, siue personale, siue capitale sortiri non poterunt rationem causæ demeritoriæ respectu illorum. Contra quam rationem plura possunt opponi; illorum tamen solutio ad locum allegatum spectat. Videantur Authores citati.

Secundam conclusionis partem tenent Scotus, *vbi proximè*, Durandus *in 2. distinct.30.quæst.3.* Conradus *in præsenti quæstione art.2.* Suarez *3.p.disp.39.sect.1.* Martinez *in præsenti quæst.art.1.dub.4.conc.1.* 25 *Secūda pars prob. 1. ex D. Tho.* Illam ostendo primo ex D.Tho.*3.p.quæst.19.artic.4.in argumento sed contra*, quod sic Angelicus Doctor formauit: *Sed contra est, quod dicitur ad Romanos 5. Sicut per vnius delictum in omnes homines in cōdem nationem, sic, & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ; sed demeritum Adæ deriuatur ad condemnationem aliorum: ergo multo magis meritum Christi ad alios deriuatur*: ergo expresse sentit Angelicus Doctor, Adamum suo peccato nobis demeruisse; cūque non demeruerit nobis originalem culpam acceptam formaliter, vt constat ex dictis, demeruit nobis alia, quæ sortiuntur rationem pœnæ. Probo consequentiam: D. Thomas probat Christum nobis meruisse, ex eo quod demeritum Adæ ad nos deriuatur, vt constat ex titulo articuli, in quo inquirit, *vtrum Christus alijs mereri potuerit*: At si demeritū Adæ ad nos deriuaretur, non demeritorie, sed alio modo, non bene id colligeret, sed ad summum deriuari ad nos, eo modo, quo Adæ peccatum: ergo vt recte conclusionem intentam colligat D. Thomas, debet in minori præfati argumenti subsumere demeritum Adæ ad nos deriuari per modū demeriti.

26 *Prob. 2 ex Ambrosio.* Secundo ex Ambrosio, qui explicans verba illa Pauli ad Romanos 5. *Sicut per vnius delictum*, &c. ait;

quod

quod per illud peccatum omnes homines meruimus condemnationem: ergo ex mente Ambrosij, Adami peccatum, quatenus nos illo peccauim⁹, demeritoriũ cõcursum exercuit, respectu nostræ condemnationis. Fauet etiam Leo Papa *sermone 5. de natali Domini*, asserens, quod Adam obtéperans diabolo, vsque ad præuaricationem meruit, vt in ipso omnes morerentur.

Denique hac ratione: mors corporalis, & alij defectus consecuti ex peccato, & pęna damni, qua puniuntur infantes, qui sine Baptismo ex hac vita decedunt, sunt pœnæ alicuius peccati, non actualis propria ipsorum voluntate commissi: ergo capitalis quod Adamus, vt caput commisit, & nos etiam commisim⁹ in illo, & consequenter tale peccatũ demeritorie ad illa concurrit cum pęna, in quantum talis correspõdeat demerito.

27 *Resp.* Dices, illa omnia in infantibus obtinere rationem pęnæ, non peccati actualis ipsorum, nec actualis peccati capitis, sed originalis, quod est habituale peccatũ cuiuis illorum intrinsecum. Sed contra primo; pęna sensus correspondens personali peccato, non solum est pęna comparatiuè ad peccatum habituale personale, sed etiam est pęna actualis: ergo pęna damni, qua infantes punientur, non solum erit pęna peccati habitualis originalis, sed etiam capitalis.

Contra primo.

Secũdo. Secundo, nequit habituale peccatum originis constituere paruulos habitualiter demerentes, nisi fuerint demerentes actualiter, per actuale peccatum capitale: ergo nequit habere rationem, pęnæ carentia diuinæ visionis, in qua pęna damni consistit, respectu culpæ originalis, quin etiam sit pęna comparatione ad peccatum actuale capitis. Consequentia tenet; antecedens autem cõstat; tum, quia esse habitualiter demerentem, supponit fuisse aliquando demerentẽ actualiter: ergo nisi paruuli actu demeruerint ratione culpæ actualis primi parentis, nequibunt esse habitualiter demerentes, ratione culpæ originalis. Tum etiam, nam esse habitualiter peccatorem, supponit in eodem subiecto, aliquando peccasse; *vt disp. 32.* satis ostendimus: ergo demeritũ, etiam habituale, in eodem subiecto supponit demeritum actuale.

Denique impugnatur illa solutio: peccatum actuale primi parentis vnitum fuit paruulis, illos cõstituens actu peccantes, licet in alio, vt ostendimus loco allegato: ergo etiam fuit illis vnitum in ratione actualis demeriti, illos constituens actu demerentes: nec videtur assignabilis discriminis ratio; tunc vltra, sed actuali demerito pęna debet correspondere: ergo omnia illa, quæ in nobis obtinent rationem pęnæ, non solum id habebunt comparatiue ad originale vnicuique nostrum proprium, sed etiam respectiue ad actuale, omnibus commune; & consequenter tale peccatum demeritorie concurrit respectu omnium, quæ rationem pęnæ sortiuntur in nobis. 28 *Tertio.*

Contrarium secundæ partis nostræ conclusionis tenet Zumel 1. 2. *quæst. 8. art. 1. disp. 3.* tenet etiam Curiel in præsenti, *dubio 3. conclusione vltima*; Decanus Lobaniensis *articulo 2.* qui est de peccato originali, & Driedo *lib. 2. de captiuitate, & redemptione generis humani tractatu 2. cap. 2. parte 4. conclusione 1.* Qui quamuis solũ expresse loquãtur de demerito respectu originalis culpæ; ratio tamen, qua ducuntur, insinuat omnem rationem demeriti, illi denegare, etiam respectu illorum, quæ in nobis obtinent rationem pęnæ. 29 *Opposita sententia.*

Pro quibus in primis facit D. Th. *in 2. distinct. 20. quæst. 2. artic. 3. ad 3.* his verbis: *Ad tertium dicendum, quod peccatum non transit in posteros à primo Parente, per modum demeriti, quasi ipse omnibus mortem meruerit, & infectionem peccati, sed per modum traductionis consequentis traductionem naturæ: non enim vnius personæ actus toti naturæ mereri, vel demereri potest, nisi* 30 *Arg. 1.*

Digitized by Google

limites humanæ naturæ transcendat, vt patet in Christo, qui Deus, & homo est; vnde à Christo nascimur filij gratiæ, non per carnis traductionem, sed per meritū actionis; ab Adamo vero nascimur filij iræ per propagationem, non per demeritum: ergo ex mente D. Tho. peccatū Adami non concurrit demeritoriè respectu mortis posterorum; & consequenter, nec respectu aliorum, quæ in nobis obtinent rationem pœnæ.

Resp. Respondetur distinguendo antecedens: peccatum Adami, quatenus præcisè fuit Adami, concedo consequentiam: quatenus fuit nostrum, nosque illo peccante peccauimus, & illo demerente demeruimus, nego consequentiam. Et hoc secundo modo nos asserimus, demeritorium concursum exercuisse respectu illorum, quæ in nobis rationem pœnæ sortiūtur.

31 *Opponens 1.* Si obijciatur primo, iuxta istam explicationem non rectè subsistere solutionem illius tertij argumenti à D. Thoma traditam: ergo inepta est nostra interpretatio. Probatur antecedens: nam argumentum tertium erat huiusmodi: *Ab eadem potentia est meritum, & demeritum; sed peccatum Adami, non solum sibi, sed etiam nobis demeruit: ergo ipse si perstitisset omnibus nobis mereri potuisset, & ita omnes per eius meritū primam gratiam consecuti fuissent.* Cui argumento occurrit D. Thomas solutione tradita, negādo, peccatum Adami ad nos deriuari per modū demeriti; at si illud peccatum, quaten⁹ nostrum fuit, nobis demeruisset, restabat D. Thomæ rationem reddere, cur etiam Adæ meritum, quatenus nostrum non posset primam gratiam mereri: ergo argumentum non dissoluebat, sed in suo robore relinquebat.

Secūdo. Secundo: nam ratio, qua D. Th. probat non transire ad nos demeritoriè prædictum peccatum, est, *quia vnius personæ actus non potest toti naturæ mereri, vel demereri, nisi limites naturæ transcēdat; vt patet in Christo, qui Deus, & homo est*; at hæc ratio æquè conuincit de demerito alicuius personæ, quaten⁹ nostro, ac conuincit de demerito talis personæ, quatenus est illius: ergo deficit nostra interpretatio. Probatur minor: in merito non solum conuincit sub vna, sed etiam sub alia ratione: nō enim potest actus vnius personæ, adhuc quatenus nostrum, nobis mereri, nisi talis persona limites naturæ transcendat: ergo pariter etiam in demerito debet conuincere.

Respondeo ad primam obiectionem, negando antecedens; ad illius probationem, nego minorem, seu potius suppositum: non enim meritum condignum vnius personæ, de quo loquebatur Angelicus Doctor: potest alteri vniri illum merentem cōstituens, vt constat ex dictis *disp. 32. §. vltimo in solutione ad 4.* Propter discrimen ibi assignatum inter meritum condignum, & demeritum; quod discrimen D. Thomas supponebat ex communibus principijs iactis in materia de merito. Vnde illius solutio solum procedit de merito, & demerito vnius personæ, quatenus tale meritum, aut demeritum ipsam merentem, aut demerentem constituit; & loquendo de his, prout sic, parificat vtramque Angelicus Doctor, & ait, quod sicut vnus homo nō potest alijs mereri, quod intellige de merito condigno; ita nec potest alijs demereri: si tamen talis homo sit aliorum caput illorum voluntates continens, poterit illis demereri, non per suum demeritum, quatenus propriū, sed per ipsum, quatenus est etiā aliorum demeritum, quod Angelic⁹ Doctor non negat, & nos affirmamus in Adamo de facto contigisse. 32 *Resp.*

Ad 2. Ad secundam obiectionem, concessa maiori, nego minorem; ad illius probationem, nego id quod supponitur: meritum namque condignum non potest merentem constituere, nisi solam personā, à qua elicitur, quod si posset, non exigeretur infinitas in tali merito, vt alijs meritoriè prodesset.

Secun-

33 *Arg. 2.* Secundo principaliter arguitur, argumento quo Authores prædicti conuincuntur: Adamus namque nõ fuit caput influens in sua membra, per modum meriti; quoniam hoc solum conuenit Christo: ergo nec per modum demeriti: patet consequentia; quia eadem videtur in vtroque ratio. Quod amplius explicatur: *Cõfirm.* eodem modo fuit Adamus constitutus caput transfusionis iustitiæ originalis, si legem seruaret, quo fuit caput transfusionis culpæ, & aliorum consequentium ipsam: at si Adamus in iustitia perseuerasset legem obseruãdo, non mereretur transfusionem iustitiæ: ergo nec suo peccato meruit culpæ infusionem, nec priuationem iustitiæ originalis, nec mortem, & alia, quæ in nobis originalem culpam consequuntur.

34 *Retorquetur arg. in contrarios.* Hoc tamen argumentum cum sua confirmatione, nõ potest Authores contrarios iuuare, cum & ipsi in propria sentẽtia illud soluere teneantur: fatentur namque Adamum fuisse causam moralem transfusionis culpæ per moralem resultantiam; cum tamen respectu transfusionis iustitiæ causa moralis, in illorum sententia non fuerit. Quod probo: non enim fuit causa moralis meritoria transfusionis iustitiæ, vt in suo argumento fatentur; neque etiam fuit causa moralis, per resultantiam moralem: iustitia namque originalis, sicut nec gratia habitualis, non consequitur ad actus nostros morali resultantia; cum non connectatur cum illis necessaria cõnexione, sed à Deo immediate infundenda esset posteris Adæ, sicuti, & ipsi Adæ fuit infusa de facto, se habente obseruantia præcepti impositi, solum vt conditione sine qua non: fateri ergo tenentur, aliter fuisse Adamum caput constitutum transfusionis culpæ, & aliorũ, quæ ipsam consequuntur, ac transfusionis iustitiæ originalis, ac proinde illorum argumentum, vt inefficax recognosci.

35 *Ad illud resp.* Igitur ad illud, respõdeo, concesso antecedenti, negando consequentiã; nec in vtroque eadem ratio inuenitur, sed magnum discrimen interuenit insinuatum supra *disp. 32. § vltimo*, consistens in eo, quod Deus ex se mouetur ad iustitiam, & gratiam infundendam: vnde ad hoc non indiget meritis nostris; ac proinde, necessariũ non fuit, quod Adamus constitueretur caput in ordine ad meritũ transfusionis iustitiæ, vt de facto simul cũ natura ad posteros iustitia transiret; pœnam tamen non infert, nisi motus ex nostris demeritis; cũque supposita Dei ordinatione de iustitia originali transfundẽda in Adami posteros, illius carentia necessario obtineat rationem pœnæ; consequens fit, quod debebat præsupponi demeritũ aliquod, & quia habituale demeritũ non potest stare absque aliquo actuali; consequens fit, quod debeat assignari aliquod actuale demeritũ, quod in paruulis præcesserit; & quia personale non potuit, debet esse capitale; ac proinde fateri tenemur actũ Adami, quo legem fuit transgressus, quatenus nostrum erat, demeriti rationem obtinuisse, & Adamum fuisse caput nostrum morale constitutum in ordine ad demeritum.

Alij respondent, distinguendo antecedens: per modum meriti condigni, concedunt: per modum meriti congrui, negant antecedens, & consequentiam: ratio autem discriminis inter demeritum, & meritũ congruum ex vna parte, & meritum condignum ex alia, constat ex dictis *supra disp. 32. §. vltimo*. Neque ex hoc derogatur authoritati Christi: tum, quia Christus id habuit per meritum condignum: tum etiam, quia dignitas meritorum illius nascebatur ex proprio supposito, quorũ neutrũ Adamo cõpetit; ac proinde illius dignitas, & authoritas indemnis subsistit. Quod autẽ ita de facto cõtingerit sibi persuadent, ex eo quod tunc aliquod opus est meritorium de congruo, quando ei correspõdet aliquid in premium ex pacto, & ordinatione diuina, ad quod ex natura sua ordinem non importat, sed iustitia daretur paruulis ex pacto diuino cum 36 *Aliorũ solutio.*

Ada-

Digitized by

Adamo innito sub conditione obseruantiæ præcepti: ergo tali obseruantiæ de facto competeret, ratio meriti congrui respectu iustitiæ paruulorum.

37 *Si oppo-natur.* Hæc solutio probabilis est; cōtra illam tamen obstare videtur D. Tho. 4. *sententiarum dist.* 5. *quæst.* 1. *art.* 3. illis verbis: *Ad secundam quæstionem dicendum*, quod potestatem excellentiæ Deus homini puro conferre potuit; sed tamen non fuit decens, *ne spes poneretur in homine, & Ecclesia vnum caput esse ostēderet, a quo omnia membra spiritualem sensum, & motum reciperent*. Ergo licet Deus potuerit Adamum constituere caput morale nostrum, in ordine ad meritum, non cōdignum, sed congruum, quod ibi puro homini possit competere satis indicat Angelicus Doctor, & *in solutione ad* 2. & 3. id tamen non decuit. Patet consequentia: nam idcirco, non decuit potestatem excellētiæ puræ creaturæ concedi, ne spes poneretur in homine, & vt vnum esset caput Ecclesiæ; at eadem inconuenientia sequi videntur, ex eo quod Adamus à Deo constitueretur caput nostrum morale, in ordine ad meritū: ergo eadem ratione non decuit.

38 *Resp. potest.* Sed respondere potest solutionem traditam sustinendo, negando primam consequentiam. Ad cuius probationem, nego minorem. Tum, quia D. Th. loquitur de potestate excellentiæ cōcessa homini in lege gratiæ, supposito Christo venturo, qui est caput Ecclesiæ, quo supposito, vt ostenderetur solum ipsum esse caput Ecclesiæ, decuit, vt alij non concederetur potestas excellentiæ: Adamus autem solum fuit caput constitutus à Deo in ordine ad meritum congruū transfusionis iustitiæ, si perstitisset in legis obseruantia, in quo casu Christus non veniret; quia potestas excellentiæ, de qua loquitur, est ad cooperandum effectus Sacramentorum, & Sacramenta instituenda, quibus gratia adultis confertur, quibus posset, esse periculum peccandi in tali homine; at vero Adamus solū fuit caput, in ordine ad meritum transfusionis iustitiæ in paruulis, quādo primo nascuntur, in quibus pro tunc nullum tale periculum extaret.

§. V.

Resoluitur tertia pars disputationis.

PRo illius resolutione sit tertia conclusio: *Primum Protoparentis peccatū fuit causa transfusionis culpæ originalis; non quia tale, sed quia primum, vnde si quoduis aliud prius tempore commisisset, totam infecisset naturam.* Ita Curiel *in præsenti articulo* 1. *dubio vltimo conclusione* 1. Zumel *art.* 2. *disp.* 2. Martinez *art.* 2. *dubio* 2. Aluarez *disput.* 172. & communiter Thomistæ. Quibus libēter assentior; quia illorum sententia est D. Thomæ expressa *in* 2. *dist.* 33. *in fine in expositione litteræ ad secundum argumentum*, his verbis: *Ad secundum dicendum, quod hoc est per accidens, quod tale nocumentum naturæ humanæ intulit, quia scilicet fuit primum peccatum, quod naturam humanam viciauit*; & paucis interpositis: *Quodcumque autem aliud peccatum fuisset hoc modo, primum etiam effectum habuisset, siue fuisset peccatum operis, siue voluntatis, quamuis quidam aliter dicant, dicentes, si Adam alio modo peccasset, non incurrisset necessitatem moriendi, quia hæc pœna, illi tantum culpæ vide-* 39 *Tertia cōclusio* *Prob.* 1. *ex D. Thom.*

tur ordinata esse à Deo;cum dixit, quacumque die comederis, &c. Sed in hoc ostenditur, etiamsi alia peccata commisisset, quod similem pœnam obtinuisset, quasi à minori. Grauius est enim, &c. Id ipsum dixerat in eodem *lib.2.dist.21.quæstione 2.art.2.ad 2.* ac tandem, id docet *2.2.quæst.163.art.3.ad 2.* quibus locis,& alijs, adeo expresse traditam conclusionem dedit Doctor Angelicus, vt nullatenus possit in illius doctrina oppositum sustineri.

40 *Secũdò prob.ratione.* Probatur secundo ratione, ex eisdem locis desumpta: nam idcirco peccatum,quod de facto fuit primũ infecit naturam, & ad posteros transit;quia per ipsum Adamus amisit iustitiam originalem,quæ erat donũ illi,pro se,& sua posteritate commissum; at quoduis aliud peccatum, prius tempore commissum eosdem effectus præstaret: ergo inficeret naturam,& ad posteros transiret; & cõsequenter esset causa moralis transfusionis culpæ.

Resp. Dices,peccatum quod de facto fuit primum,non ideò totam naturã infecisse, quia per illud, vtcumque amisit iustitiam originalẽ; sed quia per tale peccatum, illam pro se, & alijs amisit, si autem aliud peccatũ prius tempore committeret, solum sibi amitteret iustitiam originalem; vnde non inficeret totam naturam, nec deriuaretur ad posteros.

Contra Sed contra: nam alia peccata, siue superbia,siue infidelitas, vtpote contra naturalia præcepta, grauiora sunt,quam peccatum gulæ, quod de facto fuit primum: ergo si huic correspondit,vt pœna,priuatio iustitiæ originalis,non solum vt erat singularis personę,sed etiam vt erat donum commune toti naturæ,à fortiori,vt inquit D.Thomas loco allegato,si quoduis aliud peccatum, prius tempore committeret, illi vt pœna corresponderet carentia iustitiæ originalis,sub vtraque ratione.

41 Respondebis,priuationem iustitiæ originalis in posteris, non fuisse pœnam prædicti peccati ratione suæ grauitatis specificæ;sed quia fuit capitale,ratione pacti,quo Deus Adamum constituit caput in ordine ad impletionem,vel transgresionẽ præcepti de non comedendo, quod pactum continetur in illis verbis Genesis 2.cap.*In quacumque die comederis ex eo, morte morieris*; & idcirco quamuis alia peccata grauiora,prius tempore commisisset,ob illa non priuarentur posteri originali iustitia. *Resp.*

Sed contra: nam pactum, quo Adamus fuit constitutus caput colligitur ex mortis cõminatione in prædictis verbis contenta;at talis cõminatio,etsi explicite solum fiat ob peccatum gulæ,implicite tamen, & virtualiter etiam respicit quoduis aliud peccatum contra naturalia præcepta primo commissum: ergo pactum, quo Adamus fuit caput constitutus, intelligi debet in ordine ad quoduis peccatum, quod primo committeret. Probo minorem primo: nam si pœna mortis, & priuatio originalis iustitiæ respectu totius posteritatis fuit comminata à Deo ob peccatum contra præceptum positiuum, per locum à minori ad maius,vt inquit D. Thom.etiam debet intelligi facta ob peccata grauiora,si prius committerentur: ergo saltim implicite illos respicit dicta comminatio. Secundo illa minor suadetur: nam etiam si comminatio mortis personalis Adami, solum fuerit expresse facta contra peccatum gulæ, implicite etiam facta intelligitur contra quoduis aliud peccatum,quod primum committeret;quo circa, si aliud præceptum quodcumque illud esset primo transgrederetur, immortalitatem amitteret: ergo pariter, quamuis pęna mortis,& priuatio iustitiæ originalis posterorum, solum fuerit expresse imposita contra peccatum gulæ,implicite tamen imposita intelligitur contra quodcumque peccatũ primo commissum. *Contra*

Denique principaliter suadetur conclusio:nã eo ipso,quod Adamus 42 *Tertio prob.cõclusio.*

pri-

primo peccaret, amitteret dignitatē capitis in ordine ad transfundendā originalem iustitiam in posteros; in decens namque apparet, quod Adamus carens iustitia originali, esset caput transfusionis illius: ergo eo ipso posteri nascerentur priuati iustitia originali. Patet consequentia, quia secundum præsens decretum statutum à Deo iustitia erat transfundenda in posteros Adæ dependenter ab illo, vt capite, vel dependentia meriti de congruo, vel saltim vt conditione, iuxta superius dicta. Tunc vltra; sed priuatio iustitiæ in paruulis, vtpote pœna, debet supponere aliquam culpam: ergo cum personalis esse, non posset, foret pœna primi peccati; & consequenter tale peccatum, quodcumque illud esset, ipsi imputaretur, ad illosque transiret.

43 *Arg. 1.* Contrarium huius conclusionis tenent Alexander Alensis, & Catherinus, *opusculo de peccato originali, parte vltima*, Salmeron *in epistolam ad Romanos, circa finem*, Montesinus *disp. 11. quæst. 7. num. 94.* Lorca *in præsenti quæst. in expositione art. 2.* Meratius *disp. 14. de peccatis sectione 4. & 5.* hoc vnico argumento conuicti: solum peccatum capitale potuit ad posteros deriuari; at si prius tempore ad peccatum gulæ quoduis aliud committeret, esto sit grauius, capitale tamen non esset: ergo ad posteros, non deriuaretur. Probatur minor: nam peccatum Adami esse capitale, non ei conueniebat ex natura rei, quia videlicet, erat naturale caput suæ posteritatis, vt satis ostendimus *disp. 33.* & est communis Theologorum sententia; sed ex vi pacti, quo fuit constitutus caput morale suæ posteritatis: at pactum solum fuit cum Adamo initum in ordine ad impletionem, aut transgressionem præcepti de nō comedendo de ligno prohibito: ergo nullum aliud peccatum primo ab Adamo commissum foret capitale. Probatur hęc minor: pactum namque cum Adamo initum, non aliunde colligitur, quam ex verbis (superius adductis) *in quacumque die comederis ex eo, morte morieris*; at qui hæc comminatio solum respicit transgressionem illius præcepti positiui: ergo pactum in illa contentū, illius præcepti transgressioni assignatur. Respondetur ex dictis, concessa maiori, negando minorem. *Resp.* Ad cuius probationem, neganda est illa minor: ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem: explicite, concedo minorem: implicite, & virtualiter, nego minorem, & nego consequentiam: quæ solutio cō stat ex probatione nostræ sententiæ.

Sed dices, si comminatio mortis implicite, & virtualiter facta contra quoduis aliud primum peccatū, 44 *Replic.* idcirco esset, quia cum fuerit facta contra minus graue, debet etiam intelligi facta contra alia grauiora per locum à minori ad maius; at hæc ratio est nulla: ergo. Probatur minor; quia alias eadem ratione dicta comminatio fuisset facta implicite contra primum peccatum Caini ex suppositione, quod Adamus numquam peccaret; & consequenter, non peccāte Adamo, primum peccatum Caini ad posteros deriuaretur, quod falsum esse, ex dicendis constabit. Patet sequela: nam primum peccatum, quod commisit Cain multo grauius fuit peccato inobedientiæ Adami, & alijs, quæ Adamus poterat primo committere: ergo si illa ratio esset alicuius roboris etiam conuinceret de peccato Caini, in casu, in quo Adamus nullum commisisset peccatum.

Respondetur, negando minorem. *Resp.* Ad cuius probationem, nego sequelam. Ad illius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia peccatum Cain, & si grauius fuerit, fuit tamen peccatum personæ, de qua constat, non fuisse constitutam à Deo caput posteritatis in vi præsentis decreti: nostra autem ratio procedit de peccato grauiori illius personæ, de qua constat fuisse caput morale suæ posteritatis.

45 *Arg. 2.* Secundo principaliter arguitur: de facto peccauit Adamus prius peccato superbiæ, quam peccato gulæ, vt docent Cyprianus *in sermone de tentationibus, & ieiunio*. Gregorius *lib. 4. moralium cap. 9.* Basilius *in sermone, quod Deus non sit auctor malorum*. Augustinus *lib. 8. de Genesi ad litteram cap. 13. & libro 11. cap. 30.* Leo Papa *sermone 5. de natali Domini*, Prosper *lib. 2. de vita contemplatiua cap. 19.* & D. Thomas 2. 2. *quæst. 163. art. 1.* qui omnes, & alij passim affirmant, primum peccatum Adami fuisse superbiam, constatque ex suasione serpentis: *Eritis sicut Dij, scientes bonum, & malum*; & tamen peccatũ, quod de facto fuit transmissum, fuit inobedientiæ contra legem de non comedendo, vt constat ex cap. 5. ad Romanos, illis verbis: *Per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt multi*; ex Tridentino *sessione 5. decreto de peccato originali canone 2.* ex Basilio *oratione 1. de ieiunio*, illis verbis: *Quia non ieiunauimus, excidimus de Paradyso*, & alijs Ecclesiæ Patribus sæpe id asserentibus: ergo non ideo fuit moralis causa transfusionis culpæ; quia primum absolute, sed quia tale peccatum; & consequenter, nullum aliud peccatum, quamuis prius illo commissum, ad posteros per originem deriuaretur.

46 *Resp.* Respondeo, distinguendo maiorem: prius tempore, nego maiorem: prius prioritate naturæ in genere causæ finalis, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiã: itaque verum est, primum peccatum Adami fuisse superbiæ, quod Patres affirmant: non tamen solum habuit istam malitiam; sed etiam habuit malitiam gulæ contra præceptum positiuum de non comedẽdo; cum hoc discrimine, quod malitia superbię fuit prior prioritate naturæ in genere causæ finalis, quia ex fine assimilationis ad Deum inde fuit motus ad comedendum contra prohibitionem diuinã; de quo videatur D. Thomas loco allegato. Ex hoc tamen non sequitur comestionem prohibitam in eodem instanti temporis existentem, non fuisse primum peccatum, non quidem per exclusionẽ malitiæ prioritate naturæ antecedentẽ, sed per exclusionem præcedentiæ tẽporis, vnde verum est primum peccatum Adami fuisse ad nos deriuatum.

Sed oppones primo: ergo saltim prioritate naturæ præcessit malitia superbiæ in tali peccato; at pro illo priori excludere debuit originalem iustitiam ab Adamo; cum peccatum pro nullo priori compatiatur cum gratia: ergo si tale peccatum fuit capitale, habens vim ad amittendum originalem iustitiam, prout ad posteros erat transfundenda, de facto illam primo destruxit pro illo priori naturæ; & consequenter comestió prohibita secundum suam specialem rationem nullã causalitatem exercuit in posteros, quod est contra sanam doctrinam. 47 *Instabis 1.*

Secundo, quia saltim ex solutione tradita sequitur non solam malitiam gulæ in illo peccato repertam, sed etiam malitiam superbiæ ad nos deriuari: consequens est falsum: ergo. Sequela est manifesta. Minor autem probatur: nam Deus quando incepit exequi pęnam peccato capitali impositam, dicens: *Maledicta terra in opere tuo, &c.* causam promissionis reddens, nõ dixit, quia superbus, aut infidelis fuisti, sed *quia audisti vocem vxoris tuæ, & comedisti, &c.* at si malitia superbiæ capitalis fuisset, & ad nos transiret, executio pęnæ, illi etiam corresponderet: ergo cum sola malitia comestionis pro causa impositionis pęnæ assignetur à Deo, manifestum fit solam illã malitiam ex his, quæ in prædicto peccato reperiebantur, fuisse capitalem. *Secũdo.*

Respondetur ad primam obiectionem, concessa sequela, negando minorem: nam etsi peccatum, & gratia pro nullo instanti reali, & pro nullo instanti naturæ simul compatiantur; 48 *Ad 1. resp.*

tur;

Digitized by Google

tur; necessarium tamen non est, quod pro omni priori naturæ intelligatur expulsio gratiæ, prioritates namque naturæ sunt prioritates causalitatis, vnde in his solum intelliguntur, quæ ad causalitatem, quã pro tunc exercent sunt necessaria: cum ergo prioritas malitiæ superbiæ respectu comestionis prohibitæ sit prioritas in genere causæ finalis per modum intẽtionis, & electionis, necessarium non est, quod malitia superbiæ pro priori, quo intelligitur antecedere malitiam comestionis intelligatur exercere causalitatem expulsiuam gratiæ; sed sufficit, quod in eodem instanti reali per vtramque malitiã, et si quæ fuerunt aliæ in prædicto peccato gratia expellatur. Et quidem Tridentinum *sessione 5. decreto de peccato originali canone 3.* eidem prævaricationi Adæ nocumentum proprium, & posteritatis nocumentũ attribuit: cũ ergo certum debeat esse apud omnes omnem malitiam in tali peccato repertam, Adæ nocuisse, omnis etiam illius peccati malitia nocuit posteritati.

49 *Ad 2.* Ad secundam obiectionem, cõcedo sequelam, & nego minorẽ. Ad illius probationem dicatur, causalẽ assignatam à Deo non fuisse exclusiuam; atque adeô nõ sequitur, quod si malitiam inobedientiæ pro causa assignauit, etiam malitia superbiæ causa non fuerit: ratio autem cur comestionis malitiam expressit, & non alias inuentas in prædicto peccato, ea fuisse videtur, quia scilicet in comminatione *capite 2.* antecedenti facta, solum fuit expressa malitia comestionis; ratio autem, cur in comminatione solum fuit facta expressa mentio illius, est; quia cum comestio non esset prohibita iure naturæ; bene tamen superbia, fuit necessarium illam expresse prohibere: secus vero malitiam superbiæ, et si quæ fuerunt aliæ contra legem naturę, aut diuinam in prædicto peccato repertæ.

50 *Vltimo arg.* Denique principaliter arguitur: iustitia originalis non transiret ad posteros ex fide, aut humilitate primi parentis, sed ex sola obseruantia præcepti de non edendo de ligno prohibito: ergo sola illius præcepti transgressio ad illos deriuari potuit secundum ordinem à Deo statutũ. Consequentia est bona, nam sola illius præcepti transgressio deriuaretur ad posteros, ex cuius obseruantia in originali iustitia nascerentur. Antecedens autem probatur: nã etiam si Adamus fidelis, & humilis perseuerasset, si tamen transgrederetur illud præceptum positiuum, non nascerentur in iustitia originali, sed in peccato: ergo, neque ex fide, neque ex humilitate primi parentis deriuaretur ab illos originalis iustitia.

Resp. Respondetur, quod sicut ex prima transgressione cuiuscumque præcepti nascerentur in peccato (vt probatum relinquimus;) ita vt in iustitia nascerentur, non sufficeret huius, vel illius præcepti obseruantia in particulari, sed requirebatur omnium obseruantia, vnde etiam si Adamus obseruasset legem illam positiuam, si tamen totam legem, non obseruaret, sed aliquod legis præceptum frangeret, non nascerentur paruuli in iustitia originali.

****

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

51 *Primũ corollarium.* EX dictis in hac, & præcedentibus *disput.* colligo primo, nullũ aliud peccatũ Prothoparentis præter primum, nec peccata proximorum parentuum deriuari ad posteros per originem. Ita D. Tho. in præsenti, & communiter omnes Theologi: & pro vtraque parte suadetur ratione D. Th. *in corp. art. 2.* ad hanc formam redacta; solum namque illud peccatũ deriuatur ad posteros, quod fuit capitale: at solũ primũ peccatũ primi parẽtis fuit capitale: ergo solũ illud deriuatur ad posteros.

Prob. prima pars.

Minor prob.1. Illatio est legitima: maior certa ex iam dictis. Minor autem ostenditur primo ex D. Thoma in hunc modum. Illud peccatum fuit capitale, quod corrupit naturam, illamque expoliauit dono communi Adamo pro se, & pro tota sua posteritate cōmisso, nempè originali iustitia; at solum primum peccatum Adami istum præstitit effectum: nam cætera peccata, siue ipsius Adami, siue aliorū Parentum illam supponebāt destructā: ergo solum primum peccatū Adami fuit capitale.

Secūdo. Secundo: nam alij Parentes non fuerunt capita constituta à Deo, & primus Parens post primum peccatū dignitatem capitis amisit, vt ostendimus §. *præcedenti*, aliàs cum iam non posset iustitiam originalem trāsfundere, maneret caput in ordine ad malum tantummodo, quod indecens videtur: ergo solum primum peccatum fuit capitale.

52 *Secūda pars suadetur 1.* Deinde secunda pars nostri corollarij suadetur primo ex Anselmo *lib. de conceptu virginali cap. 23.* illis verbis: *Quare quoniam nullus post Adam quiuit filijs suis iustitiā seruare, nullam video rationem, cur proximorum Parentuum peccata filiorū debeant animabus imputari.* Id ipsum repetit *cap. 28.*

Secūdo. Secundo, quia in Scriptura Sacra vni soli, scilicet Adamo, attribuitur peccati transfusio, vt patet ex illo Pauli ad Rom. 5. *Peccatum ex vno in condemnationem, gratia autē ex multis in iustificationem*, idest, exponente Augustino lib. 1. de peccatorū meritis cap. 10. *Ex vno peccante, scilicet Adamo*, vel *ex vno illi⁹ peccato, videlicet primo*; & ex eodem loco, vbi dicitur: *Vnius delicto multi mortui sunt, & per inobedientiā vnius, peccatores constituti sunt multi*: quæ stare nō possunt si aliorū Parentum peccata, nobis nocuissent; neque oportet in re, ita omnibus per via amplius immorari.

53 *Opponnes 1.* Primo contra illam opponi solet Parens Augustinus *6. contra Iulianum cap. 2.* & *in Enchirid. cap. 46.* vbi ait, posse defendi, quod tempore legis antiquæ, poterāt filijs imputari peccata proximorum Parentum, non solum illorum cum quibus Deus inierat aliquod pactum, sed etiam aliorum: Parentum quoque peccatis paruulos obligari non solū primorum hominum, sed etiam suorum, de quibus ipsi nati sunt, non improbabiliter dicitur. Et Magnus Gregorius *lib. 15. Moralium cap. 31.* ad illa verba Iob: *Deus seruabit filijs illius dolorem patris*, vbi sic habet: *Reddit ergo peccatum Parentum in filios, dum pro culpa Parentis ex originali peccato anima polluitur prolis, & rursum non reddit, quia cum ab originali culpa per Baptismum liberamur, iam non Parentū culpas, sed quas ipsi cōmisimus habemus.* Vazquez *disputatione 133. cap. 2. num. 7.* libenter fatetur Augustinum in contraria sententia fuisse reijciens D. Thomam *art. 2.* asserentem quæstionem istam irresolutā reliquisse, nec inconueniens reputat vtrique Ecclesiæ lumini contradicere. *P. Vazquez de Augustino iudicium.*

Fallitur in vtroq; In vtroque tamen fallitur Vazquez, vt constabit legenti Augustinū cap. 47. sequenti, quod sic cōcludit: *An aliud aliquis de re tātā, in Scripturis sanctis diligentius perscrutatis, atque tractatis valeat, vel non valeat reperiri? temerè non audeo affirmare.* Reliquit ergo Augustinus quæstionem istam irresolutam ex propia sententia. Vnde verba in contrarium adducta, vel ex aliorum sensu, vel in propia anceps protulit Augustinus, Gregorius vero non loquitur, expressè de peccatis aliorum parentum ab Adamo, sed absolutè loquitur de peccatis parentum. Vnde interpretari possumus illum, locutum fuisse de peccatis primorum parentum, maxime, quia statim verborum Exodi 20. cap. *qui reddit peccata parentum in filios*: aliam interpretationem adiungit, sic dicens, *quod tamen intelligi aliter potest, quia quisquis parentum iniquitatē imitatur, etiam ex eius delicto intingi-*

tur

Digitized by Google

tur; quisquis autem parentis iniquitatem non immitatur, nequaquã illius delicto grauatur. Cum ergo duas interpretationes adhibeat intelligere possum⁹, ac proinde debem⁹ in priori de peccatis primorum parentum, in posteriori vero de aliorũ parentum peccatis fuisse locutum, ne contra veram sententiam, & communi Theologorum plausu receptam sensisse asseramus.

54 *Secũdũ corol.* Secundo ex dictis colligo, quod si Adam nõ peccaret peccante Cain, filij eius, non contraherẽt peccatum originale. Ita Medina, & Zumel *in præsenti quæst art.* 5. Vazquez *disp.* 133. *cap.* 3. *num.* 11. Curiel *in præsenti quæst. in commentario articuli secundi, §. circa secundam aduertendum est,* Mourcsinus *disp.* 11. *quæst.* 7. *num.* 106. contra Scotum *in secũdo distinctione* 32. *quæst.* 1. *ad argumenta tertiæ opinionis,* Driedo libro de captiuitate, *tractatu* 2. *parte* 4. *circa* 4. *conclusionem*, Conradum 1. 2. *quæst.* 81. *art.* 2.

Prob. Et suadetur sic breuiter; peccatũ namque Cain, etiam in tali casu non foret capitale, sed personale: ergo ad posteros illius non deriuaretur. Consequentia tenet ex sæpius repetitis in discursu materiæ. Antecedens autẽ probatur: nam de facto ex vi præsentis decreti, qualiter nostrum corollarium procedit, solum interuenit pactum cum Adamo ratione cuius fuit ipse solus constitutus caput morale suæ posteritatis: ergo peccatum in tali casu commissum à Cain, foret non capitale, sed personale; & consequenter ipsi soli nocuisset, sibique soli iustitiam originalem amisisset. Nec D. Thomas *quæst.* 5. *de malo art.* 4. *ad* 8. nobis opponitur: nam quamuis asserat, quod si aliquis ex posteris Adami peccasset, ipso non peccante, moreretur quidem propter suum peccatum actuale, sicut Adamus mortuus est, posteri autem eius mererẽtur quidem propter peccatũ originale. Loquitur D. Thomas non ex vi legis modo statutæ, sed secundum aliam legem fortè tunc statuendam, quod

D. Th. testimoniũ explicatur.

contra communem sententiam non est. Quod si opponas, eodem modo posse Scoti sententiam explicari, libenter concedo, ad nos tamen non attinet examinare, quid senserit Scotus; hec sententiam nostram illius dictis conformare.

Colligo tertio, quod si Adamus peccasset post filios iam genitos, illi iam nati, non contraherent culpam originalem. Probatur: nam etsi potuisset caput constitui etiam respectu illorum, qui iam extra causas existerent quando ipse peccaret (vt supra docuimus) de facto tamen non fuit constitutus caput morale nisi respectu illorum, qui in eius lumbis continebantur, quando ipse peccabit, vt ex ibidem dictis ex Augustino, & alijs colligitur: ergo ad iam natos non transiret peccatum. 55 *Tertiũ corol.*

Colligo quarto, quod si aliquis miraculosè formaretur sine semine viri, quamuis formaretur ex humana carne, peccatum originale non contraheret. Ita Anselmus *lib.* 1. *de conceptu virginali cap.* 12. Augustinus *lib.* 10. *de Genesi ad litteram cap.* 19. & 20. Ac tandem D. Thomas *in art.* 4. *huius quæstionis.* Et probatur ratione illius: nam ad posteros contrahitur in quantum ab Adamo per generationem mouetur: ergo illi soli peccatum originale cõtrahunt, qui ab Adamo per actiuam virtutem originem trahunt; at homo miraculosè formatus sine semine viri, non descenderet ab Adamo per seminalem actiuam virtutẽ: ergo homo sic formatus, non contraheret ex ipso originale peccatum. Quæ ratio amplius potest explicari; nam vt supra docuimus, Adamus iuxta ordinem rerum de facto statutũ à Deo, solum fuit caput morale illorum, quorum fuit etiam caput in ratione naturæ; at hominis sic miraculosè formati naturale caput non esset; cum ipsum in se non contineret, vt actiuum principium: ergo nec esset illius caput morale, & consequenter non peccasset in ipso, nec ex illo peccatũ contra- 56 *Quartũ corol.*

Probatur.

Cõfirm.

heret, an autem iuxta alium rerum ordinem, & alium paciscendi modũ homo, sic miraculose formatus peccatum contrahere posset? cõstat id potuisse contingere.

57 *Quintũ corollarium.* Denique infero, quod si Eua peccasset Adamo non peccante, non contraherent filij peccatum originale, bene tamen ẽ contra. Ita Diu. Thomas *articulo 5. huius quæstionis*, & communiter Theologi. Et suadetur primo ratione D. Thom. nam peccatum originale ab illo con trahitur, qui actiue mouet ad generationem natorum; at qui actiue concurrere, soli conuenit Adamo, nam mulier passiue solum ad generationem concurrit: ergo ab illo solo peccatum originale traducitur; & consequenter Eua sola peccante, nõ contraheretur, bene tamen peccantem solo Adamo.

Prob. 1. ratione D. Tho.

58 *Displicuit Vazq.* Rationem istam forte, quia D. Thomæ reijcit Vazquez *disputatione citata cap. 3. num. 9.* ex eo quod etiam si vera esset Medicorum sententia, inquit ipse, quæ asserit mulierem actiue ad generationem concurrere, si tamen iustitia originalis soli viro fuisset commissa, non traduceretur ex Eua peccatum originale, & quamuis verum sit passiue concurrere, si tamen Euæ iustitia originalis fuisset commissa, ex illa traduceretur: ergo impertinens apparet, quod concurrat, vel non concurrat actiue.

Magis displicet eius leue fundamẽtũ Leuis tamen est istius Auctoris obiectio, vt Angelica D. Thom. ratio respuatur; & quidem si Deus fœminam instituisset, vt viri caput, ad illam, & non ad virum politica gubernatio attineret, non obstante sexuum differentia; & tamen negari non potest masculinum sexum in homine maximẽ conducere, vt ad ipsũ, non ad mulierem pertineret ratio capitis in domus, & aliorum gubernatione: ergo quamuis Deus aliter potuisset pacisci, ita vt non ex viro, sed ex muliere peccatum traduceretur, in illius, & non in viri volũtatem nostras transferendo, ipsamque morale caput posterorum instituẽdo, nequit tamen negari actiuum concursum quem homo præstat in ordine ad generationem valde conducere, vt congruentius illi, quam mulieri iustitia originalis committeretur à Deo, & morale caput vir præ muliere posterorum constitueretur. Vnde toto antecedenti impugnationis concesso, neganda est consequentia, & fatendũ rationem D. Thomæ non respuendã, sed venerandam esse; cum causam assignet cur Adamus, & nõ Eua caput morale posterorũ fuerit constitut', ex quo vt ex proximo principio colligitur, ex illo, & non ex Eua peccatũ traduci.

59 *Secũdo prob.* Secundo suadetur: nam si sola Eua peccante, originale peccatũ ad nos traduceretur, illius peccatum esset sufficiens causa traductionis culpæ; hoc autem admitti non potest: ergo. Probo minorem: quia cum peccatum Euę tempore præcesserit prothoparentis culpam, si de se esset sufficiens causa traductionis culpæ, sequeretur ante peccatum Adami esse iam amissam originalem iustitiam toti posteritati; & consequenter, peccatum primi parentis nobis nihil nocuisse de facto, nec ad nos deriuari, contra Paulum 1. *ad Corinthios* 15. & *ad Romanos* 5. & Concilium Tridentinum *sessione* 5. *canone* 2. & 3. Adami peccato attribuentia originalis culpæ traductionem, & infectionem naturæ.

Resp. Si forte dicatur, hac ratione solum probari peccatum Euæ non fuisse sufficientem causam, & adæquatam traductionis culpæ, non autem, quod simul, & collectiue cum peccato viri, non fuerit causa illius.

Contra In contrarium obstat, quod vt Euæ peccatum esset causa traductionis culpæ, necessarium esset, quod voluntates nostræ in illius voluntatem fuissent transfusæ; at eo ipso, quod translatio ista intercederet, non posset ab Adami peccato pendere quod Eua peccante, nos quoque peccaremus in ipsa; & consequenter, quod ex vi huius peccati contraheremus

ori-

originalem culpam: ergo non stat fuisse traductionis causam, & nõ fuisse sufficientem, & quantum ad sufficientiam adæquatam. Probo minorem: voluntas vnius coniugis ab alterius voluntate non pendet, nec pendere potest, quoad peccare, vel non peccare; sed quiuis illorum esset integra causa proprij peccati: ergo suppolito quod in alicuius illorum voluntatem nostræ transferrentur, non poterit ab alio pendere, quod altero peccante, nos quoque peccemus in ipso; & consequenter, ex illo culpam contrahamus.

60 Denique ostenditur: nam in Scriptura vnum peccatum assignatur pro causa culpæ originalis, vt constat ex Paulo *ad Romanos* 5; at si peccatum Euæ simul cum peccato Adami causa fuisset illius, non vnũ, sed multa peccata fuissent causa moralis culpæ ad nos deriuatæ: ergo peccatum Euæ nec diuisiue, nec collectiue cum peccato Adami fuit moralis causa culpæ originalis; & consequenter Adamo solum peccante, etsi Eua non peccaret, ad nos traduceretur peccatum.

61 *Oppones 1.* Si opponas primo: illa verba Ecclesiastici 25. *A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur*: ergo mors; & consequenter culpa, non solum per Adamum, sed etiam per Euam intrauit.

Secũdo. Secundo: præceptum de non comedendo, & comminatio mortis, non solum Adamo, sed etiam Euæ fuerũt imposita; at ex illo præcepto, & comminatione intulimus *supra*, pactum Dei cum Adamo, quo fuit constitutus caput morale: ergo vterque debet caput agnosci, vel diuisiue, vel saltim collectiue, & consequẽter ab vtroque peccatum contrahitur.

Tertio. Tertio, Anselmum *lib de conceptu virginali cap. 9.* vbi ait, quod *cum dicitur Adam esse causam nostri peccati originalis vtriusque copula intelligitur, sumpta denominatione à principaliori sexu.* Et insuper addit, quod Eua peccante si Adam non peccaret, posset Deus formare aliam mulierem, vt ex muliere peccatrice filij nõ nascerẽtur: ergo sentit, tum ab vtroque deriuari peccatum. Tum etiam, quod si Eua peccaret, non peccante Adamo nascerentur filij peccatores, si Deus non formaret aliam mulierem.

Quarto Denique: nam de fide est omnes homines originalem culpam contrahere (non loquor de Beatissima Virgine) & tamen humanæ historiæ referunt ex fœmina, & masculo irrationali sæpe fuisse genitos homines, vt constat ex Nicolao Florentino *sermone 6. tractatu 10. cap. 23.* & Ludouico Semolio *lib. 1. de naturalibus facultatibus cap. 6.* referentibus vrsum cum fœmina concubuisse, ex quorum congressu natus fuit Filius vir strenuus, & probus, ex quo nobilissimum Italiæ genus fuit exortum: ergo homines ex virili semine non nati, originalem culpam contraxere; cumque ab Adamo culpa non contrahatur, nisi mediante semine viri, talis culpa non ex illo, sed ex Eua videtur contracta.

62 *Ad 1. obiectionẽ resp.* Ad primum respondeo, distinguendo consequens: occasionaliter, concedo consequentiam: originaliter, nego consequentiam. Itaque mulier dicitur initium peccati, quia occasio fuit Adamo, vt legem transgrederetur. Ita D. Thomas 1. *ad Corinthios 15. solutione 3. & 4. distinct. 1. quæst. 1. art. 2. ad primum.*

Instabis Si dicas: ergo etiam verba illa Pauli: *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum*, poterũt intelligi in eodem sensu, nempe occasionaliter per illum intrasse. *Resp.* Respõdeo, negando consequentiam: tum, quia Concilia, & Patres illa intelligunt de ingressu per originem: tum etiam, quia statim Apostolos subdit, *in quo omnes peccauerunt*; non autem propriè dicimur peccare in illo, qui nobis fuit occasio peccandi, sicut quamuis sit verum per diabolum peccatum intrasse occasionaliter, & per imitationem: non autem potest cum proprietate dici nos in Diabo-

lo peccasse, quorum neutrum militat respectu mulieris; cum neque Concilia, & Patres explicent prædicta verba de ingressu per originem, nec vnquã in Scriptura inueniatur expressum nos peccasse in illa.

63 *Ad 2.* Ad secundum dicatur, quod etsi, tam præceptum, quam comminatio mortis Adamum, & Euam respexerint, diuersimodè tamen, Euã quidem tanquam singularem personam, Adamum vero tanquam caput naturæ, ob rationes factas.

Ad 3. Ad tertium, Vazquez *loco allegato num.* 10. libenter fatetur Anselmũ in ea fuisse sententia, vt non ex solo viro, sed ex illo, & fęmina collectiuè peccatum ad nos deriuari; & concludit ipse, quod etsi certũ sit virum extitisse causam nostri peccati, an vero vir solus, vel simul cum fęmina illius causa extiterit, non est tam certũ. Mirum est, quam parum curet Author prædictus suas sententias Sanctorum Patrum dictis conformare, maximè cum Anselmus, non difficiliter possit explicari. Vnde ad priora verba dicatur cum Montesino *disputatione* 11. *quæstione* 10. *num.* 157. intelligenda esse, nõ de integra causa peccati actualis, quod fuit causa moralis originalis, sed de integra causa generationis naturalis, media qua vt cõditione nos contrahimus solius viri peccatum; itaque vir, & mulier fuerunt causa generationis, media qua filij solius viri culpam cõtraxere. Ad posterius vero dicatur, non ideo Anselmum aliam mulierem fore, in tali casu formandam asseruisse, quia impossibile esset ex muliere peccatrice nasci filios sine culpa, sed quia nõ ita decẽs esset, vt filij iusti ex muliere infecta peccato nascerentur.

64 *Ad vlt.* Ad vltimum dicatur, historias illas fabulosas esse, nec admittendas, vtpotè cum principijs Philosophiæ, & fidei repugnantes, illis quidẽ, quia pater, & generans debet esse causa principalis filij, & cõsequenter æquè perfectus cum illo. Masculus autem irrationalis, rationalem hominem in perfectione nequit exequare; pugnãt etiam cum Scriptura Sacra asserẽte, *Actorum* 17. Deum ex vno omne genus humanum fecisse, scilicet ex Adamo, & semine illius; vt exponũt Glossa Interlinealis *ibidem*, & Augustinus *lib.* 1. *de anima, & eius origine cap.* 17. Tales autem homines non essent ex Adamo, tanquam ex actiuo principio. Deinde, de fide est omnes homines indigere redemptione per Christum, quod de illis sic natis verificari nequit; cum originale peccatum non haberent, quod media generatione à semine actiuè concurrente traducitur. Vnde quod asseritur Italicũ genus ab Vrso originem traxisse, nõ de Vrso irrationali bruto, sed de homine Vrso in aliquibus proprietatibus simili, v.g. in ferocitate, aut sibi paritate, est intelligendum.

Si opponas Aristotelem lib. 2. Paradoxarũ referre, & non refutare Paletonem filium Martis congressũ cum asina puellam pulcherrimã nomine Onoscęliam procreasse: ergo ex rationali masculo, & bestia fęminei generis rationalis filius procreari potest; & consequenter etiã ex irrationali masculo, & fęmina rationali poterit gigni filius rationalis. 65 *Instabis*

O misso antecedenti, & prima cõsequentia, nego secundam, ob manifestam rationem discriminis iam insinuatam: nam in primo casu masculus, qui est principium actiuum generationis exequat prolis genitæ perfectionem, secus vero in secundo. Iste etiam casus cum principijs Fidei, nõ repugnat: nam de illo sic genito, verum esset dicere ex vno homine, scilicet Adamo actiue medio semine ab illo deciso actiuè concurrente esse factũ, & indiguisse redemptione per Christum, secus vero in secundo. *Resp.*

Inquires pro complemento disputationis, an si Eua nõ peccasset antecedenter ad virum, in illo peccante peccasset, & iustitiam originalem ex illius peccato amisisset? Ad hanc dubitationem negatiuè respondeo cum communi Theologorum, cuius ratio ex iam dictis habetur. Eua namque, etsi ex costa Adami formata, non ta- 66 *Dubiolum resoluitur*

men

mẽ ex illius semine originem traxit: ergo cum Adamus solum fuerit constitutus caput morale respectu illorum, qui ab illo per generationẽ descendunt, non fuit caput morale mulieris in ordine ad culpam; & consequenter mulier in illo, neutiquã peccaret, nec ex illius culpa iustitiã originalem amitteret, etiam si prius tempore nõ peccasset. Et hæc de ista Disputatione, & de Quæst. 81. applicanda litteræ Magistri *in 2. dist. 21.* M. Sit. §. 4. ad illa verba: *Natura quippè humana non opere Dei cum vitio est instituta, sed ex voluntatis arbitrio priorum hominum.*

(?)

QVAESTIO OCTVAGESIMA SECVNDA.

De Originali Peccato quantum ad suam essentiam.

QVæstionem istam quatuor Articulis absoluit D. Thomas. In primo *docet, peccatum originale esse habitum, non operatiuũ, sed malè disponentem naturam in ordine ad aliquid.* In secundo *docet, esse vnum numero in quolibet homine: in diuersis autẽ vnum specificè, & proportione, numero tamen diuersum.* In tertio, *peccatum originale esse concupiscientiam, non formaliter, sed materialiter. Ac denique in quarto determinat, non recipere magis, & minus, & in omnibus æqualiter esse.*

Pro quorum explicatione sit

(?)

DISPVTATIO TRIGESIMA SEXTA.

In quo essentia peccati origina-lis consistat?

§. I.

Reijciuntur Hæretici.

Nu. 1. VISO Iam quæstione præcedéti, an sit originalis culpa, & cognita illius causa effectiua, restat vt in præsenti disputatione examinemus, in quo eius quidditas, & essentia consistat. Quæ difficultas adeó diuinum Augustinum ingenium opprimebat, vt suam ignorantiam profiteri non erubescens à Beato Hieronymo cuperet edoceri, sic inter alia in epistola ad Hieronymum, inquiens; *sed cum ad pœnas ventum est paruulorum magnis mei, credis coarctor angustijs, neque quid respondeam prorsus inuenio.* Vt autem in illa à facilioribus exordium sūmamus: Primū, quid non sit explicabimus aliorum sētentias impugnando, vt tandem ad id, quod in hac parte difficillimū est, nempê veriorem explanare sententiam deueniamus. Igitur primus reijciendus occurrit Mathias Ylliricus, qui in libello de peccato originis, asserebat, illud non esse accidens, sed substantiam, nempê ipsam animam rationalem, quæ tota substantialiter ex peccato mansit corrupta, & ex Imagine Dei, facta est imago diaboli. Istius tamen Authoris delirium incidit in primis in Manichæorum demētiam, qui peccatum naturam quandā esse asserebant, contra quos agi solet 1. p. quæst. 48.

Error Primus Illirici, reijcitur 1.

Deinde ex illo sequitur, Deum esse Authorem peccati: cum namque anima rationalis per creationē causata solam terminet Dei causalitatē, si se ipsa, & non ratione alicuius superadditi sit mala moraliter, talis malitia Deo erit necessario attribuēda. *Secūdo*

Tertio pugnat cum Concilio Tridentino sess. 5. Canone 5. asserente, *per Baptismum tolli totum id, quod habet veram, & propriam rationē peccati*; cum tamen per Baptismum nihil substantiale animæ rationalis destruatur. *Tertio.*

Deni-

Quarto Denique, Philosophiæ principijs opponitur, ex quibus manifestè colligitur, animam rationalem immortalem, & incorruptibilem esse, & quidem si per peccatum anima præexistens, substantialiter mutaretur, non maneret eadem numero anima rationalis ante, & post peccatum, & consequenter anima, quæ peccasset, non haberet pęnas peccati, sed alia distincta, quod est contra Fidem, & contra naturalem rationem.

2 *Opponit 1.* Nec motiua istius Hæretici sunt alicui᷒ roboris. Primo sic arguebat, quidquid est inconforme legi, peccatum est; at qui anima infecta peccato est legi inconformis: ergo est ipsa peccatum.

Secũdo. Secundo ex illis verbis Pauli: *Expoliantes vos veterem hominem, & induentes nouum, &c.* At peccatum erat, à quo expoliari Paul᷒ persuadebat: ergo peccatum est homo; & consequenter aliquid substantiale. Hæc tamen, & alia, quæ in illius fauorem possunt adduci, friuola, & ridicula sunt.

Ad 1. resp. Ad primum dicatur, veram esse maiorem de illo, quod ratione sui est legi conforme, & in hoc sensu falsa est minor facti argumenti: anima namque non ratione suæ substantiæ, sed ratione superadditi accidẽtis ab illa separabilis, absque sui destructione est legi inconformis.

Ad 2. Ad secundum dicatur, sensum verborum Pauli legitimum, esse: *Expoliantes vos veterem hominem*, id est, *veterem consuetudinem, & veterem vitã peccatis vitiatã.* Ex quo non colligitur, peccatum esse ipsam substantiam hominis, sed aliquid accidens illi, ab illoque diuisibile. Mitto alia eiusdem roboris argumenta ex sinistra intelligentia Sacræ Scripturæ, ne tempus inaniter in illorum solutione insummamus.

3 *Secũd' error.* Veniamus ad expungendũ breuiter alium errorem Caluinistarum, & Lutheranorum, asserentium, essentiam peccati originalis formaliter esse concupiscientiam, seu fomitem, qui nos ad malum inclinat, istum autem fomitem, teste Vazquez inferius referendo, non in solo carnis appetitu, seu deordinatione virium inferiorum à ratione, sed etiam in appetitu mentis ad malum proclibe constituebant. Istorum sententia, seu error, hoc vnico argumento reijcitur. Per Baptismum namque tollitur in renatis, quidquid habet veram, & propriã rationem peccati, iuxta illud Pauli ad Romanos 8. *Nihil damnationis est in illis, qui sunt in Christo Iesu*; *& Ioannis 1. Sanguis Christi mundat nos ab omni peccato*: diffiniturque expresse in Tridẽtino *sessione 5. Canone 5.* de quo fuse *infra quæst. 113. art. 1.* At concupiscientia in renatis ad agonem relinquitur, vt constat ex Paulo ad Romanos 7. *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ*: & ex Tridẽtino, vbi proximè, illis verbis: *Manere autem concupiscientiam in Baptizatis, hæc Sancta Synodus fatetur, & sentit; quæ cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per Iesu Christi gratiam repugnantibus, non valet, &c.* ergo essentia originalis culpæ nequit formaliter in concupiscientia consistere. An autem, & quo modo concupiscientia sit peccatum originis materialiter, siue pro materiali? ex discursu *disput.* constabit. *Impugnatur.*

Ex ratione facta clarè colligitur, nõ solũ in Baptizatis, sed etiam in non Baptizatis concupiscientiã non esse peccatum originale formaliter. Id namque, quod in non Baptizatis est formaliter peccatum originis tollitur, & non solum tegitur per Baptismum, vt constat ex locis adductis: at concupiscientia non tollitur, sed in illis manet, vt constat ex dictis: ergo concupiscientia in non Baptizatis non pertinet ad essentiam originalis culpæ formalitèr; alias aliquid ad illius essentiam spectans per Baptismum non tolleretur.

4 *Obiectiones Caluinistarũ 1.* Contra istam veritatem opponunt Hæretici 1. aliqua testimonia Pauli, in quibus concupiscientiã appellat peccatũ. Inter alia ad Roma-

nos 7. illis verbis: *Iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum*: ergo cum in paruulis contrahatur ex Adamo, vere in illis erit concupiscentia peccatum originis; hoc namque in nullo alio consistit, quam in hoc, quod sit culpa ex alterius voluntate per originem contracta.

Secunda. Secundo, Augustinum multis suæ doctrinæ locis appellantem concupiscentiam peccatum, vt *lib. 5. contra Iulianum cap. 3. 4. & 5.* nec explicari potest, quod sit peccatū, quia est causa, & effectus peccati: nā *cap. illo 3.* affirmat, quod est effectus peccati, & causa peccati, & peccatum ipsum, & *lib. 1. de nuptijs, & concupiscentia cap. 16. 23. & 25. & lib. 2. cap. 4.* docet, concupiscentiā per Baptismum remitti, & quod ante Baptismum, hominem reum constituebat: remitti autem per Baptismum, & ante illum reum constituere soli peccato competere possunt: sentit ergo Augustinus concupiscentiam esse pro formali peccatum.

5 *Tertia.* Tertio, hanc rationem: concupiscentia est malum morale formaliter: ergo peccatum personale in Adamo, & in paruulis originale, cum per originem contrahatur. Probatur

Antec. prob. 1. antecedēs tripliciter: primo, id quod legi opponitur est malum malitia morali; at concupiscentia opponitur legi, iuxta illud Pauli ad Romanos 7. *Sentio aliam legem in mēbris meis repugnantem legis mētis meæ, &c.* Vbi per legem membrorum legi mentis repugnantem, concupiscentiam intelligit secundum communem interpretationem: ergo est malum morale formaliter.

Secūdo. Secundo, solum malum morale odio habetur à Deo cum nihil odio habeat eorum quæ fecit: fecit autem omnia præter peccatum, seu malum morale; at concupiscentiam odio habet Deus, vt docet Augustinus in illud Psalmi 35. *Malitiam autem non odiuit*; quo circa etiam iusti, illam odio prosequuntur, iuxta illud Pauli ad Romanos 7. *Quod odi malum illud facio*: ergo concupiscentia formaliter, est malum morale.

Tertio, solum malum morale, & peccatum subterfugit Dei causalitatem, iuxta illud Ioānis 1. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factū est nihil*, idest, interprete Augustino multis in locis; *sine ipso factum est peccatum, quod nihil est*; at concupiscientia subterfugit Dei causalitatē: tum, quia est ex peccato: tum etiam, quia aliàs Deus instigaret ad malum cum concupiscientia ad illud incli- net: ergo est formaliter malum morale, & consequenter formaliter peccatum. *Tertio.*

Hæc tamen parum vrgent sententiam Catholicam: ad primum respōdetur ex Tridētino *sess. 5. Canone 5.* ideò concupiscientiam dici à Paulo peccatum, non quia sit peccatum formaliter, sed quia ex peccato est, scilicet originali, & ad peccatum inclinat, scilicet actuale: appellatur ergo peccatum, quia est effectus peccati originalis, & quia est causa peccati actualis, nec inconsuetum est effectui nomen causæ, & causæ nomen effectus attribuere, nec inconuenit ad metaphoricam peccati acceptionem confugere in præsenti, propria relicta; tum, quia in Scriptura Sacra multoties in metaphorica acceptione vsurpatur, vt constat ex illis verbis Pauli 2. ad Corinthios 5. *Eum qui peccatum non nouerat pro nobis peccatum fecit*, idest, Christum, qui nec peccauit, nec peccare potuit fecit hostiā pro peccatis, vbi hostia pro peccatis oblata, peccatum vocatur, in quo sensu, scilicet metaphorico, dicebantur Sacerdotes comedere populi peccata, idest, hostias pro peccatis oblatas: tum etiā, quia si verba Pauli in proprio sensu accipiantur, sequitur in Paulo contradictio manifesta: cū sæpissimè asserat, nihil damnationis in renatis manere, & ex alia parte in illis concupiscientiam inueniri, quæ duo stare non possunt si concupiscientia sit formaliter peccatum; qua propter, vt contradictionem vitemus adstringimur verba in 6 *Ad 1. resp.*

con-

contrarium adducta in metaphorico sensu interpretari.

7 *Ad 2.* Et ex his ad secundum constat solutio, nempè Augustinum concupiscentiam vocasse peccatum, quia ex peccato est, vt effectus illius, & est causa peccati ad illud inclinans, quæ interpretatio constat ex Augustino 6. cōtra Iulianum cap. 15. ad illa verba Iacobi 1. *Concupiscientia, cum conceperit parit peccatum.* Neque obstat *cap. illo 3.* dixisse, esse effectum peccati, causam peccati, & peccatum: intelligendus enim est Augustinus, quod concupiscentia sit peccatū, nō ratione sui solius, sed ratione alicuius superadditi, quod vocat reatum; & quidem ratione istius peccatum est originale, & effectus peccati actualis capitis, & causa peccatorū actualium per modum radicis, & de illa sic accepta verificatur, quod in alijs locis adductis affirmat, videlicet per Baptismum remitti, & hominem reum ante Baptismum constituere. Hoc namque verum est loquendo de illa, non ratione sui, sed ratione superadditi, in quo peccatum originale consistit, & ita Augustinus explicat *lib. 2. cōtra Iulianum paulò ante medium, & lib. 1. retractationum cap. 15.* In quo autem sensu verificetur originalem culpam in reatu consistere? ex dicendis §. sequenti constabit.

8 *Ad 3.* Ad tertium respondetur, negādo antecedens: ad primam probationem, distinguenda est maior: quod opponitur legi formaliter, & ratione sui, concedo maiorem: quod tantum causaliter, & ratione effectus, nego maiorem; & eadem distinctione explicanda est authoritas in minori ex Paulo desumpta; nempe concupiscientiam, quam membrorum legem Paulus appellat, opponi legi mentis, non formaliter ratione sui, sed causaliter ratione actualis peccati, ad quod inclinat, & ratione peccati ex quo ipsa causatur. Ad secundam probationem, nego maiorem; non enim solum odio habetur à Deo, quod formaliter peccatum est, sed etiā quod cum peccato cōnexionem habet, vel vt causa inclinans in illud, vel vt effectus ex illo causatus, vt in vitioso habitu, & materiali peccati formaliter, vt est materiale cōspicitur, quorum neutrum causatur à Deo, & tamen in nullo illorum, est malitia moralis formaliter. Ex his ad tertiam probationem constat solutio, negando etiam maiorem: habitus namque vitiosus, & materiale malitiæ moralis formaliter, vt materiale, non causātur à Deo, & tamen non sunt formaliter mala moraliter, sed causaliter solum. Vnde etsi concupiscientia accepta formaliter nō causetur à Deo, nō licet colligere esse formaliter malam malitia morali, sed sufficit ad hoc, quod ad peccatum formaliter acceptum inclinet, Deo namque talem inclinationē causare repugnat.

Sed instabis: potentia peccandi vt defectibilis in actu primo, causatur à Deo, cum non sit assignabilis aliqua causa, à qua possit causari; & tamen prout sic est causaliter, & cōnexiuè mala; cum influat in actu primo in culpam moralem, cum illaque cōnectatur: ergo sola connexio cum malitia, illiusque continētia per modum causæ, non est sufficiens ad subterfugium Dei causalitatis. 9 *Instabis*

Respondetur dupliciter, primo omissa maiori, distinguendo minorem: per modum principij inclinantis, & veluti instigantis ad culpā, nego minorem: per modum principij elicientis præcisè, & indifferentis ad bonum, & malum, concedo minorē, & nego consequentiam: concupiscentia namque est connexa cum culpa actuali per modum principij inclinantis, & veluti instigantis ad illam, sicut habitus vitiosus; vnde sicuti repugnat Deo istum se solo causare; quia aliàs videretur ad culpam instigare, ita & ob eandem causam Deo repugnat concupiscientiam formaliter acceptam causare. *Resp. 1.*

Vel secundo respondeo negando maiorem: quomodo autem stet potentiam illam existere de nouo in rerum natura, quin aliqua causa effi- *Resp. 2.*

Digitized by Google

cienti causetur, non est præsentis loci disputare. Videãtur commentatores D. Thomæ *supra quæst. 71. art. 6. & quæst. 79. art. 1.*

§. II.

Reijciuntur Pigius, & Catherinus.

10 *Tertius error impugnatur* PRæter Hęreticos iam impugnatos, errauerunt in hac parte (sic loquuntur recentiores) Albertus Pigius *controuersia 1. de peccato originali*, & Catherinus *opusculo de casu hominis cap. 8.* qui vt referunt commentatores in præsenti, nihil intrinsecum in paruulis agnoscebant, in quo essentia peccati originalis consisteret: vnde illud constituebant in actuali peccato Adami, prout extrinsicè paruulos peccatores denominante: vnde colligebant non multiplex, sed vnum numero in omnibus paruulis esse. Sententiam istam, vt erroneam reijciunt Theologi, Magister *in 2. distinct. 30.* Palatius *eadem distinctione disputatione vnica.* Medina, Valentia, & Zumel relati à Salas *1. 2. tract. 13. disp. 11. sect. 2.* Vazquez *disp. 132. cap. 2 n. 8.* acrius pungens affirmatiuam esse apertam hæresim Pelagianam, cui consentit Montesinos *disp. 12. quæst. 1. num. 5.* affirmans re ipsa à Pelagiana hæresi non discriminari. Contra Magister Soto *lib. 1. de natura, & gratia cap. 11.* qui etsi sententiam istam falsam existimet, nihil tamen erroris cõtinere defendit. Illam præter Authores allegatos tuetur Salmeron *ad Romanos 5. disputatione 45. 46. & 47.* Hanc statuens conclusionem in principio *disp. 46.* breuiter asserendum est, illud ipsum peccatũ, quod fuit in Adamo actuale, idest, inobedientiam esus vetiti ligni, in nobis esse originale, & *argumento 8. & circa fidem disputationis, §. cum autem peccatum hoc sit vnum numero*, expresse fatetur peccatum originale esse vnum numero in omnibus posteris Adæ, imò ex hoc ipso argumẽtum desumit, vt sentẽtiam istã defendat, quia nihil potest fingi, quod sit vnum numero in omnib⁹, nisi peccatum actuale Adami. Hæc ad vnguem ex prædicto Authore, ideò retuli, vt si Pigij, & Catherini sententia Vazquio, & alijs Societatis Doctoribus erronea, & hæretica apparet, circa illam in Salmerone iudiciũ ferãt, & sententiam proferant.

Quidquid tamen sit de calumnijs, à quibus libenter abstineo contra sententiam istam, in primis facit Apostol⁹ ad Rom. 5. illis verbis: *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors*; at de peccato actuali Adami non nisi impropriè verificari potest intrasse: hoc enim ad sui proprietatem desiderat, vt aliquid intrinsecum transeat ad posteros: ergo aliquid præter actuale Adami peccatum recognoscendum est, quo paruuli peccatores constituuntur. Et in fine capitis, illis verbis: *Sicut enim per inobedientiã vnius, peccatores constituti sunt multi, ita per vnius obeditionẽ iusti constituuntur multi*; at homines nõ iustificantur formaliter per Christi obedientiam, sed solum effectiuè; formaliter autem per aliquid intrinsecũ ab illa deriuatum, & distinctum: ergo paruuli etiam iniusti, & peccatores non constituuntur formaliter per actualem Adami inobedientiam, sed effectiuè; formaliter autem per aliquid intrinsecum paruulis ab illa deriuatum, & ab illa distinctum. 11 *Contra illam obstat 1.*

Facit secundo Concilium Tridentinum *sess. 5. Canon. 3.* illis verbis: *Si quis hoc Adæ peccatũ, quod origine vnum est, & propagatione, non imitatione trãsfusum omnib⁹, inest vnicuique proprium, &c.* Ex quibus tale formo argumẽtũ: pecca- 12 *Secũdo.*

tum originale est solum origine vnū ad nos per propagationem transfunditur, omnibus inest, & vnicuiq; nostrū est proprium; at peccatū actuale Adami nō solū origine est vnum numero, sed etiam formaliter; at nec transfunditur trāsfusione effectiua, quā sonat hoc verbū *trāsfundi*, si presē accipiatur vt debet, nobis non inest, cū sit quid extrinsecum nobis, vnicuique nostrū propriū non est, sed omnibus nobis cōmune: ergo iuxta diffinitionē Tridentini aliquid distinctū à peccato actuali Adami debet recognosci, in quo essentia peccati originalis consistat. Quod ampliꝰ in hūc modū cōfirmo: nā de fide esse, ita vt oppositum sit manifesta hæresis, vel ad minus error in fide, iustificationē nostrā de facto fieri per formā intrinsecā inferunt Theologi ex Trident. *sess. 6. cap. 7.* illis verbis: *Id tamē in hac impij iustificatione fit, dū eiusdē sanctissimæ passionis merito per Spiritū Sanctū Charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iustificātur, atque ipsis inhæret.* At verbū *trāsfundi*, & verbū *inesse*, quibus Cōciliū vtitur ad infectionē originalis culpę in nobis explicandā, nō minꝰ denotant formā intrinsecā, quā verbū *infundi*, & verbū *inesse*: ergo pariter certū debet censeri, paruulos peccatores, & infectos constitui per aliquid ipsis intrinsecū, & non solum per actuale Adami peccatū, quod est quid extrinsecum ipsis. (*Cōfirm.*)

13 *Ad 1. arg. respondet Salmeron.* Primo argumēto ex verbis Pauli respondet Salmerō *disp. 46. prope finē, §. ex quibꝰ colligimꝰ*, verbū illud *intrauit* verificari de peccato actuali Adami, nō in se ipso, quia fuit actus transiens, sed in suis effectibꝰ, scilicet macula, reatu, & alijs, quæ illud cōsecuta fuere. Ex qua doctrina ad 2. ex Trident. sumptū potest occurri, asserendo, etiā verificari de tali peccato, nēpē actuali Adami propagari, trāsfundi omnibꝰ inesse, esseque omnibꝰ propriū, nō quidē de illo in se, cū fuerit actꝰ transiens, bene tamē de illo in his effectibus, macula scilicet, reatu, & alijs, ex illo relictis in nobis. (*Ad 2. ex Tridētino.*)

14. *Refutatur 1.* Verū hæc doctrina, etsi vera, & catholica sit, non tamē nisi inepte argumentis factis, potest accommodari, quod euidenter probo: nā iuxta Paulu, & Tridētinū, aliquid per Adamū intrauit in mūdu, & ad paruulos fuit propagatiune transfusū, quo formaliter cōstituti sunt peccatores: vel ergo illud aliquid est distinctū à peccato actuali, vel indistinctū? Si primū, habemus intentū, scilicet nō per actualē culpā primi parentis paruulos peccatores constitui, sed per aliquid ab illa distinctū. Si secūdu dicatur, in contrarium obstat, nam posse de illo verificari intrasse in mundū, formaliter nobis inesse, nosque peccatores formaliter cōstituere: Quod probo: nā quod verificari nō potest de peccato actuali Adami, nec verificari potest de eo quod est ab illo indistinctū, & quidē inpossibile, imo inintelligibile est, quod peccatū actuale Adami sit nobis extrinsecū, & aliquid ab illo indistinctum, nobis intrinsice inhæreat.

15 *Secūdo.* Deinde, vel paruuli constituuntur peccatores per maculam ex peccato actuali capitali relictā, & ab illa distinctam, vel non per illā tanquā per formam, sed per actū Adami peccatores constituuntur formaliter? Si primū dicatur, verum quidem est, & omniū sententia. Cæterū quæstio nostra ab illo auctore intacta relinquitur, nec aliqua ratione explicatur, cū totus difficultatis nodus cōsistat in explicando, quid sit illa macula, an priuatio? An positiua entitas? An distincta ab actuali capitis peccato, vel ab illo indistincta? Si vero asseratur secundū, in cōtrariū obstat, quod iuxta diffinitionē Concilij, de eo debet cū proprietate verificari nobis inesse, quod per modū formæ nos peccatores Deo exosos, illique inimicos constituit; at de actuali peccato Adami nihil illorū, nisi in sensu improprio verificatur: ergo per illud, tamquā per formā non cōstituuntur paruuli peccatores. Probo minorē: nam de causa efficiente formā inhærentē alicui subiecto, non nisi in sensu im-

proprio verificari poteſt eidẽ ſubiecto inhærere, v.c. de calore ignis effectiue cauſante calorẽ inhærentem in ligno, non poteſt cũ proprietate dici inhærere ligno: ergo de peccato Adami cauſante maculã nobis inhærentẽ, non niſi impropriè verificari poteſt nobis ineſſe. Et quidẽ ſi de peccato capitis actuali verificari cũ proprietate poſſet nobis in eſſe; quia effectiue cauſat maculam in nobis, etiã de iuſtitia Chriſti vere, & propriè poſſet affirmari nobis inhęrere; ac proinde, ex eo quod ſit ab Eccleſia diffinitũ, nos iuſtificari per iuſtitiam nobis inhærentẽ, non recte infertur noſtram iuſtificationem, nõ fieri per extrinſecam iuſtitiam Chriſti.

16 *Tertia reÿcitur.* Tertio principaliter facit contra eandẽ ſententiã Auguſtinus *lib. 2. de nuptÿs cap. 26. ad finem*, illis verbis: *Voluntariũ peccatũ hominis primi originalis eſt cauſa peccati*; at cauſa, & effectus in idem nõ veniunt: ergo paruulorũ peccatũ diſtinctũ quid eſt à peccato actuali primi parentis. Qua ratione vtitur Anſelmus libro de conceptu virginali cap. 25. ſic dicens, *aliud fuit Adæ peccatum, & aliud infantiũ. Illud enim fuit cauſa, iſtud effectus.*

17 *Duplici ratione probãt aliqui.* Ratione ſic arguunt recentiores quidam, contra iſtam ſententiam primo: nam peccatum actuale Adami, modo non eſt, nec phyſicẽ, nec moraliter; cum à Deo fuerit iam remiſſum: ergo per illud nequeunt paruuli peccatores cõſtitui. Secũdo, quia ab actione nullus dicitur peccator, aut peccans niſi illius ſit, vel fuerit, ſaltẽ moraliter, actiuũ principiũ; at paruuli, nec phyſice, nec moraliter ſunt, nec fuerunt actiuũ principium actualis culpæ primi parentis: ergo ab illa nequeunt peccatores conſtitui. Cæterũ rationes iſtæ parui ponderis, & efficaciæ ſunt, vt ex dictis præcedenti quæſtione apertẽ colligitur. Ex quibus ad primũ facile reſpondetur; peccatum illud fuiſſe dimiſſum Adamo, qua ratione fuit perſonale; nõ vero paruulis, qui etiã participes fuere denominationis mo ralis illius. Et quidem ſi hæc ratio aliquid probaret, conuinceret non ſolum non eſſe cauſam formalem, ſed etiam non eſſe cauſam efficientem culpæ paruulorum; cum ad hoc exigatur moralis exiſtentia illius, vt conſtat ex iam dictis. Ad ſecundam, conceſſa maiori, negando minorem iuxta dicta, & ſatis confirmata *diſp.* 32.

Vtraq; eſt ineffi cax, ad 1. reſp. *Ad 2.*

18 *Aliter impugnatur.* Miſsis igitur his argumentis, quibus parum efficaciter agit aduerſus Pigium, & Catherinum, Merati *diſp. 13. de peccatis ſectione* 3. ratio contra illos efficax petenda eſt ex Tridentino loco allegato. Eſſentia namque peccati originalis debet conſtitui in aliquo intrinſeco paruulis; at actus Adami, nõ niſi extrinſicẽ cõparatur ad illos: ergo in actuali peccato Adami, nequit conſtitui. Diſcurſus tenet; minor conſtat, & maior, præterquamquod ex Tridẽt. clare colligitur, in hũc modũ probatur. Paruuli, etſi ſolũ fuerunt peccantes in alio, ſunt tamen verẽ, & propriè originaliter peccatores in ſe; at per formã illis extrinſecã & intrinſecam capiti, non poſſunt cõſtitui peccatores in ſe, ſed ſolũ in capite; ſicuti hac de cauſa, non in ſe, ſed in capite ſolũ peccarunt, quia actuale peccatum nõ fuit aliquid illis intrinſecum: ergo vt ſint peccatores habitualiter, non in alio, ſed in ſe ipſis, aliquid eis intrinſecum debet recognoſci, in quo culpa originalis conſiſtat.

19 *Quartus modus dicendi, reÿcitur.* Recentiores quidam parum, aut nihil ab impugnata ſententia diſcordantes, peccati originalis eſſentiã cõſtituunt in actuali Adami peccato præterito, & nõ condonato, non vt tribuente denominationẽ peccãtis, ſed habitualiter peccatoris, ratione exiſtentiæ moralis, qua gaudet, dũ à Deo nõ condonatur. Quorũ ſentẽtia eiſdem argumentis, quibus præcedẽs eſt reijciẽda, & impugnatur breuiter vrgendo in hunc modũ rationẽ cõtra Salmeronẽ formatã: peccatũ originale eſt intrinſecũ paruulis, & multiplicatũ numero in illis, vt ex Tridẽtino colligitur, & cõmuni Theologorum

plan-

plausu recipitur; at peccatū actuale Adami, vt præteritum physicè, & exi stēs moraliter & non condonatū, nō est paruulis intrinsecū, neq; multiplicatū numero in illis: ergo in tali pec cato vt non condonato, & moraliter existēte, nequit cōsistere essentia pec cati originalis. Cætera constāt, si pro betur minor, quæ in hūc modū suade tur: non stat quod forma aliqua quo ad vnā denominationem intrinseca sit, & quoad aliā extrinseca eidē sub iecto, quando hæc secunda supra pri mā fundatur; at inobedientia Adami actualis quoad denominationem pec cantis actualiter, est extrinseca par uulis: ergo nequit esse illis intrinseca quoad denominationē peccatoris ha bitualiter.

20 *Cōfirm. primo.* Explicatur hoc amplius: peccatū actuale Adami, vt primo existens, nō fuit intrinsecū, sed extrinsecū paruulis, & vnū numero in omnibus illis: er go nequit esse intrinsecū illis, vt moraliter perseuerans, nec prout sic numero in eis multiplicari. Explicatur,

Secūdo. & vrgetur secundo: nā etsi possit for ma, quæ vt existēs intrinsece denomi nat, dare vt præterita denominatio nē extrinsecā, sicuti, qui modo deno minatur intrinsece peccās, postea de præterito dicitur peccasse per deno minationē extrinsecā: ē contra tamē id non potest contingere: nā denomi natio de præterito fundatur in eadē forma, prout aliquando tribuit deno minationē de præsenti; sed peccatum actuale Adami quoad denominatio nē actu peccantis, non fuit paruulis intrinsecū: ergo nec potest esse intrin secū illis quoad denominationē pec catoris, quæ in eo consistit, quod pec cauerint aliquando, & illis non fue rit dimissum peccatum.

21 *Resp. 1.* Resp. 1. denominationem pecca toris habitualiter, & maculæ in par uulis non desumi ab actu Adami, tā quā à forma, sed solū vt à fundamēto vt prudēs iudiciū illos arbitretur ma culatos, Deoque exosos: vnde etsi ta lis actus non fuerit illis intrinsecus, nec multiplicatus numero in illis, po test macula, & habituale peccatū esse illis intrinsecū, & numero multiplica ri. Sed contra primo: nā hæc denomi natio debet ab aliqua forma, vt à cau sa formali præstari: ergo si non sumi tur ab inobedientia Adami actuali, debet desumi ab aliquo ab illa distin cto. Et tunc restabit explicandū quid sit illud aliquid, an priuatiuū, an posi tiuū? quod est nodus nostræ difficul tatis. Consequentia tenet, & antece dens notum videtur: omnis namque denominatio, si rationis nō sit, debet ab aliqua forma in genere causæ for malis prouenire; at denominatio pec catoris in paruulis, non est rationis per intellectū nostrū conficta, sed ve ra, & realis: ergo debet assignari ali qua forma, quæ illam præstet in gene re causæ formalis. *Contra.*

22 *Resp. 2.* Resp. 2. quod etsi peccatū actuale Adami, quoad denominationē actu peccantis nō fuerit paruulis intrinse cū physicè, fuit tamen illis intrinsecū moraliter, nā peccāte capite, in quo rū voluntatē fuerunt illorū volunta tes translatæ, taliter se habuere in prū dente iudicio, ac si per propriū actū peccassent; ac proinde denominatio peccatoris habitualiter, etiam erit illis moraliter intrinseca, etsi non in trinseca, physicè.

Primū inconue niēs ex ista solu tione. Sed cōtra: nā ex ista solutione sequi tur primo, æquè esse intrinsecū paruu lis peccatū actuale Adami, quod est originale originās, ac peccatū habi tuale, quod est originale originatū: consequens est contra cōmunē Theo logorum sententiam: ergo. Probatur sequela: vtrumque iuxta istam solu tionem, est paruulis physicè extrinse cū, & moraliter intrinsecū: ergo æquē intrinsecū, vnum, ac alterū est. Sequi

Secūdū tur secūdo: æqualem vnitatem habe re originale originans, ac originale originatū: consequens est falsū: ergo. Sequela est manifesta: nā vtrūq; mul tiplicatur numero in genere moris, & neutrum multiplicatur numero in genere physico, iuxta solutionem, quam impugnamus.

23 *Falsitas cōsequē tis pro batur 1* Falsitas autem consequentis con stat: tum primo ex cōmuni modo lo quendi Theologorum. Omnes nam-

que de originante, vt de vno peccato physicè, & numero loquuntur; cũ tamen de originali originato non ita, sed omnes fatentur numero multiplicari in diuersis subiectis: tum etiam ex Augustino *lib. 1. de peccatorũ meritis*, vbi super illa verba: *In quo omnes peccauerũt*, sic inquit: *Si intellexeris, in quo peccato, certum, manifestissimũque est, alia esse propria cuique peccata, in quibus hi tãtum peccãt, quorum peccata sunt, illud hoc vnũ, in quo omnes peccauerũt, quando omnes ille vnus homo fuerunt*: in quibus verbis manifestè agnoscit Augustinus vnitatẽ culpæ actualis, quo omnes nos in Adamo peccauimus actu, & multiplicationẽ numericam culpæ habitualis, quam ex illo pecato contrahimus. Tum denique ex Tridentino *sess. 5. Canone 3.* ibi: *Si quis hoc Adæ peccatũ, quod origine vnũ est, &c.* Vbi videtur manifestè sentire, peccatũ originale esse vnum numero ex parte causæ effectiuæ, quæ non est alia, quam peccatum actuale originans.

Secũdo.

Tertio.

24 *Tertiũ inconueniens.*

Sequitur tertio: paruulos, vel non esse peccatores in se, sed in alio, vel fuisse peccatores, non solum in alio, sed etiam in se; consequens pro vtraque parte est falsum, & contra cõmunem Theologorum sentẽtiam: ergo. Probo sequelam: nã iuxta solutionẽ, quam impugnamus, eodem modo cõparatur ad paruulos peccatũ actuale Adami, quoad denominationẽ peccãtis, ac quoad denominationẽ habitualiter peccatoris; cũ quoad vtrumque sit illis eodẽ modo intrinsecũ, & extrinsecũ: ergo recipient vtrãque denominationẽ eodem modo; & consequenter, vel dicendi sunt peccatores solummodo in alio, vel fatendum est, si sunt peccatores in se, etiam fuisse peccantes in se.

25 *Quartũ inconueniens.*

Denique ex illa infertur, eatenus solũ esse peccatores, quatenus Adamus qui moraliter reputatur gessisse personas eorum, habitualiter mãsit peccator, quod nullus Theologorũ audebit asserere. Probo sequelã: nã iuxta istã solutionẽ nõ magis est extrinseca paruulis denominatio peccatoris in facto esse, quã fuit illis intrinseca denominatio peccãtis; at qui hæc denominatio solũ modo fuit illis intrinseca modo insinuato, nempè penes hoc, quod voluntas capitis, quæ reputabatur volũtas illorũ peccauit: ergo pariter solũ peccatores dicẽtur per hoc, quod Adamus, qui reputabatur gerere paruulorũ personas, fuit peccator habitualiter. Mitto alia plura cõtra istam sententiam, & venio ad soluenda argumenta contraria.

§. III.

Argumentis in contrarium occurritur.

Octo, si non plura sunt argumẽta, quibus nititur Salmerõ suã persuadere sentẽtiã, quorũ omniũ efficacia, ad duo possunt reduci. Primo sic arguit: peccato actuali Adami cõpetũt omnes cõditiones peccati propriè accepti; fuit nãque act⁹, fuit etiã cõcupitũ, vel factũ contra legẽ Dei; & idcircò in Scripturis per actũ exprimitur, vt constat ex illo Pauli ad Romanos 5. *In quo omnes peccauerũt*; & iterũ, *per inobediẽtiã vnius, peccatores cõstituti sunt multi*; & iterũ, *si enim vni⁹ delicto omnes mortui sũt*, & alibi: ergo in actuali peccato Adami saluatur vera essentia peccati originalis. Hæc tamẽ cõsequentia, nõ solũ bonitate caret, sed etiã bonitatis appariẽtia. Aliud enim est, quod tali peccato cõpetãt proprietates peccati actualis, aliud vero quod illi cõueniãt proprietates peccati originalis. Vnde antecedenti concesso, neganda est consequentia, imò oppositum sequitur: nã cũ originale peccatũ, quod vocatur à Theologis originatũ, nõ actuale sit, sed habituale, & per modum termini; ex eo quod inobedientia Adami exprimatur per actum, sequitur bene in illa non consistere essentiã originalis culpæ.

26 *Arguit 1. Salmeron.*

Resp.

27 *Arg. 2.*

Secundo sic arguit: omnes Adami peccato peccauimus, vt constat: tum ex illo Pauli: *In quo omnes pec-*

cauerunt: tum etiam, ex eo quod si tale peccatum à nobis non fuisset cõmissum, iniuste puniremur pro illo: tum denique ex Augustino in Enchiridion. *cap. 44. & 45* & *lib. 3. de libero arbitrio cap. 19.* ergo Adami peccatum fuit nostrum, omnibusque commune; at non fuit personale propria voluntate commissum: ergo originale. Est nãque adæquata diuisio. Hoc etiam argumentum eadem inefficacia laborat ac primum, vnde concesso antecedenti, & prima cõsequentia, & minori subsumpta, neganda est secunda consequentia: fuit ergo illud peccatum, non personale, nec originale: ad hoc namque requirebatur, quod non esset per modum actus, sed per modum termini; cum originale non sit actuale, sed habituale peccatum, sed fuit actuale capitale; vnde diuisio sic facienda est. Peccatum per modum termini, siue habituale, aliud est personale, aliud originale. Peccatum vero per modum actus, non sic est diuidendum, sed ita, aliud personale, aliud capitale. Cætera argumenta, quæ congerit minoris sunt efficaciæ, quo circa illis omissis,

Resp.

28 *Tertio oppo-nũt alij*

Tertio sic alij objiciunt, quia in Scriptura non solum asseritur nos peccasse in Adamo, sed etiam per inobedientiam peccatores fuisse constitutos, iuxta illud Pauli ad Romanos 5. *Per inobedientiam vnius, peccatores constituti sunt multi*; at constitui per aliquid, si presê, & in rigore accipiatur, non denotat causam efficientem, sed causam formalem: nõ enim nisi impropriê lignum potest dici calidum constitui per calorem existentem in igne: ergo inobedientia Adami actualis, non effectiuê, sed formaliter constituit paruulos peccatores, & consequenter in illa consistet essentia originalis culpæ.

Resp.

Respondeo, concessa maiori, & omissa minori, negando consequentiam; quia in præsenti extant omnes causæ, ob quas Scripturæ verba, non accipiantur in rigoroso sensu intento ab arguente, quia scilicet, si particula *per*, qua vtitur Paulus in sensu intento ab arguente accipiatur, sequitur originalem culpam non esse paruulis intrinsecam, numero in illis non multiplicari, neque cũ proprietate per generationem transfundi; quæ omnia aduersantur Concilio Tridentino. Tunc autem solum Scripturæ verba accipi debent in rigoroso sensu, & proprijssimo, quando sic à Concilijs, & Patribus accipiuntur; neque ex illo aliquid fidei aduersum, seu rationi naturali contrarium colligitur; maxime, quia Paul⁹ statim similitudinem adducit dicens: *Sicut enim per inobedientiam vnius, peccatores constituti sunt multi; ita & per vnius obeditionem iusti constituuntur multi*; at per obedientiam Christi non constituuntur multi formaliter iusti, sed effectiue tantum, quatenus Christi obedientia fuit causa meritoria iustitiæ nos iustificãtis formaliter: ergo etiam ly *per obedientiã vnius*, non denotat causam formalẽ iustitiæ paruulorũ, sed solũ effectiuã.

29 *Vltimo arg.*

Denique vrgentius argumentari possum⁹: paruuli peccauerunt in Adamo per inobedientiã actualẽ illi⁹, vt ostendimus *disp. 32. §. 4. & 6.* ergo per inobedientiam illã, vt moraliter perseuerantem, & non dimissam constituũtur peccatores habitualiter, & in facto esse: patet consequentia: tum primo: nam quia Adamus actu peccauit illo peccato, per illud, vt moraliter perseuerans, & nõ dimissum, sufficienter cõstituitur peccator habitualiter peccato personali: ergo pariter pueri cõstituuntur sufficienter peccatores habitualiter originaliter per illud ipsũ peccatũ, vt moraliter perseuerans, illisque non dimissum: tũ etiã, nã per hoc præcisê, quod intelligantur paruuli tale peccatũ cõmisisse, & nõ esse illis dimissũ, intelliguntur digni æterna pœna, Deoque inuisi, & exosi: ergo per illud, vt nõ dimissũ sufficiẽter constituuntur in habituali peccato originali. Tũ denique, nã si peccatũ actuale Adami non solũ ipsum, sed etiã paruulos cõstituit actualiter peccãtes: cur etiã peccatũ Adami habituale non poterit vtrũq; præ-

stare, videlicet, non solũ Adamũ, sed etiam paruulos constituere peccatores habitualiter, & in facto esse? Et consequenter sicuti Adam constitutus fuit peccator per actualẽ inobedientiã, vt nõ dimissam sibi, paruuli etiã constituantur per eandẽ inobedientiam, vt non dimissam illis. Hui⁹ argumenti solutio, quia fusiorem discussionem exposcit, ex inferius dicendis constabit.

Soluetur inferius.

§. IV.

Rosensis, Durãdi, & aliorũ sententia reijcitur.

30 *Quinta sententia.*

Essentiã culpæ originalis in reatu pęnæ consistere, docere Rosensis *art. 2. cõtra Lutherũ*, Altisiodorensis *tract. 28. cap. 2.* Et Durandus *in 2. dist. 30. quæstione 3. num. 10.* vbi ait, dignitatem carendi iustitia originali, esse culpam in paruulis; carentiam vero iustitiæ esse pęnam. Quod autẽ dignitas illa, reatus nominetur, vel priuatio iustitiæ, litigium de nomine esse. Quorum sententiæ, vt nõ improbabili consentit Salas *tract. 73. disp. 11. sect. 2.* soluens argumenta contraria. Cæteris vero Theologis visa est improbabilis, & merito; nã vel *reat⁹* nomine intelligitur obligatio ad pęnã, vel dignitas pęnæ; at neutro modo accepto reatu potest in illo essentia originalis culpæ cõsistere: ergo. Probo minorẽ, & in primis, quod in obligatione luẽdi pęnã, nequeat consistere, ostẽditur primo: nemo nãque à Deo obligatur ad pęnam, nisi qui illa dignus supponitur: aliàs à Deo obligante in statu culpæ constitueretur; at dignitas pęnæ supponit culpam in vera sentẽtia, vel si illam non supponit, est culpa se ipsa: ergo in obligatione non potest primaria ratio culpæ consistere. Secũdo, nã perseuerante culpa potest tolli obligatio ad pęnã si Deus peccatori pęnã remittat (vt potest) ergo

Est improbabilis, & impugnatur primo.

Secũdo.

in tali obligatione non consistit essentia culpæ. Tertio, quia obligatio ad pęnã, est à Deo sua lege statuente, & taxante pęnam pro culpa; at peccatum originale secundum nihil sibi essentiale, potest esse à Deo, sicut nec actuale Dei causalitatẽ, valet terminare: ergo idem quod prius.

Tertio.

31 *Resp.*

Si dicas, talem obligationẽ nõ esse à solo Deo, sed etiam ab homine; nã etsi Deus statuerit pęnas pro culpis; si tamen quispiam in culpam non incidat, non consurget talis obligatio. In contrarium arguitur: id nãque, in quo cõsistit essentia culpę originalis, adæquate est ab homine, neq; à Deo potest causari, etiam inadæquate; at obligatio ad pęnam est à Deo, & non solũ ab homine: ergo nequit obligatio essentiã originalis culpæ constituere. Si forte dicatur, obligationem illã; cum sit ab vtroque, posse considerari dupliciter, & prout ab homine, & prout à Deo; & sub hac secunda consideratione, culpã nõ esse, bene vero sub prima, sicut de priuatione iustitiæ originalis solet doceri ab his, qui in tali priuatione, essentiam culpæ originalis constituunt, quod scilicet, prout à Deo cõferenda nõ est culpa, sed pęna, prout vero ab homine voluntarie se illa expoliante voluntate capitis, est culpa: In contrarium objicio: nã vt obligatio ad pęnã, prout est ab homine, esset constitutiuũ essentiale culpæ habitualis, deberet esse ab illo, tãquam terminus actionis voluntarius essentialiter homini; at rationẽ istã volũtarij essentialiter per modũ termini, nequit sortiri: ergo neq; in illa ratio culpæ sub vllo conceptu potest cõsistere. Probo minorẽ: pęna, quã obligatio respicit, vt correlatiuum adæquatum, & essentiale, nequit esse homini essentialiter volũtaria: ergo nec obligatio ad illã, potest esse voluntaria homini essentialiter per modum termini.

Contra

Resp.

Contra.

32 *Quoad 2. p. probatur minor.*

Deinde, quod non possit consistere in reatu accepto pro dignitate pęnæ, hac ratione suadetur; nam dignitas pęnæ est proprietas consequẽs

culpam, sicut dignitas pręmij consequitur meritum, & bonitatem moralē illius: ergo nequit consistere essentia culpę originalis in dignitate pęnæ.

Resp. Salas. Respondet Salas, cui hoc argumentum visum est inefficax, dignitatem pęnæ supponere culpam actualē, & ad illam consequi, non vero culpā habitualem, ac proinde per se illam primario, & essentialiter constituere.

Contra primo. Sed contra primo: dignitas actualis pęnæ, est proprietas consequens culpam actualem: ergo dignitas habitualis, seu per modum termini supponit culpam habitualem, tanquam eius proprietas.

Secūdo. Secundo, peccatum actuale, & est malum malitia morali, & est dignum pęna, malitia se habente primario, & essentialiter, & dignitate pęnæ tanquam proprietate: ergo si trāiactum relinquit tanquam sui terminū dignitatem pęnæ, relinquit etiā per modum termini malitiam moralem, & consequenter istam primario, vt essentiam peccati habitualis consistē tis in termino peccati actualis, illam vero secundario, & vt proprietatem moralis malitiæ habitualis.

Tertio. Denique: nam si dignitas pęnæ solum præsupponere debet culpam actualem: ergo dignitas pęnæ, quæ inuenitur in paruulis, solum præsupponit actuale peccatum primi parentis, & non culpam aliquam illis intrinsecam: ac proinde puniuntur, nō propter culpam propriam, sed solum propter culpam primi parentis, in quo Pelagianorum error consistit. Mitto alia argumenta contra istam sententiam, quæ argumento facto satis falsitatis conuincitur.

33 *Oppones 1.* Obijcies primo Augustinum sæpe asserentem, concupiscientiam in non Baptizatis esse originale peccatum, non ratione sui, sed ratione reatus, & idem esse tolli reatum, ac tolli peccatum originale; quo circa in renatis nō manet peccatum originale, etsi maneat concupiscientia; quia etsi maneat actu transiuit reatu: ergo ex mente Augustini peccatum originale in reatu consistit.

Secūdo. Secundo, Dionisium de Diuinis nominibus cap. 4. quem refert, & sequitur D. Thomas *infra quæst. 87. art. 1. ad primum*, & Caietanus *quæst. 86. art. 1.* asserentem, puniri nón est malum, sed esse pęna dignum: ergo dignitas pęnæ, est moralis malitia; ac proinde sufficiens, vt peccatum originale in ratione mali, & peccati cōstituat.

Ad 1. resp. Vazq. Ad primum Vazquez *disp. 133. cap. 3.* fatetur Augustinum in ea fuisse sententia, quæ asserit originalem culpam in solo reatu, seu obligatione ad pęnam consistere: nec mirum est (inquit ipse) quod cum Augustinus circa essentiam peccati originalis multoties suam ignorantiam fateatur, difficultatis pondere oppressus nil aliud inuenerit in quo illam constitueret præter reatum, & obligationem ad pęnam, quibus addit Salas *tract. 3. disputatione 11. sectione 22. num. 32.* in hac parte tenendā, non esse Augustini sententiam, nec mirum, quod in re difficili probaliter fuerit deceptus.

34 *Reprehēditur à Montesino.* Doctrinam Vazquez reprehēdit Montesinus *disp. 12. quæst. 4. nu. 53.* eo quod Augustino talem attribuat sententiam, & merito; nam qui sententiam istam sequuntur in Pelagianorum sententiam coguntur incidere, vt fatetur Vazquez loco allegato *nu. 4.* Et patet manifeste: Pelagiani namque non negabant in posteris Adæ obligationem luendi pęnas, sed solum negabant talem obligationem ex peccato paruulorum oriri. Vnde ex peccato primi parentis oriri, asserebant. Quod totum fatentur qui originalem culpam in sola obligatione ad pęnam constituunt: ergo si hanc sententiam tenuit Augustinus in Pelagianam hæresim incidit, quo quid absurdius, nempe Ecclesiæ fulgidissimum lumen, qui totus fuit semper in Pelagiana hæresi euertēda inaniter labore consumpto, tandē rādem in illam incidisse, & verbis nō re ipsa culpam originalem admisisse in posteris Adæ?

35 *Reijcitur 2.* Deinde, quia vt optimè Montesinus notauit, Augustinus *lib. 1. de nuptijs cap. 25. & 26.* in quibus prædictam insinuauit sententiam, nō dixit culpam originalem consistere in reatu pęnę, sed in reatu absolutè: reatus autem absolutè sumptus diuersū quid est à reatu pęnæ, seu obligatione ad illam, & potest accipi pro essentia culpæ, in qua radicatur obligatio ad pœnam, & sic de facto accipitur à D. Thoma *supra quæst. 81. art. 3. ad 2.* dicens, quod per Baptismum tollitur peccatum originale secundū reatum, idest, quantum ad culpam, quo modo loquendi vsum est Tridentinū *sess. 5. decreto de peccato originali Canone 6.* Et in Scriptura Sacra multoties *reatus* nomine culpa intelligitur, Exodi 32. *Percusit Deus populum pro reatu vituli*, idest, pro culpa adorationis vituli, Deuteronomij 21. *Et auferetur ab eis reatus sanguinis*, id est, culpa homicidij: & ratione probatur, sic accipi posse: nā reatus nil est aliud, quam cōstrictio, & vinculum quoddam; peccator autem non solum est constrictus, & vinculatus ad pęnas luendas, sed etiam per culpam ipsam secundum suam essentiam, tanquam per formam, seu causam formalē constringitur, & vinculatur, vt sit in statu culpæ quoad vsque dimittatur à Deo; & consequēter nomen reatus, non solum accipi valet pro obligatione ad pœnā, sed etiam pro culpa: ergo absque vlla necessitate Augustinus in illa sententia relinquitur, cum facilē possit; & consequenter debeat explicari.

36 *Vera Augustini explicatio.* Vnde relictis istis Doctoribus, quos parū doluit in hac parte Magni Augustini authoritas, dupliciter explico illam. Primo iuxta modo insinuata, nomine reatus, non reatū pęnæ, sed culpæ intellexisse. Secundo dicatur, si aliquando Augustinus in reatu pęnæ essentiam culpæ originalis constituit, non accepisse reatum formaliter pro obligatione ad pœnam, sed pro radice talis obligationis, quā radicem à posteriori, & tanquam ab effectu nomine reatus explicuit. Et quidem hic cessat recto iure admiratio: nam cum Augustino essentia originalis culpæ explicatu apparuerit difficillima; nil mirum, quod illam à posteriori, & ab effectu nobis explicatam solum reliquerit.

Sed opponit Vazquez eundem Augustinum lib. 6. contra Iulianum cap. 8. vbi inquirens, vbi maneat reatus, sic ait: *Manet in ocultis legibus Dei, quæ conscr pta sunt quodammodo in mentibus Angelorum, & nulla sit iniquitas impunita, nisi quam sanguis mediatoris expiauerit*; at reatus manens in ocultis legibus Dei non est reatus culpæ, sed pœnæ, seu obligatio ad pœnam: ergo nomine reatus, in quo essentia culpæ originalis consistit, non intelligit reatum culpæ, sed ad obligationem ad pœnam contra primam explicationem. 37 *Instat Vazq.*

Respondetur admissā authoritate, & minori, negando consequentiā: nam cum reatus triplicem acceptionem possit habere, & obligationis ad pœnam, & dignitatis pœnæ, & culpæ radicantis talem obligationē, & dignitatem, ibi solum explicuit reatum in priori acceptione, non tamen asseruit in illo, vt sic accepto essentiam peccati originalis consistere. Videatur Montesinos loco allegato, vbi optimè probat Augustinum Catholicam sententiam de peccato originali tenuisse. Obiter aduerto inter Vazquez, & Salas hoc versari discrimen, quod Vazquez attribuit Augustino in reatu accepto prò obligatione ad pœnam, essentiam peccati originalis constituisse, quam sententiam, vt Pelagianam reijcit; Salas vero non ita, sed in reatu accepto pro dignitate pœnæ, quod ipse censet, non improbabile, & idcircò minori reprehēsione dignus inuenitur. *Resp.*

Ad secundum ex Dionysio desumptum, respondeo, quod esse pœnæ dignum est malum moraliter, nō primo, & per modum essentiæ peccati, sed ex consequenti, & per modū proprietatis malitiæ; sicut enim bonum suas habet proprietates, quæ non 38 *Ad 2. obiectionē principalem.*

Digitized by Google

constituunt essentiam bonitatis moralis, sed consequuntur illam: inter quas commemoratur dignitas pręmij, vel laudis, quæ consequitur actū virtutis; ita malum morale suis proprietatibus gaudet, & vna ex illis est dignitas pęnæ, quæ non est malitia, sed malitiæ proprietas, & isto modo mala. Relictis igitur sententijs istis oblibioni à Theologis traditis, & fere ab omnibus impugnatis: accedamus iam ad examinandas sententias in Scholis probabiles, vt ex eis eligamus illam, quæ nobis veritati proximior appatuerit.

§. V.

Communis sententia cum suis fundamentis proponitur.

39 *Sententia communis.* CElebris, & valde plausibilis sententia est apud Theologos cōstitui culpæ originalis essentiā in priuatione iustitiæ originalis. Illā ex antiquis tuentur Scotus *in 2. dist. 3. quæst. vnica, §. quantum ad secūdum.* Bonauentura *in 2. distinct. 30. art. 2 quæst. 1.* Richardus *ar. 4. quæstione 1.* Maior *quæst. 2. conclusione 3.* Caietanus, & Conradus *in præsenti quæst. art. 3.* Magister Soto *lib. 1. de natura, & gratia cap. 9.* Corduba *lib. 1. quæst. 10.* Medina *in præsenti quæst. art. 1.* Aluarez *disp. 139.* Meratius *disp. 13. sect. 6.* Quos ex modernis sequuntur Vazquez *disp. 132. cap. 9. & 10.* Salas *tract. 13. disp. 11. sect. 3.* Montesinos *disp. 12. quæst. 6.* Lorca *disputatione 43. §. vera sententia communis,* Becanus *cap. 9. quæst. 6.* & alij, quā plures. Licet omnes hi Authores in præfata sententia cōueniant, in assignando autem sub qua ratione priuatio iustitiæ originalis sit formaliter peccatum originis: in quatuor modos dicendi diuiduntur.

(Scotus. Bonau. Ricard. Maior. Caieta. Cōrad. Soto. Medina Aluarez Vazq. Salas. Monte. Lorca.)

Primus modus dicendi. Primus est Scoti, qui iustitiam originalem à gratia habituali penes hoc distinguens, quod prima rectificabat hominem in ordine ad Deum, vt finem naturalem: gratia vero in ordine ad Deum, vt supernaturalem finem, non in priuatione gratiæ habitualis, sed in priuatione iustitiæ, quæ erat donum naturale essentiam culpæ originalis constituit. Sic ex Scoto referunt Curiel in præsenti, Vazquez, & Magister Lorca locis allegatis. Pro qua sententia referuntur à Lorca, Alexander, Bonauentura, Richardus, & Gabriel.

40 *Secūd*. Secundus modus dicendi, distinguens inter formam, & effectum formalem primarium illius; non in priuatione iustitiæ, quæ est forma, sed in priuatione sui primarij effectus, nēpe subiectionis mentis ad Deum, essētiam culpæ originalis consistere, asseruit. Pro hac sententia refert Lorca, vbi supra in solutione quinti argumēti Cordubam, quem non sequitur, illam tenet Magister Medina vbi supra *conclusione 6.* Aluarez *conclusione 3.* pro se referens Ferraram, Caietanum, & Sapientissimum Magistrum Sotum.

Tertius Tertius dicendi modus est Lorcæ, constituentis essentiā peccati originalis in priuatione omnium donorum, quos includebat originalis iustitia: vnde cum in illius sententia, iustitia originalis includeret multiplex donum, nempê gratiam habitualem, & virtutes, quæ illam consequūtur rectificantes hominem in ordine ad finem supernaturalem, plura dona rectificantia in ordine ad naturalem finem, aliud in voluntate, aliud in intellectu, & alia in viribus inferioribus, vt essent subiectæ rationi, in priuationibus omnium horum donorū simul, & collectiue acceptis essentiā culpæ originalis constituit.

Digitized by Google

35 *Reijcitur 2.* Deinde, quia vt optimè Montesinus notauit, Augustinus *lib. 1. de nuptijs cap. 25. & 26.* in quibus præ dictam insinuauit sententiam, nō dixit culpam originalem consistere in reatu pęnę, sed in reatu absolutè: reatus autem absolutè sumptus diuersū quid est à reatu pęnæ, seu obligatione ad illam, & potest accipi pro essentia culpæ, in qua radicatur obligatio ad pœnam, & sic de facto accipitur à D. Thoma *supra quæst. 81. art. 3. ad 2.* dicens, quod per Baptismum tollitur peccatum originale secundū reatum, idest, quantum ad culpam, quo modo loquendi vsum est Tridentinū *sess. 5. decreto de peccato originali Canone 6.* Et in Scriptura Sacra multoties *reatus* nomine culpa intelligitur, Exodi 32. *Percusit Deus populum pro reatu vituli*, idest, pro culpa adorationis vituli, Deuteronomij 21. *Et auferetur ab eis reatus sanguinis*, id est, culpa homicidij: & ratione probatur, sic accipi posse: nā reatus nil est aliud, quam cōstrictio, & vinculum quoddam; peccator autem non solum est constrictus, & vinculatus ad pęnas luendas, sed etiam per culpam ipsam secundum suam essentiam, tanquam per formam, seu causam formalē constringitur, & vinculatur, vt sit in statu culpæ quoad vsque dimittatur à Deo; & consequēter nomen reatus, non solum accipi valet pro obligatione ad pœnā, sed etiam pro culpa: ergo absque vlla necessitate Augustinus in illa sententia relinquitur, cum facilè possit, & consequenter debeat explicari.

36 *Vera Augustini explicatio.* Vnde relictis istis Doctoribus, quos parū doluit in hac parte Magni Augustini authoritas, dupliciter explico illam. Primo iuxta modo insinuata, nomine reatus, non reatū pęnæ, sed culpæ intellexisse. Secundo dicatur, si aliquando Augustinus in reatu pęnæ essentiam culpæ originalis constituit, non accepisse reatum formaliter pro obligatione ad pœnam, sed pro radice talis obligationis, quā radicem à posteriori, & tanquam ab effectu nomine reatus explicuit. Et quidem hic cessat recto iure admiratio: nam cum Augustino essentia originalis culpæ explicatu apparuerit difficillima, nil mirum, quod illam à posteriori, & ab effectu nobis explicatam solum reliquerit.

Sed opponit Vazquez eundem Augustinum lib. 6. contra Iulianum cap. 8. vbi inquirens, vbi maneat reatus, sic ait: *Manet in occultis legibus Dei, quæ conscr ptæ sunt quodammodo in mentibus Angelorum, & nulla sit iniquitas impunita, nisi quam sanguis mediatoris expiauerit*; at reatus manens in occultis legibus Dei non est reatus culpæ, sed pœnæ, seu obligatio ad pœnam: ergo nomine reatus, in quo essentia culpæ originalis consistit, non intelligit reatum culpæ, sed ad obligationem ad pœnam contra primam explicationem. 37 *Instat Vazq.*

Respondetur admissā authoritate, & minori, negando consequentiā: nam cum reatus triplicem acceptionem possit habere, & obligationis ad pœnam, & dignitatis pœnæ, & culpæ radicantis talem obligationē, & dignitatem, ibi solum explicuit reatum in priori acceptione, non tamen asseruit in illo, vt sic accepto essentiam peccati originalis consistere. Videatur Montesinos loco allegato, vbi optimè probat Augustinum Catholicam sententiam de peccato originali tenuisse. Obiter aduerto inter Vazquez, & Salas hoc versari discrimen, quod Vazquez attribuit Augustino in reatu accepto pro obligatione ad pœnam, essentiam peccati originalis constituisse, quam sententiam, vt Pelagianam reijcit; Salas vero non ita, sed in reatu accepto pro dignitate pœnæ, quod ipse censet, non improbabile, & idcircò minori reprehēsione dignus inuenitur. *Resp.*

38 *Ad 2. obiectionē principalem.* Ad secundum ex Dionysio desumptum, respondeo, quod esse pœna dignum est malum moraliter, nō primo, & per modum essentiæ peccati, sed ex consequenti, & per modū proprietatis malitiæ; sicut enim bonum suas habet proprietates, quæ non

constituunt essentiam bonitatis moralis, sed consequuntur illam: inter quas commemoratur dignitas pręmij, vel laudis, quæ consequitur actû virtutis; ita malum morale suis proprietatibus gaudet, & vna ex illis est dignitas pęnæ, quæ non est malitia, sed malitiæ proprietas, & isto modo mala. Relictis igitur sententijs istis oblibioni à Theologis traditis, & fere ab omnibus impugnatis: accedamus iam ad examinandas sententias in Scholis probabiles, vt ex eis eligamus illam, quæ nobis veritati proximior appatuerit.

§. V.

Communis sententia cum suis fundamentis proponitur.

39 *Sententia communis.* CElebris, & valde plausibilis sententia est apud Theologos cõstitui culpæ originalis essentiã in priuatione iustitiæ originalis. Illã ex antiquis tuentur Scotus *in 2. dist. 3. quæst. vnica, §. quantum ad secũdum.* Bonauentura *in 2. distinct. 30. art. 2 quæst. 1.* Richardus *ar. 4. quæstione 1.* Maior *quæst. 2. conclusione 3.* Caietanus, & Conradus *in præsenti quæst. art. 3.* Magister Soto *lib. 1. de natura, & gratia cap. 9.* Corduba *lib. 1. quæst. 10.* Medina *in præsenti quæst. art. 1.* Aluarez *disp. 139.* Meratius *disp. 13. sect. 6.* Quos ex modernis sequuntur Vazquez *disp. 132. cap. 9. & 10.* Salas *tract. 13. disp. 11. sect. 3.* Montesinos *disp. 12. quæst. 6.* Lorca *disputatione 43. §. vera sententia communis,* Becanus *cap. 9. quæst. 6.* & alij, quã plures. Licet omnes hi Authores in præfata sententia cõueniant, in assignando autem sub qua ratione priuatio iustitiæ originalis sit formaliter peccatum originis: in quatuor modos dicendi diuiduntur.

Scotus. Bonau. Ricard. Maior. Caieta. Cõrad. Soto. Medina Aluarez Vazq. Salas. Monte. Lorca.

Primus modus dicendi. Primus est Scoti, qui iustitiam originalem à gratia habituali penes hoc distinguens, quod prima rectificabat hominem in ordine ad Deum, vt finem naturalem: gratia vero in ordine ad Deum, vt supernaturalem finem, non in priuatione gratiæ habitualis, sed in priuatione iustitiæ, quæ erat donum naturale essentiam culpæ originalis constituit. Sic ex Scoto referunt Curiel in præsenti, Vazquez, & Magister Lorca locis allegatis. Pro qua sententia referuntur à Lorca, Alexander, Bonauentura, Richardus, & Gabriel.

40 *Secũd°.* Secundus modus dicendi, distinguens inter formam, & effectum formalem primarium illius; non in priuatione iustitiæ, quæ est forma, sed in priuatione sui primarij effectus, nẽpe subiectionis mentis ad Deum, essẽtiam culpæ originalis consistere, asseruit. Pro hac sententia refert Lorca, vbi supra in solutione quinti argumẽti Cordubam, quem non sequitur, illam tenet Magister Medina vbi supra *conclusione 6.* Aluarez *conclusione 3.* pro se referens Ferraram, Caietanum, & Sapientissimum Magistrum Sotum.

Tertius Tertius dicendi modus est Lorcæ, constituentis essentiã peccati originalis in priuatione omnium donorum, quos includebat originalis iustitia: vnde cum in illius sententia, iustitia originalis includeret multiplex donum, nempê gratiam habitualem, & virtutes, quæ illam consequũtur rectificantes hominem in ordine ad finem supernaturalem, plura dona rectificantia in ordine ad naturalem finem, aliud in voluntate, aliud in intellectu, & alia in viribus inferioribus, vt essent subiectæ rationi, in priuationibus omnium horum donorũ simul, & collectiue acceptis essentiã culpæ originalis constituit.

Quar-

Quarto. Quartus denique modus dicendi in priuatione gratiæ habitualis quantum ad suum effectum primarium essentiam culpæ originalis constituit, siue gratia, & originalis iustitia inter se distinguantur, siue non distinguantur. Ita cæteri Theologi pro communi sententia relati, parum, aut nihil inter se discrepantes.

41 Communis sententia prob. 1. Id autem, in quo omnes conueniunt, suadetur primo accipiédo pro nunc (vt clarê procedamus) gratiam habitualem, & originalem iustitiam pro eodem! nam peccatum originale est illud, quod per se primo per Baptismũ aufertur; at quod sic tollitur, per Baptismum est priuatio iustitiæ, vt coniungentis hominé Deo: ergo in illa priuatione consistit originalis culpa. Minor certa videtur: nã quod per se primo per Baptismũ confertur, est gratia, seu iustitia hominẽ coniungens cũ Deo: ergo quod per se primo tollitur, erit priuatio iustitiæ, vt coniungentis animã Deo. Maior autem probatur ex Cõcilio Tridentino *sess.* 5. *Canone* 6. asserẽte, per Baptismum tolli totum id quod habet veram rationem peccati: ergo per se primo tollitur peccatum per Baptismum.

Secũdo. Suadetur secundo ex Concilio Arausicano 2. cap. 2. Et Tridentino *sess.* 5. *Canone* 3. asserentibus, peccatum originale esse mortem animæ; at mors in priuatione vitæ consistit: ergo peccatum originale consistit in priuatione vitæ animæ nostræ; cumque vita animæ in iustitia consistat illam coniungente cum Deo: fit consequens, in priuatione talis iustitiæ essentiam culpæ originalis cõsistere.

Tertio. Tertio ex Anselmo *lib. de conceptu virginali cap.* 16. illis verbis: *Hoc, quod peccatum originale dico, aliud intelligere nequeo in infantibus, nisi ipsam, quam supra posui factam per inobedientiam Adæ iustitiæ debitæ nuditatem*; at iustitiæ nuditas nihil aliud est, quam priuatio iustitiæ: ergo in priuatione illius consistit, iuxta Anselmum, essentia peccati originalis.

Quarto hac ratione; defectus iustitiæ originalis in paruulis habet veram rationem peccati: ergo cum personale esse nõ possit, fateri debemus esse originale. Antecedens, in quo est difficultas, ostenditur primo: talis defectus non est sola negatio, sed priuatio iustitiæ debitæ in esse, cum eam Adamus acceperit, non sibi soli, sed transfundendam in posteros ex voluntate, & pactione diuina, si in obseruantia legis perseuerasset, aliàs esset disconueniens rationali naturæ; cum tollat ab illa bonum, ita conueniens, & consonum, est etiam voluntaria voluntate primi Parentis: ergo habet omnia requisita ad rationẽ peccati. 42 Quarto prob. Antec. prob. 1.

Secũdo. Secundo, primum antecedens probatur: priuatio nihil est aliud, quam carentia rectitudinis debitæ; at carentia iustitiæ, est carentia rectitudinis debitæ, cum iustitia sit rectitudo animæ habitualis debita, vt iam manet probatum: ergo est vere peccatum.

Tertio. Tertio probatur: defectus iustitiæ facit paruulos dignos pęna damni, quæ in carentia diuinæ visionis cõsistit, sicut iustitia illos faceret hæredes vitæ æternæ: ergo non est pęna, sed culpa. Patet consequentia: quia pęna in quantum talis, non reddit hominem dignum alia pœna, cum dignitas pęnæ sit proprietas consequens culpam, vt superius docuimus.

43 Quinto prob. Denique, & vrgentius pro eadem arguitur: nam peccatum originale, non potest in aliquo positiuo cõsistere; cum nihil positiuum traducatur ad nos per originem: debet ergo consistere in priuatione alicuius formæ, quæ sit nobis debita; at non datur in paruulis priuatio alterius formæ, in qua possit consistere, nisi originalis iustitiæ: ergo in illa consistit. Antecedens supponitur: prima consequentia est nota, & minor subsumpta ostenditur primo: nam talis forma debita, esse non potest rectitudo actus; cum paruulis in instanti natiuitatis nullus actus sit debitus; & consequenter, nec rectitudo actualis actus: ergo debet esse aliqua rectitudo ha-

Digitized by Google

bitualis;& consequenter aliquis habitus: cumque nullus alius magis sit illis debitus, quam originalis iustitia, cum qua erant nasciturí, si Adamus non peccasset, in illius priuatione consistet.

44 *Secũdo.* Secundo illa minor suadetur: in illius priuatione peccatum originale debet consistere, per cuius introductionem expelli possit formaliter; at nulla alia forma potest expellere expulsione formali culpam originalem, nisi iustitia originalis, aut gratia: ergo in nullius alterius priuatione consistere potest. Minor supponitur ex his, quæ à Thomistis docentur *infra quæst.113. art.2.* Maior autem probatur: nam inter priuationem, & formam talis oppositio est, vt solum possit remanere priuatio, quãdiu forma abest ab eodem subiecto, illa vero introducta cesset priuatio, vt in luce, & tenebris, morte, & vita, visu, & cęcitate, & cæteris alijs conspicitur: ergo pariter priuatio formæ debitæ in qua culpa originalis consistit, talis debet esse naturæ, vt per introductionem formæ cuius priuatio est formali expulsione expellatur. Mitto alia argumenta, quia hæc sunt pracipua, & authoritates Angelici nostri Doctoris, quas inferius adducã, vbi, & de illius mente constabit.

§. VI.

Præfata sententia impugnatur.

45 *Prædicta sententia impugnatur.* Sententiam istam absque dubio valde probabilem reddunt, tum authoritatis pondus: tum etiam, rationes quibus illam præcedenti. §. confirmauimus. Ab illa tamen recedunt docti Thomistæ, Magister Zumel *in præsenti quæst. art. 3. disputatione 2. conclusione 5.* Curiel *articulo 1. dubio 4. §. 3.* Sapientissim⁹ Magister Herrera *lib. de conceptione Virginis cap. 15.* pro se referens Caietanum *in præsenti quæstione articulo 1.* Bonauenturam *in 2. distinctione 30. quæst. 1.* Albertum *articulo 2* Burgensem *ad Romanos 5. additione 3.* cui subscripsit Magister Martinez *in præsenti quæstione, articulo 1. dubio 1. conclusione 4.* Quibus adhærens in oppositam sententiam, vt probabiliorem inclinor, ductus primo hac ratione. Priuatio iustitiæ originalis, siue idem sit cũ gratia, siue donum ab illa distinctum, est pœna peccati originalis: ergo in tali priuatione nequit essentia culpæ originalis consistere. *Primo.* Consequentia tenet: tum primo: nam vnũ peccatum nequit esse pœna alterius peccati, vt docet D. Thomas, & cum illo maior pars Theologorum *infra quæstione 87. articulo 2.* Tum etiã: nam pœna supponit in subiecto dignitatem, & obligationem, seu reatũ ad illam; dignitas autem, & reatus, cum sint culpę proprietates, illius essentiam necessario supponunt. Denique, quia pœna est à Deo, culpa vero ab homine: ergo si priuatio iustitiæ est pęna culpæ originalis, non potest illius essentia in tali priuatione consistere. Antecedens est D. Thom. expressum *infra quæst. 85. art. 5. prope finem corporis*, illis verbis: *Subtractio autem originalis iustitiæ habet rationem pœnæ, sicut etiam subtractio gratiæ.* Et *quæst. 87. art. 7. in corpore*, ibi: *Principaliter quidem pœna originalis peccati est, quod natura humana sibi relinquitur destituta auxilio originalis iustitiæ; sed ad hoc consequuntur omnes pœnalitates, quæ ex defectu naturæ hominibus contingunt.* Idẽ habet *2.2. quæst. 164. articulo 1. ad 4. & in secundo distinct. 33 quæst. 2. artic. 1. ad secundum*, illis verbis: *Priuatio gratiæ non est culpa, sed pœna.* Et *quæstione 5 de malo artic.*

1.*in corpore*, quod ita concludit: *Et ideo conueniens pœna peccati originalis, est substractio gratiæ, & per consequens visionis diuinæ, ad quam homo per gratiam Dei ordinatur.*

46 *Prima solutio.* Hoc argumentum male torquet Auctores contrarios, & ad illud variè respondent: prima solutio est quorundam negantium absolute antecedens, sed asserunt esse effectũ peccati actualis; & in hoc sensu improprio vocari à D. Thoma pœnam illius. *Secũda* Secundo alij respondent, priuationem iustitiæ, quæ est habituale donum, esse pœnam culpæ originalis, quo circa non constituit essentiam illius: priuationem vero subiectionis, seu coniunctionis hominis ad Deum, non esse pœnam, sed originalem culpam. Ita Sotus, Corduba, & Medina *vbi supra* relati.

Tertia. Tertio alij distinguunt inter substractionem iustitiæ, & iustitiæ carentiam, primum asserunt esse pœnam, non culpæ originalis nobis intrinsecæ; cum hæc sit substractione posterior, sed culpæ originaliter originantis, videlicet actualis Adami peccati: carentiam vero iustitiæ originalis nullatenus esse pœnam; sed culpã. Ita Vazquez, & Lorca, quos nonnulli sequuntur.

Quarta Denique Montesinos aliter distinguens, respondet, carentiam iustitiæ originalis, prout à Deo substrahente, seu non conferente, esse pœnã, prout tamen nobis voluntariam voluntate primi parentis, esse id, in quo consistit culpa originalis. Vnde iuxta istius Doctoris sententiam, in eadem priuatione entitatiue accepta duplex formalitas ratione nostra distinguenda est, & iuxta vnam est pœna, nõ peccati capitalis actualis Adami, sed sui ipsius, secundum aliam formalitatem, secundumquam cõstituit essentiam culpæ originalis nobis intrinsecæ.

47 *Prima solutio reijcitur 1.* Nulla tamen ex his solutionibus satisfacit facto argumento, & in primis contra primam facit primo D. Thomæ authoritas, quæ absque necessitate ad improprium sensum detorquetur. *Secũdo.* Secundo: nam supposito, quod Deus statuerit conferre omnibus originalem iustitiam, illosque ad supernaturalem ordinem per gratiam eleuare, non potest illis iustitiam denegare, nisi in pœnam peccati alicuius, sicuti supposito, quod alicui gratiam contulerit; non potest suspendere concursum conseruantẽ, nisi ob indignitatem subiecti ratione culpæ: ergo quod Deus gratiam, seu originalem iustitiam, non conferat, pœna est alicuius peccati. *Tertio.* Ac denique: nam cum non esse gratiæ, seu iustitiæ in paruulis, sit illis discõueniens & malum, & aliàs sit à Deo, debet obtinere rationem pœnæ. omne namque malum, quod est à Deo; cum culpa, prout sic, non possit esse, debet esse pœna.

48 *Secũda impugnatur.* Deinde contra secundam facit, quod subiectio illa mentis ad Deum, est formalis effectus iustitiæ; iuxta illorũ Doctorũ sententiam: at esse non potest, quod priuatio effect⁹ formalis sit culpa, & priuatio sit pœna: ergo impossibilia admittit secũda solutio. Maiorẽ suppono: nã licet effect⁹ iustitiæ in genere causæ efficientis deberet esse subiectio actualis per actum, carentia autem subiectionis per actum nequit esse intrinseca paruulis cum nullus actus eisdem intrinsecus pro instanti natiuitatis debeatur: carentia autem intrinseca, forma intrinseca eidem subiecto debet priuare. Minor autem constat: tum, quia effectus formalis, & forma subiecto comunicata sunt idem: ergo priuatio effectus formalis, & priuatio formæ, vt communicatæ subiecto pariter idem erunt; & consequenter, non poterit vnum esse pœna, & alterum culpa. Tum etiam, quia priuatio effectus formalis, non aliter inducitur, quam inducendo priuationem formæ, sicut non aliter introducitur formalis effectus, quam introducendo formam in subiecto. Tum denique: nam esto priuatio effectus possit aliquomodo formæ priuationem præcedere: non tamen ita, quod priuatio

effe-

effectus formalis demeritoriè ad suę formæ priuationem concurrat, sicuti quamuis introductio formæ sit quodammodo prior suo effectu formali; non tamen potest meritoriè ad illud se habere.

49 *Contra tertiam solutionem obstat 1.* Deinde contra tertiam facit in primis, non stare subtractionem iustitiæ esse pœnam; & non esse pœnā iustitiæ carentiam, sicuti eo ipso quod subtractio auxilij efficacis, seu volútas non conferendi illud, sit pœna alicuius peccati, non potest non esse eiusdem peccati pœna auxilij carentia.

Secūdo. Secundo, quia non esse iustitiæ est à Deo, sicuti, & esse illius: nam ab eodem agente, à quo prouenit esse alicuius effectus, prouenit etiam talis effectus non esse, seu negatio existentiæ: & aliàs est disconueniens paruulo, & malum illius: cum ergo prout sic, non possit esse culpa, debet esse pœna.

Tertio. Tertio, ad hominem contra illos Authores; ipsi namque renuunt concedere peccatum actuale Adami, fuisse nostrum, quoad denominationem peccantis, & consequenter iuxta, illorum sententiam, nos non demeruimus illo peccato; at Deus pœna spirituali nequit punire aliquē ob peccatum alterius, quo ipse non peccasset. Quo circa cōmunis Theologorum sententia, cum D. Thoma *infra quæst.* 87. *art.* 8. docet, Deum non punire parentum peccata in filios pœna spirituali: ergo cum subtractio iustitiæ originalis sit pœna spiritualis, nequit sortiri rationem pœnæ respectu peccati primi parentis, sed si pœna est, debet esse respectu nostri originalis.

50 *Quarta solutio reijcitur 1.* Denique contra vltimam solutionem obijcio sic primo, nō possūt in eadem entitate, adhuc sub diuersis formalitatibus, ratio demeriti, & ratio pœnæ inueniri, sicuti nec ratio præmij, & ratio meriti, in eadem entitate sub rationibus diuersis inueniri possunt: ergo si priuatio iustitiæ, prout à Deo, est pœna, sub nulla ratione potest obtinere rationem culpæ. Secundo: nam quia priuatio rectitudinis debitæ in esse actui, constituit malitiam moralem actualem, nequit sub vlla ratione esse pœna sui ipsius: ergo è contra, si carentia iustitiæ originalis sub aliqua ratione est pœna peccati originalis, sub nulla poterit rationem culpæ obtinere. *Secūdo.*

Tertio. Tertio: nam culpa præcedere debet pœnam; cum id circo pœna inducatur, quia subiectum dignum est illa ratione culpæ; at pro nullo priori potest intelligi paruulus priuatus voluntarie iustitia originali, pro quo non intelligatur Deus non conferēs illam; & consequenter carentia iustitiæ prout à Deo: ergo nequit prout sic sortiri rationem pœnæ respectu eiusdem priuationis, prout paruulo voluntariæ.

51 *Resp.* Dices, pro illo priori intelligi carentiam iustitiæ, prout à Deo, vt non conferente præcise, non vero prout positiuè volente non dare iustitiam, & sub hac secunda considera tione rationem pœnæ sortiri. *Contra.* Sed contra: pro priori ad voluntatē Dei de non conferendo iustitiam, iam in subiecto intelligitur, non esse talis iustitiæ: ergo illud non esse, non conuenit subiecto ex vi actus voluntatis diuinæ; & consequenter talis Dei voluntas, punitiua non erit culpæ originalis. Prima consequentia certissima est: secunda vero, non minus certa videtur: nam voluntas, quæ punitiua est, debet efficaciter inducere pœnam: ergo si non inducit, sed illā supponit, punitiua non erit.

Aliorū solutio impugnatur. Et ex his reijcitur aliorum solutio, qui distinguentes in carentia iustitiæ originalis rationem negationis in subiecto apto nato, & priuationis, quatenus est carentia illius in subiecto ad illam obtinendam obligato, asserunt sub conceptu primo esse pœnam, & à Deo; sub alio vero culpam: contra quos militat ratio modo formata: non enim intelligi valet carentia iustitiæ in subiecto cum obligatione, quin intelligatur in subiecto apto: ergo quin intelligatur, vt negatio; & consequenter, esse non pote

tit pœna, vt negatio, & vt priuatio culpa; cum de ratione pœnæ sit culpam supponere, & de ratione culpæ præintelligi ad pœnam.

52 *Secũdo impugnatur sñtẽtia*

Secundo principaliter impugnatur ista sententia: nam etiam si primus parens, non accepisset iustitiam originalem ad posteros transfundendam, filij eius contraherent peccatũ originale; at tunc non consisteret in priuatione originalis iustitiæ; cum tunc carentia illius, non esset priuatio, sed mera negatio: ergo nec modo in tali priuatione consistit.

Resp. 1.

Respondebis primo, distinguẽdo maiorem: illamque concedendo de peccato originali futuro in illo casu diuersæ rationis, ab eo quod de facto contrahunt posteri Adæ, secus vero de peccato originali eiusdem rationis, seu eiusdem speciei, & concessa minori, negabis consequentiam.

Cõtra 1.

Sed contra primo, quod in illo casu peccatum quod contraherent consisteret, vel in deformitate ad legem, de non comedendo de ligno, vel in priuatione conformitatis cum tali lege habitualiter existente in posteris; at id ipsum contrahunt de facto descendentes ex Adamo: ergo cõtrahunt peccatum eiusdem rationis cum illo, quod in prædicto casu contraherent.

Secũdo.

Secundo: peccatum actuale capitale esset in vtroque casu eiusdem rationis: ergo & habituale originale eiusdem rationis existeret. Antecedens certũ videtur. Consequentia vero constat. Tum primo: nam cum peccatum habituale sit tale terminatiue ex habitudine ad actuale, non stat actuale esse eiusdem speciei, & habitualia specie inter se discriminari. Tum etiam: nam, quia habitus per actus acquiritur, non stat ex actibus eiusdem speciei causari habitus specie differentes: ergo cum originale peccatum sit terminus relictus ex actuali, cum conuenientia specifica, & omnimoda in isto, non stabit inter originalia specificum discrimen.

53 Respondebis secundo, negando absolute maiorem: nam Adamus non accepisset iustitiam originalem, vel aliam formam sibi conseruandã, & ad posteros traducendam, nisi ex ipso ad paruulos posset traduci, quod haberet rationem peccati. Sed contra: etiam si nullam formam acciperet transfundendam ad posteros, posset illorum caput morale à Deo constitui in ordine ad culpam, illos obligando in capite ad obseruantiã alicuius præcepti: ergo illo peccante, peccarent; & consequenter originale peccatum contraherent. Prima consequentia ex antecedenti clare colligitur: quia non alia ratione peccant de facto, nisi quia fuit caput morale illorum. Secunda etiam, quæ subinfertur, quia non alia ratione contrahunt de facto peccatum, nisi quia Adamo peccante peccarunt. Antecedens autẽ probatur ex dictis *disp. 34.* nã quod Deus constituerit Adamũ caput morale nostrum, nosque in illo obligauerit, fundatur in supremo dominio, quo gaudet supra nostras voluntates: at nulla est ratio cur translatio nostrarum voluntatum fundata in supremo dominio alligetur ad collationem doni transfundendi: ergo absque talis doni exhibitione, posset voluntates nostras in caput transferre: nosque in illo ad legis obseruãtiam obligare. *Resp. 2.*

Tertio principaliter facit contra eandem sententiam: nam priuatio gratiæ in nobis, non est culpa personalis habitualis, sed pœna: ergo nec priuatio gratiæ, seu iustitiæ originalis erit peccatum originis, sed pœna talis peccati. Antecedens suppono probandum inferius, illudque concedunt Vazquez *infra quæstione 86. art. 2.* Lorca, & magis communiter Theologi. Consequentia vero tenet. Tum à paritate. Tum etiam: nam omnes rationes, quibus prędicti Authores ducuntur, vt in priuatione iustitiæ, constituant essentiam peccati originalis pari efficacia procedũt, vt constabit illas meditanti de gratia habituali respectu peccati habitualis personalis. 54 *Tertiò principaliter arg.*

Res-

Digitized by Google

55 *Resp. 1.* Respondebis primo, concesso antecedenti, negando consequentiam: nã priuatio gratiæ in nobis personaliter peccantibus supponit aliam malitiam, nempè actum præteritum, non retractatum, nec dimissum à Deo, vel difformitatem cum lege terminatiuè ex peccato personali relictam, & idcircò non in priuatione gratiæ, sed in illa priori malitia peccatum habituale personale consistit. In posteris autem Adæ nihil intelligitur præcedere ad priuationem iustitiæ, in quo essentia originalis culpæ valeat saluari; ac proinde debet in tali priuatione constitui.

Contra primo. Sed contra primo; idcircò in nobis supponit priuatio gratiæ priorẽ illam malitiam, quia peccato personali peccamus, & opponimur legi; at etiam paruuli peccato capitali peccarunt, & transgresi sunt legem, vt ex prædictis in discursu materiæ colligitur, & ex illo Oseæ cap. 6. *Ipsi sicut Adam trãsgressi sunt pactum meũ.* Ibi: *Præuaricati sunt in me*, & ex illo Pauli: *In quo omnes peccauerunt*, consentiente, & in proprio sensu explicante verba Pauli, Augustino locis relatis *disp. 36. §. 6.* ergo etiam priuatio iustitiæ in paruulis supponit malitiam, nedum actualem capitalẽ, sed etiam habitualem; & consequenter non consistet in iustitiæ priuatione peccatum originale.

Secũdo. Secundo, si priuatio iustitiæ originalis modo esset moraliter, in illaque consisteret peccatum originale, etiam si supponeret priorem malitiã, esset moraliter mala, & culpa originalis: ergo si in casu quo priorem malitiam supponeret peccatũ non esset, nec modo est peccatũ, sed pœna peccati. Patet consequentia, & antecedens probo: nam quia malitia furti in actu, est mala moraliter, est peccaminosa, etiam si supponat in eodem actu priorem malitiam, non amittit suam moralem deformitatem: ergo pari ratione si priuatio iustitiæ originalis dibitæ transfundi ad posteros, est moraliter mala, & culpa originalis, etiam si priorem deformitatem in eodem subiecto supponeret, nõ amitteret suam malitiam moralẽ, sed culpa originalis perlisteret.

Respondebis secundo, concesso etiam antecedenti, negando consequentiam, ob aliam rationem discriminis; quia nempè gratiæ conseruatio in nobis, non est aliqua lege præcepta, nec illius amisio aliqua speciali lege prohibita, sed omnibus in legibus gratiæ amisio nobis præcauetur, quibus ad exercitium bonorũ actuum adstringimur, & à malis prohibemur; at vero iustitiæ originalis transfusio, fuit Adamo præcepta, & non transfusio prohibita illa lege, Genesis 2. cap. *In quacumque die comederis ex eo, morte morieris.* Et idcircô priuatio iustitiæ in paruulis obtinet rationem culpæ, secus vero priuatio gratiæ in adultis. 56 *Resp. 2.*

Contra primo. Sed contra primo: nam lex illa Genes. 2. *In quacũque die comederis ex eo*, solum prohibet comestionem sub comminatione mortis per priuationem iustitiæ originalis per modũ pœnæ: ergo absque fundamento confingitur esse præceptam transfusionem iustitiæ, & prohibitam transfusionis iustitiæ carentiam.

Secũdo. Secundo: nam originalis iustitia fuit Adamo concessa, vt sibi conseruanda, & ad posteros transfundenda, si in legis obseruantia perlisteret, sibique, & posteris amittẽda, si legem frangeret comedẽdo de ligno; at qui vt Adamo conseruanda non fuit præcepta, nec vt sibi omittenda prohibita, aliàs in priuatione iustitiæ consisteret peccatum personale Adami, quod negant recentiores hac solutione vtentes: ergo nec vt transfundenda ad posteros fuit præcepta per specialem legem, nec carentia transfusionis prohibita.

Cõfirm. Vrgetur amplius: lex illa comminatiua mortis per priuationem iustitiæ originalis respicit Adamum, & in Adamo posteros; at qui vt respicit Adamum non terminatur ad carentiam iustitiæ, tanquam ad culpã, sed tanquam ad pœnam culpæ prohibitæ: ergo etiam vt respicit paruu-

los non terminabitur ad illam, vt ad culpam, sed vt ad pœnã esus prohibiti, & oppositum dicere diuinare potius, quam argumentum soluere esse videtur.

§. VII.

Impugnantur specialiter quatuor modi dicendi relati.

57 *Modus dicendi Scoti impugnatur.* DEnique omissis alijs, de quib⁹ inferius prædictam sententiam impugno euertẽdo peculiares modos dicendi. Et in primis contra Scotum facit; quia nõ solum iustitia originalis (si verum est, quod à gratia distinguitur, de quo modo nõ curo) sed etiam gratia erat transfundẽda ad posteros per originem, si Adamus in obediẽtia legis persisteret, vt ex cõmuni Theologorum suppono; at in sententia Scoti, priuatio gratiæ culpa originalis non est: ergo nec carentia iustitiæ. Constatque ex Tridẽtino *decreto de peccato originali*, asserente, Adamum iustitiam, & sanctitatem nobis amisisse, vbi sanctitatis nomine gratia intelligitur, quæ est forma sanctificans.

Contra 2. facit. Contra secundum faciunt ea, quæ obijciebam supra impugnando secũdam solutionem primi argumenti: nõ enim stare potest, quod priuatio formalis effectus sit culpa, & non priuatio formæ, vt alibi probaui: ergo cũ subiectio hominis ad Deum, sit effectus formalis iustitiæ originalis, nequit priuatio illius esse culpa originalis, nisi etiam in priuatione iustitiæ culpa originalis consistat.

58 Deinde contra sententiam Lorcæ in primis argumentor ad hominem; ipse namque *disp. ... tota, & tertia sententia haretica exclusione* ... defendit, vt fidei proximum, etsi non expresse diffinitum concupiscẽtiam in non baptizatis non pertinere ad essentiam culpæ originalis: at si priuatio iustitiæ, vt rectificantis vires inferiores, illasque subijcientis rationi ad illius essentiam spectaret, etiã pertineret ad illam concupiscientia in non baptizatis: ergo incompossibilia docet prædictus Author. Probo minorem: nam concupiscientia in nõ baptizatis consistit in deordinatione virium interiorum à ratione, quatenus per carentiam iustitiæ freno sublato appetitus in bonum sensibile rationi aduersum propendit: ergo si carentia iustitiæ, vt frenantis appetitu, & rationi subijcientis spectat formaliter ad essentiam culpæ originalis, ad illam spectabit formaliter concupiscientia in non baptizatis. *Contra 3. obstat primo.*

Secũdo. Secundo ab inconuenienti: sequitur nãque ex illa per baptismum non tolli totum id quod habet veram rationem peccati; consequens est hæreticum: ergo sententia illa falsa debet censeri. Probo sequelam: per Baptismum non restituitur iustitia originalis, vt subijciens appetitum rationi: ergo non tollitur carentia subiecti omnis appetitus ad rationem; & consequenter si prædicta carentia spectat ad formale peccati, non tollitur per baptismum, quidquid habet verã rationem peccati.

59 *Resp. Lorca.* Respondet Lorca, negando sequelam: nam post baptismum nõ manet carentia iustitiæ, vt subijcientis appetitum rationi sub conceptu priuationis, sub quo obtinet rationem peccati, sed solum sub conceptu simplicis negationis; cum namque iustitia originalis solum sit debita ex institutione Dei, quando Deus mutat institutionem, & non vult iustitiam conferre, iam nõ est amplius debita, & quia iustitia solum erat debita filijs Adæ; per Baptismum autem de filijs Adæ constituimur filij, & mẽbra Christi: cõsequens fit, quod iam amplius

Digitized by Google

plius nobis non debeatur iustitia, & consequēter quod illius carentia, nō priuatio sit, sed simplex negatio.

60 *Contra primo.* Sed contra primo: nam eodem modo respondere posset, qui assereret concupiscientiam esse pro formali peccatum originis in nō Baptizatis: consequens est contra illum Auctorem: ergo illius solutio nō subsistit. *Secūdo.* Secundo: nam esto verum sit, quod Deus possit mutando constitutionem suam transferre priuationem formæ in simplicem negationem, de quo modò non disputo, & consequēter posset priuatio iustitiæ transire in negationem simplicem; & amittere rationem peccati per mutationem diuinæ institutionis: casu tamen quo ita contingeret non auferretur per Baptismum tota essent a peccati originalis, sed pars essentiæ solum, alia autem compars tolleretur à Deo per mutationem suæ institutionis; at hoc repugnat Tridentino asserenti, per Baptismum auferri totum id, quod habet veram rationem peccati: ergo solutio tradita non subsistit. Probo maiorem: caterus Baptismus aufert effectiuè peccatum, quatenus confert gratiam, quæ formaliter illud expellit; at gratia nō transferret carentiam iustitiæ de priuatione in simplicem negationem, sed id fieret à Deo mutante suam institutionem: ergo nec Baptismus auferret partem illam peccati. Maior est certa, & minor probatur: posset Deus gratiam conferre manente in subiecto debito habendi originalem iustitiam, vt subijcientem appetitum rationi: ergo gratia se ipsa non facit non dari iustitiam, vt sic subijcientem; & consequenter se ipsa non transfert carētiam illius de priuatione in simplicē negationem.

61 *Contra 4. modū arg.* Denique contra quartum modū dicendi, in hunc modum objicio. Carentia iustitiæ, vt subijcientis appetitum rationi, est carentia rectitudinis debitæ ex institutione diuina, aliàs est disconueniens, & mala rationali naturæ; cum sit carentia boni valdè illi conuenientis; & tamen in sententia illorum Doctorum, quibus placuit quartus modus dicendi, carentia illa peccatum non est, nec pars essentiæ culpæ originalis: ergo neque carentia iustitiæ, seu gratiæ quoad suum effectum formalem primariū, peccatum esse poterit, & consequenter non consistet in illa essentia culpæ originalis.

Respondet Vazquez, negando consequentiam, & rationem discriminis reddit, quia peccatum originale, est animæ mors, & quia sola gratia est vita animæ, sola priuatio illius originalem culpam constituit. Hæc tamē solutio insufficiēs est, primo: quia omne peccatum est mors animæ, & tamen non omne in priuatione gratiæ, quæ est animæ vita consistit: ergo etsi culpa originalis mors animæ sit, nō licet colligere cōsistere magis in priuatione gratiæ viuificantis animam, quam in priuatione aliarum rectitudinum, seu donorum, quæ includebātur in originali iustitia. Minor probatur; quia non est de ratione omnis peccati per modum essentialis constitutiui gratiæ priuatio, vt patet in peccato actuali, & habituali personali, quorum neutrum in sententia isti° Auctoris in gratiæ priuatione consistit. 62 *Respondet Vazquez. Dis. licet 1.* Secundo, & explicatur magis hoc ipsum; nam de ratione peccati solum est, quod sit carentia rectitudinis debitæ inesse, scilicet positiuum, fundans istam carentiam: ergo si ad rationem culpæ originalis sufficit, quod sit priuatio rectitudinis habitualis consistentis in habitu, consistet in qualibet priuatione habitualis rectitudinis debitæ; & consequenter, cum non solum fuerit debita posteris Adæ iustitia originalis, seu gratia quoad primum effectum, sed etiam fuerit debita, prout rectificabat appetitum, etiam in priuatione illius, quoad istum effectum consistere debet; vel è contra, si in hac non consistit, vt fatetur Vazquez, nec in prima consistere potest. *Secūdo.* Denique: nam sicut gratia est forma, qua anima spiritualiter viuit; ita dona rectificantia potentias, sunt formæ, quib° spi- *Tertio.*

ritualiter viuunt potentiæ: ergo si priuatio vitæ animæ est culpa; culpa etiam erit priuatio vitæ cuiuscunque potentiæ; & consequenter originalis culpa, non solum consistet in priuatione gratiæ, sed etiam in priuatione aliorum donorum, quæ originalis iustitia includebat.

63 *Secundo resp. alij.* Secundo alij respondent, concessis maiori, & minori, negando cõsequentiam, quia nempe primum, quod intelligitur in posteris resultans ex peccato primi parentis, est carentia gratiæ quoad primum effectum: vnde priuationes aliorum donorum iam supponunt in illis moralem effectum; & idcircò sunt extra cõstitutionem peccati originalis consistentis in primo defectu morali paruulorum.

Contra Sed contra: nam iuxta hanc solutionem, si priuatio iustitiæ rectificãtis vires inferiores præueniret in posteris gratiæ priuationem, in ea consisteret culpa originalis; at ex eo quod sit illa posterior, & præueniatur ab illa, non amittit deformitatem, quam tunc haberet: ergo ex eo, quod priuationẽ gratiæ supponat, non debet excludi à ratione culpæ. Maior videtur certa: cum solum excludatur ab essentia culpę originalis, quia præcedit alia priuatio. Minor autem constat ab exemplo furti superius adducto, quod quia ex se est peccatum; etiam si præsupponat in actu priorem malitiam non amittit rationem peccati: ergo si priuatio doni rectificantis appetitum de se esset sufficiens ad constituendum peccatum originis, ex eo quod prеueniatur ab alia priuatione, quamuis amittat esse primum peccatum, non tamẽ amittet rationem peccati, esto secũdum sit, vel si rationẽ culpæ non obtinet, nec priuatio gratiæ culpæ rationem sortietur.

***

§. VIII.

Argumentis in contrarium occurritur.

NEc argumenta in oppositum vrgent. Ad primum argumentum factum pro sententia impugnata, respondeo, distinguendo maiorem: in eo quod per se primo expellitur per modum extremi contrarij gratiæ, quæ infunditur, concedo maiorem: per modum priuatiue oppositi, nego maiorem: & minori sub eadem distinctione concessa, & negata, nego consequentiam. Itaque baptismus expellit peccatũ per gratiæ introductionem, gratia autem in peccatore duo habet opposita: alterum priuatiuum, scilicet sui carentiam, alterum contrarium, nempe peccatum, priuationem sui expellit primario per modum priuatiue oppositi; peccatum vero per modum extremi oppositi contrarie. Non ergo consistit peccatum, in eo quod primario per baptismum expellitur, ratione oppositionis priuatiuæ, sed in eo, quod primario expellitur per modum extremi contrariè oppositi gratiæ. Quæ doctrina ab aduersarijs necessario est admittenda, in adulto accedente ad baptismum, cũ peccatis personalibus, & etiam in paruulis in via D. Thom. debet admitti, cum D. Thomas *infra quæst. 113. art. 1.* vniuersaliter asserat iustificationem impij, non mutationem simplicem esse, sed motum, quia inter cõtraria extrema petit versari, vt ex dialectica constat. 64 *Ad 1. argumẽtũ nu. 41. positum resp.*

65 *Ad 2.* Ad secundum dicatur, peccatum originale esse mortem animæ nõ

formaliter, sed causatiue, quatenus mortem animæ causat gratiam expellendo ab illa. Et quidem cum de omni peccato vere affirmari possit esse animæ mortem, & non omne in gratiæ priuatione consistat, vt contrarij fatentur, hoc argumentum nō multum efficax debet censeri. *Ad 3. resp. 1.* Ad tertium dicatur, Anselmum à posteriori, & ab effectu explicuisse nobis essentiam culpæ originalis per priuationem iustitiæ, quæ omnibus est manifesta; & ex peccato originis in nobis causatur, nec mirum quod Anselmus à posteriori solum essentiam culpæ originalis explicuerit; cum id ipsum fecerit Augustinus, (vt vidimus supra.) *Secũdo.* Vel secundo dicatur, vocasse peccatum originale nuditatem iustitiæ; non solum in sensu formali; sed etiam in sensu causali ad modum quo explicuimus esse animæ mortē, quia scilicet causat in nobis nuditatem iustitiæ. *Tertio.* Vel denique dicatur accepisse nuditatem iustitiæ contrariè, nō priuatiue, quatenus potest forma contraria appellari nuditas formæ sibi oppositæ; quia cum illa in subiecto compatibilis non est.

64 *Ad 4. resp. Zumel.* Ad quartum respondet Mag. Zumel, & Curiel vbi supra, ideircô priuationem iustitiæ, non esse peccatum, quia licet sit malum disconueniens rationali naturæ, non tamen est malum causatum effectiue à nobis, quod necessarium erat, vt rationem culpæ obtineret, sed est malum causatum in nobis a Deo nobis concurrentibus solum demeritorie, & indispositiuê. Hac tamen solutio non placet: nam iuxta Diuum Thomam 2. 2. *quæst.* 24. *art.* 10. *in corpore.* Peccatum actuale, non solū demeritorie, sed etiam effectiue charitatem, & gratiam expellit; & consequenter carentia gratiæ effectiue est à nobis; at peccatum actuale Adami, quatenus fuit nostrum, eandem causalitatem habet respectu iustitiæ: ergo iustitiæ carentia à nobis est nō solum demeritorie, sed etiam effectiue. Probo minorem; nam ideo D. Thom. tribuit actuali peccato effectiuam expulsionem gratiæ, & charitatis, quia causat effectiue aliquid cū gratia incompatibile in eodem subiecto; sed etiam peccatum actuale Adami, quatenus fuit nostrum, effectiue causat in nobis peccatum originis cum iustitia incompatibile: ergo non solum demeritoriè, sed etiam effectiue expellit iustitiam; & consequenter iustitiæ carentia, non solum demeritorie, sed etiam effectiue à nobis proueniet.

Vnde hac solutione omissa, ad quartum argumentum respondeo, negando antecedens. Ad illius primam probationem, toto antecedenti concesso, nego consequentiam: & ratio manifeste in priuatione gratiæ respectu peccati personalis. Est namque carentia formæ debitę in esse, & rationali creaturæ disconueniens, & dolosa, est etiam aliquomodo nobis voluntaria, cum sit terminus per actum voluntarium causatus; & tamen peccatum personale non est. 65 *Vera solutio ad 1. probationem.*

Ad secundam antecedentis probationem, distinguo maiorem: rectitudinis actualis debitę ex lege, omitto maiorem: rectitudinis habitualis, quæ est principium actus, & ex lege debita non est, nego maiorem: & distinguo minorem, eodem modo, & nego consequentiam. Et quidem hęc ratio, si quid valeret etiam probaret esse peccatum personale priuationē gratiæ in nobis, quod non contendunt Authores contrarij. *Ad 2.*

Ad tertiam, nego antecedens, sed dignitas pœnæ nascitur in paruulis ex aliquo antecedenti carentiam iustitiæ: ex ipsa autem carentia solū prouenit negatiua indignitas, quæ peccatum non est. Hæc autem negatiua indignitas, nihil est aliud, quā negatio formæ dignificātis; paruuli nāque per originalē iustitiā essēt gloria digni per modum hæreditatis, & carentia iustitiæ facit illos indignos negatiue, hoc est, non habentes dignitatem ortam ex gratia. *Ad 3.* Ad vltimum argumentum respondetur, negando antecedens. Quid autem sit hoc positiuum? iam explicandū aggredimur. *Ad 5. argumētū*

§. IX.

Explicatur vera sententia.

66 *Prima cõclusio veræ sẽtentiæ.* VIdimus iam, quid non sit peccatum originale. Restat modô, vt quid sit explicem⁹, quod tribus cõclusionibus explico. Prima sit: *Illud ipsum peccatum, quod in Adam mansit habitualiter transacto actuali, ad nos transfusum habet rationem culpæ originalis.* Hãc tenẽt Soto *lib. 1. de natura, & gratia cap. 9.* Medina *in præsenti quæstione art. 1. conclusione 2.* Zumel *vbi supra conclusione 6.* Curiel *conclusione vltima*, & alij contra communem sententiam relati.

Prob. 1. ex Trident. Suadeturque 1. ex Tridentino *sessione 5. canone 3.* illis verbis: *Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum est, & propagatione, nõ imitatione transfusum, omnibus inest, &c.* Ex quibus tale formo argumentum: Adami peccatum ad nos transfusum est; at si id quod in Adamo habuit rationem peccati, non esset peccatum in nobis, non diceretur vere peccatum Adami ad nos fuisse transfusum: ergo vt veritas Concilij subsistat, fatendum est id quod in Adamo habuit rationem culpæ personalis, transfusum ad nos, esse id in quo consistit culpa originalis.

Cõfirm. Et vrgetur hoc amplius; si id quod in Adamo non fuit culpa, sed pęna, in nobis esset peccatum originis, verius diceretur fuisse ad nos transfusam Adami pęnam, quã Adami peccatum; at Concilium non primum, sed secundum asserit: ergo id quod in nobis est culpa originalis fuit in Adamo culpa personalis.

67 Secundo suadetur, quia vt probat D. Thomas *supra quæst. 81. art. 1.* peccatum primum Adami se habet ad nostrum, sicut peccatum volũtatis ad id quod est in manu à voluntate mota; cum hoc tantum discrimine, quod in manu, & voluntate nõ est diuersum numero peccatum, ob rationem traditam *disp. 32.* præcedentis quæstionis, in nobis autem est diuersum numero peccatum: ergo sicut in voluntate, & manu mota ab illa, est idem specificè peccatum; ita peccatũ originale nostrum, & peccatum personale Adami debẽt esse eiusdem speciei, & eadem specifice ratione formali constitui. *Secũdo prob.*

Tertio, si quis suum consensum transferret in alterum; vt quidquid faceret, nomine suo factum censeretur, si ille alter peccaret, in vtroque resultaret idem terminus specifice, quo in facto esse peccatores constituerentur; atqui nos omnes peccauimus in Adamo ratione translationis nostrorum consensuum, non à nobis, sed à Deo facta ob supremũ dominium, vt supra *disp. 32.* explicuimus: ergo terminus ex tali peccato ad nos deriuatus, quo constituimur peccatores in facto esse einsdem speciei debet esse cũ illo, qui in Adamo permanens transacto actuali peccato illũ constituit habitualiter peccatorem. *Tertio.*

68 *Quarto* Quarto, ex eodem specifice peccato actuali nõ possunt causari peccata habitualia specifice diuersa, sicut nec ex actibus eiusdem speciei habitus specificè diuersi possunt causari; at peccatum nostrum originale, & peccatũ habituale personale Adami causantur ex eodem specifice peccato actuali: ergo nõ possunt esse specifice diuersi inter se, sed necessario debent specifice conuenire.

Quinto Denique, nam peccante Adamo omnes nos eodẽ peccato actuali peccauimus: ergo quidquid ex tali peccato actuali mansit per modum termini in Adamo, illum cõstituens peccatorẽ habitualiter, deriuatur ad posteros, illosque constituit originaliter peccatores.

Digitized by Google

69 Secunda conclusio Secunda conclusio: *Peccatum habituale Adami manens in illo, transacto actuali, non consistebat in priuatione iustitiæ originalis, nec in priuatione rectitudinis debitæ, sed in termino positiuo morali, quo mansit habitualiter legi difformis conuersus in vltimum finem creatum, & auersus à Deo.* Hæc conclusio ostenditur primo ex D. Tho. *infra quæstione 86. art. 2. ad 3.* quod ita procedebat: *Omnis effectus pendet à sua causa; at macula est effectus peccati actualis: ergo illo transacto, nequit macula manere*: quod sic diluit Angelicus Doctor. *Ad tertium dicendum, quod actus peccati facit distantiam à Deo ad quam sequitur defectus nitoris, sicut motus localis facit localem distantiam: vnde sicut cessante motu locali, non tollitur distantia localis; ita nec cessante actu peccati tollitur macula.* Ex quibus verbis tale formo argumentum. Defectus nitoris in quo consistit macula, est idem ac defectus gratiæ in nobis, & in Adamo; at defectus nitoris, non constituit habituale peccatum, sed distantia quam facit actuale peccatum: ergo non consistit peccatum habituale in defectu, seu priuatione gratiæ, sed in aliquo illam antecedente; & consequenter peccatum habituale Adami non consisteret in priuatione gratiæ, seu iustitiæ originalis, sed in aliquo positiuo illam anteuertente. Probo minorem, quia iuxta Diuum Thomam defectus nitoris sequitur distantiam factam per peccatum actuale: ergo supponit peccatum habituale per prædictam distantiam constitutum.

Prob. 1. ex D. Thom.

Resp. Dices, distantiam istam non esse aliquid positiuum, sed priuationem, seu auersionem à Deo, quæ in peccatore remanet, transacto actuali peccato. Sed contra: nam Diuus Thomas asserit, peccatum actuale facere distantiam à Deo, sicut motus localis facit localem distantiam; at motus localis non facit distantiã à loco, nisi faciendo indistantiam ab alio & positiuam approximationem ad illud: ergo actus peccati non faciet, nec relinquet distantiam auersiuam à Deo, nisi relinquendo positiuam oppositionem ad Deum, & conuersionem ad creaturam.

Contra

Secundo suadetur: peccatum actuale Adami, quod fuit commissionis, non consistebat in priuatione gratiæ, seu iustitiæ originalis, nec in priuatione rectitudinis, sed in positiua tendentia ad obiectum, vt difformi legi de non comedendo, & positiua actuali auersione à Deo: ergo habituale peccatum relictum ex illo in simili tendentia ad obiectum debet constitui: ergo habituale peccatum relictum ex actuali, nec in priuatione gratiæ, nec in priuatione rectitudinis debitæ consistere potuit; sed in termino positiuo, quo mansit positiue legi difformis auersus à Deo, & conuersus ad creaturam. Antec. suppono ex probabilissima Thomistarum sententia, inter quos Curiel, Aluarez, & alij, quam plures alias aduersarij cum Caietano *quæstione 71. articulo 6.* constituente peccatum commissionis in aliquo positiuo, quam admittunt plures ex aduersarijs. Consequentia vero patet à paritate rationis. 70 Secũdo prob.

Respondebis, negando consequentiam: nam peccatum actuale cõmissionis idcirco in aliquo positiuo consistit, quia primum quod in eo intelligitur, est positiua tendentia ad obiectum prohibitum: primum autẽ quod in peccatore intelligitur manẽs transacto actu peccati, non est positiua tendentia, sed priuatio, vel conformitatis debitæ, vel gratiæ habitualis. Et ideo peccatum habituale Adami, non in aliquo positiuo, sed in priuatiuo debet constitui. 71 Resp.

Sed contra, in peccato actuali commissionis, & inuenitur priuatio rectitudinis debitæ, & positiua tendentia ad obiectum, hæc vt primum constitutiuum illius, in sententia, quam modo suppono, illa vero, vt quid consequutum: ergo in termino ex illo relicto, pariter Contra

inuenietur positiua tendentia,& deformitas,vt primum,quod in illo intelligitur, etsi quæ priuatio in illo inueniatur,erit quid consequens eius essentiam. Patet consequentia: nam causa communicat effectui prædicata,quæ habet,& eo ordine,& modo, quo in causa inueniuntur.

Resp. Dices, hoc esse verum, quando omnia prædicata causæ possunt transire ad effectum,quod in præsenti non contingit: nam positiua tendētia, seu diformitas positiua cum lege, non potest inueniri in habituali peccato, quod per modum termini ex actuali relinquitur.

Cōtra 1. Sed contra primo, quia nulla potest assignari ratio cur priuatiuū, quod in actuali peccato inuenitur possit communicari, & non positiua tendentia moralis: ergo si priuatiuū transit ad terminum, etiam moralis, positiua tendentia transibit.

Secūdo. Secundo: nam moralis positiua tendentia,quæ in actu inuenitur,non minus capax est existentiæ moralis; quam priuatio rectitudinis debitæ: ergo pariter æquē erit capax virtualis existentiæ in termino, seu effectu, qui ex actuali peccato relinquitur.

72 *Tertio prob. cōclusio.* Tertio principaliter suadetur conclusio: nam homo transacto actu peccati,non solum manet auersus à Deo, sed etiam positiue conuersus ad creaturam vt ad vltimum finem: ergo manet in illo terminus positiuus saltim moralis, quo sit positiue legi diformis,à Deo auersus, & conuersus ad creaturam, cumque hoc positiuum omnem priuationem præcedat,in illo peccatum habituale debet constitui. Illatio est legitima.

Antec. prob. 1. Antecedens autem ostenditur primo: nam amor vltimi finis est maximæ virtutis,maximæque efficaciæ: ergo relinquit hominem,veluti defixum, & permanenter inclinatum in ipsum moraliter,quo vsque per amorem oppositum retractetur volūtas, vel per formam oppositam alteri fini vltimo positiuē inclinetur;at omne peccatum,est amor creaturę tanquam vltimi finis: ergo hominem relinquit defixum positiue, & moraliter habitualiter inclinatum ad vltimum finem creatum.

Secūdo. Secundo primum antecedens probatur: nam homo semper habet aliquem finem vltimum cui positiue adhæreat, vel actu,vel habitu: ergo sicut quando existit in statu gratiæ est positiue habitualiter conuersus ad Deum, ita existens in statu peccati, erit positiue ad creaturam,vt ad vltimum finem conuersus. *Tertio.* Tertio: nā auersio ab vno fine supra conuersionem ad alium fundatur;at transacto actuali peccato manet homo auersꝰ à Deo,vt ab vltimo fine morali:ergo datur in illo conuersio habitualis ad vltimum finem creatum supra quam fundetur habitualis auersio à Deo.

72 *Quarto* Denique primum antecedēs suadetur:nam postquam quis per actum charitatis se, & omnia sua retulit in Deum,omnia bona,quæ facit si capacia sint,ordinantur ad Deum saltim moraliter,vt in hic *q.* 114. & 2.2. *quæst.*24. à doctis Thomistis docetur; quocirca talia opera meritoria sunt vitæ æternæ: ergo etiam ex tali actu manebit ipsum subiectum moraliter positiue ordinatum, & conuersum ad Deum,vt ad vltimum finem. Patet consequentia: nam,quia sua retulit in Deum,eo ipso quod fiant referentur ad illum moraliter, sed etiā se ipsum retulit ad Deum,vt ad vltimum finem: ergo manet ipsum subiectum ad Deum,vt vltimum finem relatum moraliter. Tunc vltra procedo:non minus est efficax actus peccaminosus ad referendum peccatorem ad vltimum finem creatum,quā charitatis actus, vt referat iustum ad increatum finem: ergo si actus charitatis hominem relinquit moraliter cōuersum,& relatum ad Deum: actus peccaminosus relinquit subiectum, non solum auersum positiue à Deo, sed etiam positiue conuersum ad vltimum finem creatum.

73 *Tertia cōclusio* Tertia conclusio: *Peccatum originale nostrum, consistit in posi-*

tiuo

Digitized by Google

tiuo termino morali ex actuali transgressione Adami, prout fuit nostra relicto, quo constituimur positiue legi difformes, realiter auersi à Deo, & conuersi ad creaturam. Ita Auctores §. praecedenti relati, excepto Curiel, qui etsi fateatur non consistere in priuatione gratiae, seu iustitiae originalis, nec in priuatione rectitudinis actus, non tamen agnoscit aliquid positiuum in nobis, in quo posit consistere; sed illud constituit in priuatione conformitatis ad legem, non conformitatis actus, sed conformitati subiecti. Videatur *vbi supra* §. 4. Eam tamen admittunt caeteri Theologi contra cõmuniorem sententiam relati; pro qua etiam refert Maiorem *vbi supra conclusione* 4. Burgensem, Driedonem, Albertum Magnum, Bonauenturam, & Magistrum Bañez in manuscriptis ad praesentem quaestionem, quibus addo iuxta Vazquium, & Loream, Sapientissimum Magistrum Sotum, & Medinam.

Prob. 1. Illam ostendo primo, ex iam dictis: nam illud ipsum, quod in Adamo transacto actu peccati obtinet rationem peccati habitualis, deriuatũ ad nos habet rationẽ culpae originalis, vt vidim⁹ in prima cõclusione; at terminus positiu⁹, iã explicatus fuit peccatum habituale in Adamo: ergo similis terminus ad nos deriuatus, est id in quo consistit culpa originalis.

75 *Secũdo.* Secundo, quia iuxta D. Thom. *infra quaest.* 113. *articulo* 1. omnis iustificatio impij, prout à iustificatione non impij distinguitur, etiam prout extenditur ad paruulorum iustificationem, est motus, & non simplex mutatio; at motus prout à simplici mutatione distinguitur, petit inter terminos positiuos versari: ergo peccatum originale, quod est terminus *à quo* iustificationis paruulorũ, quid positiuum est ad minus morale. At supposito, quod positiuum sit, melius explicari nõ potest, quã per positiuã difformitatem ad legem, positiuãque conuersionem ad vltimum finẽ creatum relictam per modum termini ex actuali transgressione Adami, quatenus fuit nostra: ergo in termino positiuo, sic explicato constitui debet culpa originalis.

Tertio. Tertio: nam quia actuale Adami peccatum in positiua tendentia, & non in priuatione rectitudinis debitę, seu priuatiua auersione fuit positũ, optime infertur habituale Adami peccatum consistere in positiuo, vt vidimus in secunda conclusione; at qui etiam illud ipsum actuale peccatum, quatenus nostrum, fuit quid positiuum: ergo terminus ex illo in nobis relictus constitui debet, non in priuatiuo, sed in positiuo.

Quarto. Denique suadetur: peccatum originale, nõ consistit in actuali Adami peccato praeterito, & non retractato, vt vidimus §. 2. nec in priuatione gratię, seu iustitię originalis, vt constat ex §. 7. nec in priuatione rectitudinis debitae in esse actui; cum haec ita extrinsece comparetur ad paruulos, sicuti actus: ergo à sufficiẽti enumeratione, non restat in quo alio consistere possit, nisi in termino positiuo in nostra conclusione explicato.

76 *Resp. Curiel.* Dices cum Magistro Curiel: restare aliquid aliud, in quo possit, & debeat constitui, praeter ea, quae anumerauimus, scilicet priuationem cõformitatis ad legem relictam ex actu peccati; non quidem conformitatis actus; haec namque, cum extrinseca sit paruulis, etiam illius priuatio extrinseca est illis, sed conformitatis subiecti; per legem namque, non solum debetur rectitudo actibus; sed etiam est debitum, quod subiectum in suis actibus sit legi conforme, & huius conformitatis priuatio in paruulis est constitutiua peccati originalis.

Contra Verum contra istam solutionẽ objicio in hunc modum; non solum est mala priuatio conformitatis subiecti ad legem; sed etiam est mala moraliter positiua difformitas subiecti cum lege, & aliàs haec illam praecedit: ergo in positiua difformitate,

& non priuatiua debet essentia originalis culpæ constitui. Illatio est legitima : maior constat ex paritate actus, in quo non solum carentia rectitudinis, sed etiam positiua tendentia disformis legi contrarie est moraliter mala. Minor autem suadetur: Tum, quia vbi concurrũt positiuum, & priuatiuum, illud semper præcedit, istum autem subsequitur, non tamen è contra, vt discurrendo per omnes priuationes constabit. Tum etiã: nam in actu, ex quo vtrumque resultat per modum termini positiua disformitas priuatiuã præcedit, vt fatetur Curiel, qui cum Caietano peccatum commissionis in aliquo positiuo constituit : ergo in termino ex actu relicto, etiam præcedit disformitas positiua cum lege, priuatiuam disformitatem.

77 *Resp.* Dices, verum esse, quod positiua disformitas præcedat priuationem conformitatis, quando vtraque in eodem subiecto concurrit; quia tamen ad posteros non transfunditur ex peccato Adami, nisi solum priuatio conformitatis, ideò hæc priuatio, est quæ primo in illis intelligitur.

Contra Sed contra, & vrgetur satis ni fallor: nam in istius Auctoris sententia, si Adamus legem obseruaret, ex tali obseruantia transfundenda erat ad posteros positiua conformitas subiecti cum lege: ergo ex legis trãsgresione, fuit in nobis relicta positiua disformitas. Consequentia est aperta. Antecedens autem manifeste probatur. Priuatio namque, in qua constituit peccatum originale, non est rectitudinis actus, nec originalis iustitiæ, nec alicuius alterius doni habitualis, sed moralis conformitatis paruulorum cum lege : ergo præter habitualia dona cum quibus nasciturі erant paruuli, fateri tenetur nascituros fore cum positiua conformitate ad legem, si Adamus in obseruantia legis persisteret. Tenet consequẽtia: nam priuatio est carentia rectitudinis, seu conformitatis debitæ subiecto : ergo si recognoscit in paruulis modo priuationem talis conformitatis, fateri tenetur esse debitum paruulis nasci legi conformes; at conformitas illa, non deriuaretur in paruulis ex actu illis proprio: ergo deriuaretur ex actu Adami, quo legem obseruaret.

Respondebis secundo, quod etsi admittatur in paruulis positiua disformitas, & positiua conuersio habitualis ad vltimum finem creatum; quia tamen, non est physica, sed moralis, petit aliquod fundamentum, & quia tale fundamentum, non est aliquid positiuum, debet esse priuatiuum : vnde priuatio in nobis positiuam disformitatem necessario præcedit. 78 *Resp.2.*

Contra Sed contra insistendo in obiectione facta : positiua conformitas cum lege paruulis debita, cum qua vt probaui ad hominem, nascituri erant paruuli, non physica, sed moralis esset, & tamen non in priuatione peteret fundari, sed sufficienter fundaretur in hoc, quod in capite legem obseruassent: ergo pari ratione, etsi positiua disformitas, non physica sit, sed moralis, non bene colligitur pro fundamento exigere priuationem, sed sufficienter fundari poterit in hoc, quod est paruulos actualiter delinquisse in capite ; & consequenter primum quod in paruulis intelligitur esset positiua illa disformitas per modum termini relicta in nobis ex actuali Adami transgressione.

***

ososososososososososososos

§. X.

Soluuntur argumenta contraria.

79 *Arg. 1.* ADuersus resolutionem traditam, præter ea, quæ superius adduximus in fauorem communis sententiæ, multis insurgunt contrarij auctores. Primo sic obijciunt: est namque impossibile, quod ex peccato vnius, fiat, vel causetur in alio positiua cõuersio, seu difformitas positiua: ergo ex peccato Adami nihil positiuum deriuatur ad paruulos, in quo essentia culpæ originalis consistat. Probatur antecedens: conuersio habitualis est relatio transcendentalis, vel prædicamentalis ad obiectum actus præcedentis, cuius fundamentũ est actus præcedens; at relatio nequit esse in aliquo, præterquam in illo, in quo inuenitur illius fundamentum: ergo verificari non potest, nisi de subiecto actus; & consequenter ex actu Adami solum in illo potuit resultare, non vero in paruulis, quibus extrinsice comparatur actuale Adami peccatum.

80 *R sp.* Si dicatur, actuale Adami peccatum, vtpote capitis, fuisse omniũ posterorum, & idcircò in omnes redundasse conuersionem habitualem positiuam. *Cõtra 1* In contrarium insurgunt sic primo, eatenus solum peccatum actuale Adami potuit esse omnium, quatenus illius volũtas iudicata fuit nostra, quia voluntas fuit capitis totius naturæ; at ex actu capitis nihil positiuũ intrinsecum redundare potest in membra, nisi membra physice moueãtur à capite: ergo cum voluntates nostræ physice motæ non fuerint à voluntate Adami, nihil positiuum intrinsecum potuit ex actu illius ad nos deriuari.

Cõfirm. Et vrgetur hoc amplius; nam actio voluntatis nostræ, est actio totius hominis, & omnium potentiarũ illius, quibus voluntas præest, multo magis, & intimius, quam actio Adami nostra esse potuerit; & tamen voluntas nihil positiuum, nullamque conuersionem causat suis actibus in alijs potentijs, nisi ex illius imperio physice cum illa moueãtur: ergo neque actus Adami potest in nobis aliquam intrinsecam conuersionem causare nobis physice immotis.

Secũdo. Insurgunt secundo, etsi peccatum actuale Adami fuerit nostrum, non tamen fuit nobis intrinsecum, sed extrinsecum: ergo conuersio positiua super illud fundata, non potest esse intrinseca nobis, cui namque fundamentum extrinsecum est, nequit esse intrinseca relatio fundata; & cõsequenter, si in tali conuersione peccatum originale ponitur, consistet in aliquo extrinseco, quod est incidere in sententiam Catherini, & Pigij impugnatam.

81 *Resp. ad 1 instantiam.* Respondetur iuxta traditam solutionem; ad cuius primam impugnationem, distinguo maiorẽ; quatenus illius voluntas iudicata fuit nostra per moralem continentiam nostrarũ voluntatum in illa, concedo maiorẽ; sine tali continentia, nego maiorem, & in hoc sensu, nego minorem: nam quando vnius voluntas continetur in alio, siue trãslatio fiat propria voluntate, siue alterius continentis, ratione dominij, seu iurisdictionis, bene potest membrum immutari moraliter, absque eo, quod in ipso præcedat physica motio, vt patet in obligatione moraliter resultante in mẽbra reipublicæ, vi voti facti à republicæ capite, quæ resultat in omnib⁹ absque aliqua illorum physica mutatione.

Ad cõf. Et ex his ad confirmationem constat solutio; nam præsidentia voluntatis ad alias potentias, solum est per modum mouentis, & applicantis ad operandum: vnde quando illas ad operandum non applicat, actio illius

non est, nec dicitur actio aliarum potentiarum; & idcircò ex illa nihil intrinsecum morale deriuatur in eis. Continentia autem voluntatum nostrarum in voluntate Adami, nō facit ad hoc, vt ab illa physice moueantur, sed vt in illa peccante peccarēt, vel obseruante legem, etiam in illa obseruarent; & quia ipso peccante peccauimus, ex illius peccato moralem conuersionem, & diformitatem omnes participauimus.

Ad 2. Ad secundam replicam, concesso antecedenti, nego consequentiam: neque inconueniens debet iudicari, quod relatio fundata intrinseca sit, etsi fundamentum non sit intrinsecū, cum in Physicis hoc admittatur. Generatio namque relationem paternitatis fundans in multorum sententia, non inhæret generanti intrinsice, cum sit actio transiens, quæ iuxta veriorem sententiam non inhæret agenti, sed passo, & tamen relatio paternitatis supra quam fundatur, est intrinseca generanti.

82 *Arg. 2. ab incōuenientibus, 1.* Secundo principaliter arguunt ex quatuor incōuenientibus, quæ sequuntur ex nostra sententia, primo ex illa sequitur remansisse paruulos habitualiter inclinatos & conuersos ad pomum vetitum; consequens est ridiculū (inquit Magister Lorca:) ergo.

Secūdū Secundo ex illa sequitur, deberi paruulis pęnam sensus pro culpa originali: consequens est falsum: ergo. Probatur sequela: nam pęna sensus debetur ratione conuersionis peccato personali: ergo si in paruulis datur positiua conuersio, erit illis debita pęna sensus.

Tertiū. Sequitur tertio, ad remissionem culpæ originalis esse necessariam cōtritionem in paruulis; consequens est absurdum: ergo. Probatur sequela: conuersio habitualis non aufertur ex natura rei, nisi interueniente retractatione, nec alia de causa exigitur in adulto retractatio præcedens ad remissionem personalis peccati, nisi quia conuersio, & auersio voluntaria inueniuntur.

Denique infertur, posse remitti paruulis peccatum originale, absque vlla physica mutatione illorum, nec per actum, nec habitum, saltem de potentia absoluta: consequens est cōtra cōmunem Theologorum sententiam *infra quæst.* 103. *art.* 2. asserētium; nec de potentia absoluta remitti posse culpam originalem, absque aliqua physica mutatione: ergo. *Quartū* Probatur sequela: conuersio habitualis manens in adulto trānsacto personali actuali peccato; quia est in illo relicta ex actu propriæ voluntatis, potest tolli de potentia absoluta interueniente propria retractatione propriæ voluntatis, absque aliquo habituali dono, vt fatentur plures Thomistæ: ergo si in paruulis inuenitur habitualis moralis conuersio relicta ex actu inobedientiæ Adami, poterit eis remitti, si Adamus voluntatem illam retractet, vt caput; & consequenter absque vlla physica mutatione intrinseca paruulis.

Respondetur ad 1. concessa sequela, negando minorem; quæ cum non nisi ab admiratione probetur, per non admirationem diluitur. 83 *Resp. ad 1. inconueniens* Ad secundū negando sequelam: nam pęna sensus, non debetur cuilibet conuersioni, sed solum illi, quæ per actū propriæ voluntatis contrahitur. *Ad 2.* Et ex his ad tertiam, neganda est sequela: *Ad 3.* nam retractatio solum exigitur ex natura rei ad remissionem culpæ, quæ per actum proprium contrahitur: non autem quando ex alienæ voluntatis actu deriuatur. Et quidē hęc inconuenientia, & præcipue vltimū pari efficacia militant contra illam sententiam, quæ in priuatione essentiam originalis culpæ constituit, ac contra nostram: nam cum carentia iustitiæ, seu gratię, non sit peccatum, nisi prout est paruulis voluntaria intrinsece, cur ad remissionē illius, non requiritur voluntaria retractatio, & cur ratione voluntarij, quod in illa inuenitur, non est debita pęna sensus? Certē nulla alia ratione, nisi quia est voluntaria, non propria, sed aliena voluntate: cur ergo non dicem⁹ hoc

ip-

Digitized by Google

ipsum, quamuis in positiua conuersione ad obiectum creatum nobis volũtaria volũtate capitis peccatum originale consistat.

84 Oppones. Si opponas D.Thomam *quæst. 5. de malo art. 2. in corpore*, vbi ex eo probat peccato mortali actuali deberi pœnam sensus, secus vero peccato originali; quia in illo inuenitur auersio ab incommutabili bono, & conuersio ad bonum commutabile: in peccato autem originali sola auersio, non vero conuersio inuenitur: ergo solutio tradita secundo inconuenienti manifestê pugnat cum D.Th. doctrina. Resp. Respõdeo, D.Thomam loqui de conuersione actuali, ex qua delectatio nascatur, cui correspondet pœna sensus, iuxta illud Apocalypsis 18. *Quantum in delitijs fuit, tantum date ei tormentoru, & luctus*; non vero negat habitualem conuersionem moralem, quæ sine auersione subsistere nequit, vt supra arguebamus.

85 Arg. 3. Tertio sic obijciunt: nam illa positiua diformitas, & positiua conuersio, vel est aliquid physicum, vel aliquid morale: non primum, quia nihil reale physicum potest traduci ad posteros ex peccato primi Parẽtis: nec secundum: tum, quia omne morale fundatur supra aliquid physicũ: nihil autem physicum datur in paruulis, supra quod fundari possit: tum etiam, quia entitas moralis, semper cum entitate physica identificata inuenitur, sicut gen⁹ cognoscibilis, etsi à genere entis ratione distinguatur, re tamen cum genere entis identificatur: ergo si nihil physicum datur in paruulis ex peccato Adami ad illos traductum, nihil morale intrinsecum reale potest dari in illis, in quo essentia culpæ originalis consistat.

86 Resp. aliqui. Ad hoc argumentum quidam docti Thomistæ, negant antecedẽs pro prima parte: asseruntque, quod sicut ex peccato actuali resultauit in Adamo quædam moralis entitas physica, ita etiam ad paruulos similis physica entitas deriuatur, per quam nascuntur physicê ad creaturam conuersi.

Displicet solutio. Aliter resp. ad 1. prob. Cæterum hæc solutio, etsi satis probabilis nobis placere non potest propter dicta *in hac disp. §. 2.* Vnde illa omissa respondetur, negando antecedens pro secunda parte: ad cuius primam probationem, distinguo antecedens: fundatur super aliquid physicum eidem subiecto intrinsecum, & physicê existens, nego antecedens: extrinsecum, vel intrinsecum existens physicê, aut moraliter, concedo antecedens, & in hoc sensu, nego quod nõ detur in paruulis aliquid physicum, supra quod respectus ille moralis fundetur: actus namque, quo Adamus peccauit, quid physicũ fuit, & extrinsece paruulos peccantes constituit, & moraliter modo perseuerat respectu paruulorum, vt constat ex supra dictis.

Oppones. Si opponas: ergo iam denominatio peccatoris in paruulis sumitur à peccato actuali Adami præterito, & paruulis non condonato, quod reiecimus *in hac disp. §. 2.* Resp. Respondeo distinguendo antecedens: sumitur ab illo, tanquam à fundamento, concedo consequentiam: tanquam à forma in genere causæ formalis, nego cõsequentiam. Et hoc est, quod supra reiecimus: nam bene potest fundamentum extrinsecum esse, & respectus fundatus intrinsecus: quod autem forma extrinseca sit, & formalis effectus intrinsec, inintelligibile est; & quia peccatum originis debet esse paruulis intrinsecum; idcircô asserimus non cõsistere in actu Adami prœterito, & non condonato, sed in quadam entitate morali supra talem actum fundata, & ex illo terminatiuê in nobis relicta.

87 Ad 2. prob. Ad secundum, nego antecedens, quod scilicet semper entitas positiua moralis realis cum positiua physica entitate petat idẽtificari: & omissis alijs, probo hoc non requiri: primo ad hominem contra Curielem, cuius est hoc argumentum: ipse namque tenetur admittere positiuã conformitatem moralem ad legẽ in paruulis, in casu quod Adamus legem obseruaret, vt in hac *disp. superius*

con-

contra ipsum ostendi; quæ tamen entitas positiua moralis cum entitate physica non potest identificari, aliàs ex obseruantia legis aliquid positiuũ physicum transiret ad paruulos. Secũdo: nam peccator positiuè dignus est pœna; & consequenter dignitas pœnæ est aliquid positiuum morale, & tamẽ cum nullo ente positiuo physico identificatur. Tertio constat in sententia multorum Thomistarum 2.2 *quæst.*24. asserentium, gratiam per actus remissos augeri statim moraliter in ratione gratiæ, & iuris ad gloriam, secus vero physicè: nam in ista sententia ius ad gloriam morale quid est positiuum; & tamẽ cum nulla physica entitate inuenitur identificatum: non ergo est necessariũ, quod omnis moralitas realis cum physica entitate semper identificetur: potest namque dari formalis effectus moralis, absque effectu formali physico eiusdem formæ, vt cõstat in actu Adami constituente peccantes moraliter nos, quin nobis effectum formalem physicum præstiterit: cur ergo dari etiam non poterit moraliter realitas formæ, absque physica formæ entitate? Denique constat: nam ex Diuina Maiestate offensa per peccatum, nihil reale physicum potest ad illum deriuari; & tamẽ deriuatur grauitas infinita moraliter, quæ in multorũ sententia, non à persona offensa formaliter desumitur, sed ab aliquo extrinseco in peccato ex illa deriuato: iam ergo datur in peccato intrinseca moralis infinitas deriuata à Maiestate offensa, quæ cum nulla entitate physica identificata inuenitur, quę in cõfirmatione nostræ doctrinæ possunt adduci, non enim per tempus nobis, licet amplius immorari.

§. Vltimus.

De mente Diui Thomæ.

84 *Vltimo arg. authorit. D.Tho.*

DEniq; principaliter nobis obijciunt Angelicum Doctorem *in præsenti quæstione articulo 3. in corpore,* illis verbis: *Sic ergo priuatio originalis iustitiæ, per quã voluntas subdebatur Deo, est formale in peccato originali, omnis autem alia inordinatio virium animæ, se tenet vt quia materiale.* Id ipsũ docet in multis alijs locis, præcipuè *quæstione 4. de malo art. 2. ad 4.* ex obiectis in contrarium, vbi cum obijcisset, *priuatio gratiæ non est ipsum peccatum actuale, sed illius effectus: ergo nec carentia iustitiæ, est peccatum originis, sed effectus illius:* respondet his verbis: *Ad 4. dicendum, quod priuatio gratiæ non est in ipso actu, sed in subiecto actus; & ideò non pertinet ad peccatum actuale, sed carẽtia iustitiæ est in natura, & ideò potest pertinere ad originale peccatum, quod est peccatum naturæ.* Et in fine illius articuli ad difficultatem respondẽs, quæ inquirebat, an sit pœna, vel culpa? Respondet, *quod si comparetur ad istum hominem, prout est persona quædam, non habitu respectu ad naturam, sic est pœna: si autem comparetur ad principium, in quo omnes peccauerunt, sic habet rationem culpæ.* Et *quæst. 5. de malo art. 2. in corpore, & quæstione 24. de veritate ar. 12. ad 2.* affirmat, quod in originali peccato, non inuenitur conuersio ad bonum commutabile, sed sola auersio ab incommutabili bono, vel aliquid auersioni æquiualens, scilicet carentia iustitiæ. Sẽtit ergo Angelic⁹ Doctor

essen-

Digitized by Google

essentiam culpæ originalis, non in modo aliquo positiuo morali, sed in priuatione originalis iustitiæ consistere.

85 *D.Tho. nostra sententia fauere, probatur.* Cæterum D.Thomam à nostra esse sententia constat: tum ex illis locis, in quibus asseruit, priuationem iustitiæ originalis esse pœnam peccati originalis, sicut priuatio gratiæ, cum namque ratio pœnæ, & culpæ in eodem respectu sui ipsius, nec materialiter coincidere possint (vt superius arguebam) eo ipso, quod Diuus Thomas asserat esse pœnam excludit à tali priuatione rationem culpæ: tũ etiam ex eodẽ D.Thoma *infra quæstione 113. artic. 1.* vbi vniuersaliter de omni impij iustificatione fatetur esse motum, & non simplicem mutationem; at si peccatum originale in priuatione iustitiæ, prout est idẽ cum gratia consisteret, iustificatio paruuli esset simplex mutatio, & non motus: ergo ex mente D. Thomæ non consistit in priuatione iustitiæ, seu gratiæ, sed in aliquo positiuo. Probo minorẽ primo: quia motus, prout à simplici mutatione distinguitur exigit versari inter terminos positiuos: tum etiam: nam si culpa originalis in priuatione gratiæ consisteret, ipsum esse gratiæ esset, non esse peccati, sicut esse lucis, est non esse tenebrarũ, & esse potentiæ visiuæ, est non esse cęcitatis: ergo ex vi eiusdẽ mutationis simplicis, poneretur in paruulis esse gratiæ, & non esse peccati; & consequenter non interueniret secunda mutatio, altera ab esse ad non esse peccati, altera à non esse gratiæ ad esse gratiæ, qualiter exigitur ad motũ, prout à simplici mutatione distinguitur: tũ denique nostram sententiam expressê inuenio traditam à D.Tho. *quæstione 4. de malo artic. 2. in corpore ad finem*: quod post alia in hunc modum concludit: *Vt sic intelligatur in peccato originali auersa anima, & conuersa, sicut in peccato actuali actus (vt ita dicam) auersus, & conuersus.* Ex quibus tale formo argumentum: ita se habet carentia iustitiæ, & conuersio ad bonum commutabile in originali peccato, sicuti in actuali auersio, & conuersio; at qui actuale nõ consistit primario in auersione, seu in priuatione, sed in auersione positiua ad obiectum dissonum legi: ergo nec originale per carentiam iustitiæ, sed per positiuam moralem conuersionem primario constituitur.

86 *Pro solutione arg. nota 1.* Vt autem loca in contrarium adducta interpretemur præmittendũ est primo, iustitiam originalem triplicem effectum habuisse. Primus erat subiectio habitualis mentis ad Deu, & istũ præstabat in genere causæ formalis. Secũdus, subiectio actualis per actum, quem præstabat in genere causæ efficientis. Tertius effectus erat habitualis conformitas subiecti cum lege, quæ vt bene aduertit Magister Curiel, potest effectus iustitiæ appellari, quatenus iustitia originalis inclinabat ad hoc, quod subiectum legi esset conforme. Præmitto secundo, *Nota secundo.* quod sicut actuale peccatum cõmissionis est in duplici genere, & in genere malitiæ moralis, in quo constituitur per positiuam tendentiam ad obiectum legi diforme, & in genere mali simpliciter, in quo constituitur per carẽtiam rectitudinis debitæ, de quo videatur Caietanus *supra quæstione 71. art. 6.* Ita peccatum originis est in duplici genere, scilicet mali moralis, & mali simpliciter. In primo constituitur per diformitatẽ positiuam moralem explicatam à nobis. In secundo, per carentiam iustitiæ originalis, non quoad effectum, quem præstabat in genere causæ formalis, quia carentia istius non fuit culpa, sed pœna, vt supra dicebam; nec quoad subiectionem actualẽ per actum; quia carentia istius est diformitas priuatiua peccati actualis, quæ non potuit esse intrinseca paruulis. Sed quoad tertium effectum, nempê conformitatis moralis subiecti ad legem. Vnde sicut in peccato commissionis, quod primario inuenitur est positiua tendentia ad obiectũ, in quo illi⁹ essentia cõsistit, prout peccatum est malum morale, & est carẽtia recti-

tudi-

tudinis debitæ, per quam cõstituitur in ratione mali simpliciter: ita in originali peccato, quod primo intelligitur, est difformitas positiua moralis cum lege, per quam constituitur in ratione mali moralis. Secundo vero, & ex consequenti carentia conformitatis subiecti cum lege, & per hanc constituitur in ratione mali simpliciter.

87 *Authoritates D.Tho. explicãtur.* Ex quibus constat solutio ad illa verba D.Th. in quibus affirmat, priuationem iustitiæ esse formale in peccato originali, conuersionem vero quid materiale, hoc enim verum est loquendo de iustitia originali in sensu explicato, & de culpa originali, quatenus est in genere mali simpliciter, nõ autem de illa, quatenus est in genere mali moralis, prout sic namque conuersio se habet, vt constituẽs ipsam formaliter, priuatio vero iustitiæ, vt quid consequutum. Ad alia vero, quibus negat in originali peccato conuersionem ad bonum commutabile, dico, debere intelligi de conuersione actuali intrinseca per actũ, cui debetur pœna sensus, nõ vero negat Angelicus Doctor conuersionẽ positiuam moralem per modum termini ex peccato capitali in nobis relictã; cum hoc expresse admittat loco à nobis adducto. Et hæc de ista Disputatione, & Quæstione, applicanda litteræ Magistri *in 2. dist. 30. §. 6.* *M.Sẽt.*

✠

QVAESTIO OCTVAGESIMA TERTIA.

De subiecto Peccati Originalis.

QVæstionem absoluit D. Thomas quatuor Articulis. In primo *docet, peccatum originale non esse in carne, tanquam in subiecto, bene vero tanquam in instrumento.* In secundo, *per prius esse in anima, quã in potentijs.* In tertio, *prius inter potentias animæ voluntatem, quã alias inficere.* Ac denique in quarto, *determinat potentias generationi deseruientes esse magis infectas, quam alias; quia per illas peccatum ad prolem traducitur.*

Pro quorum intelligentia sit

(?)

Digitized by Google

DISPVTATIO TRIGESIMA SEPTIMA.

Cui subiecto insit culpa originalis?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Quatuor sententiæ.* IN HAC DISputatione quatuor reperio sententias. Prima est Scoti *in 2. distinct. 32. quæstione vnica*, asserentis, immediatè recipi solum in voluntate. Scotum sequitur Vazquez *disp. 133. cap. 4. in fine*. Secunda est Durandi *in eodem secundo distinct. 31. quæst. 3.* affirmantis, recipi in voluntate, & appetitu immediatè. Tertia sententia affirmat, peccatum originale quoad essentiam, solù recipi in anima, prout distinguitur à potentijs: quoad effectus vero deriuatos ex ipso etiam in potentijs recipi. Hanc tenet Curiel *articulo 2. huius quæstionis dubio vnico*; & Magister Martinez *in præsenti quæstione art. 2. dub. 1.* Quarta sententia docet, recipi in voluntate, & in essentia animæ, per prius tamen in essentia animæ, quam in volũtate. Hanc tenet Montesinos *disputatione 13. quæst. 1. num. 1.* Zumel *artic. 2. disp. vnica, præcipuè ad 3. argumentum Scoti.* Vt veram sententiam explicem, sit prima conclusio:

Peccatum originale per prius, & immediatius recipitur in anima, quam in potentijs. Ita D. Thomas *quæst. 4. de malo art. 4. in 2. distinct. 31. quæst. 2. artic. 1.* Et *in præsenti quæstione art. 2.* Cui cõsentiunt omnes eius discipuli, Capreolus loco ex Sententiarum relato *conclusione 2.* Caietanus, Conradus, & Medina in præsenti *articulo 2.* Quibus consentiunt Montesinos, Zumel, Curiel, & Martinez (vbi supra relati) Hãc autẽ cõclusionẽ in hoc sensu accipim⁹, vt peccatum originale per prius esse in anima idem sit, at prius infecisse animam, & immediatius, quam eius potentias. 2 *Prima cõclusio*

Probatur ratione D. Tho. Probaturque ratione D. Thomæ ad hanc formam redacta: nã culpa originalis contrahitur media generatione; at generatio prius termi-

natur

6 *Instauratur ratio D.Tho.* His præmissis, sic redigo ad formam rationem Diui Thomæ; illud prius inter partes animæ, quæ sunt culpæ capaces, recipit in se culpam originalem, quod prius per generationem corpori vnitur; at prius vnitur corpori per generationem anima rationalis secundum essentiam, quam secundum potentias: ergo prius, & immediatius recipitur originalis culpa in anima secundum essentiam, quam secundum potentias. Illatio est legitima; minor certa: nam inter animam, & corpus, cui vnitur, nulla animæ potentia mediat: inter potentias autem, & corpus mediat anima secundum substátiam. Maior autem probatur: nam peccatum originale deriuatur ad animam ex vnione ad corpus per generationem factam medio semine decisso ab Adamo: ergo secundum id intelligitur primario recipere culpam, secundum quod primo intelligitur vniri corpori, & primario generationem terminare.

Explicatur. Explicatur, & vrgetur amplius: pro illo priori, quo intelligitur anima generationem terminás, & corpori vnita, intelligitur homo constitutus membrum, & filius Adæ: ergo cum aliàs anima secundum substantiam sit capax susceptiuum culpæ originalis, intelligetur pro illo priori iam culpa contracta; at non ratione potentiarum, quæ pro illo tunc nondum intelliguntur: ergo ratione animæ secúdum suam essentiam; & consequenter in illa, prout sic, recipitur immediatius originalis culpa, quam in potentijs. Et ex his corruunt cætera, quæ opponebat Author ille contra rationem Diui Thomæ.

***

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

7 *Arg. 1.* Modò aduersariorum argumēta diluamus. Primo sic obijciunt: anima nō est capax culpæ, nisi mediante voluntate: ergo nō recipitur in illa culpa originalis, priusquam in potentijs. Consequentia est bona: antecedens probatur *Antec. prob. 1.* sic primo: nam peccatum essentialiter est voluntarium; at omne voluntarium inest animæ ratione voluntatis: ergo in illa non est capacitas ad recipiendam culpam immediatê. *Secūdo.* Secundo: nā id solum est immediatum susceptiuum culpæ, quod potest immediate subesse legis obligationi; at qui anima nequit subesse immediatê ratione sui legis obligationi, sed solū mediante voluntate: ergo. Probatur minor: nā lex immediatê prohibet, vel præcipit actus: ergo id solū subesse potest immediatê obligationi legis, quod est capax susceptiuū, & elicitiuum immediatū actus, qualis nō est anima secundum se ipsam, sed solum ratione voluntatis, & aliarum potentiarum.

8 *Resp. ad 1. prob.* Respondetur negādo antecedés, loquendo de culpa habituali. Ad 1. probationē dico, peccatū habituale esse voluntariū per modum termini, non per modū actus, licet autem voluntariū, etiam per modum termini, debeat animæ cōpetere media volūtate per modū causæ efficientis, non autē necessariū est, quod eidē cōpetat media voluntate per modū subiecti; ex quo non tollitur immediatê per modum subiecti recipi originalem culpam in anima.

Ad 2. Ad secundam probationem dicatur, veram esse maiorem loquendo de culpa actuali; quia cum lex solum præcipiat, vel prohibeat directê, & immediatê actus, solum potest im-

mediate respicere illud quod immediate regulatur per legem: si autem loquamur de culpa habituali falsam esse maiorem. Hæc namque, cum nõ nisi indirecte reguletur per legem potest recipi immediate in subiecto, quod per legem, non nisi mediate regulatur.

9 *Replicabis.* Dices, peccatum habituale est terminus peccati actualis: ergo solum potest immediate recipi in eo quod immediate recipit culpam actualẽ. Patet consequentia: nam quia verbũ est terminus actus intellectus, & impulsus terminus actus voluntatis, & habitus terminus causatus ex actib⁹, solum id potest immediate in se recipere illa, quod immediate recipit prædictos actus in se. *Resp.* Respondeo distinguendo consequens: si peccatum personale sit propria voluntate contractum, transeat consequens; si sit originale contractum ex voluntate capitis, nego consequentiam: ad probationem autem consequentię, quatenus huic distinctioni potest obstare, nego causalem, sed & circo ita euenit; quia sunt termini perficientes volitionem, & intellectionem. Perfectio autem, nequit immediate suscipi, nisi in eo in quo perfectibile recipitur. De habitu autem cur in anima immediatẽ nõ posit recipi, ideô est, quia est facilitas, & promptitudo ad actum, quæ non nisi in proxima potẽtia potest immediate recipi.

Instabis Instabis, ex eo, peccatũ habituale personale non recipitur immediate in anima secundum substantiam, quia est terminus peccati actualis, quod nõ inest immediatẽ animæ, sed medijs potentijs; at etiam peccatum originale est terminus peccati actualis primi parentis, quatenus fuit nostrum, nosque denominauit peccantes, quod denominationem istam, nõ tribuit animæ, nisi medijs potentijs: ergo non in anima immediate, sed medijs potentijs potest subiectari.

Resp. Respondeo, distinguendo maiorẽ: quia est terminus peccati actualis vtcũque, nego maiorem; quia est terminus immediate ad illud secutus, cõcedo maiorẽ: peccatum autẽ originale, etsi effectiuẽ à peccato actuali capitis prout fuit nostrum causetur; nõ tamen illius efficacia nisi media generatione, vt conditione, & veluti applicatione exercetur, & quia alias pro priori, quo terminatur ad animã antecedenter ad potentias, intelligitur in illa sufficiens capacitas ad culpam suscipiendam; consequens fit, quod in illa secundum substantiam prius recipiatur.

Sed vrgebis adhuc: anima ratione sui prout præcedit potentias, non est capax susceptiuum denominationis peccantis in alio: ergo nec potest immediate suscipere denominationẽ peccatoris habitualiter; & consequenter, nec culpæ habitualis dictam denominationem tribuentis. Consequentia videtur bona; sicut namque solus ille, peccator potest dici, qui aliquando peccauit, ita solum secundum eam rationem potest immediate denominationem peccatoris habitualiter recipere, secundum quã potest immediate suscipere denominationẽ peccantis, eo vel maxime, quia illa supra istam fundatur. Antecedẽs autem notum videtur; quia actus secundus, actum primum proximum necessario supponit. Respondeo dupliciter primo admisso antecedenti, nego consequentiam; nam licet denominatio peccatoris denominationẽ peccantis supponat, nõ tamen est necessarium, quod in omnibus inter se ęquiparentur, sicuti quamuis paternitas genuisse supponat, paternitas est intrinseca patri, cui tamẽ genuisse quid extrinsecum est, & si tene am⁹ culpam personalem recipi immediatẽ in anima, vt multi tuentur hac solutione, est necessario vtendum. — 10 *Vrgebis* — *Resp. 1.*

Resp. 2. Secundo respondeo, negando antecedens: nam sicut potest in altero peccare ille, qui non existit, quamuis vt quis peccet in se, necessaria sit existentia, ita pariter, quamuis ad hoc secundum, non sit potens anima secundum se proximẽ, nisi medijs potentijs; ad primum autẽ ratione sui ipsius proximẽ capax erit.

11 *Arg. 2.* Secundo sic obijciunt, peccatũ habituale Adami, & originale nostrum sunt eiusdem athomæ speciei; at qui illud primum non fuit receptum immediate in anima Adami, sed mediate voluntate: ergo etiam originale nostrum, non in anima immediate, sed mediante voluntate recipitur.

Resp. Respondeo concessa maiori, & omissa minori, negando consequentiam: quia difformitas positiua ad legẽ, in qua peccatum originale in nostra sententia consistit, non diuersificatur specifice penes hoc, quod in voluntate, aut in Anima immediate recipiatur stante vnitate in lege prohibente, & in actu peccati, ex quo deriuatur: ratio autem cur in Adamo prius in voluntate, in nobis autem prius suscipiatur in anima, constat ex dictis.

12 *Arg. 3.* Tertio obijcit Vazquez: peccatum originale consistit in priuatione gratiæ; at ista priuatio immediate residet in voluntate, sicuti & gratia, cui priuatiue opponitur: ergo culpa originalis, nõ in anima secundum essentiam, sed in voluntate est collocanda. Maiorem supponit, minorem inferius probandam remittit. Vnde ad bonitatem illationis tota huius argumenti efficacia reducitur, quam libẽter fatemur; & maiori admissa, neganda est minor, cum communiori Theologorum sententia cum Diuo Thoma *infra quæst. 113. art. 9.*

13 Denique omissis alijs contra rationem Diui Thomæ in hunc modum obijcio. Sequitur namque ex illa prius infecisse culpam originalem intellectum, quam voluntatem; consequens est contra D. Thom. *art. 3.* ergo. Probo consequentiam, ex eo quod culpa originalis deriuatur in anima ex vnione ad corpus, & quod prius vnitur secundum substantiam, quam secundum potentias, infert D. Thomas prius, & immediatius subiectari in anima, quam in potentijs; at etiam potentiarum infectio resultat ex vnione illarum ad animã, illique immediatius vnitur intellectꝰ quam voluntas: ergo ex vi istius rationis si aliquid probat, sequitur infici prius intellectum, quã voluntatẽ.

Resp. Respondeo, negando sequelam. Ad cuius probationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam: quia intellectus infici non potest per culpam originalem, nisi ratione voluntatis: anima autem ratione sui est capax immediate ad illius susceptionẽ, ex eo quod est radix omnium potentiarum, & ratione sui rationalis, & volitiua radicaliter. Quæ doctrina est D. Thomæ *quæst. 4. de malo art. 4.* ibi: *Ad septimum dicendũ, quod ipsa potentia rationales deriuantur ab essentia animæ; & idem esse susceptiuum peccati deriuatur ad potentias ab essentia animæ.*

14 *Instabis* Sed dices: etiam intellectus est ratione sui radix proxima voluntatis: ergo si anima, quia est illius radix remota, potest infici ratione sui motæ per culpam originalem, eadem de causa poterit intellectus.

Resp. Respondetur, quod intellectus, etsi medio illo voluntas dimanet à nostra anima, nõ tamen ita, quod sit, & dicatur potẽs velle media voluntate: non enim de intellectu verificari potest esse volitiuum: anima autem taliter est radix voluntatis, & intellectus, quod potest velle media voluntate, & intelligere medio intellectu. Vnde dispar est inter vtrumque ratio. Mitto alia argumenta, quæ contra illam sententiam possunt opponi: nam ex dictis maneant sufficienter soluta.

§. III.

De subiecto malitiæ originalis.

15 *Secũda cõclusio* SEcunda conclusio: *Malitia moralis originalis, non solum est in essentia animæ, sed etiam in voluntate, & appetitu.* Hanc statuo in fauorem quartæ sentẽtiæ; & quoad pri-

mam partem, constat ex dictis; & amplius ex dicendis constabit. Quoad secundam probatur primo in sententia asserente, peccatum originale cõsistere in priuatione iustitiæ originalis, vt subijcientis animam radicaliter Deo. In hac sentẽtia est mala moraliter; cũ in illa consistat essentia culpæ originalis: ergo pariter priuatio iustitiæ originalis, vt subijciẽtis proxime voluntatem Deo, erit mala moraliter. Tum, quia nõ potest assignari vlla ratio discriminis: tum etiam, nam subiectio voluntatis Deo præstita à iustitia originali, est moraliter bona, non minus quam subiectio radicalis animæ, & consequenter illius carentia erit non minus mala moraliter: tum denique, quia non minus vna quam alia opponitur legi, vtraque namque terminatiue opponitur, & neutra subiectiue, & formaliter. Tunc vltra, sed carentia iustitiæ, vt subijcientis voluntatem Deo, in voluntate recipitur, & traducitur per originem: ergo malitia moralis originalis residet in voluntate; etenim moralis originalis malitia in nullo alio consistit, quam in malitia morali per originem traducta.

Prob. 1. quoad 2. p.

Cõfirm. Quod amplius explico, & confirmo in hunc modum; etenim quia iustitia originalis fuit concessa Adamo pro se, & pro tota posteritate sub conditione de non comedendo de ligno prohibito, asserunt præfatæ sententiæ Authores, carentiam originalis iustitiæ esse culpam originalem; sed iustitia, non solum fuit cõmissa vt rectificans radicaliter animam, sed etiam vt rectificans voluntatem, illamque subijciens fini vltimo, scilicet Deo naturali, & supernaturali fini: ergo carentia originalis culpæ erit moraliter mala, non solũ vt rectificãtis naturaliter animam, sed etiam vt rectificantis proxime voluntatem.

16 *Prob. 2.* Secundo probatur in sententia cõstituentium essentiam culpæ originalis in carentia conformitatis subiecti cum lege: nam non sola anima, sed etiam voluntas debet esse diuinæ legi conformis: ergo non solum carentia conformitatis moralis cum lege residens in anima est mala moraliter, sed etiam carentia conformitatis cum lege residens in voluntate.

Tertio. Tertio probatur, in principijs nostræ sententiæ, vt enim quæstione præcedenti docuimus, peccatũ originale consistit in entitate quadam morali traducta ad posteros Adæ ex peccato capitali, quo Adamus peccauit, vt caput totius naturæ, per quam entitatem paruuli nascuntur, auersi habitualiter à Deo, & conuersi moraliter ad creaturam tamquam ad vltimum finem; sed hæc moralis auersio, & conuersio, non solum est in anima, sed etiam in voluntate: ergo moralis malitia per originẽ traducta, non solum inest animæ, sed etiam voluntati.

Et ex his tertia pars conclusionis probatur iuxta primam sententiam: carentia iustitiæ, vt subijcientis animam Deo, est mala moraliter, quia iustitia vt sic subijciens debebat conseruari ab Adamo, vt capite naturæ, in se, & in sua posteritate; sed etiam debebat ab illo cõseruari iustitia originalis, vt subijciens appetitũ rationi: ergo carẽtia iustitiæ vt subijcientis rationi appetitum, est mala moraliter; & consequenter malitia moralis originalis, non solum est in anima, sed etiam in voluntate, & appetitu. Prima consequentia ex præmissis colligitur, secũda vero nõ minus ex prima infertur: nam carentia iustitiæ originalis, vt subijciẽtis appetitum rationi, residet in appetitu, in quo extitura erat iustitia, vt præstans prędictum effectum. Secundo principaliter probatur, conformiter ad secundam sententiam: nã carẽtia conformitatis habitualis cum lege, non solum est in anima, & in voluntate, sed etiã in appetitu; cũ etiã appetitus Adami peccãtis vt caput, fuerit etiã legi difformis; sed carentia conformitatis animæ, & voluntatis cum lege est mala moraliter: ergo etiam carentia conformitatis cum lege residens in appetitu.

17 *Tertia pars prob. 1.*

De-

Denique probatur, difformitas positiua cum lege, in qua in nostra sententia consistit malitia originalis, est etiam in appetitu; sed hæc vbicumque sit, est malitia moralis: ergo malitia moralis originalis etiam est in appetitu: minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur: difformitas positiua moralis, non solum fuit in voluntate Adami, sed etiam in appetitu, non solum enim voluntate peccauit, sed etiam appetitu sensitiuo appetens vetitum pomum: ergo etiam residet in appetitu posterorum huiusmodi difformitas.

18 *Corollarium.* Ex his probationibus constat, quod iuxta frequentiorem sententiã constituentem essentiam culpæ originalis in priuatione iustitiæ; consequenter est asserendum, malitiam originalem residere in intellectu. Quod probo; ideô namque essentia peccati originalis constituitur in carentia iustitiæ, quia iustitia fuit primo parenti concessa, pro se, & pro sua posteritate sub conditione de non trãsgrediendo legem; sed fuit illi concessa iustitia, non solum vt rectificans animam, & voluntatem, sed etiam vt rectificans intellectum: ergo non solum carentia iustitiæ residens in voluntate, sed etiam quæ in intellectu inuenitur, est mala moraliter.

19 *Prob.3.* Sed in principijs nostræ sententiæ probatur vltima pars conclusionis: nam malitia originalis consistit in entitate morali positiua, qua posteri Adæ difformes habitualiter manent legi de non comedendo de ligno; sed huiusmodi difformitas solum est in anima, voluntate, & appetitu; non autem in alijs potentijs v. c. in intellectu: ergo malitia moralis originalis, solum est in anima, volũtate, & appetitu, non autem in intellectu, nec etiam in alijs potentijs. Probatur minor: peccatũ Adami, quod vt naturæ caput commisit, fuit conuersio ad pomum vetitum; sed ex ista conuersione solum resultare potest moralis habitualis conuersio ad voluntatem, appetitumque paruulorum: ergo difformitas positiua moralis, in qua malitia originalis consistit, in intellectu non residet, & consequenter, nec est in alijs potentijs, præter quam in appetitu, & illorum voluntate. Probatur minor: conuersio ad pomum vetitum, non est efficacior in transfundendo malitiã in paruulis, quã in Adamo peccante; sed in Adami intellectum non fuit ex illa deriuata difformitas positiua moralis: ergo nec fuit deriuata ad intellectum paruulorum huiusmodi positiua difformitas.

§. IV.

Obiectionibus in contrarium occurritur.

Objicies primo, malitia moralis originalis, est vna: ergo non potest residere in diuersis subiectis; & consequenter, si inest animæ, vt subiecto, non potest animæ potẽtijs inesse. Antecedens probatur: malitia moralis peccati actualis, quo Adamus peccauit, vt caput, fuit vna; sed ex vna malitia actuali non possunt resultare plures habituales: ergo malitia habitualis originalis, non est, multiplex, sed vna. 20 *Argum.*

Respondeo, distinguendo antecedens: malitia originalis primaria, & radicalis est vna; concedo antecedens: malitia originalis amplectens primariam, & secundariam, radicalem, & radicatas, subdistingo antecedens: vnitate essentiæ, nego antecedens; vnitate resultante ex essentia, & proprietatibus, concedo antecedens, & nego consequẽtiã, vel distinguo consequens: malitia radicalis, & essentialis, concedo consequentiã: malitia originalis secundaria per modum proprietatis, nego consequentiam. Contra quam distinctionem, nõ obstat probatio antece- *Resp.*

dentis: nã licet ex vna malitia actuali, non possit multiplex malitia habitualis consurgere primario terminãs illius causalitatem: potest tamẽ multiplex resultare malitia cum ordine primarij, & secũdarij, qualiter in præsenti contingit; cum enim malitiæ residentes in potentijs consequantur, vt proprietates ad malitiam residentem in anima, possunt ad eundem actum consequi, vt termini secũdarij, sicuti vna, & eadem actiuitate causantur essentia, & proprietates.

21 *Arg.2.* Obijcies secundo: sola voluntas paruulorum fuit in voluntatem primi Parentis transmissa, secus autem appetitus: ergo actus appetiti sensitiui, quo primus Parens pomum vetitum appetiuit, non fuit paruulorũ; & consequenter nihil in appetitu illorum resultauit, quod obtineat rationem malitiæ moralis. Antecedẽs, in quo est difficultas, probatur: vt enim Adamus esset caput morale suæ posteritatis sufficiebat trãsfusio voluntatum paruulorum in ipsius volũtatem: ergo sine fundamẽto adstruitur transfusio appetitus paruulorũ.

Resp. Respondeo negando antecedens: cum enim volũtas sit prima radix, & ex qua aliæ potentiæ libertatem, & moralitatem participant, transfusa volũtate paruulorum in voluntatem Adami, aliæ potentiæ, quę sunt volũtati subiectæ, intelliguntur transfusæ. Vnde si primum peccatum, pro quo facta fuit transfusio voluntatum in voluntatem primi Parentis fuisset actus intellectus, paruuli in capite peccato intellectus peccassent, & malitia moralis originalis resideret in illorum intellectu; quia tamen non fuit actus intellectus, sed voluntatis, & appetitus, ideô non in intellectu, sed in appetitu residet originalis malitia.

22 *Replicabis.* Sed dices: transfusio solum fuit facta quantum ad primum peccatũ; sed solum peccatum voluntatis fuit primum: ergo appetitus paruulorũ non fuit transfusus in appetitũ Adami. Patet minor: actum liberum appetitus semper actus voluntatis præcedit, cum libertas appetitus ex actu voluntatis procedat; & consequenter illum supponat: ergo solus actus voluntatis fuit primus.

Resp. Respondeo, concessa maiori, negã do minorem: fuit enim facta trãsfusio quoad primum peccatum in suo esse completo. Primum autem peccatum, quod de facto Adamus cõmisit, cum constiterit in amplexu obiecti sensibilis, videlicet pomi vetiti, nõ fuit in voluntate complete, sed in appetitu sensitiuo; & ideô, quamuis actus voluntatis præcessisset actũ appetitus, non fuit facta transfusio voluntatis paruulorum in voluntatem Adami solum quoad actum voluntatis, sed etiam quoad actum appetitus sensitiui.

23 *Instabis* Instabis: nam sequitur ex hac solutione, non solum appetitum interiorem, sed etiam potentiam tactus fuisse in Adamum transfusam; consequens non admittemus: ergo nec doctrinam traditam. Probatur sequela: peccatum gulæ, quod primus Parens cõmisit, non fuit consummatum in appetitu interiori, sed in exteriori appetitu, scilicet in tactu, & gustu, peccauit enim gustando, quod fit exteriori appetitu, sed quia non fuit cõsũmatum in volũtate, sed vlterius ad appetitũ transiuit, censetur à nobis facta, nedum voluntatis, verũ etiam appetitus transfusio: ergo etiã erit adstruenda, non solũ appetitus interioris, sed etiã exterioris trãsfusio.

Resp. Respondeo, potentias exteriores nõ esse capaces intrinsecæ libertatis, sed solũ illarum actus denominantur extrinsecê liberi à libertate residente in voluntate, scilicet interiori appetitu; vnde non ipsæ, sed voluntas, est necessum quod transfundatur, vt illorũ actus sint inimputabiles ad culpam ob peccatum capitale.

24 *Vltimo arg.* Denique contra vltimam partem nostræ assertionis obijcies Diuũ Thomam *quæst.4. de malo art.2. ad 4.* illis verbis: *Peccatum originale est personæ secundum naturam, quã ab alio traxit per originem, & ideô omnis defectus in natura prolis in-*

actus deriuatus à peccato primi Parentis, habet rationem peccati originalis, dummodo sit in subiecto, quod sit susceptiuum culpæ: nam sicuti Augustinus dicit in primo retractationum: concupiscientia dicitur peccatum, quia est à peccato facta. Et solutione ad secundum argumentum ex factis secundo loco, sic ait: *Ad secundum dicendum, quod ea quæ non sunt nata obedire rationi non sunt susceptiua culpæ, & ideò in eis defectus traductus non habet rationem culpæ, sed pœnæ tantum: intellectus autem est susceptiuus culpæ, potest enim aliquis, & mereri, & demereri per actum intellectus secundum quod est voluntarius, & ideò non est simile:* ergo iuxta D. Thomã malitia originaliter in nobis ex peccato Parentis traducta, non solum residet in anima, voluntate & appetitu, sed etiam in intellectu, & in omni alia potentia nata obedire rationi, & ideò culpæ capaci.

25 *Resp.1.* Respondeo primo, Diuum Thomam in allegato articulo, distinxisse in peccato originali formale, quod asseruit esse priuationem iustitiæ originalis, vt subijcientis voluntatem Deo, & materiale, quod docuit esse concupiscientiam, idest, concupiscibilem vt inclinantem ad sensibilia sine freno rationis, & sine subordinatione ad illam, cui adiunxit etiã irascibilem, vt inclinantem in proprium obiectum sine subordinatione ad rationem superiorem, & etiam ignorãtiam, quam ex carentia iustitiæ in intellectu contrahimus. Est autem aduertendum D. Thomam, cum constituit concupiscientiam pro materiali in peccato originali, nõ fuisse loquutum de materiali constitutionis, vel compositionis: ex quo adiuncto formali resultet originale peccatum, sicuti ex corpore, & albedine resultat albũ, & ex materia, & forma cõponitur homo: nam materiale sic sumptũ est, quod in se recipit formale, concupiscientia autem non recipit in se carentiam iustitiæ, vt subijcientis volũtatem Deo; cum huiusmodi carẽtia resideat in volũtate, in qua subiectatur iustitia vt præstans illum effectũ; sed sumpsit materiale materialitate effectus, idest, inter effectus sequutos ad peccatum originale, formaliter se habet carentia iustitiæ, vt subijcientis voluntatem Deo, materialiter autem concupiscientia, idest, carentia iustitiæ vt subijcientis appetitum rationi, sicuti secundarium obiectũ appellari solet materiale, & primarium vocatur formale. Cum ergo docuit omnem defectum per originem contractum residentem in potentia capaci culpæ habere rationẽ peccati originalis, loquutus est de peccato originali, non secundum essentiam, sed de peccato originali pro materiali, non materiali compositionis, sed resultantiæ, & effectus, & in hoc eodem sensu ignorantiam intellectus per originem contractam appellauit peccatum originale.

Sed dices: sumptum originale peccatum pro materiali peccati, materialitate effectus, etiam reperitur in carne; sed D. Thomas constituit discrimen inter potẽtias superiores, & inferiores voluntati subiectas, & potentias, quæ non sunt aptæ obedire rationi, quod illæ recipiunt sequelam primi peccati secundum rationem culpæ, illæ autem non ita, sed solum secundum rationem pœnæ: ergo non loquitur de ratione culpæ pro materiali effectus, sed secundum culpæ essentiam. Probatur maior: etiã potentiæ non subditæ voluntati destitutæ sunt effectibus, quos præstaret iustitia originalis: & hoc resultauit ex peccato primi Parentis: ergo materiale peccati originalis materialitate effectus recipitur in potentijs, non subditis voluntati. 26 *Replicabis.*

Respondeo negando maiorem; ad illius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: non enim suscipit denominationem culpæ effectus subsequutus ex peccato originali, nisi sit in potentia peccati capaci ex imperio voluntatis; quia ergo potẽtiæ nõ subditæ voluntati, nõ sũt capaces peccati ex imperio volũ- *Resp.*

tatis, bene tamen aliæ potentiæ; hinc fit, quod effectus residentes in his potentijs nō sint, nec dicantur materiale peccati originalis, bene autem effectus residentes in intellectu, & appetitu: nam huiusmodi potentiæ sūt capaces libertatis, & bonitatis, & malitiæ moralis intrinsecè ex subordinatione ad voluntatem. Quæ doctrina, à Diuo Thoma insinuatur *quæst.* 4. *de malo art.* 4. ibi: *Ad secundum dicendum, quod cōcupiscentia est peccatum originale materialiter, & quasi per deriuationem à superiori.* Quibus verbis satis nostram solutionem insinuat: nam esse deriuatiuè peccatum, idem est, quod esse effectū peccati; esse autem materialiter, est esse per modum materialis inter effectus ex peccato deriuatos.

27 *Resp.* 2. *principali argum.* Secundo respondeo, explicando D. Thomam de culpa, non in sensu formali, sed causali, ex quo solum sequitur ignorantiam intellectus per originem contractam, esse malitiam originalem causaliter, quia est causa malitiæ non formaliter; ita quod ipsa ignorantia sit formaliter malitia.

Replicabis. Si dicas, in hoc sensu non saluari discrimen à D. Thoma statutum inter potentias natas obedire voluntati, & alias quæ non sunt aptæ obedire rationi: ergo explicatio ista ad mentem D. Thomæ non est. Probatur antecedens: nam in carne inuenitur peccatum originale virtualiter, vt docet D. Tho. *articulo allegato in corpore*: traducitur enim medio semine virili, & consequenter est in illo virtualiter, & in causa instrumētali: ergo loquendo de culpa in sensu causali in his potentijs recipitur; & consequenter non est discrimē quo ad hoc inter istas, & alias potentias.

Resp. Respondeo negando antecedens: ad probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: nam in appetitu interiori, & etiam intellectu, quæ sunt nata obedire voluntati, & capacia meriti, & demeriti ex subordinatione ad illam, est peccatum originale causaliter immanēter, quaten' defectus ex primo peccato subsequuti in his potētijs sunt apti causare peccata manentia in ipsis potentijs. Defectus autem subsequutus in carne ex peccato originali, etsi causent peccatum originale in prole medio semine genita; non tamen causant peccatum manēs in carne. Subsistit ergo discrimen à D. Th. statutum inter defectus existētes in potētijs aptis obedire voluntati, & in illis, quæ voluntatis imperio non subiacent. Et quidem Diuum Thomam accipiendum, & interpretandum esse aliquo ex prædictis modis, eo vel maximè probatur, quia aliàs per Baptismum non deleretur adæquatē malitia originalis peccati, quod nō potest sine magno absurdo asseuerari. Patet sequela: nam vulnus ignorantiæ, malitiæ, & concupiscientiæ, & alia, quæ resultant ex peccato originali perseuerāt in renatis, vt apertē docuit Tridentinum de cōcupiscentia loquens *sess.* 5. *decreto de peccato originali*: ergo si in istis defectib', aut vulneribus saluatur culpa originalis formaliter, non deletur in paruulis per Baptismum totum id, quod obtinet rationē peccati: quod est contra Tridentinum loco proximē allegato.

Sed dices: probabiliter asseritur carētiam iustitiæ originalis, vt subijcientis appetitum rationi, pertinere ad essentiam peccati originalis formaliter; & tamen ex hoc, quod carentia hæc perseueret post Baptismum, non sequitur non remitti per illū peccatum originale, aut non deleri adæquatē: ergo quamuis defectus pertinentes ad potentias, quæ sunt capaces peccati sint essētialiter culpa originalis, & post Baptismum remaneāt saluari poterit, adæquatē per Baptismum deleri. 28 *Instabis*

Respondeo, Authores istius sententiæ id asserere, quia carentia iustitiæ, quatenus subijcientis appetitum rationi, transit à priuatione in negationem, qua ratione idem potest in defectu scientiæ pertinente ad intellectum, & alijs defectibus inuentis in potētijs capacibus peccati defendi. Quorum sententiam quæstione præ- *Resp.*

cedenti reiecimus. Ex illa namque colligitur, Baptismum non tollere totum id, quod in paruulis obtinet rationem peccati, sed partem tollere, & partē per extrinsecā Dei condonationē, aut institutionem remitti, quod est inconueniens.

§. V.

De subiecto culpæ originalis quoad essentiam.

29 *Tertia cōclusio*

TErtia conclusio. *Peccatum originale quoad essentiam, in sola anima recipitur.* In sensu hui' præcedentisque conclusionis explicamus, quod olim defendimus tractantes illam materiam, nempe in anima, & potentijs residere peccatū
Prob. 1. originale. Et ostenditur posita conclusio, primo ex Diuo Thoma *in 2. distinct. 31. quæst. 2. art. 1. in corpore*, quod ita concludit. *Oportet quod in essentia animæ sit primo & principaliter, sicuti in subiecto originale peccatum, in potentijs autem per consequens, sicuti supra de gratia dictum est*; sed gratia, de qua Diu' Thomas *distinct. 26. quæst. 1. art. 3. 1. 2. quæst. 110. art. 4 & de veritate quæst. 27. art. 6.* docuerat, non in potentijs, sed in anima recipi, secundū suam essentiā solū in anima residet, in potentijs autem secundum suas proprietates, & effectus ipsam consequentes existit: ergo iuxta D. Thomam essentia peccati originalis in animæ essentia recipitur: in potentijs autem solum secundum suas proprietates, & effectus inuenitur.

30 *Prob. 2.* Secundo probatur, vt enim docet D. Thomas *loco proxime allegato quæst. 4. de malo art. 4. & in hac quæst. art. 2.* peccatum originale, prius recipitur in essentia, quam in potentijs: ergo quod primo in peccato originali inuenitur, siue sit carentia originalis iustitiæ, siue carentia conformitatis moralis subiecti cum lege, siue positiua ad legem difformitas in animæ essentia recipitur; sed in illo, quod primo in peccato originali intelligitur illius essentia consistit: ergo peccatum originale, quoad essentiam in anima sola pro priori ad potentias recipitur. Prima consequentia ex antecedenti colligitur. Minor subsumpta probatur primo: nam essentia hominis metaphysice sumpta consistit in eo quod primo intelligitur in illo, prout distinguitur à brutis, & idem in alijs speciebus physicis contingit: ergo id ipsum est de peccato originali asserendum. Secundo, quia namque positiua tendentia in obiectum legi dissonum præcedit in peccato actuali commissionis carentiam rectitudinis debitæ, essentia peccati commissionis, non in priuatione rectitudinis, sed in positiua tendentia adæquate quoad essentiā consistit: ergo pariter in eo quod primo intelligitur in peccato originali consistit illius essentia metaphysice adæquate.

Tertio probatur: essentia peccati originalis est vna vnitate, non 31
ordinis aut compositionis, sed vnitate simplicitatis: ergo non potest *Prob. 3.* pluribus subiectis inesse, sed vni tantum; & consequenter, cum resideat in essentia animæ, asserendum est, illi soli quoad essentiam inhærere. Consequentia est bona. Antecedens autē probatur primo: nam essentia culpæ actualis est vna vnitate simplicitatis, non compositionis, vel ordinis: ergo pariter essentia peccati habitualis, quod est terminus peccati actualis, siue personale sit, siue originale gaudet vna essentia vnitate simplicitatis. Secundo: essentia gratiæ habitualis est vna vnitate simplicitatis: ergo pariter essentia peccati originalis. Patet consequentia primo à parita-

Digitized by Google

te rationis. Secundo: nam licet anima, & eius potentię rectificentur per gratiam, essentia gratiæ non coalescit ex rectitudine animę, & rectitudinibus afficientibus potentias formaliter, & constitutiue, sed adæquate quoad essentiam in rectitudine animæ consistit, aliæ autem rectitudines, vt proprietates comparantur ad illam: ergo pariter quamuis anima, & eius potentię inficiantur per culpam originalem, essentia culpæ originalis, non coalescit ex irrectitudine animę, & irrectitudine potentiarum formaliter; sed illam constitutiue importabit, potentiarum autem irrectitudines consequutiue, & ad modū proprietatum.

32 Cōfir. 1. Quod amplius explico, & confirmo in hunc modum: quamuis in iustificatione infundantur gratia, & dona, vt per illam anima curetur, & per hæc eleuentur ad operandū potētiæ: essentia tamen formæ iustificantis adæquate in habituali gratia consistit: aliàs forma iustificans, & mundans nos à peccato, vna non erit, sed multiplex contra id quod Tridentinū deffiniuit *sessione 6. decreto de iustificatione cap. 7.* ibi: *Demum vnica causa formalis nostræ iustificationis, est iustitia Dei, non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit, &c.* ergo pariter quamuis tam anima, quam potentiæ inficiātur per peccatum originale, essentia tamen illius adæquate essentialiter in animæ infectione consistit; infectiones autem potentiarum se habebunt ex consequenti, vt illius proprietates.

Cōfir. 2. Confirmatur, & vrgetur secundo: nam peccatum originale est mors animæ, vt tradit Tridentinū *sessione 5. decreto de peccato originali,* quod in frequentiori sententia explicatur in sensu formali; ita vt formaliter in priuatione vitæ gratiæ consistat; sed mors corporalis, etsi priuatio sit animæ, & potentiarum ipsam cōsequentium, essentialiter tamen in priuatione vitæ radicalis, quam anima præstat, consistit: ergo pariter, mors spiritualis animæ, etsi priuationem vitæ radicalis, & vitæ proximæ importet, in illa tamen adæquate quoad essentiam consistet.

Denique vrgetur; etenim casu in quo Deus suspenderet potentiarum effluxum in homine descendente ab Adamo seminali propagatione peccatum originale contractum adæquata essentia peccati originalis gauderet, sicut & adæquatam essentiam formæ iustificantis per Baptismum illi applicatum, reciperet; & tamen in tali casu, solum esset moralitas animæ essentiam inficiens: ergo in hac sola moralitate essentia culpæ originalis consistit. Cōfir. 3.

§. Vltimus.

Diluuntur contraria argumenta.

33 Arg. 1. ex D. Thom. OPpones primo D. Tho. *quæst. 4. de veritate art. 4. in corpore,* illis verbis: *Et primo quidem aspectu potest alicui videri, quod sit pri⁹ in essentia, ea ratione, quia peccatum originale est vnum; potentiæ autem animæ vniuntur in essentia animæ tanquam in communi radice, sed ista ratio non cogit, quia potentiæ animæ etiā vniuntur alio modo, scilicet vnitate ordinis, & etiam vnitate alicuius potentiæ mouentis, & dirigentis:* ergo sentit D. Thomas: tum residentiam peccati originalis in anima ex illius vnitate non colligi, quandoquidem reijcit rationem ex vnitate culpæ originalis sumptam: tum etiam, non esse vnum vnitate simplicitatis, sed ordinis: nam si prima vnitate gauderet, male ex vnitate ordinis potentiarum ratio ex vnitate sumpta impugnaretur.

Confir. Confirmatur ex eodem Diuo Thoma *quaest. praecedenti articulo* 2. vbi inquirens, vtrum in vno homine sint plura peccata originalia? pro parte affirmatiua, sic arguit. *Peccatum originale omnes comprehendit animae partes, sed partes animae sunt diuersa subiecta peccati, cum igitur vnum peccatum non possit esse in diuersis subiectis; videtur quod peccatum originale non sit vnum, sed multa.* Cui argumento respondet D. Thomas, his verbis: *Ad tertium dicendum, quod peccatum originale inficit diuersas partes animae secundumquod sunt partes vnius totius, sicut & iustitia originalis continebat omnes animae partes in communi. Et ideo est vnū tantum peccatum originale, sicut etiam est vna febris in vno homine, quamuis diuersae partes corporis grauentur:* ergo sentit D. Thomas peccati originalis essentiam, non esse vnam vnitate simplicitatis, residentem in vna parte animae subiectiue, sed solum vnitate ordinis existentem in anima, & in potentijs. Patet consequētia primo, quia aliàs superflue recurreret D. Thomas ad vnitatem ordinis resultantem ex anima, & potentijs. Secundo: nam ęgritudo quam in exemplum adducit, non est vna vnitate simplicitatis residens in vna parte corporis determinate; sed est vna vnitate ordinis, & in toto corpore residens. Tum denique: nam iustitia originalis, quo exemplo etiam vtitur D. Thomas, sola vnitate ordinis gaudebat, & erat in anima, & in potentijs, illam radicaliter, istas proxime rectificans, voluntatem Deo subordinando, & rationi superiori inferiorem appetitum.

34 *Resp.* Respondeo, peccatum originale considerari posse dupliciter, vel secundum constitutionem metaphysicam primariam, vel secūdum quod resultat ex essentia, & proprietatibus. Priori modo sumptum habet vnitatem simplicitatis. Secundo modo, solum habet vnitatem ordinis, quatenus essentia supponitur, proprietatesque ad illam suo ordine cōsequuntur. Quod idem potest de gratia, de iustitia originali, & de quolibet ente affirmari. Quando ergo D. Thomas impugnauit rationem sumptam ex vnitate peccati originalis, & ex illa deductum, prius in anima, quam in potentijs recipi, sumpsit peccatum originale secundo modo, non primo. Ex quo solum sequitur, non esse vnum vnitate simplicitatis, quatenus ex essentia, & proprietatibus vnum resultat: non autem quod secundum metaphysicam constitutionem primariam, non gaudeat vnitate simplicitatis.

Et ex his ad confirmationem constat solutio, cum enim ex moralitatibus afficientibus animam, & potentias vnum peccatum aliqua ratione resultet, non enim plura constituunt peccata, sed vnum tantum, moralitas afficiens animam tanquam essentia, & moralitates afficientes potentias tanquam proprietates consequentes, & complentes essentiam, recurrit D. Thomas ad vnitatem ordinis resultantem, ex essentia animae, & illius proprietatibus. Quae doctrina constat ex littera D. Thomae: nam loquitur de vnitate peccati simili vnitati subiecti, quod ex anima, & potētijs coalescit: non autem sic anima, & potentiae adunantur, vt ex illis resultet vnum ens constitutione metaphysica primaria, sed vnum vnitate entis coalescentis ex primo constituente, & cōsequentibus, & cōplentibus essentiam: ergo de hac vnitate loquitur in peccato originali, cum ad illam saluandam recurrit ad vnitatem ordinis resultantem ex essentia animae, & potentijs illius, per quod ad primae consequentiae probationem constat solutio. Ad secundā dicatur, exemplum non esse necessarium tenere quoad omnia. Ad tertiū exemplum fauere nostrae doctrinae, sicuti enim essentia gratię, non consistit in qualitate aequè primario animam afficiente, & virtutibus in potentijs existentibus, sed in illa essentialiter, virtutibus autem consequu- *Ad conf.*

tiuè

Digitized by Google

tiuè ingredientibus, vt illius proprietatibus. Ita de iustitia originali est dicendum, & idem dicimus nos de peccato originali.

35 *Arg.2.* Secundo arguitur. Nam D.Th. *in hac quæst. art.2.* docet, peccatum originale prius esse in essentia animæ quam in potentijs. Et ex his art. 3. docet, prius voluntatem quam alias potentias inficere; sed comparatiua propositio inter duo extrema requirit ad sui veritatem, id in quo fit comparatio absolutè vsque extremo cõpetere: ergo iuxta D.Thomam, peccatum originale secundum suam essẽtiam, non solum inhæret animæ, sed etiam inest potentijs.

Conf.1. Confirmatur ex eodem D.Thoma *quæst. 4. de malo, art. 2. in corpore*, vbi distinguens inter potentias animæ in ordine ad culpam originalem, sic habet: *Sed superior pars animæ, & etiam quædam inferiorum virium, quæ sunt sub voluntate, & ei natæ sunt obedire, recipiunt sequelam primi peccati secundum rationem culpæ; sunt enim culpæ susceptiuæ huiusmodi partes, sed inferiores vires, quæ non subduntur voluntati, scilicet potentiæ animæ vegetabilis, & ipsum corpus suscipit huiusmodi sequelam, secundum rationem pœnæ, non secundum rationem culpæ.* Sed peccatum originale secundum rationem culpæ, est peccatum originale secundum suam essentiam: ergo sic sumptum inhæret non solum in essentia animæ, sed in potentijs superioribus, & inferioribus, quæ natæ sunt obedire voluntati.

36 *Conf.2.* Confirmatur, & vrgetur 2. ex eodem D. Thoma *quæstione præcedenti, art.3. in corpore*, ibi: *Sic ergo priuatio originalis iustitiæ per quã voluntas subdebatur Deo, est formale in peccato originali, omnis autem alia inordinatio virium animæ se habet in peccato originali, sicut quoddam materiale.* Ex quibus verbis tale argumentum deducitur. In eo subiecto est peccatum originale secundum suam essentiam, cui in est formale illius; cum vnũquodque habeat esse à forma; sed formale peccati originalis residet in voluntate: ergo est in illa secundum suam essentiam. Probatur minor: Priuatio iustitiæ originalis, vt subijcientis volũtatem Deo, residet in voluntate; sed iuxta D. Thomam hæc priuatio est formale in peccato originali: ergo formale peccati originalis residet in voluntate. Probatur maior: In eo subiecto est priuatio, in quo est forma cui priuatiue opponitur, sed iustitia originalis, vt subijciens voluntatem Deo, inest volũtati, vt subiecto: ergo priuatio iustitiæ, vt subijciens voluntatem Deo, residet in voluntate.

37 *Resp.1.* Ad argumentum respondeo primo, cõcessa doctrina D. Thomæ in maiori contenta, & concessa minori, distinguo cõsequens: secundum malitiam primo constituentem, nego consequentiam, vel primo constituentem, vel ad illam subsequutam, vt proprietatem illius, transeat cõsequens; cum enim in peccato originali sint plures malitiæ, quarum vna, vtpote prima, illud metaphysice cõstituit, aliæ autem sequũtur, vt proprietates, vt comparatio fiat inter animam, & potentias, quoad primũ infici per peccatum originale, nõ est necessarium, quod illis omnibus insit secundum essentiam; sed sufficit vni inesse ratione malitiæ essentialis, & alijs ratione illarum, quæ vt passiones consequuntur.

38 *Resp.2.* Secundo respondeo, quod vt comparatio fiat, sufficit peccatum originale inesse animæ formaliter, & potentijs effectiuè secundum effectus ex peccato deriuatos. Esi tamen hæc differentia inter potentias infectas per culpam originalem, quod illæ quæ sunt culpæ capaces participant eius infectionem secundum rationem culpæ, quod intelligendum est pro materiali culpæ originalis, vel secũdum rationem culpæ causaliter immanenter, iuxta dicta solutione ad primum. In carne autem, quæ non est nata obedire voluntati, est infectio

culpæ originalis tantum sub ratione pœnæ, vt docet D. Thomas locis in primo argumento relatis, & *in hac quæst. art. 1. in corpore.* Et vtraque solutione occurritur ad primam con- *Ad 1. confirm.* firmationem.

38 *Ad 2.* Ad secundam confirmationem dicatur; priuationē iustitiæ, vt subijcientis voluntatem Deo, non esse formale comparatione peccati originalis sumpti essentialiter, sed inter effectus ex ipso ad potentias deriuatos, quæ de materiali importantur in peccato originali. Cum enim aliæ potentiæ, non sint susceptiuæ culpæ, nisi ex subordinatione ad voluntatem, sic & effectus deriuati ad alias potentias non suscipiunt denominationem peccati, etiam de materiali, nisi vt formalizati per effectum secutum in voluntate. Vbi obiter aduerto, male à quibusdam ex inducta auctoritate colligi, peccatum originale consistere formaliter in carentia originalis iustitiæ. Si namque, hoc esset verum, fieret, vt formaliter in voluntate subiectari deberet, & principaliter: quod est cōtra D. Tho. *in hac quæst. art. 2.* & alibi sæpe.

39 *Tertio arg.* Tertio arguitur: in voluntate est malitia moralis per originem traducta; sed peccatum originale consistit in malitia morali per originem traducta: ergo in voluntate residet peccatū originale essentialiter. *Resp.* Respondeo, distinguendo minorem: in primo traducta, concedo minorem: in malitia morali traducta consequutiuē ad aliam traductam primo, nego minorem, & consequentiam: sicuti enim peccatum commissionis, non consistit in carentia rectitudinis, quamuis sit mala moraliter, quia non est prima, quæ inuenitur in illo, sed supponit aliam priorem: ita malitia moralis residens in voluntate, quia aliam præsupponit traductam in anima residentem, non constituit peccatum originale essentialiter, sed ad illud comparatur per modum propriæ passionis.

Replicabis. Sed dices, per hoc quod malitia furti per se oriatur à priori malitia, non tollitur quin constituat speciem peccati commissionis: ergo ex hoc quod malitia moralis residēs in voluntate præueniatur à malitia in anima residente, non impeditur à constitutione peccati originalis, prout differt ab actuali.

Respondeo, concesso antecedenti, de specie accidentali, nego cōsequentiam, & ratio discriminis est: *Resp.* Nam malitia furti per accidens præuenitur ab alia in eodem actu existēte. Et ideo sicut constitueret primā speciem substantialiter, si aliam non inueniret, ita quando ab alia præuenitur, dat speciem accidentatalem. Suppositio autem in nostro casu, est per se; & ideo, nec dat speciem primam substantialem in peccato originali, nec constituit nouam speciem accidentalem, sicut dicebamus de carentia rectitudinis in peccato cōmissionis.

40 *Instabis primo.* Sed oppones primo, suppositio ista est per accidens: ergo non subsistit solutio. Probatur antecedens, formalitas non distincta essentialiter ab alia, non potest illam supponere per se perseitate essentiali; sed malitia residens in voluntate, non distinguitur essentialiter à malitia in anima residente: ergo non supponit illā per se perseitate essentiali. Minor constat primo: nam eidem legi ex consequenti opponuntur. Secundo, quia alias in peccato originali per se essent plures speciē malitiæ, & cōsequenter essent plura originalia peccata formaliter contra D. Thomam *quæstione præcedenti art. 2.* Tertio denique: nam peccatum actuale est vnum secundum speciem, voluntatē, animam, & appetitum inficiens: ergo etiam peccatum originale.

Respondeo, negando antecedens: ad illius probationē, distinguo maiorem: formalitas non distincta *Resp.* ab alia, nec morali, nec metaphysica distinctione, concedo minorem: formalitas nō distincta solum distinctione morali, nego minorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam licet moralitas vo-

luntatem inficiens, non distinguatur moraliter à moralitate in anima residente nec cùm illa ponat in numero in morali æstimatione, siue in priuatiuo, siue in positiuo consistat, quia eidem legi ex consequenti aduersatur, & quia ad eandem causam sequitur penes quam vt docet D. Tho. *quæstione præcedenti articulo 2.* illius formalis ratio, & specifica pensatur, distinguitur tamen ab illa distinctione metaphysica: nam si in priuatione consistat, priuat dono residente in voluntate essentialiter distincto à dono rectificante radicaliter animam, quo priuat malitia moralis, quæ in anima constituitur. Si autem consistat in positiuo, & talis conditionis, vt essentialiter pro subiecto exposcat potentiam, & essentialiter inferat priuationem doni prędicti, quæ duo sine metaphysica distinctione essentiali ab alia moralitate petente subiectari in anima, & diuersam priuationem inferre, nequeunt subsistere. Quod autem sola metaphysica diuersitas ad istam suppositionem sufficiat, sine distinctione in consideratione morali, cõstat in carentia rectitudinis existente in peccato commissionis, quæ moraliter non differt à positiua malitia; & tamen, quia metaphysice differt, illam per se præsupponit. Quod vero metaphysica distinctio stet cum indistinctione morali, apparet in eodem exẽplo, & in peccato omissionis, quod non distingui specifice moraliter à peccato commissionis, quando eidẽ legi aduersantur, cum Diuo Thomã docuimus *supra quæstione 72.* & tamen metaphysice loquendo, essentialiter distinguuntur.

Concludimus ergo ex dictis, Peccatum originale esse in anima, & etiam potentias inficere, prius tamen in anima, quã in illis residere; & etiam esse in carne per quam traducitur: non quidem vt in subiecto, quia caro est incapax culpæ, nec vt in causa principali qualiter existit in Adamo, vt primo peccante, sed vt in causa instrumentali, quod docet D. Thomas *in hac quæstione articulo 1.* Et hæc de ista disputatiõne applicanda litteræ Magistri *in 2. distinctione 31. §. 14.* ad illa verba: *Adeoque ipsum peccatum dicitur manere in carne.*

DISPVTATIO TRIGESIMA OCTAVA.

Quæ & qualis pœna peccato originali respondeat?

POSTQVAM existentiam, & essentiam culpæ originalis pro nostro tenui captu tradidimus, illiusque subiectũ, & causas examinauimus, rectus doctrinæ ordo postulare videtur, vt peccati originalis effectus consideremus, inter quos pœna præcipuum obtinet locum: de quo Diuus Thomas in præsenti, non egit, forte quia id remisserat ad finem tertiæ partis, vbi de nouissimis agitur: sed tamen materiam istam, quam morte præuentus, finire non potuit, discussit *in 2.distinct.33.& quæst.5.de malo,* & de illa tractant cõmentatores D.Thom. *in præsenti ad articulum* 4. occasione accepta ex eo quod Angelicus Præceptor in illo aliquos peccati originalis effectus explicuit.

§. I.

Mortem, & erumnas huius vitæ, esse pœnam originalis peccati, probatur.

Aliqua pœna originalem culpam puniri citra controuersiam est, & vt veritas Catholica communi Theologorum sensu approbatur, & constat primo ex Paulo ad Ephesios 2. vbi Iudęos cũ Gẽtilibus cõparans Iudęorũ nomine, ex quibus Paul' erat, sic ait: *Eramus natura filij iræ, sicut & cæteri.* Quę verba D.Tho. lectione 1. ad finem, in hunc modum expendit. *Eramus natura, id est per originem naturæ, non quidem natura, vt natura est, quia sic bona* Nu. 1. *Peccati orig. aliqua pœna puniri est catholica veritas.* *Prob. ex Scriptura 1.*

est, & a Deo, sed natura vt viciata est, filij iræ, vindictæ, pœnæ, & gehennæ, & Augustinus citatus a Glosa: *cum ira Dei nascuntur mortales, quia peccante Adamo vitium pro natura inoleuit, & libro retractationum eadem verba expendens*, sic ait: *Natura hominis vere, ac proprie dicitur qualis ab initio primo condita est, translato autem verbo vtimur, vt naturam dicamus, etiam qualis nascitur homo secundumquam loquutionem dicitur, eramus natura filij iræ.* Ex quibus verbis, iuncta Glosa D. Tho. & Augustini, quę communis est apud PP. clare colligitur, peccatum in natura per originem cótractū, quod ideo originale vocatur, Adami posteros dignos reddire ira, & indignatione diuina; & consequenter aliquam pœnam mereri.

Cōfirm. Quod vrgeri, & explicari potest: etenim iuxta Paulum, omnes homines sút natura filij iræ, & indignationis diuinæ; & consequenter sunt natura digni pœna, sed non ratione naturæ; hæc enim bona est, & à Deo, & consequenter incapax constituendi dignum pœna, quæ soli culpæ debetur: ergo ratione culpæ in cóceptione simul cum natura contractæ, quæ est culpa originalis.

2 Prob. 2. Constat secundo ex Paulo ad Romanos 5. illis verbis: *Nam iudicium quidem ex vno in condemnationem: gratiæ autem ex multis delictis in iustificationem.* Quæ verba D. Thomas *lectione 6.* sic explicat: *Iudicium, idest diuina punitio, procedit quidem ex vno, scilicet peccato primi parentis in condemnationem, scilicet omnium hominum, quia in illo peccante peccauerunt*: ergo iuxta Paulum, condemnatio, quæ maxima pœna est, peccato originali respondet.

Prob. 3. Denique omissis aliis, ne in re tã clara immoremur, constat eadem veritas: nam reatus pœnæ, idest obligatio ad pœnam, est effectus peccati, vt probat D. Thomas *infra quæst. 87. art. 1.* Tum ex illo ad Romanos 2. *Tribulatio, & angustia in animam omnem operantium malum.* Tum etiam, quia insurgens contra superiorem alicuius ordinis æquū est, vt ab illo deprimatur: peccans autem, contra ordinem legis diuinæ, & contra diuinum legislatorem insurgit; & consequenter ab illo pœnis deprimi, & torqueri meretur; sed peccatum originale est proprie, & vere peccatum, vt ostendimus *disp. 32.* & cōsequenter contra diuinum legislatorem: ergo habet pro effectu, reatum pœnæ, & obligationem ad pęnam, & dignitatem illius.

3 Oppones. Verum ex his aduersus suppositionem nostram, & catholicam veritatem insurges. Peccato debetur pęna, quia est diuinę legis transgressio, & contra Deum legislatorem; sed peccatum originale diuinę legis trãsgressio non est; & consequenter, nec Deo, vt legislatori aduersatur: ergo peccato originali nulla debetur pœna. Probatur minor, peccatum originale, non in actu, sed in habitu consistit, vt docet D. Thomas *in quæst. 82. art. 1.* Constatque ex dictis à nobis præcedenti disputatione, & per se est manifestū. Pueri namque in instanti conceptionis incapaces sunt actus, sunt autem capaces contrahendi peccatum originale; & consequenter non in actu, sed in habitu, vel termino habitualiter ex actu relicto potest consistere; sed solus actus esse potest diuinæ legis transgressio, vel adimpletio; cum solus actus possit per legem perscribi, per prohibitionem, vel præceptum: ergo peccatum originale diuinæ legis transgresio non est; ac per cōsequens Deo vt legislatori, non aduersatur.

4 Resp. Lorca. Sensit difficultatem istam Lorca *disp. 58. membro 1.* & respondit doctrinam D. Thomæ *quæst. 87. art. 1.* directe peccatum actuale respicere, de quo proprie vera est; sed suo modo, etiam verificari in peccato originali, in quo est aliqua deordinatio, non à lege propria, & vera; sed ab institutione diuina, & naturæ rectitudine, ex quo infert peccato ac-

tuali; quia est eleuatio quædam creaturæ contra Creatorem, & deuiatio à regula deberi oppressionem, & tormenta: peccato autē originali, quia legis transgressio non est, illius reatus in indignitate diuinorum beneficiorum cōsistit: ideoque non aliam pœnam meretur, quam illorum substractionem. Hæc tamen doctrina nō placet: *Contra primo.* primò, quia de ratione peccati est diuinæ legi aduersari, vel in ipso, & ratione sui qualiter conuenit peccato actuali, vel in eo ad quod consequitur, quod conuenit peccato habituali: nam licet immediate, & ratione sui non sit diuinæ legis transgressio: opponitur tamen legi ratione peccati actualis, ad quod resultat, vt terminus: ergo vel peccatum originale, peccatum propriè nō est, quod Lorca non audebit concedere, vel debet alicui propriè legi aduersari aliquo ex prædictis modis. *Secūdo.* Secundo: nam deuiatio à diuina institutione, quæ non obtinet vim legis, peccatum proprie non est, carentia etiā rectitudinis non debitæ ex aliqua lege, non obtinet veram rationem peccati: ergo si peccatum originale solum est deuiatio à diuina institutione, non obtinente vim legis, & à naturæ rectitudine nō præcepta aliqua lege propria, peccatū non est propriè.

5 *Vera solutio.* Quare prætermissa hac solutione ex dictis ad argumentū respondeo, distinguendo maiorem; quia est diuinæ legis trāsgressio, directè, & subiectiuè, nego maiorē: directè, vel indirectè, subiectiue, aut terminatiue, concedo maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam licet peccatum originale non sit immediate formaliter, & directè diuinæ legis transgressio: quod conuincitur facto argumento, est tamen diuinæ legis transgressio mediate, indirectè, & terminatiuè, id est, terminus relictus ex actuali, formali, & directa transgressione legis diuinæ: est enim terminus relictus ex actuali peccato Adami, prout nostrum erat, nosque in capite peccantes constituit, quod sufficere vt rea-tum pęnæ causet, & pęna dignos posteros Adæ constituat, constat in peccato personali habituali, quod eadē pęna, qua actuale peccatū, ad quod resultat, punitur, & tamen directè, & formaliter non opponitur legi, sed solum indirectè, & terminatiue.

6 *Mortem, & alias ærūnas esse pœnas peccati originalis, probatur.* Secundo apud omnes est certum, mortē, & alias ærumnas, quas patimur in hac vita esse pœnam originalis peccati. Quod docet D. Thomas *quæst. 5. de malo art. 4. ibi: Secundū Fidem Catholicam tenendum est, quod mors, & omnes huiusmodi defectus præsentis vitæ sunt pœna peccati originalis.* Id ipsum docet *in 2. distinct. 33. quæst. 1. art. 1. ad 3. & in hac 1.2. quæst. 85. art. 5.* Et constat 1. ex Paulo ad Romanos 6 illis verbis: *Stipēdia peccati mors;* & cap. 8. *Corpus mortuum est propter peccatum.* Et ad Romanos 5. illis verbis: *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatū mors;* at non intrauit mors per peccatū, vt physicē causans mortem: ergo intrauit per peccatū, vt per causam demeritoriam; & consequenter, mors, & alij corporales defectus, sunt pœna originalis peccati, de quo Paulus in testimonio vltimo expresse loquebatur.

7 *Secūdo.* Contra secundo ex Concil. Trid. *sess. 5. decreto de peccato originali,* illis verbis: *Si quis nō confitetur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradyso fuisset transgressus, statim sanctitatem, & iustitiā, in qua constitutus fuerat amisisse, incurrisseque per offensam præuaricationis huiusmodi iram, & indignationē: atque adeò mortē, quā antea illi cōminatus fuerat Deus, & cū morte captiuitatē sub eius potestate, &c.* Hæc Tridēt. ex quibus liquido constat, mortē fuisse peccati originalis pęnā, & nequis dicat, Cōciliū de morte ipsius Adæ fuisse locutum; atque adeò ex eius verbis non colligi, mortem, quam patiūtur posteri, fuisse pœnā originalis peccati.

Euasio præcluditur. Contra hāc euasionē Canone 2. subiungit: *Si quis Adæ præuaricationē*

sibi soli, & non eius propagini asseris nocuisse, & acceptā à Deo sanctitatē, & iustitiā, quā perdidit, sibi soli, & non nobis, etiam eum perdidisset, aut inquinatū illum per inobedientiæ peccatum mortē, & pœnas corporis, tantum in omne genus humanum, transfudisse, non autē, & peccatū quod mors est animæ, &c. Anathema sit cum contradicat Apostolo dicenti: Per vnum hominē peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertrāsijt: ergo iuxta Tridentinum mors, & alij corporales defectus, nō solum in Adamo, sed etiam in nobis sortiuntur rationem pœnę illius peccati, quod propria voluntate commisit, in nobis peccati per originem ex ipso contracti: quā veritatem contra Pelagianos docuit Augustinus *lib. de peccato originali à capite 34. vsq. ad 39. duobus libris de nuptijs, & cōcupiscentia. 1. lib. contra duas epistolas Pelagianorū cap. 15. lib. 3. cōtra Iulianū, c. 7. & lib. 4. & 5. cōtra eundē Iulianū, & lib. 13. de Trinitate cap. 16.* vbi docet, huiusmodi defectus in nobis venire de damnatione peccati. Isidorus etiam *lib. de summo bono cap. 11.* vbi ait: *Quod si homo non peccasset, nec eum aqua sumergeret, nec ignis comburerct, nec alia huiusmodi peruenirent.* In eandem etiam omnes Ecclesiæ Patres & Doctores Catholici cōtra hæreticos vno ore conspirant.

8 *Prob. 3. ratione* Denique probatur ratione: nam homo si non peccaret, esset immortalis, in hoc sensu, vt nunquam moreretur, sed ad statum Gloriæ transiret sine morte interueniente, & idem est de Adami posteritate dicendum, cū acceperit iustitiam originalem, à qua immortalitas præstabatur pro se, & pro tota posteritate sub conditione carentiæ peccati, & transgressionis legis diuinæ: ergo mors, siue mortalitas pœna fuit originalis peccati. Consequentia tenet: nam mors sequitur carentiam originalis iustitiæ præseruantis à morte, carentia autem originalis iustitię pœna fuit originalis peccati: ergo etiam mors, vel mortalitas. Antecedens autem est certum secundum fidem, constatque ex illo Genesis 2. cap. *In quacumque die comederis ex eo, morte morieris.* Quæ verba communi sensu Patrum, sic accipiuntur, vt homo, si nunquam peccaret foret immortalis. Et sapientię secundo dicitur: *Deus creauit hominem inexterminabilem, inuidia autem Diaboli mors intrauit in orbem terrarum;* & ad Romanos 5. eadem docetur veritas, ibi: *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertrāsijt.* Ex quibus verbis apperte colligitur mortem non futuram si homo nunquam peccaret, sed in obseruantia legis persisteret.

9 *Vltimo prob.* Constat præterea eadem veritas ex Concilio Milebitano *capite 1.* ex Africano, tempore Bonifacij primi *canone 6.* & ex Tridentino *sessione 5. canone 1. & 2.* Id ipsum docuit Augustinus pluribus in locijs *libro de peccato originali cap. 34. duobus libris de nuptijs, & concupiscentia. libro primo contra duas epistolas Pelagianorum cap. 15. libro tertio contra Iulianum capite septimo, & libro 13. de ciuitate Dei cap. 15.* id expressit, his verbis: *Constat inter Christianos veraciter catholicam tenentes Fidem, etiam ipsam nobis mortem corporis, non lege naturæ, sed merito inflictam esse peccati.* Eandem veritatem docuit Diuus Thomas *in secundo distinctione 19. quæstione 2. articulo quarto quæstione 5. de malo articulo quinto in corpore, & prima parte quæstione 97. articulo primo.* Quomodo autem immortalitas homini conueniret in statu innocientiæ, an ab intrinseco, an vero ab extrinseco, & qua virtute id fieret? non est huius loci examinare. Videatur D. Th. locis relatis.

10 Contrarium docuere Pelagiani, vt refert Augustinus locis relatis, & *libro de hæresibus cap. 88. &*

Castro *lib.2. aduersus hæreses titulo Adam• hæresi* 4. asserētes, Adamū moriturum, etiam si non peccasset, & de facto fuisse mortuum, non in pœnā peccati, sed necessitate naturæ. His adiungit Senensis *lib.5.* Bibliothecæ Sacræ *lib.5. anotatione 36. & 52.* Augustinum Chisami Episcopum, & Iosephum *lib.1.* antiquitatū, docentes primorū parētū delictū, nō intulisse illis necessitatē moriendi, sed vitæ breuitatem, & senectutis, ac mortis accelerationem.

Oppones 1. Pro quibus facit primo: nā mors est homini naturalis, secūdū conditionē materiæ appetentis alias formas, vnde homini cōueniret in statu puræ naturæ, in qua nullū præcessisset peccatum; sed quod naturaliter homini conuenit, non inducitur in pœnā peccati, sed euenit ex necessitate naturę: ergo mors nō est pęna peccati originalis. *Secūdo.* Secūdo: nā pęna respicit hominē, vt homo est, & ab alijs animalib• pęnę, & culpę incapacib• distat; sed mors respicit hominē, vt cū alijs animantibus conuenit in gradu vegetādi, & sentiendi: ergo pęna peccati nō est. *Tertio.* Tertio: nam cessante causa, cessat effectus tali causæ respondēs; sed originali peccato per baptismum remisso perseuerat adhuc mortalitas, & moriendi necessitas: ergo mors nō est effectus peccati originalis; & cōsequenter illius pęna nō est, pęna enim est effectus peccati.

11 *Quarto* Quarto: nā quoad esse pęnā peccati originalis, idē sentiendū est de morte, ac de alijs huius vitæ miserijs: sed istæ nō sunt pęna peccati originalis: ergo nec mors. Maior est communis Theologorū omnium sentētia. Minor autem probatur: etenim pro culpa æquali, non datur inæqualis punitio; sed omnes homines sūt ęquales in culpa originali, & non omnes sunt æquales in huius vitæ miserijs, vt experientia constat: ergo miseriæ huius vitæ nō sunt pœna peccati originalis. *Quinto* Denique argumētari possumus: nā pęna non infligitur, nisi participi culpæ, cui pęna respōdet, sed mors conuenit non habēti peccatum originale: ergo pœna illius non est. Maior est certa. Minor autē probatur in pia sententia eximēte Beatissimā Virginē à cōtractione peccati originalis, qua sentētia supposita Beatissima Virgo nō contraxit originalem culpā, & tamē habuit necessitatē moriendi, & de facto mortua fuit, vt docet cōmunis Theologorū sentētia: ergo mors, & moriēti necessitas cōueniunt, nō cōtrahēti labē originalē.

12 *Ad 1. resp.* Hæc tamen leuia sunt, vt Catholicam veritatem impugnent quanto minus expugnent. Ad primum respōdeo cōcessa maiori, distinguendo minorem: si naturale sit per modū prædicati essentialis, aut propriæ passionis dimanantis ex principijs naturæ; concedo minorem: per modum accidentis connaturalis, subdistinguo minorem: si non supponatur impeditum per gratiam, concedo minorem: si impeditum supponatur, nego minorem, & consequentiam: nā mors, non est prædicatum essentiale homini, nec proprietas dimanans ab illo, sed quoddam accidens separabile naturale, idest terminans secundariū appetitum materiæ, quæ quia per se primo appetit formas oppositas, illi qua de facto informatur, ex consequenti inclinat in illius amissionem, & subiecti corruptionem. Hoc tamen accidens impeditum supponebatur in homine in statu innocentiæ per iustitiā originalem, quæ virtutem animæ præstabat, vt corpus sibi subijceret, & à corruptione eximeret, & quia amissio iustitiæ fuit pęna peccati originalis impedientis corruptionē, & mortem; consequens fit, vt mors inde sequuta attribuatur peccato originali tanquam remouenti prohibens.

13 *Oppones.* Oppones, quoad esse pœnam peccati idem de morte, ac de mortalitate, aut necessitate moriendi, est dicendum; sed iuxta hanc solutionem, mortalitas, aut moriendi necessitas, non fuit pęna peccati originalis: ergo nec mors. Maior est certa: nā verba illa Geneseos 2. capitulo. *In quacumque die comederis ex eo, morte*

Digitized by Google

morieris. Ex quibus à nobis probatur, mortē esse culpæ pęnā originalis culpæ, hunc sensum efficiunt, secūdū cōmunē Patrum interpretationē, idest, *morti eris addictus*, vel *mortalis eris*, aut *habebis moriendi necessitatem*: ergo vel mors non fuit pęna peccati, vel pęna peccati est mortalitas, aut moriendi necessitas. Minor autē probatur, licet mors sit accidens hominis, mortalitas autem, vel est prædicatum illi essentiale, vel proprietas illi⁹: vnde homo sic diffinitur, *est animal rationale mortale*, vt per vltimā particulam distinguatur ab Angelo, quæ diffinitio, cum quidditatiua, vel saltim descriptiua sit, debet dari vel per prædicta essentialia, vel saltim per proprietatem, & consequenter mortalitas, vel est homini essentialis, vel proprietas illius; sed quod homini naturaliter conuenit, vel per modum prædicati essentialis, vel per modū proprietatis, nequit esse pęna peccati, sed inest ex necessitate naturæ: ergo mortalitas, vel moriēdi necessitas, nō est pęna peccati originalis.

14 *Resp.* Respondeo concessa maiori, negando minorem. Ad illius probationé, concessa maiori, distinguo minorem: mortalitas sumpta inadæquatę quoad id, quod positiue dicit, concedo minorem: adæquate sumpta quoad positiuū, & negatiuū, nego minoré, & cōsequentiā: nā mortalitas duo dicit principium scilicet corruptionis; secundum, negationem formæ impedientis corruptionē, & morté, quoad primum radicaliter sumpta, est essentialis homini, sumpta proxime, est eius proprietas. Quoad secū dum, nec essentialis est, nec proprietas, sed accidens separabile, & de facto separatur in Gloria per dotem incorruptionis, in damnatis per prouidentiam extrinsecam Dei, & in homine in statu innocētiæ per virtutē cōmunicatā formæ, vt docet D. Th. 1. *p. q. 97. art.* 1. & ideò sumpta inadæquate quoad id quod positiue importat, non est pęna peccati, sed homini in omni statu naturaliter conueniēs: adæquate tamē sumpta, prout ex positiuo, & negatione coalescit, peccato respondet in pęnam. Huius rei aptissimum exemplum habemus in potentia peccandi, quæ quoad id, quod positiue importat, nempe principia deficiendi sibi relicta, est proprietas omnis creaturæ. Quoad negatiuū tamen, quod dicit: nempe carentiam formę impedientis peccatum per modū actus primi, non est creaturæ proprietas: aliàs in Christo non fuissét omnes proprietates humanitatis, cū in illo potentia ad peccatum per modum actus primi expedita nō fuerit, nec beatis omnes proprietates creaturæ conuenirēt, sunt enim ab intrinseco impeccabiles, in probabiliori Theologorum sententia.

Ex dictis obiter colliges, cur homo absolute dicatur mortalis, & sic definiatur, etsi mortalitas possit illi non conuenire. Ratio est, quia absolute de aliquo enunciantur, quæ naturaliter insunt, & solum per gratiā possunt non conuenire: quia ergo homini suæ naturæ relicto, mortalitas conuenit, & solum per Dei gratiā potest impediri; hinc fit, quod absolute dicatur mortalis, & per mortalitatē absolute diffiniatur. 15 *Homo absolute est, & dicitur mortalis.*

Sed aduersus solutionem istam instabis: nam ex illa sequitur mortalitatem, non esse pęnam indirectè, & ex consequenti se habentem ad carētiam iustitiæ originalis; consequens est falsum, vt ex dicendis, ex Angelico Doctore constabit: ergo solutio tradita est insufficiens. Probatur sequela, vt mortalitas sit pœna indirecta, & carentia iustitiæ pęna directê, debét in ratione pœnæ distingui; sed iuxta doctrinam traditæ solutionis, mortalitas, & carentia iustitię nō distinguūtur in ratione pœnæ: ergo ex illa sequitur, non esse indirectè pęnā. Probo minoré: mortalitas nō est pęna pro eo quod positiue importat, scilicet principia corruptionis, sed solū quoad negatiuū, nēpe quoad carētiā formę impedientis corruptionē; sed mortalitas quoad hoc negatiuū, nō distinguitur à carētia iustitiæ originalis, sed per carētiā istā cōstituitur; 16 *Instabis*

forma namque impediens corruptio nem in statu innocentiæ, nulla alia erat, quam iustitia originalis: ergo mortalitas in ratione pœnæ, non distinguitur à carentia iustitiæ; & consequenter non est pœna indirectè illius ad illam.

Resp. Respondeo negando sequelam: ad probationem, cõcessa maiori, nego minorem; ad illius probationem dicatur: iustitiam originalem non fuisse indiuisibilem, nec vnum tantũ effectum præbuisse, sed plures: primò namque animam Deo, vt Authori naturali, & supernaturali subijciebat: Deinde rectificabat potentias inferiores, illas subijciendo, & subordinando rationi, ea lege, quandiù mens foret subdita Deo vires inferiores nõ resilerent; ac præterea corpus subijciebat animæ, & anima vigore sibi communicato à Deo, poterat corpus à corruptione seruare; ac proinde carentia originalis iustitiæ, vt mortem subijcientis Deo, potuit esse pœna directè peccato originali respondens, & carentia iustitiæ; vt subijcientis appetitum rationi, & corpus animæ illud à corruptione, & huius vitæ ærumnis præseruando pœna indirectè, & ex consequenti se habens.

17 *Ad 2. argum.* Ex his ad secundum argumentum respondeo, concessa maiori, & minori, negando consequentiam: nã licet mors materialiter sumpta hominem respiciat, vt conuenientem cum cæteris animantibus, hoc tamẽ habet præ illis quod est capax gratiæ præseruantis à morte; & consequenter hac præseruatione per gratiam supposita, qualiter supponitur in statu innocentiæ facta, capax est vt mors ex carentia innocentiæ sequuta rationem pœnæ sortiatur per cõparationem ad hominem, qualiter ad alia animantia comparari nõ potest; vnde licet materialiter sumpta communis sit homini, & cæteris animantibus, in ratione tamen pœnæ solum potest cum homine cõparari.

18 *Ad 3.* Ad tertium dicatur, veram esse maiorem de causa per se, & adæquata: falsam autem de causa per accidens, & inadæquata. Peccatum autem non est causa per se mortis, sed solum per accidens, quatenus Deus statuit homini gratiam præseruantẽ à morte conferre, & illam non auferre, nisi per pœnam peccati, nec est causa adæquata, hoc est vnica mortis, sed potest cessante peccato, & dimisso perseuerare moriendi necessitas; non restituta originali iustitia præseruante hominem à morte. Et hoc ita de facto contingit, Deo per Baptismum remittente peccatum quoad culpam, & pœnam æternam infusa gratia remittente peccatum, non tamen originali iustitia hominẽ constituente immortalem, vt homo mediante morte, & alijs huius vitæ laboribus Christo passibili, & mortali, in hac vita conformaretur; vt tandem in alia cõsequeretur immortalitatem perfectam, vt enim inquit Paulus: *Si compatimur, & conglorificabimur.*

Sed dices, sequi ex ista solutione, Deum per Baptismum non remittere perfectè peccatum originale, nec perfectè nobis reconciliari; consequens est falsum: ergo & tradita solutio. Probatur sequela: non remittitur perfectè peccatum, nisi dimissa omni pœna, nec offensus perfectè reconciliatur offendenti, non restituto omni eo, quod fuit ablatũ in pœnam præcedentis delicti; sed si mors est pœna peccati sequuta ad carentiam iustitiæ originalis, quæ fuit pœna illius relicta necessitate moriendi, non remittitur omnis pœna; & non restituta originali iustitia, non restituitur omne quod fuit in pœnam peccati ablatum: ergo si mors est pœna peccati, non remittitur perfectè per Baptismum peccatum originale, nec Deus perfectè homini reconciliatur. 19 *Replicabis.*

Respondeo, peccatum per baptismũ perfectè remitti, quia dimittitur quoad culpam, & pœnam æternam, quod etiam per Sacramentum Pœnitẽtiæ præstatur, & etiam quoad pœnam alterius vitæ in Purgatorio *Resp.*

luendam, sine indigentia satisfactio nis in vita præsenti, in quo à Sacramento pœnitentiæ distinguitur; ac denique quoad omnem pœnam spiritualem, nulla enim tali pœna post Baptismum punitur. Pęna autem corporalis, non tollitur per baptismum, sed sicuti concupiscientia, seu fomes peccati in renatis ad agonem relinquitur, vt docet Tridentinũ *sessione 5. decreto de peccato originali:* ita mors, & temporales calamitates relinquũtur in eis, illa vt Christo moriendo conformemur, istæ ad exercitium virtutum, quin ex hoc dici possit imperfecte peccatum dimitti, nec Deum imperfecte nobis peccari, aut reconciliari, pœnæ namque temporales, ob prædictos fines relictæ, pro nihilo reputantur.

20 *Instabis* Sed insistes adhuc: nam saltim pęna spirituali, nõ potest peccatũ ori ginale post Baptismũ puniri, sed carẽtia iustitia originalis, est spiritualis pęna: ergo nequit post Baptismum relinqui; & consequenter, nec mors, nec alij corporales defectus, aut ærũnæ corporales. Secunda consequẽtia ex prima euidenter colligitur: nam siue mors, siue corporales ærumnæ sequuntur carentiã originalis iustitiæ: ergo si hæc non potest post baptismũ durare, nec mors, nec corporales defectus poterunt post illum relinqui. Prima ex præmissis infertur. Maior constat ex proxime dictis. Minor autem probatur: nam priuatio boni spiritualis, est spirituale malum; & consequenter pœna spiritualis, sed iustitia originalis, erat bonum spirituale ad supernaturalem finem conducens: ergo illius carentia, est spiritualis pęna.

21 *Resp.* Respondeo, iustitiam originalem, quoad primum effectum, nempe subordinationem mentis ad Deum finem naturalem, & supernaturalem esse bonum spirituale, & ad salutem necessarium, & consequenter illius carentia, sub ista consideratione, est malum spirituale, & ideo post baptismũ non manet: gratia namque habitualis, & virtutes ipsam consequentes, quæ infunduntur per Baptismũ, præstant huiusmodi effectum. Iustitia autem originalis prout corpus animæ subijciebat in ordine ad corruptionem, spirituale bonum non est; nec illius carentia est spirituale malum, prout vero vires inferiores subijciebat rationi, ne contra illam insultarent, tametsi esset bonum spirituale, vtpote ad spiritualem finem conducens: non tamen est necessarium ad salutẽ, sed potest aliunde forsã melius resarciri, muniendo partẽ superiorẽ vberrimis gratiæ auxilijs, quibus etsi pars inferior contra rationem insileat, rationem tamen non superet, sed potius ab illa deprimatur, & vincatur, maius meritũ ex pugna reportando, quam sine illa obtineretur, & ita in renatis contingit; atque adeò carentia iustitiæ originalis, vt præstãtis illum effectum, spiritualis pœna non est; sed spiritualis fructus ex illa obtinetur, & ad hoc ordinatur; vnde Paulo ad Corinth. 12. stimulo carnis vexato, enixẽ que ab illo liberari poscenti dictum est: *Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur.*

Ad quartum argumentum concessa maiori, nego minorem. Ad illius probationem dicatur, veram esse maiorem de pœna per se primo taxata pro culpa: non autem de illa pœna, quæ per accidens sequitur ad pœnam primo taxatam, vt ad remouentem prohibens. Mors autem, & alij corporales defectus, non fuerunt pœna primo taxata pro culpa originali, sed carentia originalis iustitiæ, & in hac omnes æquantur. Ad carentiã autem iustitiæ sequuntur corporales ærumnæ, vt ad remouentem prohibens: nam iustitia originalis prohibebat huiusmodi defectus: vnde in illis non est necessum, quod æqualitas seruetur, vt si iudex humanus duos propter delictum æquale, cæcitate puniret, quamuis postea, vnus ex illis in foueam incideret, & non alter æqualiter in illorum punitione procederet, quia pœna taxata fuit cæcitas, casus autem in foueam per accidens 22 *Ad 4.*

fuit

Digitized by Google

fuit sequutus. Si opponas, ideo in humano iudice in casu posito seruatur æqualitas; quia mala ex cœcitate conuenientia sunt præter suam voluntatē, & prouidentiam illius; sed corporales ærumnæ hominibus euenietes, nō subterfugiunt suam voluntatem, & prouidentiam diuinam, sed ab illa gubernantur, & ab illa proueniunt: ergo si sunt pœna originalis peccati, non seruatur à Deo æqualitas debita.

Resp. Respondeo concessis maiori, & minori, negando consequentiam: nā licet corporales ærumnæ, iuxta Dei prouidentiam eueniant, non tamen omnes ordinantur ad punitionē culpæ originalis, sed vel accidunt, ob peccata parentum: nam pœna corporali multoties filij puniuntur propter parentum peccata, iuxta illud Exodi 20. *Ego sum Deus zelotes visitans iniquitates patrum in filios, vsque ad tertiam, & 4. generationem*, vel ad alios fines ordinātur, vt de cæco nato dixit Christus: *Neque hic peccauit, neque parentes eius, sed vt manifestentur opera Dei in illo*; ac proinde, quamuis inæquales sint homines in huiusmodi ærumnis, & ex Dei prouidentia proueniāt, non sequitur peccatum originale inęqualiter in illis puniri: ita D. Tho. *quæst. 5. de malo art. 4. in corpore.*

23 *Ad vlt.* Ad vltimum argumentum respondeo, concessa maiori, distinguo minorem: mors est pęna, nego minorem: est defectus naturalis, concedo minorem, & nego consequentiam: nā iuxta allegata, mors in Beatissima Virgine, non habuit rationem pęnę, respectu peccati originalis originati à quo immunis supponitur, sed vel fuit pœna peccati originalis originātis, vel sequuta fuit ad negationem originalis iustitiæ, quam Deus, sua libera voluntate noluit, quoad omnes effectus, illi concedere.

§. II.

Quid de concupiscentia dicendum.

24 *Fomitē esse pœnā peccati originalis prob. 1.* Denique exploratum est apud omnes catholicos concupiscētiam, seu fomitem consistētē in rebellione appetitus contra rationem, vel in negatione subordinationis ad illam, esse pœnam peccati originalis. Ita Augustinus locis vbi supra relatis, & suadetur primo ex Tridentino *sessione 5. decreto de peccato originali canone 5.* vbi concupiscientiam in renatis ad agonem manere diffinit, non consentientibus nō nocere, & à Paulo appellari peccatum, non quod vere, & proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatū inclinat. Ex quibus verbis, tale argumētū deducitur; concupiscientia in renatis, ex peccato est, idest à peccato procedit, ideoque à Paulo appellari peccatum docet Tridentinū; sed non aliter à peccato causatur, nisi demeritorie in genere causæ moralis: ergo est pœna peccati. *Prob. 2.* Secundo probatur: nam cōcupiscientia est mala, & disconueniēs homini, vt rationali; sed non est malum culpæ: ergo pœnæ alicuius peccati saltim originalis. Maior constat: nam iuxta Paulum concupiscientia ex lex carnis legi mentis repugnans, & motus ex illa orti sunt mali, & rationi aduersantes: vnde Paulus 2. *ad Corinthios* 12. enixe illos à se remoueri poscebat; sed lex mentis bona est; & consequenter lex illi repugnat mala, principium enim motuū qui mali sunt, & rationi aduersantur, malum esse necessarium est, nō enim bonæ arboris, mali sunt fructus: ergo concupiscientia mala est, & disconueniens homini, vt rationali: ergo. Minor autem constat 1. ex Tridentino,

verbis proximè citatis, aliàs per Baptismum non tolleretur omne id, quod in renatis habet rationem peccati. Secundo: nam concupiscentia est à Deo, vt à causa sola efficienti, nõ enim potest in aliam causam physice efficientem reduci; peccatum autem à Deo esse non potest, aliàs esset Auctor peccati, quod est contra Fidem: ergo concupiscentia non est malum culpæ, & consequenter est malum pęnæ.

25 *Resp.* Respondebis, nec esse malum culpæ, nec pęnæ, sed malum physicũ, & naturale consequens naturam rationalem compositam ex rationali, & sensitiuo appetitu: vnde homini in pura natura competeret, in quo nullum præcessisset peccatum. *Contra* Sed cõtra: nam estô concupiscentia quoad positiuum, quod dicit, sit proprietas consequens naturã rationalẽ; quoad negationem tamen subiectionis ad rationem, non est necessario cum natura rationali cõnexa, sicut in Beatis contingit, & de facto contigit in statu innocientiæ iustitia originali appetitum fręnante, illumque subordinãte rationi supperiori; sed homo in pęnam peccati originalis amisit originalem iustitiam: ergo in eiusdẽ pęnam contraxit concupiscientiam.

26 *Prob. 3.* Ex his tertio probatur eadem veritas: nam si homo non peccaret, conseruaret sibi, & posteris originalem iustitiam, quæ mentem subdebat Deo, & appetitum rationi, ita vt dum ratio non separaretur à Deo, contra illam appetitus nõ resiliret, vt docet D. Thomas in hac parte *quæst. 95. articulo 1. in corpore.* Probatque ex illo Ecclesiastici 7. *Deus fecit hominem rectum*; sed in pęnam peccati originalis amisit prim᷒ Parens sibi, & posteris originalem iustitiam: ergo in illius pœnam sibi, & posteris amisit subiectionem appetitus ad rationem; & consequenter concupiscientia consistens in inclinatione appetitus ad bona delectabilia sine fręno rationis, & subiectione ad illam, pęna fuit originalis peccati.

Quod amplius vrgetur: nam dona Dei sine pœnitentia sunt, vnde quamuis omnino liberaliter, & gratiosè gratiam infundat, semel tamen infusam non aufert, nisi in pœnã peccati, vt docet Tridentinũ *cap.* 11. *sess.* 8. *de iustificatione*, illis verbis: *Deus namque sua gratia semel iustificatos, non deserit, nisi prius ab eis deseratur*; sed Deus Adamo, & illius posteris, non solum habitualẽ gratiam concessit, sed etiam originalem iustitiam, mentem subordinãtem Deo, & rationi appetitum: ergo subiectionem istam non abstulit, nisi in pęnam peccati; cumque in paruulis nullum aliud peccatum, nisi originale præcesserit, asserendum est in peccati originalis pœnam ablatam fuisse à Deo iustitiam originalem, vt subijcientem appetitum rationi; & consequenter concupiscientiã, quæ huiusmodi carentia completur, fuisse pœnam illius. *Cõfirm.*

27 *Oppones 1.* Cõtra istã veritatẽ oppones primo: nam iuxta D. Thomam 1. *parte quæst. 98. art. 2.* in corpore: *Ea quæ sunt naturalia homini, neque subtrahuntur, neque dantur homini per peccatum.* Qua ratione probat D. Thomas, futuram in statu innocientiæ generationem per coitũ maris, & fœminæ, quia sic generare est homini naturale ex ratione sibi, & animalibus perfectis cõmuni; sed concupiscĩetia est homini naturalis: ergo illi ex peccato nõ conuenit; & consequenter pęna peccati non est. Minor ostenditur primo: nam concupiscentia est inclinatio appetitus sensitiui in bonum sensibile, sed huiusmodi inclinatio est homini naturalis: ergo etiam concupiscientia. Secundo: nam homini in pura natura condito solum conuenirent, quæ illi naturalia sunt, ideoque status puræ naturæ vocatur per exclusionem gratiæ, & bonorum homini, non naturalium; sed homini in statu puræ naturæ concupiscĩetia competeret: ergo est homini naturalis.

28 *Resp. aliqui.* Huic argumento Henricus *quodlibeto 2. quæst. 11. & quodlibeto 6.*

Digitized by Google

quaest. 32. Gregorius *in* 2. *distinct.* 31. *quaestione unica artic.* 2. & alij, quos refert Lorca *disp.* 43. §. 4. supra, asserentes, concupiscentiā consistere in morbida qualitate traducta à primo Parente medio semine corrupto, facili negotio occurrunt, negãdo minorem: nam qualitas ista non consequitur ab intrinseco ad naturam rationalem, nec illi competeret in statu puræ naturę, sed ex peccato originali.

Hæc solutio vt chimerica reijcitur. Hæc tamen sententia cæteris Theologis visa est improbabilis, & omnino chimerica; non enim est assignabilis causa efficiens huius qualitatis: non Deus, cui vitiosam qualitatē se solo causare repugnat, nec peccatum primi Parentis. Tū, quia modo nō existit, nec formaliter, nec virtualiter: tum etiam, quia cū actus immanens fuerit, non potest virtute propria aliquid extra proprium subiectum efficere, nec potest à Deo ad hoc munus virtutem eleuantem recipere, aliàs Deo eleuanti responderet, vt proprius effectus, quod implicat. Deinde: nam dato, quod ista qualitas ex peccato primi Parentis deriuaretur in posteris, in illa peccatum originale consisteret; & consequenter concupiscientia constituta per illam, non posset esse peccati originalis pœna.

29 *Vera solutio.* Vnde aliter est argumento facto occurrendum, concessa maiori, distinguendo minorem: concupisciētia quoad positiuum est homini naturalis, concedo minorem: quoad negatiuum, nego minorem, & consequentiam. Ad primam probationē minoris, distinguo maiorē: sine subordinatione ad rationem, concedo maiorem: sola prædicta inclinatio non adiecta hac cōditione, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nā concupiscientia non consistit in sola inclinatione appetitus ad bonum sensibile, sed insuper addit negationē subordinationis ad rationem superiorem: licet autem inclinatio ad bonum sensibile sit homini naturalis; & consequenter in omni statu illi cōpetat, negatio subordinationis ad rationem homini naturalis non est, sed accidens separabile per gratiam de facto separatum in gloria, & etiam in statu innocentiæ ratione iustitiæ originalis, quæ appetitum subijciebat rationi, ita vt non posset aduersus illam insurgere, quandiù ratio superior, nō aduersaretur Deo, & quia de facto in pœnam peccati fuit ablata iustitia originalis, in eiusdem peccati pœnam subsequuta fuit concupiscientia. Ad secundam probationem dicatur, homini in statu puræ naturæ, non solum conuenire, quæ naturalia sunt, sed etiam negationē omnis gratiæ, saltim habitualis, aut per modum habitus conuenientis. Concupiscientia autem consistit in positiua inclinatione ad bonum sensibile cum negatione gratiæ subijciētis appetitum rationi, vnde conueniret homini in pura natura. Ex hoc tamen non infertur esse taliter homini naturalem, vt illi in omni statu debeatur.

Oppones secundo, omnis pęna est à Deo, tanquam effectus illius, quo circa peccatū formaliter sumptum, nequit esse pęna peccati, vt docet D. Thomas *infra quaest.* 87. *art.* 2. quia à Deo esse nequit positiue, sed tantum permissiue; sed concupiscientia non potest à Deo positiue causari: ergo nequit esse pęna originalis peccati. Maior cum consequentia tenet: minor autem ostenditur primo: nam iuxta Paulum *ad Romanos* 7. concupiscientia est lex carnis cum lege mentis repugnans, sed lex carnis cum lege mentis opposita, à Deo esse non potest, aliàs duæ leges contrariæ ab ipso essent positiue, quod inconueniens videtur: ergo cōcupiscientia non potest à Deo positiue causari. 30 *Oppones 2.* *Minor prob. 1.*

Secundo, nam concupiscientia, etsi formaliter peccatum non sit, ideo tamen peccatum à Paulo dicitur, quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat, vt docet Tridētinum *sess.* 5. *decreto de peccato originali;* *Secūdo.*

sed

sed Deus non potest effectiuè in peccatum inclinare, aliàs illi attribueretur peccatum: ergo non potest concupiscientiam efficienter causare.

Tertio. Tertio, quia namque consilium ad opus consiliatū inclinat, nequit De' consiliare peccatum; sed concupiscientia ad peccatum inducit: ergo nequit esse à Deo. *Quarto* Deniq; De' nāq; se solo nō potest habitum vitiosum causare, quia ad peccatum inclinat, & instigat, vt cum frequentiori sententia Theologorum docuimus supra; sed concupiscientia inclinat ad peccatum, & ad illud instigat, vt diximus: ergo Deus illam non potest effectiuè, se solo saltim, causare.

31 *Resp. ad primā probation' minoris* Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad primam probationem dicatur: concupiscientiam, seu fomitem vocari à Paulo legem carnis, nō directiuè, aut regulatiuè, quia nempè sit regula nostrarum actionum, sed participatiuè, quia nempè est effectus diuinę legis punientis peccatum originale destitutione originalis iustitiæ, qua sublatà sensualitas inclinat in bonum sensibile contra ordinem rationis. Ita D. Thomas *super illum locum Pauli*; & in hac 1.2. *quæst*. 91. *art*. 6. Et *quæst*. 90. *art*. 1. *ad* 1. Vnde ex verbis Pauli, prout à D. Thoma explicantur, & communiter accipiuntur, nihil cō tra nos infertur, sed potius ex illis colligitur concupisciētiam esse pœnam peccati. Notat autem Caietanus circa eūdem Pauli locum, fomitem dici legem carnis, quia caro inclinat ad sensibilia, & legem peccati, quia ex peccato causatur: quomodo autem sensus legi Dei aduersetur, & nihilominus Dei terminet causalitatem, ex dicendis constabit.

32 *Instabis* Videtur tamen contra doctrinam istam obstare D. Thomā *quæstione* 91. *art*. 6. *in corpore*, illis verbis: *Sic igitur ipsa sensualitatis inclinatio, quæ fomes dicitur, in alijs quidem animalibus simpliciter habet rationem legis, illo tamen modo, quo in talibus lex dici potest secundum directam inclinationem legis; in hominibus autem secūdum hoc, non habet rationem legis, sed magis est deuiatio à lege rationis, sed in quantum per diuinam iustitiam homo destituitur diuina iustitia, & vigore rationis ipse impetus sensualitatis, qui eum ducit, habet rationem legis in quantum est pœnalis, & ex lege diuina consequens hominem destitutum propria dignitate.* Hæc D. Thomas, quibus verbis differentiam statuit inter inclinationē sensualitatis in brutis, & in hominibus, quod in illis à Deo directè, & positiuè procedit; in hominibus autem solum permissiuè, quatenus eos iustitia originali frēnāte appetitum destituit; sed pœna, non per missiuè, sed positiuè est in Deo, cum bona sit, & à Deo directe intēdatur in delicti punitionem, aliàs peccatū formaliter posset esse pœna peccati, cui prout sic nō repugnat à Deo permissiue causari: ergo inclinatio sensualitatis non est in homine pœna peccati originalis.

Respondeo, mentem D. Thomæ esse, sensualitatem in alijs animalib' causari à Deo ex intentione motuū sensualitatis, ita vt in illis directè intendātur à Deo, secus autem in homine: nam licet Deus Auctor fuerit inclinationis sensualitatis hominis, non tamen directè intendit, vt sensuales motus contra rationem operetur, sed magis quod rationi obtēperet. Est enim natura sensitiua ordinata ad rationalem, ex quo non sequitur, Deum permissiuè se habere respectu inclinationis sensitiuę, sed solum respectu motuum sensualitatis aduersantium rationi. Vt enim docet D. Thomas *ad Galatas* 5. *lectione* 4. super illa verba: *Spiritus concupiscit aduersus carnem*. Spiritus non concupiscit aduersus naturam carnis, quæ bona est, sed aduersus eius desideria, quæ sunt ad superfluitatem. 33 *Resp.*

Ad secundam probationem minoris, distinguo, & explico maiorē: quia ad peccatum inclinat pro formali malitię, nego maiorem: pro ma- 34 *Ad 2. prob. minoris.*

teria-

teriali, concedo maiorē: & sub eadē distinctione minoris, nego consequētiam. Concupiscentia namque non inclinat de se ad peccatum pro formali, sed tātum ad bonum sensibile, cui aliquando est annexa malitia: nō autem repugnat Deo inclinationem ad materiale peccati causare, sicut nec ipsi repugnat efficere materiale peccati.

Ad 3. & 4. Et ex his ad tertiam, & quartam probationem minoris, constat solutio: nam consiliās opus malum, non præscindit à formali malitia: habit' etiā vitiosus ad formalem malitiam inclinat, & ideò repugnat Deo opus malum consiliari, & habitum vitiosum infundere. Inclinatio autem concupiscentiæ solum ad bonum delectabile terminatur præscindendo à malitia, quæ in tali bono inuenitur; & ideò potest Deus inclinationem istam causare.

Instabis primo. Sed oppones primo: nam sequitur ex hac solutione præmotionem ad materiale peccati, posse appellari peccatum; consequens nō admittemus: ergo. Probatur sequela: præmotio ad materiale peccati inclinat voluntatem in illud; sed per nos concupiscentia dicitur peccatum, quia inclinat in materiale peccati: ergo præmotio ipsa ad materiale peccati poterit peccatum dici.

Secūdo. Secundo, nam sequitur ex hac solutione, posse Deum se solo efficere motum sensualem erga illicitum obiectum, sine libertate factum si vitalitas non obstet, vt à solo Deo efficiatur; consequens est falsum: ergo. Probatur sequela: motus ille solum est inclinatio ad materiale malitiæ: ergo si potest Deus efficere inclinationem sensualitatis, quia non est ad formalem malitiam, sed ad materiale illius, poterit Deus se solo efficienter causare motum sensualem erga obiectum turpe, & illicitum sine libertate factum, si vitalitas non obstet.

36 *Ad 1. resp.* Respondeo ad primam replicam, negando sequelam: ad probationem, distinguo maiorem: præscindendo à formali malitia inclinatiuè, & effectiuè, concedo maiorem: sine his præcisionibus, nego maiorē, & distinguo minorem: quia inclinat in materiale peccati præscindendo à formali malitia solū inclinatiuè, concedo minorem: inclinatiuè, & elicitiuè, nego minorem, & consequentiam: nam præmotio, qua Deus applicat voluntatem creatam ad materiale peccati, nec per inclinationem, nec per efficientiam terminatur ad malitiam formalē, & ideò non potest appellari peccatū, quia ad hoc necessarium erat, quod causaret peccatum sub ratione peccati formaliter. Concupiscentia autem taliter inclinat in materiale malitiæ, quod à formali non præscindit effectiuè, sed ad illam efficiēter concurrit, & idcircò vocatur peccatū.

Ad secundam, nego sequelam: ad illius probationem dicatur; motum sensualitatis erga obiectum illicitum sine libertate factum non esse subiectiuè malum formaliter ex defectu libertatis; obiectiuè tamen esse malum respectu voluntatis in illo liberè complacentis, aut effectiuè causantis; vnde sicut hac ratione non potest voluntas creata in illo libere complacere, ob eandem non potest Deus illum se solo in nostro appetitu efficere; & quidem carnalis congressus amentis cum amente ex defectu libertatis, non est subiectiuè malum, & tamen rationis compos illos ad congressum applicans peccaret; quia ad illum in ratione obiecti liberè compararetur; idem in motu sensuali dicimus respectu Dei. *Ad 2.*

***

sosososososososososososos
sosososososososososo
sososososososos
sosososososos
sososos
(o)

§. III.

Referuntur sententiæ, & prima conclusio statuitur.

37 *Pũctus præcipue difficultatis explicatur.* HIs igitur ita suppositis, ad pœnã alteri' vitæ, & ad eius qualitatem nostra disceptatio diuoluitur: solet autem dupliciter pœna in altera vita distingui, videlicet pœna sensus, quæ talis dicitur, vel quia apprehensionem sequitur sensitiuam, vel quia medio aliquo sensibili infligitur, & pęna damni in carentia diuinæ visionis consistens. Quas pęnas miseri adusti in inferno patiuntur: carent enim in perpetuum visione intuitiua Dei, & æternos cruciatus experiuntur ab igne. In hoc ergo nostra difficultas consistit, an paruuli, qui ex hac vita cum solo originali peccato decedunt, vtramque pęnam sustineant? An alteram tantum, & quomodo? Quare cum Hęreticis, & Catholicis, est decertandum, quia inter omnes, non modica disceptatio versatur. Monet autem Belarminius vbi infra referendus, pietatem nostram in paruulos, parũ posse illis prodesse; cum tamen nobis obesse maxime posit, si ob illam in Scripturæ veritate offendamus.

38 *Prima sentẽtia* Prima ergo sententia, vel potius manifesta, hæresis est cuiusdam Vincentij, quẽ refert, & refellit Augustinus *lib.* 1. *de origine animæ cap.* 9. *& lib.* 3. *cap.* 13. asserentis, paruulos ex hac vita cum solo originali peccato migrantes, nec pęna sensus, nec damni puniendos, sed æternam vitam fore consecuturos.

Secũda Secundo præcedenti per extremum opposita docet, torquendos vtraque pęna, tam damni per carentiam visionis facialis Dei, quam sensus ab igne inferni. Mitius tamen adulti damnati, eo quod leuiori culpa adstringuntur. Quam sententiam Magister Soto *lib.* 1. *de natura, & gratia cap.* 14. attribuit Parenti Augustino, & alijs innominatis, quos vocat paruulorum tortores. Tribuitur etiam Fulgentio, & Magno Gregorio, in illamque ob tantorum testimonia inclinat Gregorius Ariminensis *in* 2. *quæst.* 3. quam tamen determinare nõ audet, sed alijs resoluẽdam relinquit Driedo *tract.* 3. *de gratia, & libero arbitrio*, docet, esse conformiorem Scripturis. Albertus in sũma *tract.* 18. asserit, esse probabilem, tenetque Vbertinus relat' à Cartusiano *in* 2. *distinctione* 33.

Tertia sententia docet, paruulos nulla pęna sensus ignis, aut vermis cõscientiæ, aut quauis alia positiua, & lędente fore torquendos, bene tamen pęnis priuatiuis, nempe carentia diuinæ visionis, naturalisque beatitudinis, in qua essentia pęnæ damni consistit, carentia lucis, & loci super faciem terræ, & omnis boni naturalis naturæ non debiti: & insuper interiori afflictione, tristitia, & dolore, ortis ex carentia beatitudinis amissæ, & aliorum bonorum priuatione; cum quo tamen stare pœnam illorum futuram esse mitissimam. Ita Abulensis *Matthæi* 25. *cap. à quæst.* 661. *vsque ad quæst.* 674. & Belarminius *tomo* 1. *lib.* 6. *de amissione gratiæ, & statu peccati à capite* 1. *vsque ad* 6. Quorum sententiã probabilem censent Soto, Zumel, alijque recentiores. *Tertia.*

Quarta docet, paruulos plecten dos esse sola carẽtia visionis facialis Dei, in qua pœna æterna damni cõsistit, non tamen carent ia naturalis beatitudinis, nec priu atione lucis, aut loci, aut sensuũ naturali exercitio, sed potituros fore naturali beatitudine, super faciem terræ habitaturos, visitãdos esse ab Angelis, animabusque Sanctorum, ex quorum visi- 39 *Quarta*

tatione, & coloquio magnum accipiunt solatium. Haec tribuitur Ambrosio Catherino *lib. de statu paruulorum sine Baptismo decedentiũ;* Alberto Campensi *controuersia 1. de peccato originali prope finẽ.* Gregorio Sabaranola *lib. de Triumpho Crucis,* Basoli *in 2. distinct. 33. quaestione 1. art. 3.* Et Vbaldo *in eadem distinct. propositione 6. & 8.* Illamque probabilem censent Salmeron *cap. 5. ad Romanos disp. 48.* Et Salas *1.2. tractatu 13. disp. 11. sectione 6.* Et vt probabiliorẽ quantum ad beatitudinem naturalẽ tuetur Martinez in praesenti *art. 4. dub. 2.*

Quinta, & vera sententia. Vltima, & vera sententia defendit, paruulos poena damni puniendos consistente in carentia visionis facialis Dei, naturalisque beatitudinis, non tamẽ poena sensus, ignis, aut vermis conscientiae, aut quauis alia poena positiua, nec interiori dolore, aut tristitia ex carentia boni amissi. Hanc quoad omnes partes tuentur fere omnes Theologi Scholastici cum Magistro *in 2. distinct. 33.* Bonauentura *quaest. 5. & 6* Durandus *quaest. 3.* Capreolus *quaest. 1. artic. 1. & 3.* Magister Soto *lib. 1. de natura, & gratia cap. 14.* D. Tho. in eadem distinctione *quaest 2. art. 1. & 2.* & illius Commentatores in praesenti *art. 4.* Medina *in expositione artic.* Zumel *disputatione vnica parte 1. 2. & 3.* Montesinus *disputatione 14. quaest. 1.* Lorca *disputatione 48.* Et Magister etiam Soto *in hoc artic. 4. in explicatione articuli.* Tenent etiam ex Patrib. Societatis, Vazquez *disp. 134. cap. 3.* Suarez *disp. 9. de peccato originali sect. 6.* Becanus *tractatu 2. cap. 9. quaest. 12* Salas *vbi supra,* quos alij Recentiores sequuntur.

Bonauẽ. Duran. Capre. Soto. D. Tho. Medina Zumel. Monte. Lorca. Soto. Vazqu. Suarez. Becan⁹. Salas.

40 *Prima cõclusio.* Prima conclusio. *Attenta grauitate culpae originalis, sub ratione offensae Dei, posset vtraque poena damni, & sensus absque vlla iniustitia puniri.*

Prob. 1 Conclusionem istam in nullo ex antiquioribus, nec ex recentioribus expressam inuenio, sed nec contrarium illius, forte quia quaestionem versant solum quoad poenam de facto taxatam à Deo. Illã tamẽ probo primo ex D. Thoma *in 4. distinctione 46. quaest. 2. art. 2. quaestiũcula 1.* illis verbis: *Ad quartum dicendum, quod pro peccato originali secundum rigorem iustitiae, non solũ debetur naturae pro poena carẽtia visionis diuinae, sed etiam ipsius anihilatio, & ideò ex hoc ipso, quod cõseruantur pueris non baptizatis naturalia bona, citra condignũ puniuntur.* Vnde Trenorum cap. 3. *Misericordiae Domini, quod non sumus consumpti.* Sed peccatũ, quod meretur subiecti anihilationem, dignum est omni poena lędente, extingẽteque subiectum, cum poenae istae positiuae, catenus malae sint, quatenus ad non esse subiecti tendunt quantũ est de se: ergo peccatum originale inspectum secundum se, & non attento ordine de facto statuto à Deo, & ad poenae taxationem libere constitutam ab ipso, dignum est vtraque poena, videlicet damni, & sensus.

Secundo id ipsum ostendo ex eodem D. Thoma *in 2. distinct. 42. quaest. 1. art. 5. ad 2.* illis verbis. *Ex hoc, quod peccator contra infinitum peccat, debetur sibi poena infinita, non autem potest esse infinita acerbitate, quia in creatura finita non potest esse qualitas infinita, sed compensatur per infinitam durationẽ, &c.* Sed peccatum originale est contra Deum infinitum: ergo est dignum pęna infinita. Tunc vltra, sed quod infinitã poenam meretur sola pęna damni non punitur ad aequalitatem: ergo potest absque vlla iniustitia, non solum poena damni, sed etiam sensus puniri. 41 *Secũdo.*

Quod amplius vrgetur, poena de qua loquitur D. Thomas, est poena sensus; ait enim esse acerbitate infinitam, & insuper non esse in creatura capacitatem ad illam, quia creatura finita nõ est capax infinitę qualitatis; sed peccatum originale dignum est poena, de qua ibi agit Angeli- *Cõfirm.*

gelicus Doctor: ergo est dignum in finita pęna sensus. Probo minorem: dignitas illius pœnæ conuenit peccato ex parte auersionis à Deo, & prout est offensa Maiestatis infinitæ, vt constat ex verbis relatis, & etiã ex corpore articuli; & insuper: nam ex parte cõuersionis peccatum infinitum non est, sed peccatum originale auertit à Deo infinito, & Maiestatem infinitam offendit: ergo est dignum pœna, de qua loquebatur D. Tho. ibi; & consequenter meretur pœnam acerbitate infinitam.

42 *Prob. 3.* Ex his tertio nostram conclusionem ostendo: peccatum originale est in ratione punibilis simpliciter infinitum: ergo meretur omnem pęnam creaturæ possibilem; & consequenter, non solum pœnam damni, verum etiam pœnam sensus. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur: nam vtraque pęna continetur in linea pœnæ possibilis. Prima ex antecedenti constat: nã punibile dicitur per comparationẽ ad pœnam: ergo infinitum simpliciter in ratione punibilis, est dignum omni pœna possibili. Præterea, quia namque peccatum in ratione satisfactibilis, est simpliciter infinitum, se extendit ad omnem satisfactionem possibilem, & quia meritum Christi est in ratione meriti simpliciter infinitum, est dignum omni pręmio possibili: ergo si peccatum originale est simpliciter infinitum in ratione punibilis, meretur omnem pœnam possibilem. Antecedens autem ostenditur: peccatum originale est in ratione offensæ simpliciter infinitum: est enim grauis offensa Maiestatis simpliciter infinitæ; ex quo solo principio in peccato mortali personali, probatur grauitas simpliciter infinita; sed dignitas pœnæ consequitur grauitatem offensæ, & commensuratur cum illa: ergo est infinitum simpliciter in ratione punibilis. Secundo: quia namque est simpliciter infinitum in ratione offensæ, est simpliciter infinitum in ratione satisfactibilis, ita vt nulla satisfactione possibili puræ creaturæ possit pro illo satisfieri ad æqualitatem: ergo eadem ratione erit simpliciter infinitum in ratione punibilis, punibilitas namque, & satisfactibilitas conueniunt peccato ex eadem ratione, & principio.

Quod amplius explico, & confirmo in hunc modum; esto namque remoueatur à peccato mortali infinitas in ratione offensæ: asseritur tamen à Doctoribus ita opinantibus, esse in ratione offensæ superioris ordinis ad omnem offensam irrogabilem puræ creaturæ, & idcircò in satisfactibile per omnem satisfactionem puræ creaturæ possibilem; & consequenter inadæquabilem in ratione punibilis omni punitione possibili: ergo quamuis negetur originali peccato infinitas simpliciter talis in ratione offensæ, adhuc remanebit infinitum simpliciter in ratione satisfactibilis, & in ratione punibilis; & consequẽter, sicuti ex hoc principio superat omnem satisfactionem possibilem puræ creaturæ, ex eodem excedit omnem possibilem pęnam, dignumque erit omni pœna possibili. 43 *Cõfirm.*

Si fortè dicatur, peccato originali, quia est in ratione offensę infinitum, deberi infinitam pœnã; nec posse pœna finita sufficienter puniri, non tamen infinitam pœnam sensus, sed infinitam pęnam damni, consistentem in carentia, eo quod non in conuersione ad creaturam, sed in auersione à Deo per carentiam gratiæ, vel iustitiæ originalis consistit: pęna autem debet proportionari culpæ. 44 *Resp.*

In contrarium obstat primo, vt enim vidimus ex D. Thoma, debitũ pœnæ infinita acerbitate punientis à qualitate infinita, quæ proinde pœna positiua est, cõuenit peccato mortali, non ex ratione conuersionis ad creaturam, sed auersionis à Deo, & offensæ ipsi irrogatæ; sed peccatum originale dicit auersionem à Deo, & est grauitatis in ratione offensæ simpliciter infinitæ: ergo quamuis non *Contra primo.*

Digitized by Google

importet conuersionem ad creaturam, erit dignum infinita pœna sensus.

Secũdo. Secundo: nam licet non in conuersione, sed in auersione consistat, non ideô amittit grauitatem simpliciter infinitã in ratione offensæ Dei: ergo sicuti ex hoc capite manet in ratione satisfactibilis simpliciter infinitum; & consequenter excedens omnem satisfactionem puræ creaturæ possibilem, erit etiam in ratione punibilis simpliciter infinitum, & cõsequenter excedens omnem pœnam possibilem, priuatiuam, & positiuam.

45 Tertio. Tertio: nam licet in peccato originali non sit conuersio ad creaturam, sed tantum auersio à Deo, est dignum anihilatione subiecti, quæ licet pœna priuatiua sit, non solum est infinitè maior omni pœna positiua, sed etiam talis conditionis est, vt ad illam omnes pœnæ positiuæ, quantũ est de se ordinentur: eatenus nãque pœnæ positiuæ sunt disconueniẽtes subiecto, quatenus tẽdunt ad destructionem illius: ergo licet conuersionem ad creaturam nõ includat, erit quantum est de se dignum pęnis positiuis.

Quarto. Quarto: nam falsum est in auersione sola, & non in conuersione consistere: vtramque namque importare supra monstrauimus.

Quinto. Denique: nã licet formaliter, & ratione sui, non consisteret in conuersione ad creaturam; in actu tamen, cuius est terminus, nempè in peccato capitali, vtraque ratio inuenitur; sed hoc sufficit, vt infinitam pœnam, non solum damni, sed etiam sensus mereatur: ergo vtraque pœna est dignum. Maior cõstat: nam peccatum primi Parentis, quo omnes illius posteri dicti sunt actu peccantes, vt ostendimus *quæstione* 81, non solum fuit auersio à bono incommutabili, sed etiam conuersio ad creaturam. Minor autem est manifesta: nam peccatum habituale personale in omnium Theologorum sententia, dignum est, non solum pœna damni consistente in carentia visionis facialis Dei, sed etiã pœna ignis, & sensus; & tamen in sententia valdè communi, non in conuersione, sed in auersione consistit, nempè in gratiæ priuatione, aut habitualis rectitudinis, vel conformitatis subiecti: ergo ideô pœnam sensus meretur; quia in actu, cuius est terminus, auersio, & conuersio inuenitur; & consequenter, peccatũ originale esse terminũ relictũ ex actuali, in quo non solum reperitur auersio, sed etiam cõuersio, sufficit vt sit dignum quantum est de se pœna sensus, quamuis in se ipso formaliter cõuersionem non includat, sed adæquatè in auersione consistat.

46 Vltimo prob. cõclusio. Denique principaliter suadetur conclusio ex communi Theologorũ axiomate, asserente, Deum adeô esse misericordem, vt citra cõdignum puniat, & supra cõdignum pręmiet, quod etiam in punitione peccati originalis verificari debet, vt docet D. Thomas *in 4. distinct. 46. quæst. 2. art. 2. quæstiuncula* 1. Sed si peccatum originale solam pœnam damni mereretur, esset à Deo ad æqualitatem punitum carentia visionis Dei: ergo est dignum inspectum secũdum se, pęna damni, & pęna sensus.

Resp. 1. Respondebis primo: peccatum originale esse dignum anihilatione subiecti, qua Deus de facto illud non puniuit; ac proinde, citra condignũ punitur, licet inspectum secundum se pœnam sensus non mereatur. Et quidem si esset dignum pœna sensus, vt D. Thomas saluaret, Deum punire paruulos citra condignum, non erat necessarium recurrere ad dignitatem anihilationis subiecti: cum ergo hoc recursu fuerit vsus, signũ manifestum est Angelicum Doctorem sensisse, peccatum originale non mereri pœnam sensus.

Contra primo. Sed contra primo: nam iuxta D. Thomam *quæst. 5. de malo artic. 4. ad* 4. mors, quam homines patiũtur in pęnam originalis peccati, est pœna sensus: ergo anihilatio subiecti, quæ in nõ esse totius subiecti quo ad omnes partes cõsistit, non est pœ-

Secūdo. na damni, sed sensus. Secundo, quia admisso semel peccatum originale, non solum carentiam gratiæ, & carē etiam visionis Dei, quæ sine gratia esse nequit mereri, sed etiam subiecti anihilationem, non est cur ad pœnā sensus eius grauitas non extendatur: non enim maiorem proportionē habet cum anihilatione subiecti, quam cum afflictione illius; & consequenter, si anihilationem meretur, etiam subiecti afflictione est dignum. Nec recursus D. Thomæ ad meritum anihilationis officit nostræ doctrinæ; non enim ideò ad meritum anihilationis recurrrit, quia senserit nō mereri pęnam sensus, sed quia illa inter omnes pœnas, est maxima: vnde illa constituta pro pœna sufficientiæ demeritoriæ peccati originalis, omnes aliæ intelliguntur inclusæ.

47 Resp. 2. Respondebis secundo: peccatum originale fuisse dignum, vt homines Redemptore carerent, qua pœna nō fuit punitum de facto. Vnde citra condignum punitur, quamuis nulla pœna positiua, seu sensibili sit dignū.

Contra Sed contra: nam hæc pœna debetur omni peccato attenta intrinseca indignitate, & dimissa, supponitur à Theologis cum inquiritur, an Deus citra condignum puniat? Ergo cum affirmatiuè respondent, sentiūt præter istam pœnam aliam cuilibet peccato debitam Deum remittere dum punit; & consequenter idem est in peccato originali dicendum, aliam pœnam præter istam Deum remittere, dum punit peccatum originale.

Cōfirm. Quod amplius confirmo: nam si istius pœnæ remissio sufficeret, vt axioma illud subsisteret, superfluè D. Tho. recurreret ad meritum anihilationis in peccato originali, vt saluaret Deum illud citra condignū punire; hoc asserendum nō est: ergo supposita huius pęnæ remissione, assignanda est alia pœna, quam peccatum originale mereatur, & quā Deus non imponat, vt saluetur Deum illud citra condignum punire.

***

§. IV.

Obiectionibus in contrariū occurritur.

Contra istam conclusionem argumentari possumus, primo ex Diuo Thoma *in 2. distinctione 33. quæst. 2. artic. 1.* vbi inquirens, an peccato originali debeatur pœna sensibilis secundum se? Negatiuè respondet in corpore articuli: ergo sentit peccato originali inspecto secundum se, etiam non attenta mitigatione pœnæ ex iustitia diuina, non deberi pœnam sensus. 48 Arg. 1.

Quod amplius vrgetur: etenim in corpore articuli probat culpę originali non deberi pœnā sensus, quia pęna debet proportionari culpæ, pęna autem sensibilis non est proportionata culpæ originali in qua nulla sensibilis delectatio intercessit, sed demeritum peccati inspecti secundum se, non extenditur ad pœnā peccato improportionatam, sicuti nec meritum actus boni ad præmiū improportionatum extenditur: ergo peccatum originale attentum secundum se, non est dignum pęnā sensus. Conf. 1.

Confirmatur, & vrgetur secundo: si Deus puniret peccatum pœna ipsi improportionata, non esset iusta punitio, sed pœna sensus est improportionata cum peccato originali: ergo si Deus pro peccato originali infligeret pœnam sensibilem, iniustè in illius punitione procederet. Conf. 2.

Respondeo, ly *secundum se* positum in titulo articuli, non excludere mitigationem diuinæ misericordiæ, nec ab illa præscindere, sed alia peccata; ita vt sensus sit, *an pec-* 49 Resp.

cato originali secundum se accepto, hoc est, seorsim ab alijs peccatis debeatur pœna sensibilis? Ex eo autẽ quod D.Th. titulo sic explicato affirmatiuè respondeat, nõ sequitur excludere ab illo inspecto secundum se præcisiuè à mitigatione misericordiæ diuinæ dignitatem pœnæ sensibilis. Quod autẽ hæc fuerit mẽs D.Th. constat manifestè ex corpore illius articuli, vbi docet, quia peccatũ originale non consistit in priuatione alicuius consequuti ex principijs naturæ, sed in priuatione doni superadditi naturæ, nempè originalis iustitiæ, ideò ipsi non deberi pro pęna detrimentum in perfectionibus consequẽtibus ex principijs naturæ, sed solum carentiam illius boni, ad quod donũ substractum ordinabat, & quod natura humana per se cõsequi nõ potest, scilicet visionis beatificæ. Sed hæc doctrina non potest intelligi de debito pęnæ peccato originali inspecto secundum se præscindendo à mitigatione misericordiæ Diuinæ: ergo nec titulus articuli, nec resolutio D.Th. procedunt cum hac præcisione. Patet euidenter minor: nam D.Th. *in 4.dist.46.quæst.2.art.2.quæstiunc.1.ad* 4. verbis superius relatis expresse docuit, peccatum originale inspectum secundum se, hoc est, præscindendo à taxatione pœnæ mitigata per Dei misericordiã, mereri anihilationem naturæ: ergo sic consideratum meretur, non solum priuari fine superexcedente naturam, sed etiã ipso esse naturæ; & consequenter bonis, & perfectionibus consequutis ex principijs naturę; & consequenter quando D. Tho. docet in corpore illius articuli, non deberi peccato originali pro pœna detrimentum in perfectionib⁹ ortis ex principijs naturæ, loquitur de peccato originali supposita taxatione pœnæ, & mitigatione misericordiæ diuinæ, qua statuit non punire peccatum originale adæquatè ad eius condignitatem ortam ex ratione auersionis offensiuæ Maiestatis infinitæ, aliàs doctrina articuli in obiectione relati, esset manifestè opposita dictis *in 4.distinct. 46.quæst.2.art.2.relato.*

Ad 1. confirm. Ex his ad primam confirmationem dicatur. Proportionem pœnæ ad culpã, posse dupliciter sumi, vel ad culpam secundum se, vel ad culpam supposita mitigatione diuinæ misericordiæ, quæ statuit non punire peccata adæquatè ad illorum dignitatem. Quæ doctrina est expressa D.Tho. *in 4.distinct.46.quæst. 2. artic.2.quæstiunc.1.ad primum*; in priori acceptione proportionis pœna sensibilis proportionatur cũ peccato originali, secus autem in secũda. Et sic explicandus est D. Thomas; sicque eius authoritate explicata, distinguo minorem: ad pœnã improportionatam ipsi accepto secundum se, concedo minorem: ad pœnam cum illo improportionatã supposita mitigatione misericordiæ diuinæ, nego minorẽ, & consequẽtiã.

Ad 2. Et ex eadem doctrina ad secundam confirmationem distinguo maiorem: si puniret peccatum pœna ipsi improportionata accepto secundum se, concedo maiorem: pœna cum illo improportionata supposita mitigatione diuinæ misericordię, nego maiorẽ; & sub eadẽ distinctione minoris, nego consequẽtiam. Quę doctrina amplі⁹ ex dicẽdis cõstabit.

51 *Arg. 2. & instatur contra solutionem.* Secundo arguitur, & instatur cõtra dicta: si peccato originali inspecto secundum se deberetur pœna infinita, ac proinde pęna sensus, maximè ratione auersionis, & offensæ grauis Maiestatis infinitæ; sed nõ ex isto principio: ergo ex nullo illi debetur. Maior continet nostram doctrinam: minor autem probatur ex eodem D.Thoma *infra quæst.* 87. *artic.4. in corpore*, vbi docet, peccato ex parte auersionis, quia infinitum respondere pœnam damni, quæ est infinita, quia est amissio boni infiniti, scilicet Dei. Et solutione ad secundum, quo intendebat probare, peccato quia est infinitæ grauitatis ratione Maiestatis offensæ, deberi pœnam infinitam secundum quantitatem, his verbis occurrit: *Ad secũ-*

dum dicendum, quod ratio illa procedit de peccato ex parte auersionis; sic enim homo contra Deum peccat. Cui doctrinæ addenda est tradita in corp. artic. ne trunca maneat solutio, scilicet peccato ex parte auersionis respondere pœnam damni, quæ etiam infinita est, quia est amissio boni infiniti: ergo sentit D.Tho. peccato ex parte auersionis non deberi pœnam infinitæ quantitatis; sed sufficienter puniri amissione boni infiniti, in qua pęna damni cōsistit; quia etiam infinita est; & consequenter, quamuis peccatum originale includat auersionem à Deo, grauitatemque in ratione offensæ infinitam; non erit ex hoc principio dignum pœna infinitæ quantitatis, nec aliqua pœna sensibili; sed sufficienter punietur carentia visionis Dei, & amissione boni infiniti.

52 *Resp.* Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem admissa doctrina Angelici Præceptoris in corpore illius articuli; & solutione ad secundum, distinguo cōsequens: peccato inspecto secundum se præscindendo à mitigatione diuinæ misericordiæ, nego consequētiā: hac mitigatione attenta, qua statuit, nō punire peccatorē adęquatê ad grauitatem peccati sumptam ex infinitate Maiestatis offensæ, cōcedo consequentiam: itaque debitum pœnæ, sufficientiaque punitionis, possunt dupliciter accipi, vel per ordinem ad culpam inspectam secundum se, vel per ordinē ad illam, supposita taxatione pęnæ mitigata per Dei misericordiā, vt expressê docuit D.Th. *in 4.dist.46.q.2.art.2.superius relato solut.ad 1.argum.* loquendo in prima acceptione debetur pœna infinitæ quantitatis; vt docuit D.Tho. *in 2. Sententiarum loco superius citato*; ac proinde nō punitur sufficienter carētia visionis Dei, nec amissione boni infiniti. Accipiendo autē debitū secūdo modo, nō est debita peccato pęna infinitæ quātitatis; sed sufficiēter punitur amissione boni infiniti, in qua pœna damni consistit. Et quod hæc sit mens Ang. Præc. cōstat primo: nā *in 2.sent.dist.42.q.1.a.5. ad 2.* docet, peccato ex parte auersionis deberi pœnā infinitæ acerbitatis, quia tamen creatura non est capax quantitatis infinitæ permutatam esse ex misericordia Dei in perpetuitatē pœnæ. Quæ doctrina non potest cōponi cum illa, quæ contra nostram conclusionem objicitur, nisi tradita distinctio admittatur. Secūdo: nam *solutione ad primum articuli in cōtrarium adducti*, docet, quod redigi in nihilum cum quis peccat, non conuenit diuinæ iustitiæ; quia repugnat perpetuitati pœnæ, quæ est secūdum diuinam iustitiam. Et in quarto sententiarum expressê Angelicus Doctor, docet, peccatum graue, non solum personale, sed etiam originale mereri anihilationem subiecti, quæ duo conciliari non possunt, nisi tradita distinctio, & explicatio admittatur. Tertio: nam in frequentiori Thomistarum sententia, peccatum mortale in ratione offensæ, est grauitatis simpliciter infinitæ; & consequenter, nō potest sufficienter puniri amissione boni infiniti, quæ in ratione pęnæ non est infinita simpliciter comparatione pœnæ ad culpam secundum se, & quamuis grauitas simpliciter infinita non concedatur peccato, ferê tamen omnes Theologi, præter discipulos Scoti, fatentur, esse grauitatis adeô superioris ordinis, vt excedat omnem satisfactionem, & omnē pœnam possibilem. Et D. Thomas 3. *parte quæst.1.art.2.* ad illius æqualem satisfactionē, necessariam sensit personam infinitæ dignitatis. Denique: nam distinctio à nobis tradita est expressa D. Thomæ loco ex quarto sententiarum adducto.

Sed instabis: nam quod peccato ex parte auersionis correspōdeat pœna damni, consistens in amissione boni infiniti ex parte conuersionis correspondeat pęna sensus, probat D.Tho. quia pęna debet proportionari culpæ: ergo sentit amissionem boni infiniti esse sufficienter proportionatam cum grauitate infinita pec 53 *Instabis*

cati

cati desumpta ex parte auersionis.

Resp. Respondeo distinguendo consequens: proportione pęnæ ad culpam inspectam secundum se, nego consequentiam: proportione pęnæ ad culpam supposita misericordia diuina, concedo consequẽtiam. Quæ doctrina est D. Thomæ solutione superius asignata ad 1. *ex 4. Sententiarum distinct.* 46.

Vrgebis primo. Sed vrgebis adhuc primo: nam D. Tho. loco proximè asignato, postquã duas illas proportiones distinxit, addidit: *Vel dicendum, & melius, quod æqualitas illa proportionalis est, non æqualitatis, & attendenda non secundum comparationem pœnæ ad culpã, sed secundum proportionem duorum peccantium ad duas pœnas, vt scilicet, qui plus peccauit, plus puniatur, &c.* ergo sentit D. Tho. melius esse proportionem illam dupliciter acceptam, scilicet ad culpam secundum se, & ad culpam supposita mitigatione diuinæ misericordiæ negare, quam illam admittere.

Secũdo. Secundo: nam ad saluandam proportionem pęnæ ad culpam supposita taxatione, non erat necessarium pęnã damni esse infinitam; sed vt saluet D. Tho. proportionem ad infinitatem pœnæ damni recurrit: ergo loquitur de proportione pœnæ ad culpam inspectam secundum se.

54 *Ad 1. resp.* Respondeo ad primam replicã, solutionem secundam meliorem iudicasse D. Thomam, non quia senserit distinctionem illam duplicis proportionis bonam non esse, aliàs non posset saluari Deum citra condignum punire; cum ad hoc requiratur Deum remittere aliquid cadens sub condignitate peccati accepti secũdũ se, sed quia clarior est ad soluendum argumentum. Æqualitas enim proportionis duplicis pœnæ ad duos peccantes, non tollit inæqualitatem absolutam pęnæ ad culpam, quæ necessaria erat, vt verum subsisteret, Deum citra condignum punire.

Ad 2. Ad secundam obiectionem, nego maiorem: nam licet Deus voluntariè, & misericorditer statuerit non punire peccata adęquatè ad illorum grauitatem sumptã ex infinitate maiestatis Dei offensi: non tamen voluntariè pęnas pro peccatis taxauit, sed attenta proportione; ita vt maiori peccato, maior pęna correspõdeat, & quia in peccato graui duplex inuenitur ratio, nempè auersionis à Deo ex quo capite euadit infinitæ grauitatis, conuersionisque ad creaturam, qua ratione infinitum nõ est, vt proportionem seruaret, pęnam damni statuit pro peccato ex parte auersionis, in qua infinitas aliqua reperitur; etsi non adæquans infinitatẽ offensæ, & pęnam sensus pro peccato ex parte conuersionis, in qua nulla reperitur infinitas.

Vbi obiter aduerto, male quosdam ex discipulis D. Thomæ ex hac authoritate colligere, peccatum in ratione offensę non esse grauitatis simpliciter infinitæ, sed tantum secũdum quid, & extrinsecè, eo quod D. Tho. pro pęna offensæ irrogatæ Deo statuit amissionẽ ipsius, quæ extrinsece solum, & secundum quid est infinita. Quæ illatio ex non penetrata doctrina D. Tho. procedit: nã D. Th. pęnam istã asignat pro peccato ex parte auersionis supposita mitigatione misericordiæ diuinæ, quæ statuit, non punire pecata adæquatè ad illorũ grauitatẽ in ratione offensæ Dei: ergo sentit amissionẽ boni infiniti, nõ esse in ratione pęnæ ęqualem cum grauitate offensæ; & consequẽter ex eo quod amissio boni infiniti sit solum secundũ quid, & extrinsece infinita, male infertur infinitas solum secundum quid, & extrinseca in peccato graui sub ratione offensę Dei, imô oppositum est inferendum. 55

Denique arguitur: dignitas peccati non extenditur ad pœnam sibi improportionatam; sed pœna sensus non est proportionatã culpæ originali: ergo non cadit sub illius dignitate. 56 *Vltimo arg.*

Maior cum consequentia tenet. Minor autem ostenditur primo: nã peccatum originale est peccatum na- *Minor prob. 1.*

Digitized by Google

turæ prius illam inficiens, & personam ratione naturæ; sed pœna sensus prius personam respicit, quam naturam, & naturam ratione personæ: ergo non est proportionata culpæ originali.

Secundo. Secundo: nam solum peccatum actuale est proportionatum cum pœna sensibili; sed peccatum originale non in actu, sed in habitu consistit: ergo pœnæ sensus proportionatum non est.

Tertio. Tertio: nam vermis conscientiæ, quo maximè torquentur damnati, pertinet ad pœnam sensus; sed pœna vermis conscientiæ, nō est proportionata cum peccato originali: vermis enim, vel afflictio conscientiæ non est, nisi ob peccatū propria voluntate commissum: ergo pœna sensus cum peccato originali proportionem non habet.

Quarto Quarto, reprehensio, & vituperatio, non sunt pœnæ proportionatæ originali peccato: nemo namque vituperauit descendentes ex Adamo ob culpam originalem, nec reprehensione dignos propter illā existimauit: ergo nec pœna sensus, vel ignis habet proportionē cum illa.

Quinto Denique; dolor personalis attritioni, aut contritioni conueniens, nō est proportionata satisfactio pro culpa originali: quo circa ad illius remissionem non petitur: ergo dolor sensibilis non est pęna proportionata culpæ originali in ratione punibilis. Patet consequentia primo à paritate rationis. Secūdo: nā dolor spiritualis attritioni, & cōtritioni cōueniēs, satisfacit pro pœna sensus, quæ peccato debetur, & quasi substituitur pro illa: ergo si pęna sensus esset proportionata culpæ originali, vt punibili, dolor contritionis esset illi proportionatus in ratione satisfactibilis.

57 *Resp.* Respondeo ex dictis, concessa maiori, distinguendo minorem: proportione pœnæ ad culpam secūdum se, nego minorem: proportione pœnæ ad culpam supposita mitigatione ex misericordia diuina, concedo minorem, & distinguo consequens: non cadit sub dignitate culpæ originalis secundum se inspectæ, nego cōsequentiam: supposita mitigatione misericordiæ diuinę, concedo consequentiam.

Contra quam distinctionem non obstat prima probatio minoris: nam licet peccatum originale prius naturam, quam personam inficiat, eo tamen ipso, quod inficiat personam ratione grauitatis infinitæ, quam in ratione offensæ sortitur, dignam omni pœna constituit inspectum secundum se. Et quidem pęna damni consistens in carentia diuinæ visionis, prius afficit personam, quam naturam, sicuti & visio, qua priuat prius personam perficit, quam naturam; & tamen cadit sub condignitate culpæ originalis prius inficientis naturam: ergo ex hoc principio non probatur improportio ob quā pœna sensus extrahatur à condignitate culpæ originalis. *Ad 1. prob. minoris.*

Ad secundam probationem minoris, nego maiorem: nam peccatum personale habituale sensibili pœna punitur, & tamen non in actu, sed in habitu cōsistit. Ad tertiam dicatur, vermē conscientiæ sumi à Theologis communiter pro afflictione orta ex recordatione culpæ propria voluntate commissæ, & sic acceptus non est proportionata pœna culpæ originali, quæ non fuit propria, sed aliena volūtate commissa. Si autem largius sumatur pro afflictione orta ex memoria culpæ, siue propria, siue aliena voluntate patratæ, proportionem habet ad culpam originalem acceptam secundū se, non antē supposita mitigatione diuinæ misericordiæ. *Ad 2.* *Ad 3.*

Ad quartam probationem minoris, nego antecedens; vt enim docet D. Thomas supra quæst. 81. articulo 1. ad 5. *Illud quod est per originē, non est increpabile si consideretur ille qui nascitur secundum se; sed si consideretur, prout refertur ad aliquod principium, sic potest esse increpabile, sicuti aliquis, qui nascitur, patitur ignominiam* 58 *Ad 4.*

Digitized by Google

niam generis ex culpa alicuius potentiarum causatam : verba sunt D. Thomæ: ex quibus apertè deducitur infectum culpa originali, etsi inspectum personaliter increpatione dignus non sit; quia non peccauit voluntate propria, & personali; si tamen consideretur vt pars humanæ naturæ, & vt capitis voluntate peccauit, digne posse increpari, & reprehendi.

Ad 5. Ad vltimam probationem dicatur, dolorem personalem contritionis, nō esse proportionatum physicè cum peccato originali, moralem tamen proportionem habere cum illo secundum se, licet non habeat proportionem cum illo, supposita mitigatione misericordiæ diuinæ; & quidem dolores perpessi à Christo, proportionem habēt cum peccato originali in ratione satisfactibilis : cur ergo dolor personalis carebit proportione cum illo, si secūdum se inspiciatur?

§. V.

Hæresis Vincentij refellitur, & argumentis in contrarium occurritur.

59 *Secūda cōclusio* SEcunda conclusio sit : *Paruuli cum solo originali peccato ex hac vita migrantes, de facto pœna damni puniuntur consistente in carentia visionis intuitiuæ Dei.* Ita Gregorius *libro 9. Moralium cap. 16.* Et Augustinus *epistola 106. libro primo de origine animæ capite 9. & libro 2. cap. 12. libro primo de peccatorum meritis, & remissione cap. 23. & capite 28. libro secundo de peccato originali cap. 21. libro quinto contra Iulianum cap. 8. & in Enchiridione cap. 93.* Prosper *lib. 2. de vocatione gentium cap. 8.* Fulgentius *libro de Fide ad Petrum capite 3.* Anselmus *libro de conceptu virginali cap. 27.* Bernardus *epistola 191. ad Innocentium proximè ad finem*, Diuus Thomas *quæstione 5. de malo artic. 1. In secundo distinctione 33. quæstione 2. articulo 1. & 2.*

Et ostenditur primo Scripturæ testimonijs, ex illo Ioannis tertio capitulo: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei:* ergo paruuli ex hac vita sine Baptismo migrantes, in Dei Regnum nō intrant: & consequenter carent in perpetuum visione faciali Dei. Deinde ex illo Pauli ad Romanos 5. *Nā iudicium quidem ex vno in cōdemnationem: gratia autem ex multis delictis in iustificationem*; idest, ex peccato primi Parentis, vt explicat Diuus Thomas ibi *lectione 6.* ergo ratione culpæ originalis condemnatio debetur; & consequenter de facto damnantur illi, quibus non dimittitur; sed condemnatio in carentia diuinæ visionis principaliter consistit : ergo paruuli, qui ex hac vita migrarunt, antequam eis Baptismus applicaretur, quo peccatum originale remittitur, pœna damni consistente in carentia diuinæ visionis puniuntur. *Prob. 1. ex Scriptura.*

60 *Prob. 2. ex Concilijs.* Secundo probatur ex Conciliorum diffinitionibus, ex Concilio Palestino apud Augustinum *epistola 106. ad Paulinam*, ex Carthaginensi apud Augustinum *epist. 90.* ex Milebitano *in epistola 92.* ex Florētino *sessione vltima*, vbi docet, illorum animas, qui in actuali mortali peccato decedunt, vel solo origina-

li mox in infernum descendere; pœnis tamen disparibus puniendas: ac denique ex Tridentino *sessione 5. decreto de peccato originali Canone 4.* illis verbis: *Propter hanc regulam Fidei ex traditione Apostolorũ, etiam paruuli, qui nihil peccatorũ in semetipsi, adhuc committere potuerunt, ideò in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mũdetur, quod generatione cõtraxerunt, nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.*

61 *Prob.3. ratione* Denique probatur ratione: nam sine gratia gratum faciente, nemo potest Deũ videre; sed homo in pœnam peccati originalis iustè Dei gratia gratum faciente priuatur: ergo peccatum originale iustè carentiam diuinæ visionis meretur; & consequẽter paruuli decedentes cum originali peccato pœna damni, quæ in huiusmodi carentia consistit, iuste puniuntur. Secunda consequentia ex prima euidenter colligitur; prima ex præmissis: maior autem constat primo ex Paulo ad Rom.6.illis verbis: *Gratia Dei, vita æterna*, vbi à Paulo, vita æterna in Dei visione cõsistens, gratia dicitur, non quia sit in se ipsa semper formaliter gratia; etenim respectu adultorum non est formaliter gratia, sed premium, merces, & corona iustitiæ, vt diffiniuit Trident. *sessione 6.de iustificatione cap.16.* sed quia in sui radice, nempè in gratia gratum faciente sine meritis confertur: ergo gratia gratum faciens, est æternæ vitæ radix; & consequenter, sicuti fructus arboris sine radice haberi non possunt; ita nec vita æterna sine gratia gratum faciente. Secundo: nam vita æterna consistit in visione Dei intuitiua, quæ est actus supernaturalis perfectus, imò & omnium perfectissimus; sed actus supernaturalis, non potest saltim connaturaliter elici sine natura eiusdem ordinis sibi proportionata, vt ostendimus tractatu de gratia Christi: ergo sine gratia gratum faciente, quæ est natura ordinis supernaturalis, nemo potest Deũ videre.

Deinde minor argumenti probatur primo: nam peccatum originale constituit subiectum dignum ira, & indignatione diuina, iuxta illud Pauli in principio disp. allegati: *Eramus natura filij iræ*: ergo cõstituit indignum gratia, per quam digni efficimur gloria, & obiectum congruum constituimur amoris amicabilis Dei, diuinæque dilectionis. 62 *Minor principali probatur primo.*

Secundo: nam qui peccando à se abijcit dispositionem ad aliquam formam, dignus est vt tali forma priuetur: ergo peccatum excludens dispositionem ad formam, meretur formæ exclusionem; sed per peccatum originale subtrahitur auxilium originalis iustitiæ continentis appetitum, illumque subijciẽtis rationi, quod auxilium disponebat ad gratiam habitualem, per quam ad Deũ videndum disponimur: ergo meretur subtractionem gratiæ & consequenter carentiam visionis Dei. Qua ratione vsus est Diuus Thomas *quæstione 5. de malo art.1. in corpore.* *Secũdo.*

Oppones contra illam primo; originalis iustitia, vt continens appetitum, & illum subijciens rationi, non est dispositio ad obtinendam gratiam habitualem: ergo ex eo quod peccatum originale excludat iustitiam originalem, vt subijcientẽ appetitum rationi, nõ sequitur quod mereatur subtractionem gratiæ gratum facientis, & habitualis. 63 *Contra istam rationem oppones primo.*

Antecedens probatur primo; Iustitia originalis, vel erat vna forma indiuisibilis prius animam sanctificans, & mentẽ subijciens Deo, & posterius appetitũ rationi subordinãs, vel si duplex forma erat, illa, quæ appetitũ subijciebat, supponebat gratiã animã sanctificantem, & mentem Deo subijcientem: ergo auxilium appetitum subijciẽs rationi, nõ erat dispositio ad gratiam habitualem, cum dispositio supponatur ad formam, ad quam disponit. *Antec. prob.1.*

Secundo: nam in renatis datur gra- *Secũdo.*

tia

tia habitualis, & tamen in illis non datur auxilium originalis iustitiæ subijciens appetitum rationi: ergo tale auxilium non est dispositio ad gratiam habitualem: nam sine dispositione non potest existere forma, ad minus connaturaliter.

Secũdo oppones

Secundo oppones, homo per peccatum veniale excludit à se ipso, id per quod disponeretur ad gratiam habitualem; & tamen non meretur substractionem habitualis gratiæ: ergo ratio D. Thomæ falso nititur fundamento, quod nempe abijciens à se per peccatum dispositionem ad formam, mereatur talis formæ carẽtiã. Minor cũ consequentia tenet: maior autem ostenditur primo: homo venialiter peccans excludit à se ipso actum supernaturalem, & bonum; sed tali actu disponeretur remote, vel proxime ad gratiam habitualem: ergo per peccatum veniale excludit homo à se ipso dispositionem ad habitualem gratiam. Secundo: nam peccatum veniale est dispositio ad mortale, quod ab intrinseco pugnat cum habituali gratia; sed dispositio ad oppositum alicuius formæ, excludit dispositionem ad formam: ergo peccatum veniale excludit dispositionẽ ad gratiam habitualem.

64 *Ad 1. resp. 1.* Respondeo ad primum, negando antecedens. Ad primam probationem, concesso antecedenti, distinguo consequens: non erat dispositio præuia, & antecedens, concedo consequentiam: dispositio concomitans, nego consequentiam; nec aliam rationem dispositionis constituit D. Thomas in auxilio continente appetitum in ordine ad gratiam gratum facientem, vt constat ex illis verbis D. Thomæ articulo allegato in corpore ad finem: *Ita hoc auxiliũ, quo continetur corpus sub anima, & vires sensitiuæ sub mente intellectuali, est quasi dispositio quædam ad illud auxilium, quo mens humana ordinatur ad videndum Deum.* Ex quibus videtur colligi, non loqui D. Thomam de dispositione præuia: nã hæc non dicitur, nec est quasi dispositio, sed absolute, & simpliciter dispositionis nomen meretur.

Ad secundam probationem, concessis maiori, & minori, distinguo cõsequẽs: non est dispositio in omni statu necessaria, concedo consequentiã: pro illo statu innocentiæ, nego cõsequentiam. Vnde aduertentur D. Thomas non dixit esse necessariam dispositionem ad gratiam habitualem, sed fuisse (verba D. Thom. sunt) sed præter hoc auxilium: (*Scilicet gratia habitualis*) necessarium fuit homini aliud supernaturale auxilium ratione suæ compositionis. *Est enim homo compositus ex anima, & corpore, & ex natura intellectuali, & sensibili, quæ quodam modo, si suæ naturæ relinquantur intellectum aggrabãt, & impediunt, ne homo ad sũmum fastigium peruenire possit, hoc autem auxilium fuit originalis iustitia, per quam mens hominis, si subderetur Deo, & ei subderentur totaliter inferiores vires, & ipsum corpus, nec ratio impediretur, quo minus posset in Deũ tendere.* Hæc D. Thomas. Ex quibus aperte constat, non intendisse, quod illud auxilium sit dispositio ad gratiam necessaria in omni statu, sed tantum in illo, cuius ratio est: nam ad gratiam habitualem habendam, & conseruandam, necessarium est, quod ratio superior, non vincatur ab appetitu inferiori: hoc autem dupliciter est cõsequibile, vno modo ligando appetitum, illumque frenando, & rationi subijciendo, vt contra illam non insurgat, quandiù ratio non insiliat contra Deum; alio modo rationem auxilijs muniendo, vt quamuis appetitus suis motibus infestet, & aduersus rationem insiliat, ratio tamen non succumbat, sed superet appetitum. Ex quibus primum pro statu innocentię statuit prouidentia diuina, secundum pro statu lapsus. 65 *Ad 2.*

Vel secundo potest responderi ad primam antecedentis probationem, distinguendo antecedens: prius 66 *Resp. 2.*

in genere causæ finalis cũ posteriori tate in genere causæ materialis, con cedo antecedens: prius in omni genere causæ, nego antecedens, & consequentiam: nam sicuti sensus in genere causę finalis sunt propter intellectum, præcedunt tamen intellectũ in genere causæ materialis; quo exẽplo vtitur D. Tho. ita in originali iustitia subiectio partis inferioris ad rationem erat propter subiectionẽ mentis ad Deum; & consequenter posterior illa in genere causæ finalis: prior tamen in genere causæ dispositiuæ, & materialis.

Ad 2. obiectionẽ Ad secundam impugnationem dicatur, peccatum veniale nihil tollere, quod necessarium sit ad esse, aut conseruari gratiæ habitualis, aliàs non veniale peccatum, sed mortale esset; cũ mortale ab effectu dicatur, quia nempe infert mortem animæ auferendo ab illa gratiam habitualem, per quam anima radicaliter viuit in ordine supernaturali, vnde nec est dispositio proxima ad peccatum mortale, sed tantum remota, & non connexa cum illo.

67 *Contra conclusionem arg. 1.* Contra istam conclusionem arguitur 1. vt enim docet Augustinus in Enchiridione capite 92. *Mitissima pœna est eorum, qui pro solo peccato originali puniũtur*; sed si in pęnam peccati originalis Dei visione punirentur, mitissima pœna non esset: ergo hęc pœna non respondet originali peccato. Maior est Augustini, & ab omnibus recepta, eo quod originale peccatum propter minorem rationem voluntarij, qua gaudet; minus etiã sortitur de ratione peccati, quouis alio peccato mortali.

Minor prob. 1. Minor autem ostenditur primo ex Chrisostomo *Homilia* 47. *ad Populum Antiochenum*, illis verbis: *Ego autem illius gloriæ amissionẽ gehenna multo amariorem esse dico*, vbi pœnam damni cum gehenna, & pœna ignis conferẽs, docet, quod carentia diuinæ visionis, est maxima pęnarũ, & intollerabilior, quam gehenna.

Secũdo. Secundo: nam pœna eatenus mala est, quatenus priuat aliquo bono; priuationis autem malum pensatur penes bonitatem qua priuat; vnde surditas, sic ad cęcitatem se habet, sicut auditus ad visum; sed bonum, quo quis priuatur per carentiã diuinæ visionis, maius est eo bono, quo per pœnam sensus priuatur: nã per carentiam visionis priuatur homo ipso Deo, per pœnam sensus bonum creatum excluditur: ergo pœna damni maior est pœna sensus, & ignis; & consequenter, si peccatum originale pœna damni punitur, non est illius pœna mitissima.

Quod amplius vrgetur: nam ad minus pœna damni est maior pœna sensus temporali: nullus enim sanæ mentis non eliget, quambis pœnam sensibilem sustinere temporaliter, potius quam Dei visione in æternum priuari, sed peccatum veniale solum temporaliter pœna sensus punitur: ergo si originale punitur perpetua carentia visionis Dei, in qua pœna damni consistit, non est illius pœna mitissima. *Cõfirm.*

Responderi potest primo, pœnam damni, estô sit maior pęna sensus accepta secundum se, non tamen esse maiorem pœna damni, & sensus simul sumptis, qua pœna puniuntur adulti, & Augustini mentem, nõ fuisse comparare pœnam damni ad pęnam sensus, sed ad vtramque pęnam simul sumptam, in quo sensu verissimum est, paruulos cum solo originali decedentes mitissima pœna puniri. 68 *Resp. 1.*

Sed dices, sequi ex ista solutione mitius agendum cum paruulis, si pœna sensus punirentur, quam modo illos à Dei regno excludendo; consequens videtur falsum, supposita namque mitigatione facta per Dei misericordiam decet diuinam iustitiã, vt peccatum inter mortalia minimũ minima pœna puniatur: ergo & tradita solutio. *Instabis*

Respondeo concedendo sequelam, si simul cum pœna sensus, Deum in æternum viderent; quia tamen Deum videre, & simul esse in *Resp.*

pec-

peccato, vel repugnat de potentia absoluta, vel saltim est impossibile attentis rerum naturis: sic vt Deus puniens paruulos sola carentia visionis facialis Dei; illos puniat mitissima pœna possibli. Et quidem pœnam damni cum sola pœna sensus collata, esse grauiorem, satis clare docuisse videtur Chrisostom. Homilia 47. allegata in principio, illis verbis: *Ego autem illius gloriæ amissionem gehennæ multo amariorem esse dico*: & paucis interpositis, ibi: *Intollerabilis est gehenna, & illa pœna; & tamen licet quis innumeras ponat gehennas; tale nihil dicit, quale illa fœlici excidere Gloria, &c.* Quibus verbis aperte sentire videtur, inter pęnas quas miseri patiuntur damni, scilicet, & sensus, primam esse multo grauiorem, & cõsequenter paruulos, qui pœna damni puniuntur, grauiori pœna puniri facta collatione pœnarum secundum se, prout vna ab alia præscindit. Quod etiam ex oppositis pęnis colligitur: nam visio intuitiua Dei maius bonum est, & æstimabile præmium, quam cætera, quæ ad illum sequuntur, vt sunt gaudia accidentalia, delectationes sensuum, & gloria corporis; cum in illa essentia beatitudinis posita sit, & alia vt proprietates, & accidentia comparentur cum illa: ergo pariter in carentia visionis facialis Dei consistit damnationis essentia; afflictiones autẽ sensuum, & corporis erunt eius proprietates, & consequenter illa cum istis collata, erit principalior pœna.

69 *Resp.2.* Secundo respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad primam probationem dicatur, Chrisostomum fuisse loquutum de grauitate pœnæ accepta, ex parte boni quo priuat inspecti secundum se, qua ratione pœna damni, maior est quam pœna sensus: non autem comparatiue ad patientem, & sustinentem pœnam, qua ratione, non solum pensandum est bonum per priuationem exclusum, sed etiam debitum boni. In qua consideratione maior est, & acerbior pœna sensus, cum per illam excludatur bonum, quod naturæ debetur. Ex his ad secundam probationem, distinguo maiorem: priuationis malum pensatur penes quantitatem boni, quo priuat tantum, nego maiorem: attenta simul ratione debiti, vel indebiti in bono, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: nam licet bonum priuatum per pœnam damni, sit maius bono excluso per pœnam sensus: non tamen est æquê debitum: nam visio Dei, est indebita naturæ, bonum autem quod pęna sensus excluditur, est proportionatum, & debitum. Quæ solutio est expressa D. Thomæ *quæst. 5. de malo articulo 1. ad 3.* vbi illam aptissimo exemplo confirmat, homo namque, magis dicitur puniri priuatione patrimonij, quam impeditione ad regnum, quia licet sit maius bonum: non tamen est æquê debitum.

Hæc tamen doctrina displicuit Gabrieli Vazquez *vbi supra num. 12.* Illamque Recentioribus attribuens impugnat: nam licet carentia boni non debiti à carentia boni debiti, quamuis minus sit, in ratione pęnæ excedatur: imo carentia boni, quod nulla ratione debetur, nullatenus pęna sit, supposito tamen debito, & ordinatione ad illud, quo bonum excellentius est, eo illius carẽtia peior est; & consequenter in ratione pœnæ grauior, sed bonum beatitudinis æternæ est debitum ex ordinatione diuina: ad illudque omnes homines fuerunt ordinati à Deo: ergo illius carentia est peior carentia cuiusuis boni creati, quãtumuis naturalis. 70 *Opponit Vazq.*

Et confirmat: si namque aliquis, non destinaretur ad Regnum hæreditario iure non debitum, maior esset pęna adeptione regni priuari, quam patrimonio, etsi debito; sed omnes homines ad beatitudinem ordinantur à Deo: ergo priuari adeptione beatitudinis, peius est; & consequenter grauius in ratione pęnæ, quam priuari perfectionibus connaturaliter debitis. Ex quo infert prædictus Author, pęnam damni esse om- *Cõfirm.*

nium maximam,& in omnibus æqualem,& ad Augustini authoritaté respondet, aliud esse pœnam esse mitissimam: aliud vero esse minimam,aut minorem alijs pœnis. Primum prouenit ex eo quod minus cruciet, secundum ex minori bono, cui opponitur; & quia carentia visionis Dei nullatenus cruciat paruulos,recte dicitur mitissima ab Aug.quia tamen opponitur maximo bono,non est minima,sed maxima pœna,vt Chrisostomus asseruit. Quam solutionem amplexus est Lorca *disput.46.membro 3.* & ex parte sequitur Montesinus *vbi supra num.26.*

71 *Displicet eius doctrina 1.* Cæterum contra hanc doctrinam obstat primo: iuxta illam non saluari mentem Chrisostomi: nõ enim docuit, carere visione Dei esse pœnam omnium maximam, sed esse multo amariorem gehenna,vt constat ex eius verbis; sed esse pœnam amariorem, non solum est esse maximam,sed etiam magis cruciare: ergo si ex illius verbis infertur pœnam damni,qua peccatum originale punitur,esse maximam, etiam inferédum est esse pœnam minus mitem;& consequenter, non possunt illius verba cum verbis Augustini componi.

Secũdo. Deinde Augustini mentem non saluat. Quod probo: nam comparatio inter duo supponit absolutam cõuenientiam extremorũ in eo in quo fit comparatio;nec enim proprie dicitur,hoc est, magis album alio, nisi vtrumque extremum sit album, nec vnus alio sapientior, nisi vterque sapiens sit;sed pœna damni nullatenus cruciat paruulos,vt cum communiori sententia fatetur prædictus Author: ergo in ratione cruciantis, nõ potest alijs pœnis comparari,nec mitior,aut mitissima dici.

Cõfirm. Quod amplius vrgetur,si namque nullatenus pœna esset,non posset pęna omnium minima dici: ergo si nullatenus cruciat, non potest minor, aut minima in ratione cruciantis appellari;& consequenter,si mitis dicitur pœna à minori cruciatu,quem infert,non potest cum proprietate pœna omnium mitissima nuncupari.

Tertio: nam carentia boni non debiti nullatenus mala est subiecto, cui non debetur; nec pœna respectu illius,vt prædictus Author fatetur: ergo ad rationem mali, & pœnæ in carentia non sufficit bonitas per carentiam exclusa, sed etiam requiritur debitum;& consequenter ex maiori, vel minori debito crescet, vel decrescet ratio mali,& pœnæ in carentia. *Tertio.*

Et augetur difficultas primo, quia namque ratio voluntarij requisita est ad peccatum, quamuis non requiratur vt forma, sed tantum est necessaria conditio, crescente ratione volũtarij, augetur ratio peccati, & decrescẽte minuitur,& idẽ de cognitione ad peccãdũ requisita,est dicẽdum:ergo si debitũ boni ad rationem pœnæ requiritur, crescente ratione debiti,crescit etiam ratio pœnæ, & decrescente minuitur, si cætera paria sint,quamuis debitum non constituat,vt ratio formalis pęnam, sed tãtum vt conditio ingrediatur. *Cõfir.1.*

Confirmatur,& vrgetur secundo:malum quod cognitum in quantum tale, minus affligit subiectum, absque dubio est minus malum in cõparatione illius; sed carentia eiusdẽ boni apprehensa ex eo quod minus debeatur, minus affligit subiectum: ergo ex minori debito cum æqualitate, imo,& cum identitate boni minuitur ratio mali,& pœnæ in carentia illius comparatiue ad patiẽtem. Maior cum consequentia tenet. Minor autem ostenditur primo: nam iuxta D. Thomam locis referendis infra, ex eo carentia visionis Dei nõ excitat dolorem in paruulis, quia quamuis cognoscatur ab illis, non tamen apprehenditur, vt sibi proxime debita;cum tamen adultos maxime torqueat,quia aduertunt se ad illam fuisse proxime dispositos, & ab eius assequutione per peccatum impeditos; & tamen bonum amissum æquale est respectu omnium, & ab omnibus carentia talis boni cognoscitur: ergo carentia eiusdem boni ap- 72 *Cõfir.2.*

Digitized by Google

prehensa, ex eo quod tale bonum minus debeatur subiecto, & vt tale apprehendatur, minus affligit subiectum. Secundo probatur, si namque aliquis amittat præmium, ad quod credit se extitisse in dispositione proxima, maiorem afflictionem patitur, quam si solum in dispositione remota, se ad illud extitisse apprehendat, quamuis præmium esset idem, vt omnibus experientia inotescit. Quocirca viri prudentes dubij de adeptione boni spem temperant de illius assecutione, vt si forte illud non obtinuerint minorē sentiant dolorē de illius non adeptione: ergo idem bonū amissum, si minus debitum sit, & vt tale apprehendatur, minorem dolorem excitat; & consequēter, etsi amissio, vel carentia æqualis boni considerata in se ipsa semper sit æquale malum, respectu tamen subiecti, & comparatione ad illud æquale malū non est, nec etiam æqualis pœna.

73 *Vltimo reijcitur Vazquez.* Denique doctrina istius Auctoris reijcitur: falsum enim est carentiam alicuius boni esse æquè malā, ac est bonum obiectum, cui opponitur. Quod probo: nam Deitas humanitati vnita est illi infinite bona, cum illam infinite sanctificet; & tamen carentia Deitatis vnitæ, non est æqualiter mala: ergo malitia carentiæ, non adæquat bonitatem oppositam. Probo minorem, si humanitati sine subsistentia productæ, vt potest de potētia absoluta, promitteretur à Deo vnio Deitatis ad ipsam sub conditione adimpletionis alicuius præcepti, tale præceptum transgrediens, mereretur de condigno, non vniri Deitati; & consequenter carentia Deitatis vnitæ non excedit in ratione mali pœnæ grauitatem talis culpæ, sed grauitas in tali culpa reperta, non est tanta, quanta est bonitas Deitatis hypostatice vnitæ: ergo carentia vnionis prædictæ, non est tanta in ratione mali pœnæ, quanta est bonitas Deitatis vnitæ. Deinde id ipsum ostenditur, carentia mali, non est æquè bona, ac est malum, id quo priuat: ergo carentia boni, non est tan mala, ac est bonum id, cui opponitur. Consequentia patet à paritate rationis. Antecedens autem constat: peccatum namque est infinitum simpliciter in ratione offensæ Dei, iuxta veriorem sententiam; vel ad minus est grauitatis ordinis superioris, vt docent Theologi communiter contra Scotum; & tamen carentia peccati, non est bonitatis simpliciter infinitæ, nec ordinis superioris, vt omnibus est manifestum: ergo carentia mali, non adæquat, in bonitate malitiam oppositam sibi; ac proinde ex hoc principio, male intullit Vazquez pœnam damni consistentem in carentia visionis intuitiuæ Dei, esse pœnam omnium grauissimam.

Ad eius argumentum respondeo, distinguendo maiorem. Quo bonum excellentius est, eo ipsius carentia est peior, distinguo maiorem; ita vt crescat malitia adæquate secundū proportionē arismethicam ad bonitatem, qua priuat, nego maiorem: secundum proportionem geometricam, subdistinguo maiorem: proportione attenta solum ad bonitatem, qua priuat, nego maiorem: ad bonitatem, & ad debitum illius, concedo maiorem: & concessa minori, distinguo consequens: ex parte bonitatis, qua priuat, concedo consequentiam: ex parte debiti bonitatis, & comparatiue ad subiectum, nego consequentiam: nam quamuis bonum, quo priuat carentia visionis Dei, maius sit omni bono creato; ac proinde ex isto capite peius sit illius carentia priuatione omnis boni creati, quia tamen bonum creatum est connaturaliter debitum, secus autem visio beata; fit consequens, quod ex isto principio peior sit carentia in pœna sensus inclusa, quam carentia visionis Dei, in qua pœna damni consistit. Quæ doctrina est D. Thomæ *quæst. 5. de malo art. 1. ad tertium*, illis verbis: *Ad tertium dicendum, quod grauitas alicuius pœnæ, potest attendi dupliciter; vno modo ex parte ipsius boni, quod priuatur per malum pœnæ, & sic carentia visionis diuinæ,* 74 *Ad arg. Vazq. resp.*

&

& fruitionis Dei, est grauissima pœnarum; alio modo per comparationẽ ad eum qui punitur, & sic tanto est grauior pœna, quanto id quod substrahitur, est magis proprium, & cõnaturale ei, cui substrahitur, sicuti magis diceremus puniri hominem, si auferetur ei patrimonium suum, quam si impediretur, ne perueniret ad regnum, quod ei non debetur, & per hunc m dum dicitur esse mitissima omnium pœnarum sola carentia visionis in quantum visio diuinæ essentiæ, est quodam bonum omnino supernaturale.

75 *Oppones 1.* Verum contra hanc doctrinam, obijciet aliquis primo: sequitur nam que ex illa pœnam, qua punitur peccatum originale, non solum esse leuiorem pœna inflicta propter peccatum mortale, sed etiam pœna respondente culpæ veniali; consequens est falsum : nam peccato maioris malitiæ, maior correspondet pœna: originale autem in malitia culpam venialem excedit: ergo. Probatur sequela : nã bonum quo priuat pœna sensus qua punitur veniale peccatum, est connaturale, & debitum : ergo est maior pęna damni, qua punitur originale peccatum, per quam excluditur bonum superexcedens naturam, & illi improportionatum.

Secũdo. Secundo: nam sequitur ex eadem solutione, pœnam damni non esse minorem quacumque pœna lædente, quamtumuis minima sit; consequens videtur absurdum, quiuis enim data optione, eligeret pœnam sensus leuissimam sustinere potius, quam Dei visione in perpetuum priuari : ergo. Probatur sequela. Quæuis pœna sensus, quantumuis leuissima sit, excludit aliquid bonum connaturaliter debitum; sed ex hoc principio intulimus, pœnam damni esse leuiorem pęna sensus adultorum: ergo est leuior quacumque pœna lædente, quantumuis minima sit.

76 *Tertio.* Tertio, quia ex eadem doctrina colligitur, pęnam damni, qua puniũtur adulti, esse minorem pœna sensus illos lædente; consequens videtur falsum: ergo. Sequela constat ex dictis : falsitas autem consequentis probatur : nam sic comparatur in adultis carentia visionis Dei, & tormenta sensibilia, in ordine ad illorũ damnationem, illorumque punitionem, sicut in adultis beatis visio Dei, & delectationes sensus ad illos remunerandos; sed pręmium essentiale adultorum consistit in visione Dei, sensuum autem delectationes accidentaliter ad illorum beatitudinem se habent; & consequenter, visio Dei est maius in ratione boni, & præmij: ergo carentia visionis est pœna damni essentialis; tormenta autem sensibilia se habent accidentaliter ; & consequenter carentia visionis Dei in ratione mali , & pœnæ, excedit sensibilia tormenta.

Denique, nam malum , quod in carentia boni inuenitur, estõ pensetur penes bonitatem , qua priuat, & penes illius debitum, principalius tamen penes bonitatem oppositam, quam penes eius debitum pensatur: ergo quamuis bonum exclusum per pęnam sensus in ratione debiti excedat bonũ, cui opponitur pœna damni, quia tamen in ratione boni exceditur, principalior erit absolute carentia visionis Dei in ratione mali, & pœnæ, quam pœna sensus. *Quarto*

Hæc apposui vt doctrina D. Thomæ, & illius mens percipiantur. Ad primum respondeo, distinguendo cõsequens: absolute, & ex omni capite, nego sequelam. ex aliquo tantum capite, concedo sequelam, & sub eadẽ distinctione minoris, nego cõsequentiam : nam licet verum sit pœnam damni attenta ratione debiti in bono per ipsam excluso excedi à pœna sensibili, qua peccatum veniale punitur, quia tamen excedit illam ex parte boni, quo priuat, & etiam in duratione; fit consequens, vt absolute non excedatur ab illa, sed potius excedat. Quæ doctrina est D. Thomæ *in 2. distinct. 33. art. 1. ad 2.* & accipienda iuxta hanc distinctionem. 77 *Ad 1. resp.*

Et ex his ad secundam obiectionem constat solutio. Ad tertiam, di- *Ad 2. & 3.*

stin-

stinguo maiorem: attenta ratione debiti in bono per priuationem excluso, concedo sequelam: attenta bonitate exclusa, & secundum absolutum excessum, nego sequelam, & sub eadē distinctione minoris, nego consequentiam, contra quam distinctionem, non obstat probatio minoris. Ratio autem cur pœna damni in adultis non excedatur simpliciter ab illorum pœna sensibili, est, nam bonum quo priuat, est penè infinite maius, & aliàs, quia fuerunt proxime dispositi, ordinatique ad beatitudinē, & consequenter debita proxime ex diuina institutione ratione gratiæ præbentis ius ad gloriam sub conditione perseuerantiæ finalis, debitum autem connaturale, quo debetur bonum per pœnam sensus exclusum, nō adeò superat debitum visionis beatificæ, vt tali excessu resarciatur excessus, quo præstat pœna damni ex parte boni, & ideô in adultis manet pęna damni maior absolute, & simpliciter.

78 *Ad 4.* Et ex his ad vltimam probationem, concesso antecedēti, distinguo consequens: absolute, & in consideratione absoluta, concedo consequentiam: absolute, & simpliciter, comparatione facta ad subiectum, subdistinguo consequens: si seruetur paritas in excessu debiti ad debitum, & bonitatis ad bonitatem, concedo consequentiam: si paritas non seruetur, nego consequentiam. Itaque mens D. Thomæ in hunc modum est explicanda. Pœna in carentia boni consistens, dupliciter potest attēdi: primo absolute, & ex parte boni exclusi: secundo comparatiue ad subiectum sustinens pęnam. In prima consideratione, quo bonum exclusum est maius, eo pęna illud excludēs, est peior, & quia bonum, quod excludit pœna dāni, est maius bono per pęnā sēsus excluso, fit vt ex parte boni exclusi pęna damni, etiā quā sustinent paruuli, maior sit, quam pęna sensus, quam sustinent adulti, sicque censet Diuus Thomas, accipiendum esse Chrisostomum. In secunda autem consideratiō ne, ad grauitatem pœnæ librandā, non solum attenditur bonitas, sed etiam debitum bonitatis exclusæ. Quod patet. nam si nullo modo bonum aliquod debeatur, nulla existimatur pœna prædicto bono carere subiectum, cui non debetur: quandoquidem prædicta carentia apprehensa nullum excitat in tali subiecto dolorem; & consequenter in hac consideratione crescit ratio mali pęnæ, non solum ad incrementum bonitatis exclusæ, sed etiam ad augmentum debiti; & quia supposito debito, quod pręcipue consideratur, non est debitum, sed bonitas, si excessus bonitatis ad bonitatem sit maior excessu debiti ad debitum, pęna excedens in debito boni exclusi superabit excessu *secundum quid* pœnam excedentem in exclusa bonitate: erit tamen non inferior illa penes excessum simpliciter. Si autem sit excessus in bonitate, & æqualitas in debito, pœna excludens maius bonum, erit simpliciter peior, & nullatenus inferior. Si vero excessus debiti ad debitum, multo maior sit excessu bonitatis ad bonitatem, pœna sic excedens in debito bonitatis exclusæ, maior erit in ratione pœnæ respectu sustinentis excessu tali simpliciter, idest maior absolute pœna illa, qua excluditur maius bonum.

Quia ergo debitum visionis beatificæ respectu paruulorum, quibus baptismus applicatus nunquam est, fuit penè nihilum in morali æstimatione, quo circa apprehensa ab illis amissio visionis beatificæ, nullum excitat dolorem, vt ex dicendis constabit: bonum autem exclusum per pœnam sensus, magnum est ex vna parte, & aliàs connaturaliter debitum; fit consequens, vt excessus bonitatis, quo eminet pœna damni paruulorū respectiue ad pœnam sensus, vincatur ab excessu debiti bonitatis; & ideô sit in ratione pœnæ respectiue ad sustinentem inferior absolute, & simpliciter. Quia tamen pœna damni adultorum, non sic exceditur in debito bonitatis à pœna sensus, quam sustinent; fuerunt namque intrinsece 79 *Applicatur solutionis doctrina.*

dis-

dispositi, & proxime ad gloriam ordinati ratione gratiæ habitualis conferentis ius ad illam; vnde solum manet excessus in modo debiti bonitatis, quia nempe bonum exclusum per pœnam sensus, est connaturaliter debitum, fit vt facta comparatione pęnæ sensus adultorum ad pęnam damni, quam sustinent, hæc sit maior absolute, & simpliciter. Quod docet D. Thomas *infra quæst. 88. art. 4. in corpore*, ibi: *Peccatum mortale meretur carentiam visionis diuinæ, cui nulla alia pœna comparari potest.* Ex qua doctrina colligitur, posse aliter explicari Chrisostomum, quod videlicet, cum docet, pœnam damni esse acerbiorem, loquatur de pœna damni adultorum; ex quo non infertur idē esse de pęna paruulorum dicendum, ob rationem assignatam.

80 *Instabis* Sed dices, maior est excessus bonitatis exclusæ per pœnam damni paruulorum ad bonitatem exclusam pęna sensus adultorum excessu debiti bonitatis istius, ad debitum illius bonitatis; & aliàs quod præcipue pensatur est bonitas: ergo pœna damni paruulorum manet in ratione pęnę maior excessu simpliciter. Probatur maior: bonum exclusum per pœnam damni, est Deus, in quo beatitudo obiectiua consistit, bonum autem exclusum pœna sensus adultorum, est bonum creatum, inter quæ bona datur infinitus excessus; at inter debitū, & debitum, infinitus excessus non datur: est enim vtrumque finitum: ergo excessus bonitatis cui opponitur pœna damni ad bonitatem, cui opponitur pœna sensus, maior est excessu debiti ad debitum, quo eminet pœna sensus.

Resp. Respondeo negando maiorem: ad illius probationem, distinguo maiorem. Bonum exclusum immediate, & subiectiue, nego maiorem; mediate, & obiectiue, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Nam ratio mali in carētia non attenditur penes id quod obiectiue excluditur, sed penes illud quod excluditur immediate, & subiectiue; licet autem inter Deum obiectiue exclusum per pœnam damni, & bonum creatum exclusum per pœnam sensus detur distantia infinita; inter visionem tamen beatificam, qui immediate, & subiectiue opponitur pœna damni, & bonum creatum, cui opponitur pœna sensus, infinita distantia non est, sed finita, & minor illa, quæ inter debitum boni creati exclusi per pęnam sensus, & debitum visionis beatificæ respectu paruulorum inuenitur. Nam licet bonum, cui opponitur pœna sensus, non adęquet bonitatem visionis, est tamen bonum valde æstimabile, & naturæ valde conueniens. Quis enim negare potest maxime conueniens esse naturæ, absque tormentis suo esse naturali gaudere? Debitum autem visionis beatificę respectu paruulorum, cum remotissimum sit, fere nullum æstimatur.

81 *Arg. 2.* Secundo arguitur ex D. Thoma *infra quæst. 87. art. 4. ad 2.* quod ita procedebat. *Peccatum originale est minimum peccatorum; sed peccato originali debetur pœna perpetua: ergo omnium aliorum peccatorum pœna erit æterna*: cui argumēto ita respōdet: *Ad secundum dicendum, quod peccato originali non debetur pœna æterna ratione suæ grauitatis, sed ratione conditionis subiecti, scilicet hominis qui sine gratia inuenitur, per quam solum fit remissio pœnæ. Et similiter dicendum est ad tertium de veniali peccato: æternitas enim pœnæ, non respondet quantitati culpæ, sed irremissibilitati ipsius, vt dictum est articulo 3.*

Ex quibus verbis tale argumentum deducitur. Peccatum originale ratione grauitatis non meretur pœnam æternam damni; sed Deus non punit peccata vltra illorum grauitatem, sed potius citra, vt docet commune Theologorum axioma: ergo peccatum originale, non punitur à Deo de facto perpetua carentia visionis Dei, in qua pœna damni consistit. Et vrgetur difficultas primo: quod *Conf. 1.*

enim

Digitized by Google

enim peccatum originale, æternitate pęnæ puniatur, contigit sicut in peccato veniali, vt constat ex illis verbis: *Et similiter dicendum est ad tertium de veniali peccato*; sed puniri pęna æterna conuenit per accidens veniali peccato, quia nempe associatum est mortali, quod nunquam post hanc vitam remittitur: ergo si de facto punitur pęna æterna peccatum originale, ad summũ erit per accidens.

82 *Cõfir.2.* Confirmatur, & vrgetur secundo: peccatum veniale non punitur pęna æterna, nisi associatũ mortali; sed peccato originali correspondet pęna æterna, quemadmodum veniali: ergo solitarie sumptum, non punitur pœna ęterna, sed vt alteri associatum, scilicet peccato mortali personali.

Cõfir.3. Denique vrgetur, & confirmatur: nam iuxta D. Thomam peccatum originale est minimum peccatorum, etiã comparatione facta ad peccatũ veniale: ergo nõ potest grauiori pęna quã veniale puniri; sed carentia perpetua visionis Dei est grauior pęna afflictione sensibili temporali, vt asserebamus supra, & per se est manifestum: ergo si peccatum veniale per se, & solitarie sumptum hac sola pęna punitur, non potest originali peccato respondere carentia perpetua visionis Dei, in qua pęna damni consistit. Antecedens, in quo solo est posita difficultas, probatur. Maior argumenti secundi cuius solutioni argumentum factum innititur, intelligenda est comparatione venialis peccati; sed illam admittit D. Tho. & illa admissa soluit argumentum per distinctionem minoris: ergo sentit peccatum originale esse minimũ, etiam comparatione peccati venialis. Probatur maior: si non intelligeretur etiam comparatione peccati venialis, non erat necessarium minorem argumenti distinguere, sed concedere totum discursum, cum omne peccatum mortale æterna pęna puniatur; sed distinxit D. Thomas minorem: ergo in maiori comparauit originale cum veniali; & consequenter sentit esse minimum in eius etiam cõparatione.

83 *Pro solutione nota 1.* Ad hoc argumentum respondeo notando primo: peccatum originale cum veniali comparari non posse ex parte auersionis. Quod patet: nam in hac ratione non conueniunt, cum originale auertat ab vltimo fine, secus autem veniale, vnde D. Thomas *infra quæst. 87. art. 5. ad primum*, inter peccatum mortale, & veniale ex parte auersionis, infinitam recognoscit distantiam, eo quod mortale auertit à fine vltimo, veniale autem circa illa, quæ sunt ad finem versatur, & inter finem vltimum, & ea quę sunt ad finem, infinita distantia inuenitur. Ex quo fit, vt nec etiam comparari possint in grauitate, quæ originali conuenit ex parte auersionis; & vt est grauis offensa maiestatis infinitæ: sic namque inter originale, & veniale infinita distantia intercedit; cum veniale peccatum finitum sit in ratione offensæ: originale autem sit infinitum, scilicet in grauitate conueniente peccato ex ratione voluntarij: solum ergo cõparari possunt in ratione conuersionis, & in grauitate sumpta ex obiecto, & sic comparauit D. Thomas originale cum veniali, cum docuit esse minimũ peccatorũ.

84 *Secũdo.* Secundo aduertendum est, peccatum originale posse meditari dupliciter: primo comparatione personæ: secundo comparatione naturæ, comparatione ad hanc, vel illam personam sumptam in particulari, minus habet de peccato, quam peccatum veniale: nam grauitas peccati penes rationem voluntarij pensatur, quia veniale est voluntarium voluntate huius personæ, non autem peccatum originale; at vero comparatione naturæ grauius est originale peccatum; est enim perfecte voluntariũ naturæ, & illam priuat maiori bono, quam veniale priuet personam, scilicet bono gratiæ, ex quo debetur illi carentia visionis diuinæ. Quæ distinctio, & doctrina est expressa D. Tho. *quæst. 5. de malo art. 1. ad 9.*

85 *Ad arg. resp.* His suppositis, ad argumentum respondeo, distinguendo maiorem: peccatum originale ratione suæ grauitatis, & ex ordine ad hanc personam sumptam in particulari sub conceptu conuersionis, non meretur pœnam æternam, concedo maiorem: ratione grauitatis sumptæ ex conceptu auersionis, & offensæ maiestatis diuinæ, & ex ordine ad voluntatem naturæ, nego maiorem: & sub eadem distinctione minoris, nego consequẽtiam. *Ad 1. cõfirm.* Ad primam confirmationem, distinguo maiorem: contingit sicut in veniali quantum ad hoc, quod est æternitate pœnæ puniri, non ratione conuersionis præcise, sed ex conditione subiecti, concedo maiorem: quoad constituere, vel non constituere subiecti conditionem, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Itaque tam in veniali, quam in mortali correspondet æternitas pœnæ ex conditione subiecti, quod sine gratia inuenitur: est tamẽ inter vtrũq; discrimẽ, quod veniale ab nullo sui conceptu talem cõditionem constituit, sed ab alio constitutam supponit, nempe à mortali peccato personali, vel originali: peccatum autem originale, etsi non excludat gratiam à persona, cui inhæret ratione voluntatis personæ, nec ex conceptu explicito conuersionis, excludit tamen à subiecto gratiam, ex conceptu auersionis, & ratione voluntatis naturæ, vnde per se constituit subiectum in statu irremissibilitatis pœnæ, veniale autem talem statum non constituit, sed per accidẽs illi coniungitur: tenet ergo similitudo in primo, secus autem in secundo.

86 *Ad 2. et 3.* Et ex his ad secundam confirmationem, constat solutio. Ad tertium explico, & distinguo maiorem: est minimum, etiam respectu venialis peccati comparatum huic, vel illi personæ in particulari, concedo maiorem: comparatum ad naturam, nego maiorem, & concessa minori, distinguo consequens: non potest originali peccato pęna ęterna respondere ex comparatione ad hanc, vel illã personam, qua ratione minus est, cõcedo consequentiam: ex comparatione ad naturam, qua ratione mai' est, quam peccatum veniale, nego consequentiam. Quæ doctrina est expressa D. T. *q. 5. de malo art. 1. ad 9.* & *sol. ad 10.* addit: *Dicendum, quod perpetuitas pœnæ sequitur perpetuitatẽ culpæ, quæ prouenit ex carentia gratiæ, quia culpa non potest remitti, nisi per gratiam, & quia per peccatum originale excluditur gratia: non autem per peccatum veniale, ideò peccato originali debetur pœna perpetua, non autem veniali.* Quibus verbis doctrinam nostræ conclusionis expresit, nempe originale peccatum, conditionem subiecti, & statum irremissibilitatis pœnæ per se ipsum constituere per se, & ratione sui gratiam à subiecto excludẽdo; secus autem veniale, cum ratione sui gratiam non posit excludere.

Quod autem cum D. Thomas docet *infra quæst. 87. art. 5. ad 2.* æternitatem pœnæ, non respondere quantitati culpæ, loquatur de quantitate culpæ sumpta ex parte conuersionis, manifestum est ex eodem Diuo Thoma *ibi solutione ad 1.* vbi cum sibi obiecisset: *Inter pœnam æternam, & temporalem, est infinita distantia, inter peccata infinita distantia non est: ergo cum alicui peccato correspondeat pœna æterna, nullũ est, cui debeatur pœna temporalis tantum.* His verbis respondet. *Ad primum dicendum, quod peccata nõ differunt in infinitum ex parte conuersionis ad bonum commutabile, in qua consistit substantia actus, differunt autem in infinitum ex parte auersionis, &c.* Hæc D. Thom. ex quibus apperte colligitur sentire peccato ex parte auersionis prout est offensiua Dei, ex qua in infinitum distat à peccato veniali, per se respondere pœnam æternam: ergo cum docet solutione ad secundum, & tertiũ, æternitatem pœnæ non respondere quantitati culpę, loquitur de quantitate culpæ ex parte conuersionis sũpta. 87 *Solutionem esse de mẽte D. Thom. prob.*

§. VI.

§. VI.

Reijcitur secunda sententia, & eius argumenta diluuntur.

88 *Tertia conclusio* TErtia Conclusio. *Paruuli cum solo originali peccato ex hac vita decedentes, non puniuntur pœna sensus.* Ita D. Thomas *quæst.5. de malo art.2. & in secundo distinctione 33. quæst.2. art.1.* Estque his temporibus apud Theologos ita communis, vt ab illa recedere tutum non sit, non tamen adeò certa, vt opposita possit hæresis, vel erroris contra fidem damnari.

Prob.1. Et ostenditur primo ex epistola decretali Innocentij 3. quæ habetur *lib.3. decretaliũ titulo 42. de Baptismo, & eius effectu cap. maiores*, illis verbis: *Præterea pœna originalis peccati est carentia visionis Dei: actualis vero pœna peccati est gehennæ perpetuæ cruciatus; vnde si dimitteretur alicui primum altero non dimisso, talis non careret visione Dei propter originale dimissum, & cruciaretur in gehenna perpetuo propter reatum criminis actualis, sed hæc tanquã incompatibilia se minime patiuntur, imo sibi mutuo aduersantur.* In quibus verbis, etsi conclusio nostra non habeatur expressa, cum Põtifex non excluserit expresse pœnã sensus pro originali peccato, sed tantum positiue affirmauerit carentia visionis Dei puniri, ex illis tamen efficaciter satis deducitur; etenim propositio illa Innocentij quamuis exclusionem pœnæ sensus non exprimat, virtualiter, & implicite illam excludit: ergo peccatum originale, non punitur pœna sensus.

89 Antecedens ostenditur primo: nam Pontifex numerare intendebat pœnas debitas peccatò originali, & actuali; sed si originali respõderet pęna sensus, insufficienter procederet solum pœnam damni assignando: ergo affirmans peccatum originale puniri carentia visionis Dei, est in sensu exclusiuo alterius pœnæ accipiendum. Secundo: nã licet affirmatio pœnæ damni absolute non sit exclusio pęnæ sensibilis, comparatiue tamen ad pœnam sensus constitutã pro culpa actuali, est exclusio huius pœnæ respectu culpæ originalis; sed Pontifex non absolute, sed comparatiue loquitur: ergo excludit pœnam sensus à debito culpæ originalis. Denique id ipsũ ostẽdo: nã ex eo quod carẽtia visionis Dei sit pęna originalis peccati, infert Pontifex, quod si alicui dimitteretur peccatũ originale, nõ dimisso actuali, talis nõ careret visione Dei: cruciaretur tamen in gehenna perpetuo pro peccato actuali; sed hæc illatio erit nulla, nisi affirmatio pęnæ damni pro peccato originali in sensu exclusiuo pęnæ sensus accipiatur: ergo sic est accipienda. Maior constat ex verbis Põtificis. Minor autem probatur: si pęna sensus est debita culpæ originali, illa sola dimissa, non maneret pœna sensus; sed docet Pontifex remansuram pœnam sensus sola culpa originali dimissa: ergo cum docet, peccatum originale puniri carentia visionis Dei, excludit pœnam sensibilem. Probo maiorem, quia carentia visionis Dei est pœna peccati originalis, quamuis etiam sit pœna actualis peccati, infert Pontifex, quod si alicui dimitteretur culpa originalis, nõ dimissa actuali, non mansuram carentiam visionis Dei: ergo si pœna sensibilis respõderet culpę originali, quã nis etiam actuali debeatur, si alicui dimitteretur culpa originalis, non dimissa actuali, non maneret pœna sensibilis.

Si opponas: Innocentius in decretali allegata constituit pro pęna culpæ originalis carentiam visionis Dei, & pro pœna culpæ actualis pœnam sensibilem, nempe gehennæ cru- 90 *Oppones.*

Antec. prob.1. *Secũdo.* *Tertio.*

ciatus; sed ex eo quod pœnam sensus statuat pro culpa actuali non sequitur excludere ab illo pęnam damni, aut carentiam visionis diuinæ: ergo pariter, ex eo quod attribuat peccato originali pro pęna carentiam visionis, non sequitur loqui exclusiue; ita vt excludat ab illo pœnam sensibilem. *Resp.* Respondeo negando consequentiam, & ratio discriminis est: nã cruciatus gehennæ, & pœna sensus, & ignis includunt, vel supponunt carentiam diuinæ visionis: nam licet de potentia absoluta posset Deus hominem videntem ipsum, torquere æternis cruciatibus, id tamen ex natura rei non est possibile, nec de lege ordinaria: nam rerum naturis attentis ad beatitudinem animæ consequitur beatitudo corporis, cum qua nõ possunt corporis cruciatus componi; ac proinde ex eo quod Innocentius constituerit pro pœna peccati actualis gehennales cruciatus, nõ sequitur exclusisse carentiam visionis; sed potius oppositum. Carentia autem diuinæ visionis, non includit cruciatus sensibiles, & ideô ex assignatione carentiæ visionis pro pœna culpæ originalis, nõ sequitur inclussio cruciatuum.

91 *Instabis* Sed dices, carentia visionis Dei nec includit cruciatus sensibiles, nec illos excludit; sed quia nõ excludit illos, nõ sequitur ex illa assignata pro pęna inclusio cruciatuũ: ergo quia illos non excludit, nõ sequitur illorũ *Resp.* exclusio. Respondeo, distinguẽdo cõsequens: ex assertione absoluta talis pœnæ, concedo consequentiam: ex assertione comparatiua, & ex modo loquendi, nego consequentiam. Itaque non valet; *carentia visionis est pœna originalis peccati: ergo cruciatus sensibiles, non sunt pœna illius*: nam instatur in peccato actuali, ex eo tamen quod Pontifex cõparans culpam originalem cum peccato actuali, & illorum pęnas distinguens, pro pœna originalis statuerit carentiam visionis, & pro pœna actualis gehennales cruciatus, rectè colligitur excludere à peccato originali pœnam sensibilem: tum ne diminute procedat. Tum etiam, vt in assignatione, & in constitutione pęnarum saluetur distinctio: nam si vtrique culpæ pœna damni, & pœna sensus responderet, vt quid & propter quam rationem, vni attribueret pro pœna carentiam visionis; & alij gehennales cruciatus?

Deinde suadetur conclusio ex Augustino *lib. 3. de libero arbitrio cap. 23.* in principio, vbi cuidam interrogationi ab imperitis factæ de paruulorum loco in futuro iudicio, quibus nec inter iustos deputari potest locus, quia nil rectè fecerunt; nec inter malos, quia numquam peccarunt, respondet: *Non enim metuendum est, ne vita esse potuerit media inter rectè factum, atque peccatum; & sententia iudicis media esse non possit inter præmium atque suppliciũ*; sed si paruuli paterentur pœnam damni, & pœnam sensus, sententia illorum nõ esset media inter præmium, & supplicium, vt per se est manifestum, sed extremum supplicium sustinerent: ergo ex mente Augustini paruuli sola pœnæ damni puniuntur. 92 *Secũdo prob. cõclusio ex Aug.*

Resp. Si dicas, sententiam paruulorũ ideo ab Augustino mediam inter præmium, & supplicium constitui, quia mitiori pęna, quam adulti puniuntur. In contrarium obstat: nam *Contra* etiam inter adultos vnus altero mitius punietur, & homines mitius, quã Angeli; & tamen nemo dicet adultũ mitiori pęna puniendum auditurum sententiam mediam inter præmium, & supplicium, & sententiam hominum adultorum inter præmium, & supplicium, mediam esse futuram: ergo si paruuli pęnam sensus, & damni paterentur, male Augustinus assereret, mediam esse illorum sententiam.

Tertio ex eodem Augustino lib. 5. contra Iulianum cap. 8. proximè ad finem, vbi Iuliano objicienti illud Matthęi 26. cap. *Melius esset illi si natus nõ fuisset*; & paruulis verba applicanti, si in originali nascantur peccato; ita respondet: *Ego au-* 93 *Prob. 3. ex eod. Aug.*

Digitized by Google

tem non dico paruulos sine Christi baptismate morientes tanta pœna esse plectendos, vt eis non nasci potius expediret. Et post pauca, ita prosequitur: *Quis dubitauerit paruulos non baptizatos, qui solum habent originale peccatum, nec vllis proprijs aggrauantur in damnatione omnium leuissima futuros, quæ, qualis, & quanta erit, quãuis diffinire nõ possim; non tamen audeo dicere quod eis, vt nulli essent, quam vt ibi essent potius expediret*. Ex quibus verbis dupliciter meam, & communem sententiam cõfirmo, primo: nã iuxta Augustinum sententia illa Christi Domini: *Melius erat illi, si natus non fuisset homo ille*; non potest paruulis accommodari, sed si paterentur pœnã damni, & pœnam sensus, & cruciatus ab igne, posset paruulis prædicta sententia applicari: ergo ex mente Augustini pœnam sensus non sustinebunt, sed damni solummodo. Probatur minor: etenim illa sententia, etsi à Christo solũ fuerit Iudæ proditori directa; potest tamen omni adulto excluso à Regno applicari: etsi non omnes æquales pęnas sustineant, sed vnus alio maiorẽ, vel minorẽ, iuxta inæqualitatẽ peccatorum, eo quod omnes præter carentiam visionis Dei, in quo pœna damni consistit, torquentur ab igne inferni: ergo si paruuli præter carẽtiam visionis Dei sustinerent pœnam sensus, & ab igne torquerentur, quãuis illorum pęna esset minima, posset prædicta sententia paruulis accõmodari.

94 *Secũdo.* Secundo, vt enim docet Augustinus; paruulorum pœna est mitissima: quod etiã docet in Enchiridione cap. 93. & intelligendum est, respectu omnium adultorũ; ita vt null⁹ sit adultus, cuius pœna non sit grauior illa, quam sustinent paruuli; sed si nõ essent à pœna sensus immunes, posset aliquis adultus dari, qui mitiori pœna puniretur, quã paruuli: ergo pœna sensus est ab illis relegan da. Probo minorem: est enim dabilis casus, in quo aliquis adult⁹ propter solum vnum peccatum mortale, vel propter duo peccata damnetur, quorum grauitas, etsi ex ratione voluntarij sit maior grauitate originalis peccati, adeò tamẽ ex ratione specifica exceditur ab illa, vt absolutè sit maior grauitas originalis peccati; sed in hoc casu talis adultus mitiori pœna punietur, si peccato originali correspõdeat pœna sensus: ergo hac sententia amissa potest dari aliquis adultus damnat⁹ mitiori pœna punitus, quam sit illa, quæ respondet originali peccato; & consequenter non erit illorum pęna mitissima, qui propter solam culpam originalẽ damnantur, vt asserit Augustinus.

Quarto probatur ratione: nã pęna debet proportionari culpæ; sed pœna sensibilis, nõ proportionatur culpæ originali: ergo nec respõdet illi. Maior cum consequentia tenet: minor autem probatur: nam acerbitas pœnæ sensibilis, respondet delectationi culpæ, vt cõstat ex illo Apocalypsis 18. cap. *Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantũ date illi tormentorum, & luctus*; sed in peccato originali nulla delectatio inuenitur: delectatio nãque operationem cõsequitur: peccatum autem originale non consistit in operatione: ergo, &c. 95 *Prob. 4. ratione*

Denique probatur ratione notando primo: peccatum originale, & quodlibet aliud mortale, considerari posse dupliciter; primo in ratione offensæ grauis Maiestatis diuinæ: secundo, in ratione auersionis à Deo, quæ etiam est omni peccato mortali communis: tertio, secundum rationes differentiales, & proprias. *Vltimo prob. notãdo 1.*

Notando secundo: peccatum originale, & quodlibet aliud mortale attenta grauitate personali sumpta ex Maiestate offensa mereri omnem pœnam possibilem, & quamcumque pœnã, siue damni, siue sensus esse illis proportionatã sub hac cõsideratione proportione morali, & habitudinis. Primũ cõstat ex dictis *cõclus.* 2. Secundum patet: nam pœnam esse proportionatam culpæ proportio- *Secũdo.*

ne morali, & habitudinis, est, quod eius grauitatem non superet; nulla autem possibilis pœna, siue damni, siue sensus excedit grauitatem peccati sumptam ex persona offensa; & consequenter omnis est proportionata cum illa in ratione offensæ Dei hoc genere proportionis.

Tertio. Tertio est notandum, Deum in taxanda quantitate pœnæ debitam peccatis mortalibus, non attendisse quantitatem culpæ sumptam ex Maiestate offensa: sic enim, quodcũque peccatum mortale merebatur pœnam infinitæ acerbitatis, ad quam in creatura finita, non inuenitur capacitas, sed quantitatem sumptam ex alijs principijs, & statuisse pœnas cum peccato proportionatas, secundum rationem generalem auersionis, & secundum proprias, peculiaresque differentias infinitatem pęnæ debitam peccato mortali ex ratione offensæ grauis Maiestatis infinitæ commutando in æternitatem pęnæ, aliunde cum peccato proportionatæ. Quæ doctrina est expressa Diui Thomæ *in secundo distinctione* 42. *quæst.* 1. *artic.* 5. *ad* 2. illis verbis: *Ad secundũ dicendum, quod ex hoc quod creatura infinitum peccat, debetur sibi pœna infinita; non autem potest esse infinita acerbitate, quia in creatura finita non potest esse qualitas infinita, sed recompensatur per durationem infinitam, quia creatura rationalis durationis in infinitum capax est; & quia actualiter peccauit debetur sibi, non solum pœna damni sed etiam sensus.* Ex quibus clarê habetur, quod pœna sit damni tantum, vel etiam sit pęna sensus prouenire ex conditione culpæ. Quod autem, tam pœna damni, quam sensus in æternum sit duratura, nasci ex eo quod contra infinitum est; ex quo prouenit vt sit grauitatis infinitæ; & consequenter, quod infinitam pœnam mereatur.

57 *Vltima ratio* His positis suadetur nostra conclusio ratione: pœna debet esse proportionata culpæ præcissa ratione offensæ; sed pœna sensus non est proportionata culpæ originali sub hac consideratione: ergo culpa originalis non punitur pœna sensus. *pro conclusione formatur.* Illatio est legitima: maior constat ex dictis: minor autem ostenditur primo: nam pœna sensus contingit per passionem huius particularis personæ, peccatum autem originale, non est per illius voluntatem, sed per voluntatem naturæ, sed puniri per passionem personalem non est proportionatum cum hoc, quod est peccasse, non per propriam voluntatem, sed per voluntatem alienam: ergo pœna sensus non est proportionata cum peccato originali. Secundo, & explicatur hoc magis: peccatum originale non est propria voluntate contractum, sed voluntate naturæ: ergo pœna illi proportionata, est priuatio doni transfundendi cum natura, nempê originalis iustitia; & ex consequenti visionis beatificæ, ad quam illud donum disponebat, non autem personalis afflictio, quæ in pœna sensus includitur. Tertio: nam pœna sensus, causat vehemẽtem dolorem; sed pœna dolorem causans non est proportionata culpæ delectationem non inferenti, qualis est originalis: ergo pœna sensus nõ est cum illa proportionata.

Conf. 1. Confirmatur, & vrgetur primo: nam tormentum pęnę sensus taxatũ, est pro delectatione culpæ, iuxta illud Apocalypsis 18. cap. *Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentorum, & luctus*; sed in culpa originali nulla delectatio inuenitur: ergo pœna sensus nõ respondet originali peccato, nec proportionem habet cum illo.

Conf. 2. Confirmatur, & vrgetur secundo: nam Ecclesia in imponẽda pęna pro peccatis imitatur taxationem pœnę à Deo in illorũ punitione; sed ab Ecclesia nulla pęna positiua imponitur peccato originali, nec censetur cum illo proportionata: ergo Deus nullã sensibilem pœnam taxauit pro culpa originali, nec censuit cum illa proportionatã; & consequenter pec-

Digitized by Google

catum originale non puniri pena sensus.

98 *Arg. 1.* Contra istam conclusionem, & in fauorem secundæ sententiæ arguitur primo ex illa sententia Christi: *Ite maledicti in ignem æternū.* Et Matthæi tertio: *Paleas in ignem mittendas triticum congregādum in orreum, & omnem arborē, quæ non facit fructum bonum præcidendam, & in ignem mittendam.* Et cap. 13. *Malos separandos ab Angelis de medio iustorum, & mittendos in caminum ignis*; sed paruuli cum solo originali peccato ex hac vita migrantes, non sunt triticū, sed pallea, nō sūt iusti, sed iniusti; nec sunt arbores bonum fructum facientes: ergo sunt ab Angelis separandi, & in æternum ignem mittendi: & consequenter pœna sensus sunt cruciandi.

99 *Resp. 1.* Respondeo primo, concessa prima consequentia, quod nempe sunt mittendi in ignem æternum, & negando secundam, quod scilicet pœna sensus sint cruciandi: nam ad hoc requirebatur; non solum quod essent in loco ignis, sed etiam quod in illos ignis ageret, nec ex primo sequitur secundum: nam actio ignis post extremum iudicium, naturalis nō erit, sed ex diuina virtute, illo vt instrumento vtente.

Resp. 2. Secundo respondeo cum Belarminio *lib. 6. de amissione gratiæ cap. 5.* Parabolas allegatas ad paruulos non pertinere: nam area in qua est triticum simul cum palleis, Ecclesiam significat, in qua sunt mali cum bonis admixti, omnes tamen fideles. Paruuli autem non suscipiētes baptismum ad Ecclesiam nō pertiuēt; ac proinde nec palleæ, nec tritici nomine comprehenduntur. Secundum autem testimonium loquitur de adultis peccantibus, quia non operantur bene cum possint, & teneantur, quod certum est paruulis non conuenire, non enim sunt operationis capaces, nec tertium testimonium paruulos comprehendit: nam ibi vtitur Christus parabola sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congregantis, sagena autē non mundum vniuersum, sed Ecclesiam significat, in qua boni pisces, vel iusti cum malis, & peccatoribus admixti sunt: omnes tamen fideles inter quos paruuli non computātur.

Secūdo arguitur: nam paruulis in extremo iudicio dicetur Matthæi 25. *Ite maledicti in ignem æternū, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius*; sed nomine ignis æterni Diabolo, & Angelis ei⁹ parati, intelligitur æterna pena sensus: ergo illā paruuli sustinebunt. Maior probatur: nā verba illa allegata Christi ex Matthæi 25. cap. ad omnes referuntur, qui in sinistra sunt colocādi; scilicet ad omnes reprobos; sed paruuli non erunt in dextera, sed in sinistra: ergo sententia illa Christi, nō solum ad adultos, sed etiam ad paruulos est dirigenda. 100 *Arg. 2.*

Responderi potest primo, negando maiorem: nam licet omnes, tam paruuli quam adulti fideles, siue infideles compariturі sint in iudicio, non tamen omnes eadem forma sunt iudicandi, sed paruuli sententia illa Domini Ioannis 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.* De infidelibus Marci vltimo. *Qui non crediderit cōdemnabitur*; ad fideles autem reprobos dirigitur illa sententia. *Ite maledicti in ignē æternum; esuriui enim, &c.* Quod autem cum solis illis loquatur, colligit Bellarminus, non enim arguuntur, quia non crediderunt, sed quia credentes non bene sunt operati. *Esuribi enim, &c.* ideo autem in Euangelio sola forma, qua fideles sunt iudicandi describitur, quia Euāgelium ad solos fideles pertinet. Et quia illi tantum iudicandi sunt iudicio discusſionis, vt docet D. Thom. *in quarto distinctione 47. quæstione prima articulo tertio*, eo quod infideles fundamento fidei carentes nullum bonum meritū habuerunt, fideles autem saltim actum fidei laudabilem habent, qui quam- 101 *Resp. Bellarmin. 1.*

uis sine charitate meritorius non sit, de se tamen ordinatur ad meritum, vnde indigent operum discussione. Ita Belarminus *cap.5. citato.*

102 *Impugnatur solutio.* Cæterum contra solutionẽ obstat Augustinus sermone 14. de verbis Apostoli, vbi contra Pelagianos asserentes, paruulos sine baptismo morientes excludendos esse à regno Cœlorum, non tamen à vita æterna, sed æterna beatitudine hæreditandos, ex auctoritate inducta Matthęi 25. sic arguit. Sinistris dicturus est Dominus: *Ite in ignem æternũ, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius; qui non baptizatur non erit in dextera, sed in sinistra: ergo non erit mittendus in regnum, sed in ignem æternum; & consequenter, non mitteretur in vitam æternam.* Et vrget argumentum. *Non est locus medius inter dexteram, & sinistram: ergo nec inter Regnum, & ignem æternum. Sed paruuli non pertinent ad iudicis dexteram: ergo ad sinistram sed in sinistra non est vita, sed ignis æternus, cum quo vita æterna non potest componi: ergo mittentur in ignem æternum: & cõsequẽter paruuli nõ baptizati, nõ solũ excludentur à Regno Cœlorũ, sed etiam excludentur à vita.* Hęc in substantia Aug. contra prædictos Hæreticos; at hoc argumentum nullius potest esse efficaciæ, nisi sententia illa Christi Domini referatur ad paruulos, vt consideranti euidenter constabit: ergo ex mente Augustini, non solum cum adultis, sed etiam cũ paruulis loquitur illa sententia.

103 *Secũdo resp. alij* Secundo respondetur ab alijs; paruulos quidem mittendos in ignẽ æternum, ibique incarcerandos, non tamen ab igne torquendos, primum que ex illis verbis colligi, non tamen inde inferri pęnam sensus fore passuros, quia ad hoc necessarium erat, vt non solum ab igne detinerentur, sed etiam vrerentur. Ita Bonauentura vbi supra. *Obstat 1. Aug.* Contra quam solutionem facit primo Augustinus loco allegato, vbi explicans quid intelligatur nomine ignis æterni, sic ait: *Extrema autem sententia, vt doceret quid sit Regnum, & quid sit ignis æternus: tunc inquit abibunt isti in combustionem æternam: iusti autem in vitam æternam:* ergo iuxta Augustinum ignis ibi non sumitur solum vt locans, sed etiam vt comburens; & consequenter, si ex allegatis verbis, vt ab Augustino explicatis cogimur ad mittendum paruulos in ignem æternum, alligan di sunt igni, nedum vt incarceranti, sed etiam vt conburenti. Secundo: nam supposito, quod ab igne non sint comburendi, non est cur igni vt carceri alligentur. *Secũdo.*

Denique: nam supposito, quod paruuli futuri sunt ab omni pęna sensus immunes, vt tenet communis Scholasticorũ sententia, nimis durum videtur, illos Dęmonum societati coniungere, nec facile erit illos ab omni interiori tristitia liberare, cum frequentiori, & magis pia Theologorum sententia. *Tertio.*

Aliqui contra præfatam solutionem objiciunt: nam patiens coniunctum naturali agenti, non potest, non pati ab illo; sed ignis naturaliter agit, & conburit: ergo pueri igni alligati, non possunt, non pati, & comburi. Hæc tamen obiectio non vrget, vt enim docet D. Thom. *quæst. 5. de malo articulo secundo ad quintum,* ignis, & alia huiusmodi naturaliter agentia in statu futuræ vitæ, non agunt in animas, vel in corpora hominum secundum necessitatem naturæ, sed magis secundum ordinem diuinæ iustitiæ: vnde cum hęc non exigat paruulos comburi ab igne, ex eo quod igni alligentur, non sequitur comburendos ab illo. Iuxta quam doctrinam distinguenda est minor obiectionis factæ, & concedenda in hoc statu, neganda autem post iudicium. Tunc enim neque ignis naturaliter combureret, nec alia agentia naturalia necessario suas exercebunt actiones motu cœli cessante, à quo hæc inferiora depẽdent in suis actionibus, vt docet 104 *Quarto opponũt aliqui.*

D.Th.

Digitized by Google

Diuus Thomas *in quarto distinctione quadragesima septima, quæstione secunda articulo secundo in corpore.*

105 *Vera solutio secūdi argumēti.* Vnde his solutionibus in sua probabilitate relictis, ad argumentum respondeo admissa maiori, negādo minorem, quod nempe nomine *ignis æterni*, determinate pęna sensus intelligatur, sed intelligitur pœna æterna, siue damni pro paruulis, siue damni, & sensus pro adultis. Quod patet: nam post sententiam prolatā nomine ignis æterni, illius exequutio nō nomine ignis, sed supplicij describitur, dicendo. *Ibunt isti*, scilicet reprobi, *in supplicium æternum.* Supplicij autem nomine omnis pœna comprehenditur. Neque obstat Augustinum glossasse in combustionem æternam, vt enim docet Diuus Thomas *quæst. 5. de malo art. 2. ad 1.* nomen tormenti gehennæ cruciat⁹, vel si quid simile in dictis sanctorū inueniatur in ordine ad paruulos, est large accipiendum pro pœna, vt ponatur species pro genere: *Ideo autē* (inquit Sanctus Doctor) *Sancti vsi sunt tali modo loquendi, vt detestabilem redderent errorem Pelagianorum asserentium in paruulis nullū esse peccatum, nec eis aliquam deberi pœnam.* Sicque interpretandos censet Augustinum *Tomo 3. lib. de fide, & operibus cap. 3. & lib. de fide ad Petrum cap. 27.* & Gregorium *lib. 9. moralium cap. 16.* Quæ interpretatio iubatur, primo ex communi stilo Patrum, qui quoties aliquē errorē expugnūt; adeo in illū inuehuntur, vt in extremū oppositum verbis inclinare videantur. Secundo: nam intentum Augustini erat contra Pelagianos suadere, paruulos non esse fœlicitate æterna ditandos; at hoc sufficienter conuincitur, nomine ignis accipiendo æternum supplicium, nempe æternam pœnam damni, cum qua æterna fœlicitas nequit componi: ergo sic est accipiendus. Ratio autem, cur forma iudicij finalis illis verbis exprimatur; & æterna pœna, siue damni, siue sensus nomine ignis explicetur, est, quia tormētum ab igne est quod magis terret homines, & quod magis illos continet, vt abstineant à peccato, quod Christus sua doctrina intendebat.

Cęterum contra hæc omnia opponit Gregorius Ariminensis primo: nam ignis, & cōbustionis nomen non nisi improprie potest significari pœna damni consistens in sola carentia visionis Dei; sed nec verba allegata Scripturæ, nec testimonium Augustini patiūtur in sensu improprio, aut metaphorico accipi: ergo sic accipiēda non sunt. Probatur minor: nam verba Scripturæ semper sunt rigorose accipienda nisi ex propria acceptione inconueniens aliquod contra fidem sequatur, vel contra manifestā rationē; nihil autem horum in præsenti contigit: nullum enim testimonium Scripturæ Pontificum, vel Cōcilium, potest in contrarium adduci; ac proinde paruulos igne torqueri contra fidem non est; nec ratio aliqua conuincens in oppositum adducitur; & consequenter tali pœna illos puniri non aduersatur rationi: recursus autem ad sensum improprium, & metaphoricum, tunc solum est admittendus, quando ex rigoroso sensu sequitur aliqua contradictio, vel aliquod graue inconueniens; sed ex eo quod verba Matthæi, & Augustini in rigoroso sensu accipiantur, non sequitur contradictio in Scriptura, vel in dictis Augustini, nec inconueniens aliquod contra rationem: ergo in rigoroso sensu sunt accipienda. Et eodem argumento probatur, Augustinum non sustinere dictam interpretationem: ad hoc enim necessariū erat quod alibi pœnam sensus exclusisset à paruulis, nullibi autem Augustinus ab illis talem pœnam exclusit: ergo absque fundamento eius verba in tali significatione accipiuntur. 106 *Oppones 1.*

107 *Secūdo.* Secundo: nam si admittatur tradita interpretatio, non erit de Fide ex vi testimonij adducti adultos pęna sensus, & ignis fore torquendos; consequens absurdum est: ergo interpretatio tradita ruit. Probatur ma-

ter: verba enim Christi eodẽ modo paruulos,& adultos respiciunt, & eodem tenore verborum pro omnibus fertur sententia dicendo: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo,&c.* ergo si erga paruulos in lata significatione accipiũtur; ita vt nomine ignis,& æterni supplicij, non species, sed genus pœnæ intelligatur,&abstrahat à pœna sensus, & damni, non est de fide ex vi illius testimonijs adultos pœna sensus,& ignis esse torquendos.

Tertio. Tertio: nam Augustinus libro de Fide ad Petrum cap.27. admonet veritatem illam tenendam esse firmissimê, dicens: *Firmissimè tene,& nullatenus dubites, non solum homines iam ratione vtentes, verum etiam paruulos si sine Sacramento Baptismatis de hoc sæculo, transeunt ignis æterni supplicio puniẽdos; quia etsi peccatum propriæ actionis non habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione traxerunt.* Sed propositionem in sensu solum metaphorico veram, non proponeret Augustinus, vt tenendam,& credendam firmissimê: ergo non est in metaphorico sen su accipienda.

Cõfirm. Quod amplius confirmat: nam in illo cap.40. Regulas fidei firmissimè credendas proponit,& inter illas quod paruuli sunt æterno ignis supplicio torquendi; sed aliæ non accipiuntur in metaphorico sensu, sed in rigoroso,& proprio: ergo ista, absque fundamento ad improprium detorquetur.

108 *Quarto* Quarto: nam sermone illo allegato de verbis Apostoli 13. inter alia cũ Pelagio loquẽs, sic ait: *Videris enim tibi misericors, quia non ei* (scilicet infanti non baptizato) *aufers vitã, damnas tamen, quẽ separas à Regno Cœlorum, damnas non percutis eum, sed in exilium mitis: nam qui exulant viuunt, si sani sunt in doloribus corporis, non autem torquẽtur, sed carceris tenebris affliguntur. Hæc illis sola pœna est, nõ esse in patria.* Quib⁹ verbis Pelagio attribuit sentire, paruulum sine Baptismo decedentem Dei visione carere; & tamen ipsum reijcit vt male de Fide sentientem, quia paruulum sic decedentem damnat, & exulem facit, non tamen illum percutit; at hac sola pœna illum damnat, quod in patria non est: ergo iuxta Augustinum præter quam non esse in patria, alia pœna percutiens,& torquens, est paruulis assignanda.

Respondeo ad primam instantiam, concessa maiori, negando minorem: ad illius probationem, nego minorem: vt enim ponderabam⁹, prima sententia puniẽs paruulos pœna sensus, in primis non saluat decretalem Innocentij; nec verba ex Apocalypsi adducta, prout communiter accipiũtur à Theologis. Deinde opponitur communi Scholasticorum consensui; aduersatur etiam rationibus supra factis, quæ satis verosimiles sunt. Ac denique si Augustinus in rigore, quem illius verba sonant accipiatur, non possunt quæ ex ipso in nostrum fauorem adduximus cum illis conciliari. Si namque pœna ignis plectantur, non erit illorum sententia media inter præmium,& supplicium, neque omnium mitissima, meliusque esset illis non nasci, quam tali supplicio in æternũ puniri, quorum oppositum docuit Augustinus, vt vidimus. 109 *Ad 1. obiectioni resp.*

Ad secundam, nego sequelam: nã licet verba eadem sint comparatiue ad adultos,& paruulos: sensus tamen est diuersus, quia pro adultis nil vrget, vt à rigoroso sẽsu extorqueãtur, bene tamen pro paruulis. Ad tertiã respondent aliqui librum illum de fide ad Petrum, non esse Augustini, sed Sãcti Fulgentij. Licet autẽ Fulgentius Magnæ sit authoritatis: non tamen est inconueniens censendum ab ea recedere pro communi sententia tenenda. *Ad 2.* *Ad 3. resp. aliqui.*

Cæterum cum Fulgentius congruentẽ interpretationẽ admittat: nõ est cur prædicta euasione vtamur: maxime cum alia testimonia Augustini, non minus vrgentia sint, quæ *Displicet solutio.*

ta-

Aliter resp. tamen interpretati sumus. Vnde ad tertiam obiectionem, nego minorẽ. Non enim minus firmiter sunt à nobis credenda, quæ in sensu metaphorico in Scriptura accipiuntur, quam illa, quæ in rigoroso sensu explicantur.

Ad confirm. Ad confirmationem, concessa maiori, & prætermissa minori, nego cõsequentiam. Si namque aliæ regulæ in rigoroso verborum sensu accipiantur erit, quia nihil vrget, vt ab illo detorqueantur: cuius oppositum in præsenti contingit, vt vidimus.

Ad 4. Ad vltimam obiectionem dicatur, Pelagium in hoc ab Augustino damnari, quod licet paruulum excludat à Regno Cœlorum, ac proinde exulem faciat, non tamen illum excludit à vita beata, ab æternaque beatitudine, sed æterna beatitudine, & fœlicitate perpetua potiturum fore docebat, quod cum vera fide non cõgruit.

110 *Tertio arg.* Tertio arguitur, Paruuli in hac vita puniuntur pœna sensus, vt morte, & alijs præsentis vitæ miserijs: ergo etiam in alia vita. *Resp.* Respondeo distinguendo antecedens. Per se, nego antecedens: per accidens, concedo antecedens, & nego consequentiam. Nam mors, & alij corporales defectus non sunt pœna taxata pro culpa originali, sed tantum pro carentia originalis iustitiæ, quæ immortalitatem præstabat: ac proinde illa in pœnam originalis culpæ sublata, sequitur mors, & defectus corporales in virtute naturalium agentium. In alia autem vita nihil aget virtute naturæ, sed secundum ordinem diuinæ iustitiæ, siue in animam, siue in corpus; vnde vt pœna sensibilis responderet originali peccato, deberet hoc fieri ex ordinatione diuina prædictã pœnam taxante, & destinante ad punitionẽ originalis peccati. Ita D.Th. *in 2.distinct.33. quæst. 2. artit. 1. ad 3.*

111 *Opponet.* Sed insurgit Gregorius: nam sequitur ex hac solutione, melius futurum esse paruulis post mortem, & extremum iudiciũ, quam in hac vita mortali, mitiusque post mortem, quã ante mortem puniendos; consequens videtur falsum: ergo & tradita solutio. Probatur sequela: paruuli ante mortem carent diuina visione; & insuper patiuntur defectus corporales, & temporales labores; post mortem autem nulla pœna sensus plectuntur, sed solum carentia visionis Dei: ergo mitius ante mortem, quam post mortem puniuntur.

Et vrgeri potest amplius: nam post extremum iudicium peccatorum pœna consũmabitur; sed nisi carentiæ visionis Dei, quam etiam sustinent ante vniuersale iudicium aliqua pœna sensus adderetur, non cõsũmaretur post iudicium paruulorũ pœna: ergo asserendum est, fore pęna sensus puniendos. *Cõfirm.*

112 *Resp.* Respondeo negando sequelam; ad probationem, distinguo primam partem maioris: in pœnam originalis peccati, & cum impotentia ad illam, nego maiorem: ex conditione à Deo statuenda generaliter pro omnibus, & cum potentia videndi Deũ, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: nam quod paruuli ante mortem, careant diuina visione, non est in pœnã originalis peccati, sed ex communi illa lege. *Non videbit me homo, & viuet*: vnde Adamus ante culpam, non vidit Deum, nec videret, etiam si nullũ peccatum committeret, vsque dum ex hac vita ad æternam transiret, sine mortis tamen interuentu. Præterea, paruuli, quandiu hac vita potiuntur, sunt capaces Deum videndi. Ac denique mala, quæ in hac vita patiuntur, non sunt pœna per se à diuina iustitia taxata, sed sequuntur ex vi agẽtium naturaliũ exclusa originali iustitia pro paruulis in hac vita; post mortem autem plectuntur carentia visionis Dei in perpetuum duratura, quæ est multo maior pœna, quam carentia originalis iustitiæ. Nec sequitur ex eo quod in hac vita corporales calamitates sustineãt, & post mortem sint ab illis immunes, esse melioris conditionis post mortem, quam

ante

ante mortem; melius enim est omnes sustinere miserias cum aptitudine ad videndum Deum, quam omni calamitate positiua carere sine huiusmodi aptitudine.

Ad confirm. Ad confirmationem respondet D.Thomas *quæst*.5. *de malo art*.2. pęnam paruulorum post iudicium consũmari in quantum ipsi, qui puniuntur hac pęna, consũmati erunt per corporum resumptionẽ. Iuxta quam doctrinam, concessa maiori, nego minorem: consũmabitur enim paruulorum pęna in extremo iudicio, quia ipsi consummabuntur per corporum reassumptionem.

113 *Instabit* Sed dices, reassumptio corporis, & reunio illius ad animam, non est pęna, sed potius perfectio connona animæ, quæ cum optat materiam ex vnione ad illam perficitur: ergo corporum reassumptio non est pœnæ complementum, ac per consequẽs per illam non potest paruulorum pęna compleri, vel consummari.

Cõfirm. Et vrgebis: nam peccatorum pœna compleri, vno ex duobus modis solum potest esse verum, nempè extensiuè, aut intensiuè; sed per corporum reunionem non cõpletur paruulorum pœna aliquo ex prædictis modis, nisi carentiæ visionis Dei aliqua pœna sensus addatur: ergo hæc pœna addenda est. Probatur minor: in primis namque non completur intensiuè; cum huiusmodi complementi non sit capax carẽtia visionis Dei, nec completur extensiuè: nam hoc solum esse posset per extensionem ad corpus animæ vnitum: corpus autẽ, nec est capax visionis; ac proinde, nec visionis carentiæ, quæ rationem pœnæ sortiatur: ergo nisi carentiæ visionis Dei aliqua pœna sensus addatur in extremo iudicio, non complebitur paruulorum pœna intensiuè, aut extensiuè, ac proinde non cõsummabitur.

114 *Resp.* Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: nam licet reunio animæ ad corpus absolutè sit perfectio connona animæ; cum tamen anima est in statu damnationis, reunione pœna completur, quia ante vnionem, sola anima puniebatur; reunione tamen supposita, non anima sola punitur, sed etiam totum compositum per carentiam visionis Dei, quæ licet inhæsiuè soli animæ conueniat; denominatiuè tamen cõuenit toti supposito.

Ad confirmationem, concessa maiori, nego minorem: completur namque paruulorum pœna extensiuè per corporum reassumptionem. Nec obstat, carentiam visionis non posse esse pęnam corpori: nam licet hoc verum sit, est tamen pœna supposito resultanti ex anima, & corpore per inhæsionem ad animam, & denominationem totius: nam sicut videre Deum denominat totum suppositum resultans ex anima, & corpore, quamuis soli animæ inhæreat; ita esse non videns Deum, seu carens visione Dei carentia priuatiua, & pęnali denominat totum compositũ, etsi inhæreat soli animæ, & quia ante reassumptionem soli animæ inhærebat, & solam animam denominabat; fit, quod per corporum reassumptionem paruulorum pęna cõpleatur, quatenus ipsi complẽtur, vt profunde D.Thomas docuit in solutione allegata. *Ad confirm.*

Quarto arguitur, grauiori culpę correspondet grauior pœna; sed peccatum originale est grauius, quam veniale: ergo maiori pœna punitur; sed veniali correspondet pœna sensus: ergo etiam originali. Respondeo primo, concessa maiori, & prætermissa minori, & concessa prima cõsequẽtia, & minori subsumpta, negando consequentiam. Nam maior pœna est absolute carentia visionis Dei in perpetuum duratura, qua punitur originale peccatum, afflictione sensibili corporali, qua punitur veniale: ac proinde ex eo quod grauiori culpæ maior correspondeat pœna, & peccatum originale sit grauius, quam veniale, & hoc pœna sensus puniatur, non sequitur peccatum originale esse pœna sensus puniendum. Ratio autem cur veniali, etsi minus graue sit 115 *Arg*.4. *Resp*.1.

Digitized by Google

correſpondeat pœna ſenſus, non autem originali, etſi grauiori, eſt quia pœna ſenſus proportionatur cũ peccato veniali, non autem cum peccato originali ob rationes aſsignatas.

116 *Reſp.2.* Secundo reſpondeo ex D.Tho. *in 2. diſtinct. 33. quæſt. 2. art. 1. ad 2.* negando minorem. Nam inter omnia peccata, minimum eſt originale, eo quod minimum habet de voluntario; non enim eſt voluntarium voluntate iſtius perſonæ, ſed voluntate principij naturæ tantum. Peccatum autem actuale, etiam veniale, eſt voluntarium voluntate eius in quo eſt, & ideo minor pœna debetur originali, quam veniali. Neque obſtat, quod originale non compatiatur ſecum gratiam; priuatio enim gratiæ non habet rationẽ culpæ, ſed pœnæ, niſi in quantum ex voluntate eſt: vnde vbi minus eſt de voluntario, minꝰ eſt de culpa. Similiter etiam non obſtat, quod peccato actuali veniali tẽporalis pœna debetur, quia hoc eſt per accidens in quantum decedens in veniali tantum, gratiam habet, virtute cuius pœna purgata eſt. Si autem veniale peccatum, ſine gratia in aliquo eſſet, perpetuam pœnam haberet. Hęc D. Thomas; quæ primo aſpectu difficultatem ingerunt, vt tamẽ cum alijs, quæ ſupra adduximus ex Angelico Doctore componatur; ſic intelligenda ſunt, quod peccatum originale comparatum ad naturam, grauius eſt omnibus modis, vt docuit D. Thomas *quæſt. 5. de malo art. 1. ad 9.* Quia naturæ eſt perfecte voluntarium. Ex quo ſolo capite poterat excedi à peccato veniali. Cõparatum tamen ad hanc, vel illã perſonam, minus eſt, quam veniale, non quidem ex omni capite, ſed tantum ex ratione voluntarij, in qua exceditur à peccato veniali, quod eſt volũtarium voluntate huius perſonæ, originale autem ſolum voluntate principij naturæ. Vnde originali minor pœna reſpondet, non ex omni capite, ſed ex aliquo, quia nempe carentia viſionis Dei, quæ eſt pœna peccati originalis, eſt priuatio formæ ſuperexcedentis exigentiam naturæ. Bonum autem, quo priuat pœna ſenſus, eſt debitum huic perſonæ. Vt autem docet D. Thomas *quæſt. 5. de malo art. 1. ad 3.* tanto eſt grauior pœna comparatiue ad eum, qui punitur, quanto id quod per pœnam ſubſtrahitur eſt magis debitum, & connaturale illi cui ſubſtrahitur. Sicut autem exceſſus peccati venialis ad originale, non eſt ſimpliciter talis, ſed tantum ſecundum quid, ita exceſſus pœnæ ad pœnam, non oportet quod ſit exceſſus ſimpliciter.

Quinto arguitur: Peccato graui debetur pœna damni, ratione auerſionis ab incommutabili bono, & pœna ſenſus ratione conuerſionis ad bonum commutabile, vt docet D. Thomas *quæſt. 5. de malo artic. 2. in corpore*; ſed in peccato originali inuenitur auerſio, & conuerſio, vt quæſtione præcedenti docuimus: ergo vtraque pęna punitur. 117 *Arg.5.* Huic argumẽto reſpondet D. Tho. *in 2. diſtinct. 33. quæſt. 2. art. 1. ad 4.* *Reſp. ex D. Tho.* Quod dolor ſenſibilis reſpondet delectationi ſenſibili, quæ eſt in conuerſione actualis peccati. Concupiſcientia autem habitualis, quæ eſt in originali peccato, delectationem non habet, & ideo dolor ſenſibilis non reſpondet illi pro pęna. Hæc D. Thomas, quæ non ſunt intelligenda de delectatione ſenſibili corporali, ſed nomine delectationis ſenſibilis intelligit poſitiuam delectationem, quæ ad operationem conſequitur, aliàs ſolum peccata carnalia, vel corporalia, in quibus carnalis delectatio inuenitur, punirẽtur pœna ſenſus. Iuxta quam doctrinam explico, & diſtingo maiorem pro ſecunda parte. Ratione conuerſionis actualis inferentis delectationẽ, concedo maiorem: ratione conuerſionis ſolius habitualis, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Nam conuerſio, quæ in originali inuenitur, non eſt actualis inferens delectationem, ſed habitualis, in qua nulla delectatio inuenitur, & ideò illi non reſpondet pœ-

Digitized by Google

na sensus, quæ exercetur per passionem actualem.

118 *Oppones 1.* Sed oppones primo: est namque in probabiliori sententia possibilis pura omissio, absque omni actu positiuo; & consequenter delectationem non inferens; & tamen huiuscemodi omissio pœna sensus puniretur: ergo ista pœna debetur non solum conuersioni inferenti delectationem, sed etiam illi, in qua nulla delectatio inuenitur.

Secundo. Secundo: sicuti peccato debetur pœna damni ratione auersionis, ita pœna sensus debetur ratione conuersionis; sed pœna damni pro omni auersioni debetur: ergo pęna sensus omni conuersioni respondet.

Tertio. Tertio: nam existens in peccato originali, fuit etiam particeps culpæ actualis, qua Adamus deliquit, vt caput, illoque peccante peccauit, vt ostendimus *disp.32.* ergo non solum fuit habitualiter ad creaturā cōuersus, sed etiam fuit actualiter conuersus ad illam, & consequēter, sicut ratione auersionis actualis in capite, pœna damni punitur ratione conuersionis actualis in capite punietur pœna sensus.

Quarto Quarto: nam omni peccato, in quo inuenitur auersio, & conuersio aliquid debetur ratione conuersionis, præter id quod illi ratione auersionis respondet; sed in peccato originali reperitur auersio, & cōuersio: ergo præter pœnam damni debitā ratione auersionis alia pœna illi debetur: pœna autem à pœna damni distincta, pœna sensus esse debet.

119 *Ad 1. resp.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus, omissionem puram metaphysicè possibilem, etsi non includat physicè, & formaliter actum, illum tamen importare virtualiter æquivalenter, & moraliter. Sic enim omittens se habet in prudenti æstimatione, ac si actu positiuo, & formali vellet omittere, & ideò pœna sensus puniretur, quia delectationē virtualiter includeret. In peccato autē originali, nec est actus physicus, & formalis, nec virtualis æquiualens, aut moralis; ac proinde nullo ex his modis in illo delectatio inuenitur, & ideò non punitur pęna sensus.

Ad secūdam, nego maiorem: omnis enim auersio, siue actualis, siue habitualis, est proportionata cū pœna damni, nō tamē omnis conuersio cū pœna positiua sēsus, ob rationes iam traditas. Ratio autem discriminis duplex est: prima, quia lex diuina solum pro actuali conuersione delectationem includente taxauit pœna sēsus, vt constat ex illis verbis Apocalypsis 18. cap. *Quantum glorificauit se, &c.* pro auersione autē vniuersaliter constituit pœnam damni. Secunda, quia cum nulla auersione, siue actualis sit, siue habitualis, est cōpatibilis gratia, quæ est necessaria dispositio ad visionem claram Dei; ac proinde omni auersioni carentia gloriæ debetur, & cum illa proportionatur Pœna autem sensus nō proportionatur cum omni conuersione, sed solum cum actuali. Vt enim docet D.Tho. *quæst. 5. de malo art. 2. in corpore.* Pœna sensus nō debetur soli habituali dispositioni; non enim punitur aliquis, ex eo quod est habilis ad furandum, sed quia actu furatur. Priuationi autem, vel dispositioni habituali, absque omni actu, debetur aliquod damnum in carentia boni consistens; sicuti ob carentiam habitualem scientiæ redditur aliquis indignus cathedra, vel beneficio; & ideò habituali auersioni, quæ in peccato originali inuenitur debetur carentia visionis Dei, in qua pęna damni consistit, conuersioni autem habituali in peccato originali repertæ, non debetur pęna sensus actualis. *Ad 2.*

Ad tertiam, concesso antecedenti, & prima consequentia, nego secūdam; cum enim illa conuersio actualis solum extrinsece comparata fuerit ad paruulos, nec in illis aliquam delectationem intulerit; fit vt ratione illius, non debeatur paruulis pœna sensus, nec est eadē ratio de auersione, vt constat ex dictis: nam ratione illius actualis peccati nascuntur paruuli intrinsecè habitualiter *Ad 3.*

Digitized by Google

auersi à Deo, sufficit autem habitualis auersio, vt pęna priuatiua puniantur.

120 *Ad 4. resp. 1.* Ad quartam, respondeo primo, distinguendo maiorem: sumpto debito comparatiuè ad culpam secundum se, trãseat maior: supposita mitigatione misericordiæ diuinæ, nego maiorem; & concessa minori, distinguo consequens: peccato originali secundũ se inspecto, transeat cõsequens; vt stat sub statuto ordine, & misericordia diuina aliquid relaxante de pœna peccatis debita, nego cõsequentiam. Cum enim Deus ita misericorditer puniat, vt omni peccato aliquid de pœna remittat, & si peccato originali ratione auersionis aliqua pœna sensus debetur, est minima in illa linea: fit consequens, vt Deus illã dimisserit; ac proinde, quod non debeatur originali peccato, vt stat sub ordine constituto ex diuina misericordia: aliàs non esset misericordiæ diuinæ attribuendum, pœna etenim infinita impossibilis est: ac proinde illa peccatorẽ non puniri Dei misericordiæ, attribuendum non est. Iuxta quam solutionem, ita discurrendum censeo. Deus omne peccatum citra condignum punit, quod non solum verum est de condignitate orta ex ratione offensæ Dei, ratione cuius omni peccato graui debetur pœna infinita, sed etiam de condignitate ex alijs capitib⁹ orta, v.g. si odio Dei ratione intensionis, vt octo debetur pęna sensus vt octo, Deus ex sua misericordia minorem pęnam taxauit, sicut etiam in pręmiando se gessit remunerando præmium intensionis, vt octo, prœmio vt nouem v. c. sed si peccato originali ratione conuersionis aliqua pœna sensus debetur, accepto secundũ se, est pęna minima ratione minimi voluntarij, quod in ipso inuenitur: ergo Deus hanc pęnam, sua misericordia remittit; & cõsequenter peccato originali ratione conuersionis ad bonum commutabile, vt stat sub ordine statuto ex misericordia diuina, nulla pęna sensus debetur.

Secundo respondeo, vel negando maiorem, vel distinguendo illam. Omni peccato in quo inuenitur auersio, & conuersio actualis intrinseca, & personalis inferens delectationẽ, concedo maiorem: in quo inuenitur conuersio intrinseca habitualis, & actualis extrinseca, & capitalis, nego maiorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Nam conuersio in peccato originali reperta, solum est habitualis, quæ autẽ conuersionem istam habitualem præcessit, solum fuit extrinseca, & capitalis; conuersio autem intrinseca habitualis, non est proportionata cum pœna sensus actuali, & similiter conuersio actualis capitalis extrinseca delectationem non inferens, non est proportionata cum pœna actuali sensibili inferente dolorem, consistenteque in passione personali: ac proinde peccato originali ratione conuersionis ad bonum commutabile, non debetur aliqua pęna à pęna damni distincta. 121 *Resp. 2.*

Denique arguitur: vt enim docet D. Thomas *quæst. 26. de veritate art. 1. & 1. parte quæst. 64. art. 5. ad 1.* & cum illo communis Theologorum sententia, dœmones, & animæ separatæ, non cruciantur ab igne inferni per corporalem vstionem, materialemque alterationem, sed solum per alligationem; sed paruuli sine peccato originali ex hac vita migrantes erunt loco inferni alligati, illi nempe in quo dęmones patiuntur ab igne, vt docuit Bonauentura, vel vt frequentius docetur, loco alteri distincto, qui limbus puerorum vocatur: ergo ex hac alligatione pœnam sensus sustinebunt. Quod enim ignis sit, vel alia corporalis creatura, detinens paruulos, est materialis differẽtia in ordine ad pęnam sensus. 122 *Deniq; arg.*

Nec difficultas euaditur, si cum alijs Theologis asseratur, præter ligationem, & detentionem ab igne aliquam aliam actionem exercere ignem erga spiritus damnatos imprimendo in illis qualitatem eis discon- *Resp. 1.*

ue-

Contra uenientem corporalem, aut spiritualem. Nam estò hoc admittatur, negari tamen non potest partem pęnę sensus dęmonũ, & animarũ ante reunionem ad corpus in alligatione ad ignem corporalem consistere; sed animæ paruulorum corporali loco alligantur, & in illo detinentur: ergo licet non patiantur pœnam adæquatam sensus, qua dęmones, & animæ adultorum torquentur, partem tamen pęnæ sensus sustinebunt.

Resp.2. Nec similiter euacuatur difficultas, si cum alijs respondeatur, paruulos post diem iudicij, non esse loco illi tenebroso alligandos, sed super faciem terræ amęnam, delectabilemque habitaturos. Obstat namque cõtra istam solutionem primo: nam sententia eximens, paruulos à pœna positiua sensus, est communis Theologorum, quod autem sint super faciem terræ habitaturi, & non detinendi apud inferos, etiam post finale iudicium, à paucissimis docetur, nec melioris notæ Authoribus; & consequẽter immunitas paruulorum à pœna positiua sensus, illi coarctanda non est.

Contra primo.

Secũdo. Secundo: nam quidquid sit de loco, quem paruuli post finale iudiciũ sunt possessuri, quod tamen ante iudicium finale in inferno detineãtur, concors est Theologorum sentẽtia: ergo saltim ante finale iudicium pœnam sensus sustinebunt.

123 *Resp. alij tertio.* Nec denique difficultati positæ sufficienter occurritur, à quibusdam recentioribus, pęnam sensus à paruulis relegantibus, vel quia loci illius disconuenientiam nullatenus apprehendent, vel quia licet disconuenientia loci, & alligationis ab illis apprehendatur, Deus tamẽ suum suspendit concursum ad elicientiam doloris, & tristitiæ, sine quibus pęna sensus non subsistit.

Contra primo. Nam contra hanc solutionem obstat primo: nam cum paruuli alia multa sint cognosci turi perfectẽ, absque fundamento negatur illis cognitio loci, ad quem sunt alligati, & disconuenientia illius.

Secundo: nam plures Theologi docent, paruulos cognoscituros non esse bonum, à quo exclusi fuerunt, nẽpẽ æternam beatitudinem, & tamen absque hac cognitione, pęnam damni sustinebunt: ergo pariter sine cognitione loci, & disconuenientiæ illius, si tamen illi alligantur sustinebunt pęnam sensus. *Secũdo.*

Denique, vt enim sequenti conclusione videbimus, paruuli nullum sentient dolorem ob carentiam boni amissi, & tamen, quia tali bono carebunt, non erunt immunes à pęna damni: ergo pariter, quamuis dolorem ex alligatione ad locum inferiorem non sentiant, si tamen prædicto loco alligantur, in qua alligatione pęna positiua spiritualium creaturarum consistit, non erunt immunes à pęna sensus. Huius argumenti solutio ex infra dicendis constabit. *Tertio.*

§. VII.

Reijcitur tertia sententia, & illius argumentis occurritur.

QVarta conclusio: *Paruuli ex hac vita migrantes, cum solo peccato originali nullum sustinebunt dolorem, interioremvè tristitiam ex carentia boni amissi.* Ita D.Thomas *in 2. distinct. 33. quæst. 2. art. 2.* & *quæst. 5. de malo art. 3.* Et Theologi, tam intra, quã extra Scholam D. Thomæ communiter. 124 *Quarta cõclusio*

Et ostenditur primo: ideô namque, non puniuntur pęna positiua sensus, quia peccatum originale, de- *Prob.1.*

lectationem non infert, nec fuit propria, sed aliena voluntate commissum, pęna autem sensus, magnum excitat dolorem, & in passione personali consistit; sed hæc ratio, qua vtũtur communiter Theologi pro excludenda pœna sensus pari efficacia militat de tristitia, aut dolore interiori orto ex carentia boni amissi: ergo nõ sunt his passionibus puniẽdi.

Resp. Dices, esse disparem rationem; etenim in pœna sensus dolor est pęna per se taxata: non autem iudicatur conueniens, vt pro culpa, quæ delectationem nõ infert instituatur dolor pro pœna. Tristitia autẽ, quæ ex carẽtia boni amissi consequitur, non est pœna per se primo constituta, sed consequitur ad carentiã beatitudinis, quæ fuit pęna ordinata ex diuina iustitia ad puniendum peccatum originale.

Contra Sed contra: nam vel interior tristitia est per se anexa amissioni beatitudinis, vel consequitur ad illam per accidens? Si primum, talis tristitia erit per se constituta pro pęna originalis peccati: si secundum, poterit illius consequutio vitari; & cõsequenter vitabitur, ne peccatum aliena voluntate commissum, & delectationẽ non inferens pœna improportionata sibi puniatur. Vt enim docet D.Thomas *quæst.5. de malo art.3. in corpore*. nulla ratio esse videtur, quare substrahatur eis exterior pęna sensibilis, si eis interior afflictio attribuitur, quæ est multo magis pœnalis, & magis opponitur mitissimæ pęnæ, quam illis Augustinus attribuit.

125 *Prob.2.* Secundo probatur, vt enim docet Augustin⁹ *in Enchiridione cap. 93. & libro 5. in Iulianum cap.8.* Pęna paruulorum mitissima est; sed si ratione beatitudinis amissæ dolorem interiorem sentirent, non foret illorum pœna mitissima: ergo talis dolor ab illis est relegãdus. Probatur minor: vt enim docet Chrisostomus *Homil.47. ad Populum Antiochenum*, dolor, quem damnati patiuntur, ob amissam beatitudinem, maior est dolore sensibili ab igne inferni causato: ergo si paruuli interiori afflictione cruciantur, non est illorum pœna mitissima.

Resp. Si dicas, dolorem adultorum vehementem esse, ex eo quod propria voluntate amisserunt beatitudinem; paruulorum autem dolor mitigatur, quia non commisserunt propria voluntate culpam, ob quam amisserunt beatitudinem. Hoc inquit D. Thomas *in 2. distinct. 33. quæst.1. art.2. in corpore*: probabile non videtur; *Contra* si namque tristitia interior oritur ex bono amisso, cum tale bonum sit magnum, non potest paruus dolor excitari.

126 *Prob.3. cõclusio* Denique probatur conclusio: nã sequitur ex opposita sentẽtia, paruulos esse torquendos verme conscientiæ; consequens est falsum, vt Abulensis, & Belarminus fatentur: ergo non sentient interiorem afflictionem. Probatur sequela: si paruuli tristarẽtur de beatitudine amissa, etiam tristarentur, & dolerent de culpa, etsi aliena voluntate contracta, sine spe euadendi ab illa; sed in hoc vermis conscientiæ damnatorum cõsistit: ergo si admittatur interior afflictio in paruulis de beatitudine amissa, debet consequenter admitti puniendos verme conscientiæ.

Cõfirm. Et augetur difficultas: nam sequitur in desperationem, & odium contra Deũ excitandos; consequens est falsum; aliàs paruuli post hanc vitam peccata actualia grauissima cõmitterent: ergo releganda est ab illis interior afflictio, & tristitia. Probatur sequela: non enim alia ratione adulti in desperationem prorrũpunt, & in odium contra Deum, nisi quia vehementissimos dolores se pati à diuina iustitia cognoscunt, sine spe euadendi ab illis: ergo si paruuli dolori interiori se à Deo affligi cognoscerent sine spe euadendi ab illo, in desperationem prorrũperent, & in odium contra Deum.

127 *Resp.* Dices, huiusmodi peccata vitari, Deo suspendente concursum in

illo-

Digitized by Google

illorum malitiam, sine quo existere nequeunt. Sed contra; non enim minus ad desperationem mouet, & ad odium Dei excitat cognitio doloris interni à Deo inflicti in æternum duraturi, quam cognitio beatitudinis amissæ, mouet ad internam tristitiã, interioremque afflictionem; sed huius sententiæ Authores non admittunt, quod tristitia nõ sequatur, Deo suspendente cõcursum supposita cognitione beatitudinis amissæ: ergo nec possunt admittere, desperationem non sequi, nec odium aduersus Deum, supposita cognitione doloris ab ipso inflicti in æternum duraturi, Deo suspendente concursu.

Contra

128 *Resp.* Dices, quod Deus suspendat cõcursum ad desperationem, & odium, peti à paruuulis pro illo statu, eo quod, qui in hac vita nullum peccatum actuale commisserunt, post illã, nõ possunt actualiter peccare. Quod autem Deus suspendat concursum ad interiorem tristitiam, non est vnde colligatur.

Contra primo. Sed contra primo: nam sicut primum colligitur ob impeccabilitatem extrinsecam, ita suspensio cõcursus ob interiorem dolorem ex cõditione peccati, quod quia non fuit per actionem propriæ voluntatis, petit non puniri per passionem personalem.

Secũdò. Secundo: nam sicut voluntas recta, nõ potest desperationem elicere neque odium aduersus Deum, ita voluntas prudens, non potest tristari, aut dolere de amissione boni, ad quod obtinendum non fuit in dispositione proxima, sed paruuli numquam fuerunt proxime dispositi ad beatitudinem obtinendam: ergo non possunt prudenter de illius amissione dolere.

Tertio. Tertio: nam licèt verum sit paruulos esse ab extrinseco impeccabiles ratione status finalis, hoc tamẽ taliter est disponendum, vt quod peccatum non faciant, miraculosum nõ sit; sed quod interiori tristitia in perpetuum afficiantur in pœnam peccati originalis, & quod in desperationem, & odium contra Deum numquam prorrumpant, extraordinarium, & miraculosum erit: ergo asserendum non est. Probo minorem. Quod pulset continuo vehemens tentatio ad malum, & quod illi numquã volũtas succumbat sine interiori gratia muniente, & iubante ob solam suspensionem concursus, extraordinarium, & miraculosum est; sed apprehẽsio afflictionis, & cruciatus interioris in perpetuum duraturi, vehementer allicit ad desperationem, & odium, & aliàs paruulorum voluntates, non muniẽtur ne succumbant interioris gratiæ auxilio: hoc enim, non nisi per Christum datur, cuius gratia ad paruulos post hanc vitam absque fundamento extenditur: ergo quod nõ prorrumpant in desperationem, & odiũ, extraordinarium, & miraculosum erit: releganda ergo est ab illis interior afflictio, & tristitia orta ex amissa beatitudine.

Denique suadetur conclusio: sequitur namque ex opposita sententia, melius esse paruulis damnatis, nõ esse, quam perpetuo viuere à diuina Gloria exclusos; consequens aduersatur Augustino *lib. 5. in Iulianum cap.* 8. ergo sententia contraria menti Augustini aduersatur. Probo sequelam primo: nam tristitia, aut dolor interior ex amissa beatitudine, maior est dolore sensibili incuso per pœnam sensus; sed ratione doloris sensibilis in æternum duraturi, meliꝰ est damnato adulto non esse, quam perpetuo esse sub sensibili dolore: ergo si paruuli sunt in perpetuum tristandi ex amissa beatitudine, melius esset illis non esse, quam perpetuo viuere sub tristitia interiori, ac dolore ex amissa beatitudine. Secundo: nã quod melius esset adultis non esse, quam esse in perpetua damnatione, verum est non solum ratione doloris sensibilis, sed etiam, & præcipue ratione tristitiæ spiritualis ex amissa beatitudine: ergo si paruuli hãc tristitiam sustinebunt, melius esset illis non esse. Tertio: nam quilibet data optione inter non esse, & esse sub do- 129 *Vltimo prob. cõclusio.*

lore graui sensibili non terminando, sed duraturo in perpetuum, eligeret potius nō esse; sed dolor interior ex amissa beatitudine, non potest non esse grauis: ergo si paruuli sunt dolorem hunc in æternum passuri, potius eligerent non esse, quam esse semper sub illo.

130 *Argumētum difficile proponitur.* Sed contra istam veritatem obstat argumentum difficile. Carentia, amissio, vel non adeptio boni in subiecto capaci, & ad illud aliqua ratione ordinato, naturaliter excitat tristitiam; sed beatitudo est bonum, imô, & maximum bonum, fuitque paruulis possibilis ex meritis Christi, aliàs in hac vita fuissent extra statum salutis, & ad illam fuerunt ordinati à Deo, cum creati fuerint in statu eleuationis; & consequenter propter beatitudinem supernaturalem, quæ est finis naturæ eleuatæ: ergo amissio, carentia, aut non adeptio beatitudinis causabit in illis tristitiam, dolorem, interioremque afflictionem. Minor quoad omnes partes est certa: maior autem non minus nota videtur: obiectum namque tristitiæ est malum coniunctum, vel præsens, vt docet D.Th. 1.2.*quæst.* 36.*articulo* 1. Sed amissio boni est malum, vt ibidē docet D. Thomas, & per se est manifestum, imô omne malum eatenus tale est, quatenus alicuius boni priuationem inducit: ergo amissio boni possibilis in subiecto capaci; & ad illud ordinato, naturaliter excitat dolorem.

131 *Prima solutio.* Huic argumento variè occurritur ab Authoribus nostræ sentētiæ. Primo aliqui respondent, paruulos ex amissa beatitudine tristandos nō esse; quia non fuit ob culpam propria voluntate cōmissam, sed ex aliena voluntate contractam. Hæc tamen euasio displicet D.Th. *in* 2.*distinct*.33.*quæst*.2.*art*.2. *Contra primo.* Nam immunitas à culpa dolorem pœnæ non minuit, sed auget: non enim minus doleret hæreditatem amissam sine culpa exhæredatus, quem qui ab hæreditate ex culpa excluderetur: ergo ex eo quod paruuli ob culpam originalem non ex propria voluntate commissam, sed ex aliena contracta fuerunt à gloria exclusi: potius augebitur, quam minuatur dolor ex amissa beatitudine. Deinde: nam licet carentia culpæ possit dolorem pœnæ minuere; non tamen est vnde possit illum penitus auferre: ergo quamuis ob rationem assignatā paruuli minus dolerent, non tamen penitus erunt à tristitia immunes. *Secūdo.*

132 *Resp.2. Durandus.* Secundus modus dicendi est Durandi *in* 2.*distinct*.23.*q*.*art*.3. asserentis, ideô paruulos non tristari, vel dolere de amissione beatitudinis, quia dolor de aliquo malo eius cognitionem supponit, sicuti, & gaudium non est de bono, nisi apprehenso, & cognito: pueri autem non baptizati, non habent cognitionem beatitudinis supernaturalis. Quod probat: non enim potest naturaliter cognosci, sed solum per Fidem mediante prædicatione, vel speciali reuelatione diuina; pueri autem carent fidei cognitione, cum nec fidei Sacramentum susceperint, nec doctrinam, nec credendum, quod reueletur illis; quia non habent causam reuelandi; hoc enim solum cederet ad illorum afflictionem.

Si illi opponatur. Quod si opponas, vt enim docetur communiter, omnes in iudicio comparebunt, tam paruuli, quam adulti: ergo paruuli videbunt pueros baptizatos saluari ob mortem Christi, se autē propter Adami peccatum beatitudine supernaturali priuari; & consequenter dolebunt de amissione beatitudinis. *Resp.* Respondet Durandus, paruulos non pertinere propriè ad iudiciū, hoc enim erit de peccatis cōmissis, quæ nō sunt in paruulis non baptizatis; vnde sicuti illi, qui essent creati in puris naturalibus absque originali peccato, & sic decederent, non pertinerēt propriè ad iudicium, quamuis Dei visione carerent; ita est de paruulis baptizatis dicendum.

133 *Contra istā solut. acriter inuehitur Zumel.* Contra quam doctrinam acrius, quam par est inuehitur Magister Zumel, docens esse parum tutam, &

à Durando pessime credità, est enim generalis regula fidei, omnes comparituros esse ad iudicium tradita *Actuum Apostolorum cap.*10. Matthęi 25. *ad Romanos* 14. Et *Apocalypsis* 1. Sed nullum est fundamentũ vt paruuli excipiantur ab illa: ergo comparituri sunt ad iudicium. Sed quamuis Durandi sententiam, non approbem, censeo tamen Zumelem nimis rigidum censorem contra Durandum existere: tum, quia sententiã docentem paruulos non esse in iudicio comparituros, probabilem censet Suarez *tomo* 2. *in tertiã partem disputatione* 57. *sect.* 6. pro illa referens Albertum, & Carthusianum: tum etiam, quia Durandus non negat absolutè comparituros esse in iudicio, sed comparituros proprie, hoc est, vt iudicentur à Christo. Hoc autem absque dubio est probabile, & liberum à censura, traditumque à D. Thoma *in* 4. *distinct.* 47. *quæst.* 1. *art.* 3. *quæstiuncula* 1. *ad* 3. vbi docet, paruulos nõ baptizatos cõparituros esse in iudicio, non quidem vt iudicentur, sed vt videant Gloriam iudicis: eo autem ipso quod paruuli non iudicentur, quamuis in iudicio compareant, non est necessarium, vt aliorum audiant sententias, nec vt cognoscant alios ad Gloriam admissos, se autè à Gloria exclusos.

134 *Eius solutio impugnatur* 1.

Nihilominus ab hoc modo dicẽdi recedim⁹ primo, quia paruulos comparituros esse in iudicio vniuersali, non solum vt Gloriam iudicis videant, sed etiam vt iudicentur, docet D. Thomas 2. *ad Corinthios* 5. *Lucæ* 2. Probatque ex illis verbis Apostoli: *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisq; propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malũ.* Ex quibus verbis distinguens in finali iudicio discussionem meritorum, & prolationem sententiæ, docet quoad 1. paruulos non pertinere ad iudiciũ, imò neque omnes adultos, sed solum illos, qui bona, & mala, merita, vel demerita habuerunt. Quoad 2. autẽ, nempe quoad prolationem sentẽtiæ, omnes, tam paruulos, quam adultos ad iudiciũ pertinere. Et objiciẽs in cõtrarium, quod paruuli nihil gesserant in corpore, dicitur autem omnes manifestandos esse in iudicio, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit; & consequenter videtur ad iudiciũ non pertinere, etiã quoad prolationem sententiæ: respõdet ex Glossa *ibidem*, non iudicãdos pro his, quæ ipsi gesserunt per se, sed de his, quæ gesserunt per alios, dum per eos crediderunt, vel non crediderunt, baptizati, vel nõ baptizati fuerunt; sed damnabuntur pro peccato primi Parentis. Eandem sentẽtiam tenent Bonauẽtura *in* 4. *distinct.* 47. *art.* 1. *q.* 3. Soto *q.* 1. *artic.* 3. *ad* 2. addens in morte indicandos etiam esse iudicio particulari, & à dæmonibus deferendos in Lymbum, in quo illi non acquiescimus, sed deferẽtur ab Angelis. Tenent etiam Suarez loco allegato, Montesinos *vbi supra num.* 11. & frequenter alij Theologi.

Secundo: nã licet D. Th. *q.* 5. *de malo art.* 3. *in corp.* docuerit paruulos non esse cognosciturus supernaturalem beatitudinem, nec se ad illam fuisse ordinatos, & ideò nõ sensituros dolorem ex amissa beatitudine: in secundo tamen Sententiarum *dist.* 33. *quæst.* 2. *art.* 2. *in corp.* oppositam docuit sententiam, his verbis: *Alij dicũt, quod cognitionẽ perfectam habebunt eorum, quæ naturali cognitioni subiacent, & vita æterna se priuatos esse cognoscunt, & causam, quare ab illa exclusi sunt; nec tamen ex hoc aliquomodo affliguntur.* Quorum sententiã approbãs addit, *quod qualiter esse possit, videndũ est, &c.* Quod etiã docuit 2. *ad Anibaldum dist.* 33. *q. vnica art.* 4. *ad* 2. ibi: *Dicendum, quod quidam dicunt, puerorum non baptizatorũ animas esse adeò obtenebratas, quod nõ cognoscũt damnũ, quod incurrerunt pro peccato originali. Sed hoc non videtur verum, cùm alij damnati, qui magis sunt obtenebrati, hoc damnum cognoscant, & exinde affligantur,* 135 *Secũdo.*

&

& ideò dicendũ est, quod cognoscũt; & tamẽ non affliguntur, quia sciũt numquã in sua potestate fuisse bonum consequi, quo priuantur; sicut rusticus non affligitur de hoc, quod non est Rex, affligeretur tamen si Rex esse potuisset.

136 *Deniq;* Denique ex sententia, & ratione Durandi sequitur adultos infideles, quibus nũquam prædicatum est Euãgelium, non esse tristandos ex amissa beatitudine; consequẽs absurdum est, & cõtra omnium Theologorum sentẽtiam: ergo falsum est paruulos non esse tristandos ex amissa beatitudine; quia illam non cognouerunt, ratione carentiæ Fidei, ex qua mouetur Durandus. Probatur sequela: ideò in sententia Durandi, paruuli nõ baptizati non cognoscunt supernaturalem beatitudinem, quia hæc sola Fide cognoscitur, quam paruuli numquam habuerunt, sed infideles adulti, quibus Euangelium prædicatum non est, Fidem non habuerunt; imò nec proximè habere potuerũt, aliàs infideles negatiuè non essent; sed peccassent nõ credendo, & damnarentur propter infidelitatis peccatum contra D. Th. 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 1. & contra communem Theologorum sententiam: ergo non cognoscunt beatitudinem supernaturalem, nec se ad illam ordinatos fuisse, nec ab illa priuatiuè exclusos; & consequenter non dolebunt de amissione beatitudinis.

137 *Resp.* 3. *Montesinos.* Tertius modus dicẽdi, huic proximè accedens, inde remouet tristitiam, & dolorem à paruulis ex amissa beatitudine; quia licet cognoscãt se carere beatitudine supernaturali, non tamen apprehendunt beatitudinis carentiam, vt sibi disconuenientem, & malam; quia ad hoc necessarium erat cognoscere beatitudinem supernaturalem, vt sibi possibilem; quam cognitionem non habent. Vt autem tristarentur de amissione beatitudinis oportebat, vt apprehenderetur beatitudinis carentia, vt paruulis disconueniens. Ita Montesinus *vbi supra num.* 28.

Sed contra primo: vt enim docet D. Tho. *in* 2. *dist.* 33. *quæst.* 2. *artic.* 2. *in corp.* paruuli cognoscunt se exclusos à beatitudine, & causam ob quam excluduntur, scilicet peccatũ originale: ergo cognoscunt exclusionem, vt pœnam originalis peccati; sed pœna inquantum pœna, est disconueniens, & mala: ergo cognoscunt beatitudinis carentiam, vt sibi disconuenientem. *Displicet* 1.

Secũdò. Secundo, vt enim Doctor Montesinos docet *vbi supra numero* 19. Paruuli cognoscunt se priuatos esse æterna fœlicitate: ergo cognoscunt beatitudinis carentiã sub conceptu priuationis, prout à simplici negatione distinguitur; sed priuatio vt distincta à simplici negatione, est disconueniens, & mala, dicitque formæ possibilitatem: ergo cognoscũt beatitudinem, quatenus sibi possibilem, & illius carentiam, vt sibi disconuenientem.

Tertio. Denique, vt enim prædictus Author admittit, paruuli agnituri sunt Christum Redemptorem, & iudicem; suntque proprias, & aliorum sententias audituri; at hoc esse nequit, quin cognoscant amissionem beatitudinis, vt sibi disconuenientẽ: ergo illam prout sic, cognoscũt. Minor, in qua sola potest esse difficultas, probatur: quod enim paruuli cõpariturj sunt in iudicio propriam, & aliorum sententias sint audituri, nõ ob aliud esse potest, nisi vt Dei iustitiam, tam ergà se, quam ergà alios cognoscant; sed non possunt Dei iudicis in ferenda sententia iustificationem cognoscere, nisi etiam cognoscant se excludi à beatitudine in pœnam originalis peccati: ergo cognoscent exclusionem à gloria, vt pęnam; & consequenter vt sibi disconuenientem; pęna etenim sub conceptu pœnæ disconueniens est, & mala patienti pœnã. Quæ doctrina est expressa D. Thomæ *in* 4. *dist.* 43. *quæst.* 1. *artic.* 5. *quæstiunc.* 2. *in corpore*, vbi docet, quod sicut iudex non potest iustam sententiam proferre, nisi merita, & demerita cognoscat; ita

reus non potest iustitiam sententiæ contra se, vel alium datæ cognoscere, nisi illi innotescant merita, vel demerita, ob quæ sententia profertur.

138 *Quarta solutio D. Bonau. & Lorca.* Quarto alij respondent, ideô paruuli, tametsi cognoscant se à beatitudine exclusos in pœnam originalis peccati; non tamen esse tristandos ex amissa beatitudine, quia cum exti turi sint medij inter beatos, & adultos damnatos, simul cũ cognitione beatitudinis amissæ aduertẽt se adultorum euasisse tormenta in perpetuũ absque molestia, dolore, & corporali indigentia; vnde his motiuis existentibus, quorum alia in tristitiam, & dolorem, alia in gaudium, & delectationem inclinant, nec gaudium, nec tristitia resultabunt. Ita Lorca sequutus Bonauenturam.

139 *Reijcitur 1.* Sed contra hanc solutionem obstat primo: quod vt hæc motiua proposita se mutuo impediant, vt neuter affectus resultet, debent esse omnino æqualia in efficacia, vel sufficiẽtia mouendi; hæc autem omnimoda æqualitas absque fundamento adstruitur.

Secũdo. Secundo: nam deberent esse simul, ita vt numquam menti paruulorum occurreret cogitatio beatitudinis amissæ, quin simul etiam cognoscerent miserias, quas euasserunt: nam si pro aliquo instanti se cognoscant exclusos à beatitudine, & non aduertant ad mala, à quibus sunt libertati in dolorẽ prorrumpent; sed simultanea illorum obiectorum apprehensio, vel cognitio, absque fundamento asseritur: ergo & tradita solutio. Probatur minor: quod enim simul istæ cognitiones existant, necessarium non est, nec petitũ ex aliquo naturali principio: ergo solũ potest adstrui ex speciali prouidẽtia ad vitandum dolorem interiorẽ in paruulis, eo quod non cõmisserunt peccatũ aliquod personale, nec delectationẽ ex peccato perceperunt: hoc autem effugium, non potest à Lorca admitti, asserẽte, quod si tristitia nõ abest cõnaturaliter, non est aliquid quod vrgeat, vt asseramus auferri à Deo miraculosè. Nec necessariũ est vt tristitia interior vitetur, cum id posit fieri, Deo suspendente concursum: ergo absque vrgenti fundamẽto adstruitur simultanea illorũ obiectorũ cognitio. Quod si ob hęc respõdeatur cum Lorca, non esse necessarium vt simul apprehendantur; sed sufficit vt vicissim, & successiuè occurrant. *Si resp.*

In contrarium obstat hac via, nõ vitari omnem tristitiam, sed tantũ continuo perseuerantem, vnde paruuli tristitia interiori afficientur in pęnã originalis peccati, etsi hæc non semper duret, sed quandoque gaudium, ob alia motiua succedat, & tristitia destruatur. Quod si inconueniens nõ est, nec incõueniẽs censebitur, quod semper tristitia, & interiori dolore afficiantur ex amissa beatitudine; vt docet tertia sententia. *Obstat.*

His igitur modis dicendi relictis aliter est propositæ difficultati occurrendum, distinguendo maiorem: amissio, aut carentia boni debiti subiecto ratione iuris ad ipsum, cõcedo maiorem: boni debiti subiecto, nego maiorem; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: nam beatitudo nũqũã fuit debita paruulis ratione iuris ad ipsam; cũ hoc ius prębeatur per gratiã, quã nũquã paruuli habuerũt; & ideô amissio, vel carẽtia beatitudinis, nõ excitat in illis afflictionem interiorem, vel tristitiã. 140 *Vera argumẽti solutio.*

Dices, omnis adultus damnatus tristabitur, sentietque afflictionẽ interiorem ex beatitudine amissa; & tamen nõ fuit debita omni adulto beatitudo ratione iuris ad ipsam: ergo quod paruulis non fuerit debita beatitudo ratione iuris ad illam, nõ tollit quominus tristentur, & doleãt ex amissa beatitudine. Maiorem docet cõmunis Theologorum cõsensus: minor autem probatur: ius ad gloriam non datur nisi à gratia habituali; sed gratia habitualis nõ præcessit in omni damnato adulto: nam plures adulti moriuntur sine Baptismo, & sine actu contritionis, supernaturalisque dilectionis, sine quibus gra- *Replicabis.*

tia habitualis non datur: ergo non omni damnato adulto fuit debita beatitudo ratione iuris ad ipsam.

Resp. Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: non omni damnato adulto fuit debita beatitudo debito actuali ratione iuris actualis ad illam, concedo minorem: debito possibili ratione iuris possibilis, nego minorem, & consequentiam: nam licet gratia habitualis, non fuerit actu concessa omnibus damnatis adultis, vt argumento facto conuincitur; & consequenter non praecesserit in omni damnato adulto ius actuale intrinsecum ad aeternam beatitudinem, omnibus tamē adultis fuit possibile gratiam habitualem habere; & consequenter fuit illis possibile ius actuale ad aeternam beatitudinem; illudque sua culpa non habuerunt, ideoque perpetuo dolebunt, & internum sentient dolorem ex amissa beatitudine. In paruulis autem damnatis, nec praecessit actu gratia habitualis praestans ius ad aeternam beatitudinem, nec fuit illis proximè possibilis gratia; ac perconsequens, nec ius: & ideò non dolebunt ex amissa beatitudine.

141 *Instabis* Instabis, etiam fuit paruulis possibile ius ad gloriam: ergo si adulti tristantur ex amissa beatitudine ratione iuris, etiam tristabuntur paruuli, sentientque interiorem afflictionem ex illius amissione. Probatur antecedens: paruuli baptizari potuerunt; & consequenter gratiam habitualē medio baptismo reciperent; sed ius ad gloriam conuenit mediante gratia: ergo fuit paruulis possibile ius ad gloriam.

Resp. Respondeo distinguendo antecedens: fuit illis possibile à se ipsis per propriam dispositionem, nego antecedens: fuit illis possibile ab extrinseco ratione superexcedētis gratiae in applicatione Baptismi, concedo antecedens, & nego consequentiam: nam adulti liberum arbitrium habētes sunt proportionati per gratiam, vel intrinsecè receptā, vel saltim illis oblatam, vt se ad gratiā habitualem per proprios actus disponant, & illa mediante ad gloriā; vnde qui ab illa deficiunt magno dolore cruciantur, quia amittunt donū, quod habere ipsorum fuit. Paruuli autem, nec habuerūt habitualem gratiam in se, nec illam habere in ipsorum fuit potestate, sed solum fuit illis ab extrinseco possibilis per actionem aliorum ipsis applicantē Baptismum. Quod autem aliquis sine meritis praemietur, vel sine proprijs actib⁹ iustificetur, est superexcedentis gratiae donum; ac proinde illius carentia non potest in eis excitare dolorem, sicut viris sapientib⁹ tristitiam, aut dolorem non excitat, quod eis multae gratiae non fiāt, quae sunt alijs similibus factae. Tota nostrae solutionis doctrina, sumpta est ex D.Th. *in 2.dist.33. quaest.2. art. 2. in corpore.*

Adhuc tamen contra illam supersunt multae difficultates: Prima, ideò sapientes non dolent ex negatione gratiarum, quas vident alijs similibus factas; quia ad illas nūquā fuerunt ordinati; vnde negatio taliū gratiarum, non obtinet rationē priuationis, nec poenae respectu illorū; sed paruuli saltim extrinsecè fuerūt ordinati ad gratiam, & illa mediante ad gloriā: quo circa carentia gratiae respectu illorum est poena: ergo simile adductum à D.Thoma non iuuat, sed potius officit, & oppositum suadet. 142 *Vrgebis primo.*

Secūdo: nam de ratione poenae est, quod sit inuoluntaria: ergo est de ratione illius, quod sit contra voluntatem patientis; sed carentia gloriae in paruulis obtinet rationem poenae: ergo est contra illorum voluntatem; & consequenter non potest nō inducere tristitiam. *Secūdo.*

Confirmatur: nam paruuli non possunt nō appetere beatitudinem: ergo carentia beatitudinis est contra illorum appetitum; sed quod accidit subiecto contra illius voluntatem, non potest non inducere tristitiam: ergo tristantur ex amissa beatitudine. *Cōfirm.*

Tertio. Tertio: nam ad malum apprehensum sequitur tristitia, & dolor; sed carētia beatitudinis est mala respectu paruulorum, cum vere in ordine ad illos sortiatur rationem pœnæ, & aliàs vt talis apprehenditur à paruulis: ergo ad hanc apprehensionem, sequitur tristitia, aut dolor.

Resp. Capreolus. Nec sufficit respondere cum Capreolo *in 2. distinct. 33. quæst. 1. articulo 3. ad argumentum Durandi*, vtentem recta ratione, nō dolere de eo quod iudicat esse iustum, dignū, & rationabiliter factum: exclusio autem à gloria à paruulis apprehēditur, vt iusta, digna, & rationabilis, & aliàs vtūtur recta ratione, ideò non dolent de illa, quamuis apprehēsa, vt sibi disconueniente.

Contra Non inquam videtur sufficere: nam animæ in purgatorio existētes iudicant pœnam sibi à Deo inflictam esse rationabilem; & tamen tristātur de tali pœna. Neque obstat D. Thomam *in 2. distinct. 33. quæst. 2. art. 2.* vsum fuisse ea ratione, vt excludere dolorem à paruulis, quia nempe si dolerent de pœna; cum iusta sit, esset illorum voluntas diuinæ voluntati difformis: nam D. Thomas non resolutiuè, sed argumentatiuè hinc inde, & pro vtraque parte vtitur illa ratione, nisi ad nostram obiectionē dicatur, animas in purgatorio non dolere de pœna, sed de culpa, ob quā infligitur pœna, quod affirmare non audeo.

143 *Ad 1. resp.* Respondeo ad primam difficultatem, causalem in maiori allegatā esse sufficientem, non tamen necessariam, sed sufficere vt sapientes non doleant, quod omnino extrinsecè sint, neque contineantur in illorum potestate, & quia ordinatio qua paruuli ordinati sunt ad gloriam, non facit quod gratia ad gloriæ acquisitionem necessaria in illorum sit potestate: fit, vt non possint dolere rationabiliter de non adeptione gloriæ, nec denegatione gratiæ.

Ad 2. Ad secundam respondet Diuus Thomas *quæst. 5. de malo art. 3. ad 3.* quod pœna non semper est cōtra actualem volūtatē, sed sufficit quod sit, vel contra actualem voluntatē, vel contra habitualem, vel cōtra inclinationem naturæ. Quod etiam docuerat *quæst. 1. de malo art. 4. & 5.*

Ad confirmationem, respōdeo ex D. Thoma *in 2. distinct. 33. quæstione 2. art. 2. ad 2.* Id quod est cōtra voluntatem perfectam, & completam, tristitiam inducere, non autem quod est contra voluntatē imperfectam, & conditionatam, quæ magis veleitas dicitur. Voluntas autem gloriæ, quæ in paruulis inuenitur, non est voluntas perfecta, sed imperfecta, & conditionata veleitas; & ideo carentia gloriæ non causat in illis tristitiam. Et quidem plura fiunt contra voluntatem inefficacē Dei; & tamen tristitiam in diuina voluntate non inferunt. Non ergo sufficit ad tristitiam inducendam, esse contra voluntatem conditionatam, & inefficacem. Quod autem paruuli non appetant efficaciter gloriam, probatur à D. Thoma: nam licet voluntas imperfecta, & in completa possit esse possibilium, & impossibilium, tamen voluntas completa, impossibilium non est. *Ad confirm.*

Ad tertiam dicatur, maiorem solum esse veram; loquendo de malo in carentia boni consistente, quando ad tale bonum præcessit ius in subiecto, vel actuale, vel possibile haberi per proprium actum: si autem ad tale bonum non præcessit ius in subiecto, nec actuale, nec possibile proximē ab intrinseco, falsa est maior argumenti si subiectum solum recta ratione vti possit. Dolere namque de omissione boni non debiti actu, vel aptitudine rationabile non est; quia ergo in paruulis non præcessit ius ad gloriam, nec prædictum ius habere in illorū fuit constitutum potestate, & aliàs sola recta ratione vti possunt; fit consequens, vt carentia beatitudinis apprehensa non inferat dolorem in illis. *Ad 3.*

Sed insistes adhuc primo: etsi bonum beatitudinis in illorum potestate non fuerit ratione voluntatis 144 *Instabis primo.*

pro-

propriæ, fuit tamen illis possibile voluntate capitis; sed hoc sufficit, vt rationabiliter doleant de illi⁹ amissione: ergo dolorem habebunt ex amissa beatitudine. Probatur; minor: si quis patrimonio priuetur, ob sui parentis peccatum, non min⁹ rationabiliter dolet, quam si propria culpa exhæreditetur; & tamen tunc casus, nō fuit patrimonium in illius potestate, sicut nec culpa parentis: ergo amissio boni non existentis in subiecti potestate, dolorem rationabilem excitat; & consequenter mouet vtentem sola recta ratione ad tristitiam, & dolorem.

Secūdo. Secundo, vt enim docet D. Th. *1. p. quæst. 14. artic. 1.* sicut ad formam naturalem sequitur naturalis appetitus; ita ad formam apprehensam sequitur appetitus rationalis: ergo ad apprehensionem amissionis beatitudinis consequitur appetitus elicitus; sed non appetitus prosecutionis, cum mala subiecto sit: ergo fugæ; & consequenter tristitia, cum sit ad malum coniunctum.

Tertio. Tertio, quia vt docet D. Thomas *supra quæst. 39. art. 1. in corpore*, supposito aliquo tristabili, aut doloroso ad bonitatem pertinet, quod quis de malo præsenti tristetur; quod enim non tristaretur, non posset esse nisi quia vel non sentiret, vel quia sibi repugnans non reputaret, & vtrumque malum est; & ideô ad voluntatem pertinet, vt supposita præsentia mali sequatur tristitia, & dolor; sed carentia beatitudinis est paruulis disconueniens, & mala, & ab illis apprehenditur vt præsens: ergo ad bonitatem pertinet, quod paruuli tristentur de illa; & consequenter dolebunt, quamuis solum vtantur recta ratione.

145 *Ad 1. obiectionē resp.* Respondeo ad primam replicam, concessa maiori, negando minorem; ad illius probationem, concessis maiori, & minori, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est: nam ad proprium patrimonium, quilibet est ordinatus ab intrinseco ratione iuris ad illud; & ideo, siue aliena, siue propria culpa aliquis patrimonio priuetur, rationabiliter dolet. Ad gloriam autem habendam, nullum ius in paruulis extitit, & si possibile fuit, dependebat omnino ab extrinseco, & ideô ex amissa beatitudine, non possunt dolere rationabiliter.

Ad 2. Ad secundam dicatur, ad formam apprehensam, non sequi appetitum necessario, sed contingenter, & possibiliter; ex quo tantum sequitur ad apprehensionem beatitudinis amissę, posse meritis obiecti attentis consequi appetitum fugæ; quia tamē appetitus iste in paruulis irrationabilis foret; illorum autem voluntas non potest irrationabilem appetitū elicere, fit, vt dolere non possint, nec tristari ex amissa beatitudine.

Ad 3. Ad tertiam explico, & distinguo maiorem: si malum apprehensum, vt præsens consistat in carentia boni debiti ratione iuris ad ipsum existentis, vel possibilis ab intrinseco, concedo maiorem: in carentia boni non debiti aliquo ex prædictis modis, nego maiorem; & concessa minori, nego consequentiam: quia beatitudo non debebatur paruulis aliquo ex modis prædictis; & ideô carentia illius, vt præsens etiam apprehensa, non potest ad rationabilem tristitiam mouere.

§. VIII.

Quid sit de Beatitudine naturali sentiendum?

146 *Quinta conclusio* QVinta conclusio : *Sententia concedens paruulis naturalem beatitudinem, nullam censuram contra Fidem meretur.* Hanc statuimus in fauorem quartæ sentẽtiæ, & ad illam moueor primo
Prob. 1. authoritate Doctorum, qui præfatã sententiam tuentur, quibus alij moderniores adhærent: quos omnes cõtra Fidem errasse, non nisi vrgentissimo fundamento licet asserere.

Secũdo. Secundo, quia omnia quæ in fauorem veræ sententiæ ex Scriptura, & Concilijs petuntur, si quis velit cũ beatitudine naturali componere, & de sola carentia fœlicitatis supernaturalis perfectæ explicare, non poterit euidenter conuinci : ergo illam defendentes sententiam, neque hæresis, neque erroris contra Fidem possunt notari, aliàs pro illa pluriũ antiquorum, & recentiorum stat authoritas, nec rationes verosimiles desunt: ergo temeritatis nota nequeũt censeri, vt consequenter ab omni cẽsura contra Fidem immunes existunt.

Tertio. Denique, non enim potest negari esse valdê probabile, infantes sine Baptismo morientes, Deum naturæ Authorem perfectê cognoscituros, & naturali dilectione amaturos; cũ id satis indicet D. Thomas locis infra referendis; & concedant plures, nec ignobiles Theologi, inter quos Suarez id expressê fatetur *de peccato originali disp. 9. sect. 6.* nec alij impossibile censent; sed esse necessariam libertatem à peccato, vt per actos prædictos homo constituatur beatus naturali beatitudine, nec in Scriptura Sacra est reuelatum, nec in Concilijs diffinitum, nec ex reuelatis, aut definitis euidenti illatione colligitur; nec est communi Patrũ, & Doctorum consensu firmatum: ergo asserentes, paruulos prædictos naturali beatitudine fore veandos, nec erroris, nec temeritatis nota debent damnari.

Si opponas, primo Augustinum *Sermone 13. de verbis Apostoli*, vbi sententiam, paruulos sine Baptismo 147 *Oppones 1.*
ex hac vita migrantes, non esse admittendos ad Regnum, fore tamen æterna fœlicitate fruendos reijcit, vt Pelagianam; sed fœlicitas æterna extra Regnum Cœlorum, nõ potest esse supernaturalis in clara Dei visione consistens ; & consequenter tantum est beatitudo naturalis: ergo sentit Augustinus esse Pelagianã hęresim attribuere paruulis sine Baptismo morientibus naturalem beatitudinem.

Respondeo distinguendo minorem: re ipsa, concedo minorẽ: ex hęreticorum mente, nego minorem, & *Resp.*
consequentiam : Pelagiani namque concedebant paruulis sine Baptismo gratiam supernaturalem, & ęternã beatitudinem, quæ absolutê nomen beatitudinis meretur, quod solum conuenit beatitudini supernaturali perfectæ, & ex alia parte illos exules constituebant à regno; ac proinde ex mente illorum supernaturalis fœlicitas extra Cœlorum Regnum est dabilis; & in hoc ab Augustino damnantur, non autem ex eo quod paruulis concesserint naturalem beatitudinem.

Si dicas, delirium esse distinguere inter admissionem ad regnum, & *Instabis*
ad beatitudinem supernaturalem: ergo sine fundamẽto Pelagianis attribuitur.

Respondeo negando consequentiam: non enim sine fundamento hoc delirium Pelagianis attribuitur, qui plura somniarunt. *Resp.*

Vel

Vel secundo respōderi potest, Pelagianos attribuisse paruulis vitam beatam extra Regnum liberā à morte peccati, & in hoc ab Augustino damnantur. Theologi autem attribuentes paruulis naturalem beatitudinem, non excludunt mortem peccati, sed cum illa censent beatitudinem naturalem componi.

148 Opponens 2. Si opponas secundo: cum beatitudine animæ naturali non stat carentia beatitudinis naturalis in corpore; sed paruuli post iudicium non potientur naturali beatitudine corporis: ergo nec naturali animæ beatitudine. Maior videtur certa attenta communi lege, & naturis rerum inspectis. Minor autem probatur: cum carentia lucis, & commoditatis loci, non stat corporis beatitudo; sed paruuli post iudicium iucunditate lucis carebunt, & loci cōmoditate: ergo non fruuntur naturali beatitudine corporis. Minor probatur: paruuli post iudicium finale, in Inferno manebunt, vel in loco damnatorum, & Dœmonum, vt voluit Bonauentura, vel in alio supperiori in corde terræ supra locum Dœmonum existente, qui Lymbus paruulorum dicitur, sed locus iste naturali luce carebit, estque incommodus paruulorum corporibus: ergo carebunt iucunditate lucis, & loci commoditate.

149 Minor prob. 1. Minor ostenditur primo ex Augustino sermone 13. de verbis Apostoli expresse docente: non esse locum medium inter Regnum, & Infernum damnatorum; sed paruuli post iudicium, non erunt in loco regni, scilicet in loco Cœli Impirei: ergo erunt in Inferno, quod ibi docet Augustinus hoc argumento conuictus. Secūdo. Secundo ex Concilio Florentino *sessione vltima* docente. Defunctos in peccato originali in Infernū descendere; sed *vbi ceciderit lignū, ibi erit, siue ad Austrum, siue ad Aquilonem, vt dicitur Ecclesiastici* 21. ergo post finale iudicium paruuli in Inferno manebunt.

Tertio. Denique: nam post iudicium finale omnia elementa suum naturalem situm habebunt, ita vt ignis supra aerem, aer supra aquam, & hæc supra terram sit, & terra aquis operta, cessante generatione viuentium, ad quem finem, aquæ sunt à Deo in locum vnum congregatæ vt appareret arida, & flores germinaret, & fructus: ergo pueri post finale iudicium non sunt super faciem terræ habitaturi, sed in Lymbo loco subterraneo, & tenebroso manebunt.

Quod amplius vrgetur, vt enim docet D. Thomas *in* 4. *distinctione* 48. *quæstione* 2. *art*. 2. Motus corporum cælestium in mundi innouatione post finale iudicium cessabit, quia illius finis est generatio viuentium, quæ post mundi innouationē non erit; sed etiam cessabit finis separationis aquarum: ergo congregabuntur in vnum, & terra manebit aquis cooperta. Patet minor: nam finis separationis aquarum fuit vt terra aquis discooperta, herbas germinaret, & plantas, quæ animalibus inseruiunt; sed post mundi innouationem, nec animalia, nec plantę manebunt, vt docet D. Thomas vbi nuper *artic*. 5. & cum illo communiter Theologi: ergo cessabit finis segregationis aquarū ab aquis; ac proinde cōgregabūtur in vnū, terraq; aquis manebit in perpetuū cooperta. Cōfirm.

Respondeo primo, negando maiorem: nec est eadem ratio de illa, ac de beatitudine supernaturali, quoad hoc, quod est beatitudinem corporis radicare, & inferre: nam sicut beatitudo naturalis deficit à perfecta ratione beatitudinis, in nō excludendo peccatū, vt plures, nec improbabiliter docent, quod tamen supernaturalis fœlicitas secum non patitur: ita etiam deficit in hoc, quod non radicat, nec ab intrinseco exigit corporis fœlicitatem; ac proinde quamuis paruuli post finale iudicium, non gaudeant beatitudine corporis: poterunt naturali animæ beatitudine frui consistente in perfecta cognitione, & amore Dei conditoris naturæ. 150 Resp. 1.

Res-

Resp. 2. Respondeo secundo prætermissa maiori, negando minorem. Ad primam probationem, responderi potest primo: Augustinum illius fuisse sententiæ, quod sufficit vt opposita minus probabilis sit: non tamen illam omnino improbabilē reddit. Secundo responderi potest, loqui de animabus paruulorum ante finale iudicium, nihil quoad locum paruulorum reasumptis corporibus post finale iudicium resoluens secundum hoc.

Ad 1. prob.

Ad 2. Ad secundam probationem dicatur, verum esse animas paruulorū statim, atque separantur à corpore, in Infernum, hoc est in Lymbum descendere: exibunt tamen post finale iudicium ab illo, & super faciē terræ habitabunt. Neque obstant verba Ecclesiastici: nam intelligenda sunt de immutabilitate pœnæ, & pręmij, & status peccati, vel gratiæ, cū quo recte loci mutatio compatitur.

151 Ad 3. Ad tertiam minoris probationem dicatur: non esse omnino exploratum, elementa esse innouanda, quoad situm: nam licet de situ ignis, & aeris, non sit controuersia inter Theologos; de situ autem aquæ post finale iudicium, non nulla controuersia versatur, an scilicet omnes aquę sint congregandæ, & terra illis adæquate cooperienda? Anselmus namque in elucidario post explicatam innouationem corporum superiorum, sic ait: *Terra, quæ in gremio suo Domini corpus confouit tota erit, vt Paradysus, & quia Sanctorū sanguine est irrigata odoriferis floribus, rosis, violis immarcescibiliter erit perpetuo decorata*: cui⁹ sententiæ Guillelmus Parisiensis adhæsit relatus à Cartusiano *in 4. dist.* 49. illamque non improbabilem cēsuit Suarez, ob Anselmi auctoritatē *tomo 2. in 3. partem disp. 58. sectione 3.* Quidquid tamen sit de florib⁹, & de terræ amenitate, non tamē esse adęquatē cooperiendam, sed aliquā terræ partem discoopertam remansuram, vt sit habitatio puerorum, docent Paludanus *in 4. distinct. 45. q. 3. art. 2. conclus. 2.* & Martinez *vbi supra.* Neque obstat probatio in cōtrarium facta: sufficit enim pro fine segregationis aquarum, & vt aliqua pars terræ discooperta perseueret, quod sit futura habitaculum puerorum.

Si opponatur. Si dicas, post finale iudicium locus misericordiæ non est; sed quod paruuli exeant à Lymbo, & superfaciem terrę morentur, non est opus iustitiæ, sed ad summum misericordiæ: ergo non exibunt à Lymbo, neque superfaciem terræ habitabunt.

Resp. potest. Respondere poterunt istius sententiæ Auctores, negando minorem: cū enim peccato originali ex iustitia, non debeatur aliquis dolor sensibilis, habitatio autem in loco illo tenebroso, non possit non causare dolorem, ex iustitia esset, & non ex misericordia, quod in Lymbo non detineantur priuati iucunditate telluris, & commoditate loci, sed in superficie terræ luce perfusa morabūtur.

152 Instat Sotus. Sed contra istam doctrinam insurgit Magister Soto *in 4 distinctione 48. quæst. 2. art. 4. ad finem*, modo namque ante iudicium finale animæ paruulorum in Lymbo detinentur inclusæ; & tamen non sustinent pęnam sensus, nec dolorem, interioremvè afflictionem: ergo etiam post iudicium finale sine aliqua pœna sensus poterunt in Lymbo includi, & inclusi in perpetuum detineri.

Confir. Quod amplius vrget: quod enim paruuli modo in Lymbo sint, & consequenter in tenebris, est receptissima sententia: si ergo manebunt in tenebris, quænam ratio fingi potest, vt post finale iudicium ē Lymbo eruātur in lucem?

Resp. potest. Responderi tamen potest, concessa maiori, & minori, negando cō sequentiam: ratio autem discriminis esse videtur: nam locus aptus exercitio sensuum, non debetur animæ à corpore separatæ, sed tantum vt illi vnitæ; ac proinde tali loco priuari, non potest dolorem inferre animæ in statu separationis à corpore, bene

tamen

tamen in statu coniunctionis ad illud, quo gaudebit post finale iudicium, & ideo vt vitetur iste dolor, necessarium est, quod post iudicium vniuersale à Lymbo eruantur in lucem, quamuis ante iudicium vniuersale in Lymbo detineantur inclusi. Ratio autem cur animæ paruulorũ, non doleant ex alligatione ad Lymbum, ex dicendis constabit; & ex his constat ad confirmationem responsio.

§. IX.

Vera sententia defenditur.

153 *Sexta cõclusio* SExta conclusio: *Sententia negans paruulis naturalem beatitudinem verior est, & conformior scripturæ, Concilijs, & Patribus.* Probatur hæc conclusio pri-

Prob.1. mo: mors animæ, æterna damnatio, & esse obiectũ irę, & indignationis diuinæ, non cõpaciuntur cũ beatitudine naturali, cum hæc sint naturæ mala, & disconuenientia, naturalis autẽ beatitudo negationem dicat, omnis naturæ disconuenientię: sed infantes in peccato originali morientes, mortui sunt morte animæ, in perpetuum damnati, & obiectum iræ, & indignationis diuinæ, vt constat ex Paulo *ad Ephesios*, *& ad Romanos* 5. *& Apocalipsis* 20. & ex Concilio Palestino, apud Augustinũ *Epistola* 106. *& Carthaginensi epistola* 90. ex Milebitano *epistola* 92. ex Florentino *sessione vltima*, & ex Tridentino *sessione* 5. *decreto de peccato originali canone* 1. *&* 2. ergo aserere paruulos cum peccato originali morientes, non esse fœlices naturali fœlicitate, verius est, & Scripturæ, Concilijs, & Patribus conformius.

Secundo probatur ex Patribus. Illam expressê docuit Augusti- 154 *Secũdo.*
nus *lib.1.de peccatorũ meritis cap.* 23.*lib.2.de gratia Christi, & peccato originali cap.*24. *sermone* 14. *de verbis Apostoli, prope innitium libro* 2.*de origine animæ cap.*12. *& lib.*1.*cap.*11.illis verbis: *Non baptizatis paruulis, nemo promittat inter damnationem, Regnumque Cælorum, quietis, aut fœlicitatis cuilibet, atque vbilibet quasi medium locum: hoc enim eis hæresis Pelagiana promittit.* Ponderanda sunt illa verba, *quietis, vel fœlicitatis cuiuslibet.* Quibus omnem fœlicitatem; & consequenter etiam naturalem ab illis excludit. Id ipsum docent Beda *Ioannis* 14. Prosper *lib.* 2.*de vocatione gentium cap* 8. Fulgentius *lib.de fide ad Petrum cap.* 27. Anselmus *lib.de conceptu virginali cap.*2. & Bernardus *Epistola* 191.*ad Innocentium.*

Tertio probatur: paruuli ex 155 *Tertio.*
hac vita cum peccato originali migrantes perpetuo inclusi in Lymbo loco tenebroso manebunt; sed cum huiusmodi inclusione non stat naturalis fœlicitas, vt fatentur Albertus, & Catherin⁹: ergo naturali fęlicitate in perpetuum carebunt. Maior est communis sententia tradita ab Alexandro 2.*parte quæst.*105.*membro* 10.§.1. docente futuros esse in igne non ratione ardoris, sed ratione tenebrositatis. Richardus *in* 2.*distinctione* 33.*art.*3.*quæst.*1. Bonauentura *ibidem artic. vltimo*, & Abulensis *Matthæi* 25.*cap. quæst.* 666. vbi docet, mansuros esse sub terra. Et suadetur primo ex Augustino locis vbi supra relatis, vbi negat locum medium inter Beatorum, & damnatorum locum vbi infantes cõtineantur. Secundo ex Anselmo *lib. de conceptu virg. cap.*22. vbi ait: *Post diem iudicij nullus erit Angelus, aut homo, nisi aut in Regno Dei, aut in inferno.* Tertio ex Concilio Florentino sess. vltima, vbi docet:

Illo-

Illorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendos; sed post iudicium absque fundamento adstruitur loci mutatio, quæ absque mutatione pœnæ non subsistit: ergo post iudicium in eodem loco manebunt. Denique probatur: nã post diem iudicij, terra erit cooperta aquis, sicut in principio fuit; cum namque aquarum ab aquis diuisio effecta fuerit ob terrę germinationem, procreationemque animalium, & plantarum, quæ post Mundi innobationem non erunt, vt docet communis sententia cum D. Thoma *in 4. distinct. 48. quæst. 2. art. 5.* suum naturalem situm aquæ occupabunt, terram cooperientes, quo circa Cœlorum motus cessabunt. Sed paruuli non natabunt super aquas, nec in superficie terræ, quæ tunc erit aquis cooperta: ergo sub terra erunt, ibiq; perpetuo manebunt.

156 *Resp.* Dices, aliquam terræ partem discoopertam aquis mansuram, non ex fine generationis viuentium, aut generationis herbarum, aut plantarum procreationis, sed vt sit habitaculum puerorum, vt supra asserebamus.

Contra primo. Sed præterquamquod hæc prouidentia caret fundamento solido, obstat contra istam doctrinam primo, in communi Theologorum consensu iudicium particulare cuiuslibet, & iudicium vniuersale, eandem continere sententiam; sed animæ paruulorum in particulari iudicio destinantur ad Lymbum: ergo post vniuersale in Lymbo manebunt inclusæ.

Secũdo. Secundo: nam sequitur in vniuersali iudicio transire paruulos de non Beatis ad Beatos naturali beatitudine; consequens videtur absurdum: ergo. Probatur sequela. Ad hoc Authores contrarij paruulos à Lymbo extrahunt, vt gaudeant naturali beatitudine, quæ non componitur cum loci incommoditate: ergo si ante vniuersale iudicium commoditate loci priuantur, & post iudicium vniuersale illa gaudent, transibunt de non Beatis ad Beatos naturali beatitudine.

Denique probatur conclusio: cum auersione à Deo conditore naturæ, non componitur naturalis fœlicitas, sicut nec supernaturalis cum auersione à Deo Authore supernaturali; sed paruuli ratione culpæ originalis sunt auersi à Deo, non solum vt Authore supernaturali, sed etiam vt Authore naturali: tum, quia vna auersio sine altera subsistere nequit, vt docet frequentior sententia *supra quæst. 71. art. 6.* Tum etiam, quia peccatum capitale Adami, quo paruuli peccauerunt, vtramq; auersionem continebat; & consequenter vtraque fuit per originem traducta: ergo non sunt Beati naturali beatitudine. 157 *Vltimo prob. cõclusio.*

Et augetur difficultas. Naturalis beatitudo, vel consistit in dilectione super omnia Dei conditoris naturæ, vel saltim illatiue huiusmodi dilectionem importat; sed hæc dilectio non stat cum auersione à Deo conditore naturæ in peccato originali inclusa, sicut nec supernaturalis dilectio cum auersione à Deo auctore supernaturali componitur: ergo naturalis beatitudo non stat cũ peccato originali; & consequenter, vel est à paruulis excludendum peccatum originale, quod est contra fidem, vel releganda est ab illis naturalis beatitudo. *Cõfirm.*

Argumenta, quæ contra istam conclusionem in fauorem suæ sententiæ facit Catherinus leuia sunt, & ex quibusdam locis Scripturæ male intellectis congesta; vnde necessarium non est, vt in illorum solutione immoremur. Illa eruditę diluit, & in contrarium retorquet Belarminius *vbi supra cap. 3.* Modo contra nostram sententiam argumentari possumus primo: etenim contra ordinẽ diuinæ iustitiæ est, vt propter culpam habitualem aliena voluntate contractam, homo perfectione maxima sibi debita priuetur; sed beati- 158 *Arg. 1.*

Digitized by Google

tudo naturalis est maxime perfectio homini debita: ergo ob culpam originalem aliena voluntate contractã nequeunt paruuli fœlicitate naturali priuari.

Cõfir.1. Confirmatur primo ex Diuo Thoma *in 2.dist.32. q.1.art.2.ad 2.3. & 4. & dist.33.q.2.art.1. q.5.de malo art.2.* vbi docet: *Per peccatum originale priuari hominem iure ad beatitudinem supernaturalem, quod iustitia originalis præstabat, non autem iure ad bona naturalia*; sed naturalis fœlicitas est bonum naturale: ergo paruuli ratione culpæ originalis non priuantur iure ad illam.

Cõfir.2. Confirmatur, & vrgetur secundo, ex communi Theologorum axiomate aiente, naturalia post peccatũ integra remansisse: ergo paruuli ratione culpæ originalis, nulla perfectione naturali priuantur; & consequenter, nec iure ad naturalem fœlicitatem, quod est aliquid naturale.

159 Resp. Respondeo ad argumentum, concessa maiori, negando minorem: nam licet naturalis fœlicitas sit entitatiue naturalis, non autem est naturalis possessiue ex principijs humanę naturę debitis, sed possidenda foret, & ab homine consequenda in vi auxiliorum, quæ licet essent naturalia entitatiue, est tamen gratia Dei conditoris naturæ, & in statu lapsus conferenda ex meritis Christi.

Ad 1. cõfirm. Ad primam confirmationem dicatur loqui D.Thom. de bonis naturalibus entitatiue, & possessiue, id est, quæ ex principijs naturæ humanæ debitis possidentur: naturalis autem fœlicitas, etsi bonum naturale sit entitatiue, non tamen est possessiue naturalis, nec naturę humanę debetur: vnde homini in puris naturalibus condito non conueniret, nisi ex gratia Dei conditoris naturæ.

Ad 2. Et ex his ad secundam confirmationem constat solutio: nam commune illud Theologorum axioma intelligendum est de illis bonis, quæ naturalia sunt entitatiue, & possessiue, idest, quæ naturæ humanæ debentur.

160 Arg.2. Secundo arguitur: paruuli ratione culpæ originalis nullam tristitiam, afflictionem vé patientur, vt conclusione precedente docuimus; sed si in pœnam illius priuarentur naturali fœlicitate, non possent non tristari, & internam afflictionem sustinere: ergo non priuantur illa. Probatur minor: nam D.Thomas *q.5. de malo art.3.* inde docet, paruulos non tristari ex amissa beatitudine, quia cum fide careant, non cognoscunt bonum, ad quod sunt ordinati, esse Gloriam Sanctorum; & ideo nõ cognoscunt se tali bono priuari, sed vt ibi docet D.Thomas, beatitudinem naturalem cognoscunt, seque ad illam esse ordinatos; & consequẽter se ab illa priuatiue exclusos percipient, si illa priuentur: ergo interiori dolore afficientur, si careant naturali beatitudine.

Confir. Quod amplius vrgetur ex solutione ad 4. ibi: *Dicendum, quod pueri in originali decedentes sunt quidem separati à Deo perpetuo, quãtum ad amissionem Gloriæ, quam ignorant, non tamen quantum ad participationem naturalium bonorum, quæ cognoscunt*; sed cognoscunt participationem Dei conditoris naturæ, per naturalem fœlicitatem: ergo iuxta D.Thom. tristabuntur, si naturali fœlicitate priuentur.

161 Resp.1. Respondeo primo, admissa doctrina maioris, negando minorem: nam licet demus paruulos cognoscere naturalem beatitudinem, vt sibi possibilem, non tamen cognoscunt se fuisse ad illam ordinatos, si cognitio ordinationis, ad supernaturalem beatitudinem, illis negetur: nam ordinatio ad naturalem fœlicitatem, non est paruulis debita, nec ex principijs naturę debetur, sed gratiose prouenit à Deo, & de facto media gratia, & iustitia originali fuerunt ordinati ad illam. Cum ergo, vt supponitur in maiori, paruuli ignorent originalem iustitiam, & gratiã;

consequenter est asserendum, ignorare se ad naturalem beatitudinẽ consistentem in cognitione, & amore perfecto Dei conditoris naturæ, fuisse ordinatos. Vnde solũ cognoscunt beatitudinem in communi, & formalem, in speciali autem, & in quo huiusmodi beatitudo consistat, siue in ordine gratiæ, siue in ordine naturæ ignorabunt. Et ex his ad cõfirmationem, constat solutio. *Ad confirm.*

162 *Resp. 2.* Secundo respondeo D. Thomã rationem illam, qua vsus est quæst. 5. de malo, vt minus sufficientem reiecisse *in 2. distinct. 33. quæst. 2. art. 2.* Vnde licet hac ratione non probetur in paruulis carentia tristitiæ, & doloris ex amissa beatitudine, restat alia, qua vsus est D. Thomas loco ex sententiarijs relato: quia nẽpê beatitudo illis debita nõ fuit, nec eius consequutio in ipsorum fuit potestate constituta, prout superius explicuimus. Quæ ratio etiam militat in fœlicitate, & beatitudine naturali, quia vt paulô ante dicebamus, etsi entitatiue naturalis sit, non est naturalis possessiuẽ, nec debetur ex principijs naturæ, nec ad illam proprijs actibus se disponere potuerũt. Et quidem D. Thomas à nostra sententia esse, probo clare, ex secundo ad Anibaldum *distinct. 32. quæst. vnica art. 2. ad 3.* vbi cum sibi obiecisset, Deum non sapienter animam rationalem corpori vniturum, si ex tali coniunctione beatitudine priuaretur, quæ est finis animæ rationalis, illis verbis respondet. *Ad tertium dicendum, quod licet anima per hoc quod originali inficitur, fine careat, qui est propriꝰ rationalis creaturæ, nisi per Baptismum mundetur, non tamen caret fine, qui sibi, & omnibꝰ creaturis est communis, scilicet per assimilationem ad Deũ, secundum diuinæ bonitatis participationem, & melius est saltem illum finem habere, quam vtroque fine carere;* sed beatitudo naturalis consistens in cognitione, & amore Dei conditoris naturæ, non est finis animæ rationali, & alijs creaturis communis, sed proprius animæ rationalis: ergo iuxta D. Thomam, ratione culpæ originalis, nisi per Baptismum mundetur, caret naturali beatitudine.

Tertio arguitur. Deus concedit infantibus, non obstante culpa originali, plura dona supernaturalia: ergo non negauit illis beatitudinem naturalem. Consequẽtia tenet: tum à paritate rationis: tum à fortiori, maiora namque tribuens, non est cur neget minora, quodvis autẽ supernaturale donum maius est naturali beatitudine. Tum denique: nam dona supernaturalia ex meritis Christi tribuuntur: ergo si non obstante, quod Christi merita per Baptismum illis applicata non fuerint, recipiunt intuitu illorum dona supernaturalia, ditabuntur etiam naturali beatitudine. Antecedens autem constat: Deus namque in extremo iudicio illis conferet corpora perfecta, immortalia, & impassibilia, erunt etiam impecabiles, fomite ad culpam instigante carebunt; sed reunio corporis ad animam supernaturalis est, immortalitas etiam, impeccabilitas, impassibilitas, & carentia fomitis, naturæ vires, & exigentiam excedunt: ergo. 163 *Arg. 3.*

Quod amplius vrgetur: nam in puncto Resurrectionis recipiunt à Deo corpora vndequaque perfecta in membris, potentijs, & perfectionibus naturalibus, nec propter culpã originalem aliqua perfectione ad corpus attinente carebunt: ergo etiam illa non obstante animæ paruulorum omnes perfectiones naturales recipient, quas haberent, si originali culpa caruissent; sed vna ex perfectionibus naturalibus animæ, est naturalis fœlicitas: ergo ditabuntur naturali fœlicitate. *Cõfirm.*

164 *Resp. 1.* Respondeo primo prætermisso antecedenti, negando consequentiã. Nam dona illa estô supernaturalia sint, non incompatiuntur simul cum peccato originali: naturalis autem fœlicitas, non componitur cum illo, ob rationem datam supra.

Digitized by Google

Secũdo resp. Secundo respondeo, negando antecedens: de donis supernaturalib entitatiue, & ad operationes salutares ordinatos, quę sũt dona, distributa ex Christi meritis. Ad probationem dicatur, resurrectionem supernaturalem esse quoad modum, ordinari tamen vt pęnam æternam sustineant: nam cum iustitia postulet, vt idem sustineat pęnam, qui culpam vel contraxit, vel commisit, & originalem culpam contraxerit anima, non à corpore disiuncta, sed illi vnita, esto totum suppositum ratione animæ fuerit infectum illa, idcirco anima corpori vnitur, vt idem quod culpam originalem contraxit æternam sustineat pœnam, & ex hoc fine immortalitate donatur, quæ immortalitas est ab extrinseco, impassibilitas competit illis, non ratione dotis intrinsecę, qua corpora Beatorũ fruuntur, nec ex defectu potentię ad patiendum in ipsis, vt docet D.Th. *q.5.de malo art.2.ad 5.& in 2.dist. 33.q.2.art.1.ad 5.* sed ex defectu exterioris agentis in ipsa, quia post resurrectionem nullum corpus aget in alterum ad corruptionem inducendam per actionem naturæ, sed solum erit actio ad puniendum ex ordine diuinæ iustitiæ, & quia paruulorum corporibus non debetur pęna sensibilis; consequens fit, quod nullũ corpus aget in illa: hæc autem impassibilitas supernaturalis nõ est. Impeccabilitas etiam non conueniet paruulis ab intrinseco ratione alicuius supernaturalis doni, nec ratione intrinsecæ impotentię ad peccandum, sed ab extrinseco tantum, Deo subtrahente concursum ad omne materiale peccati ratione status in quo, vt inquit D.Thomas *quæst.5.de malo art.3.in corpore*, non mutatur voluntas à dispositione quam habuit in via; cumque infantes mortui ante adultam ętatem, vel ante rationis vsum, nullam in ordinatam dispositionem actualem habuerint, ad suauem Dei prouidentiam spectat, vt non sinat illos post mortem in affectos inordinatos prorrumpere, & eadem de causa fomite ad malum instigante carebunt per subtractionẽ concursus diuini.

165 *Ad cõf.* Ad confirmationem dicatur, verum esse antecedens de perfectionibus corporis quoad essentiam, & potentias, & quæ ab intrinseco dimanant: falsam autem de perfectionibus, quæ licet naturales sint entitatiue, non tamen possessiue ex principijs naturalibus, carebunt namque pluribus operationibus, vt sunt operationes partis vegetatiuæ, & sensitiuæ: ex quo solum sequitur illorum animas futuras esse perfectas, quoad essentiam, & potentias, quod libenter fatemur: non autem colligitur fœlicitate naturali fore ditandos, quæ in actuali operatione cum exclusione culpæ, & munditia à peccato consistit.

166 *Vltimò arg.* Denique arguitur: animæ paruulorum non erunt perpetuo in subterraneo, & caliginoso loco, sed super terram discurrent vnitę corporibus post vniuersale iudicium, vel amenus aliquis locus, & lucidus pro mansione assignabitur, vt voluit Catherinus: ergo ex hoc principio nõ recte negatur infantibus naturalis fœlicitas. Probatur antecedens, vt enim cum communi Theologorum sententia docuimus, non patientur pœnam sensus, imo nec interiori tristitia sunt afficiendi ob amissam beatitudinem; sed si loco subterraneo, & caliginoso perpetuo essent alligati paterentur pęnam sensus: ergo tali loco adstringendi non sunt, sed super faciem terrę habitaturi.

Minor prob. 1. Minor ostenditur primo: nam carentia lucis, cum qua, carẽtia exercitij nobilioris sensus, scilicet potentiæ visiuæ necessario est connexa, est pœna sensus: ergo si loco tenebroso alligantur, pœna sensus afficientur. *Secũdo.* Secundo, quia vt docet D.Thomas *4.Contra g.cap.90. quæst.26.de veritate art.1. 3.p. & in additionibus q.70.art.3.2.p.q 64.art.4. ad 2.& 3.* pœna sensus, quam Dæmones in inferno, & animæ in Purgatorio patiuntur ab igne, non est per

im-

impressionem qualitatis nociuæ, sed tantum per alligationem ad ignem vt carcerem sine libertate ab illo loco excundi: ergo si paruuli loco illi subterraneo, & caliginoso alligantur, etsi nullam qualitatem nociuã, & disconuenientem recipiant, pęna sensus torquebuntur.

197 *Resp.* Respondeo, negando antecedens. Ad probationem, concessa maiori, negando minorem. Ad cuius primam probationem, nego antecedens: nam pœna sensus in communi Theologorum sententia vocatur, quæ ab agente prouenit per actionẽ positiuam positiuẽ lædentem, carentia autem illa lucis, & operationis potentiæ visiuæ, non est ab agente, per positiuam actiuitatem; sed solũ vt non influente; & ideo pęna sensus non est, de qua Theologi loquuntur, & quam negant culpæ originali deberi; sed potest pœna damni corporis appellari. *Ad 1. prob. minoris.*

Ad 2. Ad secundam probationem distinguo antecedens: per alligationem ad ignem, vt actiue detinentẽ, & occupantem contrarie, concedo antecedens: solum vt formaliter locantem, nego antecedens, & consequentiam. Nam puerorum animæ, etsi in Lymbo detineantur vt formaliter locante, non tamen contrarie occupantur ab illo, ne Deum videãt, nec actiue detinentur ne exeant; sed à Deo negante concursum ad exeundum, & ideo non sustinent pęnam sẽsus, qua ab igne cruciantur animæ, & spiritus damnati consistentẽ, non in hoc, quod ignis locet formaliter quod habet ex natura; sed in eo quod contrarie occupat, & actiue detinet, vt docet D. Thomas *q. 26. de veritate art. 2.* in corpore, ibi solutione ad primum, ignem Dęmones torquere, & animas separatas: non per hoc quod ab illis perfectionem addimat naturalem, sed quia illis addimit diuinę visionis Gloriam, quod certum est, non aliter ignem præstare, nisi vt carcer ligans animas.

168 Contra quam doctrinam, sic arguit: *Pueri qui pro sola originali damnantur carent diuina visione: si ergo nihil aliud ignis corporeus à damnatis adimit, non erit maior pœna eorum, qui pro peccatis actualibus puniuntur in inferno, quam puerorum, qui puniuntur in Lymbo, quod est contra Augustinum.* Cui argumento ita respondet: *Ad vndecimum dicendum, quod in pueris propter defectum gratiæ est sola carentia diuinæ visionis, sine aliquo contrario impediente actiue; sed damnati in inferno, non solum priuantur diuina visione propter defectum gratiæ; sed impediuntur, quasi per contrarium per hoc quod circa pœnas corporales occupantur.* Notanda sunt illa verba, *sine aliquo contrario impediẽte actiue.* Quibus aperte insinuatur, ideo paruulorum animas, non pati pœnam sensus, quam damnati sustinent in inferno, quamuis detineantur in lymbo, quia locus iste non detinet actiue animas paruulorum, ignis autẽ contrarie occupat, & actiue detinet adultorum animas, & Dæmones: ignis ergo cruciat, non quia locat, quod illi naturaliter conuenit, sed quia actiue detinet animas in se locatas, vt diuinæ iustitiæ instrumẽtum: Lymbus autem non torquet animas paruulorum, quia solum habet illas locare, non autem actiue detinere, aut contrarie occupare.

Secundo responderi potest: affligens primum animas damnatorũ, esse ignem vt detinentem: hoc tamẽ non ingereret illis tristitiam, nisi esset apprehensum ab eis: vnde affligens proximum est ignis detinens apprehensus, vt nociuus. Quæ doctrina est D. Thomæ *quæst. 26. de veritate art. 1. ad 5.* dicimus ergo Lymbum detinere animas paruulorum: cæterum hanc detentionem ab illis non apprehendi, vt nociuam, & ideo non sustinent pœnam sensus, quia pęna sensus non dicitur nisi prout dolorem inferens. *Resp. 2.*

Sed oppones aduersus istam solutionem primo: animæ paruulorũ exituræ sunt in Lymbo, vt in loco: 169 *Instabis 1.*

ergo vel per operationem in illum, vel per passionem ab illo, non enim aliter locantur substantiæ spirituales, in doctrina D. Thomæ 1. *parte quæst.* 52. Sed non sunt in lymbo per operationem: non enim possunt aliquid in prædictũ locũ influere: ergo sunt per passionem; & consequenter locus ille aliquid influit in ipsos.

Secũdo. Secundo: nam ad minus detinendæ sunt in loco illo ipsis parum grato, & decente; sed quod actiue, aut terminatiuè solum se habeat, non videtur sufficiens discrimen pro auferenda pœna sensus: ergo si detentæ actiue à prædicto loco pœnam sensus sustinerent, illam etiam sustinebunt quamuis detineantur à Deo, loco illo se habente terminatiue.

Tertio. Tertio: nam detentio illa à quacumque causa proueniat illorum libertati repugnat; cum non sinat pro nutu locum prædictum deserere; sed quod libertati repugnat, non potest non inferre tristitiam: ergo ex tali detentione, estô pœna sensus non sit, tristitia tamen interiori afficientur.

Quarto Denique: nam si in loco illo perpetuo detinerentur, omni exercitio sensuum corporalium essent priuati; sed huiusmodi priuatio rationabilẽ dolorem excitaret in illis ergo perpetuo dolerent, quod est inconueniens. Sequela constat ex dictis: minor autem probatur: quia namque ad habẽdum proprium patrimoniũ, vel membra corporis sui, quilibet est ordinatus, rationabiliter dolet ob illorum amissionem, siue pro culpa propria, siue pro aliena eis priuetur, vt docet D. Thomas *in 2. distinctione 33. quæst. 2. ad 3. art. 2.* Sed paruuli post finale iudicium erunt ordinati ad operationes sensuum: ergo si priuantur illis ob culpam originalem, dolebunt rationabiliter. Probatur minor. Potentia expedita ad actum, ad illũ est ordinata; sed paruuli habebunt potentias sensitiuas expeditas ad proprias operationes; cum resurrecturi sint in perfecta corporis dispositione, & consequenter cũ omnibus sensitiuis potentijs proportionatis, & dispositis ad suas operationes: ergo erunt ordinati ad operationes sensuum.

170 *Ad 1. resp. 1.* Respondeo ad primam instantiã, negando antecedens. Sed quẽadmodum Angelus cessans ab omni operatione transeunte, manet vt pars vniuersi nullibi tamquam in loco; ita animæ paruulorum erunt in Lymbo præsentes, non tamen locatæ ab illo, nisi præter existentiam suorũ ātiarum spiritualium per contactũ virtualem actiuum, vel passiuum detur in illis alia præsentia localis, vt aliqui Thomistæ docuerunt, *de quo 1. parte quæst. 52.* Secundo dicatur, esse ibi per operationem nobis ignotam, sicut de operatione Angelorum in Cœlum Impireum, docuit Caietanus, & plures alij Caietanum secuti, nobis non innotescere. Tertio respõderi potest. Alligationem spirituum ad ignem, & idem est dicendum de alligatione ad aliud quodcũque corpus, non affligere damnatos, nisi vt ab illis cognitam, & apprehensam: sic namque est causa doloris, & tristitiæ spiritualis, quæ est actus voluntatis elicitus, & ad eius cognitionẽ, & perseuerantem apprehensionem ignis actiuẽ concurrit, vt instrumentum diuinæ iustitiæ, & ideo torquet, & cruciat. Lymbus autẽ, & si ad vbicationem concurrat actiue, non concurrit actiue ad sui cognitionem, nec ad illam animas paruulorum necessitat, & ideo non torquet paruulorum animas pœna sensus.

Secũdo. *Tertio.*

171 *Ad 2.* Ad secundam, nego minorem. Nam actiue detineri substantiam spiritualem ab igne, vel ab alia creatura corporea, est subjici, & subordinari creaturæ sibi inferiori, quod vehementem dolorem causat in illis: quod autem sint Lymbo præsentes præsentia spirituali detentæ per suspensionem concursus, vt à tali loco exeant, nullam subordinationem inducit ad Lymbum, sed solum illam, qua omnis creatura est subordinata Deo, quæ non potest dolorem rationabilem causare.

Ad 3. Ad tertiam, distingo minorem.

Quod repugnat libertati contrariè, concedo minorem: solum negatiuè per negationem alicuius non debiti, nego minorem, & consequentiam. Nam detentio illa, non est ab aliquo impediente contrariè, sed à Deo suspendente concursum, vt à tali loco exeant, qui concursus numquam fuit debitus paruulis, & ideo prædicta detentio, etsi libertati alibi vagandi repugnet, rationabilem dolorem non causat.

172 *Ad 4.* Ad vltimam, concessa maiori, nego minorem: ad illius probationẽ admissa doctrina D. Thomæ in maiori cõtenta, distinguo minorem: ordinatione in actu primo incompleta, concedo minorem: completa, nego minorem, & consequentiam. Quia solum potentia in actu primo completa, est complete ad actum ordinata, & sola completa ordinatio infert debitum, & ad quam ordinatio terminatur; & consequenter solum ex carentia formæ ad quam aliquis est cõpletè ordinatus causatur rationabilis dolor, & de hac ordinatione debitum formæ inferente loquebatur D. Thomas: hæc autem ordinatio in actu primo completa non competit paruulorum sensibus in ordine ad proprias operationes: potẽtia enim sensitiua, non est completè ordinata ad actum, nisi ab obiecto sibi applicato, quæ applicatio obiectorũ sensibilium post finale iudicium non erit, vt constat in obiecto visus, quod non nisi media luce sufficienter applicatur, vt percipiatur ab illo. Lux autem in loco paruulorum non erit; ac per consequens obiectum potentiæ visiuæ non erit illis sufficienter applicatũ; nec lucis illuminatio post finale iudicium debetur; sed debitũ naturale sufficienter in hac vita adimpletur per emissionem lucis à causis naturalibus ortam, post finale autem iudicium naturalia agentia non exeunt à natura in suas operationes, sed ex diuina ordinatione, prout cõuenit ad puniendum, vel præmiandum, vt docet D. Thomas *quæst. 5. de malo art. 2. ad 5. & in 2. distinct. 33. quæstione 2. articulo 1. ad 5.*

Concludimus ergo ex dictis, infantes cum peccato originali morientes nulla pœna positiua puniendos, sed tantum pœnis priuatiuis carentia Gloriæ, naturalisque beatitudinis, quin ex hoc aliqua tristitia, internovè dolere torquantur. Futuros tamẽ quoad corpora integros nullo corporis membro carentes, neque aliqua perfectione corporis in actu primo, & quantitatem qua in adulta ætate gauderent fore habituros, vt de omnibus etiam damnatis docet D. Thomas *in 4. distinct. 44. quæst. 3. art. 1. quæst. 1.* eo quod corporũ resurrectio est opus diuinæ virtutis, Dei autẽ perfecta sunt opera. Quoad animas etiam aliqua obiecta naturalia cognoscent per species à Deo infusas in statu separationis. Nam omnem cognitionẽ animabus paruulorum negare, improbabile censuit D. Thomas *in 2. distinct. 33. quæst. 2. art. 2. in corpore.* Dei etiam conditoris naturæ aliquam cognitionem habebunt: non tamen vndequaque perfectam, quæ ad beatificandum illos beatitudine naturali sufficiat. Ac denique Deum naturæ Authorem diligent dilectione naturali, non quidẽ amicabili efficaci, & perfecta, hæc namque non stat cum auersione à Deo conditore naturæ, sed dilectione imperfecta, quæ fertur in Deum, prout essendi naturale principium. Quod docuit D. Thomas *in 2. distinct. 33. q. 2. art. 2. ad vltimum argumentum.* Et hæc de illa disp. applicanda litteræ Magistri *in 2. distinct. 33. §. 3.* ad illa verba. *Pro ea nullam aliam ignis materialis, vel conscientiæ vermis pœnam habit uri.* Hæc etiam de tractatu nostro dicta sufficiant. 173 *Corollarium.*

✠

TRAC-

TRACTATVS QVINTVS DE NECESSITATE GRATIAE Ad operandum bene moraliter.

Triplex gratiæ acceptio.

TRiplicem gratiæ acceptioné, pluribus alijs omissis, cómemorat Angelicus Doctor *q. 110. art.* 1. Primo accipitur pro dilectione alicuius. Secúdo pro dono gratis dato. Tertio pro recompensatione beneficij gratis exhibiti, quorũ secunda ex prima dependet; ex amore enim quo quispiam habet aliũ gratũ, procedit quod ei aliquid gratis impendat. Tertia ex secunda procedit, quia ex beneficijs gratis exhibitis, gratiarum actio consurgit. De gratia in priori acceptione, scilicet de amore Dei, egimus cum D. Tho. 1. *p. q.* 20. de illa in 3. acceptione tractatur 2. 2. *q.* 166. vbi agitur de virtute gratitudinis. Igitur in præsenti materia solum in secunda consideratione accipienda venit, scilicet pro dono liberaliter nobis exhibito. Rursus in hac acceptione bipartitã habet considerationem, alteram generalem, qua ratione creatio, & natura per creationem nobis concessa, gratiæ nomine comprehéditur, cui' meminit Augustinus *super Psalmũ* 144. his verbis: *Quædam est Dei gratia, qua Deus fecit, seu creauit nos: altera qua fecit, seu redem t nos.* Meminit etiam *in epistolã* 5. *Episcoporum ad Innocentium quæst.* 95. Et *in epistola ad Sixtũ secundũ q.* 115. quam gratiam non negauit Pelagius, imò Patres Concilij Palestini fefellit concedens necessitatem gratiæ ad opera salutaria, dolose gratiæ nomine intelligens beneficiũ creationis. Secundo accipitur pro beneficio supra totum naturæ debitum nobis per Christum exhibito in ordine ad nostram salutem, quã ratione accipienda est quoties in Sacra Pagina nomen gratiæ absolute profertur. Et hæc est Theologica gratiæ consideratio, in qua defendenda contra Pelagium Pontifices, Cócilia, & Patres plurimum insudarunt. Scholastici cum Magistro *in* 2. *dist.* 26. *vsque ad* 30. & Theologi cũ D. Th *in hac* 1. 2. *q.* 109. quam diuidit in decem articulos. Pro illorum explicatione sequentes disputationes subijcimus.

DISPVTATIO TRIGESIMA NONA.

Qua ratione Diuus Thomas appellat Gratiam principium extrinsecum humanorum actuum?

§. I.

Ratio dubitandi, & varij modi dicendi.

Nu. 1. *Ratio dubitãdi.*

RAtio dubitandi est: nam gratia habitualis, quæ radix est omniũ actuum supernaturalium, intrinsece inhæret animæ, habitus supernaturales, & gratiæ auxiliantes, quæ sunt proxima principia actuum supernaturalium, intrinsece inhærẽt potentijs: ergo non debuit à Diuo Thoma appellari principium humanorum actuum extrinsecum. Ad quam dubitationem varie responderi solet. *Vazquij, & aliorũ solutio.* Vazquez, Lorca, & Montesinos ratione dubitandi conuicti affirmant titulum esse mendosum, & aliter esse legendum, scilicet de exteriori principio humanorum actuũ, nempe de Deo, quatenus per gratiã nos mouet.

Reijcitur 1. Cæterum hic dicendi modus non placet. Tum, quia *infra art. 6. huius quæstionis in titulo articuli, & in principio litteræ* appellat gratiam principium extrinsecum, nullus autem dicet titulum, & litteram esse corruptam. *Secũdo.* Tum etiam, quia eadem ratione, qua gratia est principium intrinsecum, Deus vt per illam nos adiuuans, est principium intrinsecum, cum hæc propositio sit vera, *Deus per gratiam nos intrinsece mouet, & eleuat ad supernaturales actiones*: ergo eadem difficultas restat illis soluenda, iuxta tituli correctionem. *Tertio.* Tum denique: nam cum gratia posit vere in aliquo sensu principium exterius appellari respectu humanarum actionum, absque vllo fundamento ad tituli corruptionem confugiunt.

2 *Secũdo occurrunt alij.* Alij respondent, gratiam quæ est obiectum huius tractatus esse gratiam habitualem, hæc autem est extrinsecum principium humanorum actuum, non quia intrinsece animæ

non inhæreat, sed quia est extra illorum essentiam: nam cum species actuum à principio proximo sumatur, & gratia habitualis sit principium radicale; sit consequens, quod sit extra illorum essentiam, & hac ratione possit dici principium extrinsecum, sicut charitas dicitur à Diuo Thoma 2.2. *quæstione quarta articulo tertio ad secundum*, forma extrinseca fidei, & cæterarum virtutum, non quia nihil intrinsecum in illis constituat, sed quia est extra essentia illorum.

Displicet 1. Sed nec iste modus dicendi plene satisfacit, primo: nam falsum est gratiam habitualem esse adæquatũ obiectum huius tractatus, & si sit obiectum principale illius, cum Diuus Thomas in hac quæstione, vbi necessitatem gratiæ inuestigat, & quæstione 111. vbi agit de diuisione gratiæ, non solum de habituali, sed etiam de actuali sermonem instituat, nec sit fundamentum, vt asseramus considerationé gratiæ auxiliantis propter se non intendi, sed adæquate ad habitualis cognitionem ordinari. Quod namque hæc ad illam in esse entitatiuo ordinetur, non probat in esse scibilis propter illam intendi, vt constat in accidente ordinato ad substantiam in esse entitatiuo, & non in metaphysica consideratione; cum accidens, & substantia sint species subiectiuæ metaphysicæ.

Secũdo. Secundo: nam principium radicale, etsi non specificet actum, si tamen actus ab illo per se dependeat, nequit dici extrinsecum principium illius, aliàs anima rationalis diceretur principium extrinsecũ actuum vitalium, quod nullus vsquam dixit; at actus supernaturales per se dependent à gratia habituali, etsi non perseitate essentiali, bene tamen perseitate connaturalitatis, vt docuimus *tomo secundo in tertiã partẽ tractatu de gratia Christi*, inquirendo necessitatem gratiæ habitualis in anima Christi Domini, vbi cum communi Thomistarum sententia statuimus, non fuisse necessariam ad illam sanctificandam, bene tamen vt connaturali modo actus supernaturales eliceret: ergo ex eo quod sit extra illorum essentiam, non recte exterius eorum principium nuncupatur. Nec de charitate eadem ratio, ac de gratia habituali versatur. Tum quia charitas, nec radicaliter, nec proxime in actum fidei præstat influxum. Tum etiam, quia se ipsa fidem non informat intrinsece, quorum vtrumque gratiæ habituali in supernaturali ordine competit. *Tertio.*

Denique modus iste dicendi reijcitur: nam vt ex nostra resolutione constabit, non inepta ratione potest gratia auxilians dici exterius principium bonarum actionum: ergo absque solido fundamento titulus quæstionis ad habitualem restringitur. Missis igitur his, & alijs modis dicendi, nec enim res est tanti momenti vt in illa sit fusius immorandum.

§. II.

Vera resolutio traditur.

3 *Vera solutio rationis dubitandi.* VT ad obiectionem factam respondeam, aduerto, principium aliquod posse dici intrinsecum subiecto dupliciter, vel inhæsiue quia intrinsece inhæret, vel egressiue, quia nempe ex principijs subiecto intrinsecis procedit, & cum esse extrinsecum contrapositiue dicatur ad intrinsecum, potest etiam aliquid extrinsecum dici dupliciter respectu subiecti; in-

hæsiue scilicet, quia intrinsece subiectum non afficit, & egressiue, quia scilicet, etsi intrinsece inhæreat, non tamen egreditur ex intrinsecis subiecti: quia ergo gratia siue habitualis, siue actualis quamuis intrinsece inhæreat animæ, & eius potentijs, non tamen ex intrinsecis subiecti dimanat; infunditur enim à Deo supra omnem exigentiam naturæ; hinc fit, quod recte à D. Tho. in titulo huius quæstionis, principiũ exterius humanorum actuum nuncupetur. Quem modum dicendi sequũtur Conradus, & Magist. Zumel *in præsenti*. Quod autem hæc doctrina sit Angelico Præceptori conformis, constat ex *q. 10. de veritate art. 11.* vbi distinguens duplicem modum agendi, alterum ab intrinseco, alterum ab extrinseco, exemplũ primi ponit in motu lapidis quando seorsum proijcitur, constat autem impulsum ex quo proxime causatur motus prædictus aliquid inhæsiue intrinsecum ponere in lapide; & consequenter solum potest extrinsecum dici, quia ab extrinseco principio procedit vltra exigentiam subiecti. & subiungit D. Thomas: *Posse mentem viatoris in hoc statu Deum videre secundum modum agendi ab extrinseco*; at iuxta D. Thomam 2.2. *quæst. 23. art. 2. & quæstione vnica de charitate*, implicat intellectum creatum Deum videre, aut voluntatem illum amare absque intrinseca qualitate, de quo late egi tractatu de visione Dei: ergo ex illius mente ideo talis qualitas, siue auxilium, extrinsecum dicitur, quia prouenit ab extrinseco principio supra totam naturæ exigentiam agente; & consequenter, gratia hac ratione appellari potest principium exterius humanorum actuum. Et ex his ad rationem dubitandi constat solutio.

Esse de mẽte D. Th. probatur.

4 *Oppones 1.* Si opponatur primo: virtutes supernaturales non dimanant ex intrinsecis naturæ, sed infunduntur à Deo supra omnem exigentiam illius; & tamen sunt principia intrinseca humanorum actuum, cum sint habitus, de quibus D. Thomas *supra in introductione quæstionis 49.* asserit esse principia intrinseca illorum: ergo quod gratia non dimanet ex intraneis naturæ, sed infũdatur à Deo supra omnem exigentiam illius, non probat esse exterius principium humanorum actuum.

Secundo: personalitas Verbi est supra omnem exigentiam naturæ creatæ; & tamen intrinsece terminat humanam naturam: ergo etiam si gratia excedat exigentiam naturæ esse poterit principiũ extrinsecum. *Secũdo.*

Tertio: de ratione actus vitalis est, quod procedat à principio intrinseco; at actus charitatis, & alij moralium virtutum essentialiter sunt vitales: ergo principia ex quibus procedunt, nempe gratia habitualis, & virtutes, & auxilia actualia intrinseca sunt, & consequenter male à D. Thoma vocatur gratia principium extrinsecum humanorum actuum. *Tertio.*

Respondeo ad primam obiectionem, concessa maiori, distinguẽdo minorem: sunt principia intrinseca inhæsiue, concedo maiorem: egressiue, nego minorem, & distinguo consequens eodem modo: nec D. Thomas petit aliam rationem intrinseci in habitu, quamquod intrinsece inhæreat subiecto. Ratio autem quare ibi vocat habitus principia intrinseca, hic autem gratiam principium extrinsecum, ea esse videtur, quia ibi loquebatur de habitibus sub communi ratione, & quia sub hoc conceptu explicat ordinem ad subiectum, & non explicant super excessum supra naturæ exigentiam; hinc fit, quod absolute appellet habitus principia intrinseca. Hic autẽ agit de gratia sub ratione gratiæ, & quia sub hoc conceptu explicat ordinem ad principium efficiens gratiosè illam infundens, & supra exigentiam naturæ, id circo illam absolute appellat principium exterius. 5 *Ad 1. respond.*

Et

Ad 2.& 3. Et ex his ad secundam obiectionem constat solutio. Ad tertiam dicatur, de ratione actus vitalis solũ esse quod procedat à principio proximo inhæsiue intrinseco, nec requiritur esse intrinsecum egressiue. Ex quo solum colligitur gratiam, & virtutes infusas, seu auxilia actualia esse inhæsiue intrinseca; cum quo bene compatitur, quod sint extrinseca egressiue. Nec hinc licet colligere motum lapidis sursum esse vitalem: nam respectu illius motus, non solũ principium proximum, sed etiam remotum extrinsecum est, cum natura propria lapidis nec proxime, nec remote ad illum concurrat, imo renitatur in contra sua grauitate deorsũ propendens.

6 Instabis 1. Sed instabis adhuc primo: motus isti supernaturales sunt absolutẽ vitales: ergo debent procedere à principio quod absolute intrinsecũ sit; cumque hoc principium sit gratia, non erit absolute appellanda principium extrinsecum. Tenet consequentia per locum arguendi à diffinitione ad diffinitum cum eodem addito. Secundo: nam sequitur ex solutione tradita actus supernaturales absolute procedere à principio extrinseco; consequẽs apparet falsum, cum violentum à voluntario per esse ab intrinseco, vel ab extrinseco distinguatur: ergo idem quod prius. Tertio: gratia vt nos concedimus, intrinsece inhæret naturæ: ergo etsi proueniat ab extrinseco principio, absolute est appellanda principium intrinsecum. Patet consequentia: nã esse aliquid intrinsecum, non est idẽ, ac esse ab intrinseco; at hoc secũdũ petit vt principium egressionis sit intrinsecum: ergo ad primum verificandum absolute sufficit intrinsece inhærere subiecto.

Secũdo.

Tertio.

7 Ad 1. instantiã resp. Ad primam concesso antecedenti, nego consequentiam: nam licet ad motum vitalem naturalem requiratur quod procedat à principio tam proximo, quã remoto, quod absolute intrinsecum sit: ad motum autem vitalem supernaturalem sufficit, quod procedat à principio remoto absolute intrinseco, & a proximo inhæsiue intrinseco. Nec ibi arguitur à diffinitione ad diffinitũ cũ eodem addito, quia esse absolute vitale, nihil addit supra esse vitale cũ nihil vitale sit, quod non sit tale absolute.

Ad secundam, concedo sequelam loquendo de principio proximo, & sic loquitur D.Tho. *q. 10. de veritate art.* 11. Ad improbationẽ consequentis dicatur, violentum à voluntario non differre per esse ab extrinseco, vel ab intrinseco tantũ, sed per esse ab extrinseco passo renitẽte, vel non renitẽte. Vel per esse ab extrinseco principio adæquato tam proximo, quam remoto. Ad 2.

Ad tertiam, concesso antecedẽti, nego consequentiam. Ad probationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam: nam licet esse intrinsecum non sit idem ac esse ab intrinseco, esse tamen absolute intrinsecum includit illud, & aliquid superaddit, cum possit aliquid conuenire alicui ab intrinseco, & non esse intrinsecum, vt constat in generatione, quæ generanti conuenit ab intrinseco, & tamen ei non inhæret intrinsece in veriori sententia. Ad 3.

Vel secundo potest ad obiectiones istas responderi, verum esse quod gratia est absolute principium intrinsecum; quia tamen in aliquo sensu potest appellari principium extrinsecum, ideo D.Thomas vbi agebat de imbecillitate naturæ, & gratiæ necessitate, illam absolute principium extrinsecum appellauit, non quia absolute in rigore metaphysico principium extrinsecum sit, sed vt denotet naturæ imbecillitatẽ, & indigentiam adiutorij diuini specialis. Secũdo ad obiectiones factas resp.

sososososososos
sososososos
sososos
soso
(o)

DISPVTATIO QVADRAGESIMA:

Vtrùm homo lapsus possit cognoscere omne verum speculatiuum naturalis ordinis, absque speciali gratiæ auxilio?

§. I.

Quæ extra controuersiam sunt præmittuntur?

Nu. 1. *Primũ præsuppositum*

IN HAC DISputatione quatuor vt indubitata supponimus. Primũ est, posse hominem lapsũ aliquod verum, absque admixtione erroris cognoscere. Cuius contrarium docuisse Lutherũ, refert Castro *lib. 13. de Hæresibus*, verbo *scientia*, asserentem, non posse hominem in natura lapsa, etiam diuina gratia adiuuatum, veritatẽ aliquã, absque errore cognoscere. Cuius delirij falsitas constat primo ex Sapientiæ 7. vbi Salomon ait: *Deus dedit mihi horum, quæ sunt scientiam veram.* Et Ecclesiastici 16. vbi ait: *In veritate anuntio scientiam eius.* Et cap. 18. *Sensati intellexerunt veritatem.* Secundo: nam actus fidei, & prophetiæ veri sunt omnem excludentes errorem, vtpotè Dei reuelationi innitentes, cui falsitas subesse non potest; at isti eliciũtur ab homine in natura lapsa: ergo potest homo in natura lapsa aliquod verũ absque admixtione erroris cognoscere. Tertio: nam peccatum non destruit intrinseca principia intellectus, sed integra remanserunt post culpam; at ante culpã poterat verũ absq; errore cognoscere cũ naturali inclinatione in illud propẽderet, vtpotè in connaturale, & proportionatum obiectum: ergo etiam illa supposita poterit, saltim per gratiam, rerum cognitionem ab omni errore immunẽ elicere. Denique ad hominem Lutherus conuincitur: nã si non potest homo in natura lapsa veram cognitionem habere: ergo omnis Lutheri cognitio fuit errori-

bus plena; ac proinde falsum asserit docens, non posse hominem in natura lapsa aliquod verum absque errore cognoscere.

2 *Secūdū* Secundo apud omnes est certum, ad quodvis verum supernaturale diuina fide credendum, seu certa, & infallibili cognitione cognoscendum, præter reuelationem extrinsecam necessariam esse gratiam supernaturalem per Christum. Quod esse de fide docent Medina *circa istum articulum*, Vazquez *disp.* 186. & Martinez *in præsenti dub.* 4. contra Pelagium, & eius reliquias docentes supposita externa reuelatione, seu doctrina, posse hominē sine speciali gratia intrinseca credere mysteria fidei; quam sententiam se aliquando tenuisse deplorat Augustinus *lib. de Prædestinatione Sanctorum cap.* 3. & *lib.* 11. *retractationū cap.* 23.

Prob. ex Scriptura. Cuius erroris falsitas manifestè conuincitur, primo ex Scriptura Ioannis c. 6. *Nemo potest venire ad me*, per fidem, vt declaratur ibi: *Nisi Pater qui misit me traxerit eum*, interna scilicet spiratione gratiæ. Secundo Corinthiorum 3. versu 5. *Nō quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Ad Ephesios secundo versu 3. *Gratia enim estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.* Deinde ex Concilijs, ex Mileuitano Canone 4. vbi contra Pelagium diffinitur: *Vtrumque esse donum Dei, & scire quod facere debeamus, & diligere vt faciamus.* Idem in Arausicano 2. *Canone* 5. & 7. ac denique in Tridentino sessione 6. Canone 3. his verbis: *Si quis dixerit sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominē credere posse, sicut oportet, anathema sit.*

Ex PP. Consonant Ecclesiæ Patres Augustinus, *vbi proxime, & epistola* 90. 105. & 106. *In Enchiridione cap.* 3. *libro de Spiritu, & Littera cap.* 21. *lib.* 1. *contra duas Epistolas Pelagianorum cap.* 3. & alibi passim. Prosper *lib.* 1. *de vocatione gentium cap.* 23. & 24. *lib. contra Collatorem cap.* 36. ac denique Fulgentius *libro de Incarnatione cap.* 2. & *lib.* 1. *ad Monimum cap.* 15.

3 *Probatione* Fauet etiam manifesta ratio: nā vires requisitæ ad elicientiam actus, proportionari debent cum obiecto formali; at obiectum formale actus fidei est supernaturale, nempé reuelatio diuina, imò, & materiale obiectum in præcipuis nostræ fidei mysterijs est supernaturale: ergo vires ad actum credendi exactæ sunt supernaturales excedentes facultatem naturæ.

Cōfirm. Et confirmari potest: nam fides est primum nostræ iustificationis initium, fundamentum, & radix, primaque dispositio, qua ad iustificationē disponimur; at dispositio à prima vsque ad vltimam est eiusdem ordinis cum forma, ad quam præparat, & disponit subiectum: ergo cum gratia, qua iustificamur sit supernaturalis, fides etiam in supernaturali ordine debet constitui; ac proinde vires naturales excedere. Sed de his fusius 2. 2. *quæst.* 6. *art.* 1. vbi etiam controuerti solet, an gratia supernaturalis necessaria sit ad substantiam actus? Et communis Recentiorum consensus affirmat contra antiquiores quosdam, asserentes, actum fidei quoad substantiam supernaturalem non esse. An autem possit quis per actum naturalem assentiri rebus fidei ex supernaturali motiuo, etsi improportionato, non est præsentis loci examinare, videatur Mag. Bañez loco allegato *ex* 2. 2. quem, & plures alios sequutus, negatiuè respondi *tract. de visione Dei art.* 1. loquendo in simili de actu voluntatis. An etiam supernaturalia mysteria, saltim vt possibilia possint naturali lumine euidenter cognosci, tractari solet 1. *p. quæst.* 12. *art.* 1. 1. 2. *q.* 3. 3. *p. quæst.* 1. *art. etiam* 1. & passim alibi, loquendo de illis in particulari. Et negat frequentior Theologorum sententia, contra Scotum, & perpaucos Theologos, qui illum

ſequuntur. De quo fusè egi tractatu de beatitudine.

4 *Tertiũ præſuppoſitum prob.* Tertio indubitatum eſt apud omnes, multas veritates obiectorum entitatiuè naturalium, non poſſe ab homine lumine naturali, abſque ſpeciali gratia certo cognoſci, vt de cogitationibus cordis alicuius docet D. Thomas 1.*p.quæſt*.57.*art*.4. cõſtatque ex illis verbis Hieremiæ 17. cap. *Prauum eſt cor hominis, & inſcrutabile, quis cognoſcet illud?* Et de futuris contingentibus, quæ in cauſis naturalibus non ſunt infallibiliter determinata ad eſſe, docet idẽ D. Thomas 1.*p. quæſt*.57. *art*. 3. & *quæſt*.86.*art*.4. & eadem ratio eſt de præteritis, quæ nullum ſui veſtigium reliquerunt, vt patet ex illo Eccleſiaſtes 8. cap. *Ignorat homo præterita, & futura*. Et vniuerſaliter omnia illa obiecta, quæ quamuis ſecundum ſe ſint proportionata cum noſtro intellectu, ſunt tamen ſenſibus velata, & occulta, vt multa quæ ſunt inter orbes Cœleſtes, & quæ intra viſcera terræ, vel maris continentur. Vnde dicitur Eccleſiaſtici 1. *Arena maris, & pluuiæ guttas, & dies ſæculi quis enumerabit?* Et D. Thomas 1.*p. quæſt*.94. *art*.3. docet, nõ poſſe ab homine naturali ſtudio cognoſci, quot lapilli iaceãt in flumine, & ideò Adamum non habuiſſe ſcientiam de illis. Et ratio eſt manifeſta, quia cũ omnis noſtra cognitio pro hoc ſtatu ortum habeat à ſenſibus, ea quæ à ſenſibus remota ſunt, & cũ ſenſibus connexionem non habent, non poſſunt naturaliter pro hoc ſtatu cognoſci. Nomine ergo veritatũ naturalium intelliguntur illæ, quæ per experientiam cognoſci poſſunt, vel ex principijs per ſe notis per euidentem conſequentiam poſſunt deduci.

Quartũ Denique, vt omnino certum ſuppono, ad cuiuſcumque veri cognitionem indigere hominem in quocũque ſtatu conſideretur, concurſu generali Dei: quod docet D. Tho. *in prima concluſione*; & tractari ſolet 1.*p.quæſt*.19.*art*.8. vbi contra Durandum, cuius ſententia, vt erronea, à communi Theologorum ſententia reijcitur. An autem præter iſtum generalem cõcurſum ad quodlibet verum actu cognoſcendum ſpecialis gratia, vel Dei conditoris, vel Chriſti Redemptoris ſit neceſſaria? ex dicẽdis art. ſequenti conſtabit, ne eadẽ pluries repetamus.

§. II.

Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio.

His igitur ita præmiſsis, quod in diſcrimen vertimus eſt, an homo lapſus poſsit abſque ſpeciali gratia omne verum ſpeculatiuũ naturalis ordinis cognoſcere? Prima ſententia docet, poſſe omne huiuſmodi verum, nedum diuiſiuè, ſed etiam collectiuè cognoſcere ſolo generali concurſu. Pro hac referri ſolent Durandus *in 2. diſtinct*. 28. *quæſt*. 1. Caietanus, & Medina *in præſenti*: ſed Durandus, & Medina id expreſsè non aſſerunt de tota collectione veritatum, & intelligi poſſunt de omni vero ſumpto diuiſiuè. Caietanus autem in hanc ſententiam inclinare videtur, cum ideò neget vulnus ignorantiæ in ſpeculatiuo intellectu. 5 *Prima ſentẽtia*

Secũda. Secunda per oppoſitum docet, non poſſe abſque ſpeciali gratia omne verum ſpeculatiuum naturale diuiſiuè cognoſcere. Hæc tribuitur Aliaco 1. *Sententiarum quæſt*. 3. Alenſi 3.*p.q*.61.*membro* 1. Et Holchot *ſuper Sapientiam lect*. 154. Illam expreſsè tenent Monteſinos *diſp*.27.*quæſt*.1.*num*.12. Et Granadus *cõtrou*.8.*tract*.1.*diſp*.1.*ſect*.2.

non

non tamen in eodē sensu ab his Authoribus, atque ab illis defenditur; antiquiores nāque hoc docent propter veritates, quæ habentur de Deo, ad quas supernaturalem gratiā per Christum requirunt. Montesinos vero, & Granados propter aliquas veritates difficiles, ad quas cognoscēdas specialem gratiam desiderat.

Tertia sententia. Tertia, & vera defendit, posse omnes veritates diuisiuē acquirere absque speciali gratia; secus autem collectiuē. Hanc tenent Soto *lib.1. de natura, & gratia cap.4.* Suarez *lib.1. de necessitate gratiæ cap. 1.* Curiel *in præsenti dub.1.* Lorca *disputatione 2. membro 1.* Martinez *dub.2.* Zumel *dub.1.* & magis communiter Theologi. Pro cuius explicatione fit

Soto. Suarez. Curiel. Lorca. Martin. Zumel.

6 *Prima conclusio explicatur.* Prima conclusio: *Homo lapsus potest naturali lumine absque speciali gratia cognoscere singulas veritates naturales speculatiuas.* Cōclusio ista intelligenda est de cognitione certa, aut probabili habitis propria industria, & inuentione, aut consueta via disciplinæ pro diuersitate ingeniorum: homines namque excellentissimi ingenij, qualis inter Philosophos fuit Aristoteles, & inter Theologos August. & Tho. quos Deus voluit communes Magistros haberi, vel si qui sunt alij excelso ingenio gaudentes, possunt propria industria quamlibet veritatem naturalē diuisiuē acceptam cognitione certa cognoscere, si ad illius indagationē vires ingenij applicarent. Alij, etsi non possint propria inuentione, poterunt tamen alterius Magisterio id præstare. Alijque sunt ita moderati ingenij ratione prauæ cōplexionis, vt omnino sint ad scientificam cognitionem inepti, vt docet D.Thom. *quæst. 14. de veritate art. 10.* & *1. Contra-Gentes cap.4.* poterunt tamen, vel probabiliter per opinionē singulas istas veritates cognoscere, vel per fidem humanam, Magistrorum dictis credendo rationum pondere nō penetrato. Alij denique sūt rationis nō compotes, veluti beluę, qui veritati nequeunt assensum præbere determinato in alterutram partem iudicio, de quibus non procedit nostra conclusio. Ad huius veritatem sufficit, quod in aliquibus indiuiduis naturæ humanæ bene complexionatis, & dispositis, atque ad scientificam cognitionem maximè aptis, vires adsint naturales ad singulas veritates ordinis naturalis scientificè cognoscendas, quin ad hoc indigeant speciali illustratione gratiæ.

Sic intellecta conclusio, probatur in primis ex D.Thoma *in 2. distinct.28. quæst. 1. art.5.* vbi indiscriminatim affirmant ad ea, quæ naturaliter possunt cognosci nō indigere hominem lapsum speciali illustratione gratiæ; & *1. p. quæst.93. art.3.* docet, Adamum habuisse scientiam omnium rerum, de quibus homo naturaliter natus est instrui. *Et hæc sunt*, inquit D.Thomas, *omnia illa, quæ virtualiter existunt in primis principijs per se notis, quæcūque scilicet naturaliter homines cognoscere possunt.* Et in præsenti art. in corpore, illis verbis: *Sic igitur intellectus humanus habet aliquam formam, scilicet ipsum intelligibile lumen, quod est de se sufficiens ad quædam intelligibilia cognoscenda, ad ea scilicet, in quorum notitiam per sensibilia possumus deuenire*; at hæc omnia non potest collectiuē cognoscere, vt constabit *infra*: ergo saltim potest omnes istas veritates sigillatim sine speciali gratia cognoscere. 7 *Prob.1. ex D. Tho.*

Deinde suadetur ratione: nam singulę veritates naturales sunt proportionatæ physicē, & moraliter cū intellectu hominis lapsi: ergo potest illas absque speciali gratia cognoscere. Consequentia tenet: nam specialis gratia solum est necessaria ad tollendam improportionem aliquam physicam, vel moralem, vt ex discursu materiæ constabit. Antecedens pro prima parte est certum; cum proportio physica etiam in tota veritatum collectione cum intellectu no- *Prob.2. ratione*

stro

ſtro inueniatur. Pro ſecunda probatur: impedimenta namque, quæ improportionem moralem cauſant ad totam huiuſmodi veritatum collectionem, videlicet illarum multitudo, vitæ breuitas, occupatio in ſomno, & ad res humanæ vitæ neceſſarias diſtractio, reſpectu ſingulorum non militat; cum tempus ad illarum quamlibet requiſitum non ita longum ſit, vt naturalem vitæ noſtræ periodum excedat, nec cum occupationibus huius vitæ non poſsit componi: ergo nedum phyſicê, verum etiam moraliter proportionatæ sūt cum intellectu hominis lapſi.

8 *Prob.3.* Denique ſuadetur concluſio: nā ſi quæ ſunt veritates non inveſtigabiles per rationem humanam, maximê illæ, quæ de Deo poſſunt haberi, vt aſſerebant Authores ſecundæ ſententiæ; at iſtæ ex ſolis viribus naturæ poſſunt haberi, ſi ſint de Deo Authore naturæ: ergo omnes veritates naturales ſigillatim ſumptas poteſt noſter intellectus pro hoc ſtatu viribus naturæ cognoſcere. Minorem, in qua eſt difficultas, tradunt Cyrill⁹ *lib. 3. in Ioannem cap. 3.* Nazianzenus *lib. 2. Theologiæ.* Athanaſius *ſermone 3. contra Arrianos.* Hieronymus *Iſaiæ 11. in fine.* Chriſoſtomus *homilia 19. imperfecti.* Dionyſius *cap. 7. de diuinis nominibus.* Et D. Tho. 1. *Contra-Gentes cap. 4. & 12.* Illamque oſtendo primo ex Sapientiæ 13. cap. illis verbis: *A magnitudine ſpeciei, & creaturæ cognoſcibiliter poterit creator horum videri.* Ad Romanos 1. *Inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur.* Pſalmo 18. *Cæli ennarrant gloriā Dei.* Et Pſ. 88. *Cōfitebuntur Cæli mirabilia tua.* Et Sapientiæ 1. *Quod continet omnia ſcientiam habet vocis*, ideſt, hoc vniuerſum docet omnes Deum eſſe ſuum opificem, vt explicat Baſilius Homilia 1. Exameron. Ac denique Actorū 14. c. *Annuntiantes vobis conuerti ad Deum, qui fecit Cælū, & terram. Et quidem non ſine teſtimonio reliquit ſe ipſum dans de Cælo pluuias*; in quo teſte Ambroſio *lib. 2. de vocatione gentium cap. 1.* ſignificatur vniuerſum eſſe, veluti librum, in quo legitur Deum Authorem eius eſſe. Ex cuius verbis tale formo argumentum, ex creaturarū cognitione Deus vt illorum Author cognoſcitur, vt apertê conſtat ex his teſtimonijs; at cognitio creaturarum ad ordinem naturæ ſpectantium ex viribus naturalibus poteſt haberi: ergo & cognitio Dei, prout eſt Author naturæ.

§. III.

Argumentis occurritur.

Contra iſtam concluſionem arguitur primo: non poteſt voluntas omne opus bonum virtutis acquiſitæ, etiā diuiſiuê, abſq; gratia ſpeciali appetere: ergo nec intellect⁹ poteſt abſq; ſpeciali gratia omnē veritatē diuiſiuê cognoſcere. Antecedens ex dicendis conſtabit: conſequentia conſtans videtur: quia non ſola voluntas vulnerata fuit per peccatum, ſed intellectus vulnus ignorantiæ contraxit: ergo ſi voluntas ratione vulneris ex peccato contracti impotens moraliter manſit ad aliqua opera virtutis acquiſitæ, ita vt abſque ſpeciali gratia illa non poſſit elicere, idem dicendum eſt de intellectu. 9 *Arg.1.*

Explicatur hoc primo: etſi voluntas hominis lapſi poſsit opus facile virtutis acquiſitæ abſque ſpeciali gratia, opus tamen difficile, quale eſt dilectio Dei, victoria grauis tētationis, & huiuſmodi alia, abſque ſpeciali gratia elicere nequit: ergo etiam ſi intellectus valeat abſque ſpeciali gratia veritates aliquas faciles *Conf.1.*

Digitized by Google

les, quales sunt quæ explicatis terminis patent, vel quæ ex principijs per se notis immediata, & facili consequentia inferuntur, absque speciali gratia cognoscere, alias tamen longe difficiliores, quæ per longissimas consequentias ex primis principijs inferuntur, & longum temporis spatium ad sui deductionem requirant, absque speciali gratia non poterit certo cognoscere. Patet consequentia: non enim potest assignari ratio discriminis, cur scilicet in genere boni intra ordinem naturæ tanta sit difficultas, quantam non possit superare voluntas infirma, nisi speciali, & indebita gratia fulta, & in genere veri ordinis naturalis, talis difficultas esse non possit, quam intellectus infirmus proprijs viribus superare non valeat.

Conf.2. Explicatur. & vrgetur secūdo: nam multoties dæmon homines graui pulsat tentatione, vt ab studio veritatis diuertat: ergo tunc saltim speciali gratia indigebit, vt neglecta dœmonis tentatione veritatis cognitioni incūbat. Patet consequētia: si namque dœmonem grauiter vrgētem erga alia opera acquisitæ virtutis proprijs viribus superare non valet, cur illum grauiter insidiantem, vt ab studio veritatis diuertat proprijs viribus superare valebit?

10 *Resp.* Ad hoc argumento respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: ratio autem discriminis est duplex. Prima: nam etsi vtraque potentia per peccatum vulnerata remanserit, attamen intellectus non fuit vulneratus erga prima principia, ex quibus ad conclusiones cognoscendas procedit, sed solum in extrinsecis vulnus accepit, quatenus scilicet ratione peccati vita fuit abreuiata, & plures necessitates ad illam debite conseruandam contraximus, ratione quarum minus potest veritatis studio vacare, ac possit in statu innocentiæ. Cæterum, voluntas vulnerata fuit erga finem, qui est principium in operabilib⁹, quatenus per culpam à fine vltimo mansit auersa; ac proinde non mirum, quod debilitata intrinsecè principio recte operandi, possit, nedum à tota collectione bonorum, verum etiam ab aliquo ob sui difficultatem superari: secus verò intellectus, qui quoad principia rectè intelligendi illęsus remansit. Secunda ratio discriminis est: nā cognitio purè speculatiua perficitur intra intellectum, nec ad alias potentias mouendas extenditur, & licet ministerio sensuum indigeat, sensus tamen veritatis contemplationem non oppugnant, sed potius ei inseruiunt. Actus autem voluntatis est principium mouendi cęteras potentias ad opus, & aliàs appetitus sentiens ad obiecta sensibilia propendens, voluntati ad bonum rationi cōforme propensæ domesticum, & insuperabile bellum indicit. Et ideò potest esse aliquis actus virtuosus, qui ob sui intrinsecam difficultatē vires superet voluntatis infirmæ, vt actus efficax dilectionis Dei Authoris naturæ, qui ab intrinseco habet esse principium mouendi per modū intentionis ad totius legis adimpletionem, & voluntas efficax patiendi martyrium, quæ ab intrinseco habet reijcere timorem moriendi, quo maximè vexatur natura, secus autem in actu intellectus opposita de causa contingit.

Et ex his ad primam confirmationem constat solutio. Ad secundā, concesso antecedenti, distinguēdum est cōsequens: indigebit speciali gratia roborante voluntatem, vt dœmonis insidias euincat, & intellectū à veritatis studio non distrahat, cōcedo consequentiam: roborante intellectū veritati applicatus, vt illius veram cognitionem obtineat, nego consequentiam. Nostra autem conclusio non procedit de difficultatibus, quas voluntas humana pati potest erga studium veritatis, sicut etiā erga alia opera virtutis, quæ ab extrinseco veniunt, sed de cognitione veritatis secundum se, & de difficultatibus illam commitantibus, & di- *Ad 1. confirm.* *Ad 2.*

cimus nullam esse tantam, quam intellect⁹ hominis lapsi, saltim vbi inuenitur cum perfectione debita sibi, ex proprijs viribus superare non valeat, quin ad hoc indigeat gratia speciali dante potentiam.

11 *Arg. 2.* Secundo arguitur: ad cognoscendam aliquam veritatem necessaria est species intelligibilis illam repræsentans, vel aliquid, cum quo talis veritas per se connectatur; sed aliquæ sunt veritates naturales, quarum homo non potest viribus naturæ speciē habere, nec in se ipsis, nec in aliquo, cum quo connectantur: ergo tales veritates non poterit proprijs viribus absque speciali gratia cognoscere. Maior cum consequentia tenet: minor autem probatur. Tū, quia veritates plures purè possibiles, quæ ad creaturas productas, seu producendas non spectant, nec cum illis per se connectuntur, naturales sunt; & tamen illorum non potest homo species habere ex viribus naturæ, nec in se ipsis, nec in aliquo, cum quo connectantur: ergo vera est minor. Tum etiam: nam veritates spectantes ad naturas Angelorum specificas, v.c. Gabrielis, Raphaelis, &c. speciem sui per se ipsam non possunt immittere humano intellectui, nempè, quæ ingrediuntur per sensus corporeos, à quibus Angeli percipi nequeūt, nec in obiectis sensibilibus datur aliquid cum illis sub particulari ratione connexum, ex quo per discursum naturæ Angelicæ in particulari posśint cognosci: ergo dantur plures veritates naturales actu productæ, quarum homo species naturaliter habere non potest, nec in se ipsis, nec in aliquo, cū quo connectantur. Hoc argumento vtitur Granadus, vt asserat, non posse intellectum humanum omnem veritatem naturalem diuisiuè sumptam cognoscere.

Cōfirm. Quod amplius confirmari potest: nam quadratura circuli naturalis veritas est; & tamen est veritas, quæ licet sit scibilis, à nullo hucusque fuit scita: ergo naturaliter ab intellectu humano sciri non potest; quia quod natura numquam fecit, signum est, quod non potest præstare, vt à posteriori postea argumētabimur pro tota veritatum collectione.

Respondeo, nostram conclusionem procedere de veritatibus naturalibus, quæ ex primis principijs per euidentem consequentiam possunt deduci, & ex sensibilibus posśūt cognosci, veritates autē, de quibus argumentum factum procedit, tales non sunt, vnde contra nostram conclusionem non militat. Quare Granadus potest pro nostra sententia allegari, cum solas prædictas veritates excipiat, quas Nos etiam exceptas supponimus. 12 *Resp.*

Ad cōf. Ad confirmationē dicatur, quod si fortè est verum prædictam veritatem esse scibilem, à nullo tamen scitam, ideò erit, quia ex sensibilibus eius cognitio haberi non poterit: nostra autem conclusio solum procedit de illis veritatibus, quæ ex sensibilibus possunt deduci.

13 *Arg. 3.* Tertio arguitur: conclusiones Theologicæ sunt cognoscibiles naturali discursu; & tamen nequit intellectus humanus illis, absque speciali gratia assensum præbere; cum inniti debeat veritatib⁹ fidei, quas absq; speciali gratia nequit cognoscere: ergo non omne, quod naturali lumine potest attingi potest intellectus humanus absque speciali gratia cognoscere.

Pro solutione nota. Vt ad hoc argumentum respondeamus, aduerto tria in Theologico assensu inueniri, nempè bonitas illationis, veritas principiorum, & veritas conclusionis illatæ. Ex quibus bonitas illationis, cum non innitatur principijs fidei, sed logicalibus, quę naturaliter intellectus cognoscit, non indiget ad sui cognitionem illustratione gratiæ, sed naturali lumine potest cognosci; veritas autem principiorum, cum sit veritas fidei cognosci nequit absque speciali illustratione gratiæ. Quando autem conclusio Theologica infertur

Digitized by Google

ex vna de fide,& altera nota lumine naturali, tunc vna præmissa indiget speciali illustratione gratię, altera vero tali illustratione nõ indiget. Hęc certa sunt, vnde tota difficultas deuoluitur ad veritatem conclusionis, an ad illam cognoscendam indigeat intellectus humanus speciali gratia?

14 *Resp. Mõtesinos.* Respondet Montesinos *vbi supra n.9.* quod si veritas conclusionis solum probabiliter inferatur, non indiget intellectus humanus speciali illustratione gratiæ. Si autem cõclusio demõstratiuê colligatur ex principijs cognitis per fidem, indigere quidem speciali gratia præsuppositiuê, nempê gratia fidei, qua assentitur principijs, nõ autem speciali gratia distincta.

Iudiciũ de ista solutione. Quam solutionem veram existimo, si assensus Theologic' sit quoad substantiam naturalis, vt multi volunt; secus autem si supernaturalis sit quoad substantiam, vt alij tenent, quibus magis assentior. Primũ constat: nam si assensus Theologicus est entitatiuê naturalis, tunc supposita cognitione præmissarum habita per fidem, nõ indiget intellectus noster, vt conclusioni præbeat assensum cõcursu Dei, vt est Author supernaturalis, sed solum prout Author naturæ: ergo præter gratiam essentialẽ, qua indiget, vt præmissas per fidem cognoscat, vlteriori gratia non indiget. Secundum ostendo, supposito namque, quod assensus Theologicus sit supernaturalis quoad substantiã, indiget intellectus habitu Theologico supernaturali distincto ab habitu fidei: ergo etiam indiget auxilio supernaturali distincto ab illo, quo applicatur à Deo, vt assentiatur præmissis per fidem, hoc tamen auxilium erit gratia specialis comparatum cum intellectu secundum suam naturam, non tamen si comparetur ad illum vt eleuatum lumine fidei, & habitu Theologico; illi namque,

Vera solutio. prout sic erit debitum, vt infra de auxilijs supernaturalibus dicemus.

Vnde ad argumentum iuxta primum modum dicendi, distinguo maiorem: sunt cognoscibiles naturali discursu supposita fide præmissarũ, concedo maiorem: illa non supposita, nego maiorem, & distinguo minorem: indiget speciali gratia, vt assentiatur præmissis, concedo minorem: vt suppositis præmissarũ assensibus assentiatur conclusioni, nego minorem, & nego consequentiã: iuxta secundum modum dicendi, distinguo maiorem: possunt cognosci cõclusiones Theologiæ naturali discursu eleuato, concedo maiorem: ratione suæ entitatis naturalis, nego maiorem; & concessa minori, nego consequentiam, vel distinguo consequens.

§. IV.

Quid de tota collectione dicendum, explicatur.

Sit secunda conclusio: *In homine lapso est potentia physica ad totam huiuscemodi collectionẽ veritatum, nõ autem moralis, absque speciali gratia.* Voco potentiã physicam illam, quæ intellectui cõpetit secundum suam intrinsecam entitatem inspecto; moralem autem, quæ ei conuenit omni impedimento extrinseco attento. 15 *Secũda cõclusio*

Prima pars probatur. Quo supposito prima pars conclusionis probatur: nam tota harum veritatum collectio est proportionata cum intellectu hominis secũdum se inspecto, & secundum suam entitatem intrinsecam; at per peccatũ nihil entitatis deperdidit: ergo adhuc post lapsum manẽt proportionatæ; & consequenter est in illo physica potentia ad totam collectionem.

Oppones. Si dicas, species impressa phy-

ſicè cōplet intellectum ad actum cognitionis, vt poſsit in illum prorumpere: ergo defectus ſpeciei impreſſæ, arguit defectum phyſicæ potentiæ; at intellectus noſter non habet ſpecies omnium veritatum naturalium collectiuè: ergo nec habet phyſicam potentiam ad illas.

Reſp. Reſpondeo diſtinguendo hoc vltimum conſequens: non habet phyſicam potentiam completam, & omnino proximam, concedo conſequentiam: incompletam, & remotam, nego conſequentiam: quia ad hoc ſufficit, quod licet omnium veritatum ſpecies non habeat, poſsit tamē phyſicè illas habere, ſicut de facto contingit: nam licet non gaudeat potentia morali ad omnium veritatum ſpecies habendas, gaudet tamen potentia phyſica: ſi namque impedimēta extrinſeca non obſtarent, poſſet intellectus agens omnes ſpecies veritatum naturalium abſtrahere.

16 *Secūda pars prob. 1.* Secunda pars concluſionis probatur, in primis ex D. Thoma 4. *Cōtra-Gentes cap.* 52. vbi inter pœnas ſpirituales culpæ originalis ponit vulnus ignorantiæ in ſpeculatiuo intellectu, his verbis: *Inter ſpirituales potiſsima eſt debilitas rationis, ex qua contingit, quod homo difficulter peruenit ad veri cognitionē, & de facili labitur in errorem, & appetitus beſtiales omnino ſuperare non poteſt, ſed multoties obnubilatur ab eis.* In quibus vulnus ignorantiæ in intellectu ſpeculatiuo primo conſtituit, & deinde in intellectu practico, quatenus nō poteſt beſtiales ſuperare appetitus. Et *ſupra quæſt.* 85. *art.* 3. *circa finem corporis*, illis verbis: *Per peccatum ratio hæbetatur præcipuè in agēdis*, vbi ly *præcipuè*, manifeſtè denotat, hebetationem etiam in ſpeculabilibus, etſi minus principaliter. Id ipſum, etſi non ita clarè docet D. Thomas *in* 2. *diſtinct.* 23. *quæſt.* 2. *art.* 1. *ad* 3. & 1. *p. quæſt.* 94. *art.* 1. *ad* 3. at ſi poſſet omne verum phyſicè, & moraliter collectiuè ſumptum cognoſcere, vulnus ignorantiæ intellectus ſpeculatiuus non accepiſſet, nec debilitatem aliquam contraxiſſet ratio ſpeculatiua: ergo non poteſt morali potentia omnium veritatum ſpeculabilium cognitionē habere. Nec refert D. Tho. *ſupra quæſt.* 85. *art.* 3. iuxta principium corporis aſsignando potentias, quæ per peccatum vulneratæ manſerunt, aſſeruiſſe, *eſſe vnam ex illis rationem, in qua eſt prudentia.* Ex quo infert Caietanus ſolum in ratione, prout ſubeſt prudētiæ vulnus ignorantiæ inueniri. Nā etiam docuit vulneratam fuiſſe voluntatem, in qua eſt iuſtitia; & tamen inferre non licet voluntatē ſolum accepiſſe vulnus malitiæ, prout ſubeſt iuſtitiæ: male ergo Caietanus arguit ſenſum reduplicatiuum, & excluſiuum ex verbis D. Thomæ, quorum ſenſus eſt, rationem in qua eſt prudentia, præcipuè vulneratā fuiſſe. Quod expreſsè tradidit D. Thomas ad finem corporis verbis in fauorem noſtrum adductis; nō autem negat, quod etiam ratio ſpeculatiua debilitatem, & vulnus contraxerit, etſi minus præcipuè.

Deinde ſuadetur à poſteriori: etenim nullus ex hominibus totam huiuſmodi veritatū collectionē hucuſque, abſque errore propria induſtria cognouit: ergo non adeſt in natura moralis potentia ad illas collectiuè cognoſcendas, abſque ſpeciali gratia deſiderata ad poſſe. Tenet cōſequentia: tum, quia ſi in homine daretur potentia expedita ad totam collectionem, aliquis inter tot ſtudioſos excellentiſsimi ingenij, ita veritatis cōtemplationi deditos, omnes illas abſque errore fuiſſet aſſequutus: vt enim commune proloquium fert, *quod natura numquā fecit, ſignum eſt quod non poteſt facere.* Tum etiam ex Hieronymo cōtra Pelagianos *Dialogo primo*, ex inde probante non poſſe hominē proprijs naturæ viribus, abſque peccato viuere, quia ſcilicet id nūquā abſq; gratia contigit, ac proinde ſignum eſt, quod non poſsit ab homine præſtari ſuæ naturæ relicto. 17 *Secūdo.*

Denique suadetur ratione à priori: nam veritates istæ penè sunt infinitæ, & ad cuiusque illarum cognitionem tempore indiget summo, vtpotè per discursum illam acquirens, impedimenta autem passim occurrenda sunt plura, quæ enumerat D.Thomas 1.*Contra Gētes cap.4.* nempe, occupationem rei familiaris, tarditatem addiscendi, naturalem indispositionem, pigritiam in applicatione ad sciendum, diuersos passionum motus, quibus anima fluctuat, præcipue in iuuentute, ac denique impedimentum omnibus commune, nempè breuis vitæ periodus. Et Galenus Aphorismo 1. eadem annumerat, dicens: *Ars longa, vita breuis, occasio praeceps, experimentum periculosum, iudicium difficile.* Quæ omnia videntur inclusa in illis verbis Sapiētiæ 9. *Corpus quod corrūpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitātem*; breuitas namque vitæ, & naturalis indispositio significantur in corpore, quod corrumpitur, tarditas, & pigritia addiscendi, difficultasque iudicij in anima aggrauata, occupatio rei familiaris in occupatione terrena, diuersi passionum motus in multa cogitatione sensus; at hæc omnia impedimenta nequit homo lapsus proprijs viribus superare: ergo illis pensatis non potest omnium veritatum collectiuè cognitionem habere; & consequenter est moraliter impotens ad totam collectionem, nisi speciali gratia dante posse expeditum adiuuante Deo.

§. V.

Soluuntur contraria argumenta.

19 Arg.1. Contra istam conclusionē arguitur: tota istarū veritatum collectio est proportionata cum intellectu hominis lapsi, non minus quam singulæ; at ob singularum proportionem potest singulas cognoscere physica, & morali potentia: ergo eadem gaudet ad totam collectionem. Maior probatur: nam ideo singulæ sunt proportionatæ, quia continentur intra obiectū sensibile, quod est obiectū proportionatū nostri intellectus pro statu coniunctionis cū corpore; at etiā tota veritatū collectio, de quibus in præsenti loquimur, intra obiectū sensibile continetur: ergo est proportionata tota collectio cū intellectu nostro, non minus quam singulæ. Respondeo, verā esse maiorē de proportione physica iā explicata, secus autē de morali; ac proinde solū colligitur habere physicam potentiam ad totam collectionem, non autem moralem. Et ratio discriminis ex dictis colligitur; quia nempè impedimēta ex quibus prouenit improportio moralis militant respectu totius collectionis, & non respectu singularum ex illis. Et ideo tametsi in proportione physica conueniant, nō tamen conueniunt in proportione, & potentia morali. Resp.

Secundo arguitur: appetitus naturalis innatus nequit terminari ad impossibile per naturam; sed homo naturali innato appetitu in totam huiusmodi veritatū collectionē propendit: ergo totius collectionis cognitio est possibilis ex viribus naturæ. Illatio tenet: minor videtur certa: naturalis nāque appetitus, quo homo scire desiderat, nō est ad vnā, vel alterā veritatem, sed ad omnes simul. Maior autem probatur: nam idcircò ad visionem beatificam non est in nobis appetitus innatus, quia est impossibilis per vires naturæ, vt cū frequentiori Theologorum sententia docuimus *tractatu de visione Dei.* Tum etiam, quia appetitus naturalis innatus frustrari non potest; at si per naturā terminus nō sit assequibilis, frustra in illū appetitu innato propendit: ergo ad impossibile per naturā nequit terminari. Tertio: nā quia in natura vires nō adsūt ad reu- 20 Secūdo.

 nio-

nionẽ animæ ad corpus, nõ est in corpore inclinatio naturalis ad animã, vt sibi reuniendam, licet ad illam secundum substantiam naturalis inclinatio sit. Denique, quia *vt loco allegato* contra Scotum ostendi, appetitus naturalis cum priuationem in subiecto supponat, quæ est carentia formæ in subiecto, cui forma debetur, nequit terminari, nisi ad terminum debitum sibi; at terminus naturæ impossibilis, nequit esse illi debitus: ergo nec potest naturalem terminare appetitum.

21 *Resp. Suarez displicet solutio.* Respondet Suarez *vbi supra num.* 11. inclinationem naturæ primo terminari ad singulos actus, & ex consequenti ad totam collectionem, ad quod sufficit, quod singuli actus sint possibiles naturaliter. Sed non satisfacit ista solutio; quia neque ex consequenti potest terminari inclinatio naturæ ad terminum sibi impossibilem; at tota veritatum collectio impossibilis est naturaliter, vt supponit Suarez: ergo nec secundario terminare potest appetitum innatum naturæ. Probo minorẽ, quia namque visio beatifica impossibilis est naturaliter, nequit adhuc ex consequenti terminare appetitum innatum, vt docet Suarez 1. *p. lib.* 2. *de attributis negatiuis cap.* 7. & eadem est ratio de alijs, quæ excedunt facultatem naturæ: ergo vera est maior assumpta.

22 *Vera solutio.* Quare aliter ad argumentum factum respondeo, notãdo ex Ferrariensi 1. *Contra Gentes cap.* 4. *circa dubium* 2. *ad finem*, duplicem esse appetitum, alterum vndequaque perfectum, & completum; alterũ imperfectum, & incompletum. Primus terminari non potest ad terminum aliquomodo naturæ impossibilem. Secundus autem, etsi non possit tẽdere ad aliquid impossibile physicè, potest tamen terminari ad id, quod solum moraliter est impossibile: appetitus autem naturæ ad totam veritatum collectionem nõ est appetitus perfectus, & completus, sed imperfectus, vnde terminari potest ad totam veritatum collectionem, quæ est possibilis physicè, etsi moraliter sit impossibilis. Qua doctrina supposita in forma ad argumentum respondeo, distinguendo maiorem: appetitus innatus perfectus, concedo maiorem: imperfectus, subdistinguenda est minor: ad terminum impossibilem physicè, cõcedo maiorem: moraliter solum, nego maiorem; & omissa minori, distinguo consequens eodem modo. Et ex his ad primam, & tertiam probationem constat solutio: visio nãque beata, & reunio animæ ad corpus sunt impossibiles ex naturæ viribus, non solum moraliter, verum etiam physicè, & idcircò terminare nequeunt appetitum innatum, adhuc imperfectum naturæ. Ad secundam probationem dicatur, quod vt appetitus innatus imperfectus naturæ frustraneus non sit, sufficit, quod terminus talis appetitus sit possibilis physicè, & à Deo Authore naturæ, etsi supra exigentiam hominis operante ad actum reduci possit, qualiter in præsenti cõtingit, vt ex dicẽdis conclusione sequenti constabit.

Vel secundo responderi potest, quod sicut vt appetitus naturalis frustraneus non sit, non requiritur ex parte subiecti, quod in omni indiuiduo reducatur ad actum, sed sufficit quod in aliquo suum finem assequatur: ita ex parte obiecti necessarium non est, quod circa omne obiectum se exerceat, sed sufficit circa aliquod obiectum ex his ad quæ terminatur exerceri. Vnde vt appetitus totius collectionis non sit frustraneus, sufficiens est, quod circa aliquas ex veritatibus in tota collectione comprehensis ad actum reducatur per vires naturæ. Et ad vltimam probationem dicatur, appetitum vndequaque perfectum petere terminum sibi debitum physicè, & moraliter; ille autem, qui incompletus est solum petit terminum physicè debitum. Et licet collectionis cognitio non sit debita moraliter nostro intellectui, est sibi

phy-

Digitized by Google

physicê debita, ideſt, quod ſi concurſus eſſet intellectui præſtādus à Deo attenta vi intrinſeca illius præcisê, deberetur illi toti' collectionis cognitio, hoc eſt, deberi debito phyſico: quia tamen non offertur illi concurſus in hac conſideratione, ſed attentis omnibus impedimentis, quæ illũ à cognitione veritatis retardant, ideô totius collectionis cognitio nõ eſt illi debita, & hoc eſt non deberi moraliter.

23 *Reſp.2.* Vel ſecundo ad argumentum factum reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem: quia ſicut homo ſẽ per appetit viuere, non tamen pro ſemper, quia hoc eſt naturæ impoſsibile, & ſicut materia ſemper appetit omnem formam, nõ tamen pro ſemper habendam; ita intellectus noſter naturali appetitu inclinatur in verũ, & in omne verum diuiſiuê, nõ tamen collectiuê; quia primum eſt illi per naturæ vires poſsibile, non tamẽ ſecundum. *Opponesi.* Si dicas: nulla eſt veritas ordinis naturalis, quæ non terminet appetitum naturalem naturæ intellectiuæ: ergo appetit omne verũ collectiuê. *Reſp.* Reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam, quã inſto in ſimili: hæc enim conſequentia non valet: *Nulla eſt veritas naturalis, quam nõ poſsit intellectus noſter pro hoc ſtatu cognoſcere: ergo poteſt omnem collectiuê cognoſcere.* Antecedens eſt verum, vt conſtat in prima concluſione; conſequens autẽ falſum, vt ex ſecunda colligitur, & vtriuſq; defectus eſt à ſenſu diuiſiuo ad collectiuum, quem infra fusê explicabimus.

24 *Vltimo arg.* Denique arguitur ex D.Th. *in 2. diſt.28.q.1.art.5.in corpore*, quod ita concludit: *Quia ad hoc verũ intelligendum ſufficit recipiens ſpeciem intelligibilem, & faciens ſpeciem eſſe intelligibilem in actu, & vtrumque eſt per virtutem naturalẽ ipſius animæ rationalis, niſi fortè dicatur, quod intellectus agens inſufficiẽs eſt ad hoc, & ita natura humana alijs imperfectior eſſet, quia non ſibi ſufficeret in naturalibus operationibus.* Ex quibus verbis tale argumentum formatur: inde probat D.Th. poſſe naturaliter intellectum agentem facere ſpeciẽ intelligibilem in actu, quia aliàs humana natura eſſet omnibus imperfectior, vtpotê cùm alia ſibi ſufficiãt in ſuis operationibus naturalibus; at hæc ratio ſi quid probat, conuincit reſpectu totius collectionis veritatum naturaliũ: ergo ſic eſt intelligenda. Probo minorem: in alijs namque naturis ſufficiẽtia eſt naturalis, nedum ad omnẽ actum diuiſiuê, ſed etiam collectiuê: ergo ſi ex illarum ſufficientia colligitur ſufficientia naturalis intellectualis naturæ, colligi debet ad totam collectionem veritatum naturalium. Patet cõſequẽtia: nam ſi in alijs naturis eſt ſufficientia ad totam collectionem, & in natura intellectuali non adeſt, imperfectior erit alijs naturis.

Reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem. Ad cuius probationem omiſſo antecedenti, nego conſequentiam: quia per hoc ſolũ, quod humana natura poſsit naturaliter in aliquos act' ſibi proportionatos perfectior eſt alijs, etſi ad totam ſuorum actuum collectionem ſibi ſufficiant, vnus enim actus intellectualis naturæ perfectior eſt tota collectione actuum conuenientium alijs naturis. *Reſp.*

Si dicas: ergo pari ratione poſſet reſponderi ad argumẽtum à D.Th. factum, nempè humanam naturã fore perfectiorem alijs, quamuis naturali ſufficientia reſpectu nullius act' gauderet, per hoc, quod per gratiã poſſet in actus proprios alijs perfectiores. *Inſtabis* Reſpondeo negando conſequentiã: quia ſi natura humana nullum actum cauſare poſſet ex viribus proprijs intra limites naturæ, nulla actiuitate gauderet, & ſic in iſto ordine imperfectior eſſet cæteris naturis; perfectio namque naturæ alicuius intra ordinẽ naturalem, non debet metiri per hoc, quod poteſt per gratiam, ſed per id quod poteſt ex proprijs. *Reſp.*

§. VI.

De qualitate gratiæ requiſita ad totam collectionem.

25 *Tertia cõcluſio* SIt tertia concluſio: *Gratia deſiderata ad totam veritatũ collectionem, non eſt ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, ſed quoad modum, non abſolutè, ſed reſpectiuè, & conferenda per Chriſtũ.* Prima pars cõcluſionis probatur: nam per hoc, quod Deꝰ ſuperinfundat homini ſpecies omnium rerum naturalium, & ſcientias illarum, erit potens expedité ad omnium cognitionem; at ſpecies, & ſcientiæ ſic ſuperinfuſſæ ſuper naturales quoad ſubſtantiã nõ ſunt, vtpotè eiuſdem rationis cum ſpeciebus, & ſcientijs acquiſitis à nobis, vt de ſcientia indita Adamo, docet D. Th. 1. *p. quæſt.* 94. *art.* 3. *ad* 1. ergo gratia deſiderata ad poſſe expeditè reſpectu totius collectionis verorũ ſupernaturalis quoad ſubſtantiam non eſt.

Prima pars prob. 1.

Secũdo. Secundo ſuadetur: collectio nãque omnium cognitionum, & omniũ veritatum ordinis naturæ non eſt ſupernaturalis quoad ſubſtantiam: ergo non petunt pro ſui expedito principio gratiam entitatiuè ſupernaturalem; & conſequenter ſine tali gratia poterit obtineri. Patet conſequẽtia: nã omne id quod exigit pro ſui principio ſupernaturalem formam, eſt entitatiuè ſupernaturale.

Secũda pars prob. Secunda pars concluſionis probatur: id namque eſt ſupernaturale quoad modum, cuius entitas non excedit facultatem naturæ, modus autem quo habetur, illius facultatẽ excedit; at gratia debita ad poſſe totã veritatum collectionem cognoſcere quoad entitatem non excedit facultatem humanæ naturæ, vt proximè oſtendi, excedit tamen eius facultatem quoad modum quo acquiritur; cum ſint ſpecies ſuperinfuſſæ à Deo, non expectato rerum naturaliũ occurſu, & concurſu: ergo ſunt ſupernaturales quoad modum.

Tertia pars concluſionis, quæ aſſerit non eſſe ſupernaturalẽ quoad modum ſupernaturalitate abſoluta, bene tamen reſpectiua. Probatur primo: nam talis gratia eſt à Deo Authore naturæ; at Deus vt Author naturæ nihil poteſt efficere, quod ſit ſupernaturale quoad modum ſupernaturalitate abſoluta, ſicut nec entitatem quoad ſubſtantiam ſupernaturalem efficere valet: ergo non eſt ſupernaturalis quoad modum ſupernaturalitate abſoluta. Probo minorem: Deus namque vt Author naturę poteſt hominem beatificare beatitudine naturali: ergo omnium naturaliũ ſpecies poteſt infundere. Tum, quia horũ cognitio ad beatitudinem naturalẽ eſt neceſſaria. Tum etiã, quia naturalis beatitudo quid maius eſt, quam harum ſpecierum infuſio. 26 *Tertia pars ſuadetur primo.*

Secundo probatur: ideſt ſupernaturale quoad modum ſupernaturalitate abſoluta, quod excedit quoad modum quo habetur omnis naturæ exigentiam; quod autem vnius, & nõ omnis naturæ exigentiam excedit, gaudet ſupernaturalitate reſpectiua quoad modum; at omnium iſtarũ ſpecierum infuſſio, etſi excedat moralẽ exigentiam humanæ naturæ, Angeli tamen exigentiam non ſuperat: ergo non eſt ſupernaturalis quoad modum ſupernaturalitate abſoluta, bene tamen reſpectiua. Minor cũ conſequentia tenet. Maior autem probatur: ſupernaturalitas abſoluta quoad ſubſtantiam petit ſuperexceſſum ad omnem naturæ exigentiam, vt oſtendi tractatu de impoſsibilitate ſubſtantiæ ſupernaturalis: ergo ſupernaturalitas abſoluta quoad modum petit ſuperexceſſum non vnius, vel alterius, ſed omnis naturæ in mo- *Secũdo prob.*

do

do acquisitionis; vtraque namque supernaturalitas in ratione supernaturalitatis conuenit cum solo discrimine penes esse talem quoad substantiam, vel modum.

27 *Quarta pars prob.1. contra Vazq.* Vltimam partem nostræ conclusionis docet Suarez *vbi supra n.16.* Montesinos *nu.12.* contra Vazquez *cap.2.n.8.* dicentem, quod etsi ad totam veritatum collectionem gratia specialis Dei conditoris sit necessaria, non tamê requiritur gratia Christi Redemptoris, eo quod gratia per Christum ex Augustino *epist.105.* & Patribus Africanis *epist.95.* est illa ad quam nobis promerendam Christus est mortuus; at Christus mortuus nô est vt Mathematici, Philosophi, aut Rectores, sed vt iusti essemus, & rectè secundum virtutem viueremus: ergo quantumvis in his facultatibus proficiamus, gratiæ Christi deputandum non est.

Hoc tamen fundamentum imbecille est ad nostram opugnandã sententiam. Quam probo primo: nã vt fatetur Vazquez, si istæ disciplinæ nobis conferantur à Deo vt Ecclesiæ proficiamus, alios ab impietate educendo, vel vt ad rectam vitam, & pietatem nos promoueamur, sunt ex gratia per Christũ; at totius collectionis rerum naturalium cognitio, si cui Deo conceditur, aliquo ex his motiuis conceditur. Tum, quia his, quibus de facto concessa fuisse constat, Adamo nempê, & Salomoni, eo fine fuit data, vt Ecclesiæ Dei illam instruẽdo proficerêt. Tũ, quia id maximê condecẽs esse videtur, vt beneficium ita peculiare, & sublime, non ex fine speculationis solius, sed ex altiori, qualis est aliorũ instructio à Deo conferatur: ergo si cui conceditur hoc beneficium, gratiæ Christi deputandum est.

28 *Secũdo prob.* Secundo probatur: nã potest hoc beneficiũ ex meritis ipsius nobis cõcedi; & aliàs quod sic concedatur, & quod Deus statuerit omnem gratiã specialem impertiendam hominib⁹, non nisi ex meritis Christi illis cõcedere, Christi condecet dignitatem: ergo cum oppositum reuelatum nô sit, nec cum his quæ reuelata sunt incompatibilitatem habeat, fatendum est quod cui tale beneficium conceditur, etiam si in veritatis speculatio ne sistatur, confertur ei ex meritis Christi; & consequenter illius gratiæ deputandum est. Quod amplius confirmo: quia vt docet D.Tho.*2.2.q.167.art.1.* cognitio veritatis per se bona est, & solum per accidens mala esse potest, in quantum scilicet aliquis de cognitione veritatis superbit, vel ea vtitur ad peccandum: ergo sicut gratia specialis ad alia, quæ sunt bona rationalis naturæ necessaria, est gratia per Christum, vt fatetur Vazquez *disp.189.* ita gratia specialis, quæ ad totius veri cognitionem est necessaria, Christi meritis est deputanda. *Cõfirm.* Explico, & confirmo secũdo: auxilium datum ad appetitum cognitionis veri ratione sui, est gratia per Christum in principijs contrarij Authoris: ergo auxilium datum ad veritatis contemplationem propter se ipsam, iuxta eiusdê principia, debet esse per Christum; & cõsequentêr fateri tenetur gratiã specialê ad totius veri cognitionê exactam Christi meritis deputandã esse. *Conf.2.* Subsumptio manifesta est. Antecedens constat: nam omne opus bonum morale est ex gratia per Christum iuxta istum Authorem; at appetitus cognitionis veri gratia sui, est opus bonum morale, vt docet D.Tho. *loco allegato*; & constat ex eo, quod est de obiecto conuenienti rationali naturæ: ergo in principijs Vazquij debet esse ex gratia per Christum. Consequentia autem principalis probatur: nam actus imperans, & imperatus ex gratia eiusdem ordinis debêt procedere; at appetitus prædictus importat veritatis cognitionem: ergo si procedit ex gratia per Christũ, ex eadem veritatis contemplatio debet oriri.

29 *Prob.3 impugnando Vazq. motiuũ* Denique ista pars cõclusionis suadetur labefactando fundamentũ oppositum: multa namque cadunt sub meritis Christi, propter quæ mortu⁹

nō est: ergo etiam si Christus non sit mortuus propter gratiā specialē ad totius veri cognitionem exactam, deputari poterit meritis Christi. Illatio est legitima ad hominem contra istum Authorem. Antecedens autem probatur: nam gloria corporis Christi, & sui nominis exaltatio fuerunt ex meritis Christi, vt cum communi Thologorum sententia, tanquam veritatem Catholicam docet Vazquez *3. p. disp. 79. cap. 2. & 3.* & vt docet idem Author *3. p. disp. 49. cap. 6.* meruit etiam illuminationes, & gaudia accidentalia Angelorum; & tamen nec propter se ipsum, nec propter Angelos Christus fuit mortuus, sed propter nos homines, & propter nostram salutem: ergo potest aliquid deputari meritis Christi, propter quod tamen non dicatur fuisse mortuum. Et ratio à priori omnium est: nam particula *propter* denotat præcipuum Incarnationis Christi, & ipsius meriti motiuum, & quia sola nostra redemptio fuit huiusmodi, solum propter illam dicitur mortuum fuisse. Cum quo tamen stat, quod minus principaliter ex vi huius decreti, & ex isto motiuo decreuerit Deus omnem specialem gratiam hominibus impertiendam eius meritis deputare.

§. Vltimus.

Occurritur obiectionib⁹, & aliqua inferuntur ex dictis.

30 *Arg. 1.* SEd obijcies primo: supernaturale quoad modum excedere debet facultatem naturæ, non solū moralem, verum etiam physicam; at totius collectionis veritatum cognitio non superat physicam facultatē naturæ, vt asseruimus *in 1. p. 2. conclusionis*: ergo non est supernaturalis quoad modum. Probatur maior paritate desumpta ex supernaturali in substantia, de cuius conceptu est superexcessus ad vtramque naturæ facultatem. *Resp.* Respondeo distinguendo maiorē: quod est supernaturale quoad modum physicè, concedo maiorem: moralitèr, nego maiorem; & concessa minori distinguatur consequens eodem modo. Itaque supernaturalitas petit superexcessum ad naturæ exigentiam; cum autem duplex sit naturæ facultas, altera physica, & altera moralis, prima desiderat excessum ad facultatem physicam, secunda solum petit excedere facultatem moralem.

31 *Arg. 2.* Obijcies secundo contra vltimā partem nostræ assertionis: gratia specialis ad totius veri cognitionē exacta est à Deo conditore naturæ; at Deus vt est naturæ Author nihil potest intuitu meritorū Christi cōferre, cū prout talis, Christū, nec illi⁹ merita cognoscere posit, vtpotè cū spectēt ad ordinē supernaturalē, & hypostaticum, cuius cognitio Deū vt naturæ Authorem subterfugit; ergo talis gratia Christi meritis deputāda non est. *Resp.* Respondeo, esse prædictam gratiā à Deo Authore naturæ, veluti elicitiuè, posse tamen à Deo vt supernaturali Authore, veluti imperatiuè procedere, & cōsequēter, prout sic in remunerationem meritorum Christi concedi.

Instabis Instabis: superueniens imperium non potest nō ordinare gratiam prædictam ad finem sibi proportionatū, vt cōstat in imperio charitatis, quod non potest cadere super actus cæterarum virtutū, quin illos ordinet ad proprium charitatis finem: ergo gratia specialis ad totius veri cognitionem in speculatione sistendo, nequit esse per Christum, cuius contrarium in 3. p. nostræ conclusionis docuim⁹. Patet consequentia: nam speculatio merè naturalis non est finis supernali imperio proportionatus: ergo si hoc imperium necessarium est vt talis gratia Christi meritis imputetur, non poterit sic imputari, quin altiorem finem respiciat.

Res-

Resp. Respondeo distinguendo hoc vltimum consequens: quin respiciat altiorem finem ex parte operantis, nego consequentiam: ex parte Dei ordinãtis, & imperantis per imperiũ supernaturale, concedo consequentiam. Itaque homo, cui talis gratia conceditur, potest sistere in contemplatione veritatis, tanquam in fine, & Deus vt supernaturalis Author imperans illius gratiæ erogationem, finem proportionatum tali imperio respicere, non autem est necessarium simpliciter, quod finis per supernaturale imperium inspectus sit Ecclesiæ vtilitas per aliorum instructionẽ, & propriam, sed sufficit pro fine meritorum Christi, quæ supernaturalia sunt remuneratio.

32 *Tertiò arg.* Tertio objicies: motiuum primarium aduentus, & mortis Christi fuit salus, & iustificatio nostra: ergo specialis gratia ad totius veri cognitionem exacta nequit sub illius merito cadere, nisi ad salutem nostram ordinetur. Antecedens docet D. Thomas *3. p. quæst. 1. art. 3.* Consequentia probatur: nam id quod secundario terminat intentionem, nequit nõ subordinari motiuo intentionis primario, & ad illud ordinari: duo nãque disparata motiua sub eadem intentione comprehendi non possunt: ergo gratia ista specialis, nec secũdario poterit prædictam intentionem terminare, nisi ad salutem nostram, quæ est eius primarium motiuum ordinetur. *Resp.* Respondeo, duplex decretum esse distinguendum, alterum mittendi Christum, & morti tradendi. Alterum, quo Christo præuiso Deus statuerit omnem gratiam impertiendam hominibus, eius meritis deputare. Primum habet pro primario motiuo nostram salutem; & consequenter omnia quæ sub illo comprehenduntur, debent ad salutem nostram ordinem dicere. Secundũ autem necessarium non est quod omnia ordinem dicant ad nostram iustificationem, & ex vi istius procedit illa specialis gratia, si fortè concedatur alicui absque ordine ad iustificationem aliorum, vel propriam. Primũ decretum ex Scripturis colligitur, secundum autem à Nobis arguitur, ex eo quod condecet Christi dignitatem, & illius meritorum infinitatem, vt omnis gratia specialis, quam Deus impartiatur hominib', illis correspondeat.

33 *Vltimo arg.* Denique objicies bona temporalia non cadunt sub merito nostro simpliciter tali, nisi quatenus ad opera virtutum conducunt, quibus homo tendit ad vitam æternã eo quod solum prout sic sunt bona hominis simpliciter, doctrina est D. Thomæ *infra quæst. 114. art. vltimo*: ergo specialis gratia ad totius veri collectionem exacta nequit cadere sub merito Christi, nisi vt conducit ad virtutum opera, quibus homo tẽdat ad vitam æternam. Probo consequẽtiam: nã cognitio merè speculatiua ad virtutum opera non conducens, non est bonum hominis simpliciter, sed solum secundum quid; cum id solum sit bonum simpliciter iuxta D. Thomam ibidem, quo tenditur ad vltimum finem: ergo sub Christi merito, quod est tale simpliciter cadere nequit, nisi ad iustificationem nostrã conducat. *Resp. 1.* Respondeo, D. Thomam solum intendere bona temporalia non cadere sub merito supernaturali, quod est tale simpliciter vt præmium adæquatum illius, & illud adæquans: non autem negare posse cadere sub merito supernaturali vt præmium inadæquatum, & inferius, etiam si ad virtutum opera non conducant, nec ad supernaturalem finẽ ordinentur. Ex qua doctrina sic explicata, solum colligitur gratiam illam specialem non posse esse præmium adæquatum meritorum Christi, quod libenter fatemur. *Secũdo.* Vel secũdo, dato antecedenti, nego cõsequẽtiam, & disparitas est: nam meritum supernaturale nostrum, quod à D. Thoma teste Caietano intelligitur nomine meriti simpliciter, cum originem ducat à gratia habituali, quæ vtpotè semen gloriæ, illam habet pro fine adæquato, esse alligatũ su-

pernaturali præmio adæquatè; ac proinde ad nihil naturale poteſt extendi, niſi vt ad ſupernaturalem finẽ ordinetur. Merita autem Chriſti prout infinita, naſcuntur ex gratia vnionis, quæ ratione ſuæ infinitatis cum nullo adæquatur; & conſequenter merita ex illa valorata infinitè, nulli præmio per adæquationẽ alligantur; & conſequenter poſſunt ei præmia ſupernaturalia, & naturalia correſpondere, quin hæc ad illa ordinentur.

34 *Primũ corollarium.* Ex dictis in diſcurſu Diſputationis colligo primo, poſſe hominem in natura lapſa cognoſcere omnes veritates practicas in vniuerſali diuiſiuè, abſque ſpeciali gratia dante poſſe expeditum, ſecus autem omnes collectiuè. Primum patet: nam reſpectu illarum diuiſiuè non ſunt impedimẽta, quæ ad totam collectionem: ergo habet homo lapſus expeditam potẽtiam, non minus, quam ad ſingulas veritates ſpeculatiuas naturales. Secundum conſtat ex multitudine iſtarum veritatum adiunctis impedimẽtis enumeratis *conc.2.* quæ non minus cauſant impotentiam moralem ad totam collectionẽ veri practici, quam ſpeculatiui. An vero ad veritates practicas in ſingulari, ex quarum cognitione mouetur affectus, neceſſaria ſit ſpecialis gratia per Chriſtũ, conſtabit ex dicendis *art. ſequenti.*

Secundũ Colligo ſecundo: hominem cõditum in pura natura non habiturum potentiam expeditam moraliter ad totam collectionem veri ſpeculatiui, abſque ſpeciali gratia. Probatur: nam in illo ſtatu eſſent omnia impedimenta, ex quibus in ſtatu lapſus prouenit impotentia moralis, ſcilicet vitæ breuitas, ad res humanæ vitę neceſſarias diſtractio, corporis aggrauatio, & alia enumerata ſupra: ergo eſſet moraliter impotens ad totius veri collectionem.

Tertiũ. Colligo tertio: nec in ſtatu naturæ lapſæ per gratiã ſanctificatæ gaudere hominem potẽtia expedita moraliter ad totam veritatum collectionem. Probatur: nã gratia ſanctificans prædicta impedimenta non tollit: ergo nec naturalẽ impotentiam prouenientem ex illis ad totam veritatum collectionem. Cum quo tamen ſtat, hominem iuſtificatum eſſe minus impeditum moraliter ad veri naturalis cognitionẽ, quam homo exiſtẽs in peccato mortali, vitijſque dedito, ſi cætera paria ſint quoad complexionem, & acumẽ ingenij. Quod patet: nam homo exiſtens in peccato mortali frequenter maiori cogitationum fluctu erga ſenſibilia agitatur, quam exiſtẽs in gratia; at hoc eſt vnum ex impedimẽtis annumeratis ſupra ex D. Th. 4. *Contrag. cap. 4.* ad veri cõtemplationẽ: ergo cæteris paribus homo exiſtens in gratia, & amicitia Dei promptior eſt ad veri cõtemplationem, quã homo exiſtens in peccato mortali.

Denique infero, hominem conditum in iuſtitia originali habere moralem potẽtiam ad plures veritates ſpeculatiuas naturalis ordinis cognoſcendas, quã homo in ſtatu lapſus: imò gaudere expedita potentia ad omnia principia ſpeculatiua, & cõmuniores veritates ex illis deductas, non tamẽ ad omnes veritates ordinis naturæ collectiuè. Primũ conſtat, nam vita eſt lõgior, aggrauatio ſpiritus à corpore nulla; cum in illo ſtatu corpus eſſet animæ plenè ſubiectum. Appetitus ſentiens, vtpotè rationi ſubiectus non impediret. Nullum etiã eſſet errandi periculum; cũ error, vtpotè pœna culpã ſupponat. Denique, homines naturali ingenio ſine naturali diſpoſitione pollerent: ergo poſſent expeditè plures veritates naturales cognoſcere, quã in hoc ſtatu lapſæ naturæ. Secundum probatur: nam numerus veritatum principiorum vniuerſalium, & cõmuniorũ veritatum deductarum ex illis, tantus non eſt, vt cõputatis adiumentis prædictis non poſſit homo illarũ cognitionẽ acquirere. Deniq; tertia pars corollarij ſuadetur: nã licet quantũ eſt ex parte intellectus in prædicto ſtatu vis eſſet expedita ad omniũ veritatum cognitionem, ſi omnes illæ occurrerent, & intellectũ mouerent, 35 *Quartũ*

cum

cũ tamen prædictæ veritates sint infinitæ, vitaque, licet longior, terminũ tamen haberet, non est possibilis omniũ huiusmodi veritatũ occursus, vt illorũ species abstrahi possint: ergo omnib' pensatis, tã ex parte obiecti, quam ex parte intellectus nõ esset in prædicto statu potentia expedita moraliter ad omnium veritatum cognitionem.

DISPVTATIO QVADRAGESIMA PRIMA.

An homo lapsus possit absque speciali gratia aliquod bonum opus morale ordinis naturæ efficere?

§. I.

Quibusdam præsuppositis referuntur sententiæ.

Nu. 1. *Primũ præsuppositum*

IN QVA Disputatione omnes Theologos in tribus cõsentientes reperio. Primum est, gratiã iustificantem ad id necessariam non esse. Quod esse de fide constat ex Tridentino *sessione 6. canone 7.* vbi anathematizat docentes omnia opera, quæ iustificationem præcedunt esse peccata. Et ex Arausicano *cap. 4. & 5.* vbi docet, initium bonæ voluntatis, & alios bonos affectus, quibus homo ad iustitiam perducitur, esse dona Spiritus Sancti; at tales actus iustificationem præcedunt; & consequenter gratiam iustificantem: negari ergo non potest sine gratia iustificationis posse hominem lapsum in peccato existentem aliquod opus naturale moraliter bonum efficere: si namque ad opera bona, quæ ad iustificationem disponunt, gratia habitualis necessaria nõ est, multo minus necessaria erit ad opera bona acquisitæ virtutis.

Secũdũ

Secundo omnes conueniunt, gratiam fidei ad id necessariam non

esse.

esse. De quo fusè agitur 2.2. *quæst.* 10. *art.* 4. vbi D. Thomas inquirit: *Vtrum omnia infidelium opera sint peccata?* Et respondet negatiue, cuius resolutio vnanimi Theologorum consensu acceptatur, videantur *ibi* Caietanus, & Bañez, Soto *lib.* 1. *de natura, & gratia cap.* 19. & 20. Vega *lib.* 6. *in Tridentinum cap.* 40. Suarez *lib.* 1. *de necessitate gratiæ cap.* 6. Montesinos *q.* 3. *circa istum articulum*, oppositū censens erroneum. Constatque ex Bulla Pij V. & Gregorij XIII. *n.* 26. vbi damnatur Michael Baius, eo quod asseruit omnia opera infideliū esse peccata.

Tertiū.

Tertio fatentur, gratiam in sua entitate supernaturalem per modū principij per se loquendo necessariam non esse. Et ratio est manifesta: nam opus exigens pro sui elicitiuo principio gratiam entitatiue supernaturalem, necessario est supernaturale; cum eo ipso superet omnem exigentiam naturæ, opus autem de quo dubitamus, naturalis ordinis est; & consequenter nequit per se postulare vt sui principium formam supernaturalem entitatiue.

2 *Punct' difficultatis.*

Hæc tria extra controuersiam sunt apud Theologos: in alio autem dissidium non modicum inter illos versatur, an scilicet necessaria sit ad opus vndique honestum naturali honestate eliciendum, gratia supernaturalis auxilij, quę licet in sua entitate sit naturalis, sit tamen gratia Theologice, vel ad minus gratia specialis Dei conditoris naturæ? Et in tres sententias diuiduntur.

Prima sētētia

Greg. Vazq. Capre. Rofens. Albert. Altis. Abulēs. Alexād.

Prima illarum docet, necessariam esse gratiam in sensu Theologico concessam per Christum. Hanc tenet Gregorius *in* 2. *distinct.* 26. *art.* 1. *conclusione* 1. & 3. latissimè Vazquez *in præsenti disp.* 190. *cap.* 2. referens pro illa Capreolum *in* 2. *distinct.* 29. *quæst.* 1. *art.* 1. *conclusione* 4. qui tamen non loquitur de gratia Theologica, vt postea videbimus. Refert etiam Rofensem, Albertum, Altisiodorensem, Abulensem, Alexandrum, & Petrum de Soto. Quos tamen in opposita sententia probat Montesinos *q.* 4. §. 2. Lorca *disp.* 3. *membro* 2. nec in eodem sensu à Gregorio, & Vazquez hæc sententia defenditur; ille namque necessitatem gratiæ probat ex defectu potentiæ, vnde illam exigere debet, vt det expeditam potentiam, Vazquez autem non ex defectu potentiæ, sed solum ratione indifferentiæ suadet gratiæ necessitatem: vnde non videt posse per modum actus primi, sed ad actum secundum necessitatē huius gratiæ defendit.

Soto. Montes. Lorca.

3 *Secūda.*

Capre.

Secunda docet, necessariā esse gratiam specialem Dei conditoris naturæ distinctam à dono creationis, & conseruationis, non autē quæ sit gratia in sensu Theologico ad iustificationem, & veram pietatem conducens. Hanc iudico tenuisse Capreolum *in* 2. *distinct.* 29. *quæst.* 1. *art.* 1. *conclusione* 4. & *art.* 3. *in solutione argumentorū*; cum namque illam exigat non ex defectu potentiæ, sed ratione indifferentiæ voluntatis nostræ ad agendum, & aliàs expresse non doceat gratiam esse Theologicam, & ad iustificationem conducere, censendum est, non gratiam Theologicam, sed specialem intra ordinem tantum naturæ illam existimasse. In eandem inclinare videtur Granados *controuersia* 8. *de gratia tract.* 1. *disp.* 2. *sectione* 1. *num.* 10. vbi ait, necessariam esse gratiam prouidentem aliquomodo a creationis dono distinctam, non tamen gratiam euehentem, hoc est, eleuantem ad aliquid altius natura.

Gran.

4 *Tertia.*

Caiet. Cōrad. Medin. Soto. Durād. Curiel. Lorca. Suarez. Mont.

Tertia sententia docet, posse hominem lapsum sine speciali gratia solo generali concursu aliquod opus bonum morale ordinis naturæ elicere. Hanc tenet Caietanus, Conradus, & Medina *circa istum articulum.* Soto *lib.* 1. *de natura, & gratia cap.* 20. Durandus *in* 2. *distinct.* 28. *quæst.* 2. Curiel *in præsenti dub.* 1. Lorca *disp.* 3. *membro* 2. Suarez *lib.* 1. *de necessitate gratiæ cap.* 6. Montesinos *disp.* 27. *quæst.* 4. §. 3.

Pro

Rosens. Abulēs. Albert. Altisio. Soto. Alexād. M.Sēt. Bonau. Ricard. Vega. Belarm. Turria. Martin. Gran.

Pro illa referens Rosensem, Abulensem, Albertum, Altisiodorensem, Petrum de Soto, Alexandrum, Magistrum sententiarum, Bonauenturam, Ricardum, Vegam, Belarminium, Franciscum Turrianum, & alios quam plures. Illam etiam nouissiue tenet Magister Martinez *in praes. art. dub.* 2. Pro qua etiā referre possumus Patrem Granados *vbi supra*, qui quamuis asserat requiri gratiam prouidentialem, docet tamen non posse specialem gratiam appellari, eo quod sola gratia eueniens hoc nomine gaudet.

§. II.

Gratiam non requiri ad posse, probatur.

5 *Prima cōclusio* SIt prima conclusio: *Vt homo lapsus possit expedite moraliter aliquod opus bonum honestate naturali elicere, non indiget speciali gratia dante potentiam.* Hæc statuitur contra primum modum defendendi primam sententiam. Estque expressa D.Thomæ *in præsenti*, vbi comparans hominem in statu naturæ corruptæ, cum homine integro, docet in statu integritatis posse quoad sufficientiam operatiuæ virtutis in omne bonum sibi proportionatum, in statu autem naturæ corruptæ posse per virtutem suæ naturæ aliquod particulare bonum, non tamen omne; sed ad id, quod potest per virtutem suæ naturæ non indiget gratia ad minus vt dante potentiam: ergo est conclusio iuxta mentem D.Thomæ. Id ipsum docet *in 2. distinct.* 28. *art.* 1. *ad* 1. *& vltimum*, & *art.* 2. *in corpore quæst.* 14. *de veritate art.* 12. & præterquam

Prob. 1. *ex D. Tho.*

Deinde prob. ratione.

quod ex inferius dicendis manifeste constabit, breuiter tamen ostenditur primo, etenim homo conditus in puris naturalibus per virtutem suæ naturæ posset efficere aliquod opus bonum ordinis naturæ, nedum potētia physica, verum etiam morali; at peccatum hanc potentiam non abstulit: ergo in statu naturæ corruptæ manet expedita naturalis potentia ad opus bonum ordinis naturæ efficiendum; & consequenter gratia vt dante posse non indiget. Consequutio tenet. Maior est certa: opus namque morale ordinis naturæ est proportionatum, nedum physice, de quo nullus dubitat, verum etiam moraliter cum natura humana in puris naturalibus constituta, cum nihil sit causans improportionem moralem in illo statu, nisi rebellio, & pugna appetitus, quæ quamuis illam causet ad totam collectionem operum naturalium, non tamen ad vnum, vel alterum, ex quibus plura facillima sunt. Minor etiam non minus aperta videtur; peccatum namque, nec ratione auersionis, nec ratione conuersionis est incompatibile cum aliquo opere moraliter bono, quæ nāque oppositio potest esse in peccato prodigalitatis cum pietate erga parentes vt tollam moralem potentiā ad illius exercitium, & sic de alijs?

Respondet Gregorius, opus honestum ordinis naturæ petere ad sui honestatem circunstantiam vltimi finis, idest, quod fiat propter Deum summe dilectum, peccatum autem ratione auersionis à Deo cum hac dilectione pugnat, & idcirco causat impotentiam in homine ad opus vndequaque honestū honestate naturali eliciendum. 6 *Resp. Greg.*

Hæc tamen solutio est omnino insufficiens: nam vel loquitur Gregorius de ordinatione ad Deum vt supernaturalem Auctorem per supernaturalem actum dilectionis supernaturalis, & hoc non, aliàs incidit in sententiam damnatam à Concilio Tridentino *sessione 6. canone* 7. asserentem, hominem peccatorem extra *Contra*

Digitized by Google

statum habitualis gratiæ nihil boni efficere posse. Vel deordinatione ad Deum prout est Auctor naturæ per actum naturalem dilectionis, in quo sensu loquutus videtur; at nec ordinatio ista requiritur: ergo nihil exigitur ad honestatem naturalem cũ quo peccatum habeat incompossibilitatem.

Minor prob. 1. Probo minorem primo: quia non magis requiritur ordinatio ad Deum Auctorem naturæ ad honestatem actus naturalis, quam ordinatio ad Deum Auctorem supernaturalem ad honestatem actus supernaturalis ordinis; at vt actus aliquis gaudeat honestate supernaturali, necessaria non est actualis ordinatio ex parte operantis per efficacem supernaturalem amorem; aliàs nulla daretur remota dispositio ad iustificationẽ, cum omnis act⁹ ex ordinatione ista proxime ad illam disponeret, nec supernaturalis attritio cum Sacramẽto ad iustificationem sufficeret, quorum vtrumque absurdissimum est: ergo nec ad honestatem naturalem necessaria esse potest ordinatio ad Deum Auctorem naturæ per actum dilectionis efficacis.

7 *Secũdo.* Secundo suadetur: nam si ordinatio ista ad huius operis honestatem necessaria esset, sequeretur hominem quandocumque bene operatur adstringi præcepto diligẽdi Deũ Auctorem naturæ; consequens est falsum; cum sit præceptum positiuum non obligans pro semper, sed pro determinatis temporibus: ergo idem quod prius. Patet sequela: quia in sententia Gregorij ex defectu huius ordinationis redditur op⁹ non bonum: ergo cum in indiuiduo non detur actus indifferens, vt frequentior sententia docet cum Diuo Thoma *supra quæst.* 18. *art.* 9. ex defectu talis circumstantiæ erit malum; & consequenter obligabit præceptum de naturali dilectione pro quocumque tempore, in quo homo deliberate operaturus sit.

Tertio prob. minor. Tertio minor principalis suadetur: nam vt opus aliquod gaudeat naturali bonitate, sufficit fieri propter honestatem virtutis non apposito aliquo malo fine: nam hoc ipso quod ita fiat, tendit ex parte operis ad finem vltimum naturalem; at totũ hoc subsistere potest, quin ex parte operantis ordinetur ad Deũ prout est Auctor naturæ super omnia dilectum: ergo talis ordinatio ad honestatem operis ordinis naturæ necessaria non est.

Secundo principaliter suadetur conclusio ratione articuli ad hanc formam redacta: homo in statu iustitiæ originalis quantum ad sufficientiam operatiuæ virtutis poterat per sua naturalia velle, & operari omne bonum suæ naturæ proportionatum; at natura humana per peccatum totaliter corrupta nõ est, nec liberum arbitrium extinctum, vt docet Tridentinum *sessione* 6. *canone* 5. sed infirmum, & attenuatum viribus: ergo quoad sufficientiam virtutis operatiuæ potest per sua naturalia aliquod particulare bonum vndequaque honestum efficere, licet non omne; & consequenter gratia vt dante posse ad aliquod particulare bonum non indiget. Maiorem suppono probandam inferius. Minor ex Tridentino constat. Consequentiam probo ex D. Thom. etenim homo infirmus etsi non valeat ad perficiendum motum perfectum hominis sani, aliquem tamen proprijs viribus potest efficere: ergo si propter culpam liberum arbitrium non extinctum, & mortuum, sed infirmum remansit, valebit proprijs viribus aliquod opus bonum ordinis naturæ efficere, etsi non omne quod est proprij liberi arbitrij in statu sanitatis, & integritatis. 8 *Prob. 2 ratione*

Respondebis forte, vt liberum arbitrium non extinctum, sed infirmum per peccatum dicatur, sufficere quod possit per gratiam opus bonum efficere, sicut in naturalibus homo non erit mortuus, sed infirmus, si quamuis non possit proprijs viribus motum progressiuum elicere, possit tamen adiutus ab alio. Sed 9 *Resp.*

in

Contra primo. In contrarium obstat in primis Augustinus *lib. 4. contra Iulianũ cap. 3. & epistola 107. ad Vitalem*, vbi contra Pelagianos disputans, ait: *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus.* Ex quibus verbis talé formo argumentum: supposita originali culpa potest homo per gratiam Deum super omnia diligere; & tamen quia non potest per naturæ vigorem, asserit Augustinus esse à nobis perditum liberum arbitrium ad diligendum Deum: ergo si homo lapsus nullum opus bonum ordinis naturæ potest efficere viribus proprijs, etsi possit per gratiam, liberũ arbitrium non infirmum, sed extinctum manebit per culpam, & nõ corrupta, sed totaliter destructa natura.

Secũdo. Secundo, & explicatur magis hoc ipsum: liberum arbitrium in statu integritatis habebat ex proprijs viribus sufficientiam ad totum bonum sibi proportionatũ: ergo si post culpam ad nullum bonum sibi proportionatum habet sufficientiam ex viribus proprijs, extinctum, & destructum manebit quoad hanc sufficientiam, & non attenuatum, & infirmũ ratione culpæ. Patet consequentia, tunc enim aliquid destruitur, quãdo totaliter perditur: ergo si totalitêr perdita fuit sufficientia, quã liberũ arbitriũ ex proprijs viribus ad bonũ habebat, fuit destructum, & amissum totalitêr quoad hanc sufficientiam. Nec valet exemplum de homine infirmo: nam si tali infirmitate laboret quod non possit nisi alterius adminiculo motum progressiuum efficere, manebit vis ambulatiua destructa totaliter quoad sufficientiam ambulandi per se ipsam, etsi absolutè totalitêr destructa non maneat.

§. III.

Obiectionibus occurritur.

10 *Arg. 1.* Ex dictis inter confirmandã nostram conclusionem solutũ manet argumentum Gregorij: modo aduersus illam objicitur primo: opus hominis eleuati ad ordinem supernaturalem redditur malum ex defectu ordinationis ad supernaturalem finem; at circunstantiam istam nequit ponere ex viribus proprijs, etiam quoad sufficientiam operatiuę virtutis: ergo neque opus bonum vndequaque honestum efficere. Minor cum consequentia tenet. Maior autẽ probatur: etenim quia in homine natura sensitiua cum rationali coniuncta inuenitur, omnis actus liber circa bonum naturæ sensitiuæ conueniens elicitus, malus redditur ex defectu ordinationis ad bonum conforme rationali naturæ, vt docet D. Thomas *supra quæst. 18. art. 9.* vbi ex hoc principio deducit non posse dari actum liberum indifferentem in indiuiduo; at in homine eleuato ad ordinem supernaturalem natura cũ eleuatione ad gratiam coniuncta inuenitur: ergo ex defectu ordinationis ad finem supernaturalem vitiosũ redditur omne opus morale ordinis naturæ.

Resp. Respondeo negando maiorem. Ad probationem, nego etiam maiorem: causa enim adæquata non est coniunctio naturæ sentientis cũ natura rationali, sed subordinatio, quam habet ad illam in omni actu deliberato; cum enim natura sensitiua ratione sui libera non sit, nequit actum aliquem deliberatum exercere, nisi vt subordinata rationali naturæ, eo autem ipso, quod homo vt

rationalis operetur, tenetur finem rationi conformem appetere; ac proinde ex defectu istius finis, quodvis illius opus vitiatur; homo autem ad ordinem supernaturalem eleuatus, non subordinatur in omni suo actu formæ eleuanti, & idcircô non tenetur ex fine superiori in omni suo actu operari. Vnde ex defectu talis ordinationis illius opus vitiosum nō redditur.

11 *Arg. 2.* Objicies secundo: culpa Angelorum non destruxit illorum naturā; cum naturalia in illis integra post culpam remanserint; & tamen supposita culpa impotētes manent ad opus morale bonum ordinis naturalis exercendum, quod tamen adæquatê poterant ante lapsum efficere: ergo ex eo quod homo ante primum peccatū posset ex proprijs omne opus bonum ordinis naturæ efficere, & peccatum non destruxerit eius naturam, non rectê colligitur posse in statu lapsus ex proprijs viribus efficere bonum aliquod particulare pertinens ad ordinem naturæ.

Resp. Respondeo distinguendo maiorem: non destruxit illorum naturam quoad physica principia, concedo maiorem: quoad expeditionem moralem, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Itaq; peccatum in Angelis, etsi non destruat physicas potentias illorum, ratione tamen suæ inflexibilitatis, ob quam remanent indeclinabiliter fini adhęrentes, impedit illorum voluntatem ne possint in actum exire, nisi illum ordinando ad finem cui de liberatê adhæserunt; ac proinde si iste finis est mal⁹, impedit ne possint actum vndequaque honestum efficere, cum semper apponant malam circunstantiam finis, nec possint nō apponere illam. Vnde etsi nihil intrinsicæ entitatis principiorum naturalium per peccatū perdiderint, amiserunt tamen proximam expeditam potentiam ad opus bonum morale efficiendum. Quo circa Augustinus epist. 107. ad Vitalem agens de dæmone, inquit: *Nec ipse habet liberū arbitrium ad benefaciendum, sed ad maximam maleuolentiam pœna sui sceleris obduratum.* Quomodo autem cum hoc compatiatur, quod peccent in non bene operando, alterius est loci. Consulantur Thomistæ 1. *p. quæst.* 64. *art.* 2. vbi fusê tractant inflexibilitatem Angelicam, & cum illa saluant sufficientem libertatem ad culpam.

Tertio obijces Augustinum libro de fide ad Petrum *cap.* 3. *folio mihi* 388. *columna* 2. propê finem, vbi exindê probat bonæ cogitationis, & operationis initium homini ex se ipso nō nasci, sed illi diuinitus præparari, & tribui, quia diabolus ex quo ruinæ suæ merito in hanc inferiorem est detrusus caliginem, non poterit bonam voluntatem resumere: *Quod si possibile esset*, inquit Augustinus, *vt humana natura postquam à Deo auersa voluntatis perdidit bonitatem, ex se ipsa, rursus eam habere potuisset, multo possibilius hoc haberet natura Angelica, quæ quanto minus grauatur terreni corporis pondere, tanto magis hac est prædita facultate*; at Angel⁹ post primum peccatum caret potentia proxima ad opus morale ordinis naturæ vndequaque honestū efficiendum: ergo etiam homo in peccato lapsus tali caret potentia. 12 *Arg. 3.*

Si dicas, ibi loqui Augustinum de initio bonæ operationis, & cogitationis supernaturalis, quod verum est, nec in Angeli, nec in hominis esse potestate. In contrarium obstat: nā hæc consequentia apud Augustinum est bona: *Homo ex se ipso habet bonæ voluntatis supernaturalis initium: ergo multo melius Angelus ex se ipso tale initiū habebit*: ergo pariter licet inferre, *homo post peccatum ex se ipso habet facultatem expeditam ad opus morale honestum: ergo & Angelus tali facultate debet gaudere*; & ê contra, *si Angelus post primum peccatum talem potestatem non habet, nec homo illā potest habere.* *Resp.* *Cōtra.*

Res-

Digitized by Google

Resp. Respondeo iuxta solutionē traditam. Ad cuius impugnationē, concesso antecedenti, nego consequentiam: ratio autem discriminis est: nā si homo ex se ipso posset supernaturalem bonitatem, quam per culpam amisit, resumere, hoc haberet ratione perfectionis naturæ, cum autem Angelica sit multo perfectior, bene colligitur eam ex se ipso fore habituram. Quod autem homo postquā semel peccauit, non maneat in peccato infallibilitêr; ac proinde, nec impotens vt ex proprijs viribus aliquod opus bonum ordinis naturæ efficiat, ei conuenit ratione imperfectionis in modo eligendi, & idcirco in Angelo, qui perfectior est, non licet arguere quod talem impotentiam non habeat, postquam libere per suæ libertatis arbitrium se determinauit ad malum.

§. IV.

De gratia efficaci Theologica.

13 *Secūda cōclusio* SIt secunda conclusio: *Vt homo lapsus de facto efficiat aliquod opus bonum ordinis naturæ, non indiget efficaci gratia Theologica.* Hæc statuitur contra Gabrielē Vazquez, constabitque à fortiori ex cōclusione sequenti, eam communiter Theologi defendunt. *Prob. 1.* Insinuaturque non leuiter à Concilio Tridentino sessione 6. can. 1. his verbis: *Si quis dixerit hominem suis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires, vel per legem doctrinæ fiunt absque diuina per IesumChristum gratia posse iustificari coram Deo, anathema sit.* In quibus verbis planè videtur Cōcilium supponere per vires naturæ, absque IesuChristi gratia aliquos actus bonos effici posse. Idem etiam insinuatum satis in alijs Concilijs videtur, quæ vbicumque de gratiæ necessitate ad opera bona efficienda loquuntur, non absolutê, sed cū limitatione, scilicet prout ad salutem oportet, loquuntur, vt constat ex Arausicano Canone 6. 7. & 27. Ex Tridentino *sess. 6. can. 3.* his verbis: *Si quis dixerit sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit.* Quæ limitatio videtur supponere posse hominem ex proprijs viribus, aliquos ex his actibus bonos efficere, non tamen sicut oportet vt illis iustificationis gratia conferatur.

Suadetur secundo ex Pio 5. & Gregorio 13. in peculiari Bulla cōtra Michaelē Baium Doctorem Louaniensem, quā adducit Lorca ad finem, vbi inter alias propositiones ista damnātur. Prima. *Liberum arbitrium sine gratia, & Dei adiutorio, non nisi ad peccandum valet.* Secunda: *Pelagianus est error dicere, quod liberum arbitrium valeat ad vllum peccatum vitandum.* Tertia: *Cum Pelagio sapit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum habet, agnoscit.* Quarta: *Non nisi Pelagiano errore admitti potest vsus aliquis liberi arbitrij bonus, siue non malus, & gratiæ Christi iniuriam facit, qui ita sentit, & docet.* Quas omnes, & alias propositiones anathemate feriunt; at in illis continetur sententia opposita affirmans, non posse liberū arbitrium sine IesuChristi gratia opus aliquod virtutis vndequaque honestum efficere: ergo hæc sententia ab his Pontificibus damnata videtur. Quo circa Tānerus Societatis Theologus non infimæ notæ *disp. 6. de gratia quæst. 3. dub. 3. num. 73.* fatetur se nescire, qua ratione tuto, ac sine periculo sententia ista hodie posit defendi. Et Lesi' *de auxilijs* 14 *Secūdo.*

*cap.*10.*num.*5.conſtanter affirmat, Ariminenſis ſententiam docentis ex naturæ viribus nullum opus ex omni circunſtantia honeſtum effici poſſe vnà cũ Michaele Bayo ab his Põtific bus eſſe damnatam.

Resp.1. Nec reſpondere ſufficit primò, damnatas non eſſe iſtius Doctoris propoſitiones ratione doctrinæ, quã continent, ſed ratione cenſuræ, qua notat oppoſitam. Contra primo. Tum, quia prima propoſitio nullam cenſuram continet in ſententiam oppoſitam, & tamen damnatur. Secũdo. Tum etiam: nam ad minus ſequitur noſtram ſententiam tuto poſſe defendi, nec niſi contra fidem poſſe aliqua cẽſura notari, cum tamẽ, qui damnaret oppoſitam nullam cenſuræ notam incurreret. Denique: nam ad minus habemus eſſe de fide nõ erraſſe Pelagium in hoc, quod aſſeruerit poſſe liberum arbitrium ſine Ieſu Chriſti gratia humanum aliquod opus ordinis naturæ vndequaque honeſtum efficere; at Concilia, & Patres, quando contra Pelagium diffiniunt, illius errorem condemnant, in ſenſu quo ab illo defenditur: ergo nõ niſi audacter poſſunt Conciliorum decreta, & Sanctorum Patrum dicta contra noſtrã ſententiam opponi.

15 Resp.2. Nec ſufficit reſpondere ſecundo, prædictum Doctorem damnari, eo quod loqueretur de dilectione ſupernaturali, cuius neceſsitatem adſtruebat ad quodvis opus bonũ morale, vel eo quod negauerit potentiã antecedentem ſine gratia, & Dei adiutorio, quam non negat Vazquez, ſed ſolum conſequentem. Contra Nam in contrarium obſtat, damnare Pontifices iſtius Doctoris propoſitiones in rigore, & proprio verborum ſenſu, vt conſtat ex illis verbis Bullæ: *Quas ſententias ſtrictè coram nobis examine ponderatas, quamquã nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſſent, in rigore, & proprio verborũ sẽſu ab aſſertore intẽto, hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcãdaloſas, & in pias aures offenſionẽ immittẽtes reſpectiuè, &c. præſentium authoritate damnamus, circumſcribimus, & abolemus*; at hæc propoſitio: *Liberum arbitrium ſine gratia, & Dei adiutorio non valet niſi ad peccandum*, in rigoroſo ſenſu, quem ſonat, non gratiam charitatis, ſed gratiam in communi deſignat, vt ex ipſis terminis conſtat, non potentiam antecedentem, ſed conſequentem excludit: ergo ſolutio tradita non ſubſiſtit. Probo minorem pro ſecunda parte: multi namque ex contrarijs Authoribus impotẽtiam vitandi grauem tentationem ſine adiutorio aſſerunt non eſſe antecedentem, ſed ſolum conſequentem, vt videbimus *art.*4. & tamen hoc ſufficit, vt hæc propoſitio in rigoroſo sẽſu ſit vera: *Liberum arbitrium ſine gratia, & Dei adiutorio grauẽ tentationem ſuperare non valet*, vt ipſi fatentur: ergo impotentia conſequens ad opus bonum morale ſine gratia efficiendum ſufficiẽs eſt, vt in rigore vera ſit iſta propoſitio: *Liberum arbitrium ſine gratia, & Dei adiutorio ad opus bonum morale non valet*; & conſequenter ſi hoc admittatur, male à Summis Pontificibus, prima Baij propoſitio in rigoroſo ſenſu damnabitur.

Nec etiam ſufficit ſi tertio reſpondeas, damnari primam Baij propoſitionem propter opera in indiuiduo indifferentia, quæ liberum arbitriũ ſine gratia, & Dei adiutorio efficere valet. 16 Resp.3. Nam in contrarium obſtat primo: ſententiam negantem opera indifferentia in indiuiduo eſſe D. Auguſtini, & D. Thomæ, vt fatetur Vazquez *ſupra quæſt.*18.*artic.*9. & communem Theologorum; affirmãtem autem pauci ſunt, qui defendant; at inconueniens maximum eſt aſſerere Summos Pontifices vel ſententiam iſtam definire contra Bayũ noluiſſe, vel propter ſententiam parum gratam Theologis illum damnaſſe: ergo ſolutio iſta ſuſtineri non poteſt. Contra primo.

Secũdo. Secundo: nam ſequitur ex hac ſolutione poſſe defendi abſque iniuria Tridentini *ſeſſ.*6.*can.*7. nullum

Digitized by Google

opus hominis non iustificati esse bonum; ac proinde gratiam iustificationis ad opus bonum morale efficiédū necessariam esse; consequens est falsum, omnes enim Theologi ex illo loco deducunt tanquam rem fidei, gratiam iustificationis ad opus bonum naturæ efficiendum necessariam non esse: ergo idem quod prius. Probo sequelam: etenim verba Tridentini sunt hæc: *Siquis dixerit opera omnia, quæ ante iustificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vere esse peccata, &c. anathema sit*; at interpretatione ista ad Pontificū diffinitionem contra Michaelem Baiū admissa, simili interpretatione verba Tridentini possunt interpretari, & toto canone admisso posset cõsequétia negari, asserendo dari opera media, quæ peccata non sunt, nempe indifferentia in indiuiduo: ergo si præfata explicatio admittatur, poterit salua iniuria Tridentini in præallegato loco defendi, nullum opus bonum elici posse ab homine impio ante gratiam iustificationis.

17 *Tertio prob. cõclusio ex Aug.* Tertio suadetur conclusio testimonijs Augustini, ex quibus duo selectiora pluribus omissis adducam. Primum habetur de perfectione iustitiæ cap. 19. vbi obijcienti Celestio aduersus Dei gratiam illud Pauli ad Romanos 9. *Quod vult faciat, non peccat si nubat*, ex quo inferebat posse aliquem sine Dei gratia nubere; & vlterius volenti atque currenti, Dei gratiam necessariam non esse, concesso antecedenti consequentiam vt ridiculam Augustinus negauit, his verbis: *Quasi pro magno habendum sit velle nubere, vbi de adiutorio diuinæ misericordiæ operosius disputatur*; at velle nubere si nulla circunstantia vitietur, est actus bonus naturali honestate: sentit ergo manifeste Augustinus gratiam Theologicam à Pelagio negatam contra illa verba Pauli, *non volentis, nec currentis, sed miserẽtis est Dei*, necessariam non esse ad omne opus bonum acquisitæ virtutis. Secundum habetur apud Auctorẽ Hipognosticon *lib. 3. cap. 4.* illis verbis: *Esse fatemur liberũ arbitriũ omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod sit idoneum, quæ ad Deum pertinent sine Deo, aut inchoare, aut certe peragere, sed tantum in operibus vitæ præsentis, tam bonis, quam etiam malis; bonis dico quæ de bono naturæ oriuntur, idest velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum, velle habere indumenta, velle fabricare domos, vxorem velle ducere, pecora nutrire, artem discere diuersarum rerum bonarum, velle quidquid bonum ad præsentem pertinet vitam, quæ omnia non sine gubernaculo diuino subsistunt, imo ex ipso, vel per ipsum sunt, vel esse cœperunt, &c.* Sentit ergo Augustinus hæc, & alia quæ bona sunt naturali honestate, posse à libero arbitrio præstari sine Deo vt adiutore per specialem gratiam, quæ Theologica sit, licet non sine Deo vt sua generali prouidentia gubernante. Id ipsum docet expresse *libro 1. ad Simplicianum quæstione 2. prope finem, & lib. de Spiritu, & littera cap. 27.* & Prosper *libro contra Collatorem cap. 26.* concedit homini absque gratia aliqua pertinentia ad honestatem vitæ.

Nec respondere sufficit cum Vazquez *vbi supra cap. 17.* Augustinum in priori testimonio non asseruisse, sed permissiue loqui, quasi diceret, transeat antecedens, & nego consequentiam. Et in secundo testimonio non de operibus moraliter bonis, sed de operibus commodis ad temporalem vitam. Istæ namque interpretationes friuolæ sunt, & ad fugam inuentæ. Et contra primam facit. Tum: nam illa admissa, iam eadem ratio de opere facili, ac difficili intra ordinem naturę non erit; cum tamen Vazquez, & illius Asseclę nõ semel ab vno ad aliud, argumentum desumãt, vt postea videbimus. 18 *Resp. Vazq. dupliciter.* *Cõtra r. obstat 1.*

Secũdo. Tum etiam: nam ibi Augustinus assertiué docet, actum nubendi sine Dei prouidentia, qua omnia gubernat, non stare, his verbis: *Aut vere etiam ibi prodest aliquod velle, nisi Deus prouidentia, qua gubernat omnia, marem, fœminamque cõiungat*: ergo quando concedit sine speciali diuinæ gratiæ adiutorio, id effici posse, non permissiue, sed positiue loquitur.

Tertio. Tum denique, quia libro de spiritu, & littera *cap. 27. & 28.* non solum admittit in infidelibus, qui alieni sunt à gratia Christi, aliqua bona opera, sed etiam talia opera esse illis concedenda, probat primo ex eo quod in illis nõ omnino humana imago Dei terrenorum affectuum labe est destituta. Secundo ex paritate iustificati hominis, à quo sine venialibus hæc vita non ducitur, quæ tamen illum ab æterna non impediunt: *Sic*, inquit Augustinus, *ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cuiuslibet pessimi hominis inuenitur*; at si permissiue solum id diceret, rationibus non cõfirmaret: ergo extorta est prædicta explicatio, & ad fugam argumenti ordinata.

Secũda solutio reÿcitur 1. Cõtra secũdã facit primo: nam illis verbis contraponit Augustinus bona malis, affirmans hæc oriri à libero arbitrio tanquam à prima causa deficiente, illa autem, si ad Deum pertineant, sine Deo speciali ter adiuuante non fieri: si ad vitam præsentem, non sine gubernaculo diuine (generali videlicet) non subsistere; at mala intelliguntur mala moraliter: ergo bona etiam intelligi debent bona moraliter.

Secũdo. Tum etiam: nam opera quæ Augustinus in exemplum adducit, sunt opera virtutis, si iuxta regulam rationis fiant, etenim velle docere est opus studiositatis, velle habere amicum est actus amicitiæ, & sic de alijs: ergo sine fundamento interpretatur Vazquez Augustinũ, quod loquatur de actibus non bonis moraliter.

19 *Probatione 1.* Denique suadetur conclusio rationibus. Prima sit: prima namque inter gratias Theologice acceptas, est gratia fidei; at sine gratia fidei potest sciri aliquod bonum opus morale: ergo sine gratia Theologice accepta. Consequutio tenet. Minorem catholice fatetur Vazquez, nec negari posse vidimus in principio huius disputationis. Maior autem suadetur primo ex Tridentino *sessione 6. capite octauo*, ibi explicans verba Pauli ad Romanos tertio, & quinto, asserentis hominem iustificari ex fide, ait: *Verba Pauli intelligenda esse in eo sensu, quem perpetuus Ecclesiæ catholicæ consensus expressit, vt scilicet per fidem, ideo iustificari dicamur, quia fides est humanę salutis initiũ, fundamentum, & radix omnis iustificationis*. Et capitulo quinto, iam diffinierat iustificationis exordium sumi ex vocatione Dei: quam vocationem cap. 6. his verbis declarat: *Disponuntur ad ipsam iustitiam dum excitati diuina gratia, & adiuti fidem ex auditu concipientes libere mouentur in Deum*: ergo iuxta Tridentinum prima gratia, à qua incipit nostra iustificatio, quæ sola est gratia Theologica, vt Vazquez fatetur, est gratia fidei. Secundo suadetur ex Augustino *libro de perfectione iustitiæ capitulo 19.* illis verbis: *Quandoquidem initium corrigendi cor fides est, venies, & pertransibis ab initio fidei, iuxta illud canticorum quarto.* Et *epistola 105.* sic ait: *Restat igitur vt ipsam fidem, vnde omnis iustitia sumit initium, non humano tribuamus arbitrio, &c.* Id ipsum docet perpetuo Augustinus *libro de prædestinatione sanctorum capitulo septimo, & octauo*, & alibi passim. Ex quibus verbis, sic ostendo maiorem assumptam: prima gratia in sensu Theologico, est primum iustificationis initium, vt fatetur Vazquez; at primum iustificationis initium,

fundamentum,& radix sumitur à vocatione fidei,vt aperte docent Tridentinum,& Augustinus in præcitatis locis:ergo prima gratia Theologica est gratia fidei.

20 *Resp. Vazq.* Respondet Vazquez *vbi supra num.132.* sententiam Tridentini, & Augustini esse inter dispositiones ad iustificationem,fidem primatum ordinis obtinere , non autem negare opera moraliter bona remotê ad iustificationem conducere,vt patet,inquit Vazquez:nam *sess.14.cap.4.* de Sacramento Pœnitentiæ, attritionē imperfectam propter solam peccati turpidinem, docet Concilium ad iustificationem intra Sacramentū sufficere,quæ tamen contritio supernaturalis non est,sed opus bonum morale. Quia vero ista opera necessaria non sunt,ideò Tridentinum , & Augustinus docent primum iustificationis initium desumi à vocatione fidei.

Reijcitur 1. Hæc tamen interpretatio omnino est insufficiens,& reijcitur primo ex verbis Augustini relatis : *Restat igitur vt ipsum fidem, vnde omnis iustitia sumit initium* : ex quibus sic reijcio traditam solutionem : iuxta Augustinum omnis iustificatio à fide sumit initium;at iuxta Authorē contrarium aliqua iustificatio non sumit initium à fide,nempê illius hominis, qui per bona opera fidem præcedentia,ad illam disponitur:ergo Author iste aperte contradicit Augustino, cum illius sententia contradictorie pugnet cum propositione ex August. relata. *Secūdo.* Secundo reijcitur ex Augustino *libro de prædestinatione Sanctorum cap.7.* vbi inquirens,cur ab operibus fidem distinguat Apostolus dicens , gratiam non ex operibus esse, & non docens esse ex fide: respondet: *Ex fide ideo dicit sanctificari hominem , non ex operibus, quia ipsa prima datur , ex qua impetrantur cætera , quæ proprie opera nuncupantur,in quibus iuste viuitur* ; at si in alicuius iustificatione opera præcedentia fidem,illam promererētur, vel ad iustificationem disponerent, hoc discrimen non subsisteret:ergo tunc oppositum esset dicendum; nempê hominem iustificari ex operibus,& non ex fide contra Apostolum ex mente Augustini. *Tertio.* Tertio:nam opponens sibi Augustinus in eodem cap.quod solet dici: *Ideo credere meruit ,quia vir bonus erat , & antequam crederet ,quod de Cornelio dici potest,cuius acceptæ sunt eleemosynæ, & exauditæ orationes antequam credidisset in Christum* Respondet ; *nec tamen sine aliqua fide orabat , & donabat; nam quomodo inuocabat , in quem non crediderat?* at si esset possibile opera præcedētia fidem, illam impetrare aliquando;& ad iustificationem remotê conducere,non esset cur ita solicitus Augustinus fidei præcedentiam ad inuocationem,& orationem requireret ergo cum etiam in singulari casu Cornelij ad fidei præcedentiam confugiat , signum est manifestum sentire Augst. nullo in casu posse opera facta ante fidē, iustificationē initiare.

Quarto Quarto nam hoc effugio admisso ad verba Tridentini, liceret eodem modo interpretari verba Conciliorum,& Patrum,cum dicunt,initium iustificationis sumendum ex gratia, asserendo ideo dici,quia omnino requiritur,non tamen excludi quin in aliquo casu præcedant merita ex libero arbitrio,licet non sint necessaria;at hoc est absurdum:ergo interpretatio prædicta reijcienda est vt prorsus inepta. Nec fundamentum, cui Vazquez confidit est alicuius momenti , negandum enim est contritionem imperfectam,de qua Tridentinum affirmat ad iustificationem intra Sacramentum sufficere,supernaturalem non esse,nec video qua ratione id possit probari.

21 *Secūdo probatione.* Secunda ratio sit: gratia Theologica est quæ datur ad opus ad iustificationem conducens; at opera bona moralia intra ordinem naturæ sistentia, etsi nulla mala circumstantia vitientur,ad iustificationem,nec proximê,nec remotè cōducunt: ergo vt de facto fiant ab homine lapso gratia Theologica non est necessaria.

Discursus est euidens, maiorem fatetur, & ex Augustino confirmat Vazquez disp. 188. cap. 2. Minor autem ostenditur primo ex Augustino libro tertio Hypognosticon cap. 4. & libro 3. de Spiritu, & littera cap. 27. & 2 . admittente, vt vidimus, opera bona moralia ex viribus liberi arbitrij etiam in infidelibus, quæ illis ad iustitiam non prosunt, nec ad vitam consequendam æternam. Secundo: nam opera facta ex viribus liberi arbitrij, iuxta Concilia, & Patres ad iustificationem nullo modo conducunt: ergo nec opera bona moralia intra ordinem naturæ sistentia possunt aliqua ratione ad iustificationẽ conducere. Patet consequentia: nam ratio quæ potuit Patres mouere, & Concilia, vt opera ex viribus naturæ orta à linea iustificationis excluderent, nulla alia esse potuit, nisi quia sunt in ordine inferiori ad formam iustificationis; at hæc ratio pari efficacia militat in operibus bonis moralibus, cum etiam cõtineantur intra ordinem naturæ, gratia autem in ordine supernaturali sit cõstituta: ergo à linea iustificationis sunt excludenda. Nec iuuat aliquid, quod fiant ex gratia ordinis naturæ concessa per Christum: nam hoc gratis admisso, cum gratia illa ex hoc quod nobis concedatur per Christum, nullam maiorẽ perfectionem recipiat, quam si nullum respectum ad Christum haberet, opera ad quæ datur in eadem perfectione, siue imperfectione relinquit; & consequentèr si non concessa tali gratia per Christum opera mediante illa elicita, nullum ordinem ad iustificationẽ haberent, pariter nec per Christũ cõcessa talẽ ordinẽ poterũt dicere.

22 *Tertio prob.* Tertio probatur: opus nãque ad iustificationem conducens, debet cũ iustificante forma connecti, & illam exigere; at in opere morali ordinis naturæ talis connexio repugnat: tũ, quia forma supernaturalis omnem exigentiam naturalis ordinis debet excedere. Tum etiam, quia connexio cum supernaturalibus sufficit constituere aliquid in ordine supernaturali: ergo vera est minor.

Quarto Quarto probatur: nam opus morale bonum est à Deo conditore naturæ; at Deus vt naturæ Author, nequit ad iustificationem disponere, sicut nec iustificationis formam inducere; cum ad agens eiusdem ordinis pertineat introducere formam, & subiectum ad illam disponere: ergo idem quod prius. Denique illa minor suadetur, quia ex Concilijs, & Patribus nullum aliud fundamentũ habetur ad probandam supernaturalitatem actuum infusarum virtutũ, nisi quia superant facultatem naturæ, quia eliciuntur viribus gratiæ, & quia ad salutem, & iustificationem conducunt; at si admittatur opus bonum morale ordinis naturæ ad salutem conducere, omnia ista argumenta eneruantur, cum in illo omnia illa à Concilijs asserta concurrant, & tamen naturalia sint: ergo vt hoc inconueniens vitemus neganda est operi bono morali cõducẽtia ad salutẽ.

23 *Resp. 1.* Si forte dicatur; impotentiã naturæ ad actus infusarum virtutũ, de qua Concilia, & Patres loquuntur, esse antecedentem impotentiam, at ad opus moraliter bonũ solũ consequentem, atque adeò illos esse supernaturales in sua entitate; secus vero istum. *Contra* In contrarium obstat; eodem tenore verborum, quo Tridentinũ negat viribus naturæ potentiam ad actum fidei, spei, & charitatis, loqui de impotentia naturæ ad opus salutare in genere, vt constat ex *sess. 6. Canon* 2. & 3. ergo vel vtraque impotentia est antecedens, vel vtraque consequens. Si primum, tam in opere salutari, quam in actibus infusarũ virtutum infertur supernaturalitas entitatiua. Si secundum, nec in illis, nec in istis infertur: ergo vel ex Concilijs nullum argumentum habetur ad supernaturalitatem actuum infusarum virtutum, vel fatendũ est omne opus ad salutem conducens esse supernaturale; & consequenter operi bono morali negãda est cõducentia ad salutem.

Resp.2. Si dicatur secũdo, ad actus infusarum virtutũ exigere Cõcilia, & Patres gratiã in sua entitate supernaturalẽ, ad actus autem salutares in genere, solum gratiã specialẽ per Christum; ac proinde ex Concilijs inferri supernaturalitatẽ illorũ, non autem actus salutaris in genere. Contra In contrarium obstat Concilia, & Patres, gratiã entitatiue supernaturalẽ sub his nominibus nunquam asseruisse: ergo absque fundamento hoc discrimẽ ex illis colligitur, maxime cum eisdem verbis ad actũ salutarem in genere, atque ad actus infusarum virtutum gratiæ necessitatem recognoscant.

Resp.3. Si respondeatur tertio, supernaturalitatem actuũ infusarum virtutũ colligi non ex sola conducentia ad salutem, vel ex superexcessu ad naturã, sed ex obiecti supernaturalitate. Cõtra 1. In contrarium obstat primo, non deesse Theologos asserentes posse circa idẽ obiectũ materiale, & formale actũ naturalẽ, & supernaturalẽ versari, qui tamen actuum infusarum virtutum supernaturalitatem fatentur: ergo saltem in istorum sententia, quã etsi falsam iudicem, nescio an possit improbabilitatis conuinci, nullum fundamentũ stabit ad probandũ prædictorum actuũ supernaturalitatem. Secũdo. Secundo, & vrgentius: nã quod erga obiectum supernaturale formaliter, actus naturalis versari non possit, nõ potest ex Concilijs inferri: ergo ex his non poterit illorum actuum supernaturalitas colligi, si ex solo isto principio, & non ex conducentia ad salutem possit ostendi.

Resp.4. Si respondeatur quarto, supernaturalitatem prædictorum actuum colligi ex supernaturalitate infusarũ virtutum, & istarũ supernaturalitas, ex eo quod in Cõcilijs statuitur per infusionem accipi, & per Spiritum Sanctum diffundi, vt constat ex Tridentino *sessione 6. cap. 7. & canone 11*. Contra In contrarium arguitur: nam ex hoc quod est per Spiritũ Sanctũ gratiã, & virtutes infundi, seu per infusionem haberi, non magis colligitur supernaturalitas in entitate, quã ex hoc quod est gratiam per Christum infundi, & ad salutem conducere; at hoc secundum de opere salutari in genere dicitur: ergo vel arguitur supernaturalitas actus salutaris in genere, vel non infertur supernaturalitas infusarum virtutum.

Tertia ratio principalis sit: si aliqua gratia Theologica necessaria esset ad aliquod opus bonũ morale, maxime cogitatio congrua, seu efficax; at ista non est gratia Theologica: ergo nulla. Maior est sententia Auctoris contrarij. Minor autẽ ostẽditur primo: cogitatio sufficiens nõ est gratia Theologica, vt fatetur Vazquez: ergo nec cogitatio congrua, seu efficax. Patet consequẽtia: nam auxilium sufficiens, & efficax in eodem ordine sunt: ergo si cogitatio sufficiens non ingreditur ordinẽ gratiæ Theologicæ, nec congrua, seu efficax pertinere potest ad illum. Secũdo: nam Pelagius non negauit, nec negare potuit necessitatem cogitationis congruæ, cũ hæc in nullo alio consistat quam in propositione intellectus cum actu voluntatis coniũcto, quorum neutrum negare potuit Pelagius, nisi negaret voluntatem nõ indigere propositione intellectꝰ, cõtra illud vulgare axioma, *nihil volitum quin præcognitum*; & tamen damnatur à Patribus tanquam non admittens necessitatẽ gratiæ Theologicæ à Concilijs exacta: ergo cogitatio congrua, seu efficax non spectat ad gratiam intentã à Concilijs, & Patribus, quæ est gratia Theologica. Tertio: nam cogitatio ista nõ excedit facultatem naturæ, sicut nec actus bonus moralis naturæ facultatem excedit; at gratia à Concilijs, & Patribus contra Pelagium intenta, quæ sola est Theologica, superat naturæ facultatem: ergo cogitatio cõgrua non est gratia Theologica in sensu Conciliorum, & Patrum. 24 Tertia ratio.

⁂

§. V.

Argumenta in contrarium diluuntur.

25 *Arg. 1. ex Scriptura.* Contra istam conclusionẽ multipliciter arguunt contrarij. Primo obijciunt plura testimonia Scripturæ. Ioannis 15. *Sine me nihil potestis facere.* 1. Corinthiorum 4. *Quid habes, quod non accepisti: si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* 2. ad Corinthios 3. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*; at nullum opus bonum sine præuia cogitatione efficere possumus: ergo si hæc cogitatio non ex nobis, sed ex Dei gratia habetur, ipsum etiam opus gratiæ Dei deputare debemus. *Ex Concilijs.* His accedit Cõciliorum, & Pontificum authoritas passim asserentium, & contra Pelagium, & Semipelagianos diffinientium, gratiam non ad vnum, aut alterum opus, sed ad singulos actus esse necessariam. Ita Concilium Palestinum apud Diospolim, vbi comparens Pelagius inter alias propositiones ei oblatas à Cõcilio, vt suos retractaret errores, hæc habetur, vt fateatur gratiam Dei, & eius adiutorium ad singulos actus dari, eamque non dari secundum merita nostra. Quam ita confessus est, cuius retractationem refert Augustinus *epistola 106. & 107.* faciunt ad idẽ Arausicanum *canone 9. 11. 22. & 23.* Innocentius *epistola 26. ad Concilium Mileuitanum*, quæ apud Augustinũ est 93. Cælestinus 1. epistola ad Episcopos Galliæ cap. 8. his verbis: *Omnia studia, & omnia opera, ac merita Sanctorum ad Dei gloriam, laudemque referenda sunt, hoc est diuinæ gratiæ debent adscriui.* Id ipsũ docet cap. 9. Quod etiã Zozimi sui prædecessoris cõfirmat auctoritate.

Id etiam Ecclesiæ Patres passim affirmant, Cyprianus apud August. *lib. 2. retractationũ cap. 1.* Ambrosius *lib. 2. in Lucam cap. vlt.* nõ lõge à principio, ibi: *Nemo potest ædificare sine Domino, nemo custodire sine Domino.* Id ipsum repetit *epistola 89. folio 2.* in eadem est sententia Hieronymus epistola ad Theosolentem aduersus Pelagium non longè ante mediũ, his verbis: *Audite quæso, audite sacrilegum, scilicet Pelagiũ, si inquit voluero curuare digitum, mouere manum, sedere, stare, ambulare, discurrere, sputa iacere duobus digetulis narium purgamẽta decutere, reuelare aluum, vrinam digerere, semper mihi auxiliũ Dei necessarium erit?* Quam interrogationem tanquam absurdam refert in persona Pelagij, & illam sic confutat Hieronymus: *Audi ingrate, imo sacrilege Apostolum dicentẽ, siue manducatis, siue aliud quid agitis, omnia in nomine Domini agite.* Id ipsũ exẽplo minimorũ operũ expressit *dialogo 1. contra Pelagium.* 26 *Ex Patribus.*

Id etiam sæpissime Augustinus affirmat *lib. de hæresibus cap. 88. in epistola ad Hilarium q. 89. sermone* 1. de verbis Apostoli non longe à medio, his verbis: *Non sic est adiutorium Dei, non sic est adiutoriũ Christi, non sic est adiutorium Spiritus Sancti, prorsus si defuerit nihil boni agere poteris.* Et statim subiũgit: *Cum dico tibi sine adiutorio Dei nibil agis, nihil boni dico, nam ad male agẽdum habes sine adiutorio Dei liberam voluntatẽ.* Prosperũ etiã in eadem sententia fuisse probat lib. contra Collatorẽ cap. 24. vbi vt contra Casianum ostendat, nullũ ex nobis esse gratię initium, hoc principiũ assumit, quod nẽpe ad singulos actus datur: si autẽ nõ intelligeretur de singulis vniuerse, sed solum de impetratorijs, non recte impugnasset Casianũ: sentit ergo ad omne opus bonũ

morale necessariam esse gratiam per Christū. Mitto testimonia Gregorij Petri Diacon., Fulgentij, Bernardi, Richardi de Sancto Victore, quorū verba vsque ad satietatem adducit Vazquez, forte vt vincat multitudine, quos ratione superare nō potest, quia omnia cū præcedētibus vnica solutione eneruantur.

27 *Resp. ad omnia testimonia.* Ad hæc ergo, & alia respōdeo, Scripturam, Concilia, & Patres esse intelligenda non de opere bono morali vniuersim, sed de opere proficuo ad salutem, quando gratiæ Dei adiutorium exposcunt. Quod autem hęc interpretatio legitima sit, constat. *Interpretationem esse legitimā probat. 1.* Tū primo: nam Concilia, & Patres errorem Pelagij damnare contēdūt; at Pelagius non errauit in hoc quod ad opus aliquod bonum morale ordinis naturæ efficiendum gratiæ necessitatem negauerit, vt fateri tenetur Vazquez, ne cū Michaele Baio conueniat à Pio V. & Gregorio 13. damnato vbi supra: ergo quando petunt ad singulos actus gratiæ necessitatem, intelligēdum est de singulis ad salutem proficuis, in quibus errauit Pelagius, non de singulis bonis moralibus ordinis naturę, circa quę non errauit. *Secūdo.* Tum etiā: nam si intelligantur ea vniuersitate, quæ cōprehēdat opera moraliter bona, nostra sētentia erit in Scriptura, & Concilijs damnata; at erroneum est dicere nostrā sentētiā aliquā censurā mereri: ergo erroneū etiā debet cēseri, loca Scripturę, Conciliorū diffinitiones, & Patrū decreta ita ample intelligere, vt opera moraliter bona cōprehēdāt; & consequenter limitāda sūt ad opera proficua ad salutē. *Tertio.* Tum denique Aug. ita esse interpretandū manifestē constat: nā multis in locis nō solā gratiæ necessitatē, sed necessitatē fidei, & quod magis est, dilectionis quæ per Spiritū Sanctū nobis infunditur, ad omnia opera bona desiderat, asserens omnia quæ sine fide, & charitate à nobis efficiuntur esse peccata, nec aliquid sine illis præter peccatū effici posse; at hoc intelligi nequit de opere moraliter bono intra ordinē naturę: cū sit erroneum ad bonitatē talis operis charitatis dilectionē exigere: ergo limitanda sunt eius verba ad opera meritoria æternæ salutis, quando charitatē desiderat, vel ad iustificationē quouis modo proficua, quādo gratiam fidei, & Theologicam postulat. Assumpti veritatē plura Aug. testimonia confirmāt, sufficiat vnū pro mille, libro de spiritu, & littera cap. 3. illis verbis: *Nec liberum arbitrium quidquam nisi ad peccandū valet, si lateat veritatis via, & cum id quod agēdū, & quo nitendum est cæperit non latere nisi etiam delectet, & ametur, non agitur, non viuitur bene, non suscipitur, vt autem diligatur charitas Dei diffunditur in cordibus.* Quibus vltimis verbis loqui Augustinum non de amore virtutis in genere, vt vult Vazquez *disp. 191. cap. 2.* sed de amore charitatis infusæ erga Deum, adeò perspicuum est, vt sola grammaticali verborum constructione indigeat, & sine illa asserit nihil posse liberum arbitriū, nisi peccatum, quod ita intelligendum est, respectu ad vitam æternam sub ratione meriti nihil sine charitate potest liberum arbitrium, nisi peccatū quo per demeritum recedit ab illa. Sic etiam interpretandi sunt alij Patres quando gratiæ necessitatem ad singulos actus exposcunt.

Quando autem non gratię, sed diuini auxilij necessitatem ad singulos actus affirmant, intelligendi sunt de generali concursu diuino, quem etiam Pelagianos negasse probabiliter docent Abulensis Matthæi 19. q. 128. *ad* 6. Belarminus *lib.* 4. *de gratia, & libero arbitrio cap.* 4. Lessius *opusculo de gratia cap.* 13. *num.* 8. quos refert, & sequitur Tāner *disp.* 6. *de gratia q.* 3. *dub.* 3. *n.* 65. contra Vazquez *disp.* 190. *cap.* 7. Nec obscure colligitur ex verbis Hieronymi superius adducis, quibus in exemplum adducit curuare digitum, manum mouere, purgamenta decutere, & alia, quæ in sententia Vazquij indifferentia sunt in indiuiduo; 28 *Quarto*

ac proinde expostulare nequeunt ad sui efficientiam nisi generalē tantum concursum: ergo cum Pelagius vt sacrilegus à Hieronymo ibi damnetur, eo quod asseruerit hæc sine Deo posse fieri à nobis, ideo est, quia ad illa negabat Pelagius necessitatem generalis concursus. Colligitur etiam ex verbis Pelagij ab Augustino relatis libro de gratia Christi cap. 4. *Quod possumus omne bonum facere, dicere, cogitare illi⁹, qui hoc posse donauit, quod vero benè, vel agimus, vel cogitamus, vel loquimur, nostrum est.* Vbi Pelagius solū posse nostrum Deo attribuit, non autem ipsum operari; ac proinde negare videtur Dei generalem cōcursum. Et ex his interpretationē accipiunt Ambrosius, & Hieronymus in contrarium adducti. Sic etiam interpretari possumus Concilium Arausicanum canone 9. ibi: *Quoties bona agimus Deus in nobis, atque nobiscum vt operemur operatur.* Et Canone 20. vbi docet: *Nulla facere hominē bona, quæ non Deus præstat, vt faciat homo.* Et Canone 22. *Nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum.* Quæ omnia rectè intelliguntur de generali diuino concursu, & sic verum est neminem habere de suo, hoc est sine Dei generali concursu, nisi mendacium, & peccatum, ad quod acceptum formaliter Dei generalis concursus non terminatur. Vtramq; istam interpretationem dedit D. Thomas in 2. distinct. 28. quæst. 1. art. 1 ad 1. & 2. ad verba illa Pauli: *Non quod sufficientes sumus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis*; si namque illud *aliquid* sit bonū morale non sumus sufficientes sine Dei generali concursu. Si vero sit ad vitā æternam conducens, non sumus sufficientes sine Dei speciali concursu, specialique gratia ex nobis cogitare. Et iuxta primum modum interpretatur prædictum locum Pauli, Concilium Arausicanum Canone 7. his verbis: *Si quis dixerit per naturæ vigorem aliquid ad vitam æternam pertinens cogitare posse, hæretico fallitur spiritu, non intelligens illud Pauli, non quod sufficientes sum⁹ cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis.* Instaturque argumētum in opere indifferenti, quod aliquid est, & illud absque speciali gratia cogitare sufficimus.

29 *Instat Vazq.* Nec contra istam secundam quidquam alicuius ponderis opponit Vazquez. Contra primam arguit ab inconuenientibus: primo nā que ex illa sequitur non posse ex Patribus, & Concilijs inferri necessitatem gratiæ ad opus bonum insigne acquisitæ virtutis, ad victoriam grauis tentationis, imo nec ad totius legis naturæ adimpletionem, & victoriam omnium tentationum: at hoc nullus Theologorum oppositę sententiæ audebit asserere, imo omnes ad huiusmodi opera auxiliū gratiæ desiderant, illiusque necessitatem ex Patribus conantur deducere: ergo interpretatio illa non potest subsistere. Patet sequela: omnia namque enumerata si præcisè fiant ex motiuo acquisitæ virtutis, sistunt intra ordinem naturæ: ergo nullum ex illis ad iustificationem nostram, & salutem ęternam conducit, si verū est opus bonum naturale virtutis acquisitæ nō conducere ad illam, ea de causa, quia cōtinetur intra ordinem naturæ: ergo si Concilia, & Patres cum necessitatem gratiæ ad opera bona desiderant, loquuntur de operibus, prout ad salutem nostram prosunt, nullum argumentum poterit ex illis haberi ad suadendam necessitatem gratiæ in sensu Theologico ad opus virtutis insigne, & difficile, ad victoriam grauis tentationis, imo nec ad totius legis naturæ adimpletionem ex naturali motiuo.

Resp. Quid autem ad obiectionem istam sit respondendum constabit ex dicendis infra art. 4. Interim illam aduersus Vazquez instare sufficiat, qui cap. 17. num. 167. vt explicaret testimonium Augustini libro de perfectione iustitiæ superius adductum, de voluntate nubendi, quam Pelagi⁹ obijciebat posse viribus naturę ha-

be-

beri, & ex hoc colligebat ad nullum opus bonum Dei gratiam necessariã esse, respondente Augustino, *quasi pro magno habendum sit illi nubere, &c.* Vazquez respõsionem istam interpretatur, quasi dato anteceden te, & non concesso, consequentiam negauerit. Eo quod ex negatione necessitatis gratiæ ad opus ita facile, perperam colligatur respectu operum difficilium, & totius notitiæ perfectionis: ergo ex mente Augustini iuxta Authoris contrarij intelligentiam, ex vno ad aliud inefficax argumentum desumitur quoad gratiæ indigentiam, vel non indigentiam illius.

30 *Arg. 2.* Secundo sic arguunt: nõ innaniter, sed verè à Deo postulamus auxiliũ pro singulis bonis operibus, vt constat ex oratione Dominicæ 6. post Epyphaniam: *Præsta, quæsumus omnipotens Deus: vt semper rationabilia meditantes, quæ tibi sunt placita, & dictis exaquamur, & factis.* Id etiam Dominica 8. & 16. post Pethecostem. Ac demum in Litanijs insignis est illa oratio: *Actiones nostras, quæsumus Domine, aspirando præueni, & adiuuando prosequere, vt cuncta nostra operatio à te semper incipiat, & per te cœpta finiatur*: ergo ad singulos actus moralitêr bonos necessaria est specialis gratia per Christum. Patet consequẽtia ex Hieronymo epistola ad Ethesiphon aduersus Pelagium ante medium, vbi contra eos, qui cum Pelagio solam creationis gratiam agnoscunt, sic infert: *Ergo nequaquam vltra orare debemus, nec illius clemẽtiam precibus flectere.* Et ex Augustino *epistola* 107. *ad Vitalem* libro de perfectione iustitiæ responsione 16. *ad 16. ratiocinationem, libro de natura, & gratia cap.* 18. Quib⁹ in locis, & passim alibi ex vtilitate orationis infert necessitatem gratiæ, frustraque à nobis orari, si id quod postulamus absque diuina gratia in nostra situm sit potestate.

Resp. Respondeo, vera, & communi solutione ad vtilitatem orationis ex communi conceptu sufficere id quod petitur esse gratiam, etsi specialis gratia non sit, auxilium autem ad bene operandum gratia est, non specialis, sed comprehensa in dono creationis, & ideo vtiliter possumus illud in oratione petere. Et D. Thom. 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 2. *in principio corporis*, sic habet: *Quidam enim posuerunt quod res humanæ diuina non reguntur prouidentia. Ex quo sequitur, quod vanum sit orare, de quibus dicitur Malachiæ 3. Vanus est qui seruit Deo*: vt ergo non vana, sed vtilis sit oratio, sufficit, quod res humanæ diuina prouidentia regantur, & consequentêr non requiritur gratia specialis.

Dices: Pelagium concessisse necessitatem gratiæ creationis, & tamen Patres argumento ex oratione sumpto gratiam specialiorem ab illo extorquere conantur: ergo ex vtilitate orationis iuxta mentem Patrum, infertur necessitas specialis gratiæ à creationis dono distincta. 31 *Replicabis.*

Respondeo dupliciter: primo, Pelagium solum concessisse gratiam creationis dantem posse operari, nõ tamen dantem operationem ipsam, vt proxime vidimus. Patres autem ex vtilitate orationis connantur ipsum conuincere, vt fateatur gratiã vt necessariam, non solũ ad posse, sed etiã ad actualem omnẽ operationẽ. Et hoc videtur intendisse Hieronymum loco citato, sic inferens: *Ergo nequaquam vltra orare debemus*; ac si diceret, si Deo solum posse nostrum debemus, non autem & operari: ergo posse per diuinam largitatem concesso, iam vltra non debemus orare, siquidem quod restat, nẽpè operatio actualis in nostra est potestate sine Deo ad illam sua prouidentia concurrente. Hæc solutio clarissima est supposito quod dicebamus supra, Pelagium negasse necessitatem generalis concursus, & ad hunc inferendum euidens est argumentum Patrum ex vtilitate orationis desumptum. Verum, quia est *Resp.*

pro-

probabile Pelagium non negasse generalem concursum,& Patres fuisse vsos præfato argumento est euidés: ideo respondetur secundo.

Resp. 2. Patres argumentari non ex vtilitate orationis vt sic, sed ex necessitate talis orationis, nempê qua postulamus à Deo gratiam vt necessariam ad opera proficua ad salutem: ex hac autem oratione euidenter colligitur necessitas gratiæ specialis; sic enim nõ fallenter, sed verê postulamus à Deo gratiam, vt necessariam ad aliquod opus: ergo talis gratia necessaria est, etenim orationis veritas non stat absque veritate obiectiua: vnde cum obiectũ talis orationis non sit gratia vtcumque, sed gratia vt necessaria, euidenter infertur, quod si talis oratio veraciter sit, gratia postulata per illam necessaria sit.

32 *Instabis* Instabis: in hoc modo arguendi supponi in antecedenti id quod pro conclusione intenditur colligi; supponitur namq; postulari gratiã, tanquam necessariam ad opus, cuius necessitas in consequenti infertur, qui modus argumentãdi vitiosus est, & indignus, vt attribuatur Patrib⁹.

Resp. Respondeo, id non supponi, sed tantum veracitas orationum, quas fundit Ecclesia, & mentis, qua ab Ecclesia funduntur; mens autem Ecclesiæ postulantis pro gratia, ea est, vt illã postulet, tãquã necessariam a d id ad quod petitur, vt quisquis vere Catholicus in suis precibus experitur. Vnde non supponunt Patres in suo argumento, quod colligere intendunt, sed solum veritatem orationũ omnium, quas fundit Ecclesia, ea intentione, & mente, qua ab Ecclesia funduntur. Quod probandũ non est, sed supponendum vt omnino verum.

33 *Vrgebis* Sed vrgebis adhuc: Ecclesia petit gratiam pro singulis actibus bonis: ergo si petit illam vt necessariã; & hoc non inaniter, nec invtiliter, pro singulis actibus est necessaria.

Resp. Respondeo, ab Ecclesia peti gratiam pro singulis actibus, vt proficuis ad salutem, non pro singulis secundum solam bonitatem moralem. Ex quo solum sequitur ad singulos act⁹, quantum ad salutem proficuos necessariam esse, quod libenter fatemur; non autem ad illos secundum solam bonitatem moralẽ, & hoc est, quod negamus. Quod autem oratio ab Ecclesia fiat sic, constat ex Augustino *tom. 4. lib. 2. de Sermone Domini in Monte cap. 11.* vbi explicans petitionem illam orationis Dominicæ, quam Ecclesia in suis Orationibus imitari tenetur: *Sed libera nos à malo*, sic ait: *Oremus, vt liberet nos de malo; ipsa enim liberatio liberos nos facit, idest, Filius Dei, vt spiritu adoptionis clamemus Abba Pater*: credit ergo Augustinus victoriam tentationis, qua à malo liberamur, postulandam esse in oratione Dominica, qua Christus nos docuit orare, nõ vtcumque, sed quatenus ad salutem proficuam, qualiter expedit filios Dei. Et D. Thomas *2. 2. quæst. 83. art. 5.* docet, sola ea bona, quæ ad salutem nos ducant æternam esse absolutê à Deo in nostris orationibus postulanda: ergo sentit cætera bona solum, quatenus ad salutem proficua esse postulãda, vt de bonis temporalibus docet ibi *art. 6.* Et quidem totum hoc argumentum instatur. Tum in cognitione sufficienti ad bonum. Tum in sciẽtijs speculatiuis. Tum denique in bonis temporalibus, quæ vtiliter postulamus à Deo, & tamen in sententia Vazquij ad primum, & secundũ necessaria non est gratia Theologica. Et in omnium sententia bona temporalia ad generalem prouidentiã spectant.

Tertio arguunt ex gratiarum actione, verê namque, & non fallaciter pro singulis bonis operib⁹ Deo gratias agimus: ergo ad singulas est necessaria gratia specialis. Patet consequẽtia ex Augustino *libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 19. epistola 107. ad Vitalem libro 50. Homiliarum Homilia 23.* vbi ex gratiarum actione pro fide, & alijs ope- 34 *Arg. 3.*

Digitized by Google

tibus bonis contra Pelagium, infert gratiæ necessitatem, vaneque gratias Deo agi pro aliquo, si illud in nostra situm sit potestate.

Instatur argum. Hoc argumentum laxo, & prolixo calamo prosequitur Vazquez *quæst.3.cap.13.* Quod tamen euidenter instatur. Tum in cogitatione sufficienti ad bonum. Tum in speculatiua rerum cognitione, pro quibus non fallaciter, sed verè gratias Deo agimus, & tamen ad specialem Dei gratiam non pertinent, vt Vazquez fatetur. Tum etiam: nam pro beneficio creationis, & conseruationis gratias Deo verè, & non fallaciter reddimus; & tamen specialis gratia non est: non ergo inferri potest ex vtilitate gratiarũ actionis vt sic, necessitas gratiæ specialis, sed solũ necessitas gratiæ in generali gratiæ acceptione. Ex gratiarum autẽ actione, qua Deo gratias agim⁹, vt specialiter benefaciẽti, rectè colligitur specialis gratiæ necessitas, & ex hac gratiarum actione argumẽtatus est Augustinus.

Resp. in forma. Vnde in forma, distinguo antecedens; verè Deo reddimus gratias pro singulis actibus vt generaliter producenti, concedo antecedens: vt specialiter benefacienti, nego antecedens, & nego consequentiam. Quã non probat Vazquez ex authoritate Augustini, qui vt dixi argumentabatur ex gratiarum actione ad Deũ vt specialiter benefacientem.

35 *Arg.4.* Quarto obijciunt: nam Augustinus *libro de gratia, & libero arbitrio c.11.* contra Pelagiũ probat necessitatẽ gratiæ ad rectè operandũ, eo quod aliàs homo de bono opere, tanquam de suo posset gloriari; at de bono opere morali, tanquam de nostro non possumus gloriari: ergo illud nõ valemus sine speciali gratia elicere. Et *lib.1. ad Simplicianũ quæst.2.* inde probat necessitatem gratiæ ad credendũ, quia licet velle consentire in nostra situm sit potestate, quod autem cor nostrum vt consentire velit aliqua vocatione delectante tangatur, in nostra potestate non est; at cogitatio efficax ad bonum honestum non est in potestate nostra: ergo talis cogitatio est specialis gratia per Christum, vel Augustini argumentum contra Pelagium, & eius reliquias nullius ponderis est.

Respondeo, de bono opere morali non possumus gloriari, tãquam ex nostro per exclusionem dependẽtiæ à Dei generali concursu, bene tamen tanquam de nostro, idest, ex proprijs viribus, estò non sine generali Dei concursu, sed sine gratia de opere, aut bono conducente ad salutem, non possumus gloriari tanquã de nostro, idest, de virib⁹ naturæ profecto, & hoc secundo modo argumẽtum Augustini procedit: cogitatio etiam efficax ad bonum honestum, licet in nostra potestate non sit sine Dei generali concursu, bene tamen cum illo, quatenus medio cursu, & occursu naturalium causarum potest aliquando excitari, vel etiam si immediatè immittatur à Deo, exigitur ab humana natura, eo quod est de bono sibi proportionato. Cogitatio autem delectans, qua homo mouetur, vt consentiat ad fidem, nec ex occursu naturaliũ causarum potest oriri, nec postulatur ab humana natura, quia est de obiecto sibi improportionato. & idcircò in nostra potestate, adhuc exactiuè non est; ac proinde bene argumentatus est Augustinus, ex eo quod in nostra potestate non sit, inferens necessitatem gratiæ ad credendum. Instoque argumentum, tum in cogitatione sufficiente ad bonum: tum in cogitatione obiecti indifferentis: tum in speculatiua rerum cognitione, quæ adæquatè in nostra potestate non sunt; & tamen ad specialem gratiam non pertinent. *Resp.*

Denique obijciunt: opera moraliter bona ad iustificationem, & vitam æternam, vel dispositiuè, vel impetratoriè, vel meri oriè de cõgruo conducunt, etiam si fiant ex motiuo naturalis virtutis: ergo haberi à nobis non possunt sine speciali gra- 36 *Vltimo arg.*

tia per Christum, aliàs ex nobis esset nostræ iustificationis initium, posset que Apostolo interroganti, *quid habes quod non accepisti?* Respondeti, habeo de meo opera moraliter bona, quibus me ad iustificationem dispono, seque vnus ex proprijs viribus ab alio discerneret, & aduersus alium posset inflari, quæ omnia absurdissima sunt. Consequentia est aperta. Antecedēs probat Vazquez primo: decet namque munificentiā Dei, eiusque largitatem vt homini facienti, quod possit ex proprijs, seque in actibus moraliter bonis exercenti sua dona largiatur. Secundo: nam gratitudo condignitatem, aut æqualitatem operis quod retribuat, non petit: ergo etsi talia opera inferiora sint donis supernaturalibus Dei, poterit illa ex gratitudine conferre pro eis; ac proinde in his bonis operibus reperiri poterit ratio meriti congrui respectu supernaturalium donorum.

Antec. prob. 1.

Secūdo.

Cōfirm. Quod amplius confirmat: nam id quod intuitu alicuius operis quātumcumque infimi datur, non ex mera liberalitate, sed ex gratitudine datur: ergo si Deus intuitu istorum operum sua supernaturalia dona retribuat, ex gratitudine, & non ex mera libertate præstabit; & consequenter in eis ratio meriti congrui inuenitur respectu supernaturalium donorum.

37 *Tertio.* Tertio: nam ex Augustini, Prosperi, Fulgentij, Bernardi, & aliorum Patrum sententia, quos refert Vazquez *cap. 9.* opera omnia moralia in duplici sunt differentia, alia sunt carnalia, quæ sunt damnationis, & pęnæ; alia quæ pertinent ad veram iustitiam, pietatem, ad Deum, & ad vitam æternam; at opera moraliter bona non sunt primi generis: ergo in secundo ordine continentur; & consequenter ad æternam vitam conducunt.

Quarto Quarto: nam opus morale bonum difficile, & opus facile intra eūdem ordinem sunt; at opus difficile ad vitam æternam aliquo ex prædictis modis cōducit: ergo operi facili talis conducentia neganda nō est.

Quinto Denique idem antecedens potest probari: nam hæc opera moraliter bona in homine iusto sunt meritoria de condigno gloriæ, vt docet Soto *lib. 3. de natura, & gratia cap. 4.* Caietanus *infra art. 9. in principio*, pro quo etiā refertur Medina *quæst. 114. art. 4.* habetque fundamētum in D. Thoma *in 2. distinct. 40. quæst. 1. art. 5.* vbi docet, in homine iusto non dari actum medium inter meritum, & demeritum; posset autem dari, nempê opus morale bonum ordinis naturæ, si tale opus meritorium non esset: ergo in homine non iustificato, saltim de congruo, aut dispositiuê ad iustificationem conducūt. Patet hæc consequentia: nam status gratiæ his operibus nullam tribuit supernaturalitatem: ergo si statu supposito meritoria sunt de condigno, illo præciso erunt dispositiua, vel meritoria de congruo.

38 *Resp. ad 1. prob. antec.* Respondeo ad argumentum negando antecedens. Ad primam probationem, nego antecedens: sicut enim non decet munificentiam Dei opera indifferētia supernaturali pręmio, aut naturali remunerari ob improportionem respectu vtriusque: ita nec decet illum remunerari opera moraliter bona pręmio supernaturali, quia improportionatum est. *Ad 2.* Ad secundam, concesso antecedenti, nego consequentiam; quia licet gratitudo æqualitatem in beneficio recompensando non petat, petit tamē aliquam proportionem, in opere autem moralitêr bono ordinis naturæ nulla est cum supernaturali præmio porportio.

Ad confirm. Ad confirmationem, concesso antecedenti, nego suppositum consequentis; nempê, quod possit Deus intuitu bonorum operum sua supernaturalia dona elargiri: nam dare intuitu alicuius operis, est ab illo moueri; hæc autem opera ob omnimodam improportionem, quam habent respectu supernaturalium donorum, non possunt mouere Deum vt illa

com-

Digitized by Google

communicet; sicut opus indifferens si in indiuiduo datur, nequibit Deum ad alicuius largitionem mouere, quia respectu nullius pręmij obtinet proportionem.

39 *Instabis primo.* Si dicas: in opere indifferenti ideo id euenire, quia caret bonitate morali supra quam fundatur ratio meriti; at in opere moraliter bono carentia bonitatis non est: ergo in illo esse poterit ratio meriti, & conducentiæ ad dona supernaturalia. *Resp.* Respondeo, sicut in opere indifferenti defectu omnis bonitatis nulla ratio meriti potest fundari: ita in opere bono morali defectu bonitatis ad supernaturalem ordinem attinentis, nequit ratio meriti, aut cuiusvis cõducentiæ respectu supernaturalium fundari.

Instabis secundo. Si dicas secundo, potest Deus ex nostra miseria, quæ naturalis est, ad illam sua misericordia subleuandam moueri: ergo à fortiori poterit ex operibus bonis moralibus, etsi naturalia sint moueri ad subleuandã miseriam. *Resp.* Respondeo negando consequentiam, & est ratio discriminis: nostra namque miseria non mouet vt aliqualiter remuneranda, sed vt subleuanda, quo motionis genere non est inconueniens quod gaudeat, etsi naturalis ordinis sit: motio vero operum est, vt Deus illa remuneret; ac proinde in opere mouente aliquã proportionem requirit, quæ in opere meré naturali non reperitur.

40 *Ad 3.* Ad tertiam probationem, nego quod diuisio illa adæquata sit: nam vt vidimus ex Augustino, dãtur opera media, quæ nec carnalia sunt, aut peccata, nec ad vitam æternam conducunt. Quod si Augustinus aliquando peccatum appellat, quidquid nõ est ex gratia, intelligendum est si ad vitam æternã respectum importet: nam cum duplex tãtum respectus sit ad vitam æternam, népê meriti, aut demeriti, & ex nostris viribus respectum meriti non possit opus nostrũ habere; consequens fit, quod si respectum dicit, est per modum demeriti, & culpæ.

Ad quartam, concessa maiori, nego minorem, de quo infra agendum *art.3.* & 4. Ad vltimam probationem, nego antecedens cum communi Theologorum sententia, de quo *infra quæst.*114. Nec credo Sotum, & Caietanum in opposita fuisse, loquebãtur enim de homine iusto, qui se, & omnia sua retulit in Deum per actum dilectionis, & in hoc verũ est opera moraliter bona esse meritoria, non ratione suæ entitatis, sed ratione ordinationis factæ per actũ charitatis perseuerãtem moraliter. Qua etiam ratione interpretandus est D. Thomas. Vel aliter potest eius mens explicari, quod scilicet loquatur de actu habentis gratiam in quãtum illam habet, vel deuiat ab illa, in quo prout sic verum est non dari actum indifferentem ad meritũ, vel demeritum; quia si procedit ab illo, quatenus habet gratiam, meritorius est, si ab illo, prout deuiat à gratia, demeritorius. *Ad 4. & 5.*

§. VI.

De gratia speciali ordinis natura.

SIt tertia conclusio: *Vt homo in statu lapsus de facto efficiat aliquod opus bonum morale, absq; omni mala circumstantia, non indiget gratia speciali Dei conditoris natura.* Hanc statuo contra tertiam sententiam, eam non obscure tradidit Augustinus locis conclusione præcedenti pro nostra conclusione relatis, vbi ea bona opera, quæ in infidelibus sine Christi gratia recognoscit, asseruit non, tamen sine gubernaculo diuino subsistere, hoc est, sine prouidentia Dei generali; quæ specialis *41 Tertia cõclusio*

Prob. 1. ex D. Tho. gratia intra ordinem naturæ nō est. Et probatur primo ex D. Thoma *in præsenti art. & in 1. distinct. 28. q. 1. art. 1.* vbi docet, ad aliquod particulare bonum ex proportionatis operandum, non indigere hominem virtute superaddita, sed solum auxilio diuino: ergo sentit specialem gratiam, etiam Dei conditoris, necessariam non esse, sed sufficere generalē concursum.

42 *Resp. Vazq. 1. alij 2.* Respondet Vazquez, D. Thomam solum excludere necessitatem doni habitualis, non vero actualis gratiæ ad recte operandum. Secūdo alij respondent, exclusisse tantū donum gratiæ supernaturalis entitatiuê, non autem specialis gratiæ, quæ sit in sua entitate naturalis. Quod inferunt ex eo quod D. Thomas affirmat non indigere virtute superaddita virtuti naturæ: virtus autem superaddita solū potest appellari virtus entitatiuê supernaturalis.

Prima solutio reijcitur primo. Sed neutra solutio satisfacit, & contra primam facit primo. Tum, quod titulus articuli non intelligitur de necessitate totius doni habitualis gratuiti, sed de necessitate gratiæ actualis: ergo responsio Diui Thomæ, iuxta istam interpretationem, non concordat cum titulo.

Secūdo. Tum etiam: nam loquendo de bono opere supernaturali, illudque à proportionato distinguens, absolutè docet, & vniuersaliter ad illud indigere hominē superaddita gratia; & tamen necessaria nō est gratia accepta pro habituali dono, cum plures actus supernaturales ab homine peccatore, absque illa eliciantur.

Tertio. Tum denique: nam posse aliquid hominem per virtutem suæ naturæ, si rigorose hæc verba accipiantur, omnem gratiæ necessitatem excludit. Vnde, quia nihil ad vitam æternam conducens potest à nobis sine diuina gratia præstari, absolutè, & cum omni proprietate negat Paulus homini potētiam ad efficiendū, illis verbis: *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis*, nam ly *ex nobis* idē valet, iuxta mentem Patrum, ac per vires proprias; at D. Thomas docet, posse hominem in natura corrupta per virtutē suæ naturæ aliquod particulare bonum efficere: ergo omnis gratiæ necessitatem excludit.

Quod amplius confirmo: nam Vazquez concedens illis bonis operibus conducentiam ad vitam æternam, tenetur homini negare potentiam ad efficiendum per virtutē suæ naturæ, ne contradicat Concilijs, & Patribus, passim asserentibus in homine per vires naturę non esse potētiam ad aliquid cum fructu ad vitā æternam conducens; at D. Thomas talem potentiam recognoscit in homine per virtutem suæ naturæ: ergo longê distat mēs D. Thomæ ab istius Authoris sententia. *Cōfirm.*

Secunda etiam interpretatio reijcitur: nam omni naturæ non debitum, est superadditum virtuti naturæ: ergo D. Thomas excludens necessitatem virtutis naturæ superadditæ omnis gratiæ, etiam naturalis necessitatem excludit. Secundo: nā auxilium, quod ad quodvis bonum ordinis naturæ requirit, est, quod in præcedenti articulo asseruit necessariam ad cognitionem cuiuscumque veri nobis proportionati, cum se in hoc articulo ad primum remittat; at auxilium requisitum ad cognitionē veri, specialis gratia non est, sed ad generalem prouidentiam spectat: ergo auxilium ad quodvis opus bonum exactum sub generali prouidentia comprehenditur. Probo minorem: etenim necessitas auxilij ad veri cognitionem, infertur à D. Thoma ex ratione communi intellectui cum alijs naturaliter agentibus, nempè ex dependentia secundi agentis à primo, non solum in essendo, sed etiam in operando; at auxilium necessarium ex hac generali ratione specialis gratia non est, vt in alijs agentibus constat, sed ad generalem attinet prouidentiam: ergo auxilium requisitum ad veri cognitionē non est gratia à generali Dei prouidentia distincta. 43 *Contra 2. solut. obstat primo.* *Secūdo.*

Ter-

Tertio. Tertio: nam auxilium exactum ad efficiendum aliquod opus bonum morale, æquiparat D. Thomas cum illo, quod exigitur in homine infirmo ad efficiendum motum aliquem hominis sani; at vt homo infirm⁹ aliquem motum efficiat, speciali gratia non indiget, sed solum concursu generali Dei: ergo pariter in præsenti est dicendum.

44 *Prob. 2. ratione* Deinde suadetur conclusio hac ratione à priori: id quod naturæ est debitum, etsi non sit debitum omnibus indiuiduis illius, specialis gratia non est, sed ad generalem prouidētiam spectat; at auxilium efficax, seu cōgrua cogitatio ad aliquod bonum opus morale efficiendum debetur humanæ naturæ, etiam in statu lapsus: ergo quamuis non sit debitum omnibus indiuiduis illius, specialis gratia Dei conditoris non est, sed ad generalem pertinet prouidentiam. Consequutio est euidens: maior constat: tum primo, in pulchritudine corporali, in bono ingenio, & hoc, quod est duas manus, & pedes habere, quæ omnibus indiuiduis naturæ humanæ debitæ non sunt, quia pluribus desunt; quia tamen sunt debita naturæ in communi, ad specialem gratiam non pertinent, sed ad prouidentiam Dei generalem. Tum etiam: nam specialis gratia, absque vlla monstruositate, & violētia naturæ potest ei in omni suo indiuiduo negari; id autem, quod naturæ debitum est, absque monstruositate negari non potest naturæ in omni indiuiduo; & consequenter specialis gratia non est. Quod si hoc negetur ab aliquo, de voce solum contendimus cum illo.

Minor prob. 1. Minorem autem, ad quam tota deuoluitur difficultas, ostendo primo ex D. Thoma 1. *Contra-Gentes cap. 28.* illis verbis: *Alio modo dicitur aliquid debitum alicui secundum se, hoc enim est ex necessitate alicui debitum, quod ad eius perfectionem requiritur, sicut homini debitum est habere manus, vel virtutem, quia sine his perfectus esse non potest*: ergo ex mente Diui Thomæ, actus virtuosus est homini debitus; & consequēter auxilium efficax, seu congrua cogitatio ad illum specialis, homini in aliquo indiuiduo vagē, & in confuso debetur, etsi omnibus indiuiduis naturæ humanæ non debeatur.

Secūdo. Secundo probatur: habenti nāque vires sufficientes ad actum moraliter expeditas debitum est, vt in aliquo indiuiduo reducatur ad actū, quo circa igni ad calefaciendum, homini ad ambulandum, & sic de alijs debetur concursus; quia ad prædictas operationes habent physicā potentiam cum expeditione morali; at homo etiam in statu naturæ corruptæ habet potentiam physicē, & moraliter expeditam ad aliquod operandum bonum moraliter, vt constat ex dictis in prima conclusione: ergo debetur ei auxiliū efficax, seu congrua cogitatio, licet non in omnibus indiuiduis, bene tamen in aliquo, vt aliquando efficiat bonum aliquod morale nulla mala circumstantia vitiatum.

45 *Resp. cōtrarij.* Respondent Authores oppositi, veram esse maiorem vltimæ probationis in agente determinato ad vnum, & per modum naturæ operante; huic namque ita debetur cōcursus ad actum, quem efficere potest, vt absque miraculo ei denegari non possit: secus autem quando est agens liberum: nam cum hoc sit indifferēs ad bonum, & malum, non debetur ei magis ad vnum extremum, quam ad alterum determinari; ac proinde, quod Deus taliter sua prouidentia disponat, quod excitetur cogitatio congrua ad bonum, vel auxilium efficax ad bonum largiatur, speciali gratiæ referendum est.

Contra primo. Verum contra hanc solutionem obstat in primis authoritas D. Thomæ loco relato, vbi docet, debitum esse homini habere virtutem: ergo non obstante indifferentia, quam habet ad virtutem, atque vitium, debetur. *Secūdo.* Secūdo: nam cogitatio sufficiēs ad bonum, specialis gratia non est in

sen-

ſententia Vazquij; & tamen volūtas vt præuenit omnem cogitationem, per quam in actu primo ad operandum completur, indifferens eſt vt ei præparetur cogitatio ſufficiens ad malum: ergo quod voluntas cogitatione ſufficienti ſuppoſita indifferēs ſit ad cogitationem congruam, & non congruam ad bonum, non tollit quominus ei congrua cogitatio ad bonum debeatur, & ſpecialis gratia non ſit.

Tertio. Tertio: nam in eiuſdem Authoris ſententia, cogitatio congrua ad opus in indiuiduo indifferens, ſpecialis gratia non eſt; & tamen volūtas, prout in actu primo indifferenter ſe habet omnino, vt opus in ſua indifferentia relinquat, vel ad malum finē ordinet: ergo ex indifferentia voluntatis ad bonum, & malum, non rectē colligitur cogitationem congruam ad bonum indebitam eſſe, & gratiā ſpecialem.

46 *Reſp.* Nec reſpondere ſufficit, cogitationem congruam ad opus indifferens indebitam eſſe, non tamen gratiam ſpecialem, quia opus indifferēs non eſt voluntatis perfectio, & idcircô determinari ad illud ſpeciali gratiæ referendum non eſſe; ſecus in opere bono moraliter oppoſita de cauſa contingit.

Contra Nam in contrarium obſtat: tum, nam licet non ſit tanta perfectio, aut opus bonum, aliqua tamen perfectio voluntatis eſt. Tum etiam: nam licet non ſit poſitiua perfectio illius, eſt tamen negatiua perfectio; negatio namque relationis ad malū, perfectio eſt voluntatis.

Quarto reijcitur principalis ſolutio. Quarto reijcitur: nam voluntas eſtô indifferens ſit ad bonum, & malum indifferentia elicientiæ, non tamen indifferētia inclinationis, ſed per hanc determinatē reſpicit bonū inclinatione expedita moraliter, & refugit malum: ergo non obſtante prædicta indifferentia eſt illi debitum, vt aliquādo reducatur ad actū moraliter bonum. Probo hanc cōſequentiam. Tum, quia inclinatio ſupra rationem potentiæ pure eliciti-uæ ſolum addit conceptum exigentiæ; & conſequenter ad perfectionē debitam terminatur, vt fusé oſtendi in *Tractatu de Viſione Dei diſp.* 8: ergo ſi voluntas determinatē inclinat ad bonum morale, non ſolum illud poteſt elicere, ſed etiam illud exigit; & conſequenter debitum erit ei debito connaturalitatis, quod aliquādo determinetur ad bonum congrua cogitatione, aut auxilio efficaci. Tum etiam: nam monſtruoſum valde eſſet, quod natura potens expedite moraliter ad bonum, & malum, determinata tamen per inclinationem ad bonum, numquam ad illud determinaretur; at illud quod abſque monſtruoſitate non poteſt negari ſpecialis gratia non eſt: ergo cum inclinatione expedita moraliter ad bonum conforme rationi, non ſtat quod congrua cogitatio, aut efficax auxilium ad illud determinans, ſpecialis gratia non ſit.

Denique traditam ſolutionem reijcio: nam quod agenti naturalī debetur ex conceptu expeditē potentis, etiam agenti libero eſt debitum ſi iura libertatis ſaluentur illęſa; at per hoc, quod debeatur agenti libero expeditē potenti ad bonū, aliquando determinari ad illud, dūmodo non ſit debitū ſemper determinari, iura libertatis ſubſiſtunt, & diſcrimen ſuficiens inter illud, & naturale agens, cui ſemper debetur: ergo etiam ſi natura rationalis indifferens ſit ad bonum, & malum; quia tamen eſt potens expeditē ad illud, debita, eſt congrua cogitatio ad bonum aliquando determinans. *Quinto*

*

ososososososososos
sosososososos
sososososos
osososos
soso
(o)

§. VII.

Contrariorum argumentis occurritur.

47 *Arg. 1.* Contra istam cōclusionem obijciunt contrarij Authores, primo D.Th. *q.24. de veritate artic.14. in corp.* vbi postquam assignasset discrimen inter actum meritorium, & non meritoriū, quod ad primum habitualis gratia requiritur, secus vero ad secundum; & inter agēs naturale, & liberum, quod primum est determinatum ad vnum, & idcircò operationis eius Deus est causa in quantum dat, & cōseruat id quod est principiū naturalis operationis in re; agens autem liberum, quia indifferens indiget moueri exterius ab obiecto, & interius à Deo, his verbis concludit: *Vnde si gratiam Dei velimus dicere, non aliquod habituale donū, sed ipsā misericordiā Dei, per quā interius motū mentis operatur, & exterior à ordinat ad hominū salutem, sic nec vllum bonū homo potest facere sine gratia Dei, sed communiter loquentes vtuntur nomine gratiæ pro aliquo dono habituali iustificante*: ergo ex mente D.Tho. nullum opus bonum etiam ordinis naturæ valet homo efficere absque gratia speciali auxiliante à dono creationis distincta, etsi ad id dono habitualis gratiæ nō indigeat. Patet consequentia. Tum primo: nā misericordia Dei sola specialis gratia potest appellari. Tum etiā, quia ordinatio ad salutem absque speciali gratiā subsistere nequit. Respondet Montesinos loqui ibi D.Thomā de bono opere conducēte ad salutē, quod colligit ex illis verbis, *& exteriora ordinat ad hominis salutē*, ad hoc autem specialem gratiam necessariam esse extra controuersiā est apud Theologos. Longè tamen distat hæc interpretatio à mente D. Thomæ, vt constabit legenti corpus articuli. Nec illi fauent verba relata, nam illa D.Thomas non posuit ex parte operis efficiendi, sed ex parte acceptionis gratiæ, & acceptione supposita intulit absolutè, & vniuersaliter, nec vllum bonum posse hominem facere absque gratia Dei.

Resp. Montesinos.

Displicet solutio.

48 *Vera solutio.* Quare aliter est respondendum, loqui D.Thomam de concursu generali Dei, qui gratia est, non tamen specialis, & à creationis dono distincta. Quod autem hæc sit mens D.Th. constat primo ex illis verbis: *Quamuis autem huiusmodi bona possit homo facere sine gratia gratumfaciente, non tamen sine Deo, quia causa secunda non agit, nisi per virtutem causæ primæ, vt dicitur in libris de causis*; at concursus Dei illatus ex communi ratione dependentiæ agētis secundi à primo, generalis est, vt arguebamus supra: ergo de illo est intelligendus D.Th. Secundo: nam ad omnia argumenta secundo loco posita ad probandam necessitatem gratiæ ad quodlibet opus, his verbis respondet: *Ad ea vero, quæ sunt in cōtrariū patet solutio, quia vel procedūt de bono meritorio, vel ostendūt, quod sine operatione Dei homo nullum bonū facere potest*: sentit ergo D.Th. ad op⁹ bonum morale solum esse necessariā gratiā, acceptam pro operatione Dei; operatio autem diuina, nisi ad supernaturalem ordinē eleuet, generalis concursus est.

49 *Replicabis 1.* Si opponas primo: generalē concursum non posse misericordiā Dei appellari, sed solum specialis gratia sub hoc nomine cōprehenditur, Diuus autem Thomas, gratiam requisitā asserit esse misericordiam Dei. Secundo: solum per gratiā specialem ordinātur exteriora ista ad hominis salutē; at D.Tho. asserit necessariam esse ad quodlibet opus bonum gratiam acceptā pro misericordia Dei, qua interius motū mentis operatur, & exteriora ordinat ad hominum salutem: ergo idem quod prius. *Secūdo.*

Tertio. Tertio: nam constituit discrimẽ inter agẽtia naturalia, & libera quoad indigentiam concursus diuini; at naturalia agentia indigent generali concursu: ergo libera indigent concursu speciali, qui sit specialis gratia.

50 *Resp. ad 1.* Respondeo ad primam obiectionem, negando maiorem, quia vt docet D. Thomas *1. p. quæst. 21. art. 4.* in omni opere Dei misericordia, & iustitia inueniuntur, iuxta illud Psalmi: *Omnes viæ Domini misericordia, & veritas*, quod expressé docet ibi, verificari etiam in opere creationis: *Si tamen misericordia*, inquit D. Thomas, *pro remotione cuiuscumque defectus accipiatur, quamuis non omnis defectus propriè dici possit miseria, sed solum defectus rationis naturæ, quam contingit esse fœlicem, nam miseria fœlicitati opponitur*: cum ergo per concursum generalem Dei, quo voluntatem applicat, & mouet ad opus remoueatur defectus determinationis ad illud, rectè potest talis concursus misericordia appellari. *Ad 2.* Ad secundam dicatur, ly & in verbis D. Thomæ accipi diuisiuê, non copulatiuê, hoc est, requiri gratiam acceptam pro misericordia, qua interius motũ mentis operatur, vel exteriora ordinat ad hominis salutem, ita vt primũ requiratur ad omne opus bonum, secundum autem solum ad motus salutares. *Ad 3.* Ad tertiam dicatur, discrimen inter agentia naturalia, & libera cõsistere in hoc, quod prima non indigent concursu diuino, vt determinãte obiectiue, aut subiectiue, sed solum vt præuiè applicante. Secunda autem indigẽt diuino concursu, vt determinante vtroque modo, quod discrimen subsistit etiam si cõcursus cum agente libero, gratia specialis non sit. Et iuxta hanc interpretationem accipiendus est D. Tho. *in 2. distinct. 28. q. 1. art. 1. ad 1.* quem locum in sui fauorẽ adducit Vazquez, cum tamen expressus sit pro nostra sententia: nam gratia ibi à D. Thoma exacta est Deus gratis dãs, Deus gratis dans ad omne opus, siue morale, siue naturale concurrit, vt per se est manifestum, & ibi docet Angelicus Doctor, cuius hæc sunt verba: *Nihil tamen bonum potest facere sine gratia Dei, secũdum quod intelligitur gratia ipse De⁹ gratis dãs, eo quod ipse est principium omnis boni, non tantum in hominibus, sed etiam in alijs creaturis, & sic intelligendum est, quod dicitur, sine me nihil potestis facere*; at Deus gratis dans sub hoc communi cõceptu, vt ad homines, & ad alias creaturas extenditur, specialis gratia non est, sed generalis benefactor: quomodo ergo Vazquez, nisi fauoris paupertate oppressus, & cupiditate contẽtionis, verba hæc D. Th. in sui fauorem contra nostram sententiam potuit retorquere?

51 *Aliud testim. D. Tho. explicatur tripliciter* Sic etiam interpretandus est Angelicus Doctor *2. 2. q. 136. art. 3. ad 2.* vbi ad bonum opus virtutis polyticæ, requirit auxilium gratiæ Dei, quod intelligendum non est de auxilio gratiæ specialis, sed de generali concursu, qui est gratia communiter dicta, & à creationis dono indistincta. Vel dicatur cum Montesino *n. 68.* loqui ibi D. Th. de opere morali eximio, quale est sustinere plura, & grauissima propter bonum patriæ, ad quod efficiendum non negamus necessariũ esse auxiliũ specialis gratiæ ad minus Dei conditoris naturæ, de quo infra. Vel tandem dicatur, loqui D. Tho. de opere bono morali, vt virtuosê fit, ad quod specialẽ gratiã necessariam esse, non negãt Thomistæ, vt videre est apud M. Soto *vbi supra*, & Suarez cum alijs; cuius ratio est: nã vt sic fiat, petit ab habitu virtutis procedere, quatenus virtus est; cũ virtutes omnes cõnexæ sint ad min⁹ quoad statum virtutis; & cõsequenter vna sine altera inueniri non possit, & vt omnes habeantur specialis gratia necessaria sit; fit consequens nõ posse bonum opus morale virtuosê fieri sine speciali gratia.

52 *Arg. 2.* Secundo principaliter arguunt: vt homo efficiat aliquod opus bonũ

morale, necessarium est taliter ordinem vniuersi disponi, vt excitetur congrua cogitatio; at sic disponi est specialis gratia conditoris naturæ: ergo necessaria est huiusmodi gratia ad omne opus moraliter bonũ. Maior cum consequentia tenet. Minor autem probatur. Tum, quia potuerunt aliter res disponi citra iniuriã creationis: ergo sic disponi fuit gratia à dono creationis distincta. Secundo, quia aliàs si sic non disponerentur, non esset integrum creationis donum, quod falsum apparet. Tertio: nam homo per peccatũ meruit omni cogitatione congrua priuari: ergo quod sic ordo vniuersi fuisset dispositꝰ, vt nõ priuaretur homo omni congrua cogitatione, fuit speciale beneficiũ, & specialis gratia.

Minor prob. 1.

Secũdo, & 3.

53 *Resp. ad 1. prob. minoris*

Respondeo, concessa maiori, negando minorem. Ad primam probationem, distinguo antecedens: aliter res disponi quoad peculiares cogitationes congruas, quæ de facto excitantur, cõcedo antecedens: quoad istas, & alias, ita vt nulla excitaretur, nego antecedens, & nego consequentiam: quia cum rationali creaturæ, eo ipso, quod creetur à Deo aliquis rerũ ordo debeatur, in quo excitentur aliquæ congruæ cogitationes ad bonum, vt probatum relinquo, quod istæ, quæ de facto excitantur potuerint non excitari Deo aliter res disponente, specialis gratia nõ est: sicut si quis debeat vni cẽtum numos, quod soluat his cẽtum potens illos negare cum obligatione alios tradẽdi, specialis gratia nõ est. Ad secundam probationem, distinguo consequens: non est integrũ integritate essentiali, nego sequelã; integritate completa debita illi, cõcedo sequelam. Nec hoc potest falsũ apparere, quia vt dixit D. Th. 2. *Contra Gentes cap. 28.* vnicuique naturę debetur id, sine quo perfecta esse nõ potest; natura autem rationalis sine omni honesta operatione perfecta esse non potest, vtpotè carens in omni indiuiduo termino primario inclinationis proportionatæ physicè, & moraliter; ac proinde, etsi essẽtialia doni creationis subsistere possint per hoc, quod Deus creet rationalẽ naturam, etsi nulla congrua cogitatione excitetur; integralia tamẽ illius subsistere nequeunt, absque aliquo ordine, in quo aliqua cogitatio congrua excitetur. Ad tertiã, distinguo antecedens: meruit quoad sufficientiã, concedo antecedens: quoad efficaciã, nego antecedens, & nego consequentiã: sicut etiã quoad sufficientiã annihilari meruit, quoad efficaciã tamẽ non meruit, quia nõ fuit hæc pœna à Deo statuta pro culpa. Vnde sicut non annihilari specialis gratia non fuit: ita nõ priuari omni congrua cogitatione speciali gratiæ referendũ non est. Instoque argumẽtum. Tũ in cogitatione sufficiẽte ad bonũ. Tũ in cogitatione congrua ad opus in indiuiduo indifferens. Tũ denique in speculatiua rerũ cognitione, quæ ad specialẽ gratiam non pertinent, vt in primo, & secundo exemplo fatetur Vazquez. De tertio autẽ probauimus supra; & tamẽ taliter potuit ordo vniuersi disponi, quod non euenirent, vt de facto euenerũt, & per peccatum meruit homo quoad sufficientiam illis priuari.

Ad 2.

Ad 3.

54 *Arg. 3.*

Tertio sic arguũt: voluntas hominis supposita cogitatione sufficienti ad bonum, est omnino indifferẽs ad bonum, & malũ: ergo non magis petit, nec magis ei debetur quoad bonũ, quã quoad malum determinari; & consequẽter auxilium, seu cõgrua cogitatio applicans ad bonũ est vltra omne debitũ; ac proinde gratia specialis. Patet cõsequẽtia; quia indifferenti in quantum tali debita nõ est determinatio ad vnam partem suæ indifferentiæ. Et cõfirmatur primo: si esset debita determinatio ad bonum, non posset homini citra iniuriam negari; at auxilium efficax ad bonum determinans multoties homini citra iniuriã denegatur à Deo, aliàs quoties homo contra naturalia peccaret, Deus illi irrogaret iniuriam in denegatione auxilij efficacis: ergo.

Conf. 1.

Confi.2. Confirmatur secundo: demus duos homines esse excitatos sufficiẽti, & æquali cogitatione ad bonum honestum, & quod vnus operetur altero non operante, in isto casu non operanti nulla fit iniuria: ergo operanti gratis fuit concessum efficax auxilium. Patet consequentia; quia non debetur vni magis, quam alteri; at non operanti non debebatur, aliàs ei absque iniuria non denegaretur: ergo nec operanti debitum erat; & consequentẽr respectu illius fuit gratia specialis.

55 Ad hoc argumentũ, quod ex Capreolo desumpserunt contrarij, respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiã. Ad eius probationem, distinguo antecedens: indifferẽti æqualiter ad vtrumque se habenti, concedo antecedens: inęqualiter vtrumque respicienti, nego antecedens, & nego consequentiam. Nam voluntas estô indifferens sit ad bonũ, & malum, non tamen omnino æqualiter comparatur ad illa: nam ad bonum inclinat, secus vero ad malum, sed potius ab illo per inclinationem auertitur; ac proinde, etsi respectu vtriusque indifferens sit indifferentia elicientiæ: secus autem indifferentia inclinationis.

Ad 1. cõfir. Ad confirmationem, concessa maiori, eo modo, quo est debita, & concessa minori, distinguendum est consequens: est debita determinatio ad bonum pro semper, nego consequentiam: pro aliquo tempore, concedo consequentiam: bene autem stat deberi determinationem ad bonum aliquando, & multoties citra iniuriam negari. *Ad 2.* Ad secũdam confirmationẽ, admittendo casum, & concesso antecedenti, distinguo consequens: gratia facta indiuiduo, concedo consequentiam: gratia respectiuè ad naturam, nego consequentiam. Nec amplius conuincit probatio facta. Nec exinde colligitur esse gratiam specialem, quia vt gratia specialis esset naturæ, nec in indiuiduo futura erat debita.

56 Sed obijcies primo: quod naturæ debetur, omnibus eius indiuiduis debetur; cũ n ad quodlibet indiuiduum omnia prædicata naturæ descendant: ergo si determinatio ad bonum morale non est debita omnibus indiuiduis naturæ, nec naturæ ipsi potest deberi. *Oppones 1.* *Secũdo.* Secundo: donum creationis est commune omnibus indiuiduis naturæ: ergo si auxilium ad opus bonum morale efficiendum omnibus naturæ indiuiduis debitum non est, non comprehenditur sub dono creationis, sed est gratia specialis, & ab illo distincta.

Tertio. Tertio, quod naturæ debeatur, si tamen indiuiduo v. c. Petro ratione suæ indiuiduationis debitum nõ est, erit gratia specialis: ergo ex eo quod debeatur naturæ, argumentum non soluitur. Antecedens probatur: etsi Christo ratione suppositi debeatur terminus prædestinationis ipsius, quia tamen ratione humanæ naturæ ex qua simul cũ supposito Verbi Christus cõponitur, talis terminus nõ debetur est specialis gratia respectiuè ad illũ: ergo pariter, etsi Petro ratione naturæ debeatur auxilium ad bonũ determinans, si tamen ratione suę eccceitatis non debeatur, erit specialis gratia respectiuè ad illum. *Quarto* Quarto: si nulli indiuiduo determinato cõgrua cogitatio, seu efficax auxiliũ debeatur, sed alicui vagê, nec etiam erit debitum aliquod determinatum auxilium, sed aliquod vagê; at deberi aliquod vagê cum non debito alicuius in particulari rationem gratiæ non tollit: sicut necessitas ad aliquod vagê veram libertatem non impedit: ergo idem quod prius. *Quinto.* Denique: nã quod est naturæ debitum in aliquo indiuiduo vagê, & in confusso, non potest omnibus eius indiuiduis in aliquo statu negari; at congrua cogitatio ad bonum omnibus indiuiduis humanæ naturæ in statu damnationis negatur: ergo. *Cõfirm.* Et confirmatur: generalis namque prouidentia non negatur à Deo homini in statu damnationis; sed negatur illi congrua cogitatio ad bonum: ergo ad generalem prouidentiam non spectat.

Res-

Digitized by Google

57 *Ad 1. obiectionẽ resp.* Respondeo ad primam obiectionem, distinguendo antecedens: quod est debitum debito essentiali, aut per modum proprietatis, concedo antecedens: quod est debitū per modum termini naturalis inclinationis debito accidentali, nego antecedens; & distinguo consequens eodẽ modo.

Ad 2. Ad secundam, distinguo antecedens: donum creationis quoad sibi essentialia, est commune omnibus indiuiduis naturæ, concedo antecedens: quoad integritatem sibi accidentalem, nego antecedẽs. Auxilium autẽ efficax ad aliquod opus bonum morale, non spectat ad essentialia dona creationis, sed ad integritatem accidentalem debitam tamen.

Ad 3. Ad tertiam, nego antecedens. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est: nam suppositum Verbi ratione cuius humanitati Christi terminus prædestinationis debetur, gratiosè, & supernaturaliter ipsi humanitati coniunctum fuit; & ideo debitum ex tali coniunctione procedens non tollit veram rationem gratiæ specialis: natura autem humana essentialiter cõuenit Petro, & idcircò debitū ratione naturæ opponitur rationi gratiæ specialis.

Ad 4. Ad quartam, concessa maiori, nego minorem. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequẽtiam; sed solum colligitur, quod sit gratia, nō vero quod sit gratia specialis.

Ad 5. Ad vltimam; distinguo maiorem: si debeatur pro omni statu naturæ, concedo maiorem: si non pro omni, sed pro aliquo statu, nego maiorẽ, & concessa minori, nego consequentiam. Ratio autem, quare homini pro statu damnationis non debeatur congrua cogitatio, est; quia damnati non sunt moraliter potentes operari bona moraliter, vel ratione obstinationis in malo, vel ratione vehementis tentationis, qua semper inuehuntur ad malum, saltim circunstantia mali finis, cui inflexibiliter adhærent. Per quod ad confirmationem patet solutio. *Ad cōf.*

Denique argumentari possumus contra nostram sententiam: ex eo quod ex vi creationis accipiat homo naturam rationalem cum potentia expedita ad bonum morale per modum actus primi, non sequitur deberi ex vi illius auxilium efficax, seu congrua cogitatio ad bonum determinans: ergo ratio probatiua nostræ conclusionis est nulla, & consequenter falsa conclusio 58 *Vltimo arg.*

Probatur antecedens primo: ex vi iustificationis accipit homo gratiam habitualem, quæ per modum naturæ sufficienter inclinat ad aliquod opus bonum ordinis supernaturalis; & tamen auxilium efficax, seu congrua cogitatio ad illud determinans, est gratia specialis non debita: ergo ex potentia expedita per modum actus primi ad aliquod opus bonum morale ex vi doni creationis, non rectè colligitur debitum cogitationis congruæ, seu auxilium efficax ad illud. *Antec. prob. 1.*

Secundo: homo conditus in statu innocentiæ habet expeditam potentiam ad perseuerandum, si vellet, vt ex dicendis infra manifestè constabit: & tamen auxilium efficax ad perseuerandum de facto, ei nō debebatur, sed erat specialis gratia: ergo idem quod prius. *Secũdo.*

Tertio: homo in statu gratiæ ex vi auxiliorum prouidentiæ generalis habet expeditam potentiam per modum actus primi ad totam legem naturæ, & supernaturalem collectiuè adimplendam; & tamen efficax auxilium ad de facto adimplendam totam legem, vsque ad finem vitæ non debetur illi ex vi generalis prouidentię, aliàs, nec donum perseuerantiæ, nec prædestinatio essent gratiæ speciales, quod esse falsum inferius monstrabimus, & fatentur omnes: ergo idem quod prius. *Tertio.*

Digitized by Google

Cōfirm. Confirmatur,& explicatur hoc amplius: potentia expedita moraliter ad adipiscendam æternam salutem,competit homini ex vi prouidentiæ generalis ordinis gratiæ,quę prædestinatis, & reprobis communis est,& tamen auxilia efficacia,quibus de facto homo illam consequitur, non debentur ex vi generalis prouidétiæ,nec omnibus indiuiduis humanæ naturæ,nec alicui vagê, & in confuso,aliàs prædestinatio, qua præparantur specialis prouidentia nó esset: ergo quod ex vi creationis possit homo expeditê aliquod bonum opus efficere,non probat ex vi illius deberi alicui indiuiduo vagê, & in confuso efficax auxiliũ ad aliquando bene operandum.

59 Resp. ad 1. prob.antec. Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem, de qua fusius *infra art.9.* breuiter pro nunc respondeo, concessa maiori,distinguendo minorem: est gratia specialis respectiuê ad hominem ratione suæ naturæ,concedo minorẽ: respectu hominis reduplicatiuê vt iustificati,nego minorem,& nego consequentiam. Itaque,sicut homini ex vi doni creationis debetur auxiliũ ad aliquando bene operandum moraliter, quod auxilium etsi gratia sit, est gratia comprehensa in dono creationis,& ab illo indistincta; ita ex vi doni iustificationis,quo accipit gratiam,quæ per modum naturæ inclinat sufficienter ad opus supernaturale efficiendum,debetur homini auxilium efficax ad aliquando bene operandum supernaturaliter. Quod quidem auxilium,etsi gratia sit, & gratia comprehensa in dono iustificationis,& ab illo indistincta: quia tamen creatio ratione cuius auxilium ad bene operandum moraliter est debitum homini,gratia specialis non est, bene tamen iustificatio ratione cuius accipit habitualem gratiam;hinc fit,quod auxilium efficax ordinis supernaturalis absolutê sit gratia specialis: secus vero auxiliũ efficax, seu congrua cogitatio ad opus morale.

60 Ad 2. Ad secundam probationem,de qua *infra art.10.* distinguo maiorem: potentiam expeditam ad perseuerandum per se primo, nego maiorem: per se primo ad bene operandum, & secundario ad perseuerandum,concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam; quia debitum auxilij efficacis ex vi expeditæ potentiæ non infertur respectiuê ad secundarium terminum potentiæ,& inclinationis,sed solum ad primum. Et quia si numquam bene operatur homo habens expeditam potẽtiam,maneret potẽtia frustrata primario termino suæ inclinationis, qua propendit in bonum morale, si autem aliquádo bene operetur,quãuis non perseueret tali termino frustrata non maneat,hinc est,quod ab expedita potentia ad aliquod opus ex vi doni creationis rectê colligamus debitum auxilij efficacis ad perseuerandum actualiter.

Ad 3. Et ex his ad tertiam probationem constat solutio: nam potentia hominis iusti ex vi auxiliorum generalis prouidentiæ gratiæ,non est per se primo ad totam collectionem,sed secundario ad illã,& primario ad bonum ordinis supernaturalis vt sic:vnde sicut quia debitum non est indiuiduo ratione sui,sed ratione naturæ primario,non debetur efficax auxilium omnibus indiuiduis,sed aliquibus vagê,ita,quia ex parte termini inclinationis,& potentiæ expeditæ non est ad opera sub particulari ratione primaria,sed ad aliquod opus morale sub communi ratione, non fundatur debitum auxilij efficacis ad omnia opera moralia collectiuê, sed solum ad aliqua.

Ad cōf. Ex quibus constat confirmationis solutio: nó enim terminatur primario ad æternæ salutis cõsequutionem potentia hominis competẽs ex vi auxiliorum prouidentiæ generalis ordinis gratiæ, sed secundario solum: vnde in tali potentia,quamuis expedita,non fundatur debitum actualis consequutionis, etiam in aliquo indiuiduo vagê; ac proinde

præ-

Digitized by Google

prædestinatio præparans media efficacia, quibus homo illam consequatur de facto, specialis prouidentia est à generali prouidentia distincta.

§. Vltimus.

Tria corollaria ex dictis.

61 *Primũ corollarium.* EX dictis in discursu disputationis colligo primo: ad victoriã leuis tentationis ex motiuo honesto naturali specialem gratiam necessariam non esse, nec Theologicã, nec Dei conditoris naturæ. Ita omnes Doctores pro tertia sententia relati, præter Montesinos, qui ad minus petit gratiã specialem protectionis æternæ, qua Deus hominem exterius protegat, ne tentatio grauis fiat.

Prima pars prob. Prima pars huius corollarij manifesta est ex dictis inter probãdam secundam assertionem: gratia enim Theologica est illa, quæ datur ad opus ad æternam vitam conducens; at victoria leuis tentationis ex motiuo honesto naturali ad vitam æternam nullo modo conducit; cum sit opus entitatiuè naturale, quod nullatenus posse ad vitam æternam conducere, ibidem monstrauimus: ergo ad victoriam leuis tẽtationis gratia Theologica necessaria non est.

Secũda suadetur. Secunda pars hac ratione suadetur: etenim victoria leuis tẽtationis est opus facile nõ excedẽs, nec physicè, nec moraliter vires hominis etiã infirmi: ergo ad illam homo in statu lapsus, speciali gratia Dei cõditoris naturę nõ indiget. Antec. certũ videtur: non enim fundamentũ aliquod potest assignari, vt adeò vires hominis lapsi extenuemus, vt proportionẽ physicam, & moralẽ nõ habeat ad victoriã leuis tentationis. Consequẽtia autem constat ex dictis inter confirmandam tertiam assertionem.

Si forte dicatur: esse specialem gratiam æternę protectionis, quod Deus non sinat crescere tentationem maximè à diabolo, qui ratione suæ peruersionis, & odij, quo erga humanum genus afficitur, semper est ad grauiter tentandum procliuis. In cõtrarium obstat. Tum, quia iam saluatur veritas illationis in sensu formali, nempè hominem proprijs viribus, absque speciali gratia posse vincere leuem tentationem; quandoquidem ad illam, nisi amplius crescat, non indiget speciali adiutorio diuino. 62 *Resp.* *Contra primo.*

Secundo: nam eo ipso quod homini ratione inclinationis proportionatæ ad bonum morale debeatur auxilium efficax aliquando ad illud determinans, etiam debetur remotio impedimentorum, quæ ab illo diuertere possunt: ergo debetur illi cõcursus diuinus quo taliter protegat, vt tentatio grauis non vrgeat ratione cuius ab attingentia honesti possit impediri. *Secũdo.*

Tum denique: nam multoties dęmon homines tentare negligit ex aliquo prauo motiuo, maxime erga bona non proficua ad salutem, qualia sunt opera acquisitæ virtutis: ergo quod non semper grauiter vrgeat, speciali Dei custodiæ, & protectioni externæ, referendum non est. *Tertio.*

Secundo infertur, hominem lapsum non indigere gratia Theologica, nec speciali Dei conditoris naturæ, vt de facto eliciat practicam cognitionem moralem, nec sufficientem ad mouendam voluntatem, nec efficacem. Quod probo: quia ad sufficientem minus requiritur, quam ad bonum opus morale, ad efficacem autem non amplius requiritur; at ad opus bonum morale gratia Theologica necessaria non est, nec specialis Dei conditoris naturæ: ergo neque ad cogitationem moralem sufficientem, seu efficacem aliqua ex prædictis gratijs est necessaria. *Secũdũ corollarium.*

Denique infero, ad nullam veritatem speculatiuam ordinis naturæ diuisiuè cognoscendam indigere hominem speciali gratia efficaci 63 *Tertiũ.*

Dei conditoris naturæ. Quod patet: nam vt conſtat ex dictis in præcedenti diſputatione, homo in ſtatu lapſus habet vires ſufficientes phyſicè, & moraliter ad omnem veritatē ſpeculatiuam ordinis naturæ cognoſcendam; at potentiæ expeditæ debetur concurſus, quo aliquando reducatur ad actum: ergo auxilium efficax ad quamlibet veritatem ſpeculatiuam ordinis naturæ cognoſcendam, ſpecialis gratia non eſt, ſed à dono creationis indiſtincta.

Solutio quædã præcluditur.

Si dicas: in aliquorum cognitione eſſe magnam difficultatē, & ideò ad illas cognoſcendas non deberi concurſum. In cōtrarium arguitur, quia vt ibi oſtēdimus, nulla eſt difficultas in alicuius veri cognitione, ad quam ſuperandam non ſufficiant vires naturæ, etiam in ſtatu lapſus: ergo nulla eſt veritas ſpeculatiua ad cuius congnitionem gratia efficax ſpecialis ſit neceſſaria.

Alia impugnatur.

Dices: nullam veritatem ſub particulari ratione terminare primario ſufficientiam naturalem, debitum autem ſolum eſt ad primarium terminum ſufficientis, & naturalis inclinationis, vt diximus ſoluendo tertium argumentum. Sed contra: nam quod intellectus, cui debetur aliquarum veritatum cognitio determinetur ad has, vel illas ſpecialis gratia non eſt; ſicut quod id quod debetur naturæ, huic indiuiduo concedatur, & alij negetur, inter ſpeciales gratias non computatur: ergo ſolutio eſt nulla. Et hæc de iſta Diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in 2. diſtinct.* 28. vbi à D. Thoma tractatur *quæſt.* 1. *art.* 1. poteſt etiam applicari litteræ Magiſtri *in 2. diſtinct.* 41. §. 1. ibi; *Cumque intentio.*

M. Sit.

DIS-

DISPVTATIO QVADRAGESIMA SECVNDA.

Vtrùm ad diligendum Deum Authorem naturæ super omnia dilectione efficaci indigeat homo speciali gratia, & quali?

§. I.

Quibusdam præsuppositis, referuntur sententiæ.

Nu. 1. *Primũ præsuppositũ.* IN HAC DISputatione præmittenda est in primis distinctio duplicis amoris, quorum altero diligitur Deus super omnia, vt est Author naturæ, altero vt est obiectum beatificans supernaturali beatitudine, de qua distinctione pluries D. Thomas fecit mentionẽ. Videatur 1. *p. quæst. 60. art. 1.* 2. 2. *quæst. 26. art. 3.* & *in præsenti art.* Si enim hæc distinctio non supponitur, via ad huius disputationis decisionem præcluditur.

Secũdũ Secundo est præmittendum, amorem Dei vt est Author naturæ, triplicem esse, alterum per modum simplicis complacentiæ de illius bonitate secundum se, alterum inefficacem, seu condicionatum, qui vocatur velleitas, alterum denique efficacem. Rursus iste amor est duplex, alter efficax exequens diù perseuerans, & actu per longum tempus, vel per totam vitam imperans totius legis naturæ adimpletionem. Alter est efficax affectiuus de se ad totius legis obseruantiam imperandã sufficiens, paruo tamen tempore durans, de quo intelligitur præceptum de diligendo Deum super omnia. Alter denique est efficax efficacia incompleta sufficiens ad subordinandum, & de facto subordinans Deo Authori naturæ omnia alicuius particularis

Digitized by Google

negotij, non tamen omnia, quæ ad Deum sunt ordinabilia.

2 *Tertiũ.* Denique est præmittenda distinctio triplicis status pluribus alijs omissis, in quibus potest homo considerari. Primus status est innocientiæ, in quo homo fuit conditus, & vocatur integræ naturæ, eo quod in illo pars inferior, nempe sensitiua, superiori, rationali scilicet, erat subiecta, ita vt illam suis motibus præuenire, seu obnubilare nõ poterat, & ratio erat Deo vt Auctori nedũ gratiæ, verum etiam naturæ subiecta, quos effectus iustitia originalis præstabat. Secundus status est puræ naturæ, quem homo de facto non habuit, potuit tamen illum habere, ita vt homo conderetur cum solis perfectionibus sibi debitis, sine gratia habituali, & supernaturali auxiliante; ac denique sine omni habituali forma, qua pars inferior subderetur rationi, vel ratio subderetur Deo, illaque in bonũ sensibile sibi conforme, sine subordinatione ad rationem propenderet, hæc autem in bonum conforme rationi; ac proinde ex hac inclinationum contrarietate domestica suboriretur quotidiana pugna, de qua Paulus aiebat: *Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ*, portione inferiori frequentius reportãte victoriam, superiori autem aliquando vincente. Tertius status est naturæ corruptæ, in quem miserè ob Prothoplasti culpã de fœlici illo innocientiæ statu cecidimus, qui status ad secundum addit auersionem à Deo, conuersionemque ad creaturam saltim moralem, iuxta modum quo tractatu de peccato originali essentiam originalis culpæ explicuimus. Rursus, in hoc statu potest considerari homo, vel sine habituali gratia iustificante, vel cum illa; cum nãque gratia habitualis reuelionem carnis ad rationem non tollat, etiã illa supposita perseuerat homo in statu naturræ corruptæ. Qui autem fusiorem horum statuum notitiam desiderat, legat Magistrum Soto *libro 1. de natura, & gratia cap. 3. & sequentibus.* Suarez *prologomeno 4. de gratia*, per plura capita, & commentatores in præsenti. Nobis namque per tempus fusior horum statuum indagatio non licet.

3 *Sensus difficultatis explicatur.* His igitur ita suppositis, disputatio præsens non de amore supernaturali, nec de naturali inefficaci, seu simplici complacentia procedit. Primum namque, non posse ab homine elici ex proprijs viribus, est certum de fide, vt diffinit Tridentinum *sessione 6. canone 3.* illis verbis: *Si quis dixerit sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione, atque eius adiutorio posse hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit*; an autem gratia ad actum dilectionis quoad substantiam sit necessaria, vel solum quoad modum, alterius est loci, videantur Theologi 2. 2. *quæst. 24. art. 2.* vbi communis iam Theologorum sententia ad substantiam actus dilectionis necessitatem gratiæ defendit; actum vero naturalem, seu inefficacem, seu simplicem complacentiam posse haberi ab homine sine speciali gratia, constat ex dictis præcedentibus disputationibus; cũ namque isti actus totius legis obseruantiam non claudant, proportionati sunt nedum physicé, verum etiam moraliter cum homine lapso; ac proinde ab illo ex proprijs viribus sine speciali gratia possunt haberi. Tota ergo difficultas ad actum dilectionis efficacem deuoluitur, non quidem ad efficacem efficacia exequenti actu per longum tempus obseruantiam totius legis imperante; cum namque de isto eadem ratio sit, ac de totius legis naturæ adimpletione, de qua in sequenti articulo, quod ibi de legis obseruantia dixerimus, de dilectione efficaci exequenti dictum intelligetur. De actu simplici efficaci efficacia quantum est de se effectiua, & ad totius legis obseruantiam sufficiente, de hoc inquam actu vt pro breui tempore durante, no-

stra disputatio procedit, an scilicet homo, non in statu integritatis, de quo ad finem huius quæstionis, sed in statu puræ naturæ, vel in statu naturæ corruptæ ad illius elicientiam, etiam pro breuissimo tempore speciali gratia indigeat, & qualis sit illa gratia, naturalis ne, an supernaturalis, etsi supernaturalis sit, an habitualis iustificans, vel actualis solum auxilians?

4 *Prima sententia* Prima sententia in neutro ex his statibus specialem gratiam ad istius actus elicientiam desiderat. Pro qua referri solent Soto *lib.1.de natura, & gratia cap.22.* falso tamē, nam loquitur de actu inefficaci. Caietanus etiam, & Medina *in præsenti*, sed Caietanus loquitur de actu efficaci efficacia inadæquata solum sufficiente ad ordinanda in Deū omnia ordinabilia pro tunc, non omnia ordinabilia absolute. Illam expresse tenent Scotus *in 1. dist.17. q. 2. & in 2.dist.28.q.1.* Gabriel *in 3. dist.27 q.1.art.3.* Pro eadem referens Aliacum, & Ochamum. Maior *in 2.dist.1.q.5.* Almainus *Tract.2. moralium cap.9.* Durādus *in 1.dist. 17.q.2.* Qui Auctores nihil distinguētes de amore naturali, aut supernaturali, absolute defendunt posse hominem lapsum ex proprijs virib⁹ Deum diligere dilectione efficaci. Eandem sententiam ex Recentioribus amplectuntur Molina in cōcordia *q.14.art.13.disp. 14.memb.3. circa finem*, loquendo de dilectione Dei prout est Author naturæ, addēs dilectionem istam ad attritionem, & contritionem quoad substātiam actus esse sufficientem. Lorca *disp.5. de gratia.* Granadus *controuersia 8. de gratia tract.1. disp.3.sect.3.* Quos quidam ex nostris sequuntur.

Scotus. Gabriel Maior. Almai. Duran. Molina Lorca. Gran.

5 *Secunda* Secunda, cum præcedenti conuenit loquendo de homine in pura natura, ab illa tamen in natura corrupta discordat, affirmans necessariam esse pro hoc statu specialem gratiam ad elicientiam actus prædicti. Pro hac refertur Abulensis. Illam expresse docēt Montesinos *disp. 27.q.6.* Aluarez *lib.5.responsionum cap.5.& 6.* Martinez *circa istū artic.dub.1.& 2.*

Aluar. Martin.

Tertia. Tertia, & vera sententia docet, in vtroque statu indigere hominem ad prædictum actum etiam pro breui tempore eliciendum speciali gratia Dei. Hanc tenet Soto *lib.1. de natura, & gratia cap.4. & 22.* Medina *in præsenti.* Curiel *dub.2.& 3.* Zumel *disp.1.& 2.* Pro illa referens Altissiodorensem, Albertum, Alensem, Maiorem, Vegam, & alios. Tenet etiam Suarez *lib.de necessitate gratiæ cap.32.vsq; ad 36.* Vazquez *disp.195.cap.2.& 3.* Tannerus *disp.6.de gratia q.3. dub.5.* & frequentius Recentiores Thomistæ. Etsi omnes hi Authores conueniant in gratia exacta, pro purorum naturalium statu docentes esse in sua entitate naturalem, indebitam tamē; circa gratiam vero necessariam homini in statu corruptionis, in tres modos dicendi diuiduntur. Quidam affirmant requiri gratiam actualem supernaturalem entitatiue vt principium eliciens, eo quod existimant dilectionem efficacem Dei Auctoris naturæ non posse non esse entitatiuē supernaturalem in statu naturæ corruptæ. Ita Zumel, Curiel, & quidam Recentiores docti ex hac nostra vniuersitate. Quos supresis nominibus refert Martinez de Ripalda *lib.3.de ente supernaturali disp.49.sect.3.* Quod ex Auctoribus nostræ sententiæ docet Aluarez *vbi proxime cap. 6.* Alij gratiam specialem entitatiue naturalem sufficientē esse defendūt. Ita Suarez, Vazquez, & Tannerus *vbi supra* relati. Alij denique affirmant vt principium eliciens sufficere gratiam specialem naturalem entitatiue, requiri tamen supernaturalem gratiam auxiliantem ex parte principij concurrentem moraliter, siue imperatiue, siue remouendo prohibens peccatum, gratiamque habitualem ingredientem ex parte termini. Veram sententiam tribus assertionibus explico.

Soto. Medin. Curiel. Zumel. Altis. Albert. Alens. Maior. &c.

§.II.

§. II.

De homine condito in statu puræ naturæ.

6 Prima conclusio PRima sit: *Homo constitutus in pura natura non posset Deum naturæ Authorem super omnia efficaci dilectione diligere, etiam pro breuissimo tempore, absque speciali gratia entitatiuè naturali.* Et quidem gratiam supernaturalem entitatiuè necessariam non esse, vt indubitatum supponimus. Tum, quia ille actus est in sua entitate naturalis; ac proinde postulare nequit vt principium elicens gratiam supernaturalem entitatiuè. Tum etiam; quia natura integra talem actum posset per vires proprias naturæ elicere, vt docet D. Thomas in præsenti articulo, vires autem naturæ in illo statu supernaturales non sunt.

Prob. 1. Quod autem specialem gratiam ad illius elicientiam in prædicto statu desideret, probatur in primis ex D. Thoma *in præsenti art.* vbi ex eo quod homo in statu naturæ corruptæ propter corruptionem naturæ, sequitur bonum priuatum, docet nõ posse actum efficacem dilectionis Dei Authoris naturæ conditoris elicere, nisi sanetur per gratiam; at homo in puris naturalibus conditus eodem modo sequeretur bonum priuatum, ac in statu corruptionis: ergo estò non indigeret in prædicto statu gratia sanante, cum non esset infirmus, indigeret tamen gratia speciali Dei conditoris naturæ. Probo minorem: quod homo in statu corruptionis sequatur bonum priuatum, prouenit ex eo quod natura inferior inclinat in bonum sensibile absque freno rationis; at in puris naturalib⁹ natura sensitiua portioni superiori subordinata non esset, sed in propriũ bonum propenderet, absque subordinatione ad rationem, cum hæc subordinatio solum in statu integritatis homini competat: ergo eodem modo sequeretur bonum priuatum, ac in statu naturæ corruptæ.

Respondet Aluarez *vbi supra cap.* 5. indigentiam gratiæ sanantis non prouenire in statu corruptionis præcisè ex propensione ad sequendũ bonum priuatum, sed ex auersione à Deo proueniente ex peccato. 7 Resp. 1. Sed cõtra primo: nam D. Thomas huius auersionis mentionem non fecit, sed solum inclinationis ad bonum priuatum: ergo solutio tradita menti D. Thomæ non congruit. Contra primo.

Secundo: nam etiam auersione culpæ sublata per gratiam habitualem indiget homo in statu naturæ corruptæ speciali gratia ad efficiendum actum prædictum, vt fatetur Aluarez *cap.* 6. ergo causa vnde oritur indigentia specialis auxilij ad eius elicientiam, non est auersio à Deo ex peccato prouениens, sed inclinatio naturæ sentientis ad propriũ bonum absque subordinatione ad rationem. Patet consequentia: nam si auersio peccati causa esset indigẽtiæ specialis auxilij, illa sublata non extaret indigentia specialis auxilij. Secũdo.

Tertio: nam ex eodem capite nascitur exigentia specialis auxilij ad actum prædictum, ex quo prouenit indigentia gratiæ ad totam legem naturæ adimplendam; at hæc non ex auersione à Deo proueniente ex culpa, sed ex propensione ad sequendum bonum priuatum originem trahit: ergo non ex auersione à Deo, sed ex hac inclinatione oritur indigentia specialis auxilij ad eliciendũ prædictum dilectionis actum. Tertio.

8 Resp. 2. Secundo respondent Authores primæ sententiæ, D. Thomam *in præsenti articulo*, non fuisse loquutum de vno simplicis dilectionis actu quãtumcumque efficaci pro breui tempore durãte, sed de actu efficaci diũ perseuerante, quo tota lex naturæ

perseueranter adimpletur: vnde solum infertur in statu puræ naturæ ad istum secundum actum necessariam esse gratiam specialem: secus autem ad primum.

Impugnatur. Sed nec ista solutio est sufficiēs: nam de actu illo diu perseuerante, & totam legem naturæ per longum tempus adimplente eadem est prorsus ratio, ac de totius legis naturæ adimpletione: ergo impertinenter D. Thomas si de isto loqueretur, multiplicaret articulos, sed in vno articulo legis adimpletionem, & istius actus eliciendiam comprehenderet; at hoc ita non fecit, sed in præsenti articulo indigentiam gratiæ ad efficacem dilectionem examinat, & in sequenti illius necessitatem ad totius legis naturæ adimpletionem: ergo non de actu dilectionis repetito, diuque perseuerante, sed de actu vno simplici durante pro breui tempore loquitur in præsenti.

9 *Secũdo prob. cõclusio.* Secundo principaliter suadetur conclusio, in efficaci dilectione Dei conditoris naturæ virtualiter continetur totius legis naturæ adimpletio; at homo purus absque speciali gratia totam legem naturæ adimplere non potest: ergo nec actum efficacis dilectionis elicere.

Resp. cõtrarij. Respondent Authores oppositi, posse pro paruo tempore totam legem naturæ adimplere, non autem per longum tempus; ac proinde etiã posse prædictum actum pro breui tẽpore elicere: secus per longum tempus absque speciali gratia.

Cõtra 1. Sed contra primo: nam in actu prædicto vt pro breui tempore elicito totius legis obseruatio, naturæ etiam per longum tempus virtualiter continetur; cum sit de se sufficiēs ad totius legis naturæ adimpletionem per totam vitam imperandam, etiam in præsentia difficultatum, & tentationum grauiter vrgentium: ergo si ad totius legis naturæ adimpletionem per longum tempus indigeret homo in prædicto statu gratia speciali, eadem gratia ad præfati actus eliciendiam, etiam pro breui tempore indigeret.

Contra secundo, ad hominem contra Magistrum Aluarez: nam etiam in natura lapsa potest homo pro breui tempore totam legem naturæ adimplere; & tamen prædictum actum absque speciali gratia non valet elicere, vt ipse fatetur: ergo quia in actu prædicto continetur virtualiter, & obiectiue legis adimpletio, non solum pro instanti quo durat, sed per totam vitam; ac proinde nō est eadē ratio de illo, ac de totius legis adimpletione pro breui tẽpore. *Secũdo.*

10 *Resp. Aluar.* Respondet prædictus Magister, hominem in statu naturæ corruptæ posse totam legem adimplere pro breui tempore negatiue, hoc est, si non occurrant plura præcepta obseruanda, nec vrgeant graues tentationes ad legis transgressionem vrgentes, in pura autem natura, non solum negatiue, sed etiam positiue id posset præstare; ac proinde in hoc statu posset actum istum dilectionis elicere absque speciali gratia: secus autem in illo primo.

Contra. Sed præterquamquod hoc voluntarie videtur assertum. In cõtrarium arguitur: nam difficilior est positiua obseruantia omnium præceptorum naturalium positiue occurrẽtium cum tentationibus grauiter vrgentibus pro breui tempore, quam per longum tempus; at homo purus per longum tempus non posset totã legem naturæ positiue obseruare: ergo nec pro breui tempore posset omnia hæc præcepta positiue occurrentia obseruare, sed solum negatiue. Probo maiorem: nam quo magis adunantur hostes, difficilius vincuntur; at si omnia præcepta pro breui tempore sint positiue adimplẽda, vincendæque tentationes, magis vnitæ occurrunt difficultates, quam si per longum tempus sint adimplenda, cum per longum tempus cum maiori successione occurrant præcepta: ergo maior est difficultas in positiua obseruantia omnium præceptorum pro breui tempore, quam per longum tempus.

Ter-

11 *Tertio prob. cõclusio.* Tertio principaliter suadetur conclusio,& explicatur amplius argumentum præcedens : de obiecto moraliter impossibili est impossibile etiam moraliter propositum efficax; at in dilectione efficaci Dei cõditoris naturæ implicite clauditur efficax propositum obseruandi totã legem naturæ perseueranter, & ad longum tempus,quod est moraliter impossibile viribus hominis in statu puræ naturę : ergo actus iste tale claudens propositum est moraliter impossibile viribus hominis in prædicto statu.

Resp. Huic argumento respondent contrarij Auctores, negando maiorem: cum enim plus ad exequutionem,quam ad intentionem requiratur,potest quis efficaciter intendere obiectum,cuius exequutio proprijs viribus est impossibilis, vt patet in consecratione hostiæ, quam non potest homo proprijs viribus exequi, potest tamen proprijs viribus illam intendere. Constat etiam in proposito efficaci vitandi omnia venialia collectiue, quod est possibile homini iusto, saltim ex communibus auxilijs gratiæ,& tamen exequutio specialissimum priuilegium exposcit. Constat etiam in dilectione efficaci Dei vt est obiectum beatificans,quæ claudit propositum efficax obseruãdi totam legem supernaturalem , & est possibilis ex auxilijs ordinarijs gratiæ, cum tamen actualis obseruãtia totius legis vsque ad mortẽ,specialissimum donum , perseuerantiæ nempe desideret.

12 *Reijcitur 1.* Cæterum hæc solutio est omnino insufficiens,& reijcitur probando maiorem;primo ex D.Thoma 1. *parte q. 63. art. 3.* vbi exinde probat non potuisse Angelum actu efficaci absoluto appetere æqualitatẽ cum Deo , quia talis æqualitas est impossibilis. *Secũdo.* Secundo ex eodem D. Thoma *3. p. q. 87. art. 1. in solutione ad 1. argumentum* , illis verbis: *Ad primum ergo dicendum , quod homo in gratia constitutus potest vitare omnia peccata mortalia, & singula,potest etiam vitare singula peccata venialia, sed non omnia, vt patet ex his , quæ in secunda parte dicta sunt. Et ideo pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quod homo proponat abstinere ab omnibus , & singulis peccatis mortalibus ; sed ad pœnitentiam peccatorum venialium requiritur, quod homo proponat abstinere à singulis , non tamen ab omnibus, quia hoc infirmitas huius vitæ non patitur, &c.* Ex quibus verbis, sic ostendo maiorem euidenter ni falor: exinde probat D.Thomas hominem constitutum in gratia nõ posse efficaciter proponere abstinere ab omnibus venialib⁹ collectiue, bene tamen ab omnibus mortalib⁹, quia omnia mortalia potest ex viribus gratiæ ordinarijs in exequutione vitare , non tamen ab omnibus peccatis venialibus : ergo apperte sentit de obiecto in exequutione moraliter impossibili,esse etiam impossibile moraliter propositum efficax.

Denique probatur:nam de obiecto physice impossibili,est physice impossibile propositum efficax,quo circa repugnat viribus naturæ efficax appetitus visionis beatificæ, vt cum frequentiori Thomistarum sententia fusè monstrauimus *Tomo 1. in 1. p. disput. 10. num. 3. & seqq.* ergo pariter de obiecto moraliter impossibili in exequutione,impossibile erit moraliter propositum efficax ; non enim videtur assignabilis ratio discriminis,cur physica impossibilitas obiecti,physicam impossibilitatem in appetitum refundat, & moralis impossibilitas non transfundat moralem. Nec exempla adducta fauent contrarijs. Non primum : nam in consecratione est aliquid naturale, nempe verborũ prolatio,quam viribus naturæ potest sacerdos exequutioni mandare ; est etiam aliquid supernaturale, virtus scilicet instrumentalis , qua consecrat hostiam;primum subiacet efficaci proposito illius : secus autem

13 *Tertio.*

Ad exẽpla solutionis resp. ad 1.

secun-

Digitized by Google

Ad 2. et 3. secundum. Secundum exemplũ mul to minus potest illis fauere, cum talem contineat doctrinam, vt ex D. Thoma iam vidimus. Nec denique tertium: nam licet ad actu perseuerandum in legis obseruantia vsque ad mortem magnum perseuerantiæ donum à communibus auxilijs gratiæ distinctum necessarium sit, ad posse tamen perseuerare auxilia generalia ordinis gratiæ sufficiunt, intentio autem efficax finis, seu propositum efficax non petit vires, quibus de facto illius obiectum exequutioni mandetur, bene tamen exposcit vires quibus exequutio obiecti possibilis sit.

14 *Quarto prob. cõclusio.* Quarto principaliter suadetur conclusio: cui est impossibilis moraliter electio mediorum, est etiã moraliter impossibilis efficax intentio finis; at totius legis naturæ obseruantia est electio in dilectione Dei conditoris naturæ, vt in efficaci intentione contenta, & est impossibilis moraliter homini in pura natura: ergo etiam est illi moraliter impossibilis naturalis efficax dilectio. Consequutio cum minore tenet. Maiorem autem probo. Tum: nam cui est impossibilis electio mediorum physice, est etiam physicè impossibilis efficax intentio finis: vnde quia electio supernaturalis vires hominis physice superat, easdem excedit supernaturalis finis intentio: ergo pari ratione impossibilitas moralis electionis arguit moralem impossibilitatem intentionis efficacis. Secundo ratione à priori: nam efficax intentio finis determinat sufficienter dando sufficientes vires ad electionem mediorum; at omnino repugnat vt natura impotens ad electionem moraliter, sit moraliter potens ad causandam in se formam dãtem sufficientes vires ad electionem mediorum: ergo non stat esse moraliter impossibilem electionem mediorum, & intentionem efficacem esse possibilem possibilitate morali. Illatio est legitima. Minor certa. Maior autem constans videtur. Tũ: nam intentio supernaturalis efficax finis sufficienter determinat ad electionem mediorum in eodem ordine, vt patet in dilectione Dei Authoris supernaturalis: ergo omnis intentio id præstat. Tum etiam, quia dupliciter aliquid dicitur efficax, vel efficacia infallibilitatis, vel sufficientiæ effectiuæ; at intentio efficax finis prima efficacia non gaudet: ergo ideo dicitur efficax, quia gaudet efficacia effectiua, ratione cuius præbet potentiæ sufficientes vires ad electionem mediorum. Tum denique, quia sic comparatur intentio ad electionem, sicut assensus præmissarum ad assensum conclusionis; at isti præbent intellectui sufficientes vires ad assensum conclusionis: ergo intentio præstat voluntati vires sufficientes ad electionem mediorum.

15 *Resp. Lorca.* Respondebis ex Lorca *vbi supra*, dilectionem de qua loquimur, sufficientem esse si perseueret ad imperandam totius legis obseruantiã: secus autẽ absolute. Ex quo solum sequitur non posse voluntatẽ hominis puri illam cõseruare in præsentia grauis tentationis, non autem in præsentia alterius, & pro breui tẽpore. *Cõtra.* Sed contra primo: dilectio efficax supernaturalis de se est sufficiens ad totius legis obseruantiam in præsentia cuiusuis tentationis; & tamen pro conditione exposcit, vt de facto illam imperet, quod conseruetur, cum possit non conseruari: ergo necessitas huius conditionis non tollit sufficientiam absolutam à naturali dilectione; cui⁹ ratio est, quia prædicta conditio non est necessaria vt possit imperare, sed vt de facto imperet legis obseruantiam. *Secũdo.* Secundo: vires insufficientes sub conditione perseuerantiæ, seu ad obseruantiam sui non possunt sufficientiam habere ad eliciendam formam sufficientem ad talem obseruantiam sub prædicta conditione; at vires voluntatis, adhuc si perseuerent, non sunt sufficientes ad legis obseruantiam per longũ tempus, & in præsentia grauis tentationis: ergo non gaudent sufficiẽtia

morali ad eliciendum actũ dilectionis, qui sub illa conditione grauem tentationem superare, & legis obseruantiam imperare valet.

16 *Vltimo prob. cõclusio.* Denique principaliter suadetur conclusio: homo in puris naturalibus si in peccatum incideret, estó per peccatum solum auerteretur à Deo prout est Author naturæ, non posset ex proprijs viribus actum dilectionis efficacis elicere: ergo nec ante culpam posset. Consequẽtia videtur bona: nam per peccatum nullũ ex principijs amitteret, quibus ante culpam gauderet: ergo si post culpã non posset proprijs viribus illum elicere, nec ante illam vires sufficientes haberet. Antecedens autẽ probatur: nam prædictus actus esset vltima dispositio ad remissionem culpæ; at non posset se vltimo ad remissionem culpæ disponere, sicut nec debitam sibi facere remissionem illius: ergo non posset actum istum dilectionis elicere. Si dicas: Angelos ante lapsum potuisse ex proprijs viribus Deum Auctorem naturæ diligere super omnia, & post lapsum non posse, quin per peccatum aliquod principium amiserit. *Resp.* In contrarium arguitur: *Contra* nam in Angelis hoc inde prouenit, quia sunt inflexibiles naturaliter, quo circa ab eo, quod semel elegerunt, non possunt recedere, homo autem inflexibilis naturæ non est; ac proinde nisi per culpã aliquod principium amittat, ita potens relinquitur, ac ante illam.

****

§. III.

Argumenta in contrarium diluuntur.

17 *Arg. 1.* Contra istam conclusionem opponunt cõtrarij Authores primo: homo in puris naturalib⁹ tenetur naturali præcepto Deũ naturæ Auctorem super omnia diligere; at sine potentia non stat obligatio, aliàs Deus obligaret ad impossibile, contra illud Ioannis 5. *Mandata eius grauia non sunt.* Et contra Tridentinum *sessione 6. canone 8.* ergo posset prædictum actum dilectionis elicere; at non per gratiam, cum status purorum naturaliũ omnem gratiam excludat: ergo posset ex proprijs viribus in dilectionem efficacem Dei cõditoris naturæ. Ad hoc argumentum respondeo, posse quidem hominem in pura natura, cęterum non ex proprijs, sed per gratiam specialem, quam Deus per specialem prouidentiam homini præpararet, nec status purorum naturaliũ excludit omnem gratiam specialẽ, sed solum gratiam supernaturalem entitatiue, vel naturalem communicatam per modum habitus, & formę permanentis, quasi foret in sententia aliquorum gratia sanans naturam, integramque illam constituens integritate purè naturali. Obijcies: De⁹ in illo statu obligaret hominem naturali præcepto ad dilectionem Dei super omnia: ergo teneretur illi præstare vires sufficientes, quibus posset illud implere; & consequenter talis sufficientia non est gratia specialis, sed debita homini in puris naturalibus. Respondeo, Deum teneri ex suppositione præcepti præstare homini vires sufficientes, & paratus esse ad dandas efficaces, hoc exigente prouidentiæ suæ suauitate, huius tamen præcepti suppositio necessaria non est, sed potuit Deus tali præcepto hominem non obligare: imo nec potuit ipsum obligare, nisi ei tribuendo vires vberiores, quam essent debitæ homini in illo statu.

Resp. *Replic.* *Resp.*

Instabis: præceptum diligendi Deum Authorem naturæ super omnia, est necessarium supposita hominis productione cum inclinatione in finem supernaturalem; at exhibitio gratiæ sufficiẽtis, seu præparatio ad dandam efficacem, Deo necessaria nõ est, adhuc supposita hominis productione: ergo sine speciali gratia saluatur potẽtia adimplendi tale præceptũ 18. *Instabis*

Digitized by Google

ceptum. Minor cum consequentia tenet. Maior autem probatur. Tum, quia D. Thomas 1. 2. *q.94. art. 3.* docet ad legem naturalem pertinere omne id, ad quod homo inclinatur secundum suam naturam; at homo naturaliter inclinatur ad diligẽdum Deum Auctorem naturæ super omnia: ergo ex suppositione quod producatur, naturali lege ad talem dilectionem tenetur. Tum etiam: nã supposita ordinatione hominis ad finem supernaturalem, non potest Deus non obligare hominem ad supernaturalem Dei dilectionem; quia est conformis inclinationi gratiæ; at dilectio naturalis est conformis inclinationi naturæ: ergo supposita hominis productione nõ potest De⁹ hominẽ nõ obligare ad naturalẽ sui dilectionẽ.

Resp. Respõdeo, distinguendo maiorẽ: est necessarium præcisè ex illa suppositione, nego maiorem: ex illa, & supposita speciali prouidentia Dei præparanti homini vires expeditas ad talem dilectionem, cõcedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam. Nec contra hanc distinctionẽ militant probationes maioris: lex namque naturalis, vt inexcusabiliter obliget, debet supponere inclinationem expeditam moraliter, qualiter inclinatur homo ad bonum honestum vage, & in confuso. Et quia homo ex proprijs, & sibi debitis non inclinatur inclinatione expedita moraliter ad actum dilectionis, hinc est quod non obligetur naturali præcepto ad minus inexcusabiliter ad actum prædictum ex sola suppositione productionis sui. Ad secundam dicatur, ideo supposita tali ordinatione Deum hominem obligare, quia per gratiam dat illi vires sufficiens ad sui dilectionem, quas homo per naturam non habet ad naturalem Dei dilectionem.

19 Arg. 2. Objiciunt secundo: homo in isto statu posset ex proprijs Deum naturæ Auctorem diligere dilectione, quæ non est peccatum; at dilectio Dei non super omnia, peccatum est: ergo potuit ex proprijs Deum naturæ Authorem super omnia diligere. Probatur minor, quia per talem dilectionem, vel homo diligit Deum æqualiter sibi, vel minus se, vel plusquam se; si primum, & secundum est peccatum: si tertiũ est super omnia: nam cũ homo se diligat plusquam omnia alia, si diligit Deum plusquam se, diligit Deum plusquã omnia alia; & consequenter est super omnia: ergo omnis dilectio Dei non super omnia peccatum est.

Resp. Respondeo, Deum diligi super omnia stare tripliciter: primo obiectiue, quod est velle Deo bonũ maius, quam omnibus alijs. Secundo super omnia diligibilia ex vi talis act⁹, idest quod per talem actum nihil diligatur, quod præponatur Deo, sed potius Deus proponatur omni per prædictum actum dilecto. Tertio super omnia diligibilia absolute, quod consistit in eo quod per talẽ actũ ita appretiatiue diligatur Deus, vt efficaciter homo se, & omnia sua referat in ipsum, & omnia efficaci proposito respuat propter Dei offensam vitandam. Omnis Dei dilectio, quæ nõ est super omnia primo, & secũdo modo peccatum est; peccat enim homo si bonum diuinum alteri velit, quam soli Deo; ac proinde tenetur Deo velle bonũ omnib⁹ maius. Peccat etiã si per aliquẽ actũ Deũ, vel postponat, vel adæquet creaturæ, & dilectionẽ Dei his duobus modis super omnia posset homo purus ex proprijs efficere, nõ autẽ requiritur vt dilectio Dei peccatum non sit, esse super omnia tertio modo, & istum actum denegamus viribus naturalibus hominis in puris naturalibus conditi.

Dices: D. Thomas in argumento *sed contra* istius articuli, ex eo quod homo in statu iustitiæ originalis pro- 20 Replic.
prijs virib⁹ dilexit Deũ plusquã se ipsũ intulli: dilexisse Deũ super omnia simpliciter, de qua in articulo instituebat sermonẽ: ergo si in statu puræ naturæ posset Deũ naturæ Auctorẽ super omnia diligere, posset eum diligere super omnia simpliciter.

Reſp. Reſpondeo, non ſemper argumentum *ſed contra* concludere adæquatum intentum articuli, vt conſtat in argumento *ſed contra* primi articuli huius quæſtionis deſumpto ex authoritate Auguſtini, quo non concluditur niſi ſola negatio neceſſitatis gratiæ habitualis ad cognitionem veri; cum tamen D. Thomas in illo art. non ſolum habitualem gratiam eſſe neceſſariam negauerit, ſed etiam actualem. Dico ergo in præſenti articulo D. Thomam intendere poſſe hominem in ſtatu integritatis Deum ſine gratia diligere ſuper omnia, non autẽ in ſtatu naturæ corruptæ; cum autem Deum diligere, ſuper omnia ſtare poſsit tripliciter, obiectiue, & ſuper omnia ex vi alicuius actus, & ſuper omnia ſimpliciter, argumentum *ſed contra* conuincere primum, & ſecundum modum amoris, relinquens probandum in corpore articuli poſsibilitatem amoris ſuper omnia in tertia acceptione ſine gratia ad illum requiſita in ſtatu integritatis.

21 *Arg. 3.* Tertio ſic obijciunt: ex inclinatione hominis in ſtatu integritatis ad dilectionem Dei ſuper omnia probat D. Thomas potentiam ad talem dilectionẽ ſine ſpeciali gratia; at homo purus inclinationem haberet ad iſtam dilectionem: ergo poſſet ſine gratia Deum naturæ Auctorem ſuper omnia diligere.

Reſp. Reſpondeo, D. Thomam non aſſumere pro medio probatiuo poſſibilitatis prædicti amoris ſolam inclinationem, ſed ſimul naturæ ſanitatem, ratione cuius eſſet expedita moraliter, in natura autem pura talis inclinatio expedita, aut ſana non eſſet ratione pugnæ appetitus aduerſus rationem, & ideo in illo ſtatu non poſſet talem actum elicere ſine ſpeciali gratia.

Oppones 1. Sed obijcies primo: ex eo probat D. Thomas in eodem articulo, hominem in natura lapſa non gaudere potentia ad dilectionem Dei, quia ratione culpæ inclinatus manſit ad ſequendum bonum priuatum; at in natura pura nulla eſt culpa hominem ad bonum priuatum conuertens: ergo nihil eſt tollens expeditam potentiam.

Secundo: in natura pura nulla eſt infirmitas: ergo poſſet quidquid poſſet ſana; & conſequenter poſſet in actum prædictum. *Secũdo.* Tertio: in natura pura nihil eſt in homine, niſi ea, quæ ad naturam ſequuntur ex intraneis; at ab intrinſeco naturæ oriri non poteſt aliquid impediens à conſequutione finis ad quem ab intrinſeco inclinat natura: ergo nihil eſt illam impediens ad elicientiã dictæ dilectionis. *Tertio.*

Quarto, ſi quid eſſet in illo ſtatu impediens naturam ad actum dilectionis, maxime eſſẽt rebellio, & pugna appetitus; at hæc non ponit impotentiam moralem: ergo idem quod prius. *Quarto.* Probatur minor: nam in homine lapſo iuſtificato per gratiam eſt rebellio, & pugna appetitus; & tamen eſt potens expedite moraliter ratione gratiæ ad illam dilectionem: ergo rebellio, & pugna appetitus ſufficientes non ſunt ad inducendam impotentiam moralem.

Et confirmatur: homo lapſus ſanatus per gratiam, etſi poſsit vitare omnia peccata mortalia ortum ducentia ex ratione ſuperiori abſque ſpeciali gratia, non tamen poteſt abſque ſpeciali gratiæ auxilio vitare omnia collectiuẽ, quæ ortum habent ex appetitu inferiori; & tamen poteſt ex auxilijs generalibus ordinis gratiæ diligere Deum Auctorem ſupernaturalem ſuper omnia: ergo pariter etſi in natura pura non poſsit ſine ſpeciali gratiam totam legem naturæ collectiue vitare, poterit tamen Deum naturæ Authorem ſuper omnia diligere abſque ſpeciali gratia. *Cõfirm.*

Reſpondeo ad primam, recurſum D. Thomæ ad peccatum in natura lapſa ideo fuiſſe, quia ſupponebatur ante culpam humana natura in ſtatu integritatis, in quo poterat Deum naturæ Authorem ſuper om- 22 *Ad 1. obiectionẽ reſp. 1.*

nia

nia diligere, & ideo peccatum fuit de facto cauſa impotentiæ moralis, tanquam remouens originalem iuſtitiam, ex qua naturæ ſanitas proueniebat: in natura autem pura cū non ſupponatur ſanitas ex iuſtitia proueniens, recurſus ad peccatum neceſſarius non eſt.

Secūdo reſp. Vel ſecundo dicatur, recurriſſe D. Thomam ad peccatum infirmans naturam vt probaret neceſsitatem gratiæ naturam ſanantis, non autem vt probaret neceſsitatē gratiæ ſpecialis intra ordinem naturæ.

Ad 2. Ad ſecundam dicatur, hominē in pura natura eſſe negatiue infirmum, etſi non ſit infirmus priuatiue; nam teſte Caietano homo lapſus, & homo purus differūt ſicut nudus, & ſpoliatus; ac proinde gaudent eadē impotentia intenſiue, etſi non extenſiue, attentis cauſis ex quibus impotentia in vtroque ſtatu naſcitur.

Ad 3. Ad tertiam, conceſſa maiori, nego minorem, quando eſt talis natura, quod gaudet duplici inclinatione contraria, tunc enim vna aliam retardat, & impedit ne poſsit moraliter in adæquatum terminum. Et quidem in homine appetitus eſt naturalis, quo appetit viuere, & refugit mortem; & tamen eſt in illo alia inclinatio contraria ratione materiæ, qua ad corruptionem tendit, & ratione cuius neceſſario corrumpitur.

Ad vlt. & ad cōfirm. Ad vltimam obiectionem dicatur, rebellionem, & pugnam appetitus, etſi non poſsit vinci per naturā, poſſe tamen ſuperari per gratiam; ac proinde gratia, quæ de ſe eſt ſufficiens cōtra rebellionem, & pugnam appetitus, ſufficit etiam ad actum dilectionis Dei ſuper omnia eliciendum,
22 natura autem pura non eſt de ſe ſufficiens ad talem victoriam, & ideo vires ſufficientes non habet ad eliciendum actum prędictum, in quo virtualiter omnis rebellionis victoria præbetur. Et ex his ad confirmationem conſtat ſolutio.

23 *Vltimo arg.* Denique objiciunt: ſtat benè potentia moralis ad intentionem efficacem finis cum impotentia morali ad exequutionem omnium mediorum conducentium ad finem collectiue: ergo ex impotentia morali ad totius legis obſeruantiam exequutiue in pura natura, non recte colligimus moralem impotentiam ad dilectionem efficacem Dei conditoris naturæ. Conſequentia eſt bona.

Antec. prob. 1. Antecedens autem oſtenditur primo ex D. Thomæ 2.2. *q.* 137. *art.* 4. in corpore, vbi docet perſeuerantiam accipi dupliciter, ſcilicet pro habitu, qui eſt virtus infuſa, & hoc modo indigere habituali gratia, ſicut, & cæteræ infuſæ virtutes. Secūdo pro actu perſeuerantiæ durante vſque ad mortem, & hoc modo non ſolum indigere gratia habituali, ſed etiam gratuito Dei auxilio conſeruantis hominem in bono vſque ad finem vitæ. Et rationem reddit his verbis: *Quia cū liberum arbitrium de ſe ſit vertibile, & hoc ei non tollatur per habitualem gratiam præſentis vitæ, nō ſubeſt poteſtati liberi arbitrij etiā per gratiam reparati vt ſe immobiliter in bono ſtatuat, licet ſit in poteſtate eius quod hoc eligat, plerumque enim cadit in noſtra poteſtate electio, ſed non exequutio.* Ex quibus verbis ſic poteſt antecedens ſuaderi: cum poteſtate ad efficacem electionem ſtat impotentia moralis ad exequutionē, vt apperte fatetur D. Tho. ergo pariter cum potentia morali ad intētionē efficacē finis ſtare poteſt impotentia moralis ad executionē mediorū. Tenet conſequentia. Tum primo, quia electio efficax efficacem finis intentionē ſupponit. Tū etiā, quia nō minus connectitur exequutio cū electione efficaci, quā cū efficaci intentione, imo proximius cum illa, quam cum iſta cōnectitur.

Secūdo Secundo primū antecedens probatur: nam ſuppoſita efficaci finis intētione, & efficaci electione mediorū eſt noua difficultas in executione, ratione cuius poſt iudiciū regulās electionē, neceſſariū iudicatur imperiū vt regulans vſum, teſte D. Tho. 1.2. *quæſt.* 17. *art.* 1. 2.2. *q.* 47. *art.* 8.

& alibi paſsim; at ex difficultate naſcitur impotentia moralis: ergo ſtare poteſt moralis potentia ad intentionem efficacem finis; & efficacem electionem mediorum cum morali impotentia reſpectu exequutionis.

Tertio. Tertio probatur: intentio nō ſe ſola, ſed alijs adiunctis ad exequutionem procedit: ergo eſſe poteſt intentio poſsibilis cum impoſsibilitate exequutionis ex defectu aliorum, quæ deſiderātur ad illam.

Quarto Quarto, moralis impoſsibilitas exequutionis naſcitur ex difficultatibus occurrentibus quando exercetur; at contingere poteſt vt difficultates iſtæ non vrgeant quando in re ponitur finis intentio: ergo tunc ſtabit expedita potentia ad efficacem intentionem finis cum impotentia morali ad exequutionem orta ex difficultatibus occurrentibus in eius exercitio.

24 *Reſp. ad 1. prob.* Ad hoc argumentum reſpondeo negando antecedens. Ad primā probationem ex D. Thoma deſumptam dicatur, loqui non de auxilio ſufficiēti ad perſeuerandum vſque ad finem, hoc enim ex communibus ordinis gratiæ auxilijs habetur; ſed de efficaci ad actum vſque ad mortem perſeuerandum, quod eſſe gratiam ſpecialem intra ordinem ſupernaturalis prouidentiæ, ex Tridentino conſtat, & inferius monſtrabimus. Vt autem homo poſsit moraliter vſque in finē vitæ perſeuerare potentia antecedēti, ſufficit auxilium ſufficiens, nec amplius requiritur, vt poſsit efficaciter per virtutem perſeuerantiæ perſeuerantiam vſque in finem eligere. Nam efficax electio vt pro breui tēpore elicita, non petit exequutionē cōtinuatam de facto, ſed tantū poſsibilem illis viribus, à quibus electio procedit. Vnde in forma ad probationem ex verbis D. Thomæ deſumptam, diſtinguo antecedens: cum potentia ad electionem ſtat moralis impotentia ad exequutionem conſequens, concedo antecedens: impotentia antecedens, nego illud, & diſtinguo conſequens eodem modo. Nos autem non de impotentia conſequenti ad totius legis obſeruantiā ſumus loquuti, ſed de impotentia antecedenti, quam habet homo ad totius legis obſeruantiam in ſtatu purorum naturalium; & cum iſta non ſtat potentia expedita in natura ad efficacem Dei dilectionem, in qua virtualiter per modum actus primo totius obſeruantia vſque ad mortem continetur.

Si dicas; potentia conſequens, ideſt cum actu coniungenda, reſpectu electionis ſtat cum impotentia conſequenti reſpectu exequutionis, vt fatemur iuxta D. Thomam: ergo ſtare etiam poterit potentia antecedens expedita reſpectu electionis, & intentionis efficacis cum impotentia antecedenti reſpectu executionis. *Replicabis.*

Reſp. Reſpondeo, concesso antecedenti, negando conſequentiam; & ratio differentiæ eſt: nam efficax intentio, & idem eſt de efficaci electione, non habet infallibiliter annexam exequutionem omnium mediorum, niſi ſub conditione quod perſeueret, & ideo ſtare poteſt, quod potentia eliciat de facto intentionem, ſeu electionem efficacem pro aliquo tempore, quin ſequatur exequutio de facto reſpectu omnium mediorum ex defectu perſeuerantiæ efficacis electionis. Quia tamen efficax intentio dat ſufficientes vires ad eligenda media, & exequutionem mediorum, ſtare nequit expeditio potentiæ ad cauſandā in ſe prædictam intentionem cum impotentia antecedenti reſpectu exequutionis ob rationem traditam inter confirmandam noſtram concluſionem.

Ad ſecundam antecedētis probationem, diſtinguo antecedens: nona difficultas non ſuperabilis ex vi intentionis, ſeu electionis ſub conditione quod perſeuerent, nego antecedens: ſuperabilis ex vi illarum ſub prædicta conditione, concedo antecedens, & nego conſequentiam, ob rationem traditam impugnando ſolutionem Lorcæ. Cuius ſignum eſt, 25 *Ad 2.*

quod

quod præter virtutes elicitiuas, in voluntate non ponimus alias virtutes ad exteriorem exequutionem, imo nec ad actum voluntatis, qui dicitur vsus, & imperiū sequitur; quia nempe victa difficultate circa efficacem electionem ex vi eiusdem virtutis adest sufficientia ad superandam omnem difficultatem respectu exequutionis.

Ad 3. Ad tertiam probationem, distinguo antecedens: cum alijs adiunctis connexis cum illa, & ab illa exactis, concedo antecedens: non connexis, nec exactis ab illa, nego antecedens, & nego consequentiā: quia eo ipso quod intentio ab intrinseco petat omnia, quæ ad exequutionem desiderantur, nequit natura ratione suæ insufficientiæ ea, quæ ad exequutionem non desiderantur non exigens, in se causare formam illam exigentem, qualis est efficax electio.

Instabis. Dices: dilectio efficax Dei Auctoris supernaturalis super omnia est intentio efficax ad perseuerandum in obseruantia legis vsque in finem vitæ, & tamen non petit efficacia auxilia ad talem obseruantiam; aliàs Deum sic diligenti specialis gratia non fieret in actuali perseuerantia vsque ad mortem contra Tridentinum: ergo efficax intētio non petit ab intrinseco omnia, quæ ad mediorum exequutionem desiderantur.

Resp. Respondeo, efficacem Dei dilectionem sub conditione, quod perseueret petere omnia auxilia etiam efficacia ad perseuerandum vsque ad finem in obseruantia legis; quia tamen quod talis dilectio perseueranter vsque ad mortem duret, specialissimum est beneficium propter mutabilitatem arbitrij, quam non tollit charitas viæ, ideo speciale etiā beneficium est actualis perseuerantia in obseruantia legis vsque ad mortem. Si autem consideretur prædicta dilectio vt pro breui tempore durans, quia prout sic non habet annexam infallibiliter obseruantiam adęquatam legis, sed solum sufficiē ter, non petit prout sic efficacia auxilia ad de facto perseuerandum, sed solum sufficientia.

26 *Ad ult.* Ad vltimam probationem distinguo minorem: stat quod tempore intentionis non vrgeant exequutiue, concedo minorem: obiectiue nego minorem, & nego consequentiam. Cuius ratio est: nam cum efficax intentio finis etiam breui tempore durans, contineat per modum actus primi victoriam omnis tentationis, & difficultatis pro tempore venturo vrgentis; fit consequens, vt illas vt vincendas claudat obiectiue; ac proinde quod vrgeat illarum difficultas tempore intentionis si non exequutiuè, bene tamen obiectiuè.

Oppones 1. Sed oppones primo: dari potest casus in quo quis Deum efficaciter diligat, & totius legis obseruantiam proponat, quin repræsententur difficultates postea occursuræ; at in tali casu difficultates istæ non vrgent adhuc obiectiuè: ergo tunc stare poterit efficax Dei super omnia dilectio, & totius legis obseruandæ efficax propositum absque speciali gratia.

Secundo. Secundo: nam circa obiectum re vera impossibile, apprehensum tamen falso vt possibile, dari potest absoluta, & efficax electio: ergo quamuis difficultates istæ repræsentatæ obiectum impossibile reddant, si tamen quispiam illarum victoriam, vt possibilem etsi falso apprehendat, poterit habere propositum efficax; & consequenter efficacem Dei dilectionem.

Tertio. Tertio: nam esto tales difficultates actu repræsententur, potest homo firmiter de diuina gratia sibi ad illas supperandas adfutura confidere: ergo tunc saltim poterit ex proprijs viribus dilectionis efficacis actum elicere.

Quarto Denique: nam esto difficultates menti obijciantur, nec spes

firma adsit adiutorij diuini pro illarum victoria, non tantum præmunt, nec ab exequutione diuertunt mentis oculis obiectæ, ac vrgent quando in exequutione experiuntur, & ad corporales oculos patent: quo circa multi qui Martyri, palman adepturos se sperant, & toto animo martyrium desiderant, & ab illo imaginato non deterrentur, expertis periculis, & illius præsuris deterriti Dei amorem, imo, & fidem relinquunt; at in obseruantia vsque ad mortem perseuerante difficultates vrgent exequutiue: ergo multo magis præmunt, quam vt obiectæ menti diligentis Deum pro paruo tempore; & consequenter ex impotentia morali ad obseruantiam legis diù perseuerantem, non recte colligitur impotentia moralis ad efficacem Dei dilectionem pro paruo tempore.

27 *Ad 1. obiectionē resp.* Respondeo ad primam obiectionem, quod etsi difficultates istæ menti non obijciantur expresse, in obiecto tamen dilectionis efficacis Dei implicite importantur vincendæ; cum eo ipso quod sit super omnia, omnia sua homo ordinet in Deū, & omnia illius amori appretiatiue postponat, sitque talis actus de se sufficiens ad quamcumque difficultatē superandam.

Ad 2. Ad secundam dicatur, verum esse antecedens de electione absoluta efficaci, efficacia apprehensa, non tamen efficaci vera efficacia, aliàs posset Deus vt obiectum beatificum super omnia diligi amore supernaturali ab homine, falso existimante se posse talem actum elicere.

Ad 3. Ad tertiam, qua conuictus Suarez asserit, sufficientem gratiam ad prædictum actum eliciendum esse confidentiam firmam de diuina gratia sibi adfutura: respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam: nam cum dilectio ex se, & ab intrinseco totius legis obseruantiam contineat, non potest in aliquo casu procedere ex viribus de se insufficientibus ad legis obseruantiam. Nec consentio cum Suarez asserente *vbi supra*, sufficientem gratiam esse confidentiam prædictam; aliàs etiam similis confidentia ex auxilio supernaturali adfuturo ad beatitudinis consequutionem sufficeret ad propositum absolutum, & efficax supernaturalis beatitudinis, quod non concedet prædictus Auctor. Sequeretur etiam similem confidentiā ad totius legis obseruantiam sufficere, quod non fatebitur.

Ad vltimam obiectionem dicatur, totum illum excessum esse superabilem à dilectione efficaci sub cōditione, quod perseueret tempore tentationum vrgentiū. Quod siquis tempore tentationis, seu periculi vrgentis illi sucumbit, ideo est, quia à dilectione charitatis desistit. Eo autem ipso quod dilectio efficax ab intrinseco habeat vim sufficientem ad victoriam cuiusis tentationis pulsantis sub conditione, quod in illius præsentia perseueret; non adest in natura pura vis sufficiens ad eius elicientiam; cum non sint in illa sub quauis conditione vires sufficientes ad tentationem grauiter vrgentem vincendam; ac proinde nec ad causandam formam ab intrinseco potentem illam superare sub conditione, quod in præsentia tentationis persistat, vt dicebamus supra reijciendo solutionem Lorcæ. *Ad 4.*

Sed instabis primo: difficilior est dilectio efficax Dei in præsentia grauis tentationis diuertentis ab obseruantia legis, quam in absentia illius: ergo stare potest impotentia ad eius elicientiam in præsentia tentationis cum potentia expedita ad talem dilectionem tempore, quo non vrget tentatio. 28 *Instabis 1.*

Secundo: natura ex proprijs habet vires ad debitam reuerentiā parentum, si non adsit tentatio grauiter diuertens ab illa: secus vero si vrgeat tentatio aliqua grauis; & tamen actus ille est potens vincere grauem illam tentationem sub cōditione, quod perseueret in præsētia *Secūdo.*

illius, cum non aliter vincatur tentatio à reuerentia parentum diuertens, quam per actum reuerentiæ illis debitum: ergo ex impotentia naturæ ad grauem tentationem vincendam, non rectè colligitur impotẽtia moralis ad efficacem Dei dilectionẽ, eo quod si perseueret potest grauem tentationem repellere.

Ad 1. resp. Respondeo ad primam instantiã, distinguendo antecedens: excessu ad quem superandum dicit habitudinẽ efficax dilectio per modum sufficientis principij ab intrinseco, concedo antecedens: insuperabili ab illa ab intrinseco, nego antecedens, & nego consequentiã ob rationem sæpè repetitam.

Ad 2. Ad secundam, concessa maiori, distinguo minorem: per modum termini ratione incompossibilitatis cũ actu, vel negatione actus ad quẽ mouet tentatio, concedo minorem: per modum principij dãtis vires ad tentationis victoriam, nego minorẽ, & consequẽtiam: nam actus dilectionis dat vires per modum sufficientis principij ad vincendam quamuis tẽtationem, vt sæpè dixi, prouenire nequit à principio ex se insufficiẽti vincere tentationes vrgentes, qualis est hominis natura in statu purorum naturalium.

§. IV.

De homine in statu naturæ corruptæ.

29 *Secũda cõclusio* Sit secunda conclusio: *Vt homo in statu naturæ corruptæ diligat efficaciter Deũ naturæ Authorem super omnia, nõ indiget vt principio eliciente gratia supernaturali entitatiuè.* Ex dictis in prima cõclusione manifestè colligitur, indigere hominẽ lapsum speciali gratia Dei naturali entitatiuè ad prædictum dilectionis actum; homo nãque in statu lapsus non habet vires vberiores ex proprijs, quam in pura natura: ergo si in statu purorum naturalium speciali Dei gratia indigeret naturali entitatiuè, eadem ad minus indigebit in statu naturæ corruptæ. Quod autem non indigeat gratia entitatiuè supernaturali, vt principio eliciente, quod cõtra primum modum defendendi tertiam sententiam in præsenti conclusione statuimus, aliqui se putant cõuincere hoc argumento; quia adhuc in præsenti statu extat obligatio diligendi Deũ conditorem naturæ: ergo est possibilis eius dilectio per vires, quæ naturales sint entitatiuè. *Probãt aliqui.* Patet consequentia. Tum, quia obligatio, absque sufficientia eiusdem ordinis stare non potest. Tum etiam, quia illa obligatio est à Deo Authore naturæ: ergo ab illo debet concedi sufficientia ad eius adimpletionem.

Cõfirm. Quod amplius confirmant: obligans namque hominem ad aliquem actum debet cognoscere potentiam expeditam ad illum; at potentia hominis ad præcepti adimpletionẽ prouenîens ex gratia entitatiue supernaturali, est incognoscibilis à Deo, vt est Author naturæ: ergo est in homine pro statu lapsus potentia expedita ad dilectionem efficacem Dei cõditoris naturæ ex vi auxiliorum naturalium entitatiuè.

Hoc argumẽtũ est ineffi cax. Hoc tamen fundamentum non vrget. Ad illud namque responderi potest facillimè distinguendo antecedens, illudque concedendo de dilectione Dei, prout est Author naturæ, non actu naturali distincto ab illo, quo Deus vt obiectum beatificans supernaturaliter diligitur; cum namque per istum actum Deus vt Author naturæ specificatiuè, saltim diligatur, sufficienter adimpletur per illum præceptum dili-

gendi Deum conditorem naturæ, quod in puris naturalibus ad naturalem Dei dilectionem obligabat. Per quod patet ad primæ consequentiæ probationem. Ad secundam negabant antecedēs: nam obligatio, quæ à Deo naturæ conditore veniebat, cessauit adueniente obligatione dilectionis supernaturalis, per quā per fecti' prima obligatio adimpletur. Et ex his ad confirmationem cōstat solutio.

30 *Aliter prob.1. cōclusio* Quare aliter est suadenda nostra conclusio. Primo in hunc modum: dilectio Dei, prout est Author naturæ, adhuc in natura corrupta, est actus entitatiuê naturalis: ergo nequit exigere pro sui elicitiuo principio gratiam supernaturalem entitatiue. Consequentia tenet: eo nāque ipso, quod actus ad sui elicientiam exposcat pro principio eliciēte formam supernaturalem entitatiue, superat facultatem naturæ; & consequenter est in sua entitate supernaturalis. Antecedēs autem probatur: obiectum illius actus, nempê Deus, prout naturæ conditor est in ratione obiecti naturale, non minus in statu corruptionis naturæ, quàm in statu integritatis: ergo actus in vtroque statu est entitatiuê naturalis.

Resp. Respondent contrarij Authores, hominem in statu lapsus, non posse Deum naturæ Authorem super omnia diligere, quin simul, & in eodem actu diligat Deum vt obiectum beatificum; & cum prout sic nequeat diligi per actum naturalem; consequēs fit, quod nec Deus, prout est Author naturæ, per actum entitatiuê naturalem diligi posit. Et rationem sumūt ex eleuatione hominis ad finem supernaturalem, & ex eo quod in actu dilectionis Dei, vt est Author naturæ, debet virtualiter contineri propositum efficax vitandi omnia, quæ contra Deum Authorem supernaturalem procedunt.

Contra Cæterum contra hanc solutionem arguitur satis efficaciter, ni fallor ex Bulla Pij Quinti, & Gregorij 13. vbi inter alias propositiones Baij damnatas, trigesima quarta ista est: *Distinctio illa duplicis amoris naturalis, quo Deus amatur vt Author naturæ, & gratuiti, quo De' amatur vt beatificator, vana est, & cōmentitia, & ad illudendum Sacris Litteris, & pluribus veterum testimonijs excogitata*; at Bai' loquebatur de homine in statu naturæ corruptæ: ergo in hoc statu admittēda est duplicis amoris distinctio, quorum altero diligitur Deus vt est Author naturæ, & altero vt obiectum beatificans; & consequenter primus non terminatur ad Deum, vt Authorem supernaturalem, sed præcisè vt est Author naturæ, aliàs non saluabitur duplicis amoris distinctio.

Respondet Aluarez *cap.6.n.38.* ex Bullis præallegatis solum concludi, quod Deus posit diligi dilectione naturali, vt est Author naturæ, nō autem diffiniri posse hominē in natura lapsa ex proprijs viribus Deum naturæ Authorem super omnia diligere. Cæterum hæc solutio ex dictis præcluditur: nā licet verum sit ibi non diffiniri posse hominem in natura lapsa Deum super omnia diligere ex proprijs viribus, quod non cōtendimus, damnatur tamen Baij propositio, qua docet distinctionem duplicis amoris, quorum vno diligitur Deus, vt Author naturæ, & altero vt obiectum beatificans, esse cōmentitiam; at Baius loquebatur de homine in statu naturæ corruptæ, & de distinctione amoris, quo de facto diligitur Deus, non quo potest diligi, vt ex eius verbis manifestê colligitur: ergo sentiunt Pontifices distinctionem illam duplicis amoris esse admittendam in statu naturæ corruptæ; at si in hoc statu nō posset Deus diligi, prout est Author naturæ, quin simul diligeretur vt obiectum beatificans, distinctio illa duplicis amoris locum non haberet in illo: ergo fatendum est posse Deum, prout est naturæ Author, etiā in statu lapsus, efficacem dilectionem terminare distinctam ab illa, quam terminat, vt est Author naturæ. 31 *Resp. Aluarez.*

Ter-

32 *Tertio.* Tertio arguitur, & impugnatur principalis solutio: nã iuxta D. Thomam *1. p. q. 60. art. 5.* Angeli Deũ diligunt naturali dilectione, prout est Author naturæ; & tamen ordinati sunt ad supernaturalem finem: ergo eleuatio naturæ ad finem supernaturalem non obstat, quin terminare possit Deus vt Author naturæ dilectionem efficacem distinctam ab illa, quam terminat vt obiectũ beatificans.

Resp. Si respondeatur, loqui ibi D. Thomam de dilectione Dei vt est vniuersale bonum, non autem de dilectione amicabili, quæ ad Deum vt amicum, & legislatorẽ super omnia terminetur. *Contra primo.* In contrarium obstat primo: quia *in q. 62. art. 1.* docet, Angelos fuisse creatos in beatitudine naturali; at naturalis Angeli beatitudo claudit non solum actum intellectus, sed etiam consequutiuè importat dilectionem naturalẽ amicabilem Dei; cum importet saltim ex consequenti rectitudinem voluntatis, quę ab amore Dei, vt est vniuersale bonum non prouenit, cum volũtatis obliquitas compatiatur cũ illa: sentit ergo D. Thomas, Angelum non solum dilexisse Deum super omnia vt bonum vniuersale, sed etiam vt legislatorem, & amicum; & tamẽ creatus fuit in gratia, & charitate: ergo eleuatio naturæ ad finem supernaturalem non tollit possibilitatem dilectionis amicabilis Dei, quæ naturalis sit entitatiuè.

Secũdo. Obstat secundo, & vrgentius contra hanc solutionem, D. Thomã in corpore huius articuli concedere homini in statu integritatis dilectionem Dei super omnia ex virib⁹ proprijs, non solum prout est vniuersale bonum, sed etiam vt amici, & legislatoris vniuersalis; & tamen homo in statu integritatis, quem habuit de facto eleuatus erat ad finem supernaturalem: ergo eleuatio ad finem supernaturalem obstare non potest possibilitati amoris amicabilis Dei entitatiuè naturalis. Maior, in qua solũ potest esse difficultas, probatur: illũ namque amorem concedit D. Thomas homini in statu integritatis, à quo in statu corruptionis affirmat hominem deficere secundũ voluntatem rationalem, nec illum ex viribus proprijs efficere posse, vt constabit litteram inspicienti; at amor, à quo homo deficit in statu corruptionis, & quem ex proprijs viribus efficere nequit, non est amor Dei, vt boni vniuersalis. Tum, quia istum concedit D. Tho. Angelis damnatis, & animabus puerorum in Lymbo existentium, vt postea videbimus. Tum etiam, quia cum iste actus non claudat legis obseruantiã, non est difficilior alijs actibus circa obiecta particularia, imò facilior est iste amor, quam ille, quo quis se ipsum diligit: ergo non est iste de quo D. Thomas affirmat competijsse homini in statu integritatis, sed amor efficax super omnia Dei Authoris naturæ, vt amici, & Legislatoris vniuersalis, quem negat homini in statu corruptionis secundum appetitum rationalem.

Denique arguitur pro nostra sententia, & impugnatur ampli⁹ principalis solutio, supponendo ex communi Thomistarum sententia contra nostrum Albelda, auxilium efficax esse ab intrinseco essentialiter connexum cum actu ad quem datur; ita vt si conferatur homini, qualibet etsi grauissima tentatione pulsato, infallibiliter sortiatur effectum. Qua sententia supposita, de qua in Tractatu de Auxilijs, sic formo argumẽtum pro nostra sententia: nulla est repugnantia in hoc, quod Deus conferat homini lapso idem auxilium efficax in ordine ad dilectionem Dei conditoris naturæ, quod conferre posset homini in puris naturalibus condito; at tali auxilio dato ponitur infallibiliter actus efficax dilectionis Dei conditoris naturæ entitatiuè naturalis: ergo dabilis est in homine lapso dilectio efficax Dei super omnia, quæ naturalis sit in sua entitate. Cõsequentia tenet. Minor ex suppositione facta habetur. Maior autem probatur: quia in hoc quod tale auxiliũ

33 *Vltimo prob. cõclusio, & data solutio impugnatur.*

homi-

homini concedatur in ſtatu naturæ corruptæ nulla repugnantiæ ratio poterit oſtendi.

Reſp.1. Dices, dilectionem iſtam in caſu poſito, non fore efficacem. Sed cõtra: nam talis dilectio eſt eiuſdem rationis ſpecificè cum illa, quam eliceret homo in puris naturalibus conditus; at iſta eſſet efficax: ergo & dilectio homini in hoc ſtatu conceſſa efficax debet eſſe. *Contra.*

Dices. Dices: dilectionem iſtam eſſe eiuſdem rationis cum illa quoad ſpeciem, non autem quoad efficaciam; quia cum efficacia reſpectiuè dicatur, & in pura natura dilectio illa efficaciam haberet ad deſtruendam auerſionem à Deo ratione peccati, quod tunc ſolum auerteret à Deo, vt eſt Author naturæ, dilectio autem iſta in homine lapſo non eſſet efficax ad deſtruendam auerſionem peccati, quod in homine eleuato non ſolum auertit à Deo vt eſt Author naturæ, ſed etiam à Deo vt eſt Author ſupernaturalis; hinc fit, quod licet vtraq; iſta dilectio eſſet eiuſdem rationis quoad conceptum ſpecificum, non tamen foret eiuſdem rationis quoad rationem efficaciæ.

Contra primo. Sed contra primo: nam efficacia eſt de eſſentia prædictæ dilectionis: ergo non ſtat vtramque iſtam dilectionem eſſe eiuſdẽ rationis quoad ſibi eſſentialia, & non ſub conceptu efficaciæ. *Secũdo.* Secundo: nam probabilius eſt in nullo ſtatu poſſe hominem auerti à Deo vt eſt Author naturæ, quin ſimul auertatur à Deo Authore gratiæ, de quo *ſupra quæſt.71.art.6.* ergo in vtroque ſtatu eſſet impotens prædicta dilectio ad deſtruendam auerſionem per peccatum inductam; & conſequenter ex defectu iſto non differret dilectio elicita ab homine lapſo ab elicita ab homine puro.

Tertio. Tertio: dilectio efficax in pura natura non haberet efficaciã deſtructiuam auerſionis culpæ per modum formæ iuſtificantis, ſed deſtructiuam affectiuè, & diſpoſitiuè; at etiam in homine eleuato dilectio efficax Dei conditoris naturæ eſſet deſtructiua affectiuè auerſionis à Deo, prout præciſè eſt Author naturæ, & ad eius deſtructionem prout ſic ſufficienter diſponeret, quamuis de facto nõ inferat ratione ſui deſtructionem illius, quia de facto non deſtruitur ſub vna ratione, quin ſub alia etiam deſtruatur, ſcilicet prout eſt auerſio à Deo, vt eſt Author gratiæ, ad quam non diſponit: ergo in vtroque ſtatu ſimili efficacia gauderet.

Reſpondebis ſecundo principali argumento, ſuppoſita eleuatione 34 hominis ad finem ſupernaturalem, *Reſp.2.* non poſſe Deum diligi, vt eſt Author naturæ, quin diligatur ſuper omnia vt eſt Author gratiæ ratione ſubordinationis vnius finis ad alium, & quia auxilium entitatiuè naturale nequit efficacitèr mouere ad dilectionem efficacem Dei, vt eſt Author gratiæ; hinc fit, quod non poſſit mouere ad dilectionem Dei, vt eſt Author naturæ.

Sed contra, ſuppoſita eleuatione *Contra primo.* etiam in obiectis virtutum electiuarum duplex reperitur honeſtas, altera ex conformitate ad regulam ſupernaturalem, altera ex conformitate ad regulam naturalem, & naturalem legem; & tamen poteſt voluntas illa obiecta amplecti efficienter ſub vna ratione, nẽpê naturali, quin illa attingat ſecundum ſupernaturalem honeſtatem formalitér: ergo quamuis in Deo eleuatione ſuppoſita hæc duplex conſideratio inueniatur, poterit voluntas eleuata illum attingere amore efficaci ſub vna ratione, quin attingat ſub alia.

Secundo: eleuatio non obſtat *Secũdo.* quin voluntas per amorem inefficacem, & ſimplicem complacentiam feratur in Deum vt eſt Author naturæ, non attingendo illum vt ſuper naturalem Authorem: ergo nec obſtare poteſt quin amore efficaci poſſit erga Deum ſub vna, & non ſub alia ratione verſari.

Reſpondebis tertio: ſuppoſita 35 eleuatione, & obligatione legis ſuper *Reſp.3.* naturalis, rationem naturalem dictare obediendum eſſe legiſlatori ſuper

natu-

naturali:cúque dilectio efficax Dei conditoris naturæ claudere debeat propositum efficax obseruandi omne id quod faciendum ratione naturali dictatur; consequẽs fit, quod eleuatione supposita debeat in dilectione Dei conditoris naturæ includi propositum efficax obseruandi legem supernaturalem, hoc autem in actu entitatiue naturali includi non potest, & ideò dari nequit efficax dilectio Dei conditoris naturæ, quæ naturalis sit entitatiuè, nec auxilium efficax ad illam in statu naturæ corruptæ.

36 *Contra istã solutionem opponit recens quidam Theologus.* Solutionem istam recens quidam Theologus, inde reijciendam existimat, quod licet obseruatio legis supernaturalis viribus naturæ non subsit, potest tamen ex illis haberi efficax propositum talis obseruationis: ergo in actu entitatiuè naturali potest hoc propositum claudi, etsi exequutiua supernaturalis legis adimpletio supernaturales actus, & vires supernaturales exposcat. Probat antecedens: nam hostiæ consecratio supernaturalis est entitatiuè, & sacramentalis absolutio à peccatis; & tamen subest viribus naturæ propositum efficax hostiam consecrandi, & sacramentaliter absoluendi: ergo stare potest vt ex viribus naturę habeatur propositum efficax alicuius excedentis in exequutione facultatem naturæ. Sed quamuis solutio displiceat, multo magis displicet hæc impugnatio: nam antecedẽtis falsitas constat ex dictis inter cõfirmandam primam conclusionem, & fusè illam ostẽdi *Tractatu de Visione Dei disp.* 10. *num.* 3. *& seqq.* agendo de appetitu efficaci visionis beatificæ. Nec exempla adducta sũt ad propositum; nam in consecratione hostiæ, & absolutione sacramentali, est aliquid naturale, nempè verborum prolatio, quæ non superat facultatem naturæ, & ad quam terminatur propositum efficax; est etiam aliquid supernaturale, scilicet eleuatio verborum ad hostiam consecrandam, & gratiam causandam, quæ sicut excedit facultatem naturæ, & efficax naturæ propositum superat. Missa igitur hac impugnatione, vt falsæ innitente doctrinæ.

Reijcienda est in primis præfata solutio ex dictis *in tertio argumento*: nam in statu integritatis ratio naturalis indirectè se extendit, vt dictet parendum esse Deo Legislatori supernaturali; & tamen in illo statu admittit D.Tho. efficacem dilectionem Dei conditoris naturæ entitatiuè naturalem; & consequenter non includẽtem propositum efficax obseruandi supernaturalem legem: ergo ex hoc fundamento male negatur possibilitas efficacis dilectionis Dei cõditoris naturæ, quæ sit in sua entitate naturali. 37 *Aliter impugnatur primò.*

Secundò: nam in statu naturæ corruptæ ratio naturalis dictãs misericordiam erga pauperem ex motiuo naturali directè, dictat etiã indirectè actum miserendi ex supernaturali motiuo, hoc est, parendũ esse Deo Legislatori supernaturali in illa peculiari materia, & idem est de actibus cæterarum virtutum; & tamen dari potest propositum efficax elargiendi eleemosynam pauperi ex motiuo naturali, quod in sua entitate naturale sit; & consequẽter non extendatur ad actum miserendi ex supernaturali motiuo, nec ad parendum, seu obediẽdum Deo vt Legislatori supernaturali: ergo pariter, quamuis ratio naturalis supposita eleuatione, & fidei cognitione de Deo, vt Legislatore supernaturali dictet indirectè obediendum esse illi, poterit nihilominus dari actus dilectionis efficax Dei conditoris naturæ claudens efficax propositum obediendi Deo, vt Legislatori naturali, non se extendens ad obediendũ Deo, vt Legislatori supernaturali. *Secũdo.*

Tertiò, & à priori: nam cum ratio naturalis directè solum dictet obedire Deo in omnibus, vt est Author naturæ, & ad obedientiã Dei vt supernaturalis solũ indirectè, cur dari non poterit actus efficax amoris solum proponens efficaciter id, *Tertiò.*

quod

quod ratio naturalis dictat directè? Certè huius difficile poterit ratio assignari; at iste actus erit dilectio efficax Dei conditoris naturæ entitatiuè naturalis: ergo nulla est repugnantia in hoc actu, & in auxilio efficaci ab illo in statu corruptionis collato.

§. V.

Argumenta in cõtrarium diluuntur.

38 *Arg. 1.* Contra istam conclusionem arguitur primo: supposita eleuatione hominis ad finem supernaturalem, non stat Deum efficaciter diligi super omnia, vt est Author naturæ, quin ex vi eiusdem actus, vt supernaturalis diligatur: ergo in statu lapsus non potest Deus diligi super omnia dilectione naturali; & cõsequenter ad talem dilectionẽ requiretur pro principio eliciente gratia supernaturalis in sua entitate. Vtraque consequentia euidenter ex antecedenti colligitur. Antecedens autẽ probatur. Tum, quia in hoc statu nõ stat odium Dei conditoris naturæ non termininatum aliquomodo ad illum, vt Authorem supernaturalẽ, cum odium sit fuga, nec fiet recessus à fundamento, quin à fundato recedatur; Deus autem, vt Author naturæ, est veluti fundamentum sui ipsius, vt supernaturalis Authoris: ergo pariter non stabit in hoc statu, amor Dei conditoris naturæ nõ terminatus ad eundem, vt supernaturalem Authorem. Tum etiam, quia in statu eleuationis non stat auersio per culpam à Deo, prout est Author naturę, absque auersione ab ipso, vt Authore gratiæ: ergo pariter stare non poterit conuersio per amorem in Deum, vt est Author naturę, quin ex vi eiusdem actus conuertatur voluntas in Deum, prout est Author gratiæ, & supernaturalis.

Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem, omisso antecedenti, nego consequentiam. *39 Resp.* Ratio autem discriminis ex dictis in eius probatione colligitur: nã cũ ratio Authoris supernaturalis in Deo sit nostro modo intelligendi, quasi fundamentum rationis Authoris supernaturalis, & destructo fundamento, fundatum ex consequenti destruatur, non autem ædificato fundamento, fundatum eo ipso ponatur; consequens fit, quod odium, quo quis desiderat non esse Dei Authoris naturæ, ex consequenti ad non esse eiusdem, vt Authoris gratiæ referatur. Amor autem, quo quis Deo naturæ Authori vult suũ esse super omnia, non eo ipso, ad volendum Deo, vt supernaturali Authori suum esse debeat terminari. Ad secundam probationem, omisso etiam antecedenti, nego consequentiam ob eandem rationem; quia nempè à fundamento recedens, eo ipso à fundato recedit; non autem eo ipso, quod quis accedit ad fundamẽtum, debet etiam ad fundatum accedere. Auersio autem se habet per modum recessus, conuersio per modum accessus; ac proinde ex eo quod in auersione à Deo conditore naturæ auersio ab eodem, vt Authore gratiæ includatur, idem de conuersione per amorem non licet inferre. Et iusto argumentum: multi namque satis probabiliter docẽt, non potuisse hominem in pura natura auerti per peccatum à Deo, vt est Author naturæ, quin simul ab illo, vt Authore gratiæ recederet, qui tamen amorem Dei naturæ conditoris, & conuersionem in ipsum præcisè, prout sic, tenentur admittere, nisi velint in illo statu amorem efficacem Dei esse omnino impossibilem.

Dices: quando inter fundamentũ, & id quod fundatur, est connexio *40 Opponit.*

infallibilis, nō stat ponere fundamētum in re, quin in re ponatur fundatum, nec affectiuè ponere fundamentum, quin etiam affectiuè ponatur fundatum; at inter Deum, vt est Author naturæ, & ipsum, vt est Author gratiæ, est connexio infallibilis: ergo dilectio, quæ affectiuè dat esse Deo, prout est Author naturæ, affectiuè etiam transit ad dandum esse eidem, vt Authori gratiæ.

Resp. Respondeo distinguendo minorem, illamque concedendo de connexione vtriusque illius conceptus in esse entitatis, non autem formaliter sub ratione obiecti amoris, nec sub formalitatibus Authoris in vtroque ordine: nam licet in re nō possit esse entitas Authoris naturæ, absque entitate Authoris supernaturalis; posset autem esse Author naturæ, quin esset Author gratiæ de facto, si nempè Angelos, & homines, absque eleuatione ad finem supernaturalem creasset. Dilectio autem naturalis non ad Deum sub conceptu entitatis, qua ratione supernaturalis est terminatur, sed sub conceptu Authoris naturæ.

41 *Arg.2.* Secundo arguitur: in efficaci dilectione Dei conditoris naturæ in statu eleuationis includitur, saltim indirectè, & implicitè propositū efficax adimplendi totam legem supernaturalem; at hoc propositum est entitatiuè supernaturale, sicut obseruantia supernaturalis legis, est supernaturalis: ergo dilectio efficax Dei conditoris naturæ elicita ab homine lapso ad ordinem supernaturalem eleuato, naturalis esse non potest, sed necessario supernaturalis; ac proinde exposcens pro principio eliciente formam supernaturalē. Vtraque consequentia ex præmissis manifestè colligitur. Minor constat ex traditis in discursu disputationis.

Maior prob.1. Maior autem ostēditur primo; quia in tali actu includitur propositū efficax placendi Deo in omnibus, ad quæ talis homo tenetur; at eleuatione supposita tenetur placere in obseruantia supernaturalium præceptorum: ergo includitur in illo actu propositum efficax obseruandi legē Dei supernaturalem.

Secūdo. Secundo: actus ille est dilectio Dei super omnia auertentia à Deo conditore naturæ: ergo in illo clauditur propositum efficax vitādi omnia, quæ auertunt à Deo; at transgreſsio legis supernaturalis auertit à Deo naturæ conditore: ergo includitur in illo actu propositum efficax vitandi talem transgreſsionem; & consequenter ponendi legis obseruantiam, per quam solam vitatur transgreſsio.

Tertio. Tertio: potens transgreſsionē vitare, potens est etiam ad imperandam legis obseruantiam; at act⁹ ille est potens vitare transgreſsionem legis supernaturalis, cum non stent simul dilectio efficax Dei conditoris naturæ, & auersio per culpā à Deo, prout Author est gratiæ: ergo potest etiam obseruantiam legis supernaturalis imperare; & consequenter clauditur in illo propositum efficax adimplendi legem supernaturalem.

Quarto Denique illa maior suadetur: nam dilectio efficax Dei conditoris naturæ adæquatur naturali dictamini; at eleuatione supposita, naturalis ratio dictat obseruantiam legis supernaturalis virtualiter saltim, & indirectè; cum dictet obtemperandum esse omni superiori legitimè præcipienti, in quo dictamine virtualiter clauditur Deo Authori supernaturali obtemperandum esse ex suppositione, quod vt sic legē ferat: ergo dilectio efficax Dei conditoris naturæ virtualiter saltim, & indirectè claudit propositum efficax obseruandi supernaturalem legem. Explicatur minoris probatio: supposito quod homo istum formet discursum: *Omni superiori legitimè præcipienti, est obtemperandum; at Deus vt Author supernaturalis legitimè præcipit*, & conclusionem non inferat, tunc iste homo transgrediens supernaturalem legem peccabit: ergo discordabit à dictamine rectæ rationis; at non ab alio, nisi ab eo quod in

Reſp. Reſpondeo, non ſemper argumentum *ſed contra* concludere adæquatum intentum articuli, vt conſtat in argumento *ſed contra* primi articuli huius quæſtionis deſumpto ex authoritate Auguſtini, quo non concluditur niſi ſola negatio neceſſitatis gratiæ habitualis ad cognitionem veri; cum tamen D. Thomas in illo art. non ſolum habitualem gratiam eſſe neceſſariam negauerit, ſed etiam actualem. Dico ergo in præſẽti articulo D. Thomam intendere poſſe hominem in ſtatu integritatis Deum ſine gratia diligere ſuper omnia, non autẽ in ſtatu naturæ corruptæ; cum autem Deum diligere, ſuper omnia ſtare poſsit tripliciter, obiectiue, & ſuper omnia ex vi al cuius actus, & ſuper omnia ſimpliciter, argumentum *ſed contra* conuincere primum, & ſecundum modum amoris, relinquens probandum in corpore articuli poſsibilitatem amoris ſuper omnia in tertia acceptione ſine gratia ad illum requiſita in ſtatu integritatis.

21 *Arg. 3.* Tertio ſic obijciunt: ex inclinatione hominis in ſtatu integritatis ad dilectionem Dei ſuper omnia probat D. Thomas potentiam ad talem dilectionẽ ſine ſpeciali gratia; at homo purus inclinationem haberet ad iſtam dilectionem: ergo poſſet ſine gratia Deum naturæ Auctorem ſuper omnia diligere.

Reſp. Reſpondeo, D. Thomam non aſſumere pro medio probatiuo poſſibilitatis prædicti amoris ſolam inclinationem, ſed ſimul naturæ ſanitatem, ratione cuius eſſet expedita moraliter, in natura autem pura talis inclinatio expedita, aut ſana non eſſet ratione pugnæ appetitus aduerſus rationem, & ideo in illo ſtatu non poſſet talem actum elicere ſine ſpeciali gratia.

Oppones 1. Sed obijcies primo: ex eo probat D. Thomas in eodem articulo, hominem in natura lapſa non gaudere potentia ad dilectionem Dei, quia ratione culpæ inclinatus manſit ad ſequendum bonum priuatum; at in natura pura nulla eſt culpa hominem ad bonum priuatum conuertens: ergo nihil eſt tollens expeditam potentiam.

Secundo: in natura pura nulla eſt infirmitas: ergo poſſet quidquid poſſet ſana; & conſequenter poſſet in actum prædictum. *Secundo.* Tertio: in natura pura nihil eſt in homine, niſi ea, quæ ad naturam ſequuntur ex intraneis; at ab intrinſeco naturæ oriri non poteſt aliquid impediens à conſequutione finis ad quem ab intrinſeco inclinat natura: ergo nihil eſt illam impediens ad elicientiã dictæ dilectionis. *Tertio.*

Quarto, ſi quid eſſet in illo ſtatu impediens naturam ad actum dilectionis, maxime eſſet rebellio, & pugna appetitus; at hæc non ponit impotentiam moralem: ergo idem quod prius. Probatur minor: nam in homine lapſo iuſtificato per gratiam eſt rebellio, & pugna appetitus; & tamen eſt potens expedite moraliter ratione gratiæ ad illam dilectionem: ergo rebellio, & pugna appetitus ſufficientes non ſunt ad inducendam impotentiam moralem. *Quarto*

Et confirmatur: homo lapſus ſanatus per gratiam, etſi poſsit vitare omnia peccata mortalia ortum ducentia ex ratione ſuperiori abſque ſpeciali gratia, non tamen poteſt abſque ſpeciali gratiæ auxilio vitare omnia collectiuè, quæ ortum habent ex appetitu inferiori; & tamen poteſt ex auxilijs generalibus ordinis gratiæ diligere Deum Auctorem ſupernaturalem ſuper omnia: ergo pariter etſi in natura pura non poſsit ſine ſpeciali gratiam totam legem naturæ collectiue vitare, poterit tamen Deum naturæ Authorem ſuper omnia diligere abſque ſpeciali gratia. *Cõfirm.*

Reſpondeo ad primam, recurſum D. Thomæ ad peccatum in natura lapſa ideo fuiſſe, quia supponebatur ante culpam humana natura in ſtatu integritatis, in quo poterat Deum naturæ Authorem ſuper omnia *22 Ad 1. obiectionẽ reſp. 1.*

nia diligere, & ideo peccatum fuit de facto causa impotentiæ moralis, tanquam remouens originalem iustitiam, ex qua naturæ sanitas proueniebat: in natura autem pura cũ non supponatur sanitas ex iustitia proueniens, recursus ad peccatum necessarius non est.

Secũdo resp. Vel secundo dicatur, recurrisse D. Thomam ad peccatum infirmans naturam vt probaret necessitatem gratiæ naturam sanantis, non autem vt probaret necessitatẽ gratiæ specialis intra ordinem naturæ.

Ad 2. Ad secundam dicatur, hominẽ in pura natura esse negatiue infirmum, etsi non sit infirmus priuatiue; nam teste Caietano homo lapsus, & homo purus differũt sicut nudus, & spoliatus; ac proinde gaudent eadẽ impotentia intensiue, etsi non extensiue, attentis causis ex quibus impotentia in vtroque statu nascitur.

Ad 3. Ad tertiam, concessa maiori, nego minorem, quando est talis natura, quod gaudet duplici inclinatione contraria, tunc enim vna aliam retardat, & impedit ne possit moraliter in adæquatum terminum. Et quidem in homine appetitus est naturalis, quo appetit viuere, & refugit mortem; & tamen est in illo alia inclinatio contraria ratione materiæ, qua ad corruptionem tendit, & ratione cuius necessario corrumpitur.

Ad vlt. & ad cõfirm. Ad vltimam obiectionem dicatur, rebellionem, & pugnam appetitus, etsi non possit vinci per naturã, posse tamen superari per gratiam; ac proinde gratia, quæ de se est sufficiens cõtra rebellionem, & pugnam appetitus, sufficit etiam ad actum dilectionis Dei super omnia eliciendum, natura autem pura non est de se sufficiens ad talem victoriam, &

22 ideo vires sufficientes non habet ad eliciendum actum prędictum, in quo virtualiter omnis rebellionis victoria præbetur. Et ex his ad confirmationem constat solutio.

23 Vltimo arg. Denique objiciunt: stat benè potentia moralis ad intentionem efficacem finis cum impotentia morali ad exequutionem omnium mediorum conducentium ad finem collectiue: ergo ex impotentia morali ad totius legis obseruantiam exequutiue in pura natura, non rectè colligimus moralem impotentiam ad dilectionem efficacem Dei conditoris naturæ. Consequentia est bona. Antecedens autem ostenditur primo ex D. Thomæ 2.2.*q.*137.*art.*4. in corpore, vbi docet perseuerantiam accipi dupliciter, scilicet pro habitu, qui est virtus infusa, & hoc modo indigere habituali gratia, sicut, & cæteræ infusæ virtutes. Secũdo pro actu perseuerantiæ durante vsque ad mortem, & hoc modo non solum indigere gratia habituali, sed etiam gratuito Dei auxilio conseruantis hominem in bono vsque ad finem vitæ. Et rationem reddit his verbis: *Quia cũ liberum arbitrium de se sit vertibile, & hoc ei non tollatur per habitualem gratiam præsentis vitæ, nõ subest potestati liberi arbitrij etiã per gratiam reparati vt se immobiliter in bono statuat, licet sit in potestate eius quod hoc eligat, plerumque enim cadit in nostra potestate electio, sed non exequutio.* Ex quibus verbis sic potest antecedens suaderi: cum potestate ad efficacem electionem stat impotentia moralis ad exequutionẽ, vt apperte fatetur D. Tho. ergo pariter cum potentia morali ad intẽtionẽ efficacẽ finis stare potest impotentia moralis ad executionẽ mediorũ. Tenet consequentia. Tum primo, quia electio efficax efficacem finis intentionẽ supponit. Tú etiã, quia nõ minus connectitur exequutio cũ electione efficaci, quã cũ efficaci intentione, imo proximius cum illa, quam cum ista cõnectitur.

Antec. prob. 1.

Secũdo Secundo primũ antecedens probatur: nam supposita efficaci finis intẽtione, & efficaci electione mediorũ est noua difficultas in executione, ratione cuius post iudiciũ regulãs electionẽ, necessariũ iudicatur imperiũ vt regulans vsum, teste D. Tho. 1.2. *quæst.*17.*art.*1. 2.2.*q.*47.*art.*8.

& alibi passim; at ex difficultate nascitur impotentia moralis: ergo stare potest moralis potentia ad intentionem efficacem finis; & efficacem electionem mediorum cum morali impotentia respectu exequutionis. Tertio probatur: intentio nõ se sola, sed alijs adiunctis ad exequutionem procedit: ergo esse potest intentio possibilis cum impossibilitate exequutionis ex defectu aliorum, quæ desiderãtur ad illam.

Tertio.

Quarto

Quarto, moralis impossibilitas exequutionis nascitur ex difficultatibus occurrentibus quando exercetur; at contingere potest vt difficultates istæ non vrgeant quando in re ponitur finis intentio: ergo tunc stabit expedita potentia ad efficacem intentionem finis cum impotentia morali ad exequutionem orta ex difficultatibus occurrentibus in eius exercitio.

24 *Resp. ad 1. prob.*

Ad hoc argumentum respondeo negando antecedens. Ad primã probationem ex D. Thoma desumptam dicatur, loqui non de auxilio sufficiẽti ad perseuerandum vsque ad finem, hoc enim ex communibus ordinis gratiæ auxilijs habetur; sed de efficaci ad actum vsque ad mortem perseuerandum, quod esse gratiam specialem intra ordinem supernaturalis prouidentiæ, ex Tridentino constat, & inferius monstrabimus. Vt autem homo possit moraliter vsque in finẽ vitæ perseuerare potentia antecedẽti, sufficit auxilium sufficiens, nec amplius requiritur, vt possit efficaciter per virtutem perseuerantiæ perseuerantiam vsque in finem eligere. Nam efficax electio vt pro breui tẽpore elicita, non petit exequutionẽ cõtinuatam de facto, sed tantũ possibilem illis viribus, à quibus electio procedit. Vnde in forma ad probationem ex verbis D. Thomæ desumptam, distinguo antecedens: cum potentia ad electionem stat moralis impotentia ad exequutionem consequens, concedo antecedens: impotentia antecedens, nego illud, & distinguo consequens eodem modo. Nos autem non de impotentia consequenti ad totius legis obseruantiã sumus loquuti, sed de impotentia antecedenti, quam habet homo ad totius legis obseruantiam in statu purorum naturalium; & cum ista non stat potentia expedita in natura ad efficacem Dei dilectionem, in qua virtualiter per modum actus primo totius obseruantia vsque ad mortem continetur.

Si dicas; potentia consequens, idest cum actu coniungenda, respectu electionis stat cum impotentia consequenti respectu exequutionis, vt fatemur iuxta D. Thomam: ergo stare etiam poterit potentia antecedens expedita respectu electionis, & intentionis efficacis cum impotentia antecedenti respectu executionis. *Replicabis.*

Respondeo, concesso antecedenti, negando consequentiam; & ratio differentiæ est: nam efficax intentio, & idem est de efficaci electione, non habet infallibiliter annexam exequutionem omnium mediorum, nisi sub conditione quod perseueret, & ideo stare potest, quod potentia eliciat de facto intentionem, seu electionem efficacem pro aliquo tempore, quin sequatur exequutio de facto respectu omnium mediorum ex defectu perseuerantiæ efficacis electionis. Quia tamen efficax intentio dat sufficientes vires ad eligenda media, & exequutionem mediorum, stare nequit expeditio potentiæ ad causandã in se prædictam intentionem cum impotentia antecedenti respectu exequutionis ob rationem traditam inter confirmandam nostram conclusionem. *Resp.*

Ad secundam antecedẽtis probationem, distinguo antecedens: nona difficultas non superabilis ex vi intentionis, seu electionis sub conditione quod perseuerent, nego antecedens: superabilis ex vi illarum sub prædicta conditione, concedo antecedens, & nego consequentiam, ob rationem traditam impugnando solutionem Loreæ. Cuius signum est, 25 *Ad 2.*

quod

quod præter virtutes elicitiuas, in voluntate non ponimus alias virtutes ad exteriorem exequutionem, imo nec ad actum voluntatis, qui dicitur vsus, & imperiũ sequitur; quia nempe victa difficultate circa efficacem electionem ex vi eiusdem virtutis adest sufficientia ad superandam omnem difficultatem respectu exequutionis.

Ad 3. Ad tertiam probationem, distinguo antecedens: cum alijs adiunctis connexis cum illa, & ab illa exactis, concedo antecedens: non connexis, nec exactis ab illa, nego antecedens, & nego consequentia: quia eo ipso quod intentio ab intrinseco petat omnia, quæ ad exequutionem desiderantur, nequit natura ratione suæ insufficientiæ ea, quæ ad exequutionem non desiderantur non exigens, in se causare formam illam exigentem, qualis est efficax electio.

Instabis Dices: dilectio efficax Dei Auctoris supernaturalis super omnia est intentio efficax ad perseuerandum in obseruantia legis vsque in finem vitæ, & tamen non petit efficacia auxilia ad talem obseruantiam; aliàs Deum sic diligenti specialis gratia non fieret in actuali perseuerantia vsque ad mortem contra Tridentinum: ergo efficax intẽtio non petit ab intrinseco omnia, quæ ad mediorum exequutionem desiderantur.

Resp. Respondeo, efficacem Dei dilectionem sub conditione, quod perseueret petere omnia auxilia etiam efficacia ad perseuerandum vsque ad finem in obseruantia legis; quia tamen quod talis dilectio perseueranter vsque ad mortem duret, specialissimum est beneficium propter mutabilitatem arbitrij, quam non tollit charitas viæ, ideo speciale etiã beneficium est actualis perseuerantia in obseruantia legis vsque ad mortem. Si autem consideretur prædicta dilectio vt pro breui tempore durans, quia prout sic non habet annexam infallibiliter obseruantiam adæquatam legis, sed solum sufficiẽter, non petit prout sic efficacia auxilia ad de facto perseuerandum, sed solum sufficientia.

Ad ult. Ad vltimam probationem distinguo minorem: stat quod tempo 26
re intentionis non vrgeant exequutiue, concedo minorem: obiectiue nego minorem, & nego consequentiam. Cuius ratio est: nam cum efficax intentio finis etiam breui tempore durans, contineat per modum actus primi victoriam omnis tentationis, & difficultatis pro tempore venturo vrgentis; fit consequens, vt illas vt vincendas claudat obiectiue; ac proinde quod vrgeat illarum difficultas tempore intentionis si non exequutiuè, bene tamen obiectiue.

Oppones 1. Sed oppones primo: dari potest casus in quo quis Deum efficaciter diligat, & totius legis obseruantiam proponat, quin repræsententur difficultates postea occursuræ; at in tali casu difficultates istæ non vrgent adhuc obiectiuè: ergo tunc stare poterit efficax Dei super omnia dilectio, & totius legis obseruandæ efficax propositum absque speciali gratia.

Secũdo. Secundo: nam circa obiectum re vera impossibile, apprehensum tamen falso vt possibile, dari potest absoluta, & efficax electio: ergo quamuis difficultates istæ repræsentatæ obiectum impossibile reddant, si tamen quispiam illarum victoriam, vt possibilem etsi falso apprehendat, poterit habere propositum efficax; & consequenter efficacem Dei dilectionem.

Tertio. Tertio: nam esto tales difficultates actu repræsententur, potest homo firmiter de diuina gratia sibi ad illas supperandas adfutura confidere: ergo tunc saltim poterit ex proprijs viribus dilectionis efficacis actum elicere.

Quarto Denique: nam esto difficultates menti obijciantur, nec spes

 fir-

illius, cum non aliter vincatur tentatio à reuerentia parentum diuertens, quam per actum reuerentiæ illis debitum: ergo ex impotentia naturæ ad grauem tentationem vincendam, non rectè colligitur impotētia moralis ad efficacem Dei dilectionē, eo quod si perseueret potest grauem tentationem repellere.

Ad 1. resp. Respondeo ad primam instantiā, distinguendo antecedens: excessu ad quem superandum dicit habitudinē efficax dilectio per modum sufficientis principij ab intrinseco, concedo antecedens: insuperabili ab illa ab intrinseco, nego antecedens, & nego consequentiā ob rationem sæpê repetitam.

Ad 2. Ad secundam, concessa maiori, distinguo minorem: per modum termini ratione incompossibilitatis cū actu, vel negatione actus ad quē mouet tentatio, concedo minorem: per modum principij dātis vires ad tentationis victoriam, nego minorē, & consequētiam: nam actus dilectionis dat vires per modum sufficientis principij ad vincendam quamuis tētationem, vt sæpê dixi, prouenire nequit à principio ex se insufficiēti vincere tentationes vrgentes, qualis est hominis natura in statu purorum naturalium.

§. IV.

De homine in statu naturæ corruptæ.

29 *Secūda cōclusio* Sit secunda conclusio: *Vt homo in statu naturæ corruptæ diligat efficaciter Deū naturæ Authorem super omnia, nō indiget vt principio eliciente gratia supernaturali entitatiuè.* Ex dictis in prima cōclusione manifestê colligitur, indigere hominē lapsum speciali gratia Dei naturali entitatiuê ad prædictum dilectionis actum; homo nāque in statu lapsus non habet vires vberiores ex proprijs, quam in pura natura: ergo si in statu purorum naturalium speciali Dei gratia indigeret naturali entitatiuê, eadem ad minus indigebit in statu naturæ corruptæ. Quod autem non indigeat gratia entitatiuê supernaturali, vt principio eliciente, quod cōtra primum modum defendendi tertiam sententiam in præsenti conclusione statuimus, aliqui se putant cōuincere hoc argumento; quia adhuc in præsenti statu extat obligatio diligendi Deū conditorem naturæ: ergo est possibilis eius dilectio per vires, quæ naturales sint entitatiuê. *Probāt aliqui.* Patet consequentia. Tum, quia obligatio, absque sufficientia eiusdem ordinis stare non potest. Tum etiam, quia illa obligatio est à Deo Authore naturæ: ergo ab illo debet concedi sufficientia ad eius adimpletionem.

Cōfirm. Quod amplius confirmant: obligans namque hominem ad aliquem actum debet cognoscere potentiam expeditam ad illum; at potentia hominis ad præcepti adimpletionē prouenien ex gratia entitatiuê supernaturali, est incognoscibilis à Deo, vt est Author naturæ: ergo est in homine pro statu lapsus potentia expedita ad dilectionem efficacem Dei cōditoris naturæ ex vi auxiliorum naturalium entitatiuê.

Hoc argumētū est ineffi cax. Hoc tamen fundamentum non vrget. Ad illud namque responderi potest facillimê distinguendo antecedens, illudque concedendo de dilectione Dei, prout est Author naturæ, non actu naturali distincto ab illo, quo Deus vt obiectum beatificans supernaturaliter diligitur; cum namque per istum actum Deus vt Author naturæ specificatiuê, saltim diligatur, sufficienter adimpletur per illum præceptum dili-

Digitized by Google

gendi Deum conditorem naturæ, quod in puris naturalibus ad naturalem Dei dilectionem obligabat. Per quod patet ad primæ conſequentiæ probationem. Ad ſecundam negabant antecedẽs: nam obligatio, quæ à Deo naturæ conditore veniebat, ceſſauit adueniente obligatione dilectionis ſupernaturalis, per quã perfecti⁹ prima obligatio adimpletur. Et ex his ad confirmationem cõſtat ſolutio.

30 *Aliter prob. 1. cõcluſio* Quare aliter eſt ſuadenda noſtra concluſio. Primo in hunc modum: dilectio Dei, prout eſt Author naturæ, adhuc in natura corrupta, eſt actus entitatiuè naturalis: ergo nequit exigere pro ſui elicitiuo principio gratiam ſupernaturalem entitatiue. Conſequentia tenet: eo nãque ipſo, quod actus ad ſui elicientiam expoſcat pro principio eliciẽte formam ſupernaturalem entitatiue, ſuperat facultatem naturæ; & conſequenter eſt in ſua entitate ſupernaturalis. Antecedẽs autem probatur: obiectum illius actus, nempè Deus, prout naturæ conditor eſt in ratione obiecti naturale, non minus in ſtatu corruptionis naturæ, quàm in ſtatu integritatis: ergo actus in vtroque ſtatu eſt entitatiuè naturalis.

Reſp. Reſpondent contrarij Authores, hominem in ſtatu lapſus, non poſſe Deum naturæ Authorem ſuper omnia diligere, quin ſimul, & in eodem actu diligat Deum vt obiectum beatificum; & cum prout ſic nequeat diligi per actum naturalem; conſequẽs fit, quod nec Deus, prout eſt Author naturæ, per actum entitatiuè naturalem diligi poſsit. Et rationem ſumũt ex eleuatione hominis ad finem ſupernaturalem, & ex eo quod in actu dilectionis Dei, vt eſt Author naturæ, debet virtualiter contineri propoſitum efficax vitandi omnia, quæ contra Deum Authorem ſupernaturalem procedunt.

Contra Cæterum contra hanc ſolutionem arguitur ſatis efficaciter, ni fallor ex Bulla Pij Quinti, & Gregorij 13. vbi inter alias propoſitiones Baij damnatas, trigeſsima quarta iſta eſt: *Diſtinctio illa duplicis amoris naturalis, quo Deus amatur vt Author naturæ, & gratuiti, quo De⁹ amatur vt beatificator, vana eſt, & cõmentitia, & ad illudendum Sacris Litteris, & pluribus veterum teſtimonijs excogitata*; at Bai⁹ loquebatur de homine in ſtatu naturæ corruptæ: ergo in hoc ſtatu admittẽda eſt duplicis amoris diſtinctio, quorum altero diligitur Deus vt eſt Author naturæ, & altero vt obiectum beatificans; & conſequenter primus non terminatur ad Deum, vt Authorem ſupernaturalem, ſed præcisè vt eſt Author naturæ, aliàs non ſaluabitur duplicis amoris diſtinctio.

Reſpondet Aluarez *cap. 6. n. 38.* ex Bullis præallegatis ſolum concludi, quod Deus poſsit diligi dilectione naturali, vt eſt Author naturæ, nõ autem diffiniri poſſe hominẽ in natura lapſa ex proprijs viribus Deum naturæ Authorem ſuper omnia diligere. Cæterum hæc ſolutio ex dictis præcluditur: nã licet verum ſit ibi non diffiniri poſſe hominem in natura lapſa Deum ſuper omnia diligere ex proprijs viribus, quod non cõtendimus, damnatur tamen Baij propoſitio, qua docet diſtinctionem duplicis amoris, quorum vno diligitur Deus, vt Author naturæ, & altero vt obiectum beatificans, eſſe cõmentitiam; at Baius loquebatur de homine in ſtatu naturæ corruptæ, & de diſtinctione amoris, quo de facto diligitur Deus, non quo poteſt diligi, vt ex eius verbis manifeſtè colligitur: ergo ſentiunt Pontifices diſtinctionem illam duplicis amoris eſſe admittendam in ſtatu naturæ corruptæ; at ſi in hoc ſtatu nõ poſſet Deus diligi, prout eſt Author naturæ, quin ſimul diligeretur vt obiectum beatificans, diſtinctio illa duplicis amoris locum non haberet in illo: ergo fatendum eſt poſſe Deum, prout eſt naturæ Author, etiã in ſtatu lapſus, efficacem dilectionem terminare diſtinctam ab illa, quam terminat, vt eſt Author naturæ. 31 *Reſp. Aluarez.*

Ter-

Digitized by Google

32 *Tertio.* Tertio arguitur, & impugnatur principalis solutio nã iuxta D.Thomam *1.p.q.60.art.5.* Angeli Deũ diligunt naturali dilectione, prout est Author naturæ; & tamen ordinati sunt ad supernaturalem finem: ergo eleuatio naturæ ad finem supernaturalem non obstat, quin terminare posit Deus vt Author naturæ dilectionem efficacem distinctam ab illa, quam terminat vt obiectũ beatificans.

Resp. Si respondeatur, loqui ibi D. Thomam de dilectione Dei vt est vniuersale bonum, non autem de dilectione amicabili, quæ ad Deum vt amicum, & legislatorẽ super omnia terminetur. *Contra primo.* In contrarium obstat primo: quia *in q.62.art.1.* docet, Angelos fuisse creatos in beatitudine naturali; at naturalis Angeli beatitudo claudit non solum actum intellectus, sed etiam consequutiuẽ importat dilectionem naturalẽ amicabilem Dei; cum importet saltim ex consequenti rectitudinem voluntatis, quę ab amore Dei, vt est vniuersale bonum non prouenit, cum volũtatis obliquitas compatiatur cũ illa: sentit ergo D.Thomas, Angelum non solum dilexisse Deum super omnia vt bonum vniuersale, sed etiam vt legislatorem, & amicum; & tamẽ creatus fuit in gratia, & charitate: ergo eleuatio naturæ ad finem supernaturalem non tollit possibilitatem dilectionis amicabilis Dei, quæ naturalis sit entitatiuẽ.

Secũdo. Obstat secundo, & vrgentius contra hanc solutionem, D. Thomã in corpore huius articuli concedere homini in statu integritatis dilectionem Dei super omnia ex virib⁹ proprijs, non solum prout est vniuersale bonum, sed etiam vt amici, & legislatoris vniuersalis; & tamen homo in statu integritatis, quem habuit de facto eleuatus erat ad finem supernaturalem: ergo eleuatio ad finem supernaturalem obstare non potest possibilitati amoris amicabilis Dei entitatiuẽ naturalis. Maior, in qua solũ potest esse difficultas, probatur: illũ namque amorem concedit D. Thomas homini in statu integritatis, à quo in statu corruptionis affirmat hominem deficere secundũ voluntatem rationalem, nec illum ex viribus proprijs efficere posse, vt constabit litteram inspicienti; at amor, à quo homo deficit in statu corruptionis, & quem ex proprijs viribus efficere nequit, non est amor Dei, vt boni vniuersalis. Tum, quia illum concedit D.Tho. Angelis damnatis, & animabus puerorum in Lymbo existentium, vt postea videbimus. Tum etiam, quia cum iste actus non claudat legis obseruantiã, non est difficilior alijs actibus circa obiecta particularia, imô facilior est iste amor, quam ille, quo quis se ipsum diligit: ergo non est iste de quo D. Thomas affirmat competijsse homini in statu integritatis, sed amor efficax super omnia Dei Authoris naturæ, vt amici, & Legislatoris vniuersalis, quem negat homini in statu corruptionis secundum appetitum rationalem.

Denique arguitur pro nostra sententia, & impugnatur ampli⁹ principalis solutio, supponendo ex communi Thomistarum sententia contra nostrum Albelda, auxilium efficax esse ab intrinseco essentialiter connexum cum actu ad quem datur; ita vt si conferatur homini, qualibet etsi grauissima tentatione pulsato, infallibiliter sortiatur effectum. Qua sententia supposita, de qua in Tractatu de Auxilijs, sic formo argumẽtum pro nostra sententia: nulla est repugnantia in hoc, quod Deus conferat homini lapso idem auxilium efficax in ordine ad dilectionem Dei conditoris naturæ, quod conferre posset homini in puris naturalibus condito; at tali auxilio dato ponitur infallibiliter actus efficax dilectionis Dei conditoris naturæ entitatiuẽ naturalis: ergo dabilis est in homine lapso dilectio efficax Dei super omnia, quæ naturalis sit in sua entitate. Cõsequutio tenet. Minor ex suppositione facta habetur. Maior autem probatur: quia in hoc quod tale auxiliũ 33 *Vltimo prob. cõclusio, & data solutio impugnatur.*

homi-

homini concedatur in statu naturæ corruptæ nulla repugnantiæ ratio poterit ostendi.

Resp. 1. Dices, dilectionem istam in casu posito, non fore efficacem. Sed cōtra: nam talis dilectio est eiusdem rationis specificè cum illa, quam eliceret homo in puris naturalibus conditus; at ista esset efficax: ergo & dilectio homini in hoc statu concessa efficax debet esse. *Contra.*

Dices. Dices: dilectionem istam esse eiusdem rationis cum illa quoad speciem, non autem quoad efficaciam; quia cum efficacia respectiuè dicatur, & in pura natura dilectio illa efficaciam haberet ad destruendam auersionem à Deo ratione peccati, quod tunc solum auerteret à Deo, vt est Author naturæ, dilectio autem ista in homine lapso non esset efficax ad destruendam auersionem peccati, quod in homine eleuato non solum auertit à Deo vt est Author naturæ, sed etiam à Deo vt est Author supernaturalis; hinc fit, quod licet vtraq; ista dilectio esset eiusdem rationis quoad conceptum specificum, non tamen foret eiusdem rationis quoad rationem efficaciæ.

Contra primo. Sed contra primo: nam efficacia est de essentia prædictæ dilectionis: ergo non stat vtramque istam dilectionem esse eiusdē rationis quoad sibi essentialia, & non sub conceptu efficaciæ. *Secūdo.* Secundo: nam probabilius est in nullo statu posse hominem auerti à Deo vt est Author naturæ, quin simul auertatur à Deo Authore gratiæ, de quo *supra quæst. 71. art. 6.* ergo in vtroque statu esset impotens prædicta dilectio ad destruendam auersionem per peccatum inductam; & consequenter ex defectu isto non differret dilectio elicita ab homine lapso ab elicita ab homine puro.

Tertio. Tertio: dilectio efficax in pura natura non haberet efficaciā destructiuam auersionis culpæ per modum formæ iustificantis, sed destructiuam affectiuè, & dispositiuè; at etiam in homine eleuato dilectio efficax Dei conditoris naturæ esset destructiua affectiuè auersionis à Deo, prout præcisè est Author naturæ, & ad eius destructionem prout sic sufficienter disponeret, quamuis de facto nō inferat ratione sui destructionem illius, quia de facto non destruitur sub vna ratione, quin sub alia etiam destruatur, scilicet prout est auersio à Deo, vt est Author gratiæ, ad quam non disponit: ergo in vtroque statu simili efficacia gauderet.

Respondebis secundo principali argumento, supposita eleuatione hominis ad finem supernaturalem, non posse Deum diligi, vt est Author naturæ, quin diligatur super omnia vt est Author gratiæ ratione subordinationis vnius finis ad alium, & quia auxilium entitatiuè naturale nequit efficacitèr mouere ad dilectionem efficacem Dei, vt est Author gratiæ; hinc fit, quod non possit mouere ad dilectionem Dei, vt est Author naturæ. 34 *Resp. 2.*

Sed contra, supposita eleuatione etiam in obiectis virtutum electiuarum duplex reperitur honestas, altera ex conformitate ad regulam supernaturalem, altera ex conformitate ad regulam naturalem, & naturalem legem; & tamen potest voluntas illa obiecta amplecti efficienter sub vna ratione, nēpè naturali, quin illa attingat secundum supernaturalem honestatem formalitèr: ergo quamuis in Deo eleuatione supposita hæc duplex consideratio inueniatur, poterit voluntas eleuata illum attingere amore efficaci sub vna ratione, quin attingat sub alia. *Contra primo.*

Secundo: eleuatio non obstat quin voluntas per amorem inefficacem, & simplicem complacentiam feratur in Deum vt est Author naturæ, non attingendo illum vt supernaturalem Authorem: ergo nec obstare potest quin amore efficaci possit erga Deum sub vna, & non sub alia ratione versari. *Secūdo.*

Respondebis tertio: supposita eleuatione, & obligatione legis supernaturalis, rationem naturalem dictare obediendum esse legislatori super 35 *Resp. 3.*

natu-

naturali: cúmque dilectio efficax Dei conditoris naturæ claudere debeat propositum efficax obseruandi omne id quod faciendum ratione naturali dictatur; consequẽs fit, quod eleuatione supposita debeat in dilectione Dei conditoris naturæ includi propositum efficax obseruandi legem supernaturalem, hoc autem in actu entitatiuè naturali includi non potest, & ideò dari nequit efficax dilectio Dei conditoris naturæ, quæ naturalis sit entitatiuè, nec auxilium efficax ad illam in statu naturæ corruptæ.

36 *Contra istã solutionem opponit recens quidam Theologus.*

Solutionem istam recens quidam Theologus, inde reijciendam existimat, quod licet obseruatio legis supernaturalis viribus naturæ non subsit, potest tamen ex illis haberi efficax propositum talis obseruationis: ergo in actu entitatiuè naturali potest hoc propositum claudi, etsi exequutiua supernaturalis legis adimpletio supernaturales actus, & vires supernaturales exposcat. Probat antecedens: nam hostiæ consecratio supernaturalis est entitatiuè, & sacramentalis absolutio à peccatis; & tamen subest viribus naturæ propositum efficax hostiam consecrandi, & sacramentaliter absoluendi: ergo stare potest vt ex viribus naturę habeatur propositum efficax alicuius excedentis in exequutione facultatem naturæ. Sed quamuis solutio displiceat, multo magis displicet hæc impugnatio: nam antecedẽtis falsitas constat ex dictis inter cõfirmandam primam conclusionem, & fusè illam ostẽdi *Tractatu de Visione Dei disp.* 10. *num.* 3. *& seqq.* agendo de appetitu efficaci visionis beatificæ. Nec exempla adducta sũt ad propositum: nam in consecratione hostiæ, & absolutione sacramentali, est aliquid naturale, nempè verborum prolatio, quæ non superat facultatem naturæ, & ad quam terminatur propositum efficax; est etiam aliquid supernaturale, scilicet eleuatio verborum ad hostiam consecrandam, & gratiam causandam, quæ sicut excedit facultatem naturæ, & efficax naturæ propositum superat. Mitta igitur hac impugnatione, vt falsæ innitente doctrinæ.

37 *Aliter impugnatur primo.*

Reijcienda est in primis præfata solutio ex dictis *in tertio argumento*: nam in statu integritatis ratio naturalis indirectè se extendit, vt dictet parendum esse Deo Legislatori supernaturali; & tamen in illo statu admittit D.Tho. efficacem dilectionem Dei conditoris naturæ entitatiuè naturalem; & consequenter non includẽtem propositum efficax obseruandi supernaturalem legem: ergo ex hoc fundamento male negatur possibilitas efficacis dilectionis Dei cõditoris naturæ, quæ sit in sua entitate naturali.

Secũdo.

Secundo: nam in statu naturæ corruptæ ratio naturalis dictás misericordiam erga pauperem ex motiuo naturali directè, dictat etiã indirectè actum miserendi ex supernaturali motiuo, hoc est, parendũ esse Deo Legislatori supernaturali in illa peculiari materia, & idem est de actibus cæterarum virtutum; & tamen dari potest propositum efficax elargiendi eleemosynam pauperi ex motiuo naturali, quod in sua entitate naturale sit; & consequẽter non extendatur ad actum miserendi ex supernaturali motiuo, nec ad parendum, seu obediẽdum Deo vt Legislatori supernaturali: ergo pariter, quamuis ratio naturalis supposita eleuatione, & fidei cognitione de Deo, vt Legislatore supernaturali dictet indirectè obediendum esse illi, poterit nihilominus dari actus dilectionis efficax Dei conditoris naturæ claudens efficax propositum obediendi Deo, vt Legislatori naturali, non se extendens ad obediendũ Deo, vt Legislatori supernaturali.

Tertio.

Tertio, & à priori: nam cum ratio naturalis directè solùm dictet obedire Deo in omnibus, vt est Author naturæ, & ad obedientiã Dei vt supernaturalis solũ indirectè, cur dari non poterit actus efficax amoris solum proponens efficaciter id,

quod

quod ratio naturalis dictat directè? Certè huius difficile poterit ratio aſsignari ; at iſte actus erit dilectio efficax Dei conditoris naturæ entitatiuè naturalis : ergo nulla eſt repugnantia in hoc actu, & in auxilio efficaci ab illo in ſtatu corruptionis collato.

§. V.

Argumenta in cõtrarium diluuntur.

38 *Arg. 1.* COntra iſtam concluſionem arguitur primo: ſuppoſita eleuatione hominis ad finem ſupernaturalem, non ſtat Deum efficaciter diligi ſuper omnia, vt eſt Author naturæ, quin ex vi eiuſdem actus, vt ſupernaturalis diligatur: ergo in ſtatu lapſus non poteſt Deus diligi ſuper omnia dilectione naturali; & cõſequenter ad talem dilectionẽ requiretur pro principio eliciente gratia ſupernaturalis in ſua entitate. Vtraque conſequentia euidenter ex antecedenti colligitur. Antecedens autẽ probatur. Tum, quia in hoc ſtatu nõ ſtat odium Dei conditoris naturæ non termininatum aliquomodo ad illum, vt Authorem ſupernaturalẽ, cum odium ſit fuga, nec ſiet receſſus à fundamento, quin à fundato recedatur; Deus autem, vt Author naturæ, eſt veluti fundamentum ſui ipſius, vt ſupernaturalis Authoris: ergo pariter non ſtabit in hoc ſtatu, amor Dei conditoris naturæ nõ terminatus ad eundem, vt ſupernaturalem Authorem. Tum etiam, quia in ſtatu eleuationis non ſtat auerſio per culpam à Deo, prout eſt Author naturę, abſque auerſione ab ipſo, vt Authore gratiæ: ergo pariter ſtare non poterit conuerſio per amorem in Deum, vt eſt Author naturę, quin ex vi eiuſdem actus conuertatur voluntas in Deum, prout eſt Author gratiæ, & ſupernaturalis.

Reſpondeo negando antecedens. Ad primam probationem, omiſſo antecedenti, nego conſequentiam. *39 Reſp.* Ratio autem diſcriminis ex dictis in eius probatione colligitur: nã cũ ratio Authoris ſupernaturalis in Deo ſit noſtro modo intelligendi, quaſi fundamentum rationis Authoris ſupernaturalis, & deſtructo fundamento, fundatum ex conſequenti deſtruatur, non autem ædificato fundamento, fundatum eo ipſo ponatur ; conſequens ſit, quod odium, quo quis deſiderat non eſſe Dei Authoris naturæ, ex conſequenti ad non eſſe eiuſdem, vt Authoris gratiæ referatur. Amor autem, quo quis Deo naturæ Authori vult ſuũ eſſe ſuper omnia, non eo ipſo, ad volendum Deo, vt ſupernaturali Authori ſuum eſſe debeat terminari. Ad ſecundam probationem, omiſſo etiam antecedenti, nego conſequentiam ob eandem rationem ; quia nempè à fundamento recedens, eo ipſo à fundato recedit; non autem eo ipſo, quod quis accedit ad fundamẽtum, debet etiam ad fundatum accedere. Auerſio autem ſe habet per modum receſſus, conuerſio per modum acceſſus ; ac proinde ex eo quod in auerſione à Deo conditore naturæ auerſio ab eodem, vt Authore gratiæ includatur, idem de conuerſione per amorem non licet inferre. Et inſto argumentum : multi namque ſatis probabiliter docẽt, non potuiſſe hominem in pura natura auerti per peccatum à Deo, vt eſt Author naturæ, quin ſimul ab illo, vt Authore gratiæ recederet, qui tamen amorem Dei naturæ conditoris, & conuerſionem in ipſum præcisè, prout ſic, tenentur admittere, niſi velint in illo ſtatu amorem efficacem Dei eſſe omnino impoſſibilem.

Dices: quando inter fundamentũ, & id quod fundatur, eſt connexio *40 Oppones.*

infallibilis, nõ stat ponere fundamẽtum in re, quin in re ponatur fundatum, nec affectiuè ponere fundamentum, quin etiam affectiuè ponatur fundatum; at inter Deum, vt est Author naturæ, & ipsum, vt est Author gratiæ, est connexio infallibilis: ergo dilectio, quæ affectiuè dat esse Deo, prout est Author naturæ, affectiuè etiam transit ad dandum esse eidem, vt Authori gratiæ.

Resp. Respondeo distinguendo minorem, illamque concedendo de connexione vtriusque illius conceptus in esse entitatis, non autem formaliter sub ratione obiecti amoris, nec sub formalitatibus Authoris in vtroque ordine: nam licet in re nõ possit esse entitas Authoris naturæ, absque entitate Authoris supernaturalis; posset autem esse Author naturæ, quin esset Author gratiæ de facto, si nempè Angelos, & homines, absque eleuatione ad finem supernaturalem creasset. Dilectio autem naturalis non ad Deum sub conceptu entitatis, qua ratione supernaturalis est terminatur, sed sub conceptu Authoris naturæ.

41 *Arg. 2.* Secundo arguitur: in efficaci dilectione Dei conditoris naturæ in statu eleuationis includitur, saltim indirectè, & implicitè propositũ efficax adimplendi totam legem supernaturalem; at hoc propositum est entitatiuè supernaturale, sicut obseruantia supernaturalis legis, est supernaturalis: ergo dilectio efficax Dei conditoris naturæ elicita ab homine lapso ad ordinem supernaturalem eleuato, naturalis esse non potest, sed necessario supernaturalis; ac proinde exposcens pro principio eliciente formam supernaturalẽ. Vtraque consequentia ex præmissis manifestè colligitur. Minor constat ex traditis in discursu disputationis.

Maior prob. 1. Maior autem ostẽditur primo; quia in tali actu includitur propositũ efficax placendi Deo in omnibus, ad quæ talis homo tenetur; at eleuatione supposita tenetur placere in obseruantia supernaturalium præceptorum: ergo includitur in illo actu propositum efficax obseruandi legẽ Dei supernaturalem.

Secũdo. Secundo: actus ille est dilectio Dei super omnia auertentia à Deo conditore naturæ: ergo in illo clauditur propositum efficax vitãdi omnia, quæ auertunt à Deo; at transgresio legis supernaturalis auertit à Deo naturæ conditore: ergo includitur in illo actu propositum efficax vitandi talem transgresionem; & consequenter ponendi legis obseruantiam, per quam solam vitatur transgresio.

Tertio. Tertio: potens transgresionẽ vitare, potens est etiam ad imperandam legis obseruantiam; at act⁹ ille est potens vitare transgresionem legis supernaturalis, cum non stent simul dilectio efficax Dei conditoris naturæ, & auersio per culpã à Deo, prout Author est gratiæ: ergo potest etiam obseruantiam legis supernaturalis imperare; & consequenter clauditur in illo propositum efficax adimplendi legem supernaturalem.

Quarto. Denique illa maior suadetur: nam dilectio efficax Dei conditoris naturæ adæquatur naturali dictamini; at eleuatione supposita, naturalis ratio dictat obseruantiam legis supernaturalis virtualiter saltim, & indirectè; cum dictet obtemperandum esse omni superiori legitimè præcipienti, in quo dictamine virtualiter clauditur Deo Authori supernaturali obtemperandum esse ex suppositione, quod vt sic legẽ ferat: ergo dilectio efficax Dei conditoris naturæ virtualiter saltim, & indirectè claudit propositum efficax obseruandi supernaturalem legem. Explicatur minoris probatio: supposito quod homo istum formet discursum: *Omni superiori legitimè præcipienti, est obtemperandum; at Deus vt Author supernaturalis legitimè præcipit*, & conclusionem non inferat, tunc iste homo transgrediens supernaturalem legem peccabit: ergo discordabit à dictamine rectæ rationis; at non ab alio, nisi ab eo quod in

maiori assumpta continetur quod est naturale: ergo naturale dictamen virtualiter saltim includit esse obtemperandum Deo Authori supernaturali.

42 *Resp. ad 1. prob. maioris* Respondeo negando maiorem. Ad primam probationem, distinguo maiorem: in omnibus ad quæ tenetur ex vi legis naturalis directè, concedo maiorem: ex vi legis supernaturalis, aut naturalis indirectè, nego maiorem, & distinguo minorem: ex vi legis naturalis directè, nego minorem: directè ex vi legis supernaturalis, & ex vi naturalis indirectè, admitto minorem, & nego consequentiam. *Ad 2.* Ad secundã probationem, distinguo antecedens: super omnia directè à fine naturali auertentia, concedo antecedens: super omnia indirectè auertentia, nego antecedens, & distinguo consequens eodem modo. Et sub eadem distinctione minoris subsumptæ, nego consequentiam; quia transgressio legis supernaturalis, non directè, sed indirectè solum auertit à Deo conditore naturę.

Ad 3. Ad tertiam, distinguo maiorẽ: si sit potens per modum intentionis effectiuè mouentis vitare transgressionem, concedo maiorem: si sit potens solum per modum formę cum transgressione incompossibilis, nego maiorem, & distinguo minorẽ: actus iste est potens vitare supernaturalis legis transgressionem primo modo, nego minorem: secundo modo, concedo minorem, & nego consequentiam. Cuius ratio est, quia vt per modum formæ incompossibilis vitet supernaturalis legis transgressionem, sufficit, quod cum legis transgressione incompossibilitatem habeat, qualiter in argumento supponitur istum actum illam habere. Nec vt habeat istam incompossibilitatem, requiritur, quod sit supernaturalis, sicut nec vt gratia per incompossibilitatem formalem peccatum infinitæ grauitatis excludat, necessũ est quod sit infinitæ dignitatis.

Ad 4. Ad vltimam probationem, distinguo maiorem: adæquatur cum illo quoad id quod directè dictat, concedo maiorem: quod id quod indirectè, nego maiorem, & omissa minori, nego consequentiam. Instoque argumentum: nam in statu puræ naturæ dictamen naturale virtualiter, & indirectè, saltim remotè dictaret Deo supernaturali Authori obediẽdum esse, siquidem supposita fide, idẽ dictamen inuariatum manens id dictat; & tamen actus efficax dilectionis, quam in illo statu homo posset habere, nullo modo legis supernaturalis obseruantiam virtualiter contineret: ergo ex vno ad aliud inefficax argumentum efficitur.

Si petas: cur dictamen naturale ad supernaturalia extenditur virtualiter, & indirectè supposita fide, & actus efficax dilectionis non sic extenderetur? Respondeo, contrarios etiam hac interrogatione ligari, & ad illam respondere teneri, cum dicant, dictamen entitatiuè naturale indirectè ad supernaturalia se extendere, & in actu voluntatis entitatiuè naturali, hanc virtualem, & indirectam extensionem renuunt concedere. Respódeo ergo, rationem differentiæ esse: nam quod naturale dictamen virtualiter ad supernaturalia illo modo extendatur, nihil est aliud, quam quod possit per modum præmissæ adiuncta alia supernaturali conclusionem istam inferre: *Ergo obediendum est Authori supernaturali legitimè præcipienti.* Et quia non repugnat præmissam entitatiuè naturalem coniunctam cum supernaturali supernaturalem cõclusionem inferre, vt in pluribus conclusionib⁹ Theologicis constat; consequẽs fit, quod illa virtualis, & indirecta extẽsio non repugnet dictamini naturali respectu supernaturalium. Extensio autem, adhuc indirecta, si actui volũtatis competeret respectu legis supernaturalis, deberet ei competere, tanquam intentioni, & quia intentio se sola ad electionem mouet, quę motio actui naturali repugnat, fit, quod etiam ei repugnet hæc virtualis, & indirecta extensio. 43 *Si inquiras.* *Resp.*

Deni-

44 *Vltimo arg.* Denique obijciunt: si esset possibilis iste actus meré naturalis in homine lapso, sequeretur duplici præcepto teneri, altero naturali diligendi Deum Authorem naturæ per actum naturalem altero supernaturali de Deo Authore gratiæ supernaturaliter diligendo; hoc autem est falsum. Tum, quia non videtur assignabile tempus obligationis dilectionis naturalis. Tum etiam, quia alias instante præcepto diligendi Deum, hominem omittentem eius adimpletionẽ duplici omissionis peccato delinquere, altero contra supernaturale, altero contra naturale præceptum, cuius falsitas exinde colligitur, quod nullus quantumuis timoratæ conscientiæ, huius in confessione facit mentionem: ergo talis actus entitatiuê naturalis non est possibilis in homine lapso.

Resp. Respondeo negando sequelam, quia cum dilectione supernaturali, Deus etiam vt Author naturæ perfectius diligatur, quam per actũ naturalem, sufficiẽter per illum præceptum diligendi Deum naturæ conditorem impletur; ac proinde necessarium non est actum naturalis dilectionis elicere, nisi fortè in casu ignorãtiæ inuincibilis eleuationis gratiæ. Tunc enim teneretur homo non ignorans Deum Authorem naturæ ad illum diligendum dilectione naturali pro posse. Et insto argumentũ, in dilectione Dei imperfecta Authoris naturæ, quam contrarij Authores, non negant entitatiuê naturalem esse possibilem; & tamen ad illam non ponunt legem specialiter obligantem in statu lapsus. Quod nõ alia ratione potest esse verum, nisi quia dilectione supernaturali perfectê Deus naturæ Author diligitur.

45 *Instabis* Dices, sequi ex hac solutione, hominem lapsum nullo adstringi naturalis legis præcepto; consequens est falsum: ergo & illud ex quo sequitur. Patet sequela: ideô non tenetur præcepto dilectionis naturalis, quia per supernaturalem perfectius, diligitur, etiam prout est Author naturæ; at etiam quodvis legis naturalis præceptum perfectius per actum supernaturalem, quam per naturalem adimpletur: ergo homo lapsus nullius legis naturalis præcepto ad naturalem actum tenebitur.

Resp. Respondeo, esse disparem rationem: nam ad dilectionem supernaturalem, qua Deus etiam vt naturæ Author attingitur, tenetur homo lapsus supernaturalis dilectionis prę cepto, & idcircó cessat necessitas legis naturalis diligendi ipsum per naturalem actum. Non autem tenetur homo supernaturali præcepto, quãdo instat lex subueniendi pauperi in extrema, aut graui necessitate, aut præceptum colendi parentes ad prędicta opera exercenda ex supernaturali motiuo, & ideô non cessat naturale præceptum de prædictis operibus.

§. VI.

De homine lapso in peccato mortali existente.

Sit tertia conclusio: *Vt homo lapsus existens in peccato mortali diligat sufficienter Deũ naturæ Authorem super omnia, indiget auxilio supernaturali, & gratia habituali, vt principio expediente, sicut homo lapsus existens in gratia.* Hãc statuo contra secundum modũ defendendi tertiam sententiam. 46 *Tertia cõclusio*

Et ostendo primo ex D. Thoma *in corpore huius articuli*, quod ita concludit. *Et ideò dicendum est, quod homo in statu naturæ integræ non indigebat dono gratiæ super-* *Prob. 1. ex D. Th. prima pars*

additæ naturalibus bonis ad diligendum Deum naturaliter super omnia, sicuti indigeret auxilio Dei ad hoc commouentis, sed in statu naturæ corruptæ indiget homo, etiam ad hoc auxilio gratiæ naturam sanantis. At auxilium gratiæ sanantis naturam, supernaturale est entitatiuè: ergo cum non requiratur per modum principij elicientis, vt probatum relinquo, fatendum est requiri, vt principium expediens, idest, disponens ad gratiam habitualem, per quam formaliter aufertur peccatũ, quo cum isto actu componi non potest. Probo minorem: sanitas namq; naturæ, quam Angelicus Doctor desiderat, non est à rebellione appetitus; cum in homine illã habente possit haberi, sed sanitas à contagione culpæ; at gratia hominem à culpa sanans, est supernaturalis entitatiuè, siue dispositiuè, siue formaliter ad sanitatem istam concurrat, cum nullo ex prædictis modis auxilium naturalis ordinis ad peccati expulsionẽ concurrere possit: ergo gratia sanans, quam D. Thomas postulat ad istius actus elicientiam, supernaturalis, est entitatiuè.

47 *Secũdo prob.* Secundo suadetur: nam prædictus actus dilectionis cum peccato simul esse non potest in eodem subiecto; & aliàs peccatum à subiecto expellere nequit, cum sit entitatiuè naturalis; ac proinde impotens ad peccati expulsionem, siue dipositiue, siue formaliter: ergo indiget auxilio gratiæ entitatiue supernaturali, dispositiue concurrente ad gratiæ infusionem, per quã formaliter expellatur peccatum illum actum impediens. Consecutio cum minori tenet. Maior autem ostenditur primo: quia omne peccatum in homine eleuato auertit à Deo, non solum vt est Author gratiæ, sed etiam vt est Author naturæ; actus autem dilectionis efficax conuertit efficaciter hominem ad Deum, vt finem naturalem; at implicat esse simul hominem auersum, & conuersum respectu eiusdem finis: ergo implicat simultanea existentia peccati, & efficacis dilectionis Dei naturalis. Secundo: per peccatum homo habet creaturã pro vltimo fine, per actum dilectionis Deum super omnia dilectum; at implicat hominem simul habere duos vltimos fines adæquatos, vt ostendi solet à nostris Thomistis *supra quæstione 1. art. 5.* ergo actus efficax dilectionis cum prædicto actu, componi non potest.

48 *Resp. cõtrarij.* Respondent contrarij Authores: per peccatum hominem auerti à Deo, & conuerti ad creaturam habitualiter, & effectiuè: per actum dilectionis conuerti ad Deum, & auerti à creatura actualiter effectiuè; licet autem repugnent simultanea cõuersio, & auersio effectiua, & affectiua: non autem repugnare conuersiones duas, quorũ altera effectiua sit, & affectiua altera: tum, quia actus cum habitu incompatibilitatẽ non habet: tum etiam, quia affectiua, & effectiua conuersio sunt diuersæ rationis.

Contra primo. Sed contra primo: actualis conuersio ad creaturam competẽs peccato actuali ratione sui, opponitur cum habituali gratia, quæ habitualiter conuertit in Deum, ita vt esse simul nequeant de lege ordinaria, in fere omnium Theologorum sententia; nec etiam de potentia absoluta in frequentiori Theologorum iudicio, *de quo infra quæst. 113. art. 2.* ergo ex eo quod conuersio ad Deũ, & auersio à creatura, per actum dilectionis sit actualis, non rectè arguitur, non habere cum peccato incompositionem essentialem.

Secũdo. Secundo: nam peccati habitualis conuersio, & auersio, non ideo habitualis dicitur, quia sit actus physicè operatiuus; sed quia non est per actum existentem physicè, sed solum moraliter; & quia habet modum habitus quoad permanentiam: ergo auertit à Deo, & conuertit ad creaturã actu, licet non physicè, bene tamen moraliter; at per actum dilectionis homo actu physicè, & moraliter auertitur à creatura, & conuer-

Digitized by Google

titur in Deum : ergo repugnat simul cum auersione, & conuersione in habituali peccato repertis.

Tertio. Tertio, nã estò actus cum habitu non posit habere pugnam directã, indirectam tamen, & essentialem bene potest habere, vt constat in actu visionis beatificæ, quam cum habituali peccato componi non posse, etiam de potentia absoluta, tenet plausibilior Theologorum sententia *supra quæstione 9. artic.* 4. ergo ex eo quod conuersio ad Deum, & auersio à creatura, per actum dilectionis sit actualis, non tollitur quominus repugnet cum peccato indirectè, ita vt cum illo simul esse non possit.

49 *Quarto* Denique contra istam solutionem arguitur : habitualis conuersio peccati ad creaturam, & auersio à Deo, dependet in sui existentia ab actu peccati præterito, & perseuerante moraliter; at actualis cõuersio ad Deum, & auersio à creatura per actum dilectionis efficacis hanc peccati actualis moralem existentiam excludit: ergo habet indirectam oppositionem cum peccato habituali. Consequentia tenet. Minor videtur certa: quia actum præteritum moraliter existere, est non esse retractatum per actum efficacem oppositum: ergo destruitur hæc moralis existentia per efficacem retractationem, qualis est illa, quæ in efficaci dilectione inuenitur. Maior autem probatur : nam peccatum habituale habet aliquam causam, à qua in conseruari dependet; at non aliam, quam actum peccati præteritum, & perseuerantem moraliter: ergo essentialiter dependet ab illo, vt moraliter perseuerante.

50 *Vltimo prob. cõclusio.* Denique principaliter suadetur conclusio. Actus efficax dilectionis Dei, vt naturalis Authoris, sufficienter disponit ad remissionem culpæ, prout est offensa illius sub ista ratione ; at Deus numquam culpam remittit dimidiata venia: ergo non stat hominem tali dilectione diligere Deum, quin adæquatè offensam remittat. Tunc vltra, sed ista dilectio se sola ad adæquatam culpæ remissionem non disponit: ergo non potest prædicta dilectio sola sine alio actu supernaturali in homine eleuato, & in culpam lapso inueniri.

Resp. Respondet Suarez, quod cum Deus de lege ordinaria non remittat dimidiatè culpam, fit consequenter, quod etiam si homo Deum naturæ Authorem diligat super omnia, quia dilectio ista ad totius culpæ remissionem non disponit, Deus nihil culpæ remittat.

Contra Sed contra: nam Deus numquam negat homini remissionem, ad quam se homo sufficienter disponit; at per actum dilectionis naturalis se sufficienter disponit ad remissionẽ culpæ, vt est offensa Dei conditoris naturæ: ergo homini sic diligenti numquam Deus negat remissionem offensæ prout sic, & cum aliàs numquam dimidiet veniam, semper ei totam offensam remittet ; at nisi simul actum supernaturalem efficiat, adæquatè culpam numquam remittit: ergo numquam iste actus sine alio supernaturali in homine existente in peccato inuenitur.

Secũda pars cõclusionis probatur. Secunda pars conclusionis probatur: nam homo lapsus existens in gratia liber est ab impedimẽto peccati: ergo vt efficiat præfatum dilectionis naturalis actum, nullo indiget auxilio gratiæ entitatiuè supernaturali; cum hac sola ratione existens in peccato, illo indigeat, vt per illud disponatur ad gratiam, per quam auferatur peccatum impediens actum dilectionis, & cum illo incompatibilem.

***

§. VII.

Occurritur argumentis in contra.

51 *Contra primam partem arg. 1.* Contra primam partem istius cõclusionis arguitur primo ex D. Thoma *prima parte quæstione 60. articulo 5. ad 5.* vbi in Angelo, & homine peccantibus admittit dilectionem naturalem Dei super omnia, & *in 2. distinctione 33. quæst. 2. art. 2. ad 5.* vbi illum admittit in pueris in Lymbo existentibus, & esse admittẽdum in his probat Suarez: nam impossibilitas efficacis dilectionis in homine lapso, prouenit ex rebellione partis inferioris, ratione cuius nõ potest totam legem naturæ collectiue ad longum tempus adimplere; & consequenter, nec efficaciter eius adimpletionem proponere; at in animabus puerorum nulla erit partis inferioris rebellio, quo circa totam legem naturæ poterunt collectiué obseruare: ergo & actum efficacis dilectionis elicere; & tamen sunt auersi à Deo ratione culpæ originalis, non solum prout Authore gratiæ, sed etiam prout Authore naturæ: sicuti, & Adamus per peccatum, quo vt caput deliquit, vtroque modo mansit auersus: ergo efficax dilectio Dei Authoris naturæ super omnia, cum peccato potest componi; & consequenter supernaturali gratia, vt remouente prohibens, non indiget, vt de facto efficiatur.

52 *Resp.* Respondeo, loqui D. Thomam in præallegatis locis de amore naturali Dei, vt est vniuersale bonum, à quo omnis creatura dependet, sub qua ratione posse ab homine naturaliter diligi, dum est in peccato, nõ negamus, imo ad talẽ actum specialis gratia Dei Authoris naturæ necessaria non est, quia cum sit quidã singularis actus totius legis obseruantiam non continens, non est vnde gratię necessitas ad eius elicientiam probetur: non autem loquitur D. Thomas de actu amoris, quo diligitur Deus super omnia, vt amicus, & vniuersalis Legislator, ad quem in prima, & secunda assertione necessitatem specialis gratiæ, vt principij elicientis monstrauimus. Et in tertia, necessitatem supernaturalis auxilij, vt principij expedientis, illius possibilitatem in animab⁹ puerorum conuincit argumentum Suarez; quia impossibilitas istius actus in homine lapso in peccatum, non prouenit præcisè ex illo capite, sed etiam ex ipso peccato, vt probauimus: ac proinde, licet alia præcepta adimplere possint ex proprijs; præceptum tamen dilectionis efficacis non poterunt ratione iam dicta.

Obijcies, Diuus Thomas in præsenti articulo, loquitur de dilectione Dei, prout est vniuersale bonum; & istum asserit fuisse homini possibilem ex viribus proprijs in statu integritatis, in statu corruptæ naturæ indigere ad illum gratia sanante: ergo si talem actum admittimus incompossibilem cum peccato mortali, deserimus Diui Thomæ sententiam. Probatur antecedens: nam Diuus Thomas probat possibilitatem huius amoris in homine integro, quia est illi naturalis; & hoc ideò, quia est ei naturale vnumquodque diligere, eo modo, quo aptum est diligi, vnumquodque autem aptum est diligi propter bonum commune totius vniuersitatis, quod est Deus: ergo loquitur de amore, quo Deus, vt vniuersale bonum diligitur, & hunc asserit fuisse possibilem homini integro, secus autẽ lapso sine gratia sanante. 53 *Instabis*

Respondeo negando antecedens, quod scilicet D. Thomas loquatur de solo actu dilectionis Dei, 54 *Resp.*

prout

prout est vniuersale bonũ. Ad cuius probationem dicatur. Ex hoc, quod omnia sint propter Deum, sequitur in homine duplicem amorem Dei super omnia vtrumque naturalem, licet diuerso modo. Primum à voluntate per modum naturæ, quo Deus necessario quoad specificationem, vt principium omnis boni diligitur, qui prout sic ab homine odio haberi non potest. Secundum à voluntate, secundum appetitum rationalẽ, quo ab homine diligitur Deus, vt est omnium finis amore amicabili; libero etiam quoad specificationem, qui amor, non ideo naturalis dicitur, quia necessarius, sed quia terminat naturalem inclinationem; & vtrumque istum amorem fatetur possibilẽ ex proprijs viribus in homine integro, secus in homine lapso, quem asserit D. Thomas ab hoc defecisse, secundum appetitum rationale, idest, ab amore, quem in statu integro secundum rationalem appetitum libere vtraque libertate efficere poterat ex viribus proprijs, nempè ab amore Dei super omnia amicabili, non vero ab amore necessario, quoad specificationem, quo scilicet diligitur Deus, vt principium vniuersitatis.

55 *Arg. 2.* Secundo arguitur, posset quis existens in peccato mori pro Deo Authore naturæ, & illũ super omnia diligere, ex illo Ioannis 15. *Maiorẽ charitatem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Quod proportionabiliter debet intelligi de tollerantia mortis propter Deum Authorem naturæ, & non solum pro Deo Authore gratiæ; at mors pro Deo, vt Authore gratiæ tollerata, est indicium maioris dilectionis, quæ est super omnia: ergo tollerata propter Deum Authorem naturæ, est indicium dilectionis super omnia efficacis eiusdem. Antecedens autem probatur primo ex illo Pauli primo ad Corinthios 13. *Si tradidero corpus meũ, ita vt ardeam; Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Super quæ verba Hieronymus ait, posse aliquẽ sustinere mortem pro Deo sine charitate; & consequenter in peccato existentem. Et Diuus Thomas *lectione 2. ad finem*, docet, posse hominem mortem sustinere, cum voluntate peccandi mortaliter. Secundo antecedens probatur. Potest aliquis laudabiliter mori pro patria existens in peccato mortali; cum talis actus esse possit merè naturalis: ac proinde cum habituali gratia nulla ratione cõnexus; at qui pro patria moritur, per talem actum magis Deum, quã patriam diligit, cum istam habet pro fine proximo, Deum autem pro vltimo fine: ergo potuit etiam extra statum habitualis gratiæ in statu peccati laudabiliter mori pro Deo.

Respondeo, negando antecedens; ad primam probationem dicatur, Hieronymum explicando illa verba. *Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, &c.* hæc verba subijcere: *Nõ propter Deum, sed propter gloriam humanam.* Quibus manifestè denotare videtur, non posse hominem mori pro Deo sine charitate. Et D. Thomas super illum locum, *lectione 2. ad finem*, fatetur sic morientem, non propter Deum, sed propter innanem gloriam mortem sustinere: iste autem modus sustinendi mortem rectè componitur cum voluntate peccandi mortaliter. Ad secundam probationẽ, concessa maiori, distinguo minorem. Magis Deũ diligit, vt bonum vniuersale, concedo minorem: vt amicum, & legislatorem vniuersalem, nego minorem, & distinguo consequens: illudque nego de morte pro Deo, vt amico, & vniuersali legislatore, concedo vero de Deo vt principio omnis boni. Secũdo autem modo Deum super omnia diligi ab existente in peccato mortali, constat ex dictis in solutione primi argumenti. *Resp.*

56 *Arg. 3.* Tertio arguitur. Dilectio ista non est incompatibilis cum pecca-

to mortali: ergo potest ab homine in peccatum lapso haberi sine auxilio gratiæ entitatiue supernaturali. Consequentia tenet: antecedens autem probatur primo: nam dilectio, etiam supernaturalis, non habet incompatibilitatem essentialem cum peccato mortali, sed solum dispositiuam, aliàs posset in aliquo casu de potentia absoluta esse forma iustificans, nempè in casu, quo quis eliceret actum charitatis, & Deus non infunderet habitualem gratiā: tunc enim, si destrueretur peccatum, esset per illam tanquam per formam; cum nulla alia posset assignari, quod esse impossibile, docent communiter Thomistæ *infra quæst. 113. art. 2.* At dilectio naturalis non habet oppositionem cum peccato mortali per modum dispositionis; cum non disponat ad gratiam habitualem, per quam formaliter aufertur peccatum: ergo nullam oppositionem habet cum illo. Secundo probatur, si in illo actu esset cum peccato mortali oppositio, sequeretur posse hominem per auxilia entitatiue ordinis naturalis peccatum excludere; consequēs est falsum: ergo. Falsitas consequentis est nota: aliàs posset per naturæ vires à peccato resurgere. Sequela autem manifesta videtur: nam potens in subiecto efficere formam essentialiter cum alia incōpatibilem: potest etiam illam excludere ab eodem subiecto; at prædictus actus, est incompatibilis essentialiter cum peccato mortali, & aliàs est possibilis per vires naturales entitatiuè: ergo per easdem vires erit peccatum à subiecto expellibile.

57 Resp. Respondeo negando antecedens: ad primam probationem, nego antecedens. Nec sequitur in aliquo casu, posse actum Charitatis iustificare per modum formæ; quia ad hoc requirebatur, quod peccatum excluderet, per incompossibilitatē formalem directè, qualiter numquam potest illud excludere, sed solum ratione incompatibilitatis indirectæ, quatenus scilicet destruit existentiā moralem actus peccati, à qua in cōseruari dependet habituale peccatum, sicut visio beatifica in multorum sententia, non potest esse forma iustificans de potentia absoluta, qui tamen docent, numquam posse cum peccato componi, & Verbi personalitas ratione sui in multorum sententia, non est forma iustificans, & tamen ratione sui cum peccato taliter incomponitur, vt si per impossibile vniretur humanitati, quin eidem vniretur diuinitas, non posset humanitas vllo modo peccare, nec habituale peccatum in illa inueniri, quod non alia ratione defenditur, nisi quia licet cum peccato essentialiter pugnet, hoc non habet directè, sed indirectè solum: pariter ergo dicendum est in actu charitatis: quęnam autem sit forma, per quam in tali casu peccatum excluditur, & iustificatur homo formaliter? alterius est loci: videantur Theologi *infra quæst. 113. art. 2.* Ad secundam probationem, nego sequelam; ad illius probationem, concessa maiori, distinguo minorem pro secunda parte: est possibilis per vires naturales supposita culpa, nego minorem: absolute, cōcedo minorem, & nego consequentiam; quia vt posset homo per vires entitatiuè naturales culpam expellere, necessarium erat, quod supposita culpa, posset per tales vires absque auxilio supernaturali vllo modo cōcurrente prædictum actum dilectionis efficere, quod in hac conclusione negamus.

Sed dices; ideo culpa supposita nō esset possibilis hæc dilectio per solas vires naturæ, quia nō potest cū peccato cōponi; & aliàs non est sufficiēs illud excludere; & cōsequenter indiget alio actu disponēte ad gratiam, per quam excludatur; at concessa huic actui incompatibilitate essentiali cum peccato habituali, potest per se ipsum illud expellere: ergo non indigebit conuenientia alterius actus disponentis ad gratiam 58 Oppones.

expellentem peccatum;& consequẽter haberi poterit per vires naturæ. Consecutio est euidens. Maior continet nostram doctrinam, & minorem probo. Omnis forma cũ alia incompossibilis potest per se ipsam, illam à subiecto excludere: ergo si iste actus est incompatibilis cũ peccato mortali, poterit per se ipsum peccatum destruere.

Resp.1. Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad cuius probationem dicatur, verum esse antecedens, si talis forma sit cum alia incõpatibilis per actiuam incompatibilitatem cum vi destructiua illius, secus autem si solum sit incompatibilis passiua incompatibilitate, sine vi destructiua, quia scilicet, etsi talis forma, aliam à subiecto nõ valeat expellere: forma tamẽ opposita secum illam in subiecto non compaciatur. Actus autem efficax dilectionis Dei conditoris naturæ hoc secundo modo cum peccato repugnat, non primo; & ideò illud à subiecto excludere nequit.

50 *Resp.2.* Vel secundo responderi potest, quod licet dilectio ista non sit incõpatibilis essentialiter cum peccato, pugnat tamẽ cũ illo, prout auertit à Deo conditore naturæ per modũ dispositionis tendẽtis ad eius remissionem, prout sic, & quia Deus non potest veniam dimidiare, nec homini sufficienter disposito illam negare; consequens est, quod saltim ex lege, non possit iste actus sine alio supernaturali inueniri.

Habeo ad hoc propositum elegantem D. Thomæ doctrinã *supra quæst.89.art.2.ad 3.* vbi docet, tã veniale, quam mortale peccatũ, non posse compati cum statu innocientiæ. Primum quidem, quia illud secum non admittit innocientiæ status, vtpotè ab omni pęnalitate immunis. Secundum vero, quia habet vim destructiuam illius. Quo circa potuit homo mortaliter peccare, non tamen venialiter priusquã mortaliter. Ita in præsenti, tam naturalis, quam supernaturalis efficax dilectio sunt incompossibiles cũ peccato mortali. Secunda quidem cum vi destructiua: prima vero non ita, sed quia peccatum illam secum non admittit. Possumus etiam huius doctrinæ alia exempla inuenire. Primum sit corruptibilitatis, quæ incompatibilis est cum Cœli incorruptibilitate; & tamen non habet vim eius destructiuam: peccatum etiam incompatibile est cum visione beatifica, & cum dono confirmationis in gratia, & tamen non potest, nec visionem veantem, nec confirmationis donum destruere, & peccatum impęnitentiæ finalis cum dono perseuerantiæ componi non potest; & tamen illud non valet destruere.

§. Vltimus.

Quartum argumẽtum diluitur, & inferuntur aliqua ex dictis.

60 *Vltimo arg.* Denique argumentari possumus argumento satis difficili. Omnis homo primo ad vsum rationis perueniens tenetur naturali præcepto Deum naturæ Authorem super omnia diligere, & ad illum conuerti, vt docet Diuus Thomas *supra quæstione 89. articulo 6.* ergo omnis homo in primo instanti vsus rationis, potest hoc modo Deum naturæ Autho-

rem diligere: non enim ſtare poteſt obligatio inexcuſabilis (de qua Diuus Thomas loquitur) ſine potentia ad actum, quem reſpicit obligatio. Tunc vltra; ſed non omni homini confert Deus in primo illo inſtanti auxilia ſufficientia ordinis ſupernaturalis: ergo abſque aliquo ſupernaturali datur expedita potentia ad actum efficacem dilectionis Dei conditoris naturæ. Minorem, in qua eſt difficultas, ſic probo: non omni homini confert Deus auxilium ſupernaturale, ad credendum ſufficiens, aliàs non daretur infidelitas purè negatiua contra Diuum Thomam, & communem Theologorum ſententiam 2. 2. *quæſtione* 10. *articulo primo*; at primum auxilium in ordine ſupernaturali, eſt auxilium ad fidem, vt conſtat ex dictis: ergo non omni homini confert Deus auxilia ſufficientia ordinis ſupernaturalis.

61 *Reſp.* 1. Ad hoc argumentum reſpondeo primo, conceſſa maiori, minori, & prima conſequentia, negando minorem ſubſumptam. Ad cuius probationem, nego antecedens; iuxta illud Ioannis primo: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Quod de illuminatione ſupernaturalium myſteriorum explicant Chriſoſtomus apud Diuum Thomam in Cathena, Hieronymus *ad Galatas primo*, in ea verba: *Cum autem placuit ei, qui me ſegregauit.* Nec ſequitur non dari infidelitatem purè negatiuam in illis, qui nihil audierunt de fidei myſterijs: nam licet Deus omnem hominem primo ad vſum rationis venientem interius ſufficienter de illis illuminet; poteſt tamen bene puer in ſyluis nutritus, etſi in illo primo rationis vſus inſtanti à Deo illuminatus, poſtea cum nihil de his myſterijs ei prædicetur naturaliter primæ illuminationis obliuiſci; & conſequenter ignorantia inuincibili myſteriorum Fidei noſtræ laborare.

Sed dices, Diuus Thomas loco *ex ſecunda ſecundæ citato*, non admittit infidelitatem negatiuam in illis, qui aliquid audierunt de myſterijs Fidei, ſed ſolum in illis, qui nihil audierunt, ex eo quod illi ſemel de prædictis myſterijs fuerunt illuſtrati: ergo ſi omnes homines in primo inſtanti vſus rationis ſemel illuſtrantur à Deo de fidei myſterijs, in nullo homine admitti poteſt ignorantia inuincibilis de myſterijs Fidei. 62 *Oppones.*

Reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam; & diſparitas eſt: nam illud quod ſemel audimus, poſtquam iam ad ætatem adultam peruenimus, ſi ſit de rebus magnis, quales ſunt res Fidei, numquam obliuioni tradimus, id autem, quod nobis in tenera ætate, qualis eſt ætas primi inſtantis vſus rationis, nobis inſpiratur à Deo, facilè à memoria ſubterfugit, quod totum experientia teſtatur. Ratio autem experientiæ ſit, quia homo adultus habet retentiuam maiorem, ingenium perfectius, atque attendit cum maiori intenſione; & ideò numquam rerum magni momenti obliuiſcitur. Quando vero homo ad vſum rationis primo peruenit propter memoriæ fragilitatem, & ingenij paruitatem, ſine retinentia percipit, & ſic cito obliuiſcitur, quo circa non mirum, quod in illis, qui ſemel audierunt noſtræ Fidei myſteria, non admittatur poſtea ignorantia inuincibilis, ſecus vero in homine, qui ſolum in primo vſus rationis inſtanti fuit illuſtratus interius à Deo. *Reſp.*

Reſpondeo ſecundo: hominem primo ad vſum rationis venientem, ſi non illuminetur à Deo de neceſſario credendis, vel per interiorem inſpirationem, vel per externam prædicationem, non poſſe perfectum dilectionis actum efficere; ac proinde ad illum non teneri inexcuſabiliter, ſed ſolum ad dilectionem imperfectam, quam poteſt. Iuxta quam ſo- 63 *Reſp.* 2

lutionem, maior argumenti est negãda, explicando D. Thomam de homine ad vsum rationis perfectum veniente ea perfectione, qua posset expedite moraliter perfectum actũ dilectionis efficere.

Oppones. Dices: ergo iste talis posset præceptum dilectionis, ad quam teneretur implere per inefficacem dilectionis actum; & consequenter, quin iustificaretur; consequens est falsum, & contra D. Thomam: ergo. Prima consequentia ex dictis euidenter colligitur, & ex illa secunda, nõ minus euidenter infertur. Falsitas autem consequentis, in doctrina D. Thomæ probatur: nam D. Thomas talẽ facit discursum, vt probet non posse veniale cum originali coniungi: nam talis homo primo ad vsum rationis perueniens, vel implet dilectionis præceptum, & tunc iustificatur, vel non adimplet, & peccat mortaliter: ergo veniale non potest cum solo originali coniungi; at admisso adimpleri præceptum per inefficacem dilectionem, tunc componitur adimpletio præcepti cum peccato originali, & cum negatione iustificationis: ergo adimpletio ista est contra D. Thomam.

Resp. Respondeo, D. Thomam loqui de puero perueniente ad vsum rationis perfectum cum forma expedita ad actus supernaturales efficiendos, & in isto illius rationem efficacẽ esse. Non autem loquitur de puero perueniente ad vsum rationis sine potentia ad exercitium supernaturalium actionum, de quo procedit nostra solutio: vnde illius doctrina contra solutionem datam nõ militat. Quod autem D. Thomas in sensu explicato loquatur, patet manifestẽ ni fallor. Loquitur namque de adimpletione præcepti per actũ dilectionis, quo posito infallibiliter sequitur iustificatio; at iuxta D. Tho. doctrinã, *de qua infra quæst.* 112. sola supernaturalis dilectio est infallibiliter cum iustificatione connexa: ergo loquitur de puero ad vsum rationis veniente perfectum cum potentia expedita ad supernaturalem dilectionem.

Instabis Si dicas: ergo in tali homine coniungi poterit veniale cum solo originali; consequens aduersatur D. Thomæ: ergo. Patet sequela: quia adimpleto præcepto, non iustificatur: ergo poterit postea peccare venialiter; & consequenter illud cum solo originali coniungere. *Resp.* Respondeo negando sequelam: quia ad Dei prouidentiam spectauit talem hominem de supernaturalibus illuminare, vel ẽ medio tollere, antequam venialiter peccet. Quod colligitur ex alia D. Thomæ ratione; quia scilicet non est locus à Deo constitutus, in quo veniale cum solo originali puniretur à Deo.

64 *Resp.* 3. Vel tertio responderi potest principali argumento: gratiam supernaturalem necessariam non esse ad posse per modum actus primi in actum efficacem dilectionis naturalis, sed solum vt de facto quis prædictum actum dilectionis efficiat: vnde cum potentia per modum actus primi sufficiat, vt imputetur carẽtia talis dilectionis; fit consequẽs, quod etiam si Deus nullum supernaturale auxilium tali homini conferat, imputetur ei dilectionis negatio; huius ratio est: nam cum gratia supernaturalis solum desideretur, vt tollatur peccatum impediens; peccatum autem non tollat potentiam ad actum dilectionis, sed solũ actualem eius elicientiam; fit consequẽs, quod sine gratia supernaturali saluetur potentia respectu actualis elicientiæ actus.

Oppones. Si dicas, D. Thomam loqui de adimpletione, ad quam infallibiliter sequitur iustificatio; at qui ad istã, vtpotẽ supernaturalem, sine supernaturali gratia non adest potentia: ergo sine illa nequit imputari adimpletionis negatio.

Resp. Respondeo distinguendo maiorem: ad quam ratione sui sequitur iustificatio, nego maiorem: ratione alterius actus supernaturalis, sine qua adimpletio non erit, etsi possit

ſine illa, concedo maiorem. Iuxtà quàm diſtinctionem minor argumẽti cũ conſequentia, eſt neganda; itaque ſi adimplet, diligit vtraque dilectione naturali, & ſupernaturali, quia vna ſine altera eſſe non poteſt potentia conſequenti; & tunc ſequetur infuſsio gratiæ, non ad adimpletionem naturalis præcepti, ſed ad actum dilectionis ſupernaturalis; & in tali homine neceſſario ſupponitur ſupernaturalis illuſtratio, ac proinde in illo admittenda non eſt ignorantia inuincibilis myſteriorum Fidei. Si autem non adimplet, peccat, quia poterat, & tenebatur, quia vt poſſet, ſupernaturalis illuſtratio neceſſaria non erat.

65 *Primũ corollarium.* Ex dictis in diſcurſu diſp. colligo primo: ad amorem Dei concupiſcientiæ efficacem ſufficientem ad imperandam totius legis impletionem, neceſſariam eſſe gratiam ſpecialem in ſtatu purorum naturaliũ, & in homine lapſo: non autem gratiam entitatiuè ſupernaturalẽ. Prima pars conſtat: nam in tali actu totius legis naturæ adimpletio continetur virtualiter, & in actu primo: ergo ſpecialis gratia ad illius eliciẽtiam exigitur. Tenet cõſequentia ex dictis inter probandam primã aſſertionem. Secunda pars probatur: nã talis actus cum peccato habituali non eſt incompatibile: ergo ad illũ ſupernaturalis gratia, neceſſaria nõ eſt.

66 *Secũdũ* Infertur ſecundo: neceſſariam eſſe habitualem gratiam, nõ per modum principij elicientis ad efficacẽ dilectionem, nec per modum termini, ſed concomitanter in eodem inſtanti. Prima pars patet: nam vt probaui, requiritur vt de facto eliciatur actus prædictus expulſio peccati; at ſaltim de lege ordinaria, peccatum non expellitur, niſi per habitualem gratiam: ergo. Secunda probatur: nam iſte actus eſt naturalis: ergo exigere nequit pro principio eliciente gratiam habitualem. Tertia, etiam eſt manifeſta, quia gratia habitualis, nec eſt terminus præfati actus, vt principij efficientis, cum non efficiatur ab illo, nec per modum diſpoſitionis, cum actus naturalis ſit; & conſequenter impotens ad præſtandum diſpoſitiuum concursũ ad formam ſupernaturalem. Ex quibus per bonam conſequentiam infertur quarta pars corollarij, ſcilicet eſſe neceſſariam concomitanter in eodem inſtanti, vt expediente ſubiectum ab impedimento peccati.

Tertio colligitur, gratiã auxiliãtẽ ſupernaturalem ad dilectionem iſtã neceſſariam, eſſe extra Sacramẽtum auxilium ad actum dilectionis ſupernaturalis; intra Sacramentum autẽ ſufficere auxilium ad actum attritionis. Probatur: nam illa gratia neceſſaria eſt, per quam diſponatur ſubiectum ad gratiam habitualem expellẽtem peccatum per modum formæ; at extra Sacramentum diſpoſitio neceſſaria eſt perfecta dilectio, & perfecta contritio; intra Sacramentum autem attritio eſt ſufficiens: ergo gratia neceſſaria ad dilectionem efficacem naturalẽ erit extra Sacramentum auxilium ad dilectionem ſupernaturalẽ perfectam; intra Sacramentum vero auxilium ad attritionem erit ſufficiens. 67 *Tertiũ.*

Denique infertur: gratiam deſideratam per modum principij elicientis ad dilectionem Dei naturalem, non eſſe Theologicam, bene tamen illam, quæ requiritur per modũ principij expedientis. Quod patet: nam gratia Theologica, vt ſupra probaui, eſt entitatiuè ſupernaturalis: at illa quæ exigitur, vt principiũ eliciens, entitatiuè ſupernaturalis non eſt, bene autem illa, quæ concurrit vt principium expediens: ergo prima non eſt Theologica, bene tamen ſecunda. Et hæc de iſta Diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in 2. diſtinct.* 28. §. 1. ad illa verba: *Vt ſcilicet ſit donum Dei ſcientia, quæ ſine Charitate inflat, & non ſit donum Dei ipſa Charitas.* 68 *Quartũ* *M. Sẽt.*

DISPVTATIO QVADRAGESIMA TERTIA.

Vtrùm ad victoriam grauis tentationis indigeat homo lapsus speciali gratia, & quali?

§. I.

Præmittuntur aliqua, & referuntur sententiæ.

Nu. 1. *Explicatur difficultas.* REiectis illis Authoribus, qui cum Vazquio ad victoriā cuiusvis, etsi leuissimæ tentationis specialis gratiæ adiutoriū desiderant; quia ex dictis huius sententiæ falsitas apertè colligitur, & omnia illorum fundamenta ex ibidem dictis euanescunt, examinandæ restant in præsenti vires hominis lapsi, cum tentatione graui comparatæ: dicitur autem tentatio grauis, quæ vehementer inclinat ad malū, & retrahit à bono, vel per propositionem magni boni apparentis, aut imminentiæ alicuius mali, & leuis, quæ non nimis alicit ad malum, nec retrahit à bono; eo quod bonū apparens propositum nō multum inclinat subiectum, seu malum repræsentatum, nec nimis terret; & quia grauitas, vel leuitas tentationis dicuntur respectiue ad subiectum, contingere potest, vt quæ grauis est respectu vni⁹, cum alio comparata sit leuis. Homo enim nimis ad venerē procliuis, vel ratione prauæ volūtatis, vel propriæ carnis petulantis suppressione à quocumque obiecto venereo vehementer allicitur. Homo nimis timidus, à quocumque malo vehementer terretur: homo iracundus, à quacumque occasione ei oblata vehementer incitatur ad iram: homo autem maceratæ carnis, non à quocumque obiecto venereo nimis allicitur: magnanim⁹, non nisi à magno malo imminente terretur: & mansuetus, non nisi ab ingēte occasione vehementer irritatur ad iram: ergo aliqua est grauis comparata cum vno, quæ ad alterum cōparata sit leuis. Quod igitur in præsenti inquirimus est, an homo lapsus

indigeat speciali gratia, & quali ad victoriam tentationis, quæ grauis est cum ipso comparata?

2 *Primū præsuppositum* In qua disp. tria vt indubitata supponimus. Primum est, gratiam iustificantem ad victoriam vnius, vel alterius grauis tentationis, necessariā non esse. Quod patet: tum, quia victoria ista in sua entitate supernaturalis non est; & quamuis supernaturalis esset, plures supernaturales actus, absque illa efficiūtur; vt patet in actibus remote ad iustificationem disponentibus: tum etiam, quia experientia constat, plures in peccato existentes, graues aliquando vincere tētationes.

Secūdū Secundo est certum, ad victoriam tentationis ad salutem proficuam, specialem gratiam auxiliantem, necessariam esse. Quod patet, quia ex Cōciliis passim habemus nihil cum fructu ad salutem conducēs, posse haberi à nobis, sine spiritu gratiæ, in quo vt in fidei dogmate, vno ore Theologi consentiunt.

Tertiū. Tertio, fere omnes fatentur, vt quis vincat tentationem ex prauo motiuo v. c. tentationem ad venerea grauiter impellentem ex motiuo innanis gloriæ, speciale gratiæ diuinæ adiutorium, necessarium non esse. Quod patet; nam actus iste, quo tentatio vincitur, est malus, licet non ex obiecto, bene tamen ex circunstantia finis; & consequenter iuxta magis probatam sententiam, nulla gaudens bonitate, & quamuis demus aliqua bonitate gaudere: non tamen ad quam specialis gratia possit concurrere; cum solum ad actum adęquatē bonum, specialis gratiæ concursus queat desiderari, vt tradit frequentior sententia *supra quæst.* 18. Non ergo necessaria est gratia specialis ad modum istum vincendi graues tētationes.

3 *Ratio dubitādi.* In eo autem controuersiæ nostræ punctus consistit. An scilicet ad victoriam grauis tentationis ex motiuo honesto virtutis acquisitæ necessarium sit speciale gratiæ auxilium? Ratio dubitandi, eaque non modica est; quia non resistentia grauis tentationis imputatur homini ad culpam; at nemo peccat in eo quod vitare non potest: ergo est in potestate hominis illi resistere; & consequenter speciali gratia ad illius resistentiam non indiget.

Prima sētētia Qua dubitandi ratione quidam conuicti in negantem sententiam inclinant; in eam inclinare videtur Durandus *distinct.* 29. *quæst.* 2. indiscriminatim affirmans posse liberum arbitrium sine speciali gratia in opus morale meritorium. Refert Lorca Ricardum *in* 2. *distinct.* 28. *artic.* 2. *quæst.* 2. *&* 3. Decanum Lobaniensem *art.* 7. *contra Lutherum*, §. *hæc confirmātur*. Referuntur pro eadē sentētia, Scotus *distinct. citata quæstione* 2. Palacius *distinct.* 29. *disp.* 4. vbi ait, præter præceptum diligendi Deum posse cætera omnia diuisiuè adimpleri: ex Recentioribus probabilem censet Molina in concordia *quæst.* 14. *art.* 13. *disp.* 19. *mēbro* 2. *&* 6. Pro ea referens D. Hieronymum, Anselmum, Augustinum, D. Thomam, Caietanum, & omnes D. Thomæ discipulos, Medina excepto. Lorca. Richar. Decan. Scotus. Palaci⁹. Molina.

4 *Secūda.* Secunda affirmans est, quam tuentur Caietanus, Conradus, & Medina in præsenti *art.* 2. *lib.* 6. *de auxiliis*. Aluarez *disp.* 54. *& lib.* 5. *responsionum cap.* 10. Sotus *lib.* 1. *de natura, & gratia cap.* 25. Martinez *art.* 4. *dubio* 2. *conclusione* 3. Montesinus *disp.* 27. *quæst.* 5. Lorca *disp.* 6. Vazquez *disp.* 189. *cap.* 7. Aluarez *lib.* 1. *de necessitate gratiæ cap.* 25. Granadus *controuersia* 8. *tract.* 2. *disp.* 3. *sect.* 2. Meratius *tract. de gratia disp.* 1. *sect.* 6. Licet autem hi Authores in allegata sententia conueniant, in assignanda autem qualitate gratiæ valde discordant. Aluarez enim docet, esse entitatiue supernaturalem, quod etiam videtur docere Granadus, cum asserat, esse necessariam gratiam euehentem, quam in principio Tractatus diffinierat, esse illam, quæ eleuat ad aliquid altius natura, Vazquez illam consti- Caieta. Cōrad. Medin. Aluar. Sotus. Martin. Montes. Lorca. Vazq. Aluarez Grana. Merat.

tuit

tuit in sua cogitatione congrua, quę communi causarum naturalium cursu, & recursu potest excitari, quatenus taliter præparatur à Deo, quã do scit habituram effectum. Montesinos, in hac cogitatione, quatenus perseuerante in præsentia tentationis, quæ quoad istam perseuerantiã, non est debita naturæ infimæ; nec ex ocursu, & concursu causarum naturalium potest haberi, licet possit quoad entitatem. Suarez, gratiam istam constituit in interna motione Dei aliquo modo supernaturali, naturali tamen entitatiue, qua Deus iuuat nostram imbecillitatem, vt tali tentationi valeamus resistere, quã motionẽ, ait esse, vel illuminationem intellectus, qua melius, & fortius repræsentatur obiectum, quam posset per communem cursum causarum, vel motu aliquo voluntatis, quo Deus suauem reddit resistentiã illam, vel terret ab illo malo.

§. II.

Eligitur vera sententia, & examinantur aliquorum motiua.

5 Cõclusio SIt nostra Conclusio. *Vt possit homo lapsus vincere grauem tẽtationem ex motiuo honesto acquisita virtutis indiget speciali gratia Dei.* Hanc probat Vazquez *vbi supra num. 42.* quia ex opposi- Probat Vazq. 1. to fieret hominem iustificatum, sine nouo auxilio gratiæ, posse suam perseuerantiam in bono complere; consequens est ab Ecclesia damnatum: ergo. Probat sequelam, quia contingere potest, vt ab instanti iustificationis vsque ad istans mortis, solum occurrant duæ, aut quatuor graues tentationes, imo, & quod solum occurrat vna grauis tentatio: ergo si potest istam superare absque speciali diuinæ gratiæ adiutorio, poterit perseuerantiam vsque in finem vitæ proprijs viribus complere.

Hoc tamen argumentum nullius roboris est: tum, quia etiam cõ- Displicet 1. tingere potest, vt non occurrat vlla grauis tentatio, sed solum aliqua leuis, imo, & quod toto illo tempore nulla tentatione quispiam vrgeatur, sed solum occurrat obseruantia præcepti, sine vlla tentatione; & tamen ex hoc quod ad leuem tentationem vincendam, vel ad bonum sine tentatione operandum specialis gratia necessaria non sit, non licet inferre perseuerantiam, adhuc in illo casu donum specialis gratiæ non esse; cum primum communis Theologorum sententia fateatur; & secundum nullus ex Catholicis possit asserere: ergo ex eo quod victoria grauis tentationis illo tempore occurrentis viribus arbitrij attribuatur, non sequitur ex his posse haberi completam perseuerantiam.

Quod si Author iste, sua se pro- 6 tegat sententia asserens, victoriam Resp. etiam leuis tentationis esse speciali gratiæ tribuendam, vel inconueniẽs non posse vitari. In contrarium ob- Cõtra 1. stabit: tum, quod donum perseuerantiæ esse speciale beneficium diuinum, est certum de fide, victoriam autem leuis tentationis ex viribus arbitrij, non posse obtineri, est de fide, quod non est contra fidem: ergo vt illud defendat, non potest ad istud recurrere.

Tum etiam: nam esto admitta- Secũdo. tur victoriam leuis tentationis specialem gratiam requirere, nullus tamen Theologorum audebit asserere, gratiam illam specialem, esse ita necessariam, ac est gratia doni perseuerantiæ, vt satis indicant verba Tridentini, vbi asserit: *Magnum illud perseuerantiæ donum, &c.* at si ratio istius Authoris aliquid vale

ret,

ret, sequeretur debere esse gratiam adeò specialem: ergo. Probo minorem: nam si consequentia illa bona est, vt vult Vazquez, *victoria leuis tentationis tunc occurrentis, specialis gratia non est: ergo nec perseuerantia completa*; etiam hæc debet valere, *victoria leuis tentationis, non est specialissima gratia: ergo nec perseuerantia completa specialissima gratia tunc erit.*

Tertio. Tum denique: nam specialis gratia, quam Vazquez petit, pro victoria leuis, aut grauis tentationis, non est ordinis supernaturalis, sed naturalis; at perseuerantiæ donum in omni casu est specialis gratia supernaturalis ordinis, vt art. 10. manifestè constabit: ergo ex vno, ad aliud inefficax argumentum conficitur; & consequenter male infert Vazquez, quod si victoria grauis tentationis viribus arbitrij adscribatur eisdem in aliquo casu adscribenda sit perseuerantia completa.

7 *Secũdo probat Vazq. ab inconuenienti.* Deinde arguit pro eadem sententia ex vtilitate orationis, & gratiarum actionis pro victoria tentationis grauis. Et ab inconuenienti, quod sequitur, nempe, quod posset quispiam de victoria grauis tentationis gloriari, nisi ad illã speciali diuinæ gratiæ auditorio indigeret. *Non sequi prob.* Sed hæc tria argumẽta iuxta Auctoris huius mentem nullius roboris esse, constat ex dictis articulo 2. vbi vt vidimus illis conabatur ostendere gratiæ necessitatem ad quodlibet opus bonum morale efficiendum, vnde sicut id, non conuincunt, ita nec eius necessitatem pro victoria grauis tentationis conuincere possunt, nisi eis aliquid amplius addatur, quod Vazquez non facit.

8 *Tertio arguit Merat.* Tertio arguit Meracius pro nostra sententia, quia si posset quis vincere singulas graues tentationes ex viribus proprijs, posset omnia legis præcepta collectiue adimplere; consequens est falsum, & contra cõmunem Theologorum sententiam, vt constabit ex dicendis infra. *Inefficaciter tamen.* Sed neque hoc argumentum, quod Vazquio vbi supra displicuit, potest nobis placere, cuius fallacia infra art. 9. manifeste apperietur, modo illud ex ibi dicendis instare sufficiat. Non enim ad singula peccata venialia vitanda specialissimum gratiæ priuilegium, est necessarium; & tamen ad omnia collectiue vitanda, necessariũ est: ergo stare potest, quod vires sufficientes ad singula alicuius collectionis, ad totam collectionem non extendãtur; ac proinde ex eo quod vires naturales sufficerent ad singulas graues tentationes vitandas, male colligitur earundem ad totam collectionem sufficientia.

Denique alij sic arguunt pro nostra sententia. Tunc enim tentatio dicitur grauis, quando preualet cogitatio boni apparentis, quod non potest ex concursu, & occursu naturaliũ causarũ à cogitatione honesti superari; at vt homo amplectatur honestũ pre turpi, necessaria est præualens honesti cogitatio: ergo debet specialiter à Deo mitti supra cursum naturalium causarum; & consequenter per specialem gratiam. 9 *Quarto arguũt alij.* Sed nec placet istorum discursus; quia non tam probat, quam supponit, quod prouandum incumbit, nempe non posse intellectum ex ocursu obiectorum naturalium cogitationem honesti, cogitatione turpi viuatiorem elicere, huius enim rationem inquirimus. *Isti supponunt probandum.* Quod si dicatur, hoc debere supponi ex diffinitione grauis tentationis. *Si dicas* Respondebunt contrarij: nullam esse grauem comparatiue ad vires hominis, etiam infirmi, iuxta hãc diffinitionem. *Cõtra.*

Secũdo. Deinde, quia non desunt graues Theologi affirmantes, posse voluntatem ex duobus bonis sibi propositis, illud amplecti, quod minus efficaciter sibi proponitur: ergo quamuis cogitatio turpis, cogitationi honesti præualeat; ita vt non possit ex naturalium causarum occursu hæc præualere: non recte concluditur non posse voluntatem ex proprijs cõplecti honestũ, turpi relicto.

10 *Prob. cõclusio 1. ex Scriptura.* Quare missis his argumentis aliter est suadenda nostra conclusio: primo ex Scriptura, & omissis pluribus testimonijs, in quibus de omni tẽtatione fit sermo, vel non ita clare de graui loquuntur, sufficiat illud Pauli primæ ad Corinthios 10. *Tẽtatio vos, non apprehendat, nisi humana*, hoc est *parua*, inquit Chrysostomus tomo 4. oratione 24. *breuis moderata. Humanum enim dicit de paruo, vt quando dicit humanũ, dico propter infirmitatem carnis vestræ.* Prosequitur Paulus. *Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari, supra id, quod potestis; sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere.* Ex quibus verbis, sic infert Chrysostomus: *Sũt ergo tentationes, quæ ferri, non possunt, & quæ sunt hæ? Omnes vt semel dicam, posse enim fieri situm est in Dei nutu, si per nostrã mẽtẽ eũ attraxerimus, quã ob rẽ, vt discas, & videas, quod nõ solũ illas, quæ nostrã superãt potestatẽ, sed neque humanas licet facile ferre, absque diuino auxilio subiũxit, sed etiã faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere, &c.* ergo ex mente Pauli, iuxta interpretationem Chrysostomi, sunt tentationes leues, & graues, quarum istæ nostram superant facultatem Dei speciali gratia destitutam; & consequenter ad illarum victoriam speciali Dei adiutorio indigemus. Nec obest, quod dicit Chrysostomus, omnes tẽtationes esse tales, quas ferre non possumus: nam loquitur de necessitate auxilij diuini, quod est necessarium ad cuiuscumque tentationis, etiam leuis victoriam, libenter fatemur: non autem de speciali gratia, quod Patet ex illis verbis. *Quamob rem, vt discas, & videas, quod non solum illas, quæ nostram superant facultatem, sed neque humanas, &c.* Ex quibus manifeste constat, quod graues tentationes nostram facultatem speciali gratia destitutam superant, secus autem humanæ, & leues, licet etiam ad istas ex mente Chrysostomi diuinum auxiliũ, id est generalis Dei concursus, necessarius sit.

11 *Dices.* Si forte dicatur, loqui Paulum de victoria tentationis proficua. In contrarium obstat. *Cõtra 1.* Tum, quod in sufficientia nostrarum virium ad victoriam salutarem non prouenit ex magnitudine tentationis, sed ex obiecti altitudine, nempe supernaturalis; at insufficientia de qua Paulus loquitur prouenit ex tentationis grauitate, vt ex contextu constat: ergo insufficiens est prædicta interpretatio.

Secũdo. Tum etiam, quia in victoria tẽtationis proficua, nullum est discrimen inter grauem, & leuem tentationem: omnis enim tentationis, etiam leuis, salutaris victoria, nostram superat facultatem destitutam speciali gratia; at Paulus distinguit ex mẽte Chrysostomi tẽtationẽ cuius victoria nostrã facultatẽ nõ superat, nẽpe humanã, & tẽtationẽ illã excedẽtem, videlicet grauem: ergo non loquitur de victoria proficua, sed de victoria tentationis secundum substantiam.

12 *Alia solutio impugnatur.* Ex his etiam præcluditur aliud effugium, quo ad Pauli testimonium potest occurri, nempe eas tentationes graues vocari, quæ ad præceptorum supernaturalium transgressionẽ aliciunt, leues autem, quæ inclinant ad naturalium transgressionem, ex quibus priores nostram facultatem excedunt: secus vero posteriores. Ex dictis inquam, hæc interpretatio eua nescit, etenim adimpletio supernaturalis præcepti ratione sui absque omni tentatione nostram facultatem excedit; at Paulus loquitur de tentatione, quæ ratione sui, & non ratione obiecti, à quo auertit, nostram facultatem superat: ergo non de tentatio ne contra supernaturalia præcepta, sed de illa, quæ naturalibus præceptibus opponitur loquitur, vel saltim non de illa solum, sed etiam de ista.

Deinde suaderi potest ex Ecclesiæ diffinitionibus. 1. ex Synodo Milebitana in Epistola ad Innocentiũ

apud

apud Augustinum 92. vbi de Pelagianis, sic dicitur, *illud* ne nos inferas in tentationem: *Non ita intelligendum, dicunt*, scilicet Pelagiani, *tanquam diuinum adiutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, sed hoc in nostra esse positum potestate, & ad hoc implendum solam sufficere voluntatem hominis*. 2. ex Innocentio 1. in epistola ad Concilium Cartaginense apud Augustinum 91. illis verbis. *Quotidiana præstat illi remedia, quibus nisi freti, confisique nitamur, nullatenus vincere humanos possimus errores; necesse est enim, vt quo auxiliante vincimus, eodem rursus, non adiuuante vincamur.*

Ex quibus duplex argumentum formatur supposito nomine *tentationis* absolute, grauem intelligendo; leuis enim tentatio, nec nomen quidē absolute tentationis meretur. Primum est: illud quod possumus ex auxilijs debitis, in nostra dicitur situm potestate; at vt in peccatum tentati, non decidamus, non est situm in nostra potestate, vt contra Pelagiū docet Synodus Milebitana: ergo vt tentationi resistamus, etiam secluso supernaturali motiuo, Dei speciali adiutorio indigemus. Patet consequentia: nam si ex motiuo honesto, naturali scilicet, quouis alio modo possumus ex proprijs tentationi sine peccato resistere in nostra esset potestate, vt tentati, non incideremus in peccatū. Secundum est, id quod possumus sine speciali gratia, nō est necessarium illa seclusa: ergo si possumus tentati, non vinci sine gratia speciali, non est necessarium, vt Deo non adiuuante vincamur, cuius cōtrarium docet Innocentius.

13 *Tertio prob. ex PP.* Tertio suadetur ex Patribus. 1. ex Hieronymo lib. 2. aduersus Pelagianos, vbi explicans illa verba Matthæi 26. *Surgite, vigilate, & orate, ne intretis in tentationem*, sic ait: *Hieron.* *Debuisset dicere iuxta vos, surgite, & resistite, liberum enim habetis arbitrium, & simul, concessa à Domino vobis potestate nullius alterius indigetis auxilio.* Quæ verba, si verum est, Pelagium non negasse generalem concursum, manifesta sunt pro nostra sententia; ac si ita argumentaretur. Si victoria cuiusuis tentationis in nostra sita est potestate per vires arbitrij, absque indigentia gratiæ: ergo non debuisset Christus vigiliam, & orationem persuadere discipulis, vt tentationem vincāt, sed solum illos exortari ad victoriam, quam suis viribus obtinere valerent. Deinde Augustinus aperte fauet nostræ sententiæ. Et omissis pluribus testimonijs, sufficiat illud ex Hypognosticon *lib. 3. cap. 4.* superius adductum, vbi explicans, ad quæ opera moraliter bona nostrum arbitrium, Dei speciali ope destitutū, sufficiat, ea solum enumerat, quæ facillima sunt, vt velle manducare, & bibere, velle habere amicū, &c. ergo sentit ad alia, quæ ad sui exequutionem difficultatem magnam vincendam præseferunt, qualis est grauis tētationis victoria liberum arbitrium absque speciali gratia, non esse sufficiens. *Aug.* Cyprianus *sermone 7. de oratione dominica*, illis verbis: *Dum rogamus ne in tentationem incidamus, admonemur infirmitatis, & imbecillitatis nostræ.* *Cyprianus.* Ambrosius in Psalmo 43. illis verbis: *Quis tam fortis, vt nequaquam in tentationem moueatur, nisi dominus ei adiutor existat.* *Ambr.* Leo primus, epistola 90. ad Episcopum Narbonensem in cōclusionem nostram expressit, his verbis: *Si vehementer tribulatio incubuerit, non ita expauescamus, quasi illi proprijs sit viribus resistendum; cum & consilium nostrum, & fortitudo nostra sit Christus, sine quo nihil possumus, per ipsum cuncta possumus.*

Resp. Si forte dicatur, loqui Pontificem de resistentia tentationis proficua. *Contra* In contrarium arguitur ex D. Thoma *in 2. distinct. 28. quæst. 1. art. 2. ad 6.* vbi ait: *Aliud est resistere peccato, & aliud victoriam de peccato habere. Quicumque enim vitat peccatum peccato resistit: ne-*

que oportet, quod tunc homo resistendo peccato mereatur æternum præmium; sed ille proprie vincit peccatum, qui potest pertingere ad hoc contra quod est pugna peccati, puta ad meritum vitæ æternæ; at Pontifex non loquitur de victoria tentationis, sed de illius resistentia: ergo non de victoria tentationis cum fructu ad æternam vitam conducente, sed de resistentia, qua quomodolibet vitetur peccatum, sine alio peccato, quod est illi resistere ex honesto motiuo.

14 *Prob. ratione* Deinde suadenda est conclusio ratione à priori ex doctrina D. Thomæ in tota hac quæstione desumpta: nam homo per peccatum mansit infirmus, & liberum eius arbitrium viribus atenuatum, & si non extinctum: ergo ex proprijs, solum potest efficere ea bona opera, quæ facilia sunt, ad difficilia vero, qualis est grauis tentationis victoria, proprijs viribus extendi non potest, sine Dei speciali adiutorio. Patet consequentia ab exemplo hominis naturali infirmitate laborantis, qui etsi possit ex proprijs sine alterius adminiculo motum aliquem hominis sani efficere; non tamen potest ad motum perfectum, nisi alterius ope adiubetur: pari ergo ratione de homine post peccatum infirmo philosophandum erit; quod scilicet possit ex proprijs vnum, vel alterum actum elicere in quibus difficultas non est; ad eos vero, in quorum elicientia maxima difficultas interuenit, speciale Dei adiutorium requirat.

15 *Resp.* Respondebis forte, esse inter vtramque infirmitatem apertum discrimen consistens in eo quod infirmitas physica causat in homine physicam diminutionem membrorum, & ideo inhabilitat illũ ad motum perfectum hominis sani: infirmitas autem per peccatum contracta, nihil entitatis potentiarum diminuit; cum naturalia integra post peccatum remaneant, quo circa, non potest inducere inhabilitatem ad opus quantumuis perfectum, & difficile sit, dũ modo inter naturæ ordinem contineatur.

Verum contra hanc solutionẽ obstat in primis, sequi ex illa posse hominem lapsum nedum superare grauem tentationem ex proprijs, sed etiam totam legem naturæ collectiue absque speciali gratia adimplere; consequens est falsum, & contra communem Theologorum sententiam: ergo & solutio. Patet sequela, non enim aliũde colligitur impotentia in homine ad totius legis naturæ adimpletionem, nisi ex infirmitate, quam per culpam contraxit: ergo si hæc infirmitas nihil in naturalibus hominem lædit, & idcirco potest ex his grauem tentationem vincere, quia intra naturæ ordinem continetur, poterit eadem de causa totam legem naturæ absque speciali gratia adimplere, non obstante infirmitate per culpam contracta. 16 *Cõtrai.*

Obstat secundo: quod licet homo per culpam nihil entitatis potentiarum amiserit, fuit tamen spoliatus gratuitis, per quæ mens subijciebatur Deo, & pars inferior subdebatur rationi, in quo infirmitas moralis consistit; & ex quo in illo infertur debilitas virium in parte superiori tepiditas, & instabilitas in bene operando; at virtus debilis, tepida, & instabilis hosti fortiter opugnanti non potest resistere, sed necessario cadet, & contrario sucumbet, nisi à fortiori agente adiubetur, quod in Scriptura insinuatum videtur, illis verbis: *In infirmitate cadent*, quod vt inquit D. Thomas 1. *Corinthiorum* 10. propter tepiditatem, & instabilitatem contingit: ergo quamuis homo nihil entitatis intrinsecę per culpam amiserit, mã sit tamen impotens ad grauis tentationis victoriam obtinendã ex proprijs. *Secũdo.*

Denique obstat, potentiam expeditam ad grauis tentationis victoriam, non conuenire homini in statu sanitatis, ratione propriæ entitatis nudæ ab omni gratia expectatæ, sed ratione donorum gratiæ, quibus fir- *Tertio.*

maba-

mabatur ad bonum: ergo istis per peccatum amissis, estô nihil intrinsecæ entitatis perdiderit, impotens ad victoriam grauis tentationis remansit. Probo antecedens: homo namque duplici natura componitur, quarum altera tendit ad bonum rationis; altera ad sensibilia, quæ fortius inclinât hominem sibi relictum. Tú, quia sunt præsentia, præcipua vero rationis bona futura. Tum, quia viciniora, & cognita perfecte, rationis vero, longe remota, & abdita: ergo si pars superior nuda ab omni gratia relinquatur, inferiorem fortiter reluctantem continere non poterit.

17 *Vltimo prob. cōclusio.* Denique suadetur conclusio: nam grauis tentatio est illa, quæ vehementer inclinat ad malum, & retrahit à bono, licet non totaliter, præueniendo rationem; illam tamen obscurando; ex quo fit quod bonū rationis in illius præsētia tepidê, & remisse voluntatem aliciat; at eo ipso quod hoc ita contingat, non debetur homini determinatio ad bonum rationis: ergo auxilium quo ad illud determinatur à Deo in præsentia grauis tentationis, est specialis gratia; & consequenter sine illa non potest grauem tentationem superare. Consequutio cum maiori tenet. Minor autem probatur. Tum, quia licet volūtas inter duo bona inæquali efficacia proposita, possit metaphysice prosequi quodlibet; attamen connaturalius est, quod amplectatur bonum efficacius propositum: ergo determinari ad bonum rationis tepide, & remisse propositum relicto delectabili efficacius mouente, connaturale non est; & consequenter est illi indebitum. Tum etiam, quia debitum determinationis ad actum oritur ex inclinatione agentis ad illum: ergo quando agens indifferens est ad aliquos actus, magis tamen inclinatus ad vnum, non potest exigere determinationem ad alium; ac proinde voluntati ratione vehementis tentationis fortius inclinatæ ad delectabile, quam ad bonum honestum, nequit esse debitum ad hoc determinari; sed potius ad oppositum; & consequenter determinari ad illud speciali gratiæ referendum erit. Tum denique: nam cuiuis agenti connaturale est operari secundum prævalentem inclinationem: ergo cum vrgente graui tentatione prævaleat inclinatio ad bonum delectabile, connaturale erit, quod voluntas istud sequatur, & præternaturale quod sequatur honestum; & consequenter, illud amplecti, atque à Deo ad id determinari, contra id quod connaturaliter iuxta prævalentem, tum inclinationem petit, speciale beneficium erit.

Contra istam conclusionem obstat in primis, ratio dubitandi proposita, quia non resistentia grauis tentationis imputatur homini ad culpam; at nemo peccat in eo quod euitare non potest; ergo est in potestate hominis illi resistere; & consequenter, speciali gratia ad illius victoriam nō indiget. *Ratio dubitā-di proponitur.*

§. III.

Reijciuntur varij modi occurrendi.

RAtioni dubitandi propositæ, variê occurritur ab Authoribus nostræ sententiæ. Primo quidam respondēt, impotentiam hominis ad grauis tentationis victoriā sine gratia obtinendam, non esse physicam, sed solum moralem: sufficit autem posse physice ei resistere, vt non résistentia imputetur. Ita Lorca *disputatione* 4. Granadus *vbi supra sectione* 3. & alij apud Montesinos *num.* 188. Hæc tamen solutio 18 *Prima solutio rationis dubitandi.*

displi-

displicuit merito Suario, Vazquio, & Montesino, quia hæc impotentia moralis, vel consistit in sola difficultate ad resistendum, vel in defectu virium omnibus impedimentis consideratis, etsi non ex defectu entitatis potentiæ? Si primum, non dicitur resistentia impossibilis, sed solum difficilis, & licet raro, aliquando tamen ex viribus arbitrij obtinebitur, sine interuentu gratiæ, quod est à cõclusione intenta recedere. Si secũdũ, remanet difficultas vincenda, quo modo imputari potest non resistentia homini insufficienti resistere, etsi non ex defectu entitatis potentiæ; bene tamen ratione impedimenti insuperabilis per vires naturæ.

19 *Resp. Lorca.* Nec sufficit respondere cum Lorca, esse difficultatem, nõ ex illis, quæ licet raro, aliquando tamen vincuntur, sed talis conditionis, quod licet possit vinci, quia non destruit liberum iudicium rationis, nunquam tamen vincetur. *Cõtra 1.* Non inquam sufficit primo, quia valde difficile apparet, quod imputetur homini ad culpam, id quod licet in eius situm sit potestate, numquam tamen eueniet, nec poterit euenire moraliter. Et quidem si numquam est reducenda ad actũ ob nimiam difficultatem, idem videtur ac carere omnino potentia, vnde sicut quando omnino defficit facultas, stare nequit inexcusabilis præcepti obligatio, ita cum difficultate huius conditionis, non videtur compossibile.

Secũdo. Secundo, quia si nihil desideratur ad tentationis victoriã, quod in hominis lapsi potestate non sit, vnde potest Lorca colligere, quod nunquam reducetur ad actum?

20 *Secũdo respõd. Suárez* Suarez *vbi supra numero trigesimo quarto* respondet, quod licet in homine non sit potentia moralis ad victoriam tentationis multo tempore continuatæ, est tamen moraliter, & physice potens pro quocumque instanti determinato. Tum, quia nulla est proprietas in voluntate vnde colligatur in illa moralis impotentia respectu instantis determinati. Tum etiam, quia aliàs tentationi cedendo gratiæ auxilio destituta, non peccaret; cum ad peccandum mortaliter necessaria sit potentia moralis vitandi peccatum pro eo tempore, quo peccatur, quia debet esse actus humanus.

Impugn. naturi. Sed neque ista solutio satisfacit primo: quia tentationis grauitas non solum à tempore sumitur, sed etiam ab efficaci propositione boni delectabilis alicientis, & magnitudine mali imminentis: ergo poterit ita crescere repræsentatio boni, vel mali, vt grauissimè vrgeat, etiam pro vno instanti, & consequenter pro illo non possit voluntas, saltim moraliter tentationi resistere.

Secũdo. Secundo, quia impotentia moralis ad resistendum graui tentationi, non prouenit in voluntate solum ab inconstantia, sed etiam à debilitate, qua laborat post culpam: ergo licet non ex prædicato inconstantiæ, ex debilitate tamen, & tepiditate virium impotẽs erit ad resistendum graui tentationi, etiam pro vno instanti.

Tertio. Tertio, quia sentire eodem modo de præcepti obseruantia, ac de victoria grauis tentationis, est oppositæ sententiæ adhærere, cum contrarij Authores non tribuant voluntati vires sufficientes, nec ad præceptorum obseruantiam pro multo tempore; & consequenter, nec ad grauẽ tentationem multo tempore vincendam; at iuxta solutionem Suarij eodem modo adest in voluntate expedita potentia ad vtrumque; cum vtrumque possit pro quouis instanti, & neutrum pro multo tempore: ergo.

Quarto Denique argumentum cui succumbit Suarez, nempe quia aliàs, non imputaretur sine gratia peccatum, instantiam manifestam patitur in obseruantia legis supernaturalis, quam sine gratia homo obseruare nõ potest; & consequenter si gratia defficit, ad culpam non imputabitur legis non obseruantia.

21 *Resp. Vazq.* Tertio, respondet Vazquez *vbi supra cap.* 20. *num.* 174. impotentiam vincendi grauem tentationem esse consequentem, vtpote cum supponat Dei scientiam de futuro euentu, vel consensu futuro graui tentatione supposita, vt autem saluetur libertas, & imputetur homini non resistentia, sufficit potentia antecedẽs. Eandem sententiam sequutus est Mõtesinos *vbi supra num.* 198. etsi dicat, se à Vazquio longe distare, eo quod ille asserat, impotentiam istam esse ex suppositione grauis tentationis, quæ in nostra potestate non est, cum quo inquit Montesinus libertas componi non potest, quia omnis necessitas ex suppositione nõ libera libertatem euertit: ipse autem hanc impotentiam asserit consequentẽ liberum consensum futurũ, quo homo tentationi succũbit. Quod tamen esse falsum, legenti Vazquium constabit; cum expresse asserat esse impotentiam ex suppositione grauis tentationis cum euentu præuisso.

Contra Sed nec ista solutio est sufficiens, nã vel hæc impotentia est consequẽs grauẽ tentationem ratione sui prout præcedit consensũ, vel consequitur euẽtum futurum, siue absolute, siue sub conditione? Si primum: est omnino antecedens, vt bene Montesinus notauit; quia grauis tentatio in nostra potestate non est, nec est effectus voluntatis diuinę libertatem perficiẽs, qualiter auxilium Themisticum. Si secundum dicatur, nullum est discrimen inter leuem, & grauem tentationem quantum ad insufficiẽtiam illis resistendi per vires naturæ, quod licet Vazquez libenter fateatur, negat Montesinus, & bene, vt supra vidim⁹. Quod autẽ inferatur, sic probo: nam ex suppositione leuis tentationis, & consensus nostri futuri, impossibilis est leuis tẽtationis victoria im potentia consequente ad consensũ: ergo si hanc, & non aliam admittit Montesinos respectu grauis tentationis, nullum statuit inter vtrãque discrimen.

22 Si forte dicatur; respectu leuis tentationis non semper hominẽ illi succũbentem præuideri; sed quã doque sine gratia vincentem, & respectu grauis, non ita, sed semper præuidetur à Deo illi consensurum. *Si dicatur.*

In contrarium arguitur, vel quod homo præuideatur sẽper graui tentationi sine speciali gratia consensum daturum, est necessarium solũ ex suppositione liberi consensus futuri, vel ex aliquo consensum præueniente? Si primum, inciditur in necessitatem omnino antecedentem, quã Montesinus connatur vitare: si secũdum dicatur, voluntarie dicetur: nã si nihil est anteuertens consensum ad illum necessitans, sed sola est necessitas orta ex libertate nostræ voluntatis, quare semper præuidenda est voluntas tentationi consentiens, & nõ quandoque pro sua libertate poterit præuideri dissentiens? Et quidem, nõ alia de causa non semper præuidetur leui tentationi succumbens, nisi quia in illa nihil datur anteuertens consensum illum infallibiliter inferens: ergo si hoc conceditur in graui tentatione, voluntarie dicitur præuideri semper voluntatem illi conformẽ, & nunquam disformem. *Contra*

Quarto alij respondent, vt voluntas peccet graui tentationi succũbens, sufficere quod possit ei resistere per puram omissionem liberam actus, licet autem requiratur gratia vt homo graui tẽtationi resistat per actum ex bono motiuo: non tamen requiritur, vt illi resistat per puram omissionem, vnde sine gratia subsistit libertas. 23 *Quarto resp. alij.*

Sed nec placet istorum solutio, & reijcitur primo: nam ex illa sequitur, non esse necessarium insti anti graui tentatione, vt *quo adiubante vincimus, eodem rursus non adiubã te vincamur*, contra expressam diffinitionem Innocentij primi in secundo argumento, pro nostra sententia relatam. Probo sequelam: quando tentationi resistit per liberam actus suspensionem, si omissio ista pura mala non est, non vincitur à tentatione: ergo si vt illi hoc modo resista- *Reijcitur 1.*

mus,

mus Dei adiutorio non indigemus, necessarium non est instanti graui tẽtatione, vt Deo non adiuuante vincamur.

24 *Secũdo.* Secundo: nam vel omissio pura semper est mala ex defectu honesti motiui, vel multi, nec indocti tradunt *supra quæst. 18. art. 9.* vel est in indiuiduo indifferens, vt alij cõtendunt, vel est honesta? Si primum, & secundum dicatur, fateor sine gratia posse haberi omissionem, & saluari modum ad imputabilitatem sufficientem, vt postea videbimus. Si dicatur secundum, reijcitur. Tum, quia vt omissio pura sit bona debet adesse fundamentum sufficiens, vt prudenti iudicio quispiam interpretetur velle omittere ex honesto motiuo, vbi autem vires sufficientes non sunt ad actum ex motiuo honesto, fundamentum esse non potest ad tale iudicium: ergo si absque gratia non sunt vires in homine ad actum honestum, nec absque illa potest fundamentum præberi, vt quis prudenter iudicet omissionem appeti ex motiuo virtutis. Tum etiam: nam si omissio actus est bona, & laudabilis, nulla apparet ratio cur tentatio non possit adeò crescere, vt reddat impossibilem omissionẽ, sicut reddit impossibilem actum honestum, sibi contrarium.

Tertio. Denique reijcitur, quia vrgenti graui tentatione contra præceptum affirmatiuum, non potest ei resisti per puram omissionem; cum præceptum obliget ad actum: ergo tũc non saluatur libertas ad imputabilitatem sufficiens per posse sine gratia expeditum ad punam omissionem.

sososososososososososos
sososososososososo
sosososososososo
sososososososos
ososososososo
soso
(o)

§. IV.

Vera solutio defenditur.

Alij respondent, quod vt homini imputetur ad culpam non resistentia grauis tentationis, sufficit posse per proprias vires illi sucumbere, & per gratiam illi resistere. Hæc solutio, quæ communiter circumfertur inter nostros Thomistas, valde displicet Suario *vbi supra num. 23.* Vazquio *num. 169.* & Montesino *num. 188.* aduersus illam objiciunt sic primo. Nullũ est obiectum creatum, quod necessitare possit volũtatẽ, nisi totaliter iudiciũ rationis absorueat; cũ solum à Deo clare visso possit voluntas necessitari quoad exercitium; at grauis tentatio non absoruet iudicium rationis: ergo obiectum sub graui tentatione nequit à voluntate libertatem adimere, quæ ad imputabilitatem sufficiat. Et confirmatur ex D. Thoma 1. 2. q. 10. *art. 3. ad 2.* illis verbis: *Aliquando, etsi ratio obnubiletur à passione, remanet tamen aliquid rationis liberum, & secundum hoc, potest aliquis, vel totaliter passionem repellere, vel saltẽ se detinere, ne passionem sequatur:* ergo dum non absoruetur per tentationem rationis iudicium, quantumcumque ab illa obnubiletur, non tollitur à voluntate libertas ad peccãdum sufficiens in nõ resistẽdo, quod etiam ibi Caietanus docuit *in commentario articuli in principio.* 25 *Vera rationis dubitandi solutio.* *Contra illã opponunt 1.* *Confir.*

Secundo objiciunt plurima inconuenientia, quæ ex illa solutione sequuntur. Primo ex illa infertur, auxilium gratiæ ad non peccandum 26 *Opponunt secũdo incõuenientia.* *Primũ est.*

in præsentia grauis tentationis, necessarium non esse, imo auxilijs gratia negatio esset certior peccati excusatio, contra Pauli mentem *tota Epistola ad Romanos*, & communẽ Patrum sententiam. Secundo infertur, Spiritum gratiæ esse homini occasionem peccandi: quod est absurdum. Patet sequela: nam idcirco lex dicitur occasio peccandi, quia sine hac peccatum non est; at sine gratia peccatum esse non potest in nostra voluntate: ergo.

Secũdũ

Tertiũ. Tertio sequitur, si Deus non decreuisset mittere Redemptorem, sed lapsum hominem, cum solo generali concursu relinquere, fore in illo pauciora peccata, quam Christo decretato, & præuiso, cum in primo casu homo speciali gratia destitutus non peccaret in transgressione cuiusuis præcepti magnam difficultatem præseferentis, bene tamen post decretatum Christum, & specialẽ gratiam hominibus imperciendam per ipsũ. Ex quo primo infertur, Christi aduentum fuisse homini occasionem peccandi. Secundo ad illas culpas, quæ in tali casu committendæ non forent, sed solum ex suppositione Christi venturi, non indiguisse Redemptore absolute, sed solum ex hypothesi, quod Redemptor esset conferendus.

Quartũ Sequitur quarto, hominem in pura natura multo pauciora fuisse commissurum peccata, quam in lege gratiæ. Consequens videtur absurdum: ergo. Patet sequela: quia in pura natura non peccaret non resistendo graui tentationi, & in non adimplendo præceptum difficile, cum foret destitutus omni gratia speciali, siue non imputaretur ad culpam, bene tamen in lege gratiæ, cum Deus homini hæc auxilia specialia impertiatur.

Quintũ Denique infertur, præcissa omni gratia sufficienti speciali posse hominem lapsum in bono vsque ad mortem sine speciali auxilio perseuerare, vel ad minus posse facilius id præstare, quam supposita prouidẽtia Dei de speciali gratia homini impercienda, quorum vtrumque est absurdum. Patet sequela, quia vt perseueraret speciali gratia seclusa, necessarium non est victoria grauis tentationis, nec difficilis præcepti adimpletio, sed solum facilium, & quæ non excederent vires naturæ; at horum adimpletio, vel esset possibilis sine speciali gratia, vel facilior, quam perseuerantia, cum grauis tentationis victoria, quæ in homine lapso requiritur: ergo.

Objiciunt tertio principaliter: sola enim legis obligantis cognitio est sufficiens ad liberam transgressionem præcepti: ergo sine speciali gratia est transgressio libera; & consequenter, sine illa imputatur ad culpã in præsentia grauis tentationis. Cõsequentia est bona, cum in præsentia illius subsistat cognitio legis obligãtis. Antecedens autem ostenditur primo ex Paulo *in Epistola ad Romanos*, fere per totam, vbi conatus Pauli est ostendere legis doctrinam, quam vocat litteram occidere sine spiritu gratiæ. Quod late explicant Augustinus *lib. de gestis contra Pelagium cap.7. lib. de spiritu, & littera cap.5. & alibi passim*, Prosper *lib. contra Collatorem cap.7. in fine*, Hieronymus in epistola ad Algasiam *quæst.8.* explicans illa verba Pauli ad Romanos: *Occasione accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam*; at si cognitio legis sine spiritu gratiæ, non esset sufficiens ad liberã, & imputabilem transgressionẽ præcepti, littera sine spiritu non occideret; cum sine gratiæ spiritu peccatũ non esset: ergo. 27 *Tertio principaliter opponunt.*

Hæc tamen, & alia, quæ magno armorum strepitu congerunt prædicti Authores; & præcipue Molina *vbi supra membro 3.* non adeò vrgentia sunt, vt solutionem traditam falsitatis conuincant, quam præter Thomistas, cum Aluarez vbi supra tradit Cardinalis Belarminus *lib.5. de gratia & libero arbitrio cap.8. ad 3. obiect.* Desumiturque ex D.Th. 28 *Solutio potest dupliciter defẽdi.*

articulo 4. sequenti ad secundum, art. 8. ad primum, 2. 2. quæst. 2. articulo 5. ad primum; & tertio Contra-Gentes cap. 159. & cap. 160. Ex Augustino *lib. de Gratia, & libero arbitrio cap. 16.* vbi inquit. *Ideo Deus præcipit aliqua, quæ non possumus, vt nouerimus, quod ab illo petere debeamus; ipsa est enim fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat:* & ex Magistro *in 2. distinct. 28. §. 4.* vbi illam ex Augustino confirmat in libro retractationum, illis verbis. *Nihil tam in potestate, quam ipsa voluntas est, sed præparatur à Domino voluntas; eo ergo modo dat potestatem.* Sed ante illorum solutionem, aduerto in duplici sensu posse defendi; primo taliter, quod requiratur gratia, vt dans potentiam ad actum, qualiter à nonnullis ex nostris defenditur. Secundo, non ita, sed solum vt det potentiam consequentem, qualiter à nobis defendetur postea, iuxta primum modum difficultatem habent argumenta proposita, sed vt appareat non omnino conuincere, diluenda à nobis sunt, vt qui voluerit solutionem iuxta primum sensum defendere, non terreatur argumentis propositis.

29 *Iuxta primũ modum resp. ad 1. obiectionem* Ad primum dicatur, quod licet grauis tentatio non necessitet quoad exercitium actus ad prosequutionẽ obiecti, necessitat tamen quoad specificationem ad malum, quatenus voluntas sub illa non potest vincere tentationem, nisi adsit Dei gratia dans posse expeditum; eo autem ipso, quod voluntas necessitata sit, quoad specificationem ad malum, seclusa gratia, non potest ei imputari, quod tentationi succumbat (inquiunt non improbabiliter Authores huius solutionis) quia non est rationabile, vt inexcusabiliter obliget lex, quæ sine culpa adimpleri non potest. Et per hæc ad confirmationem constat solutio.

Instabis Si opponas, damnatos peccare graui tentationi succumbentes; & tamen sunt necessitati quoad specificationem ad malum; cum careant omni gratia, tam sufficienti, quam efficaci ad bonum: ergo stat obligatio inexcusabilis cum necessitate quoad specificationem ad malũ. Respondeo, in damnatis idcirco euenire, quia voluntariè per propria peccata, se in illam necessitatem constituerunt. Sufficit autem volũtarium in causa, vt peccatum imputetur. In nostro autem casu non ita contingit, quia priuatio gratiæ sufficientis ad victoriam grauis tentationis in via, non est pœna promulgata pro culpa, & ideo non est voluntaria peccanti, vtpote non præuisa. *Resp.* Si instes, D. Thomam *tertio Contra-Gentes cap. 159. & cap. 160.* asserere; ideo imputari homini ad culpam peccata, quæ necessario ex suppositione negationis gratiæ committit; quia volũtariè posuit impedimentum gratiæ: ergo contra D. Thomam est nostra solutio. *Vrgebis*

Resp. Respondetur, loqui D. Thomã de gratia habituali, quam voluntariè destruit, qui peccat, vel loqui de gratia efficaci, supposita iam sufficienti, quam non nisi ob culpam Deum instante præcepto negare, est probabilis multorum sentẽtia in Tractatu de Auxilijs.

30 *Ad 2. & ad 1. inconueniens.* Ad secundum, nego aliquod sequi ex illis inconuenientibus: non primum, quia gratia, quæ à Patribus necessaria defenditur ad non peccãdum in vrgentia grauis tentationis, non est sola sufficiens, sed efficax: hæc autem omnino est necessaria, nec illius negatio potest esse peccati excusatio; quia sufficienti gratia supposita, etsi negetur efficax, peccatum imputatur ad culpã; potenti enim facere, & non facienti peccatum est illi. Potest autem homo per gratiam sufficientem vitare peccatum; vnde etsi efficax illi denegetur, imputatur peccatum.

Ad 2. Ad secundum, nego sequelam, quam non conuincit probatio facta. Lex namque non ideò solum dicitur occasio peccati, quia sine illa peccatum non esset, sed ex hoc, &

quia aliàs non præbet vires sufficientes ad vitandum peccatum. Gratia autem sufficiens vires præstat sufficientes; & idcirco dispar est ratio. Et quidem, sine gratia superna turali sufficienti ad diligendũ Deũ, non imputaretur ad culpam dilectionis carentia, vt omnes fateri tenentur, & tamen non licet asserere auxilium supernaturale sufficiens esse homini occasionẽ peccandi, sed solum esse conditionem, sine qua non peccabit contra tale præceptum: sic in nostro casu.

31 Videatur Augustinus *libro de correctione, & gratia cap. 11.* illis verbis: *Si hoc adiutorium, vel Angelo, vel homini defuisset; quia non talis naturæ factus erat, vt sine diuino adiutorio posset manere, si vellet: non vtique sua culpa accidisset; adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non posset.* Ex qua doctrina Augustini inferre non licet adiutorium illud fuisse homini occasionem peccandi, & tamen expresśe fatetur, non peccaturũ hominem, si defuisset: & *libro de Spiritu, & littera* expresśe fatetur *capite 13.* explicans, cur lex fidei, non dicatur lex factorum, quæ est littera occidens; cum & ipsa dicat: *Non concupisces?* Quod etiam per factorum legem dictatur, quam interrogationem, his verbis proponit. *Sed nũquid, & per istam, scilicet per legem Fidei, non fit cognitio peccati, cum & ipsa dicat, non concupisces? Quid igitur interest, breuiter dicam. Quod operam lex minando imperat, hoc fidei lex, credendo imperat, &c.* Sentit ergo Augustinus, ideò fidei legem, non dici factorum, nec litteram occidentem, quia iubendo per illam impetrantur vires, quibus posśit impleri, quod iusśit; & scitur, à quo sit postulandum auxilium, vt ibi docet Augustinus. *Nescio quo miro modo, hoc ipsum, quod concupiscitur, fit iucundius, cum vetatur*, vt inquit Augustinus *lib. de Spiritu, & littera cap. 4.*

32 Ad tertium, nego etiam sequelam. Tum, quia etiam si Christus non veniret, daret Deus homini auxilia sufficientia ad grauis tentationis victoriam, & aliàs non tot efficacia homini impertiretur, vnde plura in illa hypotesi peccata committeret, quam supposito Christi decreto. Tum etiam: nam dato, quod in illo casu, non daret Deus vires sufficientes ad grauis tentationis victoriam, & consequenter non peccaret illi succumbens, bene tamen Christo supposito; confert tamen Deus tot auxilia efficacia intuitu meritorum Christi ad grauium tentationum victoriam, vt pauciora committerentur peccata ab homine, in hoc statu, quam in illo in facilium præceptorum transgresśione. Ad 3.

Et ex his ad quartum inconueniens constat solutio. Ad quintum negetur sequela, quia licet posset omnia præcepta facilia diuisiue; omnia tamen collectiue non posset: & consequenter, nec vsque ad mortem sine gratia perseuerare. Nec sequitur, posse facilius, quam hominem lapsum, cui Deus prouidisset de auxilijs sufficientibus ad grauium tentationum victoriam, quia ita facile posset iste per gratiam grauem tentationem vincere; ac ille alius posset per naturam adimplere præcepta facilia. Ad 4. et 5.

Ad tertium principale argumentum, respondeo negando antecedens: ad probationem dicatur, litteram legis sine Spiritu gratiæ efficacis supposita gratia sufficienti, occidere occasionaliter, quatenus dat homini notitiam prohibitionis necessariam, vt præuaricatio imputetur. ex qua homines magis inuitantur ad culpam, & occationem capiunt peccandi; & aliàs non dat vires, nec sufficientes, nec efficaces ad culpam vitandam. Littera autem legis sine spiritu gratiæ sufficientis, non occidit, saltim quando adimpletio legis, vel supernaturalis est, vel difficilis. Neque hoc Paulus, nec Patres intẽdũt: aliàs etiã lex Mosayca, de qua Paul⁹ loquebatur, in su 33 Ad 3. objectionẽ

pernaturalibus præceptis occideret sine præsupposita gratia sufficienti, quod nullus concedit, cum sine illa non detur in homine facultas sufficiens ad supernaturalis legis adimpletionē. Hec omnia dixerim, vt appareat probabilitas solutionis Thomistarum, iuxta primum modum.

§. V.

Alia via defenditur quinta solutio.

34 *Vt ex propria sententia resp. nota 1.* Melius tamen iuxta secūdum modum defenditur, pro cuius explicatione animaduerto primo. Vt homini imputetur ad actualem culpā non resistentia grauis tentationis, sufficere, quod posit potentia antecedenti, graui tentationi resistere. Quod patet: nam homini carēti auxilio efficaci imputatur peccatū præcisē per hoc, quod habeat auxilium sufficiens, vt traditur in materia de auxilijs. Nec potest Theologorum aliquis in hoc discordare; etsi inter se disideant in constitutione gratiæ efficacis; & tamen homo carens efficaci auxilio ad dilectionē instante præcepto, non habet potentiam consequentem ad illam; cū potentia consequens sit illa, quæ coniungenda est cum actu.

Secūdo. Aduerto secundo, hominem ex proprijs viribus habere potentiam antecedentem ad victoriā cuiusvis grauis tentationis diuisiuē, gratia autem specialis solum desideratur, vt det potentiam antecedentem. Quod patet argumento facto: nam dum tentatio non absorbet iudiciū rationis, sed tantum obnubilat, non tollit potentiam antecedentem ad actum oppositum. Et ex his per bonam consequentiam infertur, quod etsi homo instante graui tentatione careat speciali gratia auxiliante, imputetur ad culpam ei non resistere.

Vnde in forma iuxta istum modum ad principale argumentum respondeo, concessa maiori, distinguēdo minorem. In eo quod vitare non potest potentia antecedenti de se, & consequenti per gratiam, concedo minorem: in eo quod vitare non potest potentia mere consequenti, nego minorem, & distinguo consequēs: ergo potest illi resistere potentia antecedenti sine gratiā, & consequenti per illam, concedo consequentiā: consequenti ex proprijs, nego consequentiam. 35 *Ad 1. obiectionē resp.*

Pro hac solutione sic explicata est expresse D. Tho. *quæst. 24. de veritate artic. 12.* illis verbis: *Ad duodecimum dicendum, quod cupiditas non potest intelligi esse cogens liberum arbitrium, quia semper est liberum à coactione, sed dicitur cogens, propter vehementiam inclinationis, cui tamen potest resisti, licet cum difficultate.* Sentit ergo D. Thomas, difficultatem esse antecedentem, impotentiam vero adhuc consequentem. Id ipsum docet in solutione ad decimum tertium argumentum.

Neque obstat contra hanc solutionem primum contrariorum argumentum; quia licet homo ab obiecto creato non posit necesitari necesitate antecedenti libertati opposita; potest tamen necesitari necesitate infallibilitatis; & consequenti ex aliqua suppositione, scilicet negatione gratiæ efficacis: nam sicut supposita gratia efficaci necessitatur homo circa obiectum creatum necesitate infallibilitatis, quæ libertatem non destruit, sed firmat potius, ita ex suppositione negationis gratiæ efficacis necesitari poterit ad malum, non necesitate antecedenti libertati opposita, sed consequēti, & infallibilitatis, qualiter accipienda est doctrina D. Thomæ in confirmatione allegata, nēpē pasio- 36 *Ad 1. obiectionē*

Digitized by Google

nem non necessitare necessitate antecedenti; quia dat locum gratiæ, quo libere poterit superari, non autem negat, quod negata gratia efficaci, non necessitet necessitate consequenti, & infallibilitatis, quæ cum libertate compatitur.

37 *Instabis primo.* Sed oppones primo, solutio Vazquij, & Montesinos, quam supra impugnauimus, fatebatur in homine impotentiam consequentem, cũ potentia antecedẽti ad victoriam grauis tentationis: ergo si hoc totum, & non aliud asserimus, in ei dicimus in solutionem impugnatam.

Secũdo. Secundo, potenti per modum actus primi in aliquem actum, debitum est auxilium, quo applicetur aliquando ad illum; at potentia antecedens est potentia per modũ actus primi sufficientis ad actum: ergo si homo lapsus illa gaudet ex proprijs ad victoriam grauis tẽtationis, erit potens ad illam per modum actus primi; ac proinde debebitur auxiliũ efficax ad aliquando graui tentationi resistendum, cum quo non compatitur, quod sit gratia specialis, vt constat ex dictis.

Tertio. Tertio, quod est possibile potentia antecedenti, absolutê est possibile, etsi numquam sit reducẽdum ad actum, vt constat in actu præcepto in instanti in quo frangitur: tũc enim solum est possibilis sine auxilio efficaci potentia antecedenti; & tamen absolutê est possibilis: ergo si homo lapsus, est potens potentia antecedenti ad victoriam grauis tẽtationis sine gratia, vt dante potentiam, absolutê est dicenda possibilis ex viribus proprijs grauis tentationis victoria.

38 *Quarto* Quarto, carens principio desiderato ad actum, caret aliquo essentialiter ad illum requisito: ergo si careret illo sine culpa, non potest imputabiliter illum omittere; at multoties caret homo sine culpa gratia actuali, vt cõstat in primo peccato, quod potest ab homine grauiter tẽtato committi: ergo si est necessaria vt homo resistat, non imputabitur non resistentia: nam inter duo bona inæqualiter voluntati proposita pro sua innata libertate quodlibet illorum eligere potest in probabili multorum sententia, de qua *supra quæst.13.* ergo quamuis in vrgentia grauis tentationis bonum delectabile efficacius ei proponatur, quam bonum honestum, poterit sine gratia potentia consequenti honestum amplecti neglecto delectabili.

Denique: nam homo, cui efficacius proponitur bonum honestũ, quam delectabile, potest ex proprijs potentia consequenti turpe amplecti honesto relicto: ergo pariter ẽ cõtra contingere poterit delectabili efficacius proposito, in quo grauitas tentationis consistit, possit potẽtia consequenti turpi relicto prosequi honestum. *Quinto.*

39 *Ad 1. resp.* Respondeo ad primam impugnationem, nostram solutionem toto cęlo ab illorum sententia distare: nã impotentia, quam illi constituũt, est consequens consensum hominis graui tentationi. Nostra autem solutio non statuit impotentiam consequẽtem consensum, sed negationẽ gratiæ, quæ omnino consensum anteuertit.

Ad 2. Ad secundam, distinguo maiorem: si potentia sit facilis expedita, & magis inclinata ad actum, quam ad eius oppositum, concedo maiorem: si inexpedita, difficilis, & magis propensa in oppositum, nego maiorem; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: quia potentia per modum actus primi competens homini ad grauis tẽtationis victoriã, non est vndequaque expedita, & facilis, sed difficultatib⁹ plena, & aliàs magis ad succumbendũ, quam ad resistendum pronum; atque adeó non debetur illi applicatio ad victoriam, sed si applicetur, specialis gratia ei fiet: ex quo, licet obiter colliges difficultatem ad resistendũ, esse antecedente: impotentiam vero tantum consequentem.

Ad 3. Ad tertiam dicatur, verum esse antecedens, quando potentiæ an-

tecedenti debita est applicatio ad actum secundum: secus autem quando talis applicatio ei non debetur, qualiter in præsenti cōtingit. Cuius ratio est: nam quando id quod deficit debetur, dicitur aliquid ab intrinseco absoluté possibile, vt patet in illo, cui solum deest simultaneus concursus: nā etsi iste necessarius sit ad positionem actus, quia tamen est debitus, æstimatur veluti habitus; & sic sine illo dicitur effectus ab intrinseco causæ secundæ possibilis absolutê: quando autem id quod deest nō debetur, quia nec habetur in re, nec in iure, non dicitur sine illo effectus absoluté possibilis, bene tamen cum illo.

40 *Ad 4.* Ad quartā dicatur, verū esse antecedēs, si careat aliquo desiderato ad posse, secus si solum careat desiderato ad actualem operationem, vt in exercitio ponendam: & quia in veriori Thomistarum sententia, gratia efficax solum desideratur, vt applicatio ad actū, non vero vt dans posse; consequens fit, quod illa sine culpa carenti imputetur omissio actus præcepti in præsentia grauis tentationis.

Aliter resp. Secundo alij ex Thomistis respondent, negationem gratiæ efficacis semper esse propter culpam hominis, etiam in primo peccato, quia potest negationem gratiæ in genere causæ indignificantis præcedere, etsi logicê ad illam sequatur. Quæ solutio insinuari videtur à D. Thoma *3. Contra Gent. cap. 159. & 160.* iuxta illud vulgare ex Augustino pronuntiatum: *Quibus datur, misericorditer datur: quibus non datur, iusto Dei iudicio negatur.* Sed de his fusê ad Tractatum de Auxilijs.

Ad 5. Ad quintam, concesso antecedenti, nego consequentiam. Et ratio discriminis est: nam licet voluntati, in casu antecedentis non debeatur concursus ad bonum delectabile, seu honestum, quod minus efficaciter illi proponitur; quia tamen non omne non debitum sufficit ad rationem gratiæ specialis, vt constat in concursu ad materiale culpæ, qui licet non semper debeatur; gratia tamen specialis non est, sed solum quando determinatio comparatiuè ad alia, specialis fauor, & speciale beneficiū est. Et in hoc, quod relicto bono delectabili efficacius proposito, nullum beneficium accipiat natura, in hoc etiam quod inter bona honesta, minus efficaciter propositum eligat relicto eo, quod proponitur efficacius, speciali beneficio nō afficiatur, cū possit multoties min⁹ efficaciter propositum aliud excedere; consequens fit, quod ratione sui absque speciali gratia possit inter illa bona electionem habere. In hoc autē quod relicto turpi efficacius proposito, amplectatur honestum valde perficitur rationalis natura; & idcirco ibi interuenit, non solum ratio non debiti, sed etiam ratio specialis fauoris, & specialis gratiæ.

Ad vltimam, concesso antecedenti, nego consequentiam; quia ad malum potest voluntas ex proprijs, secus autem ad bonum, sed indiget adiutorio diuino debito ex vi generalis prouidentiæ, si proportionatū sit physicê, & moraliter, supernaturali, si sit physicê improportionatū, vel speciali naturali, si sit improportionatum moraliter, quale est bonū honestum in præsentia grauis tentationis. Sed licet his duobus modis satis probabiliter principale argumentum soluatur, placet tertio illius solutionem subijcere notando primo. 41 *Ad vlt.*

Quod vt non resistentia grauis tentationis imputetur ad culpam, sufficit potentia expedita ad resistēdum illi resistentia adimpletiua instantis præcepti, in quo nullus potest inficiari. Secundo, posse tale præceptum adimpleri resistendo tentationi ex motiuo inhonesto, vt constat in eo, qui instante præcepto eleemosynæ eam elargitur ex motiuo vanitatis, & in illo qui instante præcepto ex simili motiuo missam audit: nam licet in his casibus homo pec- 42 *Tertio resp. potest notādo 1.*

cet peccato innanis gloriæ, non tamé peccat peccato immiſericordiæ, nec peccato irreligionis, & conſequenter in vtroque adimplet inſtantia illa præcepta.

Tertio. Tertio; quod initio diſputationis, vt certum ſuppoſui, nempe quod licet gratia neceſſaria ſit ad reſiſtendum graui tentationi ex motiuo ſupernaturali, vel ex motiuo honeſto naturali, non tamen requiritur ad ei reſiſtendum reſiſtentia vitiata ex aliquo inhoneſto motiuo.

Ad arg. in forma reſp. Quibus poſitis iam planê percipitur tertia ſolutio, qua ad argumentum principale poteſt occurri, conceſſa maiori, & minori, diſtinguêdo conſequens: ergo poteſt reſiſtere graui tentationi ſine gratia, reſiſtentia imperata, aut elicita ex honeſto motiuo, nego conſequentiam: ex motiuo inhoneſto, quæ eſt ſufficiens præcepti adimpletio, concedo conſequentiam; quod autem neceſsitas ad peccādum vage obſtare non poſſit vt voluntas peccet, cōſtat in Angelis inflexibiliter malo adhærentibus ſuppoſita culpa, qui ſunt phyſicê impotentes ad bonum in veriori Thomiſtarum ſententia; & tamen peccāt in quolibet actu, quia ex prauo motiuo poterant, verbi cauſa, non odio habere Deum. Conſtat etiam in hominibus in ſtatu damnationis, quib⁹ Deus negat omnem gratiam, tam ſufficientem, quam efficacem ad peccatum euitandum, & tamen peccant ſuccūbentes tentationi, qua vehemēter impelluntur ad malum, quod ideo contingit, quia licet ſint ad malum neceſsitati, poſſunt tamen non reſiſtentiam apponere ex motiuo inhoneſto.

43 *Opponnes.* Si opponas, ſequi ex hac ſolutione, poſſe hominem ex proprijs adimplere præceptum Charitatis; conſequens eſt falſum: ergo. Patet ſequela: nam licet vt quis diligat Deum ex motiuo virtutis indigeat gratia ſpeciali, non tamen vt diligat ex motiuo inhoneſto; at hac ratione poteſt adimplere alia præcepta ex proprijs potentia ſufficiente ad culpam imputabilem in vrgētia grauis tentationis: ergo.

Reſpondeo negando ſequelam. Et diſcrimen eſt, nam ſub alijs præceptis non cadit motiuum, & modus honeſtatis, ſed ſolus actus in ſubſtantia v.g. præceptum eleemoſynæ non ordinat quod quiſpiam eam elargiatur ex motiuo honeſto, ſed ſolum quod abſolutê, illam porrigat pauperi indigenti, & quia cum hoc cōpatitur inhoneſtum motiuum; conſequens fit, quod cum illo compatiatur obſeruantia præcepti: cæterum præceptum Charitatis non ſolum cadit ſupra ſubſtantiam actus diligendi, ſed etiam præfigit, quod Deus ſuper omnia diligatur, & quia ſic diligi, non eſt compatibile cum motiuo inhoneſto, vt alibi traditur ferè omnium Theologorū conſenſu, hinc fit, quod non compatiatur cum illo. *Reſp.*

Inſtabis, damnati peccant Deū non diligendo, & tamen non habent potentiam phyſicam ad dilectionem Dei ex honeſto motiuo: ergo illam habent ad dilectionem ex motiuo inhoneſto; & conſequenter dilectio ex inhoneſto motiuo imperata ſufficiens eſt ad præcepti adimpletionem. 44 *Inſtabis*

Reſpondeo, damnatos non peccare præcisê quia non diligunt, ſed quia dilectionis negationem volunt per actum deprauatum ex fine malo, cui indeclinabiliter adhærent: nam licet ſuppoſita carentia gratiæ ſupernaturalis ad ſupernaturalē amorem, ſint neceſsitati ad non diligendum, non tamen neceſsitati ſunt ad volendam per actum poſitiuum iſtā negationem, ſed liberi, & quia iſtum actum dehoneſtant ex prauo fine, ideo peccant non diligendo poſitiue per iſtum actum libere volitum, ſicut Chriſtus Dominus meruit per negationem odij Dei, licet eſſet neceſsitatus ad illū, quia neceſsitatus non erat ad illam volēdam per actū poſitiuum. *Reſp.*

Inſtabis: ergo vrgenti graui tentatione contra præceptum dilectio- *Vrgebis*

nis

nis Dei hominem in statu lapsus nõ poterit sine gratia ei imputari dilectionis carentia; cum non habeat sine illa expeditam potentiam ad dilectionem adimplentem præceptum ex motiuo inhonesto: concedo con- *Resp.* sequentiam; nec solutio ista habet lo cum respectu huius præcepti præfigentis modum, sed solum respectu aliorum solam substantiam actus præfigentium.

§. Vltimus.

De modis dicendi in defensione tertiæ sententiæ fertur iudicium.

45 *Primus modus dicendi, vt falsus reijcitur 1.* EX dictis non erit difficile iudicium ferre de modis dicendi pro tertia sententia relatis; primus affirmans, necessariam esse gratiam entitatiue supernaturalem, est falsus itum, quia dilectio Dei non requirit gratiam supernaturalem entitatiue pro principio eliciente, vt cõstat ex dictis *in præcedenti disp.* quod si illam petit pro principio expediente, est ratione incompatibilitatis cum peccato; at victoria grauis tentationis incompatibilitatem cũ peccato non habet, & aliàs difficilior non est, quam dilectio: ergo nullatenus gratiam pro principio requi *Secũdo.* rit. Tum etiam: nam est actus entitatiuè naturalis: ergo nequit exigere pro principio sui gratiam supernaturalem entitatiuè. Nec sufficit *Resp.* dicere, actum entitatiuè naturalem posse exigere gratiam supernaturalem pro sui principio, non ex meritis proprijs, sed ratione infirmitatis, quam natura per culpam contraxit.

Nam in contrarium obstat primo, quod auxilium supernaturale non potest elicere actum, nisi ex supernaturali motiuo, vt fateri tenetur noster Aluarez, in principijs Thomistarum negãtium posse potentiã, vel habitum exire in actum, nisi ex motiuo à quo specificatur: ergo si victoria tentationis grauis sit ex motiuo honesto naturali, nec etiam in natura infirma elici poterit mediante auxilio supernaturali. *Cõtra 1.*

Secundo: nam si natura infirma potest per actum mere naturalẽ, etsi sibi improportionatum moraliter vincere grauem tentationẽ, cur etiam non poterit illam superare per auxilium naturale indebitum. *Secũdo.*

Tertio, quia non minor debilitas esset in homine in pura natura ad victoriam grauis tentationis, quam in homine lapso in peccatum; at in pura natura superabilis esset, non obstã te hac debilitate per auxilium gratiosum naturale entitatiue: ergo pariter in natura lapsa. *Tertio.*

Denique: nam Aluarez eodem modo loquitur de natura lapsa in peccatum, ac de homine lapso iam iustificato per gratiam; at in homine iustificato postulari nequit super naturale auxilium ad prædictam victoriam: ergo. Patet minor paritate hominis puri: non enim esset potẽ tior homo in pura natura, quam homo lapsus iam iustificatus cum rebellio partis inferioris in vtroque statu sit eadem, & aliàs in parte superiori reparata per gratiam, non sit maior debilitas, quam in pura natura, imò si excessus aliquis reperiatur, stare debet pro homine lapso iustificato, cũ sit positiuè conuersus in Deum per habitualem gratiam: homo autẽ purus solum esset negatiuè conuersus, hoc est, non auersus priuatiuè; at in pura natura homo non indigeret auxilio supernaturali entitatiuè ad victoriam prædictam: ergo nec homo lapsus per gratiam iustificat⁹. Quod si doctissimus iste Magister solum cõtendat communiter conferri à Deo auxilia supernaturalia ad repellen- *46 Quarto*

das graues tentationes, libenter cõsentiam, sed hoc ideô euenit, quia communiter homines quando ex motiuo inhonesto illis non resistũt, hoc præstant ex supernaturali motiuo; & quidem modus iste est valdè conformis prouidentiæ Dei circa hominem ad supernaturalem finem eleuatum, vt actus ita insignes non exerceat ex inferiori motiuo, quale est naturale, sed altiori, ad quẽ sunt euecti.

47 *Oppones.* Si opponas, gratia Theologica est supernaturalis entitatiuè, vt diximus; at gratia desiderata ad victoriam grauis tentationis, Theologica est: ergo. Probatur minor: est desiderata à Patribus contra Pelagium; at gratia à Patribus contra Pelagium exacta, Theologica est: ergo.

Resp. Respondeo, Pelagium in multis errasse, & ad nostrum intentum in duobus, primo negando necessitatẽ gratiæ ad opus salutare, in quo omnes Theologi debent conuenire. Secundo, negando necessitatem gratiæ ad victoriam grauis tentationis, etiam ex solo naturali motiuo, quod probabiliter multi Theologi docẽt; gratia desiderata à Patribus contra Pelagium ad opus salutare est Theologica strictè, & de primaria illorum intentione, gratia vero desiderata ab illis contra Pelagium pro victoria grauis tẽtationis ex honesto motiuo, non est strictè Theologica, nec de intentione Patrum primaria, poterit tamen Theologica minus strictè appellari, hoc tamen est quæstio de nomine, dummodo in tali opere si ex motiuo mere naturali procedat conducentiã ad salutem non adstruamus, quia naturalis ordinis est.

48 *Modus dicendi Vazq. impugnatur 1.* Secundus, quem sequitur Vazquez, etiam est falsus: tum, quia non adstruit necessitatem gratiæ efficacis ab intrinseco, sed solum efficacia ex euentu præuiso, quam tamen esse adstruendam multis demonstratur à nostris Thomistis tractatu de auxilijs. *Secũdo.* Tum etiam, quia non agnoscit alterius gratiæ necessitatem ad victoriam grauis tentationis, quam illius, quę exigitur ad quodlibet opus morale, quod tamen e[..]e falsum, cõstat ex dictis supra, & ex probationibus nostræ conclusionis in præsenti.

Tertius, quem Montesinus sequitur ex eo falsitatis cõuincitur: nã vel loquitur de cogitatione viuatiori boni, & hæc nõ requiritur, vt quis bono consentiat in præsentia grauis tentationis, vt constat ex principijs eiusdem *supra quæst. 13.* vbi asserit, posse voluntatem ex duobus bonis inæquali efficacia propositis eligere quodlibet, vel de cogitatione minus efficaci, & hæc sicut fatetur posse excitari ex cõmuni causarum occursu, cur etiam ex eodem conseruari non poterit in præsentia tẽtationis vrgentis? Secundo, quia laborat eodem defectu, quo Vazquez solum concedens gratiæ desideratæ ad victoriam grauis tentationis efficaciam consequentem consensum, sicut sine illa solum adstruit necessitatem consequentem consensum in ordine ad non resistendum graui tẽtationi. *Tertius modus etiã displicet. 1* *Secũdo.*

49 *Quartus modus Suarij reijcitur.* Denique quartus, quem sequitur Suarez deficit, ex eo quod grauis tentatio potest superari dupliciter, vel ita quod relinquatur grauis, & tamen homo superet illam, vt magis mereatur, vel nõ ita, sed taliter, quod quæ grauis erat, leuis efficiatur per suauiorem, & viuatiorem boni propositionem, quam sit cogitatio boni delectabilis; at ad secundũ modum vincendi necessaria non est cogitatio boni efficatior à Deo supra communem naturalium causarum cursum immissam; cum eo ipso, quod talis cogitatio immittatur, victoria secundo modo fiat: ergo gratia, quam constituit Suarez, necessaria non est; & consequenter deficit in nõ necessario pro necessario. Et omnes tres vltimi modi dicendi communi defectu laborant, quia nempè totam rationem gratiæ in illuminationibus intellectus, & voluntatis affectionibus constituant, cum tamẽ esse necessariam qualitatem phy-

sicẽ

sicè præterminantem, quam Deus in nobis sine nobis operatur, quantũuis supponantur quæuis illustrationis intellectus, & voluntatis affectiones, constat ex his, quæ à nostris Thomistis traduntur in materia de auxilijs.

50 *Breuis difficultas resoluitur*

Inquires pro complemento disputationis, an gratia ista ad grauis tentationis victoriam cõferatur per Christum? Respondeo affirmatiuè, quod indubitatum est si detur ad victoriã ex motiuo supernaturali imperatam, sed etiam si detur ad illam ex motiuo honesto mere naturali, constat ex dictis, iam enim probauimus omnem gratiam specialem esse meritis Christi attribuẽdam; at gratia ista specialis est: ergo debet Christi meritis adscribi.

Inquires secundo, an ea quæ diximus de homine lapso sint intelligenda de homine iam iustificato per gratiam? Respondeo affirmatiuê. Cuius ratio est: nam in homine grato manet rebellio appetitus contra rationem, ex qua prouenit virium debilitas; vnde sicut hac ratione indiget speciali gratia ad dilectionem Dei, & ad totius legis naturæ obseruantiam; ita etiam ad grauis tentationis victoriam, de quo fortè *infra articulo nono*. Et hæc de ista Disputatione applicanda litteræ Magistri *in 2. distinct. 28. §. 2.* ad illa verba: *Sed ipsa, nisi gratia Dei liberetur, & vt vitia superet adiuuetur.* *Aliæ sit satis.* *M. Sit.*

*

DIS-

DISPVTATIO QVADRAGESIMA QVARTA.

Vtrùm homo lapsus indigeat speciali gratia, & quali ad seruanda omnia præcepta naturalia collectiuè quoad substantiam?

§. I.

Reijciuntur Hæretici.

Nu. 1. *Explicatur difficultas.*

EXDICTIS manifestè colligitur, posse hominem in natura lapsa aliqua legis naturalis pręcepta sine speciali gratia adimplere: nam cum ibi constiterit hominem in hoc statu solo generali cõcursu posse aliquando effiicere bonũ aliquod morale vndequaque honestum; constãs etiam debet esse, quod posit aliquod legis naturalis præceptum sine speciali gratia adimplere; imô quamuis non posset sine gratia speciali opus vndequaque honestum efficere, posset tamen aliquando præceptum particulare legis naturę adimplere; cum posit aliquãdo adimpleri præceptum per actũ mala aliqua circumstantia vitiatum, vt constat in illo, qui extremé indigenti elargitur eleemosynam ex vano motiuo, quo in casu particulare illud præceptum adimplet per actum in veriori sententia nulla bonitate morali gaudẽte. Quod igitur in quæstionem vocamus est, non de vno, vel altero legis naturæ præcepto, sed de omni collectiuẽ quoad substantiam expectato; & antequã ad id, de quo inter Theologos versatur dissidium explanandũ accedam placuit in disputationis limine breuiter duos extremos errores expugnare. Primus est quorundam, ita liberum d. pr i mentium, seu potius extinguẽtium-

arbitrium, vt nec per gratiam possit legis naturæ præcepta adimplere. Pro quo Bellarminius *lib. 3. de gratia, & libero arbitrio*, refert Lutherum, Caluinum, & alios.

2 *Primus error hæreticorum, reijcitur 1.* Cuius contrarium, vt fide certum tenendum est, vtpotè diffinitum in Concilio Arausicano 2. *canone vltimo*; & Tridentino *sess. 6. de iustificatione cap.* 11. his verbis: *Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adiubat vt possis*. Et *Canone* 18. idem Concilium oppositum sentientes, anathemate ferit. Constat ex pluribus testimonijs Scripturæ, primum est illud Petri à Concilio relatũ: *Satagite vt per bona opera certam vestram vocationem, & electionẽ faciatis, hæc enim facientes non peccabitis*. Ezechielis 36. *Faciam vt in præceptis meis ambuletis, & iustitias meas custodiatis*. Et tandem Lucæ primo de Parentibus Baptistæ dicitur: *Iusti ambo ante Deum incedentes in omnibus mãdatis, & iustificationibus Domini sine querella*. Id etiã Ecclesiæ Patres passim affirmant. Clemẽs Alexandrinus libro 4. Stromatum cap. 4. *Præcepta sunt talia, vt à nobis possint fieri, vel non fieri*. Origenes homilia nona in Iosue; *an non tibi videtur inter mulieres existimandus, ille qui dicit non posse obseruare, quæ scripta sunt?* Basilius homilia in illud Moysis: *Attende tibi, impiũ est asserere præcepta Spiritus Sancti impossibilia obseruatu*. Hieronymus in expositione Symboli ad Damasum: *Execramur autem eorum blasphemiam impossibile aliquid à Deo præceptum esse*; ac denique Augustinus *sermone 61. de tẽpore*, vbi ait: *Deus neque impossibile aliquid potuit imperare, quia iustus est, neque damnaturus est hominem pro eo quod nõ potuit vitare*. Argumenta contrariorũ nullius põderis sunt, nec probãt impossibilitatem, sed difficultatẽ, vel quod per vires naturæ adimpleri non possint.

3 *Secũa error Pelagij impugnatur primo.* Secundus error est Pelagij, & sequatium, adeò vires liberi arbitrij eleuantium, vt absque Dei gratia possit totam legem, nedum naturalem, verum etiam supernaturalem, prout ad salutem oportet meritoriè, & positiue adimplere. Contra quem sæpissime Augustinus *lib. 1. contra Pelagianos cap. 3. & 4.* lib. de Hæresibus *cap.* 88. & albi passim, Hieronym᷑ in Dialago aduersus Pelagianos. Prosper *lib. aduersus Collatorem*, & alij Ecclesiæ Patres plurimum insudarunt, & oppositũ certa fide est tenendum, vtpotè diffinitum in Concilio Mileuitano *cap. 4. & 5. in Epistola eiusdẽ Concilij ad Innocentium primum*, apud Augustinum 92. in Concilio Cartaginensi *in epistola ad Innocentium primũ apud Augustinum* 90. in Concilio Africano *cap.* 30. In Concilio Valentino *Canone 6.* & Arausicano *Canone 7.* Ac tandem à Tridentino *sessione 6. de iustificatione capite 1. & Canone 1. 2. & 3.* illis verbis: *Si quis dixerit sine praeueniente Spiritu Sancti inspiratione, atque eiusdem adiutorio hominẽ credere, diligere, aut pænitere posse, sicut ad salutem oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit*. Constatque primo ex pluribus testimonijs Scripturæ, Ieremiæ 10. *Scio, Domine, quia non in homine via eius, neque viri vt dirigat gressus suos*. Ezechielis 36. *Dabo vobis cor meum, & spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam, vt in præceptis meis ambuletis*. Ioannis 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum*. Ioannis 15. *Sine me nihil potestis facere*. Secundo ad Corinth. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis*, quod Arausicanum *Canone 7.* explicat de cogitatione ad vitam æternam conducente.

Secũdo. Secundo ex Patribus passim contra Pelagium asserentibus, nihil ad salutem proficuum posse ex

Google

nobis ſine Dei gratia haberi, ita Chryſoſtomus homilia de Adam, & Eua, ibi: *Omnium bonorum operum, & ſtudiorum, quibus ad Deum tenditur, Deum profitemur Authorem, & non dubitamus ab ipſius gratia prouenire.* Theodoretus quæſt. 6. in Deuterononium: *Vincẽtes ſuæ fortitudini victoriam non adſcribant, ſed ſuppeditãti vires, & propugnanti Deo.* Cyprianus epiſt. 7. *Dei eſt quod vincimus, & quod ad maximi certaminis palmam peruenimus.* Hylarius in Pſalm. 118. *Sẽtit Dauid inuecillem ſibi eſſe naturam, neque ſe poſſe ſemitam mandatorum ſine Deo aggredi.* Hieronym' libro primo cõtra Pelagium cap. 4. *Ipſum liberum arbitrium Dei nitatur auxilio, quia Domini auxilio agit.* Auguſtinus epiſtola 8. quæſt. 2. ad Hylarium: *Illud quod dicitur ſufficere liberum arbitrium ad Dominica præcepta implenda, etiam ſi Dei gratia non adiubetur, omnino anathematizandum eſt.* In eandem veritatem conſentiunt, & probant Fulgentius *libro de Incarnatione.* Gregorius Magnus *in Pſalmum 7. Pœnitentialem.* Iſidorus Hiſpalenſis *lib. 2. Officiorum cap. 23.* Anſelmus *ad caput tertium 2. Corinth.* explicans illa verba: *Sufficientia noſtra ex Deo eſt.* Et paſsim apud alios eadem veritas probata inuenitur. Denique ratione deſumpta, ex eo quod ſalus noſtra, vtpotè in ſupernaturali ordine exiſtens, omnes actus ex natura profectos excedit, illorumque exigentiam, ſeu connexionem ſuperat; ac proinde cum illis, nec meritoriè, nec diſpoſitiuè poteſt connecti.

§. II.

Relatis ſentẽtijs, ſtatuitur prima concluſio.

HIs igitur erroribus miſsis, inter Catholicos tres circunferuntur ſententiæ. Prima affirmat poſſe liberum arbitrium creatum ſine Dei ſpeciali iuuamine omnia præcepta legis naturæ ſub mortali obligantia quoad ſubſtantiam adimplere, etſi non ſecundum charitatis modum, per quod à Pelagio, & ipſius reliquijs recedere ſufficienter exiſtimãt, pro hac ſententia referuntur Scotus *in 2. diſtinct. 28. quæſt. 1. §. ad quæſtionem.* Gabriel *quæſt. 1. art. 2. conc. 3.* Durandus *quæſt. 3. & 4.* Abulenſis *Matthæi 19. quæſtione 177. & 178.* quos tamen Vazquez male pro hac ſententia referri contẽdit; cum ſolum negauerint neceſsitatem gratiæ habitualis, nó autem actualis auxiliantis. Et certè Durãdus ita ſentire videtur *in quæſt. 3.* cæterum *in 4.* probat ſuam ſententiã, ex eo quod potentia quælibet valet in actum ſibi proportionatum ſine adiutorio cuiuſcumque alterius, quantum ad ſubſtantiam actus; at ſub præceptis iuris naturalis ſolum cadunt actus, cuius potentiæ quoad ſubſtantiam ſunt in nobis: ergo ſine gratia, & quocumqne alio habitu poſſumus adimplere, quę ſub talibus præceptis cadunt. Qua ratione non ſolum habitualem, ſed etiam omnẽ aliam poteſtatem ſuperadditam videtur excludere, vt vim maioris inſpicienti conſtabit. Scotum etiam bene pro hac ſententia referri, docet Curiel *vbi infra §. 2.*

5 *Prima ſẽtẽtia inter Catholicos*

Scotus. Gabriel Durãd. Abulẽſ. Vazq.

Secunda ſententia docet, poſſe hominem lapſum in totius legis na- 6 *Secũda*

turæ

turæ adimpletionem sine gratia habituali, non tamen sine gratia auxiliante. Pro hac sententia refert Vazquez *disp.* 196. *cap.* 2. Bonauenturam *in secundo distinct.* 28. *art.* 1. *quæst.* 3. *&* *art.* 2. *quæst.* 2. Marsilium *quæst.* 18. *art.* 2. *conclusione* 5. Refert etiā Gabrielē, Scotum, ac Durandum pro prima opinione relatos.

Vazq. Bonau. Marsil. Gabr. Scotū. Duran.

Tertia. Tertia, vtriusque gratiæ necessitatem adstruit ad totius legis naturæ præcepta quoad substātiam adimplendo. Hanc tenet Caietanus, Conradus, & Medina *circa istum art.* Sotus *libro de natura, & gratia cap.* 22. Ferrariensis 3. *Contra Gentes cap.* 116. Montesinos *disp.* 27. *quæst.* 7. Lorca *disp.* 4. *&* 7. Curiel *in præsenti dubio* 2. Zumel *disp.* 2. in secundo controuersiæ articulo, Martinez *dubio* 2. Bellarminius *lib.* 5. *de gratia, & libero arbitrio cap.* 5. Molina *in Concordia quæst.* 14. *art.* 13. *disp.* 17. Suarez *lib. de necessitate gratiæ cap.* 26. *&* 27. Vazquez *disp.* 196 *cap.* 3. Meratius *Tractatu de Gratia sectione* 18. Ex quibus aliqui gratiam habitualem terminatiué solum desiderant, alij ex parte principij ex lege statuta solum, non ex natura rei, alij auxiliantem gratiam supernaturalem desiderant, alij vero solam gratiam specialem naturalem entitatiue.

Caiet. Conr. Medin. Sotus. Ferrar. Monte. Curiel. Zumel. Martin. Bellar. Molin. Suarez. Vazq. Merat.

7 *Prima cōclusio* Veram sententiam sequentibus assertionibus explico. Prima sit: *Homo in statu lapsus non potest totam legem naturæ quoad substātiam implere sine speciali gratia dante antecedentem potentiam.*

Prima pars prob. 1. Primā partem huius conclusionis probo primo ex illo Pauli secundo Corinth. 3. *littera occidit, spiritus autem viuificat*, quod sic accipiendum est (inquit Augustinus libro de spiritu, & littera capite 5.) *Quemadmodū supra diximus, quoniam legis littera, quæ docet non esse peccandum, si spiritus viuificans desit occidit, sciri enim facit peccatum, potius quā caueri, & ideo magis augeri, quam minui, quia malæ concupiscentiæ, etiam præuaricatio legis accedit:* ergo ex mente Pauli, iuxta interpretationem Augustini, ideo cō littera legis sine spiritu gratiæ occidere dicitur, quia ostendens cauendum peccatum, non dat vires ad ipsum vitandum, nisi adsit spiritus gratiæ: ac proinde sine gratiæ auxilio perspicuum esse debet, non posse hominem totam naturæ legem implere.

8 *Resp.* 1. Si respondeatur primo: loqui Paulum de littera legis supernaturalis ad quam adimplendam nō sufficiunt vires arbitrij, non autem de lege naturali.

Cōtra. In contrarium arguo: nam de eadem lege loquitur Apostolus Paulus Corinth. 3. de qua ad Romanos 3. illis verbis: *Quia non iustificabitur ex lege omnis caro corā Deo;* at hæc verba intelligēda esse de lege naturali, probat Augustinus in eodē libro cap. 8. his verbis: *Ac ne quisquā putaret Apostolum ea lege dixisse neminē iustificari, quæ in sacramentis veteribus multa continet figurata præcepta, vnde ea est circuncisio carnis, quā die 8. accipere paruuli iussi sunt, continuo subsumpsit, quā legē dixerit, & ait, per legem enim cognitio peccati: illa igitur lex est* (infert Augustinus) *de qua postea dicit Roman.* 7. *Peccatū non cognouissem, nisi per legem: nā cōcupiscentiam nesciebā, nisi lex diceret nō cōcupisces, nā quid est aliud, per legem enim cognitio peccati;* at præceptū *non concupisces* ad legem pertinet naturalē: loquitur ergo, vt interpretatur, & manifeste probat Magnus Augustinus, de lege naturali, dum dicit *Littera occidit, spiritus autem viuificat.*

9 *Resp.* 2. Nec sufficit respondere secundo, ideo litteram legis occidere sine spiritu gratiæ, quia sine illo nequit lex naturæ adimpleri, prout oportet ad salutem, non autē quia adimpleri quoad substātiam sine spiritu gratiæ non possit, quod solum docent Authores Catholici, contra quos disputamus.

Contra 1. Nam in contrariū obstat primo Augustinus cap. 8. vbi ponderās illa verba Pauli, *quia non iustificabi-*

tur ex lege omnis caro coram Deo, sic habet: *Potest enim fieri coram hominibus, non autem coram Deo, qui cordis ipsius, & intimæ voluntatis inspector est, vbi videt etiã si aliud faciat, qui legem timet, quod tamẽ malet facere si liceret*: ac si apertè dicat, licet possit homo timore pęnę legem exterius implere, & sic coram hominibus, qui solum vident ea, quæ exterius patent, legis obseruator iudicari, non tamen potest sine spiritu gratiæ corã Deo iustificari, hoc est, obseruator legis censeri; quia Deus intuetur cor, ille autem qui solo timore pęnæ legem adimplet, legem in corde frangit, quia per affectum malet oppositum facere, si per legem impune liceret: nam eo ipso in corde pręuaricator legis existit: ergo iuxta Paulum ex mente Augustini, spiritus gratiæ necessarius est non solum vt meritorie lex naturæ adimpleatur, de quo nullus Catholicus potest ambigere, sed etiam vt adimpleatur sine culpa interiori, quod est illam quoad substãtiam implere.

Secũdo. Secundo: nam idcircò lex dicitur littera occidens, quia ex illa sine spiritu gratiæ sciuit homo occasionem peccati, per quod anima spiritualiter moritur, vt docet Augustinus *cap.* 4. *eusdẽ libri*, & probat ex illis verbis Pauli Rom. 7. *Occasione accepta peccatũ per mandatum fefelit me, & per illũ occidit*: ergo per illam sine spiritu gratiæ non vitatur peccatũ; at vt peccatum cõtra legem vitetur sufficit obseruãtia legis quoad substãtiã, vt omnibus est manifestũ: ergo idcirco lex dicitur littera occidens, quia sine spiritu viuificãte gratiæ nõ potest quoad substantiã adimpleri.

10 *Secũdo prob. cõclusio.* Deinde suadetur ex Concilio Mileuitano Canone 4. illis verbis: *Si quis dixerit eãdẽ gratiã per Iesũ Christũ Dominum nostrum, propter hoc tantum nos adiuuare ad nõ peccandũ, quia per ipsam nobis reuelatur vt sciam⁹, quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illã nobis præstari, vt quod faciendũ, cognouerimus, etiã facere diligam⁹, atque valeamus, anathema sit*: idẽ habetur in Africano 7. *Canone* 5. in Arausicano 2. *Canone* 16. & 29. Et Tridentino *sessione* 6. *Canone* 2. ergo ex mente Conciliorum speciali Dei gratia indigem⁹ ad obseruantiã omnium mandatorũ legis naturalis.

Respondebis primo, Concilia loqui de obseruantia omnium mandatorum legis naturalis, & supernaturalis, non autẽ de obseruantia solius legis naturalis, quod videtur colligi ex illis verbis Canonis: *Quia per ipsam nobis reuelatur intelligentia mandatorũ*; sola enim legis supernaturalis intelligentia per reuelationẽ habetur. Respondebis secundo, Cõcilia intelligenda esse de obseruantia salutari legis naturalis, vel prout fit secundum modũ Charitatis, non autem de obseruantia illius secundũ substantiam, prout sufficit ad vitandum peccatum, eo quod Pelagius iuxta Augustinum *epistola* 116. & 117. asserebat, posse hominẽ ex proprijs totam legem naturæ implere salutariter, & quatenus ad salutẽ oportet. 11 *Resp.* 1. *Secũdo.*

12 *Contra vtrãq; solutionẽ obstat* 1. Cęterum contra vtramque solutionem obstat in primis: Pelagiũ non solum errasse asserendo posse hominem per proprias vires totam legẽ adimplere cõprehendendo supernaturalia præcepta, vel naturalia, quatenus ad salutem proficua, sed etiam eo quod asseruerit totam legẽ naturæ collectiuè adimplere, ita vt in nullo contra legem deficeret, vt constat ex Patribus Africanis *in epistola ad Innocentium primum*, quæ est 90. apud Augustinũ, illis verbis: *Isti autem asserunt in eo Dei gratiam esse deputandam, quod talem hominibus instituerit, creaueritque naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei posset implere, siue naturaliter in corde conscriptam, siue in litteris datã*. Vbi, vt clare constat, in vtroque Pelagium errasse ab ijs Patribus apertè docetur; at Cõciliorũ scopus erat Pelagię errorẽ penit⁹ stinguere: ergo non solum damnant sufficien-

tiam

tiam hominis ex viribus proprijs ad supernaturalis legis adimpletionē, vel naturalis, quatenus ad salutem proficuæ, sed etiam ad legis naturalis obseruantiam absolutē.

Secūdo. Secundo: nam indigentia gratiæ in homine lapso adstruitur à Cōcilijs, & Patribus ratione infirmitatis per peccatum contractæ; vnde specialiter de homine lapso loquuntur, non de homine integro, vt constat ex Arausicano *Canone* 13. verbis infra referendis, imò etiam in Scriptura hoc passim habetur, Trenorum primo: *Peccatum peccauit Ierusalē, propterea instabilis facta est*, Isaiæ 40. *In infirmitate cadent*, & alibi: at impotentia ad obseruātiā omnium mandatorum, etiam supernaturalium, vel naturalium, quatenus ad salutem conducit, non conuenit homini ex infirmitate per culpam contracta; cum etiam in natura integra illam haberet: ergo non loquuntur solum de impotentia ad legis supernaturalis obseruantiam, sed etiam ad totius legis naturæ adimpletionem.

13 *Deinde 2. reijcitur 1.* Deinde contra secundam facit; tum, quod respectu obseruantiæ proficuæ, non solum est impotens homo sine gratia ad totam collectionem, sed etiam ad singula collectionis præcepta; at Concilia specialiter de totius collectionis obseruantia loquuntur: ergo non de illa, quatenus ad salutem conducit, sed etiam secundum substantiam, hominis impotentiam diffiniunt.

Secūdo. Tum etiam: nam quando Concilia de obseruantia singulorum loquuntur, vel de exigentia gratiæ ad singulos actus, fere semper addunt particulam illam, *prout ad salutem oportet*; at respectu obseruantiæ totius collectionis mandatorum illam non superaddunt: ergo quia sentiūt esse necessariam gratiam specialē ad totius collectionis obseruantiam absolutè, & secundum substantiam.

Tertio. Tum denique: nā loquuntur de obseruantia legis sufficienti ad nō peccandū, vt constat ex verbis Concilij Mileuitani relatis; *propter hoc tantum nos adiuuare ad nō peccādum, &c.* at qui ad non peccandum sufficit obseruantia legis quoad substantiā, nec requiritur, quod hæc quatenus ad salutē oportet; cum modus iste sub lege naturali non cadat: ergo intelligenda sunt de obseruantia toti⁹ legis quoad substantiā, & non solum de illa, quatenus ad salutē proficua. His, & alijs ducti fere omnes Theologi oppositam sentētiā omnino reijciendam existimant, alij vt erroneā, alij vt errori proximam, ac denique alij vt temerariam, & scandalosam, vtpotē communi Theologorū consensui aduersantem.

Denique ostendo conclusionē ratione à priori *disp. præcedēti* facta, quæ à fortiori istā conuincit; etenim homo infirmus nō valet ex proprijs ad opus perfectissimū hominis sani, hoc dictante naturali ratione, & exēplo illius, qui naturali infirmitate laborat; at opus perfectissimū, quem homo integer, & sanus ex proprijs viribus efficere posset, est totius legis naturæ obseruantia, quātum ad substantiam operum: cum ad legis supernaturalis obseruantiā, vel naturalis, quatenus ad salutem proficuā supernaturali gratia indigeat, vt omnes fatentur: ergo ad illud nō valet homo lapsus ex proprijs, sed indiget speciali gratia Dei. 14 *Vltimo prob.* Quod si respondeatur, infirmitatē nō inducere impossibilitatē ad opus perfectissimū hominis sani, sed solū difficultatē, eo quod nihil entitatis principiorū naturalium destruxerit. *Resp.* In contrariū obstant ea quibus similē solutionem *disp. præcedenti* impugnauimus respectiuē ad victoriā grauis tētationis, quæ à fortiori istā falsitatis conuincunt respectu obseruātiæ toti⁹ legis naturalis. *Contra*

15 *Secunda pars prob. 1.* Ad secundam conclusionis partem moueor primo ex illis verbis Concilij Mileuitani Canone 4. *Non autem per illud nobis præstari vt quod faciendum cognouerimus, etiā facere diligamus, atque valeamus, anathema sit*: in quibus per ly *diligamus*, potētiam consequentem ad to-

tius legis obseruantiam excludit, quæ est potentia coniungenda cum actu, superaddēs autē, *atque valeamus*, impotentiam antecedentem satis insinuat; cum impotentia consequens per verbum *diligamus* esset significata.

Secūdo. Secundo ex D. Thoma quæst. 4. de veritate art. 12. ad 13. his verbis: *Dicendum, quod liberum arbitrium potest vti habitu, vel nō vti, vnde non oportet quod semper agat aliquis secundum habitum, sed potest aliquando contra habitum agere, licet cum difficultate, non tamen manente habitu potest contingere, quod diu maneat nihil secundum habitum agens*: sentit ergo D. Thomas ad aliquando operari contra habitum esse difficultatem; ad semper autem impossibilitatem moralem, quæ vt à sola difficultate distinguitur, debet esse impotentia antecedens; *& tertio Contra-Gentes cap. 116. in fine*, vbi postquam ostenderat impotētiam hominis lapsi ad totius legis obseruantiam, vt componat cum hac impotentia, quod illi non obseruantia legis imputetur ad culpam recurrit, vel ad hoc, quod carentia gratiæ, quæ daret potentiā, est illi voluntaria, *vel quia licet ille, qui est in peccato non habeat hoc in propria potestate* (verba sūt D. Thomæ) *quod omnino vitet peccatum, habet tamen potestatem nunc vitare hoc, vel illud peccatum, vt dictum est: vnde quodcūque committit, voluntarie committit, & ita nō immerito ei imputatur ad culpam*; at si impotentia hominis lapsi ad totius legis obseruantiam, non esset antecedens, sed consequens, recursus isti necessarij non essent; cum sufficiat potentia antecedens ad peccati imputabilitatem; vt cōstat ex dictis *disp. antecedenti*: ergo sentit D. Th. hominem sine gratia non gaudere potentia antecedenti ad totius legis naturæ obseruantiam.

16 *Tertio.* Tertio; quia non minus, imò multo magis mansit vulnerata volūtas, quam intellectus per culpam; at impotentia intellectus ad totius veri cognitionem, non est solum consequens, sed etiam antecedens ratione impedimentorum: ergo impotentia voluntatis ad totius legis adimpletionem ex peccato contracta, nō solum consequens, sed antecedēs erit: nam omnes difficultates simul fortiores vires exposcunt, quam qualibet sumpta seorsim: ergo estò admittamus in homine lapso potentiam antecedentem ad difficultatem ex graui tentatione causatam vincendam, ad omnes tamen difficultates simul, & collectiuè superadas, qualiter ad totius legis obseruantiam requiritur, vires sufficientes etiā per modum actus primi ex proprijs nō habet. Denique, quia non solum numquam euenturum, in quo consequēs impotentia consistit, sed etiam non posse euenire, in quo consistit impotentia antecedens, censetur cū fundamento, vt homo ex duabus naturis inter se pugnantibus compositus semper vni conformis ex proprijs euadat, nisi ab extrinseco agente, & fortiori adiuuetur; at homo lapsus ex duplici natura coalescit, rationali nempè, & sensitiua, quarum illa inclinat ad bonum rationis, hæc ad bonū sensibile, quod efficacius mouet: ergo impossibile debet censeri, vt sibi relictus, & viribus gratiæ destitutus, semper conformiter ad rationē operetur relicto sensibili efficacius mouente. *Vltimo prob.*

Contra istam conclusionem opponi solēt primo multa Scripturæ, & Conciliorum testimonia, in quibus asseritur legis obseruantiam esse homini possibilem, Deumque impossibilia homini non iubere, ad quod respondetur, ita esse quod præcepta Dei homini impossibilia non sunt, quia illa potest adimplere per gratiam, nō quia ex proprijs virib⁹ ea posseit implere, vt constat ex Trident. *sess. 6. de iustificatione cap. 11.* illis verbis: *Deus impossibilia nō iubet, sed iubēdo monet, & facere quod possis, & petere, quod nō possis.* Secūdo opponi solet argumentum ab imputabilita- 17 *Tribus argumētis occurritur.*

Digitized by Google

tate culpæ desumptam, quod *disp. præcedenti diximus*. Tertio argui solet: nã qui potest singula præcepta adimplere, potest etiam & totam collectionem; at homo potest singula præcepta legis naturæ sine speciali gratia obseruare: ergo & omnia collectiuè. Ad quod argumentũ omissa minori, neganda est maior: cuius falsitas infra agendo de venialibus aperte constabit, ne eadem pluries repetamus.

§. III.

De necessitate gratiæ iustificantis.

18 *Secũda cõclusio* SEcunda conclusio: *At totius legis naturæ obseruantiam, necessaria est in homine lapso gratia iustificans, non ex parte termini, sed ex parte principij, non solum ex lege, sed etiam ex natura rei.* Prima pars conclusionis suadetur primo ex pluribus testimonijs Scripturæ, in quibus mandatorum obseruatio assignatur pro signo Charitatis & amicitiæ cũ Deo: ita Ioannis 14. & *epist. 1. Ioannis cap. 2. 3. & 5.* at ibi nõ est sermo de obseruantia, quatenus meritoria, vel quatenus ad salutem proficua; cum prout sic nequeat homini deseruire per modũ signi, vtpote sub illius cognitione nõ cadens: ergo obseruatio mandatorum, quoad substantiã, Dei amicitiam per iustificantem gratiam habet adiunctam.

Prima pars prob. 1.

Secũdo. Secũdo ex Arausicano Can. 13. illis verbis: *Arbitriũ hominis in primo homine infirmatum, nisi per gratiã Baptismi non potest reparari, quod amissũ est, nisi à quo potuit dari, nõ potuit reddi*: vbi non solũ est sermo de reparatione quoad expulsionem culpæ, sed etiã de reparatione infirmitatis ad bene viuendum in ordine ad quod arbitrij nostri infirmitas potissimũ cõsistebat, & ad hoc adstruit necessariã gratiã baptismatis, quæ absq; dubio est habitualis iustificãs. Expressius id habetur in Mileuitano Canone 3. illis verbis: *Placuit vt quicumque dixerit gratiã Dei, in qua iustificamur per Iesum Christũ ad solam remissionem peccatorum valere, quæ iam commissa sunt, non etiam ad adiutorium, vt non committantur, anathema sit.* Vbi nomine gratiæ, in qua iustificamur, si in rigore, vt debẽt, verba accipiantur, non gratiam auxiliantem, quæ dispositiuè ad iustificationem concurrit, sed gratiam habitualem, per quam fit iustificatio formaliter est accipienda, & hanc Concilium asserit, non solum ad remissionem peccatorum, quæ iam sunt commissa valere, sed etiam in adiutorium, vt nõ committantur: tum, quia peccatum remouet, quod mentem debilitat; tum etiam, quia adiutorium gratiæ auxiliantis ad totius legis obseruantiam non nisi iustis confertur à Deo, vt statim explicabimus.

Tertio ex Augustino *libro de spiritu & littera cap. 9.* vbi reprobans quorumdam responsionem ad illa verba Pauli: *Quia non iustificabitur ex lege omnis caro*; dicentium hoc ideõ dictum, quia lex tantum ostendit, quid faciendum, quid vẽ fugiendum sit, vt quod illa ostenderit voluntas impleat, sic ait: *Sed, ò homo! attende quæ sequitur; nunc autem, inquit Paulus, sine lege iustitia Dei manifestata est testificata per legem, & Prophetas; parum ne intonat surdis? Iustitia inquit Dei manifestata est, hanc ignorant, qui suam voluntatem constituere, & huic nolunt esse subiecti; iustitia inquit Dei manifestata est, nõ dixit iustitia hominis, vel iustitia propriæ voluntatis, sed iustitia Dei, non qua ipse iustus est, sed qua induit hominem, dum iustificat impium.* Sentit ergo manifestẽ Augustinus, gratiam qua iustificamur, necessariam esse adimplendum, quod lex faciendum, seu cauendum ostenderit. Et *in eodem libro capite 26.* vbi explicans 19 *Tertio prob.*

illa verba Pauli ad Romanos 2. *Non enim auditores legis iuſti sũt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur*: ſic habet. *Sed ſic intelligendum eſt factores legis iuſtificabuntur, vt ſciamus aliter eos non eſſe factores legis, niſi iuſtificentur, vt non iuſtificatio factoribus accedat, ſed vt factores legis, quid eſt enim aliud iuſtificati, quam iuſti facti, ab illo ſcilicet, qui iuſtificat impium, vt ex impio fiat iuſtus*. Cũ autem videret verbum illud, *iuſtificabuntur*, quod de futuro eſt, huic interpretationi apparenter aduerſari, ſic ait: *Ita dictum eſt iuſtificabuntur, ac ſi dicat, iuſti habebuntur, iuſti deputabuntur, ſicut dictum eſt de quoddam, ille autem volẽs ſe iuſtificare, ideſt, vt iuſtus haberetur, & deputaretur: vnde aliter dicim⁹, Deus ſanctificat Sãctos ſuos, aliter autem ſanctificetur nomen tuum: nam illud ideò, quia ipſe illos facit eſſe Sanctos, qui non erant Sancti, hoc autem ideò, vt quod ſemper apud ſe Sanctum eſt, Sanctum etiã ab hominibus habeatur, ideſt, sãctè timeatur*. Quo nihil apertius potuit dici pro noſtra ſententia, quam etiam expreſsiſsimè tradit *cap.27.* explicans illa verba Pauli: *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt*, vbi ait: *Nec moueat quod naturaliter eos dixit, quæ legis ſunt facere, nõ ſpiritu Dei, nõ fide, nõ gratia; hoc enim agit ſpiritus gratiæ, vt imaginem Dei, in qua naturaliter facti ſum⁹ inſtauret in nobis, vitium namque contra naturam eſt, quod vtique ſanat gratia, propter quã Deo dicitur, miſerere mei ſana animam meam, quia peccaui tibi*: ergo ſentit manifeſtè Auguſtinus, gratiam Dei, qua ſanatur à culpa, quæ abſque dubio eſt gratia iuſtificans, neceſſariam eſſe vt homines quæ legis ſunt faciant.

20 *Vltimo prob.* Denique ſuadetur concluſio ratione à poſteriori: numquam enim homo in peccato exiſtens totam naturæ legem impleuit: ergo ſine gratia à peccato ſanante, non eſt poſſibilis totius legis naturæ adimpletio. Quo argumento vſus eſt Hieronymus aduerſus Pelagianos *Dialogo primo*, vt probaret non poſſe hominem ſine gratia auxiliante totam legem implere.

Et ex his apertè conſtat ſecunda pars noſtræ concluſionis, qua aſſerimus, gratiam neceſſariam eſſe non ex parte termini, ſed ex parte principij; cum expreſſe Auguſtinus fateatur, iuſtificationem non accedere factoribus legis, ſed factores legis præcedere; non ergo eſt neceſſaria conſequenter, & ex parte termini, vt docet Vazquez, & Monteſinos, ſed antecedenter, & ex parte principij. 21 *Secũda pars prob.1.*

Deinde ſuadetur eadem ſecunda pars concluſionis ex Diuo Thoma *infra articulo octauo in corpore*, illis verbis: *Similiter etiam antequam hominis ratio, in qua eſt peccatum mortale reparetur per gratiam iuſtificantem, poteſt ſingula peccata mortalia vitare, & ſecundum aliquod tempus, quia non eſt neceſſe, quod continuo peccet in actu, ſed quod diù maneat abſque peccato mortali eſſe non poteſt*: ergo ex mente Diui Thomæ non conſequutiuè, & ex parte termini, ſed antecedenter ex parte principij, neceſſaria eſt habitualis gratia iuſtificans in homine exiſtente in peccato ad totius legis obſeruantiam collectiuè ad longum tempus. *Secũdo.*

Tertio: nam totius legis naturæ obſeruantia ex motiuo honeſto naturali, eſt opus naturale entitatiuè: ergo nequit ad habitualem gratiam terminatiuè comparari, ſiue per modum meriti, ſiue per modum diſpoſitionis; & conſequenter, ſi illam deſiderat, debet eſſe antecedentè, & ex parte principij. Patet conſequentia ex dictis in ſecundo articulo, vbi apertè monſtrauimus, omne opus ad iuſtificationem quouis modo conducens, debere eſſe in ſua entitate ſupernaturale. 22 *Tertio.*

Digitized by Google

Resp. Montesinos 1. Respondet Montesinus primo ex mente Vazquij, quam non reprobat, quod obseruāti mandata Decalogi, Deus ex sua humanitate cōfert gratiam auxiliantem ad agendam pœnitentiam, qua disponatur proxime ad gratiam habitualem remissiuam: vnde obseruantia mandatorū non respicit gratiam, tanquam dispositio sufficiens ad illam, sed tanquam id, ad quod ex benignitate diuina annexa est sufficiens dispositio.

Impugnatur. Hæc tamen solutio est omnino insufficiens: nam vel obseruantia mandatorum omnino disparate se habet ad gratiam auxiliantē ad agēdam pœnitentiam, vel conducit ad illam per modum dispositionis remotæ, vel meriti congrui: primum non est ad mentem Vazquij, *vt vidimus supra art.* 2. Et constabit ex dicendis *infra quæst.* 112. vbi vulgare illud Theologorum axioma: *Facienti quod est in se, Deus non denegat gratiam*; intelligendum de faciente, quod est in se ex auxilio gratiæ supernaturalis, cum D. Thoma ostendemus: si secundum, reijcitur ex dictis *supra art.* 2. quia obseruātia mandatorum est entitatiuè naturalis; & consequenter esse nequit aliquo ex prædictis modis cum gratia auxiliante supernaturali cōnexa, nec video, qua ratione à Mōtesino possit approbari; cum apertè illius doctrinæ contradicat: ergo nullatenus potest mandatorum obseruantia ad gratiam habitualem terminatiuè cōparari. Nec iuuat, obseruantiam istā haberi in vi auxiliorum gratiæ: nam hæc auxilia sunt entitatiuè naturalia: ergo siue debeantur, siue non debeantur naturæ, sunt improportionata ad eliciendos actus, quouis ex prædictis modis cum habituali gratia connexis.

23 *Resp. 2.* Secundo respondet Montesinus ex propria sententia *num.* 184. in obseruantia mandatorum omniū claudi præceptum pœnitendi de peccatis cōmissis, quod nisi per actum supernaturalem adimpleri non potest; vnde totius legis adimpletio potest vltimo ad iustificationē per gratiam disponere, quia iam in se claudit actum vltimo disponentem.

Reijcitur ista solutio. Sed neque ista solutio satisfacit: nam quidquid sit, an lex naturæ supposita culpa claudat pœnitentiæ præceptum, disputatio Theologorū non est de totius legis adimpletione, prout ad illud præceptum extenditur, sed de obseruantia aliorū, quæ absolutè per naturalem legem dictātur: inquiro ergo ab isto Doctore, an obseruantia aliorum, præter quam istius possit longo tempore haberi sine gratia iustificante, vel non? Si primum, iam deficit à cōmuni Theologorum sententia: si secundum, cū talis obseruantia nihil supernaturalitatis includat, nō poterit gratiam habere pro termino; & consequēter illam debet exigere ex parte principij.

24 *Resp. potest 3.* Tertio responderi potest, obseruantiam totius legis naturalis esse supernaturalem quoad modum, & hoc sufficere, vt possit ad gratiam habitualem per modum dispositionis comparari. Sed contra primo: *Contra primo.* nam ratio quare dispositio ad gratiam debet esse supernaturalis, nulla est alia, nisi quia gratia est supernaturalis; at hæc ratio si quid probat, conuincit debere esse supernaturalem intrinsicè, cum gratia non quoad modum, sed intrinsece sit supernaturalis: ergo quamuis totius legis naturæ obseruantia sit quantum ad modum supernaturalis, non tamen petit ad gratiam habitualem, tāquam dispositio comparari.

Secūdo. Secundo: nam licet supernaturalitas solum quoad modum ad dispositionem remotam sufficeret, non tamen ad proximam; at si totius legis naturæ adimpletio infallibiliter cum habituali gratia cōnecteretur, vltimo ad illam disponeret, cum sola dispositio vltima sic connectatur cum illa: ergo.

25 *Quarto prob. secunda pars.* Denique principaliter suadetur ista pars conclusionis: nam homo inimicus non est aptum, & congruum subiectum, cui Deus cōferat

 tan-

tantum beneficium, quale est omniũ auxiliorum cumulus, quæ ad totius legis obseruantiam exiguntur; at nisi gratia in subiecto præcedat remouens culpam, homo est in statu inimicitiæ cum Deo: ergo necessaria est habitualis gratia antecedenter, & ex parte principij, non per modum dãtis vires ad legis obseruantiam, sed tanquam constituens subiectum in statu decenti, vt Deus illi conferat gratias auxiliantes ad totius legis obseruantiam exactas.

Conf. 1. Et confirmatur: nam homo per culpam duas infirmitates contraxit, alteram in mente per auersionem à Deo, alteram in parte inferiori, quæ deordinata à subiectione ad rationẽ remansit: ergo antequã sanetur quo ad partem inferiorem, quod præstatur per gratiam auxiliantem, debet prius sanari quoad mentẽ, quod præstatur per gratiam sanctificantem.

Conf. 2. Confirmatur secundo: nam incongruum videtur, vt pars inferior subijciatur rationi, quãdiu illa per culpã est ad diuina subiectione substracta: ergo vt congruè auxilia partem inferiorem superiori subijciãt, debet prius culpa dimoueri per gratiam. Quod à fortiori ex vltimæ partis probatione constabit.

26 *Tertia pars cõclusionis probatur.* Quam ostendo in hunc modum: nam sub lege naturæ comprehenditur præceptum diligendi Deum naturæ Authorem super omnia; at hoc adimpleri nequit ex natura rei, nisi præsupposita gratia habituali in subiecto, per quam auferatur peccatum cum prædicta dilectione incompatibile, vt constat ex dictis: ergo præsuppositio gratiæ habitualis non est solum ex lege, sed ex natura rei.

Resp. Respondebis forte, quæstionem non esse de lege naturali, prout cõtinet prædictum præceptum, sed solum prout dictat de medijs, quibus homo ad finem naturalem ordinatur, an scilicet sub ista ratione habitualem gratiam ex parte principij, aut subiecti requirat?

Contra primo. Sed contra primo: nam licet posit Deus de potẽtia absoluta præbere homini auerso, seu non conuerso ad finem omnia auxilia, quibus recte erga omnia media ad talem finem conducentia se habeat, naturaliter tamen, & iuxta id quod naturalis ordo rerum exposcit non potest; at supposita culpa hominem à Deo Authore naturæ auertente: hæc auersio auferri non potest, nisi per gratiam habitualem: ergo culpa supposita nequit ex natura rei tota lex naturæ adimpleri, nisi præsupposita gratia habituali. Minor cum consequentia tenet: maior autẽ probatur.

27 *Maior prob. 1.* Tum, quia sicut electio efficax mediorum efficacium infallibiliter conducentium ad finem, efficacem finis intentionem efficacia infallibilitatis necessario supponit, ita electio efficax mediorum efficacium efficacia sufficientiæ intentionem simili efficacia gaudentem supponere debet; at totius legis obseruantia est medium efficax efficacia sufficiẽtiæ respectu Dei, vt est finis naturæ: ergo saltim ex natura rei supponere debet intentionem finis efficacem efficacia sufficientiæ, quod solum dilectioni Dei Authoris naturæ; & cõuersioni in ipsum competere potest; & consequenter cum hæc præsupposita culpa nequeat existere, nisi præcedat gratia habitualis; consequens fit, &c.

Secũdo. Tum etiam, quia est maximè naturale homini, iuxta præconceptũ finem, cui habitualiter adhæret operari: ergo vt homo qui est in peccato, naturaliter erga media ad finem vltimum conducentia operetur, debet tolli auersio à creatura, cui per peccatum, vt fini vltimo adhæret, & ad Deum per gratiam conuerti.

Tertio. Tum denique: nam vires voluntatis in ordine ad media sumuntur ex affectu ad finem, saltim in cõnaturali modo operandi: ergo non stat, saltim connaturaliter, bene se habere volũtatem ad omnia media, qualia sunt legis naturalis præcepta, nisi rectè prius se habeat ad finẽ, ex quo vires capiat; cumque restitu-

do ista voluntatis ad finem supposita culpa, non nisi per gratiam iustificantem posit haberi; consequens fiet debere gratiam ex natura rei necessario supponi ad totius legis naturæ obseruantiam, quo circa D. Tho. 1. 2. *quæst*. 7. *ar*. 4. docet, inter alios modos, quo vnum peccatũ est causa alterius, vnum esse per accidens, tanquam remouens prohibẽs in quãtum per vnum peccatum remouetur gratia, per quam à peccato retrahitur. Videatur D. Thomas 3. *Cõtra Gentes cap*. 60. & ibi Ferrara optimè explicans D. Th. rationem.

§. IV.

Argumentis in cõtrarium occurritur.

28 *Arg*. 1. Contra istam conclusionem opponunt contrarij Authores primo. Pelagius non errauit in negando necessitatem gratiæ habitualis ad totius legis naturæ obseruantiam, imo gratiam peccati remissiuam agnoscit, sed solum negando necessitatem gratiæ auxiliantis: ergo Patres contra ipsum disputantes, non habitualis, sed solius gratiæ auxiliantis adstruunt necessitatem.

Resp. Respondeo, Pelagium vtriusque gratiæ necessitatem negasse; cum asseruerit posse id præstari ab homine ex viribus proprijs, per quod omnis gratiæ necessitas excluditur, & licet gratiam remissionis peccatorum agnouerit, non tamen ad totius legis naturæ obseruantiam eius necessitatem asseruit; ac proinde Patres contra ipsum non solius gratiæ actualis, sed etiam habitualis adstruunt necessitatem.

29 *Arg*. 2. Secundo obijciunt: nomine gratiæ, per quam iustificamur, quæ à Cõcilijs, & Patribus ad obseruantiam legis exigitur, non intelligitur gratia habitualis, qua formaliter peccatum excluditur, sed auxilia gratiæ, quæ ab initio fidei sine vllis meritis præcedentibus datur; ergo ex illis colligi nequit necessitas habitualis gratiæ. Patet antecedens ex Augustino *epistola* 115. vbi ait, primam gratiam, quam Pelagius debet fateri esse illam, quæ sine vllis meritis datur; at gratia habitualis, per quã fit peccati remissio nobis sine meritis non confertur, vt ibidem docet Augustinus, his verbis: *Sed neque ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat, neque enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat, Deus propitius estò mihi peccatori, & descendit merito fidei iustificatus*: ergo nomine gratiæ qua iustificamur, non habitualis, sed actualis auxilians venit intelligenda.

Respondeo negando antecedens. Ad cuius probationem dicatur, quod licet Augustinus contra Pelagium exegerit necessitatẽ gratiæ, quæ sine vllis meritis præcedentibus datur, non inde colligitur, gratiam etiam habitualẽ contra ipsum non postulasse, imo fuisse ab Augustino exactam, constat ex testimonijs in confirmationum nostræ conclusionis adductis. *Resp*.

Tertio obijciunt: infirmitas ratione cuius gratia indigemus ad legis adimpletionem, non consistit in macula, vel in statu peccati, sed in priuatione sanctæ cogitationis, qua voluntas est mouenda: ergo gratia necessaria ad obseruantiam legis non est habitualis, sed actualis in cogitatione sancta consistens. Consequentia tenet: antecedens autem probatur: tum, nam si sancta cogitatio desit, quamtumuis homo sine peccato sit, & gratia habituali iustificatus, debilis est ad boni operationem, si tamen adsit, quamuis homo sit in peccato, sanus redditur ad operandum. 30 *Arg*. 3. *Antec. prob*. 1.

Secũdo. Tum etiam: nam gratia habitualis non est ad operandum, sed ad essendum intra ordinem supernaturalem; at infirmitas in debilitate virium consistit: ergo non in macula peccati, seu carentia gratiæ habitualis, sed in priuatione sanctæ cogitationis consistit.

31 *Resp.* Respondeo negando antecedens: nam per peccatum, duplicem infirmitatem contraximus, alteram in parte superiori per auersionem mentis à Deo, alteram in parte inferiori, quæ à superiori mansit auersa, & ratione vtriusque debiles ad operandum bene remansimus: nam cum vires voluntatis ad bene operandum erga media, ex fine, & inclinatione ad illum sumantur; fit consequens, quod parte superiori à Deo per peccatum auersa, languescant voluntatis vires ad rectè operandũ; ac proinde, quod vt fortis reddatur debeat tolli auersio peccati, quæ cũ auferri sine habituali gratia nõ possit; fit consequens, quod habitualis gratia sit necessaria.

Ad 1. ant tec. probationẽ Ad primam antecedentis probationem dicatur, verum esse quod si sancta cogitatio desit, debilitas remanet, ex quo solum colligitur gratiam habitualem non esse sufficientem, non autem quod non sit necessaria, verum est etiam, quod si sancta cogitatio, & pius affectus, & cætera auxilia requisita dentur ad operandum, voluntas firmatur, cæterũ vt ista connaturaliter conferantur debet prius voluntas erga finem firmari per directionem efficacem, vt ex ratione pro cõclusione facta colligitur, quæ nisi præsupposita habituali gratia in subiecto haberi non potest, vt constat ex dictis.

Ad 2. Ad secundam probationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam: quia licet gratia habitualis non requiratur, vt auxilians ad opus directè, requiritur vt remouẽs peccatum prohibens dilectionẽ, per quam voluntas firma redditur ad operandum, & vt constituens hominem in statu proportionato, vt Deus ei conferat tantum beneficium, quale est cumulus auxiliorum ad continuam legis obseruationem.

Si dicas: homo in pura natura æquè esset ad totius legis obseruantiam debilis, ac in statu peccati; at in illo statu non indigeret habituali gratia; & consequenter in illius carentia non consisteret virium debilitas: ergo nec in statu peccati in illius priuatione consistit, nec gratia habitualis necessaria erit. 32 *Oppones.*

Resp. Respondeo distinguendo maiorem: intensiuè, concedo maiorem: extensiuè ex parte causarum talis debilitatis, nego maiorem; & concessa minori, nego consequentiam: itaque in pura natura ad eadem opera esset impotens homo, atque in natura lapsa in peccatum, cæterum impotentia in illo statu solum conueniret ex pugna, & rebellione appetitus cõtra rationem, quæ ab intraneis naturæ haberetur; at in statu actualis peccati, prouenit etiam ex auersione mentis à Deo, & quia hæc in isto statu auferri non potest, nisi posita gratia, per quam auferatur peccatũ impediens dilectionem efficacem; hinc fit, quod requiratur in hoc statu habitualis gratia, secus vero in illo. Est etiam aliud discrimen: nam in pura natura non esset homo in statu positiuæ indignitatis respectu collectionis auxiliorum, bene tamen in statu actualis peccati, & idcirco in hoc statu requiritur habitualis gratia, vt tollat peccatum per quod homo, vtpotè Dei inimicus positiuè indignus constituitur, vt illi conferat cumulũ auxiliorum, secus vero in illo.

Quarto arguitur: totius legis obseruantia est opus entitatiuè naturale: ergo exigere nequit habitualem gratiam ex parte principij. Patet consequentia: nam hæc exigentia facit opus superans facultatẽ naturæ; & consequenter operi illã non excedenti conuenire non potest. 33 *Arg. 4.*

Resp. Respondeo, concesso antecedenti, distinguendo consequens dupliciter: primo, nequit illam exigere per se, & tanqaam principium expediẽs,

con-

concedo consequentiam: per accidens ex suppositione peccati, & tanquam principium expediens, nego consequentiam: quæ solutio manifesta est ex dictis in discursu huius disputationis. Secundo, distinguo cõsequens: vt principium physicum, concedo consequentiam: vt principium morale constituens hominem in statu in quo, non sit indignus positiue gratiæ auxiliantis requisitæ ad opus, nego consequentiam.

34 *Replic. 1.* Sed obijcies primo: homini inimico confert Deus auxilia supernaturalia ad actum contritionis, & dilectionis efficacis Dei super omnia; & tamen isti actus totius legis naturæ adimpletionem ex motiue honesto naturali factam excedit: ergo etiam conferre poterit cumulum auxiliorum ad totius legis naturæ obseruantiam homini sibi inimico; & consequenter gratia habitualis, vt morale principium non requiretur.

Secūdo. Secundo: cumulus iste auxiliorum, non requirit in homine statum amicitiæ suppositum; cum conferri posset homini puro, qui Dei amicus non esset: ergo inimico potest conferri. *Tertio.* Tertio: perseuerante in parte superiori inclinatione ad bonum sensibile contrarium rationi, potest conferri homini cumulus auxiliorum ad totius legis naturæ obseruantiam; & tamen per hanc inclinationem pars inferior inimica est partis superioris: ergo pariter perseuerante inclinatione hominis ad bonum creatũ, vt vltimum finem, per quam est in statu inimicitiæ cum Deo, exiberi poterit cumulus auxiliorum ad totius legis naturæ obseruantiam.

35 *Ad 1. resp.* Respondeo ad primum, concessa maiori, & minori, negando consequentiam: & ratio discriminis est: nam prædicti actus sunt ex natura rei dispositiones ad gratiam iustificãtem; & idcircò illam, vt præsuppositam ex natura rei non possunt exigere: totius autem legis naturæ obseruantia ex motiuo honesto naturali, non est dispositio ad gratiam iustificantem; & idcircô potest illam, vt præsuppositam ex natura rei exigere, non absolute, sed ex suppositione peccati, quod nisi per gratiam auferi non potest. Ad secundum, concedo antecedens, & nego consequentiam: *Ad 2.* nam licet possit non amico conferri, non tamen potest attenta rei natura conferri positiue inimico: vnde gratia habitualis per se non exigitur, vt faciens amicum, sed vt reddẽs non inimicum, quia tamen hoc secũdum sine primo præstari non potest; hinc est quod per accidens vtrumque requiratur.

Ad 3. Ad tertiam, concessa maiori, & minori, nego consequentiam, ob triplicem rationẽ discriminis. Prima, quia auxiliatio partis inferioris, non est à parte superiori, nisi ad summum tanquam mota à Deo, sed est à Deo, vt à primo mouẽte; & idcirco vt fiat modo naturali, non petitur, quod inimicitia cum parte superiori tollatur, bene tamen inimicitia Dei, qui est vt primũ mouẽs specialiter auxiliaturus. Secũda, quia inimicitia partis inferioris cũ superiori ex illa inclinatione proueniens, non est moralis constituens moralem aliquam indignitatem, sed tantũ est physica à natura proueniens: inimicitia vero partis superioris cum Deo moralis est subiectũ indignum positiue auxiliorum constituens. Tertia: nam inclinatio partis inferioris ad bonum sensibile non impedit quominus per auxilia actualia actualiter inclinetur ad bonum rationis, inclinatio autem partis superioris ad finem vltimum creatum ratione peccati est incompatibilis cum inclinatione efficaci actuali ad vltimum finem verum: vnde vt hæc inclinatio ponatur debet præsupponi gratia in subiecto auferens peccatum prædictam dilectionem impediens.

Denique arguitur ex duplici inconuenienti, quod sequitur ex nostra sententia. Primo sequitur ex illa posse hominem certo scire se habere gratiam; consequens est falsum: ergo. Probatur sequela: nam potest scire se certo per multum temporis 36 *Vltimo arg.*

Digitized by Google

nullum præceptum legis naturalis obligans sub mortali transgressum esse: ergo si hoc præstari nequit ab homine existente in peccato sine gratia habituali, poterit per euidentem consequentiam inferre se esse in gratia habituali, & amicitia diuina. Sequitur secundo, hominem conscium sui peccati mortalis teneri statim sub mortali ad pœnitentiam recurrere, siue perfectam extra Sacramentum, siue cum Sacramento imperfectam; consequens est falsum: ergo. Probatur sequela: quia tenetur homo sub mortali vitare periculum proximum cadendi in nouum peccatum mortale; at peccatum existens nisi per pęnitentiam deleatur, est proxima occasio cadendi in noua peccata mortalia; cum sit infallibile fore in illa lapsurum, nisi à peccato resurgat per gratiam: ergo sub mortali obligabitur ad pęnitentiam recurrere aliquo ex prædictis modis, quo illi remittatur peccatum.

Resp. Respōdeo, negando aliquod ex his incōuenientibus sequi ex nostra sententia. Non primum, quia non potest homo scire quantum temporis possit sine habituali gratia à peccato abstinere, vel ad quantum temporis abstinendum ab illo gratia habitualis sit necessaria, & dato quod hoc sciret, non potest illi omnino, certo cōstare se nullū peccatum mortale commisisse, iuxta illud Pauli: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum*; nec secundum, ex eadem radice; quia non constat homini quanto tempore existens in peccato mortali possit à nouis culpis abstinere, quod si certo sciret imminere morale periculum incidendi in noua peccata, teneretur sub mortali ad pœnitentiam recurrere, non per se ratione pręcepti pęnitēdi, sed per accidēs ratione peccati vitandi. De quo fusius in tractatu de pœnitentia.

***

soso

(o)

§. V.

De gratia auxiliante speciali.

37 *Tertia cōclusio* Sit tertia conclusio. *Præter gratiam habitualem necessario requiritur specialis gratia auxilians, quæ attenta rei natura sufficit, quod sit naturalis entitatiue quoad substantiam, regulariter tamen supernaturalis cōfertur a Deo; & consequenter, requiritur saltim de lege communi.* Prima pars conclusionis constat primo *ex Tridentino sessione 6. cap. 11.* illis verbis: *Cuius mandata grauia non sunt, cuius iugum suaue est, & onus leue, qui enim sunt Filij Dei Christum diligunt, qui autem diligunt eum, vt ipsemet testatur, seruant sermones eius, quod vtique cum diuino auxilio præstare possunt, &c.* Sentit ergo manifeste Concilium præter habitualem gratiam necessarium esse diuinum auxiliū, quod esse gratiam specialem adhuc gratia supposita ex dicendis constabit. *Prima pars prob. 1.*

Secūdo. Secundo ex Augustino *Epistola 115. folio 167. columna prima,* illis verbis: *Deinde post remissionem peccatorum, nisi mundatam domum habitet Spiritus Sanctus, nō ne cum alijs septem spiritus immundus reddit, & erunt nouissima illius peiora, quam erant prima? Vt autem habitet Spiritus Sanctus, non nè vbi vult spirat, & charitas Dei, sine qua nemo bene viuit diffunditur in cordibus nostris, non à nobis, sed per Spiritū Sanctū, qui datus est nobis? Hanc enim fidem Apostolus diffiniuit dicens, neque circumcisio est aliquid, neque præputium, sed fides, quæ per Charitatem operatur.* Sentit ergo manifeste Au-

gusti-

gustinus, vt homo iustificatus in prio ra peccata nõ reddeat, legemque nõ transgrediatur, necessariam esse gratiam auxiliantem, quam Spiritus Sãctus gratiose largitur.

Tertio. Denique suadetur ratione: etenim necessitas gratiæ auxiliantis prouenit ex pugna appetitus non subordinati ad rationem; at gratia habitualis hanc appetitus rebellionẽ non sanat, vt experientia constat ex illo Pauli: *Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ*, & alibi: *datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Sathanæ, qui me colaficet, propter quod Dominũ rogaui vt discederet à me, & dixit mihi, sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.* Et ex Tridentino sessione 5. *decreto de peccato originali*, illis verbis: *Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem hac Sancta Synodus fatetur, & sentit, quæ cum ad agonem relicta sit nocere, non consentientibus, sed viriliter per Christi Iesu gratiam repugnantibus non valet, quinimo qui legitime certauerit coronabitur:* ergo adhuc supposita habituali gratia manet impotentia ad grauis tentationis victoriam; & consequenter auxiliantis gratiæ necessitas.

Confir. Quod amplius confirmo: gratia habitualis, & virtutes manantes ab illa, non dant homini vires per modum auxilij ad legis naturæ obseruantiã ex motiuo honesto naturali: ergo præter hæc dona, necessaria est specialis gratia auxilians indebita homini, nedum nude sumpto, verum etiam cum habituali gratia exornato.

38 *Secũda pars prob. 1.* Deinde secunda pars conclusionis suadetur primo: nam per collectionem omnium auxiliorum, quæ ad totius legis obseruantiam sunt necessaria collatam à Deo, potest collectiuẽ tota lex naturæ adimpleri; at collectio horum auxiliorum supernaturalis entitatiue nõ est, sicut nec singula ex quibus collectio integratur supernaturalia sunt: ergo attenta rei natura potest totius legis obseruantia obtineri per gratiam auxiliantem entitatiue naturalem.

Secũdo. Secundo, quia in pura natura potest homo in vi auxiliorum gratiæ entitatiue naturalium totam legem naturæ adimplere; at nulla est repugnantia, saltim ex natura rei, vt Deus conferat homini lapso eadem met auxilia, quæ illi conferre potest in pura natura, vt constat ex dictis supra: ergo. *Tertio.* Tertio: nam totius legis obseruantia ex motiuo honesto naturali, est entitatiue naturalis: ergo exposcere nequit pro principio sui proxime influente gratiam auxiliantem supernaturalem entitatiue.

39 *Resp. Curiel.* Respondet Curiel, consequens esse verum de principio proximo physicẽ influente, secus autem de illo, quod solum cõcurrit moraliter, qua ratione influunt cogitationes subitę, & piæ voluntatis indeliberatæ affectiones, in quibus ratio auxiliantis gratiæ præuenientis consistit. *Cõtra.* Sed contra primo: nam esto demus præuenientem gratiam adæquatẽ consistere in prædictis actibus indeliberatis concurrentibus solum moraliter, ad summum probatur posse actus illos ad actus entitatiue naturales concurrere, quin ex hoc in supernaturali ordine constituantur, non autẽ quod actus in sua entitate naturales, illos vt moraliter concurrentes attenta rei natura exigere queant: ergo solutio tradita non subsistit.

Secũdo. Secundo: nam subita cogitatio supernaturalis, necessario debet esse de obiecto supernaturali; at obiecti supernaturalis, siue indeliberata, siue deliberata apprehensio requiri non potest secundum rei naturam ad elicientiam actus ex motiuo honesto naturali, tam imperatiue, quam elicitiue efficiendum: ergo esto gratia præueniens solum præstet moralem concursum, exigi nequit ex natura rei in homine lapso ad totius legis naturæ obseruantiam ex motiuo honesto mere naturali. *Tertio.* Denique: nam esto admitamus posse cogitationem subitam esse entitatiue supernatura-

lem

lem circa obiectum naturale, non est vnde colligatur exigi ex natura rei in homine ipso ad totius legis naturæ obseruantiam, & cur non sufficiat cogitatio honesta naturalis entitatiue: ergo solutio tradita absque fundamento assignatur.

40 *Tertia pars prob.* Tertia pars eiusdem conclusionis exinde probatur, quod regulariter loquendo totius legis naturæ cõtinuata obseruantia, non nisi ex motiuo supernaturali habetur, vt autem sic obseruetur lex naturalis necessaria est gratia auxilians supernaturalis entitatiue; & consequenter hæc est, quæ ad totius legis obseruantiã confertur. Assumptum ex quo cætera pendent probatur. Tum primo: nam totius legis naturæ diu continuata obseruãtia, nõ nisi in viris singularis virtutis inuenitur; isti autem regulariter ex motiuo supernaturali operantur. Tum etiam: nam adeô mansit per culpam vulnerata natura, & ad bona sensibilia procliuis, vt tentationibus frequenter vrgentibus, non nisi magnis motiuis qualia sunt supernaturalia, regulariter loquendo resistat, verbi causa ex metu gehẽnæ, ex spe æternæ beatitudinis, vel ex amore Dei super omnia, vt est obiectum supernaturalis nostræ fœlicitatis.

41 *Quarta pars prob. à Suario.* Quartam partem conclusionis probat Suarez, ex eo quod gratia ad totius legis obseruantiam exacta est nobis conferenda per Christum: ergo media fide Christi obtinenda; & consequenter gratia actualis auxilians ad fidem necessaria est antecedenter, vt impetratorie concurrens ad gratiam requisitam pro totius legis naturæ obseruantia. *Inefficaciter tamen.* Hoc tamen argumentum non vrget: instatur nãque in victoria grauis tentationis, quæ non nisi per gratiam specialem potest haberi; & consequenter per gratiam conferendam per Christũ; cum omnis gratia specialis per ipsũ conferatur à Deo, etiam si à supernaturali fine omnino præscindat, vt probauimus supra, consentiente Suario, & necessaria non est gratia actualis fidei Christianæ ex lege vniuersali pro obtinenda grauis tentationis victoria; cum plures infideles, quibus Christi fides nunquam illuxit, quandoque vincant graues tentationes, vt de Polemone refert Augustinus *Epistola 130.* ergo ex hoc quod totius legis naturæ diuturna obseruantia gratiæ Christi sit referenda, parum efficaciter colligitur, gratiam ad fidem Christi auxiliantẽ debere præcedere, & D. Thom. 2. 2. *quæst.* 136. admittit quosdam gentiles multa mala tollerasse, ne patriam perderent, in qua tollerantia grauis tentationis victoria inuenitur sine auxilio gratiæ gratum facientis; ac per consequens sine auxilio Fidei Christi, quod inter auxilia gratiæ gratum facientis continetur.

Quare aliter est probanda quarta pars conclusionis primo, cum Suario *vbi supra cap. 26. num. 15.* nam gratia requisita pro totius legis naturæ diuturna obseruantia est gratia impetrata per fidem: ergo requirit supernaturalem gratiam auxiliãtem ad fidem vt antecedenter concurrentem. 42 *Prob. 1. quarta pars cõclusion.* Probatur antecedens, ex illis verbis Pauli: *Vbi est gloriatio tua? exclussa est. Per quam legem? Factorum? non, sed per legem fidei*, idest, interprete Augustino libro de spiritu, & littera cap. 13. *Quod operum lex minando imperat, hoc fidei lex credendo impetrat*: & infra: *lege operum, inquit Deus, fac, quod iubeo, lege fidei Deo da quod iubes.* Et ad finem capitis ita concludit. *His igitur consideratis, pertractatisque pro viribus, quas Dominus donare dignatur, colligimus non iustificari hominem præceptis bonæ vitæ, nisi per fidem Iesu-Christi*: ergo ex Paulo iuxta interpretationem Augustini, colligitur, gratiam fidei, quæ supernaturalis est, antecedenter, & impetratorie requiri pro totius legis naturæ diuturna obseruantia.

43 *Prob. 2.* Deinde suadetur: nam gratia, quam Augustinus petit pro totius legis naturæ obseruantia, est supernaturalis in sua entitate; at non requiritur

ritur

ritur tanquam principium proximū,vt probatū relinquo: ergo exigitur vt concurrens remote,& antecedenter impetratorie. Probo maiorem: nam explicatur ab Augustino nomine Charitatis in cordibus nostris per Spiritum Sanctum diffusæ, vt constat ex libro de spiritu,& littera cap.3.ad finem,illis verbis: *Nam neque liberum arbitrium quicquā nisi ad peccandum valet si lateat veritatis via; & cum id,quod agendum, & quo nitendum esse cæperit non latere, nisi etiam delectet, & ametur,non agitur,non suscipitur, non bene viuitur, vt autem diligatur charitas Dei diffunditur in cordibus nostris,non per liberum arbitrium, quod surgit ex nobis, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*. Et *cap.4.in principio*, illis veerbis: *Doctrina quippe illa, qua mandatum accipimus, continenter, recteque viuendi littera est occidens, nisi adsit viuificans spiritus*. Et prope finem eiusdem capitis,ibi. *Sed vbi Sanctus,non adiubat Spiritus inspirans pro concupiscentia mala,concupiscentiam bonam, hoc est Charitatem diffundens in cordibus nostris, profecto illa lex quamuis bona auget prohibendo desiderium malum, sicut aquæ impetus si in eam partem non cesset influere vehementior fit obice opposito, cuius molem cum euicerit maiori cumulo præcipitatus violentius per prona prouoluitur, nescio quo enim modo hoc ipsum, quod concupiscitur fit iucundius cū vetatur*. Et *cap.5*.illis verbis: *Quod cum ostendere,profecto manifestius apparebit, bene viuere esse donum diuinum,non tātum, quia homini Deus dedit liberum arbitrium, sine quo nec male,nec bene viuitur,nec tantum, quia præceptum dedit, quod doceat quemadmodum, sit viuendum, sed quia per Spiritum Sanctum diffundit Charitatem in cordibus eorum quos præsciuit vt prædestinaret, &c*. Explicatur etiam nomine *inhabitantis Spiritus Sancti*,vt ex epistola 105. verbis *supra* relatis, & nomine *fidei Christi*, vt cōstat *ex libro de spiritu,& littera cap. 13*.verbis in prima huius partis probatione adductis; at nominibus: *Charitatis, inhabitantis, Spiritus, & fidei Christi*, manifeste significatur gratia in sua entitate supernaturalis;cum non aliunde efficacius probetur supernaturalitas virtutum infusarum,quam quia in Concilijs per Spiritum Sanctum diffusæ dicuntur: ergo ex Augustino ad totius legis naturæ obseruantiam, & vt lex non sit littera occidens,gratia in sua entitate supernaturalis requiritur.

Tertio suadetur: gratia pro totius legis naturæ obseruantia est media oratione obtinenda,licet nāque vna,vel altera tentatio,etsi grauis,quandoque absque orationis remedio vincatur, continuata autem legis obseruatio,non nisi à viris orationi deditis obtinetur; at oratio fidem supponit,vt docet Diuus Thomas *secunda secundæ quæstione 83. articulo 15. in corpore*, illis verbis: *Fides autem est necessaria ex parte Dei quem oramus,vt credamus ab eo nos posse obtinere, quod petimus*. Constatque ex Augustino *libro de prædestinatione Sanctorum capite septimo*, vbi de Cornelio loquens, sic habet. *Nec tamen sine fide aliqua donabat, & orabat: nam quomodo inuocabat in quem non crediderat*? ergo gratia, fidei, quæ in sua entitate est supernaturalis,antecedenter exigitur pro totius legis naturæ obseruantia. 44 *Prob.3.*

Denique suadetur hac congruēti ratione: vt namque ostendimus in secunda conclusione,gratia habitualis ad totius legis obseruantiam requiritur ex parte principij, vt constituens subiectū in statu congruo,vt à Deo ita magnu beneficiū recipiat, qualis est totiùs legis naturæ obseruantia, eo quod homo inimicus in congruum subiectum est, cui Deus illud elargiatur: ergo eadem ratione exigetur gratia auxilians ad supernaturalis actus, vt ratione illo- 45 *Vltimo prob.*

rum gratia requisita ad totius legis obseruantiam, impetratoriè saltim obtineatur à Deo. Probo consequẽtiã ex Augustino *epist.* 105. illis verbis: *Deinde post remissionem peccatorum, nisi mundatam domum habitet Spiritus Sanctus, nonne cum alijs septẽ reddit spiritus immũdus, & erunt nouissima hominis illius peiora, quam erant prima?* Vbi, vt claré constat, ad hoc quod homo iam iustificatus per gratiam remissiuam peccati, se contineat in gratia, & ad prima peccata non reddeat, vlteriorem Spiritus Sãcti inhabitationem per gratiam auxiliantem requirit: ergo quia sẽtit, quod nisi homo in supernaturalibus actibus se exerceat, non recipit à Deo gratiam requisitam pro totius legis naturæ obseruantia. Secundo: nam sicut subiectũ in statu inimicitiæ est incongruum, cui Deus tantum beneficium largiatur, ita & si existat in statu amicitiæ, si tamen gratiæ talentum ociosum relinquat, diù cessans ab actuum supernaturalium exercitio Fidei, Charitatis, & aliarum supernaturalium Virtutum, incongruum apparet, cui Deus ita magnum beneficium impertiatur, vt diù superet graues tentationes; quæ passim occurrunt, & legem naturæ non transgrediatur.

§. Vltimus.

Diluuntur argumẽta contraria.

46 *Arg.* 1. ARguitur primo: Ecclesiæ Patres eisdem verbis loquuntur de gratia requisita pro grauis tentationis victoria, ac de illa, quæ exigitur ad totius legis naturæ obseruantiam; at ad primum, nec antecedenter gratia auxilians entitatiuè supernaturalis vniuersali lege requiritur, vt ex Augustino, & D. Thoma paulò ante monstraui: ergo deficit secundum argumentum factum pro nostra sententia. Probo antecedens primo: nam etiam gratia pro vincẽda graui tentatione est media oratione obtinenda; & tamen ad illam non requiritur, adhuc antecedenter, gratia auxilians entitatiuè supernaturalis: ergo.

Respondeo negando maiorem: nam Patres non petunt statum gratiæ, imò nec fidei, vt homini conferatur specialis gratia pro victoria grauis tentationis, cum vt vidimus ex Augustino, & Diuo Thoma, quãdoque Gentiles, graues superant tẽtationes, & vt Disputatione præcedenti ex Innocentio primo, & Concilio Mileuitano retulimus, ad illum exigitur gratia significata nomine auxilij diuini, quo necessum est intelligi gratiam supernaturalem, & nomine Fidei, Charitatis diffusæ, &c. Et quamuis dicamus Patres loqui eodem tenore verborum, non tamen in eodem sensu forent interpretandi ob rationem iam insinuatam, & statim tradendam. *Resp.*

47 *Arg.* 2. Oppones secundo, ex eo quod gratia auxilians ad totius legis naturæ obseruantiam media oratione sit obtinenda, non sequitur requiri antecedenter gratiam supernaturalẽ fidei: ergo inefficax est secundum argumentũ, quo nostrã firmabamus sententiam. Probo antecedens primo: nam etiã specialis gratia pro vincenda graui tentatione, est media oratione obtinenda, vt constat ex illis verbis orationis Dominicæ, qua Christus nos docuit orare: *Et ne nos inducas in tentationem*, & ex illis verbis Christi ad dormientes Discipulos Matthæi 26. *Surgite, vigilate, & orate, ne intretis in tentationem*; & tamen exinde non sequitur, quod cuiusuis grauis tentationis victoriã, *Antec. prob.* 1.

præ-

Digitized by Google

præuia esse debeat gratia supernaturalis fidei: ergo.

Secundo. Secundo: nam etiam gentiles, qui Deum verum naturali ratione cognoscunt, possunt ipsum orare, & ad illum præces emittere, cum vere cognoscant se ab illius prouidentia regi, & dependere: ergo de conceptu orationis, fides supernaturalis non est, sed tantum exigitur Dei naturalis cognitio; & consequenter, ex eo quod oratio præcedere debeat ad gratiam exactam pro totius legis naturæ obseruantia, non sequitur debere anteire gratiam supernaturalem auxiliantem, & fidem.

Tertio. Tertio: nam supposito quod gratia vt proximum principium ad legis obseruantiam exacta, sit entitatiue naturalis, conferenda non est à Deo Auctore supernaturali, sed naturali: ergo necessaria non erit oratio ad Deum supernaturalem Auctorem, sed solum ad ipsum, quatenus est Auctor naturę; & consequenter, fides supernaturalis necessaria non erit. Patet hæc consequentia. Tum, quia sub ea ratione debet Deum respicere oratio, sub qua est auxiliator futurus. Tum etiam, quia Deus vt est Author naturæ, orationes supernaturales non potest cognoscere.

48 *Resp.* Respondeo negando antecedens. *Ad 1. prob.* Ad primam probationem dicatur, orationem esse vtilem ad grauis tentationis victoriam, nec amplius illa testimonia conuincere, ad totius vero legis naturæ obseruantiam, est necessaria, non ex natura rei, sed ex lege diuina. Et ratio discriminis est: nam vnius vel alterius grauis tentationis victoria, non adeò ingens beneficium censetur, vt præire debeat supernaturalis oratio necessario vt Deus illud homini concedat, sicuti eadem ratione, non est necessarius status in gratia, & amicitia diuina: totius autem legis naturæ diù continuata obseruantia, adeò maximum beneficium censetur, vt statũ gratiæ, & amicitiæ in subiecto supponat, & numquam nisi viris iustis conferatur, & eadem ratione orationem ex fide Christi profectã necessario supponat.

Ad secundam, concesso antecedenti, distinguo consequens: illudque concedo de oratione in communi, nego autem de oratione de qua nostrum argumentum procedit. *Ad 2.*

Ad tertiam, quæ militat contra hanc solutionem dicatur, quod licet illa gratia non sit à Deo super naturali Authore veluti elicitiue; est tamen ab illo veluti imperatiue, quatenus concipimus Deum sub ratione Authoris supernaturalis, sibi ipsi veluti imperantem vt Authori naturæ, nec mirum quod hæc specialis gratia, ita ab illo procedat; cum multi ex Thomistis satis probabiliter doceant *prima parte quæstione vigesima tertia articulo secundo*, omnia naturalia imperatiue à supernaturali prouidentia procedere, imo & à prouidentia prædestinatiua. *Ad 3.*

Sed dices: oratio ad Deum supernaturalem Authorem directa, debet petere vel æternam salutem, vel siquid aliud, debet illud postulare, quatenus ordinatur ad illam, vt docet D. Thom. *secunda secundæ quæstione octuagesima tertia articulo decimoquinto, & decimosexto*; at totius legis naturæ obseruantia ex motiuo honesto naturali ad salutem æternam non conducit: ergo non cadit sub oratione, qua postulamus aliquid à Deo vt gratiæ Authore, sed solum vt Authore naturæ. 49 *Instabis.* Respondeo, quod vt aliquid per orationem à Deo supernaturali Auctore postuletur, necessarium non est, quod meritorie, vel dispositiue ad æternam salutem conducat, sed sufficit quiuis alius conducendi modus, vt constat ex D. Tho. *art. 6.* vbi docet posse temporalia in oratione postulari à Deo, quæ tamẽ neutro ex illis modis ad salutẽ cõducũt; totius autẽ legis obseruãtia ex motiuo *Resp.*

honesto naturali, etsi non conducat meritorie, vel dispositiue ad æternã salutem, conducit tamen remouẽdo prohibens peccatum, qui modus cõducentiæ sufficiens est, vt gratia illa specialis, per orationem postuletur à Deo.

Vrgebis Instabis: ergo eadem ratione postulare in oratione poterimus auxilium ad actũ indifferentẽ, & ad actum malum ex circunstãtia, per quos aliquando vitari potest peccatum in sententia admittente actum indifferentem in indiuiduo. *Resp.* Respondeo, cõcedendo consequentiam: loquendo de his actibus, non quatenus indifferentes, vel mali sunt: bene tamen quatenus per illos vitatur peccatum. Ad uerto tamen, non est excludendam à mente postulantis perfectiorẽ conducentiã, qualis est meritoria, quia sic excludens, ignoranter, & imprudẽter peteret.

50 *Arg. 3.* Si objiciatur tertio: Patres quando exposcunt gratiam entitatiue supernaturalem pro totius legis naturæ obseruantia, explicari posse de obseruantia legis, quatenus salutaris; at conclusio nostra de obseruantia legis, vt non salutari procedit, nempe ex motiuo honesto naturali, qua ratione nec meritorie, nec dispositiue ad salutẽ conducit: ergo nequit ex Patribus colligi necessitas supernaturalis gratiæ ad intentum nostræ conclusionis. Consequentia cum minori tenet.

Maior prob. 1. Maior autem probatur primo: nam ita interpratati sumus Concilia, & Patres, quando petunt gratiã ad singulos actus, nimirũ loqui de singulis, quaten' ad salutẽ proficuis: ergo etiam quando petunt Spiritũ gratiæ ad legis obseruantiam vniuersim, poterunt explicari de obseruantia legis, quatenus ad salutem proficua.

Secũdo. Et necessario sic intelligendum Augustinum, probatur secundo: nam petit spiritum gratiæ auxiliantis ad actum dilectionis, vt constat ex *lib. de spiritu, & littera cap. 3.* illis verbis: *Nisi etiam delectet, & ametur non agitur, non suscipitur, non bene viuitur, vt autem diligatur charitas diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui dat' est nobis, &c.* at actus dilectionis necessarius esse non potest etiã ex lege, vt quis per multum temporis à peccatis abstineat, aliàs post iustificationem teneretur quispiam Deum super omnia multoties diligere vt vitaret peccandi periculum: ergo interpretandus est Augustinus de legis obseruantia, quatenus meritorie ad salutẽ conducit, qualiter nos ipsum explicuimus supra inter soluenda contraria argumenta. *Tertio.* Tertio: nam supposita gratia habituali in subiecto, nõ potest legis obseruantia meritoria non esse si supernaturalis gratiæ auxilium requiratur antecedenter: ergo si Patres petunt præsupposito statu amicitiæ supernaturalem gratiam auxiliantem ad totius legis naturæ obseruantiam, necessario loquũtur de illa, quatenus meritoria salutis.

51 *Resp.* Respondeo, negando maiorem. *Ad 1. prob. maioris* Ad primam probationem, concesso antecedenti, negando consequentiã: ratio autem discriminis duplex est, prima: nam Pelagius circa singulos actus non errauit negando necessitatem gratiæ, quoad illorum substãtiã, sed solum respectu illorum, quaten' ad salutem conducunt, circa totam autem collectionem præceptorũ nõ solum errauit negando necessitatẽ gratiæ respectu illius, quatenus ad salutem proficuæ, sed etiam secundum substantiam, vt cõstat ex dictis, cum autẽ mẽs Patrũ fuerit errorẽ Pelagij penitus extirpare, hinc est, quod quãdo de gratia ad singulos actus loquũtur, explicari debeant de illis, quatenus ad salutem proficuis: secus autẽ quãdo de tota collectione loquũtur. Secunda est, nam quando loquuntur de singulis actibus, non recurrunt ad infirmitatem ex peccato contractã, bene autem quando de totius legis obseruantia sermonem instituũt, ex quo recte argumentabamur supra, loqui de obseruantia legis secundum substantiam.

Ad 2. resp. 1. Ad secundam probationem respondeo primo, negando maiorem: vnde verba illa, *dum Charitas Dei, &c.* intelligenda sunt de charitate Dei terminatiuè, idest, effectus Charitatis Dei, quæ est gratia supernaturalis auxilians, diffunditur in cordibus nostris; non autem de Charitate Dei per modū obiecti amati. Quod si nos supra contrarium diximus, vsi sumus interpretatione probabili.

Secūdo. Vel secundo, omissa maiori, nego minorem; nec inconueniens est, quod quis ad dilectionem Dei obligetur multoties per accidens ratione periculi vitandi peccatum, sicut supra diximus de obligatione recursus ad pœnitentiam, & oratione, & actu credendi est idem dicendum.

52 *Ad 3. resp. 1.* Ad vltimam probationem, respondeo primo, negando antecedēs: nam licet requiratur supernaturalis gratia, & gratia habitualis, si tamen obseruantia legis ex gratia supernaturali auxiliante non imperetur, meritoria esse non potest, iuxta veriorē sententiam. Quando autem legis obseruantia habetur ex motiuo honesto merè naturali, ex supernaturali gratia, nec imperatiuè procedit.

Secūdo. Secundo dicatur, quod licet in his suppositionibus, sit meritoria, nō est meritoria ex obiecto, gratia autem ad illam ex obiecto requiritur infirmitate nostra supposita.

53 *Vltimo arg.* Denique obijcies, sequi ex dictis, non posse ex Patribus probari necessitatem gratiæ auxiliantis entitatiuè naturalis, quam in secunda parte cōclusionis pro principio proximo ad totius obseruantiam necessariam putauimus; cōsequens est falsum: ergo. Probatur sequela: nam per nos verba Patrum, & præcipuè Augustini significant gratiam auxiliantem entitatiuè supernaturalem: ergo ex illorum verbis, non potest inferri necessitas gratiæ specialis naturalis entitatiuè.

Resp. Respondeo negando antecedens. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: nam eo ipso, quod supernaturalis gratia requiratur antecedēter, vt imperatoria obseruantiæ totius legis, per euidentem consequentiam infertur id quod requiritur, tanquā principium proximum, non esse naturæ debitum, sed specialem gratiā, & cum aliàs esse nequeat supernaturalis entitatiuè, vt probaui; fit per consequentias mediatas debere esse naturalem entitatiuè. Præterquamquod, dum ad infirmitatem ex peccato deriuatam confugiunt, vt probent gratiæ necessitatem, satis manifestè declarant non esse supernaturalem, quæ vt principium proximū obseruantiæ requiritur.

54 *Vnicum corollarium.* Ex dictis in discursu Disputationis manifestè colligitur, in statu purorum naturalium indigere hominem ad totius legis obseruantiam gratia auxiliante entitatiuè naturali, non supernaturali, vel iustificate; vel auxiliante cum status ille omnē huiusmodi gratiam excluderet. Et hæc de ista Disputatione applicanda litteræ Magistri *in secundo distinctione* 28. vbi à Diuo Thoma excitatur. *M. Sit.*

✠

DISPVTATIO QVADRAGESIMA QVINTA.

Vtrùm ad nunquam peccandum venialiter, necessarium sit speciale priuilegium, & cui de facto concessum?

§. I.

Prima pars disputationis resoluitur.

Nu. 1. *Primũ præsuppositum* TRIA VT INdubitata supponimus. Primum est, posse iustum venialiter peccare contra Iobinianum, qui vt refert Hieronymus *lib. 2. contra illum cap. 13.* dicebat, iustum non solum posse non peccare venialiter, sed nec posse venialiter peccare. *Secũdũ* Secundum est, posse omne peccatum veniale vitari, etiam collectiue per totam vitam ab homine iusto, si ei speciale priuilegium cõcedatur à Deo, quod ex dicendis cõstabit, & per se est manifestum; cum in hoc nulla implicatio posit apparere.

Tertiũ. Tertium est, omnia quæ ad nunquam mortaliter peccandum sunt necessaria, à fortiori, ad nunquam venialiter peccandum requiri, cum magis sit omne peccatum veniale vitari, quam omne mortale. Vnde cum iam constiterit, ad numquam mortaliter peccandum, requiri habitualem gratiam, & auxilia specialis gratiæ actualis, hanc etiam ad nuquam venialiter peccandum esse necessariam, nullus negabit. Quod igitur inquirimus est, an præter habitualem gratiam, auxilia specialia ei connexa ex communi lege gratiæ, specialis, seu specialissima gratia necessaria sit, seu specialissimum priuilegium, & cui tali priuilegium fuerit concessum de facto? *Punctũ difficultatis.*

2 Ratio dubitandi inter alias præcipua ea est: nam speciale priuilegiũ id dicitur, quod Deus non est paratus omnibus dare, sed solum aliqui- *Ratio dubitandi.*

bus,

bus, vel alicui in particulari; at Deus non potest esse paratus dare omnibus gratiam, quæ ad vitanda omnia venialia collectiue requiritur: ergo homo potest illa sine speciali priuilegio vitare. Probatur minor, homo est obligatus ad omnia venialia, nedum diuisiue, verum etiam collectiue vitanda; at Deus non potest hominem obligare nisi ad id quod proprijs viribus potest, vel per gratiam illi paratam, cum nemo peccet in eo quod vitare non potest, nec Deus impossibilia iubeat: *Sed iubendo monet, & facere, quod possis, & petere quod non possis*, vt docet Tridentinum de iustificatione sessione 6. capit. 11. eo autem ipso quod gratia requisita, vel habita, vel oblata non sit, est omnino impossibile, quod sine illa impossibile est: ergo supposita prædicta obligatione, non potest Deus, non esse paratus dare omnibus gratiam, quæ ad vitanda omnia venialia collectiue requiritur; & consequenter speciale priuilegium esse non potest.

3 *Communis sententia.* Hac tamen ratione, & alijs non obstantibus circa primã partẽ disputationis in affirmatiuã sententiã omnes Theologi vniformi consensu, nullo quem viderim dissentiente, conspirant. Scholastici cũ Magistro *in 2. distinct.* 28. D. Thomas *ibi quæst.* 1. *art.* 2. Durandus *q.* 3. Bonauentura *dist.* 41. *art.* 2. *q.* 1. Richardus *art.* & *quæst.* 1. Theologi cum D. Tho. circa illum articulum. Vbi Caietan. Conradus, Medina, & Martinez, Curiel *dub.* 2. Zumel *art. sequenti disp.* 1. 2. & 3. Montesinos *disp.* 29. *q.* 1. *circa disp.* 14. Vazquez *disp.* 189. *capit.* 16. *num.* 147. Meratius *tract. de gratia disp.* 1. *sect.* 22. Soto *lib.* 3. *de natura, & gratia cap.* 4. *conclusione* 3. Vega *lib.* 14. *in* 15. *caput Tridentini cap.* 20. & 21. Belarminius *lib.* 1. *de amissione gratiæ cap.* 5. & 6. Licet aut cõueniant in præfata sẽtentia, in modo autẽ impotẽtiæ sine speciali priuilegio, dissident valde. Mart. & Zumel asserũt esse impotentiam physicam. Montesinus, & Lorca esse tantum moralem, non satis explicantes, an sit tantum consequens, an antecedens. Vega *vbi supra cap.* 21. defendit in vi auxiliorũ gratię, quę cõmuni lege iustis conferuntur à Deo, posse hominẽ omnia venialia tota vita vitare. Asserit tamẽ non habere potentiam moralem, id est vnquam reducendam ad actum, quibus verbis videtur tuere esse impotentiam tantum consequentem ad omnia collectiue vitanda sine priuilegio speciali: id expresse tenet Vazquez, & Meratius vbi supra relati, ac tandem Curiel non solum consequentem, verum etiam antecedentẽ esse impotentiam istam defendit.

S. Tho. Bonau. Richar. Caiet. Conr. Medin. Martin. Curiel. Zumel. Monte. Vazq. Merat. Sotus. Vega. Bellar.

4 *Prima conclusio* Sit prima conclusio. *Præter auxilia specialia gratiæ habitualis communi lege connexa, necessarium est speciale priuilegium ad omnia peccata venialia collectiue per totam vitam fugienda.* In hoc vt dixi, vt in fidei veritate omnes Theologi conueniunt, quæ suadenda est inprimis ex vniuersalibus scripturæ locutionibus, quibus asseritur nullum esse quantalibet gratia ornatum, quia aliquando non peccet. *Prob. ex Scriptura.* Secundi Paralipomenon 6. cap. *Nec enim est homo qui non peccet.* Psalmo 31. *Remisisti in pietatem peccati mei, pro hac orabit ad te omnes Sancti*, id est, pro peccati remissione. Iacobi 3. *In multis offendimus omnes.* Primo Ioannis 1. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nõ est.* explicans Mileb. cap. 6. inquit: *Quisquis sic accipiendum putauerit, vt dicat propter humilitatem oportere dicere nos habere peccatum, non quia vere ita est, anathema sit.* In huius rei confirmationem facit, Apostolum non dixisse humilitas in nobis non est, sed veritas in nobis non est. Si autem propria humilitatis causa id dixisset, non veritatem, sed humilitatem, oppositum asserẽti negasset: ac tandem Prouerbiorũ 24. illis verbis: *Septies in die cadit iust⁹.* Ex quib⁹ testimonijs tale argumentũ formatur: id quod est contra legem cõ-

munem, speciale priuilegium est; sed iustum omnia peccata venialia collectiue vitare est contra legem communem, qua Deus statuit omnibus hominibus iustis aliqua venialia permittere, vt constat ex prædictis testimonijs Scripturæ, & ex diffinitionibus Conciliorum constabit: ergo nullus potest ab omni veniali collectiue abstinere, absque priuilegio speciali, excepta Beatissima Virgine, de qua postea: ergo omnia venialia collectiue vitare, non habetur ex vi auxiliorum, quæ communi lege habituali gratiæ anectuntur, sed specialissimum priuilegium requirit.

5 *Prob. 2. ex Cōcilijs.* Deinde suadetur ex Concilio Milebitano *Canone 7. & 8.* vbi asseritur, Iustū sine peccato veniali esse non posse, qua ratione nō ex sola humilitate, sed veraciter omnes debēt orare dicendo: *Dimitte nobis debita nostra.* Et ex Tridentino sessione 6. cap. 11. & canone 23. illis verbis: *Si quis hominem semel iustificatum dixerit, amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideò eum qui labitur, & peccat nunquā vere fuisse iustificatum; aut contra, posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei priuilegio, quemmadmodū de Beata Virgine tenet Ecclesia: anathema sit.*

Tertio ex PP. His accedit Patrum Ecclesiæ consensus. Cyprianus *in sermone de eleemosyna*, illis verbis: *Si autem nemo esse sine peccato potest, & quisquis se in culpatum dixerit, aut superbus, aut stultus est, quam necessaria, quam benigna est clementia diuina, quæ cum sciat non deesse sanatis quædam postmodum vulnera, dedit curandis denuo, sanandisque vulneribus remedia salutaria.* Ambrosius in *Psalmum 118. sermone 16.* explicans illa verba: *Fac cum seruo tuo secundum misericordiam tuam, non potest* (inquit) *hoc iustus negare, quia nemo sine peccato.* Hieronymus *lib. 2.* aduersus Pelagianos, non procul ab initio. *Iustos*, inquit, *esse concedo, sine omni autem peccato omnino non assentior*, id ipsum fusissime docet toto lib. 3. contra Pelagianos, & lib. 2. contra Iobinianum. Magnus Gregorius lib. 21. moralium cap. 9. *Hoc* (inquit) *inter peccatum distat, & crimen, quod omne crimen peccatum est, non tamen omne peccatum crimen, & in hac vita multi sine crimine, nullus vero esse sine peccatis valet, in qua videlicet peccatorum, & criminū distinctione pensandum est, quia non nulla peccata animam poluunt, quā crimina stingunt.*

Bernardus sermone de cœna Domini: *Et vnde* (inquit) *scimus ad diluenda peccata, quæ non sunt ad mortem, & à quibus plene cauere non possumus ante mortem ablutio ista pertineat?* Augustinus lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 14. illis verbis: *Multi quippe fideles baptizati sunt, sine crimine, sine peccato autē in hac vita neminem dixerim.* Et lib. 3. cap. 3. *Peccant enim*, inquit, *& Filij Dei, quoniam si dixerint, se non habere peccatum se ipsos seducunt, & veritas in eis non est.* libro de natura, & gratia cap. 36. vbi ait: *Omnes Sanctos, excepta Deipara, posse dicere verba Ioannis relata, quoniam si dixerimus, &c.* libro de perfectione iustitiæ cap. 7. tractatu 1. in primo Ioannis: *Non potest*, inquit, *homo quandiù carnem portat non habere leuia peccata.* Quos omnes sequutus est D. Thomas *in 2. distinct. 28. quæstione 1. art. 2. de veritate quæst. 22. art. 5. ad septimum quæstione 24. art. 1. ad decimum, & art. 12.* ac tandem in præsenti articulo conclusione 2.

Denique suadetur conclusio ratione D. Thom. ad hanc formam redacta, vt homo iustus possit omnia venialia collectiue vsque ad mortē, vitare necessario requiritur, quod vel ligetur, vel extinguatur fomes peccati; at in vi auxiliorum, quæ cōmuni lege gratiæ anectuntur, nec ligatur, nec extinguitur fomes: ergo ex vi illorum non potest homo iustus 6 *Prob. 4. ratione D. Tho.*

om-

Digitized by Google

omnia venialia collectiue per totã vitã vitare. Illatio est legitima; alias in illis non manifestaretur infirmitas carnis. Minor omnino certa. Tum, quia in sola Beatissima Virgine ob dignitatẽ Matris fomitis ligatio, aut extinctio à Theologis recognoscitur: tùm etiam, quia in omnibus iustis manet rebellio, & pugna appetitus ad agonem, vt ex Tridentino superius retulim', cuius inordinati motus sæpissime insurgunt: vnde Romanorum septimo in persona hominis reparati Paulus, aiebat: *Ipse ego mente seruio legi Dei, carne autẽ legi peccati*. Maior autem probatur: nam eo ipso quod non ligetur, vel extinguatur fomes, adeò est continua insultatio appetitus, vt frequentius inordinatis motibus, quandoque totaliter rationem præueniat, & quandoque anteuertat plenam considerationem; at inter tot motus, non potest homo se omnino indemnem à peccato seruare: nam quãdo vni resistere nititur, insurgit alter: ergo nisi extincto, vel ligato fomite non potest homo iustus diù ab omni leui culpa abstinere.

7 *Confir.* Quod amplius ex eodem Diuo Thoma confirmo, ratione non subiecta Deo, sed ab illo auersa per culpam, non potest omnia mortalia collectiue vitare, quo circa *supra art*.8. gratiam habitualem necessariam adstruximus ad numquam peccandum mortaliter, & ratio est: quia homo regulariter, iuxta præconceptum finem cui adhæret, operatur, nisi semper maximam præmeditationem adhibeat, quod moraliter non est possibile: ergo pariter portione inferiori non subordinata iudicio rationis, non est possibile omnia venialia collectiue vitare. Patet consequentia. Tum primo, quia non minus, imo magis inclinat portio inferior non subordinata rationi ad venialia peccata, quam peccatum auertens à Deo, inclinat ad mortalia. Tum etiam: nã sicut principium bene operandi respectiue ad finem, & nõ auersionis per culpam mortalem ab illo, est subiectio voluntatis ad illum per efficacem affectum, ita principium nõ discedendi appetitum à ratione, est subiectio ad rationis iudicium: ergo si non existente ratione subordinata Deo, non potest non delinquere per recessum ab ipso, in quo consistit peccatum mortale, ita parte inferiori non subordinata iudicio rationis, impossibile erit omne rationi aduersũ vitari.

§. II.

Obiectionibus contra istam rationem occurritur.

SI obijciatur primo: gratia, quo intensior est eo reddit hominem aptiorem ad plura venialia vitãda ratione virtutum dimanantium ab ipsa in gradu intensiori: ergo poterit ad eum gradum intensionis venire, vt potentiam præstet ad omnia venialia collectiue fugienda sine priuilegio speciali. Antecedens cõstat. Tum ex D. Thoma *supra quæst*.73. *art*.4.*in corpore*, vbi docet, quod quanto virtus maior fuerit, tanto magis extẽditur ad prohibenda maiora peccata. Tum etiam, quia gratia absolute tribuit homini potentiã ad plura venialia vitanda, quam possit sine illa vitare: ergo intensior, maiorem tribuet, quam minus intensa. Consequentia vero principalis probatur: nam si incrementum gratiæ est ratio euitãdi plura, cur ad tale incrementum pervenire non poterit vt ratione illius possint omnia collectiue vitari. 8 *Arg.* 1.

Respondeo negando consequẽtiam, nisi ad eam perfectionem veniat, vt vel extinguat fomitem, vel petat eius ligationem, quod gratiæ, quæ iustis confertur conuenire non potest absque priuilegio speciali, cuius ratio constat ex dictis. *Dices.* Dices, quin ligetur fomes erga plura venialia peccata, præstat ratione maioris intensionis vires ad illa fugienda: ergo quin ligetur fomes, vel extinguatur, potest ratione magnæ intensionis vires præstare ad præcauenda omnia.

9 *Resp.* Respondeo concesso antecedẽti, non de viribus adęquate sufficientibus, sed proportionantibus, vt Deus specialius assistat, vt plura vitentur, negando consequentiam; cuius ratio est: nam respectu aliquorum, etsi fomes ligatus nõ sit, potest cum adiutorio communi ratio vigilare, vt in illis materijs ab appetitu non præueniatur, & idcircô potest absque priuilegio speciali, illa præcauere; at respectu omnium collectiuê nequit rationis vigilantia sufficere, nisi semper sit in continua vigilia, quod est impossibile nisi Deo miraculose operando, & idcircô, nisi fomes ligetur omnia venialia præcaueri non possunt.

10 *Arg. 2.* Obijcies secundo, nec extincto, nec ligato fomite possunt omnia venialia vitari: ergo ratio D. Thomæ conclusionem non probat. Patet antecedens: tum, quia nõ obstante pugna appetitus contra rationem in materia mortali, potest homo omnia mortalia collectiuê vitare: ergo pariter durante rebellione appetitus in materia veniali, poterit ita ratio pręmuniri, vt vitet omnia venialia collectiuê. Tum etiam: nam motus appetitus omnino præuenientes rationem, venialia peccata non sunt, vt contra Caietanum docent Theologi communiter *supra quæst.* 75. sed solum illi, qui per rationem possunt impediri: ergo poterit Deus, vel congruis cogitationibus, & auxilijs efficacibus, ita assistere rationi, vt omnem sensualitatis motum aliqualiter liberum vitet, & nulli consensum præbeat, ac proinde non obstante pugna appetitus, nullum veniale peccatum committat.

11 *Resp. Curiel.* Ad hanc obiectionem Curiel, & Montesinus respondent negando antecedens, ducti ex D. Thoma 3. *parte quæst.* 41. *art.* 1. *ad* 3. vbi docet, ideô Christum non fuisse tentatum interius à carne; quia huiusmodi tentatio fit per delectationẽ, & cõcupiscientiam, & nonnullum est peccatum, quando caro concupiscit aduersus spiritum, vt inquit Augustinus. Vbi D. Thomas aperte videtur sentire, non posse esse motus fomitis, seu interioris appetitus sine aliquo peccato; & consequenter, vt omne veniale vitetur, debere fomitẽ ligari, aut extingui. Quod amplius confirmari potest; quia aliàs non repugnasset fomes non ligatus, seu extinctus in Christo, cum ex nostris imperfectionibus, solæ morales Christo repugnent. Si autem motus fomitis, seu appetitus peccata nõ sunt, imperfectionem moralem non dicunt. Verum hæc solutio sufficiens non est, nisi ad sensum nostræ reducatur, quia probationes factæ, antecedentis veritatem ostendunt: & insuper, quia videtur derogari diuinæ gratiæ efficaciæ ei vires negare, vt aduersus luctam appetitus ei non præstet assensum. *Displicet 1.* *Secũdo.* Vnde ad argumentum respondeo, distinguendo antecedens; cum perpetua vigilantia rationis, quæ maius miraculum est, quam fomitis ligatio, aut extinctio, concedo antecedens: sine illa, nego antecedens, & nego consequentiã. *Vera solutio.* Quia D. Thomas non solum ex fomite, sed ex illo, & insuper, quia ratio in perpetua vigilia esse nequit, ex omnibus auxilijs gratiæ suam conclusionem ostendit; nec D. Thomas 3. *parte* huic doctrinæ contradicit: nam intelligendus est (vt aduertit Medina) nõ de peccato formaliter, sed materialiter, quia scilicet omnis talis motus ad peccatum inclinat, & non solum imperfectio est Christo indecens peccatum formaliter tale,

sed

sed etiam actus materialiter in peccatum inclinans. Vnde non oportuit talis actus in Christo, quidquid sit, an de potentia absoluta esse potuerit?

12 *Arg. 3.* Tertio obijcies, potest homo iust[us] pro breui tempore omnia venialia vitare; at potest contingere, vt post Baptismum paruo tempore elapso moriatur: ergo in tali casu poterit homo iustus omnia venialia collectiue vitare toto tempore vitæ. Minor cum consequentia tenet: maiorem autem docent cõmuniter Theologi ex Diuo Hieronymo Dialogo tertio, asserente, posse iustum non peccare pro breui tempore, & ex Diuo Augustino *lib. de natura, & gratia cap. 62.* & sequentibus. Et ratio est manifesta, quia tempore breuimissimo, non tot vrgent motus appetitus, quin possit ratio esse per vigil, vt illis non præbeat consensum ex communibus auxilijs gratiæ.

Resp. Respondeo, concessa maiori, & minori, distinguendo consequens: toto tempore vitæ breui durantis, cõcedo consequentiam: diù durantis, nego consequentiam. Concilia autem, & Patres in secundo sensu sunt intelligendi. Si autem inquiras, quãtum sit hoc tempus? Non est vna Theologorum sententia. Aliqui volunt esse vnius diei; verba autem illa Prouerbiorum 24. *cap. Septies in die cadit iustus*, vel per exagerationem accipiunt, vel in sensu conditionali, quod resurgit, si cadit, etsi cadat septies. Alij trium, vel quatuor horarum tempus assignant. Alij denique dicunt, non posse certam regulam pro omnibus statui, cum diuersæ sint complexiones, vitæque consuetudo, ex quibus maior, vel minor insultatio appetitus; ac proinde maior, vel minor difficultas in omnibus peccatis arcendis.

13 *Arg. 4.* Obijcies quarto, ratio D. Thomæ non probat, impotentiam hominis iusti respectu venialium ex obiecto, sed solum respectu illorum, quæ ex subreptione appetitus præueniũt plenam aduertentiam rationis: ergo saltim venialia primi generis poterit homo iustus sine speciali priuilegio vitare. Antecedens probatur primo: nam ratio D. Thomæ fundatur in subita ingestione appetitus, quam nõ potest ratio perfectè præuenire, nisi sit in perpetua vigilia, quod absque priuilegio speciali est omnino impossibile: ergo non conuincit de venialibus ex obiecto, quæ cum perfecta rationis aduertentia contingunt. Secundo: nam quia mortalia committi non possunt absque perfecta aduertentia rationis, potest homo iustus ratione ad ordinem debitum reducta per gratiam ex communibus gratiæ auxilijs illa vitare: ergo eadem de causa vitare poterit omnia venialia ex obiecto cum plena rationis aduertentia commissa.

Ad hanc obiectionem tripliciter responderi solet. Primo negando antecedens absolute; quia licet hæc peccata non præueniant plenã aduertentiam rationis, ita tamen subito, & continuè contingunt, vt non possit homo iustus illa omnia collectiuè vitare ad differentiam mortalium peccatorum, quæ non ita frequenter occurrunt, & cum illis gratia habet directã oppositionem. Ita Magister Soto, & Martinez vbi supra relati. 14 *Prima solutio.*

Secundo alij, concesso antecedenti, & consequentia, explicant cõmunem sententiam de omnibus venialibus collectiuè comprehendendo ea, quæ proueniunt ex subreptione appetitus; non autem de solis venialibus ex obiecto, ita Durandus *vbi supra*, & Conradus in præsenti. *Secunda.*

Tertia solutio, distinguit de venialibus ex obiecto secundum se acceptis, vel prout promiscuè cũ alijs occurrunt, vt semper cõtingit. Priori modo (ait) non requiri priuilegiũ speciale, bene autem secundo modo, ita Curiel. Quæ solutio eatenus solũ potest veritatem habere, quatenus ex simultaneo concursu, alijs etiam circa venialia ex obiecto præuentio *Tertia.*

per-

perfectê aduertentiæ ab appetitu sensitiuo, etiam erga venialia ex obiecto contingit.

15 *Tres istæ solutiones ad concordiã reducũtur.* Sed omnes istæ solutiones possunt ad concordiam reduci, distinguendo duplicem modum priuilegij specialis. Primum priuilegium speciale est, quod est supra legem, quia ex communi lege non datur, non tamen est contra legem, quia nulla extat, cui contradicat, vt est confirmationis donum; non enim est lex illud dandi hominibus, sed nec est communis lex illud negandi, sed aliquibus iustis confertur. Secundum priuilegium speciale tale dicitur, quia est contra legem communem, qualis est conceptio sine originali peccato in sententia probabili, quod rectê animaduertit Suarez *libro 9. de gratia cap. 8.* qua distinctione præmissa, respondeo distinguendo antecedens: non probat impotentiam ad illa sine priuilegio speciali in prima acceptione, nego antecedens; in secunda, concedo antecedens, & distinguo cõsequens eodem modo. Itaque iuxta hanc solutionem ad omnia venialia collectiuê vitanda, requiritur priuilegium speciale in secunda acceptione, quia licet non sit lex præcipiens aliquod veniale committi est lex cõmunis aliquid, seu aliqua permittendi in omnibus iustis, & hoc probat ratio D. Thomæ; ad omnia autem venialia ex obiecto requiritur priuilegium speciale, non in secunda, sed in prima acceptione, quia nõ est lex cõmunis aliquod ex illis permittendi in omnibus iustis, quod cõuincunt probationes antecedentis. Requiritur tamen priuilegium speciale in prima acceptione, quia nulla extat lex communis conferendi hominibus ea, quæ requiruntur ad omnia illa, quę collectiuê vitãda, etsi in aliquibus excellentissimæ sanctitatis viris id possit admitti, quod etiam conuincit ratio D. Thomæ, vt à Magistro Soto explicata, nec quid quã antecedẽtis probationes possũt contra istam solutionem obstare, vt ex prima solutione constat.

§. III.

Examinantur varij modi occurrendi rationi dubitandi in disputationis limine posita.

AD rationem dubitandi, non vno modo respõdetur à Theologis, Vega vbi supra vi argumenti conuictus, affirmat impotentiam ad vitanda omnia venialia collectiuê sine priuilegio speciali, esse solum moralem, explicans autem *cap. 20.* in quo hæc moralis impotẽtia consistat, ait. Impossibile moraliter dici id, quod non nisi raro, & cum magna difficultate potest euenire. Vnde in vi auxiliorum gratiæ, quæ communi lege conferuntur à Deo, habet homo potentiam ad omnia venialia collectiuê vitanda sufficientem, vt ad illa omnia possit obligari. 16 *Prima solutio. rationis dubitãdi.*

Impugnatur primo. Cæterum hæc solutio sustineri non potest, primo: nam Concilia absolutê, & vniuersaliter diffinierunt non posse iustos omnia peccata venialia collectiuê vitare sine priuilegio speciali; at hæc propositio vera esse non potest, si in aliquo casu, quãuis rarissimo, componi potest vitatio omnium venialium collectiuê cũ carentia priuilegij specialis: ergo impotentia ista, prout à Vega explicatur, aduersatur Concilijs. Probo minorem: nam dato illo casu singulari, & rarissimo, verum est dicere, aliquis iustus sine priuilegio speciali omnia venialia vitauit: ergo vniuersalis opposita, redditur falsa.

Secun-

Secũdo. Secundo, qui assereret, esse casum possibilẽ, in quo homo sine perseuerantię dono saluetur, apertè cõtradicit Tridentino docẽti, nõ posse hominem sine perseuerantiæ dono saluari. Et similiter si quis etiam doceret posse in casu raro contingere, vt aliquis sine præueniente Spiritu Sancti inspiratione crederet quatenus ad salutem oportet, eidẽ Tridẽtino se opponeret docenti, neminẽ posse credere, diligere, & sperare, sicut ad salutem oportet, sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione: ergo pariter vt saluetur veritas propositionis, qua Tridentinũ vniuersaliter docet, non posse iustos omnia venialia vitare sine priuilegio speciali, necessum est dicere, repugnare coniungi hęc duo, nempè omnia venialia vitari, & carentia priuilegij specialis. Vnde prædictus Author affirmans id posse, licet raro contingere, si de potentia consequenti loquatur, sustinendus non est, vtpotè continens suspectam doctrinam.

17 *Resp.2. alij.* Secundo alij respondent, quod licet Deus non posśit præcipere id, quod est absolutè imposśibile; potest tamen præcipere id, quod est imposśibile ex suppositione nobis voluntaria, & quia impotentia omnia venialia vitandi est voluntaria homini, saltim in capite ratione culpæ originalis, ex qua fuit relicta; hinc est, quod non obstante prædicta impotẽtia, posśit stare obligatio omnia collectiuè vitandi, & homini ad culpã imputari, quod aliquando venialiter peccet. Pro hac solutione referũtur Gregorius *in 2. distinctione* 28. *quæst.1. &* 2. & Marsili[us] *quæst.*18. *art.*2.

Displicet primo. Verum solutionem istam, vt parum Catholicam, Magister Victoria reijcit *relectione vltima parte* 2. *num.*6. & meritò sanè: tum, quia expressè pugnat cum mente Augustini *lib.3. de libero arbitrio cap.* 18. illis verbis: *Quacunque ista causa est voluntatis si non ei potest resisti, sine peccato ei ceditur; si autem potest, non ei cedatur, & non peccabitur, an forte fallit incautum? ergo caueat ne fallatur, an tãta fallacia est, vt caueri omnino non posśit? si ita est nulla peccata sunt, quis enim peccat in eo, quod nullo modo caueri potest, peccatur autem: ergo caueri potest.* Vbi cum Augustinus de causis ex peccato Protoplasti relictis incitantibus ad peccatum loquatur, & asserat, quod si tales illæ causæ sunt, vt eis resisti nõ posśit, nõ esse peccatum, manifestè sentit volũtarium in capite sufficiens non esse, vt homini imputetur ad culpam personalem, quod vitare nõ potest, etsi ista impotentia ex primi Parentis peccato fuerit in nobis relicta.

Tum etiam: nam peccatum personale debet esse voluntarium volũtate personæ, & non solum naturæ; at peccatum originis non est voluntarium, nisi solum volũtate naturæ, & similiter ea, quæ in nobis relinquũtur ex ipso: ergo hoc genus volũtarij, sufficiens non est, vt homini imputetur ad culpam venialium commisśio, si aliàs est impotens ad illa vitanda. *Secũdo.*

Tum denique: nam ex opposito sequitur primo, motus sensualitatis indeliberatos, esse peccata, quod est contra fidem. Patet sequela: nã sunt effectus culpæ originalis, vt remouentis prohibens: ergo sunt voluntarij voluntate capitis. Secundo sequitur, non esse admittendam infidelitatem purè negatiuã, quæ peccatum non sit, quod est contra communem Theologorum sententiam 2.2. *quæst.*10. Patet sequela: nam eatenus datur infidelitas negatiua, quæ non sit peccatũ, quatenus Deus homini denegat auxilium ad credendum sufficiens; at hæc denegatio est in pœnam culpæ originalis; & consequenter impotentia ex illa prouenien voluntaria est, iuxta Authores huius solutionis: ergo si hoc genus voluntarij est sufficiens, vt homini imputetur ad culpam venialiũ commisśio, etsi impotens sit ad illa vitãda, sufficit etiam vt homini imputetur non credere; & consequen- *Tertio.*

ter numquam admitti poterit infide litas negatiua, quæ peccatum non sit.

18 *Oppones.* Si opponatur in contra, Augustinus in eodem capite, vbi postquā dixisset, quædam esse peccata per ignorantiam facta, & alia per necessitatem, sic ait: *Sed hæc omnia hominum sunt ex illa mortis damnatione venientium: nam si non est ita pœna hominis, sed natura, nulla ista peccata sunt*. Et infra: *Nec mirandum est, quod vel ignorando non habeat arbitrium liberum volūtatis ad eligendum, quod rectè faciat, vel resistentia carnali consuetudine, quæ violentia mortalis successionis, quodammodo naturaliter inoleuit, videat, quod rectè faciendum sit velit, nec possit implere, illa est enim peccati pœna iustissima, vt amittat vnusquisque, quo bene vti noluit, cum sine vlla posset difficultate, si vellet, idest autem, vt quis sciens rectum non facit, amittat scire, quod rectum sit, & qui rectè facere cum possit, noluit, amittat posse cum velit: nā sunt reuera omni peccanti animæ duo ista pœnalia, ignorantia, & difficultas, ex ignorātia dehonestat error ex difficultate cruciatus affligit, sed approbare falsa pro veris, vt erret inuitus, & resistente, atque torquente dolore carnalis vinculi, non posse alibi dimissis operibus temperare, non est natura instituti hominis, sed pœna damnati, cum autem de libera facultate rectè faciendi loquimur de illa, scilicet in qua homo factus est, loquimur*. Et *lib. de correptione, & gratia c. 11. & 49.* expressius id tradidit Augustinus, his verbis: *Si hoc auxilium hominis, vel Angelo cum primum facti sunt defecisset, cum non talis natura facta erat, vt sine Dei adiutorio posset manere, scilicet, non vtique sua culpa cecidissent; adiutorium quippè defecisset, sine quo manere non possent: nunc autem, quibus deest tale adiutoriū iam pœna peccati est*: ergo sentit Augustinus idcircô homini ad culpam imputari peccatum, quod ex ignorantia, vel necessitate, vel gratiâ deficiente committit, quia etsi impotens sit ad illud vitandum, hæc tamen impotentia naturalis nō est, sed pœna peccati, saltim primi Parentis; & consequenter impotentia ex illo contracta, & voluntate capitis voluntaria, nō excusat à culpa, quod intendūt huius solutionis Authores.

Respondeo, Augustinum in prioribus verbis, solum intendere, quod si ignorantia, & necessitas, ex quibus peccatum causatur naturales homini essent, quod ex illis committeret peccatum non esset, quia non possūt ab illo tales causæ vitari; quia autem naturales non sunt, hoc est necessariæ, sed per liberū arbitrium diuina gratia ei oblata vitabiles, quod ita probat esse Augustinus, ex eo quod sunt pœna peccati, à quo, vt resurgat homo, habet gratiam oblatam; hinc fit, quod peccatum ex illis proueniens homini imputetur ad culpam, quia non tollit causam, quam potest per gratiam diuinam, & nihil amplius in verbis posterioribus eiusdem capitis Augustinus intendit. In verbis etiā ex libro de correptione, & gratia relatis, loquitur Augustinus de adiutorio gratiæ ad posse perseuerare per obseruantiam mādatorum supernaturalium, quod si Angelo, vel homini in prima conditione defuissent, non perseuerando non peccassent, quia carerent physica potentia ad dictam obseruantiā, cum ex se non possent, nec Deus illis adiutorium, quo possent offerret. Id namque, quod Deus hominibus offert, sine hominum culpa nō tollit, cum autem primo facti peccato carerent, si Deus de facto non daret adiutorium prædictū, nec etiā tale donū offerret, nūc autem Deus adiutoriū, quo possint perseuerare, si velint omni homini offert, quod si homo non recipit, sua culpa non recipit, ac proinde impotentia voluntaria laborat, quo circa non perseuerare homini imputatur ad culpā. 19 *Resp.*

Vn-

Digitized by Google

Vnde Augustinus non ex eo solum probat homini in hoc statu ad culpam imputari, quod non perseueret, quia carentia adiutorij sit pœna peccati originalis, & voluntate capitis voluntaria, sed hoc sumit pro signo, quatenus ex illo colligitur, tale adiutorium homini offerre, & sua culpa illud non recipere.

20 *Tertia aliorum solutio.* Tertio alij ad rationem dubitandi respondent, hominem non teneri ad omnia venialia collectiuè vitanda, sed solum ad singula: vnde sufficit potentia ad singula, quam habet in vi auxiliorum gratiæ, quæ communi lege conferuntur à Deo. *Cōtra.* Sed nec ista solutio satisfacit: nam licet verũ sit, hominem per se primo non teneri ad totam collectionem vitandam; cum nullum extet singulare præceptum per se primo totam collectionẽ præcipiens, eisdem tamen præceptis, quibus ad singula vitanda per se primo tenetur, ad totam collectionem secundario saltim adstringitur. Quod patet: nam ad hoc quod homo non peccet in singulis, est necessarium, quod totam collectionem venialium vitet, cum eo ipso, quod totam collectionem non vitet, in aliquo singulari deficiat: ergo eisdem præceptis, quibus homo ad singula vitanda tenetur primario, secundario saltim ad totam collectionem vitandam adstringitur; & consequẽter non sufficit habere potentiam ad singula venialia fugiẽda, nisi etiam gaudeat aliquali potentia ad totam collectionem vitandam.

Resp. Si dicas: id solum necessarium fore, si aliquo singulari præcepto obligaretur homo ad totam venialium collectionem vitandam, secus autem si non vno præcepto supra totam collectionem cadente, sed singulis, quibus ad singula fugienda tenetur, ad collectionem venialium fugiendam adstringatur.

Cōtra. In contrarium arguitur, quia non minus repugnans cum superioris æquitate videtur, pluribus præceptis aliquid impossibile præcipere subditis, quam id vno præcepto intimare: ergo si hoc secundum æquitati diuinæ repugnans iudicatur, illud primum non est de illius bonitate sentiendum. Et quidem Princeps humanus non minori iniustitiæ subesset, si pluribus præceptis tributa insolubilia vassallis imponeret, quam si vno præcepto id prælaret: ergo vel Deo ob supremum dominium vno singulari præcepto aliquod impossibile præcipere licet, vel non licet pluribus præceptis aliquid impossibile præcipere hominibus.

Denique alij respondent, hominem in vi auxiliorum gratiæ, quæ cōmuni lege conferuntur a Deo, potẽtia antecedenti gaudere ad omnia venialia collectiuè vitanda. Vnde speciale priuilegium, vt det potentiam antecedentem, necessarium nõ est, sed solum potentiam consequentem, idest, de facto habituram effectum, sicuti de magno perseuerantiæ dono dicemus *art.* 10. vt autem Deus aliquid iustissime præcipere possit, & homini ad culpam imputetur transgressio, sufficit potentia antecedens, nec requiritur consequens; vt constat in reprobo, cui imputatur ad culpam non perseuerare, cum tamen ad perseuerandum in gratia, sola gaudeat potentia antecedenti. Cõstat etiam in omni transgressione præcepti: nam quandocumque homo non adimplet præceptum, solum habet sufficientem potentiam, non efficacem, si namque hanc secundam haberet, non transgrederetur præceptũ: ita Vazquez, & Meratius, vbi supra relati. Explicantes autem istam impotentiam consequentem, affirmant consistere in eo, quod Deus nõ dederit homini cogitationes congruas, quibus infallibiliter omnia venialia collectiuè vitentur, quia scilicet non dedit istas cogitationes in illis occasionibus, in quibus præuidit habituras effectum, & vitanda peccata, sed potius in alijs, in quibus per suam scientiam mediam vidit non esse coniungendas cum actu. 21 *Quarto Resp. Vazq.*

22 *Reijcitur 1.* Cæterum hæc solutio, displicet primo, quia ad scientiam mediã re-

curtit

honesto naturali, etsi non conducat meritorie, vel dispositiue ad æternā salutem, conducit tamen remouēdo prohibens peccatum, qui modus cōducentiæ sufficiens est, vt gratia illa specialis, per orationem postuletur à Deo.

Vrgebis Instabis: ergo eadem ratione postulare in oratione poterimus auxilium ad actū indifferentē, & ad actum malum ex circunstātia, per quos aliquando vitari potest peccatum in sententia admittente actum indifferentem in indiuiduo.

Resp. Respondeo, cōcedendo consequentiam: loquendo de his actibus, non quatenus indifferentes, vel mali sunt: bene tamen quatenus per illos vitatur peccatum. Aduerto tamen, non est excludendam à mente postulantis perfectiorē conducentiā, qualis est meritoria, quia sic excludens, ignoranter, & imprudēter peteret.

50 *Arg. 3.* Si obijciatur tertio: Patres quando exposcunt gratiam entitatiue supernaturalem pro totius legis naturæ obseruantia, explicari posse de obseruantia legis, quatenus salutari; at conclusio nostra de obseruantia legis, vt non salutari procedit, nempe ex motiuo honesto naturali, qua ratione nec meritorie, nec dispositiue ad salutē conducit: ergo nequit ex Patribus colligi necessitas supernaturalis gratiæ ad intentum nostræ conclusionis. Consequentia cum minori tenet.

Maior prob. 1. Maior autem probatur primo: nam ita interprætati sumus Concilia, & Patres, quando petunt gratiā ad singulos actus, nimirū loqui de singulis, quaten' ad salutē proficuis: ergo etiam quando petunt Spiritū gratiæ ad legis obseruantiam vniuersim, poterunt explicari de obseruantia legis, quatenus ad salutem proficua.

Secūdo. Et necessario sic intelligendum Augustinum, probatur secundo: nam petit spiritum gratiæ auxiliantis ad actum dilectionis, vt constat ex *lib. de spiritu, & littera cap. 3.* illis verbis: *Nisi etiam delectet, & ametur non agitur, non suscipitur, non bene viuitur, vt autem diligatur charitas diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui dat' est nobis, &c.* at actus dilectionis necessarius esse non potest etiā ex lege, vt quis per multum temporis à peccatis abstineat, aliàs post iustificationem teneretur quispiam Deum super omnia multoties diligere vt vitaret peccandi periculum: ergo interpretandus est Augustinus de legis obseruantia, quatenus meritorie ad salutē conducit, qualiter nos ipsum explicuimus supra inter soluenda contraria argumenta.

Tertio: nam supposita gratia habituali in subiecto, nō potest legis obseruantia meritoria non esse si supernaturalis gratiæ auxilium requiratur antecedenter: ergo si Patres petunt præsupposito statu amicitiæ supernaturalem gratiam auxiliantem ad totius legis naturæ obseruantiam, necessario loquūtur de illa, quatenus meritoria salutis. *Tertio.*

51 *Resp.* Respondeo, negando maiorem.

Ad 1. prob. maioris Ad primam probationem, concesso antecedenti, negando consequentiā: ratio autem discriminis duplex est, prima: nam Pelagius circa singulos actus non errauit negando necessitatem gratiæ, quoad illorum substātiā, sed solum respectu illorum, quaten' ad salutem conducunt, circa totam autem collectionem præceptorū nō solum errauit negando necessitatē gratiæ respectu illius, quatenus ad salutem proficuæ, sed etiam secundum substantiam, vt cōstat ex dictis, cum autē mēs Patrū fuerit errorē Pelagij penitus extirpare, hinc est, quod quādo de gratia ad singulos actus loquūtur, explicari debeant de illis, quatenus ad salutem proficuis: secus autē quādo de tota collectione loquūtur. Secunda est, nam quando loquuntur de singulis actibus, non recurrunt ad infirmitatem ex peccato contractā, bene autem quando de totius legis obseruantia sermonem instituūt, ex quo recte argumentabamur supra, loqui de obseruantia legis secundum substantiam.

Ad 2. resp. 1. Ad secundam probationem respondeo primo, negando maiorem: vnde verba illa, *dum Charitas Dei, &c.* intelligenda sunt de charitate Dei terminatiuè, idest, effectus Charitatis Dei, quæ est gratia supernaturalis auxilians, diffunditur in cordibus nostris; non autem de Charitate Dei per modū obiecti amati. Quod si nos supra contrarium diximus, vsi sumus interpretatione probabili.

Secūdo. Vel secundo, omissa maiori, nego minorem; nec inconueniens est, quod quis ad dilectionem Dei obligetur multoties per accidens ratione periculi vitandi peccatum, sicut supra diximus de obligatione recursus ad pœnitentiam, & oratione, & actu credendi est idem dicendum.

52 *Ad 3. resp. 1.* Ad vltimam probationem, respondeo primo, negando antecedēs: nam licet requiratur supernaturalis gratia, & gratia habitualis, si tamen obseruantia legis ex gratia supernaturali auxiliante non imperetur, meritoria esse non potest, iuxta veriorē sententiam. Quando autem legis obseruantia habetur ex motiuo honesto mere naturali, ex supernaturali gratia, nec imperatiuè procedit.

Secūdo. Secundo dicatur, quod licet in his suppositionibus, sit meritoria, nō est meritoria ex obiecto, gratia autem ad illam ex obiecto requiritur infirmitate nostra supposita.

53 *Vltimo arg.* Denique obijcies, sequi ex dictis, non posse ex Patribus probari necessitatem gratiæ auxiliantis entitatiuè naturalis, quam in secunda parte cōclusionis pro principio proximo ad totius obseruantiam necessariam putauimus; cōsequens est falsum: ergo. Probatur sequela: nam per nos verba Patrum, & præcipuè Augustini significant gratiam auxiliantem entitatiuè supernaturalem: ergo ex illorum verbis, non potest inferri necessitas gratiæ specialis naturalis entitatiuè.

Respondeo negando antecedens. Ad cuius probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: nam eo ipso, quod supernaturalis gratia requiratur antecedēter, vt impetratoria obseruantiæ totius legis, per euidentem consequentiam infertur id quod requiritur, tanquā principium proximum, non esse naturæ debitum, sed specialem gratiā, & cum aliàs esse nequeat supernaturalis entitatiuè, vt probaui; fit per consequentias mediatas debere esse naturalem entitatiuè. Præterquamquod, dum ad infirmitatem ex peccato deriuatam confugiunt, vt probent gratiæ necessitatem, satis manifestè declarant non esse supernaturalem, quæ vt principium proximū obseruantiæ requiritur. *Resp.*

Ex dictis in discursu Disputationis manifestè colligitur, in statu purorum naturalium indigere hominem ad totius legis obseruantiam gratia auxiliante entitatiuè naturali, non supernaturali, vel iustificate, vel auxiliante cum status ille omnē huiusmodi gratiam excluderet. 54 *Vnicum corollarium.*

Et hæc de ista Disputatione applicanda litteræ Magistri *in secundo distinctione* 28. vbi à Diuo Thoma excitatur. *M. Sēt.*

✠

DISPVTATIO QVADRAGESIMA QVINTA.

Vtrùm ad nunquam peccandum venialiter, necessarium sit speciale priuilegium, & cui de facto concessum?

§. I.

Prima pars disputationis resoluitur.

Nu. 1. *Primũ præsuppositum* TRIA VT INdubitata supponimus. Primum est, posse iustum venialiter peccare contra Iobinianum, qui vt refert Hieronymus *lib. 2. contra illum cap. 13.* dicebat, iustum non solum posse non peccare venialiter, sed nec posse venialiter peccare. *Secũdũ* Secundum est, posse omne peccatum veniale vitari, etiam collectiue per totam vitam ab homine iusto, si ei speciale priuilegium cõcedatur à Deo, quod ex dicendis cõstabit, & per se est manifestum; cum in hoc nulla implicatio posit apparere.

Tertiũ. Tertium est, omnia quæ ad nunquam mortaliter peccandum sunt necessaria, à fortiori, ad nunquam venialiter peccandum requiri, cum magis sit omne peccatum veniale vitari, quam omne mortale. Vnde cum iam constiterit, ad numquam mortaliter peccandum, requiri habitualem gratiam, & auxilia specialis gratiæ actualis, hanc etiam ad nunquam venialiter peccandum esse necessariam, nullus negabit. Quod igitur inquirimus est, an præter habitualem gratiam, auxilia specialia ei connexa ex communi lege gratiæ, specialis, seu specialissima gratia necessaria sit, seu specialissimum priuilegium, & cui tali priuilegium fuerit concessum de facto? *Punctũ difficultatis.*

2 *Ratio dubitandi.* Ratio dubitandi inter alias præcipua ea est: nam speciale priuilegiũ id dicitur, quod Deus non est paratus omnibus dare, sed solum aliqui-

bus,

bus, vel alicui in particulari; at Deus non potest esse paratus dare omnibus gratiam, quæ ad vitanda omnia venialia collectiue requiritur: ergo homo potest illa sine speciali priuilegio vitare. Probatur minor, homo est obligatus ad omnia venialia, nedum diuisiue, verum etiam collectiue vitanda; at Deus non potest hominem obligare nisi ad id quod proprijs viribus potest, vel per gratiam illi paratam, cum nemo peccet in eo quod vitare non potest, nec Deus impossibilia iubeat: *S d iubendo monet, & facere, quod possis, & pete re quod non possis*, vt docet Tridentinum de iustificatione sessione 6. capit. 11. eo autem ipso quod gratia requisita, vel habita, vel oblata non sit, est omnino impossibile, quod sine illa impossibile est: ergo supposita prædicta obligatione, non potest Deus, non esse paratus dare omnibus gratiam, quæ ad vitanda omnia venialia collectiue requiritur; & consequenter speciale priuilegium esse non potest.

3 *Communis sententia.* Hac tamen ratione, & alijs non obstantibus circa primã partẽ disputationis in affirmatiuã sententiã omnes Theologi vniformi consensu, nullo quem viderim dissentiente, conspirant. Scholastici cũ Magistro *in 2. distinct. 28.* D. Thomas *ibi quæst. 1. art. 2.* Durandus *q. 3.* Bonauentura *dist. 41. art. 2. q. 1.* Richardus *art. & quæst. 1.* Theologi cum D. Tho. circa illum articulum. Vbi Caietan. Conradus, Medina, & Martinez, Curiel *dub. 2.* Zumel *art. sequenti disp. 1. 2. & 3.* Montesinos *disp. 29. q. 1. circa disp. 14.* Vazquez *disp. 189. capit. 16. num. 147.* Meratius *tract. de gratia disp. 1. sect. 22.* Soto *lib. 3. de natura, & gratia cap. 4. conclusione 3.* Vega *lib. 14. in 15. caput Tridentini cap. 20. & 21.* Belarminius *lib. 1. de amissione gratiæ cap. 5. & 6.* Licet aut cõueniant in præfata sẽtentia, in modo autẽ impotẽtiæ sine speciali priuilegio, dissident valde. Mart. & Zumel asserũt esse impotentiam physicam. Montesinus, & Lorca esse tantum moralem, non satis explicantes, an sit tantum consequens, an antecedens. Vega *vbi supra cap. 21.* defendit in vi auxiliorũ gratię, quę cõmuni lege iustis conferũtur à Deo, posse hominẽ omnia venialia tota vita vitare. Asserit tamẽ non habere potentiam moralem, id est vnquam reducendam ad actum, quibus verbis videtur innuere esse impotentiam tantum consequentem ad omnia collectiue vitanda sine priuilegio speciali: id expresse tenet Vazquez, & Meratius vbi supra relati, ac tandem Curiel non solum consequentem, verum etiam antecedentẽ esse impotentiam istam defendit.

S. Tho. Bonau. Richar. Caiet. Conr. Medin. Martin. Curiel. Zumel. Monte. Vazq. Merat. Sotus. Vega. Bellar.

4 *Prima cõclusio* Sit prima conclusio. *Præter auxilia specialia gratiæ habitualis communi lege connexa, necessarium est speciale priuilegium ad omnia peccata venialia collectiue per totam vitam fugienda.* In hoc vt dixi, vt in fidei veritate omnes Theologi conueniunt, quæ suadenda est in primis ex vniuersalibus scripturæ locutionibus, quibus asseritur nullum esse quantalibet gratia ornatum, quia aliquando non peccet. Secundi Paralipomenon 6. cap. *Nec enim est homo qui non peccet.* Psalmo 31. *Remisisti impietatem peccati mei, pro hac orabit ad te omnes Sancti*, idest, pro peccati remissione. Iacobi 3. *In multis offendimus omnes.* Primo Ioannis 1. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nõ est.* explicans Mileb. cap. 6. inquit: *Quisquis si e accipiendum putauerit, vt dicat propter humilitatem oportere dicere nos habere peccatum, non quia vere ita est, anathema sit.* In huius rei confirmationem facit, Apostolum non dixisse humilitas in nobis non est, sed veritas in nobis non est. Si autem propria humilitatis causa id dixisset, non veritatem, sed humilitatem, oppositum asserẽti negasset; ac tandem Prouerbiorũ 24. illis verbis: *Septies in die cadit iust⁹.* Ex quib⁹ testimonijs tale argumentũ formatur: id quod est contra legem cõ-

Prob. ex Scriptura.

munem, speciale priuilegium est; sed iustum omnia peccata venialia collectiue vitare est contra legem communem, qua Deus statuit omnibus hominibus iustis aliqua venialia permittere, vt constat ex prædictis testimonijs Scripturæ, & ex diffinitionibus Conciliorum constabit: ergo nullus potest ab omni veniali collectiue abstinere, absque priuilegio speciali, excepta Beatissima Virgine, de qua postea: ergo omnia venialia collectiue vitare, non habetur ex vi auxiliorum, quæ communi lege habituali gratiæ anectuntur, sed specialissimum priuilegium requirit.

5 *Prob.2. ex Cõcilijs.* Deinde suadetur ex Concilio Milebitano *Canone 7. & 8.* vbi asseritur, Iustũ sine peccato veniali esse non posse, qua ratione nõ ex sola humilitate, sed veraciter omnes debẽt orare dicendo: *Dimitte nobis debita nostra.* Et ex Tridentino sessione 6. cap.11. & canone 23. illis verbis: *Siquis hominem semel iustificatum dixerit, amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideò eum qui labitur, & peccat nunquã vere fuisse iustificatum; aut contra, posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei priuilegio, quemmadmodũ de Beata Virgine tenet Ecclesia: anathema sit.*

Tertio ex PP. His accedit Patrum Ecclesiæ consensus. Cyprianus *in sermone de eleemosyna*, illis verbis: *Si autem nemo esse sine peccato potest, & quisquis se inculpatum dixerit, aut superbus, aut stultus est, quam necessaria, quam benigna est clementia diuina, quæ cum sciat non deesse sanatis quædam postmodum vulnera, dedit curandis denuo, sanandisque vulneribus remedia salutaria.* Ambrosius *in Psalmum 118. sermone 16.* explicans illa verba: *Fac cum seruo tuo secundum misericordiam tuam, non potest* (inquit) *hoc iustus negare, quia nemo sine peccato.* Hieronymus *lib.2.* aduersus Pelagianos, non procul ab initio. *Iustos*, inquit, *esse concedo, sine omni autem peccato omnino non assentior*, id ipsum fusissime docet toto lib. 3. contra Pelagianos, & lib.2. contra Iobinianum. Magnus Gregorius lib. 21. moralium cap.9. *Hoc* (inquit) *inter peccatum distat, & crimen, quod omne crimen peccatum est, non tamen omne peccatum crimen, & in hac vita multi sine crimine, nullus vero esse sine peccatis valet, in qua videlicet peccatorum, & criminũ distinctione pensandum est, quia non nulla peccata animam poluunt, quã crimina stingunt.*

Bernardus sermone de cœna Domini: *Et vnde* (inquit) *scimus ad diluenda peccata, quæ non sunt ad mortem, & à quibus plene cauere non possumus ante mortem ablutio ista pertineat?* Augustinus lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum cap.14. illis verbis: *Multi quippe fideles baptizati sunt, sine crimine, sine peccato autẽ in hac vita neminem dixerim.* Et lib. 3. cap. 3. *Peccant enim*, inquit, *& Filij Dei, quoniam si dixerint, se non habere peccatum se ipsos seducunt, & veritas in eis non est.* libro de natura, & gratia cap. 36. vbi ait: *Omnes Sanctos, excepta Deipara, posse dicere verba Ioannis relata, quoniam si dixerimus, &c.* libro de perfectione iustitiæ cap.7. tractatu 1. in primo Ioannis: *Non potest*, inquit, *homo quandiù carnem portat non habere leuia peccata.* Quos omnes sequutus est D.Thomas *in 2.d. stinct. 28. quæstione 1. art. 2. de veritate quæst.22. art.5. ad septimum quæstione 24. art.1. ad decimum, & art. 12.* ac tandem in præsenti articulo conclusione 2.

Denique suadetur conclusio ratione D.Thom. ad hanc formam redacta, vt homo iustus possit omnia venialia collectiue vsque ad mortẽ, vitare necessario requiritur, quod vel ligetur, vel extinguatur fomes peccati; at in vi auxiliorum, quæ cõmuni lege gratiæ anectuntur, nec ligatur, nec extinguitur fomes: ergo ex vi illorum non potest homo iustus 6 *Prob.4. ratione D.Tho.*

om-

omnia venialia collectiue per totā vitā vitare. Illatio est legitima; alias in illis non manifestet infirmitas carnis. Minor omnino certa. Tum, quia in sola Beatissima Virgine ob dignitatē Matris fomitis ligatio, aut extinctio à Theologis recognoscitur: tū etiam, quia in omnibus iustis manet rebellio, & pugna appetitus ad agonem, vt ex Tridentino superius retulimus, cuius inordinati motus sæpissime insurgunt: vnde Romanorum septimo in persona hominis reparati Paulus, aiebat: *Ipse ego mente seruio legi Dei, carne autē legi peccati.* Maior autem probatur: nam eo ipso quod non ligetur, vel extinguatur fomes, adeò est continua insultatio appetitus, vt frequentius inordinatis motibus, quandoque totaliter rationem præueniat, & quandoque anteuertat plenam considerationem; at inter tot motus, non potest homo se omnino indemnem à peccato seruare: nam quādo vni resistere nititur, insurgit alter: ergo nisi extincto, vel ligato fomite non potest homo iustus diù ab omni leui culpa abstinere.

7 *Confir.* Quod amplius ex eodem Diuo Thoma confirmo, ratione non subiecta Deo, sed ab illo auersa per culpam, non potest omnia mortalia collectiue vitare, quo circa *supra art.* 8. gratiam habitualem necessariam adstruximus ad numquam peccandum mortaliter, & ratio est: quia homo regulariter, iuxta præconceptum finem cui adhæret, operatur, nisi semper maximam præmeditationem adhibeat, quod moraliter non est possibile: ergo pariter portione inferiori non subordinata iudicio rationis, non est possibile omnia venialia collectiue vitare. Patet consequentia. Tum primo, quia non minus, imo magis inclinat portio inferior non subordinata rationi ad venialia peccata, quam peccatum auertens à Deo, inclinat ad mortalia. Tum etiam: nā sicut principium bene operandi respectiue ad finem, & nō auersionis per culpam mortalem ab illo, est subiectio voluntatis ad illum per efficacem affectum, ita principium nō discedendi appetitum à ratione, est subiectio ad rationis iudicium: ergo si non existente ratione subordinata Deo, non potest non delinquere per recessum ab ipso, in quo consistit peccatum mortale, ita parte inferiori non subordinata iudicio rationis, impossibile erit omne rationi aduersū vitari.

§. II.

Obiectionibus contra istam rationem occurritur.

SI obijciatur primo: gratia, quo intensior est eo reddit hominem aptiorem ad plura venialia vitāda ratione virtutum dimanantium ab ipsa in gradu intensiori: ergo poterit ad eum gradum intensionis venire, vt potentiam præstet ad omnia venialia collectiue fugienda sine priuilegio speciali. Antecedens cōstat. Tum ex D. Thoma *supra quæst.* 73. *art.* 4. *in corpore*, vbi docet, quod quanto virtus maior fuerit, tanto magis extēditur ad prohibenda maiora peccata. Tum etiam, quia gratia absolute tribuit homini potentiā ad plura venialia vitanda, quam possit sine illa vitare: ergo intensior, maiorem tribuet, quam minus intensa. Consequentia vero principalis probatur: nam si incrementum gratiæ est ratio euitādi plura, cur ad tale incrementum peruenire non poterit vt ratione illius possint omnia collectiue vitari. 8 *Arg.* 1.

Respondeo negando consequẽtiam, nisi ad eam perfectionem veniat, vt vel extinguat fomitem, vel petat eius ligationem, quod gratiæ, quæ iustis confertur conuenire non potest absque priuilegio speciali, cuius ratio constat ex dictis.

Dices. Dices, quin ligetur fomes erga plura venialia peccata, præstat ratione maioris intensionis vires ad illa fugienda: ergo quin ligetur fomes, vel extinguatur, potest ratione magnæ intensionis vires præstare ad præcauenda omnia.

9 Resp. Respondeo concesso antecedẽti, non de viribus adæquate sufficientibus, sed proportionantibus, vt Deus specialius assistat, vt plura vitentur, negando consequentiam; cuius ratio est: nam respectu aliquorum, etsi fomes ligatus nõ sit, potest cum adiutorio communi ratio vigilare, vt in illis materijs ab appetitu nõn præueniatur, & idcircô potest absque priuilegio speciali, illa præcauere; at respectu omnium collectiuè nequit rationis vigilantia sufficere, nisi semper sit in continua vigilia, quod est impossibile nisi Deo miraculose operando, & idcircô, nisi fomes ligetur omnia venialia præcaueri non possunt.

10 Arg. 2. Obijcies secundo, nec extincto, nec ligato fomite possunt omnia venialia vitari: ergo ratio D. Thomæ conclusionem non probat. Patet antecedens: tum, quia nõ obstante pugna appetitus contra rationem in materia mortali, potest homo omnia mortalia collectiuè vitare: ergo pariter durante rebellione appetitus in materia veniali, poterit ita ratio prçmuniri, vt vitet omnia venialia collectiuè. Tum etiam: nam motus appetitus omnino præuenientes rationem, venialia peccata non sunt, vt contra Caietanum docent Theologi communiter *supra quæst.* 75. sed solum illi, qui per rationem possunt impediri: ergo poterit Deus, vel congruis cogitationibus, & auxilijs efficacibus, ita assistere rationi, vt omnem sensualitatis motum aliqualiter liberum vitet, & nulli consensum præbeat, ac proinde non obstante pugna appetitus, nullum veniale peccatum committat.

11 Resp. Curiel. Ad hanc obiectionem Curiel, & Montesinus respondent negando antecedens, ducti ex D. Thoma 3. *parte quæst.* 41. *art.* 1. *ad* 3. vbi docet, ideô Christum non fuisse tentatum interius à carne; quia huiusmodi tentatio fit per delectationẽ, & cõcupiscientiam, & nonnullum est peccatum, quando caro concupiscit aduersus spiritum, vt inquit Augustinus. Vbi D. Thomas aperte videtur sentire, non posse esse motus fomitis, seu interioris appetitus sine aliquo peccato; & consequenter, vt omne veniale vitetur, debere fomitẽ ligari, aut extingui. Quod amplius confirmari potest; quia aliàs non repugnasset fomes non ligatus, seu extinctus in Christo, cum ex nostris imperfectionibus, solæ morales Christo repugnent. Si autem motus fomitis, seu appetitus peccata nõ sunt, imperfectionem moralem non dicunt. Verum hæc solutio sufficiens non est, nisi ad sensum nostræ reducatur, quia probationes factæ, antecedentis veritatem ostendunt: & insuper, quia videtur derogari diuinæ gratiæ efficaciæ ei vires negare, vt aduersus luctam appetitus ei non præstet assensum. Vnde ad argumentum respondeo, distinguendo antecedens; cum perpetua vigilantia rationis, quæ maius miraculum est, quam fomitis ligatio, aut extinctio, concedo antecedens: sine illa, nego antecedens, & nego consequentiã. Quia D. Thomas non solum ex fomite; sed ex illo, & insuper, quia ratio in perpetua vigilia esse nequit, ex omnibus auxilijs gratiæ suam conclusionem ostendit; nec D. Thomas 3. *parte* huic doctrinæ contradicit: nam intelligendus est (vt aduertit Medina) nõ de peccato formaliter, sed materialiter, quia scilicet omnis talis motus ad peccatum inclinat, & non solum imperfectio est Christo indecens peccatum formaliter tale,

Displicet 1. Secũdo. Vera solutio.

sed

sed etiam actus materialiter in peccatum inclinans. Vnde non oportuit talis actus in Christo, quidquid sit, an de potentia absoluta esse potuerit?

12 *Arg. 3.* Tertio obijcies, potest homo iustus pro breui tempore omnia venialia vitare; at potest contingere, vt post Baptismum paruo tempore elapso moriatur: ergo in tali casu poterit homo iustus omnia venialia collectiue vitare toto tempore vitæ. Minor cum consequentia tenet: maiorem autem docent cōmuniter Theologi ex Diuo Hieronymo Dialogo tertio, asserente, posse iustum non peccare pro breui tempore, & ex Diuo Augustino *lib. de natura, & gratia cap. 62.* & sequentibus. Et ratio est manifesta, quia tempore breuimissimo, non tot vrgent motus appetitus, quin possit ratio esse peruigil, vt illis non præbeat consensum ex communibus auxilijs gratiæ.

Resp. Respondeo, concessa maiori, & minori, distinguendo consequens: toto tempore vitæ breui durantis, cōcedo consequentiam: diù durantis, nego consequentiam. Concilia autem, & Patres in secundo sensu sunt intelligendi. Si autem inquiras, quātum sit hoc tempus? Non est vna Theologorum sententia. Aliqui volunt esse vnius diei; verba autem illa Prouerbiorum 24. *cap. Septies in die cadit iustus*, vel per exagerationem accipiunt, vel in sensu conditionali, quod resurgit, si cadit, etsi cadat septies. Alij trium, vel quatuor horarum tempus assignant. Alij denique dicunt, non posse certam regulam pro omnibus statui, cum diuersæ sint complexiones, vitæque consuetudo, ex quibus maior, vel minor insultatio appetitus; ac proinde maior, vel minor difficultas in omnibus peccatis arcendis.

13 *Arg. 4.* Obijcies quarto, ratio D. Thomæ non probat, impotentiam hominis iusti respectu venialium ex obiecto, sed solum respectu illorum, quæ ex subreptione appetitus præueniūt plenam aduertentiam rationis: ergo saltim venialia primi generis poterit homo iustus sine speciali priuilegio vitare. Antecedens probatur primo: nam ratio D. Thomæ fundatur in subita ingestione appetitus, quam nō potest ratio perfectè præuenire, nisi sit in perpetua vigilia, quod absque priuilegio speciali est omnino impossibile: ergo non conuincit de venialibus ex obiecto, quæ cum perfecta rationis aduertentia contingunt. Secundo: nam quia mortalia committi non possunt absque perfecta aduertentia rationis, potest homo iustus ratione ad ordinem debitum reducta per gratiam ex communibus gratiæ auxilijs illa vitare: ergo eadem de causa vitare poterit omnia venialia ex obiecto cum plena rationis aduertentia commissa.

14 *Prima solutio.* Ad hanc obiectionem tripliciter responderi solet. Primo negando antecedens absolute; quia licet hæc peccata non præueniant plenā aduertentiam rationis, ita tamen subito, & continuè contingunt, vt non possit homo iustus illa omnia collectiuè vitare ad differentiam mortalium peccatorum, quæ non ita frequenter occurrunt, & cum illis gratia habet directā oppositionem. Ita Magister Soto, & Martinez vbi supra relati.

Secunda. Secundo alij, concesso antecedenti, & consequentia, explicant cōmunem sententiam de omnibus venialibus collectiuè comprehendendo ea, quæ proueniunt ex subreptione appetitus; non autem de solis venialibus ex obiecto, ita Durandus *vbi supra*, & Conradus in præsenti.

Tertia. Tertia solutio, distinguit de venialibus ex obiecto secundum se acceptis, vel prout promiscuè cū alijs occurrunt, vt semper cōtingit. Prio rimodo (ait) non requiri priuilegiū speciale, bene autem secundo modo, ita Curiel. Quæ solutio eatenus solū potest veritatem habere, quatenus ex simultaneo concursu, alijs etiam circa venialia ex obiecto præuentio

perfectè aduertentiæ ab appetitu sensitiuo, etiam erga venialia ex obiecto contingit.

15 *Tres istæ solutiones ad concordiã reducũtur.* Sed omnes istæ solutiones possunt ad concordiam reduci, distinguendo duplicem modum priuilegij specialis. Primum priuilegium speciale est, quod est supra legem, quia ex communi lege non datur, non tamen est contra legem, quia nulla extat, cui contradicat, vt est confirmationis donum: non enim est lex illud dandi hominibus, sed nec est communis lex illud negandi, sed aliquibus iustis confertur. Secundum priuilegium speciale tale dicitur, quia est contra legem communem, qualis est conceptio sine originali peccato in sententia probabili, quod rectè animaduertit Suarez *libro 9. de gratia cap.* 8. qua distinctione præmissa, respondeo distinguendo antecedens: non probat impotentiam ad illa sine priuilegio speciali in prima acceptione, nego antecedens: in secunda, concedo antecedens, & distinguo cõsequens eodem modo. Itaque iuxta hanc solutionem ad omnia venialia collectiuê vitanda, requiritur priuilegium speciale in secunda acceptione, quia licet non sit lex præcipiens aliquod veniale committi est lex cõmunis aliquid, seu aliqua permittendi in omnibus iustis, & hoc probat ratio D. Thomæ; ad omnia autem venialia ex obiecto requiritur priuilegium speciale, non in secunda, sed in prima acceptione, quia nõ est lex cõmunis aliquod ex illis permittendi in omnibus iustis, quod cõuincunt probationes antecedentis. Requiritur tamen priuilegium speciale in prima acceptione, quia nulla extat lex communis conferendi hominibus ea, quæ requiruntur ad omnia illa, quę collectiuê vitãda, etsi in aliquibus excellentissimæ sanctitatis viris id possit admitti, quod etiam conuincit ratio D. Thomæ, vt à Magistro Soto explicata, nec quidquã antecedẽtis probationes possũt contra istam solutionem obstare, vt ex prima solutione constat.

§. III.

Examinantur varij modi occurrendi rationi dubitandi in disputationis limine posita.

16 *Prima solutio. rationis dubitãdi.* Ad rationem dubitandi, non vno modo respõdetur à Theologis, Vega vbi supra vi argumenti conuictus, affirmat impotentiam ad vitanda omnia venialia collectiuê sine priuilegio speciali, esse solum moralem, explicans autem *cap.* 20. in quo hæc moralis impotẽtia consistat, ait. Impossibile moraliter dici id, quod non nisi raro, & cum magna difficultate potest euenire. Vnde in vi auxiliorum gratiæ, quæ communi lege conferuntur à Deo, habet homo potentiam ad omnia venialia collectiuè vitanda sufficientem, vt ad illa omnia possit obligari.

Impugnatur primo. Cæterum hæc solutio sustineri non potest, primo: nam Concilia absoluté, & vniuersaliter diffinierunt non posse iustos omnia peccata venialia collectiuè vitare sine priuilegio speciali; at hæc propositio vera esse non potest, si in aliquo casu, quãuis rarissimo, componi potest vitatio omnium venialium collectiuê cũ carentia priuilegij specialis: ergo impotentia ista, prout à Vega explicatur, aduersatur Concilijs. Probo minorem: nam dato illo casu singulari, & rarissimo, verum est dicere, aliquis iustus sine priuilegio speciali omnia venialia vitauit: ergo vniuersalis opposita, redditur falsa.

Secudo. Secundo, qui assereret, esse casum possibilē, in quo homo sine perseuerantię dono saluetur, aperte cōtradicit Tridentino docēti, nō posse hominem sine perseuerantiæ dono saluari. Et similiter si quis etiam doceret posse in casu raro contingere, vt aliquis sine præueniente Spiritu Sancti inspiratione crederet quatenus ad salutem oportet, eidē Tridētino se opponeret docenti, neminē posse credere, diligere, & sperare, sicut ad salutem oportet, sine præueniente Spiritus Sancti inspiratione: ergo pariter vt saluetur veritas propositionis, qua Tridentinū vniuersaliter docet, non posse iustos omnia venialia vitare sine priuilegio speciali, necessum est dicere, repugnare coniungi hęc duo, nempè omnia venialia vitari, & carentia priuilegij specialis. Vnde prædictus Author affirmans id posse, licet raro contingere, si de potentia consequenti loquatur, sustinendus non est, vtpotè continens suspectam doctrinam.

17 *Resp.2. alij.* Secundo alij respondent, quod licet Deus non possit præcipere id, quod est absolutè impossibile; potest tamen præcipere id, quod est impossibile ex suppositione nobis voluntaria, & quia impotentia omnia venialia vitandi est voluntaria homini, saltim in capite ratione culpæ originalis, ex qua fuit relicta; hinc est, quod non obstante prædicta impotētia, possit stare obligatio omnia collectiuè vitandi, & homini ad culpā imputari, quod aliquando venialiter peccet. Pro hac solutione referūtur Gregorius *in 2. distinctione* 28. *quæst.1. &* 2. & Marsili⁹ *quæst.*18. *art.*2.

Displicet primo. Verum solutionem istam, vt parum Catholicam, Magister Victoria reijcit *relectione vltima parte* 2.*num.*6. & meritò sanè: tum, quia expresse pugnat cum mente Augustini *lib.*3.*de libero arbitrio cap.* 18. illis verbis: *Quæcunque ista causa est voluntatis si non ei potest resisti, sine peccato ei ceditur; si autem potest, non ei cedatur, & non peccabitur, an forte fallit incautum? ergo caueat ne fallatur, an tāta fallacia est, vt caueri omnino non possit? si ita est nulla peccata sunt, quis enim peccat in eo, quod nullo modo caueri potest, peccatur autem: ergo caueri potest.* Vbi cum Augustinus de causis ex peccato Protoplasti relictis incitantibus ad peccatum loquatur, & asserat, quod si tales istæ causæ sunt, vt eis resisti nō possit, nō esse peccatum, manifestè sentit volūtarium in capite sufficiens non esse, vt homini imputetur ad culpam personalem, quod vitare nō potest, etsi ista impotentia ex primi Parentis peccato fuerit in nobis relicta.

Tum etiam: nam peccatum personale debet esse voluntarium volūtate personæ, & non solum naturæ; at peccatum originis non est voluntarium, nisi solum volūtate naturæ, & similiter ea, quæ in nobis relinquūtur ex ipso: ergo hoc genus volūtarij, sufficiens non est, vt homini imputetur ad culpam venialium commissio, si aliàs est impotens ad illa vitanda. *Secudo.*

Tum denique: nam ex opposito sequitur primo, motus sensualitatis indeliberatos, esse peccata, quod est contra fidem. Patet sequela: nā sunt effectus culpæ originalis, vt remouentis prohibens: ergo sunt voluntarij voluntate capitis. Secundo sequitur, non esse admittendam infidelitatem purè negatiuā, quæ peccatum non sit, quod est contra communem Theologorum sententiam 2.2.*quæst.*10. Patet sequela: nam eatenus datur infidelitas negatiua, quæ non sit peccatū, quatenus Deus homini denegat auxilium ad credendum sufficiens; at hæc denegatio est in pœnam culpæ originalis; & consequenter impotentia ex illa prouenients voluntaria est, iuxta Authores huius solutionis: ergo si hoc genus voluntarij est sufficiens, vt homini imputetur ad culpam venialiū commissio, etsi impotens sit ad illa vitāda, sufficit etiam vt homini imputetur non credere; & consequen- *Tertio.*

ter numquam admitti poterit infide litas negatiua, quæ peccatum non fit.

18 *Oppones.* Si opponatur in contra, Augustinus in eodem capite, vbi postquã dixisset, quædam esse peccata per ignorantiam facta, & alia per necessitatem, sic ait: *Sed hæc omnia hominum sunt ex illa mortis damnatione venientium: nam si non est ita pœna hominis, sed natura, nulla ista peccata sunt.* Et infra: *Nec mirandum est, quod vel ignorando non habeat arbitrium liberum volũtatis ad eligendum, quod rectè faciat, vel resistentia carnali consuetudine, quæ violentia mortalis successionis, quodammodo naturaliter inoleuit, videat, quod rectè faciendum sit velit, nec possit implere, illa est enim peccati pœna iustissima, vt amittat vnusquisque, quo bene vti noluit, cum sine vlla posset difficultate, si vellet, idest autem, vt quis sciens rectum non facit, amittat scire, quod rectum sit, & qui rectè facere cum possit, noluit, amittat posse cum velit: nã sunt reuera omni peccanti animæ duo ista pœnalia, ignorantia, & difficultas, ex ignorãtia dehonestat error ex difficultate cruciatus affligit, sed approbare falsa pro veris, vt erret inuitus, & resistente, atque torquente dolore carnalis vinculi, non posse alibi dimissis operibus temperare, non est natura instituti hominis, sed pœna damnati, cum autem de libera facultate rectè faciendi loquimur de illa, scilicet in qua homo factus est, loquimur.* Et *lib. de correptione, & gratia c.* 11. & 49. expressius id tradidit Augustinus, his verbis: *Si hoc auxilium homini, vel Angelo cum primum facti sunt defecisset, cum non talis natura facta erat, vt sine Dei adiutorio posset manere, scilicet, non vtique sua culpa cecidissent; adiutorium quippè defecisset, sine quo manere non possent: nunc autem, quibus deest tale adiutoriũ iam pœna peccati est*: ergo sentit Augustinus idcircò homini ad culpam imputari peccatum, quod ex ignorantia, vel necessitate, vel gratia deficiente committit, quia etsi impotens sit ad illud vitandum, hæc tamen impotentia naturalis nõ est, sed pœna peccati, saltim primi Parentis; & consequenter impotentia ex illo contracta, & voluntate capitis voluntaria, nõ excusat à culpa, quod intendũt huius solutionis Authores.

19 *Resp.* Respondeo, Augustinum in prioribus verbis, solum intendere, quod si ignorantia, & necessitas, ex quibus peccatum causatur naturales homini essent, quod ex illis committeret peccatum non esset, quia non possũt ab illo tales causæ vitari; quia autem naturales non sunt, hoc est necessariæ, sed per liberũ arbitrium diuina gratia ei oblata vitabiles, quod ita probat esse Augustinus, ex eo quod sunt pœna peccati, à quo, vt resurgat homo, habet gratiam oblatam; hinc fit, quod peccatum ex illis proueniens homini imputetur ad culpam, quia non tollit causam, quam potest per gratiam diuinam, & nihil amplius in verbis posterioribus eiusdem capitis Augustinus intendit. In verbis etiã ex libro de correptione, & gratia relatis, loquitur Augustinus de adiutorio gratiæ ad posse perseuerare per obseruantiam mãdatorum supernaturalium, quod si Angelo, vel homini in prima conditione defuissent, non perseuerando non peccassent, quia carerent physica potentia ad dictam obseruantiã, cum ex se non possent, nec Deus illis adiutorium, quo possent offerret. Id namque, quod Deus hominibus offert, sine hominum culpa nõ tollit, cum autem primo facti peccato carerent, si Deus de facto non daret adiutorium prædictũ, nec etiã tale donũ offerret, nũc autem Deus adiutoriũ, quo possint perseuerare, si velint omni homini offert, quod si homo non recipit, sua culpa non recipit, ac proinde impotentia voluntaria laborat, quo circa non perseuerare homini imputatur ad culpã.

Vn-

Vnde Augustinus non ex eo solum probat homini in hoc statu ad culpam imputari, quod non perseueret, quia carentia adiutorij sit pœna peccati originalis, & voluntate capitis voluntaria, sed hoc sumit pro signo, quatenus ex illo colligitur, tale adiutorium homini offerre, & sua culpa illud non recipere.

20 *Tertia aliorum solutio.* Tertio alij ad rationem dubitandi respondent, hominem non teneri ad omnia venialia collectiuè vitanda, sed solum ad singula: vnde sufficit potentia ad singula, quam habet in vi auxiliorum gratiæ, quæ communi lege conferuntur à Deo. *Cõtra.* Sed nec ista solutio satisfacit: nam licet verũ sit, hominem per se primo non teneri ad totam collectionem vitandam; cum nullum extet singulare præceptum per se primo totam collectionẽ præcipiens, eisdem tamen præceptis, quibus ad singula vitanda per se primo tenetur, ad totam collectionem secundario saltim adstringitur. Quod patet: nam ad hoc quod homo non peccet in singulis, est necessarium, quod totam collectionem venialium vitet, cum eo ipso, quod totam collectionem non vitet, in aliquo singulari deficiat: ergo eisdem præceptis, quibus homo ad singula vitanda tenetur primario, secundario saltim ad totam collectionem vitandam adstringitur; & consequẽter non sufficit habere potentiam ad singula venialia fugiẽda, nisi etiam gaudeat aliquali potentia ad totam collectionem vitandam.

Resp. Si dicas: id solum necessarium fore, si aliquo singulari præcepto obligaretur homo ad totam venialium collectionem vitandam, secus autem si non vno præcepto supra totam collectionem cadente, sed singulis, quibus ad singula fugienda tenetur, ad collectionem venialium fugiendam adstringatur.

Cõtra. In contrarium arguitur, quia non minus repugnans cum superioris æquitate videtur, pluribus præceptis aliquid impossibile præcipere subditis, quam id vno præcepto intimare: ergo si hoc secundum æquitati diuinæ repugnans iudicatur, illud primum non est de illius bonitate sentiendum. Et quidem Princeps humanus non minori iniustitiæ subesset, si pluribus præceptis tributa insolubilia vassallis imponeret, quam si vno præcepto id præstaret: ergo vel Deo ob supremum dominium vno singulari præcepto aliquod impossibile præcipere licet, vel non licet pluribus præceptis aliquid impossibile præcipere hominibus.

21 *Quarto Resp. Vazq.* Denique alij respondent, hominem in vi auxiliorum gratiæ, quæ cõmuni lege conferuntur a Deo, potẽtia antecedenti gaudere ad omnia venialia collectiuẽ vitanda. Vnde speciale priuilegium, vt det potentiam antecedentem, necessarium nõ est, sed solum potentiam consequentem, idest, de facto habituram effectum, sicuti de magno perseuerantiæ dono diximus *art.* 10. vt autem Deus aliquid iustissime præcipere possit, & homini ad culpam imputetur transgressio, sufficit potentia antecedens, nec requiritur consequens; vt constat in reprobo, cui imputatur ad culpam non perseuerare, cum tamen ad perseuerandum in gratia, sola gaudeat potentia antecedenti. Cõstat etiam in omni transgressione præcepti: nam quandocumque homo non adimplet præceptum, solum habet sufficientem potentiam, non efficacem, si namque hanc secundam haberet, non transgrederetur præceptum; ita Vazquez, & Meratius, vbi supra relati. Explicantes aut in istam impotentiam consequentem, affirmant consistere in eo, quod Deus nõ dederit homini cogitationes congruas, quibus infallibiliter omnia venialia collectiuè vitentur, quia scilicet non dedit illas cogitationes in illis occasionibus, in quibus præuidit habituras effectum, & vitanda peccata, sed potius in alijs, in quibus per suam scientiam mediam vidit non esse coniungendas cum actu.

22 *Reijcitur 1.* Cæterum hæc solutio, displicet primo, quia ad scientiam mediã re-

currit, quam ad nihil spectans ad ordinem gratiæ efficacis necessariam esse fusè ostenditur à nostris Thomistis tractatu de scientia condicionatorum, Nosque latissime *tomo 2. in 1. p. disp. 38.* Deinde : nam iuxta hanc solutionem, præuidet Deus hominem in statu conditionato omnia venialia collectiuè vitantem in vi cogitationum sufficientium ad generalem prouidentiam ordinis gratiæ spectātiū: ergo vt cum effectu omnia venialia collectiuè vitētur specialissimū priuilegium necessarium nō est. Probo hanc consequētiā; quia nihil potest in statu conditionato existens videri sine illis, quæ ad eius existentiam sunt necessaria: ergo si omnium venialium fuga ab homine lapso in statu conditionato sine priuilegio speciali existens videtur, hoc speciale priuilegium ad prædictam fugam necessarium non est. Ex quo vlterius sequitur, posse etiam in statu absoluto omnium venialium vitatio sine priuilegio speciali existens videri. Patet sequela : nam conditionatum transit in absolutum purificata conditione: ergo si speciale priuilegium ex parte conditionis non ingreditur in statu cōditionato, vt fuga ab omnibus venialibus sub conditione existens videatur, sine illo poterit conditio purificari ; ac proinde poterit sine illa fuga ab omni veniali ad statum futuritionis absolutę transire.

Tertio. Tertio : nam vel Deus in statu conditionato præuidit vitantem omnia venialia collectiuè in vi auxiliorum generalium gratiæ, solam Beatissimam Virginem, cui priuilegium concessit, vel etiam alios homines? Si primum, signum est manifestum auxilia generalia gratiæ sufficientiam non dare. Est namque incredibile inter tot homines, nullum nisi Virgo Beata in statu conditionato omnia venialia vitasse, si prædicta auxila dent homini sufficientiā moralem ad illum effectum. Si secundū dicatur: ergo ad solam diuinam voluntatem est reuocanda indigentia priuilegij specialis ad prętatum effectum, non ad illius magnam difficultatem, cuius contrarium à communi Theologorum docetur.

23 *Quarto.* Denique reijcitur ista solutio; nam in quocumque consistat priuilegium hoc speciale, falsum est absque illo in vi auxiliorum generalium ordinis gratiæ gaudere hominem sufficientia morali ad omnia venialia collectiue vitanda ; & priuilegium speciale solum requiri, vt det efficaciam: ergo absque illo non est in homine sufficientia moralis, seu potentia antecedens ad omnia venialia collectiuè vitanda.

Antec. prob. 1. Probo antecedens primo: nam D. Thomas in præsenti articulo, vt saluet in venialibus rationem voluntarij, & peccati, recurrit ad potentiā vitandi singula cum impotentia vitandi totam collectionem; at si in homine præciso priuilegio speciali daretur sufficientia moralis ad totam collectionem, recursus iste necessari° non esset, cum ad saluandam rationē voluntarij, & peccati in aliquo actu, sufficiat potentia antecedens ad eius oppositum, nec potentia consequens ad id requiratur, vt omnes fateri tenentur: ergo contra D. Thomam adstruitur hæc potentia antecedens in homine lapso, secluso priuilegio speciali.

Secūdo. Secundo ex eodem D. Thoma *3. parte quæst. 87. art. 1. ad 1.* vbi docet, non posse hominem in vi auxiliorum generalium gratiæ habere efficax propositū omnia venialia collectiue vitandi; quia in vi illorum nō habet potentiam ad prædictum effectum ; at si haberet potentiam antecedentem, & solum consequenti careret, posset in vi auxiliorum generalium ordinis gratiæ propositum efficax elicere omnia venialia collectiuè cauendi, vt constat ex dictis : ergo.

Tertio. Tertio: nam 2.2. *quæst. 88. art. 2.* communis Theologorum consensus fatetur, votum de numquam venialiter peccandum, esse inualidum, quia est de obiecto impossibili : at si esset possibile potentia antecedenti,

votum valeret; cum ad voti valorem potentia consequens ad obiecti exequutionem non requiratur, vt constat in voto numquam peccandi læthaliter, quod validum esse, tenet loco citato frequẽtior Theologorum sententia; cum tamen non omnibus detur potentia consequens ad omnia mortalia cauenda, sed solũ sufficiens: ergo.

Quarto Denique idem antecedens suadetur: nam etsi gratia efficax possit esse specialis respectu habentis sufficientiam per modum actus primi ad effectum, speciale tamẽ priuilegium esse non potest, vt constat discurrendo per alia: ergo si homo in vi auxiliorum gratiæ, quæ communi lege conferuntur à Deo, gauderet sufficientia morali ad omnia venialia collectiuè cauenda, gratia efficax dans potentiam consequentem speciale priuilegium non foret: fatendum ergo est, absque hoc priuilegio speciali, non esse in homine lapso potentiam antecedentem ad omnia venialia collectiuè vitanda.

§. IV.

Statuitur secunda conclusio, vt rationi dubitandi occurratur.

24 *Secũda conclusio* RElictis igitur his modis dicendi, vt insufficientibus pro ratione dubitandi diluenda, vt illius veram solutionem tradamus, sit secunda conclusio. *Impotẽtia ad omnia venialia collectiuè vitanda non est physica, sed tantum moralis.* Contrarium huius conclusionis tenẽt Zumel, Curiel, & Martinez, vbi supra relati; illam tamen docent Caietanus, Medina, Mõtesinos, Lorca, & frequentius cæteri Theologi. Et ostenditur primo: quia cum impotentia physica ad totam collectionẽ venialium vitandam egrè potest cõponi totius collectionis vitãdæ obligatio. *Prob. 1.*

Secũdo. Secundo: nam impossibilitas physica respectu alicuius collectionis constantis ex pluribus, necessario coniuncta inuenitur cum exercitio circa aliquod ex contentis sub illa; eo autem ipso, quod ita contingat, stare nequit obligatio totius collectionis vitandæ, vt cõstat in homine, qui non est necessitatus physicè ad aliquem determinatum locum; quia tamen est necessitatus physicè ad essendum vagè in aliquo loco, est semper coniuncta huiusmodi necessitas cum exercitio essendi in aliquo loco, quo circa, nec vno, nec pluribus præceptis potest prohiberi omnis loci occupatio. Constat etiam in necessitate physica, quam in sentẽtia aliquorum habet voluntas ad volẽdum, aut nolendum obiectum propositum per intellectum, quæ coniũcta inuenitur cum exercitio alicuius ex prædictis actibus; quo circa nequit vterq; prohiberi, nec per vnũ, nec per plura præcepta: ergo si impotentia hominis lapsi ad totam venialium collectionem cauendã, physica esset, prohiberi non posset, nec vno præcepto, nec pluribus.

25 *Tertio.* Tertio, necessitas hominis lapsi aliquando peccandi venialiter nõ est physica, sed tantum moralis: ergo impotentia totam collectionem vitandi non est physica, sed moralis. Consequentia est euidens: antecedẽs autem ostenditur primo: quia solum bonum infinitum clare visum potest necessitare physicè antecedenter voluntatem humanam, vt docet D. Thomas 1. 2. *quæst.* 10. *art.* 2. & 3. ergo nec à sing lis obiectis [illegible] peccatorum, nec ab omnibus simul potest voluntas hominis antecedenter physice necessitari. Secundo: nã cum necessitate physica anteceden-

ti componi non potest libertas; at voluntas hominis lapsi, libera est respectu totius collectionis, aliàs non posset illi totius collectionis vitatio mandari: ergo. Tertio: nam tota collectio occasionum incitantium ad leuia peccata non mouent physicè, sed solum moraliter voluntatẽ humanam, ad modũ quo subitæ cogitationes intellectus, & piæ voluntatis affectiones in ordine gratiæ solum moraliter mouent ad bonum; at quia hæc auxilia moralia solum mouent moraliter, nec singula sumpta seorsim, nec omnia collectiuè accepta possunt infallibiliter physicè, aut metaphysicè cum consensu connecti, nec ad illum physicè necessitare, siue necessitate antecedenti, siue necessitate infallibilitatis, vt tenet frequentior Thomistarum sentẽtia *Tractatu de Auxilijs*: quo circa vt detur medium infallibiliter cum consensu connexum agnoscunt physicam præmouentem qualitatem à prædictis motibus distinctam: ergo pariter, nec singula incitamẽta peccandi venialiter, nec omnia collectiuè possunt voluntatem humanã physicè antecedenter necessitare. Et ratio omnium est: nã etsi ex collectione plurium moraliter concurrentiũ consurgere possit moralis necessitas, quæ in illorum singulis non reperiatur; physica autem, aut metaphysica consurgere nequit; singulæ autem occasiones peccandi solũ moraliter incitant ad peccandum; & idcircò ex collectione illarum, quamuis multiplicentur, non potest plusquam moralis necessitas ad peccandum concurrere. Quod amplius con-

Cõfirm. firmo: nam efficaciora sunt auxilia moralia diuina ad mouendũ ad bonum, quam incitamenta peccãdi ad mouendum ad malum; at illarum collectio non potest physicam necessitatem inducere ad bonum: ergo collectio istorum physicam necessitatem ad malum inducere nequit.

26 Arg. 1. Nec vrgent contrariorũm motiua, primo arguit Curiel: nã si physica impotentia non esset, votum de numquam venialiter peccando valeret, sicuti est validum votum nũquã peccandi mortaliter, eo quod solũ est in homine lapso moralis impotentia respectu mortalium.

Secundo: quia maior est impotentia respectu collectionis venialium, quam respectu mortalium; at respectu horum est in homine impotentia moralis: ergo respectu illorum est impotentia physica. Secũdo.

Tertio arguit Curiel. nam hæc impotentia non prouenit præcisè ab impedimentis extrinsecis, sed ex inclinatione intrinseca hominis, qua secundum partem sensitiuam vehementer in obiecta sensibilia propendit: ergo est impotentia ratione alicuius intrinseci; & consequenter est impotentia physica. Tertio.

Denique arguitur: nam impotentia moralis, ad difficultatem solũ reducitur: ergò ad omnia venialia collectiue vitanda solum est in homine lapso impotentia moralis sine priuilegio speciali non impossibilis, qualiter à Concilijs asseritur, sed solum difficilis erit dicenda totius collectionis vitatio sine tali priuilegio, quod menti Conciliorum non congruit. Quarto

Ad primum respondeo negando sequelam; nec est simile de peccatis mortalibus: nam licet homo ratione sui sit impotens moraliter ad illa fugienda; est tamen potens per gratiam ex communi lege sibi paratam, quod sufficit, vt votum ea omnia vitãdi sit validum; respectu autẽ venialium, nec potest ex proprijs, nec per gratiam paratã à Deo, cum paratus non sit ad speciale priuilegium tribuendum, sine quo non adest in homine potentia moralis. 27 Ad 1. resp.

Ad secundum, nego consequentiam; nam intra genus impotentiæ moralis datur magis, & minus, sicut non valet: *Ante habitualem gratiã est in homine impotentia ad omnia læthalia per proprias vires fugienda, maior quam supposita reparatione per gratiam; sed post gratiã iusti-*

ficationis infussam, est in illo impotentia moralis: ergo physica ante gratiam. Maior enim, & minor sunt verè, & cōsequens falsum; ita in præsenti.

Ad 3. Ad tertium, concesso antecedēti, distinguo primum cōsequens: ratione alicuius intrinsece physice necessitantis, nego consequentiam: libertatem physicam relinquentis, cōcedo consequentiam; ex quo nō colligitur esse physicam impotentiam; & instatur argumentū respectu grauis tentationis, ad quam vincendam non nascitur impotentia præcisè ab extrinseco, sed etiam ex inclinatione partis inferioris, qua homo in sensibilia magis, quam in bonum rationis propendit, & tamen non physica, sed moralis est prædicta impotentia.

Ad 4. Ad vltimum argumentum dicatur, non quamcumque difficultatem sufficere ad inducendam impotentiā moralem, sed solum difficultatem, ita vehementem, vt licet possit metaphysice vinci; nūquam tamen vincatur, nec vincenda sit, sicut dicitur de auxilijs moralibus, quæ in motibus subitis intellectus, & voluntatis consistunt, quod licet homo Deo sua illustratione victrice delectatione vocanti resistere possit, nūquā tamen resistet; id autem, quod hoc modo impossibile est, absolute impossibile dicitur, sicut in Euangelio absolute dicitur necessarium, vt scādala veniant, & impossibile, quod non veniant, etsi necessitas physica nō sit, & impossibilitas solū moralis.

28 *Instabis* Sed dices, sequi ex hac solutione, impotentiam istam sine priuilegio speciali, non esse antecedentem, sed consequentem; consequens aduersatur superius dictis: ergo. Probatur

Sequela prob. 1. sequela primo: nam impotentia consequens est illa, quæ licet habeat sufficientiam ad actum, numquam tamen est coniungenda cum illo; talis est impotentia respectu collectionis, qualiter explicatur à nobis: ergo.

Secūdo. Secundo: impotentia resistendi victrici delectationi gaudēti efficacia morali in ordine ad bonum, solū est consequens in communi Theologorum sententia; at impotententia resistendi omnibus incitamentis ad leuia peccata, cum illa æquiparantur à nobis: ergo solum est consequens.

Tertio. Tertio, impotentia resistendi præmotioni efficaci Thomisticæ solum est consequens, eo quod non tollit posse dissentire absolutè, sed solū posse coniungendum cum actu: ergo idem quod prius.

Quarto Denique: nam impotentia ad grauis tentationis victoriam solum est consequens, licet difficulas sit antecedens, quod supra verius existimauimus; at non alia ratione, nisi quia adest in homine potentia ad resistendum absolutè, numquā tamen coniūgendam cum actu sine gratia speciali: ergo si hoc totum, & nihil aliud concedimus respectu collectionis venialium, solum adstruimus impotentiam consequentem ad illam.

29 *Resp. ad 1. prob. sequela* Respondeo negando sequelam: ad primam probationem, distinguo antecedens: si negatio coniunctionis futuræ cum actu solum ex defectu alicuius ex parte actus requisiti proueniat, concedo antecedens; si ex defectu requisiti ex parte principij, vel impedientis ex parte illius, nego antecedens, & nego consequentiam; quia potentiam istam respectu collectionis venialium numquam esse coniungendam cum actu, non prouenit præcisè ex defectu applicationis ad actum, sed ex defectu plenæ aduertentiæ, ne motus insurgant, & ex incitamentis peccandi, licet plena illa aduertentia ad posse physicum, nō requiratur, sed semiplena aduertentia sufficiat, requiritur tamen ad posse moraliter, ac proinde ex defectu illius consurgit impotentia antecedens, non physica, sed moralis.

Ad 2. Ad secundam dicatur, impotētiam resistendi Deo efficacia morali vocanti, solum esse consequentem physicè, moraliter tamen esse antecedentem, & idem dicimus in nostro casu.

Ad 3. Ad tertiam, concesso antece-

denti, nego consequentiam. Et ratio discriminis est: nam cũ physica præmotio nõ requiratur ex parte actus primi, nec physicê, nec moraliter, sed solum vt applicatio ad actum secundum; hinc est, quod nec det, nec tollat potentiam antecedentem ad oppositum actum, adhuc moralem; aduertentia autem plena rationis ad venialia collectiuè fugienda, requiritur ex parte actus primi; vnde cum incitamenta venialiter peccandi illam tollant, tollunt aliquid ex parte actus primi desiderati ad posse moraliter, ac proinde constituunt impotentiam moralem antecedẽtem.

30 *Ad 4.* Ad vltimam probationem dicatur, difficultatem respectu vnius, vel alterius tentationis vrgentis, nõ adeô esse magnam, vt antecedentem impotentiam, adhuc moralem constituat, bene tamen omnes collectiuè sumptæ, sicut enim vnum, vel alterum difficultans actum, non tollit physicam potentiam, multa autẽ simul sumpta deuenire possunt ad tollendam potentiam physicè expeditam, physicê illam impediendo; ita pariter vnum, vel alterum difficultans moraliter, posse moraliter per modum actus primi non tollit, bene tamen plura sumpta collectiuê, & licet gratia specialis, vt de facto vincatur tentatio, semper requiratur, non tamen requiritur, quia excedat facultatem moralem, sed solum quia excedit exigentiam illius, eo quod vrgenti graui tentatione est volũtas ad ei succumbendum magis procliuis, vt ibi explicuimus.

Instabis primo. Nec refert si obijcias primo, etiã grauem tentationem tollere cognitionem viuatiorem boni, quæ concurrit ex parte actus primi: ergo constituit impotẽtiam moralem antecedentem.

Secũdo. Secundo, posse adeô crescere grauem tentationem, vt constituat vehementem difficultatem; at magna difficultas constituit moralẽ impotentiam per modum actus primi, iuxta nostram doctrinam: ergo.

Ad 1. resp. Respondeo ad primam ex his obiectionibus, cogitationem viuatiorem boni non requiri simpliciter, vt possit adhuc moraliter homo operari per modum actus primi, sed solum vt applicatio ad actum detur non supra debitum.

Ad secundam, concedo libenter consequentiam; & tunc est recurrendum, vel ad solutionem Thomistarum, iuxta primum modũ, vel ad vltimam solutionem ex his, quas tradidi de graui tentatione agendo. *Ad 2.*

§. V.

Ratio dubitandi diluitur.

ET ex his ad rationem dubitandi in principio positam respondetur, concessa maiori, negãdo minorem: ad cuius probationẽ, concessa maiori, distinguo minorem: si nec physicẽ, nec moraliter possit respectu collectionis, aut moraliter respectu singulorum, prout obseruanda occurrunt, concedo minorem: si possit potentia physica respectu collectionis, & respectu singulorum collectionis moraliter, nego minorem, & consequẽtiam. Itaque vt homo possit à Deo obligari respectu totius collectionis, sufficit, quod ad illam habeat physicã potentiam in vi gratiæ sibi paratæ, & ad singula collectionis potentiam moralem, & quia hoc ita contingit respectu venialium; hinc est, quod iustissimẽ obligetur à Deo. 31 *Vera solutio rationis dubitãdi in principio disp. posita.*

Cæterum contra hanc solutionem plura solẽt opponi; primo, quia nullo modo est concedendum, nos esse obligatos ad aliquid impossibile; at id quod est impossibile moraliter, absolutè dicitur impossibile: 32 *Replicabis 1.*

ergo

ergo si homo est obligatus ad totam collectionem venialium vitandam, nequit fuga ab illis impossibilis esse moraliter. Secūdo si fuga ab omnib⁹ venialib⁹ esset impossibilis physicè, non posset à Deo, nec vno, nec pluribus præceptis mandari: ergo pari ratione, si adstruatur impossibilis moraliter.

Secūdo.

Tertio. Tertio, repugnat Deum præcipere aliquod singulare moraliter impossibile, tam ex proprijs viribus, quam per gratiam ex omni lege paratam: ergo repugnat etiam Deum aliquam collectionem nobis præcipere impossibilem moraliter vtraque ratione. Patet consequentia: nam quoad physicam impossibilitatem par ratio inuenitur respectu singularis, ac respectu collectionis quo ad præcipi: ergo idem etiam existimari debet quoad impossibilitatem moralem.

Quarto Quarto, non potest Deus sub mortali obligare, nec vno, nec pluribus præceptis collectionem aliquā impossibilem nobis moraliter, tam ex proprijs viribus, quam per gratiam paratam: ergo nec sub veniali.

Quinto Quinto, quia nō stat potentia moralis ad singula venialia vitanda, absque morali potentia ad omnia collectiuè cauenda: ergo prima cōcessa, non potest negari secūda. Probatur antecedens primo: quia à singularibus sufficienter enumeratis ad vniuersale distributum, est bona consequentia; at vt detur potentia moralis ad singula, debet dari potentia moralis ad omnia singularia totius collectionis venialium: ergo & ad totam collectionem illorum. Secundo, non stat actu fugere singula, quin actu tota collectio caueatur: ergo nec stat potentia moralis ad singula, absque morali potentia ad totam collectionem vitandam. Tertio, si Deus daret homini potentiam moralem ad totam collectionem vitandam, non aliter daret illam, nisi dando potentiam ad singula, sicut nec aliter tota aliqua collectio de facto vitatur, quam singula collectionis vitando: ergo si de facto ex vi auxiliorum gratiæ possunt moraliter singula venialia vitari, potest moraliter vitari tota venialium collectio.

33 *Ad 1. resp.* Ad primam respondeo, distinguendo maiorem: ad aliquid impossibile, prout obseruandum occurrit, concedo maiorem: sub aliqua communi ratione, sub qua in exercitio obseruandum non venit, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam: quia non tota collectio, sed singula præceptorū collectio in exercitio obseruāda se offert, & ideò sufficit, quod moraliter singula sint possibilia, vt Deus iustissimè hominem obliget.

Ad 2. Ad secundum, dato antecedenti, nego consequentiam. Et ratio discriminis est, quia impossibilitas physica respectu collectionis, inuenitur coniuncta cum necessitate exercitij circa aliquod singulare collectionis, & ideò prohiberi non potest, nec vno, nec pluribus præceptis, vt constat in exemplis adductis inter confirmandam secundam cōclusionem: in morali autem impossibilitate non ita contingit, moraliter namque impossibile est, vt inter tot homines aliquis illorum non ludat, & tamen nullus illorum necessitatus est ad ludendum, adhuc moraliter, & ideò stare potest cum morali impotentia ad aliquam collectionem vitandam collectionis prohibitio.

Ad 3. Ad tertium, concesso antecedenti de lege ordinaria, secus de potentia absoluta, nego consequentiam. Ratio autem discriminis est: nam singulare in se ipso vitandum, vel executioni mandandum occurrit, & ideò debet esse possibile physicè, & moraliter; collectio autem non, sed in suis singularibus; quo circa sufficit, quod in illis, prout seorsim occurrunt, detur physica, & moralis potentia.

Ad 4. Ad quartum, concesso antecedēti de lege ordinaria, non autē de potentia absoluta, nego consequentiā. Discrimen autē consistit in eo quod cum mortalis culpa grauissima sit, & magnam pœnam mereatur, sicut

hac ratione perfectius voluntarium exposcit, ita etiam expeditionẽ potentiam desiderat, nec Deus ad illã obligat, nisi vel supponat, vel dare sit paratus expeditam potentiam.

34 *Ad 5.* Ad quintum, nego antecedens: ad primam probationem, distinguo maiorem: si numerentur, quatenus vniuersale collectiuê acceptum componunt, concedo maiorem: si non ita contingat, nego maiorem; & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam: itaque posse vitare omnia singularia collectionis est posse vitare hoc sine necessitate cadendi in aliquod vagẽ, & in confusso, & sic de singulis; sic autem facta numeratione singularium, non potest homo expedite moraliter illa vitare, vnde nec potest totam collectionem cauere. Ad secundam, concesso antecedẽti, nego consequentiam: quia in actuali fuga singulorum non datur locus distinctioni penes collectiue, vel diuisiuê; cum eo ipso, quod vitet singula vniuersaliter non sit necessitas cadendi in aliquod vagê, & in confusso; vnde hæc consequentia negari non potest: *Vitat hoc, & hoc, & sic de singulis: ergo vitat omnia collectiuè*; loquendo autem de potentia morali singula vitandi, locum habet prædicta distinctio; vnde à potentia vitandi singula, non valet consequentia ad potentiam vitandi collectiué omnia. Ad tertiam, distinguo antecedens: nisi dando potentiam ad vitanda singula sine necessitate cadendi in aliquod vagê, & in confusso, cõcedo antecedens: cum tali necessitate, nego antecedens, & consequentiam: quia potentia moralis, qua homo gaudet ad singula venialia cauẽda, est cum necessitate cadendi in aliquod vage, & in confusso, & ideô nõ extenditur ad totam collectionem fugiendam. Et hæc de prima disputationis parte.

§. VI.

Secunda pars disputationis resoluitur.

Circa secundum, quod examinãdum proposui, cui scilicet hoc priuilegium fuerit de facto cõcessum, communis Theologorũ sententia defendit, fuisse cõcessum Beatissimæ Virgini, & non alteri Sãctorum. Primam partem negarunt Caluinistæ blasphemo ore dicentes, Beatissimam Virginem peccasse venialiter peccato inanis gloriæ, & dubitationis in fide. Negauit etiam Gregorius *in 2. distinct. 30. quæst. 2. articulo* 1. relatus à Montesino vbi supra *num.* 20. esse tamen de fide, docent cæteri Theologi; constat ex Tridentino *sessione 6. cap.* 23. verbis vbi supra relatis, docuitque Augustinus *libro de natura, & gratia cap.* 36. vbi loquens de Virgine Beatissima ait, *de qua nullam prorsus, cum de peccatis agitur, habere volo quæstionem.* Docent etiam communiter Ecclesiæ Patres, quos referunt Vega *lib.* 14. *cap.* 16. Et Suarez *tom.* 2. *in tertiam partem disputatione* 24. *sectione* 4. Secundam partem negarunt Galaminus *libro septimo de Arcanis cap.* 9. Et Catherinus relatus à Vega *vbi supra*, qui docent Ioannem Baptistam, & Ieremiam numquam venialiter delinquisse, quod etiam de Iacobo minore, tenent quidam, quos sine nomine refert Lorinus *in Versum sextũ Psalmi* 45. Illam tamen docent cæteri Theologi, in gradu autem certitudinis inter se aliqualiter dissidẽt. Curiel vbi supra *conclusione* 4. §. *& si inquiras*, oppositã sententiã 35 *Cõclusio Catholica.*

ab

ab omni nota liberam censet: idem tenet Suarez *lib. 9. de gratia cap. 8. num. 32.* Zumel *vbi supra*, quantum ad Ioanem Baptistam sententiam illam esse improbabilé, quoad cæteros Sáctos, etiam eximiæ sanctitatis esse temerariam defendit. Vazquez *tomo 2. in 3. partem disp. 20. cap. 15.* aliter distinguens affirmat, temerarium esse tale priuilegium Baptistę concedere, illud autem ad multos extendere esse errorem in fide. Lorca vero *vbi supra difficultate 4.* putat esse certum de fide, omnes iustos, excepta Deipara, venialiter peccasse aliquando: cui magis assentior.

36 *Prob. 1.* Probaturque primo ex Augustino *lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 14.* illis verbis: *Nullus autem in Ecclesia recte posset ordinari minister, si dixisset Apostolus, si quis sine peccato, vbi ait, si quis sine crimine est. Aut si dixisset, nullum peccatum habentes: vbi ait, nullum crimen habentes. Multi quippe Baptizati fideles sunt sine crimine; sine peccato autem in hac vita neminem dixerim, quantalibet Pelagiani, quia hæc dicimus, aduersum nos inflentur, & dirumpantur insania, non quia peccati aliquid remaneat, quod in baptismate nō remittatur, sed quia in nobis in huius vitæ infirmitate manentibus quotidie fieri non quiescunt, qui fideliter certātibus, & misericorditer operantibus quotidiè remittantur.* Eandem sententiam eisdem ferê verbis expressit *lib. de dono perseuerantiæ cap. 2.*

Secūdo. Secundo, quia à generali lege, seu regula, non licet quempiam excipere sine fundamēto in Scriptura, Cōcilijs, aut Patribus; at omnes iustos venialiter quandoque peccasse constat ex testimonijs Scripturæ in principio relatis: ergo cum nec ex Scriptura, nec Concilijs, nec Patribus fundamentum exceptionis habeamus, præter quam in Beatissima Virgine, vt certum de fide est tenendum, nullum præter illam omnia venialia vitasse.

Et confirmo primo: quia exceptio firmat regulam in contrariū; at Tridentinum loco *vbi sup.* ab hac regula generali solum excipit Beatissimam Virginem: ergo manifeste colligitur cæteros præter ipsam sub generali regula comprehendi. *Conf. 1.*

Confirmatur, & vrgetur secundo, quia namque in Scriptura habetur lex generalis de contractione originalis culpæ, hæreticum erit asserere sanctorum aliquem, illam non contraxisse, excepta Deipara, de qua litigant Theologi: ergo eadem ratione hæreticum erit asserere Sanctorum aliquem, excepta Deipara, omnia venialia collectiuè vitasse. *Conf. 2.*

§. Vltimus.

Obiectionibus occurritur.

Sed oppones primo Augustinū *libro 2. de peccatorum meritis cap. 5.* vbi ait, *asserentibus, hominem esse in hac vita sine peccato non esse continuo incauta tenacitate obsistendum.* Et *epistola 95.* ait, id sentire non esse diabolicam impietatem, & *lib. de spiritu, & litera cap. 2.* docet, non esse pernitiosum errorem: ergo ex mente Augustini sine erroris nota potest defendi Sanctorum aliquem totam vitam sine leui culpa transisse, dummodo id nō libero tribuamus arbitrio, sed diuinæ gratiæ adiutorio. 37 *Arg. 1.*

Sed Augustinum pro nostra sententia stare, constat ex testimonio pauló antea relato, & loco in contrarium adducto *cap. 7.* vbi postquā secūdam quæstionem, alteram de possibili, quam diffinierat *cap. 6.* alterā *Resp. 1.*

de facto, scilicet, an de facto fuerit aliquis iustus in hac vita sine peccato? Sic ait: *Si autē, quod secundo loco posueram, quæratur, vtrum sit? Esse non credo: magis enim credo Scripturæ dicenti, non intres in iudicium cum seruo tuo, quoniam non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.* Sentit ergo manifeste Augustinus veritatem istam, videlicet neminem Sanctorum in hac vita fuisse sine peccato, fide, qua Scripturæ creditur, esse tenendum. Vnde in primo loco in contrarium adducto, nō loquitur quoad quæstionem de facto, sed de posibili, & asserit dicentibus, id posse contingere non esse indiscreta temeritate aduersandum; si enim hoc posse per gratiam intelligant, vera erit illorum sententia, non quidem per gratiam ex communi lege paratam, sed per gratiam priuilegij specialis. Hanc autem esse Augustini mentem manifeste constat ex illis verbis. *Si enim esse posibile negauerimus, & hominis libero arbitrio, qui hoc volendo appetit, & Dei virtuti, & misericordiæ, qui hoc adiuuando efficit derogabimus.* Non autem derogatur diuinæ virtuti asserendo id esse imposibile per gratiam, quæ communi lege confertur à Deo: ergo loquitur aperte Augustinus de posibilitate per gratiam priuilegij specialis. In secundo testimonio explicari potest Augustinus de potentia antecedenti per gratiam ex communi lege paratam, quam adstruere nō est error in fide, sed ad summum erit error humanus, quæ interpretatio fundamentum habet in illis Augustini verbis ad finem epistolæ. *Sed quomodo se habeat ista quæstio; quia etsi non inuenitur homo in hac vita sine peccato, id tamen dicitur posse fieri per adiutorium gratiæ, & spiritus Dei, quod vt fiat conādum, atque poscendum est, tollerabiliter in hoc quisque fallitur, nec diabolica impietas, sed error humanus est, &c.* Vbi, vt constat in prioribus verbis, docet, & supponit Augustin. id numquam esse factum. Vnde in sequentibus loquitur de potentia antecedenti, & hanc omni gratiæ tribuere non est error in fide, sed tollerabilis error humanus. Vel secundo dicatur, loqui Augustinum comparatione ad errorem Pelagij id posse tribuentis viribus arbitrij creati, cū quo errore cōparatus alius, tollerabilis est, & humanus, non autem in sensu absoluto. Et eodem modo interpretandus est Augustinus in tertio testimonio in contrarium adducto. Non enim, ait Augustinus, non esse errorem, sed non esse pernitiosum errorem, qualis error Pelagij. Vnde subiunxit; *sed illis acerrimè, ac vehementissime resistendum est, qui putant sine adiutorio Dei, &c.* *Secūdo resp.*

Oppones secundo ex Concilio Tridentino *sessione 6. de iustificatione cap. 12. & Canone 16.* vbi diffinitur, neminem posse esse certum de sua prædestinatione, ant perseuerantia, nisi ex speciali reuelatione; & tamen qui diceret sanctorum aliquem hanc reuelationem habuisse; & consequenter certitudinem de sua prædestinatione, nulla nota esset dignus: ergo pariter, quāuis loco citato diffiniat, neminem posse sine speciali priuilegio vitare omnia peccata venialia per totam vitam, nulla nota erit dignus, qui dexerit, fuisse alicui sanctorum tale priuilegium concessum, & ratione illius omnia venialia per totam vitam vitasse. 38 *Arg. 2.*

Respondeo, concessa maiori, & minori, negando consequentiam; tum, quia cum Concilium excipiat in nostro casu Beatissimam Virginem, circa omnes alios generalem regulam firmat. Vbi autem diffinit neminem, absque speciali reuelatione possè esse de sua prædestinatione securum, cum exceptionem non faciat, non est fundamentū, vt asseram omnes præter aliquē suæ prædestinationis certitudinē habere nō posse. Tum etiā, quia in Scriptura nō asseritur vniuersaliter neminē posse esse de sua prædestinatione securum, sed cum hoc addito, *absque reuelatione* *Resp.*

Digitized by Google

Dei: vnde solú ille, qui assereret, absque tali reuelatione constare alicui sancto, aut homini iusto suã prædestinationem, locutionibus Scripturę se opponeret; at respectu venialium sunt locutiones vniuersales, quibus absolutè asseritur, omnes iustos multoties peccare, & Cócilium Mileuitanum docet: *Omnium iustorũ esse vocem illam: Dimitte nobis debita nostra*: Et Tridentinum *cap.* 11. ait: *Iustos, quamuis Sãctos in leuia, & quotidiana incidere peccata, & iustorum esse vocẽ illam humilem, & verã: Dimitte nobis debita nostra.* Asserente autem aliquem iustũ multo tempore venialibus culpis carere, est verificare propositionẽ contradictoriam vniuersali traditæ ab Scriptura & Conciliis.

39 *Vltimo arg.* Denique obijcies illud, quod de Beato Ioanne canit Ecclesia *Ne leui, saltim maculare vitam famine posset*: ergo omnia etiam leuia peccata vitauit. Et Lucæ 1. de Parentibus Baptistæ, asseritur, *quod ambulabant in mãdatis Dei sine querella*: ergo sine vllo etiã veniali peccato.

Resp. Respondeo ad primum; non dici Ioannem omnia venialia vitasse, sed ea intentione desertũ adijsse, vt omnia venialia posset viribus Dei gratiæ vitare. Ad secundum dicatur cũ Augustino *epist.* 95. *erga finem*, nomine *querellæ*, intelligendum esse, vel graue crimen, vel peccatum erga proximum, qui conqueri posset; quod autem Præcursoris Parentes aliqua, licet leuia peccata commisserint, probat ibi Augustinus, eo quod Zacharias Sacerdos fuerit, omnes autẽ tunc Sacerdotes necesse habebant, ex lege Dei primitus pro peccatis suis sacrificiũ offerre; deinde pro populo, ex quo cõuincebãtur, se peccatores fateri, sicut nunc omnes ad id ipsum fatendum conuincimur, eo quod iussi sumus in oratione Dominica dicere: *Dimitte nobis, &c.*

40 *Primũ corollarium.* Ex dictis in discursu disputationis, colligo primo, posse iustos pro aliquo breui tẽpore omnia venialia vitare. Quod patet: nã Cócilia loquũtur pro tẽpore totius vitę, idest, diù, & ad longum durante; & quia ratio, qua vti sumus pro breui tempore non conuincit; potest enim pro illo ratio esse in vigilia, ne à motibus appetitus præueniatur, & cadat; mensura autẽ temporis, quo possint ab omni leui culpa abstinere, non eadẽ assignatur ab omnibus, quibusdam asserẽtibus esse vnum diem, alijs quatuor horas, alijs vero docentibus, nõ posse vnum terminum præfigi pro omnibus, sed metiendum esse attentis fragilitate, complexione subiecti, & occasionibus variè occurrentibus.

Secundo colligo, non esse errorẽ dicere iustum aliquem omnia venialia in aliqua peculiari materia collectiuè vitasse, imò crediderim id esse verum de Nostro Doctore Angelico dicere de omni veniali superbię, iuxta id quod de ipso canit Ecclesia: *O munus Dei gratiæ vincẽs omne miraculũ, vestisera superbia nuquam persensit stimulum!* & de omni veniali carnis ab eo tempore, quo sẽ sit sibi ab Angelis lumbos præcingi, ex quo vt in eius officio dicitur: *Omnis postea libidinis sensu caruit*: mirã sanè sapientiæ, & castitatis cum tam eximia humilitate coniunctio, cũ vanitas indiuiduus comes soleat esse sapientiæ, & elatio castos aggreditur communiter. 41 *Secũdũ*

Denique infero, nulla nota esse dignum asserere aliquem eximiæ sanctitatis virum omnia venialia ex genere collectiuẽ vitasse, cum adhuc testimonia Scripturæ, & Conciliorum vera subsistãt per hoc, quod venialia ex imperfecta deliberatione cõmisserint, sed non ita facile esse extendendũ propter magnam difficultatem, quæ in illorum vitatione inuenitur propter nimiã frequentiam, qua occurrunt. Et hæc de ista Disputatione applicãda litteræ Magistri *in* 2. *dist.* 28. *& dist.* 30. §. 7. ibi: *Sẽper pugna est in corpore mortis huius.* 42 *Tertiũ.* *M.Sẽt.*

***

DISPVTATIO QVADRAGESIMA SEXTA.

An auxilium ad aliquando supernaturaliter bene operandum, sit gratia specialis respectu hominis, vt iustificati per gratiam?

§. I.

Vera sententia eligitur, & probatur.

Nu. 1. *Primũ præsuppositum* IN QVA DISputatione indubitatũ est apud Theologos primo: ad quemcumque actum supernaturalẽ, necessarium esse actualem concursum diuinum supernaturalis ordinis. Quod patet *Prob. 1. ex ratione D. Tho.* primo ratione Diui Thomæ in præsenti: quia omnis causa secunda indiget à prima moueri motione proportionata cum effectu: ergo ad actum supernaturalem motio, seu concursus supernaturalis requiritur. Et *Cõfirm.* confirmari potest, ex eo quod concursus iste passiuè acceptus, vel ab actione nostra, est indistinctus, vt alij qui volunt, vel qualitatem, aut motionem præuiẽ in causa receptã importat: si primum, non potest supernaturalis non esse, vtpotê identificatus cum actu supernaturali. Si secũdum, cum sit operationis supernaturalis principium specificatum ab illa, non potest non in eodem ordine cum illa constitui. An autem in homine iustificato præter habitus ex parte principij, & concursum actualem gratia committans, & adiuuans requiratur ad omnẽ actum supernatutalem in motibus indeliberatis voluntatis, & intellectus cõsistens? Sub lite est apud Theologos, de quo agitur in Tractatu de Auxilijs.

2 *Secũdũ* Secundo exploratum est apud nostros Thomistas, præter habitus

dan-

dantes posse ad supernaturales actiones, & concursum simultaneum diuinum, requiri concursum præuium in causam, quo præuiè applicetur ad actum, Deo subordinetur, & in aliquorum sententia ex parte actus primi compleatur ad actiones supernaturales, quod fit per quandam qualitatem fluidam, seu actualem motionem physicè præmouentē infallibiliter cum actu connexam.

Tertiò. Tertio: omnes fatentur qualitatem istam, in qua in nostra sententia, auxilium efficax positum est, & concursum simultaneum diuinum, qui solus in aliorum sententia requiritur, supposita constitutione causæ in actu primo, esse specialem gratiā absolutè, & comparatione facta ad naturam. Quod patet: nam si debetur non est homini ratione sui, sed ratione gratiæ iustificantis; at gratia iustificans specialis gratia est: ergo qualitas illa, seu concursus simultaneus diuinus, qui ratione habitualis gratiæ debentur, si forte debentur, ad specialem gratiam pertinent respectu naturæ.

3 *Punctus difficultatis.* Quod igitur investigandum proponimus, est, an sicut homini ex vi doni creationis debetur applicatio ad aliquando bene operandum moraliter, quæ applicatio idcircò specialis gratia non est, sed sub dono creationis comprehensa; ita homini ex vi iustificationis, non ratione sui, sed ratione gratiæ debeatur id, quo transit de actu primo ad aliquando benè operandum supernaturaliter in actu secundo, & consequēter specialis gratia à dono iustificationis distincta non sit?

Prima sētētia. Prima sententia tenet, nec deberi homini ratione sui, nec homini reduplicatiue, vt iustificato; & cōsequenter esse specialem gratiam respectu illius sub vtraque ratione. Ita Montesinos *Disputatione 29. quæst. 2. num. 34.* Et Lorca *Disputatione 3.* (Montes. Lorca.)

Secūda. Secunda per oppositum docet, deberi homini ratione habitualis gratiæ ex vi doni iustificationis, vt aliquādo bene supernaturaliter operetur; & consequenter id, quo applicetur specialem gratiam non esse à iustificationis dono distinctam. Ita Caietanus, & Medina *in præsenti.* Curiel *dubio vnico § 3.* & Suarez, *lib. 3. de auxilijs cap. 4. num. 6. & lib. 10. de gratia cap. 2. num. 12.* Pro illa referens Valentiam in præsenti. Et Belarminium *lib. 6. de gratia, & libero arbitrio cap. vltimo assertione 13.* (Caieta. Curiel. Suarez. Valét. Belarm.)

4 *Conclusio prob. 1. ex D. Tho.* Quam sententiam pro conclusione statuens, ostendo primo ex Diuo Thoma *in præsenti articulo*, in prima ratione, qua probat in homine grato indigentiam diuini auxilij ad aliquando bene operandum ex generali dependentia causæ secundæ à prima; at ex hoc principio solum infertur indigentia auxilij generalis diuini, quod etsi gratia sit specialis respectu hominis ratione sui, respectu illius affecti habituali gratia, & virtutibus consequentibus ipsam, ad generalem expectat concursum: ergo.

Secūdò. Secundo hac ratione: homini ex vi doni creationis debetur auxilium ad aliquando bene operandum moraliter, quia ex vi illius accepit naturam inclinatam sufficienter, & proportionatam cum aliquo opere bono morali, vt vidimus supra, & fatentur Montesinus, & Lorca, contra quos disputamus; at ex vi iustificationis accipit homo gratiam habitualem, & virtutes infusas, quibus per modum actus primi sufficienter, & proportionate inclinatur ad aliquando bene operandum moraliter: ergo debetur homini reduplicatiuè vt grato auxilium, quo applicatur ad aliquando bene operandum supernaturaliter; & consequenter tale auxilium specialis gratia non est cōparatiuè ad hominem, vt habituali gratia exornatum.

5 *Resp. Montesinos.* Respondet Montesinus *vbi supra num. 37.* assignando rationem discriminis, consistentem in eo quod homini ad aliquando bene operandum moraliter debetur cogitatio

boni honesti naturalis, qua illius voluntas excitatur ad bonum, & in actu primo sufficienter completur, vnde etiam debetur concursus ad aliquando bene operandum moraliter; at vero voluntati nostra, vt supernaturali habitu affectæ, non debetur cogitatio, qua excitetur ad bonum supernaturale amplectendum, cumque per illam in actu primo compleatur; consequens fit, quod ei adhuc sub reduplicatione supernaturalium habituum, non sit debitus cócursus, quo ad actum supernaturalem de facto applicetur.

6 *Cótrai.* Sed contra primo, quia nõ alia ratione debetur homini cogitatio sufficiens ad bonum, nisi quia ex sua natura sufficienter inclinat ad illud; at voluntas ratione habituum super naturalium sufficienter inclinat ad supernaturales actiones: ergo debetur illi cogitatio sufficiens boni honestis supernaturalis.

Secúdo. Secundo, constitui hominẽ in tali rerum serie, vt aliquando ex concursu naturalium causarum excitetur cogitatio sufficiens ad bonum, non aliunde probatur, nisi quia propria natura sufficienter, & proportionate inclinatur ad aliquando bene operandum moraliter; at homo ratione gratiæ, & virtutum ipsam consequentium sufficienter, & proportionate inclinatur ad bene supernaturaliter operandum: ergo debetur illi cogitatio supernaturalis sufficiens boni honesti supernaturalis.

Tertio. Tertio: nam quia homo intra ordinem naturæ est obligatus præceptis naturalibus ad bene operandum moraliter, debetur illi cogitatio sufficiens requisita, vt posit aliquando præcepta naturalia adimplere; at etiam obligatur ad operandũ bene supernaturaliter præceptis diuinis supernaturalibus respectu hominis ratione sui, & connaturalibus ipsi, vt habituali gratia exornati: ergo illi prout sic, est debita cogitatio supernaturalis, qua posit aliqua supernaturalia præcepta adimplere.

Quarto, quia non minus est potens, & proportionatus intellectus humanus, vt illustratus lumine fidei ad proponendum obiectum supernaturale à voluntate amandum, quam ratione sui ad propositionem natura lis obiecti, at ratione secundæ proportionis, debetur homini ratione sui cogitatio honesta sufficiẽter proponens bonum morale: ergo ratione primæ debebitur homini, vt fidei lumine illustrato, cogitatio supernaturalis sufficiens, qua obiectum supernaturale voluntati amplectendum proponatur. *Quarto*

Denique: nam ad minus infertur voluntati deberi cõcursum, quo applicetur ad actum supernaturalem eliciendum, supposita excitatione, qua sufficienter ad illum completur, per quod sufficienter intentum nostræ conclusionis saluatur. Patet sequela: nam prout sic excitata, est sufficienter, & proportionate per modum actus primi completa; at causis naturalibus, idcirco debetur, quia sunt proportionatæ per modum actus primi: ergo. 7 *Quinto*

Respondet Montesinus nu. 38. causas secundas naturales esse ad vnum determinatas, & ideo eis sufficiẽter in actu primo cõstitutis debetur cõcurs⁹ actualis ad actũ secundũ; voluntas autem adhuc excitatione supernaturali completa, manet indifferens, & ideò ei iam excitatæ, non debetur concursus cooperans ad actum secundum. Sed contra: nam voluntas excitata sufficiẽter ad bonũ honestũ naturale manet indifferens; & tamen debetur ei concursus cooperans ad actum honestum, etsi non eodem modo, quo igni, & alijs agentibus naturalibus determinatis ad vnũ debetur: ergo etsi voluntas excitatione supernaturali supposita maneat indifferens, quia tamen est sufficienter proportionata, debetur ei cõcursus cooperans, siue præuie determinans ad actum secundum, etsi non eodem modo, quo agenti naturali determinato ad vnum, cui semper debetur. *Resp. Mõt. 1.* *Contra*

8 *Secũdo resp. alij* Secundo alij respondent, aliud assignando discrimen, nempe voluntatem in ordine ad actus naturales esse adæquatum principium proximum agendi, & ratione sui proportionatarum, vnde ei debetur aliquando reduci ad exercitium bonæ operationis; at vero respectu actuum supernaturalium, datur duplex principium proximum, scilicet habitus, & potentia, vnde cum potentiæ ratione sui, non debeatur concursus ad illum, nec habitui, vtpote inadæquato principio possit deberi; consequens fit, quod conflato ex vtroque, nõ debeatur.

Displicet 1. Hęc tamen solutio est omnino insufficiens, & reijcitur primo: quia supponit falsam doctrinam de concursu partiali nostrarum potentiarum respectu supernaturalium actionum, quam late refutant nostri Thomistæ *1. parte q. 12. & 2. 2. q. 23.* & alijs in locis, de quo Nos egimus *tom. 1. in 1. p. disp. 16.* *Secũdo.* Secundo: nam dato, & non concesso, potentiam partialiter ad supernaturales actus concurrere, non subsistit prædictum discrimen. Quod probo: nam illo concesso, etiam lumen gloriæ ad visionē beatificam, non est adæquata ratio proxima agendi, sed etiam intellect⁹ suũ exhibet partialem concursum; & tamen quamuis intellectui ratione sui non debeatur concursus cooperatiuus ad visionem beatam, intellectui tamen, vt illustrato lumine, ratione luminis debitus est, adeò vt esset miraculum supposita illustratione luminis Deum prædictum concursum suspendere: ergo quod voluntas, & charitatis habitus ad actũ charitatis concurrant partialiter, non tollit quominus, etsi voluntati ratione sui non debeatur concursus ad illum, ei tamen ratione charitatis debitus sit.

9 *Resp.* Si forte dicatur: lumen gloriæ dari intellectui, non ita vt intellectui subordinetur, nec modo illius accommodetur, sed potius ẽ contra, ita vt intellectum trahat ad se ipsum, & ad suum operandi modum: cæteri autem habitus taliter infunduntur homini in via, quod subordinantur illius voluntati, quoad vsum, & illius naturæ se accommodant, vnde sicut ob hanc rationem lumini debetur perpetua conseruatio, non autē gratiæ, & cæteris habitibus viæ, ita ob eandem intellectui ratione luminis debetur ad visionem concursus, sec⁹ autem voluntati ratione supernaturalium habituum ad supernaturales actiones.

In contrarium obstat primo, quia iam id non prouenit ex partialitate concursus, sed ex alio principio, quod si valeret aliquid, teneret etsi habitus essent adæquatæ rationes proxime agendi, nam etiam hoc admisso, habitus infusi viatoribus subordinantur illorum libertati quoad vsum. *Cõtra. 1*

Secundo: nam etsi habitus supernaturales libertati nostræ quoad vsum subordinentur, & naturæ nostræ aliqualiter accommodētur, illã tamen eleuant, & in ordine supernaturali sufficiens principium supernaturalium actuum constituunt: ergo non obstante tali accommodatione perseuerat adhuc adæquatum fundamentum exigentiæ concursus ad aliquando bene supernaturaliter operandum. *Secũdo.*

Tertio, & explicatur magis hoc ipsum, etsi inclinatio, qua voluntas nostra in bonum rationi conforme propendit, sit quoad vsum ei subiecta, ita vt non obstante pro pensione ad bonum possit contra illam in peccaminosum actũ prorrumpere, quia tamen est proportionata prædicta inclinatio, debitus est homini ratione illius concursus cooperatiuus ad bonum honestum; at voluntas ratione supernaturalium habituum inclinat proportionate ad bonum honestum supernaturale: ergo non obstante, quod subordinētur voluntati quoad vsum, debetur eis, & ratione illorum voluntati creatæ concursus cooperatiuus ad aliquando bene supernaturaliter operandum. *Tertio.*

Tertio: ad argumentum factũ 10

Resp.3. Lorca. respondet Lorca, aliud assignando discrimen consistens in eo quod opera gratiæ plura impediunt ab extrinseco, quam opera bona naturæ: nam dœmon omnia illa emulatur, cum tamen multa opera naturæ, non ad modum curet, quia insufficientia sunt ad salutem. Appetitus etiam sensitiuus amplius à supernaturalibus, quam à naturalibus diuertit, quia omnibus illis est impedimentum, vel quia in contrarium nititur, vel quia ab illis distrahit propensus ad sensibilia; cũ tamen non semper impediat operationes naturæ, sed aliquãdo iubet; dilectio enim sui ipsius, Parentuum, & filiorum conformis est sensitiuo appetitui: vnde non mirum, quod naturæ debeatur concursus cooperatiuus ad bonum honestum naturale, secus autem gratiæ in hoc statu ad supernaturales actiones.

11 *Contra primo.* Sed neque ista solutio satisfacit; & reijcitur primo, quia non obstantibus dictis impedimentis, homo ratione gratiæ est potens physicè, & moraliter ad bene supernaturaliter operandum aliquando: ergo illis non obstantibus debitus est homini ratione gratiæ cócursus cooperatiuus ad supernaturales actiones aliquando exercendas. Consequẽtia tenet ex dictis: nam debitum cócursus ad opus, oritur ex proportione physica, & morali respectu illius. Antecedens autem de physica potentia negari non potest; de morali autem in hunc modum ostenditur: nam liberum arbitrium eleuatum per gratiam, non est mortuum, nec extinctum in homine iusto in hoc statu, etsi attenuatum sit, & infirmum, etiã in ordine supernaturali propter rebellionem appetitus; at si non gauderet proportione morali ad aliquã do bene supernaturaliter operandũ, non infirmum, sed extinctum esset intra ordinem supernaturalem, sicut si in statu lapsus non haberet moralem sufficientiam ad aliquod bonum honestum, etsi esset potens physicè bonum operari, extinctum per peccatũ mansisset in ordine naturæ, vt docet D.Thomas *supra in 2.art.* ergo in homine grato inter illa impedimenta, manet sufficientia, nedũ physica, verũ etiam moralis ad aliquod bonum honestum supernaturalis ordinis; & consequenter omnia illa impedimenta non obstant, quominus ratione gratiæ ei debeatur proportionatus concursus ad aliquando bene supernaturaliter operandum.

Secundo, quia absque fundamẽto asseritur, semper dœmonem nostra opera supernaturalia emulari, cum posit quandoque ex aliquo deprauato fine ab illorum opugnatione desistere. Dato etiam semper esse ad ea opugnandum præcinctũ: solum infertur esse necessariam gratiã protectionis externæ, qua Deus non fineret aduersarium vrgere, non autem specialem gratiam internæ motionis homini, adhuc ratione supernaturalium habituum nõ debitæ, de qua nostra quæstio procedit. *Secũdo.*

Denique: nam falsum est etiã appetitum sensitiuum magis ab operibus gratiæ, quã naturæ diuertere. Tũm, quia eatenus solũ distrahit ab illis, quatenus primario ab istis diuertit. Tum etiam, nã inquiro, quæ maior opugnatio appetitus ad obseruantiam Parenti exhibendam ex motiuo honesto naturali, quam ex supernaturali motiuo? Certe difficilè potest assignari. Tum denique: nam sicut appetitus sensitiuus ratione naturalium virtutũ ad obsequentum rationi propendit; ita ratione supernaturalium habituum circa eãdem materiam ad obediendum rationi ex supernaturali motiuo incliNatur; non ergo ex his principijs aliquod discrimen ad argumenti nostri solutionem sufficiens adducitur. *Tertio.*

Denique alij ad illud respondent, quod cum auxilium illud sit supernaturale, non potest deberi; cũ nihil magis obstet rationi gratiæ, quam debitum, secus autem de auxilio ad actum honestum ordinis naturæ opposita de causa contingit. 12 *Quarto resp. alij*

Contra Verum hæc solutio multo minus satisfacit: nam etsi pugnet cum

ra-

ratione gratiæ supernaturalis deberi absolute, non autem ex aliqua suppositione supernaturali deberi, vt constat in gloria, quæ est consummatio gratiæ, & tamen est merces nostrarum supernaturalium actionum. Constat etiam in concursu ad claram visionem debito, ex suppositione super infusi luminis gloriæ. Tertio: in infusione supernaturalium virtutum debita physice in multorum sententia, & moraliter in omnium consensu ex suppositione gratiæ habitualis, quæ obtinet rationem naturæ; ac denique constat in auxilio efficaci ad dilectionem supernaturalem debito Angelo pro primo instanti, supposita infusione gratiæ, & præcepto de tali dilectione pro illo elicienda: ergo ex eo quod auxilium ad bene supernaturaliter operandum, sit gratia, non tollitur quominus sit homini ratione gratiæ, & ex suppositione infusionis illius, etsi repugnet homini absolute deberi.

§. II.

Argumentis in cõtrarium occurritur.

13 *Arg.1.* Contra istam conclusionem objiciunt contrarij Auctores primo: plura testimonia Conciliorum, & Patrum, in quibus asseritur omnia studia, & monita Sanctorum in Dei gratiam esse referenda. Ita expresse Cœlestinus primus in epistola ad Episcopos Galliæ *cap.7.* & baptizatos, quæ ad salutem pertinent posse, & debere implere, Christo tamen auxiliante, & cooperante: ita in Arausicano *cap. vltimo*, Christum tanquam caput in membra iugiter in baptizatos virtutem influere, quæ omnia eorum bona opera antecedit, comitatur, & subsequitur. Ita in Tridentino Sessione *6. cap. 16.* iustū si derelinquatur à Domino nihil valere per se, ita Augustinus *de gratia, & libero arbitrio cap. 6.* iamque liberatum à culpa indigere liberatoris sui auxilio, vt ait idē Augustinus *lib. de correctione, & gratia cap. 1.* Id ipsum asserit *de natura, & gratia cap. 6.* Et alibi passim: ergo præter gratiam, & virtutes ipsam consequentes, indiget homo iustus auxilio gratiæ actuali, quo ad bene operandum adiuuetur à Deo, & consequenter gratia speciali.

Resp. Respondeo, ex his testimonijs, & alijs, quæ in sui fauorem cumulant Auctores contrarij, solum inferri præter gratiam habitualem, & virtutes ipsam consequentes, necessarium esse diuinum auxilium ad omnem bonam operationem, & quod tale auxilium absolute est gratia specialis; non autem colligitur ad quāuis bonam operationem ordinis supernaturalis, necessarium esse auxilium, quod sit gratia specialis respectiue ad hominem, vt habituali gratia exornatum, sed hoc solum est verum respectu totius collectionis supernaturalium bonorum, scilicet respectu actus includentis magnam difficultatem. Sicut etiam ad quamlibet bonam operationem ordinis naturæ requiritur, non solum simultaneus concursus, sed etiam actualis præmotio à potentijs distincta, quæ etsi gratia sit absolute, non tamen est gratia specialis, sed comprehensa sub dono creationis: ad totam autē collectionem bonorum ordinis naturæ requiritur gratia specialis à creationis dono distincta.

Objiciunt secundo D. Thom. in præsenti asserentē, hominem iustū præter gratiam, quam in iustificatione accepit, egere diuino auxilio ad recte operandum, quod duplici ratione confirmat: primo ex generali dependentia mouentis secundi à pri- 14 *Arg.2.*

mo: secũdo propter rebellionem carnis, & ignorantiam, & Diaboli tentationes, & non magis vna, quam ex alia infert necessitatem auxilij diuini; at ex prima causa colligitur necessitas auxilij specialis ad singulos actus: ergo etiam ex secunda ad singulos actus requiritur.

Resp. Caiet. Si respondeatur ex Caietano in præsenti, Diuum Thomam necessitatem auxilij specialis constituere ad recte operandum frequenter, non autem ad singulos actus ordinis supernaturalis. *Opponit Lorca.* In contrarium opponit Lorca. Tum, primam rationem probare, necessitatem auxilij pro singulis actibus: ergo secunda probat necessitatem auxilij specialis pro singulis. Tum etiam; nam si loqueretur D. Thomas de necessitate specialis auxilij ad supernaturaliter operandum frequenter, idem esset atque illum exigere ad perseuerandum in gratia, cum in nullo alio perseuerantia in gratia consistat, quam in continua præceptorum obseruantia; at hoc dicendum non est, aliàs idem in hoc articulo D. Thomas resolueret, atque in sequenti; & consequenter, superflueret vnus illorum: ergo.

15 *Resp.* Respondeo, D. Thomam pro nostra esse sententia, vt ostendi, constatque ex solutione ad primũ huius articuli, vbi quoad indigentiam auxilij ortã ex dependẽtia omnis causę secundæ à prima ęquiparat gratiam in statu perfecto gloriæ, cum eadem in statu imperfecto viæ: auxilium autem quo eget gratia in statu perfecto, generale est, & non specialis gratia, & consequenter idem sentit Angelicus Doctor de auxilio, quo indiget gratia in statu imperfecto viæ, ex quo ad argumentum constat solutio, requiri scilicet auxilium diuinum, & ad recte operandum frequẽter, & ad singulos actus, à gratia habituali distinctum; generale tamen in ordine ad singulos ratione proportionis physicæ, & moralis cum illis, & hoc probat primum D. Thomæ argumentum, & speciale ad recte operandum frequenter ratione improportionis moralis, quam D. Thomas colligit ex ignorantia intellectus, rebellione appetitus, & frequenti Dæmonum incursione, & quia hæc solum militant respectu operationis continuatæ, & frequentis, non autem respectu singulorum actuũ, hinc est, quod inferatur necessitas specialis, & indebiti auxilij ad frequentiã, secus vero ad singulos actus seorsim; per quod ad primam impugnationẽ constat solutio.

Ad secundam dicatur, esse specialem rationem gratiæ in continuatione vsque ad mortem, præter illã, quæ in frequenti executione etiam plurium actuum consistit, quod constat: nam in communi Theologorũ sententia, vt homo pro paruo tempore totam legem custodiat speciali gratia non indiget; & tamen, si homo in breuissimo tempore post iustificationem elapso, moriatur, speciale beneficium gratiæ ad coniunctionem gratiæ cum morte ab omnibus constituitur. Vnde adhuc determinato à D. Thoma in præsenti articulo, ad frequentem supernaturalium actuum executionem, specialem gratiam requiri, non superfluit articulus decimus, in quo speciale beneficium gratiæ, quod ad perseuerandũ requiritur, inuestigat. *Ad 1. et 2. impugnationẽ*

Tertio arguitur ex D. Thoma articulo sequenti in argumento sed contra, quo probat perseuerantiam esse beneficium speciale, vltra gratiã habitualem, quia à perseuerantia petitur etiam ab illis, qui sunt sanctificati per gratiam, illis verbis orationis Dominicæ: *Sanctificetur nomen tuum, adueniat Regnum tuum*; at auxilium ad aliquando recte supernaturaliter operandum, petitur etiam ab homine iam iustificato per gratiam, & non inutiliter: ergo non solum est auxilium à gratia distinctum, sed beneficium speciale. 16 *Arg. 3.*

Et confirmatur ex alia ratione, qua ad finem corporis probat D. Thomas eandem conclusionem, videlicet perseuerantiam esse beneficium speciale; multis enim datur gratia, *Cõfirm.*

Digitized by Google

quibus non datur perseuerare in illa; at etiam multis datur gratia habitualis, quibus non datur bene supernaturaliter operari, sicut multis datur rationalis natura, quibus honesta operatio naturalis non datur: ergo quod aliquando homo bene moraliter operetur est beneficium speciale.

Resp. Ad hoc argumentum respondeo, ex vtilitate orationis solum probari indigentiam alieni adiutorij, & gratiæ generaliter sumptæ, vt dixi *supra*, vnde vt inferatur necessitas gratiæ specialis, debet pro antecedēti assumi oratio, qua petatur à Deo aliquid tanquam beneficium speciale. & quia sic petimus perseuerantiæ donum, vt constat ex communi mente fidelium, recte argumentatus est D. Thomas, colligens ex tali oratione perseuerantiæ donum esse beneficium speciale; auxilium vero ad aliquādo bene supernaturaliter operādum, vtiliter postulamus à Deo, non tamen postulamus illud tanquam beneficium speciale, sed generale, & idcireó, non sequitur esse gratiam specialem.

Ad cōf. Ad confirmationem dicatur, duo probare Diuum Thomam de dono perseuerantiæ, primum esse auxilium à gratia distinctum, secundū esse beneficium speciale, hoc secundū probat ratione examinanda in sequentibus, primum autem verbis in argumento adductis: vnde concessa minori, nego consequentiam: sed solum infertur auxilium distinctum à gratia, necessarium esse, non autem quod speciale beneficium sit.

17 *Arg. 4.* Quarto arguitur: donum conseruationis gratiæ est distinctum à dono iustificationis, nec cum illo cōnexum: ergo etiam auxilium ad aliquando bene operandum supernaturaliter, est beneficium distinctum à beneficio iustificationis, & cum illo inconnexum. Consequentia est bona: nam auxilium efficax ad recte operandum, gratiam conseruatam supponit. Antecedens autem probatur. Tum, quia beneficium gubernationis in esse naturę, est distinctu. beneficio creationis, quo circa, vt dicet D. Thomas 1.2. *quæst.* 102. *art.* 4. *ad* 10. distinctæ solemnitates celebrabantur à Iudęis pro illis, festu Sabbati in memoriam beneficij creationis, & festum Neomeniæ in memoriam gubernationis: ergo pariter cōseruatio gratiæ, & diuina gubernatio sub illa, est distinctum beneficium à dono iustificationis. Tum etiam: nam cum gratia amissibiliter infundatur a Deo, & dependenter à libero arbitrio, non debetur illi conseruari in esse.

Resp. Respondeo, distinguendo antecedens: à dono iustificationis, quoad essentialia illius, concedo antecedēs: quoad illud integrātia, nego antecedens, & distinguo consequens eodem modo: pro quo reuocanda sunt, ea quæ diximus art. 2. in tertia conclusione, nec amplius antecedentis probationes conuincunt. Licet namque, non debeatur naturæ ex vi creationis, quoad essentialia tantum, conseruari semper in omni indiuiduo, quod autem in aliquibus conseruetur, est illi debitum, & hoc sufficit, vt conseruatio non distinguatur à dono creationis, quoad illud integrantia, etsi ab illo quoad essentialia distinctum sit. Ad secundum dicatur, quod etsi gratia amissibiliter communicetur, & ob hanc causam, ei nō sit debita conseruatio perpetua in hoc statu, aliqua tamen conseruatio ei est debita, non in omnibus indiuiduis, bene tamen in aliquo.

Dices, integritas doni iustificationis debetur omnib⁹ iustis supposita gratia: ergo si conseruatio gratiæ pertinet ad eius integritatem, omnibus iustis debet esse communis. Consequentia tenet. Antecedens autem probatur primo: nam quia infusio virtutum pertinet ad integritatem doni iustificationis, infusa habituali gratia, omnibus iustis infunduntur virtutes: ergo verum est antecedens. Secundo: ex naturalibus argumentū desumitur, quia namque membra humana pertinent ad integritatem do- 18 *Opponēs.*

tia, vt contra nostrum Albelda docent in tractatu de auxilijs omnes Thomistæ: ergo pariter minima gratia sufficiens, dabit homini sufficiens adiutorium tentationum, quantumcumque intensarum.

Resp. Respondeo distinguendo antecedens: habet efficaciam supra totam resistentiam arbitrij, vt suaui, & connaturali modo vincendam, nego antecedens: absolute, concedo antecedens, & distinguo consequens: dabit homini sufficientiam moralem ad suaui, & connaturali modo reportandam victoriam, nego consequentiam: physicã tantum, & ad vincẽdum absolute, cõdo consequentiam: debitum autem auxilij efficacis, solum fundatur in sufficientia morali, & connaturali per modum actus primi, vt constat ex sæpe dictis in discursu materiæ.

Corollarium. Ex dictis colligitur, non deberi homini ratione habitualis gratiæ auxilium efficax, aut simultaneum concursum ad exercendum actum, quatenus meritoriũ de condigno. Quod patet: nam iuxta communem Thomistarum sentẽtiam *infra q.114. & 2.2.q.23.* actus cæterarum virtutũ meritorij de condigno non sunt nisi vt ex imperio charitatis procedant; at homini ratione gratiæ iustificantis, non debetur concursus ad actum charitatis imperantem, vt constat ex dictis: ergo nec ad actus supernaturales, quatenus meritorij sunt de condigno præmij supernaturalis. In sententia autem, quæ ad meritum cõdignum prædictum imperium necessarium non iudicat, oppositum erit dicendum. Et hæc de ista disp. applicanda litteræ Mag. vbi præcedens.

DISPVTATIO QVADRAGESIMA SEPTIMA.

An homo iustus ad omnem perseuerantiam speciali gratia indigeat?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

Nu. 1. IVXTA D. Thom. *in præsẽti art. 10.* perseuerantia tripliciter accipitur: primo pro habitu mentis firmante contra irruentes tristitias. Secundo pro habitu, quo homo proponit perseuerare in bono vsque ad finem. Tertio pro continuatione executiua in bono vsque in finẽ vitæ. Perseuerãtia in hac disputatione, non in prima, aut secũda acceptione consideranda venit, sed in tertia, scilicet pro continuatione gratiæ, seu illius conseruatione. Hæc autem, vt recte Augustinus notauit *libro de bono perseuerãtiæ cap. 1. Tres obtinet gradus.* Primus est illius perseuerantiæ, quæ vsque ad finem vitæ non peruenit, etsi diuturno tempore duret, & temporalis perseuerantia potest vocari, nec perseuerantia, simpliciter dicitur, absolute enim solus ille perseuerare dicitur, qui vsque ad mortem perseuerat in gratia, iuxta illa verba Christi:

Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Et iste est secũdus perseuerantiæ gradus, qui adhuc dupliciter cõtingere potest, vno modo, ita vt ab instante iustificationis vsque ad instans mortis, diuturnũ tẽpus intercedat, in quo plura occurrũt obseruãda pręcepta, siue interueniat, siue nõ interueniat tẽtationũ incursus, Dęmonis insidię, & appetitus insultationes. Secũdo, taliter quod duratio in gratia breuissima sit, vsque ad mortem tamen perueniat, vt in puero recenter baptizato, & statim mortuo, & in adulto, qui in articulo mortis, vel per baptismum, vel per sacramentalem absolutionem accipit gratiam; & moritur statim. Et hic est tertius perseuerandi gradus: de primo perseuerantiæ genere dictum est art. 4. & D. Thomas de illo agit art. præcedenti, cum in nullo alio consistat, quam in diuturna legis perseuerantia, ad quam præter habitualem gratiam speciale auxilium requiri, cum catholicorum sententia ibidẽ docuimus. Quod igitur in præsenti inquirimus est, an ad cõtinuationem vsque ad mortem sufficiat habitualis gratia, & auxilia illi ex communi prouidentia connexa, vel necessarium sit speciale gratiæ auxilium ad specialem attinens prouidentiam, & à prædictis donis distinctũ, & hæc, siue diuturna sit, siue breuis? In qua disputatione explorata sunt apud omnes catholicos duo.

Puncti difficultatis.

2 *Primũ præsuppositũ.* Primum est, ad perseuerandum in bono vsque in finem, non valere liberum arbitrium ex proprijs, sed gratiam absolute specialem requiri, hoc est ad prouidentiam naturalem, non spectantem, sed ad supernaturalem, & excedentem facultatem naturæ, in quo vt in fidei dogmate contra infestissimum illum hostem gratiæ Pelagium omnes disputantes cõsentiunt, constabitque à fortiori ex dicendis inter confirmandam primã conclusionem.

Secũdũ Secundum est, ad perseuerandum de facto vsque in finem, aliquid à gratia habituali distinctũ esse necessarium omnino, quod etiã ex dicendis manifeste constabit, & apperte conuincunt verba illa Diui Tho. quibus concludit corpus præsentis articuli. *Multis enim datur gratia, quibus non datur perseuerantia in illa vsque in finem.* Si nãque ad perseuerandum de facto, nihil à gratia habituali distinctũ, esset necessariũ, omnes, qui semel reciperent gratiam, vsque in finẽ perseuerarẽt. Cum autem posiit esse aliquid à gratia distinctum, & nihilominus cum illa connexum, illique debitum, vt de concursu ad aliquãdo bene supernaturaliter operandum diximus disputatione præcedenti: restant examinanda duo. Primum est, an donũ, quod ad perseuerandum de facto vsque in finẽ vitæ requiritur, licet debitum gratiæ, & exactum ab illa prout in præsenti statu hominibus lapsis infunditur; & consequenter ad generalem gratiæ prouidentiam pertineat, vel sit illi indebitum, & generali prouidentiæ superadditũ? Secũdũ est, an donum, siue auxilium dans posse perseuerare potentia antecedenti gratiæ, prout in præsenti statu infusæ debeatur, vel etiam sit gratia specialis, nedum comparatione facta ad naturam, sed etiam comparatum cũ gratia? Circa quod duas reperio Theologorum sententias.

Prima illarũ afirmat ad perseuerãdum in gratia vsque in finem, quãdo ab instanti iustificationis longũ temporis spatium interuenit, in quo plura occurrunt obseruanda difficilia præcepta, vel propter tentationes tunc occurrentes, vel ob difficultatẽ materiæ præcepta, necessariam esse gratiam specialem in sensu explicato: secus autem ad perseuerandũ in gratia vsque in finem, per breue tempus, in quo vel nullum occurrit obseruandum præceptum, vel solum occurrunt præcepta facilia obseruanda; & leues tentiones vincendæ. Ita Vega in Tridentinum *lib. 12. cap. vigesimo secundo circa finẽ*, id ipsũ à fortiori dicturus de perseuerantia paruulorum, qui ante ætatem adul- 3 *Prima sẽtẽtia*

Valent. tam ex hac vita rapiuntur. Quam sententiam tacite approbauit Valentia *controuersijs de gratia cap. 5. in præsenti disp. 8. quæstione 1. puncto 6.* Sed tamen, quod prius dixerat explicans, communi sententiæ consentit. Secunda, & verissima sententia, ad omnem perseuerantiam finalem, specialem gratiam, esse necessariam defendit. Ita Ferrara 3. *Contra-Gentes cap.* 155. Soto *lib. 1. de natura, & gratia, cap. 22. conclusione postrema.* Aluarez *lib. 10. de auxilijs, disputatione 103.* Zumel *disp. 1. & 2.* Caietanus, & Medina *circa istum articulum,* Curiel *dubio 1.* Montesinus *disp. 29. quæst. 3.* Lorca *disputatione 13. membro 1.* Martinez *dub. 1. 2. & 3.* Suarez *lib. 10. de gratia per plura capita.* Vazquez *disp. 197. cap. 1.* Et Granadus *controuersia 8. de gratia disputatione 1.* Et est communis omniũ Theologorum sententia; an autem potestas ad perseuerandum sufficiens ex prouidentia gratiæ pro hoc statu debita habeatur? Dissentiunt prædicti Authores, quibusdem affirmantibus, & alijs negantibus. Pro veræ sententiæ explicatione

Secũda — Ferrara. Soto. Aluar. Zumel. Caiet. Medin. Curiel. Montes. Lorca. Martin. Suarez. Vazq. Grana.

4 *Prima cõclusio* — *Prob. 1. ex Scriptura.*

Sit prima conclusio. *Potestas sufficiens moraliter ad non ponendum obicem conseruationi gratiæ, omnibus iustis confertur, seu offertur à Deo.* Hæc conclusio communiter acceptatur à Theologis, & ostẽditur primo: nam potestas ad non ponendum obicem gratiæ, est potestas ad numquam peccandum mortaliter; cum solum peccatum mortale illius conseruationi aduersetur; at omnibus iustis datur, vel offertur à Deo sufficientia moralis ad omnia præcepta sub mortali obligantia obseruanda: ergo. Minor, ad quã tota difficultas deuoluitur, cõstat primo ex illis verbis primo ad Chorintios 13. *Fidelis autem Deus, qui nõ patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere.* Vbi non solum de vna, vel altera tentatione, sed de tentationibus quantumcumque continuatis, loqui Paulum, indicant illa verba: *Sed faciet cum tentatione prouentum,* idest, *tentatione durante, durabit etiam, & gratiæ assistentia,* qua illi possitis resistere. Secundo ex Arausicano 2. *canone vltimo,* illis verbis: *Hoc etiam secundum fidem catholicã credimus, accepta per baptismum gratia, omnes baptizati Christo auxiliante, & cooperante, quæ ad salutem pertinent possint, & debeant si fideliter laborare voluerint adimplere.* Tertio ex Tridentino *sessione 6. cap. 11.* illis verbis: *Qui sunt Filij Dei Christum diligunt, qui autem diligunt eum, vt ipsemet testatur, seruant sermones eius, quod vtique cũ diuino auxilio præstare possunt.* Et canone 18. sic ait: *Siquis dixerit Dei præcepta homini etiam iustificato, & sub gratia constituto, esse ad obseruandũ impossibilia, anathema sit.*

Secũdo ex Concilijs.

5 *Resp. 1.*

Respondebis primo ex his testimonijs probari omnes iustos habere physicam potentiam ad perseuerandum in gratia, non autẽ, quod habeant sufficientiam moralem. Secundo respondebis, sufficere ad verificandas Conciliorum diffinitiones, quod iustis competat facultas moralis ad singula mortalia vitanda.

Secũdo.

Vtraq; solutio reijcitur.

Sed contra vtramque solutionem facit in primis, verba illa Pauli de tentatione, quamuis continuata, & diù durante intelligenda esse, & de potẽtia, qua absolute tentationũ victoria dicatur possibilis, quorum secundum primæ solutioni aduersatur, cum id solum absolute dicatur possibile, quod moraliter possibile est, vt vidimus art. 8. Primum autẽ secundæ solutioni repugnat; cum tẽtatio diu continuata æquiualeat pluribus tentationibus. Deinde: nam in Concilijs hęc potestas specialiter iustis tribuitur; at potestas physica ad omnia mortalia vitanda, & moralis ad singula cõpetũt etiã hominib⁹ in peccato existẽtibus: ergo insufficiẽs est vtraq; solutio. Deniq; nã respectu venialiũ cõpetit iustis potẽtia physica

fica ad totam collectionem, & moralis ad singula; & tamen Concilia non dicunt posse cum Dei auxilio nō peccare venialiter, sed potius oppositum absque priuilegio speciali, vt vidimus: ergo cum in ordine ad ea, quæ ad salutem spectant, scilicet præcepta sub mortali obligantia, doceāt posse iustos cum diuino auxilio adimplere, intelligenda sunt, non tantum de potentia physica, sed etiam de morali, nedum ad singula, verum etiam ad omnia.

6 Prob. 3. Tertio probatur, etenim omnes iusti inexcusabiliter obligantur ad perseuerandum in gratia vsque ad mortem, idest ad numquam ponēdū obicē eius conseruationi: ergo possunt saltim per gratiam oblatā, nedū physice, verum etiam moraliter, omnem grauem culpam, etiā collectiue vitando, vsque ad mortem perseuerare. Patet consequentia: nam etsi possit Deus de potentia absoluta obligare inexcusabiliter sub mortali ad collectionem, aliquem cum potentia physica ad illā solum, & morali ad singula, non tamen id videtur possibile de potentia ordinaria, eo quod cum peccatum grauis culpa sit, & grauis pœnæ reatum inducat, insuaue, & durum apparet hominem obligare sub mortali præceptis, quorum tota collectio sit moraliter impossibilis absque illius culpa, ac proinde, cum iugum Dei suaue dicatur, & onus leue sit, non est possibile, attenta diuinæ prouidentiæ suauitate, vt desit iustis, & amicis suis in auxilijs ad moralem sufficientiam exactis in ordine ad totam collectionem præceptorum sub mortali obligantium obseruandam. Ex dictis inter respondendum ad nostra fundamenta, videtur inferri, Zumelem nimis rigidum censorem extitisse asserendo, conclusionem istam expresse in Arausicano fuisse diffinitam; cum vtentes prędictis responsionibus, non adeó clare possint conuinci, vt hæresis notam incurrant.

§. II.

Difficile testimoniū D. Th. explicatur.

Contra istam conclusionem obstat difficile testimoniū D. Th. *de veritate q. 24. art. 13.* Vbi distinguens inter hæc duo, scilicet, posse abstinere à peccato, & posse perseuerare vsque in finem vitæ in abstinentia à peccato, penes hoc, quod primum dicit aliquid negatiuum, vel non peccare, secundum autem dicit potentiā in aliquid positiuū, nempe, vt ponat se aliquis in statu aliquo tali, quod peccatum in eo esse non possit: primum concedit hominibus iustis per gratiam, secundum autem negat eis conuenire: ergo sentit Diuus Thomas iustos non habere potentiam moralem ad perseuerandum in gratia. Patet consequentia. Tū; quia posse perseuerare vsque in finē in gratia, est posse perseuerare vsque in finem in abstinentia à peccato; at D. Thomas expresse ibi docet, non posse iustos perseuerare vsque ad mortē in abstinentia à peccato: ergo non possumus vsque in finem perseuerare in gratia. Tum etiam: nam eam potentiam negat iustis ad perseuerandum, quam concedit ad non peccādum; at qui non concedit potentiam consequentem ad primum, sed solum moralem antecedentem: ergo in ordine ad secundum, potentiam moralem antecedentem negat. Et confirmatur: nam primum argumentū pro nostra sententia factū, exinde probat posse iustos vsque in finē perseuerare, quia possunt nō peccare vsque in finē præcepta obseruando; at iuxta D. Thomam, hæc consequentia non te-

7 Oppones difficile testimonium D. Tho.

Conf. 1

net, cum concedat primum, & neget secundum: ergo. Confirmatur, & vrgetur secundo: nam postquam Diuus

Conf. 2. Thomas docuit in articulo 9. posse hominem iustum omne peccatum vitare cum auxilio gratiæ inquirit in 10. verum indigeat auxilio gratiæ ad perseuerandum; at si ex potentia vitandi omne peccatum infertetur potentia ad perseuerandum sufficiens, superfluet primo determinato, secundum inquirere: ergo consequentia facta in doctrina D. Th. nō tenet.

8 Resp. Respondeo, D. Tho. solum ibi negare hominem iustum posse se facere perseuerare, vt constat ex fine corporis illius articuli, *quia per hoc importatur, quod homo se constituat in statu in quo peccatum in eo esse nō possit, quod est se impeccabilē reddere*, & quia hoc homo prę̄stare nō potest, quia ad hoc requirebatur, quod homo in se ipso causaret donum gratiæ actualis ad quod sequitur infallibiliter, quod perseueretur in finem: hinc est, quod homo iustus nequeat se facere perseuerare, nō autem negat D. Thomas homini iusto potestatē moralem sufficientem ad perseuerandū in finem cum auxilio efficaci gratiæ actualis applicante ad perseuerandū.

Oppones. Si dicas, posse omnia mortalia vitare idem est, quod posse totam legē collectiue adimplere, ad quod etiam requiritur diuinæ gratiæ actualis auxilium, quod homo in se ipso causare non potest: ergo sicut homo non potest perseuerare, hoc est, se facere perseuerare, ita neque potest omnem culpam vitare, hoc est, se constituere omnem culpam vitantem, seu in statu in quo omnia mortalia caueat infallibiliter, & consequenter iuxta nostram interpretationem, nullum inter posse non peccare, & posse perseuerare subsistit discrimen, quod tamen D. Thomas saluare contendit.

Resp. Respondeo, in re ipsa ita esse, non tamen in modo significandi, in quo solum D. Thomas differentiam constituit consistentem in eo, quod posse iustum non peccare dicit ex modo significandi potentiam cadentem in aliquod negatiuum, idest, non habere ex parte rationis superioris aliquid ad peccandum necessitans. Et licet ad hoc requiratur continua obseruantia legis vsque ad mortem, re ipsa, non tamen significata his terminis, *posse non peccare*, bene vero alijs, scilicet, *posse perseuerare*.

Sed dices: ergo absolute negari debet ista propositio, *homo iustus potest perseuerare*; & consequenter negare etiam debet habere sufficientiam moralem ad perseuerandum in finem. Respondeo, distinguendo vtrumque consequens, subintellecto efficaci auxilio dante actualem perseuerantiam, nego consequentiam: illo ex parte termini, non subintellecto, aut secluso, concedo consequētiam: nec amplius D. Thomas intendit, vt cōstat legenti citatū art. vbi pro eodem accipit, homo iustus potest perseuerare, aut si dicas, homo iustus sibi esse potest causa perseuerandi; quod nihil est aliud, quā dicere, quoad perseuerandū Dei auxilio dante perseuerantiam, non indiget. 9 Instabis Resp.

Et ex his ad primam confirmationem constat solutio. Ad secundam dicatur, D. Thomam in articulo 9. loqui de potentia ad operandum bonum, & vitandum peccatum continue, præscindendo à cōtinuitate vsque ad mortem, ad quam vires iusti examinat in articulo 10. Licet autem ex potentia vitādi omnia peccata mortalia cōtinue vsque ad mortem recte inferatur potentia ad perseuerandum sufficiens, qualiter nostrū argumentum procedit, non autē ex sufficientia ad vitanda peccata continue, præscindendo à continuitate vsque ad mortem, vnde examinatis viribus iusti ad primam, restabāt examinandæ ad secundam. Ad cōf.

Si dicas, difficilius est in gratia perdurare vsque ad mortem, quam diuturno tempore vsque ad mortem nō cōtinuato: ergo semel probata necessitate specialis gratię ad primā, euidenter ad secundam inferebatur, & consequenter superfluit articulus 11. Respondeo omisso antecedenti, Oppones. Resp.

negando consequentiam: quia in 10. fit quæstio de auxilio intra gen' gratiæ specialiori illo quod ad continuate operandum bene requiritur, licet autem demonstrata necessitate specialis gratiæ ad primum, per euidentem consequentiam inferatur necessitas gratiæ specialis, non tamen infertur necessitas specialioris gratiæ, quam in eo D. Tho. intendit colligere.

§. III.

Non deberi prædicta auxilia gratiæ pro hoc statu, probatur.

10 *Secũda cõclusio* SIt secunda conclusio: *Auxilia, à quibus prouenit hæc moralis potestas, non debentur gratiæ habituali pro hoc statu, sed sunt effectus prouidentiæ illi indebitæ, ac proinde specialis, etiam respectu illius.* In hac conclusione, non ita cõmuniter consentiunt Theologi, sed ab illa disentire videntur Ferrara *3. Contra-Gentes cap. 155.* & Medina *in præsenti*, asserentes ex vi gratiæ habitualis, & donorum consequentium ipsam, competere iustis facultatem ad perseuerandum sufficiétem, nisi eos explicare vellimus de sufficientia physica, & non de morali. Nostram conclusionem frequentius amplectuntur cæteri Theologi, *Probat Suarez* & illam probat Suarez *1. vbi supra cap. 2. num. 7.* testimonijs Scripturæ, Psalmo 126. illis verbis: *Nisi Dominus custodierit ciuitatem: frustra vigilat, qui custodit eam.* Quæ verba de spirituali gratiæ ædifitio, & custodia intelligunt, Hilarius *ibi* Cyrillus Alexandrinus *lib. 11. in Ioannem cap. 21.* Ambrosius *lib. de Paradyso cap. 4. lib. 2. in Lucam, non longe à principio*, & Augustinus *sermone 29. de verbis Domini cap. 7.* expondentes, non esse minus necessariũ Dei auxilium ad gratiam Dei custodiendam, quam ad illius acquisitionem: vnde Paulus *1. ad Corinthios 1.* sic ait: *Qui, & conseruabit vos vsque in finem sine crimine.* Et ad Philippenses 1. *Confidimus hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis opus bonum ipse perficiet, vsque in diem Christi Iesu.* Et primæ Petri 5. *De' omnis gratiæ, ipse perficiet, confirmabit, solidabitque*: ergo perseuerantia in gratia, est proprium opus Dei; & consequenter ad specialem eius gratiam spectans indebitũ gratiæ iustificanti pro hoc statu. Quod amplius confirmat ex illis testimonijs, in quibus docemur necessariam esse iustis orationem, vt perseuerare possint in gratia, quod in verbis illis orationis Dominicæ: *Et ne nos inducas in tentationem*, contineri exponunt Cyprianus, & Augustinus *lib. de dono perseuerantiæ in principio*; *Confir.* at ex oratione frequenter à Concilijs, & Patribus necessitas specialis gratiæ colligitur: ergo auxilia, quibus iustis præstatur potẽtia ad perseuerantiam sufficiens ad specialẽ gratiam, etiam respectiue ad hominẽ, vt iustificatum spectant. Secundo id ipsum probat ex Concilio Arausicano *Prob. 2.* canone 6. & 10. illis verbis: *Adiutorium Dei, etiam renatis, & sanctis, semper est implorandum, vt ad finẽ bonũ peruenire, vel in bono possint opere perdurare.* Et canone 19. illis verbis: *Natura humana, etiam si in illa integritate in qua est condita permaneret, nullo modo se ipsam creatore non adiuuante seruaret: vnde cum sine gratia Dei salutẽ nõ possit custodire, quam accepit quomodo se, sine gratia Dei poterit reparare, quod perdidit?* Et cap. 25. sic ait: *Hoc secundum fidem catholicã credim', quod accepta per baptismũ gratia, omnes baptizati Christo auxiliante, & cooperante, quæ ad salutẽ pertinẽt, possint, & debeãt si fideliter laborare voluerint adimplere.* Et infra dicit: *Diuini esse muneris, quod post baptismũ cum ipsius adiutorio ea, quæ sibi sunt placita im-*

plere possimus. Eandem doctrinam tradit Concilium Tridentinum expressè *sess.6.cap.11.& 13.* Et *Canone 22.* ergo vt iusti possint perseuerare specialis Dei gratia supra iustificantẽ gratiam requiritur. Quam veritatem expressè esse diffinitã in illis Concilijs, loquendo de perseuerantia vsque in finem, indubitabile esse concludit Suarez.

11 *Argumẽta ista non probãt esse de fide.* Sed licet hæc duo argumenta valdè probabiliter nostram conclusionem confirment, non tamen adeò vrgent, vt cõuincãt esse de fide. Tũ, quia contrarium tenentes, illa poterunt explicare de gratia, quæ specialis sit absolutè; id autem, quod ratione gratiæ debetur, etsi respectu illius specialis gratia non sit absolutè, tamen ad specialem gratiam spectat: ergo ex his testimonijs non conuincitur efficaciter potentiã ad perseuerandum sufficientem, esse effectũ gratiæ auxiliantis, quæ specialis sit respectu hominis, vt iustificati, & indebita statui gratiæ iustificantis, & generali prouidentiæ illius. Tũ etiã: nam explicare poterunt testimonia Scripturæ, Conciliorum, & Patrum de perseuerantia actuali, quam esse specialem gratiam, & specialis prouidentiæ effectum, non negãt Authores cõtrarij. Nec obstat in prædictis testimonijs gratiam desiderari, vt iusti possint perseuerare: nam verbum potest interpretari potest de potentia consequenti, idest, coniungenda cum actu; non autem antecedenti, quam contrarij Authores affirmant ex vi gratiæ habitualis, & auxiliorũ, quæ sibi debentur iustis competere: nam in Cõcilio Tridentino etiã diffinitum habemus, neminem posse omnia venialia collectiuè, absque specialissimo priuilegio vitare; & tamẽ qui docent, iustos in vi auxiliorũ gratiæ, quæ communi lege offeruntur à Deo, gaudere potentia antecedenti ad omnia venialia vitanda sufficiente moraliter absque erroris nota id defendunt explicantes Conciliũ de potentia tantum consequente: malè ergo Suarez ex prædictis testimonijs, vt expressè diffinitum deducit, vt iusti possint potentia antecedẽti vsque in finem perseuerare, gratiam auxiliantem requiri, quæ specialis sit respectu hominis, vt iustificante gratia exornati; & parum consequenter in propria doctrina, cum in eodẽ libro *cap.8. conc. 11.* de perseuerantia actuali vsque in finẽ, dubius existat, an sit de fide, quod sit donũ speciale comparatiuè ad illud auxiliũ, quod in adultis est necessarium, vt possint perseuerare. Si namque de fide non est, quod perseuerantia actualis sit donum speciale comparatiuè ad prædictum auxilium, cum tamen multis illud detur, quibus tamẽ acta perseuerare negatur; quomodo esse potest de fide auxilium requisitũ ad posse perseuerare, esse speciale donum comparatiuè ad gratiam specialem cum omnibus habentibus illam, vel detur, vel offeratur auxiliũ, quo in gratia perseuerare possint? Licet autem his argumentis, non cõuincatur nostram conclusionem esse de fide, esse tamen veram efficaciter satis suadetur.

12 *Prob. 3. ex Augustino.* Deinde probatur ex Augustino *lib. de correct. & gratia cap. 11.* vbi de Adamo, vt primo cõdito loquẽs, sic ait: *Ille non opus habebat eo adiutorio, quod implorant isti, scilicet Sãcti, cum dicunt, video aliã legem in mẽbris meis repugnantem legi mẽtis meæ, infœlix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? &c.* Ex quibus tale formo argumentũ. In ordine ad perseuerãdũ aliquo adiutorio speciali indiget homo lapsus, quo Adamus in statu innocentiæ constitutus nõ indigebat; at tale adiutoriũ non est donũ, quo perseueratur actu vsque in finẽ, cum etiã Adamus in illo prædicto statu indiguerit, illoq; caruerit, vt docet August. in eodẽ cap. his verbis: *Tale quippè erat adiutorium, quod desereret cum vellet, & in quo permaneret, si vellet, non quo fieret si vellet. Hæc prima est gratia, quæ data est primo Adamo, &c.* Et circa finem capitis illis verbis:

Est quippè in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo, & perseueranter tenendo, non solũ posse quod volumus, verum etiam velle quod possumus, quod non fuit in homine Primo; vnum enim horũ fuit, alterum non fuit, namque vt reciperet bonum, gratia nõ egebat, quia nondum perdiderat, vt autẽ in eo permaneret egebat adiutorio gratiæ, sine quo id omnino non posset, & acceperat posse si vellet, sed non habuit velle, quod posset, nam si habuisset perseuerasset. Ergo est donum gratiæ, quo proximè moraliter perseuerari potest; & consequenter hoc, quod respectu Adami, vt conditi in statu innocentiæ, specialis gratia non erat, sed ratione gratiæ habitualis cõpetebat, est specialis gratia in homine lapso, etiam vt iustificato per gratiam.

13 Resp. Si dicas, Augustinum solum intendere homini lapso, necessariũ esse adiutorium gratiæ collatũ per Christum, & sanans vulnera ex peccato relicta: Adamus autem tali gratiæ adiutorio per Christum collato, non indiguisset, sed per gratiam primo infusam habuisset.

Contra primo. In contrarium obstat primo: nam iuxta hanc solutionem, non est diuersitas in adiutorio in vtroque statu exacto, sed solum in causa, ex qua prouenit, & effectus, quos præstat; at hoc sine verborum Augustini violenta interpretatione dici nõ potest: ergo sinistra est, & contra mẽtem Augustini talis interpretatio.

Secũdo. Secundo: nam vel iusti in statu lapsus possent ratione gratiæ iustificãtis, & virtutum dimanantium ab ipsa perseuerare in bono potentia antecedenti, vsque ad mortem, vel non? Si secundum dicatur: habemus intentum, requiri scilicet specialem gratiam vltra habitualem ad posse moraliter; si primum: ergo necesse non habent petere adiutoriũ, quo possint, sed quo perseuerent de facto, siquidem illud primum iam habent; & consequenter nullum extat inter gratiam in vtroque statu discrimen. Patet consequentia: nam etiam Adamus necesse habuit petere adiutorium, quo perseueraret de facto, cum illo careret: ergo si hoc solum petunt iusti, & necesse petere habent, nullum inter vtrumque statum in adiutorio ad perseuerandum exacto subsistit discrimen.

Denique suadetur conclusio ratione D. Thomæ in hoc, & præcedẽti articulo: nam gratia habitualis, prout in præsenti statu confertur, licet sanet animam, quoad mentem expellendo peccatum, non tamen sanat ab infirmitate carnis ex peccato relicta: ergo licet secundum se potens sit ad omnia peccata vsque ad mortem vitanda, vt tamen homini in hoc statu confertur, non dat ei potestatem moralem ad illa vsque ad mortem cauenda; & consequenter indiget Dei adiutorio ab illa distincto, & indebito dante potestatem moralem ad vsque in finem perseuerandum. Antecedens est de fide. Consequentia probatur primo: nam indigentia specialis adiutorij ad posse omnia mortalia continuatè vitare, non nascitur præcisè ex infirmitate peccati, quo ratio superior est auersa à Deo, & in finem vltimũ creatum conuersa, sed ex carnis infirmitate, & rebellione appetitus insultantis contra rationem, vt cõstat ex illis verbis Pauli Rom. 7. sæpè repetitis: *Infælix ego quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christũ.* Quæ verba dicta esse à Paulo nomine hominis reparati per gratiam; & consequenter liberi ab infirmitate rationis consistente in auersione à culpa, notauit D. Thomas *supra artic.* 8. ergo cum gratia habitualis infirmitatem partis inferioris non auferat necessitatem specialis adiutorij dãtis posse relinquit. 14 Vltimo prob. cõclusio. Consequentia prob. 1.

Secundo: nam gratia habitualis infusa viatori, summũ quod præstare potest, est facultas moralis ad perseuerandum sufficiens: nam ad actu perseuerandum, semper indiget speciali gratiæ adiutorio, vt Secũdo.

con-

constat ex dictis; & amplius ex dicē dis in sequenti disputatione constabit: ergo licet praestet facultatē prędictam, quando sanat mētem, & carnem, secus autem, quando primum tollit, & secundum relinquit, qualiter in hoc statu contingit. Patet cōsequentia: nam homo infirmus quoad sufficientiam moralem operandi discriminatur ab homine sano, vt docet in tota hac quaestione D. Thomas, & per se manifestum videtur, nec illū in tali potestate posse aequare: ergo gratia vt praestans vtramque sanitatem, maiorem exhibet facultatem moralem, quā vt praestans vnā, & aliam relinquens; & consequēter, licet quando vtriusque exhibet sanitatis effectum, speciali adiutorio nō egeat, vt det homini facultatē moralem ad perseuerandum in gratia, vsque in finem, & ratione sui praedictam facultatem exhibeat; quando tamen vnam sine altera confert, speciali adiutorio indigebit dante facultatem moralem. Quo circa rectè Augustinus *libro de correctione, & gratia cap. 12.* non longè ab initio dicebat: *Maior quippè libertas est necessaria aduersus tot, & tantas tentationes, quae in Paradyso non fuerunt, vt cum omnibus amorib⁹, terroribus erroribus suis vincatur hic mundus.*

15 *In quo consistat hoc speciale adiutoriū, explicatur.* Si autem inquiras, in quo hoc speciale adiutorium ab habitibus infusis, & ab auxilijs efficacibus infallibiliter applicantibus ad bonum consistat? Respōdeo, esse positum in illustrationibus intellectus ad bonū suadentibus, & quibus, quod latebat apparet pijs affectionibus voluntatis suaue facientibus, quod non delectabat timore, & terrore in commissis a Deo, quibus declinamus à malo, & inclinamur ad bonum, prout varijs in locis explicat Augustinus. Haec namque, licet ad posse physicū, non requirantur, bene tamē ad posse moraliter, & in auxilio externae protectionibus, quo Deus remouet incitamenta peccandi, vt Tractatu de Auxilijs docetur.

§. IV.

Obiectionibus contra istam conclusionem occurritur.

Sed obijcies contra nostram conclusionem, primo Mileuitanum Canone 3. vbi diffinitur, gratiā, qua iustificamur per Christum, non solum valere ad remissionem peccatorum, sed etiam in adiutorium ne cōmittantur: ergo gratia se sola absque nouo speciali adiutorio dat vires sufficientes moraliter ad omnia mortalia, vsque in finē vitae fugienda; & consequenter ad perseuerantiā finalem. 16 *Arg. 1.*

Respondeo negando consequētiam; sed solum sequitur, gratiam, qua iustificamur necessariam esse ad omnia mortalia vitanda, non autem se sola ad moralem potestatem sufficere, quod negat nostra conclusio. *Resp. 1.* Vel secundo dicatur, gratiam, qua iustificamur ad in posterum non peccandum valere, non quia det vires ad omnia mortalia cauenda sufficiētes moraliter, sed quia ratione illius potest homo plura vitare, quam ille, qui extra gratiam existit. *Secūdo.*

Vel denique responderi potest, nomine gratiae in qua iustificamur, intelligi non solum habitualem gratiam, sed etiam auxilia specialia ex prouidentia communi, licet gratiae iustificanti indebita parata cum quibus non est dubium iustis moralem potestatem ad perseuerantiam finalē competere. *Tertio.*

Obijcies secundo, D. Thomam *supra art. 8.* asserentem, hominem in statu gratiae habitualis posse ab 17 *Arg. 2.*

omni peccato mortali, quod in ratione consistit abstinere, non autem ab omni veniali propter corruptionem inferioris appetitus: ergo ex mente D. Thomæ, homo ratione gratiæ habitualis habet vires sufficientes moraliter ad omnia mortalia, vsque in finem fugienda. Patet consequentia: nam potestatem physicam ad omnia collectiuê, & moralē ad singula mortalia fugienda, habet homo in statu peccati: ergo si D. Thomas, homini in statu gratiæ potestatem ad omnia concedit, quam eidem negat in statu peccati, necessario debet intelligi de potestate morali respectu omnium collectiuê.

Conf.1. Et confirmatur primo: nā ideô iuxta D. Thomam ibidem, homo existens in peccato mortali, non potest omnia mortalia collectiuê vitare, sed tantum singula, quia non habet cor firmatum in bono, vt pro nullo bono sequendo, vel malo vitando ab eo velit separari; at homo iustus cor suum habet firmatum in bono ratione habitualis gratiæ: ergo ex causa opposita, ei competunt vires sufficientes ad omnia mortalia collectiuê vsque ad mortem fugienda.

Conf.2. Confirmatur secundo: nam homo in statu gratiæ maiores habet vires, nedum in ordine ad bonum supernaturale sequendum, sed etiam in ordine ad bonum naturæ, quam in statu culpæ, seu in statu purorum naturalium; cum in gratia existens sit positiue conuersus ad finem nedum gratiæ, verum etiam naturæ, qui est primum principium in operabilib⁹; in peccato autem est positiue auersus à fine, & in pura natura negatiue ad illum se habet; at in his statibus habet potestatem moralem ad singula, cum impotentia ad omnia mortalia collectiuê fugienda: ergo in statu gratiæ habet ratione illius vires moraliter sufficientes ad omnia collectiuê cauenda.

Conf.3. Confirmatur, & vrgetur vltimo: nam si homini ratione habitualis gratiæ non competant vires sufficientes moraliter ad omnia collectiuê fugienda, nullum esset discrimen inter hominem iustum, & in peccato mortali existentem; consequēs est falsum: ergo. Patet sequela: nam ista auxilia præter habitualem gratiam exacta, non habent omnes iusti subiectiuê recepta, sed tantum extrinsecê oblata; at etiam homo existens in peccato mortali illa habet oblata: tum, quia aliàs esset extra statum salutis; tum etiam, quia De⁹ omnes homines vult saluos fieri, cui⁹ voluntatis effectus sunt auxilia, sufficientia ad salutem. Tum denique: nā aliàs existens in peccato mortali, nō esset obligatus ad perseuerandum finaliter: ergo nullum erit discrimen quoad posse moraliter perseuerare vsque in finem inter iustum, & peccatorem, si iusto ratione habitualis gratiæ non competat potestas moralis ad perseuerandum sufficiens.

18 *Resp.* Respondeo ad argumentum, D. Thomam loqui de omni peccato mortali, quod extrinsecê originem trahit, quod satis explicuit dicens ab omni mortali, quod in ratione cōsistit: pro cuius explicatione aduerto, in homine existente in peccato mortali esse duo capita ex quibus prouenit impotentia vitandi collectiuê omnia mortalia, scilicet corruptio rationis per auersionem à Deo, conuersionemque ad creaturam, ex qua (vt ibi D. Thomas notauit) oritur, quod nisi in continua præmeditatione existat, non possit non iuxta præconceptum finem multoties operari, & corruptio partis inferioris suis motiuus opugnantis rationem, & quia in homine reparato per gratiam est primum caput, videlicet peccatum destructum; hinc fit, quod ratione gratiæ possit omnia mortalia, quæ ex illo originem trahebant vitare, & hoc voluit D. Thomas, dum dixit: *Ab omni mortali, quod in ratione consistit*, idest, quod in homine peccatore ex ratione deprauata per culpam originem trahit, non tamen potest ratione gratiæ omnia alia vitare, quæ occasionan-

tur

tur sæpè ex insultatione appetitus, quæ interpretatio eo præcipuè, vt verissima est amplectenda, quia D. Thomas in præsenti, & præcedenti articulo, adeò claré speciale adiutorium ad vitanda peccata, & ad perseuerandum in finem, vltra habitualem gratiam exposcit, vt si prædicta interpretatio non admittatur, manifesta contradictio in illius dictis appareat.

19 *Ad 1. cõfirm.* Et ex his ad primam confirmationem, concessa maiori, & minori, nego consequentiam: nam negatio firmitatis cordis in bono, nõ est causa adæquata indigentiæ gratiæ specialis, sed vna ex causis; alia autem causa est negatio subordinationis partis inferioris ad rationem: vnde cum in homine iusto hæc secũda causa remaneat, etsi prima auferatur, solum liceat colligere posse vitare omnia, quæ ex prima causa originẽ trahunt, non vero quæ ex secunda dimanant.

Ad 2. Ad secundam, concessa maiori, & minori, nego consequentiam: nam homo in statu gratiæ potest ratione illius omnia mortalia, quæ ex peruersitate rationis originem trahunt vitare, quæ tamen in peccato existens non potest. Potest etiã plura ex alijs vitare ratione positiuæ inclinationis ad vltimum finem, quam in pura natura, in qua solum negatiuè est in vltimum finem conuersus, idest, non auersus. Vnde absque eo, quod possit omnia collectiuè vitare, saluatur inter prædictos status sufficiens discrimen.

20 *Ad 3.* Ad vltimam confirmationem, nego sequelam. Ad illius probationem, concessa maiori, nego minorẽ; quam non conuincit prima probatio: nam vt non sit homo extra statum salutis, sufficit, quod à Deo possit saluari, vt de illis, qui nihil de nostræ fidei mysterijs audierunt, iuxta valdé probabilem sententiam necessario est dicendum. Tum etiam, quia homini existenti in peccato offert Deus auxilia, quibus possit ad habitualem gratiam obtinendã disponi, quod sufficit ad obtinendã salutem, seu vt extra statum salutis nõ sit. Nec secunda: tum, quia voluntas illa, solum est antecedẽs, & qua Deus quantum est de se vult inefficaciter æternam salutem, cum quo rectè compatitur alia voluntas efficax, qua in pęnam peccati velit Deus homini auxilia illa sufficientia negare. Tum etiam, quia voluntas illa sufficienter saluatur per hoc, quod Deus offerat homini existenti in peccato auxilia, quibus possit ad habitualem gratiam disponi, quin proxime offerat omnia auxilia moralia, quib' proxime possit gratiam vsque in finem seruare. Nec denique tertia: primo, quia hoc, quod diximus sufficit, vt homini imputetur ad culpã, gratiam non conseruare: nam cum possit se ad gratiam disponere, qua semel concessa, omnia hæc auxilia illi erunt parata, suæ culpæ imputatur illorum carentia. Secundo, quia vt imputetur peccatori ad culpam, sufficit posse singula vitare. Tertio: quia impotentia ista ad totam collectionem, est moralis ad totam collectionem, cum qua bene compatitur inexcusabilis obligatio, vt cõstat ex dictis in discursu materiæ.

Denique objicies: homini iusto ratione gratiæ habitualis sunt debita auxilia, quibus possit moraliter, vsque in finem perseuerare: ergo etsi talia auxilia specialia sint cõparata cum subiecto absolutè, non tamen comparata cum illo reduplicatiuè vt iustificato. Consequentia tenet. Antecedens autem ostenditur primo: quia ratione gratiæ competit iustificatis ius ad gloriam, vt hæreditatem filiorum, iuxta illud: *Si filij, & hæredes*: ergo etiam competit eis ius ad omnia requisita, vt possint gloriam adipisci, qualia sunt huiusmodi auxilia, sicut quia merita dant ius ad augmẽtum gloriæ, etiã conferunt ius ad augmentum gratiæ, & charitatis, sine quo augmentum gloriæ haberi non potest. 21 *Vltimo arg.* *Antec. prob. 1.*

Secundo probatur: gratia nãque petit hominẽ obligari omnibus iuper- *Secũdo.*

pernaturalibus præceptis inexcusabiliter ratione inclinationis in vltimum finem supernaturalem, nõ minus, quam natura in finem naturalẽ propensa petit obligari hominẽ omnibus præceptis legis naturalis; at sine huiusmodi auxilijs dantibus potentiam moralem stare nequit inexcusabilis obligatio totius legis collectiuè obseruandæ: ergo huiusmodi auxilia exiguntur à gratia; & consequenter illi adhuc in hoc statu debentur.

Tertio. Tertio, gratiæ pro isto statu debetur auxilium, quo possit elicere firmum propositum perseuerandi in bono, vsque in finem: ergo etiam debentur auxilia, quibus potentia antecedenti possit perseuerare, etsi nõ illa, quibus perseueret homo de facto. Consequẽtia patet ex dictis *artic. 3. conc. 1.* Vbi exinde probauimus, non posse hominem in pura natura elicere ex proprijs viribus propositum efficax seruandi totam legẽ collectiue, quia non habet sufficientiam ex illis ad totam legem collectiuè obseruandam. Antecedens nõ minus manifestum videtur ex doctrina D. Thomæ in præsenti, adstruẽtis habitũ virtutis, quo elicitur propositum firmum perseuerandi vsque in finem contra tentationum impulsus; at cuiuis operatiuæ virtuti sufficiẽti ad aliquem actum, debitum est auxilium, quo effici possit: ergo gratiæ pro hoc statu debetur auxilium, quo possit elicere firmum istud propositum.

22 *Resp. ad 1. antec. probationẽ* Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem, distinguo antecedens: ad gloriam absolutè cõferendam à Deo, nego antecedens: sub conditione decessus in gratia, & perseuerantiæ in illa vsque ad mortem, concedo antecedens, & nego cõsequentiam: quia sicut hac ratione nõ dat ius homini ad donum efficax perseuerantiæ actualis; ita neque ad auxilia, ex quibus prouenit potestas moralis ad perseuerandum finaliter, neque est simile de augmẽto gratiæ: nam augmentum gloriæ conferri nõ potest sub cõditione decessus in gratia, quin augmentum gratiæ sub eadem conditione infundatur, & ideô non stat ius conditionatum ad augmentum gloriæ, sine iure ad minus conditionato, augmenti gratiæ. Potestas autem ad perseuerandum sufficiens, connexionem istam cum gloria, vt sub conditione conferenda nõ habet.

Ad secũdam probationem omisso antecedenti, nego consequentiã; quia vt leges ad collectionem aliquam ex consequenti, saltim inexcusabiliter obligent, sufficit absoluté loquendo moralis potestas ad singula præcepta collectionis implenda, prout seorsim veniunt seruanda: vnde etsi gratia ratione sui petat inexcusabiliter hominem obligari præceptis diuinis, non sequitur petere ratione sui auxilia moralia, quibus possit continuate vsque ad mortem tota lex adimpleri. Et licét hæc moralis potestas ad totam collectionẽ præceptorum seruandam requiratur de lege ordinaria, quando sunt præcepta sub mortali obligantia, vt dicebamus supra, & in prima conclusione huius disputationis: hoc prouenit, non ex natura rei, sed attẽta suauitate prouidentiæ diuinæ, ex quo solum sequitur esse debitam potestatem istam moralem ex vi suauitatis diuinæ prouidentiæ, non autem ratione exigẽtiæ habitualis gratiæ pro hoc statu, quæ solutio accommodari potest argumento primo facto supra, ad probandum deberi homini puro auxilium, quo posset Deu super omnia diligere, eo quod natura in illo statu ab intrinseco poterit legẽ dilectionis ligari. 23 *Ad 2.*

Ad tertiam probationem, nego antecedens, neque conuincitur probatione ibi facta, virtuti nãque operatiuæ solum debetur applicatio ad actum, quando physice, & moraliter est proportionata cum illo, licet autem habitus iste, qui à Diuo Thoma perseuerantia dicitur; habeat cum illo actu physicam proportionem, non tamen habet mora- *Ad 3.*

lem ratione subiecti infirmi, non valentis, adhuc ratione habitualis gratiæ, constanter vsque in finem perseuerare, & consequenter impotentis moraliter ad firmum eliciendũ propositum, nisi speciali adiutorio diuinæ gratiæ fulciatur, quæ doctrina ex ibi dictis manifesta est.

§. V.

Alterius auxilij necessitas ad perseuerandum, probatur.

24 *Tertia cõclusio* Tertia cõclusio: *Præter hoc auxilium requiritur aliud specialius ad omnem perseuerantiam de facto vsque in finem.* Cõclusionem istam esse de fide existimant plures. *Nõ esse de fide, prob. cõtra aliquos.* Cæterum licet de fide sit ad perseuerandum in finem, saltim perseuerantia per longum tempus durante, requiri auxilium speciale absolutè, quod autem tale auxilium debeat esse speciale respectiuè ad prouidentiam, qua præparantur à Deo auxilia dantia sufficientiam moralem ad perseuerandum finaliter, nescio, an tanta certitudine gaudeat, qui nãque assereret ex vi illius prouidentiæ esse debitam perseuerantiam aliquibus iustis vagè, licet non his determinatè præ alijs, non posset euidenter cõuinci, & hoc admisso perseuerantia actualis, licet esset specialis gratia absolutè, non tamen respectu illius prouidentiæ, sicut licet collatio auxilij efficacis sit specialis gratia respectiuè ad subiectum, non tamẽ respectiuè ad gratiam, eo quod ex vi illius aliquibus iustis vagè, & in cõfusso debetur.

25 *Prob. 1. cõclusio ex Scriptura.* Vtcumque tamen sit nostra cõclusio, probatur in primis, illis testimonijs Scripturæ, in quibus exhortamur perseuerantiam petere à Deo, Psalmo 118. *Dirige gressus meos in semitis tuis: vt non moueantur vestigia mea.* Secundæ ad Thessalonicenses 2. *Deus, & Pater noster exhortetur corda vestra, & confirmet in omni opere, & sermone bono.* Quod etiam in oratione Dominica peti, illis verbis: *Adueniat Regnum tuum*, docet D. Thomas 3. *Contra-Gentes cap.* 155. *ad finem*: imo in omni petitione orationis Dominicæ, donum perseuerantiæ peti, præter quã in illa: *Dimitte nobis debita nostra*, docet, & eleganter probat ex Cypriano Augustinus *libro de dono perseuerantiæ à cap. 2. vsque ad 6.* At orationis vtilitas, signum est manifestũ necessitatis gratiæ specialis, vt docet Hieronymus *epistola ad Thesifontem aduersus Pelagiũ ante medium*, Augustinus *epistola 107. ad Vitalem ferè per totam, libro de perfectione iustitiæ responsione 16. lib. de natura, & gratia cap. 18. libro de dono perseuerantiæ cap. 2. & sequentibus*, & frequenter alibi, quo etiam argumento vsus est D. Thomas 3. *Contra-Gentes cap. 155. in præsenti articulo, & alibi passim*: ergo ad perseuerandum in bono vsque in finem specialis gratiæ auxilium requiritur.

26 *Resp. 1.* Respondebis primo, hoc argumento solum probari, requiri auxilium gratiæ absolutè specialis, non autem quæ specialis sit respectu iustorum ratione gratiæ habitualis. *Contra* Sed contra, & bene D. Thomas 3. *Contra-Gentes cap. 155.* ex hoc, quod homo extra gratiam existens necesse habeat donum aliquod petere à Deo, infertur nõ sufficere vires liberi arbitrij: ergo pariter ex hoc quod homines existentes in gratia necessitatem habeant petendi à Deo donum perseuerantiæ, rectè colligitur vires habitualis gratiæ ad id nõ sufficere, sed indigere adhuc gratia specialiori; at gratia, qua petitur do-

num perſeuerantiæ iuſtis eſt neceſſaria, vt conſtat ex illis verbis Chriſti: *Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua.* Et ad dormientes Diſcipulos: *Surgite, vigilate, & orate, ne intretis in tentationem*; & ex Tridentino, & Arauſicano, vbi infra; & denique ex Auguſtino plurib⁹ in locis, & præcipue libro de bono perſeuerantiæ *cap. 2.* ad finem, his verbis. *Ergo & hi, qui iam ſancti ſunt, quid orant, niſi vt in ea ſanctitate, quæ illis data eſt perſeuerēt?* quod etiam repetit *cap. 3.* ergo ad perſeuerandum finaliter neceſſario requiritur auxilium gratiæ ſpecialis, nedum abſolute, verum etiam reſpectiuê ad ſtatum iuſtificationis communem.

27 *Reſp. 2.* Reſpondebis ſecundo, non probari hoc argumento, ad perſeuerandum finaliter neceſſario requiri auxilium gratiæ, quod ſpeciale ſit reſpectu prouidētiæ, qua à Deo præparantur auxilia, ex quibus prouenit poteſtas moralis ad perſeuerandum ſufficiens, ſed ad ſummū reſpectu prouidentiæ debitæ gratiæ ſanctificanti.

Contra Sed contra: nam licet ſit verū, id non poſſe colligi ex conceptu orationis vt ſic; cum etiam dona naturalia poſtulemus à Deo, nec ex conceptu orationis, qua poſtulam⁹ gratiam abſolutē; cum etiam auxilium ad aliquando ſupernaturaliter operandum per orationem poſtulemus ab ipſo, nec ex conceptu orationis magis ſpecialis, qua petimus gratiam ſpecialem intra ordinem gratiæ; cum etiam ſic poſtulemus auxilia, à quib⁹ prouenit poteſtas ad perſeuerandum ſufficiens, colligitur tamen ex neceſsitate orationis, qua vtiliter, & neceſſario petimus donū perſeuerantiæ actualis, vt gratiam ſpecialiſsimam, adhuc intra ordinē gratiæ, quæ prædeſtinatis eſt propria; at ex Patribus ſic accipientibus mentem Eccleſiæ poſtulantis donum actualis perſeuerantiæ, oratio, qua illud petitur eſt de illo, vt ſic ſpeciali: ergo donum perſeuerantiæ hanc ſpecialitatem obtinet intra ordinem gratiæ.

Secundo principaliter ſuadetur concluſio ex Concilijs, & omiſsis pluribus, veritas noſtræ concluſionis colligitur ex Arauſicano 2. *Canone* 10. illis verbis: *Adiutorium Dei, etiam renatis, ac ſanctis ſemper eſt implorandum, vt ad finē bonum peruenire, & in bono poſsint opere perdurare.* In quibus ponderanda eſt illa diſtinctio, *ad finem bonū peruenire, & in bono opere perdurare*, qua manifeſtê denotat Concilium, neceſſarium eſſe ſpecialis gratiæ auxilium, non ſolum ad perſeuerandum in finem tempore quo interuenit mandatorum obſeruantia, in qua homo perdurare debet, ſed etiā ſi nullius præcepti obſeruantia intercedat, præcisē ratione continuationis gratiæ cum morte, & peruentionis in illa vſque in finem. Deinde ex Tridentino *ſeſſ. 6. canone* 22. illis verbis: *Si quis dixerit iuſtificatum, vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum eo non poſſe, anathema ſit.* Vbi ponderanda ſunt duo. Primum eſt verba Concilij accipi debere in ſenſu reduplicatiuo, & formali; at ex parte ſubiecti ponitur, non homo abſolutê, ſed homo iuſtificatus: ergo ad perſeuerandum in finē, auxilium gratiæ requiritur, quæ ſpecialis ſit, nedum reſpectiuê ad hominem acceptum abſolutê, ſed etiā quatenus iuſtificatum reduplicatiuê. Secundum eſt ponderandum Concilij propoſitionem indefinitam, & doctrinalem eſſe, ac proinde æquiualentem vniuerſali propoſitioni: ergo omnis iuſtificatus, ſiue paruo, ſiue multo tempore duret in gratia, ſpecialem gratiam requirit ad perſeuerandum in illa. Quod autem iſta gratia ſpecialis ſit, etiam reſpectu prouidentiæ, quæ ad potentiam moraliter ſufficientem ad perſeuerandum requiritur, colligi videtur ex illis verbis eiuſdem Concilij Canone 19. *Si quis magnum illud perſeuerantiæ donum ſe certo habiturum, &c.*

28 *Secūdo prob. cō cluſio ex Concilijs.*

Quibus cum ita exageret doni magnitudinem, vt de nullo alio ad legis obseruantiam exacto tanta exageratione loquatur, manifeste denotat esse gratiam specialem respectiuè ad quamuis aliam prouidentiam intra ordinem gratiæ.

29 *Pro. 3. ex PP.* Tertio suadetur ex Patribus, passim veritatem istam docentibus, ita Hieronymus *libro 3. contra Pelagianos in principio*. Petrus Diaconus *de Incarnatione, & gratia cap. 8.* Prosper *libro contra Collatorem cap. 38.* Fulgentius *epist. 4. ad prob. non longè ab initio*. Ac tãdem Augustinus *libro de natura, & gratia cap. 26. De correctione, & gratia à cap. 7. vsque ad 13.* Et toto libro de Prædestinatione Sanctorum.

Resp. Si fortè dicatur, prædictos Patres loqui de perseuerantia vsq; in finem longo tempore durante, in quo plures tentationes occurrunt vincẽdæ, & implenda difficilia præcepta.

Contra primo. In cõtrarium arguitur, primo ex Augustino, qui in hac parte, & in omnibus negotijs de gratia præ omnibus habendus, & consulendus est, *libro de bono perseuerantiæ cap. 1.* vbi inquirens, si ex quo fidelis quisque factus est vixit decem annos, in quorum medio tempore à fide lapsus est, non ne quinque perseuerauitẽ respondet: *Nõ contendo de verbis, si & illa perseuerãtia putatur esse dicenda, tanquam temporis sui, hãc certe, de qua nunc agimus perseuerantiam, qua in Christo perseueratur vsque in finem, nullo modo habuisse dicẽdum est, qui non perseuerauerit vsque in finem: potiusque hanc habuit vnius anni fidelis, & quantum infra cogitari potest, si donec moreretur fideliter vixit: quàm multorum annorum, si exiguum temporis ante mortem à fidei stabilitate defecit.* At Augustinus loquitur de speciali gratia perseuerantiæ: ergo illam iudicat necessariam ad perseuerãdum in bono vsque in finem, in quantumcumque minimo tempore.

Secundo ex eodem Augustino *cap. sequenti*, vbi de eodem speciali perseuerãtiæ bono, sic ait: *Sed quis dicat istis non donari perseuerantiam, qui ægritudine corporis, vel quocumque casu moriũtur in Christo, cum longè difficilior donetur eis, à quibus suscipitur, & mors ipsa pro Christo?* Sentit ergo Augustinus hoc speciale donum omnibus dari, qui quocumque casu, siue diu, siue paulum in gratia durantes cum Christo in æternum regnãdum moriuntur. *S. illdo.* Tertio in eodem libro *cap. 17.* hoc euidentius tradidit, docens etiam paruulis hanc specialem gratiam conferri, illis verbis: *Sed mirabiliter, & fidelibus, euidentior largitas bonitatis Dei est, quod etiã paruulis, quibus obedientia non est illius ætatis vt detur, datur hæc gratia, scilicet perseuerantia:* de qua Augustinus ibi loquebatur: ergo iuxta Augustinum ad omnẽ perseuerantiam vsque in finem, specialis Dei gratia requiritur. *Tertio.*

30 *Quarto prob. rations.* Denique probatur ratione, & in primis si de perseuerantia diù, & ad longum tempus durante loquamur, in quo plura occurrunt obseruãda præcepta, & vincendæ tentationes, res est manifesta; cum iam constiterit ad obseruantiam legis diu continuatam specialem Dei gratiam requiri; quia tamen specialiorem gratiam supra illam, quæ ad obseruãtiam diuturnam legis, temporalem tamen exigitur, cum Augustino ad finaliter perseuerandum requirimus, & hoc etiam quando perseueratur paruo tempore in gratia, & in perseuerantia paruulorum in bono. Aliter est suadenda conclusio hac ratione ex Augustino desumpta. Omnis perseuerantia vsque in finem est prædestinationis, ita proprius effectus, vt conuertibiliter se habeat cum illa; at quod sic cum prædestinatione comparatur, specialis gratia est respectu cuiuscumque alterius auxilij spectantis ad ordinem gratiæ, cum prædestinatio sit prouidentia specialissima, cum omni alia prouiden-

tia gratiæ comparata: ergo perseuerantia finalis, est gratia specialissima, nedum comparata cum nostra natura, nec solum comparata cum gratia iustificante, sed etiam comparatione facta cum prouidentia speciali, de qua in secunda conclusione fuit sermo. Minor cum consequentia tenet; maior autem probatur.

21 Tum ex Augustino libro de bono perseuerantiæ *cap. 9.* illis verbis; *Ex duobus autem pijs, cur huic donetur perseuerantia vsque in finẽ, illi autem non donetur, inscrutabiliora sunt iudicia Dei. Illud tamen fidelibus debet esse certissimum, hunc esse ex prædestinatis, illũ non esse. Nam si fuissent ex nobis, ait vnus prædestinatorum, qui de pectore Domini bibebat hoc secretum, mansissent vtique nobiscum. Quid est quæso non erant ex nobis: nam si fuissent mansissent vtique nobiscũ? Nonne vtrique à Deo creati, vtrique ex Adam nati, vtrique de terra facti erant, & ab eo qui dixit: Omnem flatum ego feci: vnius eiusdemque naturæ animas acceperãt? Nõne postremo vtrique vocati fuerant, & vocantem secuti, vtrique ex impijs iustificati, & per lauacrũ regenerationis vtrique renouati? Sed si hoc audiret ille, qui sciebat proculdubio quod dicebat: respondere posset, & dicere, vera sũt hæc, secundũ hæc omnia ex nobis erãt, verumtamen secundum aliã quandam discretionem non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, mansissent vtique nobiscum. Quænam est tandem ista discretio? Patent libri Dei, non auertamus aspectum. Clamat Scriptura diuina, adhibeamus auditum. Non erant ex eis, quia nõ erant secundum propositum vocati; non erant in Christo electi ante constitutionem mundi: non erant in eo sortem consecuti: non erant prædestinati secundum propositũ eius, qui vniuersa operatur. Nam si hoc essent, ex illis essent, & cum illis sine dubitatione mansissent.* Id ipsum iam docuerat *libro de correctione, & grat a cap. 7.* parum post mediũ, his verbis: *Quicumque enim electi sine dubio, etiam vocati, non autem quicumque vocati consequenter electi: illi ergo electi, vt sæpè dictum est, qui etiam prædestinati, atque præsciti, horum si quisquam perit fallitur Deus, sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus.* Et cap. 9. propè initium eadem Ioannis verba versans, sic ait: *Fuerunt ergo isti ex multitudine vocatorum; ex electorum autem paucitate nõ fuerunt, igitur filijs suis non prædestinati Deus perseuerantiam non dedit, haberent enim eam si in eo filiorum numero essent.* Sentit ergo manifestè Augustinus perseuerãtiam finalem esse taliter prædestinatis proprium effectum, vt conuertibiliter se habeat cum illa; ita vt bene valeat, *est prædestinatus: ergo accipit perseuerantiam finalem;* & è conuerso; *perseuerat in gratia vsque in finem: ergo est prædestinatus.* Secundo illa maior suadetur: nam perseuerantia finalis est infallibiliter cõnexa cum gloria: ergo est effect⁹ voluntatis diuinæ infallibiliter cũ gloria connexæ, quæ sola est voluntas discretiua prædestinatorum à reprobis, ac proinde prædestinatiua. Patet consequentia: nam omnis connexio mediorum, siue meritorum cũ gloria, est effectus voluntatis diuinæ: ergo infallibilis connexio mediorum gratiæ cum gloria, est effectus voluntatis diuinæ infallibiliter cum gloria connexæ, siue incipere debeat à gloria, iuxta veram Thomistarum sententiam, siue non incipiat ab illa. De quo *prima parte quæstione 23. artic. 5.*

✠

§. VI.

Diluuntur contraria argumenta.

22 *Arg. 1.* CONtra istam conclusionẽ arguitur primo: casu in quo ab initio iustificationis vsq; ad instans mortis, solum intercedat facile præceptum seruandum, ad perseuerandũ finaliter specialis gratia necessaria non est: ergo non requiritur gratia specialis ad omnem perseuerantiam finalem. Probatur antecedẽs: ad tuc perseuerandum finaliter solũ est necessarius concursus diuinus, seu congrua cogitatio, qua de facto obseruatur præceptum; at ad eius obseruãtiã specialis gratia necessaria non est, vt vidimus supra *articulo secundo*: ergo ad tunc perseuerandum finaliter nulla exigitur gratia specialis. Hoc argumentum familiare est discipulis Vazquij ad probandum ad omne opus moraliter bonum, specialem gratiam requiri, quia nẽpe ex opposito sequitur posse in aliquo casu perseuerari vsque in finẽ, absque speciali gratia. Sed certè imbecilli fulcimini fidunt: nam inquiram ab illis, casu in quo nullũ præceptum obseruandum occurrat, est necessaria specialis gratia ad perseuerandum in finẽ, vel non? Si hoc secundum dicant, à recepta sententia Theologorũ recedunt. Si primũ, vt debent, fateantur, sic infero, tunc non est necessaria gratia specialis auxilians ad rectè operãdum; & tamen necessaria est gratia specialis ad perseuerãdum finaliter: ergo stare potest huius necessitas sine indigentia illius; & consequenter quamuis in casu posito necessaria nõ sit gratia specialis auxilians ad illius præcepti obseruãtiam, stare poterit necessitas gratiæ specialis ad perseuerandum finaliter, quod euidentius patet in perseuerantia paruulorũ, & perpetuò amentium decedentium in gratia, ad quam etiam requiri gratiam specialem, docẽt Theologi cõmuni consensu. Ad argumenti igitur solutionem veniamus.

Ad illud docti quidã respondent, tunc saltem interuenire specialẽ gratiam externæ protectionis, qua Deus detinet dæmonem, tunc maximè ad insidiandum nobis procliuem, quando præcipuè agitur negotium æternæ salutis, ne hominẽ grauiter ad malum impellat. 23 *Ad illud respondet aliqui.* Hæc tamen solutio nõ plenè satisfacit. Tum: nã licet regulariter ita contingat, quod dæmon in illa occasione sit ad grauiter insidiandum præcinctus; & consequenter Dei externa protectione pro tũc indigeamus, cur tamen dari casus nõ poterit, in quo ex aliquo deprauato motiuo hominem tentare tunc negligat? Quo in casu ad necessitatem protectionis externæ recursus præcluditur. *Displicet 1.* Tum etiam, quia externa Dei protectio, etiã est necessaria ad diuturnam legis obseruantiam non perseuerantem finaliter: hic autẽ specialiorem gratiam requirimus: ergo recursus ad externam protectionem, solus non sufficit.

Igitur ad argumentũ factum respondeo, negãdo antecedens. 24 *Vera solutio.* Ad cuius probationẽ, nego maiorẽ; sed vlterius requiritur, quod gratia coniũgatur cum morte, in quo huius beneficij specialitatẽ posuit Augustinus, *lib. de bono perseuerãtiæ cap. 17. in principio*, his verbis: *V[i]dete quã à veritate, quã sit alienũ negare donum Dei esse perseuerantiã vsque in finẽ huius vitæ; cũ vitæ bono, quãdo voluerit ipse det finem, quẽ si det ante imminẽtẽ lapsum, facit hominẽ perseuerare vsque in finẽ.* Licet ergo tunc casus non intercedat specialis gratia auxilians, bene tamen interuenit specialissimũ beneficiũ diuinum, consistens in eo quod gratiã iustificantem infundat, & mortem inferat ex intẽtione coniunctionis vtriusque.

25 *Oppones 1.* Sed oppones primo, quod Deus tunc habitualem gratiam infundat, speciale beneficium, de quo in præ-

ſenti loquimur, non eſt, nec ſimiliter, quod breui tempore conſeruetur ſpecialitatem illam pertingit: ergo nec quod vſque ad mortem, tunc cõſeruetur. Patet conſequentia hæc: nam ad hoc eſt ſolum neceſſarium, quod gratia conſeruetur, & quod mors tunc eueniat; at mortis euentus naturalis eſt, gratiæ conſeruatio beneficium generale intra ordinem gratiæ: ergo vtriuſque cõiunctio ſpecialiſsima gratia non eſt. *Secũdo.* Secundo: nam D. Tho. *in præſenti art.* ad perſeuerandum finaliter ſpecialis gratiæ neceſsitatem probat ex indigentia diuini auxilij protegentis, & dirigentis hominem contra tentationũ incurſus: ergo ſi in caſu poſito non indiget homo auxilio diuino ipſum dirigente, & protegente contra tentationum incurſus, nulla interuenit gratia ſpecialis. *Tertio.* Tertio: nam ſequitur ex hac ſolutione, donũ perſeuerantiæ in hoc caſu non differre à perſeuerantiæ dono in amente, aut in puero, quod falſum videtur. Patet ſequela; quia ſolum poſſet ab illo differre per auxilium datum ad præcepti adimpletionem; hoc autem, cum ſpecialis gratia non ſit, non poteſt diſcrimen in ratione doni perſeuerantiæ, quod ſpeciale eſt conſtituere. *Quarto* Quarto, quia ſequitur per nihil ſupernaturale à non perſeuerante in hoc caſu diſtingui; hoc autem eſt falſum, cum namque donum perſeuerantiæ ſit ſpeciale intra ordinem gratiæ ſupernaturalis, conſtitutiuũ eius, & diſtinctiuum debet eſſe ſupernaturale. Sequela autem probatur: nam præter gratiæ infuſionem, & conſeruationem, ſolum ibi interuenit mortis euentus, & illius cum gratia coniunctio; at primum, & ſecundum generalia ſunt; tertium naturale, vltimum ad gratiæ conſeruationẽ, nullã addit ſupernaturalitatem: ergo nihil eſt ſupernaturale in hoc dono, illud à perſeuerantia nõ finali diſtinguẽs.

26 *Ad 1. reſp.* Reſpondeo ad primam obiectionem, quod licet gratiæ infuſio generale ſit beneficium intra ordinẽ gratiæ; infuſio tamen eius ex intentione, vt cum morte coniungatur, ſpeciale beneficium eſſe, quia huic coniũctioni eſt annexa gloria infallibiliter, & ex illius efficaci intentione procedit. *Ad 2.* Ad 2. dicatur, D. Tho. loqui de perſeuerantia finali longo tẽpore durante, ad quam neceſſario requiritur diuinum auxiliũ, tum protegens, tum dirigẽs cõtra impulſus tẽtationũ, & hoc fatemur in caſu poſito, neceſſariũ nõ eſſe. Nec ex hoc colligitur D. Th. de perſeuerantia finali breui tẽpore durante nihil determinaſſe: nã cum in hoc articulo ſpecialitatẽ in auxilio dirigente vſque in finem recognoſcat Angelic⁹ Doctor, quam in auxilio protegente ad longum tẽpus; non tamẽ vſque in finem nõ recognouerit; cõſequẽs fit, quod etiam in omni perſeuerantia quantũcũque breuiſsima ſi finalis ſit, ſpecialitatẽ gratiæ recognouerit. *Reſp. 2.* Vel ſecũdo dicatur, etiã in caſu poſito interuenire protectionem diuinam, quaſi præſeruatiuam, quatenus ex intẽtione Deus mortẽ immiſsit, vt à tentationibus, ſi diutius vita duraret euenturis, hominem liberaret, iuxta illud Auguſt. *libro de correct. & gratia cap. 8. Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius.* *Ad 3.* Ad 3. nego ſequelã; ſi perſeuerantiæ donũ ab auxilijs datis ad diſpoſitionem ad gratiã incipiat, quia cum in caſu poſito homo per proprios actus ſe diſponat ad gratiã, iam dantur in illo aliqua auxilia ſupernaturalia actualia, quæ in amente, & puero non reperiuntur. Si autẽ à conſeruatione gratiæ, vel ab illius infuſione incipiat perſeuerantiæ donũ, concedo ſequelam: niſi dicam⁹ etiã auxiliũ datum ad obſeruationẽ præcepti tunc occurrentis, eſſe effectũ prouidentiæ ſpecialis imperatiuẽ, quatenus ex efficaci gloriæ intentione procedit. *Ad 4.* Ad vltimã, concedo ſequelã de intrinſeca ſupernaturalitate, nego autẽ de extrinſeca, quaten⁹ ſcilicet ex efficaci gloriæ intentione procedit, & cum gloria habet infallibilem connexionem; hæc namque, ſupernaturalis gratia, etſi extrinſeca eſt.

Sed

27 *Instabis primo.* Sed dices primo, sequi ex hac solutione, quod si Deus mortem cũ gloria coniungeret, nõ ex intentione efficaci hominem beatificandi, nulla esset tunc in perseuerantia finali specialitas gratiæ supernaturalis; at hoc est possibile de potentia absoluta; cũ nulla sit repugnantia in hoc, quod Deus non decernat efficaciter gloriam cõferre, nisi post præuisam perseuerantiam finalem in gratia, sicut nec in eo quod non decernat efficaciter gloriam, nisi post præuisa merita: ergo.

Secũdo. Secundo sequitur, non esse specialiorem gratiam perseuerantiã finalem, quam quilibet prædestinationis effectus; consequens videtur falsum; cum perseuerantia præcipuum teneat locum in ordine gratiæ post gloriam: ergo. Sequela probatur: nam quilibet prædestinationis effectus ex intentione efficaci glorificationis procedit; at in hoc solum specialitas gratiæ in perseuerantia finali consistit: ergo.

Ad 1. resp. Respondeo ad primam, concedendo sequelam; nec disputatio nostra in casu illo, si forte possibilis cẽsetur, procedit, sed iuxta prouidentiam de facto statutam. An autem casus possibilis sit? nõ est præsentis loci examinare, sed *prima parte quæstione 23.*

Ad 2. Ad secundam, nego sequelã. Ad illius probationẽ, distinguo maiorem: ita vt conuertibiliter cum tali intẽtione se habeat, nego maiorem; ita vt potuisset non procedere ab illa, concedo maiorẽ, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Itaque auxilium sufficiens, seu efficax datum prædestinato ad amorem, ex illa intentione procedit; potuit tamen non procedere ab illa, nec illam inferre: nam idẽ auxilium cõceditur reprobo sine tali intentione; at perseuerantia finalis non ita, sed cuicumque datur ex illa intentione datur, vel hæc intentio in illius concessione virtualiter semper continetur, & in hoc specialitas huius doni consistit.

✠

§. VII.

Explicatur conditio perseuerantiæ vt finalis.

28 *Vltima cõclusio* VLtima conclusio: *Id quo differt perseuerantia finalis à perseuerantia non durante vsque in finem, in potestate libera prædestinati, non est.* Moueor ad illam primo ex D. Thoma *quæstione 24. de veritate art. 13. in corpore,* vbi distinguens inter hoc, quod est posse non peccare, & posse perseuerare vsque in finem vitæ in abstinentia à peccato: primum homini iusto concedit, secundum autem negat, his verbis: *Sed cum dicitur iste potest perseuerare vsque ad finem vitæ in abstinentia à peccato, potentia fertur ad aliquid affirmatiuũ, vt scilicet aliquis ponat se in tali statu, vt peccatum in eo esse nõ possit, aliter enim homo per actum liberi arbitrij, non posset se facere perseuerare, nisi se impeccabilem faceret. Hoc autem non cadit sub potestate liberi arbitrij; quia virtus motiua exequẽs ad hoc non se extendit, & ideò homo causa perseuerantiæ sibi esse non potest, sed necesse habet perseuerantiã à Deo petere.* At in non peccare, seu in non apponere obicẽ conseruationi gratiæ, conueniunt perseuerantia finalis, & nõ finalis, differunt autem in hoc, quod non peccare cõiungatur cum morte, aut non coniungatur: ergo sentit D. Th. id in quo conueniunt esse in potestate hominis existẽtis in gratia; secus autẽ id in quo differũt.

Resp. 1. Resp. ad 1, aliud esse perseuerare posse, & aliud posse se perseuerãtẽ facere. Secũdũ negat D. Tho. esse in potestate liberi arbitrij reparati per gratiã, quia ad hoc indiget auxilio efficaci diuino, secus autem primum.

Contra primo. Sed contra primo: nam expreſsè negat D. Th. hominem poſſe perſeuerare vſque in finem per poteſtatē liberi arbitrij: ergo non ſolum negat quod poſsit eſſe cauſa perſeuerantiæ ſine diuino auxilio, ſed quod per illud habeat perſeuerantiam finalē in libera poteſtate. *Secūdo.* Secūdo, quia in hoc ſenſu, etiā non poteſt non peccare: ergo nullum erit inter poſſe nō peccare, & poſſe perſeuerare diſcrimē. Probo antecedens: quia ſicut indiget ad perſeuerādū auxilio efficaci diuino; ita ad legē adimplendam, in quo nō peccare conſiſtit, indiget illo: ergo ſi ideò ſolum dicitur nō poſſe perſeuerare, quia ſibi eſſe nequit cauſa perſeuerandi; ita non dicetur poſſe non peccare, quia ſibi eſſe nequit nō peccandi cauſa, ſed ad hoc prēſtandū, indigentiam habet auxilij diuini.

29 *Reſp. 2.* Reſpondebis 2. diſcrimen cōſiſtere in eo quod ad non peccandū ſuffi ciunt gratia habitualis, & virtutes in homine per modum actus primi: ad perſeuerādum autem, vltra hęc, vberiora auxilia, adhuc per modū actus primi requiri. *Contra primo.* Sed contra primo: nā D. Th. *art. præcedenti* expreſsè fatetur, vt homo poſsit operari bonū, & vitare peccatū, vltra habitualē gratiam, auxilio ſpeciali protegente, & dirigēte indigere, quod de operatione, & vitatione culpæ cōtinuata, explicat Caietanus: ergo diſcrimen poſitum inter poſſe non peccare, & poſſe perſeuerare in illius doctrina ſubſiſtere nequit. *Secūdo.* Secundo, quia ſi perſeuerare finaliter in nullo alio cōſiſtat, quam in non apponere obicē cōſeruationi gratiæ, eo ipſo, quod homo ratione habitualiū donorum poſsit nūquam peccare, poterit etiā ratione illorum in bonum vſque in finem perſeuerare: ergo ſi potentia ad primū ſine potentia ad ſecundum ſaluatur, aliquid addere debet hoc quod eſt perſeuerare finaliter, ſupra nō apponere obicem gratiæ. Eo autem ipſo, quod aliquid addat, tale additum in poteſtate libera prædeſtinati non eſt, quod intendit noſtra concluſio.

30 Quam probo 2. ratione D. Th. in præallegatis verbis cōtenta. *Prob. 2. ratione D. Th.* Id quo differt perſeuerantia finalis à perſeuerantia nō durante vſque in finem, hominem impeccabilem reddit, vt expreſſe docet D. Tho. loco citato, & ex dicendis apertè cōſtabit; at impeccabilitas effect⁹ libertatis noſtræ eſſe nequit, nec homo poteſt libere ſe ipſum in ſtatu impeccabilitatis cōſtituere: ergo quod vtraque perſeuerantia diſcriminat, nobis liberū eſſe non poteſt.

Reſp. Dices, impeccabilitatem continētem actum liberum noſtrum noſtræ libertati ſubeſſe: nam in eo inſtanti in quo obſeruat præceptum, impeccabilis eſſet contra illud impeccabilitate cōſequenti, & ex ſuppoſitione liberæ adimpletionis; cum nō poſsit ſimul obſeruare præceptum, & frāgere illud; hanc autem ſolam impeccabilitatē perſeuerātia finalis, prout à non finali diſtinguitur, dicit.

Contra Sed contra: nā perſeuerantia finalis hominē impeccabilem reddit, nō ſolū pro tunc perſeuerantiæ; ſed etiā pro omni tēpore poſt ipſam ſecuto; cū infallibiliter ſit coniuncta cū gloria, per quā homo redditur omnino impeccabilis: ergo non ſolum dicit impeccabilitatem cōſequentē actū, ſed etiam omnino antecedentem, ſecundum id quo differt à perſeuerantia non durante vſque in finem.

31 *Prob. 3. cōcluſio* Tertio eandem concluſionē oſtendo, ratione ex Auguſtini doctrina deſumpta, perſeuerantia finalis à perſeuerantia non finali diſtinguitur per hoc, quod finis vitæ coniungatur cū gratia, & cum legis non tranſgreſſione, & quod ex efficaci glorificationis intentione ſemper procedat; at neutrum horum in libera poteſtate hominis eſt conſtitutum: ergo. Conſequutio tenet. Minor quoad vtramque partem certa videtur: cum nec noſtræ poteſtati efficax electio ſubdatur, nec ſimiliter mortis euentus, ac proinde, nec illius cum gratia cōiunctio. Maior autem quoad primā partem conſtat ex Auguſtino *libro de correctione, & gratia cap. 7. & 9. & lib. de bono perſeuerātiæ cap. 9.*

ver-

Digitized by Google

verbis supra relatis. Quoad secundã etiam ab Augustino docetur in eodẽ libro *cap. 17.* illis verbis: *Videte iam à veritate, quàm sit alienum negare donum Dei esse perseuerantiam vsque in finem huius vitæ; cum vitæ huic, quando voluerit ipse det finem, quem si det ante imminentem lapsum facit hominem perseuerare vsque in finem*: ergo ex mente Augustini specialitas huius doni, per quam ab alijs distinguitur, consistit in eo quod Deus quando voluerit det homini finem, quod in eius libera potestate non est. Et præterea sua detur: nã demus duos homines per horam in gratia, & obseruantia legis durare, quorũ alter in fine horæ moriatur, alter vero non ita, isti duo in obseruantia legis continuata omnino conueniunt, & solum distinguuntur in hoc, quod vnus ampliꝰ viuat, & alter non viuat; at non viuenti datur finalis perseuerantia; viuenti autem non datur vt suppono: ergo discrimen inter vtriusque perseuerantiam solum in morte vni illata tempore, quo est in gratia, & non alteri, est positum; & consequenter per hoc finalis perseuerantia à perseuerantia non finali distinguitur.

§. Vltimus.

Testimonium Tridentini explicatur, & alia argumenta soluuntur.

32 *Arg. 1.* SEd oppones primo Tridẽtinum *sess. 6. Canone 22.* illis verbis: *Si quis dixerit, iustificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseuerare posse, vel cũ eo non posse, anathema sit*: ergo cum diuino auxilio homo iustificatus potest liberè in gratia perdurare vsque in finem; & consequenter finalis perseuerantia, prout à non finali distinguitur in libera hominis facultate cum diuinæ gratiæ auxilio cõstituitur.

Respondeo, ex verbis Concilij solum inferri posse iustum cum diuino auxilio perseuerare libere vsque in finem libertate cadẽte supra hoc, quod est non apponere obicem gratiæ, in quo finalis, & non finalis perseuerantia conueniunt, non autẽ supra coniunctionem mortis cum gratia per quod distinguuntur. *Resp.*

Obijcies secundo: homini imputatur ad culpam, non perseuerare finaliter: ergo est in libera potestate illius, saltim per gratiam finaliter perseuerare. Patet consequẽtia: nam carentia illius, quod in nostra potestate, saltim per gratiam nõ est, non potest ad culpam imputari. 33 *Arg. 2.*

Respondeo, in perseuerantia finali duo importari, scilicet non apponere obicem gratiæ ratione culpæ, & quod non peccare coniungatur cum morte. Primum est in potestate nostra per gratiam, & idcircô imputatur. Secundum autem in potestate nostra non est, ac proinde illius carentia imputari ad nequit culpam. *Resp.*

Sed dices: gratia coniuncta cũ morte dicit conflatum quoddam ex gratia conseruata, & morte; at homo libere non peccans, liber est in conseruanda gratia: ergo libere etiã conflatum ex vtroque coalescens constituit, & consequenter gratiam cum morte coniungit. Patet consequentia: nam qui libere causat vnam partem concreti, libere concretum causat, sicut qui causat physicê vnam partem concreti, totum resultans physicê causat, causans enim albedinem in subiecto, etsi subiectum nõ causet, physicê causat efficienter album. 34 *Replicabis.*

Et confirmatur: nam qui finaliter perseuerat in gratia, potuit libe- *Cõfirm.*

re peccando gratiam cum morte nō coniungere: ergo fuit illi libera coniunctio gratiæ cum morte.

Resp. Respondeo, concessa maiori, & minori, distinguendo consequens: quoad omnes partes conflati, nego consequentiam: quoad aliquam, concedo consequentiam. Itaque finaliter perseuerans in gratia, libere coniungit gratiam cum morte secundum vnā partem coniuncti, nempè gratiam conseruatam, in qua cum non perseuerāte finaliter conuenit, non autē quoad aliam, scilicet quoad mortis euētum, per quem differt ab illo. Per quod ad confirmationem cōstat solutio.

Instabis Instabis, mors, seu terminus vitæ non distinguit perseuerantiam finalem à non finali, nisi quatenus cū gratia coniungitur; at prout sic coniuncta libertati hominis subest: ergo prout distinguit est in libera hominis facultate.

Resp. Respondeo distinguendo minorem: quoad rectum illius coniunctionis mortis cum gratia, nego minorem: quoad obliquum nempè gratiam, cui coniungitur mors, concedo minorem, & nego consequentiā. Quia id quod importatur in recto, nempè terminus vitæ, & quod vtrāque perseuerantiam distinguit, etsi de connotato gratiā conseruatā importat.

35 Corollarium. Ex dictis colligitur, perseuerantiam finalē in omnibus esse pro formali eiusdem rationis, demerita vero non ita. Primum patet: nam pro formali cōsistit in coniunctione gratiæ cum morte ex efficaci glorificationis intentione importata; at hoc in omnibus eiusdem rationis est: ergo. Secundum probatur in pueris, & amentibus, & in alijs, quibus nullum obseruandum occurrit præceptum, nullam gratiam auxiliantē specialem importat, sed ad summū protectionem externam; in alijs autem diuturne perseuerantibus tempore, quo occurrunt obseruanda præcepta plura specialia auxilia; tum protectionis externæ, quibus fit ne crescat tentatio supra id quod possunt: tum etiam illuminationes internæ, & piæ voluntatis affectiones, quibus tantationes resistunt, & adimplent præcepta: ergo attento eo, quod de materiali importatur, perseuerātiæ donum, non est eiusdem rationis in omnibus; ea autem, quæ in diuturna perseuerantia in bono contingunt breuiter complexus est Augustinus, *libro 50. Homiliarum Homelia 13*, his verbis: *Si adulterium non fecisti seruabam te mibi, vt adulterum non admittens suasor, & vt suasor deesset, ego feci, locus defuit, & tempus, & vt hæc deessent ego feci, adfuit suasor, non defuit locus, aut tempus, vt non consentires, ego terrui.* Vbi prioribus verbis auxilium externæ protectionis declarat, quo occasiones remouet, & incitamenta ad peccatum, in vltimis autem auxilium internæ inspirationis, aut motionis, quibus omnibus hominē facit longo tempore perseuerantem vsque in finem in bono perdurare.

Et hæc de ista Disputatione.

(?)

DISPVTATIO QVADRAGESIMA OCTAVA.

An homo in statu innocientiæ speciali gratia indiguisset ad perseuerandum in bono vsque in finem?

§. I.

Relatis sententijs, statuitur prima conclusio.

Nu. 1. *Primũ præsuppositum* IN QVA DIFficultate, vt indubitata supponimus duo. Primũ est, Adamum in statu innocientiæ habuisse auxiliũ, quo perseuerare posset si vellet, idest, ad perseuerandum sufficiens, non autem auxilium, quo de facto perseueraret, hoc est, efficax ad perseuerandum.

Secũdũ Secundum est, tam ad perseuerã dum de facto, quam ad posse perseuerare, adiutorio gratiæ indiguisse. Vtrumque docet expressê Augustinus *libro de correctione, & gratia cap.* 11. his verbis: *Vt reciperet bonũ gratia non egebat, quia nõdum perdiderat, vt autem in eo permaneret egebat adiutorio gratiæ, sine quo id omnino non posset, acceperat posse si vellet, sed non habuit velle quod posset.* In eo autem difficultas consistit, an ad perseuerandum de facto, vsque in finem, vel ad posse perseuerare, speciali gratia indiguerit. Prima sententia docet ad vtrũque speciali gratia indiguisse. Ita Montesinos *disputatione* 29. *quæst.* 3. *difficultate* 4. *num.* 67. *Prima sentẽtia* *Mõtesi.* Secunda extremẽ opposita, ad neutrum horũ specialem gratiam fuisse necessariam defendit, sed ad vtrumque generalẽ prouidentiam illius status sufficere. *Secũda.* Hanc tenet Zumel *in præsenti disputatione prima conclusione* 3. Et Lorca *disput.* 15. Pro illa referens Scotum *in* 3. *distinct.* 27. *quæst.* 1. Sotum *de natura, & gratia cap.* 6. Bellarminium *libro de gratia pri-* Zumel. Lorca. Scotũ. Sotum. Bellar.

mi hominis capite 4. Molinam *in Cõcordia quæstione* 14. *art.* 13. *disp.* 4. & plures recentiores. Tertia distinguit inter perseuerare longo tempore, non vsque in finem, & perseuerare vsque in finem in gratia, siue per longum, siue per breue tempus. Et asserit ad primum, non speciali gratia euehenti, sed solum generali, seu prouidente gratia indiguisse. Ad secundam autem specialem gratiam fuisse necessariam. Ita docet Granadus *controuersia* 8. *de gratia tract.* 5. *disp.* 9. *sect.* 2. Quarta distinguens inter posse perseuerare per modum actus primi, & perseuerare de facto vsque in finem, affirmat ad primum, specialis gratiæ adiutorium necessarium non fuisse, bene tamen ad secũdam: hanc tenet noster Aluarez *lib.* 10. *de auxilijs disputatione* 106. & *libro* 6. *responsionum cap.* 1. Suarez *lib.* 10. *de gratia cap.* 9. Et Vazquez *disp.* 197. *cap.* 2. In quam etiam inclinat Lorca *disp. citata ad finem*, affirmans Authores pro secunda sententia relatos, iuxta illam posse interpretari. Veram sententiam trib⁹ assertionibus explico.

Tertia. *Quarta*

2 *Prima cõclusio*

Prima sit: *Homo in statu innocentiæ, quoad sufficientiam operatiuæ virtutis posset nũquã peccare absque speciali gratia superaddita gratiæ habituali, & virtutibus illam consequentibus.* Hanc statuo contra primam sententiam; & ostendo illam primo ex Augustino *libro de dono perseuerantiæ cap.* 7. *in principio*, illis verbis: *Qui enim non infertur in tentationem, non discedit à Deo, non est hoc omnino liberi arbitrij, quales nũc sunt, fuerat in homine antequam caderet.* Sentit ergo manifestè Augustinus in viribus liberi arbitrij hominis ante casum constitutum fuisse, posse non recedere à Deo, aliter, ac est constitutum in viribus hominis, etiam reparati per gratiam post lapsum; at per gratiam specialem dantem expeditam potentiam superadditam gratiæ iustificanti, constitutum est in viribus liberi arbitrij hominis iusti numquam recedere à Deo per culpam mortalem, vt vidimus *disp. præcedenti*: ergo hoc erat in viribus liberi arbitrij hominis ante casum ratione gratiæ habitualis, & donorum consequentium ipsam, non expectata aliqua speciali gratia dante posse expeditum per modum actus primi.

Prob. 1. ex August.

3 *Prob. 2. ex eod. August.*

Deinde ex eodem Augustino *libro de correctione, & gratia capite* 11. *disp. præcedenti in prima, & secundæ conclusionis probatione adductis*; quibus vt ibi vidimus, docet, hominem adhuc reparatum per gratiã aliquo adiutorio indigere, quo Adamus in prima sui conditione nõ indigebat; at hoc adiutorium esse nequit illud quod dat actu numquam peccare; cum hoc, etiam primus homo in illo fœlicissimo statu indigeret, vt ibidem apertè ex eodem Augustino monstrauimus: nec est adiutorium gratiæ habitualis, & virtutũ ipsam consequentium. Tum, quia id Adamo fuisse necessarium, docet Augustinus verbis in principio huius disp. relatis. Tum etiam, quia obseruantia supernaturalium mandatorũ hominem pro illo statu obligantiũ, vires supernaturales necessario exposcebat: ergo est adiutorium per specialem gratiam dantem posse expeditum superadditã habituali, quæ hominibus in statu lapsus est necessaria; secus autẽ homini in fœlicissimo innocentiæ statu.

4 *Prob. 3. ratione*

Denique hac ratione à priori: homo in eo statu posset quoad sufficientiam operatiuæ virtutis per vigorem naturæ nulla expectata gratia speciali dante potentiam omne bonum consonum naturæ operari, vt docet D. Thomas *supra artic.* 2. totam legem naturæ collectiuè adimplere, vt docet *art.* 4. omne peccatum contra naturalia vitare, vt docet *art.* 8. ergo per gratiam habitualem, & virtutes ipsam consequentes, haberet sufficientiam, nedũ physicam, verum etiam moralem ad operandum omne bonum consonũ gratiæ ad totam legem supernaturalem

Digitized by Google

collectiuè obseruandā,& omne peccatum contra supernaturalia vitandum;& consequenter nulla speciali gratia naturæ vigori, & donis gratiæ habitualibus superaddita indigeret ad posse expeditum per modum actus primi numquam peccare. Antecedens præterquamquod à Diuo Thoma locis præallegatis docetur, & alibi passim, aperte conuincitur D.Thomæ ratione: illa namque omnia sunt connaturalia homini, vt rationali, & naturæ rationali conformia: ergo condita huiusmodi natura sine impedimentis partis inferioris cum illius pleno dominio, absque vllo defectu ex eius rebellione causato ad omnia illa se potest extēdere per naturæ vigorem, quoad sufficientiam per modum actus primi. Consequentia vero probatur: gratia namque non est minus potens ex se respectiuè ad bonum consonum sibi, quam natura rationalis respectu boni sibi cōnaturalis; ergo infusa homini absque vllo defectu naturali ex parte subiecti, quo operibus supernaturalibus gratiæ se opponat, qualis erat in statu innocentiæ, dabit potentiam, nedum physicam, verum etiam moralem per modum actus primi ad omnia bona supernaturalia efficienda, totam legem supernaturalem implendam,& omne peccatum contra supernaturalia vitandum, quin ad hoc posse speciali aliqua gratia indigeat ab habitualibus donis cōsequētibus ipsā distincta,

Cōfirm. Quod amplius confirmo: nam tota ratio quare in statu lapsus præter gratiam habitualem, speciali gratia ei indebita ad hæc omnia præstanda per modum actus primi indigeamus, est debilitas virium partis superioris, & carnis infirmitas, quæ non tollit gratia pro hoc statu, vt docet D. Thomas in præcedēti articulo; at in eo statu, nec esset virium superiorum debilitas, nec infirmitas carnis: ergo à Deo præstanda nulla speciali gratia dante posse expeditū præter dona habitualia homo indigeret.

Respōdebis ex doctrina Authoris contrarij, *numero 64.* negando consequentiam; eo quod ad opera pietatis efficienda requiritur sancta cogitatio, sine qua non saluatur posse completum per modum actus primi, & quæ semper est gratia specialis, quod respectu naturalium non militat. 5 Resp.

Cōtra. Sed contra: nam ad operandum bene moraliter sancta cogitatio naturalis requiritur, vt complens voluntatem per modum actus primi obiectiue, non minus quam cogitatio sancta supernaturalis ad complendam voluntatem habitu informatam in ordine ad actus supernaturales;& tamen homo in statu innociētiæ posset per naturæ vigorem totū naturæ bonum efficere sine speciali gratia, vt concedit Doctor Montesinos *numero 65.* ergo quod præter gratiam habitualem, & virtutes ipsam consequentes, cogitatio sancta supernaturalis sit necessaria ad sufficientiam per modum actus primi, nō probat necessitatem gratiæ specialis dantis sufficientiam. Probo consequentiam. Ex eo idest verum respectu naturæ, quia cogitatio sancta ei debetur, & ex eo ei debetur, quia natura ad illam cum omni proportione respectu boni naturalis supponitur; at gratia,& virtutes ante sanctam cogitationem boni supernaturalis cum omni proportione respectu supernaturalis boni præmittitur: ergo est illi debita sancta cogitatio sufficiens; & consequenter, etiam si requiratur ad posse, non sequitur ad supernaturalē requiri, quæ specialis sit respectu hominis, prout in statu innocentiæ sanctificati per gratiam habitualem.

§. II.

Obiectionibus occurritur.

6 Arg. 1. OBijcies primo, D.Th. *in ſecũdo diſtinct. 29. quæſtione 1. art. 5. ad 3.* illis verbis: *Vnde non maiori gratia indiget homo poſt peccatum, quàm ante, ſed verũ eſt, quod ad plura gratia indiget, quæ tamen plura quantalibet gratia facere poteſt.* At homo iuſtus in ſtatu lapſus præter habitum gratiæ, & auxilia efficacia indiget ad diù continuatè operandum benè moraliter ſpeciali gratia dante potentiam per modum actus primi expeditam, vt vidimus *diſp. præcedenti*: ergo etiã homo conditus in ſtatu innocentiæ hac ſpeciali gratia indigeret; aliàs maiori gratia indigeret homo poſt peccatum, quàm ante peccatum, cuius contrarium docet D. Thomas loco allegato, *& prima parte quæſt. 96. art. 4. ad 1.*

Reſp. Reſpondeo, D. Thomam loqui de gratia habituali, qua deletur peccatum, & benè ait, non eſſe maiorem in homine poſt peccatum, quàm in primo ſtatu, quia & ſi homo indigeat gratia ad plura poſt culpam; cum illa egeat, tum ad meritum gloriæ, tũ etiam ad culpæ remotionem, quia tamen minima gratia ſufficit ad delendum omnia peccata, ideò nõ colligitur ex hac indigẽtia, quod ei maior gratia fuerit collata, quàm homini in ſtatu innocentiæ: nõn autẽ negat D. Tho. diuerſam gratiã auxiliantem in vtroque ſtatu cõferri. Quod autem hæc ſit mens D. Thomæ apertè conſtabit ipſum legenti loco ex prima parte relato, vbi expreſſè loquitur de gratia, quæ eſt radix merendi, quæ ſola eſt habitualis.

Nec refert ſi dicas, loqui D. Th. de gratia remouente, non ſolum culpam, ſed etiam infirmitatem benè operandi, vt conſtat ex verbis anterioribus, vbi ſic ait: *Non autem per reſpectum ad remotionem peccati, vel infirmitatis, quia minima gratia ſufficit ad delendum omnia peccata.* At gratia ſanans non eſt ſola gratia habitualis, ſed etiam auxilians: ergo. Inſtabis

Reſpondetur namque, diſtinguendo maiorem: illamque concedendo de infirmitate benè operandi partis ſuperioris rationis culpæ: non autem de infirmitate partis inferioris, iuxta quam diſtinctionem, nego minorem: nam infirmitatem iſtam tollit habitualis gratia, licet aliam prouenientem ex non ſubiectione appetitus non tollat, quod autem de hac infirmitate loquatur, cõſtat maniféſtè: nam cum prius disiunctiuè fuiſſet locutus reſpectu peccati, vel infirmitatis in cauſali, quam reddit ſolũ loquitur de peccato, ſic dicens: *Quia minima gratia ſufficit ad delendum omnia peccata.* Reſp.

Obijcies ſecundo: nam iuxta Auguſtinum *libro de correctione, & gratia cap. 11.* Vt homo poſſet in gratia perſeuerare adiutorio gratiæ indigebat, cuius verba in principio diſp. retulimus, & de hoc adiutorio in eodem cap. ait: *Tale quippè erat adiutorium, quod deſereret cum vellet, & in quo permaneret ſi vellet.* At hoc auxilium dans ad perſeuerandum potentiam, non eſt gratia habitualis (inquit Vazquez vbi ſupra) ridiculum enim eſt dicere, quod ad perſeuerandum in gratia, habitualis gratia requiritur; cũ hoc non poſſit negari: ergo eſt gratia ab habituali diſtincta; & conſequenter, vt homo in illo ſtatu perſeuerare poſſet, gratia ab habituali diſtincta, & ſpeciali indigebat. 7 Arg. 2.

Reſpondeo, hominem in illo ſtatu per habitualem gratiam, & virtutes ipſam conſequentes habuiſſe Reſp.

potentiam ad perseuerandum sufficientem, idest ad nunquam peccandum, gratia, & virtutibus concurrẽtibus, vt operatiuis principijs, quin auxilium aliud per modum principij operatiui requireretur: nam sancta cogitatio proponens bonum appetendum, quæ vltra habitus erat necessaria, non requirebatur vt principium operatiuum, sed ex parte obiecti, tanquam illud proponens ad modum, quo vt voluntas appetat bonum connaturale, etiam in statu integro, cogitatio proponens erat necessaria. Nec est ridiculum dicere gratiam habitualem, vt principium operum conseruantium illam requiri: bene tamen esset ridiculum requiri gratiam ad perseuerandum in illa tanquam id, quod conseruatur, & hoc secundum non negabant hæretici, bene tamen primum: nam supposita gratia remissiua peccati, asserebant, quod vt homo in illa in perpetuum duraret, sufficiebant naturales vires liberi arbitrij, nos autem dicimus, quod supposita gratia in subiecto, non sufficiebat in illo statu ad illam conseruandam liberum arbitrium ex se, sed ratione eiusdem gratiæ concurrentis per modum principij respectu adimpletionis legis supernaturalis, quæ adimpletio ad gratiæ conseruationem necessaria erat.

8 *Arg.3.* Objicies tertio, vt homo in illo statu haberet sufficientiam ad perseuerandum in bono, necessaria erat sancta cogitatio sufficiens; at hæc est auxilium gratiæ specialis à donis habitualibus distinctum: ergo etiam in illo statu necessaria esset gratia specialis excitans in cogitatione sancta consistens distincta ab habitualibus donis ad posse per modum actus primi. Consequentia tenet. Maior est certa; nam apprehensio obiecti requiritur ex parte principij, vt voluntas sit proxime potens velle: ergo supernaturalis apprehensio ad actum voluntatis supernaturalem per modum actus primi necessaria erit. Minor etiam probatur: nam talis cogitatio, etsi deberetur ad aliquando bene operandum, non tamẽ semper, & pro semper esset debita homini in illo statu: ergo semper, & ad omne bonum illam conferre, specialis gratia esset, nedum absolute, sed etiam respectiue ad subiectum, vt habitualibus donis affectum.

Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: est gratia absolute specialis, concedo minorem: respectu subiecti sub reduplicatione supernaturalium habituum, nego minorem, & consequentiam, vel distinguo consequens eodem modo. Ad minoris probationem, quatenus contra istam distinctionem procedit, distinguo antecedens: non esset debita semper extra instantiam præcepti supernaturalis, concedo antecedens: instante præcepto, nego antecedens, & consequentiam. Itaque cogitatio supernaturalis, quæ necessario exigitur ex parte principij, vt voluntas sit potens, solum est illa, qua instante præcepto apprehenditur obiectum prosequẽdum: hæc autem instante præcepto esset homini debita, cum sine illa nõ saluetur posse ad imputabilitatem exactum. *Resp.*

9 *Instabis* Instabis, etiam homini iusto in statu isto est debita instante præcepto cogitatio supernaturalis, qua obiectum voluntati proponatur; & hoc non obstante indiget gratia speciali ab habitualib. donis distincta, vt diximus: ergo quod ista cognitio sit debita ad instantiam præcepti, non tollit quo minus sit gratia specialis respectu hominis in statu innocentiæ sub reduplicatione supernaturalium habituum.

Resp. Respondeo, concessa maiori, & minori, negando consequentiam: ratio autem discriminis est: nam posita quauis cogitatione sufficiente supernaturali, erat homo in statu innocentiæ potens nedum physice, verũ etiam moraliter ad præcepti adimpletionem, & cum aliàs illa cogitatio esset debita instante præcepto, nulla speciali gratia ad posse moraliter ex

pedi-

peditum egebat. In statu autem lapsus instante præcepto, solum debet Deus dare cogitationem, qua obiectum voluntati proponatur, qua posita, non est homo potens moraliter semper ad obiecti prosequutionem, sed vltra illam aliquid aliud ad posse expeditum moraliter est necessarium, ratione infirmitatis carnis non sanatæ per gratiam, consistens, vel in vberiori intellectus illustratione, vel in subitis motibus voluntatis, quod etsi Deus de facto iustis offerat in statu præsenti, non tamen tenetur conferre, vt diximus disp. præcedenti.

10 *Vltimo arg.* Denique obijcies, vt homo in illo statu posset moraliter nunquam peccare, deberet habere potentiam ad resistendum cuivis tentationi occurrenti; at hæc non competeret illi ratione habitualis gratiæ, & donorũ ipsam consequentium: ergo ratione auxilij specialis, & indebiti gratiæ pro illo statu; & consequenter hoc auxilium requiritur ad posse expeditum moraliter ad nunquam peccandum. Probatur minor: nam posset Dæmon hominem in illo statu grauiter ad peccandum tentare, & defacto grauiter tentauit Euam, & mediante illa Adamum; at tentationi graui non posset moraliter ex vi gratiæ habitualis resistere, cum tentatio grauis tunc contingat quando alicientia, & inclinatio ad malum, inclinationi ad bonum præponderat, quo in casu potentia moralis ad resistendum, non extat in probabili multorum sententia: ergo.

Resp. Respondeo, concessa maiori, negando minorem: ad cuius probationem dicatur, respectu hominis pro illo statu nullam fore tentationem grauem, etiam à Dæmone, siue in ordine ad finem naturalem, siue supernaturalem. Quod patet ex D. Thoma *prima parte q. 96. art. 4. ad 2.* vbi ait: *Hominem pro illo statu nullam difficultatem in bene operando sentire.* Et *solutione ad 3.* ait, quod quia in homine in illo statu nihil erat interius impellens ad malum, sicut modo est, magis poterat sine gratia tentationi resistere, quã posset modo. Et *2. 2. q. 165. art. 1. ad 3.* sic habet: *Impugnatio, cui cum difficultate resistitur pœnalis est, sed homo in statu innocentiæ poterat absque omni difficultate tentationi resistere, & ideo impugnatio tentatoris ei pœnalis non fuit.* Si autem posset homo tentari tentatione graui respectiue ad illum pro illo statu, cum difficultate resisteret illi. Sentit ergo D. Thomas nullam tentationem fore grauem respectiue ad hominem, vt conditum pro illo statu: cum tentatio grauis foret pœnalis, & in illo statu ante culpam pœna non esset.

§. III.

Conditio auxilij efficacis requisiti explicatur.

SEcunda conclusio: *Ad nunquã de facto peccandum indigeret homo in statu innocentiæ auxilio actuali supra dona habitualia, quod esset generale, idest, non excedens facultatem principij, & speciale, idest non debitum homini pro illo statu.* Prima pars conclusionis statuitur contra Molinam vbi supra asserentem, non indiguisse hominem in illo statu ad perseuerandum de facto vsque in finem auxilio aliquo particulari superaddito habitibus iustitiæ originalis, gratiæ, & Theologalium virtutum. Cuius sententia communiter displicet, & reijcitur breuiter suadendo conclusionem. Primo ex Augustino *libro de corre-* 11 *Secũda cõclusio* *Prima pars. Prob. 1. ex Aug.*

*ctione, & gratia cap.*11. vbi docet, Adamo in statu innocentiæ concessum fuisse donum, quo perseueraret posset si vellet, non autem auxilium, quo de facto perseueraret: sentit ergo Augustinus ad perseuerandum de facto, etiam pro illo statu, necessarium fuisse donum distinctum ab eo, ex quo proueniebat posse perseuerare; & consequenter superadditum donis habitualibus, à quibus hoc posse deducebatur. Secundo ex D. Tho. *art.* 1. 2. 3. 4. 8. *et* 10. huius quæstionis docente hominem in quocumque statu motione primi agentis egere ad actu bene operandum, non solum continuè, sed etiam pro singulis actibus; at hæc motio ab habitualibus donis distinguitur, & illis superadditur, cum multoties separetur ab illis: ergo.

Secundo ex D. Thom.

Tertio prob. ratione. Tertio hac ratione: nam vt causa secunda de facto operetur, præter concursum Dei, quo conseruat operandi principia, indiget actuali concursu Diuino ad minus simultaneo in effectum, vt contra Durandum à communi Theologorum docetur Tractatu de auxilijs in eo gradu certitudinis, vt oppositum censeant temerarium: ergo vt homo in statu innocentiæ operaretur bene de facto, & nunquam peccaret, egebat concursu diuino ad minus simultaneo in effectum distincto à donis habitualibus iustitiæ originalis gratiæ, & virtutum, & à concursu cõseruatiuo illorum, qui esset supernaturalis respectu actuum supernaturalium, & naturalis respectu naturalium. An autem præter simultaneum istum concursum, præuius esset necessarius medio auxilio physice prædeterminante potentiam? Disputatur in Tractatu de auxilijs.

12 *Secunda pars prob.* Secunda pars conclusionis ex dictis in prima conclusione manifeste colligitur: si enim operari bene continuè, & nunquam peccare, non excedebat physicam, & moralem sufficientiam, qua homo in illo statu gaudebat ratione vigoris naturæ in ordine ad præcepta naturalia, & habitualium donorum respectiue ad supernaturalia: ergo auxilia efficacia requisita ad nunquam de facto peccandum, & bene continuè operandum, erant generalia in hoc sensu, idest, non excedentia facultatem, etiam moralem principiorũ, quibus homo in prædicto statu gaudebat.

13 *Tertia pars sua detur* 1. Tertiam conclusionis partem, sic ostendo primo, si namque homini in prædicto statu essent debita auxilia efficacia ad operandum bene vsque in finem, & nunquam de facto peccandum, non potuisset Deus in aliquo casu auxilium efficax denegare ad bene operandum instante præcepto; consequens est absurdum, cũ de facto illud negauerit primis Parentibus, quando de facto peccarũt: ergo. Probo sequelam, ex communi Thomistarum doctrina 1. *p. q.* 63. *art.* 5. asserentium, Angelum in primo instanti non potuisse peccare, quia actus ab Angelo pro primo instanti elicitus debet tribui Deo, vt ex debito connaturali tantum applicanti, seu mouenti ad illum: ergo si applicatio, motio, auxilium, seu concursus simultaneus ad bonũ esset homini in statu innocentiæ debitus semper atque operaturus esset instante præcepto, non posset Deus in aliquo casu tale auxilium, siue concursum negare, quin defectus, seu peccatum commissi attribuerentur ei.

Resp. Respondebis forte, quod vt tale auxilium posset à Deo homini in illo statu negari, sufficit, quod non deberetur omni indiuiduo humanæ naturæ condito in illo statu, sed solum alicui vagè, & in confuso, quod debitum cum ratione specialis gratiæ non compati, constat ex dictis, supra in secundo art. & solum hoc modo debita est homini in statu innocentiæ collectio auxiliorum efficacium ad numquam de facto peccandum.

Contra Sed contra: nam eo ipso, quod esset homini debita collectio auxiliorum ad omnem bonam operationem præceptam, negari non potest omnibus indiuiduis humanis pro

illo ſtatu deberi: ergo ſolutio eſt nulla. Probo antecedens: etenim inclinatio, & moralis ſufficientia ad bonum ſupra quam hoc debitum applicationis ad bene operandum fundatur, conuenit indiuiduis materialiter ratione naturæ, & terminatur ad collectionem actuum materialiter ratione bonæ operationis vt ſic, primo, & formaliter terminantis: ergo ſi non obſtante quod materialiter reſpiciat collectionem ex parte termini, fundaret debitum auxiliorum efficacium ad illam, & non ſolum ad aliquando bene operandum vagé ponitur, non obſtante, quod indiuiduis competat materialiter ratione naturæ, fundabit debitum auxiliorũ efficacium ad totam collectionem bonarum operationum, non ſolum reſpectu indiuidui humanæ naturæ vagê, & in confuſo, ſed etiam reſpectu totius collectionis indiuiduorum.

Cõfirm. Explicatur hoc amplius: etenim tota ratio quare inclinatio iſta expedita moraliter, non fundat debitum reductionis ad actum in omnibus indiuiduis, eſt, quia indiuiduis cõpetit materialiter ratione naturę, cui primario, & formaliter competit; at hæc ratio ſubſiſtere nequit ſemel conceſſo debito applicationis ad totam collectionem actuum ſub præcepto cadentium: ergo. Probo minorem: nam ex parte termini materialiter ſe habet collectio, & formaliter bona operatio ſub communi ratione; & tamen iuxta hanc ſolutionẽ datur debitum applicationis ad totam collectionem: ergo quamuis ex parte ſubiecti materialiter ſe habeat collectio indiuiduorum, & formaliter natura in ſuppoſito vago, erit debitum reductionis ad actum non ſolum in indiuiduo naturæ vage, ſed etiam in omnibus indiuiduis illius; & conſequenter doctrina iſtius ſolutionis admiſſa, non remanet fundamẽtum ad negandũ debitum reductionis ad actum in omnibus indiuiduis naturæ.

15 *Oppones.* Si opponas: applicatio ad recte operandum eſt debita omnibus indiuiduis Angelicis; & tamen nõ eſt debita applicatio ad totam collectionem actuum ſub præcepto cadentium; cum de facto negata fuerit Angelis malis: ergo ẽ contra poterit ſtare debitum applicationis ad totã collectionem actuum præceptorũ, cum indebito reductionis ad actum in omnibus indiuiduis alicuius naturæ. Minor cum conſequentia conſtans videtur. Maior autem probatur: nam in Angelis non dantur plura indiuidua ſub vna ſpecie, ſed quodlibet indiuiduum ſuam ſpeciem adæquat; at omnibus ſpeciebus debetur applicatio ad operationem recta am naturæ conformẽ exercendã: ergo & omnibus indiuiduis Angelicis.

Reſpondeo primo, Angelos cõſiderari poſſe intra ordinem gratiæ, vel intra ordinem naturæ. Primo modo omnes Angeli ſpecie inter ſe differentes, ſolo numero differunt, quia in ordine ad gratiam, & gloriã nullum eſt inter Angelicas naturas diſcrimen ſpecificum, imo nec ſpecie ab hominibus in hoc ordine differunt: vnde quod debetur illis intra ordinem gratiæ, non eſt debitum omnibus Angelis, ſed poteſt dari aliquibus vage, & in confuſo. Secundo autẽ modo conſiderati omnes differũt ſpecie, & cõſequẽter, quod ſpeciebus debetur, etiam indiuiduis eſt debitum. Cæterum in hoc ordine ſicut omnibus indiuiduis Angelorum debetur applicatio ad bene operandũ; ita eis debetur applicatio ad omnem operationem bonam naturali lege præceptam; vnde frequentius traditur à noſtris Thomiſtis *prima p. q.63. art.1.* quod Angelus non potuit peccare contra finem naturalẽ directe. Iuxta quam diſtinctionem minor argumenti eſt neganda, nec applicatio, quæ de facto Angelis fuit negata, erat ad actum naturali lege præceptum, ſed ad actum ad ſupernaturalem legem ſpectantem; nõ enim peccauit Angelus contra finem naturalem directe, ſed contra ſuper- *Reſp.1.*

natu-

naturalem. De quo consulantur nostri Thomistæ loco citato.

16 Resp.2. Vel secundo, concessa maiori, & minori, nego consequentiam: ratio autem discriminis ex ipso argumento desumitur: nam ex parte subiecti indiuiduum Angelicum, nõ est materiale respectu inclinationis, sed formaliter se habet ad illam; cũ tamen ex parte termini collectio solum de materiali ingrediatur, ac proinde non mirum, quod debitum applicationis sit in omnibus indiuiduis Angelicis, & non ad totam collectionem actuum sub præcepto cadentium, in nostro autem casu, sicut ex parte termini materialiter se habet actuum collectio, ita ex parte subiecti materialiter comparatur indiuiduorum collectio; vnde argumentum factum in suo robore perseuerat.

17 Secũdo prob.3. pars. Secundo suadetur eadem pars conclusionis; etenim principio indifferenti, etsi gaudeat sufficientia morali ad vtrumque extremorum, non vt debitum semper applicari ad vnũ ex illis; at homo in statu innocẽtiæ, etsi posset ratione habituum gratiã consequentium potentia expedita moraliter semper bene operari, & nunquam deficere, adhuc tamen sub prædictis habitibus indifferens erat ad bonum, & malum: ergo erat ei indebitum applicari, seu determinari semper ad bonum, & consequenter collectio auxiliorum efficacium requisita ad nunquam peccandum, specialis gratia esset, prout specialis gratia dicitur, quę est supra exigentiam principij. Consequentia est euidens. Minor certa: nam habitus illi non immobilitabant voluntatem in bono; & consequenter relinquebant indifferentiam eius ad malũ. Maior autem docetur à D. Thom. *in 2. distinct. 29 q. 1. art. 2. ad 4. 3. Contra Gentes cap. 155. ratione prima. 2. 2. quæst. 137. art. 4. in corpore*, & in solutionibus argumentorum, & ostẽditur primo. Etenim homo iustus in statu lapsus potest expedite moraliter omnia mortalia vsque in finẽ vitæ vincere in vi auxiliorum gratiæ, quæ communi prouidentia, etsi indebita iustificationi in hoc statu pręparantur à Deo, vt vidimus ex cõmuni Theologorum consensu disp. præcedenti; & tamen ex vi huius prouidentiæ, non debentur hominibus iustis omnia auxilia efficacia ad nunquam de facto peccandum mortaliter, sed ad id specialis prouidentia requiritur, vt ibidem ostendimus, quod non alia ratione potest componi, nisi quia adhuc sub prædictis auxilijs manet homo indifferens ad bonum, & malum, & non immobilitatus in bono: ergo vera est maior facti discursus. Secundo probatur, soli enim voluntati impeccabili debetur semper applicari ad bonum; at dona habitualia dantia sufficientiam moralem ad bonum, relinquentia tamen indifferentiam ad bonum, & malũ, non constituunt impeccabilem voluntatem: ergo nec faciunt debitam applicationem semper ad bonum. Denique: nam debitum applicationis semper ad bonum, non compatitur cum potentia ad peccandũ; at voluntas quibuscumque donis ornata dantibus sufficientiam moralẽ relinquentibus illam cum indifferentia contrarietatis ad bonum, & malũ defectibilis, & peccabilis manet: ergo nequit illi esse debita applicatio semper ad bonum.

§. Vltimus.

Argumentis contra conclusionem occurritur.

18 *Arg.1.* CONtra istam conclusionem obijcies sic primo: nam D.Tho. in secundo articulo huius quæstionis docet, hominem in statu integritatis posse ad omne bonum consonum naturæ. In quarto, omnia præcepta legis naturalis implere. In octauo, omnia præcepta contra legem naturalem vitare, cum indigentia solum diuinæ motionis, quam probat ex dependentia generali causæ secundæ à prima; at motio ista pertinet ad generalem primæ causæ concursum: ergo cum auxilio generali; & consequenter debito homini in illo statu posset omnia præcepta naturalis legis collectiue adimplere. Ex quo vlterius sequitur, cum auxilio generali ordinis gratiæ debito homini ratione habitualium supernaturalium donorum potuisse totã legem supernaturalem obseruare, & vitare omnia peccata.

Resp. Respondeo distinguendo minorem: pertinet ad generalem concursum prout generalis concursus dicitur, qui non excedit facultatem principij, concedo minorem: prout generalis dicitur, qui principio debetur, nego minorẽ, & distinguatur consequens eodem modo. Quæ doctrina constat ex 2. & 3. parte nostræ conclusionis.

19 *Replicabis.* Sed dices; inde probauimus *supra disp. 41. cõclus. 3.* motionem ad aliquando bene operandum esse debitam voluntati nostræ pro hoc statu, quia D. Thom. illam colligebat ex dependentia in communi causarum secundarum à prima; at indigẽtia motionis diuinæ ad semper bene operandum, & nunquam peccandũ, in statu integritatis ex eodem principio ab Angelico Doctore colligitur: ergo vel est debita homini in illo statu, vel corruit argumentum nostrum ex ipsius doctrina desumptum ad probandum debitum motionis, seu applicationis diuinæ ad aliquando bene operandum.

Respondeo, præcisse ex illo capite solum inferri applicationem ad aliquando bene operandum, pertinere ad generalem concursum, idest non excedentem facultatem principij, non autem ad generalem, idest debitum facultati principij, sed vt hoc probetur, est superaddendum debitum applicationis ad aliquando bene operandum, non pugnare cum natura libertatis creatæ indifferentis ad bonum, & malum, ex quo per bonam consequentiam infertur, applicationem illam non solum nõ excedere facultatem voluntatis infirmæ, sed etiam esse debitam illi. Debitum autem applicationis continuatæ ad bonum, cum defectibilitate principij componi non potest, & ideo, etsi pertineat ad concursum generalem, idest non excedentem facultatem voluntatis, vt in illo statu tot donis ornatæ, non tamen pertinet ad concursum generalem principij. *Resp.*

Instabis, ex vi prædestinationis debetur homini applicatio efficax ad recte operandum in fine vitæ supposito præcepto instante pro tunc; & tamen voluntas, prædestinatione supposita, manet indifferens ad bonum, & malum quando instat præceptum: ergo cum defectibilitate, & indifferentia principij, stare potest debitum applicationis efficacis continuatæ ad bene operandum. 20 *Instabis*

Respondeo, concessa maiori, & minori, distinguendo consequẽs: debitum applicationis ex vi principij defectibilis, nego consequentiã: *Resp.*

ex vi prouidentiæ specialis, non se tenentis ex parte principij per modũ actus primi, sed ex parte actus, concedo consequentiam. Et ratio discriminis est: nam debitum applicationis continuatę ad bonum ex vi principij operatiui, solum potest oriri ex eo quod principium sit determinatũ, *vt quo, & vt quod*, quoad specificationem ad bonum, cum qua determinatione non compatitur indifferentia ad bonum, & malum: debitum autem ortum ex vi prouidentiæ specialis, non se tenentis ex parte principij, principia libertatis adæquate supponit, & idcircô stare potest cum indifferentia contradictionis, & contrarietatis ex parte principij.

21 *Arg. 2.* Obijcies secundo, principio sufficienti bene operari moraliter, determinato per inclinationem ad bonum, & si sit indifferens indifferentia elicientiæ ad bonum, & malum, debetur applicatio efficax ad bonum, vt diximus *disp.* 41. At voluntas hominis in statu innociẽtiæ esset sufficiens, nedum physicê, verum etiam moraliter ad continuate bene operandum, vt constat ex prima conclusione, & determinata per inclinationem ad bonum; cum nihil esset illam inclinans ad malum: ergo quamuis esset indifferens quoad elicientiam ad bonum, & malum, deberetur illi applicatio efficax ad continuate bene operandum, & numquam peccandum.

Resp. Respondeo distinguendo maiorem: debetur applicatio efficax ad omne bonum, ad quod inclinatur, nego maiorem: ad aliquod bonum ex illis ad quæ per inclinationem propendit, concedo maiorem, & cõcessa minori, nego consequentiam. Ratio autẽ discriminis est duplex: prima; quia cũ debito applicationis ad aliquod bonum vagé, & in confusso compatitur recte libertas principij, & illius defectibilitas: secus autem cũ debito applicationis efficacis ad omne bonũ. Secunda: nam primarius, & formalis terminus huius inclinationis, non est tota collectio bonorum, sed bonum, vt sic vagê, & in confusso; debitum autem non est ad materialem terminum, sed ad formalem, & quia si nũquam determinaretur ad aliquod bonum, a formali termino suæ inclinationis deficeret, quod est inconueniens, ex hoc tamẽ, quod non applicatur ad totam collectionem, tale inconueniens nõ sequitur; consequens fit, quod debeatur principio sufficienti applicari ad aliquãdo bene operandum, non tamen applicatio ad continuate semper operandum bene.

Sed instabis primo: principium sufficiens moraliter ad totam collectionem, primo terminatur ad illã: ergo debetur illi applicatio ad totã collectionem. Consequentia tenet ex dictis in hac solutione. Antecedens autem probatur: nam sufficientia moralis ad totam collectionem, specie differt in ratione sufficientiæ moralis à sufficientia morali ad aliquod bonum vagê, & in confusso, non se extendente ad totam collectionem; at discrimen essentiale in potentijs à primarijs terminis debet desumi: ergo cum hæc secunda bonum aliquod vagê pro termino primario respiciat, prima non bonum vagê, sed totam collectionem bonorũ debet pro primario termino inspicere. 22 *Instabis primo.*

Secũndo, quia sequitur ex hac solutione omnem applicationem ad bonum præter vnam, esse gratiam specialem; consequens est falsum: ergo. Patet sequela; per hoc solum, quod voluntas applicatur ad vnum singularem actum, non deficit à secundario termino suæ inclinationis; at solum hoc debetur voluntati ex vi inclinationis, qua in bonum propendit, vt dicebamus in nostra solutione: ergo omnis alia applicatio, præter vnam, indebita est; & consequenter gratia specialis. *Secũdo.*

Tertio, quia sequitur, non dari volũtati hominis in statu innociẽtię plura auxilia efficacia ad bene operandum, quam voluntati hominis *Tertio.*

lapsi,quod falsum videtur si semel in morali sufficientia ad actum,debitū applicationis ad illam fundatur. Patet sequela: nam terminus sufficientiæ moralis vtriusque status est idē: ergo si solum debetur, quod à termino moraliter inspecto non frustretur inclinatio, non debebuntur homini in statu integritatis plura auxilia efficacia ad recte operandum, quam in statu lapsus.

23 *Ad 1. resp.* Respondeo ad primam ex his obiectionibus,negando antecedens: ad cuius probationem omissa maiori, & concessa minori,nego consequentiam. Quia stare potest distinctio specifica cum primaria respiciētia eiusdem rationis communis, vt constat in intellectibus Angelorum respicientibus ens,in quantum ens, pro obiecto primario;& tamen specie inter se differentibus in veriori sententia. Discrimen autem in præsenti consistit in eo quod sufficientia moralis ad totam collectionem respicit rationem boni in communi,nō sistendo in ea,sed se extendendo ad totam collectionē: secus autem sufficientia moralis hominis lapsi, & iste modus respiciendi diuersus eandem rationem communem,sufficiens est ad discriminādum specie,vt constat in intellectu,qui fingatur possibilis specificatus ab ente cum connaturali tendentia ad omnia sub ente cōtenta;iste namque specie differret ab intellectu creato de facto possibili, eo quod iste respicit ens sine tendentia connaturali ad omnia entis inferiora.

Ad 2. Ad secundam,nego sequelam. Ad cuius probationē,concessa maiori,& minori, nego consequentiam. Sed solum infertur alias applicationes non esse debitas sub particulari ratione: non autem colligitur esse gratiam specialem,quia ad hoc requirebatur,quod nec sub particulari ratione,nec sub communi debitæ essent. Nec exinde sequitur totam collectionem auxiliorum specialē gratiam non esse, eo quod contineatur sub ratione communi alicuius boni vagē debiti. Nam licet tota collectio contineatur sub ratione communi, vt terminante sufficientiam moralem,non tamen continetur sub illa ratione communi, quatenus debita,eo quod, quando debetur aliquod bonum opus vagē,& in confuso,est deberi aliquid cum exclusione huius,quod est omnia deberi.

Ad tertiam,concedo sequelam, nec in consequenti aliquod inconueniens reperio. Nam licet in vtroque statu discrimen sufficientiæ moralis inueniatur,non tamen reperitur discrimen debiti ob rationem in argumento traditam. *Ad 3.*

24 *Arg. 3.* Obijcies principaliter tertio, Angelo debebantur auxilia omnia efficacia requisita ad numquam peccandum directe contra Deum finem naturalem;& tamen inclinatio illius primario terminatur, non ad actus bonos naturales sub particulari ratione,sed sub communi actus honesti naturali honestate: ergo pariter quamuis hominis inclinatio in statu innocētiæ,non terminaretur primario ad actus bonos sub particulari ratione, sed sub ratione communi, debita esse poterant auxilia efficacia ad numquam peccandum contra legem naturæ, ex quo vlterius iuxta fundamenta à nobis prænotata, colligitur debitum auxiliorum efficacium ad numquam peccandum contra legem supernaturalem

Resp. Respondeo omissa maiori, & concessa minori,negando consequētiam. Cuius ratio est:nam debitum illud in Angelis, non oritur ex eo quod sufficienter, & proportionate inclinātur ad bonum honestum;nam etiam sic inclinabantur ratione supernaturalium habituum ad bonum supernaturale,& tamen non erant illis debita efficacia auxilia ad numquam peccandum contra supernaturalem finem directe. Sed quia sunt determinati quoad specificationem ad bonū intra ordinem naturæ,in sententia illa,quæ Angelos impeccabiles asserit contra Deum finem naturalem, eo autem ipso,quod sic essent determi-

na-

Digitized by Google

nati ad bonum, debitum erat illis in statu sine præcepto omne requisitum ad non deficiendum per peccatum ab illo. Homo autem in statu originalis iustitiæ, non erat impeccabilis contra Deum finem naturalem, & ideo non debebatur illi instante præcepto, quod ad non deficiendű contra legem naturalem, erat necessarium. Ratio autem differentiæ est, quia Angeli, in illa sententia, necessario Deum naturæ Authorem diligunt super omnia dilectione amicabili, cum qua peccatű contra ipsum naturæ Authorem componi non potest: homo autem etiam in statu integritatis, ad istum amorem necessitatus nő erat, & ideo nec impeccabilis contra Deum vt naturæ Authorem directe. Quod si homo in illo statu impeccabilis contra Deum, vt naturæ Authorem, constituatur, idem de illo, ac de Angelis erit dicendum, & discrimen inter actus supernaturales, & naturales in hoc constituitur, quod quia impeccabiles erat cőtra Deum Authorem naturæ ratione necessitatis ad amorem illius super omnia amicabilem, & ideo debebantur auxilia efficacia ad numquã peccandum contra præcepta naturalia directe, in ordine tamen ad supernaturalia præcepta adimplenda, non debebantur, quia in illo ordine, non erat impeccabilis eo quod necessitatus ad amorem supernaturalem, non erat.

25 *Vltimo arg.* Denique obijcies: potest Deus infundere volűtati viatoris habitum illam immobilitantem in bono, cui proinde sint debita efficacia auxilia ad numquam peccandum, & in bono perseuerandum; at talis habitus nihil aliud haberet, quam illi, quos Deus homini contulit in statu innocientiæ; cum per illos natura esset integra, & perfecta in vtroque ordine naturæ, & gratiæ, quo nihil amplius ille habitus præstare posset: ergo de facto erant debita huiusmodi auxilia homini in statu innocĕtię ratione habituű iustitiæ originalis gratiæ, & aliarum virtutum. Maiorem docet ex Caietano *tertia parte quæstione vigesima septima articulo tertio in fine.* Magister Soto *libro primo de natura, & gratia capite quinto.* Alensis *tertia parte quæstione nona articulo secundo.* Diuo Bonauentura *in tertio distinctione tertia articulo secundo quæstione secunda.* Illustrissimus, ac Sapientissimus Noster Herrera in manuscriptis, ad istum articulum *dubio 2. conclusione postrema.* Probatque primo: nam Deus potest reddere impeccabilem animam viatoris per collationem gratiæ habitualis, vt participantem perfectionem aliquam gratiæ consummatæ, quomodo Beatissimam Virginem factã fuisse impeccabilem post Conceptionem Christi, docet Diuus Thomas *tertia parte quæstione 27. articulo quarto ad primum. Et in 3. distinctione tertia quæstione prima art. 2.* ergo potest etiam voluntati viatoris infundere habitű, qui ex simili participatione immobiliter illam in bono, ac proinde, cui debita sint auxilia efficacia ad nűquam deficiendum ab illo. Secundo, nã potest Deus infundere intellectui viatoris habitum, ipsum immobilitantem in vero practico, quo infallibiliter dirigatur erga omnia agibilia, qualis fuit de facto scientia infusa animæ Christi, quæ quãuis eminĕter erat practica, & speculatiua independens à phantasmatibus sensuum, ex quorum de fatigatione prouenit, quod non semper simus in actuali veri consideratione, semper erat in actu respectu omnium agibilium, quod etiam de scientia infusa Beatissimæ Virgini tradunt Diuus Antoninus, Canisius, Albertus, & alij: ergo pariter potest infundere voluntati viatoris habitum immobilitantĕ illam in bono, cui proinde debeatur semper applicari ad actum bonum instante præcepto.

Respondeo, omissa maiori, negando minorem: nam licet habitus de facto infusi homini in statu inno- 26 *Resp.*

cientiæ, illum integrum cõstituerint in vtroque ordine per modum actus primi; non tamen participabant perfectionem illam gratiæ consũmatæ, qua indeclinabiliter voluntatem in bono firmarent, aliàs homo non peccaret de facto, siquidem per tales habitus impeccabilis esset constitutus, sicut per donum confirmationis in gratia Apostolis post aduentum Spiritus Sancti concessum, impeccabiles constituti fuerunt. Habitus autem ille, quem possibilẽ admittim⁹, intrinsecam perfectionem gratiæ cõsũmatæ participaret, qua voluntatẽ determinaret quoad specificationẽ ad bonum, sicut de facto id præstat donum confirmationis, vt docet D. Thomas 3. *parte quæst.* 27. *art.* 3. *& in* 3. *distinct.* 3. *quæst.* 1. *art.* 2. Per quod à dono perseuerãtiæ distinguitur non tollente potentiam peccandi, licet illo supposito numquam sit committendum peccatum mortale ratione prouidentiæ diuinæ, qua ita homo in omni suo actu dirigitur, & ita protegitur in occasionib⁹ peccatorum, vt licet possit homo peccare, numquam permittatur de facto peccare, sed semper habeat auxilium efficax, quo applicatur ad bene operandum in instantia præcepti.

¶ Et hæc de ista Disp. & Tractatu. ¶

Hæc etiam de Primo Tomo in Primã Secundæ dicta sufficiant, Ecclesiæ correctioni subiecta, in laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, Virginis Matris, Petri Apostolorum Principis, Petri Oxomensis Nostræ Ecclesiæ Reparatoris Egregij, Parentum Augustini, & Dominici, & Thomæ Doctoris Angelici, cui siquid dissonum inueniatur assertum, libenti animo retractamus, & omnia à Nobis dicta Sapientium emendationi subijcimus.

FINIS.

400.169

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM NOTABILIVM,

Quæ in hoc Primo Tomo in Primam Secūdæ D. Tho. continentur.

D. *vel* Disp. *Disputationem*. N. *vel* Num. *Numerum marginalem designat.*

A

ABSOLVTIO.

SI quis absolutionem petat, dummodo actum attritionis habuerit, absolui debet, etiam si vsum rationis ante absolutionem amittat. *Disp.24.num.22.& 23.*

ACCESSORIVM.

QVando accessorium, & principale violantur simul, vnum tantū peccatum committitur, si vero sint obiecta specificē distincta, vt multoties euenit, sunt duo peccata, vel vnum cum duplici specifica malitia necessario in cōfessione explicanda. *Disp.27.num.34.& 35.*

ACCIDENS, ACCIDENTIA.

ACcidentia, quæ à subiecto non dimanant, sed ab extrinseco in illo causātur, sicut in fieri ab illo nō dependent efficienter, ita nec in conseruari. *Disp.19.num.25.*

Idem numero accidens potest esse in duobus subiectis, in vno intrinsece, & inhæsiuē, in alio vero denominatiuē, & extrinsecē. *Disp.23.num.13.& seqq.*

Duo accidentia solo numero distincta in vno genere possunt simul in eodem subiecto reperiri, si in alio genere plusquam numero differant. *Disp.25.num.48.*

ACTIO, ACTVS.
Vide Omissio.

IN actum supernaturalem non potest (adhuc partialiter) influere ratione sui principium non supernaturale: ad differentiam principij non vitalis, quod proximē, & partialiter ad actum vitalem concurrere potest. *Disp.3 n.33.*

Actio non multiplicatur ad multiplicationem obiecti materialis, sed formalis, à quo specificatur. *Disp.11. num.5.& seqq.*

Actus in actualitate excedit habitum, à quo tamen in permanentia exceditur. *Disp.20.num.1.*

Concretum actus, scilicet agens in actu secundo adæquatē sumptum, absolutē excedit concretum habitus, & potentiæ. *Ibidem.*

Actus in ratione bonitatis, vel malitiæ moralis, habitū vitiosū excedit. *Disp.20.à num.2.*

Actus honestus præstātior est habitu virtutis in morali bonitate. *Disp.20.à num.9.* Non tamen excedit gratiā habitualem, sed potius exceditur ab illa. *Num.14.* Excessus iste nō aliunde potest probari, nisi quia habitus causatur finaliter ab actu. *Ibid. num.16.17.18.& seqq.*

Specificatio actus, vel habitus desumi potest à formalitate secundaria effectus, vel obiecti in execqutione, si in intētione fit primaria. *Disp.20.num.29.*

Actus nō petit quod sēper fiat ex omissione, aut carentia sui. *D.21.n.73.& 75.*

Actus ex se bonus si actu non gaudeat bonitate ex meritis obiecti petita, potest per accidens in peccatū influere. *Disp. 23. num. 7.*

Actus interior, & exterior sunt vnum numero peccatum formaliter in esse moris, quod in interiori incipit, & in exteriori consūmatur. *Disp. 23. nu. 12. & seqq.*

Ista vnitas est simplicitatis physicę, & moralis: ad differentiam actus interioris imperati, & imperantis, in quibus reperitur vna numero malitia, non physica, & per simplicitatem, sed compositionis. *D. 23. n. 20.*

Actus positiuus omissionem causans, est peccatum commissionis. *Disp. 23. à num. 26.*

Actus, tam vt actio, quam vt passio specificatur à fine, vt actio ab illo, vt se tenet ex parte principij, & vt passio specificatur à fine, vt se tenet ex parte termini. *D. 26. n. 26.*

In vno actu numero in genere physico, reperiti possunt simul multę numero malitiæ morales. *Disp. 27. n. 16.*

Vt actus oppositus alicui virtuti, & omissio opposita contrahant malitiam contra talem virtutem, non sufficit opponi omni actui, qui sit materia illius virtutis, sed debet actus esse materia necessaria. Quod in omissione virginitatis, & amoris Dei, quæ non semper est mala, exemplificatur. *Disp. 27. num. 31.*

De ratione actus vitalis supernaturalis, solum est quod procedat à principio intrinseco inhæsiuè. *Disp. 39. n. 5. 6. & 7.*

ADAMVS.

Vide *Peccatum originale.*

PArvulos peccasse in Adamo, quid distinctum est ab eo quod Adami peccatum illis nocuerit. *D sp. 32. n. 62. & 63.* Nec est, quod in se ipsis proprium peccatum ex Adami operatione contrahant, *num. 64.* Nec peccare in Adamo est idem, quod peccatū contrahere *Ibi, & n. 65.*

Deus non transtulit voluntates nostras in Adami voluntatem quoad meritum de cōgruo, ita vt eius merito mereremur originalem iustitiam, si præceptum obseruasset. *D. 32. n. 85.*

Vt Adami peccatum nobis imputaretur, necessaria fuit diuina ordinatio, qua constitueretur caput morale suæ posteritatis, nō tamen fuit necessari' vtriusque partis consensus. *D. 33. nu. 1. & 2.*

Vt Adami peccatum nobis imputaretur, necessarium fuit quod ordinatio prædicta illi innotesceret. *Ibidem, à n. 4.*

Talis ordinatio de facto obtinuit rationem pacti impliciti de transfundenda originali iustitia, si in legis obedientia persisteret, secus si illi inobediens existeret. *D. 32. à n. 8.*

Valdê probabile est, tam ex parte Dei, quam ex parte Adami, pactum explicitum interuenisse. *Ibid. n. 13. 14. & 15.*

De facto Adamus fuit caput morale solum illorum, quorum etiam fuit caput in ratione naturæ. *D. 34. n. 1.*

De potētia absoluta potuit esse caput morale illorum, quorum non esset caput naturale. *D. 34. à n. 3.*

Adamus fuit causa moralis peccati originalis suo peccato actuali, quod modo perseuerat moraliter, non vt personale, sed vt capitale; falsū tamē est modo dicere quod peccat. *D. 35. à nu. 2. vsque ad 6.*

Adami peccatum non est causa physica transfusionis culpæ originalis. *Disp. 35. à n. 8.*

Licet peccatum Adami fuerit physicum, & capitale, non tamen fuit physicê capitale. *D. 35. n. 21. & 23.*

Peccatum actuale Adami fuit causa demeritoria, non peccati originalis nostri sumpti formaliter, sed aliorū, quæ in nobis optinēt rationem pęnæ. *Disp. 35. à n. 24.*

Probabile est Adamum fuisse de facto cōstitutum caput morale in ordine ad meritum de congruo transfusionis iustitiæ originalis in nos sub conditione obseruantiæ præcepti. *D. 35. n. 36. 37. & 38.*

Primū Adami peccatū fuit causa transfusionis culpæ originalis, non quia tale, sed quia primū; vnde si quodvis aliud prius tēpore cōmisisset, totā infecisset naturam. *D. 35. à n. 39.*

Primum Adami peccatum fuit superbia, non prioritate temporis, sed naturæ. *Disp.35.à num.45.vsque ad 49.*

Nullum peccatum Adami, præter primũ, nec peccata proximorum Parentũ deriuantur ad posteros per originẽ. *Ibidem num.51.& seqq.*

Si Adamus non peccaret peccante Cain, filij eius, non contraherent peccatum originale. *Disp.35.num.54.*

Si Adamus peccasset post filios iam genitos, illi non contraherent originale peccatum, nec ille, qui miraculosè sine semine viri, etiam ex humana carne formaretur. *Ibidem num.55.& 56.*

Id quod in Adamo habuit rationem culpæ personalis, transfusum ad nos est peccatum originale. *Disp.36.num.66. 67.& 68.*

Peccatum habituale Adami manens in illo transacto actuali, non consistebat in priuatione iustitiæ originalis, nec rectitudinis debitæ, sed in termino positiuo morali, quo mansit habitualiter Legi difformis, conuersus in vltimum finem creatum, & auersus à Deo. *Disp 36.à num.69.*

Adamus in statu innocientiæ habuit auxilium, quo perseuerare posset si vellet, idest, ad perseuerandum sufficiens: indiguitque adiutorio gratiæ, tam ad perseuerandum de facto, quam ad posse perseuerare. *Disp.48.num.1.*

Adamus in statu innocientiæ quoad sufficientiam operatiuæ virtutis posset nũquam peccare, absque speciali gratia superaddita gratiæ habituali, & virtutibus illam consequentibus. *Disp.48.à num.2.vsque ad 10.*

Adamus in statu innocientiæ ad numquã de facto peccandum indigebat auxilio actuali supra dona habitualia, quod esset generale, idest, non excedens facultatem principij, & speciale, idest, non debitum illi pro illo statu. *Ibidẽ à numero 11.*

ADEPTIO, SEV ASSEQVVTIO.

Varij modi explicandi adeptionis, seu assequutionis essentiam, referuntur, & reijciuntur. *Disp.5.num. 39.40.& sequentibus.* Vbi defenditur consistere in hoc, quod obiectum, prout in se reddatur obiectiuè præsens subiecto, ab illoque tentum.

ADVLTVS.

Vide *Pœna.*

Potuit Adamus constitui caput morale adulti, cuius non esset caput naturale, ipsoque peccãte peccato v.c. furti, non peccaret adultus si in eodem instanti peccatum capitis efficaciter execraretur. *Disp.34. à num. 27. vsque ad 30.* Nequit dari adultus in gratia Baptismali tantum existens. *Disp.34.num.20.*

ALBEDO.

Productio instantanea albedinis per transitum de non esse ad esse, essentialiter distinguitur à productione illius per motum successiuum de nigredine ad albedinem. *Disp.27.num.7.*

AMENS. AMENTIA.

Vide *Infirmitas.*

Licet congressus amentis cum amente non sit subiectiuè malus in illis defectu libertatis; peccaret tamen ille, qui eos ad congressum applicaret. *Disp.38.num.36.*

AMOR.

Vide *Charitas.*

Amor viæ, & amor patriæ sunt eiusdem speciei. *Disp.5.num.35.*

Amor beatificus exceditur in genere physico à visione Dei. *Disp.5.n. 49.& seqq.*

Amor beatificus ex natura rei respicit visionem, tanquam finem perficiendum, licet sit visione posterior. *Disp.5. num.59.& 60.*

Amor beatificus est necessarius quoad exercitium, *Disp.6.à num.3.*

Velle cessare ab amore beatifico propter solum exercitium libertatis, imprudentia maxima foret. *Disp.6.numero 24.*

Cum amore Dei beatifico stare nequit actuale peccatum, etiam veniale. *Disp.* 7. *num.* 6. 7. *& seqq.* Nec de potentia absoluta. *Ibidem à num.* 33.

Amor charitatis in patria non est cũ proprietate dos. *Disp.* 8. *num.* 6.

Amor Dei super omnia Conditoris naturæ, non ordinatur ad intellectionem eiusdem, sed è contra. *Disp.* 13. *num.* 16. *&* 17.

Amor amici est perfectior, & magis meritorius substantialiter, quam amare inimicum, accidentaliter autem ratione difficultatis perfectior est amor amici, & eodem modo est de odio philosophandũ. *Disp.* 31. *num.* 34. *&* 42.

Amor Dei Authoris naturæ est triplex. *Disp.* 42. *num.* 1.

Amare Deum super omnia stat tripliciter, obiectiuè, ex vi talis actus, & appreciatiuè; quod explicatur *disp.* 42. *num.* 19.

Amari potest Deus super omnia, vt est Author naturæ, quin ametur, vt Author gratiæ, etiam in statu naturæ lapsæ. *Disp.* 42. *num.* 30. 31. *&* 34. Et fusiùs *num.* 38. *& seqq.*

Ad amorem Dei concupiscientiæ efficacem sufficientem ad imperandam totius legis adimpletionem, necessaria est gratia specialis in statu purorum naturalium, & in homine lapso, non autem gratia entitatiuè supernaturalis. *Disp.* 42. *num.* 65. 66. 67. *&* 68. Vbi de qualitate istius gratiæ agitur.

Analogia.

AD analogiam logicam in aliqua ratione communi causandam, non sufficit, quod vnum membrum sit priuatiuum, imperfectum respectu alterius, aut ab illo dependens, nisi depẽdentia importetur in ipsa ratione cõmuni. *Disp.* 32. *num.* 43. 44. *&* 45.

Angeli.

Vide *Potentia obedientialis.*

VIsio, comprehensio, & fruitio, quæ in Angelis reperiuntur, non possunt appellari dotes cum proprietate respectu Christi, cuius non sunt sponsæ, bene tamen comparatiuè ad Deum ea proprietate, qua illius sponsæ nuncupantur. *Disp.* 8. *num.* 2.

Angelus comprehendit intellectum humanum comprehensione naturali, non tamen comprehensione adæquata in omni genere, nec cognoscit eius potentiam obediẽcialem. *Disp.* 10. *num.* 23. 24. *&* 25.

Visio beatifica Angeli est eiusdem speciei cum visione hominis. *Disp.* 11. *à num.* 20. Imò in actu fidei, & charitatis specificè conueniunt. *Ibidem num.* 77. *&* 78.

Iustificatio Angelorum essentialiter distinguitur à nostra in ratione mutationis, vel motus, licet ad eundem terminum in esse entis terminentur. *Disp.* 27. *num.* 7.

Angeli supposita culpa manent impotentes ad opus morale ordinis naturæ exercendum, ad differentiam hominis. *Disp.* 41. *num.* 11.

Anima.

IN Anima Christo desponsata reperiũtur dotes cum proprietate. *Disp.* 8. *num.* 3.

Anima est capax recipiendi immediatè culpam in habitu consistentem. *Disp.* 37. *num.* 5. 6. *& seqq.*

Appetitus.

APpetitus rationalis, licet sit entitatiuè finitus, in appetendo tamen est syncathegorematicè infinitus, & non nisi per bonum infinitum potest obiectiuè quietari. *Disp.* 1. *num.* 17. *& seqq.*

Appetitui innato debetur terminus, quã do talis inclinatio, seu appetitus est physicè, & moraliter expeditus, secus si morale impedimentum adsit. *Disp.* 12. *num.* 21. *&* 22.

Appetitus sensitiuus hominis sub nulla ratione inclinatur per inclinationem innatam in peccatum, & vitium pro formali. *Disp.* 18. *à num.* 6. Vt autem aptus est obedire rationi, innata inclinatione in aliquas virtutes propendit. *Num.* 12. *&* 13.

Appetitus naturalis vndequaque perfectus, & completus terminari nõ potest

ad terminum aliquo modo naturæ impossibilem: appetitus vero incompletus, & imperfectus terminari potest ad id quod solum moraliter est impossibile. *D.40.num.22.*

Approximatio.

Diuersitas approximationis agentis ad passum inducere potest diuersitatem actionis, quando in agente reperitur diuersus modus agendi, secus quando vnus solus agendi modus in illo inuenitur. *D.6.num.22.*

Aversio.

Omni auersioni debetur pœna damni, non tamen omni conuersioni est debita pœna sensus. *Disp.38.num.119.*

Auxilium Efficax.

Auxilium efficax solum impedit actum contrarium illi ad quem præmouet, non tamen impedit potentiam ad illum: ad differentiam amoris beatifici. *Disp.7.num.10.& 11.*

Auxilium, seu præmotio efficax ad materiale peccati, nullo modo debet appellari peccatum à cuius malitia præscindit inclinatiue, & elicitiuè: ad differentiam fomitis. *Disp.38.num.36.*

Auxilium efficax, seu congrua cogitatio ad aliquod opus bonum morale efficiendum, est debitum humanæ naturæ, etiā in statu lapsus, licet non omnibus indiuiduis. *D.41.num.44 & seqq.*

Auxilium efficax, seu concursus generalis Dei, gratia est, non specialis, nec à dono creationis distincta. *Disp.41.num.48.49.& 50.*

Auxilium efficax ordinis supernaturalis, absolute est gratia respectu hominis iustificati, non tamen specialis, sed in dono iustificationis comprehensa, ex vi cuius debetur ad aliquando bene operandum supernaturaliter: non tamen ad totius legis supernaturalis obseruantiam, nec ad finaliter perseuerandum. *D.41.num.59.& seqq.*

Carenti gratia efficaci ad actum, imputatur omissio actus, vel quia non dat posse, vel quia eius carentia etiam in primo peccato, est propter culpam hominis. *D.43.num.40.*

Axioma.

Axioma illud: *Ab obiecto, & potētia paritur notitia*, explicatur de obiecto *quo*, & motiuo. *Disp.2.num.48.*

Axioma illud: *Quidquid Deus potest facere cum causa secunda, se solo potest facere*, explicatur de causa secunda pure efficiente, secus si aliquis formalis concursus, etiam extrinsecus, simul interueniat. *Disp.4.num.35.& sequentibus.*

Axioma illud D. Thom. *Amor illarum rerum, quæ sunt supra nos excedit in perfectione illarum cognitionem*, explicatur de amore, & cognitione viatorum. *Disp.5.num.55.*

Axioma illud: *Natura prius tribuit quod imperfectius est*, explicatur de imperfectiori à perfectiori non necessario dependente. *D.19.n.17.*

Axioma illud: *Nemo intendens ad malum operatur*, verificatur de malo sub ratione mali, non autem de malo sub apparientia boni. *Disp.19.nu.21.& Disp.25.num.64.disp.26.num.14.& seqq.*

Axioma illud; *Prima causa efficiens in aliquo genere, est in illo vltimus finis*, explicatur de genere dicente perfectionem. *D.20.num.6.*

Axiomata illa: *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis, & vnūquodque est propter suam operationē*: explicantur. *Disp.20.num.18.19.& 20.*

Axioma illud: *Malum non potest per se intendi*, explicatur de malo vt malo, non vero de malo sub apparientia boni. *Disp.26.num.14.& seqq.*

Axioma illud: *Optimo opponitur pessimum*, explicatur. *Disp.31.num.19.23.& seqq.*

Axioma illud: *Nemo peccat in eo, quod vitare non potest*, etiam in peccato originali verificatur. *D.32.n.87.*

Axioma illud: *Peccatum est mors animæ*, est verum causatiue, non formaliter. *D.36.n.65.*

Axioma illud: *Cessante causa, cessat effectus illi correspondens*, explicatur de cessatione causæ per se, & adæquatæ, non causæ per accidens, & inadæquatæ. *D.38.num.18.*

Axioma illud: *Deus citra condignum punit, & vltra condignum præmiat*,

etiam

etiam in peccato originali verificatur. *D.38.n.46.& 47.*

B

BAPTISMVS.

ILle qui baptiſmum petit, & actum attritionis elicuit, & antequam recipiat amittit vſum rationis, poteſt valide baptizari, & Sacramentaliter abſolui. *Diſp.24.n.22.& 23.*

Baptiſmus datur infantibus, nedum vt ad cœleſte Regnum perueniant, verum etiã vt à peccato originali mundentur. *D.31.n.13.& 14.*

Per Baptiſmum remittitur peccatum perfecte, quoad culpam, & pœnam in Purgatorio luendam, ad differentiam pœnitentiæ. Et etiam quoad omnem pœnam ſpiritualem, licet aliquæ corporales pœnę ob aliquos fines poteſt baptiſmum remaneant, *D.38.n.19.& 20.*

BAPTISTA.

DE fide eſt Ioannem Baptiſtam, Ieremiam, & omnes alios Sanctos (B. Virgine dumtaxat excepta) aliquãdo peccaſſe venialiter. *Diſp.45.num. 35.& ſeqq.*

BEATI. BEATITVDO.
Vide *Viſio beatifica.*

BEatitudo obiectiua in nullo bono creato, ſed in ſolo increato conſiſtit. *D.1.à nu.3.*

Deus vt vnus, eſt ſufficiens obiectum noſtræ beatitudinis naturalis; ſupernaturalis autem beatitudinis obiectum eſt Deus, non ſolum vt vnus, ſed etiam vt Trinus. *Diſp.2.n.1.& 2.*

Si relationes addant ad eſſentiam perfectiones relatiuas, viſio eſſentiæ ſine perſonis, non eſſet ad beatificandum ſufficiens. *Diſp.2.à num.5.& num.39.& ſeqq.*

Quod verum eſt, etiã ſi relationes perfectionem relatiuam non dicant. *Ibidem num.18.& ſeqq.*

Homines non beantur de facto viſione increata. *D.3.à num.4.* Et opoſitum eſt erroneum. *Num.6.*

Beatitudo formalis eſt ſummum bonum, nõ formaliter, ſed aſſequutiue, ideſt aſſequutio ſummi boni, vel ſummum bonum inter bona creata. *Diſp. 3. num. 8.*

Beatitudo formalis licet ſit accidens, excedit ſubſtantiam beatificabilem, vel exceſſu abſoluto, vel ad minus exceſſu in ordine. *D.3.nu.9.*

Implicat intellectum beati Deum per increatam intellectionem, ſeu viſionem ſibi vnitam videre. *Diſp.3.à numero 11.*

Formalis beatitudo conſiſtere non poteſt in illapſu quodam diuinitatis in animam beati. *D.4.num.1.& 2.*

Nec conſiſtit in actu primo, ſed in actuali operatione. *Ibidem à num.3.vſque ad 7.*

Beati de facto, non ſe habent merè paſſiuê ad propriam beatitudinem, ſed effectiuê ab illis procedit. *Diſp.4.à nu. 9.*

Contradictionem implicat, quod beatus videat Deum per actionem à ſe nõ elicitam. *Diſp.4.à num.19.*

Formalis beatitudo non conſiſtit in aliquo actu partis ſenſitiuæ, nec bona corporis poſſunt ad illam eſſentialiter pertinere. *Diſp.5.num.1.2.& 30.*

A beatitudinis eſſentia excludi nõ poteſt viſio beatifica. *D.5.à num.8.*

Formalis beatitudo, non in pluribus, ſed in vno actu conſiſtit. *Diſp.5.num.13. & ſeqq.*

Ille, qui Deum videret, eſſet quoad eſſentiam beatus, etiam ſi Deum non amaret, nec illo frueretur. *D.5.nu.17.18. & maximè 19.*

Nullus actus voluntatis pertinet eſſentialiter ad eſſentiam beatitudinis, ſed in ſola Dei viſione adæquatê conſiſtit. *D. 5.à num.30.*

De facto voluntas beatorum non ceſſabit à dilectione Dei, & delectatione in illo, ſiue hoc proueniat ab intrinſeco, ſiue ab extrinſeca prouidentia. *Diſp. 6. num.1.*

De potẽtia abſoluta poteſt voluntas beati ab illius operationibus ceſſare. *D.6. num.2.*

Voluntas beati eſt neceſſitata ad amorẽ Dei, non ſolum quoad ſpecificationẽ, ſed etiam quoad exercitium, ita vt ab

illo nō possit ex natura rei cessare. *Ibidem à num.3.*

De fide est beatitudinem supponere rectitudinem, & munditiam à peccato, etiam veniali. *D.7.num.1.*

De fide est Beatos de lege ordinaria esse impeccabiles, siue ab extrinseco, siue ab intrinseco beatitudinis illis proueniat. *Ibidem.*

Beati sunt impeccabiles ab intrinseco ex natura beatitudinis. *D.7. à num.4.*

Potest Beato imponi aliquod præceptum de actu liberè exercendo, ex hoc tamen non sequitur, quod possit peccare. *D.7 num.39.& seqq.*

De fide est beatitudinē fore de facto perpetuam. *D.9.n.1.*

Non est de essentia beatitudinis, prout est beatitudo, actualis duratio perpetua. *D.9.à n.27.*

Beatitudinis futuritio nō potest ratione naturali demonstrari, nec illius impossibilitas. *D.10.nu.1.* Nec eius possibilitas, *à num.2.*

Supposita reuelatione potest ratio naturalis probabiliter suadere possibilitatem beatitudinis supernaturalis; demonstrare autem illam adhuc fide, & reuelatione suppositis, nequit. *D. 10. num.34.& 35.* Theologicè autem demonstrari potest. *Num.36.*

Beatitudo multiplicatur numero, & accidentaliter iuxta diuersitatem subiectorum, & meritorū inęqualium. *Disp.11. num.1.* Non autem specifice, *à nu.4.* Etiam inter homines, & Angelos, *à num.20.*

BEATITVDO NATVRALIS.

POssibilis est absolute naturalis fœlicitas, quæ vere sit beatitudo. *Disp. 12. à num.3.*

Etsi talis beatitudo sit indebita naturæ humanæ, non est entitatiue supernaturalis. *Disp.12.num.16.*

Etiam supposita eleuatione hominis ad supernaturalem finem, conuenit ei naturalis beatitudo. *Disp.12. à num. 23.*

Beatitudo naturalis, non consistit in visione intuitiua Dei conditoris naturæ, nec in actibus intellectus, & virtutum moralium. *Disp.13.num.1.& 2.*

Beatitudo naturalis, siue huius, siue alterius vitæ in actu intellectus adæquate consistit. *Disp.13.à n.4.*

Beatitudo naturalis termini, non consistit in visione clara Dei conditoris naturæ, sed in cognitione abstractiua, non illa quam anima separata concipit de Deo ex vi cognitionis sui tantum, sed sui, & aliorum cognitorum ab ipsa. *Disp.13. à num. 18.*

Naturalem beatitudinem concedere paruulis sine baptismo decedentibus nullā censuram contra fidem meretur. *Disp. 14.à num.2.*

Opposita sententia est conformior Scripturæ, Concilijs, & Patribus. *Ibidem à num.3.*

BENEFICIARIVS. BENEFICIVM.

BEneficiarius sacris ordinibus initiatus non recitans diuinum officium, duplex peccatum specie distinctum committit, alterum contra iustitiam ratione beneficij, & alterum contra religionem ratione præcepti. *Disp.27.n. 46.& 47.*

BESTIALITAS.

BEstialitas excedit in grauitate essentiali furtum, & non claudit in se rationem in iustitiæ. *Disp.31.num.3. 4.& 5.*

BONITAS. BONVM.

BOnitas physica est proprietas consequuta ad physicam entitatem, illam supponēs: bonitas autem moralis non supponit moralem entitatem, sed peculiarem entitatis rationem constituit. *Disp.25.num.102.103.& 104.*

Bonum apparens, quod re vera malū est, specificat actum malum voluntatis, & malum sub apparientia boni potest per se intendi. *Disp.26.num.14.& sequētibus.*

BREBIARIVM.

SI Clericus nauigaturus proijciat brebiarium in mare post firmum decretum, non recitandi in tota nauigatione, talis proiectio, seu volūtas proijciēdi nō vitiatur ex prima omissione horarum primi diei in quam non influit, bene tamen ex sequentibus. *Disp.22.nu. 19.*

Clericus sic proijciens non solum peccat proijciendo brebiarium, sed ipsa omissio horarum est in se vere, & proprie

peccatum. *Disp.* 24. *num.* 18. *& sequentibus.*

C

CAPTIVITAS.
Vide *Infirmitas.*

CAVSA.

LIcet causa efficiens principalis excedere, vel adæquare debeat effectum in eo quod perfectionis est in effectu, non tamen in eo quod imperfectionis est in illo. *D.* 20. *n.* 4.

Estò causa efficiens principalis ratione formæ, qua res in esse constituitur sit finis effectus, nō tamen causa efficiens ratione virtutis proximæ dantis facilitatem ad actum. *Disp.* 20. *numero* 20.

Causa efficiens principalis, siue æquiuoca, siue vniuoca sit, non petit excedere, vel æquare effectum in eo quod ad formalitatem primario terminantem cōsequitur, sed tantum in eo quod primario, & per se fit. *Disp.* 20. *num.* 27. 28. & 29.

CÆCITAS.

CÆcitas non opponitur visui quo priuat, sed animali in quo recipitur. *D.* 25. *n.* 42.

CHARITAS. CHARITATIS ACTVS.
Vide *Amor.*

HAbitus charitatis in via, nō est dos cum proprietate, bene tamen in Patria vt principians delectationem. *Disp.* 8. *n.* 9.

Charitatis præceptum præcipit nedū substantiam actus, sed etiam modum: ad differentiam præceptorum circa materias aliarum virtutum. *Disp.* 25. *num.* 36.

Actus charitatis excedit visionem beatificam in genere moris, ab illa tamen exceditur in genere physico. *Disp.* 31. *n.* 23. & 25. Vbi explicatur, an sit eligibilior visio, an actus charitatis.

Non potest quis actualiter Deum supernaturaliter diligere propria, & personali voluntate, & simul illū voluntate capitis odio habere. D. 34. *n.* 24. 25. & 26.

Licet ex proprijs viribus possit homo alia præcepta adimplere, non tamen præceptum charitatis. *Disp.* 43. *num.* 42. 43. & *seqq.*

Ad dilectionem Dei obligamur multoties per accidens ratione periculi vitandi peccatum. *D.* 44. *n.* 51.

CHERVBIN. SERAPHIN.

CHerubin non à scientia comprehensoris, sed à scientia viatoris suam denominationem desumit, sicut Seraphin, talis dicitur non ab ardore charitatis patriæ, sed viæ. *D.* 5. *n.* 50.

CHRISTVS.

Vide *Meritum.*

GRatia specialis ad omnium veritatū naturalium cognitionem requisita, meritis Christi deputanda est. *Disp.* 40. *num.* 27. 28. & 29. & *num.* 32. & 33.

Terminus prædestinationis Christi fuit specialis gratia, illi ratione naturæ humanæ facta. *D.* 41. *n.* 57.

CIRCVNSTANTIA.

Vide *Peccatorum comparatio.*

CLERICVS.

Vide *Breuiarium.*

COGITATIVA.

COgitatiua ex coniunctione ad rationem, & subordinatione ad illam, est ratio participata, & particularis, regulaque moralitatis actuū moralium in natura sensitiua residentium. *Disp.* 18. *passim*, maximè *num.* 18.

COGITATIO.

COgnitio clara, & intuitiua Dei Authoris naturæ est entitatiuè supernaturalis. *D.* 13. *n.* 18. & 23.

Cognitio intensa repræsentans voluptatem in esu carnium in die prohibito, vt hic, & nunc absolutè conuenientem, non potest à solo Deo efficienter causari, estò causari possit, vt proponens illam comestionem, vt absolutè parti

sen-

sensitiuæ conuenientem. *D.*19.*nu.*30.

COGNOSCIBILE.

GEnus cognoscibile actiuum maiorem exigit immaterialitatem, quam passiuũ, illudque excedit in genere cognoscibilis. *D.*20.*n.*25.

COMBVSTIO.

ETiam post firmum decretum, Petri v.c. comburendi domum Pauli, si alius applicet ignem, veré influit in combustionem. *D.*22.*n.*16.

CONCVPISCENTIA.
Vide *Fomes.*

CONFESSIO SACRAMENTALIS.

OMissio in somnis eueniens, vel pollutio non est necessario in confessione explicanda, si perfecta pœnitentia, vel confessio de causa illatum præcessit, ad differentiam homicidij ex jaculatione sagittæ secuti, quod necessario est explicãdum, etiã si ante damnum inde sequutum, confiteatur quis, aut pęniteat. D.24.*n.*41.

Si quis ex vi eiusdem actus voluntatis aliquo tempore continuati, semel, & iterum fœminam cognoscat carnaliter, duplici numero malitia interiori vitiatur, necessario in confessione explicanda, & oppositum ex quo plura sequuntur absurda deberet ab humanis mentibus exulare. *D.*27.*n.*15. *&* 16.

Confessio de peccatis mortalibus requirit propositum efficax vitandi omnia, & singula, cõfessio vero de venialibus, solum requirit propositum vitãdi singula. D.42.*n.*12.

COMPREHENSIO.

DOs comprehensionis non cõsistit in relatione, nec in operatione voluntatis, sed in habitu luminis gloriæ, vt tenente per modum principij, ingrediente completiuẽ visione, quæ est tentio actualis. *D.*8.*à num.*11.

Comprehensio duplex, alia quæ talis est absolutẽ, & omnibus modis, altera quæ solum est talis in determinato genere, & hæc petit quod nullum prædicatum ex his, quæ ad tale genus spectant, lateat cognoscentem, alia vero quod nullum absolutẽ. *Disp.* 10. *n.*23. 24. *&* 25.

CONIVGATVS.

COniugatus coniugatam carnaliter cognoscens tenetur coniugatæ circunstantiam in confessione apperire, & non sufficit dicere, se adulterium commisisse. *D.*26.*n.*15. *&* 16.

CONSECRATIO HOSTIÆ.

VAlida consecratio fieri non potest in somno. *D.*24.*num.*51.52. *&* 53. Vbi varij modi dicẽdi examinãtur.

Potest quis ex viribus naturæ efficaciter proponere proferre cõsecrationis verba, non autem consecrare absolutẽ, & secundũ omnia, quæ dicit consecratio. *D.*41.*n.*13.

CONSILIVM.

COnsilium de morte inimici exequẽda, non influit in illam, nisi influat in decretum efficax mortis inferendæ, vel dando illi existentiam, vel aliciendo ad decreti continuationem. *Disp.* 22.*n.*4. *&* 5.

Volens actum consilij, vult ex consequenti actum consiliatum, quem essentialiter respicit, etiam si in illum actu non influat, sed possit influere: ad differentiam volitionis studij v.c. de se impeditiui auditionis sacri, quæ non est virtualis volitio omissionis. *Disp.* 22. *num.*15.

Consilium, quo vnus alteri homicidium, vel adulterium suadet, est malitiæ eiusdem speciei mo aliter cũ peccato adulterij, licet vnum sit peccatum carnale, & aliud spirituale. *Disp.*26. *num.* 21. *& seqq.*

Consilium de opere malo non præscindit à formali malitia. *Disp.*38.*n.* 35.

CONTINGENS.

COntingens est, quod ab extrinseco potest vitari, ad differentiam liberi, quod ab intrinseco debet impediri. D.21.*num.*31.

CONTRITIO.

VNus actus contritionis tollit existentiam peccati actualis in ordine ad conseruationem peccati habitualis, non tamen in ordine ad conseruationem habitus vitiosi. *Disp.*19. *num.*26. *& præcipuè* 27.

Post datam causam omissioni, aut pollutioni culpabili, tenetur quis ad conterendum de peccato, vel ad illius confessionem, non per se, sed per accidens, vt scilicet vitet omissionis culpam. D. 24. *n*. 41.

CRIMEN.

INter crimen, & peccatum est differentia ex PP. assignata. D*isp*. 45. *num*. 5. 36. & 39.

D

DAMNATI.

LIcet damnati sint necessitati quoad specificationem ad malum, peccant tamen graui tentationi succumbentes. D*isp*. 43. *n*. 29. & *n*. 42. & *seqq*. vbi alia via id defenditur.

DOEMON.

ACtus quo Dæmon homini adulterium suadet, vel in adulterio ab homine perpetrato delectatur, est peccatum spirituale, eiusdem tamen speciei cum peccato carnali ab homine commisso. D. 26. *n*. 21. & *seqq*.

Dæ non tenetur conuerti in Deum, licet hoc sit sibi impossibile secundum præsentem statum. D*isp*. 24. *n*. 56.

DEBITVM.

DEbita naturæ, rigoroso titulo connaturalitatis, quæ scilicet ex principijs naturæ dimanant, sine culpa personali non negantur, alia vero debita, vel ex congruentia, vel ex diuinæ prouidentiæ suauitate, aliquibus conceduntur, & alijs negantur. D. 14. *nu*. 15.

Quando id quod deest ad positionem actus, est debitum, etsi in re non habitum, dicitur actus absolute possibilis, & ab intrinseco; secus quando id quod deficit, non est debitum. D*isp*. 43. *num*. 39.

Non omne non debitum, est gratia specialis, sed solum quando non debitum datur in ordine ad aliquid, quo natura rationalis perficitur. D*isp*. 43. *nu*. 40.

DELECTATIO.

DElectatio nascitur ex adeptione boni conuenientis. D. 5. *n*. 30. vnde non potest esse adeptio boni, etiam sub diuersa ratione. *N*. 31. & 32.

DEVS.

Vide *Amor*, & *charitas*.

DEus non potest conseruare peccatum (siue commissionis sit, siue omissionis) cum amore, & visione beatifica, quin illi specialiter attribuatur peccatum. D*isp*. 7. *num*. 33. & *sequentibus*.

Deus non potest præcipere beatis, quod ab illius amore cessent. D. 6. *n*. 24. Potest tamen præcepta, de aliquibus actibus libere ab illis exercendis, eis imponere. D*isp*. 7. *à numero* 39. *vsque ad* 46.

Deus vt intuitiue cognoscibilis cadit sub obiecto specificatiuo nostri intellect⁹. D. 10. *n*. 16.

Deus nec de potentia absoluta potest se solo habitum vitiorum producere, nec potest consiliari malum, nec actum quo vnus altero consilietur producere. D. 19. *n*. 1. & *seqq*.

Potest tamen appetitum sensitiuum producere. *Ibidem*. *n*. 18. & *seqq*. & D*isp*. 38. *n*. 35. & 36.

Deus non potest se solo habitum vitiosũ conseruare. D*isp*. 19. *num*. 24. Nec extra subiectum, illum efficienter producere. *N*. 31.

Deus potest hominẽ obligare ad aliquid, implicans ex suppositione homini volũtaria. D*isp*. 25. *num*. 32.

Deus habet Dominium voluntatis hominis vt peccantis; non quidem directũ, & causatiuum, sed indirectum, & obligatiuum, seu prohibitiuum. D*isp*. 32. *n*. 59.

Non potest Deus se solo efficere motum sensualem erga obiectum elicitum sine libertate factum, etiam si vitalitas non obstet, ob solam obiectiuam malitiam. D. 38. *n*. 36.

Deus vt Auctor naturæ, terminare potest amorem efficacem distinctum ab illo, quem vt obiectum beatificũ terminat. D*isp*. 42. *n*. 30. 31. & 32.

DIABOLVS.

Vide *Dæmon*.

DICTAMEN NATVRALE.

DIctamen naturale, supposita fide, extenditur virtualiter, & indirecte ad aliquid supernaturale: ad differentiam actus voluntatis. D. 42. *n*. 43.

Diffe-

DIFFERENTIA.

IN vltima differētia reperiri potest duplex inadæquatus conceptus vterque differentialis, v.c. in virtute, quod multiplici exemplo declaratur. D. 16. *n.6. & seqq.*

DILECTIO DEI.

Vide *Charitas.*

DOS. DOTES.

DOs generaliter accipitur pro quocumque dono, specialiter vero sumitur pro dono, quo sponsa dotatur, quando in domum mariti introducitur. *Disp.* 8. *num.* 1.

Dona in Christo, vt homine reperta, dotes non debent propriè nuncupari, nec in Angelis. *Ibi num.* 2.

Dotes sunt tantum tres, scilicet visio, comprehensio, & delectatio. *Disp.* 8. *num.* 4. *& seqq.*

Dotes consistunt in habitu connotando operationes, tanquam proprios actus. *Disp.* 8. *à num.* 7.

DVLIA.

DVlia non respicit pro ratione formali *sub qua* excellentiam diuinā, sed excellentiam Sanctorum creatam. *Disp.* 11. *num.* 19.

EBRIETAS. EBRIVS.

NOn solum nimia vini potatio, sed etiam ebrietas ex illa causata, est verè, & propriè peccatum, & non solum effectus peccati. *Disp.* 24. *num.* 17. *& seqq.* maximè *n.* 25. *&* 26.

In ebrietate esse potest actio propriè humana, & peccaminosa, imò & verū votum in aliquorum sententia. *Disp.* 24. *num.* 52. *&* 53. Verius tamen est tale votum non esse verum votum. *Nu.* 54. *&* 55.

Ille qui in ebrietate culpabili aliū opprimit, vel occidit, irregularitatem contra voluntarios homicidas positam incurrit. *Disp.* 24. *num.* 64. 65. *&* 66.

Si alicui per legem positiuam vetetur potatio vini excessiua ebrietatē causans, si inebrietur, talis ebrietas non gaudet duplici malitia specie distincta, nempè contra temperantiam, & obedientiam, sed vna tantum contra sobrietatem. *Disp.* 27. *num.* 29.

E

ECCLESIA.

ECclesia violatur per pollutionem occultam, si publicetur, & indiget expiari. D. 27. *n.* 48. *&* 49.

Non autem per tactus impudicos absque seminis effusione, & multo minus ex aspectibus, & verbis turpibus, licet quātum ad tactus impudicos, oppositum sit probabile. *Ibidem num.* 50.

ÆGRITVDO.

Vide *Vmbra.*

ENS. ENTITAS.

AD ens secundum quod significat naturam decē generum, sequitur bonitas, non ad ens, prout significat id quo responderur ad quæstionem *an est.* D. 25 *n.* 44.

Non semper entitas positiua moralis realis, cum positiua entitate physica petit identificari. D. 36. *n.* 87.

EVA.

SI Eua peccasset Adamo non peccante, filij eius non contraherent peccatum originale, bene tamen è contra. D. 35. *n.* 57. *& seqq.*

Si Adamo peccante Eua non peccasset, in illo peccante non peccaret, nec originalem iustitiam amitteret. *Disp.* 35. *num.* 66.

EXCOMMVNICATIO.

QVi iaculata sagitta Clericum læthaliter vulnerat, vel occidit, non incurrit in excommunicationem contra Clericidas impositam, si ante ictum sagittæ, vel mortem Clerici perfectè de peccato pœniteat, vel media attritione ad cōfessionem accedat, in foro tamen externo se debet, vt excommunicatus gerere. D. 24. *n.* 66.

Excommunicatio aliquibus peccatis imposita non tribuit eis distinctam malitiam specificè, neque ex hac pœna colligitur. D. 26. *n.* 29.

F

FŒMINA.

EXitus fœminę in campum recreationis causa, vel in Ecclesiam causa deuotionis, non inclinat per se in affectum turpem aspicientis, sed tantū per

accidens; vnde non tenetur domi inclusa manere. *Disp.19.num.9.*

FESTA SANCTORVM, & VIGILIÆ.

AN laborare, & non audire sacrũ in Festo Sancti alicuius, die Dominica incidẽte, sit vnum, vel duo peccata specie distincta, & similiter non ieiunare in vigilia de præcepto in Quadragesima? Declaratur iuxta varias sententias, & resoluitur, quod vnũ tantum. *Disp.27.num.39.40.41.& seqq.* Vbi varij casus resoluuntur.

FIDES.

NOn credere Deo dicenti, & positiuẽ discredere, vel dissentire, sunt peccata specie distincta; sicuti, & non confiteri fidem exterius, & exterior fidei negatio. *Disput. 28. num. 29.*

Negare fidem in præsentia tormẽtorum, est grauius peccatum essentialiter, quã fidem sine tormentis negare. *D. 31. num.28.*

FINIS.

FInis *qui*, debet absolutẽ ea, quæ ordinantur ad ipsum excedere: finis autem *quo*, seu assequutiuus, hunc absolutum excessum non petit, sed sufficit, quod in superiore ordine sit. *Disp. 3. num.9.* & *Disp.4.num.6. & 7.*

Finis, alius consequendus, alius perficiendus, primus est posterior in exequutione illis, quæ ordinantur ad ipsum: secũdus vero est prior etiam in exequutione illis, quę ad ipsum ordinantur. D.5. *num.60.*

Finis *cui* non petit excedere finem *propter quem*, vel finẽ *cuius gratia*. D.20. *num.6.*

Ratio finis vltimi non coincidit cum ratione primi principij in genere deficiendi. *Ibidem, & num.7. & sequentibus.*

Causalitas finalis in genere moris, perfectior est causalitate efficiente, etiam principali. *Disp.20. passim,* maximẽ *num.20.*

Finis operantis, non dat speciem substantialem actui, bene tamen finis operis, qui non est idem cum causa motiua vel actiua. *Disp.26. num.27. & num. 28.*

FOMES, seu CONCVPISCIENTIA.

FOmes, seu concupiscientia, non est formaliter peccatum originale: & peccatum appellatur, quia ex peccato originali est, & ad actuale inclinat. *Disp. 36, à num.3. vsque ad 9.*

Fomes, seu concupiscientia consistens in rebellione appetitus contra rationem, vel in negatione subordinationis ad illam, est pœna peccati originalis. *Disp. 38. à num.24.*

Fomes, non consistit in sola inclinatione appetitus ad bonum sensibile, sed addit negationem subordinationis ad rationem superiorem, & quoad positiuum, quod dicit est homini naturalis, non tamen quoad negatiuum quod addit. *D. 38. num.29.*

Fomes causatur effectiue à Deo ad differentiam habitus vitiosi, & consilij de opere malo, quæ à formali malitia non præscindũt. *Disp.38. num.35. & num. 36.*

FRANCISCANI.

FRanciscanus frangens ieiunium suæ regulæ, duplex peccatum specie distinctum committit, contra temperantiam scilicet, & religionem; non tamen committet tria non ieiunans in die veneris, in qua incidit alicuius sancti vigilia. *Disputatione 27. numero 43.*

FRANCISCANI DE PAVLA, seu MINIMI.

MInimus voto solemni obligatus ad carnes non comedendas, si illas comedat, non peccat contra abstinentiam, sed tantum contra Religionem: ad differentiam aliorum in die veneris carnes lege positiua prohibitas, comedentium. *Disp.37. n. 24. & 25.*

Digitized by Google

FUNDAMENTUM.

Vide *Relatio*.

FURTUM. FURARI.

VOluntas furandi directè opponitur præcepto prohibenti furtum: ad differentiam voluntatis omittendi, quæ solum indirectè opponitur præcepto affirmatiuo actum omissum præscribenti. *Disp.23.num.31.*

Voluntas furandi, etsi non moueatur à malitia, & disonantia obiectiua cum lege, ad illam tamen terminatur, & illam vult interpretatiue, & moraliter. *Disputatione 25.num.64.65.& sequentibus.*

Furtum est infimum peccatum inter ea quæ iustitiæ opponuntur. *Disput.31. num.5.*

G

GENUS.

LIcet species perfectissima generis perfectioris debeat esse perfectior perfectissima specie generis minus perfecti; non tamen est necessarium, quod species non perfectissima generis perfectioris excedat perfectissimam imperfectioris. *Disp.5. num.* 51. 52. *&* 53. *&* Disp.31.*num.*11.16. *& sequentibus.*

Multæ perfectiones competunt inferiori alicuius generis, quæ superiori talis generis, non possunt conuenire. *Disp.10. num.12.*

Ea quæ genere differunt, non possunt specifice conuenire. *Disp. 11. numero 51.*

Inter genus physicum, & genus moris, impugnatis alijs, pulchra differentia assignatur. D.30.*n.*27.

GRATIA HABITUALIS.

Vide *Homo*.

GRatia habitualis nequit efficienter ab homine causari: ad differentiam visionis beatificæ. D*isp*.4. *nu*.16. 17.*&* 18.

Licet gratia viæ non petat durationem perpetuam, illam tamen exigit gratia consummata. D.9.*n*.24.25.*&* 26.

Gratia, & lumen gloriæ sunt eiusdē athomæ speciei in Angelis, & hominibus. D. 11.*n*.21.*& seqq.*

Etsi gratia habitualis excedatur *secundum quid* ab actu virtutis in genere moris, illum tamen *simpliciter* excedit, imò & actum charitatis, adhuc admisso, quod forma sanctificatiua sit. *Disp.* 20.*n*.14. Excedit etiam visionem beatificam, *Num*.20.*&* 21. Et omnem substantiam creatam. *Disp*.31.*num*.11.*&* 17.

Multiplex gratiæ acceptio explicatur, *Pag*.707.

Gratia habitualis appellatur à D. Thoma, principium extrinsecum humanorum actuum, quia etsi intrinsecè inhæreat animæ, prouenit tamen ab extrinseco principio supra totam naturæ exigentiam agente. *Disp.39. num.3.& seqq. Et num.*7. alia ratio assignatur.

Præter reuelationem extrinsecam necessaria est gratia supernaturalis per Christum, ad quoduis verum supernaturale diuina fide credendum. *Disp*.40. *num*.2. *& seqq.*

Absque speciali gratia nequit homo cognoscere multas veritates obiectorū entitatiuè naturalium, v.c. cogitationes cordium, futura contingentia, imò, & præterita, quæ nullum sui vestigium reliquerunt, &c. *Disp*.40.*nu*.4.

Gratia requisita ad totam veritatū collectionem, non est supernaturalis quoad substantiam, sed quoad modum, nō absolutè, sed respectiuè, & conferenda per Christum. D.40.*à n*.25.

Gratia iustificans necessaria non est vt homo lapsus aliquod opus bonum morale ordinis naturæ efficiat, nec gratia fidei, nec gratia in sua entitate supernaturalis. *Disp*.41.*num*.1.

Vt homo lapsus possit expedite moraliter aliquod opus bonum honestate naturali elicere, non indiget speciali gratia dante potentiam. *Disput*.41. *à num*.5.

Ad victoriam leuis tentationis ex motiuo honesto naturali, non est necessaria specialis gratia, nec Theologica, nec Dei naturæ Conditoris. *D*.41.*nu*.61. *&* 62.

Nec vt homo lapsus eliciat de facto cognitionem moralem practicam, nec ad vllam veritatem speculatiuam ordinis naturæ diuisiue cognoscendam. *Ibi*, & *num.63.*

Non repugnat conceptui gratiæ supernaturalis deberi ex aliqua suppositione supernaturali. *Disp.46.num.12.*

GRATITVDO. GRATIARVM ACTIO.

NOn recognoscere beneficium est grauius peccatum, quam non retribuere, non tamen distinguuntur specie, sed opponuntur diuersis gradibus eiusdem actus gratitudinis incipientis in recognitione, & in retributione completi. *Disp.31.num.33.*

Ex vtilitate gratiarum actionis vt sic, non infertur necessitas gratiæ specialis, sed generalis. *Disp.41.num.24.*

H

HABITVS.

HAbitus, qui est terminus causatus ex actibus, non potest immediate recipi in anima, sed in potentijs. *Disput. 37.num 9. & seqq.*

Habitus non corrumpitur per se per cessationem ab actu, sed tantum per accidens. *Disp.15.num.28.*

HABITVS VITIOSVS.
Vide *Vitium.*

ETsi habitus vitiosus producatur à Deo simul cum causa secunda, illum tamen se solo producere repugnat de potentia absoluta. *Disp.19. à num. 1.*

Deformitas habitualis habitus vitiosi est in causabilis à Deo effectiue. *Ibidem. num.3. & 4.*

Habitus vitiosus non potest à Deo conseruari. *Disp.19.num.24.*

Repugnat causari à Deo habitus vitiosos inclinantes ad peccaminosos actus solum pro materiali præscindendo in sua inclinatione à formali malitia. *D. 19.num.28. & 29.*

Habitus vitiosus excedit potentiam in ratione malitiæ moralis. *Disp.20.num. 2.*

Habitus vitiosus, non constituitur in ratione vitiosi per priuationem virtutis oppositæ, sed à positiua tendentia in obiectum legi, & rationi disonum. *D. 25.num.67.* Et est malus malitia morali formaliter. *Num.68.*

Tanta est grauitas obiecti habitus vitiosi, quanta est dignitas obiecti virtutis oppositæ. *Disput.31.num.19. & sequentibus.*

HOMICIDIVM.

HOmicidiũ obtinet primum locum inter peccata in proximum, secundum fornicatio, & infimum locum tenet furtum in grauitate essentiali. *D. 31.num.5.*

Homicidium est peccatum essentialiter grauius omissione sacri per Ecclesiam præcepti. *Ibidem,num.6. & seqq.* Excedit etiam excessu specifico sodomiã. *Num.16. & seqq.*

HOMO.
Vide *Gratia.*

POtuit Deus hominem condere absque eleuatione ad supernaturalem finem, qui tamen capax esset naturalis beatitudinis, in illamque inclinaret appetitu innato. *Disp.12.num.3. 7. & seqq.* maxime *num. 21. & 22.*

Tali eleuatione supposita, conueniret homini naturalis beatitudo. *Disp.12.à nu. 23.*

In homine est naturalis inclinatio ad virtutes. *Disp.17.num.6.7. & sequentibus.*

Non indiget homo ad bonum honestum vt sic, virtute superaddita, bene tamẽ ad particularia bona, licet ad vtrumque naturaliter inclinetur. *Ibidem,nu. 7.*

Homo assuefieri potest ad terminum oppositum suæ naturali inclinationi, si ista omnino perfecta non est. *Ibidem.*

Homo naturaliter amat appetitu elicito virtutes acquisitas, accepto ly *naturaliter*, non pro eo quod semper, & necessario contingit, sed pro eo quod regulariter, & vt in pluribus euenit. *D.17. n.12. & 13.*

In homine non datur innata inclinatio ad actuale peccatum pro formali, nec ad omne materiale peccati, licet potentia peccandi sit illi naturalis. *Disp.* 17. *n.* 20. 21. & 22.

Inclinatur tamen ad peccatum sub ratione possibilis, sine qua possibilitate illius natura subsistere nequit. *Ibidem.* *n.* 22.

Non datur in homine, etiam secundum gradum analogice sibi Angelis, & Deo communem, innata inclinatio ad visionem claram Dei. *Disp.* 17. *nu.* 25. 26. & 27.

Non datur in homine innata inclinatio ad virtutem prout à naturali, & super naturali abstrahit. *Disputatione* 17. *n.* 28.

Homo in ratione hominis perfectior est Deo, qui solum eminenter est homo, à toto tamen genere entis in infinitum illum excedit. *Disputatione* 20. *num.* 9.

Si homo suo peccato aufferret à se propriam voluntatem, aut se occideret, non essent illi voluntariè omissiones actuum omnium sub precepto existentium. *Disp.* 24. *num.* 35. & 36.

Homo dicitur absolute mortalis, & per mortalitatem diffinitur absolute, etsi mortalitas possit illi ab extrinseco nō conuenire. *Disp.* 38. *num.* 15. & *num.* 16.

Homini in pura natura condito conueniret concupiscientia. *Disp.* 38. *num.* 29.

Homo in natura lapsa potest aliquod verum absque errore cognoscere. *D.* 40. *nu.* 1.

Homo lapsus potest naturali lumine absque speciali gratia cognoscere singulas veritates naturales speculatiuas cognitione certa, aut probabili habita propria industria, & inuentione, aut consueta via disciplinæ. *Disp.* 40. *à num.* 6.

In homine lapso est potentia physica ad totam huiuscemodi veritatum collectionem, non autem moralis absque speciali gratia. *Disp.* 40. *à num.* 15.

Homo in natura lapsa cognoscere potest omnes veritates practicas in vniuersali diuisiue, absque speciali gratia dante posse expeditum: secus omne collectiue. *D.* 40. *n.* 34.

Homo in pura natura non haberet potentiam expeditam moraliter ad totam collectionem veri speculatiui absque gratia speciali. *Ibi.* In statu autē innocientiæ plures veritates cognosce re posset, non tamen omnes collectiuè. *Num.* 35.

Vt homo lapsus posit expedite moraliter aliquod opus bonum honestate naturali elicere, non indiget speciali gratia dante potentiam. *Disp.* 41. *à num.* 5. *vsque ad* 12. Nec vt de facto illud eliciat indiget efficaci gratia Theologica, *à num.* 13. Nec gratia speciali Dei conditoris naturæ. *Ibidem, à numero* 41.

Triplex status hominis, alijs omissis, explicatur. *D.* 42. *nu.* 2.

Homo in pura natura constitutus non posset Deum naturæ Authorem super omnia efficaci dilectione diligere, etiā pro breuissimo tempore, absque speciali gratia entitatiuè naturali. *D.* 42. *à num.* 6.

Vt homo in statu naturæ corruptæ diligat efficaciter Deum naturæ Authorem super omnia, non indiget vt principio eliciente gratia supernaturali entitatiue. *D.* 42. *a n.* 29.

Vt homo lapsus existens in peccato mortali diligat sufficienter Deum naturæ Authorem super omnia, indiget auxilio supernaturali, & gratia habituali, vt principio expediente, secus homo lapsus existens in gratia. *Disp.* 42. *nu.* 46.

De fide est hominem lapsum posse per gratiam legis naturæ præcepta adimplere: & quod sine illa non potest totam legem naturalem, & supernaturalem, prout ad salutem oportet, meritoriè adimplere. *D.* 44. *n.* 2. & 3.

Homo in statu naturæ lapsę, non potest totam legem naturę quoad substantiā implere sine speciali gratia dante antecedentem potentiam. *Disp.* 44. *num.* 7.

Hæc gratia iustificans necessaria est, non ex parte termini, sed ex parte principij, non solum ex lege, sed etiam ex natura rei. *Disp.* 44. *à num.* 18.

Insuper requiritur specialis gratia auxilians, quæ rei natura attenta sufficit, quod sit naturalis entitatiue quoad substantiam, regulariter tamen supernaturalis confertur à Deo; & consequenter requiritur saltim ex lege communi. *Ibidem, à n. 37.*

Homini ratione habitualis gratiæ ex vi doni iustificationis debetur applicatio ad aliquando bene supernaturaliter operandum: vnde talis concursus, specialis gratia non est à iustificationis dono distincta. *Disp. 46. à num. 4.*

I

Idolatria.

LIcet idolatria opponatur Religioni, est tamen grauior essentialiter infidelitate, & odio Dei, quorum malitiam includit. *Disputatione 31. numero 33.*

Ignis.

NOmine *ignis æterni*, non intelligitur determinatè pœna sensus, sed pœna æterna, siue damni pro paruulis, siue damni, & sensus pro adultis. *Disput. 38. numero 105. & sequentibus.*

Impotentia. Impossibile.

IMpotentia moralis non inducitur ex quacumque difficultate, sed ex ita vehementi, quæ licet possit metaphysicè vinci, nunquam tamen vincatur, & hæc dicitur, & est absolute impotentia, seu impossibilitas moralis. *D. 45. num. 27.*

Alia est antecedens, alia consequens. *Ibidem.*

Incarceratio.

Vide *Infirmitas.*

Inclinatio Naturalis.

INclinatio, supra potentiam actiuam, aut receptiuam, tantum addit, quod sit ad terminum perficientem, & proportionatum. *Disp. 17. num. 4.*

Non stat oppositio adæquata cum termino inclinationis innatæ, absque contrarietate ad illam: bene tamen si oppositio sit solum inadæquata. *Disp. 17. nu. 15. & 16.*

Stat inclinatio innata auersiua ad aliquod extremum disconueniens naturæ, absque inclinatione innata prosequutiua ad extremum conforme, quando in diuerso ordine existunt. *D. 17. num. 38. & seqq.*

Licet inclinatione innata non possit aliquid in sui destructiuum, & disconueniens propendere, bene tamen inclinatione elicita, si vt bonum, & conueniens appareat. *Disp. 19. num. 20.* Vel in disconueniens alteri. *Ibidem.*

Infirmitas.

DAns causam infirmitati, amentiæ, vel captiuitati, ex quibus multæ omissiones sunt sequuturæ, reus est omnium omissionum, si præuidit, vel præuidere tenetur certò, aut probabiliter esse futuras, & opus, vel causa talis sit conditionis, quod teneretur illam non ponere, nec efficere. *D. 24. n. 11.*

Infirmitas corporalis voluntariè contracta, non eximit à legis obligatione: vnde ille qui voluntariè in infirmitatem incidit, peccat in omnibus omissionibus quas præuidit, vel præuidere tenebatur. *D. 24. n. 61.* Et in antecedentibus opposita sententia impugnatur.

Infirmi voluntarij monendi sunt, quod ieiunent, sacrum audiant, abstineant à carnibus, &c. si leges politicæ obligant cum periculo vitæ, vel quod de peccato infirmitatè causante doleant, & pœniteant. *Ibidem.*

Insania.

INsania voluntariè contracta non excusat a culpa omissiones ex illa sequutas. *Disp. 24. num. 49. & 50.* Nec ab excõmunicatione, & irregularitate cõtra homicidas voluntarios, si in insania aliquem vulnerent, vel occidant, *num. 64. 65. & 66.*

Intellectio.

INtellectio sub omni conceptu est vitalis, ad differentiam verbi, quod solum sub cõceptu expressi, & producti vitale est. *D. 7. n. 36. & 37.*

Sine concursu actiuo intellectus nequit Deus intellectionem, adhuc in ratione qualitatis, mero intellectui ponere. *D. 4. à n. 27. vsque ad 31.* Nec in proprio subiecto, nec extra illud. *Nu. 32. & sequentibus.*

INTELLECTVS CREATVS.

Vide *Beati*.

IMplicat intellectum creatum per intellectionem increatam intelligere. *Disp.3.à num.*11. maximè *nu.*17.*& seqq.*

Intellectus creatus non redditur viuens in actu primo per diuinam essentiam per modum speciei sibi vnitam.*D.3.n.*32.

Potest Deus sine concursu radicali animæ intellectum intra illam causare, qui tamē nō à Deo, sed ab anima, quā vt cō naturale principium exigit, specificaretur. D*isputatione* 4.*num.* 36 37.*&* 38.

Intellectus est absolute, & simpliciter perfectior voluntate, licet ab illa excedatur *secundumquid* in ratione libertatis.*Disputatione* 5.*num.*48. *& sequentibus.*

Intellectus lumine gloriæ eleuatus non potest à visione cessare, nisi Deo suspendente concursum. *Disp.9.numero* 4. *& seqq.*

Sub obiecto specificatiuo intellectus continetur Deus, non solum vt abstractiue, verum etiam vt intuitiue cognoscibilis. *D.*10.*nu.*16. Quod magis explicatur. *Numero* 23. *& sequentibus.*

Intellectus Humanus, & Angelicus non distinguuntur specie athoma prout principiant visionem beatificam, sed ratione eiusdem luminis in potentia illorum obedientiali eiusdem rationis recepti, concurrunt.*Disp.*11.*num.*24. *& seqq.*

Carentia, seu omissio primæ cognitionis, non potest intellectum libere determinare, nec illum de actu primo ad actum secundum interpretatiuum transferre, nec voluntatem per modū actus primi complere. *D.*21.*num.*35. *&* 36.

Intellectus hominis lapsi potest absque speciali gratia singulas veritates naturales diuisiue, certo, aut probabiliter cognoscere. *Disputatione* 40. *à num.*5.*vsque ad*14.

Ad totam vero collectionem habet quidem potentiam physicam, non tamen moralem absque gratia speciali.*Ibid.* *à numero* 15.

IRREGVLARITAS.

DOrmientes, sua culpa amentes, vel insani, furiosi, aut ebrij, qui cum præuisione periculi, aut obligatione præuidendi aliquem opprimunt, vel occidunt, irregularitatem contra voluntarios homicidas positam incurrūnt, nisi de culpa ex qua sequitur doleant, & pœniteant. Idem de excōmunicatione est dicendum.*Disp.*24.*n.* 64.65.*& num.*66.

IVDEX.

IVdex capiens in Ecclesia homicidam, est, & dicitur Sacrilegus, non autem dicitur rebellis, aut specialiter inobediens.*Disputatione* 27.*numero* 25.

IVDICIVM FINALE.

Vide *Terra*, & *paruuli*.

OMnes tam paruuli, quam adulti, fideles, aut infideles comparituri sunt in iudicio vniuersali, diuersa tamen forma, & verbis iudicabuntur, & sententiam audient. *D.*38.*nu.*101. *& seqq.*

Post finale iudicium ignis, & alia agentia naturalia, non agent secundum necessitatem naturæ, sed secundum ordinem diuinæ iustitiæ. D*isputatione* 38.*num.*104.

IVRAMENTVM.

FRangens duo iuramenta circa eandē materiam, vnum tantum peccatum committit, secus si iuramentum, & simul votum de eadem re transgrediatur.*D.*27.*num.*41.*& seqq.*

IVSTITIA ORIGINALIS.

Vide *Peccatum originale*.

ESsentia culpæ originalis non consistit in carentia, seu priuatione iustitiæ originalis.*D.*36.*à n.*45.

Nec ista priuatio potest, etiam sub distinctis formalitatibus esse pœna, & culpa. *Ibidem n.*50. *&* 51.

Priuatio iustitiæ originalis est à nobis *de*

meritoriè, & *effectiuè*. Ibidem.num. 64.

Carentia iustitiæ originalis, quatenus sub ordinantis mentem ad Deum, est malum spirituale, quatenus vero alios effectus præstabat, spiritualis pœna illius carentia non est. *Disp*.38.*num*.20. & 21.

Iustitia originalis fuit dispositio, nō præuia, sed concomitans, ad gratiam habitualem. *Disp*.38.*num*.62. & *sequentibus*.

L

Lapis.

INclinatio lapidis ad descensum, & inclinatio eiusdem ad ascensum propter replendum vacuum, non sunt cōtrariè, sed potius vna alteri subordinatur. *D*. 15.*n*.14.

Lapis dicitur priuatus vita, primo priuationis modo. *Disp*.25.*n*.4.

Lex.

Vide *Præceptum*.

SI leges positiuæ obligant cum periculo vitæ, monendi sunt infirmi quod ieiunent, sacrum audiant, & his similia, vel quod de peccato infirmitatem causante doleant, & pœniteant. *D*.24. *n*.61.

Lex diuersificari potest tripliciter, & habet vim faciendi materiam necessariā virtutis, ex cuius motiuo præcipit actus, qui aliàs erant materia libera. *D*. 27.*num*.12.& 13. vide etiam *num*. 23.& *seqq*. pulchram differentiam inter legē, & votum.

Leges distinguūtur ex distinctis finibus per leges intentis. *Disp*. 27. *num*.22. Vbi obiter aliqua de humana, & diuina lege attinguntur.

Lex positiua prohibet furtum in Ecclesia non ex motiuo iustitiæ, quod attendit lex naturalis non furandi, sed ex motiuo Religionis: vnde duplici malitia specifica vitiatur. *Disp*.27.*num*.27.

Lex dicitur occasio peccandi, non præcisè, quia sine illa peccatum non esset, sed insuper, quia vires sufficientes ad vitandum peccatum nō præbet. *Disp*. 43.*num*.30. 31.& 33.

Liberalitas.

LIberalitas non cōtrariatur adæquatè cū auaritia, & prodigalitate seorsim, sed tantū inadæquatè, & cum vtraque opponitur adæquatè. *D*.15.*n*.4.

Libertas.

LIcet modus agendi liberè sit in genere moris perfectior, quam modus agendi per modum naturæ, iste illū absolutè excedit. *Disp*.5.*nu*.48.

Libertas contradictionis non consistit in indifferentia ad actum, & illius carentiam obiectiuè, & per modum effectus, sed subiectiuè ad illam comparatur, vt ad formale extremum. *Disp*.21.*num*. 16.& 17.

Libertas positiua, & directa est modus seu species vitæ; secus libertas indirecta, & omissiua. *Disp*.21.*num*.52.& 53. & *num*.58.& *seqq*.

Libertas, quæ sufficit ad peccandum mortaliter peccato interiori incipiente de nouo, sufficiens est ad verum, & validum votum efficiendum, non autem illa, quæ sufficit ad peccatum mortale exterius, non liberum formaliter, sed solum in causa. *Disp*.24.*num*.54. & 55.

Locus.

NEc vnico, nec pluribus præceptis potest homini prohiberi omnis loci occupatio. *Disp*.45.*n*.24.

Locus Sacer.

QVid nomine *loci Sacri* ad sacrilegij malitiam intelligatur ex seminis, aut sanguinis effusione cōtrahendam? Explicatur. *Disput*.27. *num*.50.

Ludus.

LVdentes cum illo, qui post firmū decretum non audiendi sacrum se ludo tradidit, non peccant. *D*.22.*nu*.21.

LVMEN. LVX.

LVmen, vel lux non est ratio formalis *sub qua* obiectiua obiecti visi, sed solum se tenet ex parte medij per modum disponentis illud ad receptionem specierum visibilium. *D.* 11. *num.* 19.

Carentia lucis in lymbo puerorum non inferet pœnam sensus, de qua loquuntur Theologi, sed pœna damni corporis poterit appellari. *Disp.* 38. *num.* 197.

LVMEN GLORIÆ.

EStô lumen gloriæ imperfectius sit visione beata, potest beatus visionem efficere, & non lumen. *Disp.* 4. *n.* 12.

Si lumen gloriæ diuersificaretur specificê (quod tamen etiam de potentia absoluta repugnat) variaretur specificê visio, etiã si intellectus esset idem. *D.* 11. *num.* 79. *&* 80.

LVXVRIA.

NVlla species luxuriæ est contra iustitiam strictè, sed omnes exceduntur ab homicidio in grauitate essentiali. *D.* 31. *num.* 4. *&* 5.

LYMBVS.

PVeri sine Baptismo decedentes statim ad Lymbum descendunt, & post finale iudicium, cui intererunt, ad illum deferentur, non à dæmonibus, sed ab Angelis, vbi in perpetuum inclusi manebunt. *Disp.* 38. *nu.* 150. 155. *& seqq.*

Lymbus detinet pueros, vt formaliter locans, non tamen vt actiuê detinens, ne ab illo loco exeant, nec contrariê illos occupat: ad differentiam ignis inferni, & purgatorij. *Ibidem num.* 167. *& seqq.*

M

MALVM.

LIcet malum non moueat actum voluntatis malum, ad malum tamẽ morale, & rationi dissonum terminatur quando peccat voluntas. *D.* 25. *n.* 64. *&* 65.

Carentia mali non est æquê bona, ac est bonum id, quo priuat. *Disp.* 38. *num.* 73. *& seqq.*

MASCVLVS.

EStô ex rationali masculo, & fœminea bestia, rationalis proles generari possit, non tamen ẽ cõtra. *Disp.* 35. *num.* 64. *&* 65.

MATRIMONIVM. CONIVGES.

ILle, qui post decretum nõ seruandi votum castitatis matrimoniũ contraxit, peccat matrimonium contrahendo. *Disp.* 22. *num.* 20.

Coniuges in actu generationis non peccant, nec causant peccatum originale in prole. Quod latè explicatur. *D.* 32. *num.* 20. *& seqq.*

Potest Deus ob supremum dominium, quod supra hominum voluntates habet, vinculo matrimonij aliquos coniungere sine personali illorum consensu, illis tamen voluntarium non esset. *Disp.* 34. *numero* 7.

MERITVM.

VNius merito de condigno non potest alius in ratione merentis constitui, ad differentiam demeriti. *Disp.* 32. *num.* 84. 85. *&* 86.

Multa adscribuntur meritis Christi, propter quæ tamen Christus mortuus non est. *Disp.* 40. *num.* 29. *&* 32.

MISSÆ AVDITIO & CELEBRATIO.

QVando in die Dominico festũ alicuius Sãcti de præcepto occurrit, non audire sacrum, aut opus seruile facere, non est contra duliã, sed tantum contra latriam, & vnum peccatum. *Disp.* 27. *num.* 40.

Celebrare Missam sine vestibus sacris, & celebrare cum vestibus indecentibus, sunt peccata eiusdẽ speciei quoad circunstantiam vestium. *Disp.* 26. *nu.* 16. *&* 17.

Non audire Missam, & contra illam opprobria dicere, licet eidem virtuti Religionis opponantur, non tamẽ eidem rectitudini religionis, sed sunt peccata specie diuersa. *Disp.* 28. *nu.* 28.

MORS. MORTALITAS.

MOrs est pœna peccati originalis. *Disp.* 38. *num.* 6. *& seqq.*

Mors non est prędicatum essentiale hominis, nec proprietas illius; imò nec mortalitas adæquatè sumpta. *Ibidem num.*12. 13. & 14.

Licet mors materialiter sumpta communis sit homini, & cæteris animalibus: in ratione tamen pœnæ solum homini cõuenit. *D.*38.*num.* 17.

Mors in B. Virgine non habuit rationem pœnæ respectu peccati originalis origi nati. *D.*38.*nu.*23.

MOTVS, MOVENS.

NOn potest idẽ realiter esse mouens, & motum motu imperfecto, & physico, bene tamen motu intentionali. *Disp.*4. *num.*15.

Licet motus primo primi sequantur ad causam nobis voluntariam in capite, non tamen sunt peccata. *Disp.*24. *nu.* 42. & 43. Et fusius *Disp.* 45. *num.*17.

Etsi motus essentialiter respiciat terminũ *à quo*, & *ad quem*, ab isto tamen adæquatè specificatur. *Disp.*27. *à n.*4. *vsque ad* 7.

N

NATVRA SENSITIVA.
Vide *Appetitus*.

NAtura sensitiua, vt cõmunis est brutis, & homini, non potest attingere obiecta virtutum, aut vitiorum, quæ extra illius specificatiuum existũt, bene tamen, prout in homine subordinata rationi inuenitur. *Disp.* 8. *num.* 15. 16. & *seqq.*

Natura sensitiua, etiam prout in homine, non potest vniuersale attingere. *Ibidẽ num.*18.

Natura sensitiua hominis distinguitur specificè à natura sensitiua brutorum, cum quo tamen compatitur, quod in aliquibus proprietatibus in ratione potentiarum conueniant specificè. *Disp.* 18. *num.*19.

Licet gradus genericus sentiendi prius natura præstetur ab anima, gradus tamen differentialis, non prius, sed posterius ab illa tribuitur. *Disp.* 19. *num.* 17.

NECESSITAS.

NEcessitas, alia est quoad specificationem, alia quoad exercitium, qua liter differant, & vnde oriantur, explicatur *Disp.* 6. *passim*, maximè *numero* 16.

NEGATIO.

NEgatio negationis, seu carentiæ, nõ semper est affirmatio entitatis positiuæ. *Disp.*21. *num.* 76.

O

OBEDIENTIA. INOBEDIENTIA.

AD obedientiam specialiter, & propriè, & formaliter acceptã, requiritur quod fiat act⁹ pręcept⁹ quia præceptus est, & vt sit strictè inobedientia debet, non fieri res præcepta, quia præcepta est. *Disp.*27. *num.*19. & 20. Vide etiam *num.*31. Vbi hoc magis explicatur, & exemplis exornatur.

Si subdito incontinenti Prælatus ex motiuo castitatis seruandæ præcipiat ieiunium, illud frangens, non peccat contra castitatem, sed tantum contra abstinentiam, ex cuius motiuo próximè ieiuniũ præcipitur. D.27. *n.* 37. & 38.

Subditus transgrediens præceptum sui Prælati aliquid absolute præcipientis, etiam si quod præcipitur sit debitũ ex lege naturali, aut Ecclesiastica, duo tantum peccata committit, alterum contra illam virtutem ad quam pertinet actus præceptus, & alterum contra Religionem: non tamen habet tertiam malitiam contra obedientiam, nisi ex contemptu præcepti operetur, vel in virtute Spiritus Sancti, aut sanctæ obedientiæ pręcipiatur. *Disp.*27. *nu.* 44. & 45.

Obedientia est virtus specie distincta à iustitia legali, licet vtraque præceptũ respiciat. *D.*28. *num.*23.

OBIECTVM.

OBiectum motiuum, quando præcisè mouet, specificat cognitionẽ solum vt in obliquo attactum: in recto autem, & vt *quod* specificatur ab

obiecto, vt quod cognito. *Disp.* 3. *n.* 28. & 29.

Obiectum in genere moris, non excedit simpliciter actũ, etsi aliquomodo sit finis illius in hoc genere. *Disp.* 20. *num.* 26.

Multitudo obiectorum numerica attacta ab eodem actu, multiplicat numericè malitias in illo, & oppositum est omnino intollerabile. *D.* 7. *n.* 16.

ODIVM DEI.

ODium Dei charitati oppositum, est peius in genere moris errore circa Deum visioni beatificæ opposito: in genere autem physico error excedit odium, sicut visio charitatem. *D.* 5. *nu.* 49. & 55.

Vitium odij Dei vt Author supernaturalis, opponitur charitati contrariè, directe. *Disp.* 5. *num.* 28. 29. & *num.* 30.

Ad materiale odij Dei secundum rationem specificam, non datur in voluntate innata inclinatio, sed ad summum, vt est indiuiduum entis, vel hoc ens. D. 17 *num.* 22.

Odium indispensabiliter supponit amorem, & ex illo nascitur: at differentia puræ omisionis, quæ actum positiuũ non suppponit necessario. *Disp.* 23. *n.* 90.

In odio Dei reperitur carentia conformitatis cum lege, & ratione, quæ non pura negatio, sed priuatio moralis est. *Disp.* 25. *num.* 7. 8. & *seqq.* maximè à *num.* 13. vide etiam *n.* 104.

Carentia ista in odio reperta, non est carentia rectitudinis spei, vel aliarum virtutum, sed tantum est carentia rectitudinis charitatis. *Ibidem n.* 17.

Oriturque non ex præcepto charitatis absoluto, sed conditionato, aut disiunctiuo, quod late explicatur *Num.* 19. & *sequentibus*, vide etiam *Disp.* 29. *nu.* 27.

Potest Deus hominem inexcusabiliter obligare præcepto prohibitiuo odij Dei negando illi gratiam sufficientem ad sui dilectionem supernaturalem. D. 25. *n.* 22.

Odium Dei procedit ex displicentia in diuina bonitate motiue, omissio autem dilectionis ex displicentia non dilectionis Dei ratione bonitatis diuinæ, sed ex displicentia amoris ratione sui: vnde specificè distinguuntur. *Disp.* 28. *à n.* 29. *vsque ad* 34.

Non potest quis actu diligere Deum dilectione supernaturali efficaci per propriam voluntatem, & in eodem instanti odio habere illum voluntate capitis, & idem de furto, & alijs dicendum. *Disp.* 34. *num.* 24. 25. & 26.

Non stat in statu naturæ lapsæ odiũ Dei naturæ Authoris, non terminatum aliquo modo ad Deum, vt Authorem supernaturalem: ad differentiam amoris. D. 42. *n.* 39. & 40.

OMISSIO.

NOn potest dari omissio culpabilis absque aliquo actu positiuo intellectus, ille tamen actus non semper est causa omittendi. *Disp.* 21. *numero* 1.

Ad omissionem culpabilem, non est necessarius actus voluntatis directe ad omissionem terminatus, nec regulariter loquendo numquam detur absque aliquo actu voluntatis directe, vel indirecte ad illam terminato. *Num.* 2. & 3.

De essentia omissionis culpabilis, actus positiuus voluntatis non est. *Ibidem*, etiam in indiuiduo. *Num.* 18. 19. & *seqq.*

Dabilis est pura omissio peccaminosa absque omni actu physico voluntatis, qui sit causa, vel occasio illius. *Disp.* 21. *à num.* 4.

Omissio in exercitio voluntaria, & libera non solum excludit in sua essentia actũ positiuũ voluntatis, vt formam, illam liberam denominantem, sed etiã excludit ordinem essentialem ad illum. *D.* 21. *passim, maxime num.* 21. & 22.

Omissio pura actus positiui non est vita, nec motus propriè talis. D. 21. *num.* 50. & *seqq.*

Omissio actus potest esse voluntaria absque obligatione operandi. *Ibidem à num.* 68. Nec petit quod semper ex actu opposito fiat *num.* 73. & 75. & *seqq.*

seqq. Vbi explicatur quomodo non fiat ex actu affirmatiuo, licet petat sem per fieri ex negatione sui, *num. 76.*

Dabilis non est pura omissio bona, & honesta. *Disp. 21. num. 88.*

Ex puris omissionibus quantumcumque repetitis, non generaretur habitus vitiosus ad omittendum inclinans. *Disp. 21. num. 90.*

Peccatum puræ omissionis, si detur, pugnabit cum gratia habituali physicè, Theologicè, non physicè philosophicè. *Ibidem.*

Pura omissio, si detur, destruet gratiam, nedū demeritoriè, sed etiam efficienter physicè, non philosophicè, sed Theologicè. *Num. 91.* Punireturque non solum pœna damni, sed etiam sensus, *nu. 92. & Disp. 38. num. 119.*

Omne opus in omissionem influēs est peccatū malitia sumpta ex omissione causata, *Disp. 22. num. 1.* Secus actus, vel opus omnino concomitanter se habēs ad illam. *Num. 2.*

Si opus de se incompatibile cum adimpletione præcepti à voluntate assumatur, vt medium ad omittēdum sacrum v.c. vel vt motiuū, & finis prædictæ omissionis ex illa vitiabitur. *Ibidem.*

Nullū opus de se incōpossibile cū præcepti adimpletione inficitur malitia omissionis, si voluntatem cum firmo, & permanenti decreto omittendi supponat, nisi alias decreti mutationem, impossibilem reddat. *Disp. 22. à num. 4.*

Actus ex se bonus, ex quo causatur omissio, v.c. studium, vna tantum specie malitia afficitur ex omissione causata, & ex contrarietate ad virtutem, ex qua prohibetur omissio. *Disp. 23. à num. 2.*

Voluntas omittendi, & ipsa omissio sunt vnum numero peccatum formaliter, & vna numero malitia gaudent in genere moris. *Disp. 23. à num. 12.*

Malitia obiectiua prius est in omissione, quam in voluntate omittendi, malitia autem formalis è contra. *Ibidem num. 15.* Non tamen sequitur, quod idem se ipsum specificet, nec se ipsum causet. *Ibi, & n. 16.*

Malitia obiectiua peccati omissionis in priuatiuo consistit, formalis vero malitia potest esse positiua, & priuatiua, nū quam tamen essentialiter differunt in genere moris. *Disp. 23. num. 16. 19. & 20.*

Quando quis dat causam omissioni culpabili, peccat peccato commissionis formaliter, & inchoatiuè omissionis. *Disp. 24. à num. 3.*

Vt quis peccet dando causam omissioni, requiritur quod præuideat certo, aut probabiliter illā esse futurā, vel teneatur id præuidere: & quod actum quem exercet teneatur non efficere, ne omissiones sequantur. D. 24. *n. 11.* Vbi tres difficiles casus resoluuntur.

Omissio contingens in somno tempore instantis præcepti, vere imputatur ad culpam, vereque est peccatum, & non solum effectus peccati. D. 24. *à n. 12.* Nisi præcedens voluntas retractetur. *N. 37. 38. & seqq.*

In peccato commissionis reperitur vera priuatio rectitudinis, seu conformitatis cum lege, & ratione. *Disp. 25. à nu. 4.*

Omissio in esse naturæ essentialiter differt à commissione, & etiam in genere moris, si diuersis opponantur virtutibus, vel actibus eiusdem virtutis specie distinctis. *Disp. 28. num. 1. & 2.*

Omissio, & commissio opposita eidem rectitudini eiusdem virtutis, sunt eiusdē speciei in genere moris. *Disp. 28. à nu. 3.*

Oppositio Contraria.

AD oppositionem contrariam, non strictam, etsi directam, non requiritur quod extrema respiciant idem subiectum secundum eandem rationem, & formalitatem. *Disp. 15. num. 26. & 27.*

Nec quod extrema sint sub eodem genere proximo, sed sufficit quod in remoto conueniant. *Disp. 15. numero 32. & 33.*

Saluatur contrarietas inter duas formas absque identitate rationis materiæ *in qua*, scilicet subiecti, & etiam obiecti, seu materiæ *circa quam. D. 15. num. 34. 35. & 36.*

Opus Bonum Morale.

Vide *Homo.*

OPera moraliter bona acquisitæ virtutis, nec dispositiue, nec impetra-

Digitized by Google

torie, nec meritoriè de congruo ad iustificationem conducunt. *Disp.* 41. *num.* 36. *& seqq.*

In homine autem iusto, qui se, & omnia sua retulit in Deum per actum dilectionis, talia opera sunt meritoria de condigno gloriæ. *Ibidem n.* 40.

ORATIO.

AD vtilitatem orationis ex communi cóceptu, sufficit, quo id quod petitur sit gratia, licet specialis gratia non sit. *Disp.* 41. *num.* 30. *& seqq.* *& Disp.* 46. *num.* 16.

Vt aliquid per orationem à Deo supernaturali Authore postuletur, non est necessarium, quod meritoriè, aut dispositiuè ad æternam beatitudinem conducat, sed sufficit quivis alius conducendi modus, v. c. remouendo prohibens peccatum. *Disp.* 44. *num.* 49.

Imò si datur actus indifferens in indiuiduo, postulare possumus auxilium ad illum, & ad actum malum ex circunstantia, quatenus per illos potest aliquando adimpleri præceptum, & vitari peccatum. *Ibidem.*

OVA.

Vide *Quadragesima.*

P

PACTVM.

Vide *Adamus.*

PATRIMONIVM.

SI quis proprio patrimonio, siue propria, siue aliena culpa priuetur, rationabiliter tristatur, & dolet, ad differentiam amissionis gloriæ respectu paruulorum, ad quam ius ab intrinseco nũquam habuerunt. *D.* 38. *n.* 145.

PARVVLI SINE BAPTISMO DECEDENTES.

SEntentia concedens istis paruulis naturalem beatitudinem, nullam censuram meretur. *Disp.* 14. *num.* 2. *&* 3. *& Disp.* 38. *à num.* 146.

Opposita sentẽtia denegans paruulis beatitudinem naturalem verior est, & Sacræ Scripturæ, Concilijs, & Patribus conformior. *Ibidem à num.* 4.

Paruuli isti mox, vt moriuntur, in Lymbum descendunt, ibique post diem iudicij subtus terram manebunt luce corporali carentes. *Ibidem num.* 7. *&* 27.

Qualiter istis paruulis post diem iudicij competent immortalitas, impassibilitas, & impeccabilitas, declaratur. *Disp.* 14. *num.* 12. 13. *&* 14.

Etsi paruulis puræ naturæ ante adultam ætatem ex hac vita migrantibus conferret Deus naturalem fœlicitatem, nõ tamen confert illam Deus paruulis originali culpa inquinatis. *Disp.* 14. *num.* 15.

Non erit in illis dolor internus, quantumuis mitissim⁹ ex amissa beatitudine naturali, vel supernaturali. *Ibidem, num.* 17.

Paruuli non tristabuntur ex amissa beatitudine naturali, & supernaturali, licet ab illis se exclusos cognoscant. *Disp.* 14. *à num.* 17. *vsque ad* 2[illegible]. *Et Disp.* 38. *à num.* 124. Vbi quinque modi dicendi examinantur, *à num.* 130. *vsque ad* 145.

Non patientur pœnam sensus, licet caliginoso loco sine perpetuo alligati. D. 14. *à num.* 24. *vsque ad* 27. Et latiùs *Disp.* 38. *à num.* 88.

Non diligent Deum Authorem naturæ super omnia dilectione perfecta, & efficaci. *Ibidem n.* 28. *&* 29. Nec habebunt perfectam contemplationem Dei Authoris naturæ. *Nu.* 30. 31. *&* 32. Erũt tamen in illis ea cognitio, & illi actus honesti voluntatis, qui hominibus ex communi Dei prouidentia debentur, *num.* 33.

Si paruulus in instanti suæ conceptionis actum charitatis eliceret, impediret traductionem peccati originalis in se. *Disp.* 24. *num.* 40.

Paruuli ante vsum rationis non solum excusantur à culpa, sed etiam à lege eximuntur: ad differentiam amentium. *Disp.* 24. *nu.* 60.

De paruulis verificatur, quod aliquando actualiter peccauerint, non quidẽ propria voluntate, sed voluntate capitis. *Disp.* 32. *à num.* 60. *vsque ad nu.* 70.

Vbi varijs modis dicendi reiectis, vera resolutio traditur, & peccasse tunc quã do Adamus vt caput deliquit, licet non existerent, latè defenditur *à num.* 71.

Paruuli potuerunt vitare peccatũ in Adamo, licet non in seipsis, de illisque verificatur legem præuaricasse. *Disp.* 32. *n.* 87. *&* 88.

Paruuli nascuntur habitualiter inclinati, & conuersi ad pomum vetitum, cui cõuersioni non debetur pęna sensus, nec propriam retractionem requirit. *Disp.* 36. *num.* 83. *&* 84.

Paruuli sine Baptismo decedentes puniũtur de facto pœna damni, in carẽtia visionis intuitiuæ Dei consistentis, & oppositum est hæresis manifesta. *Disp.* 38. *à num.* 59.

Ista pœna damni in illis est mitissima, & leuior pœna sensus adultorum, quantũ ad aliquid. *Disp.* 38. *num.* 74. *& seqq.*

Absolutè tamen est grauior, quam pœna sensus, quã peccatum veniale punitur, imò & quacumque pœna lædente. *Ibidem n.* 77.

Paruuli compariturí sunt in iudicio, diuersa tamen forma iudicabuntur. *Disp.* 38. *n.* 101. 133 *&* 134.

Deferentur ad Lymbum, non à dœmonibus, sed ab Angelis. *Ibidem.*

Probabile est paruulos post finale iudiciũ è Lymbo egressuros, & super faciẽ terræ odoriferis floribus, rosis, violis immarcescibilibus decoratam perpetuo habitaturos. *D.* 38. *à num.* 136. *vsque ad* 152. Opposita tamen sententia longè verior est, & Scripturæ, Concilijs, & Patribus conformior. *Disp.* 38. *num.* 283. *& seqq.*

Qualiter conueniẽt paruulis resurrectio, immortalitas, impassibilitas, impeccabilitas, & fomitis carentia. Explicatur *Disp.* 136. *n.* 164. *&* 165. Et illorum status quoad pœnas, & perfectiones, quas habituri sunt, referuntur *nu.* 173.

PASSIO.

PAssio potest essentiam excedere in genere dicente imperfectionem, & solo numero in vno genere ab illa distingui, si in alio plusquã numero differant. *Disp.* 25. *n.* 49.

D. PAVLVS APOSTOLVS.

VIsio communicata D. Paulo in raptu, fuit eiusdem speciei cum visione beatorum, & ex propria natura exigẽbat perpetuo conseruari. *D.* 9. *n.* 22.

Paulus fuit vere beatus quoad animam tẽpore quo vidit diuinam essentiam, non fuit tamen beatus simpliciter, desit, omnibus modis, & quoad statum. *D.* 9. *nu.* 32. *&* 33.

PECCATVM.

Vide *Omissio.*

VNum peccatum mortale per accidens, & vt remouens prohibens potest facere quod habitus vitiosi, qui in subiecto per modum dispositionum manebant, modum habituum acquirant. D. 14. *n.* 21.

Quamuis peccatum repugnet innatæ hominis inclinationi, illi tamen violẽtum non est. D. 17. *n.* 23.

Peccatum in ratione malitiæ moralis habitum vitiosum excedit. D. 20. *à nu.* 2. Et etiam in ratione disconuenientię ad naturam rationalem. *Num.* 3.

Ad peccandum sufficit voluntarium indirectum. *Disp.* 21. *num.* 2.

Ratio vltimi finis est circunstantia generalis omnis peccati mortalis, & nisi expresse appetatur, non dat actui voluntatis specificam malitiam. *D.* 23. *nu.* 7.

Vt aliquid sit, & vere dicatur peccatum, & nõ solum effectus peccati sufficit voluntarium in causa, licet causa voluntariè posita sit ab homine ineuitabilis. *D.* 24. *num.* 17. *& seqq.* maximè *à numero* 27.

In peccato commissionis reperitur vera priuatio rectitudinis, seu conformitatis cum regula, & ratione. *Disp.* 25. *à nu.* 4. *vsque ad* 39.

Carentia ista rectitudinis debitæ constituit peccatum commissionis in ratione mali simpliciter, & in ratione mali moralis priuatiui. *Disp.* 25. *à num.* 39.

Præter malitiam priuatiuam reperitur in peccato commissionis positiua malitia, illud in ratione peccati, & mali moralis primario adęquatè constituẽs. *Disp.* 25. *à n.* 56.

Peccatorum Distinctio.

Peccata sumunt specificam distinctionẽ ex ordine ad obiecta diuersa. *Disput. 26. à n. 2. vsque ad 8.*

Qualiter obiecta mala specificent, & distinguãt peccata, vbi trẽs explicatur, tres modi dicẽdi impugnãtur *à num. 9 vsque ad 13.* Et verus modus dicẽdi explicatur *à num. 14 vsque ad 18.*

Peccatorum Diuisio.

Diuisio peccati in carnale, & spirituale, nec formaliter secundum id à quo sumitur vtraque denominatio, nec antecedenter est essentialis. D. 26. n. 19 & *seqq.*

Peccatum non ideò dicitur carnale, quia habeat pro obiecto aliquid corporale, sed quia in delectatione corporali terminatur. *Disp. 26. n. 19.*

Solum dantur duo genera peccatorũ carnalium, nimirum gula, quæ perficitur in delectatione ciborũ, & luxuria, quæ perficitur in delectatione venereorum. *Ibidem.*

Peccata non distinguuntur specificè ex causis materiali, & formali, nec ex causis motiuis, & actiuis, sed tantum ex causis finalibus. *Disp. 26. num. 26. 27. & 28.*

Peccata non distinguuntur specificè penes diuersos reatus pœnarum, nec peccatum mortale, & veniale gaudent specifica distinctione, nec ista colligitur ex adiunctis pœnis excommunicationis, & irregularitatis, &c. *Disp. 26. n. 29.*

Peccatum cordis, oris, & operis, ex ista præcisa ratione, non distinguuntur specificè, sed tantum secundum diuersos gradus eiusdem peccati incipientis in corde, progredientis in ore, & sistentis in opere. *Disp. 26. num. 30. & 31.*

Penes superabundantiam, & defectũ differunt peccata specificè, v. c. intemperantia, & insensibilitas, quæ temperantiæ opponuntur. D. 26. *num. 33.*

Diuisio peccati, in peccatum in Deum, in proximum, & in seipsum est adæquata, essentialis, & generis in species. D. 26. n. 34. & 35. Vbi explicatur quale sit, & dicatur peccatum in Deum, in se, & in proximum.

Peccatorum Inæqualitas.

De fide est non omnia peccata esse æqualia. D. 29 *à n. 2.*

Ista inæqualitas peccatorum, etiam infra eandem speciem saluatur; adhuc admisso omne peccatum essentialiter in priuatione consistere. *Ibidem à num. 5. vsque ad 8.*

Priuatio in peccato reperta, non est simplex, & in corrupto esse, sed non simplex, & in corrumpi, & magis, & minus intra eandem speciem suscipiens. D. 29. n. 14. & *seqq.* Vbi quatuor modi hanc veritatem defendendi impugnantur, & verus modus traditur, & ab impugnationibus liberatur, *à num. 21. vsque ad 32.*

In peccatis etiam quæ sunt mala quia prohibita, seu contra legem positiuam dantur, inæqualitas etiam quando eidẽ opponuntur virtuti. D. 29 n. 33 34. & 35.

Peccatorum Comparatio.

Peccatum ex sua specie grauius, numquam potest à peccato inferioris speciei quoad grauitatem essentialem superari, bene tamen si comparatio fiat inter grauitates accidentales ex circũstantijs desumptas. D. 30. n. 1. & 2.

Si circunstantia sit ex mutãtibus speciẽ, ratione illius peccatum inferioris speciei, excedere potest peccatum superioris speciei, vt furtum in loco sacro, absolutè, & simpliciter excedit homicidium. *Ibidem.*

Peccatum inferioris speciei excedere potest absolutè, & simpliciter ratione circunstantiarum non mutantium speciẽ, sed intra illam aggrauantibus, peccatũ superioris speciei, v. c. furtum excessiuæ quantitatis, homicidium, opposita tamen sententia nullam censuram meretur. D. 30. *à n. 4.*

Licet peccatum præstantiori virtuti oppositum, si cætera paria sint, excedat in grauitate essentiali peccatum oppositum inferiori virtuti, non tamen omne peccatum digniori virtuti oppositum est grauius essentialiter omni peccato opposito virtuti inferiori. *Disp. 31. à n. 2.*

Peccatum Originale.

Vide *Adamus*.

Peccatum originale verè traducitur ad illos, qui ex Adamo per generationem descendunt. D.32.*à n.*2. Et non solum per imitationem, aut inclinationem, aut solam pœnam peccati. *Ibidem n.*5. *& seqq.*

Peccatum originale est verè, & propriè peccatum. *Disp.*32. *à numero* 33. *vsque ad* 42. Et vniuocè conuenit in ratione peccati cum actuali. *Ibidem à n.*43. *vsque ad* 46.

Quatuor modi explicandi voluntarij rationem ad peccatum requisitam, & in originali repertam, impugnantur *à n.* 47. *vsque ad* 54. *vbi, & in seqq.* Verus modus dicendi explicatur, & defenditur.

Peccatum originale non est ipsa substantia animæ per peccatum corrupta. D. 36. *n.*1. *&* 2.

Nec est concupiscientia formaliter, seu fomes, qui nos ad malum inclinat. *Ibidem à num.*2. *vsque ad* 10.

Nec consistit in ipso actuali Adami peccato, prout extrinsecè paruulos peccatores denominãte, nec vnum numero est, sed multiplex. D.36. *nu.*10. *& sequentibus.*

Nec in Adami peccato, vt non condonato, & moraliter existente, originalis culpa consistit. *Ibidem à num.* 19. *vsque ad* 25.

Nec in reatu pœnæ essentia peccati originalis est sita. *Disp.*36. *à num.* 30.

Essentia peccati originalis non consistit in priuatione iustitiæ originalis. *Disp.* 36. *à n.*45.

Illud ipsum peccatum, quod in Adamo mansit habitualiter transacto actuali, ad nos transfussum habet rationẽ culpæ originalis. *Disp.*36. *num.*66. 67. *&* 68.

Peccatum originale nostrum consistit in positiuo termino morali ex actuali trãsgressione Adami, prout fuit nostra relicto, quo constituimur positiuè legi difformes, realiter auersi à Deo, & ad creaturam conuersi. *Disp.*36. *num.*74.

Peccatum originale per prius, & immediatius recipitur in anima, quam in potentijs. *Disp.*34. *à nu.*2.

Malitia moralis originalis, non solum est in essentia animæ, sed etiam in voluntate, & appetitu. *D.*37. *à n.*15.

Peccatum originale quoad essentiam, in sola anima recipitur. *D.*37. *à num.* 29.

De fide est peccatum originale aliqua pœna puniri. *Disp.* 38. *num.*1. *& seqq.*

Mors, & aliæ erumnæ, quas in hac vita patimur sunt pœnæ originalis peccati. *Ibidem à n.*6. *vsque ad* 23.

Licet in eiusmodi erumnis sit inter homines inæqualitas, peccatum tamen originale, cuius sunt pœnæ æqualiter punitur à Deo. *D.*38. *n.*22.

Attenta grauitate culpæ originalis sub ratione offensæ Dei, posset pœna damni, & sensus, absque vlla iniustitia puniri. D.38. *à n.*40. Non tamen punitur de facto pœna sensus. *Ibidem à n.*88.

Peccatum originale comparatũ ad hanc, vel illam personam minimum est inter peccata etiam venialia, non ex omni capite, sed ex ratione volũtatis. D.38. *n.*116.

Peccatum Veniale.

Peccatum veniale constituitur per ipsam leuitatem, & numquam potest grauitatem mortalis adæquare. *Disp.* 31. *n.*28.

Præter auxilia specialia gratiæ habituali communi lege connexa, necessarium est speciale priuilegium ad omnia peccata venialia collectiuè per totam vitam fugienda. *D.*45. *à n.*4.

Quod intelligendum est de tota vita diù durante. *Ibidem num.*12. Vbi varij modi referuntur.

Circa obligationem vitandi omnia venialia collectiuè, cum tamen non possimus sine speciali priuilegio illa vitare, referuntur quatuor sententiæ, & impugnantur *à n.*16. *vsque ad* 23.

Eisdem præceptis, quibus homo tenetur ad singula venialia vitanda per se primo ad totam collectionem secundario adstringitur. *D.*45. *n.*20.

Impotentia ad omnia venialia collectiuè vitanda, non est physica, sed tantũ moralis. D.45. *à n.*24.

PERSEVERANTIA.

Vide *Adamus*.

Triplex perseuerantiæ acceptio explicatur. D.47.n.1.

Potestas sufficiens moraliter ad non ponendum obicem conseruationi gratiæ, omnibus iustis confertur, seu offertur à Deo. D.47. *num*.4.

Auxilia à quibus prouenit hæc moralis potestas, non debentur gratiæ habituali pro hoc statu, sed sunt effectus prouidentiæ illi indebitæ, & specialis etiam respectu illius. *Ibidem à n*.10.

Præter hæc auxilia requiritur aliud specialius ad omnem perseuerantiam, de facto vsque in finem. D.47. *à nu*.24.

Id quo differt perseuerantia finalis à non durante vsque in finem vitæ, in potestate libera prædestinati non est. *Disp*. 47. *à num*.28.

POENA.

Pœna sensus propriè accepta est illa, quæ ab agente per positiuam actionem fit, & sentitur. D.14.n.24.

Diuersæ pœnæ peccatis adiunctæ, v.c. excommunicationis, aut irregularitatis, non diuersificant specificè peccata. *D*. 26.*n*.29.

Pœnæ quibus delicta in hac vita per leges positiuas puniuntur, non commensurantur cum illorum grauitate, sed cũ damno quod reipublicæ inferunt; bene tamen in alia vita. D.30.*n*.8.

Ratio pœnæ, & ratio culpæ non possunt in eadem entitate inueniri, etiam sub diuersis formalitatibus. *Disp*.36.*num*. 50. & 51.

Ad rationem pœnæ spiritualis non sufficit quod sit carentia boni spiritualis, si ad salutem necessarium non sit. *Disp*. 38. *num*.21.

De comparatione pœnæ damni, & sensus, tam inter adultos, quam inter pueros, cum solo originali peccato decedẽtes, fusè agitur. *Disp*.38. *à num*.70. *vsque ad* 80.

POLLVTIO.

Licet pollutio in somnis eueniẽs, non sit peccatum per se, & ratione sui, per accidens tamen, & ratione causæ est peccatum iuxta qualitatem causæ. D. 24. *n*. 25.

Effusio seminis voluntaria in Ecclesia, etiam occulta, duplici specie malitiæ vitiatur contra castitatem, & Religionem. *Disp*.27.*n*.48. & 49.

POTENTIA.

Eadem potentia sub vno inadæquato conceptu potest esse vitalis, & nõ vitalis sub alio: sicuti, & actiua liberè, & naturaliter discursiua, & intellectiua sine discursu sub inadæquatis conceptibus. D.21.*n*.52.

POTENTIA OBEDIENTIALIS.

Potentia obediẽtialis, v.c. intellect⁹, quæ cum visionis Dei possibilitate connectitur, nequit euidenter ex viribus naturæ cognosci. *Disp*.10. *num*. 6.7. & 8. Etiam ab Angelo, *nu*.23. 24. & 25.

Licet potentia obedientialis identificetur cum naturali, potest illa specie multiplicari, illa specificè inuariata manente, quod quatuor exemplis ostenditur. *Disp*.11. *num*.69. & 71.

Potẽtia obediẽtialis adæquatè actiua, principaliter vitaliter, non est eiusdem rationis cum potentia obedientiali purè passiua, & etiam instrumentaliter actiua, quæ reperitur in rebus inanimatis, & non intellectualibus. *D*.11.*num*.73.

POTENTIA PECCANDI.

Licet potentia peccãdi sit homini naturalis, non tamen inclinatur homo naturaliter ad actuale peccatum, sed tantum ad illud sub ratione possibilis. D.17.*n*.20.21. & 22. Vbi explicatur ad quæ peccata pro materiali detur in homine inclinatio.

Potentia peccandi quoad id quod positiuè dicit, nempe principia deficiendi sibi relicta, est proprietas omnis creaturæ rationalis, non vero quoad negatiuum quod importat, scilicet carentiam formæ impedientis peccatum per modum actus primi. *Disp*. 38. *num*. 14.

PRÆCEPTVM.

NOn potest Deus præceptum Beatis imponere, vt ab illius amore cessent. D.6.n.24.

Potest tamen alia præcepta de actibus liberè ab illis exercendis imponere, quin ex hoc inferatur, quod possint peccare. D.7.à n.39. vsque ad 46.

Præceptum non se tenet ex parte actus primi exacti ad substantiam actus, sed solum ad circunstantiam, vt scilicet ex motiuo obedientiæ fiat. D.7.num.45. & 46. Vbi alia via concursus præcepti ad actum præceptum remissiuè explicatur. Non omne peccatum præcepto affirmatiuo oppositum, est peccatum omissionis, nisi oppositio sit immediata, directa, & ratione sui. D.23.nu.31. & seqq.

Quando præceptum negatiuum includitur virtualiter in affirmatiuo, non multiplicatur malitia in peccatis illis oppositis. Disp.23.n.31.

Præceptum affirmatiuum audiendi sacrũ v.c. est affirmatiuum respectu materiæ directę auditionis sacri, & non obligat pro semper, respectu vero materiæ indirectè præceptæ, est virtualiter negatiuum semper, & pro semper obligans. D.24.n.8.& 9.

Præcepta solum præcipiunt substantiam actuum, seu materialem conformitatẽ cum propria regula virtutum, excepto præcepto charitatis, quod etiã ad modum, & formalem, aut moralem conformitatem obligat. Disp.25. num.36.

Sola specifica præceptorum distinctio nõ dat formaliter specificam malitiæ diuersitatem. Disp.27.à num.3.

Sola diuersitas specifica legum præcipientium, aut prohibentium actum circa diuersa obiecta, aut motiua formalia, infert specificam distinctionem formalem peccatorum. Disp.27.à num.12.

Ista autem motiua debent esse proxima, & fines operis, non remota, & extrinseca, quod pluribus exemplis declaratur n.37.& seqq.

Regulariter loquendo actus præcipiũtur, aut prohibentur ex intuitu, & motiuo illius virtutis, ad quam intrinsecè pertinent, vel cui intrinsece opponuntur, nisi oppositum ex verbis legislatoris, aut ex alijs circunstãtijs cõstet. D.27. & seqq. Vbi varij casus morales resoluuntur.

Præcepta affirmatiua, & negatiua nõ pertinent ad diuersas virtutes, nec contrariantur peccatis specie diuersis. D.28. n 3 & seqq.

Vinculum obligationis ex præcepto ortum, non ex necessitatè rei præceptæ, sed ex perfectione illius (supposita necessitate) est metiendum. Disp. 31. à nu.36. vsque ad 39.

Nec vno, nec pluribus præceptis præcipi potest, quod impossibile est. Disp. 45. nu. 20. Quod magis explicatur num. 33.

PRÆMIVM.

PRęmium non requirit quod sit à solo pręmiante, sed potest quis in se ipso pręmium causare, non tamen est dicendum aliquem propria merita remunerare, nec se absolutè beatificare. Disp.4.num.13.

PRIORITAS.

PRioritas, alia est in quo, alia à quo, quid vnaquæque exigat, & qualiter ab alia differat, explicatur D.2.n.30.

PRIVATIO. PRIVATIVVM.

TRiplex datur priuationis modus, scilicet priuatio in ente, in genere, & in se, & solus iste inducit imperfectionem. D.25.num.4.& 5.

Priuatio non opponitur subiecto, in quo recipitur, sed formæ, qua subiectũ priuat. D.25.n.42.& 43. Nec est ens secundum quod ens significat naturã decem generum, sed prout significat id quo respondetur ad quæstionẽ an est. Num.44. Vel est ens reale, non positiuum, sed priuatiuum. Ibidem.

Priuatiuum, & positiuum possunt in genere moris solo numero distingui, non tamen in genere entis. Disp.25. num. 48.

Priuationes possunt in genere moris differre specificè, etiam si eadem forma priuent. D. 25. num.55.

Priuatiuum, & positiuum non possunt in genere naturæ specificè conuenire, bene tamen in genere moris. Dispu1.28.

passim, maximè à nu. 14. vsque ad 18. Et num. 24. & 25.

Priuatio, quæ cõsistit in corrupto esse nõ recipit magis, aut minus, ad differentiã priuationum in corrumpi cõsistẽtium, quarũ vna aliam excedit, sicut vmbra, & ægritudo. D. 29. n. 4. Et fusiùs n. 14. & seqq.

Priuationis malum, non solum pẽsatur ex quantitate boni quo priuat, sed simul debet attendi ratio debiti, vel indebiti in bono. D. 38. n. 69. & seqq.

PROPOSITVM EFFICAX.

DE obiecto moraliter impossibili, est etiam impossibile moraliter propositum efficax. D. 42. num. 11. 12. & 13. Vbi tres instantiæ afferuntur.

Q

QVADRAGESSIMA.

QVi in die Quadragesimali carnes simul, & oua comedit, vnum peccatum cum duplici malitia specificé distincta committit, necessario in cõfessione explicanda. D. 27. n. 34.

Idem dicendum est si comedat gallinam oua intus habentem si paruam quantitatem excedant. Ibidem n. 35.

Ieiunium Quadragesimæ præcipitur ab Ecclesia ex motiuo abstinentiæ proximè, motiuum autem Religionis est remotum, & extrinsecum; vnde illi, qui Quadragesimale ieiunium frangit, nõ committit duo peccata specificè distincta. D. 27. n. 37. & 38.

QVALITAS.

SImultanea coexistentia duarum qualitatum in gradibus intensis est supernaturalis solum quoad modum, & non repugnat quod ratione naturali cognoscatur euidenter possibilis. Disp. 10. num. 30.

Ex peccato Adami non remanet in semine qualitas morbida ex sibilo serpentis causata habitualiter existens, nec qualitas fluida, seu intentionalis motio. D. 35. n. 12. & 13. Et D. 38. n. 28.

R

RAPINA.

RApina habet pro obiecto rem alienam acceptam inuoluntario domino per violentiam, furtum vero per ignorantiam; vnde specificè differunt, estò ab eodem præcepto sub eodẽ motiuo genericè prohibeantur, nempè cõseruandi illæsa bona fortunæ aliena. D. 27. n. 25.

REATVS.

REatus tripliciter accipitur, pro dignitate pœnæ, pro obligatione ad pœnam, & pro ipsa culpa talem obligationẽ radicante. D. 36. n. 35. & 37.

RECITATIO DIVINI OFFICII.

NOn recitare Officium Diuinũ quãdo quis tenetur, & non audire sacrum præceptum, sunt duo peccata specificè distincta, estò ab eadẽ virtute Religionis ex eodem motiuo genericè præcipiantur. D. 27. num. 33. & seqq.

REGVLA MORALITATIS.

REgula moralitatis est duplex, alia vniuersalis, quæ est ratio veluti per essentiam, scilicet intellectus; alia particularis, & per participationem, scilicet cogitatiua, qualiter differant, & quos actus regulent, explicatur D. 18. passim, maximè num. 18.

RELATIO.

POtest relatio fundata esse intrinseca alicui subiecto, cui fundamentum talis relationis sit extrinsecũ. D. 36. n. 81. & 86.

RELATIONES DIVINÆ.

REIationes diuinæ non pertinent ad obiectum beatitudinis naturalis. D. 2. num. 1. & 2.

Pertinent tamen essentialiter ad obiectũ beatitudinis supernaturalis, siue addãt, siue non addant perfectionem relatiuã ad essentiam. D. 2. n. 5. & seqq.

Quãuis non dicant distinctam bonitatem à bonitate essentiæ, addunt tamen nouam, & distinctam veritatem. Ibidem num. 29.

RELIGIOSVS.

Religiosus, qui votum solemne castitatis sæpè iterauit, si peccatum luxuriæ committat, etsi contra castitatem, & Religionem delinquat, non tamen duplici, sed vnica irreligiositatis malitia vitiatur, si votum solemne specificè à simplici nō distinguatur. *Disp.* 27. *num.* 1.

REMISSIO PECCATI.

Remissio peccati contra Deū supernaturalem Authorem, est supernaturalis quoad substantiam, & incognoscibilis per vires naturæ, etiam sub ratione possibilis: ad differentiā ipsius, vt est contra Deum naturæ Authorem. D. 10. *n.* 30.

RESTITVTIO.

Ille, qui post propositum non restituendi distrahit bona, quibus erat restitutio facienda, peccat illa distrahendo. D. 22. *n.* 20.

RESVRRECTIO.

Resurrectio mortuorum est supernaturalis tantum quoad modum, & potest ratione naturali euidenter illius possibilitas cognosci. *Disp.* 10. *nu.* 30.

RETRACTATIO PECCATI.

Retractatio peccati, alia purè affectiua, quæ non sufficit ad tollendā moralem existentiam actus præteriti, alia etiam effectiua, quæ illam tollit, D. 19. *n.* 26. & 27.

Ad remissionem culpæ originalis in conuersione positiua morali consistentis, retractatio non exigitur. D. 36. *num.* 83. & 84.

REX.

Rex non habet dominium quantū ad aliquid supra homines nondum natos. D. 32. *n.* 56.

Non potest Rex, siue vno præcepto, siue pluribus tributa insolubilia imponere. D. 45. *n.* 20.

S

SACRAMENTA.

Ab ebrio, & dormiente valida Sacramenta non conficiuntur, non quia in eis actiones humanæ non possint inueniri, sed propter voluntatem Christi, & congruentias, quæ assignātur. D. 24. *n.* 51. 52. & maximè *n.* 53.

SACRILEGIVM.

Quibus in casibus committatur sacrilegium in loco sacro, explicatur D. 27. *n.* 48. 49. & 50.

SAGITTA.

Si quis iaculata sagitta aliquem occideret, teneretur homicidium in cōfessione aperire, quamuis statim post illius emissionem, & ante ictum pęniteret de peccato in iaculatione cōmisso: ad differentiam pollutionis, & omissionis in somno euenientibus. D. 24. *n.* 41.

Toto illo tempore quo durat motus sagittæ, peccat qui illam in alterum iaculauit, nisi de peccato pęniteat, & malā voluntatem retractet. D. 24. *num.* 62. & 63.

Ille qui iaculata sagitta Clericum lęthaliter vulnerat, vel occidit, si ante ictū, vel mortem de peccato pęniteat, excōmunicationem contra Clericidas, non incurrit in foro conscientiæ, licet in foro externo debeat se, vt excommunicatus gerere. Et idē de irregularitate cōtra voluntarios homicidas dicendum. D. 24. *n.* 66.

SALOMON.

Salomonis petitio in somnis facta, Deo placuit, remunerationem inuenit, & meritoria fuit; quod explicatur D. 24. *n.* 50.

SAPIENTES.

Sapientes non tristantur, nec dolēt, ex eo quod multæ gratiæ alijs similibus factæ, eis denegentur. D. 38. *n.* 141. 142. & 143.

SCHISMA.

Licet schisma opponatur charitati, quæ est virtus fide præstantior, est tamē minus graue peccatū essentialiter, quam infidelitas fidei opposita. D. 31. *num.* 3.

SEMEN.

Vide *Serpens.*

Semen concurrit instrumentaliter ad traductionem peccati originalis, non

Digitized by Google

per se, sed concomitanter, quatenus instrumentaliter producit naturā, in cuius productione sistit seminis influxus. D. 35. *n*. 16. 17. & 18.

SENSVALITATIS MOTVS.

MOtus sensualitatis indeliberati nō sunt peccata, etsi sequantur in nobis ad causam nobis voluntariam voluntate capitis. *D*. 45. *nu*. 17.

SERPENS.

QValitas morbida ex sibilo serpētis in semine permanenter existens, vt chimerica reijcitur *Disp*. 35. *num*. 12.

SODOMIA.

SOdomia, quæ est grauissimum peccatū inter ea, quæ castitati opponuntur, excedit in grauitate essentiali furtum, & detractionem, ab homicidio tamen exceditur. *Disp*. 31. *num*. 16. & *seqq*.

SOMNVS.

SOmno se tradens prope horam duodecimam, in qua instabat præceptum audiendi sacrum, non peccat, si post firmum omittendi propositum se tradat somno. *D*. 22. *num*. 20.

Somnus non retractat etiam negatiuè, aut moraliter actus illum antecedentes. D. 24. *num*. 22.

Somnus vt continuatus est causa proxima omissionis, & licet prout sic non sit liber intrinsecè in se, nec à se, est tamen liber per denominationem extrinsecam à causa remota, à libera scilicet applicatione ad somnum. D. 24. *num*. 33.

Si duo homines se somno tradant cum præuisione periculi non audiendi sacrum v. c. & vnus excitatus ab alio audiat sacrum, alter vero non, iste magis peccat quam ille extensiue, & peccato exteriori, non interiori, & intensiuè. D. 24. *nu*. 48.

In somno potest homo mereri ex vi intentionis boni operis ante somnum habitæ. D. 24. *num*. 49. & 50. Non tamen valide consecrare, *num*. 53. Nec verum votum efficere. *Num*. 54. & 55.

STVDIOSITAS. STVDIVM.

STudere post firmum decretum non audiendi sacrum, non vitiatur malitia omissionis sacri, licet de se sit cum illa incompatibile. *Disp*. 22. *à n*. 4. maxime *num*. 10. 11. & 12. & *seqq*.

Ille qui vouit studere tempore quo domi occupatus non existeret, tenetur ex voto ad studendum durante firmo decreto omittendi sacrum. *D*. 22. *num*. 21.

Studium causans omissionem sacri, non afficitur duplici specifica malitia, sed tantum est contra religionem, non contra studiositatem. D. 23 *à num*. 2.

Curiositas opponitur virtuti studiositatis per excessum, quod multipliciter fieri, ostenditur. D. 23. *num*. 9.

SVBDITVS.

Vide *Obedientia*.

SVBSTANTIA.

SVbstantia, prout à creata, & increata abstrahit, est perfectior omni accidenti, secus vero loquendo de stricto genere substantiæ. D. 31. *num*. 17.

SVPERNATVRALE.

ALiquid naturale potest cum possibilitate supernaturalium connexionē habere. D. 10. *num*. 3.

Nihil supernaturale quoad substantiam potest ratione naturali euidenter demonstrari possibile: bene tamen, id quod supernaturale est tantum quoad modum, quod varijs exemplis explicatur, D. 10. *num*. 29. 30. & 31. Vbi ratio differentiæ assignatur.

Vt aliquid sit supernaturale entitatiuè, requiritur, quod sit supra exigentiam omnis naturæ creatæ, & creabilis. D. 12. *n*. 16. & 41. *Et* D. 41. *n*. 22. 23. & 24. Explicatur vnde supernaturalitas actuū, & habituum colligatur, seu desumatur.

Aliquid naturale supposita fide extēdi potest ad supernaturale, virtualiter, & indirectè. D. 42. *n*. 43.

Aliquid naturale entitatiuè, exigere potest aliquid supernaturale, non tāquam principium eliciens, & per se, sed per accidens, & vt principium expediens. D. 44. *n*. 33. & *seqq*.

T

TACTVS.

LIcet ex actionibus aliorum sensuum suæ delectationes percipiantur, sola tamen delectatio tactus quæritur propter se. D. 26. *n*. 19.

TALPA.

TAlpa dicitur priuatus visu secundo priuationis modo, quatenus caret forma, quæ ab alijs animalibus eiusdem generis habetur, quæ tamen priuatio imperfectionem non importat. *D.25.n.4.& 5.*

QVATVOR TEMPORA.

NOn ieiunans in die quatuor temporum in Quadragesima occurrentium, vel in vigilia alicuius sancti, vnum tantum peccatum committit. D.27.*n*.41.

TENTATIO.

TEntatio, grauis vna, alia leuis, qualiter differant, explicatur D.43.*n*.1. Quæ est grauis respectu vnius, esse potest leuis cum alio comparata. *Ibidem.*

Ad victoriam vnius, vel alterius grauis tētationis gratia iustificans necessaria nō est, si autem victoria ad salutē sit proficua, specialem gratiam auxiliantem requirit. D.43.*n*.2.

Vt quis vincat tentationem ex prauo motiuo, speciale diuinæ gratiæ adiutoriū necessarium non est. *Ibi.*

Vt possit homo lapsus vincere grauē tentationem ex motiuo honesto acquisitæ virtutis indiget speciali gratia Dei. D.43.*à n*.5. Quomodo peccet homo in non vincenda graui tentatione, cui ex proprijs non potest resistere, latè explicatur *à n*.18. Et vera resolutio traditur, *n*.34.*& seqq.*

THEOLOGIA.

SI assensus Theologicus est quoad substantiam naturalis, non exigit specialē gratiam, vt ab intellectu hominis lapsi cognoscatur, secus si supernaturalis quoad substantiam sit, vt probabilius iudico. D.40.*n*.14.

TERRA.

PRobabile est terram post finale iudicium discoopertam aquis remansuram, vel saltim aliquam partem illius, vt sit habitatio puerorum, eritque floribus, rosis, & violis perpetuo, & mirabiliter decorata. D.38.*num*.151. & 152. Oppositum tamen est probabili?, & sacris litteris conformius. *Nu*.153. *& seqq.*

D.THOMAS.

ANgelicus Doctor D.Thomas omnia peccata venialia in materia superbiæ, & luxuriæ collectiuē vitauit. D.45.*n*.41.

TRISTITIA.

NOn erit in paruulis tristitia de amissione beatitudinis. D.38.*num*.130. *& seqq.* Vbi quinque modi dicendi examinantur, & quintus approbatur.

Nō excitat tristitiam, aut dolorē id quod est, vel fit contra voluntatem imperfectam, seu velleitatem alicuius, sed solū quod fit cōtra voluntatem absolutam, & perfectam. *Ibidem num*.143.

Ad malum apprehensum, sequitur tristitia, si ad bonum, cuius est carentia, præcessit in subiecto ius actuale, vel possibile haberi ab intrinseco, & per proprium actum; secus si tale ius non supponatur. D.38.*n*.143.144.& 145.

V

VENENVM.

QVi venenum propinauit, etiam si voluntatem retractet, & de illa peniteat, tenetur quantū potest diligētiam adhibere ne mors sequatur: ad differentiā illius, qui omissioni culpabili causam dedit, qua ablata, omissiones futuras non tenetur vitare. *Disp.* 24.*n*.61.

Toto illo tempore, quo durat actio veneni peccat continuo illum propinans, ni si voluntatem retractet, & de propinatione peniteat. *Ibidem n*.62.& 63.

VERBVM.

VErbum est ab intellectione distinctum, & adæquatè sumptum est vitale per modum termini: acceptum vero inadæquatē pro repræsentatione actualissima obiecti, vitale non est, nec notionaliter, sed essentialiter dicitur in diuinis. D.3.*n*.35.

Verbum propriē, & adæquatē sumptum, non potest à solo Deo sine concursu intellectus produci; bene tamen cōmuniter acceptum. D.4.*n*.39.& 40.

VERITAS.
Vide *Gratia.*

VEritas formalis est perfectior veritate transcendentali. *Disp.* 20. *nu.* 25.

VERMIS CONSCIENTIÆ.

VErmis conscientiæ strictè acceptus, est afflictio conscientiæ orta ex memoria culpæ propria voluntate cōmissæ: & originali non correspondet nisi lato modo. D. 38. *n.* 57.

VISIO BEATIFICA.
Vide *Beatitudo.*

NOn repugnat, quod visio beatifica à beato efficiatur. *D.* 4. *nu.* 12. & *seqq.*
Probabile est visionē beatificā posse produci à Deo intra intellectum mere passiuē se habēte sub ratione qualitatis, & non in ratione visionis. *D.* 4. *à num.* 27. *vsque ad* 31. Oppositum tamen vt probabilius defenditur.
Visio beatifica excedit simpliciter in genere physico amorē, estque illo appetibilior. *D.* 5 *nu.* 49. & *seqq.* Estque finis per amorē perficiendus, *n.* 59. & 60.
Visio beatifica est notitia iudicatiua simplex formaliter, & obiectiuē. *Disp.* 5. *n.* 67. & 68.
Visio beatifica se ipsa sufficienter regulat obiectiuē amorem necessarium beatorū, absque interuētu iudicij practici ad illum mouētis: an autem hoc sufficiat, vt practica sit? Quæstio est de nomine, prout tamen beatificat, speculatiua est, & non practica, D. 5. *n.* 69. 70. & 71.
Sola visio Beata (non subsequuto per impossibile amore in voluntate) redderet beatos impeccabiles ab intrinseco. D. 7. *à n.* 13.
Nec de potentia absoluta potest cum visione beatifica peccatum actuale componi. D. 7. *à num.* 33.
Non est dabilis visio Beatifica non iudicans Deum esse summū bonum super omnia diligibile. D. 7. *nu.* 37. & 38.
Visio beatifica, tam vt visio, quam vt beatitudo est ex propria natura incorruptibilis, tam respectu causæ secundæ, quam primæ. *Disp.* 9. *à n.* 4.
Visio beatifica petit ab intrinseco perpetuo conseruari à Deo, ita vt Deum suspendere suum conseruatiuum concursum foret miraculosum, & contra propriam visionis inclinationem. *Disp.* 9. *num.* 8. & 9.
Visio beatifica habet potentiam intrinsecam Logicam, vt destruatur a Deo, nō tamen physicam. D. 9. *nu.* 14. & *seqq.*
Visio beatifica multiplicatur numero, & accidentaliter, non tamen specificē. D. 11. *num.* 1. & *à num.* 4.
Visiones hominum, & Angelorum sunt eiusdem athomæ speciei. *Ibidem à nu.* 20.
Visio Angelica non est essentialiter Angelica, nec visio humana est essentialiter humana, sed attentis prædicatis specificis, Angelica potest homini conuenire, & ē contra. D. 11. *num.* 72.
Eodem modo Theologizandum est: quātum ad vnitatem, vel diuersitatem specificam visionis humanæ, & Angelicæ, siue actus vitalis distinctus, seu indistinctus ab actione vitali potētiæ ponatur. *Disp.* 11. *à nu.* 82. *vsque ad* 86.
Visio beatifica non habet contrariū strictè. D. 31. *n.* 22.

VIOLENTVM.

AD violentiam necessario requiritur quod sit omnino ab extrinseco, vel quod si sit ab intrinseco, sit contra inclinationem, etiam elicitam, quod in peccato exemplificatur. *Disp.* 17. *n.* 23.
Violentum à voluntario non differt per esse ab extrinseco, vel intrinseco tantū, sed per esse ab extrinseco, passo renitente, vel non renitente, vel per esse ab extrinseco principio adæquato, tā proximo, quam remoto. D. 39. *n.* 7.

VIRGO MARIA.

DE fide est fuisse concessum B. Virgini speciale priuilegium vitandi omnia peccata venialia collectiuē, & nulli alteri sācto. *Disp.* 45. *num.* 35. & *seqq.*

VIRTVS INFVSSA, & ACQVISITA.

VIrtus acquisita statim, atque perfectē acquiritur destruit penitus habitum vitiosum, cui opponitur, non sic virtus infusa. *D.* 15. *num.* 22.

Inter virtutes per se infusas,& vitia directé recedentia à motiuo virtutis acquisita datur oppositio contraria, non directa, sed indirecta. *Disp.15. à n.3.*
Inter virtutes infusas, & vitia genita ex actibus directé recedentibus à regula supernaturali, est contrarietas directa, non tamen stricta. *Disp.15.à num.23.*
Virtus infusa non solum dat posse, sed etiam facilitatem ad actum supernaturalem. *Ibidem à n. 24. vsque ad 27.*
Bonitas se habet ex consequenti ad essentiam virtutis. D.16. Quinque explicationes huius propositionis D.Tho. impugnātur *à num.1.vsque ad 5.* Et vera traditur *a num.6.*
Ordo ad subiectum per modum dispositionis habitualis est prædicatum genericum virtutis, per modum autem dispositionis consonæ naturæ subiecti, est differentia illius. *D.16.num.10.*
Omnes actus virtutum secundum rationem actus virtuosi,& honesti, sunt de lege naturæ,& secundum rationem particularem sunt de lege naturæ vt consiliante, etsi non vt præcipiente. D.17. *num.8.*
Licet virtutes per se infusæ, non sint homini naturales, sunt tamen rationali naturæ valdè consentaneæ,& conformes, & vitia illis opposita, tali naturæ aduersātur. *Disp.17.à num.24.* maximè *nu. 31.35.& seqq.*
Quando actus alicuius virtutis non differunt specie, omne peccatum oppositum tali virtuti excedit essentialiter omne peccatum virtuti inferiori oppositum. *Disp.31.num.41.*
Ex peccatis vni,& eidem virtuti oppositis, illud est grauius, quod perfectiori actui talis virtutis opponitur. *Ibidem num.42.*

Vita. Vitale.

EAdem potentia potest esse vitalis sub vno inadæquato conceptu,& non vitalis sub alio, quod pluribus exemplis ostenditur. *Disput.21.n.52.*
Nō datur duplex vita in actu secūdo, alia in motu, & altera in negatione motus consistens: ad differentiam libertatis in actu secundo, quæ cum actione,& omissione actionis reperitur. *D.21.nu.55. & seqq.* maximè *num.58.*

Vitium.

VItia pugnant contrariè cum virtutibus acquisitis. *Disp.15.num.1.*
Actus vitij non potest circa eandem materiam cum actu virtutis per se infusæ componi. *Ibidem.*
Vitia directè recedentia à motiuo virtutis acquisitæ, non contrariantur directè virtutibus per se infusis, bene tamen indirectè. *Disp.15.à num.3.*
Vitia in recenter baptizato remanent nō in ratione habituum, sed in ratione dispositionū,& in via corruptionis. *Disp. 15.nu.19.& seqq.*
Datur vitium abstrahens à naturali,& supernaturali, non *subiectiuè*, sed *terminatiuè* oppositum contrariè virtuti, vt sic. *Disp. 15.numero 33.& 34.* Et iterum *num.38.* vbi magis explicatur.
Vitia directè contraria virtutibus acquisitis, sunt cōtra naturam hominis, vt rationalis est. D.17.*à n.3.*
Idem dicendum est de vitijs virtutib⁹ per se infusis directè oppositis. *D.17.à numero 24.*
Omne vitiū contra supernaturalia est per vires naturæ vitabile, nō tamen omne peccatum. D.17.*n.36.& 40.*
Vitia,& peccata opposita virtutibus residentibus in natura sensitiua hominis, sunt contra illius naturam, vt aptā natam obedire rationi. *D.18.à n.12.*

Vmbra.

VMbra est priuatio lucis, nō in facto esse, sed in fieri,& in corrumpi,& datur vna vmbra maior altera, sicuti vna ægritudo, aliā excedit. *D.29.n.4.*

Vnio. Revnio.

LIcet reunio animæ ad corpus sit absolutè perfectio cōrona animæ, si tamen est in statu damnationis, eius pęna reunione completur. *Disp.38.num. 114.*

Voluntarivm.

NOn omne voluntarium est volitum, nec exercitè, nec signatè, sed solum voluntarium positiuum. *D.21.nu.88. & 89.*
Voluntarium in causa sufficit, vt aliquid sit,& vere dicatur peccatum, & nō solum effectus peccati, licet causa volun-

tariè posita sit ab homine ineuitabilis. D.24.*n.*17.*& seqq.*

Quod intelligitur de causa per se, non de causa per accidens; & de causa, quã vt causam vitare tenemur. *Nu.*42.*&* 43.

Voluntarium voluntate capitis sufficit ad peccandum, & vt votum sit obligatorium. *Disp.*32.*nu.*35.*& seqq.* Quod intelligendum est si possit vitari, & ei resisti. *Disp.* 45.*n.*17.

VOLVNTAS.

Vide *Beatitudo.*

IMplicat quod voluntas diligat, etiam supernaturaliter, per actionem à se non elicitam. D.4.*n.*19.*&* 20.

Dato quod voluntas assequutiua sit, exceditur ab intellectu in ratione assequutionis. *Disp.* 5.*num.*9.*&* 10.

Nullus actus voluntatis est adeptio, aut assequutio Dei. *Disp.* 5.*nu.*30.*& seqq.* *Et à num.*61.

Voluntas non potest velle malum sub ratione mali, nec aliquid non cognitum sub ratione boni. D.6.*num.*5.*&* 6.

Voluntas nõ potest, etiam per purã omissionem, ab amore boni cessare, nisi in tali cessatione aliqua ratio boni apprehendatur. *Ibidem n.*7.

Voluntas non potest peccare, nisi ex parte intellectus sit aliquis error, ignorantia, aut inconsideratio. *Disput.* 7.*num.* 19. Et fusiùs *num.*23.*& seqq.*

Licet voluntatis obiectum sit bonũ à vero, & apparenti abstrahens, non tamen inclinat naturaliter in bonũ apparens, seu peccatum, nisi ad summum sub ratione possibilis. *Disp.*17.*nu.*23. *Et à num.*17.*vsque ad* 24. Varij modi dicẽdi examinantur.

Instante præcepto dilectionis Dei v.c. & aduertentia obligationis potest voluntas omnem actum suspendere, quo vel adimpleat, vel adimpletionem impediat. *Disp.* 22.*nu.*23. *& seqq.*

Voluntati sufficienter auxiliatæ ad dilectionem Dei instante præcepto, & aduertentia illius, potest Deus negare præmotionem physicam ad omnem actum cum adimpletione incompossibilem, eritque omissio peccaminosa. *Disp.* 21. *num.*29.*& seqq.*

Adæquatum exercitium voluntatis vt liberæ, non est aliquid positiuum, nec est potentia adæquatè, & sub omni cõceptu vitalis *D.* 21.*num.* 51. 52. *& seqq.*

Voluntas dum peccat non est mortua in actu secundo. *D.*21. *num.* 53. *&* 54. Mortua vero per carentiam actus secundi vitæ potest peccare, idest potest peccare, & de facto peccat nihil agẽdo. *Ibidem.*

Licet voluntas, vt omittens se mutet, vt principium non agendi, & non actiue, non tamen se mouet. *Disp.* 21. *num.* 64.

Potest voluntas in omissionem influere absque motione finis. *Disp.*21. *num.* 85 86.*&* 87.

Voluntas omittendi sacrum v.c. est peccatum commissionis. *D.* 23. *à num.* 26. Non est mala formaliter per omissionem volitam, sed per tendentiam sibi intrinsecam ad omissionem ipsam. *Num.*29 *&* 30.

Voluntas hominis lapsi non potest absque speciali gratia omne opus bonum acquisitæ virtutis appetere: ad differentiam intellectus respectu veri naturalis, inter quas potentias duplex discrimen statuitur. *D.*40.*n.*10.

VOTVM.

VErum votum effici potest in somno, & ebrietate in aliquorum sententia. *Disput.*24. *num.*52.*&* 53.

Opposita tamen sententia præfertur, & defenditur. *N.*54.*&* 55.

Ad validum votum non sufficit libertas in causa, sed requiritur libertas formalis, quæ conuenit actibus interioribus, prout ab exterioribus distinguuntur. *Ibidem.*

Si quis voueat castitatem ex intentione honestatis, quam lex naturalis illam præcipiens, intendit, & non ex honestate religionis, actus contrarius legi naturali, & voto duplici malitia viciatur, altera contra castitatem, & altera cõtra religionem: ad differentiam actus lege naturali, & positiua ex eodem motiuo præcepti. *Disp.*27.*num.*23.24. *&* 25.

Obligatio actus promissi, nõ oritur proxime, nec effectiue, aut formaliter ex voto, sed tãtũ obiectiue, proxime autẽ effectiue, aut formaliter nascitur ex lege naturali standi promissis, quæ inter homines attinet ad fidelitatem, & respectu Dei ad religionem. *Disp.27.num.25.*

Sub voto cadere non potest actus indifferens in sua indifferentia manens, imò nec sub lege, nisi ad aliquem finem honestum ordinetur. *D.27.num.27.*

Ille, qui votum simplex, & solemne transgreditur, aut votum, & iuramentum simul circa eandem materiã, diuersa specie peccata committit necessario in cõfessione explicanda. Idem dicendum est de illo, qui non efficit rem ab Ecclesia præceptam, & simul Deo per votum promissam. *D.27.n.41.& seqq.*

Oppositum est dicendum de frangẽte duo vota simplicia, vel duo iuramenta circa eandem materiam. *Ibidem.*

Omnia peccata, quæ contra votum fiunt sunt eiusdem speciei, licet vnum votum frangatur omittendo, & alterum committẽdo, vt fieri potest. D.28.n.15.16. & 17.

Obligatio voti oriri potest ex voto volũtario, voluntate capitis, etsi propria voluntate quis renuat. D.32.n.37.

Votum de numquam peccando venialiter est inualidum, & de obiecto moraliter impossibili impotentia antecedenti. *Disp.45.n.23.& 27.*

Vrsinorvm Origo.

FAbulosa est illa historia, & principijs fidei, & Philosophiæ repugnans, quæ refert ex vrso, & fœmina Vrsinorum Italicam familiam originem trahere, sed ex homine, vrso irrationali in ferocitate simili, aut in cibi parcitate, descendit. *D.35.64.& 65.*

Vsvs Rationis.

CArentia vsus rationis non retractat moraliter actus præcedentes. D.24. *num.21.22. & 23.*

Omni homini in primo instanti vsus rationis confert Deus auxilia sufficiẽtia ordinis supernaturalis ad credendum, vel si nõ illuminatur de necessario credendis, non tenetur inexcusabiliter ad eius dilectionem perfectam. *Disput.42.nu.60.& seqq.*

INDEX.

LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ, QVÆ IN HOC PRIMO TOMO IN PRIMAM SECVNDÆ DIVI THOMÆ EXPLICANTVR.

D. *vel* Disp. *Disputationum.* N. *vel* Num. *Numerum marginalem denotat.*

Ex Genesi.

C*Ap.*8. Sensus,& cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. *Disp.*18.*n.*9.

*Cap.*30. Dotauit me Dominus dote bona. *Disp.*8.*nu.*1.

Ex Exodo.

C*Ap.*20. Ego sum Deus Zelotes visitans iniquitates patrum in Filios vsque ad tertiam,& quartam generationem. *D.*38.*num.*21.

*Cap.*32. Percusit Deus populum pro reatu vituli. D.36.*num.*35.

Ex Deuteronomio.

C*Ap.*21. Auferetur ab eis reatus sanguinis. *D.*36.*n.*35.

Ex Paralipomenon.

E*X lib.*2.*cap.*6. Nec enim est homo, qui non peccet. *D.*45.*n.*4.

Ex Iob.

C*Ap.*14. Quis potest facere mundũ de inmundo conceptum semine? Nõne tu qui solus es? *D.*32.*n.*3.

Ex Psalterio.

P*Salmo* 18. Cœli enarrant gloriá Dei. *D.*40.*n.*8.

Ibidem. Tanquam sponsus procedens de thalamo suo. *D.*8.*n.*3.

Psalmo 31. Remisisti impietatem peccati mei, pro hac orabit ad te omnis Sanctus. D.45 *num.*4.

Psalmo 37. Non est sanitas in carne mea, & lumbi mei impleti sunt illusionibus. *D.*32.*n.*10.

Psalmo 50. Ecce enim in iniquitatibus cõceptus sum: & in peccatis concepit me mater mea. *D.*32.*n.*2.

Psalmo 72. Quid mihi est in Cœlo & à te quid volui super terram? *D.*34.*n.*4.

Psalmo 83. Beati qui habitant in domo tua, domine: in sæcula sæculorum laudabunt te. *D.*7.*n.*1.

Psalmo 88. Confitebuntur cœli mirabilia tua. *D.*40.*n.*8.

Ex Parabolis Salomonis.

C*Ap.*24. Septies in Die cadit iustus. *D.*45.*n.*4.& 12.

Ex Ecclesiastes.

C*Ap.*1. Vanitas vanitatũ dixit Ecclesiastes,& omnia vanitas *D.*1.*n.*3.

*Cap.*5. Hoc itaque visum est mihi bonũ, vt comedat quis,& bibat,& fruatur lętitia ex labore suo, & hæc est pars illius. *D.*1.*n.*2.

*Cap.*8. Ignorat homo præterita,& futura. *D.*40.*n.*4.

Ex Cantico Canticorum.

C*Ap.*1. Pulchræ sunt genæ tuæ vt turturis, colum tuum sicut monilia. *D.*8.*n.*3.

*Cap.*4. Vulnerasti cor meum soror mea Sponsa in vno oculorum tuorum. *D.*8.*num.*3.

Ex Sapientia.

C*Ap.*2. Vbique relinquamus signa lętitiæ, quoniam hæc est pars nostra, & sors nostra. *Disp.*1.*n.*2.

Ibidem. Inuidia Diaboli mors introiuit in orbem terrarum, imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. *Disp.*32.*num.*6.

Ibidem. Deus creauit hominem inexterminabilem. *Disp.*38.*num.*8.

*Cap.*7. Nihil inquinatũ intrabit in eam. *D.*7.*n.*1.

Ibidem. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. *D.*9.*n.*5.

Ibidem. Deus dedit mihi horum, quę sunt scientiam veram. *D.*40.*n.*1.

Ex Ecclesiastico.

Cap.1. Arena maris, & pluuiæ guttas, & dies sęculi quis enumerabit? D.40. n.4.
Cap.11. Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem in quocumque loco ceciderit ibi erit. Disp.14.num.7.& 8. & D.38.n.150.
Cap.33. Contra malum, bonum, & cõtra vitam, mors, sic contra virum iustum, peccator. D.15.n.1.
Cap.16. In veritate anuntio scientiã ei⁹. D.40.n.1.
Cap.18. Sensati intellexerũt veritatem. D.40.n.1.

Ex Isaia.

Cap.35. Via sancta vocabitur, & non trã sibit per eam pollutus. D.7.nu.1.
Cap.40. In infirmitate cadent. Disp.44. n.12.
Cap.65. Gaudebitis, & exultabitis vsque in sempiternum in his, quæ ego creo. D.6.n.1.

Ex Ieremia.

Cap.10. Scio domine, quia non in homine via eius, neque viri vt dirigat gressus suos. D.44.n 3.
Cap.17. Prauum est cor hominis, & inscrutabile, quis cognoscet eum? Disp. 40.num.4.
Trenorum 3. Missericordiæ Domini, quod non sumus consumpti. Disp.38. num.40.
Ibidem. Peccatum peccauit Ierusalem, propterea instabilis facta est. D. 44. nu.12.

Ex Ezechiele.

Cap.16. Pené sceleratiora fecisti illis in omnibus vijs tuis. D.29.n.2.
Ibidem. Porta confusionem tuam, quæ vicisti sorores tuas peccatis tuis sceleratius agens ab eis. Ibi.
Cap.36. Faciam, vt in præceptis meis ambuletis. D.44.n.2.
Ibidem. Dabo vobis cor meum, & spiritum meum ponam in medio vestri. ibidem n.3.

Ex Osea.

Cap.6. Ipsi autem, sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi præuaricati sunt in me. D.32.n.8,

Ex Matthæo.

Cap.3. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum præscindetur, & in ignem mittetur. D.38.n.99.
Cap.6. Thesaurizate vobis Thesauros in Cœlo, vbi nec erugo, neque tinea demolitur. D.9.n 1.
Cap.13. Separabunt malos de medio iustorum, & mittent illos in caminum ignis. D 38.n.99.
Cap.15. Ibunt iusti in vitam æternam. D. 9.n.1.& D.38.n.105.
Cap.25. Ite maledicti in ignem æternũ, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius. D.38.n.105.& seqq.

Ex Marco.

Cap.9. Vermis eorum non morietur. D.9.n.1.

Ex Luca.

Cap.1. Iusti ambo ante Deum incedẽtes in omnibus mandatis, & iustificationibus Domini sine querella. D. 44.n.2.

Ex Ioanne.

Cap.1. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. D.42.n.61.
Cap.3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. D.38.n.59.
Cap 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum. D. 40.n.2.& D.44 n.3.
Cap.14. In domo Patris mei mansiones multæ sunt. D.11.n.1.
Cap.15. vt gaudium vestrum sit plenum. D.6.nu.1.
Ibidem. Sine me nihil potestis facere. D. 44.num.3.
Cap.16. Et gaudium vestrum nemo tollet à vobis. D.6.n.1.
Cap.17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum. D.1.n.3.
Cap.19. Qui me tradidit tibi, maius peccatum habet. D.29.n.2.

Ex Actibus Apostolorum.

Cap.14. Anuntiantes vobis conuerti ad Deum, qui fecit Cœlum, & terrã. Et quidem non sine testimonio reliquit se ipsum dans de Cœlo pluuias. D.40.n.8.

Ad Romanos.

Cap.1. Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. D. 40.n.8.
Cap.2. Tribulatio, & Angustia in animã

omnem

omnem operantium malum. *D.38.n.* 2.
Cap.3. Quia non iustificabitur omnis caro coram Deo.*D.44.n.* 8.
Cap.5. Per vnius delictum in omnes homines in condemnationem.*D.14.n.4.*
Ibidem. Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors;& ista in omnes homines mors intrauit in quo omnes peccauerunt. *D.32.n.3.& D.38.n.6.*
Ibidem. Nam iudicium quidem ex vno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in iustificationem. *D.38.n.2.*
*Cap.6.*Stipendia peccati mors. *D.38.n.6.*
Ibidem. Gratia Dei vita æterna. *D.38. n.61.*
Cap.7. Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meę,& & captiuum me ducentem in legē peccati.*D.16.n.9.& seqq.& D.36. nu.3.*
Ibidem. Iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. *D.36. nu.6.*
Cap.8 Nihil damnationis est in illis,qui sunt in Christo Iesu.*D.36.n.3.*
*Ibidem.*Corpus mortuum est propter peccatum. *D.38.n.6.*

AD CORINTHIOS.

EX 1.*cap.2.* Oculus non vidit,nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt,quæ præparauit Deus his, qui diligunt illum.D.10.*n.1.*
*Cap.7.*Filij vestri sancti sunt.D.32.*n.16.*
Cap.9. Sic currite vt comprehendatis. D.8.*n.5.*
Cap.10. Tentatio vos non apprehendat, nisi humana.*D.43.n.10.*
*Cap.15.*Stella differt ab stella in claritate: sic & in resurrectione mortuorum. D.11.*n.1.*
*Ex 2.ad Corinthios 3.*Nō quod simus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis,sed sufficiētia nostra ex Deo est.*D.40.n.2.*& D.44.*n.3.*
Ex 2.ad Corinthios 5. Eum qui peccatū non nouerat, pro nobis peccatum fecit.*D.36.n.6.*
Ex cap.3. Littera occidit,spiritus autē viuificat. *D.44.n.7.*

AD GALATAS.

CAp.5. Caro concupiscit aduersus spiritum,& spiritus aduersus carnē. D.16.*nu.9.& seqq.*

AD EPHESIOS.

CAp.2. Eramus, & nos natura filij iræ.*Disp.14.num.4.& Disp.38.n.1.*
Ibidem. Gratia enim estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum est.D.40.*n.2.*
Cap.6. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo,& in Ecclesia.D.8.*n.3.*

AD PHILIPPENSES.

CAp.3. Sequor autem si quomodo comprehendam.*D.8.n.5.*

AD HEBRÆOS.

CAp.12. Pacem sequimini cum omnibus,& sanctimoniam,sine qua nemo videbit Deum. D.7.*n.1.*

EX EPISTOLIS PETRI APOSTOLI.

EX 1.*Petri cap.1.* Regenerauit nos in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam.D.7.*n.1.*
Satagite vt per bona opera certam vestrā vocationem,& electionē faciatis; hæc enim facientes non peccabitis. *D.44. n.2.*

EX EPISTOLIS IOANNIS APOSTOLI.

EX 1.*cap.1.* Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus,& veritas in nobis non est. *Disp.45.num.4.*

EX IACOBO APOSTOLO.

CAp.3. In multis offendimus omnes. D.45.*num.4.*
Cap.4. Scienti bonum facere, & non facienti,peccatum est illi. D.21.*n.25.*

EX APOCALYPSI.

CAp.18. Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date illi tormentorum,& luctus.D.38.*num.95*
*Cap.20.*Cruciabuntur die,ac nocte in sæcula sęculorum.D.9. *num.1.*
Ibidem. Beatus,& Sanctus qui habet partem in resurrectione prima, & in his non habet secunda mors potestatem. D.14.*n.4.*
Cap.21. Non erit amplius neque luctus, neque clamor, nec vllus dolor, &c.D. *6.n.1.*

FINIS.

SERIES CARTARVM
HVIVS TOMI.

✠ A B C

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo Pp

Qq Rr Sſ Tt Vv Xx Yy Zz,

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii KKK

Lll Mmm Nnn

Omnes ſunt Quaterniones, præter c & Nnn. Terniones.

Et habet 254.

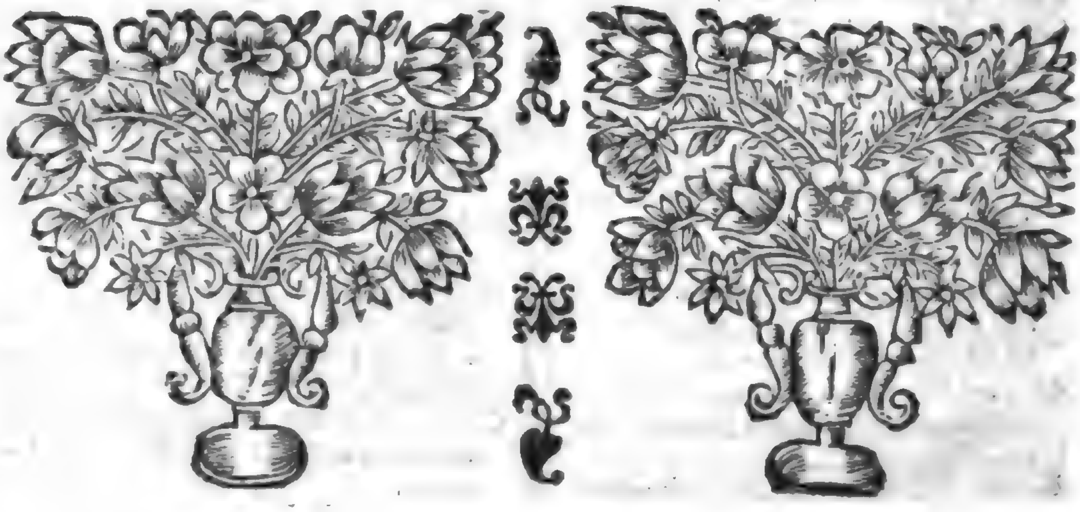

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google